AEGIDIVS DE CONINCK
DE SACRAMENTIS AC CENSVRIS.

COMMENTARIORVM
AC DISPVTATIONVM
in
Vniuersam doctrinam
D. THOMÆ
DE SACRAMENTIS
ET CENSVRIS
TOMI DVO.
Auctore ÆGIDIO DE CONINCK,
è Societate IESV, in Academia
Louaniensi S. THEOL.
Professore.
LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII
DVRAND M. DCXIX
Cum Privilegio
C. Audran fe.

REVERENDISSIMO
AC PERILLVSTRI
DOMINO D. IACOBO
BOONEN ECCLESIÆ
GANDENSIS EPISCOPO.

CONFECTVM tandem de Sacramentis opus, Reuerendiſſime Domine, editurus in lucem cœpi mecum cogitare, quem ei patronum eligerem, cuius fauore, ac approbatione tutiùs multorum ſubiret iudicium: cùm ecce inmentem mihi venit illud colloquium, quod ante aliquot annos, cùm hunc librum primò componere inciperem, cum REV^{MA} V. Dominatione habueram, ſtatímque vagantem in diuerſa animum ſtitit, totúmque in ſe rapuit. Recèns tunc Reuerendiſſima veſtra Dominatio in Metropolitana Eccleſia Decani dignitatem adierat, cámque pro officio contractáque iam olim neceſſitudine fauſta omnia precaturus acceſſeram: cũ repentè (vt, ſi mentem eò reuocet, Reuerendiſſima veſtra Dominatio facilè meminerit) non tam nouum honorem, quod acturus veneram, quàm certiſſimum ad honorum omnium culmen iam factum gradum gratulatus ſum. Iam enim tum præſagus proſpectabam eam in veſtro capite mitram, quam iam gaudemus impoſitam. Et hæc mihi animo reuoluenti, quò vlteriùs pergendum fuit? Numquid dubitare potui, an quas infulas Reuerendiſſimæ veſtræ Dominationi iam olim offerendas non tam vanè diuinando, quàm claris argumentis rem certam conficiendo denuntiatam, iam delatas acceptáſque gratularer? Nimiùm veteris noſtræ (qualis qualis inter impares eſſe poſſit) amicitiæ, nimiùm mei officij, nimiùm mei ipſius fuiſſem oblitus. Gratulandum itaque fuit mihi, non vt olim nudis verbis, ſed ex receptiſſima apud omnes gentes

in eiusmodi casibus consuetudine, adiuncto etiam aliquo munusculo, quo interiorē animi mei sensum, quantum quantum possum, exteriùs tester. Offero igitur munus quidem mei amoris studiíque pignus, si offerentis animum spectes; tale tamen, non quo Reuerendissima vestra Dominatio in aliquo ditetur, sed quod sua auctoritate tueatur. Quod cùm ipse mecum considero, est sanè cur numini agam gratias, quòd ita opportunè & olim ita vaticinandi mihi mentem iniecerit, & eiusdem iam memoriam excitarit. Nam vt omnis iam dicta abfuisset occasio, cui alteri hoc meum qualecunque opusculum feliciùs dedicem? In eo Sacramentorum, sacratissimorum quæ cælestis sponsus Ecclesiæ suæ contulit, munerum natura, ritus, efficientia explicantur. Et quis non videat esse consequens, vt alicui Ecclesiæ Principi, eíque à cælesti sponso dato Vicario sponso tutandum fouendúmque committatur? In eodem non solùm Scripturæ, Traditiones, Concilia, sed plurimi sacri canones, ciuiléſque leges pro materiæ exigentia explicantur, atque adeò vtrumque ius non exiguā in partem pertractatur. Meritissimò igitur eius pro eo primum omnium imploro calculum, quem vtriusque iuris scientissimum hoc nostrum æuum deprædicat, ac clarissimis quibusque in ea scientia viris, aut comparat, aut etiam præfert: in quem, verbo dicam, ipsa iurisprudentia se totam, secúmque omnem suam fortunam penitus videtur effudisse: cuius iudicio liber approbatus nullius Aristarchi supercilium extimescat. Laudaret hîc fortè alius Reuerendissime Domine, illius tuæ eminentioris doctrinæ, natæque inde famæ luculentissimos testes Excellentissimos Arembergicos, alióſque plurimos toto Belgio viros sine cōparatione Principes, qui tuum iam olim, cùm orbi primùm clarere inciperes, consilium ac prudentiam tanti fecerunt, vt grauissimis difficultatibus impliciti, tum demum omnia sibi crederent expeditissima, si quacunque ratione obtinere possent, vt iis explicandis manum admoueres. Ab his, inquam, alius fortè ea quæ dixi firmaret, sed frustra omnino sim, si meridiano soli facem adhibeam; si, inquam, illustrissimo summi illius totius Belgij, oculatissimíque Tribunalis, si Serenissimorum nostrorum Principum de tua eruditione testimonio, aliunde aliquam lucem robúrque quærendum credam. Illud enim te in Belgico suo Areopago iudicē expetiit; hi dedêre; vbi nō modò de Belgarū omnium fortunis vnà cū collegis sententiā diceres, sed etiam cum iisdem de aliorum omnium Tribunalium sententiis iudicares, non modò priuatorum, sed ipsorum iudicum iudex. Iam tum te ostendebas dignum, qui eo parente natus esses, cuius consiliis tota iam olim illustrata fuit Brabantia, quem ipsa Cancellaria pro defuncto suo capite

pite Vicarium agentem magno suo bono experta, sibi præsidem magnis votis expetiit, magno suo gaudio à Regia Maiestate obtinuit: sed tantam ei felicitatem mors immatura inuidit. Iam tum paternæ virtutis acer æmulator, illum concito cursu sequebaris: iam tum viri amplissimi Petri Peckij sororij tui, quē vt olim pro Principe suo Oratorem tota Gallia, ita nunc Cancellarium suspicit Brabantia, præclarè insistebas vestigia, adeóque premebas, vt cum ille eò iam peruenisset quò adspirant pauci, pertingunt vix vlli, eum tamen breui assecuturus crederęris. Sed qui olim D. Ambrosium tribunalibus subtractum, Mediolanensibus dedit Pontificem, aliò cursum tuum flexit, felicitate sanè maxima; difficulter tamen quis dixerit, tuáne, an Ecclesiæ Gandensis maiore. Exsiccatæ iam sunt huius lacrymæ, quas optimus Antistes, iam secundò decessor tuus, ei ex insperato abreptus excusserat, mutauit pallorem, luctum deposuit, cùm quantum in Francisco perdit, tantum sibi à Iacobo promittat. Quidni enim quæ iam ab illo accepit, eadem à Reuerendissima vestra Dominatione expectet, quam Illustrissimi Mechliniensis accerrimo iudicio viri, quam Serenissimorum nostrorum Principum sententia vnā toto Belgio selectam videt, quæ tanto viro iam secundò in grauissima officia succederet? Et vt modum epistolæ ponam, multáque, ac maxima verbo complectar, cùm in Reuerendissima Dominatione Vestra, Deo auctore, penè par videat cursus initium; cur dissimilem progressum, dissimilémque timeat exitum? aut cur Deo Opt. Max. adiutore sibi à Reuerendissima vestra Dominatione non promittat felicitatem & gloriā illius æmulam? Ita rogo, ita voueo. Louanio 13. Maij, anno 1616.

REV^MÆ DOM. V.

Seruus in CHRISTO

ÆGIDIVS DE CONINCK.

AMICO LECTORI.

Miraberis forte, quisquis in hunc librum incideris, quid tandem operæ pretium duxerim, post tot eruditissimos, omniqueex parte absolutissimos doctissimorum virorum in hanc materiam commentarios, hunc laborem mihi sumere, &, vt aiunt, actum quodámodo agere: huius igitur causam paucis accipe. Postquam doctissimum illum R. P. Leonardi Lessij de Iure & Iustitia librum ingenti applausu orbis suscepisset, & non minore fructu omnium pæne manibus teretet, ac incredibilem in rebus difficillimis tanta breuitate explicandis facilitatem obstupesceret; multi, quos tædebat ingentia volumina perlegere, cœperunt ab eo similes in alias Theologiæ partes lucubrationes exigere, iiq; ex omni hominum ordine, ex omni orbis parte: maximè tamen eum oportunè, importunè præsentes verbis, absentes literis vrgebant, vt Ecclesiæ Sacramenta ita explicata Christiano orbi daret; horum quippe exactam cognitionem ita omnibus esse necessariam, vt nemo Ecclesiasticus, præsertim cui animarum aliqua cura commissa est, sine ea vel tolerabiliter suo officio fungi possit: quæ tamen plurimos multi laboris longæq; lectionis impatientes maxima ex parte deficiat. Cùm ille horũ precibus nec diutiùs posset resistere, nec iis per se obsequi sibi integrum crederet, cùm ob grauissimas, eásq; quotidianas variis in rebus occupationes, tum maximè ob afflictam valetudinem, quam iam multos annos valdè infirmam, sed tunc ita patiebatur aduersam, vt nil magis quàm celerem vitæ exitum animo volueret: has, inquam, ille inter angustias pressus, seriò instanterq; mecum egit, vt, quod ipse nitebatur excutere, meis humeris onus exciperem: cùm enim tũc me accingerem, vt iam secundò hanc materiam studiosis in scholis prælegerẽ, credebat me tolerabili labore adhibito simul quæ in lucem ederem parare posse. Reluctabar initio, cùm facilè viderem longè aliud ab eo meritò exigi, quàm à me dari promittiue posset: sed vehementiùs instanti tandem manus dedi, credidi enim minùs me culpandum, si quid, quod supra vires meas esset, incautè susciperem; quàm si hoc tãta instantia roganti negarem, cui scirem me omnia debere: maluiq; in me leuitatem aliquam, aut ignorantiam carpi, quàm pertinaciam accusari. Habes scribendi causam: subdam methodum.

Cùm hîc illud ipsum, in quo P. Lessius enituit, præcipuè à me quæri cernerem, vt quæ pluribus voluminibus ab aliis disputata sunt, ita paucis constringerem, vt tamen nec parientem vrsam, nec festinantem canem imitaretur; aut informem mutilúmque fœtum edendo, si scitu necessaria omitterem; aut cæcum, si obscura minúsq; probata proponerem: facilè vidi omnes mihi ingenij neruos intendẽdos esse, vt res ferè inter se admodum dissidentes, strictam nimirum breuitatem cum solida claritate vero fœdere coniungerem: quod etsi non sperem vbique perfe-

ctè

ctè assequi, dabo tamen omnem operam vt proximè sequar, idque certis viis, quas hîc spectandas subijcio.

Primò,cùm plurima hîc ita à Doctoribus disputentur, vt singuli ferè in alias atque alias sententias abeant, quibus sigillatim referendis ac confutandis multum sæpe chartæ impletur maiore legentium tædio quàm fructu; statui huic labori ita parcere,vt in eorum à quibus dissideo placitis recensendis, argumentisq; dissoluendis non plus operæ insumam,quàm necessitas exigat.Semper enim persuasum habui,& ipsa experientia didici,conantem,quis inter varios diuersorum eadem de re sensus verisimilior sit,palàm edocere,longè plus proficere si sua clarè proponat,ac solidè firmet,quàm si,quæ alij contrà,aut sentiant,aut obijciant, sigillatim fuséque discutiat. Ea enim veritatis est vis,vt sufficienter illustrata, penitúsque perspecta facilè omnes aduersantium sibi errorum nebulas discutiat, eorúmque impetus frangat : quam si semel probè cognitam habueris, quidquid ei repugnat falsum esse facilè & tu ipse perspexeris, & aliis apertè ostenderis:contrà etsi plurimas sententias falsas esse clarissimè videris,non statim tamen quæ sit vera assequeris. Et hæc regia rectáque via est,qua communiter incedas tutissimè: cursus tamen nonnunquam obliquandus est; nam iter illud quandoque quasi sentibus obstructum transitum negat, veritásque multis erroribus, ipsam prima fronte mentiêtibus,quasi quibusdam ruderibus ita obsita iacet,vt nisi hæc priùs dimoueas,ad illam frustra aspires.

Secundò,cùm inter varia,quæ hîc explicanda occurrunt,multa à pluribus auctoribus ita pertractata sint,vt in iis nulla alicuius momenti difficultas sit reliqua, quin ipsa cuiuis,vel mediocriter erudito clara,obuia,expeditáque sit; hæc quidē, vt potero omnia,ne quid meritò requiras,breuiter tamen exponam,vt iis,quibus aliquid lucis adferre me posse crediderim,explicandis spacium sufficiat.

Tertiò,multæ hîc passim occurrunt difficultates,quas quidam singulas suis disputationibus eruditè discutiunt,quæ tamen inter se cognatæ,non minùs quàm varij vnius arboris rami vna ex stirpe trahant originem,qua excisa necessariò arescant.Has quantum potero ad suum caput reuocabo,quo altiùs effosso,tanquam ex fonte veritatis puros riuulos omnes in partes diducam.

Quartò,quæ hîc nobis disputanda sunt, partim ex doctrina fidei, quam ex Scriptura,Ttraditionibus, Conciliis,communíque Patrum consensu hausimus; partim ex Pontificum decretis,Principúmque placitis; partim ex rerum naturis, naturalíque philosophia;partim ex historiis,aut communi DD.sententia depromenda firmandáque sunt Quare,vt hac in re tutò procedas,solicitè omnino tibi curandum est;vt vnumquodque ex suo penu depromas,deductísque ex propriis sedibus argumentis probes:multum enim à recto discesseris,si aut ea quæ nullam cum fide connexionem habent ex huius principiis coneris docere; aut ea,quæ omne suum robur ex Principum placitis exceperunt, solius rationis regula velis metiri, aut ex diuersarum rerum inter se similitudine eandem omnibus legem sancitam esse concludere, &(vt exemplo rem dilucidem)ex eo quòd multi inter Sanctos relati æquali forte cum B. Laurentio sanctitate emineant, probare eos pari festiuitate honorandos, ac æqualem in eorum profestis ciborum delectum, ac parcimoniam obseruanda. Nec leuiùs hîc etiam peccant,qui suum cuique argumento non tribuunt robur, sed firmissimo cuique hoc sæpe detrahunt quod leuioribus adiungant:eáque quæ sensu cognita sua euidentia vim intellectui inferunt,

ferunt,ex obſcuris quibuſdam aſſertionibus, quas non aliter quàm quia aliquibus placuerũt poſſunt probare,volunt corrigi. Si igitur tam in hac quàm in quauis alia diſputatione veritatem ſincerè quæramus,ita nobis incedendum ſemper ſum arbitratus,vt primò omnium quidquid fides nos docet,ita firmũ ſanctumq; habeamus, vt quæcunque ei vel minimum aduerſantur,quantumuis aliàs firma certáque appareant,vt penitus falſa reſpuamus,nec vllibi naturalem rationem, aut experientiam conſulamus,vbi ab illa diſſentire videantur;cùm hæc incautos fallere contingat aliquando,illam nunquam.Quibus conſequens eſt nos,etſi res Deo auctore acceptas quandoque infidelibus naturalibus neceſſariò rationibus ſuadeamus,non ex his tamen,ſed ex Scriptura,Traditione, Conciliiſque eas debere diſcere,& eos qui nobiſcum in fide conſentiunt ex iiſdem locis docere.

Secundò verò ea quæ à iam dictis ſeparata nullam cum fide neceſſariam connexionem habent,ſuæq; omnino naturæ relicta ſunt,ita naturale lumen ſequendo ex propriis fontibus eruamus,vt in iis diſcernendis ac elucidandis, certis experientiis,apertiſque ex iis deductis rationibus principem tribuamus locum, nec aliquorũ præcõcepta opinione ab iis quæ illa perſpicuè ſuadent facilè nos patiamur abduci,credamúſque in rerum naturis cognoſcendis maiorem fidem oculis, quàm moribus habendam eſſe,præſertim cùm videamus, multas opiniones diu aliquibus fuiſſe vt certas omnino perſuaſas,non tam firma aliqua ratione, quàm quòd certum aliquem,aut ſe mutuo ſine vllo examine ſecuti, vt eas acceperant, ita poſteris tradiderint,non diſcutiendas,ſed indubitata fide credendas. qui cæcus in eandem ſententiam impetus cùm multis ſæpe annis ſuum curſum tenuerit, tandem alterius contrà ſentientis commodóſque auditores nacti auctoritate tãquam obiecto aggere ſiſtitur, & aliò penitus deflectitur, eadémque poſtea tam habentur falſa,quàm priùs vera certáque credebantur.atque ita nõ minùs quàm verbis,eiuſmodi placitis illud Horatij vſu venit;

Multa renaſcentur,quæ iam cecidere,cadéntque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula,ſi volet vſus.

Cùm enim non minùs quàm ipſi mortales recepta ab iis conſuetudo mutabilis ſit, quæcumque à ſola humana auctoritate, aut communi vſu firmitatẽ ſuam acceperunt,neceſſariò ſæpe variantur, vnáque cum iis aliquando intereunt. Hoc vni Deo Opt.Max.teſte D.Auguſt. epiſt.19.ad D.Hieron.debemus,vt quæcunq; ab eo quacunque ratione tradita acceperimus perpetuò ſacro ſancta habeamus. Hæc ſuo modo imitantur ea quæ à clara ratione ſuum robur acceperunt:nam vt rerum naturę mutari nequeunt,ita quæ ex iis clarè deducta ſunt perpetuò eadem perſeuerant.Hæc tamen non ita diſſero quaſi vilem habendum exiſtimem concordem multorum in eandem rem conſenſum;ab hoc enim leuiter diſſentire hominis eſt nimium ſibi ſumentis; ſed vt ea quæ doctrinæ nobis diuinitus traditæ connexa non ſunt, non à ſola aſſerentium auctoritate, ſed ex ipſa etiam ratione conemur diſcere;atque adeò malimus ea (vbi commodè fieri poterit) ſcire quàm credere:ita tamen vt à communiore ſapientum placito numquam diſcedamus, niſi aperta rationum vi,quæq; etiam aliorum doctorum hominum probetur iudicio,inuiti auellamur. Quod maximè obſeruandum eſt in iis à quibus vitæ morúmque honeſtas pendet,in quibus ab opinione multorum calculo longóq; vſu firmata communiter minùs tutò recedas. Si cui tamen ea rationum momenta

occurre

occurrerint quæ fatis apertè cōtrarium suadeant, ea ita proponenda suaserim, vt priusquam placuerint pluribus, nullo modo, vt omnino tuta acceptentur.

Tertiò, in iis quæ in se ἀδιάφορα sola Principis sacri, vel ciuilis lege faciēdà, vel omittenda sancita sunt, vbi huius clara verba apertè tenueris (modò tamen eorum sensum magis ex totius legis contextu, eiúsque scribendæ occasione, quàm ex pauculis vocibus rimeris) ita iis adhæreas vt aliorum ab his discessum ex aliis legibus à contrario sensu, aut rationum similitudine suadentium, aut auctorum multitudinem sine vllo iure sequentium auctoritate non facilè te ab iis abstrahi patiaris. Docuit me tam hæc, quàm mox dicta ipse Iustinianus in suo cod. l. 1. de vetere iure enucleādo. §. 6. vbi ait: *Sed neque ex multitudine auctorum, quod melius & æquius est, iudicatote; cùm possit forsitan & deterioris sententia, & multas & maiores in aliqua parte superare.* Ex qua etiam viri eruditissimi Thom. Sanchius l. 3. de matr. disp. 44. n. 2. Nauar. c. 27. n. 289. & apud eos alij conficiunt communem Doctorum esse dicendam sententiam, non quam plurimi alter ex altero describunt, sed quam suis vtrimque momentis libratam docti aliqui maturo amplectuntur iudicio, firmísque rationibus stabiliunt. Et meritò; videmus enim plurimos, quid quauis in re sequendum fugiendúmue, non ex naturæ Principúmque legibus, quas nullas pro se proferunt, sed ex sola aliorū fide decernere, quorum nuda verba sine examine aut probatione transcribunt, & quæcunque opinio vni fortuitò placuerit, eam mox plurimorum faciūt. Sunt & alij qui pro se iura sine fine congerunt, quæ cùm omnia inspexeris vix syllabam in iis reperias, quā credas eos potuisse moueri vt in eam sententiam irent. Cuius rei causas duas præcipuas conijcio. 1. quòd iura sæpiùs ex aliorum scriptis, quàm ex Pontificum decretalibus, aut Iustiniani pandectis depromant. 2. quòd multos sæpe contingat incidere in decreta Gratiani vitiosè, ac perturbatè impressa, atque ita quandoque ipsius verba, aliásue glossas pro textu laudare; aut SS. Patribus aliqua tribuere, quæ vel his nūquam venerunt in mentem, vel etiam iis quæ ipsi scripta nobis reliquerunt penitus repugnant. Exemplo sint can. *non est dubium*, & can. *cùm societas* 27. q. 2. quorū prior ex D. Augustino, qui nihil simile vllibi habet; alter ex epistola D. Leonis ad Rusticum (vbi planè oppositum dicitur) vulgò desumpti creduntur. Hos scriptorum scopulos quos varia legendo præcipuos aduerti, breuiter hîc indicandos putaui, &, vt potui, vitare conatus sum: me tamen in nullum omnino impegisse ipse mihi polliceri non audeo, alij faciliùs iudicabunt.

Demum cur hoc opus non ita grande in duos tomos diuiserim paucis accipe. Cùm priora tria Sacramenta D. Thom. in suo vltim. opere nobis explicata dederit, putaui mihi sequendam plurimorum DD. consuetudinem, vt illum ipsum simul cum subiecta materia breuiter exponerem: quod in aliis facere non potui, quæ morte immatura nobis ereptus vix attigit. Nouum igitur procedendi modum hîc mihi necessariò assumendum etiam nouo tomo distinxi. Habes hîc amice Lector scribendi causam, & quid toto hoc opere sim secutus. si quid placeat, diuinæ gratiæ, à qua nobis bona omnia, tribue; si quid displiceat, humanæ infirmitati dona, nostrísque laboribus diu felix propitio numine fruere.

MVTIVS

Mutius Vitellescus. Societ. IESV *Præpositus Generalis.*

CVM Commentarios P. Ægidij de Coninck, de Sacramentis in tertiam partem S. Thomæ, nostræ Societatis Theologi, tres eiusdem Societatis Theologi, quibus id commissum fuit, recognouerint, & in lucem edi posse probauerint; facultatem concedimus, vt typis mandentur, si ita iis, ad quos pertinet, videbitur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Romæ 9. Ianuarij, anno 1616.

Mutius Vitellescus.

CENSVRA.

HIc liber Commentariorum ac Disputationum in Doctrinam D. Thomæ de Sacramentis ac Censuris, Auctore R.P. Ægidio de Coninck, Societatis Iesu Presbytero, est doctissimè conscriptus, & dignus, qui multorum manibus teratur, ad veram Sacramentorum vim & intellectum consequendum. Quod testor 24. Iulij, anno 1615.

Egbertus Spilthodius S.T.L.
Canonicus & Plebanus Antuerp.

Facultas R.P. Præpositi Prouincialis Prouinciæ Lugdunensis.

BArtholomæus Iacquinotius Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi, iuxta Priuilegium concessum eidem Societati à Christianissimis Galliarum Regibus Henrico III. decimo Maij 1583. Henrico IV. vigesimo Decembris 1606. & Ludouico XIII. regnante, duodecimo Februarij 1611. Quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos absque illorum permissione imprimant: Permittit Laurentio Durand Lugdunensi Bibliopolæ, vt opus, cui titulus est, *Ægidij Coninck Societatis* IESV *Commentaria de Sacramentis*, imprimere, ac liberè diuendere possit ad sexennium. Datum Lugduni, 1. Septemb. ann. 1618.

Barth. Iacquinotius.

COMMENTARIA AC DISPVTATIONES IN VNIVERSAM DOCTRINAM D. THOMÆ DE SACRAMENTIS, AC CENSVRIS.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

PRÆFATIO.

SICVT D. Thomas postquam in 1. parte explicuisset nobis diuinam naturam, & personarum processionem, subiunxit explicationem creationis vtriusque naturæ spiritualis,& corporalis, quòd hæc proprium totius Trinitatis sit opus: ita hîc explicata nobis totius mysterij Incarnationis Oeconomia, Verbi incarnati excellentissimum opus explicare aggreditur, 7. nimirum Sacramenta, vetissimos vberrimósque Saluatoris nostri fontes, ex quibus nos aquas salutis cum gaudio hausturos Isaias c.12. vaticinatus est. Ex quibus omnis vera iustitia, vel incipit, vel incepta augetur, vel perdita recuperatur: vt Trident. sess. 7. initio: quorum vtilissimus vsus, fructuosissima cognitio, ignoratio periculosissima, quod pluribus facile esset clarissimè docere, si quotidiana experientia id cuiquam permitteret esse obscurum. Quis enim has gratiarum scaturigines, ea qua conuenit animi præparatione frequentans, non percipit ipso interiore mentis sensu & spirituali gustu aquæ illius salutaris vim ac dulcedinem, quam fluere de ventre credetium Ioan 7. Christus docet, quáque æstus cupiditatum paulatim refrigeratur, omnísque terrenarum rerum sitis extinguitur? Videmus quotidie aliquos multis sceleribus obstrictos, omnibúsq; vitiis non magis inquinatos, quàm efferatos sacerdotem accedere, peccata sua explicare, congruam suis morbis medicinam accipere, subitóque in alios planè viros mutari; ita vt simul latentia vulnera detegant,& virus omne expuant; vt non tam eos criminũ veniam cõsequutos credamus, quàm maxima ex parte vitia omnia exuisse cernamus. Sed hæc vberiùs prosequi, Encomiastæ magis est, quàm nostrũ, qui Sacramenta non laudanda, sed explicanda suscepimus. Vt autem nostrorum Sacramentorum planiorem cognitionem assequamur, de Sacramento in genere, prout veteribus nouísque conuenit, priùs agendum.

Isai. 12.

Trident.

Ioan. 7.

QVÆSTIO LX.

DE SACRAMENTIS IN GENERE

ARTICVLVS I.

Vtrum Sacramentum sit in genere signi?

1 ART. I. docet Sacramentum esse in genere signi, siue dici Sacramentum à re sacra, siue sanctitate quam significat: sicut color dicitur sanus, quia est signũ sanitatis.

Nominis Sacramenti explicatio.

Not. 1. Sacramentũ apud profanos quidem auctores ferè accipi pro iuramento, quo quis se alteri obstringit: apud Ecclesiasticos verò idem esse quod Græcis mysterium. Hinc quoties in Scriptura Græca occurrit mysteriũ, latinus interpres vertit modò mysterium, modò sacramentum. Iob 12. v. 7. Daniel. 2. v. 30. Apocal. 17. vers. 7.

Iob 12. Daniel. 2. Apoc. 17.

Mysterium apud Græcos propriè significat aliquam cæremoniam, qua quis Deo aliqua ratione consecratur, qui inde *μύστης* dicitur: sic, dictum vel à *μυέω*, id est, sacris initio: vel à *μύω*, id est conniueo, siue oculos, vel etiam labia claudo & taceo. Hinc mysterium videtur dictum, quasi quid occultum & tacendum: occasione accepta maximè à sacris Cereris, quibus initiandi noctu & occultissimè initiabantur, eáque euulgare nefas erat. Atque hinc omnia quæ nefas est euulgare, imò omnia occulta & arcana, dicta sunt græcè mysteria in Scripturis, & latinè Sacramẽta: vt patet locis suprà citatis. Demum quidquid est signum rei occultæ dicitur mysterium, siue sacramentum; maximè quando est signum rei sacræ. Hinc Aug. lib. 8. de Genesi ad literam cap. 4. lignum vitæ vocat Sacramentum Christi. Et iuxta dictas acceptiones omnia sacramentalia, & cæremoniæ Ecclesiæ possunt dici Sacramenta, & à Patribus ita aliquando dicũtur. Sed nos hîc strictiùs nomen Sacramenti accipimus, pro cæremoniis, quæ & hominem Deo consecrando aliquam in eo sanctitatem saltem legalem causant, & tam hanc quàm veram sanctitatem significant: vnde etiam per Antonomasiam Sacramenta dicuntur, & sibi illud nomen in Ecclesia tanquam proprium vendicant. Quare immeritò hæretici nos imperitiæ arguunt, quòd nomen multis commune ad certas cæremonias, significandas contrahamus, cum & ratio, & maximorum Patrum & Doctorum, & totius Ecclesiæ auctoritas id probet. Ipsi autem hæretici nomen Sacramenti in significatione qua Catholici id vsurpant, modò rident, modò recipiunt, duo duo, nec plura Sacramenta esse statuunt; aliàs rursum vt superstitiosum, & contra diuinam Scripturam inductum calumniantur: quandoque etiam sacramenti nomine vtendum sit nec ne, contendendum esse negant: vt fusè ex eorum verbis docet Card. Bellar. libr. 1. de Sacramentis in genere, c. 7. ita nimirum in omnibus suis varij ac inconstantes sunt, atque illud Ciceronis imbiberunt, Quis esse semper eadem voce vti; hominis verò modò ita, modò aliter loqui, prout commodum fuerit: quod non modò in rebus humanis sceleratè, sed etiam in diuinis impiissimè faciendum sibi putant. Sed hæc de ratione nominis pro instituto nostro sufficiant; qui plura desideat, videat D. Bellarm. suprà, & Suarem hîc.

Augus. 2 Bellar. Bellarm. Suarez.

3 Not. 2. Etsi Sacramenta & causent & significent sanctitatem; tamen à D. Thoma ponũtur potiùs in genere signi, quàm causæ: quia cùm Sacramenta veteris legis tantùm legalem quandam, & quasi corporalem sanctitatem causarent, veram autem tantùm significarent, quæ tamen in eorum institutione præcipuè intendebatur, vt hanc significando ad eam homines ducerent; debuerunt magis dici Sacramenta, quia veram sanctitatẽ significabant, quàm quia legalem causabant: & sic intellige responsionem D. Thomæ ad 1. Et consequenter Sacramentum in genere magis debet poni sub genere signi, quàm causæ, vt omnibus Sacramentis possit conuenire. Sacramentorũ tamen noui testamenti ratio magis consistit in causando gratiam, quàm in significando: quia non sunt præcipuè instituta, sicut vetera Sacramenta, vt doceant qualem sanctitatem debeamus acquirere, & vnde gratiam debeamus petere: sed vt eandem sanctitatem nobis conferant. Nam, vt docet Apostolus ad Hebræos 9. v. 9. & cap. 10. v. 1. vetus lex continebat parabolam & vmbram futuræ gratiæ: noua verò lex continet ipsum corpus & veritatem. Adde, hæc nihilominus optimè poni in genere signi, quia gratiam quam conferunt, verè significant, eámque non physico aliquo influxu, sed moraliter, & vt signa, siue mediante significatione producunt.

Cur Sacramenta ponantur in genere signi D. Thom. D. Thom. Ratio Sacramenti nouæ legis magis in causando quàm in significando consistit. Hebr. 9

ARTI

ARTICVLVS II.

Vtrùm omne signum rei sacræ sit Sacramentum?

4 *Quale signũ ad esse Sacramenti requiratur D. Thomas.*

ART. 2. docet non omne signum rei sacræ esse Sacramentum, sed tantùm illud quod est signum rei sacræ in quantum est sanctificans homines: vt habetur in fine corporis, quod aliqui ita accipiunt, quasi D. Thomas non referat verbum sanctificans ad ipsum signum, sed tantùm ad rem significatam: quasi velit Sacramentum non necessariò esse signum sanctificans, sed signum rei sanctificantis. Sed verius est referre ad signum immediatè: quia omne Sacramentum necessariò est signum sanctificans, vt infrà dicemus, mediatè verò ad rem significatam, quæ formaliter sanctificat.

5 *Quare sacramentalia non sint Sacramenta.*

Not. pro responsione ad 3. D. Thomam excludere sacramentalia à ratione Sacramenti, quia non significant veram sanctitatem, sed tantùm quandam dispositionem ad sanctitatem. Sed hæc responsio videtur difficilis: quia si velit esse de ratione Sacramenti, vt significet immediatè veram sanctitatem præsentem in suscipiente, sic Sacramenta veteris legis non erunt Sacramenta: quia tantùm significabant hoc modo legalem sanctitatem quam conferebant: excepta saltem circumcisione, de qua dicemus infrà. Si autem velit sufficere, vt significent immediatè præsentem quandam sanctitatem legalem vel similem, & hac mediante sanctitatem veram, non tamen necessariò præsentem sed acquirendam & ad statum suscipientis illã cærimoniam requisitam (vt significabant eã veteris Sacramenta) sic etiam tonsura clericalis consecratio Abbatis, & similia erunt Sacramenta: quia vtramque sanctitatem hoc modo significant.

D. Thomas.

Resp. Igitur D. Thomam loqui de sacramentalibus institutis ab Ecclesia, atque supponere, ea non posse esse Sacramenta legis veteris, atq; ita tantùm docet non posse esse Sacramenta legis nouæ: quia non sunt signa gratiæ iustificantis practica, & quæ gratiam præsentem & à se causatam significant: qualia signa gratiæ necessariò sunt Sacramenta nouæ legis: vt insinuatur a. 3. & elatè dicitur q. 62. a. 1. 3. & 4.

DVBIVM I.

Vtrùm Sacramentum sit necessariò signum practicum.

6 *Soto*

PVtat Soto in 4. d. 1. quæst. 1. a. 2. vetera Sacramenta non fuisse signa practica. Alij verò respondent aliquid dupliciter dici signum practicum; 1. quia efficit id, quod significat. 2. quia in praxi eo vtimur ad aliquid significandum, siue hoc ab eo producatur, siue non: putantque Sacramentum non necessariò dici 1. modo practicum, sed tantùm 2. modo. Ratio eorum est quia aliàs Sacramẽta veteris legis non essent propriè dicta Sacramenta; quia non efficiebant gratiam, quam significabant.

Resp. Esse de Ratione Sacramenti, vt sit signum practicum 1. modo, non quidem respectu omnis rei quam significat (nam Sacramenta præsertim nouæ legis significant passionem Christi, & futuram gloriam: vt docet D. Thom. art. 3. quæ tamen non efficiunt) sed respectu sanctificationis, quam immediatè significat. quam omnia Sacramenta in ritè suscipientibus necessariò causant: vt patet discurrenti per singula. Et ratio est: quia omnia sunt instituta, vt aliquo modo sanctificent suscipientem, & per hoc distinguuntur à nudis signis gratiæ quale fuit transitus maris rubri, qui significabat baptismum, eiusque effectum. Atqui omnia sunt signa eius sanctificationis quam immediatè causant, vt omnes concedunt: Ergo sunt signa practica 1. modo.

Sacramentũ est necessariò signum vere practicum. D. Thom.

7. Confirm. Quia si sufficeret ad rationem Sacramenti in veteri lege, quaecumque ratione significare veram sanctitatem per Christum dandam, omnia sacrificia fuissent Sacramenta; quia significabant Christi passionem qua eramus liberandi, & gratiam per eum dandam: vt expresse docet D. Aug. lib. 5. contr. Iulianum c. 9. initio. Imò tunc omnes cæremoniæ fuissent Sacramenta; quia omnes significabant Christum, & gratiam per eum dandã. Quia, vt ait Apostolus ad Heb. 9. & 10. & ad Gal. 3. erant vmbræ futurorum, & instar pædagogi ducebant Iudæos ad Christum.

August. Hebr. 9. & 10. Galat. 3.

Item matrimonium tam in lege naturæ quàm Mosaica fuisset Sacramentum propriè dictum: quia significabat coniunctionem Christi cum Ecclesia, & consequenter gratiam per Christum dandam vt docet D. Leo epist. 92. ad Rusticum cap. 4. & multi alij Patres, vt ostendemus in Tractatu de Matrimonio: cùm tamen satis constet, non fuisse propriè dictum Sacramẽtum, vt ibidem etiam dicemus.

D. Leo

8 Respondent aliqui, Matrimonium illud non posse dici Sacramẽtum propriè sumptum, quia non erat institutum ad gratiam significandam, sed in officium naturæ. Sed hoc non satisfacit, quia vt aliquid sit verum Sacramentum, non est necessarium vt sit per se primò institutum ad significandam gratiam, sed sufficit vt secũdariò ad hoc institutum sit; vel saltem à Deo ad hoc assumptum ac eleuatum. Quia aliàs matrimonium in lege noua non esset Sacramẽtum: quia etiam per se primò institutum est in officium naturæ, eadem institutione qua Adamẽ matrimonium institutum fuit, & solùm à Christo eleuatum ad practicè gratiam significandam.

9 Respondent alij, supradicta non habuisse vim significandi gratiam apud omnes, sed tantùm respectu aliquorum quibus Deus hoc particulatim reuelarat.

Sed contra 1. Hoc dici nequit de sacrificiis & cæremoniis legis veteris, quia hæc non minùs vulgò significabant gratiam dandam per Christum, quàm vera Sacramenta. 2. Quia ad rationem Sacramenti non requiritur, vt omnes sciãt ipsum significare gratiam: (quia aliàs nulla fuis-

sent in veteri lege Sacramenta, quia communis plebs fortè nihil sciebat particularim de eorum significatione) sed sufficit quòd ex parte Dei sit institutum, vt omnibus fidelibus gratiam significet, etsi multi propter imperitiã legis id ignorent. Hoc autem etiam matrimonio legis veteris & naturæ conuenit.

10 Sacramenta vetera immediatè solam legalem sanct. causam significabant.

Pro quo Nota Sacramenta vetera præcipuè fuisse quidem instituta ad significandam veram iustificationem, immediatè tamen significasse solam legalem sanctificationem, quam etiam causabant, & hac mediante significabant ipsam veram sanctificationem, quam ex fide Saluatoris quærendam admonebant, quia legalis illius legis munditia siue sanctitas significabat sanctitatem spiritualem: sicut immunditia legalis immunditiam spiritualem, siue peccatum, significabat.

DVBIVM II.

Vtrùm Sacramenta significent naturaliter, an ex instituto?

11 *August.*

RAtio dubitãdi est, quia, vt ait D. Aug. epist. 23. ad Bonifacium, *Sacramenta quãdam similitudinem habent earum rerum, quarum sunt Sacramenta* (id est quas significant) *quam si non haberẽt, omnino Sacramenta non essent*. Atqui omnia similitudo naturaliter significat siue repræsentat rem, cuius est similitudo: ergo Sacramenta significãt naturaliter, & non ex instituto.

Concl. 1. Absolutè loquendo potuisset Deus instituere aliqua Sacramenta, quæ secundùm suam naturam nullam habuissent similitudinem cum sanctitate quam significassent, atque etiam causassent: quia nulla potest ostendi implicantia. Quòd enim talia Sacramenta possent causare gratiam per se patet. Quia hæc causatio tantùm est moralis ex parte Sacramenti, & omnino supra eius naturam; & fit physicè sola virtute diuina, ideóque nullam proportionem in Sacramento requirit.

12 Quæ significant ex mero placito, non requirunt ad hoc vllam proportionem.

Quòd etiam possent eandem significare, probatur: quia quæ significant purè ex placito siue instituto, nullam requirunt naturalem similitudinem cum re significata: vt patet in nominibus quæ (exceptis paucis quæ per onomatopœiam & quandam mimesim conficta sunt) non magis apta sunt ad vnam rem significandam, quàm ad aliam. Lignum enim iam commodè significasset feram, quàm id quod modò significat; si ita primis linguæ Latinæ auctoribus placuisset. Ratio est, quia hoc ipso quo aliquid legitimè ad aliquid significandum est institutum, habet statim aliquam vim moralem ad rem illàm significandam iis omnibus, quibus illa institutio est nota. Et hoc modo intellige D. Aug. suprà, dum insinuat omnia Sacramenta hàbere necessariò aliquam similitudinem cum re quam significãt; Similitudinem enim vocat omnem vim significandi, siue repræsentandi aliud, siue hæc physica sit, siue moralis.

August.

13 Sacramenta habent aliquam analogiam cum re significata.

Concl. 2. Omnia tamen Sacramenta, quæ hactenus à Deo fuerunt instituta, habuerunt ex natura sua quandam analogiam, siue similitudinem cum re significata, licet remotam, & insufficientem ad eam perfectè & clarè, seclusa diuina institutione, significandam. Patet discurrenti per singula. Nam baptismus v.g. siue ablutio illa corporalis habet quandam proportionem ad significandam animæ ablutionem, licet remotam & insufficientem, vt ignorãs institutionem diuinam posset vnam ex alia intelligere. Et idem est in ceteris. Et quanquam præcipua huius ratio sit voluntas diuina (nam, vt dixi, Deus quasuis alias res potuisset ad tale munus assumere) tamen conuenientius fuit eas assumi, quæ talem analogiam haberent: quia naturis rerum aliquo modo conformius.

14 Sacramenta significant ex instituto.

Concl. 3. Absolutè tamen dicendum est Sacramenta significare ex instituto: quia, vt patet ex dictis, præcipuam vim significandi ex institutione Dei habent.

Dices primò, Hinc sequitur Sacramenta secundùm rationem suam formalem, quæ consistit in significatione, esse entia rationis. Respõ. non esse merè entia rationis: quia hæc significãt aliquid fictum, quod nullum habet esse extra intellectum. Sacramenta autem habent veram vim significandi suum effectum, etiam dum nemo de ita cogitat. Quare secundùm rationem formalem sunt potiùs entia moralia: quale est dignitas Regia, & similia, quæ verè habent aliquod esse extra intellectum, licet non physicũ, sed tantùm morale, & quasi medium inter ens reale, & rationis. Quòd si quis contendat esse hæc mera entia rationis, erit quæst. de nomine, nec hoc loco tractanda.

15

Dices secundò, Absolutio data post confessionem sine vlla Dei institutione perfectè significat suum effectum: ergo omnia Sacramenta non significant ex institutione Dei. Respondent aliqui, Illam quidem aliquo modo scilicet falsò significare remissionem peccati, & infusionem gratiæ sine Dei institutione; non tamen verè: quia sine hac per eam non remitterentur peccata. Sed hoc modo per institutionem Dei non mutaretur ipsa significatio Sacramenti, sed tantùm vis efficiendi. Nec enim mutatur significatio propositionis, etsi modò sit vera, modò falsa, sed res significata.

Quare Respond. negando antec. Quia seposita Dei institutione, forma absolutionis solùm significaret remissionem peccati humanam, qua homines remittunt peccata prout in se aliosue commissa sunt, secundùm potestatem quam naturaliter à se vel ex aliorum commissione habent. Nullo autem modo expressè significaret reconciliationem cum Deo per veram iustificationem, & gratiæ infusionem virtute Sacramẽti fieri, prout modò significat.

Maior esset difficultas in extrema vnctione, si forma non esset deprecatoria sed affirmatiua. Sed nec tunc tamẽ sine vlla Dei institutione significaret veram infusionem gratiæ, præsertim prout per eam homo leuatur à morbi molestiis, & armatur ad luctam contra diabolum. Et hanc responsionem etiam admittit Vasquez disputatione centesima vigesima nona, capit. secundo, num vigesimo secundo.

Vasquez.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrùm Sacramentum sit signum vnius rei tantum?

16 Quarum rerum Sacramentum sit signum.

Articulo 3. docet Sacramētum esse signum multarum rerum sibi subordinatarum, scilicet rememoratiuum passionis Christi, quæ est causa nostræ sanctificationis: demonstratiuum præsentis iustificationis, & prognosticum futuræ gloriæ, quæ est finis nostræ iustificationis, iuxta illud Ecclesiæ: O sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Et apertè hoc de Venerabili Sacramento colligitur ex Luc. 22. v. 19. & Ioan. 6 vers. 53. & 51. 1. ad Corinthios 11 vers. 26. Et de baptismo expressè docet Apostolus ad Roman. 6. vers. 4. & sequentibus.

Luc. 22. Ioan. 6. 1. Cor. 11. Rom. 6

Not. D. Thomam non docere hanc multiplicem significationem esse de essentia Sacramenti, aut omnibus conuenire. Nam certum est non conuenire Sacramentis veteribus; quia saltem non significabant præsentem gratiam sanctificantem: & tamen etiam secundùm D. Thomam ea erant propriè dicta Sacramenta. Nouis tamē Sacramentis omnibus aliquo modo conuenit, licet quædam minùs expressè aliqua ex dictis significent.

D. Thom.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Sacramentum sit semper aliqua res sensibilis?

Articulo 4. docet, Sacramenta constare semper aliqua re sensibili, quæ sit signum rei insensibilis: quia spiritalia nō possumus percipere, nisi quatenus nobis per res sensibiles innotescunt.

DVBIVM I.

Quid sit Sacramentum in genere?

17 Suarez. Bellarm.

Omissis variis aliorum sententiis quas fusè adferunt Suarez hic disp. 1. sect. 4. & Bellar. l. 1. de Sacramentis cap. 11. 14. 15. 16. vbi recenset & refellit definitiones hæreticorum; quas qui cognoscere volet, apud eum videat. Nec enim operæpretium duxi singulas adferre & refutare, quia eas sæpe mutant.

Sacramenti definitio.

Respond. Sacramentum est res, vel cæremonia sacra sensibilis, ad aliquam sanctitatem pro statu Ecclesiæ tunc existentis conuenientem hominibus suo vsu conferendam, & ad veram sanctitatem significandam legitimè stabiliterque instituta. Hæc definitio quod ad rem attinet, conuenit cum iis quas adfert Suarez suprà ex variis auctoribus; & cum illa D. Thomæ hic art. 2. clariùs tamen Sacramenti naturam explicat: quia aliæ definitiones ferè aliquid relinquunt subintelligendum; aut aliquid superfluum, & minimè requisitum ad rationem Sacramenti, continent.

D. Thomas.

18 Dixi 1. *Esse rem seu cæremoniam sacram:* vt comprehenderem tam Venet. Sacramentum, quod consistit in re permanenti, quàm reliqua Sacramenta, quæ ferè consistunt in vsu, aut actione aliqua seu cæremonia, quæ facta est non solùm ratione rei significatæ, sed in se formaliter: quia ad cultum Dei pertinet, aut etiam actu sanctificat.

Quare Sacramenta debeant consistere in re sensibili.

Dixi 2. *Esse rem sensibilem:* quia nisi aliqua ratione sensibus posset percipi: non posset nobis esse signum rei incognitæ, qui nonnisi sensibilia per se cognoscimus. Vnde benè D. Augustinus lib. 2. de doct. Christian. cap. 1. ait: *Signum enim quædam est res, præter speciem quā sensibus ingerit, faciens aliquid aliud in cognitionem venire.* Vnde etsi Deus potuisset aliquas actiones internas cōstituere, ad quarum positionem, gratiam contulisset; fuissent tamen magis Sacramenta angelica, quàm humana.

August.

2. Quia cùm constemus anima & corpore peccato infirmatis, vtrumque erat congruenter suæ naturæ confirmandum. Vnde Chrysostom. hom. 83. in Matth. *Si esses, inquit, incorporeus, ipse dona incorporea tibi tradidisset: sed quia corpori iuncta est anima tua, ideo in rebus sensibilibus tibi intelligenda traduntur.* 3. Vt populus Dei his externis signis ab aliis gētibus distingueretur, sine quibus nulli homines possunt in vllum nomen siue veræ, siue falsæ religionis conspirare: vt rectè D. August. l. 9. contra Faustum cap. 11.

Chrysostom.

Augustin.

19 Dixi 3. *Ad sanctitatem aliquam, &c.* Pro quo Nota, sicut fuit alius status Ecclesiæ ante Christum natum, alius post: ita diuersa sanctitas vtrique fuit propria. Sicut enim ille status erat tantùm figura & vmbra status gratiæ: ita sanctitas illi propria erat quasi vmbra veræ sanctitatis, & consistebat in quibusdam iustitiis carnis: vt docet Apostolus ad Hebr. 9. Sicut enim veteres quandam legalem & corporalem immunditiam ex contactu mortui, & similibus rebus, contrahebant: ita per suas lustrationes quandam legalem & quasi corporalem sanctitatem acquirebant, quæ non poterat mundare conscientiam. Veram autem sanctitatem acquirebant quidem, sed non per cæremonias legales vt sic, neq; vt pertinentes ad vetus testamentum, sed per contritionem, & quatenus illas cæremonias, & alia opera pia ex fide in Christum & caritate obibant: qua ratione quodammodo pertinebant ad nouum testamentum; vt fusè do-

Olim veteri legi & iam nouæ diuersa sanctitas est propria. Hebr. 9.

cet D August. lib. 3. cont. duas epist. Pelag. cap. 4. Contra, statui gratiæ vera sanctitas propria est, desinentibus iam vmbris iuxta illud Ioan. 1. *Lex per Moysen data est: gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Quare illorum Sacramenta ex opere operato tantum conferebant legalem sanctitatem, quæ esset quasi vmbra veræ sanctitatis, eamque significaret: nostra verò necessariò conferunt veram sanctitatem in dignè suscipientibus: vt docet Florentinum in decreto super vnione Armenorum.

August. Ioan. 1. Florentin.

20 Ex dictis patet 1. Cur esus mannæ, transitus maris rubri, & similia non fuerint Sacramenta. Quia etsi veram gratiam significabant, nullam tamen sanctitatem suo vsu conferebant.

Cur esus mannæ &c. iam Sacramentalia non sint Sacramenta.

Patet 2. Cur Sacramentalia quæ iam sunt in Ecclesia, non sint Sacramenta. Etsi enim multa ex his, v.c.b. nedictio Abbatis, aut Abbatissæ, prima tonsura, &c. sufficienter & externam quamdam sanctitatem suo vsu conferant, & veram significent, ita vt in lege veteri potuissent dici Sacramenta, non tamen hæc sufficiunt, vt in lege noua sint vera Sacramenta: quia suo vsu præcisè, & ex opere operato non conferunt sanctitatem legi nouæ propriam, quod est necessarium ad rationem Sacramenti. Cùm enim Sacramenta sint signa practica alicuius sanctitatis, qua populus Dei ab aliis distinguitur necessariò debent practicè significare, & suo vsu conferre sanctitatem statim illius populi propriam. Vnumquodque enim per id, quod sibi est proprium, & in suo esse constituitur, & ab aliis distinguitur. At que ita per hoc Sacramenta noua & vetera in suo esse constituuntur, & inter se distinguuntur, quòd vtraque ex opere operato sanctitatem suo statui propriam conferant. Quamquam sacramentalia per quartam etiam conditionem possint excludi: quia non sunt instituta ab habente potestatem instituendi Sacramenta; qui in lege veteri fuit solus Deus: in noua verò, etiam Christus quà homo.

21 Patet 3. Cur solius Dei sit per se, vel ex sua commissione per alios Sacramenta instituere; quia nimirum solius Dei est Ecclesiam, seu populum peculiarem sibi congregare, & consequenter ad eum solum spectat decernere quibus ritibus ille debeat sibi dicari, & ab aliis distingui. Quod maximè locum habet in nouo testamento: quia sicut nemo, præter Deum, potest veram sanctitatem conferre: ita nemo alius potest signa huius practica instituere.

Cur solus Deus possit Sacramenta instituere.

Dixi 4. *Legitimè stabilisque instituta.* Cùm enim Sacramenta sint cæremoniæ præcipuæ, quibus Ecclesia, seu populus Dei coalescit, & ab aliis distinguitur, debent esse stabiles & permanentes, quamdiu idem Ecclesiæ status permanet. Hinc quædam, quibus Christus ad sanctificandum vsus est; vt sunt lotio pedum Apostolorum (saltem secundùm multorum sententiam) Insufflatio in Apostolos, verba illa dicta paralytico, *Remittuntur tibi peccata tua*, non sunt Sacramenta, quia non sunt stabili vsu ad sanctificationem instituta.

22 Nec refert quod D. Chrysostomus (vel potiùs alius Auctor) sermone de lotione pedum, hanc vocet Sacramentum, & dicat institutam ad delendos quotidianos excessus: quia sumit Sacramentum late, & loquitur de deletione defectuû ex opere operantis, quam consequuntur ratione internæ deuotionis, qui eam piè obeunt, vt Christum Apostolósque imitentur. Fuit enim à Christo instituta in exemplum humilitatis: vt patet Ioan. 13. v. 15.

Cyprian.

Hinc etiam sacrificium quà tale, non est Sacramentũ: quia vt sic nõ ad sanctificationem sacrificantis, sed in testimonium diuinæ excellentiæ est institutum. vt latiùs dicemus infrà q. 83. ar. 1. Hinc etsi sacrificium materialiter sumptum pro hostia quæ in eo offertur, sit quandoque verum Sacramentum; vt contingit in nostro sacrificio, cuius hostia est verum Sacramentum, eius sumptione sanctificantur; & olim accidit in quibusdam sacrificijs veteris legis; verb. cau. in agno paschali, cuius esus aliquam legalem sanctitatem conferebat & veram sanctitatem in S. Eucharistia contentam significabat: actio tamen ipsa, in qua consistit ipsum sacrificium est semper quid distinctum à Sacramento. Hinc nostrum sacrificium essentialiter consistit præcisè in ipsa consecratione, vt dicemus q. 83. art. 1. ad. 5. Sacramentum verò in re permanente. Item occisio agni paschalis erat propriè sacrificium: ipse verò agnus occisus eiusque comestio habebant rationem Sacramenti.

Ioan. 13. Quare sacrificium nõ sit Sacramentũ.

23 Nec refert quòd quædam sacrificia in veteri lege fuerint instituta pro peccato, & ad legalem quandam sanctitatem acquirendam, nostrumque etiam ex opere operato aliquam gratiam actualem impetret ei, pro quo offertur: quia hanc sanctitatem non conferunt per modum Sacramenti suo vsu, ac corporali quadam applicatione (cùm non semper ijs corporaliter applicentur, pro quibus offeruntur) sed per modum impetrationis.

Demum tam 4. quàm. 3. conditione excluduntur actus virtutum: quia non ex Dei institutione, & opere operato, sed ex merito & opere operantis sanctificant. Similiter excluditur martyrium, quod etsi ex singulari priuilegio secundùm probabilem sententiam ex opere operato gratiam conferat: non tamen ad hoc à Deo institutum est; sed quatenus est actio inferentis, à Deo vetitum est; quatenus verò est passio martyris ad diuinam gloriam defendendam, est opus virtutis fortitudinis, lege naturæ quandoque præceptum, quandoque non vrgente præcepto, ex motiuo variarum virtutum à martyribus liberè susceptum.

Quare martyrium & aliique actus virtutis non sint Sacramenta.

24 Ex dictis facile erit refutare definitiones hæreticorum, quibus omnibus commune est, quòd Sacramenta tantùm putent esse inania quædam signa gratiæ, sine extrinseci cuiusdam fauoris diuini; quod est falsissimum, & legi Christi omnino iniuriosum est: vt ostendemus infrà quæstione 62. articulo 1. d. 1. Pluribus item Caluinistis & Lutheranis commune est, quòd velint Sacramenta esse sigilla quædam, quibus Deus obsignat suas promissiones, testaturque eas pertinere ad eos, qui Sacramenta suscipiunt; eosque esse iustos. Probant

Rom. 4

bant præcipuè ex illo ad Roman. 4. *Et signum accepit (Abraham) circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.* Vbi circũcisio nõ dicitur signum iustitiæ dandæ, sed iam apprehensæ per fidem. Sed de hoc fusiùs agemus

25 quæstione 62. articulo 1. dubio 1. Hoc tantùm hîc aduertendum est, hanc definitionem non solùm pugnare cum principijs totius Ecclesiæ, quæ docet Sacramenta nouæ legis verè causare immediatè gratiam in suscipiente: sed etiam cum communi principio hæreticorum, qui docent Sacramenta causare gratiam excitando fidem in suscipiente. Quomodo enim possunt excitare fidem, si sint sigilla & testimonia fidei, & iustitiæ iam acquisitæ? Item quomodo conferens Sacramentum potest suscipienti vice Dei testari eum credere; cùm conferens id nesciat, & suscipiens sciat an credat nec ne? Eodem modo ac si cæcus vellet persuadere videnti, ipsum hoc vel illud videre. Deinde singulæ particulares suos habent apertosque errores, quos fusè refert & refutat Bellarminus tomo 2. libr. 1. de Sacramentis in genere, capit. 14. & sequentibus, apud quem eas vide. Toties enim suas definitiones & sententias mutarunt & reformarunt, vt nesciant ipsi quid sentiant.

Bellarm.

DVBIVM II.

Vtrùm Sacramentum sit vniuocum, respectu Sacramentorum veteris, & nouæ legis?

26 MVlti putant esse analogum: sed veriùs Suarez disp. 1. sect. 2. §. *Atque hinc intelligitur*, & Soto in 4. d. 1. quæstione 1. articulo 1. ante finem, docent esse vniuocum. Prob. quia ratio nominis, siue definitio suprà data vtrisque æqualiter conuenit. Nec refert quòd nostra sint perfectiora: quia non sunt perfectiora in ratione Sacramenti genericè sumpti, sed in ratione talis Sacramenti. Sicut homo est perfectior bruto, cùm tamen rationem animalitatis æqualiter participent.

Suarez. Soto.

Sacramentũ est vniuocũ.

2. Nec etiam refert quòd illa erant figuræ nostrorum Sacramentorum; quia imago imaginis est vniuocè imago cum imagine prototypi: vt si quis depingat imaginem Romanam, quam pinxit S. Lucas.

3. Nec etiam refert quòd sanctitas collata per illa est tantùm analogicè sanctitas collata cum sanctitate, quam nostra conferunt. Nam etsi risus plantæ & hominis, sint analogicè risus, vita tamen quæ vtriusque est causa, est vniuocè vita. Item etsi lupus terrestris & marinus sint æquiuoca, tamen Deus vniuocè est creator respectu vtriusque: & generantes respectu vtriusque sunt vniuocè generantes. Quod maximè verum est in nostra sententia, qui dicimus nostra Sacramenta tantùm moraliter causare gratiam, atque ita cum veteribus in modo causandi aliqua ratione conueniunt, licet effectus sint diuersi. Vt enim aliquid respectu duorum sit vniuocè causa, sufficit quòd vtrumque in eo conueniat, quòd eodem modo causetur. Adde primò, vtramque sanctitatem in eo conuenire quòd suscipientem peculiari modo Deo consecret, & vt talis peculiariter à Sacramento causatur, quare vtraque Sacramenta sunt vniuocè causa sanctitatis.

Potest aliquid æquiuocorum esse causa vniuoca.

Adde secundò, Sacramenta illa etiam veram sanctitatem significasse, atque ita in ratione signi veræ sanctitatis vtraque conuenire. Confirmatur Conclus. quia religio vetus & noua sunt vniuocè religio: etsi illa fuerit imperfectior, & figura huius: eademque est ratio in sacrificijs vtriusque legis; cur non etiam in Sacramentis?

ARTICVLVS V.

Vtrùm requirantur determinatæ res ad Sacramenta?

27 ARticulo 5. docet, in Sacramentis necessariam esse rem sensibilem determinatam. Cuius tota ratio est; quia Deus ita instituit. verb. cau. vt ablutio in baptismo fieret aqua, non vino. Sicut autem solus Deus potest populum sibi peculiarem eligere, eumque sanctificare: ita solus potest instituere signa quibus hic ab alijs distinguatur, quibusque eius sanctitas significetur, eique conferatur. Conuenientia huius institutionis in eo consistit, vt sicut est vna per vniuersum orbem Ecclesia: ita vbique certis ijsdemque signis & sanctificaretur & suam in Deum fidem protestaretur. Quod non fuisset factum, si materia Sacramentorum fuisset cuiusque arbitrio relicta.

28 Nota 1. Per rem hîc intelligi vel aliquam sensibilem substantiam: vt in Baptismo, Confirmatione, Ordine, Extrema vnctione, Eucharistia: aut etiam actus aliquos per formã verborum determinabiles; vt in Pœnitentia, & Matrimonio.

Not. 2. Multa Sacramenta vel fortè omnia constare quodammodo duplici materia; vna remota, altera proxima. verb. cau. in Baptismo aqua est materia remota: eius vsus, siue infusio, proxima. Similiter in Confirmatione, Chrisma & vnctio: in Pœnitentia, peccata de quibus dolemus, & eorundem confessio: in Extrema vnctione, oleum & vnctio: in Ordine, instrumenta & eorundem traditio: & in Matrimonio, corpora contrahentium, & eorumdem traditio. Et sic etiam quadam ratione videtur posse dici quòd in Venerab. Sacramento materia remota & quasi extrinseca sit panis & vinum: intrinseca, ipsæ species. Sed de hoc a. seq. concl. 3.

Sacramẽtorum materia duplex.

29 Aduerte tamen peccata in Sacramento pœnitentiæ, & contrahentium corpora in matri-

 monio,

Peccata pœnitentis, & corpora contrahentium qua ratione sint materia confessionis & matrimonij.

monio, longè aliter esse materiam remotam, quàm aquam in baptismo, aut Chrisma in Confirmatione, &c. Nam hæc aliquo modo ingrediuntur ipsam compositionem Sacramenti, ita vt sint ei aliquo modo intrinseca. Nam materia proxima essentialiter componens baptismum, non est quæuis ablutio, sed ablutio aqua facta, de cuius intrinseca ratione est ipsa aqua: sicut Chrisma est de intrinseca ratione vnctionis, quæ est pars essentialis Cõfirmationis. Idemq; est in materia Ordinis & Extremæ vnctionis. Secus autem est in dictis duobus Sacramentis. Nec enim peccata simili aliquo modo cõponunt pœnitentiam aut confessionem, neque sunt ei intrinseca, cùm possint omnino non esse, imò necessariò nunquam sint actu, sed vt summum habitu, dum Sacramentum suscipitur: sed solùm sunt materia circa quam versantur confessio & pœnitentia, Et similiter, vt dicemus pluribus dum agemus de matrimonio, corpora contrahentium nullo modo intrinsecè Sacramenta componunt; sed sunt tantùm materia circa quam ipse contractus, siue Sacramentum matrimonij versatur; similiter modo quo res, quas narramus, sunt materia nostri sermonis.

30. Not. 3. Rem hîc dici determinatam quandoque in vltima specie, vt aqua in baptismo: quandoque in proximo aliquo genere, vt actus confitentis, scilicet peccata vel venialia, vel mortalia, de quibus quis sit attritus vel contritus, exteriùs expressa. Vide hac de re plura infrà tomo 2. disp. 20. n. 65.

D. Thom. Etiam in veteribus Sacramentis fuit necessaria res aliqua determinata.

Not. 4. Etsi hic D. Thomas videtur tantùm loqui de Sacramentis nouæ legis, eandem tamen esse rationem in Sacramentis legis veteris: vt patet in circumcisione, agno paschali, consecratione sacerdotis, &c. Et idem aliqua ratione credibile est fuisse in Sacramentis legis naturæ. Cùm enim etiam per hæc aliqua sanctitas conferretur, & gratia per Christum danda significaretur; credibile est Deum, cuius instinctu & auctoritate hæc Sacramenta sunt instituta, non reliquisse cuiusque arbitrio, quo ritu sanctificaretur, aut Christi gratiam significaret. quamuis fortè signa non fuerint ita determinata & expressa vt iam; nec vlla scripta lege præscripta, vt in lege veteri. Et ita intelligendus D. Thom. ad 3. Sed de hoc fusiùs agemus q. 61. a. 2. D. Thom.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm in significatione Sacramentorum requirantur verba?

31 ARticulo 6. docet, Sacramenta nouæ legis necessariò constare, siue confici verbis. Ratio à priori est diuina institutio; congruentia est perfectior significatio, quia alias materia satis confusè sæpe significaret rem Sacramenti. Alias congruentias vide in textu. Veteris autem legis Sacramenta non omnia constabant verbis, vt patet in circumcisione, & agno paschali.

32 Qualia verba necessaria sint ad rationem Sacramenti.

Not. in omnibus Sacramentis essentialiter requiri verba propriè dicta, excepto matrimonio: in hoc verò sufficiunt ad eius essentiam quæuis signa mutui consensus sufficienter expressiua, quia hæc moraliter sunt quædam locutio, & sufficiunt iure naturæ ad quemuis alium contractum, & consequenter ad contractum matrimonij, cuius naturam Deus non immutauit, sed ad Sacramenti dignitatem eleuauit. Quod etiam satis insinuat Florentinum in litteris vnionis: vbi cùm dixisset, omnia Sacramenta nouæ legis confici re & verbis, tanquam materia & forma; tandem agens de matrimonio, docet matrimonij causam efficientem regulariter esse consensum per verba de præsenti expressum. vbi ostendit se verba accipere in propria significatione. Nam si acciperet eа latè, pro nutu, vel simili signo; non tantùm regulariter, sed semper & necessariò consensus per verba expressus esset causa matrimonij. Florentin.

2. Insinuat in alijs Sacramentis necessariò requiri verba: quia in solo matrimonio hanc exceptionem admittit. Vbi Not. matrimonium hîc dici vinculum ex Sacramento ortum; causam verò efficientem, ipsum contractum siue Sacramentum.

DVBIVM.

Vtrùm Sacramenta noua legis componantur ex re & verbis, tanquam ex materia & forma?

33 Forma Sacramenti nõ informat physicè materiam.

NOt. 1. In rebus moralibus, quale est ex parte Sacramentum, ad esse materiæ & formæ non requiri physicam aliquam informationem: sed sufficere quandam analogiam cum materia & forma physica, Sicut enim in his dicitur forma id quod perficit materiam, eamque determinat ad esse talis aut talis rei, v.g. hominis, aut equi: similiter etiam in moralibus, v.c. in verbis, sonus quia in se est indeterminatus & insufficiens ad aliquid significandum, per significationem ei communi vsu impositam perficitur in ratione signi, & determinatur ad rem certam significandam. hinc sonus est materia sermonis, significatio forma.

In rebus artificialibus & moralibus est duplex forma.

Not. 2. In rebus artificialibus & moralibus duplicem sæpè reperiri formam seu materiam, vnam quasi partialem, aliam totalem, v.c. in hac oratione, Petrus currit: prædicatum quia determinat rationem ad certum conceptum de mẽte loquentis ingerendum audienti, est quasi forma subiecti, partialis tamen: quia forma totalis est significatio totius orationis, cuius materia est vtraque vox.

34 CONCL. 1. Res & verba secundùm explicationem datam. 5. & 6. sunt essentialiter requisita ad efficiẽdum Sacramentum. Videtur expressè definitum in Florentino in decreto vnionis; vbi ait: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur: videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.* Ratio à priori est institutio Christi nobis per Ecclesiam explicata.

Florentin.

35 CONCL. 2. Sacramenta constant rebus & verbis, tanquam materijs & formis partialibus: vtraque autem simul sumpta habent se respectu integræ suæ significationis per modum materiæ respectu formæ totalis. Ita Suarez disput. 2. sect. 2.

Qua ratione Sacramenta constent rebus & verbis.
Suarez.
D. Thomas.

I. Pars est expressè D. Thomæ a. 6 ad 2. & ar. 7. Et probatur. Quia conueniunt in analogia suprà allata cum materia & forma physica. Res enim, videlicet aqua, vel eius infusio, est indifferens ad significandam lotionem, aut etiam refrigerationem; cùm ad vtrumq; possit assumi: per formam autem determinatur ad significãdam lotionem. Et sic in alijs Sacramentis.

II. Pars probatur. Quia forma & materia habent propriè rationem signi Sacramentalis vt simul sumpta, & vt sic habent integram significationem gratiæ quam causant. Nec enim forma aut materia Sacramentorum per se separatim significant gratiam, aut purgationem à peccato: nam aliàs separatim posita possent eam etiam causare, cùm sint signa practica & efficacia. Sicut ergo non possunt eam causare nisi coniuncta; ita nec significare. Atqui insignis significatio habet se per modum formæ, res significans per modum materiæ, vt patet ex primo notabili. Ergo hæc significatio est integra forma ipsius Sacramenti: sicut significatio quam habent subiectum & prædicatum, prout componunt vnam orationem, est totalis forma ipsius propositionis.

36 Nota tamẽ Sacramentũ cuiusq; totalem significationem nõ omnino eodem modo componi ex forma & materia partialibus, sicut oratio cõponitur ex subiecto & prædicato tanquam materia & forma. Nam hæc ita ex his componitur, vt eius totalis significatio componatur etiam ex significatione materiæ & formæ: nam vox *Petrus* v.c. & vox *currit* idem significãt iunctim in oratione posita atque separatim; hac sola differentia, quòd separatim posita non significẽt cursum Petro coniunctum esse: in oratione autem sicut ponuntur coniuncta, ita illa duo significant esse coniuncta. Secùs fit in Sacramẽto, v.c. baptismo; nam nec lotio, nec forma baptismi separatim sumpta habent vllam vim perfectè significandi ablotionem animæ per iustificationem, siue in abstracto siue in concreto, seu vt inexistentem alicui: quia seperatim sumpta nullo modo ad hæc sunt instituta. Quare dum legitimè coniunguntur, accipiunt ex Christi institutione omnino nouam vim significandi.

37 CONCL. 3. Forma & materia, siue res & verba cõponunt omnia Sacramenta, quę in actione trãseunte cõsistũt, tanquã partes essentiales ea intrinsecè componentes. Ita D. Thomas & Suarez suprà, & satis colligitur ex Florentino suprà citato.

D. Thomas.
Suarez.
Florentin.

Probatur, quia habent se ad rationem integri signi Sacramentalis, sicut subiectum & prædicatum respectu orationis; sed hæc sunt partes essentiales orationis: ergo, &c. Minor clara est. Maior patet ex Concl. 2. Accipimus autem vbique res & verba secundùm explicationem datam a. 5. & 6.

38 Ex dictis facilè refellitur sententia, quæ solet tribui Soto in 4. d. 3. a. 1. qua dicitur totam rationem & significationem baptismi consistere in ipsa ablutione. Cuius fundamentum est primò ipsa significatio vocis: quia scilicet baptismus significat propriè ablutionem. 2. Quia in artificialibus ipsum nomen supponit pro subiecto, & tantùm in obliquo significat formam, v.c. sedes est ipsa ligna ità composita, siue habentia talem formam; ita vt sedes non dicatur composita ex ligno & forma, sed solùm ex ligno. Patet, inquam, hoc falsum esse, quia ablutio per se non habet vim significandi mundationem animæ, sicut nec habet vim eam efficiendi.

Soto.
Baptismus non consistit in sola ablutione.

Ad primum Respond. Baptismum pro Sacramento sumptum non significare solam materialem ablutionem, sed illam simul cum forma. Nec enim sola illa ablutio potest dici Sacramentum, etsi ab eo Sacramentum sumpserit nomen.

Ad secundum. Quidquid sit de antecedente, quod faciliùs negari posset, quàm probari; imò Vasquez d. 129. num. 41. putat sedem, statuam, & similia potiùs significare formam artificialem quàm materiam: Respondeo esse diuersam rationem. Nam verba non sunt totalis forma Sacramenti, sed partialis, ex qua simul cum materia componitur integrum Sacramentum, habens pro totali forma integram significationem ex instituto Dei: sicut oratio composita ex subiecto & prædicato tanquã materia & forma habet prætere a integram significationem tanquam integram formam.

Vasquez.

39 Eodem modo refutari potest sententia quæ tribuitur Scoto in 4 d. 3. q. 1. & d. 8. q. 1. & 2. quæ dicit aliquando totum Sacramentum consistere in materia; aliquando in forma; aliquando in vtroque simul. Totum ipsius argumentum est, quia tota significatio videtur quandoque esse à forma, quandoque à materia. Sed hoc esse falsum patet ex dictis propos. 2. Dixi hæc tribui ijs auctoribus: quia Vasquez disp. 129. c. 3. ita vtrumque explicat, vt ostendat eos omnino aliter sentire, sed Soto videtur omnino esse in ea sententia: & quamuis Scotus loco citato satis ambiguè loquatur, tamẽ d. 14. q. 4. §. *Hic sunt*, & d. 16. q. 1. §. *de pœnitentia*, apertè docet Sacramentum pœnitentiæ essentialiter consistere in sola absolutione.

Scotus.
Vasquez.

40 Dicès, Forma & materia debent esse simul: sed verba & res sæpe nõ sunt simul: potest enim ablutio aliquantulum præcedere pronunciationem formæ, aut contrà: ergo hæc non habent se per modum materiæ & formæ.

Resp. Formam physicam debere physicè simul esse cum materia; moralem autem solùm moraliter: ad quod sufficit ea coniunctio quæ sufficit vt secundùm moralem æstimationem, & communem hominum vsum, & loquendi modum dicantur

In rebus moralibus forma & materia nõ sunt necessariò simul tempore.

dicantur esse simul, & forma verè intelligatur cadere supra materiam. Hinc quædam Sacramenta maiorem, quædam minorem admittunt disiunctionem. Quantam autem singula admittant, prudenti iudicio æstimandum est. Baptismus enim, Cõfirmatio, Extrema vnctio, & Ordo requirunt talem coniunctionem, vt dum minister verba pronunciat, secundùm moralem æstimationem, & communem loquendi vsum possit verè dici lauare, vngere, &c. ad quod parua disiunctio videtur admittenda. Contrà in cõfessione posset absolutio satis diu differri; sicut in iudicijs absolutio aut cõdemnatio solet sæpe diu sequi causæ examen. Similiter in matrimonio, tam diu potest vnius consensus sequi consensum alterius, quamdiu hic censetur moraliter permanere, sicut in alijs contractibus. Vide Suarez d. 2. sec.2. §. *Sed quares*. Possent quædam alia adhuc obijci contra Sacramentum confessionis, sed hæc meliùs adferemus & soluemus infrà tom.2.dis.4.dub.4. vbi de hoc agemus.

Suarez.

41 Quomodo Eucharistia componatur ex pane & verbis consecrationis.

Dixi, quę in actione transeunte consistunt, ob V. Eucharistiam. Cùm enim hæc sit res permanens, non potest intrinsecè componi ex rebus transeuntibus, qualis est panis, & forma verborum, quæ statim desinunt. Componitur tamen ex illis aliquo modo extrinsecè: partim quia sunt eius causæ; conficitur enim hoc Sacramentum ex pane tanquam causa materiali transeunte, idque vi verborum quæ se habent & vt causa instrumentalis efficiens, & vt forma determinans significationem panis, ad significandum nutrimentum spirituale: partim ratione habitudinis quam species panis & vini, ex quibus intrinsecè hoc Sacramentum componitur, necessariò habent ad panem & vinum, & formam verborum. Nec enim species significarent Christum ibi esse, nisi dicerent habitudinem ad formam consecrationis: nec significarent esse per modum nutrimenti, nisi essent species panis, aut vini.

42 Semper fuit eadem materia eadē forma Sacramentalis. Felinus. Innocentius.

Concl. 4. Materia & forma essentialiter requisitæ ad singula Sacramenta ab initio suæ institutionis, fuerunt semper eædem in omnibus Ecclesijs. Est contra Felinum in c. Quæ in Ecclesiarum, de constitutionibus nu. 26. & Innocentium in ca. 1. de baptismo, & alios quosdam Canonistas; qui putant Latinum vtentem in baptismo forma Gręcorum, aut consecrantem panem fermentatum, nihil effecturum. Sed nostra Conclus. est omnino certa & indubitata apud omnes Theologos.

Et clarissimè probatur. Quia omnia essentialiter ad Sacramenta quoad materiam & formam requisita, à Christo pro omnibus vniuersim Ecclesijs, eadem sunt instituta; vt omnes fatentur, nec Ecclesia potest hæc vlla ratione mutare. Quia sicut Christus non dedit illi potestatem Sacramenta instituendi; ita nec dedit potestatem eorum formam, aut materiam mutandi. Vnde quando duæ materiæ aut formæ tantum accidentaliter differunt, v.c. panis fermentatus & azymus, *Ego te baptizo*, & *baptizaris a me*; potest quidem Ecclesia suo præcepto me obligare, vt vtar hac potiùs quàm illa: non potest tamen efficere vt alterâ non possim validè vti, etsi illicitè. Potest item subtrahendo directè vel indirectè alicui sacerdoti iurisdictionem necessariam, efficere vt non possit validè absoluere; non tamen manente eius iurisdictione potest efficere, vt hac vel illa forma inualidè vtatur.

Trident. Tridentinū non mutauit materiam aut formam Sacramenti matrimonij.

Nec Tridentinum reddidit matrimonium clandestinum inualidum mutando eius materiam aut formam, sed reddendo sic contrahentes impotentes ad ponendam veram formam, scilicet consensum legitimum & sufficientem ad talem contractum etiam ciuiliter ineundum. Sicut si redderet aliquem impotentem ad pronunciandam formam baptismi, efficeret vt non posset validè baptizare.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm requirantur determinata verba in Sacramentis?

43 ART.7. docet in Sacramentis requiri determinata verba. Ratio à priori est, institutio Christi, conuenientia est, vt per vniuersum mundum esset æqualis Ecclesiæ consuetudo & ritus in sacramentis administrandis: quod ad ipsius Ecclesiæ decorem & vnionem expediebat. Res clara est in sex Sacramentis ex vsu Ecclesiæ, & Florentino Concilio, quod singulorum certam formam describit: sed videtur obscurior in matrimonio, quod non requirit certa verba. Resp. Etsi non ita determinata verba præscripta sunt huic Sacramento atque alijs, tamen eatenus potest dici habere certam formam, quatenus requirit talia verba, vel signa saltem ijs æquiualentia, quibus mutuo sibi vterque coniux clarè consensum de præsenti exprimit.

Florentin.

DVBIVM.

Qualia verba requirant Sacramenta?

44 Bellar.

DOminus Bellarminus l. 1. de Sacramentis c.19. adfert varias sententias hæreticorum, qui satis perplexè hac de re loquuntur. Quidam enim admittunt in omnibus Sacramentis necessaria esse certa aliqua verba à Christo instituta, & quibus ipse ac Apostoli vsi sunt. Communiter tamen non vtuntur ijs tanquam consecratorijs, aut habentibus vllam vim sanctificandi ex opere operato (hanc enim omnino Sacramentis inesse negant) sed vt fidem excitent audientium, ijs diuinam promissionem proponendo. Alij verò omnino ea reijciunt, & volunt solam concionem sufficere. Alij in baptismo consuetam formam admittunt, sed vnà cum concione, & vt eius partem; in alijs Sacramẽtis ea reijciũt,

Hæreticorū inter se discrepātia circa formas Sacramētorum.

&

& solam concionem adhibeor. Quæ qui sigillatim velit scire, videat Bellarm. suprà. Nobis hîc sufficiet adferre & refutare sententiam Caluinistarum, qua refutata facilè erit reliquas conuellere.

45 *Caluinus.* *Error Caluinistarum.* *Beza.* *Bellarm.*

Caluinus igitur l. 4. instit. c. 14. requirit solùm aliquam concionem, qua excitetur in initiando fides circa promissionẽ Christi: & quidem tam ipse quàm reliqui Caluinistæ præter concionem vtuntur in baptismo verbis illis, *Ego te baptizo*, &c. sed vt ait Beza, non vt forma Sacramenti, sed vt instructione populi. In Eucharistia verò Caluinistæ nulla certa verba requirunt, sed solam concionem, aut gratiarum actionem. Imò Caluinus, vt refert Bellarm. suprà, formulas consecratorias incantationibus assimilat. Sed in hac re non modò cum vniuersali Ecclesia & Scripturis, sed secum ipsi pugnant. Si enim verbum concionatorium esset necessarium ad essentiam baptismi, nec Caluinus, nec Beza, nec vllus primorum illorum hæreticorũ esset baptizatus, quippe qui ritu Catholico baptizati sunt sine vlla cõcione, atq; ita deberẽt rebaptizari; quod est cõtra illorũ vsum, & doctrinã. 2. Quia si requiritur concio qua fides excitetur, requiretur talis quæ rectam fidem excitet (quis enim credat, concionem hæreticam & blasphemam, aut excitare posse veram fidẽ, aut peruersam fidem per eam excitatam credentem iustificare?) Et consequẽter nullum hæreticorum, saltem eorum qui aliter de Sacramentis sentiunt quàm Caluinistæ, baptisma valebit, atque ab his baptizati erunt rebaptizandi: quod ipsi negant. 3. Paruulorum baptisma erit nullum: quia in illis cõcio nullam fidem excitare potest. Nec refert quòd excitet in alijs præsentibus; quia per accidens est quòd aliqui præsentes sint, & fieri potest vt non sint: nec vnius fides alium iustificat.

46 *Verbũ rituale est de essentia Sacramentorum. Florent.*

Concl. De essentia Sacramentorum est aliquod verbum rituale. Ita definitum est in Florẽtino, quod singulorum Sacramentorum determinatas formas præscribit.

Tertull. *Cyprian.*

Probatur 1. ex sensu & vsu totius Ecclesiæ, cuius nullum nisi ab ipso Christo potest initium demonstrari, quæ semper docuit necessariam esse ad Sacramenta conficienda certam verborum formam sine qua Sacramenta non possunt confici. Vnde Tertull. l. de baptismo: *Lex*, inquit *tingendi imposita est & forma præscripta.* Et cõtra Praxeam: *Mãdauit* inquit, *Apostolis vt tingerẽt in Patrem & Filium, & Spiritum sanctum.* Idẽ Cyprian. epist. 73. ad Iubaianum vbi ait: *Verborum solemnitas & sacri inuocatio nominis, & signa Apostolicis Sacerdotum ministerijs attributa, visibile celebrant Sacramentum.* Vbi etiam expressè docet Christũ iussisse vt Apostoli baptizarent in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti; nec vllum nomen posse omitti.

Basilius

D. Basilius l. de Spiritu sancto ca. 12. *Sicut*, inquit, *credimus in Patrem, & Filium, & Spiritũ sanctum; sic & baptizamur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, Qui suprà ibidem docuerat, aliquid addere aut detrahere huic formæ, esse ab æterna salute decidere. Item D. August. de baptismo cõtra Donatistas l. 3. c. 15. ait: *Quamobrẽ si verbis Euãgelij eis in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, Marcion baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamuis eius fides sub ijsdem verbis aliud opinantis quàm Catholica veritas doceret non esset integra.*

August.

Athanas. *Cyrillus.* *D. Dyonys.* *Bellarm.* *D. August.*

Idem docuerunt Athanasius serm. 3. contra Arianos circa mediũ, Cyrillus Catechesi 3. Dionysius Areopagita parte 2. cœlestis Hierarchiæ, & omnes Patres Concilij Niceni, can. 19. vbi definiunt baptismum Cataphrygarum & Paulianistarum esse nullũ, quia mutabant præscriptam à Christo formam. Vide plura apud Illust. Bellarm. lib. 1. de Sacram. cap. 19. Quare (vt de similibus testatur D. Aug. epist. 118. ad Ianuarium) insolentissimè hæretici insaniunt, quia contra vniuersalem Ecclesiæ doctrinam disputant.

47 *Matt. vlt.*

Prob. ex Scriptura, 1. Matth. vlt. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti: docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Vbi Christus requirit primùm vt capaces instruantur circa fidem, deinde præscribit formam baptismi. *Baptizantes*, inquit, *eos in nomine Patris, &c.* Verba enim *in nomine Patris*, nulla ratione possunt referri ad verbum *docete* (vt ineptè vult Caluinus) sed ad verbum *baptizantes*: atque ita non possunt aliud continere, quàm formam baptismi.

Deinde subiungit: *docentes eos seruare omnia*, &c. vt ostendat baptizatis necessariam esse obseruationem mandatorum, contra Caluinum. Item Christus instituens Ven. Sacramentum vsus est certis verbis & circa panem, & circa calicem, & subiunxit; *hoc facite in meam commemorationem*; iubens nos ijsdem vti verbis.

48 *Matt. 18.* *Marci vlt.*

Dices 1. Etsi Christus iusserit Apostolos baptizare *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*; non tamen iussit eos dicere inter baptizandum illa verba. Nam etsi facere aliquid in nomine alicuius sæpè significet facere id cum inuocatione illius nominis, non tamen semper; quia Matth. 18 dum Christus dicit: *Qui susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit*; non vult hunc suscipi cum inuocatione nominis Christi: sed in obsequium Christi. Item, Etsi dicto loco, *in nomine*, significaret inuocationem Patris, & Filij, & Spiritus sancti: non tamen sequitur, quòd hoc necessariò deberet fieri illis verbis, quia dum Christus Marci vlt. promisit futurum vt credentes in nomine eius, multa miracula facerent, noluit eos astringere vt dicerent se hæc facere in nomine Christi, aut his expressis verbis eius nomen inuocarent. Sufficiebat enim eos Christum quibuscunque verbis inuocare.

2. Etsi Christus in cœna post institutionem & distributionem Sacramenti iusserit facere quod ipse fecerat; non tamen iussit vt omnino ijsdem verbis vteremur, quibus ipse vsus est. Nam illis verbis tantùm vsus est, vt Apostolis rei ignaris indicaret quid illis daret, quod potest quibusuis verbis fieri. Et confir. Quia aliàs deberemus planè eodem ritu celebrare hoc Sacramentum, quo Christus id fecit, scilicet vesperi post cœnam, quod falsum est.

49

Respond. 1. Etsi loca dicta Scripturæ non tam clarè conuincant, quæ volumus, vt nullo modo possint aliter explicari; tamen planè indicant sensum quem attulimus; & hic maximè planus, facilis,

facilis, ac obuius est. Et hoc probat 1. quòd Christus tam explicatè iusserit Apostolos baptizare *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; quod non videtur facturos fuisse, nisi voluisset illa verba exprimi inter baptizandum, cùm extra formas Sacramentorum nullibi quid simile fecerit. Idemque est de forma consecrationis, quam tres Euangelistæ valde explicatè narrant, & quamuis aliquo modo diuersis verbis, idem tamen significantibus, quod ad essentialia attinet.

2. Quia Christus iussit nos aliquibus verbis consecrare, & per veram transmutationem panis & vini (vt suo loco probabitur) conficere suum corpus & sanguinem; quod non nisi dictis verbis aut omnino æquiualentibus fieri potuit: quia verba sacramentalia debent significare id quod per ea efficitur.

3. Quia cùm maximè conueniens fuerit, certis ijsdemque verbis omnes vti in confectione Sacramentorum, quæ res grauissima est, & in qua indecenter dissentitur, & periculosè erratur: decuit omnino Christum talia certa verba præscribere. Ergo planè credendum est eum hoc fecisse, cùm eius verba id satis indicent. Cùm igitur dictus sensus maximè sit obuius & planus, & videatur esse ex mente Christi; verba Scripturæ eo sensu accipienda sunt; cùm nihil obstet, quo minùs ita accipiantur.

50 Respond. 2. Etsi hic sensus ex verbis Scripturæ non posset ita clarè probari, tamen cùm dicta loca, Ecclesia, quæ est optima Scripturæ interpres, semper ab initio ita intellexerit, nobis etiam ita intelligenda sunt. Vnde sequitur, etsi, quæ verba formæ necessaria sunt in reliquis Sacramentis, non possimus tam facilè ex Scriptura colligere; sufficere tamen nobis debere perpetuam traditionem ab Apostolis acceptam, & Ecclesiæ auctoritatem, vt credamus eas formas esse legitimas, quas hæc nobis præscribit, quam qui audit, Christum audit, vt dicitur Luc. 10. v. 16. qui verò eam non audit, omnibus Christianis debet esse tanquam Ethnicus & Publicanus: vt dicitur Matth. 18.

Luc. 10.

Matt 18.

51 Ex his patet concionem seu catechismum tùc tantùm requiri quando initiandus est rudis in cognitione fidei, aut Sacramenti suscipiendi, & doctrinæ capax. Tunc, inquam, præmittenda instructio suscepturi Sacramentum, vt huic legitimè conferatur, non tamen vt validè conferatur. Ad hoc enim sufficiunt debita forma, materia, & intẽtio; vt patet ex vniuersali ab initio Ecclesiæ vsu: & quia aliàs pueri, & malè de Sacramentis sentientes inualidè ea susciperent.

Quando requiratur catechismus.

52 Obiicit Caluinus 1. Nulla conuentio Christi & Belial: sed diabolus docet magos certa carmina quibus suas incantationes peragãt: Ergo mysteria diuina non debent peragi certis verbis.

Caluinus.

Respond. diabolum esse simium, & vt habeatur Deo similis, imitari quæ Deus instituit: hinc sicut in lege naturę, & veteri certo ritu voluit sibi Deus sacrificia offerri, ita etiam diabolus similia in suum honorem ab Idololatris institui curauit. Ideo tamen pij à Deo instituta non deserunt: quia etsi non conueniat nos vsurpare quæ diabolus in suum honorem adinuenit, non tamen debemus benè instituta deserere, quia diabolus ea imitatur. Aliàs si Caluinus putet suum argumentum valere, damnet primò omnes ritus in Leuitico præscriptos: & tam Moysen, qui iubente Deo illos instituit, quàm se, suosque, qui eadem in baptismo nobiscum vtuntur forma, damnet magiæ.

53 Obijcit 2. D. Aug. tractat. 80. in Ioannem, vbi videtur dicere baptismum habere omnem vim ex fide, & verbo Dei doctrinali. Ait enim: *Vnde ista virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens; hoc est verbum fidei quod prædicamus* Deinde citat Apostolum ad Rom. 10. v. 8. 9. 10. & Act. 15. v. 9 & 1. Petr. 3 v. 21. vbi mundatio cordis videtur tribui fidei, & verbo fidei.

D. August.

Rom. 10
Actor. 15.
1. Petr. 3.

Respond. 1. Caluinum hîc insigniter hæreticum & sycophantam agere, dum auctoritatem Augustini ex vno loco obscuro nobis obijcit, qui eiusdem, omniumque patrum auctoritatem in mille locis clarissimis, quæ pro nobis faciunt, contemnit.

54 Respond. 2. hunc locum benè intellectum nihil iuuare hæreticos, sed clarè probare nostram sententiam. Pro cuius intelligentia Not. Augustinum hîc non agere ex professo de baptismo, sed volẽtem explicare illud Ioan. 15. *Iam vos mũdi estis propter sermonẽ, quem locutus sum vobis*, generatim ostendere, verbum Dei habere vim mũdãdi, siue illud sit verbum doctrinale, siue cæremoniale: qualia sunt formæ Sacramentorũ: idq; diuersis rationibus & exẽplis allatis probat: quorũ quędam spectant ad verbũ rituale, quædã ad doctrinale. Docet autẽ verbum Dei habere vim mũdandi, *non quia dicitur*, id est, virtutẽ eius non consistere in exteriore verborum sono: *sed quia creditur*. quod dupliciter potest intelligi. 1. Propriè, vt actus credendi dicatur habere vim mundandi, scilicet inchoatiuè. quia fides est initium iustificationis nostræ. 2. Metonymicè vt fides accipiatur pro obiecto fidei: sicut cùm dicimus, hæc est fides catholica, *Deus est trinus & vnus.* Quidam fidem hic accipiunt 1. modo, sed hi explicare nequeunt quomodo verbum accedens ad elemẽtum mundet infantes, qui non credũt. Alij accipiunt 2. modo. ita Bellarm. lib. 1. de Sacramen. c. 19. & Vasquez hîc disp. 119. c. 4 n. 62. Et probant. quia Aug. vt suum hoc dictum probet, subdit: *nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens.* Vbi apertè per sonum trãseuntem explicat quod antè dixerat, *non quia dicitur.* & per virtutem permanentem, quod dixerat: *sed quia creditur.* Hæc autẽ virtus permanens non potest esse actus fidei, quia hic nunc est in verbo, nec permanet, sed transit. Ergo intelligitur obiectum fidei, siue res significata per verbum, quæ in ipso est tanquam in signo. Quę quidem vera sunt, sed non omnino satisfaciunt. quia August. quædam ibidem subiungit quibus clarè ostendit se etiam loqui de actu fidei.

Ioan 15.

Bellarm
Vasquez.

Respond. igitur. Quòd sicut D. Aug. loquitur generatim de verbo Domini tam rituali, quàm doctrinali; quorum illud mundat ratione virtutis diuinæ, quam præsentem significat, quamque ei præsentem credimus: hoc autem ratione fidei qua annunciantibus euangelium credimus: ita

illis

illis verbis *ſed quia creditur*, vtrumque intelligit, ſcilicet tam actum fidei, quàm eius obiectum, ſiue virtutem diuinam, quam Sacramentis aſſiſtentem credimus gratiam in nobis operari. Et deinde diuerſis rationibus vtrumque probat.

55 Eum autem ſentire dictam virtutem ineſſe Sacramento patet: quia docet aquam dum tangit corpus abluere cor, id faciente verbo. Et infrà explicans illud ad Epheſ.5. *Mundans eam lauacro aqua in verbo vitæ*. ait, mundationẽ non tribuendam aquæ, niſi adderetur *in verbo*; & ſubiungit tantùm hoc verbum valere, vt per Eccleſiam tingentem mundet infantem non valentem credere. Itaque expreſsè tribuit ipſi verbo iuncto elemento vim mundandi.

Epheſ.5.

Item quòd tribuat hanc vim mundandi verbo rituali, patet primò, quia dicit illud verbum accedere ad elementum, & fieri Sacramentum. quod non conuenit doctrinæ fidei, quæ ſolet præcedere, non autem accedere ad lotionem. ſecundò, quia dicit baptiſmum per illud conſecrari, vt poſſit mundare. Tertiò, quia dicit illud mũdare infantes, qui non poſſunt mundari concione, cui non poſſunt credere, ſed Sacramento. Vocat autem verba formæ verbum fidei, eò quòd contineant præcipuum myſterium fidei, ſcilicet Trinitatis, quod omnibus prædicamus, & cui tota fides noſtra innititur. Quòd is fuerit ſenſus D.Auguſt. præter alia ſexcenta loca clarè patet lib.6. contra Donatiſtas cap.25. vbi ait: *Certa illa euangelica verba, ſine quibus non poteſt baptiſmus conſecrari, tantùm valent, vt per illa ſic euacuentur quæcunque in prece vitioſa contra regulam fidei dicuntur; quemadmodum dæmonium Chriſti nomine excluditur.* quæ verbo doctrinali nullo modo conuenire poſſunt: ſed verbo cæremoniali, idque non propter actum fidei, quo ab alio creditur (quia cùm Auguſtinus hic agat de baptizato ab hæretico, fides vtriuſque vitioſa & falſa eſt) ſed propter diuinam virtutem, quæ ei ineſſe creditur, quæque tantam vim Sacramento tribuit.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm liceat aliquid addere verbis, in quibus conſiſtit forma Sacramenti?

56 ARticulo 8. ducet eum qui mutat verba formæ animo inducendi nouum ritum in Eccleſiam, non videri validè Sacramenta conferre, eò quòd non videatur habere intentionem faciendi quod facit Eccleſia.

D.Thomas.

Vbi notandum D.Thomam non dicere abſolutè *eum inualidè conferre*, ſed *videri inualidè conferre eò quòd non videtur habere intentionem faciẽdi quod facit* Eccleſia; inſinuans eum validè collaturum ſi habeat eam intentionem, & mutatio non ſit ſubſtantialis. Et ſimili modo intelligendus Zacharias Papa cap. *Retulerunt*, de conſecratione d.4 vbi ait, nullo modo rebaptizandos eos, qui ſub hac forma à quodam imperito Sacerdote baptizati erant: *Ego te baptizo, in nomine Patria, & Filia, & Spiritua ſancta*, ſi is ex ignorantia id fecerit, non intendẽs inducere hæreſim: quia ſcilicet ſi voluiſſet inducere hæreſim, præſumendum fuiſſet illum per hanc formam voluiſſe aliud ſignificare, quàm Eccleſia per veram formam ſignificet.

Zacharias Papa.

57 Poſſe autem fieri vt quis mutet accidentaliter formam receptam ab Eccleſia, intentione inducendi diuerſum ritum, ſiue aliquem errorem; & tamen habet veram intentionem faciendi quod Eccleſia facit, & Chriſtus inſtituit, patet primò, quia hæc facilè poſſunt conſiſtere, vt putet Eccleſiam vti peruerſo ritu in ſuis Sacramẽtis, & ideo intendat eum corrigere, & tamen habeat abſolutè voluntatem faciendi quod Chriſtus inſtituit; atq; ita implicitè velit facere idem quod facit Eccleſia. quia hic nulla apparet implicantia. 2. Quia de facto hoc fit in Græcis, qui in baptiſmo putant hanc formam eſſe eſſentialem: *Baptizetur ſeruus Chriſti*. &c. Et hanc in cõſecratione panis: *Hoc eſt corpus meũ, quod pro vobis tradetur*. Et tamen verè conferrant & baptizant, & habent implicitam voluntatem faciendi quod facit Eccleſia, etſi intendant eam corrigere.

58 Docet 2. Si habens legitimam intentionem mutet formam accidentaliter, etſi fortè negligentia vel contemptu peccet, tamen valere Sacramentum: ſi verò mutet eſſentialiter, non valere. Tunc autem mutatio eſt eſſentialis ipſius formæ; quando ita mutatur, vt verba ei eſſentialia ſecundùm moralem æſtimationem nõ retineant eundem ſenſum cum eo, quem ex ſe, ſeu inſtitutione Chriſti habent. Accidentalis eſt: quando non ita mutatur, quin eſſentialia verba eundem ſenſum retineant. Quæ autem verba cuique formæ eſſentialia ſint, dicemus agendo de ſingulis.

Quæ ſit mutatio formæ eſſentialis.

DVBIVM I.

Quibus mutationibus corrumpatur forma?

59 VT ſupradicta clariora ſint, quædam quæ circa mutationes formarum accidere ſolent, particulariùs nobis tractanda ſunt. Variæ enim ſunt Doctorum ſententiæ, quænam mutationes ſint eſſentiales, quæ accidentales, quas referunt Vaſquez hic d.129. cap.6. & Suarez diſt.2. ſect.4. & 5.

Vaſquez. Suarez.

I. docet Miniſtrum ſemper inualidè conferre Sacramentum, quoties aliquid ſuperfluum addit ipſi formæ tanquam neceſſarium; ſiue volens inducere nouum errorem in Eccleſiam. ita D. Antonin. 3.p.tit.14.§.3. Richar. in 4.d.3.a.2.q.3.§. *Quantum ad* 2. Sed hoc ita generatim dictum, falſum eſſe patet ex dictis.

D. Antonin. Richard.

II. ſententia docet primam ſententiam tunc ſaltem veram eſſe, quando mutatio, per quam

Minister intendit inducere errorem, non est tolerata ab Ecclesia. quod hi auctores addunt, ne cogantur dicere Græcos inualidè baptizare, & consecrare panem, eò quod mutent aliquid in vtraque forma, intendentes introducere ritum contrarium Romano; vt communiter de illis asseritur: quamuis aliquid negent. ita Soto in 4.d. 1.q.1.a.8.§.*Ad hoc autem.* Sed hæc sententia caret omni fundamento. Quia etsi Ecclesia possit sua prohibitione efficere, vt forma aliàs licita, fiat illicita: non tamen vt sit inualida: vt ostendi art.6.concl.4.

Soto.

60 Alij 3. tunc hanc sententiam volunt esse veram, quando Minister vult introducere nouum ritum vt essentialem contra vsum totius Ecclesiæ. Ratio eorum est: quia tunc non videtur posse habere intentionem faciendi quod facit Ecclesia, quæ tamen intentio est essentialis Sacramento: pro hac varij citantur, qui hoc reuera nõ dicunt. Et hanc sententiam generatim sumptam esse falsam, & rationem nullius esse momenti patet ex dictis in explicatione Articuli.

IV. sententia docet, quamdiu Minister seruat verba essentialia formæ, & habet absolutam intentionem faciendi quod Christus instituit, conficere sacramentum, quantumuis aliquid mutando intendat errorem inducere in Ecclesiam: ita Adrian. de baptis. q.2.§.*Ad videndum*, vers. *Respondeo*. & Gab. in 4.d.3.q.1.a.2.concl.3. qui malè pro aliis sententiis citantur. Limitant tamẽ hoc alij, nisi mutatio reddat sensum formæ ambiguum: ita vt possit esse verus, atque etiam falsus; & contra substantiam Sacramenti; tunc enim aiunt Sacramentum esse irritum, non tantùm defectu intentionis, sed etiam defectu formæ: quod tamen sine tali intentione esset validum. Addunt alij, debere talem errorem esse contra substantiam Sacramẽti, & significari per falsum sensum formæ. Probant autem tunc Sacramentum fore irritum; quia cùm talis habeat intentionem inducendi errorem contrarium institutioni Christi, cúmque exteriùs exprimat, non potest intendere facere quod Christus instituit.

Adrian.
Gabriel.

Sed hæc patiuntur difficultatem, 1. Quia exterior forma in sua significatione nullo modo pẽdet ab intentione Ministri: quia vt infrà ostendam, eadem verba eundem semper sensum audientibus ingerunt, siue proferens, hoc siue illud intendat significare; Ergo si forma sit sufficiens prolata bona intentione, etiam sufficiet prolata mala intentione: & si Sacramentum sit irritum, hoc accidet defectu solius intentionis.

2. Quia aliorum ratio non videtur bona. Nam & sumit id quod probandum est, scilicet talem non posse habere absolutam intentionem faciẽdi quod Christus instituit: & vt summum probat, talem Sacramenti collationem fore inualidam defectu intentionis.

61 Concl. 1. Quamdiu Minister integrè retinet verba formæ essentialia, nec aliquid addit quod eorum propriũ sensum vllo modo euertit, nulla intentione efficere poterit vt Sacramentum sit irritum defectu formæ. ita Paludan. in 4.d.3.q.1. circa medium. Sequitur ex dictis. Quia intentio nullo modo mutat formam nisi aliquid ei apponat, aut detrahat, quo sensus ipsius euertatur. Hinc si Arianus vtatur legitima forma inter baptizandum, sed nullo modo per eam velit significare æqualitatem personarum; erit quidem irritum Sacramentum, non tamen defectu formę, sed solius intentionis. Quòd si talis credat quidem per verba formæ nullo modo significari æqualitatem personarum: tamen habeat absolutam voluntatem per ea significandi & faciendi quod Christus significari & fieri voluit, efficiet verum Sacramentum. quia virtualiter intendet significare per ea verba id, quòd verè significant. Quia autem tales communiter habent hanc intentionem, Concilium Arel. 1. cap. 8. approbauit baptismum Arianorum legitima forma vtentium.

Mala intentio nũquam variat formã Sacramenti, quæ aliàs esset valida.
Paludan.

Conc. Arel.

62 Dices, Forma non constat solo externo sono verborum, sed legitima etiam significatione, quæ est velut anima ipsius, quæ hoc casu deest. Ergo ipsa formaliter verè mutatur, etsi materialiter maneat integra. Respond. Significationem hîc propriè non mutari; quia hæc non pendet à priuata alicuius intentione (nec enim est in mea potestate pro libitu efficere, vt quoduis verbum quiduis significet) sed à sola legitima sui institutione, & communi verborum vsu. Possum quidem mutando intentionem efficere vt forma falsum significet; vt si baptizem cum intentione non conferendi Sacramentum, sed tantùm fingendi, aut si intendam per eam aliud significare, quàm reuera significat, quia exteriùs per illam significabo me id intendere & facere, quod reuera nec intendo, nec facio: sed hoc non mutat propriè formam. Nam eadem omnino propositio idémque omnino significans potest esse vera & falsa: hinc Arianus per hæc præcisè verba: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, nunquã poterit significare Filium esse minorem Patre, etsi id millies intendat, sed potiùs significabit contrarium.

Significatio verborum non pendet à priuata intentione proferentis.

63 Dices, Possunt aliqui inter se statuere, vt per dicta verba sibi mutuò significẽt Filium esse minorem Patre: ergo tunc eorum intentio efficiet vt verba aliud significent. Respond. negando conseq. Quia mutatio significationis non oritur propriè ex diuersa intentione, sed ex pacto inter eos inito, nec tunc absolutè & generatim verba aliud significabunt, sed tantùm inter eos, qui pacti sunt conscij.

Concl. 2. Si retentis verbis essentialibus aliquid addatur, quod eorum significationem reddat ambiguam, ita vt possint habere verum & legitimum sensum, atque etiam falsum & sensui legitimę formę contrarium: tunc si Minister habuerit legitimam intentionem; conficiet verum Sacramentum. Quia tunc nihil deest Sacramento: & hanc conclusionem communiter DD. admittunt, & est D. Thomæ in corpore.

D. Thomas.

65 Concl. 3. Quòd si in dicto casu Minister habeat intentionem inducendi errorem in Ecclesiam contrarium proprio sensui verborum essentialium formæ, ferè semper irritum erit Sacramentum defectu legitimæ intentionis, & etiam aliquo modo defectu formæ: absolutè tamen fieri poterit vt Sacramentum sit validum.

Priorem

Vasquez. Suarez. D. Anton.

Priorem partem tenet Vasquez disp. 129. cap. 7. nume. 102. & Suarez d. 2. sect. 5. concl. 2. D. Anton. tit. 14. cap. 3. §. 3. & probatur. Quia cùm tales communiter omnino sibi persuadeant, suam sententiam esse veram, intendunt eam planè absolutè significare sine vlla restrictione aut conditione: sicut nos absolutè intendimus per formam baptismi significare æqualitatem personarum: atque ita vix possunt habere absolutam intentionē faciendi quod Christus instituit. Quia hæ duæ intentiones inter se pugnant, nec possunt simul consistere, nisi alterutra sit aliquo modo conditionata: vt dicemus infrà q. 64. articulo 8. d. 3. Quare cùm tales habeant absolutam voluntatem cōtrariam institutioni Christi, quæ hîc & nunc etiam est efficax, cum sit causa cur tali forma vtantur, vix possunt simul etiam efficaciter intendere facere quod Christus instituit.

66 *Qua ratione possit mala intentio alterando vitiare formā.*

Quòd autem etiam sit aliquod vitium in forma, Probatur, quia cùm ex se sit dubia & indeterminata ad sensum legitimum & falsum, continet in se aliquem defectum, ideòque debet vel ab intentione, vel à circumstantiis determinari, vt sensum verum determinatè significet. hoc autem casu potiùs determinatur ad contrarium.

Quod maximè verum est quando intentio ministri astantibus est aliquo modo cognita. Tunc enim auditores omnes formam in sensu falso intelligunt, & hunc apud eos absolutè significat. Et hoc modo credo explicanda quæ docent Vasquez & Suarez suprà.

Vasquez. Suarez.

Secunda pars probatur. Quia potest fieri vt omnino occultè Valentinianus verb. cau. putet Christum habuisse corpus cæleste, ideòque inter consecrandum dicat: *Hoc est corpus meum spirituale,* quod potest intelligi esse tale vel ratione beatitudinis quam iam habet (qua ratione 1. ad Corinth. 15. dicuntur nostra corpora post resurrectionem futura spiritualia) vel quòd natura sua tale sit. Item fieri potest vt ipse intendat explicitè quidem 2. sensum: & tamen (quia putat fieri posse vt erret) habeant simul absolutam intentionem faciendi, & significandi quod Christus fecit, & significant per verba formæ essentialia. nulla enim potest reddi ratio cur hoc fieri nequeat. quo casu, si talis sit verus Sacerdus, non video cur non consecrabit. Nec puto quòd aut Vasquez, aut Suarez casui sic proposito contradicerent: Generatim tamen (præsertim Vasquez) suam sententiam afferunt: quia hic casus satis mataphysicus est: ipsi autem de iis quæ nata sunt contingere loquuntur.

1. Corint. 15

68 *Forma octo modis mutari potest.* *Caietan. Suarez.*

Quæ vt meliùs intelligantur, Nota octo modis formam posse mutari. Primò, si vertatur in aliud idioma. Et clarum est hoc posse fieri sine sensus mutatione. Imò benè notauit Caiet. hic a. 7. circa solutionē ad 2. & ex eo Suarez dis. 2. sect. 4. posse in eadem forma misceri diuersa idiomata sine mutatione sensus.

An aliquis Possit baptizare In nomine genitoris, &c.

Secundò, quandò retento eodem idiomate ponuntur alia verba, vt *Baptizo te in nomine genitoris, geniti & procedentis ab vtroque.* In qua mutatione si verba perfectè sint synonyma, valebit baptismus. ad quod non sufficit vt confusè idem significent, sed est necessarium vt distinctè idem significent. hinc non valet hæc forma: *Baptizo te in nomine Trinitatis.*

Etsi autem sit valde probabile priorem formam valere; tamen non est omnino certum; tum quia multi auctores dubitant (quod magni faciendum est in re à sola Christi institutione pēdente) tum quia non tam clarè processio tertiæ personæ videtur significari per nomē *processionis* (cùm hoc etiam generationi conueniat) quàm per nomen *Spiritus*: quod significat illam procedere per modum spirationis & impulsus. Quamuis autem speculatiuè loquendo hæc mutatio possit videri non tanti momenti, tamen in praxi non est omnino tuta, nec vllo modo vsurpanda.

69 *Transpositio an vitiet formam?*

3. Per transpositionem verborum, quod potest fieri sine mutatione sensus, vt *Ego baptizo te.* aut etiam cum mutatione, vt *Baptizo in te nomine Patris, &c.* Item mutando actiuum in passiuum, vt *Baptizaris à me, &c.* qua ratione non mutatur sensus.

An interpolatio?

4. Per interpolationem, vt si dicas: *Ego te baptizo,* & paululùm subsistas, vel aliud interloquaris; & deinde subiungas *in nomine Patris, &c.* Quæ interpolatio, vel interlocutio si tanta sit, vt moraliter non cēseatur posterior pars cū priore efficere vnam orationem retinentem legitimum sensum, nihil efficitur; secùs si censeatur retinere eundem sensum. Quod prudenti iudicio ex communi sensu iudicandum est. Omnis tamen eiusmodi interpolatio, quantùm commodè fieri potest, cauenda est; & maximè interlocutio: quia sæpè periculosa est.

An verbori additio?

5. Per additionem aliquorum verborum; quæ si sensum substantialem non corrumpant, non vitiant Sacramentum, etsi peccent necessariò: vt patet in forma consecrationis Græcorum. Quòd si eum corrumpant, fit irritum Sacramentum.

70

Disputant autem hîc DD. Vtrùm baptizans *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & B. Virginis:* validè baptizet.

D. Thom. Suarez. D. Anton. Durand. Paludan.

Respond. cum D. Thom. hic, & Suarez disp. 2. sect. 5. in fine: D. Anton. citato, nunc. 65. Dur. in 4. d. 3. q. 2. §. *De additione.* Palud. d. 3. q. 1. §. *Tertiò potest esse mutatio,* Si intendat baptizare in nomine Patris, nihil efficit: quia assumit formā secundùm sensum quem intendit, falsum, significando, aut non aliter Deum sanctificare quàm creaturam: aut B. Virginem esse Deum, & ita inducit quaternitatem in Deo. Secùs, si tantùm ex deuotione intendat auxilium B. Virginis Baptizato implorare. Item si Valentinianus dicat: *Hoc est corpus meum, quod de cœlo sumptum est,* vt per hoc determinet significationem corporis in forma positi ad tale corpus significandum, falsificat formam. Si verò intendat verbis formæ significare quod Christus intendit, & illud addat non vt partem formæ, sed vt explicet suam sententiam, verè consecrat, & illa verba omnino parerga sunt: quia videtur eadem ratio huius formæ & præcedentis. Colliguntur hæc apertè ex D. Aug. lib. 6. de baptis. c. 25. vbi ait: *Certa illa verba, sine quibus nō potest baptismus consecrari tantùm valēt, vt per illa sic euacuētur quæcunq; in prece vitiosa, contra regulā fidei dicuntur, quēadmodū dæmoniū Christi nomine excluditur.* Et qui

August.

71 *Additio facta in fine formæ, hanc minus vitiat quàm si poneretur in medio.*

quidem quando illa additio fit in fine, non habet tantam difficultatem. Putant tamen aliqui etiam in medio id fieri posse, v.c. Si quis Arianus dicat: *Baptizo te in nomine Patris increati, & Filij creati à Patre, & Spiritus sancti creati ab vtroque*: & illud *creati à Patre*, aut *ab vtroque creati*, non intendat addere tanquã partẽ formæ, siue vt absolutè determinet significationem *Filij & Spiritus sancti*: sed tantùm vt explicet suã sententiã: absolutè interim intendens per formam significare quod Christus intellexit: putant inquã, hunc verè baptizare. Sed hoc videtur falsum. Quia vt forma valeat debet secundùm communem conceptum posse verum sensum admittere: talis autem forma vix potest talem sensum admittere. Quis enim nõ videat violẽtissimã esse hãc explicationẽ *Filij creati*, id est *quẽ puto creatũ*? Aliud esset si hæc verba expressè adderet, dicẽdo, *In nomine Patris increati, & Filij quẽ credo creatũ, &c.*

72 Aliud autem est quando simile quid in fine additur. 1. quia tunc facilius concipitur tantùm addi explicationis causa, & non vt pars formæ. 2. quia forma habet tunc suam perfectam significationem antequam illa additio fiat; & consequenter, nisi per malam intentionem impediatur, in illo priori operatur suum effectum, qui impediri nequit per verba subsequentia.

73 *Vasquez.* Notat Vasquez d.129 c.7.n.107. hanc formam: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & B. Virginis*, propriè loquendo non esse ambiguã, sed falsam, si tota simul sumatur: quia absolutè indicat eodem modo conferri baptismum in nomine B. Virginis, atque in nomine Patris, &c. Quia verba externa eodem modo de illa atque de his dicuntur: & sola intentio proferentis non potest efficere, vt verba eodem modo prolata aliud atque aliud significent pro libitu proferentis: vt patet ex dictis. Malè tamen inde aliqui colligunt, habentem rectam intentionem inualidè tali forma baptizare Nam etsi verba illa omnia simul sumpta significent errorem contrarium formæ, verba tamen essentialia etiam vt hîc & nunc proferuntur, tam ex intentione proferentis, quàm secundùm communem Christianorum audientium iudicium, priùs tempore, quàm illa additio fiat, habent perfectam suam significationẽ; & consequenter operantur eodem instanti suum effectum, qui per verba subsequẽtia tolli nequit, qualemcunque hæc errorem significent. Et hoc sensu verissima sunt Verba D. Aug. suprà allata, scilicet: *Verba, quibus baptismus consecratur, tantùm valere vt per illa sic euacuentur quæcunque in prece vitiosa contra regulam fidei dicuntur, quemadmodum dæmonium Christi nomine excluditur.*

74 Ex quibus patet 1. Longè aliam esse rationem quando similia aliqua verba ponuntur in medio formæ. Quia tunc corrumpunt formam interim dum profertur: & impediunt ne forma, vt hîc & nunc profertur, vllo vnquam instanti possit habere verum sensum: & consequenter impediunt eius valorem. Idémque est quando talia verba ponuntur quidem in fine formæ, sed baptizans intendit absolutè ea proferre vt partem formæ, quia tunc non intendit verè baptizare antequam forma per eorum adiunctionem fit vitiata; & consequenter defectu intentionis, forma nequit priùs habere suum effectum.

Patet secundò omnes additiones esse valdè vitandas: tum quia saltem sunt contra consuetudinem & præceptum Ecclesiæ: & aliquo modo contra institutionem Christi, qui, vt vidimus suprà, voluit formas Sacramentorum certis & determinatis verbis proferri: tum etiam, quia quandoque valor Sacramenti exponitur periculo.

75 *An subtractio vitiet formam.* 6. Alicuius verbi subtractione, verb.cau. si in baptismo omittas, *Ego* & est mutatio accidentalis: aut nomen alicuius personæ; & est mutatio essentialis.

76 *An verborũ corruptio.* 7. Si verba aliquo modo corruptè pronuntientur. Qua in re si Minister intendat per formam absolutè significare quod Christus intellexit, & tamẽ ex imperitia balbutie, aut etiam mala voluntate corruptè verba pronunciet; tamdiu verba censentur retinere verum sensum formæ, quamdiu in talibus circunstantiis nata sunt verum sensum audientibus ingenerare: etsi in rigore ex se illum sensum non habeant. Aliàs balbi & blæsa lingua nunquam possent Sacramenta validè administrare.

77 *D. Thom. Additio initio verbi facta facilius sensum vitiat non tamen semper.* Notat autem D. Thomas articulo 7. ad tertium facilius corrumpi verum sensum formæ, si verbis aliquid addatur in initio, quàm si addatur in fine. quod communiter verum est. Quandoque tamen contrarium accidit. Nam sine vlla mutatione significationis formæ quædam Nationes addunt quibusdam verbis aliquid in initio, dicendo v.c. *Espiritus sancti*, pro *Spiritus sancti*: sed circumstantiæ locorum & personarum in his rebus multum valent.

Et ex hoc excusatur forma relata cap. Retulerunt de consecratione, d. 4. scilicet: *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua sancta*, quæ propriè nullum verũ sensum habere potest: tamen quando ab eo qui habetur vir probus, & scitur esse imperitus, inter baptizandum profertur, ab omnibus cognoscentibus mysterium baptismi, intelligitur hîc & nunc idem significare, quod vera forma significat. quia omnes audientes statim intelligunt talem intendere illud per hanc formam significare.

8. Si omnia verba mutentur in signa, aut nutus. quod in matrimonio est accidentale, in aliis Sacramentis essentiale.

78 *Quæ mutatio sit essentialis.* Generatim autem pro omnibus, Nota, posse has mutationes efficere vel sensum omnino synonymum secundùm essentialia, & est mutatio accidentalis, vel secundùm essentialia diuersum, & est mutatio essentialis. Quòd fit quoties verba non possunt, prout hîc & nunc proferuntur, verè significare id quod essentialis forma significat. Vel possunt efficere sensum ambiguum, idque dupliciter. Primò, vt dubium sit, an ea verba possint habere synonymum sensum cum vera forma: & tunc Sacramenti valor est dubius, ipsúmque sub conditione reiterandum. Secundò, vt apertè possint habere & eundem sensum cum forma legitima, & etiam diuersum: & tunc si Minister intendat ea proferre secundùm sensum legitimæ formæ, valet

Sacra

Sacramentum: si in diuerso sensu non valet. Quæ tamen intelligenda sunt secundùm dicta in 5. modo mutandi verba.

79 *Quæ mutatio materiæ sit accidentalis?* Quod autem dictum est de forma, habet etiam locum quadam ratione in materia. Potest enim hæc mutari tantùm accidentaliter: vt quando manet eadem specie, non tantùm quoad substantiam suam absolutè, sed etiam in ordine ad vsum, ad quem vulgò ab hominibus Sacramenti materia assumitur: vt quando aqua calida, aut lutulenta sumitur ad baptizandum; & tunc valet Sacramentum.

Quæ essentialis? Mutatio autem essentialis est, quando materia mutatur in aliam speciem: vt si quis baptizet aqua rosacea; aut sumitur aliquid inutile ad vsum communem quem habet materia Sacramenti, siue differat specie, siue non: vt si consecretur massa farinæ aqua subactæ, siue panis nondum coctus.

DVBIVM II.

Quale peccatum sit mutare materiam aut formam Sacramentorum?

80 Respond. 1. Semper esse graue sacrilegium, quando mutatio reddit irritum Sacramentum, nisi sit imperfecta aduertentia, quo casu est veniale: & nullum, si nulla sit aduertentia.

Respond. 2. Idem dicendum quando redditur dubium Sacramentum, nisi necessitas excuset: vt si in extrema necessitate baptizetur infans in materia dubia, aut in solo digito.

81 *Henriquez. Sæpius vtimur licitè dubia materia, quàm dubia forma.* Notat autem benè P. Henriquez l. 1. de Sacramentis cap. 9. numero 7. faciliùs accidere, vt liceat vti materia dubia in Sacramentis, quàm forma dubia: quia raro potest occurrere casus, in quo sit necessitas vtendi tali forma. In scholiis tamen litera b. vnum ponit casum, quo id putat licitum: scilicet, quando quis minatur alteri mortem nisi baptizet, v. c. *in nomine genitoris, geniti, & procedentis ab vtroque*: quam formam supponit esse dubiam. Sed non puto hoc generaliter intelligendum esse. Nam si is, qui minatur mortem, sciat eam formam esse contra communem vsum totius Ecclesiæ Catholicæ, nullo modo licebit ei obedire: quia secundùm omne prudens iudicium censetur id præcipere in contemptum Ecclesiæ, & communis ipsius consuetudinis cōferendi Sacramentum, atque etiam ipsius baptismi: præsertim si sciat multos talem baptismum credere esse dubium: aut si sit suspectus de fide, censebitur velle inducere aliquam hæresim, saltem damnando communem formam vt illegitimam: Et consequenter ei obsequens tali contemptui cooperabitur, cum aliquo modo, licet ex metu, ipso actu externo approbando. Confirm. quia si talis expresse præciperet sic baptizare in contemptum Ecclesiæ, aut protestationem hæreseos, non liceret ei obedire, & obediens censeretur actum externum contemptus Ecclesiæ, aut hæreseos exercere. Atqui cum talibus circumstantiis hoc præcipiens censetur implicitè id præcipere in contemptum Ecclesiæ, aut protestationem hæreseos. Ergo actus externus obedientis eadem malitia secundùm moralem æstimationem afficitur.

82 *Aliquando licitè vtimur dubia forma.* Est igitur illa sententia intelligenda in certo casu: quando scilicet præcipiens talem baptismum esset verè Catholicus, & omnino crederet dictam formam esse eam qua Ecclesia Romana vtitur, haberetque suspectam sacerdotis sententiam contrarium affirmantis, & planè crederet eum nulla videri fieri irreuerentia baptismo, eum ex ignorantia, aut malitia errare. Tunc enim nulla videtur fieri irreuerentia baptismo, maximè si baptizans interiùs habeat intentionem baptizandi sub conditione, si forma valeat.

83 Alius casus est quo licitè adhiberetur forma dubia, quando scilicet sine graui periculo baptismus nequit differri, & nemo adest qui nouerit formam de qua non dubitet, an sit legitima. Tūc enim est eadem ratio, atque quando non adest materia nisi dubia.

84 Respond. 3. Quando mutatio est apertè accidentalis, si sit valde notabilis, est peccatum mortale: vt si quis in consecratione calicis omittat totum illud: *Noui & æterni Testamenti*, &c. Si autem mutatio sit in re parua, est veniale: vt si quis sine contemptu aut scandalo omittat in cōsecratione particulā *enim*, aut quid simile. Excusat in vtroque casu inaduertentia & necessitas: vt si quis non possit perfectè verba pronunciare aut latinè baptizare. Imò Emanuel Sà v. Baptism. *Sà. Victoria.* & Victoria de Sacramentis in baptism. quæsito 18. docet fœminas meliùs facere, si in necessitate baptizantes, pronuncient formam vernacula lingua, quia periculum est, ne malè pronuncient latinè.

QVÆSTIO LXI.

DE NECESSITATE SACRAMENTORVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Sacramenta ſint neceſſaria ad humanam ſalutem?

1 ARticvlo 1. docet inſtitutionẽ Sacramentorũ eſſe ad ſalutem hominum neceſſariam; ſcilicet ad benè eſſe, ſiue conuenientiſſimam. Quia decet eos qui cõſtãt anima & corpore, per corporalia ad ſpiritalia duci: & præcipuè quia, vt docet D. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum c. 11. *In nullum nomen Religionis ſeu verum ſeu falſum coadunari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorũ ſeu Sacramentorum viſibilium conſortio colligẽtur.* Cuius ratio eſt. Quia vt aliqui ea certo propoſito communi conſenſu in eandem conueniant religionem (quod neceſſarium eſt vt vnam aliquam Eccleſiam, ſeu religioſum cœtum conſtituant) omnino requiritur vt externis quibuſdam ſignis ac ritibus ſuam religionem quiſque publicè teſtetur. Aliàs enim publicè conſtare nequit, quam religionem quiſque colat, & vtrùm in religione inter ſe conſentiant nec ne. Quod tamen neceſſarium eſt vt communi conſenſu in eandem cõueniant: vt per ſe patet. Inter hos autem ritus, primum locum obtinet ſacrificium, quod à certis & ad id legitimè deſignatis perſonis publico nomine offerri omnino conuenit: & conſequẽter decet has perſonas aliquibus ritibus ad hoc conſecrari, quia decet eas Deo eſſe ſacras. Item decet eſſe aliquos ritus, quibus expientur ij qui ob aliquod facinus indigni cenſentur, qui de publico ſacrificio participent.

D. Auguſt.

Cur Sacramenta ſint neceſſaria?

a Eiuſmodi autem ritus habent aliquam rationem Sacramenti propriè dicti, vel latè ſumpti, veri, vel falſi, prout eſt ipſa religio. Confirmant hæc maximè ipſa experientia, & communis vſus, ac omnium hominum aliquam religionem profitentium ſenſus. Quia nulli vnquam in aliquam religionem conſpirarunt, quin ſimiles aliquos ritus habuerint; vt patet ex hiſtoriis. Et quamuis ea iis, quæ in Scriptura legimus, hæc non poſſimus tam clarè oſtendere de iis qui coluerunt Deum in lege naturæ: ea tamen vteumque colligimus partim ex Scriptura, partim ex factis, & hiſtoriis gentilium, qui ſimiles ritus habuerunt. Nec videtur dubium, quin à veris Dei cultoribus eos ea parte mutuati ſint, & corruptos ad dæmonis cultum tranſtulerint; cùm dæmon inſtar ſimiæ, quantùm poteſt, ſacra imitetur, & diuinos omnes honores ac ritus ad ſuum cultum transferat.

ARTICVLVS II.

Vtrùm etiam ante peccatum fuerint homini neceſſaria Sacramenta?

3 ARticulo 2. docet in ſtatu innocentiæ non fuiſſe Sacramenta homini neceſſaria, ſiue conuenientia. Hæc enim pro eodem accipit. Cùm enim tunc ſuperior pars hominis eſſet omnino libera, nec ſubiecta parti inferiori; non decebat hominem duci ad ſalutem per corporalia, & his quodammodo ſubijci.

4 Diſputant hîc Doctores primùm de mente Diui Thomæ. Vtrùm in hoc articulo tantùm diſputet, an de facto fuerint inſtituta Sacramenta in ſtatu innocentiæ: An verò vtrum fuiſſent inſtituenda pro eo ſtatu Sacramenta, ſi Adam non peccaſſet.

Primam partem cum aliis tuetur Caietanus: hîc 2. verò tenet Soto in 4. d. 1. quæſtione 2. articulo 2. Sed dicendum eſt, D. Thomam de facto quidem tantùm quærere, quid conueniens fuerit fieri in eo ſtatu, qui de facto fuit, & quid actu factum ſit. Nam eius interrogationes & reſponſiones ſunt abſolutæ, quæ ſecundùm alterum ſenſum debuiſſent eſſe conditionatæ: ſimul tamen intendere probare, quid futurum fuiſſet, ſi Adam non peccaſſet. Quia generatim probat, ſtatui innocentiæ non conueniſſe inſtitutionem

Caietanus. Sotus.

Sacra

Sacramentorum; idem autem fuisset status innocentiæ in posteris, qui fuit in Adamo: nisi quòd Adam, (vtpote in virili ætate à Deo creatus) sicut ipsam naturam, ita etiam scientiam statim initio perfectam acceperit; posteri autem paruuli fuissent nati, & sicut corpore, ita etiam scientia paulatim creuissent per doctrinam, & experientiam.

5 Disputant secundò de ipsa re, scilicet, vtrum si Adam non peccasset, futura fuissent Sacramenta? Pars affirmatina probatur 1. Quia etiam in eo statu homines debuissent constituere visibilem Ecclesiam, & consequenter habere visibilia sacrificia & Sacramenta; quia hoc etiam probat ratio allata articulo 1. ea auctoritate D. Augustin.

2. Quia etiam in eo statu homines non cognouissent res diuinas clarè in seipsis, sed per speciem in ænigmate, nec potuissent spiritualia cognoscere, nisi per corporalia: ergo iis conuenientia fuissent Sacramenta, quæ per res corporales gratiam significant. Nec potest dici inconueniens illi statui, quòd homo rebus corporalibus ita subijciatur, vt ex ijs discat spiritualia, quia hoc fuisset ei necessarium; nam non potuisset etiam tunc aliter cognoscere spiritualia, quàm modo quodam corporeo ea concipiendo. Tertiò, quia Sacramenta multum iuuant ad gratiam augendam: ergo etiam in eo statu fuissent homini vtilia.

6 In contrarium verò facit primò, auctoritas D. Thomæ. 2. Quia vel illa Sacramenta fuissent similia veteribus, quę non conferebant gratiam, ideoque infima & egena elementa ab Apostolo vocantur, ad Galat. 4. Et hæc nullo modo videntur perfectioni illius status conuenire potuisse. Vel fuissent similia nostris conferentia gratiam ex opere operato. Et hoc etiam non videtur posse dici. 1. Quia hæc sunt concessa vt medicamenta quædam imbecillitati nostræ naturæ, ad subleuandam summam difficultatem, quam experimur in gratia acquirenda, conseruanda, ac augenda, propter rebellionem carnis cum spiritu, quæ in illo statu non fuisset: vbi summa facilitate homines gratiam conseruassent & auxissent. Quare ijs, vtpote perfectè sanis, nō fuisset opus medicina, vt ait D. Thomas. 2. Quia si tunc fuissent instituenda Sacramenta similia nostris, probabile est matrimonium eleuandum fuisse ad esse Sacramenti: quod tamen dici nequit, quia aliàs omnino credendum est Adami matrimonium futurū fuisse propriè dictum Sacramentum, cuius tamen contrarium ostendemus in tractatu de matrimonio.

Galat. 4.

D. Thomas

7 Respondeo primò, si Christus Adamo non peccante fuisset incarnādus, probabile est instituendum fuisse sacrificium, & Sacramentum Eucharistiæ. Ita Suarez disp. 3. sect. 2. sub finem. Ratio est, quia hoc & perfectioni illius status (quem decuisset perfectissimus Dei cultus; qualis est in hoc sacrificio) & summo Christi in homines amori fuisset conuenientissimum, nec vllam indecentiam, aut imperfectionem inuoluisset. Vnde consequeretur probabile est futurum etiam fuisse eo casu Sacramentum Ordinis; quia tanti Sacramenti ministros decuisset omnino similiter aliquo ritu Deo consecrari, & ad tantum officium eleuari.

Suarez.

8 Respondeo 2. Posito quòd Adamo non peccante Christus non fuisset venturus (quod omnino certum credo) nulla ratione satis probabili possumus affirmare, essentne in eo statu instituenda Sacramenta, an non. Quia hoc pendet planè à voluntate diuina, cuius nulla certa signa habemus. Nec enim in eo statu, ita illi externi sacrificiorum, & Sacramentorum fuissent ita necessarij ad colligendum, & discernendum cœtum fidelium, vt modò: quia ea ipsa status conditione facilè fuisset bonos à malis discernere. Et quanquam non sit dubitandum, quin tunc fuisset aliquis cultus externus quo Deum homines coluissent; non tamen necessariò dicendum est, futurum fuisse sacrificium: tum quia omnia alia sacrificia excepto nostro (quod certum est tunc non fuisse futurum) videntur imperfectiora, quàm vt decuissent illum statum, cùm non deceant statum nouæ legis; tum quia Deo non desunt plurimi alij modi quos potuisset instituere, vt illis secundùm illum statum conuenientiùs ab hominibus coleretur, quàm per mactationes ouium & boum: de quibus Deus psalm. 49. *Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Vbi ostenditur illa sacrificia non tam fuisse instituta, quòd in se continerent cultum dignum diuina maiestate, quàm quòd carnali populo essent necessaria, vt ex ijs aliquid de diuinis rebus discerent, & præsertim de passione Christi, quam illa sacrificia repræsentabant. Vnde etiam volens ostendere quis cultus ipse Deo placeat; subdit Psalmista: *Immola Deo sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua.* Quare si futurum fuisset vllum illo tempore sacrificium, credo non futurum fuisse simile vlli ea his, quæ Deus hactenus instituit; sed alterius ordinis. Vnde si liceat argumentari ea ijs sacrificijs quæ Deus hactenus instituit, quæ omnia significant passionem Christi, potiùs videtur dicendum tunc nullum fuisse futurum sacrificium, sicut passio futura non erat. Et idem est de Sacramentis. Sed, vt dixi, nihil certi possumus colligere.

Sacramenta in statu innocentiæ non fuissent ita necessaria.

Psal. 49.

9 Disputant 3. Vtrùm, si Adam non peccasset, posteri fuissent omnes confirmati in gratia, an non? Item, si aliqui peccassent (quod plurimi credunt probabiliter futurum; quia non videntur posteri futuri magis impeccabiles ipso Adamo) vtrùm fuissent sine spe veniæ relinquendi in peccato, sicut Angelis accidit? An verò, sicut accidit Adamo, danda fuisset ijs gratia, qua potuissent conuerti, & conuersis venia? Quod multi putant probabilius, quia non apparet ratio, cur, cùm fuerit ita actum cum Adamo, dicamus cum eiusdem posteris peccantibus aliter agendum fuisse.

10 Item posito quòd possent eo casu liberari à peccato, vtrùm hoc foret mediante aliquo Sacramento, aut sacrificio per homines iustos ijs applicando: an verò per solam contritionem. Sed nec hæc disputatio propriè ad hunc locum pertinet, nec vlla satis probabili coniectura possumus assequi, quid his omnibus casibus esset

futurum, cùm hoc mere pendeat à Dei libera voluntate, quæ nec ex hactenus reuelatis, nec sine vlla reuelatione cognosci potest.

Nec enim ex eo quòd Adam peccauit, sequitur alios non confirmandos in gratia, si ipse non peccasset. Nam sicut in ipsius fuit potestate nobis irrecuperabiliter perdere iustitiam originalem: ita fortè in eadem positum fuit, vt si non peccaret, cum posteris omnibus sine periculo amittendi mereretur confirmari.

11 Item ex eo quòd illi peccanti fuerit data gratia qua resurgeret; non sequitur alijs fuisse dandam. Quia hæc non fuit ei data, nisi propter merita Christi, qui eo non peccante nunquam fuisset incarnandus. Quare, vt dixi, nihil certi hîc possumus concludere. Hoc tamen videtur consonum diuinæ bonitati, aut ita peccantibus dare spem veniæ & viam emergendi è peccatis, aut statim eos de medio tollere; quia vt ait Apostolus ad Romanos 2. vers. 4. ideo Deus hic tolerat peccatores, vt det illis locum pœnitentiæ. Et fuisset durum, hominem fragilem & ad peccandum procliuem, sine vlla gratia, aut spe veniæ, manere diu in statu viæ ea conditione vt demereri continuò posset, & nihil mereri. Deinde si diu ita vixissent generassent liberos, qui nati fuissent in iustitia originali (nam solius Adami peccatum fuit transfundendum in posteros) & tamen iure naturæ debuissent impijs parentibus subesse, & ab ipsis eorum institui. Item si vir solus peccasset, mulier mansisset nihilominùs ei, quamdiu ipse vixisset, alligata & subiecta. Quia matrimonium fuit institutum indissolubile. quæ videntur incommoda. Imò ex his non omnino improbabiliter videtur colligi, Adamo non peccante, eios posteros confirmandos fuisse in gratia, quanquam hoc non conuincat.

Rom. 2.

12 Not. demum, quosdam dicere, ex his duabos propositionibus, *Si Adam non peccasset nihilominus aliqui ex eius posteris peccassent*: Et, *Si Adam non peccasset, nulli ex posteris peccassent*: vtramque esse falsam. Quia in neutra consequens habet cónexionem cum antecedente. Quia perseuerantia Adami non potuit posteris esse causa, vel occasio peccandi. quod tamen in talibus propositionibus significatur. Sicut ob eandem causam hæ sunt falsæ: *Si Turca vesperi cœnauerit, ego cras comedam, aut non comedam.*

Sed priores propositiones non sunt his similes, sed alterutra ex prioribus est vera. Nam perseuerantia posterorum in gratia habuit magnam coniunctionem cum perseuerantia Adami, etsi fortè non necessariam: tamen maiorem quam habet occasio cum euentu ex ea contingenter secuto, quod sufficit ad alterutrius veritaté. Nec ad hoc opus est, vt perseuerantia futura fuisset posteris occasio peccandi (quod fieri nõ potuit) sed sufficit quòd ex ea contradictorium fuerit natum sequi, scilicet, *posteros non peccare*; quod verissimũ est quia Adamo non peccãte, procliuius fuisset posteros non peccare quàm peccare, etsi fortè non necessarium. Sunt igitur illæ propositiones similes his: *Si diabolus non tentasset Euam, ipsa non peccasset*; Et, *Quamuis diabolus non tentasset Euam, nihilominus peccasset*. quarum alterutra vera est.

ARTICVLVS III.

Vtrùm post peccatum ante Christum Sacramenta esse debuerint?

ARticulo 3. docet, post lapsum ante Christum natum, fuisse homini necessaria Sacramenta, quibus passio Christi futura, & gratia per eam danda significaretur, vt sic homines ad fidem Christi adducerentur, eamque profiterentur.

DVBIVM.

Quænam Sacramenta ante Christi natiuitatem instituta fuerint?

14. NOt Quadruplicem hic occurrere difficultatem.

D. Thom.

Prima est circa mentem D. Thomæ. Vtrùm scilicet senserit ante circumcisionem fuisse aliquod propriè dictum Sacramentum?

Pars negatiua videtur probari; quia si tunc aliquod fuisset Sacramentum, maximè fuisset illud quo paruuli iustificabantur: sed D. Thomas sensit eos fuisse iustificatos per solam internam fidem parentum, sine vllo actu externo ad hoc necessariò requisito, & consequenter sine vero Sacramento, quod requirit necessariò signum aliquod externum: Ergo sensit ante circumcisionem nullum fuisse verum Sacramentum.

15 Contrà, affirmatiuam probat primò, quòd generaliter respondeat, post peccatum ante Christum fuisse necessaria Sacramenta: ergo id intelligit etiam de tempore præcedente circumcisionem. Et ratio eius tam de hoc, quàm de sequente tempore, id probat. Secundò, quia in argumento secundo & tertio, & eorum solutionibus apertè supponit, atque etiam affirmat in lege naturæ fuisse Sacramenta. quod non potest intelligi de circumcisione, quæ fuit ante legem. Primò, quia hæc fuit magis ex lege positiua quàm naturæ: quia fuit absolutè præcepta Israëlitis. Secundò, quia dicit Sacramentum legis naturæ habuisse ad Sacramenta Moysis, sicut indeterminatum ad determinatum. Tertiò, quia in solutione tertij, apertè admittit aliud Sacramentum.

16 Nec sufficit si dicas eum præcedentia illa vocasse

casse lato modo Sacramenta. Primò, quia sic magna hic vteretur æquiuocatione. Nam vtraque eodem modo vocat Sacramenta; & tota hac quæstione disputat de Sacramentis propriè dictis. Secundò, quia dum distinguit Sacramenta legis positiuæ & naturalis, non ait hæc esse minùs propriè dicta Sacramenta; sed tantùm esse minùs determinata, quàm illa. Quare puto hanc partem esse absolutè veriorem.

Ad argumentum contrarium Respond. D. Thomam loco citato non negasse absolutè, ad iustificationem infantis in lege naturæ, opus fuisse aliqua externa protestatione fidei venturi Mediatoris (sequentibus enim verbis id clarè innuit) sed tantùm negasse fuisse institutum aliquod signum determinatum, sed fuisse hominum arbitrio relictum, quocumque vti vellent; modò esset tale quod internam fidem in Mediatorem aliquo modo significaret.

17 Secunda difficultas est de re ipsa, Vtrùm ante circumcisionem fuerit aliquod propriè dictum Sacramentum.

D. Bonau. Sotus.

I. Sententia absolutè negat fuisse tunc aliquod propriè dictum Sacramentum. Ita D. Bonauent. d. 1. articulo 1. quæstione 2. Sot. d. 1. quæstione 1. articulo 4. §. *His tamen nihil.* Ratio præcipua est: quia nullum fuit tunc externum signum gratiæ iustificantis à Deo institutum, sine quo non potest consistere ratio Sacraméti, quod præcipuè probant; quia si fuisset aliquod tale signum, maximè aliquod fuisset institutum ad sanctificationem paruulorum: sed nullum tale fuit institutum (nam ad horum sanctificationem sola fides interna sufficiebat) ergo simpliciter nullum fuit tale signum. Minorem autem probat. Primò, quia multi Patres dicũt solam fidem internam tunc sufficisse. Secundò, quia cùm nec ex Scriptura, nec ex traditione, nec ex Patribus constet tale aliquod signum fuisse requisitum, frustra quis id conatur asserere.

18 Secunda sententia docet illos paruulos fuisse iustificatos per verum Sacramentum. Ita Gabriel in 4. d. 1. quæstione 2. articulo 3. conc. 2. Paludanus ibidem, quæstione 5. articulo 5. conclus. 2. Scotus ibidem, quæst. 7. conclus. 4. Suarez hîc, d 4. sect. 2. probatur primò auctoritate D. Thomæ hic. Secundò, quia D. Augustinus libr. 5. contra Iulianum capite 9. initio hoc expressè docet, ait enim: *Nec ideò tamen credendum est, & ante datam circumcisionẽ famulos Dei, quandoquidẽ ijs inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramẽto eius opitulatos fuisse paruulis suis: quãuis quid illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit.* Vbi omnino videtur vocare Sacramentum, signum aliquod externum; quia confert illud cum baptismo, circumcisione, & sacrificijs, & maximè quia dicit Scripturam voluisse nos latere quid illud Sacramentum esset, quod non potest dici nisi de actu externo; nam de interno, apertè tam ipse quàm alij fatentur fuisse actum fidei. Quare omnino credo D. Augustinum existimasse illud Sacramentum constitisse aliquo signo externo. Vnde etiam sequitur fuisse propriè dictum Sacramentum. Similia habet lib. 2. de nuptijs & concup. c. 12.

Gabriel. Paludan. Scotus. Suarez. D. August.

19 Probatur tertiò, quia ante circumcisionem fideles habebant aliquod remedium, quo possent paruulos à peccato originali liberare, idque à Deo institutum (quia ipse solus poterat tale quid instituere, sicut solus poterat à peccato liberare.) Atqui hoc remedium constabat signo aliquo externo. Ergo erat verum Sacramentum: Maior communiter à Theologis recipitur. Minorem fusè probat Suarez supra, sed rationes ferè coincidunt cum ea, qua D. Thomas hic articulo 1. & 3. docet Sacramenta homini esse necessaria, scilicet, quia decet eos qui perducuntur ad iustitiam, non solùm actu interno, sed etiam externo fidem suam per se, vel alios profiteri. Quibus adde secundò, aliàs nullam futuram fuisse causam cur tunc illud remedium non potuerit applicari infantibus adhuc in vtero existentibus statim post animationem, cùm fides interna tam ijs quàm iam natis potuerit applicari, atque ita omnes potuissent sanctificari in vtero, quod omnino est inauditum. Nec satisfacit si dicas, debere nos priùs nasci quàm renasci. hoc enim verum non est, nisi quatenus nobis aliter non potest necessarium remedium applicari: nam si quacunque ratione infans existens adhuc in vtero possit baptizari, verè iustificabitur: vt suo loco dicemus. Tertiò, quia si Deus vnquã voluisset instituere aliquod remedium merè spirituale, quo homo potuisset sine propria dispositione iustificari, maximè id fecisset in lege gratiæ, quæ est maximè spiritualis.

Suarez.

20 Nota primò, dupliciter potuisse Deum eiusmodi ritum instituere. Primò, per externam aliquam reuelationem Adamo, indicando ipsum eiusque posteros posse suos paruulos liberare à peccato originali per fidem in Mediatorem externo actu expressam, simulque præscribendo in specie ipsum ritum quo id fieret, & iubendo vt ipsum posteris traderet. Secundò, relinquẽdo ei aliisque liberum vt quo vellent ritu vterentur, modò esset talis qui aliquo modo internam fidem exprimeret, eumque infanti exteriùs applicaret. Secundam partem multi cum D. Thoma hîc amplectuntur: rationes tamen, quibus mouentur, facilè possunt solui.

D. Thomas.

21 Huic autem sententiæ maximè videtur obstare, quòd quidam Patres dicant illos infantes per solam fidem parentum fuisse iustificatos. Sed respondetur eos id dicere, Primò, quia ante circumcisionem nullum erat signum externum in Scriptura determinatè expressum, quo fides parentum debebat pueris applicari. Secundò, quia probabile est, non fuisse requisitum vllum signum determinatum in specie, sicut fuit circumcisio: & ideò dicunt solam fidem eos iustificasse; quia sola fides determinatè requirebatur. Tertiò, & meliùs, quia signum illud externum nihil erat aliud nisi externus actus fidei, siue huius externa protestatio, ideoq; eum simul cum interno comprehendunt sub nomine fidei: quia reuera actus fidei est. Quæ responsio clarior est & habet locum, siue dicas requisitum fuisse aliquod signũ determinatum in specie, siue non. Secùs est de circumcisione, quæ secundùm se spectata non tam erat protestatio fidei, quàm signum, quo

Q[u]a ratione a[l]iqui dicãt in lege naturæ infantes sola parentũ fide fuisse saluatos.

quo posteri Abrahæ ab alijs distinguerentur.

22 Ex his patet, posita veritate illius sententiæ, quòd in lege naturæ fuerit aliquod remedium à Deo constitutum, quo paruuli possent liberari à peccato originali (de quo agemus quæstione 62. articulo 6.) verius esse, hoc constitisse aliquo signo externo, & consequenter fuisse propriè dictum Sacramentum. Hoc enim posito nihil ei ad rationem Sacramenti potuit deesse. Probatur, Quia cùm, vt infrà dicemus, assertio illius remedij tota nitatur auctoritate Diui Augustini, qui primus hoc asseruit, quale id fuerit, præcipuè ex eodem Augustino debemus discere. qui, vt ostendi suprà, apertè id vocat Sacramentum, & insinuat constitisse signo externo, dum dicit nos latere quidnam id fuerit, quod dici nequit de actu interno fidei. Imò plus bis verbis videtur mihi sanctus Augustinus voluisse innuere, scilicet, hoc signum fuisse certum ac determinatum. Nec enim latet nos quid illud Sacramentum fuerit in genere (scimos enim fuisse cæremoniam aliquam religiosam) sed ignoramus quale fuerit in particulari. Hanc sententiam sequitur D. Bellar. l. 1. de Sacram. ca. 21. in fine primæ propositionis. Sed hæc possumus quidem in in vtramque partem disputare: quid tamen verius sit, difficile est definire.

D. Aug.

Bellarm.

23 Tertia difficultas est, Vtrùm præter hoc Sacramentum aliquod aliud fuerit?

Plurimi id negant, saltem de Sacramentis omnibus fidelibus communibus. Aliqui tamen volunt quædam Sacramenta fuisse instituta quibusdam familijs vel populis propria; taleque fuisse panem & vinum a Melchisedec oblata. Quia Patres docent per hæc significatum fuisse Venerabilem Eucharistiam. Secundam hanc partem insinuat D. Thomas articulo 3. ad 3.

D. Thomas.

24 Sed etiam hęc rei patitur difficultatem. Nam cùm fuerint tunc vera sacrificia, cur negemus fuisse veros sacerdotes celebri aliqua ceremonia consecratos, præsertim illos, qui publico omnium nomine sacrificia offerebant? aut cur negemus eiusmodi cæremoniam fuisse Sacramentum, cùm credibile sit diuino instinctu fuisse institutam ad motalem sanctificationem conferendam, & veram significandam?

Nec refert quòd nihil tale in Scripturis legimus; quia nihil etiam legimus de illo alio Sacramento, quo paruuli iustificabantur. Et sanè ex Scriptura, quæ docet tunc aliquos fuisse veros sacerdotes Dei altissimi, possumus aliquo modo colligere, eosdem fuisse aliquibus cæremonijs Deo consecratos; & vt credibile est, ex diuino instinctu, vel etiam reuelatione.

Idem etiam licet conijcere ex omnium gentium ritu, quæ suos sacerdotes solenni ritu consecrare solebant: vt ostendi articulo 1. Nec hinc (vt aliqui putant) sequitur in noua lege sacramentalia fore Sacramenta. quia iam necessarium est ad rationem Sacramenti vt conferat gratiam, quod tunc non erat necessarium: vt patet ex dictis quæstione 60. articulo 4. in explicatione definitionis Sacramenti. Sunt tamen omnes hæ coniecturæ valdè incertæ: sicut etiam eæ, quæ adferuntur pro secunda parte; quæ nihil aliud conuincunt, quàm oblationem illam Melchisedec fuisse Sacramentum latè sumptum, pro quouis signo rei sacræ, quia nullo modo probatur, homines, sumptione illius panis & vini, fuisse aliqua ratione, saltem legaliter, sanctificatos. quod necessarium est ad rationem Sacramenti. imò hoc non est valdè credibile.

25 Quarta difficultas est, Quænam Sacramenta fuerint in veteri lege?

Hac in re conuenit inter omnes, circumcisionem fuisse verum Sacramentum. Nam siue conferret gratiam, siue non (de quo agemus quæstione 62. articulo 6.) certum est significasse baptismum, & gratiam per eum dandam, & contulisse sanctitatem quandam legalem. Et quamuis circumcisio fuerit diu ante legem instituta, ideoque dicatur Ioann. 7. non esse ex Moyse, sed ex Patribus; tamen quia illi populo, cui vetus lex fuit data, particulatim fuit præcepta, inter Sacramenta illius legis communiter numeratur.

Circumcisio fuit verum Sacramentum.

Ioan. 7

Præter hanc, triplicis generis Sacramenta illius legis numerat sanctus Thomas 1. 2. quæstione 102. articulo 5. Primi generis erat consecratio sacerdotum. Secundi generis erat esus agni paschalis, qui repræsentabat Venerabilem Eucharistiam. Et sicut hæc auget gratiam acceptam per baptismum: ita illius esus confirmabat, & quadam ratione augebat legalem sanctitatem acceptam per circumcisionem, quia circumcisi asscribebantur in populum Dei peculiarem: per immolationem autem & esum agni, & agebant Deo gratias pro liberatione ex seruitute Ægypti ac; & testabantur se esse ex illo populo Deo peculiariter consecrato, & magis Deo se obligabant & consecrabant. Tertij generis erant lustrationes quædam, quibus Iudæi ab immunditijs legalibus purgabantur. Vide D. Thom. suprà citatum.

D. Thom.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm post Christum debuerint esse aliqua Sacramenta?

26 ARticulo quarto docet etiam in lege noua homini necessaria fuisse Sacramenta, quæ passionem Christi factam significarent, eamque hominibus efficaciter applicarent.

Nota, Institutionem nostrorum Sacramentorum fuisse hominum saluti conuenientissimam, vt per

per ea paruo labore magnam gratiam consequantur: & posita eorum institutione, eorum vsum esse omnino necessarium: vt definit Trident. sess. 7. can. 4. Pro quo Not. dupliciter aliquid esse necessarium ad salutem. 1. Necessitate medij, sine quo nulla ratione salutem possis consequi, etsi nulla tua culpa eo careas: ita necessaria adultis est fides. 2. Necessitate præcepti, sine quo potes quidem absolutè salutem consequi, si sine tua culpa eo careas, peccas tamen, si tua culpa id omittas. Baptismus est necessarius necessitate medij singulis re, vel in voto: & similiter pœnitentia relapsis in peccatum mortale. Ordo interne necessarius est toti Ecclesiæ; sicut & matrimonium ad legitimam populi Christiani per generationem propagationem. Necessitate præcepti necessarius est singulis baptismus in re, sicut & pœnitentia relapsis, & Eucharistiæ ratione vtentibus. At confirmatio iam incipientibus ratione vti; & extrema vnctio periculosè ægrotantibus necessaria sont ad benè esse: sine peccato tamen, modò absit contemptus, omittuntur. Sed hæc fusiùs & commodiùs dicemus, dum de singulis tractabimus.

Tridens. Potest aliquid dupliciter esse necessariũ ad salutem.

27

Disputant autem hîc aliqui de excellentia nostrorum Sacramẽtorum supra vetera; sed hoc commodiùs faciemus q. sequenti, dum agemus de efficacitate vtrorumque in gratia conferenda, qua nostra præcipuè illa excellunt. Quamuis etiam Vener. Eucharistia illa infinities excellat, ratione rei contentæ, scilicet Christi Domini, qui Deus & homo realiter in ea præsens est.

QVÆSTIO LXII.

DE

PRINCIPALI EFFECTV SACRAMENTORVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Sacramenta causent gratiam?

2 ARTICVLO 1. docet Sacramenta non causare gratiã tanquã causas principales, quia hoc solius Dei est, sed tanquam causas instrumentales. Tam in corpore articuli, quàm in responsione ad 2. sunt quædam notatu digna, & nonnihil difficilia, sed hæc meliùs examinabuntur art. 4. vbi disputabimus an Sacramenta producant physicè gratiam.

DVBIVM I.

An Sacramenta nouæ legis causent gratiam ex opere operato?

2 NOt. 1. inter omnes Catholicos conuenire de veritate huius quæstionis. Est enim expresse definita à Trident. sess. 7. can. 7. Sed difficultas est cum hæreticis nostri temporis, qui quantumuis vim Sacramentorum verbis sæpè multùm attolant; re ipsa tamen, non minùs quàm olim Messaliani, eam penitus tollunt, nec maiorem iis tribuunt virtutem, quàm cuiuis cõcioni. Et quamuis explicantes vim Sacramentorum & modum causandi gratiam, & inter se, & singuli ipsi secum sæpè pugnent (vt ex eorum verbis docet Bellarm. l. 2. de Sacram. c. 2.) tamen in hoc conueniunt omnes, quòd pertinacissimè negent ea causare gratiam ex opere operato, siue immediatè eam efficiendo: sed tantùm volunt ea hanc causare mediante fide, quam excitant; sicut etiam concio eandem causat, mouendo homines ad fidem, & contritionem.

Trident. Hæretici nostri tẽporis.

Bellarm.

Not. 2. Vt faciliùs nos oppugnent, eos mutare totum statum quæstionis, & fingere nos ea dicere, quæ nunquam catholicus cogitauit; scilicet Sacramenta tanquam causas principales producere gratiam Deo nihil agente, sed omnes suas partes ijs resignante. quod quam sit falsum, nemo, qui vel minimum in scriptis Theologorum versatus est, potest ignorare. 3

2. Grauiter inuehuntur in modum loquendi, quo dicimus Sacramenta conferre gratiam ex opere operato, vocantque barbarum, & portentum verborum. Sed grammaticuli more suo agunt. qui pluris faciunt præcepta Donati, quàm Dei; & maiori dedecori sibi ducunt, si dixerint *ominem*, quàm si occiderint hominem: vt de similibus testatur & queritur D. August. lib. 1. confess. cap. 18. Quamuis autem ea oratio non sit ita latina, est tamen satis antiqua. Nam ante annos 400. eam vsurpauit Innocentius 3. l. 3. de mysterio Missæ, & ab eo tempore à Theologis cõmuni vsu receptissima est: quia aptissima ad explicandam virtutem & modum operandi Sacramentorum. Tanti autem temporis vsus potuit legitimè præscribere, ne illa oratio ampliùs vt barbara reijciẽda sit; quia etiam olim apud Romanos (teste Horatio) vsus multa noua verba inuenit, & alia antiquauit. Et ipse Cicer. in Tusculanis de se testatur, se multa verba primò vsurpasse, & quędã quæ priùs dura & barbara reputabãtur,

D. August.

Innocent. 3.

Horatius. Cicero.

tur, ipso vsu molliora facta esse: qualia ait esse beatitudinem & beatitatem. Vnde etiam D. August. in psal. 138. quo faciliùs intelligeretur, pro *os ossis*, dixit, *ossum ossi. quia melius est*, inquit, *vt reprehendant nos grammatici, quam non intelligant populi.*

D. August.

3. Fingunt istarum vocum duas explicationes non modò omnino falsas, sed inter se directè pugnantes. Prior dicit nos per eas voces significare Sacramenta habere vim causandi gratiam ex dignitate & merito ea suscipiẽtis, aut conferentis. 2. docet nos per eas significare, Sacramẽta etiam conferre gratiam iis, qui post commissum peccatum mortale, ea sine vlla fide aut bono motu suscipiunt. Quæ quàm falsa sint, Catholici omnes sciunt, & statim patebit.

4 Quid sit Sacramenta causare gratiam ex opere operato.

Not. 3. Sacramenta causare gratiam ex opere operato, idem esse atque eam causare in omni suscipiente sufficienter disposito, siue non habente obicem, non per modum meriti, & prout habent rationem actionis laudabilis, sed prout considerantur secundùm entitatem suam, & quatenus habent rationem entis quodammodo naturaliter operantis, abstrahendo ab omni dignitate conferentis, & merito suscipientis. Hinc baptismus collatus irreligiosè ab impio sacerdote infanti, confert huic tantam gratiam, quantam conferret, si à pio magna cum religione cõferretur, cùm tamen & conferens peccet mortaliter, & suscipiens se merè passiuè habeat.

Quid sit causare gratiam ex opere operãtis.

Contrà verò illud opus dicitur causare gratiã, ex opere operantis, quod eã causat, quatenus est actio laudabilis, & veræ virtutis, habénsque rationem meriti saltem de congruo. Nec in hac re est vlla dissẽsio inter Catholicos; etsi sine vllo fundamentu hæretici contrarium calumniẽtur.

5 Not. 4. Sicut vt ignis producat ignem, requirit aliquam dispositionem præuiam; vel saltem non repugnantiam in ipsa materia: ita etiam Sacramẽta, vt suum operentur effectum, requirunt, vt in suscipiente nullus sit obex, siue impedimentum gratiæ; qualis in adultis est infidelitas, & omne actuale peccatum mortale, nullo modo per veram displicentiam reuocatũ. Quare in his requiritur vera fides in intellectu, qua tollatur infidelitas, & auersio à peccato in volũtate. De quo agemus dubio sequenti. Hi tamen actus non sunt necessariò tales, vt absente sacramento ex iis sequeretur gratia, eiúsque augmẽtum, nec effectiuè concurrunt ad productionem gratiæ; sed hanc solùm Sacramentum causat, vt instrumentum Dei: sicut dispositiones prærequisitæ ad introductionem formæ ignis (saltem secundùm probabilem sententiam) hãc effectiuè non producunt, sed solus ignis. Sicut tamen ignis eò celeriùs & perfectiùs agit, quò reperit materiam meliùs dispositam; ita Sacramenta perfectiorem producunt gratiam, quò suscipiens est meliùs dispositus.

Qua ratione Sacramenta pendeant à dispositione suscipientis.

6 Hanc rationem Sacramentorum producendi gratiam, etsi non iisdem verbis, æquiualentibus tamen expressit D. August. l. 4. de baptismo contra Donatistas c. 24. vbi ait: *Cur ergo ei preceptum est, vt omnem deinceps infantem masculũ octauo die circumcideret, qui nondũ poterat corde credere, vt ei deputaretur ad iustitiã, nisi quia & ipsum per seipsũ Sacramentũ plurimum valebat?* scilicet ad gratiam producendam, & peccati originalis remissionem. Item l. 1. de peccat. merit & remiss. cùm docuisset infantes delatos ad baptismum per gestantes & fidem profiteri, & diabolo renuntiare, & sic aliquo modo & fideles & pœnitentes dici, subiungit: *Totum hoc in spe fit vi Sacramenti, & diuina gratia, quam Dominus donauit Ecclesia.* Quasi dicat: Totum hoc, scilicet vt paruuli credant & diabolo renuncient non quidem actu elicito, sed habitu infuso & inclinatione, quæ dat causam sperandi eos actu idem aliquando facturos, fit vi Sacramenti, & diuinæ gratiæ, quam scilicet infusam accipiunt; & quam dat Deus Ecclesiæ, quatenus dat huius ministris potestatem conferendi paruulis Sacramenta, & per hæc ipsam gratiam. Quid autem est, Sacramentum ad talia per seipsum multum valere, & ea vi Sacramenti fieri, nisi ipsum ea ex opere operato facere, iuxta sensum à nobis explicatum? Vbi Not. D. August. in priore loco videri tribuere circũcisioni perfectam vim iustificandi ex opere operato, & eam conferre baptismo: quod tamen cum limitatione aliqua intelligendum est, vt dicemus articulo 6.

D. August.

7 Hæreticorũ sententia de virtute Sacramentorum.

Not. 5. Hæreticos fateri quidem Sacramenta causare gratiam sine remissionem peccatorum sine vllo merito conferentis aut suscipiẽtis; volunt tamen ea hoc tantùm facere mediante fide, quam illa excitant, quáque tanquam quadam manu iustitiam à Deo promissam apprehendimus, simili modo atque concio causat gratiam. Nos autem dicimus ea immediatè per se causare gratiam, licèt tanquam causas minùs principales & instrumentales, siue physicè, siue tãtùm moraliter ad gratiæ productionem concurrant: quod ad præsentem quæstionẽ est impertinens, in qua solùm id, in quo omnes Catholici consentiunt, & quod fides docet, contra hæreticos intendimus defendere. Nec enim vnquam Concil. Tridentinum, aut Doctores Catholici intenderunt tanquam rem fidei definire, Sacramenta physicè gratiam producere: sed vtraque pars tanquam probabilis defenditur, & sine dispendio fidei ignoratur, quidquid in contrarium hæretici oblatrent.

Trident.

8 Ipsa inuoluit implicãtiam.

Adde, dictam hæreticorum sententiam inuoluere duplicem contradictiuuem, dum aiunt Sacramenta causare remissionem peccati mediante fide sine vllo merito suscipientis. 1. Quia illa fides est actiu laudabilis: Ergo habet aliquam rationem meriti, saltem de congruo. quare cùm sit immediata causa iustificationis, hæc causabitur per modum meriti. 2. Quia dicunt fidem illam debere esse talem qua credimus peccata nobis esse remissa; quomodo ergo potest causare remissionem, quam supponit factam?

9 Trident.

CONCL. 1. Solus Deus vt causa principalis producit gratiam, ac peccata remittit. Ita Trident. sess. 6. cap. 7. Nec in hac re vlla est controuersia inter Catholicos & hæreticos, nisi quòd ipsi nos calumnientur, quasi contrarium docemus, sed falsissimè & impudentissimè.

10 CONCL. 2. Sacramenta nouæ legis tanquam causæ minùs principales & instrumentales, verè propriè, & immediatè producunt gratiam. Ita olim

[*Arauſican. Mileuit. Florentin. Trident.*] olim deſiniuerunt Concil.Arauſicanum can.25. Mileuit.c.2.& deinde Floſentinum in literis Eugenij de vnione Armenoſum, & nouiſſimè Trident.ſeſſ.7.can.8.

[*Ioan.3.*] Probatur ex ſcripturis 1.Ioā.3.*Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. nō poteſt introire in regnum Dei.* expreſsè tribuitur baptiſmo vis regenerandi, quod nō fit niſi per infuſionē gratiæ & [*Caluinus.*] remiſſionem peccati. Reſp.Caluinus bienō dici baptiſmum nos regenerare, ſed Spiritum S. qui dicitur aqua, quia inſtar aquæ mundat. Sed friuolum hoc eſſe patet 1.Quia eſt contra communem ſenſum totius Eccleſiæ,quæ hactenus aliter hunc locum intellexit.2.Quia Chriſtus tribuens Spiritui ſancto vim regenerandi malè eum comparaſſet aquæ, ſed debuiſſet eum comparare ſemini,niſi voluiſſet per ipſam aquam,ſiue ablutionem ipſam, regenerationem fieri.3. Quia eſt [*Tit 3.*] contra Apoſtolum, qui ad Tit. capit.3 alludens ad hunc locum Ioannis ait,ſaluos nōs factos per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus ſancti. Per lauacrum autem nihil poſſe aliud intelligi quàm baptiſmum,clariſſimè patet, tum ex vi & ſignificatione nominis, quod propriè baptiſmum ſignificat: tum ex ſimili loco Pauli [*Epheſ.5.*] ad Epheſ.5. vbi dicit Chriſtum mundare Eccleſiam lauacro aquæ in verbo vitæ. Vbi clariſſimum eſt per lauacrum aquæ nihil aliud poſſe iurelligi quàm baptiſmum.

[11] Dices hoc loco non tribui vim mundandi ipſi lauacro,ſed verbo vitæ,quo fides excitatur. Sed hoc in primis nihil facit ad rē. quia ex loco iam citato tantùm intendimus probare Apoſtolum per lauacrum intelligere ipſum baptiſmum, & conſequenter dum ad Titum vocat eum lauacrum regenerationis,tribuere ei vim regeneran- [*Ioan.3.*] di, idemque feciſſe Chriſtum Ioannis 3. 2. falſum etiam ſumitur.Niſi enim ipſi lotioni tribueretur vis mundandi, vt parti ipſius Sacramenti, malè diceremur mundari lauacro aquæ. Additur autem *in verbo vitæ.* quia ablutio ſeparata à forma, nihil poteſt operari. Vt enim baptiſmus habeat vim mundandi animam, neceſſariò debet conferri cum expreſſa inuocatione Trinitatis, quæ hic dicitur verbum vitæ, quia vnà cum ablutione vitam confert baptizato.

[*1.Pet.3.*] 2.Probatur.Quia 1.Pet.3.dicitur:*Quod & vos* [12] *nunc ſimilis forma ſaluos facit baptiſma: non carnis depoſitio ſordium*(id eſt, non tantùm abluendo exteriùs ſordes corporis,vt faciebant baptiſmata Iudæorum)*ſed conſcientia bonæ interrogatio in Deū*(id eſt, ſed mundando interiùs animam à peccatis; ita vt dum Deus conſcientiam noſtram interrogat, ſiue examinat, vel nos eam coram Deo examinamus,reperiatur bona & pura à peccatis) *per reſurrectionem Ieſu Chriſti*, ſcilicet factam in nobis [*Rom.6.*] baptizatis. quia, vt docet Apoſtolus ad Rom.6. in baptiſmo per depoſitionem veteris hominis Chriſto quaſi commorimur,& conſepelimur,& induentes nouum hominem & vitæ pietatem, cum Chriſto reſurgimus. Hunc enim eſſe verum ſenſum illius loci, non autem eum quem hæretici confingunt, clarè patet ex ipſo contextu & proprietate verborum, alijſque Scripturæ locis, quibus ſimiles effectus baptiſmo tribuuntur.

[13] 3. Quia Actor. 8. & 2. ad Cor. 2. dicitur, per [*Act.8. 2.Cor.2.*] impoſitionem manuum dari Spiritum ſanctum ſiue gratiam Spiritus ſancti.

[*Ioan.20.*] 4. Quia Ioann. 20. datur Apoſtolis poteſtas remittendi peccata, ſcilicet per Sacramentum pœnitentiæ: vt ſuo loco pluribus oſtendemus.

Quibus locis, cùm in proprietate ſermonis apertè ſignificetur per Sacramenta remitti peccata, & gratiam conferri, impudentis omnino eſt id negare; præſertim cùm tota Eccleſia ſic ſemper ea intellexerit,nec vlla ſit ratio dicendi contrarium.

[14] Reſpondent hæretici,his locis ſignificari quidem Sacramenta cauſare gratiam, ſiue remiſſionem peccati, ſed non aliter quàm excitando fidem. Sed hæc repugnant eorum principijs, & apertæ rationi:vt patet ex dictis ſuprà, & confirmatur,1.Quia ipſi dicunt Sacramenta eſſe ſigilla iuſtitiæ iam antè per fidem apprehenſæ:Ergo ipſa ſupponunt iam fidem, & iuſtitiam eſſe in ſuſcipiente, & conſequenter malè dicuntur hanc cauſare excitando fidem, qua iuſtitia apprehendatur.Sicut ſi diceres motum animalem, qui eſt ſignum vitæ iam acquiſitæ,eſſe cauſam eiuſdem acquirendæ.

Nec refert quòd reſpiratio ſimul ſit ſignum vitæ, eiuſque cauſa: quia non eſt cauſa vitæ acquirendæ, ſed conſeruandæ: Sacramenta autem debent eſſe cauſa remiſſionis peccatorum, & conſequenter vitæ acquirendæ.

2. Quia Sacramenta iuſtificant etiam infantes, in quibus non poſſunt excitare fidem, cùm non poſſint intelligere quid Sacramenta illa ſignificent, nec ſint capaces actus fidei. Ergo debent in his immediatè ipſam gratiam & remiſſionem peccati cauſare.

[15 *Lutherani.*] Reſpondent quidam Lutherani, infantibus pro eo tempore concedi vſum rationis, eoſque verè actu credere.Sed hoc ridiculum eſt,& contra experientiam, ita vt talia affirmantes (ſicut [*D.Auguſt.*] dicit quodam loco D. Auguſt.)faciant iniuriam humanis ſenſibus. Nam videmus ſæpiſſimè infantes dum baptizantur, flendo & reluctando, prout poſſunt,oſtendere ſe inuitos ea pati; quod nullo modo facerēt, ſi intelligerent quantū boni iis præſtetur:aut ſi hoc intelligētes nihilominus illud agant, impij profectò & ſacrilegi ſunt, qui Sacramentum contemnunt,nec tam eo mūdantur quàm inquinantur:ſicut potiùs inquinaretur adultus, qui renuens, & quantum poſſet refugiens baptizaretur.Et ſicut malè faceret qui hunc baptizaret: ita & qui illos baptizaret,ſi intelligerent quid agerent.

3.Secundùm illam ſententiam non eſſet opus ſingulos baptizare.Nam baptizato aſtantes iam poſſunt excitari ad fidem,quàm ipſe baptizatus: ſicut non eſt opus pro ſingulis habere diuerſas conciones. Item quoties aliquis nonnihil vacillaret in fide,toties deberet iterum baptizari vt ad fidem excitaretur,& in ea cōfirmaretur: ſicut ob illam cauſam debet ſępius conciones audire.

4. Quia inde ſequitur baptiſmum Ioannis tantæ eſſe excellentiæ & efficaciæ: quantæ eſt baptiſmus Chriſti; & Sacramenta vetera paria eſſe nouis:quia illa tam ſunt nata excitare fidem,

quàm hæc. Et quamuis illi totum concedant, id tamen agunt apertè contra Scripturas, & cum ingenti cōtumelia nouæ legis, & gratiæ Chriſti. 1. Quia Scriptura paſſim deprimit Sacramenta legis veteris comparata cum noſtris, vocátque illa infima & egena elementa: munditias carnis, quæ non valent mundare conſcientias: vmbras futurorum, ac nihil. ad Galat. 4. ad Hebr. 9. 1. ad Corinth. 7. & alibi. De Sacramentis verò nouæ legis vbique cōtrarium dicit: per ea ſcilicet nos regenerari, mundari, ſaluos fieri; per ea dari Spiritum ſanctum, remitti & ablui peccata, &c. vt patet ex locis ſuprà citatis. quæ ſanè neſcio qua ratione poſſint verè & cordatè dici, ſi vtraque ſint paria.

Gal. 4. Hebr. 9. 1. Cor. 7.

17 2. Quia Ioannes comparans ſuum baptiſmum cum baptiſmo Chriſti Marci 1. ait: *Ego baptizaui vos aqua, ille* ſcilicet Chriſtus, *baptizabit vos Spiritu ſancto.* Quia hic nimirum ſuo baptiſmo Spiritū ſanctū conferret. Reſpondent hæc ideo dici, quia Ioannes tantùm poterat externam ablutionem adhibere; Chriſtus verò interiùs abluebat infundendo Spiritum ſanctum etiam iis, quos Ioannes baptizabat. Sed hoc nullo modo dici poteſt, tum quia eſt apertè contra contextum, vbi nō tam perſonæ, quàm vtriuſque baptiſmus confertur: tum quia ſic non debuiſſet dicere *ille vos baptizabit*, ſed *ille vos baptizat*: tum etiā quia baptizati baptiſmo Ioannis debebant iterum baptizari baptiſmo Chriſti: vt patet Act. 19. Vbi cùm Paulus reperiſſet quoſdam diſcipulos, qui dicebant ſe ſolùm baptizatos eſſe baptiſmate Ioannis, iuſſit eos 2. baptizari baptiſmo Chriſti. Quare aut hoc baptiſma fuit illo præſtantius; aut Paulus fuit Anabaptiſta: imò fuit peior Anabaptiſtis. quia hi non reiterant baptiſmum, quem credunt fuiſſe legitimum. Reſpondent hæretici, Paulum non curaſſe eos verè ſecundò baptizari; ſed dici ibi baptizatos, quia acceperūt Spiritum ſanctum per manus impoſitionem, vt dicitur verbis ſequentibus. Sed ſi liceat ita nugari in Scripturis, & per quoduis verbum quidlibet intelligere, quid tandem firmum ex ea poterit colligi? Quid enim clarius verbis D. Lucæ loco citato? vbi ait: *His auditis baptizati ſunt* (ſcilicet illi diſcipuli) *in nomine Domini Ieſu & cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos,* &c. Quomodo potuiſſet D. Lucas clariùs hos actus diſtinguere, & dicere vnū præceſsiſſe alterū? Aut quis vnquā, aut in ſacris literis, aut aliquo Scriptore ſanæ mentis ſimilem phraſim reperit, vt verba ex Actis recitata idem ſignificent, atq; hæc: *His auditis baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu,* id eſt, *Paulus impoſuit illis manus, & venit ſuper eos Spiritus ſanctus?* Et quid mirū ſi eiuſmodi tenebriones ſemper ad Scripturā prouocēt, eáq; iudice nunquam videantur ſibi poſſe cauſa cadere? Quid enim tam poteſt cum Scriptura pugnare, quod hac ratione ex ea non probabunt? Quæ Scripturæ verba tam clara contra eos adferri poſſent, quæ non eadem facilitate obtorto collo in ſuum ſenſum abripient? Cùm igitur hæc in Scripturam audeant, quid mirū ſi verba Scholaſticorum vno ore dicentium, Deum ſolum eſſe cauſam principalem gratiæ, Sacramenta verò ſolùm eſſe cauſas inſtrumentales; ita intelligant

Marci 1.

Actor. 19.

ac ſi dicerent hæc vt cauſas principales, Deo vices ſuas ipſis reſignante, gratiam producere? Sic nimirū placet illis, quibus pro ratione libido eſt.

18 Liceret adferre hic plurimas Patrum auctoritates: ſed neſcio an poſſent clariùs hanc quæſtionem definire, quàm definiāt Scripturæ ſuprà allatæ. Eadem igitur ratione, qua illas, verba Sanctorum facile in ſuum ſenſum, ſi modò libeat, detorquebunt, aut ſi libuerit, cum Luthero libro contra Cochlæum dicent: *hominum eſſe verba ſibiipſis ſæpè pugnantium, & pleraque humano ſenſu ex Scriptura docentium.* Aut cum Caluino l. 4. inſtit. c. 14 dicent Patres eiuſmodi hyperbolicè dixiſſe. Tanti ſcilicet homines icioli ſanctos Patres faciunt. Sed quibus magis credēdum ſit, facilè cordati iudicabunt.

Lutherus.

Caluinus.

Omiſſis igitur ſententiis ſingulorum Patrum, quas qui cupit videre, fusè citatas reperiet apud Bellarm. l. 2. de Sacram. c. 6. & 7. adferam vnanimem eorum omnium, atq; totius Eccleſiæ conſenſum ex aliquot Conciliis depromptum.

Bellarm.

19 Conſtantinopolitanum I. in ſymbolo ait: *Credimus vnū baptiſma in remiſſionem peccatorum:* nō dicit in pœnitentiam, ſicut de baptiſmo Ioannis, ſed in remiſsionem peccatorum. Quod qua ratione intelligendum ſit explicat nobis Concil. Milenit. c. 2. vbi loquens de infantibus ait: *Ideo in remiſſionem peccatorum veraciter baptizātur, vt in iis regeneratione mundetur. quod generatione cōtraxerunt.* Nihil verbis his dici poteſt clarius.

Conſtantinop. I.

Milenit.

Similiter Arauſicanum can. 25. docet ſecundùm Catholicam fidem credendum eſſe nos accipere per baptiſmum gratiam.

Arauſican.

Item Florentinum, in quo Græci pariter ac Latini omnes conuenerūt, ait in eo differre noſtra Sacramenta à veteribus; quòd hæc tantùm gratiam ſignificabant: noſtra verò eam etiam contineant, ac dignè ſuſcipientibus conferant.

Florentin.

Demum idem apertè fuit definitum in Trid. ſeſſ. 7. can. 8. de Sacramentis, quibus nihil addendum niſi illud Chriſti Matth. 18. *Si autem Eccleſiā nō audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.*

Trident.

Matt. 18.

20 Concl. 3. Sacramenta noſtra producunt gratiam ex opere operato. Ita Trid. ſeſſ. 7. can. 8. & omnes Catholici: & patet ex dictis. Quia producunt immediatè gratiam nullo habito reſpectu ad dignitatem vel meritum conferētis. In ſuſcipiente autem nullam requirunt diſpoſitionem, vt in paruulis: aut tantùm requirunt eam ad tollendum obicem, non autē ad aliquod meritum: quod eſt propriè conferre gratiam ex opere operato vt oſtendi initio dubij.

Trident.

21 Obiiciunt hæretici 1. aliqua loca Scripturæ, vbi iuſtitia tribuitur fidei: ſed malè inde inferūt non tribuendam etiam Sacramentis, ſicut malè etiam inferrent non tribuendam caritati, aut meritis Chriſti.

Obiic. 2. Idem eſt nobis baptiſmus, quod Hebræis circumciſio; ſed circumciſio erat illis tantùm ſignaculum iuſtitiæ fidei: vt ait Apoſtolus ad Rom. 4. Ergo etiam nobis baptiſmus.

Rom. 4.

Reſp. negando maiorem, & minorem. Circumciſio enim Apoſtolo 1. ad Cor. 7. nihil eſt. Ad Galat. 4. egenum elementum eſt; quæ nullibi de baptiſmo, ſed omnia contraria dicuntur, vt ſuprà oſtendi. Sed de his plura dicemus a. 6.

1. Cor. 7. Galat. 4.

Minor etiam falsa est; quia circumcisio fuit soli Abrahamo signum iustitiæ acceptæ: aliis autem fuit data in signum circumcisionis cordis quam per fidem in Christum eiusque gratiâ debebant quærere: & quo distinguerentur ab aliis populis.

22 *Luc. 5.* *Zvvingl.*

Obiic. 3. Nemo potest remittere peccata nisi solus Deus, quod etiam Luc. 5. ipsi Pharisæi satis intellexerunt, ait Zvvinglius; ergo non possunt peccata remitti per Sacramenta. Sed hinc patet quò dementiæ hæretici nostræ ætatis venerint, qui plus credunt Pharisæis dicentibus; *Quis potest remittere peccata, nisi solus Deus?* quàm ipsi Christo Ioan. 20. dicenti Apostolis: *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Remittit ergo peccata solus Deus auctoritate propria: Sacerdos verò auctoritate Dei, ab eo accepta.

Ioan. 20.

Obijciunt deinde quædam loca Patrum, sed partim nihil faciunt ad rem, partim si quid probant, tantùm probant Sacramenta non producere physicè gratiam, sed solùm Deum. Testimonium autem D. Aug. ex tract. 80. in Ioãnem suprà explicuimus q. 60. a. 7.

D. August.

DVBIVM II.

Quam dispositionem requirant Sacramenta in suscipiente, vt producant gratiam?

23 Hanc quæstionem multi tractant sigillatim de singulis agendo; commodiùs tamen credidi eam hîc tractare: quia cùm multa in hac dispositione conueniant, breuiùs id fieri poterit, neque sæpiùs eadem erunt repetenda. Deinde faciliùs intelligetur diuersitas dispositionum, quas diuersa requirunt, si simul conferantur.

Not. 1. Nos non agere hîc de iis, qui nunquam vsi sunt ratione, quia constat in iis nullam dispositionem requiri. Sicut enim aliena voluntate peccauerunt: ita sine proprio actu per baptismum iustificantur.

Not. 2. Nos hîc non quærere quid requiratur in suscipiente ad substantiã Sacramenti. De hoc enim agemus qu. 64. art. 8. sed quid requiratur in suscipiente vt recipiat gratiam.

Not. 3. Dupliciter aliquid posse dici necessarium. 1. Necessitate medij; ita vt quacũque ratione eo careas, nullo modo possis consequi effectum Sacramenti. 2. Necessitate præcepti, ita scilicet vt pecces, scienter sine eo suscipiendo Sacramentum: si tamen ob ignorantiam à peccato excuseris, suscipias fructum.

24 Sacramentorum effectus requirit fidem in suscipiente. *Hebr. 11.*

Not. 4. Constare inter omnes vt adultus suscipiat gratiam per Sacramentum, necessariò eum debere priùs habere fidem, sine qua, vt dicitur ad Hebr. 11. *impossibile est placere Deo.* Constat etiam debere habere aliquem pium motum voluntatis in Deum: quia adultum Deus in suam amicitiam non admittit, nisi ipse liberè hanc amplexetur. Dissentiunt tamen Doctores qualis hic motus debeat esse, præsertim in baptismo, & pœnitentia. Quinque sunt sententiæ. I. Docet ad effectum baptismi sufficere solam voluntatem eum suscipiendi sine vlla pœnitentia. Hanc videtur tenere Caiet. infrà q. 86. a. 2. ad 1. argum. §. vlt. II. docet sufficere dolorem naturalem ad effectum baptismi. Ita Sotus in 4. d. 6. qu. 1. a. 7. §. *At verò*; vbi videtur hanc sententiam tenere, quamuis non ita clarè. III. docet ad effectum cuiusuis Sacramenti suscipiendum, in eo qui sibi conscius est peccati mortalis, requiri contritionem. Ita de baptismo Gabr. in 4. d. 4. qu. 2. ar. 2. post 4. concl. Et de pœnitentia tenet Magister in 4. d. 18. litera H. quamuis d. 5. litera C. videatur contrarium sentire de baptismo. IV. sententia tenet, ad effectum pœnitentiæ & baptismi sufficere attritionem, quando bona fide putatur contritio; secus quando scitur tantùm esse attritio. Citatur pro hac sententia Nau. in manuali c. 1. n. 37. Sed ipse n. 42. negat se id sẽtire. Sed si illis locis Nauarrus attentè legatur, satis apparebit, ipsum confusè plane loqui, eò quòd non satis cognosceret distinctionem inter contritionem & attritionem. V. sententia docet ad baptismi & pœnitentiæ fructum sufficere attritionem: ad reliqua Sacramenta per se loquendo requiri cõtritionem, quandoque tamen sufficere attritionem, & hæc hoc tẽpore est ferè communis sententia. ita D. Tho. in 4. d. 6. q. 1. a. 3. qu. 1. ad 5. Dur. d. 4. q. 2. ad 2. P. Henriq. l. 1. c. 21. on. 5. P. Suar. d. 7. sect. 4. §. *Occurrebat.* Vasq. dis. 158. ca. 4. & alij. Citant hic aliqui VI. loco sententiam Gabrielis, qui docet quandoque remitti peccatum originale sine actuali mortali. sed hæc commodiùs refutabitur in materia de pœnitentia.

Caietan. *Sotus.* *Gabriel.* *Magister.* *Nauarrus.* *D. Thom.* *Durand.* *Henriquez.* *Suarez.* *Vasquez.*

25 Quid sint contritio & attritio.

Not. 5. Contritionem propriè dici dolorem de peccato conceptum ex amore Dei, siue quo dolemus de peccato vt summo malo præcisè quia displicet Deo. Attritio verò dicitur, qua dolemus de peccato ob alias causas, v. g. quia excludit à beatitudine, aut meretur æternas pœnas, &c. quæ vt vera & perfecta sit, debet includere in se absolutam detestationem omnium peccatorum saltem implicitam, & similem voluntatem nunquam peccandi in posterum: vt pluribus dicemus in materia de pœnitentia.

26 Dolor naturalis non sufficit. *Arausican.* *Mileuit.* *Trident.*

Concl. 1. Ad effectum Sacramenti nunquam sufficit dolor, vel alia pia motio voluntatis merè naturalis. Videtur expressè definitum in Concilio Arausi. can. 7. & Mileu. c. 4. Vbi definitur nos nihil ad salutem pertinens posse cogitare, aut agere sicut oportet, sine gratia. Item in Trid. sess. 6. can. 3. vbi dicitur anathema dicenti, nos sine diuina gratia posse pœnitere sicut oportet, vt iustitiam assequamur. Certè si talis dolor sufficeret, sine gratia pœniteret nos vt oportet. Item Concilium ibid. c. 3. 4. 5. & 6. describens modum, quo per baptismum peccator peruenit ad iustitiam, requirit ad omnes actus ad hoc disponentes gratiam diuinam. Quare non puto contrarium posse vlla ratione defendi.

27 Pœnitentia non requiritur in eo qui nullum habet peccatum actuale.

Concl. 2. Si quis adultus veniens ad baptismum præter peccatum originale, nullum haberet peccatum mortale; non egeret propriè pœnitẽtia vel dolore, qui solùm necessarius est in eo, qui propria peccata commisit. Necessarius tamẽ ei esset actus spei, aut alius hoc perfectior. Colligitur apertè ex illo ad Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentẽ ad Deũ quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Quare enim oportet eum hoc secundum credere, nisi vt in Deo speret?

Hebr. 11.

Ratio est, Quia Deus ratione vtentes, non recipit in suam amicitiam, nisi hanc seriò expetãt, cum proposito in ea constanter perseuerandi, quod omnino æquissimum est; quia etiam ho-

mines quiuis cordati indignos iudicant sua amicitia eos qui hanc sine tali proposito expetunt; quantò igitur magis tales indigni sunt diuina amicitia? Ad illud autem necessarius est actus spei vel caritatis, quo tantum bonum dignè amemus; vt per se patet. Quia alius actus virtutis ex se efficax & constans assignari nequit.

28 *Requiritur in iis qui habent peccatū actuale.*

Concl. 3. Ei, qui commisit aliquando peccatum aliquod mortale, quod nondum est remissum, ad Sacramenti fructum percipiendum necessaria est pœnitentia. Videtur expresse definita in Trid. sess. 14. c. 4. vbi ait: *Fuit autem quouis tempore ad impetrandam veniā hic contritionis motus necessarius.* Vbi contritionem accipit latè prout significat etiam attritionem: vt patet ex sequentibus. *Trident.* Et sess. 6. c. 6. agens de peccatore se conuertente ad Deū, ait: *Ac propterea mouentur aduersus peccatum per odium aliquod ac detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet.* Apertè idem docet D. Aug. epist. 48. ad Vincentium, vbi in fine ait: *Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel à quocumque seu magno, seu paruo peccato ad correctionē sine pœnitentia posse transire.* *August.* Cùm igitur sine remissione peccati mortalis non possit obtineri fructus Sacramenti, vt hic obtineatur necessaria est aliqua pœnitentia. Astipulantur etiam D. Augustino communiter alij Patres. Idem etiam clarè colligitur ex Actor. cap. 2. vbi Iudæis volentibus conuerti, & petentibus quid sibi faciendum esset, respondit Diuus Petrus: *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum.* *Act. 2.* Vbi expresse requirit pœnitentiam ante baptismum.

Ratio est: quia omnino decet eum, qui se à Deo ad peccatum voluntariè conuertit; voluntariè illud detestando, se iterum ad Deum conuertere.

29 Nota actus quos hactenus requisiuimus ad fructum Sacramenti, esse necessarios necessitate medij; ita vt quantumuis sine sua culpa suscipiens Sacramentum iis careat, nullum tamen fructum percipiat. quod rationes, quibus Conclusionem firmauimus, satis indicant. His enim probatur eos actus requiri non ex aliquo præcepto positiuo, sed ex natura rei. Etsi enim Deus per absolutam potentiam possit nobis etiam adultis remittere peccata sine vllo nostro actu (sicut infantibus peccatum originale de facto per baptismum remittit) (hoc tamen non conuenit; vt patet ex dictis, ideoq; Deus id nunquam facit, qui communiter omnia conuenienter naturis rerum operatur. Et in his communiter ferè Doctores consentiunt.

30 Vnde sequitur non posse conferri vllum Sacramentum ei, quem moraliter constat esse in peccato mortali, nec habere vllam de eo displicentiam, etiamsi ea iam ipsi sit impossibilis, & ipse sit in articulo mortis. qualis videtur esse qui in duello, vel post aliud quodcumq; apertum peccatum mortale cōmissum subitò destituitur sensibus, sine vllo omnino signo doloris. Secùs esset si destitutus sensibus aut crederetur probabiliter non esse in peccato mortali; aut habere, aut priùs habuisse talem dolorem, qualem requirit susceptio Sacramenti conferendi. Vtramq; partem videtur apertè docere D. Aug. in fine 1. li. de *D. August.* adulterinis coniugiis, vbi ait: *Ego nō solùm alios catechumenos, verùm etiam ipsos qui viuentium coniugiis copulati retinent adulterina cōsortia, cum saluos corpore in his permanentes non admittamus ad baptismum: tamen si desperati & intra se pœnitentes iacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, vt etiam hoc peccatum cum ceteris lauacro regenerationis abluatur.* Vbi clarè docet secundam partem, & primam apertè insinuat, dum non vult baptizari nisi pœnitentes.

31 *Attritio in quibusdam sufficit.*

Concl. 4. Ad gratiam per baptismum vel pœnitentiam suscipiendam post peccatum mortale commissum, tam ex parte medij quàm præcepti sufficit perfecta attritio, etiam cognita talis. Ita citati n. 24. pro 5. sententia. Et est iam ferè communis Theologorum.

Probatur 1. Quia, vt docet Concilium Florent. in literis vnionis. proprius effectus baptismi est remissio omnis culpæ originalis & actualis; & Sacramenti pœnitentiæ, absolutio à peccatis, siue vt docet Trid. sess. 14. c. 3. reconciliatio cum Deo. *Florentin.* *Trident.* Vbi cùm Concilium Florentinum numerat particulatim effectus cuiusque Sacramenti, non recenset eos, qui iis aliquo modo per accidēs possunt competere, sed eos qui per se iis competunt, siue ad quos conferendos directè sunt instituta. Nam vt videbimus infrà, remittere aliquando per accidens peccatum mortale, potest competere cuiuis Sacramento.

Vnde sequitur dicta duo Sacramenta esse directè instituta ad remittenda peccata. Quod etiam clarè de pœnitentia colligitur Ioan. 20. vbi dum hoc Sacramentum instituitur, datur Apostolis potestas verè remittendi peccata: vt fusiùs ostēdemus in materia de pœnitentia. *Ioan. 20.* Et ob eam causam dicimur baptizari in remissionem peccatorum, & per baptismum abluere peccata, Actor. 2. v. 38 & c. 22. v. 16. *Act. 2. & 22.*

32 Ex quibus sic argumentor: licitè & cum fructu possum absolutè & directè intendere ex cōfessione & baptismo consequi eum effectum, ad quem conferendum directè sunt instituta, scilicet gratiam & remissionem peccatorum: vt per se patet; quia directè per hoc conformo me institutioni Christi. Atqui non possum absolutè & directè intendere per Sacramentum consequi remissionem peccati, & primam gratiā, nisi probabiliter credam me non esse in gratia, sed in peccato (quia nemo per aliquod medium intendit consequi id quod credit se iam habere, sed vt summum possum intendere id consequi sub cōditione, si forte non habeam.) Ergo licitè suscipio dicta Sacramenta, etsi credam me non esse in gratia, siue sciens me commisisse peccatum mortale, & credens me tantùm attritum.

Confirmatur 1. ex Trid. sed. 14. c. 4. vbi (vt patet ex c. 3.) explicat qualis dispositio requiratur, *Trident.* ad percipiendum effectum Sacramenti pœnitētiæ, diuiditque contritionem in perfectā & propriè dictam; & imperfectam, quam communiter vocamus attritionem, & de hac ait: *Et quamuis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad iustificationē perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit.* Vbi clarè docet dispositionem ad pœnitentiam eiusque effectum requisitam, esse attritionem per se

insuffi-

insufficientem ad iustificationem. Cùm autem Concilium intendat ex professo ibi explicare, quæ dispositio ad fructum pœnitentiæ percipiẽdum requiratur, debet nobis eam tradere, quæ per se requiritur & sufficit: non autem eam, quæ per se est insufficiens, & tantùm sufficit per accidens, ratione ignorantiæ, & bonæ fidei: alioqui mutilam planè doctrinam Cõcilium tradidisset. Præsertim cùm nullo modo ibi indicet maiorẽ aliquam dispositionem necessariam.

Confirmatur 2. quia etsi conscius sibi peccati mortalis, si probabiliter credat se contritum, ratione ignorãtiæ aut necessitatis licitè & fructuosè communicet, nõ præmissa confessione: tamen quia hæc dispositio non sufficit per se, sed tantùm per accidens, idem Concilium sess. 13. ca. 7. explicans dispositionem requisitam ad communionem absolutè aliam docet esse necessariam, vbi ait: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat eã probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius peccati mortalis quãtumuis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat.*

33 Dices, Trid. sess. 6. c. 6. explicans dispositionem necessariam ad baptismum, cùm ostendisset peccatores ante conuersionem diuina gratia excitari ad fidem & spem, addit: *Illúmque* (scilicet Deũ) *tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduersus sua peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam quam ante baptismum agere oportet.* vbi Concilium videtur requirere ante baptismum dolorem de peccatis ex Dei amore ortum, qui est vera contritio.

Trident.

Resp. Concilium ibi non intendere præcisè describere dispositionem necessariam ad baptismum ritè percipiẽdum; sed (vt initio capitis ait) modum quo communiter homines disponuntur ad iustitiam: & consequenter non intendit ibi docere omnia quæ ibi enumerat esse necessarie ad iustificationem. Nam potest fieri vt quis Dei gratia adiutus statim per actum fidei feratur in diuinam bonitatem, Deúmque super omnia amet, & tunc sine vllo timore, aut baptismo realiter suscepto, cum solo eius voto iustificabitur; vt insinuatur ibidẽ c. 4. Quare verba illa: *Ac propterea mouẽtur*, non debẽt præcisè referri ad proximè præcedentia, sed ad omnia dicta eodẽ capite: sc. vt moueãtur ad odium peccatorum, vel ex amore quo Deum diligunt, vel ex timore iustitiæ, siue pœnarum inferni, iuncto cum spe veniæ. hunc enim dolorẽ sufficere ad iustificationẽ per Sacramentũ suscipiendam, expressè idem Conc. docet sess. 14. c. 4. agens de pœnitentia: eadémq; est ratio baptismi, in quo est facilior iustificatio quàm in pœnitentia: vt docet Trid. sess. 6. c. 14.

Adde per illa verba: *Illúmque tanquã omnis iustitiæ fontẽ diligere incipiunt*, non significari necessariò actũ caritatis: sed vel hunc, vel actum spei, quo diligimus Deum vt bonũ nostrum, hoc ipso quo seriò cupimus ei reconciliari. Concilium enim requirit solùm aliquem actum amoris genere, quo ad Deum conuertamur, ne consideratione & timore iustitiæ deterriti, horreamus ad eum accedere: ideóque insinuat hunc amorem oriri ex consideratione misericordiæ, & hoc ipso haberi, quo in spem erigimur.

Ex his patet hanc conclusionem videri satis certam. Nam rationes allatæ videntur eam conuincere. Ideóque etiam à Theologis illa Sacramenta solent dici Sacramenta mortuorum: alia verò Sacramenta viuorum: quia hæc requirunt vitam spiritualem in suscipiente, illa non.

Quædam Sacramenta dicuntur mortuorũ, quædam viuorum.

34 Sed vlteriùs disputatur, An requiratur formalis attritio, an verò virtualis aliqua possit sufficere. Qua in re certum est 1. sufficere pro vtroque Sacramento contritionem. 2. pro baptismo sufficere verum actum caritatis, eo casu quo potest haberi a peccatore sine contritione. 3. pro pœnitentia requiri formalem dolorem de peccatis, non præcisè vt necessariam dispositionem, sed vt partem essentialem Sacramenti: vt dicemus in materia de pœnitentia.

An formalis attritio necessaria sit

Sed difficultas est verùm extra actum caritatis in eo, qui aliquando peccauit mortaliter, ad baptismi effectum, quandoque sufficiat virtualis attritio sine formali dolore. Hãc quæstionem non ita clarè Doctores proponunt, tamen ex eorum dictis quid sentiant potest intelligi.

35 Partem negatiuam insinuant Vasquez in 1. partem disp. 158. num. 2. & 26 & Suarez disp. 28. sect. 1. & 2 quatenus in tali homine requirunt absolutè pœnitentiam, & quidem aliam, quàm in eo qui solùm habet peccatum originale. Ratio eorum est: quia, vt vidimus conclus. 3. necessaria ad hunc effectum est pœnitentia: nec videtur extra actum caritatis alius dari posse, qui contineat virtualiter pœnitentiam.

Vasquez. Suarez.

Affirmatiuam apertè satis docet Scotus in 4. d. 14. q. 4. a. 3. vbi ait ad iustitiam per Sacramentum, *tãtùm requiri voluntariã susceptionem baptismi sine fictione, hoc est, cum intẽtione suscipiẽdi quod confert Ecclesia, & sine actu vel voluntate peccati mortalis.* quã voluntatẽ suscipiendi Sacramenti vocat infrà amolitionem impedimenti: & deinde paulò inferiùs requirit pro pœnitentia aliquã attritionem: ita vt si attentè legatur, videatur aliam requirere dispositionem pro pœnitentia, quàm pro baptismo. quod etiam notat Suarez supra dum refert sententiam Scoti. Idem videtur sentire Caietanus initio dubij citatus pro 1. sententia. Nam dicit: ad gratiam in Sacramento suscipiendam sufficere voluntatem suscipiendi baptismi, quia continet in se voluntatem amendæ: quasi dicat, quia est virtualis pœnitentia. Quæ verba in hoc & in Scoto non videntur intelligenda de quacumque voluntate suscipiẽdi baptismum, sed de ea, quæ procedit ex actu spei, aliàs enim apertè essent falsa. Ratio huius sententiæ esse potest; quia etsi ad remissionem peccati necessaria sit pœnitentia, tamen sufficit virtualis, qualis est actus caritatis, vt ostendemus in materia de pœnitentia. Quare igitur, sicut actus caritatis sufficit ad iustificationem extra Sacramentum, non sufficiat similiter verus & omnino efficax actus spei cum Sacramento in immemore suorum peccatorũ? Sicut enim ille virtute continet contritionem: ita hic videtur continere attritionem.

Scotus.

Caietan

36 Hac in re ferre iudicium satis difficile est, quia non est satis à Doctoribus explicata, nec velim in re tanta aliquid noui dicere. Saluo

tamen meliore iudicio probabile crediderim in eo cui nullo modo occurrit se peccasse, aut se debere habere formalem dolorem, sufficere eiusmodi actum spei, si hic virtute perfectè contineat attritionem, sicut actus caritatis contritionem. Hoc enim videtur argumentum factum conuincere. Nec est vlla ratio, (cùm virtualis contritio æquè efficaciter disponat ad iustificationem atque formalis) cur non similiter virtualis attritio tam efficaciter disponat atque formalis, quandoquidem ad effectum baptismi absolutè loquendo, non requiratur formalis pœnitentia: nam certum est sufficere actum caritatis in immemore suorum peccatorum.

37 Vtrùm autem verus actus spei perfectè virtualiter contineat attritionem, non ita est clarum. Etsi enim cùm sit efficax volitio finis virtute contineat voluntatem faciendi omnia necessaria ad finem consequendum: tamē hinc euidenter non sequitur continere virtute formalem attritionem, nisi quatenus hæc est mediū necessarium ad finem consequendum. Hinc habens talem actū spei, etsi occurrat ei se esse in peccato mortali, non tamen statim necessariò elicit actum attritionis, sed vt summum necessariò proponit, suo tempore eam elicere. Secùs est de actu caritatis, quem habens si sibi peccati mortalis actu conscius sit, necessariò statim elicit contritionem: vt in materia de pœnitentia ostendemus, atque ita videtur dispar ratio. Contrà tamen facit, quòd in attritione non aliter videatur contineri propositum in posterum seruandi omnia mandata, quàm ipsa attritio continetur in efficaci actu spei, quatenus in se continet, vel necessariò coniunctam habet efficacem voluntatem procurandi reconciliationem cum Deo: & tamen communiter Doctores aiunt tale propositum sufficienter contineri in attritione, ideóque formale non esse necessarium in eo qui de vita in posterum instituenda non cogitat. quare igitur idem non dicetur de attritione?

38 Sed quidquid hac de re sit, hoc videtur certum ex communi iam Theologorum sententia, in memore suorum peccatorum requiri formalem pœnitentiam: sicut in cogitante de vita in posterum instituenda requiritur formale propositum seruandi præcepta, quia in tali casu hi actus sunt saltem de necessitate præcepti. quia volentem admitti in amicitiam diuinam, omnino conuenit eos habere. Vnde sequitur veram & perfectam spem, quatenus continet sinceram & efficacem voluntatem seriò & constanter amplexandi diuinam amicitiam, de illis rebus cogitantem necessariò ad tales actus inclinare, quando iam actu vult in amicitiam diuinam per Sacramenti susceptionem admitti. Vnde nec in tali videtur vera spes posse consistere sine dictis actibus. Quare quidquid sit de his sententiis, in praxi nulla potest esse distinctio. Nam si memoriæ occurrat, & suscipiens tenetur in se hos actus excitare, & conferens tenetur eum ad eos incitare. Et vix potest contingere vt adultus legitimè baptizetur, nisi hæc occurrant, cùm debeat priùs instrui, baptismum conferri in remissionem peccatorum; & hanc à Christo sperandam; & examinari à conferente, an in fide Trinitatis sufficienter instructus, & ad Sacramentum suscipiendum legitimè dispositus sit.

39 Conc. 1. 5. In aliis 5. Sacramentis saltem necessitate præcepti necessaria est vera contritio in eo qui sibi conscius est peccati mortalis. Ita Suarez disp. 7. sect. 4. § *occurrebat* Henriquez l. 1. ca. 12. n. 6. & communiter Theologi. *Suarez. Henriq.*

Probatur. Quia reliqua Sacramenta non sunt instituta ad remissionem peccatorum mortalium: vnde dicuntur etiam Sacramenta viuorum, qui ex ratione effectus, ad quem instituta sunt, vitam in suscipiente prærequirunt; vt patet discurrenti per singula. Confirmatio enim instituta est ad gratiam ac spirituale robur augendum & confirmandum. Eucharistia ad nutrimētum spirituale. Extrema vnctio, ad reliquias peccatorum delendas, & ad confirmandum ægrotum in extrema illa lucta. Ordo, vt detur potestas diuina officia legitimè obeundi, & cetera Sacramenta conferendi. Matrimonium ad legitimam prolis inter Christi membra susceptionem, vt patet ex Florentin. & Tridentin. sess. 7. & 13. Quæ omnia supponunt suscipientem viuere. Ergo contra eorum dignitatem & institutionem est, ea suscipere in peccato mortali. *Florent. Trident.*

40 Dices, esse quidem contra eorum dignitatem, sed materiam hanc esse leuem, atque ideo tantùm esse peccatum veniale: quia excepta saltem Vener. Eucharistia reliqua Sacramenta non videntur esse multò digniora pœnitētia & baptismo, quæ existens in peccato mortali, si sit attritus, legitimè suscipit.

Resp. negando assumptum. Est enim grauis irreuerentia indignè ea suscipere. Ad probationem Resp. non ideo hæc præ illis requirere statum gratiæ quia digniora sunt, sed quia tantùm sunt instituta pro his qui sunt in gratia. Vnde contra eorum institutionem est, extra gratiam ea suscipere. Secùs est de aliis.

41 Vbi Not. in Ven. Sacramēto mortalis peccati sibi conscio necessariam esse confessionem, vt legitimè illud suscipiat; quantumcumque sibi contritus videatur, nisi necessitas eum excuset: vt docet Tridentin. sess. 13. ca. 7. & fusiùs in proprio loco dicemus. Secùs est de ceteris Sacramentis: quamquam in omnibus deceat confessionem præmitti; maioris certitudinis & reuerentiæ gratia. *Trident.*

42 Dixi *Contritionē necessariam esse necessitate præcepti*. Quia in eo qui inuincibiliter aut ignorat se esse in peccato mortali; aut putat se cōtritum esse, sufficit attritio. Ita Nau. ca. 25 nu. 3. P. Henr. citatus num. 39. citans Caietan. Suarez citatus in conclus. Et de confirmatione expressè docet D. Th. infrà qu. 72. ar. 4. ad 2. & ratio ipsius idem probat de reliquis Sacramentis. Probatur. Quia Sacramenta quasi per modum entis naturalis supra dignitatem suscipientis cōferunt gratiam omnibus ea suscipientibus sine obice. Atqui tales non habent obicem gratiæ (quia alias ne quidem per pœnitentiam susciperent gratiam) Ergo dicta Sacramenta iis gratiam conferunt. Secùs est de iis qui sine vlla ignorantia in peccato mortali, de quo tantùm attriti sunt, ea suscipiunt: quia ponunt obicem peccando mortaliter, *Nauarrus Henriquez.*

ter, atque ita in ipsa susceptione attriti esse desinunt: nisi fortè ex ignorantia inuincibili, bona fide crederēt sibi licere cùm tali dispositione ea Sacramenta suscipere; quo casu etiam gratiam perciperent.

45 Dices, Sacramenta non habent vim conferendi gratiam nisi ex institutione Christi. Ergo nulla conferunt primam gratiam, nisi quæ ad eam conferendam sunt instituta.

Qua ratione aliqua Sacramenta instituta sint ad conferendam primam gratiam, alia nō.

Resp. negando consequentiam. Quia quòd aliqua Sacramenta sint instituta à Christo ad conferendam 1. gratiam, alia ad eius augmentum, non est ita intelligendum, quasi nullo modo possint conferre aliam gratiam: sed quia illorum proprius effectus est 1. gratia: horum verò augmentum gratiæ. Sicut tamen per accidens illa aliquando conferunt 2. gratiam, ita hæc 1. Ratio est, quia hæ gratiæ non differunt in sua entitate, quare à quouis Sacramento possunt produci. quoduis enim absolutè à Christo institutum est ad conferendam gratiam suscipienti nō ponenti obicem, qui per veram attritionem absolutè tollitur, respectu cuiusuis Sacramēti, quāuis Christus quædam vetuerit suscipi à non existente in gratia. Vnde baptismus & pœnitentia ex eo quòd sint instituta ad iustificandum peccatorem, tantùm habent quòd sine irreuerentia possint à peccatore, sciente se tantùm esse attritum, suscipi. Vim autem conferendi 1. gratiam habent præcisè, quia habent vim conferendi gratiam ex opere operato, siue præter meritum suscipientis; quod omnibus commune est. Confirmatur, quia pœnitentia non magis est instituta ad remittenda peccata, quæ in confessione non explicantur, quàm dicta Sacramenta ad cōferendam 1. gratiam; & tamen semper in ea saltem indirectè remittuntur omnia peccata mortalia bona fide omissa. Ergo similiter per hæc conferetur 1. gratia attrito bona fide ea suscipienti.

44 Qualis dispositio requiratur in iustis?

Concl. 6. Vt iustus, per quoduis Sacramentum, extra pœnitentiam, quod licitè suscipit, accipiat gratiam, non requiritur in eo alia dispositio quàm intentio illud suscipiendi, quamuis deceat ob reuerentiam Sacramenti, & ad augmentum gratiæ sit valde vtile, vt ad actualem pietatem sese excitet. Et quia incerti sumus de nostra gratia, suadendum omnino est, vt suscepturus Sacramentum, saltem generalem peccatorum dolorem concipiat: ne fortè alias id cum obice suscipiat.

Posterior pars per se patet. Prior probatur, Quia iustus est semper capax augmenti gratiæ, nec Sacramentum requirit in suscipiente capacē gratiæ, siue qui nullum habet obicem gratiæ, vllum actum vt effectum suum producat, nisi qui necessarius est vt humano modo suscipiatur: vt patet in ijs, qui in phrenesi suscipiunt Sacramenta, quæ antè petierant.

45 Ex dictis patet 1. Etsi nunquam accipiant gratiam Sacramenti, qui dum hoc suscipiunt, aut actu peccāt mortaliter, aut interpretatiuè alicui peccato mortali iam antea à se commisso inhærent, ita vt illud nullo modo, vel saltem non eo, quem Sacramenti susceptio requirit, retractarint: patet, inquam, nullum peccatum veniale etiam actu in susceptione commissum, aut antè cōmissum & adhuc placens, impedire omnino effectū Sacramenti, etsi causa sit cur minor sit eius fructus. Ratio vtriusque est quia peccatum mortale est obex gratiæ Sacramentalis, non tamen veniale: quia cum gratia consistere potest.

Peccatum ven. non impedit effectum Sacramenti.

46 Patet 2. quando omissio alicuius rei quæ iure naturæ, aut positiuo requiritur ad legitimam Sacramenti susceptionem, impediat fructum Sacramenti: quando non. vt si quis communicet non ieiunus, aut extra casum necessitatis nō præmissa confessione, cùm sit sibi conscius peccati mortalis, aut etiam non contritus. Si enim illa omissio sit peccatū mortale, semper omnem fructum impedit: si autem propter inaduertentiam, necessitatem, aut leuitatem materiæ sit tantùm veniale in suscipiente, minuit quidem fructum Sacramenti, quatenus reddit suscipientem minùs benè dispositum, non tamen omnino eum impedit: nisi aut reddatur Sacramentum inualidum, vt si omittatur ex inaduertentia aliquid ei essentiale, aut desit dispositio necessitate medij requisita. Quòd si extra hos duos casus illa omissio nullum sit peccatum, nullo modo impedit fructum.

DVBIVM III.

Vtrùm idem Sacramentum à diuersis susceptum conferat singulis æqualem gratiam?

47 QVIDAM putant idem Sacramentum à diuersis susceptum semper, etiam infantibus, conferre impares gratias: ita Gabr. in 4. d. 4. q. 2. a. 2. concl. 7. Palud. ibid. q. 1. ar. 2. initio. Scotus d. 4 qu. 7. a. 1. Fundamentum eorum est. Quia putant homines præcisè à Deo creatos vt suppleant loca Angelorum qui peccauerunt; atque ita vnumquemque ante præuisa merita electum esse, vt obtineat certum gradum gloriæ, quem habuisset angelus is ad cuius locum supplendum à Deo destinatur. Item putant, omnes angelos ad disparem gradum gloriæ à Deo prædestinatos fuisse: vt sicut secundùm illos nulli angeli sunt eiusdem inter se speciei, vel saltem perfectionis naturalis, ita nulli habeant æqualem gloriam. Vnde inferunt nullos homines habituros æqualem inter se gloriam, & consequēter nec vllos infantes habituros æqualem in baptismo gratiam, quia aliàs si statim morerentur, deberent habere æqualem gloriam.

Gabriel. Palud. Scotus.

Sed hæc sententia supponit multa aut parum probabilia, aut saltem incerta, ac quædam etiam sine vllo fundamento asserta. v.c. homines non creandos nisi Angeli peccassent. quod multùm beneuolentiæ diuinæ erga nos detrahit, quasi Deus nostrum bonum, & salutem non per se, sed tantùm ex occasione & per accidens elegerit: cùm tamen Apostolus ad Hebr. 2. v. 16. insinuet Deum homines præ Angelis dilexisse. Quare hæc sententia non videtur probabilis.

Hebr. 2.

48 Alij volunt quandoque ratione sanctitatis & deuotionis ipsius Ministri, vni in Sacramento cōferri maiorem gratiam quàm alteri. Non quidem ita vt hæc additio conferatur propter virtutē Sacramenti, sed quòd conferens Sacramentum, eam suscipienti de congruo mereatur. Ita Caiet. infr. q. 64. a. 1. in explicatione responsionis

Caietan.

Gabriel. Scotus.

ad 2. Gab. in 4 d. 4. q. 2. a. 2. cócl. 7. §. *an autē.* Scot. d. 4. q. 7. a. 3. Ratio eſt. quia putat etiam, extra Sacramētum vnum alteri poſſe mereri de congruo gratiam iuſtificantem: quare idem non poſſit dum confert Sacramentum, Sed hoc fundamentum falſum eſt. Quia etſi vnus alteri de congruo poſſit mereri gratiam præuenientem; nullus tamen alteri poteſt mereri immediatè gratiam iuſtificantem. Hoc enim eſt ſolius Chriſti. Imò ne quidem propter huius merita vlli vnquam data eſt gratia iuſtificans, niſi aut hic ad eam ſuſcipiēdam per proprios actus ſe diſponat: aut ſuſcipiat aliquod Sacramentum. Et probatur. Quia aliàs ſi multi viri ſancti pro aliquo dormiente orarēt, poſſet hic ſtatim accipere ingens augmentum gratiæ, atque etiam gloriæ, ſi ſtatim moreretur; ſine vllo ſuo actu quod apertè falſum eſt, & cótra illud Apoſtoli 2. ad Cor. 5. *Vt referat vnuſquiſq; propria corporis prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum.* Quare nec hæc ſententia videtur probabilis.

Nemo poteſt alteri mereri immediatè gratiam iuſtificantem.

2. Cor 5.

Hinc patet, eatenus præcisè bonū Miniſtrum Sacramenti plùs prodeſſe quàm malum, quatenus eſt aptior, vt efficaciter excitet ſuſcipientem vt benè ſe diſponat, & ad hoc ei gratiam à Deo impetret. Et ſic intellige D. Th. q. 74 a. 1. ad 2.

D. Thom.

Alij demum in alio extremo ſunt, putantque ſingulis Sacramentis abſolutè certum gradum gratiæ annexum, quem ſemper æqualem conferunt, quantumcumque diuerſimodè diſpoſitis.

49 Concl. 1. Æqualiter diſpoſitis ſemper Sacramentum confert æqualem gratiam. Patet, quia ſine fundamento contrarium dicitur, vt patet ex dictis. Et eadem ratione poſſemus fingere, iiſdem omnino meritis diuerſum tribui præmium. Eſt communis omnium ferè Theologorum, atque etiam Patrum, quos fusè citat Suarez diſput. 7. ſect. 5.

Suarez.

50 Concl. 2. Meliùs diſpoſito ex opere operato Sacramentum maiorem confert gratiam. Ita Suarez ſuprà, & eſt communior ſententia; & vtramque concluſionem expreſsè docet D. Tho. infrà q. 69. a. 8 & Richard. in 4. d. 4. a. 3. q. 3. Soto d. 6. q. 1. a. 6. §. *circa concluſ.* 2. & alij. Et hæc colligitur apertè ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. vbi agens de iuſtificatione quæ fit per baptiſmum, dicit; in iuſtificatione quemque recipere gratiam ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur prout vult, & ſecundùm propriam cuiuſque diſpoſitionem. Quid enim aliud eſt vnumquemque recipere gratiam ſecundùm propriam diſpoſitionem, niſi meliùs diſpoſitum recipere maiorem?

Suarez, D. Thom Richard. Soto.

Probatur 1. Quia æquitas poſtulat, vt qui meliùs ſe diſponit, plus fructus ex Sacramento percipiat. Aliàs talis diligentia careret ſæpè omni fructu. Nam peccator qui accederet ad Sacramentum cum attritione intenſa vt centum, longaque ac diligenti præparatione, non acciperet maiorem fructum quàm is, qui poſt leuem præparationem accederet attritus vt vnum, quod videtur incredibile.

Nec ſufficit ſi dicas primum habere maiorem fructum ex merito. quia peccator per tales actus, quatenus præcedunt gratiam Sacramentalem, nihil meretur. Quòd autem poſſit mereri eos cótinuando poſt ſuſceptum Sacramentum, hoc eſt per accidens diſpoſitioni ad Sacramentum, & poteſt ſæpè fieri vt in ſuſceptione Sacramenti, etiam ſine ſua culpa diſtrahatur, & tunc diligentia careret omni fructu.

51 2 Prob. ex analogia quam habent Sacramenta cum rebus naturalibus, quæ perfectiorem effectum producunt in ſubiectis magis diſpoſitis: vt antè diximus dubio 1. notabili 3. Sacramenta per modum entis naturalis in omni ſuſcipiente non ponente obicem operantur gratiam, quantùm poſſunt, & conſequenter perfectiùs in eo qui perfectiùs eſt diſpoſitus. Nam etſi diſpoſitio ſubiecti non concurrat ad productionem gratiæ per modum cauſæ efficientis; concurrit tamen per modum tollentis impedimenta gratiæ, & conſequenter quodammodo facilitantis huius productionem. ſicut melior diſpoſitio ligni facilitat indroductionem formę ignis.

52 Hinc ſequitur, recipientem ipſum Sacramentum in gratia, recipere ferè ſemper maiorem lōgè gratiam eo, qui per Sacramētum iuſtificatur. 1. quia ille meliùs eſt diſpoſitus, quia eſt gratus Deo, & conſequenter dignior gratia. 2. quia ſi quam habet actualem deuotionem, recipit gratiam ei reſpondentem vt præmium meritο; & præterea aliam vt effectum Sacramenti: alter hanc ſolam recipit. niſi eius actus duret poſt iuſtificationē. Dixi *ferè ſemper, &c.* quia fieri poteſt vt quis tanta cum attritione ſuſcipiat Sacramentum, vt accipiat maiorem gratiam aliquo iuſto, qui cum valde remiſſa ac imperfecta diſpoſitione id recipit.

Iuſtus communiter ex Sacramento maiorem gratiam recipit, quàm peccator attritus.

53 Not. inter diſpoſitiones conuenientes ad fructum Sacramenti, cæteris paribus meliores eſſe actuales quàm habituales: quia illæ per ſe immediatè ſubiectum ad gratiam recipiendam diſponunt. hæ verò tantùm mediatè, & quaſi remotè, quatenus inclināt ad ipſos actus, & ſunt horum principia: aut quatenus reddunt ſubiectum dignius quod maiorem gratiam recipiat, qualis eſt gratia iuſtificans. Inter actuales verò diſpoſitiones, illæ meliores ſunt, quæ perfectiùs à peccato ad Deum conuertunt; quod perfectiſſimè faciunt actus caritatis & contritionis: ideoque, quantùm poſſumus, vt huiuſmodi habeamus, enitendum. Deinde ſequuntur actus attritionis & ſpei Quò autem quiſque actus eſt intenſior, eò eſt melior.

Diſpoſitio actualis melior eſt habituali.

D V B I V M.

Quando Sacramenta conferant gratiam iuſtificantem?

54 NOT. 1. eſſe difficultatem de triplici tempore. 1. de tempore quod præcedit ſuſceptionem Sacramenti. quidam enim putant votum ſiue deſiderium Sacramenti, ante realem eiuſdem ſuſceptionem conferre aliquando gratiam ex opere operato: quando ſcilicet quis valdè indiget Sacramento, illudque valdè deſiderat ſuſcipere, nec id habere poteſt. Ratio eſt, Quia cùm Chriſtus Sacramenta inſtituerit, vt per ea ſubueniat hominum infirmitati & neceſſitati: decuit eius benignitatem ea ita inſtituere, vt quando ipſa in ſe haberi non poſſunt, poſſent per ſolum votum ita applicari, vt ſuum operentur effectum. Sicut olim viua fides futuræ paſſionis Chriſti, hanc efficaciter applicabat ad iuſtificationem fidelium,

Deus non supplet defect um Sacramenti quando hoc ne quit suscipi.

lium. Sed hæc ratio nullius est momenti; quia simili modo possemus dicere; quando parentes non possunt reipsa baptizare infantes, sufficere ad illorum iustificationem, vt hoc voto faciant: imo infantes etiam infidelium qui ob incuriam vel ignorantiam parentum non baptizantur, iustificari, supplente Deo defectum Sacramenti, quod ipsi nullo modo habere possunt, præsertim quando paruuli moriuntur. Imò in his videtur maior ratio, quàm in adultis: quia hi per contritionem saluari possunt, illi nullo modo Et tamen nemo catholicus dixerit Deum ex sua benignitate supplere in omnibus iis paruulis defectum Sacramenti.

Alia est ratio de passione Christi: quia hæc ex voluntate Dei à solo Christo debebat perferri pro omnium hominum salute: ita vt quantum erat ex parte sua sufficeret ad homines saluandos. Secus est de Sacramentis, quæ sunt instituta, vt à singulis suscipiantur, atque ita iis solis prosunt, qui de facto ea suscipiunt.

55 2. Est difficultas de tempore quo Sacramentum confertur. Vtrùm scilicet tunc operetur suum effectum in tempore, an in instanti. Varias hac de re sententias adfert Suarez hic disput. 8. sect. 2. Quidam enim dicunt Sacramenta conferre gratiam in tempore indeterminato, quod immediatè antecedit eorum primum non esse, seu primum instans, quo verum est dicere, Iam Sacramentum est perfectum, & ampliùs non est. quia nullum est aliud tempus vel instans, quo Sacramentum potest dici habere suum esse.

Suarez.

Alij volunt quidem tunc Sacramentum conferre gratiam in tempore sed determinato, quo scilicet vel vltima syllaba formæ pronuntiatur, quando materia fuit antè perfectè applicata: vel in applicatione vltimæ particulæ materiæ necessariæ, v. cau. vltimæ guttæ aquæ necessariæ in baptismo, quando pronuntiatio formæ præcessit. Quia eo tempore quo hæc applicatio vel pronuntiatio durat, quæ necessariò in tempore fit, Sacramentum dicitur esse perfectum.

Ratio vtriusque sententiæ communis est, quia Sacramentum nec potest conferre gratiam, antequam sit perfectum, nec etiam postquam desiit esse, quia nihil operatur quod non est. Cùm autem Sacramentum sit ens successiuum, non potest habere vllum esse in aliquo instanti, quia motus non fit in instanti; nec aliud tempus potest commodè assignari præter dicta, quo Sacramentum possit dici habere suum esse.

56 Sed etsi hæc ratio fortè vrgeat eos, qui dicunt Sacramenta physicè operari gratiam: in nostra tamen sententia qui credimus tantùm moraliter producere gratiam, nihil vrget. Quia potest aliquid operari moraliter, quando desijt physicè esse. Neutra autem ex dictis sententiis est probabilis; tum ob multa alia quæ fusè adfert Suarez disputat. 8. sect. 2. tum 1. quia vterque modus causandi gratiam gratis & sine necessitate fingitur, cùm alius modus facillimus assignari possit. 2. Quia etsi non implicet fortè gratiam à Deo in tempore produci, sicut calor producitur

Nihil potest physicè operari dum nō est, benè tamen moraliter.

Suarez.

à calido: tamen hoc nullo modo est credibile hic fieri. Quia omnino credendum est eodem modo Sacramentum producere gratiam, quo verba consecrationis producunt corpus Christi sub speciebus (quia, vt per se patet, eadem vtrobique est difficultas & ratio, cur dicamus in instanti, vel in tempore certo aut incerto effectum produci.) atqui corpus Christi producitur necessariò in instanti; quia substantia non potest produci in tempore. Ergo etiam gratia Sacramentalis. Item qui iustificatur per contritionem, iustificatur in instanti. Quare non etiam is, qui iustificatur per Sacramentum? in vtroque enim videtur eadem ratio, cùm vtraque gratia à solo Deo physicè producatur. Demum nunquam causa aliqua producit suum effectum in tempore, nisi quando est impotens eum producere in instanti, quod hic dici nequit quia Deus physicè gratiam producit.

Adde contra priorem sententiam, omnino implicare effectum determinatum produci in tempore indeterminato. quia alias posset Deus producere certum hominem in anno incerto, ita vt nullus certus posset assignari in quo esset productus, quod est inconceptibile.

Res determinata ne quit produci in tempore indeterminato.

Dices 1. Si Deus alicui homini iniungeret vt eliceret ante mortem aliquem actum, & ille perseuerans vsque ad finem vitæ integris sensibus sine vllo actu malo eum non eliceret, peccaret mortaliter, & perderet gratiam ante mortem, vt per se patet: & tamen in nullo tempore vel instanti determinato, cùm nullum assignari possit. Ergo in tempore indeterminato, quod proximè mortem antecedit. Ergo similiter posset Deus creare aliquam gratiam in tempore indeterminato, sicut illam potest tollere. 57

Resp. negando assumptum. Quia si talis sciat mortem sibi iamiam instare, & sit memor præcepti, etiam simul aduertet se statim teneri elicere illum actum, aut esse periculum quòd morte præoccupabitur; & sic omittendo peccabit mortaliter, idque certo instanti. quod verum est, etsi ponamus (quod tamen naturaliter fieri nequit) talem vsque ad vltimum instās vitæ vti ratione. Quòd si inculpabiliter nihil horum aduertat, non peccabit.

Peccatum etiam omissionis non potest committi tempore indeterminato.

Dices 2. Quouis dato instanti ante mortem, adhuc est tempus medium in infinitum diuisibile. Ergo nullum est assignabile instans, post quod non possit hunc actum elicere, & consequenter in nullo præcisè obligabitur ad hunc eliciendum. 58

Respond. negando consequentiam Quia etsi quoduis tempus metaphysicè sit in infinitum diuisibile, nullus tamen Angelus multo minus homo potest omnes eius diuisiones, & instantia in eo assignabilia distinctè concipere: quare talis aliquod certum tempus apprehendet quasi indiuisibile, præsertim in ordine ad operationem. Sicut enim non est in eius potestate quoduis instans distinctè concipere, ita multo minus est in eius potestate quouis instanti quamuis actionem elicere. Etsi enim in quouis tempore possint assignari infinita instantia: certæ tamen ac definitæ sunt actiones, quas possit aliqua creatura certo tempore elicere. Quæ omnia confirmantur, quia possunt dari duo tempora,

Non possumus quouis instanti quaslibet actiones elicere.

quorum

quorum vnum alterum tam parum excedat, vt homo id nulla ratione possit deprehendere, sicut experimur similia quotidie in excessu corporum. Vnde clarè patet nos non posse tam paruum tempus vt diuisibile distinctè apprehendere. Quare si tantillum temporis illi homini superesit, tenebitur statim elicere actum præceptum; quia aliàs exponeret se certo periculo non eliciendi.

59 III. sententia docet Sacramēta producere gratiam in 1. instanti sui nō esse. Ratio eius est, quia in nullo instanti priore possunt dici habuisse perfectum esse. Cùm enim sint entia successiua, necessariò desinunt per 1. sui non esse: nec possunt dici tota perfectè esse posita, nisi in eo instanti quo esse desinunt: quia nulla eorum pars tota simul in aliquo instanti existit. Et quamuis hæc sententia defendi possit; tamen nullo modo potest defendi ab iis, qui eam asserunt, quia tenent Sacramenta causare physicè gratiam. Deinde nec eius fundamentum verum est; nec est ratio eam asserendi, vt patebit ex conclus. 2.

Idem Sacramentum nō confert secundo gratiam.

III. difficultas est de tempore quod sequitur susceptionem Sacramenti, in qua quidem cōstat inter omnes, quando Sacramentum semel contulit gratiam habitualem, eam, postquam iam omnino desiit esse, amplius non conferre. Sed tantùm est difficultas, Vtrùm quando eam in sui susceptione non contulit propter obicem, eam postea aliquando conferat? Sed de hac re agemus dubio sequenti.

60 Nota 2. Nos hîc non agere de quouis effectu Sacramenti, sed tantùm de productione gratiæ iustificantis: quia aliæ gratiæ preuenientes ratione Sacramenti, conferuntur communiter post susceptum Sacramentum, prout Deus secundū diuersas occasiones & necessitates iudicauerit expedire. Character autem trium Sacramentorum necessariò producitur, dum Sacramentum suscipitur, eodem instanti, quo aut gratia producitur; aut produceretur, si non esset obex. Quare sola 2. difficultas ad vtrumque effectum eadem ratione pertinet.

61 Concl. 1. Sacramentum suum effectum non confert ex opere operato antequam reipsa suscipiatur. Probatur, quia aliàs quicumque peccator haberet attritionem, deberet iustificari ante realem susceptionem Sacramenti. quia in attritione includitur necessariò saltem implicita voluntas baptismi, aut pœnitentiæ. Illud autem est contra Trid. sess. 14. c. 4 vbi docet attritionem sine Sacramento non iustificare. Nec potest Cōcilium intelligi de Sacramento in voto: quia distinguit ibidem attritionem à contritione, quod hæc iustificet sine Sacramento, illa non: cùm tamen contritio non iustificet sine voto Sacramēti. Illud autem ex contraria sententia sequi probatur. quia id quod ex opere operato iustificat, iustificat omnes in quibus non reperit obicem gratiæ; vt patet ex dubio 1. & 2. Attritus autem non ponit obicem gratiæ.

Trident.

Nec refert quòd Doctores sæpè dicant Sacramentum in voto conferre aliquando gratiā: nec etiā quòd Trid. sess. 13. c. 8. dicat effectum Sacramenti quandoq; recipi per votū Sacramēti. Quia nihil aliud volunt, quam peccatorem contritū, & quemuis iustum per pium Sacramenti desiderium ex merito de congruo aut condigno accipere eandem gratiam iustificantem, quæ conferri solet per Sacramentum: licet eam non recipiat ex vi Sacramenti, sed ratione propriæ dispositionis aut meriti: quia æqualiter contritus eodem modo iustificaretur, tantamque gratiam acciperet, etsi nullum Sacramentum pœnitentiæ esset institutum, quantam iam recipit.

Trident. Quomodo Sacramentū in voto conferat gratiā.

62 Concl. 2. Sacramentum eod. instanti confert gratiam, quo essentialiter est completum.

Pro quo Not. Tunc essentialiter dici completum, v. c. Baptisma, quando præmissa ablutione, formæ vltima syllaba ita pronunciata est, vt perfectam habeat significationem, etsi sonus adhuc duret: aut dum præcedit pronunciatio formæ, quando iam tantum aquæ contingit corpus baptizandi, quantum præcisè requiritur ad essentiam baptismi, etsi duret adhuc infusio.

63 Dari autem tale instans, clarum est. Etsi enim eò quòd motus sit necessariò successiuus, nullū detur instās in quo sit propriè motus, datur tamē instās, quo ponitur terminus motus. v. c. in ablutione datur certum instans in quo vltima gutta ad baptismum necessaria tangit ipsum corpus; ita vt sit verum dicere, iam sufficiens facta est ablutio. Item datur certum instans in quo sonus vltimæ syllabę necessarię ad significationem formæ est productus, etsi nondum ad aures peruenerit; quorum vtrumque in instanti fit. Nam etsi admotio aquæ ad corpus fiat in tempore, tamen in instanti certa pars aquæ tangit corpus, qui cōtactus est terminus ipsius motus, & aliquid intrinsecum lotioni & baptismo; vt videbimus infrà q. 66. a. 4. dub. 2. Similiter motio linguæ, dentium, ac anhelitus fit in tempore; eorum tamen collisio secundùm aliquam sui partem fit in instanti, & consequenter etiam productio alicuius soni. Quare falsum est, Sacramentum secundùm nihil sibi intrinsecum in aliquo instanti existere: & consequenter cùm possit assignari aliquod instans in quo & possit dici perfectum, & secūdum aliquid sui adhuc esse: omnino dicendum est eo instāti producere gratiam. Nec vlla est ratio quæ contra hanc sententiam possit obiici, quæ habeat aliquid difficultatis, posito quòd Sacramēta tantùm moraliter causent gratiam.

Sacramentū secundum aliquid sui intrinsecum in instanti existit.

DVBIVM V.

Vtrùm Sacramenta cum fictione suscepta aliquando reuiuiscant?

64 NOT. 1. Dupliciter posse Sacramentum fictè suscipi. 1. sine intentione suscipiendi Sacramentum, vel, cum defectu aliquo essentiali, ita vt Sacramentum sit nullum: & de hoc casu nulla est quæstio, quia tunc iterari debet. 2. quando Sacramentum secundùm essentialia integrum suscipitur, sed sine effectu, ob indispositionem suscipientis: hūc enim Doctores, imitati D. Aug. l. 1. de baptis. contra Donat. c. 12. initio, dicunt fictè suscipere Sacramentum: quia nec verè legitimè dispositus ad Sacramentum accedit, nec eius effectum accipit; sed quodammodo fingit se vtrumque facere. Quod igitur hîc quæritur, est, Vtrùm

Fictio duplex.

D. Aug.

Vtrùm Sacramentum validè quidem, sed fictè, siue sine collatione gratiæ susceptum, postea recedente fictione ex opere operato conferat aliquam gratiam?

65 D. Aug primus docuit Sacramenta reuiuiscere.

Not. 2. hanc difficultatem 1. omnium tractatam à D. Aug in libris de baptismo contra Donatistas (nam sermo de passione Domini, ex quo aliqui quædam pro hac difficultate citant, non est D. Cypriani, sed alterius authoris) vbi satis apertè docet baptismum fictè susceptum recedente fictione conferre suum effectum. Nam l.1.c.12.& l.3.c.13.& l.6.c.5. docet baptismum in hæresi aut schismate susceptum tunc incipere prodesse ac valere ad salutem, & remissionem peccatorum, quando baptizatus in hæresi aut schismate ad vnitatem Ecclesiæ per pœnitentiam conuertitur.

D. August.

Respondent aliqui D. Aug. tantùm velle docere per baptismum tunc talibus remitti pœnas temporales, quæ peccatis antè commissis iam per pœnitentiam deletis debebantur. Sed Aug. plus voluit: quia l.3.c.13. ait, baptismum tali casu ita valere ad dimittenda peccata, *vt idem ipse qui propter discordiam operabatur mortem, propter pacem intus operetur salutem.* Vbi per salutem vitam animæ, & gratiam habitualem intelligit, quæ morti opponitur.

66 *Triden.*

Probant hæc aliqui hac ratione (qua credunt etiam Augustin. in hanc sententiam adductum) quia scilicet (vt postea docuit Trid. sess. 6. cap. 4.) Remissio peccati antè baptismum commissi iam fieri nequit sine baptismo, aut eius voto. Atqui ita baptizatus non potest postea iustificari per votum baptismi (quia iam amplius baptizari nequit) ergo debet iustificari per ipsum baptismū.

Vasquez.

Sed vt benè notat Vasquez disp. 159. nu. 51. hæc ratio non probat vllo modo quod illi intendũt. Nam vt maior sit vera, nullo modo requiritur vt aut baptismus, aut eius votum ex opere operato peccata deleat, aut gratiam conferat: nec in hoc sensu verba Concilij intelligenda sunt (essent enim falsa. nam quando quis ante baptismum per contritionem iustificatur, neque baptismus, neque eius votum ex opere operato iustificationem operatur, vt ostendi dubio 4. & fatentur etiam Authores illius rationis) sed Concilium nihil aliud docet quàm quantumcumque quis fuerit iustificatus per contritionem, nihilominus eum teneri baptizari, nisi iam sit baptizatus: siue neminem vnquam iustificari, nisi qui aut actu receperit baptismum, aut habeat implicitum votum baptismi. Hinc Concilium non dicit non necessariò iustificari per baptismum, aut eius votum; sed non posse sine alterutro iustificari. Quidam autem putant D. Augustinum etiam hoc sensu dixisse baptismum fictè susceptum pœnitenti postea incipere valere ad salutem: nimirum partim quia ille iam satisfacit obligationi suscipiendi baptismum, quam omnes per peccatum originale, aliudùe actuale prius commissum directè contrahimus; ita vt sine huius susceptione, vel voto iustificari nequeamus, partim quia talis per baptismum iam factus est capax aliorum Sacramentorum, per quæ postea iustificatur.

67 Sed si D. Aug. in illis libris attentè legatur, eius que scop⁹ spectetur hęc explicatio nõ satisfacit.

Pro quo Not. D Aug. disputare hãc quæstionẽ vt respõdeat Donatistis, qui, vt patet ibidem l.1. c.11. à Catholicis petebant vtrùm per baptismũ collatum, & susceptum in suo schismate remitterentur peccata, & conferretur Spiritus S. gratia, an non? Quòd si, inquiebant, primum dicatur, ergo Spiritus S. datur apud nos, atque ita habemus veram Ecclesiam. Si secundum, ergo deberis redeuntes à nobis ad vos iterum baptizare. Quibus D. Aug. c.12. respondens similiter ab iis petit: Vtrùm fictè siue sine dolore peccatorum in vera Ecclesia baptizato (quem etiam ipsi fatebantur non debere rebaptizari) remittãtur peccata, nec ne? Deinde subiungit duplicem modũ quo possent respondere. 1. dicendo tali non valere baptismum ad salutem quando baptizatur, sed postea quando se conuertit. 2. dicendo tali pro illo momẽto quo baptizatur per vim baptismi dimitti peccata; sed per fictionem continuò redire. *Sicut,* inquit, *fit, cùm quisque à tenebris per lucem transit ad tenebras, oculi quidem eius in tenebras perpetuò diriguntur, sed non potest lux nisi perfundere transeuntem.* Deinde hoc fortè dici posse probat ex parabola Matt. 18. vbi à seruo nequam, quia noluerat dimittere debitum conseruo suo, debitum iam antè remissum repetitur.

Item li.3.c.13. ait: *De remissione peccatorũ vtrùm per baptismũ apud hæreticos fiat, quid mihi videatur, in alio iam volumine* (scilicet loco iam citato) *scripsi, sed etiam hic breuiter commemoro. Si fit illic remissio debitorum per baptismi sanctitatem, rursus debita redeunt per hæresis aut schismatis obstinationem: & ideo necessarium habent huiusmodi homines venire ad catholicam pacem, vt hæretici & schismatici esse iam desinant, & eorum quæ in illos redierãt, peccatorum purgationẽ in vnitatis vinculo caritate operante mereantur. Si autem quamuis apud hæreticos aut schismaticos idem sit baptismus Christi, non tamen ibi operetur remissionem peccatorum propter eandem discordiæ fœditatem, & dissensionis iniquitatem; tunc incipit valere baptismus ad dimittenda peccata, cùm ad Ecclesiæ pacem venerint, non vt iam dimissa non retineantur* (id est, non sicut fieret, si prior illa sententia esset vera, vt peccata seu debita semel remissa, & per fictionem reuocata, desinant retineri siue imputari, quia nimirum 2. dimittuntur) *neque vt ille baptismus quasi alienus aut alius improbetur, aut alter tradatur: sed vt idem ipse qui propter discordiam foris operabatur mortem, propter pacem interius operetur salutem.* Deinde pergit probare eandem rem posse ratione diuersarum circumstantiarum modò mortem, modò vitam operari.

68 Sacramentum reuiuiscens secundum D. August. verè causat gratiam.

Ex quibus clarè patet, August. velle ita baptismum talibus iam conuersis valere ad salutem, vt hanc ipsam operetur. 1. Quia vult ostendere id quod illi quærebant, scilicet, quomodo per talem baptismum conferatur Spiritus sanctus; docetque hunc conferri per sanctitatem Sacramenti, vel dum hoc cõfertur, ita tamen vt postea redeant statim peccata (non quòd velit hoc esse verum: quia est apertè falsum; sed vt doceat, fore vt ratione peruersæ voluntatis statim redeant peccata, etsi propter vim Sacramẽti illo momento remitterentur: quia censerẽtur quasi sub cõditione remitti, cùm absolutam remissionem

per

peruersitas voluntatis impediret (vel,) quod secundùm veritatem dicendum est) postea dum baptizatus conuertitur. 2. Quia dicit hunc operari salutem, innuitque id facere eodem modo, sicut in schismate operatur mortem, in quo ipsa susceptio in se est peccatum mortale, & operatur mortem animæ 3. Quia ideò postea probat eandem rem posse operari mortem & vitam. 4. Quia in priore casu (quo sc. baptisato statim remittuntur peccata, iterúmq; imputantur, nō dicit redeūti ad Ecclesiā incipere valere baptismum ad salutē, sed peccata ei remitti operante caritate. In 2. autē docet baptismum redeunti incipere valere ad salutem, & hæc operari: quia scilicet posita veritate prioris sententiæ baptismus iam antè contulisset Spiritum sanctum. In 2. autem ac vera sententia vel debet conferre gratiam postea, vel dici nunquam contulisse. quod tamquam absurdum Augustinus vbique euitat. Secundùm alios autem in vtroque casu redeunti ad Ecclesiam eodem modo baptismus valeret ad salutem, nec dicta possent vllo modo commodè explicari.

69 Not 3. D. August. hanc vim tribuere baptismo ob intrinsecam vim quam in se habet, eò quòd sit op⁹ Christi, qui, vt multis locis docet, in omni baptizante baptizat. Item quia, vt docet l. 1. de baptismo cōtra Donat. c. 10. baptismus est quoddā semen Christi, quo Ecclesia etiam per hæreticos generat filios, quod mala volūtate suscipientium impediri quidem potest, ne statim conferat effectum; tamen omnino corrumpi aut tolli non potest, & consequenter statim ablato per legitimam dispositionem impedimento confert suum effectum Et hoc est quod ait l. 6. de baptismo c. 5. *Et ideo si ab illa peruersitate correctus, & à separatione conuersus veneris ad catholicam pacem, sub eodem baptismate quod acceperas, peccata dimittuntur propter vinculum caritatis, sub quo baptismate peccata eius tenebantur propter sacrilegium diuisionis.* Vbi August. non vult (vt quidam putant) docere tali conuerso peccata solùm dimitti per actum caritatis, nō cooperante baptismo; sed pacem & reconciliationem cum Ecclesia (hanc enim Augustin. non autem actum caritatis, per vinculum caritatis intelligit) efficere, vt peccata eius per baptismū possint dimitti, quæ antea ita per schisma tenebātur, vt per baptismū dimitti non possent. Nam subdit: *quia illud* (scilicet baptisma) *& in homine iusto, & in homine iniusto semper sanctum est* (quia scilicet vim habet sanctificandi) *quod neque æquitate alicuius augetur, neq; alicuius iniquitate minuitur.* quia scilicet quatenus est opus & semen Christi, in se immutatam vim regenerandi semper retinet, donec eam ablato obice aliquando exercuerit.

70 Hanc esse mentem D. Aug. suprà dicta omnia loca conferenti facilè patebit. Et ex iis satis clarè colligitur D. Augustinum sensisse baptismū cum obice gratiæ susceptum, hoc remoto ex vi sua, siue ex opere operato remittere peccata, & conferre gratiam. De aliis autem Sacramentis nihil dixit, quia occasio se non obtulit. Postea tamen Scholastici Doctores idem de aliis Sacramentis dixerunt, diuersi de diuersis, aliqui de pluribus, alij de paucioribus, prout quisque concipiebat Augustinum diuersa ratione fuisse permotum, vt hoc de baptismo assereret. D. Thom. (*D. Thom.*) in 3. p. de nullis Sacramentis id asserit, nisi de baptismo qu. 69. art. 10. quem probat reuiuiscere, quia imprimit characterem. Idem ob eandem rationem docuit de baptismo in 4. d. 4. q. 3. a. 2. quæstiuncula 3. ad 3. negans esse eamdem rationē Vener. Eucharistiæ: quia non imprimit characterem. Vnde colligitur eum sensisse omnia, & sola Sacramenta imprimentia characterem reuiuiscere. Idem tamen in 4. d. 17. qu. 3. a. 4. quæstiuncula 1. docet, accipientem Sacramentum pœnitentiæ cum obice, postea hoc sublato percipere eius fructum. *Sicut*, inquit, *etiam est in alijs Sacramentis.* Vbi videtur hoc priuilegium omnibus Sacramentis tribuere; quam sententiam apertè docet Caiet. tom. 1. opusc. tract. 5. qu. 5. §. *Communis autem ratio*; putans eam esse D. Thomæ. & hæc sententia est plurimorum Theologorum, vt patet ex P. Henriquez l. 1. de Sacramentis c. 25.

Caietan.

Henriquez.

Contrà Soto in 4. d. 6. qu. 1. ar. 8. & Vasquez disput. 161. c. 2. putant hoc, vt summum, soli baptismo conuenire. Ratio est, quia Sacramenta non possunt hanc vim habere nisi ex institutione Christi, quam non possumus cognoscere nisi ex Scriptura, traditione, aut Patribus. Atqui nec Scriptura, nec traditio, nec Patres aliquid simile de Sacramentis docent, nisi solus Augustinus de baptismo. Ergo gratis de alijs asseritur.

Soto.
Vasquez.

Suarez disp. 28. sect. 6. 1. putat idem dicendum de omnibus Sacramentis imprimentibus characterem. Ratio eius est. Quia cùm hæc non possint repeti, nisi reuiuiscerent, sequeretur fictè ea suscipientem numquam vlla ratione posse eorum gratiam consequi, cùm tamen sit ei valde necessaria. Deinde 2. ob eandem rationem putat idem dicendum de matrimonio, & extrema vnctione: quia illud viuente coniuge; hoc durāte eodem morbo repeti non potest. Sed alij respondēt, hoc argumentū tantùm probare, pertinere ad diuinam prouidentiam eo casu talibus hominibus alia ratione iam iustificatis, ratione Sacramenti iam suscepti, dare suo loco & tēpore ea auxilia actualia, quę aliàs gratia Sacramentalis habet sibi annexa: quod fieri potest, etsi Sacramentum cum obice susceptum, postea hoc sublato nullam gratiam habitualem ex opere operato conferat. Quare hæc ratio non conuincit. 3. Idem putat de pœnitentia casu quo detur informis: sed suo loco ostendemus hanc non dari informem. 4. de Vener. Sacramento docet rem esse dubiam, remittitque solutionem ad proprium tractatum; vbi docet eam quibusdam tantùm casibus reuiuiscere.

Suarez.

71 Not 4. Doctores etiā hîc disputare, Vtrum Sacramenta, posito quòd reuiuiscant, conferant ex opere operato distinctam gratiam ab ea, quę confertur ratione dispositionis, aut Sacramenti quo obex tollitur. Quidam enim id negant; sed volunt tunc hanc gratiam simul conferri & à Sacramento sequente, & à reuiuiscente; quatenus per eam diuersa peccata remittuntur. quia hæc partim remittuntur per vnum Sacramentum, partim per aliud.

Ex his patet totam hanc rem esse satis dubiam, nec posse hîc quidquam solidè probari, nisi ex auctoritate D. Augustini, quæ tamen hac in re nobis debet esse magni momenti, quia eam omnes

D. August.

omnes communiter ferè Scholastici amplectuntur, eamque hactenus Ecclesia in omnibus rebus ad doctrinam Christianam pertinentibus maximi semper fecit. quare ex eius sententia tota hæc res videtur definienda.

72 CONCL. 1. Ex sententia D. Augustini baptismus cum obice susceptus, hoc sublato confert gratiam, veréque regenerat ex opere operato. Quia vt patet ex locis citatis ipse docet eum hæc facere vi sua, & quia Sacramentum est, siue quia vim sanctificandi habet etiam susceptus ab iniusto, etsi eam non exerceat donec obex tollatur. Item quia est opus & semen Christi. quæ omnia significant illum ex opere operato hæc facere. quia Sacramentum conferre gratiam ex opere operato, nihil est aliud, quàm ipsum hanc conferre vi sua, & quatenus est opus Christi.

73 CONCL. 2. Probabilius est baptismum sublato obice conferre distinctam gratiam habitualem ab ea quæ confertur ratione operis, quo obex tollitur: ita scilicet vt auferens obicem plus gratiæ recipiat, quàm per eum actum reciperet, si præcedens Sacramentum non reuiuisceret.

Probatur, quia D. Augustinus locis citatis docet eo casu baptismum conferre vi sua Spiritum sanctum, & operari hominis salutem; ita vt ei prosit ad salutem. quæ apertè significant hominem tunc aliquid accipere ratione Sacramenti, quod alias non acciperet. quia aliàs Sacramentũ ei verè non prodesset ad salutem. nam eandem planè gratiam acciperet ratione operis, quo obex tollitur, etsi Sacramentum nihil operatur. Nec sufficit dicere eatenus prodesse ad salutem, quatenus ratione eius accipit postea gratias præuenientes quia D. August. dicit prodesse ad salutem conferendo Spiritum sanctum, qui solùm confertur per gratiam habitualem. Confirm. Quia quoties Doctores docent Sacraměta conferre gratiam ex opere operato, intelligunt hoc de distincta gratia ab ea quæ confertur ex opere operantis: Ergo similiter etiam hîc intelligendum est.

74 CONCL. 3. Baptismus reuiuiscens remittit omnẽ pœnam temporalem debitam peccatis ante eius susceptionem commissis, eodem modo ac si fuisset legitimè receptus. Ita D. Thom. locis suprà citatis, & communiter Doctores. Probatur, quia Doctores communiter docent ideo baptismum hanc vim habere, quia regenerat, & facit quasi alium hominem. Atqui baptismus reuiuiscens verè regenerat: vt docet D. Aug. locis citatis, præsertim l. 1. c. 10. Ergo etiam habet eandem vim.

D. Thomas.

75 CONCL. 4. Etsi D. Aug. de solo baptismo doceat eum reuiuiscere; probabiliter tamen ex eo colligitur idem dicendum de Confirmatione & Ordine. Quia ratio qua illud probat de baptismo, in hæc Sacramenta etiam conuenit. Nam eodem modo sunt opus Christi ex se sanctum, siue vim sanctificandi habens, perpetuò in homine incorruptum perseuerans, ratione characteris & status in quo illa hominem constituũt, qui perpetuò immutabilis durat. Ergo etiam vim suam sanctificandi perpetuò retinent, eámque sublato obice exerunt.

Confirmatio & Ordo reuiuiscunt.

Et possunt hæc probabili coniectura confirmari; quia cùm Deus hæc Sacramenta instituerit ad subueniendum hominis necessitati (quia eorum gratia ad dignè ubeundum statum in quo illa nos constituunt, est nobis valdè necessaria) probabile est Deum noluisse hominem ea indispositè suscipientem manere perpetuò destitutũ omni medio quo possit eorum effectum consequi; quod sequeretur, si non reuiuiscerent, cùm iterari nequeant. Et quamuis hoc argumentum in rigore tantùm probet, tali homini conuerso postea conferri ratione Sacramenti easdem gratias præuenientes, quas alij recipiunt ratione gratiæ Sacramentalis; quia hoc modo eius necessitati sufficienter subuenitur: tamen cùm Christus ita Sacramenta instituerit, vt non solùm dignè suscipientibus conferant ius ad dictas gratias præuenientes, sed etiam gratiam habitualem, quæ sit quasi fundamentum illius iuris: probabile est ita instituisse, vt quacunque ratione conferant homini ius ad illas gratias, conferant etiam fundamentum illius, siue gratiam habitualem.

76 CONCL. 5. Idem probabile est de matrimonio: quia eadem etiam huius est ratio. Nam est etiam opus Christi, & ex se sanctum hoc ipso quo Sacramentum est. Item est constans & permanens ratione vinculi & status in quo contrahentes constituit: qui etsi non omnino, tamen aliqua ratione perpetuus est; quia viuente coniuge, nec illud iterari, nec hic solui potest. Atque ita eadem in hoc & aliis videtur ratio.

Etiam matrimonium.

Vtrùm autem quando obex solùm tollitur mortuo coniuge, conferat nihilominus gratiam, valdè dubium est, & pars negatiua est probabilior: quia tunc Sacramentum nulla ratione permanet, sed iterari potest, nec est eadẽ illius gratiæ necessitas.

77 CONCL. 6. Potest probabiliter idem dici de Extrema vnctione, modò obex tollatur durante eodem morbo. Quia cùm hoc Sacramentum sit ita institutum, vt toto eo tempore nequeat iterari, videtur quasi in habitu in ægroto toto eo tempore perseuerare. Atque ita in hoc eadem erit ratio.

Atque Extrema vnctio.

78 CONCL. 7. Probabilius est V. Eucharistiam nullam conferre gratiam, si obex tollatur post consumptas species: quia cùm hoc Sacraměntum quantum est ex vi institutionis Christi, possit etiam eodem die sæpiùs sumi (quia ter à sacerdotibus in natali Domini, & quãdoque ob alias causas sæpè per diem sumitur) videtur consumptis speciebus nec actu, nec quasi in habitu (vt de aliis Sacramentis diximus) vlteriùs permanere; & cõsequenter nec hæc, nec aliæ rationes, ob quas dixi alia Sacramenta reuiuiscere, hîc locum habent. Et aliunde sequeretur, eum qui aliquandiu millies per diem ingenti cum sacrilegio cõmunicaret, postea conuersum ex immani flagitio subitò acquisiturum magnam sanctitatem. quod videtur valdè absurdum. Secùs est quando obex tollitur ante consumptas species: quia Sacramentum adhuc durat, & probabile est posse conferre nouam gratiam ex opere operato, si accedat noua dispositio: vt videbimus suo loco.

Quid sentiendum de Ven. Sacramĕto.

De Sacramento Pœnitentiæ nihil hîc dico: quia probabilius credo non dari informe.

D Dices,

79 Dices, opera mortua nunquam per pœnitentiam viuificantur. Atqui Sacramentum indignè susceptum est opus mortuum. Ergo nunquam viuificatur.

Resp. ipsam susceptionem indignam, vt est opus hominis, esse quidem opus mortuum, atq; etiam mortiferum: ipsum tamen sacramentum esse opus Christi in se viuum & sanctum, & ex Christi meritis habens vim sanctificandi, quam ablato impedimento statim exerit.

Sunt qui alia quædam contra dicta obiiciunt, quibus difficile videtur fieri posse vt diuersa peccata simul in eodem existentia possint remitti partim per Sacramentum reuiuiscens, partim per contritionem, aut Sacramentum subsequens, quod nos asserimus quandoque fieri: sed hoc facilè fieri posse, patebit ex dubio sequenti.

DVBIVM VI.

Qualis dispositio requiratur ad tollendum obicem: & quomodo tunc Sacramentum reuiuiscens suum effectum operetur?

80 *Obex gratiæ est duplex.* NOTA 1. obicem posse esse duplicem. 1. omnino positiuum; quando quis actualiter peccat suscipiendo Sacramentum. 2. quasi negatiuum; quando quis indispositus quidem accedit ad Sacramentum, tamen hoc inuincibiliter ignorat, ideóque non peccat. Consistit itaq; hic obex propriè non in ipso peccato habituali (nec enim opus est hoc priùs tolli, quàm Sacramentū conferat suum effectum; quia alias nunquam per Sacramentum remitteretur peccatum) sed in defectu dispositionis requisitæ. Quod vt clariùs sit,

Peccatum habituale duo includit. Nota 2. Peccatum mortale habituale duo in se includere. 1. ipsam maculam, siue hæc sit priuatio gratiæ, siue habitualis à Deo auersio. 2. habitualem voluntatem, qua peccatū commissum tam diu censetur peccatori manere habitualiter voluntarium, donec voluntas per verum eius odium saltem virtuale ab eo auertatur. *In quo consistit obex grauis.* Obex igitur non consistit in priore, sed in 2. quia retinens maculam peccati sufficienter est dispositus ad baptismum, si modò habeat tale odium supernaturale siue attritionem, qua secundùm illud tollitur. Et hæc quidem vera sunt respectu peccatorum ante susceptionem Sacramenti commissorum; fallunt tamen respectu subsequentium, vt dicam concl. 1.

81 Not. 3. conuenire inter omnes Doctores 1. ad tollendum obicem sufficere contritionem, aut attritionem cum Sacramento pœnitentiæ, quādo aliquod peccatum post baptismum commissum est. 2. necessariam esse contritionem, aut attritioné cum Sacramento, quoties ipsa susceptio Sacramenti fuit sacrilega. 1. quia cùm hoc peccatum directè impediat, & quātùm est in se interimat vim Sacramenti, nō potest per idem Sacramentum remitti. 2. Quia nullum Sacramentum *Nullum sacramentum remittit peccata futura.* institutum est ad remittenda peccata futura, nec ad hoc vllam vim habet. Atqui hoc peccatum est aliquo modo natura posterius ipso Sacramēto, quia non solùm interna voluntas suscipiendi sacrilegè Sacramentum, sed ipsa externa susceptio est verum peccatum, quod nō censetur cōpletum, nisi perfecta susceptione Sacramentum sit positum: & consequenter secundum esse cōpletum est saltem natura posterius ipso Sacramento. Vnde etiam D. Aug. l. 1. de baptis. c. 12. sæpiùs apertè insinuat, ipsam fictionem nullo modo remitti per baptismum fictè susceptum, sed per pœnitentiam sequentem. *D. Aug.*

82 Hinc etiam communiter Doctores asserunt, quoties peccatum mortale commissum est post Sacramentum cum obice etiam negatiuo susceptum, necessariam esse contritioné, aut attritionem cum Sacramento. Durand. in 4. d. 4. q. 4. ad 2. Scot. ibid. q. 5. obiect. 2. & alij communiter. Paludan. tamen in 4. d. 4. q. 5. probabile putat hoc casu sufficere attritionem. *Durand. Scotus. Palud.* Quia etsi Sacramentum non sit institutum ad remittenda peccata sequentia, videtur tamen per accidens in hoc casu hæc posse remittere, sicut Sacramēta viuorum conferunt quandoq; primā gratiam, & cōfessio delet peccata licitè omissa. Esse autē hic eandem rationem inde patet, quia etsi Vener. Sacramentum v. c. non sit institutum ad remittendum peccatum mortale: tamen hoc inuincibiliter ignoratum remittit attrito præcisè, quia habet vim conferendi gratiam ex opere operato non ponenti obicem, & attritus non ponit obicem. Atqui Sacramentum fictè susceptum retinet veram vim postea conferendi gratiam ex opere operato nō ponenti obicem, nec attritus ponit vllum obicem (quia solum peccatum mortale dicitur obex, de quo quis non est attritus; nam aliàs attritus existens in peccato mortali poneret obicem V. Sacramento:) Ergo huic cōfert gratiam, & delet per accidens peccatū etiam postea commissum, cum obligatione tamen idem confitendi. Quidam ob has rationes putant hanc sententiam esse probabilem, licet contrariam credant veriorem. Vasqu. verò disp. 160. n. 14. negat esse probabilem, quod credo verius, vt ostendā infrà. *Vasquez.*

83 Est igitur prima & præcipua difficultas, Vtrùm quando obex fuit tantùm negatiuus, nec postea commissum fuit vllum peccatum mortale, ad illum tollendum sufficiat attritio. Affirmant Suar. disp. 28. sect. 5. concl. 1. Palud. citat. n. 82. P. Henr. l. 1. c. 24. nu. 2. qui alios citat. Alij verò cum Scoto in 4. d. 4. qu. 5. propos. 3. id negant; quorum ratio est, quia hæc res nobis ex sola auctoritate, & præcipuè D. Aug. constare potest. *Suarez. Palud. Henriq. Scotus.* Atqui nec D. Aug. nec vlli antiqui affirmarunt solam attritionem sufficere. Ergo nec nos debemus id affirmare. *D. Aug.* Sed hæc ratio nihil vrget. quia, vt bene docet Vasquez. antiqui non disputarunt vnquam de hoc casu, sed tantùm de eo, quo quis actu peccat in ipsa susceptione, quare non est mirum, si non dixerint attritionem sufficere. *Vasquez.*

84 II. difficultas est, Vtrùm peccata quę committuntur dum quis suscipit baptismum (v. c. si quis tunc habet actualem voluntatem furandi) debeant postea in confessione explicari. D. Thom. enim q. 69. a. 10. ad 2. ait ipsam fictionem debere auferri per pœnitentiam, sed omnia alia peccata tam præcedentia, quàm simul existentia remitti per baptismum; probátque ex loco quodam D. Aug. *D. Thom.* Sed hic nihil facit ad rem. quia D. Aug. ibi loquitur secundùm sententiam illam, quæ dicit baptismum fictè susceptum eodem instanti remittere *D. Aug.*

mittere omnia peccata vsque ad illud instans facta, atque etiam ipsam fictionem, sed statim reditura: vt ostendi dub. 5. D. Thomam communiter sequuntur Thomistæ. Ratio eorũ est. Quia quòd fictio non possit remitti per baptismum, est, quia habet singularem cum eo repugnantiam, quam alia peccata non habent. quare cùm non sequantur ipsum baptismum, poterunt per eum remitti.

Quæ sententia si velit per baptismum remitti etiam peccata, quæ eodem instanti, quo hîc perficitur, committuntur, ita vt hæc postea nõ sint confitenda; etiamsi esset vera, non tamen haberet locum in praxi. 1. Quia fortasse humanitus non potest fieri, vt tunc committatur aliquod peccatum, & non duret vlteriùs: quia actus nostri non sunt merè instantanei, sed per tempus durant. Et quamuis posset contingere, vt actuale peccatum priùs inceptum eodem instanti finiretur, quo baptismus completur: tamen hoc nemo potest aduertere. quare saltem sub dubio peccator teneretur id confiteri. quia nesciret an non durauerit postea.

85 III. Difficultas est, Quando obex tollitur per contritionẽ, aut Sacramentum subsequens, cùm tunc ratione Sacramenti reuiuiscentis detur maior gratia, quàm quæ respondeat præcisè causæ qua tollitur obex: vt patet ex dubio præcedenti concl. 2. difficultas, inquam, est, qua ratione vtraque gratia producatur ab vtraque causa. Quidam enim volunt causam tollentem obicem priùs producere suum effectum, quàm Sacramentum reuiuiscens. Quibus videtur fauere D. Thomas qu. 69. artic. 10. ad 2. vbi dicit priùs per pœnitentiam tolli fictionem, & deinde baptismum remittere reliqua peccata ante ipsum commissa. Loquitur autem de fictione quæ sit peccatum actuale, quæ tolli nequit sine infusione gratiæ.

D. Thomas.

86 IV. Difficultas est, Vtrùm Sacramentum reuiuiscens meliùs disposito conferat maiorẽ gratiã? Pars enim affirmatiua probatur; quia Sacramentum dum suscipitur, confert plus gratiæ meliùs disposito: vt ostendi dub. 3. concl. 2 Ergo etiam dum reuiuiscit. quia est eadem ratio. Et rationes quæ probant de vno, probãt etiam de alio, præcipuè quando Sacramentum reuiuiscit per solam attritionẽ, quia videtur inconueniens quòd attritus vt decem non recipiat maiorem gratiam, quàm attritus vt vnum. Nec refert quòd hæc attritio non disponat ad susceptionem Sacramenti: quia sufficit quòd disponat ad eius effectum. Nam cùm Sacramentum secundùm se non pendeat à dispositione, sed solùm ratione sui effectus. videtur magis attendendum qualis sit dispositio dum confertur effectus, quàm dum suscipitur Sacramentum.

87 Dices, Inde sequeretur eum qui fictè suscepit Sacramentum, & postea tollit obicem dispositus vt 10. melioris esse conditionis eo qui dignè recepisset Sacramentum dispositus vt vnum. Resp. hîc nullum esse absurdum: quia talis non reportat lucrum ex suo scelere (quod vel per accidens, vel summum vt quædam occasio se habet respectu maioris gratiæ) sed ratione maioris dispositionis & diligentiæ, qua se ad effectum Sacramenti suscipiendum præparauit, cui alter æqualem etiam habuisset, si æquè se præparasset. Simili modo si aliquis susciperet baptismũ cum obice priuatiuo, sine vllo nouo peccato, & alter cum tunc contemneret suscipere, & deinde sæpiùs vterque æqualiter peccaret, vel secundus etiam multò grauiùs: & tãdem in fine vitæ vterque æqualiter contritus ille tolleret obicem, & hic baptizaretur, etsi hic lõgè grauiùs peccasset, tum ipsa dilatione baptismi, tum etiam per alia peccata, tamen vt minimum æqualem gratiam cum altero reciperet, & præterea remissionem omnis pœnæ temporalis, quàm ille non reciperet. Nec secundus reciperet commodum ex suo scelere, sed ex baptismo cui peccatum contemptionis vel omnino per accidẽs, vel vt summum tanquam quædam occasio fuisset adiunctum. Quare Vasquez disput. 159. c. 5. ait hanc partem esse veriorem, posito quòd Sacramentum reuiuiscens conferat gratiam ex opere operato. Suarez verò disput. 28. sect. 4. §. *Atque in hũc modum*, putat vtramque partem probabilem; veriorem tamen credit negatiuam.

Vasquez.

Suarez.

88 Ex his patet multa in his esse valdè obscura, quia cùm pendebant merè ex institutione Christi, qui & hoc & illo modo potuit Sacramenta instituere: difficile est conijcere quomodo ea instituerit, quod ad præsentes quæstiones attinet, cùm neque ex Scriptura, neque ex traditione aliquid omnino certi habeamus. Quia verò, vt dixi dub. 5. horum solutio præcipuè debet peti ex D. Aug. conabimur ex ipsius dictis ibidem explicatis quantùm poterimus, eandem deducere.

89 Concl. 1. Quandocumque susceptio Sacramenti fuit peccatum mortale, aut post eam suscipiens mortaliter peccauit, vt reuiuiscat, necessaria est contritio, aut attritio cum alio Sacramento.

Prior pars ab omnibus conceditur, & ex probatione 2. partis confirmabitur; quia, vt ostendi suprà n. 81. & probabo infrà n. 96. hoc peccatum consummatur natura posterius ipso Sacramento. 2. partem probant aliqui ex Trident. sess. 7. can. 10. de baptismo, & sess. 14 cap. 2. vbi dicitur peccata post baptismũ commissa per hunc non remitti, sed per pœnitentiam. Sed Concilium apertè loquitur de remissione peccati directa & per se sine obligatione id confitendi, & in casu quo baptismus iam antè habuit suum effectum, vt patet legenti, quia agit contra hæreticos qui dicunt peccata baptizati remitti per recordationem baptismi, nec opus esse ea confiteri. Nos autem hîc agimus de remissione peccati per accidens, & cum obligatione ipsum confitendi. Deinde hæc ratio vt summum potest probare aliquid de baptismo, non autem de aliis Sacramentis. Tota itaque eius ratio est, quia Sacramenta nullo modo sunt instituta ad remittenda peccata futura, nec ad hoc vllam habent vim. Cuius ratio à priori est sola voluntas Christi illa instituentis. Hanc autem colligo 1. quia (vno fortè excepto) est communis doctrina Theologorum, quæ magni hîc facienda est. 2. ex doctrina D. Aug. dub. 5. explicata; ex qua patet Sacramenta habere vim remittendi peccata, quia sunt opus Christi in se sanctum; & quia applicant nobis

Trident.

Quare Sacramentum nunquam remittat peccata post sui susceptionem commissa.

Sacramentū nobis applicat merita Christi dum suscipitur, idque ad effectum determinatū.

eius merita ad sanctificādum nos primo instanti quo non reperiunt obicem. Applicantur autem hæc vnicuique in particulari, quando ei confertur Sacramentum, non autem antè vel pòst, quia applicantur per ipsam collationem Sacramenti, quod ideo dicitur in se ea continere. Item applicantur non ad effectum vagum & indeterminatum, sed ad determinatum & certum, qui, inquam, talis sit non solùm ex præsentia Dei (qua ratione omnis causa quantumcumque indeterminata habet ab initio omnes suos effectus certos & determinatos) sed ea vi præsentis applicationis; ita vt ex vi eius possint ablato obice habere talem effectum & non maiorem. Nam aliàs Deus ex visione suæ voluntatis præcisè, qua hîc & nunc applicat merita Christi huic homini, non sciret perfectè ad quem effectum ea applicaret, aut quid ei esset donaturus, atque adeo quid hîc & nunc quasi in semine ac radice ei donaret; quod videtur absurdum. Atqui si Sacramentum reuiuiscens posset remittere peccata post eius susceptionem commissa, non esset dum confertur ita applicatum ad certum aliquem effectum; quia posset semper in infinitum habere maiorem, prout ante sublationem obicis plura vel pauciora peccata committerentur. Ergo non est verisimile à Christo ei hanc vim esse donatam.

90 Dixi debere applicari ad certum effectum, quo non possit habere maiorem: quia potest habere minorem, si obex non omnino auferatur. v.c. si attritio subsequens non extendat se ad omnia peccata venialia, ita vt aliqua adhuc actu, vel interpretatiuè placeant. Quòd si tamen hæc commissa sint ante baptismum, credibile est, statim ac baptizatus postea de aliis dolet, ea secundùm culpam & omnem pœnam remitti.

Tertiò probatur, quia aliàs Deus quadam ratione condonaret alicui peccata antequam ea committeret, quia applicaret ei actu Christi merita ad ea delenda statim atque desinerent homini esse interpretatiuè voluntaria. quod videtur minùs conueniens.

Peccata mort. post baptismum commissa ex duplici capite ponunt obicem eius reuiuiscentiæ.

91 Ex his patet solutio ad argumenta contraria allata n. 82. quia peccata postea commissa respectu præcedentis Sacramenti non solùm sunt obex quatenus adhuc manent interpretatiuè voluntaria, sed etiam præcisè quatenus sunt peccata mortalia; quia ad ea remittēda Sacramentum nullam habet vim, & consequenter nec ad conferēdam vllam gratiam, nisi iuuetur ab alia causa, qua illa remitti possunt.

Alia autem exempla quæ contra nos adferuntur nullo modo sunt similia, vt patet: quia in iis solùm remittuntur peccata ante Sacramēti susceptionem commissa.

92 CONCLVS. II. Quando nec in susceptione Sacramenti, nec postea fuit vllum peccatum mortale commissum, vt Sacramentum reuiuiscat, sufficit vera attritio quæ ad omnia peccata mortalia se extendat. Probatur, quia peccata commissa ante susceptionem Sacramenti respectu ipsius non habent rationem obicis, nisi quatenus permanent habitualiter siue interpretatiuè voluntaria: atqui hæc ratio volūtarij sufficiēter tollitur per talem attritionem: vt patet ex dictis suprà. Ergo etiam sufficienter tollitur obex, & consequenter Sacramenta conferunt suum effectum. Confirmatur, quia omnia Sacramenta remittunt attrito peccata mortalia priùs commissa præcisè, quia conferunt gratiam ex opere operato, vt patet ex dub. 2. conclus. 5. Atqui etiam dum reuiuiscunt, conferunt gratiam ex opere operato: Ergo eiusmodi peccata attrito remittunt.

93 *D. Aug.* Ex his patet solutio ad contrarium argumentum allatum numero 83. Nam etsi Diuus Augustinus aliique antiquiores non ita expressè nostram sententiam habeant, ex iis tamen satis ea colligitur, dum dicunt Sacramenta, quæ reuiuiscunt, conferre gratiam ex opere operato; ac vi sua remittere peccata præcedentia. Ex quo colligimus eos ad hoc non requirere necessariò talem dispositionem, quæ ad peccata delenda per se sufficiat. Sicut ex eo quòd baptismus & pœnitentia sunt instituta ad delenda peccata, colligimus ad hoc non esse necessarium, vt suscipiens priùs conteratur.

94 CONCLVS. III. Omnia omnino peccata etiam quæ committuntur dum baptismus suscipitur, si omnino peracta sint ante vltimum instans, quo ille essentialiter completur, per ipsum, dum reuiuiscit, remittuntur: quia hæc ante ipsum commissa sunt. Secùs est de iis quæ in hoc instanti adhuc actu durant.

D. Thom. Prior pars clara est, & ab omnibus admittitur: & de iis peccatis credo loqui Diuum Thomam quæstione 69. articulo 10. ad secundum, dum ait, per baptismum remitti peccata, quæ simul cum eo existunt.

II. Pars probatur. Quia excepta indigna susceptione Sacramenti, vix potest fingi vllum peccatum, quod illo instanti in quo verum est dicere, Iam Sacramentum habet completum suum esse, & in quo gratia, si abesset obex, deberet conferri, adhuc duret, & non vlteriùs. Quod de peccatis internis probatur. quia actus interni sicut incipiunt per primum suum esse, ita desinunt per primum suum non esse: atque ita non potest dari certum instans quo verum est dicere, Talis actus iam est, & immediatè pòst non erit. quia aliàs quādo duo actus in eadem potētia sibi immediatè succedunt, cùm secundus incipiat per primum sui esse, deberent dari duo instantia immediata. quod communiter habetur impossibile. Confirmatur. quia ob hāc causam forma substantialis quæ corrumpitur per introductionem alterius secundùm communem sententiam desinit per primum sui non esse. Quod necessariò generaliter verum est de omnibus formis, quibus potest alia immediatè succedere, quæ incipiat esse in instanti. Vnde infero, idem etiam dicendum esse de iis, quæ desinunt esse sine successione alterius: quia cùm sint eiusdem naturæ, siue alia succedat, siue non, dicendum est eodem modo desinere. Nec enim ideo aliæ desinunt per primum sui non esse, quia aliæ succedunt (quamuis ex hoc illud colligamus) sed quia talis est earum natura.

Actus interni incipiunt per primum suum esse & desinunt per primum nō esse.

Idem etiam videtur dicendum de actu externo: quia nō video qua ratione possit à suscipiente

te

te Sacramentum, vllum peccatum externum committi, quod præcisè dicto instanti esse desinat. Sed quidquid sit de possibilitate physica vtriusque actus, certè hic casus talis est, qui moraliter nequeat contingere.

65 *Sacramentũ nunquam remittit peccatum, quod adhuc actu durat, dum ipsum completur.*

His adde, etsi fingamus aliquod peccatum durare præcisè eo instanti & non vlterius, tamen non poterit remitti per baptismum. Probatur, quia Doctores communiter dicunt ideo indignã susceptionem baptismi, non posse postea per ipsum dimitti, quia directè impedit & quasi eneruat ipsius vim. Nec videtur probabile Sacramẽtum esse institutum ad remittendum illud peccatum, quod eius vim ita eneruat, eique directè opponitur. Atqui alterum peccatum dicto casu eodem modo opponeretur virtuti baptismi, eãque impediret. Ergo non potest per ipsum remitti. Minor probatur. Quia indigna susceptio Sacramenti ideo eius virtutem directè impedit, quia directè repugnat debitæ dispositioni. Atqui quoduis aliud peccatum mortale, dum actu durat, similiter huic repugnat: quia actualis complacẽtia in peccato mortali directè repugnat absolutè eiusdẽ detestationi, & cõsequẽter necessariæ attritioni. Ergo similiter impedit eius virtutẽ.

96 *Peccata cõmissa eo instanti quo completur baptismus, confitenda sunt.*

Ex his sequitur primò, tam ipsam indignam susceptionem baptismi, quã quoduis aliud peccatum quod eodem instanti quo baptismus perficitur, adhuc committitur, postea explicandum esse speciatim in confessione, quia per baptismũ remitti nequeunt. Et confirmatur. Quia cùm suscipiens eodem instãti quo intelligitur perfectus baptismus, intelligatur baptizatus, intelligitur etiam subiectus Ecclesiæ, ita vt pro eo instanti non possit absolutè dici non subiectus. Cùm igitur eius peccatum adhuc eo instanti duret, ita vt absolutè sit dicendum cum eo instanti peccare, absolutè dicendum est illud esse commissum à subiecto Ecclesiæ, ita vt si solo illo instanti duraret, non posset dici commissum à non subiecto Ecclesiæ. Atqui omne peccatum commissum à subiecto Ecclesiæ subiacet clauibus, & est materia absolutionis: vt apertè colligitur ex Tridẽt. sess. 14. cap. 2. vbi docet peccata ante baptismum commissa non subesse iudicio, siue clauibus Ecclesiæ. quia nondum baptizatus, non subiacet iudicio Ecclesiæ. Secùs autem esse de commissis ab iis qui iam baptizati facti sũt domestici fidei. Vnde apertè sequitur, illud peccatum subiacere clauibus Ecclesiæ.

Trident.

97 *Secùs est de peccatis ante commissis.*

Sequitur 2. omnia peccata quæ ante illud instãs facta sunt, non esse materiam confessionis. hinc etsi eo instanti quis antè habuerit voluntatem baptismum indignè suscipiendi; aliudque peccatũ inter suscipiendũ committendi, posteaq; ipsum verè committat; solum actum externum debebit confiteri. Quia in hoc sufficiẽter exprimitur voluntas interna, quæ dum datur baptismus, adhuc durat, & non nisi vna durare potest. Quòd si peccatum consummetur in actu interno, hic solus erit confitendus, qui tunc adhuc durat.

98 *Sacramentũ reuiuiscens quandoque vt causa totalis, quandoque vt partialis, gratiam confert.*

Concl. IV. Quando baptismus reuiuiscit per solam attritionem, tunc solus totam gratiam confert: quando verò reuiuiscit per Sacramentum pœnitentiæ, simul natura cum eo confert gratiam, vt causa partialis, maiorem quàm vnũquodq; per se conferret: quia vtraque causa habet vim causandi certam gratiam, nec vna alterius vim vlla ratione impedit. Prior pars per se patet, quia in hoc casu nihil est aliud, quod posset causare gratiam. Secunda pars probatur, quia tũc nec baptismus potest cõferre gratiam se solo, cũ non possit remittere peccata post se cõmissa, nec cõfessio potest remittere peccata ante baptismũ commissa, cùm nullo modo ipsi subiaceãt. Cùm autem nec vnum peccatum possit remitti sine alio, nec gratia infundi sine remissione omnium peccatorum; sequitur neutrum Sacramentum posse aliquem effectum habere sine alio. Conferunt itaq; suum effectum simul natura, quia dependent à se mutuò. Sicut duo leuant idem pondus quod neuter solus lauare potest.

99

Dices, priùs natura debet auferri obex, quàm conferatur gratia. Ergo priùs debet remitti peccatum post baptismum factum, quàm ipse conferat gratiam.

Quandoque simul natura & obex aufertur & gratia confertur.

Resp. Antecedens tantùm esse verum quando obex consistit in solo defectu dispositionis necessariæ, quia hæc debet præcedere effectum: Secùs est quando consistit in ipso peccato, quia eius ablatio non debet esse priùs natura collatione gratiæ. Quia etsi tale peccatũ sit obex respectu baptismi secundùm se considerati, quia hic eo perseuerante non habet per se sufficientem vim ad conferendam gratiam; tamen non est ei obex prout est coniunctus cum alio Sacramento, quia vt sic habet ad illud vim sufficientem; sicut nimia grauitas lapidis est Petro impedimẽtum cur eum per se leuare nequeat, non tamen cur eum nequeat leuare cum alio, qui eum etiam solus leuare nequit.

100 *Diuersa peccata eodem instanti per diuersa Sacramenta remitti possunt.*

Hinc patet, Etsi gratia per ea Sacramenta collata saltem ex institutione Dei repugnet æqualiter omnibus peccatis, totaq; ab vtroq; Sacramẽto conferatur; bene tamen dici aliqua peccata per vnum Sacramentum remitti, alia per aliud. quia gratia non habet per se vim remittẽdi peccata (quia de potentia Dei absoluta posset cum iis consistere) sed tãtùm ex Dei instituto, qui per eiusdem gratiæ infusionem intendit quædam peccata remittere, quatenus ea producitur ab vno Sacramento, alia quatenus producitur ab alio, prout cuique Sacramento propriam vim indidit. Sicut etsi idem omnino actus caritatis totus producatur ab habitu & totus à potentia; ab hac tamen habet quòd sit liber & vitalis, ab illo quòd sit supernaturalis.

D. Thom.

Nec dictis obstat quòd D. Tho. q. 69. a. 10. ad secundum, dicat fictionem priùs tolli per pœnitentiam, & ea sublata baptismum remittere peccata priùs commissa. Quia ipse nõ vult ipsam fictionem vt est peccatum debere priùs remitti (hoc enim est falsum, quia vnum peccatum non remittitur sine altero) sed eam debere tolli quatenus habet rationem voluntarij, siue ita vt desinat interpretatiuè esse voluntaria. quod fit per attritionem, quæ est pars pœnitentiæ, præceditque eius effectum.

101

Dixi in conclus. hæc fieri quando tollitur obex per Sacramentum. quia quando tollitur per contritionẽ, maior videtur difficultas. quia cùm hæc in suo effectu non pendeat à baptismo actu

suscepto (nam omnia absolutè peccata per eam possunt remitti) videntur ponere suum effectum priùs natura ipso baptismo: ita vt per hunc nulla postea remittantur peccata, sed tantùm gratia augeatur. Et hoc satis probabiliter dici posset: verius tamen credo etiam eo casu simul natura vtramque causam & causare gratiam & remittere peccata. Probatur, quia contritio priùs natura quam infundatur gratia ad eam hominem disponit, & in illo priori omnem obicem gratiæ etiam per baptismum infundendæ tollit, partim quatenus efficit omnia peccata absolutè inuoluntaria: partim quatenus supplet defectum baptismi, augétque eius vim seipsam ei adiungendo, & vnam cum eo causam totalem componendo, quę possit peccata etiam post baptismum commissa delere: & consequenter in posteriori natura vtrumque simul gratiam causat: baptismus vt causa moralis efficiens, contritio verò per modum vltimæ dispositionis. Idémque dicendum de reliquis Sacramentis per contritionem aut Sacramentum subsequens reuiuiscentibus, quia est eadem ratio.

Sacramentū & contritio eodem instanti naturæ possunt causare gratiam.

Ex his patet facilis solutio ad omnes difficultates, quas alij contra hanc concl. obiiciunt. Omnes enim supponunt peccata priùs remitti per contritionem, aut Sacramentum subsequens, quàm per Sacramentum reuiuiscens: cuius contrarium dicendum est.

102 Concl. V. Probabilius est Sacramentum reuiuiscens per se non conferre maiorem gratiam meliùs disposito. Sequitur ex conclus. 1. vbi ostendi Sacramentum dum confertur, applicare merita Christi ad certum effectum, vel tunc, vel statim ac obex erit ablatus, conferendum secundùm dispositionem & statum quem tunc reperit in subiecto: non autem ad effectum incertum. Atqui si postea conferret gratiam maiorem meliùs disposito, applicaret merita Christi ad effectum incertum, quia posset hic esse vel vt 100. vel tantùm vt vnum, pro varia dispositione subiecti, Ergo dicendum est hoc non fieri.

103 Vnde sequitur secundò, Sacramentum reuiuiscens semper conferre minimā gratiam quam vnquam vllo casu confert. v. c. baptismum tantam quantam confert infantibus: quia dum cōfertur, nullam in subiecto reperit dispositionem. Nec refert quòd hac ratione quando Sacramētum reuiuiscit per attritionem, attritus vt 100. non plus recipiat quàm attritus vt vnum, quia hoc debet negligentiæ suæ imputare, qua accidit vt malè dispositus Sacramentum priùs susceperit.

Sacramentū reuiuiscens semper confert minimā gratiam.

Sequitur secūdò, etsi Sacramentum non pendeat secundùm essentiam ab huiusmodi dispositionibus, pendere tamen ab iis vt merita Christi minùs vel magis efficaciter applicet, siue vt maiorem vel minorem producat effectum. Et ex his patet responsio ad argumenta contraria.

Dixi *per se non conferre maiorem gratiam*, quia ratione contritionis, aut Sacramenti adiuncti, quando prius Sacramentum per hæc reuiuiscit, meliùs disposito maior gratia confertur, eodem planè modo, ac si singula separatim suum effectum conferrent.

ARTICVLVS II.

Vtrùm gratia Sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum?

104 Articulo secundo docet singula Sacramenta præter gratiam & virtutes habituales conferre quædam auxilia specialia ad singulorum Sacramentorum finem consequendum necessaria, v.c. baptismum auxilia conducentia ad puritatem vitæ, quam in eo accepimus, conseruandam. Confirmationem, auxilia necessaria ad fidem constanter profitendam, &c.

105 Pro quo Nota, Etsi gratiæ habituales & Dona virtutum dent nobis vitam spiritualem, nisi tamen Deus sæpè singularibus auxiliis nos præueniat, nos non posse diu omnibus tentationibus resistere, & gratiam conseruare: vt docet Trident. sess. 6 can. 22. Ratio est, quia etsi virtutes infusæ dent sufficientem vim ad actus supernaturales exercendos, non tamen nos sensibiliter excitant, nec facilitant nos in operando: vt bene notat Vasquez 1.2. disput. 83. numero 1. & 2. Quia non habent se sicut habitus acquisiti per modum inclinationis in actum, sed per modum potentiæ, quæ non datur vt actus faciliùs possit elici, sed vt possit elici supernaturalis. Vnde fit vt non possimus vlla experientia cognoscere an habeamus habitum supernaturalem; quod tamen facilè perciperemus, si sensibiliter nos inclinaret, sicut habitus acquisiti. Hinc etiam fit quòd etsi habitus supernaturales omnes qui infunduntur cum gratia iustificante sint in eodem semper æquè intensi non minùs hic quam in patria: tamen ad illas virtutes magis inclinamur & facilitamur, quibus nos magis exercemus: quia hæc inclinatio fit per solos habitus acquisitos, quos solùm ad illas virtutes acquirimus.

Tridens. Virtutes infusæ non facilitant actiones. Vasquez.

106 Hinc etiam sequitur, habitus supernaturales non dare per se vim superandi difficultates, idcóque opus esse auxiliis actualibus ad hoc conducentibus, quę Deus singulis gratiis Sacramentalibus propria annexuit, & quodammodo vnà cum gratia in actu primo confert, dando homini ius ratione illius gratiæ, vt ea debeant pro loco & tempore ei in actu secūdo conferri: quæ etsi alia etiam ratione, v. c. per orationem, aut merita possint acquiri, tamen per vsum Sacramento

Necessitas gratiæ præuenientis in actu.

mentorum faciliùs & certiùs acquiruntur ficut & gratia habitualis. Er fortè idem volunt Richardus in 4. d. 1. articulo 5. quæstione 4. & Bonauntura in 4. d. 1. artic. 1. quæstione 6. dum dicuntgratias Sacramentales distinguirationeeffectus, quatenus instituta sunt ad diuersa vulnera animæ nostræ curanda, scilicet vel per se delendo peccata, vel gratias præuenientes sibi, vt dixi, annexas, sanando infirmitates ex peccato relictas.

Richardus. Bonau.

107 Vnde patet, etiamsi physicè secundùm substantiam suam gratia habitualis Sacramentorum sit eiusdem rationis in omnibus Sacramentis, & cum ea quæ per merita acquiritur; moraliter tamen ratione iuris quod confert ad alia auailia suscipienda esse diuersam. Et sic intellige Diuum Thomam in responsione ad tertium, vbi docet gratiam Sacramentalem habere se ad gratiam in communi sicut speciem ad genus. quod nun est ita intelligendum, quòd vna sit propriè species, & altera genus: quia sic darentur diuersæ species gratiæ iustificantis, cùm tamen communiter omnes fateantur omnem gratiam iustificantem esse eiusdem speciei infimæ: sed quia gratiæ Sacramentales, ratione diuersi iuris sibi annexi, per accidens differunt inter se, atque ita sunt quasi diuersæ speciei, & singulæ sunt quid minùs commune respectu gratiæ in genere sumptæ. Quare nulla est ratio cur quidam Thomistæ dicant diuersa Sacramenta diuersos aliquos habitùs à gratia & virtutibus distinctos, aut aliquos animæ ornatus distinctos à charactere producere. Nullum enim est fundamentum cur id fingamus, & simili ratione possem mihi alios eorum effectus fingere.

Qua ratione singula Sacramenta conferant diuersam gratiam.

D. Thomas.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Sacramenta nouæ legis contineant gratiam?

108 Articulo tertio docet gratiam contineri in Sacramentis tãquam in signis & causis instrumentalibus gratiæ, diei autem in iis contineri vt in vase, quatenus vas significat omne instrumentum aptum ad aliquid efficiendum, iuxta phrasim Scripturæ.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm in Sacramentis sit aliqua virtus causatiua?

Articulo quarto docet Sacramentis inesse virtutem causandi gratiam per modum instrumenti, de qua agemus dubio sequenti.

DVBIVM.

Vtrùm Sacramenta sint causæ physicæ gratiæ?

109 Nota primò, constare inter omnes catholicos, primò Sacramenta verè causare gratiam ex opere operato; secundò solùm Deum esse causam principalem efficientem gratiæ, Christum verò meritoriam, Sacramentum autem tantùm instrumentalem: vt patet ex Trident. sessione 6. capit. 7. & dictis articulo 1. Sed quæstio est, Vtrùm Sacramenta vero influxu physico per se aut per qualitatem aliquam sibi inhærentem immediatè attingat productionem gratiæ.

Trident.

Multi, inter quos magna pars discipulorum Diui Thomæ, id affirmant, præcipuè ad hoc permoti, quòd credant esse sententiam D. Thomæ, quam communiter hoc modo probant. Possunt Sacramenta à Deo assumi vt per modum instrumenti physicè gratiam producant. Ergo dicendum est hoc ita factum esse. Antecedens probant, quia nulla in eo potest ostendi implicantia. Consequentiam probant primò, Quia hoc spectat ad maiorem dignitatem Sacramentorum. Secundò, Quia hoc magis ostendit ac illustrat diuinam potentiam, quæ non modò per se, sed etiam per res alias potest gratiam producere. Tertiò, Quia Scripturæ & Patres dicunt Sacramenta causare gratiam, & mundare animas nostras à peccatis. Quæ cùm possint propriè intelligi, necessariò ita intelligenda sunt. Atqui si dicta tantùm moraliter faciant, non dicentur ea propriè facere, sed tantùm metaphoricè. Ergo dicendum est ea facere physicè. Quartò, quia Patres sæpè mirantur tantam vim Sacramentis inesse, vt possint mundare animas nostras. Atqui si tantùm moraliter prodocant gratiam, nihil erit mirabile. Ergo dicendum est physicè eam producere.

110 Quomodo autem Sacramenta eleuentur ad gratiam producendam varij variè explicant; ita vt quidam à contraria sententia magis verbis quàm re ipsa dissentiant. Suarez in primo tomo disputat. 31. sect. 5. disputans qua ratione Christi humanitas ad opera supernaturalia, aut Sacramenta ad gratiam, aut etiam quælibet res ad quidlibet producendum à Deo eleuari possit,

Suarez.

quatuor adfert sententias, sed tertia vel nihil dicit, vel à quarta non distinguitur. Quare solùm tres enumerabimus.

Prima docet rei eleuandæ indi à Deo quandam qualitatem, qua efficitur potens eiusmodi effectum producere. Sed vt omittam multa quibus ibi Suarez hanc sententiam refutat; contra eam facit primò, quòd talis res nō haberet se per modum instrumenti, sed vt causa principalis: sicut intellectus vna cum lumine beatifico non producit visionem vt instrumentum Dei, sed vt causa principalis, sicut aliæ causæ secundæ suos effectus. Secundò, quia si esset aliqua qualitas quæ posset producere gratiam, vel maximè id faceret actus caritatis, sicut actus naturales producunt suos habitus: vel vna gratia produceret aliam, sicut calor calorem: quia nulla causa creata potest vllo fundamento fingi magis proportionata ad dictum effectum, quàm suprà dictæ. Ergo cùm hæ id non possint, sine fundamento dicuntur id aliæ qualitates posse. Tertiò, quia vel dicta qualitas haberet ex natura sua in se sufficientem vim ad gratiā in anima producendam simul cum Sacramento, sicut lumen gloriæ vnà cum intellectu habet vim producendi visionem beatificam; vel non. Si primū dicatur, sequetur aliquam creaturam, scilicet compositum illud ex Sacramento & illa qualitate, posse naturaliter hominem iustificare, siue habere ex natura sua sufficientem vim vt peccata dimittat, & hominem iustificet, & ex filio diaboli faciat filium Dei: præsertim in sententia Thomistarum qui tenent gratiam physicè expellere peccata, sicut lux expellit tenebras. Istud tamen est omnino absurdum, & inter Catholicos inauditum, qui dicunt solum Deum vt causam principalem posse hominem iustificare. Si secundum dicitur, tunc debebit hæc qualitas vlteriùs eleuari ad gratiam producendam, & res ibit in infinitum.

111 Secūda sententia docet Sacramenta eleuari ad producendam gratiam per quandam diuinam motionem: sicut instrumenta ab artifice mouentur ad producendum opus artificiale. Sed intelligi nequit qua ratione hic motus det Sacramentis vim producendi gratiam. Nam si velimus argumentari ab instrumentis artificum, contrariū probabimus. Nam hæc mota ab artifice propriè nihil producūt; nam ferra, securis, ascia, &c. tantùm secant & diuidunt materiam: penicillus tantùm imbibit colores, iisq; suo affrictu tabulam inficit: & similiter fit in ceteris: atque ita propriè nihil agunt, ad quod non habent naturalem vim. Nam securis fortuitò decidens posset findere lignum, aut penicillus imbutus colore inficere tabulam: artifex autem ea dirigendo tantùm efficit, vt certo modo & ratione secundùm artem ea faciant, quæ aliàs casu allisa inordinatè facerent. Hinc eadem directio potest fieri per agentia merè naturalia certo modo disposita: vt patet in aqua vertente molam & per eam mouente serram, qua ligna secantur, eodem modo ac si ab artifice moueretur. Secundùm autem illam sententiam Deus mouendo Sacramenta daret iis vim producendi gratiam, ad quem effectum ex se sunt ineptissima; sicut si quis vellet vti securi ad intelligendum. Quare per solum motum non possunt ad illum effectum aptari, sicut nec securis ad intelligendum. Confirmatur. Quia vel hic motus habet in se aliquam intrinsecam vim actiuam proportionatam tali effectui; vel non. Primum videtur per se absurdum. Quomodo enim res minimæ entitatis, & ineptissima, qualis est motus habebit vim producendi nobilissimum effectum? Deinde ex eo sequentur incommoda contra primam sententiam allata. Si secundum dicatur, quomodo poterit talem vim communicare Sacramento, quam in se non habet? Quòd si præter motum Deus debet alia ratione Sacramentum eleuare, eique hanc vim tribuere; restabit explicandum qua ratione id fiat; & frustrà erit ille motus.

Modus operandi instrumentorum.

112 Tertia sententia docet, cuiuis rei inesse potentiam quandam, quam illius auctores vocant obedientialem, quæ possit à Deo eleuari ad quiduis producendum, hoc ipso quo Deus cum ea velit concurrere concursu proportionatu ad talem effectum producendum.

Probant primò, quia Deus potest quamlibet rem eleuare ad quidlibet recipiendum. Ergo etiam ad quidlibet producendum. Secundò, quia Deus potest aliquas res eleuare ad aliquid supernaturale producendum, v. c. intellectum ad visionem beatificam. Ergo quidlibet ad quodlibet.

Sed etiam hæc sententia est valdè difficilis, & nobis omnino inconceptibilis, ideóque non videtur asserenda, nisi aliquid ad hoc nos cogat. Nec enim rectè philosophatur, qui sine grauibus rationibus quas nequit soluere, aliquid asserit, quod cum communi conceptu & modo intelligendi videtur pugnare.

113 Pro quo Nota secundò, vt res aliqua eleuata à Deo verè physicè aliam producat, non sufficere quòd Deus ad eius præsentiam rem alteram producat; sed necesse est, vt ipsa etiam tamquam causa partialis in rem illam influat per vim actiuam sibi intrinsecam: sicut intellectus per vim sibi connaturalem & intrinsecam influit in visionem beatificam, eámque vt causa partialis vnà cum lumine gloriæ producit. Nisi enim res eleuata influat verè in effectum, non poterit dici hunc producere; & nisi habeat vim aliquam intrinsecam actiuam aliquo modo proportionatam huic effectui, ita vt simul cum concursu, siue virtute concurrente causæ eleuantis sit nata cōstituere integram causam proportionatam effectui, intelligi nequit quomodo in eam influat. Nam actio non solùm supponit agens esse, sed etiam habere vim agendi: ideóque sicut quod nō est, nequit eleuari ad agendū: sic nec id quod nullam habet vim agendi, ad hoc eleuari potest.

Nihil potest dici physicè aliquid rei ea in qua non physicè non influat.

114 Vnde vlteriùs sequitur, non sufficere quamcumque vim agendi (nec enim quia frigus habet vim destruendi calorem, videtur esse aptum vt eleuetur ad eum immediatè producendum) sed hæc debet aliquo modo saltem remotè esse proportionata: ita vt ex se cū concursu generali possit producere aliquē effectum, qui habeat saltem aliquā analogiam cum effectu supernaturaliter producendo: ita vt ab eo tantū differat vt imperfectum

Nihil potest eleuari vt aliud physicè producat, nisi habeat ad hoc vim proportionatam.

fectum a perfecto, idque vel intra eandem speciē sicut calor vt duo a calore vt octo: vel ita vt effectus perfectior sit diuersæ speciei ac altioris ordinis; ita tamen vt vterque sit aliqua ratione eiusdem generis, ratione ordinis quem dicunt ad eandem potentiam: qualis analogia est inter cognitionē Dei naturalem & visionem beatificam, Ratio est, quia cùm illa res sit verè causa effectus, cum verè producendo, debet cum causa eleuante ita constituere causam totalem, vt hanc in producendo adiuuet; ita vt si causa eleuans sit finitæ virtutis, non possit sine altera effectum tam perfectum producere; aut saltem id non possit tanta facilitate: vt patet in omnibus causis partialibus, quarum habemus vllam experientiam, vel certam cognitionem.

115 Non esse autem in qualibet re talem potentiam respectu cuiusque effectus, patet, quia quātitas v.c. nihil potest per se producere, quod habeat talem analogiam cum gratia. Dices, hæc potentia non est talis vt possit aliquid per se producere, sed essentialiter exigit singularem Dei concursum, vt possit exire in actum. Sed hoc dici nequit, primò, quia contrarium videtur sequi ex dictis: secundò, quia cùm omnis potentia actiua inclinet naturaliter in aliquem actum, exigit naturaliter omnia ea, quæ necessaria sunt, vt possit exire in actum. Hinc omnis vis agendi exigit concursum generalem vt sibi connaturalem. Vnde sequitur, si detur in omnibus rebus, vera potentia actiua, quæ sine singulari illo concursu non possit exire in actum, & cum eo possit; hunc concursum ei fore connaturalem, non secùs ac concursum vniuersalem: atque effectum fore naturalem, quia secundùm exigentiam & inclinationem creaturæ: & concursum fore potiùs ex natura rei vniuersalem quàm particularem: quia rebus omnibus secundùm naturalem earum inclinationem debitus erit. His accedit, quòd secundùm illam sententiam possit brutum eleuari ad intelligendum & videndum Deum ipsum, quod absurdissimum est.

Non est in qualibet re potentia proportionata vt possit eleuari ad quidlibet producendum.

Brutum nequit eleuari vt intelligat.

116 Respondent aliqui primò, Propositionem illam, *Quidlibet potest a Deo eleuari ad quidlibet producendum*; intellige dam esse, nisi hoc implicet per illud produci: implicare autem brutum intelligere, quia sic esset rationale. Sed etsi dicta propositio ita intellecta sit per se clara, nec possit negari, tamen nihil facit ad præsens propositum. Quia inde non magis sequetur sonum vel lotionem posse producere gratiam, quod illi contendunt, quàm eius contradictorium, aut quàm brutum posse intelligere: quare tunc restabit probandum illud non implicare contradictionem, dandaque erit ratio cur corpori minùs repugnet spiritus, ac actio omnino spiritalis, quàm bruto repugnet rationale; ac imaginationi intellectio. Nam si communem sensum consulamos, imaginatio videtur magis proportionata intellectioni, quàm sonus productioni gratiæ.

117 Respondent alij secundò, posse quidem imaginationem bruti eleuari ad producendam intellectionem, eiusque oculum ad producendam visionem beatificam (quia hoc necessariò ex illo principio sequitur) non tamen brutum ideo intellectiuum aut visiuum Deum. Sed contrà est, quòd videre ac intelligere nihil sit aliud quam intellectionem ac visionem sibi inhærentes, vitaliter producere: nec potest explicari, quid hic aliud requiratur; quia hoc ipso quo potentia ita producit intellectionem, tendit per eam in rem intellectam, eamque sibi repræsentat: nec sufficit si dicas imaginationem posse quidem producere intellectionem, non tamen eam in se recipere, aut vitaliter producere. Quia nulla ratio potest reddi cur vnum magis implicet quàm alterum. Imò faciliùs potest intelligi, corporale posse in se recipere aliquid spiritale, quàm hoc producere. Et rursus cùm imaginatio sit potentia vitalis, nulla potest reddi ratio cur si possit intellectionem sibi inhærentem producere, non possit id vitaliter facere, Deo singulariter concurrente. Si dicas hoc repugnare eius naturæ; similiter dicam, repugnare rei corporali, producere aut recipere in se aliquid spiritale.

Intelligere quid sit?

118. Accedit secundò, Quòd secundùm communiorem sententiam implicet me oculo corporeo videre sonum, aut rem merè spiritalem. Ergo implicat corpus producere aliquid spiritale. quia hoc videtur multò magis extra obiectum potentiæ actiuæ rei corporalis, quàm spiritus sit extra obiectum potentiæ visiuæ oculi, quæ ratione animæ est aliquo modo spiritalis; & difficilius est producere rem spiritalem, quàm circa illam agere.

Implicat sonum videri.

Tertiò, Implicat quamlibet rem eleuari ad quidlibet in se per modum subiecti recipiendum (quis enim credat angelum aut sonum dealbari posse?) Ergo implicat quidlibet ad quodlibet producendum eleuari. quia hoc illo difficilius est.

Quidlibet non potest in quolibet inhærere.

119 Ex his patet responsio ad argumenta in tertia sententia posita. Ad primum enim negandum est antecedens, vt patet ex dictis. Imò etiam eo concesso consequentia est nulla. quia facilius est aliud in se recipere, cùm ad hoc sufficiat se habere passiuè, quàm ipsum producere.

Ad secundum, nego sequelam, quia aliquæ res habent potentiam inchoatam siue remotam ad rem sibi supernaturalem producendam: non tamen quidlibet habet talem potentiam ad quodlibet producendum, vt patet ex dictis.

120 Non tertiò, Hanc disputationem non versari propriè circa diuinam potentiam, nec de magnitudine huius quidquam quæri, quam constat omni modo esse infinitam, nec vlla ratione limitatam: sed quæritur solùm de naturis creaturarum, Vtrùm habeant in se dictam potentiam obedientialem verè actiuam ad quiduis producendum? Vnde sequitur primò, siue hoc neges siue affirmes, propterea te nihil addere aut detrahere potentiæ diuinæ, sed potentiæ creaturarum. Sicut qui fatetur Deum videre absolutè omnia futura, planè nihil detrahit ipsius scientiæ, dicendo eum non vide re futurum vllum palatium ex puro auro constructum, eò quòd tale numquam futurum sit. Sicut etiam nihil eius scientiæ adderet, qui

Qui negat rei corporali posse eleuari vt physicè producant gratiam, nullo modo minuit diuinam potentiam.

qui affirmaret hoc futurum, & vt tale videri à Deo.

121 Non sufficit quòd non possit in eo ostendi contradictio, vt res aliqua dicatur posse eleuari vt aliquid producat.

Sequitur secundò, etsi non facilè sit negandum Deum posse aliquid per se facere, nisi aliquo modo clara appareat ex parte effectus contradictio; tamen inde non sequi, similiter esse dicendum eum posse facere per creaturas omne id, ex cuius parte non potest ostendi implicantia, ob quam non possit fieri ab hac aut illa creatura. Ratio diuersitatis est. Quia cùm potentia Dei sit omnino ex se illimitata, hoc ipso quòd res non inuoluit in se implicantiam, potest à Deo fieri. Creatura autem est limitatæ perfectionis, ideoque etsi ex parte effectus non sit defectus quin fieri hoc vel illo modo possit: tamē ex parte causę sępè est defectus, ita vt hoc vel illud nullo modo facere possit. Quare vt dicamus Deum posse per se aliquid facere, sufficit ostendere non implicare in se contradictionem, siuè nullam posse ostendi implicantiam. Vt autem dicatur aliquid posse fieri per creaturam, necessarium est ostendere eam habere in se aliquam potentiam saltem remotam ad hoc faciendum, quia hæc debet supponi esse, vt possit à Deo eleuari. His positis sit

122 Quidlibet non potest eleuari vt quodlibet producat.

I. CONCL. Probabilius est Deum non posse quamlibet rem ad quidlibet producendum, aut vllam rem corporalem vt physicè producat spiritalem, eleuare. Sequitur ex dictis. Et ratio à priore est. Quia nulla res corporalis habet potentiam saltem remotam ad producendam spiritalem, quæ per concursum Dei singularem, aut aliquam qualitatem infusam possit eleuari, vt cum hac tanquam causa partialis immediatè in effectum spiritalem physicè influat. Patet ex dictis.

123 II. CONCL. Etsi res corporales permanentes possent eleuari à Deo ad producendam physicè gratiam; negandum tamen esset id fieri posse in Sacramentis, ideóque dicendum est esse solùm causas morales gratiæ. Ita Rich. in 4. d. 1. ar. 5. q. 3. §. *Qui vult.* Bonau. d. 1. a. 1. q. 4. §. *Est etiam aliorum.* Marsil. q. 1 a. 3. in 3. parte articuli concl. 2. Vasqu. disput. 132. c. 3. 4. & 5. Eadem est sententia Scoti, omniumque Nominalium, licèt diuersimodè multique minus commodè se explicent: sed credo magis discrepare verbis quàm reipsa.

Richard. Bonau. Marsilius. Vasquez. Scotus. Nominales.

124 Causa moralis est vera causa.

Quod vt meliùs intelligatur, Nota secundùm vsitatissimum loquendi modum causam moralem verè ac propriè causare. Etsi enim aliquo sensu possit dici metaphoricè causare, quatenus causare idem est quod efficere, quod strictè sumptum dicitur solùm de efficientia physica: tamen secundùm communem vocis vsum causa moralis non dicitur metaphoricè, sed verè & propriè causa, ac causare.

Patet 1. in causa finali, quæ dicitur proprijssimè causa, etsi tantùm moraliter causet. Imò effectus sæpè tribuitur magis causæ morali quàm physicæ. Hinc Iudex sua sententia tanquam instrumēto morali magis dicitur occidisse reum quàm tortor suo gladio; & dux absens magis dicitur expugnasse vrbem, quàm milites qui eius auspicijs, iussu, & consilio pugnarunt. Sicut autē inter causas physicas accidit vt aliæ alijs efficaciùs agant; ita etiam inter morales efficaciores sunt, quæ imperio, & obligando agunt, quàm quæ tantùm precibus aut consilio agunt.

125

His positis Probatur conclusio I. Quia, excepta saltem Ven. Eucharistia, Sacramenta quando prodocunt gratiam, physicè loquendo non sunt. Atqui id quod physicè non est, non potest operari physicè. Nam operari supponit esse. Ergo Sacramenta non possunt producere physicè gratiam.

Minor probatur. Quia sex Sacramenta consistunt in aliqua actione, quæ est res successiua & fluxa, & secundùm quamcumque sui partem simul ferè ac est, esse desinit. Vnde in baptismo v. c. si lotio præcedat, tunc confertur gratia quando nihil ipsius Sacramenti existit, nisi sonus vltimæ syllabæ ipsius formæ: qui nullo modo potest dici esse ipsum Sacramentum: sicut vnguis non potest dici esse homo, sed vt summum est minima quædam eius particula.

Respondent aliqui, posse aliquid physicè agere, quando iam omnino esse desijt: sed hi cùm pugnēt cum communi illo principio, *Agere præsupponit esse*, non aliter refellendi sunt, quàm si dicerent chimeram posse generare chimeram actione physica. Quid enim ita à communi sensu alienum, quod non facilè concedent, qui illud affirmant?

126 Sacramenta non possunt dici physicè agere respectu soni vltimæ syllabæ.

Respondent alij, tunc solam illam vltimam syllabam verè producere gratiam; ratione tamen ipsius totum Sacramentum dici eam producere, sicut totus globus dicitur tangere planum, quod puncto tangit. Sed contrà, primò totus globus existit, dum tangit planum 2. quia physicè vnus est, & se toto concurrit ad hunc contactum, extremam suam partem applicando ipsi plano. Secùs omnia se habent in Sacramentis, primò quia dum gratia producitur, nihil Sacramenti existit, nisi summum aliquid indiuisibile. Vnde sicuti si globus annihilaretur excepto illo puncto priùs quàm hoc tangeret planum, non posset ille dici tangere planum: ita nec possunt Sacramēta producere gratiam. 2. Sacramenta non sunt quid physicè vnum, nec quidquam eorum quæ præcesserunt, physicè quidquam confert ad productionem gratiæ. quare quod ille vltimus sonus dicitur agere in virtute præcedentium partium; necessariò intelligendum est de virtute morali, cùm nulla sit inter hæc nisi moralis connexio: nec partes illæ possint aliter quàm moraliter hanc iuuare. Quare vt summum poterit dici hanc particulam agere physicè; totum autem Sacramentum moraliter. Confirmatur, quia si aliquis Magistratus, qui non posset aliquid decernere casu quo vel vnius ex toto numero consensus desideraretur, aliquid communi consensu decretum præciperet alicui ex suo numero vt mandaret executioni, v. c. vt adiret principem: etsi totus Magistratus simpliciter esset causa moralis huius actus: totus tamen non posset vlla ratione dici causa physica, sed vnus solus. Eadem autem esset causa Sacramenti, posita illa sententia.

127

Audiui aliquando aliquos respondentes, singulas partes Sacramenti dum sunt, singulasque syllabas formæ dum pronunciantur, aliquem effectum producere in suscipiēte, & per hunc postea physicè

physicè producere gratiam. Sed quis non videat hæc gratis planè fingi; cùm nemo possit dicere quis hic effectus sit; præsertim in destituto sensibus, qui nihil eorum, quæ circa ipsum aguntur, percipit.

Probatur 2. Quia Sacramenta magna ex parte consistunt in sua significatione, & significando, siue virtute significationis agunt: quia si nihil significarent, nihil agerent. Atqui significatio cùm sit tantùm ens morale, nec potest vllo modo agere physicè, nec constituere totum aliquod physicum, aut dare alicui vim agendi physicam. Ergo Sacramenta non possunt dici agere physicè.

128 Probatur 3. Quia nostra sententia est conformior longè Scripturis & sententiis Patrum & Conciliorum. 1. Quia dicunt non modò Sacramēta, sed particulatim etiam eorum formā, aut materiam, v.c. aquam conferre gratiam, mundare ac lauare animam. quæ si significent actionem physicam, tunc falsò dicetur baptismus, eiúsve forma, aut aqua regenerare, lauare cor, &c. quia communiter sola vltima syllaba formæ hoc faciet. quia tota lotio essentialis baptismo hanc communiter præcedit.

2. Quia dicunt Sacramenta habere vim ex meritis & passione Christi, & ideo causare gratiam quia hæc continent. Hinc ad Rom. 6. v. 3. dicimur omnes in morte Christi baptizati. Hinc Sacramenta dicuntur plena meritis & sanguine Christi. Atqui merita Christi non causant gratiā nisi moraliter. Ergo tantùm dant Sacramentis virtutē moralem causandi. Vnde Trid. sess. 6. c. 7. facit solum Deum causam efficientem nostrę iustificationis, meritoriam Christum, instrumentalem baptismum, qui est propriè instrumentum Christi, qui illum instituit. Ergo voluit Concilium hunc moralem habere modum causandi, qualem tribuit ipsi Christo.

Rom. 6.

Trident.

129 3. Quia Patres dicunt Sacramenta continere diuinam virtutem, & gratiam Christi, & ideo habere vim regenerandi. Ita D. Ambr. l. 1. de Sacramentis c. 5. & l. 4. c. 4. Bernardus de consideratione lib. 5. & alij. quam virtutem sane non physicè (quia qua ratione hoc fieri possit nequit intelligi) sed moraliter continent, quatenus hæc illis necessariò semper assistit, ad productionem gratiæ.

Qua ratione Sacramenta diuinam virtutem ac gratiam cōtinent.

D. Ambr. *D. Bern.*

Dicunt etiam non naturam aquæ, sed diuinam virtutem siue Deum nos lauare & regenerare. Hinc D. Aug. epist. 23. ad Bonifacium: *Aqua*, inquit, *exhibens extrinsecus Sacramētum gratiæ, & Spiritus sanctus operans intrinsecus beneficium gratiæ, soluens vinculum culpæ, reconcilians bonum naturæ, regenerans hominem Christo.* Et l. 15. de Trinit. c. 26. ait: *Neque enim aliquis discipulorum eius* (scilicet Christi) *dedit Spiritum sanctum: orabant vt veniret in eos quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant.* Et D. Hieronimus in c. 4. Isaiæ citans illud Matth. 3. *Ego vos baptizo in aqua, qui autem post me venit, ille vos baptizabit in Spiritu sācto & igne.* ait: *Ex hoc discimus quòd homo tantùm aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum.* Similia habet D. Basilius libr. de Spiritu sancto c. 15. & alij passim. Negant itaque Patres, aquam aut homines nos regenerare, aut dare Spiritum sanctum, scilicet physica aliqua actione; cùm contra aduersarij nostri dicant aquam hæc omnia facere simul cum virtute diuina.

D. Aug.

D. Hier. *Matth. 3.*

D. Basilius.

130 Quod autem aliqui respondent hos Patres tantùm negare Sacramenta producere gratiam tanquam causas principales, est torquere eorum verba: cùm simpliciter negent ea producere gratiam: sicut contorta, imò falsa esset oratio, qua negarem asciam diuidere lignum, etsi non sit causa principalis. Quare aduersarij difficillimè talia loca Patrum explicant, aut sua dicta cum eorum dictis conciliant: cum nostra autem sententia hæc omnia mirè concordant.

1. Quia omnes Scripturæ & Patres, qui dicunt Sacramenta mundare, regenerare, &c. propriè & vsitatissimo modo loquendi intelligi possunt de actione morali, sicut propriè dicitur quis ædificare domum, qui per opifices id facit; & Iudex suspendere reum. Sic Tobiæ 1. eleemosyna dicitur liberare à morte & purgare peccata; quis tamen dicat physicè producere gratiam? Sic merita Christi vbique dicuntur nos iustificare, mundare, &c. scilicet meritoriè, vt Trident. sess. 6. c. 7. Quod confirmatur, quia merita Christi verissimè dicuntur mundasse & sanctificasse patres antiquos non minùs quàm nos: sed cùm tunc nondum essent, non poterant eos iustificare physicè, sed tantùm moraliter, gratiam in iis producendo. Ergo similiter etiam nos iustificant, ac mundant.

Tob. 1.

Trident.

131 2 Optimè explicamus quomodo Sacramenta moraliter contineant merita Christi; quia scilicet ex voluntate Christi & Dei acceptatione ita Sacramentis annexa sunt, vt quibus hæc applicantur, eisdem approprietur aliqua portio meritorum Christi, qua ius ad gratiam acquitur, ac si per se essent eam meriti. Vnde Sacramenta non tam debent comparari chirographo, quàm bursæ plenæ pecunia, quæ datur alicui, vt se redimat, aut sibi necessaria comparet. quia Sacramenta moraliter continent pretium nostræ redēptionis & iustitiæ. Sunt etiam hac in re similia decreto summi Concilij alicuius regni, quod ipse Rex ex pacto obligatur exequi. Sicut enim tale decretum efficaciter mouet Regem vt aliquid faciat, habetque vim applicandi eius voluntatem & potentiam ad aliquem effectum: sic Sacramenta ratione meritorum Christi ex pacto cum Patre inito, habent vim applicandi virtutem diuinam ad producendum effectum ad quem sunt instituta.

Quomodo Sacramenta contineant merita Christi.

3 Propriè sic continent diuinam virtutem sibi ex voluntate Christi & Dei annexam, & ex debito ratione meritorum Christi assistentem ad regenerationem & gratiam; simili modo ac Rex habet in sua potestate omnem virtutem suorum militum: & consequenter potestatem euertendi ciuitates.

132 4. Hinc facilè explicatur, quomodo Patres verissimè aliquando negent lotionem, & sonum verborum producere gratiam, scilicet physica actione, & vt per se consideratur: & rursum dicāt ea hanc causare, sc. moraliter, & vt continent virtutem diuinam, & quasi quid integrū cum ea cōponunt. Huiusmodi enim causas secundū vsitatū loquēdi modū pro diuersa occasione quandoq; abso

Quomodo Patres aliquando negent, & alias affirment lotionem producere gratiam.

absolutè negamus produxisse aliquem effectum, quē aliàs iis absolute tribuimus & vtrūq; verè ac propriè dicimus. v.c. si laudem summum artificium alicuius domus, quam Princeps iussit exstrui; optimè dicam Principem eam non ædificasse sed artificem. huic enim, non autem Principi tribuendum est, quòd artificiosè sit extructa. Contrà si laudem eiusdem magnificentiam ac pretiosam materiam, dicò Principem eam ædificasse totumque effectum ei tribuo. Simili igitur ratione Patres quando explicant quæ sit vis physicè producens gratiam, dicunt solum Deum id facere: quando verò rursum explicant quid possint Sacramenta ratione meritorum & institutionis Christi, absolutè dicunt ea producere gratiam.

133 *Sacramenta non essenuda signa gratiæ.* Ex his patet 1. Sacramenta multum excedere nuda signa: quia continent in se moraliter virtutem agendi: sicut etiam merita Christi, quæ in Sacramentis continentur, multum excedunt rationem ac virtutem nudi signi.

2. Excedere plumbetum, quo ostenso quis panem accipit: quia plumbetum, non continet pretium panis, sicut Sacramenta pretium gratiæ.

Quomodo differant a signis magicis. 3. Excedere etiam multum signa magica: quia hæc nituntur pacto inualido, quod vtcrque tenetur rescindere; & fallibili, cùm dæmon possit fallere & multis modis à Deo impediri, & sæpè fallat ac impediatur. Illa nituntur pacto validissimo & infallibili. Vnde magica signa habent quasi precariò tantùm sibi assistentem virtutem dæmonis, cùm hic non teneatur stare pacto, sed potiùs id rescindere: Sacramentis verò virtus diuina ratione meritorum Christi est debita. Quòd autem aliqua sit similitudo, nihil mirum, cum dæmon vbique virtutem diuinam in malum æmuletur.

134 *Cur vis Sacramentorũ sit miranda.* 4. Patet meritò mirari Patres vim Sacramentorum. Miranda enim valdè est diuina prouidentia & bonitas, quæ Christi merita tam infallibili lege rebus infirmis annexuit ad res tam mirabiles producendas.

Patet 5. Quomodo sacerdos verè absoluat à peccatis. 1. quia absolutio consistit propriè in remissione peccatorum, quæ etsi semper habeat coniunctam gratiæ infusionem, tamen est quid ab ea distinctum, & sine ea geri posset, si Deus vellet; sicut & infusio gratiæ, sine remissione peccati. Sacerdos autem auctoritate sibi delegata remittit peccata. 2. quia applicando Sacramentorum, applicat simul vim diuinam qua gratia producitur.

135 Ex dictis facile est soluere argumentum contrarium initio allatum. 1. enim negandum est antecedens, scilicet Sacramenta posse ita assumi, vt patet ex dictis. 2. neganda etiam est consequentia. quia hoc non spectat ad dignitatem Sacramentorum, cùm sæpè maior sit dignitas causæ moralis quàm physicæ: nec ita ostenditur maior Dei potentia: quia nos non possumus videre hanc physicam influentiam, & consequenter non possumus per eam cernere Dei potentiam. Nec illa sententia est magis conformis sententiis Patrum, sed nostra. Ex quibus patet solutio ad probationem consequentiæ. Solum vnum restat, quòd videantur eodem modo Sacramenta veteris legis, saltem circumcisio, produxisse gratiam: atque ita nihil præ illis, nostris Sacramentis tribueretur. sed de hoc agemus ar. 6.

136 *D. Thom.* Obiicies demum, D. Thomas hîc in corpore ponit in Sacramentis aliquam virtutem operatiuam gratiæ, per modum instrumenti. Ergo vult ea physicè producere gratiam.

Sententia D. Thomæ de efficientia Sacramentorum. Resp. D. Thomam nullibi dicere Sacramenta gratiam immediatè & physicè producere etiam vt instrumenta, sed q. 64. art. 1. apertè docet solam causam principalem, scilicet Deum immediatè producere interiorem effectum Sacramenti. Probatque 1. Quæ ratio secundum principi immediatè vbi non est: solus autem Deus est intimiùs in ipsa anima. Quia nihil potest operari impia D. Thomæ (qui absolutè negat quidquam posse agere in distans) tam probat de causa instrumentali quàm de principali; eadem enim vtriusque est ratio. Imò instrumentum immediatè attingens effectum, magis necessariò debet ei esse coniunctum, quàm causa principalis: vt patet in serratore, & omnibus artificibus. Quare D. Thomas apertè sibi contradiceret, si doceret Sacramenta immediatæ ac physicè etiam vt instrumenta producere gratiam. 2. probat, quia gratia quæ est interior effectus, est a solo Deo: apertè insinuans, omnem physicam actionem Sacramentorum versari solùm circa corpus. Videtur enim D. Thomas in duobus constituere vim instrumentalem Sacramenti. 1. Quòd ex institutione, siue motione Dei, vt ait, vel aliquid physicè operetur exteriùs circa subiectum sanctificandum, v.c. lauando, aut vngendo corpus, immutando palatum per modum aliorum ciborum, &c. vel quòd sint ipsa operatio circa tale obiectum facta; vt est pronuntiatio formæ. Et hanc actionem vocat hîc exteriorem. Sic 2. 2. quæst. 178. artic. 1. ponit vim instrumentalem miracula faciendi in hoc quòd Sancti à Deo moti orationem circa obiectum immutandum fundant, aut signent illud cruce, vel simile aliquid agant; quo posito diuina virtus miraculum operetur. quia vt illæ preces aut signa talem vim habeant, ex instinctu & motione, vel institutione diuina fieri debent.

137

138 Hinc quæst. 62. articul. 4. ad 1. Sacramentum quoad vim & modum producendi effectum comparat voci, quæ dum sonat in aëre, immutat intellectum audientis, vt aliquid intelligat, non vi aut operatione physica, sed vt instrumentum humanum ex institutione significans. Vbi clarè significat Sacramentum non physicè, sed tantùm moraliter influere in productionem gratiæ.

Quòd autem aliqui respondent vocem physicè mouere intellectum ad intelligendum, est contra communem sensum. Constat enim eam non mouere nisi mediante significatione, quæ est aliquid morale, non physicum. Nec refert quòd D. Thomas in quibusdam opusculis videatur Sacramentis, aliisque miraculorum instrumentis tribuere aliquam vim & operationem physicam: quia loquitur de supradicta operatione præuia, quam suprà artic. 1. ad 3. dicit esse propriam Sacramentorum, eaque hanc exercere circa corpus; qua posita diuina virtus operatur *D. Thom.*

tatut effectum interiorem. Imò quidam Thomiſtæ qui expreſsè docent Sacramenta eſſe inſtrumenta phyſica gratiæ, dum ſe explicant, videntur non agnoſcere aliam operationem phyſicam, quàm ſupradictam, ita vt verbis magis à nobis diſſentiant, quàm re.

ARTICVLVS V

Vtrùm Sacramenta nouæ legis habeant virtutem ex paßione Chriſti?

139 ARticulo 5. docet Sacramenta habere vim operandi gratiam ex meritis Chriſti, & præcipuè ex paſſione: quia per hanc ſecundùm pactum cum Patre initum præcipuè nos redemit, iuxta illud Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum.* *Iſa. 53.*

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Sacramenta veteris legis gratiam cauſarint?

140 *Sacramenta vetera non conferebant gratiam ex opere operato.*

ARticulo 6. docet Sacramenta veteris legis non contuliſſe ſuſcipienti gratiam ex vi ſua, ſiue ex opere operato, ſed tantùm ex opere operantis, quantam ſcilicet merebatur ſuſcipientis deuotio, vt fit in exercitio aliorum piorum operum. quare non faciebant ex attrito contritum. Ita definitum eſt in Florentin. in decreto de Armenis: vbi dicuntur noſtra Sacramenta differre ab antiquis, quòd cauſent gratiam, quam illa non cauſabant, ſed tantùm per paſſionem Chriſti dandam ſignificabant. Et patet *ad Galat.* 4. vbi vetera Sacramenta dicuntur infirma, & egena elementa *Ad Hebr.* 9. dicũtur iuſtitiæ carnis, quæ ſecundùm conſcientiam mundare non poſſunt. Et c. 7. dicitur reprobatio veteris mandati facta propter eius infirmitatem & inutilitatem; quia nihil ad perfectum adduxit lex. Quæ omnia dici non poſſent, ſi vetera Sacramenta cõtuliſſent gratiam ex opere operato. Nam tunc fortia, efficacia, & vtiliſſima fuiſſent. Et quidem hæc eſt communis opinio Catholicorum de reliquis omnibus Sacramentis legis veteris: ſola difficultas eſt de circumciſione, quam communiter Doctores fatentur deleuiſſe peccatum originale. *Florentin.* *Galat. 4.* *Hebr. 9.*

141 *Quam vim habuerit circumciſio in adultis?*

CONCLVS. PRIMA, In circumciſione adultis non conferebatur maior gratia, quàm ſua fide & deuotione, qua eam ſuſcipiebant, merebantur: atque ita peccatores tantùm attriti per eam non iuſtificabantur. Ita *Suarez d. 10. ſect. 1. concluſ. 5.* Et fuſiſſimè ex Patribus probat *Card. Bellarm. l. 2. de Sacramentis c. 14. 15. & 16.* Colligitur apertè ex multis Scripturæ locis, maximè *ad Galat. 6. 1. ad Corinth. 7. ad Coloſſenſes 2.* vbi dicit Apoſtolus circumciſionem nihil eſſe, nihil valere, &c. Item ex *c. 4. ad Rom.* vbi expreſsè docet Apoſtolus, Abraham non fuiſſe iuſtificatum ex circumciſione, ſed ex fide, ſcilicet viua; ac ſi diceret per circumciſionem non accepiſſe gratiam maiorem, quàm merebatur eius fides. Vnde ſubiungit eum circumciſionem accepiſſe in ſignaculum iuſtitiæ acceptæ per fidem, quaſi dicat, non in augmentum iuſtitiæ. *Suarez.* *Bellarm.* *Galat 6.* *1. Cor. 7.* *Coloſſ. 2.* *Rom. 4*

Probatur ratione, primò, quia circumciſio nõ erat inſtituta ad delendum peccatum, aut conferendam gratiam: ſed in ſignum quo Iudæi diſtinguerentur à cæteris gentibus, & quo fidem ſuam in Deum teſtarentur: vt docent plurimi Patres, quos *Bellar.* citat *l. 2. de Sacram. c. 15.* & colligitur ex Apoſtolo proximè citato: Et clariùs *Geneſis* 17. vbi inſtituitur circumciſio, totáque eius cauſa redditur: *vt ſit in ſignum fœderis,* inquit Deus, *inter me & vos.* Et hinc toto tempore quo Iudæi erant in deſerto, dum non poterant cum reliquis gentibus miſceri, non fuerunt circumciſi, donec tranſirent Iordanem. *Bellarm.* *Geneſ. 17.*

142 Probatur ſecundò, quia tota cauſa cur in circumciſione & Sacramento legis naturæ fateamur infantibus collatam gratiam, eſt, ne paruuli alioquin fuiſſent ſine vllo remedio ſalutis: vt patet ex *Innocentio ſuprà c. Maiores.* Arqui hæc cauſa ceſſat in adultis. Ergo non conferebat his gratiam ſupra eorum meritum. Vnde Patres qui volunt hanc aliquid voluiſſe ad delendum peccatum, hoc reſtringunt ad peccatum originale, & loquuntur ferè de paruulis. *Innocent.*

Tertiò, quia ſi circumciſio conferebat gratiam adultis ſupra meritum, non videtur fuiſſe minùs efficax gratiæ, quàm Sacramenta nouæ legis, quod eſt contra Apoſtolum & Florentin. ſuprà. Nec ſatisfacit, quòd aliqui dicunt inter hæc differentiam eſſe, quòd noſtra Sacramenta phyſicè conferant gratiam; vetera verò tantùm moraliter eam cauſarint, quia præterquam quòd illud minùs probabile ſit, nihil facit ad rem. Nec enim minùs vtile eſt Sacramentum, quod moraliter cauſat gratiam, quàm quod phyſicè eam cauſat, ſi æqualem cauſet. *Florentin.*

Quartò, quia nullibi aut alijs veteribus Sacramẽtis, aut circumciſioni promiſſa eſt gratia. Hoc enim proprium eſt nouis Sacramentis. Vnde *Apoſtolus ad Hebr.* 8. cùm vetera Sacramenta vocaſſet vmbras cæleſtium, ſubiungit nouum teſtamentum melioribus repromiſſionibus ſancitum eſſe: ſcilicet ob promiſſionem gratiæ, quia illa carebant. *Hebr. 8.*

143 Gratis autem excipitur circumciſio. primò, quia Apoſtolus quoad infirmitatem & inutilita-

tem vbiq; eam æquiparat ceteris. Secundò, quia nullibi de hac particularis promiſſio gratiæ extat. Quòd enim adfertur illud Geneſis 17. *Maſculus, cuius præputij caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo:* ex quo D. Auguſtinus à cõtrario ſenſu probat circumciſionem liberaſſe à morte, & contuliſſe gratiam; nihil cõuincit. quia agitur ibi de morte non ſpirituali propriè ſed tẽporali, qua puniendus erat, qui adultus nolebat circumcidi, aut filium ſuum non circumcidebat. Auguſtini autem explicatio tantùm eſt moralis. Vnde tanti facienda quanti eius auctoritas, qui ibi de paruulis tantùm agit, totumque eius argumentum nititur aliquibus verbis 70. interpretum qui ita habent, *Maſculus qui nõ circumciderur carne præputij ſui octauo die, diſperiet anima eius, &c.* Vnde colligit hunc perituram ob peccatum originale: quia aliud habere tunc non poteſt. Vnde vlterius colligit non moriturum ſi circumcidatur, & conſequenter delendum peccatum originale. Sed nec hebræus nec vulgatus textus ea verba habet, nec Auguſtini explicatio conuenit contextui.

Geneſ. 7.

D. Aug.

144 CONCL. II. Infantibus poſteris Abrahæ in circumciſione remittebatur peccatum originale, & infundebatur conſequenter gratia. Ita *Innocent. 3. c. Maiores de baptiſm.* & *D. Aug. l. 2. de nuptijs, cap. 11.* quem vniuerſi ferè ſequuntur Theologi. Vnde etſi nec Innocentius id eo loco definiat, nec locus Scripturæ, quem Auguſtinus pro ſe adfert, nec vllus alius id conuincat; tamẽ tantorum virorum id conuincit auctoritas.

In circũciſione paruulis conferebatur gratia. Innocent. 3. D. Auguſt.

145 CONCL. III. Circumciſio non conferebat paruulis gratiam ex opere operato. Ita *D. Tho. hic, & infrà q. 70. a. 4.*

Non tamen propriè ex opere operato. D. Thom.

Probatur primò, quia quod ex opere operato confert gratiam, confert eam omni non ponenti obicem, idque præter eius meritum. Sed talis non fuit circumciſio: vt patet ex concl. 1. Ergo, &c.

Probatur ſecundò, quia conferre gratiam ex opere operato, eſt conferre gratiam ex vi inſtitutionis ſuæ. At qui circumciſio non conferebat ita gratiam: vt D. *Thom.* docet *hic ad primum*, & patet ex dictis. Ergo, &c.

D. Thom.

146 Ex his patet primò, circumciſionem propriè non cauſaſſe gratiam, ſed ſe habuiſſe tanquam quandam cõditionem, qua poſita Deus gratiam paruulis conferebat extraordinaria quaſi liberalitate ob extremam paruulorum indigentiam, qui proprijs actibus ſaluari non poterant: idque propter Chriſti merita; vt qui omnium ſaluator erat cõſtitutus, quantum in ſe erat, omnium hominum generi ſufficientia ſalutis remedia prouideret: & ne qui per externam fidei in Chriſtum proteſtationem fiebant membra corporis Chriſti myſtici, mortua membra cogerentur permanere, cùm ſuis actibus viuificare ſe non poſſent. Hoc eſt quod dicit D. Thomas, collatam paruulis gratiam virtute fidei, ſcilicet habitualis ipſius Eccleſiæ, qua Chriſti viuum corpus erat, quam decebat habere talia membra, quæ poſſent ſaltem eſſe viua.

D. Thom.

147 Patet ſecundò, differentiam inter noſtra & vetera Sacramenta, à Florentino aſſignatam, etiam in circumciſionem conuenire. Patet item quàm verè Apoſtolus locis ſuprà citatis dixerit, omnia vetera Sacramenta, ipſamque circumciſionem fuiſſe inutilia, & nihil valuiſſe; quẽ plurimi Patres, quos citat *Bellarm. l. 2. de Sacram. c. 15.* ſecuti abſolutè negarunt vlla Sacramenta vetera contuliſſe gratiam. Hæc enim intelligenda ſunt quantùm erat ex vi ſua. Si quando autem conferebant, hoc in adultis fiebat ex opere operantis: aut in paruulis ex ſingulari priuilegio nõ Sacramenti, ſed paruulorum. Et ita intelligendus Auguſtinus & alij qui dicunt circumciſionem contuliſſe gratiam.

Florentin.

Bellarm.

Quæ autem diximus de Sacramentis veteris legis, ſimiliter intelligenda ſunt de Sacramentis legis naturæ: præcipuè de eo quo paruulis peccatum originale remittebatur, cuius eadem fuit ratio in circumciſione.

QVÆSTIO LXIII.

DE CHARACTERE

ARTICVLVS I.

Vtrùm Sacramentum imprimat aliquem characterem in anima?

1 ARTICVLO primo docet quædam Sacramenta imprimere characterem in anima.

Nota, hæreticos noſtri temporis omnes pertinaciſſimè negare aliqua Sacramenta imprimere characterem. Primò quia nec ex Scripturis, vt aiũt, nec ex Patribus id probari poteſt. Secundò, quia nec inter omnes catholicos id planè cõſtat. quod probant ex *Gabriele Biel in 4. d. 6. q. 2. a. 3.* cui adiungi poſſet *Scotus ibidem q. 9. §. Ad quæſtionem poteſt dici.* Tertiò, quia aiunt Innocentium 3. primum inuentorem characteris fuiſſe.

Hæretici noſtri temporis.

Gabriel. Scotus.

Innocent. 3.

2 Sed dicendum eſt, fide credendũ eſſe tria Sacramenta

cramenta imprimere characterem. Ita definit *Concilium Florentinum in decreto de Armenis*, & *Tridentinum sess. 7. can. 6. de Sacramentis in genere*, vbi ait: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, baptismo scilicet, confirmatione, & ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, vnde ea iterari non possunt anathema sit.*

Florentin. Tridont.

3 Probatur primum ex Scripturis. 2. *ad Corinth* 1. dicitur: *Qui vnxit nos Deus, & qui signauit nos, & dedit pignus spiritus in cordib⁹ nostris.* Vbi Apostolus loquitur de baptismo, & tres eius effectus assignat. Primò, quòd Deus per eum vngat nos scilicet infundendo gratiam. Secundò, quòd signet nos, Græcè σφραγισάμενος, sigillans, siue sigillo impresso obsignans nos. Tertiò, quòd det pignus spiritus in cordibus nostris, scilicet puræ rectæque conscientiæ testimonium, quod quasi quoddam pignus habemus quòd simus filij Dei. Vt autem secundus effectus distinguatur à ceteris, non potest commodè quidquam per eum intelligi, nisi character. Quod enim hæretici dicunt per illud signum nihil aliud intelligi, quàm ipsum Sacramentum, quo Dei promissiones obsignantur, nullo modo satisfacit. Primò, quia non dicit Apostolus promissiones Dei obsignari, sed nos obsignari. Secundò, quia Apostolus non explicat, quid sit Sacramentum, sed qui sint eius effectus. Tertiò, quia signum debet esse res permanens, qua vnum ab alio cognoscitur: Sacramentum autem secundùm se statim transit. Cõfirmatur. Quia cùm verba Scripturæ, quantum fieri potest, in proprio & maximè obuio sensu sint accipienda, & dicta verba proprijssimè significent per baptismum imprimi sigillum, dicendum est hoc per ea significari, cùm in eo nullum sit incommodum.

2. Cor. 1.

Nec obstat quòd quidam Patres hæc omnia accommodent gratiæ iustificanti, quia loquuntur in sensu allegorico. Nam aliàs longè germanior & planior est Apostoli sensus, si tres distinctos baptismi effectus hic significari intelligamus.

4 Secundò probatur ex Patribus. *Cyrill. Hierosolymitanus in præfatione in Catecheses*, vocat baptismum signaculum sanctum indelebile, quòd non potest intelligi nisi ratione characteris, quem imprimit: quia gratia deleri potest. *D. Basilius homilia 13.* quæ est exhortatio ad baptismum, comparat hunc characterem tesseræ ac signo militari, quo diuersorum ducum milites inter se cognoscuntur. Item D. *Augustinus lib. 6. de baptism. contra Donatistas cap. 1. sub initium*, docens etiam apud hæreticos aliquos verè baptizari, Ecclesiamque vt tales ad se venientes recipere ait: *Etiam ouem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem à fallacibus deprædatoribus suis foris acceperat, venientem ad Christianæ veritatis salutem ab errore corrigi, à captiuitate liberari, à vulnere sanari, characterem tamen Dominicum in ea agnosci potius quàm improbari.* Item *epistola 23. in medio* ait: *Nam si Christiani baptismi Sacramentum quod vnum atque idipsum est, etiam apud hæreticos valet, & sufficit ad cõsecrationem, quamuis ad vitæ æternæ participationem nõ sufficiat, quæ consecratio reum quidem facit hæreticum, extra Domini gregem dominicum habentem characterem.* Item *libro 2. contra epistolas Parmeniani capite 13.* ait: *Non minùs hærent Sacramenta Christiana, quàm nota corporalis, cũ videamus nec Apostatas carere illis, quæ propterea illis resipiscentibus nõ restituuntur, quia amitti non potuerunt.* Quæ Sacramentis non possunt aliter conuenire, nisi ratione characteris: nam omnia alia quæ in ijs sunt, amitti possunt: vt patet in Eucharistia, & matrimonio. quæ quia characterem non imprimunt, iterari possunt. Similia habet pluribus locis D. August. atq; etiam alij Patres.

Cyrill. Hierosolym.

D. Basil

D. Aug.

5 Ex quibus patet, falsum esse primum atque tertium argumentum hæreticorum suprà allatum. Secundum etiam falsum est. Nam etsi non ita constet inter scholasticos, quid sit character, nullus tamen vnquam negauit eum imprimi. Solùm Scotus & Gabriel supracitati dixerunt, hoc non posse ex Scripturis aut principijs fidei probari. Probat tamen id Scotus testimonijs Patrum, & Gabriel dicit fore præsumptuosum hoc negare. Et quanquam dicti auctores possint in hac re aliquo modo excusari, quia tũc ea res non erat tam clarè definita, sicut iam est: tamen negari non potest eos inconsideratè locutos. Nam perpetuus Ecclesiæ consensus, cuius nullum post Apostolos potest ostendi initium, sufficiebat, vt res illa certò probari posset.

Scotus. Gabriel.

ARTICVLVS II.

Vtrùm character sit spiritualis potestas?

ARticulo 1. docet characterẽ habere se per modum potentiæ instrumentalis, & sic reductiuè pertinere ad secundam speciem qualitatis.

DVBIVM

Quid sit character?

6 DVrandus in 4. d. 4. quæstione 1. putat tantùm esse relationem rationis, siue denominationem extrinsecam, qua aliquis ratione Sacramenti suscepti dicitur ad certum munus, vel statum deputatus. Ratio eius est, quia omnia quæ Ecclesia tribuit characteri, hoc modo explicari possunt. Ergo frustra dicitur aliquid aliud esse. Sed hoc iam dici nequit. Quia *Triden. sess. 7. can. 9.* dicit anathema ijs qui negant tria Sacramenta characterem, hoc est signum quoddam spirituale in anima imprimere. Ens autem rationis non potest in anima imprimi. Vnde patet saltem iam non posse omnia defendi quæ Ecclesia tribuit characteri, si vera sit sententia Durandi. Respondent aliqui, sicut doctoratus verè dicitur alicui conferri, cùm sit tantum quid morale, similiter posse dici characterem imprimi. Sed magna est

Durand.

Trident.

Ens rationis nequit animæ imprimi, aut esse signum.

7

diuersitas. Quia *conferre*, omnino est indifferens ad significandum effectum moralem, aut physicum: *imprimere* autem significat actionem habẽtem terminum physicum. hic ineptè quis dixerit conferentem alicui doctoratum imprimere eius animæ aliquam potestatem, aut signum quo ab alijs discernatur. Confir. primò, Quia denominatio extrinseca non potest esse signum quo vnus ab alio discernatur, cùm reuera nihil in no-

5 bis ponat, nec in se sit cognoscibilis, sed tantùm per id ad quod dicit respectum. Signum autem debet in se esse cognoscibile, cùm per illud cognoscamus aliud. Quare etsi secundùm eam sententiam Sacramenta possent dici signa, non tamen imprimere signum. Confir. 2. Quia hæretici non negant eiusmodi denominationem extrinsecam, & tamen damnantur à Concilio.

8 Dicunt aliqui eos damnari, quia negant hoc signum esse indelebile. Sed nec hoc verum est: quia exceptis Anabaptistis, saltem alij non negant manere perpetuò in baptizato talem denominationem, seu deputationem. quia non rebaptizant: & tamen damnatur ab Ecclesia non solùm quia negant characterem esse indelebilem, sed quia absolutè negant eum imprimi.

Tertiò, Quia hac ratione Extrema vnctio, qua æger deputatur ad extremam luctam cum diabolo subeundam: & Matrimonium, quo contrahentes deputantur ad certum statum inter Chri-

60 sti fideles suscipiendum, vt in eo ritè se gerant; deberent dici imprimere characterem, vel saltem signum aliquod spirituale; etsi non indelebile. quia in iis reperitur talis deputatio, nec de ratione signi aut characteris in genere sumptum est, vt sit indelebilis. quia *Apoc.* 13. multi dicuntur suscipere characterem bestiæ, qui tamen est delebilis. *Apoc.* 13.

9 Quartò, Quia simili ratione possem negare hominem iustificari per realem gratiæ infusionem; & dicere *Trident. sess.* 6. *cap.* 7. per iustitiam quam dicit nobis inhærentem infundi, intelligere similem denominationem aut deputationem. aut fauorem Dei, quo peccata verè delcantur: & solùm damnare hæreticos, qui dicunt peccata in iustis remanere, & nos esse iustos per iustitiam Dei. quæ tamen absurdissima sunt. *Trident.*

0 Alij putant esse relationem realem; sed hoc non potest dici. quia relatio non potest animo imprimi, nec ad eam datur per se actio, nec potest esse sine fundamento ex quo resultet. Nullum autem potest hic fingi talis relationis permanens fundamentum. Adde multò verius esse, relationes creatas nihil reale superaddere suo fundamento.

Character non est nuda relatio.

Dices. Character est signum, atqui signum est relatio; Ergo character est relatio. Respond. Signum non esse propriè relationem, sed eam connotare. Nam suspensa hedera est signum vini venalis, & verba sunt præcisè inuenta, vt sint signa conceptuum: & tamen nemo dicat hæc esse relationes, licèt prout sunt signa connotent relationem. Nec signũ significat formaliter relationem, sed rem aliquam secundùm se notam, quæ in cognitionem alterius inducit; quod respectu nostri relationes facere non possunt. quia eas secundùm se non possumus cognoscere, sed tantùm ratione fundamenti.

11 Alij putant esse potentiam quandam instrumentalem, qua quis physicè redditur potens ad Sacramenta aut suscipienda, aut conferenda. Sed nec hoc dici potest, cùm nulla talis detur potentia creata, vt patet ex dictis q. præced. art. 4.

12 Respond. igitur cum *Vasquez disp.* 134. *cap.* 3. *nu.* 70. Characterem esse quandam qualitatem spiritualem primæ speciei, eamque secundùm esse physicum solummodo bene disponere animam in ordine ad se, sicut pulchritudo ipsum corpus benè disponit: moraliter verò disponere nos aut ad suscipienda Sacramẽta, vt facit character baptismi: aut ad ea conficienda, vt facit character Ordinis: aut ad fidem propugnandã, vt facit character Confirmationis. Sunt itaque characteres signa quædam, v.c. is qui in baptismo datur, domesticorum Dei: qui in Confirmatione datur, militum Dei: qui in Ordine datur, dispensatorum mysteriorum Dei. Sunt etiam morales quędam potentiæ, quæ nos per se immediatè reddunt idoneos, vt Sacramenta aliqua vel suscipiamus (nam sine charactere baptismi nullum aliud Sacramentum validè suscipimus; & sine charactere Confirmationis saltè minùs ordinatè quædam suscipimus) vel etiam conferamus. quia sine charactere sacerdotali nemo Sacramentum Pœnitentiæ; aut Extremæ vnctionis validè administrat. Quare hic est quasi potentia actiua, quia confert vim agendi. quamuis sit etiam potentia passiua; quia reddit sacerdotem idoneum ad suscipiendum Episcopatum, qui est etiam verum Sacramentum. Et similiter character baptismi respectu matrimonij est etiam potentia actiua. quia huius administri sunt ipsi contrahentes, qui inualidè id agerent sine charactere. Omnes etiam sunt alia ratione potentiæ actiuæ, quatenus coniuncti cum gratia sacramentali conferunt ius ad auxilia necessaria ad munus, ad quod ijs insigniti destinantur, ritè obeundum. Et hoc modo intelligendus D. Thomas, dum docet eos reductiuè contineri sub genere potentiæ. Vnde art. 3. in corpore totam vim huius potentialitatis ponit in deputatione diuina, qua per characterem quisquam ad certum munus deputatur. Et clariùs a. 4. ad primum, vbi dicit characterem esse actiuum ratione auxiliorum gratiæ, quàm Deus largitur eo insignitis.

Vasquez. Character est quædam qualitas primæ speciei.

& moralis quædam potentia.

D. Thom.

A R T I C V L V S III.

Vtrùm character sacramentalis sit character Christi?

13 ART. 3. docet characterem sacramentalẽ esse participationẽ sacerdotij Christi. quia per eum adscribimur aut in familiam, aut milites Christi, aut in ministros mysteriorũ Christi, sicut

per

per signum militare quis in talis aut talis Ducis militem adscribitur. Quæ D. Thomas fusiùs in textu explicat.

D.Thomas.

Nota pro responsione ad secundum Theologos eom *Magistro in 4. d. 4.* in Sacramentis tria distinguere: scilicet id quod est Sacramentum tantùm: id quod est tantùm res Sacramenti: & quod est Sacramentum & res simul. Et primò externam materiam & formam Sacramenti vocant Sacramentum tantùm: quia significant aliquid, & à nullo significantur. Secundò, gratiam vocant rem tantùm: quia significatur, & nihil significat. Tertiò, characterem vocant rem & Sacramentum simul: quia significatur ab externo Sacramento, & significat gratiam.

Magister.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm character sit in potentiis animæ, sicut in subiecto?

14 Artic. 4. docet characterem esse in potentiis animæ: quia ordinatur ad operandum: operatio autē fit per potētias. Quod intellige ratione gratiarum quas Deus recipientibus characterem confert, vt munus ad quod per characterem destinantur, possint ritè exequi: vt docet in responsione ad primum. Aliàs character secundùm substātiam est in essentia ipsius animæ, vt in subiecto. Quia secundùm hanc non est operatiuus; vt patet ex dictis.

D.Thomas.

D.Thomas in his articulis sæpe loquitur nonnihil implicatè & obscurè: quia non satis explicat in quo consistat hæc potentia & efficientia instrumentalis ipsius characteris, etsi id insinuet in responsione ad primū. Quare multi credentes eum loqui de potentia & efficientia non morali sed physica, quæque characteri secundùm se conueniat, fusissimè disputant qualis sit hæc potentia, & quod sit subiectum characteris. Sed cùm ostenderimus, omnem effectum Sacramentorū à solo Deo physicè produci, facilè est intelligi, quomodo charactet possit moraliter operari ex Dei destinatione, vt sanctus Thomas docet articulo 3.

ARTICVLVS V.

Vtrùm character insit animæ indelebiliter?

15 Art. 5. docet characterem esse indelebilem in perpetuum. quia sicut sacerdotiū Christi æternum est: ita omnis illa participatio huius sacerdotij, qua aliquid diuino cultui ad certum aliquod munus consecratur, debet etiam perpetuò permanere, dum res consecrata permanet: vt patet in vasis consecratis. Cùm igitur anima hominis æternùm duret, etiam character perpetuò durat.

16 Nota primò, esse de fide indelebilem esse characterem quandiu homo viuit: quia hoc saltem sensu definitur indelebilis in *Trident. sess. 7. c. 9.*

Character est omnino indelebilis. Trident.

Item; omnino certum esse etiam post hanc vitam permanere iustis ad gloriam, damnatis ad confusionem & signum ingratitudinis. Est communis Theologorum, & patet ex communi Ecclesiæ sensu, quæ resuscitatum ex mortuis nec rebaptizat, nec reordinat. Ratio huius à priori est, sola voluntas Christi.

17 Nota 2. Characterem cùm sit res aliqua spiritalis quæ à solo Deo possit produci, natura sua esse incorruptibilem. quia nō habet contrarium à quo possit corrumpi. Demeritoriè tamen potuisset per peccatum deleri, sicut gratia deletur, si Deus ita voluisset. Magis tamen fuit conneniens vt non deleretur. Primò, ob rationem D. Thomæ. quia scilicet est participatio quædam sacerdotij Christi, quod æternum est. Secundò, quia aliàs potestas illa moralis suscipiēdi & eōficiendi Sacramenta, quæ characteri est annexa, fuisset etiam per peccatum amissa: quod fuisset inconueniens. Primò, quia homines debuissent sæpius baptizari, cùm tamen non conueniat hoc Sacramentum reperi, quia significat mortem & resurrectionem Christi, quæ nūquam debuerat repeti. Secundò, quia nullus vnquam fuisset certus se validè suscipere aliquod aliud Sacramentum, quia nō fuisset certus se esse in gratia ac habere characterem baptismi, sine quo alia Sacramenta suscipiuntur inualidè. Tertiò, sæpissimè contigisset sacerdotes inualidè conficere Sacramenta, maximo populi Christiani damno. Imò sæpius debuissent reordinari cum magno scandalo. Potuisset quidē Christus ita instituere hæc Sacramenta, vt pereunte charactere perseueraret illa potestas. Contrarium tamen fuit magis conueniens. Nam aliàs nulla fuisset ratio cur illa Sacramenta imprimerent characterem.

D. Thomas.

18 Nota tertiò, Etsi maneat character post hanc vitam, nullo modo tamen manere potestatem conferendi aut suscipiendi Sacramenta; nec quidem post resurrectionem generalem. Quia illa manet in solis viatoribus, pro quib. solis Sacramenta sunt instituta. Si quis tamen resurgat iterum moriturus, sicut iterum fit viator, ita eandem habet potestatem, quam prius habebat.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm per omnia Sacramenta nouæ legis imprimatur character?

19 ARticulo sexto docet solùm tria Sacramenta, scilicet Baptismum, Confirmationem, & Ordinem imprimere characterem: vnde hæc sola iterari non possunt. Patet ex *Tridentino, ses. sione 7. cap.* 9. Ratio est, quia hæc sola suscipientem ad certum quoddam munus ad cultum Dei pertinens perpetuò consecrant. Vide textum.

Tridens.

QVÆSTIO LXIV.

DE CAVSA SACRAMENTORVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm solus Deus operetur interiùs effectum Sacramenti?

1 ARTICVLO primo docet solum Deum esse causam principalem effectus interioris Sacramenti, scilicet gratiæ & characteris: Ministrum verò esse causam instrumentalem & ministerialem, quatenus ex institutione & commissione Christi Sacramenta conferendo, suscipienti applicat merita Christi, & virtutem diuinam in iis annexam, quæ interiorem effectum operatur, iuxta dicta supra q. 62. a. 4. Nec hîc occurrit specialis difficultas.

2 Hoc solùm Notandum, aliquos asserere Ministrum Sacramenti per characterem, aut gratiam habitualem sibi inhærentem immediatè etiam concurrere ad gratiæ productionem. Vnde etiam putant Ministri sanctitatem aut characterem conferre ad maiorem Sacramenti effectum. Sed hoc non est probabile. Primò, quia hoc ideo ferè ab illis asseritur, quia putant Ministrum ratione characteris aut gratiæ habitualis, per modum instrumenti physicè concurrere ad gratiæ productionem, quod suprà ostendimus non esse verum. Secundò quia illa opinio nullo fundamento nititur. Nam Patres nunquam tribuunt Ministris vllam vim remittendi peccata, nisi præcisè ratione Sacramentorum quæ conferre possunt. Imò sæpissimè indicant hæc eandem habere vim, siue à bonis, siue à malis Ministris conferantur. Tertiò, quia aliàs Sacramenta non niterētur solùm meritis Christi, sed etiam ipsius Ministri, quod est absurdissimum.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Sacramenta sint solùm ex Institutione diuina?

3 ARticulo secundo docet solum Deum propria auctoritate potuisse instituere Sacramenta nouæ legis. Quia sicut solus propria auctoritate potest conferre gratiam: ita solus propria auctoritate potest instituere Sacramenta conferentia gratiam. Quia nihil potest dare alteri virtutem aliquid efficiendi, quam in se nullo modo habet.

ARTI

ARTICVLVS III.

Vtrùm Christus secundùm quod homo habuerit potestatem operandi interiorem effectum Sacramentorum?

4 ARticulo tertio docet Christum quà Deum tanquam causam principalem efficientem operari interiorem effectum Sacramenti: quà hominem verò esse causam principalem merito riam illius effectus: efficientem verò ministerialem ex commissione Dei, cum quadam tamen potestate excellentiæ supra alios ministros, quæ in quatuor consistit. Primò, quia eius passio & merita operantur in Sacramentis, siue per Sacramenta eorum effectus; quatenus nimirum his annexa & moraliter in iis contenta mouent immediatè Deum vt effectum interiorem Sacramenti operetur iuxta dicta q. 62. a. 4. Et hac ratione intellige *D. Thomã in q.48.art.6.* vbi docet passionem Christi comparatam ad voluntatem diuinam operari nostram salutem per modum causæ efficientis, quia id quod applicat virtutem efficientem ad aliquem effectum, dicitur hunc efficere. Secundò, quia dicuntur Sacramenta Christi, & in eius nomine sanctificate, quia ex eius meritis & institutione virtutem accipiunt. Tertiò, quia Christus potuit Sacramenta instituere. Quartò, quia Christus potuit sine Sacramentis eorum effectum operari, ad hoc applicando per seimmediatè diuinam virtutem sibi assistentem, & paratam ex eius voluntate operari quemuis effectum ad nostram redemptionem & salutem conuenientem.

D. Thomas.

5 Nota Christum qua hominem dici instituisse hæc Sacramenta, quatenus homo includit hypostasin, quæ in Christo erat persona Verbi, à qua natura humana habuit omnem suam potestatem & dignitatem: ab hac tamen huiusque arbitrio externa institutio procedebat, sicut etiam merita, quæ tamen infinitatem valoris habebant à dignitate personæ.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Christus potestatem suam quam habuit in Sacramentis, potuerit Ministris communicare?

6 ARticulo quarto docet primò, Christum non potuisse communicare vlli homini potestatem vt institueret Sacramenta, omnino propria auctoritate tanquã auctor & causa principalis gratiæ, quam potestatem habebat ipse vt Deus.

Secundò docet, Christum, absolutè loquendo, potuisse communicare hominibus illam potestatem excellentiæ instituendi Sacramenta, quæ ipsi vt homini conueniebat, ita vt ij quibus eam communicasset, suo arbitrio potuissent instituere Sacramenta quæ ex eorum meritis habuissent vim: sed inferiore gradu quàm quo ipse eam habebat. Quia hi semper fuissent ministri Christi, & ratio omnis meritorum ipsorum à meritis Christi pependisset.

DVBIVM I.

Vtrùm Christus immediatè per se omnia Sacramenta instituerit?

7 NOta nobis hîc non esse quæstionem cum hæreticis de numero Sacramentorum; de quo agemus q 65. Etsi enim ipsi multa quæ nos numeramus inter Sacramenta, negent esse vera Sacramenta; tamen ea quæ ipsi fatentur esse vera Sacramenta, fatentur etiam esse instituta a Christo. Sed quæstio nobis est cum Catholicis. Quidam enim putarunt aliqua Sacramenta, ex eiusmodi auctoritate à Christo accepta, ab Apostolis aut ab Ecclesia fuisse instituta. Sed hoc iam nullo modo potest defendi. Quia videtur expressè contra *Trident. sess. 7. can.* 1. vbi dicitur: Si quis dixerit Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia ab Iesu Christo Domino instituta, anathema sit. Nec sufficit dicere, fuisse mediatè instituta à Christo, quia auctoritate ab eo accepta. quia Cõcilium intelligit de immediata institutione. Primò, quia sess. 14. cap. 1. de Extrema vnctione, de qua maximè poterat esse dubium, docet à Christo institutam, & à D. Iacobo solùm promulgatam. Quo loco etsi Concilium tantùm dicat eam esse institutam à Christo, non addendo immediatè: tamen nemo dubitat quin loquatur de institutione immediata. Quia si putaret posse dici immediatè institutam ab Apostolis, nulla esset ratio negandi eam institutam à D. Iacobo, cui tamen Concilium solùm tribuit promulgationem. Ergo similiter cùm dicit alia Sacramenta omnia instituta esse à Christo, intelligit de immediata institutione. Et verba hoc etiã apertè significant: præsertim in Conciliorũ dogmaticis definitionibus, in quibus verba, in quantum fieri potest, in communissima & apertissima significatione accipienda sunt; secundùm quam propriè non dicitur aliquis instituisse id quod aliàs generali potestate ab eo accepta instituit: præsertim cùm exceptis Philosophis & Scholasticis vix vllus sit vsus istarum vocum *mediatè*, & *immediatè*. Confirmatur. Quia aliàs posset dici Christum instituisse omnia Sacramentalia, quia dedit

Trident. Omnia Sacramenta sunt immediatè à Christo instituta.

Trident. dedit Ecclesiæ potestatem ea instituendi. Probatur secundò, quia *Trident. sess.* 21. *can.* 2. docet Ecclesiam posse aliquid mutare circa cæremonias accidentales, nullam autem babere potestatem circa substantialia Sacramētorom. Quia scilicet habuit potestatem instituendi titus accidentales, non autem substantialia Sacramenti. Clarè *1. Cor 4.* etiam colligitur ex *Apostolo* 1. *ad Corint.* 4. *v.* 1. vbi dicit Apostolos tantùm esse dispensatores mysteriorum, siue Sacramentorum Dei, non autem auctores.

8 *D. August.* Obiicies primò, D *Aug. epist.* 118. *ad Ianuariū c.* 1. cùm dixisset Christum nos leui iugo subdidisse, ait: *Vnde Sacramentis numero paucissimis, obseruatione facillimis, significatione potentissimis societatem noui populi colligauit, sicuti est baptismus Trinitatis nomine consecratus, communicatio corporis & sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis canonicis commendatur: exceptis iis, quæ seruitutem populi veteris pro cōgruentia cordis illorum, & prophetici temporis onerabāt quæ & in quinque libris Moysi leguntur. Illa autē quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidē toto terrarum orbe seruātur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorū est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri.* Vbi videtur docere tantùm duo Sacramenta à Christo esse instituta; vel saltem illa sola, quæ in Scripturis dicuntur ab eo instituta: reliqua verò esse instituta ab Apostolis.

9 Resp. eum hoc nullo modo dicere, sed omnino contrarium. Pro quo Nota eum ibi propriè intendere docere, quæ consuetudines Ecclesiæ seruandæ sint, quæ nō: præsertim quando diuersæ in diuersis Ecclesijs sūt. Pro quo statim initio notat quædam ex ijs, quæ Ecclesia obseruat, esse instituta à Christo: qualia dicūtur esse Sacramenta: ex quibus duo tātū enumerat, quia nullo modo faciebat ad rē omnia enumerare; expresse indicans hæc omnia tanquam præcipua capita nostræ religionis à Christo fuisse instituta. Quod autem subiūgit: *Et si quid aliud in Scripturis canonicis commendatur*, &c. per *si quid aliud* non est intelligendum *Sacramentum*, vt aliqui putant (nam sic Augustinus videretur dubitare an aliquod aliud Sacramentum in Scriptura nobis commendaretur) sed quæuis alia res ex præcepto diuino positiuo obseruanda. Vnde hanc distinguit à præceptis legalibus antiquis: de qua meritò ita loquitur, quia probabilius est præter præcepta de Sacramentis nullum aliud in lege noua esse præceptum diuinum merè positiuum. Vnde clariùs patet, illud quod inferius dicit: *Illa autē quæ non scripta, &c.* nullo modo pertinere ad Sacramenta, sed ad alias res ab Ecclesia statutas, vel summum ad aliquos ritus accidentales Sacramētorum. Quare verba hæc vltima Augustini generaliter sumpta sunt vera. Quia extra Sacramēta nullum habemus præceptum diuinum positiuum per traditionem nobis cognitum.

10 *D. August.* Similiter quod D. *Aug. l.* 3. *de doctrina Christ. c.* 9 comparans vetera Sacramenta cum nouis, ait: *sed quædam pauca pro multis, eademq; factu facillima, & intellectu augustissima, & obseruatione castissima, ipse Dominus & Apostolica tradidit disciplina.* non ita intelligendum, quasi Sacramenta partim Christus, partim Apostoli instituerint: sed quòd Christus omnia ijs essentialia instituerit: Apostoli verò ea nobis promulgarint, quosdamq; ritus in eorum administratione seruari præceperint.

11 *D. Cyprian.* Obijcies secundò, D. *Cyprianus ser. de ablutione pedum* initio loquens de institutione Sacramentorum, ait: *Ipse summus sacerdos sui est Sacramenti institutor & auctor. in cæteris homines Spiritum sanctum habuere doctorē.* Vbi videtur dicere cetera Sacramēta instinctu Spiritus S. per homines instituta.

Resp. Auctorem illius sermonis non esse D. Cyprianum, sed alium quempiam, qui multa ibi habet valdè obscura & difficilia vt in vero sensu explicentur. Nam infrà videtur clarè dicere Eucharistiā iuxtà ac baptismum non posse iterari. quare quidam in eius explicatione valde laborant. Sed quidquid de sensu illius loci sit, certè non potest esse is qui in argumēto sumitur: quia aliàs sequeretur, ne quidem ipsum baptismum à Christo esse institutum. quod apertè hæreticum est. Imò ipse auctor apertè sibi cōtradiceret; quia tam baptismum quàm pœnitentiam à Christo instituta esse docet.

DVBIVM II.

Vtrùm Deus possit alicui puræ creaturæ communicare potestatem instituendi Sacramenta conferentia gratiam, & remittentia peccata ex opere operato?

12 *Scotus. Gabriel. Vasquez.* SCotus in 4. *d.* 1. *q.* 3. *a.* 1. *concl.* 2. quem sequuntur *Gabriel ibidem q.* 2. *art.* 3. *dub.* 2. *propos.* & *Vasquez hic disp.* 135. *cap.* 2. negant talem potestatem posse alicui creaturæ cōmunicari, si loquamur de propria institutione Sacramenti. Contrà *Suarez hic* *Suarez.* *disp.* 2. id affirmat. & videtur esse sentēria D. Thomæ hîc, & communis Thomistarum. Sed maior inter eos videtur quæstio de nomine quàm de re in qua credo eos differre.

13 CONCLVSIO I. Implicat, Deum creaturæ communicare potestatem qua instituat Sacramenta tanquā causa primaria effectus eorū: ita nimirū, vt vis moralis quā habent Sacramenta producēdi gratiā, nitatur vltimò virtute & auctoritate illius creaturæ. Ratio est, quia aut talis creatura deberet virtute sua physicè tūc producere interiorē effectum Sacramēti, aut saltē suo imperio applicare ad hoc diuinam virtutem quasi sibi subiectam: quorum vtrumque apertè implicat. Probatur assumptum, quia nisi alterutro ex dictis modis creatura producat illum effectum, tota vis Sacramenti nitetur tandem potentia, voluntate, & libera Dei promissione. Et hanc cōclusionem apertè docet D. *Thomas a.* 2. vbi negat etiā Christo quà homini hanc potestatem conuenire. *D. Thomas.*

14 CONCL. II. Implicat, alicui puræ creaturæ cōmunicari perfectè eam potestatem instituendi Sacramenta quam Christus habuit: ita scilicet vt eius meritis nitantur de condigno eorum omnē effectum merētibus. Ratio est, quia implicat, aliquam puram creaturam mereri de condigno alicui remissionē peccati mortalis, aut pœnæ æternæ. quia, vt pluribus ostendam in materia de satisfactione, ad hoc requiritur meritum verè infinitum, quod implicat puram creaturam habere.

CONCL. III. Posset Deus alicui puro hominis dare

dare potestatem vt institueret quęcunque vellet signa honesta conferentia ex opere operato gratiam non minùs efficaciter & certò quàm nostra Sacramenta eam conferunt: & consequenter, vt iuberet omnes homines baptizari in nomine suo. quia posset Deus ex sua libera promissione se tali homini obligare, vt eodem planè modo concurreret cum signis ab eo institutis, atq; concurrit cum Sacramentis Christi, idque etiam ex pacto alicuius operis futuri, aut in aliquod præmium operis ipsius præteriti, ita vt eius meritum aliquo modo ad hunc effectum concurreret, vt meritum de congruo, aut conditio sine qua non. Nulla enim hîc apparet implicantia aut ratio cur negetur id fieri posse.

16 Simili ratione potuisset Christus dare alicui homini potestatem eiusmodi signa suo arbitrio instituēdi, quibus ipse annexuisset sua merita, & consequenter diuinam virtutem, vt cum iis eodem modo concurreret, sicut de facto concurrit cum Sacramentis à Christo institutis. Et hoc apertè sentit *D. Thomas in hoc articulo*, expresséq; docet *D. Aug. tract. 5. in Ioannem.* vbi ait: *Potuit autem Dominus noster Iesus Christus, si vellet, dare potestatem alicui seruo suo, vt daret baptismū suum tanquam vice sua, & transferre à se baptizandi potestatem, & constituere in aliquo seruo suo, & tantam vim dare baptismo translato in seruum, quantam vim haberet baptismus datus à Domino.*

D. Thomas.
D. Aug.

Nec in his conclusionibus propriè inter Doctores est dissensio, sed inter se disputant vtrùm tertia hæc potestas sufficiat, vt quis possit dici instituisse Sacramentum. Auctores 2. sententiæ id affirmant; alij verò negant, dicúntque talem tantùm habiturum potestatē suo arbitrio designandi certa signa quæ Deus, aut etiam Christus qua Deus homo, in Sacraméta erigeret. Quia vt quis dicatur verè instituere Sacramenta, aiunt necesse esse, vt iuxta modum explicatum prima aut saltem 2. conclus. det iis vim conferendi gratiam, quod implicat à puro homine fieri. Ex quibus patet inter eos solam esse quæstionem de nomine, cùm de re conueniat. vtraque autem sententia potest facilè defendi.

17 CONCL. IV. Omnino conueniebat nulli puro homini etiam tertio isto modo talē potestatem dari. Quia sicut solus Christus potuit nos dato cōdigno pretio redimere: ita omnino decuit eius solius merito, nos liberari à peccatis, & præcipua instrumēta nostrę salutis ex eius solius merito, ac arbitrio vim suam habere: nec aliud daretur nomē sub cœlo, cuius inuocatione sanctificaremur.

18 Hactenus disputauimus tantùm de Sacramentis nouæ legis conferentibus gratiam, de quibus D. Thomas hîc solùm agit. Si verò loquamur de Sacramentis tantùm conferentibus quandam sanctitatem legalem, qualia erant Sacramenta vetera: credibile est posse Deum dare alicui puro homini potestatem ea instituendi iuxta sensum 2. concl. Quia nulla est ratio, cur dicamus hominem iustum non posse de condigno mereri effectum talium Sacramentorum, si Deus sub conditione operum hoc præmium ei promitteret. quia hic effectus est omnino finitus. Tota tamen vis eorum Sacramentorum niteretur vltimò etiam diuina promissione, & libera voluntate, siue qua homini nulla talis potestas potest cōpetere. quia sicut solius Dei est peculiarem sibi Ecclesiam eligere: ita ipsius solius est propria auctoritate decernere, qua ratione eius membra ac ministri sanctificandi sunt.

D. Thomas.

19 Quanquam autem, vt dixi, talem potestatem potuerit hominibus dare, tamen nunquam eam alicui dedit. Quod de Sacramētis Moysaicis clarè patet. Nā totam illam legem Deus per seipsum immediatè condidit; Angelus autem respectu Moysis, cui etiam explicuit, sicut & ipse Moyses respectu populi, tantùm eius fuerunt præcones.

Idem dicendum de Sacramentis legis naturę. Quia nulla est ratio cur dicamus Deum aliquando talem potestatem alicui puro homini cōcessisse: ita vt alij ab eius meritis penderent. Imò, vt ostendi qu. 90. a. 5. & quæst. 61. art. 2. verisimilius est Deum determinasse etiam aliqua ratione certam materiam illius Sacramenti, quod in lege naturæ communiter Theologi institutum fuisse asserunt.

Vtrùm per malos Ministros Sacramenta conferri possint?

ARtic. 5. docet per malos Ministros validè conferri Sacraméta etiam quoad effectum seu gratiam, modò suscipiens non peccet ea suscipiendo. de quo artic. 6. agemus. Ratio est quia Sacramenta non operantur ex virtute meritorum Ministri, sed ex meritis Christi, & virtute diuina, quæ aliena malitia impediri non possunt. Est de fide definitum in *Concil. Constantiensi sess. 8, & 15.* contra errores Ioannis VViclef, & Ioannis Hus. & in *Triden sess. 7. can. 12. de Sacramentis*, & probabitur magis a. 9.

Concil. Constantiense.
Ioā. VViclef.
Ioan. Hus.

Nota, Etsi bonitas Ministri per se ad maiorē gratiam per Sacramentum recipiendam nihil conferat: tamen in adultis per accidens ad hoc quandoque conducere, quatenus potest in suscipientibus dispositionem augere, impetrando illis gratias aliquas præuenientes, aut ad maiorem deuotionem eos excitando.

Trident.

ARTI

ARTICVLVS VI.

Vtrùm mali administrantes Sacramenta peccent?

21 Articulo 6. docet scienter ac fine necessitate administrantem Sacramenta in peccato mortali, peccare mortaliter: quia rem adeo sacram indignè tractat. Probat id auctoritate D. Dionisij. Sed si attentè legatur, hæc non conuincit. Afferunt alij varias alias auctoritates, sed multæ parum probant.

D. Dionys.

D. Aug.

Gelasius Papa.

Probatur igitur auctoritate *D. August.* qui *lib. 2. contra epist. Parmeni anica.* 10. ait: *Omnia Sacramenta cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.* Item auctoritate Gelasij Papæ, qui, vt refertur *Can. sacrosancta 1. quæstione 1. in epist. ad Elpidium*, ait: *Sacrosancta Religio, quæ Catholicam continet disciplinam, tantā sibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet nisi pura conscientia non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini mysterij consecrationem cælestis Spiritus in uocatus adueniet, si Sacerdos, qui eum adesse precatur, criminosis plenus actionibus reprobetur?* Quæ non sunt ita intelligenda, quasi velit malum sacerdotem irritè conficere Sacramenta nec per ea conferre Spiritum sanctum. Hoc enim est hæreticum. Sed quia talis sacerdus quantum est ex se, auertit Spiritum sanctum ne adueniat, dum eum tanta iniuria afficit. Occurrunt autem aliquot graues difficultates, quas sequentibus dubijs examinabimus.

DVBIVM I.

Vtrùm in peccato mortali conferens Sacramenta, aut conficiens aliqua sacramentalia peccet mortaliter?

22 Nota, communiter ferè inter Doctores conuenire, Primò, sacerdotem solemniter conferentem aliquod Sacramentum in statu peccati mortalis, peccare mortaliter, nisi ignorantia aut necessitate excusetur.

Secundò, quando vrget grauis necessitas, vetbi causa. Si aliquis sit in periculo ne fine baptismo aut confessione moriatur, nisi statim baptizetur, vel audiatur, & vnicus adsit qui id possit facere: tūc si sacerdus conscius sibi peccati mortalis non possit statim excitare contritionem, posse, imò teneri conferre Sacramentum: quia tunc propter necessitatem cessat omnis irreuerentia erga Sacramentum, sicut cessat quando quis confert illud indigno, ne publicè eum infamet.

23 Tertiò, sufficere vt conscius sibi peccati mortalis conteratur ante administrationem Sacramenti, nec opus esse, vt priùs confiteatur, nisi debeat celebrare: quia aliàs nullibi est ei præcepta confessio. Imò dum Ecclesia particulatim præcipit, vt conscius sibi peccati mortalis confiteatur ante sumptionem Venerabilis Sacramenti, hoc ipso quo nihil tale de eo qui Sacramenta collaturus, aut alia sumpturus est, præcipit, censetur in his hoc non requirere.

24 Quartò, ferè conuenit hanc obligationem conferendi Sacramentum in statu gratiæ non oriri ex aliquo præcepto positiuo (nullum enim tale extat) sed ex ipso iure naturæ. Variant tamen Doctores in assignanda præcisè ratione huius obligationis: & prout quisque aliam atque aliam assignat, sic diuersimode circa diuersos casus respondet.

25 *Caietanus hic* §. *In responsione ad primum* causam esse ait consecrationem sacerdotis. Putat enim quemuis peccare mortaliter hoc ipso quo facit aliquod opus in peccato mortali, ad quod faciendum est consecratus per aliquod Sacramentum; quem etiam aliqui alij sequuntur. Hinc inferunt Diaconum solemniter canentem Euangelium, ac Subdiaconum canentem Epistolam in peccato mortali, peccare mortaliter. Idemque asserunt de Episcopo consecrante Ecclesiam, aut calices: imò etiam de Sacerdote concionante. quia putant esse actum Ordinis. Sed hæc nimis dura sunt: & ex illo principio inferuntur quædam incredibilia, & quædam apertè falsa.

Caietan.

26 Primò enim quis credat clericum minorum ordinum in peccato mortali solemniter fungentem officio suo, obseruando ianuas Ecclesiæ, aut ferendo cereos dum legitur Euangelium, peccare mortaliter?

Secundò, quia sequeretur Confirmatum confitendo coram tyranno fidem: aut coniuges aliàs debitè vtentes matrimonio, si sint in peccato mortali, peccare mortaliter: quia ad hæc facienda Sacramenti gratiam acceperunt. Respondent aliqui esse diuersitatem. Quia hæc Sacramenta dant quidem gratiam, vt iis initiati debitè supradicta faciant, non tamen vt faciant in gratia. Ordinem verò ad vtrumq; dare gratiam, ideóque requirere, vt actus Ordinum fiant in gratia.

Sed contrà, quando Ordo dicitur dare gratiam, vt eius actus exerceatur in gratia, vel significatur tantùm gratiam in hunc finem dari, & ad hoc esse vtilem. Et similiter etiam nundo Confirmatio, & matrimonium conferunt gratiam: quia ideo eam conferunt, vt initiati in tali statu & circumstantiis possint, prout decet Christianum, suam salutem operari, ad quod necessarium est, vt ea opera fiant in gratia, quia alias sunt opera mortua; & sic erit paritas. Vel significatur, Ordinem obligare ordinatos, vt faciant actus sui ordinis in gratia: & sic petitur principium. Nam quæritur cur Ordo potiùs ad hoc obliget quàm Confirmatio: & respondetur, quia ille obligat, hæc non.

27 Alij ponunt totam causam huius obligationis in

in sanctitate ipsius operis, siue Sacramenti, cui fit irreuerentia, si hoc in peccato mortali confertas: ideoque inferunt quemuis baptizantem in peccato mortali, peccare mortaliter. Refert hos *Durandus in 4. d. 5. quæstione 2. articulo 1.* Et quamuis ipse contrarium doceat, tamen in fine articuli satis in illam sententiam inclinat, cum hac limitatione, nisi talis excusetur ratione vrgentis necessitatis, non permittentis vt vacet contritioni excitandæ. Hæc sententia est satis probabilis, vt videbimus infra.

Durand.

28 Alij coniungunt vtramque rationem simul, & requirunt ad peccatum mortale vt quis exerceat actum ordinis non qualemcunque, sed singulariter sanctum, qualis est administratio Sacramenti: ideoque volunt nec laicum, nec sacerdotem baptizantem in necessitate non solemniter, peccare mortaliter, etsi sit in peccato mortali quia non exercent actum ordinis. Ita *Durandus suprà & Valentia hic disp. 3. quæstione 5. puncto 3.* teneique saltem ex parte *Sanchez. libr. 2. de matrim. disputat. 6. numero 4.* dum dicit contrahentes matrimonium in peccato mortali non peccare mortaliter, quia non sunt ministri ad hoc munus consecrati. Et probabile putat *Suarez disput. 6. sect. 3. & 4.* Et videtur omnino esse sententia *D. Thomæ hic ad 3.* vbi docet sacerdotem in peccato mortali baptizantem in necessitate in qua laicus posset baptizare, non peccare mortaliter quia non exhibet se ministrum Ecclesiæ.

Durand. Valentia.

Sanchez.

Suarez.

D. Thomas.

29 Alij tamen hæc refutant, ducéntque si neutra ex his rationibus per se sufficiat ad constituendum peccatum mortale, nec vtramq; simul posse sufficere, quia sunt diuersæ rationis. Aiunt autem conferre Sacramentum in peccato mortali, ideo esse peccatum mortale; quia conferens Sacramentum, tenetur se conformare & ipsi Deo primo auctori Sacramentorum, secundùm eam rationem, qua in iis operatur gratiam; atque etiam ipsis Sacramentis, quatenus sanctificant, quorum vtrumque fit per sanctitatem & gratiam; ideóque vt licitè ea administrentur, necessariò in conferente requirunt gratiam.

30 Vnde inferunt primò, quemuis quacunq; ratione conferentem aliquod Sacramentũ in peccato mortali, peccare mortaliter, nisi excuserur ignorantia, aut impossibilitate, quando vrgens necessitas non permittit eum vacare contritioni eliciendæ.

2. Nec Episcopum consecrando Chrisma, ecclesias aut calices, aut concionando, nec Diaconum canendo solemniter euangelium, etsi sint in peccato mortali, peccare mortaliter seclusũ scandalo. Imò docent tales ne quidem peccare venialiter. Primò, quia nullũ est præceptum eos obligans vt faciant hæc in gratia. 2. Quia si esset tale præceptum, obligaret sub mortali, cùm materia sit grauis, quod patet, quia si suspensus exerceat dicta munera, peccat mortaliter contra præceptum Ecclesiæ, quod non fieret, nisi esset materia grauis.

31 Sed hæc argumenta non vrgent, quia ad primum respondeo, ex iure naturæ quemuis teneri res sacras reuererenter tractare: talem autem tractare eas irreuerenter. Ad secundum, nego assumptum, quia etsi talis functio sit sufficiẽs materia, vt possit sub peccato mortali prohiberi: tamẽ cũ hoc stare potest, quòd irreuerentia quæ cõmittitur ab eo, qui eam exercet in peccato mortali, sit leuis. Nam quamuis aliquo modo dedeceat peccatorem tales functiones exercere, non tamẽ ita grauiter, vt sit peccatũ mortale. Sicut etsi circa necessitatem sæpiùs per diem multum comedere sit sufficiens materia peccati mortalis, si fiat contra prohibitionem Ecclesiæ, vt sit quando violatur ieiunium, tamẽ hac seposita, est tantùm peccatum veniale contra temperantiam.

Inferunt tertiò, non peccare mortaliter administrantem in peccato mortali Venerabile Sacramentum iam antè consecratum. Quia, non conficit Sacramentum, nec est minister Dei ad sanctificationem proximè, & consequenter non tenetur se Deo conferenti gratiam conformare in sanctitate. Sed hoc videtur difficile; vt videbimus infra.

32 Conclvs. I. Obligatio administrandi Sacramentum in gratia, primariè oritur ex sanctitate ac dignitate ipsius Sacramenti, ipsiusque actionis qua administratur: Quia vt ostendi suprà q. 62. a. 4. Sacramenta continẽt in se moraliter merita & sanguinem Christi, & eorum minister meritá ac sanguinem Christi dispẽsat idque in persona Christi, quam immediate sustinet. Vnde sequitur esse contra dignitatem Christi & Sacramentorum peccatorem, qui est hostis Christi, & mancipium diaboli ea administrare. quia omnino dedecet talem in munere tantæ dignitatis ac sanctitatis tam immediate personam Christi sustinere, ita vt sit vnum agens cum Christo. Sicut esset contra dignitatem Regis, si aliquis in eius mẽsa manibus luto planè infectis conuiuis pretiosissima vina funderet.

33 Concl. II. Secundariò hæc obligatio oritur, multúmque augetur ex eo, quòd minister ad tale munus sit singulariter per Sacramentum aliquod consecratus. Quia hoc ipso quo aliquis se per Sacramenti susceptionem dedicat ad aliquod certum munus, suscipit particularem obligationem illud decenter obeundi; præsertim si ad hoc singularem gratiam, quasi quoddam congiarium, aut honorarium munus recipiat, quę simul ad legitimam functionem excitet, eámque faciliter. Sicut etsi instante periculo omnes quidem subditi tenentur principis sui statũ defendere; maximè tamen ad hoc tenẽtur eius custodia arη ac publici magistratus, quare negligentia, quæ in aliis esset mediocris, in his valde grauis est.

34 Hinc sequitur primò, Semper sacerdotem qua cunque ratione conferentem in peccato mortali aliquod Sacramentum pręter ipsum baptismum, aut baptizantem solemniter, peccare mortaliter, nisi excusetur ignorantia, aut quia aliter tam facere non potest ob vrgentem necessitatem. Idẽque dicendum de consecrãte Venerabile Sacramentum. Ratio est quia in dictis omnibus ipsa collatio Sacramenti est actus ordinis, & consequenter vtraq; causa suprà allata ad supradictam obligationem perfectè concurrit. Nec ab hac sententia vllus dissentit.

Sacerdos peccat mortaliter conferens Sacramentum in peccato mortali.

35 Sequitur 2. Idem dicendum esse de distribuente in peccato mortali Venerabile Sacramentum, etiam ante consecratum. quia est eadem ratio.

Similiter & is qui distribuit Ven. Sacramentum.

ratio. Nam etsi hic non conficiat Sacramentum; tamen realiter Christi corpus & sanguinem dispensat, & quidem exercendo actum ad quem particulariter est consecratus: & consequenter proxime Christi personam (cuius proprium est nos pascere suo corpore & sanguine) in munere augustissimo sustinet. quare vtraque causa ex numeratis in hunc actum conuenit.

Vnde sequitur tertiò, Talem peccare toties quot hostias diuersas distribuit. quia sunt verè distinctæ Sacramenti distributiones, etiam si statim consequenter fiant. Secùs esset si plures hostias simul vni daret. quia esset vnica distributio.

36 Sequitur quartò, Idem dicendum de sacerdote in necessitate baptizante non solemniter. Quia propriè loquendo vtraque causa etiam in hunc actum concurrit, quia etiam ad hûc actum ritè obeundum propriè sacerdos consecratur & gratiam accipit.

Nec refert quòd hic actus non sit annexus ordini, atque adeò etiam a laico fieri possit. Quia aliud est aliquem actum esse necessariò annexum alicui ordini; aliud per talem ordinem aliquem ad eiusmodi actum consecrari. Quia Subdiaconi per suam ordinationem iure diuino ad aliquod munus in Ecclesia subeundum consecrantur: & tamen nihil faciunt, quod spectato solo iure diuino laicus non posset facere. Confirmatur. Quia spectata præcisè natura & institutione vtriusque Sacramenti, Ordinis scilicet & Baptismi (ex quibus præcipuè hæc obligatio spectanda est) sacerdos non magis sua ordinatione consecratur ad baptizandum solemniter, quàm aliter (quia solẽnitas est purè iuris Ecclesiastici) atqui dum baptizat solemniter exercet actum ad quem peculiariter est cõsecratus. Ergo etiam dum baptizat non solemniter. Quia sacerdos omnem consecrationem quam habet per ordinationem, accipit iure diuino ex institutione & virtute Sacramenti. Quare si spectemus solam rationem, hæc sententia videtur satis certa. Contraria tamen, scillicet talem non peccare mortaliter, ob auctoritatem DD. & præsertim D. Thomæ, qui eam hic in resp. ad 3. satis clarè docet, etiam est probabilis.

D. Thom.

37 Sequitur quintò, Probabile esse idem dicendum esse de laico baptizãte in necessitate. Quia primaria causa obligationis in hunc etiam conuenit. quia est verus minister Sacramenti, & in persona Christi eius merita dispensat. Contrarium tamen videtur probabilius. Primò, quia deest huic causa secunda, quæ, vt ostendi, obligationem in aliis multum auget: nec est satis clarum primam causam per se sufficere, vt tantam obligationem inducat. Quia cùm hic non ex officio, sed ex pura necessitate hoc munus obeat, non videtur tantam in Deum committere irreuerentiam, si minùs dignè illud officium obeat. Quia etsi grauem Regi iniuriam faceret, qui ex officio cùm esset pincerna manibus fœdis sordibus infectis, in eius mensa pretiosissima vina conuiuis misceret: tamen non ita grauis censeretur iniuria, si is qui id faceret, non esset ad hoc designatus ex officio, sed subita necessitate compulsus, etiam eo casu quo posset absolutè

Probabilius est laicum baptizãtem in peccato mort. non peccare mortaliter.

priùs manus mundare. Committeret quidem hic irreuerentiam, ac peccaret in Regem, non tamen ita grauiter, vt mereretur omni statu, & Regis amicitia perpetuò priuari, sicut pincerna mereretur. Et similiter talis laicus committeret graue peccatum veniale, non tamen censendus esset peccasse mortaliter. quia sine aliqua euidenti causa, tam grauis obligatio non est inducenda. Probatur secundò, quia communiter ferè Doctores hoc asserunt, quibus sine necessitate contradicendum non est. quare hæc sententia tuta est in praxi.

38 Sequitur sextò, etsi contrahentes in peccato mortali matrimonium peccent mortaliter, quatenus suscipiunt indignè Sacramentum, non tamen quatenus hoc administrant: quia non sunt ad hoc officium consecrati: atque ita eadem est ratio in hoc casu & precedenti. Secundò, quia hi non sunt ex primaria intentione, sed quasi ex consequenti ministri Sacramenti. quia primò & per se intendunt inire contractum, cui non est annexum Sacramentum ex natura sua, sed quasi per accidens ex voluntate Christi. quare hoc tantum consequenter & quasi per accidens intendunt. Vnde collatio Sacramenti & consequenter eius irreuerẽtia est eis minùs volũtaria, ideoq; minorem irreuerẽtiã in Sacramentum committunt: sicut minorẽ irreuerentiã in mensam regiã cõmitteret, qui lances ei impositas sciẽter quidẽ, sed tamẽ aliud agẽdo sordidis manibus attingeret, quam qui eum contactum per se intenderet.

Contrahentes matrimonium in peccato mort. tantum vnum peccatum committũt.

39 Sequitur septimò, Episcopum ac sacerdotem conficientes sacramentalia, v.c. Chrisma, consecrationem templi, calicis, aquæ benedictæ, &c. aut cõcionatores, aut Diaconum solemniter canentem Euangelium in peccato mortali, secluso scandalo, non peccare mortaliter. Quia deest hîc primaria causa huius obligationis. quia talis actio non est dispensatio meritorum Christi, aut opus in se tam sanctum, vt sit tam grauis obligatio exercendi illud in gratia. Videtur tamen esse peccatum veniale, idque eò grauius, quò ministerium est excellentius & magis sacrum. quia est aliqua irreuerentia, ministeria tam sacra manentem diaboli mancipium & Deo inimicum obire, præsertim cùm quis vt id ritè decenterque obeat, se Deo consecrarit. Idemque dicendum de sacerdote transferente hostiam sacram de loco in locum, aut eam eleuante dando benedictionem. Quia non est administratio Sacramenti. Colligitur apertè ex *Suarez. tom.3. disp.72 sect. 4. §. Sed obiicies.* Et sequitur potiore ratione ex iis quę docet *Vasquez disp.136. n.39.* Ex quibus patet non videri probabile quod aliqui asserunt, scilicet videntem lapsam hostiam consecratam in terra, eamque reuerenter leuando ac ponendo loco decenti peccare mortaliter, si peccati mortalis sibi conscius sine cõtritione id faciat. Credo enim talem nullo modo peccare, sed actum honestum facere siue clericus sit, siue laicus in absentia clerici: sicut benè fecisset peccator, qui cùm Christum in hac vita degentem vidisset lapsum, eum reuerentia cum porrecta manu eleuasset, etsi sine contritione id fecisset. Eademque est ratio in nostro casu.

Exercens alias actiones sacras in peccato mort. non peccat mortaliter.

Suarez.

Vasquez.

Nota quosdã putare esse peccatum mortale

sæpius

sæpiùs, longoque tempore tales actus exercere in peccato mortali. Sed melius *Vasquez d. sputat.* 136. *numero* 47. id negat. Quia sæpiùs velle peccare venialiter, non efficit peccatum mortale, nisi quando ratione damni illati (vt fit in minutis furtis) aut ex simili causa, multæ paruæ materiæ constituunt vnam magnam: quod hic non fit. Nam hi actus sunt planè separati inter se, nec relinquunt effectum post se, ratione cuius prior coalescat cum posteriore. Quod autem aliqui dicunt, sæpiùs talia facere in peccato mortali, includere implicitum contemptum, non videtur verum. Nec enim est vlla ratio cur dicamus in eo actu frequentato magis includi virtualem contemptum, quàm in frequentatione mendacii iocosi, aut negligentiæ in rej cienda distractione interi ori audium.

Vasquez.

41 Contra dicta obiicitur priuò capit. vltim. de temporibus ord nationum: vbi cùm Diuus Gregorius dixisset clericos ob occulta adulteria, aut similia crimina, post pœnitentiam non esse impediendos, ne altiores ordines suscipiant, aut in susceptis maneant, subiungit: *Quod si non pœnituerint, monendi sunt, & sub interminatione diuini iudicii obtestandi, vt in testimonium suæ damnationis in susceptis etiam Ordinibus non ministrent.* Vbi pontif. ex loquitur de omnibus clericis, & videtur dicere eos peccare mortaliter ministrando in peccato mortali in suis Ordinibus.

D. Greg.

Respond. negando Pontificem hoc dicere. Quia aliàs etiam Ostiarij peccarent mortaliter fungendo suo munere in peccato mortali, quod videtur incredibile. Non itaque dicit, tales ministrare in damnationem suam, sed in testimonium damnationis; quia scilicet, eum ipso suo ministerio profitantur sanctitatem, & se debere esse sanctos; tamen malè viuunt, & consequenter testantur se dignos esse condemnatione. Sicut dicimus religiosum malè viuentem à suo habitu cond mnari. Simili phrasi *Apostolus ad Romanos* 2 dicit illos seipsos condemnare, qui faciunt quæ in aliis damnant: quia scilicet ostenduut se dignos esse condemnatione.

Rom. 2.

Obiic. secundò, 2. *Regum* 6. Oza morte percutitur, quia tetigerat arcam Domini cùm esset periculum lapsus. Ergo magis meretur mortem qui existens in peccato mortali tangit Venerabile Sacramentum, illud transferendo in alium locum, aut leuando de terra.

2. Reg. 6.

Resp. neg. consequ. Quia ille sine sufficiente necessitate faciebat id, quod *Num.* 4. v. 15. omnibus qui non erant ex filiis Aaron sub pœna mortis prohibetur. In nostro autem casu, nulla est talis prohibitio.

Num. 4.

Obiicitur tertiò, Magis obligamur non indignè suscipere Sacramenta, quàm ea non indignè aliis ministrare: Sed conscius sibi peccati mortalis cū nota attritione potest suscipere baptismum & pœnitentiam: Ergo facerdos existens in peccato mortali poterit ea cum simili dispositione ministrare.

Respond negando consequ. Quia talis non indignè suscipit Sacramenta, quia suscipit ex cum ea dispositione quam requirunt: nec accepit priùs habitualem gratiam vt Sacramenta dignè suscipiat, sed hæc suscipit vt illam acquirat. Secus est in sacerdote administrante Sacramenta.

DVBIVM II.

Vtrum liceat accipere Sacramenta ab eo quem scio in administratione peccaturum.

42 VARIÆ hac de re sunt Doctorum sententiæ. *Diuus Thomas hic ad secundū*, docet primò, licere accipere Sacramenta à ministro Ecclesiæ existente in peccato, quamdiu toleratur. Secundò, non licere accipere ab eo qui non toleratur; *vt si* inquit *degradetur, excommunicetur, aut suspendatur.* Sed vtraque propositio restrictione aliqua indiget. Quare circa primam propositionem aliqui distinguunt inter proprium pastorem, & non pastorem. A primo docent licere Sacramenta eo casu accipere, quia quisque habet ius accipiendi Sacramenta à suo pastore, quo propter alienam malitiam priuari non debet. Secùs aiunt esse de secundo, quia non habemus ius petendi ab eo Sacramēta. Ita *Victoria numero* 30. *Caiet. in responsione ad secundum.* Alij docent licere petere à parato dare, non tamen petere à non parato dare. quia petens hunc inducit ad peccatum, non tamen primum, qui ex propria voluntate peccat; sed nulla ex his distinctionibus generatim satisfacit: vt patebit ex dicendis.

D. Thom.

Victoria. Caietan.

43 Nota tripliciter posse quem peccare administrando. primò, solùm quia est in peccato. secundò, quia ob censuram hoc illi prohibitum est. tertiò, quia deest illi necessaria iurisdictio.

CONCLVS. I. In primo casu semper possum petere Sacramentum, etiamsi sciam alterum peccaturum administrando, quando aliqua mea necessitas, aut notabilis vtilitas id exigit, siue sit parochus meus, siue non. Ita *Suarez. tomo* 3. *dispu tat* 18 *sectione* 2. & *disputat.* 72. *sectione* 4. *in fine*, & *alij.* Et videtur aperta sententia *Nicolai papa cap. Sciscitantibus* 15. *quæstione* 8. qui loquens de adulterio, generatim ait, ab eo communionem percipiendam, donee iudicio Episcoporum reprobetur.

Ex iusta causa licitè petitur Sacr. à ministro à peccatore.

Suarez.

Nicolaus Papa.

Probatur ratione. Primo, Quia petere à tali Sacramentum, cùm possit id sine vllo peccato conferre, si velit, & ex sola sua malitia fit malè collaturus, tantùm per est esse malum, quatenus fit aliquid quod alteri est futurum occasio peccati; sed quando adest notabilis necessitas sine vtilitas, licet mihi facere tem aliàs licitam, quæ alteri futura sit occasio peccati, vt communiter fatentur Doctores in materia de scandalo. Ergo ob notabilem necessitatem licebit mihi à tali petere Sacramentum.

Probatur secundò, Quia licet mihi exigere iuramentum ad contractus firmandos ab eo quem scio per falsos Deos iuraturum, nec hoc est cooperari ipsius peccato, sed bono pacto. Ergo similiter petens Sacramentum non communicat operi malo ministri, sed bono Sacramenti. Antecedens probant aliqui ex *Diuo August. epist.*

Licitè petis iuramentum à iuraturo per falsos Deos.

D. Aug.

epist.154 sed tantùm ibi ducet licere vti fide & pacto tali iuramento firmatis: quam quæstionem dicit esse distinctam ab hac, an liceat petere à tali iuramentum, quam non resoluit. Ex iis tamen quibus probat primum esse licitum, sequitur etiam secundum esse licitum. Nam alias damnanda esset consuetudo totius Christiani orbis, qui dum fœdus aliquod cū Barbaris init, exigit ab iis iuramentum, quo pacta firmentur.

Probatur tertiò, Quia si ob aliquod lucellum temporale possum petere mutuum ab vsurario, quem scio peccaturum dando, quanto magis ob lucrum spirituale possum petere Sacramentum à malè ministraturo? Nec enim sum causa cur malè ministret, cùm possit benè administrare eliciendo contritionem, sed sola occasio. Vnde patet sufficientem ad hoc causam esse præceptum Ecclesiæ, aut magnum aliquod festum quo soleo communicare, aut indulgentias occurrentes, & similia.

44 Nota tamen primò, Quòd si possim commodè ab alio ea fine peccato datuto percipere, me teneri ex charitate id facere, quia teneor euitare alienum peccatum, cùm commodè possum. Quòd si alter esset mihi multò minùs vtilis, eò quod indoctior, nec posset satisfacere difficultatibus proponendis, aut saltem parum securè, aut notabiliter minùs posset me in spiritu dirigere, aut esset valdè morosus, &c. non tenerer cum tanto meo incommodo hunc eligere, vt alienum peccatum vitarem.

45 *Debeo præsumere sacerdotem bene administraturum Sacramentū quoties non constat de contrario.*

Not. secundò, Quando non constat mihi moraliter sacerdotem, quem experem adire, malè administraturum Sacramentum, me posse imò debere supponere eum benè administraturum. Quiuis enim præsumitur bonus, donec constet esse malum. Nec adillud sufficit, quòd sciam eum recens lapsum in peccatum mortale, quia debeo credere elicuisse iam contritionem, aut eum antequam conferat Sacramentum eliciturum: maximè si videam eum sponte se exponentem ad Sacramenta administranda, nisi nossem illum iam diu alicuius peccati consuetudine sine cura salutis teneri. Putant aliqui singularem esse difficultatem in publico concubinario. Sed si quæ olim fuit in hoc Ecclesiæ prohibitio, ea iam consuetudine vel per Concil. Constantiense abolita est: quod statuit, vt nullius, ob censuram aliquam ecclesiasticam, consuetudinem teneamur vitare etiam in sacris, nisi nominatim sit denuntiatus, aut notorius clerici percussor. Talis autem prohibitio habeat aliquam rationem censuræ. Erat enim quasi quædam suspensio, qua tales prohibebantur sub pœna excommunicationis celebrare diuina officia: vt patet ex *cap. Præter hoc d. 32.* vt docet *Suarez. disput. 72. sect. 4. sub finem, & Valentia disput. 3. qu. 5. puncto. 3.* Vnde sine scrupulo eorum Missæ iam audiri possunt.

Conc. Constantien.

Suarez. Valentia.

46 *Ab excommunicatis non toleratis solum baptismum & pœnitentiam in articulo mortis licitè recipis.*

CONCLVS. II. A nominatim excommunicatis, non toleratis, aut notoriis clerici percussoribus, non licet vlla vnquam accipere Sacramenta, nisi baptismum & pœnitentiam in articulo mortis.

D. August.

De baptismo id docet expressè *Diuus Augustinus libro 1. de baptismo cōtra Donatistas cap. 2.* & refertur *cap. Si quæ forte 24. quæstione 1.* De pœnitētia id insinuat clarè *Tridētin. sessione 14. capit 7.* vbi docet in articulo mortis quoslibet sacerdotes posse quoslibet ab omnibus criminibus absoluere: vt docet *Nauarrus in Enchir capite 72. num. 27. Syluest. v. Confessio primo, numero 16.* citans Paludanum, Autcolum, Archidiaconum; & alii recentiores. Ratio huius permissionis est magna eo casu horum Sacramentorum necessitas. Quia etsi sine iis absolutè possit quis saluari per contritionem: tamen difficile est hanc elicere, & raiò sumus securi nos veram elicere.

Trident.

Nauarrus.

47 Alia autem Sacramenta non posse à talibus percipi, probatur, Quia absolutè Ecclesia nobis prohibet cum his præcipuè in rebus sacris, communicare, nec hunc casum vllibi excipit: ergo vult suum præceptum etiam in articulo mortis obligare. Nec horum Sacramentorum est tanta necessitas, quin id merito velit. Quidam tamen putant licere à talibus etiam viaticum accipere, probantque ex *capite Quod in te, de pœnitentia* vbi Pontifex ait, quòd de eo casu quo interdictis licet accipere pœnitentiam in articulo mortis, liceat etiam accipere communionem. Si itaque liceat interdicto morienti accipere communionem, multò magis licebit innocenti eandem accipere à quocumque excommunicato, quia hic ob alienum crimen tanto bono priuari non debet. Sed hoc argumentum vt summum probat licere innocenti communionem accipere ab interdicto per generale interdictum; non autem ab interdicto, aut excommunicato nominatim, siue non tolerato: tum quia cum his difficiliùs permittitur communicatio in sacris, tum etiam quia hic ferè cessat ratio alterius permissionis, quæ videtur ea sola esse, ne plurimi etiam innocentes qui sub interdicto quidem sunt, sed ei causam non dederunt, aut iam saltem omnino correcti sunt, cogantur sine viatico discedere, quod in generali interdicto præsertim vnius prouinciæ necessariò sæpè contingeret, si ibidem tempore interdicti morientibus nulla ratione posset viaticum dari. quæ ratio cessat in alio casu. Quia rarissimè potest contingere vt inter catholicos moriens non habeat alium à quo possit Sacramenta suscipere nisi excommunicatum non toleratum, cùm Prælati non soleant Pastores nominatim excommunicare, nisi alios substituant, qui eorum officio fungantur, propter rarissimos autem casus non fuit necessarium generalem legem infringere, nisi in casu grauissimæ necessitatis. Morientem autem inter hæreticos non expedit ab iis communionem accipere, ne videatur eorum fidei consentire. Et hanc sententiam cum aliis tenet *Auila de censuris 2. part c. 6. disputat. 3. dub. 3. conclus. 4.* Excipit tamen vnum casum, quo fortè licet iam morituro nulla possint dari alia Sacramenta quàm communio: quia tunc videtur esse maxima necessitas, cùm possit per eam iustificari si tantùm sit attritus. quod non est improbabile, certius est, quod ait conclus. 5. in tali casu, quando alia Sacramenta nequeunt conferri, posse suscipi Extremam vnctionem ab iis ex. communicato, quia potest esse extrema huius

48

Auila.

Sacra-

Sacramenti necessitas, & videtur etiam in hunc finem esse institutum.

49 CONCLVS. III. Ab excommunicatis toleratis, si parochi sint, licet subditis petere Sacramenta in casibus prima conclus. numeratis. Ita *Henriquez. de Sacramentis capite 30. numero 3.* citans alios. Imò probabile est licere etiam petere ab alio non parocho habente aliàs iurisdictionem: vt docet *Suarez. de censuris disp. 11. sectione 4. Sà v. Sacramenta. Candel. aureum de Sacramentis in genere capite 19.* Et insinuat *Victoria de bapt. num. 30.* dum non distinguit inter peccatorem & excommunicatum toleratum. Et colligitur apertè ex bulla Martini quinti, quam recitat *Soto in 4. d. 22. quæstione 1. art. 4.* vbi dicitur, neminem in posterum teneri eiusmodi excommunicatos vitare in administratione aut susceptione Sacramentorum. Ergo nulla prohibitione Ecclesiæ vetamur ab his petere Sacramenta, sed solo præcepto charitatis, ne simus eis occasio peccandi, quod non aliter obligat ne ea petamus ab excommunicatis quàm ab aliis peccatoribus. Confirmatur. quia possum rem mihi valdè vtilem petere à quouis, qui eam sine peccato præstare potest, etiamsi cum peccato præstiturus sit: vt patet ex dictis conclus. 1. Atqui hæc petitio est talis, Ergo, &c. Minor probatur. Quia ita excommunicatus potest priùs quàm conferat Sacramentum confiteri, & petere absolutionem, si possit; aut si non possit, proponere eam petere statim atque poterit, & sic licitè conferet Sacramentum. Nam etsi Pontifex sua bulla nullo modo intendat directè eiusmodi excommunicatos subleuare, necessariò tamen & ex accidenti eos subleuat. Cùm enim det illis veniam ab iis Sacramenta in suam vtilitatem petendi, necessariò debet dare excommunicatis veniam eo casu dandi Sacramenta, aliàs frustrà daretur aliis ea venia, qua nunquam licitè possent vti. Quia nemo potest sine peccato petere ab alio id quod sine peccato nequit præstare. Vnde hæc venia cederet in maius animarum periculū, quod tamen Papa cupit euitare: vt pluribus dicemus agendo de censuris.

50 Nec, si iusta causa petendi absit, multum facit ad rem quòd is à quo Sacramentum peto, teneatur vel non teneatur id mihi conferre. quia eius obligatio me nullo modo excusat ab obseruatione legis charitatis, sed sola mea necessitas: quia cum notabili meo alteriúsve damno, non teneor vitare ne alius voluntariè peccet: vt patet in exemplis prima conclus. allatis. par autem mea est necessitas siue is à quo peto sit parochus, siue non. Quod autem aliqui dicunt me ideo posse potiùs petere à parocho quàm ab alio, quia parochus censetur ex se magis paratus ad dandum, ideóque magis censetur sua sponte committere peccatum, quàm à me induci, secùs autem esse in non parocho: non est verum. tum quia vtrumque solùm induco ad actionem quam benè facere potest: vt patet ex dictis conclus. 1. peccatum verò sponte committunt. Tum etiam quia sæpè contingit vt parochus inuitus Sacramentum conferat, & alter sit paratissimos, & ad hoc publicè expositus. Imò rarò potest cótingere vt hic inuitus Sacramentum conferat, cùm id negare possit; secùs autem est in parocho.

Henriq. Ab excommunicatis toleratis ex iusta causa licitè Sacramenta petis. Suarez. Sà. Candel. aureum Victoria. Soto.

Aliena obligatio nō excusat ab obseruatione legis charitatis.

51 Nota tamen primò, Excommunicatum nulla ratione posse se offerre ad Sacramenta ministranda, & requisitum, si possit, teneri antè petere absolutionem à censura. Item si non possit priùs absolui, teneri remittere petentem ad alium, si quis sit qui eadem satisfactione petenti sit administraturus. Quia non potest Sacramenta administrare nisi rogatus, & quando hoc in notabile petentis commodum cedit. quæ ratio dictis casibus cessat.

Excommunicatus non se offert ad conferenda Sacramenta.

52 Nota secundò. Maiorem requiri rationem vt licitè petam Sacramenta à non parocho, quàm vt à parocho, quia maius habeo ius respectu huius quàm illius; est tamen hic excessus exiguus. Item vt petam à non parato, quàm vt ab eo qui publicè expositus est ad ea conferenda, quia non tam sum huic occasio lapsus, quàm ipse se præcipitat. Demum vt petam à grauibus peccatis obnoxio, quàm vt petam a minori peccatore. & communiter vt petam ab excommunicato, quàm à non excommunicato. quia hi minùs peccaturi sunt, quàm illi. In praxi tamen hæc posteriora non semper possunt facilè distingui, atque ita error in his non facilè erit tam grauis.

53 Not. in his omnibus casibus semper quātùm fieri potest, pusillorum scandalum cauendum, nec vlla ratione committendum, vt ij qui in fide sunt imbecilles, aut minùs benè instructi sunt, ex nobis accipiant occasionem contemnendi mysteria fidei, aut censuras Ecclesiæ.

54 CONCLVS. IV. Nunquam licet petere Sacramentum ab eo qui ob defectum iurisdictionis, aut similem causam, non potest illud licitè administrare, multóque minùs si non potest validè. Patet, quia nonquam licet ab aliquo petere quod non potest sine peccato præstare. Atqui tales non possunt sine peccato Sacramentum ministrare. Ergo nec licet hoc ab iis petere. Not. tamen, sæpè contingere, vt ij, qui per se non habent sufficientem iurisdictionem vt Sacramentum certæ personæ possint licitè aut etiam validè administrare, hic & nunc eam habeant ratione vrgentis necessitatis, aut alterius circumstantiæ: vt patebit in materia de Vener. Sacramento, & Pœnitentia.

Semper illicitè ab alio peto, quod non potest licitè dare.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm Angeli possint Sacramenta administrare?

55 Articulo septimo docet Angelos non posse esse ministros ordinarios Sacramentorum, quia Sacramenta habent vim suam ex institutione Christi, qui solos homines instituit Sacramẽtorum ministros: vt patet ex omnibus Scripturis vbi Sacramenta instituuntur, aut ministrorum eorundem fit mentio, atque etiam ex communi vsu & sensu Ecclesiæ.

Docet secundò, posse tamen ex commissione diuina Angelum esse ministrum Sacramenti. Quia sicut Deus suo arbitrio potest per se quacunque ratione voluerit conferre omnem effectum Sacramenti: ita potest quemcumque huius ministrum constituere: vt per se patet. Vnde si bonus Angelus aliquod Sacramentum alicui conferret, habendum omnino esset ratum, quia certum est illum hoc non facturum nisi ex auctoritate Dei. Sic *Nicephorus l. 11. cap. 2.* refert S. Amphilochium per Angelos ordinatum Episcopum.

Nicephorus.

Quòd si verò diabolus aliquod Sacramentum conferret, nulla ratione esset habendum ratum; non enim vnquam id Deus ei committet.

56 Not. *D. Thom. in respons. ad 2.* Videri insinuare beatos posse esse ordinarios ministros Sacramẽtorum, quod putant aliqui probabile, si eorum animæ corpus resumerent. Sed contrarium omnino credo dicendum esse, si aut resumant corpus non verè humanum, sed compositum ex aëre, quale Angeli solent assumere, quia tunc non erunt veri homines: aut si resumant corpus quidem proprium, sed beatum. Ratio est, quia sicut Sacramenta instituta sunt pro solis hominibus viatoribus: ita etiam eorum ministri instituti sunt soli viatores: atque his solis vbique in Scripturis committitur Sacramentorum administratio. Aliàs enim sequeretur damnatum sacerdotem post resurrectionem posse verè consecrare, & remittere peccata, si offerretur illi apta materia, atque ita retinere veram potestatem in corpus Christi verum & mysticum. Item Episcopum posse ordinare & conferre Spiritum sanctum, quæ omnia videntur absurda. Nec sufficit quòd retineat charactérem, quia hic non est necessariò coniunctus cum potestate, quæ eum in hac vita sequitur: aliàs baptizati saltem post resurrectionem essent capaces susceptionis Sacramentorum: atque ita possent ordinari in inferno sacerdotes à damnatis Episcopis; quod non dubito futurum pro vtrorumque in Deum odio in detrisionem Dei & Sacramentorum; quæ ridicula sunt.

D. Thomas.

Solus homo viator potest esse minister Sacramenti.

57 Gratis autem dicitur Deum hoc singulari ratione impeditrum: longè enim probabilius dicitur Deum iis non concedere eam potestatem, qua vult eos nunquam vti, quàm miraculosè impedire ne concessa vtantur. Reuocati tamen ad statum viatorum retinerent potestatem conferendi Sacramenta, quam autè habebant.

Ad D. Thomam Respondeo, eum hoc hîc non asserere, sed permittere transire, quia non erat necessarium negare ad solutionem argumenti.

Nota, quosdam hîc disputare, vtrùm quiuis homines viatores possint quæuis Sacramenta conferre. Sed hoc meliùs explicabimus tractando de singulis, quia in singulis occurrit particularis difficultas.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm intentio ministri requiratur ad perfectionem Sacramenti?

58 Articulo octauo docet ad valorem Sacramenti in ministro requiri intentionem cõferendi effectum Sacramentalem saltem in causa, scilicet intendendo facere quod Christus instituit aut quod Ecclesia facit: vt explicat in responsione ad primum. Quia cùm actio Sacramentalis ob varios fines fieri possit, debet per intentionem ad certum restringi.

Nota, responsionem ad secundum esse nonnihil obscuram, & multos torquere. Videtur enim D. Thomas dicere primò, quòd & in paruulis absolutè, & in adultis piè suscipientibus Sacramentum Deus aliquando huius defectum soleat supplere, vt sine Sacramento iis vltimum effectum Sacramenti, scilicet gratiam conferat. Sed Resp. Eum nihil aliud velle quàm adultis, si contriti accedant, aliquando sine Sacramento conferri gratiam ratione contritionis: de paruulis verò nihil affirmare.

D. Thomas.

59 Secundò, videtur dicere Ecclesiæ intentionem sufficere ad valorem Sacramenti, etsi minister alia omnia intendat, modò veram materiam & formam adhibeat, & ita eum intellexerunt *Silu. v. baptismus num. 11. & Adrianus in 4. de baptism. q. 4. §. Ad rationes.* Sed hoc est omnino falsum, & contra mentem D. Thomæ: vt patet *ex artic. 10. in corpore, & ad secundum.*

Siluest. *Adrian.* *D. Thomas.*

Resp. itaque eum tantùm velle, ministrum ex eo quod agat nomine Ecclesiæ, omnino censendum eam actionem facere eo sensu & intentione qua Ecclesia eam fieri vult, dummodo exterius contrarium non exprimat, eò quòd nulla ratione

tione

tione præsumēdum sit eum in re tanta velle malignari, nulla iusta causa suppetente: atque ita nos posse moraliter de valore baptismi esse securos. quod ad solutionem argumenti sufficit. Et quamuis verba D. Thomæ tam hîc quàm quæ habet in *4. d. 6. quæst.* 1. *artic.* 2. difficiliter patiantur bonum sensum: tamen ne tanto Doctori tam absurdam sententiam impingamus, potiùs sensu minùs commodo eius verba sunt explicanda.

Cajetan. Not. 2. in responsione ad 3. intentionem habitualem poni pro virtuali, vt benè notat Caiet. & patet ex contextu.

DVBIVM I.

Quæ intentio requiratur in conferente ad valorem Sacramenti?

60 NOt. primò, Hanc difficultatem non versari circa qualitatem intentionis, de qua agemus dubio sequenti, sed circa eius obiectum. Petitur enim, quid debeat intendere facere, qui confert Sacramentum.

Minister Sacramenti potest tria intendere. Not. secundò, Nos tria posse intendere in collatione Sacramenti. Primò. facere exteriorem illum actum, v. c. perfundere aliquem aqua, & pronuntiare formam baptismi, nulla ratione intendendo Sacramentum. Secundò, intendendo vlteriùs conferre Sacramentum, saltem impliciitè, quatenus intendimus facere quod Ecclesia vera facit, qualiscunq; demum illa sit: siue quod Christus instituit: vel quod Christiani faciunt; aut quod vidimus talem Episcopum catholicū facientem. quæ virtute idem sunt. Tertiò, intendendo vlteriùs conferre gratiam, siue effectum Sacramenti.

61 Hæretici nostri temporis putant sufficere primam intentionem. fundamentū eorum est, quia putant Sacramenta non habere alium vsum, quā vt excitent fidem: quæcumque autem intentione fiant, possunt excitare fidem. Sed hunc errorem satis refutaui quæstione 62. Alio verò fundamento idem sequitur *Catharin. opusculo de intentione ministri*; eóque inclinat *Siluester verb. Baptism. 3. num.* 21. & alij. Mouentur primò auctoritate D. Thomæ. Sed suprà ostendi aliter ipsius verba esse interpretanda. Secundò auctoritate *Diui Augustini*, qui *li. 7. de baptism. contra Donatistas*, videtur multū huic sentētiæ fauere. Tertiò, Quia sicut non decuit Sacramenta pendere à bonitate Ministri, quia aliàs semper essemus incerti de eorum effectu: ita non decet ea pendere ab eius intentione, quia non magis potest nobis de hac constare, quàm de illa. Quartò, Quia aliàs posset quis damnari propter alienam malitiam: quia scilicet minister nollet habere rectam intentionem, atque ita suscipiens Sacramentum non iustificaretur. Quintò, Quia distribuens communionem quacunque intētione id faciat verum confert Sacramentum: ergo idem dicendum de aliis Sacramentis. Sextò, Quia Sacramenta operantur per modum causæ naturalis, ita vt quantumuis Minister intendat non conferre gratiam, si tamen conferat Sacramentum, verè cōferat gratiam: ergo similiter quoties ponet externam materiam & formam Sacramenti, verè ponet ipsum Sacramentum quacunque intentione id faciat: quia in his consistit essentia Sacramenti. Alij verò sentiunt, ministrum debere etiam intendere conferre ipsum effectum Sacramenti: sed hoc non intelligunt de explicita intentione effectus, qua hic in se intenditur, sed de implicita, qua intenditur in causa, quod fit quoties quis intendit conferre Sacramentum, atque ita reipsa non differunt à sententia quam sequemur.

Catharin. Siluest. D. Aug.

62 Intentio requisita in ministro. Florent. Trident. CONCLVS. I. Necessariò dicendum est ad valorem Sacramenti requiri secundam intentionem. Ita expressè *Florent. u. in decreto de Armenis, & Tridēt. sess. 7. can.* 11. vbi ait: *Si quis dixerit, in ministris dum Sacramēta conficiūt & conferūt, non requiri intentionem saltē faciendi quod facit Ecclesia; anathema sit.* Vbi loquitur non de intentione solùm exterioris illius actus; quem Ecclesia etiam facit, sed de intentione immediati ipsius finis, quem Ecclesia intendit, scilicet conferendi Sacramentum; siue de intentione faciendi hunc actum ea ratione, qua eum facit Ecclesia. Damnat enim hæreticos, qui primam etiam intentionem requirunt. Et *sess. 14. can.* 9. definit sacerdotem ioco absoluentem nihil agere, qui tamen habet intentionem pronuntiandi illa verba.

63 Probatur ratione. Primò, Quia conferens Sacramentum necessariò agit vt minister Christi, vt docet Apostolus *1. ad Corint. 4. v.* 1. Vnde Christus dicitur in omni baptismo baptizare *Ioann. 1. v. 33. Ille est qui baptizat.* Et *cap. 4. initio* dicitur baptizare non per se, sed per discipulos. Nemo autem agit vt minister alterius, nisi intendat agere quod alter instituit, & quidē ea ratione qua fieri instituit. Hinc si mittam procuratorem vt emat mihi equum & ille emat eum sibi, intendens eum sibi seruare, etsi externum actum præceptum faciat, nullo tamen modo eum facit vt minister meus. Atqui Christus instituens Sacramenta iussit externam actionem fieri non quacumque ratione, sed vt ceremoniam sacram: ergo qui non intendit eam perficere vt talem, non agit vt minister Christi. Confirmatur, quia ministris Sacramentorum non est tantùm commissa nuda executio talis actionis sicut nuntio deferenti literas, sed cum aliqua auctoritate & potestate, sicut dispensatoribus mysteriorum Dei. vt habetur *1. Corinth.* 4. & iudicibus delegatis, vt ex *Ioann.* 20. clarè docet *Tridentin. sessione 14. cap. 6. & can.* 9. Atqui actio iudicis nulla est nisi intendat agere iudicialiter. Similiter etiam actio dispensatoris nulla est nisi intendat verè aliquid conferre; v. c. si is cui commissi sunt mille aurei dispensandi in varios pauperes, daret alicui decem, ea tantùm intentione vt eos paulùm seruaret, seu non intendens transferre dominium, alter nihil acquireret: Ergo similiter fit in Sacramentis, per quæ, vt ostendi quæst. 62. a. 4. merita Christi dispensantur.

1. Cor. 4. Ioan. 1. Nemo agit vt minister alterius nisi hoc intēdat. 1. Cor 4. Ioan. 20. Trident.

64 Probatur secundò, Quia ex alia sententia sequuntur grauissima incommoda. Primò, Consuetum ex deuotione in omnibus suis actionibus dicere, Ego hoc facio in nomine Patris, &c. si hæc dicens abluat sordes infantis, verè baptizare.

2. Si quis Sacerdos tempore mensæ legeret aliquid in quo habentur verba consecrationis, consecraturum omnem panem mensæ.

3. Si quis emens mancipium dicat, accipio te in meam, subintelligens seruam, & illa annueret, fore matrimonium: quæ sunt absurdissima.

Ex quibus patet, alteram sententiam non posse sine errore in fide iam defendi, quia apertè repugnat supradictis Conciliis, & apertę rationi in Scripturis fundatæ.

65 — *Mala intētio duplex.*

Nota, dupliciter posse contingere vt Sacramenti minister habeat malam intentionem. Primò, vt nullo modo intendat conferre Sacramentum, aut facere quod Christus instituit, aut catholici faciunt, sed tantùm iocandi, eáque repræsentandi, aut irridendi causa. Secundò, vt habeat quidem veram intentionem faciendi quod Ecclesia facit, ita tamen vt totam actionem referat in vlteriorem finem, v.c. ad accipiendam pecuniam, vel etiam iocum & lusum. Primus nihil agit. Secundus etsi peccet, verum tamen confert Sacramentum. Et sic olim validè baptizauit inter ludendum Diuus Athanasius adhuc puer; quia, vt postea interrogatus confessus est, intendebat facere quod viderat Episcopum facientem. Similiter multi docent fuisse verum baptismum, quem S. Genesius adhuc mimus in scena accepit, vt habetur in martyrologio, 25. Augusti, eò quòd tam ipse quàm conferentes intenderent verè facere quod sciebant Christianos facere, etsi id totum ad iocum & risum referrēt.

Genesius nō fuit verè baptizatus.

Sed difficile est hoc credere. Videntur enim illi nihil aliud intendisse quàm hæc risus causa repręsentasse. Quis enim credat eos voluisse Christians Sacramenta suscipere aut conferre? quod tamen fuisset necessarium, vt facere intenderent quod facit Ecclesia. Et quamuis hoc voluissent, nihilominus fatendum esset, præter ordinem consuetum Genesio collatam esse gratiam, non tam vi Sacramenti (quod quantumuis sit validum non confert gratiam omnino positiuè indisposito, qualis erat Genesius) sed ex singulari Dei beneficio. Quare potiùs credendum est, Christum sicut olim præuenit Paulum se persequentem, ita Genesium sua Sacramenta irridentem cælesti gratia præuenisse, qua vterque illustratus ad gratiam se per contritionem disposuerit, quam deinde ille baptismo aquę, hic sanguinis auxerit.

66 — *D. Aug.*

Ex his potest responderi ad auctoritatem *D. Augustini* qui *l. 7. de baptism. cap. 53.* videtur sentire baptismum ioco collatū esse validum: sed hoc non sentit, quia potest intelligi secundùm 2. modum ex duobus relatis, quo casu verus erit baptismus. quia D. Augustinus ibi nihil dicit, quod cogit nos eum intelligere loqui de casu primo modo explicato. Adde, etsi de hoc casu loqueretur; nihil tamen contra nos probaret, quia toto illo capite tantùm inquirendo & dubitando loquitur, nihilque absolutè resoluit, sed dicit rem per reuelationem, aut generale Cōcilium determinandam esse, quod iam duo Concilia fecerūt. atque ita patet solutio ad secundum argumentum pro prima sententia.

67

Ad tertium, nego assumptum. Nam etsi non deceat valorem Sacramenti pendere à bonitate aut fide ministri, ne de eo semper simus incerti: alia tamen est ratio de intentione; quia sæpè occurrit causa dubitandi de illis, cùm innumeri vbique occurrant & mali & etiam hæretici vel athei: rarò autem contingit quemquam tam malum esse, vt nolit intendere veritatem baptismi, cùm hoc illi facillimum sit, nec possit cōtrarium illi prodesse. Quare quamdio contrarium non constat ex aliquibus signis, possumus de ministri intentione esse moraliter certi & securi: quod debet nobis (sicut in omnibus aliis humanis actibus) sufficere. Quòd si tamen esset ratio dubitandi, eò quòd minister esset omnino perfidus, & inimicus admodum omni pietati, aut totus familiaris & deuotus diabolo, aut dedisset aliqua signa peruersæ intentionis, tunc sub conditione posset baptismus repeti.

Possumus de sufficiente ministri intentione esse securi, donec de contrario constet.

68

Ad quartum, nego conseq. Quia talis damnabitur eo casu ob proprium peccatum actuale, aut originale: Malitia autem ministri tātùm erit ei occasio & quasi causa per accidens damnationis, quatenus non vult remouere prohibens: sed idem accidit quando quis paruulum non vult baptizare, aut impedit volentem; nec illud est magis absurdum quàm hoc. Quare quamuis ob malitiam ministri possint grauia nasci incōmoda, vt si quis ob defectum intentionis non baptizetur, ideóque postea inualide ordinetur sacerdos, aut etiam Episcopus, & consequenter plurima Sacramenta cum magno suscipiētium damno reddantur inualida: ideo tamen non debuit Christus ita sua Sacramenta instituere, vt omnino inscius & nihil cogitās ea posset conferre ob rationes dictas. Quia illa rarissima sunt, eadémq; incommoda sequi possunt ex eo quòd minister insciis astantibus inualidè baptizet ob defectum formæ aut materiæ: quod si quis vellet, facilè faceret, præsertim quando astantes rudes sunt. Et tamen ideo non est dicendum, Deum tunc per se conferre ipsum Sacramentum, aut omnes eius effectus. Nec enim Deus ob raros aliquos casus debebat ordinē suæ prouidentiæ immutare; aut Sacramenta ita instituere, vt nunquam possent irritè cōferri. Sicut ne innumeri infantes ob defectum baptismi damnentur, non debuit mutare generalem legem *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum.*

69

Ad quintum, nego consequentiam. Quia sicut hoc Sacramentum eò quòd consistat in re permanenti, non pendet in suo esse ab actione conferentis, sed consecrantis, ita nec etiam pendet ab illius, sed ab huius solius intentione. Secùs est in aliis Sacramentis, quæ in actione consistunt, & conficiuntur à conferente, ideóque ab eius intentione dependent.

Ad sextum Resp. Effectum Sacramenti nunquam conferri nisi minister eum saltem implicitè intendat, quod facit hoc ipso quo absolutè intendit conficere Sacramentum. Et similiter non ponitur Sacramentum nisi id minister implicitè saltem intendat. ad quod nō sufficit eum velle ponere externam materiam & formam, nisi hoc intēdat facere eo modo quo Christus instituit. Quia ratio Sacramenti nō consistit in iis nudè sumptis (quia aliàs laicus posset consecrare V. Sacramentum, non minùs quàm sacerdotes,

si vteretur legitima forma & materia) sed prout habent rationem cæremoniæ sacræ, ad quod requiritur vt fiant à legitimo ministro cum debita intentione.

70 *Trident. Florentin.*

CONCLVS. II. Nec est necessarium vt minister explicitè intendat conferre effectum Sacramenti, vt patet tum ex Trid. & Florent. suprà citatis, quæ solùm requirunt intentionem in prima conclus. positam: tum quia aliàs hæretici nostri temporis non baptizarent, quia non intendunt explicitè conferre gratiam, cùm id negent fieri: imò communiter plebeij ac rudes homines, qui nesciunt per Sacramētum conferri gratiam, inualidè baptizarent, ac contraherent matrimonium, quod falsum est. Nec etiam semper sufficit ad valorem Sacramenti, ministrum explicitè intendere per hunc actum externum conferre gratiam; vt patet in eo qui explicitè nollet facere quod Christus instituit, sed vellet sua auctoritate per talem actum conferre gratiam & characterem: qui sine dubio nihil efficeret.

DVBIVM II.

Qualis intentio requiratur ad valorem Sacramenti?

71 NOT. primò, Intentionem posse esse duplicem, scilicet conditionatam, aut absolutam; & hanc iterum quadruplicem.

Prima est actualis, quæ non tantùm est quando actu reflecto super intentionem meam, sed quoties actu cogitans quid agam volens Sacramentum administro. Nec est vllum dubium quin hæc intentio sufficiat, & sit optima.

Intētio virtualis quid sit.

Secunda est virtualis, sic dicta quòd actu trāseat, & virtute maneat ratione impressionis in imaginatiua relicta ex primo proposito quo quis humano modo ad agendum se applicuit, qua excitatur potentia motiua vt actus initio propositos (qui primum actum immediatè sequuntur, aut cum eo saltem mediate connexi sunt) perficiat, homine interim alia omnia cogitante, donec actu aliquo contrario interturbetur. v. c. incipit quis sacrum intendens celebrare, & postea totum sacrum omnino distractus ordine suo perficit, in qua serie omnes actiones à prima illa intentione verè secundùm modum agendi humanum procedunt ratione imaginationis quam prima illa voluntas applicauit, & quæ ratione habitus acquisiti dirigit externos actus, etiam cùm distracti id vix vel etiam nullo modo aduertimus. Quod vel inde patet, quia si semel imaginatio turbetur, vel omnino aliò trahatur, cessat etiam actio exterior, & ad eam prosequendam noua intentione opus est. Et hæc etiam intentio ex omnium Doctorum sententia est sufficiens. Quia aliàs sæpè contingeret Sacramenta esse irrita, præsertim consecrationem Vener. Sacramenti. Quia sæpè contingit eū conficientem distrahi vel ex negligentia, vel ex imbecillitate. Et ratio est, quia hæc intētio omnino sufficit vt humano modo quis dicatur agere: vt patet in omnibus actionibus humanis, quarum plurimas distracti facimus, quas tamen verè liberè & humano modo dicimus agere. Aliqui hanc intentionem vocant habitualem, vt D. *Thom. hic ad* 3. sed meliùs dicitur virtualis.

D. Thom.

72 *Intentio habitualis.*

Tertia est habitualis, quæ sui frequentatione in habitum versa est; ita vt homo nihil minùs cogitans, aut etiam dormiens, aut omnino ratione destitutus, sed ad aliquid agēdum, v. c. ad agitandos digitos, fricandam barbam, &c. applicet. Aliter item tunc dicitur quis habere volūtatem habitualem, quando habuit priùs voluntatem aliquid faciendi, quam nunquā reuocauit. Nam voluntas semel habita, censetur habitualiter remanere donec reuocetur. Quare si talis postea dormiens vel amens illud faciat, dicitur ea actio ei habitualiter voluntaria.

Intentio interpretatiua.

Quarta est interpretatiua, quando quis aliquid vult tantùm in causa: vt qui spontè se inebriat omnino credens se ebrium pugnaturum, aut iuraturum hæc erunt ei interpretatiuè, siue, vt alij loquuntur indirectè voluntaria.

NOT. 2. Intentionem conditionatam posse fieri sub conditione necessaria vel contingenti, eaque præterita, præsenti, vel futura.

73 CONCLVS. I. Si intentio habitualis, aut etiam interpretatiua sumantur prout hîc eas definiuimus, siue prout distinguuntur à virtuali, neutra sufficit ad Sacramentum validè conferendum. est communis; & ratio est, quia cùm (vt ostendi suprà) ministratio Sacramentorum sit vera dispensatio mysteriorum Dei, sicut ex natura sua, vt conuenienter fiat, requirit vt fiat à natura rationali: ita etiam requirit vt fiat rationali modo, siue per actionem rationalem. Quia aliàs nulla esset ratio cur ex natura sua postularet magis fieri ab homine quàm à bruto. Sicut igitur propriè dicta dispensatio non potest propriè & conuenienter fieri à creatura irrationali; ita nec per actum irrationalem. Nullus autem actus solum habitualiter vel interpretatiuè voluntarius est in se propriè humanus ac rationalis.

Dispensatio non fit nisi per actum rationalem.

74 *Ebrius nequit consecrare.*

Hinc sequitur, etsi aliquis sacerdos sciens se quando ebrius est, solere obuium panem consecrare, ea intentione se omnino inebriaret, ac obuio loco panem poneret, vt ebrius eum consecraret, & postea omnino ebrius super eum formam consecrationis proferret, nihil effecturum: quia hæc actio tantùm esset voluntaria in sua causa, non autem in se nisi per modum obiecti, nec propriè dicenda esset voluntaria sed volita; quare etiam non esset verè humana. Quia ad hoc requiritur vt actio sit in se voluntaria per modum actus eliciti, siue vt eliciatur à potentia hîc & nunc humano modo agente; qualis non est voluntas omnino ebrij, quia hic agit potiùs brutali modo quàm humano. Confirm. Quia aliàs actio facta immediatè à bruto posset dici humana, quia potest hæc mihi esse voluntaria in causa, atque etiam in se per modum obiecti: vt si canis me ad hoc eum instigante aliquem morderet.

75 *Perfectior requiritur intentio in conferente Sacramentum quàm in suscipiente.*

Dices primò, Voluntas habitualis sufficit vt aliquis etiam destitutus sensibus, suscipiat validè aliqua Sacramenta: ergo sufficiet, vt validè ea conferat. Respond. negando consequ. Primò, Quia suscipiens Sacramenta habet se passiuè, conferens verò actiuè: maior autem requiritur perfectio in agente quàm in patiente. Vnde

 etiam

etiam infans ac perpetuò amens potest aliqua Sacramenta (quæ tamen ei nulla ratione sunt voluntaria) validè suscipere, nulla tamen potest conferre. Secundò. Quia etsi sapientem sæpè deceat sua bona dispensare in amentea, numquam tamen eum decet eadem dispensare per amentes: nec vllo modo cogitandum est Christum hoc voluisse fieri.

76 Dices secundò, Possum hodie efficaciter applicare alicui sacrificium quod cras celebrabo, manebitque ei applicatum etsi de illo nihil amplius cogitem, modò non habeam voluntatem contrariam ante celebrationem. Ergo possum similiter tam efficaciter velle vt pronuntiatio formæ consecrationis præsente pane cras à me futura habeat suum effectum, etiamsi dum illam pronuntio, non habeam intentionem consecrandi, sed ex alia occasione id faciam. Resp. negando consequ. quia vt antecedens verum sit (quod videbimus in materia de sacrificio) volūtas illa non debet me mouere ad aliquid vlterius operandum, sed solùm mouere diuinam voluntatem, vt statim ac sacrificium fiat, eius fructum alteri applicet. Secùs est de confectione Sacramenti, quam libera mea voluntas physicè debet causare applicando potentiam motiuam ad actum externum operandum.

77 CONCLVS. II. Conferens Sacramentum sub conditione præterita vel præsenti, si conditio verè à parte rei sit posita, validè cōferet, siue cōditio sit cōtingens, siue necessaria. Si non sit posita nihil aget. Est communis. Prior pars patet ex *cap. 2. de baptismo*, vbi iubemur sub conditione baptizare eos, de quibus dubitamus an baptizati sint. quod fieri non posset, nisi talis baptismus posset esse validus. Ratio est quia intentio conditionata posita conditione transit in absolutam, eique æquiualet. Secunda pars patet. quia in tali casu absolutè deest intentio baptizandi.

78 CONCL. III. Consecrans, vel aliud Sacramentum (excepto matrimonio) conferens sub conditione de futuro contingenti (v. c. dicens; Ego te absoluo si cras ablata restituas) inualidè id facit. Est communis. Ratio est, quia eo casu neque Sacramentum potest poni in esse dum ponuntur eius materia & forma, quia minister non intendit illud conficere pro eo tempore, neque etiam postea; quia intelligi nequit tunc Sacramentum incipere esse, siue habere rationem Sacramenti, quando iam materia & forma eius omnino esse desierunt, cum tota essentia Sacramenti in iis consistat.

79 Dices, Cùm Sacramentum sit ens morale, vt dicatur esse, non est opus vt eius materia & forma sint physicè, sed sufficit vt sint secundum æstimationem moralem, ita vt antè sint posita, & adhuc censeantur durare; sicut censetur confessio ante aliquot dies facta, dum datur absolutio, adhuc durare, & ab hac informari, cùm physicè nullo modo sit, vt potest contingere si pœnitens interim in amentiam inciderit. Sic ergo igitur minister differendo formam potest efficere vt materia quæ iam physicè esse desiit, aliquamdiu moraliter maneat quasi informis, & postea incipiat informari: quare nō potest similiter efficere vt materia & forma iā posita in esse aliquamdiu post incipiant se mutuò informare?

Resp. Dicta Sacramenta nullo modo posse dici tunc verè esse, aut incipere habere rationem Sacramenti, cùm nihil eorum physicè est: nec vllo modo esse in ministri potestate suspendere aut esse, aut significationem, aut vim Sacramēti, postquam iam forma & materia integrè posita sunt. Ratio est, quia totum esse Sacramenti consistit præcisè in eius materia & forma ac significatione, quibus positis necessariò ponitur ipsum Sacramentum. Quia autem materia & forma habent omnem sacramentalem significationem à sola institutione Christi, & non à voluntate ministri, sequitur nullo modo esse in potestate ministri efficere, vt pro suo arbitrio materia & forma aut aliud significent quàm Christus instituit, aut vt hoc alio modo significēt: aut vt suam significationē modò habeant, modò nō habeāt, aut modò citiùs modò seriùs habeant, nisi quatenus est in eius potestate materiam & formam cum legitima intentione ponere, aut non ponere: vel citiùs aut seriùs ea ponere; quia non potest vllo modo essentiam Sacramenti mutare. Statim autem atq; materia & forma ex legitima intentione integrè positæ sunt, necessariò ex institutione Christi perfectam suam significationē habent, quia hanc minister nec suspendere nec immutare potest, & consequenter (nisi sit impedimentum ex parte suscipientis) ponitur tota essentia Sacramenti, quia hæc consistit in sola materia & forma cum legitima intentione à legitimo ministro positis. Sicut igitur in dictis Sacramentis intentio conferentis nullo modo potest efficere vt positio materiæ & formæ pendeat à futura conditione, ita vt hac postea posita verum sit ministrum, v. c. perfudisse Petrum aqua, & pronuntiasse formam baptismi & contrà hoc sit falsum illa non posita: sic non potest efficere vt ipsum esse Sacramenti maneat suspensum. Si enim dum ponerentur materia & forma, adfuit legitima intentio, statim illis positis necessariò ponitur ipsum Sacramentum: aut si non statim ponatur, sequitur intentionem non fuisse legitimam (quia quò minùs illa statim habeant perfectam significationem ac rationem Sacramenti, nihil potest fingi deesse nisi legitima intētio) & consequenter numquam ponetur: quia ad eius essentiam est necessarium vt adsit legitima intentio dum eius materia & forma ponuntur. Ex quibus patet, esse quidem in potestate ministri ipsius Sacramenti efficere, vt vna pars iam posita maneat quasi aliquamdiu suspensa antè quàm habeat perfectum esse Sacramenti, quia potest nonnihil exspectare antequam ponat alteram partem, sine qua prior non potest habere rationem Sacramenti. quando tamen vtraque pars est posita, nullo modo potest vlteriùs esse Sacramenti suspendere; quia nihil ampliùs est in ipsius potestate, à quo esse Sacramenti pendeat.

80 *Minister nequit suspendere aut esse aut vim Sacramenti*

81 Nota, multos dicere, conferentem Sacramentum sub conditione, quam scit necessariò futuram, validè id conferre: quia, vt aiunt, quod scitur necessariò futurū, habetur pro præsēti: atq; ita idem

idem est ac si conferret sub conditione præsenti. Sed si propriè loquamur, hæc nō sunt vera, quia strictè loquendo is solùm vult aliquid esse sub conditione futura, qui vult ipsius esse pendere à conditione futura, & consequēter, non vult ipsam rem perfectè poni in esse nisi posita iā in cōditione. Hinc si dicam: *Do tibi hūc librum si sol cras oriatur*, in rigore hic liber non erit tuus ante ortum diei crastini. Et similiter dicēs, *Ego te baptizo si sol cras oriatur*, secūdùm rigorem verborum intendit suspendere esse ipsius Sacramenti in diem crastinum, & consequenter inualidè baptizat, quia vt iam ostendi, Sacramentum necessariò debet poni, dum forma & materia ponuntur, vel nunquam ponetur. Secundùm communem tamen vsum aliquid alteri conferens, vel cum eo contrahens sub tali conditione, censetur rem statim velle sortiri effectum, & non tam addere hanc conditionem vt effectum suspendat, quàm vt suam intentionem certiùs exprimat: ita vt dicta propositio idem sit cum hac: *tam certò te iam baptizo, quàm est certum solem oriturum*. Sed talis intentio non est propriè conditionata.

82 Dixi *excepto matrimonio*; quia alia in hoc est ratio. Nam cùm sit verus contractus, etiam sequitur rationem contractus, & sicut alius contractus potest initi sub conditione de futuro contingenti, à qua in esse suo pendeat, quaque posita statim habeat esse completum ac rationē veri contractus: vt patet ex lege *Potior* 11. ff. qui potiores in pignore, & quotidiano vsu: sic etiam matrimonium. Est enim eadem ratio; nec Christus huius contractus naturam mutauit, sed ad esse Sacramenti eleuauit: vt pluribus dicemus in tractatu de matrimonio disput. 29. nu. 12. Ratio diuersitatis est, quia materia & forma huius Sacramenti non sunt solæ actiones aliquę externę, sed propriè sunt internus consensus exteriùs expressus. Qui autem in rem aliquam consentit sub conditione de futuro contingenti, eius consensus non habet perfectum esse, aut perfectam rationem absoluti consensus, sed manet quodammodo suspensus & indifferens vt sit vel non sit verus ac absolutus consensus donec conditio impleatur, eaque impleta, nisi antè fuerit reuocatus, statim fit absolutus & perfectus. Non quòd aliquid physicum ei necessariò accedat (potest enim hoc fieri, etsi dormiat is qui cōsensit dum impletur conditio) sed quia perficitur in esse morali, à quo habet vim obligandi, & rationem consensus absoluti & sufficientis ad constituendum contractum.

Matrimoniū potest contrahi sub conditione futura.

Consensus conditionatus manet suspensus.

83 Vnde sequitur, sicut matrimonium est essentialiter contractus: ita etiam internum consensum secundùm illud esse quod essentialiter in eo requiritur vt constituat perfectum contractum, esse partem essentialem Sacramenti matrimonii. Et consequenter sicut potest ipse consensus pēdere à conditione futura, ita vt non censeatur integrè positus nisi hæc sit posita: ita etiā ipsum Sacramentum. Quia Sacramentum inchoatum manet semper pendens & in fieri, donec eius materia & forma perfectè & integrè ponantur. Vnde ablutio præcedens formam baptismi semper est pēdens & indifferens vt actu cōstituat Sacramentum, aut non constituat, donec vltima syllaba formæ perfectè pronuntiata sit. Quare si possem efficere vt positio materiæ aut formæ baptismi penderet à conditione futura, & donec hæc poneretur, ablutio v.c. esset semper quasi in fieri, ita vt illa posita, verè posset dici posita ablutio, & non antè; & deficientē conditione ablutio verè non esset posita: possē etiā validè baptizare sub conditione futura, sed quia illud est impossibile, etiam hoc est impossibile. Contrà, quia consensus, vt est pars essentialis Sacramenti matrimonij, potest pendere à futura conditione; etiam ipsum Sacramentum ab ea pendere potest.

Sacramentū inchoatum manet semper pendens donec integrè ponatur.

84 Sunt quædam obiectiones contra ea quæ dixi de matrimonio, sed ea soluemus dum suo loco ostendemus matrimonium per verba de præsenti sub conditione futura contractum, statim hac posita habere rationem veri matrimonij, quod iam propriè nō contendimus, sed tantum volumus ostendere ei quà Sacramento prę. cisè non repugnare ita à futura conditione pendere, etsi alijs Sacramentis ob particulares rationes repugnet.

85 Hinc etiam patet, Quare Ecclesia potuerit efficere vt matrimonium sine debita solemnitate, sine præsentia parochi & testium celebratum, sit inualidum, cùm non possit efficere vt ad alia Sacramenta requisita aliqua solemnitas sine qua inualidè conferantur. Ratio enim est, quia aliorū Sacramentorum forma & materia essentialiter totæ cōsistūt in physica entitate alicuius rei vel actionis, & significatione tam illa quam ex communi vsu habent verba formæ, quàm illa quam ex institutione Christi habet integrū Sacramentum, cum aliquo respectu ad liberam intentionem eius qui ponit materiam & formam: quorum Ecclesia nihil potest propriè mutare. Nec enim potest efficere vt ablutio non sit ablutio, aut verba formę, aut etiam totum Sacramentum non habeant talem significationem: quia hoc pendet à communi vsu, & institutione Christi. Nec etiam potest efficere vt minister non ponat hæc liberè. Secùs est in matrimonio: quia consensus ad eius essentiam requisitus cùm includat aliquid spectans ad mores & rationem politicam, nimirum vim obligandi, in hoc pendet ab Ecclesia, quæ potest sua lege efficere vt hāc vim non habeat nisi posita certa conditione, & consequenter vt non possit esse pars Sacramēti matrimonij.

Cur materia & forma matrimonij sint magis subiecta Ecclesiæ, quàm aliorum Sacramentorum.

86 Et hæc quidem videntur satis clara in reliquis Sacramentis, excepta Confessione, in qua videtur particularis esse difficultas. Primò, Quia actus interni pœnitētis sunt etiam pars huius Sacramenti. Secundò, Quia absolutio datur per modum sententiæ iudicialis, quæ potest ferri sub conditione de futuro contingenti. Validè enim quis absoluitur ab excommunicatione, si intra certos dies restituat iniustè acquisita: cur non etiam à peccatis possit simili modo validè absolui?

Sed omnino dicendum est, hoc Sacramentum non posse conferri sub conditione futura contingenti. Quia partes eius essentiales non possunt poni sub conditione de futuro contingenti: quia neque actus pœnitentis possunt ita poni. Nam dolor de peccatis & propositum ab iis abstinendi

Absolutio nequit dari sub conditione futura.

tinendi debent esse absoluta: ridiculum enim esset, petentem veniam de peccatis dicere, Ego doleo de peccatis, & propono me emendare, si ampliùs non fuero tentatus, &c. quia tunc non esset præsens dolor de peccatis, sed sub conditione futurus, & potiùs præsens complacentia in peccatis. & sicut esset propositum emendandi se sub cōditione: ita virtualiter esset simile propositum se non emendandi, & consequenter sub conditione peccandi. Vnde patet responsio ad 1.

87 De absolutione etiam patet; quia hæc consistit intrinsecè in sola externa pronuntiatione verborum liberè facta cum respectu ad intentionem faciendi quod Christus instituit, non secùs quàm forma baptismi, & consequenter nō magis quàm hæc potest fieri sub futura conditione. Vnde patet magnum esse discrimen inter hanc absolutionem, & eam quæ fertur in foro externo, à censuris & similibus. Quia hæc omnem vim suam habet à voluntate absoluentis, & in hac præcipuè consistit: exterior autem pronuntiatio verborum, aut simile signum externum tantùm requiritur vt volūtas interior possit humano modo cognosci. Nam per se loquendo Iudex posset per solum actum internum absoluere, si hic secundùm se posset ab hominibus cognosci. Secus est, vt dixi, in absolutione sacramentali, quæ tota consistit in verbis externis, & totam vim suam habet ex institutione Christi; ex quo patet solutio ad secundum. Adde, id quod sumitur, non esse generatim verum etiam in foro externo. Nam Iudices inferiores sæpè tenentur absoluere secundùm certam formam iis præscriptam, sine qua absolutio nulla est. Confessarius autem est Iudex delegatus à Christo, & habet certam formam ab eo præscriptam: vt est communis DD. & Ecclesiæ sensus, à qua si recesserit, nihil agit.

Differentia inter absolutionem sacramentalem & alias.

88 Conc. IV, Absoluens sub hac conditione Si Deus te nouit cras restituturum ablata (idē est de reliquis quinque Sacramentis) inualidè id facit. Hæc conclusio non est tam clara atque præcedens: quia hic videtur esse conditio de præsenti, & consequenter non suspendere ipsum esse Sacramenti. Est tamen communior sententia Doctorum, sed laborant in ea probanda. Multi eius rationem reddunt: quia cùm talis conditio non possit esse homini naturaliter cognita, non potest secundùm eam suam actionem dirigere vt humano modo operetur: nec vllo modo posset scire vtrùm Sacramentum esset validè collatum nec ne.

Sed hoc argumentum summum probat, Sacramenta hoc modo sacrilegè conferri, ac iteranda esse sub conditione, non autem probat inualidè conferri: aliàs probaret inualidum fore hunc baptismum, Ego te baptizo, si pater tuus est in cælo, vel si habeas veram attritionem supernaturalem, quia non possumus naturaliter scire vtrùm conditio sit posita; & tamen si verè à parte rei ponatur conditio, Sacramentum validè confertur licet sacrilegè, & sub conditione repetendum erit. Adde, falsum esse, conferentem Sacramentum non posse postea scire an conditio fuerit posita nec ne: nam ex eo quòd alter postea restituat aut non restituat, poterit certissimò constare quid Deus antè futurum præuiderit.

89 Ratio igitur conclusionis est: quia etiam in illo casu esse Sacramenti verè penderet à conditione futura contingenti: sicut ipsa Dei cognitio ab ea obiectiuè pendet. Esset enim in potestate suscipientis Sacramentum postea efficere vt Sacramentum fuerit validè collatum, aut inualidè: sicut quouis tempore præcedente restitutionem est in eius potestate efficere vt Deus ab æterno viderit eum restituturum, vel non restituturum, eadem planè ratione qua in eius potestate est restituere, vel non restituere; atque ita ratio tertiæ conclusionis hîc etiam suo modo militat.

DVBIVM. III.

Vtrùm valeat Sacramentum quando minister habet intentiones contrarias?

90 NOt, Non posse quem habere duas verè cōtrarias voluntates nisi ex errore quo putat non esse contrarias, sed vtramque simul posse consequi effectum: vnde alterutra (illa scilicet cui minùs pertinaciter adhæret) debet necessariò esse implicitè conditionata, scilicet si possit obiectum eius cum obiecto alterius consistere. v. c. conferens Sacramētum cupit facere quod Christus instituit, & tamen non vult facere quod Ecclesia Romana facit, quia putat illud posse fieri sine hoc. vnde nisi sit omnino peruersus, secunda voluntas est cōditionata, scilicet, si possim illud facere, non faciendo hoc: quæ conditio cùm sit falsa, efficit vt volitio non faciendi quod facit Ecclesia, sit omnino inefficax.

Nemo potest simul habere duas voluntates absolutè contrarias.

91 Respond. itaque, Si intentio ad valorem Sacramenti necessaria sit præcipua in conferente; ita vt contrariam tantùm velit consequi effectū, posito quòd cum illa possit consistere, valet Sacramentum. Secùs si contraria sit præcipua. Hinc si duo baptizati putātes posse disiungi rationem Sacramenti à ratione matrimonij, intendant tantùm contrahere matrimonium, & non conficere Sacramentum, si ita velint abesse rationem Sacramenti, vt potiùs malint non contrahere quam illud suscipere, nihil efficiunt: si ita desiderent contrahere, vt malint & contractum, & Sacramentum valere quàm neutrum, suscipiunt Sacramentum.

92 Hæc autem sunt intelligenda de actuali, & non de sola habituali dispositione siue voluntate. Potest enim fieri vt quis habitualiter ita affectus sit vt mallet malè baptizare, quàm facere quod Ecclesia Romana facit, & tamen absolutè velit facere quod Christus instituit. quod potest contingere, vel quia dum confert Sacramentum nulla incidit ei cogitatio de faciendo aut non faciendo quod Ecclesia Romana facit, sed tantùm cogitat facere quod Christus instituit: vel etsi prior cogitatio ei occurrat, tamen quia non dubitat quin sit aliud quod Christus instituit, quàm quod Romana Ecclesia facit, illa nullo modo excitatur ad ipsum baptismum aliter conferendum, sed simpliciter intendit facere quod Christus instituit: atque ita illa voluntas non faciendi

quod

quod facit Ecclesia solùm est habitualis, nec influit in effectum, & consequenter nesciens implicite intendit facere quod facit Ecclesia. Secùs esset si haberet actu voluntatem non faciendi quod facit Ecclesia.

DVBIVM IV.

Vtrùm intentio Ministri debeat versari circa determinatam materiam?

63 CONCLVS. affirmatiua. Probatur ex ipsis formis, quę aut continent pronomen demonstratiuum, aut ad certam personam diriguntur.

Intentio in matrimonio est magis determinata quàm in aliis Sacramentis.

Not. in matrimonio intentionem ita dirigi & restringi ad certam personam, vt si sit alia quàm esse creditur, cōtractꝰ nullus sit. Secùs sit in aliis Sacramentis, in quibus intentio dirigitur ad præsentem personam, aut rem qualiscumque demum sit, modò sit subiectum capax Sacramenti. Hinc qui absolueret Petrum credens esse Paulum, aut virum credens esse fœminam, verè absolueret, nisi haberet intentionem non absoluendi alium quàm Paulum: quæ intentio communiter sine peccato esse non potest, nisi iusta causa subesset: vt si in collatione Ordinis timeretur, ne vna persona pro alia supponeretur.

94 Item proferens formam super duas hostias putans tantùm esse vnam, vtramque consecrat, nisi restringat voluntatem ad consecrationem vnius. Quod ne fiat cauendum est, nam forma debet ferri super totam materiam consecrabilem præsentem, nisi singularis occurreret ratio faciendi contrarium, quod vix accidere potest, præsertim quando tota materia est coniuncta in vno cumulo. Secùs si essent hostiæ in diuersis pyxidibus aut cumulis. Tunc enim potest facilè esse ratio tantùm consecrandi vnum cumulum. Tunc tamen oportet certum mente designare.

DVBIVM V.

Qualis intentio requiratur in suscipiente Sacramenta?

95 NOt primò, Nos hic non agere de dispositione necessaria ad fructum Sacramenti suscipiendum: de ea enim satis egimus suprà qu. 62. a. 1. d. 2. sed de intentione necessaria ad essentiam Sacramenti.

Not. secundò, Hanc quæstionem non habere locum in Ven. Sacramento, quia consistit in permanenti. Quare quicumque illud suscipit, verè Sacramentum suscipit quacumque intentione, & quantumuis ignorans id faciat, licet fortè sine fructu suscipiat. Similiter hic non est agendum de Sacramento matrimonii: quia cùm iidem sint suscipientes & ministri, in iis eadem requiritur intentio quæ in ministris Sacramentorum.

96 Prima sententia est *Glossæ in c. Maiores de baptismo*, quæ docet vt quis validè baptizetur sufficere vt ore dicat se consentire licèt corde dissentiat. Sed hæc sententia est apertè falsa, nisi intelligatur quo ad forum externum, quod de internis non iudicat, & in quo talis præsumeretur verè interiùs consensisse, & consequenter esse baptizatus.

Secunda opinio est *Caiet. infrà in quæst. 68. art. 7.* vbi vt aliquis validè baptizetur, simpliciter nullam in eo requirit intentionem suscipiendi Sacramenti, sed putat sufficere vt habeat se negatiuè. Probat. primò, Quia hoc sufficit in infantibus; ergo etiam in adultis. Secundò, quia *Innocentius 3. cap. Maiores, de baptismo in fine*, ait: *Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cùm obicē voluntatis contrariæ non inuenit obsistētē.*

Caietan. *Innocent. 3.*

97 CONCLVSIO I. Qui numquam vsi sunt ratione, validè suscipiunt ea Sacramenta quorum capaces sunt, etsi nullo modo id intendant. Est certa, & per se patet. Quia non possunt habere vllam liberam intentionem. Tantùm potest esse dubium quorum Sacramentorum sint capaces. Et quidem constat inter catholicos esse capaces baptismi, imo etiam inter hæreticos, exceptis Anabaptistis contra quos agemus quæst. 68. articulo 9. Idemque dicendum de Confirmatione, quia vtrumque Sacramentum paruulis tribuitur: & olim Confirmatio post baptismum conferebatur etiam infantibus, sicut & Venerab. Sacramentum. Certum etiam est non esse capaces matrimonij, aut pœnitentiæ: quia vtrumque requirit actus liberos in suscipientibus. Nec etiam extremæ vnctionis: quia huius solùm sunt capaces qui potuerunt peccare. Tantùm posset esse dubium de Ordine: sed etiam hunc validè susciperent; vt docet D. *Thom in supplemento, quæst. 39. art. 2.* grauiter tamen peccaret conferens.

In infantibus nulla requiritur intentio.

98 CONCLVSIO II. Qui interiùs omnino est inuitus & voluntate repugnante, inualidè suscipit Sacramentum. idemque dicendum de eo qui habuit volontatem nunquam suscipiendi Sacramentum, & antequam eam vllo modo reuocarit, incidens in amentiam Sacramentum suscipit. Ita expressè docet *Innocentius 3. capit. Maiores de baptismo. §. Item quæritur.* Ratio à priori est institutio Christi, quam ex communi DD. & Ecclesiæ sensu cognoscimus. Conuenientia fuit: quia non decuit Christianis sacris animo repugnantes initiari.

Omnino inuitus inualidè Sacramenta suscipit. *Innocent. 3.*

99 Dixi, Qui omnino inuitus suscipit Sacramentum, &c. Quia secùs est de eo qui tantùm est inuitus secundùm quid: vt sunt ii qui metu inducuntur ad susceptionem Sacramenti, ita vt verè illud velint suscipere, etsi id nollet si abesset metus. Hi enim verè Sacramentum suscipiunt: vt docet *Innoc. supr. & Toletan. 4. c. 55.* Quia hi habēt absolutam intentionem suscipiendi Sacramenta, & tantùm sunt inuiti secundùm quid.

Toletan. 4.

100 CONCL. III. Adultus qui aliquando ratione vsus est, inualidè suscipit Sacramētum quod nulla vnquam ratione expetiit. Hæc conclusio non potest ita clarè probari: quia tamen est communis Doctorum, ideo ab ea non est recedendum, cùm nihil sit quod cogat. Imo omnino fuit conueniens Christum ita sua Sacramenta instituere, vt per ea nemo ratione vtens nisi aliquo modo volens sibi consecraretur. Quod maximè locum habet in baptismo & Ordine, per quæ Sacramenta homo transfertur planè in alium statum, quod in adultis nullo modo conuenit fieri, nisi aliquo modo consenserint. Probant hanc conclusionem aliqui ex *Diuo Augustino lib. 4. de* bapti-

Adultus debet aliquando Sacram. petiisse. *D. Aug.*

baptismo c.24 in fine: vbi cùm dixisset, valere paruulis ad consecrationem baptismi, si alij pro eis respondeant, quia pro se respondere non possunt, subdit: *At si pro eo qui respõdere potest, alius respõdeat, non idẽ valet.* Et potest probabiliter pro ea adferri, tamen non conuincit. Quia loquitur de baptismo simul cum effectu suscipiendo. quia dicit eum plurimum valere in paruulis etsi credere nequeant: quia credunt quodammodo per alios, Deusq; defectum fidei in iis supplet: secùs esse in adultis, qui per se credere possunt. Ea dicta tamen auctoritate satis intelligitur aliam esse rationem paruulorum & adultorum: & consequenter ex eo quòd illis sine eorum consensu validè conferatur Sacramentum, non sequi idem dicendum esse de adultis. Vnde patet responsio ad primum argumentum Caiet. Ad secundum Resp. Innocentium non loqui de casu metaphysico, sed de iis quæ moraliter accidere possunt. Via autem potest fieri vt is qui post vsum rationis nunquam vllo modo petiit baptismum, non habuerit aliquando intentionem ei repugnantem: qualis aliqua ratione est omnis ea qua quis amplectitur aliquam falsam religionẽ: quæ sicut necessariò repugnat religioni christianæ eiusque sacris; ita voluntas eam amplectendi est virtualis quædam auersio à sacris Christianis, quæ habitualiter manet donec reuocetur.

101 *Caietan. Innocent.*

102 *Sufficit intentio habitualis.*

Conclusio IV. Vt quis validè suscipiat aliquod ex dictis Sacramentis non est necesse vt id actu intendat dum suscipit; sed sufficit, vt id aliquando actu intenderit, & hoc nunquam reuocarit. Ita expressè *Innocentius suprà. & D. Leo epist. 89. Concil. Carthaginens. 3 c. 34. Arausicanum c. 1 t.* vbi dicitur; subitò obmutescenti conferenda Sacramenta si ea antè petierit. Estque communis Ecclesiæ praxis.

Innocent. D. Leo. Carthag. 3. Arausican.

103 *Distinctio inter pœnitentiam & alia Sacramenta.*

Not. vt quis sacramentaliter absoluatur, debuisse id petiisse explicitè, sua peccata saltem in genere confitendo, quia actus pœnitentis sunt pars huius Sacramenti: vt dicemus suo loco. Pro reliquis Sacramentis sufficit ea implicitè petiisse. Sic quicumque vult fieri Christianus, atque adeò omnis qui habet veram contritionem, aut etiam attritionem de peccatis quatenus iis meremur pœnas inferni, aut excludimur à gaudiis cœlestibus, censetur implicitè petere baptismum; etsi de eo nihil vnquam audierit; quia talis dolor includit virtuale propositum seruandi omnia præcepta ad talem finem necessaria, quorum vnum est præceptum suscipiendi baptismum. Itẽ qui catholicè viuit, censetur velle sibi morienti conferri Sacramenta ab Ecclesia morientibus conferri solita: ideóque si subitò destituatur vsu rationis, debet inungi; nisi sciatur certò esse in peccato mortali de quo non sit saltem attritus, quod debet facilè præsumi, nisi quis in ipso actu peccandi ita subitò destituatur ratione, vt humanitus impossibile sit eum doluisse de peccatis: quòd si aliquamdiu post peccatum commissum vsus sit ratione, potest præsumi saltẽ attritus esse: vt expressè docet *D. Aug l. 1. de adulterinis coniugiis c. vlt.* vbi ait: *Ego non solùm alios catechumenos, verùm etiã ipsos qui vinculo coniugij copulati retinẽt adulterina consortia, cùm salui corpore in his permanẽtes nõ admittamus ad baptismũ, tamẽ si desperati, & intra se pœnitẽtes iacuerint, nec pro se respondere potuerint baptizãdos puto, vt etiã hoc peccatũ cũ cæteris regenerationis lauacro abluatur.* Vbi cũ loquatur de manifestis peccatoribus, qui vi morbi subitò oppressi non possunt pro se respõdere, clarum est eum loqui de iis qui omnino ratione destituti apparent ita vt non possint dare vlla signa pœnitentiæ, aliàs pro se possunt respondere. Quare dum dicit eos iacere pœnitẽtes, ostendit quid præsumẽdum sit. quódque necessarium sit ad effectum baptismi. Vnde subdit: Quis enim nouit vt ùm ante statuerint tantùm perseuerare in peccatis donec essent baptizandi? & consequenter, cùm viderent instare mortẽ & necessariò baptismum suscipiendum si vellent saluari, verè de peccatis præteritis doluerint; quod necessarium erat vt baptismus prodesset.

D. August.

104 Dices, Extrema vnctio est Sacramentum viuorum; Ergo non potest conferri peccatori solũ attrito. Resp. hoc per se esse verum, tamen propter summam necessitatem moribundi, qui aliàs esset perpetuò damnandus, non censeri cõmitti irreuerentiam in Sacramentum, si ei conferatur: sicut ob similem necessitatem potest peccator Sacramenta conferre, quãdo ob periculum mortæ non potest conteri. Adde primò, Cùm ministro non constet eum non esse contritum, ipsum posse præsumere, eum esse contritum. 2. Quòd hoc Sacramentum sit etiam, licet secundariò institutum, vt in tali casu peccata deleat: vt ostendemus suo loco, tomo 2. disp. 19. nu. 19. & 20.

105 Similiter credo omni baptizato necdũ confirmato, existẽti in gratia validè cõferri Confirmationem, etiam nescienti, v. g. in amentia constituto: modò nunquam habuerit voluntatem ipsam non suscipiendi: quia hoc ipso quo talis piè & catholicè viuit, censetur aliquo modo desiderare sibi conferri omnia ea Sacramenta, quæ omnibus Christianis sunt valdè vtilia, qualis est Confirmatio. Secùs est de Ordine, quem, cùm tantam status mutationem contineat, nemo potest censeri petere, qui non habuerit aliquando expressam talem voluntatem.

106 *Intentio indirecta non sufficit.*

Concl. V. Ad validè suscipiendũ Sacramentum non sufficit voluntas merè interpretatiua siue indirecta, qua quis censetur aliquid velle in causa: quia hæc potest cõsistere cum expressa voluntate contraria, v. c. Si quis sponte credens se ebrium baptizandum aut ordinandum, sponte se inebriaret, inualidè susciperet Sacramẽtũ. Quia talis nõ potest vllo modo dici verè voluisse suscipere Sacramentum, nisi id alio actu aliquando desiderarit. Quia liberè aliquid faciens ex quo videt aliquid per accidens secuturum, non censetur velle hunc effectum, nisi teneatur eum vitare. v. c. mulier cum moderato ornatu prodiens ob iustã causam in publicũ, etsi sciat ex suo aspectu in genere aliquem excitãdum ad peccatum, nullo tamen modo censetur huius peccatũ velle. Quòd si tamen eæ essent circũstantiæ ob quas teneretur vitare publicũ, ne talis eius occasione peccaret, atque hoc ipsa sciret; egrediens in publicum cẽseretur eius peccatum velle. Quare etsi eiusmodi externa susceptio Sacramenti, possit tali dici voluntaria in causa, quatenus continet quãdam irreuerentiã erga Sacramentũ, quã ipse tene-

tenebatur vitare, non tamen quatenus est quædam suscipientis consecratio, & consequenter quatenus habet rationem Sacramenti, quia vt sic vitari non debuit, sed potiùs suscipi, non quidem in tali statu, sed à legitimè disposito; nec talis potest dici voluisse verè consecrari, siue Sacramentum suscipere (cùm potuerit absolutè habere voluntatem contrariam) nisi id expressa aliqua voluntate intenderit. quo casu validè Sacramentum susciperet, quia hæc voluntas habitualiter permaneret.

107 CONCLVS. VI. Vt validè suscipiatur aliquod Sacramentum, non sufficit hoc velle sub conditione futura. Quia hoc modo suspenderetur Sacramentum, quod fieri nequit: sed necessaria est voluntas absoluta, vel ei æquiualens: sicut dixi de conferente, dubio secundo, concl. 2, & 3.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm fides ministri sit de necessitate Sacramenti?

108 *Trident. Constant.* ARt.9.docet hæreticos validè conferre Sacramenta, si modò vtantur legitima forma & materia. Est de fide, definitum à *Trident. sess.7. can.7. de baptismo.* & à *Constantiēsi sess.*8. & à variis olim Pontificibus, quos refert *Gratianus de consecrat. distinct.*4. Ratio est, quia Sacramenta non accipiunt suam virtutem à ministro eiúsque fide, sed à Christo, eiúsque meritis: vt pulcherrimè *D. Aug.* hanc rem probat *D. Aug. 7. libris contra Donatistas conscriptis.* Sed nō est opus, vt hāc veritatem probemur, diutiùs hęrere. Nam apud Catholicos Ecclesiæ auctoritate est probata: nec hęretici nostri temporis dissentiunt: vt docet *Bellarm. l.1. de Sacram. c.*26. quem consulat qui plura vult. *Bellarm.*

109 *Potest Sacramentum aliquando etiam cum fructu ab hæretico id conferente suscipi.* Not. Quod *D. Thomas* dicit *ad* 2. ab hæreticis validè Sacramenta accipi, nō tamen rem Sacramēti; hoc intellige commuoiter & sine iusta excusatione. quia sic accipientes communiter peccant, & ponūt obicem gratiæ, vt ipse se explicat: aliàs si non ponant obicem, accipiunt etiam Sacramenti gratiam: vt quando infantes vel etiam adulti ignorantes eorum hęresim, vel in extrema necessitate ab iis baptizantur, & eorum hæresi nullo modo consentiunt.

110 Obiic. primò, Extra Ecclesiam non est salus: ergo qui est extra Ecclesiam non potest Sacramēta, quæ sunt causa nostræ salutis, conferre. Resp. neg. conseq. Quia manens in Ecclesia potest aliquando ea, quæ sibi sunt causa salutis per externos suscipere. Sicut manens in arca Noë potuisset ab extraneo cibos, quibus viueret, accipere. Sicut item hæreticus posset absolutè aliquem docere veram doctrinam & virtutem suadere; quamuis hæc omnia sicut & Sacramenta ad Ecclesiam pertineant.

111 Obiic. 2. Nemo potest dare quod non habet: hæretici non habēt Spiritum sanctum. Ergo nō possunt eum dare. Confir. quia *Ioan.*20. datur Apostolis Spiritus sanctus, vt possint peccata remittere: ergo ad hoc necessarium est habere Spiritum sanctum. Resp. Antecedens esse verum de eo qui per se immediatè aliquid confert: non autem de eo qui mediatè. Medicus enim ægrotus potest dare ægro sanitatem per medicinā, similitérq; hæreticus gratiam per Sacramenta. Vnde talis non mundatur propriè ab immundo, sed à Christo operāte in Sacramentis: vt rectè *D. Aug. contra Donatistas.* Ad cōfir. Respond. Duo ibi per Spiritum sanctum intelligi. Primò potestatem remittendi peccata, cui virtus Spiritus sancti annexa est. 2. Gratiam huic muneri legitimè obeundo necessariam. Primum per hæresim non amittitur, nisi fortè respectu Sacramenti Pœnitentiæ, ad quod validè conferendum requiritur iurisdictio, qua, qui incidit in externam hæresim, priuatur. Quamuis & hic multis casibus validè absoluat Ecclesia eius defectum supplente, conferendo ei ad singulos actus iurisdictionem necessariam, vt dicemus suo loco. Secundum amittitur, sed ad valorem Sacramenti non est necessarium. *Ioan.*20. *Potest aliquis per accidens dare quod non habet.* *D. August.*

112 Obiiciuntur vltimò quædam auctoritates Canonum & Patrum, qui dicunt Sacramenta ab hæreticis collata inquinare magis quàm mundare. Sed Respon. Eos partim loqui de quibusdam hæreticis qui formas Sacramentorum peruertebant. vt *can non sanat* 1. *quæst.*1. qui sumptus est ex Ambrosio. aut loqui de eo quod communiter fit. Quia communiter taler peccant suscipiendo, & ita etsi recipiant Sacramentum, eo ipso tamen inquinantur.

ARTICVLVS X.

Vtrùm intentio recta ministri requiratur ad perfectionem Sacramenti?

113 ARticulo 10. docet peruersam intentionem ministri non vitiare Sacramentum, modò habeat intentionem conferendi Sacramentum. Vide dicta a.8.

QVÆSTIO LXV.

DE NVMERO SACRAMENTORVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm debeant esse septem Sacramenta?

1 ARTICVLO primo docet debere esse septem Sacramenta. Quia Sacraméta sunt instituta, tum ad priuatam cuiusq; hominis in particulari, tum etiam ad publicam totius populi Christiani spiritualem perfectionem. Ad priuatam autem cuiusque personæ perfectionem spiritualem requiruntur quinque. Primò, vt spiritualiter nascatur, quod fit per baptismum. Secundò, vt in spiritu crescat & roboretur, quod fit per Confirmationé. Tertiò, vt nutriatur, quod fit per Ven. Sacramentũ. Quartò, vt si contingat eum vulnerari, sanetur, quod fit per pœnitentiam. Quintò, vt infirmitates ex peccato relictæ tollantur, & pro extrema cum diabolo lucta roboretur, quod fit per Extremam vnctionem. Ad communem autem perfectionem Christiani populi requiritur. Primò, vt habeat spirituales patres, & pastores, ad quod necessarius est Ordo. Secundò, vt populus per honestum, & Christianis dignum matrimonij vsum multiplicetur, ad quod institutum est Sacramentum matrimonij.

2 *D. Thomas.* Nota primò, D. Thom. vt patet tum ex ipso titulo articuli, tum etiam ex ratione qua suam sententiam probat; hic non disputare an sint septem Sacramenta (hoc enim tanquam ex communi Ecclesiæ sensu satis notum supponit) sed Vtrùm debeant tot esse, siue, Vtrùm conuenienter Christus septem Sacramenta instituerit; quod solùm sua ratione probat: non quasi Christus non potuerit plura aut pauciora (si ipsi placuisset) etiam conuenienter instituere: (hoc enim falsum est.) sed quòd hic etiam numerus fuerit conueniens. Tota itaque ratio cur præcisè tot sint, est voluntas & institutio Christi, quæ nobis partim ex Scripturis, partim ex traditione & definitione Ecclesiæ innotuit.

3 *Hæretici nostri temporis. Bellarm.* Nota 2. Omnes ferè hæreticos nostri temporis hanc doctrinam impugnare; sed ita vt in numero Sacramentorum statuẽdo, & omnes inter se, & iidem sæpe secum pugnent: vt fusè ex eorum scriptis docet *Card. Bellar. l. 2. de Sacram cap. 25.* Vnde satis patet nihil inter eos certi posse reperiri.

Restat igitur, vt contra eos catholicam doctrinam de septenario numero Sacramentorum probemus. sed quia de singulis est particularis difficultas, hoc commodiùs faciemus, dum de singulis tractabimus. Quare hic tantùm vnam communem rationem adferemus, & eorum arguméta, quę sumunt solum ex auctoritate negata, refellemus.

4 *Trident.* Probatur itaque conclusio prima ex *Concil. Trident sess. 7. can. 1.* vbi dicit anathema iis qui dixerint esse plura aut pauciora Sacramenta nouæ legis, quàm septem: aut aliquod eorum non esse propriè dictum Sacramentum. Similiter *Concil.* *Florent.* *Florent. in literis Eugenij*, docet esse septẽ Sacramenta nouæ legis. In quam sententiam cùm simul Græci, Latini, & Armeni sine vlla contradictione cõsenserint, signum est fuisse generalem sensum & doctrinam totius Ecclesiæ; contra quam disputare insolentissimæ insaniæ est: vt docet *D. Aug. epist. 118. ad Ianuarium.* *D. August.*

5 *Kemnitius.* Respondet Kemnitius Florentinum obtrusisse Armenis Sacramenta, quæ hactenus ignorarant. Sed hoc pro suo iure & consuetudine sine auctore fingit: Nam etsi credibile sit Armenos in aliquibus circa doctrinam & vsum Sacramẽtorum errasse: nõ tamen verisimile est eos errasse circa numerum: quia de eo nulla vnquam inter Ecclesiam orientalem & occidentalem fuit mota quæstio. Quare cum cõstet in eo Concilio totam Ecclesiam tam Græcam quàm Latinam vnanimi consensu docuisse septem esse Sacramenta: item, cùm non possit ostẽdi, quando hæc doctrina post Apostolos primũ in Ecclesia prædicari cœperit; necessariò dicẽdũ est à Christu & Apostolis eã dimanasse: iuxta regulã *D. Aug. l. 4. de baptismo c. 24.* vbi ait: *Quod vniuersa tenet Ecclesia nec Conciliis statutũ sed semper retentũ est, nõ nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur.* *D. Aug.* Clarum autem est Concil. Florent. non inuenisse hanc doctrinam, cùm ante illud plurimi doctores eam, vt certã & omnino indubitatam tradiderint. *Florentin.* Nec vllus potest reperiri historicus, aut alius auctor, qui scripserit eam suo tempore cœpisse primùm in Ecclesia doceri: cùm tamen de omnibus hæresibus, certi auctores narrantes res gestas sui temporis, scripserint quando fuerint exortę. Vnde clarè cõstat nullum post Christum posse huius dogmatis dari initium. Quare etsi ex Scripturis probari non posset (quod tamen falsum esse ostendemus, dum suis locis ex

Seri

Scriptura de singulis probabimus esse vera Sacramenta) ad certam tamen fidem faciendam, deberet nobis Ecclesiæ auctoritas, & perpetua traditio sufficere (vt docet *D. Aug supra*,) quam heretici frustra leuissima ratione conantur euertere.

D. Aug.

6 Obiicitur igitur, Nullibi Scriptura aut antiqui Patres dicunt esse septem Sacramenta: imò multi dum ea numerant tantùm duo aut tria, aut summum quatuor numerant: ergo non sunt septem.

Respond. Eos nullibi etiam dicere non esse septem. quare est argumentum ab auctoritate negata nullius momenti. Aliàs probaret non esse quatuor euangelia. quia Scriptura nullibi enumerat quatuor. Quamuis igitur Scriptura non dicat expressè esse septem Sacramēta, nec vocet illa explicitè Sacramenta; tamen docet singulis conuenire quod est essentiale Sacramēto: nimirum quòd sint signa practica gratiæ. Sic *Ioann.* 3. dicimur baptismo regenerari, & *Act.* 8. *v.* 17. *& c.* 19. *v.* 6. dicitur per Confirmationem, siue manus impositionem datum Spiritum sanctum. *Ioan.* 6. de Eucharistia dicitur: *Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* & *Matt.* 26. *Hoc est corpus meum.* De Pœnitentia Ioan. 20 dicitur: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis,* &c. De extrema vnctione agitur *Iacob.* 5. vbi dicuntur per eam remittenda peccata. De Ordine 1. *ad Timot.* 4. dicitur: *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij.* De Matrimonio *ad Ephes.* 5. dicitur, *Sacramentum hoc magnum est.* Deinde plurimæ in sacris Scripturis horum Sacramentorum præcessere figuræ: vt in septuplici candelabro in templo, in septem columnis, quas *Prou.* 9. Sapientia excidit, & alibi.

Ioan. 3. Act. 8. & 19. Probantur Sacramenta ex Scripturis. Ioan. 6. Matt. 26. Ioan. 20. Iacob. 5. 1. Timot. 4. Ephes. 5. Prouer. 9.

7 Quod ad Patres antiquos attinet, nullibi simul omnia Sacramenta enumerant: quia necessitas non occurrit: omniū tamen hinc inde sparsim mentionem faciunt. Nam *D. Aug l.* 5. *de baptis. c.* 1. quatuor Sacramenta enumerat. vbi ait: *Si ergo ad hoc valet quod dictum est in Euāgelio, Deus peccatorem non audit, vt per peccatorem Sacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi; vel super oleū* (quo scilicet infirmi inunguntur) *vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur?* scilicet vel in Confirmatione, vel in Pœnitentia. Vtrumque enim Sacramētum à Patribus dicitur conferri per manus impositionē. Loqui autem D. Aug. de propriè dictis Sacramētis, patet: quia connumerat ea Baptismo & Eucharistiæ. quæ sine dubio sunt vera Sacramenta. Similiter *l.* 2. *contra literas Petiliani c.* 104. Confirmationem vocat Sacramentum, & comparat Baptismo his verbis: *Et in hoc vnguento Sacramentum Chrismatis, vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctū est, sicut ipse baptismus.* Item *l.* 2. *contra epist. Parmeniani c.* 13. conferens Ordinem cum Baptismo ait: Vtrūq; enim Sacramentum est, & quadam consecratione vtrumq; homini datur: illud cùm baptizatur, istud cùm ordinatur. Deinde ostendit neutrum amitti vel iterari posse. Item *lib.* 1. *de adulteris coniugiis c. vlt.* comparat Pœnitentiam cū Baptismo. Similiter *l. de nuptiis ca.* 10. vocat Matrimonium Sacramentum. Quare secundùm ipsum Aug. septem sunt in Ecclesia Sacramenta; & quidem apertè ab ipso recensita, licèt diuersis locis.

Ex Patribus. D. August.

8 Not. 3. Patres quandoque quasdam alias cæremonias vocare Sacramenta, quæ verè Sacramenta non sunt: sed vtuntur nomine Sacramēti largo modo, pro quouis signo rei sacræ. Præcipua tamen difficultas est in ablutione pedū à Christo in cœna instituta, qua dicunt peccata venialia remitti: atque ita videtur habere veram rationem Sacramenti. Et confir. Quia Christus Petro renuenti ablutionem *Ioan.* 13. ait: *Si non lauero te, non habebis partem mecum*: vbi videtur insinuare hanc lotionem esse necessariam ad gratiam recipiendam.

Ioan. 13.

9 Resp. Patres multa in sensu mystico de hac lotione dicere, & ei tribuere vim abstergēdi peccatum veniale, non ratione sui, sed ratione humilitatis eius qui eam exercet. Ad confir. variè varij respōdent. sed sensus literalis est quem adfert *Vasquez hic disp.* 139. *nu.* 20. scilicet Christū minatum esse Petro exclusionem à reliqua cœna, quam iis parabat, & à comunicatione sui corporis, ad quam neminem nisi lotis pedibus volebat admittere: vt significaret qua munditie deberent accedere: volebàtque pedes per se lauare; non vt institueret signum efficax gratiæ, sed vt daret humilitatis & mutuæ caritatis exemplum: vt ibidem v. 13. expressè dicit.

Vasquez.

10 Not. 4 Quando Trident. suprà definit tantùm esse septem Sacramenta, non definire singula dicere speciem vltimam. Nam disputatur inter Doctores vtrùm in Ordine sint septem Sacramenta diuersæ speciei; vt videbimus suo loco. Tantùm igitur vult docere nulla esse Sacramenta præter dicta, siue singula dicant speciem vltimam, siue aliquod genus sub quo diuersæ species continentur.

Trident.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Sacramenta conuenienter ordinentur secundùm modum prædictum?

11 **A**Rticulo 2. docet Sacramenta congruo ordine ab Ecclesia numerari. Rationem vide in textu; facilis enim est, nec explicatione indiget.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Sacramentum Eucharistiæ sit potissimum inter cetera?

12 ARt.3.docet Ven.Eucharistiam esse digniffiorum Sacramentorum.Primò,quia ibi Christus essentialiter est præsens ; in aliis tantùm instrumentaliter. Secundò, quia alia ad hoc quodámodo ordinantur. Tertiò,quia in hoc omnia consummantur.Solet enim hoc sæpè sequi aliorum Sacramentorum susceptionem : alia verò Sacramenta diuersimodè se inter se habent. Vide reliqua in texto.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm omnia Sacramenta sint de necessitate salutis?

13 ARticulo 4.docet Baptismum omnibus, & relapsis Pœnitentiam esse absolutè necessariam ; scilicet in re aut in voto. Ordinem verò necessarium esse toti Ecclesiæ ; reliqua Sacramenta esse necessaria ad benè esse. Vide textum , in quo nulla est difficultas nisi de necessitate Eucharistiæ, de qua suo loco melius agemus.

QVÆSTIO LXVI.

DE PERTINENTIBVS AD SACRAMENTVM BAPTISMI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Baptismus sit ipsa ablutio?

1 ARticvlo 1. docet baptismum non esse ipsam aquam ,sed ablutionem factã sub forma præscripta verborum. Quod non ita intelligendum quasi baptismus consistat in sola ablutione cum aliquo ordine ad verba,vt putat Sotus : sed quòd constet ablutione , & verbis vt partibus componentibus:vt diximus suprà q.60.a.6.

Sotus.

Not. Baptismum , ratione diuersorum effectuum,variis nominibus à Scriptura & Patribus nominari,quæ recensent *Bellar.l.3.de Sacram.c.*1. *& catechism.Trident.p.*2. *c.*2. & fusissimè *Vasquez.* d.140.c.1. Primò enim à præcipuo effectu suo vocatur sæpissimè lauacrum regenerationis:quia vt dicitur *Ioan.*3.*v.*3.per eũ denuò nascimur. Secũdò dicitur circumcisio Christi,non manu facta, *ad Coloss.*2.*Circumcisi estis circumcisione non manu facta.* Et infrà, *Circumcisione Christi consepulti ei in baptismo.* Tertiò dicitur sepultura tã hoc loco iam citato,quàm *ad Rom.* 6. vbi dicitur:*Consepulti enim sumus cum illo per baptismum* : quia nimirum vetus homo in baptismo moritur , & quasi sepelitur. Quartò,sæpissimè Patres eum vocant illuminationẽ, iuxta illud *ad Hebr.* 6. *Impossibile est eos qui semel illuminati sunt.* &c. quod explicãt de baptismo;qui ita dicitur propter fidem quam in eo accipimus & protestamur:vnde etiã Quintò dicitur Sacramentum fidei. Sextò dicitur donum:quia in eo maxima fit peccatorum, omnisque pœnæ iis debitæ condonatio , idque liberalissimè:quia nihil in baptizatis præcedit, quo eã mereantur.Septimò dicitur vnctio:quia per ipsũ in regnũ sacerdotale Christi per Spiritus sancti gratiam inungimur.Octauò dicitur indumentũ: quia per ipsum nuditas, quam peccatum originale induxit,per gratiam Christi tegitur. Nonò, per antonomasiam dicitur signaculum : quia per eum omnes oues Christi primum eius signum accipiunt,quo ab alienis distinguantur.

Varia baptismi nomina.
Bellarm.
Catechis.
Trident.
Vasquez.
2
Ioann. 3.
*Coloss.*2.
*Rom.*6.
Heb 6.

Variè

3 Baptiſmi definitio. Catech. Tridens.

Variè etiam à multis deſcribitur. Optimè cum definit *Catechiſmus Tridem. ſuprà*, ſcilicet: *Baptiſmus eſt Sacramētū regenerationis per aquā in verbo vitæ*, id eſt, conſtans ablutione ſub inuocatione ſanctiſſimç Trinitatis: vbi *Sacramentū* eſt genus, *regenerare* differētia. per hoc enim à cæteris Sacramentis differt, quòd nos regeneret, ſiue ſpiritualiter Deo gignat. Etiamſi enim alia Sacramenta aliquando nos viuificent, & præcipuè Pœnitentia, hoc tamen faciunt potiùs per modum reſuſcitationis; quia ſupponunt nos antè Chriſto fuiſſe genitos: baptiſmus autem quia dat primam vitam ſpiritualem, habet rationem generationis. quare illis duobus verbis eſſentialis baptiſmi definitio continetur. Additur *per aquam*, &c. vt ſignificetur qua materia & forma conſtet: à quibus ſumitur definitio *Magiſtri in 4. diſtinct.* 3. hoc modo, *Baptiſmus eſt ablutio corporis exterior facta ſub forma præſcripta verborum.*

Magiſter.

4 Not. primò, etſi baptiſmus ſecundùm primam ſuam ſignificationem ſit idem quod ablutio; communiter tamen ſumitur pro toto ipſo Sacramento; atque ita baptiſmus & ablutio non ſunt ſynonyma.

Not. ſecundò, hanc deſcriptionem eſſe ſumptam à partibus phyſicis ipſius baptiſmi, ſicut ſi dicerem: domus eſt lignum, calx & lapides in certa forma diſpoſita.

Nota tertiò, vt illa definitio ſit integra, quædam debere ſubintelligi: quia ablutio & pronuntiatio formæ non conſtituunt integram eſſentiam baptiſmi, ſed ſolùm eius partem materialem, cuius forma totalis eſt ſignificatio totalis; vt dixi quæſtione 60. articulo ſexto. Vnde ſi materia & forma verborum ponuntur ſine legitima intentione, nullus erit baptiſmus. Quare per ſynecdochen in ea ponitur pars pro toto; itáque intelligenda eſt ac ſi diceretur, *Baptiſmus eſt Sacramentū conſtans ablutione corporis exteriore facta ſub præſcripta forma verborum*: ſubintellige *cum legitima intentione.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm Baptiſmus fuerit inſtitutus poſt Chriſti paßionem?

5 ARticulo ſecūdo docet baptiſmum à Chriſto fuiſſe inſtitutum, dum ipſe baptizaretur: cœpiſſe tamen obligare poſt eius paſſionem quando legalia ceſſabant, quæ latiùs examinanda ſunt.

DVBIVM.

Quando Baptiſmus à Chriſto fuerit inſtitutus?

6 RES hæc nō modò inter ſcholaſticos, verùm etiam inter Patres controuerſa eſt. Aliqui enim putant baptiſmum fuiſſe inſtitutum poſt Chriſti paſsionem, quando *Matth. vlt.* dixit diſcipulis: *Euntes ergo docete omnes gētes, &c.* In hanc ſententiā inclinant *D. Chryſoſt. ho. 28. in Ioannem. Leo Papa epiſt. 4. c. 3.* & putat omnino certā eſſe *Rupertus l. 4. in Ioannē*, explicans illa verba Ioānnis 3. *Venit Ieſus in Iudæam*, putátque Apoſtolos *Ioā. 3. v. 26. & c. 4. v. 1.* baptizaſſe baptiſmu Ioānis. Ratio eius eſt. Quia diſcipuli Chriſti ante eius mortem non leguntur baptizaſſe niſi viuente Ioāne. Nam *Luca* 10. vbi legitur Chriſtus miſiſſe diſcipulos ſuos ad annuntiandum Euangelium regni Dei, dedit illis varia mandata ac poteſtatē eijciendi dæmones, ac morbos curandi, nullam tamen fecit mentionem baptiſmi. Secùs autem factum eſt, quando poſt reſurrectionē eos miſit annuntiatum Euangelium. Tunc enim iuſsit eos baptizare. vnde eos tūc formā baptiſmi docuit. cuius antè nulla in Euāgelio fit mentio. Imò *ipſe D. Tho.* (etſi hîc contrarium doceat) *infrà q. 73. a. 4. ad 4.* multum fauet huic ſententiæ, & videtur præſupponere eam eſſe probabiliorem.

Matt. vlt. D. Chryſ. D. Leo. Rupertus. Ioan 3. Luc. 10. D. Thomas.

7 CONCL. I. Longè verius eſt Chriſtum inſtituiſſe ſuum baptiſmum ante paſſionem. Ita *D. Aug. tract. 15 in Ioan. initio* & alibi ſæpè; quem ſequitur *Magiſter in 4. d. 3. & ibid. Scot. q. 4. a. 1. concl. 6. Gabr. q. 1. a. 3. dub. vlt. Sotus q. 1. a. 2. concl. 1.* & communiter DD. cum D. Thoma hîc.

D. Aug. Magiſter Scotus. Gabriel. Sotus. D. Thom. Ioan. 3.

Prob. primò, Quia *Ioan. 3. v. 22. & c. 4. initio* dicitur Chriſtus non per ſe, ſed per diſcipulos baptizaſſe: Atqui hoc dici non poteſt, niſi quia diſcipuli baptizabāt baptiſmo inſtituto à Chriſto: aliàs potiùs ipſe Ioannes per eos baptizaſſet, quā Chriſtus. Ideo enim iuxta Auguſt. ſuprà dicitur Chriſtus baptizare in diſcipulis: quia ipſi adminiſtrabāt baptiſma inſtitutum à Chriſto quodq; ab eo vim habebat; atq; ipſe erat qui conferebat internum effectum Sacramēti. iuxta dicta q. 62. a. 4. Confir. quia *Ioan. 3. v. 26.* diſcipuli Ioannis indignantes apud eum conqueruntur quòd Chriſtus per diſcipulos ſuos baptizaret: atqui ſi Chriſtus non fuiſſet vſus proprio, ſed baptiſmo Ioannis, diſcipuli Ioannis non debuiſſent indignari. ſed gaudere; quia hoc fuiſſet Ioāni honorificum: ergo ſignum eſt Chriſtum vſum proprio baptiſmo.

8 Baptiſmus Chriſti fuit diſtinctus à baptiſmate Ioannis.

Probatur ſecundò, Quia baptiſma quo Chriſtus tunc vtebatur, conferebat gratiam: ergo erat Sacramentum legis nouæ diſtinctum à baptiſmate Ioannis, quod gratiam non conferebat: vt patet ex dictis ſuprà. Antecedens probatur. quia *Ioan. 1. v. 26. & 32.* Baptiſta generatim diſtinguit ſuum baptiſma à baptiſmo Chriſti, quòd ipſe baptizaret in aqua, Chriſtus in Spiritu S. Vnde etiā *cap. 3. verſ. 27. & 31.* diſcipulis conquerentibus Chriſtum tunc baptizare, reſpondit: neminem poſſe accipere quidquam niſi ei datum fuerit de cælo: Chriſtum qui de ſurſum eſt, ſuper omnes eſſe: qui autem de terra eſt, terrena loqui.

Ioan 1.

Ostendens Christum non instar aliorum hominum terrenum aliquem & infirmum instituisse baptismum; sed quia de sursum, & supra omnes erat, instituisse cæleste, & qui omnino superabat vires humanas, quia erat collatiuus donorum cælestium & supernaturalium. Confirmat. primò, Quia vt patet *Ioan.3.v.26.& c.4.v.1.* plures iam baptizandi veniebant ad Christum quàm ad Ioãnem: & quidem, vt apertè colligitur ex *c.3.v.26.& 28.* permoti testimonio Ioannis: qui *Ioan.1. v.33.& Marc.1.v.8.* dixerat turbis se baptizare in aqua, Christum verò baptizare Spiritu sancto, id est, baptismo conferente Spiritum sanctum. Quòd enim quidam hoc intelligant de missione Spiritus sancti in pentecoste, allegoricum est. Nam sensus literalis loquitur de baptismo Christi, quem Ioannes cum suo baptismo confert: vt pulchrè ostẽdit *Vasquez disp.140.n.18. & sequentibus*: & clarè ex locis citatis colligitur turbas Ioannem in hoc sensu intellexisse, ideoque obtulisse se Christo baptizandas; quæ fuissent deceptæ, si baptismus quo tũc Christus vtebatur, nõ contulisset Spiritum sanctum. Confirm. secundò, Quia videtur omnino fuisse præter Christi dignitatem, vti baptismo Ioannis, quasi eius esset discipulus: aut venisset, vt gratiam inani figura adumbraret, qui venerat eam reipsa conferre.

[margin: Ioan 3 & 4. — Ioan. 1. Mar. 1. — Vasquez.]

9 Nec refert quòd à Ioanne voluerit baptizari. Primò, quia hoc fecit cùm adhuc priuatus omnino & ferè incognitus ageret: baptizabat autem, vt magister & doctor veritatis, & institutor nouæ legis à Patre, dum baptizaretur, publico præcone constitutus. Secundò, quia volebat baptizari, vt hac occasione, & à Ioanne, & præcipuè à Deo Patre testimonium acciperet, quo legis gratiæ institutor denuntiaretur. Quare dicendum, per illud baptisma verè collatam fuisse gratiam, tum virtute præcedentium meritorum Christi, tum etiam futuræ passionis, cuius iam à Patre acceptatæ vim poterat certis rebus alligare. Vnde patet baptismum Christi habuisse omnem vim intrinsecam ante passionem, quam habuit post, quòd enim cælum nõ aperiret, ea intrinsecum illi erat, eò quòd pretium nostræ salutis nondum omnino esset persolutum.

[margin: Cur Christus voluit baptizari.]

10 Patet secundò, tunc baptizatos fuisse configuratos morti Christi futuræ, sicut nos præteritæ: sicut sacrificium incruentum in cœna fuit repræsentatio mortis futuræ, quod iam repræsentat præteritam.

Nec obstat quòd *Ioan.7.* dicitur Spiritum sanctum nondum fuisse datum, quia Iesus nondum erat glorificatus: quia hoc intelligendum est, de copiosa illa & visibili datione Spiritus sancti facta in pentecoste; aliàs nec Magdalenæ in conuiuio, nec Apostolis in cœna per Eucharistiã fuisset datus Spiritus sanctus: quod nemo fidelis dixerit.

[margin: Ioan. 7.]

11 Probatur tertiò, Quia Sacramentum Eucharistiæ & Ordinis fuit institutum & collatum Apostolis ante passionem: vt patet *Matt.26.& ex Trident. sess.13.c.2.& 23 c.1.* Ergo etiam Sacramentum baptismi; quia illorum non fuit capaces nisi baptizati. Gratis autem dicitur, Christum in generali sua lege dispensasse, cùm non minus potuerit ante passionem institui baptismus, quàm illa duo Sacramenta: nec alia sit fingendæ dispensationis necessitas.

[margin: Matth. 26. Trident.]

12 Ad Patres initio citatos Respond. Eos videri fuisse in ea sententia, sed D. Augustinum, multosque alios quos citãt *P. Vasquez disp.140.cap.2. & P. Suarez d.19. sect.2.* pro nobis facere quibus Scripturæ clarè fauẽt. Ad rationem Ruperti Respond. Illo loco non fieri mentionem baptismi: quia datur ibi discipulis noua potestas, qui iam antè potestatem baptizandi acceperant. quare non sequitur eos tunc non baptizasse: quamuis credibile sit non baptizasse passim omnes, nec ad hoc vulgò omnes inuitasse, eò quòd pauci essent, qui verè in Christum crederent. Post resurrectionem verò Christus voluit omnes fideles baptizari: nec tunc dedit primùm Apostolis potestatem, sed præceptum baptizandi; non solùm Iudæos, sed omnes qui ex Gentibus credituri essent.

[margin: D. Aug. — Vasquez. Suarez. Rupertus.]

13 Nec etiam quidquam probat, quòd forma baptismi non legatur tradita Apostolis ante passionem. Quia est argumentum ab auctoritate negata: & sufficit quòd legamus baptismum priùs collatum, vt etiam credamus formam traditam, quæ iã in baptismo quo Christus baptizabatur, erat clarissimè repræsentata: & mysterium Trinitatis multis locis Apostolis erat expositũ, quibus Christus sæpè mentionem facit Patris, & Filij, & Spiritus sancti: vt *Ioan.15.v.26.* vbi Spiritus sanctus dicitur procedere à Patre, & mittendus à Filio, & alibi. Vnde patet sine vlla causa aliquos dicere, Christum quidem ante passionem instituisse suum baptismum, eum tamen non fuisse collatum sub eadẽ forma, sed sub nomine Christi. quia tunc fuisset planè aliud baptisma: nam habuisset diuersam formam essentialem. Nec vlla est ratio cur non fuerit tunc collatum sub eadem forma sub qua iam confertur; præsertim cùm Christus venerit, vt mysterium Trinitatis expressè hominibus explicaret, & sæpè id publicè fecerit, dum se diceret filium Dei, & missurũ Spiritum sanctum: ipsumq; mysterium in baptismo Christi publicè clarèque fuerit reuelatum: quo Deus ostendebat se velle illud iam palam hominibus explicari.

[margin: Ioan. 15. — Discipuli viuente Christo sub consueta forma baptizasse.]

14 Concl. II. Sacramentum baptismi fuit quasi in viuo quodam exemplari nobis perfectè demonstratum in baptismate quo Christus baptizatus fuit: non tamen tunc, sed paulò pòst ipsum Christus instituit, cùm discipulos collegit, ritumque baptismi præscripsit. ita *Scotus & Gabriel citati n.7.*

[margin: Scotus, Gabriel.]

Prior pars patet. Quia ibi fuit externa ablutio sicut in baptismo Christi, & apparuit tota Trinitas quæ in Sacramento inuocatur. Et hoc significant Patres, qui dicunt aquam tunc accepisse vim lauandi nostra crimina, quia scilicet contactu Christi fuit quodammodo moraliter consecrata, & in typum deputata, vt esset materia baptismi Christi.

15 Secunda pars prob. Quia neque tunc Christus in actu exercito baptismum instituit suo baptismate quemquam baptizando; quia solùm fuit baptismate Ioannis baptizatus: neq; in actu signato ritus eius præscribendo: quia hic nihil præscripsit, nec Pater apparuit vt aliquid præscri-

beret, sed vt Christo testimonium perhiberet. Prob.2. Quia instituere Sacramenta est formaliter actus legislatoris. Atqui Christus hic nō sustinuit personam legislatoris. sed potius pœnitentis: vnde Ecclesia dicit eum in Iordane lauisse nostra crimina: quia scilicet baptismū pœnitentiæ nostræ personam sustinens suscepit, quasi ipse pœnitentia eguisset. Vnde hac humilitate meruit à Patre testimonium suæ innocentiæ, & vt baptismus ipsius postea instituendus haberet vim peccata lauandi. Et hac tertia ratione à Patribus dicitur consecrasse aquam ad abluenda peccata, eique hanc vim dedisse: non autem quòd velint Christum tunc instituisse ipsum Sacramentum. Quia nullum est fundamentum in Scripturis cur hoc dicamus. Et cōfirmatur. Quia ipsi dicunt Christum sanctificasse aquas, iisque eam vim dedisse suo contactu; dum baptizaretur. Nun instituit autem eo contactu suum baptismum, sed baptismum Ioannis suscepit. Moraliter tamen aquas consecrauit (sicut contactu sanguinis consecratur calix, si quis celebret in non consecrato) iisque dictam vim meruit, vt dixi.

Quomodo Christus in Iordane lauerit nostra crimina, ac aquas consecrarit.

16 Tertia pars patet ex dictis. Nam cùm paulò pòst miserit discipulos suos baptizatum, debuit suum baptismum priùs instituisse discipulis titum eius præscribendo; &, vt multi volunt, Matrem suam, & B. Petrum baptizando, vt hic deinde primarios Apostolos, ipsique ceteros baptizarent.

ARTICVLVS. III.

Vtrùm aqua sit propria materia baptismi?

17 *D. Thom.*

CONCLVS. affirmatiua, quam D. Thomas pulchris congruentiis, quas aqua cum effectu baptismi habet, probat. Tota tamen ratio à priori est ipsa voluntas & institutio Christi, qui in quouis alio liquore potuisset baptismum instituere.

ARTICVLVS. IV.

Vtrùm ad baptismum requiratur aqua simplex?

18 ART.4. docet ad baptismum requiri aquam naturalem; & quamuis talem ad baptismū sufficere quantumuis alteretur, quamdiu retinet naturalem suam speciem.

DVBIVM I.

Quæ sit materia baptismi?

19 NOt. Primò in batismo sicut & in aliis Sacramentis, esse duplicem materiam, scilicet remotam & propinquam: vt ostendi quæstione 60. art.5.

Nota 2. Circa materiam baptismi varios olim fuisse errores, quos refert *Dominus Bellarm. lib.1. de baptism. ca.2.* Si tamen penitis illorum hæreticorum sensum inspiciamus, videntur magis baptismum sustulisse, quàm circa eius materiam errasse, paucis saltem exceptis. Sed hi errores hoc tempore omnino obsoleuerunt, nec cum modernis hæreticis est nobis contentio de materia necessaria baptismi, nisi quod Lutherus in sympósiacis semipotus asserat; quidquid balnei nomine nuncupari potest, posse esse materiam baptismi. quare secundùm eum valeret baptismus vino aut lacte factus. sed parum curandum quid ebrius euomuerit.

Bellarm.

Lutherus.

20 CONCL. I. Materia baptismi remota est aqua vera ac naturalis. Est de fide. ex *Concil. Later. cap. Firmiter, Florentino in decreto de Armenis, & Trident. sess.7. can.2. de baptismo.* Probatur ex illo *Ioã. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.* Ibi enim describi materiã baptismi omnes Patres semper docuerunt, & eum locum de propriè dicta aqua intelligi definit *Trident. supra.* Et patet, quia nulla est causa confugiendi ad metaphoram. Quare verba scripturæ necessariò sunt propriè intelligenda. 2. Quia *Actor 8. v.36. & cap.10. v.14.* apertè describitur vera aqua quæ sit materia baptismi. similiter & alibi.

Conc. Lateran. Florentin. Trident. Ioan.3.

Trident.

Act. 8. & 10.

21 Dices *Matth.3. v.11.* Baptista ait, se quidem baptizare in aqua: Christum autem baptizaturum in Spiritu sancto, & igne. Ergo aqua non est necessaria materia huius Sacramēti. Ita olim Iacobitæ, qui ferro candenti frontibus baptizandorum signum crucis imprimebant. Respond. huc locum secundùm aliquam sui partem necessariò metaphoricè intelligēdum. Nec enim aliter potest intelligi aliquē Spiritu sancto aut igne baptizari, siue lauari. hinc aliqui volunt hic *baptizo* sumi metaphoricè pro *purgo*, aut *copiose effundo*, & Ioannem loqui de missione Spiritus sancti in Pëtecoste futura: *Hieronymus in hūc locum.* Et cōsonat ei illud *Act.1. Ioãnes quidē baptizauit aqua, vos autē baptizabimini Spiritu sācto*, id est copiosè eo replebimini, & purgabimini. Alij sumunt *baptizo* pro quauis purgatione partim per gratiam Spiritus sancti, quæ in omnibus Sacramentis datur; partim per ignem diuini Iudicij, purgatorij, aut cuiusuis tribulationis facta; cuius cōsonat quod subditur: *cuius vētilabrum in manu sua, &c.* Alij volunt hic intelligi verum baptisma. & per Spiritum sanctum & ignem significari effectum baptismi, scilicet feruentem charitatem, quæ instar ignis cor accēdit, & peccati scoriam decoquit: ita *Chrysost. hom. 11. in Matth. & alij* Omnes

Matth.3.

Iacobitæ.

Baptizare Spiritu sancto & igne, quid sit. D. Hieron. Actor.1.

Chrysost.

Omnes hæ expositiones sunt cõmodæ, & fortè omnes literales. has enim omnes purgationes potuit Baptista intelligere. Vltima tamē est maximè literalis, & textui accõmodatissima. Quia vt patet ex *Ioan.* 1. *v.* 26. & 33. videtur Baptista hîc comparare baptismum Christi suo, eiusque effectus explicare: quamuis optimè etiam possit *baptizo* partim sumi propriè, quatenus Christus dicitur baptizare Spiritu sãcto, quo effectus baptismi significatur: partim metaphoricè, quatenus Christus dicitur baptizare igni, scilicet acri suo iudicio, & tribulationibus discernẽdo pios ac constantes in fide, ab impiis & incõstantibus. & sic optimè etiam connectitur cum sequentibus: scilicet *cuius ventilabrum in manu sua*, &c.

Ioan. 1.

22 Quæ aqua dicatur naturalis.

Nota, per aquam naturalem non solum intelligi purè elementarem, sed omnem omnino aquam quamdiu eandem speciem retinet cum naturali aqua, etsi rebus aliis permisceatur; vt fit in fluminibus turbulentis, lixiuio, aqua lutulenta, &c. modò tamen non sit tanta permixtio, vt habeat potiùs naturam corporis permisti quàm aquæ: vt aqua luto aut pinguedine valde dẽsata. Si tamen ex his purior aqua exprimatur, valet baptismus in ea factus. Ita *D. Thomas hic art.* 4. & alij communiter: multóque magis certũ est valere baptismum, si fiat in aqua resoluta ex glacie aut niue: vt docet *Henriq. l. de baptis. c.* 7. quia hęc aqua est omnino naturalis. Hæc autē omnia intellige quoad valorē Sacramẽti: aliàs graue peccatum esset sine necessitate vti aqua impura: imò nõ vti aqua quæ ad id cõsecrata id fonte baptismali seruatur: vt colligitur ex *Clem. vnica de baptis.* In necessitate tamen his licitè vtimur; imò etiã materia dubia, vt omnes fatentur. Extrema enim necessitas excusat irreuerentiã, quæ aliàs in Sacramentum admitteretur, dum vtendo tali materia exponimus nos periculo inualidè illud cõferendi. hinc fieri aliquãdo posse, vt licitè vtamur aqua ex sale resoluta, docent quidam apud *Candelabrũ aureum de bapsim. nu.* 16. Sed hoc difficulter crediderо, quia non videtur probabile eiusmodi aquam esse eiusdem speciei cum aqua naturali seu elementari; & consequenter nõ videtur probabile quòd possit esse materia baptismi.

Henriquez.

In necessitate licitè vtimur materia minus conuenienti.

Candelab. Aureum.

23 Liquores artificiales nõ sunt materia baptismi.

Similiter liquores ex plantis aut herbis expressi, aut cereuisia, & similes, non sunt materia baptismi: quia non sunt vera aqua. ita communiter DD. Aliqui tamen putãt hoc in extrema necessitate posse adhiberi, quia non omnino constat, an differant speciè ab aqua naturali. eadẽq; quibusdam videtur ratiõ de niue: quę non facilè ausim approbare, quia Concilia initio citata requirunt aquam naturalem, qualis non videtur artificialis expressa è plantis. Alia fortasse esset ratio cereuisiæ, si species aquæ non sit mutata. quia posset comparari aquæ lutulentæ; præsertim quando esset tenuis, quia tunc plus videtur habere aquæ, quàm alterius substãtiæ. Secùs videtur dicendũ de crassa, & multùm decocta, quia videtur admittere speciem aquæ: sicut de aqua lutulenta valdè pingui ait *D. Thomas in corpore.* Videtur enim eadem vtriusq; ratio. Quia tamen extrema puerorũ necessitas cogit extrema quæque tentare, nolim omninò dãnare tali materia in ea vtentes, donec Ecclesia apertè damnet.

D. Thomas.

24

De sputo tamen, sudore, & similibus humoribus non videtur id posse dici ob *cap. penult. de baptism.* Vbi Pontifex negat absolutè pro Christianis habendos qui in necessitate i sputo baptizati sunt. hoc etiam certum est, tam hac quàm illa materia baptizatos, saltem sub conditione rebaptizandos, si postea fieri possit. quia vt minimum est materia dubia.

25

CONCL. II. Materia proxima baptismi est ipsa ablutio. Est communis, paucissimis exceptis, & omnino certa. Ratio est. quia excepta Venerab. Eucharistia, omnia Sacramenta consistunt in aliqua actione & re transeunte; & consequenter eorum materia, non potest esse res permanens. Confirm. Quia illud est materia quod determinatur à forma; forma autem baptismi nullo modo significat, & consequenter nec determinat ipsam aquam secundum se spectatam, sed eius vsum siue ablutionem, vt patet.

26 Ad baptismum necessaria est aliqua motio baptizante facta.

Hinc patet primò, Nullo modo baptizari eũ, qui quietus in aqua omnino immota consistit. quia hîc non est ablutio, quæ significat aliquem motum aquæ circa corpus abluti factum, aut per applicationem aquæ ad corpus abluendum, vt fit in infusione: aut per applicationem corporis ad aquam, vt fit in immersione.

Patet secundò, Hunc motum debere fieri per ministrum baptismi: quia aliàs non posset verè dicere: Ego te baptizo, siue abluo.

27 Nix & glacies nõ sunt materia baptismi.

Patet tertiò, Etsi nix & glacies non differant specie ab alia aqua; tamen non posse esse materiam baptismi. Quia non potest in iis fieri ablutio donec aliquo modo resoluantur. quia ablutio dicit motum materiæ liquidæ circa corpus abluendum. Si tamē aliquo modo resoluantur, quod facilè ex contactu corporum fit, sunt sufficiens materia. quia sunt vera aqua.

28 Ledesma

Patet quartò, Id quod dixit *Ledesma in 1. p. 4. q. 7. art. 1. dub. 3.* scilicet ablutionem esse ipsum corpus ablutum, nullam habere probabilitatē. Est enim simile ac si dicerem, verberatum esse ipsam verberationem, & hominem visum esse ipsam visionem: quæ sunt contra communem sensum, quo distinguimus materiam, circa quam actio versatur, ab ipsa actione.

DVBIVM II.

Vtrùm materia proxima baptismi essentialiter consistat in ablutione actiua, an in passiua?

29 In lotione quinq; spectanda.

NOta, in ablutione varia posse considerari, quæ vel ei sunt intrinseca, vel cum ea coniuncta. Primò ex parte abluentis est actio aliqua ipsi immanens, v.g. motio brachij. Secundò est motio ipsius aquæ, qua hæc applicatur corpori abluendo: vel motio qua hoc applicatur aquæ dum ei immergitur. Tertiò est contactus aquæ & corporis, qui est terminus illius motionis: & hęc omnia possũt dici ablutio actiua, quia significant ablutionem prout ab agente concipitur egredi. Quartò ex parte abluti, est receptio ipsius aquæ, qua per mutuum contactum aquam sibi adhærentem quodammodo in se recipit, & po-

test dici ablutio passiua. Quintò, sunt effectus ablutionis v.c. refrigeratio abluti, abstersio sordium, &c. quæ non sunt ipsa ablutio, sed eam sequuntur.

30 Quare etiam certum est in his non consistere essentiam baptismi aut ablutionis. quia verus esset baptismus, etsi nullos eiusmodi effectus sequeretur. Similiter etsi prima actio necessariò ad lotionem requiratur, quia non possum alteri applicare aquam nisi me mouendo, tamen propriè nõ est de intrinseca ratione baptismi, siue lotionis, sed aliquid ad eam requisitum: quia si quacunque ratione possem aquam alicui effectiuè applicare sine vlla alicuius membri motione, verè eum abluerem. Quare tota difficultas est de 2. 3. & 4. Quidam autem videtur essentiam ablutionis cõstituere in solo quarto. Citantur pro eadem sententia *Soto in 4. d. 3. a. 1. §. Ex quo fit. & Scotus in 4. n. 6. q. 2.* sed Scotus hoc non dicit, nec potest ex eo colligi. Contrà alij putant eam totam consistere in secundo & tertio, & quamuis admittant ad essentiam baptismi pertinere etiam ablutionem passiuam, hanc tamen passionem non ponunt immediatè in baptizato, sed in aqua quatenus mouetur: dicuntque totam essentiam Sacramenti consistere in actione & motu.

Soto. Scotus

32 Conclvs. Verius videtur ablutionem necessariam ad baptismum essentialiter consistere in secundo, tertio & quarto, ita vt hæc omnia intrinsecè dicat.

in quibus consistat ablutio.

De secundo probatur. Quia si quis aquam ab altero baptizando applicatam in eo statu corpori quietè adhærentem contineret, non posset vllo modo dici baptizare, siue abluere: sicut nec cupa plena aqua cui alter quietè insistit, potest dici hunc abluere. De tertio & quarto probatur. quia non potest concipi fieri lotio nisi aqua allidatur corpori, quia in mutuo vtriusque contactu per motum facto, seu in quadam collisione consistit ablutio. quidquid autẽ conceperis non concipiẽdo hanc collisionem, non concipis ablutionem: nec hæc collisio potest concipi, nisi concipias mutuum contactum.

Probatur 2. Quia illa ablutio est essentialis, quæ per formam necessariò significatur. Atqui forma significat ablutionem, & quatenus est actio ministri; vt patet in nostra forma, Ego te baptizo: & quatenus est receptio aquæ in corpore baptizati, vt patet ex eo quòd in ea debet exprimi persona baptizati, cuius non videtur alia ratio quàm iam dicta. 2. Quia nostra forma æquiualet huic: Tu baptizaris à me, vt patet in forma Græcorum. Atqui in hac expressè significatur dicta aquæ receptio: Ergo hæc est de intrinseca ratione baptismi.

ARTICVLVS V.

Vtrùm hæc sit conueniens forma baptismi: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti?

32 Articulo 5. docet hanc esse legitimam formam baptismi: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Probat primò, ex institutione Christi *Matth.* 28. vbi præcipit discipulis, vt baptizent omnes in nomine Patris, &c. Secundò, ex conuenientia. quia conueniebat in forma baptismi exprimi causam principalem, scilicet Deum trinum & vnũ: cuius trinitas exprimitur trium personarum inuocatione; & vnitas essentiæ in eo quòd nõ dicitur: In nominibus, sed, in nomine, id est, virtute & inuocatione Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quorum vna est essentia, virtus & inuocatio.

Matth. 1.

In responsione ad quartum, docet vnum posse simul plures baptizare (quamuis sine necessitate hoc faciendum non sit) plures tamen non posse simul vnum baptizare, de quo videbimus infrà.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm in nomine Christi possit dari baptismus?

33 Articulo 6. docet baptismum non posse dari in nomine solius Christi. Probat ex institutione Christi, & auctoritate Pelagij Papæ, qui sic baptizatos docet sine dubitatione rebaptizandos. *c. si re vera, de consecr. d. 4.*

Pelagius Papa.

In responsione tamen ad primum docet baptismum olim ex Christi dispẽsatione fuisse validè collatum in nomine solius Christi. quod satis est difficile, vt videbimus.

DVBIVM I.

Quæ verba sint de essentia formæ baptismi, ita vt sine iis inualidè conferatur?

34 Olim varij fuere errores circa formam baptismi, quos fusè referũt D. *Bellar. l. 1. de bapt. c. 3. P. Suarez hic d. 21. sect. 3. Vasquez. disp. 142. c.* 1. Sed quia iam penitus desierunt, non est opus iis recensendis immorari.

Bellarm. Suarez. Vasquez.

Hæretici verò huius temporis, communiter quidem

quidem conſenſum formam, qua Eccleſia vtitur, eſſe legitimã: multi tamen putant eã non eſſe neceſſariã. Et ſanè ſequitur ex cõmuni eorum fundamento, quia exiſtimant Sacramenta non aliter iuſtificare aut prodeſſe ſuſcipienti, quàm excitãdu fidẽ, quod quibuſuis verbis fieri poteſt. hinc, vt refert *Bellar. ſuprà, Lutherus in ſua captiuitate babylonica c. d. baptiſ.* vult quibuſuis verbis validè dari baptiſmũ, modò in nomine Domini detur, aut ſal. ẽ ſuſcipiatur, etſi impius miniſter det in nomine hominis. Quare etſi vulgò omnes vtantur legitima forma, quia tamen eã non putant neceſſariam, quidã quandoq; particulares, vt illud oſtẽdant, vel ſingulari faſtu, aut diaboli ſpiritu agitati, legitimã formam omittunt, vt à fide dignis ſæpè intellexi. Imò quidam Zuingliani, vt refert *Bellar. ſuprà*, ſolebãt baptizare *in nominibus Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*: imitati ſcilicet hac in re Arianos, qui hac forma ſignificabant ſecundam & tertiam perſonam eſſe minores prima. Sed horum ſententiam ſatis impugnauimus q. 60 a. 7.

Bellarm. Lutherus.

Zuingliani. Bellarm. Ariani.

35 Præter horum errorem duæ ſunt difficultates apud Catholicos. Prima eſt, qua ratione exprimẽda ſit actio vel perſona miniſtri. Pro qua Nota perſonã Miniſtri tripliciter poſſe exprimi. Primò explicitè dicẽdo, *Ego te baptizo.* Et omnes fatentur hoc nõ eſſe eſſentiale. 2. Directè quidem, ſed implicitè tamen dicendo, *Baptizo te.* 3. Solùm indirectè, quatenus exprimitur actio miniſtri vt hîc & nunc facta à miniſtro. Et de 2. & 3. eſt quæſtio. Primò enim *Innocentius in c. 1. de baptiſ. c. 2. §. 5.* cum quibuſdam Canoniſtis putat Latinũ baptizãtem debere neceſſariò directè exprimere non ſolùm actũ baptizandi, ſed etiam perſonã ipſam baptizãtis ſaltẽ implicitè dicẽdo *Baptizo te.* Quare etſi fateatur Græcos validè baptizare dicẽdo, *Baptizatur talis ſeruus Chriſti*, &c. negat tamẽ Latinum hoc modo validè baptizare. Sed hoc eſt contra communem ſententiã DD. & apertè falſum, quia vt oſtẽdi ſuprà q. 60. ab cõcl. 4. Materia & forma eſſentiales Sacramentorum ſunt eædem per totã Eccleſiam: quæ etſi poſſit ſua prohibitione efficere, vt quis illicitè tali forma vtatur, non tamen poteſt efficere, vt vtatur inualidè. Quare peccat quidem mortaliter Latinus vtens forma Græcorum, validè tamen baptizat.

Perſona miniſtri tripliciter poteſt exprimi.

Innocent.

36 2. *Sotus in 4. d. 3. q. vnica a. 5.* videtur docere non eſſe neceſſe ſignificari actionẽ, vt à miniſtro procedit, modò non dicatur non procedere à miniſtro. hinc ait hanc formam eſſe inualidam: *Baptizeris à Chriſto, & non à me.* cõtra, hanc eſſe validã: *Baptizat te Deus vel Chriſt*; ſiue *Baptizeris à Chriſto vel Deo*, &c. Et ſic vult intelligi formã Græcorũ dum dicũt, *Baptizetur talis ſeruus Chriſti*, ſcilicet à Chriſto: & hoc quidẽ ſatis probabile eſt, quia vt cũ multis alijs teſtatur *D. Tho. hic a. 5.* Græci vtuntur hac forma, vt oſtendant Chriſtũ in omni baptiſmo baptizare. Fallitur tamẽ Sotus in eo quòd putet in forma Græcorũ non ſignificari actionẽ miniſtri, vt à miniſtro procedit. Nam cùm formę Sacramentorum ſint orationes practicæ, ſignificãt neceſſariò id quod hîc & nũc agitur, v. c. cõferri gratiam per Sacramentum hîc & nunc collatum. Et hoc ipſo quo pronuntiãs formã ponit ſimul ritum externũ Sacramẽto eſſentialẽ, ſignificat illum effectum conferri per actionem, quã de facto exercet. quod in omni oratione practica eſt verũ. hinc hæ orationes: *ille liber ſit tuus*; *ille liber tibi datur*; *ille liber eſt iam tuus*, pronuntiatæ ab eo qui librum porrigit, & habet poteſtatem dãdi etiam miniſterialem, vt diſpẽſator, idem omnino ſignificant ac ſi diceretur. *Do tibi illum librũ*: & conſequenter ſignificant actionem, vt hîc & nunc à tali procedentem.

Sotus.

D. Thom.

Sotus. Actio miniſtri debet ſignificari, vt ab eo procedens.

37 Contra verò alij docent has formas eſſe inualidas: *Baptizat* vel *baptizet te Chriſtus* vel *Deus*. *Talis baptizatur à Chriſto*, vel *Deo in nomine Patris*, &c. niſi addatur *per meã ablutionẽ*. Ratio eorũ eſt. Primò, quia putant aliàs nõ ſufficienter ſignificari actionem Miniſtri. Per tales enim orationes ſignificatur tota actio fieri a Deo vel Chriſto. 2. Quia per illas ſignificatur Deum aliquid facere in nomine ſiue eum inuocatione Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. quod ineptè dicitur.

38 Sed hæ rationes nihil conuincunt. Nã vtraq; ſumit falsũ. Pro quo Not. 1. Eadẽ verba diuerſis circũſtantijs prolata, ſæpè diuerſa ſignificare. Nã ſi ea cumulo in quo varij libri ſunt diuerſorũ dominorum, accipiã vnum, & Ioanni cupienti à me diſcere quinam ſint ſui, eumdẽ dicendo: *ille liber eſt tuus*, nullo modo ſignifico me illum ei donare. Cõtra ſi ex mea bibliotheca librum vnum accipiam, eumq; Ioanni tale donum petẽti porrigam dicendo, *liber ille eſt tuus*; ſecundum communem omniũ ſenſum hæc oratio idem omnino ſignificabit cum hac: *Do tibi hũc librum.* Itẽ ſi quis accepiſſet à Principe mille aureos, vt eos ſuo iudicio in pauperes diſtribueret; vel poteſtatẽ vt tanquam Iudex delegatus, quibus vellet reis meritũ ſupplicium remitteret, & hoc publicè ſciretur, tũc ſi reis precantibus veniam; aut pauperibus petẽtibus partem illius pecuniæ ſibi in eleemoſynam dari, ille hic aliquot aureos porrigendo, aut illis vincula ſoluẽdo diceret: *Princeps dat tibi tot aureos*; aut *remittit tibi ſuppliciũ*. per hæc verba apud omnes qui eius poteſtatẽ noſſent, idem ſignificaret atq; per hæc; *Ego nomine Principis, vt eius legatus, aut diſpẽſator, do tibi hos aureos*; aut *remitto tibi ſuppliciũ*. Secùs omnino eſſet, ſi ſciretur eſſe merus nũtius aut executor miſſus à Principe, vt certæ perſonæ daret tot aureos, aut remiſſum ſuppliciũ nuntiaret. Cùm igitur Miniſter baptiſmi (idẽq; proportionaliter eſt de abſolutione, & ſimilibus Sacramẽtis) ſit à Chriſto cõſtitutus myſteriorũ ac meritorũ eius diſpenſator, vt habetur *1. ad Cor. 4.* dum petenti baptiſmũ aquã infundẽdo dicit, *Baptizat* vel *baptizet te Deus in nomine Patris*, &c. idẽ planè apud ſcientes myſteria chriſtiana dicit, acſi diceret, Baptizat te Deus per me ſiuè Per baptiſmum quem tibi cõfero, Deus te interiùs à peccatis abluit, ſiue abluat. Quare cum Soto probabilius credo, has formas: *Baptizet te Chriſtus*, vel *baptizeris à Chriſto*, idem ſignificare cũ forma Græcorũ, ſcilicet *Baptizetur ſeruus Chriſti*, Idemque docent *Henriq. l. 2. de Sacram. ca. 3.* & *Suarez hic d. 21. ſect. 2. concl. 2.* Grauiùs tamen peccaret qui prima & ſecunda forma vteretur; quàm qui tertia: quia illæ ſunt minùs vſitatæ in Eccleſia; & minùs eſt certũ illa, ſufficere, cum aliqui id negẽt. Tertia autem forma ſaltem Græci vtuntur, & omnino eſt certum ex Cõcilio Florentino eam ſufficere ad valorem Sacramenti.

Eadem verba ob diuerſas circumſtantias diuerſa ſignificant.

1 Cor. 4.

39 *Soto.*

Henriquez. Suarez.

Nota

40 Nota Tertiò, cùm Minister dicit: *Baptizet te Deus*, imperium non dirigit propriè ad Deum (absurdum enim est hominem Deo imperare) ad ipsum effectum, vt à Deo hic & nunc producatur; ea ratione qua ad res inanimes imperium potest dirigi. Quare non significatur per ea verba imperium propriè dictum (cuius capaces solùm sunt creaturæ rationales imperanti subditæ) sed eo modo loquendi significatur potestas quam minister habet, vt diuinam virtutem per collationem Sacramenti, infallibiliter applicet ad interiorem eius effectum producendum; siue significatur absoluta intentio, hic & nunc conferendi nomine Christi vel Dei ipsum Sacramentum; atque ita re ipsa licet nonnihil diuersimodè, idem significant; *Baptizat te Christus, & baptizet te Christus*. Hinc patet primò. Etsi hoc verbum sit imperatiui modi, non tamen significare modo merè imperatiuo, alteri totam actionem iniungendo (quia sic non significaretur vllo modo actio Ministri, & consequenter non valeret Sacramentum) sed per modum imperatiuum significatur, vt dixi, præsens effectus.

Patet secundò solutio ad primum argumentum nu. 37. allatum. Negandum enim est assumptum. Ad secundum Respond. Eo modo loquendi me non significare Deum aliquid facere cum inuocatione Trinitatis, sed meam actionem fieri, cum inuocatione Trinitatis, & virtute tribus personis communi effectum Sacramenti produci.

41 Secunda difficultas est vtrùm ad essentiam baptismi necessaria sit explicita inuocatio trium personarum? In qua tres sunt opiniones Doctorum. Prima est, validum esse baptismum collatum in nomine Trinitatis implicitè, v.c. *in nomine Christi*, per quem significatur Pater qui eum vnxit, & Spiritus sanctus quo vnctus est. Ita videtur sentire *S. Ambros. lib. de Spirit. sancto c. 3.* & ex eo *Nicolaus Papa c. A quodam Iudeo, de consecratione d. 4. & alij.* Ratio eorum est, quia *Act. 2. v. 38. & cap. 8. v. 12. & c. v. 48. & alibi*, videntur Apostoli baptizasse in solo nomine Christi.

Secunda docet, iam quidem requiri explicitam Trinitatis inuocationem: olim tamen Apostolos baptizasse in solo nomine Christi, Deo scilicet singulariter dispensante, vt hoc modo nomen Christi redderetur illustrius. Fundamentum est ex locis citatis ex Actis. Ita *D. Thomas ar. 6. ad 1.* & multi Thomistæ.

Tertia docet, nunquam baptismum validè fuisse collatum sine explicita inuocatione trium personarum.

42 Concl. I. In baptismo necessariò exprimenda est in forma ipsa actio baptizantis. Ita *Florentinum in decreto de Armenis*, vbi rationē reddens cur valeat forma Græcorū, ait: *Quoniā cum principalis causa ex qua baptismus virtutē habet, sit sāncta Trinitas; instrumentalis autē sit minister, qui trādit exterius Sacramentū; si exprimitur actus qui per ipsum exercetur ministrū, cum sancta Trinitatis inuocatione perficitur Sacramentū*: apertè insinuās si hic actus non exprimeretur, inualidum fore Sacramētū. Et clariùs *Alexand. 3. ca. 1. de baptismo*, vbi ait: *Si quis puerum ter in aquam immerserit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, amen; & nō dixerit, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: non est puer baptizatus.* Vbi non attendit hęc verba specificè sumpta. *Ego te baptizo*; esse de essentia Sacramenti (hoc enim est cōtra Florentinum suprà) sed vel ea vel iis æquiualentia esse de essentia Sacramenti. Colligitur ex illo *Matth. vlt. Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Vbi Christus non tantùm dat præceptū baptizandi, sed etiam describit ritum, quo debet baptismus conferri; atque ita verba hic descripta continent formam baptismi: vt omnis Ecclesia tam græca quàm latina hunc locum semper explicauit; à qua sensus Scripturæ necessariò petēdus est: alias per se nullus Scripturæ locus hoc conuincit. Quare hæretici, qui eadem baptismi forma nobiscum vtuntur, debent hic traditionem admittere, quia aliunde hanc formam esse legitimam efficaciter probare nequeunt.

44 Ratio à priori est institutio Christi. huius autem ratio est, quia aliàs forma non haberet perfectum sensum, nec significaret lotionem animæ, cùm possit talis immersio fieri refrigerationis causa. Potest autem hic actus significari, vel actiue, *Baptizo te*: vel passiuè, *Baptizaris à me*, aut *baptizetur seruus Christi*, &c. vt patet ex forma Græcorum, & dictis suprà.

Nota, etsi non sit facile faciendum, validè tamen pro *baptizo*, dici *lauo, abluo, intingo*, quia synonyma sunt: vt *Suarez d. 21. sect. 2.* & alij communiter fatentur. Idem videtur dicendum de *mergo*, siue *immergo*. quia *baptizo* id propriè significat; & omnino ei æquiualet *intingo*. Quia tamen aliqui dubitant, nihil temerè hîc innouandum est.

45 Concl. II. Non est necessarium directè exprimere personam ministri. Patet ex forma Græcorum, quæ eam directè non exprimit, ita enim baptizant: *Baptizetur talis seruus Christi in nomine Patris, &c.* quā tamen *Florentinum in decreto de Armenis*, docet esse validam. Vnde patet, multò minùs requiri ad essentiam Sacramenti in nostra pronomen *Ego*, quia clarè subintelligitur sub verbo Baptizo. Ob consuetudinem tamen Ecclesiæ non licet illud omittere. Si quis tamen omitteret sine vllo contemptu, tantum peccaret venialiter, quia est materia parua, nisi fortè oreretur scandalum. ita *Vasquez d. 141. nu. 30. & Soto in 4. d. 3. q. vnica a. 5. §. Quod si.*

46 Nota, tamen aliquo modo quasi remotè & indirectè debere semper significari personam Ministri, quia debet in forma saltem implicè significari, hāc actionem externā proficisci à ministro. Ratio est, quia formæ Sacramentorum sunt orationes practicæ, & debent significare quod faciunt. Etsi autem solus Deus physicè producat gratiam, non tamen sine illa externa ablutione, quæ moraliter ad productionem gratiæ cōcurrit. Vnde Florentinum suprà requirit, vt exprimatur actus qui per ipsum exercetur ministrum: innuens debere exprimi quatenus ab eo exercetur. Patet ex dictis initio, Notabili secundo Hinc

47 etsi hæ formæ valeant, *Batizetur Ioannes, &c.* aut *baptizat te Christus*, &c. non tamen valerent si fuerentur aut merè imperatiuè, qualis esset hæc: *Baptiza Ioānē, &c.* aut merè optatiuè, qualis esset hęc: *Vtinā baptizet te Christus*; si baptizās nulla ratione intēderet significare ablutionem vt sacramentaliter à se procedentem; sed tantùm alteri impe

Quid hæc verba significent. *baptizet te Deus.*

D. Ambros. Nicolaus Papa. Actor. 2. 8. & 10.

D. Thom.

Actio baptizātis exprimenda. Florentin.

Alexand. 3.

Florentin. Matt. vlt.

Suarez.

Quomodo persona ministri sit exprimenda. Florentin.

Vasquez. Soto.

Florentin.

imperare baptizationem: aut à Christo internam ablutionem petere sine vllo respectu ad suum actum, tanquam ad instrumentum internæ ablutionis. Quia tunc forma non haberet connexionem cum materia, nec eam determinaret, nec conficeret cum ea vnum signum spiritualis effectus; sed vtrumque quasi per accidens se haberet ad alterum. Sicut si porrigerem alicui librum dicẽdo: *detur tibi ille liber*, aut, *vtaris in posterum feliciter illo libro*. si intendam significare per hæc verba me porrigere librum animo donandi, per ea verba donatio perficitur: secùs si ea merè deprecatoriè aut imperatiuè proferam. Imò nõ sufficeret Ministrum velle ita significare suum actum, nisi verba externa per se, vel ratione adiunctorum vel circumstantiarum habeant verè hîc & nunc vim illud significandi. Quia non est in potestate Ministri quiduis per quæuis verba significare: vt ostendi quæstione 60 artic. 8. d. 1. Quare duabus vltimis formis non videtur posse validè baptizari.

48 — *Persona baptizanda debet exprimi. Matt. vlt.*

CONCL. III. Debet etiam exprimi persona baptizanda. Est communis DD. & colligitur ex illo *Matth. vlt. Baptizãtes eos, &c.* & ex *ca. 1. de baptismo c. 1. vo concl. 1.*

Ratio est, quia sicut materia siue ablutio debet versari circa certam personam; ita etiam forma. Aliàs enim nimis confusè significaret suum effectum, nec perfectum omnino haberet sensum: siue Latinorum siue Græcorum forma quis vtatur.

49 — *Variè hoc fieri potest.*

Not. primò. Posse baptizandum exprimi vel per pronomen *te*, aut dignitatis causa, *vos*. Sic enim loquendo magnatibus aliqui solent dicere *vos*, pro *tu*. aut quando plures simul baptizantur, dicendo, *Baptizo vos*, id est, *te, & te*; aut per verbũ passiuũ secundæ personæ, *Baptizaris à me*: aut per nomẽ proprium, *Baptizo Petrum*: aut per appellatiuum, *Baptizo tuam dominationem*, aut *baptizetur hic seruus Christi, &c.*

50 Not. 2. Tunc sufficienter significari personam baptizandam, quando forma significat ablutionem ferri circa præsentem, etsi baptizãs erret in nomine aut persona: vt putans esse Petrum, cùm sit Ioannes: aut puerum cùm sit puella: nisi restringeret suam intentionem ad talem personam, & nollet eam extendere ad aliam. quod esset communiter graue peccatum: vt dixi qu. 64. ar. 8. d. 4.

51 Ex his patet nostram formam esse meliorem forma Græcorum: quia baptizantem, eiusque actum ac baptizatum certiùs exprimit; quod saltem est expediens. & satis in ea explicatur baptizantem non baptizare suo nomine, sed vt Ministrum, dum dicit se id facere *in nomine Patris, &c.*

52 — *Expressio trium personarum est essentialis. Matt. vlt.*

CONCL. IV. Ad essentiam baptismi necessaria est explicita inuocatio trium personarũ, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Patet ex *Matth. vlt. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sãcti*. Vbi ex communi omnium Patrum & totius Ecclesiæ consensu traditur nobis baptismi forma. Vnde in can. 49. Apostolorum improbatur baptismus datus in morte Christi; vbi dicitur, *Nõ enim dixit Christ⁹: In morte mea baptizate eos, sed, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*. Vbi expressè Apostoli damnant baptismum datum in nomine solius Christi, siue in morte Christi. hæc enim idẽ sunt. Quare incredibile est eos vnquam hoc modo baptizasse.

Florentin. Pelagius Papa.

Idem etiam expressè docet *Florentinum in decreto de Armenis*. item Pelagius Papa, *c. Si reuera, & c. Multi sunt. de consecr. d. 4.* expressè docet nullũ esse baptismum datum tantùm *in nomine Christi*. Et *Zacharias Papa c. In synodo Anglorum, de cõsecr. d. 4.* docet nullum esse baptismum, si vel vna persona omittatur. Item docent plurimi Patres quos citaui ex parte suprà q. 60. a. 7. concl. 1. & fusè citat P. *Vasquez hic d. 143. c. 3.*

Zacharias Papa. Vasquez.

Ratio à priore est institutio Christi. conuenientia est, quia baptismus est Sacramentum fidei, quo in Ecclesiam ingredimur: vnde conuenit ipsum per expressam trium personarũ inuocationem dari; sicut necessarium est volentem Ecclesiã ingredi, tres personas explicitè credere & confiteri. vt Zacharias suprà. Nam sicut saluari non potest qui vnam personam non vult confiteri: ita nec potest valere baptisma, in quo vna persona omittitur.

53 — *Nicolaus Papa.*

Ad auctoritatem autem Nicolai Papę relatam in *c. à quodam Iudæo.*, Respond. Eum tantùm definire id quod erat interrogatus, scilicet quòd Iudæus validè possit baptizare; & per accidens, vt priuatum doctorem suam sententiam addere, scilicet valere baptismum datũ in solo nomine Christi, inductum auctoritate Ambrosij, qui fortè in ea etiam fuit sententia, ob quædam loca Actorum initio dubij citata. In eadem sententia fuerunt quidam alij Patres, sed auctoritates suprà allatæ ijs præponderant: præsertim cùm loca Scripturę quibus mouentur, id nullo modo probent, vt ostendam infrà. Alij conãtur verba Ambrosij & Nicolai commodè interpretari, sed est difficile, nisi iis vim inferas. Quare omnino verisimile est, Nicolao primo, dum illa scriberet non occurrisse quid super ea re Pelagius & Zacharias definierant. Aliàs enim nunquam aliquid contra eorum definitiones docuisset. Quod enim aliqui respondent, hos Pontifices nihil voluisse hac de re definire, non videtur probabile: quia vnus directè respondet ad quæstionem sibi propositam: alter verò confirmat decreta synodi particularis: quibus casibus communiter DD. censent Pontifices definitiuè loqui.

54 — *Quibus nominibus personæ debeant exprimi.*

Nota, controuersum esse inter DD. Vtrùm baptismus validè conferatur, si vtamur verbis æquiualentibus his, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*. Qua in re præcipua difficultas est de hac forma: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, geniti, & procedentis ab vtroque*. Hæc enim videtur omnino esse synonyma cum communi. Quare *Caiet. hic a. 5 & Victoria de baptismo q. 14.* docẽt eam valere. Probatur, quia omnibus aliis verbis sacramentalium formarum validè substituuntur synonyma. Ergo etiam his. quia non potest reddi ratio diuersitatis.

Caietan. Papa.

D. Thom.

Contrà tamen *D. Thomas hic articulo 5.* & ferè communiter Doctores negant eam formam valere, aut vlla synonyma dictis personarum nominibus posse substitui. Huius tamen rei difficilè possunt reddere rationem. quare varias varij adferunt. Plurimæ verò in hanc coincidunt, quòd

per

per alia omnia nomina, aut minùs expreſsè, aut alia ratione perſonæ ſignificentur, quàm ſignificentur per nomina communia: ſcilicet *Patris & Filij & Spiritus ſancti*. Sed cùm ex cõmuni Latinorum vſu *genitor* & *genitus* idẽ ſignificẽt quod *Pater & Filius*, & *Procedens ab vtroq;* idem quod *Spiritus ſanctus*, videntur omnino ſynonyma: & parum videtur facere ad rem, vnde ſignificatio nominis ſit deſumpta, modò eadem omnino res ſignificetur. Quia *tingo* & *lauo* diuerſimodè lotionem ſignificant, & tamen ſecundùm omnes ſunt ſynonyma, & validè mutuò ſubſtituuntur in forma baptiſmi. Quare cum *Suarez. hic d. 21. ſect. 4.* Reſp. primò, Speculatiuè loquendo hanc

55 formam, *In nomine genitoris & geniti & procedẽtis ab vtroque*, videri validam. Quia communi ferè ſenſu omnes intelligentes latinè per hæc verba clarè perſonas diuinas intelligunt: & ſatis videntur eorum proprietates exprimi. Etſi enim procedere ſit commune reſpectu proceſſionis Filij & Spiritus ſancti; tamen cù n additur præcedẽtibus verbis, ex communi vſu ſumitur pro proceſſione Spiritus ſancti propria & diſtincta à proceſſione Filij: maximè cùm dicitur procedere ab vtroque: quod Filio non conuenit. Similiter nomen *Spiritus ſanctus* etiam commune eſt Patri & Filio, & ſolo vſu tertiæ perſonæ proprium. Nec contra hanc concluſionem ſunt argumenta quæ multùm premunt. (Suarez.)

56 Reſpond. ſecundò, Tamen in praxi eſſet graue peccatum conſueta nomina mutare, & ſic baptizatus eſſet rebaptizandus ſub conditione, ob communem ſententiam in contrarium, quæ hîc magni eſt momenti. Quia non niſi per traditionem ex communi Eccleſiæ & Doctorum ſenſu cognitam poſſumus Chriſti inſtitutionem cognoſcere, à qua tota hæc res pendet; qui ſine dubio potuit nolle aliis verbis Sacramentum perfici, quàm quibus communiter in profeſſione fidei Trinitatis ſecundùm proprium nationis cuiuſque idioma ſolemus vti. Quia cùm hoc ſit Sacramentum fidei, quod ſuſcipiendo quaſi primùm in facie Eccleſiæ fidem noſtram profitemur; decebat hoc fieri verbis explicatiſſimis, & communi vſu receptiſſimis. Et hoc argumento, vt omnino firmo, probat communem ſententiam *Vaſquez hic d. 144. c. 3. v. 10.* Sed ſi abſtrabamus ab auctoritate Doctorum eam affirmantium, illum argumentum ſummum probaret, hoc potuiſſe conuenienter à Chriſti inſtitui, non autem fuiſſe ita inſtitutum, quia æquè conuenienter ob alias cauſas Chriſtus potuiſſet aliter inſtituere. (Vaſquez.)

57 Reſpond. tertiò, Hæ formæ *Baptizo te in nomine ingeniti & geniti*, ſiue *imaginis, & doni*. Item *in nomine potentis, ſapientis & boni*; etiam ſpeculatiuè loquendo ſunt vt minimum dubiæ. quia non ſatis expreſsè ſunt ſynonymæ cum vſitata forma: quia aut imperfectè, aut obſcurè, & nonniſi apud doctos perſonarum proprietates explicãt. Eſſe enim ingenitum non ſtatim indicat aliquem eſſe Patrem; vt patet in angelis. Similiter cetera tantùm per quandam appropriationem certis perſonis conueniunt, cùm ſecũdùm ſuam ſignificationem ſint multis communia: vt nomen doni ſecundæ & tertiæ perſonæ: ac nomina potentis, ſapientis, & boni, tribus perſonis communia ſint.

58 CONCL. V. Ad eſſentiam baptiſmi neceſſarium eſt vt dicatur *in nomine*; nõ autẽ *in nominibus*: quia ſignificaretur non eſſe eandẽ eſſentiam & virtutem omnium perſonarum. Sicut enim in baptiſmo confitenda eſt explicitè perſonarum trinitas; ita etiam eſſentiæ vnitas, dicendo, *in nomine*, id eſt, in virtute, auctoritate, diuinitate, inuocatione, *Patris*, &c. Hæc enim omnia poſſunt ſignificari per illud, *in nomine*. Quod dum in ſingulari ponitur, ſignificatur hæc omnia in tribus perſonis eſſe eadem. Quare non videtur poſſe dari aliquod aliud nomen huic planè ſynonymum: & conſequenter valdè eſſet dubius, & ſaltem ſub conditione repetendus baptiſmus datus his verbis: *Ego te baptizo in virtute*, vel *in auctoritate*, vel *ſub inuocatione Patris*, &c. Valeret tamen baptiſmus datus *in nomine Patris, & in nomine Filij, & in nomine Spiritus ſancti*. quia talis repetitio per ſe ſenſum non mutat; atque ita nihil obeſt. Sicut idem omnino eſt ſi dicã, *Deus Pater, Filius, & Spiritus ſanctus*: ac ſi dicam, *Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus*: niſi quis peruersè hæc intelligat, & hac repetitione velit ſignificare pluralitatem eſſentiæ. Forma tamẽ conſueta ſemper vſurpanda eſt. (*In nomine eſt eſſentiale nec habet ſynonymum*)

59 Nota, quoſdam putare hanc formam eſſe validam, *Ego te baptizo in vnum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum*: vel *in vno Deo Patre & Filio & Spiritu ſancto*. Quia cùm *in* ſæpè accipiatur pro *per*, ſignificatur illa forma Deum eſſe vnius eſſentiæ, & cauſam principalem ipſius baptiſmi. Sed hoc non auſim aſſerere. Primò, quia *in* non ſignificat clarè idem quod *per*. Secundò, quia etiamſi ponatur expreſsè *per*, dicendo, *per vnum Deum Patrem*, &c nõ auſim dicere baptiſmum eſſe validum. Quia *in nomine*, in communi forma plura (vt oſtendi) ſignificat, quàm in hac forma ſignificari poſſunt. atque ita cæ formæ non ſunt ſynonymæ.

60 Hinc patet primò, Minùs validam eſſe formam, qua (vt refert *P. Comitolus l. 1. reſponſionum moralium q. 10.* quædam baptizauit filium ſuum dicẽdo: *Ego te baptizo cum Patre, cũ Filio, & cum Spiritu ſancto*, quia nullo modo exprimitur vnitas eſſentiæ. Nã ad hoc non eſt ſatis quòd Chriſtianus ſciens me eſſe catholicum, & videns me ita baptizare, intelligere me velle vnum Deum tribus perſonis inuocare, quia Chriſtianus vidẽs ſacerdotem aquã profundentem puerum, dicendo; *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*: ſatis intelligi eũ velle baptizare, & tamen baptiſmus eſt nullus: quia non dicit, *baptizo te*: Imò etſi quis diceret, *Ego baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, ſi tamẽ omitteret *te*, nihil ageret, cùm tamen omnes intelligerent eum intendere baptizare præſentem infantem. Quãto igitur magis eſt neceſſarium exprimere *in nomine*? (*Comitolus.*)

Patet ſecundò, Peruerſam omnino eſſe hanc formam quorundam Arianorum: *In nomine Patris per Filium in Spiritu ſancto*. quia apertè ſignificatur diuerſitas eſſentiæ, quod etiam illi ſignificare intendebant. (*Ariani.*)

61 CONCL. VI. Non eſt improbabile præpoſitionem *in*, non eſſe de eſſentia formæ: & conſe-

quentet eius omissionem non violare Sacramētum. Idem enim omnino est sensus siue dicas *in nomine*, siue, *nomine Patris*, &c. Imò *in* videtur tantum per hebraismum adiungi, sicut quando dicimus, *credo in Deū*, *pulso* vel *cano in cithara*, quæ phrasi hebrça idem significát quod *Credo Deum*, & *cano cithara*: & idē videtur in hac propositione, *In nomine*. quia Latini sic non solent loqui. Similiter nec impedit Sacramentum si omittatur coniunctio, *Et*, dicēdo; *in nomine Patris, Filij, Spiritus sancti*. quia satis vsitato loquēdi modo subintelligitur; nisi quis eam peruersa intentione omitteret, vt significaret confusionem personarum. Quare quidam docent horum omissionem esse materiam leuem, & tantùm peccatum veniale. Quod multò magis dicendum est de omissione nominis *Ego*, in forma latina. quia sufficienter intelligitur dum dicitur, *Baptizo*: & dictionis *Amen*. quia nihil facit ad perfectam formæ significationem. Ita *Henriq. l. 2. de baptis. c. 8. n. 6.* citās alios. *Sotus* tamen *in 4. d. 3. a. 5. & alij*, volunt grauiter peccare omittētem *in*, vel *&*. Quare sanè grauiter reprehendendus esset, qui ea sponte omitteret: non tamen credo iterandū fore baptismū. Vide *P. Comitolū lib. 1. responsionum moralium q. 9.*

Henriquez. Sotus. Comitolus.

62 CONCL. VII. Baptismus nunquam fuit validè collatus etiam tempore Apostolorum *in nomine solius Christi*. Ita *Suarez. d. 21. sect. 3. Bellarm. l. 1. de baptis. c. 3. & alij*. Probatur primò, Quia quæ ex Christi institutione sunt de essentia alicuius Sacramenti, nullius hominis auctoritate possunt mutari. Atqui explicita inuocatio trium personarum est talis; vt patet ex concl. 4. Ergo nullius hominis auctoritate potest omitti.

Suarez. Bellarm.

Respondent aliqui, Christum cum Apostolis initio dispensasse, vt baptizarent in solo nomine Christi, tum, vt Christi nomen hoc modo magis illustraretur: tum etiam quia non conueniebat initio mysterium Trinitatis ita clarè propalari. Sed nullum est fundamentum asserendi talem dispensationem. Nam & rationes allatæ nullius momenti sunt, nec alia probabilis adferri potest. Quia etiam tunc temporis baptizandi debebant explicitè credere Trinitatem: & nomen Christi poterat sufficienter illustrari si Apostoli baptizarent *In nomine Patris, & Filij eius Iesu Christi, & Spiritus sancti*: vt aliqui putant eos fecisse.

63 Probatur secundò, Quia *Actorum* 19, cùm Paulus quosdam interrogasset an accepissent Spiritum sanctum, illique responderent, se non audiuisse an Spiritus sanctus esset: petiit iterum ab iis Paulus, in quo ergo essent baptizati, & responderunt baptismate Ioānis. Vbi Paulus omnino supponit, nemini posse Christi baptisma cōferri, sine expressa inuocatione Spiritus sancti, & consequenter omnium personarum. Alias si solitus fuisset conferri baptismus *in nomine solius Christi*, inepte coniecisset Paulus eos non esse hoc baptismo baptizatos, ex eo quòd non audiuissent an sit Spiritus sanctus.

Actor. 19.

Respondent aliqui hunc locum nihil probare: quia etsi tunc fuisset collatus baptismus in nomine solius Christi: debuissent tamen baptizandi priùs instrui in fide Trinitatis, & ita nosse Spiritu sanctum: præsertim cùm post baptismū soleret statim cōferri Spiritus sanctus per Confirmationem. Sed hæc non satisfaciunt. quia secundùm illa, ex eo quòd illi non audissent quidquam de Spiritu Sācto, non debuisset Paulus inferre non fuisse baptizatos baptismo Christi, sed indebitè hunc suscepisse & non fuisse confirmatos; atque ita non debuisset Paulus dicere, *in quo ergo baptizati estis?* (hæc enim interrogatio secundùm communem modum loquendi supponit eos debuisse baptizari in eo, quem dicebāt se non audiuisse) sed debuisset dicere, Quomodo ergo tam malè instructi, estis baptizati? Adde sæpè etiam tunc propter absentiam Episcopi solitam differri Confirmationem. quod apertè hîc etiam innuit Apostolus. Nam supponit esse baptizatos, & interrogat, an sint confirmati.

64 Ad loca autem quæ ex *capit 2. 8. & 10. Actorū* solent citari, vbi dicitur Apostolos baptizasse in nomine Christi, Resp. Hoc variis modis à Patribus & Scholasticis intelligi. Primò, quòd Apostoli inter baptizandum secundæ personæ adderent nomen Iesu Christi, dicendo: *in nomine Patris, & Filij eius Iesu Christi*, &c. Secundò, quòd *in nomine* ibi non significet propriè, inuocationem Christi, sed fidem in Christum, & merita Christi in Baptismo operari, vel Tertiò, simplicissimè, vt baptizari in nomine Christi idē sit ac baptizari auctoritate Christi, siue baptismo à Christo instituto. Sic *D. Iacobus c. 5. epist. sua* iubet infirmos vngi oleo *in nomine Domini*, id est, vnctione à Christo instituta, & in Sacramentum eleuata. Et hic sensus apertè colligitur ex *Actorum* 19. vbi *baptizari in nomine Christi* D. Lucas opponit baptismati Ioannis: ac si idem esset, baptizari in nomine Christi, & baptizari baptismate Christi.

Respōdetur ad loca Scripturæ. Act. 2. 8. & 10. Iacob. 5. Act. 19.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm immersio in aqua sit de necessitate baptismi?

65 ARticulo 7. agit de materia propinqua baptismi, scilicet, ablutione; docetq; ad essentiam baptismi sufficere quamuis ablutionē, siue fiat per immersionē baptizandi in aqua; siue per infusionē vel aspersionem aquæ super baptizandū. In praxi tamen seruandū esse modū in quaq; Ecclesia pro tempore vsitatum. Ita etiam docet *Catech. Trid. de baptis. §. 13* probatq; ex vsu Ecclesiæ, qui hac in re semper varius fuit. Vnde patet nullum modum essentialem esse. Idem olim docuit *D. Cypr. l. 4. epist. 7.* vel secūdùm aliam collectionē *epist. 76. § Quæsiuisti.* Sic etiam, vt legitur in eius vita, D. Laurentius instāte martyrio olim baptizauit sola aspersione aquæ. Nec credibile est Apostolos, cùm, vt habetur *Act. 2.* tria millia, &c. 4 quinque millia vno die baptizarūt, singulos immersisse aquæ, maximè Ierosolymæ, vbi id fuisset difficile ob raritatē aquę, nisi in publica aliqua piscina id fecissent, quod nō videtur credibile. Ratio conclusionis est; quia ex Christi institutione, vt patet *Matth. vltim. & Ioan. 3.* tantùm requiritur ablutio in aqua: ad rationem autem

Catechism. Trident. D. Cyprian. D. Laur. Act. 2. Matth. vlt. Ioan. 3.

autem ablutionis perinde eſt an infuſione an immerſione fiat. Quòd ſi aliquando Patres aliqui dicant neceſſariam eſſe immerſionem, intelligendi ſunt eſſe neceſſariam non ad valorem Sacramenti, ſed ratione conſuetudinis Eccleſiæ; quæ initio ferè vtebatur merſione.

66 Dices, Per baptiſmum, vt patet *ad Rom. 6.* debemos configurari ſepulturæ Chriſti. Ergo neceſſaria eſt immerſio qua quaſi in ſepulchro condimur ſub aqua. D. *Thomas ad* 2. reſpondet etiam per infuſionem aquæ figurari ſepulturam. quia aliqua pars corporis tegitur aqua, ſicut ſepultus terra, minùs tamen perfectè quàm per immerſionem. Reſpond. ſecundò, Nos ideo propriè dici per baptiſmũ configurari morti & ſepulturæ Chriſti: quia per eum vetus homo noſter moritur, & in iſta aqua quaſi ſepelitur: vt patet expreſſè ex contextu Apoſtoli. ad hoc autem impertinens eſt an baptiſmus fiat immerſione, an infuſione.

Ad Rom. 6. Quomodo baptizati configurantur ſepulturæ Chriſti. D. Thom.

DVBIVM I.

Vtrùm aliquis poſſit baptizari ea ablutione, qua occiditur?

67 SCotus in 4. d. 5. qu. 3. *Sotus in* 4. d. 3. art. 8. propoſ. 2. *Silueſter verbo Baptiſmus* 4. num. 8. & *alij*, docent quando baptiſmus fit immerſione, ad eius valorem neceſſarium eſſe, vt baptizans intendat baptizatum ex aqua educere: atque ita ſi quis de ponte aliquem puerum proiiceret in aquas ſuffocandum, & pronuntiaret formam baptiſmi cùm intentione verè baptizandi, baptiſmus eſſet nullus. Hoc autem varij variè probant. Primò; quia ibi non eſſet vera ablutio, quæ requirit vt id quod immergitur aquæ, mergatur cũ animo educendi: vt patet in communibus ablutionibus. Secundò, quia ablutio baptiſmalis ex ſui inſtitutione refertur ad vitam; hæc autem tendit ad mortem. Tertiò, quia per baptiſmum configuramur non tantùm morti ac ſepulturæ Chriſti, ſed etiam reſurrectioni, ad quod requiritur ipſa emerſio ex aqua. Quartò, quia oportet vt baptizans mediatè vel immediatè attingat baptizatum, vt poſſit dici eum abluere. neutro autẽ modo eũ attingit, qui eum in flumẽ proiicit.

Scotus. Sotus. Silueſt.

68 Sed contrarium, ſcilicet talem verè baptizari, eſt verius ita *Panormitanus in cap. Non vt apponeres.* vbi refert eũ caſum aliquando cõtigiſſe. *Suarez. hic d. 26. ſect. 3. Vaſquez d. 143. c. 3. Valent. diſp. 4. q. 1. puncto 2.* Fauet etiam *Gabriel in 4. d. 4. qu. 2. a. 3. dub. 4.* quia ſoluit omnia argumenta contraria. Probatur, quia hîc eſt debita forma & intentio conferendi Sacramentum, vt ſupponitur in ipſo caſu; & eſt etiam ablutio, neceſſaria ad valorem Sacramenti. Ergo eſt validus baptiſmus. Antecedens probatur, quia ita proiiciens verè illidit corpori aquæ, ita vt ipſa per corpus moueatur, dum hoc per motum eam intrat, idque etiam tali modo vt ſi corpus eſſet ſordidum, verè ablueretur. Ergo hîc eſt vera ablutio. omnis autem ablutio facta à miniſtro eſt ſufficiens materia baptiſmi.

Validè baptizari ſimul ſubmergatis. Panormit. Suarez. Vaſquez. Gabriel.

69 Ad primum argumentum contrarium negandum eſt aſſumptum: vt patet ex dictis, & confirmatur. Quia qui ſordida pecora proiiciunt in aquas, verè ea lauant ſecũdùm communem modum loquendi, & tamen non intendunt ea educere, ſed permittũt ea per ſe enatare. quòd autem hæc per ſe enatent, eſt per accidens ablutioni, quæ ſolùm dicit motum aquæ circa corpus ex ſe conuenientem ad abſtergendas ſordes, quare etſi pecora ſubmergerentur, non minùs dicerentur ablura. Quòd autem communiter abluentes ea quæ non poſſunt per ſe emergere; aquæ immergamus cum animo educendi, non ideo fit quia alias non eſſet ablutio, ſed quia aliàs res ipſas perderemos, quas cupimus ſaluas.

Ad 2. Reſp. Ablutionem baptiſmi ex ſe tendere ad vitam ſpiritalem, non autem ad corporalẽ. Aliàs qui poenũ valdè ægrotum baptizãdo aquæ frigidæ immergeret, atq; ita ei mortem cauſaret, inualidè eum baptizaret. quòd eſt apertè falſum.

70 Ad 3. Reſp. Secundùm *Apoſtolum ad Rom. 6.* ſicut in baptiſmo cõfiguramur morti Chriſti, quia peccatis morimur: ita propriè configuramur reſurrectioni, quia ſpiritaliter regenerati incipimos Chriſto viuere: vt clarè patet ex toto contextu Apoſtoli. Quod autem quidam Patres dicunt nos in baptiſmo per ipſam merſionem & emerſionem configurari ſepulturæ & reſurrectioni Chriſti, myſticum eſt, nec ſecundùm ſenſum literalem Apoſtoli, nec neceſſarium eſt ad baptiſmum. Aliàs dum quis baptizatur per immerſionem non perficeretur baptiſmus, donec egrederetur ex aqua, etiamſi per vnum diem in ea maneret. quod eſt falſum.

Rom. 6. Quomodo baptizati configurentur reſurrectioni Chriſti.

Ad 4. Reſp. Eum qui proiicit alterum in aquam ſufficienter eum attingere, vt per ſe patet. quia aliàs non poſſet proiicere. Patet etiam ex reſponſione ad primum in lauante pecora.

71 Nota primò, ſecundùm communem Doctorum ſententiam eiuſmodi baptiſmum omnino eſſe illicitum, etiam eo caſu quo puer iamiam certò moriturus aliter baptizari nõ poſſet. Quia ea proiectio eſt directa occiſio innocentis iure naturæ & diuino prohibita: nec facienda ſunt mala vt eueniant bona. Patitur tamen ratio ſimul ac ſententia difficiles aliquas obiectiones. Primò, Quia in bello miles oppugnans ciuitatem licitè ſuffodit vnam turrim, quando hoc ad victoriam eſt neceſſarium; etſi certò ſciat ſe eius caſu obruendum. Secundò, Licitè diriguntur tormenta ad euertendas hoſtiles munitiones etiam in eam partem vbi innocentes vi politi ſunt, cũ certo eorũ interitu. Et ſimiliter licet mihi quando aliter non poſſum euadere mortem, occidere inuaſorem, etiam ſi neceſſariò eodem ictu innocentem quo ille ſe protegit, debeam occidere. Item vt poſſem imminẽtem mihi ab hoſte mortem fugere, etſi id facere nequeã ſine certo periculo vitæ obuij pueri, quem equus cui inſideo conculcabit, aut in profluentẽm deturbabit: vt cum aliis docet *P. Leonardus de Iuſtitia c. 9. dub. 9.*

Nunquam licet aliquẽ baptizandò occidere.

Licitè ſæpè aliquis tam ſibi quàm alteri eſt cauſa mortis per accidẽs.

Leſſius.

3. Mulier grauida licitè ſumit aliquam medicinam directè ſanitati ſuæ conducentem cũ certo periculo prolis etiam animatæ, quando alias neceſſariò tam ipſa, quàm proles antequam poſſet in lucem edi aut baptizari, eſſent morituri: vt *idem* docet *ſuprà dub.* 10. cùm tamen in his omnibus caſibus occidatur innocens. Et ratio eſt, quia etiamſi numquam liceat occidere innocen-

tem ex directa intentione; tamen sæpè licet facere aliquam actionem necessariam ad alium finem honestum quem intendimus consequi, etsi ex ea necessariò sequatur interitus innocentis.

73 Quia etsi tunc physicè loquendo hic & nunc cũ tali actione coniuncta sit occisio innocentis, atque illam exercens necessariò sit huius causa: tamen moraliter loquendo occisio est planè per accidens coniuncta cum illo opere: tum quia nullo modo, neque vt medium, neque vt finis, est intenta ab exercente illud opus, qui omni modo cuperet eam abesse, tum quia ille non tenetur hic & nunc omittere illam actionem ne occisio sequatur, atque ita non censetur huius moralis esse causa. Similis autem videtur ratio proiicientis puerum iam iam certò moriturum in puteum vt eum baptizet, quando aliàs nullus superest modus eum ante mortem baptizandi. quia talis non intendit occidere puerum (quia vellet omnibus modis eius vitam conseruare, si posset sine æternæ salutis damno fieri) sed directè intendit baptismum pueri, nec vult proiectionem nisi quatenus ad illum est medium hic & nunc necessarium, cui occisio per accidens est coniuncta: & consequenter proiiciens non est moralis eius causa, nec ei moraliter est voluntaria.

74 Dices, Vna eademque actio hic est baptizatio pueri & eiusdem submersio; nec hæc possunt hîc & nunc disiungi. Ergo nemo potest velle efficaciter vnum sine altero, aut esse causa vnius, nisi etiā sit causa alterius. Resp. negando consequentiam, loquendo de causa morali; quia similiter vna eademque explosio tormenti est causa subuersionis mœnium, & occisionis innocentis; & tamen hæc non censetur explodenti voluntaria, nec hic est moralis illius causa. Quia etsi physicè disiungi nequeant, tamen in intentione facilè distinguuntur: eademq; videtur ratio in ea proiectione pueri, imò hæc videtur magis licita, quia est puero valdè vtilis, cùm hoc modo æternam vitam consequatur, & nullo modo damnosa, cùm sine ea nihilominus esset statim moriturus. quòd autem vno quadrante horæ fortè citiùs moriatur, nullius æstimationis est in puero non vtente ratione. Hinc si posset cognoscere quid sibi per illam proiectionem fiat, reputaret se accipere magnum beneficium quia certum omnino est, posito quòd baptismus ille sit validus (quod suprà verum esse ostẽdimus) sine comparatione melius esse illi puero ita baptizari, quàm sine baptismo adhuc paululum superuiuere. Secùs omnino est in iis qui tormento occiduntur, qui magnum damnum inuiti patiuntur.

75 Hæ rationes faciunt hanc rem nonnihil difficilem, propter eas tamen non est recedendum à communi sententia. Ad eas igitur Resp. Esse diuersam rationem in hac proiectione, atque in aliis dictis actionibus, quia his secundùm se consideratis omnino per accidens coniuncta est occisio innocentis. Nam sine hac posset eadem numero explosio fieri, si illi innocentes abessent; & similiter eadem esset fuga, si puer à via abesset; & mulier illa idem pharmacum sumeret, etsi nõ esset prægnans. Quare illis actionibus per accidẽs est quòd tales in iis circumstantiis positi sunt, vt sine eorum occisione illæ actiones fieri nequeãt. Secùs est de proiectione illa pueri, quæ secundũ se considerata, & seclusis omnibus extrinsecis circumstantiis fieri naturaliter nequit sine pueri occisione. Quare qui eam vult, necessariò vult occisionem pueri, nec potest vnam ab alia præscindere efficaci volitione. Idemque est respondendum ad illam quæstionem, quando parturiens est statim moritura, & est euidens periculũ ne infans sine baptismo in vtero moriatur; Vtrũ liceat matrem consentientem adhuc viuam secare vt possit puer baptizari: Respondendum enim est negatiuè secundùm omnes Doctores. quia illa sectio est directa occisio matris. Mortua autem statim secanda est, vt puer baptizari possit si adhuc viuat.

Nõ licet secare viuam matrem vt infans baptizetur.

76 Not. secundò, Posito casu quòd baptizandus ita esset infirmus vt non posset ferre illam aspersionem aquæ sine periculo vitæ, disputari ab aliquibus, Vtrùm posset baptizari? Sed Resp. primù cum *Scoto in 4. d. 5. q. 3. & Gabriele ibid. d. 4. q. 2. art. 3. dub. 4.* illum casum videri impossibilem; quia exiguæ aquæ aspersio, præsertim si nõnihil tepida sit, nullo modo potest saltem notabiliter nocere sanitati ægroti, quare irrationabiliter præsumitur fore periculosam ipsius vitæ. Resp. secundo cum *Vasquez d. 145. n. 25.* Etsi fortè posset aliquo casu metaphysico accidere vt illa aspersio esset periculosa vitæ baptizati, illud tamen periculum esset tam rarum, paruum ac incertum, vt nullius momenti sit; nec in considerationem humanam debeat venire: nec ideo baptismum ita necessarium esse omittendum; præsertim cùm propter bona temporalia multò maioribus periculis quis se licitè sæpè exponat. Imò cum magno merito sæpè quis propter Deum subit eos labores, per quos moraliter constat eius vitam abbreuiari.

Scotus. Gabriel.

Vasquez.

DVBIVM II.

Qualis ablutio requiratur ad baptismum quoad quantitatem?

77 NOt. Primò, Nos hic non quærere de ablutione requisita vt debitè fiat baptismus; ea enim ad hoc requiritur quæ secundùm communem & decentem vsum cuiusque Ecclesiæ pro eo tempore est vsitata: sed de ea quæ necessaria ad valorem baptismi.

78 Not. secũdò, Duplicem hic esse difficultatem. Prima est circa partem corporis abluendam. An scilicet sufficiat quamuis minimam partẽ abluere, Qua in re conuenit inter Doctores, primò necessarium esse vt corpus baptizati secundùm aliquam sui partem tangatur ipsa aqua: atque ita nullo modo posse baptizari puerum sic adhuc vtero matris conclusum, aut corio insutum, vt nulla ratione ab aqua possit attingi: secùs esset si iam natus esset solis secũdinis inuolutus, vt docet *Silu. verbo bapt. 5. 4. n. 1.* quia hæc pellis est quædam pars corporis, & ob eandem causam sufficeret capillos madefieri aqua; etsi ob eorum densitatem aqua carnem non tangeret: vt docet *Vasquez d. 145. n. 31.* Secùs est de vestibus, quia nõ sunt pars corporis. Secundò, constat necessariũ esse & sufficere eam ablutionem à qua homo verè potest dici lotus: quia Christus præscripsit vt homo baptizaretur siue lauaretur; non tamen præ-

Baptizandus debet necessario secundum aliquã corporis partem immediatè ablui.

Sylvester.

Vasquez.

79 Requiritur ablutio, à qua quis dicatur ablutus.

præscripsit certum modum quo deberet lauari. Vnde sequitur omnem eum modum sufficere à quo homo verè potest dici lotus. Tertiò, constat sufficere si lauetur caput, pectus, vel similis aliqua pars principalis. quia ablutione talis partis secundùm communem loquendi vsum homo dicitur lotus. Tota autem difficultas est, Vtrùm sufficiat quamuis partem lauari, v. c. extremum

80 digitum manus, vel pedis. Quidam id asserunt, quia anima quę per baptismū mū datur à peccato originali, est tota in minima corporis parte: ergo sufficienter in quauis abluitur. Citãtur pro hac sentẽtia *Scotus in 4. d. 4. q. 3. Gabriel ibidẽ q. 2. a. 3. d. 2. Silu. verbo Baptis. 4. q. 1. n. 2.* Sed hi auctores tantùm docent in extrema necessitate, v. e. si puer solū digitū exerat ex vtero matris, & sit euidens periculū ne moriatur antequam perfectè nascatur; posse tunc eum in digito baptizari: dubitant tamen an baptismus sit validus, dicũtq; postea perfectè natum sub conditione rebaptizandum. Nec si benè legatur, aliud docet *D. Tho. infrà q. 68. a. 11. ad 4.* Idem etiam docet *Durand. in 4. d. 6. q. 1. a. 1. circa medium:* in fine tamen articuli tale argumentum sibi obiicit. Baptismus ordinatur ad remissionem peccati originalis, quod est in ipsa anima: atqui ipsa anima est tota in quauis parte ipsius corporis. Ergo baptismus æqualiter potest conferri in qualibet parte corporis: & ita finit articulum. Vnde videtur totum admittere. Sed hoc argumentum nihil conuincit; quia anima non est baptizanda, sed ipse homo. quare necessariò ita baptismus conferendus est vt homo possit dici ablui. Dictam autem sententiam absolutè asserit *Vasquez d. 145. nu. 28.* Ratio eius est, quia sicut homo verè dicitur vulneratus, in quacunque parte corporis vulneratus sit: ita etiam dicitur ablutus, si vel minima pars corporis aqua aspergatur. Sed hæc ratio meo iudicio parum probat: quia sumit id quod probandum est, scilicet à quacunque parte corporis aqua conspersa posse dici hominem ablutum: quia videtur contra communem modum loquendi. Communiter enim non solemus dicere eum esse lotum, qui extremam partem digiti nonnihil aqua madefecit: vt patet ex communi loquendi modo. Alia autem est ratio vulnerationis, cuius nulla alia ratio reddi potest, nisi communis loquendi vsus.

Scotus. Gabriel. Siluester.

D. Thomas. Durand.

Vasquez.

81 Secunda Difficultas est, Vtrùm ad essentiam baptismi sufficiat hominem quantumuis parua aquæ quantitate aspergi?

Vasquez.

Vasquez suprà n. 32. id affirmat, quia si vel gutta vna aquæ quis aspergatur, verè dicitur aspersus; ergo etiam ablutus, quia quæuis aspersio, est ablutio. Sed hoc aliis videtur nonnihil durum, nec communiter solemus ita loqui.

82 Alij verò putant in necessitate sufficere ad essentiam baptismi, si minima gutta aquæ quis aspergatur: extra eam tamẽ non sufficere. Sed hoc non est probabile. quia si illa aspersio est sufficiens vt homo possit verè dici ablutus, tunc erit semper verus baptismus siue in necessitate, siue extra eam. quia necessitas non mutat naturas rerum, nec efficit vt aliquid sit vera ablutio, quod aliàs non esset. Si autem ad hoc non sufficiat, numquam erit verus baptismus. quia baptismus essentialiter est ablutio.

Eadem sunt de essentia Sacramenti in necessitate & extra eam.

Dices, quando est impossibile plura confiteri, ad valorem Sacramenti sufficit eum qui mille patrauit, dicere vnum solum peccatum mortale. quod aliàs tamen non sufficeret. Ergo similiter ad valorem baptismi sufficiet minor ablutio in necessitate, quam extra eam. Resp. negando consequẽt. Quia quòd talis confessio valeat non prouenit ex eo quòd vno casu illa confessio sit sufficiens materia Sacramenti; aliàs verò non, (nam si aliud nihil obstaret valori Sacramenti, quouis casu, vel vnius peccati vera confessio esset sufficiens materia Sacramenti) sed quia vno casu reliqua peccata sine nouo peccato omittũtur; alio casu cum peccato: & consequenter in confitẽte deest dispositio ad valorem Sacramenti requisita: vt dicemus in propria materia.

83 Ex his patet primò, Notabili aquæ quantitate baptizatum in capite, pectore, aut simili præcipua parte corporis non esse rebaptizãdum. quia secundùm communem modum loquendi & DD. sententiam, talis est verè ablutus, & certè baptizatus.

Patet secundò, Vrgente necessitate quando aliter fieri non potest, etiam in extremo digito aliquem baptizandum, etiam vna gutta aquæ, quando plus haberi nequit. Quia saltem aliquo modo probabile est talem baptismum valere. quia non est certum eum à tali ablutione non posse verè dici ablutum, præsertim cùm saltem vt probabile id multi asserant: & necessitas excusat ab omni irreuerentia, quæ in Sacramentum propter vsum materiæ dubię aliàs committeretur, & cogat nos extrema tentare.

Patet tertiò, Ita baptizãtem extra grauem necessitatem grauissimè peccare. tum quia facit contra ritum baptismi ab Ecclesia præceptū: tum quia vtitur materia dubia, exponitque se periculo ne inualidè conferat Sacramentum.

Patet quartò, Ita baptizatum postea, si superuiuat, sub conditione esse rebaptizandum. quia incertum est an sit verè baptizatus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm trina mersio sit de necessitate baptismi?

84 ARticulo octauo docet ad essentiam baptismi sufficere vnam mersionem vel infusionem aquæ: ratione tamen præcepti Ecclesiastici, quod pro diuersitate temporum & locorum varium fuit, nos obligari vel ad vnam, vel ad trinam mersionem aut infusionem, prout consuetudo Ecclesiæ pro tempore præscribit.

Vnica lotio sufficit.

Probatur. Quia ad essentiam baptismi tantùm requiritur ablutio, ad quam impertinens est, an vna, an trina mersione fiat.

Probatur secundò ex consuetudine Ecclesiæ, quæ ob diuersas rationes occurrentes modò

vsa est vnica mersione, modò triplici: vt patet ex *D. Gregorio libr. 1. epist. 41.* Et refertur *cap. de trina, de consecrat. d. 4.* Et ex *Concilio Toletano 4. c. 5. & alijs.*

D. Greg. Concil. Tolet.

Sunt hæc quidem iam satis certa apud omnes Doctores. Difficultas tamen est vt respondeamus quibusdam authoritatibus, quæ obijciuntur: Nam primò *in can. 49. Apostolorum* dicitur: *Si quis Episcopus aut presbyter non trinam mersionē huius mysterij celebret, sed semel mergat in baptismate quod dari videtur in Domini morte, deponatur.* Secūdò *Pelagius Papa relatus cap. Multi sunt, de consec. d. 4.* ait: *Multi sunt qui in nomine solùm Christi vna etiam mersione se asserunt baptizare. Evangelicum verò præceptū ipso Deo & Domino nostro Iesu Christo tradente, nos admonet in nomine Trinitatis trina etiam mersione sanctum baptisma vnicuique tribuere.* Adstipulantur his multi Patres, qui asserunt Apostolicam esse traditionem, vt ter in baptismo mergamur.

Pelagius Papa.

86 Resp. Ex his nihil aliud probari quàm hoc fuisse olim ob certas causas ab Apostolis præceptum; quod fatemur, Sed potuit ob alias causas hoc præceptum abrogari ab Ecclesia. Probatur quia Apostoli ibi directè tantùm intendunt damnare hæreticos, qui baptizabant in solo nomine vel morte Christi: vt patet ex primis eorum verbis, & in horum hæreticorum odium videntur ita strictè præcepisse triplicem mersionem, non quidem vt essentialem, aut à Christo institutam; sed tanquam ritum ab Ecclesia præceptum. Nam rationem sui præcepti reddentes subdunt: *Non enim dixit Dominus: In morte mea baptizate: sed, Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sācti.* in quibus verbis nulla fit mentio triplicis mersionis. Et similiter intelligendus est Pelagius; quia ex eadem occasione idem intendit desinire, & similiter suā definitionem probat. nam subdit: *Dicente Domino, Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Quare illa verba, *trina etiam mersione* non sunt ita accipiēda, quasi hoc à Christo sit præceptum (hoc enim nullo modo ex verbis Christi, quæ citat, colligi potest) sed quia expressio trium personarum à Christo præcepta est, cui satis conueniens est trina mersio, & ex præcepto Ecclesiæ tunc erat necessaria. Postea tamen *Concilium Toletanum 4. cap. 5.* vt refelleret hæreticos quosdam qui trina illa mersione aliquid falsum significabant, iussit in Hispania baptismum vnica mersione conferri.

Trina mersio olim fuit præcepta.

Pelagius Papa.

Conc. Toletan.

Not. Aliquos ob responsionem *D. Thomæ hîc ad tertium*, putare, quando minister intendit nō perficere Sacramentum, ante tertiam ablutionem, illud priùs non perfici, etiamsi forma priùs sit absoluta, & sufficiens posita sit ablutio vt per eam posset perfici baptismus si minister hoc intenderet. Sed hoc dici nullo modo potest: quia etsi possit Sacramentum pendere ab intentione Ministri, vt absolutè ponatur aut non ponatur: non tamen potest ab ea præcisè pendere vt citiùs aut seriùs ponatur. Quia Minister sua intentione, nec potest efficere vt maior requiratur ablutio ad essentiam Sacramenti, quàm ex Christi institutione requiritur: nec posita iam sufficienti materia & forma potest suspendere esse Sacramenti: ita vt non statim, sed paulo pòst ponatur: vt fusè ostendi suprà quæst. 64. art. 8 Quare si quis velit baptizare trina mersione, debet formam ita pronunciare, vt hanc non priùs absoluat quàm tertiam ablutionē posuerit, prout etiam in ritualibus præscribitur. Si enim eam absoluat in prima ablutione, statim perficitur baptismus, si legitima sit intentio; & reliquæ ablutiones sunt omnino impertinentes & otiosæ. Quòd si absolutè intenderet non baptizare nisi per tres ablutiones, & tamen priùs formam absolueret, inualidè baptizaret, non secùs atque is qui baptizat sub conditione futura contingente. Est enim eadem vtriusque ratio: vt patet ex dictis q. 64. a. 8. Imò si posset hoc modo validè conferri baptismus, ipsum Sacramentum posita sufficienti materia & forma vere penderet de facto à conditione futura contingenti: quia tertia ablutio esset conditio contingenter futura; cùm sit in Ministri potestate eam ponere, aut non ponere: atque ita implicitè verè conferretur baptismus sub conditione futura contingenti, quod communiter omnes fieri posse negant.

D. Thom.

Non potest minister pro voluntate suspendere Sacramentum.

87

ARTICVLVS IX.

Vtrùm Sacramentum baptismi iterari poßit, an non?

88 Articulo nono docet baptismum non posse iterari. Est de fide. ex *Concil. Later. cap. Firmiter. Florentino in decreto de Armenis, & Trident. sess. 7. c. 11.* Probatur quia *ad Ephes. 4.* dicitur: *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.* Ex quo loco Patres communiter docent hominem non nisi semel posse baptizari: vt Leo Papa *epist. 37. ad Leonē Episcopum Rauennatem c. 1.* vbi docet inexpiabile esse facinus, quoties *cogitur aliquis lauacrum quod regenerandis semel tribuitur est, bis subire: apostolica reclamante sententia, quæ nobis vnam prædicat in Trinitate deitatem, vnam in fide confessionem, vnum in baptismate Sacramentum.* Et *epist. 79. ad Nicetam, c. 7.* ait: *Hāc regulam (vt scitis) seruandā omnibus Ecclesijs prædicamus, vt lauacrum semel initum, nulla iteratione violetur, dicēte Apostolo: Vnus Dominus, vnā fides vnū baptisma.* Idem docet *Ambr. l. 2. c. 2. de pœnit.* vbi cùm docuisset ex c. 6. ad Hebræos nos tantùm semel posse baptizari, subdit: *Vnum ergo baptismum docet, sicut alibi: Vna fides, inquit, vnum baptisma.* Cui consonat illud symboli: *Confiteor vnum baptisma, &c.* Quare hic sensus non contemnendus, etsi literaliter Apostolus præcipuè loquatur de vnitate specifica, vt ostendemus artic. 11. Item *ad Hebr. 6.* dicit Apostolus, *impossibile esse semel illuminatos renouari ad pœnitētiam.* Quod ferè communiter Patres intelligunt de illuminatione & renouatione per baptismum. Ita Ambrosius suprà, & alij, quos fusè hîc citat Suarez: aliàs semel baptizatos posse per contritionem & confessionem sæ-

Lateran. Florentin. Trident.

D. Leo

D. Ambr.

Suarez.

piùs

piùs consequi remissionem peccati, patet ferè ex infinitis Scripturæ locis. Quamuis autem si hic locus per se spectetur non omnino conuincat; quia alij eum aliter explicant, supposita tamen Patrum eum ita explicantium auctoritate, id quod dixi satis efficaciter probat; præsertim cùm ipse contextus capitis, si diligentiùs examinetur, hunc sensum etiam innuat. Ratio à priore est in-stitutio Christi nobis per Apostolum & Ecclesiam explicata. Conuenientia est, Primò, quia baptismus est spiritualis natiuitas, vt dicitur *Ioã.* 3. quare sicut non nisi semel potest quis nasci corporaliter; sic nec spiritualiter; ideóque vtroque modo mortuus, si vitam recipiat, non renasci, sed resuscitari dicitur. Secundò, quia baptismus imprimit indelebilem characterem. quare si sæpiùs validè repeteretur, plures similes characteres eidem homini imprimerentur, quod superfluum & inconueniens est, cùm vnus ad finem ad quem institutus est, sufficiat. Hoc non solùm illicitè, sed omnino inualidè secundò confertur. Sicut enim vt quis sit capax reliquorum Sacramētorum necessariò debet habere characterem baptismi: ita vt sit capax baptismi debet hoc carere. Consonat his communis & Patrum & totius Ecclesiæ sensus: & quanquam olim multi fuerint, partim catholici, partim hæretici, qui dicebant rebaptizandos eos qui ab hæreticis essent baptizati, eò quòd crederent inualidè baptizatos: tamen vix vlli fuerunt qui validè baptizatos crederent secundò baptizari posse, & saltem iam nulli sunt. quare hæc res longiore disputatione non indiget.

89 *Quare baptismus nequeat iterari.*

DVBIVM I.

Qua ratione baptismus iterari potest circa eos, de quibus dubitatur an sint ritè baptizati?

90 NOt. Hoc dubium posse esse varium. Primò enim potest de aliquo dubitari an vllo modo sit baptizatus: quia prorsus nullæ sunt rationes quibus id possit vel verisimiliter probari; quamuis nec vllæ sint, quibus contrarium probari possit. vt si reperiatur puer alicubi expositus sine vllo testimonio, de quo nullo modo scitur an sit natus ex parentibus fidelibus; & vocatur dubium merè negatiuum. Secundò, quando vtrimq; sunt probabiles coniecturæ, quibus possit probari aliquem esse baptizatum, aut non esse baptizatum, & neutra pars potest certò probari, & vocatur dubium positiuum. Tertiò, quando constat aliquem esse baptizatum, incertum tamen est, an baptismus fuerit validus: aut quia sunt probabiles rationes suspicandi baptizātem non habuisse legitimā intentionem necessariam ad essentiam Sacramēti; aut quia incertum est an forma aut materia, quibus baptizās vsus est, fuerint validæ: quia diuersæ sunt opiniones DD. vt si quis fuerit baptizatus in solo digito: quāquam aliqui negēt hoc casu dici dubium baptismū, sed volūt dici probabilem; est tamen quæstio de nomine hic nō necessaria. quia ij ipsi fatentur idem dicendū esse in hoc casu quod in præcedentibus.

91 *Baptismus dubius sub conditione iterandus.*

CONCL. I. Quoties vno ex prædictis modis est verè dubium aut incertum, vtrùm aliquis sit verè baptizatus, debet iterum sub conditione rebaptizari, hoc modo: Si baptizatus es, ego te nō baptizo; si nōdum baptizatus es, ego te baptizo, &c. Ita expressè *Alex. 3. c. 2. de baptismo.* Et *Concil. Carthag. 5. c. 6. Leo I. epist. 27. ad Leonem Episcopū Rauennatem*, & communiter omnes Scholastici. Ratio est, quia nisi hoc fiat, alter est in periculo grauissimi damni, quod pateretur, si fortè baptizatus non sit, quia nullum aliud Sacramentum poterit validè suscipere, atque ita sine contritione nunquam iustificabitur: & ex tali actu nulla Sacramento fit irreuerentia: tum quia verè non est intentio illud iterandi, sed tantùm illud conferendi, si non fuerit antè collatum: tum quia necessitas baptizādi illum actum ab omni irreuerentia, quæ aliàs esset, omnino excusat: sicut quādo confertur Sacramentū in materia dubia.

Alexand. 3. Carthag. 5. Leo I.

92 *Propter scrupulum non est iterandus.*

Dixi, quando est *verè dubiū aut incertum, &c.* quia quando nulla est probabilis causa dubitandi quin aliquis sit verè baptizatus, sed tantū sunt leues aliqui scrupuli, hi reiiciendi sunt, nec vllo modo reiterandus est baptismus etiam sub conditione. Ita ex cōmuni DD. sententia docet *Catechismus Rom. siue Trid. parte 2. c. 2. de baptis. §. 43.* diciтq; aliàs grauem fieri Sacramento iniuriam. Ratio est, quia illa conditionata iteratio baptismi sine iusta causa facta videtur esse quædam irrisio siue contemptio ipsius Sacramenti, quod essentialiter postulat tantùm semel suscipi: atqui quando non est verè dubium siue incertum, quin aliquis sit verè baptizatus, non potest esse iusta causa illum rebaptizandi etiam sub conditione: ergo talis reiteratio fit cum iniuria Sacramenti.

Catechism. Tridens.

93 Confirmatur primò, Quia si quis etiam sub tali conditione rebaptizaret eum, de quo omnino esset certus eum esse baptizatum, sine dubio peccaret, & esset iniurius in Sacramētum. Nam secundùm communem hominum æstimationem censeretur aut velle absolutè secundò baptizare, & tantùm ioco, aut ne posset tāquam Anabaptista accusari, conditionem voluisse apponere, aut in re grauissima voluisse iocari. Sicut si dicerem: Do tibi hūc librum si die crastino sol non oriatur, censeret aut conditionem loco tantùm apposuisse, aut nihil voluisse aliud quam iocari: quorum vtrumque in tali rebaptizatione est contra reuerentiam Sacramenti. Atqui quando non est probabilis ratio dubitandi quin aliquis sit baptizatus, moraliter loquendo debet dici certò baptizatus, quia aliàs vix vlla actio humana posset dici certa. quia circa omnes ferè possunt huiusmodi scrupuli moueri. Ergo cum iniuria Sacramenti talis ita rebaptizatur. Confirmatur secundò, Quia sine graui necessitate nō possumus vti materia aut forma dubia in Sacramētis, etiam conferendo ea sub hac conditione, si forma aut materia sint legitimæ: quia nimirum exponimus nos periculo cōferendi inualidè Sacramentum. atqui hoc etiam fit in dicto casu. Ergo hoc non licet sine graui necessitate. Talis autem, cuius baptismus non est moraliter incertus, non potest dici esse in tali necessitate: alioquin quiuis potest dici esse in tali necessitate, cùm sine reuelatione non possit nobis metaphysicè constare quòd simus baptizati, cùm possit baptizans habuisse illegitimam intentionem.

94 Hinc patet primò, eū quē constat fuisse natum

& educatum vſq; ad iuſtam aliquã ætatem inter Chriſtianos & à parentibus Chriſtianis, poſtea nunquam eſſe ita rebaptizandum, niſi clarè probetur non eſſe baptizatus: etiamſi nullus ſit qui poſſit de eo teſtari, quòd ſit baptizatus: vt ſi v.c. omnes eius parentes ac noti, loco in quo natus fuit omnino combuſto, fuerint ab hoſtibus occiſi, & ipſe non meminerit ſe vnquam ab aliquo audiuiſſe, ſe eſſe baptizatum. Ita expreſsè *Innocentius 3.cap. Veniens, de presbytero non baptizato.* & communiter Doctores.

Innocent.3.

Baptizati ab obſtetricibus non debent ſemper rebaptizari.

Patet ſecundò, Eos quos conſtat ob neceſſitatem, aut aliam cauſam domi ab obſtetricibus, parentibus, aut aliis laicis eſſe baptizatos, non eſſe ſine vllo alio examine ſub dicta conditione rebaptizandos: ſed primò, examinandos eſſe eos qui ipſos baptizarũt, vtrùm legitima materia & forma vſi ſint: & quòd ſi legitimis vſi reperiantur, ſolas cæremonias omiſſas ſupplendas eſſe. Si verò deprehendatur ſaltem rationabile dubium an aliquid eſſentiale baptiſmo defuerit (vt ſi is qui baptizauit, non ſatis calleat formam) tunc ſub conditione rebaptizãdos eſſe. Ita *Catechiſm. Romanus parte 2.cap.2.§.43. Soto in 4.d.3.artic.9. Suarez hîc diſputatione 31.ſectione 6.* Et communiter ferè Doctores. Ratio eſt, quia aliàs nulla eſſet probabilis ratio verè dubitandi de validitate baptiſmi, atque ita deberet haberi moraliter certa.

Catechiſm. Roman. Soto. Suarez.

95 Not. tamen primò, In quibuſdam Epiſcopatibus, in libris ritualibus Paſtoribus præſcribi, vt baptizatos in neceſſitate ab obſtetricibus vulgò rebaptizent. Prælati autem interrogati cur hoc ſtatuant: reſpondent ſe hoc facere, quia ſæpè deprehendunt obſtetrices non ſatis certò & firmiter callere rationem baptizandi: aut etiamſi dum examinantur bene reſpondeant & videantur eam callere, tamen dum viget tale periculũ prolis, facilè turbari, ita vt poſtea vix ſciant an legitimè baptizarint; atque ita ſemper aliquod ſubeſſe periculum, quod in re tanta maximi faciendum eſt, & ſufficiens videtur cauſa, vt poſſit proles ſub conditione rebaptizari. Sed quamuis hæc ratio poſſit ſæpè habere locum, quoties ſcilicet examinata obſtetrix deprehenditur aut non ſatis callere formam eſſentialem baptiſmi; aut ob perturbationem non ſatis ſcire an benè baptizarit, quod facilè ex eius reſponſionibus deprehendi poteſt: tamen non videtur ſufficere vt generatim ſine vllo examine tales rebaptizentur. quia ſæpè poteſt contingere vt obſtetrix deprehendatur ita noſſe ritum baptizandi, itaq; fuiſſe inter baptizandum ſibi præſens, vt non ſit ratio dubitandi de valore baptiſmi.

96 Simili ratione quidam olim in Belgio ſub conditione rebaptizabant omnes baptizatos ab hæreticis: quia credebant eſſe dubium an ipſi ritè baptizaſſent. Et ratio dubij poteſt eſſe, quia etſi hæretici vtãtur communiter legitima forma & materia; tamen tum quia in ſe nequam ſunt; tum etiam præcipuè quia non putant baptiſmum eſſe neceſſarium ad ſalutem, aut eum non aliter prodeſſe baptizato, quàm excitando & confirmando eius fidem, quòd per eum quocumque modo collatum, aut etiam per concionem æqualiter fieri poteſt: parum quandoque curant qua ratione conferatur. Hinc à multis audiui, in Anglia quoſdam Prædicantes dum baptizant proles nobilium, vti aqua roſacea, aut etiam aſpergere ſolas veſtes prolis, ne ei aliqua ratione moleſta ſit aqua frigida corpori aſperſa. Item magnificentiæ cauſa quibuſdam locis aliquando Prædicans formam baptiſmi ex ſede concionatoria pronuntiat, & iubet alium puerum aqua aſpergere. Et quidem ſi conſtet ita collatum baptiſmum, etiam abſolutè, nulla poſita conditione, repetendus eſt: quia certum eſt non valere. Itẽ ſi probabiliter præſumitur ita eſſe collatus, omnino ſub conditione repetendus eſt. Quia tamen eiuſmodi caſus valdè rari ſunt, ſine iuſta ratione præſumendi non ſunt accidiſſe, & minùs prudenter generatim præſumuntur accidere. Quare non iudicarim baptizatos ab hæreticis ſub conditione rebaptizandos: niſi particularis ratio occurrat ſuſpicandi male fuiſſe baptizatos, cùm de fide ſit eos validè baptizare poſſe.

Quando baptizati ab hæreticis ſub conditione rebaptizãdi ſint.

97 Nota ſecundò, Quod *Concil. Carthag.5.cap.6.* docet, infantes qui neſciunt an ſint baptizati, quando non ſunt certiſſimi teſtes qui id teſtentur, eſſe ſub conditione baptizandos; non eſſe generaliter intelligendum: ſed de iis qui à barbaris omnino infantes à parentibus abrepti ſint; ita vt non poſſit vllo modo ſciri an ante baptiſmum, an poſt eum abducti ſint. Nã de iis Concilium loquitur, vt patet ex fine capitis: aut ſaltem de iis qui à parentibus expoſiti ſunt ſine vllo teſtimonio quòd ſint baptizati. Nam ſi conſtaret tales iuſto tempore à parentibus fidelibus educatos fuiſſe, omnino præſumendi eſſent eſſe baptizati, iuxta dicta Coroll. primo, niſi iuſta eſſet ratio ſuſpicandi contrarium: vt ſi parentes ſcirentur habitaſſe inter infideles, nec habere apud ſe vllos ſacerdotes niſi rariſſimè, & ſolere filiorum baptiſmum differre in aduentum alicuius ſacerdotis, aut quid ſimile. Tunc enim qui nullo modo poſſet certò ſcire an eſſet baptizatus, poſſet ſub conditione baptizari: vt tamen crederetur baptizatus, ſufficeret vnus teſtis, qui id ſe certò ſcire teſtaretur, & de quo non eſſet probabilis ſuſpicio quòd mentiretur. Ita *D. Leo epiſt.37.* vbi ait: *Cùm itaque baptizatũ ſe nec ille recordetur, qui regenerationis eſt cupidus, nec alter atteſtari de eo poſſit.* &c. Vbi clarè inſinuat ſufficere, vt vnus teſtetur eſſe baptizatũ, ne rebaptizetur. Idémq; docet *Suarez hîc diſp. 22 ſect. 2. ſub finem.* Et ſic intellige Concil. Carthag. dum videtur requirere plures teſtes. loquitur enim reſpectiuè quòd requirantur plures teſtes pro diuerſis teſtimoniis & temporibus. Nam in hac re vnus teſtis fide dignus ſufficit, vt quod ſibi notum eſt teſtetur; niſi probabilis eſſet ſuſpicio illum mentiri: vt ſi multùm è re ipſius eſſet credi talem eſſe baptizatum. quod poſſet accidere, quando inde penderet valor aut irritatio matrimonij.

Concil. Carthagin.5.

Vnus teſtis ſufficienter probat baptiſmum. *D. Leo.*

Suarez. Concil. Carthaginen.

98 Nota tertiò, Quando quis ſub conditione publicè baptizandus eſt, ſeruandam eſſe formã præſcriptam c.2. de baptiſmo, ſcilicet: *Si es baptizatus, te non baptizo; ſi non es baptizatus, Ego te baptizo,* &c. In priuato tamen baptiſmo ſufficeret hanc conditionem in intentione retinere: quia conditio ita retenta apud Deum idem operatur quod expreſſa. quamuis ob reuerentiam

uerentiam baptiſmi meliùs ſit eam ſemper exprimere.

99 Not. 4. Satis conſtare inter DD. quando baptiſmus validè fuit collatus, ſed ſine ſolemnibus cærimoniis, has poſtea ſupplendas eſſe. Dubitant tamen an poſito caſu quòd baptiſmus fuit collatus cum debita ſolemnitate, ſed ſecundùm ſubſtantialia inualidè ob defectum intentionis aut formæ; verùm deberent repeti cæremoniæ dum ille ſecundò conferretur. Quidam id aſſerunt, ita *D. Anton. tit.24. cap.13. §.12.* Et prob. quia baptiſmus non poteſt extra neceſſitatẽ ſine illis cæremoniis cõferri: vt patet ex *Trid. ſeſſ.7. can.13. de Sacramẽtis in genere.* Atqui nulla tũc eſt neceſſitas omittendi eas cæremonias. Ergo omitti nequeunt ſine peccato.

D. Antonin.

Tridẽt.

100 Sed dicendum eſt cæremonias ſemel adhibitas nõ eſſe repetendas. Ita *Suarez hîc d.31. ſect.6. §. Septimò inquiri poteſt.* Probatur. Quia etſi hę cæremoniæ ſint propter baptiſmum, vt honorificentiùs conferatur, inſtitutæ, ideòque conueniat vt eodem tempore adhibeãtur, quo baptiſmus celebratur: tamen hoc non eſt abſolutè neceſſarium. Nam ſæpè diu pòſt adhibentur, quando baptiſmus ſine iis fuit priùs collatus; & nihilominus quia adhibentur cum reſpectu ad baptiſmum, cenſetur ſimul cum eo conferri: quare idem non dicamus quando diu antè præcedunt, cùm ex iis cæremoniis plures ex inſtitutione ſua magis requirant præcedere baptiſmum, quàm eum ſequi? Confirmat. Quia *Innoc.3. c.1. de Sacramentis non iterandis.* docet in Sacramentis imprimentibus characterem quando aliquid omiſſum eſt, nihil eſſe iterandum, ſed illud cautè ſupplendum. Et tamen loquitur etiam eo caſu, quo in Confirmatione aliquid eſſentiale omiſſum erat: vt oſtendam qu.72. artic. 3. d.1.

Suarez.
Cæremoniæ non neceſſario ſimul cũ baptiſmo adhibentur.
Innocent.

101 Concl vs. II. Quando quis, eò quòd eius baptiſmus dubius ſit, poteſt licitè ſub conditione baptizari, is qui aliàs teneretur eum baptizare, tenetur petentem ſub conditione baptizare. Ratio eſt, quia talis habet tali caſu ius petendi baptiſmum à ſuo paſtore: ergo hic tenetur ei ex iuſtitia eum dare; ſicut alia Sacramenta. Ad hoc enim ex officio obligatur.

Vnde ſequitur primò, Parentes eo caſu teneri eum infanti procurare, quia tenentur ei prouidere remedia ſalutis.

102 Sequitur ſecundò, Quemuis etiam laicum ex caritate teneri talem petentem ita baptizare, eo caſu quo ob inſtantem neceſſitatem id facere licitè poteſt. Quia cùm talis ſit in notabili neceſſitate (graue enim malum eſt tali caſu incertum eſſe de ſuo baptiſmo) quiuis qui commodè poſſet teneretur ex caritate ei ſuccurrere.

Dubitant autem aliqui. An ſimiliter adultus qui incertus eſt an ſit validè baptizatus, præſertim quando in materia vel forma dubia eſt baptizatus; ita vt vtrinque ſint probabiles DD. ſententiæ: teneatur curare ſe iterum ſub conditione baptizari.

103 Concl. III. Talis abſque graui cauſa, non poteſt ſuſcipere vllum aliud Sacramentum, niſi priùs ſub conditione rebaptizetur. Probatur, quia aliàs exponit ſe periculo inualidè recipiendi Sacramentum, ſi fortè non ſit baptizatus: quod ſine graui neceſſitate illicitum eſt. Nec eum excuſat quòd probabile ſit eum baptiſmum eſſe validum. Sicut extra neceſſitatem conferens Sacramentum in materia dubia, non excuſatur à ſacrilegio, ex eo quòd probabile ſit materiam eſſe ſufficientem.

104 Conclvs. IV. Qui incertus eſt an ſit validè baptizatus, etiam in eo caſu in quo probabiles ſunt ſententiæ Doctorum; tenetur ex caritate ſui procurare ſibi baptiſmum ſub conditione conferendum. Probatur, quia tenetur ex caritate ſui vitare probabile periculum æternæ dãnationis: atqui tali ad hoc neceſſarium eſt ſaltem inſtante periculo mortis curare ſe ita baptizari. Ergo ad hoc tenetur. Minor probatur. quia eſt probabile talem non eſſe verè baptizatum: & certum eſt nõ baptizatum ſine contritione non ſaluandum, ſaltem extra martyrium. quia nullum Sacramentum validè poteſt ſuſcipere. Item communiter nobis dubium eſt, an habeamus veram contritionem. Imò credo talem inſtante morte vix poſſe habere veram contritionem, & ſimul nolle ita baptizari, cùm facilè poſſit. quia contritio neceſſariò procedit ex amore Dei ſuper omnia, qui nos efficaciter inclinat ad quæuis aliquo modo probabilia æternæ dãnationis pericula vitanda; præſertim quando hoc facilè fieri poteſt. Vnde ſequitur eum nolendo ita baptizari, exponere ſe probabili periculo moriendi ſine contritione, & conſequenter æternæ damnationis. Quod ſi tamen certò ſciret ſe eſſe in ſtatu gratiæ, ad illud non teneretur præciſè ex caritate ſui, quamuis poſſet obligari ratione aliorum Sacramentorum, quæ, niſi ita baptizetur, illicitè ſuſcipit.

Dubius de ſuo baptiſmo tenetur rebaptizari.

105 Not. demum tam rebaptizantem eum quem conſtat eſſe baptizatum, quã rebaptizatum iure ciuili plecti pœna mortis: vt patet ex l.1. & 2. Codic. Ne ſanctum baptiſma iteretur. Iure autem Eccleſiaſtico plectuntur irregularitate, de qua tamen eſt magna difficultas, quam commodiùs examinabimus in tractatu de irregularitate.

Pœna rebaptizantium.

A R T I C V L V S X.

Vtrùm ritus quo Eccleſia in baptizando vtitur ſit conueniens?

106 Articulo decimo docet ritus baptiſmi conuenienter ab Eccleſia adhiberi, quod *D. Thomas* ſatis clarè explicat. Si quæ autem poſſit hic occurrere difficultas, explicabitur qu.71.

D. Thom.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm conuenienter describantur tria baptismata?

107 Est vnicus baptismus propriè dictus.

ARticulo vndecimo docet dari tria baptismata, scilicet aquæ, flaminis, & sanguinis, Vbi Nota primò, Solum primum esse Sacramentum, & verè ac propriè dici baptismum: reliqua tantùm metaphoricè dicuntur baptismata: quia nimirum in necessitate, baptismi defectum supplent, eius effectum conferendo quando eum præcedunt. quòd si eum sequantur, non dicuntur baptismata, quia baptismi vicem non supplent, sed potiùs vicem pœnitentiæ, cuius effectum conferunt.

108 Baptismus est vnus specie vltima.

Not. secundò, Aliquos hîc disputare Vtrùm baptismus sit vnus specie infima. Sed res omnino clara est, si loquamur de baptismo, qui sit Sacramentum nouæ legis. Nulla enim est causa cur distinguamus vnum ab alio specie, cùm totum essentia consistat in iisdem rebus, scilicet ablutione, & forma verborum legitima intentione prolata. Quòd autem ablutio possit fieri immersione, aut infusione, ei planè per accidens est, quatenus habet rationem ablutionis, siue vt est materia baptismi. Docet hoc apertè *Apostolus ad Ephes.4.* vbi hortatur Ephesios ad mutuam caritatē. Primò, quia vnum corpus sunt scilicet mysticum, siue vna Ecclesia. Secundò, quia vocati sunt in vna spe. Tertiò, quia vnus est omniū Dominus, siue Deꝰ. Quartò, quia vna est fides. Quintò, quia vnum baptisma scilicet specie, sicut vna est fides. In quem locum pulchrè *D. Hieronymus in magnis comment. Propterea*, inquit, *& fides vna dicitur, quia similiter in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum credimus: & baptisma vnum, eodem enim modo in Patrē, & Filium, & Spiritum sanctū baptizamur.* Duo autem alia baptismata quæ hîc D.Tho. enumerat, tãtùm metaphoricè dicuntur baptismata, nec sunt Sacramēta. Baptismata autē Iudæorum & S. Ioannis nullo modo erant Sacramentū nouæ legis, nec conferebant gratiam.

Ephes.4. D. Hier. D. Thom.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm baptismus sanguinis sit potissimus inter alia baptismata?

109 ARticulo duodecimo docet baptismum sanguinis non quidem in ratione Sacramenti (quia non est Sacramentum) sed in ratione effectus siue efficacitatis esse potissimum. De quo nobis hîc est agendum; nam de baptismo flaminis agemus in materia de Pœnitentia. Nihil enim est aliud quàm cōtritio baptismum præcedens.

DVBIVM I.

Vtrùm martyrium conferat gratiam vi sua, siue præter meritum patientis, instar Sacramenti?

110 TRes hic præcipuæ sunt sententiæ. Prima absolutè negat martyrio inesse hāc vim. vnde infert paruulos propter Christum occisos, nisi priùs fuerint iustificati per baptismum aut circumcisionem, per martyrium non iustificari. Ita *Alexāder 4 p.q.8 mēb.9.artic.5.§.1.* & *Armacanus l.8 de quæstionibus Armeniacis c.37.in fine.* Et probatur. Primò, quia ita cōferre gratiam est singulare priuilegiū Sacramentorum. Secundò, quia nulla extat promissio Christi quo tale quid martyrio promittitur, & sine promissione Christi frustrà asseritur. Tertiò, quia aliàs martyrium posset prodesse sine caritate, quod est contra Apostolum 1. *ad Cor.* 13. Quartò, quia aliàs esset Sacramentum. Quintò, quia martyrium deberet conferre hanc gratiam quando iam est consummatum, sicut Sacramenta eam conferunt, quando iam perfectè sunt posita. Hoc tamen videtur absurdum. Quia cùm martyrium non consummetur nisi per mortem martyris, hic deberet accipere gratiam post hanc vitam. quod est absurdum.

Alexander. Armacanus. 1.Cor.13.

111 Secunda sententia tenet martyrium ita conferre gratiam omnibus non ponentibus obicem siue paruulis, siue adultis. Ita *D. Thom. in 4 d 4.q. 3.a.3.quæstiuncula 2.* vbi docet martyrium supplere vicem baptismi; vbique obiicit baptismum habere vim conferendi gratiam, ex opere operato: martyrium verò solùm ex opere operantis; & consequenter non posse illius vicem supplere præsertim in paruulis, qui mereri non possunt. respondetq; martyrium non solùm habere vim ex opere operantis: probatque ex eo quòd sæpe supra merita patientis remittat pœnas peccatis debitas. Non quidem quasi velit ad hunc solum effectum martyrium habere talem vim (vt quidam volunt) nam sic non probaret ipsum prodesse paruulis, qui habent solum peccatum originale remittendum: sed ex eo quod omnino certū est, id, de quo disputabatur, probat. Et clariùs quæstiúcula 3: vbi cùm docuisset tam baptismū quā martyriū habere vim ex passione Christi ad delendam omnem culpam & pœnam, subdit: *Quod enim quidam dicunt, In baptismo sanguinis gratia non confertur; apparet falsum esse in pueris qui pro Christo occiduntur & in adultis quib. potest in ipso actu passionis gratia dari, sicut & in bapti*

D. Thomas.

baptismo aqua si se ad eam dispoſuerint, & obicem aliquem nõ ponant Spiritui sancto. Vbi clare docet martyrium conferre gratiam etiam adultis præter meritũ patientis, ex vi paſſione Christi. quia comparat ipſum baptiſmo tam in ipſa collatione gratiæ, quàm in vi conferendi gratiam, & vtrumque dicit hanc vim habere ex vi paſſionis Christi: quam efficaciam conferendi gratiam tota illa quæſtione diſtinguit ab illa quam habent merita. Secundò quia probat martyrium habere hanc vim ex eo quod conferat gratiam paruulis, qui mereri nequeunt; & ſubiungit eandem conferre (licet eodem modo) etiam adultis, qui eam non habent. Tertiò, quia vt adulti per martyrium acquirant gratiam, non requirit in iis aliam diſpoſitionem, quàm vt nõ ponant obicẽ. Idem docet in *3.p.q.87.ar.1.ad* 2. vt patebit infrà notabili ſecundo. Et hanc ſententiam ſequitur *Suarez. diſp.29.ſect.* 2. & 3. & fauet *Caietan. in dictum locum D.Thom.*

Suarez. Caietan.

Tertia ſententia quaſi media, negat martyrium ita conferre gratiam adultis, concedit tamen iuſtificare paruulos.

112\. Not. Primò, Nos hîc non quærere vtrùm martyrium propriè conferat gratiam ex opere operato, ſed vtrùm vi ſua eam præter meritum patientis conferat. Hoc enim conceſſo facilè quis illud negaret. quia martyrium non confert hanc gratiam prout eſt opus miniſtri ſiue inferentis; neque ex vi inſtitutionis ſuæ, ſicut Sacramenta. quia ad hoc à Christo non eſt inſtitutum. Quare quidquid hac de re ſit, nolumus diſputare de nomine ſed de re.

113\. Not. ſecundò, Multos Scholaſticos, dum hanc quæſtionem eámque quam dubio ſecundo explicabimus diſputant, valdè obſcurè & implicatè loqui. Nam in primis *D.Thom. locis ſuprà citatis* apertè tenet ſecundam ſententiam, præſertim in *3.p.q.87.ar.1.* vbi docet peccatum veniale non remitti ſine pœnitẽtia, & ſecũdo loco obiicit ſibi dormiẽtẽ in peccato veniali ſi occidatur propter Christum ſine actuali eiuſdẽ diſplicẽtia, accipere eius remiſſionem; & reſpondet: *quòd paſſio pro Christo ſuſcepta (ſicut ſuprà dictum eſt) obtinet vim baptiſmi, & ideo purgat ab omni culpa, & veniali & mortali, niſi actualiter volũtatẽ peccato inhærentem.* Vbi etiam plus videtur dicere, ſcilicet martyrium non requirere vllam diſpoſitionem in martyre, vt ei peccata remittantur: Vnde *Caietan. ibidem* ait: *Si quis obdormiret cum propoſito ſequenti die officioſe mentiẽdi, atq; dormiens propter Christum occideretur, fore vt ei hoc peccatũ remitteretur, etſi per baptiſmum tali caſu non eſſet remittendum.*

D.Thom. Caietan.

114\. Sed hæc ita crudè accepta, non credo eſſe vera. Nec puto D. Thomam hæc ita voluiſſe aſſerere; ſed ſupponere ita dormiẽtem habuiſſe priùs aliquam diſplicentiam peccati, non tamen ſufficientem ad eius remiſſionem, atque ita obdormiuiſſe in peccato, atque ita dormienti occiſoque propter Christum remitti peccatũ ſine diſplicentia quæ tunc actu ſit cùm datur remiſſio, aut quæ huius ſit ſufficiens cauſa. Et ſanè quidquid ſit, negari nullo modo poteſt, quin *D.Thom. ibi* ſaltem teneat ſecundam ſententiam.

D. Thom.

115\. *Idem tamen in 3.p.quæſt.66.ar.12.* vbi docet martyrium præſtare baptiſmo: ſibi ſecundo loco obiicit: *Baptiſmus ſanguinis non valet ſine baptiſmo flaminis, qui eſt per caritatẽ, &c.* & reſpondet, *quod effuſio ſanguinis non habet rationem baptiſmi, ſi ſit ſine caritate. Ex quo patet quòd baptiſmus ſanguinis includit baptiſmum flaminis; & non è conuerſo.* vbi videtur planè docere martyrium non habere vim baptiſmi niſi ratione actus caritatis quem includit; atque ita eam non habere ſi ab hoc ſeiunctus ſit. Hinc etiam *2.2.quæſt.124.artic.2.ad.2.* docet martyrium eſſe actum imperatum à caritate. Eundem ſequuntur ipſius diſcipuli, & ſatis perplexè hanc quæſtionem tractãt. Similiter *Durãdus in 4.d.4.quæſt.8. in fine* ait: *Ad tertiũ dicendum quòd martyrium non ſolum habet efficaciam a caritate patiẽtis, licet illa requiratur, ſecundum quod dicit Apoſtolus: ſed ex cauſa patiendi & ex conformitate ad paſſionem Christi, propter quod virtus paſſionis Christi æquè plenè vel pleniùs communicatur in martyrio ſicut in baptiſmo.* quæ difficulter intelliguntur. Quomodo enim pleniùs communicatur virtus paſſionis in martyrio quã in baptiſmo, ſi hic ſine actu caritatis poſſit remittere peccata, ille non? Idem facilè quis perſpiciet in aliis multis auctoribus qui pro variis ſententiis citantur, ſi eos attentè legat. Videbit enim eos perplexè loqui, nec ſatis attingere nodum difficultatis.

Durand.

116\. Huius autem perplexitatis videntur eſſe duæ cauſæ. Quòd ſcilicet ex vna parte viderent ab omnibus Patribus mirè extolli efficaciam martyrij in remittendis peccatis, eamque præferri efficaciæ baptiſmi, vt infrà videbimus: idque erat iis neceſſariò concedendum cùm faterentur martyrium infantibus maiorem conferre gratiam quàm baptiſmum, qui tamen ex opere operato eam confert. Ex altera tamen parte propter illud Apoſtoli 1. *ad Corinth.13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt:* dicebant martyrium debere iungi cum caritate, vt prodeſſet: quæ videntur inter ſe pugnare.

1.Cor.13.

117\. Vt autem hæc poſſint meliùs intelligi, Not. tertiò, Apoſtolum dicto loco agere cum Corinthiis, inter quos, vt patet ex c.1. & 3. erant graues contentiones & ſchiſmata: multùmque ſe gloriabantur in externis ſuis actibus, in ſcientia, eloquentia, dono prophetiæ atque linguarum, & veras virtutes minoris faciebant. Quare hortatur eos Apoſtolus, vt ſimilia non tanti faciant: ſed magis laborent vt habeant caritatem Dei & proximi. quia niſi ad hanc perueniãt, reliqua nihil proſunt ad ſalutem. Vbi notandum, Apoſtolum non dicere, fidem, eleemoſynam, paſſionem pro fide, &c. nihil prodeſſe niſi procedant ex caritate (hoc enim non eſt verum) quia talia quando fiunt ex gratia præueniente, diſponunt nos paulatim ad caritatem acquirendam; ſed illa non prodeſſe ſine caritate, ſiue niſi vel fiant ex caritate, vel ad eam nos perducant. Tantùm enim volebat Apoſtolus docere Corinthios, nihil dictorum poſſe eis prodeſſe ad ſalutem, quamdiu perſeuerarent in ſuis diſſenſionibus & mutuis inimicitiis.

Quomodo nihil proſit ſine caritate.

118\. Similiter quod Christus dicit *Ioan.15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuã ponat quis pro amicis ſuis:* non ita intelligendum eſt, quaſi is, qui pro altero moritur, neceſſariò cum ma

Ioan.15.

maximè amici; (hoc enim poteſt eſſe falſum; nam poteſt miles mori pro defenſione ſui principis, ne datam fidem fallat, etiamſi eum oderit: & poteſt quis magis eligere mori quam negare Chriſtũ impulſus ſolo metu gehẽnæ.) ſed quia mors liberè ſuſcepta pro amico eſt maximum ſignum amoris quod exhiberi poteſt, & communiter maximum amorem arguit. Et ſecundùm dictos modos loquendi intelligendi ſunt Doctores, dum aiunt martyrium nihil prodeſſe ſine charitate, ſcilicet ipſum præcedente, vel conſequente ſiue niſi vel martyr priùs ſit in charitate, vel illud ita ſubeat, vt hanc conſequatur. Item martyrium imperari à charitate, & includere in ſe baptiſmum flaminis: quia ſcilicet eſt actus eius externus præſtantiſſimus, quem charitas imperare poteſt, & communiter ab ea imperatur, & ſemper cum ea antecedente vel conſequente coniunctus eſt: atque ita martyr qui priùs commiſit aliquod peccatum, in fine ſemper vel actu, vel habitu contritus eſt: & hoc modo martyrium includit baptiſmum flaminis. Et hac ratione diuerſa loca Diui Thomæ, multique auctores conciliari poſſunt, qui aliàs inter ſe atque adeò ipſi ſecum omnino videntur pugnare. His poſitis ſit

D. Thom.

119 — *Infantes martyrio iuſtificantur.*

Concl. I. Certum eſt martyrium conferre infantibus gratiam præter omne eorum meritum cuius tunc incapaces ſunt. Eſt hoc tempore communis.

Probatur primò ex ſenſu totius Eccleſiæ, quæ infantes ab Herode occiſos colit tanquam martyres; quos clarum eſt nullum habuiſſe proprium meritum, cùm hoc ſupponat liberum rationis vſum, quo illi caruerunt. Gratis enim omnino fingitur à quibuſdã, iis vſum rationis fuiſſe acceleratum. Imò videtur hoc eſſe contra ſenſum Eccleſiæ, quæ vocat eos Innocentes; non ſolùm quia nunquam peccarunt, ſed per antonomaſiam, quia peccare per ætatem non potuerunt: quod falſum eſſet ſi fuiſſent vſi ratione. Simili ratione in hymno ad Laudes vocat Simplices quaſi doli incapaces ob defectum rationis.

120 Reſpondent aliqui, Coli ab Eccleſia, quia erant iuſtificati per circumciſionem. Sed contra primò, Longè eſt veriſimilius, fuiſſe inter illos multos non circumciſos, vel quòd nondum eſſent octo dies nati, vel quòd eſſent filij gentilium, qui multi tunc permiſti Iudæis habitabant, omnéſque infantes abſque delectu in omnibus finibus Bethleem occiſi ſunt. Eccleſia autem omnes omnino ſine diſtinctione colit. Secundò, quia Eccleſia eos colit vt martyres, vt patet ex toto eorum officio: per circumciſionem autem non erant martyres. Tertiò, quia clarè ſatis patet ex honore, quo Eccleſia eos colit, quòd ipſis maiorem adſcribat ſanctitatem, quàm quæ per circumſionem conferebatur.

121 — *Marc. 8.*

Probatur ſecundò, *Marci* 8. vbi generatim Chriſtus dicit: *Qui perdiderit animam ſuam propter me & euangelium, ſaluam faciet eam.* quam ſententiam generatim etiam de infantibus Patres intelligunt: nec eſt ratio cur eam ad ſolos adultos reſtringamus. Hinc auctor ſermonis de ſtella & Magis apud Cyprianum in fine loquẽs de occiſis ab Herode ait: *Hi nuper cruore lacteo loti primitias baptiſmi martyrio conſecrarunt, tradentes poſteris formam, vbi neceſſitatis articulus excluſerit moram, non minus ad lauacrum animæ ſanguinem eſſe efficacem, quã ſanctificata verbis ſolẽnibus aqua.* Et *S. Leo ſermon. 2. de epiphan poſt medium* de iiſdem ait: *Noua gloria* (ſcilicet Chriſtus) *coronabat infantes, & de initiis ſuis paruulorũ primordia conſecrabat; vt diſceretur neminem hominum diuini incapacem eſſe Sacramenti, quando etiam illa ætas gloriæ eſſet apta martyrij.* Ea quo clarè patet, non ſolis Sacramentis, ſed etiam martyrio ſingulare hoc priuilegium eſſe conceſſum, vt gratiam præter meritum conferat; ne cuiquam damno ſit, propter Chriſtum priuari vita.

D. Leo

Patet ſecundò, Martyrium in his ſupplere locum baptiſmi: idque efficaciore longè modo, maiorem ſcilicet gratiam tribuendo, eò quòd efficaciùs nos Chriſto aſſimilet. Vnde *D. Clemens. l. 5. conſtit. apoſt. capite* 7. docet nondum baptizatis mortem pro Chriſto obitam cedere in veriorem baptiſmum: quia reipſa commoriuntur Chriſto, alij tantùm figura.

D. Clemens.

122 — *Trident.*

Dices, *Trid. ſeſſ. 6. c.* 4. docet tranſlationem à peccato ad gratiam poſt promulgatum euangelium ſine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non poſſe. Atqui paruuli non poſſunt habere votum Sacramenti. Ergo niſi ipſum realiter ſuſcipiant, iuſtificari non poſſunt.

Reſp. Concilium loqui de eo quod ordinariè, & per media à Deo ad noſtram ſalutem inſtituta fieri ſolet, quale non eſt martyrium. Agit enim contra hæreticos noſtri temporis, qui negant baptiſmum eſſe pueris neceſſarium, affirmantq; illos ſine eo etiam ordinariè in fide parentum poſſe ſaluari. Vnde *ſeſſ.* 7. eoſdem damnans, & hanc ſuam ſententiam explicans *can. 5. de baptiſm.* ait: *Si quis dixerit baptiſmum eſſe liberum, hoc eſt non neceſſarium ad ſalutem, anathema ſit.*

123 — *Occiſus in vtero matris poteſt eſſe martyr.*

Not. Infantem in vtero matris occiſum eſſe verè martyrem, ſi occiſor etiam eum in odium fidei intendat occidere, vt communiter DD. aſſerunt. Vtrùm verò etiam ſit martyr quando ille neſcit matrem eſſe grauidam, aliqui aſſerunt, alij negant: Ego omnino crediderim eſſe martyrem. ita *Henr. de bapt. c.* 38 & alij. Probatur. quia verè occiditur propter Chriſtum. Plaga enim qua occiditur, verè ei infertur in odium fidei. Etſi enim occiſor non intendat ei inferre plagam, verè tamen eam plagam, qua infans moritur, infert ex odio fidei. Confirm. quia verè eſſet martyr qui occideretur ab eo qui tantùm vellet eum in odium fidei grauiter vulnerare, & expreſsè nollet occidere: etiam eo caſu quo verbera per ſe non ſufficerent ad inferendam mortem, ſed tantùm ratione conditionis perſonæ ab occiſore ignoratæ. quo caſu huius mors non magis, imò minùs eſſet intenta: quàm illius pueri, quæ ſaltem concomitanter eſſet intenta.

Henriquez

124 — *Martyrium confert gratiam ſupra meritum.*

Conclvs. II. Longè verius eſt martyrium etiam adultis conferre gratiam ſupra eorum meritum, ſiue maiorem quàm aliàs per opus æquè difficile eadem intentione & feruore factum mererentur.

Probatur primò ex Script. Quia Chriſtus *Matth.*

Mat.h. 10. Marc.8. Luc.9. Ioan. 12.

Mat.10.v.39.& Marci 8.v.35.& Lucæ 9.verſ.24. Ioan.11.v.24. ſingulare aliquid promittit pro ſe morientibus. Atqui nihil ſingulare iis datetur, ſi non plus acciperent, quàm opere ſuo meretêrut, hoc enim omni bono operi commune eſt. Ergo martyres aliquid plus accipiunt.

D.Clem.

Prob.2. ex Patribus, qui propter loca Scripturæ citata tribuunt vbiq; martyrio maiorem vim ſanctificandi, quàm baptiſmo: atqui in hoc confertur ſuſcipienti gratia præter vel ſupra eius meritum. Ergo etiam in martyrio. Vide *Clementē Papam Apoſt.conſt.l.5.c.5.* vbi ait: *Qui martyrium conſequi meruit, gaudeat in Domino, quòd tantam coronam eſt adeptus: & quamuis fuerit catechumenus, lætus diſcedat. Paſſio enim quam pro Chriſto ſuſtinet, cedet ei in veriorem baptiſmum: quoniam ipſe reipſa commoritur Chriſto, alij figura.* Vbi non dicit, paſsionem ei cedere in veriorē baptiſmum, quia ſublt eā ex maiore caritate, ſed quia reipſa Chriſto commoritur. *Cyprianus epiſt. 73. Nunquid*, ait, *poteſt vis baptiſmi eſſe maior aut potior quàm confeſſio, quàm paſſio, vt quis coram hominibus Chriſtum confiteatur, & ſuo ſanguine baptizetur?* Item *D. Auguſtinus lib.13. de ciuit.c.8.* cùm probat martyrium habere vim delendi omnia delicta, qui enim dixit; *Niſi quis renatus fuerit*, &c. idem dixit: *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.*

D.Cyprian.

D.Auguſt.

125 Prob.3. Quia videtur hic eſſe ſenſus Eccleſiæ, quæ ſingulari ſemper honore martyres proſequitur tanquam ſingulariter ſanctos, etſi quandoque ſtatim poſt conuerſionem facili morte martyrium ſubierint.

Demum quia neceſſariò debemus dicere martyrium ita conferre gratiam infantibus, eámque non ſolùm ad ſalutem neceſſariam, qualem conferebat circumciſio: ſed omnino excellentem etiam iis qui iam iuſti ſunt: vt patet ex concluſ. prima. Ergo etiam adultis: quia in his habet propriè & formaliter rationē martyrij & confeſſionis Chriſti in illis tantùm materialiter. Nec vlla eſt ratio cur concedamus hanc vim martyrio illato paruulis, & negemus illato adultis: cùm eam non habeat in gratiam paruulorum (vt contigit in circumciſione, quæ ideo ſolùm iuſtificabat paruulos, quia per proprios actus nullo modo poterant iuſtificari) ſed vt proprium priuilegium; nec alicui damno ſit pro Chriſto mori.

126 Ad primum argumentum pro prima ſententia allatum, negandum eſt id quod ſumitur: vt patet ex dictis.

Ad ſecundum Reſpondeo, extare talem promiſsionem multis Scripturæ locis, vt patet ex probationibus vtriuſque concluſionis. Ad tertium negandum eſt aſſumptum, vt patet ex Not. 3. Ad quartum nego aſſumptum: quia martyrium non eſt cæremonia ſacra à Deo ad noſtram ſanctificationem inſtituta, quod eſt de eſſentia Sacramenti. Ad quintum Reſp. Martyrium confert gratiam, quando martyr iam cò perductus eſt, vt naturaliter nunquam poſſit ampliùs vti vllo ſenſu; vt patebit ex dubio tertio.

DVBIVM II.

Quam diſpoſitionem requirat martyrium in adultis?

117 NOt. Duobus modis poſſe aliquid requiri vt quis martyrij fructum percipiat. Primò, per ſe, & extrinſeca ratione martyrij, ſine quo omni alia obligatione excluſa, martyrij effectus non poſsit haberi.

Secundò, per accidens, ratione alicuius obligationis extrinſecè aduenientis, quæ tamen ſæpe occaſione martyrij hîc & nūc obligat. v.c. ſi paſſurus martyrium teneatur ad reſtitutionem pecuniæ aut famæ; obligatur hoc ſtatim facere ſi poſsit, quia poſtea nunquam poterit facere. Similiter tenetur baptizari, ſi nondum ſit baptizatus. & conſcius ſibi peccati mortalis, confiteri, ſi poſſit: non propriè vt diſponat ſe ad martyriū, ſed vt impleat præceptum baptiſmi & confeſsionis: aliàs peccabit mortaliter; ſicut etiam peccaret parens qui iamiam occidendum propter fidē puerum non baptizaret cùm poſſet: quanquam puer non deſineret eſſe martyr.

128 Similiter ratione præcepti caritatis poteſt aliquis obligari, vt internum actum caritatis in ſe excitet. Nam ſi vnquam illud præceptum per ſe ad hoc obliget, maximè obligat inſtante morte, cùm in hac vita ampliùs impleri non poſsit. Sed qua ratione, & quando præceptum caritatis obliget, vt actu interno diligamus Deū ſuper omnia, ſpectat ad materiam de caritate. Similiter communiter docēt, conſcium ſibi peccati mortalis, quando non poteſt confiteri, aut baptizari, teneri ad contritionem vi præcepti contritionis, quod peccatorem per ſe obligat in tali caſu. quia niſi tūc conteratur, nunquam aliàs poterit conteri. quod etiam maximè obligat peccatorem moriturum ratione periculi, cui aliàs ſe ſponte exponeret, cùm non ſit omnino certum, martyrium ſine contritione ad iuſtificationē peccatoris ſufficere, tenetur enim quiuis ex caritate ſui ipſius in eo articulo certam & ſecurā viam ſequi, cùm de æterna ſalute irrecuperabiliter amittēda agatur. Cōfirmatur, quia qui ſine neceſſitate, iuſtâve cauſa exponit ſe periculo vitæ corporalis, ſecundùm omnes grauiter peccat: quia quiuis tenetur vitam ſuam, prout poteſt conſeruare: Ergo multò magis peccat, qui ſine iuſta cauſa nolendo conteri exponit ſe periculo æternæ damnationis, quia hanc multò magis tenemur cauere, quàm mortem corporis.

129 Dices, Moriturus conſcius ſibi peccati mortalis ſi poſſit confiteri, non tenetur cōteri, ſed ſufficit eum atteri. Ergo idem dicendum eſt de futuro martyre, etſi confiteri nequeat. Reſpond. (quicquid ſit de antecedente, de quo agemus in materia de pœnitentia) negando conſequentiam; quia certius eſt ſufficere attritionem, vt quis iuſtificetur per confeſſionem, quàm vt iuſtificetur per martyrium. Adde in vtroque caſu ſæpè neceſſarium eſſe, vt quis conetur conteri, vt vel ſic habeat veram attritionem, cùm ſæpe nobis enitendum ſit ad ſumma, vt vel mediocria aſſequamur. quod maximè vrget in martyre, qui

si non excitet se ad amorem Dei, sed tantùm ad horrorem inferni, aut desiderium gloriæ, exponit se periculo ne fidem neget, cogitando se facilè postea per pœnitentiam periculum damnationis euasurum.

130 Quòd si quis ratione distractionis, naturalis obliuionis, aut ignorantiæ, ab obseruatione horum præceptorum excusetur, vt saltem eorum omissione non peccet mortaliter, nihil obstabit quin percipiat fructum martyrij si conditiones per se requisitas habeat, de quibus hic propriè disputamus. Maxima autem est difficultas quales requirantur in peccatore, qua in re duæ sunt extremæ sententiæ. Quidam enim volunt semper requiri contritionem saltem implicitam, qualis est amor Dei super omnia, propter illud Apostoli 1. *ad Corint.* 13. *Si dedero corpus meũ, ita vt ardeã, caritatẽ autem non habuero, nihil mihi prodest.* Sed hinc nihil probari satis ostendi dub. 1. not. 3.

1. Cor 13.

131 Alij contrà volunt sufficere solam voluntatẽ patiendi mortem pro Christo, sine vllo dolore de peccatis; saltem in eo qui peccatorum nõ recordatur. Fundamentũ huius sententiæ est, Primò, quia Christus *Marc* 8. *& Luce* 9. generatim dicit eum qui perdiderit animam suam, eam saluam facere. Secundò, quia Patres martyrio singularem tribuunt vim sanctificãdi supra baptismum; Ergo videntur pro eo requirere minorem dispositionem quàm pro baptismo. Tertiò, quia Ecclesia sine vlla dubitatione colit omnes pro Christo occisos, dicitque fieri martyri iniuriam, si pro eo oretur: vt habetur *c. Cum Martha, de celebratione Missarum* §. 3 *loco.* quasi sola mors pro Christo obita sit sufficiens signũ sanctitatis. Nisi autẽ dicta dispositio sufficeret, sæpe esset dubiũ an essent martyres, cùm nesciamus an habuerint contritionem, maximè ij de quibus constat paulò antè fuisse in peccato mortali. Ita *Vega lib 6 in Trident. c.* 36. & videtur insinuare *D. Thom. infr. q.* 87 *a.* 1. *ad* 2. vbi ait, martyrium purgare ab omni peccato veniali & mortali, nisi actualiter voluntatem peccato inueniat inhærentem. Docet etiam eam *Soto in 4. d.* 15 *q.* 1. *art.* 2. *concl.* 3. sed ex alio fundamento, quia scilicet putat omnem voluntatem subeundi martyrium continere verum actum caritatis, & consequenter vltimam dispositionem ad gratiam.

Marc 8. *Luc.* 9.

Vega. D. Thom.

Soto.

132 Concl. I. Voluntas subeundi martyrium non continet in se necessariò dilectionem Dei super omnia. Ita *Suarez d.* 29 *sect.* 3. Probatur, quia potest quis velle subire martyrium, vt obtineat regnum cælorum, aut vt euadat infernum; ita vt hæc voluntas tantùm proficiscatur ex virtute spei. Sicut enim possem velle subire graues pœnitentias, vt infernum aut purgatorium euadam, ita etiam possum velle subire mortem; & hac consideratione multi sæpe martyres se ad constantiam excitarunt, idque auctoritate Christi *Matth.* 10. iubentis, ne timeamus eos qui corpus occidunt, sed eum qui potest mittere animam in gehennam.

Suarez.

Matth. 10.

133 Nec obest illud Christi Ioan. 15. *Maiorẽ dilectionẽ nemo habet, quàm vt animã suam ponat quis pro amico suo.* Tantùm enim docet hoc esse maximum signum amicitiæ, quando fit pro amico præcisè in eius gratiam; sicut Christus suam pro nobis animam posuit, vt dixi dub. 1.

Ioan. 15.

134 Concl. II. Martyrium requirit, vt mors inferatur non resistenti, idque in odium Christi aut veræ fidei, aut alterius veræ virtutis. Patet, quia causa non autem pœna facit martyrem. Nec potest dici propter Christum aut iustitiam occisus, qui neque ob Christi, neque ob fidej, aut alterius veræ virtutis defensionem occiditur. Similiter etsi gloriosum & valde meritorium sit pro fide bona intẽtione pugnando mori; nullos tamen dixerit, eos esse verè martyres, qui in pugna contra hæreticos, aut infideles incumbunt, etiamsi hi ad fidem euertendam pugnent. Quia hic & nunc magis occidunt resistentes victoriæ causa, quàm in odium fidei. Secùs esset si volentes se iam dedere, & abijcientes arma hæretici in odium fidei occiderent.

Qui pugnates contra infideles occiduntur, non sunt martyres.

135 Concl. III. In iusto sufficit libera mortis ob defensionem veræ alicuius virtutis libera acceptatio, vt ipse martyrij effectum consequatur. Est ferè cõmunis, & videtur certa. Quia hic verè implet à Christo requisita ad martyriũ. Nam verè patitur propter iustitiam; atque ita ipsius est regnum cælorum, vt dicitur *Matth.* 5. *v.* 10.

Matth. 5.

Nota quosdam docere eum qui subiret mortem propter virtutem aliquam moralem, vel articulum (vt aiunt) supernaturalem non fore martyrem, nisi id faceret ex affectu caritatis: quia, inquiunt, non iustificaretur. Sed etsi hæc ratio esset vera (de qua agemus concl. 6.) tamen non probaret absolutè ad rationem martyrij non sufficere subire mortem ob defensionem veræ virtutis moralis. Quia etsi hoc nõ sufficeret in peccatore propter obicem peccati; sufficeret tamẽ in iusto vt pater ex dictis. Cõfirm. Quia qui patitur propter iustitiam, siue veram aliquã virtutem, verè patitur propter Christum, siue Deum, qui omnis iustitiæ & virtutis fons est, & in cuius honorem, omnis iustitiæ ac virtutis defensio, præsertim facta à iusto cedit, sicut eiusdem oppugnatio ac defectio cedit in Dei iniuriam.

Iustus occisus ob virtutem moralem est martyr.

136 Concl. IV. Probabilius est in iusto non requiri, vt postremo aliquo actu acceptet martyriũ, cùm possit esse martyr, qui id refugit, modò non sit in affectu, vt vellet negare fidem, si videret se aliter non posse mortem effugere. Quare sufficit, vt quis habeat eius voluntatem interpretatiuam, aut habitualem: qualis est Primò in eo, qui fugiens Tyrannum, à quo compellitur ad impia, in fuga subitò confligitur. Secundò, in eo qui sollicitatus ad defectionem à fide, quia hanc recusauit, dormiens occiditur. Imò videtur sufficere, vt in odiũ fidei occidatur, etsi de cõfessione priùs nihil cogitarit, v.c. si in subito hostium incursu deprehendatur dormiens, & in odium fidei occidatur. Colligitur apertè ex *D. Tho. infrà q.* 87. *a.* 1. *ad* 2 Et ibidem expressè docet Caiet. & aliqui recentiores.

In iusto nulla alia requiritur dispositio.

D. Thomas. Caietan.

Et probatur primò, Quia hic verè perdit animam propter Christum, quòd videtur sufficere ad martyrium, cùm hoc nõ consistat in actione, sed in passione. 2. Quia infantibus hoc modo obita mors sufficit ad martyrium; cur non etiam adultis iustis?

137 Dices, Infantes etiam validè baptizantur, etsi id nulla ratione petierint, non tamen adulti. Sed hoc

Cur minus requiratur positiua acceptatio ad martyrium quàm ad baptismum.

hoc non satisfacit, longè enim hîc diuersa est ratio. Primò, quia per baptismum suscipitur nouus status, & obligatio, quia à libero conuenit liberè suscipi: secùs est in martyrio. Secundò, quia baptismus est institutus ad remissionem peccati. Et si autem conueniat infantes, qui non peccarunt propria voluntate, sine propria voluntate iustificari; non tamen conuenit adultos ita iustificari, quia propria voluntate peccarũt. Vnde nec martyrium adultos peccatores iustificat sine proprio motu voluntatis. In iustis autem hæc locum non habent, cùm non agatur de eorum ad Deum cõuersione, sed de munere quodam accipiendo, quo damnum quod Dei causa patiuntur, eiusdẽ liberalitate compensetur. Adde id quod sumitur

138 non esse verum in iusto, qui phreneticus posset validè baptizari, vt statim dicam. Confirmatur, quia iustis habitualiter saltem talis mors est voluntaria; quia ratione charitatis infusæ habitualiter inclinantur ad mortem Dei causa subeundam. Cùm itaque talis habitualis voluntas sufficiat, vt quædam Sacramenta cum effectu suscipiantur; nam Confirmatio, Extrema vnctio, atque Baptismus validè conferuntur cuiuis priùs per contritionem iustificato, & iam omnibus sensibus destituto, vt ostendi qu. 64. art. 8. dub. 5. cur non etiam sufficiat ad effectum martyrij, cũ Patres dubio primo citati huic maiorẽ vim tribuant quàm baptismo, & vt patet ex dictis, baptismus ex se magis exigat, vt voluntariè suscipiatur quàm martyrium?

139 Nec refert, quòd talis fortè, si ei mors vigilanti proponeretur, præ timore negaret Deum; quia hæc conditionalis propositio nihil ponit in re, atque ita nec obest. Hinc patet idem dicendum esse de peccatore, de omnibus suis peccatis attrito, posito quòd attritio sit sufficiẽs dispositio ad effectum martyrij, vt ostendam concl. 6. Ratio est, quia vera attritio saltem qua quis detestatur peccata propter timorem inferni, vel spem gloriæ, implicitè continet propositum seruãdi omnia mandata, & consequenter potiùs moriendi, quàm negare fidem. quod propositum habitualiter manet in dormiente: atque ita si tunc occidatur in odium fidei, censetur habitualiter martyrium acceptare.

140 Concl. V. In peccatore necessaria est vel formalis, vel virtualis pœnitentia, siue auersio à peccatis, vt ipse assequatur effectum martyrij.

In peccatore sequitur pœnitẽtia.

Trident.

Prob. primò ex *Trident. sess. 14. cap. 1* vbi docet pœnitentiam omni tempore fuisse necessariam ad peccati mortalis remissionem. vbi tamen loquitur de remissione acquirenda per Sacramenta, quæ ex opere operato peccata remittunt, & ad hoc directè sunt instituta. Et ratio est; quia conuenit omnino vt is qui propria volũtate se à Deo ad peccatum conuertit, rursum eadem voluntate à peccato se ad Deum conuertat. Confir. quia aliàs tali peccatum manet interpretatiuè voluntarium, atque ita habet in se obicem gratiæ, quẽ Deus nunquam per se tollit, vt patet in Sacramentis, & ex definitione Trident. & conuenientia iam data. Gratis autẽ omnino excipitur martyrium, cùm nullum sit firmum huius exceptionis fundamentum: cùm in Scripturis non minùs promittatur gratia suscipientibus baptismum,

Trident.

vel pœnitentiam quàm pro fide morientibus.

141 Prob. 2. Quia aliàs hæretici, vel schismatici, qui occiderentur eò quòd nollent peierare, aut fornicari, essent veri martyres, si modò ex eo quòd propter distractionem non cogitarent de sua hæresi aut schismate, contingeret eos inter moriendum, nullo modo actu peccare. quod tamen apertè falsum est, & contra sensum totius Ecclesiæ.

142 Aliqui respondent, negando hoc sequi, talesque non fore martyres, quia fides necessitate medij requiritur ad martyrium. quia sine hac nulla potest esse virtus supernaturalis inmoriturо pro qua occidatur, idcóque tales non morituros pro aliquo fine supernaturali, atque ita nec habituros in se causam sufficientem martyrij, qualis est solus Deus, vt finis supernaturalis, aut virtus aliqua supernaturalis.

143 Sed contra primò, Hæc non habent locum in schismatico non hæretico. quia hic potest habere veram fidem, & ideo occidi, quia eam non vult negare.

Secundò, non est per se necessarium, vt martyr habeat fidem priusquam hæc ei per martyrium infundatur: vt patet in infantibus. Tertiò, potest etiam hæreticus malle mori quàm negare mysterium Trinitatis, aut alium verum articulum fidei, quem credit, aut quàm velle fornicari, eò quòd id credat contra dignitatem Christiani hominis. Nec est opus, vt hæc voluntas sit supernaturalis. quia hoc tantùm necessarium est, aut ad meritum, aut ad tollendum obicem peccati per sufficientem ab eo auersionem: martyrium autem confert gratiam citra omne meritum, vt patet in infantibus, & secundùm illos non requiritur ablatio obicis ad eius effectum.

144 Concl. VI. Quando peccator obliuione, aut alia ratione excusatur ab obseruatione præcepti caritatis erga Deum & seipsum, aut contritionis (de quo dixi initio dubij) sufficienter disponitur per attritionem, vt per martyrium iustificetur Ita *D. Thom. in 4. d. 4. ar. 3. qu. 4. Gabr. ibi. qu. 4. artic. 2. concl. 9. Durand. quæst. 8. art. 1. Suarez. d. 29. sect. 3. & alij.*

D. Thom. Gabriel. Durand. Suarez.

Probat. primò, Patres communiter tribuunt martyrio maiorem vim iustificandi, quàm baptismo: atqui talis dispositio sufficit in baptismo; ergo etiam in martyrio. Probat. secundò, Quia Patres communiter fatentur peccata mortalia aliquando remitti per martyrium: atqui hoc esset falsum, si necessaria eius dispositio esset contritio: ergo non est necessaria. Minor patet, quia tunc semper peccatum remitteretur ante martyrium per contritionem.

145 Respondent aliqui, ideo martyrium dici habere maiorem vim iustificandi quàm baptismũ, & remittere peccata; quia includit in se actum perfectissimum caritatis, à quo illi effectus omnes procedunt. Sed contrà, si loquamur de actu interno caritatis, hũc martyrium nec necessariò nec semper includit: vt patet in paruulis ante baptismum occisis, qui secundùm omnes Patres verissimi sunt martyres sine vllo tali actu: quod esset falsum, si martyrium talem actum in se necessariò includeret aut postularet.

Martyrium non includit necessariò actum internum caritatis.

146 Dices, In adultis martyrium intrinsecè inclu-

dit talem actum, non tamen in paruulis. Sed hoc gratis dicitur, & sine vllo fundamento. Atque inde sequeretur martyrium paruulorum tantùm imperfectè & analogicè esse martyrium respectû martyrij adultorum: quia hoc essentialiter includit etiam aliquam ingẽtem perfectionem, à qua propriè habet, quòd sit martyriũ, quam illud nõ includit. Confirmat. primò. Quia si est de intrinseca ratione martyrii actus elicitus caritatis, sine hoc nullibi reperiretur verum martyrium, sicut sine anima rationali non reperitur verus homo: & consequẽter in paruulis non erit verum martyrium. Quòd si ille actus non sit de intrinseca ratione martyrii, ergo eum intrinsecè etiam in adultis non includit.

147 Dices, Talem actum non esse quidem de intrinseca ratione martyrii, sed hoc in adultis eum necessariò præsupponere, non autem in paruulis. Sicut baptismus essentialiter in illis præsupponit intentionem aliquam suscipiendi Sacramenti, non tamen in paruulis. Sed prætérquam quòd illud sine ratione dicitur, vt patet ex dubio primo, notab. 3. vbi ad fundamenta huius sententiæ respondi, non satisfacit difficultati propositæ. Quia cùm hoc modo martyrium non includeret in se talem actum, sed eum præsupponeret, sicut baptismus illam intentionem; sequeretur ipsum non remittere peccata mortalia, nec habere ad hoc vllam vim, sed præsupponere iam esse remissa. sicut si baptismus nunquam posset conferre suum effectum, nisi iam antè contrito, male diceretur remittere peccata, aut ad hoc habere vim. vt ii contra quos disputamus etiam fatentur. Confirmatur secundò. Quia dato casu quòd aliquis adultus esset primùm iustificatus per baptismum, præcedente sola attritione, & is statim pòst raperetur ad martyrium, & lubens illud subiret propter spem futuræ gloriæ, excitatus illis verbis Christi: *Qui me confitebitur coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in calis est*: ille sine dubio esset verè martyr, cùm tamen nunquam elicuisset actum caritatis. Et quamuis aliqui insinuent talem non fore martyrem: tamen hoc est contra communem sensum fidelium, atque ipsorum Patrum, & martyrum, qui sæpissimè se & alios huiusmodi promissionibus, & metu supplicii ad martyrium excitabant; ita vt quidam videantur maximè fuisse moti, & fortè solis eiusmodi cogitationibus: & Ecclesia eos certò colit vt martyres, cùm tamen non sit fundamentum, vnde possit cognoscere eos actus caritatis elicuisse.

32

148 Respondent secundò, Martyrium dici remittere peccata; quia remittit pœnas peccatis debitas. Sed quamuis hæc propositio, *Remitto tibi peccata tua*, possit quandoque in hoc sensu sumi, vt ostendam in materia de Pœnitentia: tamen hoc loco hæc responsio non satisfacit. Primò, quia quando aliquid dicitur absolutè habere vim remittendi peccata, secundùm communem sensum intelligitur de potestate remittẽdi culpam, maximè quando dicuntur quæuis peccata per ipsum remitti. Hic enim modus loquendi plus aliquid indicat, quàm illud tantùm habere potestatem remittendi pœnas peccatis remissis debitas. Secundò, quia Patres dicunt martyrium delere planè & abluere peccata. quòd propriè dici non posset nisi maculam deleret. Tertiò, quia comparant atque adeò præferunt hanc eius efficaciam baptismo. quod falsum esset, nisi posset ipsam culpam delere.

Martyrium habet vim remittendi etiam ipsam culpam.

149 Probatur conclus. tertiò, Quia martyrium habet ex se vim producendi gratiam in patiente supra omne eius meritum: vt patet in infantibus & dictis dubio primo. Ergo potest eam producere in quouis ipsum patiente modò non ponat obicem, & consequenter attrito remittere peccata mortalia. Conseq. probatur, quia ideo præcisè Sacramenta habent vim producendi gratiam in omnibus qui non ponunt obicem; quia vi sua supra merita suscipientium possunt producere gratiam.

150 Contra dicta alij obiiciunt primò, Quòd nullibi in Scripturis extet talis promissio. quod probãt, quia *Luc.* 12. & alibi, vbi in Scriptura promittitur salus martyribus, promittitur solùm iis, qui perdunt animam propter Christũ. Atqui illi soli possunt dici perdere animã propter Christum, qui mortem subeũt ex amore Christi. Ergo martyrium includit actum amoris. Respond. negando minorem. Videtur enim apertè falsa. Primò, nam aliàs hæc sententia non comprehenderet paruulos, qui, vt patet, eiusmodi actum habere nequeunt; quod tamen falsum est. nam Ecclesia absolutè vocat eos martyres, dicitq; occisos propter Dominum, eò quòd Christum non loquendo sed moriendo cõfessi sint. Secundò, quia ipse Christus *Matth.* 10. *v.* 28. excitãs suos ad fortiter subeundũ martyrium ait: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autẽ non possunt occidere: sed potius timete eum qui potest & animã & corpus perdere in gehennam.* Similiter v. 32. excitat eos ad idẽ spe gloriæ: & ideo similibus cogitationibus sæpe Sãcti se excitabant. quę sanè fuissent vanæ, si nõ potuissent esse martyres nisi subiissent mortem ex affectu amoris. Imò debuissent ab eiusmodi cogitationibus auocari ad effectum amoris in se excitandum: præsertim ii qui subitò propter gloriã quam miraculosè videbant martyribus paratam conuersi sunt, & statim affecti supplicio: qualis fuit vnus ex XL. martyribus passis sub Licinio. quos sanè secundùm eam sententiam nescio qua ratione potuerit Ecclesia conijcere esse martyres; cùm non habuerit ea de re particularem reuelationem, sed tantùm ex modo quo subiẽrunt mortem id colligat. Tertiò, quia secundùm communem modum loquendi, omnis ille miles dicitur mori propter suum principem, qui ne fidem ei datam frangat, fortiter pugnando occumbit, etiamsi id nullo modo faceret, si nõ obligaretur.

Luc. 12.

Possumus sine actu caritatis occidi propter Christum.

Matt. 19.

151 Ex quibus patet, in huiusmodi locutionibus Scripturæ, nullo fundamento posse colligi particulam *propter*, significare actum amoris. Sed contrà pati propter Christum necessariò dicendum est eum omnem, qui in odium fidei, aut Christi occiditur: modò saltem non habeat voluntatem ita auersam à Christo, vt ponat obicẽ gratię. quia aliàs infantes non possent dici pati propter Christum.

152 Obiiciunt secundò quasdam auctoritates Patrum: sed ex iis nihil potest contra hanc sententiam colligi, si considerentur dicta dubio præce

dente

D. Bernard. dente notabili 3. Vnica est auctoritas D. Bernardi, quæ aliquid videtur habere difficultatis Nam *epist. 77. ad Hugonem de S. Victore* intendens probare fidem viuam sufficere homini ad salutẽ fine baptismo, quando quis hunc assequi nequit, ait: *Cum non aliunde martyrium, nisi ex fidei merito illam obtinuerit prærogatiuam, vt singulariter vice baptismi securè suscipiatur; non video cur non ipsa æquè & fine martyrio apud eum tantùm possit, cui & fine martyrij probamento procul dubio innotescit: posse sanè tantundem, dixerim, quantum ad salutis spectat obtentum, non autem ad meriti cumulum, quo indubitanter martyrium antecellit.* Vbi videtur tribuere tantam vim martyrio ex fidei merito. Sed si D. Bernardus in eo sensu intelligendus esset, quo eum illi capiunt, nullus infans posset esse martyr. Dicit igitur Bernardus, martyrium hanc tantùm vim habere merito fidei; non quòd sola fides patientis totum eius effectum mereatur: sed quia in honorem fidei, cui clarissimum & honorificẽtissimum testimonium perhibet mors pro Christo obita, hoc priuilegium martyrio concessum est. Patet, quia antè dixerat martyrium hanc vim habere ex merito fidei, quia est summa probatio fidei. Et paulò antè idem probat. quia pœna fine fide, nihil est aliud nisi pœna: quando scillcet hæc aut non infertur in odium fidei, aut ei infertur qui positiuè infidelis est.

149

150 Luc 11.

Pessimus & ne adu cu... tam, etiam propter Christum.

153 Quando voluntas moriendi ne peccemus contineat virtualem attritionem.

CONCLVS. VII. Etsi non sit improbabile ad effectum martyrij obtinendum, absolutam voluntatem, qua quis statuit mori, ne illo modo Deum offendat, aut cælũ amittat, aut damnetur, sufficienter tollere obicem peccati præcedentis, eò quòd videatur esse virtualis saltem contritio, aut attritio (cõtinet enim absolutâ peccati detestationem, aut ex Dei amore, aut ex virtute spei profectam:) secùs tamen est dicendum de volun tate qua quis mauult mori, quàm se tali aut tali certo vitio inquinare, aut contra certam virtutẽ peccare. Quia hæc voluntas non sufficienter includit auersionem ab alio peccato, quod quis fortè patrauit, cùm possit cum actuali eius amore consistere. Nec enim repugnat aliquem malle mori quàm enorme aliquod peccatum committere, & tamen leuioribus etiam mortalibus peccatis esse deditum: sed talis non habebit absolutam voluntatem potiùs moriendi, quam offendendi Deum, sed tantùm respectiuam, scilicet potiùs moriendi, quàm offendendi Deum tali peccato. Et secundùm hæc intellecta satis probabilia sunt quæ docet *Suarez. hic d. 29. sect. 3. §. Dico 3. Probabile est*, &c. Quamuis ibi videatur laxiùs adhuc loqui, eáque quæ dicit absolutè accepta sunt satis difficilia.

Matt 19.

Suarez.

154 Nota tamen non sufficienter colligi aliquem non habuisse absolutam peccati detestationem, eò quòd statim pòst cadat, vel etiam quòd tunc caderet, si talis aut talis occasio proponeretur; sed tantùm inde sequitur, quòd voluntas eius sit imbecillis in bono. Quamuis enim absoluta voluntas non peccandi non possit consistere cũ actuali, aut virtuali voluntate peccandi: potest tamen facilè occurrente tentatione mutari.

151

155 Vix potest contingere vt catholicus

Ex his patet, vix contingere, vt catholicus aliquis propter veram aliquam virtutem mortẽ liberè oppetat fine fructu martyrij; eò quòd mors præsens & æternitas secutura facilè eum excitẽt ad peccatorum absolutam detestationem. Nec credibile est Deum tali casu suis athletis deesse, ita vt ad necessarium dolorem eos non excitet. Quare meritò Ecclesia supponit eos hoc ipso pie mortuos, quo pro vera virtute liberè mortuos scit, nisi contrarium aliunde appareat.

152

cus in malo statu pro fide liberè moriatur.

156 Ad fundamentum itaque primæ sententiæ Respond. Apostolum loqui de eo qui neque ex caritate dat corpus, vt ardeat, neque dando caritatem acquirit: vt fit in hæreticis & schismaticis qui secundùm externam quidem speciem pro zelo Dei, & fidei videntur mori; à parte verò rei magis mouiuntur pro vana gloria, aut humana pertinacia, ne veris martyribus in sua opinione videantur incõstantiores. Scribit enim ibi Apostolus Corinthiis, eósq; reprehendit, quòd schismata & odia inter se exercerent; eósque hortatur, vt iis depositis mutuam caritatem fouerent, doceéque aliter, quàm diu dissensiones illas fouerit, nulla bona opera iis posse prodesse.

157 Ad primum fundamentum secundæ sententiæ Respond. Christum in generalibus eiusmodi promissionibus non excludere conditiones iure naturæ aut diuino positiuo requisitas: sicut nec cas excludit quando dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Adde peccatorẽ, qui ita pro virtute aliqua moritur, vt non habeat saltem virtualem peccatorum detestationem, non tam videri mori pro Christo, quàm pro politica virtute. Si enim ita moriendo Christum sincerè quæreret, ita se conaretur disponere, vt à Christo per istam mortem posset aliquam gratiam inire, præsertim cùm tunc eum omnia excitent, vt Dei gratiam quærat, vel ex amore Dei, vel saltem ex amore sui. Cùm enim tunc sponte terrena omnia in perpetuum deserat, omnia eum excitant, vt se totum ad Deum conuertat, cui statim est repræsentandus. Quare, vt dixi, vix contigit, vt catholicus fine legitima dispositione ita moriatur.

Ad secundum, Patres tribuunt singularem vim sanctificandi martyrio supra Sacramenta, non quòd minorem requirat dispositionem; sed quòd maiorem conferat effectum.

D. Thom. Ad tertium patet responsio ex conclus. 7. D. autem Thomas intelligendus est de eo qui priùs habuit de peccatis suis attritionem, ne nimium à sententia quam hic docet, recedat. Nam si verba, vt sonant, acciperemus, deberemus dicere eum, qui iuisset cubitum cum actuali voluntate peccandi mortaliter, futurum verè martyrem & beatum, si dormiens subitò occideretur in odium fidei. quod nemo dixerit.

DVBIVM III.

Quando conferatur martyri gratia, siue effectus martyrij?

158 Caietan. PVtant aliqui eum conferri primo instanti post vitam finitam. Videtur fauere huic sententiæ *Caietan. 2. 2. quæst. 124. articulo 4. circa solutionem ad 4.* sed valdè obscurè loquitur. sed hoc non videtur probabile. quia tunc caritas patriæ non responderet caritati viæ, nec in via, siue in hac via esset terminus Iustificationis; & posset dari casus in quo quis esset inimicus Dei, & tamen

men esset beatus. Quæ omnia videntur absurda, & contra Scripturas, ac communem DD. sensum.

Alij putant dari statim atque patiens ita vulneratus est, vt naturaliter necesse sit eum mori, ita quidam apud *P. Henriquez lib.2.cap.39 numero 1.* Sed nec hoc videtur satis firmum. Primò, quia sic quandoque daretur longo tempore ante mortem. Potest enim quis accepto tali vulnere sæpe multos dies superuiuere, imò hausto aliquo veneno mortifero, multos menses. Secundò, quia posset iam acceptam gratiam martyrij per peccatum amittere; quæ sunt inconuenientia. Gratis autem videtur dici Deum talem confirmare in gratia; quia eius rei nulla extat sufficiens ratio, præsertim quando tam diu superuiueret.

Henriq.

159 Respondeo itaque primò. Si detur vltimum instans vitæ, in hoc gratiam conferri; quia in eo martyrium consummatur. hanc etiam sententiam cum alijs docet *Henriquez sup.* Respond. secundò, Etsi hoc non detur (sicut communiter dari negatur) omnino tamen videri concedendum, dari aliquod breue tempus ante mortem, quo ita martyr sit affectus, vt non modò naturaliter non possit diu viuere, sed vt nullo modo in posterum vllo vti possit sensu; & tunc dari gratiam martyrij: quia tunc moraliter censetur martyrium consummatum, etsi physicè adhuc duret. Quia moraliter loquendo, tunc homo censetur mortuus: quia non potest amplius viuere vita hominis, sed vt summum vita plantæ, idque ad breuissimum tempus. Dari autem tale tempus patet. quia maior requiritur dispositio, vt anima possit tales actus exercere, quàm vt possit corpus informare, vt multis experientiis patet: ergo citiùs tollitur illa dispositio quàm hæc.

Henriq.

160 Dices, Posset fieri, vt Deus talem hominem miraculosè sanaret, vt de quibusdam martyribus factum legimus., & tunc posset adhuc peccare, & gratiam illam amittere. Respondeo similiter fieri posse, vt mortuum excitet, quod etiam legimus factum, eadémque in hoc casu redit difficultas. An autẽ tali casu possit perdi gratia martyrij; an verò Deus talem confirmaret in gratia, certò respondere non possumus. Quia certum est Deum vtrumque facere posse: nec nobis reuelauit quid esset facturus. Et sicut illi actus sunt omnino extraordinarij; ita etiam secundùm ordinariam diuinæ prouidentiæ regulam non necessariò ordinantur.

QVÆSTIO LXVII.

DE MINISTRO BAPTISMI.

1 QVINQVE primis articulis vnam eandémque tractat difficultatem: quis scilicet validè possit administrare baptismum: quare simul omnes breuitatis causa explicabimus. In iis itaque docet soli quidem sacerdoti ex officio competere baptizare, in necessitate tamen quemuis posse baptizare, qui formam nouerit, etiam mulierem & hæreticum, & non baptizatum. Ita definitũ est *ca. Fir. de summa Trinitate.* & clarissimè in *Concilio Florentino in decreto de Armenis,* vbi dicitur: *Minister huius Sacramẽti est sacerdos cui ex officio competit baptizare: in causa autem necessitatis non solum sacerdos vel diaconus, sed etiam laicus & mulier, imò & paganus & hæreticus baptizare potest dummodo formam seruet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia.* Neç hac de re iam vlla est saltem inter Catholicos dubitatio. Olim tamen tempore D. Augustini res erat multò minùs certa. Vnde, vt patet *ex lib. 2. contra epist Parmeniani c. 13.* ipse dubitabat an non baptizatus posset validè baptizare: qui tamen *lib 7. de baptism. cap. vltim.* dicit sibi videri probabilius, talem validè baptizare.

Quinam baptizare possint?

Florentin.

D. Aug.

2 Contra dicta variæ Patrum auctoritates obiiciuntur, sed ex iis nihil aliud probatur, quàm laicum & maximè mulierem prohiberi omnino baptizare nisi necessitas ad hoc cogat, & non sit alius qui id facere possit. Etsi enim quiuis in casu necessitatis. hoc Sacramentum conferre potest; tamen decentia & Ecclesiæ lex requirunt, vt dignior semper præferatur minùs digno, si ille velit & commodè possit baptizare: alias præstat mulierem peritam baptizandi, viro imperito præferri: & laicum non excommunicatum clerico excommunicato, maximè non tolerato, aut hæretico ita *Nauar. cap. 42. numero 7.* quia cum his in rebus sacris sine magna necessitate nulla habenda est communicatio, & maximè eos decet tractare Sacramenta. Et hac ratione aliæ obiectiones facilè soluuntur. Aliquam tamen difficultatẽ habet *ca. Quos à paganis: de consecrat. d. 4.* vbi Gregorius II scribit Bonifacio Episcopo rebaptizandos esse quosdam baptizatos à paganis. Sed dicendum est, eum loqui de paganis formaliter sumptis, siue ritu pagano, & non seruato ritu Ecclesiæ baptizantibus: vt *D. Thomas hic in corpore,* & patet ex sequẽtibus: quia Pontifex ibidem iubet tales rebaptizari in nomine Trinitatis, innuens antè in eo non esse baptizatos.

Nauarr.

Gregor. II.

D. Thomas.

Nota

3 Nota primò, Sacerdotem baptizantem sine solemnitate extra necessitatem peccare mortaliter: & similiter baptizantem in domo priuata, nisi filium principis. Patet ex *Clement. 1. de baptismo.*

Non licet communiter baptizare in domo priuata.

Nota secundò, Ex eo quòd Concilia dicant in necessitate quemuis posse baptizare, inde non rectè inferri, extra necessitatem feminam, paganum vel hæreticum non posse validè baptizare, (hoc enim falsum est) sed extra necessitatem hoc illicitè fieri. Nec enim necessitas mutat essentiã Sacramentorum: nec potest efficere, vt aliquid ei desinat esse essentiale, quod aliàs ei est essentiale: vt ostendi quæstione 66. articulo septimo dubio 2.

4 Nec his obstat, quòd in necessitate, siue articulo mortis quiuis sacerdos potest audire cuiusuis cõfessionem, eumque validè ab omnibus peccatis absoluere, qui tamen aliàs inualidè id tentaret. hoc enim non fit, quia in vno casu aliquid requiratur ad essentiam Sacramenti, quod aliàs non requiritur: sed quòd in ministro Pœnitẽtię essentialiter requiratur iurisdictio in pœnitentem, sine qua inualidè hunc absoluit: quam iurisdictionem necessariò accipit ab Ecclesia (saltem quoad subiectionem huius, vel illius materiæ) quæ eam in articulo mortis, deficientibus alijs, qui ex iure communi eam habent, cuiuis sacerdoti concedit, quam tamen ijsdem extra eum casum negat. Quare idem omnino est minister huius Sacramẽti in necessitate & extra eam, scilicet quiuis sacerdos habens legitimam iurisdictionem in pœnitentem.

5 Nota tertiò, Nullo vnquam casu posse aliquem seipsum baptizare: vt communiter omnes affirmant, & expressè habetur *cap. Debitum, de baptismo.* & colligitur apertè ex forma baptismi, in qua dicitur: *Ego te baptizo*: non autem Ego me baptizo. Ratio à priore est institutio Christi. Conuenientia est, quia sicut nemo potest seipsum generare corporaliter; ita nec conuenit, vt quis seipsum possit spiritualiter generare.

DVBIVM I.

Quibus de iure competat alios baptizare?

6 NOta, Baptismũ ex duplici capite requirere certum aliquem ministrum. Primò, ratione suæ dignitatis, cùm enim sit actio valdè sancta, exigit vt extra necessitatem, non cuiui committatur: sed solis ijs qui Deo singulariter consecrati sunt. Secundò, ex eo quòd baptizans exerceat aliquo modo actum iurisdictionis, non quidem respectu eius quem baptizat, sed respectu Ecclesiæ, cuius membrum facit ipsum baptizatum, vt ostendam in concl. 1.

Cur baptismus requirat particularem ministrum?

7 CONCLVS. I. Primò & per se de iure competit Episcopo baptizare eos omnes, qui in sua diœcesi commorantur. Hæc est omnino certa, & per se clara. Ratio est, quia adscribere aliquem in membrum alicuius communitatis, communicando ei omnia eius priuilegia, propriè conuenit vel tali communitati, vel ei qui supremum ius in eam habet. Tale autem ius in Ecclesia soli habent Episcopi, qui sunt eius Principes. Romanus quidem respectu totius vrbis: alij verò respectu suæ diœcesis. Cum igitur per baptismum aliquis adscribatur in membrum Ecclesiæ, vt eius priuilegijs in posterum fruatur; hoc facere propriè spectat ad Episcopos.

Episcopus suo iure baptizat.

8 CONCLVSIO II. Secundo loco baptizare spectat ad sacerdotes; non quidem ita vt suo iure id possint, sed ex commissione Episcopi. quia ipsi non sunt Principes Ecclesiæ, sed adiutores Episcopi, eique subiecti. Hinc *Tertullian. libr. de baptismo cap. 17.* ait, *Dandi quidem* (scilicet baptismum) *habet ius summus Sacerdos, qui est Episcopus; dehinc presbyteri & diaconi: non tamen sine Episcopi auctoritate propter Ecclesiæ honorẽ.* Similiter *S. Hieronymus contra Luciferianos*: Inde, inquit *venit, vt sine Chrismate, & Episcopi iussione neque presbyteri, neque diaconi ius habeant baptizandi.*

Sacerdos auctoritate ab Episcopo accepta.

Tertull.

D. Hieron.

9 Vbi Nota primò, comparari ab illis Patribus presbyterum cum diacono; non quòd æqualiter ad vtrumque spectet munus baptizandi (est enim hac in re magna inter eos differentia,) sed quòd neuter possit baptizare nisi accepta potestate ab Episcopo.

Hinc patet, quod dicit *Florentinum in literis vnionis*, presbytero ex officio competere baptizare; non ita intelligendum esse, quasi hoc ipso quo quis est sacerdos, habeat completum ius quemuis baptizandi (hoc enim falsum est, vt patet ex dictis:) sed quia, cùm per sacerdotium accipiat potestatem in corpus Christi verum, quia potest illud consecrãdo conficere, efficitur etiam idoneus, vt ei cõmittatur ordinaria potestas in corpus Christi mysticũ, siue in fideles, qui sunt mystica Christi membra. Hinc patet ei ita committi curam animarum, vt ex officio & ordinario iure ad eum spectet, vt instar pastoris suis ouibus omnia Sacramenta præter Ordines, & Confirmationem ministret, & earum proles baptizet.

Florentin. Quomodo sacerdos sit ordinarius minister baptismi.

10 Nota secundò, Etsi nemo ante baptismum (vt patet ex *Tridentin. sessio. 10. cap. 2.*) sit subiectus Ecclesiæ, ita vt possit ipsius præceptis directè obligari: nihilominus indirectè ex ipso iure naturali & diuino tenetur in susceptione huius Sacramenti statutum Ecclesiæ obseruare, quæ singulis particularibus Episcopis & Pastoribus præscripsit certa loca, quæ eorum curæ subsint: ita vt nulli eorum liceat administrare Sacramenta in aliena diœcesi, aut parochia commorantibus (exceptis in certo casu Ordinibus) sine expressa vel tacita licentia proprij Pastoris illius loci. Peccat igitur Catechumenus petendo extra necessitatem baptismum ab alterius loci parocho: tum quia nititur hunc contra Ecclesiæ voluntatem, & canones obtinere: tum quia inducit alium, vt faciat quod ei non licet. Et vlterius peccant parentes, qui suas proles alieno parocho sine licentia proprij, baptizandas offerunt. quia ipsi directè contrario Ecclesiæ præcepto obligantur.

Trident.

Qua ratione peccet ab alieno pastore petens baptismum.

11 Nota tertiò, Etsi grauiter peccet sacerdos, qui extra necessitatem sine legitima auctori-

tate baptizat: tamen nec excommunicationem, nec irregularitatem incurrit, quia id nullo iure statuitur. vt bene notat *Candelabrum aureum q.41 de baptismo & Nauarr.c.22.n.7.*

Candelab. aureum

Not.quartò, Vagabundos & peregrinos quoad hunc effectum sortiri parochiam in eo loco, in quo pro eo tempore commorantur, dum intendunt hoc Sacramentum suscipere: vt pluribus dicemus in materia de Pœnitentia.

12 Florentin. Officium baptizandi non competit diacono: Gelasius. Papa.

CONCLVS.III. Officium baptizandi non competit diacono. Patet ex Florentino, quod docet hoc competere sacerdoti, insinuans apertè alijs non competere. Et clarè docet *Gelasius Papa in epist.ad Episcopos Lucaniæ*, & refertur *c.Diaconos 93. dist.* vbi de diaconis ait: *Absq; Episcopo vel presbytero baptizare nō audeāt, nisi prædictis Ordinibus fortasse longiùs constitutis, necessitas extrema compellat.* Vnde sequitur primò, non esse proprium diaconi officium baptizare. quia aliàs posset ei ex ordinatio iure committi; sicut committitur sacerdoti. quod tamen ex modo loquendi tum Gelasij, tum Florentini facilè patet esse falsum. Vnde *cap.Constat, de consecrat.d.4.* dicitur: *Constat baptisma solis sacerdotibus esse tractandum eiusq; mysterium nec ipsis diaconis explere est licitum.* Hinc etiam *Clemens Romanus lib.8. constitut.apostol.cap.46. Neque enim fas est*, inquit, *diacono sacrificium offerre, aut baptizare.*

Clemens Roman.

13 Potest tamē ei committi.

Sequitur secundò ex dictis Gelasij, Posse hoc munus ex iusta causa committi diacono. hoc enim apertè significant illa verba: *Absque Episcopo vel presbytero*, scilicet hoc diaconis iusta ex causa committentibus: & necessariò conueniunt illa verba, quæ dicuntur in ordinatione diaconi, scilicet, *Diaconum enim oportet ministrare ad altare, baptizare, & prædicare.* Vbi clarè ostenditur cum aliquo modo ordinari ad baptismum conferendum; scilicet ex commissione Episcopi vel presbiteri; vt patet ex dictis Gelasij.

Sequitur tertiò, Non posse committi diacono ordinariam potestatem baptizandi, nec extraordinariam sine iusta necessitate. quia aliàs posset ei eodem modo hoc officium committi atque sacerdoti, qui non potest baptizare sine commissione Episcopi. Hoc tamen falsum esse patet ex iuribus citatis.

14 Sequitur quartò. Vt baptismus licitè committatur diacono, necessitatem non debere esse extremam, quia in hac etiā laici baptizare possunt: sed sufficere esse notabilem aliquam necessitatem, v.c. si vel ob multitudinem baptizādorum, vel infirmitatem, aliasue graues & necessarias occupationes non posset sacerdos satisfacere omnibus petentibus baptismum, ne hi iam satis parati cogerentur cum aliquo incommodo diu baptismum differre, posset hoc munus committere diacono. Ita *Sot.in 4.d.4 q.vnic.a.1.§. Prior concl.* videtur tamen id restringere ad loca vbi est paucitas sacerdotum. tenent autem *Vasquez d.147.n.24.& Suarez d.45.sect.2. in fine.*

Sotus.

Vasquez. Suarez.

15 CONCLVS. IV. Extra extremam necessitatem (quæ tunc censetur esse, quando est probabile periculum, ne aliquis moriatur sine baptismo nisi iam baptizetur) nulli inferiori quàm sit diaconus licet etiam ex commissione Episcopi baptizare. Ita communiter D D. & sequitur ex iuribus citatis; quæ dicunt hoc officium esse proprium sacerdotis, & diaconi ex huius commissione. Vnde insinuant alijs committi non posse. Posita autem tali necessitate quiuis licitè baptizat, absentibus presbyteris & diaconis. Ita apertè *Florentinū in literis Eugenij, & Gelasius cap. Diaconos q.93.* ita tamen vt si adsint, & baptizare possint, clericus præferatur laico, & dignior clericus minùs digno: similiter mulieri vir, catholicus hæretico, aut Pagano, siue non baptizato: vt dixi in explicatione articuli.

Florentin. Gelasius.

DVBIVM. I.

Quale sit peccatum supradictum ordinem inuertere?

16 NOta, Constate inter omnes, esse graue peccatum, si sine graui necessitate aliquis baptizet, qui non est sacerdos: vt clarè patet ex iuribus supra citatis. Sed dubium est, Quale sit peccatum, si in periculo mortis non sacerdos præsente sacerdote, aut inferior clericus omisso digniore, aut laicus omisso clerico, aut mulier præsente viro, aut non baptizatus, aut infidelis præsente catholico baptizato, aut excommunicatus præsente non excommunicato, sine iusta causa baptizet. Esset autem iusta causa hunc ordinem inuertendi, si dignior ob imperitiam, aut inualitudinem, id non posset commodè præstare, aut absolutè nollet. Qua in re, deficiente iusta causa, communiter omnes dicunt committi aliquod peccatum, pauci tamen explicant, quale sit peccatum. *Sotus in 4.d.4.q.vnica art.2.* putat tunc tantùm esse peccatum mortale, quando sacerdos qui possit & velit baptizare, omittitur. Alij verò volunt omnem huius ordinis inuersionem esse peccatum mortale, quia aliquod præceptum violatur in re graui.

Sotus.

17 CONCL.I. Sacerdos licitè baptizat sibi subiectos etiā præsente Episcopo, modò hic non contradicat. quia ex officio hoc munus ei competit Quare nulla fit irreuerentia Sacramento, nec etiam Episcopo; quia consentit, hoc ipso quo non cōtradicit. Posset tamen sacerdoti hoc prohibere si vellet per se baptizare, modò esset superior presbyteri.

18 CONCLVS.II. Semper est peccatum mortale si omittatur sacerdos, qui velit & legitimè potest baptizare. Quia hac in re non tantùm committitur grauis irreuerētia erga Ordinem sacerdotalem, cui ex officio conuenit baptizare, sed etiam erga ipsum Sacramentum, quod ob sui reuerentiam postulat à solo sacerdote conferri, quando id fieri potest: vt patet iuribus citatis dubio primo, conclusione 3. ex quibus patet saltem iure ecclesiastico ita esse statutum. Vnde etiam sequitur eum non posse consentire, vt alius baptizet, nisi ipse legitimè sit impeditus ob excommunicationem, aut aliam iustam causam; quæ minor requiritur, vt possit hoc committere diacono, quàm alijs, vt patet ex dubio 1. conclusio.3. quia iura ibi citata tantùm permittunt aliis baptismum in extrema necessitate: quæ tunc non potest dici esse, quando adest sacerdos non excommunicatus, qui sine grauissimo incō-

modo

modo baptizare potest. Quòd si tamen esset hæreticus, aut publicè excommunicatus, præsertim nominatim, ei præferendus esset etiam laicus nō excommunicatus. ita *Nauar. c. 22. nu. 7.* dicens esse communem. contrà de excommunicato docet *Henriq. l. 2. c. 28. nu. 3.* quod non est improbabile, quando sacerdos non est nominatim excommunicatus.

Navarr. Henriquez.

19 CONCLVSIO III. Idem dicendum si diaconus prætermittatur. ita *P. Suarez d. 23. sect. 2. in fine.* Prob. quia cùm ius ea pressè velit, vrgente necessitate huic præ aliis cùm ob honorem Ordinis, tum ob reuerentiam Sacramenti, hoc officiū committi (vt patet ex ipsius ordinatione, & iuribus citatis dub. 1.) & cùm materia sit grauis, sequitur grauem ad hoc esse obligationem. Etsi enim per se loquendo irreuerētia quæ fieret aut Sacramento, aut Ordini per illam inuersionem Ordinis, non sit fortè ita grauis, vt secluso præcepto positiuo obliget sub peccato mortali, est tamē sufficiēs, vt sub peccato mortali prohibeatur. Cùm itaque, vt ostendi, circa hanc rem sit aliquod præceptum (siue hoc sit diuinum siue Ecclesiasticum, quod ad præsentem difficultatem nihil refert) obligabit omnino sub peccato mortali, vt bene probat *P. Vasquez disp. 147. nu. 34.* Vnde sequitur sine grauissima causa diaconū non posse tunc alteri committere officium baptizandi. quia fieret cum iniuria Ordinis & Sacramenti.

Suarez. V. squez.

20 CONCLVS. IV. Si nullus adsit sacerdos aut diaconus, modò is qui baptizat sit baptizatus, catholicus, & nulla censura irretitus; inuersio dicti Ordinis tantùm est peccatum veniale. Prob. quia hæc inuersio nullo iure positiuo est prohibita, quia nullum tale præceptum exstat, & consequenter tantùm est mala ob quandam indecentiam, quę etsi sufficiat, vt possit prohiberi sub peccato mortali, secluso tamen præcepto per se non videtur ita grauis, vt constituat peccatum mortale: atque ita patet solutio ad argumentum allatum n. 16. in fine.

Nec his obstat quòd Tertul. & alij quidā Patres grauiter incusent quosdam hæreticos, quòd permitterēt mulieres baptizare. Quia hi hoc ita permittebant, vt ordinariis ministris Sacramēti. quod illi meritò grauiter reprehendunt.

Tertul.

21 CONCL. V. Omnia excōmunicatus peccat mortaliter præsentibus aliis baptizādo, nisi sine graui incommodo id non possit vitare. Per se patet. quia hoc grauiter ei est prohibitum. Quādo autem peccent qui talem inuitant ad baptismum conferendum, satis diximus q. 64. a. 6. dub. 2. vbi etiam dubio primo satis ostendi quomodo peccet conferens baptismum in peccato mortali.

22 Solùm hic restat dicendum, Vtrùm sit peccatum mortale, si relicto fideli baptizato, qui commodè baptizare posset, assumatur infidelis, aut non baptizatus. Respōdent aliqui, per se loquēdo non esse peccatum mortale: quia hæc indecentia non videtur ita grauis: per accidens tamen, ratione scandali aut periculi, ne alter malè baptizet, communiter esse peccatum mortale.

Sed si agamus de hæretico, cùm hic sit excōmunicatus, & extra necessitatem non possit id licitè facere, certum est esse peccatum mortale illum alteri præponere sine notabili necessitate.

Quòd si agamus de non baptizato, etsi quod dicunt suprà citati, nō posse aperte conuinci esse falsum, tamen videtur satis difficile, præsertim si idem sit infidelis. Videtur enim grauis irreuerentia in ipsum Sacramentum committi, si hic in eius collatione præponatur fideli baptizato. Sed quia hoc vix vnquam contingit, non est necesse disputare.

23 Not. demum, Quoties baptismus non confertur solemniter, cùm non sit actus Ordinis, qualiscūque huius Ordinis fiat inuersio, etiamsi peccetur; non tamen incurritur irregularitas. quia non vsurpatur alienus Ordo. Ita *Nauarr. c. 27. numero 242. & Candelabrum aureum quæstione 38. de baptismo.*

Nauarr. Candelab. aureum.

DVBIVM III.

Vtrùm Diacono aliquando liceat baptizare solemniter?

24 SVppono ea communi sententia hoc non licere vnquam vlli inferiori nisi ex cōmissione Papæ: hunc tamen posse cum aliis dispensare vt saltem eo casu, quo aliàs licitè ob extremam necessitatem possent baptizare, possint baptizare solemniter. videtur satis clarum. Nam cùm solemnitas sit solo iure ecclesiastico introducta, nulla videtur ratio cur Papa non possit eo casu dare veniam inferioribus clericis solemniter baptizandi: vt rectè *Suarez d. 23. sect. 2. & aly.* Citra huius autem facultatem quuis inferior clericus solemniter baptizans incurrit irregularitatem, nisi ignorantia excusetur: nec eum vlla excusat necessitas, quia non occurrit necessitas solemniter baptizandi. Ita docent omnes D D. ex cap. 1. de clerico non ordinato ministrante. Purè tamen laicum solemniter baptizantem non fieri irregularem docet *Henriquez de baptism. cap. 29. numero 1.* multos pro hac sententia citans. Ratio eorum est. Quia ius statuens esse irregularem vsurpantem ordinem quo caret, videtur solùm loqui de clerico: vt patet ex titulo: *Nauarr tamen capite 27. num. 242.* cum aliis docet contrarium, & vt credo meliùs. Sed hæc latiùs in tractatu de censuris.

Suarez. Inferior diacono clericus solemniter baptizās fit irregularis. Henriquez. Nauarrus.

25 His positis de diacono sunt duæ extremę sententiæ. Prima negat hoc ei vnquam licere, ita *Soto in 4 d. 4. art. 1.* nisi fortè in locis, vbi est raritas magna sacerdotum. Secunda docet eum hoc aliquando posse facere iure suo: absente scilicet sacerdote, & baptizandi vrgente necessitate, citatque pro se glossam in *cap. Diacones distinct. 93. verbo Necessitas.* Vbi docet in necessitate & absentia sacerdotis diaconum iure suo posse baptizare. Et probatur ex ordinatione diaconi, vbi dicitur: *Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare & prædicare.* Vbi videtur ex sua ordinatione habere hanc potestatem, vt saltem absente presbytero possit baptizare solemniter.

Soto.

26 CONCLVS. Probabilius est diaconum ex authoritate siue cōmissione Episcopi aut sacerdotis iustā ob causā (vt quādo sacerdos non potest omnes per se baptizare) posse solemniter baptizare;

zare: citra eam verò nunquam. Ita videtur sentire *Vasquez. disp.147.n.25.*& *Caiet. hic a.1.* dum absolutè docet diaconum ex commissione sacerdotis posse baptizare, & sine ea non posse. quod videtur intelligendum de baptismo solemni: nam non solemnem aliquando sine commissione ministrare potest, & est cõmunior sententia, quanquam DD. ferè confusè & indistinctè in hac re loquantur.

Vasquez. Caietan.

Prior pars probatur primò, Quia diaconus ex sua ordinatione habet quòd possit ex cõmissione baptizare, quod videtur intelligendum de baptizatione solemni. Cùm enim Ecclesia possit facilè cõcedere, vt quoties cõmittitur ei facultas baptizandi, committatur ei facultas baptizandi solemniter; nulla est ratio cur id non faciat, cùm personæ solemniter cõsecratæ ad baptizandum satis conueniat solemniter baptizare, & decentius sit baptismum solemniter conferri, quando aliud non obstat. Probat. secundò ex *cap. Diacones d.93.* vbi præcipitur ne diaconus audeat baptizare absque Episcopo aut presbytero, id est secundùm glossam, sine eorum auctoritate, siue commissione. Vbi clarè insinuatur ex rationabili causa posse diacono committi baptismum, etsi grauis necessitas ad hoc non compellat. quia posita tali necessitate potest sine commissione baptizare, vt subditur. Cùm igitur sine graui necessitate non possit omitti solemnitas baptismi; sequitur ibi de commissione baptismi solemnis. Vnde etiam glossa ibidem docet, nimis occupatum presbyterum posse diacono committere vt in Ecclesia baptizet, vbi non solet dari nisi baptismus solemnis.

27 Secunda pars probatur. Quia *dicto cap. Diacones* his præcipitur, vt *absque Episcopo vel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis ordinibus fortasse longiùs cõstitutis necessitas extrema cõpellat, quod etiã laicis Christianis facere plerumq; cõceditur.* Vbi clarè innuitur, sine cõmissione sacerdotis diaconũ non aliter posse baptizare, quàm laici possunt baptizare. nec glossa contrariũ docet, sed tãtùm ait hoc casu posse eum suo iure baptizare: imò docet potiùs, in Ecclesia siue solemniter, sine commissione non posse baptizare. Et ratio videtur esse quam insinuat *Caietan hic artic. 1.* Quia nimirum diacono propriè conuenit inseruire sacerdoti, atque ita quæcumque facit, vt diaconus, debet ea facere, vt inseruiens sacerdoti. Quòd si autem aliquando sine commissione posset solemniter baptizare; non faceret hoc, vt inseruiens sacerdoti, sed quasi suo iure. Nam in ea re nõ posset dici inseruire sacerdoti. Secùs est quando id facit ex commissione sacerdotis, quia tunc quodammodo ei inseruit, dum eius mandato obsequitur. Nec refert quòd in extrema necessitate possit baptizare sine commissione non solemniter. quia hoc non facit propriè, vt diaconus, cùm eo casu etiam laici possent ita baptizare, si ipse abesset. Quòd autẽ ceteris præfertur, hoc non facit vt ille actus sit ordinis. Quare diaconus sine commissione solemniter baptizans esset irregularis, quia vsurparet actionem ordinis quem non habet: nec necessitas excusat; quia nulla est necessitas baptizandi solemniter.

Caietan. Diaconus solemniter baptizans sine commiss. sione fit irregularis.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm plures poßint simul vnum baptizare?

28 HOc art.6. D. Thomas varias tangit difficultates. & ex eius textu hæ tres conclusiones possunt elici.

D. Thom.

I. CONCL. Si duo batizantes vterentur hac forma: Nos te baptizamus, inualidè id facerent. quia significarent plures conuenire ad vnum baptismum, quod est contra institutum Christi, scilicet vt conueniant tanquam causæ partiales.

29 CONCLVS. II. Si vterque pronuntiaret legitimam formam & aquam infunderet, haberẽtque legitimam intentionem; si vnus ante alterum absolueret, hic solus baptizaret; & secũdus esset rebaptizator & irregularis. Si verò simul absoluerent, vterque baptizaret; peccarent tamen contra legitimum ritum conferendi hoc Sacramentum.

30 CONCLVS. III. Eo casu quo vterque verè baptizaret, esset tantùm vnicum Sacramentum, quia Christus qui est vnus interiùs baptizans, vnum Sacramentum per vtrumque cõferret. Sed hæc ratio non conuincit. quia Christus non cõfert interiùs Sacramentum, sed effectum Sacramenti: & ex eo quòd hic sit vnicus, inde non sequitur eum ab vno solo Sacramento conferri. quia duæ causæ morales possunt facilè efficere vnum effectum.

Quare alij adferunt aliam rationem, quia scilicet Sacramentum est in genere signi, atque ita eius forma est totalis significatio, quæ hic vna est, & cõsequenter vnum Sacramentum. Sed nec hæc ratio satisfacit. quia etsi sit vna res significata, tamen eiusdem sunt hîc duo integra signa, & vtrumque habet distinctam numero significationem. Sicut quando duo simul dicunt eodem tempore: Ioannes currit, sunt duæ orationes idem significantes. Adde, vtrumque signum siue Sacramentum non significare eandem rem eodem modo. Nam vterque conferens Sacramentum, significat eius effectum hîc & nunc conferri non quocunque modo, sed per suum ministerium, quod in vtroque diuersum est. Alij dicunt esse vnum Sacramentum, quia cùm sit vnicum subiectum ablutionis, etiam vnica est ablutio.

31 Sed contrà primò, Quando vterque ablnit distinctã hominis partẽ, non potest esse vna ablutio, quia sũt diuersa subiecta, sicut nõ potest esse vna albedo in pede & capite, præsertim quando totũ reliquum corpus est nigrum. Imò videtur idem dicendum etsi eandem partem vterque lauet aquam infundendo. quia cùm sit duplex infusio aquæ, & duplicis aquæ receptio: cùm item quisq; intendat, vt agẽs totale & independenter

ab

ab altero abluere ; eſt etiam virtute & ex intentione agentium duplex ablutio. Imo etſi poſſit eſſe phyſicè loquendo vna ablutio, vt quādo ſimul baptizandum aquæ immergunt, cùm tamen ſit duplex forma, à qua ſicut eſſe, ita vnitas rei maximè dependet, non poteſt eſſe vnum Sacramentum. Adde etiam eo caſu ablutionem moraliter & virtute eſſe duplicem ratione duplicis intentionis, ex qua fit. Confirmatur, quia quando vnus ſimul baptizat plures, dicendo : Ego vos baptizo ; ſunt plura baptiſmata, cùm tamen forma ſit formaliter vna, & tantùm virtute duplex: Ergo ſimiliter ſufficiet, quòd in dicto caſu materia ſit virtute duplex, vt poſſit eſſe duplex baptiſmus.

Alia etiam eſt difficultas circa primam concluſionem, cur non valeat hæc forma, Nos te baptizamus, poſito quòd duo omnino ſimul baptizent iuxta concluſ.

Alia item difficultas eſt cur ſit illicitum duos eundem baptizare iuxta ſecundam concluſion. Quæ omnia, & quædam alia ſequenti dubio examinabimus.

DVBIVM. I.

Qua ratione poßint duo eundem baptizare?

32 CONCLVS. I. Nunquam duo poſſunt validè conferre eundem baptiſmum, vt cauſæ illius partiales. Ita communiter ferè Theologi cum *D. Thoma hic* contra Marſilium *in 4.q.4.a.4. dub.11.* qui putat in caſu neceſſitatis, vt ſi eſſet infans non baptizatus iam iam moriturus, & tamen duo ei adeſſent, quorum vnus careret brachijs, & alter eſſet mutus, validū fore baptiſmū, ſi hic infunderet aquā, & alter pronuntiaret formam. In quam ſententiam inclinat etiā *Caiet. hic.* Et ratio eorum eſt, quia Chriſtus non videtur ita inſtituiſſe ſuum Sacramentum, vt in tali caſu tali infanti non poſſit conferri. Sed hæc ratio nullius momenti eſt. quia ſi quid probaret, probaret etiam mutum ſi ſolus tali infanti adeſſet, poſſe baptizare ſola ablutione ſine prolatione formę: aut carentem manibus ſola prolatione formæ : quæ abſurdiſſima ſunt. Adde eam ſententiam ſupponere alia ad eſſentiam Sacramenti requiri extra neceſſitatem, quàm in neceſſitate. quod ſuprà ſępiùs refutauimus.

D.Thom. Marſilius. Caietan.

33 Probatur igitur Concl. Quia proferens formam dicendo: *Ego te baptizo*, diceret falſum, quia reuera ipſe non baptizaret, ſed alter. Dices primò, Hoc quidem eſſe verum in noſtra forma, non tamen in forma Græcorum, qua dicitur: *Baptizetur ſeruus Chriſti.* Sed hoc non ſatisfacit. quia vt oſtendi ſuprà quæſtione 66. articolo 6. cōcl. 2. forma Græcorum neceſſariò idem implicitè ſignificat, quod noſtra, ſcilicet, Sacramentum hîc & nunc conferri per ablutionem factam à pronuntiante formam & conſequenter eundem pronūtiare formam & abluere. quia forma Gręcorum debet explicari per noſtram, & non contrà. Dices ſecundò, Poterit pronuntians formam dicere: Nos te baptizamus. Sed cōtrà, hoc etiam falſum erit. quia ſignificabit ſe etiam abluere, quod tamen non faciet.

34 Dices tertiò, Verbum Baptizo in forma Sacramenti non ſignificare neceſſariò externam ablutionem ; ſed internam, ſiue collationem ipſius Sacramenti, ita vt idem ſit, Nos te baptizamus, atque, Nos conferimus tibi Sacramentum baptiſmi. quod eo caſu erit verum : ſicut verum eſt duos trahere eandem nauim.

Reſpond. Formam neceſſariò ſignificare immediatè externam ablutionem, quia non poteſt ſignificare per ſe immediatè internam ablutionem, aut collationem Sacramenti, ſed tantùm vt coniuncta vnà cum ablutione, hanc quaſi informat ipſam determinando, vt habeat potiùs rationem ablutionis quàm refrigerationis: vt oſtēdi q.60. a.6. dub. ad quod neceſſarium eſt, vt immediatè eam ſignificet prout hîc & nunc exercetur à miniſtro.

Forma ſignificat immediatè externā ablutionem.

35 Probatur concluſ. ſecundò, Quia Sacramentum ſemper irritè confertur, quando confertur cōtra inſtitutionem Chriſti. Atqui Chriſtus hoc ita inſtituit, vt vnus miniſter tāquam cauſa totalis illud conferret. Ergo inualidè illud conferunt duo, vt cauſę partiales, quia hoc cū illo pugnat. Minor patet, tum ex vſu Eccleſiæ totius, quæ ſemper voluit per vnicum miniſtrum hoc Sacramentum conferri: tum ex ipſa forma, præſertim qua Romana Eccleſia vtitur, quæ apertè ſignificat vnicum eſſe miniſtrum totius Sacramenti: quę ſine dubio optima eſt; & conſequenter quęuis alia forma legitima debet ei eſſe ſynonyma, quia aliàs darentur formæ ſpecie diſtinctæ, ſiue quæ haberent diſtinctam ſignificationem vnius Sacramenti. quod omnes communiter negant. Vnde ſequitur nullum poſſe dari validum baptiſmum in quo noſtra forma eſſet falſa. In dicto autem caſu noſtra forma accepta ſecundùm ſuā communē ſignificationem eſſet falſa. Hinc patet inualidum etiam fore baptiſmū ſi duo eundē lauarent, & vterq; integrā formam pronūtiaret, & tamen intenderent tanquā cauſæ partiales concurrere ad eundē baptiſmū, ſiue id exprimerēt, ſiue non, quia haberent intentionem contrariam inſtitutioni Chriſti, qui voluit vnam ablutionē, vnámque formam ab vno miniſtro prolatam componere integrum Sacramentum : illi autem intenderent contrarium vt per ſe patet.

Duo nunquam poſſunt eundē baptizare, vt cauſæ partiales.

36 CONCLVS. II. Quando duo eundem ſimul baptizāt, ita vt vterque eum abluat, ac formam integrè pronuntiet, intendens per ſe abſolutè, vt cauſa totalis integrè Sacramentum conferret, ſi eodem inſtanti ponant omnia eſſentialia Sacramento; vterque verè baptizabit, & eandem omnino gratiam ac characterem, tanquam eiuſdem effectus cauſæ totales, producent, non aliter quàm ſi quiſque ſolus baptizaret. Hac in re laborant nonnihil, qui docent Sacramenta eſſe cauſas phyſicas gratiæ, vt oſtendant qua ratione poſſint dari duæ cauſæ totales eiuſdem effectus. Sed quidquid hac de re ſit, in noſtra ſententia non eſt difficultas. quia facilè intelligitur quomodo Deus ratione ſuæ promiſſionis poſſit propter duo ſigna diuerſa, ita moueri ad eundem effectum producendum, vt propter vnumquodque ſeparatim ad eundem effectum eodem modo ponendum moueretur.

Poſſunt tamen id facere, vt cauſa totales.

37 Vt autem hæc meliùs intelligantur, Nota varijs modis poſſe contingere, vt duo velint eundem

Duo varijs modis poſſunt eūdem baptizare.

dem bsptizare, vt cauſæ totales. Primò, ita vt vterque abſolutè & efficaciter intendat baptixare independenter ab altero: & tunc ſi eodem momento abſoluant, vterque baptixabit. quia vterque ſufficienter omnia requiſita ponet, nec ſe mutuo impedient. qnia neutrius actio alterius actionem aut interimet, aut impediet, cùm nulla ratione inter ſe pugnent. Et probatur ex ipſo vſu Eccleſiæ in ſimili. Recèns enim creati ſacerdotes ſimul cùm Epiſcopo verè conſecrãt, ſi eodem momento formam cum eo abſolnãt. Quòd ſi alter priùs abſoluat, ſecũdus nihil efficiet. nam ſubiectum, vtpote iam baptizatum, erit incapax baptiſmi, atque ita hic erit rebaptizator, & irregularis, niſi aliqua inaduertentia excuſetur: vt furiè fieri poſſet quando contra eius ius alius ei hãc actionem inuito vellet præripere, & ipſe, vt ſuum ius defenderet, conaretur eum præuenire. Eſſet tamen ille zelus valdè indiſcretus, & grauiter reprehenſibilis. Nec enim illud medium eſt conueniens ad ius ſuum tuendum.

38 Secundò, ſi vterque baptixet ſub conditione niſi præueniatur; & tunc qui primò abſoluit, ſolus baptixat: ſi ſimul abſoluant, vterq; baptizat. patet ex dictis.

Tertiò, ſi efficaciter intendat baptizare, ſed nolit ſuum baptiſmum eſſe validum donec alter abſoluat ſuum, & tunc poſteriùs abſoluens ſolua baptizat. quia alter ſuſpendendo ſuum baptiſmum ex conditione de futuro contingenti, reddit eum inualidum, iuxta dicta q. 64 a 8. dub. 2. Quòd ſi nihilominus abſolutè ſimul intenderet facere, quod Chriſtus inſtituit, & omnino conficere Sacramentum, hac voluntate aliam corrigeret, & prior abſoluens ſolus conferret Sacramentum, Vide dicta q. 64.a.8.d.3. & 66.a.8. notab.2.num. 86. Si verò ſimul abſoluant, vterque baptizat.

39 Quartò, ita vt vterque intendat tantum baptizare caſu quo alter non baptizet, non autem ſi quo modo alter baptizet, & tunc qui priùs abſoluit, ſolus baptizat: ſi vterque ſimul, neuter. quia hoc caſu intentionem ſuam interimunt. Ponunt enim conditionem ob quam implicat vtramque intentionem eſſe efficacem, & quæ ſimul efficiat, vt neutra præ altera ſit determinatè efficax. Nec enim eſt ratio, cur hic præ altero baptizet, & conſequenter efficitur, vt vtraque ſit tantùm indeterminatè efficax ſeu abſoluta: ſicut alter oculus tantùm indeterminatè neceſſarius eſt ad videndum. Ad Sacramẽti autem valorem requiritur intentio determinatè efficax.

40 *Gabriel. Caietan.* CONCLVS. III. In dicto caſu ſecundę concluſionis conferentur duo Sacramenta. Ita *Gabriel in 4.d.6.q 1.a.3.dub.4.ſub finem & Caietan. hic §.ad penultimam demum.* Probatur primò ea refutatione fundamentorum alterius ſententiæ, quam attuli in explicatione articuli concluſ. 3. Secundò, quia vt ibidem oſtendi, eſſet hîc verè ſaltem virtualiter duplex materia, & abſolutè duplex forma: ergo eſſent duo Sacramenta. Tertiò, quia ſi actus vtriuſque miniſtri conſtituerent vnicum Sacramentum, neuter eſſet cauſa totalis Sacramenti, quia neuter poneret omnes actiones quę hîc & nunc ad eſſe vnius Sacramenti concurrerent: vt per ſe patet. Atqui illud eſt abſurdum, vt patet ea concluſione ſecunda, & communiter omnes fatentur. Ergo & id vnde ſequitur.

Poteſt quis duplici baptiſmo baptizari, non tamen bis. Dices, Inde ſequeretur quòd vnus idemque bis validè baptizaretur, quod eſt abſurdum. Reſpond. Talem propriè non baptizari bis quia hoc ſignificat ſucceſſionem, ſed ſemel baptizari duplici baptiſmate: ſicut qui ſimul accipit duo vulnera non dicitur bis vulnerari, ſed ſemel, duplici vulnere: ſimili modo quando noui ſacerdotes ſimul cum Epiſcopo conſecrant, idem panis variis formis conſecratur.

41 CONCLVS. IV. Semper eſt illicitum ita baptizare, & graue peccatum. Primò, contra generalem totius Eccleſiæ conſuetudinem. Secundò; contra inſtitutionem Sacramenti, quòd à Chriſto inſtitutum eſt, vt vnicum vni conferatur. Tertiò, quia tales ſine vlla neceſſitate exponunt ſe euidenti periculo ne alteruter baptixet priùs baptizatum: vt ſi alter priùs abſoluat. quod moraliter loquendo fere ſemper fit. Nec refert quòd habeat intentionem nõ baptixandi, poſito quòd alter priùs abſoluat: quia eſt illicitum etiam ſub conditione rebaptizare iam baptizatum, quãdo nulla eſt neceſſitas: vt dixi ſuprà qu. 66.a.9. hîc autẽ nulla eſt neceſſitas ita baptizãdi.

42 Dices, Ex natura rei non minùs eſt illicitum duos proferre formam conſecrationis ſuper eandem materiam, quàm eandem duos baptizare, & nihilominus recens creati ſacerdotes licitè cum Epiſcopo ſimul conſecrant, non obſtante periculo ne aliqui conſecrent materiam iam ſemel conſecratam: ergo ſimiliter non obſtante tali periculo duo ſimul poterunt baptizare, præſertim ſi vterque baptizet tantùm ſub hac conditione niſi alter priùs baptizet. Reſpond. negando ſequelam. Quia Chriſtus, qui potuit ſuo arbitrio Sacramenta inſtituere, eaque conficientibus certas leges præſcribere, illud Sacramentum ita inſtituit, vt poſſent certis caſibus plures ſimul conſecrare. Secùs autem de baptiſmo: vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, quę Chriſti inſtitutionem nobis ita explicat, dum permittit, vt quandoque plures ſimul eandem materiam cõſecrent: nunquam autem permittit, vt ſimul vnum plures baptizent. *Cur duo potius licitè conſecrent eandem hoſtiam quàm eundem baptizent.* Rationem autem cur Christus Venerabile Sacramentum ita inſtitueret, vt plures vnum idémque poſſent conſecrare, *P. Vaſquez. diſp. 148. numero 4.* eam adfert, quòd hoc Sacramentum ſit inſtitutum per modum conuiuij, cui plures accumbunt, atque ideo non dedecet ipſum à pluribus cõfici ſiue parari. quæ ratio potuit habere aliquam congruentiam. An verò Chriſtus illa motus fuerit, vt hoc inſtitueret, nobis incertum eſt. *Vaſquez.*

43 CONCLVS. V. Si duo ſimul baptixantes vtantur hac forma. Nos te baptizamus, &c. inualidè baptizant. Ratio eſt, quia vel intendunt baptizare, vt cauſæ partiales. & tunc nihil agunt, vt patet ex concluſione prima; vel vt cauſæ totales, & tunc etiam nihil agunt defectu formæ. quæ debet hîc ſignificare miniſtrum conferre Sacramentum, vt cauſam totalem: vt patet ex forma communi, & dictis concluſione prima. Hæc autem formam hoc modo non ſignificat, ſed potiùs contrarium. quia talis locutio communiter ſignificat duos ad eundem effectum concurrere,

tere, vt causas partiales: atque ita non est synonyma cum forma legitima, & consequenter inualida.

44 Dices, Sicut quandoque talis locutio significat aliquos ad eundem effectum concurrere, vt causas partiales; vt cùm dico, Nos illud pondus leuamus: ita etiam significat eus quandoque concurrere, vt causas totales. Sicut quando noui sacerdotes dicunt: Nos simul cum Episcopo cõsecrauimus. Significant enim se vt causas totales consecrasse, cùm vt partiales consecrare nequeant. Respondent aliqui hoc esse verum in causis moralibus, quæ plures totales possunt eundem effectum producere. Secùs esse in causis physicis. quia hæ non possunt, vt causæ totales ad eundem effectum plures concurrere. Vnde inferunt, Si plures eiusdem confessionem audireot, validè illum hoc modu absoluturos: Nos te absoluimus à peccatis tuis; si modò simul formam absoluerent, quia forma significat immediatè remissiooem peccati, quæ tantùm moraliter à sacerdote causatur. Secùs autem esse io forma baptismi, quæ significat immediatè lotionem externam, quæ est actio physica, & consequenter eiusdem non possunt esse duæ causæ totales. Sed hæc responsio est difficilis. Nam

45 primò, non videtur verum quòd forma absolutionis significet immediatè solam remissionem internam peccari. Nam absoluens non significat se quacunque ratione remittere peccata, sed per extrinsecam formæ pronuntiationem, siue collationem Sacramenti, quam forma vt pronuntiatur à ministro, immediatè significat, & mediante hac internam remissionem. Nam sacerdos significat se sacramentaliter remittere peccata, & secundùm potestatem sibi datam. Non potest autem per se immediatè remittere peccata, sed tantùm per collationem Sacramenti, & hac mediante. Secundò, quia etsi saltem naturaliter non possint vnius effectus esse duæ causæ totales physicæ, possunt tamen duo simul ponere duas actiones similes, vt causæ totales singularum, verb. caus. simul iaculando, & tunc dicere, Nos iaculamur, quo significant se esse causas totales quisque suæ actionis. Et similis videtur esse ratio in duobus simul eundem baptizantibus. quia quisque vt causa integra suæ actionis ponit externam ablutionem ex sua parte, ac intentionem agentes per se integram, qua v.c. Petrus abluitur, & integram formam sacramentalem; atque adeò duo Sacramenta. vt ostendi conclusione tertia, idque non minùs aptè videntur significare dicendo; *nos te baptizamus*, quàm alij duo exprimant suam iaculationem, dicendo; *nos iaculamur*. Hæc solutio facit contrariam sententiam speculatiuè loquendo non improbabilem, eámque tenet *Durandus in 4. distinctione 3. quæstione tertia*, & quidam alij. Si tamen benè inspiciatur, difficultatem non exhaurit.

Forma absolutionis non significat immediatè nudam remissionem peccati?

Durand.

46 Pro quo Nota, quando dico, *Nec hoc illud facimus*, etsi possim hoc dicere & quando vt causæ totales facimus singuli aliquid distincta actione; & quando vt causæ partiales concurrimus ad eundem actum, vt patet ex dictis: tamen hoc inde non prouenit, quòd illa verba sint æquiuoca, & significent modò hoc, modò illud: sed quia in genere vtrumque actum significant abstrahendo ab hoc vel illo modo agendi: sicut quando dico, Aliquod animal currit. nullum animal determinatè significo, sed aliquod in confuso, siue hominem siue brutum. Quandoque tamen ratione materiæ tales locutiones determinantur ad significandum magis hunc modum agendi quàm alium, vt cùm dico, *nos currimus*, significo vtrumque diuersam actionem, vt causam totalem agere: quia non possumus eodem cursu currere. Contrà est quando dico, *Nos leuamus hunc lapidem*; apertè significo nos agere, vt causas partiales. Quandoque manet significatio indeterminata, eò quòd res vtroque modo fieri potest; vt quãdo dico, *nos te lædimus*. possumus enim hoc facere, vel eadem actione, vel diuersis. Sic possum cum alio aliquem lauare, vel eadem ablutione, si simul aquam in eum effundamus, vel eum mergamus, ea intentione, vt easdem sordes abluamus: vel diuersis, si eum distincto tempore, vel secundùm distinctas corporis partes lauemus. Quia tamen, quando duo simul tempore vnum lauant, secundùm communem modum operandi intendunt se mutuò adiuuare, & vnam integram vnius hominis ablutionem constituere, dicendo; *nos te abluimus* aut baptizamus, secũdùm communem loquendi modum significant se vnam integram ablutionem, vt causas partiales ponere.

47

Nos te lauamus Significat communiter duas actiones partiales.

48 Ex quibus patet primò, Hanc formam, *Nos te baptizamus*, dum duo eundem baptizant, nullo modo expressè & determinatè significare, singulos esse causas totales suæ actionis: quod tamen in forma baptismi est necessarium, vt sit omnino synonyma cum forma Latina, quę actionem baptismi significat, vt totaliter procedentem ab eo qui eam pronuntiat: vt patet ex dictis.

Patet secundò, Idem dicendum esse in Confirmatione, & similibus Sacramentis. quorum vnicus est minister: atque adeo etiam in ipsa Confessione, si duo eundem absoluerent. quia cùm quisque possit solùm audiuisse partem confessionis, potest esse quasi partialis minister Sacramenti, & sic erit eadem hîc ratio: vt patet ex toto discursu.

Durandus suprà contra hanc conclusionem varia obiicit; sed ex iis quæ diximus facillimè possunt solui. Vnicum est quod videtur habere difficultatem.

Durand.

49 Quòd si Deus cum aliquo dispensaret, vt posset plures vxores simul accipere; tunc si eæ ei simul nuberent dicendo, *Nos te accipimus in virum*: illo respondente, *Ego vos accipio in vxores*, validum esset Sacramentum: ergo idem dicendum in baptismo.

Respondent aliqui, esse diuersam rationem. quia in matrimonio sunt necessariò plures ministri vnius Sacramenti. quod tamen in alijs Sacramentis fieri nequit. Sed hoc non satisfacit. Quia vnicum matrimonium, tam essentialiter requirit, vt tantùm habeat duos ministros, scilicet virum & fœminam, quàm alia Sacramenta requirant vnicum ministrum, Quare in dicto casu duæ fœminæ non conficerent

vnum Sacramentum, sed singulę omnino diuersum, non minùs quàm si diuerso tempore contraherent. Resp. itaque esse diuersam rationem. quia cùm contractus matrimonij sit talis naturę vt etiam in ratione contractus non possit fieri à pluribus causis quàm à duabus principalibus, & quidem necessariò diuersi sexus, ex quarum consensu exterius expresso intrinsecè componatur: fœminæ ita contrahentes per supra dictam formam secundùm communem sensum expresè indicant se simul quidem tempore, & vnanimi consensu, singulas tamen diuersos contractus inire; nec vllo modo possunt intelligi vnum cōtractum vt causas partiales inire, sicut cùm dico: *nos currimus*. Secùs est in baptismo: vt patet ex dictis. Adde in matrimonio maiorem esse libertatem circa mutationem formæ, quàm in alijs Sacramentis, cùm etiam nutu contrahi possit. quare ab hoc non est sumendum argumentum ad alia.

Diuersitas inter matrimonium & alia Sacramenta.

DVBIVM II.

Qua ratione possit aliquis simul baptizare plures?

50 HOc dubium hic addendum, vt habeamus plenam cognitionem ministri; & quia connexionem habet cum dubio præcedenti. Qua in re cōstat inter omnes, posse aliquem valide plures baptizare, dicendo: *Ego vos baptizo.* Sed difficultas est primò, Vtrùm hoc sit licitum? *D.Thom. q.66.a.5.ad 4.* docet in necessitate hoc licere, insinuans extra necessitatem non licere. Quale autem peccatum sit sine necessitate ita baptizare, non explicat. *Scotus* verò *in 4 d.6.q.2.§.Respōd. vers. de tertio membro, & Gabriel ibidem quæst.1.art. 2.conclus.7.* docent esse peccatum mortale. *Sotus* autem *ibidem d.4.quæst. vnica, art.4.§ Secundo arguitur*, censet tantùm esse peccatum veniale, si citra scandalum fiat.

Validè baptizat plures simul. & in necessitate.

Scotus. Gabriel. Sotus.

Secunda difficultas est Vtrùm tunc sint plura baptismata, an vnum? & communiter DD. magis inclinant quòd sint plura baptismata; diuersi tamen ob diuersas rationes.

51 CONCL. I. Vrgente graui necessitate, vt quando immineret subitò multis periculum mortis, licitè hoc modo plures baptizantur. Est communis DD. Ratio est, quia cùm baptismus possit ita validè conferri, nulla fit ei irreuerentia si in tanta necessitate contra consuetum ritum conferatur.

52 CONCLVSIO II. Extra grauem necessitatem esset peccatum mortale ita baptizare. Quia valdè immutatur ritus consuetus, quem Ecclesia in eo Sacramento conferendo præscribit. Obseruatio autem eiusmodi rituum grauiter obligat.

53 CONCLVS. III. Essent eo casu tot Sacramenta, quot essent baptizati. Ratio est, quia essent verè à parte rei plures ablutiones. nam essent plures distinctæ collisiones diuersarum partium aquæ cum diuersis corporibus, in qua collisione, vt ostendi suprà q.66.art.4.d.2. intrinsecè consistit ipsa ablutio. Item etsi formaliter tantùm esset vna forma, virtualiter tamen, & æquiualenter essent plures. Nam æquiualeret his: *Ego te baptizo. & Ego te baptizo*, &c. vnde sequitur fore plura baptismata.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm in baptismo requiratur aliquis qui baptizatum de sacro fonte leuet?

54 ARticulo 7. docet baptizatum debere habere susceptorem; sic dictum, quòd cum de manu baptizantis quasi in fidem & curam suam in fide & moribus erudiendū suscipiat; ad quod requiritur quidem iuxta vsum Ecclesiæ corporalis aliquis contactus, quo susceptor baptizandum tangat, sed qui necessariò sit coniunctus cum intentione suscipiendi simul munus patrini, sine qua intentione nihil efficitur.

Susceptor necessarius.

55 Not. primò, Eum qui alium de sacro fonte suscipit à sanctis Patribus varijs nominibus appellari. Sæpè vocatur sponsor, siue fideiussor, tum quia, dum pro baptizando respondet *credo, abrenuntio diabolo*, &c. quasi spondet pro eo ipsum hæc facturum: tum etiam quia promittit se eum in fide & moribus instituturum: vnde etiam vocatur fidei doctor, atque etiam susceptor, quia eum in suam fidem ac disciplinam instituendum suscipit.

Varia susceptoris nomina.

56 Not. secundò, Monachos non posse suscipere aliquem ex fonte. vt patet ex *cap. Monachi. de cōsecrat. d.4.* Quia eorum est colere solitudinem, & sibi, non autem alijs vacare. Horum autem nomine non comprehenduntur mendicantes religiosi, qui etiam alijs erudiendis vacant. Similiter *ca. In baptismate, de consecrat.4.* prohibetur ne infideles quemquā suscipiant. Tum quiá nū decet nōdum natos spiritualiter, alium suscipere: tum quia hi nō videntur posse alium in fide instruere qui fidem non habent. Quòd si tamen de facto monachus aliquem suscipiat, contrahit cognationem spiritualem, éstque verus susceptor; quia factum prohibetur, non tamen irritatur. Secùs est de non baptizato, quia huius muneris & cognationis est incapax. Similiter parentes non possunt suscipere propriam prolem. *cap. Dictum est 30.q.1.* In necessitate tamen id licitum est, vt colligunt Doctores cōmuniter ex *cap. Ad limina 30.qu.1.* Ita *Sanchez l.9. de matrimonio d.26. num. 3.* Et insinuat *D.Thom. hic artic.8.ad 2.* Vnde hoc casu

Non potest esse monachus.

Aut infideles.

57 *Nemo potest suscipere propriam prolem.*

Sanchez. D. Thomas.

casu non impediuntur à petendo debitu. Vtrùm autem impediantur si extra necessitatem id faciant, non constat inter Doctores,& dicemus in tractatu de matrimonio. Similiter dubitatur Vtrùm duo coniuges possint simul eundem suscipere.*Suarez hic art.8.§.Secundò explicat*,putat esse veniale.Contrà *Sanchez l.7.d.57.nu.5*.cũ multis aliis putat non esse peccatum,sed tantùm minùs decens.Et hoc videtur verius, quia *cap. vlt. 30.qu.4* Vrbanus non tam statuit præceptum, quàm indicat quid deceat.

38 — *Suarez. An si duo coniuges eundem suscipiant, peccent? Sanchez. Vrbanus Papa.*

Not.tertiò,*Concilium Tridentin.sess.24. cap.2. de matrimonij reformatione*, præcipere vt ad summum duo, vir scilicet & fœmina, adhibeantur susceptores.Quòd si plures adhibeantur,vult solos designatos à parocho contrahere affinitatem spiritualem.Quòd si parochi culpa plures adhibiti aut designati sint,Concilium iubet eum puniri arbitrio Ordinarij.Vnde verius videtur,parochum contra hoc decretum facientem,peccare mortaliter; vt docent *Emanuel & Vega apud Sanchium l.7.d.57.nu.6*. Primò,quia videtur Cõcilium id grauiter præcipere, cùm iubeat puniri contrà facientes.Secundò, quia graue incommodum potest nasci ex præuaricatione huius præcepti, scilicet multiplicatio, & incertitudo cognationis spiritualis:cui Concilium occurrere vult,vt patet in initio.Et quamuis idem præcipiat quod antiqui canones, potuit tamen id grauiùs præcipere. Sanchius tamen suprà non improbabiliter tenet contrarium, scilicet tantùm peccare venialiter.

59 — *Trident. Nõ possunt nisi duo simul eũdem suscipere. Emanuel. Vega. Sanchez.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm qui suscipit aliquem de sacro fonte, teneatur ad eius instructionem?

60 — *Ad quid teneatur susceptor.*

ARticulo octauo docet susceptorem teneri instituere in fide & moribus eum quem ex sacro fonte suscipit. Quia in hunc finem susceptoris munus institutum est, & infantem suscipiendo,se illud facturum promittit, idcóque ad hoc obligatur quoties necessitas hoc exiget; vt fit quãdo baptizatus nullos alios habet,per quos possit commodè instrui, vel saltem nulli alij id faciũt.Quia tamen nati inter Christianos communiter satis instruuntur à parentibus, vel præceptoribus,vel publicis catechistis, docet susceptores communiter ab hac cura excusari. Imò *P.Sà verbo Baptis.nu.17*. docet hanc obligationẽ ob dissuetudinem esse quasi extinctam. Suscipiens tamen aliquem natum inter infideles,omnino obligaretur ad eius instructionẽ nisi aliunde ei esset prospectum.

Not. Susceptorem tantùm teneri hac obligatione quandiu baptizatus est rudis in doctrina Christiana; in qua si semel benè instructus fuerit, omnis illa obligatio cessat.quia iam ampliùs non est paruulus,nec pædagogo indiget.

QVÆSTIO LXVIII.

DE SVSCIPIENTIBVS BAPTISMVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm omnes teneantur ad susceptionem baptismi?

1 Articulo 1.docet omnes obligari suscipere baptismum.quia hoc iis est necessarium ad salutem.

ARTICVLVS II.

Vtrùm sine baptismo possit aliquis saluari?

2 ARticulo secundo docet Primò, neminem posse saluari sine baptismo in re vel in voto suscepto.Intellige nisi adhuc infans martyrio afficiatur. hic enim sine baptismo ipsa suscepto per martyrium iustificatur: vt ostendi quæst. 66.articulo 12. nec vllum potest habere votum baptismi.

Docet secundò,Adultos non baptizatos, per baptismi votum, & contritionem saluari posse. quæ sequentibus dubiis latiùs examinanda sunt.

DVBIVM I.

Qua ratione baptismus sit necessarius ad salutem.

3 — *Pelagiani. Ioan. 3.*

OLim Pelagiani concedebant quidem baptismum esse necessariũ, vt quis posset intrare cælum, cõuicti illo *Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit*, &c. Negabant tamen necessarium esse ad remissionem peccati originalis: quia hoc omnino negabant. Nostri verò hæretici fatentur quidem in infantibus esse peccatum originale, negant tamen iis necessarium esse baptismum etiam vt cælum obtineant, modò sint filij fidelium. Quia talibus peccatum originale non imputatur. Imò quidam putant ad hoc sufficere quòd ipsi saltem mediatè descendant ex maioribus fidelibus: vt docet *Card. Bellarm. l. 1. de baptis. c. 4.* Fundamentum suum sumunt ex *Genes. 17.* vbi Deus cum Abrahamo & semine eius statuit pactum sempiternum, vt ipse sit Deus eius, & seminis eius, & introducat eos in terram optimam. Sed hoc nihil eos iuuat. quia si loquamur de filiis carnalibus Abraham, Deus nihil aliud illis ibi promittit, quàm quòd introducet eos in terram Chanaan, eósque defendet contra inimicos quamdiu seruabunt eius mandata. Quòd si velimus hîc etiam promitti Abrahamo & posteris bona spiritalia, vt insinuat *Apostolus ad Hebræos 11. v. 13.* hoc intelligendum est de posteris ipsius spiritalibus, qui sunt filij non secundùm carnem, sed secundùm promissionem, qui soli computantur in semen & filios Abrahæ: vt docet *Apostolus ad Ro. 9. v. 7. & 8.* Iam verò post Christum nos nullo modo sumus filij Abrahæ per generationem carnalem, sed per spiritalem, quæ fit per baptismũ: vt habetur *Ioan. 3.* Secundum fundamentum sumunt ex Apostolo qui *1. ad Cor. 7. v. 14.* dicit filios natos saltem ex altero parẽte fideli esse sanctos. Sed hic locus nihil facit ad rem. Nec enim potest ibi Apostolus intelligi vocare tales filios ratione solius generationis verè sanctos & iustos; quia eodem modo ibidem dicit coniugem infidelem sanctificari per fidelem: atqui ne quidem hæretici auderent dicere infidelem esse verè sanctum hoc ipso quo fideli matrimonio iungitur. Quare variæ sunt sanctorum Patrum ac Doctorum huius loci explicationes, quas adfert *Vasquez hic disput. 48. c. 2.* Quidam enim dicunt hîc filios sanctos dici, idem esse, ac dici legitimos. Sed hoc parum conuenit textui. quia sic etiam essent sancti, etsi vterque parens esset infidelis. Alij dicunt vocari sãctos inchoatiuè & in spe quia speratur eos sanctè a fideli coniuge educandos, atque ita futuros sanctos. Sed proprius huius loci sensus petẽdus est ex simili *ad Rom. 11. v. 16.* vbi Apostolus ait: *Quòd si delibatio sancta est, & massa: si radix sancta, & rami*, scilicet sancti sunt. Vbi Apostolus probat Iudæos quantumcumque iam nequam & infideles, non debere tamen à Gentibus contemni & odio haberi, sed potiùs amari, ac instar rei sacræ esse venerationi ob reuerentiam & sanctitatem suæ radicis, siue parentum Patriarcharum & Prophetarum, quorum hi filij & rami sunt. atque ideo etsi in se nequam, tamẽ extrinseca quadam denominatione & reputatione sũt sancti: sicut ratione libationis, siue primitiarum quæ Deo oblatæ sanctificabantur, tota massa, id est reliquus aceruus frugum censebatur quadam ratione sanctificatus. Simili ratione *Apostolus 1. ad Corinth. 7.* infidelem coniugem eiusq; liberos vocat sanctos ratione consortij coniugis fidelis. Cùm enim Corinthi fideles putarent se pollui per coniugem infidelem (sicut Iudæi olim per similia coniugia censebantur pollui) ideóque vellent facere diuortia: respondet Apostolus potiùs infidelem sanctificari per fidelem, quàm contrà, atque liberos ex iis natos esse sanctos, scilicet reputatione quadam extrinseca; sicut omnia quæ cum sanctis coniuncta sunt, aliquo modo sunt sancta.

Hæretici nostri. — Bellarm. Gen. 17. — Bona spiritualia solis spiritualibus filiis Abrahæ promissa sunt. Hebr. 11. — Rom. 9. — Ioan. 3. 1. Cor. 7. — Vasquez. — Rom. 11. — 1. Cor. 7.

6 CONCLVS. I. *Si quis dixerit baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit.* Ita *Trident. sess. 7. can. 5. de baptis.* Similiter *Florentinum in literis vnionis: Nisi*, inquit, *ex aqua & spiritu renascimur, non possumus (inquit Veritas) in regnum cælorum introire.* Idem olim definiuit *Innocentius I. cõtra Pelagianos epist. 16. ad Concil. Milenit. & Leo I. epist. 80. alias 78. ad Episcopos Campaniæ.* Idem communi consensu omnes Patres ab initio Ecclesiæ docuerunt. Vnicum Augustinum proferam, qui *libro 3. de anima eiusq; origine capite 9.* ait: *Noli credere, noli dicere, infantes antequam baptizentur morte præuentos peruenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse catholicus.* Idem tum in illis libris, tum alibi sæpissimè docuit.

Trident. Florentin. Innocent. I. Leo I. D. Aug.

7 Probatur ex Scriptura. Quia Christus *Ioann. 3.* generatim dicit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnũ Dei.* Variè ad hunc locum hæretici respondent, conanturque ostendere ibi non agi de baptismo. sed hoc esse falsum satis ostendi suprà, quæst. 62. articulo 1. dub. 1. conclus. 2. Alij aliter respondent, sed verba clariora sunt quàm vt possint tergiuersatione illudi; aut si ea verba hoc non clarè probent, nihil habemus clarum in Scripturis, præsertim cùm nulla sit ratio cur ea aliter interpretemur.

Ioan. 3.

8 Dices, olim apud Iudæos, quando paruuli, quia nimis citò moriebantur, non poterant circumcidi, poterant per aliud aliquod Sacramentum, quale erat in lege naturæ, iustificari. Ergo eodem modo poterunt iam pueri saluari, quando baptizari nequeunt. Propter hoc argumentum quidam putant in tali casu posse paruulos sine baptismo saluari, si parentes fidem suam aliqua ratione iis applicent. Sed vt patet ex Augustino suprà, hoc à Catholico dici nequit.

Non possunt infantes subito morientes sine baptismo saluari.

Respond. itaque, quidquid sit de antecedente, quod non ita certum est, negãdo consequentiam. Est enim hic magna diuersitas. Primò, quia circumcisio nõ erat per se instituta ad remissionem peccati; quia non iustificabat adultos, nisi quatenus id per contritionem merebantur: sed solos paruulos iustificabat ex singulari eorum priuilegio. Secundò, quia circumcisio non poterat conferri ante octauum diem; atque ita si sine ea non potuisset paruulus vllo casu iustificari, Deus suo præcepto impediuisset quodammodo

eius

eius salutem, nolendo eum ante illud tempus iustificari. atque ita multi potuissent damnari. Alia autem est ratio baptismi, qui statim natis potest applicari. Et planè per accidens est, quòd aliquando desit aqua, quod rarissimum est, ideoque à Deo considerari non debuit, vt propter tam raros casus generalem legem immutaret.

9 Probatur Conclus. secundò contra hæreticos: quia vt ipsi fatentur, & patet ex illo psal. 50. *Ecce enim iniquitatibus conceptus sum; & in peccatis concepit me mater mea*, paruuli nascuntur in peccato originali, nec possunt per proprios vllos actus huius remissionem acquirere. Ergo debent eam acquirere per Sacramentum. quod non potest esse aliud quàm baptismus.

Psal. 50.

Respondent hæretici, nasci paruulos in peccato originali, sed Deum hoc ijs non imputare. sed hoc omnino gratis sine vlla ratione, imò contra rationem fingitur, atque adeò contra Scripturas, quæ vbique clamant, Deo esse odio impium & impietatem eius. Et cõtra 21. c. *Apoc.* vbi dicitur, quòd in cælestem Ierusalem nihil coinquinatum intrabit. Quomodo enim non est impius & coinquinatus, qui habet verè in se peccatum?

Infectum peccato Deus semper odit. Apoc. 21.

10 Quare satis certum est apud Catholicos baptismum esse necessarium ad salutem. Sed difficultas est, Vtrũ sit necessarius necessitate medij, an verò solius præcepti, præsertim respectu adultorum. Quidam enim dicunt, extra casum martyrij baptismum esse necessariũ necessitate medij: ita vt sine eo nemo quantumcunque contritus possit perfectè iustificari, aut intrare cælum. sed hi pauci sunt, & de ijs agemus dubio 2. Plurimi alij dicunt extra casum martyrij paruulis baptismum re ipsa susceptum esse necessarium medium ad salutem; in adultis autem esse necessarium medium in re vel in voto. Sed hæc responsio non satisfacit. Nam obseruatio cuiusuis præcepti, ita est necessaria ad iustificationem, quia nemo adultus potest iustificari, nisi habeat implicitum saltem votum siue propositum obseruandi omnia præcepta obligantia sub peccato mortali, quia hęc intrinsecè includitur in cõtritione. aut absoluta attritione: nec aliud votum baptismi est necessarium ad iustificationem, quã quod intrinsecè includitur in cõtritione. Vt autem hanc quæstionem clariùs soluamus, videndum nobis primùm est, quid propriè dicatur necessarium necessitate medij.

D. Aug.

11 Quidam dicunt hoc esse ad iustificationem necessarium necessitate medij, quod ita est medium vtile ad iustificationem, eam positiuè promouens, vt sine eo in re vel in eius voto habito, non possit iustificatio obtineri. Vnde inferũt baptismum esse medium necessarium ad salutem.

Non poss. ... esse ... medium ... baptismo ... salutem.

Sed hæc definitio est difficilis. quia ex ea sequeretur obseruationem cuiusuis præcepti affirmatiui esse necessariam necessitate medij ad salutem. quia nemo sine ea eiusue voto iustificari potest, vt ostendi suprà, eiusque obseruatio si debitè fiat, cùm sit actus virtutis, prodest positiuè ad salutem. Imò præceptum positiuum diuinum & ecclesiasticum ad hoc est institutum, vt eius obseruatio salutem nostram promoueat. Nec refert quòd possim satisfacere his præceptis, sine vllo merito. quia etiam possum satisfacere præcepto baptismi suscipiendo hoc informe; etiam secundùm sententiam eorum qui dicunt, hoc non reuiuiscere, nec postea conferre gratiam.

Respond. itaque primò, Illud propriè & strictè loquendo dici necessarium necessitate medij, sine quo reipsa habito, non potest vllo modo secundùm legem Dei ordinariam salus obtineri: quale est extra casum martyrij baptismus respectu infantium. Ratio est, quia vt aliquid dicatur absolutè ita esse necessarium ad iustificationem, non sufficit quòd ad hanc obtinendam sit vtile, sed debet esse absolutè necessarium: quale non est id, sine quo salus via ordinaria obtineri potest. qua ratione baptismus respectu adultorum non potest absolutè dici necessarius.

12 Quæ propriè dicatur necessaria necessitate medij.

13 Respond. secundò, Latiore modo posse aliquid dici necessarium necessitate medij ad iustificationem, quod ad eam absolutè est necessarium, non posito quòd quis non sit contritus, quodq; ita ad eam obtinendam est institutum, vt quando illud reipsa non ponitur, iustificatio nunquã acquiratur, nisi cũ directa obligatione ad ipsum; ita vt iustificatio, vt hîc & nunc confertur, dicat intrinsecè quandam obligationem ad illud suo tempore ponendum. Sic solutio pretij est mediũ necessarium ad aliquid emptione comparandũ. Quia emptio ex intrinseca sua ratione inducit obligationẽ ad soluendũ pretium. His positis sit

14 Concl. I. Extra casum martyrij baptismus reipsa susceptus est primo modo necessarium medium infantibus ad obtinendam iustificationem. Patet ex dictis. Secùs est de adultis. Quia sine eo reipsa suscepto, possunt per contritionem iustificari. Nec refert quòd non possint iustificari sine eius voto. quia inde tãtùm sequitur, quòd eius votum sit necessarium necessitate medij; nõ autem quòd ipse baptismus ita necessarius sit.

15 Concl. II. Baptismus secundum se est secundo modo medium necessarium ad salutem. Primò, quia extra casum martyrij nemo non cõtritus potest iustificari: vt patet per se. Secũdò, quia est ita institutus ad remissionem peccati originalis, vt quamuis fingamus aliquẽ per se ad eum nõ obligari, ita vt posset sine vllo peccato nolle vnquam baptizari: tamen si hic vellet iustificari à peccato originali, aliisque ante baptismum commissis, nullo modo id posset consequi quantumcunque conteretetur, nisi eum directa obligatione ad baptismum, & implicita volũtate ipsum suscipiendi. Sicut nemo potest aliquid emere, sine obligatione & volũtate soluẽdi pretium. Ratio huius est institutio Christi quam ex traditione Ecclesiæ, & ex illo Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.* cognoscimus.

Quo ratione baptismus sit adultis necessarium medium.

Ioan 3.

16 Hinc sequitur primò, Lõgè alia ratione ad iustificationem esse necessarium baptismum, quàm sit necessaria obseruatio cuiusuis præcepti merè positiui. quia ipsa iustificatio nullũ dicit intrinsecum talem respectum ad eiusmodi actualem obseruationem, vt per se patet.

Sequitur secundò, Simili ratione ad iustificationẽ peccatoris baptizati, necessariã esse cõfessionẽ: quia hęc eodẽ modo est instituta ad remissionẽ peccati mortalis post baptismum commissi; sicut baptismus institutus est ad remissionem peccati prius commissi.

Confessio peccatori necessarium medium.

Sequitur tertiò, Cōmunionem non esse ita necessariam ad iustificationem aut salutem necessitate medij, sed solius præcepti, quia iustificatio ad eam non alium dicit ordinem quàm ad obseruationem aliorum præceptorum.

17 CONCL. IV. Obligamur etiam suscipere baptismum ex præcepto diuino obligatione distincta ab ea quæ sequitur necessitatem medii. ita *Gab. in 4. d. 4 q. 2. a. 3. dub. 1. & Soto d. 5. q. vnica. ar. 1. §. Propter hæc forsan.*

Prob. Quia qui tempore Christi erant iustificati ante baptismi institutionem, illi erant iustificati sine vlla obligatione aut respectu ad baptismum, & consequenter non poterat hic esse iis necessarius necessitate medij: & tamen nihilominus post festum Pentecostes ac factam iis sufficiētem euangelij promulgationem tenebantur baptizari. Ergo ex solo præcepto diuino distincto ab obligatione necessitatis medij.

18 Nota, tales duplici adhuc ratione fuisse obligatos suscipere baptismum. Primò, per accidens, eò quòd obligabantur suscipere Venerabilem Eucharistiam, quam non poterant suscipere nisi baptizati. Secundò, per se, ratione præcepti immediatè cadentis in baptismum. Quare etsi tales fuissent in iis circunstātiis constituti, vt aliorum Sacramentorum susceptio fuisset iis euidenter perpetuò impossibilis: vt si debuissent paulo pòst à tyrannis occidi; nihilominus fuissent obligati baptizari, si qua ratione id potuissent assequi.

19 Hinc sequitur, quando infantes sunt in tali statu, vt nisi statim baptizentur periculum sit vt vnquam baptizari possint, parentes teneri procurare iis baptismum, non solùm lege caritatis, ne aliàs paruuli pereant; sed etiam ex præcepto positiuo diuino, quo Christus absolutè præcepit vt omnes baptizentur. quod præceptum paruulos quidem, quia incapaces sunt, ligare non potest: ligat tamen eorū parentes quorum voluntas subit vicem voluntatis paruulorum. Confirmat. Quia non minùs iam obligat baptismus quàm olim circumcisio: atqui parentes positiuo præcepto diuino obligabantur circumcidere suas proles. Ergo iam similiter obligantur eas baptizare.

Parentes tenentur duplici lege filiis procurare baptismū.

DVBIVM II.

Quando cœperit primùm hæc obligatio baptismi?

20 NOt. primò, Satis constare, non cœpisse ante mortem Christi. quia etsi priùs fuerit baptismus institutus, & potuerit vtiliter suscipi; nemo tamen ad hoc fuit obligatus, quia tunc durauit adhuc in suo vigore lex vetus, quæ tamen, vt docet *Apostolus ad Hebreos* 8. *v. vlt.* erat per legem nouam antiquanda.

Nemo ante mortem Christi fuit obligatus ad baptismum. *Hebr. 8.*

Nec obstat quod *Ioann. 3.* dicitur, *Nisi quis renatus fuerit*, &c. Quia simili modo dicitur *Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis*, &c. & tamen certum est, tunc nondum quenquam fuisse obligatum ad sumendum Ven. Sacramentum. quia tunc nondum erat institutum. Significatur igitur illis verbis solùm, qualis futura sit horum Sacramentorum necessitas tunc, quando lex euangelica cœperit obligare.

Ioan. 3. *Ioan. 6.*

21 Nota secundò, Nos dupliciter posse loqui de necessitate baptismi. Primò, de necessitate præcepti præcisè. Et hæc quæstio spectat propriè ad tractatum de legibus. Et certum est, hoc modo neminem potuisse saltem efficaciter obligari ad baptismum, ita vt eum omittendo peccaret, quamdiu tale præceptum inuincibiliter ignorauit. Secundò, de necessitate medij, quando scilicet baptismus cœperit ita necessarius esse ad salutem, vt paruuli extra casum martyrij nullo modo sine eo possent saluari, nec adulti iustificari sine eo, vel implicito eius voto.

22 Quidam putant hanc obligationem cœpisse statim post mortem Christi. Ratio eorū est. quia per hāc cessarunt omnia legalia. Alij docēt hanc obligationem non cœpisse vbique simul; sed tūc in vnaquaque prouincia, cùm ibi sufficienter fuerat promulgatum euangelium, vt moraliter loquendo potuerit ibi esse vulgo notum. quibus consentit expressè *D. Bernardus epist. 77.*

D. Bernard.

Fundamentum huius sententiæ est, quia nulla lex obligat ante huiusmodi promulgationē. Sed hæc ratio summum probat, talem promulgationem fuisse necessariam vt baptismum obligaret ex vi præcepti positiui: non autem vt esset necessarius necessitate medij.

23 CONCL. I. Probabilius est baptismum non cœpisse ita obligare statim post mortem Christi. Probat. quia non cœpit hæc obligatio ante legis euangelicæ publicam promulgationem. Atqui nulla talis fuit facta post mortem Christi saltem ante Pentecosten; Ergo non ante hanc cœpit talis obligatio baptismi. Maior patet ex *Cōcil. Tridem sess. 6. c. 4.* vbi loquens de translatione peccatoris ad gratiam, ait: Hæc translatio post euangelium promulgatum sine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non potest: vbi apertè insinuat, antè aliter fieri potuisse.

Tridem.

Respondēt aliqui, Concilium tantùm requirere hanc promulgationem vt posset tolli ignorantia, qua homines à baptismi susceptione excusabantur. Sed hoc nullo modo est ad mentem Concilij, quod hic non intendit docere qua ratione homines peccant non suscipiendo baptismum; sed qua ratione sine eo nequeant iustificari, siue eius obligationem ignorent, siue non.

Minor probat. quia post mortem Christi vsque ad Pentecosten, nulla talis promulgatio legitur facta: sed Christus tunc priuatim tantùm instruebat Apostolos, qua ratione deberēt euangelium post acceptum Spiritum sanctum promulgare. Imò prohibebat illis ne priùs euangelium promulgarent. *Act. 1. Et conuescens præcepit eis ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris.*

Act. 1.

24 CONCL. II. Verisimilius est baptismum cœpisse ita esse necessarium in festo Pentecostes. Probatur. quia tunc primùm fuerunt Apostoli absolutè constituti præcones euangelij, & cœperunt illud publicè promulgare. Et rogantibus Iudæis Act. 2. qua ratione possent saluari, iusserunt eos baptizari, quasi hoc esset necessarium.

Baptismus cœpit in pētecoste pro toto orbe esse necessarium medium salutis.

25 Dices, hinc tantùm sequi, tunc cœpisse hoc modo esse necessarium iis qui tunc erant Ierosolymis; non autem aliis nationibus, quæ tunc nihil

hil de baptismo poterant inaudiuisse. Sed etsi hæc responsio ostendat hoc argumentum non omnino clarè conuincere, atque reddat secundam sententiam aliqua ratione probabilem; tamen non omnino satisfacit. Primò, quia *Tridentinum suprà* docet illam necessitatem statim incepisse à promulgatione euangelij. Constat autem illo die fuisse solemnem euangelij promulgationem, & quidem aliqua ratione vniuersalem. quia illi promulgationi intererant homines ex omni ferè natione, quæ sub cælo est: vt patet *Actorum* 2. Secundò, quia eodem tempore pro toto terrarum orbe fuit abrogata lex vetus, ita vt desineret obligare. Nam videtur omnino certum, illos qui tunc intererãt illi promulgationi, cùm statim redirent in patriam suam, non fuisse obligatos seruare adhuc ceremonias legis. Quòd si illi non obligabãtur, nec etiam alij, nisi ex cõscientia erronea. Ergo etiam omnino verisimile est, vno eodemque tempore cœpisse vbique habere vim suam legem nouam. quia vetus abrogabatur per nouam. Tertiò, quia hoc satis insinuat *Tridentinum suprà*, si rectè ipsius verba perpendantur. Quartò, quia aliàs nullum potuisset hactenus statui tempus, in quo per totum orbem cœpisset ita esse necessarius. Imò fortè nec iam esset: quia recenter planè euangelium fuit primò promulgatum in India Occidentali; nec ante præcedens sæculum vnquam quidquam de eo ibi fuerat auditum. Et probabile est iam adhue esse aliquas nationes ad quas nondum præcones euangelij penetrarint. Baptismum autem, aut nondum esse, aut recenter cœpisse ita esse toti terrarum orbi necessarium, videtur expresè repugnare Tridentino suprà.

Trident. — *Actor.* 2. — *Trident.*

26 Obiic. primò, Hinc sequitur legem nouam incepisse ita obligare statim post mortem Christi, quia tunc desiit obligare vetus lex. Respondeo, Quidquid sit de hac quæstione, quando præcisè desierit obligare lex vetus, quæ spectat ad tractatum de legibus; nego sequelam. Quia vt lex noua dicatur antiquasse veterẽ, sufficit in morte Christi legem nouam habuisse perfectam suam vim quo ad hoc, vt posset ea cuiuis homini sufficere ad salutem; & tunc omnia fuisse posita, quæ ad eius introductionem ex parte Christi erant necessaria; etsi nondum ob defectum promolgationis habuerit vim obligandi.

27 Obijcies secundò, Inde sequetur statim post Pentecosten, nec circumcisionem, nec Sacramẽtum legis naturæ habuisse ampliùs vim iustificãdi infantes; atque ita aliquod tempore omnes morientes in omnibus locis, vbi nondum erat promulgatus baptismus, fuisse destitutos necessariò remedio ad salutem. quod videtur durum esse.

Statim post pentecosten desiit valere circumcisio.

Respond. concedendo sequelam. Nec enim hoc debet videri ita durũ. quia simili modo vsque præcedens sæculum, omnibus infantibus morientibus in India Occidentali fuit impossibilis salus, cùm ibi priùs nihil fuerit auditum de baptismo, aut alio remedio, quo possent saluari infantes. Nec inde sequitur Deum quantum est ex parte sua, non dedisse omnibus sufficientia media ad salutem. Nam quòd illi infantes moterentur antequam possent aut conteri, aut baptizari, non accidit ex aliqua Dei ordinatione aut defectu; sed ex defectu aliquo naturæ, aut parentum omnino præter Dei voluntatem, qui non debuit omnibus casibus obuiare, aut leges suas generales mutare, ne aliquis infans sine baptismo, aut antequam alia ratione possit iustificati, moriatur: nã aliàs debuisset instituí aliquod remedium pro morientibus in vtero, præsertim cùm Deus singulariter prouiderit, vt exiguo tẽpore per præcipuas orbis partes euãgelium promulgaretur. Sed hoc pluribus discutere potiùs spectat ad materiam de prædestinatione.

DVBIVM III.

Vtrùm adultus absque reali susceptione baptismi possit adipisci salutem?

28 NOta, omnes quidem fateri martyrem sine baptismo posse adipisci vitã æternam, quidam tamen tempore D. Bernardi, vt patet ex eius *epist.* 77. propter illud Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit*, &c. putarunt neminem extra martyrium sine baptismo posse saluari. Quidam etiam alij dixerunt, posse hominem sine baptismo iustificari, non tamen accipere remissionem peccati, moti præcipuè quibusdam dictis D. Augustini, *qui tractatu* 13. *in Ioannem* ait: *Quantumcunque enim catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis sua portat, non illi dimittitur nisi veniat ad baptismum.* Item *lib.* 1. *de symbolo ad catechumenos ca.* 8. ait: *Catechumeni quamdiu sunt, super eos sunt omnia peccata eorum.* vbi etiam dicit Deum nõ remittere peccata nisi baptizatis. Similiter *D. Ambrosius lib. de iis qui initiantur ca.* 4. *Credit*, inquit, *etiam catechumenus in crucem Domini Iesu, qua & ipse signatur; sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filij, Spiritus sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, & spiritualis gratia munus haebre.*

D. Bernard. — *Ioan.* 3. — *D. August.* — *D. Ambros.*

29 CONCLVSIO I. Certum omnino est, catechumenum ante baptismum per veram contritionem iustificari, eiq; peccata verè dimitti. ita communiter omnes Doctores.

Catechumenus potest iustificari sine baptismo.

Probatur primò ex definitione Pij V. & Gregorii XIII. qui damnarunt hanc propositionem: *Catechumenus iustè, rectè, ac sanctè viuit, & mandata Dei obseruat, ac legem implet per charitatem ante obtentam remissionem peccatorum, qua in baptismo demum perficitur.* quæ est 33. inter damnatas ab iis. Similiter damnant propositiones 31. 32. & 42. eiusdem auctoris, quibus dicitur ante susceptionem Sacramenti veram charitatem & iustitiam posse obtineri sine remissione peccatorum.

Pius V. Greg. XIII.

30 Prob. ex Scripturis, Primò *Ezechelis* 18. dicitur: *Si autem impius egerit pœnitẽtiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet, & non morietur. omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor.* Idem reperitur ca. 33. vbi expresè promittitur venia & obliuio omnium peccatorum se auertentibus à peccatis; quod per veram contritionem perfectè fit. Gratis autẽ planè dicitur hoc habuisse locum in veteri lege, non autem in noua, quia iam Deus non est minùs pronus ad remittenda peccata, quàm tunc fuerit, & apertè repugnat Scripturis. Nam 1. *Ioan.* 3. v. 14. dicitur: Scimus

Ezech. 18. — 1 *Ioan.* 3.

Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres, scilicet propter Deum, siue ex vera charitate: vbi expresſè ipsi præcisè charitati tribuitur translatio de morte ad vitam. Vnde c. 4. v. 7. dicitur: *Omnis qui diligit, ex Deo natus est.* quæ sanè falsò planè dicuntur de eo qui adhuc manet in peccato habituali. quia hic nullo modo potest dici natus ex Deo, neque translatus de morte ad vitam. quia retinet mortem in se. Idem apertè patet ex *Trident. sess.* 14. *cap.* 4. vbi expresſè definitur contritionem charitate perfectam ante realem Sacramẽti susceptionem nos Deo reconciliare, quod idem est atque nobis peccata remitti. Et quanquam Concilium ibi loquatur de Sacramento Pœnitentiæ, idem tamen omnino est de Sacramento baptismi. & qui tenent contrariam sententiam, de vtroque similiter loquuntur. atque ita eorum sententia continet apertum errorem: imò inuoluit apertam implicantiam. Nam clarè implicat aliquem esse iustum, & manere in peccato mortali, quod tamen illi asserunt fieri.

Tridens.

31 Potest quis sine baptismo saluari.

Concl. II. Si quis verè contritus ante susceptionem baptismi, quia eum habere non potest, moreretur, verè iret ad cælũ. Est certa inter catholicos, & apertè definita *cap. Debitum. de baptismo.* vbi Innocentius 3 docet Iudæum qui in necessitate seipsum baptizarat, non esse verè baptizatum: tamen propter fidem Sacramenti, scilicet charitatem perfectam iturum fuisse ad cælum si in eo statu fuisset mortuus. Idem definitur *c. 2. de presbytero non baptizato*, quem docet Pontifex fide viua potuisse saluari sine baptismo, quem ignorabat se nõ habere idque probat ex *D. Augustino l. 8. de ciuitate Dei: & oratione D. Ambrosij in obitu Valentiniani*, quem D. Ambrosius ibi fusè probat per caritatem sine baptismo saluatum esse. Idem fusè probat *D. Bernardus epist. 77. ad Hugonem de S. Victore*, citátque D. *Augustinum l. 4. de baptismo* c. 2. vbi hoc apertè docet.

Innoc. III.

D. Aug.
D. Ambros.

D. Bern.
D. August.

32 Ad locum ex D. Ioanne pro altera sententia citatum Resp. Ibi tantùm doceri nos omnes absolutè obligari ad baptismum suscipiendum; ita vt nisi eum, quãdo id in nostra est potestate, susceperimus, simus mortaliter peccaturi, ideoque excludendi è cælo. Idémque nec aliud docet Augustinus in Ioannem suprà citatus. Nam vt patet ex præcedentibus, agit ibi de catechumenis, qui, quia videbant se exteriùs meliùs viuere multis baptizatis, contemnebant baptismum, & putabant se per sua opera sine eo posse saluari. Vnde quod ait: *Quantumcunque enim catechumenus proficias*, &c. non intelligit de profectu in vera virtute charitatis (quia hæc non potest consistere cum neglectu baptismi) sed de profectu in actibus exterioribus, qui sine charitate esse possunt. atque ita non est mirum tales adhuc manere in peccatis. Aut si velimus eum loqui etiam eo casu quo quis habeter verã charitatem, intelligendus est dicere eum adhuc portare sarcinam suę iniquitatis, nec hanc ei dimitti quia nõ intelligitur perfecta facta dimissio, quãdiu restat adhuc obligatio baptismi cum qua remissio facta est per quam peccata suum auctorẽ, donec huic satisfecerit, adhuc premunt: sicut res empta grauat ac premit emptorem donec pretiũ soluerit. Et secundùm hæc tam alia quædam loca D. Augustini vbi similia dicit, quàm etiam locus D. Ambrosij supracitatus intelligendus est.

D. Aug.
D. Ambr.

33 Similî modo *D. Aug. l. 4. contra Donatistas c. 21.* dicit catechumeno bono & charitate flagranti adhuc deesse baptismum ad capessendum regnũ cælorum. quia nimirum (vt paulò antè loquens de Cornelio centurione dixit) si etiam Spiritu sancto iam accepto baptizari nollet, contempti tanti Sacramenti reus fieret. Vnde cap. sequenti expresſè docet, posse nos per viuam fidem saluari sine baptismo; *cùm* (vt ait) *mysterium baptismi nõ contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit*, idque probat exemplo latronis, quem ait non fuisse martyrem, quia non est passus pro fide, sed pro sceleribus. Nec his obstat quòd. *D. Aug. lib. 2. retractationum c. 8.* dubitet an hic latro fuerit baptizatus. quia ibi non reuocat doctrinam in dubium, sed exemplum quo eam confirmauit, vt expresſè dicit.

D. Aug.

D. Aug.

34 Dices, Ananias *Act. 22.* D. Paulum iam contritum iubet adhuc baptismo abluere sua peccata: & Magdalenæ iam diu contritæ, in domo Pharisæi demum dimittuntur peccata. Ergo vtrique priùs non fuerant per contritionẽ remissa. Resp. negando consequentiam. Quia Ananias iussit D. Paulum abluere sua peccata; vel quia nesciebat eum esse contritum, vel quia verè eum iam peccata adhuc grauabãt ratione obligationis ad baptismum suscipiendum; & hac ratione debebãt dici ablui, quia perfecta remissio completur aliquo modo in baptismo, sicut emptio in solutione pretij Magdalenę antẽ fuerũt remissa peccata primo instãti quo fuit cõtrita. Quare Christus vel iis verbis non tam ea remittit, quàm denũtiat iam antè esse remissa, vnde etiam secundò dicit ei remitti peccata. Vel dici etiã potest. Paulo & Magdalenæ sæpiùs eadem peccata fuisse remissa, sicut fit quando quis sæpiùs eadem peccata confitetur: vt ostendemus in materia de Pœnitentia.

Actor. 22.

ARTICVLVS III.

Vtrùm baptismus sit differendus?

35 Paruuli prima statim commoditate baptizandi.

ART. 3. docet primò, Paruulos prima statim commoditate baptizandos. Quia extra casũ martyrij sine baptismo saluari nõ possunt. vnde si differatur exponuntur periculo damnationis. facilè enim contingeret eos interim mori. quare parentes tenentur curare vt liberi data prima commoditate baptizentur. Quanquam autem ex hoc capite non videatur hæc obligatio esse ita stricta, cùm hoc periculum sit satis remotum, & ei ob facilitatem baptismi facilè possit

poſſit occurri: tamen ex conſuetudine totius Eccleſiæ videtur nata obligatio ſub peccato mortali non diu ſine iuſta cauſa differendi puerorum baptiſmum. Grauiter enim ſcandalizantur homines, ſi quem videant filij baptiſmum diu differre. Et meritò: nam videtur ſatis magnus in parente Dei religioniſque neglectus tam diu relinquere filium mãcipium diaboli, & inimicum Dei, & omnis omnino religionis exortem, quem tam facilè poſſit filium Dei efficere. Vnde etiam ex hoc capite videtur hæc obligatio grauiter augeri. Rationabili tamen cauſa occurrente nemini dubium eſt, quin aliquantum poſſit differri, maximè ſi cauta adhibeatur, vt omnibus periculis occurratur.

36 Docet ſecundò, Adultorum baptiſmum, niſi mors immineat, poſſe differri. Primò, vt cũ maiori ſolemnitate fiat. Sic olim differebatur ſemper in tempus Paſchæ aut Penteoſtes, vt patet *can. Duo tempora, de conſecrat. d. 4.* Secùdò, vt perfectè in fide inſtruantur. Tertiò, vt Eccleſia probet an ſincerè Sacramentum petant.

Docet tertiò, Statim tamen atque ab Eccleſia ſatis probati ac inſtructi iudicantur, atque ipſa eos ad baptiſmum admittere vult, ipſos peccare ſi vlteriùs differant.

DVBIVM.

Qua ratione Catechumeni adulti, diuino vel Eccleſiaſtico præcepto ad baptiſmum teneantur?

37 CONCLVS. I. Omnes adulti nondum baptizati tenentur præcepto diuino, ſtatim atq; commodè id poſſunt aſſequi, baptizari. Eſt iam ferè communis Theologorum. Et communiter idem docent Patres, qui grauiter reprehendunt eos, qui differunt baptiſmum vſque ad finem vitæ; vt patet ex *Clemente Romano l. 6. conſtitutionũ, cap. 15. Baſilio hom. 13. inter varias. Nazianzeno oratione in ſanctum baptiſma*, & aliis.

Clemens Roman. D. Baſilius. Nazianz.

Prob. primò, Quia iure naturali diuino ſicut quiſque tenetur habere curam ſuæ ſalutis; ita tenetur ſe efficere membrum Chriſti & Eccleſiæ, in qua neceſſariò ſalus eſt quærenda, ita vt videatur grauiter pugnare cum recta ratione velle, ab ea diu manere alienum. Ergo cùm Chriſtus noluerit nos aliter iam fieri perfectè membra Eccleſiæ niſi per baptiſmum (cùm ideo ad hũc ſuſcipiendum nos obligarit) omnino cenſendus eſt nos voluiſſe obligare vt ſtatim atque commodè poſſemus, eum ſuſciperemus.

38 Prob. ſecundò, Quia ſicut quiſque ſtatim atq; vera fides ei eſt ſufficienter propoſita, tenetur ei interiùs credere: ita etiam tenetur eam exteriùs profiteri; iuxta illud *ad Rom. 10. Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Sicut enim qui differt rebus fidei ſufficienter ſibi propoſitis credere, cenſetur eſſe iniurius fidei nolendo ei credere, quaſi minùs eſſet digna cui credatur; ita ſimiliter ei iniurius eſt, qui differt eius profeſſionem, quaſi eam erubeſcendo. Atqui Deus voluit hanc profeſſionem præcipuè fieri per ſuſceptionem baptiſmi (ideo enim ipſe dicitur Sacramentum fidei) ergo hic ſtatim ac commodè fieri poteſt, ſuſcipiendus eſt.

Roman. 10.

Tenemur fidem profiteri per baptiſmum

Tertiò, Quia niſi adultus ſtatim ac commodè poterit teneatur baptizari, nullum certum tempus poterit aſſignari, quo ad hoc tenebitur, vſq; ad finem vitæ: atque ita ſine peccato poterit tam diu manere extra Eccleſiam, alienus à corpore Chriſti atque omnibus eius Sacramentis. quod tamen videtur valdè abſurdum.

39 Dices, Qui commiſit peccatum mortale, non tenetur ſtatim confiteri aut conteri, ergo ſimiliter nondum baptizatus non tenetur ſtatim baptizari. Reſp. negando conſequ. quia peccator non manet alienus ab Eccleſia, & confeſſio peccati non eſt neceſſaria ad confeſſionem fidei, ſicut baptiſmus.

40 Dixi talem teneri ſtatim ac commodè poteſt. quia ex iuſtis cauſis poteſt differre. v. c. vt quis meliùs antè inſtruatur; vt poſtea cum maiore ſolemnitate, & ſuo ac aliorum fructu baptizetur. Item quando immineret alicui probabile periculum ſi ſtatim baptizaretur, quod poſſet vitari baptiſmum differendo, &c. Quò autem mora eſt diuturnior, eò maiorem cauſam requirit vt ſit legitima. Breuis enim dilatio, quia non continet tantam indecentiam, facilè aut à peccato mortali ob leuitatem materiæ, aut ſi aliqua iuſta cauſa abſit, ab omni peccato poteſt excuſari.

Poteſt baptiſmus ex iuſta cauſa differri.

Nec dictis obſtat quòd olim viri magni legantur diu diſtuliſſe baptiſmum. quia vel dicendum eſt eos hoc ex rationabili cauſa feciſſe; vel ignorantia aliqua excuſatos fuiſſe, vt ſaltem minùs grauiter peccarent: ac in eo non laudandos nec imitandos fuiſſe.

41 CONCLVS. II. Eccleſia nullam habet poteſtatem præcipiendi catechumenis vt certo tempore baptiſmum ſuſcipiant. Ratio eſt. Quia, vt docet *Tridentinum ſeſſione 14. cap. 2.* nondum baptizatus non eſt ſubiectus iuriſdictioni Eccleſiæ, & præceptum non poteſt ligare non ſubditos.

Eccleſia nulli poteſt præcipere baptiſmum.

Dices, Si Eccleſia nõ poſſit directè talibus præcipere vt baptizẽtur; poterit tamen ex Dei commiſſione determinare tempus quo præceptum obliget. quia ad hoc non indiget iuriſdictione in catechumenos. Confirmat. quia Eccleſia non poteſt præcipere aut punire actus merè internos; & tamen determinando præceptum diuinũ, poteſt eum, qui nulla commiſit peccata mortalia niſi merè interna, obligare vt cõfiteatur intra annum. Ergo ſimili modo poterit obligare catechumenos.

42 Pro ſolutione Nota, tripliciter Eccleſiam poſſe determinare tempus baptiſmi. Primò, verè alium ſua determinatione obligando, vt id quod aliquando tenetur facere, teneatur hic & nunc facere: & hoc fieri non poteſt ſine aliqua iuriſdictione. quia ibi intercedit præceptum non quidem circa rei ſubſtantiam, ſed circa modum eam exequendi. Nam imperatur noua obligatio ab Eccleſia quæ antè non erat.

43 Secundò. Nullam omnino obligationem imponendo, ſed tantùm definiẽdo hic & nunc eſſe tempus,

tempus, easque circumstantias, in quibus ex se obligat præceptum diuinum; idque non solùm ea ratione qua quiuis doctus id posset definite, sed cum quadam auctoritate, ita vt alter teneatur stare eius iudicio. Sicut is qui à principe datus esset litigantibus arbiter, iudicaret vnum teneri alteri soluere 100. non imponeret huic propriè vllam obligationem, sed tantùm decerneret ad quid iure naturę teneatur, idque ita vt hic teneretur ei credere, non quia eius præcepto obligatur, sed quia obligatur præcepto principis hoc præcipientis. Et est omnino credibile tale iudicium Ecclesiæ à Deo commissum: quia ipsius est indicare quando catechumenus idoneus sit qui baptizetur. Et hoc innuit *D. Thom. in fine corporis*, dum dicit: Catechumenum posse ob iustam causam differre baptismum ex licentia Prælatorum. Nec enim hi propriè possunt dare facultatem differendi baptismum, sed tantùm decernere ad hoc faciendum hîc & nunc esse sufficientem causam.

D. Thomas.

44 Tertiò, determinatio ea fieri potest per positionem alicuius cõditionis, qua posita diuinum præceptũ incipit per se obligare. Sicut Tyrannus interrogando me, an sim Christianus, ponit aliquam conditionem, qua posita iure naturæ, & diuino teneor confiteri fidem. Et hoc etiam modo potest Ecclesia determinare præceptum baptismi, offerendo alteri legitimam commoditatem vt baptizetur, quam tunc diuino teneatur acceptare.

45 Alia longè est ratio in baptizato, qui solùm commisit peccata mortalia merè interna. Nam huic directè potest Ecclesia præcipere vt quę tenetur aliquando confiteri, confiteatur iam; nec ita exercet aliquam iurisdictionem circa actum internum, quia hunc nec punit, nec pręcipit; sed hic est solùm conditio quędam necessaria, vt possit Ecclesia tali externam Sacramenti susceptionem præcipere.

Ex his patet canonem, *Duo tempora*, & aliquot sequentes de consecratione d. 4. quibus olim statuebatur vt catechumeni baptizentur pridie Paschatis & Pentecostes, & non alias, nisi vrgente necessitate, non obligasse catechumenos, sed ministros Ecclesiæ. Iidem tamen iam pridem consuetudine sunt aboliti. Iam enim quouis tempore licet baptizare.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm peccatores baptizandi sint?

46 Articulo 4. docet primò, Peccatores adultos non esse baptizandos quamdiu volunt in peccatis perseuerare. quia tales omnino sunt indigni quibus res tam sancta conferatur: quod etiam fieret cum magna Sacramenti iniuria: cõtra cuius reuerentiam est, si informe, siue sine effectu alicui conferatur.

Docet secundò, Peccatores quos iam peccatorum suorum pœnitet, esse baptizandos, vt à peccatis mundentur. Quia hoc Sacramentum in hunc finem est institutum.

D. Thomas.

Nota D. Thomam tam hoc quàm tribus sequentibus articulis agere solùm de adultis, vt ex ipsa materia satis patet.

ARTICVLVS V.

Vtrùm peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria?

47 Articulo 5. docet peccatoribus dum baptizantur, nulla opera satisfactoria pro peccatis preteritis esse imponenda; quia in baptismo omnia peccata cum omni pœna iis debita integrè remittuntur. Huius ratio à priori est voluntas Christi, qui ita efficaciter huic Sacramento sua merita alligauit: idque omnino conueniebat institutioni huius Sacramenti. Primò, quia vt dicitur *ad Rom. 6.* per baptismum perfectè assimilamur morti Christi: quia in eo veteri homini & peccatis morimur. Sicut igitur Christ⁹ sua morte peccatum omni ex parte perfectè vicit: ita baptismus dum baptizatum Christo morienti perfectè assimilat, significat in eo omne peccatum planè deleri secundùm culpam, & omnem pœnam ei debitam. Atque ideo *D. Thomas in corpore* dicit morti Christi facere iniuriã qui putat tibi baptizato ob præterita peccata aliquas pœnas adhuc restare subeundas: quia significat Christum sua morte non vicisse perfectè peccatum. quod verum est, posito quòd Christus ita instituerit hoc Sacramẽtum, vt hoc effectu perfectè mortem Christi repræsentaret. Et hoc modo intellecta ratio D. Tho. est efficax, quę aliàs primo aspectu videtur obscura & difficilis. Secũda conuenientia huius effectus ex prima sequitur. quia scilicet cùm in baptismo moriamur omnino veteri homini, & noui spiritualiter generemur, sumus quasi alij planè homines, & consequenter peccata priùs cõmissa ad nos non pertinẽt, neq; nobis vlla ratione ampliùs imputari debent.

Baptismus remittit omnes pœnas peccatis debitas.

Rom. 6.

D. Thom.

48 Nota tamen, hæc tantùm intelligenda esse de obligationibus contractis ex peccatis erga Deum: nam obligationes ex voto, vel simili ratione contractæ, manent integræ: sicut etiam omnes obligationes ciuiles, siue quibus aliis hominibus quacumque ratione obstringimur; sicut & pœnæ legibus debitæ. quia per baptismum soli peccato morimur, nec regeneramur ciuiliter sed spiritualiter.

ARTI

ARTICVLVS VI.

Vtrùm peccatores ad baptismum accedentes teneantur sua peccata confiteri?

49 ARticulo sexto docet primò, Baptizandum debere interiùs sua peccata Deo confiteri, ea scilicet vel generatim, vel etiam speciatim in memoriam reuocando, quatenus hoc opus est vt conuenienter de iis dolorem in se excitet.

Docet secundò, Non esse necessarium vt ea exteriùs alicui homini confiteatur, nisi fortè generatim dicendo se peccatorem, & dolere de peccatis, & velle in posterum ab iis abstinere. Quia particularis confessio tantùm est necessaria in sacramentali confessione, cuius materia non possunt esse peccata ante baptismum commissa, quia hæc non possunt esse subiecta clauibus Ecclesiæ: vt docet *Trid. sess.* 14.c.2. *Tridens.*

Docet tertiò, Eiusmodi tamen confessionem posse aliquando alicui in particulari esse vtilem; vt meliùs posset instrui, qua ratione in posterum posset vitam instituere.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm ex parte baptizati requiratur intentio suscipiendi baptismum?

50 ARticulo septimo docet, ex parte baptizati requiri intentionem suscipiendi baptismi. Quia nemo vtens libero arbitrio, nisi voluntariè ad statum gratiæ & filiorum Dei transfertur, aut in Ecclesiæ membrum adscribitur. Vide dicta supra q.64.a.8.dub.5. vbi hæc satis explicata sunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm requiratur fides ex parte baptizati?

51 ARticulo octauo docet primò, Ad effectum Sacramenti, siue gratiam consequendam, necessariam esse rectam fidem in baptizato. quia vt patet *ad Hebr.*11. sine fide impossibile est placere Deo, aut gratiam eius accipere.

Docet secundò, Hæreticum tamen posse validè suscipere baptismum, sed sine gratia. Est de fide, & pluribus docet *D. Augustinus septem integris libris contra Donatistas* de baptismo conscriptis. *D. August.*

ARTICVLVS IX.

Vtrùm pueri sint baptizandi?

52 ARticulo nono docet infantes esse capaces baptismi, atque gratiæ per eum percipiendæ, & consequenter baptizandos esse. Est de fide, vt patet ex *Trident. sess.*7.*can.*13. Fuerunt olim Hieracitæ, qui, vt docet *Epiphanius hæresi* 67. docuerunt infantes non pertinere ad regnum cælorum; vnde sequitur non esse baptizandos. Similiter eosdem non esse baptizandos docuit tempore D. Bernardi quidam Petrus de Bruis: & nostro tempore docent omnes Anabaptistæ: quia putant hoc Sacramentum solis illis conferendum qui possunt credere. *Trident. Hierarchita. Epiphan. Petrus de Bruis. Anabaptistæ.*

53 Sed probatur conclusio primò ex Scripturis. *Ad Rom.* 5.*v.*11.*& sequentibus*, Vbi Apostolus expressè docet Christū, quantū est ex parte sua, per mortem & merita sua omnes viuificare, quos Adam suo peccato occidit: imò gratiam Christi esse potentiorem ad viuificandum, quàm fuerit peccatum Adami ad occidendum. Atqui Adam occidit suo peccato (vt patet tum ex aliis locis, tum ex Apostolo ibidem) etiam infantes: ergo Christus quantum est ex parte sua, etiam hos viuificat. quòd cum fieri nequeat per eorum proprios actus; fieri aliter non potest quàm per baptismum, quo Christi merita iis applicantur. *Rom.* 5.

54 Prob. secundò ex *Marci* 10.*v.*14. vbi Christus ait: *Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos; talium enim est regnū cælorū.* Vbi Christus clarè ostendit, paruulos (quos *Lucas c.*18.*v.*15. in Græco vocat βρέφη, id est infantes) esse capaces gratiæ ac regni cælorum. Non possunt autem gratiam accipere nisi per baptismum. Nec refert quòd Christus non dicat; Eorum est regnum cælorum; sed Taliū est regnum cælorum. Hoc enim Christus non fecit, vt innueret eorū non esse regnum cælorum, sed *vt ostenderet* (inquit *Hieronymus in hæc verba Matt.*19.) *non ætatē regnare sed mores; & his qui similē haberent innocentiam & simplicitatē, præmium repromitti*. apertè insinuans illos paruulos habere innocentiam, & consequenter etiam iis præmium esse debitum. Cōfirmatur. quia etiam Anabaptistæ fatentur infantes posse peruenire ad cælum: atqui hoc non potest fieri nisi baptizētur. quia lex Christi generalis est, *Ioā.*3. *Nisi quis* *Marci* 10. *Luc.* 18. *D. Hier. Matt.* 19. *Iohn.* 3.

quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non introibit in regnum Dei. Ergo necessariò baptizãdi sunt. Probat. secundò, Quia in veteri Testamẽto infantes circumcidebantur: ergo iam etiam debent baptizari. quia vt patet ea *Apostolo ad Coloss. 2. v. 11.* baptismus successit circumcisioni.

Coloss. 2.

55 Probatur tertio ex generali totius Ecclesiæ cõsuetudine, quam fusè pluribus locis docet *D. Aug.* vt *l. 1. de peccatorũ meritis* c. 19. 25. 33. *epist. 23. & 106. tract. 80. in Ioannem, & alibi.* Et *Concilium Mileuitanum* c. 2. dicit anathema iis qui recentes natos paruulos baptizandos negãt. Idem docuit *Clemens Rom. l. 6. constit. c. 15. in fine,* & cõmuniter alij Patres, excepto Tertulliano, qui putauit differendum baptismum vsque ad vsum rationis: sed in eo errauit; & *Nazianzeno oratione in sanctũ baptisma.* qui putauit commodum fore differre vsque ad triennium, vt puer per se respondere posset. Sed hæc ratio parui momenti est, & communis Ecclesiæ auctoritas præualet, cõtra quam nullo modo disputandũ est; præsertim quia cùm nullũ huius consuetudinis possit post Apostolos ostẽdi initium, clarum est ab iis emanasse: vt docet *D. Aug. l. 4. de baptismo contra Donatistas* c. 24.

D. August. Concil. Mileuitan. Clemens Ro. Tertul. Nazianz. D. August.

56 Obiiciunt hæretici primò illud *Matt. vlt. Docete omnes gẽtes, baptizãtes eos.* Vbi Christus iubet primùm gentes erudire quàm baptizare: vnde *Marci vlt.* dicitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, cõdemnabitur;* vbi prærequiritur fides ante baptismum, vt possit prodesse, sine qua, vt dicitur *ad Hebr. 11.* impossibile est placere Deo: atqui infantes non possũt credere: ergo nec baptizari. Hoc argumẽtũ premit valde hæreticos, qui docẽt baptismum nõ aliter prodesse, quàm excitãdo fidẽ. Vnde Lutherus cum multis ex suis docet paruulis dũ baptizãtur, accelerari vsum rationis, vt possint credere. Sed hoc ridiculum est, contra omnem experientiam. Quare variè se torquent, vt possint hoc paradoxum defendere, & sæpè illud transformant, vt ex eorum verbis fusè docet *Cardin. Bellarm. l. 1. de baptism.* c. 10. Sed cõtra catholicos, qui docent Sacramẽta ex opere operato producere gratiam, nullam vim habet. Respond. itaq; Christum mittere suos Apostolos ad populos infideles & omnino ignaros euangelij, idcóq; debebãt eos primùm docere, quàm aliquos baptizare: tum quia qui sunt doctrinæ capaces, baptizari non possunt nisi volentes & credentes: tum quia nec eorum pueros poterant baptizare, nisi parentibus volentibus, nec hi hoc erant permissuri, nisi priùs fuissent res fidei edocti. Vnde non iubẽtur priùs singulos in particulari docere quã baptizare; sed communitati priùs euangelium enuntiare, & quemque capacem etiam in particulari de rebus fidei instruere, & deinde iã ipsos quàm eorum infantes baptizare. Quare etiam in adultis, vt prosit illis baptismus, prærequiritur, vt priùs actu credant: infantibus autem qui actus fidei sunt incapaces, & aliena tantùm voluntate in Adamo peccarũt, sufficit fides Ecclesiæ, & susceptio Sacramẽti fidei, placẽntque Deo per fidẽ habitualem, quæ iis vnà cum habitu spei, & caritatis infunditur; vt *Concilium Trid.* docet fieri in omni peccatoris iustificatione. Vnde patet tales infantes non solùm ex aqua (vt obiiciunt hæretici) sed etiam ex Spiritu sancto renasci; quia huius virtute gratiam & spiritualem vitam accipiunt.

Matth. vlt. Marc. vlt. Heb. 11. Lutherus. Bellarm. Trident.

57 Obiiciunt secundò, Nullibi in Scriptura præcipitur, vt infantes baptizentur, nec vllibi leguntur à Christo, aut Apostolis fuisse baptizati: ergo non sunt baptizandi. Resp. primò, negando consequentiam. Nam nullibi etiam legitur infantes non esse baptizandos, aut non fuisse ab Apostolis baptizatos. vnde similiter inferam: ergo baptizandi sunt. Est enim similis consequentia.

Respond. secundò, Etsi expressè non habetur in Scriptura baptizãdos esse infantes, apertè tamen ex locis suprà citatis colligitur, accedente præsertim totius Ecclesiæ auctoritate, à qua debemus & Scripturas, & earum sensum accipere. Similiter ex *Act. ca. 16. v. 15.* vbi D. Paulus dicitur baptizasse Lydiam & domum eius. & *1. ad Corint. 1. v. 16.* vbi idem dicit se baptizasse Stephanæ domũ siue familiam; valdè probabiliter colligitur eum baptizasse etiam aliquos infantes, quia tales communiter in familiis sunt. Obiiciunt & alia multa, sed quæ nullam omnino habent difficultatem, nec digna sunt quibus respondeas. Si quis ea videre cupiat, videat *Card. Bellarm. l. 1. de baptis. cap. 9.*

Act. 16. 1. Cor. 1. Bellarm.

58 Nota, huic errori satis fauere *Erasmũ in præfatione in D. Matthæũ*, vbi docet in infantia baptizatos, cũ ad vsum rationis peruenerint, interrogandos, an velint habere rata quæ patrini eorum nomine spoponderunt; & negantes, non esse cogendos, vt christiano ritu viuant. Quem meritò damnat *Trid. ses. 7.* c. 14. Sicut enim olim hoc ipso quo quis circumcidebatur, obligabatur seruare vniuersam legẽ Moysi: vt docet *D. Paulus ad Gal. c. 5. v. 3.* ita iã hoc ipso quo aliquis baptizatur, fit membrum Ecclesiæ, eiúsque iurisdictioni & legibus subiicitur, atque cogi potest, vt eas seruet. Nec fit iniuria infantibus, dum per baptismum ignari hanc subiectionem subeunt. Primò, quia tunc voluntas eorũ est subiecta voluntati parentum, qui cogi possunt, vt filios suos curẽt baptizari. Secundò, quia iis omni modo expedit hanc obligationem ita suscipere, cùm aliter saluari nequeant. Tertiò, quia iure diuino ad eam statim ac rationis capaces sunt, subeundam tenentur: atque ita nihil iis imponitur, quod iure diuino non teneantur suscipere.

Erasm. Trident. Galat. 5.

ARTI

ARTICVLVS X.

Vtrùm pueri Iudæorum, aut aliorum infidelium sint inuitis parentibus baptizandi?

59

Proles rationis vsum adepta potest inuitis parentibus baptizari.

ARtic. 10. docet filios infidelium cùm ad vsum rationis peruenerint, etiam inuitis parentibus posse suscipere baptismum, quia cùm ad hoc iure diuino obligentur, magis tenentur obedire Deo quam parentibus. Quare inuitis parentibus possunt ad baptismum inuitari, & consentientes baptizari. Docet secundò, tales ante vsum rationis inuitis parentibus baptizari non posse.

60

Nota primò, Tunc censeri vnumquemque sufficientem habere vsum rationis, vt possit inuitis parentibus baptizari, quando sufficienter vtitur ratione, vt possit peccare mortaliter: quod in quibusdam citiùs, in aliis seriùs contingit. Quare quãdo hic vel ille in particulari talis sit, prudenti iudicio ex variis signis colligendũ est.

61

In dubio an eum adepta sit, debet baptismus differri.

Nota secundò, Quando dubium est an proles sufficienter vtatur ratione, si inuitis parentibus petat baptismum, res differenda est donec ratio magis elucescat. quia dilatio minùs est periculosa, quàm festinatio. Nam nec puer baptizatus potest relinqui apud parentem sine graui periculo peruersionis & profanationis baptismi; nec ab eo, antequam constet filium perfectè vti ratione, sine ipsius iniuria potest auferri.

Excipe mortis periculum.

Excipiendus tamen est casus, quo proles est in periculo vitæ. Tunc enim magis esset consulendum huius saluti, quàm paterno iuri. Similiter si contrà talem filium renitentem parentes offerrent baptizandum, differendum esset baptisma, donec de perfecto vsu rationis in eo constaret, ac liberè baptismum peteret, qui aliàs nimis periculosè ei conferretur.

62

D.Thom.

Nota tertiò, Propter responsionem *D.Thomæ ad* 2. vbi ait Iudæos esse seruos Principum Christianorum seruitute ciuili, communiter Thomistas docere, Iudæos esse vera mancipia Principum in quorum terris habitant; quod probant etiã ex *c. Et si Iudæos*, de Iudæis & Saracenis. vbi dicitur: *Et si Iudæos (quos propria culpa submisit perpetuæ seruituti) pietas Christiana receptet, & sustineat cohabitationem eorum,* &c.

Iudæi non sunt mancipia Christianorum.

Sed contrarium omnino dicendum est. Nam aliàs possent Principes omnia eorum bona tanquam sua pro libitu iis auferre, & cui vellet donare, eósque ac eorum liberos suo arbitrio vt mancipia vendere. Quia dominus habet absolutè talem potestatem in veros seruos. quod tamen ex communi vsu constat esse falsum. Nec D.Thomas illud vnquã docuit, sed potiùs contrarium. Nam dicit Iudæos non esse subiectos Principibus nisi seruitute ciuili, qua ratione omnes gẽtes dicuntur seruire iis à quibus iusto bello deuictæ sunt, sicut iã plurima loca Indiæ seruiunt Hispano; cùm tamen personæ singulæ liberæ sint. Et simili modo loquitur

Innocent. 3.

Innoc. 3. in cap. Et si Iudæos. quod clarè ostendit, dum dicit Christianos sustinere eorum cohabitationem, scilicet quasi ciuium. Seruorum enim non sustinemus cohabitationem, sed subiectos nostræ potestati vendicamos.

DVBIVM.

Vtrùm possint baptizari infantes infidelium inuitis parentibus.

63

NOta primò, Cõstare inter omnes, baptizatos quantumcunque à fide defecerint, manere sub potestate Ecclesiæ, & posse ab ea cogi (nisi aliquid aliud obstet cur id fieri non expediat) vt filios infantes curent baptizari, atque adeò si hoc non faciant, eosdem ipsis inuitis baptizari posse per eos quibus parentes subiecti sunt. Ratio est, quia Ecclesia potest cogere omnes sibi subiectos, vt leges diuinas & Ecclesiasticas seruent. Parentes autem iure diuino & Ecclesiastico tenentur suis liberis procurare baptismum, vt patet ex dictis suprà a.2. d.1.

64

Nota secundò, Conuenire etiam inter Doctores, communiter non licere baptizare inuito parente infantes filios infidelis non baptizati, quando parens non est subiectus alicui Principi Christiano.

65

Durand.

Sed dubitatur primò, Vtrùm talis Infans validè baptizetur inuito parente? *Durandus in 4. d.4. q.7.* cum quibusdam aliis id negat: sed communior sententia id affirmat.

Secundò dubitatur, Vtrùm tales aliquando licitè possint baptizari, præsertim quando sunt in periculo mortis?

Tertiò, Vtrùm Princeps Christianus possit filios Paganorum sibi subiectorum inuitis parentibus curare baptizari?

Scotus.

Scotus in 4. d.4. q.9. cum quibusdam aliis id affirmat: alij verò id negant, nisi illi infideles sint mancipia Christianorum. ita *Durandus suprà.*

Durand.

Thomistæ

Contrà Thomistæ communiter ferè generatim negant, tales licitè inuitis parentibus baptizari.

Nota tertiò, Nomine parentum intelligi hic etiam eos qui parentibus mortuis in curam infantium succedunt, vt sunt tutores & similes.

66

CONCL. I. Validè infantes infidelium quorumcunque inuitis parentibus baptizantur, licet id fiat cum iniuria parentum. Est cõmunior sententia Doctorum. Probatur. quia, vt ostendi suprà, & ex fide cõstat, infantes sunt capaces baptismi, & talibus infantibus ex parte ministri possunt omnia Sacramento essentialia adhiberi, vt per se constat: ergo possunt validè baptizari.

67

Dices Illa non sufficere ad valorem Sacramẽti, sed requiri, vt baptizatus aliquo modo intendat illud suscipere, vt ostẽdi qu.64. a.8. d.5. Ergo cùm paruulus non possit propria voluntate in-

tendere baptizari, debet hoc intendere per voluntatem parentis, quæ censetur esse voluntas paruuli.

Paruuli valide baptizantur etsi hoc nullo modo per se vel alios petant.

Respond. Antecedens tantùm esse verum in adultis, vt loco citato docui. Nam aliàs paruuli essent incapaces baptismi, cùm eum non possint velle. Quod autem dicitur, voluntatem parentum esse voluntatem paruuli, & ipsum per hanc sibi vtilia expetere, etsi possit valere ad aliquos effectus ciuiles efficiendos secundùm constitutionem legum: ad valorem tamen baptismi nihil confert, quia nullo modo infans verè & propriè potest dici expetere baptismum, quia parentes hunc ei expetunt: nec in iis quæ spectant ad sanctificationem, aut spiritualem obligationem voluntas parentis censetur vllo modo voluntas filij. quia aliàs posset pro eo vouere castitatem, aut similia, aut eum baptizatum offerre idolo: ita vt puer verè censeretur vouisse aut se obtulisse idolo, quæ omnia absurda sunt.

68 *D. August.* Nec refert quòd D. Augustinus sæpè dicat paruulos petere baptismum per eos, qui illos offerunt: qua simili ratione dicit eosdē per hos credere & sperare. Sicut ergo fides parentum vel offerentium nihil confert ad effectum baptismi (nam siue hi sint hæretici, siue catholici, eodem modo paruulus accipit gratiam) sic nec eorum voluntas quidquam confert ad valorem baptismi, sed tantùm vt licitè paruulus baptizetur.

69 CONCLVS. II. Communiter non licet infantes filios infidelium non baptizatorum inuitis parentibus baptizare, etsi hi subiecti sint Principibus Christianis, modò non sint mancipia.

D. Thom. Hanc conclusionē tenet apertè *D. Thomas hic*, & omnes Thomistæ, & ferè communiter Theologi. Probatur primò ex vsu totius Ecclesiæ, quæ nunquam tales solet baptizare, aut eiusmodi factum approbare. Vnde clarè colligitur eam sentire hoc esse illicitum.

70 Probatur secundò. Quia si talis baptizaretur, deberet abstrahi ab educatione & consortio parētis: Atqui hoc fieret cum iniuria parentis. qui iure naturæ habet ius educandi apud se suum filium quo sine sua culpa priuari nequit: Ergo etiā talis cum parentis iniuria baptizaretur. Nec refert quòd Christus potuerit dare ministris Ecclesiæ ius, tales inuitis parētibus baptizandi, atq; ita eosdem ab iis abstrahendi. quia sine vlla ratione dicitur Christum hoc ius Ecclesię dedisse. imò ex vsu Ecclesiæ potiùs contrariū colligitur.

Concil. Toletan. 4. Maior autem habetur expressè *in Concilio Toletano 4 can. 58.* & refertur *c. Iudæorum filios 28. q. 1.* & Ratio est, quia aliàs si infantes baptizati manerent apud parentes infideles, hi eos cōtrariis ritibus inquinarent, & postea ad suam infidelitatem pertraherēt, cum magna baptismi iniuria, qui ita non tam cederet in bonum baptizati, quàm in maiorem eius damnationem.

71 Dices, Princeps potest sibi subditos, vel ob eorū culpam, vel ob bonū commune priuare suo iure. Atqui parentes nolēdo permittere, vt sui filij baptizentur, peccant contra ius diuinū, & bonum ipsius pueri: Ergo Princeps potest eos iure quod habēt in suos filios priuare. Confir. quia si pater vellet filium suū per sacrificia offerre siue consecrare idolo, aut eum occidere, posset Princeps eum ipsi eripere: ergo similiter potest eum eripere, si non permittat eum baptizari. quia ita spiritualiter eum occidit.

Respond. negando consequentiam. quia quādo Princeps politicus non potest suos subditos cogere vt seruent aliquam legem, tūc nec potest eos punire ob peccatum contra eam cōmissum. Sicut ergo Princeps non potest infidelē cogere, vt suscipiat baptismum, vt apertè docet *Toletanū 4. can. 55.* & *Clemens 3. ca Sicut Iudæi, de Iudæis & Saracenis*: ita nec potest eum cogere, vt permittat filiū suū baptizari, donec liberè hoc petat; nec potest nolentem permittere, punire.

Non possumus a quouis superiore, ob quodvis peccatum puniri.

Tolet. 4. Clem. III.

72 Ne refert quòd parens peccet contra bonum pueri. quia illud peccatum est solum contra tale officium paternum, ad quod ritè hac in re obeundum non potest à ciuili principe cogi, vt patet ex dictis. Et cùm bonum illud pueri sit priuatum, non est tanti momenti, vt ideo parens debeat suo iure quod habet in filiū priuari, præsertim cùm valde incertum sit an baptismus absolutè cessurus sit in bonum pueri; cùm facilè fieri possit vt postea errores parentis amplectatur, atque ita grauiùs damnetur. Ratio autem horum est ipsa voluntas Christi, qui nulli dedit potestatem homines cogendi vt fidem suscipiant, aut suas proles baptizari permitterent.

73 Ad confirmationem nego consequentiam. quia talis consecratio continet apertum sacrilegium contra ius naturæ, & diuinum honorem, quem Princeps tenetur defendere, & consequēter talia scelera in suis subditis punire. Similiter illa occisio continet apertam vim cōtra omnem iustitiam innocenti illatam, quam quiuis etiam priuatus potest vi impedire. Pater autem nolendo permittere baptismum filij, eum non occidit, sed tantùm non permittit sanari, ne spolietur iure quod habet ad filij educationem, in quo nulli facit iniuriam. quia non obligatur filio ex iustitia permittere ipsius baptismum, quādiu ipsum liberè non petit. Et quamuis peccet contra legē diuinam, tamen hoc non est punibile per Principem, vt ostendi. His adde, probabile esse, gentilem extra periculum mortis non peccare mortaliter non permittendo filij baptismum vsque ad vsum rationis. quia (vt docet *Suarez. d. 25. sect. 2. § Deinde addendum*) non satis potest probari, catholicos, secluso omni præcepto & consuetudine Ecclesiastica, (quibus gentiles non tenentur) obligari, vt curent suas proles ante vsum rationis baptizari: quanto minùs id potest probari de gentili? Quare iniquè ad hoc cogeretur.

Gentilis nō peccat mortaliter non permittens prolis suæ adhuc infantis baptismum. Suarez.

74 Dices, Saltem filius poterit eripi à potestate parentis, ne postea adultum imbuat mala doctrina instituendo eum in paganismo; sicut posset eripi, si esset periculum ne eum occideret. Respond. negando assumptum. quia pater imbuendo filium peruersa doctrina, nullam infert vim aut iniuriam, sicut quando illum occidit. Et sicut filius non baptizatus non potest vim impediri, quo minùs sequatur peruersam illam doctrinam: ita pater non potest impediri quo minùs eum in illa instruat, modò non faciat sacrilega vlla sacrificia, aut similia. quòd si pater cogeret filium, vt suam doctrinam sequeretur, tūc filius posset à Principe defendi, & patri eripi.

Pater non facit filio iniuriam instillando ei peruersam doctrinam.

Dispu

75 Disputant autem hic aliqui, Vtrùm baptizans talem filium inuito patre per hoc præcisè faciat iniuriam patri, etiamsi filius patri non eripiatur. *Vasquez hic disp.*155.*c.*3.negat. *Suarez* verò *disp.* 25. *sect.* 3. affirmat, & hoc videtur probabilius. quia per talem actum, filius, qui est res quæ iam patris in eius potestate perfectè constituta, contra patris voluntatem Ecclesiæ eiúsque legibus obligatur, & constituitur in iis circumstantiis, quibus potest & debeat patri eripi, per se loquẽdo & seclusis extrinsecis; v.c. quòd sine graui incommodo fieri nequeat. illud autem apertè repugnat iuri paterno.

Vasquez. Suarez.

76 Dices, Pater peccat non permittendo baptismum filij: ergo alter potest eum baptizare. Resp. primò, antecedens esse valdè incertum, vt patet ex dictis. Resp. secundò, negando consequentiã. quia pater etiam peccat nolẽdo suscipere baptismum, & tamen non potest ad hoc cogi.

Possunt aliquibus casibus filij inuito parente infideli baptizari.

Dixi, *hoc non licere communiter.* quia hoc liceret Primò, quando filius esset in certo periculo mortis, & posset sine turbis, aut vi patri inferenda baptizari. quia cùm tunc non esset periculum ne postea à patre peruerteretur, non esset ei eripiẽdus: & consequenter tali baptismo non læderetur ius paternum: quia vel pater nõ habet immediatè ius ne filius se inuito baptizetur, sed tantũ quando inde sequitur eum sibi eripiendum. Vel etsi tale ius habeat (quod per se loquẽdo est probabilius) hoc tamen in tanta filij necessitate, quæ iam planè extrema est, omnino cessat. Sicut etsi habeã ius ne quisquam mihi mea eripiat, tamen illud ius cessat respectu eius, qui est in extrema necessitate. Non tamen putarẽ patri nolenti permittere baptismum filij, posse vim inferri, saltem à priuato. sicut etsi possim iniusto possessori clàm res meas eripere, quando aliter eas non possum recuperare, non possum tamen ei vim inferre.

77 Dices, Etsi filius sit statim moriturus, nihilominus debebit patri eripi ne contaminet eum sacrilegis sacrificiis; ergo ne debeat ei eripi, non poterit tunc baptizari.

An instante morte baptizatus debeat parenti eripi.

Resp. distinguendo antecedens. Nam si habeãtur clara omnino signa patrẽ hoc facturum, concesso antecedente nego consequẽtiam. quia necessitas eripiẽdi, tunc nõ prouenit præcisè ex baptismo, sed ex mala volũtate patris perpetrandi aliquod scelus quod Princeps sæcularis & potest, & tenetur impedire quãtum commodè potest: ita vt possit eidem eripere filium non baptizatum ne similia faciat, quando essent euidentia indicia eum quid simile intẽdere, nec esset alius modus impediendi. Adde extremam tunc filij necessitatem exigere, vt aliquid minuatur de iure paterno.

78 Quòd si tantùm sint leues coniecturæ, illę nõ videntur tanti faciendæ, vt propterea filius sit eripiendus. Adde, etsi esset omnino certũ filium ita contaminandum, nec posset hoc impediri, nihilominus baptismum non esse ideo omittendũ. quia illa cõtaminatio non potest proli obesse, & extrema eius necessitas excusat omnem irreuerentiam, quæ aliàs Sacramento fieret. Quòd si proles conualescat, parenti eripienda est, si commodè fieri potest, vt patet ex dictis. Hinc sequitur similiter, in tali necessitate baptizandas etiã esse proles gentilis non subditi Christianis quãdo id sine turbis fieri potest: quia hoc postulat extrema prolis necessitas: nec in hoc patri fit vlla iniuria.

79 Secundò, licet baptizare prolem talis gentilis, quando venit in potestatẽ Christianorum etiam per iniuriam, quãdo omnino est impossibile eam parẽtibus restituere. quia per hoc aut nullo modo præiudicatur iuri parentum, cùm ius quod habent ad eam educandam sit iis planè inutile: aut si per se loquendo aliquantulum præiudicetur, hoc parũ est, & negligẽdum præ bono quod proli acquiritur. Quare omnino irrationabiliter parentes circa hoc sunt inuiti. Cõfirmatur, quia qui furto abstulisset ab hæretico aliquas pecunias, posito quòd omnino impossibilis esset restitutio, posset eas alienare dando pauperibus religiosis, etiamsi sciret hoc maximè repugnare voluntati domini, qui omnes religiosos grauissimè odisset.

80 Hinc sequitur primò, Neque Iudæos potuisse inuitis parentibus circumcidere infantes gentilium, neque etiam cõsecrare eos Deo per Sacramentum legis naturæ, nisi essent eorum mancipia. quia eodem modo hæ proles debuissent parentibus eripi, ne ab iis peruerterentur.

81 Sequitur secundò, Quãdo aliqui hæretici vel apostatæ habitant in iis locis in quibus liberè exercent suã religionem, extra periculũ mortis eorum filios nõ esse baptizandos, nisi vel per separationem, vel alia ratione possit caueri ne parẽtes eos impiis sacris & doctrinis imbuant. quia aliàs fieret contra dignitatem Sacramenti, quod probabilius magis obesset quã prodesset. Quando autem tales habitant in locis vbi publicè coguntur profiteri fidem catholicam, eorum proles baptizandæ sunt, & per catecheses & pastorum vigilantiam, quantum fieri potest, omni eorum periculo obuiandum.

An filius inuito patre hæretico baptizari possit?

82 Nota demum, quando alteruter parens est fidelis, eorum prolem debere sequi religionem parentis fidelis. Ita habetur in *Concil. Tolet.* 4. *can.* 61. Et similiter etsi vterq; sit gentilis, sufficit vel patrem vel etiam matrem consentire, vt possit proles baptizari, modò speretur christianè educanda quia etsi mulier aliàs viro sit subiecta, tamen absolutè habet ius, vt curet prolem benè & christianè educari, nec maritus hoc potest legitimè impedire.

Toletan.

83 Conclvs. VI. Quacumque ratione tam infideles adulti, quàm eorum filij validè baptizantur, siue iure, siue iniuria, fiunt subditi Ecclesiæ, non minùs quàm alij quiuis baptizati. Patet ex *Toletano* 4. *can.* 53. vbi dicitur Iudæos, qui metu adducti baptismũ susceperãt debere cogi vt seruent fidem christianam. Et *can.* 58. dicitur filios Iudæorum baptizatos debere iis eripi, quæ fieri non possent nisi Ecclesia in eos ius acquireret.

Omnis baptizatus subditur Ecclesiæ.

Toletan. 4.

84 Dices, Nemo per iniuriam in alium ius acquirit: atqui tales per iniuriam baptizati sunt: ergo Ecclesia non acquirit in eos ius.

Potest quis per accidens per iniuriã in alterum ius acquirere.

Resp. Tunc maiorem non esse veram, quando quis per iniuriam transfertur in talem statũ qui intrinsecè dicit subiectionem ad alterum. Omnis autem baptizatus necessariò ratione characteris fit membrum Ecclesiæ, & consequenter

toti corpori eiusque prælatis subiicitur. Sic qui dolo induceit aliquam, vt sibi nubat, facit ei iniuriam, nihilominus acquirit in eam ius maritale.

85 Not. Aliquos putare, dominum, vt hoc licitè faciat, teneri primùm separare filios à parétibus. quia putant dominum non posse aliàs proles illas pro libitu educare, & parentem impedire ne earũ educationi se immisceat. Et probatur, quia seruus habet idem ius ad educandam prolem, atque ad vtendum matrimonio: sed dominus nõ potest eum impedire ab vsu matrimonij, nisi eũ vendendo, aut mittendo in remotas partes: ergo similiter non potest eum alia ratione impedire ab educatione prolium.

86 Sed contrarium verius est, modò dominus possit commodè aliter impedire ne seruus filium suum alijs ritibus aut erroribus imbuat. quod quãtum potest tenetur impedire. Ratio est, quia vt dixi, dominus habet absolutum ius in prolem ad omnem ipsius educationem aliàs per se licitam. Contra seruus non habet ius in suam prolẽ nisi dependens à voluntate domini, quo hic ipsũ omnino pro arbitrio potest priuare, quacũq; ratione voluerit. Secùs autem est de vsu matrimonij, quia seruus coniugatus habet ad hunc ius independens à voluntate domini, qui non potest eum ab eiusmodi vsu vllo modo directè impedire, sed tantùm indirectè præcipiendo ei aliqua incõpatibilia, idq; solùm quando necessitas aliqua id exigit, vt pluribus dicemus suo loco.

Dominus habet absolutum ius in prolem sui mancipij vt sua voluntate eam educet.

Not. demum disputare hîc DD. Vtrùm dominus teneatur eiusmodi sua mancipia curare baptizari? quod fusè disputant *Suarez hic disp. 25. sect.6. & Vasquez disp.155.c.7.*

87 Sed Respond. breuiter, Per se loquendo dominos teneri eiusmodi sua mancipia siue domi suæ nata, siue iusto bello in infantia capta baptizare, & christianè educare. Probatur primò, quia parentes christiani ad hoc tenẽtur suis prolibus; dominus autem successit in ius & curam parentum. Confirmatur ex *Apostolo 1. ad Timot. 5.* vbi dicit: *Si quis autem suorum, & maximè domesticorũ curam non habet, fidem negauit, & infideli deterior est.* Certè negari non potest, quin tales infantes sint ex familia sui domini. Probatur secundò, quia cũ tales pueri sint in necessitate, dominus obligatur ex caritate, iis quantũ cõmodè potest succurrere.

Suarez. Vasquez. Dominus per se tenetur suis mancipiis procurare baptismum.

1. Timot. 5.

88 Dixi *per se teneri.* Nam ratione circumstantiarũ posset aliquando excusari: vt quando non potest id facere sine grauibus difficultatibus & incommodis. Cùm enim illi pueri non sint in extrema necessitate; non tenetur dominus iis cum tantis difficultatibus succurre. Etsi enim respectu eorum succedat in ius paternum, non tamen cum pari obligatione, sed lõgè inferiore, vt per se pater. Hinc facilè ab hac obligatione excusãtur milites, qui contra infideles pugnantes capiunt eorũ infantes, & permittunt eos a parentibus redimi. quia esset iis ferè moraliter impossibile eos alere, cùm sæpe vix seipsos possint alere.

Per accidens tamen sæpè excusatur.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm pueri in maternis vteris sint baptizandi?

89 ART. 11. docet primò, Puerum non posse baptizari in matris vtero. quia nõ potest aqua perfundi: nec sufficere matrem baptizari. quia proles in ordine ad baptismum est persona omnino distincta à matre, cùm proles sit peccato originali infecta, & mater sæpè sancta.

Docet secundò, Quãdo est periculum ne proles moriatur antequam perfectè nascatur, si aliquam partem corporis, etiam digitum exerat ex vtero, posse in ea parte baptizari. Vide dicta q. 66 a.7.d.2.

90 Nota primò, Quacumque ratione possit proles adhuc in vtero existens sufficienter aqua perfundi, posse in necessitate baptizari, etsi nullam corporis partem exerat: vt docet *Victoria de baptismo n.32. & Candel. aureum n.57.* quia hîc possunt reperiri omnia essentialia ad baptismum requisita. Quia vt possit per baptismum renasci, sufficit ea præcedat natiuitas, qua quis de non homine fit homo, modò possit lauari, vt patet in iis qui tantùm manum exerunt, aut exsecantur ex vtero matris mortuæ.

Puer valide baptizatur in vtero matris, quoties potest aqua perfundi. Victoria. Candelab. aureum.

91 Not. secundò, pro responsione ad primum, Etsi Christi merita non possint applicari infantibus adhuc omnino conclusis vtero materno, ita vt lauari nequeant; qui tamen contrahunt peccatum originale: inde tamen non sequi, vim meritorum Christi ex se esse minus efficacẽ aut vniuersalem, quàm sit vis peccati Adami. Nã sicut hoc mortificat omnes & solos naturali via natos ex Adamo: ita merita Christi solos & omnes viuificãt qui spiritualiter regenerantur ex Christo; quod fit per baptismum. Per accidens autem est, quòd quidam nequeant baptizari. sicut per accidens est, quòd quidam nequeant infici peccato originali, quia embryo ante animationem corrumpitur.

Quos merita Christi viuificent?

92 Nota tertiò, Etiamsi nullo modo liceat matrem innocentem etiam ex se ad id paratam occidere, vt proles exsecta possit baptizari, etiamsi aliàs vtraq; necessariò ante partum deberet mori; vt dixi suprà q.66.a.7. in dubio 1.n.75. si tamẽ aliqua esset merita mortem, & ad eam iam condemnata, essetque periculum ne ex aliquo morbo ante partum vnà cum prole moreretur, posset seruato iuris ordine priùs secari, si esset spes fore vt proles hoc modo posset baptizari. Ita *P. Suarez hic.* Ratio est. quia in hoc facto nihil fit contra vllum ius.

Iustè condemnata ad mortẽ, posset aperiri si infans non aliter posset baptizari.

Suarez.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm furiosi & amentes debeant baptizari?

93 ARticulo 12. docet amentes qui nunquam vsi sunt ratione, baptizandos esse sicut in fantes. Eos verò qui aliquando ratione vsi, non esse baptizandos, si id sani nulla ratione petierint: quòd si aliquãdo petierint saltem implicitè vt quia cupiuerũt imbui christiana doctrina, esse baptizandos, nisi speraretur eos ante mortem rationis vsum recepturos. Tunc enim esset expectandum, donec iterum ratione vtentes baptismum liberè susciperent. Nam hoc baptismi dignitatem decet, vt liberè & cum aliqua pietate, quantum fieri potest, ab iis recipiatur. Vide dicta q.64 a.8.d.5.

94 Nota difficultatem esse, Vtrum adultus à natiuitate surdus & mutus possit baptizari? & ratio dubij est, quia talis vix videtur ita posse instrui in rebus fidei, vt acquirat tantam earum cognitionem, quanta requiritur vt liberè baptismum expetat, & ad eius effectum percipiendum sufficienter se disponat. Sed satis probabiliter aliqui respondent, talem, quantum fieri potest, nutibus de Deo rebusque fidei, dolore peccatorum, & baptismo esse instruendum, & inuocato Deo vt interiùs eum illuminet esse baptizandum. Quia non est credibile Deum tales velle relinquere sine remedio salutis. Maior videtur difficultas si idem à natiuitate simul fuisset caecus. quia talis nulla ratione posset instrui. Sed credo talem eodem loco habendum quo amentem, quia vix videtur posse habere sufficiẽtem rerum, præsertim moralium, cognitionem ad peccandum, vel circa illas aliquem actum verè liberum eliciendum.

Surdus & mutus baptizari potest.

QVÆSTIO LXIX.

DE EFFECTIBVS BAPTISMI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm per baptismum tollantur omnia peccata?

1 ARticulo I docet per baptismum penitus tolli omnia peccata priùs commissa, quando nimirum cum legitima dispositione suscipitur. Est de fide.

Not. Hæreticos nostri temporis, vt ex eorum scriptis fusè docet *Cardinalis Bellarminus libr.1. de baptis. c.13.* imitatos quendã Proclum Origenistam, docere peccata per baptismũ non tolli: sed tantùm tegi, & desinere imputari. Probant primò, quia remanet in nobis concupiscentia, siue fomes peccati, qui ab *Apostolo ad Rom.7.v.8. & sequentibus* dicitur peccatum. Secundò, quia *psal. 31.v.1. & 2.* dicitur *beati, quorum tecta sunt peccata, & cui Dominus ea non imputat.*

Hæretici nostri. Bellarm. Proclus Origenista.

Rom.7. Psal.31.

2 Sed hæc apertè pugnant primò cum Scripturis, quæ dicunt per baptismum tolli peccata nostra, nos lauari, & fieri mundos, ac sine macula. hinc *Ioan.1.* Christus dicitur agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Et ipse Christus *Ioan.13.* ait discipulis suis: *Qui totus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus.* Similiter Deus *Ezech.36.* promittens baptismum ait: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamẽtis vestris.* hinc *Apostol' ad Ephesios.* ait nos electos in Christo, *vt essemus sancti & immaculati in cõspectu eius.* quomodo autem hoc fiat, docet c.5.v.26. vbi ait: *Christus dilexit Ecclesiã, & seipsum tradidit pro ea mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi sed vt sancta sit & immaculata.* Vbi Apostolus expressè docet quales nos, qui Ecclesiam constituimus, reddat lauacrum regenerationis, siue baptismus. quæ quis sanæ mentis dicat conuenire in hominem plenũ fœdissimis peccatis? quæ si quacunque ratione possis tegere, potiùs efficies sepulchrum dealbatum plenum sanie, immunditijs, & fœtore, quam vas mundum & immaculatum.

Peccata verè tolluntur per baptismum. Ioan.1. Ioan.13. Ezech.36. Ephes.1.

3 Secundò, repugnat sensui totius Ecclesię, quę in Symbolo dicit; *Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum.* Cuius sensum nobis clariùs exposuit *Trident. sess.5. in decreto de peccato originali,* vbi dicit anathema iis qui asserunt per baptismũ peccata tantùm radi, aut non imputari, aut non penitus tolli.

4 Tertiò repugnat apertè rationi. Nam vt fatentur etiam hæretici, certum est fideles ritè baptizatos esse iustos, sanctos, gratos Deo, & dignos cælo. quæ nullo modo possunt conuenire homini pleno peccatis. quia iustus esse nequit, qui plenus est iniustitia; nec Deo gratus, qui peccatis est inquinatissimus, quæ Deus necessariò odit: nec potest esse dignus cælo, quem peccata constituunt dignum inferno. Fundamentum autem eorum nullius est momenti. Nam *Apostolus ad Rom.7.* vocat concupiscentiam peccatū metonymicè, quia est causa peccati. Sic *2.ad Corint.5.v.vlt.* ait Christum pro nobis factum peccatum, id est, hostiam pro peccato. Dauid autem *Psalm.31.* dicit peccata tegi, & nō imputari, quia variis figuris poëticè eorum remissionem explicat. Nam si hæc propriè accipias, apertè implicat aliquid tegi coram Deo, qui non potest aliquid, quod à parte rei est, non videre. Dicuntur itaque tegi & non imputari: quia planè auferuntur, vt ampliùs videri aut imputari nequeant.

Rom.7. 2.Cor.5. Psal.31.

ARTICVLVS II.

Vtrùm per baptismum liberetur homo ab omni reatu peccati?

5 ARticulo 2 docet per baptismum vnà cum peccatis remitti nobis omnes pœnas iis debitas. Patet ex *Florent. in decreto de Armenis*, vbi ait; *Huius Sacramenti effectus est remissio omnis culpæ originalis & actualis, omnis quoque pœna, quæ pro ipsa culpa debetur; propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda est satisfactio*, &c. Vide dicta q.68.a.5.

Florent.

ARTICVLVS III.

Vtrùm per baptismum debeant auferri pœnalitates præsentis vitæ?

6 ARt.3. docet pœnalitates, siue varias difficultates quæ secutæ sunt peccatum originale qualia sunt morbi, mors, concupiscentię siue fomes peccati, & similia naturæ mala, non omnia statim per baptismum deleri in hac vita; sed quędam ad virtutis exercitationem, & materiam patientiæ nobis relinqui: in futura tamen vita omnia à Sanctis penitus esse auferenda. Res quotidiana experientia satis patet. Cur autem Christus noluit hæc omnia auferre, vide congruentias in textu.

7 Not. nos duplicia mala per peccatum incurrisse, quædam directè & per se, tanquam pœnas peccato debitas, qualis est æterna damnatio. Alia indirectè, quatenus per peccatū perdidimus iustitiam originalem, per quam priùs ab illis supra naturæ nostræ conditionem eramus liberi: qualia sunt morbi, mors, fomes peccati, siue rebellio carnis contra spiritum, &c. quæ non infliguntur nobis à Deo per modum pœnæ, sed oriuntur ex naturali nostra constitutione: & eodē modo essent sine omni peccato in homine, qui conditus esset in statu puræ naturæ. Quare in nobis propriè non habent rationem pœnę, quæ directè infligitur ob peccatum: ideóq; à Theologis dicuntur pœnalitates. Itaq; per baptismum remittitur nobis integrè peccatū, & omnis pœna, quæ ipsum directè consequitur: non tamen id omne conceditur quod habuissemus, si Adam nō peccasset: sed hoc in futura vita cum magno fœnore ampliandum reseruatur.

Duplicem pœnam per peccatum incurrimus.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm per baptismum conferantur homini gratia & virtutes?

8 ARt.4. docet nobis per baptismum infundi gratiam & virtutes. Patet, quia per baptismum iustificamur: & vt patet ex *Trident. sess.6. ca.7.* nunquam iustificatio fit sine infusione gratiæ, & virtutum saltem Theologicarum, scilicet fidei, spei, & caritatis. Vide dicta qu.62.a.1. vbi fusè ostendi Sacramenta conferre gratiam ex opere operato: gratia autem aut non distinguitur realiter à virtutibus, præsertim à caritate; aut nunquam sine iis infunditur. Sed hæc disp. pertinet ad primam secundæ.

Trident.

ARTICVLVS V.

Vtrùm conuenienter tribuantur baptiſmo quidam actus virtutum?

9 ARt.5.docet nos per baptiſmum primò incorporari Chriſto:quia fimus mẽbra corporis ipſius, quod eſt Eccleſia, idque corporaliter ſiue viſibiliter per externam Sacramenti ſuſceptionem. Secundò, nos per eum illuminari, ratione ſcilicet fidei, quæ nobis infunditur in baptiſmo. Tertiò, nos per eundem fœcundari, quatenus infunduntur nobis habitus virtutum, quibus boni operis fructus producimus.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm pueri in baptiſmo conſequantur gratiam & virtutes?

10 ARt. 6. docet etiam infantibus in baptiſmo infundi gratiam & virtutes, quia ſiunt membra Chriſti. quòd fit per infuſionem gratię.

D. Thomas. Not. D. Thomam hanc quæſtionem ſeparatim diſputare: quia ante eius tempora, vt patet ex *cap. Maiores de baptiſmo* §. 1. *in fine. & Clemẽt. de ſumma Trinitate ſub finem*, quidam aſſerebant paruulis quidem remitti per baptiſmum peccatum originale:negabant tamen iis infundi gratiam.quam quæſtionem *Innoc.3. in cap. Maiores*, *Innocent.3. Clemens 5.* indeciſam reliquit:Clemens verò V.definit probabilius eſſe iis gratiam infundi. Sed iam res videtur abſolutè definita.primò per *Concil.Florentinum in decreto de Armenis*: *Florentia.* vbi generatim dicitur Sacramenta noſtrã producere gratiam ex opere operato. Secundò,clariùs in *Trident.*quod *Trident.* *ſeſſ.5.*§.4.docet infantibus neceſſarium eſſe baptiſmum ad remiſsionem peccati originalis. & deinde §.5.ait:*Si quis per Ieſu Chriſti Domini noſtri gratiam,qua in baptiſmo confertur, reatum originalis peccati remitti negat*,&c. *anathema ſit.* Apertè docens eam gratiam etiam paruulis infundi.Vnde ſeſſ.6.cap.7. generatim definit iuſtificationem non fieri ſine infuſione gratiæ. *Vnde*,ait, *in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtũ cui inſeritur per fidem, ſpem, & caritatem.* Atqui certum eſt paruulos per baptiſmum iuſtificari: ergo etiã illa accipiunt.Quare non credo quemquam iam poſſe de his dubitare.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm effectus baptiſmi ſit apertio ianuæ regni cæleſtis?

11 ARticulo 7.docet baptiſmum ritè eum ſuſcipientibus aperire ſtatim cælum, quatenus per remiſsionem omnis culpæ & pœnæ iis debitæ amouet omnia quæ poſſunt impedire ab eius ingreſſu: ita vt ſi baptizatus moriatur antequam nouum peccatum committat, ſtatim ingrediatur cælum: vt docet *Florentinum in literis* *Florentia.* *vnionis*,agens de effectu baptiſmi.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm baptiſmus habeat in omnibus æqualem effectum?

12 ARt.8. docet baptiſmum æqualiter diſpoſitis ordinarium ſuum effectum,ſcilicet gratiam habitualem, ſemper æqualem conferre: meliùs verò diſpoſitis conferre maiorem. Vide dicta quæſtione 62.articulo primo, dubio 3.Extraordinarios verò effectus (qualis eſt miraculoſa ſanitas & ſimilia) pro ſola Dei voluntate, diuerſos diuerſis conferre; aut etiam non conferre. quia hi effectus non ſunt promiſsi eum ſuſcipientibus, atque ita non conferuntur propriè virtute baptiſmi, ſed extraordinaria Dei liberalitate.

ARTI

ARTICVLVS IX.

Vtrùm fictio impediat effectum Sacramenti?

13 ART.9.docet fictionem, siue voluntatem adhuc actu vel interpretatiuè inhærentem peccato mortali, vt fit quando quis non dolet se peccasse, impedire effectum Sacramenti. Vide dicta q.62.a.1.d.2.& 5.

ARTICVLVS X.

Vtrùm fictione recedente baptismus suum effectum consequatur?

14 ART. 10. docet baptismum recedente fictione suum effectum consequi. Vide dicta quæstione 62.artic.1.d.5.& 6.vbi hæc fusè explicui, sicut etiam responsionem ad secundum, quæ habet aliquam difficultatem.

QVÆSTIO LXX.

DE CIRCVMCISIONE QVÆ PRÆCESSIT BAPTISMVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm circumcisio fuerit præparatoria figura baptismi?

1 PRIMO articulo docet circumcisionem fuisse figuram præparatoriã baptismi, quatenus significabat instituendum, & paulatim præparabat homines ad eius susceptionem. Probat hoc autem ex *cap.2.ad Coloss.* vbi baptismus quia figuratus fuit per circumcisionem, eique successit, ab Apostolo dicitur circumcisio Christi non manu facta. Vnde *D.Augustinus libr.6.contra Iulianum cap.3.* *Sacramentum*, inquit, *circumcisionis in figura præcessisse baptismatis, quis vel mediocriter sacris literis eruditus ignoret? cùm apertissimè de Christo dicat Apostolus; Qui est caput omnis principatus, in quo & circumcisi estis circumcisione non manu facta in exspoliatione carnis, sed in circumcisione Christi consepulti ei in baptismo.*

Coloss.2. D.Aug.

Erat autem figura baptismi. Primò, quia vtrumque est quædam externa fidei protestatio, qua homines primùm aggregantur populo, siue Ecclesiæ Dei. Secundò, quia vtrumque imprimit signum saltem in hac vita indelebile, quo populus Dei ab aliis distinguitur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm circumcisio fuerit conuenienter instituta?

ART.2. non agit propriè de conuenientia rituum circumcisionis (de hac enim agit art. 3.) sed tantùm disputat, quo tempore, & quibus personis debuerit illa præscribi; docétque conuenienter fuisse particulatim præscriptam Abrahæ eiúsque posteris. Primò, quia ipsi primò fuit particulatim in præmium fidei & pietatis erga Deum facta promissio, quòd Christus ex eius semine nasceretur. Secundò, quia primus ex præcepto diuino, relicta cognatione sua, se ab aliis segre

segregauit, vt esset principium particularis populi ex quo Messias nasceretur. Circumcisio autem fuit instituta tum ad protestationem fidei in venturum Messiam: tum vt populus Dei peculiaris ab aliis distingueretur: vt patet *Genes.* 17.

Gen. 17.

3 Not. Quosdam fusè hic disputare, quinam ex domesticis vel posteris Abrahæ fuerint obligati præcepto circumcisionis. Sed hęc res spectat potiùs ad interpretem Scripturæ. Quare breuiter cum *P. Vasquez hic disp.* 162. (vbi hęc fusè tractat) respondeo, Probabilius esse primò, Abrahā fuisse obligatum circumcidere seipsum, & liberos, ac seruos masculos, qui essent vera mācipia. Secundò, idē dicendū de Isaac & Iacob, omnibusq; huius posteris. Probatur, quia *Genes.* 17. *v.* 10. ait Deus Abrahæ: *Hoc est pactū meum, quod obseruabitur inter me & vos, & semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinū.* Et infrà v. 23. dicitur: *Tulit autem Abrahā filium suum, & omnes vernaculos domus suæ, vniuersosque quos emerat, cūctos mares ex omnibus viris domus suæ, & circūcidit carnē præputij eorum statim in ipsa die sicut præceperat ei Deus.* Ex quibus clarè patet, Abrahamum, eiusque semen fuisse obligatos circumcidere seipsos atque omnia sua mancipia mascula.

Vasquez. Quinam ex domesticis aut posteris Abraham tenebantur circumcidi?

Gen. 17.

4 Tertiò, idem dicendum de proselytis qui volebant fieri Iudæi. Nam vt patet *Exodi* 12. *v.* 48. *& Num.* 9. *v.* 14. idem hac in re fuit præceptum Iudæis & proselytis. Erat enim in iis eadē ratio, quia hi eodem modo obligabantur lege, sicut nati Iudæi.

Exod. 12. *Num.* 9.

Quartò probabilius est eos non fuisse obligatos circumcidere inuitos alienigenas qui non erant eorum mancipia, sed tantùm mercenarij, quia hoc nullibi præcipitur. Et ratio est, quia non poterant hos inuitos ad hoc cogere, nec hi propriè erant de eorum familia.

5 Quintò, postquam Ismael & Esau desierunt esse sub potestatē parentum, non fuerunt ampliùs obligati hoc præcepto, quòd solùm dirigebatur ad Abraham, & semen eius, cui fuit facta promissio, vt patet *Genes.* 17. Ismaël autem & Esaü non computabantur ex hoc semine, vt patet *Gen.* 21. *v.* 12. *& ad Rom.* 9. *v.* 7. *&* 8.

Gen. 17. *Gen.* 21. *Rom.* 9.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ritus circumcisionis fuerit conueniens?

6 ARticulo 3. docet ritum circūcisionis fuisse conuenientem. Patet, quia cùm fuerit à Deo institutus, non potuit non conuenienter institui.

Deinde in textu, præsertim in solutionibus argumentorum, adfert varias rōgruentias, quibus ostendit illum ritum fuisse conuenientem. Quæ pluribus explicare spectat magis ad interpretem Scripturæ.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm circumcisio conferat gratiam iustificantem?

7 ARticulo 4. docet in circumcisione fuisse collatam gratiam iustificantem, nō ex virtute ipsius, sed ex virtute fidei passionis Christi, quam suscipiens protestabitur. Vide dicta quæstione 62. articul. 6. vbi hæc sufficienter explicuimus.

Responsio ad secundum habet aliquam difficultatem, sed eam satis explicuimus q. 61. a. 3.

QVÆSTIO LXXI.

DE CÆREMONIIS BAPTISMI.

1 IN iis quæ D. Thomas in hac quæstione tractat præcipua difficultas est cum hæreticis, qui omnes ritus ab Ecclesia baptismo adhiberi solitos abiiciunt, ac tident vt vanos & superstitiosos, idque ideo solùm, quia, vt aiunt, nullibi in Scriptura præscripti sunt. Qua in re non modò cum tota antiquitate, sed etiam secum ipsi pugnant. Nam *Caluinus lib. de formula Sacramentorum administrandorum*, quinque ritus in baptismo obseruari iubet. Primò, vt præsente concione, siue frequenti populo puer baptizetur. Secundò, vt adferentes infantem spondeant se eum instructuros. Tertiò, vt

D. Thom. Hæretici nostri.

Hæretici cū tota antiquitate, ac secum ipsi pugnant. Caluinus.

vt nomen puero imponatur. Quartò, vt forma baptiſmi pronuntietur lingua vernacula. Quintò, vt recitētur Symbolum, & oratio Dominica, & quædam aliæ preces. Item Lutherani volunt baptizandum per ſe vel adferentes renuntiare diabolo, & quaſdam alias cæremonias habent. Iſtorum autem nihil poſſunt ex ſacra Scriptura, aut Apoſtolorum exemplo probare. Atque ita ex ſua ſententia ſunt vani & ſuperſtitioſi.

Lutherani.

2 Eorum autem fundamentum nullius omnino momenti eſt, niſi velimus Danidem condemnare, qui plurimos cantores inſtituit, qui inſtrumentis muſicis Dei laudes pſalmis à ſe compoſitis decantarent. quod nullibi in lege erat præceptum. Illud igitur iam pridem euertit *D. Auguſt. epiſt.* 118. in qua Ianuario quærenti qua ratione diuerſi Eccleſiæ ritus eſſent obſeruandi, his verbis reſpondit. *Ad hæc itaque reſpondeo, vt quid horum ſit faciendum. ſi diuinæ Scripturæ præſcribit auctoritas, non ſit dubitandum, quin ita facere debeamus vt legimus, vt iam non quomodo faciendum, ſed quomodo intelligendum Sacramētum ſit, diſputemus. Similiter etiam ſi quid horum tota per orbem frequētet Eccleſia.* (ſcilicet non eſt dubitandum, quin ita faciendum ſit.) *Nam hoc quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.* Itaque teſte D. Auguſtino hîc habemus, ritus quos tota obſeruat Eccleſia, ſimiliter ſine vlla dubitatione obſeruandos eſſe atque eos quos diuina Scriptupiura præſcribit. Secundò, hæreticos noſtros inſolentiſſimæ eſſe inſaniæ, qui contra vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudines diſputant. Scio ipſos reſponſuros Auguſtinum fuiſſe hominem, & errare potuiſſe, ideóque diuinam Scripturam ei præferendam. Sed hæc nihil faciunt ad rē. Nec enim hic diſputatur, Vtrùm magis debeamus credere Scripturæ, quàm D. Aug hoc enim per ſe patet: ſed Vtrùm quando agitur qua ratione Scripturæ & res fidei ſint intelligendæ, magis debeamus credere Auguſtino, quàm aliquot apoſtatis, fidei catholicæ deſertoribus.

D. Aug.

Diſputare contra vniuerſalem Eccleſiæ cōſuetudinem inſanum eſt.

3 Donec igitur clarè probent, aut ſe non eſſe homines, nec errare poſſe, aut ſacram Scripturam (in qua *Matthæi* 18. iubemur habere vt Ethnicū & publicanum eum qui Eccleſiam non audierit) contradicere D. Auguſtino: facilè quiuis ſanæ mentis iudicabit me rectè facere, ſi magis credam D. Auguſtino, quam ipſis, meumóq; *Concil. Trident. ſeſſ.* 7. *can.* 13. *de Sacramentis in genere* dicere anathema iis, qui ritus ab Eccleſia catholica probatos, & in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos contemnunt; aut credunt à miniſtris pro libitu omitti, aut immutari poſſe. Nam qui hoc faciunt, non modò non audiunt Eccleſiam, ſed eius generalem conſuetudinem damnant, & quidem antiquiſſimam. Nam hi ritus ferè omnes aut ab Apoſtolis, aut a proximis eorum ſucceſſoribus inſtituti ſunt: vt fusè probat *Card. Bellar. lib. de baptiſmo c.* 24. *& VValdenſis de Sacramentis ca.* 45. vbi etiam fusè eos explicant. Sicut etiam ex veteribus *Cyrillus in catecheſibus, & D. Ambroſius in libris de Sacramentis.* Quare ſufficiet nobis agendo inferiùs de ſingulis, oſtendere vnius aut alterius ſancti Patris auctoritate, iam olim eos ritus fuiſſe in Eccleſia receptos.

Matth. 18.

D. Aug

Trident.

Bellarm.

VValdenſis.

Cyrillus.

D. Ambroſ.

4 Nos hos ritus in baptiſmo adhiberi, Primò ad maiorem eius ſolemnitatem & ſplendorem, ne aliàs tanquam res vilis à rudibus contemnatur. Secundò, vt animi baptizandorum, præſertim quando hi adulti ſunt, vt Sacramentum debitè ſuſcipiant, præparentur. Tertiò, vt per hos ritus ſignificetur aſtantibus, quid baptiſmus interiùs operetur. Quare meritò *catechiſmus Trident. ſiue Rom. parte* 2. *de baptiſmo* §. 45. valde monet parochos, vt hos populo explicent. Quartò, propter aliquos effectus quos in baptizandis operantur, quos adſerit *D. Thomas a.* 3.

Cur ritus baptiſmo adhibeātur.

Catechiſm. Trident.

D. *Thom.*

ARTICVLVS I.

Vtrùm catechiſmus debeat præcedere baptiſmum?

5 ARticulo primo docet catechiſmum debere præcedere baptiſmum, vt animus baptizandi præparetur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm exorciſmus debeat præcedere baptiſmum?

6 ARtic. 2. docet exorciſmum alióſque certos ritus (de quibus agemus dubio ſequenti) debere præmitti ante baptiſmum.

DVBIVM.

Quinam ritus, & quas ob cauſas baptiſmo adhibendi ſint?

7 NOn olim, cùm extra caſum neceſſitatis, tantùm bis per annum baptiſmus adultis, idq; magna cum ſolemnitate conferebatur, varios fuiſſe eiuſdē ritus, quorum aliqui adhuc in quotidiano vſu ſunt: alij, quia deſijt iam ille modus bis tantùm per annum cum illa ſolemnitate baptizandi etiam deſierunt. Erant autem illi ritus triplicis generis. quidam enim præcedebant baptiſmum: quidam ipſum comitabantur: quidam ſequebantur.

Olim tātùm bis per annū conferebatur baptiſmus.

8 Primùm igitur qui volebant baptizari, dabant Eccleſiæ ſua nomina. hinc *D. Aug. l.* 9. *cōfeſſ. c.* 6. agens de ſe catechumeno ait. *Inde vbi tēpus aduenit, quo me nomen dare oportebat,* &c. Vnde vocabātur Cōpetentes, quia cum aliis petebant baptiſmum: aut etiam Electi, quia ex aliis eligebantur.

Baptizandi dabant Eccleſiæ nomina.

D. Aug.

Secunda

9 Secunda cæremonia erat scrutinium quo explorabantur animi petentium baptismum, quod varijs modis, & cum varijs cæremoniis fiebat. Hinc D. Leo epistola 4. c. 6. in fine ait: *In baptizandis electis, qui secundū euangelicā regulam & exorcismis seruādi, & ieiuniis sanctificādi, & frequētibus sunt prædicationibus imbuendi*, &c. Fiebāt autē septem scrutinia, quorum tertium, quod fiebat feria 4. ante Dominicam passionis, erat præcipuū.

Tertia erat abrenuntiatio sathanæ, quæ tempore scrutinij sæpe fiebat; cuius formā tradit *Clemens Romanus l. 7. constit. c. 42.* hoc modo, *Renūtio sathanæ & operib^{9} eius, & pōpis eius, & cultui eius, & angelis eius, & inuētis eius, & omnib. quæ sub eo sūt.*

Quarta erat fidei professio, siue publica Symboli recitatio, quam narrato factu Victorini describit nobis *D. Aug. l. 8. confess. c. 2.*

10 Quinta erat signum crucis fronti & pectori catechumenti impressum. De quo *D. Aug. lib. de catechizandis rudibus c. 10.* vbi ait; *Crucis signo in fronte hodie, tanquam signo in poste signandus es.*

Sexta est exorcismus, de quo *Cælestinus Papa in epist. ad Episcopos Galliæ c. 12.* ait: *siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniant Sacramentū, non priùs fontē vitæ adeunt, quàm exorcismis & exsufflationibus clericorū spiritus immūdus ab iis abigatur. Et. D. Aug l. 1. de peccatorū meritis & remissione c. 34.* agēs de paruulo baptizando, vt probet eum habere peccatum originale; *Quid, inquit, in eo agis exorcismus meus, si in familia diaboli nō tenetur?*

11 Septima est exsufflatio annexa ipsi exorcismo: vt patet ex *Cælestino suprà, & D. August. lib. 7. contra Iulianum c. 5.* vbi docens Ecclesiam totam credere paruulos infectos esse peccato originali, *Quæ, inquit, filios fidelium nec exorcizaret, nec exsufflaret, si non eos de potestate tenebrarum, & à principe mortis erueret.* Et infrà, *Id ta commemorare timuisti, tanquam ipse ab orbe toto exsufflandus esses, si huic exsufflationi qua princeps mundi à paruulis ejicitur foras, contradicere voluisses.*

Ex quibus patet, quæ fides totius Ecclesiæ fuerit tempore D. Augustini; & quàm fuisset Caluinus ab omnibus Christianis exsufflandus, si eo tempore hunc Ecclesiæ vsum oppugnasset.

12 Octaua est gustatio salis, quod catechumenis gustandum datur, vt patet ex *Origen. hom. 6. super Ezechielem & Concil. Carthag. 3. can. 5.* per quod significabatur cælestis prudentia & sapientia, quam catechumeni iam tum debebant gustare ac perdiscere.

Nona est, quòd eorum aures & nares saliua tinguntur, & dicatur iis Ephetа id est, adaperire; hanc nobis explicat *D. Ambros. l. 1. de Sacramentis c. 1.* eamque ex imitatione Christi fieri docet his verbis, *Ergo quid egimus in Sabbatho? Nempe apertionem. Quæ mysteria celebrata sunt apertionis, quādo aures tibi tetigit Sacerdos & nares: quod significat in Euāgelio Dominus noster Iesus Christ^{9} cum ei oblatus esset surdus & mutus, tetigit aures eius, & os eius: aures, quia surdus erat: os, quia mutus. Et ait Ephetа, quod hebraicū verbum est & latinè significat Adaperire. Ideo ergo tibi Sacerdos aures tetigit, vt aperirētur aures tuæ ad sermonē & ad eloquiū Sacerdotis. Sed dices mihi, Quare nares?* & post pauca respōdet: *vt bonū odorē accipias pietatis æternæ*, &c.

13 Decima est impositio manuum cum benedictione sacerdotali, de qua *D. Aug. l. 2. de pecc. meritis cap. 26.* ait: *Non vnius modi est sanctificatio. Nam & catechumenos secundum quendam modum suum per signum Christi, & orationem manus impositionis* (id est, quæ super eos fit cum manus impositione) *puto sanctificari.*

Vndecima est vnctio, qua cathecumenus oleo benedicto vngitur in scapulis & pectore. De qua *D. Chrysost hom. 6. in c. 2. epistolæ ad Coloss. Inungitur, inquit, baptizandus more athletarum, qui stadium sunt ingressuri.*

Duodecima est abstinentia vini & carnium, qua præparabantur baptizandorum animi, vt magis piè Sacramentum acciperent. De qua *Concil. Carthaginense 4. can. 85. Baptizandi*, inquit, *nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini & carnium, ac manus impositione, crebra examinatione baptismum percipiant.*

14 Ex his patet duplicem catechumenorum catechesim esse in vsu in Ecclesia. Prior est merè doctrinalis, qua adulti antequam baptizentur, in doctrina fidei & morum instruuntur, vt sciāt quam fidē, & obligationem per baptismum suscipiant. Quare hæc iure naturæ & diuino prærequiritur, vt patet *Matth. vlt. v. 19.* vbi Apostoli iubentur capaces doctrinæ priùs docere quàm baptizare.

Secunda est cæremonialis, qua secundùm dicta, varijs modis tum dictis, tum factis animi catechumenorum explurantur & præparantur, quæ etiam quantum fieri potest, in paruulis adhibetur: pro quibus etiam patrini respondent. 1. Vt hi intelligant quid paruulum postea docere, & qua ratione eum instruere debeant. 2. vt præsentes intelligant, quid etiam in paruulis baptismus operetur, & quam obligationem iam suscipiant perpetuò fidem catholicam doctrina & moribus profitendi. Quam quæstionem tangit sæpe *D. Augustinus: vt in epist. 23. ad Bonifaciū & l. 4. de bapt. c. 24. & l. 1. de peccatorū meritis c. 19. in fine.*

15 Secundò, ex iis autē cæremoniis quę comitantur baptismum prima est, quòd extra casum necessitatis debeat celebrari in locis adhuc consecratis, quæ olim ab ipso templo distincta erant, & baptisteria vocabantur. Iam autem est in singulis templis parochialibus certus locus ad hoc ministerium designatus, de quo vide canonem 59. Trullanum, & Clement. vnicam de baptismo: vbi prohibetur ne quis extra casum necessitatis alibi quàm in ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, aliquem baptizet, nisi fortè Regum aut Principum filios. Per Principes autem, vt benè notat glossa, intelligi ntur solum ij, qui sunt supremi Principes, nec alicuius vasalli.

16 Secunda est, quòd baptismus debet fieri aqua ad hoc pridie Paschæ aut Pentecostes per infusionem chrismatis, aliásque cæremonias specialiter consecrata. Cuius consecrationis meminit *D. Dyonys. c. 2. Eccl. Hierarchiæ p. 2.* vbi dicit eā trina vnguēti perfusione crucis specie perfici.

Tertia est, quòd patrini sint adhibendi de qua vide dicta q. 67. a. 7.

Quarta est, quòd in baptismo soleat nomen infanti imponi, sicut olim imponebatur in circumcisione, vt patet Luc. 1. v. 59.

Quinta

Olim fiebat trina mersione. Quinta, quòd olim solebat fieri baptismus trina mersione, de qua vide dicta q. 66. a. 8.

Sexta est, quòd olim adulti solùm baptizabantur in profesto paschatis vel pentecostes. vide dicta q. 68 a. 3.

17 *Osculum pacis.* Tertiò, ex ijs cæremonijs quæ sequuntur baptismum, Prima fuit olim osculum pacis, quo fideles vt fratrem osculabantur recens batizatum, cuius meminit *Cyprian. l. 3. epist. 8. ad Fidum.* *D. Cyprian.*

Vnctio chrismatis. D. Hieron. Secunda, vnctio chrismatis facta in vertice baptizati. hinc D. *Hieronym. dialogo contra Luciferianos*, docet non licere presbyteris sine chrismate baptizare. Et *Concilium Arausicanũ c. 1. Nullus*, inquit, *ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate vsquam debet progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari.* *Arausican.*

Notandum, hanc vnctionem extra casum necessitatis debere fieri chrismate eodem anno cõsecrato. vt habetur *cap. Si quis de alio. de consecratione. distinct. 4.*

18 *Vestis candida.* Tertia, olim erat vestis candida; qua in signum innocẽtiæ solebat indui recens baptizatus, eámque ferre vsque ad Dominicam in albis. De qua *D. Ambrosius l. de ijs qui initiãtur cap. 7. Accepisti*, inquit, *post hæc vestimenta candida, vt esset indiciũ quòd exueris inuolucrum peccatorum, indueris innocentiæ cãdida velamina.* *D. Ambros.*

Cereus accensus. Quarta, quòd in signum accepti luminis fidei & gratiæ, baptizato detur cereus accensus.

Gustatio lactis & mellis. D. Hieron. Quinta, quòd olim baptizato solebat dari gustandum lac & mel. hinc *D. Hieronym. dialogo cõtra Luciferianos*, ait esse consuetudinem per traditionem acceptam, recèns baptizatos *lactis & mellis prægustare concordiam, ad infantiæ significationem.* quæ consuetudo etsi adferatur à Luciferiano, tamen ab orthodoxo approbatur. Idem tamen explicãs initium capitis 55 Isaiæ docet in occidentalibus Ecclesijs fuisse consuetudinem, vt renatis in Christo vinum & lac tribuatur, pro qua citat illud 1. Petri 2. *Sicut modò geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite.* *Isaie. 55.* *1. Petr. 2.*

Ex quibus satis patet, hæreticos dum hos ritus irrident, non tam nos irridere, quàm omnes sanctos Patres, omnem antiquitatem, vniuersámq; ab initio Ecclesiam condemnare.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ea quæ aguntur in exorcismo, aliquid efficiant?

19 *Duplex effectus cæremoniarum.* ART. 3. docet supradictas cæremonias, & præcipuè exorcismum, præterquam, quòd significent interiorem effectum baptismi, habere duplicem effectum: quia tollunt duplex impedimentum gratiæ: alterum extrinsecum, quod à dæmone posset prouenire, qui suis tentationibus conatur effectum baptismi impedire: alterum intrinsecum, quod nascitur ex nostra hebetudine ad res diuinas capiendas. Per dictas autem cæremonias & diuinas inspirationes, quas Ecclesia suis precibus nobis impetrat, excitamur vt alacriùs & feruentiùs diuina suscipiamus mysteria. Habent autem hæc præcipuè locum in adultis. nam paruuli nec tentationis dæmonum, neċ talium inspirationum diuinarum sunt capaces, nisi Deus vellet ijs extraordinario miraculo iudicium accelerare, quod fortè nunquam factum est, nec ab Ecclesia intenditur. Nec ideò eius preces circa hos vanæ sunt, quia impetrant à Deo, vt dæmonis vis circa illos cohibeatur, vt nõ possit eos lædere in corpore; aut adultos postea tantum tentare, quantum aliàs posset. Quæ vt meliùs intelligantur, disputandum nobis generatim est, quam vim habeant eiusmodi cæremoniæ Ecclesiæ.

DVBIVM.

Quam vim habeãt cæremonia baptismi, aliáq; sacramentalia, & qua ratione suos effectus in nobis operentur?

20 *Sacramentalia quid sint?* NOta primò, Communiter per sacramentalia intelligi cæremonias aliquas sacras ab Ecclesia institutas, vt sacramenta magis solemniter celebrentur, vel vt res aliquæ consecrentur, idque vel in vsum Sacramẽtorum, aut sacrificij, vt sunt sacrum oleum, altaria, sacræ vestes, &c. vel etiam in vsum aliquem alium pium, qualis est aqua benedicta, imagines cereæ, & similia.

Nota secundò, Nos hic non quærere, quid hæc possint ratione meriti operantis, nam certum est nos piè eiusmodi rebus vtẽdo posse eodem modo mereri, sicut per alia opera pia: sed quærimus quid per se eorum vsus conferat supra omne meritum operantis.

21 *Non vi sua conferre gratiam.* Nota tertiò, Satis constare inter omnes, taliũ rerum vsum non posse vi sua immediatè conferre gratiam sanctificãtem, quia hoc proprium est Sacramentis nouæ legis: sed præcipua quæstio est de quinque alijs effectibus, quorum Primus est, remissio peccati venialis. Secundus, excitatio gratiæ præuenientis. Tertius, remissio pœnę tẽporalis. Quartus, compressio dęmonis. Quintus, operatio sanitatis. quos effectus aliqua ratione sacramentalibus tribuendos esse communiter contra hæreticos Catholici asserunt. Et patet ex antiquissimo, ab ipsis Apostolorum temporibus, Ecclesiæ vsu, & communi sensu; quæ in eorum confectione hos ijs effectus a Deo precatur, non quidem vt singula omnes, sed vt quædã aliquos ex ijs producant. Qua in re Ecclesiam falli, aut vanitate duci, impium est opinari. *Quinq; habent effectus*

22 Tota itaque quæstio est, Qua ratione sacramentalia hos effectus & maximè primum & secundum producant. *Caietanus* enim *infrà q. 83. a. 3.* vult ijs inesse aliquam vim quasi inchoatam, qua Deus postea vt instrumento physico vtitur ad tales effectus producendos, & consequenter ea hos producere ex opere operato, cui alij quidam fauent. *Caietan.*

23 CONCLVS. I. Sacramentalia, sicut etiam imagines

Per modum obiecti piætatem excitant. magines, aliæque res piæ habent naturaliter ex se quandam vim per modum obiecti excitandi fideles, qui eorum institutionem & consecrationem norunt, ad quandam pietatem ac reuerentiam: vt notat *catechismus Trid p. 2. de baptis. §. 45.* *Catechis. Tridem.* Et ratio est, quia omnes res, quas apprehēdimus vt sacras, & ideo Deo quadam ratione coniunctas, nos excitāt ad cogitationem Diuinæ maiestatis præsentis, nobisque in iis repræsentatæ, & consequenter ad reuerentiam eiusdem. Sed nisi gratia concurrat, hæc commotio est tantùm naturalis: & in iis, qui minùs reuerenter sæpè similia tractant, facilè minuitur, ac sæpe planè extinguitur, quia ab assuetis non fit passio.

24 *Remittent peccata mediante pio motu suscipientis.* Conclvs. II. Nulla sacramenta vi sua, & per se ac immediatè suo vsu, abstrahendo à merito eius qui iis vtitur, habent vim remittendi peccata venialia: sed tantùm quatenus aliqua ratione in nobis excitant pium aliquem motum, & saltem virtualem peccatorum displicentiam. Ita *D. Thom. infrà q 87. a. 3. in corpore, & ad 1. Petrus Soto de pœnit. lect. 18. §. Ex his intellig.* & alij. *D. Thom. Petrus. Soto.* Prior pars probatur, quia Ecclesia non habet potestatē sua institutione efficaciter annectendi rebus aliquibus vim remittēdi peccata venialia: Atqui sacramentalia haberent omnem suam vim ex institutione Ecclesiæ. Ergo nō habēt vim ita remittendi peccata venialia. Maior probatur, quia plus est posse talem vim aliquibus rebus annectere, quā posse per se immediatè remittere peccata venialia: atqui extra collationē Sacramenti nulli Prælati Ecclesiæ possunt immediatè alicui remittere peccata venialia: ergo nec possunt eiusmodi talem vim conferre. Probatur secundò, Quia peccata venialia relinquunt in anima quandam maculam, & consequenter vt conuenienter remittantur, requirunt aliquam interiorem hominis renouationem: ideóque vt dicemus agentes de pœnitentia, nunquam in hac vita remittuntur sine infusione gratiæ. Vnde sequitur nihil habere vim immediatè remittendi peccata venialia, quod non habeat similiter vim conferendi gratiam: atqui nulla sacramentalia habent hanc vim: Ergo nec illam habent.

25 *Aliter remittitur pœna quàm culpa.* Ex quo patet longè aliā esse rationē remissionis peccati venialis, & pœnæ temporalis, quæ fit per solam extrinsecam condonationem, idcóque illa pœna per collationem indulgentiarū ab Ecclesia remittitur. Secùs autem est de remissione peccati venialis, quare ex eo quòd Ecclesia habet illam potestatē, non sequitur habere etiam hanc.

26 Secunda pars probatur, Quia cùm sacramēta lia ex communi consensu habeant aliquam vim remittēdi peccata venialia; hic saltem modus iis cōcedendus est, quia nullus alius videtur probabilior, & est planè accommodus eorū institutioni & consecrationi, quæ fit per Ecclesiæ preces, quibus ipsa nobis tales motus precatur: & nō est dubium quin à Deo audiatur, secundùm ea quæ dicemus concl. 3. Et secundùm hæc intellige auctores & canones, qui dicunt per vsum sacramētalium deleri peccata venialia: quia iidem tribuunt eandem vim eleemosynæ, tunsioni pectoris, orationi Dominicę, & similibus actibus piis, quæ tamen non aliter peccata delent, quàm quatenus ratione doloris de iis concepti, aut similis pij motus, remissionem à Deo impetrant.

27 *D. Aug.* Dices *D. Aug. in Enchiridio c. 71. ait: Delet hæc oratio* (scilicet Dominica) *minima & quotidiana peccata: delet & illa à quibus vita fidelium scelerate etiā gesta sed in melius mutāda discedit.* Vbi distinguit inter remissionem venialium & mortaliū; & dicit hæc remitti, dum ab iis auertimur, scilicet per contritionem: ergo vult illa remitti per orationem Dominicam, etsi de iis nō doleamus, saltem sufficienter ad eorum remissionem. Resp. negando consequentiam. Tātùm enim vult nos posse impetrare remissionem venialium de quibus dolemus, etsi non auertamur perfectè ab omnibus. Secùs autem esse de remissione mortalium, quæ requirit absolutam ab omnibus auersionem.

28 *Quomodo causent gratias præuenientes.* Concl. III. Sacramentalia non conferunt nobis gratias præuenientes, siue pios motus, vi sua & ex opere operato; sed tantùm per modum impetrationis, quę non habet omnino infallibilem effectum. Ita *Suarez supr. disp. 15. sect. 4.* *Suarez.*

Probatur primò. Quia Theologi ex eo quòd solus Deus possit immediatè nobis infundere gratiam sanctificantem, communiter colligunt eum solum posse instituere Sacramenta eam ex opere operato conferentia. Ergo cùm similiter ipse solus possit nobis inspirare tales motus, solus poterit instituere cęremonias ex opere operato eiusmodi motus cōferētes. Nec refert quòd possit aliqua ratione Ecclesiæ eiusmodi potestatē cōmunicare; quia nullum est fundamentum, vnde quis probet ipsum eam communicasse.

29 Probatur secundò, Quia quæ ex opere operato suum effectum conferunt, conferunt eum omnino infallibiliter ex diuina promissione: atqui nec ex Scripturis, nec ex Ecclesiæ traditione talem promissionem possumus probabiliter colligere: ergo frustra eam asserimus. Imò nullam talem esse videtur probari experientia, quia quędam ex dictis non habent semper infallibilem effectum. Experimur enim per eiusmodi lustrationes & exorcismos non semper pelli aut impediri prestigias dæmonis: nec est ratio cur magis dicamus alios effectus sacramentalium esse omnino infallibiles quàm hos.

Probatur tertiò, Quia Ecclesia in illorum consecratione non vtitur verbis alicuius, quibus absolutè effectum futurum significet, sicut in Sacramentis, sed deprecatoriis: vt ostendat se hos effectus tantùm à diuina misericordia sperare; sicut alia quæ à Deo petit; quæ deprecatio etsi multum apud Deum valeat, & aliquid communiter impetret, non semper obtinet totum quod petit, sed prout diuinæ prouidentiæ pro loco & tempore fuerit visum.

30 *Non remittunt pœnas temporales nisi ex merito suscipientis.* Conclvs. IV. Etsi in Ecclesia sit potestas per indulgentias relaxandi pœnas debitas peccatis iam remissis: hanc tamen remissionem sacramentalia per se & vi sua non operantur vltra meritum ac satisfactionem operantis, siue iis vtentis, nisi Pontifex iis aliquas indulgentias annexuerit, vt fit in quibusdam benedictionibus. quod tamen communiter non facit: vt satis patet ex eorum institutione. quia ad hūc effectum non sunt instituta.

31 *Quomodo exorcismi fugent dæmones.* Concl. V. Exorcismi fugāt dæmones. Primò, qua

quatenus continent signũ crucis, inuocationem nominis Iesu, comminationem diuinæ vindictæ, & similia dæmonia odiosa, quæ tanquam sibi contraria fugit.

Secundò, ratione precum Ecclesiæ eius fugam à Deo impetrantia. Tertiò, per modum imperij. Nam vt patet *Luc.10.v.17.* Christus dedit discipulis suis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, ita vt dæmonia iis subiiciantur. Et *Marci 16.v.17.* eadem potestas promittitur fidelibus: & patet ex formis exorcismorum quibus Ecclesia vtitur. Vide *Tertullianum in apologetico cap.32. D. Aug. lib 10.de ciuit.c.22.* Qua de re pulchrè *Prudentius in sua apotheosi ita cecinit:*

Torquetur Apollo
Nomine percussus Christi, nec fulmina verbi
Ferre potest. Et infra:
Intonat Antistes Domini, fuge callide serpens,
Exue te membris, & spiras solue latentes:
Has inter voces medius Cyllenius ardens
Eiulat, & notos suspirat Iuppiter ignes.

Luc.10. Marc.16. Tertul. D. August. Prudentius.

Hanc autem potestatem non solùm conuenire aliquibus ratione sanctitatis, sed etiam ratione ordinis & potestatis Ecclesiæ vel inde patet, quòd multi suis exorcismis arceant vim dæmonis, qui non ita sanctitate eminent: & aqua lustralis, à quocunque benedicta sit, eandem vim habeat contra dæmones.

32 Exorcismus habet suam vim ex vi ordinis.

Quòd autem exorcismi & similia non habeant infallibilem semper effectum; arguit non esse iis annexam absolutam Dei promissionem, qui suo iudicio sua dona dispensat prout vult; & dæmoni aliquando maiorem vim his resistendi, ob causas nobis incognitas tribuit.

Non habet infallibilem effectum.

33 CONCLVS. VI. Sacramentalia quandoque directè operantur beneficia corporalia: verb.caus. sanitatem, aut similia, per modum impetrationis, ratione precum Ecclesiæ. hæc tamen Deus non semper confert, sed prout iudicauerit expedire. Sæpe etiam hæc indirectè perficiũt coërcendo vim nocentis dæmonis, iuxta modos 4. concl. explicatos.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm sit officium Sacerdotis catechizare & exorcizare baptizandum?

34 ARtic. 4. docet Sacerdotem ex officio instar agentis principalis catechizare, & exorcizare baptizandum, cui diaconi & inferiores ministri debent subseruire. Nihil est difficultatis quod non facilè soluatur ex dictis q. 67. vbi ostendi totum officium solemnis baptismi spectare propriè ad Sacerdotem.

QVÆSTIO LXXII.

DE CONFIRMATIONE.

D.Thom. DIvvs Thomas, explicata natura baptismi, agit statim de Confirmatione. quia inter alia Sacramenta solebat olim primùm post baptismum confirmare.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Confirmatio sit Sacramentum?

ARticulo 1. docet Confirmationem esse Sacramentum. Probat id primò auctoritate *D. Melchiadis Papæ, in §. Sed contra.* Secundò, in corpore, quadam congruentia. Quia scilicet sicut in naturalibus diuersa est nostra generatio ab accretione qua perfectionem naturæ acquirimus: ita in spiritualibus diuerso Sacramento scilicet Baptismo generamur, & accipimus vitam spiritualem: & alio, scilicet Confirmatione perducimur ad perfectionem spiritualem.

Melchiades Papa.

D.Thom. Nota *D.Thomã in responsione ad secundũ* dicere, Christũ instituisse hoc Sacramentũ non exhibẽdo, sed promittendo, quod non est ita intelligẽdum, quasi ipse hoc per se non instituerit (hoc enim dubio 2. ostendemus esse falsum:) sed quia ante eius ascensionem nemini fuit collatum.

DVBIVM I.

Vtrùm Confirmatio sit propriè dictum legis nouæ Sacramentum?

2 OMnes hæretici nostri temporis, imitati in hoc aliquos antiquos, id negant. Eorum præcipuum fundamentum est, quia nullibi in

Hæretici nostri.

Scri

Scripturis extat huius Sacraméti institutio. Sed hoc argumentum nullius esse momenti, iam sæpe ostendimus. Nam multa nobis credenda sunt quæ apertè non sunt scripta, sed per traditionem accepta: vt constat tum ex cósensu totius Ecclesiæ, tum ex ipsis Scripturis, quæ testantur Apostolos multa solo verbo tradidisse. hinc 1. *ad Corinth.* 11. *v. vlt.* ait Apostolus: *Cætera autem cum venero disponam.* Item D. Ioánes *epist. 3. v. 13. Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum & calamum scribere: spero autē protinus te videre, & os ad os loquemur.* Similia habet *epist. 2. v. 12.* Vnde etiam *Apostolus 2. ad Thessal. 2. Tenete,* inquit, *traditiones quas didicistis siue per sermonem, siue per epistolam nostram.* Idem *Actorum 15. v. vlt.* confirmat Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum. Adde falsum sumi, hoc non posse ex Scripturis probari; vt infrà ostendam.

Multa credenda quæ non habentur apertè in Scripturis.

1. Cor. 11.

Ioan. epist. 3.

2. Thess. 2.

Act. 15.

3 CONCL. *Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum otiosam cæremoniam esse, & non potius verum & proprium Sacramentum, anathema sit.* Ita *Triden. sess. 7. can. 1. de Confirmatione.*

Confirmatio est Sacramentum. Trident.

Pro cuius probatione suppono, quod etiam hæretici concedunt, ad rationem veri Sacraméti sufficere, quod sit cæremonia aliqua externa a Christo instituta, habens annexam promissionem gratiæ.

Prob. igitur concl. primò ex Scripturis, quæ etsi nó dicát apertè, Confirmationé esse Sacramentū (sicut nec etiam de baptismo hoc dicunt) tamen apertè ex eis colligitur ei cóuenire supradictam descriptionem. Primò enim fuisse apud Apostolos in vsu aliquod signū, seu cæremoniam visibilem, qua conferebant cómuniter baptizatis Spiritum S. apertè habetur *Act. 8.* vbi dicitur: *Tūc imponebát* (scilicet Apostoli) *manus super eos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Et c. 19. *Cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos.*

Act. 8. & 19.

4 Ex quib. alijsq; locis apertè docemus, Apostolos per impositionem manuum, quę visibile erat signū, siue cæremonia, contulisse vulgò baptizatis Spiritum S. Habuisse autē hanc cæremoniam annexám promissionē gratiæ. Patet primò, Quia per se incredibile est, Apostolos hac cæremonia tá cómuniter vsuros fuisse ad conferēdum Spiritum S. nisi fuisset à Christo ad hoc instituta. Secúdò, quia Apostoli nullo modo potuissent per eam infallibiliter conferre gratiam, nisi hæc ei ex promissione Christi fuisset annexa. quia nullus purus homo potest vel per se immediatè, vel per aliquam cæremoniam conferre gratiam, nisi hęc à Deo ad hoc sit instituta.

Confirmatio confert gratiam.

5 Prob. tertiò ex *Ioelis* 2. vbi dicitur: *Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, effundam de spiritu meo super omnem carnem,* id est, super omnem hominē, scilicet fidelem. hanc enim promissionem generatim factam esse omnibus fidelibus apertè docet D. Petrus *Act. 2. v. 38. & 39.* Ad quē locum etiá alludit Christus *Ioā. 7.* vbi ait: *Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluēt aquæ viuæ.* Vbi Euangelista subiungit. *Hoc autē dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Quæ nó solùm sunt intelligēda de Apostolis, sed de omnibus fidelibus, quibus hæc promissio facta est: vt patet Primò, quia verba generalia sunt. Secundò, quia D. Petrus suprà id apertè testatur. Tertiò, quia *Ioan. 14 v. 16.* ait Christus: *Ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis, qui maneat vobiscum in æternum.* quia scilicet, vsq; ad finē mundi poterit omnibus fidelibus conferri. quod in solos Apostolos conuenire nequit, qui iam pridem mortui sunt.

Ioel. 2.

Act. 2. Ioan. 7.

Ioan. 14.

6 Resp. hęretici 1. Hic promitti Spiritum S. accipiendū in baptismo. Sed hoc nullo modo satisfacit. Quia etsi in baptismo verè accipiatur gratia, & cósequenter etiam Spiritus S. tamen dictæ Scripturæ promittentes missionem, siue donationem Spiritus S. nullo modo possunt intelligi de acceptione Spiritus S. per baptismum: sed necessariò intelligūtur de singulari illa collatione Spiritus S. qua eum Apostoli acceperunt in Pentecoste, & alij accipiunt per hoc Sacramētū. Prob. primò, quia vt patet *Ioan. 1. & 3.* multi iam tum erant baptizati baptismo Christi, & tamen c. 7. dicitur: *Nondū enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus,* scilicet per resurrectionem. Secundò quia *Ioan. 14. & 15.* iam baptizatis sæpiùs adhuc promittitur Spiritus S. Tertiò, quia *Act. 8.* mittuntur Apostoli ab Ierosolymis Samariam, vt baptizatis per impositionem manuum conferant Spiritum S. & additur ratio: *nondū enim in quemquā eorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Iesu.* Vbi clarissimè dicitur illam collationē Spiritus S. quam Scripturæ vbiq; singulariter fidelibus promittunt, & testantur factá per impositionem manuum, lógè aliam fuisse ab ea, quæ fit in baptismo. Similiter c. 19. D. Paulus iam baptizatis imponit manus, vt accipiant Spiritum sanctum.

Hæretici.

Promissio Spiritus Sancti in scripturis facta intelligitur de effectu Confirmationis.

Ioan. 1. & 3.

Ioan. 14. & 15.

Act. 18.

Act. 19.

7 Secundò igitur respondet *Caluinus l. 4. instit. c. 19.* vbi ait: *Hanc manus impositionem non altius subesse mysterium cogito, sed huiusmodi cæremoniam ab illis adhibitam interpretor, vt ipso gestu significarent se Deo commendare, & velut offerre eum, cui manus imponebant.* Ita Caluinus cogitat, ita interpretatur; ergo ita est. Cui hæc solutio non faciat satis; quem non cogat à tota antiquitate, & communi Ecclesiæ totius sensu discedere. Sed videamus quā Scripturæ sit consona. Testatur hæc Apostolos impositis ijs manibus orasse pro ijs, vt acciperēt Spiritum sanctum, & hi statim eum acceperunt: Qui effectus sicut planè diuinus est; ita sanè mysterium altissimum est. Itē quid opus erat Apostolos vocare ab Ierosolymis, vt recèns baptizatos Deo commendarent; Nunquid absentes pro ijs orare non poterant? An quibus licuerat illos baptizare, non licuerit eosdem Deo commendare, si altius non subfuisset mysterium? Quare omnes, quibus aliquid rationis superest, facilè hinc intelligent, aliud esse, aliquem Deo commēdare (quod quiuis sacerdos, imò quiuis Christianus licitè facere) aliud verò esse, alicui Spiritum sanctum per manus impositionem conferre, quod solis Episcopis concessum est.

Caluinus. Ineptiæ Caluini.

8 Tertiò, alij respondent, impositionem illam manuum solùm fuisse ab Apostolis vsurpatam, vt conferrent alijs donum linguarum, nec aliter contulisse Spiritum S. quod miraculum cùm iam cessauit, etiam illam cęremoniam debere cessare.

Sed hæc gratis & contra Scripturas finguntur. Primò, quia Spiritus S. per manus impositionem vulgò omnibus baptizatis conferebatur: vt pa-

Impositio manuum Apostolorū non solùm instituta pro dono linguarum.

tet ex locis suprà citatis Atqui donum linguarũ, prophetiæ, & similia, non conferebantur omnibus, sed aliquibus tantùm pro Dei beneplacito: vt patet ex *Apostolo ad Rõ.12.v.7.& 1.ad Cor.12.* vbi ait, *Nũquid omnes prophetæ? nunquid omnes loquũtur linguis?* &c. clarè ostendens hoc donum tunc paucis fuisse cõcessum. Secundò, quia secundùm phrasim Scripturæ, accipere Spiritum S. non significat propriè donum linguarum, vel quid simile; sed accipere gratiam iustificantem, & animum interiùs corroborantem, vt fidelis fortiter fidem confiteatur, & quæuis pro Deo pericula subeat. Hinc *Luc.vlt.v.49.* discipulis adhuc infirmis promittitur Spiritus S. & dicitur: *Vos autem sedete in ciuitate, quo adusque induamini virtute ex alto* Hinc etiã *Apostolus ad Rom.5. Caritas*, inquit, *diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum S. qui datus est nobis.* Similiter *ad Gal.5 v. 22.* fructus Spiritus sancti dicitur caritas, gaudium, pax, &c.

Rom. 12. 1. Cor. 12. — Donum linguarum non significatur per Spiritum sanctum. — *Luc. vlt.* — *Roman. 5.* — *Galat. 5.*

9 Confit, quia donum linguarum & similia possunt esse in peccatoribus sine caritate, vt expressè dicitur *1. ad Corinth.13.* Atqui Scriptura vbique negat, peccatores habere Spiritum sanctum, aut eo agi, siue hunc in ijs esse. hinc *Sap.1. In maleuolã animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Et causa additur: *Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum*, siue peccatorem qui non ambulat sincerè coram Deo. Similiter *Apostolus ad Rom.8. Quicumque*, inquit, *Spiritu Dei aguntur, hi sũt filij Dei.* vbi etiam sæpiùs opponit spiritum carni, & peccato: & ostendit eos habere vitam spiritualem, in quibus habitat Spiritus Dei, & peccatores esse spiritu mortuos. Similiter *S. Ioannes epist. 1. c.4.* sæpiùs docet solos illos esse filios Dei, qui habent caritatem, & in his solis Deũ manere, & eos in Deo. Et v.13. ait. *In hoc cognoscimus, quoniam in eo*, scilicet Deo, *manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis*: clarè ostendens omnes qui accipiunt Spiritum sanctum, accipere caritatem, qua manemus in Deo, & Deus in nobis; vt dicit *ibidem v.8. & 16.* Hinc pulchrè *D. Aug. l.3. de baptismo cõtra Donatistas c.16. Spiritus*

1. Cor. 13. — *Sapient. 1.* — *Roman. 8.* — *1. Ioan. 4.* — *D. August.*

10 *autem sanctus*, inquit, *quem in sola Catholica per manus impositionem dari dicitur; nimirum hoc intelligi maiores nostri voluerunt, quod Apostolus ait: Quoniã caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Ipsa enim caritas, quam non habent qui ab Ecclesiæ catholicæ communione præcisi sunt.* Vbi etiam ex communi Ecclesiæ sensu pluribus pergit docere primò, donum linguarum & similia, posse à malis, aut etiam extra Ecclesiam à Schismaticis accipi, non tamen Spiritum sanctum, qui sine caritate esse non potest. Secundo etiam modo per impositionem manuum dari Spiritum sanctum, etsi donum linguarum nõ detur. Verba eius sunt: *Neq; enim tẽporalibus & sensibilibus miraculis attestantibus per manus impositionem modo datur Spiritus sanctus, sicut antea dabatur ad commendationẽ rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatanda.* Et infrà: *Sed inuisibiliter & latenter intelligitur per vinculum pacis eorũ cordibus diuina caritas inspirari vt possint dicere, Quoniã caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Ac demum concludit, aliud esse Sacramentum, quod etiam Simon magus accepit, aliud donum prophetiæ, quod etiam Saul accepit: aliud charitatem, quam soli boni in Sacramento percipiunt. Vbi clarissimè responsionem hæreticorum refutat, ostendens illam impositionem manuum non fuisse nudam cæremoniam pro tempore ab Apostolis vsurpatam, sed permansurum in Ecclesia Sacramentum à Christo institutum, non vt conferretur donum linguarum, sed vt piorum cordibus charitas Dei infundatur.

11 Sed his adhuc obijciunt hæretici, alio ritu tũc vsos Apostolos, scilicet manus impositione: alio nos iam vti, scilicet vnctione & crucis signatione. vnde inferunt, nos non facere idem quod Apostoli faciebant. Sed negandum est antecedens. Nam illa manuum impositio non fiebat sine vnctione & consignatione crucis. Nec hæc iã fiunt sine manuum impositione, vt dicemus a.3. du. 2.

12 Probatur conclusio 2. ex communi omnium Patrum & Conciliorum, atque adeò totius Ecclesiæ ab initio consensu, contra quem disputare, vt ait *Aug. epist.118. ad Ianuariũ*, insolẽtissimæ insaniæ est. Fusè autem eum consensum probat *Card. Bellarm. l. de Confirmatione c.3.4.5.6.* Nos breuiter aliquot auctoritates adferemus. Primò, *Clemẽs Romanus*, discipulus D. Petri, & quartus ab eo Pontifex, *l.3. constit. c.16. Episcopus*, inquit, *baptizatos chrismate vngat.* Et epist. 4. sub finem docet per Episcopi consignationem nos septiformem Spiritus sancti gratiam accipere. Vbi etiam ait, eum qui hoc non necessitate sed incuria omiserit, nequaquam posse esse perfectum Christianũ. Similiter Vrbanus Pontifex, qui floruit circa annum 222. *in epist. sua cap.7.* ait, *Omnes enim fideles per manus impositionem Episcoporum, Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt plenè Christiani inueniantur.* Similiter *Cõcilium Arelatense 2.* celebratum tempore Siluestri, *can.17.* iubet hæreticos ritè baptizatos in Ecclesiam recipi cum chrismate, & manus impositione *Cyrillus* autem *Ierosolymitanus* totam 3. suam catechesim de hoc Sacramẽto conscripsit. Pulchrum autẽ hac de re est testimonium D. Aug. tum quod suprà attulimus ex *l.3. de bapt. c.16.* tum quod habet *l.2. cõtra epist. Petiliani c.104.* vbi ait: *Et in hoc vnguento Sacramentum chrismatis vult interpretari, quod quidẽ in genere visibiliũ signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus.* Et infrà de eodẽ loquens: *Discerne*, inquit, *visibile & sanctum Sacramentũ, quod esse & in bonis, & in malis potest, illis ad præmium, illis ad iudicium, ab inuisibili vnctione caritatis, quæ propria bonorum est.*

D. August. — *Bellarm.* — *Clemens Ro.* — *Vrbanus.* Non confirmatus non est perfectè Christianus. — *Arelatens. 2.* — *Cirill. Hierosolym.* — *D. August.*

13 Vbi Not. 1. Eũ distinguere hoc Sacramentum à baptismo, & clarè ostendere conferri per vnctionẽ. 2. Dicere esse sacrosãctũ sicut baptismũ, clarè ostendens esse propriè dictũ Sacramẽtum; quod tã ipse quàm etiã præcedentes Patres clarè ostendunt, dũ docent per hoc Sacramẽtum Spiritũ S. siue caritatẽ, & gratiam cõferri. hoc enim Sacramentis proprium est. Quare vel ex hoc solo loco D. Aug. cõuincas apertum ac impudens mendaciũ Caluini, qui *l.4. inst. c.19.* ait. neminẽ veterum hoc vocasse propriè Sacramẽtum. Plurimos alios Patres & Concilia pro hac re citat Card. Bellar. suprà. Vnum illud D. *Hier.* addam ex *dialogo contra Luciferianos.* vbi ante medium ait: *An nescis etiam Ecclesiarum hunc esse morem, vt baptizatis postea manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus sanctus? Exigis vbi scriptum sit? in Actibus Apostolorum.*

Caluinus. — *Bellarm.* — *Hieronym.*

Etiamsi

Etiamsi Scriptura auctoritas nō subesset, totius orbis in hanc partē consensus instar præcepti obtineret. Nā & multa alia quæ per traditionē in Ecclesijs obseruantur, auctoritatem sibi scriptæ legis vsurpauerunt.

14 Ex quibus patet primò, teste D. Hieronymo hoc Sacramentum per totā Ecclesiam tunc fuisse vsurpatum. Secūdò, eandem vim in Ecclesia obtinere, quæ traditione accepta sunt, cum iis quæ Scriptura tradit. Nec refert quòd illa verba apud D. Hieronymum proferantur à Luciferiano. Quia D. Hier. ea vt vera admittit, docétque ex iis nihil contra se concludi. Nam ex persona orthodoxi statim subiungit, *Non quidem abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem*, &c.

15 Respondet Caluinus suprà, Etiamsi tota à nobis staret antiquitas, nos nihil inde conficere. Nam Sacramentum non est è terra, sed è cælo; non ex hominibus, sed ab vno Deo. Sed nihil aliud agit, quàm vt ostendat se arrogantissimè omnes sanctos Patres præ se contemnere, eósq; leuitatis & erroris condemnare, séque & contra conscientiam suam, & omnino impiè hac in re Ecclesiæ doctrinam damnare. Nec enim nescit nos hîc non disputare, Vtrùm sancti Patres potuerint tale Sacramentū instituere, sed ex eorum auctoritate probare hoc Sacramentum à Christo fuisse institutum, & per Apostolos nobis traditum; quibus tam in hac re, quàm in Scripturarum explicatione magis credendum est, quàm aliquibus apostatis, quales omnes illi primi hæretici fuerunt.

Arrogantia Caluini.

16 Obiicit præterea Caluinus auctoritatem D. Aug. *qui l. 3. de baptis. c. 16. in fine*, ait: *Manus autē impositio non sicut baptismus repeti non potest. quid est enim aliud quàm oratio super hominem?* Resp. Quidquid Caluinus contrà oblatret, D. Aug. aliter ibi accipere impositionem manuum initio capitis, per quam dicit conferri Spiritum sanctū, (quem effectum & Scripturæ, & Patres, vt patet ex dictis, singulariter tribuunt Confirmationi) aliter verò in fine capitis, vbi, vt patet ex immediatè sequentibus, loquitur de impositione manuum, qua reconciliamur Deo & Ecclesiæ. Nec hac in re vtitur vitiosa æquiuocatione: sed verbum generale, quod vtramque rem significat, per adiuncta modò determinat ad vnam significandam, modò ad aliam: vel si malis impositioni manuum generatim acceptæ, ratione diuersarum specierum diuersa tribuit. Adde, Etsi concederemus quod Caluinus vult, vt summum inde probaretur, Cōfirmationem iterari posse. Nec enim ibi Augustinus negat impositionē manuum esse Sacramentum; sed tantùm asserit aliquam impositionem manuum repeti posse: eam autem manuum impositionem, qua Spiritus S. confertur, esse Sacramentum, apertissimè docet *l. 2. contra epist. Petiliani cap. 104. suprà cit.* Sed de his plura erunt dicenda art. 5. vbi ostendemus D. August. agnoscere Confirmationem esse Sacramentum, quod iterari nequit.

D. Aug.

Impositio manuum diuersa.

D. Aug.

DVBIVM II.

Quando hoc Sacramentum fuerit institutum?

17 Duplex hîc est difficultas Prima, Vtrū Christus hoc Sacramentū per se instituerit? Hæretici nostri omnes id negant, quia negāt esse Sacramentum, & volunt esse institutū à Melchiade Papa. Sed eos in vtroque falli satis patet ex dub. 1. vbi ostendi & esse Sacramentum, & diu ante Melchiadem, imò ab ipsis Apostolorum temporibus in vsu fuisse.

Hæretici nostri.

Quidam etiam Catholici, qui fatētur esse Sacramentum, negant tamen fuisse institutum immediatè à Christo: sed volūt fuisse institutum in Concilio Meldensi ex singulari Spiritus sancti instinctu. Sed hoc etiam esse falsum, patet; quia vt ostendi dubio 1. D. Clemens facit expressam mentionem huius Sacramenti, qui tamen diu illud Concilium præcessit. Fundamentum etiam huius sententiæ nullius momenti est. Nam etsi nō legamus expressè in Scriptura, Christū huius Sacramenti materiā & formam instituisse; ex ea tamen id sufficienter colligitur, & per clarā traditionem probatur: vt patebit ex dicendis.

Concil. Meldense.

D. Clemens.

18 Secunda difficultas est, Quando Christus hoc Sacramentum instituerit? Quatuor sunt sententiæ. Prima docet fuisse institutum, quando Christus *Matth. 19.* oblatis sibi paruulis manus imposuit, ac benedixit. Sed hæc sententia non videtur probabilis, quia nulla fit ibi mentio huius Sacramenti, eiusve effectus: nec Christus per manus impositionem hoc Sacramentum vlla ratione tunc intendit conferre. Nam vt patet *Ioann. 7. v. 39.* Spiritus sanctus nulli fuit per hoc Sacramentum collatus ante Christi glorificationem.

Matt. 19.

Ioann. 7.

19 Secunda docet fuisse institutum in festo Pentecostes. Sed nec hæc videtur probabilis. Quia cùm Christus in hunc mundum venerit, vt nos redimeret, & nouum Testamentum conderet, incredibile est eum priùs in cælum ascendisse, quàm illud totum perfectè conderet. huius autem præcipua pars sunt Sacramenta.

20 Tertia docet fuisse institutū in vltima cœna, quando egresso iā Iuda Christus pulcherrimam illam habuit ad Apostolos concionem, quam *D. Ioan cap. 14. 15. 16. & 17.* fusè narrat. in qua etiam Christus sæpissimè promittit suis, se missurū tū Apostolis, tum aliis fidelibus Spiritum sanctum. Omnino enim credibile est eum simul tunc eosdē docuisse, qua ratione singulis fidelib. hic esset cōferendus. Ita *Soto in 4. d. 7. q. 1. a. 1. §. At notand. Victoria n. 40.* Cōfir. 1. Quia nullū tempus aptius potest aut cogitari, aut ex Scripturis colligi. Cōfir. secūdò, Quia id videtur apertè docere *D. Fabianus Papa epist. 2. ad Oriētales c. 1.* vbi ait: *In illa die Dominus Iesus postquam cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes (sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisq́; reliquerunt) chrismā cōficere docuit.* Vbi per chrisma (quod etiā alij Patres sæpe faciūt) videtur intelligere ipsum Sacramentum Confirmationis, quod per chrisma confertur. Aut si per chrisma solùm intelligat materiam Sacramenti, saltem inde probabiliter colligitur, Christū tūc simul docuisse vsum chrismatis, & cōsequenter instituisse hoc Sacramentū, ad cuius collationem præcipuè chrisma est institutum. Incredibile enim videtur Christum docuisse Apostolos cōfectionem chrismatis, & non simul docuisse præcipuum eius vsum.

Ioan. 14. 15. 16 & 17.

Soto. Victoria.

D. Fabian. Papa Christus post cœnam docuit Apostolos cōficere chrisma.

21 IV. sentētia docet, hoc Sacramētū fuisse institutū *Ioā. 20.* cū Christus dedit Apostolis potestatē remittendi peccata, & dixit eis: *Sicut misit me*

Ioan. 20.

viuens pater, & ego mitto vos, tradens ei plenam in Ecclesiam potestatem, quia tunc primum fuerűt creati Episcopi, atque ita tunc primùm acceperunt potestatem conferendi hoc Sacramentum. Sunt igitur ex eo quòd Christus tunc dederit Apostolis potestatem remittendi peccata, *Trident. sess. 14. c. 1.* benè colligit tunc præcipuè fuisse institutum Sacramentum Pœnitentiæ: ita etiam ex eo quòd tunc primùm Apostoli acceperint potestatem conferendi hoc Sacramentum videtur rectè colligi tunc primùm hoc fuisse institutum.

Trident.

22 Concl. I. Hoc Sacramentum fuit immediatè institutũ a Christo. Videtur iã esse de fide. Quia *Trident sess. 7. can. 1. de Sacramentis in genere*, expressè definit omnia Sacramẽta nouę legis fuisse à Christo instituta. Vide dicta q. 64. a. 4. d. 1.

Trident.

23 Conclvs. II. Quod spectat ad tempus quo Christus hoc Sacramentum instituit, tertia & quarta sententia sunt satis probabiles, & vtraque potest aliquo modo esse vera. Nam videtur omnino Christus tempore cœnæ docuisse Apostolos omnem ritum huius Sacramenti. hoc clarè probant argumenta tertiæ sententiæ: & consequenter videtur hoc Sacramentum secundùm suam substantiam saltè inchoatè instituisse, non tamen omnino perfectè: quia nemini tunc dedit potestatem illud conferendi, sed hanc contulit Apostolis post resurrectionem, cùm *Ioan. 20.* dedit iis plenam potestatem Ordinis sacerdotalis & episcopalis: atq; ita videtur tunc compleuisse Sacramenti institutionem. Quia vt aliquid perfectè habeat rationem Sacramenti, non sufficit esse institutum, vt signum gratiæ conferendæ, sed debet esse hominibus data potestas per illud gratiam conferendi: aliàs nõ potest esse signum perfectè efficax gratiæ. quia non potest de facto vnquam gratiam causare.

Ioan. 20.

24 Concl. III. Hoc Sacramentum nulli fuit collatum ante festum pentecostes; sed tunc primùm eius effectus sine vllo Sacramento fuit Apostolis collatus.

Est cõmunis DD. & apertè colligitur ex *Marci vltimo & Actor. 10.* Ratio huius est: quia nõ conueniebat, plenitudinem Spiritus sancti, quæ per hoc Sacramentum confertur, ante perfectam Christi glorificationem, quę in ascensione completa est, cuiquam tribui, vt habetur *Ioan. 7.*

Marc. vlt. Actor. 10.

Ioann. 7.

ARTICVLVS II.

Vtrùm chrisma sit conueniens materia huius Sacramenti?

25 Art. 2. docet chrisma confectum ex oleo oliuarum & balsamo esse conuenientẽ materiam huius Sacramenti. Ratio est, quia per hoc Sacramentũ datur homini plenitudo gratiæ ad fidem verbis & operibus constanter profitendam, quę aptissimè per hoc mistum significatur. Nam oleum ratione pinguedinis significat abũdantiam gratiæ. Balsamum quod est valdè odoriferum, significat eiusdem fragrantiam, quę per ipsa opera exteriùs spargitur: iuxta illud *Apostoli 2. ad Corint. 2. v. 15. Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salui fiunt: & in iis qui pereunt.*

Chrismatis significatio.

2. Corint. 2.

Loquitur autem D. Thomas de materia remota Sacramenti. Nam proxima materia est ipsa vnctio, sicut in baptismo ablutio. Vide dicta qu. 60. art. 5.

D. Thomas.

ARTICVLVS III.

Vtrùm sit de necessitate huius Sacramenti, quòd chrisma fuerit priùs per Episcopum consecratum?

26 Artic. 3. docet materiam huius Sacramenti necessariò debere priùs consecrari. Et quãuis non dicat expressè, hanc consecrationem debere fieri per Episcopum, tamen hoc apertè insinuat; tum quia, vt patet ex initio primi argumenti, apertè intendit agere de consecratione episcopali: tum quia auctoritas Innocentij allata §. *Sed contra*, expressè loquitur de consecratione episcopali.

Innocent.

27 Cur autem Christus hoc ita instituit cõgruentiam affert: quia conueniebat materiam remotam Sacramentorum, quæ consisteret in re aliqua extrema permanente, priùs aliqua ratione consecrari. Quasdam autem res ita dicit consecratas fuisse per cõtactum vel vsum ipsius Christi, quo ipse iis vsus est, vel conficiendo Sacramentum cuius sunt materia, vt factum est in Venerabili Sacramento: vel eas vsu suo deputando, vt essent materia Sacramenti, vt factum est in materia baptismi, quam Christus dum fuit baptizatus designauit fore, vt esset materia huius Sacramenti, & quasi ad hoc consecrauit. Materia autem Confirmationis, & Extremæ vnctionis Christus ita non est vsus, idcóque debent per Episcopum consecrari. Materia autem Ordinis etiam aliquo modo consecrata est, quia est res quædam ad diuinum officium destinata, aut etiam consecrata, vt videbimus suo loco. Matrimonium autem & Pœnitentia non habent pro materia talem rem externam. Et sic explicata D. Thomæ ratio satis commoda est, in se tamen primo aspectu satis apparet difficilis.

Cur quorũdam Sacramentorum materia benedicatur.

D. Thomas.

DV

DVBIVM I.

Quæ sit materia essentialis huius Sacramenti.

28 VAriæ hac in re fuerunt DD. sententiæ.

Prima docet, sufficere ad essentiam huius Sacramenti solam impositionem manuum Episcopi sine vlla vnctione. Ita docuerunt olim quidam Canonistæ quos refert *Marsilius in 4. q. 5. ar. 1.* Fundamentum huius sententiæ est; quia in sacra Scriptura Apostoli leguntur confirmasse per solam manuum impositionem. Sed hoc fundamentum nullius esse momenti ostendemus dub. 2. Sententia autem ipsa apertè repugnat Florentino, vt infrà videbimus.

Canonistæ. Marsilius. Florent.

Secunda docet, essentialiter requiri vnctionē, sed putat posse fieri, vel solo oleo oliuarum, vel solo balsamo. Ita *Canus apud P. Valentiā hic d. 5. q. 1. puncto. 2.* Sed hæc sententia communi omniū sententiæ repugnat, nec vlla ratione nititur.

Canus Valentia.

Tertia docet, solum oleum esse materiam essentialem huius Sacramenti; mistionem autem balsami solùm esse materiam necessitate præcepti. Ita *Caiet. hic a. 2. Nauar. in manuali c. 22. nu. 8.* & alij quidam.

29 CONCLVS. I. Materia remota essentialis huius Sacramenti est chrisma. Ita expresse *Florentinum in literis Eugenij siue decreto de Armenis*: quare videtur de fide, nec eam iam vllus catholicus negat: sed cùm hoc nomen possit significare quoduis vnguentum, disputatur quale vnguentum sit essentiale.

Florentin.

30 CONCL. II. Hoc Sacramentum essentialiter requirit chrisma confectum ex oleo & balsamo. Ita apertè *D. Thomas hic a. 2.* Nam absolutè docet materiam huius Sacramenti esse chrisma confectum ex oleo & balsamo, nihil inter hæc distinguens. Et ad secundum docet materiam huius Sacramenti debere esse aliquid compositum, & tam ibi quàm ad quartum sæpè cōparat hoc mistum cū simplici aqua, quæ est materia necessaria baptismi. Et cū sit maxima occasio ad soluēda argumenta, dicendi illud mistum secundùm aliquam sui partem esse minùs necessariam materiam Confirmationis, quàm sic aqua baptismi; nullibi vel leuiter hoc insinuat. Quare planè ostendit se credere vtramque materiam esse æquè essentialem. Quare *Caiet. Canus*, & alij quidam Thomistæ hic apertè recedunt à D. Thoma, contra communiorem aliorum Scholasticorum sententiam.

Chrisma ex oleo & balsamo constat. D. Thomas. Caietan. Canus.

31 Probatur autem Conclusio ex *Florentino suprà*, vbi apertè videtur nostram Concl. definire his verbis. *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cuius materia est chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ; & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto.* quo loco Concilium intendit tradere materiam essentialem ipsi Sacramento, vt patet ex toto contextu. Atqui expresse dicit chrisma confectum, siue mistum ex oleo & balsamo esse materiam huius Sacramenti, eodem modo de vtroque loquens; Ergo simpliciter & eodem modo vtrumque est essentiale.

Florentin.

Confirmatur primò, quia, vt fatentur etiam auctores tertiæ sententiæ, qui negaret oleum esse de essentia huius Sacramenti, apertè contradiceret Florentino. Ergo similiter ei contradicit, qui negat balsamum esse de essentia: quia Concilium inter hæc nullo modo distinguit, sed simpliciter & planè similiter dicit confectū ex vtroque esse materiam huius Sacramenti.

Florentin.

32 Confirm. secundò, Quia Concilium ibidem particulatim recensens materias Sacramentorum, in omnibus aliis, nihil inter ea quæ præcedunt confectionem Sacramenti, vocat absolutè materiam alicuius Sacramenti, quod non sit materia essentialis. Atqui hoc mistum ex vtroque vocat absolutè materiam huius Sacramenti; ergo est materia essentialis. Aut si in hoc Sacramento non loquatur de materia essentiali, nec in aliis de ea loquetur.

Confirm. tertiò, Quia secundùm aliam sententiam non aliter mistum ex oleo & balsamo esset materia Confirmationis, quàm mistum ex aqua & vino est materia consecrationis calicis. Atqui hoc videtur apertè repugnare modo loquendi, & menti ipsius Concilij. Ergo non potest dici. Minor probatur. Quia dum Concilium agit de materia calicis, non dicit esse quid mistum ex vino & aqua, sicut materiam Confirmationis dicit esse aliquid confectum, siue mistum ex oleo & balsamo; sed simpliciter dicit materiam esse vinum cui aqua admisceri debet. Ex qua diuersitate loquendi clarè patet diuersimode Concilium de his sentire.

33 Dices primò, Florentinum suprà dicit actus pœnitentis esse materiam Pœnitentiæ, & sub iis etiam comprehendit satisfactionem, quæ tamen non est de essentia Sacramenti. Ergo non omne id quod à Concilio dicitur materia Sacramenti est materia essentialis.

Florentin.

Respond. primò. Nos non dicere absolutè id totum esse materiam essentialem, quod Concilium quacumque ratione vocat materiam Sacramenti; sed id quod præcedit confectionem Sacramenti & à Concilio dicitur eius materia; dicimus esse materiam essentialem: satisfactio autem eam non præcedit sed subsequitur.

Respond. secundò, negando antecedens: quia Concilium non dicit absolutè omnes illos actus esse simpliciter materiam Sacramenti Pœnitentiæ: sed in genere actus pœnitētis esse quasi materiam Sacramenti, quod verissimum est. Et deinde diuidit omnes actus in tres: non quòd velit omnes esse essentialem materiam Sacramenti, sed quòd omnes aliquo modo ad integritatem Sacramenti pertineant: vt explicat *Trident. sess. 14. c. 3.* Materiam autem Confirmationis & quidem prærequisitam ante eius confectionem absolutè & simpliciter dicit esse chrisma cōfectū ex oleo & balsamo. vnde etiam ex hac diuersitate loquendi, qua Concilium vtitur, clarè colligitur ipsum velle totum illud esse materiam essentialem confirmationis.

Trident.

34 Dices secundò; *Innocentius III. cap. pastoralis de Sacramentis non iterandis*, consultus an is qui dū confirmaretur, non chrismate, sed solùm oleo fuerit vnctus, debeat secundo confirmari. Respondent, in talibus nihil iterandum, sed quod omissum est cautè supplendum esse. Ergo vult

Innoc. III.

Sacramentum fuisse validum, & tantùm aliquid accidentale defuisse. quia aliàs Sacramentum fuisset iterandum.

Respondeo primò, Hoc cap. si benè consideretur pro nobis facere. Probatur primò, Quia apertè ibi distinguitur oleum à chrismate, & hoc illi vnctioni dicitur defuisse: ergo purum oleum secũdùm Innocentium non est chrisma, & consequenter non potest esse materia huius Sacramenti. quia, vt patet ex Florentino, & consensu totius Ecclesiæ, & forma ipsius Sacramenti, essentialis eius materia est chrisma. Vnde si quis vngat sine chrismate, falsificabit formam in qua dicitur, Confirmo te chrismate salutis. Nec refert quòd secundùm primæuam significationem oleum verè sit chrisma (hoc enim nihil aliud significat quàm vnguentum) quia vt patet ex Innocentio, Ecclesia in ordine ad hoc Sacramentum, restrinxit hoc verbum ad significandum certum vnguẽtum, quod non sit merum oleum.

Florentin.

35 Probatur secundò, Quia vt patet ex Innocentio, huic Sacramento aliquid defuit, quod fuit supplendum. Atqui hoc non fuit aliquid accidentale: ergo fuit essentiale. Minor probatur. quia si fuisset accidentale, fuisset aliqua cęremonia ex præcepto Christi, vel Ecclesiæ adhibenda in Confirmatione. Nulla autem talis cæremonia hîc potest vllo modo dici defuisse. Nam vel talis debuisset postea vngi solo balsamo, & hoc dici nequit: tum quia nũquam fuit à Christo institutum, aut in Ecclesia vsitatum, vt aliquis vngatur solo balsamo: tum etiam quia huic non dicitur defuisse vnctio balsami, sed chrismatis. Vel debuisset inungi vero chrismate, & hæc vnctio nõ potest dici accidentalis, sed essentialis; quia aliàs nulla esset essentialis, nec vnquam solet adhiberi tanquam mera cæremonia sine pronuntiatione formæ. Confirmatur. quia secundùm aliam sententiam, eodem modo se haberet admistio balsami cum oleo respectu Cõfirmationis, sicut se habet admistio aquæ cum vino respectu consecrationis calicis. Atqui quia neque à Christo, neque ab Ecclesia est institutum, vt hæc misceatur calici iam consecrato, nunquam post consecrationem debet infundi. Ergo cùm similiter nullo modo institutum sit, vt quis vngatur solo balsamo, nunquam ita vngendus est: atque ita si dictus defectus tantùm esset accidentalis, nullo modo esset supplendus. quæ clariùs patebunt in responsione secunda.

36 Respondeo igitur secundò, Pontificem in illo capite, quia plures quæstiones erant propositæ, voluisse dare generalem responsionem, scilicet in eiusmodi Sacramentis semper esse supplẽdum, quod erat omissum, vel omnino inualidè factum (hoc enim potest dici omissum) siue id sit essentiale, siue accidentale. Nihil tamen quod validè collatum sit, esse iterandum, etsi sit tãtùm accidentalis cæremonia: qualis hîc est adhibitio patrini, datio alapæ, &c. quæ docet non esse repetenda, sed solam vnctionem chrismatis cum debita forma, quia hæc partim omnino omissa, partim inualidè fuerant adhibita.

37 Hæc tamen intelligenda sunt de illis cæremoniis, quę sine noua Sacramenti confectione possunt eodem modo, quo solent ab Ecclesia fieri, reiterari. Nam si quis post cõsecrationem recordetur se non infudisse calici aquam, non debet eam postea infundere. quia Ecclesiæ consuetudo non habet, vt hæc misceatur sanguini, sed vino, vt simul cum eo consecretur. quod post consecrationem fieri nequit, nisi nouum vinum consecretur. Vnde sequitur, si mistio balsami cũ oleo esset tantùm accidentalis cæremonia respectu Confirmationis, ea omissa nihil fore supplendũ. quia sine repetitione Sacramenti nõ posset hæc cæremonia, vt in Ecclesia est vsitata, suppleri.

38 Obiicitur tertiò, Balsamum fuit semper rarissimum & carissimum, pręsertim olim cùm in sola Iudæa nasceretur: vnde incredibile est olim tempore persecutionũ, cùm Ecclesiæ essent valdè pauperes, potuisse singulos Episcopos, pręsertim in remotis regionibus, habere semper balsamum: & tamen certum est eos ideo non omisisse confectionem chrismatis, aut collationem Confirmationis. Ergo de eius essentia non est admistio balsami. Resp. negando sequelam maioris. quia cùm requiratur valdè modicum balsami ad conficiendum chrisma, vbique haberi potuit. quod patet vel ex sola epistola D. Fabiani Pontificis ad Episcopos Orientales, qua quosdam grauiter reprehendit, qui eò quòd (vt dicebant) difficulter possent singulis annis balsamum habere, tantùm singulis triẽnijs renouabant chrisma, & interim vetere in collatione Sacramentorum vtebantur, & eorũ quidem excusationem adfert, sed quasi confictam, & indignam responsione planè negligit. Si igitur nunquam fuerit in Ecclesia, ne quidem tempore persecutionum, quo scribebat hæc Fabianus, tanta difficultas reperiendi balsami, vt posset excusare à renouando singulis annis chrismate: quantò minùs potuit vnquam excusare à mistione balsami? Aut si hęc potuisset vllo modo omitti, quomodo Pontifex id non insinuasset?

D. Fabianus.

39 Vbi Nota, Ad essentiam chrismatis, siue materiæ Confirmationis, non esse necessarium, vt singulæ eius partes contineant formaliter aliquid balsami: sed sufficit quòd toti misto saltem tantum insit balsami, vt omnes eius partes aliquo modo alterentur, recipiendo in se eius odorem, aliásq; qualitates. hoc enim sufficit, vt tota massa, & consequenter singulæ eius partes dicantur cõfectę siue mistę ex oleo & balsamo: sicut corpora mista dicuntur confecta ex elementis, tantùm virtualiter in iis remanentibus. vnde ad illud sufficit, modicũ balsami multò maiori quantitati olei misceri. Hinc Patres sæpe chrisma vocant absolutè oleum, sumẽdo denominationem à maiore parte. Tantum tamen semper balsami necessarium est, vt possit oleum, dicto modo alterare, communicando ei suas qualitates, & pręsertim odorem.

Quantia debeat esse mistio balsami.

40 Obiicitur quartò, Balsamum facilè adulteratur: ergo non est credibile Christum voluisse ipsum essentialiter ad hoc Sacramentum requiri. quia aliàs fuisset periculum, ne sæpe conferretur hoc Sacramentum inualidè. Respond. negãdo consequentiã, Quia simili modo vinum præsertim Hispanicum facilè adulteratur ita artificiosè, vt vix à peritissimis possit à vero vino discerni: & nihilominus nemo ideò auderet dicere,

verum

verum vinum non esse materiam necessariam consecrationis calicis, quia propter aliquos raros casus Christus non debuit generalem suam legem immutare, præsertim cùm possint communiter eiusmodi incommoda euitari, si adhibeatur diligentia, vt per peritos & fidos mercatores eiusmodi res comparentur.

41 Chrisma potest fieri ex balsamo Indico.

Not. demum, ad essentiam huius Sacramenti nihil referre an sit balsamum Palæstinum, an Indicum: sicut non refert ad consecrationem, siue vinum Rhenanum, an Græcum: rubeum an albũ: etiamsi fortè hæc specie differant. Vnde patet Paulum III. & Pium IV. non dispensasse cum Indis (vt quidam putant) vt liceret iis ex balsamo Indico conficere chrisma: sed tantùm definiuisse, illud balsamum esse verum balsamum, & sufficientem materiam ad conficiendum chrisma.

Paulus III. Pius IV.

42 Concl. III. Saltem de necessitate præcepti est, vt chrisma sit ab Episcopo benedictum. Est certa, nec vllo modo controuersa, vt patet ex vsu Ecclesiæ.

Benedictio Episcopi essentialis. *D Thomas. Nauarr. Henriquez. Florentin.*

Concl. IV. Benedictio chrismatis facta ab Episcopo est etiam de essentia Sacramenti Confirmationis. Ita *D. Tho. hîc a. 3. Nau. c. 22. n. 8. Henriq. l. 3. c. 2. n. 2.* & ferè cõmuniter Theologi. Prob. 1. quia *Florentinum in decreto de Armenis* dicit, materiã huius Sacramenti esse chrisma ex oleo, & balsamo per Episcopũ benedicto. Vbi, vt ostẽdi, agit de materia essentiali ipsius Sacramẽti. Ergo cùm chrisma benedictum per Episcopum vocet simpliciter materiam huius Sacramenti, signum est ipsum requirere eam benedictionẽ ad essentiam Sacramenti. Confir. Quia cùm ibidem docuisset, Episcopum esse ordinarium ministrum huius Sacramenti, subdit, *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili & vrgente admodum causa, simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum.* Vbi apertè distinguit inter collationem huius Sacramenti, & chrismatis confectionem siue cõsecrationem: quòd illa per dispensationem Pontificis possit committi simplici sacerdoti: hæc non. Vnde patet, esse absolutè de eius essentia, vt fiat ab Episcopo.

43 *Fabianus Papa.*

Prob. 2. Quia hæc benedictio est ex institutione Christi, qui, vt testatur *Fabianus ep. 2. ad Orientales Episcopos*, in vltima cœna docuit Apostolos cõficere siue cõsecrare chrisma. Ergo hæc benedictio est de essentia Sacramenti, quia inde colligimus aliquid esse essentiale Sacramẽto, quia est ex institutione Christi. Quòd autẽ debeat fieri per Episcopum, patet primò ex D. Dionysio, *qui in Ecclesiastica hier.* vbi tractat de hoc Sacramento, ritus ipsius ac chrismatis confectionẽ describẽs, apertè docet eã debere fieri per Episcopum. Secundò, ex totius Ecclesiæ vsu, quæ nunquã legitur commisisse hanc benedictionem simplici sacerdoti, sicut aliquando commisit Sacramenti collationem. Vnde colligitur id fieri non posse.

D Dionys.

44 *Toletan. 1.*

Dices, *Concilium Tolet. 1. can. 20. ait: Quamuis ferè vbique custodiatur, vt absq; Episcopo chrisma nemo cõficiat: tamen quia in aliquibus locis vel prouinciis presbyteri dicuntur chrisma cõficere; placuit ex hac die nullum alium nisi Episcopum conficere, & per suam diœcesim destinare.* Vbi nõ tantùm dicitur, aliquibus locis sacerdotes solitos conficere chrisma, sed satis insinuatur eos id validè fecisse; quia Concilium non irritat factum, sed prohibet in posterum.

Respond. Etiamsi totum concederetur, illum canonem nihil facere ad rem. quia Concilium non agit ibi de materia Confirmationis, sed de chrismate, quo vtuntur sacerdotes in baptismo, vt patet ex sequentibus. quia agit de chrismate, quod singulis annis in paschate Episcopi ad singulas Ecclesias parrochiales per totã suam diœcesim tenentur destinare, & singuli ab iisdem in suos vsus, scilicet ad vngendos baptizatos, & cõsecrandum sacrum fontẽ, tenentur petere. quod quamuis de facto idem omnino sit cum eo quo Episcopi confirmant: tamen certum est, ex dispensatione Pontificis posse esse distinctum: & ex eiusdem dispensatione posset chrisma in illos vsus per simplicem sacerdotem benedici. quia illi vsus nullo modo sunt essentiales vlli Sacramento. sed ex solius Ecclesiæ institutione, quam ipsa potest mutare.

45 Adde, non esse probabile, vel talis chrismatis confectionem vnquam fuisse concessam simplici sacerdoti. Nec hoc Concilium insinuat, sed solùm quid ab aliquibus perperam factum sit, recitat, & id fieri in posterum prohibet, non statuendo nouam legem, sed illud perperam fieri declarando. quia Concilium ibi non meminit alicuius dispensationis, per quam illis Sacerdotibus licuerit chrisma conficere. Vnde si insinuaret illud chrisma ritè fuisse ab iis confectum, probaret sacerdotibus tunc fuisse ordinariam potestatem cõficiendi tale chrisma. quod hactenus fuit in Ecclesia inauditum.

46 Dices, Pontifex potest committere simplici sacerdoti quod maius est, scilicet collationem Cõfirmationis (vt videbimus infrà) ergo potest eidem committere, quod minus est, scilicet confectionem chrismatis.

Cur Põtifex non possit committere simplici sacerdoti confectionẽ chrismatis.

Respondeo negando consequentiam. quia eiusmodi argumenta non valent in iis quæ sunt merè iuris positiui, qualia sunt materiæ Sacramentorum, quæ totæ pendent ex sola Christi institutione; præsertim quando fit comparatio inter res diuersi generis, quales sunt chrisma & Confirmatio. Aliàs sequeretur, quòd sicut quiuis sacerdos etiam potestate ordinaria potest conficere corpus Christi, quod maius est; etiam posset similiter conficere chrisma, & conferre Confirmationem. quod omnino falsum est. Ratio autem cur Christus voluerit, vt Põtifex possit simplici sacerdoti dare potestatem confirmãdi, non autem conficiendi chrisma, est, quia sæpe potest accidere necessitas illud concedendi; quia moraliter vix est possibile, vt omnibus locis adsint Episcopi. Vix autem potest accidere, vt alicubi longo tempore non possit haberi chrisma, cùm facilè possit ad quæuis loca transferri.

47 *Suarez.*

Nota tamẽ cum *Suarez disp. 33. sect. 1. §. Restat verò*, videri omnino dicendum, Christum nõ instituisse certam formulam huius consecrationis, sed tantùm instituisse in genere, vt fieret per inuocationem Spiritus sancti. Nec enim credibile est, omnem ritum, quem iam seruat Ecclesia, secundùm omnes partes suas esse essentialem, aut per omnes Ecclesias sẽper ab initio fuisse eundẽ.

Non est à Christo instituta certa forma consecrationis chrismatis. Quæ est in vsu non est secundum omnia essentialis.

Nec

Nec in eo potest discerni quæ verba sint essentialia, quæ non: cùm non sit maior ratio de his quam de illis. Itaque obseruatio totius tantùm videtur necessaria ex præcepto Ecclesiæ, atque ita validè etiamsi illicitè alio ritu consecraretur, modò fieret sufficiẽs olei & balsami commistio & Spiritus sancti inuocatio.

48 Dices, sicut Ecclesia pro diuerso tẽpore potest præscribere diuersam formam contrahendi matrimoniũ, sine qua inualidè cõtrahitur: ita potuit benedictioni chrismatis præscribere certos ritus, sine quibus non haberet rationẽ cæremoniæ sacræ, & consequenter nec benedictionis, sed potiùs haberet rationem execrationis. Nã ferè omne ens morale (qualis est hæc benedictio) aliqua ratione pendet in esse suo à diuersa hominũ aut consuetudine, aut legitima constitutione: hinc si quis iã occideret pecora eo ritu quo olim Iudæi ritè sacrificabãt: non tã offerret sacrificiũ, quam cõmitteret sacrilegium. Vnde sequitur, potuisse in diuersis Ecclesiis & tẽporibus, diuersos ritus ad cõfectionem chrismatis essentialiter requiri.

Resp. Etsi hæc non sint omnino improbabilia, tamen non videri probabile, Ecclesiam de facto velle omnes ritus confectionis chrismatis esse essentiales. quia aliàs si quis per aliquam distractionem (quod in tam multis ritibus facilè posset accidere) aliquid omitteret, inualidè chrisma conficeret, & consequenter per illud inualidè confirmaret. quod esset valdè incommodum. Nec Ecclesia potest censeri hoc velle.

49 Nota secundò, Etsi grauiter peccaret, qui cõfirmaret vetere chrismate; vt patet ex epist. *D. Fabiani 2. ad Episcopos Orientales*: validè tamen id faceret, modò adhuc esset incorruptum: vt docet *Suarez disp. 33. sect. 1. §. vlt.* Quia videtur valdè extrinsecum chrismati, quòd sit huius vel alterius anni. Confir. quia Florentinum, quod exactissimè describit materiam & formam essentialem Sacramentorum, tantùm requirit, vt sit chrisma ab Episcopo benedictum: quale est tam vetus, quàm nouum. Vnde inter hæc non distinguit.

D. Fabian. *Suarez.* *Florent.*

50 Concl. V. Proxima materia huius Sacramenti est vnctio in forma crucis in fronte confirmãdi pollice Episcopi chrismate imbuto facta. Ita communiter omnes DD.

Quomodo vnctio chrismatis fieri debeat.

Nota primò, Nullum esse dubium quin hæc omnia sint saltem necessaria necessitate præcepti; vt patet ex ritualibus & vsu totius Ecclesiæ.

Nota secundò, Certum etiam esse, de essentia huius Sacramẽti esse, vt vnctio fiat in forma crucis. Patet hoc primò ex vsu vniuersali totius Ecclesiæ, quæ hoc modo hoc Sacramẽtum semper contulit, quantum ex historiis, aut ritualibus potest colligi. Vnde etiam sæpissimè Patres dicunt eos qui confirmantur, consignari, siue signari: quibus verbis significant eos signari cruce. Vnde *D. Aug. ennarratione in Psal. 141.* super illud: *in via hac quam ingrediebar*, alludens ad crucem in Confirmatione acceptam: *Vsque adeò*, inquit, *de cruce non erubesco, vt nõ in occulto loco habeam crucem Christi, sed in fronte portem.*

D. August.

Patet secundò ex ipsa forma, in qua inter vngendum Episcopus dicit: *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis.* quod falsum esset, nisi vngendo crucem formaret.

51 Dices, sufficere ad veritatẽ formæ, Episcopum ante vnctionem crucẽ formare in fronte, etsi vnctione eam non formet. Sed hoc dici non posse, patet primò ex vsu & ritualib[us] Ecclesiæ, quę præscribit vt signum crucis ipsa vnctione formetur. Cũ igitur formatio crucis sit essentialis, dicendũ talẽ formationẽ esse essẽtialẽ, quali Ecclesia vtitur. quia circa essentialia nihil potest immutare.

52 Patet secundò ex *Florent. in decreto de Armenis*, vbi dicitur: *Ideo in frõte, vbi verecundia sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat: & præcipuè crucem eius, quæ Iudæis est scãdalum, gentibus autem stultitia, secundum Apostolum: propter quod crucis signo signatur*, eadem scilicet actione qua inungitur. quia alia non signatur.

Florentin.

53 Not. tertiò, Esse planè essentiale, vt hæc vnctio fiat in fronte. Patet ex perpetuo Ecclesiæ vsu, & cõmuni Patrum ac canonũ sententia dicentium hanc signationẽ in frõte fieri. Et quãuis expresse non asserant hoc esse essentiale: id tamen satis insinuãt, dũ sine vlla discrepantia dicũt eã ita fieri, aut etiã fieri debere. quia cõmuniter non aliter solent dicere aliquid esse essentiale. Confir. quia finis & effectus huius Sacramenti est, vt accipiamus robur & constãtiã in confitẽdo Christi nomine, ne illud vnquã erubescamus: & ideo docet Florentinum supra, nos in fronte vbi verecundiæ sedes est, cruce signari. Vbi ex eodem fine eodem modo requirit, vt signemur in fronte, & vt signemur cruce. Atqui hoc est essentiale; ergo & illud.

Florentin.

54 Not. quartò, Esse etiam essentiale vt hæc vnctio fiat immediatè manu Episcopi, & nõ per aliquod instrumentum. quia essentialis est huic Sacramento manus impositio. hæc autem ex Christi institutione, non est alia quàm quæ fit vngendo, vt patet ex praxi, & ostendemus dub. sequenti.

55 Not. quintò, Esse necessariũ necessitate præcepti, vt fiat pollice dextro, vt patet ex rituali, & vsu. Credibile est tamẽ hoc nõ esse essentiale, vt docet *P. Suarez disp. 33. sect. 3. in fi.* quia nullũ est satis firmũ fundamentum hoc dicendi; nec ritualia hoc præscribunt tanquam essentiale: nec vt tale videtur vsu introductũ, sed quia hoc magis decet, & quia manu dextra similia omnia solemus facere.

Suarez.

DVBIVM II.

Vtrùm Apostoli conferendo hoc Sacramentum vsi fuerint chrismate?

56 Qvatuor hîc sunt sententiæ. Prima docet initio Ecclesiæ tã ab Apostolis, quam a primis eorũ successorib. hoc Sacramẽtũ nuda man[us] impositione sine vlla vnctione fuisse collatũ, donec tandẽ in Cõc. Meldẽsi ex singulari Spiritus sãcti instinctu fuit institutũ, vt sub ea forma & materia qua iam confertur, conferretur. Sed hoc non est probabile. quia repugnat expresse *D. Dionys. qui c. 4. Eccl. hier.* vocat hoc Sacramẽtũ mysteriũ vnguẽti, & fuse docet quomodo debeat cõfici, idq; ex Apostolica, vt ait, traditione. Idẽ docet *Fabianus epist. 2. ad Oriẽtales*: vbi testatur Christũ Apostolos in die cœnæ docuisse cõficere chrisma, eisq; solitos singulis annis vetere cõbusto nouũ cõficere.

Conc. Meldense. *D. Dionys.* *Fabian. Papa.*

Secunda sententia docet Apostolos aliquãdo contulisse hoc Sacramentũ per nudam manuum impositionẽ; aliquãdo per vnctionẽ. Ita videtur sentire *Scotus in 4. d. 7. q. 1. in respons. ad 1. argumẽtũ.*

Scotus.

Tertia

57 — *Durand.* — *D. Thomas.* — *Act. 18.*

Tertia docet, Apostolos aliquando contulisse effectum huius Sacramenti nuda manuum impositione; nunquam tamen contulisse ipsum Sacramentum sine vnctione. Ita *Durãdus in 4. d. 7. q. 1. a. 2. ad* 1. sub dubio tamen: quia tantùm dicit id fortè potuisse fieri. Et apertè hoc videtur tenere *D. Thom. hic a. 2. ad* 1. *& a. 4. ad* 1. Ratio vtriusque sententiæ est, quia Apostoli *Act.* 18. leguntur contulisse Spiritum sanctum per manus impositionem, nulla facta mentione vnctionis. Sed hæc ratio parum probat. Quia sicut ibidem non dicitur Apostolos fuisse vsos vnctione: ita etiam nec negatur: imò satis innuitur contrariũ, vt videbimus conclusione 2.

Bellarm. — *VValdensis.* — *Hugo de S. Victore.*

Quarta sententia docet, Apostolos nunquam contulisse effectũ huius Sacramẽti, nisi per Confirmationẽ factam vera chrismatis vnctione. Ita *Bellarm. l. de Confirmatione c. 9. in responsione ad 2. argumentum Kemnitij*, vbi pro se citat *Thomam VValdensem tom. 2. de Sacramentis c.* 113. vbi id apertè docet, & *Hugonẽ de S. Victore l. 2. de Sacramentis ca* 7. vbi id satis innuit, etsi non ita clarè.

58 — *D. Thomas.*

Concl. I. Nunquã Apostoli contulerunt hoc Sacramentum nisi sub eadem materia & forma, qua iam confertur. Hæc sententia est ferè communis, & apertè *D. Thom. hic a.* 2.

D. Dionys. — *Clemens.* — *Fabian.*

Probatur primò. Quia Patres & proximi Apostolis, vt *D. Dionysius c. 4. Eccles. hierar.* D. Clemẽs *l. 7. Constit. Apostolicarum c. 44. & 45. D. Fabianus epist. 2. ad Orientales*, apertè testantur Apostolos in administratione huius Sacramenti vsos fuisse chrismate. Nec vllum est fundamentum dicendi contrarium. Ergo non est dicendum.

Prob. secundò, Quia vel imponendo manus fuissent vsi eadem forma qua nos vtimur, vel diuersa. Primum dici nequit: quia tunc forma fuissẽt falsa. Nec etiam secundum, quia tunc nullo modo potuissent conferre idem Sacramentum, quod modò Episcopi conferunt. quia essentialis materia & forma fuissent omnino diuersę: vnum autem & idem Sacramentum nõ potest diuerso tempore cõstare diuersa materia & forma essentiali. Vnde sequitur quòd Christus pro ipsis instituisset distinctũ Sacramentum ab eis, quæ instituit pro reliqua Ecclesia. Imò illa impositio manuum nullo modo potuisset esse Sacramentũ propriè dictum, quia non fuisset cæremonia stabili lege instituta, sed tantùm pro aliquo breui tempore, quod est contra rationem Sacramenti.

59 — *Actor. 2. & 10.*

Concl. II. Etsi omnino certum sit Deum Actor. 2. & 10. contulisse Discipulis & Cornelio effectum huius Sacramenti sine Sacramento, multo tamẽ probabilius est Apostolos per simplicẽ manuum impositionem id nunquam ita fecisse.

Actor. 8. & 19.

Prob. primò, Quia neq; in Scriptura, neq; ex Patribus est vllum fundamentum hoc asserendi: ergo gratis omnino asseritur, & sine vllo fundamẽto. quia nullũ pro hac re haberi potest nisi ex Scriptura aut Patrũ traditione. De Patrib. patet, quia aduersarij nullum pro se citant. De Scriptura probatur, quia nulla ex hac alia ratio ab iis profertur, quàm quia *Act* 8. *&* 19. dicuntur Apostoli contulisse Spiritum S. per manus impositionem. Sed inde non sequitur eos non fuisse vsus vnctione. quia Episcopus vngendo etiam manus imponit, secundum communẽ modum loquendi omnium Patrũ, qui ideo indiscriminatim hoc Sacramentum modò vocant impositionem manuum, modò chrismationem, modò Confirmationem, modò etiam consignationem, à diuersis partibus totum Sacramentum nominando: sicut aliud Sacramentum à sola ablutione baptismus vocatur.

Impositio manuũ qua vsi sunt Apostoli non fuit distincta à Cõfirmatione.

1. Pet. 3. — *Tit. 3.* — *Ephes. 5.* — *Act. 8. & 19.*

Sicut igitur cùm 1. *Pet.* 3. dicimur saluari per baptismũ, & ad *Titum* 3. per lauacrũ regenerationis, non excluditur forma, siue verbũ vitæ, quod ad *Ephes.* 5. additur. Itẽ sicut quãdo Apostoli *Act.* 8. *&* 19. dicũtur baptizasse in nomine Christi, nõ excluduntur reliquę personæ: sic nec cùm dicuntur contulisse Spiritum S per impositionẽ manuum, excluditur vnctio, sed significatur.

60 — *D. Lucas.*

Prob. secundò, Quia per impositionẽ manuum *D. Lucas dictis locis* significat aliquẽ ritũ, qui ordinariè solebat omnibus statim post baptismum adhiberi. Atqui hoc nõ potest dici de extraordinaria & miraculosa aliqua collatione Spiritus S. Ergo talis collatio Spiritus S. per illã impositionem manuũ apud Lucam significari non potest.

D. Thomas.

Minor expressè admittitur à *D. Tho, hic a. 2. ad* 1. vbi ait: *Vtebãtur tamẽ Apostoli cõmuniter chrismate in exhibitione Sacramẽti.* nec negatur ab auctoribus 3. sententiæ. Et apertè prob. quia secundùm auctores illius sententiæ, tunc tantùm illa ratione conferebatur Spiritus S. quando hic visibiliter in alios descendebat, conferendo illis donum linguarum, aut alia similia. Atqui hæc dona non omnibus conferebantur, vt apertè testatur *Apostolus* 1. *ad* Cor. 12. *v.* 6. 8. 18 *&* 30. Ergo Apostoli nõ conferebant communiter Spiritum sanctum per nudam illam manus impositionem.

1. Cor. 12. — *Actor. 8.*

Maior prob. primò ex *Act. c.* 8. vbi statim atq; audierant Apostoli aliquos Samaritanos recepisse fidem ac baptismum, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, vt per impositionem manuum conferrent illis Spiritum S. Et ratio subditur: *Nondũ enim in quẽquam eorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Iesu.* Quasi dicat, Eò quòd nullũ aliud Sacramentum acceperãt præter baptismum, necesse fuit Apostolos ad eos accedere, vt ordinario & cõmuni ritu iis Spiritum sanctum conferrent. Deinde apertè ibidem significatur eos vulgò omnibus baptizatis eodem ritu Spiritum sanctum ibidem contulisse.

61 — *Act. 19.*

Prob. secundò, Quia cùm *Act.* 19. Paulus Ephesi incidisset in quosdã discipulos sibi ignotos, statim rogauit an accepissent Spiritum S. quasi hic omnibus Christianis prima cõmoditate soleret conferri: & deinde baptizatis per impositionem manuum eundem iis contulit.

Actor. 8. & 19.

Prob. conclus. tertiò, Quia Patres cõmuniter, atq; adeò omnes catholici ex facto Apostolorũ conferentiũ Spiritum S. *Act.* 8. *&* 19. per manus impositionẽ, probãt primò, esse aliquod Sacramentũ in Ecclesia quo Spiritus S. cõfertur. Secũdò, hoc Sacramentũ non posse ab alio conferri, quã ab Episcopo. hinc apud *D. Hier. Dialogo contra Luciferianos*, Luciferianus ait: *An nescis etiam Ecclesiarũ hũc esse morẽ, vt baptizatis postea manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus S. Exigis vbi scriptũ sit? In Act. Apost.* Cui infrà Orthodoxus respondet. *Non quidẽ abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinẽ, vt ad eos qui longè in minoribus vrbibus per presbyteros & diaconos baptizati sũt, Episco-*

D. Hier.

pus

das in baptiſmo q.66. a. 5. debet enim initiandus in vtriuſq; Sacramenti ſuſceptione explicitè cõfiteri præcipuum myſterium fidei, quam in primo ſuſcipit credendam: in ſecundo confitendam & propugnandam. Idcóque & cruce exteriùs, & charactere interiùs tanquam ſigno Chriſti militari ſignatur; & inſtar athletæ exteriùs chriſmate, interiùs Spiritus ſancti robore vngitur.

67 Aliqui autem dubitant, Vtrùm ſit eſſentiale expreſsè ponere illa verba, *Signo crucis.* Videtur enim quòd nõ. Quia videntur ſufficienter intelligi ſub verbis *ſigno te.* quia ſatis per hæc intelligimus impreſſionem crucis. Probabilius tamen eſt, eſſe eſſentiale. Quia ſicut eſſentiale eſt diſtinctè exprimere myſterium Trinitatis; ita videtur eſſentiale exprimere ipſum ſignum militare, quo confirmandus inſignitur, vt magis ipſius menti imprimatur, & explicitè proteſtetur, quòd non erubeſcat crucem.

68 Similiter dubitatur de verbis *Chriſmate ſalutis.* quia ſatis intelligũtur ſub verbo *confirmo.* Nec videtur magis neceſſarium, hîc exprimere materiã remotã, quàm in baptiſmo. Ita *Card. Bellar. l. de Cõfir. c.* 10. vbi id confirmat ex antiquo rituali Romano, qui vocatur Ordo Romanus, qui ante 800. annos citatus fuit ab Alcuino, in quo habetur hęc forma. *Signa eos Domine ſigno crucis. ego te cõfirmo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* quare hæc ſententia poſſet videri probabilis.

Bellarm.

Alcuinus.

Contrarium tamen multi aſſerunt. quia per verbũ *Confirmo* vnctio nõ ſatis exprimitur, ſicut per verbum *baptizo* exprimitur lotio. Quare hoc ſaltem eſt certum, grauiter peccaturum, qui ea verba omitteret, & Sacramentum fore ſub conditione repetendum.

69 Not. demũ Patres ſatis obſcurè ſemper fuiſſe de forma Confirmationis locutos, nec eã vnquã expreſsè tradidiſſe, ne myſteria noſtra infidelibus patefacerent. hinc *Innoc. I. epiſt. 1. ad Decentiũ* §. 3. agens de Confirmatione, *Verba*, ait, *dicere nõ poſſum, ne magis prodere videar, quàm ad conſultationẽ reſpondere.* Inſinuat tamen eã *Apoſtolus 2. ad Cor.* 1. vbi ait: *Qui autẽ confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui vnxit nos Deus, & qui ſignauit nos, & dedit pignus ſpiritus in cordib. noſtris.* vbi vel ad formã, vel ad effectũ huius Sacramẽti alludit, ſcilicet ad gratiã corroborantẽ, eámq; per vnctionẽ ſignificari clarè oſtendit. Quare hic locus neceſſariò refellit nugas & calumnias hæreticorum. Nam vel hîc per verbum *vnxit* Apoſtolus vult ſignificare, Chriſtianos omnes corporaliter vngi, & ſic neceſſariò concedẽdus erit aliquis ritus ſiue Sacramentũ à Deo inſtitutum, & tẽpore Apoſtolorũ vſitatum, quod aliud fingi non poteſt, quàm confirmatio. Vel vult ſignificari internam vnctionem gratiæ diuinæ nos corroborantis: & inde ſequitur ex teſtimonio Scripturæ, infuſionem gratiæ metaphoricè rectè dici vnctionem, & conſequenter externam vnctionem cum illa habere aliquam analogiam ac ſimilitudinem, atque ita per eam rectè internã vnctionem ſignificari, quorum vtrumque ipſi negant.

Patres obſcurè de forma Confirmationis locuti ſunt.

Innocent. I.

2. Cor. 1.

ARTICVLVS V.

Vtrùm Sacramentum Confirmationis imprimat characterem?

70 ART. 5. docet, Sacramentũ Confirmationis imprimere characterem, ideóq; repeti non poſſe. Vide dicta qu. 63. vbi ſufficienter oſtendimus, quæ Sacramenta characterem imprimant. Nec hic eſt noua difficultas, niſi in explicãdo illo loco *D. Aug l. 3. de bapt. c.* 16. *Manus autẽ impoſitio nõ ſicut baptiſm⁹ repeti nõ poteſt. quid enim eſt aliud quã oratio ſuper hominẽ?* Sed hęc nõ eſſe intelligẽda de Confirmatione, ſed de impoſitione manus reconciliatoria apertè patet ex contextu, & ſatis oſtendi a. 1. dub. 1. in fine. Aliàs D. Auguſt. ſentire Confirmationẽ non poſſe repeti, & conſequenter imprimere characterem, apertè colligitur ex *l. 2. cont. epiſt. Petiliani c.* 104. vbi ait Sacramẽtum chriſmatis eſſe Sacramentũ non ſecùs ac baptiſma, & poſſe eſſe in hominibus in operibus carnis vitam conſumentibus: clarè oſtendens perſeuerantur in iis eſſe, ſiue manere. quod dici non poteſt niſi ratione characteris. quia aliàs Sacramentum ſecundùm ſe tranſit.

D. Aug.

71 Not. demum, etſi graue committant ſacrilegium qui bis confirmãtur, aut eundem bis confirmant, neutros tamen incurrere vllam irregularitatem, vt docet *Scotus in 4. d. 7. qu. 5.* & ex eo *Gabr. ibid. dub. 5.* Ratio eſt, quia nullo iure id eſt expreſſum. Et vt habetur expreſsè *cap. Is qui in Eccleſia, de ſententia excommunicationis, in ſexto,* irregularitas nunquam incurritur niſi caſibus iure expreſſis. Vnde patet falli quoſdam Canoniſtas, quos refert *Scotus ſuprà*, qui ex eo quòd fiat irregularis qui rebaptizat, idem inferunt de eo, qui reiterat Confirmationem, quia in pœnis iure poſitiuo ſtatutis non valet argumentum à pari, vt benè Scotus ſuprà.

Bis eundem confirmans non fit irregularis.

Scotus.

Gabriel.

Canoniſtæ.

Scotus.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm character Confirmationis ſupponat characterem baptiſmi?

72 ART. 6. docet, Confirmationem ſupponere characterem baptiſmi; ita vt non bãptizatus, quantumcunq; bona fide putet ſe baptizatum, inualidè Cõfirmationem ſuſcipiat, ſicut & alia omnia Sacramẽta, vt de ordine expreſsè dicitur c. 1. & 3. de presbytero non baptizato. Ratio eſt, quia baptiſmus eſt ianua Eccleſiæ: ita vt nemo, niſi per baptiſmum, poſſit Eccleſiam ingredi,

Florent. Trident.

gredi,ac perfectè eius membrum in hoc mundo effici,vt docent *Concil. Florent. & Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 2. Sacramenta autem ſunt quædam dona Chriſti,quæ ſuæ Eccleſiæ tanquam propriam hęreditatem teſtamento reliquit. Vnde ſequitur,neminem eorum poſſe eſſe participem, niſi ſit iam membrum Eccleſiæ, aut per Sacramenti ſuſceptionem fiat, quod per ſolum baptiſmum fieri poteſt. Rationem autem cur Chriſtus hoc ita circa Confirmationem inſtituerit, reddit D. Thomas. quia ſicut nemo poteſt corporaliter creſcere niſi priùs generetur, ita nec ſpiritualiter: per baptiſmũ autẽ ſpiritualiter generamur, & per Confirmat. in viros perfectos creſcimus.

Cur Confirmatio ſupponat baptiſmum. D. Thomas.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm per Sacramentum Confirmationis conferatur gratia gratum faciens?

73 ART. 7. docet primò, Sacramentum Confirmationis conferre ſuſcipienti gratiam habitualem, augendo nimirum gratiam iam antè per baptiſmum acceptam. Patet ex iis quæ diximus, tum q. 62. a. 1. dub. 1. vbi oſtendimus generatim, omnia Sacramenta ritè ſuſcipientibus conferre gratiam ex opere operato: tum in hac q. a. 1. dub. 1. vbi oſtendi per hoc Sacramentum cõferri Spiritum ſanctum, ſiue gratiam Spiritus.

74 Docet ſecundò in reſponſione ad tertium, pręter gratiam habitualem conferre etiam ſuo tempore gratias præuenientes, ſiue auxilia ſpecialia, quibus iuuamur ad fidem conſtanter confitendam. Vide dicta q. 62. a. 2. Quæ autẽ ad effectum huius Sacramẽti conſequendum requiratur diſpoſitio, ſatis dixi q. 62. a. 1. d. 2. concluſ. 5.

75 Nota primò, *cap. Vt ieiuni, de conſecrat. diſtinct.* 5. ſtatui, vt ieiuni, & præmiſſa confeſſione adulti hoc Sacramentum ſuſcipiant: ſed quãuis vtrumque valdè deceat, & omnino quando fieri poteſt, ſuadendum ſit: neutrum tamen eſt abſolutè neceſſarium. De primo patet ex conſuetudine Eccleſiæ. quia vrgente aliqua cauſa ſępe hoc Sacramentum poſt prandium confertur. De ſecundo etiam patet. Quia quando quis nullius peccati mortalis ſibi conſcius eſt, certum eſt, non teneri priùs confiteri. Item etſi conſcius ſibi ſit peccati mortalis, quod nondum eſt confeſſus, ſufficit eum priùs de eo conteri. quia de ſola ſuſceptione Venerabilis Sacramenti præcipitur, vt priùs præmittatur confeſſio. Vnde dictus canon non præcipit præmittere confeſsionem, ſed tantùm dicit cõfirmandos monendos eſſe, vt hoc faciãt.

Confeſſio & ieiunium ex decentia præmittẽda.

76 Not. ſecundò, Diſputare hîc DD. Vtrùm hoc Sacramentum conferat maiorem gratiam quàm baptiſmus? Sed videtur reſpondendum affirmatiuè. Probat. 1. Quia tam Scripturæ quàm Patres ſingulariter & antonomaſticè dicũt per hoc Sacramentum cõferri Spiritum ſanctum: quo modo loquẽdi ſignificant pleniorem per ipſum dari gratiam, quàm per baptiſmum. Secundò, quia Patres dicunt in eo dari plenitudinem Spiritus S. ſiue gratiæ: quo modo loquendi abundantiam quandam gratiæ ſignificant, ſupra eam, quam recepimus in baptiſmo. Et cõfirmari etiam poteſt ex comparatione vtriuſque Sacramenti cum generatione & accretione corporali. Quia per hãc multò plus ſubſtantiæ acquirit homo, quàm per illam. Cùm itaque baptiſmo regeneremur, & per Confirmationem ad perfectum gratiæ ſtatum creſcamus, videmur per hanc plus gratiæ acquirere, quàm per illam.

Cõfirmatio cõfert maiorẽ gratiã quàm baptiſmus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm hoc Sacramentum ſit omnibus exhibendum?

Actor. 2.

77 ART. 8. docet, hoc Sacramentũ debere omnibus conferri. 1. Quia *Act.* 2. omnes qui erãt in domo, in qua erant Apoſtoli, per quam Eccleſia deſignatur, repleti fuerunt Spiritu ſancto. Secundò, quia ſicut natura quos generat, intendit ad perfectum perducere: ita etiam Deus & Eccleſia quos ſpiritualiter generant, intendunt ad ſtatum perfectum perducere, quod fit per Confirmationem. Vnde *Vrbanus Papa relatus c.* 1. *de conſecrat. d.* 5. ait: *Omnes fideles per manus impoſitionem Epiſcoporum, Spiritũ ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, vt planè Chriſtiani inueniantur.*

Vrbanus Papa.

D. Thomas.

Hinc *D. Thomas in reſponſione ad* 2. & 3. colligit primò, Hoc Sacramentum debere etiam pueris dari. quia poteſt fieri, vt etiam ipſi indigeant effectu huius Sacramenti ad fidem confitendam, cùm olim multi pueri facti ſint martyres.

78 Diſputant autẽ DD. qua ætate hi confirmandi ſunt. Quidam enim putant optimum eſſe eos confirmare in infantia ſtatim poſt baptiſmum. Primò, quia olim ita fiebat in Eccleſia. Secundò, quia præſtat eos hoc Sacramentum accipere antequam innocentiam peccando amiſerint, quia ſic certiùs digni & benè diſpoſiti ipsũ accipiunt. Nec refert quòd tunc nondũ ſint apti ad certandum: quia ſufficit quòd poſsint tunc ſuſcipere arma, quibus ſuo tempore pugnaturi ſunt.

Qua ætate pueri confirmandi ſint?

Alij putant, expectandum ſaltem initium ætatis adultæ, quam incipere aiunt circa annum 12. Ita gl. in *cap. Vt ieiuni. de conſecrat. d.* 5. Sed hoc illo capite non dicitur, ſed tantùm monendos eſſe adultos, vt ieiuni & confeſsi accedant.

Sed

79 Sed hac in re optima sententia est catechismi Romani, vbi *part.2.c.3.n.14.* dicitur: *Illud etiam obseruandum est omnibus quidem post baptismũ Cõfirmationis Sacramentum posse administrari, sed minus tamẽ expedire hoc fieri, antequam pueri rationis vsũ habuerint. Quare si duodecimus annus exspectãdus nõ videatur, vsque ad septimum certè hoc Sacramentum differre maximè cõuenit.* Et huic sentẽtiæ multi etiã Theologi, ac ipse etiã Ecclesiæ vsus adstipulantur. Ratio autem huius est. Quia cùm hoc Sacramẽtum non sit necessarium ad salutem, conuenit ipsum differri, donec suscipiens incipiat vti ratione, vt possit ipsum maiori cum pietate & fructu suscipere, & postea meminisse se esse confirmatum. quia aliàs cùm non præsumantur Christiani cõfirmati esse, nisi aliquo modo hoc constet, facilè posset contingere hoc Sacramentũ iterari, si ipsi nescirẽt se confirmatos esse, cùm sæpe desint alij, qui hoc possint testari, nec eorum nomina ita scribantur sicut baptizatorum.

Catechism. Roman.

80 Vbi Not.1. Septimum ætatis annum omnino sufficere, vt quis hoc Sacramentum conuenienter suscipiat. quia tunc censentur pueri sufficienter vti ratione ad contrahenda sponsalia, quæ maiorem tamen rationis vsũ videntur requirere. Melius etiam est circa illam ætatem hoc Sacramentum suscipere, quàm diutiùs expectare. quia illa ætas fere est adhuc immunis à grauioribus peccatis, quæ postea à grandioribus sæpè contrahũtur: ad quæ euitãda illius effectus multùm iuuat.

80 Not.2. Etsi magis conueniat hanc ætatem expectari, id tamẽ non esse necessarium: quare quãdo adest rationabilis aliqua causa (vt quando, si iam puer non confirmetur, creditur diu non habiturus occasionem Sacramenti suscipiẽdi) posset illud tempus præuenire. Imò præstat hoc facere, quàm Sacramentum valde diu differre, aut etiam omnino omittere, vt si puer esset in periculo vitæ.

D.Thom. *Etiã statim morituri sũt confirmãdi.* *Melchiades Papa.* *D.Thom.*

Colligit *D.Thom.2.in resp.ad* 4. hoc Sacramẽtum conferendum etiam esse statim morituris. Nam etsi eo non indigeant, vt præparentur ad pugnam, quia pugnaturi non sunt: indigent tamen eo, vt crescant ac perficiantur in gratia. Vnde *Melchiades Papa ep.1. citatus à D.Thoma*, nõ negat talibus hoc Sacramentum esse administrandum, sed tantùm asserit ijs esse minus necessariũ quàm victuris. Quia tamẽ non ita vacat Episcopis singulos morientes adire, ideo communiter non solet talibus hoc Sacramentum tradi.

83 Hinc infertur 3. Hoc Sacramentum etiam cõferendum esse perpetuò amentibus. quia per illud in gratia similiter possunt perfici. Quod idẽ dicendum est de ijs qui aliquando vsi sunt ratione, & postea inciderunt in amentiam. Si enim hæc credatur futura perpetua, tales statim confirmari possũt nisi sciretur, eos statim post commissum peccatum mortale incidisse in amẽtiam, antequam de eo sufficientem dolorem conciperent. De quo vide dicta q.64.a.vlt. Vbi etiã ostẽdi ad valorem Sacramenti sufficere, quòd tales habuerint priùs implicitam aliquam volũtatem suscipiendi hoc Sacramentum, quam censentur habere omnes Christiani, nisi expresè contrariam voluntatem habuerint. Quòd si tales crederentur aliquando rationis vsum recepturi, illud tempus expectandum esset, vt possent decentiùs hoc Sacramentum suscipere.

Amentes confirmari possunt.

DVBIVM.

Quanta sit obligatio suscipiendi hoc sacramentum?

84 VAriæ hac de re sunt sententiæ. I. docet nos ad hoc obligari sub peccato mortali. Citantur pro hac sententia *Scotus in 4.d.7.q.2.& Siluester verbo Confirmatio n.3.* Sed hi tantùm dicũt, esse peccatũ mortale illud omittere ex contẽptu; dicunt tamen eum censeri id facere ex contemptu, qui data commoditate Confirmationem omittit. Probatur autem hæc sentẽtia. Primò, quia quidam Patres & Concilia dicunt, nos debere confirmari, vt simos perfectè Christiani. Secũdò, quia *Melchiades Papa in sua epist.c.2.* dicit, Baptismũ & Cõfirmationẽ, ita esse cõiũcta, vt nisi morte interueniẽte separari nequeãt. Tertiò, quia cũ in hoc Sacramẽto detur gratia, vt fortiter & cõstãter in fide persistamus contra omnes tẽtationes tã intrinsecas, quam extrinsecas, in quib. cõtinuò versamur; videmur nos exponere periculo deficiẽdi à fide, nisi hoc Sacramentum suscipiamus.

Scotus Siluester. *Melchiades Papa.*

85 Sed hæ rationes nihil cõuincunt. Nã prima senten. tantùm ostendit, hoc Sacramentum esse necessarium ad bene esse. Quia etsi valdè expediat nos ad perfectionẽ vitæ christianæ pertingere; non tamen absolutè ad hoc obligamur. Ad secundam Resp. Melchiadem loqui de vsu temporis, quo baptismus extra periculũ mortis tantùm bis per annum solemniter conferebatur, cíque statim Confirmatio coniungebatur. Atq; ita hanc omittens peccasset contra consuetudinem Ecclesiæ, quæ iam omnino mutata est. Ad tertiã Resp. illud periculum esse remotum, atque ideo non posse grauem obligationem inducere.

86 II sententia docet, eos, qui fidem debent coram tyranno confiteri, teneri sub peccato mortali priùs cõfirmari, si commodè possint. Ita *Durandus in 4.d.7.q.1.a.2.* Ratio est, quia aliàs exponunt se periculo negandi fidem, videtúrque hoc periculum esse proximum. Et confir. Quia ideò Christus *Luc. vlt. v. 49.* præcepit Apostolus, vt manerẽt in ciuitate, donec virtute induerẽtur ex alto, ne si priùs inciperent concionari, exponerent se periculo, ne interrogati de fide, metu pœnarum eam negarent. Eadem autẽ ratio videtur esse omnium Christianorum. Sed nec hæc ratio hanc conclusionem generatim probat. quia sępe potest cõtingere, vt quis se diuina gratia satis cõfortatum sentiat, ita vt non appareat morale periculum, ne fidem neget. quod maximè posset cõtingere in iis, qui sæpè eiusmodi prælia experti euaserunt victores. Illud autem præceptũ Christi particulatim Apostolis datum fuit. quibus Christus sciebat omnino expedire tam diu quietos in ciuitate manere, cùm ob alias causas, tum etiã, quia volebat eos simul in eadem domo singulari illo miraculo Spiritum S. accipere: tum etiã, quia non conueniebat eos, nisi omni scientia & virtute perfectos suũ ministerium aggredi.

Durand. *Luc.vlt.*

III. sententia docet, ex negligentia hoc Sacramentum omittere esse peccatum veniale. Ita *Nauar. in manuali, c.22. num.9.* & alij.

Nauar.

87 CONCLVS. I. Omittere hoc Sacramentum ex contemptu est peccatum mortale.

Per se patet, Quia non sine graui Dei iniuria tantum eius donum contemnitur. Est communis omnium DD. Quidam tamen minùs benè asserunt eos omnes contemnere hoc Sacramētum, qui cùm illud omnino commodè possent suscipere, id planè negligunt. Hoc enim non esse verum, vel inde patet: quòd aliàs simili modo diceretur contemnere Ven. Eucharistiam, qui extra tempus paschatis præsertim in magna aliqua solemnitate, alijs communiter eam suscipientibus, cùm commodè posset communicare, id negligeret. Hoc tamen nemo dixerit: nec est maior ratio dicendi aliud. Tunc igitur dicitur quis Cōfirmationem contemnere, quando ideo eam non suscipit, quia putat hoc se indignum esse, aut rem puerilem, aut parui momenti, ita vt non sit ei operæ pretium eius suscipiendi laborem subire.

88 CONCL. II. Omissio Confirmationis absque contemptu, per se loquendo, nunquam est peccatum mortale. Ita *D. Thomas hic ad 4. Nau in manuali ca. 22. Candelabrum aureum, de Cōfirmatione n. 37. Victoria ibidem n. 48.* & alij.

D. Thom. Nauarr. Candel. aureum. Victoria.

Prob. 1. Quia non potest ostendi præceptum diuinum aut Ecclesiasticum, quod nos ad Confirmationem obliget; vt satis patet ex dictis. & confirmat. primò, Quia si esset aliquod tale præceptum, Ecclesia cogeret omnes ad illud implēdum; sicut nos suis statutis cogit ad implenda alia precepta diuina, maximè circa Sacramentorum susceptionem, prescribēdo certum tempus, quo suscipienda sunt: vt patet in Pœnitentia, & Vener. Sacramento, atque etiam in Baptismo, ad quem etsi non possit catechumenos cogere; tamen parentes statim notantur, si diu sine iusta causa filiorum baptismum differant. Confir. secundò, Quia si esset obligatio hoc Sacramentum suscipiendi, etiam statim morituri ad hoc obligarentur: vt patet in aliorum Sacramentorum susceptione. quod tamen esse falsum, patet tum ex vsu Ecclesiæ, tum ex epistola Melchiadis citata à D. Thoma.

Melchiades Papa. D. Thom.

89 Dixi, *per se loquēdo non esse peccatum mortale*. Quia ex accidenti potest esse peccatum mortale. Primò, ratione scandali, vt si ratione circumstantiatum vulgò putaretur aliquis omittere Cōfirmationem, eò quòd eam contemneret, aut non crederet esse Sacramentum, vt si esset non nihil suspectus de fide. Secundò, ratione propriç conscientiæ, vt si quis omnino crederet sibi imminere periculum deficiendi a fide, nisi hoc Sacramentum susciperet. quod sæpe posset contingere in ijs, qui versantur continuò inter hæreticos, & vel minis, vel promissis, aut alia ratione ad defectionem sollicitantur. Nam est singulare Dei donum in talibus casibus fidem constanter tueri. quod etsi Deus paratus est omnibus dare, tamen sæpe minùs liberaliter illud dat ijs, qui non vtuntur medijs ab ipso ad hoc institutis, qualis est Confirmatio.

Quando omissio Confirmationis possit esse peccatum mort.

90 3. Addunt aliqui, esse peccatum mortale suscipere Ordines ante Confirmationem. Sed meliùs hoc negant *Nauar. c. 22. n. 9. Candelabrum aureum de Confirmatione n. 41. Victoria de Sacramēto Ordinis num. 232. Suarez hic disp. 38. sect. 1.* & alij. Quia hoc nullibi est vetitum.

Non confirmatus suscipiens Ordines non peccat mortaliter. Nauarr. Candelab. aureum. Victoria. Suarez. Trident.

Nec obstat *Trident. sess. 23. c. 4. de reform.* vbi ait: *Prima tonsura non initientur, qui Confirmationem non susceperint.* Quia hic nihil præcipitur initiandis, sed præscribitur Episcopis quid facere debeant. quamuis nec hîc stricta aliqua obligatio imponatur quia nullum est verbum, quo strictum preceptum indicetur. Vnde Nauar. & alij supra docent, Episcopum non peccare mortaliter ordinando non confirmatum, aut etiam antequam ipse confirmatus sit, Confirmationem, aut Ordines conferendo. Vnde patet, multò minùs peccare, qui alia Sacramenta ante Confirmationem suscipit. Imò baptismus necessariò præmittendus est, & omnino conuenit adultos Confessionem præmittere: & quando differtur Confirmatio siue ex causa, siue sine causa, nullo modo ideo differenda est communio.

Nauarrus.

91 CONCL. III. Nulla est directa obligatio ad hoc Sacramentum suscipiendum etiam sub peccato veniali. Ita *Nauar. ca. 22. n. 9. Sot. d. 7. q. 1. a. 8. §. Contrarium autem. Vict. n. 48. Henriq. l. 3. c. 1. n. 6. Suarez supra.* Ratio est, quia nullum est præceptum humanum ad hoc nos obligans, vt patet ex dictis: neque etiam diuinum, vel naturale. quia si tale esset, cùm hæc sit materia grauis, obligaret sub mortali. Vix vnquam tamen sine iusta causa hoc Sacramentum omittitur sine peccato veniali. quia per illam omissionem priuamus nos magnis bonis & auxilijs spiritualibus, quod per se continet quandam prodigalitatem atque indecentiam: & hac ratione efficimur minùs idonei ad resistendum peccatis. Vnde exponimur maiori periculo sæpiùs peccandi, quod quando ita commodè possumus, saltem sub peccato veniali tenemur vitare.

Nauarr. Soto. Henriquez. Suarez.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm hoc Sacramentum sit conferendum homini in fronte?

92 ARticulo nono docet, confirmandos debere vngi, & signari in fronte. Vnde dicta articulo tertio dub. 1. conclus. 5.

ARTICV

ARTICVLVS X.

Vtrùm ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio?

93 *Suscipiens confirmandum non tenetur hûc eradure nisi fortè in casu necessitatis.*

ART. 10. docet, confirmandum debere teneri ab alio, siue habere patrinū, qui eum militiæ spirituali inscribendum Episcopo eiusdē militiæ duci præsentet, eumq; in ea erudiat. Hæc tamē obligatio erudiēdi nullo iure præcepia est, nec consuetudine ccepta, nec communiter est necessaria. quia confirmatus sufficienter potest erudiri per eos, qui eum in baptismo susceperūt. Quod vel eo verius est, quòd nec hi communiter iam ad tale officium obligentur, vt ostendi suprà q. 67. ar. 8. Quare susceptor confirmando magis adhibetur vt solemniùs Sacramentum conferatur, & vt significetur confirmandi imbecillitas, & imperfectio in spiritualibus, quàm necessitatis causa, vt satis insiuuat *D. Tho. in corpore & Suarez. hic.* In casu tamē necessitatis, quādo confirmatus alium, à quo instrueretur, non haberet, posset susceptor adhoc teneri. *D. Thomas. Suarez.*

84 *Debet esse vnicus.* Not. 1. Ad hoc officiū nō posse admitti, nisi vnū, vel vnā vt habetur *c. Non plures, 100. de consecrat. d. 4.*

Distinctus susceptor baptizati. Not. 2. Secundùm antiquā Romanam consuetudinem, extra necessitatē nō debere eundem esse susceptorem baptizandi & cōfirmandi. Notat tamen *Siluester v Confirmatio n 4. 5. Et sexto.* consuetudinem iam contrarium obtinere. *Siluester.*

Et confirmatus. Not. 3. Non confirmatū non posse tenere cōfirmandum, vt habetur *c. In bapt. 101. de consec. d. 4.* Vnde patet, cū inualidè hoc facturum, qui id tentaret. Quia secundùm communem sententiam Iuristarum, inualidè quis id tentat facere, quod dicitur in iure non posse facere. Et confir. Quia similiter talis dicitur non posse tenere cōfirmandum, atque non baptizatus baptizandum. Atqui hic hoc inualidè faceret, ergo & illc.

Vnde sequitur cum, grauiter peccaturum, quia redderet eam cæremoniam irritam, nec contractūrum cognationem spiritualem: vt benè *Suarez. hic.* *Suarez.*

ARTICVLVS XI.

Vtrùm solus Episcopus posit hoc Sacramentum conferre?

ART. 11. docet, 1. solum Episcopū posse ordinaria potestate Sacramentū conferre. quia per hoc Sacramentum perficitur baptizatus. Sicut autē pertinet ad summos artifices vltimam formam inducere: ita ad Episcopos, qui supremi sacerdotes sunt, baptizatos vltimò perficere.

Docet 2. in responsione ad 1. ex dispensatione Papæ posse simplicem sacerdotem hoc Sacramentum conferre.

DVBIVM.

Vtrùm nemo vnquam, nisi solus Episcopus posit hoc Sacramentum validè conferre?

96 *Hæretici nostri. Vviclef. Donatistæ.*

HÆretici nostri temporis secuti Vviclefum communiter docent, quemq; Sacerdotem esse ordinarium ministrum huius Sacramenti, aiuntque nos in hoc sequi errorē Donatistarū, quòd dicamus valorem Sacramenti pendere à dignitate ministri. Sed in hoc loquuntur contra suam cōscienciam. Nec enim ignorant Donatistas in eo non errasse, quòd in conferente certa Sacramēta requirerent potestatem Ordinis, quā diuersam in diuersis tota semper cognouit Ecclesia; sed quòd dicerent valorem Sacramentorum pendere à bonitate Ministri, eáque à sceleratis non posse validè conferri, quod nos cum tota Ecclesia catholica damnamus. Itē olim docuit *Armacanus in quæstionibus Armeniacis. l. 11. c. 4. Durandus* verò *in 4. d. 7. q. 3.* fusè hanc rē disputat & satis dubiè respōdet, sicut & *Scotus ibid. q. 1.* Ratio cur aliqui hac de re dubitent, est, quia ex vna parte multa sura, quæ infrà citabo, docēt, simplicem sacerdotem inualidè hoc Sacramentum conferre: & ex altera parte legitur D. Gregorius permisisse Sacerdotibus Sardiniæ, vt hoc Sacramentum conferrent; quod facere non potuit, si essentialis minister sit Episcopus. *Armacan. Durand. Scotus. D. Gregor.*

CONCL. I. Solus Episcopus potest ordinaria potestate hoc Sacramētū validè conferre. Ita iā omnes catholici. & videtur expresè definita in *Florent. in decreto Eugenij de Armenis.* vbi dicitur Cōfirmationis ordinariū ministrū esse Episcopū: Et clarius in *Triden. sess. 7. can. 3. de Cōfirmatione,* vbi dicitur: *Si quis dixerit sanctæ Cōfirmationis ordinarium ministrū non esse solum Episcopum, sed quēuis simplicem sacerdotem, anathema sit.* Vbi vocāt ordinarium Ministrū, non solùm eum qui ex ordinaria potestate potest licitè hoc Sacramētū cōferre (quia sic soli Episcopi, qui sunt in gratia, & quique solis sibi subditis possunt hoc Sacramētum conferre) sed omnem eum, qui sine singulari Papę cōmissione id validè cōferre potest. Quia Concilia illa ibi disputant, non qua ratione licitè; sed tantùm qua ratione validè illa Sacramenta conferri possunt: atq; ita definiūt, quia sit minister essentialiter requisitus. Quod cōfirmatur, quia Florentinum paulò antè dixerat, vt possint Sacramenta validè conferri, tria requiri: scilicet materiam formam, & personam ministri cum debita intentione, quorum si aliquid desset ea perfici non posse: & deinde explicat, quia sit minister singulorum. Ergo loquitur de ministro essentialiter requisito. ideóque etiam docet in baptismo quemuis posse esse ministrum. 97. *Florentin. Triden. Florentin.*

98 Prob. autem hæc conclusio ex scriptura. Quia *Act. 8.* cùm Philippus multos in Samaria conuertisset, & baptizasset, fuerunt eò missi Apostoli, vt eos confirmarent. quod non fuisset necesse, si per alios potuissent confirmari. *Act. 8*

Respondent aliqui, Hinc solum probari, diaconos non posse hoc Sacramentū conferre. quia Philippus tunc erat solùm diaconus. Sed contrà facit primò, quòd non solùm illo loco, sed etiam *Act. 19.* Apostoli legantur hoc Sacramētum cōtulisse; *Act. 19.*

iulisse; cùm tamē verisimile sit, tunc ab Apostolis alios sacerdotes fuisse creatos. Secundò, quia clarè ex Scriptura colligitur Apostolos hoc munus exercuisse tanquam sibi proprium, & quod per inferiores Sacerdotes fieri nō posset: tū quia Scriptura nominatim recenset solos Apostolos huius officij ministros, & innuit eos hoc sibi vt proprium sumpsisse: tum etiam quia D. Paulus, qui, vt patet 1. *ad Corint. c. 1. v. 14.* ferè solitus erat à collatione Sacramētorū, quæ per alios fieri poterāt, abstinere (vnde etiā *Act.* 19. satis innuitur eū curasse illos viros per alios baptizari) munus tamen confirmandi, vt sibi proprium sumpsit, quasi per inferioris Ordinis presbyteros hoc fieri nō posset. Tertiò, quia ex ecclesiastica traditione satis cōstat, Apostolos hoc munus vt Episcopos obiuisse. Quia ex dictis locis cōmuniter Patres & Pontifices probant, solos Episcopos hoc Sacramentum conferre posse, negántq; validè id fieri posse per simplices Sacerdotes, scilicet sine Papæ commissione. Ita Vrbanus, Melchiades, & Eusebius Pontifices relati *c. 1. 3. & 4. de consecr. d. 5.* & similiter Florentinum supra.

1. Cor. 1. — *Act. 19.* — *Vrbanus. Melchiad. Eusebius. Florentin.*

99 Dictis obiiciuntur primò quædam loca Conciliorum & Patrum, quæ dicunt presbyteros ex venia Episcopi, aut vrgente necessitate eo absente posse alios vngere chrismate. Ita *Tolet. 1. c. 20. Arausicanum. c. 2. Innoc. 1. epist. 1. §. 6.*

Toletan. 1. Arausican. Innoc. 1.

Resp. Hæc testimonia solùm loqui de vnctione aliqua cæremoniali, quæ non sit Sacramētū. Nam Toletanum apertè loquitur de vnctione, quæ fit in baptismo. Et de eadem videtur loqui Arausicanum. Nam loquitur de vnctione, qua vngebantur hæretici, dum ad Ecclesiam conuertebantur, quos in istis locis vngebāt: fortè vt supplerent cæremonias ab Ecclesia in baptismo adhiberi solitas, quas hæretici, aut omnino omiserant, aut malè vsurparant. De simili etiam cæremonia apertè loquitur. *c. Omni tēpore* 124. *de cōsecr.* d. 4 vbi dicitur, *Presbyter verò præsente Episcopo nō signet infantes, nisi fortè ab Episcopo ei fuerat præceptū.* Vnde subditur, *Nec liceat presbytero prius Episcopo introire in baptisteriū.* Vbi apertè insinuatur Canonē loqui de cōsignatione, quę fit in baptismo. Innoc. autē apertè loquitur de cæremonia, qua vngebātur energumeni, vt dæmon expelleretur.

100 Pro quo Not. non licuisse olim simplici sacerdoti, vlla ratione aliquem vngere chrismate, imò nec baptizare, nisi iubente, aut procul absente Episcopo, & necessitate aliqua vrgente, vt patet tū ex dictis locis, tū etiā ex *D. Leone epist. 88. in fine*, vbi ait: *Sed neque corā Episcopo licet presbyteris in baptisterium introire, nec p[ræ]sente Antistite infantē tingere, aut signare*, scilicet vngendo eum chrismate in vertice. Et de simili fortè cōsignatione loquitur *D. Ambrosius in cap. 4. epistola ad Ephesios circa medium*, dum ait: *Apud Ægyptios consignant presbyteri, si non sit Episcopus.* quamuis alij aliter hunc locum interpretentur.

Olim presbyteri sine venia præsentis Episcopi non poterant vel confirmare. — *D. Leo.* — *D. Ambros.*

101 Obiicitur secundò, *D. Hier. dialogo contra Luciferianos*, dicit potiùs pertinere ad honorem sacerdotij quàm ad legis necessitatem, quòd baptizatis à solis Episcopis manus imponantur. Vbi videtur insinuare, etiā presbyteros id posse validè facere. Resp. Lōgè alium esse sensum D. Hieronymi. Verba enim eius sūt, *Quòd si hoc loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per man⁹ Episcopi, nō accipiat Spiritum S. quem nos asserimus in vero baptismate tribui; disce hanc obseruationē ex ea auctoritate descendere, quòd post ascensionē Domini, Spiritus S. ad Apostolos descendit: & multis in locis idē factitatū reperimus; ad honorē potiùs sacerdotij, quàm ad legis necessitatem.* Vbi primùm apertè ostendit, solos Episcopos hoc modo posse conferre Spiritū S. idq; ex auctoritate Scripturæ. Quod autem subdit, *Ad honorem potiùs*, &c. nō indicat hoc munus per alios posse fieri, & solùm honoris causa solis Episcopis ab Ecclesia deferri (hoc enim connexio verborum nullo modo indicat;) sed Christū hanc potestatem vt ordinariam solis Episcopis dedisse, magis vt eorum officium hoc modo honoraretur, quàm quòd illud Sacramentū ad salutem absolutè necessarium sit, cùm per ipsum baptisma gratia Spiritus S. etiā acquiri possit. hic sensus ex antecedētibus & sequentibus clarè patet. Nā subiungit aliàs omnino miserādos & deplorādos fore, qui Episcopum adire nō possunt.

D. Hieron.

102 Obijcitur tertiò, Ananias *Actor.* 9. imponens Paulo manus, dicit se missum ad eum, vt videat ac impleatur Spiritu S. qui tamen tunc nō erat Episcopus. Ergo dare Spiritum S per impositionem manuum, non est solius Episcopi. Resp. negando conseq. Quia Ananias per illam manus impositionem nō conferebat Paulo Confirmationem, cuius vtpote nondum baptizatus, non erat capax: sed cōferebat ei visum; vt ibi expressè dicitur. Dicit autem eum implendum Spiritu S. per baptismum, quem statim suscepit: aut per impositionem manuum, quam postea suscepit ab Apostolis, vt credibile est. Nisi malis ei sicut ceteris Apostolis, & Cornelio extraordinario modo Spiritum sanctum, sine Sacramento fuisse collatum. quod etiam satis probabile est, etsi apertè scriptum non sit.

Act. 9

103 Not. Quemuis Episcopum etiam excommunicatum & hæreticum validè conferre hoc Sacramētum iuxta dicta q. 64. a. 9. quia est actus Ordinis, nec pēdet à iurisdictione, vt validè fiat: secùs tamen est, vt licitè fiat. Quare peccat Episcopus confirmando sibi non subditum, sine venia proprij Episcopi: validè tamen id facit: vt dixi suprà de baptismo, & colligitur ex *c. Interdiximus* 16. *q.* 1.

104 Concl. II. Certum est simplicem sacerdotem ex commissione summi Pontificis posse hoc Sacramentum conferre.

Est iam cōmunis Theologorum contra *Durã in 4. d. 7. q. 4.* vbi hanc quæstionem variè disputat, tandemque concludit posito, quòd sine hac commissione simplex sacerdos non possit validè confirmare, nec etiam eum ea posse.

Durand.

Prob. 1. ex facto D. Gregorij, qui, vt patet ex eius l. I. epist. 26. eiusmodi facultatem concessit quibusdam presbyteris Sardiniæ.

D. Gregor.

Resp. aliqui primò, Pontificem hue iia nō concessisse, sed vitandi scādali causa, in iis tolerasse.

Sed hoc apertè repugnat eius verbis, ait enim: *Vbi Episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos* (sic enim legendum est, non autē Baptizandos, vt malè quidam codices habent, & benè notauit *Card. Bellarm. de confirmatione c. 12.*) *chrismate tangere debeant concedimus.*

Bellarm.

Resp. alij 2. Pontificem in eo facto errasse. Sed

hoc fit cum magna iniuria & Romanæ Sedis,& sanctissimi doctissimique Pontificis.

105 *Florentin.* Prob.2.ex Florētino,quod apertè docet,eiusmodi potestatem aliquando à Pontifice simplicibus sacerdotibus commissam.Vnde tam ipsum quàm *Trident.sess.7. can. 3. de Confirmatione* definiunt, solum Episcopum esse ordinarium ministrum huius Sacramenti, apertè insinuando extraordinarium posse esse non Episcopum. Vnde *Florentin.* Florentinum subdit:ex dispensatione Pontificis simplices sacerdotes aliquādo cōfirmasse. Quare etsi Concilium hanc conclusionem ibidem non definiat(vt aliqui putant) tamen sua auctoritate eam grauiter probat.

106 Prob.3. Quia nullum est dubium quin Christus potuerit ita hoc Sacramentum instituere,vt solus Episcopus ex sua ordinatione haberet cōpletam potestatem illud conferendi:simplex verò sacerdos haberet, quasi inchoatā potestatem, quæ per commissionem Pontificis, qui singularis ipsius in terris esset vicarius,posset compleri, nō accessione entis realis;sed potestatis moralis: Atqui Christum ita hoc Sacramētum instituisse satis apertè ex prima & 2. probatione colligitur.Ergo hoc dicendum est.

107 Ex his patet 1.Pontificē tali commissione nō mutare essentiale huius Sacramenti. quia essentialis huius Sacramēti minister,non est solus Episcopus;sed vel hic, vel simplex sacerdos habēs talem Pontificis commissionem;qua ille qui antè hoc Sacramentum cōferre non poterat,aptus eius minister efficitur:sicut per iurisdictionē ab Episcopo acceptam sacerdos efficitur idoneus minister Sacramēti Pœnitētiæ, qui antè nō erat.

108 *Cuius Ordinis actus sit Cōfirmatio.* Patet 2.Confirmationem esse actum Ordinis, aut episcopalis,si fiat potestate ordinaria; aut sacerdotalis,si fiat ex commissione Pontificis.

Vnde sequitur, simplicem sacerdotem, sine tali commissione nulla cōsuetudine posse præscribere,vt validè confirmet,vt patet ex *c.Quanto.de consuetudine.* Quia potestas Ordinis nulla consuetudine acquiritur.Vnde etiam vlteriùs sequitur,talem sacerdotem nullum posse validè confirmare,cuius Confirmatio ei commissa non est.

109 Patet 3.Pontificem validè electum , nondum tamē sacerdotem, validè hanc potestatem alicui sacerdoti committere , etsi ipse nondum possit confirmare. Sicut Episcopus non sacerdos validè dat sacerdoti potestatem audiendi confessiones, quas ipse tamen audire nō potest. Ratio est quia etsi Confirmatio sit actus Ordinis,ista tamē cōmissio est solùm actus iurisdictionis,quæ ab initio in Pontifice perfecta est;nā si esset actus Ordinis, etiam ab aliis Episcopis fieri posset. quia potestas Ordinis in omnibus æqualis est.

110 *Florent.* Patet 4.Etsi vt Pontifex licitè det talem facultatem,requiratur iusta causa,vt innuit Florentinum:sine hac tamen validè eam dare. quia hæc commissio non est propriè dispensatio in aliqua lege diuina(quæ sine iusta causa inualidè semper fit)sed est concessio alicuius potestatis ferè similis ei, qua conceditur alicui iurisdictio ad absoluendum à peccatis mortalibus. quæ concessio si esset inualida , multi innocentes , qui à talibus confirmantur , sine vlla sua culpa grauissimum damnum acciperēt. quod improbabile est Christum voluisse.

111 *Sanchez.* Patet 5.Hanc facultatem non expirare morte concedentis. quia est gratia Principis,quę morte concedentis non expirat,vt docet *P.Sanchez.I.S. de matrimonio d.28.nu.64.* nisi solùm esset datum mandatū certas aliquas personas confirmandi. hoc enim morte concedentis expiraret. Vtraque pars apertè colligitur ex *c.Si cui nulla.de præbendis in 6.*Prior etiā cōfirmatur. quia aliàs cùm talis potestas ferè conferatur existētibus in remotis quibusdam regionibus,quò vix vlli Episcopi possint accedere, tales sacerdotes semper essent anxij , an duraret adhuc sua potestas , cùm scire nequeant an Pontifex interim sit mortuus.

Ex dictis autem facilè erit soluere quæcunq; obiici possent.

112 Concl.III.Neq; Pontifex potest hāc potestatem concedere alicui non Sacerdoti ; neq; alius Episcopus potest eam concedere sacerdoti.

Est communis Theologorum,& patet tum ex dictis;tum etiam ex vsu Ecclesiæ , in qua nūquā contrarium fuit legitimè practicatum. Neq; est vllum fundamentum dicendi id fieri posse ; nec hoc sine graui fundamento dicendum est.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm ritus huius Sacramenti sit conueniens?

113 ART.12.ducet,ritum quo hoc Sacramentum celebratur esse conuenientem:probátq; ex vsu & auctoritate Ecclesię,quę cū regatur à Spiritu S.in suis cōstitutionib.errare nō potest:quod pro catholicis sufficit.Cōtra hęreticos verò sufficiūt,quæ in simili diximus q.71.de cæremoniis baptismi.Est enim eadem in vtrisq; ritibus ratio.

114 *Cōfirmatio etiam tempore generalis interdicti conferri potest.* Not.1.Quouis tempore etiam in locis generali interdicto subiectis,vt patet ex *c.Responso.de sententia excommunicationis.* hoc Sacramentum conferri posse.

Decet eam conferri in loco sacro. Not.2.Etsi nullus certus locus,in quo hoc Sacramentum administretur,pręcipiatur;omnino tamen conuenire, vt in Ecclesia fiat. Vt autem à ieiunis conferatur, aut suscipiatur, magis est decentiæ, quàm necessitatis;vt patet ex vsu Ecclesiæ:quia iam sæpè hoc Sacramentum post prandium confertur.

115 *Caput confirmati obligatur.* Not.3.Caput confirmati vitta obligari ; tum ob reuerentiam chrismatis, ne statim deteratur, & aliis rebus adhæreat, sed vt paulatim exsiccetur :tum etiam vt significetur gratiam Confirmationis esse conseruandam. Ferenda autem est hæc vitta tam diu,quàm consuetudo in singulis locis habet , nisi ob rationabilem causam citiùs iudicetur ex consensu Episcopi tollenda.

Eique alapa infligatur. Not.4.Confirmato infligi alapam,tum vt meminerit se esse confirmatum : tum etiam vt sciat sibi iam in posterum forti animo omnes iniurias pro Christo tolerandas esse.

QVÆSTIO LXXIII.

DE VENERABILI SACRAMENTO EVCHARISTIÆ SECVNDVM SE.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Euchariſtia ſit Sacramentum?

1 ARticvlo 1. docet, Euchariſtiam eſſe propriè dictum legis nouę Sacramentum. Eſt de fide, vt patet ex *Florētino in literis vnionis*, *& Trid. tota ſeſſ.* 13. Nec hæretici noſtri tēporis hoc negant, etſi in multis circa hoc Sacramētū à nobis diſſentiāt: de quibus agemus infrà. *Florentin. Trident.*

Probat autem concluſionem D. Thomas ex quadam congruentia. Quia ſicut conueniebat aliquod Sacramentum inſtitui, quo ſimpliciter renaſceremur: ita conueniebat aliquod inſtitui, quo ſpiritualiter aleremur. quod fit per Venerabilem Euchariſtiam. *D. Thom.*

DVBIVM.

In quibus eſſentia huius Sacramenti intrinſecè conſiſtat?

2 NOta, nos hîc nō diſputare contra hæreticos qui realem Chriſti præſentiam in hoc Sacramēto negant, contra quos infrà cum D. Tho. fusè catholicam veritatem probabimus: ſupponimus itaq; hîc cum omnibus catholicis, totam ſubſtantiā panis & vini in verum Chriſti corpus & ſanguinem per conſecrationem tranſſubſtantiari: Chriſtúmq; integrè ſub ſingulis ſpeciebus realiter eſſe præſentem, etiam dum hoc Sacramentum non ſumitur: ac deinde quærimus, Ex quibus rebus hoc Sacramentū tanquam ex materia & forma, partibúſq; eſſentialibus intrinſecè componatur. De quatuor igitur dubitatur an habeant in ſe rationem Sacramenti, vel ad illud conſtituendum intrinſecè concurrant: ſcilicet de forma conſecrationis, de ſpeciebus, de corpore Chriſti, & de eiuſdem ſumptione. *D. Thom.*

3 I. ſententia docet, formam conſecrationis eſſe ſe partem eſſentialem huius Sacramenti, ipſum intrinſecè componentē. Ratio eſt, quia Florentinum vocat eam formam huius Sacramēti. Atqui verba quę ſunt forma aliorum Sacramentorum, ea intrinſecè componunt. Ergo idem dicendum eſt de hoc Sacramento. Varij pro hac ſententia citantur, ſed eam expreſsè non aſſerunt, ſed tantùm in genere formam huius Sacramenti eſſe ea verba. quod poteſt intelligi de forma extrinſeca. *Florentin.*

4 II. ſententia docet, formam cōſecrationis per ſe eſſe integrum Sacramentū diſtinctū à Sacramento Euchariſtiæ; ad ipſum tamen aliquo modo reducibile. Hanc licet dubitando tenet *Gabr. in 4. d. 8. a. 3. dub.* 2. vbi docet ipſam conſecrationē eſſe Sacramentum diſtinctum ab Euchariſtia: per conſecrationē autem non videtur poſſe aliud intelligere quàm formam conſecrationis. Eidē fauet *Caiet ſuprà q. 63. a. 6. §. Aduerte*, &c. vbi videtur totam rationem Sacramenti Euchariſtiæ cōſtituere in ſola conſecratione, cùm tamen alibi apertè contrarium doceat, vt videbimus infrà. quare ſatis obſcurum eſt quid ibi velit dicere. Ratio huius ſententiæ eſt, quia illa forma eſt ſignum rei ſacræ ſanctificantis, in quo tota ratio Sacramenti videtur conſiſtere. *Gabriel. Caietan.*

5 III. ſententia docet, ſolas ſpecies intrinſecè cōſtituere Sacramentū Ven. Euchariſtiæ, prout tamen dicunt aliquem ordinem ad ipſum corpus Chriſti & ſanguinem, quē continent. Ita *Scot. in 4. d. 8. q. 1. §. Ex his patet. verſu, Si autē omnino quæras*: vbi dicit, ſpecies eſſe materiam huius Sacramenti (ex qua ſcilicet intrinſecè componitur) eiuſdémque formā eſſe relationē ſignificationis. *Scotus.*

IV. ſententia docet hoc Sacramentū intrinſecè conſtitui, per ſolum corpus & ſanguinem Chriſti. Ratio eſt, quia Patres ſæpè vocant hoc Sacramentum corpus & ſanguinem Chriſti.

6 V. ſententia docet, ipſam ſumptionem huius Sacramenti habere etiam verā rationem Sacramenti. Ratio eſt, quia eſt cęremonia cauſans gratiam. Ita *Gabr. in 4. d. 8. a. 3. dub.* 2. licèt dubitanter. *Gabriel.*

VI. ſententia docet, hoc Sacramentum intrinſecè conſtitui ex corpore & ſanguine Chriſti, ac ipſis ſpeciebus. Ita *Caiet. infrà q. 75. a. 1. § Vnde conuenientiùs*, &c. & alij. *Caietan.*

7 Concl. I. Sacramentum Ven. Euchariſtiæ intrinſecè conſiſtit in re aliqua permanente.

Patet apertè ex *Trid. ſeſſ.* 13. multis locis, & pręcipuè *can. 4. & 7.* vbi definit, ſtatim à conſecratione Chriſtum in hoc Sacramento eſſe, idcóque ipſum religiosè aſſeruari, & populo adorandum exhiberi poſſe. Quæ omnia ſupponunt hoc Sacramentum perſeueranter exiſtere. *Trident.*

8 Concl. II. Forma conſecrationis non eſt pars intrinſecè conſtituens hoc Sacramentum.

Ita cum aliis *Scotus in 4. d. 8. in reſponſione ad* 3. Prob. 1. Quia hoc Sacramentum eſt res quædā permanens, & perfectè exiſtens etiam tūc quando forma iam diu omnino eſſe deſiit. Ergo non poteſt intrinſecè ea ea cōſtitui. quia nihil poteſt verè eſſe, quando aliquid quod ipſum intrinſecè in ſuo eſſe conſtituit, iā omnino eſſe deſiit. Nam *Scotus.*

eſſe

esse totius supponit esse singularum partium sibi essentialium. hinc impossibile est equum esse, quando forma ipsius est corrupta.

9 Dices primò, Etiamsi forma physicè loquendo non perseueret, poterit tamen moraliter censeri perseuerare, quod sufficit ad esse Sacramenti; sicut in matrimonio consensus vnius censetur etiam in dormiente perseuerare donec reuocetur, ita vt post multos menses sufficienter adhuc sit, vt possit cum alterius consensu componere vnũ Sacramẽtũ. Cõfir. quia alia Sacramẽta verè dicũtur esse, dũ vltima syllaba pronũtiatur, etsi tota applicatio materiæ præcesserit, cùm tamen vix aliquid eorũ actu existat. Ergo similiter Vẽ. Sacramentũ poterit verè dici esse, quãdiu species durant, etiamsi aliqua eius pars essentialis nõ sit.

10 Ad obiectionem Resp. Negando formam semel perfectè pronuntiatam posse dici moraliter adhuc existere, sicut consensus dicitur perseuerare. quia magna est diuersitas inter tales formas & eiusmodi actus volũtatis, qui dicũtur ita perseuerare, nõ secundùm esse suum actuale, sed secũdùm esse quasi habituale: quòd sufficit ad cõponendum quid vnum morale cum cõsensu sequente. Forma autem consecrationis, nullo modo potest dici ita perseuerare: quia nullum habet eiusmodi esse habituale, quo secundùm æstimationem moralem posset dici manere, postquã est tota pronuntiata. Quod inde patet, quia qui integrè absoluit formam consecrationis, nullo modo potest dici iam eam pronuntiare: sicut qui consensit in matrimonium alterius, censetur cõtinuò consentire donec consensum saltem implicitè reuocet. Adde, post consecrationẽ ipsum Ven. Sacramentum non dici existere secundùm moralem quandam æstimationem, sed propriè & physicè. Ad cõfirm. Resp. 1. propriè & strictè loquendo, negandum esse antecedens. Nam etsi eiusmodi moralis perseuerantia vnius partis Sacramenti possit sufficere, vt cum altera parte vnũ Sacramentum componat: non tamen sufficit, vt ipsum Sacramentum in rigore dicatur perfectè existere, dum altera ipsius pars non est. Sicut etsi vltima pars longæ orationis dum pronuntiatur, componat vnam orationem cum præcedẽtibus omnibus partibus: tamen propriè loquendo nõ potest dici orationem existere, sed aliquam eius partem existere. Ven. autem Sacramentum post consecrationem dicitur propriissimè existere.

Forma consecrationis non existit postquam est pronuntiata.

11 Resp. 2. Etsi res quæ consistunt in continuò fluxu possint, lato loquendi modo absolutè dici esse quamdiu aliquid eorũ est: secùs tamen est in rebus permanẽtibus. Ratio diuersitatis est. Quia ex communi vsu verba sępè ratione diuersę materiæ diuersimodè accipiũtur. Hinc quia res successiuæ non possunt vnquam se totis simul esse, nec in ijs distinguitur existere & fieri, dũ dicũtur esse, nihil aliud significatur, quam eas fieri siue fluere, aut saltẽ secundũ aliquid sibi intrinsecum existere. Secùs est de rebus permanentibus, quia cùm hæc possint propriè se totis simul existere, quando absolutè dicũtur existere, id propriè intelligitur, vt scilicet verè actu sint secundùm ea omnia, quæ essentiã earũ intrinsecè constituunt. hinc equus corrupta forma essentiali non potest verè dici esse, etsi cadauer ipsius adhuc existat.

Verba ratione materiæ sæpè diuersimodè accipiuntur.

12 Dices 2. Florentinum enumerans formas Sacramentorum omnium, dicit formam huius Sacramenti esse verba Saluatoris: atqui in reliquis Sacramentis loquitur de formis, quibus Sacramẽta intrinsecè constituuntur. Ergo etiã in hoc.

Florentin.

Resp. negando consequentiam: quia Concilium non intendit hìc desinire quęstionẽ Theologicam, & inter DD. adhuc controuersam Quibus rebus Sacramenta intrinsecè componantur? sed docet catholicam doctrinam, scilicet: Quænam ad confectionem Sacramenti necessariò requirantur? Patet hoc clarè ex verbis ipsius Concilij. Dum enim initio enumerasset septẽ Sacramenta, paulò pòst subiungit. *Hæc omnia Sacramẽta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferẽtis Sacramentum, &c.* Clarè ostendens se tantùm velle explicare quæ requirantur ad Sacramenti confectionem: non autem quibus partibus Sacramentum intrinsecè componatur: aliàs persona ministri deberet ei etiam esse intrinseca.

13 2. Quia Concilium ibidem etiam dicit materiam huius Sacramenti esse panem & vinum, & tamen secundùm omnes inde non sequitur, hoc Sacramentum intrinsecè componi ex pane & vino: ergo idem erit dicẽdum de forma. Loquitur igitur Cõcilium, vt suprà dixi, de materia & forma requisitis ad confectionẽ Sacramenti. Quare cùm omnia alia Sacramenta consistant in actione, eadẽ est materia, eadémq; forma quibus conficiuntur, & quibus componuntur. Secùs autem est in Ven. Eucharistia; quæ cùm sit res permanẽs, habet materiam & formam, quibus cõficitur, siue cõsecratur, distinctas ab ijs quibus intrinsecè cõstituitur. Dicũtur igitur illæ materia & forma Sacramẽti Eucharistię, quia sũt materia & forma, nõ quibus cõstat, sed quibus cõficitur.

3. Quia dum Concilium dicit verba Saluatoris esse formam huius Sacramenti, addit: *quibus hoc conficitur Sacramentum.* ostendens se nõ loqui de forma, quã ipsum Sacramentũ intrinsecè constituitur. quia hęc ab illa necessariò est distincta.

14 Hinc prob. cõcl. secundò. Quia idẽ non potest esse causa efficiẽs alicuius rei, & forma eam intrinsecè constituens (quia alias idem esset causa efficiens suijpsius, quod est apertè absurdum.) Atqui forma cõsecrationis (vt docet apertè Florent. iam citatus, & communiter etiam DD. ac Patres) est causa efficiens Sacramenti Ven. Eucharistiæ: Ergo nõ potest esse forma eam intrinsecè constituens, siue pars eius essentialis

Florentin.

15 Concl. V. Solæ species cũ illa habitudine, seu relatione significationis ad corpus Christi præsẽs nõ possũt integrè cõstituere hoc Sacramẽtũ.

Prob. 1. Quia hoc Sacramentum secundùm se est adorandum vero cultu latriæ, vt docet *Trid. sess. 13. c.* vbi ait: *Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in catholica Ecclesia semper recepto latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant.* Atqui ipsę species etiã cum illa habitudine consideratæ, prout distinctæ sunt à Christo, non debent adorari latria. quia, vt sæpiùs docet VII. Synodus, hac nec imagines, nec crux Christi, nec res vlla à Deo distincta adorari potest, sed solus Deus. Ergo ipsum Sacramentũ, quod tali modo

Trident.

ado

adorandum est, nõ cõstituitur in esse Sacramẽti per solas species, & illã habitudinẽ. Nec sufficit quòd species sub se Christũ contineant. quia inde tãtùm sequitur, quòd Christus sub iis existẽs possit adorari latria. Sicut ex eo q̃ Christ⁹ sit in ciborio, nõ sequitur ipsũ ciboriũ posse adorari latria; sed Christũ in eo existẽtẽ debere ita adorari.

16 Prob. 2. Quia hoc Sacramentum est verum conuiuium & per modum refectionis causat in nobis gratiam, vt patet *Ioan.* 6. Atqui hoc non possunt facere species, nisi quatenus includunt corpus Christi, quia scriptura omnem hunc effectum totaliter tribuit corpori & sanguini Christi. Ergo non constituunt hoc Sacramentum, nisi quatenus illud includunt. *Ioan. 6.*

Prob. 3. Quia vt patet ex dictis concl. 2. hoc Sacramentum conficitur per verba consecrationis, & ex pane tanquam ex materia. Atqui neutrum conuenit solis speciebus. Ergo solæ species non constituunt hoc Sacramentum.

17 Dices, Species quidem secundùm se ita non confici, sed solùm ratione illius habitudinis ad præsentiam Christi.

Sed contrà 1. Illa habitudo, cùm etiam secundùm Scotum sit quædam relatio, nõ potest propriè dici confici, cùm ad relationes non detur actio, sed ipsa resultat posita præsentia Christi, per consecrationẽ. Quod maximè verum est secundùm mentẽ Florentini & Patrum, qui dũ dicunt hoc Sacramentũ confici consecratione, loquũtur de reali cõfectione, qualis nõ datur adẽs rationis aut morale, qualis est illa habitudo. 2. Quia tunc saltẽ panis nullo modo posset dici materia, ex qua hoc Sacramentũ conficitur. quia nec species, nec illa habitudo possunt vllo modo dici confici ex pane: & tamen panis non potest alia ratione dici materia huius Sacramenti, nisi quia est materia ex qua conficitur. *Scotus.* *Florent.*

18 Obiicies, Communiter DD. & aliqui etiam Patres dicunt species esse Sacramentũ solũ, corpus verò Christi Sacramentum & rem simul. Item dicunt Christum esse in hoc Sacramento. ergo distinguũt Sacramentũ à corpore Christi. hinc etiã *c. Ego Berengarius, &c. de consec. d.* 2. dicitur, *Panem & vinũ, quæ in altari ponuntur post consecrationẽ non solum Sacramentum, sed etiã verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse*, vbi apertè hæc inter se distinguuntur.

Resp. Illos accipere Sacramentum incõpletè, & latiore modo, prout significat solum externũ signum rei sacræ, distinctũ à re significata: & sic apertissimè accipitur *illo c. Ego Berengarius.* Nam hic ibi intendit dãnare errorem cuius accusabatur: quia antè docuerat post consecrationem nõ esse ibi corpus Christi, sed solum eius signũ. Et hac etiam ratione potest dici Christũ esse in hoc Sacramento: accipiendo scilicet Sacramentum pro nudo visibili signo. Quanquam alio etiam sensu potest dici esse in hoc Sacramento, sicut pars in toto: sicut anima dicitur esse in homine. *Quomodo Christus sit in hoc Sacramento.*

19 Concl. IV. Corpus & sanguis Christi sine speciebus non possunt integrè constituere hoc Sacramentũ. Prob. quia omne Sacramẽtũ essentialiter est signũ visibile siue sẽsibus perceptibile: corpus autem & sanguis Christi, vt sunt in hoc sacramento, secũdũ se nullo modo possunt sensibus percipi. Ergo non possunt esse signum visibile, aut habere integrã rationẽ Sacramenti. Dices, sufficere, vt sint ibi sẽsibilia ratione specierũ. Resp. negãdo assumptũ. quia etsi sufficiat quòd aliquid sit sensibile per aliud, vt possit esse pars Sacramenti (vt patet in contritione confitentis) tamen hoc non sufficit, vt constituat integrũ Sacramentũ. quia integrum Sacramentum essentialiter, & per se est signum sensibile.

20 Concl. V. Species panis & vini, vnà cũ corpore & sanguine Christi constituunt, ac integrè cõponunt Sacramentũ Ven. Eucharistiæ. Ita cũ Caiet. citato pro 6. sentẽtia maior pars Doctorũ. Prob. 1. ex refutatione aliarũ sentẽtiarũ. Prob. 2. Quia hæc simul sumpta cõstituunt vnum perfectum signum causatiuum gratiæ. ergo vnum Sacramentum. quia hoc nihil est aliud quàm signum practicũ gratiæ. Antecedẽs probatur. quia illa significãt perfectè refectionẽ spiritualẽ animæ, & vnionẽ cum Christo per gratiã, & realem ipsius corporis susceptionem. Quòd autem hæc significent per modum vnius, patet, quia pendent a se mutuò, & in essendo, & in significãdo. Nam nec species ibi ita à Deo conseruarentur, nec possent significare supradicta, nisi continerent corpus Christi: nec hoc ibi hoc modo potest perseuerare, esse, aut habere rationem signi sensibilis, statim ac species corrumpuntur. *Caietan.*

21 Not. Etsi hoc Sacramentũ intrinsecè nõ cõponatur ex pane, & vino, & forma consecrationis, essentialiter tamen ad hæc dicere quendam ordinẽ, tanquam ad suas causas. Nam species non possent significare Christũ ibi esse verè præsentẽ, nisi ad hoc determinarẽtur per formã consecrationis, & quandam habitudinẽ ad eã iã pronuntiatã. Secluso enim omni respectu ad talem formam, hostiæ consecratæ non magis significãt Christũ ibi esse præsentem, quàm nõ cõsecratæ. hinc per se nõ possumus vnas ab aliis distinguere, sed solùm quatenus scimus super vnas prolatã esse formã, super alias nõ. Similiter nõ possent significare eum ibi esse per modũ cibi, siue refectionis spiritualis, nisi essent species panis & vini, quibus in refectione cõmuniter vtimur. Hinc si Deus sine vlla sensibili consecratione poneret corpus Christi sub specie panis, aut etiã per cõsecrationẽ sub speciebus alicuius rei nec comestibilis, nec potabilis, hoc compositũ nõ haberet rationẽ veri Sacramenti, aut saltẽ nõ nisi imperfectã, aut alterius rationis ab iis quæ iã sũt. Quia aut nõ esset propriè sensibile signũ inuisibilis effectus gratiæ: aut saltem non esset signum gratiæ per modum cibi ipsam animam reficientis. *Hoc Sacramentum dicit essentialem ordinẽ ad materiam & formam consecrationis.*

22 Dicta tamẽ habitudo nõ est pars essentialis & intrinseca ipsius Sacramenti, sed aliquid ad ipsius constitutionem prærequisitum. Sicut institutio, aut habitudo ad eam, non est pars intrinsecè cõponens orationem, etsi hæc, vt possit aliquid significare, essẽtialiter ab ea depẽdeat. Nec enim quidquam significaret, nisi ad hoc esset instituta: nec potest quidquam significare iis, qui nesciunt ad quid significandũ sit instituta. multa enim sæpe ad essentiam alicuius rei requiruntur, quæ non sunt illius pars: patet in vnione animæ & corporis, quæ est de essentia hominis, non tamen eius pars. *Non quidquid est de alicuius essentia, est pars.*

Obiicies

23 Obiicies primò, Species nullo modo immediatè cum corpore Christi concurrunt ad causandam gratiam: ergo nec ad constituendum Sacramentum. Secundò, in sacrificio cruento solus Christus est hostia, non minùs quàm in incruento. Ergo solus habet rationem Sacramenti. Tertiò, si species & corpus Christi constituant vnũ Sacramentum. ergo vnũ se habebit per modum materiæ, alterum per modum formæ. Atqui hoc dici nequit. ergo nec illud.

24 *Species cõcurrunt ad causandam gratiam.* Ad 1. nego antecedens. Quia corpus Christi non causat gratiam in sumẽtibus hoc Sacramẽtum ratione sui contactus, physicè per eũ in nos influendo, ac gratiam producendo (vt aliqui putant) sed actione morali, & mediante debita applicatione ipsius Sacramẽti. Sicut igitur non nisi vnà cum speciebus constituit Sacramentum: ita nec aliter causat gratiam: quamuis præcipua vis & ratio causandi sit ipsum corpus & sanguis Christi. hinc si corpus Christi miraculosè poneretur sub speciebus particulæ carnis, & quis id sciens tãquam Sacramentum eam sumeret, nullam ex opere operato, quantum est ex vi præsentis institutionis Christi, inde gratiam perciperet.

25 *Species non sunt pars hostiæ.* Ad 2. nego conseq. Quia hostia intrinsecè dicit solam rem oblatam, connotando tamen quędã, per quę constituitur in ratione hostiæ. qualia sunt in sacrificio cruento ipsa occisio hostiæ: in incruento certus modus existendi sub speciebus panis & vini; ita vt quantum est ex vi verborum, separatim existat sanguis à corpore, vt dicemus in materia de sacrificio. Sacramentũ autem directè significat aliquod signum visibile, quale non potest esse corpus Christi in Sacramento sine speciebus.

Ad 3. Respond. Species se habere per modum materiæ, & corpus Christi per modum formæ. Primò, quia hoc est dignius. Secundò, quia species ab hoc habent omnem suam dignitatem, & vim agendi, sicut materia à forma.

92 Concl. VI. Ipsa consecratio, siue eius forma non potest secundùm se esse verum Sacramentum.

Gabriel. Est, communis sententia contra Gabrielem. Minùs tamen efficaciter à quibusdam probatur. Ratio igitur est, quia forma illa non est signum practicum gratiæ iustificantis, siue institutum, vt homines suo vsu sanctificet. quod tamen est de essentia Sacramenti, vt patet ex dictis q. 60. a. 4. sed tantùm est instituta ad consecrandam ipsam materiam, conuertendo eam in corpus Christi.

Concl. VII. Idem dicendum est de sumptione Ven. Sacramenti. Qoia hæc per se non sanctificat nos; sed tantùm est applicatio rei sanctificantis: sicut sumptio cibi nos non nutrit, sed est tantùm applicatio rei nutrientis.

ARTICVLVS II.

Vtrùm hoc Sacramentum sit vnum vel plura?

27 Art. 2. docet, etsi hoc Sacramentum physicè loquendo possit quadam ratione dici plura, quatenus species panis & vini, prout sub singulis continetur Christus, sunt aliquo modo diuersa signa practica gratiæ, atq; ea ratione quãdoque etiam soleant dici Sacramenta in plurali: tamen absolutè loquendo in ratione Sacramenti, esse vnum. quia vtrumq; signum concurrit, vt significet vnum perfectum conuiuium, quod cibo & potu constat. Sicut igitur conuiuium constat quidem diuersis rebus & ferculis, ideóque potest dici physicè plura: moraliter tamen & in ratione conuiuij est simpliciter vnum. Ita etiam Ven. Sacramentum, est simpliciter vnum sub vtraque specie.

28 Dices, Hinc sequetur eum, qui communicat sub vna specie, non suscipere integrum Sacramentum.

Sub vna specie sumitur integrum Sacramentum. Resp. Posse aliqua ratione totum admitti, melius tamen negari sequelam. Quia etsi hoc Sacramentum sub vna specie, quoad perfectam rationem significandi integrum conuiuium, non sit omnino integrum & perfectum, atqoe ita secundùm quid possit dici partiale; tamen quod ad rem attinet, tam continet integrum conuiuium sub vna specie, quàm sub duabus. Nam corpus & sanguis Christi, & consequenter spiritualis animæ cibus & potus, æqualiter omnino sub vna specie, ac sub duabus continentur, & à suscipiẽte sumuntur.

Petes, Vtrùm hoc Sacramentum in pluribus hostiis sit vnum numero, an plura?

29 *Scotus.* Resp. 1. sequendo sententiam Scoti a 1. citatam, quæ dicit solas species cum habitudine ad præsentiam Christi constituere hoc Sacramentum, dicendum esse plura numero Sacramenta. quia sunt plures eiusmodi species.

Resp. 2. sequendo nostram sententiam, quam ibidem concl. 5. explicuimus, etsi hoc Sacramentum in pluribus hostiis possit dici plura secundũ quid, (quia aliqoæ partes eius essentiales multiplicantur) tamen meliùs dici absolutè vnũ: quia id quod in eo præcipuum est, absolutè vnum idémq; est, scilicet corpus & sãguis Christi, sicut vnus homo sæpiùs replicatus, & habens diuersis locis diuersas albedines, est absolutè vnum album. Quod maximè verum est posita illa sentẽtia quam secuti sumus suprà qu. 60. ar. 1. n. 5. quæ docet rationem Sacramenti in nouo Testamento magis consistere in causando, quàm in ratione signi. hoc enim Sacramentum habet ferè omnem vim causandi à corpore Christi. quare quamdiu hoc manet vnũ idémque, etiam ipsum Sacramentum manet vnum.

ARTI

ARTICVLVS III.

Vtrùm Euchariſtia ſit de neceßitate ſalutis?

30 ARt. 3. docet primò Rem ſiue effectum huius Sacramenti, ſcilicet vnionem per gratiam cum Chriſto & Eccleſia, eſſe de neceſſitate ſalutis. quod per ſe omnino clarum eſt. Nemo enim poteſt vnquam ſaluari, qui non ſit in caritate, vt docet *Apoſtolus 1. ad Corint.* 13. & fusè *S. Ioan. epiſt. 1. c. 3 & 4.*

1. Cor. 13. 1. Ioan. 3. & 4.

31 Docet 2. Rem ſiue effectum huius Sacramenti poſſe haberi ſine Sacramẽto realiter ſuſcepto, ideóq; realem ſuſceptionem huius Sacramenti non eſſe de neceſſitate ſalutis. quod intellige de neceſſitate medij. Nam infra qu. 80. art. 11. docet nos præcepto diuino obligari, vt ſuo tempore realiter hoc Sacramentum ſuſcipiamus.

32 Docet 3. Non quidem omnino expreſsè, ſed implicitè, tum in corpore, tum in reſponſione ad ſecundum, eſſe de neceſſitate ſalutis, percipere hoc Sacramentum in voto. Sed hoc non intelligit de voto ſiue deſiderio propriè dicto, etiam implicito: ſed per votum Sacramenti intelligit quamuis etiam habitualem inclinationem ad ſuſceptionem huius Sacramenti, vel actum quo talem inclinationem acquirimus. Vnde in corpore, & ad primum docet, omnes etiam paruulos hoc Sacramẽtum ſpiritualiter, & in voto ſumere. hoc ipſo quo per baptiſmũ, aut alia ratione Chriſto per gratiæ ſiue caritatis infuſionem incorporantur. Primò, quia tales percipiunt effectum huius Sacramenti, & ad Sacramenti ſuſceptionem ordinantur & aptantur. Secundò, quia caritas nos habitualiter inchoat ad perfectiſſimam cum Chriſto vnionem, & conſequenter ad perceptionem huius Sacramenti, cuius effectus eſt nos perfectè cum Chriſto vnire.

Quomodo hoc Sacramentum dicatur neceſſarium in voto.

DVBIVM.

Vtrùm ſumptio Venerabilis Sacramenti vel in re, vel in voto, ſit medium neceſſarium ad ſalutem?

33 NOt. 1. Nos hîc nõ agere de neceſſitate præcepti, de qua agemus q. 80. a. 11. ſed de neceſſitate medij. Quanquam autem communiter DD. fateantur, realem ſuſceptionem huius Sacramenti, non eſſe medium neceſſarium ad ſalutẽ. multi tamẽ ſecuti *D. Tho. hic & q. 79. a. 1. ad 1.* putant neminẽ poſſe adipiſci ſalutem ſine voto huius Sacramenti. Sed latè & impropriè ſumunt votum, iuxta explicationem datam in corpore.

D. Thomas.

34 Similiter multi Patres & præcipuè *D. Aug. l. 1. cõtra duas epiſt. Pelagian. c. 22. & alibi* ſæpe, dicũt, neminem etiam paruulum poſſe ſaluari, niſi fuerit particeps corporis & ſãguinis Chriſti, ſiue niſi hæc manducauerit: propter illud Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Sed hi Patres loquuntur de manducatione myſtica. Nam dicunt eos omnes manducare Chriſtum, qui ei per infuſionem gratiæ incorporantur. hinc *D. Aug. tract. 26. in Ioan.* ait: *Hunc itaque cibum & potum ſocietatẽ vult intelligi corporis & membrorũ quod eſt Eccleſia.* Et infrà, *Hoc eſt ergo manducare illam eſcam & illum bibere potũ, in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere.* Sed de hac re hîc non diſputamus, ſed quærimus qua ratione votũ ſiue deſiderium huius Sacramenti propriè dictum ſit de neceſſitate medij ad ſalutem?

D. Aug.

Ioan. 6.

D. Aug.

35 Not. 2. Hoc Sacramentum, eiúſve votum ex duplici capite poſſe dici medium neceſſarium ad ſalutem. ſcilicet vel quia ſine eo non poteſt obtineri prima iuſtificatio: vel quia ſine eo nõ poſſumus in gratia perſeuerare.

Not. 3. Tale votum poſſe dupliciter dici neceſſarium ad iuſtificationem. Primò, per ſe, quia ſcilicet ipſa realis ſuſceptio Sacramẽti, eſt neceſſarium medium ad iuſtificationem ea ratione qua q. 68. a. 2. d. 1. concl. 3. dixi baptiſmũ eſſe medium neceſſarium ad iuſtificationem. Secundò, per accidens, quia ſcilicet realis Sacramenti perceptio eſt neceſſaria neceſſitate præcepti. Sicut adulto, vt iuſtificetur, eſt neceſſarium ſaltem implicitũ propoſitum audiendi ſacrum, quoties ad hoc ſub peccato mortali obligabitur.

36 CONCL. I. Suſceptio huius Sacramenti nec in re, nec in voto propriè ſumpto eſt paruulis neceſſaria ad ſalutem.

Prior pars eſt definita à *Triden. ſeſſ. 21. can. 1.* his verbis: *Si quis dixerit, paruulis antequã ad annos diſcretionis peruenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, anathema ſit.* Ratio eſt, quia certũ eſt eos per baptiſmum iuſtificari, nec poſſe ante vſum rationis gratiã vlla ratione amittere: quia non poſſunt peccare. Quare ſi ante vſum rationis moriantur, neceſſariò eunt ad cælum. Nec obſtat illud Ioan. 6. *Niſi mãducaueritis,* &c. quia non ſpectat ad paruulos, vt oſtendam concl. 5. in fine. Secunda pars probatur. quia ſunt omnino incapaces talis voti.

Trident.

Ioan. 6.

37 CONCL. II. Realis huius Sacramenti perceptio nõ eſt adultis mediũ neceſſariũ ad iuſtificationẽ.

Videtur hęc ſatis clara ſentẽtia D. Tho. hîc. Et prob. quia ipſa non eſt medium inſtitutum ad iuſtificationem, ſiue remiſſionẽ peccati mortalis. Ergo non poteſt ad hoc eſſe medium neceſſariũ. quia eſſe medium neceſſarium ſupponit eſſe medium ad hoc inſtitutum. Antecedens prob. quia medium debet præcedere id ad quod acquirendum inſtituitur: vt patet in omnibus aliis mediis, quæ in executione ſemper præcedunt finem ſaltem natura. Atqui ſumptio Ven. Euchariſtiæ, vt licitè fiat, neceſſariò ſupponit remiſſionem peccati mortalis iam eſſe factam. Ergo ad eam acquirendam non eſt inſtituta.

D. Thomas.

38 CONCL. III. Votum huius Sacramenti propriè dictum etiam implicitum, non eſt per ſe, ſiue primo modo ex dictis notabili tertio, medium neceſſarium ad iuſtificationem adulti.

Probatur primò, Quia numquam Sacramenti votum eſt tali modo neceſſarium medium ad iuſtificationem, niſi eiuſdem realis

ſuſceptio

susceptio sit medium institutum ad iustificationem acquirendam. Atqui huius Sacramenti susceptio nō est ad hoc ita instituta. Ergo eius votum non est ad hoc medium necessarium. Prob. 2. Quia si tale votum Venerab. Sacramenti esset medium necessarium ad iustificationem, nunquam sine eo posset obtineri iustificatio. Atqui hoc est falsum. Ergo etiam id vnde sequitur.

Minor prob. Quia si quis esset certus se eodē die moriturum, & post sumptum viaticum peccaret mortaliter, per contritionem, vel attritus per confessionem iustificaretur, etsi haberet expressam voluntatem nunquam ampliùs cōmunicandi. quo casu nullo modo potest dici habere propriè votum communicandi, ne quidem implicitum. quia hoc, seclusa saltem ignorantia, non potest cum tali voluntate consistere; nec tale votum in attritione aut contritione includitur, nisi quando quis obligatur ad cōmmunionem, ad quam talis non ampliùs obligatur: imò est ei iam illicita, ideóque potest eam nolle.

39 Dices 1. Conscius sibi peccati mortalis, qui scit certò se statim moriturum & impossibile sibi esset confiteri, vt per contritionē iustificetur, non tenetur habere explicitum votum siue propositum confitendi; imò est ei impossibile habere absolutum tale propositum (quia hoc non datur ad impossibile cognitum tale) imò si ex conscientia erronea putaret sibi hîc & nunc esse illicitum confiteri, quia non adesset ei alius sacerdos quàm hæreticus, posset velle non confiteri, & tamen eius contritio includeret implicitum votum confessionis. Ergo etiam includet implicitum votum communionis, etsi hæc sit ei impossibilis, aut illicita.

40 Resp. negando conseq. Quia vt dixi q. 68. a. 2. d. 1. concl. 3. confessio est aliquo modo medium necessarium ad iustificationem peccatoris baptizati, quatenus huius peccatum mortale iam nequit remitti, nisi cum directa obligatione ad confessionem, in quam contritus directè consentit saltem implicitè. sicut emēs rem aliquam necessariò consentit in obligationem soluendi pretium. Quare etsi in casu posito in argumēto, talis excusetur hîc & nunc à satisfaciendo obligationi confessionis, imò possit habere voluntatem non satisfaciendi: tamen eam contrahit, & implicitè in eam consentit: & consequenter habet implicitum votum confitendi, si esset possibile. Quod vel inde patet. quia illa cōtritio eum necessariò inclinaret, vt actu vellet confiteri, si hîc & nunc id apprehēderet vt moraliter possibile. Secùs est in casu consequētis. quia talis non modò excusatur à cōmunione, sed ad eam nullam omnino habet præsentem obligationē. Vnde etsi posset hîc & nunc licitè & cōmodè communicare, ad hoc tamen non teneretur: vt posset accidere in eo qui pridie sumpsisset viaticū, & postea peccasset mortaliter, ac postridie iam iam certò moriturus cōfiteretur: qui posset communicare, non tamen teneretur. Secùs est de confessione.

Quare contritio peccatoris potiùs includat votum confessionis quàm communionis.

41 Dices 2. Saltem talis obligabitur ad cōmunionem sub conditione si viuat adhuc per annum. Ergo eius contritio continebit implicitum votum communicandi sub conditione si viuat.

Resp, negando anteced. quia talis obligatio non est præsens sed futura sub conditione si viuat: sicut ante emptionem nulla in me est obligatio soluendi pretium rei emptæ vel emendæ; sed tantùm est futura sub conditione, si emam.

42 CONCLVS. IV. Communiter propositum suo tempore communicandi saltem implicitū, per accidens ratione præcepti positiui communionis est necessarium ad iustificationem adulti. Quia ad illam necessarium est propositū seruandi omnia præcepta. Communiter autem adulti dum iustificantur, obligantur præcepto communionis: vel quia diu adhuc victuri sunt; vel quia statim morituri per confessionem iustificantur ante sumptionem viatici; & consequenter tenentur hoc sumere.

43 Dices, Sæpe homines non tenentur communicare dum iustificantur; vt quando confitentur diu ante tempus Paschale. Ergo tunc eorum contritio non continet votum communicandi.

Resp. negando conseq. Quia etsi non sit in iis obligatio tunc communicandi, est tamen obligatio communicandi eo tempore quo communio præcipitur. quia præceptum communicandi iam latum est, & de facto nos astringit vt per totam vitam in paschate & in articulo mortis cōmunicemus, cui præcepto nondum satisfecimus. Sic qui emit equum 20. aureis soluendis post vnum annum, statim inito contractu contrahit actu obligationem illos post annum soluendi, etsi non teneatur eos priùs soluere. Secùs est de mox morituro, qui à peccato mortali commisso post sumptum viaticum iustificatur. qui iam omnibus eiusmodi præceptis plenè satisfecit, atque ita iis ampliùs non obligatur: obligandus tamen esset si diutiùs viueret. Sicut si ex venditione reditus vitalitij deberem Petro per totam vitam eius soluere in paschate 10. aureos, toto anno essem ei obligatus ad soluendum eos pro proximo paschate, quamdiu ipse esset ad illud pascha victurus: quando tamen iam ei in vltimo paschate mox morituro satisfecissem, nulla ratione ei ampliùs obligarer, quia simpliciter omni obligationi per illam emptionem contractæ satisfecissem. Essem tamen vlteriùs obligandus, si diutiùs esset victurus.

Obligatio præcepti nobis inest ante tempus, quo tenemur id implere.

44 CONCLVS. V. Realis Venerab. Eucharistiæ susceptio non est adultis necessaria necessitate medij ad obtinendam vitam æternam.

Prob. Quia possumus quandoque iustificari sine ea aut sine vllo ordine ad eam, aut eius voto; vt patet ex dictis: & hoc modo moriendo vitam æternam obtinere. Atqui vita æterna non potest obtineri sine eo, eiusúe voto, quod est medium necessarium ad eam obtinendam. Ergo communio non est medium necessarium ad vitam æternam obtinendam.

45 Dices, tales tunc obtinent remissionem peccati, & vitam æternam virtute communionis quæ præcessit. Sed contrà 1. Nunquam Sacramentum aliquod habet aliquam vim ad remittenda peccata post ipsius susceptionem commissa: vt pluribus ostendi q. 62. a. 1. d. 6. Quare talia hominis iustificatio totaliter post Deum & merita Christi, tribuenda est ipsius contritioni, vel confessioni. Posita autem iustificatione, & sub-

O sequen

sequente statim morte, antequam nouum peccatum mortale committatur, necessariò sequitur æterna vita. 2. Quia fieri potest vt quis adultus ritè dispositus baptizetur paulò ante mortẽ certò ei imminentẽ, certò sciens sibi impossibile esse vnquã communicare, & consequenter sine vllo voto huius Sacramenti: qui si post baptismum non peccet, certò ibit ad cælum, cùm tamen nunquam communicarit, nec habuerit votum communionis.

46 Dices, Sicut *Ioan. 3.* dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei:* ita *Ioan. 6.* dicitur: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Atqui ex illo loco intelligimus baptismum esse medium necessarium ad salutem. Ergo idem ex hoc loco intelligimus de Vener. Eucharistia.

Ioan. 3. Ioan. 6.

Differentia inter necessitatẽ communionis & baptismi.

Resp. neg. conseq. Est enim inter hæc magna differẽtia. Nam ex primò loco apertè colligimus baptismum esse spiritualem regenerationẽ, qua ex filiis iræ fimus filij Dei. Vnde sequitur, eum esse institutum vt mediũ ordinarium, & aliquo modo necessariũ ad primam omnino hominis iustificationem, siue spiritualem generationem, quæ sine illo aut ipsius voto, & directa ad ipsum suscipiendum obligatione haberi nequit, vt ostendi q. 68. a. 2. d. 1. sine tali autem regeneratione nemo potest saluari.

47 Ex 2. autem loco non possumus certò colligere, Vener. Eucharistiã esse institutam vt mediũ necessarium ad aliquẽ effectum obtinendũ, qui absolutè ad salutem necessarius sit. Nam ibi tantùm dicitur: *Nisi manducaueritis, &c. non habebitis vitam in vobis.* quod non potest intelligi de prima acceptione vitæ per remissionẽ peccati. quia satis ostendi suprà, & etiam per se patet, Venerab. Eucharistiam non esse institutam ad remittendum peccatum mortale, cùm sit Sacramentum viuorum, eiúsq; susceptio supponat vitam; sicut sumptio cibi corporalis supponit vitã corporalem, ideóq; non potest primò hãc causare. Quare hoc ita intelligendũ est, quòd sine illa mãducatione non possumus habere in nobis vitam perseuranter: vel quia peccabimus contra præceptum diuinũ, quo præcipitur nobis illa manducatio, si eam ex negligẽtia diu omittamus: vel quia vt diu perseueremus in gratia, necessaria nobis sunt singularia Dei auxilia vt docet *Tridẽn. sess. 6. can.* 22. ad quæ obtinenda Deus hoc Sacramentum instituit, vt dicam concl. 6. Quæ tamẽ auxilia non sunt ita necessaria, vt quis breui tempore in gratia perseueret: præsertim quãdo nulla adest grauis tentatio: aut si sint necessaria, per orationem aut alia ratione obtineri possunt: præsertim quando cõmunio haberi nequit, aut ad eam non obligamur: vt contingit in casibus suprà enumeratis. Et clarissimũ est in iis, qui attriti postquam petierunt baptismum aut confessionem, incidunt in amentiam; & accepto baptismo vel absolutione amentes moriuntur. Quia cùm hi peccare non possunt, nullis indigent auxiliis vt gratiam conseruent.

Trident.

48 Ex quibus patet 1. Nullum dari effectum ad salutem absolutè necessarium, qui sine hoc Sacramento obtineri non possit, aut qui ipsi omnino sit proprius: & consequenter sequitur, illud non posse esse medium necessarium ad salutem. Quod autem aliqui dicunt proprium huius Sacramenti effectum esse, quòd Deus procuret vt prædestinati moriantur post acceptam gratiam antequam rursum peccent, sine fundamento dicitur: & patet esse falsum in iis qui post baptismum moriuntur, antequam hoc Sacramentum susceperint.

Patet 2. Illo loco Ioan. indicari communionẽ esse necessariam necessitate præcepti, & aliquo modo esse medium necessarium ad perseuerantiam in gratia vt statim ostendam.

49 Patet 3. Vtrumq; dictum Christi scilicet, *Nisi quis renatus fuerit, &c.* & *Nisi manducaueritis, &c.* non esse æquè generale. Nam primum pertinet absolutè ad omnes homines qui fuerint tempore legis gratiæ. Secundum autem nullo modo pertinet ad eos qui nunquam vsi sunt ratione. Patet 1. quia vt videamus quibus aliqua obligatio imponitur, non solùm spectanda sunt verba quibus ea obligatio significatur, sed præcipuè attendenda est conditio illius obligationis & personarum. Nam si lex generatim præcipiat vt omnes ciues agant excubias, certum est non comprehendi pueros, vel fœminas. Cùm igitur baptismus sit spiritualis regeneratio, sicut omnibus necessarium est spiritualiter renasci: ita baptismus generatim ad omnes pertinet. Contrà, cùm Venerab. Sacramentum sit institutum per modum cibi ad restaurandas vires quas per concupiscentiam perdidimus, illis solis necessaria est cõmunio qui per concupiscẽtiã possunt vires & vitam animæ perdere: sicut cibus corporalis iis solis necessarius est, in quibus calor naturalis vires naturales paulatim consumit, nisi per cibum restaurentur. Cùm igitur perpetuò amentes non possint per concupiscentiam vires, aut vitã animæ perdere; ad eos nec necessitas, nec præceptũ communionis spectat. Quia tamen vita spiritualis potest in iis augeri, cibi spiritualis, siue communionis capaces sunt. Prob. 2. ex verbis quibus vtraq; obligatio indicatur. Quia quando significatur necessitas baptismi, verba nõ diriguntur ad certas aliquas personas, nec aliquis actus præcipitur, sed absolutè dicitur: *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Quando verò significatur necessitas communionis, dicitur: *Nisi manducaueritis, &c.* quæ verba certum actum præcipiunt, & ad audientes & intelligentes diriguntur. quare ad eos solos spectant, qui ea audire & intelligere possunt, & huiusmodi actum humano modo agere. quales non sunt ij, qui nunquam vsi sunt ratione, & consequenter ad hos non spectant.

50 CONCLVS. VI. Supposita huius Sacramenti institutione, etiam secluso omni positiuo præcepto, eius vsus diu victuris non modò valdè vtilis est, sed etiam medium communiter quasi moraliter necessarium, vt longo tempore omnia peccata mortalia vitent: non est tamen absolutè medium necessarium vt salutem consequantur.

Communio aliquibus est medium necessarium ad vitanda peccata.

Prior pars prob. Quia certum est ex *Trid. sess. 6. can.* 22. nos sine singularibus Dei auxiliis non posse diu in statu gratiæ perseuerare: & quamuis hæc per orationẽ, aliósque varios modos possint comparari, tamen ad hoc vsus huius Sacramẽti

Tridens.

est

est efficacissim⁹, & à Deo singulariter institutus, Quare iis qui eum neglĭgūt, Deus meritò ea au xilia subtrahit, sine quibus difficillimè possunt peccata mortalia vitare. Confirmatur 1. Quia hoc Sacramentum est institutum vt præcipuus cibus & quasi panis animę nostrę, vnde sequitur esse aliquo modo medium necessarium ad eius vitam conseruandam; sicut panis ad conseruandam vitam corporalem, sine quo quidem absolutè conseruari potest, sed difficulter. Ipsa enim diuina institutio huius Sacramenti, quæ nobis *Ioan.6.* fusè promittitur ac explicatur, vbi hoc Sacramentum sæpe dicitur panis viuus, & panis de cælo descendens pro sæculi vita; videtur omnino similem aliquam inter vtrumque hunc panem ponere analogiam: hac tamen differentia, quòd quando vsus huius Sacramenti est impossibilis, eius votum cum aliquo modo suppleat, vt docet *D.Thom. hic ad secundum*, quod in pane corporali fieri nequit.

Ioan. 6. *D.Thom.*

Confir. secundò, Quia secundùm planum & maximè obuium sensum omnino eiusmodi aliquam necessitatem innuit illud *Ioan.6. Nisi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: scilicet permanentem ac diu perseuerantem. Vbi omnino videtur significari, communionem esse medium aliquo modo necessarium, vt perseueremus in vita spirituali.

Ioan.6.

51 Secunda pars est D. Thomæ hîc in corpore, & ad secundum. & prob. 1. Quia aliàs non possent saluari, quibus communio est toto tempore vitæ impossibilis, vt multis contingit, qui inter barbaros captiui sunt. 2. Quia etsi sponte negligentibus communionem sit valdè difficile diu omnja peccata mortalia vitare, etiam seclusa transgressione præcepti, ideóque sæpe cadant: tamen possunt iterum per pœnitentiam resurgere, & sic tandem saluati etiam sine communione: præsertim si iis in fine vitæ sit impossibilis. Quia Deus numquam hominem, quamdiu viuit & ratione vtitur, ita gratia sua destituit, vt resurgere per pœnitentiam nequeat. quod clarissimum est, quando quis moriturus habet confessariũ cui possit confiteri. quia tunc facilè per attritionem saluatur.

D.Thom.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm hoc Sacramentum conuenienter pluribus nominibus nominetur?

52 ARticulo 4. docet, huic Sacramento conuenienter diuersa tribui nomina, vt eius excellentia & proprietates faciliùs explicentur.

Primò enim, quia est cibus animæ nostræ, dicitur *panis viuus de cœlo descendens. Ioan.6.*

Ioan.6.

Secundò, dicitur *synaxis* siue communio: quia significat vnionem omnium fidelium cũ Christo & inter se, ratione materiæ, quæ ex multis granis tritici inter se vnitis, & vnã massam constituentibus cõponitur: sicut fideles cum Christo capite vnum corpus mysticum constituunt. Quam etiam vnionem hoc Sacramentum inter alia omnia præcipuè causat, & auget.

Tertiò, quando datur morituris, dicitur *viaticum*, quia vires & sumptus ad alteram vitam transituris suppeditat.

Quartò, dicitur etiam *hostia*, quia est id quod per sacrificium incruentum Deo offertur.

Quintò, dicitur *Eucharistia*, quod secundùm D.Thomam idem est quod *bona gratia*, quia scilicet continet pignus vitæ æternæ, quæ gratia Dei obtinetur. Vel meliùs *Eucharistia*, id est, *gratiarum actio*, quia in gratiarum actionem Deo offertur in sacrificio Missæ.

D.Thom.

Sextò, singulariter dicitur *mysterium* & *Sacramentum*: quia inter omnia Sacramenta tem maximè arcanam maximúmque mysterium continet.

ARTICVLVS V.

Vtrùm institutio huius Sacramenti fuerit conueniens?

53 ARticulo 5. docet, hoc Sacramentum conuenienter fuisse institutum à Christo in vltima cœna pridie antequam pateretur. Res non habet difficultatem sub his terminis proposita. Est tamen aliqua difficultas, Vtrùm hoc Sacramentum fuerit institutũ 13. an 14. die mensis. Sed de hoc agemus commodiùs q. sequente a.4.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm agnus paschalis fuerit præcipua figura huius Sacramenti?

54 ARticulo 6. docet, in veteri lege varias huius Sacramenti figuras fuisse.

Primò enim ratione materiæ ex qua hoc Sacramentum conficitur, optimè ipsum repræsentabant panis & vinum, quæ Melchisedec obtulit Gen.14. Sicut etiam panes propositionis qui coram Domino sabbatho ponebantur, iisque soli filij Aaron vescebantur, vt habetur *Exodi 29. v. 33. & Leuit. 24. v. 8. & Math. 12. v. 4.* per quos significatur regale sacerdotium Christianorum, quibus solis licet de hac mensa, siue altari edere, vt docet *Apostolus ad Hebr. 13. v. 10.*

Gen. 14. *Exod. 29.* *Leuit. 24.* *Math. 12.* *Hebr. 13.*

Secundò, ratione rei contentæ, scilicet Christi immolati, repræsentabatur per omnia vetera sacrificia.

Tertiò, ratione effectus ipsius, qui est nutritio ipsius animæ, quam cælesti dulcedine implet ac reficit, significabatur per manna, quod de

cœlo descendens habebat in se omnis saporis suauitatem: vt dicitur *Sap.* 16.*v.*20.

Sap. 16.

55 Quartò, Secundùm omnia dicta repræsentatum fuisse per agnum paschalem, qui ratione azymi panis cum quo edebatur, significabat eius materiam. Et quatenus erat agnus immolatus, optimè significabat innocentissimam hostiam, scilicet Christum in hoc Sacramento contentum & immolatum. 3. Quatenus eius sanguis aspersus postibus domus liberabat habitatores à deuastante angelo, & erat signum eductionis eorum ex Ægypto; repræsentabat effectum huius Sacramenti, quo præseruamur à tentationibus, & in libertatem filiorum Dei asserimur. Vnde infertur, hunc agnum fuisse præcipuam figuram huius Sacramenti.

QVÆSTIO LXXIV.

DE MATERIA EVCHARISTIÆ.

ARTICVLVS I.

Vtrùm materia huius Sacramenti sit panis & vinum?

1 ARtic.1. docet panē & vinum esse materiā ex qua hoc Sacramētū conficitur. Ita *Florent. in literis Eugenij ad Armenos.* De pane apertè probatur ex facto Christi, qui *Mat.*26. *Marc.*14. *Luc.* 22. 1. *Corinth.*11. expressè dicitur panē consecrasse pro materia corporis, & præcepit Apostolis vt idem facerent. De vino etiā clarè colligitur ex iisdem locis, quia Matthæus suprà v. 29. postquam narrasset quo modo Christus consecrarit calicem, subdit eū dixisse: *Dico autem vobis, non bibā de hoc genimine vitis vsq; in diem illū, cùm illud bibā vobiscum nouū in regno Patris mei.* Vbi cùm dicit: *de hoc genimine vitis*, siue de hoc vino; clarè ostendit in calice quem iis porrigebat, fuisse vinū. Et quamquam non posset hoc ex Euangelio clarè conuinci, sufficeret tamen ad certam fidem faciendam totius ab initio Ecclesiæ auctoritas: præsertim cùm nullum sit fundamentum dicendi contrarium. Quare nō est cur multum huic rei probandæ immoremur, præsertim cùm iam nulli omnino, ne quidē hæretici, hāc veritatē negent.

Florent.

Matth. 26. *Marci* 14. *Luc* 22. 1.*Cor* 11.

2 Congruentia huius institutionis est, quia hæc materia maximè congruit tum dignitati huius Sacramēti, tum etiam ad eius effectum significandum. Primò, quia mundissimè in sacrificio incruento offerri potest. Secundò, quia cōmunissimè conuiuiis adhiberi solita est. Vnde aptissimè significat spirituale illud conuiuiū, quod Christus nobis in hoc Sacramento exhibet. Tertiò, quia expressè valdè significat effectus huius Sacramenti tum respectu Ecclesiæ vniuersæ, quæ perfectissimè per hoc Christo capiti vnitur, vnūque cum eo corpus efficit, non secùs ac ex multis vuis vinum, & ex multis granis vnus panis conficitur: tum etiam respectu cuiusque in particulari; quia hoc Sacramentum confortat vt panis, & recreat vt vinum. Vnde pulcherrimè D. Thomas in suo hymno de hoc Sacramento ait: *Dedit*, scilicet Christus, *fragilibus corporis ferculum: dedit & tristibus sanguinis poculum.* Demum quia panis & vinum seorsum consecrata optimè nobis repræsentant Christum passum, eiúsque sanguinem à corpore separatum. Ideo duplex hæc materia est necessaria ad essentiam sacrificij, vt dicam q 83.

D.Thom.

Not. aliquos hìc disputare, Vtrùm vtraque materia sit de essentia huius Sacramenti? Sed si agamus de solo Sacramento, facilis est responsio ex iis quæ diximus q. 73. a. 2. vbi ostendi sub singulis speciebus hoc Sacramentum esse perfectum & integrum quoad rem contentam & significatam tam in ratione conuiuij, quam in ratione perfectæ virtutis & efficaciæ conferendi suum effectum, quia Christus integerrime sub singulis continetur: vt docet *Trident. sess.* 13.*can.*3. Quamuis in modo perfectè repræsentandi integrum conuiuium, Sacramentum non sit ita perfectum sub vna specie, ideóque ad hoc essentialiter requirit vtramque materiam.

Trident.

Quòd si verò agamus de consecratione huius Sacramenti, etsi validè vna materia possit consecrari sine altera (vt dicemus q.78.a.6.) quia hęc consecratio ita est instituta a Christo, vt simul sit etiam sacrificium, quod essentialiter consecrationem vtriusque materiæ requirit: hinc fit vt iure diuino nunquam possit vna sine altera consecrari, vt dicemus q.83.

ARTICVLVS II.

Vtrùm requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius Sacramenti?

4 ARticulo 2. docet panem & vinū in quantauis magna quantitate consecrari posse: vt si esset ingens tumulus panum, aut penu atiū plenum vino.

Probat hoc D.Thomas primò, Quia materia huius Sacramēti potest consecrari in quantumcumque

cumque parua quantitate. Ergo etiam in quantumcumque magna, quia est eadem ratio.

Secundò, quia hoc Sacramentum est institutum ad vsum omnium fidelium qui esse possunt, qui cùm non sint determinato numero, nec etiam materia huius Sacramenti secundùm magnitudinem est determinata.

5 Prob. concl. 3. quia neque ex parte materiæ, nec ex parte potestatis ministri potest dari tanta quantitas, qua non possit maior consecrari; neque est alia ratio cur quantitas materiæ consecrabilis sit limitanda. Ergo nullo modo est limitanda. Anteced. Prob. quia quantumcumque sit multum panis aut vini, semper est verus panis, & verum vinum, & consequenter vera materia huius Sacramenti. Item cùm sacerdos sit tantùm moralis causa conuersionis panis & vini in corpus & sanguinem Christi, nec aliud debeat physicè facere quàm pronuntiare formam; æquè facilè poterit consecrare magnam materiam quàm paruam, & consequenter nulla poterit dari tanta, quæ superet eius potestatem, multò minùs poterit superare potestatem diuinam, quæ est absolutè infinita.

6 Nota 1. D. Thomam hîc non disputare quid licitè possit fieri, sed quid validè possit fieri. Nā certum est grauiter peccaturum, qui tam ingentem materiæ quantitatem, v. c. mille ingentes panes, aut integrum vas vini consecraret. Quia non posset tunc Sacramentum secundùm suam exigentiam & Ecclesiæ ritum reuerenter ac decenter consumi. Sed inde non sequitur, talem consecrationem fore inualidam. Quia aliàs sacerdos, qui habitaret inter barbaros, vbi non essent nisi duo vel tres fideles, si vellet simul consecrare duo vel tria millia hostiarum, inualidè id faceret; quia non possent decenter consumi à tam paucis, quod est apertè falsum.

D. Thom.

7 Nota 2. Quod dicit D. Thomas quantumcumque magnam vel paruam materiam posse consecrari; intelligendum esse præcisè quantum est ex parte materiæ nisi aliunde oriatur aliquod impedimentum, vt v. c. quòd ratione magnitudinis non possit tota simul esse præsens sacerdoti: aut ratione paruitatis non possit esse demonstrabilis. Quare vt tota hæc materia possit facilius cognosci, quærendum nobis hîc est, qualis præsentia requiratur, vt materia possit cōsecrari.

D. Thom.

DVBIVM I.

Qualis præsentia materiæ requiratur, vt possit validè consecrari?

8 CONCL. Vt validè aliqua materia consecretur, debet sacerdoti ita esse præsens, vt ab eo possit secundùm communē modum loquēdi, verè & propriè designari per pronomen *hic*, vel *hoc*, prout in forma ponitur; ita vt forma ex vi suæ significationis intelligatur super eam materiam cadere, eámque determinatè significare. Ita *Soto, in 4. d. 9. a. 2. Durandus ibi q. 6. Candel. aureum de Vener. Eucharistia. n. 50.* & alij cōmuniter: quamuis multi non ita exactè se explicent. Et etiam per se patet: quia formæ Sacramētorū in proprio & communi sensu debēt esse veræ: non essent autem hoc modo veræ, nisi materia dicto modo esset præsens. Confit. quia aliàs possem validè consecrare hostias in alia vrbe positas. quod tamen apertè absurdum est.

Soto. Durand. Candel. aureum.

9 Obiicies 1. Pronomen *hoc*, non semper significat rem aliquam realiter præsentem; nam à Dialecticis sæpe sumitur ad significandam rē, quam solo intellectu fingimus præsentē: ergo ad veritatē formæ nō est necessaria realis materiæ præsentia. Secundò, forma huius Sacramenti non necessariò accipitur formaliter & assertiuè, sed potest accipi solùm materialiter siue recitatiuè, vt aiunt. Atqui tunc erit vera, etiamsi nulla materia esset præsens. Ergo hoc non est necessariū. Tertiò, si deberet esse præsens celebranti, hoc ideo esset necessariū vt aliquo sensu perciperetur: sed hoc non est verum; quia sacerdos cæcus posset cōsecrare hostiam ante se positam, quam nullo sensu perciperet; & similiter validè consecramus hostias in pyxide coram nobis posita clausas. Ergo non est necessaria aliqua præsentia.

10 Etsi communiter Doctores, vt dixi, requirant aliquam præsentiā materiæ: tamen ob dicta argumenta variant qualis præsentia requiratur: multiq; videntur requirere vt materia obiectiuè celebrāti sit ita præsens, vt aliquo sensu eam percipiat, & in hanc sententiam videtur inclinare *Sotus suprà in responsione ad tertiū.* Vbi planè indicat pronomen *hoc* talem præsentiam significare: addit tamen non esse absolutè necessariā vt quis validè consecret: vnde satis ambiguè loquitur. Sed nec talis præsentia semper sufficit, nec per pronomen *hoc* significatur, vt statim videbimus: imò licitè sæpe sacerdos cōsecrat materiā, quam dum consecrat nullo sensu percipit, vt sit dum consecrat hostias ante se in pyxide, vel etiam super corporale positas, legitq; verba consecrationis ex libro: quo casu sæpe nullo modo videt eas hostias: nec vllo alio sensu eas percipit. Nec refert quòd antè eas viderit, aut etiā tetigerit, quia requiritur actualis præsentia dum forma pronūtiatur, & præcedens est impertinēs. Quare si hęc præsentia consisteret in eo quòd hostiæ aliquo sensu à celebrante perciperentur, talis in dicto casu eas non cōsecraret, quod est apertè falsum.

Sotus

Licitè consecratur materia quæ nullo sensu percipitur.

11 Pro resolutione Nota 1. Dialecticos sæpe vti his vocabulis, *hic, hæc, hoc*, minùs propriè: non vt certam rem demonstrent, sed vt significent nomen cui præponūtur accipi pro re singulari, vbicunq; illa sit, & siue actu sit in rerum natura, siue non sit: sed, vt dixi, minùs propriè: nam propriè & secundùm communē modum loquendi, cùm sint pronomina demonstratiua, significant rem aliquam præsentem, & sensu perceptibilē. Vnde sequitur, quando dico, *hoc est tale quid*, per hæc verba significari me aliquid demonstrare, non mihi (nec enim nobis ipsis solemus aliquid demōstrare) sed alteri. Vnde vlteriùs sequitur non esse necesse, vt ego rē illā aliquo sensu percipiā, sed vt alter eam percipiat, cui eā demonstro.

Quod demonstro, nō mihi sed alteri debet esse perceptibile.

Nota 2. Cùm verba instituta sint, vt per ea conceptus mentis aliis indicemus, vt finem ad quē primò instituta sunt, obtineant, esse necessarium vt aliquis nos loquentes intelligat. Hoc tamen non est necessarium vt verè dicamur loqui, & aliquid enuntiare: sed ad hoc sufficit vt verba nostra sint verè significatiua & enun-

Quid requiratur vt oratio demonſtratiua ſit vera.

tiatiua, etſi ea nemo audiat. Et ſimili ratione vt aliqua oratio demonſtratiua ſit verè talis ac abſolutè vera; non eſt opus vt aliquis aduertat quid per eam deſignem, aut de quo aliquid enuntiem: ſed ſufficit quòd ſit talis, vt in his circumſtantiis, rem aliquã certam, de qua aliquid enuntio, quantum eſt ex ſe, ita deſignet, vt ſi aliquis me audiret loquentem, & ſermonem intelligeret, poſſet facilè concipere, de qua re in particulari illud enuntiem. Hinc dum intendo digitum in Petrum & dico, Iſte eſt doctus: hac oratione verè & determinatè ſignifico Petro doctrinam ineſſe, etſi nemo me audiat. Et falſa eſſet oratio, ſi aut Petrus non eſſet doctus: aut ſi intenderem digitum in eum locum vbi nemo omnino eſſet, etiamſi eſſet aliquis in altera parte vrbis, quem intenderem deſignare. quia talis hac ratione non eſt hic & nunc deſignabilis, cùm tamen ſignificem me certum aliquem deſignare.

13 Nota 3. Cùm ſacramenta ſint à Chriſto inſtituta, vt ſint ſigna non angelica ſed humana, vt forma conſecrationis ſit vera, particulam *hoc*, debere deſignare rem certam eo modo vt poſſit ab hominibus hic & nunc percipi quid per eam deſignetur, etſi non omnino diſtinctè.

14 *Verba ratione circumſtantiarum valdè determinantur.*

Nota 4. Pronomina demonſtratiua ratione circumſtantiarum ſæpe determinari, vt varia ſignificent: & vt modò ſtrictiùs, modò latiùs ſumantur, ac modò maiorem, modò minorem rei deſignatæ præſentiam requirant. Hinc ſi digitum intendam in aliquid remotum, quod obſcurè nobis apparet, rectè dico mihi aſtanti, Hoc quod ibi vides eſt talis ciuitas. Item ſi exiſtens in Hiſpania aut Francia dicam: Hoc regnũ eſt valdè potens; particula *hoc* totum regnum deſignat. Item ſi nominando conſequenter duos exiſtentes in Iaponia, aut qui vixerint ante mille annos, dicam: Hic illo habetur doctior, *hic* deſignat ſecundò nominatum, *illo* primò nominatum. Ratio eſt, quia per eiuſmodi vel deſignationem vel nominationem res in ſe abſens per aliquod ſignum ſenſibile nobis fit aliquo modo præſens ac demonſtrabilis per illas particulas.

15 Hinc ſequitur primò, Quando pronomina illa abſolutè proferuntur ſine alia externa materiæ deſignatione (vt fit in formis conſecrationis) requirere omnimodam rei deſignatæ præſentiam, ita vt ſeipſam ſenſibus ingerendo, per ſe determinent intellectum vt concipiat eam dictis particulis deſignari. quod maximè verum eſt in particula *hic* ſiue *hoc*, quæ ſignificat maiorem rei deſignatæ præſentiam, quàm particula *iſtud* ſiue *illud*. Hinc ſi dicam, Petrus & Ioannes cucurrerunt ad monumentum, ſed hic cucurrit citiùs, ille tamen prior intrauit: *hic* refert vltimò nominatum, ſiue Ioannem tanquam propinquiorem: *ille* primò nominatum. Hinc etiam oſtendens eminus ciuitatem aliquam meliùs dico: Iſta ciuitas, quàm hæc ciuitas ita vocatur, &c.

16 Sequitur 2. Quando dictæ particulæ ita abſolutè proferuntur, nec adhibentur aliquæ aliæ circumſtantiæ quibus intellectus audientes poſſit excitari, vt ſtatim concipiat qui deſignent; vt oratio ſit vera, ſiue vt illæ hic & nunc verè rẽ certam deſignent, hanc debere ita eſſe præſentem vt ſtatim in oculos incurrat, atque ita intellectum excitet, vt concipiat eam deſignari. quia aliàs illæ particulæ non poterunt hic & nunc determinare intellectum audientis, vt rem certam concipiat; atque ita nullam rem certam verè deſignabunt.

17 *Res poteſt demonſtrari in contento.*

Nota 5. Non eſſe neceſſe vt res ipſa in ſe videatur, aut videri poſſit, ſed ſufficere vt videatur in re eam continente; ad quod requiritur, vt hęc ſit talis quæ ex communi vſu ſolet deſtinari ad eiuſmodi res continendas: ita vt ea viſa in his circumſtantiis facilè concipiam tale quid in ea contineri. Hinc oſtendendo burſam plenam auro, vſitatiſſimo loquendi modo verè dico, Hoc eſt aurum. Secùs ſi id dicam oſtendendo ſtatuam lapideam, concauam & plenam auro. hinc ſi ſacerdos dum pronuntiat formam corporis ſimul coram ſe habeat calicem cum vino, & pyxidem etiam clauſam cum hoſtiis, omnes facilè intelligent particulam *hoc* deſignare contentum in pyxide, non autem in calice: idemque eſſet ſi calix plenus hoſtiis poneretur iuxta alium calicem. quia ex communi vſu calix ita poſitus ſuper corporale ſolet continere hoſtias.

18 *Materia debet eſſe præſens conſecranti vt habeat rationem ſacrificij.*

Nota 6. Præter rationem ipſius formæ ex alio etiam capite requiri vt materia ſit præſens conſecranti. quia ſcilicet hęc conſecratio ex inſtitutione Chriſti neceſſariò eſt talis, vt poſſit habere rationem ſacrificij; ideóque eſſentialiter requirit talem præſentiam materiæ qualis eſt neceſſaria, vt verum poſſit offerri ſacrificium. Omne autem ſacrificium hactenus à Deo inſtitutum neceſſariò exegit, vt hoſtia eſſet realiter ſacrificanti præſens.

19 *Sacerdos non poteſt conſecrare hoſtiam poſitam ab altera parte parietis.*

Ex his omnibus infertur primò Sacerdotem non poſſe conſecrare hoſtiam poſitam retro parietem, quia hæc non poteſt ab eo per formam ſenſibiliter deſignari, vt patet ex 4. & 5. notabili.

Dices, Etſi non poſſit deſignari per formam ordinariam, poterit tamen deſignari ſi dicat: *hoc quod eſt ſupra menſam in tali cubiculo, eſt corpus meũ.*

Reſp. Quidquid ſit de aſſumpto, hanc formam non eſſe validam. quia non eſt perfectè ſynonyma ei quam Chriſtus inſtituit, quæ non deſignat ſolùm in genere corpus Chriſti eſſe ſub aliquibus ſpeciebus, ſed per modum hoſtiæ eſſe ſub ſpeciebus realiter ſacerdoti pręſentibus, idque eſſentialiter, vt patet ex 6. notabili.

20 *Nec omnem panem poſitum in vaſto loco.*

Infertur 2. Sacerdotem non poſſe conſecrare omnem panem in vaſto loco, v. c. in foro diuerſis locis poſitum: aut etiam panem retro ſe poſitum. quia hi panes non poſſunt ſufficienter deſignari per formam, quæ vt patet ex dictis, deſignat rem planè præſentem propinquam, & coram ſacerdote poſitam. Quod vel inde etiam patet, quia quæ vel retro nos ſunt, vel paulo remotiora, nunquam ſolemus demonſtrare niſi vel verbis eorum locum deſcribendo, vel digitum in ea intendendo: & eſt omnino neceſſarium. quia aliàs ſi vellemus ea deſignare ſolùm dicendo, Hoc eſt tale vel tale, nemo facilè poſſet concipere qua de re loqueremur.

21 Dices, Saltem poſſet quis conſecrare panem ita remotum, vel retro ſe poſitum intendendo digitum in eum: quia tunc per particulam *hoc* ſufficienter deſignaretur.

Reſp.

Resp. negando assumptum. Quia illa forma includeret illum gestum tanquam quandam artificialem locutionē & sui partem, sine quo non haberet perfectum sensum: formæ autem Sacramentorũ (excepto matrimonio) necessariò constāt solis verbis propriè dictis: nec possunt proferri partim verbis, partim gestibus aut scripto.

22 Nec latē con sub mappa. Infertur 3. Idem ob eandem rationem dicendum esse de pane latente sub mappa altaris, vel corporali, vel clauso in tabernaculo. quia particula *hoc* nudè posita non potest eum sufficienter designare.

Infertur 4. Si esset tam ingens panis, vel panum cumulus, aut lacus vini, vt per plurima milliaria protenderetur, aut longius quàm visus posset ferre, non posse simul totum ab vno sacerdote consecrari, sed tantùm secundùm aliquam sui partem. quia verè non est ei secundùm se totum præsens, sed tantùm secundùm partem sui. Et quamuis possit sufficienter designari si diceretur: Hic cumulus panum, vel hic lacus vini, non tamen per solam particulam *hoc*. Quod vel inde patet, quia si astans tali cumulo, vel lacui diceret alteri, Hoc est panis vel hoc est vinum, esset vera propositio, si sola illa pars quam videremus esset panis vel vinum, & reliqua quę esset centuplo maior, constaret alia materia. Et rursum esset falsa, si pars mihi obiecta non esset panis vel vinum, & reliquum totum esset panis aut vinum. Secus esset si dicerem: Iste lacus est vinum: vel Ille cumulus est panis. tunc enim ad veritatem propositionis requireretur ac sufficaret vt longè maior pars esset panis vel vinum, siue hæc pars esset mihi proximè obiecta, siue non. Quanta autem pars talis cumuli, aut lacus posset simul ab vno consecrari, difficile est dicere, nec est operæpretiũ subtiliùs disputare, cùm sit casus omnino fictus, qui nunquam possit accidere.

23 Validè con secrari hostias clausas in pyxide. Infertur 5. Sacerdotem validè consecrare hostias super altari positas in pyxide etiam clausa. quia per ipsam pyxidem eas continentem satis patent aspectui, vt possint per particulam *hoc* designari. Patet ex notabili 6. Idem etiam potiore ratione dicendum de hostiis, quę in magno cumulo super corporali posito ab aliis planè reguntur. Nā etsi hę secundùm se immediatè cerni nequeant: sat is tamen sunt præsentes ratione totius cumuli, cuius sunt pars, qui secundùm vsitatum loquendi modum totus sacerdoti præsens, eiúsque aspectui obiectus est.

24 Infertur 6. Etsi possint fingi multi casus, in quibus esset dubium an valida sit consecratio: in communi tamen Ecclesiæ praxi, ex hac parte nullum posse occurrere, modò sit sufficiens in celebrante intentio. quia non solemus vnquam aliquid consecrare, nisi coram nobis in altari positum: & grauiter peccaret qui aliter faceret.

25 Ad primam obiectionē suprà positam Resp. negando consequentiam. Quia quando particula *hoc*, vel *hic*, ponitur sine circumstantiis eam ad aliud significandum determinantibus (vt sit in forma consecrationis) semper designat rem realiter præsentem, vt patet ex dictis.

Ad secundam neganda est maior, vt pluribus ostendam q. 78. a. 2.

Ad tertiam nego maiorem. nec enim est necessarium vt materia actu aliquo sensu percipiatur, sed vt possit percipi, quantum est ex parte sua: vt patet ex notabili 3.

DVBIVM II.

Vtrùm quæuis materia, quantumuis parua possit consecrari?

26 Nota primò, Nullum Catholicum ambigere, quin in tota hostia omnes omnino panis particulæ quantumcunque paruæ verè consecrentur. Hoc enim apertè constat ex definitione *Trident. sess. 13. c. 4. & can. 3. & 4.* sed disputamus hîc, Vtrùm huiusmodi particulæ possint separatim consecrari. *Trident.*

27 Nota secundò, Nos hîc non disputare Vtrùm quæuis particulæ panis & vini quantumcunq; paruæ possint separatim à toto conseruari (hoc enim ad hunc locum non spectat) sed posito quòd siue naturaliter, siue supernaturaliter sub talibus particulis separatis natura panis & vini conseruetur, Vtrùm ita possint validè consecrari? Qua in re satis constat inter Doctores, posse validè consecrari quamdiu visibiles sunt: sed difficultas est, Vtrùm possint consecrari quando ob exiguitatem sunt inuisibiles, si sciantur per teuelationem, aut alio modo certò ibi esse.

Soto in 4. d. 9. a. 2. cum quibusdam aliis id affirmat. Ratio ipsius est. quia vt Sacerdos possit hostiam consecrare, non est opus vt possit eam videre; cùm sacerdos cæcus possit validè consecrare. Quòd autem aliquis alius possit eam videre, ait nihil facere ad rem. *Soto.*

28 Conclvs. Verius est eiusmodi particulas ita paruas vt ab hominibus etiam acutissimum visum habentibus videri nequeant, non posse separatim consecrari.

Ratio est, quia nullo modo possunt demonstrari aut designari per particulā *hoc*, quod tamē est necessarium vt sint consecrabiles: vt patet ea dictis dub. præcedenti. Secùs autem est, quando sunt coniunctæ toti. quia tunc vnà cum eo sunt visibiles & demonstrabiles. *Nihil potest consecrari quod nō sit demonstrabile.*

Ad rationem Soti Resp. Non esse necesse vt materia consecrationis possit à consecrante percipi sensu: sed sufficit vt sit ei sufficienter præsens, & possit ab aliis percipi, si qui integris sensibus essent præsentes: vt patet ex dub. 1. notab. primo & secundo. *Sotus.*

29 Obiicies primò, Per accidens est huic particulæ quòd non sit visibilis ratione suæ paruitatis. Nam aliàs ratione naturæ suæ & speciei est visibilis. Atqui hoc sufficit vt possit consecrari. Ergo est consecrabilis.

30 Resp. negando minorem. quia vt materia sit consecrabilis debet hîc & nunc esse demonstrabilis per Sacerdotem. Nam aliàs hostia in alio cubiculo, vel etiam in alia parte orbis posita posset consecrari, cùm solùm per accidens ratione distantiæ non possit à sacerdote demonstrari.

Obiicies secundò, Si talis aliqua particula post consecrationem separaretur, maneret consecrata, esséque sub ea corpus Christi. ergo poterit separatim consecrari. Probatur consequen-

ria. Quia non minùs est de ratione Sacramenti, vt sit signum visibile, quàm sit de ratione materiæ consecrationis, vt sit demonstrabilis.

Resp. negando consequentiam. quia plus requiritur vt aliquid possit acquirere consecrationem, quàm vt possit eam conseruare. Sic anima separata à corpore reseruat consecrationem & characterem sacramentalem; non tamen potest hæc acquirere.

Ad prob. nego assumptum. Quia propriè loquendo Sacramentū non est necessariò signum visibile, sed sufficit, quòd sit perceptibile aliquo sensu. Nam matrimonium solo auditu potest percipi. Quare etsi illæ particulæ non sint propriè visibiles, possent tamen aliquo sensu, v. c. gustu vel tactu percipi: & sic vnà cum corpore Christi verum constituere Sacramentum. Materia autem consecrationis debet esse propriè visibilis. quia aliàs demonstrari, ac per formam designari non posset; vt patet ex dubio 1. notabili 4.

DVBIVM III.

Vtrùm materia consecranda debeat determinari per intentionem consecrantis?

31 HÆc difficultas spectat potiùs ad intentionem consecrantis, quàm ad materiam consecrandam. Quæritur enim Vtrùm consecrans debeat intendere consecrare certam aliquam ac determinatam materiam: an verò sufficiat velle consecrare in confuso vnam solam hostiam ex iis quæ sunt in altari, nullam certā determinando. Quare sufficienter poterat videri explicata in q. 64. a. 8. dub. 4. Vbi generatim ostendi, intentionem ministri Sacramenti debere ferri circa rem determinatam. Sed quia in hac materia sunt quædam singulares difficultates, breuiter nobis explicandæ sunt.

32 CONCLVS. Cōsecrans solam illam materiam consecrat, quam determinatè intendit consecrare: ideóque si nullam determinatè consecrare intendat, nihil efficiet. Ita *Richar. d. 10. a. 7. q. 2. Durand. d. 11. q. 7. Suar. disp. 43. sect. 6.*

Richard. Durand. Suarez. Determinata ministri intentio est essentialis consecrationi. *Florent.*

Estque communis Doctorum. Prob. quia intentio Ministri est de essentia confectionis Sacramenti. ita vt hoc confici nequeat, nisi Minister hoc intendat conficere: vt patet ex *Florentino in litteris Eugenij.* & fusè ostendi q. 64. a. 8. dubio 1. Cùm igitur confectio huius Sacramenti consistat in consecratione materiæ; sequitur sacerdotem non alias hostias consecrare, quàm quas intendit consecrare. Item sicut omnis actio transiens necessariò versatur circa rem determinatam: ita omnis intentio practica dirigens talem actionem debet versari circa rem determinatam.

33 Hinc sequitur primò, Sacerdotem habentem nouem hostias ante se, & volentem ex iis tātùm octo consecrare, si certas designet quas intendat consecrare, has solas consecrare, & aliam non consecrare: si autem velit tantùm octo consecrare in confuso nullas certas designando, nullam omnino consecrare. quia consecratio ex ipsius intentione hoc casu nō fertur circa materiam determinatam, atque ita deest legitima intentio. Et confirmatur. quia eo casu nulla esset ratio cur vna magis esset consecrata, quàm alia: ergo vel omnes essent consecratæ, quod apertè falsum est, vel nulla. Quòd enim aliqui dicunt illam solam eo casu non consecrandam, quæ infra alias, aut remotissimè à sacerdote ponitur: & sine fundamēto dicitur, & nihil facit ad rem, quia fieri posset vt nulla hostia esset infra alias, aut remotissima à sacerdote; vt si plures essent æqualiter omnino remotæ. & tunc eadem rediret difficultas.

34 Dices primò, Omnes illæ hostiæ æqualiter à forma designantur: Ergo vel omnes consecrantur, vel nullæ. Resp. negando consequentiam. Tantùm enim inde sequitur, omnes æqualiter consecrari quantum est ex vi significationis & prolationis ipsius formæ, sed circa quasdā deest intentio, defectu cuius non consecrantur. Vnde sequitur grauiter peccare qui ita consecrat. quia ex parte quasi falsificat formam, quæ quantum est ex parte sua significat omnes hostias consecrari. Vide dicta q. 64. a. 8 dub. 4.

35 Dices secundò, Hinc sequitur eum qui habet duas hostias in manu vel super patena, & credit tantùm esse vnam, tantùm vnam consecraturum. quod videtur absurdum. Resp. negando sequi, si modò talis habeat intentionem, quam communiter sacerdotes habent, scilicet consecrandi totam illam materiam consecrabilem quam habent in manibus, aut ante se super corporale positam. Hæc enim communis & legitima intentio, nisi restringatur; quod fieri non debet sine necessitate, quæ communiter non occurrit.

36 Sequitur 2. Sacerdotem etsi cum graui peccato, validè tamen, posse consecrare solam medium, aut tertiam partem hostiæ, si hoc intendat, & mente certam partem designet quam velit consecrare. Quòd si nullam partem designaret, nihil efficeret.

Validè, sed sacrilegè quis medis hostiæ partē consecrat.

Dices hinc sequi, Sacerdotem posse consecrare infinitas tertias partes proportionales vnius hostiæ inter se distinctas, vt aliæ duæ tertiæ non consecrarentur: si nimirum conciperet hostiam quasi per intellectū diuinum diuisam in tot partes tertias proportionales, in quot per Dei potentiam est diuisibilis, quæ sunt infinitæ, & à Deo ante actualem diuisionem omnes cognoscuntur: & ex his singulis intenderet certam aliquam tertiā partem consecrare. Citatur pro hac sententia *Maier in 4. d. 13. q. 2. in fine.* sed ipse ibi contrarium docet, & bene. nam iste discursus inuoluit apertam implicantiam: scilicet hostiam per intellectum diuinum esse diuisam in tot partes proportionales, in quot diuisibilis est, & tamen singulas adhuc diuidi in tres partes, quod supponit nullas antè tantum fuisse diuisas, quātum diuidi poterant. Quare dicendum est, talem nihil omnino effecturum. quia non intenderet aliquas partes determinatas consecrare. quia illę proportionales non sunt determinatæ.

Maior.

37 Nota 1. Vt aliquis ita ex decem v. c. hostiis tantùm quinque consecret, debere priùs mente determinare quas in particulari velit cōsecrare. aliàs ipsius intentio esset confusa. Nec sufficit cum

eum velle eas consecrare, quas Paulus postea designabit. quia sic confectio Sacramenti penderet à conditione futura. quod fieri nequit, vt dixi qu 64.a.8. dub. 2. Credo tamen validam consecrationem si intenderet consecrare eas, quas Paulus iam antè mente designasset, quia tunc certas aliquas intendit consecrare, etsi sibi incognitas, notas tamen Deo. Sed talia fierent cum ingenti sacrilegio.

38 *Determinatio virtualis sufficit.*

Nota 1. ex dictis q.64.a 8. dub. 2. hanc determinationem materiæ non debere esse actualem, sed sufficere virtualem aut implicitam, qualem habet quiuis sacerdos consecrandi tam hostiam quam tenet manu, quàm eas quas videt coram se cõsecrandas iacere in corporali, hoc ipso quo intendit legitimè, & prout præsentes circũstantiæ exigunt, celebrare. Hoc ipso enim quo & scit illas hostias sibi esse consecrandas, & vult dicto modo celebrare, vult implicitè eas hostias consecrare, nisi voluntatem suam restringat. Sed tũc non vellet celebrare prout præsentes circumstantiæ exigunt.

39 Quòd si tamen ei omnino inscio essent appositæ aliquæ hostiæ consecrandæ, non posset censeri has velle consecrare, etsi essent positæ in corporali. quia voluntas non potest ferri in omnino incognitum. Intentio autem consecrandi, quæ includitur præcisè in voluntate celebrandi sacrum, tantùm necessariò fertur circa materiam quam manibus tenet tempore consecrationis: vel quæ est in calice: nisi aliquæ circumstantiæ cogant eam ad alia extendi. Ad quod necessarium est vt hæ sint cognitæ à sacerdote, quia intentio non fertur in omnino incognitum.

40 Disputant autem hîc aliqui, Vtrùm sacerdos verè consecret hostias coram se in altari in pyxide positas, quas initio quidem sacri sciuit ibi positas esse, postea tamen tempore consecrationis nullo modo earum recordatur. Quidam id negant. Quia talis tunc nec habet actu explicatam voluntatem consecrandi illas hostias, vt per se patet: nec virtualem, quia tunc, vt patet ex dictis q.64.a.8. dub. 2. pronuntiatio formæ deberet mediatè procedere ex actuali voluntate consecrandi illas hostias. quod tamen dici nequit, quia pronuntiatio formæ solùm fit ex voluntate celebrandi, ad quod sufficit consecratio vnius hostiæ, quam sacerdos manu tenet. Nec etiam dici potest quòd voluntas debitè celebrandi hic & nunc implicitè includat voluntatem consecrandi illas paruas hostias: quia hoc tantùm dici potest, quando celebrans scit eas paruas hostias ibi esse.

41 *Validè consecras hostias de quibus actu nõ cogitas.*

Sed dicendum est, quando Sacerdos priùs sciuit eas hostias ibi esse positas, & habuit saltem implicitam voluntatem eas consecrandi iuxta dicta suprà; ipsum eas verè consecrare, etiamsi tempore consecrationis earum nullo modo meminerit, quia voluntas illa eas consecrandi virtualiter perseuerat. Ita *Angelus verbo Eucharistia, n.27. Nauar. c.25. n.91.* vbi citat Sotum & Panormitan. & alij. Prob. Quia ideo voluntas consecrandi vnam hostiam virtualiter perseuerat in omnino distracto, & non cogitãte se consecrare, quia ex tali voluntate actuali initio ipse incepit sacrum, idémque sine interruptione continuauit; idcóque omnes sequentes actiones verè dicuntur ex illa prima volũtate consecrandi procedere, illáque in his dicitur virtute perseuerare. Atqui in dicto casu eodem modo sacerdos incepit suum sacrum, vel aliquam illius partem ex vera voluntate consecrandi omnes illas hostias, illúdque deinde sine interruptione continuauit vsque ad consecrationem. Ergo simili ratione omnes actiones sequẽtes eam voluntatem, ipsáque etiam consecratio virtute ex illa voluntate procedunt. Vnde patet responsio ad argumentum contrarium. Negandum enim est hic non esse veram virtualem voluntatem consecrandi illas paruas hostias, aut illas actiones externas non procedere ex illa præcedente actuali voluntate illas consecrandi.

Angelus. Nauarr. Sotus. Panormit.

42 Dices, Actiones externæ eodem modo procederent, etsi non esset illa voluntas consecrandi illas hostias. Ergo ex illa non procedunt.

Resp. negando consequentiã. quia etsi quoad esse materiale illæ actiones eodem modo procederent, non tamen quoad esse formale & morale, siue quatenus sunt actus liberi & humani. Cùm enim hoc esse pendeat ab intentione, cùm in vtroque casu procedant à diuersa intentione, etiam habent diuersum tale esse.

43 *Qualis debeat esse intentio in consecratione calicis.*

Tandem vt plenior huius materiæ sit cognitio, Nota legitimam intentionem consecrationis calicis, secundùm communem & optimam praxim, ferri solùm circa omnem humorem cõsecrabilem qui in calice per modum continui, aut quasi continui continetur, vt comprehendat etiam aquã vino permistam (quæ etsi in vinum non conuertatur, vt infrà dicemus, verè consecrari potest) & guttas vini quæ proximè continuo liquori calici intrinsecus adhærent, ita vt parua calicis agitatione reliquo vino misceatur. Tales enim guttas vini vel priùs abstergi vel cõ reliquo vino consecrari omnino expedit, ne materia non consecrata misceatur consecratæ. Quare nisi consecrans aliud expressè intendat, censetur communiter hanc totam materiam, & nullam aliam consecrare: & consequenter nec guttas remotiores circa extremum labrum calici adhærentes. Quamuis magis expediat priùs omnes guttas præsertim remotas abstergere: & tũc simpliciter omnem materiam consecrabilem, quæ est in calice, consecrare. De guttis autem exteriùs calici adhærentibus nihil laborandum est. quia nemo (nisi id expressè intendat, quod cum iniuria Sacramenti fieret) censetur eas velle consecrare.

ARTICVLVS III.

Vtrùm requiratur ad materiam huius Sacramenti, quòd sit panis triticeus?

44 Articulo 3. docet materiam huius Sacramẽti necessariò esse panem triticeum.

Nota, constare quidem inter omnes Doctores, materiam ex qua hoc Sacramentum conficitur, necessariò debere esse panem. Apertè enim constat ex Euangelio Christum consecrasse panem, nobísque præcepisse, vt idem faceremus: vt ostendi a. 1.

45 Constat item inter omnes, hunc panem non posse confici ex leguminibus, sed necessariò conficiendum esse ex frumento. sed quia hoc nomen latiùs patet, ita vt eo comprehendantur ea omnia grana quæ culmos & aristas proferunt, v. c. triticum, spelta, secale, auena, hordeum, &c. Controuersia est, ex quo frumento hic panis necessariò conficiendus sit: quam multi fusè valdè disputant, & in multis inter se dissentiunt: sed sæpe maior est dissensio in nomine, quàm in re: inde orta, quòd varia nomina, v. c. far, siligo, &c. diuersa apud diuersos significent. Optimè hanc quæstionem tractauit *Dominicus Soto in 4. d. 9. a. 3.* & *Suarez hîc disp. 44. sect. 1.* vbi ferè singulorum granorum nomina & species explicant. Sed quia hæc res non ita spectat ad Theologum, & facilè ex lexicis peti potest, iis omissis rem ipsam breuiter explicabimus.

Soto. Suarez.

46 CONCLVS. I. Materia necessaria huius Sacramenti est verus & propriè dictus panis.

Ita omnes Doctores. Patet clarè ex Scripturis, quæ, vt ostendi art. 1. clarè docent, materiam huius Sacramenti esse panem. quod verbum cùm propriè accipiendum sit, necessariò intelligendum est de vero & propriè dicto pane.

47 Hinc infertur primò, Massam farinæ aqua subactam aut nondum coctam, aut elixam, aut frixam in sartagine cum butyro, vel simili materia, non esse materiam huius Sacramenti. quia propriè & secundùm communem loquendi vsum, similia non sunt verè panis: sed dicuntur vel pasta, vel libum, vel quid simile. Nec refert quòd non differant fortè specie, sine essentialiter à vero pane. quia inde non sequitur quòd sint verè panis, qui tamen est materia omnino necessaria huius Sacramenti. nec ex communi vsu dicitur panis nisi igne coctus: nihil tamen refert an in furno, an in foco, an alia simili ratione sit coctus. quia hæc valdè accidentaria sunt. Et iam nullus panis quo in hoc Sacramento vtimur, furno coquitur.

48 Infertur secundò, Hunc panem debere confici ex farina & aqua naturali. quia hic solus propriè dicitur panis. Quare confectus ex farina & butyro, melle, vel simili liquore, non potest esse materia huius Sacramenti. quia non est propriè panis, sed libum vel placenta. Quare nullo modo audiendus *Caiet. qui hic a. 7.* dubitat an panis confectus ex aqua rosacea possit esse materia huius Sacramenti. Sed meliùs *D. Thomas ibidem ad tertium*, & alij communiter Doctores, absolutè negant talem panem posse esse materiam huius Sacramenti, quia potiùs haberet rationem libi, quàm veri ac propriè dicti panis, qui secundùm communem vsum ex sola aqua naturali conficitur.

Caietan. D. Thom.

49 Notat autem benè *D. Thomas hic ad quartum*, etsi extra casum grauis necessitas sit graue peccatum contra reuerentiam huic Sacramento debitam, si quis vtatur pane aliquantulum corrupto: validè tamen talem panem consecrari, quamdiu retinet speciem ac veram substantiam panis. Secus si ita esset corruptus, vt hanc omnino amitteret: quod ex variis eius accidentibus, præsertim colore, sapore, & cohærentia partium inter se iudicandum est.

D. Thom.

50 CONCL. II. Vt panis sit sufficiens materia huius Sacramenti, debet confici ex tritico.

Ita communiter Doctores cum D. Thom. hîc, etsi Caiet. hîc cum paucis aliis contrarium sentiat. Qua in re Notandum, Caiet. non dicere (vt aliqui ei imponunt) ex quouis frumento posse confici materiam huius Sacramenti: sed tantùm asserit eam posse confici ex quouis frumento, ex quo potest confici panis, quia absolutè sine vllo additamento dicatur panis, qualem vult esse confectum ex farre, spelta, aut siligine siue secali: hoc enim videtur cum D. Thoma intelligere per *siliginem*. Qua de re quidquid sit (nam etiam alij putant ex his granis posse fieri materiam huius Sacramenti, quia putant esse verum triticum) in eo grauiter errauit Caietan. quòd concedat dicta grana non esse triticum, & simul asserat ex iis posse fieri materiam huius Sacramenti. Hoc enim apertè repugnat *Concil. Florentino in literis Eugenij ad Armenos*, vbi dicitur: *Tertium est Eucharistia Sacramẽtum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite.*

D. Thom. Caietan. Florentin.

51 Respondet Caietan. Panem triticeum dici materiam Sacramenti, non quòd ille solus sit materia, sed quòd sit præcipua & conuenientissima materia. Sed hoc dici nullo modo potest. 1. Quia Concilium toto illo tractatu loquitur de materia essentiali Sacramentorum, sine qua, (vt ait §. *Hæc omnia Sacramenta*) Sacramentum non potest perfici.

Caietan.

Secundò, quia aliàs eadem ratione quando Concilium dicit aquam naturalem esse materiam baptismi, & vinum de vite esse materiam Venerab. Eucharistiæ, possemus dicere, ipsum solùm asserere hanc esse materiam præcipuam, & conuenientissimam; ac absolutè nos validè baptizare in aqua artificiali, validéque consecrare in vino confecto ex alia materia quàm ex vuis. Vnde meritò sententia Caiet. in Romanis exemplaribus dicitur deleta.

Hæc

Hæc igitur conclusio est omnino certa, nec vllo modo potest dici, ex aliquo frumento quod non est triticum, posse confici materiam huius Sacramenti. Etsi enim non possumus hoc ita clarè conuincere ex Scriptura, tamen ex Ecclesiæ traditione: & dicta definitione id apertè discimus.

[25] Difficultas tamen est inter Doctores de variis generibus frumenti, Vtrùm reuera sint triticum, an non? Plurimi inter se dissentiunt, quòd per idem nomen diuersa significent, v. c. *D. Thom. hic ad secundum*, negat ex farre posse confici materiá huius Sacramenti, quia per far, vt notat Soto, videtur intelligere quoddam genus frumenti durissimom, ex quo vix possit fieri panis. Aliis far significat optimum genus tritici, ex quo sine dubio potest fieri materia Sacramenti. Similiter apud Plinium & alios antiquos, *siligo* significat præstantissimum triticum: tamen D. Thom. hic & qoidam alij siliginem accipiũt pro secali, quá alij *ripham*, Hispani verò *centenum* vocant: ex qua an possit fieri sufficiens materia pro hoc Sacramento, est dubium. D. Thomas hîc affirmat, quia putat esse speciem tritici. Alij verò id negant. Quare grauiter peccaret qui ea materia vteretur, quia dubia est. Similiter multi dubitant de spelta, an sit verum triticum. *D. Thomas hic ad secundum cum Scoto*, & aliis multis, id negat. *Albertus* verò *Magnus*, *Thomas de Argentina*, & *Paludanus*, quos citat *Soto in 4. d. 9. a. 3.* id affirmant. quod etiam ipse Soto probabile putat: cui etiam suffragatur quòd *D. Thom. hic in argumento 2.* dicat in quibusdam locis aliquos consueuisse eiusmodi panem consecrare. Ex quo etiam apparet esse materiam dubiam. De hordeo verò, auena, milio, & similibus granis communiter omnes negant posse fieri materiam huios Sacramenti, quia verè non sunt triticum.

[D. Thomas. — Soto. — Plinius. — D. Thomas. — Scotus. — Albertus. — Thom. de Argent. — Paludan. — Soto. — D. Thom.]

[53] Ex quibus patet, ex solo illo frumento confici certam materiam huius Sacramenti, quod in quauis regione à peritis certò iudicatur esse triticum: siue id in diuersis regionibus sit diuersæ speciei, siue non. Hoc enim non facit ad rem, modò sit verum triticum. Vnde vlteriùs sequitur, aliam omnem materiam, aut esse absolutè insufficientem, aut saltem dubiam; qualis est panis confectus ex secali, aut spelta. Quare graue esset peccatum hac vti. Et cùm hoc Sacramentum non sit absolutè necessarium ad salutem, sicut baptismus multis est necessarius; vix potest occurrere casus, in quo quis ea materia licitè vtatur.

[54] Idem dicendum de amylo, quod etsi ex vero tritico conficiatur, multi tamen putant per eius confectionem triticum substantialiter immutari: atque ita ex eo non posse confici materiam huius Sacramenti. Ita *D. Thomas ad quartum.* Quare si ex eo siccato fieret panis, nulli liceret eum consecrare, quia vt minimum esset materia dubia. [D. Thom.]

[55] Notandum demum cum *D. Thoma hic ad tertium.* Si cum farina triticea aliqua alia, aut cum aqua naturali aliquis alius liquor in parua quátitate misceretur, & ita panis conficeretur, fore materiam sufficientem: peccatorom tamen qui ea vteretur, quia saltem est de necessitate præcepti vt vtamur pane confecto ex puro tritico & aqua naturali, præsertim in Ecclesia latina, quæ azymo pane vtitur. Nam in græca licet ea miscere, quæ ad panem fermentatum conficiendum necessaria sunt. Purum autem voco triticum, quod aut nulla, aut pauca admodum habet alia grana permista. Nam si in magna quantitate tritici, pauca aliqua grana speltæ, aut secalis permista sint, pro nihilo computantur. Tale autem triticum adhibita aliqua diligentia facilè potest haberi, saltem aliunde importatum, in regionibus vbi non nascitur, cùm ooo sit opus tam magna quantitate. [D. Thom.]

ARTICVLVS IV.

Vtrùm hoc Sacramentum debeat confici ex pane azymo?

[56] Articulo 4. docet 1. nihil referre ad essentiam Sacramenti, an consecretur panis fermentatus, an azymus.

Docet 2. ex consuetudine & præcepto Ecclesiæ Latinos teneri celebrare in pane azymo, & Græcos in fermentato. Vtraque conclusio est definita in *Florent.* §. a. prout in compendio refertur, vbi dicitur: *Item definimus in azymo siue fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, sacerdotésque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere, vnumquemque iuxta Ecclesiæ suæ siue occidentalis, siue orientalis consuetudinem.* [Florentin.]

[57] Docet 3. consuetudinem Ecclesiæ Romanæ consecrandi panem azymum esse meliorem. Primò quia sequitur in hoc exemplum Christi. 2. quia per hunc panem significatur magis puritas corporis Christi, quod sine opera viri conceptum fuit. Addit tamen, Græcorum consuetudinem non esse irrationabilem, quia per fermentum quod farinæ mistum panem sapidum reddit, significatur diuinitas, quæ coniuncta humanitati Christi, ei omnem virtutem dedit. quæ sequentibus dubiis latiùs explicanda sunt.

DVBIVM I.

Vtrùm Christus consecrauerit panem azymum, an fermentatum?

[58] Latini omnes asserunt, Christum celebrasse in pane Azymo: contrà Græci aiunt, vsum fermentato. Vt autem hæc quæstio faciliùs discutiatur, quærendum est primo quo die Christus hoc Sacramentum instituerit: Vtrùm scilicet die 13. an 14. mensis primi, & Vtrùm pridie paschatis, ac eodem die, quo Iudæi agnum paschalem comedebant.

Nota

59 *Iudæi habuerunt menses lunares.* *Hester 3.* *Exod. 12.*

Nota 1. Iudæos habuisse menses lunares, & computasse illum diem primum mensis, in quo accidebat nouilunium. Annum autem incipiebant ab eo mense cuius 14. dies incidebat post æquinoctium vernum, quem mensem vocabant Nisan; vt patet *Hester* 3. *v.* 7. quo etiam egressi sunt ex Ægypto, vt patet *Exodi* 12.

60 *à solis occasu inchoabant suas festiuitates.* *Leuit 23.* *Sotus.*

Nota 2. Iudæos solere incipere suas festiuitates à vespera, siue statim à solis occasu, præcedente ipsum diem festum: sicut si dies Dominicus apud nos inciperet die sabbati post occasũ solis, & duraret vsque ad occasum solis sequentẽ. Patet *Leuit.* 23. *v.* 32. vbi dicitur: *A vespera vsque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra* Addit *Sotus in 4. d. 9 a. 4 §. Tertium fundamentum est*, similiter apud Iudæos diem naturalem incępisse à vespera siue ab occasu solis. Sed hoc non credo esse verum, quia inde sequeretur, primam horam diei fore primam horã post occasum solis, sicut iam Itali primam horam diei numerant. Vnde vlteriùs sequeretur, Christum fuisse crucifixum circa horam 18. cuius contrarium constat ex Euangelio. Nam ex *Ioan.* 19. *v.* 14. & cõmuni Ecclesiæ sensu constat fuisse crucifixum circa horam 6. secundùm computum Iudæorum, siue circa horam 12. secundùm nostrum computum, qui diem à media nocte incipimus. Ex quo constat Hebręos dies naturales incepisse ab ortu solis, à quo horas incipiebant computare. Vnde *Matt.* 20. paterfamilias primùm egreditur summo mane, deinde hora 3. deinde hora 6. deinde hora 9. & demũ hora 11. vt vocet operarios. Cõfirm. 1. Quia *Leuit.* 23. clarè distinguitur tempus diei naturalis à tempore obseruationis festi. Quod patet 1. Quia tanquam aliquid singulare præcipitur, vt festa seruentur à vespera vsque ad vesperam. Quòd si dies naturalis hoc modo incepisset, suffecisset dicere, vt integrum diem seruarent. Cùm igitur iam expressè hoc præscribitur, ostenditur hoc tempus aliter computari, quàm dies communiter cõputentur. Patet 2. clariùs, quia *ibid. v.* 27. dicitur: *Decimo die mensis huius septimi, dies expiationũ erit celeberrimus, & vocabitur sanctus, affligetisq; animas vestras in eo.* Deinde vers. 32. dicitur: *Sabbatũ requietionis est, & affligetis animas vestras die nono mensis; à vespera vsque ad vesperã celebrabitis sabbata vestra.* Vbi afflictio quę antea pręcipiebatur fieri decimo die, hîc præcipitur fieri nono die; & vocatur etiam sabbatum requietionis, non quòd duobus integris diebus debebant quiescere ac se affligere: sed quia hęc quies incipiebat die nona vesperi, & durabat vsq; ad vesperam sequentis diei, quod clariùs habetur in Hebræo hoc modo: *Sabbatum requietionis est, & affligetis animas vestras,* בתשעה לחדש בערב *in nona mensis in vespere.* Vbi clarè ostenditur hanc vesperam esse partem diei noni. Cur autem tunc deberent incipere afflictionem & quietem, rationem statim subiungit: *à vespera vsque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.* Ex quibus, vt ego possum iudicare, res clarè conuincitur. Similiter communiter ac propriè dies decimus quintus dicebatur dies primus azymorum, vt patet *Leuitici* 23. *v.* 6. & 7. & nihilominus, *Matt.* 26. *v.* 17. & *Marci* 14. *v.* 12. *Lucæ* 22. *v.* 7. dies 14. dicitur primus dies azymorum: quia scilicet in vespera illius diei incipiebat solemnitas azymorum. quæ locutio esset valdè contorta, si illa vespera non fuisset pars diei 14.

Diem verò communem à solis ortu. *Matth. 20.* 61 *Luc. 23.* *Leuit 23.* *Matth. 26.* *Marci 14.* *Cur dies 14. dicatur primus azymorum.*

62 *Exodi 12.* *Leuit. 23.* *Numer. 28.*

Nota 3. *Exodi* 12. *v.* 18. & *Leuit.* 23. *v.* 5. & *Num.* 28. *v.* 16. Israëlitis fuisse præceptum, vt 14. die mensis primi ad vesperam, siue vt hebraicè habetur, in vespere comederẽt pascha, siue agnum paschalem: & ab eo vespere per septem dies nullum fermentum poterat reperiri in domibus eorum.

63 *Leuit. 32.* *Ioan. 13.*

Nota 4. Primum diem azymorum, siue 15. diem mensis primi, fuisse Iudęis valde celebrem, & dici solemnitatem siue festum azymorum: vt patet *Leuit.* 23. *v.* 6. quia autem hunc diem celebrabant in memoriam transitus Domini percutientis Ægyptum, & inde eos educentis, vocabant eum diem, festum paschæ, vt patet *Ioan.* 13. *v.* 1.

64 *Sotus.* *Leuit. 23.*

Nota 5. *Luisiũ Legionensem in opusculo* quod inscripsit, *de vtriusque agni; typici atque veri immolationis legitimo tempore*, putare Iudæos debuisse comedere agnũ paschalem in vespera, siue post occasum solis diei 13. Fundamentum ipsius est, quia Iudæis fuit præceptum vt comederẽt agnũ in vespera diei 14. Atqui cùm Iudæi suos dies inciperent à vespera præcedente, vespera diei 14. debet dici ea quæ eam diem præcedit, non autem eã quæ ipsam sequitur: quod ait communiter DD. non aduertisse, idcóque lapsos esse, & putasse vesperam diei 14. esse eam quæ sequebatur diem, non autem quę præcedebat. Et sanè si vera esset sententia Soti, quàm notabili 2. refutaui, hæc ratio apparet satis plausibilis, nec ita facilè posset solui. Sed ex iis quæ diximus apparet planè inanis & falsa. Nam vt ostendi, dies Iudæorum naturalis incipiebat non à vespera, sed ab ortu solis: idcóque etiam in institutione festorum, vespera cuiusque diei dicitur ea, quæ ipsius est pars vltima, siue quæ occasum illius diei sequitur. Quia, vt suprà ostendi *Leuit.* 23. *v.* 27. & 32. festum expiationis dicitur celebrandum die 10. mensis, ita tamen vt incipiat celebrari in vespera diei noni.

65 *Exod 12.* *Leuit. 23.* *Agnus paschalis immolabatur ante occasum solis.*

Deinde hæc opinio repugnat apertis Scripturis. Nam *Exodi* 12. iubentur filij Israël decimo mensis primi seligere agnum paschalem, & seruare eum vsque ad diem 14. & eum immolare die 14. ad vesperam. Atqui secundùm illam sententiam, non fuisset agnus seruatus vsque ad diem 14. sed fuisset immolatus die 13.

Dices, fuisse seruatum agnum vsque ad diem 14. inchoatum: quia immolabatur vespere, siue post occasum solis diei 13. à quo tempore incipiebat dies 14. Sed contrà, hoc repugnat primò statim dictis. Nam ex *Leuit.* 23. clarè ostendi in Scriptura vesperam computari pro parte diei pręcedentis, non autem pro parte sequentis diei. Secundò repugnat apertè textui illius capitis 12. Nam dum dicitur Iudæos debuisse immolare agnum ad vesperam: non ita intelligendum est, quasi post occasum solis debuerint eum immolare, vt responsio supponit: sed quia debebant eum immolare appropinquante iam illo vespere. quod etsi ex textu latino non possit probari: tamen ex hebræo est clarissimum. Nam dicto

capite

Exod. 12.

capite *Exodi* 12.v.6.vbi nos habemus: *immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorū Iſrael ad veſperam* hebraicè habetur בין הערבים id eſt, inter duas veſperas, ſiue inter duas tenebras, ſiue noctes, accipiendo veſperam pro tota nocte. Vbi apertè ſignificatur, agnum debuiſſe immolari ipſo die 14. claro die, ſiue poſt noctem antecedentem, & ante veſperam noctis ſequentis. Et confirmatur 1. Quia quando Scriptura vult aliquid fieri veſperi, ſiue poſt occaſum ſolis, longè aliter hoc exprimit, dicendo illud debere fieri בערב in veſpera. vt patet ibidem v.18. vbi dicitur, *primo menſe quarta decima die* בערב *in veſpera comedetis azymos.*

66 Confirm.2. Quia res fuiſſet nimis operoſa & difficilis, ſi debuiſſent agnum immolare poſt occaſum ſolis, quem eodem veſpere debebant aſſare igni & comedere, & res nimis diu fuiſſet protracta, cùm vix ante mediam noctem potuiſſent cœnam incipere: cùm tamen contrarium clarè appareat ex Euangelio. Nam Chriſtus poſt cœnam legalem lauit ſuorum pedes, & deinde Venerabile Sacramentum inſtituit, ſuiſque diſtribuit, ac communem cœnam cum iis ſumpſit, & poſtea egreſſo Iuda longiſſimam concionem habuit. Deinde iuit ad montem Oliueti, ibique ter orauit, & quidem prolixè: vt habetur *Luc.*22. *v.*43. & ter venit ad diſcipulos. Vnde colligitur eum ibi pluſquam vnam horam hæſiſſe: & tamē ex ijs, quæ poſtea ſecuta ſunt, facilè colligitur eum vt tardiſſimè circa mediam noctē fuiſſe captum. Vnde ſequitur, eum debuiſſe abſoluiſſe cœnam legalem notabiliter ante horam tertiam poſt occaſum ſolis. Quod fieri non potuiſſet, ſi agnus debuiſſet occidi poſt occaſum ſolis. Facile eſſet pluribus dictam ſententiam refutare, ſed hæc ſufficiunt, præſertim cùm oſtenſum ſit eam nullo niti fundamento, cumque pugnet contra communem omnium opinionem.

Luc. 22.

His igitur poſitis difficultas, quam hîc diſputamus, eſt, Vtrùm Chriſtus comederit agnum paſchalem die 14. menſis, & eodem tempore, quo alij Iudæi eum comedebant.

67. Prima ſententia eſt Græcorum, qui iam à quingentis & ampliùs annis omnes docēt Chriſtum manducaſſe agnum die 13. menſis & paſſum eſſe die 14.

Matth. 26.

Probant 1. Quia Iudæi *Matth.* 26. dum conſultarent de occidendo Chriſto, dicebant: *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.* Ergo Chriſtus non fuit occiſus in die feſto paſchæ, qui incidebat in diem 15. ſed antè.

2. Quia eodem die quo Chriſtus mortuus eſt, Ioſephus mercatus eſt ſindonem, & mulieres parauerunt aromata ad ſepeliendum & vngendum Chriſtum, & Iudæi criminaliter contra eum proceſſerunt; quorum nihil licebat facere die feſto paſchæ, in quo, vt habetur *Leuit.*23. omnia opera ſeruilia prohibebantur. Ergo Chriſtus non fuit mortuus ipſo die feſto.

Leuit. 23.

3. Quia *Ioan.*13. dicitur Chriſtus ſumpſiſſe vltimam cœnam ante diem feſtum paſchæ, qui incipiebat luna 14 ad veſperam.

Ioan. 13.

4. Quia *Ioan.* 18. Iudæi non introierunt in domū Pilati ne contaminarentur, ſed vt poſſent comedere paſcha. ergo illud nondū comederāt.

Ioan. 18.

5. Quia *Ioan.*19. dies qua Chriſtus paſſus eſt, dicitur paraſceue paſchæ.

Ioan. 19.

68. Secunda ſententia eſt omnium Latinorum, Chriſtum eſſe paſſum die 15. menſis, & comediſſe paſcha die 14. veſperi. Aliqui tamen putant Iudæos illo anno non celebraſſe primum diem azymorum die 15. ſed die 16. atque ita Chriſtum non fuiſſe mortuum in feſto paſchæ, ſed pridie.

Tertia itaque ſentētia eſt Pauli Burgenſis, qui *in additione ad Lyranum in caput* 26. *Matthæi* docet quando feſtiuitas, ſiue dies primus azymorum incidebat in feriam primam, quartā aut ſextam, ſolitam transferri in diem ſequentem, ita vt Iudæi comederent agnum die 15. & celebrarent feſtum azymorum die 16.

Paulus Burgenſis.

69 Quarta ſententia eſt *Ruperti in commentario in cap.*23. *Leuit & Matth.*26 qui cum Burgenſi conſentit in illam feſti tranſlationē azymorum, negat tamē Iudæos ſolitos transferre comeſtionē agni paſchalis Fundamentum vtriuſque ſententiæ eſt traditio quædam Hebræorum, qui dicunt hoc ſtatutum fuiſſe poſt liberationem populi Iſraël ex captiuitate Babylonica, & reſtaurationem templi, ne duo feſta, v. c. paſcha & ſabbatum immediatè ſe mutuò ſequerērur, quod fuiſſet graue incommodum. 1. Quia tunc Iudæi debuiſſent parare ante illa feſta & coquere omnes cibos, quos illis duobus diebus voluiſſent comedere. 2. Quia quando feſtum azymorum incidiſſet 1. die hebdomadæ, debuiſſent Iudæi die ſabbati occidere agnum paſchalē, & ignem accendere quo eum aſſarent: cùm tamen *Exodi* 35.*v.*3. fuerit prohibitum ſabbato ſuccendere ignem ad coquendum cibum.

Rupertus.

Exod. 35.

Hinc Burgenſis infert. Chriſtum eo anno quo mortuus eſt, non comediſſe agnum eodem die quo Iudæi eum comedebant. quia hi comedebant eum feria 6 & luna 15. Chriſtus autem comedebat eum feria 5. ſcilicet luna 14. Sed hæ ſententiæ non ſunt probabiles, vt oſtendam infrà.

Burgenſis.

70 CONCLVS. I. Iudæi etiam tempore Chriſti ſemper comedebant agnum paſchalem die 14. menſis primi, & die 15. celebrabant feſtum azymorum.

Eſt communis DD. paucis exceptis. & etiam Græci hoc fatentur. Probatur, quia *Exodi* 12.*v.*7. & 1. & *Leuit.*23.*v.*6. & *Num.*28. *v.* 18. hoc abſolutè & generatim ſine vlla exceptione præcipitur. Ergo fuerunt ſemper ad hoc faciendum obligati. Quare incredibile eſt eos circa tempora Chriſti hanc cæremoniam mutaſſe; cùm tunc eiuſmodi cæremoniarū fuerint obſeruantiſſimi.

Exod. 12. Leuit. 23. Num. 28.

Prob.2. Quia *Ioſephus* ſcribens ea quæ ipſe ſuis oculis ſpectabat *l.* 2. *antiq.c.* 5. & *l.* 3. *c.* 1. ſcribit eam legem de immolando agno paſchali luna 14. & die 15. ſeruanda ſolennitate azymorum ſemper fuiſſe inuiolabiliter obſeruatam.

Ioſephus.

71 Prob. 3. Quia Chriſtus comedit eodem die paſcha, quo reliqui ex lege id tenebantur comedere. Atqui ipſe comedit hoc feria quinta, vt omnes fatentur. Ergo etiam Iudæi illud tunc comedebant. Ergo falſum eſt eos non ſolere vnquam comedere paſcha feria quinta.

Maior. prob. Quia *Lucæ* 22. dicitur: *Venit autem dies azymorum, in quo neceſſe erat occidi paſcha.* Vbi Lucas agit de die in quo Chriſtus comedit

Luc. 22.

 paſcha;

pascha; & dicit necesse fuisse in eo die comedere pascha. Et ne fortè quis dicat fuisse præceptũ eo die comedere pascha, Iudæos autem hoc præceptum non obseruasse, addit Marcus, *Primo die azymorũ quando pascha immolabant*, scilicet Iudæi, clarè ostendens eos eodẽ die immolasse pascha.

Rupertus. Dices cum Ruperto, eos quidem eo die immolasse pascha, sed sequenti die non celebrasse festiuitatem azymorum. Sed hoc & gratis dicitur, & apertè repugnat Euangelistis. *Matth. 26. v. 17. Marc. 14. v. 12. Luc. 22. v. 6.* qui omnes vocant eum diem quo Christus comedebat pascha, primum diem azymorum. quia scilicet in fine illius diei post occasum solis incipiebat festiuitas azymorum, vt patet *Exodi 12. v. 18.* quod fuisset falsum, si primus dies azymorum fuisset translatus in sabbatum. quia tunc solùm incepisset feria sexta vesperi.

Math. 26. Marc. 14. Luc. 22. Exod. 12.

72 Prob. 4. Quia vel illa causa translationis festorum fuit talis, vt effecerit illam translationẽ necessariã ac legitimam: vel non fuit ad hoc sufficiens. Primum dici nequit. quia tunc Deus sine dubio ab initio talem translationem instituisset, quod omnes negant. Item legitimè tunc tempore passionis Iudæi celebrassent phase die 15. ad vesperam, & consequẽter falsum fuisset, fuisse necesse die 14. comedere pascha, & Christus illegitimo tempore comedisset contra aperta testimonia Euangelistarum.

Secundum etiam dici nequit. Quia auctores illius volunt, illud decretum factum circa instaurationem templi post reditum populi ex captiuitate Babylonica: quo tempore Nehemias, aliique sanctissimi viri ac prophetæ viuebant, qui numquam eiusmodi rem contra expressum legis mandatum permisissent. Qui tamen numquam leguntur vel verbum contra eiusmodi statutum dixisse. Vnde sequitur, tunc nullum tale statutum fuisse.

73 Probat. 5. Quia illa sententia nititur sola traditione Rabbinorum, & quidem satis recentium, qui eam sine vllo fundamento, & sine vllo antiquo teste confinxerunt. Nec refert quòd Iudęi iam ita disponãt suum calendarium, vt numquam primus dies azymorũ in feriam primam, quartam aut sextam incidat. Quia illa consuetudo habuit initium vt summum à quingẽtis aut sexcentis annis: vt clarè probat *Cardin. Bellarm. l. 4. de Sacramentis c. 8. §. Secundò falsum est.* Ratio etiam cur illa festa sic deberent differri, nullius momẽti est. Nam supponit falsum, scilicet, quòd in eiusmodi solemnitatibus non licuerit coquere cibos: cuius contrarium apertè dicitur *Exodi 12. v. 16.* vbi de primo & septimo die azymorum dicitur: *Nihil operis facietis in ijs, exceptis his quæ ad vescendum pertinent.* Similiter falsum est, quòd nõ licuerit sabbato incidẽti in feriam decimamquartam mensis primi, immolare eo die ac assare agnum paschalem. solùm enim erat Iudæis prohibitũ die sabbati parare cibos communes: immolatio autem illa & assatio agni paschalis erat cæremonia quædam sacra ad cultum Dei pertinens, quæ eodem modo erat licita sabbato, sicut oblatio aliorum sacrificiorum: de quibus, Christus Matth. 12. *Aut non legistis*, inquit, *in lege quia sabbatis sacerdotes in templo sabbata violant, & sine crimine sunt?* Adde si aliqua ratio fuisset habenda talium incommodorum, cùm Deus illa clarissimè præuiderit, ab initio ita pascha instituisset, vt potuissent facile euitari. quod cum non fecerit, clarum est noluisse vllam eorum haberi rationem.

Bellarm. Exod. 12. Matth. 12.

74 Concl. II. Christus comedit cum discipulis agnum paschalem die 14.

Est communis Latinorum. Probat. 1. quia *Matth. 26.* dicitur: *Primo die azymorum accesserunt discipuli ad Iesũ dicẽtes, Vbi vis paremus tibi comedere pascha?* Marci 14. *Primo die azymorum, quando pascha immolabant*, scilicet Iudæi, *dicunt ei discipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi vt manduces pascha?* Lucæ 22. *Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.* Vnde sumitur triplex argumentum. Primò, quia illum diem in quo Christus comedit pascha, Euangelistæ vocant primum diem azymorum, quod nullo modo potest dici de die 13. quia toto illo die licebat comedere fermentatum: sed solùm de die 14. quem Euangelistæ vocant primum diem azymorum, quia in eius posteriore parte, siue vespera, nullo modo licebat Iudæis comedere fermentatum, aut illud habere in suis domibus, vt expresaè habetur *Exodi 12. v. 18.* Secũdò, vt patet ex Marco, Iudæi eodẽ die immolabant pascha: atqui ipsi numquam illud immolabant die 13. sed 14. vt patet ex conclus. 1. Tertiò, dicit Lucas fuisse necesse eo die immolare pascha, scilicet propter præceptum legis, quod solùm præcipiebat id immolare die 14. vt patet *Exo. 12. v. 6. & Leu. 23. v. 5.* Nullibi autem quid simile præcipitur de die 13.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Exod. 12. Exod. 12. Leuit. 23.

75 Respondent aliqui Græci primò, Illud Lucæ. *Venit autem dies azymorum*, idem significare, atque *appropinquabat dies*, &c. Sed hoc dici nullo modo potest. primò, Quia illud *venit* in Luca est præteritum, vt patet ex Græco ἦλθε. 2. Quia Lucas antè dixerat appropinquasse diem azymorũ, & postea dixit venisse. 3. Quia alij Euangelistæ dicunt apertè tunc fuisse primũ diem azymorũ.

76 Respondent 2. Dici illum diem primum azymorum: quia Christus tunc cum discipulis in comestione agni vtebatur azymo pane. Sed hec dici nequit. primò, Quia Euangelistæ non respectiue sed absolutè vocant illum diem primum azymorum. 2. Quia dicunt ideo petiisse discipulos à Christo vbi vellet comedere pascha, quia erat primus dies azymorum, non autem quia tunc Christus volebat comedere pascha. 3. Quia Marcus & Lucas dicunt tunc Iudæos immolasse pascha, idque necesse fuisse. quod esset falsum si solus Christus comedisset pascha.

77 Quare euidentia borũ testimoniorum conuicti respondẽt alij tertiò (vt refert *D. Thom. in 4. d. 11. q. 2. a. 2. quæstiuncula 3.*) tres illos Euangelistas errasse, & à D. Ioanne correctos fuisse: sed in eo ostendunt se absolutè hæreticos & blasphemos esse, & quòd malint ab Euangelio recedere quàm à suis erroribus.

D. Thom.

Ex his apertè patet, Christum eodem die comedisse pascha. quo id omnes Iudæi comedebant. Quod etiam Marcus & Lucas suprà citati apertissimè testantur. quod etiam plurimis argumentis liceret confirmare: sed vix video quid clarius possit adferri.

78. Ad argum. primũ Græcorum suprà pro prima sententia allatum, Nego consequentiam. Quia initio Iudæi aliqui timuerunt Christum occidere in festo paschæ, ne fieret tumultus in populo: postea tamen oblata occasione ex proditione Iudæ promittentis eum tradere sine turbis, omnes statuerunt statim occidendum; & quidem die festo, vt maior eius esset ignominia.

79. *Quædam opera interdicta sabbato licebant in aliis festis. Exod. 12.*

Ad secundum Resp. Diebus festis non ita strictè fuisse omnia opera interdicta sicut diebus sabbati. quia licebat in illis cibos coquere, vt patet *Exodi.* 12.*v.*16. Quare similiter etiam licita erant opera pietatis; quale erat sepelire mortuũ, præsertim quando sepultura non poterat differri, vt accidebat in morte Christi imminente sabbato. Sic *Tobiæ* 2.*v.*4. narratur ipsum die festo sustulisse occisum iacentem in plateis, & tulisse domum, vt eum sepeliret. *Tob. 2.* Quòd autem sepelierit eum post solis occasum, non ideo fecit quia timebat violare festum, sed quia timebat deprehendi, si clara luce eum sepeliuisset. Vnde ibidem dicitur, quòd occultè eum sustulerit, & cautè sepeliuerit. Quare etiam consequenter licebat parare & facere ea quæ ad sepulturam erant necessaria. v.c. emere sindonem & aromata.

Quod autem spectat ad Iudæos criminaliter contra Christum agentes, certum est eos siue bene siue malè sibi persuasisse hoc sibi licere die festo. Nam inuidia & odio excæcati putabant se Deo sacrificium facere procurando mortem Christi. Hinc dum consultarent de morte ipsi inferenda non dicebant, *non in die festo*, ne ipsum violemus; sed, *ne tumultus fiat in populo*: quasi supponentes festum aliàs non violandum per mortem Christi.

80. *Ioan. 13.* Ad tertium Resp. S. Ioannem c. 13. dum dicit Christi cœnam contigisse ante diem festum paschæ; computasse dies non secundùm vsum sacrum quo festa incipiebant à vespera præcedẽte; sed secundùm vsum ciuilem & communem, secundùm quem dies primus azymorum, quem Ioannes vocat festum paschę, incipiebat sequenti manè ab ortu solis. Qua ratione etiam communiter in Scriptura dies primus azymorum vocatur dies decimus quintus: cùm tamen vsus azymi inciperet die 14. ad vesperam, vt habetur *Exodi* 12.*v.*18. *Exod. 12.*

81. Ad 4. varij varia respondent: sed verior & planior est illorum responsio, qui dicunt per pascha ibi intelligi victimas paschales, quæ singulis festis paschalibus solebant offerri: vt patet *Num.* 28.*v.*19. *Num. 28.* Vocabantur enim hæ hostiæ pascha; quia in festo paschatis immolabantur. Sicvt hostia oblata pro peccato, dicitur peccatum 2. *Corinth.* 5.*v.*21. *2. Cor. 5.*

82. Ad quintum Resp. Parasceuen paschę non dici eam quæ præcedebat festum paschæ: sed quæ incidebat in festa paschalia. Nam solum sabbatum præcedebat parasceue, quasi dicas, præparatio, siue dies præparationis sic dicta, quia cùm Iudæi die sabbati nõ possẽt vllos cibos coquere; quę volebãt edere die sabbati, præparabãt pridie vt habetur *Exodi* 16.*v.*23. *Exod. 16.* In aliis autẽ festis licebat coquere cibos, vt habetur *Exodi* 12.*v.*16. *Exod. 12.* Quare pro his nõ erat opus parasceue eos præcedẽte.

Solũ sabbatum habebat parasceuen.

83. Conclvs. III. Christus est mortuus die 15. mẽsis, qui erat primus dies azymorum & festum paschatis. Sequitur apertè ex dictis: quia de fide est eum esse mortuum postridie quàm sumpserat cœnam, vt patet ex omnibus Euangelistis, & ex *Apostolo* 1. *ad Corinth.* 11.*v.*23. *1. Cor. 11.* Cõfirmatur. quia Ioan. 13. *Ioan. 13.* dicitur Christus sumpsisse vltimam cœnam ante diem festum paschæ, qui erat 15. dies mensis: quibus verbis Euangelista voluit designare certum aliquem diem, in quo Christus vltimò cœnauit: ergo loquitur ibi de die siue vespera immediatè præcedente diem festũ paschæ. quia aliàs nullum certum diem designasset. Atqui Christus die sequente ipsam cœnã est passus: ergo ipso die paschatis Iudæorum est passus.

Confir. secundò. Quia Ioan. 18. *Ioan. 18.* Pilatus dicit Iudęis. *Est autem vobis consuetudo, vt vnum dimittam vobis in pascha.* & vt habetur Matth. 27. *per diem solemnem*, & Marci 15. *per diem festum* *Matth. 27. Marc. 15.* Ex quibus patet, ipso die festo paschatis debuisse illũ vinctũ dimitti. Atqui hæc dicta fuerunt, & Barrabas fuit dimissus eodem die quo Christus passus est: ergo fuit passus in die solemni paschæ, die 15 mẽsis. quia dies præcedens siue 14. non erat festus aut solemnis; nec vsibi sic vocatur in Scriptura, quamuis vespera eius esset solemnis & festa.

84. Contra dicta vnica restat obiectio satis difficilis, & quæ multos torsit, & nescio an ideo fortasse à multis dissimulanter planè omittatur. Est autem talis. Spiritus sanctus, vt patet ex traditione Ecclesiæ, descendit in Apostolos die Dominico, & quidem eodem die quo Iudæi celebrabant festum Pentecostes. Atqui hoc non potuisset fieri, si festum paschæ incidisset in feriam sextam, quia tunc necessariò festum Pentecostes incidisset in diem sabbathi. Ergo illud nõ est dicẽdũ. Minor probatur. quia Leuit. 23. *Leuit. 23.* iubentur filij Israël altero die sabbati, siue altero die post festũ azymorũ, qui vocatur ibidem sabbatũ, offerre primitias frugum Domino: & v. 15. additur: *Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas vsque ad alterã diẽ expletionis hebdomadæ septimæ id est, 50. dies, & sic offeretis sacrificiũ nouum Domino.* Vbi clarè dicitur, diem Pentecostes semper fuisse diem quinquagesimũ à secundò die azymorũ. quare si dum passus est Christus, secundus dies azymorum fuerit sabbatum: etiam festum Pentecostes eo anno incidit in sabbatum. quod est contra communem Ecclesiæ sensum. Respondent aliqui, negando minorem, quia putant quãdo festum paschæ incidebat in feriã sextam, tunc Iudæos manipulum primitiarum non obtulisse secũdo die azymorum (quia hic esset sabbatum, in quo non poterant metere, & exsiccare manipulum offerendum) sed die tertio; ideóque in Scriptura non dici manipulum offerendum altero die paschæ, sed altero die sabbati.

85. Sed contra hanc explicationem facit primò quod *Iosephus* *Iosephus.* cæremoniarum Iudaicarum peritissimus *l.* 3. *antiquitatũ c.* 10. absolutè dicat, hos 50. dies incepisse numerari post paschale sacrum, siue festum. quod necessariò intelligendum est de primo die post illud festum. Nam alioquin nullum certum diem designasset. Quòd si fuisset aliqua exceptio facienda, cùm has res exactè describat, eam omnino expressisset.

Secundò, Scriptura loco citato per ſabbatum non potuit, alium diem intelligere, quàm ipſum feſtum, ſiue diem primum azymorum. tum quia toto illo capite ſæpè eiuſmodi feſta vocat ſabbata, eò quòd filij Iſrael in ijs deberent quieſcere ab operibus ſeruilibus: tum quia aliàs Scriptura nullum certum diem deſignaſſet, quo debuiſſet manipulus offerri. Quia nullus eſt alius certus dies, qui ibi nomine ſabbati poſſit intelligi. Nec enim poteſt intelligi ſabbathum aliquod vagum vt omnes fatentur, & per ſe patet: nec etiam ſabbatum proximè ſequens ipſum feſtum azymorum quia ſi feſtum incidiſſet in feriam primam tunc manipulus debuiſſet offerri die octaua à feſto paſchatis; quod nemo dixerit.

86 Dices, per ſabbatum intelligi tam feſtum azymorũ, quàm ſabbatũ immediatè ipſum ſequens.

Sed contrà eſt primò, quòd hoc modo Scriptura per ſabbatum nõ deſignaſſet determinatũ ac certum diem, ſed indeterminatè alterum ex illis duobus, & reliquiſſet ex cõiecturis conijciẽdum, quis dies deberet intelligi per ſabbatum. quod tamen eſt contra morem Scripturæ, quæ exactiſſimè eiuſmodi dies ſolet exprimere. Secundò, quia aliàs non debuiſſet Scriptura dicere *altero die à ſabbato* (quo modo loquendi determinatus dies in ſingulari ſignificatur) ſed *à ſabbatis*, vt comprehẽderet tam dictum feſtũ, quàm ſabbathum immediatè ſequens. Quare cùm generatim ſine exceptione dicat, manipulum altera die à ſabbato offerendum, ſine fundamento aliquos caſus excipimus. Tertiò, quia Deus præciſiſſimè volebat omnia feſta certo die mẽſis celebrari, ita vt qui non poterant comedere paſcha 14. die menſis primi, non poſſent illud comedere ſequenti die, ſed neceſſariò iis erat expectandus dies 14 menſis ſeq. ergo non eſt veroſimile, feſtum Pentecoſtes nõ habuiſſe diẽ omnino fixũ, ſed ob certos caſus in alium diẽ menſis debuiſſe transferri. Nec refert quòd aliquando contingebat vt Iudęi deberent die ſabbati metere & ſiccare manipulum frugum, eumque adferre ad ſacerdotem offerẽdum Domino: quia cùm hæc eſſet cæremonia ſacra, non magis erat prohibita ſabbato, quàm immolatio & aſſatio agni paſchalis, ac aliarum victimarum.

Cæremonia ſacra etiam apud Iudęos non violabat feſta.

87 Alij variè reſpondent. Sed veriſſima videtur reſponſio, Pentecoſtem Iudæorum illo anno incidiſſe in ſabbatum; nec eo die, ſed ſequenti Spiritum ſanctum deſcendiſſe.

Spiritus ſanctus non deſcendit in Pentecoſte Iudæorum.

Actor. 2. Quod igitur dicit Lucas Act. 2. *Et cùm complerentur dies Pentecoſtes*, intelligendum eſt de Pẽtecoſte Chriſtianorum. quod probatur primò, Quia cùm Lucas hæc ſcribebat, celebre inter Chriſtianos erat feſtum Pentecoſtes, quod celebrabant in honorem deſcenſionis Spiritus ſancti: vt rectè contra Magdeburgenſes docet *Card. Bellarm. l. 3. de Sacramentis c. 13. initio.* Cùm igitur D. Lucas ſcriberet Chriſtianis, veriſimile eſt more Chriſtiano fuiſſe locutum.

Bellarm.

Actor. 20. Prob. 2 Quia dum D. *Lucas Act.* 20. dicit D. Paulum feſtinaſſe vt ageret feſtum Pentecoſtes Ieroſolymis; teſte *Epiphanio hæreſi* 75. loquitur de Pentecoſte Chriſtianorum. Ergo ſimili modo intelligendus eſt c. 2.

Epiphan.

88. Tertiò, quia contextus ipſius narrationis ſatis indicat D. Lucam per Pentecoſten intelligere quinquageſimum diem a reſurrectione. Nam toto illo cap. docuerat quomodo Chriſtus per 40. dies fuerat conuerſatus cum Apoſtolis, & die 41. aſcenderat in cælum. Deinde addit quid Apoſtoli poſt eius aſcẽſum agerent, tádémq. c. 2. ſubiungit: *Et cùm complerentur dies Pentecoſtes.* ſcilicet quinquaginta à reſurrectione. Hoc enim modo hæc optimè connectuntur præcedentibus, ſi intelligatur ſemper de eodem dierum ordine loqui. Nec refert quòd ſtatim poſt narrationem deſcenſionis Spiritus ſancti, dicat multos Iudęos fuiſſe Ieroſolymis, qui ad feſtum conuenerant. quia hoc ideo accidit, quia pridie fuerat feſtum Iudæorum.

Addit *Suarez tomo 3. diſput* 42. aliam explicationem, ſcilicet vt illud, *cùm complerentur dies Pentecoſtes*, idem ſit ac ſi diceret; cùm completa eſſet, ſiue cùm tranſiſſet dies Pentecoſtes. Quæ explicatio poſſet etiam probabiliter defendi, ſi cui altera diſpliceret.

Suarez.

89. CONCLVS. IV. Certum omnino eſt Chriſtum in inſtitutione Venerab. Sacramenti vſum eſſe pane azymo.

Docet id fusè *Gregorius IX. in epiſtola ad Michaëlem Cerularium Epiſc. Conſtantinopol.* Et ſequitur apertè ex dictis. Nã ex iis patet, Chriſtũ hoc Sacramentum inſtituiſſe die 14. ad veſperam eodem die quo Iudæi ex pręſcripto legis phaſe comedebant: quo tẽpore nullus panis fermentatus poterat in eorum domibus reperiri: vt habetur *Exodi* 12. v. 18. & 19. Vnde euidentiſſimè ſequitur, Chriſtum tunc neceſſariò fuiſſe vſum pane azymo: quia alias tamquam præuaricator legis ab omnibus fuiſſet accuſatus.

Gregor. IX. *Exod. 12.*

DVBIVM II.

An panis azymus, vel fermentatus ſit materia neceſſaria huius Sacramenti.

90. NOta primò, Hîc eſſe quæſtionem tam de neceſſitate ad valorem Sacramenti, quàm de neceſſitate præcepti.

Nota ſecundò, Vſque ad annum Chriſti 1050. fuiſſe indubitanter ſemper creditum in tota Eccleſia, vtrumque tam fermẽtatum, quã azymum eſſe ſufficientẽ materiam huius Sacramenti: primùm circa dictum annum Michael Cerularius Patriarcha Conſtantinopol. Incepit damnare Latinos, quòd panem azymum conſecrarent; vt docet *Leo 9. epiſtola ad eundem data, c. 5.*

Michael Cerularius. *Leo 9.*

91. Prima igitur ſententia eſt Gręcorũ, qui putãt panem fermentatum eſſe neceſſarium ad valorem Sacramenti. Primò, quia putant Chriſtum vſum pane fermẽtato. Secundò, quia putant ſolum panem fermentatum propriè dici panem: tum quia eo ſolo communiter vtimur: tum quia volunt ἄρτος, id eſt panis, dici ab αἴρω, id eſt, tollo. quòd fermento attollatur. quod in azymum non conuenit.

Secunda ſentẽtia docet, nec Latinos poſſe validè cõſecrare in pane fermẽtato, nec Græcos in azymo. Ita *Gloſſ. in cap. Literas, de celebratione Miſſarum.* Sed hæc ſententia caret omni fundamẽto & eam ſatis refutaui q. 60. a. 6. in dub. concl. 4.

92. Tertia ſententia docet, panem azymum omnibus eſſe de neceſſitate præcepti, ideóque peccare

Græ

Græcos vtendo fermentato. Quia tenentur se conformare Ecclesiæ Romanæ, quæ est caput omnium Ecclesiarum, & hac in re exemplum Christi sequitur. Ita licet dubitanter *Scotus in 4. d.11.q. 6.in fine.*

Scotus.

Quarta opinio docet, Latinos teneri vti pane azymo: Græcis liberum esse vtrolibet vti. quia possunt aut Ecclesiæ suæ consuetudinem sequi, aut Latinæ Ecclesiæ se cōformare si velint. Hanc insinuat *Paludanus in 4.d.11.q.1.a.4.concl.6.*

Paludan.

Hæretici nostri.

Quinta opinio est nostrorum hæreticorū, qui adiaphorum putāt vtro quis pane vtatur, sicut adiaphorum est vino albo an rubro vtaris. Volūt tamen fermentatum magis esse conuenientem. 1. quia est aptior ad hominem cibandum, ideóque magis vsualis & communis. 2. quia vti azymis videtur sapere cæremonias Iudaicas. Vnde in canone 11. Trullano prohibentur Christiani comedere azyma Iudæorum.

93 *Impudens Caluini mendacium.*

Qua in re Notandum est impudens mendacium Caluini, *qui l. 4. instit. c. 43.* ait constare ex historijs, totam Ecclesiam initio vsam pane fermentato vsque ad tempora Alexandri Papæ. Hunc verò vt nouo spectaculo populum in admirationē raperet, primò instituisse vt sacerdotes consecrarent panē azymum. Sed benè facit nullum historicum citando; quia nullum probatę fidei reperire posset, qui hoc dicat. Simili etiā fraude non dicit, quis ille Alexander fuerit, cùm tamen plures Alexandri fuerint Pontifices. Sed verosimile est eum non agere contra Alexandrū I. qui floruit anno Christi 125. septimus Pontifex à D.Petro. Nec enim hæretici facilè fatebuntur ritum quem reprehendunt, esse tam antiquum, & à tam sancto Christi martyre institutum. Si autem intelligat Alexandrum II. aut sequentes, eum manifestè mentiri patet ex epistola Leonis IX. qui præcessit diu Alexandrum II. & contra Michaëlem Constantinopolitanum morem Latinorum celebrandi in azymis defendit.

94

Conclvs. I. Tam panis azymus quàm fermentatus, modò sit triticeus, est sufficiens materia huius Sacramenti. Est de fide, vt patet ex Florentino citato in explicatione articuli. Et patet, quia vterque est verè & propriè dictus panis, atque ita in Scriptura absolutè vocatur: vt de fermentato omnes fatentur: & de azymo patet primò ex *Matt. c.26.v.20. Marc.14.v.22. & Lucæ 22. v.19.* vbi dicitur, Christum accepisse panem Grecè ἄρτον, quem tamen suprà dub.1.concl.4. clarè ostendi fuisse azymum. Et quamuis hoc sine ratione Græci negent: tamen nullo modo possunt negare, quin panis quem Christus post resurrectionem in castello Emaus accepit ac benedixit, fuerit azymus: cùm hoc factum sit secundū nos tertio, aut secundū illos secundo die azymorum. quo tempore certum est in domibus aut mensis Iudæorum non potuisse comparere vllum panem fermentatum: & tamen absolutè id quod Christus ibi fregit, dicitur panis, & Græcè ἄρτος. Illa autem deriuatio Græcorum ab ἄρω, tam facilè reiicitur, quàm ab ijs cōfingitur. Et quamuis eam concederemus, inde tamen non sequeretur ita dictum, quia fermento attollitur. sed quia habet vim homines ad iustam staturam attollendi, eos nutriendo, & hoc modo incrementum dando. Vnde patet responsio ad secundum argumentum Græcorum. In primo autem apertè falsum sumunt; vt patet ex dubio 1.

Florentin.

Matth 26. Marc.14. Luc.22.

95

Concl. II. Ex necessitate præcepti tenentur Latini consecrare in pane azymo: Græci in fermentato.

Patet ex cōsuetudine vtriusque Ecclesiæ, quæ tanquam grauiter obligans respectiuè recepta est; & vtraque est rationabiliter introducta: vt patet ex dictis in explicatione articuli.

Ad fundamenta 3. & 4. sententiæ Resp. Cùm illa consuetudo fuerit legitimè in Ecclesiā introducta, Græcos non teneri eam dimittere; præsertim cùm Ecclesia Romana hoc nullo modo iis præcipiat, aut illi consuetudini cōtradicat. Vnde nec in eo quòd illam retineant sunt vllo modo schismatici, aut reprehensibiles; sed in eo quòd contrariam Latinorum consuetudinem damnent. Vnde sequitur, Græcos quidem posse communi consensu Latinorum consuetudinem amplecti: priuatos tamen nullo modo id posse quādiu in ea Ecclesia manent. Quia quisque obligatur obseruare legitima Ecclesiæ suæ præcepta.

96

Concl. III. Melior est consuetudo Latinorum, quàm Græcorum.

1. Quia est conformis facto Christi: vt ostendi dub.1. 2. quia panis azymus est purior, & aptiùs significat puritatem, tum Christi, qui sine semine virili conceptus fuit: tum eam qua hoc Sacramentum debemus suscipere. Azyma enim sinceritatem & puritatem conscientiæ significat: sicut contra fermentum significat corruptionem & malitiam, iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth.6. *Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis.*

1.Cor.6.

Nec refert quòd fermentum possit aliqua ratione significare vnionem diuinitatis cum humanitate Christ. quia vt rectè notat D.Thomas hîc, hoc Sacramentum magis est Sacramentum corporis Christi, quàm diuinitatis eiusdem: ideóque magis debet significare puritatem corporis, quàm diuinitatem Christi.

D.Thom.

97

Ex his patet, Etsi vterque panis possit esse sufficiens materia huius Sacramenti: meritò tamen Ecclesiam posse vsum huius vel illius præcipere: quia iustæ ad hoc sunt causæ. Et simili modo posset præcipere vsum vini rubri vel albi, si iusta causa occurreret.

Ad 1. autem arg. hæreticorum Resp. Vtrumq; panem esse aptissimū ad nutriendum. Et quamuis fermentatus sit gratior gustui, ideóque magis vsitatus: nihilominus azymum esse aptiorem ad vsum huius Sacramenti ob rationes dictas, quæ illi præpōderant: præsertim ob Christi exēplum.

Ad 2. Resp. Nos non comedere azyma Iudæorum, nec in hoc facto eos imitari, sed ipsum Christum. Nec enim est prohibitum aliquid facere, quod olim fecerunt Iudæi: sed est prohibitum aliquid facere tanquam cæremoniam legis veteris. Sic in canone Trullano prohibemur tam cum Iudæis in communi mensa vti azymis: quamuis etiam illi canones non sint legitimè facti, nec alicuius Synodi generalis, vt præse ferunt; sed aliquorum Græcorum post Synodum VI. peractam illegitimè conuenientium.

DVBIVM IV.

Vtrùm Sacerdos Latinus existens inter Græcos debeat celebrare in pane fermentato, an verò in azymo.

98 VT hæc difficultas clariùs explicetur, generatim explicãdũ est Vtrùm peregrinus possit se accommodare particularibus cõsuetudinibus loci per quem transit, quando hæ contrariæ sunt consuetudinibus in sua patria sub peccato obligantibus; & Vtrùm ad hoc teneatur.

Quis dicatur alicubi habere domicilium.

99 Nota primò, Nos propriè dici in aliquo loco habere domicilium, in quo animo perpetuò ibi commorandi habitamus, siue communiter fixam sedem habemus, etsi actualiter ibi non simus præsentes. Sic existens pro aliquo breui tempore Louanij, potest dici habitare Antuerpiæ. Definimus autem ibidem habere domicilium statim atque eum locum deserimus, animo numquam ad eum habitationis causa reuertendi. Ita communiter Doctores colligunt ex *l. Non interest 25. ff. De captiuis & post liminio reuer.* Vbi dicitur: *Neque enim satis est corpore quem reuertisse, si mente alienus est*, id est, si non redeat animo perpetuò manendi.

Quis dicatur alicubi habitare.

Habitare verò secundùm communem loquendi modum, eo loco quis dicitur, in quo maiore anni parte commoratur, etsi cum animo reuertendi in locum vbi habet domicilium. Vnde studiosi extranei verè dicuntur habitare in ea vrbe in qua student; non tamen habere domicilium.

Nota secundò, Certum esse inter omnes, peregrinum teneri legibus loci in quo est, quando eædem in ipsius patria obligant, nisi sint leges singulariter latæ pro ciuibus, quibus peregrini nullo modo comprehenduntur, v. c. de agendis excubijs, vel similibus.

100 CONCLVS. I. Peregrinus potest se accommodare legibus, & rationabilibus consuetudinibus loci in quo est, etsi repugnẽt legibus loci in quo habet domicilium.

Nauarr. Panormit. Sanchez. August. Ambros.

Ita *Nauar. cap. 23. n. 120. Panorm. cap. A nobis 1. de sententia excommunicationis n. 11. Sanchez de matrimonio l. 3. d. 18. n.* 18. & communiter DD. Pacet primò ex *cap. Illud. d. 12.* vbi ex sententia Augustini & Ambrosij expressè docetur, quemque posse se accommodare moribus Ecclesiæ in qua versatur, etsi contrarientur consuetudini propriæ patriæ.

2. Probatur ex *cap. Vt animarum, de constitutionibus in 6.* vbi dicitur: *Statuto Episcopi, quo in omnes qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur, subditi eius furtum extra diœcesim committentes, minimè obligati noscuntur, cùm extra territorium ius dicenti non pareatur impunè.* Vbi apertè dicitur, statutum Episcopi non ligare etiam proprios subditos extra diœcesin existentes, idemque omnino est de legibus particularibus alienius loci.

101 Vnde sequitur primò, Vt quis loci alieuius particularibus legibus non teneatur, sufficere eum egressum esse limites illius loci, etsi parum egressus sit, & animo statim reuertendi. quia verè tunc extra locum est.

Licitè egrediens è loco vbi est ieiunium, vt possit alibi nõ ieiunare.

Sequitur secundò, Discedentem e loco in quo est festum vel ieiunium, in alium, in quo nec est festum nec ieiunium, eo animo vt possit ibi laborare aut vesci carnibus, licitè vtrumque facere statim ac limites loci sui egressus est, nec ita discedendo peccare. quia vtitur iure suo, quærendo modum quo licitè se legibus eximat; sicut qui petit secum in legibus dispensari. Nec illud vllibi prohibitum est: nec etiam legi vllam fraudem facit: vt patet ex regula *Nullus videtur 55. ff. de regulis Iuris.*

102 Infertur 3. Idem dicendum esse de legibus generalibus, quæ certo quodam loco non obligant. v. c. Mediolani primis quatuor diebus quadragesimæ non obligat lex ieiunij quadragesimalis. Quare non solùm Mediolanenses, sed etiam peregrini qui ibidem illis diebus sunt, non tenentur ieiunare: quia absolutè lex illa ibi non obligat.

103 Nota quosdam putare, eum qui ex loco in quo est ieiunium eo die, statuit ire ad cũ locum in quo non est ieiunium, si moraliter certus sit se ante noctem in hunc locum peruenturũ, posse manè sumere ientaculum, nullo tamen modo posse vesci carnibus priusquam ad alterum locum peruenerit. Ratio ipsorum est, quia lex ieiunij, quatenus præcisè vetat sæpius comedere, est omnino indiuidua, ita vt non possit solùm ex parte seruari. quare qui non potest eam totam seruare, non tenetur eam seruare ex parte. Hinc plurimi probabiliter aiunt, eum qui semel fregit ieiunium bis comedendo, non peccare postea sæpiùs comedendo. Vnde sequitur, eum qui eo die licitè poterit non integrè seruare ieiunium, non teneri illud seruare ex parte: atqui talis poterit vesperi cœnare etsi ante pransus sit. quia vesperi erit in loco, vbi non tenetur ieiunare. Ergo etiam non tenebitur ieiunare vsque ad prandium, etsi tam diu sit in loco vbi obligat lex ieiunij. Confirmatur. quia qui die ieiunij est subiturus magnum laborem, qui excuset à ieiunio, poterit antequam eum subeat sumere ientaculum, etsi nondum cœperit laborare, & consequenter necdum posita sit causa excusans à ieiunio. Ergo idem dicendum est de eo qui vesperi venturus est ad locum vbi non erit ieiunium.

Egressurus è loco vbi est particulare ieiunium, tenetur hoc seruare quādiu in eo est.

104 Sed cum alijs probabiliùs omnino credo, talem posse quidem statim ac peruenerit ad locum vbi non est ieiunium, & cœnare, & carnes comedere, siue eousque ieiunarit, siue non: nullo tamen modo posse priùs frangere ieiunium ante tempus prandij ientando. Prob. 1. quia quisque legibus loci, in quo habitat, obligatur quàm diu in eo est, nisi causa iusta aliqua excusetur; v. c. ob impossibilitatem seruandi legem, aut dispensationem. Atqui hic nulla talis causa occurrit, quia quamdiu est in loco, commodè potest seruare legem, nec est eum eo dispensatum. Ergo tenetur eam seruare.

Nec refert quòd vesperi sit ponẽda causa excusans à ieiunio. quia hæc nõdum est posita, nec potest moraliter censeri posita; aliàs posset manè comedere carnes. quia eadem causa quæ excusabit eum à ieiunio, excusabit etiam ab abstinẽtia carnium. Has enim vesperi licitè comedet.

105 Vnde patet aliam esse rationem eius, qui iam fregit

fregit ieiuniũ. quia, posita veritate illius sententiæ (quæ mihi tamen videtur satis dubia) est præsens impossibilitas legem obseruandi, eademque est ratio eius qui grauem laborem subiturus est.

Tempore ieiunij laboraturus licite prius comedit.

Sicut enim hic licitè sæpiùs comedit, quia hoc est necessarium vt possit laborem ferre: & ante laborem inchoatum licite comedit, quia hoc est etiam aliquo modo necessarium, vt postea benè laboret: atque ita necessitas comedendi est præsens, dum comedit. Et confirm. Quia si esset talis labor, qui perferri non posset, nisi ab eo qui comederet carnes, ideóque eum subeuntibus liceret comedere carnes, posset easdem comedere, qui mox esset eum subiturus; præcipuè cùm se accingens ad laborem, censeatur eum quodammodo inchoare. Secùs hæc se habent in eo qui ex loco vbi obligat ieiunium in alium discedit, nisi excusetur ratione laboris in itinere subeundi, de quo hîc non agimus. Ex quibus patet clara solutio ad argumenta contraria.

106 *Præceptũ ieiunij duo continet.*

Prob. 2. Quia præceptum ieiunij est aliquo modo duplex & diuisibile. quia non solum prohibet sæpiùs in die comedere, sed etiam comedere ante tempus prandij, siue notabiliter diu ante meridiem. Hinc qui summo mane sine iusta causa comederet, frangeret ieiunium, etsi postea toto die nihil comederet: & qui ita fregisset ieiunium, teneretur nihilominus illud posteà eodem modo seruare, ac si solum in prandio comedisset, modò vires hoc ferrent.

107 Adduot aliqui, discedentem è loco vbi habitat die festo, si ante tempus quo vltimum sacrum in eo erat dicendum, perueuturus sit in locum vbi non est festum, non teneri eo die audire sacrum. Quia talis nec tenetur audire sacrum ante illam horam, qua vltimũ sacrum dicitur. quia clarum est eum posse tam diu expectare: nec etiam post, quia tam est in loco vbi non obligat præceptum sacri. Secùs est de eo qui post dictam horam ad talem locum perueniturus est: quia non audiendo sacrum absolutè peccat antequam illa obligatio soluatur.

108 *Nauarr.*

Ego tamen cum *Nauar. c. 13. n. 5. & alijs* contrarium in primo casu iudico esse verius.

Manè egrediens è loco vbi est festũ tenetur audire sacrum.

Prob. Quia talis iam antè contraxerat veram obligationem audiendi sacrum, etsi eam non tenebatur implere ante horam v. c. vndecimam, qua vltimum sacrum erat dicendum. Nec illi obligationi vllo modo satisfacit perueniendo ad locum vbi non est festum. Ergo peccat non audiendo eo die sacrum, quia obligationi iam contractæ nullo modo satisfacit.

109 Respondent alij, eum tantùm fuisse obligatũ audire sacrum sub hac conditione, nisi ante horam vndecimam perueniret ad locum vbi non esset festum.

Sed contrà. Præceptum audiendi sacrum est absolute latũ iis omnibus incolis, qui sunt in loco vbi est festum. Nec ex verbis legis, nec ex eius aut rei natura vlla est occasio, cur talẽ conditionem subintelligamus, aut dicamus legẽ esse conditionatam: ergo talis conditio nõ est subintelligenda. alioqui possemus probabiliter dicere, quamuis conditionem sub quauis lege subintelligi. Confirmatur. quia cùm eiusmodi festa particularia sint ferè instituta, vt Patronus loci, vel alius Sanctus ibi singulariter colatur, cùmque legislator cupiuerit ad eam celebritatem omnes quantùm posset aduocare: nullo modo probabile est, voluisse incolas tantùm obligare ad audiendum sacrum sub conditione, nisi inde discederent ante vltimum sacrum. quia hoc modo concessa immunitate inuitaret eos vt discederent. Nec potest dici, quòd non possit eos aliter obligare. Quia nulla est ratio, cur non potuerit absolutè præcipere auditionem sacri, siue inde discederent, siue non. Aliud est de ijs qui pridie discedunt. Quia ex hoc loco iurisdictionis ipsius legis discesserunt, antequam ipsa vllo modo obligaret: atque ita numquam aliquam obligationem contraxerunt.

110 CONCLVS. II. Non est improbabile transeuntem per aliquem locum per se non obligari particularibus legibus aut consuetudinibus illius loci, si sint contrariæ consuetudinibus loci in quo habitat.

Paludan. Rosella. Siluester. Sanchez. Suarez.

Ita *glossa c. Illa, verbo Venerit d. 12. & cap. Quæ contra, d. 8 v. Aut peregrini. Paludanus* in 4. d. 15. *quæst.* 4. *n.* 3. *Rosella v. Ieiunium n.* 16. *Siluester v. Ieiunium* 4. 7. & cum pluribus quos citat *P. Sanchius l.* 3. *de matrimonio d.* 18. *nu.* 6. *Suarez hic, disput.* 44. *sect.* 4. *§. Illud verò.* Probatur, quia valdè durum videtur eum qui quacunque ratione per aliquem locũ transit, statim ipsius legibus aut consuetudinibus obligari: vt apertè colligitur ex *l. Hæres absens.* 19. *ff. de Iudicis. §. Proinde.* vbi dicitur, eum qui vendidit vel emit merces in loco in quo habebat conductam tabernam, posse eo loco conueniri, & debere se ibi defendere: secùs esse de eo qui transiens alicubi aliquid emit aut vendidit. Et Ratio additur. *Quia durissimum est, quotquot locis quis nauigans, vel iter faciens delatus est, tot locis se defendere.* Simili autem ratione videtur durum esse, ita transeuntem statim subijci consuetudinibus illius loci. Eadem enim in his est ratio. Imò ideo transiens videtur se iis locis non debere defendere, quia illorum consuetudinibus non est subiectus. Confirmatur. quia leges propriè solùm feruntur in subditos, & eiusmodi consuetudines propriè tantùm ligant eos, qui eius communitatis quæ eas induxit, sunt quodammodo pars. Nec enim possumus aut legibus aut consuetudinibus omnino alienos obligare. Atqui transiens per aliquem locum, vbi exiguo tempore, v. c. aliquot dies hæret, non potest propriè dici illius loci esse pars, aut subditus: ergo nec potest illius consuetudinibus obligari. Confirm. secundò. quia *c. A nobis* 21. *de sententia excommunicationis*, expressè dicitur, sententia siue legibus Episcopi nũ ligari nisi subditos; & apertè insinuatur, peregrinos eis non esse subditos. vt pluribus ostendam in materia de excommunicatione.

111 *D. August.*

Dices primò, *Cap. Quæ contra d.* 8. quod sumptum est ex l. 2. confess. S. Augustini, dicitur, rationabiles leges aut consuetudines alterius loci, non debere alicuius ciuis aut peregrini libidine violari. Resp. D. Augustinum ibi apertè loqui de peregrinis qui aliquo loco iusto tempore commorantur: atque ita aliquo modo sunt pars illius Reipub. Nam rationem reddens subiungit, *Turpis est enim omnis pars vniuerso suo non congruens.*

Vnde patet Augustinum potius a nobis facere. Confirmat enim claré rationem iam statim à nobis allatam. Et simili modo intelligendæ sunt quædam aliæ auctoritates D. August. quæ contra hanc sententiam adferuntur.

112 Dices 2. Vel illæ leges particulares obligant immediatè incolas loci, & sic eosdem obligabũt vbicumque sint. quod est contra primam conclusionem. vel afficiunt immediatè quasi ipsum locum, & sic obligabunt absolutè omnes in eo existentes, sicut interdictum locale.

Resp. Immediatè afficere incolas illius loci, vt patet ex dictis; ita tamen vt hi non obligẽtur eas seruare extra illum locum. Tum quia non aliter acceptantur, tum etiam quia legislator non potest obligare extra suum territorium existentes, vt patet ex dictis conclus. 1.

113 Dixi, Tales *per se non obligari*. quia ratione scandali quod alias oreretur, sæpissimè contingit, vt legibus, præsertim factum aliqood, v. cau. esum carnium, aut quid simile, probibentibus, peregrini teneantur.

114 Hinc sequitur primò. Transeuntem per aliquem locum, vbi est ieiunium, aut festum, si in loco in quo habitat, nõ sit festum aut ieiunium, non teneri ieiunare, vel audire sacrum, modò possit sine scandalo (quod tamen in esu carnium rarò accidit) contrarium facere, etsi vna atque altera nocte ibi hæreat.

115 *Diu alicubi cõmorantes obligantur legibus loci.* Sequitur secundò, Eos qui magna parte anni alicubi habitant, obligari particularibus illius loci legibus. quia sunt aliquo modo illius inquilini, & consequenter pars Reipub. Colligitur apertè ex D. Augustino, & *l. Heres*, mox citatis n. 110. Et cõfirmatur. quia nimis absonum videtur, studiosos, qui in Vniuersitatibus studiorum causa commorantur, nullis earum ciuitatum consuetudinibus teneri, etsi tales sint quæ studiosos indigenas etiam obligent: qualia sunt particularia festa & ieiunia.

116 *Contractus regulantur legibus loci in quo fiunt.* Ab hac conclusione excipiuntur primò contractus qui necessariò reguntur consuetudine loci in quo fiunt. patet ex *l. Si fundus 6. §. de euictionibus.* vbi dicitur. *Si fundus venierit, ex consuetudine eius regionis in qua negotium gestum est, pro euictione caueri oportet.*

Excipitur secundò casus quo transgressio legis cederet in damnum Reipub. illius loci: vt si certæ merces inferri vel auferri prohibeantur. Vnaquæque enim Respub. habet ius prohibendi ne quis peregrinus aliquid in ipsa contra eius bonum gerat.

Vagi tenẽtur legibus loci in quo sunt. Tertiò, communiter Doctores excipiunt vagos, qui nullibi habent domicilium. quia cùm hi nullas proprias habeant leges, censentur vbique subesse legibus loci in quo sunt. quia alias nullis subessent. Quod probabile est ob DD. auctoritatem. Sed ratio non vrget. quia tales communibus saltem Ecclesiasticis & ciuilibus legibus subessent.

117 CONCL. III. Sacerdos Latinus transiens per Græciam potest celebrare vel ritu Græcorum, vel ritu Latinorum: & similiter Græcus transiens per loca Latinorum.

Patet ex dictis. quia vterque potest se accommodare consuetudini loci per quem transit, etsi ad hoc non teneatur.

Hinc sequitur, sacerdotem, in cuius habitationis loco fit officium de festo, si transeat per locum vbi non est festum, posse pro libitu legere officium, vel de festo, vel de feria occurrente.

118. CONCLVS. IV. Etsi communiter expediat peregrinum obseruare consuetudines particulares loci per quem transit. Vt patet ex *c. Illa*, quod acceptum est ex D. August. iuxta illud vulgare: *Si fueris Romæ, Romano viuito more*: tamẽ sacerdotem Latinum transeuntem per Græciam prestat celebrare ritu latino quàm græco. Idemque est de Græco transeunte per loca Latinorum. Colligitur apertè ex *epistola Leonis IX. ad Michaelem Constant. c. 29.* vbi apertè hoc suadet. Et ratio est, quia hæ nõ tam sunt consuetudines diuersorum locorum particularium, quàm generales vtriusque Ecclesiæ: præstat autem vnumquemq; seruare consuetudinem suæ Ecclesiæ, quamdiu eius est pars. quàm imitari alienam. Imò in dicta epistola Leonis satis insinuatur, hoc non solùm obseruandum esse quando quis leuiter transit per alienam patriam: verũ etiam cùm aliquo tẽpore in ea commoratur. Et hoc etiam consuetudo videtur obtinere: tum ob rationẽ iam dictam: tum etiam quia nimis difficile esset sacerdoti omnes patrios ritus locorũ in quibus versatur in celebrando imitari, & Latinum discere græcè celebrare, aut Græcum latinè ob aliquot menses, quibus in aliena patria commoratur. Nec expedit eum aliquos ritus mutare sine alijs, atque ita celebrare partim græco more partim latino.

D. Aug.

Leo IX.

119 Nota demum sacerdotem Latinum in nostris regionibus non posse in iis tẽplis, in quibus Græci ex priuilegio celebrant more suo, eodem ritu celebrare, quia hoc in ijs locis solis Græcis conceditur. Idémq; dicendũ de templis Latinorum in Græcia existentibus respectu Græcorum.

ARTICVLVS V.

Vtrùm vinum vitis sit propria materia huius Sacramenti?

120 ARtic. 5. docet, vinum de vite esse materiam necessariam huius Sacramenti. Est definitũ in *Florentino in literis Eugenij ad Armenos.* Et patet ex *Matth. 26. & Lucæ 22.* Ex quibus locis apertè colligitur Christũ in calice consecrasse vinũ; accedente præsertim Ecclesiæ auctoritate, quæ ex Apostolica traditione ea loca sẽq; et sic intellexit.

Florent. Matth. 26. Luc. 22.

121 *Omne verũ vinum est materia Sacramenti.* Hinc sequitur primò, Omne vinum de vite, siue ex vuis expressum, esse conuenientem materiam huius Sacramenti, siue vina inter se specie differant, siue non: quia omne eiusmodi vinũ est verũ vinũ; quod sufficit vt sit cõueniẽs materia huius Sacramẽti: vt patet ex vsu Ecclesiæ, quę indifferenter hęc omnia vina in hũc vsum assumit.

Sequi

Succus pomorum non est materia Sacramenti.

Seqoitur secundò, Alios liquores expressos ex pomis aut malogranatis, aut similes non posse esse materiam huius Sacramenti. quia non sunt verum vinum. Et non nisi impropriè & cum aliquo adiuncto possunt dici vinum, v. c. vinum ex pomis. &c.

122 Nec etiam gresta.

Sequitur tertiò, Agrestam siue omphaciom (quod est succus ex vuis omnino immaturis expressus) non posse esse materiá huius Sacramenti. quia verè non est vinum, imò nec materia apta ad potandum: vt docet *D. Thom. hic ad tertium.* & communiter doctores.

D. Thomas.

Aut acetum.

Sequitur quartò, Idem dicendum esse de vino omnino in acetum conuerso. quia verè nō est vinum, nec apta materia ad potandum. Ita D. Tho. ad secundum, & maior pars DD. quamuis aliqui videantur contrarium docere: sed facilè explicari possent, vt acetum vocent vinum iam acescés, nondum tamen omnino corruptum, quod validè consecratur; sed peccat ita consecrans, vt docet D. Thom. ad secundum; quia indecens est in tali Sacramento materia quæ incipit corrumpi, præsertim quando esset notabiliter acidum: secùs esset, quando non esset notabiliter acidum, & esset aliqua necessitas tali vino vtendi.

123 Aut integræ vuæ. Sotus. Caietan. D. Thomas.

Sequitur quintò, Vuas integras non posse validè consecrari, vt cum aliis docent *Sotus in 4. d. 9. q. 1. a. 5. §. De vuis, & Caiet. hic,* atque etiā *ipse D. Thomas ad tertium* vbi ait: *Non tamen debent vuæ integræ huic Sacramento misceri. quia iam esset ibi aliquid præter vinum* Vbi apertè docet vuas non esse vinum, & consequenter non posse consecrari. Licet aliqui contrarium sentiant. Prob. 1. quia vuæ verè nec sunt vinum, nec materia potabilis, sed potiùs sunt cibus: nec enim dicuntur bibi sed comedi: sicut pomum non est sicera, nec potus, sed cibus. Secundò, quia etsi concedamus liquorem in ijs contentum esse verum vinum antequá exprimatur, tamē non potest determinatè designari per particulam Hoc, quod est necessarium vt aliquid sit materia consecrationis: vt patet ex dictis a. 2. d. 1. & 2. Quòd autem non possit ita designari, probatur, quia ille liquor non est in vuis vt vinum in vase, sed vt pars in toto, & sicut sanguis in animali. quamuis autem monstrato vase verè & propriè dico, Hoc est vinum, non tamen monstrato homine verè dico, Hoc est sanguis; & similiter monstrata vua male dico, Hoc est vinum. Vide dicta a. 2. d. 1. notab. 5.

124 Mustum validè consecratur.

Infertur 6. Mustum recens ex vuis expressum validè consecrari. quia est verum vinum, licet nondum sit purificatum, sed habeat aliquas feces mistas: ideoque peccaret qui sine necessitate illud consecraret: in necessitate tamen id liceret: vt expresso docet *Iulius Papa in epist. ad Episc. Ægypti.* vt refertur *c. Cum omne crimen, de consecr. d. 2.*

Iulius Papa.

125 Armilla. Alanus.

Præcipuum autem hic dubium est inter DD. an vinum congelatum validè consecretur. *Armilla verbo Eucharistia n. 19. & Alanus l. 1. de Euch. c. 11.* id negant. quia vel vinum dum congelatur substantialiter corrumpitur; vel etsi non omnino corrumpatur, non tamen videtur posse consecrari, quia non est potabile: materia autem calicis debet esse potabilis.

126 Vinum congelatum validè consecratur. Cand. aureũ. Silvester. angelus. Sotus.

Partem autem affirmatiuam tenet *Candelabrũ aureum de Eucharistia n. 39. Silvester verbo Eucharistia. 2. q. 10. n. 15. versu Quintum si vinum, & c. Angelus verbo Missa. n. 23. Sotus in 4. d. 9. a. 5. §. Quid autem.* vbi ait vinum exiliter congelatũ validè consecrari: additq; *sed vsque adeò posset indurescere, vt desineret esse vinum, & transiret in formam lapidis.* quę verba satis obscura & difficilia sunt.

Prob. hæc sententia. quia vinum per congelationem non corrumpitur substantialiter, vt patet: quia postea soluto gelu experimur esse verum vinum, licet aliquid virium communiter amittat. Et confirmatur 1. Quia alij liquores dum congelantur, non corrumpuntur substantialiter: ergo nec vinum. quia est eadem ratio. Confirm. secundò, Quia etsi calix consecratus cōgeletur, manet nihilominùs in eo verus sanguis, vt ex communi sententia apertè supponit *rubrica Missalis, de defectibus Missæ §. Si in hyeme.* quod esset falsum, si vinum per congelationem substantialiter corrumperetur. Vnde sequitur manere veram materiam huius Sacramenti. quia ob solam mutationem accidentalem, non desinit aliquid esse materia Sacramenti, nisi reddatur omnino inutile, vt per ipsum ponatur materia proxima Sacramēti, sicut in materia baptismi. Quia enim aqua congelata non potest esse materia lotionis, quæ est materia proxima baptismi, ideo etiam non potest esse materia baptismi. Vinum autem congelatum etsi non sit in actu secundo potabile, tamen potest esse materia proxima consecrationis. quia hęc non consistit in vsu Sacramenti, vt baptismus, sed in cōfectione eiusdem. Quare sufficit, quòd ei[9] materia sit natura sua potabilis, etsi ob aliquod accidens actu potari non possit. Ex quibus patet solutio ad argumenta contraria.

127

Grauiter tamen peccaret qui tale vinum consecraret, vt omnes fatentur. Quòd si tamen prius congelatio solueretur, non est improbabile, licitè ipsum consecrari. quia cùm sit verum vinum, nihil obstat, quo minùs liceat ipsum consecrare; quamuis deceret aliud sumere, & omnino suadēdum sit, quando commodè fieri potest: vt docet *Suarez disput. 45. sectione 1 in fine.*

Suarez.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm aqua vino sit permiscenda?

128 Florent. Trident. Alexand. Papa.

Artic. 6. docet, vino consecrando priùs aliquantulam aquam miscendam. Patet ex *Florentino in literis Eugenij ad Armenos, & Trident. sess. 22. c. 7.* Fuitque hoc ab initio Ecclesiæ semper obseruatũ, vt docet apertè Alexander Papa VII. à B. Petro; qui in suis literis, siue decretis ad vniuersos Christianos, testatur se hoc à patribus accepisse. qui non potuerunt esse alij quàm Apostoli, quibus ita propinque successit.

129 Cur aqua misceatur vino consecrando. D. Clemens.

Facit autem hoc Ecclesia primò quia Christus creditur ita primùm consecrasse: vt docet *Florentinum supra.* Et *D. Clemens l. 8. constit. c. 17.* & habetur

betur expresse in liturgia S. Iacobi. Idémq; senserunt olim antiquissima Concilia, & communiter Patres quos fuse refert *Card. Bellarm. l. 4. de Vener. Eucharistia, c. 10.*

Bellarm.

Secundò, quia per hanc mistionem repræsentatur nobis, quòd è latere Christi sanguis (qui per vinũ significatur) vnà cum aqua effluxerit. Aptissimè etiam repræsentatur huius Sacramenti effectus, cuius sumptione populus Christianus (qui per aquam significatur) Christo suo capiti coniunctissimè vnitur, vt fusè docet *D. Cyprianus epist. 63. ad Cæciliũ, alias l. 2. epist. 3. paulo post medium.*

D. Cyprian.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm permistio aquæ sit de necessitate huius Sacramenti?

130 ART. 7. docet hanc mistionẽ non esse necessariã ad valorem Sacramẽti, solúmq; vinũ validè licet illicitè consecrari, quia illa mistio nõ pertinet ad essentialem significationẽ huius Sacramenti, scilicet præsentiæ Christi per modum nutrimẽti; quæ sufficienter potest significari sine illa mistione, quæ solũ aliquid secundariũ significat, scilicet egressionem aquæ e latere Christi, & vnionem populi cum Christo: quæ nec sunt essentialia huic Sacramento; nec necessariò immediatè per consecrationem siue confectionem huius Sacramenti significantur: sed illa vnio & significatur & efficitur immediate per vsum huius Sacramenti, qui distinguitur à cõsecratione. Adde hanc vnionem sufficienter etiam significari per ipsum panem & vinum, vt ostendi a. 1.

131 Nota, *Armacanum l. 9. de quæstionibus Armenorũ c. 9.* putare hanc mistionem esse de essentia huius Sacramenti. Primò, quia putat eam fieri ex præcepto & institutione Christi. quod probat, quia Christus ita aquam vino miscuit: tum quia quidam Patres illud videntur aperte asserere: & præcipue *D. Cyprianus epistola 63. suprà citata*, volens ostendere aquam necessario vino misceri, ait: *Nam si in sacrificio quod Christus obtulit, non nisi Christus sequendus est: vtique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & faciendum mandauit.* Vnde sequitur, esse etiam de essentia Sacramenti. Nam aliunde non possumus scire quæ sint essentialia in Sacramentis, nisi ex institutione Christi.

Armacanus. *D. Cyprian.*

Secundò, quia Cyprianus ibidem ait: *Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola nõ potest; quo modo nec vinum solum potest.* Et infrà. *Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum: quo modo corpus Christi non potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrumque adunatum fuerit.* Atqui sola aqua, aut sola farina inualidè consecrantur. Ergo etiam solum vinum.

132 Alij verò concedunt quidem solum vinum validè consecrari, propter eiusmodi tamen auctoritates, & factum ipsius Christi, putant hanc mistionem esse necessariam ex pręcepto diuino. Ita *Hosius lib. 4. de traditionibus contra Brentium sub finem. Acastro lib. 6. verbo Euchar stia hæresi. 7.*

Hosius. Acastro. Alexand. I.

3. Quidam putant, Alexandrum I. hanc mistionem primò in Ecclesia pręcepisse.

133 Sed dicendum est primò, Omnino certum esse, mistionem aquæ non esse de essentia Sacramenti. Ita D. Thom. hîc, & communiter Theologi. Probatur 1. quia *Florentinum in litteris Eugenij ad Armenos* aperte docet, materiam huius Sacramenti esse panem triticeum, & vinum de vite. quibus verbis absolutè exprimit quæ sit essentialis materia Sacramenti: vt patet ex aliis locis, vbi recenset materias Sacramentorum. Quòd si autem voluisset mistionem aquæ esse de essentia Sacramenti, tunc non dixisset vinum de vite esse materiam, sed vinum mistum aqua: sicut priùs dixerat, materiam Confirmationis esse oleum mistum balsamo. Confirm. quia dum dicit aquam vino esse miscendam, reddit rationem, non quia hoc est ex institutione Christi, aut de essentia Sacramenti; sed quia tota hoc ab initio seruauit Ecclesia: additque hoc Armenos debere imitari, ne ab vniuersali Ecclesiæ cõsuetudine discrepent. Quibus verbis Concilium satis ostendit, Armenos hactenus celebrando sine vlla mistione aquæ non peccasse contra essentialia Sacramenti; imò ne quidem contra præceptum diuinum. alias volendo eos in suam sententiam adducere, non debuisset illos premere generali Ecclesię consuetudine, sed institutione & præcepto Christi.

D. Thom. Florent.

134 Probatur 2. clarius ex *Trident. sess. 22. cap. 7.* vbi ait: *Monet deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miscerent; tum quòd Christum ita fecisse credatur: tum etiam quia è latere eius aqua simul cum sanguine exierit.* Vbi apertè docet, nos ex præcepto Ecclesiastico teneri aquam calici miscere, Ecclesiamque hoc præcipere, non ob aliquam necessitatem Sacramenti, aut Christi institutionem: sed ob aliquas congruentias, quas ibi affert, & suprà etiam attulimus in explicatione articuli.

135 Dico secundò, Præceptum miscendi aquam vino consecrando est solum præceptum Ecclesiasticum. Patet apertè ex Florentino & Tridentino citatis. Et confirm. quia si Christus hoc ita instituisset, sequeretur esse necessarium ad valorem Sacramenti. Nam non aliter solemus colligere quæ sint necessaria ad valorem Sacramenti, quàm ex institutione Christi. Ex his sequitur, sententiam Armacani nullo modo esse probabilem, nec posse defendi, cùm apertè dictis Concilijs repugnet.

Aqua miscetur calici ex præcepto Ecclesiæ. Florent. Trident. *Armacan.*

136 Ad primum eius argumentum, Nego Christum hoc ita instituisse aut præcepisse. Cyprianum tamen aliosque Patres quandoque dicere hoc fieri ex mandato Christi, quia ipse suo exemplo dedit Ecclesiæ occasionem hoc præcipiendi: atque ita latiore modo potest dici hoc instituisse, & quasi mandasse quia facti ipsius auctoritas, quasi instar mandati Apostolis fuit. Vnde Cyprianus ideo dicit Christum

Cyprianus. *Cyprianus.*

ſtum hoc mandaſſe: quia *in Sacrificio quod Chriſtus obtulit, nonniſi Chriſtus ſequendus eſt*, vt ipſe ait. Non quòd velit Eccleſiam neceſſariò in omnibus debere ſequi ea quæ Chriſtus tunc fecit. Nam ſic non poſſet permittere vt quis aliter celebraret quàm in azymis, in quibus Chriſtus celebrauit. quod tamen apertè falſum eſt: ſed quia ſine grauiſſimis rationibus ab eius exẽplo non eſt facilè in re tanta recedendum. Sic multi dicunt, ſolutionem decimarum eſſe ex præcepto diuino, eò quòd Eccleſia eam præcepit ex Dei imitatione eam olim Iudæis præcipientis.

137 Ad ſecundũ Reſp. Cyprianum dicere, nõ poſſe putum vinum conſecrari, quia hoc non poteſt licitè fieri: & in hoc ſolùm dictas materias comparare, quòd neutra poſſit licitè ſeparatim conſecrari. Nam vinum validè ſine aquæ miſtione conſecrari, apertè ibidem docet his verbis. *Nam ſi vinum tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis.* Apertè oſtendens poſſe ſanguinem per conſecrationem eſſe in calice, etſi aqua non fuerit miſta vino: eſſe tamen ſine nobis. quia tunc non ita ſignificat vnionem noſtram cum Chriſto. Deinde ſubdit: *Si verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto.* Non dicit, Sanguis incipit eſſe ſine Chriſto, quia ſentit eo caſu non eſſe ſanguinem in calice, ſed putam aquam per quam plebs ſignificatur.

138 Dico 3. Hæc miſtio nullo modo ab Alexandro Papa, ſed ab ipſis Apoſtolis fuit præcepta. Pater primò, Quia Alexander apertè dicit ſe à Patribus, id eſt, ab Apoſtolis didiciſſe hanc miſtionem eſſe faciendam. 2. Quia Florentinum ſuprà citatum apertè docet, hanc conſuetudinem ab initio fuiſſe in Eccleſia, acceptam ab ipſis Apoſtolis.

Ea miſtio ab Apoſtolis præcepta. Alexand. I. Florent.

139 Hinc ſequitur, Eccleſiam poſſe abſolutè in hoc præcepto validè diſpenſare: quia iam eandem poteſtatem habet, quam ab initio habuit. Malè tamen faceret Pontifex in re tanta, ac in tam antiquo ac vniuerſali Eccleſiæ præcepto diſpenſando; niſi grauiſſima aliqua occurreret neceſſitas, quæ vix videtur poſſe accidere: niſi fortè ad conciliandam aliquam gentem, cui aliàs immineret periculum ſchiſmatis: qua ratione conceſſit Bohemis communionem ſub vtraque ſpecie.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm aqua debeat in magna quantitate apponi.

140 **A**Rticul. 8. docet, modicum aquæ debere miſceri vino: quia ſi multum aquæ miſceretur, eſſet periculum ne corrumperet vinum, præſertim quando hoc eſt tenue: atque ita non poſſet fieri conſecratio.

Nota primò In canonibus non determinari præcisè quantum aquæ debeat miſceri vino. *Capite* tamen *Perniciosus, de celebratione Miſſarum*, dicitur minorem debere eſſe quantitatem aquæ quàm vini, & contraria conſuetudo dicitur perniciosa. *In Concilio* verò *Triburienſi can.* 19. dicitur, ita aquam miſcendam eſſe vino, vt duæ partes ſint vini, tertia verò aquæ: *quia maior eſt maieſtas ſanguinis Domini, quam fragilitas populi*, &c. quod pro conditione vini, & moribus illius populi potuit eſſe licitum. Alia tamen eſt cõmunis Eccleſiæ praxis, vt ſcilicet minimum octies vel decies plus vini ponatur in calice, quàm aquæ: cui etiam fauet Florentinum, dum ait modicissimam aquam vino apponendam eſſe. Quare in hoc, quantum commodè fieri poteſt, communis cuiuſq. Eccleſiæ praxis ſequenda eſt, quãuis hac in re non ſit ſcrupuloſè agendum, quia modicus in alterutram partem exceſſus non eſt curandus.

Conc. Triburienſe. Quantum aquæ vino miſcendum ſit.

Florent.

141 Nota ſecundò, Hanc aquam debere eſſe puram, & naturalem, vt omnes communiter docent: quia ſola naturalis aqua propriè dicitur aqua: nec vllo modo decet aquam minùs puram huic Sacramento miſceri.

Nota tertiò. Non ſufficere, vinum priùs in vaſe fuiſſe miſtum aqua, ſed hanc miſtionem debere fieri in ipſo calice, ita vt iuxta ipſum altare ab ipſis ſacris miniſtris tempore ſacrificij priùs vinum fundatur in calicem, & deinde aqua miſceatur: quia hæc miſtio non quomodo cunque, ſed per modum ſacræ cæremoniæ ad ipſum ſacrificium pertinentis, facienda eſt; vt *D. Thom.* docet *hic ad tertium.*

Hæc miſtio debet fieri ten pore ſacrificij.

D. Thom.

142 Nota quartò. Debere hanc miſtionem fieri ante oblationem calicis, vt præcipitur in rubricis, ſi quis tamen id tunc fuiſſet oblitus, debetur poſtea aquam infundere, modò calix nondum eſſet conſecratus. Si autem non recordaretur ante conſecrationem calicis, nullo modo poſtea eſſet imponenda. quia nihil non conſecratum eſt miſcendum ſanguini.

& ante oblationem.

Diſputant hîc quidam, An illa aqua debeat miſceri initio ſacri, an poſt euangelium. Et quidam volunt eam in priuatis Miſſis debere initio miſceri, vt poſſit certiùs conuerti in vinum ante conſecrationem. Sed vt oſtendam dubio ſequẽti, melius eſt ſequi Rubricas Romanas, quæ docent imponendam eſſe poſt euangelium, ac oblationem panis.

DVBIVM

Vtrùm aqua quæ ex Eccleſiæ præcepto calici infunditur, neceſſariò priùs conuertatur in vinum, vt poſſit per formam conſecrationis conuerti in ſanguinem?

143 **P**Rima ſententia id affirmat. Ita communiter Thomiſtæ. Præcipuum eorum fundamentum eſt, quia ſolum vinum & panis videntur eſſe materia huius Sacramenti.

Thomiſtæ.

Secunda ſententia id negat. Ita *Cardinalis Alanus l. 1. de hoc Sacramento c. 13. & D. Baronius tomo 12. Annalium ſub finem anni* 1188. qui putant hanc ſententiam eſſe de fide. Item *Altiſiodorenſis libro 4. Summæ, tractat. 5. c. 2. Alexander Peſantius* in

Alanus. Baronius.

Altiſiodor. Peſantius.

in 3. p. q. 74. a. 8. disp. 2. probatq. etiam esse sententiam D. Thomæ. Eandem sententiam probabilē putat *Commb. l. 1. de generat. c. 10. q. 1. a. 2. sub finem.* Ei fauet etiam *Marsilius ab ijs citatus*, cùm doceat aquam numquam conuerti in vinum. quæ est etiam expressa sententia ipsius Aristotelis ac antiquorum ipsius interpretum, vt ostendam infrà n. 178. Hanc etiam sententiam apertè docet *glossa c. Cùm Marthæ v. Physici. & v. Cum vino.* Item *Card. Toletus l. 2. summæ c. 25. §. Rursus sine vinum.* item *Cornelius Iansenius in sua concordia c. 131.* illud idem caput pro hac sententia explicans. Eadem sententia publicè defensa est Romæ anno 1603. in Collegio Germanico; & anno 1606. in Romano. Eandem tenent multi recentiores viri docti.

Conimbric. Marsilius. Aristoteles. Toletus. Iansenius.

144 — Aqua immediatè cōuertitur in sanguinem.

Conclvs. Etsi propter auctoritatem Doctorum prior sententia sit probabilis; secunda tamen videtur probabilior; scilicet, Aquam aliquando immediatè conuerti in sanguinem.

Prob. 1. Quia hoc vnanimi consensu docuerunt omnes sancti Patres & Doctores Catholici, qui hanc rem aliqua ratione attigerunt vsque ad finem sæculi 12. vt statim ostendemus.

Alexand. I.

Alexander I. in epistola ad omnes Orthodoxos, & refertur *c. 1. de consecrat. distinct. 2. Non enim,* ait, *debet in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrumque permistum offeratur: quia vtrumque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur.* Vbi eodem modo dicitur aqua offerri, ac vinum. non autem offertur nisi per consecrationem: & consequenter insinuatur, manere aquam vsque ad consecrationem.

D. Cyprian.

Idem docet *D. Cyprianus l. 2. epistola 3. aliàs 63.* qui etiam addit, tunc Sacramentum cæleste effici (scilicet per consecrationē) quando aqua & vinum confusa adunatione copulantur. quod sanè non fit nisi vtrumque in sua substantia permaneat. Nec enim, nisi absurdè, potest dici, panem in meam substantiam conuersum, cum eadem confusa adunatione copulatum esse.

Item *c. 4. de consecrat. distinct. 2.* quod sumptum est ex Concilio Martini Papæ. vinum & aqua dicuntur offerri & benedici, hinc consecrari: quod fieri nequit, nisi aqua existat dum consecratur. Aliàs si priùs conuertatur in vinum, verum erit solum vinum consecrari: quod negat D. Cyprianus suprà.

145 — Paschas. Corbeiensis.

Sed clariùs hanc sententiam docuit *Paschasius Corbeiensis l. 1. de corpore Christi c. 11. Nec dubium,* inquit, *quin sub hoc misterio bibamus aquam, de qua Dominus: Qui biberit aquam, inquit, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Propterea non inconuenienter etiam ob hoc ibidem aqua consecratur, non quòd aqua permaneat, sed vertatur in sanguinem, vt significet quòd fideles percipiat.* Quomodo potuisset clariùs dicere hanc aquam permanere in calice donec vertatur in sanguinem; Insinuatque etiam eius permanere species, vt significet illam aquam, quam Dominus nobis *Ioan. 4. & 7.* promittit.

Ioan. 4. & 7. Algerus.

Et *D. Algerus l. 1. de Sacramento corporis Domini c. 16. Cùm enim vinum pro Christo, aqua sacrificetur pro populo, & vtrumque vnus sanguis fiat,* &c. Vbi clarissimè insinuat, aquam immediate consecrari & conuerti in sanguinem.

Eòdem pertinet illud *Ambrosij l. 4. de Sacramentis c. 5. Ante verba Christi, calix est vino & aqua plenus: vbi verba Christi operata fuerint, sanguis efficitur.* Vbi cùm dicat absolutè, *ante verba,* &c. significat toto tempore ante consecrationem, aquam & vinum permanere in calice: & consequenter illam non priùs mutari in vinum, quàm in sanguinem.

Algerus.

Et clariùs D. Algerus apud Baronium suprà, vbi ait: *Sed licet in mensa Domini tria constituantur munera, sunt tamen duo; per quam sacrificatur. Est aqua mista priùs vino: sed quando sacratur, non nisi sanguis erit, quo anima inus alatur.* Vbi dicit tria esse munera ante consecrationem, scilicet panem, aquam, & vinum; & postea esse tantùm duo: quia aqua mista priùs vino, cum quo scilicet duo munera constituebat, fit vnus sanguis. Idem planè docet *Paschasius suprà,* vbi ait: *Constat igitur etsi tria prius ponantur, nonnisi caro & sanguis postea rectè creditur.* Vbi clarè docent aquā semper distingui à vino, donec per consecrationem mutetur in eundem sanguinem. *Ibidem Hildebertus Cenomanensis. Aqua,* ait, *in sanguinem vertitur, vt populus qui per aquam significatur: in melius se mutatum intelligat.*

Paschasius. Hildebertus Cenomanensis.

Ibidem D. Augustinus. *Aqua mittitur in calicem, & fit sanguis consecratione verbi calestis.* Item *Damascenus l. 4. orthod. fidei c. 4. Non potest* (scilicet Christus) *panem sumpsit corpus facere, & vinum & aquam sanguinem:* græcè καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ὕδωρ & ipsum vinum, & ipsam aquam; quæ particula rem certam & veram significat, & æqualiter aquæ & vino apponitur. *S. Iustinus martyr Apologia 2. pro Christianis sub finem.* vbi ait: *Posteaquā & is, qui præest gratias egit, & populus omnis benedixit, ij qui apud nos diaconi dicuntur, dant vnicuique eorum qui adsunt percipiendum panem, vinum & aquam, quæ cum gratiarum actione consecrata sunt; & ad eos qui adsunt perferunt: atque cibus hic apud nos Eucharistia nominatur.* vbi Iustinus apertissimè docet, consecrationem eodem modo panem, vinum & aquam remanere ac dari populo, scilicet ratione specierum remanentium. quod esset, apertè falsum, si aqua priùs semper conuerteretur in vinum.

D. Aug. Damasc. S. Iustin.

146

Ex his sic argumentor. Patres dicunt aquam offerri, benedici, consecrari, & consecratione mutari in sanguinem. Atqui hæc sunt falsa, si necessariò ante cōsecrationem vertatur in vinum: quia tunc non esset, quando fieret consecratio: nec ipsa sed vinum mutaretur in sanguinem. Ergo sentiunt Patres ipsam immediatè conuerti in sanguinem.

147

Dices, Patres loqui de aqua mista vino, & intelligendos de aqua iam conuersa in vinum.

Sed contrà primò. Hæc glossa gratis apponitur, nec vllum in Patribus habet fundamentum, redditque sensum eorum verborum planè contortum, & violentum: vt magis patebit infrà. ergo non est admittenda, præsertim cùm huius quæstionis solutio ex verbis Conciliorum, ac Patrum dictis, & claro ac genuino ipsorum verborum sensu petenda sit: cùm nonnisi per traditionem possit cognosci, cùm à mera Christi institutione pendeat, qui potuit materiam Sacramenti, qualem voluerit instituere. Vnde sequitur

quitur verba Patrũ & Conciliorũ de ea re agẽtium in vsitato ac genuino sensu accipienda esse.

2. Quia eadem ratione possem dicere triticum consecrari, & consecratione verti in corpus Christi: quia triticum mutatum in panem consecratur. Quamuis autem possim dicere, triticum conuersum in panem consecrari; malè tamen dicerem absolutè triticum consecrari: aut vescentes bubola carne conuertere in suam substantiam herbam quâ bouem nutrierant. Item sicut Patres absolutè dicunt, aquam consecrari & conuerti in sanguinem, simili phrasi possent dicere communicantem bibere aquam & vinum, quod omnino absurdum est.

Et quamuis loquatur de aqua mista vino; nullo tamen modo vel leuiter insinuant eam debere priùs conuerti in vinum: sed potiùs contrarium innuunt, dum absolutè dicunt aquam consecrari: eodem omnino modo de hac & de vino loquentes, vt patet ex Damasceno. Imò quandoque nullam facientes vini mentionem, vt patet ex Paschasio.

D. Damasc. Paschasius.

148 Tertiò, quia clarè insinuant aquam permanere distinctam à vino vsque ad consecrationem: vt patet ex Ambrosio & Algero.

D. Ambros. Algerus.

Quartò, quia quando reddunt rationem, cur in calice plus debeat esse vini, quàm aquæ, non dicunt: quia hæc in illud debet cæuerti: sed *quia maior est maiestas Christi* (significata scilicet per vinum) *quàm fragilitas populi*, quæ per aquam significatur. Ita *Concilium Triburiense can.19.*

Triburiense.

Quintò, quia si Patres sensissent aquam priùs necessariò conuertendam in vinum, quàm posset conuerti in sanguinem; mirum omnino esset, illos ne per vmbram quidem hoc vnquam significasse: cùm tamen sæpe clarissimis verbis testentur eam conuerti in sanguinem.

149 Sextò, quia aliqui eorum negant eam conuerti in vinum: vt *D. Nemesius l. de anima c. 3.* vbi etiam docet aquam posse artificio à vino separari. quæ sententia videtur fuisse communis Patrum. Primò, quia vt suprà ostendi, apertè insinuant aquam in sua substantia manere vsque ad consecrationem, imò ipsius species etiam post hanc perseuerare, vt D. Iustinus supra citatus. Secundò, quia in similibus rebus apud eos magnæ auctoritatis erat *Plinius*, qui *lib.16. naturalis histor. cap. 35.* negat aquam conuerti in vinum; quod ante etiam docuerat Cato: vt habent *Conimbric. de generatione l.1.c. 10.q.1. a. 1.* Tertiò, quia circa annum 1188 & circa tempora Innoc. III. vt patebit infrà ex Baronio, & *cap. Cum Marthæ, de celebratione Missarum*, communiter ferè omnes docti supponebant, aquam nunquam conuerti in vinum. quare valdè probabile est, idem olim antiquiores Patres sensisse.

D. Nemesius. Patres communiter senserunt aquam non quam conuerti in vinum. Iustinus. Plinius. Cato. Conimbric. Baronius

150 Demum, si liceat sine euidente necessitate hoc modo Patres interpretari; nihil vnquam ex iis certò poterimus discere: cùm eorum verba facilè in quemuis sensum quiuis deflectet. Et facillimum erit D. Thomam, omnésque ferè auctores ita interpretari, vt vix villus reperiatur qui doceat primam sententiam: si nimirum dicam, eos nihil aliud velle, quàm aquam vt vertatur in sanguinem, debere priùs secundũ exteriorem apparentiam in vinum conuerti, ita vt à vino discerni non possit. Et credibile omnino est plurimos nihil aliud velle, & immeritò pro prima sententia citari: præsertim illos omnes, qui tantùm dicunt aquam debere à vino priùs absorberi, aut incorporari. Item qui tantùm incidenter dicunt eam priùs in vinum conuerti. Et fortè hoc modo etiam explicari posset D. Thomas, qui cùm infrà q. 77. dicat generatim, quoties duo liquores etiam eiusdẽ speciei in pari quãtitate miscentur vtrumq; corrumpi, & generari vnum tertium: necessariò videtur intelligendus de corruptione accidentali, & quo ad apparentiam: vt ibidem pluribus dicemus. Et simili ratione hîc videtur dicere, aquam debere priùs conuerti in vinum vt cõuertatur in sanguinem.

D. Thom.

151 Prob. concl. secũdò ex *c. cùm Marthæ de celebratione Missarum*; vbi ab Innoc. III. quæritur: Vtrùm aqua simul cum vino cõuertatur in sanguinem? quæ quæstio fuisset nugatoria, nisi quærẽtes supposuissent tanquam communiter indubitatum, eam ante consecrationem nõ conuerti in vinũ. Nulla enim est ratio dubitandi, quin aqua conuersa in vinum sit legitima materia Sacramenti.

Innoc. III.

152 Pontifex autem respondendo refert tres sententias. Prima est eorum qui asserunt illam conuerti in aquam quę fluxit ex latere Christi. Quare hi apertè supponunt eam non conuerti in vinum. Secunda est eorum qui dicunt aquam cum vino conuerti in sanguinem, cùm priùs conuertatur in vinum. quod tamen ait Pontifex negari à physicis, insinuans hoc non esse necessarium vt conuertatur in sanguinem: atque ita bimembrem facit secundam sententiam. Deinde quasi physicis assentiens subinfert tertiam, nimirum, posse dici aquam manere post consecrationem immutatam. Vnde patet paucorum fuisse sententiam asserentium conuersionem aquæ in vinum. Primò quia petentes hanc quæstionem, videntur eam conuersionem omnino ignorasse: nam aliàs fecissent aliquam eiusdem mentionem, & non tam absolutè supposuissent aquam non conuerti in vinum. Secundò, quia aliquot annis antè communiter supponebatur eam non conuerti, saltem à Gallis, qui hanc etiam quæstionem à Pontifice petebant: vt infrà ostendam ex Baronio. Tertiò, quia vt docet Pontifex, absolutè omnes physici siue medici (quibus hac in re magna fides habenda est, cùm ad eorum propriè artem spectet hæc cognoscere) negabant hanc conuersionem; sicut etiam mũdò eam negant. Vnde Põtifex quasi refutans aliorum opinionẽ, dicentium, aquam priùs cõuerti in vinũ, statim, ei subiungit: *licet physici contrariũ asseuerent*: ac deinde quasi his (iuxta illud: *cuique in sua arte credendũ est*) ipsiq; experientiæ assentiens, addit; *Præterea dici potest quod aqua non trãsit in sanguinẽ, sed remanet.* Vbi non adfert alienas opiniones sicut priùs, sed docet quid videatur posse ex præcedentibus inferri: quod non fecisset, nisi magis inclinasset in illam sententiam physicorũ. Vnde infrà proferens suã sententiam, non dicit secundam sententiam, aut eorum qui dicunt aquam priùs conuerti in vinum, &c. esse probabiliorem (vt aliqui illum malè citant) sed probabiliorem esse eorum sententiam, qui dicũt *aquam cum vino in sanguinem transmutari*: vt ostendat se abstra-

Baronius. 153

here ab eo quòd priùs in vinum sit conuersa nec ne. Imò si strictè vim verborum examinemus, significat apertè aquam non conuerti in vinum: aliàs impropriè diceret eam vnà cum vino conuerti in sanguinem. Sicut impropriè dicerem me herbam, qua bos pastus est, simul cum eius carne conuertere in meam substantiam.

154 Confirm. 1. Quia infrà rationem reddens suæ sententiæ non dicit: *ideo aquam in vinum conuertitur*: sed, *ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur.* Insinuans quòd sicut nos per gratiæ & donorum communicationem, salua manente nostra natura vnimur Christo: ita aqua vniatur vino participãdo solas ipsius qualitates. quod magis patet ex *D. Cypriano suprà citato ex c. 2. de cõsecr. d. 2.* ad quem hîc Pontifex apertè alludit.

D. Cyprian.

155 2. Quia aliàs nullo modo respondisset ad quæstionem propositam, scilicet, *An aqua immediatè conuertatur in sanguinẽ*: Hoc enim ij, quibus scribit petebant. Nam si putassent illam priùs conuerti in vinum; nulla fuisset quæstio. Vnde patet eos supposuisse eam numquam conuerti in vinum.

Nec sufficit dicere, eum respondisse probabilius esse aquam priùs cõuerti in vinum, & deinde in sanguinem: quàm eam aut non conuerti per consecrationem, aut conuerti in aquam lateris Christi: quia hoc non satisfacit quæstioni propositæ, qua petebatur, Vtrùm conuerteretur in sanguinem posito quòd non conuerteretur in vinum? Et ideo Pontifex non dicit, probabilius est eam priùs conuerti in vinum: sed eam vnà cum vino conuerti in sanguinem.

156 Confirm. 3. Quia Pontifex vocat probabiliorem sententiam, quę tunc in Ecclesia erat maximè recepta: atqui tunc ea maximè recepta erat, quæ dicit aquam absolutè conuerti in sanguinẽ, siue conuertatur in vinum, siue non: ergo hanc dicit esse probabiliorem. Minor probatur. quia tunc & cõmuniter credebatur aquam conuerti in sanguinẽ: & ferè omnes credebant eam nunquam conuerti in vinum: vt patet tum ex iam immediatè dictis; tum ex disputatione, quę illis locis paulo antè ventilata fuerat, quam *Cardinalis Baronius sub finẽ anni* 1188. refert ex Gaufredo, qui eam perscripsit ad Episcopum Albanensem

Baronius. Gaufredus.

157 tunc Vicarium Pontificis his verbis: *Ad partes enim Galliæ, sicut nostis, hoc anno cum vestra benedictione reuersus, nouam & mihi hactenus inauditã ventilari inter aliquos reperi quæstionẽ, de substãtia aquæ, quæ vino mista in calice similiter offertur: & an ipsa similiter cum eodem vino in sanguinem conuertatur?* Et cùm attulisset quædam, quibus probatur Christum miscuisse aquam vino, deinde subiungit: *Igitur circa hoc & huiusmodi, affirmantium totius misti liquoris, qui in calice continetur, in sanguinem Domini conuersionem, ratiocinatio studiosa versatur. Auctoritates etiam quasdam protulere, quas præsentis scripturæ consummationi duximus reseruandas. Nam qui iis super hoc aduersantur, ex nullis antiquorũ, siue etiã modernorum scriptis, tam euidentia testimonia protulere suæ assertionis: cæterum innituntur potissimum vni verbo, quod principales Sãcti in duabus speciebus panis & vini consecrationẽ perfici perhibẽtes, nullam in verbo illo alicuius diuersæ speciei, nullã aquæ fecerint mentionem. Ad quod respondetur eis; quòd non consueuere homines misturam vini & aquæ, nec si quantitas aquæ præualeat, aquam nuncupare, sed vinum. Præterea calicem legitur Dominus accepisse, non vinum: quamuis continens Euangelista posuerit pro contento. Sacerdos quoque cùm Missam celebrat, quid dicere soleat, attendendum. Similiter postquam cœnatum est, accipiens & hunc sacrosanctum calicem (in quo videlicet continetur vinum mistum aqua) benedixit, & dedit discipulis suis dicens: Accipite & bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus,* &c. Adfert deinde Patrum auctoritates, quibus affirmans sententia comprobatur, quas suprà citauimus; ac deinde subiungit: *Cæterùm pars aduersa auctoritates priores vtcunque permittit, dicens, vinum quod aquæ mistum est conuerti, sed non propterea aquam mutari.* * *Testimonium verò Paschasij quod euidens est, eadem pars contemnit, licet magnũ ipsius B. Papa Gregorius in libro Dialogorũ perhibeat testimonium sanctitati: sicut Hildebertum aiunt versificatorem fuisse, non Ecclesiasticorum dogmatum assertorem. De Algero dictum, nescimus hominem: ipsius tamen nullum adhuc comperi librum, & sancti, vel cuiuscunque Doctoris auctoritatem similiter suffragari.* Deinde petit quid tenendum sit doceri. Subdit Baronius: *Quid autem rescripserit ad petitam consultationem Cardinalis Episcopus Albanensis, non inuenimus: sed aliud rescribere non potuisse certum est, quàm quod credidit & custodiuit semper sancta Romana Ecclesia: nimirum, aquam simul & vinum transubstantiari in sanguinem Christi.* Qui etiam infrà in fine anni 1192. contrariam sententiam vocat nuper exortam hæresim.

Nota eos hic asserere aquã manere immutatã.
* Videntur errare in persona ratione nominis æqui voci. Alius enim fuit Paschasius, cuius meminit D. Gregor. Baronius.

158 Vbi notandum primò, Vtramq; disputantiũ partem vt certum supposuisse, aquam non conuerti in vinum. Primò, quia aliàs nulla fuisset causa disputandi an conuerteretur in sanguinẽ. Secundò, quia cùm negantes obiicerent, principales Sãctos perhibuisse, duabus speciebus panis & vini consecrationẽ perfici, nullam facientes aquæ mentionem: non responderunt alij, aquam iam conuersam esse in vinum, cùm fit cõsecratio (quod tamen fuisset promptissimum, si hoc putassent probabile. Imò si putassent aliquẽ è Patribus fuisse in illa opinione, potuissent statim dicere eos hoc dixisse, quia putabant aquam ante consecrationẽ conuerti in vinum.) sed his omissis, quia nihil horũ vnquam cogitarant, dici posse; respondent, *non solere homines misturam aquæ & vini, ne quidẽ vbi quãtitas aquæ præualet* (siue vbi est plus aquæ quàm vini) *vocare aquam, sed vinum.* Item vt ostendant sibi omnino persuasum esse, etiam tempore consecrationis non esse solum vinum in calice, sed etiam aquam, dicunt ideo Euangelistam non dixisse Dominũ accepisse vinum, sed accepisse calicem, vt posset significare totum contentum, tam aquam, quam vinum: quod nomen totum contentum significat, siue vinum sit, siue aqua.

159 Similiter quòd pars aduersa non credebat aquam conuerti in vinum, patet: quia ideo negat eam conuerti vnquã in sanguinem, sed manere in sua substãtia. Et vt eludat auctoritates Sãctorum; respondet, eos dixisse quidem vinum, cui aqua esset mista, conuerti; non tamen ipsam aquam: sed manere immutatam: idcóque negat auctoritatẽ Paschasij, qui id nimis clarè de aqua asserit. Et sic eos intellexisse Cardinalem Baronium satis patet ex ipsius verbis: & magis infrà

Paschasius. Baronius.

infi

in fine anni 1192. Vbi cùm narrasset aquam, cui inciderat particula hostiæ, miraculosè conuersam in sanguinem, subdit: *Hac* (scilicet dicta sint) *de trãsubstantiatione aquæ in sanguinem Christi per commixtionẽ corporis Christi diuinitus facta. quod semper fieri in vino cùm commixtio intercederet, antiquitas existimauit.* Vbi comparat commixtionem particulæ hostiæ cum aqua, cum commixtione aquæ & vini: & conuersionem illius puræ aquæ cum conuersione huius: insinuans vtramque æquè immediatè conuerti. Ac deinde subdit: *Cõfutauit hoc miraculum hæresim hoc sæculo obortam, ne gantium aquam vino mistam mutari in sanguinem.*

160 Ex his patet primò, Fuisse tunc temporis cõmunissimã opinionem, aquam non conuerti in vinum ante consecrationem, quia cùm hac conuersione admissa, potuisset tam facilè vtraque sententia concordari, aut altera alterius argumétis respondere: incredibile omnino est, potuisse accidere vt neutra pars vllam eius faceret mentionẽ, si crediditissent vel probabiliter eam fieri.

Patet 2. Affirmantes ipsam conuersionem locutos fuisse de conuersione immediata: cùm tunc nemini veniret in mentem mediata illa conuersio.

Gaufredus. Patet 3. Cùm Gaufredus dicat, vsque ad illa tempora fuisse inauditũ in Ecclesia, aquam non conuerti in sanguinem: fuisse communem omnium opinionem eam absolutè semper conuerti in sanguinem, siue conuertatur priùs in vinum, siue non.

161 Patet 4. Quàm sit incredibile Pontificem *ca. Cùm Marthæ.* tam leuiter hanc sententiam in Ecclesia receptissimam reiecisse, vt aduersarij volunt præsertim cùm nec verba eius, nec probationes vel leuiter id insinuent, sed potiùs cõtrarium, si presse examinentur. Multòq; improbabilius est, eum nullam fecisse eius mentionẽ; vt patet etiã ex secũda cõfirmatione suprà nu. 155. allata. quod tamen necessariò deberet dicere ij, qui volunt eum definire, probabiliorẽ esse eorũ sententiam, qui ponunt mediatã conuersionem.

162 Quare dicendum est, eum secundam sententiam facere bimembrẽ, vt contineat mediatam conuersionem, quam apertè recitat: & immediatam quam insinuat tantùm breuiter, negando secundùm physicos conuersionem in vinũ, & nihilominus absolutè approbando conuersionem in sanguinẽ. Adde glossam in hoc caput apertè docere nostram sententiam v. *Physici*; vbi dicit aquam à vino, licet difficulter, posse tamen separari. Et v. *cum vino*, vbi dicit vinum aquati cum tanquam aliquid compositum, & compactum ex aqua & vino, mutari in sanguinem.

163 Patet 5. Ex dictis probabiliter coniectari posse, opinionem illam de mediata conuersione fuisse excogitatam post illam disputationem ab iis qui primò negabant aquam in sanguinem conuerti: qui cùm nollent sibi persuadere aquam vlla ratione etiam vino mistam posse esse materiã huius Sacramenti; nec possent etiam respondere auctoritatibus Patrum absolutè asserentiũ conuersionem in sanguinem; videntur excogitasse

Gaufredus. mediatam illam conuersionem. Quia nec illa disputatione recitata à Gaufredo, nec ante illam alibi reperitur vlla mentio mediatæ conuersionis, vel per vmbram insinuatæ. Imò clarè satis ex dictis colligitur fuisse penitùs ignoratam.

164 Probatur conclusio tertiò ex ratione. Multò certius est, totum quod continetur in calice per legitimam consecrationem conuerti in sanguinem, quàm aquam priùs conuerti in vinum. Atqui hoc esset falsum, si necessariò deberet priùs conuerti in vinum, quàm in sanguinem: vt per se patet. Ergo non est necesse eam priùs conuerti in vinum. Maior probatur. Quia multi putant fide tenendum esse, totum liquorem contentum in calice, legitima facta consecratione, conuerti in sanguinem: vt patet ex Gaufredo, Alano, Baronio suprà citatis. Cui etiam assentiuntur multi qui ponunt mediatam conuersionem. Continetur etiam ex Patribus suprà citatis, id absolutè communi consensu asserentibus. Item ex *Trident. sess. 13. can. 2.* vbi definit totam substantiam vini conuerti in sanguinẽ manentibus tantùm speciebus; vinum autem accipit pro toto contento in calice, siue aqua permista sit, siue non: quia totum solemus vocare vinum. Et can. 3. definit Christum totum contineri sub singulis vtriusq; speciei partibus. quæ essent falsa, si substantia aquæ in calice legitimè consecrato maneret sæpe integra. Quare etsi olim Innoc. III. non damnauerit expressè eorum sententiam qui dicunt aquam remanere post consecrationẽ: iam tamen post Trident. non videtur sine errore posse asseri. His accedit, falsam & sacrilegã aliàs fore formam calicis: sicut falsò & sacrilegè pronuntiaretur absolutè forma corporis super hostias, inter quas essent aliquæ hostiæ chartaceæ: aut forma calicis super calicem mistum vino & oleo. Quia vox calix significat totum quod in eo per modum liquidi continetur; vt rectè illi apud Baronium suprà asserebant. Et forma absolutè ex intentione & vsu Ecclesiæ pronuntiatur de toto illo liquido, quod in calice continetur (peccaret enim grauissimè qui tantùm mediam partem vellet consecrare.) atque ita absolutè affirmat illud totum esse sanguinem, neque enim est vlla ratio cur forma dicatur magis cadere super vnam partem istius liquidi, quam su per aliã.) Atqui hoc esset falsum si vna pars illius liquidi non conuerteretur in sanguinem. Ergo tũc forma ex parte falsò & sacrilegè proferretur.

Gaufredus Alanus. Baronius.

Trident.

Innoc. III.

Trident. Nullo modo iam potest asseri aquam non conuerti in sanguinem.

Falsa foret forma calicis si aliqua eius pars nõ conuerteretur in sanguinem.

165 Confirmatur. quia tam Concil. quã Patres suprà citati absolutè asserunt tanquã rem certam & indubitatam, post legitimã calicis cõsecrationem ita totam aquam & vinum conuerti in sanguinem vt nihil ex iis remaneat nisi solæ species siue accidentia; quod non possunt aliunde colligere nisi ex verbis formæ. ergo sentiunt hæc legitimè prolata significare, totum illud mistum secundùm omnem sui partem absolutè conuerti in sanguinem, ita vt forma ex parte sit falsa, quoties aliqua pars illius misti non conuertitur: quia aliàs non possent ex veritate formæ certò colligere totum illum conuerti, si forma secundum eum sensum quo Ecclesia eam intelligit à Christo institutam, posset esse absolutè vera, etsi pars illius misti non conuerteretur.

166 Alia autem esset ratio, si fortè parua aliqua festuca esset in calice mista vino. quia eùm non esset aliquid liquidum, nec pars tei liquidæ, nullo

nullo modo per calicem significaretur; qui significat rem liquidam; & consequenter forma super eam non caderet. Demum quia absolutè offerimus populo adorandum, quidquid per modum liquidi humoris in calice est. Et sicut esset populo causa idololatriæ qui offerret adorandas hostias non consecratas mistas consecratis: ita qui offerret calicem, cuius partem sciret non esse consecratam.

167 Contrà verò nunquam fuit in Ecclesia iudicatum pertinere ad fidem, an aqua conuertatur in vinum, cùm semper plurimi fuerint, qui id publicè negarint, qui nunquam fuerunt in Ecclesia reprehensi. Nec id caret sua probabilitate.

Aristoteles. Plinius. Primò, quia qui id diligentissimè inuestigarunt, vt Aristoteles, Plinius, omnésque medici & chymici, id negant: quibus hac in re maior videtur habenda fides, quàm Theologis, qui id non tam diligenter examinarunt.

Probatur aquam mistam vino nunquam in hoc côuerti. Secundò, quia pro illis stat experientia, quæ certissima rerum magistra est in iis, in quibus certa catholica fides ei non contradicit. Si dicas, fidem contradicere; quia aliàs aqua non posset conuerti in sanguinem: gratis sumis quod probandum est.

168 Experientia autem probatur primò, quia potest aqua post mistionem iterum separari. Nec sufficit quòd dicas non educi aquam, sed tantùm aquaticum humorem: quia gratis hoc dicitur. Nam quòd aiunt eiusmodi humorem educi etiam ex vino: hoc negant harum rerum *Plinius.* experientissimi; vt Plinius, & alij, qui volunt hoc modo posse discerni an vinum sit purum: quod fieri non posset, si similis humor posset eodem modo ex puro vino educi. Adde, etsi concedamus non esse veram aquam, nihil eos iuuare, quia saltem non est vinum; vt & peritorum auctoritate & sensu constat, & ipsi videntur fateri: ergo non erit magis materia consecrationis quàm aqua.

169 Secundò, quia vt experimur, & peritissimi fatentur, corpora simplicia, qualis est aqua, non *Corpora simplicia nec nutriūt nec immediatè in mista conuertuntur.* nutriuntur: cuius rationem omnes reddunt: quia non possunt immediatè conuerti in mista. Ergo nec aqua poterit immediatè conuerti in vinum: præsertim cùm vinum sit plenum calidissimis spiritibus, qui nullo modo videntur posse gigni ex pura aqua.

Tertiò, quia aqua est tenacissimæ naturæ. Vnde si eam conicias in candentem ollam ferream, si vapores alambico excipias, totam omnino integram recipies.

170 Quartò quia ne viuentia quidem totum cibum aut potum quem tamen sumunt naturæ suæ accommodatissimum, possunt integrè in suam substantiam conuertere; cùm tamen virtutem ad hoc accommodatissimam habeant. Idem videmus in igne comburente materiam etiam siccissimam, ex qua cinerem & fuliginem relinquit. Quare etsi concedamus, vinum posse in se conuertere aliquas partes aquæ crassiores, & sibi accommodatiores; non tamen totum poterit conuertere.

171 Quintò, quia experimur vinum semper proportionaliter perdere virtutem suam pro multitudine aquæ, quæ ei imponitur, et si guttatim & per tanta internalla imponas, quanta alij requirunt, vt ipsa conuertatur in vinum idque ita vt statim ac paulò plus aquæ imposueris, quàm fuerit initio quantitas vini, incipiat plus habere naturam aquæ, quàm vini, & si pergas imponere, tandem non percipies vinum: ita vt videatur vinum conuersum in aquam: cùm tamen contrarium experiamur in iis, quæ certò scimus alias res in suam substantiam conuertere. Quantumcumque enim panem comedamus, nunquam tamen fiemus panis: quantumcunque ligni apponas paulatim igni, nunquam ignis fit lignum, aut debilitatur.

Dices, Vinum agendo reparari, & perdere virtutem agendi. Sed contrà. Si habeat vim conuertendi aquam in se, quare non habebit vim seipsum reducendi ad priorem suum statum, cùm hoc sit facilius? Item etsi vim perderet ita vt non posset priorem statum recipere, si tamen aquam in se conuerteret, non deberet eadem ferè proportione virtutè perdere, quando guttatim infunditur, ac quando tota simul. Quia aqua illo modo infusa sine comparatione habet minorem actiuitatem: & quantam vim vinum amittit ex vna parte, tantã deberet ex alia parte acquirere: quia augetur ipsius quantitas. Maior autem quantitas vini etiam secundùm illos, faciliùs in se aquam conuertit, quàm parua quantitas. Quare poterit semper aquam in se conuertere, quantumcunque aquæ paulatim infundas. Quod certissimum experimur in aliis omnibus quæ certò scimus res alias in se conuertere. Nec vlla dari potest instantia. In præsenti autem casu experimur falsissimum. Sed vt gratis concedamus contra omnem in rebus aliis experientiam hoc in vino non sequi: tamen negari nullo modo poterit hinc euidentissimè sequi, saltem requiri vt minimum quadruplam, aut quintuplam proportionem aquæ guttatim per interualla infusæ, vt vinum perdat omnem vim suam, quàm requireretur, si simul infunderetur; cuius tamen contrariũ apertè experimur.

172 Si vinum posset aquã in se côuertere, posset paulatim quantumcumque multã conuertere.

173

Sextò, quia etsi fortia valdè vina possent paruam aquæ quantitatem in se conuertere: non tamen id videtur concedendum tenuibus, quale est Musellanum, aut Louaniense in quo tamen licitè celebramus, & tenemur etiam ei aquã miscere: quod maximè vrget, si, prout permittitur in Concilio Tributiensi can. 19. tertia pars calicis sit aqua, quod celebratum fuit in Germania vbi sunt multa vina tenuia.

174

Septimò, etsi vinum posset in se conuertere aquam, non videtur tamen id posse facere tam breui tempore, quale est communiter in priuatis Missis ab offertorio vsque ad consecrationẽ, præsertim quando vina sunt valdè tenuia, & saltem quinta vel sexta pars aquæ infunditur, quòd locis plurimis vsitatissimũ est: & maximè hyeme quando aqua est frigidior & constipatior, ac aptior vt resistat contrariis. Maximè autem hæc vrgent, quando quis post consecrationem corporis recordatur se non imposuisse aquam calici. quo casu debet statim eam imponere & consecrare secundũ Rubricas Roman. Atqui incredibile omnino videtur, tantillo tempore aquam in vinum conuerti, præsertim si vinum sit tenue.

175

Dicere

176 *Tridens.* Dicere autem quòd illis omnibus casibus aqua nō conuertatur in sanguinem, videtur expressè repugnare patribus, & Tridentino suprà citatis: qui absolutè definiunt, in calice legitimè consecrato, qualis hic est, nullam esse substantiam nisi sanguinem Christi, & quæ concomitanter ei sunt annexa: vt corpus, &c. Repugnat etiam formæ, qua absolutè dicitur; *Hic est calix sanguinis*: & totum quod ibi est per modum liquidi à populo adoratur: vt suprà ostendi.

177 Resp. Aliqui, accidere præter intentionem Ecclesiæ, & consecrantis quòd aliquibus casibus tota materia calicis non conuertatur in sanguinem: ideóque hoc non esse curandum. Sed contrà. Ecclesia in Rubricis citatis ex certa sciētia iubet misceri aquam calici, etiam in iis circumstantiis in quibus sæpe moraliter vix fieri possit vt ante consecrationem conuertatur in vinum; vel vt minimum probabile est non conuertēdam in vinum. Quare si vera esset sententia quam oppugnamus; sine vlla necessitate (nec enim quidquam cogit Ecclesiam eo casu præcipere mistionem aquæ;) exponeret sacerdotem periculo, ne formam ex parte falsò & sacrilegè proferat: vt ostendi suprà. Atqui hoc est absurdissimum: ergo etiam id vnde sequitur.

Adde, quòd si liceat aliquos casus, quibus fit legitima consecratio, excipere à generali regula; qua dicitur totum id quod significatur per nomen *calix*, conuerti in sanguinem: eadem ratione plures, & absolutè omnes excipiam: & dicam aquam nunquam conuerti in sanguinem. Nec enim hoc magis potest cōuinci absurdum, quàm illud. nam, vt ostendi n. 165. ex sola significatione & veritate formæ potest colligi, quòd totum illud mistum conuertatur in sanguinem. forma autem in omnibus illis casibus idem significat. Et sicut Ecclesia vult in vno casu aquā ita infundi, vt possit verti in sanguinem: ita in omni casu. Nec enim vllum excipit.

178 *Aristoteles.* Dices, Aristotelem docere aquam missam in magnam copiam vini, in hoc conuerti.

Resp. Aristotelem hoc nullibi docere; sed aliquos id solùm colligere ex verbis *ipsius c. 10. lib. 1. de generat. text.* 89. vbi dicit guttā vini mistā decies millenis mensuris aquæ in hanc conuerti. Sed malè hinc illud infertur: sicut ex eo quòd possimus conuertere panem in nostram substantiam, malè inferres panem posse nos in se conuertere. Nec refert quòd vinum magis sit actiuū quàm aqua, atque videatur hanc posse faciliùs in se conuertere; quia similiter ignis est multò actiuior quàm sint cineres, & tamen carbo ignitus iis inclusus, paulatim mutatur in cineres: cùm contrà tamen nulli vnquam carbones possint cineres in se conuertere. cuius ratio est primò, quia sicut ignis habet magnam vim agendi, ita habet exiguam vim resistendi contrariis, & facillimè suffocatur: contrà verò cineres habēt incredibilem vim resistendi igni ne ab eo corrūpantur. Secundò, quia carbones sunt ex natura sua aptissimi qui vertantur in cineres, vnde seipsos in cineres vertunt; cineres verò omnino inepti vt immediatè vertantur in carbones. Et eadem est ratio vini & aquæ; nam illud aliis liquoribus paruâ quantitate mistum, facil-

Cur vinum

limè corrumpitur, non propter horum vehementem actiuitatem: sed quia ipsius spiritus calidiores statim exhalantur, aut penitus suffocantur, atque ita omnis vis & natura vini perit. Hinc si vinum in parua quantitate diu relinquas in vase aperto, fit paulatim quasi aqua. secùs est de aqua, quæ & difficillimè omninò corrumpitur, & planè inepta vt naturaliter immediatè conuertatur in vinum, vt patet ex dictis nu. 169.

facilius vertatur in aquam quàm hæc in vinū.

Aristoteles. Resp. 2. *Aristotelem ibid. cap. 5. text. 34.* expressè docere aquam non conuerti in vinum, etsi huic misceatur. Ponam eius verba primùm Græcè, ita se habent: *Ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ τί ἐστι τὸ αὐξανόμενον, πότερον ᾧ προστίθεταί τι, οἷον εἰ τὴν κνήμην αὐξάνει, αὕτη μείζων· ᾧ δὲ αὐξάνει ἡ τροφή, οὔ. διὰ τί δὴ οὖν οὐκ ἄμφω ηὔξηται; μεῖζον γὰρ καὶ ὃ, καὶ ᾧ, ὥσπερ ὅταν μίξῃς οἶνον ὕδατι· ὁμοίως γὰρ πλεῖον ἑκάτερον. ἢ ὅτι τοῦ μὲν μένει ἡ οὐσία, τοῦ δ' οὔ, οἷον τῆς τροφῆς, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐπικρατοῦν λέγεται ἐν τῇ μίξει, οἷον ὅτι οἶνος. ποιεῖ γὰρ τὸ οἴνου ἔργον, ἀλλ' οὐ τὸ τοῦ ὕδατος τὸ σύνολον μῖγμα.* quæ ita Latinè reddas, *Quæret verò aliquis & quid sit quod augetur: vtrùm id cui apponitur aliquid veluti si tibiā augeat aliquid, ipsa maior,* (scilicet fit) *id verò quo accrescit, scilicet alimentū minimè* (scilicet augetur:) *Quare igitur non vtrumque augetur: nam maius fit* (scilicet in mistione) *& id quod* (scilicet alicui miscetur) *& id cui* (scilicet aliud miscetur,) *veluti quādo misces vinū aquæ: similiter enim maius vtrumque;* (scilicet fit) *an quia huius quidem* (scilicet mixti) *manet substantia, illius verò non, videlicet substantia cibi: cùm & illic quod præualet, dicitur siue nominatur in ipsa mixtura, videlicet quòd vinum sit; nam totum mixtum efficit operationē vini, non autem aquæ.* Vbi Nota, Aristotelem quærere cur in nutritione id solùm quod nutritur, dicatur augeri; in mixtione verò vtrumque mixtum dicatur augeri? Et dicit causam esse, quia in nutritione perit substantia alimenti, in mixtione verò v. c. aquæ & vini vtriusque substantia manet. Deinde addit, quando altera pars in mixtione præualet, hanc solam nominari, siue totum accipere huius nomen, & hoc solum dici augeri, v. c. quando aqua miscetur vino, totum dici vinum, & hoc solum communiter dicitur augeri: cuius rationem reddit, non quia aqua in vinum vertitur; sed quia ipsum totum exercet operationem vini præualentis. Ex quibus omnibus clarè patet, Aristotelem sentire, aliter se habere aquam mixtam vino, etiam præualenti; aliter verò nutrimentum respectu nutriti; quia nimirum aquæ substantia manet, nutrimenti non. His consonant quæ ibid. dicit textu 39. vbi cùm quæsiuisset, qualiter id quod nutritur augeatur per alimentum, id per similitudinem explicans ait: *ὥσπερ οἴνῳ εἴ τις ἐπιχέοι ὕδωρ, ὁ δὲ δύναιτο οἶνον ποιεῖν τὸ μιχθέν.* quod Latinè sic vertas: *haud secùs atque si quis aquam vino infundat, & is id quod admixtum est, efficere vinum possit.* Vbi dū ait, *efficere vinum possit*, ostendit id non verè fieri, sed fingi solùm posse. Sic cum aliis antiquioribus interpretibus Aristotelem intellexit *Philoponus in commentario ad textum 84. libro primo de Ortu & interitu, citatus à Dandino lib. 2. de Anima digressione 8. part. 3.* vbi ex mente Aristotelis explicans mixtionem ait: *Non mixta essent, si mera actu essent, ac nihil prorsus mutarentur, sed aut dicit*

Aristoteles.

Philoponus. Dandinus.

(ſcilicet mixtio) *ſeparari poſſe quæ mixta ſunt, quia planè ſpeciem ſuã non amiſerunt; ſed inquinarunt:& ideo instrumentis quibuſdam ad immutandum aut ſecernendum comparatis ad priſtinam ſpeciem reducuntur, quomodo aqua percolata ſeparatur à vino.* Hactenus ille. Similiter *Philo Iudæus lib. de confuſione linguarum ſub finem* expreſsè docet, aquam miſtam vino nunquam in vinum conuerti.

Philo.

179 Dices ſecundò, Vinum poteſt agere in aquam ſibi miſtam; ergo poterit corrumpere omnes qualitates neceſſarias ad conſeruationem ſubſtantię aquæ, & inducere ſuas qualitates, & conſequenter formam. Confirm. Quia incredibile videtur guttam vini miſſam in vas aquæ retinere diu ſuam ſubſtantiam: & ſimiliter guttam aquæ in dolium vini.

Reſp. 1. negando conſequentiam. Quia non quæcunque poſſunt in aliquid agere, poſſunt hoc in ſe conuertere, aut etiam ſubſtantialiter corrumpere: vt patet in puris cineribus, & materia vitri, quæ nullo igne poſſunt corrumpi, etſi per annum ardeant: imò in ipſa aqua; quæ iniecta in candentem ollam poteſt euaporari; non tamen ſubſtantialiter corrumpi. quia ſtatim vt venit ad locum frigidum, reducitur ad priorem ſtatum. Alia tamen videtur ratio vini miſſi in aquam cuius ſpiritus, vt dixi, facilè extinguuntur, & fit vappa, & demum omnino corrumpitur, non tamen mutatur in puram aquam. Quòd autem gutta aquæ in vaſe vini perſeueret, non magis mirum eſt, quàm quòd perſeueret in olla candenti.

180 Reſp. 2. Etſi vinum poſſet aquam corrumpere, non tamen poſſet in vinum conuertere. Quia corpus miſtum non poteſt cõponi ex vno ſimplici. Adde tam ad hanc quàm præcedentem obiectionem, etſi aliquibus caſibus vinum poſſet aquam in ſe conuertere, non tamen in omnibus caſibus ſuprà poſitis, nec tam paruo tempore, quod nos ſolùm contendimus. Quare illæ obiectiones contra nos non faciunt.

181 Ex his ſatis probata manet maior tertij noſtri argumenti; ſcilicet, longè eſſe certius totum quod eſt in calice conuerti in ſanguinem; quàm aquam miſſam in calicem priùs conuerti in vinum: cùm rationabiliter ſæpe, imò ſemper ſine vllo periculo erroris in fide poſſim de hoc dubitare, non tamen de illo: & conſequenter patet hoc ad illud non neceſſariò requiri.

182 Contra ipſam verò concluſionem obiicies primò, Quòd quando Concilia & Patres recenſent materiam huius Saramenti, ſolùm nominant panem & vinum. Item dicunt poſt conſecrationem nihil manere ſubſtantiæ panis & vini, ſed duntaxat ſpecies panis & vini; nulla facta mentione ſpecierum aquæ: vt patet ex *Trident. ſeſſ. 13. can.* 2. Ergo cenſent non remanere ibi ſpecies aquæ, nec hanc eſſe materiam huius Sacramenti. Confirm. 1. Quia aliàs ſola aqua poſſet conſecrari, ſicut peccata venialia ſola confiteri poſſumus. Confirm. 2. Quia ſolo præcepto Eccleſiæ tenemur aquam imponere, quæ non poteſt facere materiam Sacramenti.

Trident.

Reſp. Antecedens non eſſe vniuerſaliter verum. Nam præterquam quòd Florentinum dicit, vinu aquam miſcendam: ſæpe Concilia & Patres dicunt aquam ſimul cum vino offerri, conſecrari, benedici, &c. vt patet ex dictis. Nihil autem offertur, & conſecratur niſi materia Sacramenti.

Florentin.

Quòd autem recenſentes materiam Sacramenti, ſæpe non nominent aquam, fit primò, quia ſolemus totum illud miſtum, quamuis in eo aliquid aquæ in ſua ſubſtantia ac natura perſeueret, tamen abſolutè vocare vinum, à potiore nimirum & prædominante parte: Et quia totum habet ſimilitudinem vini: vt reſponderunt illi citati ex Baronio n. 155. Et eadem eſt ratio ſpecierum remanentium. Cùm enim ſolæ ſpecies vini appareant, & non ſit certum an ſpecies aquæ remaneant, has Concilium tacuit, & quod erat certum ſolùm dixit. Quod autem dicit, *manentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini*; non excludit ſpecies aquæ; ſed eas ſub ſpeciebus vini, ſecundùm communem loquendi modum (vt dixi) comprehendit, & tantùm excludit ſubſtantiam panis, & vini Agit enim ibi contra Lutheranos, qui non diſputant. Vtrùm aqua debeat priùs conuerti in vinum quàm conuertatur in ſanguinem; ſed Vtrùm ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem remaneat: & hos intendit Concilium damnare, non autem controuerſam inter Scholaſticos quæſtionem, quæ nihil ad rem præſentem faciebat, definire. Secũdò id fit, quia vinũ eſt per ſe, & neceſſaria materia Sacramenti: aqua verò nec neceſſaria, nec per ſe, ſed tantùm quatenus miſta vino eiuſdem qualitates & ſpecies aliqua ratione participat.

Cur multi ſolum dicãt panem & vinum eſſe materiam huius Sacramenti.

Lutherani.

Nec refert quòd poſſimus ſeparatim ſola peccata venialia confiteri, quia non valet argumentum à ſimili in Sacramentis, quę Christus ſuo arbitrio ſingula diuerſa inſtituit: aliàs poſſemus dicere dari materiam liberam, & per ſe ſufficientem in omnibus Sacramentis, ſicut datur in pœnitentia. Vnde patet reſponſio ad primam confirmationem.

184 Ad ſecundam Reſp. Eccleſiam hoc (vt patet ex Florentino) præcepiſſe ob exemplum Chriſti, qui ita aquam materiam huius Sacramenti inſtituit, vt miſta vino poſſet conſecrari: cui tamẽ non neceſſariò miſceretur, & nonniſi miſta conſecrari poſſet. Vnde ſequitur, vt aqua poſſit eſſe materia huius Sacramenti, debere miſceri vino in quantitate notabiliter minore, quàm ſit ipſum vinum. Primò, quia aliàs non poſſet ita à vino abſorberi & immutari, vt ſubiret quodammodo naturam vini ſecundùm apparentiam externam. quod tamen, vt patet ex dictis, eſt neceſſarium. Secundò, quia aliàs non eſſet ratio, cur aqua potiùs diceretur miſta vino, quàm vinum aquæ; cùm tamen omnia Concilia dicant aquam miſcendam vno, non contrà.

Florent.

Cur parum aquæ vino miſcendum ſit.

185 Hinc patet ſolutio ad quædam alia quæ obiiciunt, ſcilicet ex noſtra ſententia ſequi Primò magnam quantitatem aquæ, cui parum vini ineſſet, poſſe conſecrari. Secundò, ſaltem eo caſu ipſum vinum ſolum poſſe conſecrari. Tertiò, aquam ſolam poſſe conſecrari ſine vino. Sed primum & tertium eſſe falſum, patet ex dictis. Nam vt aqua ſit conſecrabilis, debet ita à maiore quantitate vini abſorberi, vt appareat conuerſa in vinum. Secundum etiam falſum eſſe patet

tet. Quia etsi tunc forte ibi maneat substantia vini; tamen quia non est ibi pet se demonstrabilis, nec etiam est consecrabilis.

Quin autem Christus potuerit dicto modo instituere materiam huius Sacramenti, nemo potest dubitare. Quòd autem id fecerit satis à posteriore ex dictis colligitur: cùm nisi hoc dicamus, multa absurda euadere non possimus, quæ in institutione & vsu Sacramétorum admittenda non sunt.

186 Obiicies secundò, Contrariam sententiam esse communiorem Theologorum.

Resp. 1. Non esse inusitatum in Ecclesia Dei, vt opinio aliqua, quæ aliquando fuit visa quasi communis inter DD. Scholasticos, qui vnius fortè auctoritatem secuti, eam minùs diligenter examinarant, postea ab iis refutetur. Nam longo tempore fuit communior, & ferè Thomistarum sententia: validè absentem absolui: quæ tamen postea, etiã ante bullam Clementis, à plurimis cœperat reiici: vt patet ex *Suare q. 19. de pænitentia sect.3.* Imò hæc ipsa sententia, quàm impugnamus, paulò ante tempora Innocentij erat penitus ignota: vt ostendimus suprà.

Suarez.

Resp. 2. Numquam fuisse ita communẽ quin multi contrarium apertè asseruerint, vt suprà ostendi, & multo plures asseruissent, si distinctiùs fuissent rogati. Multi enim qui contra nos citantur, commodissimè intelligi possunt, tantùm loqui vel de eo quod sæpe fieri credebant: vel de conuersione aquæ in vinum quoad apparẽtiam externam. Et præstaret sanè eos hoc modo explicare, quàm fateri eos omnibus Patribus contradixisse, cùm eorum verba longè faciliùs traherẽtur ad sensum Patrum, quàm verba Patrum ad sensum eorum.

187 Obiicies tertiò. Si aqua mista vino non tamen conuersa in vinum posset consecrari, sequeretur Primò, quòd in calice esset duplex consecratio: quia ibi esset duplex materia. Secundò, quòd esset distincta speciе consecratio, quando vinum solum consecraretur, ab ea qua consecraretur aqua simul cum vino, quia esset distinctus terminus à quo & ad quem: scilicet sanguis existens sub speciebus aquæ & vini. Resp. 1. Simili ratione tanquam absurdum posse inferri, esse distinctam speciе consecrationem, qua consecratur vinum Græcum ab ea qua consecratur Rhenanum. Respon. 2. negando vtrámque sequelam. Primò, quia aqua in exigua quantitate mista vino in ordine ad consecrationem, constituit cum eo aliquid vnum, & non duo. Secundò, quia vna eadémque forma vtrumque consecratur. Tertiò, quia terminus ad quem, à quo actio sumit speciem, est in omnibus illis consecrationibus vnus & idem: scilicet sanguis Christi: aut si velis, tota humanitas Christi, quæ in se & secundùm ea omnia quæ hîc reproducuntur, est eadem sub omnibus speciebus, quæ nullo modo produ cuntur.

188 Obiicies 4. Species sub quibus sanguis continetur, debent significare sanguinem: sed species aquæ non possunt significare sanguinem; quia aqua significat populum, & vinum significat sanguinem: vt docent canones: ergo nec species aquæ continent sanguinem. Respon. Dupliciter vnam rem posse significare aliam. Primò non significando eam esse præsentem, sed solùm per quandam analogiam, eius qualitates repræsentando: sicut agnus significat Christum. & ita se. cundùm canones vinum significat sanguinem, & aqua populum. Secundò sacramentaliter, significando rem hîc & nunc esse præsentem: & sic eodem modo vtræque species aquæ & vini mutuo mistæ post consecrationem significant præsentiam sanguinis: nullo autem modo præsentiã populi, qui ibi præsens non est: sola autem secunda significatio est de essentia Sacramenti.

189 Obiicies 5. Si ex facto Christi miscentis aquã vino liceret inferre, ipsam posse immediatè conuerti in sanguinem, sequeretur tam certum esse, hanc ita posse conuerti, quàm est certum Christum eam miscuisse. Atqui hoc est falsum. ergo. Resp. negando sequelam maioris. Primò, neque enim id quod probabiliter ex aliquo infertur est tam certum, quàm antecedens. Secundò, quia illud non infertur ex solo facto Christi, sed ex hoc syllogismo. Aqua quæ secundùm exemplum Christi, & præceptum Ecclesiæ miscetur vino, quoties legitimè consecratur, semper vertitur in sanguinem: atqui sæpe non conuertitur priùs in vinum, imò fortè nunquam: ergo saltem aliquando immediatè vertitur in sanguinem. Vbi si minor esset tam certa quàm maior, conclusio esset etiam certa. Multi tamen minorem negant, ideóq; conclusio non est omnino certa. Quanquam ego de ea nullo modo dubitare possim; quia rationes suprà allatę videntur mihi conuincere eam planè esse certam.

190 Petes, quid fieret si species aquæ separarentur à speciebus vini, aut his corruptis manerent illæ adhuc satis integrę, vt posset sub illis existere substantia aquæ; Vtrùm sub iis sanguis maneret?

An species aquæ separatæ pergerent continere sanguinem.

Resp. Rem incertam esse, & pendere à voluntate Christi, quæ nobis non est reuelata: & fortè verisimilius videbitur non permansurum.

Primò, quia aqua non est materia huius Sacramenti, nisi mista vino huius rationem quodammodo subeat. Secundò, quia pertinet ad secundariam huius Sacramenti significationem, vt sicut per vnionem aquæ & vini significatur nostra vnio cum Christo; ita per separationem significetur nostra separatio: & sicut nos separati à charitate separamur à Christo; ita species aquæ separatæ à speciebus vini desinant continere Christum.

191 Dices, *Concilium Tridentinum sess. 13. can. 3.* definit Christum sub singulis vtriusq; speciei partibus, separatione facta integrè permanere: atqui species aquæ sunt pars calicis: ergo sub iis etiam separatis manet totus Christus.

Trident.

Resp. Ob hoc argumentum satis probabiliter posse defendi, mansurum sub illis speciebus separatis sanguinem. Et ad primum argumentum in contrariũ responderi potest, ex eo quòd sanguis non possit primò poni sub speciebus aquæ separatis; non sequi, non posse sub iis conseruari. Nam similiter anima separata à corpore non potest accipere characterem baptismi; acceptum tamen retinet. Ad secundùm Resp. Illam significationem non esse Sacramentalem, nec versari

versari circa essentiam Sacramenti;& consequẽter propter eam eiúsve defectum nihil mutandum esse in essentialibus Sacramenti.

192 Ex altera tamen parte illud etiam argumentum non conuincit quod intendit. Quia facilè posset responderi, Concilium tantùm agere de diuisione, qua partes specierum ita separantur, vt sub iis possit conseruari materia cõsecrabilis, vt ordinariè fit: non autem de illa qua partes ita diuiduntur, vt sub iis nequeat conseruari materia in se consecrabilis. Quod patet primò, Quia intentio Concilij est definire solùm id quod negant nostri hæretici: scilicet, illum qui tantùm accipit alteram speciem, aut etiam eius minimam particulam, tantum accipere, quantum accipit is, qui vtramque speciem sumit: vt patet ex *c.3. eiusdem sess.* & ex *sess.* 21. *c.* 1. 2. & 3. Secundò, quia aliàs sequeretur, Christum semper manere sub accidentibus vini, quamdiu aliqua quę priùs fuerunt in vino incorrupta remanent, etsi tali modo vi ignis vel alia ratione separentur, ac rarefiant, vt sub iis non possit subsistere substantia vini, quod tamen falsum est. Itaque Concilium intelligendum est de ea separatione, qua species non constituantur in eo statu, quin possit sub iis seruari materia consecrabilis: quando verò accidentia aquæ omnino separantur à speciebus vini, secundùm præscriptam Sacramenti institutionem, non potest sub iis conseruari materia consecrabilis: atque ita etsi species aquæ per illam separationem non corrumpantur secundùm substantiam, corrumpũtur tamen quatenus sunt species materiæ consecrabilis.

QVÆSTIO LXXV.

DE CONVERSIONE PANIS ET VINI IN CORPVS ET SANGVINEM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in hoc Sacramento sit corpus Christi secundùm veritatem?

1 ARtic. 1. docet in hoc Sacramento corpus & sanguinem Christi verè & propriè esse.

Quia hoc Sacramentũ maximum mysterium, & quod sensum ac intellectum nostrũ omnino superat, continet, hinc factum est vt à multis sæpe sit oppugnatum.

Qui primi circa hoc mysterium errarunt. Primi autem qui circa hoc errauerunt, fuerũt Capharnaitæ, & quidam ex discipulis Christi, qui Ioann. 6. Christo promittenti hoc Sacramentum noluerunt credere, sed dixerunt: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Et infrà; *Durus est hic sermo, & quis potest audire eum?* *Ioan. 6. Capharnaitæ.*

Corinthij. 1. Cor. 11. Secundò, videntur circa hoc mysterium errasse Corinthij, vt colligitur ex epist. 1. ad eos scripta c. 11. vbi Apostolus ait: *Audio scissuras esse inter vos: & ex parte credo: nã oportet & hæreses esse.* Deinde ostendens in quo errarent, reprehendit eos quòd Eucharistiã quasi communem cibum sumant; ac deinde grauissimis verbis eius veritatem explicat. Ita ex *D. Cyrillo Alexandr.* docet *Turrianus l. 1. de canonibus c. 22.* *Cyrillus. Alexand. Turrianus.*

Deinde varij hæretici variè circa hoc mysterium errarunt; sed hi omnes non tam præcisè hoc impugnabant, quàm totam Oeconomiam Incarnationis euertebant.

2 *Iconomachi.* Quartò, circa annum 780. quidam Iconomachi dicebant vnicam esse imaginem à Christo probatam, scilicet Vener. Eucharistiam, quæ corpus & sanguinem Christi repræsentaret: negantes realiter Christum ibi esse præsentem, vt patet ex Synodo 7. act. 6. tomo 3. §. penultimo & vltimo. Sed hi non nisi obiter videntur hunc errorem docuisse. quare etiam hęresis ibidem à Concilio damnata euanuit.

Ioan Scotus. Berẽgarius. Petrobrus. Albigenses. V. iclef. Flagellãtes. Carolstad. Caluinus. Deinde inter Latinos circa annum 800. fuit quidam Ioannes Scotus; & circa annum 1050. Berengarius, deinde Petrobrusiani, Albigenses, Flagellantes, VViclef, Carolstadius, Caluinus, & ceteri Sacramentarij nostri temporis, qui omnes directè & ex professo hanc veritatem oppugnarunt. Ante hos autem etsi quidam negarunt veritatem huius Sacramenti, tamen ferè indirectè, quatenus negabant veritatem incarnationis, aut tantùm obiter id faciebant: atque ideo vsque ad annum 780. semper in Ecclesia fuit tanquam indubitata supposita hæc veritas, nec directè à Patribus ita operosè aut ex professo,

fesso propugnata: quòd non esset qui eam ita palàm oppugnaret. Post illa verò tempora, luculentissime a Catholicis sæpe propugnata fuit.

3 *Trident.* Veritas catholica circa hoc mysterium.

Veritas igitur catholica est, quam definit Trident. sess. 13. can. 1. his verbis: *Si quis negauerit in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter & substantialiter corpus & sanguinem vnà cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, ac proinde totum Christum: sed dixerit, tantummodò in eo esse vt in signo vel figura, aut virtute: anathema sit.*

Lanfrancus. Paschasius. Guidmundus. Algerus. Alanus. Sanderus. Garetius. Claudius de Sainctes. Suarez. Valentia. Bellarm.

Hanc veritatem olim contra Ioannem Scotum & Berengarium pulcherrime defenderunt Lanfrancus Episcopus Cantuariensis, Paschasius Abbas Corbeiensis, Guidmundus & Algerus: & hoc nostro tempore contra nostros hæreticos Guilielmus Alanus, Sanderus, Garetius, Claudius de Sainctes, P. Suarez in hūc articulū, *P. Valentia disp. 6 q. 3.* Card. *Bellarm. de Eucharistia l. 1. 2. 3. 4.* qui hanc ita luculentè pertractarūt, vt nihil addi posse videatur. Quare ne actum agam, breuiter tātùm clarissima quædam & maximè vrgentia argumenta adferam, quibus catholica veritas probetur: & præcipua quædam argumenta hæreticorum soluam, & simul ostendam quomodo alia solui debeant. Qui fusiùs hæc expetit, dictos auctores legat.

4 *Matth 26. Marci 14. Luc 22. 1. Cor. 11.*

Probatur igitur primò ex verbis Christi Matthæi 26. Marci 14. *Hoc est corpus meū. Hic est sanguis meus.* Idem iisdem ferè verbis docent Luc. c. 22. & Apostolus 1. ad Corinth. 11. Et ne dubitemus Christum loqui de vero corpore & sanguine, addunt: *quod pro vobis datur*, siue offertur: *qui pro vobis effundetur.* Horum verborum claritas ita torsit hæreticos, vt anno 1577. prodierit libellus, qui enumerabat 200. in varios sensus paucorum verborum detorsiones: ita nimirum veritatis inimici se omnem in partem versant, vt possint aliquem illorum verborum sensum veritati contrarium reperire, qui vel tenuem vmbram verisimilitudinis habeat.

Præcipua ferè hoc tempore hæreticorum explicatio est: Verbum *est*, hic sumi pro significat; siue quod idem est, *corpus* sumi pro figura corporis: atque ita secundùm eos panis & vinum dicuntur corpus & sanguis Christi, quia sunt horum figura.

5 Sed contra primò, Verba Scripturę in proprio sensu accipienda sunt, nisi aut alius locus, aut manifesta absurditas quæ inde sequeretur, nos aliud cogat dicere; nihil autem tale hìc vel per vmbram occurrit: cùm omnia loca Scripturæ, quæ de hoc mysterio agunt, mirè simplici verborum acceptioni consonent. Ergo simpliciter & propriè accipienda sunt.

Secundò, quia nullus similis tropus in tota Scriptura potest reperiri: quare gratis omnino hic fingitur. Nec hæretici possunt vllum Scripturæ locum proferre, in quo Christi corpus accipiatur aliter quàm vel pro naturali corpore, vel pro mystico. Non possunt autem loca citata intelligi de corpore mystico siue Ecclesia: quia hæc non fuit pro nobis oblata in cruce. Ergo debent intelligi de vero & naturali corpore, & sine vllo tropo.

6 Tertiò, quia tales tropi essent durissimi, & contra omnem consuetudinem loquendi. Etsi enim quando alicuius rei esse quodammodo totum apertè consistit in repræsentatione alterius, possit illa vocari nomine repræsentati, v. g. ostēsa Cæsaris imagine benè dicimus, Hic est Cæsar: & sic in genesi 7. spicæ ostensæ Pharaoni dicuntur esse 7. anni. quia hæ spicæ in visione ita ostēsæ non habebant alium vsum, quàm repræsentare futura, & clarum erat totas esse repræsentatiuas. At longè secùs est quando aliquid non est palàm, & quasi totaliter repræsentatiuum alterius, sed ex se habet omnino alium vsum. Quis enim non videat me absurdissimè dicturum ostenso baculo, Hic est Cæsar, etiamsi vellem mihi in posterum semper per illum baculum repręsentare Cæsarem? Quare similiter contra omnem vsum loquendi Christus de mero pane dixisset, *Hoc est corpus meum*: etsi voluisset per eum quasi per figuram suum corpus in posterum repræsentari.

Quando per tropum vna res possit dici alia.

7 Confirm. primò, Quia manna & agnus paschalis etiam fuerunt figuræ Christi, & ex natura sua magis repræsentabant carnem, sanguinem & passionem Christi, quàm panis & vinum: & tamen ineptè dicerentur corpus & sanguis Christi. Ergò multò ineptiùs merus panis aut vinum dicentur corpus & sanguis Christi.

8 Confirm. secundò, Quia si hoc modo liceat cuique pro libitu verba Scripturæ detorquere ad metaphoras, nihil erit tam contra mentem Scripturæ, cui eius verba non poterunt accommodari: atque ita dicam Christum corpus phantasticum sumpsisse, & spiritualiter tantùm ex Virgine conceptū & natum, quatenus ipsa eum in suo corde per fidem concepit: sicut Caluinistæ dicunt se eum in Sacramento manducare. Item secundùm solam apparentiam fuisse passum, & tantùm assimilatione quadam ob singularem sanctitatem dici Deum: & sic euertam omnia fundamēta nostræ fidei; omnes Scripturas quæ dicunt Christum esse Deum, aut hominem natum esse ex Virgine, passum, &c. ad similes metaphoras detorquendo. Et sanè longè minùs quā nostri hæretici torquebo verba Scripturæ, minúsq; à communi illius modo loquēdi recedam. Nam sicut illa dicit, Verbum factum esse hominem, Christum esse Deum, D. Virginem eius esse matrem, &c. ita eadem sæpe loquitur de Deo vt corporeo habente brachia, manus, digitos. Item vocat Iudices & homines sanctos Deos, vocat Iosephum patrem Christi. Item Apostolus ad Galatas vocat eos suos filios, dicitque se eos parturire. Quare si Scripturas loquentes de Incarnatione dicto modo mysticè cum antiquis hæreticis interpreter, non ita recedam à communi phrasi Scripturæ, sicut nostri hæretici recedunt, dum ita verba Christi circa hoc Sacramentum detorquent.

9 *Non ideo licet nobis aliqua mysteria negare, quia non possumus ea capere.*

Nec refert quòd non possimus capere, quomodo possit fieri vt corpus Christi sit verè & propriè sub hoc Sacramento; quia hoc nullo modo sufficit, vt clara Christi verba detorqueamus ad tam inusitatas metaphoras. Nam multo difficilius est concipere mysteriū Incarnationis & Trinitatis, quàm huius Sacramenti. Et multa loca satis difficilia sunt in Scriptura contra illa mysteria: vt cùm

Christus

Christus dicit se minorem Patre, & similia; cùm tamen nullus sit cōtra hoc mysterium. nec enim est vllus in tota Scriptura locus, qui leuiter insinuet Christum non esse verè & realiter in hoc Sacramento.

10 Prob. 4. Quia multæ erát causæ cur Christus, dum dicta verba protulit, debuerit planè loqui: vt quòd conderet testamentum, cuius verba debent esse apertissima. Secundò, quòd solis discipulis loqueretur, hominibus tunc rudibus, & quibus iam discessurus volebat planè suam doctrinā explicare. Tertiò, quia rem grauissimā, & in qua periculosissimè erratur, erat institoturus. quæ omnia exigunt planam apertámq; locutionem. Vnde videmus tam in nouo, quàm in veteri testamento, omnia Sacramenta & cæremonias ad Dei cultum pertinentes esse planissimis verbis instituta. Nulla autem contrà erat ratio cur Christus obscurè loqueretur: vnde videmus eum hîc etiam clarissimis verbis vsum esse. Nec enim potuisset clarioribus verbis exprimere corpus suum verè & realiter contineri sub illis speciebus, quàm dicendo: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Quare quamdiu hæretici non reddunt apertissimā causam sui facti, impiè verba Christi in alienissimum sensum detorquent.

11 Cōfirm. 1. Quia aliàs quādo Christus aliquid dixerat obscurè, solebat id aut sponte sua, aut interrogatus, discipulis postea explicare: vt patet *Matth. 13. v. 36.* de semine & zizaniis. & *c. 15. v. 15.* de eo quod dixerat: *Quod intrat per os nō coinquinat hominem.* & Luc. 12. *Attēdite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis* & *Ioan. 3. v. 5.* de baptismo: vnde etiam Euangelistæ obscurè à Christo dicta sæpe per se explicabāt: vt patet *Ioan. 2. v. 21.* de templo dissoluendo. & *c. 7. v. 39.* de Spiritu sancto designato per aquā. & *c. 12. v. 33* de exaltatione filij hominis, & alibi. Quare si in dictis verbis fuisset tam obscurus tropus, omnino credibile est, quòd aut Christus, aut aliquis Euangelista eum explicuisset: & planè incredibile est omnes eius explicationē omissuros fuisse. Omnes autem Euangelistæ, & Paulus, qui diuersis locis & occasionibus de hoc Sacramēto scripserunt, planissimè asserunt veritatem corporis & sanguinis Christi in hoc Sacramento. Nec possunt aliter intelligi, nisi vis eorum verbis inferatur. quod sanè esset omnino incredibile, & contra omnem eorum consuetudinem, si per tropum tam obscurum essent intelligenda.

Matt. 13. & 15. *Luc. 12.* *Ioann. 3.* *Ioan. 2. & 7. & 12.*

12 Probatur 5. clarissimè, quia id quod pro nobis in remissionem peccatorum fuit effusum, fuit verus Christi sanguis, & non solùm figura eius: atqui id quod erat in calice, quem discipulis Christus porrexit, fuit id quod pro nobis in remissionem peccatorum effusum est. Ergo erat verè sanguis Christi. Maior à nullo negatur. Probatur minor ex Luc. 22. vbi dicitur: *Hic est calix nouū testamentū in sanguine meo, qui pro vobis fundetur:* scilicet in remissionem peccatorum, vt habet Matth. Vbi apertè agitur de effusione, qua sanguis Christi in pretium redemptionis nostræ effusus est: vt patet apertè ex verbis, & etiam hæretici fatentur. Item apertissimè dicitur effundendum pro nobis id quod erat in calice, siue ipsum calicem ita effundendum esse. Hunc enim refert illud pronomen *qui*; non autem sanguinem: vt apertissimum est in græco, vbi ita habetur, *Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.* Vbi *ἐκχυνόμενον*, id est, *qui effunditur*, necessariò iungēdum est cum *ποτήριον*: non autem cum *αἵματι*: ac consequenter necessariò fatendum est, aut Christi sanguinem realiter fuisse in calice; aut purum vinum in pretium nostræ salutis fuisse effusum. quod blasphemum est. Sunt hæc verba iam clara vt nulla vi aliò torqueri possint: atque ideo hæretici non aliter iis respondent, quàm dicendo esse corrupta: vt testatur *Bellar. l. 2. de Eucharistia c. 10.* de Beza, qui scribens in hunc locum fatetur omnia exemplaria etiam antiquissima sic habere, sed esse corrupta. quæ responsio est vanissima & miserrima. Ita enim possem totam Scripturam dicere corruptam.

Calicem verè fuisse effusum in remissionem peccatorū. Luc. 22.

Bellarm. *Beza.*

13 Ex his patet, omnino falsum esse, & meritò à Pio V. in Romana editione expunctum, quod docet *Caiet. in hunc art.* scilicet non posse ex verbis Euangelij demonstrari realem præsentiam corporis & sanguinis Christi in hoc Sacramento; & verba Christi, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* posse metaphoricè accipi. Probat à simili: quia *Apostolus 1. ad Corinth. 10.* ait: Petra autem erat Christus: &, vt ait Caiet. potuisset addere, Qui pro vobis crucifixus est. Sed hoc exemplum nihil facit ad rem. quia Apostolus ibi non qualemcumque sed spiritualem petram vocat Christum; quæ non metaphoricè, sed verè erat Christus. Adde, etsi Caiet. explicatio posset aliquo modo accommodari aliis Euangelistis (quod tamen falsum est) apertè tamen repugnaret huic loco Lucæ.

Pius. *Caiet.* *1. Cor. 10.*

14 Prob. 6. ex cap. 6 Ioannis, in quo Christus sæpiùs dicit corpus suum esse verè cibum, & sanguinē suum esse potum: promittitq; se hæc nobis daturum in cibum & potum: ergo dedit. Vbi Nota 1. omnes hæreticos concedere Christum hîc loqui de vera sua carne, & vero sanguine, & ea promittere in cibum & potum: sed aiunt hæc intelligenda esse de spirituali comestione per fidem. Nos verò dicimus eum agere de comestione sacramentali. quod vt clarius fit,

Ioan. 6.

15 Nota 2. Christum hoc capite varia agere, & gradatim ad declarationem huius Sacramenti ascendere. Primò enim v. 27. accepta occasione ex multiplicatione panum, excitat præsentes ad quærendum cibum animæ. & deinde v. 29. & seq. excitat eos ad fidem incarnationis, docens se per eam à Patre de cælo missum, & datum cibum hominibus. Deinde cùm exegisset ab iis fidem huius rei, & docuisset eos solos eam habere posse, quos cælestis Pater sua gratia ad se traheret; excitat illos ad lumen fidei petendum, vt altiora quæ propositurus erat, mysteria crederent. Vnde meritò *D. Aug tract. 25. in Ioan.* explicans illud quod Christus dixit v. 29. *Hoc est opus Dei, vt credatis in eum qui misit me*; subdit, *Vt quid paras dentes & ventrem? crede & manducasti.* Nec enim (vt aliqui malè colligunt) D. August. his verbis significat Christum toto hoc capite tantùm agere de spirituali manducatione sui corporis per solam fidem (hoc enim non est verum etiam ex mente D. August.) sed tantùm do-

D. August.

ect

cet id quod Christus dixerat v.27.*operamini cibũ qui non perit*,&c.intelligendũ eſt de cibo qui per fidem ſumitur:ſiue Christum eos hortari vt in ſe credāt,quod veriſſimũ eſt. Aliàs eũ verè intelle xiſſe Christũ nobis hoc capite promittere hoc Sacramentũ;in quo eius caro & ſanguis verè ſumuntur;apertè patet ex iis quę dicit tract. 26.vbi explicās hęc verba:*Ego ſum panis vitæ:Patres veſtri manducauerũt māna in deſerto, & mortui ſunt*; ait:*Nā & nos hodie accipimus viſibilem cibum, ſed aliud eſt Sacramentũ,aliud virtus Sacramenti.Quā multi de altari accipiunt , & accipiendo moriuntur: vnde dicit Apoſtolus, Iudiciũ ſibi māducat & bibit.*

16 Cùm igitur Christus fusè oſtendiſſet Iudæis quòd neceſſariò deberent credere in eum , tandem v.51.& ſeq.incipit agere de hoc Sacramēto, & de reali in eo corporis & ſanguinis ſui ſumptione.Quod patet primò , Quia id verba apertiſſimè ſonant , & ſunt omnino ſimilia iis quæ Christus dixit in huius Sacramenti inſtitutione: vt ſunt hęc:*cibus quē ego dabo,caro mea eſt pro mũdi vita.&c. Accipite & comedite,hoc eſt corpus meũ, quod pro vobis tradetur.* Quis non videat hic dari quod ibi promittitur? Secundò , quia ſæpiſſimè diſtinguit ſumptionem carnis à ſumptione ſanguinis,dicitq; hunc bibi, illam comedi : quod ſi loqueretur de ſumptione,quæ fit ſola fide, nulla inter hæc eſſet ponenda diſtinctio:quia per eandem fidem eodem omnino modo veritatem ac pretium corporis & ſanguinis Christi credimus. 3. Quia cùm videret Iudæos ſcandalizari , quòd videretur iis durus ſermo, non ſolùm ſe non explicuit,ſicut c. 3. n. 5. fecit Nicodemo , dicendo ſe loqui de metaphorica comeſtione, ſed fortiùs affirmauit , eos debere comedere ſuam carnem, & bibere ſuum ſanguinem , ſi vellent habere vitam.Imò diſcipulis ipſis cum ſcandalo abeuntibus,nihil mutauit de modo loquendi, ſed dixit: *hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem vbi erat prius* q.d.Si iā præſenti poſt recentem panum multiplicationem non credi tis me vobis poſſe dare carnem m-ā manducandam , quomodo credetis abſētí id per miniſtros meos denũtianti?*Spiritus eſt qui viuificat, caro nō prodeſt quidquam.* (q.d.Caro mea per ſe , ſiue ſeparata à diuinitate,nihil quidem prodeſt, ſed tamen vim viuificandi habet à diuinitate ei coniuncta.)*Verba qua loquor vobis*(id eſt,res quā ego vobis propono , ſcilicet caro mea, & ſanguis meus.per hebraiſmũ enim verba hic accipit pro re ipſa quam verba ſignificant) *ſpiritus & vita ſunt*:tum quia plena diuinitate , tum quia ſpirituali modo exiſtentia vobis danda ſunt.

Ioan. 3.

17 Pro maiore horum intelligentia Nota,Quia ad hanc ſumptionē,vt vtiliter fiat , neceſſaria eſt fides;Christũ eam ſæpe requirere , & miſtim modò de ea ac ſpirituali ſui comeſtione , modò de ſacramentali ac reali loqui, & illi etiam tribuere huius effectus v.35.*Ego ſũ panis vitæ:qui venit ad me*,ſcilicet per fidē,*non eſuriet:& qui credit in me, non ſitiet vnquam*.quia ſcilicet meipſum (vt infrà dicitur) ei manducandum &bibendum dabo in Saeramento , quod quidem ſumi ſine viua fide poteſt,non tamen ſatiare.Et hæc etiam eſt cauſa cur quidam Patres , & maximè D. Aug.multa in hoc capite myſticè explicent de manducatione

D. Aug.

per fidem viuam. Non quòd velint hanc ſolam manducationem nobis hic promitti ; ſed quia etiam hæc à nobis hic exigitur : & quia ſine hac ſacramentalis ac realis comeſtio corporis Chriſti nobis nullo modo prodeſt,ſed obeſt:vt teſtatur ipſe D.Auguſtinus tract. 26.ſuprà citatus:vbi expreſſe oſtendit , Chriſtum hic etiam loqui de reali ſumptione Venerab.Sacramenti.

18 Prob.concl.7.quia aliàs eſſet falſum quod toties inculcat *Apoſtolus ad Galat.& ad Heb.9. & 10.* ſcilicet vetus teſtamentũ cōtinuiſſe vmbras, nouum veritatem;hoc inquam eſſet falſum:quia præcipuum legis nouę Sacramentum eſſet mera vmbra. Imò manna, & agnus paſchalis plus habuiſſent veritatis,quàm hoc Sacramentum:quia longè perfectiùs ſignificabāt Christum eiúſque paſſionem,quàm hoc Sacramentũ. Nam manna de cęlo pluebat, nulláq; hominum opera fiebat, & habebat in ſe omne delectamentum ſaporis; atque ita apertè repræſentabat Filium Dei deſcenſurũ è cælo,ſine opera viri in Virginis vtero aſſumpturum carnem; fideles animas in eo omnem delectationem recepturas,&c. Similiter agnus anniculus,Immaculatus , ſua immolatione filios Iſraël à ſeruitute Ægyptiaca liberans, igni toſtus,ſine confractione oſſium comeſtus,apertiſſimè Chriſtum , eiúſq; paſſionem & fructum nobis ob oculos ponit. Nihil horũ habet nudus panis Caluiniſtarum,& tamē hic dicitur corpus Chriſti & veritas;illa tam Chriſti,quā huius panis dicuntur vmbra. Sicut ſi rudem truncũ dicas verè eſſe Cęſarē:viuam verò Cæſaris imaginem, tam Cæſaris,quàm illius trunci voces vmbram.

Hebr. 9. & 10.

19 Reſp. Caluiniſtę,hoc Sacramentũ dici veritatē, quia exhibet nobis Chriſti paſſionē præteritā,& pretium noſtræ redemptionis iam ſolutũ per fidē apprehendenda. Sed illa etiam hæc eadē per fidē apprehendenda exhibebant antiquis : ergo ſimiliter erunt ipſa veritas.Quòd autem illa hęc exhibebāt futura , noſtrum verò Sacramentũ ea exhibeat præterita , non efficit vt ſit magis ipſa veritas quàm illa:maximè in fide Caluiniſtarum, qui volunt nihilo magis cælũ nobis iam patere, quàm patuerit antiquis ; cùm nulli ante finem mundi cęleſtem gloriā ſecundũ illos aſſequātur.

Caluiniſtæ.

20 Reſpondent 2. clariùs , Hoc Sacramentum nobis exhibere Chriſtũ non ratione ſui , ſed ratione verborũ quibus dicitur corpus & ſanguis Chriſti.Sed hoc idem eſt ac ſi dicas, truncum illũ perfectiùs repręſentare Cæſarem, ſolùm quia ego dico eũ eſſe Cæſarem:& conſequenter imaginem non poſſe dici Cæſarem, truncum poſſe. Adde , quando vna imago aliquid perfectiùs repræſentat quàm alia,ideo poſſe quidem dici perfectiorem imaginem , non tamen deſinere eſſe imaginem & vmbrā,aut fieri rem ipſam:cùm tamen Apoſtolus dicat nouam legem non continere ampliùs nudas vmbras & imagines , ſed ipſam veritatē.Et Chriſtus nō dixit,Hoc eſt imago corporis mei:ſed,*hoc eſt corpus meũ*:quę ſanè iam à Chriſto,quā ab Apoſtolo,ſi vera eſſet ſēr. Caluini,abſurdiſſimè dicerentur:vt patet ex dictis.

21 8.Demũ probatur ex perpetuo totius Eccleſię, omniũq; Patrũ conſenſu, quē fuſiſſimè probat *Car.Bell.toto l. 2.de hoc Sacramēto*,vbi omniũ ætatũ teſtimonia clariſſimè refert:& conatur quidē hæretici

Bellarm.

hæretici ea eludere ſicut loca Scripturæ, dicendo Patres imitantes Chriſtum vocare hoc Sacramentum corpus Chriſti, quia eſt figura eius. Sed quædam teſtimonia ſunt tam clara, vt nulla ratione poſſint in aliam partem torqueri: vt ſunt primò eorum qui excludunt expreſsè figuram. Ita *Diuus Ambroſ. lib. 6. de Sacramentis, cap. 1. Sicut*, inquit, *verus eſt Dei filius Dominus noſter Jeſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam ſed quaſi Filius ex ſubſtantia Patris: ita vera caro, ſicut ipſe dixit, quam accepimus, & verus eius ſanguis eſt, quem potamus.* Item *Damaſcenus l. 4. de fide c. 14. Non eſt*, inquit, *figura panis & vinũ corporis & ſanguinis Chriſti (abſit enim hoc) ſed eſt ipſũ corpus Domini deificatum; ipſo domino dicente: Hoc eſt meum (non figura corporis) ſed corpus, & (non figura ſanguinis) ſed ſanguis.* quibus verbis quid poteſt clarius dici? Idem fusè probatur in VII. Synodo act. 6. tomo 3. §. vlt. contra Iconoclaſtas, qui dicebant hoc Sacramentum eſſe imaginem corporis Chriſti.

Ambroſ.

Damaſc.

22 Huc etiam pertinent eorum teſtimonia, qui dicunt nos non ſola fide, ſed reipſa Chriſtum in hoc Sacramẽto ſuſcipere. *Chryſoſt. hom. 60. ad populum. Semetipſum*, ait, *nobis commiſcet, & non fide tantùm, verùm & ipſa re nos ſuum efficit corpus*: per realem ſcilicet ſui corporis vnionem. Et hom. 61. *Vt itaque*, ait, *non tantùm per caritatem hoc fiamus, verùm & ipſa re in illam miſceamur carnem: hoc per eſcam efficitur quã largitus eſt nobis.* Et *D. Hilarius l. 8 de Trinit. Hæc autem idcirco*, inquit, *à nobis cõmemorata ſunt, quia voluntatis tãtùm inter Patrem & Filium vnitatem hæretici mentientes, vnitatis noſtra ad Deum vtebantur exemplo: tanquam nobis ad Filium & per Filium ad Patrem obſequio tantùm ac voluntate religionis vnitis, nulla per Sacramentum carnis & ſanguinis naturalis communionis proprietas indulgeretur: cùm & per honorem nobis datum Dei filij, & per manentem in nobis carnaliter filium, & in eo nobis corporaliter & inſeparabiliter vnitis, myſterium vera ac naturalis vnitatis ſit prædicandum.* Quæ verba clariſſimè omnes hæreticorum explicationes & figmenta refutant.

Chryſoſt.

Hilarius.

23 Secundò, hanc rem clariſſimè probant ea Patrum verba, quibus dicunt panem conuerti in corpus Chriſti, & in eo deprædicant maximam Dei potentiam. Item poſt conſecrationem non eſſe ibi ampliùs panem, ſed veram Chriſti carnem: nec hac in re ſenſibus credendum eſſe, ſed verbis Chriſti. Hinc *D. Ambroſ. de iis qui myſteriis initiantur c. 9. Quantis*, inquit, *vtimur exẽplis, vt probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit.* & infrà: *De totius mũdi operibus legiſti, Quia ipſe dixit & facta ſunt: ipſe mandauit & creata ſunt. Sermo ergo Chriſti qui potuit ex nihilo facere quod non erat, nam poteſt ea quæ ſunt mutare in id quod non erant?* & infrà: *Liquet igitur, quòd præter naturæ ordinem Virgo generauit; & hoc quod facimus, corpus ex Virgine eſt*, &c.

Ambroſ.

Similiter *D. Damaſcenus l. 4. de fide c. 14.* fusè probat, panem & vinum per conſecrationem mutari in corpus & ſanguinem Chriſti. Et huc ſpectant tam eius, quam aliorum verba, quæ attuli ſuprà q. 74. a. 8. & quæ infrà a. 2. adferam. Pulchra etiam ſunt verba D. *Chryſoſt. l. 3. de ſacerdotio ſub initium*, vbi ait: *O miraculum! ò Dei benignitatem! qui cum Patre ſurſum ſedet in illo ipſo tẽporis articulo omnium manibus pertractatur.* Plurimas alias auctoritates alij congeruot, ſed hæ ſufficiunt, quia his nihil poteſt clarius dici. Quare ad hunc omnium Patrum ac ſeculorum conſenſum probandum hoc vnum addam.

Damaſc.

Chryſoſt.

24 Primò, clariſſimum eſt circa annum 780. in VI. Synodo generali act. 6. tomo 3. §. vlt. hanc veritatem contra Iconoclaſtas eſſe definitam: & poſtea contra Berengarium & alios in Eccleſia latina. Vnde conſtat, ab illo tempore tam græcam quàm latinam Eccleſiam hanc veritatem indubitatã habuiſſe. quod nec hæretici poſſunt negare. Secundò, Ipſi nullo iudicio demonſtrare poſſunt, quando hæc opinio primùm in Eccleſiam irrepſerit, niſi cùm Chriſtus hoc Sacramentum inſtituit. ergo clarè patet ab illo tempore hactenus in Eccleſia perſeuerãſſe. Cõfirm. Quia cùm minutiſsimas quaſque nouitates hiſtorici notarint, & quando ortæ ſint accuratiſſimè ſcripſerint, cùm item aliæ omnes hæreſes ſtatim notatæ ſint, & in ſuo ortu à Patribus, vel etiam à Conciliis oppugnatæ: quis credat fieri potuiſſe vt tanta potuerit circa præcipuum myſterium in fide induci mutatio, ita vt nemo eius ortum notarit, nemo contra eam ſcripſerit, nulla Concilia celebrata fuerint? hoc qui credit, omnem euertit hiſtoriam, omnes mortales truncos facit. Confirm. ſecundò, Quia ſtatim atque aliqui cœperunt hanc veritatem circa annum 780. & ſequentes vocare in dubium; tota Eccleſia in eos tanquam rem abſurdiſſimam & inauditam adſerentes, inſurrexit: vt patet primò ex Synodo VII. anno 781. Secundò ex Concilio Vercellenſi, quod teſte *Lanfranco l. de Euchariſtia poſt initium*, damnauit librũ Ioannis Scoti quem circa annum 800. contra Euchariſtiam ſcripſit. Et ex Paſchaſio Corbeienſi, qui refutauit Bertramnum circa annum 888. contra Euchariſtiam ſcribentem. Et ex Concilio Rom. ſub Gregorio VII. poſt annum 1050. quod damnauit Berengarium, &c. Ex quibus ſatis patet quàm nihil agant hæretici, dum ex quibuſdam obſcuris quorundam Patrum locis conantur probare, eos ſenſiſſe Chriſtum tantùm eſſe in Sacramento, vt in ſigno. Vt hoc enim probent, primùm docere debent, quis primò noſtram ſententiam docuerit. Secundò, cur in eos qui primi à ſententia antiqua Eccleſiæ deſciuerunt, nemo antiquorum ſcripſerit: imò cur hactenus nemo noſtram ſententiam oppugnarit, qui non fuerit iudicatus hæreticus ab vniuerſa Eccleſia.

25

Synodus 7.

Conc. Vercellen.

Lanfrancus.

Paſchaſius.

Bertramnus.

Conc. Rom.

26 Vt tamen faciliùs eorum argumenta ex Patribus deſumpta refutentur. Nota 1. Patres olim ſæpe de hoc Sacramento fuiſſe obſcuriùs & per metaphoras locutos, ne proderent auguſtiſſima myſteria Ethnicis. Vnde *Theodoretus dial. 2. poſt medium: Non oportet*, inquit, *apertè dicere. eſt enim veroſimile adeſſe aliquos myſteriis non initiatos.*

Cur Patres quandoque obſcuriùs de hoc myſterio loquantur.

Theodoret.

Nota 2. Eos ſæpe ſolere Scripturas explicare ſenſu myſtico, vt mores inſtruerent, vt patet ex Gregorio & Auguſtino in multis locis. Item ornatus cauſa ſæpe vſos fuiſſe metaphoris, idque eo liberiùs circa hoc Sacramentum; quia (vt ait in re ſimili D. *Auguſtin. l. 1. contra Iulianum c. 2.*) ſciebant ſe in Eccleſia Catholica loqui, mentémque

Gregor.

Auguſt.

temque suam satis intelligi, nec arbitrantur se aliter aliquando interpretandos, quia tali quæstione tunc nemo pulsabatur, & nondū exortis Sacramentariis fecurè loquebantur. Hinc vsque ad annum 780. Patres vix vnquam ex professo huius Sacramenti veritatem conati sunt demõstrare, sed ferè obiter eam tantùm asseruerunt; quia nulli eam ex professo oppugnabant: ideoque ferè solùm mysticè de eo disputabant, & quandoq; quædam dicebant obscuriùs, ita vt videntur eius veritatem negare: quia sciebant se satis à suis auditoribus intelligi, & alibi clariùs suam mentem explicabant. Quare loca obscuriora ex clarioribus debemus interpretari: & quis vnius Patris fuerit sensus, ex communi aliorum sententia debemus colligere.

28 Nota 3. Hoc Sacramentum non tantùm realiter Christum continere, sed etiam eumdem verè repræsentare, tum patientem, tum sua gloria nos in cœlo beantem, & æternùm saturantem. Est enim pignus æternæ gloriæ. Vnde pulchrè D. Damasc. l. 4. de fide c. 24. *Figura*, ait, *porrò rerum futurarum ideirco dicuntur, non quòd non verè corpus & sanguis Christi sint; sed quòd nunc quidem diuinitatis Christi per ea participes efficiamur; tunc autem intellectuali modo, & per solum intellectum. Et Ansel. l. de diuinis officiis. Neque*, ait, *ab hoc Sacramento figuram omnino excludimus, neque tam solam admittimus: veritas est, quia Christi corpus est: figura est, quia immolatur quod incorruptibile habetur.*

Hoc Sacramentum nõ tantum Christũ continet sed etiam repræsentat. *D. Damasc.* *Anselmus.*

29 Nota 4. Vt iam communiter Doctores, ita etiam Patres olim distinxisse sumptionem huius Sacramenti, in sacramentalem tantùm, qua mali hoc sine fructu percipiunt: & spiritualem tantùm, qua boni id in voto cum fructu recipiunt: & sacramentalem & spiritualem simul, qua id omnes piè communicantes percipiunt.

Triplex sumptio Sacramenti.

30 Nota 5. Sicut iam Theologi, ita olim Patres, hæc tria distinxisse; nudum Sacramentum, rem Sacramenti, & Sacramentum & rem simul: itaque species huius Sacramenti quandoque absolutè vocant Sacramentum. *D. Aug. epistola 23.* dicit Sacramentum corporis Christi, id est, species panis, ob similitudinem quandam quodam modo esse corpus Christi. Et similis est locus contra Adimantium c. 12. Ita quidã hæc loca S. Aug. explicant. Nec hæc explicatio est improbabilis: & potuit D. Augustinus ita velle loqui, vt ostenderet quomodo intelligendum sit, quod dici solet, corpus Christi in hoc Sacramẽto tangi ac frangi, & dentibus teri, quod propriè solùm conuenit in species, quibus subest corpus Christi. Sed credo verius esse, eum hîc non loqui de ipsis speciebus huius Sacramenti, sed de pane benedicto, qui tunc solebat dari catechumenis, & ab Augustino vocatur aliquando Sacramentum corporis Christi; vt patet ex *l. 2. de peccatorum merit. c. 26.* quem infrà citato nu. 33.

August.

31 Ex his ad omnia testimonia, quæ hæretici nobis ex Patribus obiiciunt, Respõdeo generatim. Primò, etsi quandoque Patres dicant hoc Sacramẽtum esse figuram corporis Christi, & nos hoc fide manducare: numquam tamen negant Christũ realiter etiam in eo esse præsentẽ: volũntq; eum existentem in Sacramento esse figurã sui in cruce patientis, aut in cœlo triumphãtis. Dicuntque nos fide eum manducare: tũ quando solùm spiritualiter hoc Sacramentum sumimus: tum quia fides necessaria est vt fructum Sacramenti percipiamus. Item si quãdo videntur negare malos fieri participes corporis Christi, etsi Sacramẽta corporis eius dẽtibus premãt, intelligendi sunt, vt dicãt hos nõ fieri participes fructus ipsius corporis Christi. Hoc enim est verè & propriè fieri participẽ corporis Christi. Nec enim dicemus eaue fieri corporis Christi participẽ, etsi hoc Sacramẽtum comederet. Aliàs etiam malos sumere verè corpus Christi cõtra Caluinũ satis vbiq; Patres docẽt. & patet apertè ex Apostolo 1. *ad Cor. 11.* vbi docet iudicium sibi sumere, qui id indignè sumit. Ita se explicat Aug. relatus *c. Quid est, de de consecr. d. 2. ex Iuone l. 1. de Eucharistia.*

1. Cor. 11. *August.*

32 Respondeo secundò, Quòd si aliquando obscuriùs loquantur, ita vt contra veritatem Sacramẽti aliquid videãtur asserere, loca obscura per clara esse interpretãda, non contrà. Plurima autem vbique clarissima loca occurrũt, quibus clarissimè hãc veritatem asserunt, vt patet ex dictis suprà, & ex *Bellarm. toto l. 2. de hoc Sacramento.* Quod maximè locum habet in D. Augustin. quẽ aduersarij totum suũ esse clamant, & loca quædam ex eo obscura adferunt: sed quæ mens eius fuerit, omissis plurimis clarissimis locis quæ adfert *Bellarm. l. 2. c 24.* vel ex solo *cap. 26. l. 2. de peccat. meritis* apertissimè colligitur: vbi loquens de benedicto pane solito dari iis, qui nondum poterant communicare, ait: *Quod accipiunt*, (scilicet catechumeni) *quamuis nõ sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quàm cibi quibus alimur; quoniã Sacramentum est*, scilicet latè sumptum: vbi fatetur illum panem esse Sacramentum, seu signum corporis Christi, non tamen esse ipsum corpus; quod tamen alibi de nostro Sacramento sæpissimè affirmat. vt patet ex *l. 2. contra Faustum c. 10.* vbi dicit fideles ore eum sanguinem percipere quo redempti sunt. Et c. 10. Nunc bibi quod ex latere Christi fluxit. Item ex *l. 2. contra aduersarium legis c. 9.* vbi ait: *Mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum carnem suam nobis manducandam, bibendumq; sanguinem dãtem fideli corde atque ore suscipimus: quamuis horribilius videatur humanam carnem manducare quàm perimere, & humanum sanguinem potare quàm fundere.* Vbi necessariò debet intelligi loqui de reali manducatione carnis, & potatione sanguinis. Nam hæc comedere & potare per fidem, scilicet credendo ea esse, nullam habet speciem vel vmbram horroris.

Bellarm. *August.*

33

34 Item ex concione 1. in psalm. 33. tractans illa verba 1. Reg. 21. *Collabebatur* (scilicet David) *in terminus eorum*, pro quibus legit: *& ferebatur in manibus suis*, ait: *Quomodo intelligatur in ipso David secundùm literam non inuenimus, in Christo autem inuenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis quãdo commendans ipsum corpus suum, ait: Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus suũ in manibus suis.* Quæ verba vt vera sint, necessariò supponunt, Christi corpus propriè & realiter esse in Sacramento. Aliàs si ibi tantùm esset tamquã in signo aut imagine, etiam David potuisset seipsum ferre in manibus suis, non minùs quàm Christus. Et hæc ad obiectiones ex Patribus dicta sufficiant. si quis plura desideret, videat *Card. Bellarm. lib. 2.* de

Bellarm.

de Euchariſtia cap. 14. quo toto libro ſuis locis adfert particulatim auctoritates, quas hæretici obiiciunt, ac ſoluit. Sed ex dictis facile ſolui poſſunt.

35 Obiiciunt hæretici primò, Id quod Chriſtus habebat in manibus dum pronuntiabat pronomen *hoc*, erat adhuc panis : ergo pronomen *hoc* demonſtrat panem. & hunc dixit Chriſtus eſſe ſuum corpus : ac conſequenter corpus figuratè accipitur.

Confirm. 1. Quia Chriſtus porrexit diſcipulis id quod accepit ac fregit. hoc enim indicant illa verba Math. 26. *Accepit Ieſus panem, benedixit, fregit, dedítque diſcipulis ſuis*, &c. Atqui accepit panem: ergo dedit panem diſcipulis. (Mat. 26.)

Confirm. 2. Quia in forma conſecrationis apud Lucam, *calix* & *teſtamentum* accipiuntur metaphoricè: ergo & *corpus*.

Confirm. 3. Quia forma conſecrationis eſt propoſitio ſacramentalis: ergo etiam figurata.

36 Ad obiectionem Reſpondeo, Pronomẽ *hoc* ſignificare & demonſtrare id quod cõtinetur ſub ſpeciebus abſtrahendo ab eo quòd ſit panis, aut corpus Chriſti; ita tamen vt non referatur ad illud inſtans quo pronuntiatur, ſed ad illud inſtãs quo tota propoſitio erit ſufficienter pronũtiata, vt habeat perfectam ſignificationem. itaque in illa propoſitione affirmatur id quod eſt ſub ſpeciebus eo inſtanti quo cõpletur ſignificatio ipſius propoſitionis, eſſe corpus Chriſti. Quod eſt commune non ſolùm omnibus propoſitionibus practicis, quæ nõ ſupponunt, ſed faciunt ſuum obiectum: ſed etiam iis quæ ſignificant aliquid corã alio fieri. Hinc ſciens diuerſas figuras proprie dico: *hic eſt circulus: hic eſt triangulus*, &c. cum tamen nondum ſint hæ figuræ dum dico *hic*. Nec in tali oratione committitur nugatio, vt ubiciunt hæretici, quaſi idem eſſet, *hoc eſt corpus meum*: ac, *corpus meum eſt corpus meum*. Nam etſi *hoc* demonſtret aliqua ratione corpus Chriſti, non tamen id ſpeciatim ſignificat, ſed generatim id quod continetur ſub ſpeciebus: ſicut cùm oſtenſo dolio dico, *hoc eſt vinum*.

37 Ad primam confirm. Reſpõdeo eſſe puerilem. Idem enim valet ac ſi diceres: Ioannes emit carnes crudas, coxit & comedit: ergo comedit carnes crudas. Tradidit itaque Chriſtus quod acceperat, ſed mutatum in ſuum corpus.

38 Ad ſecundam Reſpondeo, In verbo *calix* eſſe quidem metonymiam; accipitur enim continẽs pro contento; ſed vſitatiſſimam & clariſſimam, quæque ex circumſtãtiis apertè explicatur. Tropus autem quem fingunt hæretici eſt duriſſimus & inauditus; nec quidquam nos cogit eum fingere: atque ita cõſequentia nulla eſt. Teſtamentum autem accipitur propriè, pro authentico inſtrumento, quo cõtinetur voluntas teſtatoris, & hæreditas alicui defertur. quę ſignificatio illi voci proprtiſſima & vſitatiſſima eſt. Sacramẽta autẽ (& maximè illud de quo hîc agimus) ſunt verè authentica inſtrumenta, quibus merita Chriſti, quæ nobis teſtamẽto reliquit, continẽtur & nobis applicantur. Quod autem additur *in meo ſanguine*: idem eſt ac ſi diceretur, quod ſanguine & morte mea confirmatur. Dum verò Matthæus dicit: *hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti*, accipit teſtamentum pro voluntate teſtatoris, quia eius ſanguinis hæredes efficimur. Teſtamentum autem in propria ſignificatione, tam voluntatem teſtatoris, quàm eius inſtrumentum ſignificat.

39 Ad tertiam Reſpondeo, Eam propoſitionem eſſe ſacramentalẽ orationẽ; quia eſt inſtitutiua & cõfectiua Sacramenti: non autem quia tropicè explicanda eſt. Aliàs hæc verba: *ego te baptizo*, eſſent etiã tropicè intelligẽda quod abſurdum eſt.

40 Obiiciunt ſecundò, 1. *Ad Cor.* 10. dicũtur Hebræi comediſſe eamdem eſcam ſpiritualem, & bibiſſe eumdem potum nobiſcum. Atqui illi olim tantùm ſumebant ſymbola corporis & ſanguinis Chriſti : corpus verò & ſanguinem ſola fide. Ergo ſimiliter nos. (1. Cor. 10.)

Reſpondeo negando antecedens. Tantùm enim dicit Apoſtolus eos comediſſe eandẽ eſcã inter ſe, nõ autem nobiſcum : ſed hoc ei affingũt hęretici. Nec obeſt auctoritas Auguſtini, qui tractat. 26. in Ioannem, etiam aſſerit Iudæos eandẽ nobiſcũ eſcã comediſſe. quia ad ſenſus myſticos & morales ibi deflectit, vt ſuprà notaui. Et apertè ſatis dicit, eos comediſſe eandem eſcam ſignificatione non re : quia eorum eſca ſignificabat noſtram: re autem ipſa erat longè diuerſa.

41 Obiiciunt tertiò, Matth 26. ait Dominus: *pauperes ſemper habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis*. Reſpõndeo eum loqui de præſentia viſibili, & quæ humano & naturali modo exhibetur, quæque alieno ſubſidio indigeat. Similiter Lucæ vltimo ait diſcipulis: *Hæc ſunt verba quæ locutus ſum vobis, cum adhuc vobiſcum eſſem*. Significans ſe iam cũ iis nõ eſſe, ſcilicet humano modo cõuerſando, cũ tamen realiter præſens iis loqueretur. Similiter Ioan. 14 dicit ſe relinquere mundum, & ire ad Patrem, & miſſurum Spiritũ ſanctum qui ſuo loco eos ſenſibiliter conſoletur & inſtruat, cùm tamen ibidem dicat: *Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos* Et Matth. vltimo. *Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*. Itaque non omnibus modis Chriſtus à nobis receſſit. Quare cum dicto loco Matthæi nullo modo pugnat quòd corporaliter nobis præſens ſit in Sacramento & ibi poſſit à nobis auro, argento, & ſuffitu honorari: quia non adeſt viſibili & humano modo : aut indigeos obſequio noſtro ſicut tunc indigebat perfuſione vnguenti, tum ad refocillanda fatigata membra; tum propter inſtantem ſepulturam, vt ipſe ibidem dicit. Plura loca ex Scriptura adferunt, ſed nullius momenti, atque ita nec digna refutatione. (Matth. 26. / Luc vlt. / Ioan. 14 / Matth. vlt.)

42 Obiiciunt demum ex ratione, primò. Implicat vnom corpus eſſe eodẽ tẽpore in diuerſis locis: quia ſequeretur, idem ſibi dextrum & ſiniſtrum eſſe; quieſcere & moueri; ſummè calere & frigere; mori & viuere: quæ vidẽtur implicare. 2. Quia tantum Chriſti corpus non videtur poſſe eſſe ſub tam parua hoſtia. 3. Nec guſtamus, nec videmus aliud quàm panem & vinum : ergo nihil aliud eſt. Confir. quia ſi ab his experientiis non poteſt ſumi certum argumentum : fruſtra Chriſtus Luc. 24. obtulit diſcipulis palpandum corpus ſuum, vt ipſo attactu dicerent eum non eſſe ſpiritum. 4. Suſceptio Sacramentorum debet eſſe conformis ſuo fini; ſed finis huius Sacramenti eſt ſpiritualis, & nutritio animæ, non corporis: (Luc 24.)

ergo

ergo ſpirituali tantùm modo, & per ipſam animam ſola fide Chriſti corpus nobis ſumendum eſt. Hoc argumentum valdè vbique iactant hæretici. 5 Obiiciunt quædam abſurda ex noſtra ſententia ſequi: vt quod Chriſtus poſſit comedi à beſtiis ſi hoc Sacramentum comedant: quòd Chriſtus in fœtidum communicantium ſtomachum deſcendat: imò quòd in cloacam poſſit coniici, & ſimilia quę videntur indigna Chriſto.

43 Ad hæc generatim reſponderi poſſet illud *Auguſtini l. 22. de ciuit. c. 11. Ecce qualibus argumētis omnipotentiæ Dei humana contradicit infirmitas, quam poſſidet vanitas.* Quanta enim eſt vanitas, imò peruerſitas eorum qui non aliter volunt Deo credere, quàm quatenus quę aſſerit, poſſunt capere? Quaſi non multa ſint à nobis credenda, quæ intelligentiam noſtram ſuperant: aut quaſi ipſi intelligant, quî fieri poſſit, vt vna natura ſimpliciſſima, tribus perſonalitatibus realiter inter ſe diſtinctis identificetur. Si igitur non poſſint capere, quî fieri poſſit vt Chriſtus realiter ſit in hoc Sacramento, audiant Apoſtolum 2. ad Cor. 10. & redigant in captiuitatem omnem intellectum in obſequium Chriſti.

Auguſt.

Multa nobis credenda quæ non capimus.

2. Cor. 10.

44 Deinde Reſpondeo ad primum, Nullam hîc oſtendi implicantiam, Nec enim quidquam abſurdi habet, ſi eiuſmodi de corpore replicato ſecundùm diuerſos exiſtēdi modos dicātur; quod eſt vnum quidē ſecundùm ſubſtantiā, virtute tamē plura, & in diuerſis exiſtēdi modis diuerſum, quatenus pluries exiſtit. Et ſimile videmus in anima, quæ eſt tota in ſingulis mēbris, & mouetur loco in manu dum quieſcit in capite; ſimul mouetur ſurſum in dextra, & deorſum in ſiniſtra; in illa ſentit calorem, in hac frigus. Quòd ſi Deus hoc tribuerit ſpiritui, vt naturaliter totus in pluribus locis partialibus ſit: & cùm nulla ſit ratio negādi quin Deus animam in abſciſſa manu, & conſequenter in diſtinctis omnino locis poſſit conſeruare: cur hoc ei circa corpus denegemus? Item plurimos Sanctorum eodem tempore diuerſis in locis fuiſſe, plurimæ referunt hiſtoriæ. Nec poteſt commodè intelligi quomodo Chriſtus *Act. 9. & 22.* D. Paulo apparuerit, & cum eo collocutus, & ab aſtantibus auditus fuerit, nec tamen è cœlo (vt ipſi hæretici communiter fatentur) diſceſſerit; niſi dicamus eum ſimul in duobus locis fuiſſe, Omnino enim Scriptura ibidem innuit eum D. Paulo præſentem & propinquum fuiſſe. His adde, quòd ſi credamus Deū poſſe corpora noſtra omnino corrupta ſecundò reproducere; nihil eſſe cur negemus eum poſſe ſecundò reproducere rem iam exiſtentem.

Act. 9. & 22.

45 Ad ſecundum Reſpondeo, Hoc non magis eſſe abſurdum, quàm ſit abſurdum aut impoſſibile camelum tranſire per foramen acus (quod fieri poſſe teſtatur Chriſtus Matth. 19. aut Chriſti corpus è clauſo virginali vtero, ac è ſepulchro in apertum aërem egreſſum eſſe, domúmq; omnino clauſam intraſſe: ac ſic aliud corpus penetraſſe; quod omnia corpora glorioſa poſt reſurrectionem etiam poterunt. Item cùm videamus corpora poſſe naturaliter rarefieri ac cōdenſari, & ſic multò maiorem aut minorem locum obtinere: quid mirum eſt ſi Deus omnipotens poſſit magnum corpus in puncto ponere?

Matth. 19.

46 Ad tertium Reſpondeo, Magis hîc credēdum eſſe verbo Chriſti, quàm ſenſibus. Aliàs deberemus dicere Chriſtum phantaſticū habuiſſe corpus, quod ſupra aquas ambulauit, & per medium Iudæorum inuiſibile tranſiuit. Quanquam propriè loquendo hoc Sacramētum ſenſus non fallat, qui de ſolis qualitatibus propriè indicant, quę verè tales ibi ſunt, quales ſenſibus apparent: etſi conſueta ſubſtantia iis non ſubſit, quam ſenſus percipere nequeunt. Ad illud autem quod ex D. Luca allatum eſt, Reſpondeo, illam palpationem per ſe non ſufficienter probaſſe veritatem corporis humani: potuiſſet enim ſpiritus ſimiliter apparere, & palpādum corpus offerre; vt patet in Angelis apparentibus Loth, & manum eius apprehendentibus: quos omnino homines credebat. Valuit tamen iſta palpatio, primò ad confirmandos Diſcipulorum animos, qui ſimilibus externis ſignis multùm in vtramq; partem mouebantur. Secundò, iuncta Chriſti atteſtationi, & adhibita ad teſtandum articulum fidei, habuit ſufficientem vim ad probandam veritatem reſurrectionis, tum quòd Chriſtus per ſe non poſſet fallere: tum quòd ad diuinam prouidentiam pertineat non permittere fieri pericula in atteſtationem rei falſæ.

47 Ad quartū Reſpondeo primò, Hoc argumentum ſolum probare, non ſufficere nudam externam Sacramenti perceptionem: ſed ad eius fructum requiri, vt id fide viua percipiamus. Aliàs probaret, corporalem in baptiſmo ablutionem eſſe ſuperfluam, cùm adhibeatur ad ſolam ablutionem animæ. Imò probaret nulla externa Sacramenta eſſe neceſſaria; ſed omnia eſſe ſuperflua: cùm ſine his fide & deſiderio Chriſtū poſſimus percipere. Reſpondeo ſecundò. Hoc argumento etiam noſtram ſententiam probari. Nec enim Chriſtum in Sacramento ſolùm ſumimus in nutrimentum animæ; ſed etiam vt carnem noſtram in reſurrectione viuificet, & æterna vita beet: vt habetur Ioan. 6. & conſequenter non ſolo animo, ſed etiam corpore debemus eum ſumere.

Ioan. 6

48 Ad quintum Reſpondeo, Noſtros hæreticos eum modum argumentandi didiciſſe à Neſtorio, qui olim ſimilibus ratiunculis conabatur euertere Chriſti diuinitat. *Egone*, inquiebat, *bimeſtrem aut trimeſtrem, fœdatum ſputis, flagris laceratum, crucifixum dicam Deum?* Quibus ſi moueremur, facilè nobis vnus Vorſtius, eique ſimiles Atheiſtæ probarent, Deum non eſſe vbique: quia eorum iudicio fœdaretur ſi eſſet in cloacis, & pateretur in inferno. Sicut igitur amor noſtrî Chriſtum impulit, vt vellet 9. menſibus Virginis vtero concludi, & poſtea fœdiſſimis Iudæorum ſputis oppleri, à militibus flagellari, ac nudus crucifigi: ita idem amor eundem compulit, vt vellet à nobis in hoc Sacramento comedi, & ex hominum negligentia, aut etiam malitia, quædam indigna pati, præſertim cùm corpus eius iam glorioſum his non magis inquinetur quàm diuinitas.

Vorſtius.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in hoc Sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem?

49 ARtic. 2. docet, post consecrationem nihil substantiæ panis aut vini remanere, sed totã conuerti in corpus & sanguinem Christi. Est de fide contra Lutherũ & ipsius asseclas, definitũ in *Trid.sess.*13 c.4.& *can.*2. vbi dicitur: *Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistia Sacramento remanere substantiam panis & vini vnà cum corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, negaueritque mirabilem illam & singularem conuersionem totius substantia panis in corpus; & totius substantia vini in sanguinem, manẽtibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conuersionem catholica Ecclesia aptissimè Transsubstantiationẽ appellat, anathema sit.* Idem olim definitum fuit in Concilio Romano sub Gregorio VII. contra Berengariũ. Item in Concilio Lateranensi sub Innoc. III.c.1. Item in Constãtiẽsi sess.8. vbi duo errores Ioannis VViclef damnantur. Primus. *Substantia panis naturalis, & vini naturalis manent in Sacramẽto altaris.* Secundus. *Accidentia non manent sine subiecto in eodem Sacramento.*

Lutherus. Trident. *Concil. Roman. Berengar. Lateranẽse. Constantiense. VViclef.*

D.Thom. Probat hanc conclusionem D.Thomas variis argumentis, quorum primum habet satis magnam difficultatem, & aliqua interpretatione indiget, de qua agam infrà a.4. tertium & quartum satis probabilia sunt. Secundum verò omnino firmum est. Quia si ibi maneret substantia panis, forma consecrationis esset falsa. Quod vt clariùs appareat,

50 Notandum est primò ex dictis a. 1. Christum hîc propriè fuisse locutum: & verba eius esse vera intellecta secundùm communem vsum loquendi.

Nota secundò ex dictis qu.74.a.2.d.1.pronomen *Hoc*, ex communi vsu loquendi demonstrare rem præsentem, & sensu aliquo modo perceptibilem.

Nota tertiò, Substantiam non esse per se sensibilem, atque ita nec demonstrabilem, sed tantùm ratione accidentium. Sicut autem ipsa sunt propter substantiam: ita per ea ipsa substantia, quæ sub iis continetur, demonstratur. Sicut etiam quia res quædam artificiales sunt propter alias, etiam consequenter hæ per illas demonstrantur: sic ostenso vase, vel crumena, dico, Hoc est vinum, hoc est aurum, &c.

51 *Quæ requiruntur vt aliquid possit per alia accidentia demõstrari.* Nota quartò, Eiusmodi res siue accidentia, ex iis quæ quoquo modo cõtinent, primò & per se semper designare ea, quæ ex natura vel vsu suo magis nata sunt afficere & continere. Hinc accidentia hominis per se designant corpus, non animam: atque ideo iis demonstratis bene dico, *hoc est corpus humanũ*, non ita, *hoc est anima rationalis*: multo tamen absurdiùs loqueretur qui demõstrato lapide aut dolio pleno vino, intra quæ esset angelus, diceret: *hoc est angelus.* Quia accidentia corporis saltem secundariò & ratione corporis, quodammodo per se animam continent, ideóque eius aliquo modo sunt signa. Nã ex iis præsentiam animæ cognoscimus: dolium verò ac lapis præsentem intra se angelum planè per accidens continent, ideóque nullo modo eum designant. quare etiam iis ostensis ineptissimè & planè falsò dicerem, *hoc est Angelus.* Secùs esset si Deus annihilaret omnem substantiam alicuius lapidis, permanentibus omnino immutatis omnibus eius accidentibus, & tunc sub iis poneret angelum cum mutua inter hunc & illa dependentia; ita vt & statueret nec hunc sine illis, nec illa sine hoc ita conseruare: & quocumque accidentia mouerentur, necessariò etiam eò angelus moueretur. Tunc enim sicut ab iis qui illud Dei decretum scirent, posset ex præsentia accidentium certò cognosci præsentia angeli; ita etiam posset ab iis demonstrari, & his ostensis dici, Hoc est angelus. Nam accidentia sunt naturaliter signa substantiæ sub iis ita contentæ, vt sit vel ipsorum subiectum, aut deficiente omni subiecto ab illius præsentia in conseruari pẽdeant, quod tunc vicem quodãmodo subiecti subit, & est primarium, imò vnicum obiectum, quod per illa accidentia potest designari aut demonstrari.

52 Nota quintò ex dictis a.1. Cùm forma consecrationis sit propositio practica, efficiẽs id quod affirmat; pronomẽ *hoc*, non demonstrare id quod continetur sub accidentibus, dum ipsum pronuntiatur: sed quod continetur in eo instanti, quo perfectè forma pronuntiata est. sicut cum formans aliquam literam dico, *hoc est A. hoc* non demonstrat illã figuram quę est dum pronuntiatur; sed quæ est dum tota actio mea perfecta est.

53 *Si substãtia panis maneret vnà cum Christi corpore sub speciebus, pronomen hoc designaret solum panem.* His positis prob.concl. ex verbis Christi *Hoc est corpus meum.* Cùm Christus hæc diceret, tenebat manibus accidentia panis; & consequenter pronomen *hoc*, designabat id quod illa accidentia hic & nunc designabant, dum sermo Christi compleretur: atqui si erat ibi panis in proprio sensu, hunc solum designabant. Ergo Christus dixit hunc esse corpus suum: quod omnino est falsum. Sicut falsum est, monstrato lapide sub quo est angelus dicere, Hic est angelus: cũ panis nõ sit magis corpus Christi, quàm lapis sit angelus: nec corpus Christi quantumcumq; ibi præsens sit, magis erit demonstrabile per accidentia panis, quàm angelus aut Deus per lapidem.

54 *Lutherani.* Respondent Lutherani, per *hoc* demonstrari panem, eúmque dici corpus Christi per communicationem idiomatum ratione vnionis sacramentalis: sicut homo dicitur Deus ratione vnionis hypostaticæ.

Sed contrà primò, Tunc deberet dici *hic* (scilicet panis) *est corpus meum*: non autem, *hoc est corpus meum.* Sicut demonstrato Christo dicimus; *hic est Deus*: non autem, *hoc est Deus.* Sicut etiam dicitur, *hic est calix*: non autem, *hoc est calix.*

Se

Inter panem & corpus Christi non poteſt eſſe communicatio idiomatum.

Secundò, quia gratis omnino & contra omnem vſum loquendi fingitur talis communicatio idiomatum, quam vſus non fert niſi inter ea quæ idem habent ſuppoſitum. Alias poſſem dicere aquam eſſe formam baptiſmi, & pronuntiationem formæ eſſe aquam, vel ablutionem: quia inter hæc eſt vnio ſacramentalis.

Tertiò, quia etiam inter vnita hypoſtaticè non eſt cõmunicatio idiomatum, niſi ſint formæ integræ per modũ ſuppoſiti ſignificatæ. Hinc hæc eſt falſa: *anima Christi eſt corpus Christi*: vel *humanitas eſt diuinitas*. Ergo multò magis hæ erunt falſæ: *panis eſt corpus Christi: vinum eſt ſanguis Christi*.

55 Prob. 2. concl. ex ſenſu totius Eccleſiæ, quæ vt patet ex Conciliis ſuprà citatis hoc iam diu apertè ſenſit ac definiuit. Nec huius opinionis initium poſt tempora Chriſti poteſt demonſtrari. Imò omnes contrarium ſentientes ſtatim Eccleſia damnauit. quod firmiſſimum eſt argomentum non dari initium huius ſententiæ, niſi in inſtitutione Chriſti.

Probatur tertiò ex Patribus, qui docent panem & vinum poſt conſecrationem deſinere eſſe, & mutari in corpus & ſanguinẽ Chriſti, &c. Ita *Cyrillus catheche ſi 4. myſtagogica*: *Hoc ait. ſciens ac pro certiſſimo habens, panem hunc qui videtur non eſſe panem, etſi guſtus panem eſſe ſentiat.* Et *Cyprianus ſerm. de cœna Domini*: *Panis iſte*, inquit, *communis, in carnem & ſanguinem mutatus procurat vitam & incrementum corporibus.* Et paulo infrà. *Panis iſte quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie ſed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus eſt caro.* Quòd ſi panis mutatus ſit in carnem, certè non manet panis: vnde etiam pulchrè *D. Ambroſ. l. 4. de Sacramentis c. 5. Ante verba Chriſti*, inquit, *calix eſt vini & aquæ plenus: vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit.* Expreſsè inſinuans, poſt conſecrationem nec aquam, nec vinum ampliùs eſſe in calice, ſed ſolum ſanguinem. Quod etiam expreſsè aſſerit *l. de ijs qui myſterijs initiantur cap. 9.* vbi ait: *Quantis vtimur exemplis vt probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit.* Plurimas auctoritates vide apud *Bellarm. l. 3. de Euchariſtia, c. 20.*

Cyrill.

Cyprian.

Ambroſ.

Bellarm.

56 Ex his patet, Lutherum & Caluinum mentiri, dum fingunt tranſſubſtantiationem eſſe inuentũ D. Thomæ, aut Concilij Lateranenſis. Etſi enim ante illud Concilium, nomen non ita fuerit in vſu, res tamen apud Patres explicata, & in Eccleſia ſemper credita fuit. Et eadem, ſanè licentia calumniabantur olim Ariani, *conſubſtantialitatem* diuinarum perſonarum fuiſſe inuentum Niceni Concilij: quia circa eius tempora nomen *Homouſion* primùm cœpit celebrari. ſuper quo etiam verbo nauſeat anima Lutheri, vt ipſe ait, quare etiã illud myſterium negaſſet, ſi fuiſſet auſus. Deinde etſi nô poſſem clarè ex Patrib' oſtẽdere quid hac de re ſẽſerint: nõ tamẽ inde quid quam probarent hæretici, niſi ante Berengariũ non fuiſſe oblatam Eccleſiæ occaſionem ita expreſſis verbis hoc myſterium declarãdi, quòd de eo nulla eſſet in Eccleſia quæſtio. quod noſtram ſententiam (quam ex damnatione Berengarij, & Conciliis ſuprà citatis cõſtat iam ampliùs quàm quinque ſæculis totã tenuiſſe Eccleſiã) multum iuuat, & inexpugnabilẽ reddit, donec probatos aliquos hiſtoricos hæretici proferãt, qui doceãt quo tẽpore, aut quo auctore hæc ſententia in Eccleſiã irrepſerit, quod nunquã facient niſi Euãgeliſtas & Paulum laudent hiſtoricos: ex quibus diſcimus Chriſtum huius doctrinę eſſe auctorẽ.

Lutherus.
Caluin.
D. Thom.
Lateranenſe.

Berengarius.

57 Obiiciũt hæretici primò, in Scripturis Euchariſtiã ſæpè dici panem. Reſpondeo id fieri phraſi Hebræa; qua omnis cibus dicitur panis. Nam לחם lechem quod latinè ſemper panis vertitur, propriè ſignificat edulium, à לחם lacham, quod ſignificat comedere. Accipitur autem ferè pro pane: quia hic inter cibos eſt communiſſimus: caro autem Chriſti verè eſt cibus Ioan. 6.

Cur Euchariſtia dicatur panis.

Ioan 6.

Deinde dicitur etiam panis, quia ex pane fit; & quia retinet proprietates panis. Adde, ferè dici panem cum aliquo addito, ſcilicet cæleſtem, panem vitæ, quem frangimus, &c. quibus ſignificatur non eſſe propriè dictum panem, ſed altioris naturæ cibum: ſicut Chriſtus dicitur petra ſpiritualis, lapis angularis, &c.

58 Obiiciunt ſecundò ex Patribus. 1. quia *Gelaſius l. 2. contra Eutychetẽ in fine* dicit, in Euchariſtia non deſinere naturã panis. Item *Chryſoſt. epiſt. ad Cæſarium monachum* dicit naturam panis in Euchariſtia manere. *Theodoretus dialogo 1. ſub initium* ait: *Symbola & ſigna quæ videntur nomine corporis & ſanguinis honorauit, non naturam mutans, ſed naturæ gratiam adijciens.* Similiter *Damaſc. l. 4. de fide c. 14.* dicit Chriſtum cum pane & vino diuinitatẽ ſuã coniunxiſſe, eãq; ſuũ corpus & ſanguinẽ feciſſe.

Gelaſius.
Chryſoſt.

Theodoret.

Damaſc.

Reſpondeo, Patres ibi ipſa accidentia & naturalem panis ſaporem vocare naturam panis, latè accipiendo hoc vocabulum; ſicut ſolemus etiam dicere: conſuetudinem eſſe alteram naturam. Vbi natura accipitur pro innatis conditionibus, quæ accidentia ſunt. Hinc *Theodoretus ibid.* dicit: non eſſe attendendum ad naturam eorum quæ videntur, ſed credendum mutationi, quæ hic fit ex gratia. Certè non videtur propriè ſubſtantia ſiue natura panis, ſed accidẽtia: nec hic vllius rei mutatio fit ſi panis permaneat. Poteſt etiam dici eos dicere, manere naturã panis; quia quoad externam ſpeciem manet. Adde primum & ſecundum teſtimonium non eſſe Gelaſij Papæ aut Chryſ. vt benè docet *Cardin. Baronius in fine vitæ Gelaſ. ij, initio anni 496.* & *Suarez. diſp. 49. ſect. 2. §. ad ſecundam confir.* Damaſcenus verò pro nobis eſt, dicit enim Chriſtũ panem & vinũ ſuæ diuinitati iunxiſſe, nõ ea in natura ſua relinquẽdo; ſed corpus & ſanguinẽ ſuum faciendo & deinde quomodo hoc fiat explicans ſubdit. *Corpus enim ſecundum veritatẽ coniunctum eſt diuinitati, quod ex ſancta Virgine corpus eſt: nõ quòd ipſum corpus aſſumptũ è cœlo deſcendat; ſed quòd ipſe panis & vinum tranſmutentur in corpus & ſanguinem Dei.* Vbi clariſſimè ſe explicat, & noſtram ſententiã contra hæreticos aſſerit.

Accidentia dicuntur aliquando natura.

Theodoret.

Baronius.
Suarez.
Damaſc.

59 Ex his patet primò, Malè aliquos dixiſſe, ſecluſa Eccleſiæ auctoritate non poſſe tranſubſtantiationem ex ipſa Scriptura apertè probari. Patet enim aliter verba Chriſti non poſſe habere genuinum ſenſum.

Patet ſecundò, Grauiter erraſſe quoſdam dicentes panem hypoſtaticè à Verbo in Euchariſtia aſſumi: qui error à *Bellarm. lib. 3. cap. 11.* tribuitur Ruperto Abbati Tuitienſi, quem tamen alij conantur excuſare: ſed eſt difficile eius

Bellarm.
Rupertus.

Qui dicunt panem hypostaticè à Christo assumptum, hoc mysterium euertunt.

verba in bonum sensum torquere. Sed hic error cuiuscúque sit absurdissimus est, tum quia gratis omnino confictus est, & in Ecclesia inauditus: tú quia hoc mysterium non tá iuuat quàm euertit. Nam si hoc esset verum, tunc ea vi verború consecrationis, sub speciebus panis non esset necessariò aliud corpus Christi, quàm ipse panis, qui tunc esset corpus Christi: caro autem Christi ne quidem per concomitantiam ibi esset, quia si Verbum assumeret hypostaticè duo distincta corpora, hæc non essent necessariò loco coniuncta.

60 Deinde falsa essent illa verba Christi: *hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur*. Quia cùm panis ibi maneret, pronomen *hoc* ex vi & proprietate sermonis necessariò eum demonstraret; vt patet ex dictis: cùm tamen panis eo casu non esset corpus quod pro nobis traditum est, siue crucifixum: sicut anima Christi non est corpus Christi.

Falsa etiam esset forma calicis: quia tunc, *hic calix* designaret simpliciter vinum, vt patet ex dictis: & consequenter vinum diceretur sanguis Christi, quod etiam eo casu esset falsum. Quia si Verbum assumeret duo distincta corpora, neutrum de altero posset prædicari, sicut iam anima Christi nó potest dici corpus, aut corpus anima.

61 *Ioan. Parisiensis.* Quare quidam Ioannes Parisiensis dixit panem & vinum fuisse assumpta immediatè à corpore & sanguine Christi. Sed præterquam quòd hoc sit contra definitiones Ecclesiæ & cómunẽ auctoritatem Patrum, est etiam omnino improbabile, quia natura non potest immediatè naturam assumere. Possent contra vtrumque hunc errorem plura clarissima argumenta afferri, sed non est operæ pretium tam vanis figmentis confutandis diutiùs inhærere.

62 *Durand.* Patet 3. contra *Durandum in 4. d. 11. quæst. 3.* dum dixit materiam primam panis remanere, & anima Christi informari, & sic panem mutari in corpus Christi, sicut alimentum conuertitur in alitum. Fundamentum ipsius est, quia aliter intelligi nequit, quomodo verè panis mutetur in corpus Christi, nisi aliquid vtrique termino cómune permaneat, quod sit subiectum mutationis. Aliàs enim panis non mutaretur in corpus, sed annihilaretur, & corpus Christi crearetur. Nullum autem aliud tale subiectum mutationis hîc potest fingi præter materiam primam.

Trident. Sed hoc est contra Trident. suprà, vbi dicit nihil substantiæ panis manere, cùm tamen materia sit aliquid substantiæ panis: & ideo dicit hanc conuersionem dici transsubstantiationem, volens distinguere ab aliis conuersionibus, in quibus permanens materia formas mutat.

Deinde quia sic corpus Christi quod est in Eucharistia, esset diuersum ab eo quod fuit pro nobis traditum. Constaret enim diuersa materia prima, & sic falsum esset, à Christo discipulis datum corpus, quod erat tradendum in cruce: nec eadé esset hostia sacrificij cruenti & incruenti, quæ sunt contra fidem. Ad rationem Durandi responsio patebit a. 3. & 4.

63 *Bañes.* Patet 4. Omnino impossibilem esse sententiam *Bañes*, qui *in 1. p. q. 4. a. 2. d. 2.* docet probabile esse, manere existentiam substantiæ, qua accidentia post consecrationem existant. Ratio eius est, quia putat omnia accidentia carere propria existentia, & formaliter existere existentia ipsius subiecti cui insunt, quæ realiter ab ipso subiecto distinguatur. Item ipsa accidentia non posse retinere idem esse, nisi retineant eamdem existentiam: cùm igitur retineant post consecrationem idem esse, retinebunt etiam eandem existentiam.

Dici nullo modo potest existentiam panis manere. Sed præterquam quòd secundùm veram philosophiam sit improbabile & incóceptibile, aliquid aliena existentia existere, vt ostendimus in materia de Incarnatione q. 17. ar. 2. Ista sententia videtur apertè repugnare Tridentino suprà: vbi dicit totam substantiam panis conuerti in corpus Christi. Quomodo autem conuertitur tota, si id quod in ea præcipuum est, & per quod est ens in actu, & sine quo non potest habere esse, aliquod physicum, verè remaneat? Nec enim Concilium hîc dicit ens aliquod metaphysicum conuerti, ac desinere esse: sed ens actuale, & substantiam existentem, quæ intrinsecè includit existentiam, saltem sicut album albedinem. Item Concilium docet solas species siue accidentia manere: atqui existentia substantiæ non est accidens, sed aliquid substantiale, imò præcipua entitas ipsius substantiæ. Nam secundum Bañes suprà, potest existentia conferrari sine essentia: non autem essentia sine existentia. Illa autem entitas in quauis re est præcipua, quæ sola sine altera potest existere (vt patet in re & modo ipsius.) Ergo apertè repugnat Concilio affirmare eam manere. *Trident.*

64 Respondet Bañes, hoc ipso quo Concilium dicit, manere accidentia, etiam dicit manere eorum existentiam, quę non est alia quàm existentia substantiæ.

Rationes philosophicæ potius sunt corrigendæ per theologicas, quàm côtra. Sed contrà primò. Sicut Concilium dicit manere accidétia, sic dicit nihil remanere substantiæ, quare sicut ex primo Bañes colligit manere eandem existentiam accidentium: sic ex secundo debuisset colligere hanc distingui ab existentia substantiæ. Nam etsi secundùm rationes philosophicas esset probabilius, accidentia existere existentia substantiæ (cuius contrarium tamen possem euincere, si esset huius loci) debuisset Bañes potiùs corrigere philosophiá secundum rationes theologicas, quàm clara verba Concilij ob rationes philosophicas vt summum probabiles, in alienos sensus torquere. Si enim detur semel licentia ob aliquas rationes physicas aperta verba Conciliorum in alios sensus torquendi: dicam statim cum Durando, & quidem maiore probabilitate, manere materiam panis: quia Concilium dicit panem in corpus Christi conuerti; in omni autem conuersione videtur debere esse idem subiectum corruptionis & generationis: alioqui non videtur corruptio talis distingui ab annihilatione: nullum autem hîc videtur posse fingi subiectum præter materiam. Neque enim accidentia possunt dici subiectum in quo suscipiatur actio corruptiua panis, & productiua corporis. Quare sicut Bañes id quod definit Concilium, scilicet nihil substantiæ panis remanere, ita intelligit, vt solùm dicatur nihil remanere quod nó sit necessarium *Durand.*

sarium

sarium vt accidentia possint perseuerare: ita Durandus dicet intelligi solùm de eo quod non est necessarium vt conuersio possit fieri. Item alius dicet, quantitatem non distingui realiter à materia, nec ab hac separari posse; atque ita necessariò vtramque post consecrationem manere.

65 His adde, Videri omnino sequi ex hac sententia, accidentia post consecrationem esse in subiecto. quod est expressè damnatum in Concilio Constantiensi. Sequela probatur primò, Quia accidentia necessariò vniuntur existentiæ substantiali per modum recepti, siue formæ actuantis (proprium enim est accidentium habere rationem formæ respectu substantiæ, non contrà) ergo informant ipsam existentiam: ergo ei insunt non tanquam in parte, aut comparte, &c. ergo vt in subiecto.

Conc. Constantien.

Demum ex dictis sequitur, Nulla ratione posse defendi aliquorum sententiam, qui dicunt nõ remanere quidem naturam specificã panis, manere tamen quandam entitatem eandem numero, quæ antea fuit panis, & postea est corpus Christi. Sed hoc est contra Concilium. quia sic aliquid substantiæ panis remaneret. Et est omnino inconceptibile, quomodo aliquid idem numero maneat, quod non sit idem specie.

ARTICVLVS III.

Vtrùm substantia panis vel vini, post consecrationem huius Sacramenti, annihiletur?

ARTICVLVS IV.

Vtrùm panis posit conuerti in corpus Christi?

66 ARticulo 3. & 4. docet, substantiam panis & vini nõ annihilari in hoc Sacramento, nec resolui in vicinum aërem, sed conuerti in corpus & sanguinem Christi. Vt tam dicta his quatuor articulis, quàm in tota hac materia dicenda possint meliùs intelligi, quædam difficultates nobis explicandæ sunt.

1. Per quid res aliquæ formaliter sint in loco.
2. Per quid Christus sit formaliter præsens in Sacramento.
3. Qua ratione idem corpus possit poni in diuersis locis.
4. Quid requiratur vt vna res in aliam conuertatur.
5. Qualis sit illa actio qua Christus ponitur in Sacramento.

DVBIVM I.

Per quid res sint formaliter in loco?

67 HÆc difficultas nobis necessariò primò fuit disputanda, vt possemus clarè ostendere qua ratione Christus sit in hoc Sacramento.

Vt autem tota res intelligatur, Nota primò, Nos hic non quærere per quid formaliter res aliqua sit extensa per tantum spatium, aut habeat talem aut talem situm (quos modos potest eosdem retinere, etsi mutet locum) sed per quid sit ita formaliter in hoc vel illo loco, vt per ipsum præcisè habeat quòd sit in tali loco, & cum quo implicet eam non esse in eo loco: ita vt necessariò eam formalitatem mutet, quoties mutat locum.

Variæ autem hac in re sunt sententiæ, & plurimi quidem Doctores aliter omnino putant hic loquendum esse de rebus corporeis, aliter de incorporeis: & illi ipsi diuersimodè inter se loquuntur. Vt autem breuitati studeamus, solùm aliquot præcipuas sententias hic referemus.

68 Primò igitur plurimi volunt, corpora esse in loco per quendam modum realem & absolutum, aliquo modo à parte rei ab iis, ac omnibus aliis accidentibus distinctum, quem *vbi* vocant, & volunt esse terminum motus, qui primò & per se motu locali acquiritur. De angelis variè iidem sentiunt.

2. Alij volũt corpora esse in loco immediatè per suam substantiam ac quantitatem: ita vt esse in loco his nihil aliud superaddat, quàm quendam respectum extrinsecum ad ipsum locũ. Ita *D. Thom. 1. p. q. 100. a. 3.* vbi ait: *Mobile secundùm locum, non est in potentia ad aliquid intrinsecum, in quantum huiusmodi; sed solum ad aliquid extrinsecum, scilicet ad locum.* Et *2. contra Gentes cap. 13. Aliquando*, ait, *denominatur aliquid ab eo quod est extra ipsum: vt à loco dicitur aliquid esse alicubi.* Apertè ostendens nihil intrinsecum rei accedere per hoc quòd sit in loco. Idémque docet *Aristoteles 8. physicorum c. 7.* Idem expressè docet *Scotus in 2. d. 2. q. 6. §. Ad quæstionem initio. & versu, Tamen oppositum*, &c.

D. Thom. *Aristoteles.* *Scotus.*

69 3. Ferè omnes Thomistæ docent, angelos nõ esse per se immediatè in loco, sed per aliquam operationem transeuntem in aliquod corpus. quam sententiam variè admodum explicant; sed omnes explicationes easdem patiuntur difficultates.

Thomistæ.

4. Aliqui putant, angelos esse in loco per modum quemdam absolutum, quo certo modo se habẽt circa aliquod corpus quod est in loco; qui modus ita pendet ab eorũ voluntate, vt possint nullum talem habere: atque ita esse nullibi.

5. Alij volunt, angelum necessariò semper esse in aliquo loco, idque per modum aliquem sibi intrinsecum, quo certo modo se habet ad aliquem locum.

6. Alij volunt, angelos esse in loco immediatè per suam substantiam; nihilque aliud per hoc iis accedere nisi respectum aliquem extrinsecum.

Bonauent. Scotus. Gabriel. Gregor. Marsilius.

Ita *D. Bonauentura in 2. d. 2. parte 1. a. 2. q. 1. Scotus in 2. d. 2. q. 6. §. Ad propositũ, &c. Gabriel ibid. q. 2. a. 2. concl. 4. Greg. q. 2. a. 2. Marsilius q. 2. a. 1. & alij.*

70 Nota secundò, Non satis conuenire inter Doctores quid locus propriè sit. Multi enim volunt esse ipsam concauam superficiem corporis ambientis cum certo aliquo respectu ad quędam puncta imaginaria & immobilia. Sed hi valdè difficulter ostendunt, quomodo locus sit immobilis & incorruptibilis: & quomodo dũ aër circa nos mouetur non continuò acquiramus nouum locum. Item quomodo secundùm illam sententiam totum vniuersum sit verè in loco: quia nullum corpus ipsum ambit: atque ita nullibi esset, quod per se absurdum est.

71 Quid sit locus.

Alij igitur volunt illam superficiem solùm esse locum extrinsecum: id autem quod propriè habet rationem loci, esse illud spatium quod est intra illam superficiem, quódque totum occupatur ab ipso locato, & manet idẽ quantumcunque corpus ambiens mutetur, aut etiam annihiletur. Quam sententiam credo veriorem, & longè faciliùs defenditur, & est magis consentanea communi conceptui. Et secundùm hanc facilè concipitur quomodo & totum vniuersum, & corpus, vel etiam angelus positus extra vltimam sphæram verè sint in loco. Quæ si dicas nullibi esse, communi repugnabis conceptui.

72 Concl. I. Angelus non est in loco per solam aliquam operationem, aut modum se habendi circa aliquod corpus; vt volunt 3. & 4. sententia.

Prob. primò, Quia alias sequeretur primò, angelum abstinendo a tali operatione, aut sui circa corpus applicatione permanere in rerũ natura, & tamen nullibi esse. Secundò, nec distare ab vllo loco vel corpore; nec vlli esse præsentem aut propinquum. Quæ ipsi quidem concedunt, & aiunt illo casu illum angelum fore à quouis corpore indistantem negatiuè: ita vt eadem facilitate cuiuis designabili immediatè posset sese applicare, eique esse præsens. quæ sanè inconceptibilia sunt. Experimur enim nos nõ posse concipere aliquid vt verè existens, nisi concipiamus esse alicubi. Vnde benè *D. Augustinus epistola 57. ad Dardanum ante medium*, docet ea necessariò non esse quæ nullibi sunt.

Rem aliquã posse verè existere, & tamen nullibi esse, omnino impossibile.

D. August.

Deinde sequeretur tertiò, si (quod multi putãt fieri posse) Deus crearet corpus infinitè extensum, angelum à quauis eius parte esse æquè indistantem, & circa quamuis designabilem posse æquè immediatè operari.

73 Quartò sequeretur, postquam circa vnam partem fuerit operatus, immediatè pòst posse circa quamcumque partem quantumcumque distantem operari, aut ei se applicare: atque ita quasi in infinitum distare à priore loco: imò habere absolutè infinitam vim transferẽdi se quasi in momento ab vno loco in alium. quia nulla loca tam distantia poterunt assignari, vt non possit se minimo tempore longiùs transferre.

74 Quintò sequeretur, eum posse esse in locis planè distantibus, ita vt non sit in medio. Nam sicut potest operari, aut ita se applicare circa totum aliquod corpus longum v. c. 20. pedes: ita poterit se solùm ita applicare ad partes eius extremas, & non ad medias (quid enim cogit angelum mouentem v. c. extremas partes aëris in tali spatio, mouere etiam medias?) quo casu erit in duobus locis distantibus, & non in medio, atque ita à seipso diuisus & distans. quod naturaliter fieri posse fere omnes negant; & quidem meritò. Quia si concedamus eum à se vel minimum distare posse: nihil erit cur non concedamus posse in infinitum magis & magis distare. quod omnino absurdum est.

Sequeretur 6. Nullam esse rationem, cur dicamus angelos potiùs esse in cælo empyreo, quam alibi. imò sequeretur eos absolutè ibi non esse. Nec enim est vero simile eos ibi aliquam actionem transeuntem circa aliquod corpus perpetuò exercere, aut se ita ei applicare. Nec est vlla ratio, cur id fingamus. Dicere autem nullos angelos esse in cælo, est contra communem omnium Christianorum sensum.

75 Prob. concl. 2. Quia ponamus per possibile vel impossibile me oculis corporeis posse angelum in se immediatè intueri: atque ita videam illum per talem operationem vel applicationẽ alicubi existentem, & deinde desistat ab illa operatione vel applicatione; quo casu cùm videam illum non ratione operationis illius, sed immediatè in se, pergam illum videre vt antè: quæro igitur, an apparebit mihi esse circa certum aliquem locum, in quem debeam oculos conijcere vt eum videam: an verò quocumque oculos conuertam, eodem modo eum videbo, ita vt à quouis loco æquè indistans appareat, vsque ad extremum cæli ambitum? Certè illud secundum videtur per se omnino absurdum, & secundùm hunc modum non tam viderem angelum nullibi esse quàm vbique, & omni loco præsentem; nec enim apparet mihi vbi non esset, sed ibi vbi reuera esset. Quòd si primum dicas futurũ; certò sequetur eum illo loco debere esse, & alibi non: quia alias nulla esset ratio, cur vt eum viderem, deberem potiùs in illũ locum oculos conijcere, quàm in alium: aut cur circa illum locum potiùs mihi appareret, quàm circa alium.

76 Dices, esse omnino impossibile vt oculis corporeis angelum in se videam: atque ita non est mirum si ex eo alia absurda sequantur.

Sed contrà primò, Si illud impossibile verè à parte rei poneretur, nullo modo mutaretur angelus aut in se, aut in modo existendi in loco; sed solùm potentia mea visiua mutaretur. Ergo nullum inde sequeretur absurdum circa modum existendi ipsius angeli, quod iam ex illorum sententia verè à parte rei non sequitur. Ergo illa responsio nihil facit ad rem.

77 Secũdò ponamus (quod omnes fatentur fieri posse) Deum contrahere aliquod corpus in punctum, ita vt nullum spatium occupet: tunc illud corpus secundùm illos non magis erit per se immediatè in loco quàm spiritus (quia illi volũt ea sola per se immediatè esse in loco, quę loco possunt commensurari) & tamen Deus poterit eleuare oculum meum vt possim illud corpus videre. quo casu redit idem argumentum suprà positum. Nam vel debebo illud videre in certo loco, vel vbique.

78 Prob. concl. tertiò, Quia sine vllo fundamẽto dicitur talis operatio aut applicatio esse necessaria

Omnem ſcientiam ex experientia, aut reuelatione haurimus.

ſaria vt angelus ſit in loco. Nec enim ex vllis rebus reuelatis, aut ex vlla experientia, aut analogia quam habent Angeli cum rebus corporeis id poſſumus colligere, ex quibus rebus ſolis omnem noſtram ſcientiam haurimus. Et eadem planè ratione qua illud aſſeritur, dicam vt angelus ſit in loco, requiri, vt viſibiliter aliquod corpus aſſumat; & vt aliquod corpus moueat, non requiri vt ſit ei præſens, ſed ſufficere vt ſit ab eo negatiuè indiſtans. Vel etiam dicam eum eſſe in loco formaliter per hoc ſolum, quòd aliquem locum diſtinctè intueatur, aut in eo eſſe velit. Et fortè probabilius; quia magis conuenit naturæ ſpiritali eſſe in loco per aliquid ſpiritale, quàm per aliquid corporale: & alij alia poterunt pro libitu eadem probabilitate fingere.

79 *Res nõ ſunt per aliquem modum in loco.*

Concl. II. Vt corpus aut ſpiritus ſint in loco, non eſt opus ſuperaddatur iis certus aliquis modus realis iis intrinſecus, quo formaliter ſint in loco, quémque toties mutent, quoties locum mutant. Ita tenent auctores ſextæ ſententiæ & ex parte auctores ſecundæ ſententiæ.

Probatur 1. Quia aliàs ſequeretur, quamuis rem quotieſcumque moueretur localiter, infinitos tales modos nouos acquirere, & alios perdere, quod tamen videtur omnino abſurdum. Et per ſe incredibile eſt, me mouendo paululum digitum, infinitas reales entitates producere & perdere. Et inde ſequeretur, quotidie produci innumerabilia infinita actu, ſeu infinitas entitates inter ſe diſtinctas, ſibi mutuò ſuccedentes: cùm tamen omnes negent, poſſe naturaliter dari infinitum actu. Illud autem ſequi probatur. Quia quantumcumque parum aliqua res moueatur, neceſſariò acquirit nouum locum ſaltem partialem: imò prima & vltima eius ſuperficies acquirunt locum totatem nouum ad ſingula puncta in illo ſpatio aſſignabilia, quæ de nouo attingunt. Et ſimiliter ſi corpus contractum in punctum moueatur, aut linea recta moueatur lateraliter, toties ſe totis acquirent nouum talem modum, & conſequenter nouam entitatem realem à ſe, licet tantùm modaliter, tamen verè à parte rei diſtinctam, quoties nouum punctum in ſpatio per quod mouentur aſſignabile attingent. Cùm igitur ſecundùm communem ſententiam hæc puncta ſint infinita aſſignabilia, ſiue diſtincta ſint à continuo, ſiue non: apertè ſequitur illa mota infinitas tales entitates breuiſſimo tempore acquirere & amittere. Poſſent hoc argumento plura abſurda ex illa ſententia inferri: ſed hæc ſufficiunt.

80 Probatur ſecundò, Quia ex alia ſententia ſequeretur, quòd ſi eſſet aliquod corpus contractum in punctum, quòd nullo modo poſſem illud naturaliter mouere: quia non poſſem in illo talem modum producere. Nam cùm ille modus præſentiæ ſit aliquid corporale, ex natura ſua requirit aliquam extenſionem; & conſequenter non poteſt naturaliter poni in puncto. Atqui illud eſt falſum. Ergo etiam id vnde ſequitur. Minor probatur. Nam ſi illud corpus eſſet incluſum alicui paruo corpori omnino ſolido & intus concauo, ſi hoc corpus mouerem, neceſſariò moueretur alterum, quia non poſſet illud penetrare. Quòd autem non obſtante illo alio poſſem hoc mouere, & per ſe videtur certum; & probatur: quia aliàs ſequeretur me non poſſe mouendo Venerabile Sacramentum, mouere corpus Chriſti in eo exiſtens. quod tamen falſum eſt. Nam *Trident. ſeſſ.* 13. *c.* 5. *& 6. & can.* 6. expreſsè docet, nos corpus Chriſti in proceſſionibus ad ægrotos geſtare & circumferre. Reſpondent aliqui; Nos non mouere corpus Chriſti, ſed ſolas ſpecies: Deum autem ad harum motum illud per ſe immediatè mouere. Sed hoc dici nequit: quia ſic verè & propriè loquendo non circumferremus corpus Chriſti, ſed ſolus Deus hoc faceret atq; ita poſſet quis verè dicere, Nos in proceſſionibus non circumferre corpus Chriſti, cuius contradictorium Concilium aſſerit. Secundò, quia vt docet *Tridentin. ſuprà can.* 8. & patet ex Ioann. 6. communicantes verè, realiter ac propriè manducant corpus Chriſti. Atqui hoc eſſet falſum, niſi illud propriè mouerent. Ergo propriè illud mouent. Minor probatur. Quia vt dicar aliquid manducare, neceſſe eſt vt illud deglutiam: aliquid autem deglutire eſt illud per actionem vitalem ex ore per guttur traiicere in ſtomachum. Non poteſt autem intelligi quomodo verè aliquid ita traiiciam, niſi ipſum verè moueam. Secundùm illos autem ego non traiicerem hoc modo corpus Chriſti, ſed Deus hoc faceret: atque ita non magis poſſem dici manducare corpus Chriſti, quàm poſſem dici manducare aut deglutire angelum, ſi ſimul cum alio cibo ingrederetur per os in meum ſtomachum.

Sacerdos verè mouet corpus Chriſti dum mouet ſpecies. Trident.

81

Ioann. 6.

Neceſſariò verè mouemus ea quæ comedimus.

82 Reſpondent alij. Species ſupernaturaliter eleuari, vt quoties mouentur, poſſint ſimul ſecum attrahere corpus Chriſti, & talem modum præſentiæ in eo producere. Sed contra hoc facit primò, quòd vt oſtendi q. 62. a. 4. implicet res corporales eleuari vt poſſint eiuſmodi res ſupernaturales producere; cùm ad hoc nullam vel inchoatam potentiam habeant. Secundò, quòd ſine neceſſitate fingamus hîc miracula, quæ ſunt inconceptibilia.

83 Probatur concl. tertiò, Quia cùm, vt oſtendi, ille modus præſentiæ pariatur graues difficultates, & non poſſit facilè concipi & minùs explicari; non debet aſſeri ſine graui neceſſitate. Atqui nulla hîc eſt neceſſitas: imò nullum apertum fundamentum, cur eum aſſeramus. Ergo gratis fingitur.

Ex nullo fundamento poteſt colligi vbi eſſe modũ realẽ.

Minor probatur. quia nec ex iis quæ fide cognoſcimus, vt per ſe patet; neque etiam ex iis quæ lumine naturæ per ſe nota ſunt, vt patebit ex ſolutione obiectorum: neque ex aliqua experientia poteſt tale aliquod fundamentum ſumi: neque eſt aliud principium vnde poſſit illud ſumi. Ergo gratis aſſeritur. De experientia probatur. quia hæc ſolùm poteſt per ſenſus haberi, nullo autem ſenſu poſſumus talem aliquem modum percipere. Nam ſi in naui quæ ſuauiter mouetur, ita ſim interiùs concluſus, vt nihil extrinſecum videam, mutabo continuò locum, & tamen hanc mutationem nullo ſenſu vel in me, vel in aſtantibus potero percipere, aut vllo modo deprehendere an moueat

ueat nec ne. Vnde patet, experientiam potiùs huic modo contradicere quàm fauere.

84 Dices primò, Cùm motus localis fit motus realis, necessariò debet habere terminum realem: atqui hic non potest esse alius, quàm talis aliquis modus. Ergo hic ponendus est.

Secundò, Non potest concipi quomodo res quæ huic spatio priùs non erat præsens, postea fit præsens. nisi in ea, vel in ipso spatio aliqua fit facta realis mutatio: atqui nulla fit talis mutatio in spatio: ergo fit in re mota.

85 *Terminus motus localis quid sit.* Ad primum, Nego minorem. Terminus enim motus localis est acquisitio noui loci, siue noua realis coniunctio loci & locati: quæ nihil aliud requirit quàm vt res illi spatio per seipsam immediatè sit præsens. Sicut igitur spatium vt mihi sit intimè præsens, non debet in se talem modum suscipere (quod cùm nõ sit res realis, non potest esse subiectum modi alicuius realis;) sic nec ego debeo vllum eiusmodi modum suscipere, vt sim præsens illi spatio.

Confirm à simili. Quia vt sim in aliqua domo, neque in me, neque in ipsa domo requiritur aliquis modus realis, qui non possit in nobis perseuerare, etiamsi desinam esse in domo. Ergo nec requiritur aliquis in me modus præcisè vt sim in tali spatio, qui non permaneat, cùm ab eo absim. Antecedens probatur. Quia neque ille modus requiritur in domo; nam posset Deus me annihilare manente domo immutata: neque etiam in me; quia posset annihilare domum me manente immutato.

Ad secundum, Concedo totum. Nam hoc fieri nequit nisi acquiram nouum locum, & quidem si loquamur de via naturali per motum localem: inde tamen non sequitur me aliquem eiusmodi realem modum debere in me suscipere, vt patet ex dictis: quia ille motus non tendit ad aliquem modum, sed ad locum. imò quando clausus in cubiculo suauiter nauigo, vix potest intelligi qua ratione talis aliquis modus producatur.

86 Quòd enim aliqui clamant se non posse concipere cur aliquis iam sit verè in tali loco in quo antè non erat, si nullus realis modus etiam ei insit, qui antè non erat, nos monere non debet: sed ipsi vel ex sensu debent discere hoc posse concipi. Nam quod sensu possum discernere, possum intellectu concipere. Possum autem sensu percipere aliquem esse in aliquo loco in quo antè non fuit, non percipiendo in eo aliquem realem modum, quem antea non percipiebam: vt si quietè iaceat super nauigio, & videam eum primò in vno loco, & interim dũ claudo oculos, nauis paululũ moueatur, tunc videbo illum esse in alio loco; & tamen nullum modum, nihil que aliud reale potero in oculis notare, quod antè non erat, præter illam coniunctionem cum alio loco. Similiter possum oculis clarè discernere duas res modò magis modò minùs distare, & cõsequenter alterutram mutasse locum, etsi nihil nouum reale iis intrinsecũ cernam. quare igitur non potero hæc eadem intellectu concipere? sic. ut igitur ex eo quòd distinctè videam eandem rem modò magis modò minùs illuminari, nullo modo videndo eam moueri localiter, bene colligo illuminationem posse fieri sine motione locali rei illuminatæ; ita ex eo quòd distinctè videam rem aliquam modò esse in hoc loco, modò in illo, non videndo in illa vllum eiusmodi modum, bene colligo, eam non esse per talem modum formaliter in loco.

87 CONCLVS. III. Vt aliqua res siue corporalis, siue spiritualis sit in loco, nihil aliud requiritur, quàm intima ipsius cum loco coniunctio; atque ita sicut res immediatè ipsi loco siue spatio coniungitur sine vllo modo reali superaddito iis, quos necessariò habet vbicumque sit, ita per se immediatè ac per eiusmodi coniunctionem est propriè & formaliter in loco.

Patet ex dictis. & confirm. quia hoc ipso quo res aliqua intra tale spatium est, aut esse concipitur, etsi vel per diuinam potentiam, vel per intellectũ omnes eiusmodi modos auferas siue præscindas, necessariò erit, siue concipietur esse in tali loco: sicut manet & concipitur esse in aliqua domo, etsi omnes ab ea eiusmodi reales modos auferas. Confirmatur. quia vt aliquid existat in hoc vel illo tempore, nullo opus est reali modo, quo formaliter sit in tali tempore, sed seipso formaliter est in hoc tempore, hoc ipso quo simul cum eo existit. Ergo similiter aliquid erit in tali loco hoc ipso, quo ei erit coniunctum, sine vllo alio modo superaddito.

DVBIVM II.

Per quid Christus sit formaliter præsens in hoc Sacramento?

88 NOta duo hìc quæri, 1. Per quid Christus sit formaliter ibi, vbi sunt ipsę species. De quo varij variè sentiunt, prout quique habent diuersa principia circa existentiam rerum, præsertim spiritualium, in loco. Secundò, Per quid Christus constituatur sub illis speciebus vt cõtentum sub continente: ita vt cum iis vnum Sacramentum efficiat? Qua de re etiam variæ sunt sententiæ. *Scotus* enim in *in 4. d. 10. q. 1.* cum *Gabriele ibidem a. 2.* & alij sentiunt, ad hoc nullam inter species & corpus Christi physicam vnionẽ esse necessariam; sed sufficere vt Deus decreuerit ea inseparabiliter cõiuncta conseruare. Alij verò volunt inter ea necessariam esse aliquam physicam vnionem, quam plurimi dicunt esse inexplicabilem. Alij verò diuersimodè eam explicant, quos singulatim referre non est operæpretium. Nam quid de tota re sentiendum sit, facilè ex sequentibus poterit videri. *Scotus. Gabriel.*

89 *Triplex rerũ vnio.* Nota 2. Tripliciter aliquas res posse inter se vniri. Primò, solo loco, ita vt nullo modo inter se dependeant, & alterum possit moueri loco, altero manente immoto. Et de hac coniunctione nõ est vlla difficultas. quia ad hanc sufficit res esse in eodem loco.

Secundò, vt inter eas sit vnio formalis, ita scilicet vt vnum se habeat per modum formę, & alterum per modum materiæ, aut subiecti. Et quidam volunt talem aliquam vnionem inter species & corpus Christi reperiri. Sed concipi nequit, qualis hæc vnio possit esse. Neque enim potest esse talis, qualis est inter subiectum & accidens *Inter corpus Christi & species non est vnio formalis.*

cidens: quia aliàs accidentia eſſent in corpore Chriſti vt in ſubiecto, & ab iis poſſet denominari album, rotundum, &c. quæ falſa ſunt. Multò minùs poteſt eſſe talis vnio, qualis eſt inter materiam & formam ſubſtantialem: vt per ſe patet: aut qualis eſt inter hypoſtaſin & naturam aſſumptam. quia nulla hîc interuenit vnio hypoſtatica. Alia autem formalis vnio, quæ ſaltem ad has nõ reducatur; non poteſt hîc facilè fingi. Quòd autem aliqui dicũt eſſe quidem aliquam vnionem formalem, explicari tamen non poſſe qualis ſit, cùm nihil tale ex Scripturis, traditione, aut natura huius Sacramenti poſſit colligi: gratis omnino dicunt.

Tertia vnio poſſet vocari effectiua, qua vna res aliam ad ſe attrahit, eámque ita ſibi vnit, vt ſecum neceſſariò moueatur; ſicut magnes vnit ſibi ferrum.

90 CONCLVS. I. Chriſtus eſt formaliter ibi, vbi eſt Sacramentum, per realem ſuiipſius cum illo ſpatio coniunctionem: ſicut aliquis angelus in aliquo loco eſt. Ratio eſt. quia omnibus aliis excluſis hoc ipſo quo concipis talem coniunctionem, concipis Chriſtum ibi eſſe. Patet ex dictis dub. 1.

91 CONCL. II. Vt Chriſtus ſit ſub ſpeciebus tanquam contentum ſub continente; ita vt poſſit per eas infallibiliter demonſtrari, non ſufficit ſola coniunctio localis: ſed neceſſarium eſt, vt vnum non poſſit moueri loco aut deſinere, quin alterum ſimul moueatur, aut deſinat.

Patet, quia aliàs nõ eſſet infallibile Chriſtum eſſe vbi ſpecies ſunt: atque ita non poſſet infallibiliter per has demonſtrari. quod tamen eſt neceſſarium, vt cum ſpeciebus cõſtituat vnum Sacramẽtum. quia ad hoc requiritur vt ſpecies ſint neceſſarium & omnino infallibile ſignum præſentiæ corporis aut ſanguinis Chriſti.

92 CONCL. III. Præcisè tamen, vt ſpecies reſpectu Chriſti habeant rationem continentis, ac infallibilis ſigni, ac conſequenter vnum cum eo Sacramentum conſtituant, abſolutè loquendo non eſt neceſſaria inter Chriſtum & ſpecies aliqua vnio phyſica, ſed ſufficit moralis, quæ ex decreto Dei talis ſit, vt vnum ab altero ſeparari non poſſit.

Quia vt patet in aliis Sacramentis, ad rationẽ Sacramenti præcisè ſuffecit vnio moralis inter materiam & formam. Et poſito tali Dei decreto ſpecies iam erunt infallibile ſignum præſentiæ Chriſti, quàm ſi eſſet inter vtraque maxima vnio phyſica. Nec poteſt vlla ratio adferri quę cõuincat aliam vnionem hîc abſolutè eſſe neceſſariam ad rationem huius Sacramenti, præcisè vt habeat rationem Sacramenti.

93 *Quomodo corpus Chriſti moueatur per ſpecies.* CONCL. IV. Non eſt improbabile, inter corpus Chriſti & ſpecies eſſe quandam vnionem, quam vocant effectiuam: ita vt corpus Chriſti habeat vim attrahendi ad ſe ſpecies, eáſque ita ſibi vniendi, & conſequenter ſe iis, vt quocũque illæ mouentur, & ipſum neceſſariò moueatur, ſicut moto magnete mouetur ferrum.

Prob. Quia niſi ſit aliqua ſimilis vnio, videtur difficulter intelligi quomodo is qui mouet ſpecies, verè & propriè moueret corpus Chriſti; quod tamen neceſſariò eſt aſſerendum: vt oſtendi dubio præcedente concl. 2. Nam ſi non eſſet inter hæc alia coniunctio, quàm quòd Deus ſtatuiſſet mouere corpus Chriſti ad omnẽ locũ, ad quẽ mouentur ſpecies: tunc nos ipſum non moueremus, ſed ſolus Deus, & mouẽs ſpecies ſolùm eſſet occaſio illius motus: aut vt ſummum cauſa moralis. quod nullo modo ſufficit vt poſſimus verè & propriè comedere corpus Chriſti. quia ad hoc requiritur vt phyſicè ipſum traiiciamus in ſtomachum. Nam comeſtio numquam ſignificat actionem moralem, ſed phyſicam.

94 Dixi *hoc non eſſe probabile.* quia nihil eſt quod abſolutè conuincat talem vnionem eſſe neceſſariam. Nam vt corpus moueatur per motum ſpecierum, videtur omnino ſufficere, vt iis vniatur ſimili aliqua ratione, qua is qui vehitur curru aut naui, iis vnitur; ita vt Chriſtus quaſi vehatur ipſis ſpeciebus. Nam cùm in corpore Chriſti nulla ſit reſiſtentia, quò minùs facillimè in quãuis partem moueatur; vt ſequatur naturaliter motum ſpecierum, minima vnio ſufficit. Vel ſi velis, hæc vnio corporis Chriſti cum ſpeciebus meliùs explicabitur, ſi dicatur ſimilis vnioni quam haberet corpus glorioſum cum alio corpore, quo eum penetratiuè ſimul in eodem loco ita exiſteret, vt moueretur neceſſariò moto alio corpore: ad quod ſufficeret, vt Beatus, cuius eſſet illud corpus glorioſum, non permitteret ſe alio modo ab alio illo corpore penetrari, quàm de facto priùs penetraretur.

95 *Beati poſſùt impedire ne ab alio corpore penetrentur.* Pro quo Nota primò, Et ſi Beatus habens corpus glorioſum poſſit permittere vt ab alio ſine difficultate penetretur; tamen poteſt etiam huic penetrationi reſiſtere: atque ita ab alio corpore poterit propelli, niſi huic propulſationi reſiſtat.

96 Nota ſecundò, Vt duo corpora quæ ſimul penetratiuè exiſtunt, à ſe mutuo ſeparentur, opus eſſe noua penetratione, quæ ſecũdùm aliam atque aliam partem ſe mutuò penetrent, v. c. ſi vnum moueatur ad dexteram & alterum ad ſiniſtram, neceſſe eſt vt pars quæ priùs penetrabat alterius dexteram partem, incipiat penetrare ſiniſtram; & contrà. Hinc ſi Deus poneret duo corpora non glorioſa penetratiuè in eodem loco, ſine nouo miraculo vnum non poſſet moueri immoto altero. Sicut igitur Beatus habẽs corpus glorioſum poteſt reſiſtere ne alius homo eum penetret: ita cùm ſemel penetrauit, poteſt reſiſtere ne alia noua ratione fiat penetratio, & conſequenter ne vnus ab altero poſſit ſeparari. quo facto Beatus ad motum alterius neceſſariò mouebitur; & quidem eadem facilitate non Beatus mouebit & ſe & Beatum, qua moueret ſe ſolum, ſi modò Beatus motui non reſiſtat. quia corpus beatum ex ſe nullo modo reſiſtit motui.

97 *Quomodo angelus poſſit moueri per aliud corpus.* Idem, quod ad hanc rem attinet, credo dicendum de angelo, qui ſicut poteſt reſiſtere ne ab alio corpore penetretur; ita cùm ſemel illud penetrauit, poteſt reſiſtere ne alia ratione penetretur. quo facto vt moueatur ab illo corpore, ſufficit, quòd motui non reſiſtat.

98 Simili itaque ratione, vt Chriſtus ad motum ſpecierum neceſſariò moueatur, ſufficit quòd non permittat hîc aliam fieri penetrationem,

quàm

quàm quæ pet ipſam conuerſionem panis in ipſius corpus in conſecratione facta eſt. Quare cùm hic modus vnionis ſufficiat vt ſatisfiat omnibus difficultatibus, quæ poſſint hîc obiici, & ſit ſimpliciſſimus, & rei maximè connaturalis; nihil nos cogit aliam vnionem phyſicam ponere. Quamuis ſi quis velit eam quam in concluſione poſuimus vnionem aſſerere, facilè poterit ad hoc aliquas congruentias reperire.

DVBIVM III.

Qua ratione poſſit idem numero corpus poni in diuerſis locis.

99 HÆc res generatim priùs nobis diſputanda eſt, vt poſſimus clariùs oſtẽdere, per quam actionem Chriſtus fiat præſens in Vener. Sacramento. Eſt autẽ hæc difficultas ſatis ardua: quia cùm ſit omninò ſupra omnem naturę ordinem, ex iis quæ clarè habemus cognita, nihil hîc poteſt à priore probari, aut etiam à poſteriore clarè & immediatè demonſtrari. Quare tota hæc res petenda eſt partim ex principiis fidei, quę apertè nos docent, fieri poſſe vt idem corpus ſit in diſtinctis locis; idque de facto in Venerabili Sacramento fieri: partim ex iis quæ lumine naturæ cognita ſunt, oſtendendo hunc vel illum modum ponendi idem corpus in diuerſis locis nihil abſurdi inuoluere. Quare vt hunc vel illum modum vt probabilem acceptemus, non eſt hîc expectandum vt à priori probemus eum eſſe poſſibilem, ſed ſufficit vt oſtendamus nullam probabilem in eo poſſe oſtendi implicantiam. Vnde ſequitur, inter varias Doctorum ſentẽtias, illam eſſe probabiliorem, quæ & principiis fidei, & dictis Patrum & Conciliorum eſt maximè conformis, ac minimas in ſoluendis obiectionibus patitur difficultates. Ex variis itaque Doctorum ſententiis præcipuas aliquot examinabimus, vt veriorem poſſimus ſeligere.

Præter hæreticos, qui vt faciliùs veritatem huius Sacramenti oppugnent, abſolutè negant fieri poſſe vt idem corpus ſit ſimul in diuerſis locis: quatuor ferè ſunt præcipuæ Theologorum ſententiæ.

100 Prima docet, non poſſe corpus quod in vno loco exiſtit, poni in alio loco, niſi commutetur in aliud corpus. Ita quidam olim diſcipuli D. Thomæ.

Secũda ſententia docet, idẽ corpus poſſe quidem ſimul eſſe in vno loco secũdùm modũ exiſtendi quantitatiuum, & ſimul in alio ſecundùm modum exiſtendi ſacramentalem: Fieri tamen non poſſe vt idem corpus ſit ſimul in duobus locis modo quantitatiuo, ſiue ita vt ipſi loco coëxtendatur, ſicut fit quando modo naturali exiſtit. Et hanc ſententiam tanquam probabiliorem docet *Sotus in 4 d.10.q.1.a.5.§.Hic præterea.* & quidam alij Thomiſtæ. (Sotus. Thomiſtæ.)

Vtraque hęc ſententia maximè nititur auctoritate D.Thomæ, qui eas quibuſdam locis videtur aſſerere. (D.Thom.) Alij tamen Thomiſtæ eum in commodo ſenſu conantur explicare: & omnino veriſimile eſt aliam fuiſſe eius mentem. Quod maximè poteſt colligi ex rationibus, quib. D.Thomas dictas ſententias videtur probare. Quæ ſi abſolutè & ſicut ſonant ſine vlla exceptione acciperentur: ex iis inferrentur quædam apertè falſa.

101 Prima ratio eſt quam adfert D.Thom. hîc a.2. vbi ait: *Nõ autẽ aliquid poteſt eſſe vbi priùs nõ erat, niſi vel per loci mutationẽ, aut alterius conuerſionem in ipſum.* Quòd ſi intelligatur de potentia Dei abſoluta, ſequetur Deum nihil iam poſſe de nouo creare: quia aliàs inciperet aliquid eſſe, vbi antè non fuit ſine loci mutatione, aut alterius in ipſum conuerſione. Quare benè notauit *Sotus in 4.d.9.q.2 a.2.§.Sed dicent,* (Sotus.) D.Thomam tantùm velle, illud non poſſe fieri ſecundùm legem Dei ordinatam, & modum agendi rebus magis conuenientem. Secunda ratio eſt quam idem adfert in *4.d.44.qu. 2. art. 2. quæſtiuncula ſecunda ad quartum.* Vbi ait: per miraculum fieri nõ poſſe vt vnum corpus ſit in duobus locis, ſcilicet modo quãtitatiuo: *Quia eſſe in pluribus locis repugnat indiuiduo, ratione eius quod eſt eſſe indiuiſũ in ſe.* Sanè ſi hæc ratio abſolutè prout ſonat, intelligatur; abſolutè probabit corpus Chriſti nõ poſſe eſſe in cælo, & ſimul verè & realiter in Venerab. Sacramẽto. Nã ſiue in hoc ſit modo quantitatiuo, ſiue modo ſpirituali, non ideo minùs vel magis erit à ſe diuiſum, ſiue diſtinctum. Imò exiſtendo in vno loco modo ſacramentali, magis erit à ſe diſtinctum, quàm ſi exiſteret vtrobique modo quantitatiuo: quia tunc habebit modos exiſtendi omnino inter ſe repugnantes. Quare cùm planè facilius appareat, idẽ corpus in duobus locis ſimul habere modũ exiſtendi ſibi connaturalem, quàm habere in vno modum connaturalem. & in altero ſpiritualem, (quia hic modus difficillimè concipitur) ſi hoc concedamos eſſe poſsibile, omnino alterum erit concedendum. (Idem poteſt quãtitatiue in duobus locis exiſtere.) Quæ omnia magis ex dicendis conſtabũt, in quibus & ſoluemus alias quaſdam rationes, quæ contra hæc obiici ſolent. Quare non putaui pluribus has ſententias oppugnandas, præſertim cùm iam communiter ferè Doctores concedãt, Deum ſine vlla conuerſione vnius in alterum poſſe vnum corpus modo quantitatiuo in duobus locis ponere: valdè tamen diſſentiunt quomodo hoc fieri poſſit.

102 Tertia igitur ſententia docet, id fieri poſſe per ſolam productionem diuerſorum vbi in eodem corpore, quam productionem vocant adductionem: quia idem corpus retinens locum quem antes habebat, alia diuerſa loca acquirit, atq; ita ad ea quaſi adducitur. Ita *Scotus in 4.d.10.q. 5. §. Quantũ ergo ad iſtum articulum. verſu, Si verò corpus.* (Scotus.) quem communiter *Scotiſtæ in 4. d. 10. & 11.* (Scotiſtæ.) atque etiam alij multi ſequuntur. Fundamentum huius ſententiæ eſt: quia *vbi* eſt modus aliquis realis diſtinctus à loco & locato per ſe producibilis: vt patet in motu locali: ergo poteſt immediatè in corpore aliquo produci à Deo, non deſtructo eo, quem priùs habebat (quia hîc nulla poteſt oſtendi implicantia) & conſequenter vnũ corpus erit in pluribus locis ſimul. Confir. quia angelus exiſtens in loco ſibi inadæquato naturaliter poteſt proximum occupare non deſerendo priorem, idque ſolùm per acquiſitionem noui vbi: ergo duos tales modos ſimul eſſe in eadem re, non implicat.

Quæ

Quarta ſententia ducet, Deum poſſe ponere idem corpus in diuerſis locis ipſum ſæpiùs reproducendo: ita vt virtute æquiualeat multis corporibus: quia in hoc nulla poteſt oſtendi implicantia. Ita *Gabr. in 4. d. 11. q. 1. a. 2. dub. 2.* & plurimi recentiores.

Gabriel.

104 CONCLVS. I. Fide tenendum eſt, diuina virtute poſſe idem corpus ſimul ita poni in diuerſis locis, vt verè & realiter ſit in ſingulis præſens, & propriè poſſit dici ibi & ibi eſſe, ſiue in omnibus ſit propriè tanquam in loco, ſiue aliter, quæ eſt quæſtio magis de nomine quam de re, vt videbimus q. 76. a. 5.

Ita communiter omnes Catholici, & patet expreſsè in myſterio Venet. Sacramenti, in quo Chriſtus in diuerſis locis, verè & realiter præſens eſt: vt oſtendi ſuprà a. 1. vbi etiam quæ contrà poſſent obiici, ex parte diſſolui, & reliqua cõmodiùs ſoluemus infrà.

105 CONCLVS. II. Non poteſt hoc fieri per ſolam adductionem, ſiue nudam productionem alicuius vbi.

Probatur primò, Quia vt oſtendi dub. 1. nec corpora, nec ſpiritus ſunt formaliter in loco per talem aliquem modum, ſed immediatè ſeipſis, ſiue per immediatã ſui cum loco cõiunctionem. Ergo non poſſunt per nudam talis modi productionem in aliquo loco conſtitui.

Probatur ſecundò, Quia ponamus Deum, Petrum exiſtentem Louanij velle ponere Romæ, per nudam talis vbi productionem, ita tamen, vt ſimul deſtruat prius vbi, ac Petrus deſinat eſſe Louanij. (hoc enim fieri poſſe ſuppoſita contraria ſententia per ſe clarum eſt, & omnes illius auctores concedunt) tunc vel producet illud vbi in Petro exiſtente Louanij, vel exiſtente Romæ. Neutrum dici poteſt. Ergo eſt impoſſibile.

Minor probatur. quia ſi dicatur produci in Petro, adhuc exiſtente Louanij, tunc vbi Romanum producetur Louanij. (Nec enim poteſt intelligi, quomodo illud vbi producatur in Petro non exiſtente alibi quàm Louanij, niſi producatur Louanij,) atque ita vbi Romanum, ac conſequenter locus adducentur ad Petrum, & conſequenter non tam Petrus adducetur Romam, quàm illa Louanium. Quæ abſurdiſſima ſunt. Quòd ſi dicas illud vbi produci in Petro iam exiſtente Romæ, ſic Petrus erit Romæ priùs natura, quàm illud vbi in eo producatur: & conſequenter neque effectiuè, neque formaliter ſtatuetur Romæ per illud. Quia implicat effectum eſſe priorem ſua cauſa, ſiue aliquem eſſe album priùs natura quàm albedo exiſtat.

106 Dices, illud vbi non produci in Petro exiſtente Romæ vel Louanij, ſed vt concipitur iam adduci Romam. Sed contrà primò. Vel illud vbi producitur Romæ, vel alibi, vel nullibi. Neque enim poteſt hîc aliquod quartum excogitari.

Deus nequit in me aliquid producere eo loco vbi nõ ſum.

Primum dici nequit, quia cùm neceſſariò producatur in Petro, ſupponeret Petrum priùs eſſe Romæ. Implicat autem Deum hîc aliquid in me producere niſi hîc ſim. Neque etiam ſecundum dici poteſt. quia ſi dicamus alibi produci quàm Romæ, tunc debemus concedere illud vbi produci alicubi, & conſequenter alicubi eſſe extra Romã: nec vlla erit cauſa cur negemus produci Louanij: & aliàs dicendum eſſet, Petrum, dum illud vbi producebatur, fuiſſe alicubi extra Romam & Louanium, & conſequenter tertium vbi in eo ponendum erit. Nec etiam tertium dici poteſt. quia ſicut implicat ipſum vbi eſſe, & tamen nullibi eſſe (cùm neceſſariò & intrinſecè dicat præſentiam in loco) ita implicat ipſum verè & realiter produci, & tamen nullibi produci. Secundò, quia illud vbi neceſſario producitur in aliquo inſtanti. Atqui in eo caſu nullum daretur inſtans quo Petrus non eſſet vel Romæ, vel Louanij; ergo neceſſariò deberet in eo produci exiſtente Louanij, vel Romæ. Et confirm. Quia illa duo vbi haberent ſe ſicut frigus, & calor, quæ ſe mutuo formaliter expellunt: atqui vt calor formaliter expellat frigus, debet produci in frigido, & ſimiliter forma ignis producitur in ligno. Ergo ſimiliter illud vbi Romanum debebit produci in exiſtente Louanij, vt formaliter vbi Louanienſe expellat, ac deinde ſubito Petrũ conſtituere Romæ. quæ ego ſanè concipere nequeo.

Nihil poteſt produci niſi alicubi producatur.

107 Sed inſtabis, Si Deus produceret in inſtanti calorem vt octo in aliquo frigido in eodem inſtante priùs natura quam calor conciperetur productus, ſubiectum non poſſet concipi frigidum (quia aliàs calor & frigus ſimul eſſent in eodem) & conſequenter propriè loquendo ille calor non produceretur in eo, quod tunc eſſet frigidum, ſed quod ante fuiſſet frigidum. Ergo ſimiliter vbi non producetur in exiſtente Louanij, ſed in eo qui priùs fuit Louanij.

Reſpond. Etſi concederemus antecedens (quod tamen ex parte communi modo loquendi repugnat) omnino negandam eſſe conſequentiam. Quia calor ille non neceſſariò ſupponit ſubiectum ſuum eſſe calidum, aut frigidum, ac conſequenter, ſicut per diuinam potentiam poteſt produci in ſubiecto nec frigido, nec calido: ita poteſt concipi produci in ſubiecto, nec frigido, nec calido. Contrà fit in illo *vbi*: quia ſicut neceſſariò debet produci alicubi: ita ſupponit ſubiectum ſuum eſſe alicubi, præſertim quando concipitur produci in ſubiecto quanto & extenſo in ordine ad locum, quod nemo poteſt concipere eſſe non in loco: & conſequenter nullum poteſt dari inſtans naturæ, quaſi medium inter vtrumque vbi, in quo Petrus ſit non in loco, niſi velis gratis & contra rationem fingere cum illo medio inſtanti eſſe in vacuo, & tunc cum quibſdam negare eum eſſe in loco, & ſic hîc facere quæſtionem de nomine, quid debeat dici eſſe in loco: ſed ſic conſequenter illud vbi debebit in vacuo produci.

108 Vt autem hæc omnia clariùs intelligantur, Notandum eſt, quòd etiamſi concedamus *vbi* eſſe modum aliquem realem, per quem res eſt formaliter in loco, nullo tamen modo concedendum eſſe, illud ſe habere reſpectu locati, ſicut calor ſe habet reſpectu calidi, ſed potius ſicut ſe habet inhærentia caloris reſpectu calidi. Sicut enim hæc facit lignum eſſe formaliter calidũ vniendo illi calorem, ſine quo hoc nequit concipi calidum: ita illud vbi facit rem eſſe in loco vniendo ipſi locum, & ipſum loco. Nec enim ſine vera loci & locati coniunctione poteſt res

Vbi non eſt ſimile ipſi calori, ſed inhærentiæ, qua hic ligno inhæret.

concipi esse in loco. Quare cùm illud vbi non sit intrinsecè ipse locus (nam illud producitur in locato, non tamen ipse locus, qui succedentibus diuersis locatis semper idem perseuerat) non potest intelligi esse aliud quàm ipsa coniunctio locati cum loco. Quare sicut quando calor prius existit quàm vniatur ligno, idque in loco distante; non potest concipi immediatè in ipso produci inhærentiam in ligno, nisi aut simul reproducatur in ligno, aut priùs natura fiat illi localiter coniunctus, aut saltem non distans (quis enim concipiat in calore existente Romæ sine vlla alia actione produci immediatè inhærentiam qua mihi hîc Louanij inhæreat:) sic inconceptibile est in me hîc existente immediatè produci vnionem cum loco Romano, siue vbi Romanum, nisi ibi reproducar, aut priùs natura sim ab eo loco non distans. Quare sicut lignum, cui nullus calor est coniunctus, non potest fieri calidum per solam productionem inhærentiæ caloris, sed opus est vt simul aut ipse calor in ligno producatur, aut per motum localem ei admoueatur: ita impossibile est existentem Louanij fieri immediatè Romæ per solam productionem alicuius *vbi* siue coniunctionis ipsius cum loco Romano; sed necessarium est, vt simul aut ipse reproducatur Romæ, aut eò moueatur. Ex quo clarissimè nostra sententia probatur.

109 Probatur tertiò, Quia vel corpus positum hoc modo in diuersis locis habebit necessariò vtrobique eadem accidentia, vel non. Neutrum dici potest. Ergo illud est impossibile.

110 Respondent aliqui, necessariò vtroque loco habiturum omnia accidentia eadem, quæ non pendent à certo loco. Secùs esse de ijs quæ pendent à certo loco: quale est ipsum vbi, quod in vtroque loco necessariò erit diuersum.

Sed contra primò, Ponat Deus hîc stupam in medio magni ignis, & eandem simul Romæ totam immersam aquis: peto quid fiet de illa stupa, si Deus agentia naturali suo modo agendi relinquat? Nec enim potest dici vtrobique comburendam, quia impossibile est vt ignis naturaliter comburat stupam immersam aquæ. Nam sic deberet ignis generari in ipsa aqua. Nec etiam potest dici hîc comburendam, & Romæ non comburendam: quia sic materia prima alia forma informaretur hîc, & alia Romæ quod ipsi negant fieri posse. Nec etiam dici potest in neutro loco comburendam aut alterandam: quia incredibile est aquam existentem Romæ posse impedire actiuitatem ignis hîc existentis.

111 *Ignis hîc existens nullo modo potest naturaliter Romæ comburere.*

Secundò, Ponamus eandem stupam hîc creari in medio ignis & Romæ in loco sicco: tunc secundùm illos vtrobique comburetur. Sed hæc videtur repugnare naturis rerum. Quia sic ignis hîc existens deberet ignem producere Romæ, & quidem eundem numero cum eo quem hîc producit (quia si esset diuersus, tunc eadem materia haberet diuersas formas) quæ tamen naturaliter omnino impossibilia sunt. Nam sic ignis virtute sua naturali poneret eandem numero formam in duobus locis. quod clarum est naturaliter fieri non posse. Nec refert quòd ipsum subiectum in quod ignis agit, sit virtute supernaturali in diuersis locis positum. quia hoc non dat ipsi igni vim agendi supernaturalem, vt possit agere Romæ, & dare ipsi formæ modum existendi supernaturalem.

112 Tertiò, Creet Deus animam rationalem cum duplici illo vbi, & hîc infundat eam corpori iam vltimò disposito ad susceptionem formæ; tunc hæc anima hîc animabit corpus, & Romæ erit extra corpus. Nec enim potest dari ratio cur hîc non possit animare hoc corpus: nec poterit illud Romæ animare, cùm corpus ibi non sit: nec etiam potest dici eodem instanti illud corpus futurum Romæ, cùm nulla hîc sit causa, quæ producat in eo illud vbi. Si igitur anima possit hîc animare corpus, & Romæ non animare; quare non poterit idem corpus hîc animari, & Romæ esse inanime?

113 *Corpus positum in duobus locis necessariò potest aut omnia accidentia habere diuersa aut nulla.*

Quartò, Si ratione identitatis subiecti repugnaret corpori posito in diuersis locis recipere vtrobique diuersa accidentia, nulla omnino posset habere vtrobique diuersa. Atqui hoc falsum est (quia potest habere diuersa accidentia, quæ dicunt ordinem ad locum.) Ergo etiam id vnde sequitur est falsum. Negant aduersarij maiorem. quia accidentia quæ dicunt ordinem ad locum nō possunt poni eadem in diuersis locis atque ita necessariò sunt diuersa in diuersis locis. Secùs autem est de alijs.

114 Sed hæc responsio nullo modo satisfacit. Primò, quia etsi ex eo quòd illa accidentia non possint esse eadem in diuersis locis, benè sequatur, ea necessariò esse diuersa, non tamen ex eo quòd alia possint esse eadem in diuersis locis, sequitur necessariò esse eadem. Nam si omnino repugnet, idem subiectum habere aliqua accidentia vno loco, quæ non habeat alio loco, sequetur etiam non posse vlla habere in diuersis locis diuersa, siue hæc pendeant necessariò ab aliquo certo loco, siue non. Nam hæc dependentia accidentis à certo loco nullo modo tollit illam repugnantiam; & consequenter non poterit idem corpus poni in diuersis locis. Quòd si hoc et non repugnet, nulla erit ratio cur alia accidentia non possint vno loco et inesse, & altero non inesse. Nam quòd ipsa possint esse eadem in diuersis locis, nullo modo potest causare talem repugnantiam, ob quam implicet idem subiectum habere diuersa in diuersis locis.

115 *Christus in diuersis locis habet diuersa accidentia independentia à certo loco.*

Confirmatur, quia de facto Christus habet aliqua accidentia in cælo, quæ non habet in Venerabili Sacramento, quæ tamen possunt poni in diuersis locis. Quia in cælo habet extensionem in ordine ad locum, & certum situm corporis v.c. quòd stet, vel sedeat, quorum nihil habet in Venerab. Sacramento, in quo non habet vllam extensionem in ordine ad locum, vel saltem non talem qualem habet in cælo, sed omnino alterius generis. Nec ibi sedet nec stat, cùm tamen eiusmodi accidētia possint esse eadem in diuersis locis. Posito enim quòd idem corpus possit verè esse in diuersis locis, nihil implicat ipsum in vtroque sedere aut stare, & esse extensum in ordine ad locum. Item sedens aut stans in naui qua vehitur, eundem situm & extensionem in diuersis locis retinet. Et Christus modum existendi sacramentaliter habet eundem

in

in diuerſis locis, non tamen in cœlo. Quare dicta ſententia videtur apertè non ſolùm cum ratione, ſed etiam cum veritate huius Sacramenti pugnare.

116 Corpus per ſolam multiplicationē vbi poſſe in duo-bus locis non poſſet ſuſcipere contraria.

Alij igitur concedunt, corpus hoc modo poſitum in diuerſis locis poſſe in ſingulis habere diuerſa accidentia: atque adeo eũdem hominem poſſe vno loco mori, & altero viuere: vno loco ſummè frigere, alio ſummè calescere: in vno moueri, & in alio quieſcere: aut contrario motu moueri. Sed hæc videntur omnino incõceptibilia, & inuoluere apertam implicantiam. Nam quieſcere dicit expreſſam negationem motus; atque ita quieſcere & moueri ſunt contradictoria: & ſimiliter animam informare aliquod corpus, atque illud non informare. quæ tamen de eodem ſecundùm omnino idem diceretur. quia eadem forma totum hoc corpus informaret, & totum non informaret. Item totus hic homo quieſceret, & totus moueretur.

117 Reſpondent hæc dici quidem de eodem, non tamen ſecundùm idem. quia hæc conuenirent ei ratione diuerſorum vbi. Sed hoc nullo modo ſatisfacit. quia eſſe mortuum & viuum; frigere & calere, non conueniunt ſubiecto ratione loci, ſed ratione ſui. Sicut igitur diuerſa vbi nullo modo faciunt, vt ſubiectum ſecundùm ſe ſit plura: ita nullo modo efficiunt, vt ea quæ ipſi in diuerſis locis conueniunt, non conueniant ſecundùm idem. Confirmatur primò. quia aliàs ſequeretur album dum mouetur, ſemper ſecundùm aliud & aliud eſſe album: quia in diuerſis locis eſt album, aut ſi diuerſa vbi ſibi mutuo ſuccedentia nullo modo, vel virtualiter faciunt ſubiectum aliud atque aliud, ita vt poſſit dici eſſe album ſecundùm aliud atque aliud, vel alia atque alia ratione: cur quando ſimul eidem inſunt hoc facient? Confirmatur ſecundò. quia illa diuerſa vbi cùm ſint mera accidentia, non magis multiplicant ſubiectum ſecundùm ſe quàm alia accidentia; atqui diuerſa accidentia ſimul eidem inexiſtentia (ſiue id fiat naturaliter, vt quando lac ſimul eſt album & dulce: ſiue ſupernaturaliter, vt quando nigredo & albedo eidem toti ſubiecto diuina virtute ineſſent;) nullo modo efficiunt vt ſubiectum poſſit qua album calere, & ſubſtantialiter corrumpi, & ſimul qua dulce, aut nigrum frigere ac manere ſubſtantialiter incorruptum. Ergo nec diuerſa vbi illud poterunt facere.

118 Corpus per ſolam multiplicationē vbi poſitum in diuerſis locis in neutro poſſet naturaliter moueri.

Probatur concl. quartò. Quia ſecundùm aliam ſententiam illa duo vbi ſunt duo modi formaliter ſibi mutuo repugnantes, non minùs quàm calor & frigus: ita vt vnum non poſſit naturaliter acquiri, niſi alterum amittatur. Vnde ſequitur eum qui ſupernaturaliter eſſet hoc modo poſitus in duobus locis, virtute naturali non poſſe moueri, niſi vtrumque vbi amittat, & abſolutè deſinat eſſe in duobus locis. quod tamen dicti auctores negant. Illud autem ſequi probatur. Nam ſi moueretur ſolùm in vno loco, tunc vi naturali acquireret aliquod vbi formaliter repugnans & naturaliter incompoſſibile cum illo vbi in quo quieſcit: & conſequenter hoc neceſſariò deſtrueretur; aut ſi Deus illud ſupernaturaliter conſeruaret, tunc alterum naturaliter acquiri non poſſet. quia agens naturale non poteſt in aliquo ſubiecto ponere aliquam formam vel modum, perſeuerante in eodem ſubiecto alia forma, ſiue modo qui illi formaliter repugnat. Hinc ſi Deus ſupernaturaliter conſeruaret in aqua frigus vt octo, nullus ignis poſſet in ea producere calorem. Item ſi in me conſeruaret ſeſſionem, non poſſem vllo modo ſtare. Et ſimiliter poſito quòd vbi ſit modus aliquis realis; poſito quòd conſeruet in me hoc vbi quod iam habeo, non potero me mouere localiter. Quòd ſi verò vtrobique naturaliter moueretur ſimul in vtroque loco, tunc vi naturali acquireret ſimul duas formas ſiue modos ſibi planè repugnantes. Quod naturaliter eſt impoſſibile. Sicut ſi Deus poneret in aliquo toto corpore ſimul rubedinem & viror em, nulla vi naturali poſſet poſtea ſimul fieri totum flauum & ſubcinericium.

119 Probatur quintò. Quia neque hæc ſententia poteſt vllo modo deduci ex rebus naturali lumine notis: vt patet ex ijs quæ hactenus diximus, quæ ſatis probabiliter oſtendunt eam inuoluere implicantiam: nec poteſt clarè contrarium oſtendi. Neque etiam ex rebus quas fide cognoſcimus: quia ſi eſſet aliquid vnde poſſet ea deduci, maximè poſſet deduci ex myſterio Venerabilis Sacramenti atqui ipſa potiùs hoc myſterium euertit, quàm ipſum explicet. Quia (vt oſtendam concl. ſequenti, & dub. 4. ac 5.) poſita veritate illius ſententiæ, ex vi verborum formæ nõ bene colligeretur, corpus Chriſti ibi eſſe per veram conuerſionem, & tranſſubſtantiationem panis in corpus Chriſti, & quandam quaſi creationem (vt Concilia & Patres ibi eſſe aſſerunt) ergo nulla eſt ratio qua eam probemus.

120 Ad fundamentum autem tertiæ ſententiæ. Reſpondeo, negando antecedens; ſcilicet, res eſſe in loco per aliquem eiuſmodi realem modum. Et quamuis res eſſent verè in loco per talem modum; tamen ille modus non poſſet ea ratione produci, quia illa ſententia eum vult produci: vt patet ex dictis.

Ad confirmationem Reſpondeo, probare obſcurum per obſcurius, & ſumere quod probandum eſt: ſcilicet angelum acquirere nouum locum per ſolam productionem talis vbi. quia, vt oſtendi dubio primo, angelus non eſt in loco per talem modum, ſed immediatè per ſuam ſubſtantiam.

121 Dices, Conſtat angelum exiſtentem in loco inadæquato, poſſe ſe extendere ad proximum non deſerendo priorem. Atqui nullum alium modum poſſumus aſſignare quo probemus id fieri ergo ille modus aſſignandus eſt.

Reſpondeo primò, negando conſequentiam quia ex antecedente ſolùm ſequitur nos ignorare modum quo id fiat. quod non debet videri mirum: quia neque ille modus per ſe eſt nobis cognitus: neque eſt aliquod fundamentum nobis perfectè cognitum, ex quo eum clarè poſſimus colligere. Quare meliùs dicam, me eum ignorare, quàm talem aſſignabo, quem conſtat in ſe inuoluere tot difficultates, quas ſuprà recenſui.

Non poſſumus propriè cognoſcere ſpiritualia.

Reſpondeo ſecundò, Si ex ijs quæ nobis no-

Quomodo angelus poſſit occupare maiorem locum.

ta ſunt poſſumus aliquo modo colligere, qua ratione angelus non deſerendo locum in quo eſt, poſſit pro ximum occupare; longè vero ſimilius eſt hoc fieri per realem ſuiipſios extenſionem, & quendam motum localem.

122 Pro quo Nota primò, Quod in corporibus eſt quantitas molis, hoc in angelis eſt quantitas virtutis: vnde ſicut corpus ratione maioris quātitatis, ita ſpiritus ratione maioris virtutis poteſt maiorem locum occupare.

123 Nota ſecundò, Quando corpus aliquod homogenium, v. c. lignum eſt per certum locum extenſum, ſubſtantiam ligni in eo eſſe ſæpiùs, imò quaſi infinities replicatam. Nam in ſingulis eius partibus verè & perfectè ſubſtantia ligni reperitur, non quidem omnino eadem numero, ſed omnino eadem ſpecie, & quadam continuatione eadem numero, quatenus omnes partes vnum totum conſtituunt. Cùm igitur angelus id habeat per ſimplex quoddam eſſe, quod corpus habet per diuerſas partes, vt concipiatur extenſus per aliquem locum, ita vt verè in realiter ſit ei præſens totus in toto, & totus in ſingulis partibus, neceſſariò nobis concipiēdum eſt, ipſius eſſe ſæpiùs & quaſi infinities eſſe replicatum, non quidem formaliter, ſicut quando idem corpus bis à Deo productum ponitur in diuerſis locis; ſed virtualiter, ita vt in ſingulis partibus loci ſit tota ſubſtantia angeli, non tamen totaliter. Item vt in ſingulis partibus loci ſit realiter & formaliter eadem ſubſtantia, virtute tamē diſtincta à ſeipſa prout eſt in alia parte loci. Sicut ſecundùm eam ſententiam (quæ ſaltem eſt valdè probabilis) quæ docet intellectum & voluntatem angeli non diſtingui à parte rei ab ipſius ſubſtantia; tota ſubſtantia angeli eſt voluntas, non tamen totaliter; & ſimiliter tota eſt intellectus, non tamen totaliter: & te qui dem idem ſunt voluntas & intellectus, virtute tamen inter ſe diſtinguuntur. Cùm igitur angelus non deſerendo locum in quo eſt, maiorem occupat, hoc facit per verum motum localem ſeipſum latiùs diffundendo: ita vt ſecundùm aliquid ſui verè moueatur, & ſecundùm aliquid quieſcat; quod non quidem realiter, ſed virtualiter tamen diſtinguitur ab eo quod mouetur. Sicut enim ipſe aliquid intelligit, & nihil tamen vult, ſecundùm aliquid ſui verè operatur, & ſecundùm aliud virtualiter diſtinctum non operatur, ſed omnino quieſcit.

Eſſe angeli eſt ſæpiùs virtualiter replicatum.

124 Hæc videntur ſatis probabiliter poſſe dici, ſi modò cum rebus ſenſibilibus ſpiritus aliquam analogiam habeat; ita vt ea his aliquid circa ipſius modum exiſtendi, & operandi poſſimus colligere. Quòd ſi nihil ex ijs poſſumus colligere, fruſtra de modo quo angelus exiſtit in maiore vel minore ſpatio diſputamus, cùm hac de re nihil nobis ſit reuelatum: & extra reuelationes nihil ſit in intellectu, quod priùs non fuerit aliquo modo in ſenſu.

125 CONCLVS.III. Poteſt idem corpus poni in diuerſis locis per veram ac ſubſtantialem ipſius reproductionem. Ita Gabriel ſuprà citatus pro 4. ſententia, & plurimi recentiores. Et colligitur apertè ex D.Thoma, vt oſtendam dub.5. n. 128. Probatur primò, Quia nulla hic poteſt oſtendi implicantia. Secundò, quia ea ijs quæ docet fides de corporum reſurrectione apertè conſtat Deum poſſe vnum corpus hic corruptū, aut etiā annihilatum alibi reproducere: cur non poſſit idē facere, etſi hic non annihiletur? Quòd enim hîc exiſtat, nullo modo impedit, quo minùs alibi poſſit reproduci per quandā quaſi creationem.

Gabriel.

D. Thom.

126 Dices primò, Implicare eandem rem ſæpiùs eodem tempore exiſtere: quia idem à ſeipſo hoc modo diuideretur, & fieret plura.

Reſp. Simili modo, quando res ſemel annihilata alio loco producitur, à ſeipſa tempore & loco diuiditur: quia prout exiſtit ſecundo tempore, nullam habet dependentiam aut connexionem cum ſeipſa, prout exiſtit priore tempore & loco. Vbi autem nulla eſt connexio, neceſſaria eſt diuiſio: atque ita habet iam eſſe non quidem realiter, ſed virtute à priore diſtinctum, & conſequenter virtute plura. & ſimiliter dicendum, quando eodem tēpore aliquid diuerſis locis exiſtit, habere virtute plura eſſe. Secus autem eſt quando aliquid per motum localē diuerſis locis exiſtit, quia eius eſſe hoc loco & tempore depēdet à priore, & cum eo continuatione durationis & motus connectitur; atque ita quadam cōnexione & continuatione eſt omnino idem eſſe.

Non magis implicat aliquid eodem tempore ſæpius reproduci quam diuerſo.

Confir. Quia ſi ſpectemus virtutem cauſarum naturalium, & ea iis velimus argumentari, tam eſt impoſſibile aliquid ſemel omnino corruptū ſecundò produci, quàm aliquid ſimul duobus locis produci. Si verò ſpectemus ſolam diuinam virtutem, in vno non poteſt oſtendi maior implicantia quàm in alio.

127 Dices 2. Eadem res non poteſt produci à duabus cauſis totalibus: aut ab eadem cauſa bis ſecundùm idem omnino eſſe pendere. Ergo non poteſt bis eodem tempore produci.

Reſp. Vt antecedens ſit verum (quod tamen plurimi, & fortè veriùs abſolute negāt, ſi loquamur de potentia diuina) debere ſaltem intelligi de eo quod conſideratur ſecundùm eſſe omnino idem, & ne quidem virtute à ſeipſo diſtinctum. Nam aliàs Deus non poſſet lumen priùs productum à ſole & corruptum, ſecundò per ſeipſum reproducere, aut etiam ſe ſolo antequam corrumperetur abſente ſole conſeruare, aut rem aliquam creare, & deinde annihilatam ſecundò reproducere: quia ſic eadem res à diuerſis cauſis totalibus, ac bis ab eadem penderet: cùm tamen apertè falſum ſit, Deum illa non poſſe facere.

128 Dices 3. Talis productio eſſet vera creatio: Atqui hoc dici nequit: quia creatio ſupponit id quod creatur nullo modo exiſtere. Ergo talis productio non eſt admittenda.

Reſp. Talem reproductionem ſecundùm ſua intrinſeca nō differre à creatione. An autē poſſit dici creatio, eſſe quæſtionem de nomine. Et ſanè ſancti Patres ſæpè dicunt corpus Chriſti in Ven. Sacramento creari, vt videbimus dub. 5. Propriè tamen loquendo talis res non debet abſolutè dici creari, aut produci (quia hæc cōnotant rem priùs nullo modo exiſtere) ſed debet dici reproduci, & quaſi recreari, ſiue ſecundò creari.

Quomodo reproductio differat à creatione.

129 Prob. concl. 3. Quia ſecundùm hanc ſententiam explicātur facillimè omnia incommoda, quæ videntur ſequi ex eo quòd corpus Chriſti exiſtat in duobus

Per reproductionem omnia incōmoda facilè explicantur.

duobus locis. Cùm enim corpus hoc modo reproductum sit virtute duplex, & in vno loco omnino indepēdens à seipso prout est in alio loco; sequitur in vtroque loco posse eadem agere & pati, quæ duo omnino distincta corpora possunt agere & pati. Quod non solùm est intelligendum de actionibus transeuntibus, & passionibus aliunde illatis, verùm etiam de actionibus immanentibus. Vnde homo ita replicatus posset vno loco comburi ac mori, peccare, & ꝑ velis damnari, & alio frigere, & pergere viuere, & mereri, & saluari, si absolutam Dei potentiam spectemus: quia æquiualet absolutè duobus hominibus. Et videmus quædam similia fieri in Christo, qui in cælis seipsum mouet, & in Sacramento in vno loco ab alio mouetur, in alio quiescit. Quamuis omnino credendum est, in tali casu Deum non permissurum vt talis homo aliū gratiæ statum haberet in vno loco, quàm in alio: quia videtur minùs conueniens eundem esse simul filium Dei, & diaboli. Item ex huiusmodi aliquibus incommodis benè sequitur, minùs quidem conuenire extra mysterium Venerabilis Sacramenti, Deum hoc modo ponere aliquem diuersis locis. Nulla tamen absoluta potest inferri implicantia.

130 Probatur quartò, Quia cùm constet ex fide idem corpus posse simul poni in diuersis locis, & solùm inquiratur quomodo id fieri possit; ille modus debet videri probabilissimus, in quo minùs apparens potest ostendi implicantia, & qui magis congruit cum principijs fidei. Atqui vt patet ex dictis, longè minor est apparentia implicantiæ in hoc modo, quàm in altero: & vt patebit dubio sequenti, longè magis consonat dictis Patrum & principijs fidei. Ergo hic modus inter alios debet iudicari probabilissimus.

131 Ex his apertè patet, posse idem corpus poni in diuersis locis extensum in ordine ad locum, & sine vllius alterius conuersione in ipsum, per veram ex nihilo productionem, si simul in diuersis locis creetur, aut per substantialem reproductionem, si priùs existebat: quia hic nulla apparet implicantia, aut maior difficultas quàm in alio. Imò si consideremus rationem naturalem, difficilius est corpus, quod in vno loco existit modo naturali, ponere in alio modo illo sacramentali, aut per veram transsubstantiationem, quàm illud ipsum alio loco extensum in ordine ad locum simpliciter reproducere. Quia illud plura includit miracula quàm hoc.

DVBIVM IV.

Quæ requirantur vt vna res in aliam verè conuertatur.

132 HÆc quæstio necessariò nobis est disputanda, vt possimus videre an panis verè dicatur conuerti in corpus Christi. Sunt autem hac in re variæ sententiæ, quas infrà paulatim recensebo & simul refutabo dum fundamenta nostræ sententiæ proponam: multæ enim magis videntur ab auctoribus excogitatæ, vt suam de Eucharistia sententiam possent defendere; quàm quòd certas haberent rationes, quibus eas probarent.

133 Vt autem clariùs possimus progredi, Notandum est primò, hanc quæstionem esse magis de nomine, quàm de re ipsa. Nec enim hic quæritur quomodo hoc vel illud factum sit, aut fieri possit; sed quid sit necessarium, vt aliquid possit dici conuersum in alterum. v. c. non quæritur Vtrùm Deus possit ponere sub speciebus corpus Christi per nudam adductionem, ita vt simul ibi desinat esse substantia panis; sed Vtrùm posito quòd hoc fieret, posset panis verè dici cōuerti in corpus Christi. Quare tota hæc res non ex natura rerum aut secundùm se, aut etiam cū respectu aliquo ad diuinam potentiam, sed ex communi vsu & modo loquendi desumenda est. Hinc vt possimus discernere vtrùm aliqua actio habeat veram rationem conuersionis, non tam videndum est quid Deus possit facere, aut non facere; quàm an ea actio habeat in se ea propter quæ aliæ conuersiones, quas constat esse tales, verè dicuntur conuersiones; & propter quorum defectum aliæ mutationes communiter à nullis dicuntur conuersiones. Nam etsi ex Dei potentia & voluntate pendeat, vt res aliqua fieri possit ac fiat; non tamen ab alijs propriè pendet, vt tali aut tali nomine vocetur; sed hoc pendet à sola significatione talis nominis communi vsu recepta.

Quæstiones de nomine ex communi verborum vsu definien dæ.

134 Nota secundò, Eas conuersiones reales, quas constat hactenus esse factas, esse triplices. Duplex enim est formalis, Prima est accidentalis, qua res mutat sola accidentia: vt quando calidum fit frigidum. Secunda est substantialis, qua formæ substantiales mutantur: vt quādo lignum conuertitur in ignem. Tertia est, quando tota substantia conuertitur in aliam: vt fit in Venerabili Sacramēto. Quarta, quæ fieri quidem posset, nunquam tamen facta est, quando manente eadem forma vna materia conuertitur in aliam, est & alia Quinta, quæ solùm ex vna parte realis est; vt quando lucidum conuertitur in tenebrosum, aut contrà: aut peccator in iustum, vel contrà, quia esse peccatorem nihil reale in homine ponit. & Sexta, omnino moralis: vt quando laicus accipiendo primam tonsuram fit clericus.

Variæ conuersiones.

135 Nota tertiò, Etsi in conuersione formali duæ formæ verè inter se conuertuntur, & vna dicatur ex vi productionis alterius, non tamē vnam dici cōuerti in altam, v. c. frigus in calorem, quia ipsa conuersio non solet denominare ipsas formas, sed ipsum compositum, quia cùm hoc sit subiectum conuersionis, propriè ab ea debet denominari. Quare cùm in transsubstantiatione nullum sit commune subiectum conuersionis, ipsa conuersio denominat necessariò ipsos terminos, quorum vnus omnino desinit, & alter producitur.

Formæ non dicuntur in se mutuo conuerti.

136 Concl. In omni propriè dicta conuersione requiruntur primò duo reales termini, qui dicuntur conuerti, scilicet terminus à quo incipit conuersio, & is in quem desinit. Hinc quando aliquid creatur, non dicimus nihil conuersum esse in aliquid. Et quamuis aliquando dicamus aliquid conuerti in nihil, minùs tamen propriè id dicitur, sed per quandam catachresin.

Requisita ad conuersionē.

Dixi, terminos qui denominantur à conuer-

 sione,

ſione, debere eſſe reales, non autem ea quæ deſinunt, & producuntur debere eſſe realia. quia tenebroſum verè dicitur conuerti in lucidum, & contra.

137 *Terminus à quo neceſſario deſinit eſſe.*

Secundò, requiritur vt terminus à quo, ſiue qui dicitur conuerti in aliud, ſecundùm eam rationem qua dicitur conuerti, eſſe deſinat, v.c. vt album cõuertatur in nigrum, debet deſinere eſſe album. Quia in omnibus conuerſionibus, de quibus conſtat eſſe veras conuerſiones, hoc videmus fieri, vt patet diſcurrenti per omnes modos ſupra enumeratos. Item ob huius conditionis defectum, ſi Deus in frigido produceret calorem, frigore in ſuo priore ſtatu conſeruato, frigidum non poſſet dici conuerſum in calidum: idémque dicendum eſſet in reliquis conuerſionibus; vt ſi Deus conſeruata forma ligni in eo poneret formam ignis; & ſic de ceteris. Atqui, vt oſtendi ſuprà, ex ijs quas ſcimus eſſe, aut non eſſe veras conuerſiones, oportet nos diſcernere quid ad veram conuerſionem requiratur. Ergo illa conditio eſt neceſſaria ad rationem conuerſionis. Confir. quia aliàs nulla eſſet ratio qua poſſemus diſcernere, quid ad veram conuerſionem requiratur, ſed quiuis poſſet quiduis aſſerere, & pro libitu fingere quiduis quotidie in quodlibet conuerti: & vt aliquid in aliud dicatur conuerti ſufficere, vt hoc illud expellat loco, in eum ſuccedendo. Nec de hac conditione eſt ferè vlla difficultas inter Doctores.

138 *& terminus ad quem incipit eſſe.*

Tertiò, requiritur vt terminus ad quem ſub ea ratione incipiat de nouo eſſe, aut ſecundùm idem eſſe ſecundò reproduci, ſecundùm quod aliud dicitur in ipſum conuerti, v.c. vt album vertatur in nigrum, debet de nouo incipere eſſe nigrum. Quia ratio pro priore conditione allata eodem modo hanc etiam probat. Et hæc eſt expreſſa ſentẽtia *D. Thomæ in 3.p.q.2.a.1.* vbi loquẽs de diuina eſſentia ait: *Nec ipſa poteſt conuerti in aliud, cũ ſit incorruptibilis, nec aliud in ipſã, cùm ſit ipſa ingenerabilis.* Expreſſè inſinuans vt aliquid poſſit conuerti in alterius ſubſtantiam, hanc debere poſſe produci. Confirmatur primò. Nulla eſt ratio cur magis neceſſarium ſit ad veram conuerſionem vt terminus à quo deſinat, quam vt terminus ad quem incipiat aliquo modo de nouo eſſe. Atqui illud eſt abſolutè neceſſarium. Ergo & hoc.

D. Thom.

139 Dices, Eſſe diuerſam vtriuſque rationem, quia in omni mutatione, quam ſcimus eſſe veram mutationem, conſtat terminus à quo dicta ratione deſinere eſſe: non ita tamen conſtat de termino ad quem. Nam in Venerab. Sacramento conſtat panem verè mutari in corpus Chriſti, cùm tamen hoc non incipiat de nouo eſſe, cùm antè ſit: & multi aſſerunt nullo modo incipere de nouo eſſe ſecundùm ſe, ſed ſolùm acquirere nouum vbi.

Solutio quæſtionis non eſt petenda ex re cõtrouerſa.

Reſpondeo, Hoc nihil obſtare. quia non debemus ſignificationem huius vocis inquirere ex re dubia & controuerſa, qualis eſt modus quo Chriſtus hîc fit præſens in Venerab. Sacramento: ſed ex iis de quibus inter omnes conſtat. Cùm igitur in omnibus alijs conuerſionibus, quas omnes fatemur eſſe tales, conſtet hoc fieri: cur non potiùs ex iis concludamus, hoc abſolutè requiri, quàm ex re dubia concludamus hoc non requiri? Niſi enim ex ijs quæ aperta ſunt quid hac in re dicendum ſit, colligamus, nulla certa regula hic poterit ſtatui, ſed quiuis poterit pro libitu quiduis fingere. Quare quod aliqui dicunt ſufficere, quòd terminus ad quem incipiat conſeruari dependenter à deſitione termini à quo: Item quod alij dicunt ſufficere vt terminus ad quem ponatur ſub iiſdem accidentibus ſub quibus priùs fuit terminus à quo, modò ille ibi ponatur vi eiuſdem actionis qua hic deſinit eſſe: quamdiu id certis exemplis non probant, conuincuntur id gratis dicere. Et eodem modo facilè dicam ſufficere vt vnum ſuccedat in locum alterius, vt dicatur in hoc mutari.

140

Et confirmatur. Quia ſi primum ſufficeret, poſito caſu quo Deus ſimul in eodem ſubiecto poneret calorem & frigus vt octo, & deinde quia nollet vtrumque ſimul diutius conſeruare, deſineret conſeruare frigus, ſequeretur frigidum conuerti in calidum: quia calidum qua tale tunc conſeruaretur dependenter à deſitione frigoris. Si verò ſecundum ſufficeret, poſito caſu quo angelus haberet in ſe aliquam qualitatem deſtructiuam totius naturæ panis, ſi ipſe per motum localem ſe poneret in eodem loco cum ipſo pane, & ita ipſum deſtrueret, Deo interim conſeruante omnia accidentia panis ſine ſubiecto: ſequeretur ipſum panem conuerti in ſubſtantiam angeli. Vtrumque autem per ſe ſtatim apparet abſurdum, & contra communem vſum loquendi.

141 Objiciunt alij primò, quòd cibus verè conuertitur in ſubſtantiam hominis qui eo veſcitur cùm tamen anima eius prius exiſtat ſecundùm omne eſſe quod poſtea habet. Reſpondeo, hoc pro nobis etiam facere. Nam nemo vnquam dixit, aut etiam potuit concipere, cibum conuerti in animam, aut partem corporis prius exiſtentem, ſed in noſtram ſubſtantiam, ſiue in partem corporis noſtri, ad quod ſecundùm omnes neceſſarium eſt, vt illa pars corporis in quam cõuertitur, de nouo ſubſtantialiter producatur, & incipiat eſſe talis ſubſtantia.

142 *Trident.*

Objiciunt alij ſecundò, vt docet *Trident. ſeſſ. 13. cap. 4.* Eccleſia ex veritate verborum Chriſti, *hoc eſt corpus meum*, benè colligit, totum panem conuerti in corpus Chriſti: atqui hoc non eſſet verum, ſi ad eam conuerſionem requireretur talis reproductio corporis Chriſti: quia hæc per verba nõ ſignificatur. quia ipſa eſſent vera, etſi corpus ibi poneretur per ſolam adductionem. Ergo talis reproductio non requiritur ad veram conuerſionem.

Quomodo ex verbis formæ vera reproductio corporis Chriſti colligatur.

Reſpond. negando minorem. Quia cùm illa verba ſignificent corpus Chriſti eſſe realiter ſecundùm ſe præſens ſub omnibus hoſtijs, & conſequenter eſſe ſimul in diuerſis locis, neceſſariò etiam implicitè ſignificant ipſum ſæpiùs reproduci. quia impoſſibile eſt ipſum aliter ſimul poni in diuerſis locis. Ex quo etiam patet, refutari illam ſententiam, quæ docet ipſum poſſe ibi poni per ſolam adductionem. Quia ſi ibi poſſet hoc modo poni, ex verbis formæ non poſſet certò colligi vera & propriè dicta conuerſio panis in corpus Chriſti.

Quartò,

143 Quartò, requiritur vt inter deſitionem termini a quo, & poſitionem termini ad quem, ſit aliqua connexio: ita vt hæc ſit aliquo modo cauſa illius.

Probatur primò, Quia omnis nobis manifeſta conuerſio hoc modo fit. Secundò, quia aliàs non poſſet certa dari regula, quando aliquid diceretur in aliud conuerti, quando non. Tertiò, quia aliàs ſi Deus annihilaret lapidem, & eodem inſtanti ob alium finem crearet in eodem loco angelum, poſſit lapis dici conuerſus in angelum, quod eſt contra communem conceptum.

Hinc patet quando corpus Chriſti corruptis ſpeciebus deſinit ſub ijs eſſe, & alia ibidem ſubſtantia producitur, illud in hanc non conuerti: quia ſcilicet huius poſitio non eſt cauſa, cur corpus Chriſti ibi deſinat eſſe; ſed potiùs illa ſubſtantia ibi creatur, quia corpus Chriſti ibi deſinit.

144 Communiter quidem Doctores in hanc conditionem conſentiunt: diſputant tamen inter ſe Vtrùm talis connexio, ſeu dependentia debeat eſſe phyſica: ita ſcilicet vt poſitio corporis Chriſti ſub ſpeciebus ſit phyſica cauſa deſitionis ſubſtantiæ panis. Aliqui hoc affirmant, ſed hi multùm laborant vt oſtendant qualis tandem hæc connexio ſiue dependentia ſit. Cùm enim Chriſti corpus hîc ponatur modo planè ſpiritali, ita vt non repugnet ei eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore quanto (quia aliàs etiam repugnaret ei eſſe ſimul in eodem loco cum quantitate alterius corporis) difficile eſt videre qua ratione poſſit phyſicè expellere ſubſtantiam panis, aut eam corrumpere, præſertim cùm ſi hæc corruptio deberet fieri actione phyſica, neceſſariò deberet dari actio immediatè & directè tendens ad corruptionem, ſiue non eſſe rei: atque ita actio realis haberet terminum priuatiuum: quod communiter negatur fieri poſſe. Varij igitur varias eiuſmodi dependentias excogitarunt, ob quas ex natura rei ad poſitionem corporis Chriſti, neceſſariò ſequatur deſitio panis, quas operosè valde conantur aſtruere: quas non duxi hic referendas, quia nobis non eſt opus eas aut probare aut refutare, cùm poſſimus aliunde clarè oſtendere eiuſmodi naturalem connexionem, non eſſe neceſſariam ad veram conuerſionem.

145 *Moralis cõnexio inter vtrumque terminum ad veram conuerſionem.*

Reſpondeo igitur, Ad veram vnius rei in aliam conuerſionem ſufficit, vt inter deſitionem vnius & poſitionem alterius ſit quædam connexio moralis: ita nimirum, vt ex quadam congruentia ac intentione & fine eius qui vtraque cauſat, vel ſaltem ex aliquo diuino decreto, ex vnius poſitione neceſſariò ſequatur deſtructio alterius. Hinc Deus infundens peccatori gratiam iuſtificantem, verè dicitur conuertere peccatorem in iuſtum. Item iuſtus peccando mortaliter, iuſtum couertit in peccatorem. Quæ vera ſunt etiam ſecundùm eam ſententiam, quę valdè probabiliter docet, inter peccatum & gratiam habitualem nullam phyſicam ex natura rei eſſe repugnantiam. Item qui alicui conferret Præturam auferendo illi officium Senatoris quòd priùs habebat, verè diceretur conuertiſſe Senatorem in Prætorem, etiamſi potuiſſet abſolutè vtrumque officium ei relinquere. Quorum non eſt alia exigenda ratio, niſi communis loquendi vſus, cùm, vt dixi initio, hic ſit ſola quæſtio de nomine.

146 *Quare in cõuerſionibus naturalibus requiratur phyſica connexio inter vtrumque terminum.*

Nec refert quòd in omnibus conuerſionibus naturalibus, quæ ex vtraque parte reales ſunt, ſemper ſuccedens forma formaliter expellat primam. quia hoc non fit, quia eſt neceſſarium ad eſſentiam conuerſionis: ſed quia agentia naturalia non poſſunt vnam formam expellere niſi introducendo repugnantem. Quare ſi Deus crearet aliquod corpus album nec frigidum tamen nec calidum, quod tamen poſſet ab agente naturali calefieri; ita tamen vt Deus ſtatueret numquam in illo duas qualitates ſenſibiles conſeruare, ſed deſinere præcedentem conſeruare ſtatim ac noua aliqua produceretur: quicunque illud corpus calefaceret, vere diceretur mutare album in calidum, etſi inter vtrumq; terminum nulla eſſet phyſica repugnantia.

147 Quintò, requiritur vt aliquid commune vtrique termino perſeueret, reſpectu cuius tam id quod deſinit, quàm id quod producitur, ſibi mutuo ſuccedant.

Patet diſcurrendo per omnes conuerſiones, quas manifeſtè conſtat eſſe veras conuerſiones, ſiue reales ſint, ſiue ſolùm morales. Nam omnis conuerſio formalis habet commune ſubiectum, in quod forma producta alteri ſuccedit. In tranſſubſtantiatione vero neceſſario manent eadem accidentia, ſub quibus primo fuit panis, & poſtea ponitur corpus Chriſti. Item ſi daretur aliqua conuerſio materiarum, neceſſario deberet manere eadem forma quæ vtramque informaret.

148 *In conuerſione ſubſtãtiali in vtroque termino requiritur mutatio ſubſtantialis.*

Hinc infertur primo. Ad conuerſionem ſubſtantialem neceſſarium eſſe, terminum à quo deſinere eſſe ſecundùm aliquod eſſe ſubſtantiale; & terminum ad quem incipere aliquo modo de nouo eſſe ſubſtantialiter: quia cùm per hanc conuerſionem vna ſubſtantia dicatur conuerti in aliam, neceſſarium eſt illam ſecundùm eſſe ſubſtantiale aliquo modo deſinere eſſe, & hanc ſubſtantialiter aliquo modo incipere eſſe: vt patet ex requiſito ſecundo & tertio. Vnde ſequitur, vt panis dicatur conuerti in corpus Chriſti, non ſufficere hoc ibi poni per nudam adductionem, etiamſi hæc eſſet poſſibilis.

149 *Cur nihil poſſit mutari in Deum. Caietan.*

Infertur ſecundò, Nihil poſſe mutari in Deum: quia Deus nullomodo poteſt de nouo incipere eſſe. Contrarium, ſcilicet aliquid poſſe mutari in Deum multi tribuunt *Caietano in 3. p. quæſtione 2. articulo 1. §. Circa illam literã*, &c. vbi ſatis fauet huic ſententiæ: tamen eam apertè non docet.

Infertur tertiò, Nihil poſſe totaliter cum omnibus ſuis accidentibus conuerti in alterum: quia tunc nihil maneret vtrique termino commune.

150 *Scotus.*

Infertur quartò, Impoſſibile omnino eſſe quod docet *Scotus in 4. d. 10. q. 1. §. De ſecundo verſu, Etſi dicas.* Scilicet panem exiſtẽtem hîc in terris poſſe conuerti in corpus Chriſti prout exiſtit in cœlo. Tum quia nihil tunc eſſet commune vtrique termino, in quod vnus alteri ſuccederet.

Tum etiam quia illa sententia supponit terminum ad quem non debere aliquo modo substantialiter incipere esse contra dicta suprà.

DVBIVM. V.

Qua actione corpus Christi ponatur in Venerabili Sacramento?

151 HÆc quæstio ex præcedẽtibus facile poterit à nobis iam expediri. Positis enim ijs, quæ dubijs præcedentibus diximus, nulla potest hîc amplius esse difficultas. Quare omissis aliorum sententijs, quæ ex dubijs præcedentibus poterunt colligi. (Nam prout quisque variè sentit circa difficultates ibi propositas, ita etiam in hac difficultate sentire debet.) rem ipsam breuiter explicabimus.

152 CONCLVS. I. Corpus Christi ponitur præsens in Vener. Sacramento, per veram & realem suiipsius reproductionem.

Gabriel. D. Thomas. D. Thomas docuit reproductionem.

Ita *Gabriel in 4. d. 11. quæstione 1. articulo 3. dub. 2.* & multi recentiores. Et colligitur apertè ex plurimis locis D. Thomæ. Primò, quia in *3. part. quæstione 2. articulo 1. in corpore*, docet nihil posse conuerti in diuinam substantiam: quia hæc est ingenerabilis. apertè ostendens vt aliquid possit in aliam substantiam conuerti, hanc necessariò debere aliquo modo produci. Constat autem ex sententia D. Thomæ, panem conuerti in corpus Christi. secundò, quia *hîc articulo 8. in corpore* hanc conuersionem panis in corpus Christi comparat cum conuersione formali, & cum creatione: quòd sicut in illa est vna forma post aliam, & in hac esse post non esse: ita in Venerabili Sacramento fit corpus Christi post panem. apertè insinuans quòd sicut in formali conuersione & creatione aliquid verè producitur: ita & hîc aliquid verè reproducitur. Confirmatur primò, Quia cùm ibi adferat varias inter hæc tria distinctiones, ne vel leuiter insinuat per transsubstantiationem nihil substantialiter produci, siue reproduci. quæ tamẽ differentia primò fuisset adserenda, si putasset eam esse veram. quia per hanc hæc fuisset distincta à creatione. Confirmatur secundò, Quia dicit hanc transsubstantiationem conuenire cum creatione, quòd neutra habeat subiectum commune vtrique termino. apertè insinuans per vtramque aliquid produci sine subiecto in quo recipiatur.

153 Probatur hæc sententia ex auctoritate Patrum. Primò, quia dicunt in consecratione corpus Christi *fieri, confici, creari.* Hinc *D. Cyprianus serm. de cœna post medium* loquens de Christo ait: *Qui vsque hodie hoc veracissimum & sanctissimum corpus suũ creat. D. Ambrosius l. 4. de Sacram. cap. 4. Panis iste*, inquit, *panis est ante verba Sacramẽtorum; vbi accesserit consecratio, de pane fit Corpus Christi.* Deinde cùm ostendisset hoc fieri posse propter vim verborum Christi, quia sermo Christi ita operatorius est, vt possit quæuis ex nihilo creare, subdit: *Sed post consecrationem dico tibi quòd iam est corpus Christi: ipse dixit & factum est, ipse mandauit & creatum est*, scilicet corpus Christi, quod ibi absolutè dicit fieri & creari. Item *Bessariõ libr. de verbis consecrat. Tota*, inquit, *Trinitas hoc corpus altaris creat.* Item cap. Vtrùm sub figura, dicitur caro Christi consecratione Spiritus sancti potentialiter creari. Similia habent multi alij Patres. Atqui hæc omnia essent falsa, si corpus Christi non poneretur sub Sacramento per veram substantialem reproductionem, sed solùm per adductionem, aut susceptionem alicuius modi accidentalis. nam aliàs dum moueor loco, aut alteror, possem dici creari, fieri, &c. Ergo Patres apertè sentiunt illud ibi poni per veram eiusmodi reproductionem.

D. Cyprian. D. Ambros. Bessarion.

154 Probatur ex ijsdem secundò, Quia sæpissimè comparant hanc actionem creationi aliarum rerum, mutationi aquæ in vinum, & similibus actionibus, quibus aliquid realiter producitur. Ita *D. Cyprianus & D. Ambrosius suprà citati.* Et *D. Damascenus lib. 4. de fide cap. 14.* & alij: clarè insinuantes corpus Christi hîc simili ratione substantialiter reproduci; præsertim cùm ijsdem locis apertè dicant illud ibi fieri ac creari.

Cyprian. Ambros. Damasc.

155 Probatur ratione, primò, Quia, vt ostendi dubio 3. impossibile est corpus aliquod verè & realiter fieri simul præsens in diuersis locis, nisi verè reproducatur. Atqui corpus Christi per consecrationem fit verè & realiter præsens diuersis locis. ergo reproducitur.

Secundò, quia, vt ostendi dub. 4. vt aliquid verè possit dici conuerti in aliud, hoc debet verè produci, vel reproduci. Atqui panis verè conuertitur in corpus Christi. Ergo hoc verè reproducitur.

156 Objjciunt aliqui primò, Quòd Patres ex eo quòd Deus potuerit verbo omnia creare, probent à minore eum etiam verbo posse mutare panem in suum corpus, quasi hoc sit facilius quàm illud. Hinc *D. Ambrosius libr. 4. de Sacramentis cap. 4. Si ergo* ait, *tanta vis est in sermone Domini Iesu, vt inciperent esse quæ non erant: quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur;* Atqui corpus Christi secundò reproduci est difficilius, quam semel illud produci. Ergo Patres sentiunt hoc non fieri.

Ambros.

Respondeo, Si rem secundùm se consideremus, vtramque esse æque difficile, cùm neutrum fieri possit nisi per potentiam infinitam: nec quia corpus aliquod semel existit, ideo faciliùs vel difficiliùs secundò reproducitur, quã semel creatur. Si verò spectemus ea quæ videmus quotidie fieri, scilicet diuersa corpora ex diuersis produci, cùm contrà numquam videamus aliquid ex nihilo produci, sed hoc aliquando factum esse sola fide credimus: videtur facilius dicto modo ex pane conficere corpus Christi, quàm ex nihilo. præsertim populo cui Patres eiusmodi argumenta proponunt, qui distinctionem inter vtramque hanc actionem non ita considerat, nec potest discernere in formali conuersione manere commune subiectum respectu vtriusque formæ; in transsubstantiatione verò non.

Quare Patres insinuẽt reproductionem esse faciliorem, quàm eiusdem creationem.

157 Objjciunt secundò, & quidem præcipuè, quia videtur absurdum dici corpus Christi toties reproduci, & secundùm aliquod esse substantiale incipere esse, ac rursus desinere.

Respondeo, Corpus Christi nec per hanc re-

pro-

Corpus Christi in Sacramento tantum incipit, ac desinit esse secundum quid

productionem absolutè incipere esse, nec corruptis speciebus absolutè desinere, cùm & prius & pòst absolutè sit in cælo in se immutatum: sed tantùm incipere esse secundùm quid, scilicet secundùm esse quod habet in sacramento, & secundùm hoc desinere. Quod non est magis absurdum, quàm id verè & realiter à nobis immolari & manducari. Nam ea hoc illud sequitur.

158 Quomodo reproductio differat à creatione.

Conclvs. II. Etsi actio qua Christus ibi ponitur secundùm intrinseca, & rationem physicam, non differat à creatione; tamen non est propriè creatio.

Quia vt aliquid dicatur propriè creari debet fieri ex nihilo, & absolutè incipere esse, & consequenter priùs non existere. hæc enim connotat illa vox *creare*: corpus autem Christi verè priùs existebat, & non fit ex nihilo, sed ex pane. Quare Patres dum dixerunt corpus Christi ibi creari, non ita propriè locuti sunt, nec ita attenderunt ad id quod illa vox connotat, quàm intenderunt per eam ipsam naturam & intrinsecam rationem huius actionis significare. Propriè autem hæc actio dicitur replicatio aut reproductio, vt ostendi dub. 3.

159 Concl. III. Actio qua præcisè corpus Christi reproducitur sub speciebus, nullam habet physicam repugnantiam cum substantia panis. Cùm enim existat in Sacramento modo quodam spirituali, facilè cum alia substantia potest esse in eodem loco: & si in hoc esset aliqua repugnantia, potiùs esset respectu quantitatis ipsius panis, quàm respectu substantiæ. Quia quòd duo corpora non possint esse simul in eodem loco, non tam conuenit ijs ratione substantiæ, quàm ratione suæ quantitatis. Nullum etiam hîc est fundamentum fingendi hîc aliquam qualitatem in corpore Christi destructiuam ipsius substantiæ panis: præsertim cùm eius actio deberet immediatè tendere ad solam destructionem quod fieri nequit.

160 Qua ratione reproductio corporis Christi repugnet coexistentiæ panis.

Dixi, *qua præcisè*, &c. Quia etsi hæc productio secundùm se non habeat repugnantiam cum substantia panis: habet tamen eam ratione intentionis diuinæ, & modi quo hîc producitur: quia Deus intendit corpus Christi ibi ponere eo modo, quem veritas formæ requirit, vt scilicet solùm sit demonstrabile per species, & consequenter vt solùm ijs subsit sine vlla substantia panis. quæ repugnantia requiritur & sufficit, vt panis possit verè dici mutari in ipsum: vt ostendi dub. 4 requisito 4.

161 Nota, quosdam, quia putant ad veram conuersionem necessarium esse, vt vnus terminus physicè destruat alterum, asserere, corpus Christi, vt est sub Sacramento, diuinitus eleuari, vt producat in accidentibus modum quemdam existendi extra subiectum, qui formaliter repugnat inhærentiæ, atque ita hanc in ijs destruere, eamq; separare à subiecto, & consequenter destruere ipsum subiectum, quod sine accidentibus non potest naturaliter conseruari.

162 Corpus Christi nihil producit incompossib le cum substantia panis.

Sed hęc sententia patitur graues difficultates. Primò, quia supponit quodlibet posse à Deo eleuari ad quidlibet producendum, cuius contrariũ est multò probabilius, vt ostendi q.6 a.4. Secundò, quia ad explicationem huius conuersionis nullo modo est necessaria, vt patet ex dictis. Tertiò, quia magis destruit veram conuersionem quàm iuuet. quia secundùm eam sententiam corpus Christi priùs natura deberet poni sub speciebus, quàm desineret substantia panis. quia priùs aliquid debet esse quàm agere: & consequenter non poneretur ibi propriè dependenter à desitione panis. quia id quod est priùs non dependet in sui positione à posteriore: nec causa in sui productione potest intelligi pendere à suo effectu. quia aliàs non posset dici prior natura, sed vel posterior vel saltem simul, quando esset mutua dependentia. Quartò, quia nullo modo constat, substantiã panis necessariò naturaliter desinere hoc ipso quo accidentia vi desinunt inhærere, modo ei intimè maneant præsentia. Nam cùm nec accidentia, nec eorum inhærentia sit de intrinseca ratione ipsius substantiæ: qua ratione potest nobis constare substantiã ita pendere ab eorum inhærentia, vt hac sublata illa necessariò statim intereat? Imò si attentè spectemus vtrumque naturam, videbimus quidem præsentiam accidentium aliquo modo esse necessariam substantiæ: quòd verò necessariò ei inhæreant, hoc magis accidere ex eo quòd illa non possint per se subsistere, quàm quòd hęc inhærentia substantiæ sit necessaria.

Quare non est improbabile, substantiam panis physicè loquẽdo desinere præcise, quia Deus desinit eam conseruare: moraliter verò, quia formæ veritas hoc requirit. quia hoc sufficit ad veram conuersionem; nec vlla ratio contrarium conuincit.

163 Conclvs. IV. Per consecrationem tota substantia panis verè & propriè conuertitur in corpus Christi; & ideò illa actio propriè dicitur transsubstantiatio.

Trident. Ita *Trident. sess. 13. c. 4. & can. 2.* & patet ex dictis hîc & dub. 4. quæ clarè docent omnia requisita ad veram conuersionem hîc reperiri: vt patet singula conferenti.

164 Dices, In propriè dicta conuersione debet esse idem subiectũ vtriq; termino commune: vt patet in omnibus naturalibus conuersionibus: atqui hoc hîc non fit. Ergo non est propria conuersio.

Identitas subiecti non est necessaria in omni conuersione.

Respon. negando maiorem. hoc enim tantùm verum est in formalibus conuersionibus. Nam in transsubstantiatione & materiali conuersione implicat hoc fieri. Nec refert quòd hoc fiat in omnibus naturalibus conuersionibus. Quia hoc contingit ob imbecillitatem agentium naturalium, quę non possunt agere nisi aliquod subiectum in quod agant, & consequenter solam formalem conuersionem possunt facere.

165 Substantia panis non annihilatur.

Ex his sequitur primò, Etsi spectata præcisè intrinseca rei natura eodem modo desineret substantia, quo nunc de facto desinit, si desineret per nudam annihilationem; tamen de facto non annihilari, quia non desinit absolutè in nihil, (quod tamen significat vox *annihilatio*;) sed in corpus Christi in quod verè conuertitur: vt patet ex dictis. Nec enim in quæstionibus de nomine, qualis hæc est, tam spectandum est qualis sit natura rei in se præcisè, quàm qualia sint ea quæ ipsam circumstant, quæ sæpissimè denominationem variant.

Sequi

166 D. *Thom.* Quomodo corpus Christi dicatur non mutari per hanc reproductionem.

Sequitur 2. Quando D. Thomas quibusdam locis dicit corpus Christi per hoc quòd sistitur præsens in Vener. Sacramento non mutari, hoc intelligendum esse aut de corpore Christi prout est in cælo, aut de mutatione propriè dicta, quæ requirit vt idem sit subiectum formæ deperditæ & acquisitæ. Nam propriè loquendo id quod creatur, non dicitur mutari. Eam autem esse mentem D. Tho. patet tum ex dictis concl. 1. vbi satis ostendi eum sentire hic intercedere veram reproductionem corporis Christi: tum ex ijs quæ docet hic a. 4. ad 1. vbi expressè ad verã mutationem requirit, vt maneat idem subiectum sub vtroque termino: ideoque præcisè negat per hanc conuersionem corpus Christi mutari.

167 Qualis dependentia sit inter corpus Christi vt est in Sacramento, & vt est in cælo.

Sequitur 3. Corpus Christi prout est in Sacramento nullam habere physicam dependentiam à seipso prout est in cælo, quantum est ex vi physicæ actionis, qua in Sacramento reproducitur & conseruatur. Per eandem enim actionem posset hîc reproduci & conseruari, si desineret esse in cælo. Moraliter tamen & ex intentione Dei est hîc omnimoda dependentia. Primò, quia Deus non statuit illud aut reproducere aut conseruare modo sacramentali, nisi dependenter ab existentia naturali. Vnde Corpus Christi ponitur in Sacramento gloriosum, vel non gloriosum, prout alibi modo naturali existit. Secundò, quia forma esset falsa, si, dum pronuntiatur, Christus non existeret, quia tunc minister non posset ex persona ipsius dicere: *Hoc est Corpus meum.* Sed hæc ratio secunda non probat absolutè Christum debere existere modo naturali, sed tantùm debere aliquo modo alicubi existere, dum pronuntiatur forma, quia hæc absolute esset vera, etsi nullibi aliter existeret quàm sacramentaliter. Hæc tamen omnis dependentia, vt per se patet, tantùm est moralis. Qui verò credunt Sacramenta physicè producere suos effectus, asserunt etiam Christum prout est in cælo physicè concurrere ad suipsius reproductionem & conseruationem, prout est in Sacramento. Sed hos supra quæstione 62. art. 4. satis refutauimus.

ARTICVLVS V.

Vtrùm in hoc Sacramento remaneant accidentia panis & vini post consecrationem?

168 Quę accidẽtia maneant in Sacramento.

ART. 5. docet, post conuersionem panis & vini in corpus & sanguinem Christi remanere panis & vini accidentia. quod intellige de accidentibus realiter distinctis. Modos enim qui immediatè substantiam afficiunt, vel ab ea essentialiter pendent, qualis est mutua vnio substantiæ & accidentium, & similia, certum est non manere. quia destructa substantia conseruari non possunt. Patet concl. ex *Trident. sess.* 13. *can.* 3. & *Constantiensi sess.* 8. quæ docent accidentia siue species manere sine subiecto. Patet etiam ex sensu. quia experimur saltem ea omnia accidentia, quæ sensu possunt percipi, eadem permanere post consecrationem, quæ fuerunt ante. Eiusmodi autem accidentia sunt non solùm ea omnia quę visu, tactu, vel gustu immediatè percipimus, sed etiam ea quæ ex quibusdam effectibus apertè colligimus: qualis in vino est vis quædam calefaciendi & alterandi bibentes, & similia. Et de his omnibus certum est manere post consecrationem, vt ipsa experientia docet.

Trident. Constant.

169 Disputant autem DD. Vtrùm etiam alia accidentalia remaneant, si quæ fortè sint, quæ nulla experientia possint percipi. *Soto in 4. d. 9. q. 2. a.* 5. id affirmat, & putat esse errorem dicere contrarium. Primò, quia Concilia dicunt absolutè remanere accidentia. Ergo hoc de omnibus intelligendum est. Secundò, quia Ecclesia solùm hîc confitetur conuersionem substantiæ in substantiam. ergo manent omnia accidentia.

Soto.

170 Sed hæc argumenta facile possunt solui. Ad primum nego consequentiam. quia Concilia & Canones nullibi directè definiunt ibi manere accidentia: sed tantùm nihil panis aut vini ibi remanere præter accidentia: aut accidentia ibi manere sine subiecto, scilicet ea quæ experimur remanere. Nec enim illa Concilia vel Canones agebant contra negantes ibi manere accidentia; sed contra eos, qui dicebant ibi manere substantiã panis, in qua subiectarentur accidentia. Quare hos intendunt damnare, non autem definire accidentia ibi manere, sed hoc tanquam sensu notum supponunt. Quare cùm dicunt accidentia manere sine subiecto, solùm loquuntur de accidentibus, quæ experimur ibi remanere. Ad secundum Resp. Solùm inde sequi, accidentia panis non conuerti in corpus Christi: non autem nulla accidentia desinere esse. Nam sicut concomitanter cum corpore Christi simul ibi ponuntur eius accidentia: ita posset dici vnà cum substantia panis quædã eius accidentia perire. Quare qui hoc diceret, nihil periculorum in fide assereret: sed si hoc intelligeret de accidentibus realiter à substantia distinctis, sine vlla ratione gratis id fingeret. Quamuis enim possent Concilia vt dixi, in rigore intelligi de solis accidentibus perceptibilibus; & ad occultationem huius mysterij & exercitationem fidei sufficeret hæc sola remanere: tamen longè vero similius est omnia realiter distincta remanere. quia nulla est ratio cur dicamus aliqua non remanere.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm facta conſecratione remaneat in hoc Sacramento forma ſubſtantialis panis?

171 ARticulo 6.docet, formam panis qua conſtituitur in eſſe panis, non remanere in hoc Sacramento. Poſita autem veritate illius ſententiæ, quæ communiter in philoſophia recepta, & ſatis certa eſt, quòd panis non ſit aggregatum per accidens ſicut album, ſed ens vnum, ita vt conſtituatur in eſſe panis, non per aliquod accidens, ſed per formam ſubſtantialem, id quod docet D.Thomas, eſt de fide: quia *Trident.ſeſſ.13 c.4.& can.2.* expreſsè docet nihil ſubſtantiæ panis remanere, ſed totam conuerti in corpus Chriſti: quòd ſi remaneret forma ſubſtantialis panis, aliquid ſubſtantiæ remaneret, & tota non conuerteretur.

Trident.

172 Notandum tamen quoſdam auctores docere, panem dicere intrinſecè aliquid compoſitum ex ſubſtantia & forma accidentali qua conſtituitur in eſſe panis, & conſequenter aſſerunt formam panis manere poſt conſecrationem. Sed hi auctores non errant contra hoc myſterium; quia fatentur nihil ſubſtantiæ panis manere, ſed ſola accidentia, dicuntque per hæc panem formaliter in eſſe panis conſtitui, ſicut album per albedinem; errant tamen contra veriorem philoſophiam. Sed non eſt huius loci de hac re fuſiùs diſputare.

173 Not. ſecundò, Quod D.Thomas dicit in corpore: quòd ſi forma panis maneret ſine materia, futurum vt intelligeret, intelligendum eſſe in eo caſu quo maneret naturaliter extra materiam, ſicut manet anima rationalis corrupto corpore: quia tunc ſequeretur eam haberet eſſe independens à materia, & conſequenter eſſe ſpiritalem.

D.Thomas.

In reſponſione ad 2. & 3. ſunt quędam difficultates quæ explicabuntur q.76.a.1.& q.77.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm hæc conuerſio fiat in inſtanti?

174 ARt.7.docet, hanc conuerſionem fieri in eo inſtanti, quod eſt vltimum prolationis verborum; ſiue in quo verum eſt dicere, Iam verba formæ ſunt ſufficienter prolata. Vide dicta quęſtione 62.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm hæc ſit falſa, Ex pane fit corpus Chriſti?

175 ARt.8.docet primò, quomodo hæc conuerſio conueniat cum creatione, & conuerſione formali: & quomodo rurſus ab iiſdem differat. quæ ſatis patent ex textu & dictis a.4.du.5.

Docet ſecundò, quod ad modum loquendi attinet, illas propoſitiones, quæ inter panem & corpus Chriſti ſolùm quandam ſucceſſionem ſignificant, eſſe veras; quales ſunt hæ: *Ex pane fit corpus Chriſti*: vel, *panis conuertitur in corpus Chriſti*, & ſimiles.

Varij circa hanc conuerſionem modi loquendi.

176 Tertiò docet, illas, quæ ſignificant ſub vtroq; termino manere idem ſubiectum, eſſe omnino vitandas, & in rigore eſſe falſas quia falſum omnino eſt hîc manere idem ſubiectum. Tales autem ſont hæ: *de pane fit corpus Chriſti*: vel, *panis fit corpus Chriſti*, &c. Quare ſi quando tales locutiones in officio Eccleſiæ, vel apud Patres reperiantur, piè explicandæ ſunt: ita vt idem ſignificent, quod hęc. Ex pane fit corpus Chriſti. Quia enim in conuerſione accidentali dictæ propoſitiones veræ ſunt, Patres per catachreſim ad conuerſionem quæ in hoc Sacramento fit, eas transtulerunt, quaſi omnes propoſitiones idem ſignificarent.

177 Quartò docet, has propoſitiones: *poſt conſecrationem panis eſt*, vel, *erit corpus Chriſti*, & ſimiles, eſſe improprias, & ita explicandas vt panis accipiatur in cōfuſo pro quouis contento ſub ſpeciebus panis, quod ratione ſimilitudinis, quoad externam apparentiam poteſt aliquo modo dici panis, ita vt idem ſignificent atque hæc; *Id quod poſt conſecrationem eſt ſub ſpeciebus panis eſt corpus Chriſti.* Quare eiuſmodi locutiones, ſicut ſunt impropriæ, ita etiam vitandæ.

QVÆ-

QVÆSTIO LXXVI.

DE MODO QVO CHRISTVS EST IN HOC SACRAMENTO.

ARTICVLVS I.

Vtrùm totus Christus contineatur sub hoc Sacramento?

1 ARticulo primo docet, totum Christum integrè sub hoc Sacramento contineri. Est de fide, vt articulo secundo ostendam.

ARTICVLVS II.

Vtrùm totus Christus contineatur sub vtraq; specie huius Sacramenti?

a ARt.2. docet, Christum sub singulis speciebus integrè contineri. Vtriusque articuli conclusio est de fide, definita *in Concilio Constantiesi sess.13. in Florētino in decreto Eugenij de Armenis, & in Trident. sess. 13. c. 3.* (*Constans. Florent. Trident.*)

Probatur primò, Quia *Ioan. 6.* Christus ait de se: *Ego sum panis viuus qui de cælo descendi.* Et infra: *Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Clatè ostendens nos eum integrè in hoc Sacramento sumere. (*Ioan. 6.*)

Secundò, quia vt dicitur Rom. 6. *Christus resurgens à mortuis, iam non moritur.* Vbi apertè dicitur Christi corpus & animam, numquam ampliùs esse separanda: atqui si solum corpus poneretur sub vna specie, & solus sanguis sub alia, tunc corpus separaretur ab anima, & Christus ibi esset in Sacramento mortuus. quod apertè repugnat Apostolo. Ergo secundùm Apostolum dicendum est, corpus Christi ibi viuum poni, & consequenter cum anima & sanguine, & reliquis quæ corpora viua requirunt; & consequenter etiam cum ipsa Verbi subsistentia. quia non potest dici, aut Christum ibi non subsistere, aut creata subsistentia subsistere. (*Rom. 6.*)

3 Tertiò, quia 1. *Ioan. 4.* dicitur: *Omnis spiritus qui soluit Iesum ex Deo non est, & hic est Antichristus.* Soluere autem Christum est diuidere humanitatem à diuinitate. Atqui qui dicit solam carnem Christi sinè diuinitate sub hoc Sacramento contineri, separat humanitatem à diuinitate. Ergo est Antichristus. (*1. Ioan. 4.*)

Idem clarissimè docuerunt semper omnes Patres, quos fusè refert *Card. Bellar. l. 4. de Euchar. c. 21.* Sed ijs referendis diutiùs immorandum nō duxi, quia hæc doctrina præcisè difficultatem non habet. Nam omnes qui fatentur veram & realem Christi præsentiam sub hoc Sacramēto, fatentur etiam ipsum integrè sub eo contineri, paucis plane exceptis, qui nulla ratione permoti id negant. Eos autem qui illam negant satis refutaui quæstione præcedente a. 1. (*Bellarm.*)

4 Not. cum *D. Tho. hic a. 1. & Trident. sess. 13. c. 3.* & communi Theologorum sententia, duplici ratione posse aliquid contineri sub hac vel illa specie. Primò, vi verborum, quo modo omnia ea præcisè sub aliqua specie continentur, quæ per verba formæ significantur. ita vt forma esset falsa, si aliquid eorum quacunque ratione abesset. (*D. Thomas. Trident. Quid dicatur sub aliqua specie contineri vi verborum.*)

Secundò, per concomitantiam, qualia sunt ea, quæ per verba formæ non significantur, ita quin ipsa posset esse vera etsi abessent: propter connexionem tamē quam habent cum ijs, quæ vi verborum ibi continentur, necessariò etiam ibi ponuntur. Non quidem quòd Deus illa separare non posset; (nam absolute loquendo, posset separatim ponere Christi corpus, & sanguinem, & animam; & quidem vel vnita Verbo, vel non vnita. nulla enim hic est implicantia,) sed quia Deus absolutè decreuit numquam permittere, vt ea ampliùs separentur. Quare vbicunque vnum ponitur, necessariò etiam alterum ponitur. Eadem enim connexio, quæ est inter hæc, vt sunt extra Sacramentum, est etiam inter ea prout sunt in Sacramento; non quidem ex naturali necessitate, sed ex decreto diuino. (*Quid per concomitantiam.*)

5 Hinc sequitur primò, Totam humanitatem Christi cum vnione ad Verbum vnica actione poni sub hoc Sacramento, quæ tamen habeat aliquas partes: eodem planè modo quo vnica esset actio, si homo de nouo crearetur.

Sequitur secundò, Si apostoli consecrassent in triduo mortis sub specie panis, futurū Christi corpus

corpus separatum ab anima, & sanguine: & sub specie vini sanguinem separatum a corpore: vtrumque tamen vnitum Verbo, quòd nun quam dimisit quod semel assumpsit.

Sequitur tertiò, Sanguinem, phlegma, & alios humores eodem modo nunc esse inclusa venis ac vasis suis naturalibus in corpore Christi in hoc Sacramento, sicut in eodem sunt in cœlo. Quia quoad hæc omnia eodem modo se habet corpus Christi in hoc Sacramento, & extra illud. Vnde valde probabile est, si Apostoli consecrassent in triduo mortis, sanguinem futurum fuisse sub specie vini concretum, nec per modum continui.

DVBIVM.

Quid hic precisè vi verborum ponatur sub singulis speciebus?

6 Nota duplicem hic esse difficultatem, prima est Vtrùm vi verborum sub speciebus ponatur hypostasis. Secunda est, Vtrùm corpus prout hic sumitur in forma significet aliquod compositum ex materia & forma substantiali?

Hac in re multùm laborant ij omnes qui negant in viuentibus reperiri vllam formam substantialem, præter ipsam animam. Nam cùm constet hominem componi ex anima & corpore, & consequenter corpus significare aliquid distinctum ab ipsa anima (quam ideo docet *Tridem. sess. 13. c. 3.* sub specie panis tantùm concomitanter contineri) difficulter possunt explicare quid præcisè corpus significet, prout ponitur in forma consecrationis.

Trident.

Prima sententia docet, sub specie panis vi verborum præcisè poni ipsam materiam primam. Ita *Gabriel lect. 42. §. Potest ergo dici, in canonem,* Sed hoc dici nequit, quia materia prima non potest verè dici corpus, quod significat aliquid compositum.

Gabriel.

7 Secunda sententia est, hic vi verborum præcisè vna cum materia poni etiam ipsam animã, non quidem prout habet rationem animæ, sed prout habet rationem formæ, quæ præcisè det materiæ rationem corporis. Hanc sententiam insinuat *D. Thomas supra q. 75. a. 6. ad secundum,* eamque tenent communiter Thomistæ. Cui consonat aliorum quorundam sententia dicentium corpus hic significare materiã & formam aliquam substantialem, prout abstrahit ab anima rationali, & anima cadaueris, & est quid commune respectu vtriusque; non quòd velint talem aliquam formam de facto dari (quia secundùm eos materia necessariò semper informatur vel anima rationali, vel forma cadaueris:) sed quòd possit ita significari, sicut significat corpus prout abstrahit à viuo & mortuo, etsi non possit esse viuum vel mortuum.

D. Thom. Thomistæ.

8 Sed nec hæc sententia potest commodè defendi. Primò quia cùm hæc verba sint practica, necessariò debent versari circa rem certam & determinatam. Nam sicut res indeterminata nullo modo potest effici: ita nec practicè significari. Secundùm autem illam sententiam verba formæ significarent corpus aliquod indeterminatum, & metaphysicum. Nec enim, vt etiam ipsi fatentur, potest vllo modo à parte rei dari tale corpus, aut talis forma. Nec satisfacit quod aiunt simili modo non posse dari corpus humanum nisi sit viuum vel mortuum. Primò, quia hoc est falsum. Nam embryo paulò ante animationem potest dici corpus humanum, nec tamen est corpus viuum, nec mortuum. Secundò, quia etsi post animationem corpus humanum necessariò sit viuum vel mortuum: tamen neutrum horum est de intrinseca ratione corporis, aut alicuius quod corpus in se includit. Vndè vt infrà dicemus corpus, manens secundùm omnia sibi substantialia omnino idem, potest esse viuum & mortuum. Secundùm illos autem hoc fieri nequit: quia corpus aliquod intrinsecè includit, quod necessariò est vel anima, vel forma cadaueris, & ab vtroque abstrahit, ac est merus gradus metaphysicus.

Absurda quæ sequerentur si daretur forma cadaueris.

9 2. Inde sequeretur non esse idẽ Christi corpus viuum & defunctũ: quod omnino absurdum est, & contra omnes Patres, qui communi consensu docent idem corpus, eandémq; carnem natam ex Virgine, datam discipulis in cœna, iacuisse in sepulchro, & assumptam in cœlum. Respondent ipsi, non esse quidem idem corpus physicè loquendo; esse tamen idem moraliter, & secundùm communem loquendi modum, quo dicimus esse idem corpus viuum & mortuum. Sed hæc responsio euertit ipsum communem modum loquendi, qui omnino falsus esset posita illa sententia. Nam tunc illa corpora in ratione substantiæ & corporis magis inter se differrent, quàm homo & vermis ex eo genitus: quia illa haberent proximum genus corpus mistum, prout diuiditur in animatum & inanimatum. (Nec enim cadauer potest poni sub corpore animato:) hæc verò ponuntur sub corpore animato sensitiuo. Et tamen nemo dicet esse idem numero corpus. Nec refert quòd corpus viuum & mortuum magis conueniant in accidentibus, quàm vermis & homo. quia sicut accidentia nullo modo dant corpori esse corporeum. ita nec possunt dare identitatem in ratione corporis.

10 Aliter respondet *Sotus in 4 d. 10. q. 1. a. 1* scilicet formam non esse partem intrinsecam corporis, sed hoc respectu illius se habere sicut album respectu albedinis. quare sicut mutata albedine manet idem album: ita mutata forma manere idem corpus. Sed hoc dici nullo modo potest. quia inde sequeretur hanc esse veram: Hoc corpus est materia prima; sicut hæc est vera: Hoc album est nix. Item sequeretur esse idem corpus in homine, cadauere, & vermibus inde genitis: quia est eadem materia prima. quæ tamen apertè falsa sunt.

Sotus.

11 Tertiò, ex illa sententia sequeretur, *corpus Christi* dici æquiuocè de corpore viuo & mortuo. quia cùm significet aliquod singulare, non potest dici vniuocè de duobus non solùm numero ac specie, sed etiam toto genere distinctis. Imo sequeretur corpus mortuum non posse dici corpus Christi; sicut vermis ex me genitus non potest dici meum corpus.

12 Quartò, quia certum est vi verborum constitui

T

stitui ibi corpus humanum: atqui secundùm illam sententiam non magis ibi esset corpus humanum quàm cadauerum.

31 Quintò quia secundùm illam sententiam vi verborum poneretur sub specie panis anima Christi: quod apertè repugnat *Trident. Sess.* 13. c. 3. & communi Theologorum sententiæ, nec vllo modo potest defendi. Respondent non poni ibi animam quà animam, sed quà formam corporis. Sed hoc nullo modo satisfacit. Primò, quia Concilium non dicit ibi non poni animam quà animam, sed simpliciter animam non poni vi verborum: secundùm illos autem etsi non sub ratione animæ, tamen verè anima poneretur vi verborum. Et simili illusione possem dicere sanguinem non quidem quà sanguinem, sed quatenus est pars corporis humani, poni vi verborum sub specie panis, nec hoc repugnare Tridentino. quod apertè falsum est. Secundò, quia anima non aliter potest dici forma materiæ, nisi quatenus eam informat: atqui nec aliter eam informat nisi animando, nec animat nisi quà anima est. Ergo non potest dici forma materiæ nisi quà anima: & consequenter qui dicunt animam ibi esse præsentem quà formam corporis, dicunt implicitè esse præsentem quà animam. Tertiò, quia anima est forma non metaphysica. sed physica, non modò ipsius materiæ, sed ipsius corporis, & cum hoc non metaphysicè sed physicè componit vnum hominem: ergo corpus dicit physicam partem hominis ab ipsa anima physicè distinctam; secundùm illos autem corpus esset solum quid metaphysicum compositum ex materia & metaphysico gradu animæ: & consequenter sola ratione distingueretur ab ipsa anima, sicut gradus animalitatis sola ratione ab anima distinguitur.

Trident.

Corpus dicit partem hominis omnino distinctam ab anima sive forma.

14 Sextò, quia quod illa sententia supponit, scilicet in corpore mortuo gigni aliquam formam substantialem quam vocat formam cadaueris, sine vllo fundamento dicitur. Nam neque potest colligi ex vlla experientia, neque ex vllis principiis fidei: imò satis euidenter videtur vtrisque repugnare. Ergo malè asseritur.

Nulla est ratio asserendi formam cadaueris.

Quòd enim nulla sit experientia pro illa sententia, sed omnes ei repugnent, patet. Primò, quia videmus ea omnia ex quibus possumus colligere diuersitatem vel identitatem formæ substantialis, manere sæpe eadem in corpore viuo & mortuo, hoc solo excepto quòd ex defectu vitæ videamus animam abesse. Ergo debemus potiùs colligere in carne, osse, neruis, &c. manere eandem formam substantialem, à qua præcisè accipiunt rationem carnis, ossis, nerui, quàm eam esse diuersam. Quia nulla vel minima hac in re potest assignari experientia, qua hoc colligamus, præsertim loquendo de forma quæ totis generibus à priore differat. Et contra hanc gratis dicimus quidquid hac in re asserimus, nisi vbi fides eam corrigit.

15 Secundò, quia sæpissimè nulla potest assignari causa, quæ talem formam induceat, præsertim quando anima strangulatur, vel caput ei subitò præscinditur.

Tertiò, quia si esset ponenda forma cadaueris, quæ succederet animæ discedenti; similiter in embryone deberet poni forma substantialis, quæ pelleretur per animationem: quod tamen dici nequit, quia tunc forma embryonis deberet pelli per easdem causas, per quas fuit introducta. quæ eædem omnino causæ sunt quæ primò generant embryonem & eundem paulatim perficiunt, & quę materiam disponunt ad susceptionem animæ: atque ita per idem embryo corrumperetur iam perfectus, per quod imperfectus perficiebatur. quod videtur omnino absurdum.

Forma embryonis non expellitur in animatione.

16 Dices, formam embryonis expelli formaliter per animam introductam, cui formaliter repugnat. Sed contra primò, vt aliquid expellatur hoc modo formaliter, debet per aliud expelli effectiuè: hic autem nihil potest assignari quo embryo præcipuè in brutis, expellatur effectiuè, nisi id per quod fuit antè genitus & perfectus. Secùdò, quia forma vna non expellit aliam, nisi quia ei contrariatur (vt patet in formis accidentalibus, quæ omnes possunt esse simul in eodem subiecto, quæ sibi mutuò non contrariantur. hinc lac simul & dulce, album, quantum &c.) atqui formæ substantiales non contrariantur sibi mutuò, nisi ratione dispositionum quas requirunt, aut qualitatum quas secum adferunt. Ergo si anima expellat formam embryonis, hoc fiet ratione dispositionum, quas ad sui introductionem requirit. quod tamen falsum est. Quia eædem planè qualitates embryonem conseruant & perficiunt, quę materiam ad animę introductionem disponunt.

Dices, in hoc has formas sibi mutuò repugnare, quia implicat vtramque simul eandem materiam informare. Sed hoc est petere principium. Nam hoc ipsum hic petimus nobis aliqua experientia, aut clara ratione in experientia fundata ostendi: quod quamdiu non fit, frustra contra experientiam pugnatur.

17 Rursum quòd dicta sententia difficulter concordetur cum principiis fidei, patet tum ex dictis, vbi ostendi secundùm illam vix posse explicari mysterium Venerabilis Sacramenti: tum etiã quia reddit multa difficilia in mysterio Incarnationis. Primò, quia videtur indecens inducere formam cadaueris in corpus Christi mortuum. Secundò, quia tunc corpus Christi fuisset verè corruptum, contra illud Act. 2. sumptum ex psal. 15. *Neque caro eius vidit corruptionem.* quia omne id dicitur propriissimè corrumpi, quod in aliam substantiam præsertim genere differentem mutatur. Nec extra hanc materiam potest dari vlla alia instantia.

Forma cadaueris videtur repugnare mysteriis fidei.

Act. 2.

Nec satisfacit, si dicas corpus Christi dici non fuisse corruptum, quia secundum externam speciem mansit idem: quia inde potiùs deberent inferre, non fuisse substantialiter mutatũ, quàm sine necessitate asserere ita fuisse mutatũ, & tamen non fuisse corruptum contra communem loquendi modum in aliis omnibus rebus: ac si dicerem, pomum putridum manere incorruptum, quamdiu foris integrum apparet.

18 Quartò, quia sequeretur, cadauer Christi fuisse naturam in esse substantiæ omnino completam, & integrum suppositum. Atque ita aliqua completa natura prꝑter humanam fuisset Verbo hypostaticè vnita, vt cum eo constituisset integrum

grum suppositum; de quo per communicationem idiomatum potuissent omnia dici quæ dicuntur de Christo. Et consequenter hæ fuissent veræ: Cadauer est Deus: cadauer mundum condidit: natum est ex Virgine: redemit nos: fuit datum Apostolis in cœna, &c. quæ inter catholicos inaudita sunt. Quare cùm Philosophia debeat subseruire Theologiæ, & per hanc corrigi: non autem contrà: etsi illa sententia spectatis solis rationibus naturalibus videretur quasi certa (cuius contrarium tamen suprà ostendi;) tamen propter dictas rationes theologicas crederem omnino esse negandam, ne dominam ancillæ cogamus seruire.

19 Tertia sententia docet, corpus significare materiam primam informatam forma corporeitatis, quam multi ita intelligunt, quasi hæc forma esset generalis ac vna & eadem in omnibus corporibus præsertim mistis, citántque pro ea *Scotum in 4. d. 11. q. 3. a. 2.* Sed hæc sententia hoc modo explicata, nullo certo fundamento probari potest, nec in ea potest satis ostendi quomodo caro & os distinguantur substantialiter, nisi ponat prætereà formas substantiales partiales: quas si ponat, frustra ponet illam formam corporeitatis. Nec credo illam fuisse mentem Scoti: sed credo potiùs eum vocare formam corporeitatis, formam vnam compositam ex multis formis partialibus vt clarè colligitur ex loco citato post initium articuli, vbi ait, *Præterea cùm dicitur, Hoc est corpus* (scilicet in verbis formæ) *non ponitur aliquid distrahens à veritate carnis & ossis & huiusmodi, sed potiùs vt includit omnes partes eius, quod est primò animabile.*

Scotus. Non datur aliqua particularis forma corporeitatis.

20 IV. sententia docet, in animalibus præter ipsam animam dari formas substantiales partiales, quæ constituunt singulas partes corporis organici, & vni dant rationem carnis, alteri rationem ossis, &c. quæ semel omnes aptè materiam informantes, constituunt corpus organicum, non quidem vt integram substantiam, sed vt partem essentialem animalis, vlteriùs per ipsam animam perfectibilem & animabilem. Quod vel inde patet; quia corpus sine anima diu se conseruare non potest, sed statim tendit ad corruptionem, nisi summa arte conseruetur. Et hæc videtur esse sententia Scoti suprà. Hanc sententiam plurimi tenent recentiores, eámque fusissimè defendit ac ostendit esse ipsius Aristotelis *P. Dandinus in lib. 2. de anima, textu 11. digressionis 8. parte 3.*

Dantur formæ partiales heterogeneæ.

Aristoteles. *Dandinus.*

21 Et probatur primò. Quia os & caro quantum possumus ex omnibus eorum accidentibus & proprietatibus colligere, differunt substantialiter; ergo per aliquam formam substantialem. Hæc autem non potest esse anima, præsertim in homine: quia hæc est omnino eadem in omnibus partibus: ergo dat omnibus partibus idem esse substantiale. Deinde quia caro & os in ratione carnis & ossis præcisè manent eadem viua & mortua, quantum possumus colligere ex omnibus eorum accidentibus: ergo non habent præcisè rationem ossis & carnis ab ipsa anima. Prob. 2. ex omnibus illis rationibus quas suprà attulimus contra tertiam sententiam: quia hæ omnes hanc sententiam maximè probant, & est aptissima ad explicandum mysterium Incarnationis & Venerabilis Sacramenti.

22 Obiiciunt aliqui 1. Forma substantialis dat esse simpliciter. Ergo vnius entis non potest esse nisi vna forma substantialis.

2. Quidquid aduenit enti in actu, est accidens; sed per quamuis formam substantialem constituitur aliquid ens in actu. Ergo quæuis forma ei superueniens constituit aggregatum per accidens.

3. Quia cum anima sit perfectior omnibus illis formis partialibus, continebit in se quidquid illæ continent. ergo illæ frustra sunt.

4. Repugnat vnam formam substantialem esse dispositionem ad susceptionem alterius.

5. Si darentur omnes illæ formæ partiales, ex illis consurgeret vna integra habens partes heterogenias, quæ esset vera anima vegetatiua, & sic essent duæ animæ in eodem corpore; aut esset forma corporis inanimati: & hoc dici nequit, quia sic non deseruiret ad propria munia vitalia.

6. Quia ex illa sententia sequitur, carnem mortuam & viuam esse vniuocè carnem, quod est contra Aristotelem.

23 Ad primum Resp. Si per esse simpliciter intelligas esse omnino completum: negandum est quamuis formam substantialem dare tale esse. Si verò esse simpliciter dicas illud omne esse ratione cuius potest aliquid dici produci aut generari, sic neganda est consequentia, quia tale esse potest vlteriùs substantialiter perfici.

Non omnis forma substantialis dat esse completum.

Ad secundum, nego maiorem, nisi intelligatur de ente omnino completo, aliàs vnio hypostatica esset accidens.

Ad tertium, nego antecedens. Nam si quidquid est altero perfectius, contineret in se omnem eius perfectionem, cùm anima sit perfectior accidentibus: sequeretur eam horum continere in se perfectionem; & consequenter hæc esse superflua animali.

Ad quartum Resp. Gratis in eo sumi quod probandum est, & cuius contrarium satis docet ipsa experientia. Videmus enim formam embryonis disponere materiam ad susceptionem animæ. Quod autem dicunt eam succedente anima expelli, probare non possunt, vt ostendi suprà.

Ad quintũ Resp. Ex illis formis partialibus cõsurgere vnam formã totalem habentem partes heterogenias, constituentem formaliter corpus organicum in ratione substantiæ, incompletè tamen, & quod sit aptum vlteriùs informari. eam autem formam quàm optimè inseruire actionibus vitalibus, quatenus ita singula corporis membra disponit, vt sint apta organa animæ ad omnes eius functiones exercendas.

Ad sextum, concedo hoc sequi, quod etiam ex principiis fidei euidenter sequitur. Nam nisi caro Christi viua & mortua dicatur vniuocè caro Christi, nullo modo propriè dici poterit eadem caro sumpta ex Virgine, posita in sepulchro, & eleuata in cælum. Quod tamen nemo catholicus auderet negare. Quod si Aristoteles contrarium dicat, per fidem corrigendus est.

Aristotel.

24 Conclvs. I. Sub specie panis vi verborum

præcisè existit corpus Christi constans materia prima & formis partialibus heterogeniis constituentibus corpus organicum quoad esse suom substantiale; iuxta dicta in explicatione quartæ sententiæ.

Prob. Quia corpus hic sumitur vt physica pars anima ab anima condistincta, & cum ea componens vnum totum substantiale:vt autem patet ex dictis, corpus vt sic præcisè supra dicta includit.

25 Dices, Corpus secundùm communem acceptionem significat totam illam substantiam materialem, quæ requiritur ad constituendum corpus organicum aptum vt ab anima informetur, atque ita includit etiam sanguinem atque alios humores: vnde & hi tanquam partes corporis a Verbo assumpti sunt. Ergo hæc omnia ibi erunt vi verborum.

Resp. neg. consequentiam. Quia etsi corpus commodè possit illa omnia significare, non tamen necessariò ea omnia significat. Quare hic ratione circumstantiarum restringitur ad sola ea significanda quæ dixi. Quia vt patet ex oppositione vtriusq; formæ, corpus hic sumitur prout condistinguitur à sanguine, & pro corpore immolato, quod illis humoribus solet carere: non quidem ita, vt illi humores significentur abesse, sed vt non significentur adesse.

26 Conclvs. II. Sub specie vini vi verborum ponitur præcisè ipse sanguis, constans materia prima, & forma sanguinis. Per se patet, nec hic vllus dissentit.

27 Conclvs. III. Vnio hypostatica non ponitur hic vi verborum.

Trident. Colligitur apertè ex *Trident. sess. 13. cap. 3.* vbi docet diuinitatem hic tantùm poni per concomitantiam. Quòd si vnio ibi poneretur vi verborum; etiam Verbum ibi simili modo poneretur. quia Verbum ibi formaliter singulari modo ponitur per vnionem: si autē Verbum hoc modo ibi poneretur, etiam diuinitas ibi hoc modo poneretur. quia hæc non distinguuntur. Ratio autem horum est, quia corpus hic sumitur vt pars essentialis humanitatis, & consequēter sicut humanitas, vel etiam hæc humanitas non significat directè subsistentiam: ita nec corpus vel etiam hoc corpus eam significat, sed ab ea abstrahit. Confirmatur, quia etsi partes habeant partialem subsistentiam, aut vnionem ad Verbum, tamen non significant per modum rei subsistentis, siue rem subsistentem vt talem. Quod vel inde patet, quia hæc est præcipua ratio, cur inter partes ipsas, ac inter has & Verbum nulla est communicatio idiomatum. Hæ enim sunt falsæ: *Corpus Christi est anima Christi. Corpus Christi est Deus.* Quòd si significarent per modum rei subsistentis directè significādo ipsam subsistentiam, possent inter ea esse vera communicatio idiomatum ratione eiusdem subsistentiæ.

28 Dices, Christus dicit hoc esse corpus suum: atqui non est corpus Christi, nisi prout vnitum est Verbo. Ergo significatur ibi esse vnitū Verbo.

Resp. negando minorem. Nam si in triduo mortis nō fuisset vnitū Verbo, nihilominus verè fuisset corpus Christi: sicut corpus ab anima iam separatum, verè dicitur corpus illius animę. Eadem autem in his est ratio sanguinis. Nam etsi metaphysicè loquendo sit quoddam integrum suppositum: moraliter tamen, imò etiam secundùm quandam rationem physicam ex communi modo loquendi est propriè pars animalis. quia non est propter se, sed à natura sua institutus est ad integrandum corpus animalis secundū eam constitutionē, quam naturaliter requirit. Quare etiam præsertim quando dicitur: *sanguis meus*, apertè significat per modum partis, non autem per modum rei subsistentis. Hinc etiam inter ipsum & verbum non est communicatio idiomatum.

Corpus Christi etiā dimissum à Verbo posset dici corpus Christi.

29 Hinc patet primò, Ipsum Verbum, & ratione huius totam Trinitatem (quia personæ à se mutuo separari nequeunt) in hoc Sacramento esse per concomitantiam. Non quòd per consecrationem incipiat ibi absolutè esse (cùm enim tota Trinitas necessariò sit semper vbique, nō potest alicubi incipere esse) sed quia incipit ibi nouo quodam modo esse: ita vt etsi fieri posset, vt Deus non esset vbique: tamen necessariò esset sub hoc Sacramento: sicut etiam necessariò esset, vbicumque esset humanitas Christi.

Patet 2. Alios humores & omnia accidentia quæ sunt in corpore Christi, tam in calice, quàm sub specie panis esse solùm per concomitantiā. quia nec sunt sanguis, nec corpus Christi, quæ solam substantiam significant, & ab illis humoribus distinguuntur.

30 Dices, Corpus Christi hic significat corpus organicum, quare videtur etiam includere accidentia. Resp. Significare quidem corpus quod est organicum secundū omnem eam rationem quæ requiritur vt sit pars essentialis hominis, siue secundùm omnem rationem substantialem: non autem secundùm omnem rationem quæ requiritur, vt perfectè sit organicum, & vltimò dispositum vt sit instrumentum functionum animæ. quod vel inde patet, quia etsi per diuinā potentiam omnia illa accidentia relicta substātia tollerentur, verè posset dici corpus Christi, & quidem idem quod iam in Sacramento est.

31 Patet tertiò, Substantiam panis præcisè conuerti in substantiam corporis Christi, & vinum in substantiā sanguinis. Quia cùm hæc conuersio fiat vi verborum, illud est propriè ipsius terminus, quod hic ponitur vi verborum, & in hoc propriè panis & vinum esse desinunt ac conuertuntur.

In quid substantia panis & vini propriè conuertatur.

Nota tamen, Inde non sequi, nihil hic posse poni vi verborum, quin panis aut vinum dicantur in ipsum conuerti. Nam etsi vt panis in aliqua conuertatur, requiratur, vt ipsa hic ponantur vi verborum, tamen hoc non sufficit. Nam si Christus inter consecrandum dixisset: Hoc est Christus, vi verborum fuisset ibi totus præsens, etiam vt Verbum est, & tamen nullo modo panis fuisset conuersus in Verbum. quia hoc nullo modo potest de nouo incipere esse: quod tamen necessarium est, vt aliquid possit esse terminus conuersionis: vt ostendi. q. præcedente a. 4. d. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Christus sit totus sub qualibet parte specierum panis & vini ?

32 ARrie,3.docet, Christum integrum esse sub singulis partibus specierũ panis & vini. Patet ex Florẽtino, quod ait: *Sub qualibet quoq; parte hostia consecratae; & vini consecrati separatione facta totus est Christus.* Item *Tridem. sess.13.can.3. Si quis negaueris sub singulis cuiusque speciei partibus separatione facta totũ Christum contineri, anathema sit.* Et ibidem c.3. ait: *Totus enim & integer Christus sub specie panis, & sub quauis ipsius speciei parte: totus itẽ sub vini specie, & sub eius partibus existit.*

Florentin. Trident.

Idem docuit *D. Hieronymus relatus c. Singuli, de cõsecratione d.2.* & *Hilarius Papa, ibidem, c. Vbi pars est corporis, est & totum.*

D Hieron. Hilarius Papa.

33 Colligitur etiam apertè ex Scripturis, Quia certum est corpus Christi in vltima cœna non fuisse in partes diuisum, sed integrum datum singulis discipulis; & tamen probabile est Christum consecrasse panem ante eiusdem fractionem, & quamuis hoc sit dubium: certum tamen est de calice eum consecratum esse, antequam biberent discipuli. Cùm igitur singuli biberint vnam partem, necessariò species fuerunt diuisæ. Quare cùm singuli acceperint integrè Christũ, necessariò debuit sub singulis partibus integrè fuisse. Ex his patet, omnino de fide esse Christum integrum esse sub singulis partibus post separationem. Magna autem quæstio est inter Theologos, quomodo ibi sit ante separationem.

DVBIVM.

Qua ratione Christus sit in singulis partibus specierum.

34 PRima sententia docet Christum tantùm semel esse sub vna hostia ante fractionem: post fractionem autem semel sub singulis partibus: sicut in speculo integro semel apparet res obiecta, in fracto toties quot sunt partes. Ita *Albertus in 4.d 13.a.11.*

Albertus.

Sed hæc sententia ab omnibus Theologis meritò reiicitur, quia nullam potest reddere causam à qua per solam fractionem reproducatur corpus Christi, & incipiat ibi pluries esse, cùm antea tantùm semel fuerit: aut cur si duo calices consecrati misceantur, cùm antea bis sub iis fuerit, incipiat tantùm esse semel. Deinde ex ea sequeretur, quando vini cõsecrati partes inter se magna agitatione commiscentur, corpus Christi diuidi; aut alias atque alias habere præsentias & habitudines ad species, quæ sunt absurdissima.

Quod autem adfertur de speculo, nihil facit ad rem, quia simul cum illius diuisione diuiditur etiam ipsius æqualitas & planities, & consequenter fiunt plura specula partialia, atque in pluribus tunc fit reflexio radiorum aut specierum intentionalium. Hic verò deberet Christi corpus aut diuidi; aut reproduci: in speculo autem nihil producitur.

35 Secunda sententia est communis Thomistarum planè alteri contraria, quæ docet Christi corpus sub singulis partibus quantumcunq; vel mathematicè diuidantur, totum existere, & secundùm singulas replicationes indiuisibiliter: & ij qui concedunt dari puncta à parte rei in continuo, consequenter dicunt etiam totum esse sub singulis punctis.

Thomistæ.

36 Sed hæc sententia, si ponamus, vt ipsi faciunt, continuum esse diuisibile in infinitum, paritur summas difficultates. Primò, quia ex ea sequitur Christum ibi esse infinitè infinities, quia singolæ lineę sunt diuisibiles in infinitas partes, & superficies in infinitas lineas, & corpus in infinitas superficies. Atque ita in corpore sunt infinities infinitæ lineæ assignabiles, & rursum in singulis lineis infinita puncta. Corpus autem Christi toties ibi erit actu replicatum, quot sunt in toto illo continuo puncta assignabilia.

37 Dices, Sicut partes continui non constituunt numerum, nisi diuidantur: ita nec Christus sub iis existens.

Sed contrà primò. Inde sequeretur, Christum ibi tantùm semel esse ante diuisionem, quia si esset sępius, faceret numerum, atque ita hęc sententia coincideret cum prima, quod tamen eu pit vitare. Secundò, quia Christus in singulis replicationibus actu integrè est, & secundùm se diuisus, ac independens ab alia replicatione. Nec enim hæ replicationes sunt propriè continuæ inter se, sed tantùm contiguæ, sicut arenæ in cumulo. quia nulla est substantialis & intrinseca inter eas connexio. quia per fractionem specierum nihil substantiale aut intrinsecum in iis perit. Nec enim oportet concipere corpus Christi hic existere sicut multæ guttæ aquę sunt in vna situla plena aqua sibi mutuò connexæ, & constituentes vnum totum: sed, vt dixi, sicut multæ arenæ conficiunt cumulum, nec sunt inter se continuæ sed contiguæ. Quia aliàs, sicut duæ partes aquæ non possunt diuidi aut coniungi sine intrinseca aliqua mutatione (subeunt enim diuersos modos sibi intrinsecos) ita per diuisionem specierum illud continuum constitutum ex replicationibus frangeretur, & corpus Christi intrinsecum aliquem modum diuersum acciperet; quod absurdum est. Quare sicut arenæ eodem modo conficiunt numerum coniunctæ atque separatæ, ita etiam illæ replicationes. Et confirmatur. quia si Deus annihilaret omnes species, & conseruaret corpus Christi, tunc illæ replicationes essent inter se verè disceretæ. Ergo etiam iam sunt, quia non habent physicam vllam connexionem cum speciebus.

Diuersæ replicationes corporis Christi non componunt aliquod totum, aut continuum.

38 Alij itaque concedũt totum. Sed hoc in primis est contra communem opinionem. Etiamsi enim multi concedant, per diuinam potentiam dari posse actu infinitũ, communiter tamen negant de facto dari. Deinde, quia etsi daremus

dari infinitum actu, nihil eos iuuaret. quia si finita indiuisibilia mutuò sibi addita non faciunt quid maius in ordine ad locum, neque infinita facient. Sicut quia vnum o in arithmetica per se positum nihil efficit: etiam infinita o nihil efficient, si sola ponantur. Vnde hæc sententia videtur omnino inuoluere contradictionem, scilicet indiuisibile additum indiuisibili non facit maius: &, aliqua indiuisibilia sibi mutuò iuncta faciunt quid maius & extensum in ordine ad locum. Item in continuo, impossibile est punctum siue indiuisibile succedere puncto, & in replicationibus illis quæ sibi mutuò contiguæ instar continui replent totum illud spatium, vnū indiuisibile immediatè alteri succedit: quæ

Infinita indiuisibilia non faciunt aliquid maius.

39 videntur apertè contradictoria. Quod autem adfertur de angelo & anima extensis in ordine ad locū, nihil facit ad rem. Nec enim hi replent spatium per formales replicationes, sed per æquabilem totius sui esse diffusionem: sic vt toti quidē sint in quolibet puncto, non tamen complete: nec in his est assignare vnum indiuisibile alteri immediatè succedens. Nec enim spiritus habet in singulis punctis esse aliquod omnino completum, & ab eo quod in aliis punctis est, omnino diuisum, eique quasi contiguum; sed vnum integrum esse per totum spatium instar alicuius continui diffusum: vt ostendi suprà q. 75.a.4.d.3. Quare ex hac parte non est maior difficultas in angelo ita diffuso, quàm in quouis continuo. Secùs autem est in corpore Christi in Sacramento, quia singulæ replicationes sunt ab aliis independentes ac discretæ: atque ita si essent omnino indiuisibiles in ordine ad locum, vnum indiuisibile alteri immediatè succederet.

Quomodo spiritus coextendatur loco.

40 III. Itaque sententia est *D. Bonauent. in 4.d.10. a.1.q.5. Alensis 4.p.q. 40. membro 3.a.5. Gabrielis lect.80. in canonem, dub. 4. in fine.* Scilicet Christum ibi toties esse replicatum quot ibi sunt minimæ particulæ physicæ. quæ sententia duobus modis potest intelligi.

D. Bonauēt. Alensis Gabriel.

Primò, dati minima quædam naturalia, sub quibus naturaliter substantia panis possit conseruari, ita vt sub minoribus non possit. Cùm itaque non possit hîc existere secundùm Dei institutionē corpus Christi, nisi sub iis speciebus, sub quibus naturaliter possit substantia panis aut vini conseruari: videtur non debere existere integrum sub minore parte, quàm sub qua panis possit separatim conseruari. Sed hæc ratio tantùm probat Christi corpus non posse separatim sub minore parte existere. Adde, antecedens à multis negari.

Quæ ratione dentur minima naturalia

41 Secundò itaq; potest intelligi, vt quanquā mathematicè loquendo & fictione intellectus possit continuum in infinitum diuidi: non posse tamen ab aliqua creatura physicè ita actu diuidi. Nam cùm omnis creaturæ vis sit finita, non videtur posse in infinitum semper magis ac magis aliquod continuum diuidere, sed alicubi erit sistendum, ita vt ipsa hoc vlteriùs diuidere non possit. In homine enim hoc clara experientia constat; quare non dicemus idem de angelis? Atque ita dabitur corpus tam paruum, quod vlterius nulla creatura possit diuidere. Et quanquam possit angelus concipere ibi medium ab extremis distinctum, & consequenter aliquam extensionem, non tamen poterit ea intuitiuè designare & distinguere. Quid enim implicat Deū creare duo corpora, quorum vnum alterum tam parum excedit, vt hoc ab angelo notari nō possit: aut corpus tam paruum, vt in eo angelus non possit distinguere medium ab extremis? aut etsi possit in eo aliquas partes distinguere, non tamen sequitur quòd poterit eas separare. Secundùm hanc etiam sententiam Christus ibi erit toties, quot sunt talia corpuscula in hostia, sub singulis semel.

42 Videtur autem hæc sententia probari posse, quia sic euitantur incommoda in prioribus sententiis allata. & hoc modo satisfit dictis Patrum & Conciliorum, qui ideo ponunt Christum sub singulis partibus hostiæ totum, vt ostendāt enim, qui partem suscipit sacramenti, totum Christum suscipere. Vnde ferè dicunt separatione facta totum Christum esse sub singulis partibus: aut si dicunt absolutè eum esse sub singulis partibus, facilè possunt intelligi de partibus designabilibus, & naturali aliqua potentia separabilibus. De his enim agunt, quia loquuntur in ordine ad diuisionem & sumptionem; vt scilicet ostendant tantum sumere qui partem Sacramenti sumit, quantum qui totum. Nec enim ipsi disputant de mathematicis illis partibus: quas ne quidem satis imaginari possumus: & sic *cap. Vbi pars citato*, Hilarius Papa dicit: *Vbi est pars, ibi est & totum*: vt ostendat nunquā corpus Christi reipsa diuidi: aut etiam posse à creatura designari locum vbi sit pars, & non totum. Loquitur enim in ordine ad actualem diuisionem & sumptionem: vt patet ex adiunctis, intenditque docere in quauis parte totum Sacramentum accipi. Nam subdit: *Eadem est ratio in corpore Domini, quæ in manna, quod in eius figura præcessit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus parauerat, habuit minus*, &c.

Quomodo patres dicāt Christum esse integrū sub singulis hostiæ partibus.

43 Sed quidam Thomistæ putant hanc sententiam esse erroneā, aut errori proximam. Primò, quia ex ea sequitur, in Sacramento posse absolutè loquendo designari aliquas particulas, in quibus totus Christus non contineretur, quod repugnat dictis Patrum & Conciliorū. Sed hoc non esse verum satis patet ex dictis, vbi ostendi hanc sententiam optimè cum mente Patrum conuenire. Secundò, quia Christus tunc haberet aliquem situm in ordine ad locum, & secundùm vnum hostiæ situm caput sursum, & pedes deorsum: & contrà, hostia versa haberet caput deorsum, quod videtur indecens. Resp. hoc non esse indecens nisi respectu nostri, qui experimur eum situm ad visum humanum incommodum: ideóque vix imaginamur antipodas commodè incedere. Secùs est respectu Beatorum, qui nullam habent dependentiam à certo loco vel situ, nec tendunt deorsum sicut nos. quare respectu illorum nihil est deorsum vel sursum.

Thomistæ.

Respectu corporis beati, habere caput ne situm nullum cōtinet incōmodum.

44 Adde, in illorum sententia idem fatendum esse. Etsi enim secundùm eos Christus non habeat situm in ordine ad locum, habet tamen situm internum, sicut etiam veram quantitatem & distinctionē partium inter se. Et sicut secundùm illos debemus necessariò etiam in spatio

indiuisi

indiuisibili concipere corpus verè quantum, & habens (non quidem in ordine ad locum, sed in ordine ad intrinsecam dispositionem) partem extra partem, & pectus medium inter caput & pedes, & caput immediatiùs coniunctum pectori quàm pedibus: ita debemus consequenter concipere situm internum partium. Vnde si plures sint replicationes eiusdem rei habentes inter se ordinem, vt fit in Eucharistia, in ea replicatione quę media est inter duas alias, necessariò concipiemus Christi caput immediatiùs coniunctũ superiori replicatione, pedésque inferiori, & consequenter caput supra pedes: & contrà, caput erit infra pedes si hostia inuertatur: nõ quidem prout supra & infrà dicunt diuersum locum, sed prout dicunt diuersum ordinẽ partium inter se. Tam enim hæc possunt concipi in corpore posito in puncto, quàm illa.

45 Obiic. 3. Quia secundùm eam sententiam non esset ratio cur caput Christi poneretur potiùs in hac parte istius physici indiuisibilis, quàm in illa: itẽ cùm hæ minimæ partes possint variis modis designari, cur potiùs hoc quàm illo modo designentur, quia substantia ipsius panis est planè eiusdem rationis, & secundùm omnem sui partem eodem modo conuertibilis in corpus Christi, & forma æqualiter super totam fertur. Sed facilè responderi potest, Deum ex variis modis quibus posset hæc variare, quem vult eligere, sicut elegit hoc spatium, vbi mundum crearet, cùm alibi posset creare. Sic cùm varias hæ partes possint habere figuras, Deus suo iudicio eligit commodissimam. Nec enim est vlla necessitas, cur dicamus hæc omnia ex quadam necessitate formæ vel materiæ fieri.

46 Obiiciunt 4. Quia etsi hæ partes non possint diuidi iam separatę, videntur tamen in ipso continuo posse diuidi, v. c. ponamus hostiam in longitudine constare 7. talibus partibus, diuidatur in medio (nec enim potest dari ratio cur hoc fieri non possit, cùm continuum sit vbique eiusdem rationis, & æqualiter diuisibile;) eo autem casu diuidetur media illa pars, & consequẽter corpus Christi sub ea existens, cùm non possit diuidi, debebit desinere ibi esse, & tunc duæ medietates illius particulæ erunt sine Christi corpore. Sed vt omittam difficulter posse contingere, naturaliter fieri posse vt hostia talis rectè in medio frangatur: Responderi posset primò, idem incommodum posse secundæ sententiæ obiici. Nam si hostia frangatur, tunc ex vna superficie qua vtræque partes connectebantur, fiunt duæ: & vel contra eorum sententiam, qui sub singulis punctis ponunt integrum Christi corpus tunc vna superficies eo carebit, aut infinities ibi erit reproducendum. Item cùm duo calices miscentur, ex duabus superficiebus fit vna, itáq; vel Christus infinities ibi desinit esse, vel in infinitis punctis bis est. Sicut itaque illi dicunt non debere videri mirum si Christus, qui desinentibus speciebus ibi omnino esse desinit, etiam iis mutatis mutet modum præsentiæ: sic etiam respondebitur in alia sententia, Christum eo casu desiturum esse sub illis particulis quæ diuiduntur, & proximas replicationes imperceptibiliter extensum iri. Et similiter responderi

Quomodo se habeat corpus Christi in diuersis fractionibus.

posset in casu, quo hostia non contineret adæquatè certum numerum talium particularium naturaliter indiuisibilium: scilicet tunc Christi corpus secundùm aliquas replicationes occupaturum imperceptibiliter maius aut minus spatium, vt adæquatè sit sub omnibus speciebus. Quæ responsio in hac sententia est eo facilior, quòd nullo casu debeat concedere Christi corpus ratione solius fractionis specierum toties de nouo replicari, aut incipere ibi de nouo esse, sicut in altera sententia necessariò dicendum est. Tolerabilius enim est dicere, ratione diuisionis eum aliqua ratione desinere esse, aut mutare nonnihil modum essendi, quàm reproduci.

47 Respondent aliqui, in eo casu Christum non reproducendum, nec mutaturum præsentiam, sed tantùm terminũ præsentiæ. Sed contrà, cùm singulæ corporis Christi replicationes habeant præsentiam planè indiuisibilem, & in puncto constitutam; nõ possunt habere terminum: quia indiuisibile non habet terminum, sed est terminus rei diuisibilis. Quare vel Christus in illa noua superficie non erit, vel debebit nouam acquirere præsentiam vt ibi sit: quia nõn potest in ea esse ex vi prioris præsentiæ. Adde, casu quo species rarefiant, necessariò dicendum esse Christi corpus incipere occupare maiorem locũ, quàm antea occupabat. Quod qua ratione fiat secundùm tertiam sententiam facilè potest explicari: secundùm secundam verò nullo modo, nisi dicamus Christum de nouo ibi infinities replicari.

48 Quòd si verò prior illa solutio de casu fractionis hostiæ videatur dura, longè faciliùs secundò responderi posset, Deum facilè posse prouidere, ne vnquam hostia ita frangatur, vt aliqua ex iis particulis, quibus vna integra replicatio continetur, diuidatur: aut facilè initio omnes replicationes ita disponet, vt nulla sit sub tali particula specierum, quam aliqua ratione diuidendam nouit: atque ita omnis diuisio postea non per illas replicationes, sed inter eas fiat. quod Deo facillimum est. Ex quibus patet, eas rationes non tantum conuincere, nec tam claiè quàm illi putant, dictam sententiam refutare.

49 IV. sententia assignat etiam illas partes naturali virtute indiuisibiles: vt tamen magis se conformet modo loquendi multorum Doctorum, qui videntur absolutè dicere Christum esse totum in singulis partibus, idque modo quodam spiritali; & vt euitet primum & secundum argumentum, docet Christum quidem tantùm semel esse in illis singulis particulis, sed ita vt totus sit etiam in singulis partibus cuiusque particulæ quantumcunq; diuidatur, non per sui fortmalem replicationem, sed per æquabilem substantiæ suæ diffusionem, ita vt in tota particula habeat esse completum, in partibus verò eiusdem incompletum: sicut anima in corpore humano. Quæ diffusio difficulter quidem à nobis concipitur, sed hoc non est mirum. Cùm enim pendeamus toti à sensibus rerum spiritalium, vix tenuissimam vmbram omni nostra industria concipimus. Quare non est cur negemus hunc modum spiritui naturalem potentia diuina tribui posse corpori, cùm non possit ostendi

Quo modo corpus possit spiritali modo existere.

T 4 aperta

aperta implicantia, & alia multa, quæ non possumus concipere, in hoc Sacramento ponenda sint. Aliam difficultatem hæc sententia non habet, quæ suprà non sit explicata. Et si benè legatur D. Bonauent. videtur hanc tenere, etsi pro priore citetur.

D. Bonauēt.

50 Pro resolutione Nota 1. In defensione mysteriorum fidei non esse necesse vt ostendamus clarè à priore ea esse possibilia, sed sufficit vt à posteriore omnia argumēta contraria soluendo ostendamus non posse contra ea apertam adferri contradictionem. Hoc ipso enim satis ostendimus non esse negandum, quin Deo sint possibilia, & consequenter verba Scripturæ ea attestantia, propriè esse intelligenda.

Vt defendamus mysteria fidei, sufficit ostendere ea non inuoluere apertam implicantiam.

51 Nota 2. Quando fides nos docet aliquid factum esse, aut fieri, nec tamen expresè docet modum quo factū est, tunc vt colligamus quomodo hoc fiat; videndum esse primò, quisnam inter varios modos sit maximè conformis dictis Scripturæ, Conciliorum ac Patrum. Secundò, quisnam possit facillimè ostendi nullam inuoluere contradictionem, nec quidquam quod sit contra rationem, aut dignitatem illius mysterij. Nam cùm certum sit, multa quidem mysteria fidei esse supra rationem naturalem; nulla tamen esse contra rationem: in iis explicandis quantum fieri potest ea semper via eligenda est, in qua minima apparet cum naturali ratione repugnantia: ita tamen vt magis credamus fidei, quæ errare nequit, quàm lumini naturali, quod sæpe fallit.

Quid obseruandum in illis explicandis.

52 Vnde sequitur primò, Si continuum componatur ex indiuisibilibus, dicēdum esse Christum ibi secundùm singulas replicationes omnino esse indiuisibiliter secundùm locum. Patet, quia sic omnes dictæ difficultates satis facilè explicantur.

53 2. Supponendo veriorem & communissimam sententiam, quę docet continuum esse diuisibile in infinitum, si corpus per diuinam potentiam possit ita existere vt in certo spatio semel tantùm sit, ita tamen vt totum sit in toto, & totum in singulis partibus, sicut spiritus coëxtenditur loco non per sui replicationem, sed per quandam sui ęquabilem diffusionem, vt ostendi q. 75. art. 4. d. 3. tunc videtur 4. sententia ceteris probabilior: quia Conciliorum ac Patrum verbis etiam in rigoroso omnino sensu planè conformis est: nec in ea potest ostendi vlla alia contradictio. Deinde in ea facillimè explicatur quædam alia difficultas, quam præter dictas, secunda sententia valdè grauem patitur: scilicet, quid tandem fiat, quando species valdè rarefiunt (quod in calice facilè fieret) atque ita multò plus loci quàm antea occupant. Nec enim dici potest eas tunc plus loci occupare, quàm Christi corpus; nec etiam satis concipitur quomodo Christi corpus per easdem indiuisibiles replicationes tunc plus loci occupet, quàm antea, nisi dicamus replicationes multiplicari. quo casu sequuntur omnes difficultates, quæ primæ sententiæ obiiciuntur. Quarta autem sententia facillimè respondet, tunc replicationes nonnihil magis extendi, non per rarefactionem corporis Christi, sed sicut anima extenditur dum corpus hominis crescit. Quare etiamsi continuum constaret ex indiuisibilibus, crederem tamen eo casu singulas replicationes accipere aliquam extensionem in ordine ad locum. Quia aliàs concipi nequit, quomodo incipiant plus loci occupare quàm antea: quod tamen necessarium est vt tantum loci occupent, quantum species occupant. Quare 2. sententia necessariò debet dicere, eo casu aut singulas replicationes quæ antea erant indiuisibiles, incipere habere aliquam extensionem in ordine ad locum. quod tamen omnino conatur vitare: aut sub aliqua parte specierum non esse corpus Christi, quod nullo modo dici potest: quia tunc species, præsertim si illa particula separaretur, nullo modo essent infallibile signum præsentiæ Christi: & forma redderetur falsa, quæ non tantùm significat Christum esse sub speciebus dum pronuntiatur, sed tam diu mansurum, quàm diu species manent integræ.

54 *Quomodo se habeat corpus Christi quando species rarefiunt.*

55 Quia tamen in 4. sententia difficulter valdè concipitur, quomodo corpus possit illo modo omnino spiritali existere, si cui hoc videatur impossibile, poterit 3. sententiam amplecti. quia nihil in ea potest ostendi quod principiis fidei & lumini naturali vel apparenter repugnet.

56 Quo autem tota res sit expeditior, & minùs pendeat à philosophicis disputationibus, si quis contendat non posse dari tam paruum corpus, quin angelus possit adhuc id diuidere, poterit nihilominus adhuc 3. aut 4. sententiam tueri, dicendo quòd certissimum est dari posse tam paruum corpus, quod homo nulla ratione possit vlteriùs diuidere, imò quod nec sensu percipere possit. Dicat igitur vel sub his singulis, vel si lubeat, sub millesima cuiusque parte, ita cōtineri corpus Christi, vt completè tantùm semel sit in tota illa particula, cum aliqua tamen extensione in ordine ad locum, secundùm explicationem 3. aut 4. sententiæ. Quomodo autem corpus quantum possit esse in tam paruo loco, aut etiam in puncto, dicam a. 4.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc Sacramento?

57 ARtic. 4. docet, totam quantitatem corporis Christi esse in hoc Sacramento, non vi verborum, sed per concomitantiam.

DVBIVM.

Vtrùm quantitas ac reliqua accidentia quæ corpus Christi habet in cælo, sint etiam in hoc Sacramento?

58 *Durand.* NOta 1. Præcipuam hîc esse difficultatem circa quantitatem. Qua in re prima sententia est *Durandi in 4.d 10.q.2.* qui etsi fateatur quantitatẽ esse aliquod accidens realiter distinctum à substantia; tamen valdè inclinat in eam partem, vt asserat quantitatem corporis non esse in Sacramento. quia putat de essentia quantitatis esse, vt sit extensa in ordine ad locum. Vbi etiam multa alia dicit satis periculosa in doctrina fidei, v.c. corpus Christi ibi tantùm esse per quẽdam ordinem siue habitudinem ad species, quæ satis refutauimus suprà q.75.a.1.

Nominales. II. sententia est Nominaliũ, qui putant quantitatem non esse nisi modum quemdam substãtiæ, quo formaliter est extensa in ordine ad locum. Cùm igitur Christus in hoc Sacramento non habeat eam extensionem, quam habet in cælo; negant eius corpus ibi esse quantum: aiunt tamen quantitatem corporis Christi ibi esse secundùm suam entitatem materialem. quia hæc non distinguitur à corpore Christi. Ita *Gabriel in 4.d.10.a.2 concl.2.* *Gabriel.*

D.Thom. III. sententia est D.Thomæ hîc, & ferè communis Theologorũ, quantitatem corporis Christi esse in hoc Sacramento.

59 Nota 2. Inter has sententias esse differentiam, partim in modo loquendi, quatenus secunda dicit extensionẽ in ordine ad locum esse formalem rationẽ quantitatis: tertia eam extensionem non vocat quãtitatem, sed modum quantitatis. partim etiã in re, quatenus secunda sententia dicit corpus seipso immediatè postulare esse extẽsum in ordine ad locũ, & natum aliud corpus ex eodem loco expellere: tertia verò dicit corpus hoc habere per aliquod accidẽs realiter à se distinctum. Vt autem hæc faciliùs intelligantur,

60 *Differentia inter corpus & spiritum.* Nota 3. Sicut spiritui naturale est propter suam perfectionem habere totam suam entitatem indiuisibilem. & quam possit ad punctum contrahere, & latiùs extendere: ita corpori propter imperfectionem naturale est habere entitatem diuisibilem in partes, quarum singulæ habeant distinctas entitates, quæque postulent, vt conuenienter naturæ suæ existant, occupare locum, ita vt alterum corpus ab eodem excludant.

61 *Corpus potest tripliciter considerari in ordine ad locũ.* Nota 4. Sicut angelus potest tripliciter cõcipi, 1. vt substantia ex se requirens vim intelligendi. 2. vt actu habens hãc vim, qua possit intelligere, 3. vt actu intelligens: ita corpus potest concipi 1. vt natum est occupare locum. 2. vt in actu primo potens occupare locũ, & ex eo aliud corpus excludere. 3. vt de facto occupans locum. Sicut autem disputatur vtrùm vis intelligendi distinguatur realiter à substantia angeli: ita etiam disputatur, vtrũ potentia illa in corpore occupandi locũ, aliúdq; corpus excludendi, differat à substãtia corporis. Thomistæ enim omnes affirmãt. *Thomistæ.* *Nominales.* Nominales negant, volúntq; quantitatem nihil esse aliud, quàm extensionẽ in ordine ad locum. Quod tripliciter potest intelligi. 1. vt illa extensio nihil aliud sit quàm præsentia & quędã habitudo corporis ad hunc locũ, quam corpus mutat quoties mutat locum: quámq; alij vbi quantitatiuum vocãt: & in eo sensu aliqui illos auctores intelligũt, & oppugnãt. *Qua ratione extensio possit dici quantitas.* Sed nulla est apparentia eam fuisse mentem illorũ auctorum. 2. vt illa extensio idem sit atque modus quidam corporis, 62 quo vbicunq; sit necessariò occupat certum spatium, v.c. longũ 6. pedes, latum tres, & profundum duos: qui modus manet quidẽ idem in diuersis locis, mutatur tamen quoties illud corpus mutat figuram; vt si plicetur, aut alia ratione fiat duplo latius, & media parte breuius. Sed nec credo hanc esse mentem illorũ auctorum, quia hic modus supra quantitatẽ inuoluit etiam figuram: & ex illo modo dicẽdi sequeretur me aliam habere quantitatem dum sto, aliam dum sedeo. quod est contra communem conceptum: nec credo hoc illos auctores admissuros. 3. vt quantitas sit modus corporis quo necessariò occupat tantum vel tantum spatium, siue rotundum sit, siue quadratũ, siue oblongum: qua ratione area lata vno pede & longa 4. & alia lata duobus & longa tribus, habent eandẽ quantitatẽ. Itẽ triangulus cuius basis est vnius pedis, & singula latera duorũ pedum, habet aream eiusdem quãtitatis cum quadrato vnius pedis. Et manus clausa eandem retinet quantitatẽ, quam habuit explicata.

63 *Corpus condensatum est maius magis extenso.* Quidquid autẽ de hac quęstione sit, hoc necessariò est fatendũ: quòd sicut Angelus in puncto positus potest dici maior magnitudine virtutis, alio extenso in ordine ad locũ: ita etiam corpus minorẽ locum occupans potest dici maius magnitudine molis alio maiorem locũ occupante. Quis enim neget globũ ligneum plus substantię in se cõtinere globo aëreo duplo maiorem locũ occupante, & consequenter in illo magnitudinẽ molis maiorem esse quàm in hoc? etiamsi hic alia ratione possit dici maior ratione maioris extensionis: sicut si ingens vermis se omnino contrahat, potest aliqua ratione dici breuior alio minore quidẽ sed extenso; absolutè tamen est longior. Vnde patet nomen quãtitatis aut magnitudinis esse aliqua ratione æquiuocum. *Quantitas dupliciter accipitur.* Accipitur enim quandoq; pro ipsa, vt ita dicã, multitudine substantiæ, prout abstrahit à magna vel parua extensione in ordine ad locũ: aliás pro eiusdem extẽsione in ordine ad locum. Prior significatio est magis propria, etsi secunda in vulgi cõceptibus sit communior. Hæc tamen magis dicenda est modus quantitatiuus, quàm quantitas. Nam si ex duobus poculis aquæ Deus illam aquam ita cõstipet, vt tantùm quartã partẽ poculi impleat, proprissimè dicetur ibi tantum esse aquæ, siue quod idem est, tantam quantitatẽ aquæ, quanta hic est: licet hæc habeat maiorem extensionẽ in ordine ad locum. Et vt vtar quotidiano & notissimo exemplo, lac in olla feruenti valdè rarefactum obtinet quandoq; triplo plus loci quàm antea; & tamen secundùm communẽ sensum dicimus tantum esse lactis, siue tantam quantitatem lactis dum friget, quanta est dum feruet.

64 *Non consistit essentialiter in extensione.* Hinc patet 1. Essentiam ipsam corporis quanti (siue substantia per se quanta sit, siue per accidens realiter distinctum) non consistere in actuali extensione in ordine ad locũ. quia alioqui hac variata illa variaretur. quod patet falsum esse

ex

Corpus quantum potest conseruari sine extensione.

ex dictis de duobus poculis aquę. Vnde sequitur, per absolutam Dei potentiam posse corpus conseruari quantum sine vlla extensione locali: sicut accidens potest conseruari sine inhętētia, & substantia sine propria subsistētia. Quæ etsi ratione naturali non possimus omnino conuincere, tamen secundum & tertium, omnes catholici fide credunt: quare non similiter credamus corpus quantum posse esse sine extensione in ordine ad locum, quæ, vt ostendi, nō est de ratione formali quantitatis, sed natura posterior? Et confirm. 1. Quia cùm aliquod corpus retinens eandē quantitatem ratione rarefactionis & condensationis possit naturaliter quadruplo vel quintuplo maiorem locum occupare vno tempore quàm alio: nulla videtur esse ratio cur Deus non possit facere, vt vel fere, vel etiam omnino indiuisibilem locum occupet. Confir. 2. quia Matth. 19. apertè dicitur, Deum posse facere vt camelus transeat per foramen acus; quo casu necessarium esset, vt locum ferè indiuisibilem obtineret: nec faciliùs possumus concipere quomodo hoc fieri possit, quam quomodo possit esse in loco omnino indiuisibili. Quare quod dicit *D. Aug. ad Dardanum epist. 57. Spatia locorum tolle corporibus, & nusquā erunt: & quia nusquam erunt, nec erunt.* intelligendum est de corporibus suæ naturæ relictis.

Matt. 19.

D. August.

65 Patet 2. Quod ad præsentem quæstionem attinet, vt explicemus modum quo Christus est in hoc Sacramento, parum referre siue dicas quantitatē distingui à substantia siue non. quia secundùm vtramq; sententiam poterit Christi corpus dici esse quantum in hoc Sacramēto. Nec etiam ratio naturalis quidquam hac in re potest conuincere; quæ maximè vera sunt si concedamus formas substantiales partiales, quas necessariò concedendas esse ostendi a. 2. Nihilominus ob quædam quæ dicam qu. 77. a. 2. puto probabilius esse, quantitatem realiter distingui.

66 Conclvs. I. Christus in Venerab. Sacramēto habet totam suam quantitatem, quam habet in cælo: non tamen habet eandem extensionem in ordine ad locum.

II. pars per se patet, & ex dictis suprà, vbi ostēdimus Christū hic existere totum in minimis quibusque partibus: quod repugnat illi extensioni.

I. pars prob. quia vel hæc quantitas non distinguitur a substantia corporea: & tunc clarum est totam eius quantitatē ibi esse. quia tota substantia ibi est. Vel si distinguatur, tunc erit necessarium, vt corpus Christi sit ibi perfectè organicū eo modo, eáq; dispositione, quæ requiritur vt anima possit ipsum informare. Itē vt retineat formam humanam, ac decētem membrorū proportionem, quæ concipi non possunt sine quantitate, sine qua substantia non postulat habere partem extra partem, nec in ordine ad locum, neque in ordine ad se: quorum secundum saltem necessarium est ad rationem corporis organici: aliàs esset mera membrorum confusio.

67 Prob. 2. Quia quantitas saltem est necessaria ad perfectionem corporis humani. Nam sine ea non potest corpus concipi, nisi planè informe: & per consequens debemus eam concedere Christo in Eucharistia, quia non repugnat eum ibi esse quantum, vt ostendimus: & omnis perfectio ei naturaliter conueniens, quam ibi habere potest, ei concedenda est.

68 Vbi Nota 1. Partes corporis Christi se mutuo propriè non penetrare, quia sic essent ibi omnino confusæ, & quasi quoddam chaos. Quare etsi fortè nullum omnino habeant ordinem ad diuersa loca, habent tamen ordinē intrinsecum, ita vt secundùm hunc vna pars sit aliquo modo extra aliam. Nam inter caput & pedes, verè medium est collum, pectus, venter, tibię; vnde pedes capiti non immediatè, sed illis ordine suo mediantibus vniuntur. Ordinem autem quem habent partes corporis inter se præcisè vt constituunt corpus organicum, esse distinctum ab eo quem habent in ordine ad locū, patet: quia vnus potest variari altero manēte inuariato, vt apertè videmus in testudine, quæ habet eundem ordinem internum partium organicarum siue se extendat, siue in globum quodammodo contrahat.

Partes corporis Christi se mutuo non penetrant.

69 Nota 2. Corpus Christi hîc propriè non condensari. quia sic perturbaretur tota ratio corporis organici, quæ exigit vt diuersæ partes habeant diuersam raritatem ac densitatem. Nam ossa requirunt quandam densitatem ac materiæ constipationem, quæ repugnat naturali constitutioni oculorum, cerebri, sanguinis, aliorúmq; humorum, quæ omnino decet, quātum fieri potest, naturalem suam constitutionem retinere. Nec enim in hoc Sacramento quidquam admittendum, quod decorem maiestati Christi conuenientem tollat. Omnis autem eius forma & decor, imò omnis forma humani corporis per talem condensationem periret.

Corpus Christi non condēsatur.

70 Dices primò, Corpus Christi retinens eādem quantitatem, non potest minorem locum occupare nisi constipetur: nec maiorem nisi rarefiat. Resp. hoc tantùm verum esse de corpore existente modo naturali & quantitatiuo, cum naturali ordine ad locum. Secùs est de corpore existente modo supernaturali & spiritali, qui abstrahit ab eiusmodi ordine ad locum.

71 Dices secundò, Spiritus non potest existere modo corporali, ita vt habeat partes extra partes. ergo nec corpus modo spiritali. Resp. negando consequentiam. Quia ille modus existendi supponit rem existentem habere partes, quibus spiritus caret. quantitas autem corporis non supponit extensionem ad locum, seu modum quantitatiuum, sed hic potiùs illam supponit. quare illa vt prior potest esse sine hoc. Atque ita hoc argumentum potiùs à nobis facit. Sicut enim angelus etsi non habeat partes, potest tamen se per locū extendere: ita diuina virtute potest fieri, vt corpus quod habet partes, sine hac extēsione existat. Nec refert quòd non possimus cōcipere quomodo fieri possit vt corpus ita existat: quia non possumus etiā concipere quomodo fieri possit, vt spiritus se per spatium extēdat. Quare necessariò nobis fatendum est, Deū multa posse facere, quæ non possumus concipere.

Cur corpus potius possit existere modo spirituali, quàm spiritus modo corporali.

Ex dictis patet, etsi corpus Christi non habeat propriè figuram situalem, quæ sequitur modum quantitatiuum, habere tamen intrinsecam, quæ per se sequitur aptam partium organicarum inter se dispositionem.

72 Conclvs. II. Omnia etiam accidentia tam

nam

naturalia quàm supernaturalia, quæ permanenter sunt in corpore Christi in cælo independenter ab omni ordine ad locum: sunt in eodem per concomitantiam in Vener. Sacramento. Prob. Quia hoc ad perfectionem & dignitatem corpori Christi debitam pertinet, nec vllum inuoluit incommodum.

73 Conclvs. III. Idem dicendum de actionibus internis permanentibus: quales sunt visio & amor beatificus. Quia conuenit omnino Christum ibi exercere huiusmodi actiones, & congruentius est id fieri eadem numero actione, quàm tot diuersis quoties est in Sacramento toto mundo replicatus. Secus quibusdam videtur dicendum de actionibus transeuntibus; quales sunt breues aliquæ volitiones aut cogitationes. Quia cùm non possit hæc replicatio fieri nisi supernaturaliter, non est ponenda sine iusta causa, qualis hîc nulla videtur occurrere.

An Christus habeat omnes actiones easdem in cælo ac Sacramento.

74 Sed contrà adferri posset, quòd Christus existens in Sacramento omnia omnino sciat quæ agit aut cogitat vt est in cælo: nec enim est vlla ratio id negandi, præsertim cùm constet inter Doctores, ipsum per scientiam infusam & beatam videre secreta cordium omnium creaturarum, nec ab eo vlla distantia impediri; vnde sequitur, eum ea omnia intelligere & cogitare in Sacramento, quæ cogitat in cælo. Vnde etiam probabiliter infertur, eum vtrobique etiam eadem velle, cùm vtrobique eadem ei obiiciatur ratio volendi & cogitandi. Vnde cùm non videatur dicendum id fieri distinctis actionibus (alioquin idem dicere possemus de visione beatifica) videtur dicendum quòd fiat eadem actione, Deo singulariter concurrente, vt intellectus & voluntas Christi actiones omnes easdem numero in cælo & in Sacramento producant.

75 Conclvs. IV. Qualitates transeuntes non pertinentes admodum ad perfectionem & dignitatem Christi, quæ accidunt ei vno loco, non videntur in eo poni vt est in alio loco. Hinc si tempore passionis fuisset seruata Venerab. Eucharistia, Christus in ea non subiisset illas alterationes & dolores, quos patiebatur extra illam. Nec enim vlla est ratio cur dicamus Deum hæc immediatè Christo inflicturum. Secùs verò est de pertinentibus ad eius dignitatem. Hinc eo casu post resurrectionem corpus eius in Vener. Eucharistia etiam accepisset qualitates omnes gloriosas, quas habebat extra.

ARTICVLVS V.

Vtrùm corpus Christi sit in hoc Sacramento sicut in loco?

76 Articulo 5. docet, corpus Christi non esse sub speciebus vt in loco: accipiendo nimirum locum secundùm Aristotelem pro superficie corporis extrinsecè ambientis. Patet, quia Christus non ambitur ita à speciebus, sed intimè eis coëxistit; sicut substantia coëxistit accidentibus duplici tamen differentia. Primò, quia accidentia inhærent substantiæ; species tamen non inhærent corpori Christi. Secundò, quia tota substantia tantùm semel est sub accidentibus, & secundùm diuersas suas partes subest diuersis eorum partibus: corpus verò Christi sæpiùs est sub speciebus. Nam est totum ac omnino integrum sub minimis quibusque partibus.

77 Petes, Vtrùm saltem sit in spatio quod species occupant tanquam in loco? *D. Thomas ad primũ* videtur id negare: quia neque est ibi circumscriptiuè. quia hoc modo tantùm dicuntur esse in loco, quæ quantitatiuè in loco sunt; ita vt secundùm se tota toti loco & secundùm suas partes eius partibus commensurentur. Christus autem hîc est modo spiritali planè diuerso, vt patet ex dictis.

Neque etiam definitiuè, quia, vt ipse D. Thomas ait, sic tantùm sunt in loco, quæ ita in eo sunt, vt non sint simul alibi: Christi autem corpus simul est alibi. Sed secundùm hunc modum loquẽdi anima Christi non esset in cælo definitiuè in loco; quia est alibi, scilicet in Sacramẽto.

Quid sit esse definitiuè in loco.

78 Alij latiùs sumunt esse definitiuè in loco, scilicet vt id dicatur esse definitiuè in loco, quod ita in vno, aut etiam pluribus locis est, vt tamen secundùm modum quo in iis existit, non nisi per nouum miraculum possit incipere esse, se o to in alio loco omnino separato, nisi deserat aliquẽ ex prioribus locis. Vel (vt alij definiunt) quod ratione modi quo existit certum ac determinatum spatium requirit, quod totum possit occupare, & non ampliùs. Et secundũ hos Christi anima in cęlo est verè definitiuè in loco, quia secundùm modum quo ibi existit, sine nouo miraculo, nec potest maiorẽ locum occupare, nec esse alibi priorem locum non deserendo. Et similimodo si angelus per replicationem poneretur in duobus locis omnino distinctis, esset in vtroq; definitiuè. Neutro autem modo Christi corpus hîc est in loco. Non primo, quia si hostia frangatur, poterit Christus in vna parte hîc manere, & in alia aliò deferri: Non secundo, quia quamuis est ex modo quo hîc existit, posset maiorem ac maiorem locum occupare, si maior materia consecraretur. Et quamuis modus quo incipit esse per consecrationem in diuersis locis, sit nouum quoddam miraculum, si comparetur cum modo quo Christus existit in cælo: non tamen est nouum miraculum, si comparetur cum modo quo alibi existit in Sacramento, quia planè est eiusdem rationis, & supponit institutionẽ huius Sacramenti. qua posita quòd Christus incipiat per consecrationem esse sub Sacramento, non tam nouum est miraculum, quàm ordinatius diuinæ prouidentiæ agendi modus.

79 Sed quidquid his de rebus sit, quæ spectãt ad merã nominis quæstionem, patet ex *Trid sess.* 13. Christum in omnibus locis, vbi sunt species cõsecratæ, verè, realiter, ac substantialiter esse præsentem. quod est inconceptibile si in illis locis non sit. Quare etsi Christus altiore ibi modo sit, quàm vel angeli, vel corpora sunt in loco: verè tamen in illis locis est, & hoc omnino

Trident.

catho

Christus sacramentaliter existens est verè in loco.

catholicis fatendum est, nisi velint contra communem vsum vocabulis abuti: dicendo Christi corpus esse quidem hic præsens: non tamen esse in hoc vel alio loco: quasi aut vocabulum *hic* desierit esse aduerbium loci, aut possit realiter hic dici præsens, quod nec hic, nec alibi est.

Nec obest quòd communiter dicuntur tantùm duo esse modi, quibus res possunt esse in loco, quia hoc intelligendum est de rebus existentibus in loco modo naturali. Nec enim per hoc potest impediri Deus ne alio modo res in loco ponat.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm corpus Christi sit mobiliter in hoc Sacramento?

80 ARtic.6.docet primò, Christum in hoc Sacramento non posse moueri per se, sed tantùm per accidens, ratione specierum quæ per se mouentur. Ratio eius est, quia corpus Christi non est in Sacramento sicut in loco. quod intellige secundùm dicta a.5.

81 Ex quibus patet, D.Thomam non negare corpus Christi verè moueri (vt vult Caiet.) sed negat ipsum moueri per se. quia D. Thomas illa sola vult esse per se in loco, & moueri localiter, quæ quantitatiuo modo sunt in loco; sicut corpora naturaliter sunt in loco. Sed hæc acceptio loci & motus est nimis stricta, quia sic angeli verè & propriè nec essent per se in loco, nec mouerentur: cuius contrarium ostendi q. 75. a. 4. d.1. Alia tamen ratione posset dici corpus Christi non moueri in hoc Sacramento per se, sed per accidens: quia is qui mouet Sacramentum, non imprimit vllum impetum immediatè corpori Christi, sed solis speciebus, quibus motis illud etiam mouetur.

D.Thom. Caietan.

Corpus Christi in Sacramento verè mouetur,

licèt aliqua ratione per accidens.

82 Docet secundò, Christum non desinere esse in hoc Sacramento per se, seu ratione sui, quasi in ipso sit aliqua causa desitionis: sed tantùm ratione specierum desinentium esse. Quia nimirum his corruptis Deus desinit ibi conseruare corpus Christi, quæ sequentibus dubiis latiùs explicabo.

DVBIVM I.

Quomodo Christi corpus in Sacramento moueri possit?

83 NOta duplicem hic esse difficultatem. primò enim quæritur, An corpus Christi, vt est in Sacramento, possit verè moueri?

Durand.

Prima sententia est *Durandi in 4. d. 10. q. 3.* vbi docet corpus Christi in hoc Sacramēto nullo modo posse moueri localiter. Ratio eius est, quia non est ibi localiter, sed tantùm per quendam respectum. Sed hic modus loquendi Durandi est periculosus in fide. Nam videtur negare veram & realem Christi præsentiam in Sacramento. Huic sententiæ valdè fauet *Caiet. hic*

Caietan.

Nam 5. *Ad euidentiam* dicit, se solis verbis à Durando dissentire, & fatetur corpus Christi secūdùm se non moueri: debere tamen dici moueri per accidens motis speciebus. Vbi videtur insinuare, Christum tantùm dici moueri per denominationem extrinsecam. Et in solutione argumentorum in fine dicit, mouentem species non mouere corpus Christi, sed solam eius præsentiam. Quæ nescio quomodo possint intelligi, nisi velit Christum ibi tantùm esse præsentem per denominationem extrinsecam.

D. Thom. Thomistæ

Secunda sententia est D.Thomæ hic & communis Thomistarum, scilicet corpus Christi in Sacramento non posse moueri per se, sed tantùm per accidens, ratione motionis specierum, quod qua ratione intelligendum sit, suprà explicui.

Secunda difficultas est: A quo possit corpus Christi in Sacramento moueri?

84 Primò, *Scotus in 4. d. 10. qu.6.* docet corpus Christi in Sacramento à solo Deo, vel à seipso moueri posse. Quia non potest à nobis immediatè tangi: & cùm non habeat vllam physicam connexionem cum speciebus, his motis non necessariò mouetur.

Scotus.

Secundò, alij volunt Christum in Sacramento verè moueri ab eo qui mouet species. Ita ferè communiter Theologi. Multi tamen inter se dissentiunt, vt explicent qua ratione id fiat: vt infrà videbimus.

Tertiò, alij putant Christum, vt est in Sacramento, neque à seipso, neque ab vlla creatura propria virtute per se posse moueri: ita scilicet vt vel species non moueantur: vel motus non incipiat ab iis, sed à corpore Christi: ita vt ipsæ non trahant corpus secum, sed trahantur ab ipso corpore. Ratio eorum præcipua est, quia per motum localem debet in moto produci aliquod vbi, siue modus realis, qui in corpore Christi est omnino supernaturalis, & consequenter naturaliter produci nequit. Sed hoc fundamentum satis refutaui q.75.a.4.d.1.concl.2.

85 CONCLVS. I. Corpus Christi verè & propriè mouetur localiter in Eucharistia.

Trident.

Prob.1. quia *Trident. sess.13.c.5. & 6.* dicit corpus Christi circumferri in processionibus, deferri ad ægrotos, &c. Atqui hoc est moueri. Ergo secundò, quia corpus Christi dum defertur ad ægrotum, verè fit illi præsens cùm antea non esset, idque non tantùm ratione specierum, sed per seipsum. Nam Christus tum ægroto non solùm per respectum ad species, sed per seipsum verè, realiter ac substantialiter præsens est; vt patet ex *Trident. sess. 13. can. 1.* Ergo etiam in se acquirit nouam præsentiam; nec aliter quàm per motum localem. Ergo etiam in se mouetur.

Trident.

3. Corpus Christi dum in Sacramento circūfertur, potest verè & realiter dici esse hic per seipsum: sicut per seipsum verè & realiter est in Sacramento, & non esse ampliùs ibi, vbi antè erat, idque successiuè, & transeundo per medium

dium. quod nihil aliud est, quàm moueri localiter; sicuti propriè etiam est in loco: licet non modo quantitatiuo vt dixi a. 5.

86 CONCLVS. II. Corpus Christi verè & realiter mouetur ab eo qui mouet species.

Trident.

Prob. 1. *Trident. suprà c. 5. & can. 6. & 7.* Vbi docet Vener. Sacramentum in processionibus circumferri, & ad ægros deferri. Certè à sacerdotibus defertur. Nec nomine Sacramenti solæ species intelliguntur, sed ipsum etiam corpus Christi, & quidem præcipuè. quod autem aliquis circumfert, necessariò mouet.

Non possumus dici cõedere id, quod non mouemus.

Prob. 2. Quia de fide est, nos verè comedere corpus Christi. Ergo illud mouemus, quia comedere nihil est aliud quàm cibum ex ore ad stomachum traiicere. Quòd si Deus per se traiiceret corpus Christi in nostrum stomachum, nobis nullo modo actiuè concurrentibus, possemus quidem dici recipere illud, non tamen comedere. Comestio enim est actio vitalis: & alias cadauer posset dici comedere, si angelus cibum per os & guttur eius in stomachum traiiceret. Vide dicta q. 75. a. 1. concl. 2.

87 Dices, Vt aliquid moueatur ad motum alterius, debet cum illo habere physicam aliquam vnionem. Atqui hîc nulla est talis vnio inter corpus Christi & species. Ergo hoc ad harum motum non necessariò mouetur. Maior patet, quia si angelus penetraret lapidem, mouens lapidem non moueret angelum, sed hic maneret eodem loco, nisi simul se cum lapide moueret.

Variè ad hoc argumentum respondetur. Quidam putant inter corpus Christi & species esse formalem vnionem similem ei, quæ fuit inter substantiam & species excepta inhæsione. Sed hoc videtur implicare. Nam seclusa inhæsione, nulla formalis vnio est inter substantiam & accidens, nisi quòd sint in eodem loco.

88 Alij ponunt vnionem effectiuam, quia corpus Christi effectiuè trahit ad se species, & hæ corpus Christi, sicut magnes ferrum. Item volunt corpus Christi effectiuè concurrere ad conseruationem specierum extra subiectum: species item eleuatas per potentiam obedientialem effectiuè in corpore Christi producere sacramẽtalem præsentiam: atque ita dum mouentur, sicut ipsæ nouam præsentiam acquirunt, ita nouam in corpore Christi producere: & consequenter illud mouere. Sed hæc sententia inuoluit multa difficilia, nec vllo modo necessaria. Nam in primis supponit quidlibet posse eleuari ad quidlibet effectiuè producendum, quod suprà q. 62. a. 4. satis refutauimus. Secundò supponit non posse Christi corpus vt existit in Sacramento, vlla vi creata acquirere nouam præsentiam, eò quòd hęc præsentia sit supernaturalis, & nulla creatura possit producere aliquid supernaturale. Sed eadem ratio probaret brutum non posse mouere hominem illo effectiuè non concurrente: quia anima eius debet acquirere nouam præsentiam, quam brutum non potest producere. Quia clarum est naturaliter corpus non posse agere in spiritum.

89 *Quomodo corpus Christi possit à nobis moueri.*

Respondeo igitur ad argumentum, neg. minorem, si physicam hanc vnionem largè sumas: qualis etiam esse potest inter nauim & eum qui insistit naui, aut eam manu tenet, & ita simul cum ea mouetur. Qua de re tota, & qualis hæc vnio sit, vide dicta q. 75 a. 4. dub. 1. concl. 2. & d. 2. concl. 1. & 2. quibus locis clarè ostendi, Christi corpus seipso immediatè esse præsens illi loco in quo Vener. Sacramentum est, & per mutationem localem nullum nouum modum realem in se recipere: atque ita etsi modus quo existit in Sacramento totus in toto, & totus in qualibet parte, sit omnino supernaturalis, hoc tamen supposito eius præsentia est planè naturalis, & tam facilè eam mutare potest, quàm si existeret modo naturali: & species vnà cum ipso tam facilè moueri possunt, ac si esset ibi solus panis. quia corpus Christi non resistit motui.

90 CONCLVS. III. Non possumus immediatè siue independenter à speciebus Christi corpus vt in Sacramento existit, mouere localiter.

Patet, quia non possumus illud immediatè vlla actione attingere; nec possumus aliquid mouere nisi ipsum aliquo modo attingamus, saltem per aliquod instrumentum, siue corpus à nobis motum: vt fit quando baculo aut flatu aliquid impello. Et idem dicendum de qualibet creatura corporali. quia neque potest ipsum immediatè attingere, neque aliquid in eo producere, quo ipsum ad se attrahat, vt magnes ferrum. Nec est alius modus quo vnum corpus possit aliud mouere.

91 *Quomodo Christus se ipsum mouere possit.*

CO[N]CLVS. IV. Christus vt est in Sacramento non potest se mouere motu progressiuo, quia ad hoc requiritur extensio ad locum. Potest tamen se mouere motu simplici, sicut grauia feruntur deorsum: tum extra species egrediendo, quod tamen numquam credo fecisse: tum etiam simul cum speciebus, quod probabile etiam est eum fecisse in iis casibus, quibus legimus hostias sacras quandoque inuisibiliter motas nemine eas tangente.

Prior pars per se patet. quia ad motum progressiuum requiritur vt vna pars moueatur ante alteram; & consequẽter vt sit in diuerso loco, vt quotidiana docet experientia in incedentibus. Secunda pars probatur. Quia nulla est ratio cur id ei videatur negandum, cùm omnibus Beatis commune sit posse hoc modo sua corpora mouere. Nec obest modus indiuisibiliter existendi, quia anima nõ indiget ad hoc organis corporis, sed vno impulsu ipsum corpus sine eius cooperatione mouet, sicut spiritus corpora assumpta.

92 CONCLVS. V. posset etiam angelus hoc modo mouere immediatè corpus Christi independenter à speciebus, si ipse permitteret.

Probatur, quia cùm, sicut suprà ostendi, vt corpus Christi prout est in Sacramento moueatur, nihil supernaturale debeat in eo produci: nulla videtur hîc maior difficultas, quàm in motione qua vnus angelus mouet alium angelum. Posse autem vnum angelum mouere alium præsertim non resistentem, non videtur posse esse vllum dubium, posito quòd angelus seipso immediatè sit in loco, & localiter moueatur: vt ostendi q. 75. a. 4. d. 1.

DVBIVM II.

Vtrùm corpus Christi existens in Sacramento possit alterari ab agentibus naturalibus, aut eadem alterare?

93 HAc in re certum est primò diuina virtute vtrumque fieri posse. Nulla enim est ratio cur Deus non possit diuersas qualitates in corpore Christi vt est in Sacramento producere, & cum eo ita concurrere, vt possit corpora circumstantia alterare.

2. Certum est corpus Christi iam de facto quia gloriosum est, non posse vllo modo ab vlla creatura alterari, quia hoc est contra dotem impassibilitatis. Nec de his casibus est vlla difficultas. Procedit ergo quæstio de casu quo corpus Christi poneretur sub Sacramento passibile, quale fuit in vltima cœna.

Nominales. Prima sententia est Nominalium affirmātium eo casu Christi corpus posse naturaliter agere & pati. Ita *Gabr. in lect. 45. in can. lit. Q.* Eámque etiam insinuat *in 4. d. 10. a. 2. conclu. 3. Maior ibidem q. 3. circa medium*, & alij. *Gabriel. Maior.*

Secunda sententia planè cōtraria docet, Christi corpus eo casu nec posse naturaliter alterari, nec alia corpora alterare. Ita *Scotus in 4. d. 10. q. 7. Sotus ibidem a. 6.* Et colligitur ex *D. Thoma hic q. 8 & q. 81. a. 3. in corpore*, & est communis Thomistarum. *Scotus. Sotus. D. Thom. Thomistæ.*

94 Conclus. I. Verius est corpus Christi in eo casu nulla ratione posse ab agente naturali alterari.

Prob. Quia cùm id quod recipitur in alio debeat secundùm modum recipientis recipi, deberet illa qualitas recipienda in corpore Christi habere eundem modum existendi cum ipso: sed talis modus existendi nulli potest virtute naturali communicari, cùm sit omnino supernaturalis omnibus rebus corporeis. Ergo.

95 Conclus. II. Etsi incertum sit, vtrùm corpus Christi eo casu posset alterare corpora vicina, plurimique id negent, tamen non videtur improbabile id facere posse.

Quia qualitas per illum modum existendi nō mutat essentiam & vim agendi, & non tam videtur ab agendo impediri quàm in eo iuuari, cùm virtus collecta sit maior seipsa dispersa. Nec vlla potest afferri ratio cur requirat extensionem vt agat, cùm sine ea possit sufficienter applicari passo. Ad hoc enim nulla ratione requiritur contactus physicus: De facto tamen ob exercitium fidei omnis actio impeditur.

DVBIVM III.

Quomodo corpus Christi desinat esse sub speciebus?

96 QVidam apud *Suarem hic disp. 54. sect. 1.* putant Christum ex Sacramento ascendere in cælum, ibique toties esse, quot sunt hactenus hostiæ consumptæ. Sed hoc fabulosum est. Nam vel ibi haberet eundem modum existendi, quem habet in Sacramento; & hoc omnino est incredibile, quia hic modus humanis vsibus planè esset inutilis & indecens: vel esset perfectè extensus in ordine ad locum: & tunc toties ita tandem existeret vt nec cæli empyrei tota concauitas eum caperet. *Suarez.*

97 Secunda sententia docet, Christum desinere ibi esse tantùm per denominationem extrinsecam, eò quòd species esse desinant, sicut Deus desinit esse in creatura ea desinente. Præcipuum fundamentum huius sententiæ est auctoritas D. *Thomæ hic in corpore*, vbi ait: *Deus cuius esse est indeficiens & immortale, desinit esse in aliqua creatura corruptibili, per hoc quòd creatura corruptibilis desinit esse. Et hoc modo cùm Christus habeat de se esse indeficiens & incorruptibile, non desinit esse sub Sacramento, neque per hoc quòd ipsum desinat esse; neque etiam per motum localem, sed solum per hoc quòd species Sacramenti desinunt esse.* Quæ verba dupliciter possunt intelligi. Primò in sensu iam explicato, vt scilicet Christum desinere esse sub speciebus, nihil sit aliud quàm species desinere; & consequenter Christum iis non esse amplius præsentem; sicut Deus præcisè per desitionem creaturæ desinit ei esse præsens. Secundò, vt D. Thomas non voluerit omnimodam facere inter vtrumque similitudinem, sed tantùm in hoc, quòd sicut non potest prouenire ex parte siue defectu Dei, quòd desinat esse in aliqua creatura: ita spectata lege Dei ordinaria, non posse prouenire ex defectu aliquo ex parte corporis Christi, quòd desinat esse in Sacramento. Quia quantum ex parte sui, posset perpetuò manere sub speciebus, si ipsæ non corrumperentur. Vnde omnis desitio hic prouenit primò ex defectu specierum. *Sotus* autem *in 4. d. 10. a. 6.* & *Caiet. hic*, & quidam alij videntur D. Thomam intellexisse in primo sensu. Sed nullo modo credo. D. Thom. hoc sensisse: nec videtur esse probabile: quia tunc corpus Christi deberet permanere in corpore quod speciebus succedit, & in loco in quo fuit: sicut Deus in iisdem permanet creatura pereunte. nisi velimus contra Tridentinum dicere, eum tantùm ibi esse per denominationem extrinsecam. *D. Thom. Sotus. Caietan. D. Thom. Trident.*

98 3. Ii quidem volunt Christum tantùm poni in Sacramento per adductionem & acquisitionem nouæ præsentiæ, consequenter dicunt desinere ibi esse per solam mutationem localem priuatiuam, scilicet amittendo illam præsentiam. Sed hanc sententiam supra satis refutauimus.

4. Alij dicunt, quòd sicut Christus incepit esse in Vener. Sacramento per reproductionem accipiendo nouum modum essendi: sic per subtractionem concursus diuini desinere ibi esse illum modum amittendo. Hanc sententiam, vt consequenter loquantur, debent tenere omnes ij qui dicunt Christum poni suo Vener. Sacramento per veram substantialem reproductionem. Vt autem hoc clariùs pateat, *Corpus Christi desinit esse in Sacramento per subtractionem cōcursus diuini.*

Nota primò, Secundùm hanc sententiam Christum per consecrationem incipere verè & substantialiter secundò esse, ita vt si priùs non existeret, verè & propriè crearetur: atque ita actio qua Christus ibi ponitur & conseruatur, secundùm physicam & intrinsecam entitatem non differt à creatione & cōseruatione rei creatæ:

tæ: & Christus per eam accipit secundù suum esse substantiale; idem quidem numero cum eo quod habet in cælo: virtute tamen distinctum; vt fusè ostendi suprà quæstione 75 att. 4 dist. 3. & 5.

100 Nota secundò, Auctores oppugnantes quartam sententiam asserere id, quo aliquid formaliter alicubi est, esse modum à parte rei distinctum ab ipsa rei substantia, cuius solius acquisitione alicubi esse incipit, & eius amissione, ibidem esse desinit, voluntque Christum desinere esse hoc modo sacramentali per hoc solum, quòd Deus desinat conseruare illum modum quo ibidem est formaliter præsens. Sed posito quòd Christi corpus ponatur in Sacramento per veram reproductionem, hæc nullo modo dici possunt: nam tunc secundùm illos auctores est formaliter alia actio qua corpus Christi conseruatur in Sacramento secũdùm esse suum substantiale, & alia qua conseruatur eius ibi præsentia. Ergo præcisè & formaliter per sublationem huius illa non tollitur: & consequenter Christus non potest desinere habere illud secundum siue sacramẽtale esse, præcisè per hoc quòd illam præsentiam amittat.

Antecedens probatur primò. Quia vna actio tendit ad esse substantiale, alia ad accidentale: ergo sunt formaliter distinctæ actiones 2. Quia quoties Sacramentum loco mouetur, Christus acquirit aliam atque aliam præsentiam, & consequenter mutatur actio, qua præcisè conseruabatur præsentia, manente illa inuariata qua conseruabatur substantia.

101 Prob. 2. Quia in vltima cœna, consumpto iam Venerabili Sacramento, & corruptis iam omnino speciebus, vel Deus continuauit illam actionem substantialẽ, quæ præcisè conseruabat corpus Christi secundùm esse substantiale prout priùs erat, in Sacramento, vel non continuabat. Si dicas continuasse, cùm actio non possit esse sine termino, sequetur Christum perseuerasse habere esse sæpiùs replicatũ. quod falsum est. Quòd si dicas non continuasse, sequetur subtraxisse cõcursum quo corpus Christi secundùm esse sacramentale antè conseruabat: quod affirmat 4. sententia.

Prob. 3. Vel corruptis omnibus speciebus sacramentalibus pergit habere esse sæpiùs replicatum, vel non. Primum est apertè falsum, vt ostendimus in refutatione primæ sententiæ. Si autem dicitur secundum, sequetur apertè Deum eum secundùm illud esse substantiale, quo erat in Sacramento, desinere conseruare: quod 4. sententia dicit.

102 Dicea 1. Hinc sequetur Christi corpus corruptis speciebus annihilari. Respondeo negando hoc sequi. quia annihilari significat aliquid absolutè desinere esse. Corpus autem Christi absolutè perseuerat esse; & tantùm desinit esse secundùm quid, scilicet secundùm esse sacramentale.

Dices secundò, Vel hoc ipsum videtur absurdum, quòd Christi corpus secundùm esse aliquod substantiale toties esse desinat. Respondeo, Hoc non esse magis absurdum, quàm eum toties secundùm aliquod esse substantiale reproduci. quod suprà ostendimus ex communi Patrum & multorum Doctorum sententia necessariò esse dicendum: nec aliter posse hoc mysterium explicari. Qui autem vnum dicit, implicite etiam dicit alterum, cùm ex eo necessariò sequatur, vt ostendi.

103 Dices 3. Hinc saltem sequetur, eo casu quo Christus existeret in solo Venerabili Sacramento, idque solùm vno loco corruptis omnibus speciebus, ipsius humanitatem planè annihilandam. Respondeo, illum casum secundùm legem Dei ordinariam esse impossibilem. Si tamẽ per impossibile accideret, tunc futurum vt Deus Christum sine speciebus conseruaret: aut si omnino desineret eum conseruare, ipsum annihilandum. Quod necessariò in quauis sententia dicendum est, & nostram sententiam probat. Nam posito casu quòd in toto orbe non esset nisi vna hostia consecrata, & Deus primò desineret conseruare Christum extra Sacramentum, & deinde corruptis speciebus sacramentalibus desineret præcisè conseruare illũ modum præsentię Christi; peto Verùm Christus absolutè secundùm humanitatem esse desineret? si affirment, tunc sequetur Christum formaliter desinere esse per desitionem illius modi, & consequenter non habere esse distinctum ab eo modo, atque ita ipsius esse secundùm se toties mutari quoties mutatur ille modus. quæ absurdissima sunt. Si negent eum desiturum esse in rerum natura pręcise per desitionem illius modi, sed ad hoc necessarium esse vt subtrahatur cõcursus Dei, quo eius substantia conseruatur, sequetur, vt Christus desinat hebere esse sacramentale, non sufficere vt præcisè desinat conseruare illum modum præsentiæ, quod nos dicimus. Nec mirum est si posita absurda hypothesi, sequantur absurda.

104 Obiicies 4. Angelus existens extensus per magnum spatium, potest desinere esse in multis partibus illius spatij per amissionem solius vbi. Ergo similiter Christus potest desinere esse in Sacramento.

Respondeo. Quidquid sit de antecedente, de quo satis egi quæst. 75. artic. 5. negando consequentiam. quia angelus non incipit occupare maius spatium per sui reproductionem: & siue occuper magnum, siue paruum spatium, propterea non habet esse sæpius aut minùs sæpè replicatum. Secùs est de Christo incipiente ac desinenre esse in Vener. Sacramento, vt patet ex dictis.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm corpus Christi prout est in Sacramento, possit videri ab aliquo oculo saltem glorificato?

105 ART.7. docet corpus Christi prout est in Sacramento, non posse naturaliter videri ab oculo corporeo. Est ferè communis sententia Doctorum, exceptis quibusdam Nominalibus, qui putant nos posse ibi videre Christum, nisi Deus subtraheret concursum. Probat autem D. Thomas suam sententiam, quia corpus Christi vt existens in Sacramento non potest emittere species intentionales, sine quibus oculus corporeus naturaliter nihil videre potest. Et confirm. primò, Quia si corpus Christi produceret species, deberent illud repræsentare prout ibi existit (Nam species nisi à medio impediantur repræsentant rem prout in se est) & consequenter deberent illud repræsentare modo quodam spirituali, quo tantùm corpus vel in puncto, vel saltem in minimo spatio totum ac integrum cum omni sua quantitate perfectè existit, quod naturaliter fieri nequit.

Nominales. D.Thom.

Confirm. 2. Quia experimur nos res valdè paruas, aut valdè subtiles non posse sensu percipere; hinc tenuem aërem non videmus. Atqui corpus Christi existit in Sacramento vel omnino in puncto, vel saltè in spatio physicè indiuisibili & modo ita subtili vt nullū corpus naturaliter possit ita subtiliter existere: nam etiam alia corpora posset penetrare. Vnde habet modum existendi magis spiritualem quàm corporalem. Vnde clarè conuincitur, esse omnino naturaliter inuisibile, multò magis quàm subtilissimus aër sit inuisibilis.

106 Docet secundò in responsione ad secundū, ne quidem oculum glorificatū posse corpus Christi virtute sua videre in Eucharistia. quia etiā huic ad videndum necessariæ sunt species. Addit tamen oculum Christi videre seipsum prout est in Sacramento, non tamen videre ipsum modum quo est sub Sacramento. Rationem autem cur Christus ibi videat potiùs suum corpus corporalibus oculis, quàm alij Beati, D. Thomas reddit: quia oculus Christi est in Sacramento, aliorum verò oculi non sunt ibi. Hinc aliqui ita eum interpretantur, quasi solùm dicat oculum Christi prout est in Sacramento, videre seipsum existentem in cœlo. Sed hæc nullo modo est mens D. Thomæ. Primò, quia illa responsio nullo modo satisfacit ad rem. Primò, quia nō agitur hîc Vtrùm Christus possit videre in Sacramento sed vtrùm possit ibi videri. Et in secundo argumento obiecerat sibi, Christum videre seipsum existentem in Sacramento, quod in responsione concedit. Secundò, quia D. Thomas in responsione expressè dicit: *Dicendū est quòd oculus corporalis Christi videt seipsum sub Sacramento existentem.* Secundùm illorum autem interpretationem debere dicere: 107 *sub Sacramento existens.* Ratio quidē qua D. Thomas suam sententiam probat, est difficilis, tamen ideo non debemus eius verba in sensum ita peregrinum, & omnino à proposito alienū detorquere. Vt autem ratio D. Thomæ aliquid probet, vel dicendum est eum sentire oculum beatum eò quòd habeat esse aliquo modo spiritale, posse sine speciebus videre rem sibi intimè præsentem sicut intellectus sine speciebus intuetur rem ita sibi præsentem: & tunc optimè sequitur, Christi oculum posse videre Christi corpus in Sacramento, qua intimè ei præsens est. Secùs autem esse de reliquis oculis beatis, qui in Sacramento non sunt, & consequenter corpus Christi non habent ita intimè sibi præsens. Vel dicendum est eum hoc dicere, quia decet omnino vt Christus seipsum oculis etiam corporeis videat vbicumque sit: atque ideo Deum singulariter eum eo concurrere, vt seipsum in Sacramento videre possit. quæ ratio in alios Beatos non conuenit.

D. Thom.

108 Circa hanc conclusionem aliqui dubitant, An per diuinam potētiam fieri possit, vt oculus corporeus videat Christi corpus in Sacramento? *Capreolus in 4.d.10.q.vlt. Richardus ibid.a.5.q.2.* & quidam alij id negant. At *D.Thomas hic*, & clariùs in *4.d.10.q.1.a.4 quæstiuncula 1. ad primum.* quem *Scotus ibidem q.1. a. 7.* & recentiores Thomistæ sequuntur, id apertè docent: sicut & *Scotus ibidem q.9. & D. Bonauēt. q.vlt.* Ratio est, quia cùm corpus Christi sit ibi verè res corporea, quanta & colorata, est intra latitudinem obiecti visibilis. Ergo oculus diuina virtute potest eleuari, vt ipsum videat: sicut intellectus potest eleuari ad vidēdum Deum. Nec refert quòd Christi corpus non possit emittere species. quia vel Deus potest supernaturaliter efficere vt eas oculo proportionatas emittat, vel eorum defectum supplendo efficere, vt oculus sine iis videat.

Capreolus. Richard. D.Thom. Scotus. Scotus. D. Bonau.

Deus facere potest vt oculus corporeus Christum in Sacramento videat.

109 Dices, Impossibile est vt oculus intuitiuè videat corpus Christi, nisi simul videat modum quo existit, quia intuitio fertur in rem prout est. Atqui cùm hic modus sit omnino spiritalis, videtur omnino esse extra obiectum oculi, & consequenter non posse ab eo videri. Ergo impossibile est vt oculus videat ibi corpus Christi.

Respondeo 1. negando maiorem. Quia etsi intuitio necessariò feratur in rem vt existentem, intuens tamen non necessariò videt omnem modum secundùm quem res visa existit, præsertim quando intuitio non est omnino clara & perfecta. Patet, quia videmus rem eminus consistentem non discernendo qua sit figura, an quiescat, an moueatur, imò astra inspicientibus videntur quiescere, cùm tamen celerrin è moueantur. Sic posset quis videre in Sacramento corpus Christi, prout habet rationem carnis, non tamen benè distinguendo singulas partes, aut etiam replicationes, sed in confuso eas videndo, quasi vnum continuum conficerent: sicut eminus videmus arenas in cumulo.

Videns rem non semper videt omnē eius modū.

Respon

110 Respondeo secundò, Minorem etiam non satis probari. Nam etsi modus quo Christus hîc existit, imitetur aliqua ratione modum, quo spiritus existunt; atque ita dicatur spiritalis: reuera tamen est accidens corporale. Quare nulla est clara ratio, cur dicamus eum absolutè esse extra obiectum visus, sicut res omnino spiritales sunt extra eiusdem obiectum. Quare satis probabile est, posse oculum diuina virtute eleuari vt eum videat, ea ratione qua videmus in aliis corporibus quantitatem, figuram, & similia.

111 Vtrùm autem Beatus habens corpus gloriosum habeat sufficientem vim intrinsecam, vt sine nouo miraculo possit videre corpus Christi in Sacramento, non satis nobis est clarum. Plurimi Doctores id negant, quia etiam talis oculus indiget speciebus intentionalibus, quas corpus Christi non emittit. Sed hæc ratio non conuincit. Primò quia multi negant species esse necessarias. Secundò, quia etsi verius sit, has esse necessarias oculis non beatis vt possint videre, inde tamen non sequitur, etiam necessarias esse oculis gloriosis. Quia similiter nos nullo modo possumus videre in meris tenebris, vbi nullum omnino est lumen: cùm tamen longè verisimilius sit oculum gloriosum rem constitutam in mediis tenebris posse distinctissimè videre. Nec enim decet beatum in suis actionibus ab eiusmodi externis qualitatibus pendere. Quare ex eo quòd nos indigeamus speciebus vt possimus videre, non sequitur Beatum iis indigere. Quare hæc sententia non est omnino certa: est tamen valdè probabilis.

112 Docet 3. Intellectum lumine beatifico illustratum posse perfectè videre corpus Christi in Sacramento. Res per se clara est. Nam cùm hoc lumen sufficienter eleuet intellectum vt possit videre Deum: multò magis eundem eleuat, vt possit videre corpus in Sacramento, quia difficilius est videre Deum quàm corpus Christi.

113 Docet 4. Intellectum non posse solo lumine naturali ibi intueri corpus Christi. Quem communiter Thomistæ & aliqui alij sequuntur. Ratio eorum est primò, Quia intellectus virtute naturali non potest cognoscere nisi res naturales: Christus autem est ibi modo planè supernaturali. Intellectus autem non potest intueri ibi corpus Christi, nisi intueatur modum, quo ibi existit. Secundo, quia angelus nō habet infusam speciem corporis Christi prout hîc existit. Tertiò, quia quæ angelus potest naturaliter intueri, quando existunt, potest cognoscere esse possibilia antequam existant: sed angelus non potuit cognoscere hoc mysterium esse possibile antequam existeret: ergo non potest illud intueri dum est.

Thomistæ.

114 Quia in re omnino certum est hominem mortalem naturaliter non posse ibi corpus Christi per intellectum intueri, vt patet ipsa experientia. Et ratio est, quia nihil hic possumus immediatè intueri nisi per sensus. Si autem loquamur de intellectu angelico, rationes hæ non cōuincunt. Ad primam enim dici potest, multos negare angelum naturaliter non posse videre rem supernaturalem, & sanè illa propositio difficillimè potest probari. imò si generatim omnino sumatur, est creditu satis difficilis. Nam si Deus frigus poneret in igne, esset ibi modo planè supernaturali: & satis incredibile est angelum non visurum iam ipsum frigus, quàm ipsius inhærentiam. Si dicas eum hunc modum posse videre, illuminantē non posse, difficile probabis.

Angelus potest videre aliqua supernaturalia.

Adde ex dictis suprà, posse angelum ibi videre corpus Christi, etsi non videat modum quo existit: sicut diabolus vidit Christum non viso modo vnionis. & secundùm illos videt accidens existens extra subiectum, non viso modo quo ibi existit.

115 Ad secūdam, Multi valdè probabiliter negant angelum indigere specie infusa vt videat rem præsentem. Nam contraria sententia nullo argumento nititur, quod non facillimè possit solui. Et ex ea sequeretur, si Deus angelis nullas infudisset species, futurum vt in æternum nihil possent cognoscere, & consequenter eorum intellectus secundùm se consideratus fuisset imperfectior intellectu humano, atque etiam potentia visiua. quia vt multa possimus videre & cognoscere, sufficiunt nobis species quas res naturaliter effundunt: angelis autem hæ nullo modo sufficerent, sed præterea indigerent singulari infusione specierum. Item si Deus crearet iam aliquod corpus tam secundùm se, quàm secundùm omnes qualitates distinctum specie ab omnibus quæ hactenus creata sunt, sequeretur quòd angelus id nulla ratione posset cognoscere, quia non haberet eius speciem; cùm tamen si esset coloratum, id homo posset videre. 3. Vel tales species sunt naturaliter angelo debitæ, vel non. Primum dici nequit. quia tunc naturaliter essent ei debitæ species infinitæ, cùm sint infinitæ res naturales possibiles etiam imperfectiores iis quæ creatæ sunt. Nec est vlla ratio cur vnius rei species ei sit naturaliter magis debita, quàm altera. Imò cum minimus angelus naturaliter possit videre angelum perfectissimum, sequetur ei esse debitas species semper in infinitum magis ac magis perfectas, sicut angeli in infinitum semper perfectiores sunt possibiles. nec est ratio cur alicubi sistatur. Vnde vlteriùs sequetur, aut eum actu habere infinitas species, aut infinitas perfectiores ei naturaliter debitas ipsi deesse. quorum vtrumque absurdum est. Quòd si dicas has species non esse ei naturaliter debitas, sequetur esse supernaturales, vel saltem esse præter naturam ipsius eas habere, quia quod nobis non est naturale, est supra vel præter naturam. Item sequetur eum non habere naturalem potentiam cognoscendi res naturales. quia aliàs naturaliter postularet has species, sine quibus illa nullo modo posset exire in actum. Omnis enim potentia naturaliter postulat ea sine quibus non potest exire in actum. Vtrumque autem ex illis illatis est absurdum. Plura possent in hanc rem adferri, sed non est huius loci hoc fusiùs disputare.

Angelus sine specie-bus infusis potest res præsentes videre.

116

117 Ad tertiam, Nego maiorem. Posito enim quòd angelus possit intueri res præsentes sine speciebus infusis, sequetur apertè, eum posse accipere aliquam cognitionem à rebus existentibus, & consequenter multa posse cognoscere posita rerum existentia, quæ antè ignorabat.

Potest Angelus cognoscere rē existentem quā prius ignorauit esse possibilem.

Adde ex illa propositione sequi, Aut Deum nullam posse creare substantiam, quam angelus non scit esse probabilem: aut si Deus eas iam de facto crearet, futurum vt angelus non posset eas vllo modo cognoscere; cùm tamen essent res naturales, & consequenter obiecta naturaliter cognoscibilia: quorum vtrumque videtur satis mirum. Adde etiam minorem illius argumenti esse incertam, nec posse clarè probari.

118 Ex quibus patet, non esse certum, angelum non posse ibi naturaliter Christi corpus videre. Quare contrariam partem tenent *Scotus in 4. d. 10. quæst. 8. Maior qu. 3. circa medium. & Occam ibid. q. 5. lit. D. Gabriel lect. 45. lit. T. in canon.* & alij. Quia cùm corpus Christi vt est in Sacramẽto sit res cognoscibilis: nec possit clarè ostendi, quare non possit ab angelo cognosci, non videtur negandum id fieri posse. Et confirmatur. quia per se videtur satis incredibile nullam creaturam posse creari iam perfectam quæ posset naturaliter hoc corpus Christi eiúsque modum existendi intueri. Hoc enim videtur esse proprium ipsius Dei, vt colligitur ex illo Apostoli 1. ad Timoth. 6. *Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem*, &c. Imò satis difficulter possumus adhuc defendere, quomodo talis creatura sit omnino impossibilis, quæ naturaliter possit videre Deum: vnde etiam aliqui viri docti contrarium tenent. Quòd si autem semel concedatur posse creari angelum tam perfectum, qui naturaliter possit ibi Christi corpus intueri: sine fundamento negabimus angelos de facto creatos id posse. Quia omnia argumenta, quæ probant hos hoc non posse, idem eodem modo probant de omnibus possibilibus. Quare tota hæc res est satis incerta. quia non possumus satis cognoscere quæ angeli possint naturaliter scire, & quæ non possint scire. Ex iis tamẽ quæ de eorum cognitione ex coniecturis possumus consequi, videtur probabilius eos posse naturaliter Christum ibi videre. quia ea quæ attuli, id videntur suadere.

Scotus. Maior. Occam. Gabriel.

1. Tim. 6.

DVBIVM.

Quas actiones immanentes possit Christus vt existit in Sacramento, exercere?

119 CONCLVS. I. Non est dubium quin possit elicere actus intellectus per scientiam beatificam & infusam, & etiam voluntatis hos sequentes. Quia in his non dependet à corpore, & consequenter nec à modo eius existendi.

CONCLVS. II. Non videtur naturaliter posse exercere actus dependentes ab organo corporeo, qualea sunt omnes actus sensuum interiorum & exteriorum, & consequenter actus intellectus dependenter à phantasmatibus eliciti.

Est ferè communis sententia Doctorum. Ratio est. quia organa corporea, vt possint ad hos actus concurrere, necessariò requirunt certam extensionem in ordine ad locum, præsertim cùm non habeant se mere actiuè, sed etiam passiuè aliquid in se recipiendo. Causæ autem naturales non possunt aliquas qualitates corporeas producere, aut in se recipere nisi modo corporali, & extensò in ordine ad locum.

120 CONCLVS. III. Supernaturaliter tamen posset Christus tales actiones elicere. quia nulla potest ostendi implicantia: & probabile omnino est eum videre & audire adstantes.

Dices, Si Christus ibi intelligat, debebit naturaliter poni eadem intellectio pluribus locis secundùm numerum replicationum. Respondeo negando consequent. Quia naturali vi produceret diuersas intellectiones in singulis replicationibus, sicut homo idem existens hîc & Romæ. Verosimile tamen est Deo singulariter concurrente eum producere eandem intellectionem vbicumque est, iuxta dicta articul. 4. Similiter est verisimile eum producere eandem numero visionem aut auditionem saltem in omnibus replicationibus existentibus sub eadem hostia. quia ibi est quodammodo per modum vnius, & ad vnicam sumptionem ordinatus. Imò non videtur improbabile, sub omnibus hostiis quæ eodem loco sunt, sine sub quibus easdem res videt, & audit, easdem etiam numero has actiones producere. Hoc enim magis videtur conueniens vnitati ipsius Christi, & nullam implicat contradictionem. Secùs verò est de locis distantibus. Nec enim est vlla ratio cur dicamus eum existentem sub hac hostia, videre oculo corporeo quę toto orbe fiunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm quando in hoc Sacramento apparet miraculosè caro, vel puer, sit ibi verè corpus Christi?

121 ART. 7. docet primò, eiusmodi apparitiones dupliciter fieri posse. Primò sine vlla mutatione specierum, per solam immutationem in oculis videntium: ita vt alia plenè res appareat quàm in se sit. Et hoc ait contingere quoties vel solùm aliquibus talis species apparet, aliis intuentibus ipsum Sacramentum eodem modo quo priùs: vel quoties talis apparitio ad breue tempus durat. Secundò, ita vt species sacramentales ita se verè & realiter immutẽtur, ita vt accipiant figuram carnis, sanguinis, vel similem. Quod ait fieri quoties species immutatæ eodem modo omnibus appareat, idque potlongum tempus.

Variè fieri potest vt aliqua in Sacramento appareant.

122 Nota dupliciter posse fieri, vt immutatis speciebus circa illas figura pueri, sanguinis, aut alia similis appareat. Primò per solam mutationem potentiæ visiuæ: ita vt neque in Sacramento, neque in aëre circumstante vlla fiat mutatio. Secundò, per immutationem corporis circumstantia

tis ipsum Sacramentum; ita vt sanguinis, carnis, vel pueri speciem referat; simili modo quo in nubibus apparent nobis varij colores. Et credo frequentiùs hoc modo has apparitiones fieri. quia hic modus est magis realis, & ita nulla in sensu est deceptio. quia verè videt aliquod corpus talem aut talem figuram referens: nec ipse iudicat an verè ibi sit talis culor aut forma, sed tantùm videt id quod apparet; atque ita verè non decipitur. In alio autem modo etsi non sit mendacium: sensus tamen aliquo modo decipitur. quia videtur sibi aliqnid videro cùm reuera nihil videat.

123 Docet secundò, Quando species non immutantur, remanere sub iis corpus Christi quod secundùm omnes certum est.

Docet tertiò, Quando species verè immutantur, non videri ibi verè carnem aut sanguinem Christi.

Docet quartò, Quamdiu manent eædem dimensiones specierum, quæ sunt fundamenta aliorum accidentium, manere ibi corpus Christi, etiamsi color, figura, & similia accidentia mutentur.

DVBIVM I.

Vtrum in eiusmodi mutationibus miraculosis Christus eiúsve caro & sanguis verè ibi aliquando appareant?

124 PRima sententia docet, quoties per specierum immutationem apparet species pueri, carnis, vel sanguinis, Christum ibi verè & realiter ita videri. Ita *Gabriel lect. 51. in canonem lit. E. & Alensis 4.p.q.53.memb.4.a.3.* Ratio eorum est, quia hoc est possibile, & videtur necessarium ne aliàs decipiamur credentes nos videre quod nō videmus. Omnis autem deceptio à Sacramento veritatis debet abesse.

Gabriel. Alensis.

Secunda sententia planè contraria docet, nos numquam ibi verè Christum, eiúsve carnem videre. Ita *D.Thomas hic*, & communiter Thomistæ, & alij etiam Doctores.

D.Thomas. Thomistæ.

125 Nota primò, Has mutationes & apparitiones circa species sacramentales posse varias ob causas fieri. Primò enim fiunt in confirmationem fidei, & sic quandoque legimus sacram hostiam apparuisse sub specie carnis, aut parui pueri. Secundò ob deuotionem ipsum Sacramentum sumentium aut piè colentium. Sic refert *Paschasius Corbeiensis l. de corpore Christi c. 54.* apparuisse in specie pulcherrimi pueri, & obtulisse se amplexandum, & mox rogante id sacerdote resumpsisse speciem sacramentalem, vt posset sumi. Tertiò ad reprehensionem indignè sumentium aut tractantium Sacramentum. Et sic quandoque legimus hostiam conuersam fuisse in lapidem, aut copiosum sanguinem ex ea manasse.

Variæ causæ cur tales apparitiones fiant.

Paschasius.

126 CONCLVS. I. Quando in Sacramento solùm apparet species carnis, aut effusi sanguinis, nullo modo credibile est, nos verè videre ibi carnem aut sanguinem, sed solùm aliquid quod ea repræsentat.

Probatur. Quia si caro vel sanguis Christi nobis secundùm se apparerent, credibile omnino est, quòd talia apparerēt, qualia alicubi in rerum natura sunt, aut saltem secundùm Dei constitutionem esse possunt: Atqui nullibi in rerum natura caro & sanguis Christi sunt talia, qualia ibi apparent, imò nec secundùm Dei cōstitutionem talia esse possunt. Ergo non apparent nobis secundùm se. Maior probatur: quia secundùm aduersarios ideo in talibus apparitionibus Christum eiúsve carnem verè videmus, ne hic fiat aliqua simulatio, dum res aliter apparet, quàm reuera est. Atqui nisi maior sit vera, necessariò Christus nobis appareret aliter quàm reuera à parte rei est. Ergo omnino credibile est maiorem esse veram.

Minor probatur. quia in illis casibus apparet nobis caro frustatim cōcisa, aut sanguis effusus, qualia iam nec caro, nec sanguis Christi esse possunt, cùm ipse omnino sit immortalis, vt patet ex dictis supra a.2.

127 CONCLVS. II. Idem ob easdem rationes videtur dicendum, quando Christus ibi apparet specie quidem humana, sed corpore sanguinolento & conscisso. Quia eadem ratio etiam hic militat.

CONCLVS. III. Probabile est idem communiter saltem dicendum esse, in qualicunque specie seu forma, Christus nobis ibi apparet. Probatur primo, Quia ita sentiunt & plurimi & præcipui quique Theologi. Secundò, quia hic modus apparitionis est facillimus, nec habet aliquid incommodi. Nec enim ibi est aliqua falsitas aut mendacium, quia per illam speciem Christus non intendit significare se sub illa forma ibi esse præsentem: sed se verè & realiter esse præsentem sub Sacramento. quod verissimum est. ex quo patet responsio ad argumentum primæ sententiæ.

128 CONCLVS. IV. Satis verosimile est Christum ibi aliquando verè apparere ac videri in specie pulchri viri, aut pulchelli pueri, aut similis; præsertim quando talis apparitio fit ad consolandum ac recreandum animum pij alicuius viri: vt accidit in exemplo suprà ex Paschasio narrato.

Paschasius.

Pro quo suppono 1. Christum posse simul esse in diuersis locis etiam modo quantitatiuo, siue extensiuo in ordine ad locum, vt ostendi suprà q.75.a.4.d.3.

Suppono 2. ex dictis ibidem d. 5. Christum in Sacramento habere esse sæpiùs replicatum. Vnde apertè sequitur, eum per diuinam potentiam posse secundùm vnam replicationem extendi in ordine ad locum, & apparere forma humana siue virili siue puerili prout Deus voluerit, & secundùm alias replicationes ibidem manere modo sacramentali, & rursum postea secundùm eandem replicationem resumere esse sacramentale prout habebat priùs. Nulla enim hic potest ostendi implicantia.

129 Probatur igitur conclus. Quia Christo valdè facile est ratione diuinæ potentiæ (quam etiam qua homo habet sibi perpetuò assistentem, vt omnem eius volūtatem perficiat, vt plurimus docetur in 3.part. quæst. 13.) hoc modo se nobis ostendere: & hoc valdè consonum est eius amori in tales pias personas, atque etiam fini ob quem

quem iis apparet. Nam apparet illis, vt visibili præsentia eos recreet, qui si crederent eum sibi tantùm apparere per aliquod corpus fictitium ex aëre compositum, non acciperent veram consolationem ex illa apparitione. Ergo verisimile est eum in se verè iis apparere. Confirm. quia constat eum extra Sacramentum per se sæpè quibusdam piis personis verè apparuisse, vt aperte patet ex *Actorum 9. v. 3. & c. 23. v. 11. & 1. ad Cor 15.* vbi dicitur Christum specie visibili apparuisse D. Paulo: idémq; de aliis Sanctis probatissimæ narrant historiæ. Quare igitur negabimus idem in Venerab. hoc Sacramento aliquando esse factum?

Act. 9. & 23. 1. Cor. 15.

DVBIVM II.

Vtrùm quando per miraculum verè & realiter species in se mutantur in figuram carnis, sanguinis, aut similem, corpus Christi sub iis permaneat?

130 Durand. D. Thom.

DVrandus *in 4. d. 10. quest. 4.* id generatim negat. D. verò Thomas hîc videtur generatim dicere, corpus Christi tam diu ibi manere quamdiu manent dimensiones siue quantitas panis & vini: quia hęc est præcipuum fundamentum reliquorum accidentium. Et hoc modo generatim eum intelligunt multi ipsius discipuli. Cuius rationem reddit *Sotus in 4. dist. 10. quest. 1. art. 7. sub finem:* quia non potest manere eadem quantitas panis aut vini, nisi maneant aliqua accidentia necessaria ad conseruationem substantiæ panis aut vini. Sed hæc ratio Soti aut non est vera, aut nihil facit ad rem. Nam si Sotus velit tunc semper manere eandem quantitatem panis & vini, quamdiu exterius omnino nobis apparet eadem; est apertè falsum. quia in vino omnino corrupto, & verso in acetum planè apparet eadem quantitas, quæ antea: & omnino credibile est esse verè eandem. Quòd si velit semper esse aliam quantitatem in genito & corrupto, etsi omnino eadem appareat, vt videtur velle, & dicit aliquid quod difficillimè possit probari, & nihil facit ad præsentem quæstionem. Nam hîc petitur aliquod sensibile signum, ex quo possimus cognoscere ac species sint ita mutatæ, vt non possit substantia panis sub iis conseruari, & consequenter vt desinat Christus ibi esse. Si autem quantitas possit perire, etsi exterius appareat omnino eadem, nullo modo poterit esse tale signum.

Sotus.

Quare alij tenent mediam sententiam, scilicet aliquando in eiusmodi mutationibus desinere ibi esse corpus Christi, quando scilicet species ita mutantur, vt non possit sub iis naturaliter cōseruari substantia panis. Secùs autem esse quando ita non corrumpuntur: & hoc putant communis in huiusmodi mutationibus fieri. Ita *Suarez hîc disp. 55. sect. 3.*

Suarez.

131 CONCLVS. I. Quamdiu in speciebus manent accidentia necessaria ad conseruationem substantiæ panis aut vini, manet sub iis corpus Christi: statim autem atque hæc corrupta sunt, definit ibi esse corpus Christi. Est certa & communis omnium Doctorum.

CONCLVS. II. Nec ex eo quòd appareat eadem quantitas specierum, sufficienter colligitur manere alia accidentia necessaria ad conseruationem panis aut vini (vt patet quando species vini omnino acescunt:) nec ex eo quòd hæc appareat notabiliter mutata, satis colligitur corruptio illorum accidentium. Nam sæpè in ollis efferuescentibus videmus liquores impositos ita rarefieri, vt duplo vel triplo maiorem locum obtineant quàm antea, idque sine vlla substantiali corruptione. Quando tamen esset nimis excessiua eiusmodi rarefactio vel condensatio, posset causare eiusmodi corruptionem.

CONCLVS. III. Vtrùm talis corruptio facta sit, non tam ex mutatione coloris, aut figuræ (nam idem specie panis potest absolutè loquendo naturaliter conseruari sub diuersis coloribus ac figuris) quàm ex mutatione saporis ac odoris iudicandum est. Nam ex his optimè percipimus & veritatem & naturam panis ac vini. Quare quamdiu sapor & odor manent incorrupti, omnino credibile est, manere ibi corpus Christi. Ita ferè communiter Doctores. Nec credo ab hac conclusione vllos, nisi fortè paucissimos dissentire. Sed hæc conclusio non omnino satisfacit propositæ quæstioni. Quia quando in Sacramento apparet caro vel sanguis, non solemus ea gustare, vt exploremus an maneant ibi species panis aut vini (quia natura ab eo gustu abhorret,) sed solemus ea asseruare: & tamen quærimus, quando debeamus iudicare ibi remanere corpus Christi, quando non. Quæ res satis difficilis est & perplexa ob diuersum loquendi modum Doctorum. Quæ autem mihi, & aliis viris doctis videntur probabilia, saluo meliore iudicio proponam sequentibus conclusionibus.

13 a

CONCLVS. IV. Quando in punitionem perfidiæ eius qui indignè accedit ad Sacramentum ita species mutantur, vt appareant vidēri & palpari vera caro aut lapis, aut sanguis, idque permanenter: omnino credibile est ibi desinere esse corpus Christi.

133

Prob. 1. ex fine talis mutationis, quam ideo Christus facit: vt ostendat talem esse indignum communione, séque ideo eum à communione velle hoc modo prohibere. Quare omnino credibile est, quòd seipsum ei subtrahat omnino species corrumpendo, atque ita sub iis esse definendo. quod maiorem vim habet, quando Sacramentum vertitur in lapidem: quia tunc impossibile est ipsum Sacramentum sumi, nisi planè in puluerem conteras ac aliis rebus misceas, quod nullo modo fieri debet.

Prob. 2. Quia talis mutatio quando perpetua est, repugnat fini ad quem hoc Sacramentum est institutum. Ergo nō est probabile Christum ibi sacramentaliter permanere. Antecedens prob. Quia hoc Sacramentum institutum est, vt à fidelibus sumatur. Atqui talis mutatio repugnat sumptioni. quia omnes horremus à potu sanguinis, aut sumptione carnis crudæ. Vnde etiam non solet tunc Sacramentum sumi, sed asseruari. Ergo talis mutatio fini Sacramen. ti repugnat.

Con

Confirm. Cùm, vt patet ex consuetudine Ecclesiæ, non teneamur species ita immutatas consumere, sed magis deceat conseruare, esset contra reuerentiam Christi, si sub iis maneret. Quia vt constat experientia; etsi initio remanerent adhuc aliquæ species panis & vini, tamen tandem omnino corrumperentur. Nam videmus eiusmodi species tandem ita immutari, vt nulla sit in iis apparentia panis aut vini. Est autem contra reuerentiam corporis Christi, si Sacramentum tam diu conseruetur, donec species omnino corrumpantur.

134 Prop.3. Quia inter panem & carnem tanta est differentia etiam visu vel tactu perceptibilis, vt vix videatur naturaliter fieri posse, vt aliquid ex visu & tactu appareat vera caro, & tamen maneant accidentia necessaria ad conseruationem substantiæ panis. quæ ratio adhuc videtur magis vrgere, quando Sacramentum videtur verti in lapidem. Et confirmatur. Quia eiusmodi mutationes ferè leguntur factæ, quando indignè accedens ipsum Sacramentum iam habebat in ore, qui ideo quòd verteretur in lapidem aut carnem, impediebatur illud sumere: ita vt nec tactu nec gustu poterat aliud iudicare, quàm esse veram carnem vel lapidem. Nec quod sciam legitur vlla experientia deprehensum fuisse, post talem mutationem factam permansisse saporem aut odorem panis; ex quibus, vt dixi, præcipuè potest colligi, an ibi sint accidentia necessaria ad conseruationem panis. Ergo verosimile est eas non remanere, & consequenter nec corpus ibi remanere.

135 Dices, Ecclesia solet Sacramentum ita mutatum adorare cultu latriæ. Ergo sentit Christum ibi remanere.

Quo modo Sacramentū omnino immutatum sit adorandum. Respondeo. Verosimilius esse Ecclesiam non aliter exponere Sacramētum ita mutatum adorandum, quàm exponat sanctam crucem adorandam: ita vt exterior omnis cultus Sacramento ita mutato idem exhibeatur, qui solet vero Sacramento: & interior cultus, qui propriè est latria, transeat in Christum, qui ibi saltem est vt in signo: atque ita eum illa re aliquo modo quid vnum componit. Quod vel inde patet, quia solemus Sacramentum ita mutatum etiam post ducentos & trecentos annos eodem modo adorare, cùm tamen iam constet, ibi non remanere accidentia panis ad eius conseruationem necessaria.

136 Concl. V. Quando Sacramentum videtur verti in sanguinem aut carnem, ad confirmationem fidei assistentium, aut consolationem sumentium, aut similem causam: videtur omnino ibi remanere corpus Christi.

Nam cùm illa fiat, vt ostendatur veritas illius Sacramenti, conuenit eam veritatem permanere. Et hoc vel inde conuincitur, quia tales mutationes sunt fere temporaneæ. Vnde verosimilius est eas non tam esse veras, quàm apparentes. Quòd si tamen essent perpetuæ, verosimilius est corrumpendas omnino species panis aut vini, & Christum desiturum ibi esse: quia hoc probant 2.& 3. argumentum suprà allatum. Et tunc miracula non fierent ad testandum Christum perseuerare ibi esse: sed ad testandum eum ibi præsentem fuisse.

137 Ex his patet primò, Quando ex hostiis confossis manat aliquis cruor, nullo modo ibi esse verum sanguinem Christi. Nam cùm ibi quod ibi effluit, non habeat vllam rationem veri Sacramenti, nulla est ratio cur dicamus sub eo cōtineri corpus aut sanguinem Christi. Et certissimum est illum sanguinem non elici è venis corporis Christi existentis aut in Sacramēto aut in cælis. Quare est solùm aliquis humor sanguini similis à Deo subitò vel creatus, vel ex materia adiacente productus.

Patet secundò. Quando similis mutatio accidit, non debere sumi Sacramentum ita mutatum, sed asseruari: vt patet ex vsu Ecclesiæ, & communiter Doctores testantur. Aliqui tamen putant, eum qui non horreret illius sumptionem posse illud sumere. Sed quando est perpetua illa mutatio, non conuenit illud sumi, præsertim cùm, vt dixi, sit dubium valdè an sit ibi verum corpus Christi.

138 Petes, Si inter celebrandum ante sumptionem contingeret Sacramentum sub vna vel alterutra specie ita mutari, Vtrùm sacerdos teneatur nouam materiam consecrare?

Quid faciet celebrans si Sacramētū immutetur. Respondeo; Si temporaria tantùm sit mutatio, expectandum esse dum Sacramentum recipiat propriam speciem, & tunc sumendum. Quòd si verò sit perpetua, dubitant Auctores, & aliqui asserunt, nouam materiam necessariò consecrandam, quia ex præcepto diuino sacerdos tenetur consumere Sacramentum. Alij verò id negant. quia illa sumptio, vt ostendam quæst. 83. dub. 5. non est de essentia sacrificij. Et cùm Christus tunc constituat Sacramentum in eo statu vt sumi nequeat; videtur in lege qua præcipitur sumptio dispensare. Ita *Soto in 4. dist. 13. artic. 4. ad 3. Siluester v. Eucharistia 3. in fine. & Caietan. infrà quæst. 82. art. 4. & ibidem D. Thomas in responsione ad 3.* Vbi tamen docet consulendum tali sacerdoti, vt secundò cōsecret. quod reliqui etiam asserunt. *Soto. Siluester. Caietan. D. Thomas.*

QVÆ

QVÆSTIO LXXVII. DE ACCIDENTIBVS REMANENTIBVS IN SACRAMENTO.

ARTICVLVS I.

Vtrùm accidentia remaneant ſine ſubiecto in hoc Sacramento?

1 ARTICVLO I. docet accidentia, quæ remanent poſt conſecrationẽ, manere ſine ſubiecto. Quod intelligẽdum eſt de ſubiecto vltimo, ſiue ſubſtantia, cui tota congregatio accidentium vltimò inhærere ſolet. quia a.2.docet qualitates ante conſecrationem immediatè inhærere ipſi quantitati, & hac mediante ipſi ſubſtantiæ, & poſt conſecrationem pergere inhærere ipſi quantitati. Et ſic intellecta concluſio eſt de fide. Nam in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. damnatur hæc propoſitio. *Accidentia panis nõ manent ſine ſubiecto in eodem Sacramento.* Et *Trident. ſeſſ.13.can.* 2. abſolutè definit, poſt conſecrationem nihil ſubſtantiæ panis aut vini remanere, ſed ſolas ſpecies.

Conſtant. ſeſſ. *Trident.*

2 Hoc autem eſſe poſſibile non poſſumus à priore demonſtrare, niſi aliquo modo probabiliter: quia ſcilicet intellectu ſatis concipimus, hæc accidentia habere abſolutam aliquam entitatem diſtinctam ab entitate ſubſtantiæ. Nec enim calorem, ſaporem, & ſimilia concipimus vt modos aliquos ſubſtantiæ, ſed vt reales entitates, in ſuo intrinſeco conceptu nihil ſubſtantiæ includentes. Vnde etiam probabiliter colligimus habere realem entitatem à ſubſtantia omnino diſtinctam: & conſequenter poſſe à Deo ſeparatim conſeruari. quia nulla in eo poteſt oſtendi repugnantia: & conſequenter poſitis principiis fidei à poſteriore illud ſatis probatur. Hinc ſequitur, de eſſentia accidentis non eſſe, vt actu inhæreat ſubiecto, ſed ſolùm vt aptum ſit inhærere. Quomodo autem Deus poſſit ſupplere cõcurſum ſubiecti in conſeruatione accidentis, dicetur ſequenti dubio. Quæ verò accidentia poſt conſecrationem remaneant, vide dicta qu. 75. a.5.

DVBIVM I.

Vtrùm, vt accidentia exiſtant ſine ſubiecto, opus ſit nouo influxu diuino, diſtincto ab eo quo priùs conſeruabantur in ſubiecto?

3 NOta primò, In reali actione quatuor poſſe conſiderari. Primum eſt ipſa cauſa efficiẽs. Secundum eſt modus quo influit. Tertium eſt ipſa actio. Quartum eſt ipſe effectus: ſiue hæc ſola ratione, ſiue etiam aliquo modo à parte rei diſtinguantur.

4 Nota ſecundò, Eandem cauſam in eundem effectum poſſe diuerſimodè influere. v.cau. producat Deus primò lumen vnà cum ſole, & deinde abſente ſole, ſolus illud conſeruet: ſine dubio alia ratione iam influet in illud lumen quàm anteà. tum quia iam influit vt cauſa totalis, cùm anteà tantùm influeret vt cauſa partialis: tum etiam quia iam influit modo quodam determinato ad hunc effectum in particulari, ita vt ſpectato præcisè modo quo Deus hìc & nunc influit, neceſſariò producatur hoc lumen. Antea influebat concurſu indeterminato: ita vt ſpectato præcisè modo quo influebat, non magis erat natus ſiue determinatus producere lumen quàm calorem vel frigus. Nam Deus, quantum eſt ex parte ſua, eodem modo concurrit cum aqua frigefaciente, & cum igne calefaciente, & cum ſole illuminante. Sicut qui inflat organa, eodem modo concurrit ad omnes ſonos, quos organa diuerſimodè pulſata edunt.

Eadẽ cauſa in eundem effectum diuerſimodè influit.

Item ſi ponamus ſolem eſſe creaturam liberam, & poſſe illuminare, vel non illuminare res ſibi obiectas, idque modò magis, modò minùs intenſè prout vult. hoc caſu manens in ſe omnino immutatus, in obiectum eodem modo ſibi

pro

propositum aliter influeret, quando produceret in eo lumen vt duo, aliter quando produceret lumen vt octo. Nam tunc longè potentiùs influeret in effectum, quàm cùm tantùm produceret lumen vt duo: non quòd acciperet in se maiorem vim, sed eam quam habet magis applicaret. Similiter quando duo leuant aliquod pondus, primò simul, deinde singuli per se vtroque casu eundem effectum producunt: alio tamen atque alio modo in eum influunt, & in secundo casu potentiùs quàm in primo. Item si candela posset operari liberè, & aliquod obiectum modò propinquius, modò duplo remotius ei obiiceretur, vt continuò in eo æquè intensum lumen produceret: deberet in vno casu multò vehementiùs influere, quàm in alio, quia eodem modo ex parte sua influendo, in remotiore obiecto minus lumen produceret. Vnde sequitur posse fieri vt eadem omnino causa eundem omnino effectum modò maiore, modò minore ex parte sua conatu producat.

Quandoque ad eundem effectu producendum requiritur maior influxus.

6 Ex quibus patet primò, Etsi causa etiam creata per actionem suam præcisè non necessariò aliquid reale in se recipiat: tamen aliquo modo aliter se habere quando agit, quàm dum non agit, nisi aliunde impediatur quod in causis liberis potest facilè ostendi. Ponamus enim me (quod pro libertate mea facere possum) obiectu aliquod eodem modo mihi propositum modò amare, modò odisse, modò negatiuè circa illud me habere: tunc petam, quare voluntas mea modò producat odium, modò amorem, modò nihil. Non potest aliud responderi, quàm quia modò se liberè applicat ad hunc vel illum actu producendum, modò non applicat: atque ita concipimus in ea quandam quasi mutationem distinctam ab ipsa effectus productione, non quidem qua aliquid reale in se recipiat; sed qua virtualiter se aliter habet dum agit quàm dum non agit. Sicut etsi volitio libera in Deo ita verè & realiter sit, vt tamen nihil superaddat ipsius essentiæ, nihilominus tamen quando concipimus eum in priori rationis nihil liberè velle, & in posteriore aliquid velle, necessariò concipimus eum virtualiter se aliter habere erga obiectu volitum quàm antea & quasi mutatum: & similiter dicendum est de causa libera modò agente, modò non agente. Nisi enim concipiamus eam virtualiter se aliter habere quando agit, quàm quando non agit: nullo modo poterimus concipere cur modò agat, modò non agar. Quod clarius esset si sol esset causa libera, & haberet in sua potestate obiecta æqualiter proposita illuminare modò vt sex, modò vt 3. modò omnino non illuminare: tunc ponamus ex rebus æqualiter obiectis vnam illuminare vt tria, aliam vt 6. aliam omnino nihil; tunc virtus ipsius actiua necessariò aliter atque aliter duabus primis rebus esset applicata, tertiæ omnino non applicata: quod concipi nequit sine intrinseca aliqua in ipso sole differentia, qua virtualiter aliter atque aliter circa dictos effectus se habet. Et quamuis (quia naturas rerum non possumus omnino penetrare) non possimus clarè explicare in quo hæc differentia consistat; tamen à posteriore probamus eam necessariò esse asserendam.

Causa aliter se habet dum agit quàm dum non agit.

7 Dices, causam se applicare ad agendum formaliter per ipsam effectus productionem, & ideo dici causam modò agere vehementiùs, modò remissiùs, modò non agere: quia modò ponitur effectus intensior, modò remissior, modò nullus. Sed hoc dici nequit. Nec enim ideo causa agit, quia effectus ponitur: sed contrà, ideo effectus ponitur, quia causa agit: & omnino videtur contra rationem, ponere ex parte effectus rationem cur causa modò agat, modò non agat. Similiter nec virtus actiua causæ ideo hic & nunc est applicata ad agendum, quia agit: sed ideo agit quia applicata est. Quod potest declarari ex differentia, quæ est inter causam necessariam & liberam. Illa enim quia naturaliter est determinata ad agendum, ideo suam virtutem, quantum est ex parte sua, continuò quantum potest exerit, & ad agendum applicat, & quasi conatur agere. Hinc si materia ei debitè applicetur, semper necessariò agit: ideóque sine præsente obiecto agat, siue propter eius defectum non agat, semper in se est eodem modo disposita. Secus est de causa libera, quæ quia habet suam vim agendi in sua potestate, manente obiecto sibi eodem modo proposito, modò vim suam exerit, & ad agendum applicat, modò non: quod nequit concipi sine aliqua virtuali mutatione intrinseca ipsi causæ. Sicut si sol, cessante omni extrinseco impedimento, rem eodem modo obiectam modò illuminaret, modò non: omnino colligeremus aliquam diuersitatem esse in sole, quæ esset causa cur modò ageret, modò non ageret, posito quòd ex parte concursus diuini nullus esset defectus.

Ideo effectus ponitur, quia causa agit, non contrà.

Differentia inter causā necessariam & liberam.

8 Sicut igitur quando petitur cur causa necessaria modò agat, modò non agat, non redditur ratio quia modò effectus producitur, modò non producitur: nam petitur cur hoc fiat, sed respondetur, quia obiectum modò ei debitè applicatur, modò non: nam cùm ex parte causæ nulla possit reddi ratio huius diuersitatis, tota debet reddi ex parte obiecti, posito quòd Deus non subtrahat concursum. Sic, inquam, cùm causa libera obiecto eodem modo proposito modò agat, modò non agat, petenti causam cur hoc fiat malè respondetur, quia effectus modò producitur, modò non producitur; sed ponenda est aliqua differentia ex parte causæ, quæ diuersimodò se habet erga obiectum, modò vim agendi exerendo, modò eam continendo.

9 Confirmatur, quia ad producendum aliquam volitionem aut intellectionem magis intensam, experimur nos ceteris paribus maiorem vim debere adhibere, siue virtutem agendi debere magis applicare, quàm vt producamus eosdem actus remissiores: quod non facimus vt eos actus in potentia recipiamus (nam hac ex parte nulla est difficultas:) sed præcisè vt eos producamus. quare ille conatus necessariò identificatur cum causa, non autem cum effectu.

Vnde

10 Vnde patet secundò, Etsi communior & fortè verior sententia dicat actionem esse in passo, & identificari ipsi effectui, tamen necessariò fatendum esse causam præsertim creatam aliquid agere, non esse meram denominationem extrinsecam; sicut quãdo paries dicitur videri: sed supponere aliquid in ipsa causa, quod quando hæc est libera, sit tam ab eius essentia, quàm à virtute agendi (quæ secùdùm se præcisè omnino eædem sunt siue agant, siue non agant) saltem virtualiter distinctum; quod potest dici applicatio virtutis actiuæ, siue conatus causæ in effectum.

Causam aliquam agere nō est mera denominatio extrinseca.

11 Dices, hæc omnia esse quidem vera respectu causæ creatæ quæ defatigatur inter agendũ, non tamen respectu Dei, cuius vis infinita æquali facilitate omnia producit sine vllo omnino labore. Respõdeo, Hęc nihil facere ad rem. nec enim ideo dicimus causam aliquam maiore conatu debere influere in effectum perfectiorem, quia ipsa in hoc magis laborat, (hoc enim omnino parergó est) sed quia effectus potentiorẽ influxũ siue causę conatum requirit: nec per hunc conatum significamus causam magis laborare, siue difficiliùs effectum producere; sed significamus ipsam suam virtutem magis applicare ad agendum, siue hoc faciat cum maiore, siue cum æquali aut etiam minore difficultate, (quæ hîc nullo modo curamus) quod etiam in Deo locũ habet. Nam ponamus eum se solo ex tribus lignis vnũ calefacere vt duo, secundum vt sex, tertium omnino non calefacere, cur hoc ita fiat debet necessariò reddi aliqua causa ex parte Dei, qui diuersimodè se erga hæc ligna habet, quatenus scilicet suam vim agendi erga vnum applicat vt duo, erga secundum vt sex, erga tertium nullo modo: nec enim alia ratio hîc reddi potest. Nec inde sequitur Deum aliquo modo mutari, quia Deus nihil omnino in se recipit, nec vllo modo per hæc laborat: quæ ex parte secus se habent in causis creatis, quæ maiorem adhibendo conatum magis laborant.

12 Patet, tertiò, Quod ad rem attinet, non malè philosophari eos, qui distinguunt actionem à passione, & illam ponunt in causa. Posset enim eorum sententia defendi, modò actionem non distinguant à parte rei, sed solùm virtute ac ratione ab ipsa causa: ita vt actio nihil aliud sit, quàm ipsa virtus agendi prout hîc & nunc cõcipitur applicata ad agendum, simul tamen connotando actualem effectus à causa processionem; sine qua actio nequit intelligi. Nam aliàs sol semper diceretur agere, etsi Deus ita suũ concursum subtraheret, vt de facto nihil omnino produceret: quia eius vis agendi, quantum esset ex parte sua, esset semper applicata ad agendum. Quia tamen altera sententia est communior, loquendum hac in re videtur vt multi, præsertim cùm hoc modo faciliùs ostendamus, quomodo diuersi effectus per diuersas actiones producantur, cùm sæpè virtus causæ v.g. solis respectu omnium sit eadem.

13 Sed quidquid hac de re sit, ex dictis satis patet, nos dictam causæ applicationem, & quasi conatum in effectum meritò quandoque maioris doctrinæ & explicationis gratia, vocare concursum causę ad effectum, vel eius influxum in effectum: quia hæc videntur significare aliquid magis intrinsecum ipsi causæ quàm actio: & aliter quasdam quæstiones ob inopiam verborum vix possumus explicare. Vt quando quærimus, Quid sit concursus Dei generalis: & quomodo differat à concursu causæ particularis ad eũdem effectum. Item quando petimus, Vtrùm Deus aliter influat in vnum effectum, quàm in alium, &c. Quare in hac difficultate explicanda cõcursum siue influxum causæ distinguemus ab ipsa actione & effectu, & accipiemus pro ipsa applicatione virtutis actiuæ: non quòd omnino contendamus illa hanc propriè significare, sed vt faciliùs hæc difficultas explicetur.

14 Patet igitur 4. Quando quærimus Vtrùm Deus eodem influxu conseruet accidens in subiecto, & extra subiectum; non agi de influxu prout identificatur termino. Hoc enim nihil esset aliud quàm quærere, Vtrùm ipse effectus sit omnino idem de quo agemus dub. 2. sed accipimus influxum prout identificatur ipsi causæ, non quidem absolutè consideratæ, sed prout hîc & nunc applicatur passo, siue pro ipso modo quo hîc & nunc causa influit in effectum, iuxta iam dicta.

15 Patet 5. Illos qui ex identitate effectus volunt probare eundem esse influxum in vtroque casu, non respondere ad quæstionem præsentem. Quia, vt patet ex dictis, eadem causa potest in eundem effectum diuersimodè influere: & hîc quærimus, Vtrùm modus influendi in vtroque casu sit idem.

16 Patet 6. (quod hîc obiter notandum est) Malè quosdam ex eo quòd effectus omnes sint determinati, probare, Deum concursu determinato concurrere cum causis secundis. Quia in illa quæstione de concursu diuino, non accipitur concursus prout identificatur rei productæ, sed pro ipsa potentia diuina, prout hîc & nunc applicatur ad concurrendum cum causis secundis: & dicitur quòd applicet se modo quodam indeterminato, ita vt, quantùm est præcisè ex modo quo hîc & nunc ex parte sua concurrit, non magis, sit nata producere in voluntate nolitionem quàm volitionem; & eodem omnino modo concurrit ad generationem equi & hominis.

17 Alij hæc alio modo explicant; & sicut nos distinximus ipsam entitatem causæ, à modo quo hîc & nunc influit: ita distinguunt entitatem effectus secundũ diuersas dependentias, quibus à diuersis causis dependet. v.c. calor productus ab igne & Deo per concursum vniuersalem, quatenus præcisè pendet à Deo, non magis habet quòd sit calor, quàm quæuis alia qualitas. quia spectatu præcisè modo, quo Deus ad eius productionem concurrit, non magis est hîc & nunc natus existere calor, quàm lumen: & hanc dependentiam vocant concursum Dei in actu secundo; quatenus verò idem calor dependet ab igne habet determinatè rationem caloris: non quòd Deus solùm concurrat ad rationem entis, & ignis ad rationem caloris (hoc enim fieri nequit, cùm hæc in calore non distinguantur.) sed quia modus quo Deus concurrit, ex se est indeterminatus ad quoduis ens producendum, &

de

determinatur per ipsum ignem ad producendum potiùs calorem, quàm quiduis aliud. Sicut actio inflantis organa determinatur ab eo qui pulsat organa ad hunc sonum potiùs producendum, quàm illum. Quare vterque modus explicandi in idem incidit, sed prior videtur clarior, & sine eo secundus non potest ita intelligi.

18 In præsenti igitur quæstione quidam putant Deum non debere aliter concurrere ad conseruandum accidens extra subiectum, quàm vt conseruet illud in subiecto. Ratio eorum est primò, quia si opus esset alio influxu, hoc esset ad supplendum concursum subiecti. Atqui cùm hic non sit effectiuus, non potest à Deo suppleri. Ergo non est opus nouo concursu. Secũdò, quia accidens realiter distinctum à subiecto in conseruari pendet à solo Deo. Ergo si Deus continuet suam conseruationem præciso omni alio accidens perget existere. Antecedens probatur primò, quia dependentia accidentis à subiecto non est essentialis conseruationi. Ergo conseruatio pendet à solo Deo. Prob. secundò, Quia accidens prius natura producitur quàm inhæreat subiecto. Ergo in illo esse quod habet in illo priori, non pendet à subiecto.

19 Conclusio. Impossibile est accidens à Deo conseruari extra subiectum præcisè per eum cõcursum quo ipsum in subiecto conseruabat. Ita *Suarez disp 56. sect. 2.*

Suarez.

Probatur. Quia accidens extra subiectum existere, est omnino supernaturale. Atqui hoc esset falsum, si ad hoc ei sufficerat idem omnino concursus diuinus, qui sufficit vt existat in subiecto. Ergo hic non sufficit. Maior per se patet; nec credo eam ab vllo negari. Nec enim vllo modo potest dici accidens naturaliter posse existere sine subiecto. Probatur minor, quia nihil est supernaturale quod à causa naturali cum cõcursu ei debito, siue cõnaturali fieri potest: cùm in hoc maximè differat effectus naturalis à supernaturali; quòd ille à causa naturali cum concursu ei debito fieri possit: hic non possit. Atqui secundùm illam sententiam causa naturalis v.c. sol, posset cum solo concursu generali naturaliter sibi debito lumen in aëre productum annihilato aëre conseruare extra subiectum. Ergo talis conseruatio sine existentia luminis non esset supernaturalis.

Quare aliqui effectus dicantur naturales, alij supernaturales

20 Dices, Concursus ille accidenti tantùm est connaturalis, quamdiu est in subiecto: non autem dum est extra subiectum. quia natura sua ordinatur, vt sit in subiecto: & consequenter non est ei naturale esse extra subiectum.

Sed contra primò, Argumentum allatum apertè generatim probat eum concursum soli illud lumen ita conseruanti fore naturalem, & consequenter illam conseruationem fore naturalem. Et confir. quia ille concursus causæ primæ absolutè & generatim est causæ secundæ connaturalis, qui illius viribus est proportionatus, & quem ipsa naturaliter exigit, vt possit vllo modo exire in actum: talis autem est ille concursus generalis. Quòd autem res aliqua producatur aut conseruetur alio modo quàm naturaliter produci aut conseruari postulat, modò hoc viribus causæ naturalis fiat, nõ facit vt effectus sit supra naturam, sed vt sit præter naturam, siue præter naturalem ordinem: sicut quando monstrum producitur. quod nemo dicat produci supernaturaliter.

Quis cõcursus sit alicui causæ naturalis.

21 Secundò, quia si, vt aliquid dicatur existere supernaturaliter, sufficeret ipsum existere alio modo quàm eo, ad quem natura sua ordinatur, sequeretur animam rationalem supernaturaliter existere extra corpus: quia etiam naturaliter ordinatur, vt informet corpus, eique violentum est esse extra illud: sicut etiam lapidi violentum est in sublimi loco detineri: & tamẽ quia eodem concursu possunt in eo statu conseruari, quo in suo statu naturali, hic concursus dicitur ijs debitus & connaturalis, nec dicuntur vlla ratione supernaturaliter in tali statu existere. Ergo similiter erit dicendum de accidente existente extra subiectum, si possit ibi eodem concursu conseruari, quo conseruabatur in subiecto.

22 Respondent aliqui primò, Esse diuersam rationem. quia anima rationalis tam in produci, quàm in conseruari non pendet à corpore. Accidens autem in vtroque dependet à subiecto. Sed hæc responsio euertit planè illam sententiam. Nam si accidens pendeat in fieri & conseruari à subiecto, sequitur non posse extra subiectum conseruari, nisi Deus suppleat hanc dependentiam. Vnde illi ipsi vt probent suam sententiam, negant accidens in fieri, aut conseruari ita pendere à subiecto, vt difficilius producatur extra illud, quàm in eo: vt patet ex argumentis initio positis. Quare sibi contradicunt: sicut verè sibi contradiceret, qui diceret formam ignis, v.c. in sui productione pendere à dispositione materiæ, & simul diceret, æquè facilè, siue eodem conatu posse produci in materia malè disposita, ac in benè disposita.

Nihil potest in conseruari ab aliquo pendere, sine quo æquè facilè conseruatur.

23 Respondetur secundò, Ideo Deum dici supernaturaliter conseruare accidens extra subiectum, quia si vellet ibi operari prout res naturales exigunt, deberet subtrahere suum concursum.

Sed si illa sententia esset vera, hoc nullo modo dici posset. Nam si sol cum concursu Dei generali possit lumen in aëre productum hoc annihilato conseruare, nihil erit quod illam subtractionem concursus postulabit. Nam nec lumen eam postulabit. quia nihil naturaliter postulat suijpsius destructionem: sed sicut omnia naturaliter appetunt suam conseruationem: ita naturaliter exigunt ea quæ ad eorum conseruationem sunt necessaria. Nec etiam sol eam postulabit: quia cùm ex natura sua semper postulet producere lumen, semper naturaliter etiam postulat dari sibi eum cõcursum sine quo nullo modo post agere. Nullo autem casu postulat eum sibi subtrahi. Imò etsi hic concursus eo casu tam soli quàm accidenti esset supernaturalis; tamen nullo modo postularet eum sibi subtrahi: sicut intellectus non postulat naturaliter sibi subtrahi lumen gloriæ. Quare si naturaliter postularent eum concursum sibi subtrahi, ipse non esset supra eorum naturam, sed esset contra eam, siue repugnans eorum naturæ. Nullo autem modo dici potest, quòd talis concursus repugnet naturæ acciden-

Nunquam vlla res ex se postulat sibi subtrahi concursum diuinum.

tis aut solis : quia nihil potest alicui esse contrarium, quod ei necessarium est, vt possit existere, aut agere. Confirmatur. Quia si semel concedamus causas naturales desinere agere præcisè, quia Deus concursum generalem eis subtrahit, & hoc naturas rerum quandoque caposcere, etsi sufficiat hoc sine alia probatione dicere: statim eadem licentia dicam, hominem tam facilè posse videre in tenebris, quàm in lumine, & per corpus opacum quàm per diaphanum, nisi Deus concursum suum subtraheret : naturas tamen rerum postulare, vt Deus eum subtrahat. & pari ratione hæc sola affirmatione probabo. Item dicam aquam frigidam tam posse comburere lignum, quàm ignis id possit, si Deus eodem modo cum vtroque concurreret: naturas tamen rerum postulare, vt non concurrat eodem modo: & simili ratione probabo affirmando.

24

25 Probatur secundò, Quia ex alia sententia sequeretur, cum eodem concursu causæ primæ & secundæ posse accidens produci extra subiectū, cum quo producitur in subiecto. Sed hoc est falsum, vt patet experientia. Experimur enim omne accidens vt possit à causa secunda produci, requirere subiectum aliquod sibi proportionatum, ergo & illud. Maior probatur, Quia eadem omnino vis quæ potest conseruare lumen productum, potest illud ipsum producere: atqui secundùm illam sententiam sol cum concursu generali potest cōseruare lumē extra subiectum. Ergo poterit illud ibidem producere.

26 Probatur tertiò, Quia accidens in conseruari verè pendet à subiecto. Quia aliàs esset forma per se subsistens, vt anima rationalis: quia formam aliquam esse per se subsistentem nihil est aliud, quàm eam existere independenter à subiecto, omníque alia causa defectum subiecti supplente : ergo concursus diuinus qui præcisè sufficit, vt in eo conseruetur, non sufficit vt conseruetur extra ipsum. Sicut eò quòd res aliqua in produci pendet à causa secunda, benè omnes colligunt, concursum Dei vniuersalem per se solum non sufficere ad eius productionem.

Dices, Ideò dici accidens in produci & conseruari pendere à subiecto, quia subiectum est conditio naturaliter requisita ad eius productionem ac conseruationem.

27 Sed contrà; vel ideo subiectum ad vtrumque requiritur, quia potest per causam naturalem cum concursu generali produci & conseruari in subiecto, non tamen extra : & hoc est quod nos dicimus. Vel ideò solùm hoc fit, quia Deus non statuit ad eius productionem & conseruationem extra subiectum concurrere ; & sic subiectum non erit conditio naturaliter requisita, sed ex mero Dei beneplacito : & consequenter spectata præcisè ipsius natura non magis in sui productione pendebit à subiecto, quàm anima rationalis à corpore organico, quàm Deus nunquam statuit producere, nisi eam simul infundat corpori priùs organizato.

28 Pro solutione contrariorum argumentorum Nota primò, Subiectum respectu accidentis subire duplex officium. Primò, compartis, componendò simul cum eo aliquod totum : sic paries cum albedine componit album. Et hoc officium causæ materialis, nullo modo per causam efficientem suppleri potest. Secundò, sustentat ipsum accidēs. hoc autem officium à priore esse distinctum, patet: quia corpus cum anima rationali componit aliquod totum ; non tamen eam sustentat.

Duplex subiecti officium.

29 Nota secundò, Etsi hæc sustentatio non sit efficientia, facilitat tamen ipsam actionem causæ efficientis, qua accidens producitur & conseruatur. quod vel inde patet; quia dispositio, vel natura ipsius subiecti multum eandem actionem facilitat. Nam calor difficiliùs conseruatur in aqua, quàm in alijs quibusdam subiectis. Ita lumen quia naturaliter requirit subiectum diaphanum: naturali vi nec produci nec conseruari potest in corpore opaco : virtute tamen diuina potest ibidem & produci & conseruari. Simili modo etsi locus non concurrat effectiuè ad productionem aut conseruationem ignis, aliquando tamen eam valdè facilitat. Nam loco naturali ignis facillimè conseruatur : idémque in loco humido & vbi aër est constipatus & conclusus, & difficulter producitur, & facilè suffocatur. Si tamen agens sit valdè vehemens; etiam tali loco eum producere & conseruare poterit.

Multa actionarē causæ facilitant, quæ in se actiua non sunt.

30 Ex quibus omnibus colligimus, quando accidens producitur aut conseruatur extra subiectum, concursum ipsum subiecti suppleri per veram efficientiam causæ efficientis, & consequenter maiorem requiri vim agendi, vt possit ita produci aut conseruari; sicut maior vis agendi requiritur, vt lumen producatur in corpore omnino opaco, quàm vt producatur in diaphano : aut vt ignis producatur in ligno viridi, quàm vt producatur in arido ac sicco. Confirmatur. Quia leuitas non effectiuè sed formaliter impellit corpus sursum : & tamen in lapide proiecto sursum, eius defectus per causam efficientem, verámque efficientiam suppletur: cur non possit idem dici de dependentia accidentis à subiecto?

Concursus subiecti per efficientiam suppletur.

31 Vt autem hæc meliùs intelligantur, Nota tertiò, Res creatas esse triplicis generis. Primæ habent esse perfectum, quæ semel productæ ad sui conseruationem indigent solo concursu generali: quales sunt substantiæ. Secundæ habent esse planè imperfectum, & valdè dependens: quale est lumen, quod vt conseruetur, præter concursum Dei generalem, indiget subiecto, & continuò influxu causæ secundæ. Tertij generis sunt mediæ, quæ ad sui conseruationem indigent Dei concursu generali, & subiecto; non tamen continuo influxu causæ secundæ, quales sunt colores, & similia. Cùm igitur dependentia hæc accidentis à subiecto sit vera & realis, ita vt subiectum verè ad eius conseruationem concurrat, nequit intelligi quomodo absente subiecto possit conseruari, nisi aliqua causa eius defectum suppleat. Sicut sublata grauitate nullo modo lapis potest ferri deursum, nisi aliqua causa eius defectum suppleat. Sicut autem hoc potest fieri effectiue, ita etiam illud.

Res creatæ sunt triplices.

32 Ad primam igitur rationem contrariam nego minorem. Nam nisi concursus subiecti posset a Deo suppleri, nullo modo accidens sine eo posset conseruari, vt patet ex dictis.

Ad

Ad ſecundam nego aſſumptum. ſumit enim directè id quod probandum eſt, & apertè falſum ſcilicet accidens in ſui conſeruatione non pendere à ſubiecto. Ad primam eiuſdem probationem diſtinguo antecedens. Nam ſi ideo dicitur dependentia accidentis à ſubiecto, non eſſe ei eſſentialis, quia poteſt à Deo ſuppleri; ſic vera eſt: ſed nihil facit contra nos, ſed noſtram ſententiam probat. Si autem ideo dicitur non eſſe eſſentialis, quia annihilato ſubiecto accidens eadem facilitate, ſiue eodem influxu cauſæ ſecundæ conſeruari poteſt, quo priùs conſeruabatur; ſic falſum eſt, & petitur apertè principiũ, idemque alijs verbis dicitur in antecedente & in concluſione.

Ad ſecundam probationem nego antecedens: quia aliàs accidens produceretur independenter à ſubiecto, non minùs quàm anima rationalis. Quare accidens ſimul natura intelligitur productum & inhærens: quia producitur inhærens.

DVBIVM II.

Vtrùm accidens exiſtens ſine ſubiecto acquirat nouum modum poſitiuum, qui terminet ipſius exiſtentiam?

33 QVi aſſerunt dependentiam effectus à ſua cauſa efficiente eſſe modum quẽdam realem diſtinctum à re, facilè hîc reſponderent affirmatiuè. Nam cùm ſuprà oſtenderimus accidens ita exiſtens noua ratione verè & realiter dependere à Deo, ſicut acquirit nouam dependentiam: ita ſecundùm illos neceſſariò acquirit nouum modum. Sed quidquid hac de re ſit, hæc reſponſio non ſatisfacit huic difficultati. Nam hîc non quærimus modum quo aliquid pendet à cauſa efficiente, ſed quo rei exiſtentia vltimò terminatur.

34 Pro quo Nota, Quòd ſicut quantitas extenſa in ordine ad locum neceſſariò requirit aliquam figuram quo ipſius extenſio vltimò terminetur: ita res omnes quæ habent propriam entitatem, vt naturaliter exiſtant, requirere aliquem modũ ſibi intrinſecum quo eorum exiſtentia vltimò terminetur. Talis eſt in ſubſtantia ſubſiſtentia, & in accidente inhærentia. Quæritur hîc itaque vtrùm vt Deus conſeruet accidens ſine inhærentia, neceſſariò debeat ei dare alium modum ei repugnantem: ſicut humanitas Chriſti priuata ſubſiſtentia accepit modum vnionis, quo inexiſtit Verbo. Quidam hoc affirmant, alij verò negant: & res ſatis eſt dubia. quia nulla eſt experientia, qua alterutram partem poſſimus conuincere.

Ad quid neceſſaria ſint ſubſiſtentia, & inhærentia.

Quòd ſi tamen ex alijs nobis notis, & cum quibus hæc res videtur habere aliquam analogiam, velimus argumentari, ſatis eſt probabile nouum aliquem modum requiri in accidente exiſtente ſine ſubiecto, qui ſuccedat inhærentiæ.

35 Probatur. quia ſicut figura vltimò terminat extentionem quantitatis: ita inhærentia & ſubſiſtentia vltimò terminant exiſtentiam accidentis & ſubſtantiæ. Sicut enim quantitas ex ſe indifferens eſt vt in hac vel illa figura exiſtat: ita ſubſtantia ſecundùm ſe eſt indifferens vt ſaltem per diuinam virtutem exiſtat vel per ſe, vel in alio per vnionem hypoſtaticam; & accidens eſt indifferens, vt exiſtat in ſubiecto, vel extra ſubiectum. Ergo ſicut impoſſibile eſt conſeruare quantitatem extenſam, & tollere ab ea vnam figuram, quin detur ei alia: ita videtur impoſſibile tollere à ſubſtantia ſubſiſtentiam, aut ab accidente inhærentiam, niſi detur ijs alius modus illis repugnans.

Confir. Quia vt poſſumus ex rebus notis conijcere, impoſſibile eſt rem aliquam exiſtere, niſi in ſuo genere ſit vltimò determinata. Hinc impoſſibile eſt animal exiſtire niſi contractum ad certam ſpeciem vltimam, & ad certum indiuiduum. Item impoſſibile eſt quantitatem exiſtere extenſam, niſi habeat certam figuram; & ſic in ceteris ſimilibus. Ergo ſimiliter accidens nequit conſeruari ſine inhærentia, niſi accipiat alium modum quo eius exiſtentia terminetur: alioqui hæc vltimò maneret indeterminata, & quaſi vaga ac incerta.

Nihil poteſt exiſtere niſi vltimò determinatum

36 Dices, Anima rationalis poteſt deſinere informare corpus non acquirendo nouum modũ. Ergo ſimiliter accidens poterit deſinere inhærere ſine tali modo. Reſp. negando conſequentiam. quia informatio non terminat exiſtentiam animæ rationalis quæ per ſe exiſtit: inhærentia autẽ intrinſecè terminat exiſtentiam accidentis.

Hæc ratio videtur ſatis probabiliter hanc ſententiam concludere: ſi quis tamen velit negare illam analogiam inter hos modos & figuram, facilè argumentum elidet.

37 Nota demum, improprium planè eſſe modum loquendi, quo aliqui vtuntur, dum dicunt accidens extra ſubiectum per ſe exiſtere, aut ſuſtentari ab illo modo. Nam per ſe exiſtere ſola illa dicuntur, quæ ſeipſa ſuſtentant, vt ſubſtantiæ. Tale autem accidens nec ſeipſum ſuſtentat; alioquin ſubſiſteret & eſſet ſubſtantia: nec ſuſtentatur ab illo modo, qui eſt ens quoddam imperfectiſſimũ, nec ſupplet vicem ſubiecti, ſed inhærentiæ: ſuſtentare autem eſt magnæ perfectionis & officiũ ſubiecti, non autem inhærentiæ: ſed ſuſtentatur à Deo, qui effectiuè ſupplet cauſalitatem ſubiecti, iuxta dicta dubio 1.

Accidẽs extra ſubiectũ non exiſtit per ſe.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in hoc Sacramento quantitas dimensiua panis, vel vini sit aliorum accidentium subiectum?

38 ARt.2.docet,solam quantitatem esse absolutè,sine vllo subiecto in hoc Sacramento: seliqua verò accidentia panis &vini in ea in hærere.Probat hoc quibusdam rationibus,sed quæ procedunt ex valdè dubiis principiis, & quæ communiter ab aliis negantur.

Pendet autem hæc quæstio ab illa philosophica,An quantitas realiter distinguatur ab ipso subiecto?quod quidam negant, alij affirmant.Et sanè si spectemus solas rationes naturales, facilè esset vtramque partem defendere:quia nulla est ratio quæ alterutram partem claré conuincat. Sed non est necessarium hæc pluribus hîc disputare:fundamenta verò ex quibus colligas qua ratione vtraque pars possit defendi,posui suprà q. 76.a.4.vbi etiam notaui quamcũque partem defendas, necessariò dicendum esse extensionem in ordine ad locum non esse formaliter quantitatem: & similiter nec rationem formalē quantitatis consistere in eo quòd res habeat partem extra partem.quia posset Deus rei quantæ partes omnes sese mutuo penetrantes ponere in pũcto:sed in eo quòd res aliqua naturaliter postulet,&immediatè ac proximè nata sit habere partem extra partem extensam in ordine ad locum: ita vt nec partes eiusdem corporis se mutuo, nec aliud corpus naturaliter patiantur esse secum in eodē loco;& consequenter tam se mutuo,quàm aliud corpus ex eodem loco necessariò expellãt, nisi diuinitus impediantur, in cuius extensionis & expulsionis proximo principio consistit ratio quantitatis,siue sit distincta à substantia corporali,siue non.

Ex naturali ratione nequit cognosci an quantitas distinguatur realiter à subiecto.

In quo consistat formalis ratio quantitatis.

39 Quare Nota,Secundùm sententiam D. Thomæ dicendum esse, quantitatem esse accidens realiter distinctum à substantia, per quam hæc immediatè habet,quòd naturaliter requirat habere partem extra partem: ita vt per eam vna aliam sibi quidem connectat, non tamen in eodem secum loco patiatur;sicut nec alia corpora: ita vt sine hac partes substantiæ se mutuo & alia corpora possunt naturaliter penetrare, ac inidoneæ essent ad aliquod aliud accidens recipiendum. Hanc igitur Deus singulari concursu sustentat extra omne subiectum, quæ sic sustentata, Deo vlteriùs singulariter concurrente, suscipit in se reliqua accidentia,eáque inter se connectit & sustentat.

D. Thom.

40 Quam sententiam varij variis rationibus philosophicis probant, sed quæ facilè solui possunt, quia magna ex parte supponunt quod probandum est:spectatis tamen rationibus theologicis puto eam omnino amplectendam, quia faciliùs mysterium Ven. Eucharistiæ explicat. Nam secundùm eam faciliùs explicatur primò,quomodo post consecrationem omnia accidentia panis & vini inter se cohæreant. Cùm enim non possint habere immediatam connexionem inter se (nec enim possunt se mutuo informare: quia nulla esset ratio cur vnum potiùs informaret alterum quàm contrà:nec potest alia inter ea ratio connexionis assignari) videtur omnino dicendum, ea immediatè connecti alicui tertio cui inhærent,quod non potest esse aliud quàm quantitas.

Secundùm rationes theologicas probabilius est quantitatem distingui realiter.

41 Secundò,faciliùs explicatur, quomodo accidentia possint pati ab agentibus naturalibus, quæ non habent vim producendi aliquod accidens extra subiectum.Tertiò,quomodo diuersę hostiæ siue species se mutuo non penetrent.Cur enim non poterunt duæ albedines,duo sapores, &c. se mutuo penetrare,sicut sapor,odor, albedo in eadem hostia se mutuo penetrant?

42 Responderi quidem posset Nominalibus,qui negant quantitatem à re distingui realiter, singulas qualitates per se esse quantas, atque ita à se habere extentionem in ordine ad locum, & excludere alias res quantas sibi non subordinatas,quales sunt qualitates eiusdem speciei:& secùs esse de subordinatis,quales sunt sapor,odor, albedo,quæ ad eiusdem rei perfectionem ordinantur,& ratione huius subordinationis naturaliter se mutuo non excludere, sed inter se cõnecti. Sicut autem Deus singulari concursu efficit, vt hoc aggregatum accidentium sine subiecto existat:ita etiam efficere, vt possit agere, & pati,& vt productæ qualitates etiam sine subiecto existant, & simili modo se expellant, ac si existerent in subiecto.

Nominales.

Quibus aliqui obijciunt, Videmus ibi superficiem albam,ergo albedo ei inhęret. Aliàs enim nec esset,nec videri posset alba. Sed alij facilè negabunt nos videre ibi albam superficiem, sed solam superficiem albedinis. Ex quibus patet hanc sententiam nihil tenere, vel apparenter cõtrarium fidei,ideóque immeritò à quibusdam argui tanquam periculosam in fide.

43 Altera tamen sententia omnino amplectenda est Primò,quia est communior,&grauiorum Doctorum. Secundò,quia modus quò explicat supradictas difficultates, est multo simplicior, expeditior,& conceptu facilior.Tertiò,quia minùs multiplicat miracula.Nã posito quòd quantitas hoc modo à Deo sustẽtetur,& accipiat vim sustentandi reliqua accidentia;tũc facillimè intelligitur,quomodo sine nono miraculo hostiæ consecratæ se mutuo loco expellãt,&quomodo in iis possint produci diuersæ qualitates,quæ se mutuo expellant.In sententia autē Nominalium in his omnibus sẽper opus est nouis miraculis.

Nominales.

Sine fundamento tamen à quibusdam additur, impossibile esse solas qualitates sine subiecto conseruari. Cùm enim habeant tam distinctum esse ab omni subiecto, quàm quantitas: nulla videtur ratio,cur non tam possint conseruari sine subiecto,quàm illa.

Qualitas sine quantitate à Deo conseruari potest.

ARTI

ARTICVLVS III.

Vtrùm species quæ remanent in hoc Sacramento, poßint immutare aliquid extrinsecum?

44 ART.3. docet, species panis & vini eodẽ modu posse agere & immutare corpora circumstantia, sicut quando erant in subiecto, siue in pane, & vino. Patet experientia & sensu. Ratio est, quia inhærentia in subiecto non est aliter illis necessaria ad agendum, quàm quatenus est necessaria ad existendum: vnde hoc ipso quo non pendent à substantia in existendo, nec dependent ab ea in agendo. Hinc cùm accidentia immediatè per se subijciãtur sensibus, & his mediantibus substantia illa eodem omnino modo sensum immutant, & à sensibus percipiuntur, ac si substantijs subesset: ita vt hostias consecratas à non consecratis non possimus discernere, nisi quia eas consecrauimus, aut vidimus consecrari, & sola fide his nullam subesse substantiam scimus.

Inhærentia in subiecto non confert accidenti vim agendi.

Similiter corpora sibi vicina eodem modo immutant, & omnia accidentia quæ antea producere poterant, eodem modo producunt ac si essent in subiecto. Quia vim hæc producendi nullo modo accipiunt à subiecto, sed eam ex se habent.

45 Difficultas verò est, quomodo possint producere substantiam. quia aut accidentia non possunt producere substantiam (vt mult. volunt:) aut non possunt eam producere nisi in virtute substantiæ, vt alij volunt. Sed respondendum est, species separatas posse etiam eas substantias producere, quas aqua aut vinum antè producere poterant, Deo etiam in hoc supplente vicem substantiæ. Quare si accidens possit producere substantiam in virtute substantiæ, Deus dat speciebus eandem virtutem, quàm substantia dedisset: aut si accidens non possit immediatè producere substantiam, tunc species introducunt solùm vltimam dispositionem, & Deus supplens vicem substantiæ introducit formam substantialem. Hinc si vinum mistos sibi liquores possit conuertere in vinum, vt aliqui opinantur; etiam species altero ex dictis modis id poterunt.

Quomodo species producant substantiam.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm species sacramentales poßint corrumpi?

46 ART.4. docet, species sacramentales post cõsecrationem non minùs posse corrumpi, quàm si existerent in subiecto. Patet experiẽtia. In explicando tamen modo quo hoc fit, laborant qui negant quantitatem distingui realiter à subiecto. debent enim dicere quando species frigidę v.e. calefiunt, ipsum calorem recipi in tuto illo ex diuersis accidentibus aggregato, & ipsum frigus ex hoc aggregato expellere. Nun quòd ille calor verè subiectetur in illo aggregato (quia nulla est ratio cur in illo aggregato vna qualitas potiùs subiectetur in alia quàm contra: vnde ipsi dicunt singulas diuina virtute existere sine vllo subiecto) sed quia cum ijs qualitatibus & vnum aliquod totum conficit. Quare secũdùm illos ille calor absolutè producitur extra subiectum, Deo vicem subiecti singulari suo concursu supplente. Quæ sententia etsi absolutè non possit conuinci falsa, tamen multò difficiliùs concipitur quàm contraria.

Alij verò, qui dicunt quantitatem distingui realiter, & reliqua accidentia in ea subiectari, facilè explicant quomodo in ea possit noua qualitas poduci, & alia expelli. Posito enim quòd quantitas habeat vim sustẽtandi qualitates, eodem modo erit capax alterationis, sicut substantia, idq; sine vllo nouo miraculo. sicut si Deus corpus natura sua opacum faceret perlucidum, sine vllo nouo miraculo possem per illud videre, sicut iam videmus per vitrum. Item si Deus magnam partẽ aëris efficeret omnino solidam aut alia ratione ita teneret coniunctam, vt nulla ratione posset diuidi, sine nouo miraculo posset quis super eam ambulare, non secùs quàm ambulamus super terram, aut aquam congelatam.

47 Addunt aliqui, vt qualitates sublata substantia sustententur à quantitate, non esse opus alio miraculo, quàm vt Deus sustentet ipsam quantitatem sine subiecto. Putant enim in corporibus solam quantitatem immediatè inhærere ipsi substantiæ: qualitates verò immediatè inhærere quantitati: atq; ita post consecrationem, eodem planè modo inhærere quo priùs. Quæ sententia propter multorum auctoritatem est satis probabilis: nullo tamen firmo fundamento nititur. Nã quòd ipsi adferunt, quòd substantia non sit capax qualitatum, nisi priùs sit quanta, nullo modo probat qualitates debere subiectari in quantitate, sed hanc esse conditionem requisitam, vt corpus naturaliter possit in se vllam qualitatem suscipere.

48 Patitur etiam hæc sententia aliquot difficultates. Nam primò, difficulter intelligitur quomodo accidens quod natura sua indiget ab alio sustentari, naturaliter habeat simul vim sustentandi aliud, & natura sua postulet sustẽtare qualitates, quod est proprium officium substantiæ.

Secundò, quia inde sequeretur, qualitates non perficere immediatè substantiam, sed solam quantitatem: quia accidens solum illud immediatè

diatè perficit, cui immediatè inhæret: & consequenter omnia reliqua accidentia magis essent perfectiua quantitatis quàm substantiæ, & potiùs propter illam, quàm propter hanc. quæ videntur esse contra communem conceptum.

Tertiò, quia cùm accidens sit totaliter forma, difficulter intelligitur quomodo naturaliter postulet ab alia forma realiter distincta informari.

49 Dices, similiter intellectus est accidens, & tamen naturaliter postulat à suo actu informari. Resp. Esse multò probabilius, intellectum non distingui realiter ab anima, & consequenter esse substantiam. quia nullum est argumentum, quod contrarium probet. Sed non est opus hæc pluribus hîc disputare, quia ad præsentem materiam explicandam non sunt necessaria.

50 D. Thom. Docet D. Thomas præterea corpus Christi semper manere in Sacramento, donec species ita corrumpantur, vt sub iis substantia panis aut vini naturaliter conseruari non posset, eâq; corruptione factâ, corpus Christi ibi esse desinere. Est planè certa sententia, nec ab vllo negatur.

51 D. Thomas. Not. D. Thom. hîc in corpore ponere triplicē modum quo possint species corrumpi. Primò, per diuisionem, qua ratione aliquo modo quantitas corrumpitur; quia eius cōtinuitas corrumpitur. Imò ex sententia D. Thomæ, qui putat tam panem quàm vinum requirere certam quantitatem, ita vt sub minore non possit existere, species possent ita diuidi, vt sub iis substantia panis aut vini non posset conseruari; & consequenter desineret ibi esse corpus Christi. 2. per alterationem, qua ratione qualitates corrumpuntur eo modo quo iam dixi. 3. per desitionem subiecti, qua ratione dicit species etiam posse corrumpi: quia etsi non habeant subiectum, habent tamen idem esse quod habebant in subiecto. Quod ait à contrario agēte posse corrumpi, sicut corrumpebatur substantia panis: verba videntur obscura, & in iis explicandis aliqui satis laborant.

52 D. Thomas. Sed Resp. D. Thomam supponere in omni mutatione substantiali aliam esse quantitatem in genito, quàm fuerit priùs in corrupto: & consequenter quando ita species alterantur, vt non possent sub iis naturaliter manere substantia panis aut vini, cùm eo casu necessariò ibi gignatur aliqua alia substantia, vt videbimus a. 5. sentit quantitatem qua aliæ species sustentabantur, perire: quia nec potest perseuerare in substātia nouiter genita, secundùm illud D. Thomæ principium: nec etiam manere sine subiecto. quia Deus non vult species diutiùs conseruare sine subiecto, quàm ibi maneat corpus Christi. Vnde sequitur necessariò etiam perire omnia alia accidētia, quæ tunc quantitati inhærebant: quia nec possunt manere sine subiecto: nec transire de subiecto in subiectum.

Qui autem sentiunt quantitatem immediatè inhærere ipsi materiæ, & esse ei coæuā ac incorruptibilem; consequenter dicunt eandem perseuerare, quando ex speciebus sacramentalibus aliquid gignitur.

ARTICVLVS V.

Vtrùm ex speciebus sacramentalibus possit aliquid generari?

53 ART. 5. docet, ex speciebus sacramentalibus aliquid posse generari. Patet experientia. Videmus enim consecratas hostias diu conseruatas, præsertim si sint loco humido, corrumpi, & vermes ex iis generari.

DVBIVM I.

Qua ratione possit aliquid ex speciebus sacramentalibus generari?

54 RAtio difficultatis est, quia omnis generatio supponit materiam, in qua forma rei genitæ recipiatur: hîc autem nulla est materia.

D. Thom. D. Tho. hîc tres adfert sententias quas refutat, & quartam suam subiicit, in qua explicāda valdè Thomist. Thomistæ laborant. Videtur enim apertè dicere ipsam quantitatem panis & vini subire vicem materiæ, & esse subiectum generationis, ac recipere in se formam substantialem genitam. Et sic intellexerunt D. Thomam non solùm illi omnes qui eum oppugnant, sed etiam antiquiores Thomistæ, vt docet *Sotus in 4. d. 10. q. 2. a. 2. §. Due priores.* Sed vt fatetur ibidem Sotus, hæc sententia non est probabilis. Primò, quia per se statim apparet absurdum, quòd forma substantialis informet aliquod accidens. Secundò, quia tale genitum esset omnino monstruosum, compositum ex quantitate & forma substantiali: & consequēter nec substantia, nec accidens: & consequenter vermes ex illis speciebus geniti nullo modo essent animalia. quia non essent corpus: nam corpus dicit aliquid compositum ex materia & forma: imò nec essent substantia. Item si homo longo tempore nihil aliud comederet aut biberet quàm species consecratas, tandem magna ex parte componeretur ex quantitate & forma substantiali sine vlla materia: & consequenter magna ex parte non esset corporeus, nec animal, sed monstrum. Tertiò, quia si mundus adhuc diu staret, plurimæ res (omnes illæ scilicet, quæ ex illis speciebus gignerētur, quæ tandem essent notabilis pars vniuersi) perdita primæua materia constarent sola quantitate & forma substantiali, & ex ijs nihil posset naturaliter generari. quia quantitas nullo modo potest esse subiectum generationis, quæ omnia certè valdè absurda sunt. D. Thomas. Quare recentiores conantur alio sensu D. Thomam explicare, sed verba ipsius sunt valdè difficilia.

55 Caietan. Nec minus absurda est sententia Caiet. hîc. Vult enim ipsam quantitatem in eiusmodi mutationibus fieri ipsam materiam, ita vt eadem omnino res quæ antè erat quantitas, sit postea materia prima. Sed hæc sententia Caietani est omnino inconceptibilis: vt per se patet.

Sotus. Quātitas non subit vicem materiæ in generatione.

Sotus

Sotus verò suprà vult quantitatem conuerti in materiam quantam: & hoc modo intelligendum esse D. Thomam. Sed hæc sententia & caret omni fundamento, & multas difficultates inuoluit: quia nec potest hic assignari aliquid commune termino a quo, & termino ad quem illius conuersionis: nec potest ostédi quomodo quantitas ibi desinat vt ponatur materia prima corporis gignendi, quæ tamen necessaria sunt ad veram conuersionem. Quare cùm aliter hæc res possit facilè explicari, nihil est cur illam sententiam amplectamur.

Soto. Quantitas nequit conuerti in materiam quantam.

56 Conc. 2. Eodem instanti quo species ita sunt alteratæ, vt non possent sub ijs vlteriùs naturaliter conseruari substantia panis & vini, desinit ibi esse corpus Christi, & Deus ibi creat materiam, eique vnit quantitatem panis, aut vini, cum qualitatibus, quæ ei illo instanti inhærent, per quas iam est vltimò disposita ad susceptionem alicuius formæ substantialis, quam eodem instanti illud agens producit, quod eam produxisset si ibi priùs fuisset substantia panis & vini. Quando autem generantur vermes ex pane vel speciebus consecratis; quisnam ibi producat formam substantialem? diuersi diuersa sentiũt. Nam qui volunt accidens posse producere substantiam; dicunt eam produci ab ipsis accidentibus, quæ introduxerũt vltimam dispositionem necessariam ad productionem illius formæ. Qui verò negant accidens posse producere substantiam; dicunt Deum vt auctorem naturæ supplendo defectum agentis naturalis (nulla enim est ibi forma substantialis, quæ possit producere formam vermis) producere eam formam substantialem. Vtra autem ex his sententiis sit verior, non est huius loci disputate. Sufficit enim nobis quòd illa forma producatur ab eodem agente, à quo fuisset producta, si fuisset ibi panis aut vinum.

Creatur à Deo noua materia.

57 Hæc sententia facillima est, ideòque maximè amplectenda, eámque moderni communiter sequuntur. Nec hic nouum aliquod fit miraculum, quod posita huius Sacramenti institutione non sit necessarium. Quare non tam debet dici nouum, quàm consequens ipsam institutionem, & in ea inclusum, & quidem aliqua ratione secundùm ordinem & exigentiam naturæ, quæ postulat sibi per creationem restitui materiam, quam per consecrationem perdiderat, ne tandem magna ex parte materia prima pereat.

Creatio materiæ non est nouum miraculum.

Disputant auté hic aliqui, Vtrùm eadem numero materia in tali generatione à Deo creetur, quæ antè fuerat deperdita. Qua in re nullum argumentum potest hanc vel illam partem conuincere, quia vtraq; est possibilis. Videtur tamen conuenientius, vt eadem numero restituatur, quæ fuerat perdita. quia hoc modo minor in vniuerso per hoc Sacramentum introducetur mutatio.

Creatur eadem numero materia quæ fuerat perdita.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm species sacramentales possint nutrire?

58 ART. 6. docet species sacramentales posse nutrire. Patet ipsa experientia. Nam experimur illas species eadem omnino in nobis operari, quæ verum vinum operatur. Et posito quòd ex illis possit aliquid generari, (vt iam diximus) nulla hic est noua difficultas.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm species sacramentales frangantur in hoc Sacramento?

59 ART. 7. docet primò, species sacramentales verè posse frangi ac diuidi, cùm sint verè quantæ. patet experientia.

Docet secundò, Corpus Christi nec frangi posse, nec diuidi: quia est omnino incorruptibile & immortale. Per quandam tamen denominationem extrinsecam quandoque à Patribus dicitur frangi, tractari manibus, & dentibus teri: quia species sub quibus est, franguntur & dentibus teruntur. sed hæc locutio est impropria.

Corpus Christi non frangitur si metaphoricè.

60 Dices, Si hæc locutio sit impropria, quare Berengarius *c. Ego Berengarius, de consec. d.* 2. iussus est fateri, corpus sacerdotum manibus in veritate tractari ac frangi, ac fidelium dentibus atteri.

Respondeo, Ita iussum esse, quia antè docerat Christum in Sacramento tantùm contineri vt in signo. Quare quando hæc dicuntur fieri in veritate, non significatur has locutiones esse proprias: sed corpus Christi sub illis speciebus quæ tanguntur, atteruntur, & franguntur; verè & realiter esse præsens, & non tantùm vt in signo.

61 Nota tamen, corpus & sanguinem Christi verè & propriè dici manducari & bibi. quia vt dicatur comedi & bibi, sufficit vt naturali via actio ne vitali in stomachum per modum rei solidæ aut liquidæ traijciatur. Nec opus est vlla masticatione, vt patet in auibus. proprijssimè autem hoc modo corpus & sanguinem Christi in stomachum traijcimus.

Verè tamen manducatur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm aliquis liquor possit vino consecrato commisceri?

62 *Liquores calici infusi nullo modo madefaciunt corpus Christi*

ART. 8. docet primò, liquores infusos calici consecrato misceri speciebus. patet experientia. Docet secundò, eos non posse misceri sanguini. quia hic ibi est in venis Christi, & consequenter tangi nullo modo potest à liquoribus infusis, qui extrinsecè tantùm corpori Christi circumfunduntur, nec vllo modo ipsum penetrant. imò ne quidem madefaciunt. Vide *c. Cum Martha, de celebrat. missarum.* Docet tertiò, quòdo aliquis liquor calici consecrato miscetur, siue sit eiusdem speciei, siue diuersæ, semper species vel omnes, vel saltem ex parte corrumpi. Si enim liquor ea quantitate infundatur, vt commisceatur omnibus speciebus; putat omnes corrumpi: si verò sit tam exiguus: vt tantùm misceatur vni parti; vnam tantùm partem corrumpi: & consequenter docet, vel omnino, vel ex parte desinere ibi esse sanguinem Christi.

63 *Aliqua possunt varijs modis misceri.*

Pro quo Nota, triplici modo posse aliqua inter se misceri. Primò, ita vt vtraq; retineant suam naturam integram. sic miscentur cineres arenæ. Secundò, ita vt alterum transeat in naturam alterius. Sic secundùm multos parum aquæ mistũ vino conuertitur in vinum. Tertiò, ita vt vtrumq; mistum conuertatur in aliquod tertium, in quo non quidem formaliter, sed virtualiter perseueret. Sic secundùm communem sententiam in corporibus mistis elementa miscentur, in quibus solùm virtualiter manent. Et hanc solam mistionem *Aristoteles l. 1. de generatione textu 86. & sequentibus*, vult esse veram mistionem: & hæc est mistio perfectissima & propriissima: secundùm communem tamen loquẽdi modum etiam ea quæ primo & secundo modo miscentur, verè dicimus misceri. *Aristot.*

64 *D. Thom.*

D. autem Thomas hîc vult omnẽ mistionem liquorum fieri secundo vel tertio modo, & vtrumque liquorem mistum necessariò substantialiter corrumpi, & gigni aliquod tertium: idq; quandoque solo numero distinctum ab vtroque misto, vt quando miscentur duo liquores eiusdẽ speciei: quandoq; ab vtroque specie distinctum, vt quando miscentur duo liquores diuersæ speciei æquè actim in eadem quantitate: quandoq; verò ab altero solo specie distinctum: vt quando parum aquæ miscetur vino, & in vinum conuertitur, vt multi putant.

Ratio ipsius est, quia liquores ita misti secundùm omnẽ sui partem miscentur, & consequenter singuli diuiduntur in minores particulas, quàm sint eæ sub quibus eorum substantia possit naturaliter conseruari. Sentit enim D. Thomas etiam corpora homogenia ita requirere certam quantitatem, vt necessariò corrumpantur, si in minores partes diuidantur. *D. Thom.*

65 Sed hæc sententia patitur summas difficultates. Primò, quia omnino est incredibile, statim atq; duæ aquæ miscentur inter se, vtramque substantialiter corrumpi, & generari vnam tertiam, quia nulla est vel minima appatẽtia, ex qua possimus hîc colligere talem corruptionem: nec vllum est agens, à quo possit illa tertia aqua generari. Nam aquæ quæ miscentur, non possunt illã tertiam generare. quia quando hæc generatur secundùm illam sententiam, illæ corruptæ sunt. Nihil autem potest agere, quando non est. Et planè inauditum est, quòd forma quæ corrumpitur, producat illam quæ in ipsius materiam introducitur, nec aliud agens hîc fingi potest.

Dices, Deum producere illam formam aquę ne materia remaneat siue forma. Sed hoc dici nequit. Quia Deus tunc tantùm introducit formam substantialem in defectu agẽtis naturalis, quando materia est vltimò disposita ad eam suscipiendam. hîc autem materia per illam diuisionem omnino est indisposita ad suscipiendam formam aquæ,

66 Secundò, quia ex ea sententia sequeretur dari certum instans in quo verum esset dicere: Iam talis diuisio partium aquæ facta est, vt sub ijs nõ possit vlterius aqua conseruari. atqui hoc est hîc impossibile. Ergo & id vnde sequitur. Maior probatur. Quia cùm substantialis generatio fiat in instanti, in ea datur necessariò certum instans in quo verum est dicere, iam primùm forma genita est, & corrupta nõ est. Atqui nullum hîc aliud tale instans posset assignari, nisi in quo talis est facta diuisio. Ergo tale instans deberet assignari. Et confirm. Quia in omni alia corruptione illud instans est necessariò primum non esse formæ corruptæ, in quo primùm introductæ sunt in materiã dispositiones incompossibiles cum illa forma. Atqui hîc nulla dispositio incompossibilis cum forma aquæ introducitur in materiã, nisi illa diuisio. Ergo primum instans, quo facta est illa diuisio debet esse primum instans desitionis aquæ.

67 Minor probatur. Quia cùm materia nullo instanti possit esse sine forma, eodem instanti quo esset facta illa diuisio, & consequenter in quo tũ primùm non esset forma corrupta, deberet introduci secunda forma aquæ. Atqui hoc esset naturaliter impossibile: quia illo instanti materia habet dispositiones incompossibiles cũ forma aquæ. Ergo nullum tale instans potest dari.

68 Sequeretur secundò, Quoties cunque aqua in aliud vas infunditur, aut vehementer in eodem vase agitatur, ipsam substantialiter corrumpi, & aliam gigni. quia tunc partes tantum inter se miscentur, quantum miscentur quando vna aqua infunditur in aliam. Imò quando diu duraret talis agitatio, sequeretur sæpiùs aquam corrumpi, & gigni; vel potiùs semel corrumpi, & aliam nõ gigni. quia si illa agitatio, ratione diuisionis quã facit, impedit ne vetus aqua possit conseruari: multò magis impediet ne noua gignatur. quia faciliùs res conseruatur, quàm producitur.

69 Sequetur tertiò, Quando duo calices consecrati.

erati misereantur, quòd sub vtroque desineret esse sanguis Christi. imò quòd idem fieret quã do vnus paulò vehementiùs agitaretur: quæ tamen absurda videntur, & cõtra praxin Ecclesiæ, quæ olim quando dabatur communio sub vtraque specie, sæpe solebat sanguinem ex vno calice in aliũ infundere: præsertim vbi erat magnus populus. Ibi enim in maioribus calicibus consecrabant, ex quibus sanguinem in minores fundebant, vt populo porrigerent. ita multi opinantur. contrarium tamen puto veriùs, nã *Ordo Romanus* (qui liber vt minimum ante octingentos annos est conscriptus) *c.4. sub finem* expressè docet, calicem qui consecrabatur fuisse minorem, & diaconum solitum ex eo aliquid sanguinis infundere in maiorem calicem plenum vino, quẽ deinde populo porrigebat. *Quia*, vt ibi dicitur, *vinum etiam non consecratum, sed sanguine Domini commistum sanctificatur per omnẽ modũ.* quæ aperte repugnant sententiæ quã oppugnamus, quia secũdum eã sanguis Christi ibi omnino desijsset esse.

Ordo Rom.

Quomodo olim administrabatur populo calix.

70 Fundamentum autem contrariæ sententiæ facilè soluitur. Nam etsi gratis concedamus (quod multi negant) vinum posse in tam minutas partes diuidi, vt per eam diuisionem destruatur, quando singulæ particulæ separatim ponuntur: negandum tamen id fieri posse, quando illæ particulæ ita non separantur, sed manent semper continuæ alicui vino, vt fit in illa mistione: nec enim ibi datur vlla particula omnino separata, siue non continua cum aliquo vino. quare in illa nulla est causa corruptionis.

Quòd si verò liquores diuersæ speciei misceãtur, negandum omnino est eos in tam minutas particulas diuidi, sub quibus non possit eorum substantia consistere. alioqui sequerentur incõmoda suprà dicta. Nec vlla est aut experientia aut ratio, cur dicamus talem diuisionem in his mistionibus fieri: præsertim cùm sicut quæuis res naturaliter resistit sibi contrarijs, ita etiam resistit tali diuisioni, per quam necessariò deberet corrumpi: atque ita sine summa violentia talis diuisio fieri nõ posset: nec hîc est vlla causa, quæ talem vim illis liquoribus possit inferre.

72 Ex his sequitur, Quando miscetur liquor aliquis speciebus consecratis, nunquam ideo desinere ibi esse sanguinem Christi, nisi liquor mistus sit diuersæ speciei, & adeo actiuus, vt possit species corrumpere. quod credo cõmuniter non posse fieri nisi longo aliquo tempore: aut quando maxima quantitate, & cum vehemen i agitatione talis humor mi cetur. hoc modo enim cuiùs species corrumpentur.

Humor infusus commistus nõ corrumpit species consecratas.

73 Hinc sequitur, si quis mitteret vnam guttam ex calice cõsecrato in vas integrum vini, mansurum verè sanguinem sub illa gutta: præsertim si vinum non esset valde diuersæ naturæ ab eo quod fuit consecratum. Quia nulla esset causa, quæ posset corrumpere species. Quare totum illud vinum fieret aliquo modo sacrum, & vsibus sacris esset applicandum (quidquid aliqui contra dicant) vt benè ex Ordine Romano & quibusdam miraculis docet *Card. Baronius tomo 12. in fine anni 1192. folio 842.*

Gutta sanguinis posset perseuerare in integro vase vini.

Ordo Rom. Baronius.

QVÆSTIO LXXVIII.

DE

FORMA VEN.

SACRAMENTI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm hæc sit forma huius Sacramenti: Hoc est corpus meum. Hi est calix sanguinis mei?

1 ARt.1. docet formã legitimã qua hoc Sacramentũ cõficitur, esse: *Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei.* Deinde assignat duplicem differentiam inter formam huius Sacramenti & aliorũ. Primò, quòd hæc forma immediatè dirigatur ad materiã: aliæ ad suscipientẽ. Cuius ratio est, quia per hãc materia, per illas suscipiẽs immediatè sãctificatur. Secundò, quòd sacerdos hanc formam pronuntiet non tantum vt minister Christi, sicut in alijs Sacramentis, sed etiã vt immediatè Christum repræsentans, & quasi esset ipse Christus, dicẽs, *hoc est corpus meum*, cùm sit corpus Christi.

DVBIVM I.

Vtrùm per dicta verba & à Christo facta sit, & à nobis fiat consecratio, siue conuersio panis in corpus Christi?

2 PRimus hic est error nostrorũ hæreticorum. Nam Caluinistæ & quidam alij volunt nulla certa verba requiri, quæ essentialia sint ipsi Sacramento; sed sufficere ea omnia quæ sufficiunt ad excitandam fidẽ in audientibus. Sed hunc errorem, eiusq; fundamentum satis refutaui suprà q.60.a.6.d.2. Quidem verò Lutherani requirunt quidem certa verba, sed nullam eis veram tribuũt efficaciam: quia negant veram conuersionem

Error hæreticorum.

Lutherani.

nem panis in corpus Christi. Sed hos satis refutaui suprà q.75.a.1.& 2.

3 Error Græcorum. Secundus error est Græcorum recentiorum, qui docent consecrationem non fieri per illa verba: *hoc est corpus meum*, &c. sed per quasdam preces, quibus Spiritus sanctus inuocatur vt panem & vinum in Christi corpus & sanguinem conuertat. Probāt primò, Quia multi Patres dicunt conuersionem hāc fieri per mysticas quasdam preces. Secundò, quia in Liturgia D.Iacobi, D.Marci, & D. Basilij post pronūtiationem formæ subiūguntur preces, quibus Spiritus sanctus rogatur vt hanc conuersionem faciat. Ergo ante non fuit facta. Cōfir. quia *D.Basilius in sua Liturgia* (D.Basil.) post pronuntiationem illorum verborum, panem & vinum vocat typum corporis & sanguinis Christi: ad quem locum alludens *Damasc. l.4. fidei cap.14.* (Damasc.) dicit eum hęc sic vocare ante sanctificationem, non autem post.

4 Catholici autem omnes vnanimiter fatentur nos per dicta verba cōsecrare: sed quidam quos citat D.*Thomas hic a.1.* (D.Thom.) putant Christum non consecrasse per hæc verba; sed vel sine vllis verbis solo voluntatis imperio hanc conuersionem fecisse: vel consecrasse per benedictionem verbis nobis ignotis factam: & postea supradicta verba pronuntiasse, vt doceret Apostolos ibi esse suum corpus, & quomodo deberent illud conficere. Ratio eorum est. Quia Euangelistæ dicunt à Christo præmissam benedictionem. Nam aiunt: *Accepit Iesus panem, ac benedixit ac fregit, deditq; discipulis suis dicēs*, &c. Atqui illa benedictio fuit efficax. Ergo per illam perfecta est consecratio.

5 Concl. I. Consecratio fit illis verbis: *Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei*, &c. non autem illis precibus quas Græci subiungunt. Ita omnes Catholici.

Florent. Probatur primò, Quia Florentinum (cui etiā Græci subscripserūt) in literis Eugenij ad Armenos, docet cōsecrationem fieri verbis Saluatoris, quibus sacerdus in persona Christi loquens Sacramētum hoc conficit. Atqui sola verba supradicta sunt verba Christi, & hæc propriè in persona Christi sacerdos pronuntiat, non autem dictas preces. Ergo non per has, sed per illa verba consecrat.

Probatur secundò, Quia Christus iussit nos consecrare faciendo quod ipse fecit: Atqui ipse non pronuntiauit illas preces, sed verba quæ nos pronuntiamus. Ergo per illa sola verba consecramus. Confirm. Quia solus Christus potest instituere essentiales formas Sacramentorum: illæ autem preces non à Christo, sed ab iis qui confecerunt illa ritualia, compositæ sunt. Ergo hæ non possunt esse forma essentialis Sacramenti.

6 Prob. tertiò Quia tā apud Græcos quàm Latinos statim post dicta verba hostia offertur adoranda populo. Atqui si tunc ibi non esset corpus Christi, grauis committeretur idololatria. Ergo certum est ibi tunc esse corpus Christi: & consequenter ipsum ibi poni ante illas preces, quæ postea dicuntur.

Quartò, quia in Liturgia Græcorū sacerdos alta voce pronuntiat illa verba: *Hoc est corpus meum*. & respondet omnis populus, Amen. quæ est dictio affirmans veritatem dictorum: qua populus ostendit se credere ibi esse corpus Christi. quod tamen falsum esset, si ibi solùm poneretur per sequentes preces.

7 D. Ambros. Quintò prob. ex Patribus, qui id disertè multis locis asserūt. *D. Ambr. l.4. de Sacram. c.4* ait: *vbi venitur vt conficiatur Ven. Sacramentum, iam non suis sermonib⁹ sacerdos, sed vtitur sermonibus Christi. Christi ergo sermo hoc conficit Sacramentum.* Et deinde c.5. docet hęc verba esse: *hoc est corpus meum.*

D. Aug. *D. Aug. ser.28. de verbis Domini*: *Dixi*, inquit, *vobis, quòd ante verba Christi, quod offertur panis dicitur: vbi verba Christi deprompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus appellatur.*

Eusebius Emissen. Item, *Eusebius Emissenus homil.5. de paschate*, *Inuisibilis*, inquit, *sacerdos, visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui, verbo suo secreta potestate conuertit, ita dicens*: *Accipite & edite, hoc est corpus meum*, &c.

8 Formæ Sacramentorū dicuntur preces. Ad primam rationem Græcorum Resp. Patres vocare sæpe formas Sacramentorū preces: quia continent implicitam inuocationem virtutis diuinæ ad effectum Sacramenti perficiendum.

Ad secundā Resp. Per illas preces non peti vt panis ille fiat absolutè corpus Christi, sed vt fiat nobis corpus Christi viuificū & sanctificans; ne scilicet ob peccata nostra fiat nobis in iudiciū & venenū. Patet apertè ex contextu Liturgiarum. Et ita se hoc intelligere professi sunt etiam ipsi Græci in *Florentino sess. vlt.* (Florentin.) Vnde quædam Liturgiæ non rogant *fieri*, sed *ostendi & exhiberi nobis* panem istum corpus & sanguinem Christi.

9 D.Basil. Ad confir. Resp. Basilium vel vocare ibi Christum, vt est in Sacramento typū sui, vt in propria persona se obtulit pro nobis in cruce. quod Patres sæpe faciūt, vt notauimus suprà q.75.a.1. Vel considerare adhuc materiā quasi nondū consecratā; & sic vocare eam typum corporis Christi.

Damasc. Et sic videtur eū Damasc. intellexisse. & videtur etiā hic sensus posse colligi ex textu. Instituit enim ibi quasi quandā recapitulationē ipsius sacrificij, quasi iā ipsum inciperet. Quod patet. Nā sacerdos initio istarum precum dicit se ad altare accedere quasi iā inchoaturus sacrificiū: cùm tamē iam diu steterit ad altare. Deinde petit vt super typum corporis Christi quē ipse proposuit veniat Spiritus S. & efficiat eum corpus Christi, cùm tamen iam antè ibidē Diaconus dixerit ibi esse Eucharistiam (quæ sanè etiam apud Græcos non est sine corpore Christi) & Spiritum sanctū super eam incubare. Ex quibus apertissimè patet per sequentes preces non peti vt Spiritus sanctus veniat, vt simpliciter panem faciat Eucharistiam; sed vt faciat eum nobis Eucharistiam. Vnde *Damascenus c. citato* (Damasc.) apertè nostram sententiam docet. Ait enim: *Dixit in principio* (scilicet Deus) *Producat terra herbam virentem, & vsque nunc pluuia facta producit germina diuino coadiuta & vigorata præcepto. Dixit Deus, Hoc est corpus meū, &, Hic meus est sanguis, & hoc facite in meam commemorationem: & omnipotenti eius præcepto donec veniat, efficitur.* Quæ verba sanè clarissimè pro nobis faciunt.

10 Concl. II Christus per eadem verba consecrauit, per quæ nos consecramus.

D.Thom. Ita D.Thomas hîc & communiter Theologi. nec contrariū videtur posse defendi. Primò, quia apertè colligitur ex Scriptura. Christus enim

iussit

iussit nos facere quod fecit. Atqui si non consecramus per eadem verba quibus ipse consecranit, nõ facimus quod ipse fecit. Ergo per eadem verba consecramus. Minor patet, quia eo casu sacrificium Christi esset omnino diuersũ rationis à nostro, quia consecratio, in qua vel tota, vel lõgè præcipua ratio sacrificij consistit, fuisset facta à Christo ritu essentiali omnino diuerso ab eo, quo à nobis fit; & consequenter non faceremus idem quod tunc Christus fecit. Confir. Quia aliàs Apostoli non sumpsissent tunc Sacramẽtum eiusdem rationis cum nostro: quia hoc dicit essentialem habitudinem ad dicta verba quibus conficitur. Imò si Christus consecrasset, aut sine verbis, aut talibus quæ non declarassent expressè præsentiam corporis Christi, ita vt necessariò postea fuisset eam Apostolis explicare (vt aduersarij dicunt) id quod dabatur Apostolis, non habuisset veram rationem Sacramenti, quia species non potuissent sufficienter nobis significare præsentiam Christi: quia non possunt eam nobis significare, nisi cum aliqua habitudine ad verba consecrationis eam apertè significantia: & consequenter non fuisset ibi sensibile signum corporis Christi: vt probauimus suprà q.73.a.1. post a.conclus.

Damasc. D. Chrysost. Innoc. Prob. secundò. Quia idem apertè docent *Damasc. suprà. D. Chrysost. hom. 2. in 2. ep. ad Timotheum. Innoc. c. Cum Marthæ. de celebr. Missarum*, vbi corrigit quæ alibi priuatus scripserat, & alij.

Florent. Prob. tertiò, Quia sacerdos (vt docet Florentinum) profert hæc verba in persona Christi: quod propriè dici non potest, nisi eodem sensu & intentione proferat, qua ea Christus protulit.

DVBIVM II.

Vtrùm Christus ijsdem verbis egerit gratias Patri, benedixerit pani & vino, eaque consecrarit?

11 HAnc quæstionem quidam fusè satis disputant, vt *Soto in 4. d. 11. q. 1. art. 2.* & *Suarez hic disp. 58. sect. 2.* Sed quia magis spectat ad Scripturæ Interpretem, quàm ad Scholasticum, breuiter quid videatur exponemus. Tres autem præcipuæ sunt sententiæ. Prima docet, hæc tria vnica actione fuisse facta. Ita *D. Thomas hic ad 1.* cum multis aliis. Ratio est, quia gratiarum actio & benedictio in Scripturis sæpissimè idem planè significant; & ipsa consecratio panis est vera benedictio. Cùm igitur non pateat ex Scriptura hæc fuisse distincta, nihil est cur distinguamus.

(Soto. Suarez. D. Thom.)

Secunda sententia distinguit benedictionem à consecratione. Ita *Sotus suprà.* (Sotus.)

Tertia distinguit omnes tres actiones. Ita *Suarez suprà.* (Suarez.)

12 Nota, secundùm proprietatem latini sermonis, benè alicui dicere, idem esse quod benè de illo loqui. in Scripturis verò benedicere varia significat, prout variis personis, & cum respectu ad res varias tribuitur. Nam hominem benedicere Deo, idem est ac laudare Deũ, aut gratias ei agere. Contrà verò Deum benedicere homini, vel rebus creatis, nihil est aliud, quàm ipsis aliquid boni tribuere, aut virtutẽ indere. Sic Deus *Gen. 1.* omnibus animalibus benedicit dando illis vim crescendi, hominem verò benedicere aliis creaturis, idem est atq; aliquid boni iis apprecari, aut futurum prædicere. vt patet ex benedictionibus Isaac & Iacob respectu filiorum. *Gen. 27. & 49.*

(Benedicere varia significat. Gen. 1.)

13 Hinc patet primò, Benedictionem latiùs patere quam gratiarum actionem. Secundò, eãdẽ orationem posse habere rationem benedictionis respectu creaturæ, & gratiarum actionis respectu Dei. Talis fuit oratio Melchisedec *Gen. 14.* vbi ait: *Benedictus Abraham Deo excelso, qui creauit cælum & terram: & benedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis sunt.* Est tamẽ hîc semper virtualis quædã distinctio inter benedictionem specificè sumptam, & gratiarum actionem, quia hæc respicit Deum, illa creaturam.

(Genes. 27. & 49. Genes. 14.)

14 CONCL. I. Benedictio illa Christi super panem fuit distincta à consecratione. Ita *Suarez disp. 58. sect. 2.* & alij. (Suarez.)

Prob. primò, Quia hoc postulat ordo verborum Euangelij, vbi dicitur, *Accepit Iesus panem, benedixit, & fregit*, &c. Quibus apertè innuitur priùs benedixisse quàm fregisse, &c. Et confirmatur, quia in Greco habetur εὐλογήσας ἔκλασε, post quam benedixisset fregit, &c.

Secundò, quia *Trident. sess. 13. cap. 1.* ait: *Post panis vinique benedictionem se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem disertis ac perspicuis verbis testatum est.* Atqui hoc nõ aliter testatus est, nisi per formam consecrationis. Ergo benedictio hanc præcessit. (Trident.)

Tertiò, quia in Rituali Romano in canone, vbi sacerdos exactissimè refert & imitatur actiones Christi, apertè distinguuntur hæc tria, gratiarum actio, quæ propriè ad Deum refertur, atque ideo sacerdos eleuat oculos in cælum: & benedictio, quæ refertur ad materiã, quã ideo cruce signat: & forma consecrationis, quam postea profert. (Rituale Roman.)

15 CONCL. II. Benedictio Christi, qua benedixit pani & vino, fuit distincta saltem virtualiter à gratiarum actione. Patet ex probatione tertia, & dictis antè primam cõclusionem. Satis autẽ probabile est, eadem oratione vtramque factã esse, qua Christus gratias Patri agendo pro potestate sibi tradita applicuit diuinam virtutem, vt semper præstò assisteret ritè celebranti, vt panem & vinum, statim ac consecrationis forma ritè proferretur, in corpus & sanguinẽ suum cõuerteret.

16 Vbi Nota, Euangelistas cùm agunt de hac benedictione, modò dicere Christum benedixisse, modò gratias egisse: canon autem vtrumq; fecisse dicit quod videtur probabilissimum: sed ita vt vna continua oratione hæc fecerit, virtute tamen distincta, quatenus gratiarum actio refertur ad Deum: benedictio ad materiam, vt patet ex dictis.

Videtur itaque hic ordo seruatus in actione Christi. Primò, sumpsit panem. Secundò, egit gratias Deo, quòd eius virtus ipsi semper assisteret: sic Ioannis 11. excitaturus Lazarũ primùm Deo agit gratias. Tertiò, pani benedixit apprecando ei assistentiã diuinæ virtutis, qua & tunc, & quotiescunque hæc forma legitimè pronuntiaretur panis in eius corpus conuerteretur. Quartò, fregit. Quintò, consecrauit ac porrexit discipulis, quamquam alij velint consecrasse ante fractionem: sed res incerta est. Ex his patet responsio ad contraria argumenta.

(Ordo actionum quibus Christus cõsecrauit. Ioan. 11.)

ARTI.

ARTICVLVS II.

Vtrùm hæc sit conueniens forma consecrationis panis: Hoc est corpus meum?

Art. 2. docet, hancformam consecrationis panis *Hoc est corpus meum*, esse conuenientem. Patet ex facto Christi, & Ecclesiæ vsu.

ARTICVLVS III.

Vtrùm hæc sit conueniens forma consecrationis vini: Hic est calix sanguinis mei, *&c.*

18 Articulo tertio, docet primò, in consecratione calicis hāc formam esse conuenientem. *Hic est calix sanguinis mei noui & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Patet ex Ecclesiæ vsu, quæ à Spiritu sancto directa falli non potest. Addit D. Thomas etiam quasdam congruentias, cur illa posteriora in forma calicis addantur: scilicet vt significetur vis ipsius sanguinis Christi, cuius effusione primò efficimur hæredes regni cælestis: quod significant illa verba: *Noui & æterni Testamenti.* Secundò, iustificamur per infusionem fidei & gratiæ, & ideo dicitur, *Mysterium fidei.* Tertiò, emundamur à peccatis, ideóque dicitur: *qui pro vobis & pro multis effundetur*, &c. Sed plura de his infrà.

D. Thomas.

Docet secundò, verba omnia supradicta esse de substantia formæ, quia vno tenore à consecrante proferuntur, quæ doctrina propriè intellecta patitur magnas difficultates. Quare recentiores Thomistæ variè D. Thomam explicant, & volunt eum non docere omnia illa verba esse de essentia ipsius formæ (hoc enim credunt non esse verum) sed dici de substantia: quia pertinent aliquo modo ad perfectionem formæ. Sed si quis legat attentè *D. Thom. in tum hic, tum etiam in 4. d. 8. q. 2. a. 2. quæstiuncula* 1. clarè videbit aliam esse ipsius mentem. Nam in 4. apertè accipit pro eodem aliquid esse de substantia, vel de essentia formæ. Et in responsione ad tertium expresse dicit, dicta omnia esse essentialia, proot in hoc Sacramento consecratur. Quare Caietanus hic apertè fatetur eam esse mentem D. Thomæ, licèt verba eius dicat aliter posse explicari, & ita etiam cum aliqui Thomistæ inclexerunt.

Thomist. D. Thomas. Caietan.

Vt autem meliùs possimus videre quæ verba sunt de essentia cuiusque formæ, aliud dubiū priùs soluendum est, quod D. Thomas incidenter tractat a. 5. scilicet, Vtrùm verba formæ dicantur solùm recitatiuè.

DVBIVM I.

Vtrùm verba formæ dicantur à sacerdote tantùm historicè siue recitatiuè; an verò formaliter & significatiuè, siue assertiuè?

Nota primò, Illud dici recitatiuè siue historicè, quod solùm refertur tanquam ab alio dictum, vt facimus quādo aliquorum auctorum verba referimus. Formaliter verò ac significatiuè aliquid dicimus, quando per verba quæ proferimus, intendimus aliquid affirmare vel negare: vt si dicam: Deus creauit cælum & terram. 19

Quid sit dici recitatiuè. Quid sit dici significatiuè.

Nota secundò, Non esse hic difficultatem de verbis præcedentibus ipsas formas, quia per ea narramus quid Christus fecerit, atque ita verè asserimus, siue significatiuè ea proferimus. Sed difficultas est de ipsis formis.

Nota tertiò, Exceptis paucis inter omnes constare, formas proferri à sacerdote recitatiuè. Patet enim hoc expressè ex ipso contextu canonis, in quo sacerdos expressè dicit Christū eas protulisse, eásq; eius verba quæ postea profert. Sed difficultas est, Vtrùm etiam dicantur assertiuè siue formaliter, ita vt non solùm intendamus referre verba Christi vt ab eo dicta, sed etiam per ea significare hoc hic & nunc fieri, quod ipsa significant. 20

Durandus in 4. d. 8. q. 2. a. 1. vult eas solùm recitatiuè dici, Ratio eius est, quia eadem oratio non potest ab eodem proferri recitatiuè & significatiuè. Secundò quia aliàs forma calicis esset falsa, quia in ea dicitur sanguis effundendus: quod iam falsum est.

Durand.

CONCLVS. Omnino certum est essentialia verba formæ necessariò dici etiam significatiuè. Ita *D. Thomas infrà a. 5.* & communiter ferè Doctores. 21

D. Thom.

Probatur primò, Quia Florentinum docet sacerdotem consecrare per ea verba quæ profert ex persona Christi: Atqui si formas tantùm recitatiuè diceret, nulla proferret ex persona Christi. Nec enim loquitur ex persona Christi, cùm dicit Christum hoc dixisse. Ergo non profert eas solùm recitatiuè.

Florentin.

Pro

Prob 2. Quia formæ Sacramentorum significant, quod efficiunt. Atqui si tantùm diceren tur recitatiuè, hoc esset falsum. Ergo, &c. Minor patet. quia propriè vt hic dicuntur nihil significarent, sed merè materialiter sumerentur. quia sacerdos nihil per ea verba præcisè affirmaret, sed tantùm diceret Christum ea protulisse, quod verum esset, etsi per impossibile nunquam fuisset Christus sub speciebus. Confirmatur. Quia *Tridentinum sess. 13. cap. 2.* dicit sub singulis speciebus esse quædam vi verborum, quæ scilicet per verba formæ ibi præcisè significantur adesse, quod tamen esset falsum, si formæ tantùm dicerentur recitatiuè. quia non magis significarent in calice quem sacerdos manu tenet, esse sanguinem, quàm corpus Christi, imò quàm lapidem. Quia nihil circa præsentem materiam affirmarent, atque ita verba formæ essent vera, etsi nulla fieret conuersio, sed maneret ibi purus panis, & purum vinum, quæ omnia sunt absurdissima.

Trident.

22 Ex his patet primo, Verba formæ propriè non habere duplicem sensum; quia vt dicuntur recitatiuè, nihil significant. Dicuntur tamen duplici intentione, scilicet indicandi quid Christus fecerit, siue repetendi eius verba: & significandi quid hîc & nunc fiat: quod verissimum est. Sic obiicienti nobis aliquid solemus dicere: *talis sic respondet*, intendentes simul referre illius verba, & nostram sententiam patefacere. Ex quo patet solutio ad primum argumentum Durandi. Falsum enim est non posse eandem orationem simul proferri recitatiuè, & formaliter seu significatiuè.

Verba formæ non habent duplicem sensum, esti duplici intentione dicantur.

Patet 2. Solam intentionem dicendi verba significatiuè esse de essentia consecrationis. quia ratione huius solius loquitur sacerdos in persona Christi, & significat quid hîc & nunc fiat. Vnde altera intentio sola nulla ratione sufficit, nisi hæc saltem implicitè adsit.

23 Patet 3. Coniunctionem *enim* non dici significatiuè, quia non significat quid hîc fiat, sed tantùm reddit causam cur Christus iusserit discipulos comedere & bibere; & à Sacerdote tantùm dicitur materialiter. Idem dicendum de verbis: *Qui pro vobis effundetur*, &c. vt adduntur à Latinis in forma calicis. quia referuntur ad effusionem factam in cruce, quæ iam non potest dici futura. In formis tamen Græcorum, qui in forma corporis addunt: *Quod pro vobis datur* vel *frangitur*: & in forma calicis: *Qui pro vobis effunditur*: ea verba possunt etiam significatiuè accipi, & intelligi de oblatione incruenta quæ iam fit, quia nihil aliud est hæc *frangi*, aut *effundi*, quàm libari seu immolari. Ex quo patet responsio ad secundum argumentum Durandi. In hoc tamen sensu præcisè non possunt hæc verba proferri in persona Christi qui per ea etiam indicauit futuram effusionem in cruce, quam iam instantem per verba de præsenti significauit.

DVBIVM II.

Quæ verba in vtraque forma sint essentialia?

24 PRima sententia est *Scoti in 4. d. 8. q. 2. §. De secundo.* Vbi docet, omnia illa verba quæ in canone præcedunt formã ab illo loco: *Qui pridie quàm pateretur*, &c. non quidem esse de essentia formæ: necessariò tamen esse præmittenda vt forma vim suam habeat. Ratio eius est. quia forma necessariò debet expressè significare ibi esse corpus Christi, quod fieri nequit, nisi illa verba præmittantur. Nam aliàs consecrans non significabit se loqui ex persona Christi: & consequenter *corpus meum* non significabit corpus Christi, sed corpus sacerdotis. Sed hæc ratio nullo modo subsistit. Nam verba illa præcedentia formam non tam iuuant, vt sacerdos intelligatur loqui in persona Christi, quàm illud impediunt. Nam significant sacerdotem verba formæ proferre recitatiuè, & quasi solùm referendo verba Christi, secundùm quam acceptionem verborum sacerdos nullo modo loquitur ex persona Christi, nec vllo modo significat corpus Christi ibi esse præsens. Nam si purè laicos assidens mensæ & (si lubet) etiam teneus panem manu, illa omnia verba pronuntiaret, intendens referre quid Christus in cœna fecerit ac dixerit, verissima omnino diceret, nec tamen significaret Christum ibi esse præsentem, nec ex eius persona loqueretur: idemque esset de sacerdote, si in illa sola acceptione illa verba proferret. Quare vt sacerdos verba formæ proferat in persona Christi, sufficit quòd hoc intendat. Nam verba ipsa secundùm acceptionem communem qua ab Ecclesia vsurpantur, & à sacerdotibus dici solent, id satis expressè significant. Aliàs autem præcedentia verba ad hoc non iuuarent, sed potiùs obessent.

25 Addit *Scotus suprà §. De isto articulo*, agens præcipuè de forma calicis, nobis non posse constare quæ verba præcisè sint de essentia formæ: ideoque omnia quæ habentur in canone spectantia aliquo modo ad formam, esse recitanda, ne essentialia omittamus. Et in vtroque dicto sequitur eum *Angelus in summa, verbo, Eucharistia n. 24.* Sed quamuis omnia illa verba recitanda sint ex præcepto Ecclesiæ: tamen quòd non possumus scire, quæ verba præcisè sint essentialia formæ, repugnat communi sensui aliorum Doctorum: nec vlla est ratio id asserendi, vt videbimus.

Scotus.

Angelus.

II. sententia est Græcorum, asserentium in forma corporis hæc omnia verba esse essentialia: *Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur.* Sed hoc hæreticum est, quia inde sequeretur, totam Ecclesiam Romanam malè consecrare, quæ illa vltima verba omittit.

Græcorum error.

26 III. sententia est *D. Thomæ hic a. 3.* qui putat in forma calicis, hæc omnia verba esse essentialia: *Hic est calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

D. Thom.

Probat hoc primò. Quia verba posteriora determinant priora, & componunt cum iis integrã orationem. 2. Quia omnia illa verba eodem tenore & ritu à sacerdote proferuntur. Eandem D. Thomæ sententiam sequuntur multi ex antiquioribus eius discipulis: quamuis recentiores conentur eum aliter explicare.

Sed hæc sententia patitur grauissimas difficultates. Primò quia vt patet ex Florentino, per illa

Florent.

illa sola verba fit consecratio, quæ proferuntur ex persona Christi, & significatiuè. Atqui illud: *Qui pro vobis effundetur*: non profertur hoc modo, sed solùm recitatiuè. quia aliàs significaretur sanguinem Christi adhuc esse effundendum per sacrificium cruentum. Nam quando Christus ea protulit, planè per illam effusionem intellexit effusionem futuram in ara crucis, vt patet ex contextu euangelij. Quamuis fortè etiam alluserit ad præsens illud sacrificium quo sanguis eius incruentè libabatur, vt quotidie libatur.

D. Thom. Secundò, quia vt docet *ipse D. Thomas suprà art. 1. ad secundum*, illa verba sufficiunt ad essentiam formæ, quæ significant ea quæ sunt de essentia Sacramenti, qualis est sola præsentia Christi sub speciebus; non autem traditio, aut effectus Sacramenti. Sicut igitur ob hanc ipse docet in forma corporis sufficere hæc verba, *hoc est corpus meum*; sic in forma calicis sufficient hæc verba; *hic est sanguis meus*. per quæ sola testatur D. Thomas a. 3. significari conuersionem. Sicut autem quæ subiunguntur formæ calicis determinant prædicatum, vt forma significet sanguinem effusum, & virtutem ac effectum passionis: sic quod Græci addunt formæ corporis: *quod pro vobis traditur*, idem efficiet. Nec satisfacit quod respondet D. Thomas hic ad secundum; hæc potiùs addi formæ calicis, eò quòd sanguis seorsum consecratus expressiùs significet sui effusionem in cruce: quia etiam corpus vi verborum seorsim consecratur, & vt sic æquè expressè significat sui immolationem in cruce, & à sanguine ac anima separationem: & consequenter etiam sanguinis effusionem, ac omnem passionis effectum. atque ita est par vtrobique ratio.

27 Quando verba sequentia determinent præcedentia. Adde, illam additionem propriè non determinate prædicatum siue sanguinem. Quia tunc sequentia tantùm determinant præcedentia, quando hæc sunt indeterminata ad varia significãda, vt si fieret si diceretur: *Hic est sanguis qui effusus est pro nobis.* quia *sanguis*, ibi, si alia non adderentur, esset indeterminatum ad significandum quemuis sanguinem. Secus est quando quis in forma calicis dicit: *hic est sanguis meus*. quia expressè significatur sanguis Christi: & consequenter res quędam omnino determinata. Quare quæ adduntur non possunt sanguinem vllo modo vlteriùs determinare, sed solum significare aliquos ipsius effectus, vel proprietates. Ex quo patet solutio ad primum argumentum D. Thomæ.

28 3. Quia cùm tres Euangelistæ, & Paulus referant dogmaticè institutionem & consecrationem huius Sacramenti, incredibile omnino est eos non retulisse formam sufficientem ad eius confectionem. Quia aliàs malè subiungerent, Christum iussisse nos facere id quod narrant eum fecisse. Si enim forma quam afferunt, esset insufficiens, sacrilegè ea vteremur, atque ita non possemus facere quod narrant Christum fecisse. Atqui diuersi diuersa omittunt ex iis quæ habentur in forma ordinaria: imò sunt quædam quæ omnes omittunt. Ergo omnia non sunt de necessitate formæ.

29 4. Quia omnes antiquæ Græcorum liturgiæ, vt S. Iacobi, Marci, Basilij & Æthyopum, quæ creditur fuisse Matthæi, quædam ex nostra forma omittunt, aliæ alia, solùmque constanter retinent: *hic est calix sanguinis mei*: siue *hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur*, &c. Ergo reliqua non sunt essentialia. Nam quod aliqui dicunt cum iis esse dispensatum, gratis planè sine vllo fundamento dicunt, nec vllam habet probabilitatem. Respondent autem alij, omnes illos qui vtuntur illis formis inualidè consecrare. Sed hoc temerè satis dicunt: nam damnant grauissimi erroris magnam Ecclesiæ partem vnáque sanctissimos; quos Ecclesia nunquam damnauit, imò ne redarguit quidem.

30 Sotus. Quarta opinio est *Soti in 4. d. 11. q. 11. q. 2. a. 3.* vbi docet sola hæc verba: *Hic est calix sanguinis mei*, esse de essentia formæ, quia qui ea sola proferret, verè consecraret: reliqua tamen ait esse de substantia formæ: quia legitimè consecrans debet intendere per illa omnia consecrare, ita vt non intendat perficere consecrationem donec omnia prolata sint. Quæ sententia à Thomistis solùm inuenta est vt possint defendere D. Thomam. Sed nec hæc sententia est ex mente D. Thomæ, vt ostendi in explicatione articuli; nec videtur probabilis. Primò, quia nullo firmo fundamento nititur. Secundo, quia docet in potestate esse sacerdotis, suspendere confectionem Sacramenti, postquam materia & forma essentialis perfectè posita sunt. quod dici nequit. Quia sic esse Sacramenti penderet à conditione de futuro contingenti; vt ostendi suprà q. 66. a. 8. num. 86. & 87. Tertiò, quia ex ea sequeretur, formam calicis esse falsam. Nam hæc verba: *Hic est calix sanguinis mei*, expressè significant sanguinem ibi esse præsentem eodem instanti, quo finiuntur. quod tamen secundùm illam sententiam esset falsum.

Esse sacramenti posita materia & forma nequit suspendi.

31 Dices, Verba formæ non habent perfectum sensum, donec omnia illa pronuntiata sint: quia posteriora determinant priora. quod probatur, quia si quis diceret: *Hic est sanguis meus, qui non effundetur in remissionem peccatorum*, tota forma esset falsa. Resp. negando assumptum. quia vt patet ex dictis suprà, verba essentialia formæ per se habent perfectum sensum, nec vllo modo à sequentibus determinantur. Ad probationem Resp. Eo casu formam non fore propriè falsam, sed solùm id quod adiungeretur esse falsum. Sicut si dicerem: Christus est in cœlo, qui heri natus est: prior pars esset vera, secunda falsa. Hine qui vteretur tali forma: *Hic est sanguis meus, qui non effundetur*, &c. verè consecraret, si haberet legitimam intentionem, iuxta dicta q. 60. a. 8. d. 1. concl. 3. n. 70.

32 Nec dicta obstat, quod Ecclesia Latina eodem tenore & ritu hæc omnia verba pronuntiat. quia inde nulla ratione sequitur, omnia esse essentialia. Nam eodem tenore pronuntiat particulam *enim* in vtraque forma: & Ecclesia Græca in forma corporis: *quod pro vobis traditur*. quæ tamen non esse essentialia fatetur etiam D. Thomas. D. Thom.

Nec etiam quidquam probet, quòd Lucas inter verba formæ essentialia interserit illa verba: *nouum testamentum*. Quia similiter essentialibus formæ calicis Matthæus interserit *enim*, quod tamen

tamen non est essentiale. Ex quo patet solutio ad secundum argumentum D. Thomæ.

Magister. V. sententia est *Magistri in 4. d. 8.* & communior Scholasticorum maximè scribentium iam contra hæreticos. Pro qua sit

33 I. CONCLVS. Verba essentialia formæ calicis sunt sola hæc: *Hic est sanguis meus*: siue, *Hic est calix sanguinis mei.* Sicut corporis forma est: *Hoc est corpus meum.*

Probatur, quia inter verba quæ à sacerdote pronuntiantur significatiuè, & ex persona Christi, hæc sola apud Euangelistas, & omnes Ecclesias integrè ponuntur.

Secundò, quia hæc sufficientissima sunt ad perfectè ea omnia quæ Sacramento essentialia sunt, significanda.

Damasc. 3. Quia iis solis verbis confici Sacramentum expresse asserunt aliqui Patres. *Damasc. l. 4. fidei c. 14.* docet his verbis. *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus*: fieri consecrationem. Idem docet *Ambrof. Emissenus. Iustin.* *Ambros. l. 4. de Sacramentis c. 5. Emissenus relatus c. Quia corpus: de consecrat. d. 2. Iustin. Apolog. 2. in fine* & alij.

34 Nota, Et si certum sit esse de essentia vtriusque formæ, vt saltem implicitè ponatur in iis verbum *est*: aliqui tamen putant non esse de essentia vt expressè ponatur, sed sufficere vt subintelligatur. Primò, quia cùm Hebræi semper non soleant illud exprimere, Christus non videtur id expressisse. Secundò, quia non habetur in Syriaco, nec etiam in forma calicis apud Lucam, vt habetur in Græco. Quidquid autem hac de re sit, grauissimè peccaret, qui ipsum non exprimeret: & vt minimum esset dubia consecratio. Quia communiter Doctores volunt essentiale esse vt *Probabilius est, est esse essentiale.* exprimatur. Nec argumenta in contrarium alla ta quidquam conuincunt. Nam in illis linguis secundùm consuetudinē loquendi facilius verbum *est* intelligitur: in lingua autem Latina secundùm communem loquendi modum, nullus esset sensus, si quis diceret: *hoc corpus meum.* Nec solemus ita loqui. quare videtur inualida fore talis consecratio.

35 CONCLVS. II. Rectè tamen Ecclesia alia quædam verba, partim ex ipsis Euangelistis, partim (vt dicitur *cap. Cum Martha, de celebrat. Missarum*) ex traditione sumpta in forma addit, quò *Cur Ecclesia quædam alia verbis essentialibus adiungit.* vim & effectum huius sanguinis magis explicet. Dicit enim esse *calicem sanguinis*, siue continentem sanguinem *noui & æterni testamenti*: quia est quasi authenticum instrumentum, quo nouum testamentum tunc à Christo institutum, confirmatur & obsignatur, quo æterna hæreditas nobis promittitur, quodque vsque ad finem mundi non est immutandum, atque ideo æternum dicitur; sicut vetus testamentum erat temporale, quia aliquando erat mutandum, & temporalia promittebar.

Dicitur autem *Mysterium fidei*: quia in eo proponitur res valdè arcana, quam nec sensu, nec intellectu possumus vllo modo naturaliter deprehendere, sed sola fide eam debemus credere. Vel quia vt ait D. Thomas, per effusionem sanguinis Christi, in fide ipsius iustificamur. Sed *D. Thom.* prior ratio est magis literalis.

36 Quod autem additur: *qui pro vobis & pro multis effundetur*, &c. Aut verba *pro vobis* & pro *multis* idem omnino significant (vt videntur supponere Euangelistæ, quorum aliqui dicunt *pro vobis*, alij *pro multis*, nullus autem vtrumque dicit:) aut si distinguantur, per ea significatur Christi sanguinem non solùm pro præsentibus in cœna, aut prò Iudæis; sed pro omnibus omnino hominibus effundendum. Sic enim intelligitur illud *pro multis*. Aut si ea verba referantur ad libationem incruentam: vt quando dicitur in præsenti *effunditur*, sicut apud Græcos: sic significatur, hoc sacrificium non tantùm prodesse præsentibus, sed omnibus etiam fidelibus.

37 Ex his patet, grauiter peccaturum, qui contra præscriptum ritualis & consuetudinem suæ Ecclesiæ aliqua verba omitteret, vel mutaret, vt omnes fatentur. posset tamen rei leuitas excusare à mortali. Hinc *Suarez d. 59. sect. 1.* cum aliis *Suarez.* dicit omissionem particulæ *enim* tantùm dici venialem, si sine contemptu ex negligentia aliqua aut incuria omittatur. Vbi tamen bene notat, vix fieri posse vt omnino voluntariè & ex proposito sine contemptu omittatur: quia nulla potest esse causa omittendi.

DVBIVM III.

Quæ mutatio verborum sit essentialis in his formis?

38 Resp. Talem videri primò, si ponatur aduerbium locale *hic*, loco pronominis demonstratiui. Secùs est si masculinum genus ponatur pro neutro, aut contrà. quia est solùm error contra grammaticā. Item si loco Hoc vel Hic, dicas hæc res, hoc contentum, hoc edulium, vel hic potus, & similia, quæ communia sunt vtrique termino à quo & ad quem: videtur accidentalis mutatio. quia pronomen demonstratiuum *hoc* rectè per eiusmodi verba explicatur, cùm pro simili re supponat. Esset tamen graue peccatum.

2. Erit mutatio essentialis, si loco *hic est*, dicas *hoc fiat*. quia significaretur, panem & vinum (hęc enim tunc particula *hoc* necessariò referret) fieri corpus & sanguinem Christi. quod in rigore falsum est, vt ostendi q. 75. a. 8. Nec tum forma haberet eandem vim, quam modò habet: quia non significaret eodem instanti, quo forma finitur, ibi esse corpus, cùm forma posset esse vera, etsi post horam ibi poneretur Christus.

3. Si pro *corpus* ponas *caro*, dicendo: *hoc est caro mea*, videtur veriùs mutationem fore essentialem. Tum quia multi Scholastici hoc asserũt, tum etiam quia caro in rigore minus significat quàm corpus, quod etiam ossa complectitur. Quòd autem Christus Ioan. 6. vocet carnem *Ioan. 6.* suam cibum, nihil facit ad rem. quia ibi non docet nos formas sacramentales.

39 Dices, *D. Cyprianus serm. de Cœna Domini* ait, Christum consecrasse his verbis: *Hæc est caro mea.* *Cyprian.* Resp. Cyprianum hoc propriè ibi non dicere: sed paulo antè ait expressè, Christum consecrasse per hæc verba. *Hoc est corpus meum*: & deinde ait eum dixisse in cœna: *Hæc est caro mea.* quod fecit ne eadē verba sępiùs repeteret: & quia caro per synecdochen potest idem significare

quod corpus. Ibi tamen non intendit docere hanc formam eſſe validam; *Hæc eſt caro mea*: ſed ſolùm ſenſum Chriſti referre.

4. Eſt mutatio eſſentialis, ſi loco *meum*, dicas corpus aut ſanguis Chriſti. quia tunc ſacerdos non loqueretur in perſona Chriſti, nec verbis Chriſti. quod (vt patet ex Florentino) neceſſarium eſt ad valorem Sacramenti.

Florent.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm prædictis verbis formarum inſit aliqua vis creata effectiua conſecrationis?

40 ARtic. 4. docet, verbis formæ ineſſe quandam vim, vt inſtrumentaliter producant ſuum effectum, non quidem phyſicam, vt aliqui putant: ſed moralem, vt patet ex reſponſione ad tertium, vbi ponit hanc vim in ſignificatione, quæ moralis eſt. Vide dicta q. 62. a. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrùm prædicta locutiones ſint veræ?

41 ARtic. 5. docet primò, formas conſecrationis non ſolùm dici recitatiuè, ſed etiam ſignificatiuè. Conſecrans enim verè affirmat ibi eſſe corpus Chriſti. Vide dicta a. 3. d. 1.

Docet ſecundò, Verba vtriuſque formæ eſſe vera, quia tantùm ſignificāt contentum ſub illis ſpeciebus in vltimo inſtanti ſuæ prolationis, eſſe corpus & ſanguinem Chriſti; quod veriſſimum eſt. Vt autem D. Thomas hoc probet, diſputat quid demonſtret particula *hoc*, & varias adfert ſententias. Prima docet *hoc* demonſtrare id quod ſignificatur per ſpecies; vt ſit ſenſus: Hoc quod ſignificatur per ſpecies eſt corpus meum. Sed hic ſenſus eſt falſus. quia innuit corpus tantùm ibi eſſe tanquam in ſigno. Secunda ſententia docet *hoc* demonſtrare id quod ibi eſt in fine prolationis formæ. quam ſententiam reiicit: quia hoc modo tantùm demonſtraretur corpus Chriſti eſſe corpus Chriſti. Tertia ſententia, quam ipſe probat, docet *hoc* demonſtrare contentum ſub ſpeciebus, prout abſtrahit à pane & corpore Chriſti; ita tamen vt propoſitio tantùm verificetur in fine ſuæ prolationis. Sed ſi res bene inſpiciatur, ſecunda & tertia ſententia idem diuerſis verbis dicunt.

D. Thom.

42 Nota, aliud eſſe particulam *hoc* aliquid determinatè demonſtrare, aliud verò ipſam aliquid determinatè ſignificare, ſiue ſub determinata ratione demonſtrare, v. c. dum intendens digitum in Petrum, dico: Hic eſt Petrus: *hic* determinatè demonſtrat Petrum, non tamen ſignificat in particulari Petrum, ſed generatim quemcunque hominem eo loco exiſtentem: atque ita *hic eſt Petrus*, non eſt propoſitio identica. Simili modo in forma corporis, *hoc* determinatè demonſtrat corpus Chriſti, ſed ſub ratione confuſa. quia ſignificat generatim omnem ſubſtantiam, quæ eſt ſub ſpeciebus in vltimo illo inſtanti. Atque ita idem eſt ſi dicam, *hoc eſt corpus meum*, atque ſi dicam, *hoc contentum ſub ſpeciebus eſt corpus meum.* Quibus verbis non ſignifico, corpus Chriſti fieri corpus Chriſti: ſed per hanc orationem fieri vt corpus Chriſti ſit ſub ſpeciebus, ſiue vt corpus Chriſti ſit id, quod continetur ſub ſpeciebus vide dicta q. 74. a. 2. d. 1. & q. 75. a. 2.

Hæc ſunt diuerſa. Determinatè aliquid ſignificare, & determinatè aliquid demonſtrare.

Et ſimili modo in forma calicis particula *hic* accepta ſubſtantiuè, ſignificat idem quod *hic calix*, accipiendo continens pro contento, ſiue *hic potus*, & demonſtrat id quod in fine prolationis formæ eſt in calice ſub ſpeciebus vini: ita vt ſit ſenſus, hic calix, ſiue, id quod in hoc calice per modum potus continetur; eſt ſanguis meus.

DVBIVM

Vtrùm formæ ſacramentales operentur ſuum effectum vt veræ?

43 RAtio dubitandi eſt, quia cùm cauſa ſit prior effectu, formæ neceſſariò operantur vt natura priores ſuo effectu, ſiue exiſtentia rei quam affirmant eſſe, à qua tamen earum veritas dependet tanquam relatio à termino. Neque enim relatio poteſt eſſe prior natura ſuo termino: & conſequenter non videntur poſſe eſſe veræ ante poſitionē ſui effectus, ſiue quatenus concipiuntur vt cauſæ priores natura ſuo effectu. Ob hanc cauſam aliqui putant eas operari vt neutras, id eſt nec veras nec falſas. Alij volūt operari vt veras practicè, non tamen ſpeculatiuè: ſed hi decipiuntur, putantes aliquam propoſitionem poſſe eſſe veram practicè quæ nullo modo ſit vera ſpeculatiuè; quod in rigore falſum eſt, vt alibi oſtendi, & ad rem præſentem nihil facit. Alij varias alias diſtinctiones hîc faciunt, quas breuitatis cauſa omitto, quia ex iis quæ dicturus ſum, tota res clara erit: nec eſt operæ pretium aliorum ſententiis refutandis immorari.

44 Reſp. itaque operari quidem ſuum effectum vt practicas, & tamē ſimul vt ſpeculatiuè etiam veras. Probatur, quia ideo operantur ſuum effectum, quia ſunt verba primæ veritatis, & conſequenter neceſſariò vera. Ad rationem dubitandi Reſp. Veritatem propoſitionis pendere ab exiſtentia rei non abſolutè & neceſſariò præſenti, ſed vel præſenti, vel præterita, vel futura, prout in propoſitione eſſe affirmatur. Sicut enim veritas huius propoſitionis, *Ioannes cras ambulabit* requirit vt Ioannes cras ambulet, non autem vt hodie ambulet: ita veritas propoſitionis practicæ de præſenti requirit vt res quæ aſſeritur

asseritur, existat eodem quidem instanti temporis, quo habet completum suum esse, sed posterius natura, quàm ipsa sit: quia hoc implicitè affirmat. Sicut igitur relatio quæ respicit terminũ absolutè futurum, potest eo prior esse tempore: sic quæ respicit futurum posterius natura, potest eo esse prior natura: talis autem est veritas propositionis practicæ.

Potest quandoq; relatio esse anteq̃ terminus actu existat.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm forma consecrationis panis consequatur suum effectum antequam perficiatur forma consecrationis vini?

45 Articulo 6. docet, consecrationem panis perfici, & sub illius speciebus verè Christum existere, antequam consecretur calix. Patet tum ex veritate ipsius formæ, quæ asserit ibi corpus Christi esse in eodem instanti, quo ipsa completur: tum etiam ex vsu Ecclesiæ. Nam corpus offertur adorandum ante consecrationem vini.

QVÆSTIO LXXIX.

DE EFFECTIBVS SACRAMENTI EVCHARISTIÆ.

ARTICVLVS I.

Vtrùm per hoc Sacramentum conferatur gratia?

1 Articulo I. docet, hoc Sacramentum iis qui ipsum debitè suscipiunt conferre gratiam sanctificantem per modũ nutrimenti spiritualis, qua magis eũ Christo vnimur. Hoc enim est proprium huius Sacramenti, nos magis ac magis Christo vnire, & quodammodo vnum eum eo efficere, vt quadam ratione in ipsius naturam transeamus: sicut eorum ciborum quibus vescimur, solemos qualitates participare.

Proprium est huic Sacramento, nos strictissimè vnire Christo.

2 Dices, Omnia Sacramenta conferunt gratiam sanctificantem, & omnis gratia sanctificans nos vnit Christo: ergo vnire nos Christo nõ est proprium huic Sacramento. Respon. Si spectemus gratiam habitualem, quæ in hoc Sacramento confertur, secundùm se præcisè hanc non aliter nos vnire Christo, quàm quamuis aliam quacunque ratione acquisitam. Secùs tamen esse, si eam spectamus prout habet annexas gratias præuenientes, quas Deus suo tempore confert dignè communicantibus, quibus directè ad feruorem caritatis excitantur. Vide dicta q. 62. a.2.

D.Thom. Probat autem D. Thomas suam conclus. variis conuenientiis: sed præcipua ratio est institutio Christi, qui hanc vim Sacramento indidit: vt patet Ioan. 6. vbi ob hanc causam hoc Sacramentum vocatur sæpiùs panis: & illud manducantes dicuntur viuere propter Christum: vita autem animæ est gratia. Vide dicta q. 62. art.1. d.1. vbi ostendimus omnia Sacramenta nouæ legis conferre gratiam ex opere operato.

Ioan.6.

DVBIVM I.

Quam dispositionem requirat hoc Sacramentum in homine iusto, vt augmentum gratiæ ei conferat?

3 Poterat hæc difficultas satis videri explicata suprà q.62.a.1.d.2.concl. 6. vbi generatim ostendi, vt Sacramenta nouæ legis conferant gratiam homini iusto, sufficere vt hic ea humano more suscipiat. Quia tamen aliqui in hoc Sacramento particularem difficultatem mouent, rem breuiter examinabimus.

Caietan. Caiet. hîc putat hominem iustum non percipere ex communione augmentum gratiæ, nisi actualem deuotionem inter suscipiendum habuerit. Probat primò, quia hoc Sacramentum confert gratiam per modum nutrimenti; nutrimentum autem nos non nutrit, nisi ad hoc concurramus actu vitali. Secundò, quia aliàs qui sæpiùs existentes in gratia celebrarent, perciperent magnum augmentum caritatis, etsi tepidè celebrarent: quod est contra experientiam, quia in huiusmodi hominibus non videmus vllum indicium magnæ caritatis. Fauet etiam huic sententiæ *D. Thomas in 4.d.* 12. *quæst.*2. *a.*1. *quæstiuncula 3.* D.Thom.

4 CONCLVS. Verius est vt homo iustus augmentum gratiæ ex communione percipiat, sufficere vt aliquo modo voluntariè, & humano modo hoc Sacramentum suscipiat.

Ad effectũ huius Sacramenti non est necessaria actualis deuotio. D. Thom. Soto.

Ita expressè *D. Thom. infrà a. 8. & Soto in 4.d. 11.q.2.a.8.* & alij. Prob. Primò, quia hoc sufficit in omnibus aliis Sacramentis. Ergo etiam in hoc. Nec enim est vlla ratio cur hoc Sacramentum præ aliis excipias. Secundò, quia Sacramenta hoc ipso quo habent vim conferendi gratiam ex opere operato, eam conferunt omni non ponenti obicem: Atqui talis iustus nullum ponit obicem. Ergo percipit gratiam.

3. Quia aliàs iustus suscipiens hoc Sacramentum sine actuali deuotione, nisi per inuincibilem inaduertentiam excusaretur, peccaret mortaliter. Atqui hoc est omnino absurdum, & contra communem sensum. Ergo & illud vnde sequitur. Maior probatur, quia vt patet in omnibus aliis Sacramentis, suscipere aduertenter Sacramentum informe, siue cum impedimento effectus, est peccatum mortale. Fit enim ea iniuria Sacramento, dum ipsius finis & vis quam ex sua institutione habet, omnino eliditur. Atqui talis aduertenter susciperet Sacramẽtum informe, & cum obice effectus. Ergo peccaret mortaliter.

5 4. Quia hoc Sacramentum dabatur olim infantibus, & iam etiam in articulo mortis, aliquãdo datur phreneticis, qui tamen non possunt habere actualem deuotionem: & nihilominus censet Ecclesia hoc Sacramentum in iis augere gratiam, qui aliàs frustà eis datetur. Ergo vt hoc Sacramentum augeat gratiam, non est opus actuali deuotione in suscipiente.

Caiet.

Respondet Caiet. 1. Non esse curandum quid in illis Sacramentum operetur per accidens. Sed hoc non satisfacit, quia sine vllo fundamento dicitur hoc Sacramentũ in dictis personis operari suum effectum per accidens, cùm maximè per se operetur cùm à nullo extrinseco ibi possit iuuari.

6 Respondet secundò, Hoc Sacramentum non dari in articulo mortis phreneticis vt percipiant augmentum gratiæ, sed propter vitam æternam, & impugnationes diaboli. Sed hæc responsio non potest sustineri. Primò, quia non potest phreneticis prodesse communio ad vitam æternam, nisi augendo in iis gratiam. Nec iis timendæ sunt impugnationes dæmonum, cùm iam peccare non possint. Quòd si autem tantùm agatur de corporali vexatione dæmonum: hæc non Sacramento, sed aqua lustrali, & exorcismis pellenda esset.

7 Ad primum argumentum Caiet. Resp. Hoc solum esse verum in cibo corporali, quem debemus in nostram substantiam conuertere vt eo nutriamur: atque ita ipse respectu nutritionis non habet se per modum agentis, sed per modum passi. Secùs est in cibo spirituali qui conuertit nos in suam naturam, & habet se per modum agentis, nos autem per modum patientis.

Caietanus. Differentia inter hunc cibum & corporalem.

Ad secundum Resp. Si hoc argumentum valeret, probaret etiam eos qui quotidie celebrant cum actuali deuotione sed exigua, nullum inde percipere gratiæ augmentum: quia non experiuntur tantum feruorem caritatis. Quare dicendum est in talibus augeri quidem quotidie caritatem, hoc tamen non ita apparere ob prauas aliquas inclinationes, quas illi retinent, quas habitus supernaturales per se non reprimunt nec sensibiliter ad deuotionem inclinant, quare secundùm se per experientiam percipi non possunt: vt cum P. Vasquez notaui suprà q. 62. a. 2.

Cur sæpe non ita sentimus fructum que ex h c Sacramento percipimus.

Vasquez.

8 Dices, Saltem tales deberent in se experiri maiores gratias præuenientes. Resp. Tales etiam experiri maiores gratias præuenientes, quàm perciperent si non communicarẽt: quia etsi iam tepidi sint, tunc essent multò tepidiores, & sæpiùs fortasse caderent: non tamen sentiunt in se singularem feruorem caritatis. tum quia hunc impediunt multis peccatis venialibus: tum etiã quia eiusmodi gratiæ præuenientes non augent feruorem caritatis nisi iis cooperemur, sed tantùm subitus aliquos motus excitant, qui nisi foueantur statim transeunt. Feruor autem caritatis præcipuè augetur per feruentes actus heroicos, & habitus acquisitos, qui dant facilitatem in operando.

9 Obiicies demum, omnes Patres requirere summam deuotionem in iis qui communicant, & maximè reprehendere tepidè accedentes.

Resp. Miritissimò hoc facere: quia valdè indecens est nos tepidè & sine vlla deuotione ad hoc Sacramentum accedere, quod ob sui maiestatem summam reuerentiam exigit. Sed inde tantùm sequitur, eos qui negligunt se ad deuotionem excitare, indecenter facere & contra reuerentiam huic Sacramẽto debitam. Non tamen sequitur eos ponere obicem effectui huius Sacramenti, aliorqui sequeretur eos peccare mortaliter, quod est improbabile.

Patres meritò summam deuotionem in huius Sacramenti sumptione requirunt.

Nota demum, Caietanum suprà putare communicantem sine actuali deuotione, si modò non peccet ob inaduertentiam, etsi non percipiat gratiam; nescio tamen qua ratione meliùs disponi ad gratiam postea percipiendam. Sed vt benè notat Sotus suprà, hæc ipsius opinio est singularis & sine fundamento.

Caietan.

Sotus.

DVBIVM. II.

Quando communicanti conferatur gratia sacramentalis.

10 SVppono primò ex dictis suprà q. 62. a. 1. d. 4. Neque hoc, neque alia Sacramenta conferre gratiam ex opere operato antequam actu percipiantur. Secundò, hoc Sacramentum nullam conferre gratiam habitualem post species omnino consumptas: quia tunc non reuiuiscit, vt ibidem docui d. 5. concl. 7.

Duo itaque tempora possunt hîc considerari, de quibus sit difficultas. Primum, est tempus quo durat sumptio. Secundũ, in quo post sumptionem species perseuerant in stomacho antequam digerantur. Ratio autem difficultatis est, quia gratia cùm producatur in instanti, & sumptio fiat in tempore, nullum videtur posse assignari instans quo gratia conferatur.

11 Caietanus hîc putat gratiam conferri toto tempore quo species sunt in stomacho. Sed hæc senten

Caietan.

sententia prout explicatur à Caietano, non satisfacit omnino huic quæstioni. Quia ipse supponit hoc Sacramentum non conferre gratiam nisi adsit actualis deuotio, & eam conferre quàm diu talis deuotio durat antequam species consumantur. Nos autem supponimus ex dub. 5. hoc Sacramentū conferre gratiam, etiamsi non adsit actualis deuotio, & quærimus generatim quando conferat.

12 *Maior.* 2. *Maior in 4. d. 9. q. 1.* docet hoc Sacramentum conferre gratiam aut successiuè, sicut calor producitur ab igne, ita vt productio gratiæ duret tam diu, quàm diu durat sumptio: vel in eo instanti quo homo inter sumendum est optimè dispositus. Addit tamen, in priore modo ceteris paribus non dari maiorē gratiam quando sumptio diu durat, sed tunc lentiùs eam intendi; quàm quando citò perficitur. Sed neuter modus placet. Non prior. Primò, quia cùm alia Sacramenta conferant gratiam in instanti, nulla est ratio cur dicamus hoc Sacramentum eam conferre in tempore, quando toto tempore sumptionis manet inuariata sumentis dispositio. *Cur aliqui effectus producantur in tempore?* Quia quòd aliquæ qualitates soleant augeri successiuè, vel fit ob imbecillitatem agentis, quod non potest formam in instanti producere; hîc autem nullus potest esse defectus in producente: aut quia variatur dispositio suscipientis, vt quando actum caritatis quis paulatim magis intendit, paulatim etiam recipit maiorem gratiam. Hîc autem sæpe manet eadem dispositio.

2. Quia cùm hoc Sacramentum conferat aliquando primā gratiam, vt dicam a. 3. tunc necessariò debet certū gradū gratiæ producere in instanti, & tunc petā, quo instanti eam producat?

Nec secundus modus placet. Primò, quia sine fundamento asseritur. Secundò, quia quādo non variatur dispositio sumentis toto tempore sumptionis, nullum poterit assignari instans quo gratia conferatur.

13 *Sotus.* Tertia sententia est *Soti in 4. d. 12. q. 2. a. 1. § Colligitur ergo*, vbi ait hoc Sacramentum cōferre gratiam in primo instanti quo verum est dicere Iam comestum est, siue guttur transiuit. Sed hæc sententia satis confusè adhuc loquitur. Primò, quia non explicat quando hoc Sacramentum potest dici transiisse guttur. Secundò, quia non explicat an tota hostia debeat transiisse gulam, an solùm secundùm aliquam sui partem: & siue hoc siue illud dicas, res habet singularem difficultatem, vt patebit ex dicendis.

14 Quarta verò sententia notat dari aliquem communem terminum indiuisibilem inter os & guttur, qui inferiorem partem oris & superiorem partem gutturis terminat, & vtramque vnit, & docet tunc cibum comedi, quando per hunc terminum traiicitur.

15 Deinde docet primò, quando non variatur dispositio sumentis, totam gratiam conferri simul, quod communiter etiam Doctores docent. Deinde ponit 4. modos, quibus hoc possit defendi. Primus est, vt gratia hæc non producatur in instanti temporis indiuisibili, sed in instanti discreto, vt aiunt: quod est quidem totum simul, & hac ratione dicitur indiuisibile & instans, durat tamen per aliquod tempus. Sicut substantia angeli etsi duret per æuum, quia tamen est tota simul, & secundùm se immutabilis, dicitur esse & durare, non in tempore, quod mutationem significat, sed in instanti discreto. Vult itaque gratiæ productionem esse quidem totam simul; durante tamen per certum tempus, quod immediatè sequitur primum instans, quo hostia attigit indiuisibilem illum terminum. Probatur autem hæc sententia, quia productio gratiæ non potest fieri ante illud instans; nec etiam in illo instanti, quia tunc nondum est comestio: neque etiam in instanti temporis posteriori, quia nullum certum potest assignari. Ergo fit in illo instanti discreto.

16 Sed hic modus non potest defendi. Quia etsi res quæ est tota simul, potest per aliquod tempus durare, tamen fieri nequit vt producatur tota simul, & tamen productio duret per aliquod tempus, prout productio accipitur propriè, & vt distincta à conseruatione. *Nihil potest propriè produci in instanti discreto.* Quia res quæ propriè producitur, necessariò incipit esse. Atqui in media parte illius temporis quo dicitur durare productio, gratia nullo modo incipit esse, cùm tota sit. Ergo nullo modo propriè producitur.

Confirm. 1. quia sicut incipere esse supponit immediatè antè non fuisse, ita etiam produci. Atqui in media parte illius temporis falsum est dicere, Ille gradus gratiæ immediatè antè non fuit. Ergo falsum est dicere, Iam incipit esse, aut producitur.

Confirm. 2. quia id quod existit totum simul per aliquod tempus, potest dici existere in quouis instanti illius temporis. Atqui secundùm illam sententiam productio gratiæ existeret per totum illud tempus. Ergo posset gratia dici produci in quolibet instanti; & consequenter posset simul dici in hoc instanti produci, & iam antè totaliter producta esse. quæ absurda sunt.

17 Dices, productionem non debere ita strictè accipi, sed prout identificatur conseruationi, qua ratione lumen dicitur continuò produci quamdiu est. Sed nec hoc dici potest. quia tunc hæc productio non tantū tam diu durabit quàm diu durat sumptio, sed etiam quamdiu talis homo manet in gratia. quia tam diu perseuerat conseruatio gratiæ. quod est contra mentem auctoris illius sententiæ. Addo hanc responsionem non satisfacere huic quæstioni. Nam cùm in omni re quæ incipit esse tota simul, sit verum assignare aliquod instans, in quo verum est dicere: Hæc res iam hoc instanti est, & immediatè antè non fuit: item cùm ille gradus gratiæ qui communicanti confertur, incipiat esse totus simul, debebit in eo assignari tale instans; & petitur, quodnam illud sit. *Omnis res quæ tota simul producitur, habet primum instans sui esse.*

18 Secundus modus docet gratiam conferre primo instanti temporis, quo hostia secundùm suam vltimam superficiem attigit illum terminum indiuisibilē suprà positum. Ratio est, quia cùm Christus sit totus in illa superficie, potest tunc aliquo modo dici iam comedi. quia cibus corporalis statim ac peruenit ad illum terminum, incipit aliquo modo attrahi, & alterari à stomacho, & vicissim etiam alterat stomachum, atque ita incipit comedi. gratia autem promissa est manducanti hoc Sacramentum.

Et hæc quidem sententia posito quòd Christus sit integrè sub singulis punctis specierum non potest conuinci falsa, & posset probabiliter defendi. Si quis tamen negaret Christum ita esse sub singulis punctis, diceretque eum tantùm semel esse sub singulis minimis particulis, quæ naturaliter dari possunt, iuxta dicta q. 76. a. 3. in tertia sententia: posset secundùm hunc modum dicere, eo instanti conferri gratiam, quo hostia saltem secundùm vnam eiusmodi particulam, dictum terminum transierit, siue simul plures aliæ eiusmodi particulæ eum terminum transierint, siue non. Imò hic modus in hac sententia habet maiorem probabilitatem, quàm alter in altera sententia, quia potiore ratione potest dici sumpsisse Christum, qui inter deglutiendum eum integrè transmiserit vltra eum terminum, quàm qui eum tantùm promouerit vsq; ad eum terminum.

19 Tertius modus dicendi est, tunc dari gratiam, quando maior pars hostiæ transiuit illum terminum. Sed hic modus caret omni fundamento. Nec enim est vlla ratio cur tunc potiùs detur gratia, quàm quando sola tertia vel quarta pars eum terminum transierit. Quia Christus tam perfectè continetur sub quauis minima particula, quàm sub maiore.

20 Quartus modus dicendi est, tunc dari gratiam, quando tota hostia est iam recepta in stomachum, ita vt iam possit dici facta comestio. Ratio est, quia hæc gratia non videtur promissa nisi ei qui iam sumpsit Christum; siue sumptioni non in fieri, sed iam factæ. Sicut in aliis Sacramentis non datur gratia ei, qui incipit suscipere Sacramentum, sed ei qui iam ipsum suscepit. Antequam autem quis Sacramentum transmiserit in stomachum, non potest dici manducasse Christum. Sicut qui incipit ingredi domum & vno pede attigit limen, non potest dici ingressus domum.

Moderantur tamen aliqui hanc sententiam, & dicunt vt quis percipiat gratiam, non esse necesse vt hostia tota recepta sit in stomachum, sed sufficere vt tota transierit terminum diuidentem os à gutture.

21 Sed nec sententia placet. Quia Christus tam perfectè continetur sub minima particula hostiæ, quàm sub tota. Quare nulla est maior ratio cur dicatur eum tum primùm sumpsisse, quando tota hostia transmissa est in stomachum, vel transiit illum terminum: quàm quando tantùm decima pars transiit.

Dices, Christus sub vna hostia habet vnam præsentiam totalem, & ideo non censetur perfectè transmissus, donec tota hostia transmissa sit. Sed hoc dici nequit. Sequeretur enim in singulis partibus hostiæ saltem ante fractionem habere tantùm præsentiam partialem: atq; ita non esse tam perfectè sub singulis partibus, quàm sub tota hostia, quod falsum est.

22 Pro resolutione Nota, quòd sicut est terminus indiuisibilis coniungens superiorem partem gutturis ori; ita etiam esse similem terminum coniungentem inferiorem partem gutturis stomacho, qui sit communis vtriusque terminus.

23 CONCLVS. I. Etsi secundus modus dicendi quartæ sententiæ non sit improbabilis: tamen probabilius est tunc primùm communicanti conferri gratiam, quando Christus potest aliquo modo dici iam receptus in stomachum. ita vt secundùm eam sententiam, quæ ponit eum integrè contineri sub singulis punctis, saltem secundùm vnam indiuisibilem replicationem attigerit inferiorem hunc terminum: aut secundùm aliam sententiam, quæ ponit eum semel sub minimis quibusque particulis, vna saltem integra talis particula hunc terminum transierit, siue plures simul transierint, siue non.

Christus in hoc Sacramento tunc primùm cōfert gratiam cum iam sumptus est.

Prob. 1. Quia hoc Sacramentum non confert gratiam nisi sumptum: ante illud autem instans non potest Christus dici sumptus, sed incipi sumi. ergo Sacramentum priùs non confert gratiam.

Secundò, quia hoc Sacramentum confert gratiam per modum nutrimenti. Atqui cibus non nutrit, nisi iam aliquo modo receptus stomacho. Ergo similiter hoc Sacramentum non confert gratiam nisi iam aliquo modo stomacho receptum.

24 Nec refert quòd cibus adhuc existens in gutture incipiat aliquo modo alterare stomachum, & ab eo alterari. quia idem fit, dum adhuc est in ore. Vnde videmus stomachum cibum adhuc in ore existentem vel attrahere, vel etiam reiicere & nauseare, prout sapidus, eique commodus, vel contrà insipidus eique contrarius est.

25 Dices primò, Promittitur gratia piè manducanti hoc Sacramentum. Atqui piè communicans dum traiecit hostiam vsque ad medium guttur, verè dicitur Christum manducasse. Ergo tunc recipit gratiam. 2. Quia cùm hostia recepta est stomacho, non est ampliùs manducatio. Ergo non tunc sed antea data est gratia. 3. Quia alias, qui piè communicans, cùm traiecisset hostiam vsque ad medium guttur, moreretur, non reciperet gratiam Sacramenti. quod tamen videtur absurdum.

26 Ad 1. Resp. Simili modo promitti gratiam suscipientibus cetera Sacramenta, & tamen hæc iis non datur nisi perfecta iam susceptione. Quare similiter hic dicendum est, nec dari nec promitti gratiam, nisi ei qui verè iam manducauit, qualis non est is, qui nondum Christum vllo modo stomacho recepit. Atque ita neganda est minor.

Ad 2. nego antecedens. Quia tunc manducatio est adhuc ratione sui termini, sicut alia Sacramenta sunt in eo instanti, quo desinunt fieri, & quo confertur gratia.

Ad 3. Resp. Hoc non esse magis absurdum, quàm sit absurdum, quòd non reciperet gratiā, qui piè communicans moreretur dum hostiam adhuc haberet in ore. quod tamen omnes admittunt. Et ratio vtriusque est. quia neuter potest dici sumpsisse siue comedisse corpus Christi, sed incepisse sumere.

27 Dices 4. Minima illa particula cùm per se non sit sensibilis, non potest habere rationem Sacramenti. Ergo eius solius sumptio non potest causare gratiam.

Resp. Etsi per se separata non sit sensibilis, est tamen sensibilis vt est coniuncta reliquis partibus,

tibus, atque ita habet rationem Sacramenti. Etſi autem ſecundùm concluſionem noſtram ſit fortè ſola ſumpta dum confertur gratia: non tamen eſt ſumpta ſeparata, ſed coniuncta reliquis partibus, atque ita habet veram rationem Sacramenti.

28 CONCLVS. II. Poſt illud primum inſtans quo quo communicanti data eſt gratia, ſi non varietur eius diſpoſitio, toto reliquo tempore quo communio durat, nulla ampliùs datur gratia habitualis. Eſt ferè communis Theologorum. Quòd ſi tamen poſt illud inſtans, interim dum adhuc durat ſumptio, communicans melius diſponatur, valdè probabile eſt eum ſuſcipere maiorem gratiam. Ita *Caiet. hic, & Suarez d.63. ſect. 4.* Et apertè colligitur ex *Gabriele lect. 85. in Canon. & Palud. in 4.d.17.q.8. in fine. & Maiore d. 9. q.1.* Quia dicunt eum qui initio ſumptionis non eſt diſpoſitus ad gratiam, ſi dum durat ſumptio benè diſponatur, recipere gratiam.

Caietan. Suarez. Gabriel. Paludan. Maior.

29 Propiobatione vtriuſque partis Notandum eſt, Etſi corpus Chriſti ſimul cum ſpeciebus conſtituat integrum Sacramentum, & totum ipſum Sacramentum ſicut ad ſignificandam gratiam, ita etiam ad eandem producendam concurrat: tamen tota vis producendi gratiam prouenit à corpore & ſanguine Chriſti, ſiue ab ipſo Chriſto. Atque ita cùm Chriſtus tam perfectè contineatur ſub minima particula, atque ſub tota hoſtia, ſequitur minimam particulam habere tantam vim producendi gratiam, quantam habet integra hoſtia. Et ratio eſt, quia tota vis Sacramentorum producendi gratiam prouenit ex inſtitutione & promiſſione Chriſti: & vt patet Ioannis 6. communicantibus propriè promiſſa eſt gratia, quia Chriſtum manducant. Cùm igitur æqualiter Chriſtum manducent, qui minimam particulam hoſtiæ ſumunt, & qui integram; ſequitur eos æqualem cæteris paribus percipere.

Tota vis producendi gratiam in hoc Sacramento eſt à Chriſto præſente.

Ioan. 6.

30 Nota 2. ex dictis q.62.a.1.d 3. Deum ſuſceptioni ſingulorum Sacramentorum annexiſſe certum gradum gratiæ, quem æqualiter diſpoſitis, æqualem ſemper cooferunt: ita tamen vt meliùs diſpoſitis plus gratiæ conferant.

Gratia ſacramentalis reſpondet cuiuſque diſpoſitioni.

Nota 3. Etſi communio neceſſariò fiat in tempore, eodem tamen modo, quantum eſt ex parte ſua producere gratiam, ac ſi tota fieret in inſtanti Sequitur ex dictis. Quia cùm, vt oſtendi concluſ. præcedente, detur aliquod certum inſtans, quo Chriſtus totus poteſt dici perfectè receptus in ſtomachum, ita vt per ſequentium partium Sacramẽti ſuſceptionem Chriſtus non recipiatur perfectiùs, quàm in eo inſtanti fuerit receptus: ſequitur totam cauſam productionis gratiæ eſſe eo inſtanti perfectè poſitam, nec eam vllo modo perfectiùs poni, per receptionem reliquarum partium. Ergo eo inſtanti eodem modo confertur gratia, ac ſi tota hoſtia eodem inſtanti integrè reciperetur, quantum eſt ex vi & ratione Sacramenti.

Sumptio huius Sacramenti ita confert gratiam ac ſi fieret in inſtanti.

Dixi, Quantum eſt ex vi & ratione Sacramenti. Quia etſi duratio ſuſceptionis per ſe nullo modo conferat ad augmentum gratiæ; per accidens tamen poteſt conferre, quatenus communicans interim poteſt elicere feruentiores actus caritatis, atque ita ſe meliùs ad gratiam percipiendam diſponere.

Duratio ſumptionis per accidens cauſam mariorē gratiā.

31 Pro quo Nota 4. Quòd ſicut ſumptio Sacramenti, etſi phyſicè loquendo duret per aliquod tempus; tamen ſi loquamur de ea moraliter, & in ordine ad producendam gratiam, acceptatur eodem modo à Deo ac ſi tota compleretur in inſtãti: ita omnis diſpoſitio ad gratiam quam habet communicans vſque ad vltimum inſtans communionis, etſi phyſicè loquendo ſucceſſiuè fiat, & ſecundùm quaſdam partes ſequatur primum inſtans communionis: à Deo tamen in ordine ad gratiam ſacramentalem eodem modo acceptatur, ac ſi præcederet primũ inſtans communionis. Ratio eſt. quia eùm toto illo tempore homo verè ac realiter ſumat Chriſtum, & tam perfectè in vltimo inſtanti, atque in primo; omnis diſpoſitio, quæ vltimum inſtans præcedit, eſt vera diſpoſitio ad communionem, eámque ſecundùm aliquam ſui partem præcedit. Ergo ſicut totum tempus quo durat communiò computatur quodammodo pro inſtanti: ita etiam debet computari totum illud tempus quo augetur illa diſpoſitio, quaſi hęc eſſet poſita primo inſtanti: quia eſt eadem vtriuſque ratio.

Tam ſucceſſiua ſumptio quàm ſumẽtis diſpoſitio cenſetur moraliter eſſe in inſtanti.

32 His poſitis probatur concluſio pro vtraque parte. Quia cauſa neceſſariò agens primo inſtanti quo ſecundùm omnem vim agendi perfectè ponitor, in obiecto non repugnante producit perfectè totum ſuum effectum, nec poſtea eum auget, niſi aut ipſa accipiat maiorem vim agẽdi, aut obiectum meliùs diſponatur. Atqui primo inſtanti quo Chriſtus integrè intra ſtomachum recipitur, ponitur perfecta receptio Sacramenti cum omni ſua vi agendi, quæ poſtea nullo modo augetur, vt patet ex dictis. Ergo eodem inſtanti producit totum ſuum effectum, nec poſtea eum auget, niſi obiectum meliùs diſponatur: & verè eum auget, ſi obiectum meliùs diſponatur interim dum perfectè durat eius vis agendi.

Cauſa perfectè poſita producit totũ effectum ſimul, niſi aliunde ſit repugantia.

33 Confirmantur hæc omnia & explicantur pulchrè hac ſimilitudine. Fingamus enim aliquod corpus lucidum magnitudine v. c. partæ hoſtiæ habere vim illuminandi corpus remotum ad 12. pedes vt duo: & remotum ad nouem pedes illuminandi vt tria; & remotum ad ſex pedes illuminandi vt 4. Item ponamus illud corpus habere tantam vim illuminandi in quauis vigeſima ſui parte, atque in ſe toto: tunc ſi illud in locum obſcurum per anguſtum foramen immittas, ſtatim primo inſtanti quo talis particula per illud foramen tranſierit, illuminabit corpus diſtans duodecim pedes vt duo, & eodem planè modo, ſiue æquè perfectè illud corpus illuminabit & initio, & in medio, & in fine ſui ingreſſus per foramen, atque etiam poſt vnam horam, ſi modo æqualiter ſemper ab eo corpore diſtet: quòd ſi tamen, dum illius durat immiſſio, corpus aliud fiat ei magis propinquũ, perfectiùs illud illuminabit; ſucceſſiuè quidem, tanta tamen intenſione, quanta ipſum illuminaſſet, ſi initio fuiſſet ita propinquum. Et ſimile eſt in ſumente hoc Sacramentum, cui meliùs diſpoſitus poteſt quadam ratione dici magis propinquus.

CON

34 CONCLVS. III. Quando quis sumit Vener. Sacramentum sub duplici specie, si non sit meliùs dispositus quando sumit calicem, quàm erat quando sumebat corpus, non recipit plus gratiæ, quàm si sumpsisset solùm sub vna specie. Quòd si tunc meliùs sit dispositus plus recipit; eodem modo quo iam dixi eum recipere plus gratiæ, qui meliùs est dispositus in fine communionis, quàm in initio. Secundam partem tenent iidem auctores quos citaui pro secunda parte conclus. præcedentis: & eodem modo probatur, quo illam probaui, vt per se patet.

Sumptio duplicis speciei per se non auget gratiam.

Priorem verò partem præter dictos docent *Soto in 4. d. 12. q. 1. a. 12. in responsione ad vltimam obiectionem. & Petrus Soto lect. 10. de Eucharistia,* & communiter ferè omnes, qui hoc tempore scribunt contra hæreticos. Et colligitur ex *D. Thoma q. 80. a. 12. ad tertium.*

Sotus. Petrus Soto. D. Thom.

35 Probant aliqui hanc partem ex *Trident. sess. 21. c. 3.* vbi putant eam quasi definitam. sed ex hoc capite non potest efficaciter probari. quia Concilium tantùm ibi dicit, eos qui communicant sub vna specie, nulla gratia ad salutem necessaria fraudari: apertè insinuans se nullo modo velle definire, eos nulla gratia priuari, quam percipiunt ij, qui sub vtraque specie communicant. Alias enim non debuisset dicere, eos non priuari gratia ad salutem necessaria, sed nulla gratia priuari. Quare cùm consultò hunc modum dicendi vitarit, ostendit eum non esse certum. Imò quidam referunt multos ex iis qui Concilio interfuerunt, sensisse communicantem sub vtraque specie plus gratiæ recipere. Nec, etsi hoc esset verum, Ecclesia fecisset vllam iniuriam laicis, prohibendo iis vsum calicis, vt dicam q. 80. a. 12.

36 Probatur igitur concl. eodem argumento, quo probaui præcedentem, quia cùm ideo communicanti promissa sit gratia, quia sacramentaliter sumit Christum, sequitur, quoties duo æqualiter dispositi æquè perfectè sumunt Christum, eos æqualem gratiam percipere. Atqui qui sumit Christum sub vnica specie, tam perfectè eum sumit, atque is qui sumit eum sub vtraque specie. Ergo, si æqualiter sit dispositus, æqualem percipit gratiam.

Minor prob. Quia Christus tam perfectè totus omnino continetur sub vna specie atque sub vtraque. Ergo qui vnam sumit, tam perfectè sumit Christum, eiúsque corpus & sanguinem, quàm qui sumit vtramque.

37 Dices 1. Hoc Sacramentum, vt constat duabus speciebus, perfectiùs significat gratiá, quàm quatenus constat vnica specie. Ergo etiam perfectiùs causat gratiam.

Resp. neg. consequentiam. quia etsi vtraque species significet aliquo modo perfectiùs gratiam, quatenus magis expressè integram refectionem (quæ apud nos cibo & potu constare solet) significat: tamen non significat perfectiorem refectionem seu gratiam. quia res significata, qua reficitur animus, est absolutè eadē. Simili modo matrimonium contractū per verba perfectiùs vinculum matrimoniale significat, quàm si contraheretur per sola signa: non tamen significat, aut facit perfectius vinculum.

Vtraq; species simul significat perfectius eandem gratiam, nō tamen perfectiorem.

38 Dices secundò, Illud tantùm habet vim sanctificandi in hoc Sacramento, quod in eo est ex vi verborum, quia illud solum per se sumimus. reliqua verò per accidens. Atqui sub specie panis vi verborum est solum corpus, non autem sanguis. Ergo hic sub specie panis, non habet vim sanctificandi, quia non sumitur per se.

Resp. negando maiorem. quia aliàs sequeretur, diuinitatem Christi, prout est ac sumitur in hoc Sacramento, nullam habere vim sanctificandi. quia non est in eo ex vi verborum. Illud tamen est apertè falsum, cùm tam corpus quàm sanguis Christi habeant omnem suam vim sanctificandi ratione diuinitatis coniunctæ. Nec etiam admittendum est, ea quæ sub aliqua specie concomitanter sunt, sut esse, aut sumi ibi per accidens; quia tam ex decreto Dei, quàm Christi institutione hæc omnia necessariò semper fuerunt sub vtraque specie coniuncta, & simul sumpta, quoties hoc Sacramentum fuit consecratum aut sumptum. Nec refert quòd in triduo mortis fuisset corpus à sanguine separatū, si fuisset tunc facta consecratio. quia hoc fuisset potiùs per accidens ipsi Sacramento eiúsque institutioni. quia aliquo modo præter voluntatem Christi illud instituentis, qui nullo modo hoc Sacramentum instituit, vt tunc consecraretur, aut sumeretur, idcóque ita instituit vt certò sciret, nullo modo tunc aut consecrandum, aut sumendum.

Sanctificant etiam ea quæ in hoc Sacramento sunt per cōcomitantiā.

39 Dices 3. Tam sumptioni corporis quàm calicis æqualiter promissa est gratia, nec vna sumptio impedit effectum alterius. Ergo vtraque suam gratiam confert.

Resp. Eodem modo vtriusque speciei sumptioni per se esse promissam gratiam, sicut sumptioni diuersarum hostiarum est sigillatim promissa gratia: ita nimirū, vt pro singulis sumptionibus detur diuersa gratia, quando diuersæ hostiæ vel species diuersis sumptionibus siue communionibus sumuntur. Quando autem per modum vnius communionis, & sumptione moraliter vna sumuntur (vt communiter fit ab iis, qui sub vtraque specie communicant) tunc non conferre distinctam gratiam, sed omnino eandem. quia vnicæ sumptioni non datur nisi vnica gratia.

40 Hinc sequitur, hanc omnem gratiam conferri statim in primo instanti quo Christus sub alterutra specie perfectè receptus est in stomacho iuxta dicta prima conclusione: nec eam augeri postea, nisi melioretur dispositio communicantis, iuxta dicta conclus. 2. Quia etsi physicè loquendo vtraque sumptio fiat diuerso tempore; moraliter tamen loquendo, & ex acceptatione Dei, censetur fieri simul, & quasi in instanti. Sicut quando quis in eadem communione plures hostias, aut diuersas vnius partes vnam post aliam sumit.

Sumptio vtriusque speciei censetur moraliter fieri simul.

41 CONCLVS. IV. Quando quis post communionem interim dum species digeruntur, non disponit se meliùs ad perceptionē gratiæ, quàm ab initio fuerat dispositus, non percipit maiorem gratiam.

Meliorata dispositione crescit gratia.

Sequitur ex dictis. quia Sacramentum tantam habuit vim producendi gratiam primo instanti

ſtanti quo Chriſtus fuit perfectè ſtomacho receptus, quantam habet toto reliquo tempore, quo ſpecies incorruptæ in ſtomacho perſeuerant; & communicans tam perfectè tunc fuit diſpoſitus, quàm poſtea. Ergo Sacramentum tunc omnem ſuum effectum produxit. Quia nulla poteſt adferri ratio ſiue ex parte cauſæ, ſiue ex parte effectus, qui in inſtanti poteſt produci, ſiue etiam ex parte ſubiecti, cur ſequenti tempore maior gratia producatur.

42 Potest augeri gratia quamdiu species durant.

CONCLVS. V. Quòd ſi interim dum ſpecies integræ manent in ſtomacho, melioretur diſpoſitio communicantis; valdè probabile eſt etiam gratiam ſacramentalem augeri.

Caietan. Suarez. Paludan. Maior. Gabriel.

Ita apertè *Caietanus hic & Suarez d. 63. ſect. 7.* & apertè colligitur ex *Paludano in 4. d. 17. q. 8. in fine.* Citantur enim pro hac ſententia *Maior in 4. d. 9. q. 1 & Gabriel lect. 85. in can.* Sed non poteſt clarè ex iis colligi.

Probatur. quia hoc Sacramentum confert gratiam per modum nutrimenti: atqui cibus propriè non nutrit, quia ſumitur (nam ſi ſtatim poſt ſumptionem annihilaretur, non nutriret) ſed quia iam ſumptus in ſtomacho digeritur. Ergo etiam hoc Sacramentum nutriet animam, prout iam ſumptum in ſtomacho perſeuerat; ſi modò ſubiectum ob meliorem diſpoſitionem reddatur capacius ad gratiam ſuſcipiendam quàm ab initio erat.

43 Dices, Hinc ſequetur, quòd hoc Sacramentum conferret gratiam, etſi ſine vlla manducatione nobis neſcientibus ab angelo poneretur in noſtro ſtomacho. quia cibus ibi hoc modo poſitus nutriret.

Reſp. negando hoc ſequi. Quia ex inſtitutione Chriſti, vt hoc Sacramentum nos nutriat, debet nobis per manducationem applicari, vt patet Ioan. 6. Secùs eſt de cibo corporali: quia naturaliter habet vim nutriendi, quomodocunque ſtomacho applicetur.

Ioann. 6.

Prob. 2. Quia quamdiu habemus hoc Sacramentum in nobis, habemus vberrimum fontem omnis gratiæ, quē non conuenit areſcere, quamdiu volumus ex eo haurire.

3. Quia hoc conuenit dignitati huius Sacramenti, & dignitati Chriſti, & excitat ad pietatem, & augendam deuotionem poſt ſumptum Sacramentum.

4. Quia ſicut grauiùs longè peccat, qui committit peccatum mortale dum adhuc habet in ſe integrum Sacramentum, quàm qui poſt conſumptas omnino ſpecies illud committit; quia ille grauem irreuerentiam illi Sacramento irrogat: ita etiam videtur quòd tunc actus caritatis & deuotionis ob coniunctionem cum hoc Sacramento plus gratiæ conferant.

44 Dices primò, Hinc ſequetur in dignè communicante ſemper toto tempore, quo manent ſpecies in ſtomacho, augeri gratiam, etſi ipſe toto tempore planè diſtrahatur. Probatur. Quia ſtatim primo inſtanti recipiet gratiam habitualem, & conſequenter fiet magis diſpoſitus ad gratiam ſacramentalem ſuſcipiendam (nam vt diximus q. 62. a. 1. d. 3. ceteris paribus qui habet maiorem gratiam habitualem, maiorem etiam gratiam per Sacramentum recipit.) Item ratione huius diſpoſitionis maiorem iterum gratiam ſuſcipiet, qua rurſus meliùs diſponetur, & ſic in infinitum.

Reſp. negando aſſumptum. Quia gratia habitualis quæ per ipſum Sacramentum confertur, nullo modo diſponit ad gratiam per idem Sacramentum ſuſcipiendam. Cuius ratio eſt. quia, vt dixi, etſi ipſa ſumptio Sacramenti, eiúſque in ſtomacho permanentia duret certo tempore: tamen quatenus acceptatur à Deo in ordine ad producendum ſuum effectum, cenſetur eſſe tota ſimul, & quaſi in inſtanti: & conſequenter etſi aliquis effectus Sacramenti tẽpore præcedat deſitionem, imò etiã plenam ſumptionem ipſius Sacramenti: tamen cùm à Deo conferatur tanquam effectus totius eſſe ipſius communionis, prout conſideratur in fieri & facto eſſe, moraliter cenſetur hac totaliter eſſe poſterior, & conſequenter non poteſt reſpectu communionis, quocunque modo conſideretur, ſubire rationem diſpoſitionis.

Effectus Sacramenti nõ potest suscipientem disponere.

45 Dices 2. Promiſſa eſt communicanti gratia ratione manducationis Sacramenti, quæ eſt actus liber, non autem ratione digeſtionis ſpecierum, quæ eſt actus merè naturalis. Ergo non augetur gratia dum ſpecies digeruntur, etſi melioretur communicantis diſpoſitio.

Reſp. negando conſeq. Quia etſi non ſit digeſtioni ſpecierum promiſſa gratia, & tamen promiſſa manducationi, non iam vt iam eſt in fieri, quàm vt conſideratur in facto eſſe (vt patet ex dictis) qua ratione durat quamdiu ſpecies digeruntur: & toto hoc tempore, quantum eſt ex ſe, eſt nata augere gratiam, ſi ſubiecti capacitas augeatur.

46 *Plures hostiæ simul sũptæ per se non causant maiorem gratiam.*

Hinc ſequitur primò, Per ſe loquendo nullo modo aliquem recipere maiorem gratiam, quia ſumit maiores, aut plures hoſtias, aut quia diutiùs hæret in iis ſumendis aut digerendis, vt patet ex dictis. Etſi per accidens hæc longior mora poſſet eſſe occaſio, cur quis maiorem gratiam accipiat, quatenus interim plures ac perfectiores actus caritatis elicit. Qua etiam ratione ſi vnus diutiùs exſpectet antequam communicet, quàm alius; hæc mora poteſt ei eſſe occaſio maioris gratiæ percipiendæ, quatenus poteſt interim meliùs ſe diſponere, plures actus caritatis eliciendo. Quare hæc ſententia non debet dare occaſionem aliquibus, qui id ſatis ſuperſtitiosè curant, vt inter communicandum plures hoſtias ſuſcipiant, quo diutiùs in ſtomacho hæreant, atque ita maiorem gratiam ſuſcipiant. Quia ſi velint ſe æquè diligenter præparare, æqualem gratiam percipient, ſiue parum ſiue diu hæreant, cùm poſſint ſe ante ſumptionem tam diu præparare quàm volunt. Quia omnes hi actus eliciti in ordine ad communionem, diſpoſitionem meliorant, ſiue eam præcedant, ſiue cum ea concurrant.

47 *Quomodo augeatur gratia meliorata dispositione.*

Sequitur ſecundò, Quando durante ſumptione Sacramenti, aut ſpecierum conſumptione, melioratur diſpoſitio per actus diſtincto tempore elicitos, gratiam primo inſtanti collatã, deinde certis inſtantibus, quibus illi actus eliciuntur, in certa quantitate augeri ſecundùm proportionem qua illi actus augent præcedentem diſpo

dispositionem. Quando verò dispositio augetur continuò, eò quòd vnus actus caritatis, aut similis perpetuò æquè intensus, continuetur, aut etiā continuò intendatur durante sumptione & cōsumptione Sacramenti; tunc simili aliqua proportione, prout melioratur dispositio, angetur etiam successiuè gratia, sicut calor à calefaciente successiuè intenditur.

48 *Si dum durante species tollitur obex, confertur gratia.*

Sequitur 3. Eum qui initio indispositus suscepit Sacramentum (siue id acciderit sine nouo peccato, eò quòd suam indispositionem omnino ignoraret: siue etiam cum nouo peccato) si postea interim dum adhuc ipsa susceptio aliquo modo durat, aut ea completa dum species adhuc integræ sunt in stomacho, sufficienter disponatur ad gratiam, eum verè susceptutum effectum Sacramēti. Ita *Caiet. Paludanus & Suarez supra*,

Caietan. Paludan. Suarez.

& ex parte etiam *Gabriel*, & *Maior*. Ratio est, quia cùm tunc adhuc habeat vim conferendi gratiam ex opere operato, & talis sit sufficienter dispositus, verè eam conferet. Nec in hoc est aliquid absurdi, quidquid aliqui sine probatione contradicant.

Gabriel. Maior.

Ex his demum patet solutio ad quasdam obiectiones, quas contra dicta obiicit *Sotus in 4. d. 11.q.2.a.1.* quas non est opus referre, quia clarè in dictis corollariis solutæ sunt.

Sotus.

49 Conclvs. VI. Post consumptas omnino species Sacramentum nullam vnquam gratiam sanctificantem confert ex opere operato. Quia vt dixi quæst.62.a.1.d.5. hoc Sacramentum nunquam reuiuiscit: nec est alia aliqua ratio cur dicas ipsum tunc ex opere operato gratiam conferre.

ARTICVLVS II.

Vtrùm effectus huius Sacramenti sit adeptio gloriæ?

50 Articulo secundo docet, hoc Sacramentum operari in nobis adeptionem gloriæ. Primò, quia causat in nobis gratiam habitualem, vt dixi art.1. ratione cuius habemus ius ad gloriam. Secundò, quia dat nobis vires perueniendi ad gloriam, quatenus conseruat nos ne in peccata incidamus: vt dicitur hîc ad primum & a.6.

ARTICVLVS III.

Vtrùm effectus huius Sacramenti sit remissio peccati mortalis?

51 Articulo 3. docet primò, hoc Sacramentum per se & ex institutione sua non remittere peccatum mortale. quia institutum est per modum nutrimenti, quod non conuenit mortuo, sed viuenti. Confirmatur. quia peccat mortaliter, quia conscius sibi peccati mortalis communicat: vt ostendemus infrà q.80.a.4. Hoc autem esset absurdum, si hoc Sacramentum esset institutum ad remissionem peccati mortalis: vt ostendi q.61.a.1.dub.2.

52 *Eucharistia per accidens remittit peccata mortalia.*

Docet secundò, hoc Sacramentum per accidens aliquando remittere peccatum mortale, & conferre primam gratiam, quando quis existens in peccato mortali solùm attritus bona fide accedit ad hoc Sacramentum, aut quia putat se contritum: aut quia inuincibiliter ignorat se esse in peccato mortali, aut quia omnino putat se licitè ita accedere: tunc enim per accidens cōfert primam gratiam, iuxta dicta q.62.a.1.dub.2. Ita apertè *D.Thomas hic, & Soto in 4.d.12.q.1.a.4. Viualdus de Eucharist.n.167. Siluester v. Eucharistia 4.n.3.* & alij plurimi.

D.Thom. Soto. Viualdus. Siluester.

53 *Cibus spiritualis potest etiam viuificare.*

Nec refert quòd nutrimentum corporale non prosit mortuis: quia gratia quæ est nutrimentum siue augmentum spiritale, tam apta est ex natura sua ad viuificandū, quàm ad nutriendum, siue augendum. Confert autem hoc Sacramentum gratiam omni non ponenti obicem directè quidem & ex fine suæ institutionis nutritiuam: per accidens autem quandoque etiam viuificatiuam. Et hoc videntur velle quidam Patres, qui videntur asserere hoc Sacramentum remittere peccata & scelera. Sic *D. Cyprian. serm. de cœna Domini*, ait hoc Sacramentum valere ad sanandas infirmitates, & ad purgandas iniquitates. Et infrà ait esse panem propter nutrimenti congruentiam; & sanguinem propter viuificationis efficientiam. Similia habet *D. Augustinus serm.18. de verbis Domini, & Damasc. l.4. de fide c.14.* Et fortè huc etiam respexit *Trident. sess. 13. can.5.* vbi ait: *Si quis dixerit vel præcipuum fructū sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus prouenire, anathema sit.* Vbi videtur supponere, per hoc Sacramentum quandoque etiam remitti peccata mortalia. Et quamuis etiam possit intelligi de peccatis venialibus: tamen satis commodè etiam intelligitur de mortalibus, præsertim quia per peccatum absolutè positum, communiter peccatum mortale intelligimus.

D. Cyprian.

D. August. Damasc. Trident.

ARTI

ARTICVLVS IV.

Vtrùm per hoc Sacramentum remittantur peccata venialia?

54 ART.4. docet, hoc Sacramentum remittere peccata venialia, idque dupliciter. Primò, quia est nutrimentum spirituale, cuius est restaurare feruorem caritatis, qui per peccata venialia minuitur. Secundò, quia excitat in nobis actus caritatis, qua peccata venialia tolluntur. Proprium enim est huic Sacraméto, quod (sicut olim manna) habet in se omnem saporem suauitatis, excitare in piè sumentibus aliquam suauitatem, qua amor diuinus prouocetur: vt patet ex ipsius officio, & Concilio Viennensi.

Concil. Viennense.

Nota in secundo illo modo peccata venialia 5 non remitti immediatè per Sacramentum, sed tantùm mediante actu charitatis per ipsum excitato: in priore autem modo ex opere operato immediatè remittuntur per vsum Sacramenti. Quare etsi nunquam peccata venialia remittantur, nisi qui ea commisit, ab iis aliquo modo auertatur (vt dicam in materia de Pœnitentia) tamen vt per vsum huius Sacramenti remittantur, non requiritur in suscipiente talis auersio, quæ ea per se tollat. Tunc enim propriè non per Eucharistiam, sed per illam auersionem hæc peccata tollerentur: sed sufficit aliqualis displicentia eorum in communi etiam virtualis, quæ videtur contineri in quauis supernaturali voluntate hoc Sacramentum piè suscipiendi, respectu venialium, quibus voluntas nec actu, nec virtualiter inhæret. Quia cùm talis voluntas sit desiderium aliquod maioris vnionis cum Christo, videtur aliquam peccatorum displicentiam continere. Ita *Suarez d.63. sect.10.* Et colligitur ex D.Thoma hìc, & patebit in materia de Pœnitentia.

Suarez. D.Thom.

ARTICVLVS V.

Vtrùm per hoc Sacramentum tota pœna peccati remittatur?

56 ART.5. docet primò, hoc Sacramẽtum quatenus habet rationem Sacramenti, in sumente non tollere directè pœnas temporales peccatis iam remissis debitas. quia ad hoc non est institutum.

Docet secundò, indirectè tamen eas pœnas in piè communicantibus delere, quatenus eos excitat ad feruorem caritatis, quo remissionem illarum merentur, vel ex parte, vel in totum secundùm proportionem quam feruor ille habet cum pœnis debitis.

Docet tertiò, hoc Sacramentum quatenus habet rationem sacrificij, tollere eas pœnas in eo pro quo offertur: non tamen semper omnes, sed plures vel pauciores, pro deuotione offerentis. quæ fusiùs dicentur in materia de sacrificio.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm per hoc Sacramentum præseruetur homo à peccatis futuris?

57 ART.6. docet, Sacramentũ nos præseruare à peccatis futuris, iuxta illud Ioann.6. *Hic est panis de cælo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur.* quod facit tum nos interiùs corroborando per augmentum gratiæ & virtutum, & maximè per gratias præuenientes, quas suo tempore non ponentes obicem, ratione gratiæ sacramentalis à Deo percipiunt, iuxta dicta q.62.a.2. tum quia reddit nos dæmonibus terribiles, vt non audeant nos ita impugnare, iuxta illud Chrysost. hom. 45. in Ioannem: *Ab illa igitur mensa tamquam leones ignem spirantes surgamus diabolo formidolosi.*

Ioann.6.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm hoc Sacramentum prosit aliis quàm sumentibus?

58 ART.7. docet, Eucharistiam qua Sacramentum tantùm prodesse sumentibus; scilicet ex opere operato. Nam per modum meriti de congruo, aut impetrationis posset etiam aliis prodesse, si pro iis sumeretur, sicut quænis opera pia. Quà sacrificium tamen etiam aliis prodesse. Sed de his infrà in materia de sacrificio.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm per veniale peccatum impediatur effectus huius Sacramenti?

59 ART.8.docet primò, Peccata venialia præterita & ſolo habitu manentia nulla ratione impedire effectum huius Sacramenti. quod intellige per ſe. Per accidens enim aliqua ratione quandoq; eū ex parte impediunt, quatenus poſſunt eſſe cauſa cur minores gratias præuenientes à Deo recipiamus, aut cur caritas minus in nobis ferueat, & conſequenter cur minùs benè diſpoſiti, & cum minore fructu communicemus.

Docet ſecundò, Peccata venialia quæ actu inter communicandum committuntur, non impedire quidem infuſionem gratiæ habitualis, impedire tamen ſpiritalem delectationem, quam deuotè communicantes ſolent percipere. quia illa peccata impediunt actualem deuotionem, & vnionem cum Deo, ac feruorem charitatis. quæ tamen neceſſaria ſunt ad illam delectationem ſpiritalem.

Adde cum illa peccata impediant etiam deuotionem: atque ita multum minuant actualem diſpoſitionem, etiam efficere, vt minor gratia habitualis infundatur, quæ meliùs diſpoſitis copioſior dari ſolet.

DVBIVM

Vtrùm hoc Sacramentum operetur aliquos effectus in corpore noſtro?

60 PRæcipua hîc difficultas eſt circa tres effectus, ſcilicet primò circa reſurrectionē noſtrorum corporum. Qui enim volunt Sacramenta omnes ſuos effectus phyſicè operari, varias hîc rationes comminiſcuntur, vt poſſint oſtendere quomodo Sacramentum quod iam eſſe deſiit, noſtrā reſurrectionem operetur. Sed ſecundum noſtrā ſententiam, qui in Sacramentis non agnoſcimus niſi moralem efficientiam, nulla hîc eſt difficultas vt infrà videbimus. Secundò, qua ratione hoc Sacramentum in nobis mitiget concupiſcentiam. Tertiò, qua ratione per communionem ſingulari modo vniamur Chriſto. qua de re multi multa diſputant; ſed magis diſſentiunt in modo loquendi; quàm in re ipſa. Quæ omnia fusè valdè & doctè diſputat *P. Suarez hîc d. 64.* (*Suarez.*) Nos vt breuitati conſulamus, rem paucis declarabimus. Nam à parte rei nulla eſt difficultas, niſi in quibuſdam modis loquendi, quos ex iis quæ dicemus, facilè erit explicare.

61 CONCL. Hoc Sacramentum habet quatuor præcipuos effectus circa noſtrum corpus.

(*Corpora ſanctificat.*) Primò enim ſanctificat quodammodo corpora noſtra ſuo contactu. Si enim olim inſtrumēta omnia paſſionis, eiúſque veſtes, & iam vaſa quibus Euchariſtia continetur, eius cōtactu ſanctificantur, cur non etiam corpus noſtrum, quod in ſe Chriſtum recipit, aliquo modo ſanctificetur? Hinc *Chryſ. hom. 30. in 2. Cor.* (*Chryſoſt.*) ſuper illud. *Salutate vos inuicem, Non vulgarem*, ait, *honorem conſecutū eſt os noſtrum accipiēs corpus Dominicum.* Ex quo patet, quàm caſtè deceat nos habere noſtra corpora, quæ ſunt ſacra quædam vaſa Chriſtum continentia.

62 (*Minuit libidinem.*) Secundò, minuit ardorem cōcupiſcentiæ, 1. directè feruorem ſanguinis & humorem temperando & applicando diuinam virtutem, vt vel per ſe immediatè hoc efficiat, vel cauſas ſecūdas ſua prouidentia ita dirigat vt hic effectus ſequatur. Per gratias præuenientes, vel auocando aliò imaginationem, ne ſpiritus vitales conciter, vel dando robur animæ, vt poſſit efferueſcentiam corporis comprimere. 3. Dando animæ affluentiam ſuauitatis, quæ etiam in corpus redundet: vt cor & caro exultent in Deum viuum, & ita nihil carnale concupiſcant.

63 (*Moraliter ſibi nos vnit.*) Tertiò, vnit ſibi corpora noſtra non quidem vnione omnino phyſica, vt aliqui videtur velle. Nam nulla talis hîc poteſt aſſignari, quæ ſit effectus Sacramenti, & diſtincta ab ipſa ſumptione, qua Chriſtus nobis localiter vnitur: ſed vnione morali. Sicut enim cibos alios mutamus in noſtrum corpus, ſic cōtrà Chriſtus morali quadam habitudine nos ſuum corpus efficit. Etſi enim omnes filij Eccleſiæ dicantur membra corporis Chriſti: tamen ſingulari ratione vnum corpus in Chriſto dicuntur omnes qui hoc cibo aluntur, iuxta illud *1. Cor. 10.* (*1. Cor. 10.*) *Vnum corpus ſumus omnes, qui de vno pane participamus.* Hanc autem vnionem Patres quandoque vocant realem, quatenus includit aliqua ratione ipſam ſumptionem, per quam Chriſtus verè & realiter nobis intimè præſens conſtituitur, quæ in bonis eſt fundamentum alterius illius vnionis moralis; quam mali non conſequuntur: ideóque Patres dicunt ſolos bonos Chriſto per hoc Sacramentum vniri.

64 (*In fine nos ſuſcitabit. Ioan. 6.*) Quartò, reſuſcitabit corpora noſtra in fine mūdi iuxta illud Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* Non quòd aliqua qualitas noſtris corporibus imprimatur, cuius virtute ſint reſuſcitanda: aut quòd corpora eorum qui communicarunt, ſingulare donum accipient, quo ab aliis diſtinguentur (hæc enim ſine fundamento dicuntur) ſed quia reſurrectio ſingulari modo eſt debita corporibus noſtris ratione illius ſingularis vnionis, quam per communionem cum Chriſti corpore acquirimus: Decet enim glorioſum corpus habere etiam membra glorioſa.

65 (*Aliter operatur ſuum effectum quā reliqua Sacramenta.*) Nota demum, Etſi hoc Sacramentum tantùm moraliter operetur ſuos effectus ſicut alia: non improbabiliter tamen quoſdam aſſerere, diuerſimodè eos operari. Alia enim ſolùm modo mortuo nobis virtutem diuinam applicant, cùm inanima omnino inſtrumēta ſint: Chriſtus verò cùm in hoc Sacramento præſens ſit, & actu vitali amet dignè ſuſcipientes: credi omnino poteſt, etiam actu vitali diuinam virtutem iis applicare ad productionem gratiæ, ſicut agens in hac vita eam applicabat ad opera miraculoſa.

QVÆ

QVÆSTIO LXXX.

DE SVMPTIONE HVIVS SACRAMENTI IN COMMVNI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm distingui debeant duo modi manducandi corporis Christi?

ART.1.docet, hoc Sacramentum dupliciter posse sumi, scilicet spiritualiter, quãdo ita manducatur, vt fructus eius simul percipiatur, & merè sacramentaliter, quando sine fructu manducatur.

Tridem. Nota primò, *Trident.sess.13.cap* 8.cum communi etiam Doctorum sentētia poni tres modos manducandi hoc Sacramentum. Primò enim manducari potest merè spiritualiter: vt quando iustus concipit magnum desiderium communicandi. Secundò sacramētaliter tantùm: vt quando quis indignè communicat. Tertiò sacramentaliter & spiritualiter simul: vt fit quando quis dignè communicat. D.Thomas autem primum & tertium modum sub primo suę diuisionis membro comprehendit, vt patet ex eius textu. D.Thom.

2 Vt autem tam hæc, quàm sequentibus articulis dicenda clariùs intelligantur, Nota secundò, Christum generatim loquendo posse septem modis manducari; duobus vt est extra Sacramentum, & quatuor prout est in Sacramento, & demum in figura Sacramenti. Christus septem modis manducari potest.

1. Igitur spiritualiter manducatur, prçcipuè secundùm diuinitatē per fruitionem beatificam, & sic manducant eū Beati, de quo vide *D.Bernardū serm.33.in cantica.2.* Per fidē viuam, qua ei inhæremus: & de hac manducatione videtur loqui *D. August.tract.25.in Ioann.* dū ait: *Vt quid paras dentem & ventrem? crede & manducasti. Credere enim in eum, hoc est panē viuum manducare.* 3. Merè spiritaliter, per votum siue desideriū communionis. 4. Spiritualiter & sacramentaliter simul: vt fit dū piè communicamus, vtrumq; autem hūc modum complectitur D. Thom. sub manducatione spirituali huius Sacramenti. 5. Sacramentaliter tantùm: vt fit dum quis indignè communicat. 6. Merè materialiter: vt si bestia hostiam comedat. 7. In figura ipsum comederunt fideles, qui manducauerunt manna, quod erat figura huius Sacramenti, & consequenter Christi. D. Bernard. D. Aug. D.Thom.

ARTICVLVS II.

Vtrùm solius hominis sit hoc Sacramentum spiritaliter sumere?

3 ART.2.docet, solum hominem posse hoc Sacramentum spiritualiter sumere. Quia nec creaturæ irrationales possunt hoc ita sumere, vt per se patet: nec etiam angeli, quia nec possunt hoc Sacramentum realiter sumere, quia comedere non possunt: nec etiam in voto, quia desiderium spirituale & fructuosum huius Sacramenti sumendi illi soli habere possunt, pro quibus ipsum est institutum; quales sunt soli homines, qui possunt fructum Sacramenti percipere. D.autem Thomas hîc solos illos vult hoc Sacramentum spiritualiter sumere, qui vel per realem Sacramenti sumptionem, vel per eius votum rem Sacramenti, siue gratiam percipiunt. D.Thom.

ARTICVLVS III.

Vtrùm solus homo iustus possit Christum sacramentaliter manducare?

4 ART.3.docet, homines peccatores verè sacramentaliter corpus Christi comedere. Patet expresse ex *Apost.1.ad Cor.11.* vbi expresse docet aliquos aliquando indignè Christi corpus manducare, qui sanè non sunt alij quàm peccatores. Ex quo benè infert D.Thomas, grauiter errare eos 1.Cor.11. D.Thom.

eos, qui dicunt Christum desinere esse sub speciebus statim atque hæc labia peccatoris, aut etiam bruti, v.c. muris sacras hostias absumentis, attingunt. Quia apud omnes catholicos certum est, Christum tam diu durare sub speciebus, quàdiu hæ integræ manent. Nec est magis indignum Christo ipsum in Sacramento à bestia comedi, quàm in propria specie à Iudæis crucifigi.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm peccator sumens corpus Christi sacramentaliter peccet?

5 ART. 4. docet, esse peccatũ mortale accedere ad hoc Sacramentum cum conscientia peccati mortalis. Est communis Catholicorum, & videtur certa de fide ex *Trident. sess. 13. cap. 7. & can. 11.* contra Lutherum qui voluit ad huius Sacramenti perceptionem eo quem esse aptiorem, quo pluribus peccatis obrutus est: vt refert *Bellarm. l. 4. de Eucharistia c. 17.* Probatur ex *Apostolo 1. ad Corinth. 11.* vbi ait. *Qui manducat indignè, iudicium sibi manducat & bibit.* Omnis autem qui est in peccato mortali: cùm sit Deo inimicus, est indignus maximo illo amicitiæ symbolo. Vnde iubet Apostolus vt priùs probet seipsum homo, non vtrùm habeat fidem, vt aiunt hæretici: sed vtrùm non sit inimicus Dei, & peccatis immersus. Non enim ibi Apostolus reprehendit Corinthios ob infidelitatem, sed ob peruersos mores. Idem pluribus docent Patres quos fusè citat *Bellarm. suprà c. 18.* Nobis breuitatis causa vnum attulisse sufficiet *Chrysostomũ hom. 3. in epist. ad Ephes.* vbi fusissimè probat summa animi puritate hoc Sacramentum esse sumẽdum, & inter cetera ait: *Regem vtique non audeas osculari, si quidẽ os tuum olent grauiter: & Regem cælorum impudens osculatis anima tua vitiis olente.*

[Margin: Trident. Lutherus. Bellarm. 1 Cor 11. Bellarm. Chrysost.]

6 Et ratio est Primò, quia in peccato mortali communicans peruertit institutionem Christi, qui, vt patet Ioan. 6. instituit hoc Sacramentum per modum cibi, cuius est vitam nutrire, non autem dare. Secũdo, quia grauem facit iniuriam Christo, dum eum intra illud co- includit, quod ipsum inimicum est, & plenum peccato; quod Christus magis abominatur, quàm nos fætidissimam cloacam. Tertiò, quia docuimus suprà q. 62. esse peccatum mortale suscipere reliqua Sacramenta, præter Pœnitentiam & Baptismum in peccato mortali: Ergo multo magis hoc erit verum in hoc Sacramento, quod maximam præ reliquis reuerentiam & puritatem requirit.

[Margin: Ioan. 6.]

7 Nota primò, Disputare hîc Doctores, quàm certos nos oporteat esse, nos esse in gratia, vt possimus dignè communicare.

Prima sententia docet nos debere esse omnino metaphysicè certos, ita vt nulla ignorantia excuset. Hæc tribuitur communiter *Maiori in 4. d. 9. q. 1.* sed ipse ibi satis perplexè loquitur, & magis differendo quàm asserendo. Sed quidquid sit de ipsius mente, hæc sententia nullam habet probabilitatem. quia secundùm eam, nullus communiter posset, dignè communicare. quia communiter non possumus tam certò scire nos esse in gratia. Quare communiter alij Doctores sentiũt, sufficere moralem certitudinem, qualem censetur habere cui post diligens sui examen nullum peccatum mortale à se commissum occurrit, quod non sit confessus. Quia velle hîc maiorem certitudinem requirere, esset omnium omnino conscientias perturbare, & insupportabile iugum hominibus imponere; contra illud Christi: *Iugum meum suaue est, & onus meum leue.*

[Margin: Maior. Sufficit communicanti vt moraliter certus sit se esse in gratia.]

8 Nota secundò, Vt conscius sibi peccati mortalis dignè communicet, necessarium esse vt præmittat confessionem, quando fieri potest, quantumcumque sibi videatur contritus, vt definit *Concilium Trident. sess. 13. cap. 7. & can. 11.* vbi excommunicat eos qui audent contrarium docere, aut pertinaciter asserere. Quare hæc res iam non potest ampliùs inter Catholicos esse dubia. Disputatur tamen quo iure hæc obligatio sit introducta.

[Margin: Peccator debet priùs confiteri. Trident.]

DVBIVM I.

Quo præcepto conscius sibi peccati mortalis teneatur præmittere confessionem.

6 NOta hîc dici sibi conscium peccati mortalis, omnem eum qui credit se id commisisse, & nondum hoc esse confessum; & quæritur quo iure teneatur confiteri ante communionem, quando omnino credit se esse contritum.

[Margin: Quis dicatur sibi conscius peccati mortalis.]

Caietan. hîc cum quibusdam aliis docet, suo tempore nullum adhuc extitisse præceptum obligans talem ad confitendum ante communionem: atque ita dici hoc tantùm esse consilij. Sed hoc iam nulla ratione defendi potest. Nam *Tridentin. sess. 13. cap. 7.* apertè docet hoc præceptum ab initio in Ecclesia fuisse. Nam agens de probatione quam in communicaturo requirit Apostolus 1. ad Corinth. 11. ait: *Ecclesia autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumuis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere.* Vbi Concilium clarè ostendit, se non tradere nouum præceptum, sed ex Ecclesiæ consuetudine probare, quomodo intelligendum sit illud præceptum quod habetur apud Apostolum.

[Margin: Caietan. Trident. 1 Cor 11.]

10 Omisso igitur hoc errore triplex est sententia. Prima docet esse præceptum iuris diuini naturalis; cuius præcipua ratio est, quia reuerentia huius Sacramenti requirit, vt homo quantum possibile est, sit priùs certus de gratia, quàm hoc Sacramentum sumat. sicut periculum mortis exigit vt homo omni modo possibili procuret sibi certitudinem gratiæ, & consequenter confiteatur, si possit. Quia hoc modo est certior se esse in gratia, quàm si solùm conaretur conteri. Facilius enim est habere attritionem quàm con-

tritionem. Sed hæc ratio nihil aliud probat, quàm decuisse tale præceptū imponi: nam aliàs probaret etiam non conscium sibi peccati mortalis teneri præmittere confessionem venialium, vt si fortè sit in peccato mortali (nemo enim nouit vtrùm amore an odio dignus sit) priùs iustificetur. quod tamen nemo dixerit. Item sequeretur eum qui inter confitendum sine vlla sua culpa omisisset aliquod peccatum mortale, cuius ante communionem recordatur, non teneri illud confiteri. quia tam certus est se esse in gratia, quàm si fuisset illud confessus. quod tamen falsum est, vt communiter docent Docto-res, & probatur ex Tridentino, quod capite 7. definit omnem sibi conscium peccati mortalis, teneri præmittere confessionem vbi non solùm dicitur sibi conscius, qui credit sibi peccatum non esse remissum, aliàs contritus non esset sibi conscius: sed qui scit se id commisisse, & necdum esse confessum, siue se adhuc obligari ad confitendum. Quare etsi bonum sit eligere viam tutissimam, seclusō tamen omni præcepto positiuo, sufficit moralis hac in re certitudo de contritione: vt patet in receptione aliorum Sacramentorum, & in omnium administratione, ad quæ dignè facienda sufficit contritio, etiamsi statum gratiæ requirant. Longè autem diuersa est ratio morituri. quia agitur hic de euitando irrecuperabili damno, ad quod bona fides nihil iuuat, si omittantur aliquid necessitate medij necessariū. In nostro verò casu tantùm agitur de euitanda irreuerentia Sacramenti; ad quod bona fides sufficit, sicut etiam necessitas.

Tridens.

Non tenemur semper eligere viam tutissimam.

51 Secunda sententia docet, esse præceptū diuinū positiuum nobis per Ecclesiam traditum. Ita *Soto in 4. d. 12. ar. 4. P. Valentia hic d. 6. q. 8. puncto 3. P. Suarez. d. 66. sect. 3.* & alij. Probatur primò, Quia Trident. suprà docens præceptū esse vt peccator præmittat confessionem ante communionem, non dicit consuetudine Ecclesiæ esse hoc præceptum introductum: sed per consuetudinē Ecclesiæ declarari, siue cognosci. innuens hoc modo non esse ecclesiasticum præceptum, sed diuinum. Secūdo. quia quidam Patres hoc insinuāt, præsertim *D. Cyprianus*, qui *epist. 10. 11. 12. 14. & lib. de lapsis.* docet peccatores facere cōtra legem euangelij, si sine iudicio sacerdotis ad communionem accedant. Tertiò, quia alias Pontifex posset in hoc præcepto dispensare; quod tamen cùm nunquam factum sit, nō videtur fieri posse. Sunt autem dicta argumenta satis probabilia, tamen absolutè non conuincunt quod probant: vt

Soto.
Valentia.
Suarez.
Trident.

D. Cyprian.

52 de primo patebit infrà. Ad secundum respondeo, Cyprianum ibi loqui de lapsis in idololatriam, qui cùm iudicio Ecclesiæ essent generatim exclusi à communione, nō poterāt sine eius iudicio ad eandem admitti, sine violatione iuris quod ipsa habet ligandi & soluēdi. quod ipsi per euangelium conceditur: & consequenter qui hoc violat, facit contra legem euangelij.

Ad tertium respondeo, Nunquam in præcepto fuisse dispensatum, quia non potest occurrere rationabilis causa dispensandi; sicut nunquam fuit dispensatum, vt quis sine aqua consecraret. Inde tamen non sequitur Pontificem nullo modo posse validè dispensare, atque etiam licitè si causa occurreret.

53 III. sententia docet hoc esse præceptū Apostolicum. Prob. 1. Quia Christus non solet dare præcepta circa modum suscipiendi Sacramenta: nisi quæ sequuntur ex eorum institutione: vt patet in omnibus aliis ritibus ad alicuius Sacramēti susceptionem necessariis quorum constitutionem Christus reliquit Ecclesiæ. Atqui quòd ante cōmunionem peccator contritus debeat confiteri, non sequitur ex institutione ipsius Sacramenti: vt patet ex refutatione primæ sententiæ. Ergo non est iuris diuini. Prob. 2. Quia Trident. suprà videtur hoc apertè innuere. quia probat confessionem præmittēdam communioni, quia cōmunicaturus 1. ad Cor. 11. iubetur primò seipsum probare, quam probationem ex consuetudine Ecclesiæ probat ita debere fieri. Atqui illud præceptum quatenus aliquid superaddit iuri naturali diuino, solùm est Apostolicum. Ergo præceptum præmittendi confessionem est solùm Apostolicum. Minor patet ex ipso cōtextu Apostoli, qui cùm v. 23. vsque ad 27. retulisset quæ à Christo acceperat circa institutionem & vsum huius Sacramenti: deinde suis verbis infert quędam quæ ex illis sequuntur, dicens: *Itaque quicunque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.* Ac deinde ostendens quid faciendum sit vt quis dignè comedat, subdit, *Probet autem seipsum homo*, &c. vbi apertè Apostolus suis verbis aliquid præcipit Corinthiis, quod partim erat iuris naturæ, vt patet ex contextu; quia iure naturæ tenemur nos examinare ante communionem, an simus digne accessuri, ne aliàs indignè accedamus, partim etiam erat iuris positiui, vt patet ex Trident. suprà. quatenus conscij peccati mortalis tenentur confiteri. Ex quo patet, Concilium potiùs facere pro hac sententia, quàm pro præcedente. Hanc sententiam docent *Medina de confess. q. 17. Palacios in 4. d. 9. q. 10. ad primum*, & multi recentiores.

Trident.

1. Cor. 11.

Trident.

Medina
Palacios

CONCLVS. Secunda & tertia sententia sunt satis probabiles, quia probabiles habent vtrimque rationes, quæ tamen absolutè non conuincunt nisi alteruttam esse veram. vt patet ex dictis.

DVBIVM. II.

Quando conscio sibi peccati mortalis liceat communicare: non præmissa eius confessione?

14 NOta *Tridentinum sess. 13. c. 7.* ad hoc requirere duas conditiones, scilicet necessitatem communicandi: & absentiam confessarij. in quo omnes auctores consentiunt. Sed difficultas est quando hæ conditiones censeantur adesse. Varij varios casus enumerant, quos recensebo, & primò eos in quibus Doctores communiter conueniunt.

Trident.

15 Respondeo igitur, necessitatem communicandi censeri primò, in articulo mortis tam sacerdotis quàm alterius: quando scilicet aliquis aliàs esset decessurus sine viatico. Ita communiter Doctores.

Quando sit necessitas communicandi.

2. Quando Sacerdos tenetur ex officio celebrare, nec potest id facere per alium. Et de

 hac

Trident. Non teneris cū infamia ante communionem confiteri.

hac necessitate commmunicandi videtur præcipue loqui Concilium Trident. supra.

3. Quando quis sine scandalo aut infamia nō posset omittere sacrum aut communionem: vt si sacerdos publicè incepisset se vestire, aut addixisset aliquibus sacrum, & sine suspicione criminis non posset id omittere. Aut si aliquis accessisset ad locum communionis, nec posset sine nota recedere. Non tamen sufficeret quòd aliqui essent mirraturi quòd consueram commonionem omittere, si nulla mala suspicio nasceretur.

16 Cui post cōsecrationem occurrit se esse in peccato mortali, tantum tenetur confiteri.

4. Quando celebrans post consecrationem recordatur peccati mortalis non confessi, aut etiam peccat mortaliter, non tenetur ante communionem confiteri, etsi adesset confessarius, & posset sine nota fieri. Quia non decet tunc sacrificium interrumpi: nisi fortè crederet se non esse contritum. Nullo enim modo potest communicare, nisi aut probabiliter credat se esse contritum, aut prius confiteatur. Et hos casus communiter Doctores admittunt. *Siluester v. Eucharistia 2. n. 9. Vinaldus de Eucharistia n. 117. Soto in 4. d. 12. a. 9. Nauar. c. 21. n. 4. Suarez hic d. 66. sect. 4.* & alij.

Siluester. Viualdus. Soto. Nauar. Suarez. Secus si ante consecrationem.

Quòd si verò sacerdos recordetur se esse in peccato mortali ante consecrationem, tenetur confiteri, si sine nota possit. Vtrùm autem teneatur inchoatum sacrum deserere, si sine nota possit, non ita certum est. *Victoria de Eucharistia n. 79. Bonauent. in 4. d. 13. Soto ibidē q. 2. a. 6. Nauar. cap. 25. nu. 76.* negant. *D. Thomas infra q. 83. a. 6 ad secundum* dicit esse tutius, deserere tunc Missam, non tamen necessarium.

Victoria. Bonauen. Soto. Nauar. D. Thom.

17 *Soto. Palud. Viualdus. Siluester. Suarez.* Præstat die Dominico non audite sacrum, quā communicare sine confessione peccati mortalis.

5. Quando Sacerdos aliàs die Dominico non posset audire sacrum, aut in paschate communicare. Ita *Soto in 4. d. 12. q. 1. art. 4. Palud. d. 9. q. 4. concl. 10. Viualdus de Eucharistia nu. 121. & 123.* & fauet *Siluester supra*. Suarez tamen supra cum aliis tenet contrarium probabilius esse. Ego credo consultius esse die Dominico omittere sacrum: quia illud præceptum non est tam strictum, quia ob minores causas possit omitti, & aliàs posset frequens dari occasio sine confessione celebrandi. Melius tamen credo factutū, qui in paschate celebraret eō cepta contritione. Tum quia hoc præceptum maioris est momenti, & rariùs datur ista occasio sine confessione celebrandi, ac durum videtur talem hominem tunc temporis arcere à communione, quam omnes fideles percipiunt: maximè cùm probabile sit hoc præceptum de præmittenda confessione tantum esse iuris humani. Confiteri, quia vt impleam præceptum de confessione annua, possum confiteri non integrè, si nullus sit sacerdos, cui possim integrè confiteri, vt dicam infra, cùm tamen integritas confessionis sit præcepti diuini. Ergo similiter potero communicare non præmissa confessione, vt impleam præceptum de annua communione, cùm hoc non sit minoris momenti quàm illud.

Secùs est de communione annua.

18 Non sufficit solemnitas festi vt sine confessione communices.

Quod autem aliqui addunt sufficere magnam deuotionem, aut celebritatem festi qua soles communicare, vt possis communicare sine confessione; nec verum est, nec in praxi secutum. Quia apertè repugnat Trident. quod necessitatem requirit: talis autem deuotio, aut occurrentia festiuitatis nullam inducit necessitatem per se loquendo, nisi aliunde scandalum, aut alia similis necessitas immineret.

Tridens.

Respondeo 2. Confessionem censeri deesse. Primò quando absolutè deest, qui possit confessionem audire. Secundò, quando nullus adest, cui possis sine interprete confiteri. Nec enim ad hoc teneris. Tertiò, quando non potes præsenti confiteri sine graui periculo notabilis damni, aut scandali: vt si metuas ne sacerdos peccata tua reuelet, ne ad inhonesta inuitet, ne odium contra te concipiat, & grauiter in te aliqua magni momenti noceat, &c. Oportet autem hunc metum esse pudentem; nec sufficit vana aliqua suspicio, nec quòd sacerdos de te sit malam opinionem habiturus. Hoc enim non tanti æstimandum, quando aliud malum non timetur.

19 Quando alicui cēseatur deesse confessarius.

20 Addunt tamen multi auctores, quòd si tum habeas aliqua peccata mortalia, quæ possis sine tali periculo confiteri, te ad hoc teneri omissis iis quæ nō potes sine periculo confiteri. Secùs si habeas tantùm venialia. Tunc enim non teneris confiteri si sis contritus; quamuis suadendum sit vt confitearis. Si tamen timeres ne solùm esses attritus, tenereris confiteri venialia, vt saltem indirectè posses à mortalibus absolui, & ita in gratia communicare. Ita *Suarez d. 66. sect. 4.*

Suarez.

21. 6. Quando habes casus reseruatos, à quibus præsens confessarius te non posset absoluere. Ratio est, quia tenereris eosdem casus bis confiteri, quod videtur graue onus. Ita *Armilla v. Communio. & Victoria nu. 79.* & innuit *Sotus in 4. d. 12. quæst. 2. a. 4.* Credo tamen cum Suarez probabilius esse eo casu communicaturum teneri præmittere confessionem omnium peccatorum, si habeat aliqua mortalia non reseruata, atque ita ab omnibus saltem indirectè absolui. Secùs esset, si nulla habeat mortalia non reseruata. Credo tamen etiam eo casu meliùs facturum, si sua peccata reseruata vnà cum venialibus confiteretur, vt posset ab illis saltem indirectè absolui, quia sic securior esset quòd communicaret in gratia, imò ad hoc teneretur, si putaret se solùm esse attritum, vt dixi in casu præcedenti. Illud autem incommodum quòd quis teneatur hoc modò bis eadem peccata confiteri, non est tanti momenti, vt propterea possit quis excusari ne teneatur ante communionem confiteri ea peccata mortalia, à quibus potest hîc & nunc directè absolui. Sed de his dicemus plura, quando agemus de integritate confessionis.

Armilla. Victoria. Sotus. Suarez.

22 Nota primò, Vt peccator sine confessione communicet, nulla ratione sufficere (vt aliqui putant) quòd absit sacerdos cui deuotiùs & ordinariè solet confiteri, si modò alius adsit, cui legitimè possit confiteri, quia hæc causa nullius est momenti. Nam si velit, poterit postea eadem peccata alteri confiteri, atque ita fructum illius deuotionis acquirere.

22 Nota secundò, Doctores disputare quantum debeat distare confessarius, vt possit dici abesse. Quæ in re non potest certa aliqua generalis regula præscribi, sed ex circumstantiis res spectanda est, & prudenti iudicio determinanda. Nam quan

Quantum confessarius debeat distare vt censeatur abesse.

quandoque certis personis hic & nunc ob imbecillitatem corporis, & iniurias auræ, aut breuitatem corporis qua arctantur, erit quasi impossibile adire confessarium distantem vel ad quingentos passus; cùm tamen aliis quandoque, vel etiam iisdem alio tempore, facile esset, etiam tria milliaria conficere. Quare generatim hoc solùm dici potest, illi soli censeri deesse confessarium, qui ob inualetudinem, difficultatem itineris, breuitatem temporis, præsentiam aliorum, vrgentia negotia, & similes causas sine graui incommodo hic & nūc eum nō potest adire.

24 Nota tertiò, *Tridem. sess. 13. c. 7.* præcipere sacerdoti, qui ob inopiam confessarij vrgente necessitate, omissa peccati mortalis cōfessione celebrauit; vt prima data occasione confiteatur. quod non est præceptum diuinum, aut naturæ, vt aliqui putant; quia hoc nullo fundamēto nititur: sed ipsius Concilij. Quare cùm expresse ad solos sacerdotes dirigatur, non est ad laicos extendendum.

Trident. Celebrans nō præmissa confessione, tenetur prima commoditate confiteri.

Quod autem aliqui dicunt, Concilium si interrogatum fuisset, an laicos comprehendere intenderet, responsurum affirmatiuè: gratis fingitur. imò contra contextum Concilij, quod cùm antè generatim dixisset, omnes conscios peccati mortalia teneri præmittere confessionem, non est credendùm temerè speciatim solis Sacerdotibus præcepisse, vt in necessitate aliter communicantes, statim postea confiterentur. Cuius etiam ratio videtur esse, quòd sacerdotibus sępiùs possit occurrere talis necessitas. Quare tale præceptum videtur necessariū ne negligẽtes sint in ea vitāda, aut sine persuadeant eā adesse, quando non est, vt euitent cōfessionis molestiam, rarissimè autē occurrit laicis. Quare *Suarez d. 66. sect. 7.* probabiliter docet, hoc præcepto non teneri celebrantem extra necessitatem in peccato mortali, aut quia id omnino est oblitus: aut quia non curat legem. Tum quia neuter propriè comprehenditur verbis legis: tum etiam quia ratio legis in his deficiet. Primus enim, qui scilicet immemor sui peccati celebrauit, non communicauit cum conscientia peccati mortalis, nec in eiusmodi casibus periculum est ne quis sibi fingat necessitatem celebrandi, aut eam negligenter euitet, cùm omnino sit ad celebrationem impertinens. Secundus autem non celebrauit vrgente necessitate, nec tale præceptum ei valeret ad cautelam, sed ad maius peccatum, eùm eadem licentia hoc quo præcedens transgrederetur. Quare Concilium videtur sponte hos casus omisisse.

Suarez. 45

ARTICVLVS V.

Vtrùm accedere ad hoc Sacramentum cum conscientia peccati mortalis, grauißimum omnium peccatorum sit?

26 ARtic. 5. docet esse valdè graue peccatum suscipere hoc Sacramentum indignè: non tamen esse omnium grauissimum. quia odium Dei blasphemia, infidelitas, &c. sunt grauiora. Vide textum, nulla enim hîc est difficultas.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm sacerdos debeat negare corpus Christi peccatori petenti?

27 ARt. 6. docet primò, publico peccatori etiam publicè petenti negandum esse hoc Sacramentum. Patet, quia cùm sacerdotes sint dispensatores mysteriorum Dei, debent ea dignè ministrare, nec proiicere sanctum canibus, immundis nimirum & peccatoribus. vt dicitur Matth. 7. Vide *D. Cyprianum epist. 10. 11. & 12.* vbi grauiter reprehendit ministrantes indignis Sacramēta. Pulcherrimus autem locus est quem citat *D. Thomas in corpore.*

Matth. 7. D. Cyprian.

D. Thom.

Nota primò, Vt publico peccatori possit publicè dari communio, necessarium esse vt publicè constet eum esse emendatum. Vt autem priuatim ei dari possit, sufficit quòd priuatim egerit pœnitentiam, & hoc sacerdoti constet. Cauendum tamen, ne publico peccatori post occultè actam pœnitentiam, ita priuatim detur communio, vt periculum sit ne statim fiat publicè eum communicasse (quia hæc communio æquiualeret publicæ) nisi simul fiat publica eius pœnitentia. Et hæc quidem certa sunt; difficultas est tamen quando aliquid dicatur publicum. Qua de re multi varia satis cōfusè afferunt, sed hac in re cum distinctione loquendum est, vt benè notauit *P. Leonardus de iustitia c. a. dub. 13. & P. Suarez statim citandus.*

Publico peccatori ante publicatam pœnitentiam neganda communio.

P. Leonard. Suarez.

28 Nota igitur secundò, publicum dici peccatorem dupliciter. Primò absolutè, cuius scilicet peccata maiori parti ciuitati nota sunt: & tali in ea ciuitate negandum est Sacramentum etiam coram iis qui eius crimen ignorāt. Quia talis in eo loco est absolutè diffamatus, ac famam amisit. quare nullum habet ampliùs ius, vt suum peccatum ibi celetur, & quòd vnus atque alter illud de nouo cognoscit, parui momenti est.

Quis dicatur publicus peccator.

Imò si per sententiam iudicis eius crimen notum sit, etiam eo loco negāda est ei communio, vbi illud ignoratur, si constet sacerdoti eum in peccato persistere, & sine turba id facere possit, quia talis omne ius ad famam amisit: & consequenter

quenter nō habet ampliùs ius ne ei etiam publice negetur Sacramentum. Ita *Suarez disp. 67. sect. 5. concl. 3.* Idem videtur dicendū quando notorietate facti crimen est omnino alicubi publicum respectu loci vbi quidem nondum est publicum, sed breui futurum est. Quia tunc eius crimē sibi narrare, ne quidem est contra charitatem, si aliqua causa subsit: vt docet *P. Leonardus suprà.*

Suarez.

P. Leonard.

29 Secundò, illud crimen dicitur respectiuè publicum, quod est præsentibus omnibus notum, vel saltem maiori parti, si plures sint quàm 10. Et coram his eiusmodi peccatori neganda est communio, non coram aliis. Similitérque danda est communio priuatim pœnitenti, coram iis, quibus nota est eius pœnitentia.

30 Docet 2. Peccatori occulto non esse negandā communionem corā iis, quibus ignotū est eius peccatum. Est communis sententia DD. & apertè habetur *c. Placuit 6. q. 2.* Sed multi laborát in eius probatione, quòd eam ex solo iure naturali petant. Tres autem præcipuæ rationes adferuntur. Prima est, quia quilibet baptizatus habet ius vt detur ei communio præsertim respectu Pastoris sui, quo non debet priuari ob suum peccatum quamdiu occultum est. Secunda, quia occultus peccator habet ius ne diffametur, diffamaretur autem, si negaretur ei publicè communio. Tertia, quia alioqui sequeretur scandalum.

Quando occulto peccatori negāda sit communio.

31 Sed hæ rationes meo iudicio nō satis probát. Nam prima & secunda generatim intellectæ sumunt apertè falsum. Nemo enim habet ius petendi vt aliquid faciam, aut vt celem ipsius peccatum, quando non possum id facere sine manifesta ac graui iniuria innocentis. Hinc possum alterius occultum crimen detegere, aut ei suam repetenti, eam negare, quando hoc est necessarium vt grauem iniuriam alicuius innocentis impediam. Atqui talis peccator ante emendationem non potest communicare sine graui iniuria ipsius Sacramenti, atque adeò ipsius Christi, vt patet ex dictis a. 4. & 5. Ergo non habet ius vt dem ei cōmunionem, aut ne hanc negando eum infamem. Ad 3. Respondeo, Per se loquendo ex illa negatione nihil aliud natum esse sequi, quàm quòd homines suspicabuntur talem esse in peccato mortali, in quo nullum est scādalum, sed solùm diffamatio alterius. Quòd si quandoque ob imprudentiam aut malitiam aliorum secuturæ sunt aliquæ turbationes, hoc est per accidens, nec perpetuum. Quare tunc saltem licebit tali publicè negare communionem, quando illæ turbæ sciuntur non secuturæ quod sæpe fieri poterit quando Parochus est magnæ auctoritatis apud suos, & prudenter rem totam peragit, reddendo, si opus sit, probabilem sui facti rationē.

Non teneor celare vnius pec. cum alterius iniuria.

32 Addunt alij quartam rationem. Quia nimirum pertinet ad bonam gubernationem Reip. vt publicus bonorum communium dispensator in iis dispensandis non vtatur scientia priuata, sed publica: Atqui talis dispensator est minister Sacramenti. Ergo debet hoc publicè saltem ministrare ex sola publica scientia.

Sed contrà. Primò hinc sequeretur, occulto peccatori ne quidem occultè posse negari communionem, quod tamen illi negant. Quòd autē dispensatio fiat publicè aut priuatim, nihil facit ad rem, modò fit dispensatio publici boni, & fiat à publico dispensatore, quà talis est, vt hic fit. 2. quia sequeretur, quòd talis distributor teneretur publica bona etiam distribuere in eum quem priuata scientia sciret iis vsurum in perniciem Reip. quod tamen spectato solo iure naturæ falsum est. 3. Qui confert Ordines non minùs distribuit bona publica, quàm qui ministrat hoc Sacramentum. Atqui Episcopus seruato priùs quantum fieri posset ordine correptionis fraternæ, etiam publicè deberet repellere à suscipiendis Ordinibus eum quem priuatim nosset omnino esse indignum, præsertim quando hoc posset per vnum aut alterum testem probare. Ergo similiter spectato iure naturæ, sacerdos teneretur repellere à communione etiam publicè petentem, quem ita priuatim nouit indignum, vt possit hoc per vnum aut alterum testem probare.

33 Ex quibus patet, Etsi dictæ rationes possint sufficere, vt talis obligatio iure positiuo inducatur; non tamen sufficere vt solo iure naturæ eam inducant. Quare Respondeo, totam rationem cur non liceat occultum peccatorem publicè à communione repellere, esse voluntatem ac legem Christi, qui hoc ita statuit: vt satis cognoscimus tum ex ipsius facto, qui Iudæ etiam communionem tribuit: tum ex perpetuo Ecclesiæ vsu. Conuenientia huius institutionis est, quia aliàs grauissima fuissent sæpè secuta incommoda. Primò, quòd multi iniustè fuissent diffamati ex imprudentia ministrorum, qui sæpe nimis leuiter iudicassent aliquem indignum hoc Sacramento. Secundò, sæpe sequeretur magna perturbatio: quia astantes facilè sæpe sibi persuaderent per iniuriam aliquem repelli, qui soli ministro, aut paucis aliis notus esset indignus. Tertiò, si minister deberet probare indignitatem repulsi, hoc ei esset grauissimum onus cùm sæpe postea difficillimè id facere posset, quòd vel sibi solet esse repellendi indignitas nota; vel quòd ipse ignoraret quibus esset nota: vel quòd alij nollent contra repulsum testari, quòd potens aut eorum amicus esset, aut sacerdos ipsis inimicus. Quòd si verò non deberet probare repulsi indignitatem, sed omnes tenerentur ei credere: tunc nimia ei daretur licentia quosuis infamandi. Denum quia ferè ad singulos sese offerentes minister hæreret perplexus ne peccaret, aut indignum admittendo, aut dignum repellendo, aut alterutrum ipsum fecisse alij facilè calumniarentur.

Ratio cur occulto peccatori non sit publice neganda cō. munio.

34 Quæ etsi non conuineant, spectato solo iure naturæ, sacerdotem numquam debere publicè repellere quem priuatim nouit indignum (posset enim sæpe occurrere casus quo omnia hæc incommoda euitarentur: nec aliquid iure naturæ est illicitum, quia sæpe ex eo sequuntur incommoda, modò certum sit hic & nunc non secutura:) tamen conuincunt omnino decuisse Christum Sacramentum pacis ita instituere, vt ex eius administratione non esset nata sæpe sequi turbatio: & consequenter generatim velle ne einsmodi petenti publicè communio negaretur. Etsi enim Christus ne petens infamaretur, non magis tenebatur ferre iniuriam

quæ

quæ Sacramento irrogatur, dum datur indigno, quàm teneatur pati vt quis ad aliqua vitanda incommoda hoc Sacramētum prouciat in lutum: tamen ob dicta conueniebat vt illam iniuriam vellet ferre: & consequenter vt statueret ne ille actus ex parte Sacerdotis esset sibi iniuriosus, quem fieri circa se vellet.

35 Dubitant verò hîc Doctores, Vtrùm quando peccator occultus occultè petit communionem, debeat ei denegari?

D.Thomas. *D.Thom.in 4.d.9. a.5. ad primum* absolutè docet ei esse negandam, etsi sacerdos crimen sciat per solam confessionem, modò possit hoc ita fieri, vt nulli alteri crimen reueletur, quem ferè communiter Thomistę & plurimi alij sequūtur. Contrà *Sotus in 4.d.12.q.1.a.6.* absolutè docet, tali dandam esse communionem, etsi sine vlla reuelatione criminis ei possit negari, præsertim quādo petit communionem à suo Pastore. Ratio eius est primò, quia putat eam esse sententiam D.Thomæ hîc. Secundò, quia talis habet ius petendi, quo sine publica scientia non potest priuari. Sed hæ rationes nihil probant. Ad primam, nego esse sententiam D. Thomæ. nam huius casus hîc non facit mentionem: nec credendum est eum mutasse sententiam quam tenuit in 4. nisi hoc apertè ex verbis eius constet. Ad secundam, nego talem habere ius petēdi, vt patet ex dictis.

Thomistæ. Sotus.

Alij verò mediam sententiam tenent; scilicet tali negandam esse communionem, si sacerdos eius crimen nouerit extra confessionem: secùs esse, si illud solùm nouerit in confessione. Ita *Gabriel in 4.d.9.q.2.a.3.dub.1. Paludanus ibidem, q.2.concl.3.& Nauar.c.21.num.55.* Ratio secundæ partis est, quia tunc negare communionem esset ipso facto ei quodammodo exprobrare audita in confessione; quod est illicitum.

Gabriel. Paludan. Nauarr.

36 Respondeo 1. Quando occultum crimen petentis communionem sacerdos, siue Pastor sit, siue non, scit extra confessionem, tenetur ei occultè negare communionem. Ratio est. Quia cùm, vt ostendi, talis nullum habeat ius petendi communionem, & cessent omnia incommoda, quę possent sequi ex publica negatione, nulla est ratio, cur cum tanta Sacramenti iniuria ei detur communio. Quare hîc Ministrum obligat illud præceptum Christi; ne detur sanctum canibus.

Qui extra confessionē nouit alterius crimen, neget ei occultè communionem.

37 Respondeo secundò, Quādo sacerdos cognouit indignitatem petentis solùm ex confessione, non potest ei etiam occultissimè petenti ita negare communionem, vt expressè significet se eā negare ob peccatum in confessione cognitum. Quia hoc esset ei apertè exprobrare tale peccatum: quod omnino illicitum est. Et in hoc casu ferè loquuntur auctores citati pro tertia sententia: nec credo hoc vllum negaturum.

Secùs est de eo qui id ex confessione nouit.

Quòd si tamen posset eam negare adferendo aliquam aliam probabilem occasionem, non est improbabile eum debere eam negare: modò tamen hoc ita possit fieri, vt nulla vnquam alicui (saltem præter eum qui petit communionem) vel leuis inde oriatur suspicio, quòd tali negata sit communio ob aliquod crimen occultum. Quia si esset vllum vel leue periculum, ne aliqui possent hoc suspicari, certum est nullo modo posse ei negari communionem. quia aliàs reuelaretur confessio. Quare quoties esset periculum ne alij rescirent tali negatam esse communionem, cùm tunc etiam sit periculum ne putent ei negatam esse ob eius indignitatem; nullo modo licebit eam negare. Quare cùm sæpissimè tale aliquod periculum sit, raró occurret casus, quo negari poterit. Quòd si tamen occurrat, propter multorum Doctorum auctoritatem non est improbabile debere negari.

38 Respondeo 3. Multò tamen probabilius est, nos nullo vnquam casu posse alicui negare absolutè communionem ob aliquod crimen sola confessione cognitum. Primò, quia semper est virtualis aliqua exprobratio illius criminis. Quia etsi aliæ causæ prætexantur, saltem ipse qui petit communionem facilè aduertet eam sibi negari ob peccatum expressum in confessione. Secundò & præcipuè, quia sicut datio communionis est propriè actus Pastoria, & pertinens ad regimen; ideóque non potest fieri, nisi à proprio Pastore, vel cum eius licentia: ita etiam negatio communionis est actus pertinens ad regimē. Vt autem fusè ostendemus in materia de sigillo confessionis: nullo modo licet vti scientia habita ex confessione in ordine ad regimen confitentis eo inuito.

39 Docet tertiò *D.Thom.in respōs.ad tertium*, grauiter publicè suspecto de crimine esse etiam negandam communionem. Quod intellige de suspicione quam violentam vocant, quæ moralem quandam certitudinem inducit, ideóque ferè æquiparatur certæ cognitioni. Secùs est de leuioribus suspicionibus. quia hæ non sufficiunt ad tam grauem infamiam petenti inferendam, cùm fortè innocens sit.

D.Thom. Suspecto neganda cōmunio.

Vbi Nota, fuisse olim quibusdam locis consuetudinem dandi Eucharistiam suspectis. Primò ad quandam probationem; sicut solebant etiam probari igne candenti, & si euadebant illæsi, habebantur innoxij: & contrà putabantur esse noxij, si aliquid mali patiebantur. Et sic intellexit D.Thomas Capitula quæ citat in tertio argumento: meritóque hoc damnat: quia omnino superstitiosum est. Secundò dabatur suspectis, vt eam recipiendo testarentur suam innocentiam, sicut solemus iam eam testari iuramento. erat enim illud grauissimum quoddam iurandi genus. Et sic potiùs videntur illa Capitula intelligenda. Quod nec ita damnandum est, quasi nullo vnquam casu liceret. Nouimus enim Gregorium VII. hoc modo Hērico IV. suam innocentiam probasse, & vt idem faceret eum inuitasse. Nec rursum ita probandum est, vt extra grauissimos ac rarissimos casus vsurpetur. Quare meritò vsus eiusmodi probationes aboleuit.

Suspectis dabatur olim cōmunio in probationem.

D.Thom.

Greger. VII.

ARTI

ARTICVLVS VII.

Vtrùm nocturna pollutio aliquem impediat à sumptione huius Sacramenti?

40 ARt.7. variè disputat quando pollutio nocturna impediat communionem. Qua de re varij variè loquuntur, idque maximè propter dicta quædam antiquorum Patrum, qui videntur dicere, passum pollutionem debere à communione abstinere. Sed non loquuntur de stricta illa obligatione, sed de quadam decentia. Vt autem rem omnem breuiter explicemus,

41 *Pollutio dupliciter contingit.* Nota 1. Dupliciter eiusmodi pollutionem posse contingere. Primò enim peccato mortali, & certum est tunc impedire communionem, donec ipsum peccatum per legitimam pœnitentiam sit remissum, iuxta dicta a.4.

Secundò potest contingere vel sine peccato patientis: vt quando omnino inuito accidit: vel cum solo peccato veniali: vt quãdo eam patiens leui aliqua sua culpa dedit ei aliquam causam. Et tunc docet D.Thomas, & communiter etiam Doctores, non quidem ex necessitate, sed tamen ex quadam decentia abstinendum esse à communione; & esse quandoque peccatum veniale tunc communicare. *D.Thom.*

42 *Quando impediat communionem.* Pro quo Nota 2. Vtramque pollutionem posse rursus dupliciter contingere. Primò, ita vt secundùm se transacta relinquat aliquos effectus in homine, scilicet vel commotionem carnis, vel euagationem mentis circa huiusmodi res. Et tunc omnino consulendum est, vt eam passus abstineat à communione, quàm diu hic effectus durat. Esset enim quędam indecentia ita ad fontem omnis puritatis accedere; & peccatum veniale si communicans esset negligens in ea passione repellenda. Quòd si tamen rationabilis causa exigeret communionem, non esset curanda talis commotio, modò eam patiens, quantum posset repelleret, séq; ad deuotionem excitaret. Quod maximè locum habet, quando dæmon crederetur eam excitasse, vt hominem à communione auerteret. Tunc autem nulla ratione esset omittenda comunio: vt D.Thomas hìc docet. *D.Thom.*

Secundò, potest quis passus esse pollutionem ita vt iam nullum omnino eius effectum sentiat. Et tunc nulla ratione impedit communionem, quia habet se eodē modo ac si non fuisset. Quod etiam verū est quãdo accidit cum peccato mortali, modò præcesserit legitima pœnitentia & confessio secūdùm dicta suprà. Quamuis in hoc casu eiusmodi homini suadendum esset, vt ex humilitate sibi vt indigno communione interdiceret, & hoc ei confessarius consultò pro pœnitentia iniungeret: nisi rationabilis causa aliud suaderet. Ita *Suarez d.68. sect.2.* *Suarez.*

43 *Alia peccata confessione deleta non impediunt communionem.* Hinc sequitur primò, Alia peccata mortalia post legitimam pœnitentiam & confessionem nulla ratione impedire, quin quis statim postea communicet. quia non relinquunt eiusmodi effectus in animo verè pœnitentis. Tamen ratione scandali, præsertim quando quis sæpè & publicè in eiusmodi peccata incideret, abstinendum esset à communione, donec aliquo tempore se emendasset, ne videretur aut peccata, aut communionem contemnere. Et confessarius deberet tali, quando commodè fieri posset, communionem prohibere, vt hoc modo excitaret eū ad eiusmodi peccatum vitandum: præsertim eùm, quando sæpiùs quis post confessionem & communionem in eadem peccata relabitur, meritò sit timendum, ne non habeat verum & sufficientem dolorem de peccatis. Nam si verè ea detestaretur, maiorem sibi vim inferret ad ea euitanda. Quare sæpè erit necessarium eum à communione prohibere, vt hoc modo meliùs sui peccati grauitatem cognoscat, illúdque caueat.

44 *An copula coniugalis eam impediat.* Sequitur secundò, Copulam inter coniuges noctu habitam numquam absolutè impedire quo minùs sequenti die possint communicare. imò nullo modo impedire, quando nullus eius remanet effectus. Eadem enim est huius ratio, atque inuoluntariæ pollutionis, cùm vel non sit peccatum, vel tantùm veniale.

Reddens coniugi debitum ante communionem non peccat. Sequitur tertiò, Coniuges nocte præcedente communionem nullo modo peccare reddendo debitum aut etiam petendo, si rationabilis causa id exigat, v.c. vt alterius grauis tentatio superetur, vel si ob singularem corporis dispositionem sperent tunc potiùs quàm aliàs concipiendam prolem, & eam solam intendat. quia tunc actus nullo modo est malus; nec vlla ratione communionem impedit, si nullus eius effectus permaneat. Quòd si aliquis effectus permaneat, prudentis confessarij erit videre an expediat differre communionem.

45 *Secùs est de eo, qui solius voluptatis causa debitum petit.* Sequitur quartò, Eum qui solùm voluptatis causa tunc debitum petit, peccare venialiter. Tum quia indecens est tali tempore eiusmodi voluptati indulgere: tum quia ad communionem maxima requiritur deuotio, & puritas affectus, quam talis voluptas funditus euertit, & ad omnem pietatem hominem reddit inhabilem. Quare talibus communiter suadendum, vt tunc communionem differant, quia sæpè ad hoc sub veniali tenentur. Nisi fortè magna deuotio præteritam culpam abstergat. Vide *Suarez suprà, & Sanchez l.9. de matrimonio d.13.* *Suarez. Sanchez.*

ARTI

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm cibus,vel potus præſumptus impediat ſumptionem huius Sacramenti?

46 ARt.8. docet, ſolis iis licere communicare, qui ita ieiuni ſunt, vt poſt mediam noctem nihil omnino per modum cibi vel potus ſumpſerint. Prob. ex vniuerſali Eccleſiæ conſuetudine ab ipſis Apoſtolis introducta in reuerentiam illius Sacramenti. Fuit quidem olim, vt patet ex *Carthag. 3. c. 29.* quibuſdam locis licitum feria quinta hebdomadæ maioris, ad imitationem Chriſti,poſt ſumptum cibum communicare:ſed hæc conſuetudo numquam fuit vniuerſalis, & iam omnino abrogata eſt.

Carthag. 3.

Et hæc quidem concluſio eſt omnino certa apud omnes Catholicos, nec vllam habet difficultatem. Quod autem quidam hæretici nobis obiiciunt exemplum Chriſti,qui veſperi hoc Sacramentum inſtituit,nihil facit ad rem, quia hoc præceptum non eſt iuris naturæ aut diuini, ſed ab Eccleſia à temporibus Apoſtolorum introductum, quæ ob reuerentiam huius Sacramenti hoc iuſtè præcepit.

47 Difficultas autem aliqua eſt,quis dicatur ſumpſiſſe aliquid per modum cibi. Nota primò,Per modum cibi aut potus dici ſumi id quod ab extrinſeco ori impoſitum per ſe ſumitur, etiamſi medicinæ cauſa ſumatur. Hinc ſaliua, vel alij humores,aut etiam ſanguis ex capite aut gingiua in os defluentes, etſi deglutiantur, non ſumuntur per modum cibi vel potus, quare nec communionem impediunt.

Quis dicatur aliquid ſumpſiſſe per modũ cibi.

Idem dicendum de reliquis ciborum præcedentis diei,quæ hærent inter dentes,quę etſi deglutiantur,non impediunt communionem, quia pertinent potiùs ad manducationem præcedentis diei quàm præſentis. Quia cùm hodie nullo modo ab extrinſeco ori imponantur, nõ ſumuntur iam per modum cibi, ſed per modum ſaliuæ. Ita *Suarez d.68.ſect.4.* Decet tamen omnino eiuſmodi res omnes exſpuere, quantum commodè fieri poteſt.

Suarez.

48 Idem ſecundùm communem ſententiam dicendũ,quando quis abluẽs os,aut guſtandi cauſa aliquem humorem ori imponens, quem ſtatim exſpuit,paruum aliquid per imprudentiã deglutit, quia hoc non per ſe, ſed per modum ſaliuæ, cui permiſcetur, ſumitur. Secùs eſſet ſi quis tale quid in notabili quantitate etiam contra mentem ſumeret, quia tunc non poſſet dici ſumi per modum ſalinæ,tamquam quid vnum cum ea.

Licet item aromata ori imponere ante communionem ad vitandum noxium aërem, ea que etiam dentibus conterere,modò nihil deglutias. Secùs eſt de ſaccaro & ſimilibus quæ liqueſcunt: quia vix caueri poteſt, quin hæc deglutiantur, & frangant ieiunium. Quòd ſi tamen nihil deglutiretur,non impedirent: ſed hoc difficilè caueatur, niſi ſtatim exſpuantur, antequam ſaliua deglutiatur. Hinc patet eos, qui vt leniant raucedinem faucium, aut pectoris, veſperi incumbentes ſaccarum, aut ſimilem materiam ori imponunt, quam paulatim liquefactam deglutiunt, non poſſe ſequenti die communicare,niſi moraliter certi ſint, ſe nihil ex ea materia poſt mediam noctem deglutiuiſſe,quia aliàs verè non eſſent ieiuni.

An aromata ori impoſita communionem impediant.

49 Dices, Etſi aliquid deglutiant poſt mediam noctem, id ſolùm ſe habebit per modum reliquiarum præcedentis diei, & conſequenter non impedire communionem.

Reſpondeo, negando aſſumptum. Nam cùm illa materia ori imponatur vt paulatim deglutiatur, ex intentione ſumentis tam diu durat eiuſdem comeſtio, donec ipſe totam deglutiuerit: ſicut ſi paulò ante duodecimam noctis imponerem alios cibos ori, eóſque donec duodecima eſſet audita,manderem, & tunc eos deglutirem; nullo modo poſſem eo die communicare. Secùs eſt de reliquiis cœnæ diei præcedentis hærentibus inter dentes. quia ſecundùm communem hominum ſenſum, & intentionem ſumentis illa comeſtio fuit omnino abſoluta ante mediam noctem. Et particulæ hærentes inter dentes cenſentur iam comeſtæ eſſe. Hæc autem res moralis ſecundùm morale iudicium æſtimanda eſt.

50 Nota ſecundò, Varios eſſe caſus in quibus licet non ieiuno communicare, quos mox recenſebimus. Primus eſt, quando quis eſt in præſenti periculo mortis,ſiue id fiat ratione morbi, ſiue quòd ſupplicio afficiendus ſit. Tunc enim poteſt communicare non ieiunus, & quocumque diei tempore, ſi ſit ante ſequentem diem moriturus. Patet ex vſu Eccleſiæ,& ratio eſt, Primò, quia ſaltem valdè probabile eſt, talem tunc teneri ex præcepto diuino communicare, quod maioris momenti eſt, quàm præceptum Eccleſiæ prohibentis non ieiunum communicare. Secundò, quia cùm communio tali homini ſit tũc valdè vtilis,& quodammodo neceſſaria, vt in extrema illa lucta tanto præſidio confortetur & roboretur, noluit eum Eccleſia ſuo præcepto tanto bono priuare.

Nõ ieiunus licitè communicat, Primò in periculo mortis.

51 Quòd ſi tamen afficiendus ſupplicio præſciuerit ſe eo die moriturum, tenetur ieiunare donec communicauerit. quia commodè poteſt. Similiter ægrotus quando commodè poteſt, debet dare operam vt ieiunus communicet. Non tamen ideo tenetur communionem differre vſque in ſequentem diem cum periculo ne priùs moriatur, aut ita morbo opprimatur,vt nõ poſſit poſtea integris ſenſibus communicare. Quia magis pertinet ad reuerentiam Sacramenti, vt quis communicet integris ſenſibus,quàm vt ieiunus. Similiter vt ieiunus communicet,non tenetur cum notabili incõmodo aut ſumptionem cibi vel medicinæ diutius differre, aut etiam intempeſtiua nocte curare ad ſe adferri Sacramentum,

tum, cùm sine magno incommodo communicari fieri nequeat, vt notauit *P. Suarez disput. 68. sect. 5* Et patet ex praxi Ecclesiæ, quæ vt pia mater cupit in ea necessitate constitutis quacumq; ratione subuenire, eorúmque difficultates leuare. Et hoc etiam ad ipsius Sacramenti reuerentiam spectat, quod de die maiore veneratione defertur ad ægros quàm intempesta nocte. Et in his quidem satis conueniunt inter doctores; dubitant tamen

Suarez.

52 Primò, Vtrùm in eadem ægritudine liceat alicui sæpiùs non ieiuno communicare? Qua in re certum est Primò, non licere, nisi sæpius occurrat eum esse in præsenti mortis periculo. quod iudicio medici, aut alterius personæ intelligentis discernendum est. Secundò, quando quis sæpè ex aliquo morbo ferè totus conualuit, & postea ex eodem iterum in periculum mortis incidit: valde probabile est sæpiùs posse hoc modo per modum viatici communicare non ieiunium, instante præsenti mortis periculo. quia tunc sunt quasi diuersi morbi.

Itaque aliquando sæpiùs in eodem morbo.

53 Sed difficultas est, quando perseuerante eodem morbo æger sæpiùs incidit in præsens periculum vitæ. Quia cùm tunc non obligetur nisi semel communicare per modum viatici, videtur cessare necessitas communicandi non ieiunum. Sed satis probabile est etiam eo casu posse sæpiùs ita communicare, quando eiusmodi pericula incidunt post interuallū aliquot dierum. Ita *Emanuel Sà v. Eucharistia num. 5. Tabiena verbo Communio. versu 48. Armilla versu 18. & Suarez supra.* Ratio est, quia non solùm tunc permittitur non ieiuno communio vt possit implere præceptum diuinum, sed etiam quia moriturus valdè indiget illius Sacramenti præsidio, idque sæpiùs, quando post aliquot dierum interuallum in periculum mortis incidit, cuius necessitati pia mater Ecclesia cupit omnibus modis occurrere.

Sà. Tabiena. Armilla. Suarez.

54 Dubitatur secundò, Vtrùm quando deest hostia quæ morituro detur, ne cogatur sine viatico discedere possit sacerdos non ieiunus celebrare? *Maior apud P. Suarem hic disput. 68. sect. 5.* putat tunc sacerdotem posse sine vlla alia cæremonia accipere panem, eúmque secretò consecrare, ac ægroto porrigere. Sed hoc apud eum reperire non potui, & sine vlla probabilitate contra communem omnium aliorum sententiam dicitur. Quare omissa hac opinione quæritur, Vtrùm Sacerdos non ieiunus possit tunc celebrare legitimo ritu sacrum, in quo, vt dicemus infrà, in quouis casu necessariò ei communicandum est.

Maior. Suarez.

55 Videtur enim id posse facere. Primò, quia moriturus tenetur ex præcepto diuino communicare. Ergo vt hoc possit impleri, non videtur curandum præceptum Ecclesiæ, quo communio non ieiuno prohibetur. Secundò, quia præcepta positiua præsertim humana nō videntur obligare cum notabili proximi incommodo. Atqui eo casu præceptum Ecclesiæ non potest obseruari sine graui incommodo. Ergo non obligat. Et confirm. Quia ne proximus decedat sine viatico, potest conscius sibi peccati mortalis modò sit contritus, celebrare non præmissa confessione. Ergo poterit etiam celebrare non ieiunus. Quia cùm sit probabile illud vetari præcepto diuino, videtur magis obligare, quàm hoc quod tantùm vetatur præcepto Ecclesiastico. Tertiò, quia aliàs posset sæpè oriri scandalum, & grauis tum ægri, tum amicorum ipsius perturbatio.

56 Contrà tamen facit, quòd communiter Doctores negent licere eo casu non ieiuno celebrare. Et hoc nisi aliàs graue scandalum oreretur, omnino dicendum est. Probatur, quia Ecclesia meritò potuit velle suum præceptum quo prohibet ne non ieiunus celebret, etiam eo casu obligare. Et vt patet ex communi Doctorum sensu & praxi, voluit illud eo casu obligare. Ergo verè obligat.

Defectus viatici non est sufficiens causa vt quis non ieiunus celebret.

Maior patet. Tum quia, vt patebit ex solutione contrariarum rationum, nulla est ratio cur id non possit meritò velle: tum etiam quia aliàs maxima inconuenientia possent accidere, si Sacerdos benè pransus aut etiam cænatus eructans crapulam deberet à conuiuio, aut etiam ex lecto currere ad altare ad celebrandum. quod sine magna Sacramenti irreuerentia non fieret.

57 Ad primum nego consequentiam. quia æger eo casu ob impossibilitatem omnino excusatur ab obseruatione præcepti communionis. Nec expedit Ecclesiam generalem suam consuetudinem immutare, vt talis possit seruare diuinum præceptum, præsertim cùm grauia inde possent sequi incommoda, vt patet ex dictis. Nec Sacerdos potest violare præceptum Ecclesiæ, vt alter possit seruare diuinum. Secùs est quando vtrumque præceptum in eundem concurrit: tunc enim qui nequit vtrumque simul obseruare, tenetur potiùs obseruare diuinum quàm Ecclesiasticum, nisi aliud sequatur incommodum. Res clariùs patebit exemplo. Ponamus (vt communior docet sententia) conscium sibi peccati mortalis etiam contritum præcepto diuino prohiberi priùs communicare quàm fuerit confessus. Talis potiùs tenebitur non audire sacrum die Dominico, quàm celebrare non præmissa confessione: quòd si tamen ego scirem talem hîc & nunc teneri celebrare, nec habere cui possit confiteri, ego non possem omittere die Dominico auditionem sacri vt ipsius confessionem audirem, quando non possem vtrumque facere. Imò etiam eo die quo non teneor celebrare, non tenerer omittere sacrum, vt possem illius confessionem audire, quando nullum aliud esset incommodum, quàm quòd ille iam contritus non præmissa confessione celebraret. Quare cùm præceptum communionis hîc & nunc non obliget sacerdotem, sed solùm moriturum; ille non potest violare præceptum Ecclesiæ, vt hic possit diuinum obseruare.

Non possum violare præceptum Ecclesiæ vt alius possit seruare diuinum.

58 Dices, Hęc tamùm esse vera quando sacerdos non est pastor morituri. Secùs autem esse quando est pastor. quia ex officio tenetur morituro dare communionem.

Respondeo, Ad hoc non teneri quocumque casu, sed quando sine magno incommodo fieri potest. Maius autem est incommodum violari generalem Ecclesiæ consuetudinem tam strictè obli-

obligantem, & quam, vt ostendi, Ecclesia meritò etiam eo casu vult obligare, quàm alicui reddi impossibilem obseruationem diuini præcepti. Et confirm. Quia aliàs sequeretur, quòd Pastor tali casu teneretur celebrare etiam super communem mensam, & sine vestibus sacris, aut alio apparatu sacro, quando aliàs esset necesse aliquē mori sine communione. Quia hæc solo iure humano adhibenda sunt. Illud tamen per se primò apparet absurdum.

59 Ad secundum, nego maiorem esse vniuersaliter veram. nam vigiles tenentur seruare suam stationem etiam cum periculo mortis. Et in præsenti materia sacerdos nullo modo posset dicere sacrum sine vestibus sacris, aliòue sacro apparatu, etsi aliàs aliquis sine viatico deberet mori.

Ad confirmationem, nego consequentiam. Quia praxis Ecclesiæ, & etiam definitio *Concilii Trident. sess. 13. cap. 7.* apertè declarant occurrente notabili aliqua necessitate celebrandi, non obligare præceptum præmittendi confessionem, si confessarius haberi nequit. quod sufficit, vt sciamus hoc præceptum cum tali moderatione latum esse, siue humanum sit, siue diuinum. Secus est de præcepto non celebrandi non ieiunum. Quia praxis & Doctorum auctoritas satis docent, Ecclesiam velle suum præceptum etiam in simili necessitate obligare. quod, vt ostendi suprà, meritò potuit velle. Et hoc sufficit ad solutionem argumenti, etiamsi non possemus vllam dare rationem, cur leges hę cum talibus cōditionibus latæ sint. quæuis etiam hęc non desit.

Trident.

60 Nam cùm sæpius possit contingere necessitas vt conscius sibi peccati mortalis debeat celebrare non præmissa confessione, si id non licuisset, gratia fuissent sæpe orta incommoda. Cùm verò semper parochi debeant seruare pro infirmis Vener. Sacramentum, rarissimè potest contingere vt sit necessitas, vt non ieiunus celebret, ne alius sine viatico discedat. rarissimis autem casus legislator non curat. Adde, eiusmodi celebrationem futuram sæpe cum magna irreuerentia ipsius Sacramenti, si post lautum prandium, vel cœnam fieret. Quòd autem quis contritus celebret non præmissa confessione, per se loquendo non infert vllam irreuerentiam Sacramento.

Cur tā stricte prohibeamur non ieiuni communicare.

60 Ad tertium, *Nauar c. 21. n. 53.* putat ne quidem ad vitandum scandalum posse quem in casu nō ieiunum celebrare. Sed contrarium cum alijs est dicendum, quando verum scandalum timeretur, vt si parochiani grauiter essent perturbandi & exacerbandi contra parochum. Tunc enim deberet celebrare si sine vllo scandalo hoc facere posset. quia tenemur iure naturæ euitare scandalum. Sed hoc scandalum communiter aliā ratione commodè potest euitari, si sacerdos doceat se non esse ieiunum, ideóque non licere sibi celebrare. Nec enim quisquam meritò potest scandalizari, quia sacerdos leges Ecclesiæ seruat.

Nauarr.

Ad euitandum scan dalum licitè celebrat nō ieiunus.

62 Ex his patet, grauiter obligari omnes parochos, vt dent diligentem operam, ne vnquam desint hostiæ consecratæ, quæ morituris quouis tēpore dari possint, si necessitas occurrat; quod facillimè fieri potest, si vel minimā in ijs suo tēpore consecrandis, & conseruandis operā dent.

63 Secundus casus, in quo licet non ieiuno communicare, est, quando sacerdos loco vini consecrauit aquam, eámque sumpsit; tunc enim debet iterum consecrare vinum, & illud sumere.

Tertius, quando sacerdos post consecrationem recordatur se nō esse ieiunum. Tunc enim debet perficere sacrificium & sumere communionem eodem modo ac si ieiunus esset. Quia peius est sacrificiū manere imperfectum, quam non ieiunum communicare. Imò si celebrans post consecrationem etiam vnius speciei deficeret, ita vt sacrificium nullo modo posset perficere, si esset alius sacerdos præsens etiam non ieiunus (modò nullus esset præsens ieiunus) deberet sacrificium perficere, & communicare: vt colligitur ex *c. Nihil 7. q. 1.*

Quid agat qui inter celebrandum recordatur se non esse ieiunum?

64 Quod si verò sacerdos incepto iam sacro, tamen ante consecrationem recordetur se non esse ieiunum, *D. Thomas q. 83. a. 6. ad 2.* docet tutius esse eum tunc desistere à sacrificio, si sine scandalo possit, insinuans eum ad hoc non teneri. Et hoc videtur omnino obseruandum quando quis clàm celebrat: quando tamen publicè celebrat, videtur communiter consultius vt pergat. quia communiter non potest desistere sine aliqua nota & infamia.

D. Thom.

Idem dicendum in casu quo aliquis bona fide accedens ad communionem, paulò antequam hostia ei porrigeretur, recordaretur se non esse ieiunum, nec posset sine infamia recedere. Est enim eadem ratio. quia scilicet præceptum Ecclesiæ non obligat cum tanto nostro incommodo.

65 Quartus est, quando celebrans post ablutionem reperit in patena aut calice adhuc aliquas particulas hostiæ à se consecratæ: tunc enim debet eas sumere. Ita paucis exceptis communiter Doctores, & pulchram rationem adfert *Caiet. tomo 2. opusculorum tractatu 3. q. 1.* quia scilicet totius omnino hostiæ & calicis consumptio prout includit etiam sumptionem ablutionis censetur vna actio, ad ipsam communionem decenter perficiendam pertinens: atque ita secundùm moralem æstimationem & praxim ac intentionem Ecclesiæ censetur totam communionem ieiunus peragere, qui ad eam ieiunus accessit. Nam vt sacerdos totam omnino communionem planè ieiunus perficiat, ita vt nihil alterius purius accipiat, antequam totum corpus & sanguinem Christi sumat, est moraliter impossibile. Nam moraliter fieri nequit, vt vel ante primam ablutionem omnem sanguinem, qui in calice est, planè exhauriat: aut vt dum primam sumit ablutionem, non sumat aliquid vini antequam sumat reliquas aliquas sanguinis guttas, quæ in calice remanserunt. Imò sæpe potest cōtingere, vt in secunda ablutione adhuc aliquid sanguinis sumendum restet, & tamen secundùm sensum & intentionem Ecclesiæ censetur totum sanguinem ieiunus sumere. Et idem dicendum de particulis, quas sumpta iam ablutione aduertit adhuc in patena, aut calice esse relictas, quas sumens post primam aut etiam secundam ablutionem, censetur tamen ieiunus sumere secundùm intentionem Ecclesiæ quæ præcipit eiusmodi sumptionem eo modo fieri,

Quomodo reliquiæ ab sumendæ sint?

Caiet.

quũ mo aliter fieri potest. Confir. quia cùm præceptum vt hoc Sacramentum sumatur à solis ieiunis sit inductum ad honorem illius Sacramẽti. debet eo modo obligare qui maximè est ex honore Sacramenti. Atqui magis est ex honore Sacramenti, si tales particulæ statim post ablutionem sumantur, quàm si relinquantur in patena. quia tunc facilè possent decuti, atque eo modo perire. quod esset contra honorem Sacramenti. Ergo magis sequitur præceptum & intentionem Ecclesiæ, qui eas hoc modo sumit, quam qui eas seruat.

66 Reliquiæ in ipsa communione aut statim post absumendæ. *Nauarr. Suarez.*

Addunt tamen aliqui Doctores, hanc sumptionem debere fieri statim post ablutionem, siue vt loquuntur in incontinenti. Ita *Nauar. c.25. n.9.* & alij. Quis autem dicatur eas statim sumere, aut quanta mora possit intercedere, non satis explicant. Quia in re probabile est quod cum alijs quibusdam docet *Suarez d. 68. sect. 6.* posse sacerdotem eas reliquias sumere, quandiu est in altari; & consequenter qui post sumptam ablutionem dedisset diu communionem, & aduerteret in patena superesse adhuc aliquas reliquias hostiarum à se consecratarum, posset eas sumere. quia harum sumptio est completio sacrificij, & consequenter tota hæc actio censetur vna, & fieri à ieiuno, quando fit ab eo qui eam ieiunus inchoauit, & interim nihil sumpsit quod ex institutione Ecclesiæ celebrans non teneatur simul inter communicandum sumere. Nam, vt ostendi, secundùm ritum Ecclesiæ sumptio ablutionis in sacerdote necessariò comitatur integram sumptionem sanguinis, eiúsque aliquam partem necessariò præcedit.

Confirm. Quia nulla alia ratione potest probabiliter definiri, quamdiu post sumptam ablutionem liceat adhuc particulas sumere. quia nulla est ratio cur liceat eas magis sumere post vigesimam partem horæ, quàm post mediam horam.

67 Quomodo absumendæ reliquiæ ab alijs consecratæ.

Dixi, *tam diu posse sumere reliquias hostiarum à se consecratarum.* Quia secùs videtur de reliquijs ab alijs consecratis: tum quia harum absumptio non est completio conuiuij à celebrante parati: tum quia harum celeris absumptio communiter non ita requiritur ad reuerentiam Sacramẽti. Nam cùm sint in eodem vase, in quo erant ipsæ hostiæ quarum sunt reliquiæ, eadem ratione poterunt commodè seruari, quæ illæ antea seruabantur, vt postea à ieiunis sumantur. Quod si tamen aliquo casu honestè seruari non possent, deberent statim absumi: sicut etiam particulæ quas sacerdos adoerteret ex suo sacrificio esse adhuc in patena postquam ab altari discessisset. quæ si possint honestè asseruari, seruandæ sunt vt postea à ieiuno inter celebrandum sumantur.

68 *Sotus.*

Requirit præterea *Sotus in 4. d. 12. q. 1. a. 8.* vt hę particulæ paruæ sint: sed alij absolutè loquũtur, & eadem est ratio in paruis & in magnis, quãdo illæ sunt eiusdem sacrificij & deprehenduntur ante discessum sacerdotis ab altari. quia earum sumptio eodem modo pertinet ad completionẽ sacrificij. Posset hoc dictum Soti sæpe habere locum, quando agitur de consumptione particularum quæ reperiuntur post absolutum omnino sacrificium, aut quæ restant ex hostijs ante consecratis, quæ solùm possunt sumi à non ieiuno quando honeste sine periculo conseruari non possunt. Quia in eo casu faciliùs longè possunt conseruari maiores particulæ, quàm minores, quæ facillimè deperduntur. Quando tamen est eadem difficultas in vtrisque conseruandis, vtręque eadem ratione possunt sumi, vel non sumi.

69 Quid agendum quando pars hostiæ manet in calice.

Hinc sequitur primò; Quando pars hostiæ missa in calicem, in eo manet post sumptionem sanguinis, posse sacerdotem curare infundi ablutionem in calicem, & illam particulam simul cum ablutione sumere, etiamsi priùs aliquid vini deglutiat, quàm ipsam particulam hostiæ. Imò si post primam ablutionem adhuc pergeret adhærere calici, posset secundò & tertiò sumere ablutionem, vt eam simul sumat. quia hoc est decentius, quàm vt eam digito ad extremum calicis labrum attrahat, atque hoc modo sumat. Ita Suarez & Nauar. suprà citati cum alijs.

Suarez. Nauarr.

70 Quomodo purgandum ciborium.

Secundò sequitur, sacerdotem qui inter celebrandum debet purgare ciborium in quo sunt multæ reliquię ex hostijs etiam ab alijs cõsecratis, debere primò eas quas commodè potest sumere ante ablutionem, infundendo eas calici cõsecrato vt simul sumat cum sanguine, vel alio modo. Deinde debere infundere vinum in ciborium vt cum eo simul ipsas particulas sumat, idque semel ac sæpiùs prout est necessarium, vt omnes sumat. Ita communiter Doctores, & patet ex praxi Ecclesiæ. & ratio est, quia aliter hæ reliquiæ non possunt decenter absumi.

Tertiò sequitur, has reliquias non esse dandas alijs communicãtibus, vt eas sumant simul cum ablutione. quia ad eos non spectat has reliquias absumere, sed ad sacerdos. vt patet ex vsu Ecclesiæ, & benè notauit Suarez suprà.

Suarez.

71 Quid agendum quando hostia adhæret palato.

Quartò sequitur, quando hostia adhæret palato communicantis, posse eum sumere ablutionem etiam secũdò vel tertiò si opus sit, vt simul eam deglutiat. Nec enim vllo modo decere, vt digitis hostiam tangat, vt eã à palato dimoueat, quando alia ratione eam deglutire potest. quod facilè fit per ipsam ablutionem, præsertim quãdo tam diu ore continetur, donec tota hoc modo omnino penetrata sit.

Aut aliqua ratione periclitatur.

Quintus casus est, quando Sacramentum nisi statim absumatur, est in periculo ne incendatur, aut in manus sacrilegorũ deueniat, à quibus dedecorosè tractetur. Tunc enim si non adsint ieiuni, à non ieiunis cum reuerentia sumi debet. Quia tunc non sumere Sacramentum, cederet in grauem eius iniuriam, quam iure naturæ tenemur auertere.

ARTI

ARTICVLVS IX.

Vtrùm non habentes vsum rationis debeant suscipere hoc Sacramentum?

72 ART.9. docet primò, eos qui numquam vsi sunt ratione, vt sunt infantes, & perpetuò amentes, non esse admittendos ad communionem. Primò, quia omnino decet hoc Sacramentum piè & deuotè suscipi; quod illi facere nequeunt. Secundò, quia sæpissimè esset periculum ne irreuerenter Sacramentum tractarent, aut etiam exspuerent. Quare vt docet *Triden. sess. 21. c.4.* etsi olim rationabilis fuerit quibusdam locis consuetudo dandi hoc Sacramentum paruulis: quia tamen etsi illis vtile sit, non est necessarium; meritò Ecclesia magis prospiciens venerationi huius Sacramenti, quàm vtilitati paruulorum, nō admittit hos ante annos discretionis ad cōmunionē. Nec obstat illud Christi Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem*, &c. quia ipse ibi solis adultis imponit præceptum; non autem instituit medium saluti necessarium. Vide dicta q.73. a. 3.

Trident.

Ioan. 6.

73 Docet secundò, iis qui aliquando vsi sunt ratione, & iam ea sunt destituti, in periculo mortis hoc Sacramentum dandum esse, si id antè petierint. Ita *Arausicanum can.* 3. Ratio est, quia cū tales aliquando se piè disposuerint ad huius Sacramenti susceptionem, censentur etiam cùm ratione destituti sunt, virtute illius prioris dispositionis, hoc Sacramentum piè suscipere: sicut is qui piè se præparauit ad communionem, & inter communicandum sine sua culpa omnino distrahitur, censetur piè communicare. Secùs est in infantibus. Quia nulla ratione possunt dici se disposuisse ad communionem.

Arausican.

74 Nota primò, Sufficienter censeri petiisse quisquis catholicè vixit. Nam hoc ipso censetur velle sibi in eo articulo media salutis conducentia tribui. Quare danda ei omnino est communio nisi constet eum esse in peccato mortali, aut timeatur notabilis Sacramenti irreuerentia ratione vomitus aut similium.

Quiuis catholicè viuens cēsetur petere sibi moritur dari Sacramentum.

Nota secundò, Quando tales sperantur aliquando recepturi vsum rationis, illud tempus omnino esse expectandum, vt maiore eum reuerentia tantum Sacramētum possint suscipere.

75 Nota tertiò, Ecclesiam numquam solere amētibus dare hoc Sacramentum nisi in periculo mortis. quia cum hoc Sacramentum non sit iis necessarium, summa eius maiestas ex decentia requirit, vt non nisi in tali periculo iis detur, qui hoc non possunt cum actuali deuotione suscipere.

Nota quartò, *D. Thomam in responsione ad 3.* videri negare, aliquando fuisse in Ecclesia quibusdam locis licitam consuetudinem, & à sanctis Patribus vsurpatam, dandi communionem infantibus. quam sententiam videtur etiam amplecti *Caiet. infrà a. 12.* Sed videtur omnino certum, sanctissimos Patres talem consuetudinem multis locis initio Ecclesiæ approbasse. Nam *D. Dionysius c.7. Ecc. hierarc.* ait: *Illud verò quod pueri quoque, qui nondum possunt intelligere diuina, sacri baptismatis, altissimorumq; cōmunionis sacrosanctæ signorum participes fiant*, &c. Vbi clarè docet, suo tempore eam fuisse consuetudinem, eamq; probat. Similiter *Cyprianus l. de lapsis* narrat miraculum quod contigerat circa puellam infantem, cui post sumpta idolothyta Episcopus dederat communionem. Item *Concil. Triden. sess. 21. cap. 4.* expressè docet initio Ecclesiæ, multis locis fuisse eiusmodi consuetudinem: additque sanctissimos Patres huius sui facti habuisse probabilem causam. quare non videtur hoc vllo modo posse negari.

D. Thom.

Caietan. Solet olim dari paruulis.

D. Dionys.

D. Cyprian.

Trident.

Nota quintò, Disputari inter DD. qua ætate possint pueri admitti ad communionem. de quo agemus a. 11. dub. 4.

DVBIVM.

Vtrùm, si infantibus detur communio, ipsi eius fructum possint percipere?

76 CAiet. infrà art. 11. videtur id absolutè negare cui cōsentit *Petrus Soto lect. 8. de Eucharistia. Dominicus* verò *Soto in 4. d. 12. q. 1. art. 9.* docet esse incertum. Ratio eorum est. quia hoc Sacramentum datur per modum cibi: Ergo sicut cibus corporalis non potest prodesse iis qui non possunt circa eum vitaliter operari eum digerendo: ita nec Eucharistia potest prodesse iis, qui non possunt circa eam exercere spirituales operationes vitales. Atqui paruuli non possunt tales exercere. Ergo, &c.

Caietan. Petrus Soto. Domin. Soto.

77 CONCLVS. Omnino dicendum est, infantes si darentur eis communio, recepturos gratiam Ita *Victoria v. Eucharistia, n.84. in fine. Hesius in confess. c. 40 §. Cum itaque Scriptura. Suarez. dict d. 62. sect. 4.* & alii.

Infans est capax effectus huius Sacramenti. Victoria. Suarez. Hesius.

Probatur. Quia non licet dare alicui Sacramentum, qui non est capax effectus ipsius. Atqui cessante prohibitione Ecclesiæ licitè daretur paruulis communio: sicut licitè eis olim fuit data, vt patet ex dictis. ergo sunt capaces effectus ipsius, scilicet augmenti gratiæ per eam recipiendæ. Maior probatur. Quia cùm Sacramenta sint instituta, vt conferant suos effectus, qui ea confert ei qui non potest percipere eius effectum, facit apertè contra eorum institutionem.

Ad rationem Caiet. Respondeo negando primam consequentiam. Quia longè alia est ratio cibi spiritalis & corporalis. Nam spiritalem non conuertimus in nostram naturam, sed contrà ipse nos in suam naturam quodammodo conuertit: cibum verò corporalem in nostram naturam conuertimus quare vt hic nobis etiam post sumptionem prosit, debemus vitaliter circa eum agere. Circa Eucharistiam verò, excepta

Caietan. D fferentia inter cibum spiritalem & corporalē.

ſola ſumptione quæ à nobis debet fieri, ſufficit quòd habeamus nos paſſiuè vt nobis proſit.

78 Adulto non prodeſt Sacramentum quod nullo modo petiit. Dices, Ergo ſi quis adultus iuſtus hoſtiam conſecratam omnino ignorans ſumeret, conſequeretur gratiam. Reſpondeo, negando conſequentiam. Quia vt adulto Sacramenta poſſint prodeſſe, neceſſarium eſt vt ea aliquo modo ſaltem implicitè petierit recipere. Talis autē nullo modo poteſt cēſeri ea ratione cupiuiſſe ſuſcipere hoc Sacramentū. Secùs eſt de paruulis, quibus ad ſuſceptionem Sacramentorum aliena voluntas ſufficit; niſi ex parte ipſius Sacramenti ſit ſingularis repugnantia: vt ſit in pœnitentia, & matrimonio.

ARTICVLVS X.

Vtrùm liceat quotidie hoc Sacramentum ſumere?

79 Articulo 10. docet primò, per ſe loquendo licere quotidie hoc Sacramentum ſumere. Multis tamen ob varias occupationes quibus diſtinentur, ita vt non poſſint ſe dignè præparare; conſultius eſſe rariùs ad communionem accedere.

D. Thom. Nota primò, D. Thomam hîc ſolum diſputare de communione non ſacerdotum. nam de communione ſacerdotum agetur in materia de ſacrificio q. 83.

Nota ſecundò, Ex duobus capitibus ſpectandum eſſe an alicui conſultum ſit frequentiùs vel rariùs hoc Sacramentum ſumere: ſcilicet ex parte Sacramenti; & ex conditione ſuſcipientis.

80 Ex parte Sacramenti nihil obſtat quin quotidie ab omnibus ſumatur. Quantum autem eſt ex parte Sacramenti, cùm ſit ſymbolum maximi amoris Chriſti erga nos, eiuſque effectus ſit, nos maximè Chriſto per amorem vnire; conſultiſſimum eſt ipſum quotidie ſumere iis omnibus qui ita viuunt, vt cum debita reuerentia & deuotione ipſum quotidie poſſint ſuſcipere. Quia & hoc modo maximè in ſe gratiam augent, & oſtendunt maximum ſuum in Deum affectum, cui quantum poſſunt quotidie vniri cupiunt Et demum, quia cùm hoc Sacramentum ſit inſtitutum per modum cibi; ſicut quia quotidie corporaliter deficimus, neceſſarius nobis eſt quotidie cibus corporalis: ita etiam quia facilè in ſpiritu deficimus, cibus ſpiritalis quotidie ſumendus eſt. *D. Ambr.* hinc pulchrè D. Ambroſius *l. 5. de Sacramentis cap. 4. Si,* inquit, *quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumis, quemadmodum Græci in Oriente facere cōſueuerūt? Quotidie accipe, vt quotidie tibi proſit: ſic viue vt quotidie merearis accipere.* *Trident.* Vnde Tridens, *ſeſſ. 22. cap. 6.* ait: *Optaret quidem ſacroſancta Synodus, vt in ſingulis Miſſis fideles aſtantes non ſolum ſpiritualiter, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quò ad eos ſanctiſſimi huius ſacrificij fructus vberior proueniret.* Hinc in primitiua Eccleſia *Actor. 2.* (vt innuitur *Actor. 2. v. 42. & 46.* atque ex pluribus locis ſanctorum Patrum colligitur) fideles quotidie communicabant.

81 Ex parte ſumentium ſæpe eſt impedimentū. Ex ſecundo verò capite, ſiue conditione ſumentium, ſæpè conſultius eſt rariùs communicare. quia multi ob varias occupationes, quibus humana vita implicatur, non poſſunt ſe quotidie ita præparare ad ſuſceptionem huius Sacramenti, prout eius reuerentia exigit.

82 Quàm frequenter autem vnumquemque conueniat communicare, generalis regula ne quit præſcribi, ſed ex ſtatu ac conditione cuiuſque perſonæ prudenti iudicio ſpectandum eſt. Si tamen conſideremus prudentiſſimorum per orbem Chriſtianum hac in re iudicium & praxin: laicis qui timoratè viuunt, & à grauioribus abſtinent peccatis, videtur conſulendum, vt ſemel per hebdomadam communicent, nec ſæpiùs, niſi particularis ratio occurrat: præſertim ſi coniugati ſint: qui partim ob matrimonij ſtatum, partim ob varias occupationes, vix poſſunt ſe dignè præparare ad ſæpiùs communicandum ea deuotione, quam tantum Sacramentum requirit. Et ſi velint diligentem dare operam, facilè poſſunt ſe ſaltem diebus Dominicis ad hoc præparare. *Quoties expediat laicos communicare?*

Perſonis autem continentem vitam agentibus, & omnino à mundo abſtractis, iudicio prudentis confeſſarij poſſet facile concedi, vt etiam diebus feſtis per hebdomadam occurrentibus communicarent. Cauenda tamen etiam eſt iis nimia frequentia, ne vel appareant omnino ſingulares, aut ſuo exemplo alios eò pertrahant vt frequentiùs communicent, quam ipſis expediat. In quibus omnibus diſcernendis prudentis Confeſſarii conſilio opus eſt.

83 Non licet ſæpiùs vno die communicare. Docet ſecundò, in reſponſione ad quartum, non licere ſæpius per diem communicare. Patet ex conſuetudine generali Eccleſiæ, quæ numquam ſolet non celebrantibus ſecundam communionem eodem die permittere. Et colligitur etiam apertè ex *cap. Conſuluiſti, de celebratione Miſſarum & cap. Sufficit, de conſecratione d. 1.* vbi prohibetur ne ſacerdos extra diem Natiuitatis, aut caſum neceſſitatis, ſæpiùs per diem celebret. Vnde à potiore colligitur, Eccleſiam nolle laicos ſæpius per diem communicare. Excipe tamen caſum, quo neceſſarium eſſet aliquem ſecundò eodem die Venerabile Sacramentum ſumere, ne veniret in manus hæreticorum; aut ſimilem aliquem indignum caſum ſubiret.

Nota primò, Iure diuino non eſſe prohibitum ſæpiùs per diem communicare. aliàs in feſto Natiuitatis id ſacerdoti eſſet illicitum. Reuerentia tamen tanti Sacramenti exigit ne id vulgò fiat. Vnde meritò hoc Eccleſiaſtica conſuetudine & lege ſancitum eſt.

84 In feſto Natiuitatis ſolis celebrātibus licet ter communicare. Nota ſecundò, Etſi in feſto Natiuitatis liceat ſacerdotibus ter inter celebrandum communicare; nulli tamen non celebranti licet pluſquam ſemel communicare. Vt patet ex Eccleſiæ conſuetudine, quæ hoc priuilegium ſolis celebrantibus concedit,

Nota

85 Nota tertiò, Nullam certam horam vllo iure communioni esse præscriptam. quare absolutè loquendo, si scandalum absit, quauis hora licet ieiuno communicare: vt docent *Angelus v. Eucharistia 5. numero 36. Siluester ibidem, quæstione 15.* Reuerentia tamen Sacramenti exigit, vt nisi alia necessitas occurrat, seruetur illud tempus, quo communiter illis locis solet communio distribui. Nec extra necessitatem permittendum, vt aliquis sub vesperam, aut intempesta nocte communicet.

Angelus. Syluester.

ARTICVLVS XI.

86 Articulo XI. docet, nos teneri aliquando hoc Sacramentum suscipere. Vide textum qui clarus est, & si quid sit difficultatis, sequentibus dubijs explicabitur.

DVBIVM I.

Vtrùm præcepto diuino teneamur ad huius Sacramenti susceptionem?

87 Quidam putant nos solo præcepto Ecclesiastico ad eam teneri. Ita *Caiet. hic* secutus Alexandrum *4. parte q. 51. membro 4. & D. Thom. in 4. d. 9. q. 1. a. 1. quæstiuncula 2.*

Caietan. Alexander. D. Thom.

Tenemur iure diuino aliquando communicare.

Conclvs Multò verius est nos iure diuino teneri aliquando communicare. Ita *D. Thomas hic*, & est iam ferè communis: ita vt P. *Valentia hic d. 6. q. 8. puncto 4.* dicat iam nullum catholicum contrarium dicere.

D. Thom. Valentia. Ioan. 6.

Probatur, quia Ioan. 6. dicitur: *Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.* Atqui si non esset obligatio manducandi carnem Christi, sine ea possemus habere vitam æternam. Ergo necessariò dicendum illis verbis significari talem obligationem: & consequenter præceptum diuinum. Nam cùm, vt ostendi suprà quæstione 73. articul. 3. sacramen alis communio non sit medium per se necessarium ad salutem; non possumus ad eam obligari, nisi ex aliquo præcepto. Cùm igitur eo loco apertè significetur obligatio, significabitur etiam præceptum.

88 Respondent aliqui, ibi non significari absolutam necessitatem communionis, vt habeamus vitam in nobis, sed tantùm difficultatem eam conseruandi sine communione. Sed contrà Primò quia hoc repugnat proprietati verborum, à qua sine necessitate non licet recedere. Secundò, quia possemus eodem modo dicere, illis verbis: *Nisi quis renatus fit, &c.* non significari absolutam necessitatem baptismi: sed tantùm nos sine eo difficulter posse saluari. quod falsum est. Tertiò, quia per institutionem Sacramentorum non est imminuta copia gratiæ dandæ extra eorum vsum ratione operis operantis, aut ex mera Dei liberalitate. Atqui falsum erat ante huius Sacramenti institutionem dicere neminem habiturum vitam nisi manducauerit hoc Sacramentum. Ergo etiam erit falsum, si nulla sit lex positiua nos ad hoc obligans.

89 Dices, esse diuersam rationem. Quia ante institutionem huius Sacramenti Deus dabat hominibus auxilia necessaria ad perseuerandum in gratia sine respectu ad hoc Sacramentum. Iam autem ijs quibus est possibilis communio, non statuit ea dare; nisi suo tempore communicent: ideóque dicimur sine communione non posse habere vitam in nobis, scilicet perseuerante, nisi eam suo tempore negligamus, Deus subtrahet auxilia moraliter aliquo modo necessaria ad perseuerandum; vt diximus suprà q. 73. a. 3. concl. 6.

Sed hæc responsio non satisfacit. quia cùm talis necessitas communionis non possit oriri, nisi ex mera voluntate Christi, qui statuit negligentibus communionem eiusmodi gratias non dare, sequitur manifestè, eum nos voluisse ad communionem obligare, atque ita eam præcepisse.

90 Probatur secundò, Quia Lucæ 22. Christus post institutionem & sumptionem huius Sacramenti ait Apostolis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Vbi præcipit Apostolis non solùm confectionem, sed etiam sumptionem huius Sacramenti: eandémque in iis præcipit omnibus fidelibus, differenter tamen pro cuiusque statu, vt patet ex *Apostolo 1. ad Corinth. 11.* Vbi agens de communione laicorum, accommodat illis hoc præceptum. Et ex *Trident. sess. 13. c. 2.* vbi ait Dominum præcepisse nos colere sui memoriam in huius Sacramenti sumptione.

Luc. 22.

1. Cor. 11.

Trident.

91 Respondet Caiet. Christum ibi non præcepisse sumptionem huius Sacramenti: sed tantùm, vt quando id sumimus, in memoriam eius sumeremus. Sed hoc dici nequit. quia nulla alia hîc præcipitur cõmemoratio passionis, nisi ipsa Sacramenti confectio & sumptio, quæ intrinsecè est commemoratio passionis Christi, sicut comestio agni paschalis fuit intrinsecè repræsentatio passionis futuræ. Aliàs quicunque non haberet intret communicandum actualem memoriam passionis peccaret; quod sine vlla ratione dicitur. Itaque non tam præcipitur hic modus sumptionis, vt Caietanus vult, quam ipsa sumptio, quæ est commemoratio passionis. Præcipit itaque Christus, vt per Sacramenti confectionem & sumptionem (quisque pro suo statu) passionis ipsius memoriam celebremus.

Caiet. Luc. 22. non præcipitur nobis distincta commemoratio passionis ab ipsa confectione Sacramenti.

Caietan.

DVBIVM II.

Quinam obligentur hoc præcepto?

92 Difficultas hîc est de duobus hominum generibus. Primò, de infantibus (sub quibus comprehendo perpetuò amentes) non quidem Vtrùm ipsi ita obligentur ad communicandum, vt peccent non communicando; hoc enim fieri nequit: sed Vtrùm ij qui eorum curam gerunt, ac Ecclesiæ Pastores teneantur ijs dare com

communionem, & procurare vt communicent: sicut iisdem nondum baptizatis tenentur procurare baptismum. Quidam enim hæretici id affirmant. quia Ioan. 6. generatim dicitur: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c.*

Ioan. 6.

Secunda difficultas est de adultis nondum baptizatis. Videntur enim hi non teneri hoc præcepto, quia sunt incapaces communionis: ergo non possunt ab eam obligari. Et confirmatur. quia non obligantur ad confessionem, ergo nec ad communionem.

92 *Præceptum communionis non pertinet ad infantes.*

CONCLVS. I. Præceptum communionis nullo modo pertinet ad eos qui nunquam vsi sunt ratione. Quare Pastores non tenentur ijs communionem procurare, eósue ad eam admittere. Patet ex praxi vniuersali totius Ecclesiæ, quæ errare nequit, quæ tales non admittit ad communionem. Et ex *Trident. sess.* 21. *c.* 4. vbi absolutè definit tales nulla necessitate ad communionem obligari. Vbi non solùm vult dicere, tales non peccare non communicando; hoc enim per se clarum est: sed Pastores non teneri eis dare communionem. Vult enim rationem reddere cur Ecclesia eos ad communionem non admittat.

Trident.

Nec obstat illud Ioan. 6. *Nisi manducaueritis,* &c. quia suprà q. 73. a. 3. concl. 5. in fine ostendi, hoc nullo modo pertinere ad infantes, aut perpetuò amentes.

83 *Obligat non baptizatos adultos.*

CONCL. II. Omnes ratione vtentes tenentur hoc præcepto etiam non baptizati: non quidem vt illud sumant ante baptismum, sed ita vt vel ideo teneantur baptizari vt possint communicare, & contrà facientes dupliciter peccent. ita *Suarez disp. 69. sect. 2. Vasquez disp. 214. c. 4.* & alij. De baptizatis per se patet. De aliis probatur. Quia præcepta diuina generatim prolata, omnes capaces obligant: atqui hoc præceptum diuinum generatim est prolatum: & tales illius sunt capaces (quia si velint baptizari, possunt illud implere.) ergo etiam illos obligat. Confirmatur primò. Quia Christus hoc præceptum promulgauit Capharnaitis, quorum maxima longè pars non erat baptizata, & tamen omnibus dicebat *Nisi mãducaueritis,* &c. Ergo etiam tales hoc præceptum obligat. Confirmatur secundò. Quia qui sunt in peccato mortali, non possunt hoc Sacramentum licitè sumere, & tamen nihilominus ad communionem obligantur: non quidem vt existentes in peccato communicent, sed vt dignam pœnitentiam agant, & sic communicent: Ergo similiter non baptizati tenentur ad communionem, & consequenter ad eam sumendam se capaces reddere.

Suarez. Vasquez.

Ex quo patet solutio ad argumentum contrarium. Ad confirmationem Respond. esse diuersam rationem præcepti confessionis: quia hoc non obligat nisi eos, qui post baptismum in peccata mortalia sint relapsi. Quare, nondum baptizati nec capaces sunt confessionis, nec tenentur se reddere capaces. quia etsi teneantur baptizari, non tamen tenentur post baptismũ peccare, & donec ita peccent eius incapaces sunt. Secùs est de præcepto communionis, quia omnes vtentes ratione tenentur se capaces reddere huius sumptionis.

DVBIVM. III.

Quando hoc præceptum obliget?

94 *Victoria.*

VIctoria v. Eucharistia, *numero* 86. docet sufficere semel communicare in vita, vt satisfiat præcisè præcepto diuino. Ratio est. Quia Christus non præcepit nobis frequentiam communionis, sed solam communionem: Atqui semel communicans verè potest dici communicasse: Ergo satisfecit præcepto diuino.

Præceptum communionis obligat in periculo mortis.

CONCLVS. I. Adultus qui nunquam in vita sua communicauit, iure diuino tenetur communicare in periculo mortis. Patet, quia aliàs nunquam posset hoc præceptum implere. Nec de hac re potest esse dubium, posito quòd iure diuino teneamur communicare.

95

CONCLVS. II. Etiam ij qui sæpiùs in vita communicarunt, tenentur nihilominus communicare instante morte.

Ita *Valentia d. 6. quæstione 8. puncto 4. Durandus in 4. d. 9. quæstione 1. articulo 2. Gabriel ibidem concl. 2.* Ratio tamen vtriusque nihil probat. In eandem sententiam inclinat *Sotus ibidem a. 11. Suarez. hic d. 69. sect. 3.*

Valentia. Durand. Gabriel.

Sotus. Suarez.

Probatur primò, Quia quæuis res præcepta maximè videtur præcepta pro eo tempore quo eius vsus ad finem præcepti assequendum est maximè necessarius. Atqui si vnquam homo teneatur se coniungere cum Deo, & contra hostes se tueri, maximè ad hoc tenetur in articulo mortis. ergo cùm in hunc finem communio præcepta sit, maximè tunc præcepta erit.

Probatur secundò ex cura quam semper habuit Ecclesia, ne vllus etiam excommunicatus, si modò ageret pœnitentiã, sine viatico è vita discederet. Ex qua meritò potest colligi, morientes iure diuino teneri ad communionem; præsertim cùm talis sollicitudo ab initio semper in Ecclesia fuerit: vt patet ex antiquissimis constitutionibus. Et confirmatur. Quia *Concilium Nicenum 1. can.* 12. dicit antiquam legem obseruandam esse, ne aliquis sine necessario viatico discedat: vbi absolutè vocat viaticum necessarium. Non videtur autem posse dici necessarium nisi ratione præcepti diuini.

Concil. Nicen. 1.

Probatur tertiò, Quia maximè expedit morientem signo aliquo externo testari se mori in communione catholica: Atqui ad vnionem membrorum totius Ecclesiæ & faciendam & declarandam à Christo instituta est communio. Ergo videtur maximè præcepta morienti, vt hanc vnionem tunc eo signo testetur.

96

Dices, Si morientes tenerentur in fine vitæ communicare, Ecclesia nullos pœnitentes posset ob sua crimina viatico priuare. quia non potest tollere præceptum diuinum.

Potest Ecclesia etiam morientes priuare cõmunione.

Respondeo, negando assumptum. quia hoc præceptum non ligat Ecclesiam, sed morientem, non absolutè, sed quantum id commodè facere potest, qua potestate potest eum Ecclesia ob iustas causas priuare; non quidem tollendo præceptum diuinum, sed tollendo ægro potestatem illud obseruandi. Sicut Iudex prohibẽdo

teo

teo cibum, tollit ei potestatem conseruandi vitam, ad quod iure naturæ tenetur.

97 *Hoc tamen esset præter consuetudinë Ecclesiæ.* Nota tamen, Etsi absolutè loquendo posset Ecclesia ob grauissima crimina aliquem priuare communione etiam in hora mortis: de facto tamen numquam talis pœna generatim in Ecclesia fuit. Imò statuta aliquorum Prouincialium Conciliorum, quæ priuabant damnatos ad mortem sacra communione, Ecclesia reuocauit: vt patet ex *cap. Super eo, de hæreticis in 6.* Vbi præcipitur vt hæreticis etiam relapsis, ideoque damnatis ad mortem detur communio, si pœniteant & cõfiteantur. Et ex proprio motu Pij V. *Pius V.* dato anno 1569. per quem in Hispania abrogata est consuetudo non dandi communionem damnatis ad mortem: vt testatur *Suarez disput. 69. sect. 3.* *Suarez.*

98 *Moribundus qui ante aliquot menses communicauit tenetur iterum communicare.* Ex his sequitur, non esse verum, quod quidam dicunt, eum qui communicauit in Paschate, & sexto mense post incidit in periculum mortis, non teneri iterum communicare. Quia distincto præcepto tenetur in eo periculo cõmunicare, cui nõ satisfecit per communionem tam diu præcedentem, quæ nulla ratione habet rationem viatici: vt patet ex Ecclesiæ consuetudine, & communi fidelium sensu, qui grauiter scandalizarentur, si talis eo casu non communicaret. Quare etsi speculatiuè esset probabile, non præcepto diuino non teneri; certum tamen est quòd teneretur ob consuetudinem vim legis obtinentem. Secùs esset de eo qui octo vel decem diebus ante mortem communicasset; quia talis commonio censeretur facta instante morte, & habere rationem viatici. *Secùs est de eo qui ante paucos dies communicauit.*

99 Nec refert, quòd de eo non cogitarit. quia possumus obligationi satisfacere quam ignoramus: vt si audiamus sacrum ignorantes esse diem festum. Omnino tamen suadendum esset tali, vt cùm sciret iam mortem instare, secundò communicaret. Tum quia hoc modo augetur diuinam gratiam; tum etiam quia cùm scimus iam nobis mortem instare, solemus vehementiùs instãtem luctam apprehendere, & consequenter maiore affectu diuinum auxilium implorare, atque extrema illa Sacramenta suscipere. Vnde etiam fit, vt maiorem fructum ac animi consolationem ex iis percipiamus.

100 Limitant hæc aliqui, docentque eum qui ita instante morte communicasset, teneri secundò communicare, si post communionem peccaret mortaliter. Sed sine fundamento. quia licet per peccatum mortale amiserit gratiam sacramentalem, iterum tamen eam per pœnitentiam recipit. Et aliàs sequeretur, quòd eodem die deberet secundò communicare, si post primam communionem peccasset mortaliter. quod nemo dixerit. Qui enim semel eo die communicauit etiamsi inscius instantis mortis, non potest secundò communicare. quia nulla hic occurrit necessitas, cùm per talem communionem abunde satisfecerit præcepto, & officio Christiani hominis verè communicando in mortis articulo, etiamsi inscius id faciat. Nec enim vlla ratione necessarium est communicare cum intentione satisfaciendi præcepto.

101 CONCLVSIO III. Præter articulum mortis, etiã aliquoties in vita tenemur iure diuino communicare. Ita Valentia, Suarez, & Sotus supra. *Tenemur aliquoties in vita communicare. Valentia. Suarez. Sotus.*

Probatur, quia Dominus præcepit nobis hoc Sacramentum sumere per modum cibi. Sicut autem cibus corporalis sæpius sumi debet, cõ quòd necessarium sit sæpe restaurare vires corporis actione caloris naturalis debilitatas: ita etiam necessaria est frequentatio cibi spiritualis, quia similiter vires animæ calore concupiscentiæ continuò debilitantur.

Vbi Nota, Christum nullum certum tempus præscripsisse, quo extra periculum mortis tenemur communicare, sed hoc reliquisse Ecclesiæ, ex cuius definitione colligimus non esse contra ius diuinum differre communionem per integrum annum. quia aliàs Ecclesia teneretur frequentiorem præcipere. Multi autem Doctores putant peccaturum contra ius diuinum, qui ad tres vel quatuor annos communionem differret. quod est probabile: nihil tamen certi hîc potest statui.

DVBIVM IV.

Quando teneamur communicare iure Ecclesiastico?

102 *Præcepto Ecclesiæ tenemur singulis annis communicare.* HAc in re primò supponenda est definitio *c. Omnis vtriusque, de pœnitentia.* Vbi dicitur: *Omnis vtriusque sexus fidelis postquã ad annos discretionis peruenerit, semel saltem in anno confiteatur, suscipiens reuerenter ad minus in pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi fortè de proprij sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioqui & viuens ab Ecclesia ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.* Idem definit *Tridentinum sess. 13. canon. 9.* *Trident.*

Nota primò, Hac lege non teneri stultos, aut pueros ante vsum rationis. Quando autem pueri incipiant hac lege teneri, varij varia scribunt: *Quãdo pueri hac lege teneantur.* in eo tamen ferè conueniunt, hoc non tam spectandum ex eorum ætate, quàm maturitate ingenij (quæ quibusdam citiùs, alijs seriùs aduenit, vt experientia docet) & perfecta circa res fidei institutione. Quare etsi statim ac sunt doli capaces, ac peccant mortaliter, obligentur ex [illegible] confessionis: consuetudo tamen Ecclesiæ fundata in Concilio Lateranensi habet, vt non statim admittantur ad communionem; sed exspectent donec sufficienter circa hoc mysterium sint instructi, quod in primo illo vsu rationis non possunt sufficienter capere vt debitam ei reuerentiam exhibeant. Atque ita potest contingere, vt aliqui etiam anno decimo admittendi sint ad communionem, alij verò vix anno 14. quæ ex prudenti Confessarij ac parentum iudicio spectanda sunt. *Lateran.*

Nota secundò, Dici hic in paschate communicare, qui communicat in Dominica palmarũ, aut Dominica in albis, aut aliquo ex diebus intermedijs: vt patet ex consuetudine & declaratione Eugenij IV. teste *Nauar. c. 21. n. 45.* Conimbricæ tamen & Mediolani dicitur huic præcepto satisfacere, quicunque aliquo die quadragesimæ communicat. *Quid nomine paschatis significetur. Eugen. IV. Nauarr.*

103 His positis difficultas est primò, Vtrum quis huic præcepto satisfaciat per communionem sacrilegam, siue communicando scienter in peccato mortali. Aliqui enim hoc negant. Ratio est, quia Ecclesia præcipit hanc communionem, vt Deus per eam colatur, & animus sumentis reficiatur: quorum neutrum fieri potest per sacrilegam communionem.

Secunda difficultas est, Vtrùm qui videt se impediendum ne in paschate possit communicare, teneatur ante illos quindecim dies communioni præscriptos communicare? Pars affirmatiua videtur probari, quia etsi talis non possit integrè seruare hoc præceptum, potest tamen illud seruare ex parte. Ergo ad hoc tenetur: sicut qui non potest integras horas legere, tenetur earum partem legere si possit.

104 Tertia difficultas est, Vtrùm qui in paschate non communicauit, teneatur statim pòst communicare: an verò exspectare pascha sequens?

Qua in re tres sunt sententiæ. Prima absolutè docet eum teneri statim communicare. Ita cum alijs tenet *Suarez hic d. 70. sect. 2. & Nauarrus cap. 21. numero 45.* Ratio eorum est. Quia hoc præcepto virtute duo præcipiuntur. Primò, præcipitur substantia ipsius communionis, siue vt simpliciter communicemus singulis annis. Secundò, quasi quid accidentarium, vt communicemus intra illos quindecim dies. Etsi autem secundum præcipiatur tanquam annus illius temporia, atque ideo eo lapso desinat obligare, sicut obligatio audiendi sacrum die festo: non tamen primum, quo simpliciter præcipitur, vt ad minus semel in anno communicemus, siue vt non differamus communionem vltra annum: qui autem in paschate non communicauit, continuò differt communionem vltra annum, & consequenter continuò contra legem peccat. Confir. Quia multis locis qui in paschate non communicarunt, compelluntur censuris statim communicare. Ergo signum est eos ad hoc obligari.

Suarez. Nauarr.

105 Secunda sententia absolutè docet, talem non teneri communicare ante pascha sequens. Ita *Siluester v. Eucharistia 3. quæstione 15 Soto in 4. d. 18. quæstione 1. articulo 4. §. Tertiò denique. P. Valentia hic disput. 6. quæstione 8. puncto 4. §. Quartum est. Henriquez lib. 8. de Sacramentis. cap. 5. numero 1.* & alij. Probatur, quia alia præcepta, quæ præcipiunt aliquid certo tempore fieri, eo lapso cessant obligare. Ergo etiam hoc. Quod autem alij respondent, duo hic præcipi, quorum vnum est alligatum tempori, & alterum non: non videtur verum. Quia si communio sine obligatione ad certum tempus præciperetur, ita vt continuò obligemur eam sine iusta causa vltra annum non differre: sequeretur, eum qui sciret se in paschate impediendum à communione, teneri communicare ante diem palmarum. Atqui hoc falsum est, vt etiam auctores primæ sententiæ fatentur. Ergo etiam id vnde sequitur. Sequela maioris probatur: quia aliàs talis sine vlla legitima causa sponte vltra annum differret communionem. quod tamen secundùm eos ei prohibetur. Et confirmatur. Quia cui præceptum esset singulis hebdomadis ieiunare, idque die sabbathi quando commodè posset, si sciret hoc die futurum impedimentum, tenetur tempus præuenire.

Siluester. Soto. Valentia. Henriquez.

106 Tertia sententia docet, eum qui legitimè fuit impeditus ne in paschate communicaret, teneri statim postea communicare: secùs esse de eo qui sine legitimo impedimento omisit communionem. Priorem partem probat. Quia qui ex iusta causa ex consilio Pastoris in paschate non communicat, tenetur ex eiusdem præscripto statim cessante illa causa communicare: vt colligitur ex *cap. Omnis vtriusque sexus.* Atqui ob iustum impedimentum in paschate non communicans censetur ex tacito Pastoris cõsensu communionem differre. Ergo illo cessante tenetur communicare.

Secundam partem probat ex fundamentis alteris pro secunda sententia.

107 Concl. I. Qui voluntariè in paschate communicat, etsi sciat se esse in peccato mortali, & sacrilegè communicare, satisfacit tamen præcepto Ecclesiæ.

Per communionem sacrilegam satisfit huic præcepto.

Est ferè communis Doctorum. Probatur, quia Ecclesia solum actum externum communionis præcipit, quem hic integrè ponit. Nec refert quòd Ecclesia eum præcipiat vt Deus colatur, & anima reficiatur, quia finis præcepti non cadit sub præceptum, quando actus præceptus potest integrè sine eo poni, vt hic fit. Adde, externum Dei cultum in tali communione secundùm speciem suam integrè poni. Nec etiam refert quòd iubemur reuerenter communicare. Quia vel hoc intelligendum de reuerentia externa, & sic habet rationem præcepti: vel quatenus significat reuerentiam internam, non tam præcipit, quàm instruit quid iure naturæ fieri debeat.

108 Concl. II. Qui videt se impediendum ne in paschate communicet, non tenetur tempus præscriptum præuenire.

Ita tenent auctores secundæ sententiæ suprà citati, & præter eos *Suarez disp. 70. sect. 2.* cum alijs. Probatur. quia aliàs qui credens futurum tale impedimentum, ante tempus paschale communicasset, si casu illud impedimentum non superueniret, non teneretur secundò communicare. Atqui hoc est falsum. Ergo & illud. Sequela maioris probatur, quia talis secundùm præceptum Ecclesiæ communicasset. Nam ex eius præcepto in talibus circumstantiis fuisset obligatus communicare. Ego eidem præcepto satisfecisset. quia Ecclesia tantùm vnicam communionem per annum præcipit. Ad argumentum in contrarium allatum. Respon. Id quod infertur, tantùm verum esse, quando quis potest ita seruare partem præcepti, vt ei absolutè secundùm illam partem satisfaciat. quod hîc fieri nequit. quis aliàs cessante impedimento talis non teneretur secundò communicare.

Suarez.

109 Concl. III. In tertia difficultate prima & secunda sententia sunt satis probabiles. Quia certum est Concilium Lateranense potuisse ita nobis præcipere communionem in paschate, vt ante illud tempus ad illam non teneremur, & eo adueniente continuò teneremur, donec satisfecissemus

cissemus præcepto. An autem ita præterierit non ita constat, cùm pro vtraque parte sint diuersæ rationes,& auctoritates Doctorum. Sed quidquid hac de re sit,hoc videtur certum: posse Ecclesiæ pastores eum qui non communicauit in paschate,per cẽsuras cogere,vt prima data commoditate communicet: vt patet ex multorum locorum praxi.

110 Tertia autẽ sententia non videtur probabilis. Nec est vlla ratio cur Ecclesia velit potiùs obligare ad communicandum proxima data occasione, eum qui omisit sine peccato communicare in paschate; quàm eum qui peccando hoc omisit,cùm hic magis cõpulsione indigeat quã ille.

Nec refert quòd is qui ex confessarij consilio communionem differt , teneatur postea statuto tempore communicare. quia in hoc casu confessarius ex auctoritate Ecclesiæ extendit quodammodo præscriptum tempus communionis,ita vt præceptum Ecclesiæ incipiat talem primùm obligare pro illo tempore quod à cõfessario præscribitur. Secùs est de eo qui sine confessarij consilio communionem omittit. Siue enim id iustè faciat siue iniustè,nullus eiusmodi actus confessarij circa eum interuenit.

Nota demum,iure communi nullam certam pœnam statutam esse quam non communicantes in paschate de facto incurrant.Quia in *c.Omnis vtriusque* tantùm præscribitur quam pœnam Prælati debeant infligere ijs qui non communicant. Quare meritò quibusdam locis tales excommunicantur.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm liceat sumere corpus Christi sine sanguine?

ARticulo 12. docet licitum esse communicare sub vna specie.

DVBIVM.

Vtrùm laici iure diuino teneantur communicare sub vtraque specie?

111 *Cõtrouersia circa vsum calicis quando primùm sit mota.* *Petrus. Dresdensis. Iacobellus. Misnen. Hæretici. nostri. Lutherus.*

COEpit hæc controuersia primùm agitari in Bohemia anno 1412. auctore Petro Dresdensi & Iacobello Misnensi, qui affirmabant id iure diuino præceptum esse,quos secuti sunt deinde nostri hæritici , magis vt contradicant Ecclesiæ , quàm certo iudicio, Hinc *Lutherus in formula Missæ. Si quod,* inquit , *Concilium statueret aut permitteret vtramque speciem;nos nequaquam vtrâque vti vellemus : sed indespectum Concilij , aut sequi statuti, aut vna,aut neutra.*

Bellarm. Valentia.

Plurimimi fusissimè hoc tempore hanc quæstionem tractarunt:& inter ceteros pulchè *Card. Bellarm.l.4.de Sacramentis cap.20.& sequentibus,& P.Valentia hic disp.6.q.6.puncto 5.*Nos autem breuiter pro nostro instituto eius fundamenta explicabimus.

113 *Nõ celebrãs non tenetur vtramque speciem sumere.* *Tridens. Constans.*

CONCLVS. I. Excepto celebrante nemo iure diuino tenetur communicare sub vtraque specie.

Est de fide ex *Tridentino sess.21.cap.1.& can.1.& Constant.sess.13.* vbi præcipitur sub pœna excommunicationis ne vllus Sacerdos communicet populum sub vtraque specie.

Ioan. 6.

Probatur primò ex Ioan.6. vbi Dominus ait: *Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum.* Item, *hic est panis qui de cælo descendit,vt si quis ex ipso manducet,non moriatur.* Vbi omnem vim sanctificandi & viuificandi tribuit Sacramento sub vna specie panis,quod esset falsum , si altera species esset necessaria ad salutem.

Dices , has propositiones non esse omnino absolutè intelligendas ; aliàs qui etiam sacrilegè semel communicaret , haberet vitam æternam: sed cum hac conditione:Si comederit sicut præcipitur;& consequenter simul cum calice. Nam ibidem Dominus dicit *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem,non habebitis vitam in vobis.*

113 Sed contrà , Verba sacræ Scripturæ absolutè prolata,absolutè,prout sonãt , intelligenda sunt; nec vlla conditio subintelligẽda est,nisi aut alius locus Scripturæ , aut manifesta ratio aliud cogat.Nam aliàs nullus posset esse certus Scripturæ sensus. Atqui nihil horum nos cogit, vt sub illis verbis,quibus Christus promittit vitam manducanti suum corpus, subintelligamus hanc conditionem: *si simul biberit etiam calicem sanguinis.* Imò ratio potiùs contrarium suadet.Ergo illa conditio non est subintelligenda.

Minor probatur , quia communicanti est promissa gratia non propriè ratione specierum, sed ratione corporis & sanguinis Christi , quæ communicans sub speciebus sumit : & species eatenus solùm ad gratiam concurrunt , quatenus vnà cum illis Sacramentum constituunt. Atqui corpus & sanguis Christi tam perfectè continentur sub vnica specie ac sub vtraque, vt ostendi suprà quæstione 76 & cum ea constituitur perfectum signum visibile gratiæ , & consequenter Sacramentum.Ergo eodem modo promissa est gratia manducanti Christum sub vna specie ac sub duabus.

114 Nec obstat illud, *Nisi manducaueritis.* &c. Primò, quia etsi Christus ibi doceat & carnem & sanguinem debere à nobis sumi , indicétque ea posse sumi per modum cibi & potus : præceptum tamen sumendi propriè non cadit super modum sumendi,sed super rem sumptam , quæ sub vna specie tam perfectè sumitur , quàm sub duabus.Secundò , quia secundùm vsitatissimum loquendi modum Hebræorum & Scripturæ,illa propositio potest accipi disiunctiuè,ita vt *&* sumatur pro *vel.* Ita Leuitici 20.dicitur , *Patri matrique qui maledixerit , sanguis eius sit super eum.*

Exod.21.

eum. Item Exodi 21. vbi noster vertit, *Qui percusserit patrem suum, aut matrem, morte moriatur. Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur:* Hebræa habent, *qui percusserit patrem & matrem,* &c.

Act.3.

Item Actorum 3. ait Petrus claudo: *Aurum & argentum non est mihi,* pro *vel argentum.* His adde vbi nos habemus, *Nisi manducaueritis:* Græca habent, *Ἐὰν μὴ φάγητε, si non manducaueritis,* &c. vbi illud *si non* more hebræo initio orationis positum, debet ad omnes eius partes repeti, aut subintelligi: hoc modo, Si non manducaueritis carnem filij hominis, & si non biberitis eius sanguinem: siue, si neque carnem comederitis, neque sanguinem biberitis, &c.

Psalm.1.

Simili modo psal. 1. in Hebræo dicitur, *Nō resurgent impij in iudicio, & peccatores* (pro Neque peccatores, vt noster vertit) *in concilio iustorum.*

Ioan.15.

Item Ioann.15. *Si non venissem, & locutus* (pro Neque locutus) *fuissem eis, peccatum non haberent.* & alibi. Vnde patet hæc etiam probare nostram sententiam. Nam dum dicitur, eum qui neque manducat carnem, neque bibit sanguinem, non habiturum vitam in se: indicatur alterum sufficere vt vita habeatur.

115

Probatur secundò, Quia etsi initio Ecclesiæ fuerit permissa laicis communio sub vtraq; specie, semper tamen fuit etiam vsus communionis sub vna specie. Patet primò, *Act.2.* vbi de fidelibus dicitur: *Erant autem perseuerātes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis.* Vbi agi de communione sacramentali etiam hæretici fatentur, & tamen nulla sit mētio calicis. Gratis autem dicitur sub vna specie intelligi vtramque. Primò, quia id nullo modo probatur.

Actor.2.
Ab initio Ecclesiæ fuit vsus vnius speciei.

Secundò, quia aperte vel inde conuincitur contrarium, quòd tunc inter fideles fuerint multi Nazaræi: vt patet *Actorum.* 21. *v.* 24. quibus Apostoli tunc permittebant obseruationem legis. aut igitur hi a communione perpetuò abstinebant, quod repugnat verbis D. Lucæ, qui generatim asserit omnes perseuerasse in fractione panis: aut contra præceptum legis (quę *num.6. v.3.* pręcipit eos abstinere ab omni quod inebriare potest) sumebant species vini. quod omnino est incredibile: & videtur apertè repugnare *Act.* 21. *v.*20. & 21. vbi dicitur Iudæos conuersos ad fidem initio strictissimè & maximo zelo seruasse legem Moysis.

Actor.21.
Num.6.
Actor.21.

Tertiò, quia olim dabatur Eucharistia fidelibus domum ferenda, vt commodo tempore possent eam sumere, idque sub vna specie panis. quia calix solùm distribuebatur per diaconum in templo, nec licebat laicis eum secum ferre: vt docet *Cyrillus catechesi* 5. idem *Tertul. l.2. ad vxores. Non sciet,* inquit, *maritus quid secretò ante omnem cibum gustes, & si scierit, panem non illum credat esse qui dicitur.* Similia habet *Cyp. serm. de lapsis. Clemēs Alexand. l.1. Stromatum Basilius epistol. ad Cæsariam,* & alij, qui solius speciei panis meminerunt. Et manifestè etiam conuincitur, quia laici non habebant vasa sacra, quibus sanguinem exciperent: nec vllis vnquam alijs valit licuit eum excipere.

Cyrillus.
Tertull.
Cyprian.
Clemens Alexand.
Basilius.

116

Quartò, quia quando communio pacis mittebatur ad peregrinos, aut etiam ad moribūdos, communiter sub sola specie panis mittebatur: vt patet ex *Eusebio l.6. hist. c.43.* & varijs historijs, quas citat *Bellar. l.4. c.24.* vbi nota, in historia Eusebij in versione latina esse aliquam difficultatē, nam prima fronte videtur innuere fuisse solum sanguinem missum per puerum ad ægrotum, sed ex græco clare patet, fuisse solùm corpus missū.

Euseb.
Bellarm.

Quintò, quia etiam publice in templo plurimi non sumebant Eucharistiam sub vtraque specie, nec ad hoc cogebantur: patet ex facto quod refert *Zozomenus l.8. hist. c.5.* de quadam fœmina Macedoniana, quę vt suam tegeret hæresim, publicè accessit ad communionem, acceptámque manu Eucharistiam clàm cum alio panè commutauit, vt hunc quasi Eucharistiam deinde palàm manducaret. Sanè communionem calicis nulla ratione potuisset ita simulare, si omnes eū debuissent sumere. Idem colligitur ex *D. Leone serm.4. de quadragesima,* vbi dicit, Manichæos vt crederentur catholici, solitos palàm ad communionem accedere, semper tamen abstinere à calice, quòd vinum tanquam à diabolo creatum detestarentur. quod nullo modo sine nota potuissēt facere, si omnibus non licuisset abstinere à calice. Vnde ibi iubet Pontifex obseruari eos non qui aliquando, sed qui semper abstinerent a calice: non quòd hoc per se malum esset. hoc enim nulla ratione (sed contrarium potiùs) indicat; sed quia Manichæi per illud signum tunc poterant deprehendi.

Zozomen
D. Leo.

117

Sextò, quia antiquissimus fuit mos in Ecclesia latina feria sexta hebdomadæ maioris in publico officio percipere Eucharistiā sub sola specie panis cum vino non consecrato. Imò iā ante 1200. annos idem mos fuit in Ecclesia græca per totam quadragesimam, exceptis diebus sabbathi & Dominicis, quibus solis consecrabant, alijs diebus communicabant, vt nos dicta feria 6. vt patet ex *Concil. Laodiceno can.49. & Trullan can.52.*

Conc. Laodicen.
Trullanum.

118

Septimò, quia ante annos saltem octingentos in multis latinis Ecclesiis fuit consuetudo communicandi solùm sub vna specie: vt patet ex *Cō. cil. Constan. sess.13. & Basileensi sess.30.* Et aperte colligitur ex *Beda l.1. hist. c.5.* Imò Ordo Rom. (qui creditur ab Alcuino Caroli magni præceptore ad minimum ante annos 800. fuit) ca. de ordine celebrandi, docet morem fuisse in Ecclesia, vt vinum in paruo calice consecraretur, ex quo in alium magnum aqua & vino plenum solebat parum sanguinis effundi, vt ex eo populus post sumptionem corporis biberet. Quare non omnes poterant suscipere partem sanguinis, & consequenter nec sub vtraque specie communicare. Et sanè verosimile est, postquam incepit ita augeri fidelium numerus, non aliter datam communionem sub specie vini, saltem in magno cōcursu. Quia cùm reperiantur antiquissimi calices, nulli reperiuntur ea magnitudine, vt ex iis omnes vnius loci fideles vel modicum potuissent haurire. Nec vlla ratione probabile est, eundem sacerdotem plures simul calices consecrasse. Quare omnino verosimile est, vt colligitur ex Ordine Romano, in eumdem calicem ferè euacuatum sæpiùs & sæpiùs vinum non consecratum infundi solitum; non vt mutaretur in sanguinem, quod sine consecratione fieri non poterat; sed vt aliquali sanguinis permistione aliquo modo sanctificaretur.

Antiquus mos communicandi sub vna specie
Constant.
Basileen.
Beda.
Alcuinus.
Ordo Rom.
Ordo Rom.

119

Prob. concl. 3. Quia nulla erat ratio præcipiē-

di

endi omnibus vsum vtriusq; speciei: cùm vt docuimus suprà, tantum gratiæ possit percipi sub vna specie communicando, quantum sub duabus. Et plurima ex eo præcepto fuissent secuta, incommoda. Primum, quia multi nulla ratione ferunt potum vini. hi itaq; vel perpetuò contra diuinum præceptum debuissent abstinere communione: vel eum periculo vomitus eâ sumere.

Secundum, quia quibusdam locis, vt in Iaponia non nisi eû magna difficultate potest haberi vinum quod sufficiat ad celebrandum: quomodo ibi haberi posset sufficiens ad tot centena millia cómunicanda, præsertim quando Ecclesiæ essent pauperes?

Tertiû, in multis locis, vbi est ingens populus, & vnicus sacerdos, fuisset difficillimum ita calicem administrare, vt nihil decidisset in terram; præsertim inter rusticos, & eos qui magnas barbas alunt.

120 *Celebrans tenetur vtramq; speciē sumere.* Dixi, *Excepto celebrante*. quia etsi aliqui dubitent, Vtrùm celebrans iure diuino teneatur consecrate vtramq; speciem: nullum tamen videtur dubium, quin, si consecret vtramq; speciem, teneatur iure diuino vtramque sumere. Nam consumptio pertinet aliquo modo ad integritatem sacrificij. Hinc Ecclesia tanta semper cura cauit ne sumptio omitteretur. Apertè hanc concl. supponit *c. Relatum. de consec. d. 2.* ex Concil. Tolet. vbi dicitur: *Quale erit sacrificium, cuius nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur.* Vbi non tam præcipitur, vt vtraque species sumatur, quam insinuatur iure diuino esse præceptum. *Toletan.*

121 Concl. II. Ecclesia habet iustissimas rationes præcipiendi laicis communionem sub vna sola specie. Est de fide, vt patet ex Ecclesiæ praxi, quæ errare non potest. & *Trident. sess. 21. c. 2. & can. 2.* *Trident.*

Prima & præcipua fuit, vt esset conformitas per totam Ecclesiam. Cùm enim ob incommoda iam dicta non possi.t fieri, vt omnes semper communicarent sub vtraque specie: optimum visum est vniuersaliter præcipere eam consuetudinem communicandi, quæ iam multis locis erat introducta. *Cur laicis non detur calix.*

Secunda, vt suo facto ostenderet Christum integrè contineri sub singulis speciebus, contra aliquos hæreticos, qui dicebant sub specie panis solum corpus exsangue esse.

Tertia, vt consuleret reuerentiæ ipsius Sacramenti, quod aliàs sæpe præsentissimo periculo exponebatur, ne cum summa indecentia in terram effunderetur. Dicitur tamen Paulus 3. cum Bohemis dispensasse, vt sub vtraque specie communicarent, si modò faterentur id non esse ad salutem necessarium. *Paulus 3.*

122 Obijciunt hæretici primò illud Ioan. 6. *Nisi manducaueritis*, &c. Sed hoc iam solutum est. *Ioan. 6.*

Obiiciunt secundò illud Matth. 26. *Bibite ex eo omnes*. vbi aiunt Dominum iubere vt omnes bibant ex calice. Respon. Eos falsum sumere. Nam Christus ibi apertè loquitur ad solos Apostolos: aliàs falsum esset quod ait Marcus c. 14. *Et biberūt ex eo omnes*, docens omnes bibisse, quos Dominus iussit bibere; soli autem Apostoli biberunt. Dixit autem Christus potiùs de calice, vt omnes ex eo biberent, quàm de pane: quia bene dabat diuisum in 12. partes, & cuique suam: calicem dabat primo integrum. quare potuisset fortè totum exhaurire, aut secundo non tradere, nisi Christus eos monuisset, vt calicem ita inter se diuiderent, vt omnes ex eo biberent. Adde, verius esse Christum idem de corpore dixisse. vt patet ex canone Missæ: quamuis id euangelia non habeant. *Matth. 26.* *Marc. 14.* *Cur Christus singulariter iusserit omnes bibere ex calice.*

123 Obijciunt tertiò auctoritatem Apostoli 1. ad Corinth. 11. Vbi generatim totam Ecclesiam Corinthiorum instituens ait Christum post institutionem huius Sacramenti dixisse: *Hoc facite quotiescunq; bibetis in meam commemorationem.* Vbi datur omnibus Corinthijs præceptum bibendi calicem. Resp. cum *P. Valentia hic d. 6 q. 8. punct. 5. §. 3.* ijs verbis nullum dari Corinthijs præceptū absolute sumendi hoc Sacramentum, sed præscribi modū quo debet sumi; nimirū cum magna pietate & deuotione, qua ostendamus etiam expressiùs nos in hac sumptione celebrare memoriam passionis Christi. Patet hoc Primò ex ipsis verbis, quibus si præciperetur ipsa sumptio, æquivalerent his: Præcipio vobis vt bibatis calicē toties quoties eū bibitis: quod ridiculū est. Secundò, quia D. Paulus volebat hîc corrigere errores Corinthiorū, qui non peccabant eò quòd abstinerent à communione, sed quia irreuerenter communicabant: atque ideo instruit eos quomodo debeant communicare; ideoque non refert expressè omnia verba Christi, sed eorum sensum, non quidem omnem, sed quatenus pertinebat ad instructionem Corinthiorum. multum enim differunt verba Apostoli hîc, ab illis Christi Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, vbi datur præceptum hoc faciendi in memoriam passionis Christi. Ex quo Apostolus infert summe reuerentia eum cibum ac potum esse sumenda, quorum sumptio est viua repræsentatio mortis Christi: idque nō ratione intentionis ipsius sumentis, sed per se & ratione sui. Vnde Apostolus subiungit, *Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, aut calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis*, &c. ostendens eam sumptionem ita essentialiter esse commemorationem mortis Christi, vt hæc seiungi nequeat. *1. Cor. 11.* *Valent.* *Luc. 22.*

124 Obiiciunt deinde multa ex Patribus: sed nihil aliud probant, quàm aut olim fuisse etiam laicis vsum calicis permissum, quod & nos concedimus: aut necessariò ab omnibus sumendum sanguinem Domini, quem fatemur ab omnibus sub specie panis necessariò sumi sed inde non sequitur, omnes debere eum sumere sub specie vini, quod illi affirmant, & nos negamus.

Nec refert quod Patres aliquando dicāt hunc bibendum esse, quia non faciunt vim in modo sumendi, sed in ipsa sumptione. Nam vt docet *D. Cyprian. ser. de lapsis*: Cibus & potus ad eandem rationem pertinent. Dicunt autem cum bibendum esse primò, quia cùm ex se & natura sua sit liquidus, habet potiùs rationem potus, quàm cibi. Secundò, quia alludunt ad consuetudinem sui temporis, quo à pluribus sub specie vini bibebatur. Et quia tunc de modo sumptionis nulla erat quæstio, sine vlla suspicione ne malè à quibusdam intelligeretur, liberiùs loquebantur: vt in simili monet *D. Aug. l. 1. contra Iulianum cap. 6.* *Cyprian.* *D. August.*

Solùm

Solum habet difficultatem testimonium Gelasij Pontificis relatum à Gratiano *c. Comperimus de consecr. d. 2.* vbi dicitur, *Comperimus quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacrati cruoris abstineant, qui procul dubio (quoniam nescio qua superstitione docentur astringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuisio vnius eiusdémque mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire.*

125 *Gelasius Papa. Gratianus.*

Respondent aliqui eum loqui de sacerdotibus, sed hoc difficulter ex verbis Pontificis colligitur. Quare verius est quod docet *Card. Baron. to. 6. in vlt. anno Pelagij*: Pontificem ibi agere contra solos Manichæos, secutum nimirum exemplum Leonis primi, de quo supra egi. Quare vt benè notat Baron. Pontifex non dicit neminem posse sine sacrilegio abstinere à calice; sed eos qui tūc semper contra aliorum consuetudinem abstinebant, nescio qua superstitione teneri: quia scilicet tales ferè erant Manichæi. Item non dicit, diuisionem mysterij non posse esse sine sacrilegio; sed non posse sine eo prouenire: quia nimirum nulla erat causa, cur illi omnino à calice perpetuò abstinerent, nisi quia cum summo sacrilegio vinum à diabolo creatum credebant, omnémq; eius vsum docebant esse illicitum, quod in summam & Dei & huius Sacramenti cedebat iniuriam. Damnat itaque illos non quia à calice abstinebant; sed quia id ex tali causa faciebāt. Quæ omnia vel ex eo confirmantur, quòd, vt docet Baron. suprà, sub hoc Pontifice Manichæi Romę latentes fuerint detecti, & in exilium missi.

Baronius.

Cur Manichæi calice abstinebant.

126 Obijciunt ex ratione Primò, Hoc Sacramentum est sub duplici specie institutū: ergo ita sumendum est, quia aliàs non esset commemoratio passionis Dominicæ. Secundò, calix ipse cùm sit verum Sacramentum, etiam vere cōferet gratiam, Ergo iniustè hac laici priuantur, cùm Dominus ijs dederit ius eam percipiendi. Tertiò, teste Apostolo 1. ad Corinth. 10. omnes Iudæi non solùm idem manna manducauerunt, sed etiam de eadem petra biberunt; quæ erant figura huius Sacramenti. Ergo etiam nos debemus omnes non modò corpus Christi comedere, sed etiam sanguinem bibere. Quartò, Christus nobis instituit perfectum conuiuium. Atqui tale non est vbi deest potus. Ergo, &c.

1. Cor. 10.

127 Resp. Christum hoc Sacramentum instituisse sub duplici specie, magis quia sacrificiū est, quàm quia Sacramētū. Quia illud debet exactè repræsentare sacrificium cruētum, ad quod necessariū est vt quātum est ex vi verborum, sanguis ponatur separatim à corpore, & quasi effusus: & in hoc est perfecta repræsentatio passionis. In sumptione autem non aliter quàm quatenus est sacrificij participatio: ad quod impertinens est, an sub vna, an sub duabus speciebus sumatur.

Consecratio vtriusque speciei præcisè necessaria est ratione sacrificij.

Ad secundum Resp. Vtramq; speciem per se non plus gratiæ cōferre, quàm vnam: vt dixi supra q. 79. a. 1. conc. 3. Adde, etsi plus gratiæ cōferretur per sumptionē vtriusq; speciei: tamē meritò Ecclesiam hoc non curare, magisq; prospicere reuerentiæ ipsius Sacramenti, quàm vtilitati sumentium, cùm hæc gratia non sit necessaria, & facilè hoc damnum possit compensari, si frequentiùs & deuotiùs hoc Sacramentum sumatur. Multo minùs curanda est maior illa consolatio, qua hæretici lamentantur laicos priuari, quámque ex sumptione calicis aiunt percepturos: quia hæc consolatio magis acquiritur diligenti præparatione, quàm vtriusq; speciei sumptione, quanquam hæretici suam consolationem quàm ex solius vini potatione quærunt, aliter percipere nequeant.

128 Ad tertium Resp. Israëlitas indiguisse & manna & aqua; quia neutrum simul erat cibus & potus. Secùs est de nostro Sacramento. Nam sub vtraque specie separatim continetur cibus & potus. Adde, Israëlitas, non tam citò, nec tam diu bibisse ex illa petra, quàm diu comederunt manna. Vnde pro nobis hoc facit.

Ad quartum Resp. Etsi quoad signa visibilia expressiùs significetur integrum conuiuium per vtramq; speciē, idcóq; saltem secundariò aliqua ratione Christus sub vtraq; specie hoc Sacramētū instituerit, vt eius vim melius intelligeremus: tamē quoad rē contineri eiusque effectum, tā perfectum & fructuosum instituitur nobis conuiuium sub vna specie, quàm sub duabus: vt patet ex dictis. Quare laici nulla propriè loquendo Sacramenti parte aut fructu priuantur: quia omnino integrum Sacramentum, & spirituale conuiuium, eiúsque fructum percipiunt.

QVÆSTIO LXXXI.

DE MODO QVO CHRISTVS VSVS EST. HOC SACRAMENTO.

D. Thom.

DISPVTAT D. Thomas hac quæstione, præsertim primo & secundo articulo, de quibusdam à Christo gestis tempore cœnæ, quæ non tam spectant ad tractatum de hoc Sacramento, quàm ad explicationem Scripturæ, vel vitæ Christi. Quare breuiter tantùm ea quæ D. Thomas habet, enarrabimus. Si quis velit ea videre latiùs tractata, inspiciat *P. Suarez. hic disp. 41.*

Suarez.

ARTI

ARTICVLVS I.

Vtrùm Christus sumpserit suum corpus & sanguinem?

1 ARtic.1.docet, Christum in vltima cœna etiam corpus & sanguinem suum sumpsisse; vt daret exemplũ aliis. Ita videntur sensisse multi Patres. *Hieron ad Hedibiam epistola 150. citatus à D.Thoma. Chrysost. homil.83. in Matth.* vbi ait: *Vt non turbarentur discipuli, priùs sanguinem suum bibit. Hesychius in cap.8. Leuit. Christus*, ait, *in cœna priùs sanguinem accepit, deinde dedit discipulis.* Et est communior Doctorum. Præcipua ratio est, quia tunc Christus verè sacrificabat, sacrificantem autem oportet primùm esse participem: vt patet ex cap.6.& 7. Leuit. & communi tam Hebræorum, quàm aliarum gẽtium vsu. Cùm enim ipsa sumptio pertineat aliqua ratione ad perfectionem sacrificij, Christus per se tunc non consummasset omnino perfectum sacrificium, si nõ sumpsisset. quod sine graui ratione non videtur asserendum.

D. Hieron. Chrysost. Hesychius. Leuit. 6. & 7.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Christus dederit Iudæ corpus suum?

2 ARtic.2. docet, Christũ etiam Iudæ dedisse suum corpus, quanquã aliqui contrarium tenuerint: tamen id apertè colligitur ex Euang. Nam Lucæ 22. dũ Christus tradens calicẽ discipulis dixisset: *Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine, qui pro vobis fundetur*, subdit: *Verũ tamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.* Vbi apertè docetur Iudam tunc fuisse præsentem, dum Christus consecrauit ac discipulis distribuit calicem. Eum autem vnà cum aliis ex eo bibisse, apertè patet ex *Marci* 14. v. 23. vbi expressè dicuntur omnes, scilicet Apostoli tunc ibi præsentes, ex calice bibisse: & consequenter etiam Iudam, qui ibi præsens erat.

Luc.22. Marc 14.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Christus sumpserit & discipulis dederit corpus suum impassibile?

3 ARtic.3. docet 1. Christum dedisse discipulis in cœna corpus suum ex se passibile. quia tunc in propria specie erat passibile; & tale semper ponitur sub speciebus per consecrationem quale est in propria specie.

Docet secundò, corpus Christi quod tunc dabatur discipulis, ratione modi, quo in Sacramento existebat, à nullo agente naturali pati potuisse. Vide dicta suprà quæst. 76. art. 4. & 6. dub.2.

Corpus Christi ponitur tale sub speciebus quale est in se.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm si hoc Sacramentum tempore mortis Christi fuisset seruatum, vel consecratum, ibi Christus moreretur?

4 ARtic.4. docet 1. Si quis consecrasset in triduo mortis, futurũ ibi fuisse corpus Christi separatum ab anima & sanguine.

Docet 2. Si quis Eucharistiam antè consecratam tempore passionis consecrasset, Christum ibi non passurum vlla vulnera aut dolores, moriturum tamen per separationem animæ & corporis quod probabile est, non quidem ex naturali aliqua connexione, sed ex libera Christi voluntate. qui absolutè volebat mori, & non tantùm secundùm aliquod esse: & consequenter sicut in cruce, ita in Sacramento liberè posuisset animam suam.

Si tamen spectemus naturalem connexionẽ, quam habet corpus Christi prout est in propria specie, secũ prout est in Sacramento: ex eo quòd in propria specie moriebatur, nullo modo sequitur eum moriturum fuisse in Sacramento, si fuisset tũc conseruatum: vt fusiùs ostendit q. 75. a.4. d.3. Et hoc etiam videtur conforme principiis D. Thomæ, qui docet Christum conseruatum in Sacramento non vulnerandum tempore passionis, nec emissurum cruorem. Quare spectando solam naturalem rationem, sequitur non emissurum etiam animam, quia eadem est ratio. Quare etiam credo probabilius eo casu Christum non moriturum fuisse in Sacramento. Quia vel Deus debuisset ipsum immediatè ibi occidere; vel ipse seipsum non modo permissiuè, sicut in cruce animam suam posuit, sed immediatè mortem suam causando, cùm à nulla creatura potuisset immediatè causari. Illud autem videtur omnino incredibile.

Corpus Christi prout est in Sacramento nullam habet physicã connexionẽ à seipso prout est in propria specie.

5 Nec refert quòd Christus voluerit absolutè mori secundùm omnem vitam corporalẽ quam habebat. quia inde tantùm sequitur, spectasse ad eum procurare ne Sacramentum tempore passionis seruaretur. Quòd si autem voluisset illud conseruari; inde non sequeretur quòd debuisset seipsum occidere, sed quòd noluisset mori secundùm omnem statum, quem in terris habebat.

Si Sacramẽtum fuisset seruatum in triduo mortis, Christus non fuisset in eo mortuus.

QVÆSTIO LXXXII.
DE MINISTRO HVIVS SACRAMENTI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm consecratio huius Sacramenti propria sit sacerdotis?

1 ARtic. primo docet, proprium esse sacerdotum conficere hoc Sacramentũ. Quia eius consecratio debet fieri in persona Christi, & consequenter potestate accepta à Christo, quæ solis sacerdotibus data est.

DVBIVM.

Vtrùm solus sacerdos possit validè hoc Sacramentum conficere?

2 VVicleso olim hæc res fuit dubia. Nec enim satis videbat cur malus sacerdos validè consecraret, & iustus laicus id non posset. Postea veò Lutherus apertè docuit quemuis laicum imò etiam ipsum diabolum validè consecrare, si verba integrè super legitimam materiam proferat, vt testatur *Cardin. Bellarm. l. 4. de Eucharistia, c. 16.* Caluinus tamen cum suis apud Bellarm. suprà docet tam hoc Sacramentum, quàm baptismum non posse ab aliis, quàm à legitimis Ecclesiæ Ministris confici. Sed parum consequenter suis principiis; cùm enim nec in Ministris Ecclesiæ vllam agnoscat supernaturalem potestatem; nec in hoc Sacramento aliquid aliud quàm quod sit figura corporis & sanguinis Christi: nec credat habere aliam vim quàm excitandi fidem per modum obiecti, siue signi rei sacræ: nulla potest reddi causa, cur quiuis laicus non possit illud validè administrare, cùm ad suprà dicta conficienda panis & vinum eandem vim habeant, à quocunque nobis proponantur. Vt autem clarius procedamus, suppono hic, quod infrà in materia de Ordine clariùs probabimus, esse in Ecclesia veros & propriè dictos sacerdotes.

Vviclef. Lutherus. Bellarmin. Caluinus.

3 CONCLVS. Fide certum est, solos sacerdotes posse hoc Sacramentum validè conficere. Ita omnes Catholici. Et patet ex *Concilio Niceno can. 14. Lateranensi sub Innocentio 3. cap. 1. Florentino in literis de Armenis, & Trident. sess. 22. c. 1.*

Solus sacerdos validè consecrat. Concil. Nicen. Lateranẽse. Florent. Trident.

Prob. 1. Quia cùm conficere Eucharistiam, in qua (vt patet satis ex dictis suprà) verè ac realiter corpus & sanguis Christi continetur, sit opus omnino supernaturale, nemo potest eam conficere nisi ad hoc acceperit à Deo potestatem. Atqui soli Sacerdotes hanc potestatem à Deo acceperunt, Ergo ipsi soli eam possunt conficere. Maior prob. Quia nec sine certis testimoniis dicendum est Christum alicui hanc potestatem dedisse: nec vlli legitur eam dedisse nisi Lucæ 22. vbi cùm hoc Sacramentum consecrasset ac discipulis dedisset, subiunxit: *Hoc facite in meam commemorationem* quibus verbis præcipit Apostolis vt faciant id quod ipse fecerat, & consequenter dat iis potestatem hoc faciendi consecrando eos sacerdotes. Atqui potestatem consecrandi ibi dedit solis Apostolis, ac eorum in sacerdotio successoribus. Ergo nemo alius potest dici à Christo hanc potestatem accepisse. Minor probatur. Quia Christus ibi iisdem verbis, iisdémque hominibus dat præceptum consecrandi, quibus dat potestatem, vt patet: quia non dat hanc potestatem aliis verbis quàm his: *hoc facite, &c.* quæ, vt per se patet, continent præceptum. Atqui Christus non dedit omnibus hominibus præceptum consecrandi, vt etiam hæretici fatentur, & per se patet, quia aliàs omnes tenerentur consecrare: quod apertè falsum est, cùm ne quidem omnes permittantur celebrare. Ergo nec dedit omnibus potestatem consecrandi.

Luc. 22.

4 Respondent aliqui, Illa verba, *hoc facite*, totum referri ad actionem manducandi, quia Apostolus 1. ad Corinth. 11. referens huius Sacramenti institutionem ait: *Hoc facite, quotiescunque bibetis in meam commemorationem.* Vbi astringit hoc præceptum ad sumptionem Sacramenti. Sed hoc nullo modo dici potest. Primò, quia D. Lucas referens illud præceptum Christi, nullam facit mentionem manducationis: quod tamen esset mirum si hæc sola à Christo ibi præciperetur. Secundò, quia aliàs nullus esset locus in Scriptura: in quo aut consecratio Eucharistiæ nobis præciperetur: aut eam consecrandi daretur facultas, quod tamen directè repugnat principiis hæreticorum, qui nullum eorum diuinum, aut Sacramentum admittunt, quod nobis non sit præceptum in Scripturis. Quare dicendum, apud D. Lucam per se & immediatè sacerdotibus & præsertim Pastoribus populi (quales erant Apostoli) dari potestatem & præceptum faciendi quæ Christus ibi dicitur fecisse, scilicet consecrandi & ceteris distribuendi Venerab. Sacramentum: & consequenter laicis dari præceptum sumendi illud Sacramentum.

1. Cor. 11.

Ad

5 Ad Apostolum Resp. Eum ibi non referre absolutè verba Christi, sed ipsam institutionem huius Sacramenti, quatenus communiter ad Ecclesiam spectabat. Instruebat enim totam Ecclesiam, omnémque populum, idque vt doceret Corinthios, non tam quod esset necessarium vt consecrarent, aut sumerent Eucharistiam: sed quomodo deberent eam sumere dum sumerent: vt ostendi suprà q. 80. a. vltimo.

6 Dices 1. *Petri* 2. *v.* 9. omnes Christiani dicuntur regale sacerdotium: Ergo omnes possunt consecrare. Resp. Dici sacerdotes largo modo, qua ratione omne opus bonum dicitur sacrificium sicut etiam ibidem dicuntur reges. Sicut ergo non sunt propriè dicti reges, sic nec etiam sacerdotes. *1. Petr. 2.*

7 Prob. concl. 2. ex communi sensu totius Ecclesiæ, qui probatur primò ex Conciliis suprà citatis. Deinde ex Patribus, qui id frequentissimè docent. Ita *Dionysius cap. 5. Eccles. Hierar. p.* 1. *B. Ignatius ad Trallianos*, vbi ait, Non sacerdotem audentem aliquid facere circa altaris mysteriū esse infideli deteriorem. *Tertull. lib. de præscriptionibus* ridet Marcionistas quòd sacerdotalia officia laicis committerent, & quòd hodie habetent sacerdotes, qui cras essent futuri laici. quod iam omnibus nostris hæreticis commune est. Idē docent alij Patres, quos fusè refert *Bellarm. l. 4. de Eucharistia c.* 16. Sed sufficiunt allata Concilia, vt doceamus hunc iampridem esse Ecclesiæ totius sensum, & ab initio semper fuisse, donec doceant hæretici, quando hæc opinio primùm in Ecclesia esse cœperit. *D. Dionys. Ignatius. Tertull. Bellarm.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm plures sacerdotes poßint simul vnam & eamdem hostiam consecrare?

8 ARticulo secundo docet, plures sacerdotes posse eādem hostiam consecrare: ad quod tamen necessarium est vt eodem instanti formam absoluant. Patet ex dictis q. 67. a. 6. d. 1. vbi ostendi qua ratione plures possint simul eundem baptizare: eadémque omnino est ratio in præsenti casu, si agamus de consecrantibus eandem hostiam secundùm eamdem partem: nam diuersi possent diuersas hostiæ partes validè consecrare etiam diuersis temporibus, non secùs ac possent consecrare diuersas hostias.

9 Vbi Nota enim *D. Thomas hîc* §. *Sed contra*, in quibusdam Ecclesiis recenter ordinatos sacerdotes solere simul cum Episcopo ordinante consecrare: quæ consuetudo tamen non est vniuersalis, ideóque *Durandus in 4. d.* 13. *q.* 3. & alij eam reprobant, iudicantque abrogandam. quia sæpissimè, imò communiter videtur esse periculum, ne aut Episcopus, aut alij proferant formam consecrationis super materiam iam consecratam quod videtur sacrilegum. Sed hoc nimis durum est. Cùm enim Romana Ecclesia hanc consuetudinem seruet, nulla ratione potest damnari vt mala, nec facilè particularis Episcopi auctoritate abrogari. In praxi autem diuersi referuntur modi vt inconuenientia suprà dicta euitentur. *D. Thom. Durand.*

10 Primus modus est, vt omnes habeant absolutam intentionem consecrandi, & diligenter curent, vt eodem instanti cum Episcopo absoluant. Sed hoc sæpe est moraliter impossibile, præsertim cum multi sæpe rudes ordinentur, qui hoc ita non possunt obseruare, qui si ante Episcopum formam absoluant, soli consecrant, & Episcopus non consecrat, & super materiam consecratam cum multis aliis verba consecrationis profert.

11 Secundus est, vt omnes referant suam intentionem ad illud instans, quo vltimus formam absoluet; ita vt illo & non ante intendant consecrare, etsi formam ante absoluant. Sed hoc frustra fit. Nam vt dixi suprà q. 64. a. 8. dub. 2. concl. 3. n. 80. q. 66. num. 86. in nullius hominis, nec etiam in totius Ecclesiæ est potestate, posita sufficienti materia & forma Sacramentorum suspendere. Quod autem alicui dicunt, in hoc casu Deum suspendere Sacramentum, donec omnes formam pronuntiarint, sine vllo fundamento dicunt. *Vis Sacramenti non suspenditur.*

12 Tertius modus est, vt Neomystæ proferant verba formæ merè materialiter sine intentione consecrandi: sed tantùm causa ostendendæ potestatis acceptæ. Et hac ratione quidem euitantur dicta incōmoda; sed videtur hoc esse contra mentē Ritualis Romani, in quo iubetur Episcopus aliè & tractim verba pronūtiare, & alij antèdere vt simul eum illo absoluant. quare videtur omnino requirere intentionem consecrandi.

13 Quare posset esse quartus modus, vt omnes Neomystæ formam consecrationis dicto modo materialiter intendant pronuntiare: ita tamen vt simul habeant intentionem conditionatam consecrādi, si contingat eos simul omnino cum Episcopo formam absoluere, aliàs non: & simul dent etiam diligentem operam, vt simul absoluant. Et hoc videtur consilium Caietani hic iubentis Neomystam habere intentionem recitandi formam meliore modo quo potest. Nam hic modus videtur optimus quo omnia incommoda euitantur. Ita etiam *Suarez. d. 61 sect. 4.* *Qua intentione Neomystæ debeant cum Episcopo consecrare. Caietan. Suarez.*

ARTICVLVS III.

Vtrùm dispensatio huius Sacramenti pertineat ad solum sacerdotem?

14 ARtic.3.docet,solius sacerdotis esse hoc Sacramentum aliis ministrare. Primò, quia sicut in conficiendo, ita etiam in ministrando solus Christi personã sustinet, qui in cœna hoc confecit & distribuit.Secundò, quia sacerdotis tanquam mediatoris est deferre munera populi ad Deum, & Dei ad populum.Cùm ergo hoc sit maximum Dei munus, sacerdotis est hoc populo distribuere.

Ob has rationes quidam putant ad solum sacerdotem iure diuino pertinere distributionem huius Sacramenti.Ita *Sotus d.13.q.1.a.3.* hoc tamen aliis videtur difficile. quia inde videtur sequi, iure diuino nullum non sacerdotem posse hoc Sacramentum administrare: cùm tamen constet olim per Diaconos fuisse administratum: vt infrà clarè ostendemus.

Sotus.

15 Nota igitur primò,in distributione huius Sacramenti duas actiones posse considerari. Prima est qua Minister Sacramentum acceptum ex altari, aut loco quo seruabatur, porrigit communicaturo, vt ipsum sumat. Secunda est qua illud præcisè admouetur ori communicantis, quæ actiones etsi iam simul & ab eodem fiant, tamen distinctæ sunt: & distributio Sacramenti propriè consistit in prima actione.Secunda verò ad sumptionem pertinet. Vnde olim communicaturus hostiam accipiebat manibus, ac ori suo imponebat.

Distributio Sacramenti duas actiones cõtinet.

16 Nota secundò,duobus modis posse hoc Sacramentum ministrari.Primò, ex officio & hoc iure diuino soli sacerdoti concessum est. Et sic intellige *Trident. sess.13. c.8.* vbi ait ex Apostolica traditione hunc morem semper in Ecclesia fuisse, vt laici à sacerdotibus communionem acciperent, & hoc probant argumenta D. Thomæ, Et præterea confirmatur. quia etiam quiuis habeat naturaliter sufficientem potestatem physicam vt possit hoc Sacramentũ distribuere. quia hîc nulla est physica difficultas, tamen naturaliter nullus ad hoc habet sufficientem potestatem moralẽ qua hoc legitimè possit facere, sed hæc est omnino supernaturalis. Sicut etsi quiuis habeat physicam potestatem sufficientem vt distribuat pecunias regias:solus tamen hoc legitimè potest facere is, cui rex eam potestatem dedit. Cùm igitur bona in hoc Sacramento contenta sint maximè supernaturalia, & solius Dei, solus is habet potestatem ea legitimè distribuẽdi,cui Deus siue Christus eam dedit. Non legimus autem hanc potestatem vlli à Christo datam nisi solis sacerdotibus, quibus Lucæ 22.dicitur:*Hoc facite in meam commemorationem.* Et de iisdem dicitur 1.ad Corinth.4.quòd sint dispensatores mysteriorum Dei. Secundò, potest hæc distributio fieri ex potestate delegata.

Dupliciter fieri potest, & soli sacerdoti ex officio cõuenit. Trident.

D.Thom.

Luc 22. 1. Cor. 4

17 Sunt igitur hîc aliquot nobis explicandæ difficultates.Prima est,

Vtrùm sacerdotes iure diuino teneantur hoc Sacramentum per se distribuere: an verò possint hoc per alterum facere, alicui munus suum in particularibus casibus delegando?

I.sententia docet,sacerdotem iure diuino teneri hoc Sacramentum per se administrare: ex dispensatione tamen vrgente iusta causa posse id committere Diacono. Ita *Sotus in 4.d.13.q.1.a.3.* Probat hoc rationibus suprà ex D. Thoma allatis. Sed illæ non satis probant sacerdotem teneri per se hoc munus obire. Sicut etsi nemo alicuius domini bona possit dispensare nisi eius œconomus; tamen hic non tenetur hoc per se facere.

Sotus. D.Thom.

2.Prob. illa sententia ex *cap. Peruenit, de consecrat.d. 2.* vbi dicitur, horrendum ac detestabile esse, quòd quidam presbyteri per laicum aut fœmina ægris communionem mittebant. qua exaggeratione videtur significari hoc esse contra ius diuinum, sed nec hoc argumentum conuincit,vt infrà ostendemus.

18. II.sententia docet, spectato solo iure diuino sacerdotem posse hoc Sacramentum per alios administrare.Ita cum aliis *Suarez. hîc d. 72.sect.2. §.Dico ergo.*Probatur 1.ex vsu Ecclesiæ.quia videmus olim Diaconos sæpiùs calicem populo distribuisse: vt patet ex vita S. Laurentij, & aliis historiis. Nec hîc est facienda differentia inter calicem & corpus Christi, quasi vnum iure diuino magis possit per Diaconum distribui,quàm aliud.quia etsi vnius distributio solita fuerit sæpiùs Diacono committi, quàm alterius, quia maiores ad hoc faciendum rationes forte occurrebant, tamen vtraq; sæpiùs fuit Diacono commissa,vt patet ex *D.Iustino apologia 2.pro Christianis in fine*,vbi ait. *Posteaquam & is qui præest gratias egit,& populus omnis benedixit,ij qui apud nos Diaconi dicuntur,dant vnicuique eorum qui adsunt, percipiendum panem,& vinum & aquam, quæ cum gratiarũ actione consecrata sunt, & ad eos qui absunt perferunt,atque cibus hic apud nos Eucharistia nominatur.* Hinc etiam *Concil. Carthaginense 4. can. 38.* iubet, *vt Diaconus præsente presbytero Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus eroget.* Nec satisfacit quod ait Soto hoc fieri ex dispensatione. quia nec vlla hîc reperitur dispensatio: nec Ecclesia potest in iure diuino dispensare.

Suarez.

Diaconi olim aliquãdo vtrãque speciem distribuebant. D. Iustin.

Carthag. 4.

Soto.

19 Prob. 2. Quia *Trident. sess. 21. cap. 2.* docet in Ecclesia semper fuisse potestatem, vt in Sacramentorum dispensatione, salua eorum substantia, statueret, aut mutaret ea quæ eorum venerationi, aut suscipientium vtilitati pro temporum varietate conducerent: clarè ostendens Christum in Sacramentis sola substantialia instituisse: modum autem distribuendi accidentalem reliquisse Ecclesiæ dispositioni.Nam aliàs hunc suo arbitrio mutare non posset. Atqui quòd sacerdos hoc Sacramentum distribuat per se, vel per alium, est modus planè consequens essentiam Sacramenti, eique omnino accidentarius

Trident.

tarius. Hinc eidem Doctores inferunt, probabile esse sacerdotem spectato solo iure diuino, præsertim vrgente necessitate, non solùm per Diaconum, sed etiam per inferiores Clericos, atque etiam per laicos posse hoc Sacramentum distribuere: & rationes allatæ hoc probant. quia nullum adferri potest ius diuinum, quo hoc magis probetur posse fieri per Diaconum, quàm per alios vrgente necessitate.

In necessitate posset hoc Sacramentum etiam per laicos distribui, spectato solo iure diuino.

20 Dixi, *vrgente necessitate.* quia reuerentia tanti Sacramenti exigit vt extra necessitatem non nisi per personas sacras administretur, & quæ publica auctoritate ad hoc sint constitutæ, atque adeò per ipsum sacerdotem, quantum commodè fieri potest. Et ob hanc causam in *cap. Peruenit, de consecrat. d.* 2. dicitur horrendum ac detestabile esse facinus illorum sacerdotum, qui Sacramentum per laicos, aut etiam per fœminas sine vlla necessitate mittebant ad ægros. quia hoc in illis circumstantiis contra totius Ecclesię consuetudinem non poterat sine graui tanti Sacramenti contemptu fieri. Et hæc sententia ita explicata videtur mihi probabilior.

21 Secunda difficultas est, Vtrùm spectata præsente Ecclesiæ consuetudine possit sacerdos hoc Sacramentum per alios administrare?

Qua in re communiter inter Theologos conuenit primò, cum in casu necessitatis posse eius distributionem committere Diacono. Patet ex *Carthag. 4. can. 38. suprà citato.*

Carthag. 4. Diaconus in necessitate absente sacerdote potest hoc Sacramentum distribuere.

Secundò, hunc absente sacerdote vrgente necessitate, posse hoc Sacramentum distribuere sine vlla expressa commissione. quia tunc sacerdos censetur id ei hoc casu committere. quia ad hoc tenetur. Ita expresè docet *Gelasius primus epistola 1. cap. 10.*

Gelasius 1.

Tertiò conuenit, hoc Diacono non posse committi sine rationabili causa: vt si adsint sacerdotes, qui id commodè facere possint. quia vt patet ex Carthag. citato ius ad hoc requirit necessitatem. *Siluester* tamen *v. Diaconus nu.* 4. putat sacerdotem quidem peccare si hoc sine causa Diacono committat: hunc tamen licitè parere. Sed hoc dici nequit: quia ius non minùs requirit causam necessitatis, vt hic licitè hoc munus obeat, quàm ille hoc ei committat.

Siluester.

22 Difficultas igitur est, Vtrùm vrgente necessitate sacerdos possit hoc munus committere inferioribus Clericis, aut etiam laicis?

Sotus in 4. d. 13. q. 1. a. 3. in fine. Siluester v. Eucharistia 3. n. 4. Henriquez l. 8. de Sacramentis c. 54. n. 3. cum aliis id absolute negant. Primò, quia non licet iam laico, aut etiam Clerico inferiori Diacono tangere hoc Sacramentum. Sed hoc argumentum non vrget: quia similiter nec Diacono iam licet tangere hoc Sacramentum. quare hæc prohibitio intelligenda est extra casum necessitatis. Nam aliàs non liceret laico leuare Sacramentum lapsum in terram, si nullus alius, qui id facere posset, adesset.

Sotus. Siluester. Henriquez.

Secundò probant, Quia in *c. Peruenit de consecr. d.* 2. reprehēduntur sacerdotes, qui per laicos infirmis viaticum mittebant. Sed hoc caput necessariò intelligendum est extra casum necessitatis. Nam alias probaret, in necessitate ne quidem licere hoc committere Diacono, quia iubentur sacerdotes per se deferre.

Tertiò probant. Quia Ecclesiæ consuetudo videtur repugnare. Sed nec hoc quidquā probat. quia legimus olim sanctos viros in necessitate misisse aliquando viaticum per laicos: vt docet *Eusebius l. historia c. 36.* & fatetur *Henriquez suprà.* Nec potest iam dici contraria consuetudo introducta, quæ vim legis obtineat. quia quòd iam diu hoc fortè non sit factum, non tam accidit quòd Ecclesia iudicarit id esse illicitū, quàm quia rarissimè occurrunt casus, in quibus hoc commodè fieri possit, & sit magna necessitas faciendi.

Eusebius. Henriquez.

23 Quare alij putant in graui necessitate hoc fieri posse, vt si alicui mox morituro iudicaretur ad salutem valdè necessariam esse communionem; nec esset vllus sacerdos, aut etiam clericus qui posset eam ferre. Ratio est, quia nec hoc iure naturæ aut diuino prohibitum est, vt patet ex dictis: & nullum ius Ecclesiasticum hoc in eo casu prohibet. Ita tenet *quidam Henricus apud Siluestrum suprà,* & quidam recentiores viri docti, & inclinat *P. Suarez d. 72. sect. 1. in fine. & sect. 3.* quam sententiam nec damnare ausim: quia valdè durum est tali in eo casu negare communionem: nec etiam eam absolutè ausim asserere ob plurimorum DD. sententiam contrariam.

Henricus. Suarez.

24 Tertia difficultas est, Vtrùm aliquis possit sibi communionem administrare?

Qua in re certum est id licere celebranti, & sacerdoti facienti officium in feria 6. hebdomadæ maioris. Sed difficultas est, an extra hos casus hoc liceat.

25 Dico primò, Id ordinariè non licere. patet ex consuetudine Ecclesiæ.

Dico secundò. Id in necessitate licere sacerdoti: vt si iaceret moribundus, & posset facilè ex sacrario consecratam hostiam sibi sumere, nec esset alius qui posset eam dare. Ita *Caietan. in summa, v. Communio. & Suarez d. 72. sect. 3.* & alij. Addit Suarez, etiam extra talem necessitatem sacerdotem alicubi solum existentem, qui non posset consecrare, paratam tamen haberet hostiam consecratam, posse eam deuotionis causa sumere. quia nullum est ius contrarium. Et sanè videtur probabile, præsertim si aliàs in magno aliquo festo deberet communione abstinere.

Sacerdos in necessitate potest sibi Sacramentum distribuere. Caietan. Suarez.

26 Dico 3. Idem videtur dicendum de Diacono, quando aliàs sine viatico deberet mori. quia ius antiquum ei expresè concedit, vt in absentia sacerdotis possit sibi communionem dare. Vt patet ex *Concil. Niceno c.* 14. Nec nouum vllum ius hoc reuocauit, quo minùs saltem hoc ei liceat in tali necessitate: cùm, vt patet ex dictis, Diaconos, vrgente tali necessitate, possit communionem, habita expressa vel tacita commissione sacerdotis, aliis administrare.

Et similiter Diaconus. Nicenum.

27 Dico 4. An in tali necessitate laico liceret sibi sumere Eucharistiam, si haberet præsentem, non ita liquet. Suarez suprà putat esse probabile, cui fauet exemplum illustris martyris Reginæ Scotiæ, quæ subitura martyrium, Eucharistiam, quam apud se seruabat, sumpsit, in quo à multis laudatur. Maxima tamen pars Docto-

Suarez.

tum id negat, quibus in re morali difficile est repugnare.

28 Non omnis sacerdos potest cuiuis communionem date. Carthag. 1.

Nota primò, etsi cuiuis sacerdoti ratione Ordinis competat aliqua ratione distributio huius Sacramenti: non posse tamen quemuis eam cuiuis administrare. Nam vt hoc licitè fiat requiritur aliqua iurisdictio: vt patet ex *Carthag*. 1.c.7. & communi Ecclesiæ vsu. Et quia administratio Sacramentorum, & maximè huius, quo fideles spiritualiter pascuntur, est proprium officium Pastoris: atque ita soli Pastori conuenit, atque illis quibus hoc commiserit. atque ita qui sine venia proprij Pastoris alienis ouibus hoc Sacramentum distribuit, alienum officium inuadit, & grauiter peccat: vt in simili dixi etiam suprà q.67. d. 5. de baptizante alienos subditos. Vbi etiam ostendi quis sit proprius Pastor, & præsertim peregrinorum: & fusiùs ostendam in materia de confessione.

29 Quinam malè hoc Sacramentū distribuētes censuras incurrant.

Nota 2. Etsi grauiter peccet, qui sine licentia alienis ouibus hoc Sacramentum distribuit: tamen nullam incurrit censuram, si modò sit sacerdos, & non religiosus. quia nullo iure aliqua censura lata est. Quòd si non esset sacerdos, fieret irregularis. quia distributio communionis, quando fit propria auctoritate, est actus Ordinis sacerdotalis: & consequenter non sacerdos eam ita distribuens, exercet actum Ordinis, quem non habet. Item si aliquis Religiosus sine eiusmodi licentia saltem bona fide præsumpta alicui non Religioso det communionem, incurrit excommunicationem, vt patet ex *Clement. Religiosi, de priuilegiis*. Secùs esset si sine licentia daret communionem alteri Religioso. quia textus requirit, vt det Clericis aut laicis sine venia presbyteri parœcialis: expressè insinuans se loqui de Clericis aut laicis, qui subsunt eiusmodi presbytero: quales non sunt Religiosi. Textus etiam requirit aliquam præsumptionem, quia dicit, *præsumpserint*, &c. Quare qui omninò bona fide crederet gratum esse proprio Pastori, vt det eius subdito, hîc & nunc communionem, eam censuram non incurreret: vt notat *Suarez. d.72.sect.2.*

Suarez.

30 Nota 3. Vt possit Pastor dare alicui sacerdoti veniam dandi communionem suis subditis, nullam requiri approbationem Episcopi, sicut in confessione. quia nullo iure exprimitur. Et ratio est, quia in dante communionem non requiritur ea industria & scientia quæ requiritur in audiente confessionem: nec etiam est tantum periculum, ne illud munus committatur indoneo.

31 Nota 4. Plurimos Religiosos habere potestatem à Pontifice dandi communionem omnibus ritè dispositis in suis templis; imò concedendi vt alij sacerdotes in eorum templis eam omnibus accedentibus distribuant. Hoc tamen intelligendum est de communione libera: vt patet ex tenore priuilegiorum, & praxi Ecclesiæ. Atque ideo apud eos in paschate sine speciali venia sui Pastoris cōmunicantes, non satisfaciunt præcepto de annua communione, sed tenentur nihilominus in sua parœcia communicare.

32 Nota 5. Eosdem Religiosos non posse morientibus sæcularibus administrare viaticum, nisi vrgente necessitate, siue quando esset periculum ne aliàs sine viatico morerentur: vt patet ex priuilegio Pauli III. dato Societati.

Paulus III.

Nota 6. Vrgente necessitate, quando aliàs esset periculum, ne quis sine viatico moreretur, quemuis sacerdotem nullis cēsuris impeditum, posse dare viaticum morituris. quia rationabiliter in tali casu præsumitur venia proprij Pastoris, quia eam tenetur concedere; aut saltem ipsius Ecclesiæ, quæ in tali casu suis quacunque ratione potest, cupit subuenire. Ita *Suarez d. 72. sect. 2. in fine.*

Suarez.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm sacerdos consecrans teneatur sumere hoc Sacramentum?

33 Tolctan. 5.

CONcl. affirmatiua. Ratio est, quia sumptio pertinet ad integritatē sacrificij. Vnde *Concil. Toletanum 5. cap. 5. Quale est, inquit, sacrificium, cuius nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur?* sed de hac re fusiùs agemus qu.83.a.1.d.4. pro responsione ad tertium vide dicta q.76.a.8.

ARTICVLVS V.

Vtrùm malus sacerdos Eucharistiam consecrare posit?

34 Trident.

ARticulo 5. docet, malum sacerdotem validè consecrare. Est de fide, ex *Trident. sess. 7. can. 12. de Sacramentis in genere.* Vide dicta suprà qu. 64.a.4.6.& 9.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Missa mali sacerdotis minùs valeat, quàm Missa sacerdotis boni?

ARticulo 6. docet primò, sacerdotem malum tam efficaciter consecrare quàm bonum. Quia actio sacramentalis non pendet ex meritis Ministri. Patet ex dictis q.64.a.5.

Docet

Docet secundò, orationes quas malus sacerdos in Missa fundit ex persona Ecclesiæ, esse etiam efficaces ad impetrandum, de quo agemus q.83.a.1.d.5.

Docet tertiò, orationes quas malus sacerdos vt priuatus fundit, non esse fructuosas, quod non est intelligendum de quibusuis orationibus, sed de iis quas peccando fundit, vt fit inter celebrandum. Nam peccatorem posse etiam fructuosè orare certum est, & ipse etiam D. Thomas alibi fatetur. D. Thom.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm hæretici, schismatici, & excommunicati possint consecrare?

35 Omnis sacerdos validè cõsecrat. ARticulo 7. docet, supradictos omnes validè consecrare. quia quamdiu quis viuit, non potest amittere potestatem Ordinis. Vide dicta q.64.a.9.

D. Thom. Nota. Quod adfert *D. Thomas ad secundum*, ex Innocentio Papa, qui dicit: Clericis ab hæreticis ad Catholicam Ecclesiam redeuntibus solum baptisma ratum esse permitti (quod Diuus Thomas intelligit de baptismo, quem ipsi licitè conferunt in extrema necessitate;) meliùs intelligi de baptismo quem ipsi susceperunt. Sensus igitur est, quòd omnis potestas quam per alia Sacramenta susceperunt, eatenus eis aufertur, quatenus non permittuntur ea ampliùs in Ecclesia vllo modo vti. Secùs est de potestate quam perceperunt in baptismate, in quo collatum est illis ius percipiendi alia Sacramenta, aliáque bona omnibus Christianis communia: quod ius illis integrum manet post conuersionem & peractam pœnitentiam; & ea ratione manet illis ratum baptisma, non autem cetera Sacramenta, siue potestas per ea tradita, quia prohibetur iis vsus omnis potestatis, quam per ordinationem acceperunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm degradatus possit hoc Sacramentum conficere?

36 REspondet affirmatiuè, & per se patet; quia potestas Ordinis ab Ecclesia auferri non potest.

D. Thom. Nota, pro responsione ad secundum, ea quæ D. Thomas citat ex *can. Quod quidam* 1.q.1. non esse verba canonis aut D. Augustini, ex quo ille canon sumptus est, sed Gratiani, qui etiam facilè explicari potest. Vt nihil aliud velit, quàm degradatum amittere omnem potestatem licitè aliquo casu vtendi suo Ordine. D. August. Gratian.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm liceat ab excommunicatis, aut hæreticis, seu peccatoribus communionem recipere, & eorum Missam audire?

37 ARticulo 9. docet, non licere ab hæreticis vel excommunicatis Sacramẽta accipere. Vide textum, & dicta qu.64. a.6. vbi ea quæ ad hanc quæstionem spectant fusè disputauimus, & quædam adhuc dicemus in materia de excommunicatione.

ARTICVLVS X.

Vtrùm sacerdoti liceat omnino à consecratione Eucharistiæ abstinere?

38 ARtic.10. docet, sacerdotem nõ impeditum non posse perpetuò à celebrando abstinere, sed teneri saltem in præcipuis festis celebrare. quia tenetur vti gratia Dei quam accepit, ne videatur in vacuum eam accepisse. Sed hac de re fusiùs agemus in materia de sacrificio q.83.

QVÆSTIO LXXXIII.

DE RITV HVIVS SACRAMENTI.

ARTICVLVS I.

17

Vtrùm Christus in hoc Sacramento immoletur?

1 Consecratio V. Eucharistiæ est verũ sacrificium.

ARticulo primo docet, consecrationem, siue confectionem huius Sacramenti esse verum sacrificium, quo Christus immolatur. Probat primò, quia consecratio verè & viue exhibet nobis sacrificium crucis, non per modũ simplicis repræsentationis, sed per modum veræ imitationis, quatenus eadem res in vtroq; Deo offertur in testimonium supremi ipsius dominij, vt ostendam infrà: licet alio modo hîc offeratur, quàm in cruce. Secundò, quia per consecrationẽ fructus mortis Christi nobis ex opere operato applicatur quod fieri non posset, nisi esset verum sacrificium: quia quà Sacramentum est, non prodest nisi sumentibus. Et sic intellectæ rationes D. Thomæ satis probant conclusionem. Prout ipse tamen eas proponit, primo aspectu satis difficiles sunt: rem autem sequentibus aliquot dubiis explicabimus.

DVBIVM I.

Quid sit Sacrificium?

DVplex hîc est quæstio. Prior est de nomine, scilicet, quid significet sacrificium. Secunda, de re ipsa, siue essentia sacrificij.

Hæretici nostri. Hæreticis omne opus bonum est sacrificium.

Quod ad priorem quæstionem attinet, hæretici nostri temporis, vt sacrificium Missæ faciliùs tollant, planè euertunt significationẽ huius nominis, docentq; omne opus bonũ quod Deo reddimus, vt eũ honore afficiamus, habere verã rationem sacrificij: vt docet *Cardin. Bellarm. l. 1. de Missa, qui est quintus de Eucharistia c. 2. & P. Valẽtia in Apologia pro Missa.* Probãt suã opinionem

Bellarm. Valent.

Primò, quia Scripturæ omne opus bonũ vocant sacrificium. Sic Psal. 4. dicitur: *Sacrificate sacrificiũ iustitiæ*, &c. & psalm. 50. *Sacrificiũ Deo spiritus contribulatus*, &c. & ad Hebræos vltimo, *Beneficentiæ & communionis nolite obliuisci: talibus enim hostiis promeretur* (id est placatur) *Deus.*

Psalm. 4. Psalm. 50. Hebr. vlt.

D. Aug.

Secundò ex D. Aug. qui *lib. 10. de ciuit. Dei c. 6.* ait, *Sacrificiũ verũ est omne opus bonum quod agitur, vt sancta societate inhæreatur Deo, relatũ scilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus.* Vbi apertè dicit, verum sacrificium esse omne opus bonum factum vt Deo placeamus.

Sed hac in re abutuntur nomine sacrificij, contra vsum omniũ nationum, atque adeò ipsius etiam sacræ Scripturæ. Nam iam hæc, quàm omnes omnino nationes dum propriè loquuntur, per sacrificiũ certum aliquem actum intelligũt, distinctum ab aliis bonis operibus: Quis enim dum legit apud aliquem auctorem sacrum aut profanum simpliciter, & sine vllis adiunctis aliquẽ sacrificasse, intelligat eũ dedisse vnã eleemosynam, aut humiliter Deum orasse: & non potiùs cum Deo vero vel falso aliquid immolasse? Hinc etiam Scriptura sæpissimè sacrificium distinguit ab aliis piis operibus. Psalm. 50. *Si voluisses sacrificium dedissem vtique, holocaustis non delectaberis.* Et 1. Reg. 15. *Melior est obedientia quàm victima.* Oseæ 6. *Misericordiam volo, & nõ sacrificium.* Sed hæc res nimis clara est, quàm vt pluribus debeat discuti, & magis ex dicendis patebit.

Sed illud repugnat communi sensui omnium gentium.

Psalm. 50. 1. Reg. 15. Oseæ 6.

4 Rationes autem ab hæreticis obiectæ, nullius omnino sunt momenti. Nã eodem modo probarent Christum esse propriè dictum leonem, aut vitem; quia in Scriptura dicitur leo, ac vitis vera, &c. Sicut igitur hæc loca necessariò sunt intelligenda metaphoricè, sic etiam illa, in quibus diuersa opera bona dicuntur sacrificium: quia nimirũ habent eundem effectum cum sacrificio. Non minùs enim Deum nobis conciliant quàm sacrificium; imò sæpe multò magis: atque ideo à D. Aug. dicuntur verum sacrificium, quia nimirum Deus per eiusmodi opera in suum honorem facta veriùs honoratur, nobisq; conciliatur quã per externũ sacrificium: præsertim quando sine interna pietate fit. quod maximè verum est de sacrificiis pecorum, quibus D. Augustinus alia bona opera comparat, quæq; ostendit Deo per se, & sine interna pietate non placere.

D. Aug.

5 Vt autem tota res meliùs intelligatur, Nota 1. Omnes absolutos ac supremos principes in quauis Repub. habere aliqua insignia, quibus supremum suũ in temporalibus dominium omnibus manifestent, quæque nemo alius possit sibi assumere sine crimine læsæ Maiestatis. Contrà Respublica habet certos quosdam ritus ac signa externa, quibus suam subiectionem, illiusq; in se dominium palàm significat, quæque nullus ex illa Repub. alicui alteri sine manifesta nota defectionis exhibere potest. Tale signum videtur fuisse olim pensio tributi, quo singuli nummum Cęsaris imaginẽ insignitum persoluebant. Tale etiam est suspensio insignium ipsius Principis certo loco ac ritu facta, &c. Sicut igitur hoc & natura duce institutum, & gentium moribus receptũ est: ita multo potiore ratione, & natura nos docuit, & communis omnium nationum

Supremis principibus singularia honoris signa exhibẽda.

Supremum Dei dominium testamur sacrificio.

lex

lex sanciuit, vt aliquo externo signo summi rerum omnium Principis supremum in res omnes dominium palàm testaremur; quod alicui alteri exhibere nihil aliud esset, quàm à vero Deo discedere, & aliud numen agnoscere. Tale autem signum seu ritum vulgò omnes nationes quæq; in sua lingua sacrificium vocare solent: vt facilè patebit legenti omnes historias. hinc Poëta,

Námque erit ille mihi semper Deus, illius aram
Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

D. Aug. — Inter alia honoris signa vnicum est sacrificiū quod soli Deo exhiberi possit.

Vbi vt probet Augustū sibi fore Deum, dicit se illi sacrificaturum. Vnde & pulchrè *D. Aug.* l. 10. *de ciuit. cap.* 4. *Multa denique*, ait, *de cultu diuino vsurpata sunt, quæ honoribus deferuntur humanis, siue humilitate nimia, siue adulatione pestifera; ita tamen vt quibus ea deferuntur homines habeantur, qui dicuntur colendi & venerandi: si autem iis multum additur, & adorandi. Quis verò sacrificandum censuit nisi ei quem Deum aut sciuit, aut putauit, aut finxit?*

6 Dices, Etsi illa signa externa necessariò sint exhibenda terreno Principi, qui internum affectum in se nequit inspicere: Secùs tamen est de Deo, qui internas cogitationes immediatè intuetur, nec externis illis signis indiget, & vult in spiritu & veritate coli.

Cur necesse sit nos Deū sacrificio colere. 2. Cor. 8.

Resp. Hoc argumentum bene probare talia signa non esse necessaria præcisè ex parte Dei, vt eum colamus; quia tamen oportet nos prouidere bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus, vt dicitur 2. ad Corinth. 8. & religionem nostram ac Dei nomen profiteri etiá coram hominibus, vt multis locis docemur in Euangelio: ideo opus est signis externis, quibus internum affectum exprimamus.

7 Adde, cùm omnes qui eandem fidem habent, constituant vnam Ecclesiam, atque vnum corpus, non solùm singulos per se separatim teneri Deum colere, ac ipsius dominium agnoscere: sed hanc obligationem esse etiam in toto corpore, vt palàm Deum colat, eiúsque in se dominium protestetur. quod necessariò fieri debet per signum aliquod externum, quod communi omnium nomine exhibeatur, & ab omnibus vt tale agnosci possit: vt & singula mēbra suam fidem in toto corpore possint agnoscere, & aliis, qui ex hoc corpore non sunt, testatam reddere, ab iisque discerni: ita vt etiam ex hoc capite verum sit quod ait *D. August. l.* 19. *contra Faustum c.* 11. in nullam religionem siue veram, siue falsam posse homines conuenire sine externis signis.

D. Aug.

8 Nota 2. Etsi hæc professio fidei nostræ ac subiectionis erga Deum possit declarari solis verbis: omnino tamen conuenire, vt eam rebus ipsis, ac quibusdam ritibus testemur. Tum quia eiusmodi ritus & aptiores sunt, vt communitatis nomine Deo exhibeantur, & efficaciùs nostrum affectum testantur quàm nuda verba. hinc etiam omnis Respub. suo Principi non solis verbis, sed reipsa ac certis quibusdam ritibus suam subiectionem testari solet. Tum etiam quia hæc testificatio Deo debetur tanquam aliquod tributum, quod necessariò in oblatione alicuius rei consistit.

9 Ex his patet primò, Sacrificium esse in genere signi: & sicut vox significatiua habet in se vim aliquid significandi, ita etiam sacrificium.

Sacrificium habet suam vim significandi nō ab intentione significātis, sed ab institutione.

Sequitur secundò, Quòd sicut enuntiatio externa absolutè prolata secundùm se & abstrahendo ab interna intentione qua profertur, habet absolutam vim aliquid significandi; ita vt etsi ab interno sensu aut intentione pendeat, vt vera sit vel falsa; non tamen ab eo pendet in eo præcisè vt hoc vel illud significet, nisi cum iis circumstantiis proferatur, quæ internam intentionem exteriùs patefaciant: vt suprà ostendi q. 60. a. 8. d. 1. Sic etiam sacrificium debet tale esse signum, quod secundùm suam externam rationem habeat vim significandi, nos agnoscere illum pro vero Deo, cui illud exhibemus, nisi modus exhibendi palàm ostendat contrarium: vt fit quando comœdi exhibent in theatro vetera aliqua sacrificia. Hinc qui apud Ethnicos consueto sacrificantium ritu mactat coram aliquo idolo aliquod animal, veram committit externam idololatriam, etsi interiùs id solùm animo ridendi intendat facere. Quare sacrificium ab interna intentione præcisè non dependet, vt habeat vim testificandi diuinitatem, & rationem externi sacrificij; sed in eo, vt sit illa testificatio vera vel mendax, & cultus verus vel simulatus.

10 Sequitur tertiò, (sicut suprà q. 60. dixi de Sacramentis) sacrificium non minùs quàm voces habere vim ex instituto. quia nulla externa actio merè naturaliter, & sine vlla institutione potest habere eiusmodi vim significandi internum nostrum affectum, cùm ex diuersa intentione fieri possit.

11 Sequitur 4. Neminem priuata auctoritate (etiam secluso omni iure positiuo) posse instituere aliquod sacrificium. Ratio est, quia sicuti quòd verba hoc vel illud significant, non pendet à priuata alicuius voluntate, sed à communi hominum sensu; ita quòd hæc actio habeat vim aliquid significandi, quod naturaliter non significat, non pendet ex priuata alicuius voluntate, sed ex communi multorum sensu. Quare ad solam communitatem, aut ad eum qui in sacris est caput communitatis spectat sacrificia instituere, & maximè omnium ad ipsum Deum, cuius proprium est nobis præscribere quibus ritibus velit coli.

Nemo potest priuata auctoritate sacrificium instituere.

12 Hinc si aliquis in lege naturæ fuisset solus in aliqua solitudine, potuisset quidem certas cæremonias externas sibi præscribere quibus Deū coleret, & per quas eum Deum suum agnosceret: hæ tamen non habuissent veram rationem sacrificij. quia non habuisset rationem veri signi talis intentionis. Nam nulli homini potuissent talem intentionem significare. Nec refert quòd potuissent eam significare angelis; quia sacrificium sicut & Sacramentum debet esse signum humanum: alioqui posset in solis internis actionibus consistere, quas Deus & Beati, saltem ij ad quos aliquo modo diriguntur, vident.

13 Dices, Posset quis aliquam cæremoniam sibi præscribere, qua quoties eam perficeret, statueret supremum Dei in res omnes dominium testari, possétque eam intentionem aliis significare; quo casu illa cæremonia haberet veram rationem talis signi. Ergo etiam sacrificij.

Resp.

Resp. Talem ritum non habiturum absolutè, & ex vi institutionis suæ talem significationem, sed solùm vi verborum, quibus ille suam intentionem aliis significasset, & solùm quando ab eo homine exhiberetur, & quidem coràm illis quibus eam significasset. quod non sufficit ad rationem sacrificij, quod est publicum & absolutum in aliqua communitate signum & protestatio talis recognitionis.

14 Adde, cùm talis habitaret in aliqua communitate cuius esset pars (quia si habitaret in solitudine, tunc nemini hanc suam intentionem posset indicare) nullam haberet auctoritatem instituendi eiusmodi signa: sicut in repub. politica nulla ratione spectat ad priuatum designare signa, quibus subiecti sui Principis in se dominium agnoscant, eique (vt vulgò aiunt) homagium faciant. Quæ multò clariora sunt, si loquantur de sacrificio, quod vero Deo vnquam exhibitum fuit tam in lege veteri, quàm noua. quia ipse tam Iudæis, quam Christianis certa sacrificia præscripsit, quibus voluit coli, reliqua omnia prohibendo, & consequenter efficiendo illicita; & tollendo iis omnibus potestatem aliquod sacrificium instituendi. Quare nemo vnquam alterutri legi subiectus potuit aliquod verum sacrificium instituere.

15 *Nulla certa actio est in sacrificio naturaliter essentialis, quædam tamen sunt aptiores vt in iis eius ratio consistat.*

Sequitur 5. Ex rei natura nullam certam actionem esse de essentia sacrificij. quare quod hæc præ illa hactenus fuerit assumpta, hoc accidisse ex libera voluntate instituentis. Quamuis rursum negandum non sit alias actiones aliis esse ex natura sua magis ad hoc accommodas: sicut supra q. 60. dixi de Sacramentis. Hinc, quia ad significandum alterius dominium in nos, aptissima est actio qua tributū ei pendimus, omnia quæ hactenus legimus propriè dicta sacrificia fuisse instituta, constiterant in alicuius rei oblatione Deo per modum cuiusdam tributi facta. Item quia Deus non habet simplex dominium in nos, sed absolutè supremum in res omnes, idque secundùm omnem rationem essendi quam habēt; ita vt possit pro libitu omnia immutare: talis oblatio non fit simpliciter sicut quando tributum offertur Regibus, sed cum rei oblatę reali aliqua immutatione: vt patet in omnibus certo institutis sacrificiis, in quibus semper res oblata vel corrumpebatur saltem magna ex parte, vt patet in oblatione pecudum quæ occidebantur, & vini quod in terram effundebatur, & similæ quæ adurebatur: vel etiam producebatur, vt fiebat olim in oblatione suffitus, & iam fit in sacrificio nouæ legis. In his enim non id, quod corrumpitur, sed id, quod producitur habet rationem hostiæ.

Fit cum reali rei immutatione.

16 *Quandoque id quod producitur, aliàs id quod corrūpitur habet præcipuam rationem hostiæ.*

Pro quo Nota, Rem aliquando ita corrumpi vt ex ea nascatur aliquod ipsa dignius & aptius, quod Deo offeratur, quàm sit res corrupta. Sic in sacrificio nostro corrumpitur panis, & reproducitur ibi corpus Christi: & dum res odorifera incenditur, producitur quædam exhalatio suauissimi ac gratissimi odoris, quæ per se expetitur, & cuius causa illa materia incenditur, & consequenter in vtroque sacrificio res producta vtpote dignior magis offertur quàm corrupta, & habet verā rationem hostiæ. Cōtra verò dum mactantur pecudes, aut nihil producitur, aut producitur cadauer vt aliqui volunt, quod vilius est animali occiso, & consequenter hoc habet potiùs rationem hostiæ, quàm illud, & ratio sacrificij consistit in huius peremptione, nō autem propriè in illius productione. Hinc quia res oblatæ communiter aūt occidebantur, vt quando erant animalia, aut saltem destruebantur, factum est vt multa verba quæ sacrificationem significant, significent etiam occidere aut destruere: vt patet in verbis immolare & mactare.

17 *An sacrificiū Melchisedec consisterit in reali mutatione.*

Ex hac generali conditione excipiunt aliqui sacrificium Melchisedec, qui videtur sacrificasse per simplicem panis & vini oblationem: quia nullam legitur circa ea fecisse immutationem. Sed hoc nihil conuincit. quia etsi ibi non sit scriptum, ipsum panem ac vinum offerendo ea immutasse, inde tamen non sequitur eum hoc non fecisse; præsertim cùm Scriptura ibi non intendat describere modum quo illa oblatio facta est. Quare alij ne hoc sacrificium cogantur excipere ex generali ratione omnium aliorum, valdè probabiliter asserunt eum aliquam saltem partem panis adussisse, & partem vini effudisse, & reliquum distribuisse Abrahamo & sociis, vt testatur Iosephus.

Iosephus.

18 *Quæ actio sit præcipua in sacrificio.*

Sequitur 6. Etsi variæ actiones circa hostiam quæ immolatur, fiant, ipsum tamen sacrificium prout significat actum sacrificandi, propriè intrinsecè, & essentialiter consistere in illa actione, qua hostia per realem sui immutationem Deo offertur, siue id fiat per hostiæ productionem, siue per eius interemptionem. vnde patet, in iis sacrificiis, in quibus hostia oblata comeditur, ipsam comestionē non pertinere ad intrinsecam rationem sacrificij, quia per eam nihil Deo offerimus, sed potiùs aliquid ab eo accipimus tanquam conuiuæ ad eius mensam admissi. vt patet ex 1. ad Corinth. 10. vbi comedentes hostias dicuntur fieri participes mensæ illius, cui hostiæ immolatæ sunt. Cōuiuæ autem comedendo nihil offerunt inuitanti, sed ab eo aliquid accipiunt. Hinc Dominus *Leuit. 7. v. 34.* ait se dedisse Aaroni & filiis eius ex hostiis pacificis pectusculum & armū legitimum sempiternum, quia scilicet iubente lege hæc à sacerdotibus debebant comedi. Pertinet tamen hæc comestio ad quandam extrinsecam sacrificij perfectionem: vt dicam dub. 5.

1. Cor. 10.

Leuit. 7

19 *Quinque ad sacrificium requiruntur.*

Sequitur 7. Vt aliquod sacrificium sit legitimum in eo obseruandos esse omnes ritus ab iis, qui ipsum instituerunt, præscriptus. Ex sacrificiis autē, quæ hactenus fuerunt instituta, colligimus 5. ad legitimum sacrificium requiri. Primum est res aliqua permanens, quæ Deo tanquam tributum quoddam offeratur. Secundum est ritus seu modus offerendi, nimirum per realem hostiæ immutationem certo ritu factam: qui diuersus semper in diuersis sacrificiis fuit. Vnde sequitur omne sacrificium esse oblationem, non tamen omnem oblationem esse sacrificium. Hinc multa Deo offeruntur, quæ non sacrificantur. Sic in lege veteri offerebantur primogeniti, & in vtraque offeruntur decimæ & primitiæ, & non tamen immolantur.

Ter

Tertium est Minister, qui tam in veteri, quàm in noua lege necessariò est sacerdos. Hinc Osias rex Iuda eò quòd tentaret adolere incensum: cùm non esset sacerdos, à Pontifice Azaria prohibitus est, & à Deo lepra percussus: vt dicitur 2. Paralip. c. 26.

2. Paral. 26.

Idem etiam ius fuisse in lege naturæ patet ex Genesi 14. Vbi cùm narratum fuisset, Melchisedec obtulisse panem & vinum, statim subditur: *Erat enim sacerdos Dei altissimi.* Vbi clarè insinuatur futurum vt aliàs non posset offerre. Imò eadem conditio etiam apud Ethnicos fuit obseruata. Nam etiam apud eos vbique legimus fuisse certos, ad quos pertineret sacrificare.

Gen. 14.

20 Contra hanc tamen conditionem triplex mouetur difficultas. Primò, quia apud Gentiles sæpe promiscuè multi leguntur sacrificasse: imò Christiani vulgò à Tyrannis ad hoc compellebantur. Secundò, quia in lege naturæ omnes videntur sacrificasse: vt Cain, Abel, Abraham, Iacob, qui tamen non leguntur fuisse sacerdotes. Tertiò, quia etiam inter Iudæos vulgò omnes etiam non sacerdotes immolabant phase: vt testatur *Philo de vita Moysis.* Et videtur apertè colligi ex 2. Paralip. c. 30. vbi de populo Iuda dicitur: *Immolauerunt autem phase 14. die mensis secundi. sacerdotes quoque atque Leuitæ tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini.* Vbi videtur tribui populo immolatio phase, & sacerdotibus immolatio holocaustorum. Et infrà dicitur Leuitas immolasse phase pro iis, qui ex populo sanctificati non fuerant: vbi insinuatur sanctificatos per se immolasse.

Philo. 2. Para. 30.

21 Ad primam Resp. Quando priuati apud Ethnicos dicuntur sacrificasse, sacrificium latiore modo sumi pro quadam imperfecta ratione sacrificandi, qua aliquis in honorem Dei aliquid offerebat. Aliàs pro perfectis sacrificiis eos habuisse certos sacerdotes liquet ex omnibus Historiis. Vel etiam posset dici, ex quodam errore ac abusu eos permisisse vt quiuis sibi priuatim esset sacerdos: sicut priuatim quisque suos habebat Deos.

22 Ad secundam respondent multi, in lege naturæ omnes primogenitos fuisse sacerdotes. Abel verò qui primogenitus non erat, ex particulari Dei instinctu & ordinatione sacrificasse. Vide *D. Hieron. in quæstionibus Hebraicis*, vbi agit de Melchisedec.

D. Hieron.

Alij verò volunt vnumquemque patremfamilias inter suos fuisse sacerdotem. quod colligitur ex lib. Iob c. 1. vbi dicitur sacrificasse pro filiis. Et valdè probabile est: quia in lege naturæ initio quisque paterfamilias erat absolutè caput suæ familiæ, & habebat in eam absolutam potestatem: vt patet ex cap. 38. Genes. vbi Iudas Thamar nurum suam accusatam quòd esset fornicata, iussit igne côburi, quasi absolutus iudex.

Iob. 1. In lege naturæ paterfamilias erat inter suos princeps ac sacerdos. Gen. 38.

23 Ad tertiam, multi putant apud Iudæos phase à solis sacerdotibus Aaronicis fuisse immolatum. Primò, quia essentiale est sacrificio vt fiat à sacerdote. Apostolus autem ad Hebr. 7. vers. 14. apertè insinuat extra tribum Leui nullos apud Iudæos fuisse sacerdotes. Secundò, quia 1. Esdræ cap. 6. dicuntur sacerdotes & Leuitæ immolasse phase pro omnibus filiis Israël. Tertiò, quia phase solùm poterat immolari in loco, quem Dominus elegerat, vt habitaret nomen eius ibi: vt dicitur Deuter. 16. Videtur autem ille locus fuisse templum, in quo soli sacerdotes immolabant.

Hebr. 7. Esdra 6. Deut 16.

Sed hæ rationes nihil conuincunt. Ad primam Resp. Omnes patresfamilias quoad hanc immolationem inter Iudæos fuisse sacerdotes, idque ex institutione Dei confirmantis in hoc statum legis naturæ, ad quam illa immolatio & hoc sacerdotium pertinebant, non autem ad legem Moysis quam præcesserunt. Apostolus autem ad Hebr. solùm negat extra tribum Leui fuisse per legem vllos sacerdotes institutos: vt patet ex textu.

24 Ad secundam Resp. Si hic locus aliquid probaret, probaret Leuitas omnes fuisse sacerdotes, quia dicitur hos etiam immolasse phase. Quare dicendum est, eos tunc immolasse pro populo. quia vel hic fortè magna ex parte non erat purificatus; vel quia erat adhuc cæremoniarum, quibus hæc immolatio debebat fieri, omnino ignarus: vt in simili casu dicitur 2. Paralip. c. 30.

Ad tertiam Resp. Per locum quem Deus elegit, ibi intelligi ipsam ciuitatem in qua erat templum: vt patet ex contextu, quia comparatur hic locus cum aliis vrbibus.

25 Quare alij & meliùs tenent singulos patresfamilias in hoc casu fuisse sacerdotes, & immolasse agnum: vt docet Philo harum rerum peritissimus. Ita *Suarez. tomo 2. in 3. partē d. 40. sect. 2.* & probat rationibus suprà allatis, quibus alia clarissima addi potest. Quia immolatio phase fuit à Deo instituta, & à Iudæis ritè facta antequam Aaronici sacerdotes vlli essent. vt patet Exodi 12. Quare hæc immolatio non potuit per illos fieri. Imò nec multis annis postea per illos fieri potuit, cùm solus Aaron & filij eius essent sacerdotes, qui cùm essent paucissimi, tot millibus agnorum vno vespere immolandis nullo modo poterant sufficere.

Patres familias immolabāt phase. Philo. Suarez. Exodi 12.

26 Quartum requisitum est locus in quo fit sacrificium. Nam apud omnes nationes certus aliquis sacrificio fuit destinatus à terra eleuatior, (quem Latini altare vel aram vocabant) quique illi soli rei seruiebat: vt patet ex historiis tam sacris quàm profanis. Has autem duas conditiones ad sacrificium requiri, vel ex ipsa affinitate nominum colligitur. Nā Latinis sacerdos dicitur à sacrificio: apud Græcos ἱερεύω sacrifico, ἱερεὺς sacerdos, ἱερεῖον victima. Item θύω sacrifico. θυσία victima, θυσιαστήριον altare Hebraice זבח sacrifico. זבח sacrificium. מזבח altare, quibus significatur hæc omnia ad idem opus spectare.

Altare necessarium.

27 Quintum requisitum est ex parte finis, vt sacrificium ipsi soli Deo fiat. patet ex dictis. Quia per illud testamur eum, cui sacrificamus, esse supremum rerum omnium Dominum, quod soli Deo conuenit.

Primā, secundā, tertiā, & quintam conditionem breuiter complexus est Apostolus ad Hebr. 5. his verbis, *Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Vbi apertè requirit primò pontificem seu sacerdotem ex hominibus assumptum: vt ostendat non omnes homines esse sacerdotes. Secundò, vt offerat

Heb 5.

ferat

ferat dona & sacrificia: vbi requiritur hostia, quę offeratur. Et tertio cùm distinguat inter oblationem doni & sacrificij, ostendit ad sacrificium particularem oblationem siue immolationem requiri. Quartò requirit vt fiat Deo. Vbi Nota has quatuor conditiones videri essentiales saltem omni sacrificio, quod in veteri aut noua lege fuit institutum: ita vt si aliqua deficeret, non posset habere rationem veri sacrificij, sed sacrilegij. Secùs est de quarto requisito, sine altari: Quia si quis iam sacerdos consecraret vtramque speciem sine altari, etsi grauiter peccaret, offerret tamen verum sacrificium.

28 — *Quatuor conditiones sacr. hęc essentiales.*

29 Nec his obstat quòd Ethnici olim multa dijs immolabant, cùm tamen fieri nequeat vt multi habeant supremum rerum omnium dominium. Quia in eo contra apertam rationem errabant, & secum pugnabant, sicut etiam in eo quòd admittebãt quosdam Deos minores, quibus etiam quandoq; licet rariùs sacrificabant: in quo aperta est repugnantia.

30 Ex his demum facile est colligere in quo consistat ratio sacrificij, quod hoc modo definiri potest. Sacrificium est oblatio externa legitima auctoritate instituta, qua res aliqua sensibilis immutatur per legitimum ministrum, legitimo loco & ritu Deo vero facta, in protestationem summi ipsius in res omnes dominij. Dico hanc oblationem debere fieri vero Deo. quia si alicui alteri fiat, magis est sacrilegium quàm sacrificium. Reliquæ omnes partes definitionis clarè patent ex dictis.

Sacrificij definitio.

31 Diuiditur autem variè sacrificium. Primò ratione temporis quo fuit institutum; in sacrificium legis naturæ, Mosaicæ, & nouæ. Secundò ratione materiæ & modi, quo offertur. Sic in lege veteri varia fuerunt sacrificia. Nam animalia immolabantur occisione, aut etiam totali per ignem consumptione: res inanimæ siccæ vt thus, sal, simila per combustionem: liquidæ per effusionem, quæ libatio dicebatur. In lege verò noua vnicum omnino est sacrificium, de quo agemus dub. 2.

Varia diuisio.

DVBIVM II.

Vtrùm Christus dum in vltima cœna hoc Sacramentum confecit, propriè dictum sacrificium obtulerit?

32 HÆretici nostri temporis vt omnino sacrificium Missæ tollant, pertinacissimè id negant: contra quos sit hæc conclusio.

Hæretici nostri.

Fide tenendum est, Christum dum in vltima cœna panem & vinum in corpus & sanguinem suum consecrando conuertit, verum & propriè dictũ sacrificium obtulisse. Ita *Trident. sess. 22. c. 1.*

Christus in cœna verè sacrificauit.

Trident.

Hanc conclusionem multi doctissimè & fusissimè probant, præsertim qui contra hæreticos disputant: inter quos *Card. Bellarm. lib. 1. de Missa c. 6. 7. &c. & Valentia hic d. 6. q. 11.* Nos breuiter eam pro nostro instituto explicabimus. Probatur igitur primò. Cùm Scriptura testetur psalm. 109. & ad Hebr. 7. Christum esse sacerdotem in æternum secundùm ordinem Melchisedec, debet cum eo in ratione sacrificandi aliquo modo conuenire. Atqui nisi dicamus eum in vltima cœna conficiendo hoc Sacramentum sacrificasse: nulla ratione poterimus ostendere eum cum Melchisedec in ratione sacrificandi conuenire: & si hoc dicamus, id facillimè ostendemus. Ergo hoc dicendum.

Bellarm. Valentia.

33 — *Psalm. 109. Hebr. 7.*

Maior probatur. quia cùm sacrificium & sacerdotium dicant necessarium ordinem ac analogiam inter se, ita vt sacerdos à sacrificando dicatur, vt ostendi suprà: ex conuenientia vtriusq; sacrificij sumenda etiam est conuenientia vtriusque sacerdotij.

Minoris prior pars per se patet. quia nullum est aliud sacrificium Christi quod habeat vllam conuenientiam cum vllo sacrificio quod scimus Melchisedec obtulisse. Secunda pars probatur. quia sacrificium Melchisedec consistit in oblatione panis & vini, atque ita per ipsum optimè repræsentatur sacrificium Eucharisticum, in quo corpus & sanguis Christi sub specie panis & vini offeruntur.

34 Vt hoc argumentum euertant hæretici, negant Melchisedec offerendo panem & vinum sacrificasse. Probant primò, Genes. 14. tantùm dicitur Melchisedec protulisse panem & vinum, vt daret ea militibus Abrahæ, vt Iosephus & alij narrant. Secundò, quia ad Hebr. 7. vbi Apostolus comparat sacerdotium Christi & Melchisedec, nullam facit mentionem talis modi sacrificandi.

Gen. 14. *Iosephus.* *Hebr. 7.*

Sed contrà facit primò, quia illo cap. Genes. 14. cùm dictum fuisset Melchisedec protulisse panem & vinum, statim subiungitur causa: *Erat enim sacerdos Dei altissimi.* quibus verbis apertè significatur eum hæc protulisse ad sacrificãdum.

Melchisedec verè sacrificasse.

35 Respondent hæretici, in Hebræo non haberi *erat enim, &c.* sed *& erat sacerdos, &c.* voluntque hæc connecti cum sequentibus, *& benedixit ei, &c.* vt dicatur ideo fuisse sacerdos vt posset Abrahamo benedicere. Sed hæc non satisfaciunt. quia sunt contra fidem omnium codicum Hebræorum, qui ponunt notam distinctionis post *altissimi*, hoc modo, *Produxit panem & vinum, & ipse sacerdos Dei altissimi. Et benedixit, &c.* quibus Chaldaica aliæq; versiones consentiunt. Ex quo patet, illud, *Et erat sacerdos Dei altissimi*, nõ posse connecti cum sequentibus, sed cum præcedentibus. quare vt sit sensus, necessariò dicendum est ו id est *&*, ibi poni pro כי id est *nam.* quod Hebræis frequentissimum est.

Secundò, contra dictam solutionem facit, quòd nisi fateamur ibi describi sacrificium Melchisedec, nullus sit locus in tota Scriptura, ex quo possimus colligere quale ipsius sacrificium aut sacerdotium fuerit. quod omnino absurdum est. Nam omnino incredibile est, Scripturam toties nobis inculcare sacerdotium Christi esse simile sacerdotio Melchisedec; & tamen nullibi nobis vel per vmbram indicare, quale fuerit sacerdotium aut sacrificium Melchisedec.

36 Ex quibus patet solutio primi argumenti hæreticorum. Nec refert quòd Iosephus dicat, Melchisedec distribuisse panem & vinum Abrahamo & sociis: hoc enim non tam faciebat quòd refectionis causa hi indigerent (nam vt patet ex v. 21. & 24. lautam prædam acceperant, mul-

Iosephus.

tàque

taque cibaria ex quibus benè comederát) quàm vt redderet eos participes sacrificij.

Ad secundum respondeo. Apostolum ibi nullam facere mentionem huius aut alterius sacrificij ipsius Melchisedec. Primò, quia non erat ei propositum, ostendere Christum esse sacerdotem secundùm ordinem Melchisedec, aut vtriusque sacrificium esse simile (hoc enim ex Scripturis vt clarum supponebat) sed volebat ex excellentia sacerdotij Melchisedec, ostendere excellentiam sacerdotij Christi. ad quod impertinens erat illa ratio sacrificandi, in qua Melchisedec secundùm quandam apparentiam videbatur esse minor sacerdotibus Aaronicis. Secundò, quia vt docet *Apostolus ibidem capite 5. vers. 11.* illi, ad quos scribebat, nondum erant capaces tantorum mysteriorum, quæ in comparatione vtriusque sacrificij Melchisedec scilicet & Christi oportuisset explicare. Si enim hæretici nostri tertiæ modò nequeant capere, qui fieri possit, vt Christi corpus & sanguis sub specie panis & vini verè contineantur ac immolentur: quomodo illi Iudæi, qui teste Apostolo erant planè rudes & paruuli in fide, id potuissent capere? Confirmantur hæc omnia, quia tota Ecclesia, & communiter Patres semper docuerunt Melchisedec ibi sacrificasse, & adumbrasse sacrificium Eucharisticum: vt fusè probat Bellarm. supra.

Hebr. 5.

Bellarm.

37 Probatur conclus. secundò, Quia immolatio & comestio agni paschalis fuit verus typus non solùm sacrificij crucis, sed etiam Eucharistici: Atqui illius immolatio fuit verum sacrificium, vt communiter Patres docent, & testatur *Philo lib. 3. de vita Moysis.* & apertè insinuat Apostolus 1. ad Corinthios 5. vbi alludens ad immolationem agni paschalis ait: *Pascha nostrum immolatus est Christus*, quo verbo verum sacrificium significatur. Ergo sacrificium Eucharisticum est verum sacrificium.

Philo.
1. Cor. 5.

Immolatio agni fuit typus sacrificij Eucharistici.

Maior Prob. Primo, quia sicut Agnus paschalis debuit immolari luna decimaquarta ad vesperam: ita eodem tempore Christus seipsum in hoc Sacramento immolauit. Secundò, sicut agnus paschalis primò fuit immolatus immediatè ante liberationem filiorum Israël à potestate Pharaonis: ita Christus hoc sacrificium obtulit immediatè ante suam passionem, qua à potestate diaboli sumus liberati. Tertiò. sicut celebratio agni paschalis fuit instituta non solùm in memoriam liberationis Iudæorum ex Ægypto, sed ipse etiam fuit iis datus in cibum quo fortificarentur ad conficiendam viam versus terram promissionis: ita celebratio huius Sacramenti instituta est, non tantùm in memoriam passionis Christi, qua in libertatem vindicati sumus; sed etiam vt huius victimæ comestione roboraremur, vt faciliùs possemus per desertum huius mundi peruenire ad cœlestem patriam. Quare sicut agnus typicus debuit priùs immolari, vt Iudæi possent vesci ipsius carnibus: sic etiam verus agnus, qui tollit peccata mundi, debuit priùs seipsum in cœna immolare, vt suas carnes tanquam victimę occisæ discipulis comedendas daret: vt benè docet *D. Gregor. Nyssenus homil. 1. de resurrectione*, cuius verba infrà citabo. Vnde pulchrè *D. Leo serm. 7. de passione: Vt ergo*, ait, *vmbra cederent corpori, & cessarent imagines sub præsentia veritatis, antiqua obseruantia nouo tollitur Sacramento; hostia in hostiam transit, sanguinem sanguis excludit, & legalis festiuitas dum mutatur, impletur.* Vbi expressè docet, tam Christum vt tunc erat in hoc Sacramento, quàm agnum paschalem fuisse veras hostias, & consequenter confectionem huius Sacramenti esse veram immolationem. Idem docent communiter alij Patres, quos vide apud *Bellarm. suprà c. 7.*

Gregor. Nyssen.

D. Leo.

Bellarm.

38 Probatur conclusio tertiò ex ipsis verbis quibus Christus hoc Sacramentum confecit, quæ D. Lucas cap. 22. ita refert, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine, qui pro vobis effundetur*, scilicet in remissionem peccatorum. vt ait Matth. 26.

Luc 22.

Matth. 26.

Vnde sic argumentor Primò, Christus ibi dicit in præsenti corpus suum dari, siue vt Apostolus refert 1. Ad Corinth. 11. frangi pro Apostolis, & sanguinem suum pro iis fundi in remissionem peccatorum, quæ significant apertè eum instar hostiæ ibi immolari. Ergo tunc fuit verè immolatus.

1. Cor. 11.

Respondent hæretici, Christum ibi loqui de immolatione crucis; & quia mox futura erat, loquitur de ea quasi præsenti: atque ita ponit tempus præsens pro mox futuro. Ideóque etiam in versione vulgata, & canone Missę in forma calicis ponitur *effundetur*. Sed hoc non satisfacit, quia etsi Christus iis etiam verbis intendebat significare immolationem mox futuram in cruce: tamen primò & per se intendebat explicare præsens illud mysterium, quod tunc actu peragebat. Quare cùm omnes tres Euangelistæ in græcis exemplaribus ita referant verba Christi, vt propriè significent præsentem sanguinis effusionem, & victimæ immolationem: omnino dicendum est Christum primò & per se voluisse significare tunc præsentem immolationem, & illa mediante mox futuram in cruce, quia verba Scripturæ propriè accipienda sunt, quantum fieri potest.

Hæretici nostri.

Nec tamen ideo malè facit Ecclesia in canone proferendo ea in futuro tempore: quia Christus ea in vtroque sensu, vt ostendi, protulit. immediatè tamen ea intellexit de immolatione præsenti.

39 Ex iisdem argumentor Secundò, quia per illa verba, *Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine*, &c. siue vt habet Matth. *Hic est enim sanguis meus noui testamenti*: Christus alludit ad verba & factum Moysis Exodi 24. vbi victimæ occisæ sanguinem accipiens sparsit in populum dicens: *Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum.* Nam sicut Moyses ibi nomine Dei condebat & firmabat cum filiis Israël vetus testamentum: ita Christus hìc condebat & firmabat nobiscum nouum testamentum, vt ipse apertè testatur. Et sicut Moyses in confirmationem illius testamenti effundebat victimæ sanguinem super filios Israël: ita Christus fundebat suum sanguinem in ora & corda discipulorum, quibus illum propinabat bibendum. Sicut igitur Moyses ibi fundebat sanguinem victimę im-

Exod. 24.

mediatè antè immolatæ, ita etiam Christus hìc. Cùm igitur & figuræ ad quas hîc Christus tam expresse alludit, & verba quibus ipse vtitur, apertè significent præsentem immolationem: malè omnino contra eorum proprietatem negatur hîc præsentem immolationem significari, cum nulla sit ratio cur eam negemus.

40 Argumentor Tertiò, & clarissimè ex verbis Christi apud Lucam, vbi non modo dicit in præsenti suum sanguinem effundi, sed ipsum calicem effundi, Vt patet ex Græcis quæ sic habent: *τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.* Vbi notandum est, *ἐκχυνόμενον, quod effunditur*, nullo modo posse connecti cum *αἵματι*, id est sanguine, sed cum *ποτήριον*, id est calix, quare expressè Christus dicit calicem effundi. Et quamuis contineos ponatur pro contento, & calix significet sanguinem; non tamen eum significat prout fuit effusus in cruce (vt sic enim non potest significari nomine calicis) sed vt fuit contentus in calice; in quo catenus dicitur verè effundi, quatenus quantum est ea vi verborum præcisè ponitur separatim à corpore instar sanguinis victimæ occisæ, vt dicemus infrà.

41 Probatur conclus. quartò. Actio quam tunc Christus exercuit, habuit omnia quæ ad rationem veri sacrificij necessaria sunt. Ergo fuit verum sacrificium. Antecedens probatur. Quia fuit in ea vera externa oblatio rei alicuius permanentis per realem immutationem. Quia vt ostendi suprà quæstione 75. Christus panem & vinum verè in suum corpus & sanguinem conuertit, atque ita seipsum ibi præsentem sub Sacramento stitit, idque in honorem Dei & testimonium diuinitatis ipsius, vt vel inde patet, quòd hanc oblationem facturus oculos in cœlum ad Deum eleuarit, eique gratias egerit, vt ostenderet se totam illam actionem in ipsius honorem facere, ipsúmque rerum omnium auctorem, à quo omnia habemus, agnoscere. Fuit etiam facta à legitimo sacerdote, vt per se patet, & supra mensam, quæ altaris vicem subiit, in quibus tota ratio sacrificij consistit. Cùm igitur & rationi & Scripturæ conformius sit, Christum ibi verè sacrificasse, sine vlla ratione id negatur.

42 Probatur quintò. Quia hic fuit totius ab initio Ecclesiæ sensus: vt patet ex *D. Leone suprà citato*, & ex *D. Cypriano libr. 2. epistola 3. aliàs 63. ad Cæcilium*, vbi ait: *Nam quis magis sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedec obtulerat, id est panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem?* Item ex *Gregorio Nysseno homilia 1. de resurrectione, circa medium*, vbi de Christo loquens: *Non inquam*, inquit, *Pilati sententiam expectat, vt eorum malitia sit communis hominum salutis principium & causa; sed consilio suo anteuertit, & arcano sacrificij genere quod ab hominibus cerni non poterat, seipsum pro nobis hostiam offert, & victimam immolat sacerdos simul existens & agnus Dei, ille qui mundi peccatum tollit. Quando id præstitit? cùm corpus suum discipulis congregatis edendum & sanguinem bibendum præbuit; tunc apertè declarauit agni sacrificium iam esse perfectum. nam victima corpus non est ad edendum idoneum, si animatum sit. Quare cùm corpus edendum & sanguinem bibendum discipulis exhibuit, iam arcana & non aspectabili ratione corpus erat immolatum, vt ipsius mysterium peragentis potestati collibuerat.* Quæ ostendunt tam apertè Gregorium loqui de vero & propriè dicto sacrificio, vt non possint sine aperta violentia ad metaphoras detorqueri. Qui plura Patrum testimonia desiderat, videat Cardin. Bellarm. suprà citatum. Nobis enim hæc sufficiunt, vt ostendamus iam olim Ecclesiam ita sensisse. Vnde benè inferimus eam doctrinam fuisse haustam ab Apostolis, donec hæretici ex aliquo antiquo auctore ostenderint quando habuerit initium.

D. Leo. D. Cyprian. Gregor. Nyssen. Bellarm.

43 Obiiciunt hæretici 1. Christus ibi tantùm mysticam cœnam instituit, vt daret discipulis Sacramentum sui corporis & sanguinis. Ergo non sacrificauit.

Secundò, si ibi obtulisset suum corpus & sanguinem pro peccatis nostris, illa oblatio fuisset infiniti valoris, & sufficiens ad delenda omnia peccata nostra. Ergo tunc frustra fuisset sacrificium crucis: quia per illam oblationem fuissemus sufficienter redempti.

Tertiò, quia si tunc Christus obtulisset sacrificium, per illud repræsentasset sacrificium crucis futurum: vnde sequitur, cùm nostrum sacrificium sit idem cum sacrificio Christi, quòd repræsentabit crucifixionem futuram: & consequenter erit falsum.

44 Ad primum, nego antecedens. Est enim manifestè falsum: vt patet ex dictis, & sine probatione assumitur.

Ad secundum, nego consequentiam. Quia cùm omnis actio Christi fuerit absolutè infiniti valoris, simili ratione vnaquæque fuit sufficiens pretium nostræ salutis: & absolutè etiā vel vnica ad nostram redemptionem etiam de condigno merendam suffecisset, si Deus voluisset nos ita redimi: sed quia ipse aliter iustas ob causas statuerat, hinc factum est, vt ex pacto inter Patrem & Christum inito nostra redemptio non potuerit perfici, nisi per sacrificium crucis.

Cur sacrificiū Eucharisticum nō suffecerit pro nostra redemptione sine cruce.

Ad tertium, nego sequelam. Quia simili ratione probaretur, sumptionem Venerabilis Sacramenti iam nō repræsentare passionem Christi præteritam. Quia cùm Christus dedit hoc Sacramentum Apostolis, non potuit repræsentare præteritam. Quare dicendum est, etsi Christus non potuerit tunc per actionem quam tunc exercuit, significare passionem præteritam, cùm adhuc esset futura; eam tamen ita instituit vt ab aliis non fieret nisi post passionem; & consequenter vt eam præteritam significaret. Vnde sicut Christi sacrificium & nostrum omnino vnum sunt: ita etiam secundùm rem vnum omnino idémque significant: scilicet passionem Christi. Sicut tamen à diuersis proximè offerentibus, & diuerso tempore oblata sunt: ita eandem rem secundùm diuersas temporis differentias significant.

Sacrificium vltimæ cœnæ & Missæ idem diuersa ratione significant.

Obiiciunt præterea quædam alia, sed quæ potius repugnant sacrificio Missæ vt à nobis offertur. quare dubio sequenti ea soluemus.

DV

DVBIVM III.

Vtrùm Missa sit verum sacrificium?

45 *Hæretici nostri.*

HÆretici omnes nostri temporis id pertinacissimè negant. Vt autem faciliùs nostram sententiam impugnent, Primò, multùm rident ipsum nomen *Missa*, quòd sit barbarum, petúntque illud sibi in Scriptura ostendi. Secundò, totum statum quæstionis inuerunt, mentiuntúrque nos totam rationem sacrificij constituere in quibusdam externis cæremoniis, quas etiam quò magis odiosas reddant, valdè ridiculè describunt, dicendo nos in eo constituere rationem sacrificij, quòd sacerdos modò clamosus sit, modo submissa voce aliquid submurmuret, modò erectus stet, modò incuruus, modò expansis brachiis, modò contractis. Sed hac in re ostendunt se esse meros sycophantas & omnino profligatæ conscientiæ: vt qui in tanta re doctores se ac serios disputatores fore promittant, & histrionem agant: & vndequaque omnia conquirant mendacia quò veritati tenebras offundant

Sycophantia hæreticorum.

46 Quod igitur ad primum attinet, siue *Missa* sit vox barbara, siue latina, siue habeatur expressè in Scriptura, siue non, nihil facit ad præsentem quæstionem. Nec enim hîc disputamus vtri loquantur latiniùs, sed vtri loquantur veriùs. Nam aliàs deferenda nobis essent euangelia, iisque substituendus Cicero. nam in illis sæpe contra puritatem latini sermonis peccatur. Hæc ergo prius rideant quàm nos subsannent, qui ab Euangelistis, non autem à grammaticis fidei doctrinam petendam credimus. Nec refert quòd nomen *Missa* non habeatur in Scriptura, quia non disputamus de voce sed de re. Et simili ratione poterunt accusare omnes qui credunt Trinitatem & ὁμοούσιον. quia hæc nomina non habentur in Scripturis, ideoque etiam hoc postremum eorum prophetæ displicet. Credo sanè si hi noui Euangelistæ fuissent in Concilio Niceno, cum Arrianis contra Catholicos ὁμοούσιον damnassent.

Res petenda ex Scripturis non verba.

Quod verò ad secundum attinet, Simili etiam ratione poterunt ridere ac reprobare sacrificium crucis, & dicere hoc in eo constitisse, quòd Christus in cruce pendens modò taceret, modò astantes compellaret, modò alta voce, modò submissa oraret, atque eum vocare modum clamosum, modò submurmurantem. Item quòd modò caput erexerit, modò inclinarit: atque ita cum Luciano ex Christo sacerdote histrionem facient. Et omnino credo eos satis ad hoc spiritus & oris fuisse habituros, si in Iuliani Apostatæ aut Luciani tempora incidissent.

Refelluntur qui rident cæremonias Missæ.

47 Sed his omissis vt rem ipsam explicemus, Nota primò, nomen *Missa* esse antiquissimum in Ecclesia. *Ambrosius* enim *lib. 5. epistola 33. circa initium. Ego*, inquit, *mansi in munere*, *Missam facere cœpi*, &c. Item *Augustinus sermon. 91. de tempore. In lectione*, ait, *quæ nobis ad Missas legenda est*, &c. Non est autem vox hebræa, vt multi putant, sed latina, & apud solos Latinos vsitata, atque idem significat quod missio. Est autem iam olim hoc sacrificium ita dictum: quia eo peracto per Diaconum populus olim solebat & adhuc solet his verbis dimitti, *Ite, Missa est*, quasi dicat, Licet abire peracto sacrificio, fit missio, siue dimittimini: atque inde solum sacrificium dictum est *Missa*. Et quia ante oblationem solebant dimitti Catechumeni, prima pars illa officij solita est vocari Missa Catechumenorum. Et hæc sufficiant de nomine.

D. Ambros.

D. August.

Nomen Missa antiquissimũ. Est vox latina.

Vt autem ad rem veniamus, Nota secundò, quæstionem, de qua contra hæreticos disputamus, esse, Vtrùm in toto illo officio quod vocamus Missam, contineatur verum sacrificium, in quacumque demum parte ipsius sacrificij essentialis ratio consistat. quod iam non quærimus, de eo tamen postea disputabimus.

48 CONCLVS. In Missa offertur verum & propriè dictum sacrificium. Ita omnes Catholici, & *Tridens. sess. 22. capit. 1. & can. 1.* contra hæreticos nostri temporis.

Missa continet verum sacrificium. Trident.

Probatur primò ex veteri testamento, in quo hoc nostrum sacrificium fuit plurimis figuris, quæ erant vera sacrificia, adumbratum; & pluribus locis quòd esset in noua lege futurum, prædictum fuit. Ergo est verum sacrificium. Antecedens fusè probant tum *Cardin. Bellarm. lib. 1. de Missa per multa capita*; tum alij qui hac de re proprios tractatus scripserunt. Nos breuitatis causa vnica prædictione, eáque clarissima contenti erimus, quæ habetur Malachiæ 1. vbi cùm Dominus ostendisset cur sibi displicerent sacrificia sacerdotum illius temporis, tandem subiungit: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra: ab ortu enim Solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* Vbi expressè dicitur offerri (scilicet prophericè ponendo tempus præsens pro mox futuro) in omni loco à gentibus oblatio munda, per verum scilicet sacrificium. Atqui hoc nõ potest intelligi de vllis gentibus nisi de Christianis: quia aliæ omnes vulgò erant idololatræ, & offerebant sacrificia dæmoniis, quæ Deo placere non poterant: & quanquam fortè aliqui ea offerebant etiam Deo vero, tamen hi paucissimi erant: nec propter hos poterat dici sacrificari in omni loco. Loquitur igitur propheta de Christianis, aitque eos verè sacrificare. quod non potest intelligi de alio sacrificio, quàm de sacrificio Missæ: quia nihil aliud apud nos est, aut esse fingitur quod habeat veram rationem sacrificij.

Bellarm.

Malach. 1.

A Malachia prædicitur.

49 Respondent hæretici, prophetam loqui de sacrificio impropriè dicto, qualia sunt omnia bona opera..

Sed contra primò. Opponit propheta hoc sacrificium sacrificiis Iudæorum, & ait his repudiatis illud successurum. Atqui illa erant sacrificia propriè dicta; ergo & hoc. quia aliàs nõ fuisset commoda oppositio, & fuisset magna æquiuocatio in nomine oblationis & offerendi, quæ sine graui necessitate in Scripturis non est admittenda: hîc autem nulla necessitas occurrit. Deinde propheta loquitur de aliquo sacrificio, quod Iudæorum sacrificiis erat substituendum.

Nihil autem substituitur alteri, nisi quod de nouo altero abrogato instituitur. Atqui spiritalia sacrificia non fuerunt inter Iudæos abrogata tanquam Deo displicerent, nec inter Christianos nouiter instituta, cùm etiam in lege naturæ & veteri fuerint. Ergo ille locus de his non potest intelligi; sed intelligendus est de aliqua oblatione, quæ fuit in noua lege instituta, quæ non est alia quàm quæ fit in sacrificio Missæ.

Secundò, quia nomen oblationis quod in Hebræo habetur, est מִנְחָה, quod certum genus oblationis significat ex simila, oleo & thure, nec vnquam sumitur pro oblatione impropriè dicta siue spirituali. Ergo non est credibile hîc ita sumi. Adde, illud genus sacrificij satis commodè repræsentare sacrificium nostrum: quia vtrũque est incruentum, & aliqua ratione in materia conuenit. vnde fit omnino credibile hoc per illud significari.

50 — *Hoc sacrificium est singulariter mundum.*

Tertiò, quia hæc oblatio dicitur munda, idque non ratione sanctitatis ipsius offerentis, sed ratione rei oblatæ, vt patet primò ex antithesi. Nam propheta vocat eorum sacrificia polluta ratione rei oblatæ, quia claudum, cæcum & debile offerebant: ergo hanc etiam oblationem vocat mundam ratione rei oblatæ. Secundò, quia Scriptura generatim & absolutè atque in omni casu dicit hanc oblationem fore mundam, nullo respectu habito ad offerentem. Ergo debuit esse talis ratione rei oblatæ, siue quia est oblatio rei per se Deo gratæ & mundæ. quod soli Eucharistiæ conuenit, quæ nullis offerentium peccatis potest inquinari: vt pulchrè docet *Trident. sess.* 22. *c.* 1. Hoc autem non conuenit in sacrificia spiritalia, quæ pendent ab intentione & munditia operantis, siue ea offerentis; nec omnia ab omnibus ita fiunt vt munda sint & Deo grata, maximè secundùm sententiam hæreticorum, qui omnia opera nostra volunt ex se esse peccata, & consequenter immunda, & Deo ingrata, & solùm grata propter ipsius indulgentiam. Illa autem oblatio in se munda est, & Deo placens.

Trident.

Quartò, quia propheta ibi opponit contemptum diuini nominis inter Iudæos, cum eiusdem magnificatione inter gentes. Atqui illi in sacrificio publico Deum contemnebant: ergo gentes debent eum publico sacrificio honorare: aliàs nulla ratione tanta esset glorificatio quantus fuit contemptus. Atqui illa sacrificiã spiritalia non sunt publica sed priuata: ergo locus intelligendus est de vero sacrificio quod publico nomine fit, quod non est aliud quàm sacrificium Missæ.

Quintò, quia vnum sacrificium opponitur multis: sacrificia autem spiritalia sunt valdè varia: Eucharisticum verò vnicum.

51 Probatur secundò ex nouo testamento Primò, quia vt ostendi dub. 2. Christus in vltima cœna obtulit verum & propriè dictum sacrificium. Ergo sacerdotes iam etiam in Missa offerunt verum & propriè dictum sacrificium. Conse. probatur; quia Christus illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*; iussit nos idem facere quod fecit: ergo sicut ipse verè sacrificauit, etiam nos verè sacrificamus. Est consequentia clara, nec eam aduersarij negant, sed negant antecedens: sed in eo apertè errant, vt ostendi dub. 2.

Prob. secundò ex 1. ad Corinth. 10. vbi Apostolus comparat mensam Domini cum altari Iudæorum, & mensa dæmoniorum: & sumentes Eucharistiam cum comedentibus idolothyta in idolio: dicitque hos fieri participes mensæ dæmoniorum, illos mensæ Domini. Atqui mensæ dæmoniorum & altare Iudæorum erant altaria propriè dicta, & qui eorum erant participes, erant propriè dicti sacrificij participes: ergo mensa Domini est verum altare, & qui eius sunt participes, propriè dicti sacrificij sunt participes: aliàs valdè manca esset comparatio, & magna in mensa & eius participatione esset æquiuocatio, ad quam admittendam nihil nos cogit.

1. Cor. 10.

52 — *Actor. 13.*

Prob. tertiò ex Actor. 13. vbi dicitur, *Ministrantibus illis Domino & ieiunantibus* &c. vbi ministrare Domino Græcè λειτουργεῖν, significat sacrificare. Primò, quia vt fatentur etiam hæretici, λειτουργεῖν significat exhibere publicum aliquod ministerium: Atqui non potuit hîc propriè esse publicum ministerium nisi sacrificium. Nam per concionem, aut administrationem Sacramentorum non tam Domino quàm hominibus ministratur.

Dices, Nos posse dum hæc facimus etiam dici ministrare Domino, si in eius honorem hæc faciamus. Sed hoc non sufficit Primò, quia hæc intentio est priuata, nec ratione huius ipsum ministerium fit palàm, & publica auctoritate in honorem Dei. Secundò, quia etsi λειτουργεῖν possit aliis ministeriis accommodari: in sacra tamen Scriptura ferè accommodatur sacrificiis: vt patet *Luc.* 1. *v.* 23. Et *ad Hebr.* 8. *vers.* 6. *& cap.* 9. *vers.* 21. *& cap.* 10. *vers.* 11. Vnde etiam Græci sacrificium Missæ, liturgiam appellãt. & Erasmus quem hæretici magni faciunt in cognitione linguarum, vertit locum illum Actorum 13 *sacrificantibus illis.* Quare cùm hic locus possit ita commodè intelligi, & hoc verbum tum ex se, tum ex vsu sacræ Scripturæ vulgò significet sacrificare, præsertim quando in rebus sacris eo vtimur, nulla est ratio cur fingamus hoc loco ita non accipi.

Luc 1. Heb 8 & 9. Erasmus.

53 — *Etiam externis actibus Deus nobis colẽdus est.*

Prob. tertiò Ratione. Quia aliàs Christiana religio nullum haberet sacrificium propriè dictum. sed hoc est absurdum. Ergo, &c. Respondent hæretici negando minorem, aiúntque sufficere nos colere Deum cultu fidei & similibus actibus.

Sed contra Primò, quia sicut homo non constat sola anima, sed etiã corpore: ita non solis spiritualibus & internis, sed etiam externis actibus debet Deũ colere, idq; non solùm priuatim, sed etiam publicè, & quasi nomine publico: qualis actus propriè aut solus, aut ad id aptissimus est actus sacrificandi. Secundò, quia aliàs Christiana religio esset imperfectior Iudaica, eáque quæ fuit in lege naturæ. Nam careret perfectissimo ritu colendi Deum scilicet sacrificio: nec haberet vllum cultum Deo proprium, quo supremum ipsius in res omnes dominium testaretur. quia reliqui omnes externi cultus possunt sanctis

ctis hominibus exhiberi: vt patet in apertione capitis, genuflexione, iunctione manuum & similibus, quæ etiam coram hominibus mortalibus exhibemus: præsertim si quis à Principe veniã alicuius delicti precetur. Atque ita Christiani longè minùs colerent Deum, quàm Iudæi. Quia hi haberent omnem cultum, quem habuerunt Christiani, & præterea omnium excellentissimum, scilicet sacrificium. Adde, quòd sicut Respub. nulla ratione suo officio satisfaceret, quæ Regem coleret quidem aliis officiis, si negaret ei cultum Regi proprium: sic nec Ecclesia suo officio satisfaceret, si non coleret Deum sacrificio, qui cultus Deo proprius est.

54 Prob. quartò ex vsu & consensu totius ab initio Ecclesiæ, in qua semper fuerunt & sacerdotes & altaria, vt constat ex omnibus Scriptoribus. Hinc *D. August. l. 20. de ciuit. cap. 10.* distinguit sacerdotes propriè dictos ab impropriè dictis & D. Chrysostom. & Hieronym. integros tractatus de honore sacerdotij scripserunt. Et videmus in antiquissimis templis altaria, & historici antiquissimi, & gesta Martyrum testantur ab initio altarium in Ecclesia vsum fuisse. Sed nihil opus est altari ac propriè dicto sacerdotio nisi ad proprium dictum sacrificium, vt fatentur etiam hæretici, qui ideo sacerdotes & altaria tollunt. Ergo ab initio fuit in Ecclesia creditum Missam fuisse propriè dictum sacrificium. Idem testantur omnes Patres, & antiquissimæ liturgiæ. quod nec ipsi necessarij negant. Aliqui tamen conantur Patres explicare, quasi loquantur de sacrificio impropriè dicto. Sed hæc responsio vel inde apertè refellitur, quòd Patres vbique requirant ad hoc sacrificium altare, & propriè dictos sacerdotes: & ex historiis patet ab initio Ecclesiæ hæc fuisse in vsu; quæ nemo vnquam requisiuit nisi ad propriè dictum sacrificium.

D. August. *D. Chrysost.* *D. Hieron.*

Quare communi ferè consensu hæretici in id conspirant, vt dicant Patres, totamque Ecclesiam in hoc errasse. Vnde. *Lutherus libr. de Missa priuata* ait: *Hic non curamus si clament Papistæ, Ecclesia, Ecclesia, Patres, Patres: quia, vt dixi, hominum dicta & facta in tam magnis causis nihil curamus. Scimus enim ipsos prophetas lapsos esse, adeòque Apostolos: verbo Dei iudicamus Ecclesiam, Apostolos, adeòque ipsos angelos.* Debuisset addidisse, Atque adeò ipsum Christum & Deum.

Lutherus Lutheri impudentia.

Caluinus l. 4. instit. c. 18. Et certè, inquit, *si cogitamus Domini non hominem cœnam esse, non est cur vlla hominum auctoritate, aut annorum præscriptione patiamur nos ab illa vel latum vnguem dimoueri.*

Caluinus.

55 Ex quibus sequitur, vel hæreticos errare, vel Ecclesiam ab initio errasse, & omnes Martyres, ac sanctissimos Patres, atque adeò etiam ipsos Apostolos fuisse hæreticos. Nam etiam hos Missas celebrasse, & alios celebrare docuisse testantur liturgiæ ab ipsis compositæ: qualis est liturgia D. Iacobi, & D. Marci. Imò ea qua vtitur Ecclesia Romana creditur quoad præcipuam sui partem à D. Petro composita. Quæ omnia firmissimè confirmantur ex illa regula *D. Augustini lib. 4. de baptism. cap. 24. Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur.* Hoc autem de quo agimus tale esse, satis clarè ex dictis colligitur, & tale certè ab omni qui sincerè iudicat habendum est, donec hæretici ex aliquo antiquo auctore probauerint, quando hæc opinio primum esse cœperit. Quia in re, vt dixi, non quæritur quando hæc vel illa cæremonia aliqua accidentalis fuerit primùm instituta; sed quando Ecclesia primùm incœperit credere in Missa offerri verum sacrificium, & ad hoc necessarios esse veros sacerdotes, ac altaria.

Necessariò est aut hæreticos aut totam Ecclesiam errasse.

D. August.

56 Videat igitur quiuis prudens, vtrùm vero simile sit, tot sanctissimos doctissimosque Patres totam antiquitatem: totámque Ecclesiam hactenus ab ipsis vsque Apostolis in summis tenebris, grauissimóque errore à Deo desertam iacuisse: An verò contrà hinc ipsa luce meridiana clariùs probetur, hæreticos nostros insolentissimè insanire, qui contra Ecclesiæ vniuersale iudicium disputãt; vt in simili ait *D. Augustinus epistola 118. ad Ianuarium.*: præsertim cùm ex eorum sententia apertè sequatur, Christum Matth. 16. vanè prædixisse, portas inferi non præualituras aduersus Ecclesiam: errasséque Apostolum dum 1. ad Timoth. 3. dicit Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis, eosque verbo Lutheri & Caluini conuinci fuisse mentitos. Quomodo enim portæ inferi non præualuerunt aduersus Ecclesiam, quam iuxta Caluinum suprà Satan pestilentissimo errore occæcauit, vt tota crederet Missam esse sacrificium? Quomodo est columna & fundamentum veritatis, quæ tota à veritate ad tam pestilentem errorem ab Antichristo fuit seducta, vt Caluinus suprà de ea mentitur? Credo, si clàm habuisset auditores Iudæos, idem de Christo fuisse dicturum.

D August. *Matth. 16.* *1. Timoth. 3.*

57 Obiiciunt Hæretici Primò, Christus est vnicus sacerdos, & quidem in æternum, vt testatur Apostolus ad Hebræos 7. Ergo non debent esse plures. Quia vt idem docet, ideo Sacerdotes Aaronici fuerunt plures, quia prohibebantur morte permanere. vnde etiam infert nullum sacerdotem debere Christo succedere. quia ipse manet in æternum. Et confirm. quia in Scriptura nulla fit mentio sacerdotum noui testamenti.

Hebr. 7.

Respondeo Christum esse vnicum sacerdotem, sicut est vnicus magister & pastor. Quia nullum habet sibi secundum aut succedentem cum eadem auctoritate; & qui eadem ratione sit sacerdos; scilicet ratione vnionis hypostaticæ, sicut Aaron habebat successores in sacerdotio cum eadem potestate. Quia verò Christus non fungitur iam humano modo sacerdotio, per se immediatè offerendo sacrificia, necesse est vt habeat plures vicarios sacerdotes, sicut habet vicarios magistros & Doctores. Quare ipsum argumentum potiùs à nobis facit. Cùm enim sit sacerdos in æternum, id est, vsque ad finem mundi, debet perpetuò fungi sacerdotio: sicut quia perpetuus est pastor, debet perpetuò pascere, & consequenter per Vicarios cùm id per se non faciat. Nec sufficit si dicas esse sacerdotem in æternum, quia effectus sacrificij eius perpetuò durat. Quia sic Noë posset dici sacerdos in æternum, quia

Quomodo Christus sit vnicus sacerdos.

effectus sacrificij ipsius, quo impetrauit ne vlterius esset vniuersale diluuium, vsque ad finem mundi durabit.

58 Ad confirmationem Respondeo Primò, esse argumentum ab auctoritate negata, & eadem ratione posse negari baptismum esse Sacramentum. quia hoc nullibi in Scriptura dicitur. Respondeo secundò, Æquiualentibus verbis satis dici in lege noua esse sacerdotes. Multis enim locis Apostoli dicuntur ordinasse Episcopos & presbyteros, quos veros fuisse sacerdotes patet tum ex Scriptura, quæ 2. ad Timoth. 1. docet hos ordinatos fuisse per veram ordinationem collatiuam gratiæ, & consequenter per Sacramentum, quo ad offerendum sacrificium consecrabantur: tum ex tota antiquitate, quæ semper per Episcopos & presbyteros veros sacerdotes intellexit. Abstinuerunt autem Apostoli à nomine sacerdotis, ne viderentur æmulari sacerdotium vetus.

2. Timoth. 1.

59 Obijciunt secundò, Sacrificium crucis fuit absolutè infiniti valoris, & sufficiens ad delenda omnia peccata totius mundi. Ergo non est opus alio sacrificio, quod pro peccatis offeratur. Imò sine illius iniuria nullum aliud offerri potest. Confirmatur primò, Quia *Apostolus ad Hebræos 9. versu* 25. ex hac perfectione sacrificij crucis infert, non fuisse opus Christum sæpiùs pati; vnde vers. 12. ait: *Per proprium sanguinem introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta.* Et vers. 25. *Nunc autem semel in consummatione sæculorum ad destructionem peccati per hostiam suam apparuit.* Clarè ostendens Christum vnica oblatione sufficientissimè peccata destruxisse, nec alia oblatione iam opus esse.

Hebr. 9.

Confirmatur secundò, Quia Apostolus ibidem capite 10. ex eo quòd in veteri testamento, sacerdotes sæpius offerrent sacrificia pro peccatis, infert ea sacrificia fuisse imperfecta, nec potuisse mundare conscientiam à peccatis. *Alioqui*, ait, *cessassent offerri: ideo quòd nullam haberent vltrà conscientiam peccati cultores semel mundati*, quibus deinde opponit Christum, quem vers. 14. dicit vna oblatione consummasse sanctificatos in sempiternum. Ac deinde vers. 18. ait: *Vbi autem horum remissio, iam non est oblatio pro peccato.* Quibus verbis videtur apertè negare post sacrificium crucis vllum aliud restare.

Confirmatur tertiò, Quia ibidem versu 26. ob supradicta dicitur: *Voluntariè enim peccantibus nobis per acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia.*

60 Respondeo primò, Hæc omnia nihil planè facere contra præsentem conclusionem. quia vt summum probant, in lege noua nullum debere esse sacrificium propitiatorium, siue quod offeratur pro peccatis. Nos autem hîc tantùm dicimus in genere esse nunc verum sacrificium, siue sit propitiatorium, siue non. Nec enim necesse est omne sacrificium esse propitiatorium: vt patet in multis sacrificiis legis veteris. Et quia primarius finis sacrificij non est propitiatio pro peccato, sed testificatio diuinæ excellentiæ: Quia tamen, vt infrà videbimus, hoc sacrificium est verè propitiatorium, pro solutione obiectorum,

Præcipuus finis sacrificij.

Nota primò, Dupliciter aliquod sacrificium posse offerri ad propitiandum Deum pro peccatis. Primò, vt sufficiens pretium Deo offeratur quo ei de condigno satisfiat pro peccato, & nos ab huius seruitute liberemur. Secundò, vt illud pretium vnicuique in particulari applicetur.

61 Ad obiectionem igitur nego consequentiam, quia etsi per sacrificium crucis Deo persolutum sit sufficientissimum pretium pro remissione omnium, quæ vmquam patrata sunt, & patrabuntur, peccatorum, etsi infinities plura essent, ideóque sine iniuria Christi, ad hoc aliud sacrificium, vt necessarium requiri non possit: negamus tamen per solum sacrificium crucis hoc pretium ita singulis esse applicatum, prout necessarium est, vt de facto iis omnia peccata remittantur. Hoc enim apertè falsum est. Nam aliàs sequeretur, omnes omnino homines debere saluari; quia Christus pro omnibus mortuus est.

Quare præter sacrificium crucis aliud sit necessarium.

Per sacrificium crucis sufficiens pretium pro omnium redemptione est persolutum non tamē omnibus applicatum.

Item sequeretur, ad acquirendam remissionem peccatorum, nulla opus esse pœnitentia, nullis Sacramentis, & consequenter nec etiam baptismo, imò nec ipsa fide, quia secundùm principia hæreticorum, si hæc sint necessaria, sequetur virtutem sacrificij crucis nō esse sufficientem ad remissionem peccati. Sicut igitur etsi virtus illius sacrificij per se sit sufficientissima ad delenda omnia peccata: quia tamen Deus noluit nos saluare sine nostra cooperatione, certísque medijs ab ipso institutis, supradicta necessaria sunt vt illa virtus nobis ita applicetur, vt actu peccata nobis remittantur: ita etiam Deus vnum ex mediis, quibus illa virtus nobis applicatur, voluit esse sacrificium Missæ, quo non offertur Deo nouum pretium, sed in cruce oblatum nobis applicatur.

62 Ad primam confirmationem Respondeo, Apostolum ibi nihil aliud velle, quàm ostendere perfectionem sacrificij crucis, ex eo quòd ibi sufficiens Deo fuerit oblatum pretium pro peccatis totius mundi, atque ideo non esse opus Christum sæpiùs pati, & consequenter nec opus esse sacrificio vllo cruento, quo nouum pretium Deo offeratur: nullo autem modo velle negare, esse opus per alia media pretium illius sacrificij nobis applicari, atque ita superfluum esse sacrificium Missæ, quia aliàs sequeretur, omnia Sacramenta esse superflua. Est enim eadem horum & illius ratio. Item superflua fuisse omnia sacrificia vetera, præsertim pro peccatis oblata, eáque iniuriosa fuisse sacrificio crucis, quod non minùs pro veteribus, quàm pro nobis fuit oblatum.

Idémque dici potest ad reliquas confirmationes, scilicet Apostolum nihil aliud velle, quàm ex eo quòd in veteri testamento diuersæ hostiæ offerrentur eiusdem inter se rationis, & per sacrificia eiusdem generis, nullam ex iis habuisse sufficiens pretium ad remissionem peccati. Secùs autem esse in sacrificio crucis, quod quia continuit sufficiens pretium pro omnibus peccatis, non debuit nisi semel offerri. Ex quo non sequitur, non esse opus alio aliquo sacrificio quo

illud

illud pretium nobis applicetur. Nec est aliquid vnde possit conuinci Apostolum ibi aliquid dicere quod vllo modo contra dicta faciat. Solùm habet difficultatem, quomodo Apostolus ex eo quòd sacerdotes veteris testamenti sæpiùs offerebant hostias, benè inferat, illas non suffecisse ad remissionem peccati. quia etsi poterat sufficere pro præteritis peccatis semel obtulisse sacrificium, tamen quia homines sæpè peccabant, opus fuisset sacrificia sæpiùs iterari.

63

Quomodo ex multiplicatione veterum sacrificiorum eorum insufficientia infertur.

Vt igitur hæc clariùs intelligantur, Nota secundò, Apostolum hic intendere primò ostendere eminentem excellentiam sacrificij crucis, quod habuit perfectam vim delendi peccata, supra sacrificia omnia Aaronica; & horum contrà imperfectionem, quæ non poterant mundare secundùm conscientiam. Quod probat primò cap. 10. vers. 2. quia *alioqui cessassent offerri, ideo quòd nullam haberent vltra conscientiam peccati cultores semel mundati.* Quæ ratio potest intelligi Primò de iisdem peccatis pro quibus sæpiùs offerebant hostias, quod fuisset frustra si prima habuisset veram vim mundandi. & hic sensus intentus est ab Apostolo, & secundùm hunc sensum clara est consequentia. Secundò potest etiam intelligi de omnibus absolutè peccatis præteritis, & futuris. quia nimirum si illa sacrificia continuissent sufficiens pretium pro redemptione à peccatis; illud pretium debuisset esse absolutè infinitum (nam minore pretio pro peccatis quibus Deum infinitum offendimus, & æternam pœnam meremur, satisfieri non potest) & consequenter debuisset sufficere pro omnibus peccatis etiam futuris: atque ita non fuisset opus aliquo sacrificio eiusdem generis, quo nouum pretium fuisset Deo oblatum; sed vt summum aliquo quo illud pretium iam semel persolutum fuisset peccanti applicatum: sicut in noua lege sacrificium crucis per sacrificium incruentum nobis sæpiùs peccantibus applicatur. Secùs autem fuit in sacrificiis veteribus, quorum vnum nõ offerebatur in virtute alterius sacrificij eiusdem legis, siue vt alterius virtutem hominibus applicaret, sed omnia erant eiusdem rationis, & eadem ratione sine respectu ad præcedentia offerabantur; quæ ratio apparet bona in argumento Apostoli. Quia verò hæc ratio non erat omnibus ita euidens (nec enim statim ita per se clarum est, quòd nullum possit dari sacrificium absolutè sufficiens pro deletione vnius peccati, quod tamen ex parte sua non sufficiat pro deletione omnium peccatorum, si sufficienter omnibus peccatoribus applicarentur.) Item quia potuisset quis respondere, etsi ex natura sua vnum sacrificium suffecisset ad satisfaciendum pro omnibus peccatis, noluisse tamen Deum, ne homines peccata parui facerent, pro quibus videbant iam facilè satisfieri, illud ita acceptare; sed voluisse per diuersa sacrificia pro diuersis peccatis satisfieri. Sicut etsi minima actio Christi meritoria ex natura rei fuerit sufficiens ad redemptionem totius generis humani: noluit tamen Deus hanc perfici sine passione & morte Christi. Item etsi sacrificium Missæ ratione rei oblatæ, semel tantùm oblatum, sit sufficiens vt vsque ad finem mundi omnibus hominibus virtutem crucis applicet, idque modo quodam infinito: voluit tamen Deus per singula sacrificia hanc virtutem limitatè applicari, ita vt minùs singulis prosit quando offertur pro multis, quàm quando offertur pro paucis, vt ita necesse sit sæpiùs illud offerri, vt infrà dicemus. Ob has inquam causas Apostolus probat suam conclusionem secundo, & ostendit hanc necessitatem offerendi sæpiùs sacrificia eo quòd nequeat perfectè mundare à peccatis, non prouenire ex voluntate aut dispositione Dei; sed ex natura rei & vtilitate & imbecillitate rei oblatæ, dum versu 4. ait, *Impossibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata.* Quod deinde confirmat ex psalm. 39. vbi apertè dicitur oblationes illas & holocaustomata taurorum & hircorum, quæ secundùm legem offeruntur, Deo non placuisse, propter vilitatem scilicet rei oblatæ, in qua nihil erat Deo dignum. Vnde psalm. 49. per Prophetam ait: *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Immola Deo sacrificium laudis, &c.* Vbi clarè insinuat, illa sacrificia non aliter sibi posse placere, quàm quatenus fiunt ex pio affectu offerentis.

64

Cur necesse sit sacrificiũ Missę sępiùs repeti.

Psalm 39.

Psalm. 49.

65

Post sacrificium crucis vetera debuerũt cessare.

Secundò, Apostolus per hæc intendit ostendere, post oblationem Christi factam in cruce, debere iam cessare vetera illa sacrificia: quod probat primò cap. 9. pluribus locis, quia illa tantùm erant figuræ quædam futurorum, scilicet sacrificij Christi. Quare adueniente veritate debuerunt cessare. Secundò, quia erant omnino imperfecta, ideóque indigna quæ in tanta legis nouæ perfectione perseuerarent: vt rationibus suprà allatis probat *capit.* 10. *vsque ad versum* 9. vbi deinde infert: *Aufert* (scilicet Deus siue Christus in illo psalm. 39. promissus & Deo loquens) *primum vt statuat secundum*, sacrificium scilicet veteris legis vt statuat sacrificiũ nouæ legis; sicut de testamento vetere & nouo docuerat cap. 8. in fine. Vnde quod dicit cap. 10. vers. 18. *Vbi autem horum remissio, iam non est oblatio pro peccato*, nullo modo intelligendum est de sacrificio Missæ, quo virtus sacrificij crucis ad delenda peccata nobis applicatur. de eo enim nulla hic vllibi meminit: sed de sacrificiis veteris legis, quæ opponit sacrificio crucis, quæque antè ex psal. 39. & ex *Ieremiæ* 31. *vers.* 31. *& sequentibus*, tam hic quàm cap. 8. probauerat vnà cum veteri testamento in nouo testamento esse abolenda.

Psalm 39.

Ierem. 31.

66

Ex quibus patet responsio ad secundam confirmationem. Ad 3. Respondeo Apostolum ibi agere contra Iudæos vacillantes in fide Christi, & volentes veterem legem cum noua coniungere. quod quidam faciebant ex inordinato zelo veteris legis: alij ne vexarentur ab aliis Iudæis, vt colligitur ex fine capitis, in quo hortatur illos vt constanter in persecutionibus seruent fidem.

Cùm igitur dicit, *Voluntariè enim peccantibus nobis, &c.* non loquitur de quocunque peccato, sed de defectione à fide Christi ad iudaismum, vt patet Primò ex v. 29. vbi dicit, ita delinquentes sanguinem testamenti pollutum ducere, & spiritui gratiæ contumeliam facere, quia scili-

cet testamentum nouum Christi sanguine firmatum putant ad salutem esse insufficiens, nisi legem Moysis per illud euacuatum simul seruemus. Patet secundò ex v. 25. vbi cùm hortatus fuisset eos ad buna opera &. charitatem, subdit: *Non deserentes collectionem nostram* (id est societatem fidelium) *sicut consuetudinis est quibusdam*, &c. qui scilicet à fide deficiunt accedente tentatione. Et deinde rationem reddens cur debeant non deserere collectionem, ait: *Voluntariè enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia.* Quia scilicet neque ea quam Christus obtulit: quia hæc deficientibus à Christo ad legem quamdiu in eo statu manent, nequit prodesse: neque etiam ea quæ offerebatur in lege veteri: quia hæc iam est abolita per sacrificium Christi. Vel simpliciter dicit, tales nullã debere ampliùs sperare peccatorum veniam per oblationem hostiarum secundùm legem veterem, quia hæc iam per legem nouam omnino sublata est cum omnibus suis sacrificiis. Ex quibus patet, Apostolum in dictis locis nihil habere quod pro hæreticis contra sacrificium Missæ faciat.

67 Obiiciunt 3. Eucharistia est Sacramentum & testamentum. ergo non est sacrificium. Probatur conseq. Quia Sacramentum est actio Christi, sacrificium est nostra actio: testamento Deus aliquid largitur nobis, per sacrificium nos Deo aliquid offerimus.

Respondeo negando consequen. Ad probationem respondeo Primò, Sacramentum hoc non consistere in actione, sed in re permanente: & consequenter nec esse actionem nostram, nec Christi.

Respondeo secundò, Etsi institutio huius Sacramenti sit actio solius Christi, eius tamen cõfectionem iam esse actionem Christi vt causæ magis principalis, & sacerdotis vt causę ministerialis: idémque dicendum de sacrificio, in quo principalis offerens est Christus, sacerdos autem ministerialis.

Testamentũ sæpe ex parte in testatoris vtilitatẽ cedit.

Respondeo tertiò, Testatorem testamentum præcipuè instituere, vt det aliquid hæredi, sæpissimè tamen in eodem præcipere, vt testatarius aliquam eius partem in testatoris vtilitatem consumat, v.c. vt singulis annis curet certa sacra dici, det certam eleemosynam, curet statuas erigi, &c.

Item quis neget hæredem posse totam hæreditatem testamento acceptam in testatoris honorem, aut animæ vtilitatem insumere, atque ita totam ei dare? Quia igitur Christus hoc Sacramentum ita instituit vt eius confectio sit verum sacrificium: hinc fit vt eius confectio cedat tota in honorem Dei, quatenus per eam Christi corpus & sanguis sub speciebus panis & vini reproducitur ad testandam summam Dei excellentiam, & supremum in res omnes dominium. Rursus, quia res ipsa deo oblata habet etiam veram rationem Sacramenti. hinc Christus voluit eam ita in honorem Dei reproduci, Deóque offerri, vt tamen ad eam tanquam ad cæleste quoddam conuiuium inuitemur, eámque in Dei honorem epulando comedamus.

Nec his obstat quòd sacrificium sit verum holocaustum. quia vt ostendam dubio 4. conclus. 4. ad hoc sufficit, quòd tota hostia ita sub speciebus panis & vini in honorem Dei producatur, vt secũdùm modum quo ibi existit, nullis prophanis vsibus possit applicari.

68 *In testamẽto tria distinguenda sunt.*

Vbi Nota, in testamento tria debere distingui. Primò, ipsius institutionem. Secundò, authenticum instrumentum quo illa continetur. Tertiò, rem testamento relictam: quorum duo posteriora dicuntur etiam testamentum. Missa autem nulla ratione est testamenti institutio, vt calumniatur Caluinus, sed testamenti à Christo instituti executio; tum quà sacrificium quo perfectissimè mortem Christi repræsentamus & commemoramus: tum quà Sacramenti confectio, qua rem nobis testamento datam præsentem sistimus hæredibus distribuendam, quibus vtraque ratione Christi merita applicamus, atque ita obsequimur dicenti, *Hoc facite in meam commemorationem.*

Caluinus

69 *Qua ratione nostrum sacrificium à Sacramento differat; eidemque identificetur.*

Vnde patet Primò, accipiendo sacrificium pro actione sacrificandi non esse hìc idem sacrificium cum sacramento (hoc enim consistit in re permanente) sed cum Sacramenti confectione.

Patet secundò, Accipiendo sacrificium pro re oblata, hoc Sacramentum esse verum sacrificium, quatenus Deo verè offertur. Esse etiam Sacramentum, quatenus est practicum signum gratiæ suo vsu nos sanctificans. Et demum esse testamentum: tum quia est authenticum instrumentum voluntatis Christi nos hæredis instituentis: tum quia est vnum ex præcipuis, quæ testamento nobis relicta sunt.

70 Obiiciunt quartò, Patres aliquos dicere, Christum tantùm semel esse immolatum; & Eucharistiam huius immolationis esse repræsentationem.

Heb 9. & 10.

Respondeo, Patres illos loqui de immolatione cruenta, de qua Apostolus agit ad Hebræos 9. & 10. ad hunc enim addunt, & accipiunt vocem immolari pro communiore conceptu, quo cruentam immolationem significat. quia tam apud Iudæos quàm Ethnicos omnium viuorum immolatio erat cruenta. Quare Patres in illis nihil dicunt contra nos. Nam etiam nos fatemur, sacrificium cruentum Christi esse solùm vnum, nec posse iterari. Fatemur etiam sacrificium incruentum verè repræsentare cruentum. Cum his tamen consistit quod sacrificium incruentum sit verum sacrificium: nec hoc Patres nullibi negant, sed pluribus locis asserunt, vt patet ex dictis.

Ex his patet, quàm friuolis argumentis nitantur hæretici simul cum Christiana fide natam, & tot sæculorum auctoritate roboratam sententiam euertere: & quàm non tam verbo Dei quàm suis figmentis præsumant Ecclesiam iudicare.

DV

DVBIVM IV.

Quid sit quod propriè in sacrificio Eucharistico offertur?

71 Variæ hîc sunt sententiæ. Prima docet, in sacrificio Missæ esse duo sacrificia secundùm rationem physicam distincta, quorum primum constet oblatione panis & vini, quæ fit partim in offertorio, partim ante consecrationem. Probat hoc variis auctoritatibus Patrum, qui dicunt panem & vinum in sacrificio Missæ offerri: vt patet ex multis canonibus de consecrat. d. 2. & ex ipso etiam officio Missæ, in quo dum panem & calicem in offertorio eleuamus, dicimus nos ea offerre Deo. Secundum sacrificium secundùm eos est, quo corpus & sanguis Christi offertur. Addunt tamen primum sacrificium ordinari ad secundum, atque ita cum eo moraliter vnum constituere. Ita *Cassalius lib. 2. de sacrificio Missæ cap. 25.*

Cassalius.

Sed hæc sententia non videtur probabilis. Primò, quia est contra communem sententiam Theologorum & Patrum, qui absolutè asserunt vnicum esse legis nouæ sacrificium, cuius hostia sit ipse Christus. Secundò, quia vt ostendimus dub. 1. omne sacrificium hactenus à Deo institutum, & præsertim in lege Moysis & noua, consistit in reali aliqua hostiæ immutatione, non autem in sola verbali eiusdem oblatione, qualis est oblatio panis & vini in offertorio, quæ sine vlla omnino earum reali immutatione perficitur.

72 Secunda sententia docet, Christum prout existit in propria specie esse materiam huius sacrificij per modum rei offerendæ: vt verò existit modo sacramentali, esse terminum ad quem actionis sacrificandi, & hoc modo etiam offerri. Fundamentum illius videtur esse, quia in omnibus aliis sacrificiis materia sacrificij debet præsupponi actioni sacrificandi: cùm autem solus Christus in hoc sacrificio offeratur, nec præexistat actioni sacrificandi nisi prout est in propria specie, debet vt sic esse materia huius sacrificij. Sed nec hoc vllo modo probabile est. Quia circa Christum prout existit in propria specie, nulla fit realis immutatio, imò nulla propriè circa illum actio versatur.

73 Tertia sententia docet, Christum prout existit sub speciebus sacramentalibus, esse primariam hostiam quæ in hoc sacrificio offertur: ita tamen vt panis & vinum censeantur quodammodo secundariò offerri tanquam terminus à quo ipsius actus sacrificandi. Pro quo Nota. Cùm nostrum sacrificium (sicut etiam contigit hactenus in omnibus veris sacrificiis) consistat in reali ipsius hostiæ immutatione, necessariò in ea reperitur terminus *à quo*, qui supponitur ipsi mutationi, & per eam destruitur; & terminus *ad quem*, qui per illam de nouo ponitur: atque ita vterque spectat aliqua ratione ad sacrificium. Rursum cùm ratio sacrificij aliquando præcipuè consistat in peremptione termini à quo, aliquando verò in positione termini ad quem, vt dixi dub. 1. sit vt quandoque terminus à quo habeat præcipuè rationem hostiæ, vt olim contingit in mactatione animalium; quandoque verò terminus ad quem, vt sit in nostro sacrificio. Et hanc sententiam cum aliis tenet *Suarez hîc d. 75. concl. 3. & vlt.* & est ferè communis.

Christus est hostia primaria, panis secundaria.

Duplex est sacrificij terminus.

Aliquando vnus, aliàs alter est præcipua hostia.

Suarez.

74 Nota secundò, Hostiam huius sacrificij esse Christum vt contentum sub speciebus panis & vini, posse dupliciter intelligi. Primò, vt species sint verè pars ipsius hostiæ. Secundò, vt Christus dicat quidem necessariò intrinsecum ordinem ad ipsas species, intimámque cum iis habeat vnionem localem, vt possit habere rationem hostiæ: ita tamen vt ipsæ nō sint pars ipsius hostiæ. Quamuis autem auctores supradictæ sententiæ non ita se explicent, quidam tamen videntur magis inclinare in primum modum.

75 CONCLVS. I. Id quod in hoc sacrificio tanquam vera hostia primò & per se offertur, est corpus & sanguis Christi, quatenus sub speciebus panis & vini vi consecrationis ponuntur: ac consequenter totus Christus, prout existit sub iisdem speciebus, vt primaria hostia verè offertur.

Ita expressè *Tridentin. sess. 22. capit. 1.* vbi de Christo hoc sacrificium instituente loquens ait: *Corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit.* Et infrà: *Nouum instituit pascha seipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum.* Vbi id quod hic offertur & immolatur, modò dicit esse corpus & sanguinem Christi; modò ipsum Christum sub speciebus panis & vini. Atqui id quod in sacrificio offertur & immolatur, est ipsa hostia. Ergo, &c.

Trident.

76 Nota, Etsi vi verborum præcisè sub speciebus solùm ponantur corpus & sanguis Christi, sicut tamen per necessariam concomitantiam sub singulis ponitur totus Christus: ita totus immolatur, idque non solùm quasi per accidens, sed ex directa intentione Christi, qui hoc sacrificium nunquam voluit celebrari, quin sub vtraque specie totus poneretur. Item quia corpus & sanguis ponuntur sub speciebus ea vi verborum quidem quasi separatim, cum directo tamen ordine ad ipsum Christum quasi ad victimam occisam: hinc fit vt directè etiam & per se totum Christus immoletur, & habeat rationem hostiæ.

Tota hostia non debet vi verborum poni sub speciebus.

Probatur secundò, Quia cùm sit eadem hostia sacrificij cruenti & incruenti, necessariò sequitur, Christum in hoc immolari, vt etiam omnes Patres docent, nec credo vllum catholicum negare. Atqui Christus non est hostia huius sacrificij prout est in cælo: quia vt sic nullo modo per hoc sacrificium immutatur, nec accipit vllum modum hostiæ immolatæ. Ergo debet esse hostia prout existit sub speciebus panis & vini, quia ibi per veram reproductionem, & consequenter per realem immutationem ponitur, & quidem per modum hostiæ immolatæ, quatenus quantum est ex vi verborum præcisè, sanguis ponitur separatim à corpore.

77 CONCLVS. II. Hostia huius sacrificij dicit quidem necessarium ac intrinsecum ordinem

Hæc hostia nō includit species.

tam

tam ad ipsas species tanquam contentum ad continens, & significatum ad signum, quàm etiam ad vtramque formam consecrationis: non tamen eas intrinsecè tanquam sui partem includit.

Prior pars probatur primò, Quia cùm hoc sacrificium sit humanum & sensibile, eius hostia debet aliquo modo esse sensibilis: Atqui Christus hic non est sensibilis nisi ratione specierũ: Ergo vt habeat rationem hostiæ, debet necessariò talem ordinem ad species dicere.

Probatur secundò, Quia sine tali ordine ad species ac ad formas consecrationis, non potest habere veram rationem hostiæ mactatæ, vt patet ex dictis.

78 Secunda pars probatur. Quia cùm hoc sacrificium sit verum holocaustum, in quo tota hostia necessariò integrè immolatur, si species essent pars hostiæ, sequeretur eas etiam verè immolari. Atqui hoc non videtur dicendum. Ergo nec illud. Minor probatur primò. Quia nulla est ratio quæ hoc suadeat. Nam vt hoc sacrificium sit sensibile, non est opus vt hostia per se sit sensibilis ratione alicuius suæ partis, sed sufficit quòd sit sensibilis per aliquid, ad quod dicit intrinsecum ordinem. Quod vel inde patet. quia hostia præcipuè debet esse sensibilis, vt eius realis immutatio possit esse sensibilis. Atqui realis eius immutatio non est sensibilis, nisi ratione ordinis, quem dicit ad formam sensibilem. Ergo hostia per similem ordinem ad species erit sufficienter sensibilis.

Hostia non debet per sua intrinseca esse sensibilis.

Confirm. quia quòd Sacramentum & sacrificium secundùm aliquam partem sui necessariò debeant esse sensibilia, id solùm prouenit, quia sunt intrinsecè signa sensibilia, nec in iis est aliquid necessariò per se sensibile, nisi quod per se habet rationem signi. Ergo cùm hostia non sit per se signum visibile, non debet necessariò esse per se visibilis, sed sufficit quòd sit visibilis ratione alicuius ad quod dicit intrinsecum ordinem.

Probatur secundò, Quia cùm species panis & vini sint res infimæ, non videntur dignæ, quæ Deo in tanto sacrificio offerantur tanquam pars hostiæ infimè dignæ.

Eadem est hostia sacrificij cruenti & incruẽti.

Tertiò, quia aliàs hîc aliquid offerretur, quod non fuit oblatum in cruce: & consequenter non esset vtrobique eadem omnino res oblata. quod videtur esse contra communem sententiam Patrum, & Theologorum.

79 Dices, Dici vtrobique eandem rem oblatam, sicut dicitur idem indiuiduum substantiale, quod diuerso tempore habet diuersa accidentia, v.c. idem coloratum quod habet diuerso tempore diuersos colores: sicut etiam est idem Sacramentum sub speciebus vini rubri & albi. Sed hoc non satisfacit, imò apertè pro nobis facit. quia hoc coloratum non dicit intrinsecum & essentialem ordinem ad albedinem, sed ad colorem in genere. Item Venerabile Sacramentum non dicit essentialem ordinem ad species rubras vel albas, sed ad species in genere. Secùs autem est in nostro casu. Nam in sacrificio incruento secundùm illos species sunt pars essentialis hostiæ, per quas constituitur intrinsecè in ratione hostiæ, sicut species in genere sunt pars essentialis Sacramenti. Sicut igitur esset distinctum Sacramentum, si Christus prout est in propria specie, haberet rationem Sacramenti, ab eo quod iam est: ita etiam secundùm illos deberet esse diuersa hostia Christus in propria specie, & prout est sub speciebus panis & vini cum iis integram hostiam componens.

Quartò, Quia aliàs sequeretur, Christum in sacrificio incruento tantùm esse partialem hostiam, siue partem vnius hostiæ, sicut secundùm se prout præscindit à speciebus sacramẽtalibus, tantùm est pars Sacramenti. Atqui hoc videtur contra Patres, qui dum absolutè vocant Christum hostiam vtriusq; sacrificij, apertè insinuant eum in vtroq; sacrificio esse integram hostiam. Ergo non potest dici quòd species sint pars hostiæ.

80 Conclus. III. Panis & vinum etiam ad hoc sacrificium necessariò pertinent tanquam materia, quam necessariò respicit & præsupponit: quia eorum conuersio in corpus & sanguinem Christi est essentialiter ad hoc sacrificium requisita, atq; ita secundariò aliquo modo possunt dici offerri.

Nam cùm ideo destruantur, vt in testimoniũ diuinæ excellentię corpus & sanguis Christi sub speciebus ponantur, verè possunt dici destrui in honorem Dei & in testimonium excellentiæ diuinæ: licet mediatè & consequenter ratione immolationis corporis & sanguinis Christi, ad quam eorum destructio immediatè ordinatur. Et hac ratione sæpe tam in sacrificio Missæ, quàm à Patribus dicuntur in sacrificio Missæ offerri.

DVBIVM V.

In qua actione sacrificium Missæ essentialiter consistat?

81 Nota primò, Sex esse actiones de quibus posset hîc aliqua esse dubitatio. Prima est verbalis illa oblatio panis & vini quæ fit in offertorio. Secunda est ipsa consecratio. Tertia est illa oblatio quæ fit statim post consecrationem, his verbis: *Offerimus præclaræ Maiestati tuæ*, &c. Quarta est fractio ipsius hostiæ, & vnius particulæ cum calice commistio. Quinta est sumptio Sacramenti facta à sacerdote. Sexta est sumptio facta à populo communicante.

Nota secundò, Aliquid quatuor modis posse pertinere ad rationem sacrificij. Primò, vt partem essentialem, sine qua ratio sacrificij nequit consistere. Secundò, vt partem integralem, sicut manus pertinet ad rationem hominis. Tertiò, vt aliquid extrinsecè ita perficiens sacrificium, vt hoc sine illo maneat aliquo modo imperfectum, & sine suo destitutum: sicut potentiæ pertinent ad perfectionem animæ, secundùm eam sententiam, quæ has realiter ab ea distinguit. Quartò, vt aliqua cæremonia, sine qua omnino integrum consistit sacrificium, sed illicitè offeratur. Hîc autem maximè inquirimus quænam pertineant primo modo ad rationem sacrificij. Variæ autem sunt sententiæ.

Potest aliquid quadrupliciter pertinere ad sacrificiũ.

81 Prima docet, totam eſſentiam huius ſacrificij vel omnino vel præcipuè conſiſtere in oblatione quæ fit poſt conſecrationem. Ita *Eckius libr. 3. de ſacrificio Miſſæ cap. 9.* Item *Scotus in 4. d.13. quæſt.2. art.* 1. Nam abſolutè diſtinguit conſecrationem quâ fit Sacramentum, ab oblatione, in qua conſtituit rationem ſacrificij. Imò ibidem docet, etiam eſſe ſacrificium illam oblationem qua offertur hoſtia non conſecrata. Eundem citat ac ſequitur *Gabriel ibidem quæſtion. 1. articul. 3. d.2.*

Eckius. *Scotus.* *Gabriel.*

Secunda ſententia eſt Cani, *qui lib.12. de locis theol. cap. 12. ad 4. argumentum*, ponit quatuor actiones, ſcilicet conſecrationem, oblationem, fractionem, & conſumptionem corporis & ſanguinis, quas vocat partes ſacrificij, quibus ait ipſum redintegrari, confici & abſolui. Ex quibus non ſatis colligitur, qua ratione vnamquamque actionem velit ad rationem huius ſacrificij concurrere, aut in qua præcipuè eius rationem conſtituat. Si tamen ea quæ hîc paulò infrà dicit, coniungamus cum iis quæ dixerat ſuprà in reſponſ. ad ſecundum, videtur præcipuam rationem ſacrificij conſtituere in fractione: quia per hanc vult nos aſſimilare mortem Chriſti, in eâque aſſimilatione conſtituit præcipuam rationem ſacrificij.

Canus.

83 Tertiò *Sotus in 4.d.13.q.2. art.*1. requirit quatuor actiones, ſcilicet duplicem oblationem, quæ fit partim ante cõſecrationem, partim poſt. 3. conſecrationem 4. conſumptionem, in qua præcipuè conſtituit rationem ſacrificij. Conſecrationem verò non videtur requirere vt partem ſacrificij, ſed tanquam aliquid ad ſacrificium prærequiſitum tum ad oblationem, tum etiam ad immolationem, quam totam ponit in conſumptione: adeò vt etiam laicos communicantes dicat in ſuo ordine & gradu ſacrificare.

Sotus.

Quarta ſententia requirit ad eſſentiam huius ſacrificij conſumptionem factam à celebrante, & conſecrationem. Videtur autem eius eſſentiam præcipuè conſtituere in conſumptione, & conſecrationem ſolùm requirere tanquam aliquid prævium ipſi immolationi victimæ. Vtrâque verò oblationem & fractionem ait pertinere ad quandam ſacrificij integritatem.

Quinta ſententia docet, totam eſſentiam huius ſacrificij conſiſtere in ſola conſecratione. Ita *Suarez d. 75. ſect. 5. concl. 3.* cum multis Neotericis viris doctis. Aliqui tamẽ ex iis volunt ſumptionem eſſe partem integralem huius Sacrificii: ſicut ſatisfactio eſt pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ.

Suarez.

84 Conclvs. I. Nec oblatio quæ præcedit conſecrationem, nec ea quæ eam ſequitur, nec etiam ipſa fractio eſt aut de eſſentia huius ſacrificij, aut pars eius integralis ad ſubſtantialẽ eius perfectionem pertinens, ſicut manus eſt pars hominis.

Ita *Suarez ſuprà ſect.* 3. Probatur primò, Quia eſſentia ſacrificij conſiſtit in reali alicuius rei immutatione: per illas autem actiones nulla fit circa hoſtiam huius ſacrificij realis immutatio. Nam oblationes illæ ſolùm verbales ſunt, & per fractionem ſolùm ſpecies immutantur, nullo autem modo ipſe Chriſtus.

Suarez.

Prob. ſecundò, Quia Chriſtus in cœna obtulit verum ſacrificium ſecundùm omnes ſuas partes ſubſtantiales perfectum. Atqui ipſe nullam ex his actionibus exercuit vt pertinentem aliquo modo ad rationem ſacrificii. Ergo illæ actiones non pertinent ad ſubſtantiam ſacrificii.

Minor patet. Nam apertè ex Euangeliſtis colligitur, eum ſtatim poſt conſecrationem dediſſe Sacramẽtum diſcipulis ſine vlla oblatione. Item nulla legitur ab eo facta oblatio panis ante conſecrationem: ergo gratis planè aſſeritur facta, cùm nulla ratio ad hoc vrgeat.

85 Reſpondent aliqui, Chriſtum obtuliſſe panem quando ante conſecrationem accepto pane gratias egit. Sed in his verbis Euangeliſtarum nullum eſt veſtigium, vnde hoc colligas. Nam illa gratiarum actio non narratur ab Euangeliſtis quaſi aliqua cæremonia à Chriſto exhibita vt aliquid Deo offerret, ſed quia ipſe oſtenderet ſe aliquod inſigne miraculum facturum, idque virtute diuina, cuius aſſiſtentiam implorabat, & pro ea impetrata Deo gratias agebat. Hinc eiuſmodi actio non fuit particularis huic ſacrificio, ſed ſolita ferè fuit à Chriſto præmitti præcipuis quibuſque miraculis: vt patet *Matt. 14. verſ. 19. Marci 6. verſ. 41. Lucæ 9. verſu 16. Ioannis 6. verſ. 11.* in multiplicatione quinque panum. Et *Matth. c. 15. verſ. 36.* in multiplicatione ſeptẽ panum. *Ioannis 11. v. 41.* in reſuſcitatione Lazari: & alibi. Sicut igitur per illam gratiarum actionem præmiſſam multiplicationi panum nulla fiebat horum oblatio: ita nec etiam per illam quam Chriſtus præmiſit conſecrationi.

Cur Chriſtus ante cõſecrationem gratias egerit.

Matth. 14. Mar. 6. Luc. 9. Ioann. 6. Matth. 15. Ioann. 11.

86 Similiter nulla à Chriſto eſt facta fractio Sacramenti quæ potuit habere rationem ſacrificii. Nam illa quæ à Chriſto legitur facta, aut præceſſit conſecrationem (vt multi putant) aut ſi eam ſecuta eſt, non fuit cæremonialis, ſed neceſſaria, vt cuique ſuam partem diſtribueret, & in hunc ſolum finem facta. Ea quidem quam iam vſurpamus eſt cæremonialis, ſed nulla ratione ſimilis ei, quæ facta eſt à Chriſto, & conſequenter nec à Chriſto vſurpata, nec inſtituta.

Fractio Sacramenti in cœna non fuit cæremonialis.

Confirmatur primò. Quia eodem modo offeruntur in ſacrificium corpus & ſanguis. Atqui calix nullo modo offertur per fractionem. Ergo nec corpus. Confirmatur ſecundò. Quia ſi hæ actiones pertinerent ad rationem ſacrificii, deberent eſſe inſtitutæ à Chriſto, qui hoc ſacrificium ſecundùm omnes ſuas partes ſubſtantiales integrum inſtituit; & conſequenter debuiſſent ſemper in Eccleſia, & quidem eodem modo vſurpari. Atqui hoc eſt falſum. Nam (vt omittam, illas ſecundùm varias liturgias vario modo fieri) teſtatur *D. Gregorius libro 7. inditione 2. epiſtola 63.* Apoſtolos ad conſecrationem ſolam orationem Dominicam adhibuiſſe. Item quando contingit poſt conſecrationem integram hoſtiam labi in calicem, nulla adhibetur fractio: & tamen tunc fit integrum ſacrificium. Ergo hæc ad integritatem ſacrificii non pertinet.

D. Gregor.

87 Obiiciunt primò, quòd antiquiſſimæ liturgiæ eiuſmodi cæremonias ſacrificio adhibeant. Sed inde tantùm ſequitur, eas ex antiquiſſimo Eccleſiæ vſu ac præcepto eſſe adhibendas.

Obii

Obiiciunt secundò, Quòd panis & vinum ante consecrationem dicuntur hostia, & sacerdos dicit se ea offerre: & similiter Patres sæpissimè dicunt, nos in sacrificio offerre panem & vinum.

Panis & vinū per anticipationem dicuntur offerri in oblatione.

Respondeo, Panem & vinum posse dici hostiam huius sacrificij licèt secundariam, & in eo verè secundariò offerri, sed per consecrationem vt dixi dist. 4. concl. 3. Quare sacerdos quando ante consecrationem dicit se supradicta offerre, respicit ad consecrationem mox futuram, quæ tunc aliquo modo fieri incipit: tum quia materia eius præparatur: tum etiam quia totum illud officium per modum vnius actionis moralis concipitur. Dicitur itaque sacerdos tunc offerre, sicut sacerdotes olim assistentes altari, & præparantes hostiam ad immolandum poterant dici iam eam immolare; consueto omnino modo loquendi, quo dicimur facere id ad quod faciendum nos accingimus.

88 Conclvs. II. Dictæ actiones pertinent ad rationem sacrificij quarto modo ex suprà numeratis: scilicet tanquam cæremoniæ ex præcepto Ecclesiæ necessariò inter sacrificandum adhibēdæ, vt ipsum sacrificium decentiùs fiat. Per se patet ex liturgiis & vsu Ecclesiæ.

89 Conclvs. III. Sumptio huius Sacramenti vt à laicis fit, etsi sub duplici specie id sumant, nullam habet rationem sacrificij.

Sotus.

Est ferè communis, excepto Soto suprà citato. Probatur primò, Quia clarum est in lege noua solos sacerdotes posse sacrificare. Laici autem nullo modo sunt sacerdotes propriè dicti. Probatur secundò Vel ipsa sumptio constituit per se integrum sacrificium, vel est tantùm pars sacrificij. Neutrum dici potest: Ergo nullo modo est sacrificium. Minor probatur, quia si dicas esse integrum sacrificium, hoc est primò contra communem sententiam Doctorum. Secundò, sequetur omnes laicos esse perfectè sacerdotes, & integrum Missæ sacrificium offerre. quod nullo modo dici potest. Si dicas esse partem sacrificij, sequetur communionem numquam posse ita dari, nisi dum durat sacrificium Missæ. quia aliàs fieret sacrificium partiale & imperfectum. quod absurdum est.

90 Conclvs. IV. Consumptio hostiæ etiam à sacerdote facta non est pars essentialis sacrificij. Ita *Suarez d. 75. sect.* 5. Probatur primò, Quia sacrificium est actio sacerdotis, quà sacerdos est, & ad quam ex vi suæ consecrationis immediatè directam accipit potestatem. Atqui sacerdos non accipit in sua consecratione directam potestatem sumendi hostiam, quia eam iam habet quatenus fidelis est. Ergo sumptio hostiæ non habet rationem sacrificij.

Suarez.

Sacerdos nō cōmunicat in persona Christi *Trident.*

Probatur secundò, Quia sacrificium offertur directè in persona Christi: vnde ipse est in omni sacrificio præcipuus offerens: vt docet *Trident. sess. 22. cap. 2.* Atqui consumptio hostiæ non fit in persona Christi. alioqui quicumque communicaret sustineret immediatè personam Christi. quod tamen in laicis communicantibus patet esse falsum, qui potiùs aliquid à Christo recipiunt, quàm eius personam sustineant. Ergo ipsa sumptio non habet rationem sacrificij.

91 Dices, Sacerdos ideo sumit in persona Christi, quia sibiipsi hostiam porrigit, & quasi propria auctoritate communicat. Respondeo, hoc tantùm probare, sacerdotem sustinere personam Christi, quatenus porrigit sibi communionem: sicut etiam sustinet personam Christi, quando eam porrigit populo: non autem quatenus consumit hostiam. Et consequenter vt summum posset probare, distributionem hostiæ esse de essentia sacrificij quod patet esse falsum: aliàs quicumque eam distribueret populo, aut viaticum ægroto administraret, verè sacrificaret. quod tamen nemo dixerit: præsertim cùm hoc sacrificium non posset esse nisi partiale: quia auctores contrariæ sententiæ tantùm volunt, hoc sacrificium partialiter consistere in consumptione hostiæ.

92 Probatur tertio, Quia per sacrificium aliquid Deo offerimus. atqui consumendo hostiam nihil Deo offerimus, sed potiùs à Deo aliquid accipimus tanquam conuiuæ mensæ ipsius participes facti: vt patet ex dictis d. 1. corollar. 6. Ergo sumptio non habet rationem sacrificij.

Probatur quartò, Quia D. Lucas cùm narrasset quomodo Christus consecrauit, subdit eum dixisse, *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis, vt testatur *Tridentinū sess. 22. capit. 1.* præcepit sacerdotibus omnibus, vt hoc sacrificium offerrent. Vnde sic argumentor. Cùm Euangelista ibi expressè dicat, Christum nobis præcepisse hoc sacrificium offerre, omnino credibile est eum explicuisse in quo hoc essentialiter consistat (quis enim credat, Euangelistam nobis denuntiare, Christum nobis aliquid præcipere, & tamen non explicuisse quid hoc sit?) Atqui ipse ne vel leuiter quidem insinuat, Christum sumpsisse Venerabile Sacramentum. Ergo omnino credibile est hanc sumptionem non esse de essentia ipsius sacrificij.

Trident.

Confirmatur primò, Quia ex eo quòd omnes Euangelistæ quædam verba quæ nos habemus in forma consecrationis calicis, omittant, colligimus ea non esse essentialia. Ergo similiter ex eo quòd referentes Christi sacrificium nō referant eum sumpsisse, rectè colligimus hoc non esse essentiale sacrificio.

Confirmatur secundò, Quia de fide certum est Christum sacrificasse, ex *Tridentin. sess. 22. capite 1.* & consequenter fecisse ea omnia, quæ erant essentialia sacrificio quod instituebat (nam sine his non potest consistere sacrificium.) Atqui aliquo modo incertum est, vtrùm Christus communicarit. Ergo ex sententia Ecclesiæ vt minimùm probabile est, hoc non esse de essentia sacrificij. Quomodo enim Ecclesia posset definire Christum sacrificasse, si putaret essentiam sacrificij non posse consistere sine sumptione, quam nescit an Christus vsurparet.

Trident.

93 Conclvs. V. Pertinet tamen sumptio ad aliquam integritatem ac perfectionem sacrificij.

Primò, quia est approbatio quædam sacrificij. Secundò, quia sic res Deo oblata in eiusdem honorem consumitur. Tertiò, quia cùm hoc sacrificium instituatur etiam vt sit Sacramentum & conuiuium (sicut etiam ioict veteres

ferè

ferè omnia sacrificia Eucharistica) non consequitur vltimum suum finem ante consumptionem hostiæ: sicut tamen vsus Sacramenti non est de essentia sacrificij; ita nec consumptio hostiæ. Atque hinc factum est vt semper ab Ecclesia tanta diligentia obseruatum sit vt celebrans, aut vbi ipse non posset, aliquis eius loco sacerdos sacra mysteria sumeret, nec immolata victima frustra à Deo nobis conuiuium pararetur, si nemo id publico nomine adiret. Quò etiam referri potest illud *Chrysost. homil. 3. in epistolam ad Ephes. Frustra habetur quotidiana oblatio, cùm nemo sit qui simul participet.* Huc etiam spectat id quod dicitur in *cap. Relatum de consecrat. dist. 2.* scilicet: *Quale erit sacrificium, cuius nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur?* Ideóque antiquis etiam præceptum fuit, vt victimas aut ipso immolationis die, aut saltem sequenti, idque ferè intra templi atria consumerent. Quia conuiuas Dei In domo Dei conueniebat epulari.

94 Dices, si sumptio non habeat rationem sacrificij, non erit necesse celebrantem communicare, sed sufficiet eum aliis dare hostiam consecratam consumendam.

Cur celebrans necessario communicet.

Resp. negando assumptum. Primò, quia cùm celebrans hoc cæleste conuiuium in persona Christi non minùs sibi quàm aliis instruat, omnino indecens est eum primò omnium eius non fieri participem. Secundò, quia sicut sacerdos publico nomine sacrificium offert: ita etiam debet hoc publico nomine sumere.

95 Petes, Vtrùm quòd celebrans necessariò teneatur communicare, sit iuris diuini, an Ecclesiastici: *Suarez d. 75. sect. 5.* respondet rem esse incertam: quia *Concil. Trident. sess. 22. c. 1.* tantùm docet id haberi ex traditione Apostolica, ex qua non necessariò infertur ius diuinum: nec vlli antiqui canones docent id esse iuris diuini. Et sanè si loquamur de præcepto diuino superaddito institutioni huius sacrificij, difficulter tale præceptum posset clarè probari. Videtur tamen omnino tale præceptum naturaliter cõsequi ipsam institutionem sacrificij; non quidem prout habet rationem sacrificij, sed quatenus est confectio Sacramenti & spiritualis conuiuii præparatio cuius ille ipse qui hoc præparauit (vt dixi) necessariò debet esse particeps, ne cibum quem aliis in persona Christi præparat, ipse fastidiosus reiiciat. quod magnam indecẽtiam per se inuoluit. Quare omnino credibile est Christum absolutè voluisse hoc ita fieri. Vnde Ecclesia meritò semper hoc tam strictè seruauit, vt etiam deficiente ante sumptionem celebrante, alius sacerdos vicem celebrantis supplens teneatur hoc Sacramentum sumere. Hinc patet sumptionem propriè tertio modo ex suprà numeratis pertinere ad sacrificium. quia non perficit hoc propriè intrinsecè, sed potiùs quadam ratione extrinseca, quatenus per hanc illud assequitur finem suum, ad quem instituitur, quatenus est confectio quædam Sacramenti, & præparatio conuiuii.

Suarez. Trident.

Necessitas communicandi in celebrante prouenit ex Sacramenti institutione.

96 Conclvs. VI. Nouæ legis sacrificium totum essentialiter perficitur consecratione; & quidem primariò, quatenus per eam corpus & sanguis sub specie panis & vini quantum est ex vi verborum separatim ponuntur, illud quasi occisum, hic quasi effusus: atque ita mortem Christi perfectissimè repræsentant. Secundariò verò quatenus per eam panis & vinum esse desinunt quę tanquam terminus à quo ad sacrificium pertinent.

Essentia sacrificij consistit in sola consecratione.

Vbi Nota ex dictis d. 1. concl. 5. in omni sacrificio communiter aliquid destrui, & aliquid aliquo modo produci, saltem secundùm aliquẽ nouum modum essendi. Item aliquando principalem hostiam esse rem ipsam quæ destruitur: vt quando animalia immolantur. Hæc enim sunt principales hostię, quę vita priuantur in Dei honorem, vt hic ostendatur vitæ auctor, dum vita ei redditur. Cadauer verò & sanguis effusus sunt hostiæ minùs principales. Contrà in thymiamate res producta siue suffitus ex illius crematione proueniens, est principalis hostia. Hic enim præcipuè intenditur, vt illa suaueolentia Deus omnis suauitatis auctor honoretur. Vterque tamen terminus est sacrificio essentialis. quia & hic suffitus necessariò debet fieri ex tali materia; & animalia ita debent occidi, vt eorum cadauera & sanguis separatim ponantur.

In omni sacrificio aliquid corrũpitur, & aliquid producitur, & modò hoc, modò illud est primaria hostia.

Similiter in nostro sacrificio, principalis hostia est corpus & sanguis Christi in honorẽ Dei hîc reproducta, & quantum est ex vi verborũ & specierũ significatione separatim quasi victima mactata posita. Minùs autem principalis & quasi secundaria hostia est panis & vinum quæ huic sacrificio essentialia sunt, quatenus illorum reproductio debet necessariò & ex his, & sub horum speciebus fieri. aliàs non haberet rationem sacrificii à Christo instituti. Imò si corpus & sanguis non ponerentur sub specie aliqua visibili, eorum reproductio non haberet rationẽ sacrificii: quia non esset sensibilis. Vide dicta d. 4.

97 Prob. iam conclu. Primò, quia ex dictis patet nihil esse aliud quod possit commodè habere rationem sacrificii.

Secundò, quia in hac consecratione reperitur quidquid ad essentiam sacrificij possit requiri. vt patet ex definitione data d. 1.

Tertiò, quia hæc sola actio fit propriè in persona Christi. Item sola perfectissimè repræsentat sacrificium cruentum. Nam corpus & sanguis posita sub diuersis speciebus, quantum est ex vi verborũ separatim, expressissimè repræsentant hostiam immolatam, siue Christum in cruce occisum. Sumptio autem per se nullam habet vim illa repræsentãdi, nisi quatenus est participatio hostiæ immolatæ. Cùm enim non soleamus animalia viua comedere, sed priùs occisa, comestio non potest per se repræsentare animalis occisionem, sed eam supponit iam factam. Vnde pulcrè *Gregorius Nyssen. homil. 1. de resurrect.* circa medium ait, *Nam victimæ corpus non est ad edendũ idoneum si animatũ sit. quare cùm corpus edendum & sãguinem bibendum discipulis exhibuit, iam arcana & non aspectabili ratione corpus erat immolatum*, quo nihil clarius pro nostra sententia dici potest.

Consecratio perfectè repræsentat sacrificium cruentum.

Hostia mactatur antequam comedatur.

Greg. Nyssen.

Prob. 4. Quia Patres in hac sola rationem sacrificii constituunt. Ita clarissimè *D. Greg* mox citatus. Item *Irenæus l. 4. c. 32. Calicẽ*, inquit, *sanguinem suum confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem.* & *Cyprian. serm. de cœna Domini* ait,

D. Greg. Irenæus. Cyprian.

cùm verbis consecrationis panis benedicitur, Eucharistiam fieri medicamentum & holocaustum. *D.Chrysostomus homil.de produtione Iudæ*, docet verba Domini, *hoc est corpus meum*, vsque in finem mundi præstare sacrificio firmitatem. Quæ omnia apertè insinuant hoc sacrificium in sola consecratione consistere.

D. Chrysost.

98 Ex quibus infertur, rationem sacrificij ex institutione Christi, ita coniunctam esse cum consecratione, vt hæc sub vtraque specie nulla ratione sine illo fieri possit, quantumuis quis intenderet non sacrificare, sed tantùm consecrare. quia hoc ipso implicitè intēderet etiam sacrificare: sicut implicitè intendit conferre gratiam, qui intendit conferre Sacramentum.

Sacrificium essentialiter requirit consecrationem vtriusque speciei.

99 Obijc. 1. Nostrum sacrificium est perfectissimum holocaustum. Atqui de ratione holocausti est, vt totum in Dei honorem consumatur: Ergo comestio per quam hęc hostia consumitur, est essentialis sacrificio.

Resp. Si hoc argumentum aliquid probaret, etiam probaret, aut omnia vetera sacrificia fuisse holocausta, aut non licere comedere hostiam nostri sacrificij, sed eam alia ratione debere consumi. Nam si ad rationem holocausti sufficiat, vt hostiæ comestione consumantur, omnia vetera sacrificia erunt holocausta. Nam omnia aut comestione, aut alia ratione in Dei honorem consumebantur. Quòd si verò ad rationem holocausti non sufficiat hostiam comedi, probaret non licere ex hac hostia quidquam comedere. quia ex holocaustis olim nihil licebat comedere, sed debebant tota igne consumi. Vnde patet, negandam esse minorem loquendo de holocausto in genere. quod hebraicè dicitur עֹלָה quasi ascensio, eò quòd in eo tota omnino hostia Deo penitus offeratur, atque ita quasi ad eum ascendat: siue hæc oblatio fiat per hostiæ totalem consumptionem: siue per quamcunque aliam hostiæ legitimam oblationem, qua possit verè dici totaliter ac integre Deo offerri.

In quo consistat ratio holocausti.

Sicut autem sacrificia pecorum fiunt per eorum occisionem, ita eorum holocausta fiunt per omnimodam ipsorum destructionem. Contra verò sicut huius hostiæ sacrificium consistit in eiusdem quadam reproductione: ita eiusdem holocaustum consistit in tali reproductione qua tota in Dei honorē reproducitur, quasi per modum victimę occisæ sub distinctis speciebus, idque tali modo existendi, ex cuius vi non possit vllis profanis vsibus deseruiri, atque ideo necessariò cedat tota in honorem Dei, cuius productione Deus est honorandus; non autem eius destructione, cùm omnino immortalis ac impassibilis sit.

100 Obijc.2. Sacrificium debet esse sensibile: atqui reproductio Christi non fit ibi sensibiliter. Ergo ad eius rationem requiritur consumptio.

Resp. Sacrificium non debere magis esse sensibile quàm Sacramentum: sicut igitur hoc est satis sensibile ratione specierū & formæ consecrationis: ita etiam sacrificiū. quare neganda est minor.

1. Cor. 11.

Obijc.3. 1. ad Corint. 11. dicitur, *Hoc est corpus meum quod pro vobis frāgitur. Hic est calix qui pro vobis effunditur.* Atqui hæc effusio & fractio significant quandam immolationē, nec fiunt nisi per hostiæ comestionem: Ergo hæc est immolatio.

Resp. negando secundam partem minoris: quia illa verba *frangitur & effunditur*, referuntur partim ad cruentam immolationem crucis: partim ad incruentam, per quam mysticè corpus Christi frangitur siue occiditur, & sanguis eius effunditur, quatenus vtraque quantum est ex vi verborum & specierum significatione ponuntur separatim. Patet primò, quia hæc propriè fiunt pro nobis in remissionem peccatorum: sumptio verò directè tantùm fit in argumentum gratiæ. Secundò, quia sanguinem hic effundi, non significat eum ex calice in os bibētis infundi (hęc enim potiùs esset infusio quàm effusio dicenda) sed significat eum ex corpore realiter aut mysticè effundi, & consequenter corpus simili ratione occidi.

101 Obijcitur 4. Hinc sequi nostrum sacrificium non fore verum & reale, sed tantùm mysticum. quia tantùm erit mystica immolatio. Resp. negando hoc sequi. Ad probationem Resp. Si per immolationem intelligas occisionem hostiæ, tunc hìc tantùm fore misticam immolationem: sed realis hostiæ occisio ne quidē in comestione reperitur, vt aduersarijs etiam fatendum est: nec vllo modo ad rationē huius sacrificii requiritur, imo esset contra rationem ipsius. Quia si Christus in eo verè occideretur, nec esset sacrificium incruentum, sed cruentum. Imò si rem penitiùs consideremus, in comestione hostiæ ne quidem mystica reperitur eiusdem occisio, sed iam facta supponitur; vt patet ex probatione 3. & Nysseno ibidē citato. Quòd si verò per immolationem intelligas veram & realem hostiæ sacrificationē, illa realissimè & perfectissimè in consecratione reperitur. quia per hanc corpus & sanguis Christi sub diuersis speciebus per modum hostiæ mactatæ verissimè & realissimè reproducuntur in testimonium diuinæ excellentiæ, in quo tota ratio huius sacrificij consistit.

Ad verum ac reale sacrificium sufficit mystica occisio hostiæ.

102 Hinc patet, de essentia huius sacrificii prout iam est à Christo institutum, esse, vt consecratio fiat sub vtraque specie. Aliàs enim non fieret mystica sanguinis effusio, victimæque occisio.

Sequitur secundò, Vtriusque speciei sumptionem pertinere ad illius quandam perfectionem iuxta dicta suprà.

Sequitur 3. Pontificem nullo modo posse dispensare, vt alterutra species sola consecretur. quia tunc non esset verum & integrum sacrificium; sed dimidiatum ac mancum, quod est contra ius diuinum.

Pontifex nequit dispensare vt vnica species consecretur.

Sequitur probabiliter 4. Eum non posse etiam dispensare, vt quis celebrans alterutram tantùm speciem sumat. Quia est probabile, celebrantem iure diuino teneri vtramque speciem sumere: vt ostendi suprà concl. 5. Nec vlla est ratio cur dicamus eum teneri sumere vnam speciem, non tamen vtramque.

103 Sequitur 5. Nulla ratione audiendum esse Volaterranum, qui docet Innoc. 8. eum Norvvegis dispensasse, vt sine vino consecrarent, eò quòd difficulter apud eos vinum cōseruari possit. Sed hoc falsum esse patet Primò, quia ostendi contrarium esse iuris diuini. Secundò, quia

Volaterranus. Innocent. 8.

nulla

nulla exstant huius dispensationis vestigia. Tertiò, quia falsum est ibi vinum non posse conseruari. Quartò, quia si difficultas habendi vinum sufficeret ad huiusmodi dispensationem; maximè iam dispensandū esset cum aliquibus Indis, apud quos difficillimè vinum haberi potest. Quintò, quia ipse dicit Pontificem dispensare vt calix sine vino consecraretur: qui esset apertus error in fide cùm Concil. Florent. definiat, vinum de vite esse materiam necessariam consecrationis calicis.

Florent.

DVBIVM VI.

Qui hoc sacrificium offerre possint?

104 TRiplex hìc est difficultas. Prima, Vtrùm omnes & soli sacerdotes hoc sacrificium offerre possint? Plurimi enim hæretici hoc tempore volunt omnes Christianos æqualem habere potestatem circa confectionem Eucharistiæ, in quo dixi hoc sacrificium consistere.

Haeretici nostri.

Contrà *Magister in 4. d. 13.* putat hæreticos & excommunicatos inualidè consecrare. Sed hoc nulla ratione à Catholico defendi potest, vt ostendi suprà q. 64. a. 9. *Scotus* verò *ibidem qu. 2.* concedit quidem tales validè posse conficere Eucharistiam: negat tamen eos validè posse offerre sacrificium. quia constituit sacrificium in oblatione verbali, quæ fit post consecrationem, quam dicit debere fieri in persona Ecclesiæ: hæretici autem & excõmunicati cùm sint præcisi ab Ecclesia, non possunt in eius persona offerre. Eundem sequitur *Gabriel ibidem q. 1. a. 3. dub. 2.* Sed hoc fundamentum satis refutaui dubio præcedenti.

Magister. Scotus. Gabriel.

105 II. difficultas est, Vtrùm in omni nostro sacrificio Christus sit verè ac propriè principalis offerens? *Scotus* enim *quodlib. 20. in fine a. 2.* & *Gabriel lect. 26. in canon. lit. G. & H.* dicunt Christum ea solùm ratione dici hoc sacrificium offerre, quatenus hoc totam suam vim ex illius meritis habet, & ex ipsius institutione & præcepto offertur. Sed hac ratione nõ nisi valdè remotè posset dici offerre hoc sacrificium; sicut dicitur etiam baptizare cum quocunque baptizante: cùm tamen longè alia ratione dicatur offerre hoc sacrificiū, quàm conferre reliqua Sacramenta.

Scotus. Gabriel.

III. difficultas est, Vtrùm omnis populus Christianus per sacerdotem hoc sacrificium aliqua ratione offerat?

106 CONCLVS. I. Soli sacerdotes sacrificium Missæ per se validè offerre possunt. Est de fide. vt patet ex dictis q. 82. a. 3. & suprà dub. 1. corol. 7. n. 19. & 28.

CONCLVS. II. Omnes veri legis nouæ sacerdotes, quantumuis sint hæretici aut excommunicati validè hoc sacrificium offerunt, si legitima forma & materia vtantur. Ita *D. Tho. q. 82. a. 7.* & communiter Theologi, & apertè colligitur ex *Trident. sess. 23.* vbi c. 1. docet sacerdotibus per ordinationem à Christo dari potestatē corpus & sanguinē Christi conficiendi & offerendi: vt patet etiam apertè ex sacerdotis ordinatione, qua immediatè traditur illi potestas offerendi hoc sacrificium. Deinde c. 4. ex eo quòd sacerdotibus imprimatur character, infert hanc potestatem iis auferri non posse. Et eodem sensu can. 4. dicit anathema iis, qui dicunt sacerdotes posse fieri laicos. Quare non videtur contraria sententia posse vlla ratione defendi. Et confirm. quia vt ostendi dub. 4. tota ratio huius sacrificij consistit in consecratione. potestas autem consecrandi à sacerdotibus auferri non potest. Quare quod quidam Patres dicunt extra Ecclesiam non posse esse verum sacrificium; vel intelligendum est, quòd extra Ecclesiam non possit legitimè offerri sacrificiū: vel potiùs quòd extra eam nullum possit verum sacrificium institui, vel quacunque ratione haberi, quod sit distinctum à sacrificio Ecclesiæ, quod à quibuscunque offeratur, semper aliqua ratione in Ecclesia offertur, quia ipsius sacrificium est.

D. Thom. Trident.

107 CONCLVS. III. In omni sacrificio legis nouæ Christus est verè & propriè principalis offerens. Ita *D. Thomas hic ad 3.* & cõmuniter Theologi. Et expressè docet *Trident. sess. 22. c. 2.* vbi ait: *Idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit.* Idem communiter docent Patres & Scripturæ interpretes, dum docent ideo Christum dici sacerdotem in æternum (id est vsque ad finem mundi) quia continuò hoc sacrificium per sacerdotes offert. Et clarè satis inde probatur.

D. Thom. Trident.

Præcipua autem huius rei ratio (præter eas quas initio dubij ex Scoto attuli) est, quia sacerdos offert hoc sacrificium vt minister Christi, ipsius personam immediatè sustinens ac repræsentans: ita vt consecrans eodem modo loquatur ac si reuera Christus esset, dicens: *Hoc est corpus meũ.* Vnde pulchrè *D. Anselmus super psalmũ 38. Ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium quod offertur.* Sicut igitur quis propriè dicitur dare eleëmosynam, quam per famulum dat: ita Christus verè dicitur hoc sacrificium offerre; idque longè alia ratione quàm dicatur per ministros suos baptizare: quia etsi baptizans agat vt minister Christi, tamen loquitur In propria persona, & proprijs verbis: consecrans autem absolutè in persona Christi, & verbis Christi loquitur.

Scotus. D. Anselm.

108 His adde, cùm Christus eo tempore quo hoc sacrificium & Sacramentum Ordinis instituit, præuiderit in particulari omnia sacrificia, quæ vsque in finem mundi erant offerenda; probabile esse hæc omnia & singula actu elicito Patri obtulisse. Imò eum, vt docet Apostolus ad Rom. 8. & ad Hebr. 7. etiam modò Patrem interpellet pro nobis; satis credibile est eum singula sacrificia dum actu fiunt, Patri actu elicito offerre. Hoc enim ipsius in Patrem reuerentiæ, & summo in Ecclesiam amori congruit.

Rom. 8. Hebr. 7.

CONCLVS. IV. Omnes catholici non excommunicati aliqua ratione, per sacerdotes offerunt quatenus sacerdos offert hoc sacrificium in persona totius Ecclesiæ: sicut tota ciuitas dicitur agere quod eius legatus apud Regem agit, Secundò, & magis propriè hoc per sacerdotes offerunt, qui ei aliqua ratione cooperantur, curando illud pro se dici; vel ei ministrando, vel etiam assistendo.

DVBIVM VII.

Vtrùm hoc sacrificium sit verè propitiatorium & impetratorium: & qua ratione?

109 *Hæretici nostri.* DVplex hic est difficultas. Prima est cum hæreticis nostris, qui absolutè negant hoc sacrificium esse propitiatorium, siue valere ad obtinendam veniam peccatorum. Ratio illorum est Primò, quia hoc cederet in iniuriam sacrificij crucis, quo Christus pro omnium peccatis abundantissimè satisfecit. Secundò, quia hoc videtur repugnare Apostolo, qui ad Hebr. c.9. & 10. docet Christum sufficienter satisfecisse pro peccatis nostris, nec opus esse alio sacrificio. Sed has rationes nullius esse momenti, satis ostendi dub.3. *Hebr. 9. & 10.*

II. Difficultas est cum catholicis, Vtrùm hoc sacrificium conferat suum effectum (qualiscumque ille sit) ex opere operato, an per modum impetrationis; an verò vtroque modò?

Has difficultates varij variè tractant. In primis *Valentia hic disp.6.q.11.puncto 1. §. 19. & sequentibus.* Item *Cardin. Bellarm. l.2. de sacrificio c.4. Soto in 4.d.13.q.2.a.1.§. Per hæc.* Sed non satis hanc secundam difficultatem explicant. Fusissimè autem & distinctissimè eam tractat *Suarez disp.79.* Tractant eandem & alij multi, variéque de rebus varijs dissentiunt, sed sæpè magis in verbis & modo se explicandi, quàm in re. *Valent. Bellarm. Soto. Suarez.*

110 Vt autem rem omnem breuiter exponamus, Nota 1. Nos hîc non agere de sacrificio quod Christus in cœna obtulit, sed de eo quod sacerdotes iam quotidie offerunt.

Nota 2. Hoc sacrificium generatim loquendo ex quadruplici capite posse habere vim operandi aliquem effectum. Primò, ex opere operantis, siue proximè offerentis. Cùm enim sit actus veræ virtutis, eosdem planè effectus potest habere, quos habent aliæ actiones virtutis, & iisdem omnino modis; scilicet, Primò per modum meriti de condigno aut de congruo. Secundò, per modum satisfactionis. Per omne enim opus veræ virtutis possumus pro peccatis satisfacere, præsertim quando in eum finem id Deo offerimus. Tertiò, per modum impetrationis, tum quia omne opus veræ virtutis habet vim aliquid à Deo impetrandi, si in eum finem offeratur: tum etiam quia sacrificium est actus excellentissimæ orationis: vt magis infrà patebit. Sed ad hos operandi modos necesse est vt offerens sit in gratia, præsertim pro primo & secundo. Quia qui est extra gratiam, nec mereri de condigno, nec satisfacere potest: quamuis per modum orationis possit aliquid à Deo impetrare, quando ritè orat, ita vt non peccet in ipsa oratione, vt facit peccator sacrificans, nisi excusetur per facti ignorantiam. *Sacrificium habet quadruplicem vim operādi*

111 Secundo, potest habere vim aliquam agendi ratione excellentiæ rei oblatæ. Munus enim alicui munifico Principi oblatum, quod illi in se est valdè gratum, habet ex se vim eum permouēdi ad aliquid rependendum, modo debita ratione offeratur: ita scilicet vt ipso modo offerēdi Princeps non offendatur. Atque hac etiam ratione sacrificium à iusto legitimè oblatum sine dubio habet vim mouendi Deum vt aliquid conferat offerenti: non quidem quod æquet dignitatē rei oblatæ (quia hoc impossibile est) sed prout iudicauerit hic & nunc secundùm suæ prouidētiæ rationes expedire. Et hic effectus etiā per modū impetrationis acquiritur. quia sicut preces, ita etiam iuncta solent habere vim impetrandi. Ex illo tamen capite præcisè hoc sacrificium nullam potest habere vim impetrandi, quando offertur ab iniusto; quia contra voluntatē Dei offertur.

112 3. Potest sacrificium acquirere vim impetrādi aliquid à Deo, ex eo quòd sacerdos id offerat ex persona Ecclesiæ, quæ cùm Deo semper sit accepta, eius etiam preces & munera Deo grata sunt, etsi per peccatorē offerantur: sicut munera vnius principis alteri per legatum oblata, huic grata sunt, etsi offerens secundùm se ingratus sit.

113 4. Sacrificium acquirit vim operandi siue effectum ex institutione, voluntate, & persona Christi, qui semper primarius est offerens. quod duplici ratione potest concipi fieri. Primo, quatenus Christus potuit annectere in certa proportione sua merita ipsi externo actui sacrificij ad certum effectū conferendū ei pro quo offertur, cui (modo ex se non ponat obicē) infallibiliter conferatur, independenter à dignitate aut deuotione immediatè offerentis. simili aliqua ratione, qua Sacramentum suscipienti disposito confert suum effectū independenter à dignitate aut deuotione Ministri. Et hūc modū operandi vocamus ex opere operato. quia effectus sequitur infallibiliter positionem externi operis in subiecto non ponente obicem. Quamuis autem posset quis negare Christū de facto eo modo annexuisse sua merita huic sacrificio: quin tamē id facere potuerit, nullum potest esse dubium. Nec enim hic aliqua vel probabilis potest ostēdi implicantia: præsertim cùm nō asseramus hìc aliquam efficientiam physicam in sacrificio qua operetur hunc effectum, sed tantùm moralem.

2. Per modum cuiusdam impetrationis. Hoc ipso enim quo hoc sacrificium offertur in persona Christi, ita vt Christus verè id etiam per ministrum offerat, habet magnam vim aliquid impetrandi à Deo, etsi Christi merita ei non essent supradicto modo annexa.

114 *Nostrum est verè propitiatorium.* CONCLVS. I. Sacrificium Missæ non solùm est λατρευτικὸν & eucharisticon, sed etiam propitiatorium ac impetratorium. Ita definiuit *Trident. sess.22.c.2.can.3.* *Trident.*

Prob. ex Scripturis. quia Matth.26. & Luc.22. calix sanguinis Christi dicitur effundi, siue per sacrificium Deo offerri in remissionē peccatorū. Quod nihil est aliud, quàm hoc sacrificium in quo sanguis Christi offertur, esse propitiatoriū. Illa autē verba Christi esse etiam intelligēda de sacrificio incruento clarè ostēdi suprà dub. 2. & patet ex eo quòd dicitur calix effundi. quod necessariò intelligendū est de sacrificio incruento. *Matth. 26. Luc. 22.*

Prob.2. Quia Apostolus ad Hebr.5. expressè docet, omnis pontificis siue sacerdotis munus esse offerre Deo sacrificia pro peccato. Atqui in noua lege est verum sacrificium, vt ostendi suprà, & sunt etiam veri sacerdotes, vt ostendam in materia de Ordine, Ergo eorum officium est offerre sacrificium pro peccatis. *Hebr. 5.*

Prob.3. Quia hoc sacrificiū successit omnibus

vtis

Nostrum sacrificium eminenter cõtinet vim omnium antiquorum.

veteribus, tanquam vnum sufficiens pro omnibus, & eminenter omnium vim continens: Atqui inter vetera sacrificia multa fuerunt propitiatoria & impetratoria. Ergo hoc etiam debet esse tale: hac tamen differentia, quòd sicut lex vetus continebat solùm vmbras futurorum, & vim purgandi immunditias legales, vt docet Apostolus ad Hebr. 9. ita illa sacrificia ex vi sua & abstrahendo à deuotione offerentis tantùm valebant ad tollendas immunditias legales. Sacrificium autem nouæ legis in quo est veritas, valet etiam eo modo quem infrà dicemus ad mundandas conscientias à peccato.

Hebr. 9.

Probatur 4. Quia ille fuit sensus totius ab initio Ecclesiæ: vt patet ex antiquissimis liturgiis, & præsertim D. Iacobi, in qua dicitur, *Offerimus, tibi incruentum sacrificium pro peccatis nostris.* Idem communiter docent antiqui Patres, vt patet apud *Card. Bellarm. l. 2. de Missa, c. 2.*

Bellarm.

115 *Habet vim satisfaciendi ac diuersa impetrandi.*

Conclvs. II. Sacrificium Missæ habet vim satisfaciendi pro peccatis, & impetrandi diuersa Dei dona primo, secundo & tertio modo suprà numeratis. Per se patet. Nam cùm sit perfectissimus actus virtutis religionis, nulla est ratio, cur non habeat omnem vim satisfaciendi, merendi, ac impetrandi, quam habent reliqui actus virtutis. Item cùm res in eo oblata, sit excellentissima & Deo gratissima, per se aptissima est, vt eum ad liberalitatem excitet, si debitè ei offeratur. Denique cùm Ecclesia sit Deo gratissima, nulla est causa negandi ipsius preces & sacrificia, quæ per ministros suos Deo offert, hoc ipso habere aliquam vim impetrandi, quia ex persona Ecclesiæ Deo offeruntur. Nec credo vllum Catholicũ hanc cõclusioni contradicere.

116 *Habet effectum ex opere operato.*

Conclvs. III. Sacrificium habet vim producendi aliquem effectum ex opere operato secundùm rationem suprà in prima parte quarti modi explicatam.

Ita ferè communiter omnes Theologi. Probatur 1. Quia Matth. 26. Christus ait: *Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Quod, vt ostendi suprà ex Luc. 22. est etiam intelligendum de effusione quæ fit in hoc sacrificio. Quibus verbis Christus apertè docet, se hoc sacrificium instituisse, vt suo modo (de quo agemus dubio sequenti) remissionẽ peccati operetur. Quare cùm Christi institutio sit efficax, patet, Christum ei indidisse aliquam vim ad illum effectum operandum. Non vt eam haberet ex opere operantis (quia hoc ipso quo erat actus virtutis, ex natura rei hanc vim habebat, nec ad hoc aliqua noua promissione egebat,) ergo vt eam haberet ex opere operato. Confirm. quia Christus illis verbis clarè satis promittit remissionem peccatorum iis pro quibus debitè dispositis hoc sacrificium offeretur. Atqui ex eo quòd Christus suscipiẽtibus aliqua Sacramẽta promittit aliquẽ effectũ, colligimus ea hunc producere ex opere operato. Ergo idem dicendũ est de illo sacrificio.

Matth. 26.

Luc. 22.

Hebr. 9. *Vetera sacrificia ex opere operato tollebãt immunditiem legalem.*

Prob. 2. Quia vt apertè colligitur ex Apostolo ad Hebr. 9. sicut vetera Sacramenta & sacrificia habebant vim ad tollendam immunditiam legalem: ita nostra Sacramenta & sacrificia habent vim ad mundandas conscientias à peccatis, vnumquodque secundùm rationem suæ institutionis: Atqui non modò Sacramenta quædam vetera, sed etiam quædam sacrificia ex opere operato tollebant immunditiam legalem (vt patet ex Leuit. 4. vbi per eiusmodi sacrificia absolutè promittitur futura purgatio à peccato per ignorantiam contracto.) Ergo sicut nostra Sacramenta habent vim ex opere operato tollendi peccata: ita etiam suo modo eandem habebit sacrificium. Est enim par ratio.

Leuit. 23.

117

Prob. 3. Quia aliàs sæpe grauissimè populus Christianus deciperetur, dum sacrificium pro se & maximè pro defunctis offerri curat, si offerentes essent in peccato, & ab eorum dignitate aut deuotione vis sacrificij penderet. quia sine vlla sua culpa omni sacrificij effectu priuarentur quod & repugnat communi Ecclesiæ sensui, & per se videtur absurdum: quia sic Christus per institutionem illius sacrificij non satis promisisset populo Christiano: cùm quoties sacerdotes essent mali, non esset in huius potestate illius effectu frui. Confir. quia *Trident. sess. 22. c. 1.* docet ideo hanc oblationem Malachiæ 1. dici id mundam, quia *nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest.* Quod non videtur dici ideo, quia externa oblatio nõ potest coinquinari ob internam malitiam offerentis: quia hoc non videtur aliter verum in noua lege quàm in veteri. quia vtraque oblatio, siue externus actus offerendi, quando illegitimè fit, siue ob malam intentionem, siue ob indignitatem offerentis, verè hìc & nunc est externũ peccatum, & per eam actionem verè offerens peccat: sed quia habet vim reconciliandi nobis Deum independenter à dignitate aut bonitate proximè offerẽtis. quod veteribus sacrificijs non fuit concessum.

Trident. Malach. 1.

118 *Nouum sacrificium habet singularem vim impetrandi, quia in persona Christi offertur.*

Conclvs. IV. Hoc sacrificium ex eo quòd offeratur immediatè ex persona Christi, habet ex eiusdem institutione singularem vim vt varia à Deo impetret iis pro quibus offertur: idque præter omnem dignitatem & meritum proximè offerentis.

Per se patet. Quia etsi hic sit secundùm se indignus qui à Deo exaudiatur, tamen Christus cuius ipse personã sustinet, quique per eum verè offert, semper est dignissimus qui quiduis à Deo impetret: sicut rex Pontifici gratissimus & optimè de Ecclesia meritus, qui aliquid à Pontifice per legatum rogat, dignissimus est qui impetret, etsi legatus per se omnino indignus sit qui audiatur. Et credibile omnino est, ob hanc causam præcipuè Christum voluisse hoc sacrificium ita immediatè in persona sua, suisque verbis offerri vt per ipsum faciliùs quæuis à Deo impetraremus, quia ob indignitatem nostram facile tulissemus repulsam, si hoc in persona nostra obtulissemus.

119 *Differt hæc virtus ab ea quæ ex opere operato.*

Differunt autem hi duo modi explicati in tertia & quarta conclusione. Primò, nam prior etsi mediatè nitatur dignitate personæ Christi, quatenus merita ipsius eadem dignitate nituntur: immediatè tamen præcisè nititur dignitate & efficacia meritorum Christi huic operi externo annexorum, & pacto inter Christum & Patrem inito circa operationem salutis nostræ: ideóque eius effectus confertur

à Deo ex iuſtitia, ratione meriti de condigno Chriſti. Secundus verò præcisè nititur dignitate perſonæ Chriſti, & gratia qua apud Patrem valet: non autem immediatè ipſius meritis, & præſcindit ab omni pacto; idcóque eius effectus confertur ex pura liberalitate Chriſti. Vnde ſequitur, ſecundùm hunc modum quo ſacrificiũ operatur ſuum effectum, neq; eſſe ex opere operato, vt patet ex dictis: neq; etiam ex opere operantis; quia non habet ſuam vim propriè ex dignitate aut deuotione miniſtri offerentis, ſed ex dignitate Chriſti. Quare eſt modus operandi quaſi medius inter vtrumque.

120 Differunt ſecundò, quòd prioris effectus ſit ferè rei determinatæ, v.c. remiſſio alicuius pœnæ peccatis remiſſis adhuc debitæ: vel fortè gratiæ alicuius præuenientis, &c. de quo agemus dubio ſequenti. Secundi verò effectus eſt omnino indeterminatus, quia per hoc ſacrificium quiduis ad ſalutem pertinens à Deo impetrare poſſumus. Et ob hanc cauſam hic modus præter priorem fuit neceſſarius, ne anguſtus eſſet huius ſacrificij fructus.

Tertiò differunt, quòd prioris effectus ſit omnino infallibilis, ſaltem modò is, pro quo offertur ſacrificium, non ponat obicem. Et hæc eſt ratio cur effectus eius debuit fuiſſe determinatus, quia non decet diuinam prouidentiam ea dona quæ alicui operi externo infallibiliter ſunt annexa, ita ponere in noſtra poteſtate, vt noſtri arbitrij ſit eligere quæ dona velimus ei hîc & nũc eſſe ita annexa, vt ea infallibiliter impetrem⁹. Hinc ſecũdus effectus, cũ ſit indeterminatus, & poſſit eſſe quæuis res ſaluti noſtræ conducẽs, quã conamur à Deo impetrare, quamque ſolet ſecundùm prouidentiæ ſuæ ordinem hominibus aliquando concedere; non eſt ita infallibilis. Experimur enim ſæpe nos non impetrare per ſacrificiũ quod petimus, eò quòd Deus iudicet hîc & nunc ſecundùm ſuæ prouidentiæ rationem non conuenire dare quod petitur. Credibile tamen omnino eſt, numquam nos ita fruſtrari hoc effectu, quin etſi non concedatur quod petitur, aliquid tamen aliud concedatur, prout Deus hîc & nunc iudicat expedire. Hoc enim omnino decet dignitatem Chriſti, vt non fruſtretur omnino eius petitio, quàm hîc & nunc per ſacerdotem offert.

121 *Vis impetratiua ſacrificij creſcit ex dignitate celebrantis.* Quartò differunt, quòd prioris effectus nullo modo poſſit augeri vel minui ratione deuotionis, aut indignitatis miniſtri. Secundus verò poteſt ex hac parte augeri vel minui: vt videmus etiam fieri in rebus humanis. Nam quamuis legatus Regis benè de Eccleſia meriti, ſecundùm ſe indignus ſit; tamen ratione dignitatis ipſius Regis, qui per eum petit, facilè multa à Pontifice obtinet: faciliùs tamen eadem atque etiam maiora obtinebit, ſi ipſe per ſe Pontifici gratus ſit, & magna gratia petat ea quæ cupit obtinere. Quod maximè locum habet, quando ea quæ petuntur, non tam cedunt in bonum ipſius Regis, aut regni, quàm in commodum priuatum legati, aut amicorum ipſius: vt fit in ijs quæ communiter petimus in Miſſa.

122 Dices, hinc ſequi indignitatem legati poſſe eſſe tantam, vt hunc effectũ omnino impediat, ſicut ſi Rex per legatum publicè ſceleſtum & hæreticum aliquid à Pontifice peteret; meritò hoc ei negaret, quia videtur talis petitio cedere in contemptum eius à quo petitur.

Indignitas ſacerdotis nunquam omnino impedit vim impetrandi quam habet ſacrificium. Reſp. negando conſeq. Nunquam enim indignitas miniſtri omnino hunc effectum ſacrificij impedit, modò in eo pro quo petitur, nulla ſit cauſa ob quam ille impediatur. Quia Chriſti dignitas meretur per quemuis legatum quantumuis malum, per quem à Deo aliquid petit, exaudiri. Secùs poteſt aliquando accidere in Regibus, quorum merita ſæpe non ſunt tanta apud Eccleſiam vt ea quæ petunt, mereantur quacunque ratione impetrare.

Ad probationem Reſp. Tunc tantùm malitiam legati cedere in contemptum eius à quo petitur, quando is qui mittit legatum non habet iuſtas rationes cur per eum hic & nunc hoc petat. Chriſtus autem habuit iuſtiſſimas rationes ita hoc ſacrificium inſtituendi, vt per quoſuis legitimos ſacerdotes poſſet in ſua perſona valide offerri, ne populus Chriſtianus meritò haberet omnium ſacerdotum ſacrificia ſuſpecta ne forte inualidè offerantur, cùm nulliùs dignitas poſſit nobis certò eſſe nota. Idémque probabiliter cum quadam proportione dici poteſt de vi operandi, quam hoc ſacrificium habet, eò quòd offeratur in perſona Eccleſiæ. Credibile enim eſt etiam hanc ſemper in ſuis miniſtris per quos offert, aliqua ratione exaudiri, ita vt ſemper aliquod bonum ſaltem Eccleſiæ in communi ex hoc ſacrificio proueniat. Excipe tamen ſacerdotes excommunicatos præſertim non toleratos ac degradatos, quos cùm Eccleſia nolit in ſua perſona hoc ſacrificium offerre, ſicut per eos non orat, ita nec impetrat.

123 Hinc patet primò, Hoc ſacrificium ſemper Deo eſſe gratum & efficax, quatenus offertur in perſona Chriſti & Eccleſiæ: ratione tamẽ conditionis miniſtri aliud alio gratius & efficacius.

Patet ſecundò, Vim operandi huius ſacrificij quam habet ex capitibus ſecunda concluſ. explicatis, multum pendere à conditionibus miniſtri; & ex huius bonitate aut malitia augeri vel minui, aut etiam omnino tolli, præſertim ſi ſit excommunicatus. Contrà verò vim quàm habet ex opere operato, nullo modo à malitia ipſius aut bonitate pendere. Quam verò habet ex dignitate primarij offerentis, ſolùm pendere à bonitate miniſtri, quatenus per hanc poſſit augeri, & per malitiam conſequenter minui.

124 *Sacrificium incruentum & cruentum conueniunt in duobus.* Patet tertiò ex dictis tam hoc dubio, quàm præcedentibus, qua ratione hoc ſacrificium conueniat cum ſacrificio crucis, & quomodo differat. Conuenit enim, quòd in vtroque ſit eadem hoſtia, & idem principalis offerens, ſcilicet Chriſtus; vt docet *Trident. ſeſſ.* 22. *c.* 2.

Trident. Differunt quadrupliciter. Differt autem primò, in modo offerendi, qui in hoc eſt incruentus, & ſub ſpeciebus ſacramentalibus: in illo eſt cruentus, & in propria ac naturali Chriſti ſpecie.

Differt ſecundò, in modo operandi ſuum effectum, idque primò, quia hoc habet omnem vim ſuam ex illo: non contrà. Secundò, quia illud eſt cauſa generalis omnis noſtræ iuſtificationis ac gratiæ, quam quacunque ratione à Deo

acci

accipimus. Secùs est de hoc, quia multas gratias ac media salutis nostræ à Deo accipimus independenter ab hoc sacrificio: qualia sunt ea quæ accipimus per alia Sacramenta, aut ratione alicuius meriti præcedentis: aut etiam ex mero Dei beneplacito, sine respectu ad actiones aliquas humanas distinctas à meritis Christi.

125 Tertiò, quia sacrificium cruentum operatum est nostram salutem per modum meriti de condigno, satisfactionis, ac solutionis sufficientis pretij ad remissionem omnium peccatorum, & ad omnem gratiam ac gloriam, omniaque beneficia Dei, ac media ad salutem nostram pertinentia, quæ vnquam à Deo alicui puro homini conferentur, & infinities maiora obtinenda: ita tamen vt per illud præcisè nulli in particulari aliqua pars huius pretij applicetur. Per hoc enim sacrificium præcisè Christus hoc pretium omnino infinitum pro redemptione ac salute omnium hominum in genere Deo quidem soluit, nulli tamen in particulari applicuit: sed hanc applicationem ipse partim alijs actibus fecit, v.c. vocando Apostolos, remittendo Magdalenæ peccata, &c. partim eam reliquit diuinæ prouidentiæ, quæ sua bona distribuit prout vult, omnia tamen intuitu illius sacrificij: partim etiam nostris actibus ex gratia factis, quibus gratiam & gloriam meremur in virtute illius sacrificij. Quia tamen nostri actus sunt parum efficaces, & sæpe difficiles, vt magis nostræ infirmitati consuleret, instituit quædam alia media in se facillima, & ad gratiam obtinendam efficacissima; qualia sunt Sacramenta, & sacrificium incruentum, quibus nullum nouum pretium acquiritur, sed per sacrificium cruentum acquisitum, quibusdam in particulari applicatur. Cruentum itaque operatur suum effectum de cōdigno nouum pretium nostræ redemptionis merendo: incruentum verò sine vllo nouo merito ex Christi voluntate & institutione meritum ac pretium iam acquisitum certis personis applicando.

126 Hinc sequitur tertia differentia in vtriusque effectu. Quia cùm effectus immediatus sacrificij cruenti sit pretium redemptionis nostræ quasi in abstracto, & prout concipitur nulli applicatū, est omnino par dignitati ipsius sacrificij, & omni ratione infinitus ac illimitatus. Quare hoc pretium ex se sufficiens est ad infinitos homines redimendos, etsi per impossibile singuli commisissent infinita peccata; atque ad infinities plura & maiora omnis generis beneficia à Deo impetranda. Contrà verò incruentum etsi in se ratione rei oblatæ & primarij offerentis sit infiniti valoris; tamen semper finitum & determinatum habet effectum: tum quia cùm creatura infinita sit impossibilis, nec gratia infinita ei dari, nec effectus vllus indeterminatus determinato actu certæ personæ applicari potest: tum etiam quia etsi posset dari gratia aliqua physicè infinita, tamen nullo modo conueniret eam per hoc sacrificium hominibus dari. quia sic statim omnes homines sine vllo labore infinitam gratiam & gloriam acquirerent. quod incongruum esset quia tantum præmium meretur vt labore acquiratur. Statuit itaque Deus certam aliquam mensuram gratiæ secundùm Christi hoc sacrificium instituentis & offerentis & suam acceptantis intentionem, quam det ijs quibus illius fructus applicandus est.

127 Vnde sequitur quarta differentia in frequentia offerendi. Nam eò quòd effectus immediatus illius sacrificij fuerit absolutè infinitus, suffecit illud semel fuisse oblatum pro omnibus remissionibus, ac gratijs à Deo obtinendis, quæ vnquam hominibus concessæ sunt, aut concedentur, atque etiam pro infinitis pluribus ac maioribus, ideoque nonquam repetitur. Contrà cùm effectus incruenti cuiusque sacrificij sit certus ac limitatus: pro diuersis indulgentiis ac gratiis à Deo obtinendis, sæpiùs offerendum fuit.

DVBIVM VIII.

Quem effectum hoc sacrificium conferat?

128 NOta, nos hîc non agere de effectu quem habet ex opere operantis, quatenus est actus virtutis. Nam vt sic clarum est habere eosdem effectus quos habent alij actus virtutum: sed agimus de effectibus quos habet quatenus est sacrificium, tum ex opere operato, tum etiam per modum impetrationis, prout offertur in persona Christi, & Ecclesiæ.

129 Difficultas autem hac in re est primò, Vtrùm conferat aliquando immediatè gratiam habitualem?

I. sententia docet, per ipsum aliquando conferri primam gratiam, & remitti peccata mortalia, quando pro attritis offertur: pro qua sententia varii citantur, sed ipsi dum attentè leguntur, potiùs contrarium docent.

II. sententia docet, per ipsum conferri immediatè augmentum gratiæ, quando pro iustis offertur. Citatur pro hac sententia *Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 1.* vbi *§. Isti ergo*, *sub finem*, loquens de offerentibus hoc sacrificium ait, eos mereri augmentum gratiæ non tantùm ratione deuotionis, sed etiam ratione rei oblatæ. Et paulò infrà subdit: *Ex quo fit, vt illi effectus meriti operantis commisceantur cum effectu operis operati. id est, hostia quæ offertur.* Sed etsi ibi impropriè loquatur, ideoque videatur illam sententiam asserere, tamen eam verè non asserit, sed tantùm vult dicere, meritum offerentis crescere ex dignitate rei oblatæ, sicut meritum dantis eleēmosynam crescit ex magnitudine rei datæ; quo exemplo ibidem etiam vtitur. Nam per hoc sacrificium non conferri alicui gratiæ augmentum per hos præcisè quia pro illo offertur, expressè docet *ibidem, d. 11. q. 2. a. 5. §. Hoc discrimen*, &c. Alios plures pro hac sententia citat *Henriquez l. 9. de Missa c. 13. n. 4.* (margin: Soto. / Henriquez.)

III. sententia docet per hoc sacrificium nunquam alicui conferri vllam gratiam habitualem, nisi mediante pio aliquo motu. Et videtur communis sententia omnium Theologorum, qui hac in re suam sententiam perfectè explicuerunt. Et secundùm hanc sententiam credo intelligendos etiam eos qui pro secunda citantur.

130 Secunda difficultas est, Vtrùm hoc sacrificium remittat immediatè iis pro quibus offertur, ea peccata venialia, quibus nec actu, nec virtute inhærent?

Quidam hoc affirmant multusque pro sua senten-

ſententia citat, ſed hi potiùs contrarium innuunt. Ratio illorum eſt. quia ſacramentalia habent vim remittendi immediatè peccata venialia. Ergo multo magis ſacrificium. Sed hæc ratio ſumit quod probandum eſt. Nam vt oſtendi ſuprà q. 71. a. 3. verius eſt ſacramentalia non remittere immediatè peccata venialia.

III. difficultas eſt, Vtrùm hoc ſacrificium conferat aliquando ex opere operato gratias præuenientes ijs pro quibus offertur. *Durandus in 4. d. 12. q. 4.* id videtur negare. Nam dicit tantum quandoque impetrare hunc effectum. Alij verò id affirmant.

Durandus.

IV. difficultas eſt, Vtrùm hoc ſacrificium remittat pœnam temporalem peccatis remiſſis adhuc debitam, non modò ex opere operato per modum iuſtæ ſatisfactionis, quod communiter DD. concedunt, ſed etiam per modum impetrationis: quod alicui aiunt, alij negant.

131 CONCLVS. I. Hoc ſacrificium qua ſacrificium eſt, nullo modo poteſt immediatè conferre gratiam iuſtificantem, eiúſue augmentum. Ita communiter Doctores.

Probant hoc quidam. Quia ne quidem ſacrificium cruentum contulit immediatè hanc gratiam. Ergo multò minùs ſacrificium incruentum id poterit. quia hoc eſt minoris virtutis. Sed hoc argumentum nihil probat. Nam ſi antecedens ita intelligatur, quaſi ſacrificium cruentum ex ſe non habuerit ſufficientem vim ad conferendam nobis immediatè gratiam habitualem, ſi Chriſtus in hunc finem illud obtuliſſet, eſt apertè falſum. Si verò velit illud de facto nulli per ſe immediatè conferre gratiam habitualem, tunc conſequentia nulla eſt. Nam ſi aliquid valeret, probaret etiam ſacrificium incruentũ nullum omnino beneficium alicui immediatè poſſe conferre. Item Sacramenta non conferre alicui immediatè gratiã habitualẽ, quia totam virtutẽ habent à ſacrificio crucis, quod nec gratiã habitualem, nec vllum beneficiũ per ſe alicui immediatè confert: quia tantùm eſt oblatũ ad perſoluendũ noſtræ ſalutis pretium quoad ſufficientiã; non autem quoad applicationẽ particularem; ad quam inſtituta ſunt Sacramenta, & ſacrificium incruentum, iuxta dicta ſuprà dub. 7. concl. 4. corol. 3. Vnde patet ex hac parte longè diuerſam eſſe vtriuſque ſacrificij rationem, quæ non prouenit ex eorum natura, aut intrinſeca ratione, ſed ex pura Dei voluntate, & Chriſti inſtitutione, ex qua tota hæc probatio petenda eſt. Si igitur probem, Chriſtum non inſtituiſſe hoc ſacrificium in illum finem, apertè probauero non poſſe per ſe immediatè eam gratiam conferre. Quòd autem Chriſtus hoc ſacrificium non inſtituerit ad conferendam immediatè gratiam

Ab effectu ſacrificij cruenti non bene argumentamur ad effectum incruenti, aut contrà

132 habitualem, Probatur primò, Quia nec in Scripturis, nec in Patribus eſt vllum certum fundamentum, ex quo poſſimus talem Chriſti inſtitutionem colligere (nam quod Scripturæ & Patres ſæpe dicant hoc offerri in remiſſionem peccatorum, longè alium habet ſenſum, vt oſtendam concl. 3.) Contrà verò multæ ſunt coniecturæ, quæ probant nullam talem eſſe Chriſti inſtitutionem, vt patebit ex ſequentibus. Ergo talis inſtitutio non poteſt temerè affirmari.

Quòd igitur firmæ coniecturæ contrarium ſuadeant, Prob. primò, Quia Sacramenta & hoc ſacrificium ſunt inſtituta ad diuerſos fines. Atqui illa propriè ſunt inſtituta ad conferendam gratiam iuſtificantem eiúſue augmentum. Ergo ſacrificium non eſt ad hoc inſtitutum.

133 Prob. 2. Quia ſi hoc ſacrificium haberet vim conferendi immediatè gratiam habitualẽ, conferret eam cuiuis non ponenti obicem: vt patet in Sacramentis. Atqui hoc eſt falſum. Ergo & id vnde ſequitur. Minor prob. primò, quia liceret offerre hoc ſacrificium pro infantibus baptizatis, vt acquirerent augmentum gratiæ. quod eſt contra omnem Eccleſiæ vſum, & fidelium ſenſum. 2. Quia aliàs attrito poſſet conferre primam gratiam & remiſſionem peccati mortalis, & conſequenter poſſet quis conſcius peccati mortalis accedere ad celebrandum cum nota attritione ſi pro ſe celebraret. quia ante ſuſceptionem Sacramenti iuſtificaretur; nec ſacrificio faceret iniuriam. quia vteretur eo ad id, ad quod eſt inſtitutum, ſcilicet ad ſuam iuſtificationem. Sicut non facit confeſſioni iniuriã, qui hoc modo ad eam accedit. Hanc rationem aliqui valdè vrgent, ſed reuera nihil probat. vt ibi proponitur. Quia etſi baptiſmus ſit inſtitutus ad remittendum peccatum mortale; tamen quia non eſt ita inſtitutus & hoc remittat conferenti, ſed tantùm ſuſcipienti, fit vt peccet mortaliter illum ſolemniter conferens in peccato mortali. quod eſſet verum etſi quis ſeipſum poſſet baptizare. Sic ergo cùm hoc ſacrificium non remittat peccatum offerenti, ſed ei pro quo offertur, ſequetur talem peccare mortaliter offerendo. quia priùs conſecraret quàm iuſtificaretur. quia non iuſtificaretur niſi poſt conſecrationem calicis. multò autem minùs hæc ratio vrget, ſi dicatur ſacrificium tantùm eſſe inſtitutum vt conferat augmentum gratiæ. Adde, vt docet *Trident. ſeſſ. 13. c. 7.* conſcium ſibi peccati mortalis non poſſe ante confeſſionem extra neceſſitatem communicare, quantumuis priùs iuſtificatus ſit.

Tridenti.

134 Eadem tamen ratio alia ratione propoſita grauiter vrget. quia ſcilicet ex dicta ſententia ſequeretur, conſcium ſibi peccati mortalis pro quo ſacerdos ſacrificium offerret, cum nota attritione poſſe communicare, ſi nec poſſit priùs confiteri nec communionem differre. Item ſacerdotem, qui bona fide putans ſe eſſe iuſtum, cum nota attritione de peccatis ſuis in genere, pro ſe conſecraſſet, & poſt conſecrationem ante communionẽ recordaretur ſe fuiſſe in peccato mortali, non teneri excitare in ſe contritionem vt poſſit communicare: quia ſciret ſe iam eſſe iuſtificatum. quæ ſunt contra communem DD. ſententiam,

135 Probatur 3. Quia non videtur decere vt aliquis maximè rationis compos iuſtificetur, aut creſcat in gratia non modò ſine vllo omnino ſuo actu, ſed etiam ſine vllius Sacramenti ſuſceptione per meram extrinſecam ſacrificij applicationem. Primò, quia talis non videretur poſſe dici vlla ratione poſt hanc vitam recipere prout geſſit in corpore ſuo. Secundò, quia aliàs qui vix vnquam aliquid boni egiſſet, poſſet alios, qui multum laboraſſent in vinea Domini, ſanctitate & gloria ſuperare,

fupectare, si valdè multi pro eo celebrarent. quod videtur omnino absurdum.

Hoc sacrificium non remittit immediatè peccata mortalia.

Hinc sequitur, non remitti per sacrificium immediatè peccatum mortale, sed tantùm mediante pio aliquo motu: quod apertè etiam innuit *Trident. sess.* 22. c. 2. Vbi docet nos misericordiam à Deo per hoc sacrificium consequi in auxilio opportuno, Deúmque per illud placatum ingentia etiam crimina dimittere, concedendo donum pœnitentiæ. Vbi insinuat hæc non aliter fieri, quàm mediante auxilio gratiæ præuenientis, quo quis ad contritionem excitetur. *Trident.*

136 *Nec etiam venialia.*

Conclvs. II. Probabilius est hoc sacrificium non remittere immediatè peccata venialia, sed tantum mediante aliquo motu pio.

Prob. 1. Quia peccatum veniale est macula animæ libero arbitrio contracta, quam non decet tolli sine vllo actu libero. 2. Quia etsi peccati venialis macula possit absolutè deleri sine infusione gratiæ: tamen nunquam videtur in hac vita sine illa tolli. quia naturis rerum est conueniens vt quæ animæ insunt per modum rei positiuæ, etiam per aliquid positiuum ijs aliquo modo contrarium tollantur. Atque ita conuenit maculam tolli per maiorem pulchritudinem, siue gratiam habitualem. Atqui sacrificium non causat immediatè gratiam habitualem. Ergo nec tollit maculam peccati venialis.

137 *Confert gratias præuenientes.*

Conclvs. III. Sacrificium ex opere operato causat gratias præuenientes, quibus excitantur iusti ad maiorem perfectionem, & peccatores ad pœnitentiam, & ita illis mediantibus peccatorum etiam mortalium causat remissionem.

Quòd enim hoc sacrificium habeat aliquam vim remittendi peccata, non videtur vllo modo posse negari. Nam hoc & clarè patet ex verbis euangelij & Patres sæpissimè asserunt, & Trident. suprà apertè docet. Quare cùm, vt patet ex dictis, non possit ea immediatè remittere: dicendum erit quòd remittat ea mediante tali motu quem per gratias præuenientes excitat. quia hic modus est conuenientissimus, & expressè huic sacrificio tribuitur à Tridentino. Quòd autem has gratias conferat ex opere operato, Probatur. Quia videtur hunc effectum maximè habere sibi annexum ex absoluta Dei promissione. Atqui hoc sufficit vt cum ita conferat. Maior prob. Quia hoc apertè indicant illa verba, *Qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum*, quod etiam de mortalibus intelligendum esse patet ex Trident. suprà. Atqui hæc remissio non fit immediatè, sed mediante aliquo motu pio ex gratia præueniente. *Trident.*

138 Dices primò, Hoc intelligendum esse de remissione quo ad pœnam, quæ post peccata remissa restat. Sed hoc non sufficit, Primò, quia cùm verba significent absolutam peccati remissionem, sine necessitate (quæ hic nulla est) non debent restringi ad remissionem solius pœnæ. Secundo quia Trident. suprà docet hanc remissionem fieri per concessionem doni pœnitentiæ, siue gratiæ præuenientis qua ad pœnitentiam excitamur. quibus verbis expressè tribuit sacrificio effectum quem nos tribuimus.

Dices secundò, Ad veritatem Scripturæ & Cõcilij sufficit has gratias per sacrificium impetrari. Ergo non est necesse eas conferri ex opere operato. Resp. neg. consequ. Quia cùm illa verba Christi contineant absolutam promissionem huius effectus, meritò ex ijs colligimus eum per sacrificium conferri ex opere operato, vt ostendi dub 7. concl. 3.

139 *Gratiæ præuenientes non conferuntur semper dum sacrificium offertur.*

Dices 3. Nos sæpe non sentimus eiusmodi motus cùm pro nobis sacrificium offertur. Ergo non dantur infallibiliter, & consequenter nec ex opere operato. Resp. neg. conseq. Quia non est necesse vt illæ gratiæ dentur eodem tempore quo sacrificium offertur, sed possunt dari postea, quando Deus pro sua prouidentia id commodum iudicarit. Sicut Sacramenta ex opere operato non tantùm conferunt gratiam habitualem, sed etiam præuenientes; sed has non conferunt cum illa simul, sed tempore commodo. Et hoc est quod *Trident. supr.* c. 2. dicit, per hoc sacrificium conferri auxilium opportunum. *Trident.*

140 *An conferat gratias efficaces.*

Peres, Vtrùm per hoc sacrificium conferantur semper gratiæ efficaces? Resp. Conferri semper efficaces, quantum est ex parte Dei, siue per quas Deus, quantum est ex se, sincerè cupit hominem conuertere; & per quas homo possit conuerti si velit: & quibus etiam, si velit, possit resistere, & sæpe resistit. Quòd autem aliquæ gratiæ non consequantur effectum, non pendet ex parte gratiæ, sed ex parte recipientis, qui liberè eam reijcit, vel etiam eidem cooperatur. Vbi etiam hoc notandum est, nos licitè hoc sacrificium offerre in eum finem, vt Deus non tantùm det alicui gratias, quibus possit absolutè conuerti, sed vt det in particulari eas quibus videt eum de facto conuertendum. Item nos de facto sæpe impetrare, vt Deus det tales gratias, qui aliàs aut nullam, aut eam quam ferebat futuram inefficacem, erat daturus. Sæpe tamen fit contrarium ob defectum aliquem illius pro quo offertur sacrificium. Quare cùm hic effectus sit fallibilis, tantùm habetur per modum impetrationis

141 *Operatur remissionem pœnæ.*

Conclvs. IV. Hoc sacrificium operatur etiam in iustis remissionem pœnæ temporalis, quæ remissa iam culpa restat. Est communis ferè Doctorum. Et prob. Quia hoc sacrificium sicut & sacrificium crucis est ex se maximè satisfactorium. Confirm. primò, tam hæc quàm præcedens concl. Quia vetera sacrificia ex opere operato delebant immunditiam legalem. Ergo nostrum quod ijs tanquam veritas figuris successit, poterit ex opere operato aliqua ratione delere veram immunditiam animæ, & pœnas hanc sequentes. aliàs veritas non responderet figuræ. Confirm. 2. Quia cùm vterque hic effectus nullam requirat actualem dispositionem in suscipiente; aptissimus est qui per causam merè extrinsecam alicui conferatur.

142 *Varia beneficia impetrat.*

Conclvs. V. Hoc sacrificium per modum impetrationis valet ad quæuis beneficia mediatè, vel immediatè impetranda, quæ aliqua ratione spectant ad salutem animæ promouendam. Per se patet. Quia oratio ad hæc impetranda valet: sacrificium autem, vt dixi, est efficacissimum genus orationis, quod Christus nobis etiam eo fine instituit, vt per id facilè omnia à Deo impetremus, per gratissimæ illius hostiæ oblatio.

148 Nota 4. ex dictis suprà duobus modis hoc sacrificium suum fructum communicare. Primò, ex opere operato. Secundò, per modum impetrationis. Præcipuæ autem difficultates sunt de primo modo, eæque variæ.

Prima igitur difficultas est, Vtrùm supradictis omnibus possit huius sacrificij fructus applicari?

Ratio dubitandi est, quia neque Beatis videtur posse applicari, quia eo non indigent, neque etiam præcisis ab Ecclesia, siue excommunicatis excommunicatione maiore. Quia vt patet *c. A nobis, 2. de sententia excommunicationis*, Ecclesia prohibet pro his sacrificium offerri. quare videtur inualidè pro ijs offerri.

Secunda difficultas est, Vtrùm existentibus in purgatorio hoc sacrificium prosit ex opere operato? Quidam enim id negant. Ita *Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 1. §. Tertiò assequuntur.* Vbi videtur putare hoc sacrificium non prodesse ex opere operato, nisi iis qui hoc aliqua ratione offerunt, singulari actu ad ipsum concurrendo: quales non sunt animæ defunctorum. Sed hæc ratio est falsa, vt videbimus infrà.

Soto.

149 Tertia difficultas est, Vtrùm omnes quicumque hoc sacrificiú aliqua ratione offerunt, ex eo percipiant aliquem fructum ex opere operato.

I. sententia docet, huic sacrificio prout à Christo præcisè offertur, respondere eiusmodi fructum, non quidem quem Christus percipiat, sed qui peculiariter à Christo alicui applicetur. Citatur pro hac sententia *Scotus quodl. 20.* sed ipse hoc non dicit, & si quis dicat, hoc sine fundamento dicit. Nam sicut Christus iam per se nullum sacrificium offert, vel Sacramentum cófert: ita nec horum fructú alicui per se applicat, sed per ministros Ecclesiæ, quos suorum mysteriorú dispensatores constituit, vt patet 1. ad Cor. 4.

Scotus. Christus nulli particulariter fructú huius sacrificij applicat. 1. Cor. 4.

II. sententia docet, hoc sacrificiú ex opere operato prodesse in particulari singulis fidelibus ab Ecclesia non præcisis, qui omnes aliqua ratione hoc per sacerdotem offerunt. Eandem sententiam innuit Scotus suprà. Sed nec hæc sententia nititur firmo fundamento: quia cùm nec pro omnibus istis particulatim hoc sacrificium offeratur, nec singuli in particulari vllo modo ipsum offerant, sed tantùm copulatim sumpti, quatenus vnum corpus Ecclesiæ constituunt, nulla videtur ratio cur particularem singuli fructum recipiant. Sufficit enim quòd generalé aliquem fructum Ecclesiæ communem percipiant. Qualis est quòd Deus Ecclesiæ prouideat de bonis Prælatis, eósque meliùs dirigat in Ecclesiæ regimine: quòd Ecclesiæ pacem promoueat, eiúsque hostes comprimat, &c.

Scotus. Quomodo prosit omnibus fidelibus.

150 III. sententia docet, omnes illos qui tertio modo ex suprà numeratis hoc sacrificium offerunt, ad illud particulari aliquo actu concurrendo, ex hac sua oblatione præcisè etiamsi sacerdos hoc pro iis non offerat, aliquem fructum ex opere operato consequi. Ita *Caietan. tom. 2. opusc. tract. 3. q. 2.* Imò ipse videtur sentire non aliter nos fructum huius sacrificij percipere, quàm quatenus hoc aliqua ratione offerimus. Eandem sententiam pro priore parte tenent multi recentiores viri docti.

Caietan.

Prob. 1. Quia sicut Sacramentum confert fructum ex opere operato ratione perceptionis: ita sacrificium ratione oblationis. Atqui Sacramentum eo modo fructú confert omnibus suscipientibus non ponentibus obicem. Ergo etiam sacrificium eum ita confert omnibus offerentibus: omnes autem supradicti illud verè offerunt. Secundò, quia Christus potuit hanc vim tribuere sacrificio, vt per se patet. Et valde conueniens fuit hoc fieri, vt omnes incitarentur, vt deuotiùs hoc sacrificium suo modo offerrent, & quia videtur inconueniens quòd deuotè audiens Missam ex ea non plus ex opere operato percipiat, quàm is qui eam non audit. Ergo omnino credibile est, Christú eam vim sacrificio dedisse.

Ex his quidam inferunt, sacerdotem duplicem fructum huius sacrificij participare. Primò, quatenus id propriè in persona Christi offert. Secundò, quatenus id etiam offert vt persona priuata, sicut ceteri cooperantes id offerunt. Nec enim ipse consideratus etiam vt persona priuata debet esse peioris conditionis quam illi: imò quo efficaciùs ad hoc sacrificium concurrit, eo videtur maiorem fructum percipere. Notant tamen iidem, varias esse differentias inter vtrumque modum percipiendi hos fructus.

151

Prima est, quòd cùm prior fructus proueniat ex actione, quàm sacerdos vt minister publicus exercet, hic possit eum applicare cui voluerit. Contrà verò cùm secundus proueniat ex actione quàm offerens (siue is sit sacerdos, siue aliquis ex cooperantibus) exercet vt persona priuata, hic non potest alteri applicari quàm offerenti. Quia vt patet in susceptione Sacramétorú, fructus qui à priuato acquiritur ex opere operato, ipsi proprius est, nec alteri applicari potest.

Secunda differentia sequitur ex prima. Quòd prior fructus ex se nemini applicetur, & consequenter nulli prosit nisi sacerdos eum alicui intendat applicare. Secundus verò per se applicatur necessario offerenti, etsi hoc non intendat modo ipsius capax sit.

Tertia, Ad priorem non est necessaria sanctitas offerentis, nec ex eo quòd hæc maior aut minor sit, crescit aut decrescit: quia prouenit ex actione offerentis quatenus exercetur præcisè in persona Christi. Secùs est de secundò, quia prouenit ex actione quam offerens in persona sua exercet. Quare requirit in eo sanctitatem, siue gratiam habitualem, & pro huius magnitudine, ac deuotione offerentis crescit aut decrescit: sicut gratia sacramentalis crescit secundùm dispositionem recipientis.

Et hæc sententia est satis probabilis, præsertim propter auctoritaté Doctorum eam asserentium. Nec potest esse dubium, quin Christus cum iis conditionibus potuerit hoc sacrificiú instituere.

152 Sed Vtrùm de facto ita instituerit, non est ita certum. Nec enim hoc vlla ratio efficaciter probat. Nam quod ad primam attinet, etsi supradicti omnes possint dici aliqua ratione offerre hoc sacrificium; solus tamen sacerdos id verè propriè ac realiter offert. Sicut enim solus propriè est sacerdos, solúsq; propriè consecrat: ita solus propriè sacrificat, idque non in sua, sed in Christi persona. Sicut igitur etsi multi

perci

percipiant spiritualiter Venerab. Sacramentum, & quodammodo etiam sacramentaliter per alium cooperando huius perceptioni, v. c. inducendo eum vt pro ipsis communicet, quando ipsi non possint sacramentaliter communicare, solus tamen ille percipit fructum ex opere operato, qui sacramentaliter per se communicat: ita ille solus, qui offert in persona Christi per realem consecrationem videtur habere annexum fructum ex opere operato. Et confirmatur. Quia sicut sacerdos nomine populi sacrificat, ita eiusdem nomine de sacrificio participat (nam vt publica persona & publico nomine hoc Christi conuiuium adit) & nihilominus quantumuis astantes spiritualiter communicent, & per eum sacramentaliter: solus tamen ipse habet fructum ex opere operato. Ergo idem est dicendum de fructu sacrificij.

153 Ad secundam facilè negabitur minor. Vt enim fideles excitentur vt deuotè audiant sacrum, eique inseruiant, sufficit quòd supra fructum quem habent ex merito suo, alia ratione maiorem sacrificij fructum participent, prout magis aut deuotiùs ei cooperantur, quatenus scilicet eorum preces per eam cooperationem maiorem vim acquirunt. idque primò, ratione rei oblatæ, quā in suo ordine etiam aliquo modo offerunt, quæ oblatio (vt dixi dub. 7. concl. 2.) & per se optimum orationis genus est, & ob dignitatem rei oblatæ magnam habet vim impetrandi. Secundò, quia eorum oratio, eò quod coniungatur cum sacrificio ipsius sacerdotis, cui etiam aliquo modo cooperantur, maiorem longè vim habet impetrandi. Et simile etiam videmus in rebus humanis. Nam qui cohonestandi & cooperandi causa comitantur legatum alicuius Principis, offerentem Regi gratissimum munus, longè faciliùs tunc quæ cupiunt à Rege impetrant, quā si separatim eadem ab eo rogarent. Et satis probabile est eos qui tertiam sententiam defendunt nihil aliud velle, licet videantur minùs propriè eum fructum vocare ex opere operato.

Qui sacrificio cooperantur singularem fructum impetrant.

154 Rursum si vera est illa sententia, prima tamen differentia quam inter vtrumque illum fructum adfert, non videtur satis probari rationibus pro ea allatis: imò videtur euerti ex fundamentis illius sententiæ. Nam quòd offerens se habeat vt priuatus, non impedit quin fructum suæ oblationis aliis possit applicare. Nam quoduis opus virtutis priuatim exercens, potest eius satisfactionem alteri applicare. Secundò, quia si in hoc fructu sacrificium sit comparandum Sacramento, offerens qui se habet instar causæ efficientis, non debet comparari suscipienti Sacramentum (qui se habet merè passiuè, idéoque similior est ei pro quo offertur sacrificium) sed conferenti Sacramentum, qui est eius causa efficiens. Tertiò, quia in Missa post primum *memento*, circumstantes non tantùm dicuntur pro se offerre sacrificium, sed pro *se suisque omnibus*: quibus verbis aperte indicatur eos hoc posse eodem modo offerre pro aliis ac pro se. Quare si detur talis fructus ex opere operato, credo probabilius esse, eum posse ab offerente etiam aliis applicari. Id docet *Caiet. tom. 2. opusc. tract. 3. q. 2. & Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 1. paulo ante §. Quocirca optime*,

Caietan. Soto.

Similiter quod in tertia differentia dicitur, hunc fructum pendere à sanctitate offerentis, quod intelligendū est, vt ipsi etiam intelligunt, de offerente quà offerens est (nam quòd pendeat ab eius sanctitate, quatenus in eo recipitur, hoc est per accidens offerenti quà tali) videtur probare eum non conferri ex opere operato. Nam in hoc differt propriè fructus, qui percipitur ex opere operato, ab eo qui percipitur ex opere operantis: quòd hic pendeat a sanctitate causæ operantis, ille non. Quare cùm ille fructus pendeat ex sanctitate offerentis formaliter sumpti, non videtur esse ex opere operato. Cōfirm. quia omnis alius fructus qui tam ex Sacramentis, quàm ex sacrificio certò percipitur ex opere operato, nullo modo pendet ex opere operantis. Ergo vel hic non pendet: vel non est ex opere operato.

155 IV. difficultas est, qua ratione fructus qui ex opere operato respondet oblationi, quàm facit sacerdos in persona Christi, pendeat ab eius applicatione?

Quidam olim *Praepositiuus, citatus à D. Thoma in 4. d. 45.* putauit hunc ex institutione Christi applicari omnibus fidelibus pro vniuscuiusque capacitate, ac dispositione: atque ita non esse in potestate celebrantis eum magis huic applicato quàm alteri. Sed hæc sententia repugnat cōmuni praxi Ecclesiæ ac sensui fidelium, qui secundùm eam frustra curarent pro se sacra dici.

Præpositiuus.

Alij docent, quando sacerdos vel ex pacto ratione stipendij accepti, vel ex præcepto Superioris tenetur alicui huius sacrificij fructum applicare, huic buic semper applicari, quantumcumque sacerdos intendat eum alteri applicare. Ratio est, quia cùm hæc applicatio sacerdotis sit iniusta, non videtur Christus per eam velle sua merita applicari, sed videtur potiùs eà applicare ei, cui hic & nunc debent applicari. Ita *Gabriel lect. 26. in can. lit. G.* Sed hæc ratio nullius est momenti. Nam simili ratione probares, eum qui inuito proprio sacerdote natum in eius parœcia puerum baptizat, non conferre ei gratiam: quia baptizatio illa iniusta est, ac contra præceptum Ecclesiæ.

Gabriel.

156 Tertiò, alij putant sacerdotem semper teneri aliquam partē huius fructus applicare toti Ecclesiæ, quàm singuli fideles pro sua dispositione participent. Ratio est, quia cùm sacerdos hoc sacrificium etiam offerat in persona Ecclesiæ, videtur huius omnino esse intentio, vt ipsum saltem ex parte, pro totius Ecclesiæ corpore offerat. Sed hæc ratio nihil probat de fructu qui habetur ex opere operato: quia hunc sacerdos obtinet præcisè prout sustinet personam Christi, qui vt sic propriè sacrificat; & hic fructus propriè prouenit ex sacrificio, quà sacrificium est. Quamuis alia ratione verè etiam offerat sacrificium in persona Ecclesiæ, quatenus per ipsum nomine Ecclesiæ Deus colitur, ac oratur: & consequenter necessariò ex sacrificio prouenit toti Ecclesiæ aliquis fructus, qui habetur per modum impetrationis: qui tamen non necessariò datur singulis in particulari, sed toti Ecclesiæ in communi: vt dixi suprà in refutatione secundæ sententiæ in prima difficultate.

Quartò

Quartò, alij putant quando sacerdos inter celebrandum non applicuit alicui hunc fructum, posse eum postea alicui applicare. Sed alij communiter tenent contrarium.

157 Quintò demum grauis inter Theologos est controuersia, Vtrùm sacerdos inter celebrandum validè applicet hunc fructum ei, quem Deus scit post aliquot dies hoc vel illud facturum, v.c. daturum sacerdoti eleemosynam, &c. Quidam hoc negant. Primò, quia fructus Sacramentorum non potest hoc modo applicari, ergo nec sacrificij. Secundò, quia inde sequeretur, quòd sacerdotes dum non offeruntur ijs eleemosynæ, possent celebrare multa sacra pro ijs qui primi ipsis eleemosynam pro sacro faciendo essent daturi, & ita suæ obligationi satisfacere. quod videtur absurdum, & contra sensum fidelium. Tertiò, Deus nec punit, nec confert præmia secundùm ea quæ postea videt futura, ergo nec etiam secundùm ea applicat fructum sacrificij. Ita *Suarez d.79. sect.9.* Contrà alij affirmant eam applicationem esse validam. Ita *Corduba l.1.q.4.d.5. citatus à Suarez.*

Suarez. Cordub.

Quinta difficultas est, Vtrùm hic fructus crescat pro maiore dispositione eius pro quo sacrificium offertur. *D.Thom. supra q.79.a.5.* insinuat partem affirmatiuam, quem aliqui eius discipuli sequuntur. *Durandus* verò *in 2.d.45.q.3.* id negat, quem sequitur *Suarez d.79. sect.8.*

D.Thom. Durand. Suarez.

158 His positis sit I. CONCLVS. Hoc sacrificium etsi non ita propriè, potest tamen aliquo modo dici offerri pro Beatis: non quidem vt iis aliquid directè impetremus, (nulla enim re indigent, quam iis possimus impetrare) sed quia dū in eorū memoriam offertur, Primò, causat iis aliquod gaudium accidentale: Gaudet enim tum de bonore qui per hoc sacrificium in eorum memoriā Deo exhibetur: tum etiam quia iis ipsis gratissimum, quòd nos Deo gratias agamus pro gratia & gloria qua fruuntur, præsertim quòd videant hæc ipsa in nostrum bonum cedere, nósque per ea incitari vt eos imitemur. Secundò, proficit iis etiam ad extrinsecum quendam honorem, quatenus iis honorificum est, (vt docet *D.Chrysost. hom.21. in Acta*) in tanto sacrificio nominari & patronos inuocari, & Deum per eorum merita à nobis interpellari, vt largiatur nobis gratiā, qua eos imitemur. Vnde post offertorium petimus, vt hoc sacrificium Sanctis proficiat ad honorem, & nobis ad salutem. Vide *Trident. sess.22.c.3. Et Innoc. in c. Cùm Marthæ, de celebrat. Missarum.*

Quomodo hoc sacrificium prosit Beatis.

D. Chrysost.

Trident. Innoc.

159 CONCL. II. Validè etiā offertur pro excommunicatis iisque prodest, secundùm eam rationē qua effectus huius sacrificii capaces sunt. Quia etsi Ecclesia possit prohibere ne pro talibus offeratur: efficere tamē nequit ne pro iis validè in persona Christi offeratur. Quia hæc potestas est potestas ordinis, nec pendet à iurisdictione, & consequenter non magis ab Ecclesia potest impediri, quā potestas cōsecrandi, aut confirmandi.

Validè offertur pro excommunicatis.

Nota tamen, grauiter peccaturum, qui vt persona publica in persona Christi aut Ecclesiæ pro talibus sacrificium offerret; quia hoc grauiter ab Ecclesia prohibitum est, *cap. A nobis, 2. de sententia excommunicationis.* Licitum tamen est pro iis indirectè sacrificium offerre, celebrando pro dilatatione fidei, & extirpatione hæresium. Sic enim indirectè oramus pro eorum conuersione. Item potest sacerdos directè pro iis illud offerre vt persona priuata, sicut etiam ceteri circūstantes hoc facere possunt. hoc enim nullo iure prohibitum est. Vnde nullum est dubiū quin possit pro iis orare in *Memento.* Sed hac de re pluribus agemus in materia de excommunicatione.

Illicitè tamen.

160 CONCLVS. III. Licitè hoc sacrificium offertur pro infidelibus non baptizatis, & prodest illis per modum impetrationis.

Licite offertur pro infidelibus. 1.Timoth.2.

Prob. quia Apostolus 1. ad Timoth. 2. iubet obsecrationes & orationes fieri pro regibus, qui tunc erant infideles, & videtur omnino etiā sub iis verbis comprehendere sacrificium, quod (vt dixi) est efficacissimū genus orationis. Vnde etiā *Tertull. ad Scapulā, Sacrificamus,* inquit, *pro Imperatore.* Et similiter Iudæi in veteri Testamēto sacrificabant pro Principibus Ethnicis, quando iis erāt subiecti. Vnde patet, hoc per se esse licitum, nec vllibi ab Ecclesia est prohibitum.

Tertull.

Nec his obstat illud *D. Aug. l.1. de orig. ne anima c. 8. Quis offerat sacrificium corporis Christi, nisi pro his, qui sunt membra Christi?* Agit enim solùm de defunctis, docétq; illud pro infantibus sine baptismo mortuis offerri nō posse. quod verissimum est. Quia ipsi nec sunt membra Christi, nec esse possunt. Secus est de Ethnicis. Etsi enim non sint actu, sunt tamen potestate membra Christi, quia possunt fieri fideles, & vt fiant pro iis sacrificatur.

D. August.

Nota tamen, hoc sacrificium non prodesse iis ex opere operato. Cùm enim sit sacrificium Ecclesiæ, hoc modo solùm potest prodesse iis qui per baptismum facti sunt membra Ecclesiæ. His enim solis siue per sacrificium, siue per reliqua Sacramenta singulari illo modo Christi merita applicari possunt.

161 CONCL. IV. Hoc sacrificium oblatum pro fidelibus defunctis prodest iis ad remissionē pœnæ etiam ex opere operato. Est iam ferè cōmunis DD. Quòd enim iis aliqua ratione prosit est de fide: vt patet ex *Trident. sess.22. can. 3.* & omnibus etiam antiquissimis liturgiis, in quibus oratur pro defunctis, & plurimis sanctorum Patrum auctoritatibus: ita vt apertè constet hunc fuisse sensum totius ab initio Ecclesiæ: vt pluribus ostendemus in materia de purgatorio.

Prodest fidelibus defunctis ex opere operato. Trident.

Quòd autem prosit iis etiam ex opere operato, Prob. 1. Quia sacerdos in sua ordinatione eodem modo accipit potestatē offerendi hoc sacrificium pro viuis & defunctis. Et Trident. suprà simpliciter dicit illud offerri pro viuis & defunctis, nihil omnino inter hos distinguendo. Atqui oblatum pro illis prodest illis ex opere operato. Ergo etiam his. Prob. 2. Quia cùm illi sint vera ac viua mēbra Ecclesiæ, nulla videtur ratio adferri posse, cur fructus huius sacrificij, cuius capaces sunt, non possit tam efficaciter iis applicari, quàm viuis; cùm vtrisq; solùm spirituali modo, & per actionem omnino extrinsecam applicetur. per hoc solum quòd sacerdos intēdat pro iis celebrare: sicut fructus orationis hoc solo alicui applicatur, quo quis intendit pro eo orare. Secus est in Sacramentis quæ suscipienti per extrinsecam actionem circa eum factam applicari debent,

Trident.

debent. Quare ex eo quòd defuncti non sont capaces fructus qui ex opere operato percipitur ex Sacramentis, non sequitur eos non esse capaces fructus, qui ex opere operato per sacrificium percipitur.

162 Sola sacerdotis oblatio habet effectum ex opere operato.

CONCL. V. Probabilius est soli oblationi quam sacerdos facit in persona Christi, respondere fructum ex opere operato.

Sequitur ex dictis in explicatione tertię difficultatis. Et probatur primò, Quia illa sola oblatio habet veram rationem sacrificij. Etsi enim alij possint dici offerre illam hostiam; tamen eorum oblatio vt ab ijs fit, tantùm metaphoricè est sacrificium. Sicut igitur etsi multi spiritualiter communicent percipiendo Ven. Sacramentum in voto, vel etiam quodammodo sacramentaliter per alium, quem, vt suo nomine communicet aut celebret, permouent; tamē soli perceptioni verè sacramentali respondet fructus ex opere operato: similiter soli illi oblationi sacerdotis respondebit similis fructus.

Probatur secundò, Quia soli illi actioni respondet fructus ex opere operato, cui hic ex promissione Christi annexus est. Atqui soli illi oblationi qua corpus & sanguis Christi verè immolantur, eiusmodi fructus est promissus. Ergo illi soli respondet talis fructus. Et consequenter cū sola oblatio sacerdotis vt fit in persona Christi, sit talis, sola habebit talem fructum.

Minor prob. Quia nullibi habetur talis promissio nisi in ijs locis, vbi corpus Christi dicitur tradi, siue frangi, & sanguis effundi in remissionem peccatorum. quod non fit nisi per veram immolationem, siue sacrificationem.

Probatur tertiò, Quia vt fatentur auctores contrariæ sententiæ, vt eorum oblatio qui sacrificio cooperantur habeat ex eo eiusmodi fructum, ipsi debent esse in statu gratiæ, quod est contra rationem operationis ex opere operato.

163 In quouis offerente habet singularem vim impetrandi.

CONCLVS. VI. omnes qui supradicto modo hoc sacrificium offerunt ei actu aliquo cooperando, per modum impetrationis singularem aliquem fructum percipiunt, longè maiorē quàm per alium actum in ratione virtutis æquè bonū perciperent; tum ob dignitatem ipsius hostiæ, quam etiam ipsi aliqua ratione offerunt; tum quia eorum actio concomitatur oblationem sacerdotis, cui aliqua ratione cooperantur.

Soto.

Patet ex dictis suprà in explicatione tertiæ difficultatis in tertia sententia. Et hanc conclus. docet *Soto in 4. d. 13. q. 2. Art. 1. §. Isti ergo.* licet minùs propriè loquatur dicendo hunc fructum ita esse ex opere operato, vt simul tamen etiam habeatur ex merito: quia propriè habetur per modum impetrationis, & est distinctus ab eo qui habetur per modum meriti.

Hæc crescit pro deuotione offerentis.

Et his patet, hunc fructum crescere & decrescere ratione dignitatis, & actualis deuotionis offerentis, & posse ob eius indignitatem omnino impediri: quamuis non semper omnino impediatur hoc ipso, quo offerens est in peccato mortali. Quia peccator potest fructuosè orare Deum, & aliquam gratiam ab eo impetrare, idque efficaciùs sacrificanti dicto modo cooperando quàm aliàs. Semper tamen maxima ex parte tollitur, & sæpe etiam omnino. quia peccatores sæpè à Deo non exaudiuntur; præsertim quando diu in peccatis perseuerant. Nec vnquam illis vllam pœnam pro peccatis etiam remissis post hanc vitam persoluendam remittit.

164 Quomodo omnibus fidelibus prosit.

CONCLVS. VII. Qui solùm quarto modo ex supradictis hoc sacrificium offerunt communiter (nisi sacerdos particulariter pro ijs offerat aut oret) ex eo nullum fructum in particulari percipiunt; sed tantùm in genere, quatenus bonum quod Ecclesiæ confertur, etiam singulis membris prodest. Ratio est, quia eodem modo illius fructum percipiunt, quo illud offerunt. Atqui illud non offerunt nisi remotè, quatenus sunt membra Ecclesiæ. Ergo etiam simili modo solùm percipiunt eius fructum.

Dixi: *Communiter*, quia sæpe Prælatis alijsque personis publicis, à quibus bonum Ecclesiæ multum pendet, ratione sacrificiorum, dantur particulares aliquæ gratiæ propter bonum commune Ecclesiæ, cui multum expedit eiusmodi personas singulariter à Deo dirigi.

165 Fructus ex opere operato pendet omnino ab applicatione sacerdotis.

CONCL. VIII. Fructus qui ex opere operato respondet huic sacrificio prout offertur in persona Christi, omnino pendet ab applicatione sacerdotis, eique confertur, cui hic eum applicuerit; si modò eius sit capax.

Ita communiter iam Doctores. Et patet, quia celebrans est constitutus à Christo dispensator huius fructus, vt eum per sacrificium, cui voluerit applicet.

Qui sint illius incapaces.

Dixi, *Si eius sit capax.* Quia nec existentes in purgatorio sunt illius capaces, quatenus continet aliquas gratias præuenientes. Nec viui existentes in peccato mortali sunt illius capaces, quatenus continet remissionem pœnę temporalis, vt communiter DD. fatentur. Quod autem quidam dicunt, hūc effectum sacrificij reuiuiscere, vt contingit in Sacramentis, sine fundamento dicunt. Damnati autem nullo modo illius sunt capaces.

166 Quandoque nulli confertur.

Vnde patet primò, si sacerdos hunc fructum aut nulli omnino, aut alicui incapaci applicet, eum nulli conferri, sed remanere in thesauro Ecclesiæ. Vbi tamen notandum, quoties sacerdos eum nulli alteri applicat, censeri eum sibi applicare per generalem voluntatem, qua quisque semper intendit sibi prodesse, quantum potest. Vt enim hic fructus alicui applicetur, sufficit voluntas virtualis & implicita: in illa autem voluntate generali qua sacerdotes communiter aliquo modo mouērur ad celebrandum, implicitè continetur voluntas applicandi sibi fructum sacrificij, quando ipsi non intendunt contrarium.

Ex quo patet secundò, semper esse consultum, vt quoties pro aliquo celebramus, simul habeamus conditionatam voluntatem illum fructum, vel in totum vel ex parte alicui alteri applicandi, si fortè is pro quo celebramus, eius sit incapax, aut eo non indigeat: vt si beatus sit, aut damnatus, vel saltem in peccato mortali; aut etiam nullam de facto habeat pœnam temporalem persoluendam pro præteritis peccatis. quo casu est incapax remissionis pœnæ.

167 Virtualis intentio eum applicandi necessaria est.

CONCL. IX. Debet sacerdos habere saltem virtualem aut implicitam voluntatem applican-

di

di alicui hunc fructum dum celebrat: alioqui frustra eum postea conatur applicare.

Probatur, quia non potest hunc fructum dispensare nisi quatenus sustinet personam Christi, vt eius nomine eum dispenset. Atqui ipse non sustinet personam Christi nisi dum celebrat Ergo tum solùm potest eum applicare.

168 *Non potest pendere a conditione futura.* Concl. X. Probabilius est sacerdotes inualidè applicare fructum huius sacrificij ei quem Deus scit post aliquot dies, hoc vel illud facturum.

Probatur, quia vel talis fructus, v.c. remissio pœnæ temporalis statim ac sacrificium oblatum esset, inciperet habere effectum: vel tunc primùm cùm illa conditio poneretur. Neutrum dici potest. Ergo talis applicatio est inualida. quia non potest alio modo quàm altero ex dictis valere. Minor probatur, quia si primum dicas, sequeretur, Petro, v.c. iam remissam esse aliquam pœnam temporalem, & collatas aliquas gratias præuenientes dependenter ab actu ab eo liberè futuro, & consequenter post vnum mensem adhuc fore in ipsius potestate efficere, vt illi effectus fuerint iam antè positi, vel non positi, quod videtur absurdum.

Secundum etiam dici nequit, quia inde sequeretur, quòd possem applicare alicui peccatori satisfactionem huius sacrificij, vt incipiat ei valere tunc quãdo à peccato iustificaretur. quod communiter negatur. Item quòd possem eandẽ applicare ei qui iam ea non indiget, vt incipiat ei valere tunc cùm in peccatum fuerit lapsus, & ab eo resurget. quod patet absurdum esse: quia virtute remitteretur ei pœna peccati futuri; atque ita quodammodo daretur ei licentia impune peccandi

169 *Validè eum applicat contra præceptum superioris.* Concl. XI. Potest quidem Ecclesia vel superior me obligare, sicut etiam ex pacto possum me obligare, vt alicui in particulari hunc fructum sacrificij applicem: validè tamen eum contra dictam obligationem alteri applico. Ratio est, quia hæc applicatio est actus potestatis Ordinis, & sit immediatè in persona Christi, ideóque non pendet à voluntate Ecclesiæ aut superioris, sed à libera celebrantis voluntate. Quare quantumcumque superior conetur hunc fructum eiusue partem alicui applicare; si tamen celebrans eum non applicet, ille nihil efficiet.

Concl. XII. Nulla est generalis obligatio, qua omnes sacerdotes teneantur hunc fructum sui sacrificij, vel aliquam eius partem alicui certo, aut ipsi Ecclesiæ applicare. Ratio est: Quia talis obligatio deberet prouenire ex aliqua lege Ecclesiastica, quæ hic nulla potest ostendi.

170 Concl. XIII. Ecclesia potest præcipere certas preces in Missa ad suam intentionem recitari, (sicut etiam de facto præcipit) quas si sacerdos recitet, valent secundùm Ecclesiæ intentionem, etsi sacerdos contrarium intendat. Idémque dicendum de fructu sacrificij, qui per modum impetrationis respondet sacrificio, prout in persona Ecclesiæ offertur.

Probatur, quia Deus Ecclesiam per suum Ministrum orantem exaudit independenter ab illius intentione. Sicut Rex acceptaret legationem quam legatus faceret nomine sui Principis, qui Regi esset gratissimus, etsi sciret legatum contrarium ex perfidia cupere & tantùm simulatoriè causam sui Principis agere.

171 Concl. XIV. Fructus huius sacrificij qui consistit in remissione pœnæ temporalis; non crescit pro magnitudine dispositionis eius pro quo offertur: atque ita in iis omnibus qui eius capaces sunt æqualis est.

An sit maior in melius dispositio. Probatur, quia cùm hæc remissio fiat per solam extrinsecam condonationem, nec homo propriè per eam fiat melior, aut aliquid positiui acquirat, non dantur propriè ad illam aliquæ dispositiones, quarum vna sit alia melior, sed hæ solùm dantur ad effectus aliquos positiuos. Secùs est de Sacramentis quæ conferunt gratiam habitualem, ad quam datur dispositio maior, aut minor.

172 Concl. XV. Quòd si loquamur de gratiis præuenientibus, est satis probabile, hunc effectum cõmuniter esse maiorem in meliùs dispositis. Tum quia eadem gratia in actu secundo communiter efficacior est in meliùs dispositio: tum etiam quia etsi Deus sæpe etiam maximè indispositos & indignissimos ex inscrutabili iudicio maximis gratiis præueniat; tamen sæpe etiam in iis conferendis respicit aliquam hominis dispositionem. Vnde communiter maiores gratias confert iustis quàm iniustis; & tunc potiùs quãdo homo aliquo modo est ad pietatẽ aptior, quàm quando est omnino immersus vitiis. quia tunc frustra quodammodo gratias perciperet. quia nisi gratiæ sint singulariter efficaces (quas Deus non semper confert) vix vnquã in talibus habent effectum; nisi quatenus possint eos præseruare vt minùs peccẽt. Quamuis etiam videamus quandoque contrarium, quare hîc non potest facilè infallibilis regula præscribi, quia sicut indicia Dei, ita hæ gratiarum dispositiones sunt nobis satis inscrutabiles.

DVBIVM X.

Vtrùm effectus huius sacrificij sit infinitus?

173 Nota primò, nos hîc loqui de effectu sacrificij immediato, quem confert per modum impetrationis, vel ex opere operato: non autem de effectu mediato, qui potest esse infinitus; qualis est remissio peccati mortalis, ac pœnæ æternæ, quam sacrificium causat mediantibus gratiis præuenientibus iuxta dicta dub. 8.

Nota secundò, hunc effectum posse esse dupliciter infinitum Primò, intensiuè, vt si remittatur alicui pœna infinita, aut conferatur infinita gratia. Secundò, extensiuè, vt si infinitis hominibus singulis pœna finita remittatur.

Nota tertiò, hunc effectum secundùm vtrumque modum rursum posse dupliciter dici infinitum. 1. Quasi in actu primo, ita scilicet vt hoc sacrificiũ quantum est ex parte sua, & Christi institutione habeat sufficientem vim ad producẽdos eiusmodi effectus, si sufficienter applicaretur. 2. Ita vt de facto aliquando producat effectũ infinitum: & hunc secundũ sensum nemo vnquã

 intendit,

intendit, nisi quis fortè dixerit per ipsum immediatè remitti peccatum mortale, & pœnam æternam. Nec de hoc disputamus, sed de primo sensu, & quidem præcipuè de effectu extensiuè infinito. Hæc enim quæstio præcipuè à Doctoribus disputatur, vt inquirant, Vtrùm hoc sacrificium tantum valeat si offeratur pro pluribus, ac si offeratur pro vno: & consequenter Vtrùm is qui à pluribus accepit stipendium, vt pro singulis dicat vnum sacrum, satisfaciat dicendo pro omnibus vnum. Qua in re multi valdè confusè loquuntur, & sæpe citantur pro aliqua sententia, quam reuera non tenent. Imò ex eò quod non satis distinguant diuersos modos, quibus hoc sacrificium suum fructum confert, sibi ipsis aliquando contradicunt.

174 Prima sententia docet efficaciam huius sacrificij esse absolutè infinitam: atque ita tantùm singulis prodesse si offeratur pro pluribus, atque si pro vno solo offerretur. Ita *Caietan. q. 79. art. 5. & tomo 2. opusc. tract. 3. q. 2.* Ad hoc tamen exigit, vt illi omnes postulent pro se dici sacrum. Fundamentum eius est, quia hostia huius sacrificij est infiniti valoris, qui singulis offerentibus applicatur pro eorum deuotione. Sicut igitur quando plures curant pro se diei sacrum, multiplicantur oblationes (nam singuli illi verè offerunt sacrificium) sic etiam multiplicantur applicationes valoris illius hostiæ; qui cùm ob suam infinitudinem nequeat exhauriri, quòd vnus ex eo multum accipiat, non impedit quin alter tantundem accipiat quantum acciperet si solus offerret. Sicut quòd multi simul hauriant aquā ex mari, non impedit quo minùs singuli æquè multum hauriant, ac si soli haurirent. Fatetur tamen, singulorum oblationi etiam sacerdotis respondere fructum omnino finitum, qui consequenter multis diuisus, singulis datur minor, quàm si vni totus daretur. Cuius ratio est, quia fructus qui ex hoc sacrificio accipitur non respondet dignitati ipsius hostiæ, sed deuotioni offerentis: vnde §. *Et confirmatur.* infert: hoc sacrificium oblatum pro pluribus qui illud nō offerunt, non prodesse illis tantum, quantum prodesset si pro vno solo offerretur. Qua in re vel apertè sibi cōtradicit, vel valdè æquiuocè loquitur, nec vllo modo respondet ad præsentē quæstionem. Nec enim hîc propriè quæritur, Vtrùm plures offerentes eandem hostiam æquè eius valorem participent, ac si vnus solus eam offerret, sed Vtrùm sacrificium à sacerdote oblatum pro pluribus, tantum singulis prosit, quantum vni prodesset, si pro eo solo offerretur. Et hoc ipse etiam locis citatis absolutè affirmat verùm esse, quando sacrificium offertur pro iis qui hoc procurarunt; in quo sibi apertè contradicit. Nam etiamsi hi singuli tantum percipiant ex propria sua oblatione, quantum acciperent si soli offerrent: tamen inde non sequitur, quòd tantum accipiant, quia sacerdos pro iis offert, sed quia ipsi offerunt.

Caietan.

175 Secunda sententia docet, quando sacerdos offert pro multis copulatim, & in confuso sumptis v. e. pro integra aliqua ciuitate, tunc sacrificium minùs prodesse singulis, quàm si pro vno solo offerretur. Secùs esse, quādo illud pro singulis sigillatim offertur, v. e. dicēdo apud se, offero hoc sacrificium pro Ioanne, & offero illud pro Petro, &c. Ratio videtur esse, quia in primo casu est vnica oblatio: in secūdo licet sit vnica hostia, sunt tamen multæ oblationes. Sed hæc sententia errat, quòd constituat hoc sacrificium in verbali oblatione, quia hęc sola multiplicatur; nō autem realis oblatio, quæ consistit in consecratione. Solet autem citari pro hac sententia *Syluester v. Missa n. 9.* sed ipse hanc propriè non tenet, sed potiùs inclinat in sententiam Caiet. Nam dicit: tūc solùm hoc sacrificium pro multis oblatum tantum prodesse singulis, quantum si pro vno offerretur: quando singuli per se mouerunt sacerdotem ad celebrandum: quia tunc singuli offerunt, & consequenter tot sunt oblationes, quot sunt ij, pro quibus offertur.

Syluester Caietan.

176 Tertia sententia docet, hoc sacrificium absolutè habere valorē finitū. Ita *Scotus quodl. 20. & Gabr. lect. 26. in can.* Ratio illorum est, Quia valor illius non debet respondere dignitati ipsius hostiæ, sed ipsi oblationi & dignitati, ac deuotioni offerentis. Oblatio autē secundū ipsos est absolutè finitę dignitatis: quia putāt sacerdotē hoc sacrificium propriè offerre nō in persona Christi, sed in persona Ecclesiæ: & consequenter offerentē esse omnino finitæ dignitatis. Vnde *in 4. d. 13. q. 2.* docent excōmunicatum inualidè sacrificare, quia ab Ecclesia præcisus est. Sed hæc ratio, vt patet ex supradictis, non est vera.

Scotus. Gabriel.

Quarta sententia docet, hoc sacrificium habere quidem in se absolutè infinitam dignitatem, & quasi infinitam virtutem, semper tamen conferre effectum determinatū, & minùs valere singulis oblatum pro pluribus, quàm pro paucioribus. Ita *D. Thom. in 4. d. 45. q. 2. a. 4. q. quæstiun. 2. ad 2.*

D. Thom.

177 Vt autem hęc clarius possint intelligi, Nota 4. Aliud esse sacrificium habere in se infinitam dignitatē & valorē, atq; ita esse ex natura sua tale quod possit habere infinitū effectum, si ad hoc à Deo institueretur. Aliud verò esse ipsum de facto habere completā vim producendi effectum infinitū, si sufficienter applicaretur, v. e. si diceretur pro infinitis animabus existētibus in purgatorio. Potest enim fieri vt aliquod opus ex natura sua habeat sufficientissimam dignitatē ad plenè satisfaciendum pro aliquibus peccatis, & ad comparandā eorum plenam remissionē; & tamē de facto non habeat completam vim ad talem effectum producendum defectu intentionis operantis, aut ratione cōtrarij pacti, inter ipsum & personam offensam initi. Patet exemplo, nam quoduis Christi bonum opus fuit ex se sufficiēs ad operādam plenam nostram redemptionem, & vt propter illud gloriā sine vllis propriis meritis possemus consequi: tamen quia Christus contrarium pactum cum Patre iniit, vt scilicet nostra redemptio non consummaretur nisi per suā mortem; & vt nō consequeremur gloriā sine nostra cooperatione: ipsius merita nō habuerunt completam vim alter nostrā salutem operandi.

Aliud est sacrificium aliquod in se esse infiniti valoris aliud verò ipsum posse infinitum effectum producere.

178 Nota quintò, Dupliciter concipi posse hoc sacrificium habere in actu primo completam vim producēdi effectū aliquo modo infinitū. Primò, vt absolutè & categorematicè habeat talem vim ratione vnius oblationis: ita vt prout offertur

à solo

à solo sacerdote cum certa deuotione posset æqualiter singulis prodesse oblatum pro infinitis hominibus, ac si pro vno offerretur. Secundò, vt habeat quasi syncategorematicè ea solùm ratione vim quodammodo infinitam, quatenus ratione circumstantiarum in infinitum potest semper magis & magis crescere eius effectus. quod rursus dupliciter fieri potest. Primò, quatenus offertur semper cum maiore & maiore deuotione. Secundò, quatenus vel ab eodem, vel à diuersis per plures ac plures actus offertur.

179 *Hoc sacrificium est infiniti valoris.*

Conclvs. I. Dignitas & valor huius sacrificij tam ratione rei oblatæ, quàm primarij offerentis, habet dignitatem ac valorem absolutè infinita.

Patet, quia tam res oblata quàm primarius offerens est ipse Christus, vt in superioribus dubiis clarè ostendi. Ex quo sequitur, illud habere sufficientem in se proportionem, vt possit à Deo institui ad infinitum effectum operandum.

180 *Nihil de nouo meretur.*

Conclvs. II. Hoc sacrificium quatenus offertur in persona Christi, nullam habet vim de nouo aliquid merendi, aut operandi nouam aliquam satisfactionem.

Probatur. quia vel offertur in persona Christi prout consideratur iam beatus in cælo, & sic cùm Christus non sit ampliùs in statu merendi, aut satisfaciendi, non potest offerendo hoc sacrificium satisfacere, aut mereri. Nec refert quòd sacerdos sit in statu merendi. quia illa actio vt sic considerata non reputatur esse ipsius sacerdotis sed Christi. Vel secundò offertur in persona Christi, prout consideratur adhuc viuens in terris (quia cùm adhuc viator hoc sacrificium instituerit, vt per sacerdotes suo nomine offerretur, videtur offerri in persona Christi prout consideratur adhuc vt viator.) Et hoc modo non habebit vim merendi aut satisfaciendi distinctam ab ea quam habebat illa Christi institutio, siue volitio qua hoc sacrificium instituebat. Sicut si dominus præcipiat suo dispensatori vt det aliquot aureos pauperibus, & postea incidat in somnum, vel moriatur, atque interim famulus det eleemosynam: dominus per illam donationem non plus merebitur aut satisfaciet, quàm fuerit meritus per illam iussionem. Ratio est: quia ad nouũ meritum vel satisfactionẽ requiritur noua libertas: hîc autẽ respectu domini non est noua libertas; imò nec noua actio. quia non aliter censetur hanc actionem facere, quàm ratione præcedentis iussionis. Et eadem est ratio huius sacrificij respectu Christi viatoris ipsum instituentis.

181 *Celebrans sustinet personã Christi existentis.*

Adde, verius esse sacerdotem sustinere personam Christi non prout consideratur olim fuisse, sed prout adhuc existit: nam profert formam consecrationis in persona Christi adhuc existẽtis. Quod vel inde patet. Quia si Christus omnino esse desineret, forma esset falsa, nec sacerdos per eam quidquam efficeret: ideóque etiam corpus Christi tale ponitur sub speciebus, quale est in se. Vide dicta q. 75. art. 4. d. 5. num. 167. Et ob has causas dubio 3. dixi per hoc sacrificium non acquiri nouum pretium redemptionis nostræ, sed per sacrificium crucis acquisitum applicari.

Hinc patet, hoc sacrificium prout offertur in persona Ecclesiæ, nullam habere vim merendi aut satisfaciendi. quia Ecclesia non est persona aliqua vna quæ possit mereri.

182 *Quantã vim impetrandi hoc sacrificiũ habeat.*

Conclvs. III. Hoc sacrificium quatenus offertur in persona Christi, habet quantum est ex se infinitam vim impetrandi. Quoniam & res oblata & primarius offerens sunt infinitæ dignitatis: & Christus etiam modò est in eo statu, quo potest Deum pro nobis interpellare, & quæ voluerit etiam impetrare. Est tamen hæc vis tãtùm remota & incompleta. Quia ex eo quòd Christus hoc sacrificium non instituerit ad infinitum aliquem effectum impetrandum, nullo modo potest similem effectum immediatè impetrare, quantumcumque sacerdos ipsum ad hoc offerat. Mediatè tamen potest aliqua ratione similem effectum impetrare, quatenus impetrat peccatori gratias præuenientes, quibus conuersus obtinet remissionem peccati mortalis & pœnæ æternæ. Hinc patet, hoc sacrificium oblatum in persona Ecclesiæ, habere vim impetrandi. quia etsi communitas non potest per se aliquid mereri, potest tamen per legatum suum aliquid impetrare.

183

Conclvs. IV. Hoc sacrificium prout offertur à persona priuata (siue is sacerdos sit, siue alij sacrificio cooperantes) semper habet actu vim limitatam producendi suum effectum. Quia, vt docet *D. Thom. q. 79. a. 5.* in hac oblatione magis attenditur dignitas & deuotio offerentis, quæ hoc casu omnino finitæ sunt, quàm dignitas rei oblatæ. Quæ ratio quamuis bona sit, tamen non satis videtur per se hanc conclusionem probare. Posset enim aliquis respondere: Etiamsi oblationis efficacia præcipuè crescat pro magnitudine dignitatis & deuotionis offerentis, nihilominus etiam crescere ex dignitate rei oblatæ. Quis enim non videat ceteris paribus eum plus apud Deum mereri, qui dat sex aureos pauperibus, quàm eum qui dat vnum tãtùm assem. Cùm igitur res oblata sit infinita, vis oblationis erit etiam infinita.

D. Thom.

184 *Quando virtus oblationis crescat ex præstantia muneris.*

Ad hoc argumentum varij variè respondent. sed iis omissis Respondeo, Efficaciam oblationis in ratione meriti aut impetrationis ex præstantia rei oblatæ crescere. Primò, quando rès oblata est necessaria aut valde vtilis ei cui offertur, ita vt inde fiat ditior, aut aliqua ratione beatior: vt fit quando hominibus aliquid largimur. Tunc enim accipiens donum, eo maiore afficitur beneficio, quo illud est maius, & consequenter magis donatori obligatur, etiamsi donatio huic nullo modo sit incommoda aut difficilis. Hinc quo plura ac maiora accipimus à Deo beneficia, eo magis ei obligamur. Secundò crescit quando pro magnitudine muneris crescit difficultas oblationis respectu offerentis. Hinc qui olim Deo offerebat holocausta magni valoris, verb. caus. viginti arietes, ceteris paribus plus merebatur quàm qui rem paruam obtulisset, etsi Deus æqualiter neutro dono indigeret. Ratio est, quia ceteris paribus actus internus eo est perfectior, quo actus externus, quem imperat, est difficilior: nam inde necessariò sequitur, affectum

Voluntas imperans actum difficiliorem est perfectior.

ex quo hic procedit,esse in actu secundo efficaciorem ,& appretiatiuè maiorem erga eum cui illud munus offertur. Hinc Christus Lucæ 21. probat oblationem viduæ fuisse meliorem oblationibus diuitum, quia his facilius erat offerre aureum , quàm illi offerre duo minuta. Hæc tamē intellige nisi fortè is qui munus offert,sit ita animo comparatus , vt omnino æquè multum offerret si hic & nunc hoc ei esset possibile:tunc enim absolutè fieri posset , vt par esset vtriusque interior affectus & cōsequēter par esset vtriusque meritum. Sed hoc rarissimum est. Et tamen etiam illo casu ille plus satisfaceret , cuius actus exterior esset difficilior. quia ipsa rei difficultas sponte suscepta per se habet rationem satisfactionis, cùm etiam per eam quam coacti patimur,possimus satispati : vt patet in purgatorio , vbi animæ purgantur præcisè,quia tantum patiuntur, quantum meruerunt : non autem quia cum magna aut parua deuotione patiuntur vt dicam suo loco.

Luc.21.

Quando autem oblatio rei dignioris nec accipienti est vtilior,nec offerenti difficilior,quàm oblatio rei vilioris , ex muneris dignitate nullo modo crescit efficacia oblationis in ratione meriti aut satisfactionis.Hinc ceteris paribus æquè apud Deum meretur , qui ei offert merita alicuius minoris Sancti , ac qui offert ei merita beati Petri,aut omnium Sanctorum simul.

185 Hoc sacrificiū ex aliis capitibus habet singularem vim impetrandi.

Nota tamen,oblationem huius sacrificij habere singularem vim ad impetrandum aliquid à Deo,etiā vt fit à personis priuatis, quæ aliquo modo ad sacerdotis oblationem actu concurrunt,iuxta dicta dub.9. Tum quia singulari modo repræsentat Deo passionem Christi , qua Deus ad omnia beneficia nobis concedenda præcipuè mouetur : tum etiam quia non solùm in ea offertur Deo munus , quod per se ei gratissimum est ; sed etiam quia hoc offertur ea oblatione,quæ singulariter à Christo instituta est,vt per eam Deo pro peccatis satisfaciamus , & necessaria nobis beneficia impetremus : & consequenter ad vtrumque quando debitè fit , habet singularem vim , determinatam tamen secundùm Christi instituentis, & Dei acceptantis intentionem,vt dixi notabili tertio.

186 Nunquam habet effectū actu infinitū.

CONCLVS. V. Hoc sacrificium nullo modo potest dici ita habere infinitam efficaciam quasi possit actu aliquem effectum infinitum immediatè impetrare : aut æquè facilè quantumuis magnum fructum impetrare ac minimum : aut quasi tantum valeat singulis quando pro multis offertur,ac quando pro vno.

Sequitur ea dictis, quia ostendi neque habere eiusmodi vim completam ratione offerentis, etiam vt offertur in persona Christi : neque etiam ratione rei oblatæ : quia ad talem effectum nullo modo est institutum , neque etiam institui decuit.

Et probatur vlteriùs primò, Quia aliàs possemus quouis sacrificio cuiuis homini quātumuis magnas gratias præuenientes impetrare , atque adeo maiores quàm omnes simul Sancti habuerint, quod patet esse falsum. Secundò, quia alias dicendo vnum sacrum pro omnibus hominibus viuis & defunctis , tantum singulis prodessem, ac si pro singulis vnum dicerem. Atqui hoc apertè falsum est. Nam inde sequeretur Primò, stultissimè facere eos qui dicūt aliquod sacrum pro vno particulari. Secundò,nos ea caritate aliquo modo obligari quoduis sacrum dicere pro omnibus fidelibus , qui eius fructus sunt capaces : quia cùm hoc modo sine vllo nostro incommodo aut difficultate possemus illis plurimum prodesse,caritas omnino exigeret , vt hoc faceremus. Tertiò , quòd qui accepisset à mille personis distinctas eleemosynas, vt pro ijs diceret sacrum , satisfacere dicendo vnum pro omnibus : quia tantùm iis prodest,ac si diceret vnū pro singulis. quæ omnino absurda sunt,& contra communem fidelium sensum. Ergo & id vnde sequitur.

Dices, Sex Missas pro sex hominibus oblatas plus prodesse singulis , quàm si vnam pro illis offeram : quia habeo maiorem deuotionem saltem extensiuè in sex Missis , quàm in vna. Sed hoc non sufficit , quia vt summum inde sequitur , sex Missas magis prodesse illis sex hominibus , quando singulæ dicuntur pro omnibus: non autem quando singulæ dicuntur pro singulis.

187 Habet vim syncategorematice infinitam.

CONCLVS. VI. Vis huius sacrificii potest aliquo modo dici syncategorematicè infinita,quatenus fructus eius qui per modum impetrationis obtinetur,ratione deuotionis , aut multitudinis offerentium potest in infinitum semper crescere. Quo enim tam sacerdos , quàm reliqui astantes id deuotiùs offerunt , aut etiam quo plures illud offerunt , eò maiorem habet vim impetrandi. nam singuli tantum impetrant, quantum impetrarent si soli in suo ordine offerent:modò æquè efficaciter ad sacrificium concurrant,ac si soli essent. Quod ideo dico , quia dantes simul sacerdoti vt dicat sacrum talem eleemosynam,qualis solet pro vno sacro dari,singuli non tam efficaciter ad illud concurrunt, quàm si quisque pro vno sacro daret pro se separatim dicendo. Patent hæc ex dictis suprà dub.7.concl.4.

188

Petes, Vtrùm hic effectus sacrificii proportionaliter crescat pro deuotione offerentis : ita vt si deuotioni vt duo respondeat effectus vt tria; deuotioni vt quatuor respōdeat effectus vt sex? *Sotus in 4.d.13.q.2.a.5.§.Respondetur*, id negat , putàtque ea suppositione posita offerentem cum deuotione vt quatuor, tantùm habiturum effectum vt quinque , & offerentem eum deuotione vt quinque , effectum vt sex. Sed hoc modo ratione deuotionis offerentis propriè non cresceret efficacia ipsius sacrificii,siue ipsius externæ oblationis , quatenus secundùm se ratione rei oblatæ & institutionis Christi secundùm dicta habet aliquam vim impetrandi ; nam effectus ipsi præcisè respondens maneret semper idem : sed tantùm cresceret præcisè effectus respondens deuotioni offerentis. Sicut si Sacramentum aliquod haberet præcisè vim conferendi ex opere operato vnum gradum gratiæ, quem æqualiter conferret omni suscipienti non ponenti obicem , siue optimè , siue minùs benè esset dispositus : nihilominus qui illud susciperet cum deuotione vt sex , reciperet plus gratiæ quàm

Sotus.

quàm qui reciperet cum deuotione vt vnum: ideo tamen effectus Sacramenti non cresceret ratione deuotionis suscipientis, sed solùm cresceret effectus deuotionis. Quare probabilius credo, hàc efficaciam sacrificij esse duplo maiorē in eo qui cum dupla deuotione illud offert: eadem ratione qua dixi q.62. art. 1. d. 3. effectum Sacramenti proportionaliter crescere pro dispositione suscipientis. hac solùm differentia, quòd quia hic effectus sacrificij habetur tantùm per modum impetrationis, non fit ita infallibilis & determinatus ac effectus Sacramenti. Et quia pendet etiam ex dispositione eius pro quo offertur, potest etiam ex hac parte vel in totum, vel ex parte impediri. Ratio autem huius est, quia tam D. Thomas, quàm alij communiter Theologi dicunt effectum huius sacrificij crescere ratione deuotionis offerentis. quod non esset propriè verum, si esset vera sententia Soti.

Dupla deuotione offerens habet duplum effectum.

D. Thom.

Sotus.

190 Hinc sequitur primò, Quando plures eandem Missam audiunt, aut ci inseruiunt, & ita eam aliquo modo offerunt, non ideo eos singulos minorem effectum percipere, quàm si essent soli. Quia cùm sint ibi distinctæ oblationes, etiam sunt distincti effectus ijs respondentes, qui potiùs crescunt ex multitudine concurrentium: tum quia hoc modo sese mutuò sæpe ad maiorem deuotionem excitant: tum quia multorum preces simul per modum vnius Deo oblatæ, sunt magis efficaces, quàm si omnes essent separatim oblatæ. Quia etiam hic verum est illud vulgare. *Maior est virtus vnita seipsa dispersa*: ideoque etiam Ecclesia in necessitate curat multos simul ad orandum conuenire.

Pluralitas eorum qui hoc sacrificium secundario offerunt minuit in singulis effectum.

Sequitur secundò, Quando sacerdos per diuersas actiones, plures in suo Memēto Deo commenda, pro eis in persona sua hoc sacrificium offerendo, tantum prodesse singulis, ac si vnum solum commendaret. Quia singulæ actiones habent rationē distinctæ oblationis, nec vna alterā impedit. Dixi, Eū sæpius posse offerre idem sacrificium vt personam priuatam, scilicet verbali oblatione: quia vt sustinet personam Christi tantùm potest illud semel offerre. quia hæc oblatio non differt à consecratione.

Sacerdos potest multis æqualiter in Memento prodesse, ac si vnius meminisset.

191 CONCLVS. VII. Fructus qui habetur ex opere operato ex hoc sacrificio prout communiter offertur, nullo ex dictis modo potest esse infinitus. Quia hic fructus respondet solùm consecrationi, quæ fit à solo sacerdote, & semel tantùm in vno sacrificio, nec ratione maioris ipsius deuotionis potest crescere: vt patet ex dictis d. 7.

Dixi, *prout communiter offertur*. Quia si plures sacerdotes simul eandem hostiam consecrarent (vt fit quando noui sacerdotes simul cum Episcopo ordinante consecrant) tunc singuli verè offerrent; & consequenter singulorum oblationi responderet suus fructus ex opere operato, non minùs quàm si soli offerrent. Quòd enim consecrent eandem hostiam nihil de fructu detrahit: sicut contrà nihil accedit ex eo quòd sacerdos simul plureshostias consecret. Nam si propriè velimus loqui, etsi in diuersis sacrificijs plures sint materiæ, atque aliqua ratione plures hostiæ secundariæ, primaria tamen hostia ex qua sacrificium habet suam vim, in omnibus sacrificijs est vna ac eadem, scilicet Christus.

Fructus ex opere operato multiplicatur quando sunt multi verè offerentes.

162 Hinc sequitur, eum qui à pluribus accepit distinctas eleemosynas vt dicat pro ijs sacrum, si singulæ sufficiant ad frugalem vnius diei victum, teneri pro singulis singula sacra dicere. Idémque dicendum de eo qui aliunde obligatur pro diuersis sacra dicere. Quia cùm fructus qui habetur ex opere operato (quem præcipuè sibi applicari cupiunt qui sacrum pro se dici petunt, eo quòd maximè certus sit, & fortè solus omnino infallibiliter applicetur) omnino vnus, isque finitus vni sacrificio respondeat; longè minùs de fructu sacrificij participant, quando vnum offertur pro multis, quam quando pro singulis vnum. Idémque iudicium est de fructu quem sacerdos impetrat prout offert in persona Christi, qui vnicus omnino vni sacrificio respondet. Quia cùm hæc oblatio non sit distincta à consecratione, non potest in eodem sacro multiplicari, nisi quando multi eandem hostiam consecrant.

Obligatus pro pluribus dicere inte. gram sacrificio non satisfacit.

Nec his obstat quòd quando multi conferendo eleemosynas ad idem sacrificium concurrunt, singuli recipiant particularem fructum suæ oblationi & deuotioni respondentē: quia hunc non recipiunt, quia sacerdos pro ijs offert (nam eodem modo eum reciperent, si sacerdos pro alijs celebraret) sed quia ipsi offerunt. Sacerdos autem propter pactum & acceptam eleemosynam tenetur pro ipsis celebrare, vt suæ oblationis fructum ijs applicet.

Dixi, *Si singulæ sufficiant ad frugalē vnius diei victum*. Quia si eleemosynæ ad hoc non sufficerent, plurimi Doctores dicunt, tunc licere tot accipere pro vno sacro, quot sufficiunt ad talem victum. Ita *Soto in 4. d. 13. q. 2. art. 1. & Canus in locis Theolog. l. 12. c. 13.* & alij.

Soto. Canus.

Vbi Nota primò, Pro victu tali illam quantitatem eleemosynæ debere iudicari sufficientem quam vel superiorum auctoritas, vel loci consuetudo pro singulis sacris taxauit, idque siue sacerdos indigeat ratione particularis suæ conditionis, lautiore sustentatione, siue non. hoc enim ij qui procurant dici sacra, non tenentur æstimare, sed ipsius est aliunde sibi prouidere. Talis autem eleemosyna his locis sunt quatuor aut quinque asses. Quare quamuis sacerdos possit plus accipere à sponte offerentibus, neminem tamen potest cogere, aut fraude inducere vt plus det.

Quanta eleemosyna pro sacro debeatur.

Nota secundò, Hæc intelligenda esse quando qui dant eleemosynam, non essent facilè alios reperturi, qui pro singulis singula sacra dicerent. Nam hoc casu iniuriosè à sacerdote deciperentur, dum falsa spe inducerentur vt darent illam eleemosynam habituri tantùm medium fructum sacrificij, cum alias possent habere integrum.

193 Quanquam autem hæc sententia non sit improbabilis ob auctoritatem Doctorum, nō videtur tamen passim admittenda, nisi vbi rationabilis causa & grauis sacerdotis inopia (qui se nulla alia ratione posset nutrire) id exigeret. Tum quia sapit auaritiam, & quasi nundinationem quandam sacrorum, dum tam rigidum pro ija

 pretium

ex quo hic procedit, esse in actu secundo efficaciorem, & appretiatiuè maiorem erga eum cui illud munus offertur. Hinc Christus Lucæ 21. probat oblationem viduæ fuisse meliorem oblationibus diuitum, quia his facilius erat offerre aureum, quàm illi offerre duo minuta. Hæc tamē intellige nisi fortè is qui munus offert, sit ita animo comparatus, vt omnino æquè multum offerret si hic & nunc hoc ei esset possibile: tunc enim absolutè fieri posset, vt par esset vtriusque interior affectus & cōsequēter par esset vtriusque meritum. Sed hoc rarissimum est. Et tamen etiam illo casu ille plus satisfaceret, cuius actus exterior esset difficilior. quia ipsa rei difficultas sponte suscepta per se habet rationem satisfactionis, cùm etiam per eam quam coacti patimur, possimus satispati: vt patet in purgatorio, vbi animæ purgantur præcisè, quia tantum patiuntur, quantum meruerunt: non autem quia cum magna aut parua deuotione patiuntur vt dicam suo loco.

Luc. 21.

Quando autem oblatio rei dignioris nec accipienti est vtilior, nec offerenti difficilior, quàm oblatio rei vilioris, ex muneris dignitate nullo modo crescit efficacia oblationis in ratione meriti aut satisfactionis. Hinc ceteris paribus æquè apud Deum meretur, qui ei offert merita alicuius minoris Sancti, ac qui offert ei merita beati Petri, aut omnium Sanctorum simul.

185 *Hoc sacrificiū ex aliis capitibus habet singularem vim impetrandi.*

Nota tamen, oblationem huius sacrificij habere singularem vim ad impetrandum aliquid à Deo, etiā vt fit à personis priuatis, quæ aliquo modo ad sacerdotis oblationem actu concurrunt, iuxta dicta dub 9. Tum quia singulari modo repræsentat Deo passionem Christi, qua Deus ad omnia beneficia nobis concedenda præcipuè mouetur: tum etiam quia non solùm in ea offertur Deo munus, quod per se ei gratissimum est; sed etiam quia hoc offertur ea oblatione, quæ singulariter à Christo instituta est, vt per eam Deo pro peccatis satisfaciamus, & necessaria nobis beneficia impetremus: & consequenter ad vtrumque quando debitè fit, habet singularem vim, determinatam tamen secundùm Christi instituentis, & Dei acceptantis intentionem, vt dixi notabili tertio.

186 *Nunquam habet effectū actu infinitū*

Concl. V. Hoc sacrificium nullo modo potest dici ita habere infinitam efficaciam quasi possit actu aliquem effectum infinitum immediatè impetrare: aut æquè facilè quantumuis magnum fructum impetrare ac minimum: aut quasi tantum valeat singulis quando pro multis offertur, ac quando pro vno.

Sequitur ex dictis, quia ostendi neque habere eiusmodi vim completam ratione offerentis, etiam vt offertur in persona Christi: neque etiam ratione rei oblatæ: quia ad talem effectum nullo modo est institutum, neque etiam institui decuit.

Et probatur vlteriùs primò, Quia aliàs possemus quouis sacrificio cuiuis homini quātumuis magnas gratias præuenientes impetrare, atque adeo maiores quàm omnes simul Sancti habuerint. quod patet esse falsum. Secundò, quia alias dicendo vnum sacrum pro omnibus hominibus viuis & defunctis, tantum singulis prodessem, ac si pro singulis vnum dicerem. Atqui hoc apertè falsum est. Nam inde sequeretur Primò, stultissimè facere eos qui dicūt aliquod sacrum pro vno particulari. Secundò, nos ex caritate aliquo modo obligati quoduis sacrum dicere pro omnibus fidelibus, qui eius fructus sunt capaces: quia cùm hoc modo sine vllo nostro incommodo aut difficultate possemus illis plurimum prodesse, caritas omnino exigeret, vt hoc faceremus. Tertiò, quòd qui accepisset à mille personis distinctas eleemosynas, vt pro iis diceret sacrum, satisfacere dicendo vnum pro omnibus: quia tantùm iis prodest, ac si diceret vnū pro singulis. quæ omnino absurda sunt, & contra communem fidelium sensum. Ergo & id vnde sequitur.

Dices, Sex Missas pro sex hominibus oblatas plus prodesse singulis, quàm si vnam pro illis offeram: quia habeo maiorem deuotionem saltem extensiuè in sex Missis, quàm in vna. Sed hoc non sufficit, quia vt summum inde sequitur, sex Missas magis prodesse illis sex hominibus, quando singulæ dicuntur pro omnibus: non autem quando singulæ dicuntur pro singulis.

187 *Habet vim syncategorematice infinitam.*

Concl. VI. Vis huius sacrificii potest aliquo modo dici syncategorematicè infinita, quatenus fructus eius qui per modum impetrationis obtinetur, ratione deuotionis aut multitudinis offerentium potest in infinitum semper crescere. Quo enim tam sacerdos, quàm reliqui astantes id deuotiùs offerunt, aut etiam quo plures illud offerunt, eò maiorem habet vim impetrandi. nam singuli tantum impetrant, quantum impetrarent si soli in suo ordine offerrent: modò æquè efficaciter ad sacrificium concurrant, ac si soli essent. Quod ideo dico, quia dantes simul sacerdoti vt dicat sacrum talem eleemosynam, qualis solet pro vno sacro dari, singuli non tam efficaciter ad illud concurrunt, quàm si quisque pro vno sacro daret pro se separatim dicendo. Patent hæc ex dictis suprà dub.7.concl.4.

188

Petes, Vtrùm hic effectus sacrificii proportionaliter crescat pro deuotione offerentis: ita vt si deuotioni vt duo respondeat effectus vt tria; deuotioni vt quatuor respōdeat effectus vt sex? *Sotus in 4.d. 13.q.2.a.5.§.Respondetur*, id negat, putátque ea suppositione posita offerentem cum deuotione vt quatuor, tantùm habiturum effectum vt quinque, & offerentem cum deuotione vt quinque, effectum vt sex. Sed hoc modo ratione deuotionis offerentis propriè non cresceret efficacia ipsius sacrificii, siue ipsius externæ oblationis, quatenus secundùm se ratione rei oblatæ & institutionis Christi secundùm dicta habet aliquam vim impetrandi; nam effectus ipsi præcisè respondens maneret semper idem: sed tantùm cresceret præcisè effectus respondens deuotioni offerentis. Sicut si Sacramentum aliquod haberet præcisè vim conferendi ex opere operato vnum gradum gratiæ, quem æqualiter conferret omni suscipienti non ponenti obicem, siue optimè, siue minùs benè esset dispositus: nihilominus qui illud susciperet cum deuotione vt sex, reciperet plus gratiæ quàm

Sotus.

quàm qui reciperet cum deuotione vt vnum: ideo tamen effectus Sacramenti non cresceret ratione deuotionis suscipientis, sed solùm cresceret effectus deuotionis. Quare probabilius credo, hâc efficaciam sacrificij esse duplo maiorē in eo qui cum dupla deuotione illud offert: cadem ratione qua dixi q. 62. art. 1. d. 3. effectum Sacramenti proportionaliter crescere pro dispositione suscipientis. hac solùm differentia, quòd quia hic effectus sacrificij habetur tantùm per modum impetrationis, non sit ita infallibilis & determinatus ac effectus Sacramenti. Et quia pendet etiam ex dispositione eius pro quo offertur, potest etiam ex hac parte vel in totum, vel ex parte impediri. Ratio autem huius est, quia tam D. Thomas, quàm alij communiter Theologi dicunt effectum huius sacrificij crescere ratione deuotionis offerentis. quod non esset propriè verum, si esset vera sententia Soti.

Dupla deuotione offerens habet duplum effectum.

D. Thom.

Sotus.

190 Hinc sequitur primò, Quando plures eandem Missam audiunt, aut ei inseruiunt, & ita eam aliquo modo offerunt, non ideo eos singulos minorem effectum percipere, quàm si essent soli. Quia cùm sint ibi distinctæ oblationes, etiam sunt distincti effectus ijs respondentes, qui potiùs crescunt ex multitudine concurrentium: tum quia hoc modo sese mutuò sæpe ad maiorem deuotionem excitant: tum quia multorum preces simul per modum vnius Deo oblatæ, sunt magis efficaces, quàm si omnes essent separatim oblatæ. Quia etiam hic verum est illud vulgare. *Maior est virtus vnita seipsa dispersa:* ideoque etiam Ecclesia in necessitate curat multos simul ad orandum conuenire.

Pluralitas eorum qui hoc sacrificium secundario offerunt minuit in singulis effectum.

Sequitur secundò, Quando sacerdos pro diuersas actiones, plures in suo Memēto Deo commenda, pro eis in persona sua hoc sacrificium offerendo, tantum prodesse singulis, ac si vnum solum commendaret. Quia singulæ actiones habent rationē distinctæ oblationis, nec vna alterā impedit. Dixi, Eū sæpiùs posse offerre idem sacrificium vt personam priuatam, scilicet verbali oblatione: quia vt sustinet personam Christi tantùm potest illud semel offerre. quia hæc oblatio non differt à consecratione.

Sacerdos potest multis æqualiter in Memento prodesse, ac si vnius meminisset.

191 Conclvs. VII. Fructus qui habetur ex opere operato ex hoc sacrificio prout communiter offertur, nullo ex dictis modo potest esse infinitus. Quia hic fructus respondet solùm consecrationi, quæ fit à solo sacerdote, & semel tantùm in vno sacrificio, nec ratione maioris ipsius deuotionis potest crescere: vt patet ex dictis d. 7.

Dixi, *prout communiter offertur.* Quia si plures sacerdotes simul eandem hostiam consecrarent (vt fit quando noui sacerdotes simul cum Episcopo ordinante consecrant) tunc singuli verè offerrent; & consequenter singulorum oblationi responderet suus fructus ex opere operato, non minùs quàm si soli offerrent. Quòd enim consecrent eandem hostiam nihil de fructu detrahit: sicut contrà nihil accedit ex eo quòd sacerdos simul plures hostias consecret. Nam si propriè velimus loqui, etsi in diuersis sacrificijs plures sint materiæ, atque aliqua ratione plures hostiæ secundariæ, primaria tamen hostia ex qua sacrificium habet suam vim, in omnibus sacrificijs est vna ac eadem, scilicet Christus.

Fructus ex opere operato multiplicatur quando sunt multi verè offerentes.

162 Hinc sequitur, eum qui à pluribus accepit distinctas eleemosynas vt dicat pro ijs sacrum, si singulæ sufficiant ad frugalem vnius diei victum, teneri pro singulis singula sacra dicere. Idémque dicendum de eo qui aliunde obligatur pro diuersis sacra dicere. Quia cùm fructus qui habetur ex opere operato (quem præcipuè sibi applicari cupiunt qui sacrum pro se dici petunt, eo quòd maximè certus sit, & fortè solus omnino infallibiliter applicetur) omnino vnus, isque finitus vni sacrificio respondeat; longè minùs de fructu sacrificij participant, quando vnum offertur pro multis, quàm quando pro singulis vnum. Idémque iudicium est de fructu quem sacerdos impetrat prout offert in persona Christi, qui vnicus omnino vni sacrificio respondet. Quia cùm hæc oblatio non sit distincta à consecratione, non potest in eodem sacro multiplicari, nisi quando multi eandem hostiam consecrant.

Obligatus pro pluribus dicere missæ, singulis tenetur sacrificio non satisfacit.

Nec his obstat quòd quando multi conferendo eleemosynas ad idem sacrificium concurrunt, singuli recipiant particularem fructum suæ oblationi & deuotioni respondentē: quia hunc non recipiunt, quia sacerdos pro ijs offert (nam eodem modo eum reciperent, si sacerdos pro alijs celebraret) sed quia ipsi offerunt. Sacerdos autem propter pactum & acceptam eleemosynam tenetur pro ipsis celebrare, vt suæ oblationis fructum ijs applicet.

Dixi, *Si singulæ sufficiant ad frugalē vnius diei victum.* Quia si eleemosynæ ad hoc non sufficerent, plurimi Doctores dicunt, tunc licere tot accipere pro vno sacro, quot sufficiunt ad talem victum. Ita *Soto in 4. d. 13. q. 2. art. 1. & Canus in locis Theolog. l. 12. c. 13.* & alij.

Soto. *Canus.*

Vbi Nota primò, Pro victu tali illam quantitatem eleemosynæ debere iudicari sufficientem quam vel superiorum auctoritas, vel loci consuetudo pro singulis sacris taxauit, idque siue sacerdos indigeat ratione particularis suæ conditionis, lautiore sustentatione, siue non. hoc enim ij qui procurant dici sacra, non tenentur æstimare, sed ipsius est aliunde sibi prouidere. Talis autem eleemosyna his locis sunt quatuor aut quinque asses. Quare quamuis sacerdos possit plus accipere à sponte offerentibus, niminem tamen potest cogere, aut fraude inducere vt plus det.

Quanta eleemosyna pro sacro debeatur?

Nota secundò, Hæc intelligenda esse quando qui dant eleemosynam, non essent facilè alios reperturi, qui pro singulis singula sacra dicerent. Nam hoc casu iniuriosè à sacerdote deciperentur, dum falsa spe inducerentur vt darent illam eleemosynam habituri tantùm medium fructum sacrificij, cum alias possent habere integrum.

193 Quanquam autem hæc sententia non sit improbabilis ob auctoritatem Doctorum, nō videtur tamen passim admittenda, nisi vbi rationabilis causa & grauis sacerdotis inopia (qui se nulla alia ratione posset nutrire) id exigeret. Tum quia sapit auaritiam, & quasi nundinationem quandam sacrorum, dum tam rigidum pro ijs

pretium exigitur. Tum etiã quia in rigore videtur falsa. Primò, quia sacerdos acceptando eleemosynam exterius promittit integrum sacrum, & tamen tantùm dimidium intendit pro altero dicere. quod difficilè excusatur à mendacio. In mutuis enim siue onerosis promissionibus tenemur externa signa promissionis intelligere prout communiter intelliguntur, & sicut scimus ea hic & nunc ab altero intelligi. Dans autem tibi eleemosynam vt dicas pro illo sacrum, intendit vt integrum dicas, & acceptando eleemosynam secundùm communem hominum sensum censeris hoc ei promittere. Sicut igitur promittens tibi eleemosynam, vt dicas pro eo sacrum, te deciperet si intenderet tantùm dare mediam partem eius quod in ijs locis solet dari: ita etiam eum decipis dum acceptando eleemosynã promittis illi integrum sacri fructum, & tantùm applicas medium. Secundò, quia sacerdos talem dolo inducit vt det sibi eleemosinam sub ijs conditionibus, sub quibus nullo modo esset daturus, si eas intelligeret. ad quod nullum ius habet. Nam etsi non teneatur dicere sacrum pro eo qui non vult dare tantam eleemosynam: tamen neminem potest tali simulatione contra ipsius intentionem inducere, vt tantam det. Nullum enim habet ius exigendi integrum victum vnius diei ab eo pro quo dixit vnum sacrum, nisi ille saltem implicitè spoponderit se eum daturum. Nec sufficit quòd superior talem taxam pro sacris statuerit. quia tantùm statuit, vt possis eam exigere nolendo dicere sacrum pro eo qui non vult tantum dare: non autem vt possis eam dolo ab alio extorquere.

194 Posset autem prædicta sententia habere locum, quando dictæ eleemosynæ ita offeruntur & acceptantur, vt accipiens non possit censeri promittere applicationem integri fructus; sed tantùm pro ratione eleemosynæ datæ. Vt fit primò, quando accipiens hoc dantibus significat: aut quando multi simul quasi per modum vnius eleemosynas alicui conferunt, vt pro omnibus iuxta illarum magnitudinem sacra dicat: aut in similibus casibus. Tunc enim nulla fit dãtibus iniuria si sacerdos pro singulis sacris taxatam eleemosinam accipiat.

195 Nota demum, ijs, pro quibus tenemur sacra dicere, propriè debitum esse eum fructum, qui percipitur ex opere operato. quia hic est proprius fructus ipsius sacri; aut vt summum etiam is qui impetratur in persona Christi. Quare obligati pro certis dicere sacrum, liberè possunt eum fructum, quem vt personæ priuatæ percipiunt alijs applicare, siue is percipiatur per modum impetrationis; siue ex opere operantis per modum meriti aut satisfactionis. Atque ita in suo Memento sacerdos potest Deo commendare quoscunque voluerit, offerendo pro ijs priuatim ipsum sacrificium. quia per eiusmodi obiationes nihil detrahitur fructui qui respondet oblationi prout fit in persona Christi.

Quis fructus debeatur ei pro quo sacrum debet offerri.

DVBIVM XI.

Quinam sacerdotes, & qua ratione possint accipere eleemosynas pro sacris suis?

196 PRima sententia docet, nullos sacerdotes posse ita ab aliquo pro sacro dicendo accipere eleemosynam, vt se obligent ad celebrandum pro eo. Ratio est, quia hoc non posset fieri sine pacto. omne autem pactum in rebus sacris illicitum est. vt dicitur *cap. Pactiones, de pactis.* & hoc videtur simoniacum. quia daretur pecunia pro re sacra. Hinc *D. Thom. 2.2. q. 100. art. 3. ad 2.* dicit esse simoniam, quando talia fiunt interueniente pacto.

D. Thom.

Respondent aliqui, pecuniam hic non dari propriè pro ipso sacrificio, aut eius fructu, sed solùm pro labore, qui inter sacrificandum impenditur. Sed hoc non satisfacit. quia cùm hic labor sit intrinsecus officio Missæ, non potest ab eo disiungi, neque per se pecunia æstimari. Secùs esset, si quis procul deberet ire ad Missam certo loco dicendam. Tunc enim labor itineris posset æstimari, quia sacrificio extrinsecus est. vide *Less. l.2. c.35. dub.8.*

Non potest accipi pecunia pro labore qui sacrificio impenditur.

Lessius.

Secunda sententia docet, sacerdotes diuites non posse vllas eleemosynas accipere pro sacris. Insinuat hanc *Siluester v. Simonia num. 3.* Vbi dicit hoc pertinere ad auaritiam. Ratio est. quia pro alijs celebrantes non possunt accipere pecunias pro sacro, sed tantùm pro sui sustentatione. Diuites autem sacerdotes ea pecunia ad hunc finem non indigent.

Siluester.

Tertia sententia docet, Pastores non posse accipere pecunias pro Missis quas celebrant. quia tenentur eas celebrare pro suis parochianis à quibus aluntur. Ita *Soto in 4. d.13. q.2. a.2. §. Quibus autem.*

Soto.

197 CONCLVS. I. Potest sacerdos licitè accipere eleemosynam cum obligatione dicendi Missam pro eo qui dat. Ita cum communi sententia Less. supra.

Lessius.

Patet ex communi praxi Ecclesiæ. Et ratio est, quia non datur eleemosyna pro ipsa Missa, sed pro sustentatione celebrantis. Nam vt dicitur 1. Corint. 9. qui altari deseruiunt, de altari participant. vbi Apostolus pluribus probat eos qui alijs spiritualia ministrant, debere ab ijs ali, sicut miles alitur ab ijs quibus militat. hinc illud quod datur sacerdotibus ab ijs quibus spiritualia administrant, ab Apostolo ibidem, & ab alijs sæpe vocatur stipendium: & à Christo Lucæ 10. merces. non quòd propriè habeat rationem mercedis aut stipendij; sed quia militantibus ac laborantibus in vinea Domini non minùs debetur iusta sustentatio, quàm temporalibus operarijs ac militibus debentur mercedes siue stipendia. Similiter sacerdos obligat se alteri ad dicendum sacrum cum respectu quidem ad eleemosynam: non tamen tamquam ad pretium sui sacrificij, sed tamquam ad conditionem sine qua se non obligaret: cum verè constet eum gratis dare quę gratis accepit.

Potest accipi pecunia pro sustentatione celebrantis.

1. Cor. 9.

Luc. 10.

Ad *cap. Pactiones*, ac D. Thomam Respondeo, Eos solum damnare pactiones in quibus spiritualia

D. Thomas

tualia dantur pro temporalibus, aut fine iusta dispensatione beneficia commutantur, quod simoniacum est.

198 Concl. II. Etsi potiùs deceret sacerdotes diuites dicere sacrum sine vllis eiusmodi stipendiis; tamen licitè ea accipiunt: sicut enim non ideo miles tenetur gratis militare, quia aliunde habet, vnde potest commodè viuere: sic nec ideo tenentur sacerdotes aliis spiritualia administrare nō accipiendo ab iis sustentationem.

Etiā diuites licitè eius modi eleemosynas accipiunt.

Nec hîc facienda est distinctio inter eos qui diuites sunt ex patrimonio, vel beneficiis Ecclesiasticis. quia hæc eos nullo modo obligant, vt magis gratuitò aliis spiritualia administrent, quā alios, nisi sint instituta cum obligatione hæc administrandi sine vllo nouo stipendio.

199 Concl. III. Parochi ratione beneficij parochialis præcisè non tenentur vlla ordinaria sacra pro suis parochianis celebrare. Ita *Suarez d. 86. sect. 5.* Probatur, quia dantur illis decimæ propriè vt suis Sacramenta ministrent, concionentur, ac diuina officia debito tempore celebrent: non autem vt pro his vel illis orent, aut sacra faciant.

Ad quid Parochi teneātur. *Suarez.*

Dixi, non teneri ratione beneficij, siue stipendiorum quæ accipiunt. Quia videntur ratione officij sui saltem ex caritate teneri aliquādo pro suis subditis orare, quod conuenit saltem per oblationem sacrificij fieri. Sed quanta hæc obligatio sit, & quoties obliget, non ita facilè potest definiri, sed ex circumstantiis prudentis iudicio æstimandum est. Item si fortè aliqua singularia stipendia recipiant pro certis sacris faciendis, v. c. anniuersariis pro defunctis, aut 10 die sepulturæ eorum secundùm consuetudinem, tenentur ea per se vel alium facere.

Idem dicendum de canonicatibus & similibus officiis, quæ ordinariè instituuntur vt certa officia in Ecclesiis celebrentur, non tamen vt certa sacra pro aliquibus celebrentur, præsertim à singulis. Si quæ autem ad hunc finem instituta sunt, vt fit sæpè in capellaniis: qui ea obtinent, debent ea secundùm rationem quam constitutio exigit celebrare; vt per se patet. quia ad id stipendia accipiunt. Sed hæc spectant potiùs ad materiam de iustitia, quàm adhunc locum. quate hæc breuiter dixisse sufficiat. si quis plura velit, videat *Suarez hic d. 86.*

Ad quid canonici obligentur. *Suarez.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm conuenienter sit determinatum tempus celebrationis?

200 Artic. 2. docet primò, licere quotidie hoc sacrificium offerre, excepta feria sexta hebdomadis maioris.

Docet secundò, non licere vni sacerdoti plusquam semel vno die celebrare, excepto Natali Domini, & quibusdam casibus, in quibus necessitas contrarium exigit. Patet ex *c. Sufficit, de consecrat. d. 1.*

Docet tertiò, cōuenientem horam celebrandi esse ab initio auroræ vsque ad horam nonam post ortum solis, quæ secundùm nostrum computum esset tertia post meridiem.

DVBIVM I.

Quoties teneantur sacerdotes celebrare?

201 Præcipuè hîc est difficultas circa priuatos sacerdotes, qui nullum habent beneficiū quod eos ad celebrandum obliget. Duæ hîc sunt sententiæ planè extremæ.

Prima docet, eiusmodi sacerdotes nullo modo, aut vt summum sub veniali teneri vnquam celebrare, modò semel in anno communicent, & diebus quibus id aliis præcipitur, sacrum audiant. Ita *Gabriel lect. 87. in can. lit. V. D. Bonauent. in 4. d. 12. p. 2. a. 2. q. 1. Halensis in 4. q. 51. memb. 2.* & alij. Ratio eorum est. quia id nullo iure præcipitur. Potestas enim celebrandi datur tanquam aliquod priuilegium quo nemo tenetur vti. Et confirmatur, quia datur etiam sacerdotibus potestas audiendi confessiones: & tamen non peccant nunquam audiendo.

Gabriel. Bonauen. Halensis.

Secunda sententia docet, eos saltem aliquoties in anno teneri sub peccato mortali celebrare, scilicet in præcipuis festis. Ita *D. Thom. supra q. 82 a. 1. & in 4. d. 13. q. 1. a. 2.* vbi dicit sacerdotem teneri illis diebus celebrare, nec licere ei abstinere. Et quamuis quidam ipsius discipuli velint eum loqui de obligatione solùm sub peccato veniali, quia non dicit eos teneri sub mortali, tamē cùm materia grauis sit, videtur loqui de obligatione sub peccato mortali. Idem teneēt *Syluester v. Missa n. 7. Nau. c. 25. n. 88.* & alij. Probāt primò, Quia cùm potestas detur in ordine ad actum, videtur esse grauis inordinatio accipere eam potestatem & nunquam ea vti. Secundò, quia videtur esse contra caritatem & se & Ecclesiam tanto bono in perpetuum priuare. Sed respondent alij, hæc argumenta solum probare esse peccatum veniale, quia non probant grauem obligationem.

D. Thomas. *Syluester. Nauarr.*

202 Concl. I. Omnes qui habent beneficium pastorale aut simile, obligātur sub peccato mortali per se vel alios curare, vt in eorum parochia fiat illis diebus sacrum, quibus subditi id tenentur audire.

Quoties Pastores teneātur celebrare.

Quia ad hoc stipendia accipiunt, vt ita diuina officia celebrent, vt subditi possint commodè ea audire, ad quæ audienda ab Ecclesia obligantur. Vnde sequitur, quando sufficientes sunt sacerdotes in eadem Ecclesia, eos teneri plura sacra diebus festis & dominicis celebrare, quando id necesse est, vt omnes subditi possint audire sacrum. Quia ob hunc ferè finem communiter parochiani plures sacerdotes alunt.

203 Concl. II. In Ecclesiis collegiatis & aliis, vbi competens est numerus sacerdotum, tenentur superiores procurare, vt ad minimum singulis diebus vnum sacrum celebretur. Patet ex *c. Cum creatura.* Vbi Pontifex præcipit ne tales permittant

Quoties canonici.

tant sibi teporem obrepere, *quo minus & pro anniuersariis defunctorum, & pro festo, vel feria secundum temporum congruentiam Missarum solemnia celebrent*. Vbi expresse præcipitur fieri quotidie Missa: & patet ex consuetudine Ecclesiæ, & sensu fideliũ, qui grauiter scandalizarentur si hoc iusta causa sacrum in iis Ecclesijs omitteretur. Quare censeodũ est ijs eum tali obligatione stipẽdia dari.

204 Ex illo autem iure quidam colligunt in talibus Ecclesiis debere quotidie duo sacra celebrari, vnum pro defunctis, & alterum de tempore. Notat autem *Victoria num. 94.* vt hoc sit probabile non debere intelligi, quòd quotidie debeat celebrari sacrũ, quod particulatim pro defunctis in Missali præscribitur (omnino enim absurdè hoc maiorib' festis diceretur) sed de sacro quod pro defunctis offertur, etsi dicatur de tempore.

Sed hæc sententia non habet vllum fundamentum, quia in illo capite non præcipitur, vt quotidie dicatur sacrum pro defunctis, sed tantùm iubetur. Primò, vt talia sacra dicantur quãdo occurrunt anniuersarij dies, quibus clerici recipiunt stipendia pro iis dicendis. Secundò, vt propterea non omittatur Missa de tempore. Et confirmatur, quia cùm Pontifex ibi apertè distinguat sacrum quod debet dici pro defunctis ab eo quod dicitur de festo, aut feria occurrente, patet eum loqui de sacro solito dici pro defunctis. Quare cùm indecens sit hoc sacrum dici celebrioribus festis; certum est Pontificem ibi non præscribere vt quotidie dicatur sacrum pro defunctis. Quod etiam probat ipsa praxis Ecclesiæ, quæ apertè est contraria.

205 Ex quibus patet, non posse generaliter definiri quot sacra quotidie in eiusmodi Ecclesiis dicenda sint: sed hoc ex singularum fundatione, variisq; circumstantiis, ac veteri consuetudine, quæ nisi videatur apertè iniqua, pro lege habenda est, definiendum est. Idémque dicendum de Ecclesiis parochialibus, vbi solùm vnus aut alter sacerdos est. Tenetur enim Pastor curare, vt tot per hebdomadam fiant sacra, quot iã longa consuetudo & piæ fundationes (quarum stipendia vel ipse, vel sacellanus recipit) requirunt.

Hęc tamẽ intelligenda sunt, nisi alicubi tot essent Missarum fundationes, & ita tenues, vt cõmodè non posset omnibus satisfieri. Quo casu *Trident. sess. 25. c. 4. de reformat.* concedit Episcopis facultatem, vt in Synodo diœcesana, & Abbatibus ac religionum Generalibus, vt in capitulo generali, possint his aliquam moderationem adhibere, curando vnum sacrum pro pluribus fundationibus dici, prout in conscientia iudicauerint ad Dei honorem magis expedire: ita tamen vt eorum omnium pro quibus fundationes factæ sunt, commemoratio fiat. Quod piè admodum statutum est, quia aliàs piæ fundationes peribant, cùm non essent qui pro tam paruo stipendio vellent subire onus illis plenè satisfaciendi.

206 *Quinis sacerdos tenetur aliquando celebrare.* Concl. III. Probabilius est etiam sacerdotes qui nullum habent beneficium, grauiter obligari vt aliquando celebrent.

Probatur, quia per ordinationem non solùm datur illis potestas, sed imponitur etiam officiũ celebrandi, vt patet illo ad Hebr. 5. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia*, &c. Atqui omnis is qui aliquod officium sponte suscipit, tenetur ei satisfacere, idque sub peccato mortali, quando materia grauis est. Ergo cùm officium celebrandi sacerdoti impositũ sit materia grauia, grauiter peccat si non satisfaciat. Confir. primò, quia hic etiam videtur communis sensus fidelium. Nam communiter grauiter offenduntur, si quem sacerdotem videant omnino à celebratione abstinere; & habẽt eum pro homine aut perditæ conscientiæ, aut malæ vitæ, aut qui parum religionem & pietatem curat. Nec enim communiter potest occurrere alia causa perpetuò à sacrificio abstinendi. Confir. secundò ex illis verbis Christi Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus apertè (vt testatur *Trident. sess. 22. cap. 1.*) præcepit Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, vt hoc sacrificium offerrent. Vbi cùm dicit, *eorumque in sacerdotio successoribus*, videtur generatim intelligere omnibus sacerdotibus ibi datum esse præceptum sacrificandi, quia omnes omnino succedunt Apostolis in sacerdotio.

207 *Idque aliquoties per annum.* Quoties autem tales sacerdotes teneantur celebrare, vt peccatum mortale euitent, non ita facilè est definire. Communior videtur eorum sententia, qui asserunt eos teneri saltem aliquoties per annum celebrare. Alij volunt, hoc non posse definiri ex aliquibus circumstantiis intrinsecis sed extrinsecis, v. c. ex ratione scandali aliorum, aut necessitate speciali ipsius sacerdotis, qui pro salute animæ indiget frequentiore celebratione. Sed credo probabilius esse, sacerdotem ratione officij sui teneri aliquoties per annum circa maiora festa celebrare. Per se enim videtur valdè indecens, & coniunctum cũ quodam tanti muneris cõtemptu, si ad id à Deo vocatus, non dignetur eo aliquoties saltem per annum fungi, atque ita hunc cultum singularẽter Deo debitum ei subtrahat.

DVBIVM II.

An cuiuis sacerdoti liceat quotidie celebrare?

208 *Lutherani.* Lvtherani volunt omnes Missas priuatas esse illicitas: nec aliàs Missam celebrari posse, quàm quando populus ad communicandum conuenit. Ratio eorum est, quia putant eam non esse verum sacrificium, sed tantùm institutam ad conficiendum Sacramentum in vsum populi. Vnde inferunt, frustra celebrari, quando populus non cõmunicat. Sed hoc fundamentum satis refutaui a. 1. dub. 3. vbi ostẽdi Missam esse verum sacrificium in Dei cultum & remissionem peccatorum institutum. Quare tota eorum sententia corruit, quæ apertè etiam cum tota antiquitate pugnat. Nam in vita S. Andreæ legitur, quòd quotidie agnum immaculatũ Deo in hoc sacrificio immolarit. Idem narrat *D. Greg. hom. 37. in Euang.* de B. Cassio Narniensi Episcopo. Vnde etiam *D. Aug. epistola 23. Nonne*, ait, *semel immolatus est Christus in seipso, & tamen in Sacramento non solum per omnes paschæ solennitates, sed omni die populis immolatur?*

His

209 His igitur omissis inter catholicos certum est primò, vt quis licitè celebret requiri Primò, vt nulla censura sit prohibitus. Secundò, vt conscius sibi peccati mortalis priùs cõfiteatur si fieri possit, iuxta dicta q.80.a.4. aut si fieri nequeat, vt saltem priùs cõteratur. quia nemo potest hoc Sacramentum conficere, aut sumere nisi iustus.

Secundò, certum est eiusmodi impedimentis cessantibus licere cuiuis sacerdoti quotidie celebrare, saltem exceptis tribus vltimis diebus hebdomadæ sanctæ.

Tertiò, certum est nulli licere celebrare sacrum feria sexta hebdomadæ sanctæ. Patet ex *can. Sabbato de consecr. d.* 3. & communi DD. consensu, & Ecclesiæ praxi.

Quartò, certum est feria quinta & sabbatho eiusdem hebdomadæ licitè iam in singulis Ecclesijs celebrari vnum sacrum solenne. Patet ex consuetudine totius Ecclesiæ, qua ex parte abrogatus est *can. Sabbato* citatus.

210 Dubium igitur est Vtrùm illis duobus diebus liceat etiam priuatim plura sacra celebrare?

Prima sententia id absolutè negat. Ita *Marcellus Franc. in libro de horis canonicis* ca.... 30. Nititur præcipuè, quia communiter non solet illis diebus nisi vnum sacrum in singulis Ecclesiis celebrari. Sed quod ad feriam quintam attinet, communiter alii DD. ei contradicunt. quia nullo iure prohibemur hoc die priuatim, & plura in eadem Ecclesia sacra celebrare, nec vlla est generalis in Ecclesia consuetudo contraria. Nã plurimi illo die priuatim vbiq, celebrant. Quòd autem non ita multi tunc solcant celebrare, magis ortum est ex eo, quòd aut sacerdotes tunc nimiùm aliis rebus occupentur: aut quia multi causa maioris deuotionis, & solemnitatis summi sacri volunt in eo ad imitationem Apostolorum de manu celebrantis communionem sumere, sicut Apostoli eo die eam sumpserunt de manu Christi.

Marcell. Franc.

211 Secunda sententia docet, saltem in sabbato illicitum esse priuatim celebrare. Ita *Nauar. c.25. n.*88. Prob. primò, Quia *can. Sabbatho* citato dicitur ex antiqua consuetudine non licere eo die celebrare. Atqui hoc ius non est contraria consuetudine reuocatum nisi quoad Missam solemnem. Ergo quoad alias Missas adhuc obligat. Secũdò, quia pro priuatis Missis nullus habetur introitus. Ergo signum est eas nõ posse celebrari. *Soto* tamen *in* 4.*d.*13.*q.*2.*a.*1.*§. Hic primum.* docet saltẽ ex facultate Episcopi licere eo die priuatim celebrare. Vbi dum dicit *saltem ex facultate Episcopi* insinuat probabile esse etiam sine ea licere. Quare multi recentiores id docent. Et probatur primò, quia nulla extat prohibitio nisi in *can. Sabbato.* Atqui quoad hoc ille canon est omnino abrogatus. quia tota ratio illius vniuersim esse desiit. Ratio enim cur olim in Ecclesia nõ celebrabatur, erat: quia toto illo die vsque ad noctem Ecclesia protrahebat ieiunium, & lugebat mortem Christi, ideoq; quasi haberet realem mortem Christi præsentem, non minus quàm feria sexta etiam illo die vsque ad noctem omni sacrificio, quo Christus mysticè immolatur, abstinebat: & primum noctu incipiebat sacrificium, quo Christi resurrectio celebrabatur.

Nauarr.

Soto.

Licitè iam celebratur sabbato ante pascha.

Iam verò tota hæc ratio mutata est. Nam Ecclesia ipso sabbatho ante meridiem incipit celebrare resurrectionem. Sicut igitur olim licebat priuatim incipere celebrare ab eo tempore, quo Ecclesia incipiebat celebrare resurrectionem Christi; ita etiam modò licebit. Quia tota ratio illius prohibitionis ex tunc incipit cessare. Confir. Quia videmus ferè vbique in maioribus Ecclesijs aliquos priuatim manè celebrare, idque videntibus nec contradicentibus Prælatis Ecclesiæ. Quare videtur contraria consuetudo penitus abrogata.

Missæ tamen solemniores plures in eadem Ecclesia eo die non sunt celebrandæ. Quia generalis cõsuetudo habet, vt vnica in singulis Ecclesiis celebretur. Imò etiam in Missis non solemnibus cauendum ne plures publicè celebrẽtur. quia hoc aliquo modo interturbaret illius diei solemnitatem & cæremonias, quibus Christi passio & sepultura adhuc magna ex parte repræsentantur.

DVBIVM III.

Vtrùm liceat eidem sacerdoti sæpiùs eodem die celebrare?

212 HAc in re constat inter omnes ordinatiè hoc nõ licere. Patet ex *c. Sufficit, de consecrat. d.* 2. vbi dicitur: *Sufficit sacerdoti vnam Missam in die celebrare.* Et infra additur: *Quidam tamen pro defunctis vnam faciunt, & alteram de die si necesse fuerit. Qui verò pro pecuniis aut adulationibus sæcularium vna die præsumit plures facere Missas, non existimo euadere damnationem.*

Ex quibus constat Primò, esse peccatũ mortale bis in vno die celebrare sine necessitate. Secundò, id tamen licere quando necessitas id postulat. Quare DD. plures casus adferunt, quibus aiont id licere. *Nauar. c.*25.*n.*87. numerat 7 Et similiter ferè *Soto in* 4.*d.*13.*q.*2.*a.*2. *Syluester* verò *v. Missa* 1.*n.*7. ex diuersis numerat vndecim casus, quos videtur omnes approbare. Et eosdem numerat *Victoria de Eucharistia q.*95. quos tamẽ non omnes probat: & quidam casus bis repetuntur. Breuiter igitur decem diuersos casus hic enumerabimus, & quid videatur de singulis explicabimus.

Peccat mortaliter qui bis eodẽ die celebrat.

Nauarr. Soto. Sylvester.

Victoria.

213 Primus casus est in Natali Domini: in quo, vt patet ex consuetudine Ecclesiæ, secundùm omnes DD. licet ter celebrare.

Excipiuntur aliqui casus.

Secundus casus est, quando dicta iam Missa superuenit Episcopus, aut aliquis princeps, qui cuperet audire sacrum; etsi dies festus non fit.

Tertius, si die festo dicto sacro superueniunt multi peregrini, qui aliàs sacrũ audire nõ possẽt.

Quartus, quando dicta Missa occurrit mortuus sepeliendus in locis vbi est consuetudo eos cum Missa sepelire.

Quintus, quando aliàs nuptiæ deberent benedici sine sacro.

Sextus, quando aliàs ægrotus deberet decedere sine viatico.

Septimus, quando quis præest duabus Ecclesijs, & alterutra necessariò die festo deberet carere sacro nisi ipse bis celebret.

Octauus,

Octauus, quando eodem die occurrunt duæ Missæ celebrādæ, vna de festo, altera de ieiunio: aut altera pro defunctis, altera de tempore: & non est nisi vnus sacerdos.

Nonus, quando alia aliqua necessitas occurrit iudicio boni viri sufficiens. Alii duo casus qui ab illis numerantur, coincidunt cum prioribus.

Durand. Decimum his adiungit *Durandus l. 3. de ritibus Ecclesiasticis cap. 7.* scilicet, quando in dedicatione Basilicæ tantus confluеret populus vt simul omnes in ea Missam audire nō possent. Tunc enim si vnicus esset sacerdos, posset sæpiùs celebrare, vt omnes sacrū audire possent. Et hic casus colligitur apertè ex *D. Leone epistola* 81. c. 2.

D. Leo. Victoria. Paludan. Addit Victoria ex Paludano, nullo casu, excepto primo, licere eidem sæpiùs quàm bis celebrare vno die, cuius tei nullam reddit rationem.

Suarez. Quare *Suarez d. 80. sect. 3.* putat necessitatem quæ sufficit vt duo sacra dicantur, posse sufficere pro tertio, si æqualiter pro hoc vrgeat.

214 Pro resolutione horum casuum ex communi Doctorum sententia notandum, in omnibus illis, vt quis secundum sacrum licitè dicat, eum debere esse ieiunum: & consequenter in priore non sumpsisse ablutionem. Hinc quidam inferunt, secundum, tertium, quartum, quintum & sextum casum non posse habere locum. Quia vel hic casus erit notus sacerdoti antequam dicat sacrum; & sic non erit opus dicere secundum sacrum, sed primum differendum erit: vel primùm erit notus post dictum sacrum; & tunc erit serius, quia sacerdos sumpserit ablutionem. Sed hoc nō satisfacit, quia fieri poterit vt sacerdos ob aliam causam nullo modo posset differre primum sacrum: aut vt ille casus primùm illi innotescat facta iam consecratione.

Alia tamen ratione aliqui ex his casibus videntur reiiciendi. quia illæ causæ non videntur sufficientes, vt quis duo sacra celebret. Ad hoc enim iura requirunt necessitatem. vt patet ex eorum verbis. Atqui cùm exiguum aut etiam nullum sit incōmodum, Episcopum, aut aliquā personam nobilem non audire sacrum, præsertim die non festo: imò etiam die festo, quando nullus est, qui possit illud seruata communi lege Ecclesiæ celebrare: nulla videtur ratio, cur contra communem Ecclesiæ consuetudinem sacerdos tunc debeat secundò celebrare. Idémque dicendum de quarto & quinto casu. quia aliquem debere sine sacro quod eodem die fiat, sepeliri, nullius momenti incommodum est: cùm sæpe videamus sepulturam fieri post prandium. Adde, numquam ita subitò nuptias contrahi, quin pastor antè necessariò moneatur.

215 In tertio casu, quando esset exigua peregrinorum multitudo, non videtetur vlla eorum habenda ratio. Nec enim tam est incommodum paucos aliquos non audire sacrum etiam die festo, quàm sit violare generalem Ecclesiæ cōsuetudinem de nō celebrando secundò. Secus forte esset, si esset Ingens multitudo quæ deberet carere sacro. Tunc enim esset eadem ratio huius casus & decimi.

Necessitas autem sexti casus videtur esse satis grauis. Durum enim est morientem sine sua culpa priuare viatico, præsertim cùm ex præcepto diuino teneatur tunc communicare. Quare videtur maius incommodum ipsum sine viatico decedere, quàm sacerdotem secūdò celebrare, præsertim cùm hoc non ita repugnet Ecclesiæ legibus, quum sæpe permittatur.

Septimus casus ab omnibus admittitur.

216 Octauus autem, etsi ei videatur *c. Sufficit*, fauere, tamen repugnat absolutè modernæ Ecclesiæ consuetudini, nec videtur habere vllam necessitatem. Nam vel erit dies festus valdè celebris; & tunc nullo modo conuenit celebrari sacrum de *Requiem*. quare in diem sequentem erit differendum: vel erit dies non ita celebris, & tunc nullū est incommodum non celebrari sacrum de tempore, præsertim in tanta inopia sacerdotū. Quare aut alius debuit fuisse illius capitis casus, quā verbis exprimatur (quod videntur innuere illa verba, *si necesse fuerit*) vel (quod etiam asserit Victoria suprà) debuit olim fuisse facilior & frequentior permissio sæpiùs per diem celebrandi, quàm modò sit. Quia ex omnibus dictis casibus solus septimus modò est in vsu. Quare Verùm decimus iam admitteretur, videtur quis meritò posse dubitare. Quòd enim multi non audiant sacrum videtur minoris momenti, quàm sit violatio illius consuetudinis, quæ iam tam strictè obseruatur. Nam in multis pagis satis frequenter singulis diebus dominicis & festis contingit, vt multi nequeant audire sacrum, eò quòd vnica dicatur Missa, cui omnes interesse nō possunt. Et tamen Prælati hoc malunt permittere, quàm concedere vt pastores bis eodem die celebrent. Tamen propter D. Leonis auctoritatem id absolutè concedentis, & ingentem populi cōcurrentis deuotionem ac similium dierum celebritatem, putarem eo casu etiam modò licere secūdò celebrare, quia illa lex non potest verè dici contraria consuetudine abrogata, cùm casus ille rarissimè occurrat. Nam in eiusmodi solemnitatibus communiter est abundantia sacerdotum.

Victoria. Iam difficilius permittitur sæpius celebrare quam olim.

D. Leo.

Adde, in secundo, quarto & quinto casu posse quãdoq; ratione circumstantiarum sufficientem esse necessitatem sæpiùs celebrandi: vt quando aliàs timeretur graue scandalum, aut populi perturbatio, quæ aliter euitari non possent.

DVBIVM IV.

Qua hora diei liceat celebrare?

217 CONCL. Licet celebrare ab initio auroræ vsque ad meridiem. Ita communiter DD. Inter illud autem tempus pro Missis priuatis quæuis hora est æquè apta: pro solemnibus verò seruandum est tempus quouis loco consuetudine præscriptum.

Initiū ergo diei quo Missæ possunt incipi, est initium auroræ, aut citra illud, id est sesquihora aut circiter ante ortum solis. Nec enim hæc res omnino mathematicè potest definiri, vt benè notat *Suarez d. 80. sect. 4.*

Suarez. Non licet celebrare ante auroră nisi Priuilegium aut consuetudo illud obtineat.

Ante illud tempus secundùm communem DD. sententiam non licet celebrare sine priuilegio. Aiunt tamen cōmuniter Episcopum posse hac in re tam secū quàm cum aliis ex iusta causa dispensare. Potest etiam ex consuetudine præscribi licentia illud tēpus præueniēdi, præsertim quãdo

illa

illa nititur rationabili fundamento. Insinuat hoc *Victoria de Eucharistia n.* 97. vbi dicit non esse initium autoræ ita punctualiter seruandum, sed consuetudinem esse seruandam.

Victoria.

Nauar. autem *cap.* 25. *nu.* 85. testatur, in multis Galliæ partibus, vt famuli & operarij possent manè audire sacrum, consuetudinem esse introductam vt hyeme diu ante auroram celebrentur sacra; quam etiam consuetudinem videmus hîc in Belgio vigere. Et sanè illis locis vbi hyeme tam serò sol oritur, necessarium est vt sacra possint dici ante auroram: alioqui vix vlli famuli aut famulæ possent vnquam sacrum audire.

Nauar. *Consuetudo Belgij.*

219 Ab hac regula excipitur dies Natalis Domini, in qua licet noctu sacrum dicere, vt patet *ca. Nocte sancta de consecr. d.* 1. Multi autem Doctores putant solùm dicere vnum sacrum tunc dicere ante auroram. Sed meliùs alij absolutè concedũt eundem sacerdotem posse etiam tria ante auroram dicere. Ita cum aliis *Suarez d.* 80. *sect.* 4. Et colligitur apertè ex *dicto cap. Nocte sancta.* Quia ibi absolutè conceditur vt nocte Natiuitatis Missæ celebrentur sine vlla restrictione: & consuetudo id etiam multis locis obtinuit.

Suarez.

219 Similiter non licet diu post meridiem sacrum celebrare, sed ordinariè nitendum est vt sacrum vltimum saltem circa meridiem incipiatur. *Nauar.* tamen *c.* 25. *nu.* 85. putat vsque ad horam tertiam post meridiem posse sacrum celebrari. quia olim hoc licuit: vt patet ex D. Thoma hîc. & *cap. Solent. de consecrat. d.* 1. Nec iam per vllum ius reuocatum est. Vnde ipse dicit se dum diebus festis iter ageret, sæpè post meridiem sacrum fecisse. Sed consuetudo iam planè contrariũ obtinuit, quam DD. communiter dicunt seruandam: saltem ne quis dio post horam duodecimã siue meridiem sacrum inchoet. Ex iusta occasione tamen licet paulò pòst inchoare.

Nauar. An post meridiem liceat celebrare. D. Thom.

220 Notat demum plures Canonistas dicere esse peccatum mortale facere sacrum ante dictũ Matutinum: sed sine fundamento. quia inter horas & sacrum nulla est connexio. Nec refert quòd robricę dicant sacrum esse celebrandum post dictas Matutinas. quia aut loquũtur de officio publico, in quo consuetudo Ecclesiæ seruanda est: aut tantùm ostendũt quid fieri deceat. quia nullum verbum præceptiuum continent. Nec est dubitandum, quin, quando commodè fieri potest, omnino conueniat horas Matutinas & Laudes præmittere: tum quia secundùm consuetudinem Ecclesiæ illæ preces deberent quasi noctu dici, & antequam tempus dicendi sacrum aduenerit, & ideo etiam est introducta consuetudo, vt communiter etiam priuatim illæ preces præmittantur sacro. Quando tamen adesset rationabilis aliqua causa, nullum esset peccatum hunc ordinem inuertere. vt benè docet *Soto in* 4. *d.* 13. *q.* 9. *a.* 2. *in fine.* Et cum aliis multis *P. Leonardus de Iustitia, c.* 37. *dub.* 12. *nu.* 81. & *Suarez hic d.* 82. *sect.* 1.

Canonistæ. Liceat celebrare ante lectum Matutinum. *Soto. P. Leonard. Suarez.*

ARTICVLVS III.

Vtrùm oporteat hoc sacrificium celebrare in domibus, & vasis sacris.

221 HOc art. D. Thomas explicat qualis locus huic sacrificio perficiendo necessarius sit. qui triplex dici potest. Primus omnino cõmunis, scilicet ædes in qua offertur. Secundus proprius, scilicet ipsum altare. Tertius maximè proprius & omnino proximus, scilicet ipsa vasa & lintea quibus corpus & sanguis Christi excipiuntur.

D. Thom.

Docet igitur primò, hoc sacrificium debere fieri in tẽplis consecratis aut benedictis, aut oratoriis iussu Episcopi ad hoc destinatis, nisi necessitas aliter facere cogat, aut priuilegiũ concedat.

Docet secundò, hoc sacrificium debere celebrari super altari lapideo, ab Episcopo cõsecrato.

Docet tertiò, ad hoc sacrificium necessariò requiri vasa ac vestes sacras.

DVBIVM. I.

Qua ratione ad hoc sacrificium requiratur locus sacer?

222 CONCLVS. I. De iure communi, vt hoc sacrificiũ legitimè offeratur, debet fieri in tẽplo ab Episcopo cõsecrato aut benedicto aut saltem in oratorio per Episcopum ad hoc designato.

Ita cõmuniter D D. Et patet ex *cap. Nullus, de consecr. d.* 1. Vbi dicitur *Nullus presbyter Missas celebrare præsumat, nisi in cõsecratis ab Episcopo locis, quos sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij.* Et *c. Sicut ibidem.* vbi dicitur: *Nõ in aliis locis quàm in Domino consecratis, id est, in tabernaculis diuinis precibus à Pontificibus delibutis Missas cantare aut sacrificia offerre licet nisi coëgerit necessitas.*

Ex his patet 1. Iure antiquo ad licitè sacrificãdum nõ sufficisse locũ fuisse ab Episcopo benedictum, sed debuisse esse cõsecratum. vt patet ex illis verbis: *diuinis precibus à Pontificibus delibutis.* Quibus significatur vnctio chrismatis, quę in sola consecratione adhibetur. Vsus iam tamen obtinuit, vt sufficiat locum esse benedictum: imò vt sit particularim per Episcopum ad diuinum cultum & sacrificium offerendum designatus. Patet ex praxi Ecclesiæ, & *Trident. sess.* 22. *infrà citando.*

Trident.

223 Patet 2. Sine iusta ratione extra eiusmodi loca celebrare esse graue peccatum. Tum quia materia grauis est; tum etiam quia *c. Nullus citato,* hoc vetatur sub periculo amissionis status: quæ pœna adeo grauis præsupponit grauem culpam. Quare nullo modo audiendus est *Soto in* 4. *d.* 13. *q.* 2. *a.* 3. vbi contrarium docet.

Est peccatũ mortale loco prohibito celebrare. *Soto.*

Addit *Siluester v. Missa* 1. *n.* 5. §. *Quintum quicũque.* iis qui illegitimè celebrant loco non sacro, de facto interdici ingressum Ecclesiæ per *c. Episcoporum de priuilegiis in* 6. Sed illa pœna ibi tãtùm imponitur iis, qui sine priuilegio celebrant, aut celebrare faciunt in loco interdicto. Quare verius est de facto nullam censuram per eiusmodi factum incurri. quia nulla est iure expressa.

Siluester.

Ab hac lege excipitur primò casus necessitatis. vt patet ex *c. Sicut citato,* qualis à Doctoribus communiter admittitur.

224 Primò, quando aliqui dum peregrinantur, aut ex simili occasione diu aliàs deberent sacro carere, eò quòd nulla reperiant loca sacra, in quibus possint celebrare. Nec his obstat quòd *cap. vltim. de priuilegiis in 6.* concedatur Episcopo singularis facultas vt inter itinerandum possit in locis priuatis celebrare: quia hoc intelligitur etiam de casu in quo non est necessitas, sed tantùm maior commoditas ita celebrandi.

Secundus casus est, quando alicubi Ecclesiæ sunt dirutæ. Ita habetur *cap. Concedimus, de consecrat. d. 1.* Vnde colligitur tertius casus. Scilicet idem dicendum, quando aliàs multi præsertim die festo non possent audire sacrum. Vt quando ad paruum oratorium multi peregrini simul concurrunt, quorum magna pars in ipso loco sacro non posset audire Missam. Tunc enim ne multi cogantur non audire sacrum, potest extra Ecclesiam loco patenti aptè ad hoc composito dici. Eadémque necessitas communiter accidit in castris. Quando tamen eiusmodi necessitas potest præuideri (vt communiter fit in vltimo casu) primùm petenda est facultas ab Episcopo. Quia quando hoc fieri potest, tunc nulla est necessitas ita celebrandi sine licentia. Nota in his omnibus casibus necessarium esse altare consecratum portatile.

Secunda exceptio datur ex priuilegio vel licentia Episcoporum.

225 Vbi Nota primò, Episcopos olim potuisse permittere alicui vt celebraret quocumque loco honesto in altari portatili, vt patet ex *capit. Missarum, & capit. Hic ergo de consecratione dist. 1.* Hæc tamen facultas iam restricta est per *Trident. sess. 22.* post canones. Vbi præcipit Episcopus *ne patiantur priuatis in domibus, aut omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dicata oratoria ab iisdem Ordinariis designãda & visitanda, sanctum hoc sacrificium à secularibus, aut regularibus quibuscumque peragi.* Vbi aufertur Episcopis potestas liberè ita concedendi alicui potestatem celebrandi in loco etiam honesto, qui non sit soli diuino cultui destinatus. Non tamen videtur iis ablata potestas, vbi aliqua necessitas occurrit, quæ per se non sufficeret, dispensandi cum aliquo, vt aliquoties posset in loco profanis vsibus destinato celebrare. Ita *Suarez d. 81. sect. 3.* Et vsus hoc confirmat.

Trident. Quid possint Episcopi in hac re concedere.

Suarez.

226 Nota secundò, Episcopos etiam modò posse alicui concedere vt habeat domi locum honestum, qui per modum sacelli soli diuino cultui seruiat, in quo super altari portatili celebretur. Talem enim locum Trident. loco citato per oratorium intelligit: vt ex vsu patet.

Trident.

Nota tertiò, Priuilegia quæ olim habebant Mendicantes celebrandi super altari portatili, extra loca diuino cultui speciatim deputata, videri per dictum Trident. locum reuocata: sed plurimis rursum per Pontificem concessa sunt.

Priuilegia Mendicantium.

Nota quartò, Per nullum inferiorem Papa ob quamcunque necessitatem posse alicui concedi facultatem celebrandi in naui existente in mari, aut flumine: nec per concessa hactenus priuilegia hoc vlli licet, ob periculum effusionis sanguinis, ratione agitationis ipsius nauis.

Non licet celebrare in naui.

227 CONCLVS. II. Vt licitè quis in Ecclesia consecrata aut benedicta celebret, requiritur vt non sit polluta. Ita communiter omnes Doctores.

Et ratio est quia Ecclesiam esse pollutam nihil est aliud, quàm ob aliquam rem eius sanctitate indignam in ea commissam prohibitum esse ibi diuina officia celebrari. Cùm ergo materia huius præcepti sit grauis, secundùm omnes est peccatum mortale in tali loco celebraret.

Nota, Ecclesiam consecratam aut benedictam quinque modis posse pollui.

Ecclesia quinque modis polluitur.

Prima est, quando in ea humanus sanguis iniuriosè effunditur. Patet ex *capit. Si Ecclesia, de consecratione Ecclesiarum.* Vbi Nota primò, Sanguinem debere elici in notabili copia, vt Doctores colligunt ex verbo *effundi*, quod copiam significat. Quare non sufficeret duas vel tres guttas elici.

Nota secundò, Ecclesiam non tam pollui per ipsum contactum sanguinis decidentis in pauimentum (vt aliqui putant) quàm per actionem iniuriosam, qua effusio causatur. Vnde si in Ecclesia læsus egrediatur antequam sanguis effluat, illa nihilominus polluetur. Contrà verò si læsus extra Ecclesiam, eam ingrediatur, ibique sanguinem emittat, non polluetur. Quare non refert vbi sanguis effluat, sed solùm spectandum est vtrùm læsio in Ecclesia fiat. Nec sufficeret eam fieri supra tectum Ecclesiæ, aut in turri, aut in spelunca sub Ecclesia, vt notat *Nauarrus cap. 27. num. 256.* Similiter nihil refert, vtrùm is qui infert vulnus sit in Ecclesia siue extra eam. Nam si læsus dum vulnus accipit, sit intra Ecclesiam, hæc polluetur: si sit extra Ecclesiam non polluetur, siue læsor sit intra eam, siue non. Ita *Siluester v. Consecratio 2. n. 5.*

Quando effusio sanguinis Ecclesiam polluat.

Nauarrus.

Siluester.

228 Nota tertiò, Hanc læsionem debere esse iniuriosam, vel saltem cõtinere in se peccatum mortale, etsi propriè iniuriosa non sit: qualis esset illa, qua quis alium consentientem, aut etiam seipsum grauiter læderet, ita vt mortaliter peccaret, quæ actio propriè iniuriosa non esset: sufficeret tamen ad Ecclesiæ violationem. Secùs esset de læsione quæ fit casu, aut inuoluntariè, aut alia ratione excusat à peccato mortali: vt si fiat ab amente, aut ob necessariam sui defensionem: aut quando paruũ pueri ex subita rixa excutiunt sibi cruorem ex naribus. quia iniuria parua est. Vide *Nauar. cap. 27. nu. 256. & Siluestrum suprà.* Imò *Victoria de Eucharistia, num. 99.* absolutè negat, per similem percussionem Ecclesiam pollui. quia non est grauis læsio. Sed si deliberatè inter maiores fiat, non ausim hoc certò asserere.

Nauarrus. Siluester. Victoria.

Violaretur autem etiam per effusionem sanguinis, si reus iussu iudicis in Ecclesia vulneraretur. Quia ea actio esset iniuriosa saltem ipsi Ecclesiæ, imò etiam reo: quia etsi iudex habeat ius eum mutilandi, non tamen vt eum in Ecclesia mutilet. Non sufficit autem ad hunc effectum aliquem grauiter in Ecclesia lædi, modò neque sanguis effundatur, neque mors sequatur.

Secun

229 Secundus modus est, quando aliquis iniotiosè in Ecclesia occiditur, etiam sine sanguinis effusione, v.c. suspendio necetur. Patet ex *cap. Proposuisti, de consecrat. Ecclesiarum.* In quo casu ea notanda sunt quæ in præcedenti. Non sufficit autem aliquem sufficienter esse læsum, ita vt mors debeat naturaliter sequi, nisi de facto sequatur. Quæ nisi sanguis fuerit effusus, non censetur Ecclesia polluta, donec mors secuta fuerit: ea tamen secuta etiam post aliquot menses statim censebitur polluta.

Quando per effusionem seminis polluatur. Tertiò, polluitur per effusionem illicitam humani seminis in ea voluntariè factam. Patet ex *cap. Si Ecclesia de consecrat. Ecclesiarum.* Notant autem Doctores ex verbo *effusio*, debere esse copiosam. Nec sufficere emissionem vnius aut alterius guttæ. Nihil autem refert Vtrùm hoc vel illo actu turpi fiat, modò illicita ac voluntaria sit.

230 Notant secundò, tam hoc quàm præcedenti. bus casibus debere de iis publicè constare vel euidentia facti, vel confessione eius qui fecit, aut simili ratione. Quare quàm diu res manet ita occulta, vt non nisi pauci aliqui eam sciant, Ecclesia non est polluta. Polluetur autem si postea res ex eorum propalatione fiat publica. Ita *Nauar.c.27.num.* 256. *Soto in* 3.d.13.q.2.*art.* 3. & *Nauar. Soto.* Ratio est primò, quia cùm reuerentia eiusmodi locis debita consistat in opinione hominum: non potest per eiusmodi actus tolli, nisi hominibus innotescant: sicut homines non fiunt de facto per crimina infames, nisi innotescant. Secundò, quia sicut ob occulta crimina non potest iniungi publica pœnitentia, ne auctor iniuriosè diffametur: ita nec Ecclesia ob similia potest pollui. quia eadem diffamatio sequeretur. Tertiò, quia aliàs res esset intolerabilis. Ponamus enim solum parochum scire eiusmodi factum, hærebit perplexus; quia nec poterit sine turbatione omnino à celebrando in ea Ecclesia abstinere: nee poterit curare vt reconcilietur: quia non poterit probare factum, si rei negent (qui hoc non tenentur fateri, quamdiu non est plenè probatum.) Nec etiam liberè in ea poterit sicut antea celebrare: quia semper dubitabit an hîc & nunc sit sufficiens necessitas celebrandi in Ecclesiis polluta.

231 *Quando per actum coniugalem polluatur.* Dubium autem est inter DD. Vtrùm polluatur per actum coniugalem inter coniuges habitum: *Nauar.c.27.num.* 257. cum quibusdam aliis id absolutè affirmat. Alij contrà id absolutè negant. ita *glossa in cap. Ecclesiis, de consecrat. d.* 1. & *Soto in* 4.*d.*13.*q.*2.*a.*3.§. *Imo vi*, licet dubitanter. *Soto.* Ait enim, *Forsan per illum concubitum non violatur,* (scilicet Ecclesia) *quia pœna restringendæ sunt.*

Tertia sententia tenet eam pollui quando coniuges sine necessitate in ea vtuntur cōiugio. quia talis actus est iniuriosus loco sacro, & sacrilegus: secùs quando est grauis aliqua necessitas: vt si ratione obsidionis, aut ob similem causam coniuges debeant diu intra Ecclesiam manere: ita vt nec dio, nec nocte possint egredi. Tunc enim videtur nimis graue & periculosum. ob humanam fragilitatem eos cogere perpetuò toto illo tempore coniugij vsu abstinere. Quare ille actus tunc non videtur illicitus, aut iniuriosus Ecclesiæ. quia necessitas irreuerentiam excusat & consequenter Ecclesia per eum non polluitur. Ita cum multis aliis *P. Leonardus l.* 4 *de iustitia siue temperantia c.*3.*dub.*12. Et hæc sententia videtur probabilior. *P. Leonard.*

232 *Quando per sepulturam excommunicati.* Quartò, polluitur, quando in ea sepelitur aliquis excommunicatus. ita communiter DD. colligunt ex *c. Consuluisti de consecr. Eccles.* Vbi dicitur per eiusmodi sepulturam pollui cœmeterium; quod multò potiori ratione debet intelligi de Ecclesia. Intelligit autem hoc *Victoria v. Eucharistia nu.*99. de nominatim excommunicato, aut denontiato: adde, aut publico Clerici percussore. Ratio est. Quia apud Concilium Constantiense hi soli etiam in sacris vitandi sunt: vt dicemus in materia de excommunicatione. *Victoria. Constantiense.*

Ex hoc autem casu multi inferunt Ecclesiam pollui, si consecretur ab Episcopo excommunicato; sed sine vllo textu. Cùm tamen eiusmodi pœnæ & quasi censuræ non incurrantur, nisi iure expressum sit: præsertim cum Ecclesiam pollui, supponat eam esse consecratam. Dum autem eam Episcopus consecrat, nondum potest dici consecrata: & consequenter non potest dici pollui per illum actum.

233 Quintò, polluitur Ecclesia, quando in ea sepelitur paganus siue infidelis nō baptizatus. Patet ex *cap. Ecclesiam.* 1. & 2. *de consecrat. d.* 1. Quod verum est, etsi sepultus sit infans ante baptismum mortuus. Notant autem DD. hoc verum esse quando per se talis sepelitur: secùs autem esse, si infans sit adhuc in ventre matris, quæ in Ecclesia sepelitur. quia quoad huiusmodi actus censetur vnum corpus cum matre. Addunt aliqui, hoc intelligendum esse quando infans fuit mortuus antequam mater sepeliretur. Nam si adhuc viuat post mortem matris, debet hæc aperiri, vt puer possit saluari. Quare aiunt si mater sepeliretur adhuc viuo infante, fore vt Ecclesia pollueretur. quia tunc ille puer per sepulturam suffocaretur. Sed vix moraliter talis casus potest accidere. nisi ponamus matrem in ipsa Ecclesia, vel planè iuxta illam mori, & statim atque exspirauit sepeliri. Quia si infans notabili tempore in matris cadauere permaneat, statim suffocabitur.

234 *Polluta Ecclesia polluitur cœmeterium.* Nota, Violata ipsa Ecclesia quocumque ex his casibus, violati etiam cœmeterium ei annexum: non tamen contrà, etsi cœmeterium aliquo ex dictis casibus polluatur, Ecclesia simul polluitur. quia accessoriū sequitur principale. Cœmeterium autem est accessorium ad ipsam Ecclesiam, non tamen contrà. Quòd si cœmeterium sit remotum ab Ecclesia, non polluitur ea polluta. Similiter quando sunt duo cœmeteria vnius Ecclesiæ etiam solo muro inter se distincta, vno polluto alterum nō polluitur. Hæc omnia expressè habentur *cap. vnico de consecratione Ecclesiarum in* 6.

Et hi omnes casus communes sunt Ecclesiæ consecratæ, & solùm benedictæ.

235 *Lapsis parietibus Ecclesia desinit esse consecrata.* Sextò, Ecclesia consecrata perdit suam consecrationem quando eius parietes, vel omnes, vel maxima ex parte simul destruuntur. Secùs esset si manentibus parietibus integris, tectum & alia opera lignea comburerentur. Pater ex *cap. Ligneis, de consecratione Ecclesiarum.* Ratio est

 quia

quia consecratio inhæret potissimùm ipsis parietibus.

Notant autem DD. ad hunc effectum requiri vt parietes saltem maxima ex parte simul destruantur. Nam si per minores partes Ecclesia paulatim destrueretur, ita tamen vt pars collapsa reficeretur, antequam alia destrueretur ita vt Ecclesia semper maxima ex parte staret integra, non amitteret consecrationem. Quia censeretur semper eadem Ecclesia permanere, nec vnquam posset verè dici destructa: & consequenter censeretur semper retinere suam consecrationem quia omnis consecratio manet indelebilis, quandiu manet idem subiectum. Hic autem secundùm morale æstimationem (secundùm quam res eiusmodi morales debent pensari) manet idem subiectum, siue eadem Ecclesia, iidémque parietes licet reparati. Ita *Siluest. v. Consecratio* 2. *n* 4 §. *Tertius, &c. & nu.* 5. *in fine*, & alij.

Siluester.

Hic tamen casus non habet locum in Ecclesia quæ solùm est benedicta, quia benedictio inhæret ipsi solo, quod non potest tolli.

236 Quid faciet celebrans si Ecclesia interim polluatur?

Nota 1. Si contingat Ecclesiam pollui interim dum sacerdos celebrat: si pollutio fiat antequam inceperit canonem, debet desistere. Secùs est si contingat post canonem inchoatum. Tũc enim debet pergere, quia censetur sacrificium aliquo modo substantialiter inchoatum, quia hostia proximè præparatur ad consecrationem: ideóque nullo modo decet ipsum relinqui imperfectum. Ita *Suarez. d.* 81. *sect.* 4. *in fine.*

Suarez. Ecclesiã cõsecrata per solũ Episcopum reconciliatur.

Nota 2. Quando Ecclesia consecrata polluitur, non posse reconciliari nisi per Episcopum (nisi Papa aut alicui simplici sacerdoti committat.) Secùs est quando solùm est benedicta, quæ potest reconciliari per simplicem sacerdotem lauando eam aqua exorcizata, siue benedicta, vt dicitur *c. vlt de consecrat. Ecclesiarum.*

Oratoria nõ polluuntur.

Nota 3. Oratoria quæ nec consecrata, nec benedicta sunt, per eiusmodi actus non polluũtur, quia hoc solis locis sacris conuenit, quorum sanctitas per tales actus violatur.

237 Nota 4. Hæreticos nostros multum debacchari in eos ritus, quibus Ecclesiæ consecrantur, aut benedicuntur: sed sine fundamento. Cùm enim talis actio ex natura sua non sit mala, nec alicubi in Scriptura diuina prohibita: nulla est ratio, cur sit illicita. Rursum cùm valeat ad conciliandam quandam reuerentiam locis sacris, & ad excitandam hominum deuotionẽ, meritò ab Ecclesia iam ab antiquissimis temporibus fuit vsurpata: cuius auctoritas sufficit ad retundendam omnem hæreticorum contra eam insurgentium insolentiam. De harum autem cæremoniarum vtilitate, efficacia & effectu, vide dicta suprà q. 71. de cæremoniis baptismi. Est enim eadem horum omnium ratio.

DVBIVM II.

Qua ratione ad hoc sacrificium requiratur altare, eiúsque ornatus?

238 CONCLVS. I. Vt licitè hoc sacrificiũ offeratur, necessarium est altare lapideũ chrismatis vnctione ab Episcopo consecratum. Ita omnes communiter DD. & patet ex vsu Ecclesiæ. Nec vllo priuilegio sine speciali Pontificis concessione, licet celebrare sine eiusmodi altari. Primus sanctus Syluester creditur præcepisse ne quis Missam sine eiusmodi altari celebraret, cùm ante ligneis altaribus vterentur: vt legitur in eius vita.

Altare sacrificio necessarium.

S. Siluester.

Nota 1. Non esse opus vt totum altare vnà cùm pede cui insistit, sit ex lapide. Sed sufficit, vt ipsa tabula cui immediatè imponitur corpus & sanguis Christi, sit ex lapide, eaque magnitudine vt possit calicem cum patena cui hostia superponitur, capere. Reliqua autem pars potest esse ex alia materia.

239 Altaria duplicia.

Nota 2. Altaria esse duplicia. Quædam enim sunt stabilia quæ alicui loco & basi cui insistunt calce, vel alia ratione affixa sunt: & priùs eriguntur ac ita firmantur, quàm consecrentur: ideóque amittunt suam consecrationem, vel per enormem fractionem, vel per solam amotionem à basi cui affixa sunt. Per leuem autem fractionem eam non amittũt: vt patet ex *c. Quod in dubus, & c. Ligneis de consecrat. Ecclesiarum.* Alià verò sunt mobilia, quæ confecta sunt vt possint in diuersa loca transferri, & per se consecrantur, ideóque solùm amittunt suam consecrationem, quandu ita franguntur, vt maiori parti non possit calix cum patena quæ hostiam continet, imponi. Aliqui tamen volunt tale altare amittere consecrationem, quando dissoluitur à ligno cui inclusum est. Sed alij probabilius contrarium asserunt: quia illud lignum non adhibetur lapidi, vt det ei formam (sicut aliqui putant) sed solùm ad ipsius ornatum, & faciliorem conseruationem. *Ita Suarez d.* 81. *sect.* 5. *& Emmanuel Sà v. Altare.*

Suarez. Sà.

240 Addunt alij, violari vtrumque altare per fractionem vel amotionem sigilli, siue sepulchri. (sigillum autem siue sepulchrum dicitur paruus locellus in ipsa mensa vel in basi altaris, in quo conditæ sunt reliquiæ.) Probantque primò ex *cap.* 1 *de consecrat. Ecclesiarum*: vbi dicitur: *Adhæc si altare motum fuerit, aut lapis ille solummodo superpositus qui sigillum continet confractus*, &c. Secundò, quia sigillum istud videtur esse de essentia & forma altaris. Sed hoc non videtur verum, quia illud sigillum non est de necessitate altaris, vt statim dicam, nec in eo huius forma consistit; nec hoc in dicto capite significatur: sed tantùm dicitur, altare amittere consecrationem si tabula eius siue mensa in qua est sigillum frangatur: non quia sigillum frangitur (potest enim ea fractio fieri, etsi sigillum maneat integrum) sed quia mensa frangitur, quæ per se immediatè consecratur. Vide *Emmanuelem Sà v. Altare.*

Sigillum siue sepulchrum altaris quid sit.

Sà.

241 An in altari necessariæ sint reliquiæ.

Disputant autem hîc valdè Auctores, Vtrùm vt Altare sit legitimum, necessariò debeat ei inesse tale sigillum siue loculus cum reliquiis? Quidam id affirmant. Ita *Siluester v. Altare nu.* 1. *in fine.*

Siluester.

Prob. ex *capit. Placuit de consecratione*, *d.* 1. Vbi iubentur Episcopi euertere altaria, quæ passim per agros & villas sine reliquiis Martyrum extruuntur. Sed hoc cap. non vrget. Tantùm enim

tales

tales aræ præcipiuntur euerti, quia in iis committebantur superstitiones in cultu aliquorum qui quales essent nesciebatur: vt apertè colligitur ex contextu. Et ideo ne per errorem tales colantur, præcipitur vt nullæ memoriæ Martyrum extruantur; nisi vbi certæ sunt reliquiæ Martyrum.

Synodus VII. Magis autem vrget canon septimus Synodi septimæ generalis, vbi præcipitur deponi qui templum consecrarit sine sanctis reliquiis. Sed nec hoc capit. absolutè conuincitur. Quia ex eo quòd templum non possit consecrari sine reliquiis; non sequitur necessariò idem dicendum de singulis altaribus. Secundò, quia hoc ibi præcipitur in odium hæreticorum illius temporis, quia omnes imagines ac reliquias ex templis abstulerant: vt ibidem dicitur. Quare alij Respondent, olim ad consecrationem altarium necessarias fuisse reliquias: consuetudinem tamen contrarium euicisse: eò quòd in tanta altarium multitudine impossibile sit reliquias vbique habere, Ita *Hugo & Alensis apud Siluestrũ suprà, & Soto in 4.d.13.q.2.a.3.§. Sexto denique.* *Hugo. Alensis. Siluester. Soto.*

242 Nota 3. Quosdam apud Syluestrum suprà n.4. docere, quando reliquiæ haberi non possunt, earum loco in consecratione altaris debere in eo reponi partem hostiæ consecratæ. Sed hoc omnino absurdum est, & contra reuerentiam tanti Sacramenti.

Nota 4. In locis consecratis aut benedictis, aut etiã in oratoriis auctoritate Episcopi ad celebrandum destinatis, licere cuiuis sacerdoti celebrare super altari portatili, nec ad hoc opus esse vllo priuilegio: sicut opus est priuilegio vt quis celebret in loco diuino cultui non dedicato, iuxta dicta dub. 1. Quando autem vtimur altari portatili, quod tabulæ ligneæ insertum est, danda est opera vt tam calix, quàm hostia consecrata ponantur super ipsum lapidem consecratum saltem maxima ex parte. Quòd si tamen aliqua ex parte innitantur etiam tabulæ ligneæ, modò absit omne periculum lapsus, non est ita scrupulosè curandum, vt docet Suarez suprà. *Suarez.*

273 *Duplex mappa & corporale necessaria. Siluester.* C o n c l v s. II. Debet altare sterni vt minimum duplici mappa linea, vel vna duplicata, & præterea corporali etiam lineo ab Episcopo, vel alio (qui ad hoc faciendum à Papa facultatem habet) benedicto. Ita *Siluester v. Missal.* 1 *nu.* 2. Et alij communiter auctores: quorum aliqui triplex linum requirunt præter ipsum corporale: & hoc sanè decentius est, non tamen necessarium.

Similiter & lumen. Concl v s. III. Necessarium est præterea vt sit lumen in altari dum celebratur. Patet ex *cap. vlt. de celebratione Missarum*: vbi inter alios grauissimos cuiusdam sacerdotis excessus numeratur, quòd sine igne celebrarit.

Vbi Nota, Etsi absolutè loquendo sufficiat vt vna candela accendatur: tamen quantum fieri potest, decorria requirit, vt fiant ad minimum duæ, eæque cereæ. Nam aliis vt minùs decet, & esset contra consuetudinem Ecclesiæ.

D V B I V M. III.

Qua ratione requirantur ad hoc sacrificium vasa ac vestimenta sacra?

244 C o n c l v s. I. Pro hoc sacrificio necessariò opus est calice & patena ab Episcopo consecratis, & corporali ab eodem, vel ab alio sacerdote ex Pontificis licentia benedicto. Patet ex *c. Vasa de consecrat. d.* 1. & vsu Ecclesiæ.

Conclvs. II. Corporale debet necessariò esse ex lino albo, nec potest aliquo colore tingi. Patet ex *c. Consulto de consecrat. d.* 1. Calix verò & patena debent esse ex auro vel argento, vel si paupertas id exigat, ex stanno. vt patet ex *cap. Vt calix de consecrat. d.* 1. Vide *D. Thomam hîc ad 6. &* 7. Videtur tamen sufficere in calice, vt ipsa cupa quæ continet sanguinem, sit ex tali materia. Quare pes poterit confiei ex ære aut simili materia: quia omnes rationes quæ suadent calicem debere fieri ex supradictis materiis, solùm probant de ipsa cupa. Et huic sententię praxis suffragatur. Vide *Henriquez lib.9. cap.* 28. *num.* 2. *in fine.* *D. Thom.* *Henriquez.*

Requiritur præterea tegumentum quo calix immediatè operitur: in quem vsum quidam habent corporale oblongum, cuius vna parte calicem operiunt. Communior tamen iam vsus habet: vt hoc tegumentum sit distinctum à corporali: debéque esse ex lino saltem ab vna parte qua calicem contingit. Vide *Suarez. d.*81. *sect.* 6. §. *Tandem.* *Suarez.*

245 *Ciborium non necessariò debet esse benedictum.* Nota, Auctores variè disputare, Vtrùm vasculum in quo conseruantur, & sæpè etiam consecrantur hostiæ populo distribuendæ necessariò debeat benedici. Multi id affirmant; sed nullum certum ius adferunt. Rationes autem eorum tantùm probant, id admodum decere. quod verissimum est. Quare alij probabiliter contrarium tenent. Vide *Suarez. d.*81. *sect.* 7. §. *Tertiò obiter.* *Suarez.*

Quomodo calix amittat benedictionem. Nota 2. Constare inter omnes DD. calicem amittere suam consecrationem, quando ita frangitur, vt fit inutilis ad vsum sacrificij. Nullo modo tamen amittitur consecratio per hoc solum, quòd aurum quod interiùs cupæ adhæret, deteritur: quia non hoc solum, sed tota cupa consecratur, quæ post illam attritionem manet eadem quæ antè fuit; & consequenter suam consecrationem retinet.

246 Aliqui tamen addunt, amitti consecrationem, si rursum interiùs deauretur. quia fit tunc intra ipsam cupam quasi nouum vas ex tenui auro, quod immediatè debet sanguinem continere, & tamen non potest dici consecratum. Ita docet *Siluester v. Calix.* Et hoc satis probabile est. Ratio tamen hæc satis clarè conuincit. Quare contrarium tenet *Emmanuel Sà v. Calix.* Et videtur probari. Quia cùm res semel consecrata numquam amittat consecrationem quamdiu manet eadem & integra vt docet *D. Thom. hîc ad* 3. & communiter Doctores: difficile videtur, cur calix perdat consecrationem per deaurationem; cùm nec frangatur, nec ita mutetur, quin maneat idem. Videtur ergo omnino eam retinere simili ratione, quia Ecclesia retinet suam consecrationem, quando pao- *Siluester.* *Sà.*

Deinde addit, posse tamen obseruari ritum à Se. de Apostolica approbatum per ducentos iam annos in aliqua Ecclesia seruari solitum: sed tantùm in illa Ecclesia, siue à ministris illius Ecclesiæ. Neque enim alij qui ad illam Ecclesiam non pertinent, eius ritus quatenus à Romanis discrepant, imitari possunt.

267 *Excusatur inaduertentia.* Nota 4. In omissione aut mutatione alicuius ex dictis ritibus, aut aliquorum verborum, quæ in sacro dicenda sunt, excusare à peccato mortali Primò inaduertentiam, quæ si omnino sit inculpabilis, etiam ab omni peccato excusat: si coniuncta sit cum leui negligentia, excusat solùm à mortali. Si autem sit grauis negligentia, ne quidem à mortali excusat in re graui. Secundò, excusat à mortali rei leuitas, vt si quis pauca verba nullo modo ad essentiam sacrificij spectantia omittat, aut mutet ex aliqua negligentia, vel præ festinatione, aut breuem orationem vt priuata persona adiungat. quod vix tamen excusatur à peccato veniali.

268 *An quiuis teneatur sequi ritus suæ Ecclesiæ.* Nota 5. Sacerdotem qui est membrum certæ Ecclesiæ, quæ habet particularem officium, siue ritum Missæ, teneri quidem in sua Ecclesia celebrare ritu ibidem recepto: quando tamen est in locis vbi seruantur rubricæ Romanæ, potest vel ritu Ecclesiæ suæ vel Romano celebrare. Similiter sacerdos in cuius Ecclesia seruatur ritus Romanus, transiens per diœcesim vel vrbem, in qua seruatur peculiaris ritus, potest celebrare vel ritu illius Ecclesiæ, vel Romano, nisi religiosus celebraret in domo aliqua sui ordinis in qua seruatur ritus Romanus. Tunc enim teneretur eundem seruare sicut alij domestici, etsi in tota vrbe ab aliis particularis ritus seruaretur. Patent hæc omnia ex dictis supra q. 74. art. 4. d. 3. de hac quæstione, Vtrùm Latinus transiens per Græciam possit celebrare in azymo. Est enim eadem hic ratio.

Dixi *transiens per diœcesim*, &c. Quia transeuntes celebrans in aliquo monasterio in quo seruatur particularis ritus, si in vrbe tota seruetur ritus Romanus, tenetur etiam hunc seruare, quia vti priuato illo ritu, non est ibi mos patriæ, sed priuilegium illius religiosæ domus, sicut dixi loco citato celebrantem in Italia in templo aliquo Græcorum, teneri vti azymo.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm sufficienter possit occurri defectibus circa celebrationem huius Sacramenti occurrentibus statuta Ecclesiæ obseruando?

269 ART. 6. explicat qua ratione possit occurri variis defectibus, qui possunt inter celebrandum contingere.

Quid agendũ deficiẽte celebrante. Docet igitur 1. Quando inter celebrandum sacerdos subitò deficit, ita vt non possit vllo modo sacrificium perficere, si hoc contingat ante consecrationem panis, sacrificium relinquendum esse imperfectum. quia cùm nondum sit substantialiter inchoatum, nullum in hoc est ita notabile incommodum. Si autem cõtingat post consecrationem etiam vnius materiæ, tunc perficiendum esse per alium sacerdotem, si quis adsit, et si ieiunus nõ sit, etiamsi sit in peccato mortali, aut excõmunicatus. hic tamẽ necessariò debet priùs conteri. Ita communiter DD. *ex Conc.* *Tolet. 7. c. 1.* Ratio est. quia minus incommodum est, sacerdotem non ieiunum, aut post commissum peccatum mortale ante confessionẽ, cõmunicare, quàm sacrificium relinqui imperfectum.

Tolet. 7.

270 *Soto. Confcius peccati mortalis debet conteri.* Nota cum *Soto in 4. d. 13. q. 1. a. 6. ad primũ*, conscium sibi peccati mortalis nullo modo posse hoc sacrificiũ perficere, nisi priùs cõteratur, aut saltẽ probabiliter putet se contritum: aliàs peccaret mortaliter communicado in statu peccati mortalis. Disputat autẽ ibidem, Vtrùm talis sacerdos si difficulter possit conteri, posset nolle perficere sacrificium? Et respondet affirmatiuè; quia Concilium tantùm dicit liberum esse sacerdoti Inchoatum à deficiente sacrificium perficere. Sed meliùs *Suarez d. 85. sect. 1. sub finem* docet talem teneri conteri vt sacrificium possit perficere. Quia grauissimum est incommodum contra institutionem Christi, & reuerentiam tanti sacrificij, atque etiam ipsius Sacramenti (præsertim quando calix est iam consecratus, qui sine irreuerentia & periculo alicuius incommodi sæpè in aliud tempus conseruari non potest) si sacrificium relinquatur hoc modo imperfectũ. Quare omnis qui sine grauissimo incõmodo hoc potest impedire, ad hoc tenetur. Peccator autem nullum incommodum, sed potiùs maximum commodum accipit, dum compellitur conteri.

Suarez.

271 Nota 2. Non sacerdotem in similibus casibus nullo modo posse sacrificium perficere; quia nõ habet potestatem sacrificandi. Quare si nullus sacerdos adsit, sacrificiũ necessariò imperfectum relinquendum est, & Sacramentũ honestè conseruandum, donec possit legitimè sumi, si id fine periculo fieri possit. Quòd si hoc sine periculo fieri nõ posset, vt si esset periculum ne Sacramentum veniret in manus infidelium; aut ne species ante aduentũ alicuius sacerdotis planè corrumperentur; tunc Sacramentum etiam à laico sumi deberet. quia hoc ipsius reuerentia exigit. Sotus tamen supra putat potiùs permittendum esse vt species calicis omnino corrumpantur, quàm vt sumantur à laico. Sed meliùs *Suarez d. 71. sect. 3. in fine* docet, laicum tunc debere sanguinem reuerenter sumere. Quia quæ in reuerentiam huius Sacramenti sunt instituta, non debent cum ipsius tanta irreuerentia seruari.

Præstat laicũ sumere calicẽ quàm eũ corrumpi. Sotus. Suarez.

272 *Quid faciet qui inter celebrandum recordatur se non esse ieiunum aut esse excommunicatum.* Docet 2. Quando sacerdos post consecrationem recordatur se non esse ieiunum, aut esse in peccato mortali, aut etiam excommunicatum, debere cõcepta contritione sacrificiũ perficere. Patet ex dictis. Quando verò horum recordatur

ante consecrationé, ait tutius esse desistere à sacrificio, si id possit fieri sine scandalo, aut sui diffamatione. Imo credo hoc omnino esse necessarium, si nondum inchoarit canonem. Quòd si canon esset inceptus, quia tunc satis indecens est relinquere sacrificium, videtur tali casu posse ipsum perficere. quia in hoc saltem casu est vera sententia D. Thomæ, quòd tantùm sit tutius desistere. quo satis insinuatur non esse præceptum. *Sotus* autem *in 4 d.13. q. 2. a. 6. ad secundum* docet celebrantem, qui etiam in initio Missæ recordatur se esse in peccato mortali, si sit ieiunus, & nulla censura prohibitus, posse concepta contritione pergere, etsi sine scandalo possit desistere. Quod videtur etiam innuere D. Thomas; quia dicit esse tutius desistere maximè in casu quo quis est excommunicatus, aut non ieiunus. Probarem tamen eum qui in dicto casu Missam relinqueret, quando aliud non sequeretur incommodum.

D.Thom.

Sotus.

273 Quid agendum si calix inficiatur.

Docet 3. Quando aliquod animal, vel res alia quæ calicem inficere aliqua ratione possit, ante consecrationem in eum inciderit, vinum mittédum esse in piscinam, & abluto calici aliud cum aqua imponendum ac offerendum, & deinde sacrificium perficiendum.

Quòd si simile quid cótigerit post cósecrationem, tum animal quod incidit esse diligéter abluendum, & comburendum, & ablutionem vnà cum cineribus proiiciendam in sacrarium siue piscinam (quod intellige, nisi ablutio possit à sacerdote post sumptum sanguinem commodè sumi: hoc enim esset multò decentius, præsertim cùm valdè probabile sit, aliquam partem sanguinis quæ animali adhærebat ei inesse) sanguinem verò debere sumi, si fieri possit sine periculo salutis corporis aut vomitus. Quòd si verò horum notabile subsit periculum, (vt si venenum initi calici) nullo modo debere sumi, sed honestè cóseruari donec species omnino corrumpantur; & tunc mittendas esse in piscinam: vel, vt alij volunt, species stuppa aut simili materia debét imbibi, & permitti omnino exsiccari, & tunc stuppa comburenda est, & cineres mittendi in piscinam. Sacerdos autem debet tunc abluto calici imponere nouum vinum cum aqua, illúdque consecrare.

274

Docet 4. Quando ante consecrationem calicis recordatur se non imposuisse aquá calici debet eam statim imponere. Nullo tamen modo debet eam imponere post consecrationem sanguinis: quia indecens est aquam calici consecrato misceri. Aliam rationem reddit D. Thomas; sed hæc est verior. Quòd si deprehendat in calice esse puram aquam, debet eam mittere in piscinam, & imponere vinum cum aqua, illúdq; consecrare. Idémque dicendum si post consecrationem hoc animaduertat.

D.Thomas.

275 D.Thom. Quid agendum ei qui purá aquam consecrauit.

Addit D.Thomas, Quando sacerdos primùm aduertit puram aquam esse in calice post consumptionem corporis, eum debere consecrare etiam nouam hostiam vnà cum calice, & eodem modo sacrú perficere ac si nullá antea materiam consecrasset: incipiendo ab illis verbis: *Qui pridie quàm pateretur*: aut saltem à forma consecrationis corporis. Ratio eius est, quia si eo casu consecraret solum calicem, tunc nec posset facere illos ritus, qui inter cósecrationem & sumptionem Sacramenti fieri solent; quia vt hi ritè fiant necessaria est præsentia hostiæ consecratæ: nec etiam posset eos omittere; quia tunc non perficeret debito ordine ipsum sacrificium. Et hanc sententiam D. Thomæ etiam aliqui ex ipsius discipulis sequuntur. Et confirm. quia est de essentia huius sacrificij, vt corpus & sanguis Christi, quantum est ex vi verborum, ponatur sub diuersis speciebus separatim instar hostiæ occisæ. Atqui ad hoc videtur necessarium vt vtraque species simul existat: ergo nó est perfectum sacrificium quando vna consumitur ante alterius consecrationem.

D.Thom.

276

Sed hæ rationes nihil conuincút. Non prima, quia ritus omnes illi sunt solùm inducti ab Ecclesia, & consequenter sunt omnino accidentales ipsi sacrificio. Vt autem docet *D.Thomas hic ad quintum*, quando aliquid accidétale omissum est in sacrificio nihil ideo est repetendum. Et confirm. quia ex omnibus his cæremoniis ferè præcipua est ipsa fractio hostiæ cum certo ritu facta. ná aliqui putant hanc esse essentialem sacrificio. Atqui, vt docet *D.Thom. ad 6.* quando hostia ante fractionem cadit in calicem, non potest hæc fractio fieri, & tamen ideo non est consecranda alia hostia. Ergo vt aliæ cæremoniæ possint debitè fieri, non erit alia hostia consecranda. Est enim eadem ratio. Ad confirm. nego minorem. Nullus est enim essentialis ordo inter consumptionem vnius speciei, & consecrationem alterius. Nam quando Christus celebrauit, discipuli sumpserunt corpus ante consecrationem calicis: & tamen Christus perfectum sacrificium obtulit.

D.Thom.

277

Alij igitur docent, etiam in eo casu sufficere consecrare calicem mistum aqua & vino & statim sumere, reliquis omnibus omissis, quæ ante sumptionem fieri solent. quod ita fieri potest vt nemo circumstantium aduertat: vt si celebrans quasi accepturus ablutionem accedat ad cornu altaris, & calici imponat vinum & paululum aquæ, & dissimulanter consecret ac statim sumat, & postea sumat ablutioné. Ita *Scotus in 4. d. 8. q 3. Nauar. c. 25. n 91. Angelus v. Missa n.17. Suarez d 85 sect 1.* Et hanc rationem probat *Soto in 4. d.13. q. 2. a. 6.* quando sacrum fit publicè. & alij plurimi. Et confirmatur hæc sententia Primò, quia vt patet ex *c. Pastoralis, de Sacramentis non iterandis*, sicut in celebratione Sacramentorum nihil est omittendum, ita nihil est iterandum. Atqui secundùm sententiam D. Thomæ multæ cæremoniæ quæ validè factæ sunt, essent repetendæ. Ergo illa non videtur asserenda.

Scotus. Nauarr. Angelus. Suarez. Soto.

D.Thom.

278

Dices, Multæ cæremoniæ eo casu sunt illegitimè factæ, aut potiùs omissæ. v. c. propriè nó est eleuatus sanguis; nec particula hostiæ missa sanguini, quia ibi sanguis non fuit. Ergo saltem hæ repetendæ sunt. quod sine nouæ hostiæ consecratione fieri nequit.

Resp. negando cósequentiam: quia si per obliuionem aut quia hostia ante fractionem cecidisset in calicem, illæ cæremoniæ fuissent omissæ: nemo tamen dixerit nouam hostiam esse consecrandam, vt illæ possent suppleri: vt patet ex

respon

ARTICVLVS V.

Vtrùm ea quæ in huius Sacramenti celebratione aguntur, sint conuenientia?

253 ARt.5. explicat breuiter præcipuas cæremonias quę in celebratione huius sacrificij adhiberi solẽt, ostẽditq; cõuenientissimè adhiberi.

Hæretici nostri.

Nota 1. Hæreticos nostros totis viribus omnes huius sacrificij ritus oppugnare. Sed vt ostendamus esse legitimos, sufficit ipsa vniuersalis Ecclesię auctoritas, quę (vt patet ex antiquissimis liturgiis D. Iacobi & aliorũ) ab ipsis Apostolorũ temporibus sẽper eiusmodi cęremoniis in hoc sacrificio offerẽdo vsa est. Nec refert quòd in diuersis Ecclesiis, atq; etiã in eadẽ Ecclesia, diuersis temporibus fuerint in his cæremoniis aliquæ mutatæ; atq; alię aliis suppositæ. quia cùm omnes illæ cęremoniæ, quæ non pertinent ad substantiã ac sumptionẽ ipsius sacrificij fuerint iure humano, per eos, qui Ecclesiã vice Dei gubernãt, introductæ: potuerũt per eosdẽ diuersis locis ac tẽporibus diuersæ constitui, prout videbãt ob diuersas temporis ac locorũ circumstantias, has vel illas esse conuenientiores. Hanc enim Christus suis Apostolis, ac eorum successoribus, & præsertim summis Põtificibus (qui ipsius sunt generales in terris Vicarij) dedit potestatẽ: vt circa diuinũ cultũ possint ea statuere, quæ pro diuersis circũstãtiis, magis ad Dei gloriã expedire iudicarẽt: inuariatis semper iis quę Christus per se obseruanda constituit. Hoc enim rationi esse maximè consonum patet ex praxi omnis humani regiminis.

254 Cõtra dictos autẽ ritus Hęretici varia obiiciũt, quibus conantur ostẽdere, esse superstitiosos aut saltẽ absonos. Sed ea magna ex parte militãt generatim contra omnes ritus Ecclesiasticos. Quare sufficiẽter sunt refutata in q.71. vbi cõtra hæreticos defendi ritus baptismi. Partim etiã supponũt, Missam nõ cõtinere verũ sacrificiũ quod pro viuis ac defunctis offeratur. quod refutaui suprà a.1.dub.3. Partim etiam supponunt cultum Sanctorũ esse illicitũ. Quare nõ tam huc spectãt, quam ad quæst.25. vbi etiã inter docendum hanc rem tractauimus. Pauca autem quæ ritus huius sacrificij proprios oppugnant, hic adferemus.

255 Obiiciunt igitur primò, Cùm Missa sit publicũ officium, omnia in ea dici debere alta voce, & lingua vulgari, vt ab omnibus possint intelligi.

1. Cor. 14.

Prob. quia Apostolus 1. ad Cor. 14. eos reprehendit quòd in Ecclesia loquerẽtur linguis, siue sermone quem alij non intelligebant, præsertim quando nemo eorũ sermonem interpretabatur; additq; rationẽ: *quia si nesciero virtutem* (id est significationem) *vocis, ero ei cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus*, id est inutiliter & sine vlla intelligentia nobis mutuo loquemur.

Cur Missa non fiat lingua vulgari.

Resp. negando assumptũ. Quia etsi Missa sit officiũ publicũ, quia pro Ecclesia, & nomine Ecclesię offertur: tamẽ cùm nõ sit instituta vt populus in ea erudiatur, sed vt Deus per eam colatur, nõ est necessariũ, vt populus omnia intelligat quæ in ea dicuntur: sed sufficit quòd in genere sciat quæ mysteria in ea peragãtur, quod a Pastoribus in cõcionibus & catechismis debet discere. Deus autem cui sacerdos loquitur, & quem in Missa inuocat, quauis lingua siue alta siue submissa voce loquentes æqualiter intelligit.

256 Longè autẽ conuenientius fuit, vt diuina officia solũ certis quibusdã linguis, quæ doctissimis quibusq; viris vsitatæ sunt, & quibus omnes ferè doctrinæ sunt cõscriptæ, celebrarẽtur; quàm vt dicerẽtur in singulis patriis lingua vulgari. Primò, quia hoc modo habent plus venerationis & Maiestatis. quia vulgus ferè ea magis admiratur quæ minùs intelligit: & ferè contẽnit ea quæ se putat capere. Secũdò, quia aliàs sequeretur maxima in ritibus Ecclesiasticis cõfusio, dum singulæ ferè vrbes sicut habent diuersos idiotismos; ita deberẽt habere diuersa ritualia & officia Ecclesiastica, quæ singulis etiã ętatibus deberẽt mutari, sicut mutantur linguæ. Tertiò, quia vix vllus sacerdos posset celebrare diuina officia extra suã patriã. quia cùm esset ignarus linguę regionis in qua peregrinaretur, neq; posset verba necessaria rectè legere, neque vllo modo aut seipsum intelligere, aut ab aliis intelligi. quæ incommoda grauissima sunt, & facilè euitantur, si sequamur ritus ab Ecclesia præscriptos.

257 Similiter quòd quædam alta, quædam submissa voce in sacro dicuntur: fit Primò ad imitationem Christi, qui cùm pendens in cruce sacrificium cruẽtum offerebat, modò alta voce tum astantes, tum etiam Deum Patrem suum compellabat: modò verò eundem tacitus precabatur. Secundò, quia hoc multum confert ad pietatem, & venerationem in animis astantiũ excitandam: tum quia varietas & tædium leuat, & distractos animos in sui contemplationem rapit (experimur enim quotidie quàntis actionem eo magis attentos habere astantes, quo magis est varia;) tum etiam quia dum quædam submissè dicuntur, vel ipsum silentium satis docet, ipsum sacerdotem à circumstantibus totum in Deum abreptum, solum cum solo altissima mysteria tractare, & consequenter quandam venerationem in aliorum animis excitat.

Cur quędam dicatur submissa voce.

258 Ad probationem Resp. Apostolum ibi non reprehendere Corinthios quòd in Ecclesia loquerentur linguis (nam apertè ibi hoc donum inter cetera Spiritus sancti dona numerat) sed reprehendit quòd vterẽtur illo dono ad quandam ostentationem, illúdque præferrent aliis donis potioribus: quale est donum caritatis & prophetiæ, quibus proximus instruitur ac ædificatur. Vnde v. secundo & tertio, dicit eum qui loquitur linguis, sibi & Deo loqui, & seipsum ædificare, non populum. apertè ostendens in iis orationibus, quæ diriguntur solùm ad orandũ Deum, non esse opus ita loqui vt populus intelligat singula verba: sed hoc solùm opus esse in exhortationibus quæ ad populum habentur.

259 Obiiciunt 2. Quòd in officio Missæ conti-

responsione D. Thomæ ad 5. & 6. Ergo nec in alio casu ob similẽ causam noua hostia erit cõsecranda. Confirm. 2. Quia si tunc noua hostia consecraretur, non tam perficeretur sacrificium præcedens, quàm omnino nouum fieret. Nam illa vtriusque speciei consecratio esset essentialiter omnino perfectum sacrificium sine vllo respectu ad præcedentem consecrationem. Secus est quando solus sanguis consecratur: quia huius consecratio non constituit perfectũ sacrificium nisi cum respectu ad præcedentem corporis consecrationem: atque ita cum ea vnum sacrificium constituit.

279 Ob has rationes hæc secunda sententia videtur probabilior; & est sequenda quoties factum fit publicè. Quia aliàs inter laicos facilè posset aliqua turbatio oriri. Nec illi obstat auctoritas rubricarum quæ sequuntur priorem sententiam: quia hanc rem non præcipiunt, sed tantùm ex probabili sententia instruunt quid faciendum sit: atque ita non habent maius pondus quã pro ratione probabilitatis illius sententiæ quam sequuntur. Quia tamen certum est nos in eiusmodi cæremoniis tutò sequi rubricas; quando quis secretò vno aut altero præsente celebrat, cõsultò eas sequetur. Et tunc secunda vtriusque speciei consecratio, eò quòd ex intẽtione ministri dirigatur ad complendum prius sacrificium imperfectum, censebitur morali quodam modo vnum cum eo integrum sacrificium constituere.

280 Nota. Si Sacerdos percipiat in calice esse puram aquam ante eius sumptionẽ, nõ debere eam sumere, sed mittere in piscinam, aut in aliquod vasculum, vt postea eam sumat cum ablutione. Quòd si hoc non deprehendat nisi quando iam eam habet in ore, nullo modo debet eam iterum eiicere in calicem, vt aliqui volunt. hoc enim indecens esset, & coniunctũ cum periculo eiiciendi particulas hostiæ hærentes in ore; sed debet eam deglutire, vt auctores supra citati notant. Nec refert quòd postea debebit communicare non ieiunus. quia eo casu non est moraliter in eius potestate hoc euitare.

Nota 2. Si per inaduertentiam, ignorationem, aut perturbationem qui omiserit dictum defectum supplere donec factum sit absolutum: tũc nullo modo debet iterum consecrare, vt eum suppleat. Quia tũc esset omnino distincta actio. Ita Doctores suprà citati.

281 *Quid agat qui aliqua inadvertenter omisit.* Docet 5. Quando sacerdos in progressu sacri non meminit se aliqua dixisse, aut fecisse, nõ debere inde turbari, sed debere sibi persuadere se legitimè processisse. Quia facilè potest contingere, vt quando deuotioni intenti sumus, aut etiam nonnihil distracti, non recordemur eorum quæ immediatè antè fecimus. Quòd si verò haberet probabiles valdè rationes se aliquid omisisse, si hoc esset tantùm accidentale, docet non debere mutare ordinem sacrificij, vt illud suppleat, sed progredi. Quòd si verò esset essentiale; vt si omisisset vel corrupisset formam consecrationis alterius speciei: tunc forma secretò super eam materiam esset pronuntianda, cum tacita tamen conditione eam non consecrandi si sit consecrata. quia hoc in eo casu dubium est. quia vix potest nobis postea certò constare nos formam malè pronuntiasse, aut omisisse, nisi quis hoc ex malitia & sciens fecerit.

282 Docet 6. Quando hostia, quia prius cadit in calicem, non potest postea frangi, propterea nihil esse reiterandum. Quia nihil substantiale sacrificio deest.

Pius Papa. Quid agendum quado pars sanguinis effusa est. Docet 7. ex decreto Pij Papæ, Quando aliquid ex sanguine cadit in tabulam aliquam, hãc debere prius à sacerdote lambi, & deinde radi, sicut etiam terra debet radi, quando in eam sanguis ceciderit, & quod abraditur debet comburi, & cineres debent proiici in piscinam. Quando verò stillauit sanguis super lapidem altaris, sanguis debet sorberi à celebrante. Si super aliquod linteum, hoc debet ter lauari super calicem, & ablutio (nisi esset, qui vellet eam sumere) debet proiici in piscinam. Addunt aliqui partem illam lintei debere abscindi, & combusti cineres proiiciendos in piscinã quod admodum decens est, quando illud linteum non est corporale aut purificatorium. Non est tamen vlla obligatio, præsertim quando est pretiosum, & solum rebus sacris inseruit. quia tunc honori Sacramenti per ipsius ablutionem satis consulitur.

Quòd si verò aliquis Sacramentum per ebrietatem aut infirmitatem euomuerit, si species adhuc appareant integræ, debent reuerẽter conseruari, donec omnino sint corruptę (nisi fortè esset aliquis qui vellet eas ieiunus sumere) quia tam diu est ibi verè corpus Christi. Quando verò species apparẽt iam omnino corruptæ, id quod eiectum est, condendũ est in piscina siue sub altari.

283 *D. Thom.* Nota 1. Pœnas quę olim iniungendæ erant ei, cuius culpa sanguis fuisset effusus, quas D. Thomas hîc numerat, non esse iam eo rigore in vsu. Quare talis iudicio Superioris pro ratione culpæ puniendus est. Ante sententiam tamen nullam pœnam tenetur subire, nisi quatenus hoc vel ipse, vel confessarius iudicat necessarium vt satisfiat Deo pro peccato.

Nota 2. Quando sanguis ita effunditur, vt nihil maneat in calice, tunc nouum vinum cum aqua calici infundendum & consecrandum, ac sumendum: simili ratione qua suprà dixi de casu quo deprehenderetur in calice esse solam aquam, aut mistum venenum. Quòd si aliquid sanguinis in eo remaneat quod sumi potest, sufficiet illud sumere.

DVBIVM.

Qua ratione Christiani obligentur ad audiendum sacrum diebus Dominicis & festis?

284 VT magis completa sit huius rei tractatio, hoc dubium hic addendum fuit, in quo varia de oratione possunt disputari, sed quia huius loci non sunt, breuiter tantùm quæ spectant ad praxin hîc disputabimus. Primùm autem ponemus solùm asserendo ea, quæ hac in re omnino certa sunt: deinde quæ habent difficultatem discutiemus.

Primum igitur inter omnes Doctores cõstat, omnes Christianos cessante legitimo impedimento teneri diebus festis & Dominicis audire sacrum. Patet hoc ex c. *Missas*, & c. *Omnes fideles, de consecrat.* d. 1. & praxi totius Ecclesiæ.

Secundò, constat hanc obligationem esse grauem

Omissio sacri est peccatum mortale.

uem, & consequenter eum peccare mortaliter, qui cessante rationabili causa, aut integram Missam, aut notabilem eius partem omittit: qualem secundùm communem sententiam omitteret, qui veniret post euangelium lectum: secùs si veniret antequam euangelium legatur, si modò totam reliquam partem audiret. Quòd si veniret post lectam epistolam, & exiret statim post communionem, communiter docent peccaturum mortaliter. Et similiter qui exiret ante communionē. quia hæc est notabilis pars. Omnis autem qui aliquam partem sponte omittit, peccat saltem venialiter. Vide *Nauar.c.*21.*n.*2.

Nauarrus.

286 An pueri ad sacrum sint ducendi.

Tertiò, constat hoc præcepto non ligari amētes, aut pueros ante vsum rationis. quia incapaces sunt. Statim tamen atque perfectè incipiunt vti ratione sufficienter ad peccandum mortaliter, aut aliàs graues obligationes suscipiendas, hoc præcepto obligantur: quod in singulis non tā ex annis, quàm ex maturitate ingenij prudēti iudicio spectandum est. Qua in re omnino consulendum parentibus, vt pueros statim atque aliquis rationis vsus in iis elucet; assuefaciāt sacra piè frequentare, etsi nondum ad id obligentur. Hoc enim Christianam pietatem omnino decet. Quamdiu tamen ita parui sunt, vt neque res diuinas vllo modo apprehendere, neque in templo quieti decentérque contineri possint, præstat eos domi manere. quia alios sæpe grauiter turbant, & iis qui ipsos ducunt, impedimento sunt, quo minùs orare possint.

187 An sufficiat audire duas partes sacri.

Prima autem difficultas est, Vtrùm qui venit ad vnum sacrum paulò ante consecrationem v.c. & audit reliquam partem illius sacri, & aliud sequens vsque ad consecrationem exclusiuè, satisfaciat præcepto Ecclesiæ?

Quidam hoc negant. quia cùm illæ duæ partes sint inter se omnino independentes, non possunt vnum integrum sacrificium constituere: & consequenter qui eas audit, non audit integram Missam. ad quod tamen obligatur. Et hæc ratio in rigore loquendo hanc sententiam satis efficaciter probat. Quia tamen plurimi DD. docent contrarium, absolutè loquendo, talis est securus, ac probabile est eum satisfacere. Ratio est. Quia cùm Ecclesia sciat suas leges ita à grauibus Doctoribus explicari, hoc ipso quo eorum explicationes permittit publicè imprimi & doceri, censetur suum præceptum secundùm eas moderari.

188 Dices, Hinc sequetur, quando in Ecclesia vnus sacerdos incipit sacrum, dum alter medium absoluit, satisfacere eum præcepto Ecclesiæ, qui vtriusque sacrum media ex parte audit. quod tamen videtur absurdum. Resp. negando sequelā. Quia cùm Doctores non eodem modo asserant hunc satisfacere sicut priorem: Ecclesia non potest censeri in suo præcepto (quod in rigore, vt dixi, auditionē vnius integri sacrificij præcipit) secundam hanc moderationem admittere, sicut admittit priorem. Nota tamen, hanc praxin parum decere, minúsque religiosam esse, ideóque nec vsurpandam sine rationabili causa. Quare eum qui omnino sponte veniret seriùs ad primum sacrum cum intentione audiendi partem sequentis, credo peccaturum venialiter. vt docet *Suarez d.*88.*sect.*2.

Suarez.

289 II. difficultas est qualis attentio requiratur in sacro? Eadem autem est difficultas de attentione requisita in lectione horarum, Vtrùm scilicet ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ requiratur interna aliqua deuotio? Cuius solutio pendet ab hac difficultate, Vtrùm Ecclesia possit præcipere actus internos? Qua in re tres sunt sententiæ.

Prima affirmat, Ecclesiā directè posse actum etiam merè internum præcipere. Ita *Adrianus quodl.*8. *q.*1. *Et Pighius l.*6. *de Eccles. hierarchia c.*16.

Adrian. Pighius. Matth.18.

Prob.1. quia Matth. 18. tribuitur Ecclesiæ absoluta potestas ligandi atque soluendi, idque vt subiectos dirigat in suam salutem. Ergo cùm hæc maximè promoueatur per actus internos, videtur Ecclesia hos etiam posse præcipere. 2. Quia Ecclesia potest dispēsare in votis merè internis: ergo potest actus etiam internos præcipere. 3. Quia Ecclesia potest punire actus merè internos Nam in multis canonibus fertur sæpè excommunicatio propter peccata merè interna. nam multis locis excommunicantur, qui hæresin aliquam crediderint: & ne dicamus ea loca intelligenda esse de assensu exteriùs prodito, *Conc. Toletan. primum*, in confessione fidei vtrumque actū distinguens sæpè dicit anathema iis, qui hæreses quas ibi enumerat, v.g. Patrem esse Filium, aut similem dixerit vel crediderit.

Toletan. 1.

290 Secunda sententia docet, Ecclesiā non posse directè & per se præcipere actum internum; posse tamen id facere Indirectè, quatenus hic necessarius est, vt actus externus quem præcipit, habeat rationem veræ virtutis. Ita *Caiet. in summa v. Horæ canonicæ* §. *Quod tertium; versu, Nec propterea*, & alij. Prob.1. Quia *cap. Dolentes de celebratione Missarum* præcipitur, vt officium diuinum celebretur studiosè pariter & deuotè, quod significat deuotionem internam. 2. Quia Ecclesia ibi præcipit verum actum orationis: atqui actus externus sine interno non est talis: ergo ille non solus præcipitur. 3. Quia aliàs posset quis satisfacere præceptis Ecclesiæ, per meram simulationem, v.c. simulando se piè audire Missam, & recitare horas, cùm tamen id ridendi causa faceret. 4. Quia Ecclesia potest punire actum internum quando externo coniungitur. Patet ex *clement. Multorum, de hæreticis*, vbi excommunicantur qui ex affectu odij, amoris, vel auaritiæ malè contra hæreticos procedunt. Ergo potest etiam actum internum præcipere.

Caietan.

291 Tertia absolutè negat, Ecclesiam etiam sub hac ratione posse actum internum præcipere aut vetare; sed solùm quatenus est absolutè necessarius vt actus externus in esse physico liberè, ac humano modo ponatur. v.c. Ecclesia præcipit vt legā horas; quia autē hoc fieri nō potest, nisi velim eas legere, aliquo modo indirectè præcipit vt velim: non tamē præcipit vt eas cum interna deuotione legam. Ita *D. Thom.* 1.2.*q.*100.*a.*9 *in corpore. Siluest. v. Hora. n.*13. *Durandus in* 4 *d.*15. *q.*12. *Ioannes Medin. codice de oratione q.*15. *Angelus v. Hora n.*17. *Rosella ibidem* §.3. & alij plurimi.

D. Thom. Siluester. Durand. Ioan. Med. Angelus. Rosella.

Probat id D. Thom. quia nemo potest præcipere, aut vetare, quod non potest punire: nec potest punire, quod non potest cognoscere, & iudicare. Atqui Ecclesia extra tribunal confessionis non potest cognoscere & iudicare actus in

internos. Ergo nec potest eos præcipere aut vetare.

Gregor.IX. Prob.2. Quia *Gregor.IX. cap. finali de simonia.* docet eos qui commiserunt simoniam sine vllo pacto ex mero interno affectu, non teneri legibus statuentibus pœnas simoniacis: sed talibus sufficere satisfacere Deo. Vbi apertè insinuat Ecclesiā eiusmodi actus internos, etiamsi afficiant aliquo modo actum externum, punire nō posse.

292 Ecclesia non præcipit actus internos. Quamuis autem præcedentes sententiæ non sint improbabiles, tamen ob auctoritatem D. Thomæ, & plurimorum auctorum, ac rationes dictas ac alias quas adferam, puto tertiam esse veriorem.

Ad primum argumentum primæ sententiæ Resp. Ibi dari plenam potestatē Ecclesiæ tam in actus externos quàm in internos, quatenus ea necessaria est ad salutem nostram. Sed quia duplex est Ecclesię tribunal, vnum externū, in quo creditur aliorum testimoniis:alterum internum, in quo solius confitentis de se testimonio statur: in illo solùm iudicatur de externis actibus, iique soli præcipiuntur, aut vetantur:in hoc verò etiā iudicatur de internis. quia quisq; suos internos actus potest cognoscere & confessario explicare. Alij testes non possunt immediatè cognoscere nisi externos actus:internos autem non nisi quatenus cum his necessariò coniuncti sunt.

293 Ad secundum eodem modo responderi posset, illum actum pertinere ad forum internum. Sed meliùs Respondeo 2. Irritationem, vel dispensationem votorum non esse propriè actum iurisdictionis, sed dominij, vel alterius cuiusdam potestatis quam vnus habet in alium: ita vt hic illo inuito nō possit se validè ad aliquid obligare: & sic pater irritat vota filij impuberis, quem certum est non habere iurisdictionem in actus internos. Et Prælatus dispensat in votis subditorum, tanquam Vicarius Dei condonando illis ius quod Deus acquisierat per illud votū: sicut si prorex auctoritate Regis condonaret alicui ius suo Regi per promissionem acquisitum: qui est actus dominij ex parte Regis, qui illius iuris dominus est.

294 Ad tertiū Resp. Omnes illos canones intelligendos de assensu, qui prodit in actū externum.

Toletan. Ad Tolet.Resp.primò, per tales modos loquēdi non significari illos excommunicari, sed Ecclesiam eos vt hæreticos execrari. Nam aliàs qui sine interno assensu diceret, *Patrem esse Filiū*, esset anathema. quod absurdissimum est. Quare tam in hoc, quàm in aliis antiquioribus Cōciliis per similes modos loquendi, nihil aliud significatur, quàm talem propositionem esse hæreticam, atque ita cum suo auctore execrandam.

295 Ad primum arg. secundæ sententiæ Resp. Illo cap. solùm præcipi actum studiosum externū; vt hic nimirum fiat cum iis circumstantiis quę necessariæ sunt, vt sit actus externus religionis, & ne contra religionem exterius peccetur. patet ex illius contextu. Nam agit contra illos, qui dū interterant diuino officio fabulabātur cum sæcularibus; vel eorum fabulis ita intendebant, vt interrumperent diuinum officium. Et confirm. ex

Trident. *Trident. sess.24.c.12.de reform. in fine.* Vbi præcipitur vt clerici cogātur in choro hymnis & cāticis nomen Dei reuerēter, distinctè, deuotéq; laudare. Vbi clarè patet, Concilium loqui de deuotione & reuerentia, quæ in actu externo consistit. quia ad hanc solam possunt clerici compelli.

296 Ad secundum Resp. Actum externum orationis quoad externas circūstantias debitè factum, esse verè actum externum virtutis religionis. sicut adoratio externa in idolio facta est verus actus externus idololatriæ, etsi illum exercens interiùs non intendat adorare idolum.

Nec refert quòd actus externus sine interno non possit habere rationem veræ virtutis, cùm possit fieri ob malum finem: quia possumus præceptis Ecclesiæ satisfacere per actum qui non sit vera virtus, imò qui sit peccatum: vt patet in ieiunante ob vanam gloriam, aut in paschate indignè communicante.

Ad tertium, distinguo illatum. Nam si simulatio illa cadat super actum externum; ita vt hic verè non ponatur prout ab Ecclesia præcipitur, sed tantùm simuletur; nego sequelam. Nullo enim modo per talem simulationē præcepto Ecclesiæ satisfit. Quòd si totus actus externus debitè ponatur, & sola interna pietas simuletur; cōcedo totum. Nam certum est satisfacere præcepto Ecclesiæ, qui simulat se ieiunare ex pietate, & piè in paschate communicare, etsi ieiunet ob vanam gloriam, & sacrilegè communicet.

Ad quartum Resp. In illo & similibus iuribus solùm puniri actum externum aut omissionem contra iustitiam aut officium commissa: internū autem affectum solùm requiri tanquam conditionem sine qua externus actus non puniretur.

297 Qualis deuotio necessaria sit ad audiendum sacrum. Ad difficultatē igitur suprà propositam Resp. primò, Quicumq; vult audire sacrum siue præceptum sit, siue non, tenetur iure naturæ ac diuino habere internam deuotionem. Est commo- ois, & per se patet. Quia est contra reuerentiam Deo, tantisq; mysteriis debitam iis vagabundo animo interesse. Si tamen absit scandalum aut contemptus, distractio ex hac parte non est peccatum mortale, etiamsi exteriùs appareat.

Resp.2. Vt quis satisfaciat præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, requiritur vt eidem dū celebratur ita intersit, vt humano & religioso modo cum debita externa reuerentia eidem assistat: ita vt verè possit dici hîc & nunc actum externum religionis exercere, ac cum celebrante in precibus externis communicare. Probatur, quia aliàs non posset dici decenter ac humano & religioso modo audire Missam.

298 Hinc patet primò, Eos qui tempore sacri huc illuc circumspiciunt, peccare etiam contra præceptum Ecclesiæ, quæ externam reuerentiam præcipit. multóque grauiùs peccant, qui fabulantur. Imò si fabulæ sint continuæ, & durent magna parte sacri, facilè possunt esse peccatum mortale. Grauiter enim repugnant actui ab Ecclesia præcepto. Ita enim fabulantes nullo modo possunt dici reuerenter sacro interesse: aut exercere actum externum verè religiosum, sed potiùs irreligiosum: atque ita absolutè non ponunt actum ab Ecclesia præceptum. Secùs esset si tantum interruptim hinc inde aliquot verba miscerent, & postea iterum sacro reuerenter attenderent. Quamuis enim tales satis grauiter peccent

contra

contra reuerentiam iure diuino & Ecclesiastico huic actui debitam, nõ tamen videntur peccare mortaliter si absit scandalum. Et sic intellige *Sotum d.13.q.2.a.1.* qui absolutè dicit fabulantes in sacro satisfacere Ecclesiæ præcepto. quod sine hac moderatione videtur esse falsum.

Sotus.

299 Patet secundò, dormientem in templo tempore sacri, nullo modo satisfacere præcepto Ecclesiæ. quia non interest sacro humano ac religioso modo.

An sit necesse videre aut audire sacerdotem.

Patet tertiò, etsi quando commodè fieri potest, omnino deceat nos ita sacro interesse, vt possimus videre ipsum celebrantem, & aliquo modo audire quæ dicit (hoc enim modo perfectiùs ei in precibus communicamus, & excitamur ad deuotionem) tamen absolutè non est necessarium. Ita communiter DD. Et patet, quia in magnis templis sæpè tãta est frequentia audientium sacrum etiam non solemne, vt extremi nec possint videre sacerdotem, nec eum audire. Et tamen omnes iudicant eos audire sacrum.

300 Nota tamen requiri vt possimus aliquo modo in cõfuso aduertere quid sacerdos agat, vtrũ nimirum dicat sacrum an non: & aduertere aliquo modo quousque peruenerit, maximè circa euangelium & consecrationem. quia aliàs non possumus externos actus ab audientibus sacrum exhiberi solitos exercere, nec verè dici humano modo sacro interesse. Sed hæc facilè potest quis aduertere ex signis, quæ tunc dari solent, & ex aliorum gestu.

301 Resp. 3. Non est necessarium, vt quis præcisè satisfaciat præcepto Ecclesiæ, vt habeat internam aliquam deuotionem. Ita Auctores citati pro tertia sententia. Et ex ea necessariò sequitur. Quia si Ecclesia non potest eiusmodi deuotionem præcipere, nõ peccat contra eius præceptũ qui eam non habet. Imò etiam quidam ex iis, qui tenent secundam sententiam etsi verbis à nobis dissentiant, reipsa tamen consentiũt. Nam Caietan suprà ait: vt quis satisfaciat præcepto de legendis horis, sufficere illam attentionem ad verba, quæ requiritur ne aliquis exponat se periculo malè ac perturbatè verba pronuntiandi, aut etiam omittendi. quod verum est: sed hæc attentio potest haberi sine vlla interna deuotione, & cum magna distractione.

Potest satisfieri præcepto Ecclesiæ sine interna deuotione.

Caietan.

302 Hinc sequitur, eum qui etiam voluntariè est toto tempore sacri distractus, modò sufficienter sibi præsens sit vt sacro cum externa reuerentia debitè assistat; satisfacere præcepto Ecclesiæ. Et confirmatur 1. Quia aliàs qui omnino inuoluntariè in sacro esset distractus, nõ satisfaceret præcepto Ecclesiæ, & teneretur audire aliud sacrũ. quod tamen etiam illi qui contra nos sentiunt negant. Hoc autem sequi probatur. Quia talis verè non poneret actum præceptum, scilicet internam illam attentionem. Quòd autem hæc omissio sit illi inuolũtaria, etsi excuset eum à peccato, non tamen efficit vt impleat præceptũ: sicut si quis incipiens audire sacrum incideret in somnum, & toto tempore dormiret: etsi quando hoc ei esset inuoluntarium, excusaretur à peccato, nõ magis tamen impleret præceptum, quàm si id voluntariè faceret, & æqualiter teneretur audire secundum sacrum, si posset.

303 Respondent aliqui, Quando quis cum legitima intentione deuotè audiendi sacrum incipit illud audire, si postea inuoluntariè distrahatur, etsi illa interna attentio non maneat actualiter, manet tamen virtualiter; & hoc sufficere vt impleat præceptum. Secùs autem esse, quando distractio est voluntaria: quia tunc illa intentio, & eam sequens attentio reuocantur.

Sed contrà facit 1. Quia etsi intentio audiendi sacrum deuotè, possit dici aliquo modo virtualiter manere, quatenus externa illa auditio ex ea procedens perseuerat; non tamen potest dici ita manere ipsa attentio interna. quia hæc per actum omnino contrarium, scilicet totalem distractionem planè interrumpitur. Quãdo autem aliquis actus ita interrumpitur, nõ ampliùs manet virtualiter: vt patet ex dictis qu.64. art.8. dub.2. Quòd autem illa distractio sit voluntaria, aut inuoluntaria, nihil videtur ad rem præsentẽ facere. v.c. ponamus aliquem incipere sacrum cum intentione verè consecrandi, quamdio progreditur ex illa intentione in dicendis iis ac peragendis suo ordine quę dicenda ac faciẽda sunt, illa intentio virtualiter manet. Quòd si ita distrahatur vt cesset omnino ab externis illis actibus, interrumpitur illa intentio. Quare si tunc nullo modo memor intentionis consecrandi, sine se hîc & nunc debere consecrare ex aliquo accidenti super materiam verba consecrationis proferret, verè non consecraret, siue illa distractio fuerit voluntaria, siue non. Et eadem est ratio illius attentionis, quæ nullo modo manet in ita distracto. Imò etsi intentio audiendi sacri ratione sui effectus, scilicet actus externi maneat virtualiter: secùs tamẽ est de intentione interiùs attendendi ad res diuinas cum interna reuerentia. quia hæc per illam distractionem omnino interrumpitur. Quare si ista attẽtio sit præcepta, omnino distractus non satisfacit præcepto.

304 2. Quia etsi dicta responsio haberet locum in iis, qui omnino inuoluntariè distrahuntur, non tamen in iis qui negligentes sunt in distractione repellenda. Nam vel per eiusmodi negligentiam etiam leuem tollitur omnino illa deuotio præcepta, & tunc ex leui negligentia magna parte sacri omnino distractus tenebitur audire aliud sacrum: vel per nullam negligentiam tollitur; & tunc quantumcumque quis sit negligens in distractionibus toto tempore sacri repellẽdis, satisfaciet præcepto Ecclesiæ, modò non velit expresè distrahi, quorum neutrum illi admittunt. Vel demum dicendum erit, illam attentionem per omnem eiusmodi negligentiam tolli, quando grauis est; per nullam autem tolli, quando leuis est. Et videtur valdè difficile. Quia si vt illa distractio interrũpat omnino illam deuotionem sufficiat vt sit voluntaria indirectè; cùm quæuis ex iam dictis sit ita voluntaria, quęuis eam interrumpet. Nam etsi quòd vna sit minùs voluntaria efficiat vt sit minus peccatum: tamen non efficit vt non contrarietur illi attentioni, eámq; interrumpat: præsertim cùm hæc contrarietas quę requiritur inter duos actus, vt vnus alium interrumpat, non tam consistat in morali aliqua repugnãtia, quàm in physica: vt patet ex intẽtione conficiendi Sacramentum, quæ per actum contrarium

contrarium æqualiter interrumpitur, siue hic sit perfectè voluntarius, siue non v.c. si aliquis recens factus sacerdos, antequam seriò celebret sępius experiēdi causa ritus Missę priuatim exerceat, & super legitima materia assuescat sine intentione consecrandi verba consecrationis proferre: ac postea intendens seriò celebrare incipiat sacrum, sed circa consecrationem omnino distractus putet se tantùm experiri modum dicendi sacrum, & ex ea intentione formam proferat: per hunc actum prior intentio planè interrumpetur, siue grauiter, siue leuiter in ea distractione peccarit.

305 Hinc dicta nostra conclusio probatur 2. Quia ex contraria sententia sequeretur nos sæpissimè in audiendo sacro, ac horis legendis fore dubios an satisfecerimus præcepto. quia non satisfacimus quoties ex notabili aliqua negligētia sumus distracti. Cùm autem non facilè nobis possit cōstare, quanta hîc & nunc fuerit nostra negligentia, facillimè dubitabimus an notabilis sit nec ne. Et quamuis prudentes possent se aliquo modo circa actus suos resoluere; tamen summa difficultas nasceretur confessariis, dum semper deberent tam anxiè examinare pœnitētes quantum fuissent singulis sacris vel horis distracti, & quanta eorum fuisset negligentia in distractione repellenda; quæ alij ratissimè possent exprimere, maximè rudiores.

306 Prob. 3. Quia eiusmodi præceptum haberet plus incommodi quàm commodi. Quia timoratus esset sæpissimè causa multorum scrupulorum: laxiores verò parum illo mouerentur. qui enim non mouentur reuerentia præsentis ac eos intuentis diuinæ Maiestatis, vt inter oradū sint attenti; non multum mouebuntur auctoritate Ecclesiæ, quam sciunt actum suum non cognoscere. Et quamuis sciant se contra huius præceptum posse grauiter peccare, non tamen facilè apprehendent se hîc & nunc ita distrahi, vt grauiter contra illud peccent, ita vt hac ratione ad deuotionem excitentur. Quia naturaliter homini insitum est magis moueri ad reuerentiam erga Deum per apprehensionem maiestatis ipsius, quàm per externum Ecclesiæ præceptum.

307 *Beneficiatus licitè legit horas tempore sacri. Siluester. Soto.* Tertia difficultas est, Vtrùm is qui legit horas canonicas tempore sacri die festo, vtrique præcepto satisfaciat. *Siluester v. Missa 2. in fine* id negat *Soto* verò in *4. d. 13. q. 2. a. 1* cum aliis affirmat. Et hæc est communior & vera sententia. Quia potest quis sufficienter attendere horis, non solùm vt eas perfectè, sed etiam vt deuotè legat, & tamen simul exhibere sacrificio eam præsentiam quam dixi sufficere ad audiendam Missam, etiam cum ea reuerentia, quam hoc sacrificium postulat. Quare hac in re nullum est peccatum etsi magis deceat hæc diuerso tempore fieri.

308 Quarta difficultas est, Vtrùm vt quis satisfaciat præcepto Ecclesiæ, dum audit Missam, aut horas legit, necessarium sit vt hoc intendat?

Quidam asserunt eum debere hoc expressè intendere: quia præcipitur actus obedientiæ, quem non exercet is, qui non intendit obedire. Sed hæc ratio nullius est momenti. Quia non præcipitur actus formalis obedientiæ, sed tantùm materialis: quem facit die festo audiēs Missam quacunque intentione hoc faciat. Quare *Satisfacit præcepto, qui hoc non intendit.* Doctores communiter tenent contrarium. Alii tamen requirunt, vt non habeat falsē intentionē non satisfaciendi præcepto Ecclesiæ. Quia nemo potest dici obedire, quando habet absolutè voluntatem non obediendi. Hinc inferunt, eum qui die festo manè audit sacrum volens per hoc non satisfacere præcepto, sed suæ deuotioni, & postea aliud audire, verè per hoc non satisfacere præcepto, atque ita teneri audire secundum. Addunt, si tamen postea mutet voluntatem antequam vltimum sacrum dicatur, & velit per illud sacrum satisfecisse præcepto, non teneri audire illud.

309 Sed hi non videntur consequenter loqui. quia si ad impletionem pręcepti non sit necessaria intentio faciendi actum, quia præceptus est; nihil obstabit voluntas contraria: atque ita qui exteriùs facit integrè actum præceptum, si interiùs habeat voluntatem nullo modo parendi, peccabit quidem contra virtutem obedientiæ, non tamen contra præceptum Ecclesiæ. Sicut qui haberet voluntatem non parendi Superiori, posito quòd hoc vel illud præciperet, peccaret quidem contra virtutem obedientię, non tamen contra pręceptum Superioris, quia nullum esset. Hinc si quis cum debita aliàs reuerentia audiret sacrum, quia non auderet hero hoc præcipienti contradicere cum expressa tamen voluntate non obediendi per illum actum Ecclesiæ, etiamsi esset lata excommunicatio in non audientes sacrum, nullo modo eam incurreret. Quia etsi peccaret grauiter contra virtutem obedientiæ, non tamen contra præceptum Ecclesiæ. Quare talis teneretur quidem mutare illam voluntatem, ne pergat peccare contra virtutē obedientiæ, non autem vt satisfaciat præcepto Ecclesiæ. Is verò qui manè audit sacrum intendens per illud non satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed solùm propriæ deuotioni, & postea audire aliud vt satisfaciat præcepto Ecclesiæ; verè huic satisfacit per prius sacrum; nec ad quidquam postea tenetur, nisi vt posito quòd postea nolit audire aliud sacrum, simul etiam desinat habere voluntatem non satisfaciendi præcepto Ecclesiæ per sacrum quod iam audiuit. Nam si pergeret velle non satisfacere Ecclesiæ per sacrum auditum, & tamen simul nollet audire aliud, implicitè vellet non obedire Ecclesiæ: atque ita peccaret contra virtutem obedientiæ. Non tamen tenetur positiuè illam voluntatem reuocare, quia mala non fuit sed bona. quia fuit voluntas audiendi plura sacra: atque ita sufficit vt negatiuè circa eam se habeat.

310 Dices, Qui ex voto tenetur audire aliquod sacrum, si manè vnum audiat intendens per illud non satisfacere voto, sed ad hoc audire secundum, tenebitur ex voto audire secundum sacrum: Ergo idem dicendum de obligato audire sacrum ex præcepto.

Differentia inter præceptum & votum. Respondeo, negando consequentiam. Quia sicut nobis obligationem per votū imponimus: ita possumus eā extendere ad materiam eo voto non comprehensam. Talis autē extendit ita suū votum ad secundum sacrum audiendum, & implicitè facit quodammodo secundùm votum

aliud

aliud sacrum audiendi. Quare in rigore loquendo, audiendo prius sacrum satisfacit priori voto: tenetur tamen ad secundum audiendum ratione secundi impliciti voti. Secùs est de præcepto. Quia sicut nemo potest sibi præceptum imponere: ita nec ab alio impositum potest latiùs extendere, siue efficere vt ad plura obliget, quàm initio obligabat.

311 Petes, Vtrùm is cui pro pœnitentia iniunctum est, vt audiat aliqua sacra, aut qui id vouit, satisfaciat audiendo sacra ad quæ obligatur ex præcepto.

Respondeo, Hoc pendere ex intentione præcipientis, aut vouentis, quæ quando de ea dubium est, prudenti iudicio & circumstantiis debet colligi. Communiter tamen pœnitentiæ solent intelligi iniunctæ circa materiam non præceptam, & consequenter talis non satisfaceret. Quando tamen sacerdos alicui iniungeret vt die festo duo vel tria sacra audire, nisi aliunde aliud constet, intelligendus est velle comprehendi simul sacrum ad quod aliàs tenetur ex præcepto Ecclesiæ. Ideo enim iubet eum eodem die duo audire, quia vult eum vnū audire supra id quod præceptum est. Sic qui simpliciter vouit singulis diebus audire sacrum, nisi aliud expresse intendar, non censetur se obligare ad audienda duo diebus festis vel Dominicis. quia quando non constat de mente contraria vouentis, verba intelligenda sunt vt sonant: illa autem verba aliud non sonant, eáque absolutè seruat, qui vnicum sacrum per diem etiam festum audit.

312 Quinta difficultas est, Vtrùm vt quis satisfaciat præcepto Ecclesiæ, teneatur diebus Dominicis in sua parochia audire sacrum?

Satisfacit præcepto audiens sacrum extra parochiam.

Sed hæc solutio iam facilis est. Nam etsi olim fuerint varia iura quæ hoc videntur præcepisse: iam tamen communi contraria consuetudine abrogata sunt. Quare communiter Doctores iam docent, satisfacere huic præcepto eum qui audit sacrum extra suam parochiam, siue hoc solemne sit, siue non. Vide *Siluestrū v. Missa. 2. n. 5.* Omni modo tamen suadendum est omnibus, vt quantum commodè fieri potest præsertim diebus solemnioribus in suis parochiis sacrum solemne audiant. Hoc enim multum ad splendorem Ecclesiæ, & solemnitatem officij confert.

Siluester.

313 Sexta difficultas est, Quænam ab audienda Missa excusent.

Qua in re conuenit inter omnes DD. eos omnes excusari qui sine notabili suo incommodo eam audire non possunt. Plura autem eiusmodi impedimēta passim enumerant Summistæ. quæ cùm passim obuia sint, non est necesse hîc inserere. Vide *Nauar. c. 21. n. 3. & sequentibus.*

Nauar.

314 *Quando itinerantes ab hoc præcepto excusentur.*

Notandum autem hic est primò, Etsi itinerantes excusentur ab auditione sacri, quādo sunt in locis vbi id non dicitur, aut quando sine graui incommodo non possunt illud audire: ad hoc tamen non sufficit quòd deberent iter suum nonnihil retardare, aut etiam amittere comites suos uolentes expectare, quando non sequeretur aliud graue incommodum, nisi quòd soli deberent postea incedere. Hoc enim eos non excusat ab audienda Missa: quia non est tanti momenti. Secùs esset si sequerentur incommoda, vt si per hoc exponerentur periculo grauiter errandi in via, quam nec norunt, nec facilè ab aliis possent discere: aut itinera solis incedentibus essent periculosa, aut si essent pauperes, & alerentur à comitibus, &c. Quare discedentes die festo è loco vbi sunt sacra, tenentur communiter vnum priùs audire, nisi moraliter essent certi quòd possent ipsum in itinere audire. Quia autem hoc sæpissimè fallit, sæpissimè est aliqua culpa, & quidem satis grauis illud nō audire ante discessum. Vide *Suarez disp. 88. sect. 6.*

Suarez.

315 *Quando famuli excusentur.*

Nota secundò eum eodem ibidem, Quando ancillæ vel famuli ita occupantur à suis dominis vt non possint audire sacrum; quamuis domini grauiter peccent non permittendo iis vt audiant sacrum (nisi in aliquo casu particulari id sine notabili suo incommodo permittere non possint) ipsi tamen excusantur. Ad hoc tamen necessarium est Primò, vt indicent domino se non audiuisse sacrum, & petant facultatem audiendi, etiamsi sciant ipsum nonnihil grauiter laturum, quando diuturna ita, aut grauis turbatio non timetur. Quòd si rogatus non permittat, excusantur. Secundò, vt quantam possunt diligentiam adhibeant, vt vel audiant sacrum antequam dominus eorum opera indigeat, aut negotia sua ita disponant, ac expediant, vt tempus audiendo sacro commodum reperiant. Non tamen ideo tenentur notabiliter aliquid de moderato, ac communiter aliis famulis concesso somno detrahere. Hoc enim esset nimis durum: vt notat Suarez suprà. Tertiò, si viderent se communiter ferè toto anno ita impediri, tenentur, si sine graui damno possent, talem herum deserere. quia hoc valdè repugnat officio hominis Christiani. Si quis plura hac de re velit, videat Suarem ac Nauarrum suprà.

Suarez.

Suarez. Nauarrus.

FINIS TOMI PRIMI.

DE

SACRAMENTIS AC CENSVRIS ECCLESIASTICIS

DISPVTATIONVM IN VNIVERSAM DOCTRINAM,

TOMVS SECVNDVS.

Auctore ÆGIDIO DE CONINCK è SOCIETATE IESV, in Collegio eiusdem Societatis in Academia Louaniensi S. Theologiæ Professore.

LVGDVNI,
Sumptibus Laurentij Durand.
M. DCXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

DE

SACRAMENTO
POENITENTIÆ.

PRÆFATIO.

HACTENVS in explicatione Sacramentorum ordinem ac methodum D. Thomæ secuti sumus, eumque simul etiam explicuimus, quantum instituti nostri ratio & breuitatis studium patiebantur. Sed quoniam ipse reliqua Sacramenta in sua Summa explicare quidem aggressus est, sed morte præuentus perficere non potuit; relicta in posterum ipsius explicatione, eam in iis exponendis rationem sequemur, quam perspicuitati & breuitati (quibus toto hoc opere pro viribus semper studuimus) conuenientissimam iudicabimus.

Quinam de pœnitẽtia scripserint. *Cyprian. Chrysost. Ambros. August. Magister. D.Thomas.*

Scripserunt autem de pœnitentia quamplurimi. Inter catholicos primus omnium Cyprianus in sermone de lapsis. Deinde D. Chrysost. in duobus libris de compunctione cordis, & homiliis duodecim de pœnitentia. D. Ambrosius de eadem scripsit libros duos. Totidem D. Augustinus in tom. 9. alterum scilicet de pœnitentiæ medicina; alterum de pœnitentiæ vtilitate. Extat apud eundem tom. 4. alterius auctoris liber de vera & falsa pœnitentia, qui imprudenter D. Augustino inscribitur, cùm eius auctor cap. 17. D. Augustinum citet. De eadem scripserunt plurimi Theologi cum Magistro in 4.d.14. & cum D. Thoma in 3. part. q.84. & sequentibus.

DISPV

DISPVTATIO I.
DE
POENITENTIA
VT EST VIRTVS.

DVBIVM I.

Quid nomine pœnitentiæ significetur?

1 Quid pœnitẽtia significet.

CATHOLICI communiter omnes docent hac voce significari pœnam aliquam, siue animi dolorem peccata sua punientis, secuti *Isidorum in exhortatione ad pœnitentiam*, & *Auctorem lib. de vera & falsa pœnitentia c.19.* qui *pœnitere* volunt idem esse atque *pœnam tenere.* Sed mollibus nostris hæreticis, quibus sola dulcia placent, hæc austeritas mirum in modum desipit. Quare Christianis quantumcunque peccarint, nullam aliam pœnitentiã præscribi volunt, quàm quandam resipiscentiam, ac melioris vitæ amorem. Hinc eorum præcursor *Erasmus in c.3. Matthæi* conatur vocem *pœnitere* deducere à *ponè tenere*, vt idem sit atque postea sapere; sed satis ridiculè: vt patet tum ex ipsa voce (nec enim dicitur *pœnitentia*, sed *pœnitentia* à pœna scilicet) tum etiã ex communi vsu Latinorum. Hinc *Ouidius lib.1. de Ponto Eleg.1.*

Isidorus. Hæret eorum de ea sententia. Erasmus. Ouidius.

> *Pœnitet, ò, si quid miserorum creditur vlli,*
> *Pœnitet, & facto torqueor ipse meo.*
> *Cumque sit exilium, magis est mihi culpa dolori,*
> *Estque pati pœnam, quàm meruisse minus.*

Vbi clarè ostendit pœnitentem torqueri dolore. Quòd clariùs docet *Ausonius in epigrammate de occasione*, vbi ait:

Ausonius.

> *Sum Dea quæ facti, non factique exigo pœnam,*
> *Nempe vt pœniteat; sic metanœa vocor.*

2 Quare aliis Nouatoribus nostris ea nominis deductio visa est durior, ideóque concedunt pœnitentiam significare animi dolorem. Sed qui cum Epicureis quibusdam suam beatitudinẽ ponunt in quadam indolentia ne aliquem dolorem cogantur ex sua lege in se admittere, eam vocem è sacris omnibus Codicibus, quantum possunt, eradunt in omnibus S.Scripturæ locis, vbi noster interpres vertit *pœnitere*, aut *pœnitentiam*; ibi vertunt *resipiscere*, ac *resipiscentiam*. Quia in Græcis aiunt vbique haberi μετανοεῖν aut μεταμελεῖν, ac μετάνοια, aut μεταμέλεια, quæ vt patet ex etymologia, resipiscentiam quandam significant.

3 Sed puerile omnino est, ex sola vocis etymologia contra omnium Doctorũ vsum velle voci alicui significationẽ indere. Constat autẽ antiquos auctores aliter ea voce vsos, & per eã dolorem quẽdam animi significasse, vt clarè patet ex versu Ausonij suprà citato. Quod maximè patet ex Scriptura sacra, quæ vbicunq; describit modum agẽdi pœnitentiam, siue vt in Græco textu habetur μετανοεῖν, vbique facit mentionem alicuius doloris aut pœnæ. Genes.6.v.6. *Pœnituit eum quòd hominem fecisset in terra, & tactus dolore cordis intrinsecus.* Iob vlt.v.6. *Idcirco me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere.* Matthæi 11. *Si in Tyro & Sidone facta fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*: græcè μετενόησαν. Quibus consonat illud Ioëlis 2. *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu; & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & conuertimini ad Dominum Deum vestrum.* Et illud Dauidis pœnitentis Ps.37. *Quoniam ego in flagella paratus sum & dolor meus in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.* A quibus omnibus multum abhorret mollis illa Sectariorum resipiscentia & indolentia. Sed hac Epicureis relicta, ex supradictis Scripturæ locis patet pœnitẽtiam eam peccatori esse necessariam, quæ contineat aliquem dolorem.

Puerile est ex sola etymologia semper velle vocis significationem acquirere. Genes. 6. Iob vlt. Matth. 11. Ioël. 2. Psal. 37.

4 Variè autem eam sancti Patres definiunt. *S. Augustinus epist.108. ad Seleucianum. Est* inquit, *pœnitentia bonorum & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus dicentes, Dimitte nobis debita nostra.* Et *D.Gregorius hom.34. in Euang.* ait: *Pœnitentiam quippe agere est, & perpetrata mala plangere, & plangẽda non perpetrare.* Quod addit, vt ostendat eam debere includere propositum secũdùm se efficax, vlteriùs non peccandi.

August. Pœnitentiæ variæ definitiones. Gregor.

Alia colligitur ex *Auctore de vera & falsa pœnitentia c.19.* scilicet, *Pœnitentia est quædam dolentis vindicta, semper puniens quod dolet commisisse*; donec scilicet vindicta æquarit culpam. Quod indicat *Auctor Hypognosticon l.3.* vbi ait: *Pœnitentia est res optima & perfecta, quæ omnes defectus* (eo scilicet qui per peccatum defecerunt) *reuocat ad perfectum.* Quæ omnia in sequentibus magis explicabuntur.

Auctor. Hypognost.

DVBIVM II.

In quo actu formalis ratio pœnitentiæ consistit?

5 NOta primò, vt patet ex definitionibus pœnitentiæ n.4. allatis, & *Trident. sess.14. cap.4.* perfectam pœnitentiam multos actus vel sibi intrinsecos, vel eam comitantes complecti.

Pœnitentia varios actus complectitur. Trident.

Primus est odium quoddam, seu detestatio peccati, qua non modò peccatum in genere, sed vt præsens, atque adeò ipsius præsentiam detestamur. Secundus, est dolor siue tristitia eam detestationem consequens. Ex mali enim præsentis

Quid sit animi dolor.

Quid gaudiũ.

Qua ratione dolor animi cum passione partis inferioris connexus sit.

detestatione oritur in subjecto capaci quædam lucta, siue inquietudo animi conantis malum exosum fugere, in qua consistit ratio huius doloris, sicut ratio gaudij in oblectatione animi quiescentis in bono amato præsente. Quando autem hic dolor est vehemens, gignit sæpe in parte inferiore animi similem quendam affectum, quem gemitus & lacrymæ ferè sequuntur. Hic tamen non est vera virtus, sed passio animi; & quidem est sæpe signum perfecti doloris interni, non tamen necessarium. Quia potest quandoque ratione dispositionis hominis oriri vel ex alia causa, vel ex sola imperfecta quadam peccati displicentia, quę actualem alterius, vel etiam eiusdem peccati complacentiam admittat. Et similiter ratione dispositionis pœnitentis potest contingere, vt sit perfectus dolor de peccato in parte superiore animi sine eiusmodi commotione partis inferioris. Tertius est voluntas omnino quantum fieri potest, in nobis delendi peccatum. Quartus est voluntas satisfaciendi ei, quem peccatu nostro læsimus, & consequenter hoc in nobis puniendi, quatenus ad illud est necessarium; quam ipsa realis deinde satisfactio sequitur. Quintus est propositum absolutè vitandi peccata in posterum. Denique hos omnes actus necessariò præcedit quidam amor boni, cui malum quod detestamur repugnat, vt ostendam n.15.

6 Nota 2. Quosdam distinguere odium peccati ab eiusdem detestatione, quòd illud dicat solùm quandam auersionem à peccato: hoc verò desiderium quo volumus peccatum abesse quantum fieri potest. Quòd si tamen communem modum loquendi spectemus, etsi detestatio differat ab odio inimicitiæ quo volumus inimico malum præcisè vt ei malè sit; non videtur differre ab odio abominationis. Nam sicut odimus aliquod malum absens, ita & detestamur. Nam audientes peccatum Iudæ communi modo loquendi dicimus illud detestari. Item sicut detestamur non solùm malum in se, sed eiusdem etiam in nobis præsentiam (quia hæc etiam malum quoddã est) ita eandem etiam odimus: in quo odio perfectè continetur voluntas absentiæ ipsius mali.

Detestatio non differt ab odio abominationis.

7 Nota 3. Tertium actum non semper necessariò distingui à duobus prioribus. Nam quando ab initio dum priores eliciuntur, mali præsentis expulsio clarè apprehenditur possibilis, efficax eiusdem detestatio expresè in se includit volũtatem illud omni modò destruendi; sicut vera intentio finis includit voluntatem eum per media necessaria assequendi. Secùs est quando dum priores actus eliciuntur, expulsio mali præsentis non apprehenditur vt possibilis. Tunc enim voluntas non potest in eam expresè tendere. Si tamen detestatio sit perfecta & ex se efficax, ipsa statim ac expulsio apprehenditur possibilis, causat in voluntate expressam volitionem destruendi illud malum. Sicut si apprehenderem rem aliquam vt mihi valdè bonam; nullo modo tamen occurreret, an possem eam assequi: conciperem quidem statim illius vehemens desiderium: non tamen vellem expresè illud prosequi, donec eius assecutionem apprehenderem possibilem.

Nota 4. Quartum actum distingui à tertio, sicut distinguitur electio mediorũ ab intentione finis.

8 Ex dictis patet solutio quæstionis, Vtrùm hæc detestatio peccati sit voluntas absoluta absentiæ peccati, an tantùm conditionata. quam disputant *Soto d. 14. qu. 2. a. 1. fine*: vbi ait esse conditionatam. Et *Medina Cod. de pœnitentia tract. 1. qu. 1.* vbi ait esse absolutam. Et *Adrianus in 4. q. 1. §. Pro huius*, &c. vbi ait esse solùm simplicem quandam displicentiam peccati, absolutam tamen. Sed distinguendum est. Nam si loquamur de hac detestatione, quatenus respicit præcisè peccatum præteritum, secundùm se est solùm simplex quædam & inefficax ipsius displicentia. quia impossibile est vt absolute & efficaciter velimus nunquam peccasse. quia scimus hoc iam esse omnino impossibile: est tamen hoc desiderium tale vt efficaciter efficeret vt peccatum nũquam fuisset, si hoc esset possibile. Et hac ratione potest dici voluntas efficax sub conditione: scilicet, velle nunquam peccasse, si fieri posset. Si verò de ea loquamur quatenus respicit peccatum prout habitu in nobis perseuerat, & expelli potest; sic est voluntas absolutè efficax illud expellendi.

Soto. Medina. Adrian.

Qua ratione in pœnitente sit efficax voluntas absentiæ peccati.

9 His positis difficultas est in quo ex dictis actibus formaliter consistat essentia pœnitentiæ.

I. sententia docet, eam formaliter consistere præcisè in detestatione peccati, prout distinguitur à dolore. Ita *Caiet. in opusc. 20. 1. tract. 4. q. 1.* Citatur pro eadem *Vega li. 13. in Trid. c. 25.* Sed ibi nihil dicit pro hac sententia, sed potiùs contrarium: præsertim §. *Et sanè quanquam.*

Caietan. Vega.

II. sententia docet, eam formaliter consistere in dolore. Ita *D. Thom. in 3. p. q. 85. a. 1. in corpore.* Et eandem satis insinuat Vega suprà. Quod non est intelligendum de dolore quatenus est passio partis sensitiuæ; sed quatenus est actus partis superioris animæ: vt benè notat D. Thomas suprà.

D. Thom. Vega.

10 Concl. I. Vera pœnitentia necessariò requirit vtrumque actum formaliter elicitum. Quia nec viator potest verè & seriò peccatum quod adhuc habitualiter in eo est, detestari nisi simul doleat se peccasse. quia hic dolor ex ea detestatione necessariò sequitur in subjecto capaci: sicut gaudium sequitur vehementem amorem boni, quod apprehendimus vt præsens. Nec potest de eo etiam ita dolere, nisi ipsum detestetur: sicut non possum gaudere de bono præsente, nisi ipsum amem. Atque hoc sensu *Trid. sess. 14. c. 4.* dicit contritionem esse dolorem ac detestationem peccati.

Pœnitentia requirit formalem detestationem & dolorem peccati.

Triden.

11 Concl. II. Pœnitentia secundùm rationem suam omnino intrinsecam formaliter præcipuè consistit in dolore ex tali detestatione peccati orto: & consequenter connotat ipsam detestationem, imò eam aliqua ratione intrinsecè includit: vt infrà dicam.

Præcipuè tamen consistit in dolore.

Probatur Primò, quia ipsum nomen *pœnitentia* afflictionem quandam significat, vt ostendi dub. 1. hæc autem reperitur in dolore, non autem in nuda detestatione. Secundò, quia Beati perfectissimè detestantur peccata à se olim commissa, etiam quatenus secundùm denominationem quandam extrinsecam adhuc manent. Nam vellent, si fieri iam vllo modo posset, nunquam peccasse, & tamen nullus in iis iam est

actus

actus pœnitentiæ; idque præcisè quia deest iis dolor cuius incapaces sunt.

Dices, Pœnitentiam esse quidem formaliter detestationem peccati, non tamen quamuis, sed talem ex qua actu sequitur dolor. atque ideo dicitur afflictio & pœna non formaliter, sed causaliter. Quia scilicet dolorem necessariò causat, atque ita nequit esse in Beatis. Quę responsio facit priorem sententiam satis probabilem.

Videtur tamen contrà facere Primò, quia ea ratione impropriè loquerentur Patres, qui communiter constituunt pœnitentiam in quodam dolore, & afflictione animi. Secundò, quia inde sequeretur, verum actum pœnitentiæ esse formaliter secundum omnia sua intrinseca in Beatis, non tamen dici pœnitentiam, solùm defectu alicuius denominationis intrinsecæ: siue verè in iis esse actum pœnitentiæ; eum tamen non dici pœnitentiam. quod videtur contra communem sensum Theologorum, qui absolutè negant in Beatis esse actus pœnitentiæ.

12 Nota 1. Tam in ratione virtutis, quàm in ratione repugnantiæ cum peccato contrario perfectiorem esse dictam detestationem, quàm dolorem. Primò, quia detestatio est magis libera & ex electione, quàm dolor. quia illa posita, hic ex quadam necessitate sequitur in subjecto capaci. Secundò, quia detestatio virtute continet omnem perfectionem doloris: sicut causa continet perfectionem effectus æquiuoci. Tertiò, quia quòd hic dolor sit talis aut talis virtus, v. c. contritio, potiùs quàm attritio, hoc inde habet quòd sequatur talem aut talem detestationem. Atque hac ratione valdè videtur probabile, pœnitentiam secundum integram & completam suam rationem formaliter dicere vtrumque actum. quia dicit perfectum recessum à peccato & priore vita, conjunctum cum quodam dolore & animi cruciatu, & satis probabiliter vtrumque in tecto. Sicut actus fidei prout dicit perfectam virtutem, includit & actum voluntatis, sine qua non potest habere rationem actus liberi, & consequenter nec perfectæ virtutis: & simul actum intellectus, à quo habet propriè quòd sit actus fidei.

Detestatio peccati est perfectior dolore.

Probabile est pœnitentiam vtrumque actũ formaliter includere.

Ex dictis tamen non sequitur, hunc dolorem non esse in se formaliter liberum & verum actum virtutis. quia simili ferè modo ex efficaci intentione finis sequitur necessariò electio medij ad finem obtinendum necessarij, & hæc ex illa habet rationem bonitatis & virtutis, & nihilominus est verus actus virtutis, & formaliter liber. quia immediatè à potentia hîc & nunc formaliter liberè operante proficiscitur. Et quamuis voluntas non possit simul retinere illam detestationem, aut efficacem intentionem, quin simul eliciat dolorem, aut electionem medij: potest tamen semper hæc non elicere ab illis desistendo, quod ad formalem libertatem sufficit. Imò eodem ferè modo ipsa detestatio peccati in memore suorum peccatorum sequitur necessariò efficacem amorem boni, cui ipsa peccata repugnant, vt dicam infrà disp. 2. ou. 51. & ab hoc etiam habet suam perfectionem.

Ille dolor est formaliter actus liber.

13 Nota secundò, Inter hos duos actus detestationem magis primò & per se formaliter repugnare peccato, & ab eo voluntatem omnino auertere. Quare in contritione magis disponitur animus ad remissionem culpæ per illam detestationem, quàm per dolorem. Hic tamen propriè est punitiuus peccati, & consequenter satisfactiuus pro pœna temporali restante post remissionem culpæ.

Detesta io magis repugnat peccato, quàm dolor.

DVBIVM III.

Quod sit objectum materiale virtutis pœnitentiæ?

14 Ratio huius difficultatis est, quia communiter Doctores asserunt, solam objectum pœnitentiæ esse peccatum à nobis commissum. Vnde sequitur, nec vllum peccatum à nobis non cõmissum, nec malum pœnæ, nec aliquid quod habeat rationem boni, posse esse objectum pœnitentiæ. Ob quam etiam causam ab omnibus asseritur, in Christo non potuisse esse pœnitentiam, quia non potuit peccare.

Contrà tamen videtur facere, quòd secundùm communem sententiam eiusdem virtutis sit amare honestatem sui objecti, & odisse malum ei cõtrarium. Item quòd virtus inclinet suum subjectum vt amet honestatem sui objecti, & detestetur malum ei contrarium, non solùm in se, sed etiam in aliis, v. c. Iustitia inclinat iustum nõ modò vt amet & procuret id quod iustum est; sed etiam vt oderit & destruat iniustitiam: idque tam in aliis, quàm in se. Item vt ad id media necessaria procuret: ideoque hæc omnia ad objectum iustitiæ pertinet. Et idem est de aliis virtutibus. Quare pœnitẽtia similiter videtur debere odisse peccatum vbicunque reperiatur, & quacũque ratione consideratum, & amare bonum ei cõtrarium.

Eadem virtus inclinat subjectum, vt amet sui objecti honestatem, & oderit vitium contrarium in se ac in aliis.

15 Pro resolutione Nota, Omnem potentiam appetitiuam inclinari ac tendere semper primò & per se in aliquod bonum propter se amabile verum, vel apparens, ipsum amando: & consequenter inclinari ad fugam omnis mali contrarij, & ad prosecutionem eorum quæ ad consecutionem aut conseruationem illius boni necessaria sunt. Hinc omne malum accidens rei à nobis amatæ, nos aliqua ratione contristat. Malum autem accidens ei, quod nullo modo amamus, ne quidem eo amore, quo generatim ex naturali affectu solemus omnes homines, imò ferè omnia animalia præsertim innoxia atque adeò omnes res excellentes amare: tale, inquam malum nulla nos afficit molestia: vt experientia quotidie nos docet.

Omnis appetitus inclinat primò in amorem alicuius boni, & consequẽter in malum contrarium.

Malum eius quod nõ amamus nos non contristat.

Et simili modo omnis habitus (cuius officium est naturalem potentiæ inclinationem in bonum adiuuare, præsertim in rebus arduis) primò & per se inclinat in amorem boni propter se amabilis, & consequenter in fugam mali contrarij, & prosecutionem mediorum, quæ ad illius consecutionem necessaria sunt.

16 Hinc sequitur, vnum eumdemque habitum inclinare ad diuersos actus etiam specie distinctos, eósque nõ solùm imperare, sed etiam elicere. v. c. habitum intentionis finis electionem mediorum, & odium mali contrarij. Ratio est, quia

Idem habitus ad diuersos actus inclinat.

cùm vt dixi, habitus in omni eiuſmodi inclinatione primò, & immediatè tendat in bonitatem finis,& hac mediante in alia obiecta, ſemper accipit ſuam ſpeciem à bonitate finis, quem primò reſpicit,tanquam ab objecto formali. Contra verò actus primò & per ſe tendit etiam in alia objecta,v.c.electio in vtilitatem,quam medium habet ad cõſecutionem finis; & odium in malitiam bono amato contrariam, & conſequenter ab his etiam ſpecificantur.

17

Actus diuerſi poſſunt habere idem objectum formale.

Adde,actum non ſolùm ſpecificari à ſuo objecto formali, ſed etiam à modo tendendi in illud: qui manente eodem objecto formali variari poteſt hoc ſolo quo objectum materiale diuerſimodè potentiæ proponitur, etiamſi hæc diuerſitas nullo modo habeat rationem objecti formalis.v.c. proponitur alicui glorioſa reſurrectio corporum vt bona & per ſe expetenda, ſtatim excitat ſui amorem: ſi autem proponatur vt præſens, (vt in B.Virgine) excitat gaudium:ſi vt abſens & acquiſitu impoſſibilis,excitat inefficax deſiderium: ſi vt poſſibilis, difficulter tamen & cum labore (vt proponitur nobis)excitat ſpem:ſi vt acquiſitu facilis,& ſine labore (vt proponitur Beatis) excitat deſiderium,non tamen ſpem; quia hæc reſpicit objectum arduum, & cum labore acquirendum. In his tamen omnibus actibus objectum formale quod per ſe mouet ad amorem, eſt intrinſeca bonitas illius reſurrectionis: aliæ autem omnes conditiones etſi ſint occaſio cur voluntas diuerſimodè in objectum tendat; tamen non ſunt ei ratio cur amet objectum, ſiue excitans eam ad amorem,ſed hoc facit ſola bonitas objecti. quare etiam alia non habent rationem objecti formalis.Imò abſentia rei, impoſſibilitas, aut difficultas eam acquirendi, nullo modo habent rationem objecti,ne quidem materialis,cùm nulla ratione amentur. Et ex his facilis fit ſolutio quæſtionis.

18

Habitus pœnitentiæ primò inclinat in bonum & conſequenter in peccatum el contrarium.

Conclvs. I. Habitus virtutis pœnitentiæ primò & per ſe tanquam in proprium & immediatum objectum inclinat in bonum cui peccatum contrariatur. Secundò verò in odium ac deteſtationem peccati: idque generatim ſiue ſit abſens, ſiue præſens, ſiue actuale, ſiue habituale, & in quocunque ſubjecto ſit. Quòd ſi conſideretur vt præſens, excitat ſimul deſiderium abſentiæ;inefficax quidem quatenus omnimoda amotio apprehenditur vt impoſſibilis: efficax verò quatenus apprehenditur vt poſſibilis iuxta dicta nu. 8. Tertiò, excitat dolorem; quibus adiungi poteſt voluntas illud omnino deſtruendi, quæ aliquando à dictis actibus eſt diſtincta, aliquando non, iuxta dicta n.7.Quartò,voluntatem ſatisfaciendi ei, qui peccato læſus eſt, & conſequenter voluntatem illud puniendi, & in hunc finem amplectendi malum pœnæ. Vnde patet, habitum pœnitentiæ cõtrario modo ſe habere ad malum culpæ quod deteſtatur & fugit, & ad malum pœnæ quod amplexatur. Quintò, excitat propoſitum in poſterum omnino fugiendi peccata. Vnde ſequitur, hunc habitum habere hæc omnia pro objecto.

19

Actus pœnitentiæ immediatè tendit in peccatum à pœnitente commiſſum.

Conclvs.II. Actus pœnitentiæ tendit in peccatum liberè à pœnitente commiſſum; quod aliquo modo vel ratione maculæ habitualis, aut quia pro eo non eſt omnino ſatisfactum, aut ratione denominationis extrinſecę,qua dicitur aliquando commiſſum eſſe,adhuc perſeuerat. Quia vt patet ex vi nominis pœnitentiæ, & dictis ſuprà n.1.3.4. & 11.hic actus tendit in peccatum per modum reſipiſcentiæ (quæ reſpicit vitam malè actam à reſipiſcente) & laborioſæ fugæ quæ reſpicit malum aliquo modo præſens.Et ſic veriſſima eſt communis ſententia,nos ſolùm poſſe pœnitere peccati à nobis commiſſi: etiamſi habitus pœnitentiæ omnia abſolute peccata deteſtetur.

Habitus pœnitentiæ & per ſe expetendus, & in Chriſto eſſe fecus eſt de actu.

Ex his patet, habitum pœnitentiæ eſſe virtutem per ſe expetendam, nec ſupponere vllam imperfectionem in ſubiecto; & conſequenter eſſe etiam in Chriſto, ac Beatis. Secùs tamen eſt de actu pœnitentiæ.

DVBIVM IV.

Quod ſit objectum formale pœnitentiæ, & an ſit ſpecialis virtus?

20

HOc dubium de objecto formali pœnitentiæ propter duo præcipuè proponitur. Primò, vt videamus qualis ſit virtus. Secundò, vt intelligatur qua ratione habeat vim delendi peccata.

D.Thom. Sotus. Scotus. Durand. Suarez.

Cur multi obſcurè de objecto pœnitentiæ loquantur.

Hac autem de re variè admodum varij ſenſerunt. vt patet apud *D. Thom. q. 85. a.2. & 3. & in 4. d.14.q.1.a.1. quæſtiuncula 3. & Sotum ibidem q. 2.a. 2. & Scotum ibidem q. 2. & Durandum ibidem, & Caiet. in 3. p. q.85.a.2.& Suarem tomo 4. diſp. 2. ſect. 3.* Multi autem ex iis valdè obſcurè de ea loquuntur, eò quòd objectum habitus ab objecto actus, & quædam alia non ſatis diſtinguant. Quorum ſententias & fundamenta non eſt operæ pretium hìc referre.Nam ex dictis præcedenti dubio, & iis quæ mox notabo, tota res facilè apparebit.

21

Peccatũ mortale in ſe varias malitias continet.

Nota igitur Primò, quoduis peccatum præſertim mortale continere in ſe varias malitias ob quas eſt deteſtabile. Primò, quòd ſit contra rectam rationem, & omnino dedecens naturam rationalem. Secundò, quòd ſit contra particularem aliquam virtutem. Tertiò, quòd ſit contra auctoritatem & honorem Dei. Nam cùm ipſe ſit auctor naturæ rationalis, & communis boni, ac conſequenter generalis legiſlator, omne peccatum repugnat ipſius honori, ſiue auctoritati, quam violat ac quodammodo lædit: & conſequenter ponit aliquam inæqualitatem inter peccatum & Deum. Sicut iniuria illata homini ponit inæqualitatem inter læſum & lædentem. Quartò, quòd ſit quoddam quaſi malum Dei repugnans ipſius nobiſcum amicitiæ, eamque tollens, & nos inimicos ei conſtituens: quatenus hæc omnia conſiderantur non vt malum noſtrum, ſed vt malum Dei, & ei diſplicentia. Hanc autem malitiam diſtinctam eſſe à tertia, patet. quia etſi per impoſſibile Deus non eſſet ſupremus omnium Dominus ac legiſlator, nec ei teneremur obedire; tamen poſito quòd peccatum eſſet quoddam ipſius malum ei valdè diſplicens, & poſito quòd teneremur eum amare, vt modò tenemur, eadem etiam lege tenere-

mur

mur vitare peccatum: & quicunque hoc committeret, contra illam legem peccaret, sicut qui sine iusta causa facit aliquid quod scit proximo esse malum, eique rationabiliter valdè displicere, peccat contra præceptum dilectionis proximi. Quòd autem vtraque malitia necessariò in omni peccato mortali sit coniuncta, non impedit quò minùs verè formaliter inter se distinguantur. Sicut quòd occisio innocentis sit contra iustitiam, non impedit quo minùs sit contra caritatem. Quintò, quòd priuet nos æterna gloria, & constituat nos reos æternæ pœnæ. Sextò, quòd propter ipsum sæpe incurramus aliqua damna temporalia, v.c. infamiã, aut quid simile.

Quòd duæ malitiæ semper reperiantur coniunctæ, non arguit eas nullo modo distingui.

22 Nota 1. Nos ob has omnes rationes posse detestari peccatum, ac de eo dolere, siue pœnitere: & consequenter ob diuersa obiecta formalia, & per actus diuersarum virtutum. Omnis tamen huiusmodi detestatio necessariò procedit ex amore alicuius boni contrarij, vt patet ex dictis n. 15. Hinc si illud detester ob primam malitiam, erit actus amoris honesti in genere; qui vtrùm sit specialis virtus, & an gignat particularem habitum, non spectat ad hunc locum, sed ad primam secundæ. Si verò ipsum detester ob secundam rationem, erit actus illius virtutis, cui peccatum contrariatur, v.c. iustitiæ, vel temperantiæ. Si verò ob tertiam, erit quasi quidã actus iustitiæ: vt mox videbimus. Si ob quartã, erit actus caritatis, cuius est amare omne bonum Dei quà tale est, & odisse omne eius malum, quà tale est: siue detestari quidquid ei aliqua ratione displicet: idque quia ei displicet. Si ob quintam, erit actus spei, qua æterna bona nobis desideramus, & mala contraria odimus: vt ostendam disput. 2. dub. 5. Si ob sextam, non erit necessariò actus virtutis, sed amoris naturalis, quo nosipsos amamus, & mala nostra odimus. Et hæc omnia clara sunt excepta tertia detestatione.

Detestatio peccati à variis virtutibus potest procedere.

23 Dico igitur primò. Dolor conceptus de peccatis ob tertiam rationem est actus veræ virtutis. Patet, quia fertur in obiectum honestũ propter intrinsecam eius honestatem: vt patet ex dictis.

Qua ratione pœnitentia sit particularis virtus.

Dico secundò. Est etiam actus particularis virtutis à cæteris distinctæ. Patet, quia habet particulare obiectum formale, scilicet malitiam inæqualitatis inter hominem & Deum per peccatum constitutæ.

Dico tertiò. Hæc virtus est quædam iustitia imperfecta, qualis inter hominem & Deum esse potest. Ita apertè *D. Thom. q. 85. a. 3.* Probatur. quia velle resarcire æqualitatem læsam inter duos homines v. c. reparando damnum illatum fortunis aut honori alterius, est actus veræ iustitiæ commutatiuæ: & idem dicendum de dolore, quo quis dolet se posuisse illam inæqualitatem præcisè quia est contra iustitiam. Ergo idem dicendum de voluntate resarciendi inæqualitatem per peccatum positam inter Deum & hominem, & de dolore peccati eam voluntatem consequente.

D. Thom.

Est tamen hæc iustitia imperfecta. quia inter Deum & hominem secundùm communem sententiam non potest esse perfecta iustitia. Tum quia nunquam possumus ei ad æqualitatem satisfacere. quod maximè verum est in præsenti materia, in qua per actus proprios pœnitentis nulla vnquam, etiam in peccatis venialibus potest poni omnimoda æqualitas sine aliqua remissione læsi iudicis: vt ostendam in disp. 2. nu. 121. Tum etiam quia quidquid sumus, ipsius sumus, & consequenter inter nos & Deum non est sufficiens distinctio: qualis requiritur ad perfectam iustitiam: sicut nec inter filium & patrem qua tales sunt.

24 Dico quartò. Hæc virtus secundùm actus quos habet efficaces & proprios, non pertinet propriè ad iustitiam vindicatiuam, sed potiùs est similis commutatiuæ. Ita *P. Valentia hic disp. 7. q. 2. puncto 1. §. Quartò ex ratione*, &c. Et apertè eam insinuat *D. Thomas hic q. 85. a. 3. in corpore, & ad 3.* dum ait, peccanti retribuere quod meritus est, pertinere ad personam offensam, & ad iustitiam vindicatiuam. Voluntariè autem recompensare damnum illatum per peccatum esse personę pœnitentis. Probatur primò, quia pœnitens non intendit punitionem peccati ad aliorum terrorem, vel præcisè quia peccatum dignum est punitione, & ob intrinsecam honestatem quæ in ea consistit. quod proprium est iustitiæ vindicatiuæ. sed intendit per se resarcire æqualitatem per peccatum læsam propter honestatem huic compensationi intrinsecam. quod est proprium iustitiæ commutatiuæ. Secundò, actus iustitiæ vindicatiuæ est actus iurisdictionis superioris in inferiorem. quæ nullo modo conueniunt actibus pœnitentiæ. Dixi *secundùm actus quos habet efficaces*, &c. quia habet ferè adiunctos quosdam actus inefficaces, qui pertinent ad iustitiam vindicatiuam, quatenus inclinat pœnitentem vt placeat ipsi punitio peccatorum, ex qua complacentia sæpe pœnitente oritur voluntas efficax puniendi in se per opera laboriosa peccata commissa: sed hæc voluntas, actionesque eam sequentes non sunt propriè actus pœnitentiæ. quia hi à peccatore exercentur prout subit personam rei: illi autem ab eo fiunt quatenus subit quodammodo personam iudicis vindicantis in se sua peccata.

Actus proprius pœnitentię ad iustitiam commutatiuam potiùs quàm ad vindicatiuam pertinet. Valentia D. Thom.

Exercet tamen etiam aliquos actus iustitiæ vindicatiuæ.

25 Dico quintò. Hæc virtus est species religionis. Ita *Caiet. in 3. p. q. 85. a. 1.* Probatur. quia vt docet *D. Thomas 2. 2. q. 80. a. 1.* religio est pars potentialis iustitiæ generatim inclinans creaturam vt Deo reddat quod ei debitum est. Pœnitentia autem eandem inclinat, vt particulare debitum sub certa ratione consideratum reddat, resarciendo quantum fieri potest læsam æqualitatem: vt patet ex dictis.

Pœnitentia est species religionis. Caietan. D. Thom.

Ex quibus patet, pœnitentiam non ita dici particularem virtutem, quasi sub nulla alia virtute generica constituatur: sed quia est certa species virtutis sub certo genere constituta, & ab aliis infimis speciebus distincta: sicut iustitia commutatiua dicitur specialis virtus; sed tamen contenta sub genere iustitiæ.

26 Dico sextò. Vt quis agat veram pœnitentiam, non est opus vt eliciat actus huius virtutis particularis: sed sufficit quòd perfectè doleat de peccato ob secundam aut quartam aut sextam rationem ex recensitis n. 21.

Dico septimò. Etsi tertius & quintus dolor sufficiat ad remissionem peccati mortalis obtinen-

nendam in susceptione Sacramenti; & iniusto ad satisfaciendum pro pæna temporali: solus tamen quartus dolor habet veram rationem perfectæ eontritionis, solusque sufficit ad remissionem peccati mortalis obtinendam extra susceptionem Sacramenti. Quia hie solus est actus caritatis. Patet ex *Trident. sess.* 14.*c*.4.& dictis Tomo 1.q.68.a.2.dub.3. & latiùs infra disp. 2. dub. 2. Quare hæc pænitentia est longè optima & perfectissima, ideoque de ea in posterum præcipuè disputabimus, quamuis multa quæ de ea dicemus, poterunt eum quadam proportione aliis applicari.

Trident.

27 Dico 8. Vt aliquis ex dictis pœnitentiæ actibus ad remissionem peccati siue in Sacramento, siue extra illud obtinendam sufficienter disponat: aut vt sufficiat ad satisfaciendum pro pœna temporali, quæ culpa remissa restat: debet precedere ex gratia, ac esse supernaturalis. Quia dispositio ad effectum supernaturalem (qualis est remissio culpæ, aut dictæ pœnæ) debet esse supernaturalis, vt habeat conuenientem proportionem eum ipso effectu. Ita expresse *Trident. sess.6.can.3.*

Pœnitentia vtilis, debet esse supernaturalis.

Trident.

Disputant autem hie aliqui, Vtrùm hi actus debeant esse supernaturales in sua substantia; an verò tantùm secundùm aliquem modum. Item Vtrùm omnis actus supernaturalis habeat obiectum distinctum a naturali. Item An dentur habitus infusi virtutum moralium, & consequenter pœnitentiæ prout est virtus particularis distincta à caritate. Sed hæe omnia pertinent ad materiam de gratia, aut ad tractatum de fide, spe, & caritate, vbi etiam hæc conclusio fusiùs probatur; & communiùs & probabiliùs defenditur, eos actus esse supernaturales in substantia: & dictos habitus virtutum moralium infundi.

28 Dico 9. Imperfecta tamen quædam pœnitentia viribus naturæ haberi potest. Ita *D. Thom. q. 84.a.7.incorpore.*

Pœnitentia imperfecta viribus naturæ haberi potest
D.Thom.

Probatur, quia ratio naturalis sufficienter docet Primò, peccatum esse contra legem naturæ, & offendere auctorem naturæ, siue Deum. Secundò, omnino nobis optandum esse, Deum habere nobis placatum; & nociuum esse habere eum iratum. Tertiò, pœnitentiam esse necessariam vt persona aliqua offensa placetur. quod naturalis ratio nobis ita indidit, vt parui pueri mox vt vident se parentes offendisse, conentur eos pœnitentiæ ostensione placare. Hinc etiam omnes gentes quantumuis barbaræ instituerunt certos ritus, quibus placent suos Deos peccatis offensos. vnde apertè sequitur, posse quem lumine naturæ apprehendere hic & nunc esse bonum pœnitere de peccato vt placetur Deus, & consequenter ita pœnitere.

Natura nos docet pœnitentiæ necessitatem.

Deficit tamen hæc pœnitentia in duobus. Primò, quòd non possit esse satis firma & efficax, vt constanter in posterum vitemus peccata. quia legem naturæ sine gratia implere non possumus. Secundò, quia cùm sit naturalis, nullam ex se habet proportionem eum effectibus supernaturalibus. Sed hæc fusiùs tractare spectat ad materiam de gratia.

Hęc pœnitentia in duobus deficit.

29 Dices primò, Inutile & stultum est dolere de peccato præterito. quia ipsum non potest iam non esse commissum. Resp. negando assumptum. Quia etsi hic dolor non possit efficere vt peccatum non sit commissum: est tamen valdè vtilis. Primò, ad obtinendam remissionem peccati Secundò, ad reparandam læsionem auctoritatis diuinæ, eique satisfaciendum. Tertiò, ad ostendendum nostrum in Deum affectum. qua ratione posset quis laudabiliter dolere de peccato, quod scit sibi iam omnino remissum esse.

Quare sit vtile pœnitere.

Dices secundò, Omnia peccata mortalia sunt contra caritatem in Deum. Ergo ad hanc solam spectat excitare in nobis pœnitentiam. Resp. Hinc solùm sequi hoc spectare ad caritatem, non autem ad eam solam spectare. Quia cùm peccatum etiam aliis virtutibus repugnet, ad alias etiam spectat nos excitare ad eius detestationem & destructionem.

DVBIVM V.

Vtrùm quem pœnitet vnius peccati, necessariò eum pœniteat omnium.

30 Nota primò, Non esse hic quæstionem, Vtrùm is qui detestatur explicitè vnum peccatum, necessariò detestetur explicitè omnia. Hoc enim est apertè falsum. nam possum vnum detestari nullo modo cogitans de aliis: sed Vtrùm possim vnum detestari, non detestando saltem implicitè omnia alia.

Nota secundò, Hac in re aliter loquendum esse de peccatis mortalibus, aliter de venialibus: & aliter de vno actu pœnitentiæ, aliter de alio.

CONCLVS. I. Quicunque absolutè & perfectè detestatur vnum mortale propter primam, tertiam, quartam aut quintam rationem ex recensitis n.21. necessariò implicitè detestatur omnia mortalia. Ita *D. Thom. q. 86. a. 3 in corpore.* & fere communiter Doctores,

Perfecta pœnitentia necessariò saltem implicitè detestatur omnia peccata mortalia.
D.Thom.

Probatur. Quia qui absolutè & perfectè amat aliquod bonum, necessariò saltem implicitè auersatur omne malum, quod illius boni est omnino destructiuum: sicut qui intendit efficaciter finem, implicite intendit media ad eum acquirendum omnino necessaria, & consequenter auersatur malum quod eum finem necessariò destruit. Atqui (vt patet ex dictis n.15.) omnes dictæ detestationes, si perfectæ sint, procedunt ex amore absoluto & efficaci alicuius boni, cui quoduis peccatum mortale ita contrariatur, vt ipsum planè destruat: vt patet discurrenti per singula. Ergo quicunque vnum ita perfectè detestatur, necessariò detestatur omnia. Confir. quia absolutus amor cuiuscunque boni est virtualis fuga ac detestatio mali ei omnino contrarij: sicut accessio ad vnum terminum est necessaria recessio à termino ei directè ita opposito; vt motus in vtrumque simul esse non possit. Amor autem omnium supradictorum bonorum, & affectus erga mala contraria sunt termini ita directè oppositi, vt quantum quis ad vnum accedit, tantum necessariò ab alio recedat.

Dices,

31. Dices, Qui ex amore Dei vult facere vnum opus bonum, quia ei placet, non ideo etiam virtualiter vult facere omnia quæ ei placent. Ergo similiter qui detestatur vnum peccatum quia Deo displicet, non ideo virtualiter detestatur omnia.

Cur potiùs possim vnum opus bonum velle sine alio, quàm vnum peccatum sine alio detestari.

Resp. negando consequentiam. Quia voluntas etiam implicita faciendi omnia bona opera, quando non sunt præcepta, non est necessaria ad conseruandum amorem Dei. Hinc possum simul amare Deum supra omnia, & tamen nolle hîc & nunc hoc bonum opus facere. Secùs est de detestatione peccati. Implicat enim vt amem Deum supra omnia (eadem est ratio omnis perfecti amoris alicuius boni ex suprà numeratis) & simul velim committere aliquod peccatum mortale. Quia hoc ipso quo hoc vellem, amarem peccatum supra Deum, idémque dicendum est ad alias quasdam obiectiones, quas *Medina Cod. de pænit. tract. 1. quæst. 12. art. 2.* contra dicta obiicit. Est enim eadem omnium ratio, eadémque solutio.

Medina.

32. CONCLVS. II. Detestans aliquo ex dictis modis omnia peccata mortalia, non necessariò & implicitè detestatur omnia venialia. Videtur esse D. Thomæ suprà & aliorum DD. qui communiter ad veram pœnitentiam solùm requirunt detestationem omnium mortalium. Et ratio est quia peccata venialia non habent talem contrarietatem cum aliquo ex illis bonis, ex quorum amore pœnitentia procedit. Quod in 4. & 5. detestatione est clarum. Quia nullum peccatum veniale destruit amicitiam diuinam, aut priuat nos vita æterna.

D. Thom. Cur possim detestari peccata mortalia non detestãdo venialia.

Maior autem videtur difficultas de prima & tertia. Quia omne peccatum etiam veniale contrariatur rectæ rationi, & ponit aliquam inæqualitatem inter hominem & Deum. Sed dicendum est, peccata venialia repugnare quidem aliquo modo vtrique bono, imperfectè tamen; ita vt illud bonum non omnino tollunt, cùm sit supra conditionem humanam vitare omnia peccata venialia; vnde qui solùm peccauit venialiter, non dicitur ducere vitam alienam à recta ratione, aut esse iniuriosus in Deum: sicut qui in re parua infert damnum proximo, nõ potest dici absolutè iniustus, quia propter rei paruitatem eius actus non habet rationem perfectæ iniuriæ. Quod vel inde patet, quia etsi peccata venialia etiam verè displicent Deo, & consequenter aliquo modo contrariantur eius amicitiæ: tamen quia hæc contrarietas est imperfecta, eam non tollunt, sed cum ea consistunt.

33. CONCL. III. Quando dictæ detestationes peccati procedunt ex amore boni contrarij omnino absolutò & perfecto, virtualiter continent detestationem omnium peccatorum etiam venialium. Videtur sequi ex dictis in fine concl. secundæ. Nam omnia peccata venialia aliquo modo contrariantur bono, quod per talem amorem diligitur. Amor autem alicuius boni omnino perfectus mouet ad detestandum omne malum, quod ei aliquo modo contrariatur: & in tantum à perfectione deficit, in quantum ad alicuius talis mali detestationem non mouet.

Pœnitentia omnino perfecta detestatur etiam omnia venialia.

34. CONCLVS. IV. Qui aliquo ex dictis modis detestatur verè peccata venialia, etiam detestatur omnia mortalia, quia hæc magis repugnant bono contrario quàm illa.

CONCLVS. V. Qui detestatur aliquod peccatum mortale aut etiam veniale ex motiuo secundo, aut sexto ex dictis num. 21. non necessariò etiam detestatur virtualiter omnia mortalia. Patet, quia ratio formalis talis detestationis non conuenit omnibus. Possum enim perfectè odisse ebrietatem, & simul velle esse iniustus. Imò detestatio vltima vnius peccati mortalis, potest procedere ex amore alterius.

DVBIVM VI.

Vtrùm pœnitentia sit in voluntate?

35. CONCLVS. I. Pœnitentia qua ob primam, tertiam, quartam aut quintam rationem detestamur peccata, tam secundũ habitum quàm secundùm actum est in voluntate tanquam in subiecto. Patet, quia cùm omnis eiusmodi actus procedat ex amore alicuius boni, necessariò debet esse in potentia appetitiua. Item cùm procedat ex motiuo aliquo spirituali, quod solo intellectu potest apprehendi (omnes enim dictæ rationes motiuæ, sunt aliquo modo spirituales) non potest esse in parte inferiore animæ, quæ per rationes spirituales immediatè non mouetur. Vnde sequitur necessariò esse in voluntate.

Quæ pœnitentia sit in voluntate.

CONCLVS. II. Pœnitentia qua detestamur peccata quatenus repugnant alicui particulari virtuti, est necessariò in ea parte animi, in qua est ipsa virtus. Vtrùm autem aliqua virtus subiectetur in parte inferiore animi, non est huius loci disputare.

CONCLVS. III. Pœnitentia quæ nascitur ex timore alicuius damni temporalis, est in eadem parte animi, in qua est ipse timor: & consequenter quandoque in superiore, quandoque in inferiore.

36. Nota tamen, propter connexionem partis superioris & inferioris animæ, eas solere mutuas affectiones participare. Hinc quidquid intellectu percipimus, idem rudi quodam & corporali modo imaginamur. Vnde etiam omnem motionem voluntatis, sequitur aliquis similis motus in parte sensitiua: & ex huius motione, sequitur etiam communiter motio aliqua in voluntate, nisi hæc resistat.

Pars superior & inferior mutuas affectiones participãt.

Atque hinc altetius ex frequenti apprehensione intellectus, qua ob quodcunque motiuum apprehendit peccatum vt graue malum, nascitur in imaginatione quædam dispositio facilitans in ea talem apprehensionem. Et ex eo quòd voluntas frequenter peccatum detestatur, nascitur similis quædam habitualis auersio in parte sensitiua, & quædam inclinatio ad concipiendum dolorem & fletum de peccatis, quæ respondet habitui pœnitentiæ. Et quamuis non sit supernaturalis, sed acquisita, nec etiam verà virtus, nec virtuti pœnitentiæ (quæ in affectu voluntatis perfectè consistit) omnino necessaria; hanc tamen multum iuuat & facilitat, tum ad actus proprios eliciendos: quia inclinatio partis sensitiuæ etsi voluntatem non necessitet,

Frequentes actus pœnitẽtiæ gignunt in parte sensitiua aliquam dispositionẽ illos facilitans

tamen præsertim quando est vehemens, valdè in hanc vel illam partem concitat, vt experientia patet. Tum etiam in suis effectibus & actibus imperatis, quos multū facilitat, præsertim quando pœnitentia imperat planctum & lacrymas, aliásve actiones naturali inclinationi repugnantes. Tunc enim hæc repugnantia contraria inclinatione vincitur.

DISPVTATIO II.

DE EFFECTV POENITENTIÆ QVOAD REMISSIONEM PECCATORVM.

DVBIVM I.

Vtrùm omnia peccata possint per pœnitentiam remitti?

1. *Nec peccata, nec pœna damnatorū vnquā remittuntur.*

NOTA 1. Non esse hic quæstionem de peccatis damnatorum siue Angelorum, siue hominum. Nam certa fide tenendum est eos perpetuis pœnis addictos esse sine vlla spe veniæ consequendæ; vt patet *Matth. 25. v. 41. & 46.* Sed tantùm est quæstio de peccatis hominum viatorum.

Matth. 25.

Nota 2. Satis etiam constare saltem aliqua peccata per pœnitentiam posse remitti. Hoc enim ex innumeris Scripturæ locis, in quibus hæc vis ei tribuitur, ita clarum est, vt nisi quis velit totam Scripturam negare, hoc negare non possit. Quare nulli hoc vnquam hæretici absolutè negarunt.

2. Difficultas igitur est, Vtrùm sint aliqua in homine viatore peccata, quæ propter suam grauitatem, aut aliam causam, non possint per vllam pœnitentiam remitti. Multi enim hoc aliquando asseruerunt: quorum duplex fuit sententia.

Quidam hæretici senserunt quædam peccata nunquam remitti.

Prima nunquam negabat hominem posse agere pœnitentiam de quouis peccato, sed aiebat quædam peccata præsertim post baptismum commissa, quantumuis pœnitenti non remitti. Et hic fuit error Nouatianorum, Montanistarum, Cataphrygum, & aliorum olim hæreticorum: vt patet ex *D. Ambros. l. 1. de pœnitentia c. 9. & l. 2. c. 4. Ex Paciano epist. 3. ad Sempronianum. Cardin. Baronio sub finem anni* 254. & aliis pluribus. Sumpserunt hi præcipuum suum fundamentum ex quibusdam locis Scripturæ, quæ infrà adferemus.

Ambros. Pacianus, Cardin. Baronius.

3. *Idem alia ratione aliqui catholici docuerunt.*

Secunda concedit, homini verè pœnitenti semper remitti peccatum quantumuis graue, & sæpiùs commissum: negat tamen omnes peccatores in hac vita posse agere pœnitentiam, eo quòd Deus quibusdam neget gratiam ad hoc necessariam: & tales volunt esse eos qui in Scriptura dicuntur obdurari, quibus aiunt Deum non solùm non dare gratiam efficacem, sed negare etiam sufficientem, siue qua impossibile est agere veram pœnitentiā. Ita *Medina l. 3. de recta in Deum fide c. 1. Cather. opusc. de prædestinatione*, & alij. Mouentur præcipuè quibusdam Scripturæ locis, vbi id videtur insinuari. Ecclesiastæ 7. *Considera opera Dei, quòd nemo potest corrigere, quem ille despexerit.* Psal. 80. *Dimisi eos secundùm desideria cordis eorum ibunt in adinuentionibus suis.* Ad Rom. 9. *Cuius vult miseretur & quem vult indurat.* Ioan. 12. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum.*

Medina. Catharinus. Eccles. 7. Psal. 80. Rom. 9. Ioan. 12.

4. *Qua ratione Deus dicatur aliquos obdurare.*

Sed hæc loca non vrgent: quia in iis tantùm significatur, neminem posse se à suis peccatis conuertere sine auxilio diuino, Deúmque hoc quibusdam vel ob eorum peccata enormia, vel ob alias causas sibi notas tam exiguum dare, vt non nisi cum summa difficultate se cum eo possint conuertere, per quod etiam Deus videt eos de facto non conuertendos. Et hoc modo Deus dicitur eos obdurare. Sicut etiam pater vulgò dicitur peruertere filium, qui permittit eum incidere in tales occasiones peccandi, quas videt ei futuras causas ruinæ. Talibus autem quandoque dicitur conuersio impossibilis, aut quia valdè difficilis est, aut in sensu composito; quia posito quòd Deus prædixerit eos non conuertendos, fieri nequit, vt de facto conuertantur. Est tamen in eorum potestate adiuuante gratia Dei efficere, vt Deus hoc nunquam præuiderit, & consequenter nec prædixerit.

Simili modo explicandæ sunt quædam locutiones Patrum, qui imitantes modum loquendi Scripturæ videntur dicere, quibusdam defectu gratiæ impossibilem esse conuersionem.

5. *Omnibus in vita quamdiu ratione vtuntur datur gratia sufficiens.*

Contra verò neminem in hac vita quàm diu vtitur ratione ita à Deo deseri, vt non possit conuerti; videtur multis clarissimis Scripturæ locis probari: quæ sæpissimè generatim inuitat omnes peccatores ad pœnitentiam, docétque Deum non velle eorum mortem, sed vitam. Ezechielis 18. *Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & nō vt conuertatur à viis suis, & viuat?* Et infrà v. 31. omnes peccatores suauissimè inuitat ad pœnitentiam: ac demū videns eorum auersionem, & dolens instar parturientis, exclamat:

Ezechiel. 18.

Et quare

Et quare moriemini domus Israël? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini & viuite. Vbi ostendit maximum desiderium salutis pereuntium rebelliũ ac obduratorum Iudæorum.

1. ad Tim. 2.

Ex eodẽ affectu prouenit illud Matth. 11. vbi generatim dicit, *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Vbi nemo excipitur. Vnde etiam 1. ad Timoth. 2. de Deo generatim dicitur, *Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quod autem hoc intelligendum sit etiam de obduratis patet ex *Luc.* 19. *v.* 42. Vbi Christus recogitans secum mala superuentura iis, de quibus dicitur *Ioan.* 12. *v.* 39. quòd non poterant credere, quia cor eorum erat excæcatum, amarè flens exclamauit: *Quia si cognouisses & tu & quidem in hac die tua,* (tibi scilicet concessa ad pœnitentiam) *quæ ad pacem tibi.*

Luc. 19.
Ioann. 12.

Matth. 23.

Ex simili erga eosdem affectu exclamat Matt. 23. *Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos* (quos Ioannes suprà dicit à Deo fuisse occæcatos nec potuisse credere) *quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Similia habentur Ierem. 3. Ezech. 33. Isaiæ 49. & alibi sæpiùs. Quæ omnia nescio quomodo Deus potuerit vere, seriò, ac sincerè dicere, si multos homines viatores & ratione vtentes ita destituat omni auxilio ad salutem necessario; vt possint quidem adhuc quotidie peccare, nullo tamen modo, quidquid faciant aut conentur, à peccatis resurgere. Consonat his illud Apostoli ad Rom. 2. vbi omnino obduratos, & à Deo desertissimos compellans ait: *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor thesaurizas tibi iram?* &c. Quomodo clariùs potuisset dicere, nullo modo stare per Deum quò minùs tales conuertantur, qui longanimiter eorum conuersionem expectando, stat ad ostium & pulsat Apoc. 3. commouendo scilicet eorum corda per internas inspirationes? qui, vt dicitur Ioan. 1. *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Ierem. 3.
Ezechiel 33.
Isai. 49.

Rom. 2.

Apoc. 3.

Ioan. 1.

Sapient. 12.

Sed omnium expressissima sunt verba Sapientiæ 12. vbi dicitur: *Si inimicos seruorum tuorum & debitos morti* (pessimos scilicet & obduratissimos Cananæos, Iebusæos, &c. quorũ malitia ibidem n. 10. dicitur non potuisse mutari) *cum tanta cruciasti attentione, & obsecratione, dans tempus & locum per quæ possent mutari a malitia,* &c. Vnde meritò etiam talibus contestatur Osee 13. *Perditio tua Israël tantummodo in me auxilium tuum.* Ac si apertè diceret, Quantum est in me, seriò cupio & procuro salutem tuam, dando tibi sufficientia ad eam auxilia: tu verò ea contemnendo, tibi es causa perditionis tuæ. Vnde etiam *cap. Firmiter de summa Trinitate*, generatim dicitur: *Et si post susceptionem baptismi, quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest semper pœnitentiam reparari.*

Osee 13.

Cap. Firmiter.

6
Quid ea de re senserit D. Thom.
Cardin. Bellarm.
D. Thomas.

Eandem etiam sententiam communiter tenent omnes Patres, vt fusissimè citatis eorum verbis docet *Cardin. Bellarm. lib. 2. de gratia & lib. arbit. c. 5.* Idémque apertissimè docet *D. Thom. hic q. 86. a. 1.* non sine aliqua nota sententiæ contrariæ, qua dicit liberum arbitrium tolli.

Respondent aliqui, D. Thomam tantùm velle viatorem posse agere pœnitentiam, si Deus ei dederit gratiam: non autem Deum omnibus ex parte sua sufficientem dare. Sed hoc est planè contra mentem D. Thomæ. Primò, quia eodem modo posset dici damnatos posse agere pœnitẽtiam; quia si Deus vellet gratiam ad hoc sufficientem iis dare, possent verè pœnitere. Quis enim sine iniuria potentiæ diuinæ neget Deum posse conuertere damnatos? Et sic D. Thomas nullum poneret distinctionem inter peccatores ita obduratos, & damnatos: cùm expresse ibidem inter eos distinguat, absolutè dicens hos non posse agere verã pœnitentiam, illos verò posse. Secundò, quia D. Thomas voluit ibi aliquid docere (vt apertè patet ex contextu) de quo saltem aliqui hæretici aliquando dubitarunt; nemo autem Catholicus aut hæreticus vnquam dubitauit, An Deus per omnem suam potentiam posset quemuis peccatorem conuertere. Ergo ipse plus ibi voluit dicere, scilicet omnes peccatores quàm diu sunt viatores & ratione vtuntur, habere sufficiẽs à Deo auxilium vt possint pœnitere, si velint adlaborare.

Qua ratione Deus det omnibus sufficiẽs auxilium.

Hæc tamen non sunt ita intelligenda, quasi Deus det omnibus peccatoribus quouis tempore gratiam immediatè sufficientẽ ad eliciendam contritionem. Nam cùm hæc supponat fidem, Deus infideles priùs excitat ad fidẽ, quàm ad contritionem; & ad hanc communiter tantùm dat iis gratiam remotam, idque non quouis momento, sed suo loco & tempore, prout iudicauerit expedire, aliis maiorem, aliis minorem: talem tamen vt si ei voluerint collaborare, possint maiorem impetrare, & tandem etiam eam qua possint immediatè conteri. Posset hæc res multis argumentis clarè probari, sed propriè ad hunc locum non pertinet, sed ad primam secundæ. Si quis velit videre pluribus explicatam, videat *Card. Bellarm. l. 2. de gratia & lib. arb. c. 5. & seq. P. Suarez. in opusc. de auxilio gratiæ q. 6. P. Valentia tomo 2. disp. 8. q. 3. puncto 4. Molinam in Concordia q. 14. a. 13. disp. 10.* Solùm itaque superest prior difficultas, Verùm pœnitens possit cuiusvis peccati remissionem obtinere: quæ propriè huc spectat.

Cardin. Bellarm.
Suarez.
Valentia.
Molina.

7
Cuiuis verè pœnitenti remittuntur peccata.

CONCLVS. Certa fide tenendum est, nullum esse peccatum tam graue, quod verè pœnitenti non remittatur. Patet, quia in Scripturis suprà citatis, & aliis pluribus locis generatim omnes inuitantur ad pœnitentiam, & pœnitentibus venia promittitur. Et Ioan. 20. generatim datur Apostolis per Sacramentum pœnitentiæ potestas soluendi ac remittendi omnia peccata. Meritò igitur *D. Hieronym. epist. ad Oceanum,* ait: *Frustra mortuus est Christus, si aliquos viuificare non potest. Mentitur Ioannes Baptista & digito Christum & voce demonstrans: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi; si sunt adhuc in sæculo, quorum Christus peccata non tulerit.*

Ioan. 20.

D. Hieron.

Vnde ab omnibus catholicis damnatum est illud Caini Genes. 4. *Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* Et reprehensa est desperatio Iudæ, & ab Ecclesia damnati sunt Nouatiani, Montanistæ, & similes, dicentes, aliqua peccata non posse remitti. Et in Concilio Lateranensi

Genes. 4.

Concil. Lateran.

generaliter definitum est omnia posse remitti, vt patet ex *cap. Firmiter suprà citato.*

8 Obiicitur primò, Marci 3. & Luc. 12. dicitur blasphemiam in Spiritum sanctum nunquam remittendam.

Marc. 3. Luc. 12.

Omissis variis responsionibus, in quibus varij variè sentiunt quid sit peccatum in Spiritum sanctum, quas adfert *Card. Bellarm. 2. de pœnitentia, c. 16.* Resp. Blasphemiam in Spiritum sanctum hîc dici eam, qua quis agnitam fidei veritatem malitiosè oppugnat, & miracula, quibus ea confirmatur, arti magicæ adscribit. Sicut tunc in dictis locis Iudæi blasphemabant doctrinam & miracula Christi; & iam hæretici blasphemant miracula, quæ diuersis locis fiunt per inuocationem B. Virginis, aliorumque Sanctorum. Patet, quia post verba Christi dicentis illud peccatum in æternum non remittendum D. Marcus suprà subiungit: *Quoniam dicebant* (scilicet Iudæi) *spiritum immundum habet*, in cuius scilicet virtute volebant Christum eiicere dæmonia, & doctrinam suam proponere. Vbi clare insinuat hoc esse peccatum in Spiritum sanctum, quod Christus dicit esse irremissibile. Dicitur autem committi in Spiritum sanctum, quia agnitio veritatis, eiúsque per miracula confirmatio per appropriationem tribuitur Spiritui sancto. *Matth. 12. v. 28. Ioan. 16. v. 13. 1. ad Corinth. 12. v. 7. 8.* &c.

Card. Bellarm. Quid sit blasphemia in Spiritum sanctum & qua ratione sit irremissibilis.

Matth. 12. Ioan. 16. 1. Cor. 12.

9 Rursum illud peccatum dicitur irremissibile, quia illud committentes difficillimè, ideóque rarissimè verè conuertuntur, quia diuinæ bonitati eos ad se trahenti omnem viam præcludũt. Sæpe autem Scriptura imitando vulgarem modum loquendi, dicit impossibile, & nunquam fieri, quòd non nisi difficillimè & rarissimè fit.

In Scriptura sæpe dicitur impossibile quod valdè difficulter & raro fit.

Sic Ierem. 13. Iudæis dicitur, *Si mutare potest Æthiops pellem suã, aut pardus varietates suas. & vos poteritis bene agere cum didiceritis male.* Itẽ Sap. 12. de Cananæis dicitur: *Nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum: & quoniam nõ poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.* De quibus tamen ibidem n. 10. dicitur, quòd Deus cum magna attentione eos punierit: *dans tempus & locum per quæ possent mutari à malitia.* Item Matth. 19. dicitur facilius esse camelo ingredi per foramen acus, quàm diuiti ingredi regnum cælorũ. quod idem est ac si diceretur esse impossibile: & subiungitur, hoc ei esse possibile per gratiam Dei.

Ierem. 13. Sap. 12.

Matth. 19.

10 Simili sensu 1. Ioan. 5. dicitur quosdam peccare peccatum ad mortem, eos scilicet, qui ex obstinata malitia peccant, qui vix conuertuntur, sed ferè in suis peccatis vsque ad mortem perseuerant. Subiungitque Apostolus se non dicere vt pro talibus oremus; non quòd hoc prohibeat, aut omnino inutile iudicet, aut quòd talium salus omnino sit desperanda (hoc enim esset falsum, quia etiam talibus sæpe gratiam impetramus qua conuertuntur) sed tantùm indicat talium conuersionẽ esse valdè difficilem, & se nolle promittere, quòd pro talibus orantes exaudiemur, etiamsi ita oremus vt ex parte nostra nullus sit defectus, quo minùs exaudiamur. Quo sensu paulo antè dixerat nos pro aliis leuioribus peccatoribus debere orare, cum certa nimirum fiducia nos exaudiendos. Simili etiam sensu 1. Reg. 2. ait Heli; *Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* Tantùm enim vult dicere, non esse cuiusvis hominis etiam sancti impetrare a Deo veniam iis, qui tam grauiter eum offenderant, vt fecerant ipsius filij.

1. Ioan. 5. Quid sit peccatum vsque ad mortem.

1. Reg. 2.

11 Obiicitur secundò, Ad Hebr. 6. dicitur impossibile esse semel illuminatos, & postea relapsos renouari ad pœnitentiam. Et c. 10. voluntariè peccantibus post acceptam notitiam veritatis non restare hostiam pro peccato.

Hebr. 6. Ibid. 10.

Ad priorem locum duæ sunt responsiones. Prior est fere communis omnium veterum Patrum, scilicet Apostolum ibi non loqui de quanis renouatione ad pœnitentiam, sed de ea quæ fit per baptismum: qui renouari non potest. Probatur Primò, quia initio capitis locutus est de pœnitentia quæ fit in ordine ad baptismum. Secundò, quia cùm supra dixerit non esse hîc agendum de doctrina baptismatum, videtur scribere iis qui putabant baptismum sæpiùs posse repeti: sicut in veteri lege ad tollendam immunditiem legalem sæpiùs repetebatur. Tertiò, quia innuit eos qui sæpiùs ita volunt renouari ad pœnitentiam sæpiùs crucifigere in se Christum. quia scilicet, vt dicitur ad Rom. 6. baptizati imitantur passionem Christi. Quare hæc sententia est valdè probabilis.

Rom. 6.

Secunda sententia est plurimorum recentiorum, qui dicunt Apostolum ibi agere de propriè dicta pœnitentia: & dicere, impossibile esse eos qui post agnitionem veritatis prolapsi sunt in grauia peccata, & præsertim in apostasiam, secundò per pœnitentiam renouari: quia hoc rarò & difficillimè fit, iuxta dicta n. 9. Et hæc sententia est etiam satis probabilis. Vide hac de re pluta apud *P. Cornelium in cap. 6. ad Hebr. n. 265.*

P. Cornelius ib.

Ad secundum locum quidam similiter respondent eo c. 10. Apostolum nihil aliud velle, quàm ita peccantes non debere expectare vt Christus secundò pro nobis moriatur, ac secundum baptismum pro iis instituat. Alij volunt hic hostiam & sacrificium accipi pro pœnitentia (iuxta illud psalm. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus,*) & Apostolum tantùm velle tales difficillimè posse agere pœnitentiam. Volunt itaque hi auctores vtriusque loci eundem esse sensum, quæ probabilia sunt. Si tamen totius capitis contextum diligentiùs consideremus, videtur probabilius quod satis fusè docui & probaui suprà in materia de sacrificio; scilicet Apostolum hîc loqui Iudæis vacillantibus in fide, & volentibus coniungere legem Moisis cum lege Christi; aitque iis voluntariè peccantibus, nullam iam restare hostiam pro peccato. Quia neque ea restat quam Christus obtulit (hæc enim deficientibus à Christo ad Mosen nihil prodest) neque etiam ea quæ offerebatur in lege veteri. quia hæc iam abolita est per legem Christi.

Psal. 50.

DVBIVM II.

Qualis requiratur pœnitentia ad remissionem peccati mortalis?

13 CVm disp. 1. n. 22. dixerim nõ posse detestari peccata ob varias rationes formales, hoc dubio-

dubio petitur, ob quam rationem formalem debeamus detestari peccatum; vt hoe nobis remittatur. Rursum cùm peccatum possit remitti, vel per susceptionem Sacramenti, vel sine ea, de vtraque remissione potest esse difficultas. Tertiò est etiam aliqua difficultas, Verùm actus pœnitentiæ vt sufficiant ad remissionem peccati, debeant procedere ab habitu caritatis. *Scotus in 4. d.15.q.1.a.6.§.Vt autem* id asserit. Nam dicit debere esse formatam. quia aliàs non mereretur remissionem peccati de condigno. Sed hæc ratio nihil facit ad rem. quia contritio nunquam meretur de condigno remissionem peccati, nec hoc vllo modo fieri potest, vt dicam infrà.

Scotus.

CONCLVS. I. Vt ordinariè per baptismum, aut Sacramentum pœnitentiæ, imò etiam vt quandoque per alia Sacramenta nobis peccata remittantur, sufficit nos ea detestari ob 3. aut 5. rationem ex recensitis disput. 1. n. 21. aut etiam ob secundam, modò ea detestatio saltem virtualiter se extendat ad omnia peccata mortalia, quæ nobis remittenda restant. Patet ex *Trident. sess.* 14. c. 4. Et clarè hanc conclus. probaui in 1. tomo q. 62. a. 1. dub. 2. Vbi etiam satis fusè explicui qualis hæc pœnitentia esse debeat.

Vt quis iustificetur per Sacramenta sufficit attritio.

Trident.

14 *Contritio per se necessaria ad remissionem peccati mortalis. D. Thomas. Trident.*

CONCLVS. II. Ad obtinendam remissionem peccati mortalis sine susceptione Sacramenti, aut martyrij: necessaria est contritio, siue detestatio peccati ob 4. rationem ex ibidem dictis. Ita *D. Thom. q. 85. a. 6. & 86. a. 3.* & communiter Doctores. Patet ex Trident. suprà, vbi ad eiusmodi peccati remissionem requirit contritionem caritate perfectam. Et apertè colligitur ex Scriptura, quæ omnem vim quam pœnitentia habet ad delenda peccata, tribuit ferè vbique caritati, qua dicit omnia peccata deleri, & sine ea nihil prodesse. Luc. 7. Magdalenæ remittuntur peccata multa, quia dilexit multum: & qui minùs diligit, ei minus dimittitur. Vt videtur insinuari nihil dimitti non diligenti. 1. Petri 4. *Caritas operit multitudinem peccatorum.* Prouerb. 8. *Ego diligentes me diligo,* ait Deus. 1. Ioan. 4. *Qui diligit, ex Deo natus est.* &c. 3. *Qui non diligit manet in morte.* Hinc sicut *Deuteron. 6. v. 5.* iubemur diligere Deum ex toto corde, quo perfectus amor caritatis significatur: ita *c. 4. v. 29.* vt Deum per pœnitentiam reperiamus, requiritur, vt eum ex toto corde quæramus. & *Ioëlis 2. v. 12.* vt ex toto corde ad eum conuertamur. Quibus verbis clatè insinuatur, vt pœnitentia sufficiat ad remissionem peccati, requiri vt procedat ex caritate. Similia etiam passim habent Patres. Vnde *D. Augustinus serm. 7. de tempore: Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei.* Et quāuis præcipua huius rei ratio sit voluntas Dei, qui si voluisset, potuisset nobis aliter peccata remittere: tamen magis conueniebat, vt ad talem peccati remissionem, talem actum requireret. Quia cùm remissio peccati sit maxima quædam res; omnino conueniebat Deum extra Sacramenti susceptionem, eam dispositionem ad eius remissionem in nobis requirere, quæ esset in suo genere perfectissima, quam possimus exhibere. Talis autem est sola illa dicta detestatio peccati. Secundò, quia sicut per peccatum mortale non solùm conuertimur indebitè ad creaturas, sed etiam auertimur à Deo, aliquid supra eum amando: ita omnino conuenit, vt sola illa dispositio ad eius remissionem, per se sufficiat, quæ eiusdem supra omnia amorem contineat. qua sola perfectè ad eum conuertimur. Tertiò, quia cùm remissio nunquam fiat, nisi simul acceptetur peccator ad amicitiam diuinam: ad hanc sola illa pœnitentia fuit conueniens dispositio, quæ ex amore amicitiæ, siue ex caritate Dei procedit. Hanc autem pœnitentiam sufficere ad iustificationem ante realem susceptionem Sacramenti, satis patet, tum ex rationibus iam allatis, quæ hoc apertè probant: tum etiam ex dictis tomo 1. q. 68. a. 2. dub. 3.

Luc. 7.

1. Petri 4.
Prouerb. 8.
1. Ioan. 4.
Deuter. 6.
Ioel. 2.
August.

15 Dices, Vt contritio dicatur caritate perfecta, sufficit quòd ab ea informetur, vel imperetur. Ergo non erit necesse vt eliciatur ob talem rationem formalem.

Trident. *Quæ contritio dicatur caritate perfecta.*

Resp. negando assumptum. Primò, quia Tridentinum suprà apertè distinguit contritionem caritate perfectam ab imperfecta, quæ non iustificat sine Sacramento. Quod hæc concipiatur ex consideratione turpitudinis peccati, aut pœnarum metu; clare insinuans illam concipi ex amore erga Deum, ideoque dici caritate perfectam. Secundò, quia alias non disponeret ad remissionem peccati, sed eam supponeret. Nam aliquem actum virtutis informari à caritate, nihil est aliud quàm eum procedere à subiecto existente iam in caritate, cui necessariò remissa sunt peccata. Item vt aliquis actus imperetur à caritate, necesse est ipsum subiectum iam habere caritatem saltem actualem, quæ ipsum moueat ad alterum actum imperandum. Actus autem caritatis in memore suorum peccatorum necessariò immediatè excitat eorum detestationem, vt ostendam n. 50. Vnde sequitur, vt aliquis actus ab his distinctus imperetur à caritate, eum necessariò supponere subiectum iam formaliter perfectè esse auersum à peccatis, & conuersum ad Deum, & consequenter perfectè dispositum ad remissionem peccati, quam necessariò immediatè sequitur iustificatio.

16 *Contritio non necessario procedit ab habitu caritatis. Scotus. Soto.*

CONCLVS. III. Contritio requisita ad remissionem peccati mortalis non debet esse formata. Ita *Scotus in 4. d. 14. q. 2. a. 2.* Et est communis, vt fatetur Soto supra. Et probatur, quia aliàs deberet procedere ab habitu caritatis, aut saltem ab habente habitum caritatis. quod est impossibile. quia sic esset posterior habitu caritatis & remissione peccati, cùm tamen ad eam disponat, & consequenter sit prior natura.

Duæ res non possunt sibi inuicem esse causæ.

Respondent aliqui, duas res posse esse sibi mutuo causas in diuerso genere causæ consequenter vnam altera priorem, vt patet in causa materiali & formali. Sed hoc apertè implicat, præsertim in causa efficiente. Cùm enim agere absolutè supponat esse, quis vnquam possit concipere quomodo effectus priùs natura sit, quàm causa à qua producitur? siue quomodo causa verè existens pendeat à suo effectu posteriùs natura futuro, tanquam à dispositione ad sui productionē necessaria? Confir. Quia in eo instanti naturæ quo effectus concipitur disponere ad illius productionē, deberet concipi nondum esse:

quia causa debet concipi esse prior natura suo effectu, & simul deberet concipi iam esse; quia nihil potest concipi verè à parte rei disponere subiectum ad receptionem formæ, nisi concipiatur existere.

Quod autem sumitur de materia & forma, falsum est. Nec enim vnquam materia in sui productione dependet physicè à sua forma: nec hæc est causa materiæ, sed compositi. Similiter quod aliqui dicunt infusionem gratiæ, & remissionem peccati esse sibi mutuo diuerso respectu priores & posteriores, non est verum, vt ostendam n.17.

17 Dices, Caritas priùs natura infunditur quàm remittatur peccatum. quia ipsa est causa remissionis peccati. Ergo contritio poterit ea informari priùs natura quàm sit remissio peccati.

Caritas non infunditur prius natura quam remittatur peccatum.

Resp. negando antecedens. Nam cùm, vt docet *Tridentin. sess. 6. c. 7.* gratia habitualis siue caritas (quæ vel est eadem res cum gratia habituali, vel simul cum ea infunditur) sit causa formalis nostræ iustificationis, eodem instanti naturæ quo ipsa concipitur nobis infusa, concipimur iusti: sicut hoc ipso quo concipitur subiecto inhærere albedo, aut lumen, ipsum necessariò concipitur album aut lucidum. Item hoc ipso quo concipitur aliquis iustus, concipitur necessariò ei remissa esse peccata mortalia, quia iustitia intrinsecè dicit absentiam peccati mortalis. Vnde sequitur, eodem instanti naturæ, quo gratia concipitur infusa, necessariò concipi peccatum esse remissum, secundùm præsentem Dei institutionem. Nam etsi credam probabilius, gratiam non habere physicam repugnantiam cum peccato, & Deum posse eam infundere nec remittendo peccatum, nec hominem iustificando: tamen ipse absolutè statuit hæc nunquam diuidere: atque ita ex eius institutione, ipsa gratiæ habitualis infusio, est moraliter quædam peccati remissio: & hoc ipso quo Deus illam infundit, hoc remittit. Sicut olim Romani ipsa immediatè pilei impositione auferebant mancipiis seruitutem, & dabant libertatem. Et iam Iudex ipsa externa verborum pronuntiatione reum absoluit. Quare hæc necessariò sunt simul natura, scilicet gratiæ infusio, & peccati remissio. Item gratiam infusam esse, & peccatum remissum esse.

Gratiæ infusio & peccati remissio sunt simul natura.

18 CONCLVS. IV. Contritio disponit ad remissionem peccati, quatenus procedit simul à gratia præueniente & cooperante, ac à libero arbitrio. Nam vt ita disponat, necessariò est & libera, qnod habet à libero arbitrio: & simul supernaturalis, quod habet à gratia.

DVBIVM III.

Qua ratione contritio concurrat ad remissionem peccati mortalis.

19 Prima sententia docet, pœnitentiam causare remissionem peccati per modum causæ efficientis. Ita *Soto in 4. d. 14. q. 2. a. 2. §. Tertiò vt*, &c. ad hoc videtur inductus auctoritate *D. Thomæ*, qui *q. 85. a. 2. ad 3.* dicit pœnitentiam expellere effectiuè peccatum. Sed si Soto hoc intelligat (vt videtur intelligere) de remissione peccati extra Sacramentum, prout hic de ea disputamus, eius sententia est valdè difficilis. Nam ille actus, (sicut & alij actus immanentes) nullam habet vim effectiuam aliquid producendi nisi ipsum habitum. Quare nequit intelligi quomodo effectiuè deleat peccatum. Nam vel hæc remissio est omnino idem cum infusione gratiæ, & sic nullo modo potest fieri ab actu pœnitentiæ: quia hic vt est actus virtutis, nullam habet vim producendi gratiam (quæ a solo Deo infunditur) & consequenter nec destruendi peccatum: vel si concipiamus eam remissionem vt distinctam ab infusione gratiæ, sic nullam potest habere causam efficientem præter Dei voluntatem, quæ eam immediatè operatur, sicut voluntas mea operatur remissionem debiti, quo alius mihi obligatur, quando hoc ei remitto.

Soto.
D. Thom.

Pœnitentia non expellit peccatum effectiuè.

Ad D. Thomam Resp. Eum tantùm velle, actus virtutis pœnitentiæ concurrere effectiuè ad productionem gratiæ, & consequenter ad destructionem peccati, quatenus sunt pars Sacramenti: vt clarè patet ex q.86. a. 6. in corpore, & ex q.89.a.1. ad secundum, vbi ait, Contritionem vt est pars Sacramenti efficiuè producere gratiam (quod intellige de efficientia morali iuxta dicta tomo 1.q.62.a.4.) Vt verò est actus virtutis, docet eam se habere vt vltimam dispositionem ad gratiam consequendam.

20 Secunda sententia docet, peccatum formaliter expelli per contritionem, quatenus hæc continet actum caritatis, sicut frigus expellitur per calorem. Fundamentum præcipuum est: quia vt docet *Tridentin. sess. 6. c. 7.* nostra iustificatio (quæ includit remissiunem peccati) formaliter fit per infusionem alicuius formæ inhærentis, gratiæ scilicet, siue caritatis. Quod videtur ita intelligendum, vt ista forma expellat naturali sua vi peccatum. Nam aliàs remissio peccati non fieret præcisè per infusionem illius formæ, sed per extrinsecam Dei condonationem, quod videtur Trident. ibi negare. Quòd si autem habitualis caritas habeat vim formaliter expellendi peccatum, multò magis eam habebit caritas actualis, quia hæc nos perfectiùs Deo coniungit quàm illa.

Contritionem expellere formaliter peccatum aliqui sentiunt. Triden.

Confirm. 1. Quia hic actus est vera amicitia cum Deo. Ergo formaliter expellit peccatum, quod est quædam inimicitia inter nos & Deum. Secundò, quia per actum caritatis tam perfectè Deo inhæremus, quàm per peccatum ab eo auertimur. Ergo ille hoc omnino delet. Tertiò, quia videtur omnino dicendum, Deum posse in homine excitare aliquem actum tam perfectu, vt per ipsum necessariò peccatum expellatur. (Nam contrarium videtur diuinæ omnipotentiæ, & excellentiæ ipsius gratiæ multum repugnare.) Atqui si vllus talis actus sit possibilis, hic videtur omnino esse actus caritatis supernaturalis. Ergo hic peccatum ita expellit. Quartò, quia formalis nostra beatitudo præcipuè consistit in actuali Dei visione & amore. Ergo similiter formalis nostra iustificatio, quæ est beatitudo quædam inchoata, formaliter cõsistit in actu caritatis. Et hanc sententiam videtur etiam tenere *Soto in 4. d. 14. q. 2. a. 2. §. Tertiò vt*, vbi dicit:

Soto.

Pam

Pœnitentia non solùm formaliter expellit peccatum, quia se non compatiuntur: sed etiam effectiuè, &c. Sed cùm, vt patet ex iis quæ idem dicit *d. 15. q. 1. a. 6. §. Vt autem*, ipse loquatur de pœnitentia informata per caritatem; fortè solùm vult eum actum formaliter expellere peccatum ratione gratiæ habitualis qua informatur. quod suprà n. 16. refutaui.

21 *Contritio non potest formaliter expellere peccatum.*

Sed dicta sententia nullo modo videtur posse defendi. Primò, quia inde sequeretur, hominem accepta solùm gratia præueniente & cooperante, perfectissimè posse satisfacere pro suo peccato. Et consequenter Deum in remissione peccati per contritionē nullum præstare beneficium, nisi quòd det ei dictas gratias. Quod etsi videantur aduersarij concedere; videtur tamen omnino absurdum esse. Quia, vt ostendam infra disput. 10. dub. 2. malitia peccati mortalis est verè infinita. nam per eam contrahimus debitum verè infinitum, quod seclusa omni remissione, non potest nisi per infinitam pœnam deleri. Omnis autem nostra actio quantumcunque supernaturalis, est absolutè finitæ perfectionis & bonitatis. Quare nullo modo potest habere vim delendi malitiam infinitam: cuius vlterior ratio est, quia magnitudo offensæ crescit ratione magnitudinis personæ offensæ; vt per se patet. Contrà verò amor & obsequia præstita personæ offensæ, ex eo quòd exhibeantur personæ alicui magnæ, in efficacia satisfaciendi potiùs decrescunt, quam crescunt. Videmus enim quando offendimus aliquem principem, longè maiora obsequia requiri, vt ei satisfaciamus, quàm vt satisfaciamus plebeio, etiam eo casu, quo offensa erga vtrumque esset par. Et ratio est. Quia talia obsequia longè efficaciùs reparant læsam auctoritatem plebeij, quàm Principis. Hæc enim propter sui excellentiam communibus obsequiis parum potest augeri, maximè si exhibeantur à plebeio. Vnde etiam fit, vt sicut augetur culpa ex vilitate personæ offendentis: ita contrà vis satisfaciendi quam habent obsequia, minuatur ratione vtilitatis personæ exhibentis.

Malitia peccati crescit ex magnitudine personæ offensæ, cum contrà meritum potiùs decrescat ratione magnitudinis personæ cui exhibetur.

22 Probatur 2. Quia etsi contritio habeat formalem repugnantiam cum omni peccato mortali actuali, ita vt non possit simul cum eo consistere: tamen nullam potest habere physicam repugnantiam cum peccato habituali: quia hoc vel est solùm priuatio gratiæ habitualis debitæ inesse, vt aliqui volunt: vel, vt verius credo, est solùm quid morale, scilicet ipsum peccatum actuale adhuc in ratione iniuriæ & offensæ Dei moraliter perseuerans.

23 Pro quo Nota primò ex dictis dispot. 1. n. 21. Peccatum mortale continere in se læsionem diuinæ auctoritatis, eiúsque amicitiæ: & consequenter perfectam iniuriam erga Deum. Quare peccatores constituit iniuriosos erga Deum, eiúsque inimicos; quæ iniuria moraliter & quasi in habitu in nobis manet, & nos erga Deum iniuriosos constituit, donec pro ea plenè satisfecerimus, aut ipse nobis eam condonarit. Sicut quando intuli Petro iniuriam, etsi actio transeat, maneo tamen perpetuò ei iniuriosus donec satisfecerim, aut ipse mihi eam remiserit.

Ratio peccati habitualis.

24 Nota 2. Amicitiam dicere duplicem amorem, scilicet vtriusque amici ad alterum, v. c. in re præsenti amorem Dei erga nos, quo ipse nos recipit in amicos, & est formaliter amicitia Dei erga nos; & amorem nostrum erga Deum, quæ est formaliter amicitia nostra erga Deum. Per illum Deus formaliter est amicus siue beneuolus nobis, & nos amici ipsius: per hunc verò nos sumus formaliter amici Deo, & ipse amicus noster. Nos enim esse alicui amicos, idem est atque nos benè erga eum affici, siue ipsum amare propter se. Nos verò esse amicos alicuius, significat eum benè affici erga nos.

Amicitia duplicem amorem includit.

25 Vnde sequitur primò, quando aliquem offendendo facimus nobis inimicum, ipsum non cōnstitui nobis inimicum formaliter per nostrum peccatum, sed per actum odij, quem in se concipit, quique obiectiuè per peccatum nostrum causatur. Et similiter quantumcunque illud peccatum retractemus, etiam eo actu quo plane eam iniuriam tollamus; per eam tamen retractationem nullo modo constituimur formaliter alterius amici, sed per actum amoris, quem ipse erga nos elicit. Vnde si pergat nos odisse, pergimus ipsius esse inimici.

Offensa nostra solùm obiectiuè constituit nos inimicos offensi.

26 Sequitur secundò, quando aliquem grauiter offendimus, etsi postea de eo doleamus, idque ex vero amore erga offensum, non statim eum fieri nobis amicum. Vnde sæpe videmus eum nihilominus manere nobis grauiter offensum: idque quandoque meritò, eò quòd talis actus non sufficiat, vt pro iniuria satisfiat. v. c. Commiserit aliquis nobilis crimen læsæ maiestatis: deinde ex sincero Regis sui amore factum suum detestetur, & veniam roget: non statim per hoc plenè satisfecerit pro iniuria, & consequenter manebit adhuc verè habitualiter iniuriosus in Regem, & ipsius inimicus, poteritque vt talis plecti, etsi de eius pœnitentia certus. Quod falsum esset, si per illam pœnitentiam plenè pro offensa satisfaceret, aut Rex eam ipsi remitteret. Tunc enim non posset eum habere inimicum, aut eum plectere: non tamen teneretur eum in pristinam amicitiam recipere. quia hoc gratuitum est.

27 Et similis omnino est ratio peccatoris erga Deum, qui etsi vehementissimè ex amore Dei de peccato doleat, manet nihilominus ei iniurius, ipsiúsque inimicus, nisi Deus ei peccatum remittat. Imo hæc ratio hic magis vrget. Nam cùm Dei Maiestas sit absolute immensa, & respectu illius infinita nostra vilitas; inde oritur quòd peccatum mortale infinitè eum offendat: & contrà nostra pœnitentia quantumcumque excellens infinitè deficiat in ratione perfectæ satisfactionis, & consequenter in virtute delendi peccatum. Et hoc videtur apertè docere *Trident. sess. 6. c. 7.* vbi docet solum Deum esse causam efficientem remissionis peccati, qui gratuitò etiam contritum ab eo abluit.

Trident.

Nec refert quòd contritio sit perfectissima à peccatis ad Deum conuersio, quam in hac vita habere possumus: nec etiam quòd proficiscatur à gratia, & sit supernaturalis. quia inde tantùm sequitur, quòd per eam peccatū omnino desinat nobis esse habitualiter voluntarium, & quòd nos

nos desinamus esse propriè auersi à Deo: non autē sequitur quòd desinamus esse iniurij Deo. quia iniuria illa adhuc moraliter nos afficit, donec remittatur, vt ostendi. Nec etiam sequitur quòd Deus ob talem actum necessariò nobis debet remittere culpam, sed tantùm quòd hoc conueniat ipsius bonitati, quam omnino decet à nobis acceptare eam pœnitentiam, quam possumus perfectissimam exhibere, præsertim cùm in hunc finem nos ad eam excitet.

29 *Remissio peccati necessariò est actus ipsius Dei.*

Sequitur tertiò, cùm delerio peccati pro quo nullo modo possumus satisfacere de condigno, debeat necessariò fieri per Dei remissionem, eam non posse consistere in aliquo actu nostro, sed necessariò consistere in aliquo Dei actu erga nos. qualis de facto est infusio gratiæ habitualis ea intentione à Deo facta.

30 *Peccatum habituale nō est priuatio gratiæ, nec huic physicè repugnat.*

Sequitur quartò, peccatum mortale habituale non esse propriè priuationem gratiæ habitualis, sed formaliter consistere in iniuria Deo illata moraliter adhuc in peccatore manente. Quare si spectemus solam physicam naturam gratiæ habitualis (siue sit ipsa caritas, siue quid distinctum) ipsa nullam habet physicam repugnantiam cum peccato habituali, sed posset à Deo in peccatore optimè conseruari. Quod enim dicitur peccatum esse quandam inimicitiam inter nos & Deum: gratiam verò quandam amicitiam, etsi verum sit in sensu causali, quia illud causat inimicitiam, & huius infusio, vt de facto fit, est actus amicitiæ Dei erga nos: tamen in sensu formali falsum est. quia tam inimicitia, quàm amicitia Dei erga nos, formaliter sunt actus quidam odij & amoris intrinseci ipsi Deo: vt patet in actibus inimicitiæ & amoris inter homines, & dictis suprà: quamuis Deus illos actus solùm virtualiter eliciat.

31 *Qua ratione gratia repugnat peccato.*

Quòd si tamen gratiam habitualem consideremus, prout substat præsenti decreto Dei, quo statuit vt sit ornamentum & insigne proprium filiorum Dei, ita vt hoc ipso quo ea alicui datur, ipse in filium Dei adoptetur, & voluntas eam dandi non distinguatur a voluntate adoptandi recipientem in amicum & filium: necessariò dicendum est, eam secundùm hanc moralem rationem includere formalem cum peccato mortali repugnantiam: ita vt non possit cum eo siue actuali, siue habituali consistere. Quia impossibile est aliquem manentem in peccato mortali, esse amicum & filium Dei. Quare huius infusio est propria & formalis externa peccati remissio. eodem modo atque pronuntiatio horum verborum: *Ego remitto tibi offensam*, procedens ex voluntate eam remittendi, est vera ipsius exterior remissio.

Sed hæc, vt dixi, non habet gratia ex physica sua entitate. Nihil enim est quod Deum, secluso omni ipsius decreto aut promisso cogat, eum, qui talem qualitatem in se habet, acceptare pro filio, ac dare ei hæreditatem filiorum, siue sui ipsius possessionem, per visionem beatificam. Hoc tamen fatendum est, eam esse talis naturæ, vt non conueniat eam dari aliis, quàm amicis Dei, & consequenter, vt minùs deceat eam relinqui in peccatore.

32 Ex his facile est respondere ad argumenta illius sententiæ. Ad primum nego assumptū, scilicet eam formam, cuius infusione sanctificamur, debere habere hanc vim ex sua physica ratione, hoc enim est omnino impossibile. Ad probationem satis patet ex dictis, qua ratione, remissio peccati fiat propriè per infusionem illius gratiæ, prout substat illi diuino decreto: quamuis si consideres solam physicam illius entitatem, non negarim peccata per extrinsecam Dei condonationem ab ea distinctam remitti: nec hoc negat Tridentin. sed potiùs eo loco apertè insinuat. Nam cùm docuisset quæ dona nobis in iustificatione infundantur, subdit: *Vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo*, &c. apertè distinguens remissionem peccati ab infusione donorum. Nec enim ibi docet gratiam habitualem esse causam formalem præcisè remissionis peccatorum, sed iustificationis, quæ plus includit, in quo damnat hæreticos, qui nos volunt iustificari per solam iustitiæ Christi extrinsecam imputationem. vt ibidem docet. *Trident.*

Ad primam confirmationem patet resp. ex dictis n. 24. & 25. Ad 2. patet ex dictis n. 27. & 28. Ad tertiam neganda est maior, vt ostendi n. 21. Ad quartam neganda est conseq. vt patet ex dictis n. 29.

33 *Contritio solùm dispositiuè causat remissionem peccati. D. Thom. Trident.*

CONCLVS. Contritio est causa remissionis peccati solùm per modum cuiusdam dispositionis, qua peccator cooperante gratia Dei se disponit ad remissionem peccati, & gratiam à Deo percipiendam. Ita *D. Thom. q. 86. a. 6. in corpore & 89. a. 1. ad 2.* & communiter DD. & videtur aperta sententia *Trident. sess. 6. c. 7.* & satis apertè patet ex dictis. quia non potest hîc alia causalitas assignari.

Nota, hanc dispositionem non esse ex natura sua sufficientem, & talem cui omnino debeatur peccati remissio (sic enim deberet esse infinitè satisfactoria) sed talem, quam Deus ex sua misericordia ob merita Christi vt sufficientem acceptat, quamque acceptare omnino decet, vt ostendi n. 28. Vnde multi Theologi dicunt peccatorem per talem actum mereri de congruo peccati remissionem. qua phrasi nihil aliud volunt dicere, quàm conuenire diuinæ bonitati, & statui rerum in quo hominem viatorem constituit, vt hanc pœnitentiam ad talem effectum acceptet. quod verum est.

Addit *Soto in 4. d. 15. q. 1. a. 6.* Contritionem gratia informatam mereri etiam de condigno remissionem peccati. Sed hoc dici nequit tum ob dicta suprà n. 16. tum quia sic hic actus deberet habere infinitam vim satisfaciendi, vt ostendi n. 21. *Soto.*

DVBIVM IV.

Qua ratione ac ordine communiter in nobis excitetur perfecta pœnitentia?

34 NOta, cùm varij actus ipsam contritionem semper comitentur, aliquam esse difficultatem, quinam hi sint & quem ordinem inter se habeant. *D. Thom. hic q. 85. a. 5.* enumerat sex tales actus: vltimus tamen duos distinctos actus com- *D. Thom.*

complectitur. Eosdem fere & eodem ferè ordine enumerat. *Trident. seff. 6. c. 5.*

Prima igitur actio est duplex, & potiùs Dei quàm nostra, scilicet donatio gratiæ præuenientis, qua & intellectus illuminatur, vt peccator possit suum statum, & res fidei benè apprehendere: & voluntas mouetur ad aliquos actus ex sequentibus eliciendos. Nam sine gratia Dei non possumus vllam vtilem pœnitentiam etiam incoare: vt patet ex *Arausic. cap. 4. & Trident. seff. 6. cap. & can. 3.*

Arausican. Trident.

Secundò, sequitur actus fidei, qua peccator credit æterna supplicia peccatoribus à Deo parata.

Tertiò, dum considerat se esse in peccato, concutitur quodam horrore istarum pœnarum: & consequenter ei displicent peccata propter pœnam quæ ea sequitur. Et quamuis hic timor sit seruilis, est tamen bonus & vtilis ad inducendum timorem filialem, qui procedit ex amore: vt contra nostros hæreticos definit *Trident. seff. 14. cap. 4.*

Quartò, considerando diuinā misericordiam pœnitentibus propter Christi merita remissionem promittentem, erigitur in spem veniæ.

Quintò, ex præcedente consideratione vlteriùs rapitur in admirationem diuinæ bonitatis, quæ indignissimos peccatores ad se conuersos tam benignè recipit, eiúsque amore accensus incipit odisse peccatum, non tam propter pœnas quas adfert, quàm quia est quoddam malum Dei, eique displicet: seu quia tantam bonitatem offendit: ita vt ipsum detestaretur, etsi nulla omnino præmia bonis, aut malis supplicia essent præparata. Et hæc primùm detestatio, dolórque eam consequens, habet rationem contritionis.

Deinde sextò, ex hoc odio sequitur voluntas puniendi peccatum, vt hoc modo honor Dei læsus reparetur.

Demum septimò, firmum propositum nunquam Deum offendendi, quantum cum auxilio gratiæ ipsius fieri poterit. Hos autem duos actus vltimos videtur D. Thomas complecti sub timore filiali, quem sexto loco ponit. Est autem hic timor horror quidàm seu detestatio peccati, quatenus est offensa optimi Patris nostri Dei, qui etiam ad duos vltimos actus nos excitat.

35. Ex dictis autem nascitur hîc duplex difficultas. Prior est, Vtrùm hi omnes actus semper necessariò requirantur ad veram pœnitentiam, de qua agam dub. 6. Secunda est, qua ratione tertius actus, siue timor seruilis sit bonus, aut actus virtutis. Lutherus enim dixit esse malum, quia facit homines hypocritas. Sed hoc insulsè dicitur: quia hypocritæ propriè sunt qui simulant exteriùs se alios esse, quàm reuera sint. Quare etsi timor pœnæ humanæ, vel amor laudis possit facere hypocritas, quia possumus conari vt videamur hominibus, alij esse quàm reuera sumus: secùs est de timore pœnæ à Deo nobis infligendæ: quia clarè scimus nos coram eo nihil posse celare, aut simulare. De eodem timore agit *D. Thom. 2. 2. quæst. 19. art. 4.* & dicit ipsum timorem esse bonum, sed seruilitatem esse malam. Vt autem hæc meliùs explicemus, videndum est quid sit timor seruilis.

Error Lutheri circa timorem seruilem.

D. Thom.

DVBIVM V.

Quid sit timor seruilis?

CONCLVS. I. Timor seruilis propriè est, quo seruorum more ita timemus pœnam, vt eius euitandæ causa peccatum fugiamus. Patet ex ipsa voce.

36. Timor seruilis quid sit.

CONCLVS. II. Nascitur hic timor ex amore nostri ipsius, siue concupiscentiæ, & procedit ab eodē habitu siue naturali, siue supernaturali, à quo spes procedit. Quia vt dixi disp. 1. nu. 15. omnis habitus nos primò inclinat ad prosecutionem alicuius boni, & consequenter in fugam mali contrarij. Sicut igitur amor nostri naturalis impellit nos, vt amemus nostrum bonum naturale; ita timor ex eo ortus nos impellit ad fugiēda mala ei aduersantia. Item sicut habitus spei nos impellit ad amandam nostram beatitudinem supernaturalem: ita timor ex eo natus nos auertit ad omnibus quæ ei aduersantur.

Vnde nascatur.

CONCLVS. III. Timor hic quatenus à peccato auertit, semper est vtilis & expetendus. Quia semper nobis vtile est, quacumq; ratione auerti à peccato, cuius amor semper est noxius.

37. Qua ratione sit semper vtilis.

CONCLVS. IV. Quòd si tamen hic timor oriatur ex puro amore naturali sui ipsius, non habet necessariò rationem virtutis: sicut nec amor ex quo procedit. Nulla enim virtus est seipsum amare.

CONCLVS. V. Si verò procedat ex virtute spei supernaturalis, est actus veræ virtutis.

38. Quando sit virtus.

Probatur primò. Quia actus spei est actus veræ virtutis. Ergo etiam actus talis timoris: quia ab eodem habitu, & ex amore eiusdem finis procedit. Secundò, quia actus ad quos Christus nos in Euangelio excitat, sunt actus virtutis. Atqui ipse nos excitat ad talem timorem. Nam Luc. 12. iubet nos timere eum, qui potest corpus & animam mittere in gehennam. Tertiò, quia sicut actus spei, ita actus huius timoris est donum Spiritus sancti, quatenus eius impulsi elicitur, vt ex dictis satis patet, & docet *Trident. seff. 14. cap. 4.* Ergo est actus virtutis. Vide plura apud *Basilium in Psal. 33. & D. August. lib. de catechizandis rudibus c. 17.* Nota. Quoties mouemur ad absolutam detestationem peccatorum ex timore pœnæ à Deo infligēdæ, communiter hunc nasci ex virtute spei & dono gratiæ, sine qua vix possumus eiusmodi timorem concipere.

Luc. 12.

Trident.

Basil. August.

CONCLVS. VI. Seruilitas tamen huic timori coniuncta est mala: quia est carentia alicuius boni. Nam prout iam à Doctoribus accipitur, dicit defectum caritatis.

39. Seruilitas est mala.

Nota primò, hanc seruilitatem esse substantiæ ipsius actus extrinsecam, sicut informitas respectu actus spei. Quare sicut hic secūdùm sua intrinseca potest esse idē in habente caritatē, & in non habēte: ita etiam ille timor potest esse in existente in caritate. Nam Iob c. 9. dicit se eū habuisse quasi perpetuum in vita sua, *Verebar,* inquit, *omnia opera mea sciens quòd non parceres delinquenti.* Sed tunc nō habet rationem seruilitatis.

Est extrinseca timori.

Iob. 9.

Vt

40\. *Timor pœnæ triplex.*

Vt hæc clariora sint, Nota secundò, Timorem pœnæ posse esse triplicem. Primò quo quis eam ita vt timeat, vt eius vitandæ causa velit peccare: & hic est malus, & mundanus dicitur, quia respicit pœnam infligendam ab hominibus, non autem à Deo, quia ad hanc pœnam euitandam nunquam potest esse vtile peccare.

Secundò, quo ita timeam pœnam, vt eius vitandæ causa, velim vitare peccatum; tamen simul ita affectus sim, vt peccatem nisi eam timerem. Et quamuis hic affectus sit omnino malus, ipse tamen timor non est malus, sed potiùs bonus & vtilis, quia reddit illum affectum erga peccatum, vel omnino, vel saltem magna ex parte inefficacem, & consequenter efficit, vt homo sit minùs malus, quàm aliàs esset.

Tertiò, quo ita fugiam pœnam, vt propter eam absolutè detester peccatum, quod talem pœnam causat; & talis timor pœnæ necessariò requiritur, vt detestatio peccati ex eo orta sit actus virtutis spei, & vtilis ad remissionem peccati etiam per Sacramentum obtinendæ, quia hæc sola excludit omnem affectum peccati.

41\. Dices, qui detestatur peccatum propter pœnam, magis detestatur pœnam quàm peccatum, & ordinat maius bonum ad minus, scilicet fugam peccati ad euitationé pœnæ. Atqui vtrumque est inordinatum. Ergo talis timor est malus.

Dupliciter possum vnam rem præ altera detestari.

Resp. negando minorem vniuersaliter esse veram. Pro quo Nota primò, dupliciter fieri posse vt magis detester pœnam quàm peccatum. Primò, quantum est præcisè ex vi actus quem tam elicio, quia scilicet per eum hîc & nunc primò, & per se moueor in fugam pœnæ, & tantùm ratione huius in fugam peccati; atque ita aliquo modo magis moueor in fugam pœnæ quàm peccati. Secundò, vt timor pœnæ saltem virtute ac implicitè inclinet voluntatem ad volendum peccare, quando hoc esset necessarium, ad vitandam pœnam. Et vt dixi suprà, secunda hæc detestatio pœnæ mala est. Prior tamen ex se bona est, nec habet secundam sibi necessariò coniunctam. Nam potest fieri vt hîc & nunc moueat ad detestandum aliquod peccatum, quia est infame coram hominibus, non cogitans de vlla alia eius malitia: & tunc quantum est ex vi præcisè illius actus, magis timeo infamiam quàm peccatum: & tamen simul possum habitualiter ita esse dispositus, vt mallem omnem infamiam subire quàm peccare.

42\. *Qua ratione liceat plus detestari pœnam quam peccatum.*

Nota secundò, Etsi nunquam liceat mihi ita fugere pœnam vt sim paratus pro ea euitanda peccare; non esse tamen necesse, vt peccatum actualiter detester supra omne aliud malum, nisi quando vrget præceptum contritionis; aut quando volo actu comparare fugam peccati, cum fuga cuiusuis alterius mali, & alterutram præeligere, quo casu teneor eligere fugam peccati. Sed nunquam est necesse facere talem comparationem; imò raro expedit præsertim infirmis; nisi quando occurrit necessitas subeundi aliquod malum, aut peccandi. Tunc enim necessariò illud præ hoc eligendum est. Sed hoc tantùm potest habere locum respectu alicuius mali ab hominibus infligendi, quia peccare nunquam potest esse medium necessarium, aut etiam vtile ad euitandas pœnas à Deo infligendas. Quare vix vnquam expedit etiam perfectis facere comparationem inter peccatum & pœnas inferni, vt alterutrum eligatur sub conditione posito quòd per impossibile vnum esset medium necessarium ad euitandum alterum.

Similiter etsi nunquam liceat mihi absolutè aliquid amare supra Deum, ita vt paratus sim hunc offendere vt illud obtineam, non est tamen necesse in omni actu eum plus reliquis rebus diligere.

43\. *Non tenemur in omni actu plus diligere Deum quam res alias.*

Vnde sequitur, quòd sicut honestè possum aliquando aliquo actu aliquid diligere, quo nullo modo diligo Deum: ita possum aliquando honestè elicere actum, quo aliquo modo plus diligo aliud bonum, quàm ipsum Deum, quantum est ex vi præcisè illius actus. Quod fit quoties seruimus Deo, & eius honorem promouemus, ac mandata seruamus, vt ab eo aliquod bonum temporale vel æternum obtineamus. Hoc autem honestè fieri posse, patet: tum quia in omni actu spei (quo bonum nostrum propriè diligimus) fit: tum etiam quia Deus spe mercedis etiam temporalis nos excitat vt ei seruiamus: vt patet in sexcentis locis antiqui testamenti. Vnde Dauid Psalm. 118. vers. 112. de se ait: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.* Quare quod aliqui dicunt esse peccatum ordinare maius bonum ad consecutionem minoris, non est generatim verum, & mille exemplis refutari posset. Nam ordinatè quis vtitur arte, scientia, potentiis animæ ac membris ad comparandum honestum aliquod lucrum, cùm tamen illa sint meliora quàm hoc. Illud igitur tantùm est verum, quando ita ordino maius bonum propter minus, vt illud destruam, sicut si destruam vitam, vt acquiram curiosam scientiam: aut quando illud ita facio, vt minus bonum absolutè præferam maiori, paratus hoc pro illo amittere.

Psalm. 118.

Quando sit licitum ordinare maius bonum ad obtinendum minus, quando vero peccatū.

44\. Similiter sicut possum honestè odisse aliud malum, non odiendo simul peccatum; ita etiam possum odisse honestè peccatum aliquo actu, quod simul aliud malum magis primariò & per se odi: præsertim quando absolutè & generatim eo ipso actu, ab omni peccato omnino auertor. Vt fit quando ipsum detestor quia causarium pœnæ æternæ.

Ex quibus clarè patet, illam minorem argumenti contrarij in casu proposito esse falsam.

DVBIVM VI.

Qua ratione ad remissionem peccati omnes actus dubio quarto recensiti requirantur?

45\. Nota primò, Nos hîc loqui de remissione peccati mortalis extra susceptionem Sacramenti, aut martyrij. Nam quando hæc adsunt, non requiri amorem Dei super omnia, aut veram contritionem, satis probaui tomo 1. quæst. 62. art. 1. dub. 2.

Nota secundò, Certum hîc esse primò requiri gratiam præuenientem, sine qua non possumus pœnitere sicut oportet, vt docet *Tridentin. sess. 6. can. 3.*

Tridentin.

Secun

Actus fidei necessariò præcedit omnem alium actum supernaturalem.

Secundò, necessariò requiri actum fidei. Quia sicut voluntas nihil potest velle nisi præcedat actus intellectus: ita saltem secundùm præsentem Dei ordinationem, non potest vllam actionem supernaturalem elicere, nisi præcedat actus fidei, qua dirigatur: iuxta illud ad Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est*, &c.

Tertiò, requiri necessariò saltem virtualem amorem Dei super omnia, ac similem detestationem peccati, similéque propositum vitandi in posterum peccata.

46. D. Thom. Scotus. Gabriel.

Sed præcipua difficultas est, Vtrùm hi actus necessariò formaliter eliciantur? *D. Thom. hic q. 85. a. 6. in corpore, Scotus in 4. d. 14. q. 2. ad vlt.* & cum iis multi alij requirunt formalem actum amoris. Alij tamen hoc negant. Ita *Gabriel in 4. d. 14. q. 1. a. 2. concl. 5.* & quidam alij.

Canus. Petrus Soto. Scotus. Gabriel. Nauarrus. Suarez.

Rursum quidam absolutè requirunt formalem actum contritionis. Ita *Canus relectione de pœnitentia parte 3. Et Petrus Soto lect. 4. & 5. de pœnitentia.* Alij volunt sufficere virtualem: ita *Scotus in 4. d. 14. q. 1. a. 3. § Ex his ad*, &c. *Gabriel ibidem q. 1. a. 2. conclus. 2. & 3. Nauarrus c. 1. n. 5. Suarez. hic disput. 9. sect. 1. n. 6.* & alij. Simili ferè modo diuersimodè loquuntur auctores de proposito in posterum vitandi omnia peccata, quos breuitatis causa omitto.

47. Formalis actus caritatis ad remissionem peccati necessarius.

Conclvs. I. Probabilius est ad peccati mortalis remissionem extra martyrium aut Sacramenti susceptionem, necessariò requiri formalem actum caritatis.

Prob. 1. quia, vt ostendi suprà n. 14. tota ferè vis quam habet pœnitentia ad delenda peccata consistit in actu amoris, ex quo procedit. Ergo si hic deficiat, illa non habebit ad hoc sufficientem vim.

Dices, sufficere amorem virtualem qui continetur in contritione. Sed hoc non videtur posse dici de contritione elicita ab eo qui neque habet habitualem, neque actualem caritatem. Quia talis contritio nec continet eminenter actum formalem caritatis, quia hic actus est perfectior contritione; est enim perfectissimus actus, quem hîc possumus elicere, & potiùs continet eminenter contritionem, vt dicam infrà. Nec etiam eum continet virtualiter, sicut electio medij, est virtualis quædam volitio finis. quia hoc huic tantùm conuenit quatenus ratione præcedentis intentionis ex qua procedit, est mediata quædam prosecutio finis, quod tali detestationi non conuenit. nam aliàs præsupponeret actualem amorem. Quare sicut volitio medij vtilis ad aliquem finem nullo modo est volitio illius finis, nisi ex illius intentione procedat; ita illa detestatio peccati non potest esse virtualis actus caritatis, nisi ex eo procedat. Vnde videtur apertè sequi, talem detestationem nullo modo continere virtualem actum amoris. quia alius modus non videtur hîc posse probabiliter fingi.

48. Dices, continere dilectionem Dei super omnia. Primò, quatenus saltem ex Dei decreto habet necessariam connexionem cum infusione habitus caritatis, tanquam vltima ad eam dispositio. Nam qui aliquid vult, necessariò implicitè etiam vult id omne quod ex eo necessariò sequitur. Secundò, quatenus habet idem obiectum formale cum actu caritatis, scilicet diuinam bonitatem propter se amabilem. qua ratione disp. 1. n. 30. dixi eum qui detestatur vnum peccatum mortale, quatenus displicet Deo, necessariò detestari omnia.

Sed hæc dici nequeunt. Nam prima ratio petit principium. Supponit enim talem detestationem esse vltimam dispositionem ad gratiam, quod tamen probandum est. Adde, ex ea tantùm sequi talem detestationem esse virtualem volitionem gratiæ habitualis, non autem esse virtualem actum caritatis: quod tamen probandum erat.

In secundo verò falsum sumitur. nam hæc detestatio propriè pro suo obiecto formali habet contrarietatem quam habet peccatum cum bonitate diuina: non autem ipsam bonitatem, nisi mediante actu amoris, quando ex eo procedit. quod hic negatur fieri. Et confirm. quia posset quis ex amore bonitatis in genere moueri ad detestationem peccati, quatenus contrariatur bonitati diuinæ, & sine amore amicitiæ erga Deum. Sicut ex eodem amore possem detestari iniuriam alicui viro valdè bono factam sine vlla erga eum amicitia.

49. Contritio præsupponit formalem actum caritatis.

Probatur 2. clariùs. Quia omnis mali detestatio, & consequenter etiam peccati necessariò præsupponit in detestante aliquem actualem vel habitualem boni contrarij amorem ex quo procedat. Atqui detestatio peccati sufficiens ad eius remissionem non potest procedere ex amore alterius boni, quàm Dei super omnia dilecti. Ergo hunc supponit. Non habitualem, quia agimus de contritione quam elicit existens in peccato mortali. Ergo actualem. Minor per se clara est. quia aliàs talis detestatio nullo modo esset actus amicitiæ erga Deum: & satis probata est suprà n. 14. Maior etiam patet ex dictis dub. 1. n. 5. Et confirmatur, quia sicut se habet intellectus respectu veri & falsi: ita se habet voluntas respectu boni & mali. Atqui omnis cognitio falsi necessariò præsupponit aliquam cognitionem veri ex qua suo modo procedat. v. c. Impossibile est vt cognoscam hanc esse falsam, *homo est brutum*, nisi priùs aliqua ratione verè cognoscam quid sit homo, & quid sit brutum. Ergo similiter detestatio cuiusuis mali necessariò præsupponit amorem alicuius boni ex quo procedat.

Omnis cognitio falsi præsupponit cognitionem veri & odium mali amorem boni.

Ex quibus satis concluditur, non posse in peccatore esse actum perfectæ contritionis sine formali actu amoris Dei.

Dices, Peccatum vt diuinæ bonitati contrarium, habet sufficientem malitiam vt ipsum detester. Ergo si mihi vt tale obiiciatur, potero illud sine alio actu immediatè detestari.

Resp. Si sis in peccato mortali, poteris quidem ipsum detestari ex amore aliquo bonitatis in genere, iuxta dicta n. 48. non tamen ex amore amicitiæ erga Deum. quia, vt iam ostendi, ad hoc necessarium est vt talis amor præcesserit.

50. In memore suorum peccatorum formalis contritio necessaria.

Conclvs. II. Ei qui memor est suorum peccatorum, hæc nunquam remittuntur sine formali contritione. Est communis. Videtur hæc conclusio apertè colligi ex Scripturis, quæ clarè docent ad remissionem peccati requiri pœnitentiam, siue detestationem peccati, ac dolorem de peccato; Apocal. 2. *Memor esto vnde excideris*, Apoc. 2.

deris, & age pœnitentiam: sin autem, venio tibi, &c. Luc. 13. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* & alibi sæpe. Idem docent communiter Patres. Vnde *Trident. sess.* 14. *c.* 4. docet contritionem omni tempore fuisse necessariam ad obtinendam remissionem peccati. Quæ verba cùm propriè significent formalem pœnitentiam, de hac quantum fieri potest, accipienda sunt. Vnde fatendum est, saltem ordinariè formalem pœnitentiam requiri: si autem vnquam requiratur, maximè requiritur in dicto casu. Et hæc conclusio in sequenti magis probabitur.

Luc. 13.

Triden.

51. Immemor suorum peccatorum potest sine formali contritione iustificari.

CONCLVS. III. Qui nullo modo est memor suorum peccatorum, potest per actum amoris Dei super omnia iustificari, sine vlla formali contritione.

Prob. 1. quia vt ostendi n. 14. Scriptura vbique tribuit dilectioni vim delendi peccatum, & generatim promittit diligenti illius remissionem. Atqui talis potest habere verum actum dilectionis sine formali contritione, quia eo casu nulla est illius actus ab hac dependentia, nec potest vlla ratio adferri cur hoc fieri nequeat. Ergo etiam sine ea potest accipere veniam peccati.

Prob. 2. Actus veræ caritatis Dei eminenter continet omnem vim & bonitatem contritionis. Qui enim perfectè Deũ super omnia amat, perfectè omnino ad eum conuersus est, & virtualiter ab omni peccato mortali omnino auersus est: ita vt implicet eum ita amare Deum, & simul affici erga peccatum mortale. Imò si hoc ei occurreret, statim incitaretur ad eius formalem detestationem, & dolorem, idque quodammodo necessariò. Nam cùm actus caritatis sit omnino efficax, & vt dixi, virtualiter contineat auersionem à peccato, naturaliter mouet voluntatem ad detestandum peccatum, in quo homo scit se esse: ita vt nõ possit hoc non detestari, posito quòd velit continuare amorem Dei. Sicut intendens efficaciter finem, non potest non velle medium quod scit ad eum acquirendum esse necessarium, nisi desistat ab ea intentione. Et sicut hic si perfectè videat necessitatem medij ad finem, eodem instanti quo hunc intendit efficaciter, necessariò etiam illud eligit: ita amans Deum super omnia si aduertat se esse in peccato, eodem instanti hoc detestatur.

Amor Dei cõtinet eminenter contritionem, & memorem sui peccati necessariò ad eam excitat.

Eodem etiam modo talis amor continet propositum vitandi in posterum omnia peccata. quia per eum voluntas perfectissimè Deo subiicitur. Quare ille actus eminenter perfectè continet omnem virtutem perfectæ pœnitentiæ: & consequenter non minùs quàm hæc disponit peccatorem ad remissionem peccati recipiendam.

52. Et in hanc conclusionem maxima ex parte Doctores consentiunt; sed difficultas inter eos est, quare magis requiratur formalis contritio in eo qui est memor suorum peccatorum, quàm in eo qui non est memor.

Respondent aliqui, hoc fieri, quia memor sui peccati, præcepto diuino obligatur, vt formaliter de eo conteratur; à quo immemor propter ignorantiam excusatur. Sed hoc non satisfacit. Nam etsi concedamus peccatorem aliquo tali præcepto obligari, non tamen obligatur pro quouis instanti. Nam præcepta affirmatiua non obligant pro semper. Ponamus igitur memorem sui peccati elicere actum caritatis eo tempore, quo non tenebatur conteri; tunc sanè non peccabit non eliciendo formalem contritionem. quia per hoc quòd elicit actum caritatis, non contrahit nouam obligationem ad contritionem: & consequenter secundùm eos poterit iustificari sine contritione.

Resp. igitur, Hoc ideo fieri, quia immemor sui peccati potest elicere actum caritatis sine formali contritione. Secùs autem est de memore sui peccati. quia hic efficaciter impellitur ad eiusdem detestationem, cui impulsui nequit resistere, nisi desistendo ab amore, vt dixi suprà.

Cur immemor sui peccati possit iustificari sine formali contritione, memor verò non.

53. Dices primò, Scriptura & Patres requirunt formalem contritionem. Ergo virtualis non sufficit. Resp. Eos non requirere expresè formalem contritionem, sed simpliciter contritionem, siue pœnitentiam. quæ vox etsi propriè & in rigore formalem pœnitentiam significet, & ideo quando fieri potest, ita accipienda sit, idróque dicendum sit ordinariè, siue in memore suorum peccatorum requiri formalem pœnitentiam, vt dixi concl. 2. tamen absolutè ad veritatem istorum locorum potest sufficere, si dicamus sufficere aliquando contritionem virtualem. Primò, quia qui eam habet, verè potest dici contritus: tum etiam. Secundò, quia aliàs loca Scripturæ citata concl. 3. & rationes allatæ nos ad hoc cogunt. Tertiò, quia qui iustificatur per actum caritatis, habet saltem formalem pœnitentiam in voto, atque ita potest dici non omnino sine ea iustificari.

Nec hæc sententia fauet vllo modo sententiæ hæreticorũ, quos *Trident sess.* 14. *c.* 4. videtur damnare. Quia hi absolutè negant vllam pœnitẽtiam vnquam esse necessariam ad remissionem peccati, voluntque ad eam sufficere solam desistentiam à peccato. quod ibidem apertè oppugnat Concilium. Nos verò & ordinariè requirimus formalem pœnitentiam, & semper saltem virtualem.

Tridem.

54. Dices secundò, Hinc sequetur formalẽ contritionem nũquam disponere ad remissionẽ peccati, quia semper priùs natura supponit in subiecto actũ caritatis, eóq; posito statim infunditur gratia; & cõsequenter vel priùs, vel saltem simul natura cum ipsa contritione. Dispositio autẽ debet natura præcedere formam, ad quam disponit.

Resp. negando hoc sequi. Quia etsi contritio sit posterior natura actu amoris, est tamen in memore sui peccati simul tempore, & naturaliter ac necessariò ab eo causatur, vt dixi. Et quamuis solus amor sufficienter disponat subiectum ad receptionem gratiæ; tamen contritio ei iuncta simul cum eo ipsum perfectiùs disponit. Quare in hoc casu Deus gratiam infundit cum respectu ad vtrumque actum, & consequenter vtroque natura posterior.

Cur contritio præcedat remissionem peccati.

55. Ex his facilè intelligitur, ex eo quòd requiramus hîc plures actus formaliter elici, vt peccatum remittatur ei, qui eius est memor, non reddi contritionem difficiliorem, nec impediri quo minùs quis vno instanti possit se disponere ad remissionem peccati. Quia in memore sui peccati posito actu caritatis eo instanti sine vlla alia difficultate, quasi ex quadam necessitate sequitur detestatio & dolor de peccato.

Multiplicitas actuum non reddit peccati remissionẽ difficiliorem.

Addunt

Vnus actus nequit formaliter esse caritas & contritio.

Addunt aliqui, quandoque fieri, vt vno eodémque actu amemus Deum, & detestemur peccatum. Sed propriè loquendo fieri nequit, vt formalis amor Dei sit formalis detestatio peccati, quia vterque actus habet distinctum obiectum tam materiale, quàm proximum formale, vt ostendi nu. 48. & distincto omnino modo in illud tendit: vnus scilicet per modum prosecutionis: alter per modum fugæ.

56. CONCLVS. IV. In conuersione peccatoris communiter vtrumque hunc actum præcedit actus spei, & in memore sui peccati eiusdem detestatio, quatenus excludit à beatitudine, aut pœnas æternas adducit.

Naturaliter homo citiùs & vehementiùs mouetur vt amet se quam Deũ, ideóque attritio communiter præcedit contritionem.

Probatur, quia naturaliter vehementiùs inclinamur ad amandum nos ipsos ac bonum nostrum, quàm ad amandum Deum: vt experientia patet: & consequenter faciliùs magisque apprehendimus, quæ nobis sunt bona aut mala, & incitamur ad illa amanda, ac hæc detestanda. Cùm igitur peccatori obiicitur Deus tanquam auctor bonorum supernaturalium, & vindex peccatorum, procliuius est eum moueri in Deũ, ipsum tanquam suum bonum sibi desiderando, & æterna supplicia metuendo, quàm amore aliquo amicitiæ. Confirm. primò, quia imperfecta communiter paulatim, & pet gradus perficiuntur: cùm igitur peccator sit omnino imperfectus, magis conforme est naturæ, vt priùs Deum amet imperfectè, quàm perfectè. Et quamuis hi actus non veniant à pura natura, sed a gratia: tamen Deus in hac largienda communiter naturæ se accommodat. Confirmatur secundò, quia naturaliter nobis insitum est, vt quem scimus nobis grauiter esse offensum, prima apprehensione magis timeamus, quàm amemus, & ad eius amorem non aliter moueamur, nisi priùs speremus nos posse ei reconciliari: memor autem se esse in peccato apprehendit Deum sibi grauissimè offensum. Et hoc clarè etiam insinuat *Triden. sess. 6. c. 6.* vbi ordinem quo peccatot ad gratiam disponitur, describit. Confirmatur tertiò, quia si æquè facilè peccatores possent conteri quàm atteri, tam facilè iustificarentur sine vsu Sacramenti, quàm per eum: quod falsum est.

Triden.

57. Quandoque cõtritio præcedit attritionem.

Dixi hoc ordinariè fieri. Quia Deus quandoque aliquos mouet modo extraordinario excitando eos immediatè ad apprehensionem immensæ bonitatis suæ, eiusdémque amorem, etiam nihil de peccatis suis cogitantes, aut si de iis cogiteot, excitando eos ad veram contritionem. quia hæc ei facilia sunt quando vult. Crediderim tamen hoc nunquam fieri in eo qui caret habitu spei. quia nunquam caritas infunditur sine spe, nec hæc infunditur nisi præcedente eius actu: sicut nec fides infunditur, nisi præcedat actus fidei.

Nec ex dictis sequitur, quòd homo non possit via ordinaria subitò conteri. quia omnes hi actus possunt breuissimo tempore elici; quia vnus ad alium disponit, eúmque facilitat; quare etiam in instanti possent omnes elici, quamuis difficulter, ideóque credo tarò hoc fieri.

58. Propositũ vitandi peccata qua ratione requiratur.

CONCL. V. Nõ semper necessariò requiritur propositum in posterum vitandi omnia peccata, quod sit distinctum ab actibus præcedentibus. Primò, quia fieri potest, vt dum quis elicit priores illos actus, nihil cogitet de vitandis peccatis in posterum. quo casu non poterit habere formale circa hæc propositum, & tamen iustificabitur. Secundò, quia potest fieri vt quis iam certò moriturus conteratur; quo casu nullo modo est necessarium tale propositum. quia hoc tantùm est necessarium quatenus requiritur vt voluntas confirmetur ad constanter peccata in posterum vitanda. Iam verò nihil horum est opus, cùm mors peccandi facultatem sit iam iam ablatura.

Extra hos casus tamen perfecta peccati detestatio semper efficaciter incitat voluntatem ad eiusmodi propositum. quia hoc exigit perfecta à peccato in Deum conuersio, vt voluntatẽ, quantum fieri potest, in bono firmet: ad quod tale propositum in diutiùs victura est vtilissimum, & quodammodo necessarium medium. Quare contritio ad hoc etiam sæpe excitat in articulo mortis, quando occurrit conditionata hæc propositio, Quid faceres si diutiùs viueres? Sed talis cogitatio, aut propositum conditionatum non est tunc necessarium ad perfectam contritionem. quia tunc cessat omne periculum peccandi in posterum.

59. Quale debeat esse propositũ vitandi in posterum peccata.

Nota, Etsi hoc propositum debeat ex se esse omnino absolutum & efficax: ita scilicet vt homo absolutè & omni casu proponat vitare omne peccatum mortale, idque ita vt quamdiu illud propositum durat, efficaciter moueat voluntatẽ vt actu omne peccatum mortale vitet: potest tamen fieri vt hoc propositum sit ex se tale, quale iam dixi requiri, & tamen is qui illud habet ratione suæ infirmitatis probabiliter timeat futurum, vt adhuc aliquando peccet mortaliter. Potest enim hic timor consistere cum absoluta voluntate adhibendi omnem operam ad vitanda in posterum peccata, quæ sit omnino efficax, quantum est ex præsenti hominis dispositione: ita vt quamdiu hæc durat, ipse vitet omne peccatum mortale. Nam sicut ex inconstantia ingenij humani illa voluntas potest facilè mutari: ita habens illam voluntatem, potest aliquando probabiliter timere ne mutetur, & tunc ipse incidat in peccatum. Quare etsi hic timor sit aliquãdo iudicium quòd illud propositum sit minùs perfectum: tamen potest cum absoluto proposito, & sufficienti ad remissionem peccati consistere. Nisi fortè oriatur ex aliquo actuali affectu erga peccatum, aut ex desperatione diuini auxilij.

60. Nõ requiritur necessario voluntas satisfaciendi Deo in hac vita.

CONCL. VII. Absolutè loquendo potest esse vera contritio sine voluntate satisfaciendi Deo in hac vita, siue per se puniẽdi peccata commissa, punitione distincta ab eo dolore qui intrinsecè in contritione includitur. Ita *Soto in 4. d. 20. q. 2. a. 2. sub finem. Veg. l. 13. in Trident. c. 11.* & *Suarez hic disp. 4. sect. 3. n. 8. Henriquez l. 4. de Sacramentis c. 24. n. 6.* quatenus ait sufficere vt pœnitens sit paratus sustinere pœnam à Deo infligendam, & alij plures. Probatur. Quia vel pœnitens teneretur habere propositum satisfaciendi pro culpa & pœna æterna, & hoc de condigno facere nullo modo potest: de congruo autem quantum potuit, & quantum Deus exigit, iam satisfecit, per

Soto. Vega. Suarez. Henriquez.

contritionem se disponendo ad remissionem peccati. Vel teneretur habere propositum satisfaciendi pro pœna temporali adhuc restante. Et hoc etiam dici nequit. Primò, quia fieri potest vt contritio sit tanta, vt nulla pœna restet. Secundò, quia fieri potest, vt homo sit iam iam moriturus, nec possit satisfacere. Tertiò, quia nisi alicui in confessione sit iniuncta aliqua pœnitentia, probabilius est eum non teneri pro ea pœna satisfacere in hac vita, sed potest eius punitionem relinquere Deo, & paratus esse eam acceptare, quam ipse immiserit. Tum quia nulla est ratio, quia talis obligatio probari possit: tum etiam quia aliàs quicumque quantum possunt in hac vita pro ea non satisfacerent, peccarent mortaliter. quod videtur esse contra communem fidelium sensum, qui non solent damnare eos, qui talem pœnitentiam non faciunt. Item alias Confessarij tenerentur semper iniungere tantas pœnitentias, quantas crederent præcise sufficere ad satisfaciendum pro pœnis adhuc restantibus. quod est contra communem praxim.

Non tenemur pro pœna temporali satisfacere in hac vita.

61. Nota tamen primò, Quando pœnitens non vult in hac vita satisfacere pro pœna illa restante, esse signum remissæ valdè contritionis, quia tam hæc, quando est intensa, quàm actus caritatis efficaciter excitant ad talem satisfactionem. Primò, quia perfectius est ac Deo gratius, vt per nos pro iis pœnis satisfaciamus. Secundò, quia etsi illud debitum non excludat nos omnino à cœlesti regno; tamen eius consecutionem, & Dei fruitionem retardat. Tertiò, quia satisfactio in hac vita est longè facilior, & cum magno merito peragitur: in altera verò vita; & sine merito, & cum maximo cruciatu satis patimur. Vnde etiam amor nostri ipsius si ordinatus sit, nos ad eiusmodi satisfactionem impellit. Vnde Patres & Concilia ad perfectam pœnitentiam sæpissimè requirunt externa quædam opera pœnalia, quibus pro iis pœnis satisfaciamus, tum ob causas iam dictas: tum etiam quia hoc requiritur ad perfectam peccati remissionem, quod nun censetur omnino remissum, quamdiu restant tales pœnæ adhuc persoluēdæ.

Nolle satisfacere in hac vita signū est minus perfecti doloris, ac caritatis.

Fructibus & fructuosius in hac vita satisfacimus ... ad perfect... pœnitentia, ac peccati rem... requiritur.

Nota secundò, Quòd sicut contritus necessariò habet propositum saltem virtuale implendi in posterum omnia præcepta; ita habere necessariò propositum confitendi, quia hoc in illo includitur: & consequenter implendi etiam pœnitentiam quæ iniungetur, vt dicam pluribus suo loco.

DVBIVM VII.

Qua ratione ad veram contritionem requiratur summus dolor, siue detestatio peccati?

62. IN hac re certum est hunc dolorem debere esse aliquo modo summum. Hoc enim apertè docent plurima loca Scripturæ, quæ dicunt nos vt obtineamus veniam peccati, debere conuerti ad Deum ex toto corde nostro, & ex tota tribulatione animæ nostræ. Vt *Deuter.* 4. *v.* 29. *Ioëlis* 2. *v.* 12. & alibi. Quibus significatur quòd debeamus sūmè de peccato dolere, sicut similibus verbis alibi significatur quòd debeamus Deum summè diligere. Disputatur autem inter Doctores, qua ratione hoc sit intelligendum.

Deuter. 4. *Ioel. 2.*

Prima igitur sententia docet, requiri summū dolorem intensiuè. Ita *Adrianus in 4. qu. 2. de pœnitentia.* Ratio est, quia aliter non possumus peccatum summè, siue supra omnia alia mala detestari. quod tamen necessarium est ad rationem veræ contritionis.

Adrian.

Sed hæc sententia non est probabilis. Nam vel vult hunc dolorem debere esse intensissimum, qui vllo modo possit ab homine elici: & hoc nullo modo dici potest. quia nullus datur actus caritatis, & consequenter nec dolor de peccato tam intensus, quin habita maiore gratia homo possit intensiorem elicere: vel solùm vult eum dolorem debere esse summum, quem peccator spectata gratia quam de facto habet, possit elicere. Et hoc etiam dici nequit, quia inde sequeretur, Petrum v. c. habentem gratiam præuenientem solùm intensam vt vnum, & elicientem contritionem intēsam etiam vt vnum, habiturum remissionem peccati: Paulum verò habentem gratiam præuenientem vt centum, & elicientem contritionem intensam vt nonaginta nouem, non percepturum remissionem peccati; quod est omnino absurdum.

Dolor intensiuè summus nō est necessarius.

Dices, hoc ideo fieri, quia Paulus ratione maioris gratiæ acceptæ tenebatur plus conteri. Sed hoc non est verum. Neque enim vllo præcepto teneor semper tam intensè operari, quàm possum. Nam aliàs qui haberet habitum intensum vt centum, peccaret amando Deum solùm vt nonaginta.

63. Secunda sententia docet, peccatorem ea ratione debere summè dolere de peccato; quia intensiùs de eo debet dolere, quam de vllo alio malo de facto doleat. Ita *Petrus Soto lect. 14. de pœnitentia in fine. & lect. 15. §. Cæterùm* vbi tamen suam sententiam ita explicat, vt planè destruat.

Petrus Soto.

Sed etiam hoc æque improbabiliter dicitur. Quia inde sequeretur, Ioannem habentem contritionem vt vnum, si eodem tempore de nulla alia re doleret, accepturum remissionem peccati: Petrum verò qui doleret vt centum, si tunc fortè etiam doleret paulò intensiùs, vel etiam æquè intensè de morte parentis, non accepturum remissionem peccati. quod absurdum est, cùm sine vllo peccato, imò etiam laudabiliter potuerit hunc secundum dolorem habere.

Deinde vtraque sententia vel inde manifestè arguitur. quòd ex iis sequitur posse aliquem habere verum actum caritatis erga Deum, & ex eo de peccato suo dolere, & tamen non iustificari. quod est apertè contra Scripturas: vt patet ex *Ezechielis* 18. *v.* 27. & 33. *v.* 12. & ex dictis sup. n. 14. Adde, vtramque in fundamento assumere falsum, vt mox patebit.

Ezech. 18.

64. Nota igitur, duobus modis posse amorem alicuius boni, aut detestationem peccati dici summa. Primò, intensiuè: quando summo conatu ac impetu in amorem aut detestationem alicuius rei ferimur. Secundò, appretiatiuè. quando scilicet ita Deum amamus, vt malimus quod-uis

Possum vnum amare appretiatiuè magis quàm alterū, & tamen minùs intensè.

uis aliud bonum amittere, quàm ipsum offendedere: & peccatum ita detestamur, vt malimus quoduis malum pati, quàm peccare. Quæ fieri possunt etiam actu valde remisso: vt patet in infantibus qui moriuntur statim post baptismum, qui in cælo Deum appretiatiuè summè amant, & tamen actu remisso: cùm non possint eum amare intensiùs, quàm sit eorum habitus caritatis, qui in iis remissus est.

Similiter sæpissimè fit vt rem aliquam longè intensiùs amemus quàm aliam quam tamen appretiatiuè plus amamus. Sic matres communiter filium maximum natu solent amare maximè appretiatiuè, minimum verò natu maximè intensiuè. Vnde fit, vt semper velint huic adesse, & eius malo vehementissimè afficiantur. Quod si tamen alterutri moriendum esset, mallent hunc mori quàm alium.

Sic etiam videmus aliquos vehementissimè dolere ex perditione liberorum, aut vxoris, & lachrymas ac singultus ciere, qui propter admissa à se peccata, ne vnam lachrymã possunt emittere, nec sensibilem dolorem sentiunt, qui tamẽ animo ita sunt comparati, vt mallent omnia amittere, quàm Deum offendere. quod etiam opere ipso ostendunt, grauissima mala, ne fidem aut iustitiam deserant, perferendo.

65. *Vnde proueniat quod vnũ præ altero intẽsiùs aut appretiatiuè magis amemus.*

Et ratio huius est. quia quòd actus sit intensus vel remissus, sæpissimè plurimum pendet à parte sensitiua animæ, quæ plurimum valet, vt voluntatem in aliquem affectum vehementer impellat, vel ab eo retardet. Hinc videmus nos nisi nobis vim faciamus, vehementissimè ferri in amorem earum rerum, quæ parti inferiori commodæ sunt, & similiter in detestationem earum, quæ ei repugnant. Vnde fit vt maior aut minor intensio actus voluntatis sæpissimè oriatur ex eo, quòd pars inferior erga eius obiectum vel benè, vel malè afficiatur, & imaginario illud vt valdè commodum, aut incommodum apprehendat. Quod, vt dixi disputatione 1. n. 36. potest habere locum quandoque etiam respectu bonorum spiritualium.

Contrà verò quòd aliquid amem plus appretiatiuè quàm aliud, oritur purè ex iudicio rationis, quo vnum iudicẽ maius bonum quàm alius: & ex libertate voluntatis, qua illud vt tale prosequor. Sæpissimè autem contingit, vt id quod iudicamus absolutè esse maius bonum, minùs afficiat partem inferiorem, aut etiam ei contrarietur, atque ita minùs intensè ametur alio bono minore.

66. *Perfectio amoris magis ex appretiatione quam ex intẽsione spectanda.*

Nota secundò, perfectionem siue magnitudinem amoris intensiuam esse accidentalem & minùs principalem in ipso actu: appretiatiuam verò esse magis principalem, & quasi substantialem. quod verum est, etsi actum considéres præcisè secundùm entitatem physicam. Nam idem actus respectu eiusdem obiecti eodem modo propositi, solùm ratione diuersæ dispositionis subiecti, aut conatus potentiæ, potest intendi & remitti. quod est signum hanc perfectionem non esse substantialem, sed quoddam accidens quod adesse & abesse potest eidem subiecto.

Contrà verò non videtur posse fieri vt eodem actu aliquid amẽ modò appretiatiuè perfectiùs, modò imperfectiùs. Quia hæc maior vel minor perfectio ferè oritur ex diuersa apprehensione obiecti, siue quòd modò aliquid apprehendam in obiecto, quod antè non apprehendebam. Nec consistit solùm in additione aut detractione vnius gradus, sicut intensio aut remissio; sed in mutatione totius entitatis. Nam quando aliquid appretiatiuè magis amo quàm antè, secundùm totam entitatem actus aliter in illud tendo, quàm antea. Nam nulla est ratio cur dicamus illum actum potiùs mutari secundùm vnam partem, quàm secundùm aliam.

Idẽ amor potest esse modò maior, modò minor intensiuè, non tamen appretiatiuè.

67. Et hoc similiter verum est, si spectes rationem moralem & virtutis in ipso actu. Primò, quia perfectio appretiatiua est magis ex electione & secundùm rationem, vt patet ex dictis: quod virtuti proprium est. Secundò, quia per eam perfectiùs & constantiùs voluntas inhæret obiecto. Nam posito quòd alterutrum bonum ei deserendum sit, potiùs deseret id, quod intensiùs amat, quàm id quod appretiatiuè magis amat. Tertiò, quia possum sine iniuria maioris boni minus bonum amare intensiùs, etiãsi illud sit persona, quam amare tenear, v. c. meus Princeps, vel etiam Deus: sine eius tamen iniuria non possum minus bonum amare magis appretiatiuè. Quorum ratio est Primò, quia maior vel minor intẽsio per se non dicit vllã comparationem inter bona amata. Nec enim quod intẽsiùs amo, necessariò alteri præfero. Secùs est de appretiatione. quia quod appretiatiuè magis amo, necessariò alteri præfero. Secundò, quia qui minus bonum appretiatiuè magis amat, paratus est maius bonum pro eo deserere, quorum vtrumque cum ingenti iniuria Principis vel Dei fieret.

Licitè minus bonũ amo intensius, nõ tamen appretiatiuè magis, quam maius bonũ, quod amare teneor.

68. *Detestatio peccati debet esse appretiatiuè summa.*

Concl. I. Sicut ad verum actum caritatis requiritur, vt diligamus Deum appretiatiuè summè, siue magis quàm rem vllam aliam: ita ad rationem contritionis requiritur, vt detestemur peccatum magis appretiatiuè quàm vllum aliud malum. Hæc est certa & communis omniũ D D. Quia certum est nos debere ita detestari peccatum, vt mallemus quoduis malum subire, quàm peccare. Sicut tenemur Deũ ita diligere, vt mallemus quoduis aliud bonum amittere, quàm ipsum offendere. Hinc Christus Matth. 10. *Qui*, inquit, *amat patrem, aut matrem* (idem est iudiciũ de omnibus aliis rebus caris, vt ibidem apertè insinuatur) *plus quàm me, non est me dignus.*

Matth. 10.

69. *Nõ est necessarium vt detestemur peccatum cũ explicita cõparatione ad alia mala.*

Solùm hîc est notandum, non esse necessariũ vt pœnitens faciat has comparationes, aut similes, Etsi viuus deberem comburi, non tamen vellem peccare. Sufficit enim absolutè detestari peccatum vt grauissimum malum: ita vt voluntas sit ita disposita, vt quantum est ex vi huius actus, siue præsentis dispositionis, mallet quiduis pati, quàm peccare mortaliter: etsi fortè data tali aut tali occasione propter imbecillitatem humanam esset à proposito dimouenda. Quare eiusmodi comparationes infirmioribus communiter sunt dissuadendæ, ne fortè magis moueantur horrore alterius mali quàm peccati: & sic non modò impediatur contritio, sed

Imo illud sæpe dissuadendum est.

etiam nouum peccatum contrahatur, potiùs eligendo peccatum, quàm subire illam pœnam. Sunt tamen eiusmodi comparationes perfectioribus sæpe vtiles, tum vt expressius & peccatum summè detestentur, & suum in Deum affectum ostendant: tum etiam vt si quando contingat talia, vt peccatum vitetur, esse subeunda, voluntas sit paratior. Et hoc intelligo de malis temporalibus. Nam inter mala æterna & peccatũ, vix vnquam (nisi fortè aliquando viris perfectissimis) suadenda est talis comparatio. Vide dicta n. 41.

Perfectioribus tamé sæpe vtile est.

70. CONCLVS. II. Ad veram contritionem nulla certa intensio requiritur, sed quæuis modò appretiatiuè summa sufficit ad remissionem peccati mortalis. Ita *Soto in 4.d.17.quæst.2. art.4. Suarez. disp.4.sect.4.nu.4. Henriquez. lib.4.de Sacramentis, c.27.nu.2.* & ferè communiter Doctores. Et patet clarè ex dictis. Nam in quauis intensione potest existere vera essentia contritionis, qua detestemur peccatum appretiatiuè suprà omne alium malum, & ea posita remittitur peccatum, vt suprà satis ostendi.

Contritio non requirit certã intensionem. Soto. Suarez. Henriquez.

71. Nec his obstat, quòd Scripturæ & Patres videantur quandoque requirere: vt magno conatu enitamur ad contritionem, & vt dolor sit proportionatus peccato, adeòque maior pro maiore. Hoc enim faciunt partim vt explicent quæ ratione debeamus peccatum summe appretiatiuè detestari, ad quod requiritur sæpè magnus conatus, vt voluntatem inclinemus, vt ita detestetur eam rem, cuius amore ita prius exarsit. Secundò, quia loquuntur de pœnitentia non solùm prout requiritur præcisè ad remissionẽ culpæ (sicut nos iam de ea loquimur) sed prout requiritur ad satisfaciendum pro omni pœna, quæ remissa culpa posset restare: quæ sicut maior debetur pluribus aut grauioribus peccatis, quàm paucioribus aut leuioribus: ita maior requiritur pœnitentia pro vna delenda, quàm pro alia.

72. CONCLVS. III. Vt contritio sufficiat ad delendum culpam mortalem, nulla requiritur temporis duratio. Nam cùm, vt docet *D.Thom. quæst.89. art.1.ad 2.* contritio respectu infusionis gratiæ se habeat tamquam vltima dispositio, sequitur eodem instanti quo ipsa habetur, gratiam infundi. Est iam communis Doctorum. Et confirmatur: quia si deberet certo aliquo tempore durare, sequeretur posse fieri, vt aliquis peccator habens veram contritionem moreretur illo medio tempore, atque ita damnaretur, quod absurdum est, & contra communem Patrum sententiam, qui docent veram pœnitentiam numquam esse seram.

Contritio non requirit certã durationem. D.Thom.

73. Dices, hinc sequi, nos facilè scire posse quòd sumus in gratia, quia facilè scire possumus nos amare Deum supra alia omnia. Ita cum *Caiet. Petrus Soto. lect.14. de pœnitentia in fine.*

Caietan. Petrus. Soto.

Respond. negando assumptum. Primò, quia scire non possumus an noster dolor sit supernaturalis, quod tamen ad remissionem peccati est necessarium. Secundò, quia etsi quandoque possimus probabiliter colligere nos dicto modo Deum super omnia amare, & peccatum odisse, atque ita probabiliter conijcere nos esse in gratia: tamen non possumus id omnino certò scire. Quia, vt dicitur Ierem. 17. *Prauum est cor omnium & inscrutabile* (etiam ipsi homini,) *quis cognoscet illud? ego Dominus*, &c. Quare sæpe nos ipsos fallimus putantes nos sincerè amare Deum amore amicitiæ, cùm tamen solùm amemus eum amore concupiscentiæ propter bonum nostrum, & simili ratione peccatum detestemur per solam attritionem, & quidem quandoque non satis perfectam, eò quòd occultè adhuc erga aliquod peccatum afficiamur, quod amore nostri occæcati non satis aduertimus.

Ierem. 17.

DVBIVM VIII.

Vtrùm teneamur de singulis peccatis particulatim conteri?

Prima sententia docet, pro singulis peccatis mortalibus à pœnitente commissis, eum debere singulas contritiones elicere, quantum saltem eorum potest meminisse. Pro hac sententia varij ex antiquioribus Scholasticis citantur, sed eorum verba facile possunt alio sensu accipi. Et hæc sententia meritò ab omnibus vt improbabilis reiicitur, quia nullum habet fundamentum. 74.

Secunda sent. docet, necessarium esse vt pœnitens de singulis particulatim conteratur, hac ratione vt scilicet quantum fieri potest reuocet singula peccata sua in memoriam, & deinde de omnibus conteratur. Tunc enim eius contritio censetur ad singula explicitè terminari. Varij etiam pro hac sententia citantur, qui non satis explicant, Vtrùm talis contritio requiratur præcisè ex ratione contritionis; an verò solùm ratione confessionis, ad quam iam ordinatur. Eam tamen præscindendo à Sacramento apertè tenet *Soto in 4.d.17.q.2.a.3.* Addit tamen *in concl.2.& 5.* *Arguit 2.* Primò, quando ratione breuitatis temporis aliquis non potest reuocare singula peccata in memoriam, sufficere concipere ea omnia in confuso, & sic de iis conteri. Secundò, cum qui etiam extra necessitatem de suis peccatis ita conteritur, accipere statim eorum remissionem cum obligatione tamen postea singula reuocandi in memoriam, & de iis sic conterendi, quod dicit etiam necessarium fuisse in lege naturæ. Eandem planè sententiam videtur tenere *Adrianus q.3. de baptismo, omnino in fine.*

Soto. Adrian.

Tertia docet, quantum est ex vi præcepti contritionis, sufficere conteri de omnibus peccatis confusè conceptis. Ita *Caiet. hic q.87.a.1. Victoria in summa de pœnitentia n.116. Nau.c.1.n.23. Candel. aureum de contru. q.21. Henriq.l.4. de Sacramentis c.27.num.9. Suarez. disp.4.sect.6.n.9.* & alij plurimi.

Caietan. Victoria. Nauarr. Candel. aureum. Henriquez. Suarez.

Nota, varijs modis contritionem particularem omnium peccatorum posse dici necessariam. Primò, præcisè ad remissionem culpæ obtinendam, seclusa necessitate confessionis. Secundò, ad obtinendam simul etiam remissionem pœnæ temporalis. Tertiò, vt constanter in posterum euitemus peccata. Quartò, vt peccata legitimè confiteamur. 75.

CONCL. I. Ad obtinendam præcisè remissionem culpæ, non est necessarium sua peccata reuocare in memoriam. Prob. quia vt ostẽdi suprà n.51. potest quis iustificari per solum actũ amoris nullo modo cogitans de peccatis suis. Itẽ habito actu amoris, & cogitans solũ de vno, aut altero 76.

Ad verã contritionem non est necesse reuocare omnia peccata in memoriam.

tero peccato suo, potest statim de eo conteri (nulla enim est ratio cur non possit tam bene detestari sua peccata per contritionem, quando solùm cogitat de vno aut altero, quàm quando cogitat de omnibus) habita autem contritione statim accipit gratiam, vt ostendi n.72. Et hanc conclusionem nequidem auctores secundæ sententiæ negant.

77 Nec ad illud vnquam obligamur, seclusa necessitate confitendi.

Concl. II. Habita semel remissione peccati secluso præcepto confessionis absolute loquendo, nulla est obligatio reuocandi sua peccata in memoriam. Hanc tenent auctores tertiæ sent. Et prob. Quia nulla est ratio cur dicamus hoc esse necessarium, nisi vt perfectè possimus à peccatis ad Deum conuerti per expressam de singulis contritionem (hanc enim aduersarij præcipuè insinuant.) Atqui per priorem iam sumus vere & perfectè ad Deum conuersi: quia sumus ei verè & perfectè reconciliati, quantum ad integram remissionem omnis culpæ attinet. quod sine vera & perfecta conuersione non fit. Ergo non est opus alia conuersione, aut peccatorum rememoratione, quantum saltem spectat ad remissionẽ culpæ. Confir. 1. Quia cum, vt ostendi n. 14. & 15. tota perfectio contritionis nascatur ex perfectione amoris Dei, fieri potest vt is qui solùm in cõfuso cogitat de suis peccatis, perfectiùs Deum amet, & consequenter peccata detestetur, quàm is qui sigillatim ea recogitat. Ergo si hic satis perfectè conteratur, etiam ille satis perfectè conteretur. Confirm. 2. quia si esset opus vt contritio hoc modo expresse ferretur in singula peccata: iis qui plura peccata diuersi generis commisissent, præsertim quando non essent magno cerebro, aut capaci memoria, esset necesse vt ferè tot elicerent distinctas contritiones, quot commisissent peccata. Nam nec tales homines multa peccata simul sigillatim & explicitè possunt intellectu concipere: nec voluntas potest ea ita sigillatim & explicitè simul detestari, nisi intellectus ea simul concipiat. Nam voluntas in nullam rem potest explicitè ferri, nisi hæc explicite cogitetur. Illud autem communiter ab omnibus reiicitur. ergo etiam id, vnde sequitur, reiiciendum est. Tertiò, quia vt mox patebit ex refutatione obiectorum, contraria sententia nullo nititur fundamento.

78 Soto.

Obiicit Soto suprà primò, lumen naturæ secundam illam sententiam docere; & se nescire quis eam negare possit. Sed hoc est apertè sumere quod probandum est: imo etiam clarè falsum. Nam constat multos eam negare.

Obiicit secundò, nos contritionem debere admetiri grauitati peccatorum, sed peccata ratione suorum obiectorum & circumstantiarum aggrauantur magis & minùs. Ergo quantum est ex natura rei, debet esse singulorum singularis contritio.

Resp. negando consequentiam. Quia aliàs sequeretur, nos debere tot elicere contritiones quot commisimus peccata, easque magis vel minùs intensas prout peccata dileximus, vt scilicet tot atque æqualibus actibus conuerteremur ad Deum, quot ab eo fuimus auersi. Quare dicendum est, vnam simplicem contritionẽ etiam in cogitante de vno solo peccato sufficienter pœnitentem ab omnibus peccatis ad Deum conuertere. quia eius voluntatem totaliter ab illis ad hunc conuertit: vt patet ex dictis.

79 Isai. 38. Ezech. 18.

Obiicit tertiò, Isaiæ 38. ait Ezechias: *Recogitabo tibi omnes annos meos* (id est omnia peccata quæ singulis annis feci) *in amaritudine animæ meæ.* Item *Ezechiel.* 18. *v.* 28. promittitur impio venia si auerterit se ab omnibus iniquitatibus suis, & fecerit omnia mandata: Atqui tenetur per particulares actus singula mandata implere. Ergo similiter tenetur de singulis peccatis dolere. Hinc etiam communiter Patres ad veram pœnitentiam requirunt, vt doleamus de singulis peccatis, ea in memoriam reuocando, vt patet ex *ca.* 1. *de pœnitentia d.* 5. *& D. Gregorio libr.* 4. *moral. cap.* 15. *D. Chrysost. l.* 1. *de compunctione cordis, circa finem.* & aliis.

D. Gregor. D. Chrys.

Ad locum Isaiæ Respondeo primò, ibi non præscribi quid ad pœnitentiam absolutè necessarium sit, sed solùm narrari quid Ezechias fecerit, quidq; pœnitentem facere deceat. Sicut Dauid psal. 50. ait: *Peccatum meum contra me est semper.* id est, perpetuò de eo cum dolore cogito. Et alibi ait, se cinerem tanquam panem manducasse: & alibi, se singulis noctibus lauisse lectum lacrymis. Quæ tamen constat non esse absolutè necessaria ad remissionem culpæ obtinendam.

Psal. 50.

Respondeo secundò, Dictos Sanctos non egisse talem pœnitentiam præcisè vt obtinerent veniam culpæ, quam sciebant sibi iam remissam: sed primò, vt satisfacerent pro pœnis restantibus. Secundò, vt temporalem Dei punitionem à se auerterent. Tertiò, vt se obfirmarent ad constantiùs in posterũ peccatis resistendum. Quartò, vt gratiam Dei ad hoc necessariam impetrarent. Et ob hos fines communiter Patres eiusmodi pœnitentiam requirunt. Quia ad eos sæpe necessaria est, vt ostendam conclus. 3.

Ad locum Ezechielis Resp. Eum aut probare primam sententiam, aut nihil. Quare nego conseq. Quia possumus vno actu auerti ab omnibus peccatis. Impletio autem omnium mandatorum necessariò varios actus requirit.

D. Thom.

Obiicitur quartò auctoritas D. Thomæ, *qui hic* 89. *a.* 1. ait pœnitentem de peccatis mortalibus debere singula in memoriam reuocare. Respondeo, eum loqui de pœnitentia prout ordinatur ad confessionem, quæ hoc quantum fieri potest, necessariò requirit: Et hoc modo videntur intelligi multi Doctores, qui eò quòd indistinctè loquantur, creduntur fauere secundæ sententiæ.

80 Particularis peccatorũ recogitatio necessaria ad benè esse.

Concl. III. Eiusmodi particularis cogitatio & contritio de singulis peccatis est vtilissima & sæpe aliquo modo necessaria. Primò, vt perfectiùs & certiùs omnia peccata detestemur. quia quando tantùm in confuso peccata detestemur, sæpe accidit, vt falsò nobis persuadeamus nos omnia verè detestari, cũ circa aliqua maneat in nobis occultus affectus; atq; ita deficit vera cõtritio. Secundò, vt pro pœna tẽporali satisfaciamus, & Dei vindictam à nobis auertamus. quia singularis peccatorum omniúmq; circumstantiarum exacta perpensio multùm animum incitat, vt homo ea hîc in se grauiter castiget, quæ alias Deus aut in hac vita, aut in alia esset grauissimè

punituirus. Tertiò, vt animum obfirmet, vt constanter ea in posterum euitet. longè enim magis confirmat animum propositum expressum & particulare, quàm generale & confusum. Et hoc est quod ait *D. Chrysost. in cap. 6. ad Hebr. homil. 9. Si autem dicas, Peccator sum, non autem ad peccatorum suorum species descendas dicens: Quia hoc & hoc peccaui, numquam cessabit.* Quia scilicet animus facilè à succedente tentatione vincitur, contra quam non est singulari proposito armatus. Hæc omnia etiam probant argumenta allata numer. 78. & 79.

D. Chrys.

Quartò, illa commemoratio peccatorum omnino est necessaria ad faciendam confessionem, quæ iam omnino peccanti mortaliter post baptismum necessaria est, quando fieri potest. Sed hæc ad præsentem materiam non spectat.

DVBIVM IX.

Vtrùm debeamus vnum peccatum magis detestari quàm alterum?

HÆc difficultas facilè ex dictis posset colligi; quare breuiter eam exponam.

81 Vnum peccatum saltè pra altero detestandum est.

CONCLVS. I. Debemus necessariò saltem implicitè vnum peccatum magis detestari quàm aliud.

Probatur, quia hæc detestatio intrinsecè in ipsa contritione includitur. hoc ipso enim quo omnia nostra peccata detestamur, quia Deo displicent, implicitè magis detestamur id, quod magis Deo displicet. Quod vel inde patet, quia per contritionem ita affecti sumus, vt si necessarium esset alterutrum peccatum committere, potiùs id committeremus quod minùs Deo displicet, quàm quod magis.

Non tamen necessario explicitè.

CONCLVS. II. Non est opus explicitè siue actualiter ea comparando vnum peccatum præ altero detestari.

Henriq.

Ita cum communi sententia docet *Henriquez l. 4. de Sacramentis cap. 27. numero 9.* Patet, quia aliàs ad contritionem necessarium esset singula peccata reuocare in memoriam, & sigillatim de singulis conteri. quod dub. 8. ostendi non esse verum.

82 CONCLVS. III. Si quis tamen velit cum explicita comparatione peccata detestari, debet necessariò maius peccatum magis detestari. Patet tam per se, quàm ex 1. conclus.

Dubitant tamen aliqui, Vtrùm inuersio huius ordinis sit peccatú mortale, v. c. si quis mallet commisisse duellum, quàm furtum: eò quòd hoc apud homines sit magis infame. Quidam enim etsi concedant esse mortale, quando ea comparatio fieret inter peccatum mortale & veniale: tamen putant esse tantùm peccatum veniale, quando fit inter peccata mortalia: modò vtrumque absolutè detestemur. Quod verum est, quando est exiguus excessus inter vtrumque. Secùs tamen est, quando excessus est grauis. Sicut est in exemplo suprà posito, aut in sodumia respectu fornicationis. Quod probatur, quia qui mallet commisisse duo peccata mortalia quàm vnum eiusdem grauitatis cum illis, peccaret mortaliter. Ergo similiter qui mallet commisisse id quod duplo vel triplo grauius est, quàm id quod leuius est. Confirmatur. quia si occurreret casus quo quis alterutrum ex duobus peccatis necessariò deberet committere, peccaret mortaliter eligendo potiùs maius quàm minus, si esset inter ea talis excessus, v. c. si Paulus crederetur publicè esse sacerdos, & deberet iam à Petru, qui ex sola confessione sciret eum non esse sacerdotem, consecrari Episcopus; hic teneretur eum consecrare, quoad externam materiæ & formæ applicationem, si non posset id euitare sine reuelatione confessionis, & faciendo contrarium grauissimè peccaret: cùm tamen illud extra hanc necessitatem esset grauissimum peccatum.

Detestari minus peccatum præ grauiore quàdo fit peccatum mortale.

83 Tenemur nostra peccata magis detestari quam aliena.

CONCLVS. IV. Quando facimus eiusmodi comparationem inter peccata nostra & aliena, tenemur nostra semper magis detestari quàm aliena: ita vt nollemus committere, aut commisisse aliquod verum peccatum etiam minimum, vt possemus impedire grauissima peccata aliena. quia numquam licet facere malum, vt eueniat bonum, vt patet ad Romanos 3. Vnde tenemur semper omnia peccata propria fugere, non tamen tenemur semper aliena impedire.

Roman. 3.

Potest tamen contingere vt ad impediendum alterius peccatum teneamur aliquid facere, quod extra eiusmodi circumstantias esset peccatum, sed cum iis fit opus bonum. v. c. Tenetur quandoque vxor vti ornatu, qui illam aliàs minùs deceret, quando hoc esset necessarium vt retraheret maritum ab alienarum amoribus. quod sæpe potest contingere in operibus, quæ intrinsece mala non sunt. Secùs est de iis quæ intrinsece mala sunt.

Posset hic disputari, Vtrùm possimus agere pœnitentiam de vno peccato, & non de alio à nobis commisso. Sed hoc satis explicuimus disp. 1. dub. 5.

DVBIVM X.

Vtrùm Deus possit remittere peccatum mortale sine pœnitentia, aut infusione gratiæ?

84 EX dictis suprà numeru 50. & 52. & tomo 1. quæstione 62. articulu 1. dub. 2. concl. 3. satis patet, iis qui aliquando actualiter peccarunt, numquam etiam per Sacramenti susceptionem remitti peccata sine pœnitentia, saltem virtuali. Item ex *Trident. sess. 6. cap. 7.* apertè constat, peccatum mortale numquam remitti sine gratiæ infusione. Et in hanc doctrinam omnes Catholici consentiunt. Sed difficultas est, Vtrùm Deus per absolutam potentiam sine his posset remittere peccatum mortale.

Trident.

Prima sententia absolutè docet, Deum non posse remittere talia peccata sine pœnitentia saltem virtuali. Ita *Soto in 4. d. 15. quæstione 1. articulo 2. §. Sed quid,* &c. cum quibusdam aliis Thomistis, qui ad hoc præcipue mouentur, quòd putent esse sententiam *D. Thomæ in 3. p. q. 85. a. 2.* Sed *P. Suarez in commentariis in eum locum* satis ostendit D. Thomam explicandum esse de potentia

Soto

Suarez.

tentia Dei ordinaria, de qua etiam eum intelligunt multi ipsius discipuli, vt testatur Soto suprà.

Probatur autem hæc sententia. Primò, quia voluntas hominis per peccatum semel à Deo auersa, necessariò tam diu manet auersa, donec per actum contrarium ad Deum conuertatur: sicut voluntas semel auersa ad bonum per actum virtutis manet habitualiter conuersa donec per peccatum auertatur. Sicut igitur Deus non potest facere, vt hæc voluntas sine vllo suo actu desinat habitualiter esse conuersa ad bonum: ita non potest facere vt peccator desinat esse conuersus ad malum.

Secundò, quia Deus nō potest homini remittere peccatum mortale, nisi eum in amicitiam suam admittēdo: quod implicat fieri nisi homo sit bonus & iustus. Atqui peccatorem adultum fieri bonum & iustū implicat, nisi ipse ad Deum per pœnitentiam conuertatur. Ergo implicat ei remitti peccata sine pœnitentia.

85 Secunda sententia docet, Deum non posse homini remittere peccatum mortale sine infusione gratiæ habitualis, aut caritatis. Ita *Caiet.* 1. 2. *quæstione* 113. *articulo* 3. & alij. Probant primò, quia peccatum habituale consistit essentialiter in priuatione illius gratiæ. Ergo sine eius infusione nequit tolli. Secundò, quia *Trid. sess.* 6. *c.* 7. docet causam formalem nostræ iustificationis esse gratiam habitualem. Atqui sine causa formali, effectus formalis requirit haberi. Ergo nec peccati remissio sine infusione gratiæ. Tertiò, quia aliàs peccatum remitteretur, per solam non imputationem: quæ est sententia hæreticorū ibidem à Concilio damnata. Quartò, quia est impossibile Deum aliquid velle, siue remittere mihi peccatum, nisi aliquid producat vel in se, vel in me. Atqui remittendo peccatum nihil potest in se producere. Ergo debet aliquid in me producere.

Caietan. *Triden.*

86 Vt autem hæc faciliùs explicentur, breuiter nobis videndum est, in quo consistat essentia peccati habitualis. *Scotus in* 4. *d.* 14. *quæst.* 1. cum suis ait eam consistere in relatione quadam rationis, siue reatu & obligatione ad pœnam subeundam. Ex quo ipsi facilè inferunt Deum posse remittere peccatum sine vlla immutatione peccatoris, per solam extrinsecam condonationem. Sed credo hoc fundamentum non esse verum: vt ex dicendis patebit.

Scotus.

Alij quidam eam dicunt consistere in priuatione gratiæ habitualis, quatenus hæc est peccatori voluntaria ratione peccatori, quo eam amisit. Ita *Soto citatus num.* 84. & multi recentiores. Sed hæc sententia semper mihi est visa difficillima intellectu. Nam primò, quia inde sequitur eum qui centum peccata mortalia commisisset, & eum qui vnum commisisset, fore æquè maculatos peccato. Quia æqualiter omnino gratia habituali priuati sunt.

Soto.

Respondet *Soto* §. *Sed arguit.* negando sequelam. Quia macula peccati non consistit in priuatione gratiæ nude sumptæ, sed cum respectu ad suas causas, scilicet conuersiones indebitas ad creaturas, quarum contactu anima sordidatur, sicut nitida contactu fœdorum magis ac magis sordidantur.

Sed contra. Vel illa conuersio per se immediatè formaliter maculat animam: vel præcisè solùm quatenus causat priuationem gratiæ. Si primum dicas, tunc macula peccati non consistet in priuatione gratiæ, sed in ipsa conuersione; nec ideo propriè maculabit animam, quia nitore gratiæ eam priuat: sed ideo eam priuabit nitore, quia maculat. Sicut (vt exemplo Soti vtar) qui voluitur in pice, non ideo maculatur, quia priuatur nitore, sed ideo priuatur nitore, quia per adhærentem picem maculatur: nec eius pulchritudo tollitur per nudam priuationem, sed per positiuam positionem contrariæ turpitudinis.

Peccatū habituale nō consistit in priuatione gratiæ.

Si secundum dicas, tunc omnes peccatores æqualiter erunt maculati, quia æqualiter omni omnino gratia sunt priuati: sicut æqualiter sunt priuati vita siue occisi, qui vnico vulnere lethali, ac qui mille occisi sunt.

87 Ex illa sententia sequitur, Deum verè esse immediatam causam peccati habitualis. quia solus immediatè subtrahendo suum concursum peccatorem priuat gratia. Quòd enim aliqui dicunt peccatorem immediatè destruere gratiam suo peccato, cum quo implicat gratiam simul consistere, eò quòd gratia sit quædam amicitia, peccatum verò sit inimicitia inter Deum & hominem, sine fundamento dicitur, vt ostendi supra n. 24. 25. & 30.

Dices, Peccatum non consistere in priuatione gratiæ nudè sumptæ, sed prout est priuatio rei quam homo in se tenetur conseruare, quæque ei ratione peccati quo eam meretur, voluntaria est. Sed hoc non satisfacit. Primò, quia etiam sub ea consideratione solus Deus est immediata physica causa priuationis gratiæ. Quare etiam ipse erit causa peccati, non quidem quo seipsum, sed quo hominem maculabit. Sicut Princeps priuans Senatorem propter eius demeritum vestimentis senatoriis, ei verè inurit eam ignominiam, quæ in ea priuatione consistit. Secundò, quia si priuatio gratiæ sit peccatum eò quòd causetur meritoriè per peccatum hominis, qui tenebatur eam conseruare: sequetur priuationem vitæ in fure suspenso esse peccatum. quia est priuatio rei quam fur tenebatur conseruare, quæ ei simili modo est voluntaria. Istorum autem vtrumque omnino absurdè quis dixerit.

88 Tertia sententia docet, peccatum habituale nihil aliud esse, quàm ipsum peccatum actuale secundùm suam malitiam habitualiter quodammodo in ipso peccatore adhuc perseuerans, ipsumque afficiens ac denominans. Hanc sententiam iā multi recentiores amplectūtur. pro qua

Nota primò, in peccato mortali actuali 6. posse considerari quæ huc spectant. Primò, quòd sit discessus quidam à regula rectæ rationis. Secundò, quòd per ipsum homo auertatur à Deo ad creaturas, idque vel omnino directè & explicitè quando hoc peccatum est odium Dei: aut in aliis peccatis interpretatiuè & indirectè; quatenus peccator præponit bonum creatum amicitiæ diuinæ. Tertiò, lædit grauiter Dei auctoritatem ac amicitiam; atque ita est quædam

In peccato sex consideraripossunt.

formalis iniuria erga Deum, iuxta dicta disp. 1. num. 21. Quartò, constituit peccatorem formaliter iniuriam odibilem Deo, & ratione demeriti dignum æternis pœnis. Quintò, efficit vt Deus habeat voluntatem hominem puniendi. Sextò, hinc sequitur, quòd Deus de facto hominem puniat priuando eum sua gratia, aliísque pœnis subiiciendo. Quæ si quis penitiùs inspiciat, facilè aduertet rationem, ac intrinsecam malitiam peccati consistere aliqua ratione in tribus prioribus: tria verò posteriora sunt potiùs quidam effectus, quos peccatum causat, quartum quidem ex priore parte formaliter, idcóque ab eo separari nequit: reliquos verò meritoriè, sicut etiam ex parte quartum, nam dimissa culpa præcisè sub ratione culpæ, potest quis manere dignus pœna. Nam communiter remissis peccatis restant nobis adhuc aliquæ pœnæ persoluendæ, quibus verè digni sumus.

In quo peccati ratio præcipuè consistat.

98. Nota secundò, Transacto primo, siue post ipsum actuale peccatum reliqua quodammodo habitualiter in peccatore perseuerare. Nam iniuria semel alicui illata, secundùm quandam moralem æstimationem manet in inferente, eúmque constituit iniuriosum erga alterum, donec aut planè resarciatur, aut remittatur.

Iniuria alicui illa transacto actu manet habitu.

90. Nota tertiò, Quando quis aliquam rem voluit aut respuit, etsi actu omnino transacto, quoad multos effectus censeatur semper manere in eadem voluntate, donec eam reuocarit: (vt patet in iis qui semel consenserunt in aliquem contractum; aut petierunt aliquod Sacramentum, qui censentur in ea voluntate perseuerare, donec eam reuocent;) non tamen quoad omnes effectus, neque quoad omnem denominationem, quæ actuali voluntati conueniebant. Etsi enim Petrus & Ioannes dum data semel occasione se mutuo actu diligunt, verè dicuntur amici, aut inimici, dum odiu habent: quòd si tamen actu omnino transacto, multo tempore nullum actum volũtatis circa se mutuo habeant, nec vllum amicitiæ aut inimicitiæ signum, etiam data occasione sibi mutuo ostendant; quis dicat eos semper pergere inter se amicitias, aut inimicitias gerere, aut alterum ab altero auersum esse, etiamsi dictas voluntates numquam contrario actu reuocarint? Item Petrus ex aliqua occasione intulerit Ioanni iniuriam, qua transacta postea multis annis de ea nihil cogitet, etsi illa possit ipsi dici perpetuò habitualiter voluntaria, donec Ioannes eam remiserit, qua alter hoc ipso quo eam non resarcit, censetur eam perpetuò continuare: quod verum est etiam eo casu quo ipse omnino factus est impotens restituere: quia cùm iniuria illata in suo effectu continuò perseueret, ratione prioris actus quo voluntariè fuit posita, censetur ipsi perpetuò voluntaria, donec eum seriò pœniteat. Quòd si tamen Ioannes ei semel iniuriam remiserit, sicut hæc tunc omnino esse desinit, ita vt Petrus non sit ei ampliùs iniurius; ita etiam desinit huic eius omnino oblito esse voluntaria.

Quomodo voluntas transacta habitualiter perseueret.

91. Hinc apertè colligitur primò, peccatum habituale intrinsecè consistere in secundo & tertio ex recensitis, numero 88. quatenus transacto actu censentur habitualiter manere: præcipuè tamen consistit in tertio, nam quamdiu hoc perseuerat necessariò perseuerat peccatum, etsi secundum auferatur: vt fit in peccatore attrito, cui desinit peccatum esse habitualiter voluntarium (nam aliter attritio non tolleret obicem gratiæ per Sacramentum conferendæ, quia hæc numquam confertur ei, cui peccatum manet habitualiter voluntarium;) & tamen nihilominus donec suscipiat Sacramentum, manet in suo peccato: sublato verò tertio tollitur etiam peccatum, vt patet ex dictis.

92. Colligitur secundò, ex parte ipsius peccati, nullam esse repugnantiam, quo minùs per extrinsecam Dei condonationem, sine vllo actu peccatoris possit remitti, quia posita illa condonatione tollitur iniuria hominis in Deum, & consequenter ipsa desinit homini de ea nihil ampliùs cogitanti esse habitualiter voluntaria; & consequenter homo desinit habitualiter esse à Deo auersus, eique iniuriosus: in quibus consistebat tota ratio peccati habitualis. Desinit etiam Deo esse odibilis, quia sublata causa formali, necessariò desinit effectus formalis, reliqui tamen effectus possunt manere, si Deus velit.

Colligitur tertiò, peccatum habituale melius definiri, *Peccatum præteritum nondum remissum* (vt insinuat *D. August. libr. 1. de nuptiis & concup. cap. 26. quàm nondum retractatum*, quia sine remissione per nullam retractationem potest peccatum tolli, vt ostendi suprà num. 21. posita autem remissione etiam sine retractatione tollitur, vt mox dicam.

Definitio peccati habitualis.
D. Aug.

93. CONCLVS. I. Deus potest peccatum mortale, cui voluntas nullo modo ampliùs actualiter inhæret, per absolutam potentiam remittere sine vlla physica peccatoris immutatione, per solam extrinsecam condonationem. Ita *Scotus in 4. d. 14. q. 1. §. Ex his Gabriel ibidem qu. 1. art. 2. concl. 1.* & communiter Nominales, *Suarez hic disput. 9. sect. 4.* & alij.

Deus potest peccatum per solam condonationem remittere.
Scotus.
Gabriel.
Nominales.
Suarez.

Probatur primò, Quia nulla potest hîc ostendi implicantia, aut ratio cur hoc negetur, vt satis colligitur ex dictis, & magis patebit ex solutione obiectorum. Secundò, quia cùm peccatum habituale solùm consistat in aliquo morali, vt iam ostendi, non videtur posse tolli præcisè per physicam aliquam actionem aut formam sine eiusmodi condonatione, quam solam ad sui remissionem ex natura sua requirit: vt ostendi suprà numero 21. & 30. Tertiò, quia homines sibi mutuo sic possunt remittere offensas: quare non & Deus? Certè nulla videtur posse reddi ratio, cur hoc fieri nequeat, præsertim positis iis, quæ iam satis explicui.

94. Dices, esse diuersam rationem. Quia Deus nemini potest remittere peccatum, nisi eum diligendo, nec potest eum diligere, nisi aut sit bonus, aut faciat eum bonum. Secùs autem est de homine.

Respondeo, Deum etiam verè diligere peccatorem, dum ei etiam dicto modo peccata remittit: non quidem ea dilectione, qua diligit suos amicos, sed ea ratione qua generatim dicimur diligere omnes, quibus volumus aliquod bonum. Maximum enim bonum Deus vult ei,

quem tanto malo liberat. Similiter etiam in peccatore bonum naturæ reperit quod diligat, & hoc ipsum aliquo modo melius facit, non quidem positiuum bonum ei conferendo, sed magno malo ipsum liberando. Quod autem Soto ait Deum neminem posse diligere, nisi eum ad suam amicitiam assumat, aut positiuum bonum conferat, gratis sine vlla probatione sumitur: & per se apparet falsum, si de dilectione generatim sumpta loquamur.

Soto.

95. Ad primum argumentum primæ sententiæ nego assumptum. Est enim falsum si loquamur de vera auersione, qua homo possit absolutè dici auersus à Deo, & peccator. patet ex dictis numero 90. Nec ex eo quòd Deus fortè non possit per se immediatè facere, vt voluntas desinat habitualiter esse conuersa ad aliquod bonum (de quo non est opus hic disputare) sequitur eum non posse facere vt desinat esse auersa à bono. Quia ipsius infinitæ bonitati aliquo modo repugnat per se destruere aliquod bonum morale, qualis est illa conuersio ad bonum, præsertim cùm illa destructio non possit esse vtilis ad bonum finem. Contrà verò eidem maximè conuenit omne malum morale destruere.

Ad secundum, nego primam partem maioris. Nulla enim est ratio eam asserendi, vt patet ex dictis. Minor etiam apertè falsa est. Quia Deus posset peccatori sine vllo ipsius actu infundere gratiam habitualem, & sic eum positiuè iustum efficere. Nulla enim hic videtur ratio dubitandi.

96. Ad primum argumentum secundæ sententiæ, nego antecedens. Vide dicta numero 85. & sequentibus.

Ad secundum, nego consequentiam. Quia etsi remissio peccati de facto non fiat sine positiua & reali iustificatione peccatoris, tamen hæc duo secundùm se distinguuntur, vt etiam *Trident. ibidem* insinuat, dum ait: *Vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo*, &c. clarè distinguens remissionem peccati ab infusione gratiæ, siue donorum.

Trident.

Aliud est peccata non imputari, aliud ea verè remitti.

Ad tertium, nego assumptum, quia non imputatio non tollit peccata. Vnde hæretici aiunt peccata etiam in iustis manere, & volunt hos de facto solùm esse iustos per extrinsecam imputationem iustitiæ Christi. quæ vtraque Concilium damnat. Per dictam autem remissionem peccata verè tollerentur. Quare Concilium nihil facit contra nos, præsertim cùm solùm doceat quid de facto fiat. Nos autem solùm agimus de eo quod Deus absolutè facere possit.

Ad quartum, nego maiorem, quia ex ea sequitur Primò, Deum non posse mihi remittere pœnam purgatorij, nihil in me producendo. Secundò, Deum non posse positiuè nolle secundum mundum producere, aut velle subtrahere alicui creaturæ suum concursum, quia sic nihil produceret. Tertiò, hanc esse falsam: *Deus ante mundum conditum, verè amauit electos.* Nam si amor rei externæ non potest in Deo poni sine aliquo reali effectu, non poterit etiam poni antequam ille effectus ponatur.

Quòd autem nos non possimus remittere alicui peccata nisi producendo in nobis volitionem, fit propter nostram imperfectionem, qui nun possumus aliter velle. Secùs est de Deo, qui propter suam perfectionem omnino infinitam potest plurima verè velle, & alia nolle per simplicissimam suam entitatem, sine vllius actionis immanentis productione. Sicut etiam eadem ratione omnia futura intuetur.

Quare Deus possit potiùs sine vlla reali actione remittere iniuriam sibi factam quam nos.

Nec refert, quòd qui priùs verè dicebatur peccator, eo remissu verè diceretur non peccator. quia ad hoc sufficit in eo factam esse veram moralem mutationem, per ablationem peccati.

97. CONCL. II. Eiusmodi tamen remissio peccati, esset aliquo modo imperfecta. Primò, quia magna pars pœnæ remaneret, scilicet perditio gratiæ habitualis, & status supernaturalis. Secundò, quia relinqueret in homine aliquam vilitatem. quia esset ei magno dedecori suo peccato illa perdidisse, & se brutali suo appetitui subiecisse. Posset tamen hæc vltima vilitas postea tolli heroico aliquo actu illius virtutis contra quam antè peccasset, aut etiam diuturna peccati fuga, qua mutus inordinatos superaret, & priorem lapsum castigaret. Sed ad hæc necessaria esset gratia.

98. CONCLVS. III. Posset Deus non tantùm peccatori ita remittere peccatum, sed etiam eum in filium ac hæredem suæ gloriæ adoptare, sine vlla physica ipsius immutatione; etsi sine hac ei gloriam de facto conferre non possit, vt per se patet. Ita mecum sentiunt quidam recentiores viri doctissimi.

Posset Deus peccatorẽ remissa culpa adoptare in filium sine physica ipsius immutatione.

Probatur, quia sic homo hominem in filium potest adoptare: quare non etiam Deus? Certè non video cur hoc repugnet. Etsi enim Dei dilectio sit efficacior, quàm nostra, ideóque possit statim nobis dona supernaturalia conferre: non est tamen necesse, vt statim omnia operetur quæ potest. Confirmatur, quia quòd per gratiam infusam adoptemur in filios Dei, hoc non habet gratia ex physica sua entitate: quia ipsa posset esse etiam in peccatore, vt ostendi numero 30. & docet *Suarez disp. 9. sect. 3. numero 9.* sed hoc habet ex mera Dei deputatione, vt ostendi numero 31. Et ratio est. quia sicut esse filium ac hæredem regis, non est propriè quid physicum, sed morale: ita etiam esse filium ac hæredem Dei. Quare non potest huc conferri præcisè per entitatem quamcumque physicam, sed per Dei voluntatem nos ad eam dignitatem acceptantis.

Suarez.

Esse filium Dei non est quid purè physicum.

Nota tamen, talem adoptionem fore imperfectiorem ea, qua modò adoptamur, qua eleuamur ad quoddam esse suo modo proportionatum tantæ dignitati.

99. CONCLVS. IV. Implicat Deum remittere peccatum eodem instanti quo committitur. quia sic peccatum simul esset, & non esset. Peccatum enim eo instanti quo remittitur, verè non est illud autem apertè implicat.

Peccatum nõ potest remitti eodem instanti quo committitur.

Dices, Implicare quidem vt quis actu verè peccet, & Deus eodem instanti hoc illi remittat: eum tamen posse facere, vt is qui talem actum committit, verè non peccet, si nimirum nolit eo actu offendi, & cedat quodammodo iure suo, quod aliàs per peccatum læderetur.

Respon

Respondeo, hoc aliquo modo fieri posse in actibus quibusdam, qui non sunt intrinsecè mali, sed tantùm ideo præcisè mali sunt, quia sunt contra alterius ius, aut ob similem causam, quam Deus potest tollere; atque ita dare nobis veniam vt tales actus faciamus. Sicut Abrahæ dedit veniam, vt occideret innocentem filium, & antiquis vt ducerent plures vxores. In iis autem actibus, qui intrinsecè mali sunt, qualis est mendacium, odium Dei & similia, hoc dici nequit. Seclusa enim ignorantia implicat me liberè tales actus facere & non peccare. Nam per nullam potentiam fieri potest vt eiusmodi actus non repugnent naturæ rationali, ac rectæ rationi; & consequenter vt non sint peccata. Item sicut implicat Deum efficere vt non sit omnium rerum absolutus dominus: ita implicat eum efficere vt non sit supremus legislator: ac consequenter fieri nequit, vt peccata non lædant ipsius auctoritatem, aut vt peccans non sit in eum iniurius.

Deus nequit facere vt liberè faciens actum quem scit esse malum, non peccet.

100. Sed instabis. Potest homo efficere vt nullo actu eum possim offendere, eique iniuriam inferre, ergo etiam Deus. Respondeo negando consequentiam. Quia homo siue iustè siue iniustè sæpe potest consentire vt hoc vel illud faciam, & hoc ipso desinit ei esse iniuriosum. Nam scienti & volenti non fit iniuria. Implicat autem Deum consentire vt mentiar, vel blasphemem, aut mihi dare veniam ea faciendi: & consequenter implicat, vt ea faciendo non sim ei iniurius. Posset tamen nolle vnquam vllum meum peccatum punire. Nec enim est, quidquam quod eum possit cogere vt velit peccata punire. Et sic quamuis peccando fierem aliquo modo radicaliter dignus pœna, tamen actu non contraherem vllam obligationem subeundi pœnam, quia hæc supponit in offenso voluntatem peccata puniendi, vel saltem vt non habeat contrariam voluntatem. Sicut obligatio soluendi debita supponit creditorem velle debitorem soluere.

DVBIVM XI.

Vtrùm Deus possit remittere vnum peccatum mortale sine alio?

101 HAc in re certum est, hoc de potentia Dei ordinaria, siue spectato præsenti Dei decreto circa modum remittendi peccata, fieri non posse. Quia Deus de facto nulli remittit peccatum mortale sine infusione gratiæ, & acceptatione ad suam amicitiam. Implicat autem Deum aliquem acceptare in suam amicitiam remanentem in peccato mortali, quia *similiter odio sunt Deo impius & impietas eius*, Sap. 4. Sicut igitur implicat Deum non auersari impietatem siue peccatum; ita implicat eum non auersari, sed habere amicum ipsum peccatorem.

Manens in peccato non potest acceptari in amicitiam. Oec. Sap. 14.

Et in hac sententia omnes consentiunt cum *D. Thoma hic quæstione 86. articulo 3.* vbi eam satis probat, dicitque sæpiùs esse impossibile vnum peccatum sine alio remitti, quod non est intelligendum de potentia Dei absoluta, sed tantùm de ordinaria, vt satis patet ex discursu D. Thomæ, quia ipsius rationes nihil aliud probant.

D. Thom.

102. Dubium autem est inter Doctores, Vtrùm Deus per absolutam potentiam possit remittere vnum peccatum mortale sine alio?

Soto in 4. d. 15. articulo 3. §. Conclusionem, id absolutè negat. Primò, quia putat eam esse sententiam D. Thomæ. Secundò, quia putat Deum non posse alicui remittere peccata, nisi eum recipiat in suam amicitiam. Sed neutrum esse verum satis ostendi tum hîc, tum suprà numero 94.

Soto.

103. CONCLVS. I. Posset Deus per absolutam suam potentiam alicui remittere vnum peccatum mortale sine alio. Hanc conclusionem tenent omnes ij quos citaui dubio 10. numero 91. pro mea sententia, & ex ea apertè sequitur. Nam posito quòd Deus possit remittere peccatum per solam extrinsecam condonationem, non recipiendo hominem in suam amicitiam, nulla est ratio, cur non possit vnum remittere sine alio.

Deus ex potentia absoluta potest remittere vnum peccatum sine alio.

104. CONCLVS. II. Posset Deus dicto modo etiam pœnitenti siue attrito, siue etiam contrito remittere vnum peccatum mortale sine alio. Ita *P. Suarez. disputatione 10. numero 6. & 7.* Quia nulla apparet implicantia. Imò hæc conclusio apparet facilior quàm præcedens: Nam per illam pœnitentiam peccatum desinit homini esse habitualiter voluntarium, quare sola iniuria in Deum restat remittenda.

Suarez.

Nec refert quòd, contritus præsertim, æqualiter sit dispositus ad remissionem omnium peccatorum recipiendam, quia hæc dispositio non est per se sufficiens ad deletionem peccati, sed contrito Deus illud ex pura liberalitate remittit: vt ostendi suprà numero 27. & 29. Quare sicut absolutè loquendo posset ei nullum peccatum remittere: ita posset remittere vnum sine alio. Nulla enim hîc apparet implicantia. Imò absolutè loquendo posset Deus ita remittere vnum peccatum sine alio infundendo ei eam qualitatem quæ iam habet rationem gratiæ iustificantis; quamuis tunc eam rationem non haberet: quia non iustificaret. Probatur, quia, vt ostendi suprà numero 30. posset Deus peccatori eam qualitatem infundere, nullum ei peccatum remittendo. Ergo posset ipsi illam infundere remittendo solùm aliqua. Et positis iis quæ iam diximus, nulla apparet ratio hîc negandi.

DVBIVM XII.

Vtrùm simul cum culpa semper remittatur omnis pœna ei debita?

105. HÆc controuersia præcipuè iam versatur inter Catholicos & nostros hæreticos, qui ferè omnes affirmant, vnà cum culpa semper omnem pœnam remitti, vt ex eorum libris docet *Cardin. Bellarm. libr. 4. de pœnitentia capite 1.* Probant

Bellarm.

Probant hoc primò, quia Scripturæ hoc videntur insinuare. Nam *Ezech. 18. v. 22. & cap. 33. v. 12. & 16.* dicitur, quòd in quocumque die impius se ab impietate auerterit, impietas eius amplius ei non nocebit, sed Deus omnium peccatorum ipsius obliuiscetur. Et ad Rom. 8. dicitur: *Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu.* Atqui hæc essent falsa, si remissa culpa restaret adhuc aliqua pœna persoluenda: Ergo, &c. Secundò, quia Christus in hac vita legitur multis remisisse peccata, nulli tamen iniunxisse vllam pœnitentiam. Tertiò, quia Christus pro nobis infinitè satisfecit: ergo nulla alia satisfactione opus est. Quartò, quia sublata causa tollitur effectus: atqui peccata sunt causa punitionis: ergo iis sublatis tollitur punitio. Quintò, contritio habet vim tollendi culpam & pœnam æternam: ergo poterit etiam tollere pœnam temporalem. quia hoc facilius est.

Ezech. 18. Rom. 8.

106. Pœna semper re . itcitur simul cum peccato mortali.

CONCL. I. Semper vnà cum culpa mortali tollitur etiam debitum pœnæ æternæ. Ita *Trident. sess. 6. cap. 14.* & cum eo omnes Catholici. Probatur primò ex locis Scripturæ iam allatis, quæ hoc saltem probant. Secundò, quia numquam remittitur peccatum mortale, nisi simul peccator per gratiæ infusionem acceptetur in filium Dei, & hæredem regni cælestis: vt patet ex *Tridem. supra c. 7.* & aperte colligitur ex initio c. 8. ad Rom. Atqui fieri nequit, vt aliquis sit filius Dei & hæres æternæ gloriæ, & maneat debitor pœnæ æternæ; hæc enim mutuo repugnant: Ergo hoc ipso quo Deus alicui dicto modo remittit peccatum, etiam necessariò remittit ei pœnam æternam.

107. Remisso peccato non semper tota pœna remittitur. Trident. 2. Reg. 12.

CONCL. II. Remissa culpa sæpissimè restat adhuc aliqua pœna temporalis persoluenda. Ita *Trident. sess. 14. c. 8. & can. 12.* & cum eo iam omnes Catholici. Probatur primò, Quia Scriptura multis locis docet Deum culpas iam remissas pœnis temporalibus puniuisse. 2. Regum 12. Dauid ob commissum adulterium & homicidium remissa culpa punitur morte filij, aliisque grauissimis pœnis, & similiter cap. 24. ob numeratum populum: & aliis multis locis similes pœnæ leguntur inflictæ.

Respondent hæretici, hæc fieri non in punitionem peccati præteriti, sed ad impedienda futura: sicut, inquiunt, verberantur filij non vt mulctam delictorum persoluant, sed vt inde ad resipiscentiam proficiant. Sed contrà primò, hoc pugnat cum expressis verbis Scripturæ 2. Regum 12. vbi Nathan Dauidi denuntians futuram Dei punitionem, non ait: Vt caueas in futurum peccata: sed *verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi morte morietur*, &c.

2. Reg. 12.

108. Secundò, quia falsum est parentes in filiis non punire delicta præterita: vt patet tum ex communi hominum sensu, & modo loquendi. nam parentes verè dicuntur castigare & punire filios: punitio autem dicit directum ordinem ad culpam ob quam ipsa infligitur. Nemo enim rectè potest dici punire innocentem, etiam dum iustè infligit ei dolorem: vt cùm medicus inurit ægro cauterium. Tum etiam quia alias parentes vno filio peccante deberent omnes verberare, vt sic eos à peccando deterrerent. quod tamen omnes cordati iudicarent iniquissimum.

Tertiò, quia sæpe ob peccatum iam remissum infligitur mors. nam omnes moriuntur ob peccatum originale, etsi nobis per baptismum remissum sit. Et Num. 20. & Deuter. 32. Moyses & Aaron moriuntur ante ingressum in terram promissionis: idque, vt testatur Scriptura, quia præuaricati erant in Deum. quod tamen peccatum iam iis erat remissum. Ridiculum autem est aliquem puniri morte, vt erudiatur fugere in posterum peccata.

Num. 20. & Deut. 32.

109. Ob huiusmodi loca respondent secundò, Mortem, aliasque pœnas remisso peccato infligi hominibus ad exercitationē virtutis: vt docet *D. August. lib. 2. de peccat. meritis cap. 34* Sed nullo modo satisfacit. Primò, nam multis mors infligitur, quibus nō potest esse exercitatio virtutis, vt sunt omnes infantes & amentes, & etiam ij qui subitò & ex improuiso moriuntur: qui cùm non possint mortem liberè acceptare, non possunt per eam in virtute exerceri. Secundò, quia si velint eas pœnas ita infligi ad exercitationem virtutis, vt non sit simul pœna peccati, apertè repugnant Scripturis iam citatis: vbi illæ dicuntur infligi propter ipsa peccata, siue in eorum punitionem. Tertiò, quia *Tobiæ 3. vers. 21.* apertè docetur, Deum iis qui ipsum colunt, & consequenter amicis suis ex duplici intentione afflictiones immittere: scilicet ad probandam eorum virtutem, & ad corripienda siue punienda peccata: & in hoc casu dicitur speranda misericordia sine venia, quæ non datur nisi ad euadendam propriè dictam punitionem. Vnde etiam *D. August. lib. 13. de ciuit. c. 6.* ait: *Cùm ex hominis primi perpetuata propagine procul dubio sit mors pœna nascentis, tamen si pro pietate iustitiaque pendatur fit gloria renascentis: & cum sit mors peccati* (scilicet originalis) *retributio, aliquando impetrat, vt nihil retribuatur peccato*, scilicet actuali, cui post remissionem adhuc aliqua pœna debetur, sed martyrio tota deletur. Et secundùm hæc intellige locum ex D. Augustino nobis obiectum: scilicet mortem aliásque pœnas, quas ob peccatum originale incurrimus præter alios fines, etiam ob hunc quantumuis iustis non remitti, vt sint iis exercitatio virtutis. Nam quòd velit peccata iam remissa verè à Deo adhuc puniri satis patet tum ex dicto cap. 6. tum etiam ex iis quæ dicit in psalm. 50. vbi ait: *Veritatem dilexisti, id est impunita peccata eorum etiam quibus ignoscis, non reliquisti.*

D. Aug. Tobiæ 3. D. Aug.

110. Probatur secundò, Quia Scriptura ferè vbiq; in iis qui ad Deum conuertuntur, requirit pœnitentiam, luctum, lamenta, aliaque opera pœnosa. Ierem. 31. *Pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam.* Ioëlis 2. *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & in fletu, & in planctu, & scindite corda vestra*: ideóq; viri sācti quorū pœnitētia in Scriptura laudatur, narrātur maximas pœnas sibi inflixisse. Sic Iob ca. vlt. agit pœnitentiam in cinere & cilicio. Et Dauid psalm. 6. v. 7. laborat in gemitu suo, & lachrymis per singulas noctes lectum suum lauat. Et psal. 101. cinerem tanquam panem māducat, & potum suū cum fletu miscet. Similiter Isaiæ 38. Ezechias omnes annos suos Deo

Ierem. 31. Ioel. 2. Iob. vlt. Psal. 6. Psalm. 101. Isaiæ 38.

Deo recogitat in amaritudine animæ ſuæ. Et ſimilia paſſim in Scriptura occurrunt. quæ fruſtra omnia fierent, ſi peccato iam remiſſo nullum ampliùs pœnæ debitum reſtaret. Probatur tertiò, quia hic fuit ſemper ſenſus totius ab initio Eccleſiæ, quæ reſurgentibus à peccatis ſemper graues pœnas præſcripſit: vt patet ex *D. Cypr l. de lapſis, & Tertull. l. de pœnitentia, D. Gregorio homil.* 20. *in Euang.* ſuper illud Lucæ 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ,* & aliis.

D. Cyprian. Tertull. D. Gregor.

111 Cur Deus non ſemper cum culpa omnem pœnam remittat.

Quamquam autem tota huius rei ratio præcipue pendeat ex Dei arbitrio, qui ſicut pœnam quæ æterna eſt vnà cum culpa gratis remittit, ita potuiſſet ſemper remittere omnē omnino pœnam: tamen hoc minùs conueniebat, ne daretur nimia peccandi licentia, ſi tam facilè omnis peccati pœna fuiſſet remiſſa. Vnde *D. Chryſoſtomus homil. de pœnitentia & confeſſione,* ait: *Ne peccantes & multi manentes nos efficeremur deteriores, non remiſit nobis ſupplicium. ſed vidit hoc manifeſtè quòd peccatis ipſis non minùs damnoſum ſit non puniri: propter hoc imponit pœnam.* Vbi docet Deum exigere pœnas pro peccatis remiſſis. Quare quod poſtea ſubiungit, Deum infligendo illas non exigere ſupplicium, ſed ad futura corrigere: non (vt vult Caluinus) ita intelligendum eſt, quaſi velit Deum nullo modo per illas pœnas punire peccata iam remiſſa (ſic enim ſibi apertè contradiceret;) ſed quia ad hanc punitionem mouetur non tam cupiditate vindictæ, quam deſideriu noſtræ correctionis.

D. Chryſ.

Caluinus.

112 Ad primum argumentum in contrarium nego minurem. Nam illis locis nihil aliud ſignificatur, quàm ſtatim ac homo perfectè conuerſus eſt, Deum ei remittere peccatum, & illius, quatenus habet rationem culpæ, & meritorium eſt mortis æternæ, quaſi omnino obliuiſci. quia non recordatur illius in ordine ad æternam punitionem: & ſimiliter remittere etiam omnem pœnam temporalem, quando homo perfectam egerit pœnitentiam, faciendo tam quæ in illis capitulis Ezechielis, quàm quæ in aliis locis n. 110. citatis requiruntur, vt pro omni debito pœnæ ſatisfiat.

Ad ſecundum Reſpondeo 1. eſſe argumentum ab auctoritate negata, nec ex eo quòd Christus illis non iniunxerit pœnitentiam ſequi quòd ad nullam fuerint obligati. Reſpondeo ſecundò, Chriſtum hoc feciſſe, aut quia multis talem de peccatis contritionem inſpirauerit, vt ſufficeret etiam pro deletione omnium pœnarum; vt in Magdalena & latrone ſatis patet: aut quia ij quibus denuntiabat peccata remitti, iam diu pro iis fuerant puniti, vt accidit in languidis quos ſanabat; atque ideo etſi fortè dolor eorum non ſufficeret ad deletionem omnis pœnæ; tamen liberalitatem Chriſti decebat iam ſatis diu afflictis omnem afflictionem remittere, aut demum potuit id feciſſe ob alias cauſas ſibi notas.

Cur Chriſtus non iniunxerit pœnitētiā iis quibus peccata remiſit.

113 Ad tertium Reſpondeo, Chriſtum quidem ſufficientiſſime pro omnibus peccatis & eorum pœnis ſatisfeciſſe quoad oblationē pretij, ideóque non eſſe nobis opus alio pretio quo redimamur: opus tamen eſſe variis mediis, quibus hoc pretiū nobis applicetur, vt poſſit nobis prodeſſe: vt fuſiùs dixi in materia de ſacrificio du. 3.

Ad quartum Reſpondeo, Maiorem tantùm eſſe veram in effectu continuo depēdente a ſua cauſa. Nam aliàs ſublato patre neceſſario tolleretur filius. Debitum autem illius pœnæ non pendet a perſeuerantia peccati. Ad quintum, nego conſequentiam. quia contritio non habet vim delendi culpam, aut pœnam æternam ex vi ſua, ſed ex pura Dei miſericordia: vt oſtendi n. 11. & 22. quem etſi conueniat contrito culpam & æternam pœnam remittere: tamen minus conuenit eum ſemper illi remittere omnem pœnam ob rationes n. 111. dictas.

113 Hactenus dicta concedunt omnes catholici: ſed inter eos eſt aliqua difficultas. Primò, Qua ratione pœna æterna dicatur mutari in temporalem. Qua de re varij varia dicunt, ſed eſt magis ferè quæſtio de nomine, quàm de re. Secundò, Vtrùm contritio ſemper deleat aliquam partem pœnæ eius, quæ deleta culpa reſtat.

Nota, Contritionem quam elicit peccator poſſe dupliciter conſiderari. Primò, vt eſt prior natura infuſione gratiæ: & ſic eſt diſpoſitio ad remiſſionem culpæ & pœnæ æternæ. Secundò, prout conſideratur adhuc durare poſt gratiam iam infuſam ſiue in eodem inſtanti temporis, ſiue poſtea.

115 Qua ratione pœna æterna mutetur in temporalem.

Concl. III. Ea ratione Deus dicitur pœnam æternam commutare in temporalem, quatenus illam ita remittit, vt tamen relinquat in homine debitum ſubeundi aliam pœnam temporalem: talem ſcilicet qualem decet eum ab amico, à quo grauiter fuit offenſus, exigere. Quanta autem pœna pro ſingulis peccatis iam remiſſis ſoluenda reſtet, nobis incertum eſt. Quia Deus talem ſtatuit, qualem ipſe iudicauerit expedire.

116 Contritia eſt ſatisfactoria pœnæ temporalis.

Concl. IV. Contritio prout infuſa iam gratia informatur, eſt de condigno ſatisfactoria pro pœna reſtante. quia habet omnes conditiones ad hoc requiſitas.

Ex quo ſequitur Primò, per contritionem ſemper deleri aliquam partem pœnæ, quæ concipitur in eodem inſtanti naturæ quo culpa remittitur, adhuc reſtare.

Secundò, eam quo eſt perfectior, eo maiorem partem pœnæ delere, atque adeo in tantum poſſe perfici, vt totam deleat. Vtrùm autem hanc ſolùm deleat per modum ſatisfactionis, an etiam per modum meriti: & quare non ſempe ſufficiat vt totam deleat, dicemus in materia de ſatisfactione.

DVBIVM XIII.

Vtrùm Deus per abſolutam potentiam poſſit remittere culpam, non remittendo æternam pœnam?

117 Scotus. Gabriel.

QVidam hoc negant, quia putant peccatum habituale nihil aliud eſſe quam obligationem ad pœnam ſuſcipiendam. Ita *Scotus, Gabriel, & alij in 4. d. 14.* Et confirmari poſſet: quia Deum velle hominem punire æterna pœna, eſt eum odiſſe. Atqui ſublata culpa homo non eſt ampliùs dignus odio. Ergo Deus non poteſt eum velle æternùm punire.

Sed

Sed neutrum fundamentum esse verum satis patet ex dictis num. 88. Vt autem huic difficultati respondeamus, Nota cum P. Suarez disp. 10. sect. 2. num. 8. dupliciter posse considerari pœnam æternam. Primò, prout de facto iam existit in damnatis; qua ratione includit inimicitias cum Deo, vermem conscientiæ, &c. Secundò, prout dicit solam priuationem gloriæ, & passionem pœnarum sensus.

Suarez.

Pœna æterna dupliciter cõsiderari potest.

118. Conclus. I. Si loquamur de prima illa pœna peccati, Deus non potest eam integrè infligere sublata culpa: quia hac sublata nec homo est ampliùs iniurius Deo, aut ab eo auersus, aut dignus odio, nec ampliùs ipsa culpa vt præsente potest torqueri.

Conclus. II. Si loquamur de secunda pœna, Deus potest eam infligere remissa culpa. Quia peccatum non constituit hominem absolutè dignum æterna pœna, & hæc dignitas siue obligatio ad pœnam est aliquid distinctum à peccato, & eius effectus, vt dixi num. 88. & consequenter ablata culpa manere potest. Confirmatur primò. Quia homines remissa offensa in ratione culpæ possunt rigidè debitas pœnas exigere, v.c. mortem homicidæ: quare non etiam Deus? Secundò, quia morientibus in peccato veniali Deus statim omnem culpam remittit, vt infrà dicam, remanente totali obligatione vt satispatiantur pro pœna: quare non possit idem facere in peccato mortali?

Deus potest remittere culpam relicto reatu pœnæ æternæ.

DVBIVM XIV.

Qua ratione requiratur pœnitentia ad remissionem peccati venialis?

119. Tam hoc quàm sequentibus dubiis solùm disputamus, qua ratione possit tolli peccatum veniale per potentiam Dei ordinariam. Nam si loquamur de absoluta, satis patet ex dictis num. 95. & 101. Deum posse peccatum tam veniale quàm mortale remittere, & sine vlla pœnitentia.

Item agimus hîc solùm de remissione peccati venialis extra Sacramentum: & quidem hoc dubio prout reperitur in iusto adhuc viuente.

Prima sententia docet, peccatum veniale posse remitti per hoc solum quòd homo satispatiatur pro pœna illi debita. Ita *Gabriel in 4. distin. 16. quæst. 5. art. 3. concl. 2.* cui fauet *Scotus d. 21. quæst. 2. §. Dico ergo.* Ratio eorum est: quia peccatum habituale nihil est aliud quàm obligatio ad pœnam persoluendam: hac ergo persoluta tollitur.

Gabriel. Scotus.

Secunda sententia docet, ipsum posse deleri per quemuis actum bonum. Ita *Gabriel suprà, concl. 4.* Et insinuat eam *Medina tractat. 1. de pœnitent. quæst. 4. §. Oppositum.* vbi docet non requiri pœnitentiam ad eorum remissionem, sed solùm quandam voluntatis reordinationem, quæ videtur fieri per quemuis actum virtutis, cui peccatum contrariatur.

Gabriel. Medina.

Tertia sententia requirit contritionem. Ita *Thomas de Argentina in 4. d. 21. art. 4. ad 1.* Et quidam alij recentiores. Quidam tamen ex his non requirunt contritionem tam perfectam pro peccatu veniali ac pro mortali. Nam hæc debet proficisci ex amore Dei super omnia; ad illam verò requirunt quidem amorem amicitiæ erga Deum; non tamen quo ametur omnino super omnia.

Thomas Argentina.

Quarta sententia requirit quidem necessariò aliquam pœnitentiam; ait tamen sufficere attritionem etiam implicitam, qualem vult reperiri in omni opere bono, quod continet saltem implicitam displicentiam peccatorum venialium. Additque, per quamuis attritionem tolli omnia peccata venialia, ad quæ illa se implicitè saltem extendit. Vnde etiam ait esse probabile, nobis nunquam per Sacramentum remitti peccata venialia quæ confitemur: quia si sumus de iis legitimè attriti, iam anteà nobis remissa sunt.

120. Pro faciliore explicatione tam huius dubij, quàm sequentium, Nota primò, Etsi peccatum veniale non contineat veram ac perfectam iniuriam erga Deum, ideòque non tollat eius amicitiam, sicut peccatum mortale; verè tamen displicet Deo, & est contra ipsius voluntatem ac præceptum, ideòque impedit perfectionem amicitiæ: tum quia efficit vt hominis voluntas minùs perfectè vniatur ac subiiciatur diuinæ: tum etiam quia ratione ipsius homo aliquo modo displicet Deo & consequenter eidem minus placet. Vnde sequitur, in omni peccato veniali esse quandam inordinationem & indecentiam, Primò contra ius naturæ, Secundò contra præceptum ac auctoritatem Dei illud prohibentis, Tertiò contra eiusdem amicitiam, quam omnia peccata aliquo modo offendunt: quæ inordinatio est vera quædam animæ macula, eius decorem offuscans.

Peccatum veniale verè Deo displicet, & est aliquo modo contra eius præceptum.

Verè etiam animam maculat.

Nota secundò, Sicut dixi suprà num. 91. peccatum mortale habituale intrinsecè consistere in habituali iniuria erga Deum, & auersione à Deo ad bonum creatum: ita peccatum veniale habituale intrinsecè consistere primariò in ista inordinatione habitualiter permanente, & secundariò in eo quòd adhæsio indebita ad creaturam, quam peccando amauimus, censeatur voluntaria, donec eam contrario actu reuocauerimus, aut ipsum peccatum nobis remittatur.

In quo consistit hæc habitualis macula.

121. Hinc sequitur, seclusa omni gratuita remissione ad perfectam deletionem peccati venialis requiri, vt triplex illa læsio iusta satisfactione reparetur.

Qua ratione satisfiat pro peccato veniali.

Pro quo Nota tertiò, Vt satisfiat iuri naturæ, ex natura rei requiri saltem implicitam detestationem ipsius peccati, qualis est in amore virtutis contrariæ. Item vt satisfiat amicitiæ diuinæ requiri actum amicitiæ erga Deum, quo homo etiam circa illam materiam in qua a voluntate diuina recessit, eidem se subiiciat: qui actus necessariò continet saltem virtualem displicentiam peccati. Vt verò satisfiat offensæ auctoritati Dei, prout est summus legislator, & iudex, seclusa omni remissione, requiritur aliqua punitio peccati: quod inde patet: quia Iudex cuius auctoritas per violationem legis læditur, acquirit verum ius infligendi certam punitionem peccatori: ita vt si velit rigidè agere,

 non

non teneatur vllam aliam satisfactionem admittere. v. c. meritus est aliquis flagellationem, etsi offerat millies per propria opera etiam magis laboriosa satisfacere Iudici, ipse tamen non tenetur ea acceptare: sed etiam iis positis seclusa omni promissione potest statutam pœnam imponere si velit rigidè agere: quamuis hac in re misericordia aliquando atque æquitas aliud exigant. Ex quibus vlteriùs sequitur, numquam omnino deleri peccatum veniale quoad culpam & reatum sine aliqua diuina punitione aut remissione, siue voluntaria acceptatione nostræ satisfactionis: quamuis aliquando ratione promissionis hæc acceptatio possit esse debita: sicuti iam de facto ratione suæ promissionis, Deus tenetur acceptare satisfactionem hominis iusti, qua pro pœnis in purgatorio persoluendis in hac vita satisfacit, vt dicam disput. 10. dub. 3. illa ipsa tamen promissio includit aliquam remissionem: nam Deus ea ratione aliquid de suo iure puniendi peccata remisit.

Numquam omnino deletur sine aliqua punitione aut remissione.

121. *Numquam remittitur sine aliqua pœnitentia.*

CONCLVS. I. Numquam remittitur vllum peccatum veniale sine virtuali saltem de eodem pœnitentia. Est iam ferè communis. Et potest probari ex iis locis quibus num. 50. probaui ad remissionem peccati mortalis requiri pœnitentiam; quæ suo modo etiam possunt applicari præsenti quæstioni: quia eadem etiam hic est ratio. Quia scilicet minimè decet Deum remittere aliqui peccatum quod ei adhuc interpretatiuè est voluntarium: quale est omne peccatum ab aliquo commissum, donec de eo saltem implicitè pœniteat. Quod verum est etiam in casu susceptionis Sacramenti, aut martyrij: vt ostendi tomo 1. quæst. 62. artic. 1. dub. 2. & quæst. 66. art. 12. dub. 2. Quare quod *D. Thomas quæst. 87. art. 1. ad secundum* ait, martyrium purgare ab omni culpa veniali & mortali, cui non reperit voluntatem actualiter inhærentem; adiungendum est, vel interpretatiuè. Nam vt patet ex ipsa obiectione D. Thomæ, tantùm vult ad remissionem peccati non esse necessariam actualem pœnitentiam eo instanti, quo per martyrium peccatum remittitur. Quare quod *Caietan. hic ex D. Thoma* infert, obdormiscentem cum voluntate peccandi venialiter, si dormiens occidatur; eiusdem peccati per martyrium accipere remissionem, & malè infert, & verum non est. Alioqui pari ratione ex eodem inferret, obdormiscentem cum voluntate peccandi mortaliter, si inter dormiendum propter fidem occideretur, accepturum istius peccati remissionem: quod apertè falsum est: & tamen D. Thomas de vtroque casu eodem modo loquitur. Quare dicendum est, D. Thomam loqui de eo qui antequam obdormiscer et, habuerit displicentiam sui peccati, insufficientem tamen vt sine Sacramento aut martyrio remitteretur.

D. Thom.

Caietan.

Sufficit pœnitentia virtualis.

CONCL. II. Non est necessarium vt hæc pœnitentia sit formalis, sed sufficit virtualis. Patet, quia, vt ostendi numer. 51. eiusmodi pœnitentia sufficit ad remittenda peccata mortalia. Ergo multo magis ad venialia.

CONCL. III. Hæc pœnitentia debet semper necessariò esse supernaturalis, & proficisci ex gratia. Quia peccatum veniale in hoc hominis statu offendit aliquo modo amicitiam Dei supernaturalem, vt dixi num. 20. & retardat consecutionem salutis: quare eius remissio spectat ad statum supernaturalem, & est vtilis ad consecutionem salutis, atque ita est aliquid supernaturale: ergo requirit pœnitentiam supernaturalem; tum quia media debent esse proportionata fini: tum quia *Arausicanum capit. 7.* definit nos nihil boni ad salutem pertinens vt expedit cogitare posse sine gratia. Alia fuisset ratio in statu puræ naturæ: quia tunc peccatum veniale nullo modo læsisset statum supernaturalem, nec peccati remissio ad hunc fuisset ordinata.

Debet tamen esse supernaturalis.

Arausican.

122. *Optima pœnitentia est contritio.*

CONCLVS. IV. Ad horum remissionem optima est formalis, vel virtualis contritio, per quam remittuntur semper omnia peccata venialia, ad quæ saltem virtualiter se extendit. Per se patet: quia per eam ita remittuntur etiam peccata mortalia. Non tamen per eam remittuntur ea peccata venialia ad quæ ipsa se non extendit: quia voluntas per illam ab his nullo modo auertitur: quare manent adhuc saltem interpretatiuè voluntaria, & consequenter non remittuntur. Quod accidere patet vel ex eo quòd homo ob nimium affectum erga aliquod bonum temporale aliquo modo adhuc sibi complacet in quibusdam peccatis: vel quia siue ob hanc siue ob aliam causam hic & nunc expresse solùm proponit ob amorem Dei se exercere in aliqua certa virtute, quam concipit Deo præ ceteris placere: atque ita solùm detestatur peccata quæ huic virtuti contrariantur. Quoties verò homo ex absoluto & perfecto amore Dei, se eius voluntati absolutè subiicit, cupiens ei absolutè placere, aut absolutè peccata venialia sine restrictione detestatur, quia Deo displicent: eius contritio ad omnia se extendit.

Non semper per eam remittitur omnia peccata venialia.

Aliquãdo omnia remittuntur.

124. *Ad eius remedioné sufficit attritio. Suarez.*

CONCLVS. V. Probabilius est ad remissionem peccati venialis etiam sine Sacramento in iustis sufficere attritionem. Ita *P. Suarez. disput. 11. sect. 3. assert. 4.*

Crediderim tamen per eam non semper remitti omnia, etsi ad omnia se extendat.

Prima pars probatur: quia talis actus tam est proportionatus ad merendum veniam peccati venialis, quàm ad merendum augmentum gloriæ. Atqui cùm habeat omnes conditiones requisitas ad meritum, ad hoc sufficit: ergo etiam ad illud. Maior probatur: quia nec est maior improportio ex parte præmij, cùm maius sit præmium augmentum gloriæ, quàm remissio peccati venialis, & difficilius sit obtinere finem quàm media, qualis est remissio peccati venialis respectu gloriæ. Nec etiam est maior improportio ex parte actus. Nam sicut attritio ex natura sua præcisè non est sufficiens auersio à peccato, vt eius mereatur veniam: ita non est sufficiens conuersio in amicum, vt amicitiæ mercatur augmentum (cùm per se loquendo ad vtrumque requiratur actus amicitiæ.) Et rursum sicut attritio ad hoc redditur sufficiens ratione subiecti à quo habet quòd sit actus amici, & inde

informatus charitate, atque ita quodammodo actus charitatis, eadem etiam ratione reddetur sufficiens ad remissionem peccati venialis merendam. Cùm igitur Deus non minùs promiserit pœnitenti veniam peccatorum, quàm benè operanti augmentum gloriæ: non videtur ratio cur attritio non tam benè mereatur vnum quàm aliud.

125. *Cur non deleat semper omnia.*

Secunda pars probatur. Quia longè maius Dei beneficium est remissio multorum & grauium peccatorum venialium, quàm remissio paucorum & leuium. Ergo cùm meritum debeat esse proportionatum præmio, non omne meritum quod sufficit ad vnum, sufficiet etiam ad aliud: & consequenter fieri poterit vt peccata venialia sint tam multa & tam grauia, & attritio tam remissa, vt non sit sufficiens ad remissionem omnium.

Obiicies primò, Vni operi non respondet nisi vnum præmium adæquatum: atqui iustus pro sua attritione accipit augmentum gratiæ operi proportionatum: ergo non accipit pro ea remissionem peccati venialis; quia sic maius acciperet præmium quàm is qui atteritur, quando nullum habet peccatum veniale. Secundò quodcunque augmētum gloriæ est maius præmium quàm remissio quotumcumque peccatorum venialium. Ergo attritio sufficiens ad illud merendum, sufficiet etiam ad hanc. Tertio contritio sufficiens ad remissionem vnius peccati mortalis sufficit pro omnibus: ergo similiter attritio sufficiens ad remissionem vnius peccati venialis, sufficiet pro omnibus, ad quæ se extendit. Et confirmatur: quia tunc nulla erit ratio cur vnum peccatum per eam potiùs remittatur quàm alia: ergo vel omnia remittentur, vel nullum.

126. *Eodem actu possum satisfacere debitis diuersæ rationis, & mereri diuersa præmia.*

Ad primum respondeo, Maiorem tantùm esse veram quando præmia sunt eiusdem rationis, & eadem ratione alicui actui promittuntur. Nam sicut per eundem actum possum satisfacere debito v. c. iustitiæ & gratitudinis, sic etiam possum mereri diuersa præmia. Sic videmus etiam apud homines mercenarium diligenter hero suo seruiendo mereri & quotidianum stipendium, & maiorem ipsius gratiam, & abolitionem aliquorum defectuum, quibus eum antè offenderat: quod maximè verum est, quando vnum præmium est necessarium ad alterius consecutionem: sicut remissio peccati venialis est necessaria ad consecutionem gloriæ. Vnde ex his etiam confirmatur prior pars nostræ conclusionis, & colligitur responsio ad secundum, Neganda enim est consequentia. Nam dicta præmia sunt diuersi ordinis, & diuersa ratione attritioni charitate informatæ promissa. Nam primum ei promissum est quatenus est opus veræ virtutis supernaturalis à filio factum, quem pro vltimo præmio suarum actionum non decet habere aliud præmium quàm hæreditatem gloriæ, eiúsve augmentum. Et ex hac parte cuiuis operi vnicum ac determinatum præmium respondet; & in omnibus est æquale, in quibus opus omni ex parte est æquale. Secundum verò attritioni promittitur, quatenus est auersio à peccatis ad Deum: & consequenter alia ratione ac proportione ei debitum est. Quare nullum est absurdum, quòd attritus non habens peccata venialia hoc secundum præmium non accipiat, & alter ipsum accipiat: quia hic est eius capax, ille non.

Meritum gloriæ & remissio peccati venialis diuersa ratione respondent peccato veniali.

Et similiter ex eo quòd attritio secundùm primam rationem mereatur maius præmium quàm sit remissio multorum peccatorum venialium, non sequitur eam hanc semper mereri. Est enim diuersa ratio, vt patet ex dictis. Quanta autem remissio peccatorum venialium tantæ aut tantæ contritioni respondeat, solus Deus nouit.

127. *Quare contritio potius semper deleat omnia peccata mortalia quàm attritio omnia venialia.*

Ad tertium, nego consequentiam. Quia contritio respectu remissionis peccatorum mortalium, non habet se per modum meriti de condigno, sed solùm per modum dispositionis, qualem & homo in genere suo potest perfectissimam exhibere, & quam Deum ex misericordia decet acceptare: quare non requiritur hic talis proportio, qualis est inter meritum & præmium; sed solùm dicta proportio in ratione dispositionis, quæ æqualis est ad vnum peccatum mortale, & ad multa. Secùs de remissione peccati venialis per attritionem, quæ non habet se per modum dispositionis (quia sic requireretur actus amicitiæ, qui solus disponit ad amicitiam aut inchoandam, aut aliquo modo per remissionem offensæ redintegrandam) sed per modum meriti, in quo requiritur proportio respectu præmij.

Cur potiùs vnum quam aliud deleat, quādo ad omnia se extendit.

Ad confirmationem nego assumptum. Quia potest vnum peccatum potiùs remitti, quàm aliud: vel quia est leuius: vel quia ratione modi quo commissum est, meretur faciliorem veniam: vel quia reus illud magis explicitè detestatur, aut cum firmiore proposito illud in perpetuum vitandi. Possum enim eodem actu in vnum obiectum constantiùs & firmiùs ferri, quàm in aliud, ob habitualem affectum diuersum: vel demum si hæc omnia sint paria, poterit Deus suo arbitrio ea peccata remittere quæ voluerit. Nec enim in hoc est vllum absurdum.

128. *Peccata venialia etiam in iustis sæpe remittuntur virtute clauium.* *Per susceptionem Sacramēti semper omnia peccata venialia remittuntur, quorum non pœnitet.* *D. Thom.*

Ex his patet, etiam in iustis sæpè remitti peccata venialia virtute clauium: quia sæpe potest contingere vt attritio non sufficiat ad remissionem omnium. Per susceptionem tamen Sacramenti semper remittuntur omnia peccata venialia, ad quæ attritio se saltem implicitè extendit: quia hoc remittit omnia peccata, quorum remissioni voluntas non ponit obicem, iis saltem interpretatiuè inhærendo: vt de baptismo docet *D. Thomas quæst. 87. artic. 1. ad secundum.* Et eadem est ratio in confessione, & probabiliter etiam in aliis Sacramentis: quia omnia applicant nobis vim sanguinis Christi, qui pro remissione peccatorum nostrorum effusus est; & consequenter habent vim ea remittendi.

129. *Sufficit attritio virtualis.*

Conclus. VI. Sufficit vt hæc attritio sit virtualis. Quare ad remissionem alicuius peccati venialis obtinendam, videtur sufficere quoduis opus bonum supernaturale ea intentione seriò factum. Quia cùm talis intentio contineat verum desiderium impetrandi à Deo veniam, necessariò continet saltem virtualem displicentiam peccatorum. Nam non possumus seriò desiderare liberari à peccatis sine aliqua eorum displicentia.

Conclus. VII. Omnis pœnitentia sufficiens

Debet includere propositum ea peccata amplius nō committendi.

ad remissionem peccati venialis, debet necessariò includere saltem virtuale propositum illud amplius non committendi, sine quo non potest consistere vera pœnitentia. Quia non possum seriò ea peccata detestari à quibus in posterum nolo abstinere. Potest tamen hoc propositum consistere cum probabili timore, quòd in posterum in eadem peccata incidemus, & cum tali habituali constitutione pœnitentis, vt si hic & nunc occurreret talis occasio committendi ea peccata, ipse mutato proposito succumberet: modò de facto nullus actualis affectus circa ea peccata sit. Nec enim propositum debet esse tale, vt omnem habitualem inclinationem ad peccatum à pœnitente excludat, quæ non obest quamdiu in actum non prorumpit: sed sufficit quòd excludat omnem actualem affectum. Vide dicta num. 59.

130. Propositum requisitum ad remissionem venialium tripliciter differt ab eo quod requiritur ad remissionem mortalium.

Nota, hoc propositum requisitum ad remissionem peccati venialis tripliciter differre ab eo quod requiritur ad remissionem peccati mortalis.

Primò, quia secundum necessariò debet se extendere ad omnia peccata mortalia. Nam nec vnum sine alio remitti potest: nec remissio peccati potest consistere cum aliquo etiam virtuali erga ipsum affectu. Contrà verò sicut potest vnum peccatum veniale remitti sine alio: ita etiam potest remitti existente actuali affectu erga alia.

Secundò, secundum propositum debet esse absolutum vitandi in posterum omnia omnino peccata mortalia etiam collectim sumpta, quia & possumus & tenemur ea omnia hoc modo vitare. Vt verò obtineamus remissionem venialium etiam omnium, si cetera adsint, sufficit propositum vitandi singula in particulari, siue speciatim sumpta; & vitandi omnia simul collectim sumpta, quantum humana fragilitas fert. Nam absolute ea sic vitare non possumus sine specialissima gratia, quæ non datur omnibus. Quoduis tamen in particulari vitare possumus.

Tertiò, quia non videtur requiri propositum ex se tam efficax vitandi omnia venialia, sicut vitandi mortalia. Quia non ita tenemur vitare omnes occasiones peccandi venialiter, sicut occasiones peccandi mortaliter. Quare non tam firmiter tenemur illud proponere atque hoc. Et idem est de proposito adhibendi omnia media quæ ad vtramque vitationem iudicantur aliquo modo necessaria. Tenemur enim multo maiorem operam dare vt quæramus media necessaria ad cauenda peccata mortalia, quàm ad venialia. Vnde etiam sequitur, nos faciliùs posse absoluere sæpe relabentes in eadem peccata venialia, quàm relabentes in eadem mortalia: quia hic relapsus sæpiùs est signum defectus necessarij propositi peccata in posterum vitandi: relapsus verò frequens in peccata venialia non tam facilè est signum defectus talis propositi ad eorum remissionem necessarij, cùm hoc possit contingere ratione frequentium occasionum peccandi, quas non ita tenemur vitare in venialibus atque in mortalibus, præsertim quando hoc cum notabili incommodo fieret.

Faciliùs possunt absolui sæpius relabentes in eadem peccata venialia quàm in mortalia.

DVBIVM XV.

Vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali, aut originali?

131. Gabriel. Scotus.

GAbriel in 4.d.16.quæ.5 art.3.du.2 affirmat, & inclinat Scotus dist. 21.q.1.§ Dico ergo. Ratio eorum est, quia putant peccatum veniale habituale nihil esse aliud quam reatum pœnæ, pro qua existentes in peccato mortali aiunt posse satisfacere. Idem ex alio fundamento docet *Durandus d.16. q. 2.* quia scilicet peccatum veniale habituale præter reatum pœnæ cōtinet solùm aliquam deordinationē voluntatis, quæ potest corrigi per actum virtutis contrariæ etiā ab existente in peccato mortali. Gabriel & Scotus ex illo principio inferunt, peccata venialia etiā damnatis in inferno remitti: quod Durandus concedit de damnatis ob solùm peccatū originale, negat tamen de cæteris: quia hi non possunt habere vllum rectum motum voluntatis. Sed dicta fundamenta nō esse vera, satis patet ex dictis n.120.

Durandus.

132. Peccatum veniale nūquam remittitur sine mortali. D.Thom.

CONCL. Peccatum veniale in eo qui simul est in mortali aut originali, numquam sine his remittitur. Ita *D.Thom. quest.87.art.4.* & omnes ipsius discipuli, & maxima pars Theologorum, & aperte sequitur ex dictis n. 120. & 121. Quia peccatum veniale præter reatum pœnæ continet quandam offensam auctoritatis & amicitiæ diuinæ, pro qua peccator nequit vllo modo de condigno satisfacere; cùm ad hoc requiratur vel attritio charitate informata, vel contritio siue actus charitatis, vt ibidem ostendi: hoc autem posito statim remittitur peccatum mortale. Neque etiam potest se ad eius remissionem cōgrue disponere. Nam nemo potest dici congruè dispositus vt veniam à Deo impetret, quamdiu manet ab eo auersus, eique inimicus & inimicus. Quod aperte insinuatur Eccli. 34. vbi dicitur: *Dona iniquorum non probat Altissimus, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis* Vbi generatim dicitur Deum numquam remittere peccata iis, qui manent impij: omnis autem qui perseuerat in peccato mortali, manet impius.

Eccli. 34.

Hinc sequitur, nulli vmquam decedenti in peccato mortali actuali, vel originali remitti vllum peccatum veniale: quia peccata mortalia iis numquam remittuntur. Hoc tamen videtur Scoto & Gabrieli durum: quia inde sequetur, tales ob peccatum veniale perpetuò puniri, cùm tamen hoc tantùm mereatur pœnam temporalem. Cui difficultati varij variè respondent, sed eam meliùs explicabimus in materia de satisfactione, ad quam proprie spectat.

DVBIVM XVI.

Vtrum in remissione peccati venialis semper infundatur noua gratia?

133. D.Thom.

MVlti id negant, quibus etiam fauet *D. Thomas q.87.art. 2.* Ratio eorum est, quia macula peccati venialis non consistit in priuatione gratiæ: ergo ad illius remissionem non requiritur huius infusio.

CONCL.

Suarez. Peccatum veniale non remittitur sine infusione gratiæ.

Concl. I. Numquam in hac vita remittitur peccatum veniale sine infusione gratiæ. Ita Suarez disp. 11. sect. 2. n. 10. Prob. quia vel remittitur simul cum mortali, & tunc certum est infundi gratiam: vel remittitur iam antè iustificato, & huic numquam remittitur sine aliquo actu virtutis supernaturalis: vt patet ex dictis dub. 14. omnis autem talis actus est meritorius augmenti gratiæ; quod (quidquid aliqui contradixerint) longè probabilius est statim ac meritum ponitur, infundi. Neque enim est vlla ratio hoc negandi. sed hoc fusiùs disputare non pertinet ad hunc locum.

134. Hæc gratia infusio per se dequiritur. Bonauent.

Concl. II. Hæc infusio non fit solùm per accidens ratione concomitantis actus pij, sed etiam per se, & ex intentione remittendi ipsum peccatum. Ita D. Bonauentura in 4. d. 21. p. 1. art. 1. quæst. 1. Probatur, quia peccatum veniale, vt ostendi num. 120. inurit aliquam maculam ipsi animæ, quam conuenit deleri per aliquid animæ intrinsecum, quod sit pulchritudo ipsius animæ, qualis est gratia sanctificans. Probatur secundò, quia etsi Deus non solùm veniale peccatum, sed etiam mortale de absoluta potentia possit remittere per solam extrinsecam condonationem, vt ostendi n. 93. tamen multò conuenientius est vt hoc faciat per infusionem alicuius doni nobis inhærentis; tum ob dicta in primo argumento: tum etiam quia conuenit ipsius liberalitati, vt omnem actum suæ dilectionis erga nos testetur per realis alicuius doni largitionem. nullum autem in præsenti est aptius quàm augmentum gratiæ.

135. Dices, hoc sufficienter fieri per gratiam priùs inhærentem, aut per actum pœnitentiæ ob quem remittitur peccatum. Sed neutrum dici potest. Non primum, quia hæc gratia non est noua aliqua Dei operatio, aut doni collatio. Nec etiam secundum, quia etsi hic actus ratione gratiæ ex qua procedit sit aliquod donum Dei, est tamen etiam actus noster & meritorius remissionis peccati, eamque præcedens. Quare non potest dici eiusdem remissio: quia hæc sequitur actum pœnitentiæ, & fit à solo Deo.

Dices secundò, Hoc augmentum gratiæ nullam habet repugnantiam cum peccato veniali: ergo hoc non expellit. Respondeo, non habere quidem vllam repugnantiam physicam, siue ex natura sua: quia hac ratione nec gratia habet repugnantiam cum peccato mortali: habet tamen eam ex intentione Dei in his circumstantiis eam infundentis, quatenus per eius infusionem intendit peccatum veniale remittere.

Nota tamen, gratiam qua remittitur peccatum veniale, non esse distinctam ab ea quam actus ob quem remittitur, per se meretur. quia aliàs qui haberet peccata venialia remittenda pro æquali actu plus gratiæ reciperet, quàm is qui ea non haberet. quod absurdum est. Illo tamen casu duplici intentione à Deo gratia infunditur, scilicet ad remunerandum actum virtutis, delendum peccatum.

Ad fundamentum contrarium Respondeo, etiam peccatum mortale non consistere propriè in priuatione gratiæ, vt ostendi nu. 86. Sicut igitur hoc vt conuenienter remittatur, requirit infusionem gratiæ: ita & peccatum veniale ob rationes allatas.

DVBIVM XVII.

Qua ratione peccata venialia remittantur post hanc vitam?

136. Positis iis quæ dixi nu. 131. vbi ostendi nulla vnquam peccata remitti damnatis, hæc quæstio solùm potest habere locum in iis qui moriuntur cū peccato veniali in statu gratiæ. Quod etsi aliquando aliqui negarint fieri posse, sine vllo tamen fundamento id negarunt: & res nimis per se clara est, & iam ab omnibus conceditur.

Variæ autem sunt de eorum peccatorum post hanc vitam remissione opiniones, eò quòd diuersi diuersa opinentur de formali ratione peccati venialis habitualis. Sed positis iis quæ dixi num. 120. eorum fundamenta, & opiniones in iis fundatæ corruunt. quare eas referre omitto. quia res tota partim ex ibi dictis, partim ex dicendis satis elucescet.

137. Decedentibus cum solis peccatis venialibus hæc per actum contritionis, statim à morte remittuntur. Suarez.

Concl. I. Decedentibus in gratia, si quæ habent adhuc peccata venialia, iis remittuntur per actum contritionis, quem anima primo instanti post mortem elicit, quoque se ad eorum remissionem disponit. Ita P. Suarez. disp. 11. sect. 4. num. 10. & 14.

Prob. quia cùm talis anima habeat veram fidem, quia bonitatem Dei, & suum statū, ac turpitudinem peccati etiam venialis, & quantum hoc Deo displiceat, perfectè cognoscit: item cùm habeat veram in Deum charitatem, ab hac statim impellitur, vt omnia peccata, quatenus Deo displicent, detestetur. quod tunc ei facillimum est, cùm ab omnibus passionibus & terrenis affectibus, quibus à peccatorum omnimoda detestatione priùs impediebatur, iam sit libera. Atque ita nulla potest esse causa cur statim primo instanti eum actum non eliciat. Item cùm anima per eum actum perfectissimè disponatur ad remissionem peccati venialis, nulla est ratio cur eam à Deo perfectè eam amante non statim consequatur. quia nulla est causa eam veniam differendi. Addunt aliqui eam hanc remissionem per eum actum mereri. Sed contrarium est verius, quia omne tempus merendi vnà cum vita finitur: vt communiter Doctores sentiunt, & ex multis Scripturæ locis apertè colligitur. Nam Ecclesiastici 14. dicitur: *Ante obitum tuum operare iustitiam, quia non est apud inferos inuenire cibum.* quia scilicet post obitum nihil possumus mereri. Et Ioan. 9. *Venit nox* (id est mors) *quando nemo potest operari*, scilicet meritoriè. Sic Apocal. 10. vers. 6. dicitur non fore ampliùs tempus, scilicet merendi. Idem apertè insinuatur *Eccle. 9. v. 10.* & alibi. Nec hic excipiendum est meritum remissionis peccati venialis. quia cùm Scripturæ generatim loquantur, nulla facienda est exceptio sine necessitate, quæ hic nulla occurrit.

Post hanc vitam non est tempus merendi. Eccli. 14. Ioan. 9. Apoc. 10. Eccle. 9.

138. Nihil pœnæ remittitur.

Concl. II. Ille tamen actus nihil demit de pœna quæ morienti pro peccatis restat soluenda. Quia neque per modum meriti, vt iam dixi: neque etiam per modum satisfactionis; quia sicut

sicut post mortem non est amplius tempus merendi: ita nec satisfaciendi, sed solùm satispatiendi. Et confirmatur, quia si per tales actus possent animæ satisfacere, cùm habeant iam intellectum & voluntatem in suis operationibus planè expedita, possent statim plurimos tales actus elicere, atque ita breuissimo tempore pro maximis pœnis satisfacere. quod est contra communem Ecclesiæ sensum, quæ iudicat sæpe multas animas valdè diu in purgatorio permanere.

D. Thomas. Disputant hîc multi cum *D. Thoma quæst. 87. art. 3.* qua ratione peccata venialia remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, & similia sacramentalia: sed hanc quæstionem commodiore loco exposuimus tom. 1. quæst. 71. in fine, vbi omnes effectus sacramentalium explicuimus.

DVBIVM XVIII.

Vtrùm peccata semel remissa per subsequens redeant?

139 D. Thomas. Gratian. Magister. QVidam id olim absolutè affirmarunt, vt docet *D. Thomas quæst. 88. art. 1. & Gratianus de pœnitentia d. 4. initio. & Magister in 4. d. 22.* Mouebantur ipsi quibusdam dictis Scripturæ & Patrum, quæ illi ibidem citant, quibus hoc videtur asseri. Nam 1. Matthæi 18. dominus quidam narratur reuocasse omne debitum, quod seruo remiserat, & in fine subiungitur: *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Secundò, quia Scriptura sæpe dicit, iustorum peccata tegi, & à caritate operiri: ergo postea hæc per peccatum sublata iterum redeunt. Et confirmatur. quia Ezechielis 18. eodem modo dicit Dominus se non recordaturum ampliùs bonorum operum, quæ quis cadens in peccatum antea egerat; sicut dicit se non recordaturum peccatorum pro quibus quis egit pœnitentiam. Atqui bona opera per peccatum mortificata redeunt per pœnitentiam. Ergo peccata occultata per pœnitentiam redeunt per peccatum subsequens. Tertiò, qui Scriptura ducet Deum data occasione recordari peccatorum, ea scilicet puniendo, quæ iam erant remissa. 3. Reg. 17. ait mulier ad Eliam: *Quid mihi & tibi vir Dei, in gressus es ad me vt rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum?* Et psalm. 78. *Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, citò anticipent nos misericordiæ tuæ.* Quartò, quia *D. Augustin. l. 1. de baptism. contra Donatistas* expressè asserit patere ex loco Matthæi citatu, Deum peccata iam remissa sæpe iterum reuocare puniendo, quando nolumus fratribus offensas remittere: cui videntur etiam fauere plures alij Patres qui citantur dist. 4. de pœnitentia initio. Quintò, quia qui post peccatum remissum antequam pro pœnis temporalibus satisfecerit, moritur, propter illud in æternum in inferno punitur. Ergo saltem tali casu redit peccatum remissum secundùm obligationem pœnæ æternæ iam remissæ.

Matth. 18. Ezech. 18. 3. Reg. 17. Psalm. 78. D. Aug.

140. Pro harum solutione Nota cum D. Thoma suprà, dupliciter posse dici peccatum semel remissum redire. Primò absolutè, vt scilicet eadem culpa redeat: vel saltem omnino eadem obligatio ad pœnam. Secundò, secundùm quid iuxta modum infra explicandum.

Peccatum remissum numquam absolutè redit. CONCLVS. I. Peccatum semel remissum numquam per subsequens absolutè redit, siue secundùm culpam, siue secundùm obligationem ad pœnam: ita vt eadem culpa, aut obligatio ad pœnam redeat. Ita D. Thom. suprà, & communiter omnes Doctores, & est omnino certa; & expressè eam docet *D. Prosper in respons. ad secundam obiectionem Gallorum*, vbi ait: *Qui enim recedit à Christo, & alienus à gratia finit hanc vitam, quid nisi in perditionem cadit? sed non in quod remissum est recidit, nec in originali peccato damnabitur: qui tamen propter postrema crimina ea morte afficitur, quæ ei propter illa quæ remissa sunt, debebatur.* Vbi etiam insinuat neminem catholicum posse hac de re dubitare. Item *Gelasius citatus cap. vlt. de pœnitentia. dist. 4. Diuina*, ait, *clementia remissa peccata in vltionem vlterius venire non patitur.* Idem docent plures alij Patres, quos Gratianus ibidem citat.

D. Thomas. D. Prosper. Gelasius.

141. Probatur. Quia Deus pœnitentibus absolutè & independenter ab omni conditione futura remittit peccata, eáque penitus tollit: ergo non possunt postea redire. Consequentia patet, tum quia cùm Deus sit omnino immutabilis, numquam potest reuocare quod semel remisit. Nam, vt dicitur ad Roman. 11. *Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei.* Tum quia aliàs remissio culpæ & pœnæ in sui conseruatione penderet ab euitatione futuri peccati, & consequenter non esset facta absolutè sed dependenter ab ea euitatione, & sub conditione non futuri peccati. Antecedens probatur. Quia Scriptura sæpe dicit pœnitenti peccata absolutè remitti, tolli, ac deleri, ita vt nihil eorum remaneat. Psalm. 50. *Mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor.* Esaiæ 1. *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Et Psalm. 102. *Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras.* Vnde Ioann. 1. Christus dicitur tollere peccata mundi. quibus modis loquendi omnimoda abolitio peccati significatur. Hinc *Trident. sess. 5. §. 5.* docet per baptismum peccatum originale (& idem est de reliquis peccatis) ita tulli, vt nihil eius remaneat, quod habeat rationem peccati.

Rom. 11. Psal. 50. Isai. 1. Psalm. 102. Ioan. 1. Trident.

142. Ad primum argumentum cõtrarium Respondeo, eiusmodi parabolas nũ esse secundùm omnem sui partem applicandas veritati. Nam aliàs ex parabola villici iniquitatis disceremus ex furtiua pecunia facere eleemosynas. Sed quid Christus per eas nos voluerit docere, ex scopo ipsius & circumstantiis spectandum esse. Vt autem patet ex præcedentibus, Christus tantùm ibi intendit nos excitare, vt benigni simus in proximos facilè iis iniurias remittentes, atque ita nos habituros Deum benignum erga nos: alioquin eum tam seuerum futurum in nos, quàm nos simus seueri in proximos. Sic *Lucæ 6. vers. 37.* ait: *Dimittite & dimittemini.* Et infrà: *Eadem quippe.*

Luc. 6.

pe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

Ad secundum Respondeo, Si illa loca aliquid probarent, probarent sententiam hæreticorum à Tridentino damnatam, scilicet peccata in iustificatione non deleri, sed tantùm tegi. Respondeo itaque, eiusmodi locutionibus metaphoricè significari veram peccati remissionem & abolitionem, quia aliter eorum Deo tegi nequit.

143. Ad confirmationem Respondeo, Etsi ex illis verbis Prophetæ per se sumptis non possimus clarè colligere diuersitatem inter remissionem peccatorum, & mortificationem bonorum operum; tamen ex diuersitate materiæ eam facilè colligimus. Nam cùm iustificamur, applicantur nobis merita Christi, quibus pro peccatis quoad culpam & pœnam æternam de condigno satisfit, atque ita secundùm hæc omnino delentur, ac si numquam fuissent, vt etiam patet ex aliis locis Scripturæ. Secùs est de bonis operibus, quibus debetur æterna merces. Nam peccatum subsequens etiamsi habeat vim ea mortificandi, siue impediendi hominem ne possit eorum præmium consequi, cùm tamen non efficiat vt pro iis satisfiat, non potest ea omnino tollere, quare manent in acceptatione Dei, vt sublato impedimento eorum præmium iis redeat. Peccati itaque remissi obliuio quoad culpam & pœnam æternam debet esse perpetua, cùm pro eo sit omnino satisfactum per merita Christi. Obliuio verò bonorum operum tantùm debet durare, quamdiu peccatum mortale subsequens durat, nam aliàs peccatum remissum necessariò in æternum puniretur; cùm propter ipsum homo in æternum priuaretur mercede præcedentium operum: atque ita Deus contrà quàm per Prophetam pollicetur, illius in æternum ipsum puniendo recordaretur.

Cur potiùs reuiuiscant opera bona mortificata, quam remissa peccata.

144. Ad tertium Respondeo, Illis locis agi de peccatis non omnino remissis, quatenus saltem restat adhuc aliqua pœna pro iis persoluenda, quæ dum Deus differt punire, videtur eorum obliuisci, qui tandem peccatis recentibus prouocatus ea cum his grauiter punit.

D. August.

Ad quartum Respondeo, D. Augustinum eo loco non loqui ex propria sententia, sed ex sententia Donatistarum sumere argumentum, vt aiunt, ad hominem, eos ex suis verbis conuincendo. Nam si illo loco aliquid ex sua sententia assereret, assereret homini manenti in actuali saltem implicita voluntate peccandi, quandoque ratione suscepti Sacramenti remitti peccata, ita tamen vt statim postea redeant, quod apertè absurdum est. Si verò tam ipse aliis quibusdam locis, quàm alij Patres dicant, peccata remissa per subsequens peccatum redire, intelligendi sunt de reditu secundùm quid, quem conclusione secunda explicabimus. Hunc enim solùm intendunt, etsi quandoque more concionatorio vehementiùs loquantur.

Ad quintum, Quidquid sit de antecedente, nego consequentiam. Si enim talis in æternum pro eo peccato puniatur, mitissima quadam pœna punietur. Sed de hoc fusiùs agam in materia de satisfactione.

145. CONCLVS. II. Peccata remissa per subsequentia redeunt secundùm quid. Primò quatenus hæc continent eandem saltem generè malitiam cum illis, & iisdem hominem bonis priuant, & easdem specie pœnas inducunt, ob quam rationem Iacobi 2. dicitur: *Quicumque autem totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus:* quia scilicet priuabitur omni gratia, beatitudine, ac mercede operum, ac si nullum mandatum seruasset. Secundò, quia subsequentia peccata sunt grauiora, & merentur maiorem pœnam ob ingratitudinem peccantis post tam insigne acceptum beneficium. Sicut autem beneficium Dei remittentis peccata eo est maius, quo hæc fuerint plura & grauiora; ita etiam ingratitudo peccantis, & consequenter eius peccata sunt maiora. Et hoc solùm volunt Patres pro prima sententia citati, dum dicunt peccata remissa per subsequentia redire.

Peccata redeunt secundùm quid.

Iacobi 2.

146. Disputant hîc prætereà quidam Doctores, Vtrùm per absolutam Dei potentiam peccata semel remissa possint per subsequentia redire? Quæ quæstio varium potest habere sensum, & partim ex dictis clara est, partim nobis obscura. Quare omissis variis opinionibus quid sentiam exponam.

Dico igitur primò, Deus nullo modo potest facere, vt peccata semel absolute remissa (sicut modò de facto remittuntur) per subsequentia propriè redeant, aut secundùm culpam, aut secundùm reatum pœnæ. Probatur, quia impossibile est concipere quomodo per subsequens peccatum illa redeant, nisi aut à Deo immediatè in homine producantur, quod fieri nequit: aut per subsequens peccatum resultent, quod non potest concipi nisi fuerint remissa non absolutè, sed sub conditione & dependenter ab euitatione futuræ culpæ.

Deus nequit facere, vt peccata absolute remissa omnino redeant.

147. Dico secundò, Posset Deus alicui remittere peccatum cum ea conditione, vt si postea iterum peccaret, contraheret tantam culpam, & tantum reatum pœnæ, quanta hæc surrexissent ex vtroque peccato, si prius non fuisset remissum. Patet, quia homo per votum aut similes modos potest se sub dupla, vel etiam tripla culpa obligare ad fugam alicuius peccati: quare Deus non poterit facere, cùm absolutus dominus sit? Videtur tamen Deus tunc debere hanc obligationem homini significare, quia aliàs ignorantia ab eius violatione eum excusaret. Eo tamen casu prior culpa aut reatus non redirent secundùm se; sed tantùm secundùm æquiualentiam.

148. Dico tertiò, Posset Deus remittere absolutè culpam, & reatum pœnæ externi sensus & damni tantùm sub conditione & dependentia ab euitatione futuri peccati. Quia posito, vt dixi numero 128. quòd possit Deus remittere culpam non remissa hac pœna, nulla apparet ratio cur non possit hanc solum remittere sub conditione futura: atque ita illo medio tempore maneret quidem aliquo modo radicaliter reatus pœnæ: ita tamen vt non haberet actu vllum effectum, nec propter eum homo puniri posset,

posset, donec ipse iterum peccaret. Si verò fine nouo peccato moreretur, quia conditio requisita esset tunc absolutè posita, omnis reatus absolutè tolleretur.

149. Dico 4. Vtrùm culpa hoc modo remitti possit, obscurum est: & satis probabile est non posse. Quia per talem remissionem culpa omnino desineret esse, & tunc non posset secundò poni, quia nemo potest in homine ponere culpam v. c. odij nisi ipse solus, idque non quacumque ratione, sed solùm producendo actum odij. ipse autem per sequens peccatum nullo modo reproduceret actum odij præcedentem & iam remissum: ergo nec præcedentem culpam in se reponeret. Vel secundò per talem remissionem verè non tolleretur culpa, sed tantùm suspenderetur, sicut reatus pœnæ quodammodo suspenditur: & hoc dici nequit, quia quamdiu culpa in homine est, necessariò hominem inficit, & efficit hominem Deo odibilem, idque formaliter: quare eius effectus non potest suspendi, sicut fieri nequit vt calor actu mihi insit, & non efficiat me calidum. Et hoc argumentum illam sententiam satis verosimiliter probat, tamen eam non conuincit: quia posset dici medio illo tempore culpam secundùm se tolli (sicut etiam tollitur reatus pœnæ: nam homo tunc verè nulla pœna dignus est: & similiter nec erit eo casu maculatus vlla culpa, nec Deo odibilis, sed amicus;) eam tamen manere quasi in radice in præcedenti peccato actuali, quod non fuit absolutè remissum, sed tantùm sub conditione, si homo ampliùs non peccaret.

150. *Peccatum originale non inficit animam priùs natura quam corpori vniatur.* Pro quo Nota primò, Quòd sicut peccatum Adami habet vim inficiendi singulos homines ex ipso natos, ita tamen vt animam non inficiat antequam sit vnita corpori: ita peccatum actuale habere vim inficiendi peccatorem, donec remittatur. Ponamus igitur Deum creare animam aliquo tempore priùs quàm corpori vniatur, tunc illo tempore erit, & tamen peccatum Adami eam non inficiet, quia deerit conditio requisita vt possit suam vim exercere; & statim atque erit vnita corpori, eam inficiet. Item *Posset Deus efficere vt non contraheremus peccatum originale ante natiuitatem.* sicut peccatum Adami non potest animam inficere antequam vniatur corpori, ita potuit Deus efficere vt eam non possit inficere antequam homo edatur in lucem, quid enim hic implicat? Aut cur, sicut Deus potest absolutè impedire ne aliquis contrahat peccatum originale etiam nullam gratiam ei infundendo; efficere non poterit ne aliquis ipsum non contrahat antequam pariatur? Imò hoc fieri posse videtur sequi ex priore casu. Nam in illo peccatum Adami æqualiter esset commissum & cùm anima illa crearetur, & cum corpori vniretur: & tamen defectu conditionis requisitæ in priore tempore eam non inficeret; in secundo inficeret. Cur simili modo non possit per diuinam potentiam in secundo casu fieri, vt sicut de facto nunc ad hanc infectionem requiritur vnio animæ & corporis, ita requireretur hominis natiuitas? Nam etsi prior conditio sit magis quodammodo naturalis: tamen secunda nullo modo aut rerum naturalis, aut diuinæ bonitati repugnat: imò hanc magis commendaret. Melius enim esset homini, si peccatum originale non contraheret ante natiuitatem.

Nota secundò, Sicut peccatum Adami, in quo omnes verè peccauimus, inficit singulos homines habituali macula: ita peccatum actuale inficere etiam habituali macula eos, qui ipsum committunt. Sicut autem in secundo casu Deus non remitteret illi homini peccatum, quod in Adamo commisisset, sed eius vim quodammodo suspenderet, vt ipsum non posset inficere ante natiuitatem, atque ita toto tempore præcedente esset verè sine peccato: ita remittendo alicui peccatum sub conditione futura verè efficeret vt medio tempore homo in peccato non esset, impediendo vim actualis peccati, ne eum inficeret. *Non est improbabile, Deum posse efficere vt peccatum habituale, pro certo tempore hominem non maculet.* Item sicut in priore casu statim ac homo nasceretur, inficeretur peccato originali: ita in secundo statim ac peccaret, rursum primum peccatum eum inficeret. Itaque ipse homo tunc rursum se inficeret priore macula, per ipsum peccatum quod antè commiserat, quod sublato impedimento rursum vim suam exercet. Et hic discursus etiam hanc sententiam facit satis probabilem: non tamen ita claram, vt alteram reddat improbabilem; vtra autem vera sit difficile est dicere.

DVBIVM XIX.

Vtrùm per ingratitudinem, quæ continetur in peccato subsequente æquiualenter redeant omnia peccata remissa?

Siue:

Vtrùm hoc peccatum præter propriam malitiam ratione illius ingratitudinis contineat tantam malitiam, atque omnia peccata remissa?

151. CONCLVS. I. Certum est eam ingratitudinem non continere omnem malitiam peccatorum præcedentium. Ita *D. Thom. quæst.* 88. *ar.* 3. Et communiter. *D. Thom.* Quia per se omnino patet esse absurdum, eum cui remissa sunt mille grauissima peccata mortalia, committendo leue aliquod peccatum mortale, fieri reum pœnæ respondentis omnibus præcedentibus peccatis. Et ratio est: quia etsi accepta beneficia nos obligent ad gratitudinem, & hæc nos obliget ne benefactorem offendamus, (quia in hoc concluditur aliqualis contemptus beneficij præstiti;) tamen quia hic contemptus adeo est imperfectus, & tantùm indirectè & interpretatiuè voluntarius, non ita auget malitiam peccati, vt ex hac parte coæquetur beneficio accepto: præsertim cùm obligatio gratitudinis ex hac parte non sit tam stricta, atque obligatio iustitiæ, aut similium virtutum: ideoque contra eam faciens communiter non adeo grauiter peccat. *Gratitudo non ita strictè obligat, ideóque non tam facilè contra eam præcisè peccatur mortaliter.* Hinc si teneor alicui ex iustitia dare vnum florenum, peccabo mortaliter si eum non dem, cùm facilè possim. Contrà, si deberem etiam sex florenos alicui dare ex gratitudine, non peccarem mortaliter eos non dando, præsertim quando non

Nisi directè contemnatur beneficium.

non ex contemptu beneficij, sed ex alia cupiditate moueret ad non dandum. Quòd si tamen aliquis peccaret directè vt ostenderet se contemnere beneficia à Deo accepta per remissionem præcedentium peccatorum (quod omnino diabolicum esset, & credo rarissimè inter homines contingere;) tunc posset facilè fieri vt illud peccatum æquaret malitiam omnium præcedentium, atque adeo etiam superaret, quando non essent ita grauia. Non tamen credo futurum vt semper æquaret. quia posset fieri vt præcedentia peccata essent plurima numero, & non minùs grauia quàm illud: vt si quis sæpiùs peccasset ex puro odio Dei. quod peccatum est grauissimum ex suo genere.

152 D. Thomas. Per quatuor genera peccatorum prius remissa singulariter redeunt.

Nota primò, cum *D. Thoma q.87. art.* 2. solere communiter à Doctoribus quatuor genera peccatorum recenseri, per quæ ratione ingratitudinis dicuntur remissa peccata singulariter redire. Primum est, odium fraternum. Validè enim indignus est diuina beneficentia Deoque ingratus, qui in alios Dei filios immitis est, nolendo eis offensas remittere. Secundum est, contemptus confessionis. Cùm enim peccatum mortale contrito directè remittatur cum obligatione illud confitendi, hanc remissionem quantum est in se rescindit qui. non vult postea confiteri. Sicut quodammodo rescindit emptionem qui non vult soluere. Non tamen propriè contrahit iterum priora peccata, sed tantùm culpam omissæ confessionis. Tertium est, pœnitentia prioris emendationis, quando quis dolet se recessisse à peccato, quia hoc modo complacendo sibi in prioribus peccatis, ea rursus quodammodo committit. Quartum est, apostasia à fide. quia per hanc homo fit valdè ingratus Deo, à quo omnino deficit.

153 Nota secundò, Doctores occasione dictorum disputare Primò, Vtrùm maius sit beneficium Dei conseruare aliquem in innocentia, quàm remittere ei peccata? Secundò, Vtrùm ingratitudo quam quis committit iterum peccando, postquam ei priora peccata sunt remissa, sit speciale peccatum.

D. Thomas. An maius sit Dei beneficiũ conseruatio innocentiæ an remissio peccati?

Ad primum respondet *D. Thom. quæst.* 88. *art.* 3. *ad tertium*, conseruationem in innocentia secundùm se esse maius beneficium. quia melius mihi est à Deo præseruari à peccatis, quàm ea mihi iam perpetrata remitti. Contrà tamen remissionem peccatorum ex altera parte esse maius beneficium, quia confertur omnino indigno: vbi ostendit hæc beneficia secundùm quid se mutuò excedere. Quare vlteriùs disputatur, Vtrùm beneficium absolutè sit maius.

Hac in re aliqui variis vtuntur distinctionibus, quæ mihi non videntur ita necessariæ. Quare iis omissis hîc solùm distinguendum credo, Vtrùm Deus siue in vno præseruando à peccatis, siue in altero ad pœnitentiam excitando vsus sit solùm gratiis iis, quas secundùm communem prouidentiæ modum solet omnibus præscribere fidelibus (inter hos enim hic fit propriè comparatio. nam nemo non fidelis potest aut in innocentia conseruari, aut peccatorum remissionem accipere elargiri: An verò circa alterutrum vsus sit modo singulari, conferendo ei tales gratias, quales communiter non solet aliis conferre; vt accidit, in præseruatione Beatæ Virginis, & conuersione D. Pauli. qua in re varius ex vtraque parte potest esse excessus.

154 Remissio peccati communiter est maius beneficium.

Dico igitur primò, In priore casu semper remissio peccatorum est absolutè maius beneficium, quàm præseruatio à peccatis. Primò, quia, vt videmus in humanis, si Rex communi modo foueat suos fideles amicos, eosque promoueat, non censetur iis tantum beneficium præstare, quantum præstaret ei quem læsæ Maiestatis reum remisso crimine in amicum reciperet: quia illud beneficium præstatur dignis, & id de congruo merentibus, ideoque est ordinarium, & secundùm communes amicitiæ leges: hoc autem præstatur non solùm indigno, sed etiam omnia contraria merenti: quod est supra omnes amicitiæ & communis beneuolentiæ leges. Secundò, quia Deus quantum est ex parte sua, etiam peccatori dat innocentiam, & est huius pura puta culpa negligentis Dei gratiam, quòd non conseruetur in innocentia per baptismum accepta; cùm per gratias quas Deus ei partim confert, partim paratus est conferri, si non poneret impedimentum, absolutè in ipsius potestate sit innocentiam conseruare. vt apertè docent *Arausicanum can.* 25. *sub finem. & Tridentinum sess.* 6. *capite* 13. *& can.* 18. *&* 22. Atque ita Deus quantum est ex parte sua, & quasi in radice, etiam huic idem beneficium confert, quod alteri confert, & prætereà remissionem peccatorum.

Deus quantum est ex parte sua omnes iustos in innocentia conseruat.

[illegible] Trident.

155 Quandoque conseruatio innocentiæ est maius beneficium.

Dico secundò, Quando Deus modis valdè extraordinariis conseruat aliquem in innocentia, maius beneficium ei præstat, quàm peccatoribus quibus peccata remittit: præsertim quando eos solùm per gratias ordinarias conuertit. Quia hæc beneuolentia est secundùm legem Dei ordinariam: non quidem quam amicitia postulat (quia, vt dixi, remissio peccati est supra omnes leges amicitiæ) sed quam Deus ex insigni erga omnes homines beneuolentia, seruare statuit. Illa verò omnino est extraordinaria, & supra communes leges, ideoque ex singulari omnino beneuolentia prouenit. Et talis sine dubio fuit præseruatio B. Virginis, præsertim à peccato originali, & omnibus venialibus: quæ dilectio omnium hominum dilectionem superauit.

156 D. Thom.

Ad secundum *D. Thomas quæst.* 87. *art.* 4. Respondet primò, Quando quis ideo peccat, vt exhibeat se Deo ingratum pro beneficiis acceptis, siue vt ostendat se ea contemnere, esse speciale peccatum in confessione explicandum. Per se patet. Respondet secundò, Quando peccatum non fit ex tali intentione, sed ob alios fines, vt homines solent communiter peccare, eam ingratitudinem non dicere specialem malitiam. Et hæc sententia paucis exceptis est communis. Sed quidam assignant tales rationes, quæ si aliquid probarent, potiùs probarent hanc malitiam non reperiri in peccatis, quàm eam non esse specialem. Vera itaque ratio est, quia id non potest alicui peccato tribuere specialem ma-

malitiam, quod ei nullo modo est speciale, sed in omnibus peccatis reperitur: talis autem est hæc ingratitudo, præsertim respectu omnium peccatorum mortalium. Nam cùm nemo sit, qui non acceperit ingentia beneficia à Deo; nemo potest peccare præsertim mortaliter, quin sit ingratus in Deum. Quòd autem vnus peccando sit magis ingratus quàm alter; efficit quidem vt hæc malitia sit maior in vno peccato, quàm in altero: non tamen vt sit diuersæ speciei.

157 Dices, Poterit saltem tantùm crescere vt in vno sit triplo vel quadruplo maior, quàm in altero: ergo tunc saltem in ordine ad confessionem addet specialem malitiam in ea explicandam. Sicut furtum sex aureorum etsi sit eiusdem speciei cum furto vnius aurei: quia tamen est sextuplo maius, in confessione particulatim explicandum est, secundùm probabiliorem sententiam.

Respondeo, negando consequentiam, Primò, quia vt colligitur ex dictis numer. 151. hic excessus non tam facilè, & fortè rarissimè vel numquam superaddit malitiam mortalem. Secundò, quia etsi sæpe adderet talem malitiam, tamen cum hoc pendeat à plurimis circumstantiis, v.c. à gratiis præuenientibus, quas Deus aliis quàm aliis maiores confert, à libertate qua quis peccauit, ab actuali cognitione beneficiorum Dei, quam habebat dum peccabat, & similibus pluribus, quæ neque nos satis in nobis cognoscere, neque alteri exponere possumus; neque peccator, neque confessarius possent vnquam vel probabiliter iudicare quando talis excessus esset commissus, & quando non ideoque pœnitens frustra conaretur hoc confessario explicare: nec hoc posset communiter vllo modo vel apparenter fieri, nisi repetendo sigillatim omnia peccata semel confessa. quod esset onus grauissimum, & sæpe intolerabile. quia fieri deberet, quoties aliquis recidisset in peccatum mortale.

D. Thomas.

Dixi, Præsertim in mortalibus. Quia *D. Thomas quæst.* 88. *artic.* 4. *ad secundum*, dicit venialia non includere hanc ingratitudinem. quia non sunt contra, sed solùm præter legem Dei. quod ipse dicit, quia non violant amicitiam diuinam, nec grauem ingratitudinem continent. Aliàs si velimus propriè & in rigore loqui, etiam venialia sunt verè à Deo prohibita, ideoque contra eius legem fiunt, & continent aliquam ingratitudinem: præsertim quæ fiunt deliberatè, siue cum perfecta aduertentia: & ideo quando sine scrupulo frequentantur, sunt sæpe causa cur Deus vberiores gratias homini subtrahat, atque hic ita derelictus in grauiora peccata cadat.

Peccatum veniale est verè contra legem Dei.

DVBIVM XX.

Qua ratione bona opera per peccata præcedentia mortificata, per pœnitentiam reuiuiscant?

158 NOta primò, Nostra opera posse esse quadruplicia. Primò mortifera, vel saltem nociua: vt sunt omnia peccata: quæ non modò vitam non habent, sed eam habenti auferunt; si mortalia sint; aut saltem ei nocent, si venialia sint. Secundò indifferentia, quæ nec bona sunt nec mala. Tertiò mortua; talia dicuntur opera virtutum facta ab homine perseuerante in statu peccati mortalis; quæ cùm numquam habuerint vitam, aut conditiones necessarias ad meritum, reuiuiscere non possunt. Quartò sunt mortificata. Talia sunt opera virtutum in gratia facta, quæ per peccatum mortale subsequens, vitam, siue vim perducendi hominem ad vitam æternam, quam antea habebant, quodammodo amittunt; quia peccator fit incapax vitæ æternæ. Tota autem hæc quæstio solùm versatur circa quartum genus operum. quia hæc sola secundùm omnes possunt reuiuiscere: quia sola aliquando habuerunt vitam.

Opera nostra quadruplicia sunt.

159 Nota secundò, Communiter Doctores omnes concedere opera mortificata reuiuiscere, sed multùm inter se variant quomodo hoc fiat. Difficultas itaque in hoc consistit, Vtrùm peccator per pœnitentiam recuperet omnem gratiam, omnesque virtutes infusas in eadem intensione, in qua eas ante peccatum habuerat.

Qua in re valde variæ sunt sententiæ, cuius ferè causa est, quòd multi non satis perspexerint quam vim in hac re habeat illud principium, quod ipsi generatim vt certum supponunt: scilicet formas quæ recipiunt magis & minùs pro diuersa dispositione subiecti, intensiores vel remissiores requiri. Quod multi ita accipiunt, vt non solùm sit verum respectu formæ quæ per se per illam dispositionem acquiritur, sed etiam respectu eius, quæ per accidens acquiritur, solùm occasione illius dispositionis, qualis est gratia, quæ redditur pœnitenti propter merita mortificata, quam volunt etiam huic dispositioni respondere. qua autem ratione hoc fiat plurimi inter se dissentiunt. Et quidem Diuus Thomas, & alij antiqui satis obscure hac in re loquuntur, vt quæ sit eorum sententia difficillimè colligatur: tamen eos varij pro se citant: vt fusè ostendit *P. Suarez in commentariis in quæstionem* 89. *artic.* 2. *Diui Thomæ.* Vt autem breuitati consulamus, solùm aliquot præcipuas sententias hic breuiter ponemus.

Hoc principium, *forma infunditur secundùm dispositionem subiecti*, multi malè intelligunt.

D. Thomas.

Suarez.

160 Prima sententia docet, pœnitentem numquam recipere intentionem gratiam, quàm sit contritio per quam resurgit. Atque ita omnes qui resurgunt per contritionem æquè intensam, recipere æqualem gratiam quantumcumque merita præcedentia fuerint inæqualia. Ratio eorum est, quia illud axioma intelligunt vt velint nos numquam vlla ratione acquirere vllum habitum intensiorem, quam sit actus per quem ad eum disponimur. Et hanc sententiam *Soto in 4. d.* 16. *quæstion.* 2. *artic.* 2. *in explicatione* 4. *opinionis*, ait solere defendi à Thomistis, dicitque eam esse falsissimam. Ex eodem etiam principio iidem auctores inferunt, numquam in nobis augeri gratiam per actus meritorios ea remissiores.

Soto.

Hæc igitur sententia est omnino improbabilis,

D. Thom.

bilis. quia ex ea sequitur Primò, merita mortificata verè non reuiuiscere. quod est contra D. Thomam, & communem sententiam. Illud autem sequi probatur. Quia merita reuiuiscere nihil est aliud quàm ea recipere planè expeditam vim causandi in nobis gratiam ipsorum dignitati respondentem, & simile ius ad gloriam essentialem, quæ propriè iustorum meritis est debita: siue, quod idem est, nos propterea recipere gratiam per peccatum perditam. quod illi negant his operibus competere.

Merita reuiuiscere quid sit?

Sequitur secundò, Iustos per maximam partem suorum bonorum operum non acquirere maiorem gratiam aut gloriam: quia sæpiùs contingit eos elicere actus remissiores suis habitibus quàm intensiores. Imò qui habent habitus valdè intensos, fortè posteà numquam eliciunt actus intensiores. Vnde omnes illi actus carerent suo præmio. quod apertè repugnat *Tridentino sess. 6. capit. 16.* vbi dicitur omnia opera bona in Christo facta, remuneranda esse, atque illi Matth. 10. *Quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* Vbi apertè significatur, nos etiam per opera minima mereri mercedem à Deo.

Trident.

Matth. 10.

Secundò, si tres ita vixissent, vt vnus per sexaginta annos sine vllo peccato mortali seruiuisset Deo, nunquam tamen elicuisset actum intensiorem quàm vt decem. Secundus verò per tot annos Deo sine vllo etiam peccato mortali cum summo feruore seruiuisset, & tunc ex infirmitate laberetur in peccatum mortale. Et tertius tanto tempore vixisset in maximis flagitiis; & vterque posterior per contritionem vt decem resurgeret & statim moreretur: sequeretur eos æqualem beatitudinem in cælo percepturos. Quæ videntur plane absurda.

161 Respondent, eiusmodi opera reuiuiscere, quia eadem gratia quæ respondet contritioni resurgentis datur etiam propter illa opera: & similiter in secundo casu gloria debita operi intensissimo datur etiam propter opera minùs intensa; atque ita hæc non carent sua mercede. Quare aiunt, etsi non crescat in illis gloria essentialis, crescit tamen accidentalis, quatenus talibus gloriosum est eandem mercedem variis titulis accipere. Vnde in tertio casu aiunt illos omnes futuros in æquali gloria essentiali, non tamen in æquali accidentali. quod ipsi valdè ponderant, sed reuera parui momenti est, nec vllo modo satisfacit. Primò, quia merces quam à Deo pro bonis operibus expectamus, non est gloria accidentalis, sed essentialis: vt patet clarè ex *Tridentino sess. 6. capite 16.* vbi definit nos omnibus operibus bonis in Christo factis vitam æternam promereri, quæ non est gloria accidentalis, sed essentialis.

Trident.

Quòd autem dicitur hæc gloria dari pluribus titulis, non magis satisfacit, quàm satisfaceres ei, qui pactus tecum pro denario diurno, fodisset per decem dies hortum tuum, si ei dares vnum denarium decem titulis. Nam etsi per donationem eiusdem rei possis quandoque satisfacere diuersis titulis, quando hi sunt diuersi generis, nec inducunt strictam obligationem: secùs tamen est, quando sunt diuersa debita stricta, siue iustitiæ, quibus nulla ratione per eandem mercedem satisfacis: vt patet in exemplo dato, & communi hominum sensu. Iusti autem per bona opera ex iustitia merentur cælestem gloriam: vt patet ad Hebræos capite sexto & ex Tridentino suprà.

Quod aliquis eandem beatitudinem accipiat diuersis titulis, eum non magis beat.

Hebr. 6. Trident.

Adde, in tertio illo casu absolutè illos tres futuros æquè beatos, & vnum solùm secundum quid fore altero beatiorem. Quia nostra beatitudo absolutè sumpta solùm significat essentialem: accidentalis autem est solùm beatitudo secundùm quid: & qui illam haberet, sine hac esset absolutè beatus: qui verò hanc sine illa, tantùm secundum quid, & absolutè esset non beatus.

162 Secunda sententia docet, contritum v. c. vt decem, præter gratiam huic contritioni respondentem, accipere alios decem gradus ex gratia priùs deperdita, & sic consequenter per reliquos actus, donec totam gratiam recuperauerit. Hunc modum dicendi adfert *Soto in 4. dist. 16. quæstion 2. articul. 2. §. Quòd si quæras.* Eamque reprobat. Et meritò. Primò, quia gratis hoc fingitur. Secundò, quia sic non omnia merita per pœnitentiam reuiuiscerent, sed tantùm paucula: & reliqua vt summum reuiuiscerent per opera virtutum sequentia. quod omnino gratis dicitur, & nihil iuuaret eum qui statim post pœnitentiam moreretur: atque ita magna ex parte sequerentur absurda suprà allata. Nam si vnus per sexaginta annos feruentissimè Deo seruiuisset, & deinde ex infirmitate peccaret mortaliter: & alter tot annos flagitiosissimè vixisset, si vterque resurgeret per contritionem vt decem, & statim moreretur, modò secundus habuisset priùs gratiam vt decem, sequeretur vtrumque fore æquè beatum.

Soto.

163 Tertiam sententiam tenet *Sotus suprà. §. Hanc igitur.* vbi docet eum qui resurgit summo conatu, quem per auxilium Dei habere potest, præter gratiam contritioni respondentem, recuperare totam gratiam deperditam, siue hæc magna sit, siue parua: eum verò qui tantùm medium conatum adhibet recipere mediam partem gratiæ deperditæ, & sic in cæteris proportionibus. Et deinde *§. Subornuntur.* ait in secundo casu per bona opera subsequentia eadem proportione reliquum gratiæ deperditæ restitui. Sed nec hæc sententia videtur probabilis. Primò quia & gratis talis proportio fingitur, & simili modo quamuis aliam fingere possem: & secundùm eam non semper omnia opera bona per pœnitentiam reuiuiscunt.

Sotus.

Respondet Soto, omnia dici reuiuiscere, quia gratia quæ pœnitenti restituitur, datur pro omnibus operibus mortificatis; quæ quando ea gratia minor est quàm deperdita, ad minorem gratiam à Deo acceptantur. Sed hoc non satisfacit. Primò, quia similiter in prioribus sententiis posset dici omnia opera reuiuiscere per pœnitentiam, sed ad minorem gra-

tiam,

tiam. Secundò, quia tunc per opera sequentia nihil ampliùs ex gratia deperdita deberet acquiri: quia aliàs opera iam viuificata, iterum ac sæpiùs reuiuiscerent: quia iustificati sæpiùs ex eorum vi & merito reciperent aliquam gratiam per peccatum antè deperditam. Illa autem absurda sunt & ex parte etiam contra Sotum.

164 Secundò, quia ex ea sequuntur quædam quæ videntur absurda & ferè ridicula. Nam vel Soto intelligit illum solum summo conatu conteri, qui summum adhibet conatum, quem posset per omnem gratiam possibilem adhibere: vel qui tantum adhibet, quantum per præsentem gratiam præuenientem adhibere potest. Neutrum autem satisfacit. Nam primum omnino impertinenter diceretur. quia numquam summa illa gratia alicui datur, & verisimilius est dari non posse, cùm sit in infinitum semper maior & maior possibilis. De secundo verò idem fortè dici posset, scilicet hominem habita gratia præueniente vt sex, posse semper vehementiùs ac vehementiùs conari ad contritionem, Deo parato per speciale auxilium concomitans cum eo magis & magis concurrere, prout ille magis fuerit conatus. Sed hæc nolo hîc disputare. Quare demus, habentem gratiam præuenientem v. c. vt decem, non posse elicere contritionem ea intensiorem; tunc ex illa sententia sequetur primò, eum qui perdiderat gratiam vt decem v. c. sæpiùs elicientem contritionem vt tria, cùm posset elicere vt sex, prima vice recipere quinque gradus gratiæ, secunda duos cum dimidio, tertia vnum & vnam quartam, quarta vice quinque octauas partes vnius gradus, & sic deinceps. Et cùm sicut continuum, ita etiam gradus intensionis possint in infinitum diuidi, sequetur, eum qui numquam summo conatu operatur, perpetuò minutiores partes gratiæ recuperare. quæ & ridicula sunt & absurda. Nam cùm actus sequentes & in se sint æquè perfecti, ac priores; & ratione subiecti meliores: absurdum est per hos minus gratiæ recuperari, quàm per priores.

Secundò, si duo amisissent singuli ducentos gradus gratiæ, & vnus accepta gratia præueniente vt centum, eliceret contritionem vt quinquaginta, & alter accepta gratia præueniente vt vnum, eliceret contritionem vt vnum: hic recuperaret ducentos gradus gratiæ, ille tantùm centum, cùm tamen sine comparatione perfectiùs contereretur, quàm ille. atque ita obesset ei quòd tanta gratia fuisset præuentus.

Dices, Eum hoc suæ negligentiæ debere imputare, qui non fuerit tantùm conatus quantum potuit. Sed contra primò, Nulla hîc fuit culpabilis negligentia. quia nulla est obligatio semper operandi tam intensè quàm possumus. Secundò, hic fuit diligentior altero. nam quinquagecuplo intensiorem conatum adhibuit: & fortè maiore etiam cum difficultate; tum propter magnam intensionem: quia difficilius est adæquarè respondere intensæ gratiæ, quàm remissæ: quod vel hoc ipsum

Non tenemur semper tam intensè operari quàm possumus.

indicat, quòd ex nostra parte conatus debeat esse maior. Tum etiam quia potuit accidere, vt propter quædam extrinseca impedimenta fuerit ei difficilius conteri quàm alteri, qui fortè hic & nunc nullam habuit repugnantiam.

Tertiò, quia simili ratione possemus fingere non semper eum plus mereri, qui absolutè perfectiorem actum elicit, sed eum qui elicit actum magis proportionatum gratiæ præuenienti, quam a Deo accipit. atque ita in dicto casu secundum accipere duplo maiorem gratiam præcisè respondentem contritioni, quàm priorem. quod omnes fatentur esse absurdum. Et tamen eodem omnino fundamento nititur, quo sententia Soti, & iisdem rationibus posset defendi.

165 Quarta sententia docet, pœnitentem præter gratiam quæ contritioni præcisè respondet, semper recuperare omne ius ad gloriam, non tamen omnem gratiam deperditam in hac præsertim vita. Hanc insinuat *Durandus in 3. d. 31. quæst. 2. ad tertium*. Citatur pro ea. *Scotus in 4. d. 22. quæst. 1. art. 2.* adduntque aliqui eum *d. 21. quæst. 1. §. Ad propositum.* dicere, gratiam eam reddendam in fine vitæ. Sed priore loco solùm ait, per pœnitentiam recuperari omne ius ad gloriam quod respondebat præcise meritis, non autem quod respondebat gratiæ deperditæ, quam negat recuperari. Secundo autem loco tantùm dicit probabile esse, gratiam non statim intendi per actus remissiores: in fine tamen vitæ dari gratiam ijs respondentem. Hæc autem sententia ex dicendis facilè refutabitur. & per se parum apparet probabilis. Nam secundùm eam beatitudo patriæ non respondet gratiæ, siue sanctitati habitæ in hac vita.

Durandus. Scotus.

166 Quinta sententia docet, per pœnitentiam recuperari omnem gratiam correspondentem meritis mortificatis, non tamen eam quæ acquisita fuit ex opere operato per Sacramenta. Et quamuis verba Scoti supra aliud prima fronte significent, videtur tamen hæc sententia posse ex illis colligi. quia dicit ideo omne ius ad gloriam debitum meritis restitui, quia hæc sunt opera nostra quibus debetur merces, quæ ideo manent in acceptatione Dei & reuiuiscunt: gratia autem fuit purum donum Dei, & ideo non reuiuiscit. quod optimè videtur posse intelligi de gratia sacramentali. Sed hoc argumentum nihil probat. quia propter applicationem meritorum Christi per Sacramenta factam, non minùs per horum susceptionem fuit homini acquisitum ius ad gloriam, quàm per propria merita. Quare nulla est ratio, cur hoc ius minùs reuiuiscat quam aliud.

Scotus.

Sexta sententia tenet, per pœnitentiam, præter eam gratiam quæ ei speciatim respondet, statim restitui omnem deperditam, ac omne ius ad gloriam priùs habitum. Ita *Gabriel in 4. d. 14. quæst. 3. art. 2. dub. 3. Medina Codice de pœnitentia tract. 1. quæst. 8. §. Est igitur.* vbi dicit esse communiorem sententiam, eamque multis aliis citatis fusissimè ac doctissimè defendit *P. Suarez relect. de reuiuiscentia meritorum, disputat. 2. sectione 3.*

Gabriel. Medina.

Suarez.

167 CONCLVS. I. Certum omnino est opera mortificata

Merita mortificata per pœnitentiam reuiuiscunt. *Hebr. 6.*

tificata per pœnitentiam reuiuiscere. Hanc conclusionem omnes Theologi admittunt. Probant eam multi, & inter alios doctissimè *P. Suarez ex c.6. ad Hebr. v.10.* sed alij eum locum aliter intelligunt. Probatur 1. ex cap. 3. ad Galat. vbi dicitur, *Tanta passi estis sine causa? si tamē sine causa.* Vbi Apostolus loquitur Galatis, qui post magna merita lapsi erant in peccata, deficiendo ex parte ad Iudaismum: vt patet ex initio capitis. Et ex v. 3. vbi ait: *Sic stulti, vt cùm spiritu cœperitis, nunc carne consummemini?* cui statim subiungit verba citata: quibus significat primò, eos frustra tam grauia priùs propter Christum fuisse passos, quia merita peccatoribus non possunt prodesse, ad gloriam. Deinde seipsum quasi corrigens subiungit: *si tamen sine causa*, quasi dicat, In vestra potestate est efficere vt ea istis passi frustra, siue sine fructu, si maneatis in peccatis vestris: aut etiam cum fructu, si à peccatis resurgatis. Et ita hunc locum explicant *D. Hieron. & Ambrosius in commentariis in istum locum.*

Galat. 3.

D. Hieronym. D. Ambros.

Ioel. 2.

Secundò, Ioëlis 2. Dominus pœnitentibus ait: *Et reddam vobis annos quos comedit locusta, bruchus, & rubigo & eruca.* Vbi D. Hieronymus ait: *Et annos quos perturbationibus antè regnantibus perdideratis in vobis, quando opera vestra locusta, bruchus, rubigo, erucaq; consumpserant, Deus vobis perire nō est passus.* Et infrà: *Si autem post pœnitentiam tantam vbertatem Deus rerum omnium pollicetur, quid respondebit Nouatus negans pœnitentiam, & reformari posse peccatores in pristinum statum*, &c. Vbi clarè docet pœnitentem antiquum statum recuperare, & merita deperdita ei restitui.

D. Hieron. in.

Ezechiel. 33.

Tertiò, Ezechielis 33. dicitur, *Impietas impij non nocebit ei in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua.* Et simili sensu c.18. dicitur: *Omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor.* Atqui si peccator pœnitendo non recuperaret gratiam deperditam, multum in omnem æternitatem ei impietas sua noceret, & Deus perpetuò recordaretur peccatorum ipsius ea puniendo priuatione gratiæ & gloriæ, quam per opera præcedentia fuerat meritus. Quod autem quidam dicunt eam priuationem post pœnitentiam ampliùs non habere rationem punitionis, dici nequit. Quia omnis pœna in punitionem peccati semel inflicta, semper habet rationem pœnæ quamdiu durat, & consequenter tam diu etiam durat punitio, quia hæc nihil est aliud, quàm pœnæ semel inflictæ continuatio. Nec etiam in præsenti casu vlla potest reddi ratio, cur hæc priuatio ante pœnitentiam potiùs habeat rationem pœnæ quàm postea. Confir. Quia si Rex alicui militi ob fortia facta dedisset aliquod dominium quo eum postea ob aliquod peccatū priuaret, nunquam diceretur ei hoc peccatum perfectè remisisse, sed illud perpetuò punire, quamdiu non restitueret ei hoc dominium in se vel in æquiualenti: eadémque est ratio de gratia prioribus meritis respondente, si per pœnitentiam non restituatur.

Si pœnitenti non restitueretur gratia deperdita, priora eius peccata æternum punirentur.

Nec refert quòd apud Ezechielem etiam dicatur, quòd Deus non recordetur ampliùs bonorum operum iusti in peccatum labentis. quia aliter hæc obliuio est respectu peccatorum; aliter respectu bonorum operum, vt ostendi n. 143.

168 *Trident.*

Quartò, *Trident. sess. 6. c. 16.* ait, *Nihil ipsis iustificatis ampliùs deesse credendum est, quo minus plenè illos quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, diuinæ legi pro huius vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam verè promeruisse censeantur.* Vbi vt iusti suis operibus & mereantur, & de facto consequantur vitam æternam, Concilium solùm requirit vt in Deo facta sint, & vt in gratia decedāt. Atqui vtraque cōditio proprissimè conuenit omnibus & singulis bonis operibus etiam per peccatum mortale mortificatis, quæ illi, qui in gratia moriuntur, tota sua vita dum in gratia extiterunt vnquam fecerunt. Ergo pro his omnibus & singulis vitam æternam consequuntur. Nam mutila esset doctrina, & impropria locutio Concilij, si quid aliud requireretur.

Dices, ibidem can. 26. dicitur iustos debere pro bonis operibus sperare æternam retributionem, si tamen diuina mandata custodiendo vsque in finem perseuerauerint. Ergo qui post bona opera mortaliter peccant, pro iis non recipiunt æternam retributionem. Resp. negando consequentiam. Quia ibi censet vsque ad finem perseuerasse non solùm eos qui nunquam peccarunt, sed eos omnes qui in gratia decedunt, siue acceptam gratiam perpetuò conseruarint, siue amissam recuperauerint: vt apertè docet c.16. initio, & circa medium. Nam hi omnes verè dici possunt perseuerasse vsque in finem. Nam aliàs semel post iustificationem lapsi non possent fieri salui. Nam simili modo Matth. 24. dicitur: *Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.*

Matth. 24.

169 Pœnitens semper recipit omnem gratiā deperditam.

CONCLVS. II. Contritus præter eam gratiam, quæ ipsi contritioni respondet, semper recipit omnem gratiam, quam ante lapsum fuerat meritus: & consequenter omnē ius ad gloriam ei respondens.

Prob. 1. ex refutatione aliarum sententiarum. Secundò, quia hoc necessariò dicendum est, si merita per pœnitentiam semper propriè reuiuiscant: vt ostendi n. 162. & 163.

Tertiò, quia hoc omnino conuincunt argumenta pro 1. concl. allata. Quid enim est aliud, omnes annos (id est omnium annorum fructus) quos comederat rubigo, restitui pœnitenti (si hoc cum D. Hieronymo spiritualiter intelligamus) quàm omnem fructum bonorum operum, siue omnem gratiam per peccata deperditam, integrè pœnitenti restitui? Item quomodo peccatum etiam post pœnitentiam non punitur in perpetuum, si propter ipsum perpetuò tanto gloriæ augmento priuemur? Item si morientes in gratia non consequantur omnem gloriam, quam per bona opera ante peccatum facta fuerant meriti, quomodo consistit definitio Concilij Trident. quod docet nos pro omnibus iis meritis gloriam consequi?

D. Hieron.

Trident.

Dices, nos pro iis meritis gloriam consequi, non tamen distinctam ab ea, quam per pœnitentiam & consequentia opera meremur. Sed hoc nullo modo satisfacit: tum ob dicta n. 161. tum quia Trident. suprà can. 32. docet iustos non solùm per omnia eiusmodi opera mereri gratiam & gloriam, sed etiam gratiæ & gloriæ

augmentum: & eos hoc de facto consequi, si in gratia decesserint. Quæ verba essent aperte falsa, si singulis non responderet diuersa pars gloriæ. Nam si propter varia opera acciperent solùm eam gloriam, quæ vni ex illis operibus, etsi solum esset deberetur: falsum esset quòd pro singulis acciperent gloriæ augmentum.

D. Thom.

Quartò, quia vt expressè docet *D. Thom. q. 89. a. 5. in corpore*, bona opera per subsequens peccatum non abolentur (nam sic non magis possent reuiuiscere quàm peccata) sed semper manent in acceptatione Dei, qui ea ad gratiam & gloriam pro iis conferendam, prout fuerant facta, acceptat: ita vt per peccatum tantùm impediantur ne hunc effectum de facto habeant. Ergo sublato peccato integrè suum effectum habent; quia nihil est amplius quod hunc impediat. Confirm. quia aliàs Deus pœnitenti non remitteret omnino perfectè peccata, si ipsum priuatione gloriæ præcedentibus meritis respondente perpetuò puniret: vt patet ex tertio argumento pro 1. conclus.

170 CONCLVS. III. Restituitur etiam pœnitenti omnis gratia, quam per Sacramenta ex opere operato perceperat. Quia alias peccatum ipsius perpetuò puniretur priuatione illius gratiæ, & correspondentis gloriæ: nec pœnitentia omnes annos, siue annorum omnium fructus (inter quos ea gratia propriissimè computatur) quos peccati rubigo comederat, pœnitenti restitueret, contra dicta in secundo argumento pro 1. concl. Deinde cùm tam strictum ius ad gratiam & gloriam acquiramus per Sacramenta, ac per merita, nulla est ratio cur pœnitenti hæc gratia potiùs restituatur quam illa.

171 *Gratia deperdita pœnitenti statim restituitur.*

CONCLVS. IV. Gratia per peccatum deperdita iustificato statim redditur. Prob. primò, quia homo est capax huius præmij in hac vita, & solet propter merita aut susceptionem Sacramenti hic conferri, & quòd de facto eiusdem collatio non fuerit continuata, solùm peccatum fuit impedimento: ergo hoc sublato illud statim rursum confertur, sicut gratia Sacramenti reuiuiscentis statim sublato obice confertur. Secundò, quia nulla hic potest esse causa diutiùs expectandi. Tertiò, quia aliàs aut gratia illa sæpe nunquam restitueretur, si secundùm secundam aut tertiam sententiam esset restituenda: aut deberet restitui post hanc vitam, & sic gratia patriæ non respóderet gratiæ vitæ, quod est absurdum. Nam dicere eam restitui in vltimo instanti vitæ, aut tempore illud immediatè præcedente, sine vllo fundamento dicitur. Nec enim vlla potest fingi ratio cur potiùs tunc restituatur quam antè.

172 *Pœnitens recipit omnes virtutes infusas.*

CONCLVS. V. Idem dicendum de omnibus virtutibus infusis, quas pœnitens secundùm earum intrinsecam perfectionem integrè recipit sicut eas amiserat. Prob. quia aliàs peccatum etiam post perfectam pœnitentiam adhuc puniretur priuatione istarum virtutum, quæ sunt magnum quoddam animæ ornamentum. Deinde cùm omnes fateantur has virtutes vnà cum gratia infundi, & cùm non augeantur per actus nostros physicè, sed tantùm meritoriè; nulla est ratio cur, cùm dicamus totam gratiam deperditam restitui, id de his virtutibus negemus, & argumenta superiùs allata etiam hoc probant.

Dixi, *Secundum earum intrinsecam perfectionem*, &c. quia secundùm extrinsecam, sunt sæpe imperfectiores & minus expeditæ ad operationem, ob ea quæ num. 175. dicam. Hinc sequitur pœnitentem semper resurgere in maiore gratia, quàm fuerat ea ex qua exciderat, quia præter hanc aliam accipit suæ pœnitentiæ respondentem.

Pœnitēs semper resurgit ad maiorem gratiam.

173. *Trident.*

Dices primò, *Trident. sess. 6. c. 7.* dicit, iustificato gratiam infundi iuxta propriam eius dispositionem, & cooperationem. Atqui hoc non fieret si semper tota gratia deperdita ei restitueretur. Ergo, &c. Resp. Concilium ibi tantùm loqui de gratia quæ respondet præcisè actibus, per quos peccator resurgit, & se ad gratiam disponit, quæque hic & nunc pœnitenti per se infunditur ratione præsentis dispositionis: non autem de gratia quæ datur propter merita præcedentia, quæ omnino se per accidens habet respectu pœnitentiæ, qua peccator resurgit. Nam hæc respectu illius non habet se per modum dispositionis, sed per modum remouentis prohibens illius conseruationem.

Inde tamē nō sequitur eum acquirere commodum ex peccato.

Dices secundò, Hinc sequitur, peccatorem consequi lucrum per peccatum, quia sanctior erit postea quàm antea. Resp. Eum per peccatum nihil aliud acquirere nisi maximum detrimentum. Primò, quia tam diu fuit inimicus Dei, quod per se graue malum est. Secundò, quia interim infructuosè illud tempus ei transijt, quo potuisset multa mereri. Tertiò, quia peccatum relinquit sæpe multas reliquias v. c. prauas dispositiones, & debitum pœnæ temporalis. Per actus quidem pœnitentiæ acquirit commodum, sed hoc per accidens est respectu peccati, quod commodum illud non auget, sed minuit. Nam si ille non peccasset, per eosdem actus multò plus meruisset.

174. Dices tertiò, Dicta sententia videtur repugnare experientiæ. Experimur enim eos qui ante lapsum magna facilitate exercebant opera virtutum, si diu in peccatis iacuerint, postea resurgentes valdè difficulter illa exercere: hoc autem non fieret si haberent eandem caritatem, aliósque habitus infusos æquè intensos. Ergo signum est eos hos non habere. Quia, vt ait *D. Gregorius homil. 30. in euang. Nunquam est Dei amor otiosus. Operatur enim magna, si est; si verò operari renuit, amor non est.*

D. Gregor.

Experientia potius nostrâ sententiā probat quam contrariam.

Resp. Si hac in re posset experientia aliquid probare, clarissimè probaret eam nostram sententiam. Nam videmus si quando aliquos perfectos in virtutibus contingat ex humana fragilitate cadere, & statim resurgere; eos postea potiùs maiorem quàm minorem experiri facilitatem in exercitio virtutum. Vnde secundùm illud argumentum apertè sequitur, eos minimum æquales habitus virtutum habere. Quòd autem quando resurgunt postquam diu in grauibus peccatis vixerunt, experiantur magnam difficultatem in exercitio virtutum, non est mirum: quia cùm contraxerint vehementes inclinationes prauas & virtute contrarias, necessariò cum magna difficultate contra earum inclinationem operantur.

Cur post multa peccata pœnitentes difficulter exerceant virtutes.

Sed-

175. Sed verius credo, nos ex facilitate aut difficultate operandi non posse colligere an habeamus habitus supernaturales intensos: imò ne quidem an eos habeamus. Nam qui tepidè viuit sæpe peccando venialiter, ita tamen vt non peccet mortaliter, & interim quotidie celebrat, ac sæpiùs confitetur: certum est eum quotidie augere habitum charitatis, tū per susceptionem Sacramentorum ex opere operato: tum etiam ex opere operantis ratione bonorum operum quæ interim exercet, & tamen eandem semper experitur difficultatem in exercitio virtutum, & tentationibus superandis. Cuius ratio est, quia vt docet *P. Vasquez.* 1.2.*disp.*83.*c.*1.*n.*1.*&* 2. habitus supernaturales dant quidem facultatem operandi actus supernaturales, non tamen facilitant operationem, quia sicut non producuntur physicè per nostros actus, ita nec ad eos non sensibiliter inclinant: vnde nec possumus eos in nobis percipere. Tota autem facilitas operationis virtuosæ ex eo prouenit, quòd ad eam sensibiliter inclinemur, & quodammodo incitemur, quod prouenit vel à gratiis præuenientibus, quibus sentimus nos sæpe ad hanc vel illam rem vehementer impelli vel ab habitibus acquisitis. Nam sicut actus ipsi dum eliciuntur, sensibiliter voluntatem impellunt: ita etiam habitus ex iis generati, quoties eorum obiecta nobis obiiciuntur, nos ad eadem sensibiliter inclinant. Vel demum prouenit ex dispositione, quæ ex ipsis actibus generatur in parte sensitiua, iuxta dicta disp. 1. num. 36. Ex quibus satis patet nos non posse vlla experientia percipere, quales aut quanti sint in nobis habitus infusi.

In facilitate aut difficultate operādi nō colligitur intensio habitus supernaturalis.

Vasquez.

Habitus supernaturales non facilitant operationem.

Ad D. Gregorium resp. Eum debere intelligi aut de casu in quo quis omittit ea facere ad quæ sub peccato mortali obligatur; aut de caritate actuali, quæ non est sine operatione, vbi datur occasio. Alioqui probaret caritatem per peccata venialia aut tolli, aut saltem minui: quia per ea impeditur ne magna operetur. Et hac etiam ratione quandoque alij sancti Patres dicunt, lapsos in grauia peccata difficulter & rarò recuperare pristinum statum; scilicet quo ad feruorem & facilitatem in exercitio virtutum.

176. Dices quartò, hanc sententiam causare in hominibus teporem, si credant etiam per remissam pœnitentiam omnia pristina merita restitui. Resp. Eam non magis inducere teporem, quàm eum inducat summa illa Dei benignitas, quæ ob remissam contritionem aut attritionem cum Sacramento quantumcumque enormia peccata remittit.

Et quamuis aliqui Dei bonitate abutuntur, non tamen ipse ideo debet desinere esse misericors. Quòd autem aliqui ex eo quòd Principes etiam clementes, dum subditis peccata, propter quæ eos dignitatibus suis priuarunt, remittunt, non soleant eos statim pristino statui restituere, velint probare idem de Deo dicendum esse: malè planè argumentantur, & potiùs deberent inferre, grauium criminum reos quantumcunque perfectè pœniteant, & se in virtutibus exerceant, non modò nullo vnquam tempore restitui pristino statui, sed nec in amicitiam à Deo recipi: quia Principes non modò nunquam solent reos læsæ Majestatis, quantumcunque eos peccati sui pœniteat, pristinæ dignitati restituere, sed nec in amicitiam suam eos ampliùs recipere solent, imò nec ipsum supplicium remittere: nisi fortè aliqua necessitate ad id cogantur, quia eos punire non audent, aut non possunt, aut quia eorum opera indigent. Alia est igitur ratio Dei, qui perfectè pœnitenti perfectè culpam remittit, idque propter Christi merita, qui pro nostris peccatis perfectè Deo satisfecit: alia verò est Principum ratio, quibus pœnitentes nec per se, nec per alios pro peccatis in eos commissis semper satisfaciunt: ideóque vix vnquam hæc iis integrè remittunt.

Deus aliter remittit offensas quam Principes.

177. Dices quintò, Adamo pœnitenti non fuit restituta iustitia originalis: ergo nec aliis peccatoribus pœnitentibus restituitur omnis prima gratia.

Resp. negando consequentiam. Quia Adamo illa iustitia ea conditione fuerat data, vt eam per esum cibi vetiti irrecuperabiliter perderet. Secùs est de nostra iustitia, quia aliàs sequeretur, semel lapsos nulla pœnitentia, nullisque operibus quantumcumque heroicis posse pristinum statum recuperare, quod apertè falsum est.

Diuersitas inter gratiā habitualem & iustitiam originalem.

Posset autem hîc quæri, Vtrùm Adamus per pœnitentiam recuperarit omnem gratiam habitualem, quam in statu innocentiæ habuit: sicut dixi peccatorem pœnitentem iam recuperare omnem gratiam priùs amissam. Et res satis dubia est. Nam partem affirmatiuam videntur probare rationes suprà allatæ, quia eadem videtur ipsius & nostri ratio.

An Adamus pœnitens recuperarit omnem gratiam deperditam.

Contrà verò negatiua probatur. Primò, quia omnis illa gratia pertinebat ad alium statum & ordinem diuinæ prouidentiæ, qui per eius peccatum fuerunt omnino euersi sine vlla spe restitutionis: Ergo illa gratia fuit similiter amissa: ita vt nouam quidem gratiam potuerit per pœnitentiam recipere, non tamen illam. Secundò, quia sicut verius est Christum non venturum fuisse si Adam non peccasset: ita probabilius est, nec Angelos, nec Adamum in paradiso accepisse gratiam per merita Christi. Quare si ea pœnitenti fuisset restituta, haberet iam aliquam gratiam & gloriam, quæ non fuissent ei propriè & secundùm se data propter merita Christi, sed vel ex alia Dei liberalitate, vel propter merita quæ sine gratia Christi fuissent facta: ita vt Christus tantùm per accidens fuisset illorum causa, quatenus meruit remissionem peccati, quod impediebat ne Adam illam gratiam ac gloriam consequeretur, sicut modò pœnitenti gratia amissa non datur propter pœnitentiam, sed propter merita præcedentia: pœnitentia autem tantùm est eius causa per accidens quatenus tollit impedimentum. Et hæ rationes hanc partem faciunt satis probabilem, non tamen certam.

178. Demum hîc aliquid disputant, an opera virtutum informia, siue facta à peccatore, ei pœnitenti aliqua ratione prosint.

An opera mortua pœnitenti prosint?

Resp. primò, Homo ob talia opera nunquam accipit augmentum gratiæ aut gloriæ. Primò, quia Ioan. 15. dicitur, palmitem non posse ferre

Ioan. 15.

vllum fructum nisi manserit in vite. Peccator autem non manet in Christo, vt ostendit D. Ioannes epistola 1. multis locis. Secundo, quia 1. ad Corinthios 13. absolutè dicitur, nulla opera extra caritatem facta prodesse ad vitam æternam.

Ioan. epist. 1. 1. Cor. 13.

Resp. secundò, Sæpe tamen eiusmodi opera prosunt peccatori; vt accipiat gratias præuenientes, quibus adducatur ad pœnitentiam. Primò, quia ex operans ponit minora impedimenta gratiæ Dei, quare eam faciliùs accipit. Secundò, quia quando fiunt ex gratia præueniente, de congruo merentur vt Deus det maiores gratias: quia eius liberalitatem decet vt maiora donet ei qui minoribus benè vtitur; præsertim cum illa in eum finem det.

Resp. tertiò, Merentur etiam aliquandò modo de congruo bona temporalia; & auersionem aut dilationem pœnæ in hac vita infligendæ. Ita *D. Thom. quæst. 89. art. 6. in corpore.* Et patet in Achab. 3. Reg. 21. cuius mortem Deus ob pœnitentiam distulit, cùm tamen perseuerauerit in idololatria. Hinc *D. Gregorius hom. 40. in Euang.* ait valdè metuendum diuitibus, & aliis quibus omnia succedunt ex voto, ne hîc recipiant suorum operum mercedem.

D. Thom. 3. Reg. 21.

D. Gregor.

DISPVTATIO III.

DE PRÆCEPTO POENITENTIÆ.

DVBIVM I.

Vtrùm peccator obligetur aliquando pœnitere, ita vt peccet non pœnitendo?

1. QVIDAM apud *Ioannem Medinam tract. primo de pœnitentia quæst. 1. §. Esto sit*, falsò quidem sunt pœnitentiam esse necessariam vt peccator obtineat remissionem peccati: cum tamen qui sponte eam omittit, non committere nouum peccatum. Videntur præcipuè moti auctoritate *D. Thomæ*; qui 2. 2. *quæst. 14. art. 2.* docet in pœnitentiam, prout dicit solam perseuerantiam in peccatis, etiam vsque ad mortem, non esse speciale peccatum: sed solùm prout dicit propositum non pœnitendi. Atqui hoc esset falsum, si peccator committeret nouum peccatum solùm non pœnitendo, quia hoc peccatum deberet esse speciale. Et confirm. quia aliàs nullus posset damnari propter vnum solum peccatum mortale, quia præter peccatum prius committeret secundum non pœnitendo. Illud autem videtur absurdum. Sed hæc sententia communiter ab omnibus reiicitur.

Ioannes Medina.

D. Thom.

2. CONCLVS. I. Qui non potest suscipere Sacramentum baptismi aut pœnitentiæ, obligatur ad eliciendam contritionem, ita vt peccet mortaliter, si eam sponte tota vita omittat. Est omnino certa, & communis omnium Doctorum, paucissimis fortè exceptis.

Peccator peccat non pœnitendo.

Probatur, quia Scriptura plurimis locis non solùm dicit pœnitentiam esse necessariam ad remissionem peccatorum, & ad eam hortatur peccatores, sed etiam grauissimè eos reprehendit: præcisè quia non conuertuntur ad Deum per pœnitentiam, iisque supplicium ideo minatur. *Isaiæ 65. vers. 12.* vbi Deus minatur peccatoribus mortem, quia vocanti eos ad pœnitentiam non responderunt, & Ierem. 8. Deus conquerendo ait, *Numquid qui cadit non resurget? & qui auersus est non reuertetur? Quare ergò auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa?* & infrà: *Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci?* Et similia loca tam in Scripturis quàm in Patribus passim decurrunt, & res ipsa dubio sequenti clariùs probabitur.

Isai. 65. Ierem. 8.

3. Ad locum D. Thomæ respondeo, Eum ibi solùm velle, finalem impœnitentiam tunc non esse speciale peccatum, quando quis non aduertendo obligationem pœnitendi, in peccatis suis moritur, vt fit quando subitò moritur: quo casu potest fieri vt quis cum vno solo peccato mortali moriatur. Secùs autem est quando quis aduertit se impœnitentem mori, Nam tunc saltem interpretatiuè vult non pœnitere: & sic potest dici habere propositum non pœnitendi, atque ita etiam secundùm D. Thomam committere speciale peccatum impœnitentiæ. Et in eo casu nunquam aliquis moritur cum vno solo peccato mortali. Nec hoc vllo modo absurdum est.

D. Thom. Quando finalis in pœnitentia possit esse sine nouo peccato.

4. CONCLVS. II. Peccator suscipiens Sacramentum baptismi aut pœnitentiæ, saltem extra periculum mortis, satisfacit præcepto pœnitentiæ

Suscipiens baptismum aut pœnitentiam satisfacit per attritionem.

Henriquez. Suarez.

tię per solam attritionem. Ita *Henriquez l.4. de Sacramentis c.6.n.5. & Suarez. disp. 15. sect. 4. n. 13.* Et est communis eorum omnium qui fatentur attritionem etiam notam esse sufficientem dispositionem ad dignam susceptionem baptismi & pœnitentiæ. Et ratio est, quia vt dubio 2. dicam, ideo præcisè peccator obligatur ad pœnitentiam, quia obligatur vt quacunque ratione potest Deo satisfaciat pro iniuria illata, & eius amicitiam recuperet, ad quod extra susceptionem Sacramenti necessaria est contritio, & consequenter ad hanc obligatur. Secùs est quando suscipit vnum ex dictis Sacramentis, quia hoc ipso quo Deus ea ita instituit, vt ad eorum iustificationem qui ea suscipiunt, non requirat aliam dispositionem quàm attritionem: effecit vt & ad amicitiam eius recuperandam, & ad ei pro culpa satisfaciendum non esset aliud medium necessarium, & consequenter vt cessaret obligatio ad contritionem: quantum saltem spectat ad obligationem pœnitentiæ, quæ oritur ex eo quòd quis commiserit peccatum mortale. Nam ex pręcepto caritatis potest talis obligari ad eliciendam contritionem saltem virtualem siue actum caritatis. Sed hoc per accidens est respectu quæstionis præsentis: quia talis eodem modo ad illum actum obligaretur, etsi numquam peccasset.

5 Quidam in articulo mortis requirunt contritionem etiam in eo qui confitetur.

Dixi, *saltem extra periculum mortis.* Quia multi docent constitutum in periculo mortis etsi confiteatur teneri nihilominus conteri. quia quisque in eo casu tenetur tutissimam viam salutis eligere. Nam aliter exponit se periculo, eam in æternum irrecuperabiliter perdendi. quod est contra caritatem sui ipsius.

Etsi autem probabilissimum sit, attritionem cum Sacramento sufficere ad iustificationem: tamen hoc nó videtur omnino certum, cùm multi contrarium teneant. Quare qui sinę contritione confessus moreretur, exponeret se alicui periculo damnationis.

Illorum ratio refutatur.

Sed hæc ratio non videtur sufficiens. Primò, quia quòd attritio cum Sacramento pœnitentiæ sufficiat, videtur iam ita certum, vt prudenter possimus nobis persuadere, nullum iam de eo esse periculum, cùm *Trident. sess. 14. c. 4.* hoc tam expressè doceat, & eius verba sine aperta violentia non possint aliter explicari. Secundò, quia ex ea ratione sequeretur, lapsum in peccatum mortale teneri statim omnino, vel saltem ante somnum conteri: quia fieri potest vt paulo post, vel saltem inter dormiendum subitò moriatur. Quare si statim non conteratur, exponit se periculo æternæ damnationis. Imò sequeretur eum teneri statim confiteri. quia aliàs non potest esse satis certus de sua iustificatione. quia non est ei certum quòd habeat veram contritionem, & aliqui DD. dicunt, contritum non iustificari ante susceptionem Sacramenti. Imò si rem benè consideremus, puto hanc obligationem ex hac parte esse magis probabilem: quia credo esse certius, quòd attritio cum Sacramento pœnitentiæ iustificet, quàm communiter certus esse possim, quòd aut cras viuam, aut quòd sim verè contritus, etiam cùm maxime mihi contritus esse videor.

Trid. sess.

6 Alia tamen ratione dicta sententia probari posset. Primò, omnes tenentur in articulo mortis elicere actum amoris Dei super omnia, qui actus est virtualis contritio, & in eo qui sibi conscius est peccati mortalis necessariò causat formalem contritionem: vt ostendi suprà disput. 2. n.51. Sed hæc ratio non probat generaliter talem obligari ad contritionem ratione peccati à se commissi: quia facilè respondebitur eum satisfacere omni obligationi, si eliciat actum caritatis post confessionem, & tunc ad eum solum obligabitur, idque præcisè ratione pręcepti caritatis, quod eum obligaret etsi non peccasset. Probatur igitur secundò. Nam qui tali articulo nollet conari ad veram contritionem, exponeret se periculo ne quidem eliciendi attritionem. qui enim tali tempore deliberatè non conatur se excitare ad amorem Dei, & ad detestationem peccati eum consequentem, valdè timendum est, ne adhuc totus occultè affixus hæreat mundo & peccatis, & hæc perfectè non detestetur, etiam per attritionem: & non tam oderit peccatum, quàm solas pœnas inferni, quas videt sibi imminere: atque ita retineat occultum aliquem affectum erga peccatum, qui metu præsentis periculi non tam sit extinctus, quàm paululùm compressus.

Alia ratione illa sententia defenditur.

Diuersa autem est ratio in iis qui adhuc sani de peccatis atteruntur: quia cùm hi liberè peccata deserant, possunt credere se ea seriò deserere ac detestari: qui autem solùm mouetur ad pœnitentiam instante morte, magis videtur ab ipsis peccatis deseri, quàm ea deserere. Quare communiter Patres dicunt talem pœnitentiam debere esse suspectam. Ex quibus satis probabiliter concluditur talem quantum potest debere eniti ad dolorem omnino perfectum, siue contritionem, vt saltem attritionem certò obtineat.

Qui iam moriturus agit pœnitentiam, eam magis suspectam habere debet quàm qui sanus eam agit.

Ex quibus infertur, nos in eo periculo magis teneri conteri, quando non possumus accipere Sacramenta: & vt puto etiam eo casu quo non sumus nobis conscij alicuius peccati mortalis quod non sumus confessi, quia ideo non sumus certi nos esse in statu gratiæ: & tunc conandum est vt viam certam eligamus.

In periculo mortis tenemur conari conteri.

DVBIVM II.

Vtrùm peccator obligetur ad contritionem iure naturæ, an positiuo?

7 HÆc quæstio procedit solùm in iis casibus in quibus homo non potest suscipere Sacramentum. Quia posito quòd possit illud suscipere, iam dixi eum per se non teneri ad contritionem.

I. sententia docet, hoc præceptum esse iuris naturæ, cui fauet valdè *D. Thom. q.84. a. 7. in corpore.* vbi dicit dolorem de peccatis qui est materia Sacramenti pœnitentiæ, esse à iure naturæ. & eam tenet *Caiet. in eum locum, & Vega in Trident. l. 13. c.20.* & alij. Ratio est; quia qui alteri intulit iniuriam, tenetur eam quantum potest resarcire. Atqui homo per peccatum intulit Deo iniuriam. Ergo tenetur eam, quantum potest resarcire; quod fit per contritionem.

D. Thom.

Caietan. Vega.

II. sententia docet esse iuris positiui. Ratio est, quia Deus non potest ius naturæ mutare, quare

si contritio esset iure naturæ præcepta peccatori, etiam modò ad eam teneretur quantumuis Sacramentum pœnitentiæ susciperet. Hanc sententiam videtur tenere *Medina tract.* 1. *de pœnit.q.* 2.§. *Secundo contra positionem.* Et si benè legatur, *Soto in* 4.*d.*14.*q.*1.*a.*7.§. *Sed circa*, & *d.*17.*q.*2.*a.*6.*concl.* 1. quamuis pro prima sententia citetur.

Medina. *Soto.*

Tertia sententia est est quasi media, docétque primò peccatorem iure naturæ teneri ad satisfaciendum Deo, quantum hoc ei possibile est, quia hoc videtur probare argumentum primæ sententiæ. Docet secundò, vt tamen teneatur ad talem modum satisfaciendi, hoc prouenire ex positiua Dei ordinatione. Ratio est, quia nemo tenetur ad aliquem finem assumere aliquod medium, quo non potest cum finem assequi. Atqui seclusa omni Dei ordinatione, qua contritionem velit suscipere tanquam sufficientem satisfactionem pro peccato, nullo modo possemus per contritionem pro peccato satisfacere. Ergo ad eam non teneremur. Hanc tenet *P. Suarez disp.* 15 *sect.* 3.*n.*4.& 8.

Suarez.

8. Vt autem hæc res clariùs intelligatur, Nota primò cum *Suarez. disp.*15 *sect.*1.*n.*8. obligationem ad contritionem in peccatore posse oriri ex triplici capite. Primò ex virtute speciali pœnitentiæ, siue imperfecta quadam iustitia, qualis potest esse inter nos & Deum, quæ peccatorem obligat, vt quantum fieri potest, tollat iniuriam Deo per peccatum illatam. Secundò, ex virtute caritatis, quæ sicut obligat vt conseruemus diuinam amicitiam: ita etiam nos obligat, vt sublatam, quantum fieri potest, restauremus. Tertiò ex amore nostri ipsius. Nam sicut obligamur non occidere nos spiritualiter; ita obligamur vitam perditam recuperare, & præsertim quando aliàs æternùm sumus perituri, vt accidit ei qui in peccato mortali moritur.

Obligatio ad contritionem ex triplici capite oritur.

9. Nota secundò, Etsi nemo ita obligetur ad impossibile vt peccet illud non ponendo: posse tamen aliquem quasi in actu primo ad illud obligari. v. c. Petrus iniustè occidit aliquem, etsi in actu secundo verè non obligetur vt ei vitam restituat, quia impossibilitas excusat eum ne peccet non restituendo: tamen in actu primo, & quasi in radice est in eo aliqua obligatio. Quia si Deus daret ei potestatem restituendi Petro vitam, statim absolutè ad hoc obligaretur: non ratione potestatis, quam Deus tunc ei daret, sed ratione obligationis, quæ priùs quasi in actu primo in eo erat, sed quasi mortificata & impedita ne vim suam exerceret ratione impotentiæ, qua sublata eam statim exerit.

Qualis esse possit obligatio ad impossibile.

10. Nota. Quando is qui intulit damnum (eadémque est ratio iniuriæ) non potest illud totum tollere, sed tantùm ex parte; eum ad hoc teneri. v. c. Petrus aliquem mutilauit, ex quo patitur damnum pecuniarium: à restitutione membri excusatur quidem per impotentiam: tenetur tamen alterum damnum resarcire vel in totum, vel ex parte, prout potest. Quòd si nihil omninò possit restituere, præcisè iure naturæ non tenetur facere aliquos alios actus, qui nullo modo sunt vtiles ad resarciendum damnum illatum, etsi læsus eos cupiat sibi exhiberi, & iis exhibitis paratus sit omnem obligationem remittere.

Impotens resarcire integrum damnū à se illatum, tenetur restituere partem si potest.

Non tenetur ad actus improportionatos ad restitutionem damni.

Quia ex virtute iustitiæ sine præcisè ratione damni illati non obligatur vt procuret, vt alter sibi omnem obligationem remittat, sed solùm vt resarciat illatum damnum, à quo per impotentiam excusatur.

Dixi *ex virtute iustitiæ*, &c. quia ex alia causa posset ad alia opera obligari. v. c. ratione præcepti Iudicis eum ad ea condemnantis: aut ex caritate sui. quia aliàs exponit se euidenti periculo mortis, quam tenetur euitare: aut ratione pacti inter eos initi, &c. Hîc autem, quidquid sit de obligatione pœnitentiæ, fatendum est Primò, pœnitentiæ virtutem inclinare peccatorem vt eliciat eos actus, quos nouit Deum acceptaturum pro satisfactione iniuriæ illatæ, quósque ipse sibi cupit exhiberi: quia ipsa inclinat vt quacunque ratione læso satisfiat: sed aliud est eam ad hos actus inclinare pœnitentem; aliud verò eam ad hos obligare. Nam inclinat etiam vt peccator remissa culpa satisfaciat in hac vita pro pœna restante; non tamen ad hoc obligat: vt cum communiore sententia docet *Suarez disp.* 15. *sect.vlt.*

Suarez.

Secundò fatendum etiam est, per eiusmodi actus, quibus peccata in nobis punimus, verè Deo pro offensa satisfieri: quia ad hoc sufficit vt faciam id quod offensus à me petit, siue sit vtile ad reparandam læsionem, siue non. Nam satisfactio nihil aliud requirit quàm vt voluntati ipsius læsi fiat satis. quod hîc verè fit.

11. Nota 3. In peccato, quatenus est præcisè contra voluntatem Dei vt summi legislatoris, duo posse considerari. Primò, quòd per ipsum peccator subtrahat suam voluntatem à lege, siue obedientia Dei contra eam faciendo: quæ subtractio censetur ei manere habitualiter voluntaria, donec eam retractet, aut peccatum ei remittatur. Secundò, quòd per violationem ipsius legis fiat aliqua iniuria auctoritati Dei; atque ita ponitur aliqua inæqualitas inter peccatorem & Deum.

In violatione legis duo sunt consideranda.

12. Nota 4. Legem aliquam dupliciter posse violari. Primò, ita vt nullum aliud distinctum damnum sequatur. Vt quando quis suo peccato nullo modo apud alios latoris auctoritatem minuit. Secundò, ita vt hanc verè apud alios minuat, eos inducendo, vt vel falsa de ea credant, aut eam vel formaliter vel interpretatiuè minoris faciant: vt fit quando ideo faciliùs peccant, aut peccata paruipendunt.

Lex potest dupliciter violari.

13. Hinc sequitur 1. Seposito omni decreto ac præcepto Dei positiuo, quo aut statuerit pœnitenti remittere peccatum, aut præceperit vt hanc vel illam pœnitentiam agat, eum qui solùm primo modo peccauit, spectato præcisè iure naturæ, ex virtute pœnitentiæ, & quadam quasi iustitia erga Deum obligari, vt peccatum suum saltem virtualiter retractet per aliquem actum, quo voluntatem suam legi diuinæ subiiciat: atque ita implicitè etiam sit paratus sustinere pœnam, quam Deus ei volet pro peccato infligere. quia & hoc ei possibile est & vtile, ac necessarium, vt læsam diuinam auctoritatem aliquo modo restauret. Et confir. Quia sine eiusmodi retractatione peccatum ei manet perpetuò habitualiter voluntarium, & sicut qui actu peccat, actualiter

Ex præcisa iure naturæ tenetur peccator ad aliquam pœnitentiam.

diuinam

diuinam auctoritatem violat: ita ille pergit eam quodammodo habitualiter violare, quamdiu prior violatio pergit ei habitualiter esse voluntaria. quod aperte malum est. Vt autem habeat explicitam voluntatem volendi pati eam pœnam, non est necesse: sed sufficit quòd non habeat actum contrarium ei repugnando, & implicitè velit hunc non habere, quatenus subiicit suam voluntatem diuinæ. Quòd si verò etiam secundo modo peccarit, tenetur præterea tollere omne scandalum, quod posuit, quatenus ei possibile est, reuocando errores quos seminauit, extollendo diuinæ legis auctoritatem, ostendendo sui facti pœnitentiam, alios a peccatis deterrendo, &c. quatenus credit hæc ad eum finem posse conducere.

14\. *Non tenetur iure naturæ præcisè speciato conteri.* Sequitur 2. Neutrum eo casu teneri dolere de suo peccato ex amore Dei, siue quia illud Deo displicet. quia hoc tunc nec est necessarium vt suam voluntatem legi diuinæ subiiciat, neque vt peccatum sufficienter retractet, ita vt designat ei esse voluntarium; quia hæc sufficienter potest facere ob alios fines pœnitendo. Neque etiam est necessarium, vt iniuriæ Deo illatæ satisfaciat, quatenus hæc post dictam peccati retractationem adhuc manet. quia hoc non potest aliter fieri quàm per passionem æternæ pœnæ. Neque etiam vt diuinam amicitiam recuperet, aut æternam damnationem euadat. quia in dicto casu hæc omnia sunt ei absolutè impossibilia; & consequenter talis dolor ad hæc omnia est omnino improportionatus ac inutilis.

An teneatur habere expressum dolorem? Maior posset esse difficultas, Vtrùm absolutè teneretur habere formalem dolorem aut detestationem peccati commissi? Qua in te videtur certum, eum qui secundo modo peccauit, teneri habere talem detestationem. quia non potest sufficienter resarcire auctoritatem Dei apud alios læsam, nisi ostendendo talem dolorem: quare ne simulet, debet eum habere.

In eo autem qui solùm primo modo peccauit, requiritur saltem virtualis peccati displicentia concepta ex fine aliquo modo honesto, aut saltem non malo: vt si quis audiens peccatis æternam pœnam paratam esse, ne hanc incurrat absolutè statuat Deum nunquam mortaliter offendere; quia peccatum aliter seclusa omni remissione, non potest ei desinere esse habitualiter voluntarium. In memore autem sui peccati virtualis hæc displicentia non videtur posse poni sine formali: vt ostendi disp. 2. num. 51. & 52. Quòd si tamen quacunque ratione virtualis fuerit posita, videtur sufficere: quia per eam voluntas sufficienter legi diuinæ subiicitur, vt peccatum desinat ei esse voluntarium: nec talis dolor videtur requiri ad alios fines, quia ad eos, eo casu est omnino improportionatus.

15\. *Peccator de facto iure naturæ tenetur ad certam pœnitentiam.* Sequitur 3. Posito quòd Deus statuerit omnibus verè contritis remittere peccatum pœnásque æternas, & sufficientem peccatori gratiam det, vt possit conteri, (vt de facto dat omni facienti quod in se est) peccatorem iure naturæ, secluso omni præcepto positiuo, teneri conteri, casu quo nullum Sacramentum possit suscipere. quia posito quòd ei quacunque ratione sit possibile Dei amicitiam recuperare, ac æternam damnationem euadere, ad hoc absolutè obligatur; & consequenter etiam vt adhibeat medium ab hoc absolutè necessarium; quale eo casu est contritio etiam formalis in memore sui peccati, de quo hic loquimur. nam secùs in immemore; quia nemo potest obligari vt de suo peccato conteratur, nisi aliquo modo eius recordetur, aut saltem in genere cogitet esse aliquod periculum ne forte habeat aliquod peccatum, de quo non egerit sufficientem pœnitentiam. Excipimus hic semper etiam casum martyrij, in quo vtrùm peccator teneatur conteri, satis dixi tomo 1. q. 66. art. 12. Et hæc res ex dictis num. 8. & 9. videtur satis clara. Solùm posset esse dubium, an in dicto casu peccator teneatur conteri præcisè ex virtute speciali pœnitentiæ, siue ad resarciendam iniuriam Deo factam per peccatum? quidam enim hoc affirmant.

Ex qua virtute peccator teneatur conteri?

16\. Sed saluo meliori iudicio, credo probabilius dicendum esse eum non teneri conteri, sed sufficere eum alia ratione peccata retractare: quia vt pro iniuria quæ post eam retractationem restat, vel in totum, vel etiam ex aliqua parte, verè satisfaciat, ille actus est omnino improportionatus: vt autem illius iniuriæ remissionem à Deo obtineat, etsi obligetur ex caritate Dei, & sui, non tamen ex virtute speciali pœnitentiæ sine iustitiæ erga Deum. sequitur ex dictis n. 10. vbi ostendi nos non teneri ex iustitia procurate vt læsus nobis remittat sibi illatam iniuriam, pro qua non possumus satisfacere. Et confirm. quia aliàs qui principi suo furatus fuisset ingentem pecuniam, sine vlla tamen læsione honoris ipsius, & deprehensus ea tota restituta fuisset, & iam esset tali loco vbi alter non posset ei nocere, teneretur procurare vt alter ei offensam omnem remitteret, quando id speraret facturum, nec aliter posset à peccatis absolui, quod est contra communem omnium praxin. Nec enim Doctores aut Confessarij solent fures ad aliud obligare, nisi vt ablata restituant, quando aliam iniuriam non intulerunt.

17\. Ex dictis patet primò, qua ratione non obstante quòd ius naturæ sit immutabile, potuerit fieri vt peccator ante institutionem baptismi, & pœnitentiæ, teneretur conteri, & iam posito quòd ea Sacramenta suscipiat, solùm teneatur atteri. Per hoc enim non mutatur ius naturæ, sed ponitur aliqua conditio per quam contritio desinit esse medium necessarium ad iustificationem, & consequenter tollitur omnis ratio, ob quam ad eam tenebamur. sicut tollitur obligatio soluendi debitum, posito quòd creditor hoc remittat.

Obligatio pœnitentiæ oritur ex præcepto amoris Dei ac nostri. Patet secundò, hanc obligationem oriri partim ex primo præcepto decalogi, quo iubemur Deum super omnia diligere, & consequenter omnem iniuriam ab eo auertere, ac ipsius amicitiam procurare: partim ex præcepto caritatis erga nos ipsos, quod est regula dilectionis proximi, & quasi fundamentum præceptorum secundæ tabulæ.

DVBIVM III.

Pro quo tempore obliget præceptum contritionis?

18. *Contritio potest obligare vel per se, vel per accidens, idque ex quatuor capitib.*

NOta, posito casu, quòd non possumus confiteri (de quo hic semper loquimur) nos dupliciter posse obligari ad contritionem. Primò, per se ex aliquo capite ex recensitis num. 8. Secundò, per accidens: quod quatuor præcipuè casibus euenire potest. Primus, quando tenemur aut etiam liberè volumus suscipere aliquod Sacramentum, aut hoc ex officio administrare, quod tenemur in gratia Dei facere, iuxta dicta tom. 1. quæst. 62. art. 2. & quæst. 64. art. 6. Secundus, quando ob meum peccatum communitas incidisset in periculum ne à Deo puniretur, vt accidit in peccato Acham Iosue 7. & Dauidis 2. Reg. 24. Tunc enim ex caritate proximi tenerer me statim ad Deum omnino conuertere, vt hoc modo ipsius iram placarem. Quia teneor laborare vt commune periculum auertam, præsertim quando ego eiusdem sum occasio. Sed hoc rarissimum est, nisi fortè aliquando in iis, qui sunt capita populi.

Iosue 8. *2. Reg. 24.*

19. *Prudenter quandoque peccator credit se non superaturū aliquas tentationes nisi conteratur.*

Tertius est, quando quis vrgetur grauibus tentationibus, quas credit se aliter non posse superare, nisi ad Deum per contritionem conuertatur. Quod etiam prudenter quandoque potest credere, quia constat nos sæpe non posse vincere tentationes sine speciali Dei gratia. Et quamuis Deus semper ex se paratus sit sufficientem dare gratiam, vt possimus tentationes superare: non tamen semper efficit vt possimus eas quacunque ratione superare, sed semper requirit nostram cooperationem, & sæpe certum conatum, siue modum iis resistendi, v.c. per orationem, conuersionem ad Deum, auersionem à peccatis, siue contritionem, afflictionem corporis, &c. atque ita dat nobis gratias quibus nos ad hæc media excitat: quas si neglexerimus meritò alias subtrahit. ita vt quamuis nullum sit tempus in quo homo non possit absolutè vitare peccatum: potest tamen quandoque accidere, vt possit sibi moraliter certò persuadere, se illud non euitaturum, nisi vtendo hoc vel illo medio, inter quæ posset aliquando esse vera conuersio à peccatis ad Deum: præsertim quando alieni adessent graues occasiones peccandi, quas ipse non posset euitare.

Sæpe ad superandas tentationes requiritur certo medio vtamur.

Quartus est, quando tenemur aliquod heroicum & difficile opus aggredi, v.c. confessionem fidei coram tyranno, ad quod singulari gratia opus est, quam sæpe possumus nobis persuadere nos non accepturos à Deo quamdiu volumus sponte in eius inimicitia manere, siue non conuerti à peccatis, quia hac ratione resistimus gratiæ Dei, & reddimus nos ea indignos. Hic tamen casus ferè coincidit cum tertio nisi quòd sit specialior. Sed in his omnibus casibus omissio contritionis non est distinctum peccatum ab eo quod committimus indignè suscipiendo aut administrando Sacramento, aut voluntariè exponendo vel communitatem, vel nos ipsos supradictis periculis, ad quæ vitanda tenemur conteri. Atque ita horum tractatio ad hunc locum propriè non pertinet.

20. Tota igitur difficultas hic est, quando quis per se ad contritionem obligetur. Qua in re variæ sunt sententiæ.

Prima docet, nos commisso peccato teneri conteri statim prima data commoditate, v.c. statim ac perfectè aduertimus nos esse in peccatu, nec habemus aliquod necessarium impedimentum, quo impediamur ne possimus hic & nunc cogitare ea, quæ ad contritionem nos possent excitare. Ita *Thomas de Argentina in 4. d. 17. q. 2. art. 4. ad 4. Gulielmus Parisiensis in lib. de Sacramento pœnit. c. 19. D. Antoninus 3. p. tit. 14. c. 18. §. 2. Siluester v. Contritio num. 4.* &c. Probatur. Quia qui intulit alicui damnum continuò peccat, donec illud restituat; ergo similiter peccator continuò peccat, quamdiu Deo non satisfacit. Secundò, qui expressè vellet permanere Deo inimicus, peccaret mortaliter. Atqui non vult conuerti à peccato, vult manere Deo inimicus: ergo peccat mortaliter. Tertiò, quia alias sequeretur, peccatorem posse velle hic & nunc non conuerti. Atqui hoc falsum est, quia hoc idem esset atque velle permanere in inimicitia Dei. Ergo, &c. Quartò, qui intulit sibi graue malum corporale, tenetur illud statim emendare si potest. Ergo multò magis is, qui sibi intulit graue malum spirituale. Quintò, quia tenemur præcepto caritatis proximum statim data prima commoditate corripere. Ergo multò magis nos ipsos emendare. Sexto, quia qui non resurgit statim à peccato, exponit se periculo ne iterum peccet. Qui enim perseuerat sponte in peccato mortali, non potest diu omnia peccata mortalia vitare. Item exponit se periculo moriendi in peccato, quia potest subitò mori. Septimò, quia Eccli. 21. dicitur, *Quasi à facie colubri fuge peccatum.* vbi iubemur illa statim fugere.

Thomas de Argentina. Gulielmus Parisiensis. D. Anton. Siluester. *Eccli. 21.*

21. Secunda sententia docet, peccatorem statim occurrente die Dominico aut festo teneri conteri. Ita *Angelus v. Feriæ num. 4.* & fauet *Scotus in 3. d. 27. art. 3. §. Quantum ad secundum*, quatenus dicit hominem tunc teneri amare Deum super omnia. vnde sequitur teneri conteri, si sciat se esse in peccato mortali. Prob. primò, quia præcepto diuino tenemur diem sabbati sanctificare: quod peccator non potest congruè facere, nisi se conuertat ad Deum. Secundò, quia *Leuit. 23. num. 32.* dicitur, *Sabbatum requietionis est, & affligetis animas vestras.* Et suprà num. 29. dicitur: *Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis.* Vbi videtur præcipi contritio.

Angelus. Scotus. *Leuit. 23.*

Sed hæc sententia non videtur vllo niti fundamento. Primò, quia illæ leges de modo sanctificandi sabbatum Iudæis olim latæ, fuerunt ceremoniales, nec iam obligant. Festa autem quæ iam colimus iure Ecclesiastico inducta sunt, sicut & modus ea celebrandi. Ecclesia autem non potest immediatè præcipere internam contritionem. Secundò, quia ne quidem olim Iudæis fuit præcepta contritio diebus sabbati, sed tantùm vt hoc colerent cessando ab operibus seruilibus, & offerendo certa sacrificia. Sicut iam tenemur colere festa audiendo sacrum, aliiue diuina officia. quod legitimè faciunt existen-

Peccator non tenetur conteri statim occurrente die festo.

tes

tes in peccato mortali. Loco autem citato ex Leuit. 23. non præcipitur modus colendi omnia sabbata, sed vnius particularis festi; nec ibi præcipitur interna, sed externa animæ afflictio, scilicet per ieiunia & similia opera. Nam iubetur mulctare morte quicunque afflictus non fuerit (hoc enim significant verba illa: *peribit de populis suis*, vt patet ex aliis similibus locis) non poterant autem Iudæi punire morte eos qui non conterebantur: quia hoc dignoscere non poterant. Adde, hac lege etiam innocentes fuisse obligatos, hi tamen non tenentur conteri.

22 — *Soto.*

III. sententia est *Soti in 4. d. 17. q. 2. a. 6. concl. 5.* vbi docet peccatorem, qui eo tempore quo præceptum confessionis obligat, non potest confiteri; teneri tunc conteri. Probat, quia præceptum contritionis, quod antè erat indeterminatum, ab Ecclesia ad hoc tempus determinatur. Vnde infert, posito quòd Ecclesia non præscripsisset tempus confessionis, tunc peccatorem solùm obligandum conteri primò in articulo mortis, secundò, quando alias esset periculum ne peccati sui obliuisceretur, quia ipse putat eum, qui legitimè vult conteri, teneri singula peccata sua in memoriam reuocare: quod disp. 2. n. 76. satis refutaui.

Qui non possunt Sacramenta suscipere, non tenentur in paschate conteri.

Sed nec hæc sententia satis fundata est. Quia Ecclesia non aliter potest determinare tempus quo tenemur præceptum aliquod siue diuinum, siue naturæ implere, nisi aut definiendo hoc in tali tempore per se obligare: aut præcipiendo vt rem præceptam tunc faciamus: quorum neutrum facit circa contritionem. Nec enim vllibi Ecclesia definit, nos aut diuino aut naturæ præcepto teneri semel per annum conteri: nec etiam vt hoc faciamus vllibi præcipit; sed tantùm vt existentes in peccato mortali, tunc Sacramentum pœnitentiæ suscipiant. quod longè diuersum est ab illo. Imò secundũ probabiliorem sententiam Ecclesia non potest immediatè internã contritionẽ præcipere.

23 — *Caietan. Nauarrus. Durand. Sotus.*

IV. sententia docet, peccatorem per se, siue seclusa omni extrinseca obligatione, de qua egi n. 18. tantùm teneri conteri in articulo mortis. Ita *Caiet. in summa, v. Contritio. §. Tempus autem. Nauar. c. 1. n. 27.* quatenus hunc solum casum enumerant, in quo quis per se teneatur sub nouo peccato cõteri. Idem apertè colligitur ex *Durando in 4. d. 17. q. 10. a. 1. in fine, iuncto a. 2.* Et expressè docet *Soto citatus n. 22.* posito quòd Ecclesia non præcepisset annuam confessionem, nec esset periculum obliuionis peccati. Probatur hæc sententia. Primò, quia non videtur vlla sufficiente ratione posse probari hominem priùs ad contritionem per se obligari. Secundò, quia cùm homo non teneatur conteri statim post peccatum commissum, nullum videtur posse tempus assignari quo peccet, si non conteratur, præter articulum mortis. Quodcunque enim tempus assignaueris, nulla poterit assignari ratio, cur tunc potiùs teneatur sub mortali, quàm aliquod horis aut diebus antè.

24 — *Peccator non tenetur statim conteri.*

CONCLVS. I. Non tenemur sub nouo peccato mortali statim post commissum peccatum mortale conteri, etsi hoc nobis memoriæ occurrat. Ita omnes auctores 3. & 4. sententiæ, & iam ferè communiter DD. Probatur, quia cùm hæc obligatio sit grauis & dura, non est inducenda sine claro fundamento. Atqui nullum est tale fundamentum, vt patebit ex solutione argumentorum primæ sententiæ, Ergo, &c. Primò, quia alias Ecclesia non satisfaceret suo muneri solùm præcipiendo vt semel per annum confiteantur, quia palàm est multos initio anni peccare mortaliter, qui nec confitentur ante finem anni, nec priùs conteruntur. Quare cùm Ecclesiæ prælati teneantur, quantum fieri potest, suorum peccata impedire, si tales toties peccant mortaliter quoties data occasione nec conteruntur, nec confitentur; deberent frequentiorem confessionem præcipere. Imò eos, quos constaret palàm incidisse in peccatum mortale, compellere, vt statim cõfiterentur, cùm aliàs sit valdè credibile quòd sæpiùs peccabunt mortaliter, sicut ob eandem causam simul habitantes, quos constat impudicè inter se viuere, statim cogunt separari. Tertiò, quia quoties quis confiteretur aliquod peccatum mortale, confessarius deberet rogare quàm pridem illud commisisset, & quoties interim neglexisset occasionem de eo conterendi, illúdue confitendi, quæ durissima sunt, & contra communem omnium praxim.

25

Ad primum argumentum in contrarium nego consequentiam. Quia peccans mortaliter non semper infert Deo aliquod damnum. Adde, nec antecedens esse vniuersaliter verum: vt mox ostendam. Vbi nota, me tripliciter posse alteri inferre iniuriam. Primò, ita vt nihil quidem ab eo accipiam, verum tamen ac reale damnum ei inferam, siue in pecunia, siue in fama, aut simili re. Quo casu teneor communiter statim ac commodè possum, damnum resarcire: quia hoc aliàs per ipsam moram continuò crescit. Nam grauius est alicui carere sua pecunia aut fama per annum, quàm per vnum diem. Quare sicut dilatio restitutionis est vera causa noui damni: ita etiam est verum peccatum: & quidem tunc secundùm se præcisè est nouum peccatum mortale, quando est causa grauis noui damni. Eadémque est ratio erga Deum quando meo peccato apud alios eius auctoritatem diminui, iuxta dicta n. 12. Potest autem aliquando fieri, vt is cui damnum intuli, nullum ex dilatione restitutionis patiatur damnum: & tunc non tam strictè obligor restituere, nec semper committo nouum peccatum, quoties oblatam restituendi commoditatem negligo; modò non habeam voluntatem nunquam restituendi, & credam me adhuc sæpiùs habiturum commoditatem restituendi.

Iniuria potest alicui tripliciter inferri, & debet statim reparari quando ex dilatione crescit.

Secùs est quando inde non crescit.

Secundò, possum alicui inferre iniuriam aliquid ab eo accipiendo, & tunc non tantùm teneor ad restitutionem ratione damni iniustè illati, sed etiam quia iniustè retineo rem alienam: atque ita quodammodo continuò furtum committo, quàm diu eam voluntariè sine iusta causa retineo, quia eiusdem rationis sunt rem alienam iniustè capere, & retinere.

Teneor aliquando statim restituere ratione rei acceptæ.

26 — *Grauius est alteri damnũ inferre, quàm non resarcire illatum.*

Vbi tamẽ aduertendũ est, in vtroq; casu cæteris paribus grauius esse peccatũ alteri damnũ inferre, quàm illatum non resarcire. Huic multa sunt quæ damnificatorẽ vel ad tempus, vel etiã perpetuò excusant à restitutione damni quæ tamen nõ sufficiunt, vt quis licitè possit damnum inferre. De quibus vide *P. Lessium de Iustitia c. 16. dub. 10.*

Lessius.

Tertiò, possum alicui iniuriam aliquam facere sine vllo tamen ipsius damno, vt si clàm sine vllo

effectu

effectu coner ipsius domum incendere. Et similis aliquo modo est iniuria quæ committitur quoties quis sine vllo scandalo contra præceptum Dei, aut alterius superioris peccat. Quo casu cùm dilatio restitutionis non sit onerosa ei qui iniuriam passus est, non facilè continet nouam iniuriam: nisi occurrat casus in quo si omittatur, nunquam postea fieri poterit, aut tam sit diuturna, vt possit censeri continere quendam contemptum eius, cui satisfaciendum est.

Quando iniuria non fiat damnosa, satisfactio sine noua iniuria differtur.

Ad 2. & 3. nego in vtroq; minorem. Primò, quia potest quis hîc & nunc liberè non velle conteri, sine eo quòd positiuè nolit conteri, quia poterit nullum habere actum circa contritionem. Secundò, quia potest aliquis velle hîc & nunc nō conteri, & tamen nullo modo velle esse in peccato mortali, aut Deo inimicus: imò potest simul de hoc dolere, & contrarium inefficaciter velle. Sicut potest fieri vt videam equum proximi submergi, cui possem quidem succurrere, ita tamen vt hîc & nunc non tenear: & tunc possum quidem nolle ei succurrere, non possunt tamen velle eum submergi. Et simili modo possum aliquando hîc & nunc nolle conteri de peccato sine eo quòd velim in eo perseuerare: & illud aliquando potest licitè fieri, hoc verò nunquam.

28. Dices, Hæc nolitio nō potest habere honestum finem: Ergo semper erit saltem peccatum veniale. Quidam negant antecedens, quia potest quis nolle hîc & nunc conteri, eò quòd per hoc impediretur ab alio bono opere, quod vult exercere. Sed hoc non planè satisfacit. Quia vel loquuntur de opere quod peccator hîc & nunc tenetur exercere, nec potest illud facere, & simul se excitare ad contritionem: & sic non respondent ad mentem obiicientium, qui loquuntur de casu quo quis sine incommodo potest conteri. Vel agunt de opere ad quod peccator hîc & nunc nō obligatur: & tunc difficile est videre quomodo illa nolitio possit esse honesta, quia talis expressè vellet omittere maximum bonum, scilicet contritionem, & recuperationem amicitiæ diuinæ, propter aliud opus quod in tali statu factum exigui momenti est. quod non videtur secundùm exigētiam honestatis & virtutis fieri posse. Nam etsi possim honestè aliquando facere minus bonum quando possum facere maius: non tamen videor posse expressè velle illud omittere, vt hoc faciam; quia hoc esset explicitè minus bonum præferre maiori, sine meliori. Quare quidquid sit de antecedente, nego consequentiam: quia poterit esse actus indifferens, quales dari in indiuiduo est probabilius. Quamuis non negarim talem nolitionem sæpe fore peccatum veniale, quia facilè continebit aliquam indecentiā. Sed hoc nō facit contra conclusionem, sicut nec obiectio, quia hîc agimus de obligatione sub peccato mortali.

29. Ad quartum, nego antecedens: nam hoc tantùm est verum quando ex omissione illius emendationis creditur secuturum aliud malum quod tenear euitare: vt sit in periculoso morbo, ex quo mors facilè sequeretur. Hinc qui sine graui causa amputaret sibi manum, grauiter quidem peccaret: tamen etsi postea omnino crederet sibi restituendam per aliquam peregrinationem, vel similem modum, non teneretur eam suscipere, si modò non timeretur aliud incommodum quod sub peccato teneretur euitare.

Ad quintum Resp. Antecedens tantùm esse verum quando probabiliter timemus proximum, nisi statim corripiamus, aut lapsurum in aliud aliquod peccatum mortale, aut in peccato moriturum. Quia sicut non teneor alicui dare eleemosynam corporalem nisi sit in necessitate; ita nec spiritualem: peccator autem non est in necessitate correptionis, nisi quando ex eius dilatione graue aliquod malum timetur.

Non teneor proximū corripere ob peccatum præteritum, quando non timetur aliud malum.

Ad sextum Resp. Illa pericula esse remota, qualia homo non tenetur euitare, præsertim sub graui culpa: quia aliàs non posset negotiationem & similia officia licitè exercere; quia in illis semper est aliquod periculum peccandi mortaliter, præsertim imperfectis hominibus. Quòd si tamen aliquis hîc & nunc crederet sibi proximum aliquod periculum peccati imminere, nisi contereretur: ad hoc teneretur iuxta dicta n. 19.

Non tenemur vitare peccati pericula remota.

30. Ad 7. Resp. Ibi agi de fuga peccati cōmittendi, nā statim subditur: *Et si accesseris ad illa, suscipient te.*

Dixi in concl. *Non tenemur sub nouo peccato mortali*, &c. Primò, quia certum est nos statim teneri conteri, aut cum attritione suscipere Sacramentum pœnitentiæ sub pœna manendi in antiquo peccato mortali; & hoc solùm multi docent, qui pro contraria sententia citantur. Secundò, quia facilè hac in re committeretur peccatū veniale, præsertim quando peccator sentit se à Deo excitari ad contritionem, & cùm facilè eam habere posset ex negligentia eam omittit. quod vix potest sine aliqua indecentia fieri. Hinc videmus etiam cōmuniter timoratos quosque sæpe confiteri, quòd gratiæ Dei non responderint. Quamuis quando ei esset hîc & nunc valdè incommodum se disponere ad contritionem, posset sine vllo peccato eam omittere, aut etiam nolle hîc & nunc cōteri, modò crederet se postea habiturum meliorem occasionem se conuertendi ad Deum.

31. Concl. II. Certum est secundò omnes, peccatorem qui nō potest suscipere Sacramentum, teneri cōteri in articulo mortis. Quia nisi hoc tunc faciat, fortè nunquam illud præceptum poterit implere, & exponit se certo periculo perpetuæ damnationis, ac perseuerantiæ in inimicitia Dei. quæ sub graui peccato tenetur vitare.

Peccator tenetur in periculo mortis pœnitere.

32. Concl. III. Etsi non sit improbabile peccatorē per se loquendo, non teneri sub peccato mortali cōteri extra periculū mortis: tamē in iis qui diutiùs viuunt contrarium est multo probabilius: imò eum qui expressè vellet differre pœnitentiā vsq; ad finem vitæ, non dubito peccaturū mortaliter.

Prima pars probatur tum auctoritate eorum quos pro quarta sententia citaui: tum etiam rationibus ibidem subiunctis.

Secundam partem tenent *Henriquez lib. 4. de Sacramentis cap. 6. n. 6. Suarez. disp. 15. sect. 6. n. 3.* & ij omnes quos pro 1. & 2. sententia citaui, & est iam communior DD. Prob. quia qui tam diu sponte manet alienus ab amicitia diuina, ipso facto quodammodo ostendit se eam parui facere. Nec enim re, quam magni facimus, tam diu volumus carere. Illud autem continet grauem iniuriam in Deum. Secundò, quia etsi, vt ostendi suprà n. 26. minor longè sit obligatio satisfaciendi pro iniuria

Henriquez. Suarez.

Differens nimis diu pœnitentiam grauiter peccat.

iniuria illata, quàm eam non inferendi; poterit tamen illa ratione diuturnitatis temporis in tantum crescere vt fiat grauis: ita vt tanta dilatione meritò grauiter offendatur is, cui satisfaciendum est: vt videmus fieri etiam in rebus humanis. v.c. Paulus debeat notabilem summam Petro, quam facilè possit soluere; quamuis hic facilè ferat aliquamdiu solutionem differri: tamen existimabit sibi grauem fieri iniuriam, si per multos annos differatur, etiamsi aliud nullũ damnum patiatur, præsertim si Paulus sæpiùs monitus vt soluat, id negligat. Eadem autẽ est ratio peccatoris respectu Dei, qui cum sæpiùs per gratias præuenientes ad pœnitentiam excitando mouet vt debitum soluat, quod ipse cum quodam interpretatiuo Dei cõtemptu neglexit: vnde Deus de eiusmodi grauiter conqueritur Prouerb. 1. vbi ait: *Quia vocaui & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret; despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo*, &c. Quibus consonat illud ad Rom. 2. *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis cõtemnis? Ignoras quoniã benignitas Dei ad pœnitentiã te adducit? Secundùm autẽ duritiam tuam & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram*, &c. Idem etiam videtur esse sensus cõmunis Patrum, qui grauissimè reprehendunt eos, qui differunt pœnitentiam vsque ad finem vitæ. Vide *D. August. serm. 57. de tempore, & D. Cyprianum lib. 4. epist. 2. D. Ambros. in exhortatione ad agendam pœnitentiam D. Basilium in exhortatione ad baptismum. Chrysost. in epist. 2. ad Corinth. homil. 22.*

Prouerb. 1. | Rom. 2. | D. August. D. Cyprian. D. Ambros. D. Basil. D. Chrysost.

33 Demum probatur, quia secundùm communiorem & probabiliorem sententiam homo tenetur sæpiùs per vitam amare Deum super omnia: ergo multò magis à peccatis conuerti, si sciat se in iis esse, quia maior videtur Dei iniuria si aliquis diu sponte maneat in eius inimicitia, quàm si semper habitualiter eum amans diu differat eum amare actualiter.

Non potest præcisè definiri quanto tempore sine nouo peccato mortali possit differri pœnitentia.

Nec refert quòd non possit præcisè assignari certum tempus, quo talis per talem dilationem peccabit mortaliter. Hoc enim in rebus quæ pendent ex sola morali æstimatione non ita facilè fieri potest. Quare sufficit in talibus constituere terminum aliquem extrinsecum, v.c. trium aut quatuor annorum: vt qui tam diu pœnitentiam differt, censeatur grauiter peccasse: etsi non possimus præcisè dicere, quando illa dilatio cœperit esse mortalis.

Tertia pars probatur. Quia talis voluntas continet grauem quandam indecentiam, nec vllo modo à contemptu diuinæ auctoritatis ac amicitiæ potest excusari. Nam etsi is qui ex animi tepiditate pœnitentiam de mense in mensem per multos annos differt, possit videri id non facere quia parui pendit diuinam amicitiam, sed quia ab occurrentibus difficultatibus à conuersione hic & nunc seriò aggredienda auertitur: tamen vt quis expressè velit tam diu conuersionẽ differre, cùm facillimum sit à tali actu abstinere, nulla videtur posse esse ratio, quàm quia parui pendit diuinam amicitiam. Imò talis vt minimum implicitè aliquid creatum præfert amicitiæ diuinæ, ipsique Deo, siue, quod idem est, amat creaturam appretiatiuè supra Deum. quod est apertè peccatum mortale.

DVBIVM IV.

Vtrùm quis teneatur aliquando conteri de peccato sibi remisso?

34 QVidam antiquiores Theologi videntur sensisse nos de peccatis iam remissis toties teneri conteri, quoties ea nobis occurrunt. Sed hoc sine fundamento dicitur: vt satis patet ex præcedentibus dubiis. Quia si non tenemur de peccato nondũ remisso conteri statim atque hoc nobis occurrit: quantò minùs de peccato nobis remisso. Aliàs incumberet homini intolerabile onus, si quoties ei præteritum peccatũ occurrit, teneretur de eo dolere, & malum plane esset cõsilium multorum prudẽtum confessariorum, qui scrupulosis suadent vt auertant cogitationem suam à præteritis peccatis: quia repellẽdo cogitationem præteritorum peccatorum peccarent omittendo contritionẽ: quæ absurda sunt. Quare credo illos auctores saltem magna ex parte nihil aliud voluisse, quàm quod docet *D. Thom. q. 84. a. 8. & 9.* scilicet nos de peccato commisso debere tota vita habitualiter dolere; atque etiã secundùm actũ ita, vt ipsum peccatũ nunquam nobis placeat: ideoque quando nobis occurrit, optimum esse consilium illud detestari: atque etiam necessarium, quando aliàs esset periculum ne illud nobis placeret. Extra hunc autẽ casum satis iã inter omnes constat, nos non teneri ampliùs cõteri de peccato, de quo semel formaliter sumus cõtriti, aut etiã attriti illud sumus cõfessi.

Non tenemur de peccato remisso conteri quoties hoc nobis occurrit. | D. Thom. | De eodem peccato non tenemur ſæpius formaliter conteri.

35 Tota autem difficultas est de peccato quod alicui est remissum per solam virtualem contritionem; vt quando de illo nihil cogitans peccator amauit Deum supra omnia: Vtrùm scilicet casu quo postea non possit confiteri (nam si possit illud confiteri, tenetur de eo saltem attriti in ordine ad confessionem) teneatur de eo concipere formalem contritionem? Videtur enim ad hoc non teneri. Primò, quia contritio solùm est necessaria ad remissionem peccati, illud autem peccatum iam verè remissum est. Nec satisfacit si dicas esse remissum cum obligatione ad contritionem. Quia neque hæc obligatio potest oriri ex puro iure naturæ: quia ius naturæ non aliter potest nos ad eam obligare, quàm quatenus est necessaria ad remissionem peccati obtinendam. Ergo hac obtenta iam ea obligatio cessat. Neque etiam potest oriri ex iure merè positiuo: tum quia nullum tale potest ostendi: nam vbicunque Scriptura docet necessariam esse pœnitentiam, loquitur de peccatoribus. Imò *Lucæ 15. v. 7.* dicuntur iusti non egere pœnitentia. Tum etiam quia est ferè communis sententia, in noua lege nullum esse præceptum diuinum merè positiuum, præter præcepta circa susceptionẽ Sacramentorum. Secundò, quia in Scripturis non minor vis remittendi peccata tribuitur caritati, quàm pœnitentiæ, siue contritioni. Atqui per hanc peccatum ita remittitur, vt non teneamur de eo ampliùs conteri: ergo etiam per illam. Tertiò, quia inter homines is qui remissa quacunque ratione offensa alterum

Luc. 15.

verè

verè recipit in suam amicitiam, nunquam postea solet ab eo exigere vt ampliùs de ea doleat. Atqui Deus non videtur minùs perfectè remittere peccata, quàm homines. Ergo non est credendum eum post eorum remissionem, quid simile ampliùs requirere, nisi quatenus hoc necessarium est ad confessionem. & hanc sententiam tenet *P. Vasq. de confess. q. 86. art. 2. dub. 2. num. 11.*

36 Alij nihilominus tenent talem quando postea recordatur sui peccati, teneri de eo conteri; quia Deus cum tali onere censetur id remisisse, sicut remittit illud cum onere confitendi, si hoc fieri possit. Probant autem id primò, quia est communior sententia Theologorum, vt patet ex *Nauar. c. 1. num. 5. Medina Codice de pœnitentia. tract. 1. quæst. 2. §. Quartò arguitur. Henriquez. lib. 4. de Sacramentis c. 6. nu. 5. Suarez. disput. 9. sect. 1. n. 4. & 13. & disput. 15. sect. 5. num. 5.* qui omnes hanc sententiam adferunt vt communem. Secundò, quia tam Scripturæ quàm Patres ac Concilia sæpe docent peccata non remitti sine pœnitentia, quod cùm possit intelligi de pœnitentia formali, saltem in voto habita, ita vt actus caritatis non aliter disponat ad remissioné peccati, quàm quatenus includit virtuale votum formalis pœnitentiæ, & directam ad eam obligationem: dicendum est de ea debere intelligi, quia eorum verba hanc propriè significant: præsertim cùm DD. ea communiter ita intelligant. Sed non est opus hæc pluribus disputare: quia non video quem vsum contraria sententia in praxi habere possit.

Nauarr. Medina. Henriquez. Suarez.

DISPVTATIO IV.

DE SACRAMENTI POENITENTIÆ INSTITVTIONE AC ESSENTIA.

DVBIVM I.

Vtrùm in lege noua sit aliquod propriè dictum Sacramentum pœnitentiæ, distinctum à baptismo?

1 VIDENTVR hoc olim negasse Montanistæ, & Nouatiani: vt colligitur ex *D. Hieronym. in epistola ad Marcellam, & ex Cypriano, l. 2. epistola 4.* Hæretici verò huius temporis valdè varij sunt. Quidam enim aliquando admiserunt pœnitentiam esse verum Sacramentum, postea tamen dixerunt tantùm esse Sacramentum latè sumptum. Alij dixerunt non esse distinctum à baptismo: ita vt sæpe iidem secum pugnent: vt docet *Cardin. Bellarmin. 1. de pœnitent. cap. 9.* Vt autem faciliùs nostram sententiam oppugnent, impudentissimè fingunt nos multa dicere tam à veritate, quàm à fide Catholica alienissima: vt docet *Cardin. Bellarm. suprà cap. 2. 3. 4. & 5.* ita vt vel inde clarè pateat veritatem à nobis stare, cùm nostra sententia non possit, nisi per calumnias oppugnari.

D. Hieronym. Cyprian.

Cardin. Bellarmin.

2 CONCLVS. Est in Ecclesia Catholica verum & propriè dictum Sacramentum pœnitentiæ distinctum à baptismate, à Christo Domino institutum. Est de fide, vt patet ex *Florent. in litteris Eugenij, & Trid. sess. 14. can. 1. & 2.*

Pœnitetia est Sacramentum.

Florent. Tridentin.

Probatur 1. Quia ad rationem veri & propriè dicti Sacramenti sufficit, quòd sit signum aliquod sensibile diuinitus & permanenter institutum, habens annexam promissionem gratiæ, siue remissionis peccatorum: Atqui pœnitentia sacramentalis est talis: Ergo est verum Sacramentum. Maior patet tum per se: quia nihil est aliud quod possit præterea requiri ad rationem Sacramenti. Tum etiam ex dictis tomo 1. quæst. 60. in definitione Sacramenti. Nec etiam hæretici eam negant. Minor prob. ex Ioan. 20. vbi Christus Apostolis ait: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur iis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Vbi habemus primò expressam promissionem remissionis peccatorum, & consequenter gratiæ sine qua illa non remittuntur. Secundò, ex illis verbis apertè colligitur ibi institui externum aliquem ritum, siue visibile signum, quo remissio erat facienda. Cùm enim homines debeant hanc remissionem circa homines exercere, debent hoc necessariò facere per aliquod externum signum: quia aliter eam hominibus significare non possunt, & omnino impertinenter hæc remissio ita fieret, vt reus eam non posset cognoscere. Hæc autem ratio maximè vrget in sententia hæreticorum, qui volunt peccata non aliter remitti quàm per excitationem fidei. Nullus enim homo potest in altero fidem excitare, nisi per aliquod signum externum. Ex quibus clarum est, saltem ex parte absoluentis requiri aliquod signum externum remissionis peccati: quod iam contendimus.

Ioan. 20.

Ad eã requiritur aliquod externum signum ex parte absoluẽtis.

Quòd

Item ex parte pœnitentis.

3 Quòd autem etiam ex parte absoluendi aliquid simile requiratur, inde etiam clarè colligitur. quia non est dubium quin Christus instituerit, vt hæc remissio fieret conuenienti modo. hoc autem fieri non potuit, nisi absoluendus prius externo aliquo signo, saltem in genere, fateretur se peccasse, ostenderetque se dolere de peccato, veniamque petere. quia aliàs posset absolutio cuiuis obuio, & nihil minùs cogitanti impendi. quod absurdissimum est. Colligitur apertè ex 1. Ioan. 1. vbi dicitur, *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra.* Vbi cùm Apostolus dicit: *Fidelis est & iustus vt remittat*: significat hanc remissionem alicubi in Scriptura esse promissam, non omnibus, sed confitentibus sua peccata. quod patet ex illis verbis: *si confiteamur.* vbi requiritur confessio tamquam aliqua conditio. Quòd autem hæc debeat fieri homini, & consequenter per signum aliquod externum, docemur *Iacobi 5. v. 16.* vbi dicitur: *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra.* Sed hæc pluribus docebo infrà num. 13. & 33. & dis. 5. dub. 1.

1. Ioan. 1.

Iacob. 5.

Ioan. 20.

4 Respondent hæretici Primò, illo loco Ioan. 20. solùm dari Apostolis facultatem remittendi peccata, quatenus datur potestas, per annuntiationem Euangelij, excitandi fidem, qua peccata remittuntur. Sed & hoc apertè falsum est, vt ostendam dub. 2. Et quamuis concederemus, nihil eus iuuaret. quia fatentur etiam baptizantem non aliter remittere peccata, quàm excitando fidem: atque ita si hoc sufficiat vt baptismus sit Sacramentum, etiam sufficiet vt pœnitentia sit Sacramentum.

Respondent secundò, Pœnitentiam esse quidem Sacramentum, non tamen distinctum à baptismo. Probant primò, quia baptismus semper in baptizato perseuerat, nec vnquam frangitur. Quare sicut qui è naui integra exciderunt, non debent confugere ad aliquam tabulam, qua enatent, sed ad nauem redire: sic etiam eos qui per peccata baptismi gratiam amiserunt, aiunt non debere confugere ad pœnitentiam, sed baptismum in memoriam reuocare, vt per eum ipsis peccata remittantur. Hinc Caluinus quibusdam locis grauissimè inuehitur in Patres, qui pœnitentiam vocant secundam post naufragium tabulam. Secundò, quia Christus eandem potestatem remittendi peccata concessit Apostolis, *Ioan. 20. & Matth. & Marci cap. vlt. v. 19. & 15.* Atqui hîc dat tantùm potestatem remittendi peccata per baptismum. Ergo etiam Ioan. 20. Tertiò, quia ob hanc causam baptismus Ioannis dicitur baptismus pœnitentiæ, & Patres quandoque etiam baptismum Christi sic vocant. & Petrus Actorum 2. iubet baptizandos prius agere pœnitentiam. Quartò, quia *D. Aug. l. 1. de nuptijs c. 33.* docet baptismum etiam remittere peccata, quæ post eius susceptionem committuntur.

Caluinus.

Ioan. 20. Matth. vlt. Marci vlt.

D. Aug.

5 Sed hæc nullo modo dici possunt. Primò, quia Apostolus ad Hebr. 6. docet, impossibile esse eos qui semel illuminati postea lapsi sunt, renouari ad pœnitentiam. Quod communiter Patres contra Nouatianos intelligūt de renouatione quæ fiat per baptismū: vt fusè probant *Card. Bellarm. l. 1. de pœnitentia, c. 13. & P. Cornelius in commentarijs in hunc locum.* Et sane ipse contextus Apostoli hanc explicationem facit probabilem. Et quamuis forte sit alius huius loci sensus, vt docet P. Cornelius suprà; tamen ex communi Patrum aliorumque DD. interpretatione clarè patet, iam olim fuisse communem Ecclesiæ sensum, peccata post baptismum commissa non posse per eum remitti. quod esset falsum, si possent remitti per eiusdem in memoriam reuocationem; vt hæretici volunt. Secundò, quia aliàs Christus non dedisset Apostolis potestatem retinendi peccata baptizatorum: quia non possunt facere vt baptizati vel non sint baptizati, vel vt iis non occurrat memoria baptismi, qua excitentur vt credant sibi remissa esse peccata. Tertiò, quia secundùm illos per baptismum remitterentur quadam ratione peccata antequam committerentur. Sicut si Princeps alicui homicidæ dato chirographo ita crimen remitteret, vt simul etiam promitteret se in posterum omnia peccata quæ committeret remissurum, hoc ipso, quo chirographum inspiciens crederet Principem sibi crimen remisisse. quo facto sine dubio immensa daretur licentia peccandi, ideoque cōtra omnem rectam rationem fieret. Quare meritò omnes Patres cum tota Ecclesia catholica longè aliam pœnitentiam requirunt vt remittantur peccata commissa post baptismum, quàm vt remittantur prius commissa. Quartò, quia aliàs Christus potius debuisset instituere, vt remitterentur peccata per recordationē passionis suæ; quia hæc est efficacior ad fidem & pietatem excitandam.

Hebr. 6.

Bellar. P. Cornel.

6 Quintò, quia Patres vbique distinguunt hæc duo Sacramenta. *Tertullianus lib. de pœnitentia. Hæc igitur, ait, venena eius prouidens Deus, clausa licet ignoscentiæ ianua, & intinctionis sera obstructa, aliquid adhuc permisit patere: collocauit in vestibulo pœnitentiam secundam, quæ pulsantibus patefaciat.* Et *D. Hieron. l. 1. contra Pelag. post medium: Redimatur*, inquit, *sanguine Saluatoris aut in domo baptismatis, aut in pœnitentia, quæ imitatur baptismatis gratiam.* *D. Ambros. l. 1. de pœnit. c. 7. In baptismo, ait, remissio peccatorum omnium est. quid interest, vtrùm per pœnitentiam, an per lauacrum hoc ius* (scilicet remittendi peccata) *sibi datum sacerdotes vindicent? vnum in vtroque ministerium est.* Quia scilicet tam baptizantis quàm absoluentis ministerio peccata à Deo tamquam causa principali remittuntur. Plurimos alios citat *Card. Bellarm. l. 1 de pœnitentia c. 10.*

Tertull.

D. Hier.

D. Ambros.

Bellarm.

7 Ad primam probationem hæreticorum Respondeo primò, secundùm sententiam hæreticorum ibi sumi apertè falsum. Nam secundùm eos baptismus in peccatore neque manet secundùm suam essentiam, quia hæc tota consistit in actione transeunte: neque secundùm gratiam quam nec ipsi putant infundi, & nos dicimus per peccatum mortale perire: neque etiam secundùm habitum fidei, quia ipsi hunc negant infundi: nec etiam secundùm characterem, quia ipsi hunc negant. Nihil autem aliud fingi potest secundùm quod maneat.

Respondeo secundò, Etsi secundùm nos baptismus maneat in peccatore ratione characteris quem imprimit: tamen per hunc non remittit peccata, sed per se, idque solùm quando actu susci-

suscipitur. Nec enim institutus est vt remittat peccata futura (hoc enim ineptum esset, vt iam supra ostendi) sed vt remittat præterita. Quare per peccata mortalia non frangimus quidem baptismum, nec eum amittimus, sed perdimus eius effectum, scilicet gratiam Dei, qua excidentes peccatis immergimur, è quibus sine pœnitentiæ tabula enatare non possumus: vt contra Caluini ineptias, aut potiùs blasphemas exclamationes optimè docet *D. Hieron. epistola 8. ad Demetriadem. D. Ambros. ad virginem lapsam. c. 18.* aliique sancti Patres ac Ecclesiæ Doctores.

D. Hier. D. Ambr.

8 Ad secundam nego assumptum: est enim apertè falsum, vt ostendam n. 18. & sequent.

Ad tertiam Respondeo, Baptismum Ioannis & nostrum toto cœlo distare: vt patet ex Actorum 19. & satis ostendi in materia de baptismo. Patres quidem aliquando licet rarò baptismum Christi vocant baptismũ pœnitentiæ; non quòd sit idem cum Sacramento pœnitentiæ, aut baptismate Ioannis: sed quia ij qui mortaliter aliquando peccarunt, antequam baptizentur, debent præmittere pœnitentiam, vt patet Actorum 2. Inde tamen nullo modo sequitur, ipsum esse Sacramentum pœnitentiæ. Sicut nec ex eo quòd peccator debet priùs agere pœnitentiam, quàm sumat Venerabile Sacramentum, sequitur vtrumque Sacramentum esse idem.

Act. 19. Cur baptismus Christi dicatur aliquando baptismus pœnitentiæ. Act. 2.

Ad quartum Respondeo, Augustinum eo loco non velle baptismum per se valere ad remittenda peccata à baptizatis commissa: sed solùm eum esse aliquo modo necessarium ad remissionem omnium peccatorum. Nam per eius susceptionem & remittũtur peccata priùs commissa, & suscipiens redditur capax Sacramenti pœnitentiæ, quo sequentia peccata remittantur. Vnde reddens rationem eorum quæ dixerat, ait, *Quid enim prodesset vel ante baptismum pœnitentia nisi baptismus sequeretur; vel postea, nisi præcederet?* quia nimirum inualidè hoc Sacramentum susciperetur. Peccata autem post baptismum commissa, per eum immediatè non remitti, sed per Sacramentum pœnitentiæ subsequens distinctum ab ipso baptismo; ipse apertè docet *lib. 1. de adulterinis coniugijs cap. vlt.* Vbi cùm dixisset catechumenum, qui post petitum baptisma malè viuens in morbum subitò incidit, ac omnibus sensibus destituitur, debere baptizari; subiungit: *Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentem finienda vitæ periculum præoccupauerit: nec ipsos enim ex hac vita sine arra suæ reconciliationis exire velle debet mater Ecclesia.* Vbi peccantem post baptismum non iubet excitari vt recordetur baptismatis, sed per absolutionem reconciliari.

D. Aug.

9 Probatur conclus. Secundò auctoritate & communi consensu Patrum, qui pœnitentiam agnoscunt esse verum Sacramentum distinctum à baptismate: vt patet ex dictis n. 6. quibus adde *Nazianzenum, qui in libro de vita Moysis ait: Moyses per lapidē inundare aquis eremum fecit. Quæ res quantum qualeque sit pœnitentia Sacramentum docet.* Item: *Augustinum*, qui *epist. 180. ad Honoratum, & l. 5. de baptismo cap. 20.* annumerat hoc Sacramentum cum baptismo & Eucharistia.

Nazianz. D. Aug.

Tertiò probatur, quia ex communi omnium DD. sententia, & maximè ex *Concilio Florentino in literis Eugenij, & Trident. c. 14* clarum est, totam omnino Ecclesiam iam aliquot sæculis sensisse Sacramentum pœnitentiæ esse verum & propriè dictum Sacramentum. Nec hæretici possunt vllo firmo argumento ostendere, quando hæc opinio in Ecclesia primùm inceperit, nisi reducendo eam ad tempora Apostolorum. Ergo iuxta regulam *D. Augustini l. 4. de baptismo c. 24.* clarum est, hanc doctrinam ab Apostolis acceptam: præsertim cùm multi antiquissimi Patres sæpe eam clarè asseruerint, nullus autem vnquam negarit.

Florent. Trident. D. Aug.

10 Obijciunt hæretici primò, Baptismus & Eucharistia, quæ constat esse vera Sacramenta, constant aliqua materia permanente & visibili: Ergo nihil potest esse Sacramentum quod ea non constat. Et confir. Quia *D. Augustinus tract. 80. in Ioannem*, ait: *Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.* Secundò, quia pœnitentia non fuit Sacramentum ante legem euangelicam: Ergo nec post eam. Conseq. prob. Quia Apostolus *Act. 26. v. 20. & 22.* docet, se eandem pœnitentiam annuntiare, quam prophetæ annuntiauerunt. Tertiò, Christus Ioan. 20. ait Apostolis: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*; & statim subdit: *Quorum remiseritis peccata, &c.* Atqui ipse non remisit peccata per applicationem alicuius Sacramenti, sed solùm per annuntiationem Euangelij: Ergo non dedit Apostolis aliam potestatem remittēdi peccata. Quartò, Gratiani tempore nondum erat certum pœnitentiam esse Sacramẽtum. Nam *ipse distinct. 1. de pœnitentia* allatis pro vtraque parte varijs auctoribus, tandem rem dubiam relinquit.

D. Aug. Act. 26. Ioan. 20. Gratian.

11 Ad primũ Respondeo, negando, conseq. Nam simili modo possem argumentari, Baptismi materia remota necessariò est aqua: ergo cuiusuis Sacramenti materia debet esse aqua. Quare etsi omnia Sacramẽta debeant conuenire in eo quòd habeant materiam aliquam sensibilem, vt possint esse signum sensibile: non est tamen necessarium, vt omnia habeant omnino similem materiam: sed vnumquodque requirit talem, quæ ipsius fini est aptissima. Ad confirmationem Respondeo, eam nihil facere ad rem. Quia D. Aug. ibi solùm loquitur de baptismo.

Ad secundum nego consequentiam, ad probationem nego Apostolum hoc ibi dicere: sed solùm dicit se hortatum fuisse & Gentes & Iudæos, vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum suum, seque nihil de Christo annuntiasse nisi quòd Moyses & prophetæ de eo prophetarunt: vt patet ex contextu. Adde primò Apostolum ibi non loqui de pœnitentiæ Sacramento, nam agit de ijs quos ad fidem vocabat, qui illius erant incapaces: sed de pœnitentia, quæ debet præcedere baptismum. Adde secundò, etsi illa verba: *nihil extrà dicens quàm ea quæ prophetæ locuti sunt futura esse & Moyses*; intelligerentur de Sacramento pœnitentiæ, futura nihilominus vera, quia Sacramentum in noua lege futurũ esse multis signis & figuris fuit in veteri prophetatũ. Hoc enim præfigurabat plurimę ceremoniæ, quib. immũditia legalis expiabatur.

12 Ad tertium Respondeo, Illa verba: *Sicut misit me Pater, &c.* non ita accipienda sunt, quasi Christus daret ibi Apostolis eandẽ potestatem, quam ipse

ipse habuit ac exercuit: vt eã eodem modo exercerent. Nam sic ipsi debuissent remittere peccata vi suorum meritorum: sicut Christus ea paralytico Matth. 9. & Ioan. 8. adulteræ (cui tamen non fuerat concionatus) remisit. Item Apostoli non debuissent remittere peccata baptizando. Nam Ioan. 4. dicitur: *Quamquam Iesus non baptizaret,* &c. Adde, quòd Christus ante passionem non contulerit alicui Sacramentum pœnitentiæ non esse mirum, nec hîc quidquam probare: nã tunc nondum erat institutum. Ex quibus patet, etiam minorem esse falsam (Nam Christus paralytico & adulteræ immediatè sua auctoritate verè peccata remisit;) & consequentiam esse nullã.

Matth. 9. Ioan. 8.

Ioan. 4.

Gratian.

Ad quartum, nego assumptum. Nam Gratianus ibi non disputat an pœnitentia sit Sacramẽtum? Sed Vtrùm per contritionem ante realem confessionem peccata verè remittantur: de quo aliquando quidam dubitarunt: nos autem omnino credimus id aliquando fieri, cum obligatione tamen ea postea confitendi: vt docent *Trident. sess.* 14. *c.* 4. Illud autem longe diuersum est ab hac quæstione, Vtrùm pœnitentia sit Sacramentum? quod semper in Ecclesia fuit certum.

Trident.

13. Petes, quando Christus hoc Sacramentum instituerit? Respond. Eum hoc Sacramentum promisisse Matt. 16. & 18. instituisse verò cum Ioan. 20. insufflans in Apostolos dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata,* &c. Ita *Trident. sess.* 14. *c.* 1. Et probatur. Quia ibi dedit iis potestatem remittendi peccata, non quibuscunque siue benè siue malè dispositis; siue pœnitentibus, siue non pœnitentibus: sed iis quos scirent suorum peccatorum pœnitere. Et similiter dedit potestatem retinendi ea iis, quos viderent non esse sufficienter dispositos ad remissionem. Nam aliàs illa potestas fuisset contra omnem rationem & decorem. Ad illud autem necessarium est vt priùs cognoscant quid quisque cõmiserit: nam aliàs impossibile est vt commodè iudicent quinam sint benè dispositi ad remissionem; qui non. Ex quibus infertur, Christum tũc instituisse omnia quæ necessaria sunt ad Sacramentum pœnitentiæ, & consequenter etiam ipsum Sacramentum. Putant tamen aliqui, idq; satis probabiliter, Christum in vltima cœna in illa longa concione inter alia prædixisse Apostolis, se instituturum postea hoc Sacramentũ, eosque docuisse quo ritu illud deberent administrare, sicut teste *Fabiano Papa in epistola ad Orientales* eos tunc docuit conficere chrisma. Et ideo fortasse Trident. supra dicit Christum illud præcipuè instituisse Ioan. 20. quia scilicet & Matth. 18. illud promiserat, & in cœna eius ritum docuerat: atque ita poterat videri quodammodo inchoasse eius institutionem.

Matth. 16. & 18. Ioan. 20. Christus instituit pœnitentiam? Ioan. 20. Trident.

Cur ad Sacramentum pœnitentiæ necessaria sit confessio.

Fabian. Papa. Trident.

DVBIVM II.

Vtrùm sacerdos in Sacramento Pœnitentiæ verè peccata remittat?

14. HÆretici nostri tẽporis, secuti Nouitianos absolutè negant, sacerdotes habere vllam veram potestatem remittendi peccata: sed solũ dici ea remittere, aut quatenus sua prædicatione excitant in peccatore fidem, qua ei peccata remittuntur; aut quatenus illi denuntiant ea esse remissa.

Hæretici nostri. Nouatiani.

Fuerunt etiam olim multi catholici, qui negarunt sacerdotem vere remittere ipsam culpã. Primò, quia cùm Deus per culpam offendatur, ipse solus eam potest remittere. hinc Lucæ 5. dicitur: *Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus?* Et Ioan. 11. solus Christus suscitauit Lazarum à mortuis, & deinde iussit eum solui per Apostolos. Quare sæpe Patres dicunt, solum Deum remittere peccata, ac viuificare animas. Secundò, quia nemo est sufficienter dispositus, vt suscipiat effectum Sacramenti pœnitentiæ, nisi sit priùs contritus. Atqui peccatum omni contrito statim remittitur: ergo non potest remitti per Ministrum Sacramenti.

Luc. 5. Ioan. 11.

15. Quia tamen ex altera parte ob claritatem verborum Ioan. 20. coguntur necessariò sacerdotibus concedere aliquam facultatem remittendi peccata; valdè inter se variant, qua ratione ea concedenda sit.

Ioan. 20.

Primò, *Magister in 4. d. 18. § Non autem, & §. Ligant quoque.* docet sacerdotem remittere peccata. Primò, quia declarando peccatori ea esse remissa, ipsum absoluit in facie Ecclesiæ. Secundò, quia remittit aliqui pœnæ temporalis ei debitæ. Fundatur autem maximè auctoritate D. Hieronymi, qui in illud Matth 16. *Tibi dabo claues regni cælorum,* &c. *Hunc,* inquit *locum quidam non intelligentes, aliquid sumunt de supercilio Pharisæorum, vt damnare innoxios & soluere se putent noxios: cùm apud Deum non sententia sacerdotum, sed reorum vita quæratur. In Leuitico se ostendere sacerdotibus iubentur leprosi, quos illi non faciunt leprosos vel mundos, sed discernunt qui mundi vel immundi sint.*

Magist.

D. Hieron. Matt. 16.

Secunda sententia est *Hugonis Victorini l. 2. de Sacramentis p. 14. c. 8.* quæ docet Deum remittere peccatum quoad culpam, sacerdotem vero quoad pœnam æternam. Sed hæc sententia pugnat apertè cùm *Trident. sess. 6. c. 14.* vbi docet pœnam æternam semper vnà cum culpa remitti.

Hugo Vict. Trident.

Tertia sententia docet, per Sacramentum remitti peccatum quoad culpam & pœnam æternam, non tamen prout actu suscipitur, sed prout contritus illud suscipit in voto. Hanc tacito auctore citat, & meritò refutat *Ioannes Medina in codice de pœnitentia tract. 2 q. 38. §. Est alia 4. opinio.*

Ioan. Medina.

Quarta est *Medina suprà, §. Videtur ergo.* Vbi docet tria esse in peccato, scilicet quòd constituat hominem inimicum Deo, reum pœnæ æternæ, & exulẽ à regno cælesti. Duo prima ait Deũ remittere contrito ante Sacramentum: tertium verò ipsum sacerdotem per Sacramentum: & in hoc volt consistere vim clauiũ in aperiendo regno cælesti. Addit tamen, si contritus sine sua culpa moriatur antequam possit confiteri; Deũ supplendo defectum sacerdotis hoc tertium ei remittere. Sed præterquam quòd hæc gratis sine fundamento fingantur, hæc sententia implicantia dicit. quia pars æternæ pœnæ, & quidem præcipua, quam peccato suo peccator meretur, est, quòd excludatur à regno cælesti. Ergo si tota pœna æterna ei remittatur, necessariò debet etiam tolli illa exclusio. Repugnat apertè *Trident. sess. 6. c. 7.* vbi docet iustificatos à peccato constitui

Trident.

tui hæredes regni cælestis. Ergo non persecutant damnari exilio, siue priuari iure regni.

16 Cōfessarius verè remittit peccata. Florentin. Trident. Ioan. 20.

CONCL. I. Certa fide tenendum est, ministros huius Sacramenti habere potestatem per illud verè remittendi peccata. Patet ex *Florentino in literis Eugenij*, & ex *Trident. sess. 14. can. 3.* vbi dicit anathema ijs, qui dicunt supra dicta verba Ioan. 20. non esse intelligenda de potestate remittendi peccata in Sacramento pœnitentiæ.

Probatur primò, Quia verba Christi Ioan. 20. tam apertè docent Apostolis concessam esse potestatem remittendi peccata, vt id apertiùs docere non possent: verba autem sacræ Scripturæ semper accipienda sunt in proprio sensu, nisi apertum inde sequatur incommodum: vt patet ex regula Tichonij apud Augustinum: & quia aliàs nihil possemus certò ex Scriptura probare.

Tichonius.

Quòd autem hîc nullum sit inconueniens, patet, quia etsi absurdum sit hominem propria auctoritate alicui remittere peccata (hoc enim soli Deo ac Christo conuenit;) tamē nullum est inconueniens, si homo hoc faciat nomine Dei, tamquam minister eius, & auctoritate ab eo accepta. Sicut etsi ea quæ mihi debentur, aut iniurias mihi illatas ego solus propria auctoritate possum remittere: tamen ex commissione hoc conuenientissimè facit is, cui hanc potestatem dedero. Confir. 1. Quia certum est Christū hanc

17

potestatem potuisse dare sacerdotibus (nulla enim hîc potest ostendi implicantia:) vt autem eam daret, & ipsius bonitati & exuberantiæ gratiæ legis nouæ fuit conuenientissimum, eumque eam de facto dedisse apertè illa verba Ioannis significant. Ergo nulla est ratio cur negemus ipsum eam dedisse. Confir. 2. Quia non est magis inconueniens hominem remittere peccata per Sacramentum pœnitētiæ quàm per baptismum; vt per se patet, & apertè docet *D. Ambros. citatus supra n. 6.* Item tam clarè imò clariùs illo Ioan. 20. conceditur Apostolis potestas remittendi peccata, quàm vllibi concedatur potestas eadem remittendi per baptismum: Atqui omnes certò credimus per baptismum verè remitti peccata: Ergo idem dicendum est de Sacramento pœnitentiæ. Tertiò, quia Christus ibidem paulò antè dixerat Apostolis: *Sicut misit me pater, & ego mitto vos*; statimque subdit: *Quorum remiseritis peccata*, &c. ostendēs se eam potestatem remittendi peccata, quam à Patre acceperat, ijs communicare, cum quadam scilicet proportione, & quantum eius erāt capaces. Atqui ipse habebat veram potestatem remittendi immediatè peccata: ergo eam etiam Apostolis, eorumque successoribus concessit. Quartò, quia si dicta verba non essent propriè intelligenda, Euangelistæ id alicubi explicassent, vt solent in aliis locis obscurioribus facere. Atqui nullibi hoc faciunt: ergo propriè accipienda sunt.

D. Ambros. Ioan. 20.

18 Potestas remittendi peccata est distincta à potestate concionandi.

Respondēt hæretici primò, Hîc Apostolis solùm dari potestatem per prædicationem Euangelij excitandi fidem, atque ita remittendi peccata. Sed cōtra eam explicationem facit Primò, quia hoc modo verba illa sumerentur valdè impropriè, & contra communem modū loquendi & hominum, & Scripturæ. quod, vt ostendi suprà, planè absurdum est. Secundò, quia hoc apertè repugnat tertiæ cōfirmationi. Tertiò, quia Christus hîc dedit Apostolis particularem aliquam potestatem, & ad hoc particularem gratiam, eamque sufficientem: insufflās enim in eos, ait: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata*, &c. Atqui gratiam ad concionandum non iam, sed in Pentecoste dedit. Nam Lucæ vlt. cùm dixisset discipulis per eos annuntiādam esse omnibus gentibus pœnitentiam, & remissionē peccatorū in nomine eius, iussit eos sedere Ierosolymis donec induerentur virtute ex alto: Ergo illo Ioan. 20. non dedit illis potestatem concionandi, sed aliquam aliam. Quartò, quia tam hîc quàm Matth. 16. & 18. simul cum potestate soluendi & remittendi peccata promittitur & datur potestas eadem retinendi, siue ligandi peccatores. Contrà verò Matth. & Marci vlt. vbi datur potestas annuntiandi Euangelium, & remissionem peccatorum, nulla fit mentio potestatis retinendi; sed iubentur absolutè ea annuntiare omni creaturæ. Ergo hæ potestates sunt diuersæ.

Luc. vlt.

Ioan. 20.

Matt. 16. & 18

Matth. vlt. Marc. vlt.

19 Ioan. 20. Et potestas iudiciaria.

Quintò, quia dum Christus Ioan. 20. concedit Apostolis potestatem remittendi peccata, eaque retinendi, dat eis potestatem iudiciariam, committitque officium iudicis: vt ex ipsis verbis patet, & ostendi n. 13. & apertè docet *D. Hier. epistola ad Heliodorum*, vbi loquens de sacerdotibus, ait: *Qui claues regni cælorum habent, quodammodo ante diem iudicij iudicant.* Concionator autem non agit officium iudicis, sed præconis: nec debet aliquos à concione repellere, sed promiscuè omnes admittere: cùm sæpe Deus mittat concionatores etiam ad eos, quos scit in malitia sua omnino obduratos esse, nec vllo modo conuertendos: vt patet in prophetis missis ad Iudæos: Nec his obstat illud Matth. 7. *Nolite dare sanctum canibus*, &c quia ibi tantùm monemur primò & præcipuè Sacramenta non esse conferenda indignis: vt docet *D. August. l. 1. de adulterinis cōiugijs c. 16.* Secundariò autem doctrinā Euangelij non esse importunè ac temerè ingerendam ijs, qui per eam magis irritandi sunt, quàm emendandi: præsertim quando inde aliquod periculū Christianis immineret: vt patet ex textu. nam subditur: *Neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus, & conuersi disrumpant vos.*

D. Hier.

Matth. 7.

D. Aug.

20

Respondent secundò, Christum Apostolis ibi solùm dedisse potestatem remittendi peccata, quatenus dedit eis potestatem denuntiandi alijs ipsis remissa esse peccata: idque non modo publicè pro concione, sed etiam priuatim singulis. Quam potestatem & consolationem ac beneficium, quod ex ea fideles percipiunt, mirè extollit Caluinus apud *Bellarm. l. 1. de pœnitētia c. 10.* Sed hoc nullo modo satisfacit. Primò, quia hæc duo valdè diuersa sunt; remitto tibi peccata: &, denuntio tibi ea esse remissa. Illud enim iudicis, hoc præconis officium est. Secundò, quia Christus apertè ostendit ideo nobis remitti peccata, quia sacerdos illa remittit: & aperiri cælum, quia ille hoc aperit. Nec enim dicit: *Quorum remiseritis peccata, iam prius erant remissa*, sed *remittentur ijs*: quod falsum esset in præcone, qui ideo ea denūtiat remissa, quia prius remissa sunt. Secundò, quia aliàs nihil iis fuisset opus clauibus. Nec enim præconi, vt denuntiet apertos esse carceres,

Caluinus. Bellarm. Non est solùm potestas alijs denuntiandi eorum peccata esse remissa.

reisque libertatem concedi, solent dari claues, sed turba. Apostolis autem dantur claues, quibus aperiant cælum. 3. Quia non possum alicui certò denuntiare ei remissa esse peccata, nisi hoc sciã; nec possum hoc scire nisi Deus hoc mihi reuelet. Vnde sequitur, Ministros hæreticus non posse vti potestate ibi à Deo concessa denuntiando alicui remissa esse peccata, nisi Deus hoc ipsis reuelet. Sicut Nathan non potuisset Dauidi hoc nuntiare, nisi Deus ei priùs reuelasset. Ipsi autem numquam poterunt probare Deum ipsis reuelasse huius vel illius peccata ipsi remissa esse.

Dices, Nos posse scire alicui remissa esse peccata hoc ipso quo scimus eum hoc credere. Sed contrà 1. hoc est apertè falsum: nec ex vllo loco Scripturæ, aut Patrum probari potest. imò multis Scripturis repugnat. 2. Etsi esset verum, nihil faceret ad rem: tum quia frustra dico Petro, v. c. remissa ei esse sua peccata, quando ipse hoc certissimè credit: tum quia non possum scire alterum credere sibi remissa esse peccata, nisi ipse priùs mihi dicat se hoc credere. Quare priùs debebo petere: Credisne certissimè tibi remissa esse peccata? alterique respondenti se hoc certissimè credere, dicere: Ergo ego denuntio ea tibi esse remissa. Ac si cæcus priùs peteret à Paulo, Vtrum videret solem lucentem: & respondenti se ipsum videre, diceret: Ergo certò scias ipsum lucere. quo nihil potest fingi magis ridiculum. Vnde videmus, tales præstigiatores lodibrio habere sacram Scripturam, & illam potestatem quã Christus suis Apostolis tam amplis verbis primùm promisit, ac deinde cum tanta grauitate dedit, quamque omnes sancti Patres ita mirantur ac extollunt, planè ridiculam facere: & nihil aliud conari, quam tenebras auditorum oculis offundere, dum eam ita extollunt.

21. *Est etiam distincta à potestate baptizandi.*

Respondent 3. Hic dari veram potestatem remittendi peccata, sed per baptismum. Sed hoc iam supra n. 5. & 6. refutatum est: & ex ipso Euãgelio satis apertè apparet esse falsum. 1. Quia hic Ioan. 20. datur Apostolis noua aliqua potestas, quam antè non habebant: hoc enim & ipsa verba, & noua Spiritus sancti collatio apertè indicant: & clarè ex eo conuincitur, quòd potestatẽ quàm hîc dat, Matth. 16. & 18. iis promiserat: ineptè autem aliquis promitteret se alteri daturũ, quod iam antè ei dedit, iamque habet: potestatem autem baptizandi iam antè acceperant, atq; etiam exercuerant, vt patet Ioannis 3. & 4. vbi dicuntur Apostoli baptizasse viuo adhuc Ioanne Baptista, qui Matth. 14. narratur occisus ab Herode. 2. Quia tam Matt. 18. promittitur, quàm hîc Ioan. 20. datur potestas remittendi peccata per modum iudicij: vt ostendi n. 13. coniuncta cum potestate ligandi & retinendi. Atqui in baptismo non remittuntur peccata per modum iudicij: nam remittuntur iis qui ante remissionẽ adhuc foris sunt, nec Ecclesię subiecti, de quibus ait Apostolus 1. ad Cor. 5. *Quid mihi de iis qui foris sunt iudicare*: quos ideo Prælati Ecclesiæ nec ligare possunt, nec eorum peccata retinere. 3. Quia potestas quæ significatur per claues regni cęlorũ & datur hîc Ioan. 20. est quædam potestas quæ non datur omnibus: Atqui omnes Christiani, imò & infideles possunt validè baptizare. Ex

Ioan. 20.

Matt. 16. & 18.

Ioan. 3. & 4.

Matth. 14.
Matth. 18.

Ioan. 20.

In baptismo non remittuntur peccata per modum iudicij.

1. Cor. 5.

Ioan. 20.

quibus omnibus clarissimè patet has potestates esse distinctas. Quare quòd Patres aliquando per potestatem datam Ioan. 20. intelligunt etiam eam quæ exercetur in baptismo; hoc non faciunt, quia has potestates confundunt, vt hæretici volunt, sed quia per quandam ampliationem verba textus ab vna ad aliam extendunt.

22.

Prob. concl. 2. Quia vt ostendi to. 1. q. 62. a. 1. omnia Sacramenta nouæ legis habent verã vim conferendi gratiam, & consequenter remittendi peccata: Sacramentum autem pœnitentiæ est verum Sacramentum nouæ legis. 3. Quia Patres communi consensu docent illo loco Ioann. 20. datam esse Apostolis veram potestatem remittendi peccata: vt patet ex dictis suprà n. 6. Clarissimus autem est locus *D. Chrysost. l. 3. de sacerdotio*, vbi cùm ostendisset sacerdotes veteris legis non potuisse leprosos mundare, sed tantùm discernere ac declarare quinam essent mundati, subdit: *At verò nostris sacerdotibus non corporis lepra, sed animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.* Idem fusè etiam docet *D. Leo epistola 91.* fuitque semper communis consensus omnium Patrum totiusque Ecclesiæ. Nam etsi quidam aliquando diuersimodè locuti sunt de ratione & modo quo sacerdotes remittant peccata, omnes tamen semper consenserunt ipsos ea aliqua ratione verè remittere. hoc enim ita clarè verba Ioannis docent, vt negari non possit, nisi ab iis, qui eius Euangelio fidem non habent.

D. Chrysost.

D. Leo.

23. *Confessarius remittit peccata etiam secundùm culpam.*

Concl. II. Ministri huius Sacramenti non solùm habent potestatem remittendi peccata secũdùm reatum pœnæ siue temporalis, siue æternæ: sed etiam secundùm rationem culpæ. Quanuis autem de hac conclus. fuerit aliquando inter Theologos aliqua disceptatio: post Concilium tamen Trident. non puto eam ampliùs posse vocari in dubium. Nam in primis *sess. 6. c. 14.* cum dixisset post remissam culpam nos debere adhuc satisfacere, subdit: *non quidem pro pœna æterna quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto vnà cum culpa remittitur.* Vbi apertè significat, ipsam culpam propriè per Sacramentum pœnitentiæ (nam de hoc ibi loquitur) aliquando remitti. *Et sess. 14. c. 3.* ait: *Res & effectus Sacramenti* (scilicet pœnitentiæ) *quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo.* Clarum autem est, nos tunc præcise reconciliari cum Deo, cùm ex inimicis fimus amici; quod fit per remissionem culpæ. Et clarissime *ibidem cap. 4.* cùm dixisset attritionem quæ ex gehennæ metu aut turpitudine peccati concipitur, esse verum donum Dei, subdit: *Et quamuis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit.* Ego sanè nescio quomodo hæc res potuisset clariùs dici. Eandem veritatem probant etiam omnia argumẽta allata pro 1. Concl. Nam & verba Christi Ioan. 20. verè & propriè significant Apostolis dari potestatẽ remittendi ipsam culpam: atq; ita esse intelligenda clarè probãt hi Patres, qui vim huius Sacramenti quoad remissionẽ comparant cum virtute baptismi; in quo clarũ est ipsas culpas remitti. verba citaui nn. 6. Adde, cùm hîc nulla sit necessitas, malè clara verba Euangelij in alienum sensum torqueri.

Trident.

Ioan. 20.

24. Ad 1. argumentum in contrarium Resp. Solum Deum posse propria auctoritate remittere peccatum; & hoc solùm tam Scripturam, quàm Patres quibusdam locis asserere: hoc tamen non obstare quin alij possint illud ipsius vice & auctoritate tanquam ipsius ministri remittere, ij scilicet quibus hanc potestatem ipse concessit, quales sunt sacerdotes, qui hanc legitimè acceperunt. Ad similitudinem illam, quæ sumitur ex suscitatione Lazari, Resp. per illam solùm significari sacerdotem non posse absoluere peccatorem, nisi Deus sua interna gratia eum priùs vocarit & excitarit ad pœnitentiam: atque hac ratione eum saltem inchoatiuè quodammodò viuificarit, excitando eũ vt ea opera faciat, quæ eum ad vitam in Sacramento acquirendam disponunt, atque ita quodammodo viuere incipiat. Et hoc solùm volunt Patres, qui ex dicto Christi exemplo probant necessarium esse, vt Deus excitet & viuificet peccatorem, priusquã sacerdos possit eum absoluere: vt patet ex eorũ verbis, & maximè ex *D. Aug. tract. 22. & 49. in Ioan.* Fateor quidẽ sæpè fieri, vt Deus sua gratia ita excitet peccatorem, vt per cõtritionem ante susceptionem Sacramenti verè viuificetur: sed nego hoc necessarium esse, aut semper fieri. Nã contrarium clarè patet ex *Trident. suprà citato.*

D. August.

Trident.

Ad 2. argumentum nego maiorem: patet enim esse falsam ex Tridentino.

D. Hieronym. Magister.

Ad locum D. Hieronymi, quem Magister pro se adfert, Resp. Eum nihil aliud velle, quàm sacerdotes non posse pro libitu nullo habito respectu dispositionis personarum, aut omnino peruersos absoluere, aut innocentes ligare (vt quidam falsò præsumebant, vt ipse ibidem testatur, quosq; ibi solùm reprehendit;) sed necessarium esse vt absoluendus sit ad hoc ritè dispositus, & vt ligandus habeat in se culpam, vt possit ligari: docetque vtriusque huius dispositionis sacerdotes non esse causas, sed solùm iudices. Et ad hoc valet allatum ibi exemplum veterum sacerdotum. Sicut tamen hi sua absolutione eos qui antè fuerant leprosi, verè mundabant ab immunditia legali: ita etiam nostri sacerdotes eos quos peccati sui pœnitet, verè purgãt à sordibus peccatorum. Et hoc solùm vult D. Hieronymus: quamuis vt illorum superciliũ magis deprimat, duriùs aliquanto loquatur. Sed quiuis prudens facilè intelliget, præstare ipsius verba in sensu non ita proprio accipere, quàm credere eum velle cum claris Scripturis, aliorumque Sanctorum verbis pugnare.

25. Obiiciunt præterea hæretici, nos non legere vllibi in Scriptura, Apostolos quẽquam ita absoluisse à peccatis. Resp. 1. Nec in ea legimus eos quẽquam *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, expressè baptizasse: non tamen ideo negandum est eos hoc fecisse. Quia multa fecerunt, quæ non sunt scripta. Resp. 2. Assumi falsum. Quia *Act. 19. v. 18.* multi leguntur fuisse confessi sua peccata, vt infrà ostendam. quod non fecissent, nisi fuissent ab iis absoluendi.

Act. 19.

26. Notandum hìc demum, potestatem retinendi peccata, quæ simul datur cũ potestate remittendi, cõsistere in quadam potestate continuandi quodammodo vinculum peccati. Nam cùm quis hoc ipso quo peccat, contrahat obligationem obtinendi à sacerdotibus absolutionem, quamdiu hi absolutionem ei denegant; tam diu illam obligationem tamquam quoddam peccati vinculum continuant: atque ita reum in sui peccati vinculis quodammodo detinent. Hæc autem potestas dupliciter legitimè exercetur. 1. Quando Prælati Ecclesiæ aliqua peccata sibi reseruant, negando inferioribus potestatem ab iis absoluendi. de quo agemus infrà suo loco. 2. Quando sacerdos audita confessione iudicat aliquem esse indispositum ad recipiendam absolutionẽ, eò quòd nolit peccata, eorúmve occasiones deserere prout tenetur. Vnde patet 1. hanc retentionem esse actum iudicialem. Patet 2. Sola peccata mortalia propriè posse retineri. Quia cùm non obligemur peccata venialia cõfiteri, possumus sine vlla absolutione omnino absolutam eorum veniam consequi: & consequenter sacerdos per hoc quòd neget alicui eorum absolutionem, non potest absolutè continuare vllam in eo obligationem. Potestas autem positiuè ligandi exercetur tum in hoc Sacramẽto, dum pœnitens obligatur, vt certam pœnitẽtiam subeat: vt docet *Trident. sess. 14. c. 8.* tum etiã in foro externo per impositionem censurarum, de quibus agemus suo loco.

Quid sit potestas retinendi peccata?

Trident.

DVBIVM III.

Quæ sit huius Sacramenti materia & forma?

27. NOta, Hoc Sacramẽtum, sicut etiam alia habere duplicem materiam, scilicet remotam & proximam.

CONCL. I. Materia remota huius Sacramenti sunt peccata actualia pœnitentis, quatenus sunt materia circa quam versatur, sicut medicina circa vulnera. Ita *D. Tho. q. 84. a. 2.* & communiter DD. & per se patet. Hæc autem conclusio non solùm intelligenda est de peccatis mortalibus, sed etiam de venialibus. quia etsi hæc non necessariò, licitè tamẽ ac laudabiliter confitemur: vt docet *Tridem. sess. 14. c. 5.* Idémq; dicendum est de peccatis iam semel per confessionem remissis, quæ sæpiùs possumus confiteri: vt patet ex cõmuni fideliũ praxi. Et ratio est, quia, vt ostendam n. 61. eadẽ peccata possunt sæpiùs remitti.

Peccata materia circa quam huius Sacramenti.

D. Thom.

Tridem.

Dices, Forma sacramentalis non potest sæpiùs pronuntiari supra eandem numero materiam. Ergo non possumus eadem peccata sæpiùs confiteri. Resp. Antecedens tantùm esse verum de materia proxima, quę ab ipsa forma informatur: non autem de remota. Nam aliàs idem homo nõ posset mortua prima vxore ducere secundã, nec plures possent eadem aqua successiuè baptizari. Hoc tamen hìc notandum, in hac iteratione confessionis eorundem peccatorum habendam esse rationem dignitatis ipsius Sacramenti, ne leuiter, & sine sufficienti dispositione fiat. Quare non videtur facilè facienda, nisi quãdo speratur notabilis aliquis fructus, v. c. tranquillitas conscientiæ, quando dubitamus an priùs benè sumus confessi. Cohibendi tamẽ hìc sunt scrupulosi, qui numquam sibi satisfaciunt præcedentes confessiones repetendo: quoque hoc sæpiùs faciũt, eò fiunt magis scrupulosi. Itẽ quando

Eadem forma sacramentalis potest sæpius pronũtiari super eadẽ materia remota; nõ tamen super proxima.

Confessio iterata eorũdem peccatorũ nõ debet leuiter fine dolore fieri.

Nõ facilè permittẽda scrupulosis.

quando ex iteratione cõfessionis speratur cõcipienda maior erubescentia & detestatio peccati. Sic multi laudabiliter singulis annis secundò confitentur omnia peccata quæ toto anno commiserunt, & particulatim singulis septimanis confessi sunt; vt hoc modo totum statum animæ suæ perspicientes seipsos magis erubescant.

28. *Materia propinqua sunt actus pœnitentis. D. Thom. Florentin. Trident.*

CONCL. II. Materia propinqua huius Sacramenti sunt actus ipsius pœnitentis, scilicet dolor de peccato, & eiusdem confessio, & suo etiam modo satisfactio. Ita D.Thomas suprà, & communiter Theologi, & apertè docet *Florentinum in literis Eugenij. & Trident. sess. 14 cap. 3.* quare inter Catholicos non est dubium quin hi actus sint aliquo modo materia huius Sacramenti. Sed solùm est difficultas, an sint propriè dicta materia Sacramenti ipsum intrinsecè componens: de quo agam dub. 4.

29. *Quæ sit forma Sacramenti.*

CONCL. III. Forma huius Sacramenti est hæc, Ego te absoluo à peccatis tuis. Patet ex Florent. suprà.

Nota 1. Quosdam hanc formam reprehendere vt minùs conuenientem, velléque hanc substitui, *Ego tibi remitto peccata*: quia aiunt peccata non esse vincula, & nos non posse absolui, nisi à vinculis. Sed hoc omnino ineruditè faciunt. Nam est contra communem vsum loquẽdi, quo quiuis reus alicuius criminis aut pœnæ dicitur sis ligari, & ab iis absolui: & contra auctoritatem S. Scripturæ, quæ Prouerb. 5. ait: *Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.* Vnde Matth. 18. discipulis promittitur potestas ab iis absoluendi. Quare etsi quis illa alia forma validè vtatur, quia omnino æquiualet ei, qua Ecclesia communiter vtitur; malè tamen contra communem consuetudinem id facit. Non credo tamen fore peccatum mortale: quia res videtur leuis, nisi quis intenderet Ecclesiæ consuetudinem damnare.

Prouerb. 5. Matth. 18.

30. *Quæ verba sint essentialia huic formæ.*

Nota 2. Omnia dicta verba saltem implicitè posita esse essentialia: hæc sola tamen *Absoluo te* explicitè posita ad essentiam Sacramenti sufficiunt: quia reliqua sub his sufficienter subintelliguntur: vt de pronomine *Ego* per se patet. Et absolutio in iis circumstantiis data apertè intelligitur cadere super pœnitentis peccata. Quod satis insinuat Florẽtinum, dum ait formam huius Sacramenti esse *Ego te absoluo*, &c. addit tamen illud, *&c.* vt ostendat se hanc rem non definire, sed eam relinquere Doctoribus disputandam. Illud autem *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, etsi laudabiliter addatur, nullo tamen modo ad essentiam formæ pertinet. Ineptè autem aliqui addunt, *contritis & confessis*: quia potest quis etiam directè absolui à peccatis de quibus solùm est attritus; & saltem indirectè à peccatis, quæ per obliuionem omisit.

Florent.

D. Leo.

Dices, *D. Leo epist. 91.* ait peccatorem non nisi supplicationibus sacerdotis posse indulgentiam obtinere: ergo aliquæ preces præter formam sunt necessariæ. Respondeo, negando consequentiam: quia D. Leo ibi ipsam formam Sacramenti confuso modo loquendi Patrum preces vocat: quia per eam implicitè inuocatur virtus diuina, vt secundùm pactum cum Christo initum Sacramenti effectum operetur.

DVBIVM IV.

Vtrùm hoc Sacramentum ex dictis actibus & forma absolutionis tanquam ex partibus intrinsecis componatur.

31. *Scotus.*

Scotus in 4. d. 14. qu. 4. §. *Hic sunt, & d. 16. q. 1 §. De pœnitentia*, id negat, docétque totã essentiam Sacramenti consistere in sola forma. Et probat primò, quia tota significatio effectus huius Sacramenti est in sola forma. Secundò, quia alias pœnitens esset partialis minister huius Sacramenti: quia partialiter concurreret ad eius productionem: quod tamen falsum est: quia totus effectus huius Sacramenti est à potestate clauium, quam nullo modo habet pœnitens. Tertiò, quia Florentinum docet actus pœnitentis esse quasi materiam huius Sacramenti: ergo non sunt vera materia.

32. *Actus pœnitentis sunt intrinseci Sacramento. D. Thom.*

CONCLVS. Hoc Sacramentum intrinsecè constat actibus pœnitentis tanquam materia, & forma absolutionis, & ex iis tãquam ex partibus essentialibus componitur. Ita *D. Thom. q. 84. ar. 2. & 3.* Vnde *q. 86. art. 6.* docet eos actus tanquam partem Sacramenti effectiuè concurrere ad remissionem peccati. Prob. 1. quia tom. 1. qu. 60. art. 6. probaui, omnia Sacramenta hoc modo intrinsecè cõstare aliqua materia & forma. 2. Quia iis cõueniunt omnia quæ necessaria sunt vt aliquid sit propriè dicta materia Sacramenti: vt patet ex dictis q. citata. 3. Quia forma absolutionis habet veram rationem formæ: ergo debet necessariò ei respondere aliqua materia, quam possit informare. Quia impossibile est vt aliquid habeat veram rationem formæ, quod nullam materiam informare potest. Hæc autem materia nihil potest esse aliud præter dictos actus. 4. Quia *Trident. sess. 14. c. 3.* ait: *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius pœnitentis actus: qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenámque & perfectam peccatorum remissionem ex diuina institutione requiruntur: hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.*

Trident.

33. Ex quibus verbis patet, hos actus catenus, siue ea ratione esse partes Sacramenti, quatenus ad eius integritatem requiruntur. Ergo actus qui ad illã essentialiter requiruntur, sunt eiusdẽ partes essentiales. Tales autem sunt detestatio peccati, eiusdémque confessio, quæ essentialiter requiruntur ad valorẽ Sacramẽti. Ergo sunt eius partes essentiales. De confessione id fatetur *ipse Scotus supra, §. De pœnitentia.* Et prob. quia, vt ostẽdi supra n. 5. & 13. & apertè docet *Trident. sess. 14. c. 5.* hæc absolutio necessariò datur per modum sententiæ iudicialis: Atqui ad rationem iudicij essentialiter requiritur accusatio rei, vt & per se patet, & apertè docet Tridentinum supra. Ergo vt illa absolutio validè detur, siue vt possit habere rationem sacramẽtalis absolutionis, necessariò præsupponit accusationem rei, quæ non potest hic esse alia, quàm eiusdẽ confessio. Vnde ex dictis rationibus meritò Tridentinum suprà infert necessitatem confessionis: quare ego non video quomodo hoc possit negari.

Confessionem esse partem essentialem Sacramenti. Scotus. Trident.

34. *Item detestatione peccati.* De detestatione autem peccati etiam probatur: quia sine hac ipsa confessio non habebit veram rationem accusationis suiipsius (nemo enim in se accusat quod non detestatur;) sed erit solummodo simulata accusatio, aut historica quædam narratio: & consequenter tota actio non habebit veram rationem iudicij: quod tamen omnino necessarium est ad rationem huius Sacramenti. Confirmatur primò, quia hæc confessio nō debet habere solùm rationem simplicis cuiusdam accusationis suiipsius, sed talis quæ tendat ad reconciliationem. Nam hoc iudicium est primò & per se institutum ad reconciliandum peccatorem cum Deo: atque ita intrinsecè & essentialiter est reconciliatiuum: quare accusatio quæ in eo fit debet etiam tendere ad reconciliationem: ad quod necessariò requiritur vt fit signum interioris pœnitudinis: & consequenter requiritur, vt ex tali pœnitudine procedat, ne falsum sit signum. Hæc autem ad reconciliationem requiri, vel pueris natura docente notum est, qui mox vt delicti veniam à parentibus volunt impetrare, peccatum suum cum ostensione pœnitudinis agnoscunt. Confirmatur secundò, quia, vt ostendam infrà, nulla potest reddi ratio, cur ad essentiam huius Sacramenti necessariò requiratur confessio formaliter integra, nisi quia aliàs non potest adesse sufficiens dolor de peccatis ad essentiam Sacramenti requisitus.

Ad hoc Sacramentum est necessaria accusatio sui, tendens ad reconciliationē cum Deo.

35. Ad primum argumentum in contrarium nego antecedēs. Quia ipsa etiam confessio prout procedit ex peccati pœnitudine, significat recessum à peccatis: & consequenter coniuncta formæ, eiusdem remissionem aptissimè significat.

Ad secūdum nego priorem partem assumpti. Pro quo Nota, actus pœnitētis posse dupliciter considerari. Primò præcisè, quatenus sunt præcisè actus ipsius pœnitentis disponētis se ad remissionem peccati accipiendam; & sic tantùm sunt materia remota Sacramenti, sicut truncus rudis est materia imaginis. Secundò, quatenus à sacerdote per potestatem clauium vlteriùs assumuntur ad componendum vnà cum forma integrum Sacramentum, & ad significandum veram peccati remissionem: & vt sic fiunt quodāmodo actus ipsius Ministri, quatenus iis tanquā instrumento quodam vtitur. Exemplo res fiat clarior. Sit aliquis qui compellat aliquam bestiam modò hac ratione, modò illa clamare, intendens per hoc aliquid alteri ex pacto cum eo priùs inito significare; clamor ille prout erit præcisè actio bestiæ solùm significabit eam sentire aliquod incommodum: at verò prout ab altero assumetur, vt vlteriùs aliquid significet; erit quodammodo actio ipsius. Sic etiā cùm 4. Reg. 13. Elizæus propheta iussit vt Ioas Rex iaculo terram perceuteret, atque hic obediuit: percussio prout erat præcisè actio Regis, solùm significabat in eo voluntarem obsequendi prophetæ: prout verò à propheta vlteriùs ex destinatione Dei assumebatur ad significandā victoriam contra Syrios, sic erat quodammodo actio ac verum instrumentū ipsius prophetæ. Simili modo actus pœnitentis prout ab eo præcisè procedunt, non habent rationem Sacramenti, nec sunt vllo modo eius pars: sed solùm prout à Sacerdote per potestatem clauium ad hoc eleuantur, & fiunt quodammodo ipsius actus. Ex quibus patet hūc solum esse totalem Ministrum Sacramenti.

Actus pœnitentis dupliciter considerari possunt.

Sunt materia proxima Sacramenti, quatenus sunt aliqua ratione actus ipsius ministri.

4. Reg. 13.

Ad tertium nego consequentiam. Concilia enim hos actus vocant quasi materiam: non quia sunt vera materia Sacramenti (nam cùm Trident. dicat esse verè partem Sacramenti, nec possint esse nisi pars materialis, debent esse verè materia Sacramenti;) sed quia non sunt talis materia qualis est aqua in baptismo, ac Chrisma in Confirmatione, quę magis propriè videntur habere rationem materiæ, quæ secundùm primam suam significationem, significat rem aliquam permanētem. Vocat igitur quasi materiam: quia eodem modo se habent respectu huius Sacramenti, sicut aqua respectu baptismi: præsertim si considerentur prout sunt puri actus pœnitentis: quia vt sic solùm sunt materia remota huius Sacramenti, sicut etiam aqua baptismi.

Cur dicantur quasi materia.

DVBIVM V.

Qualis debeat esse dolor peccati, vt possit esse pars huius Sacramenti.

36. Nota 1. Nos ob varia motiua posse detestari peccatum: vt ostendi disp. 1. n. 21. & 22. Inter omnes autem peccati detestationes, illa optima est, quæ procedit ex amore Dei super omnia dilecti, quæ dicitur contritio. Omnis autem alia detestatio peccati ab illius perfectione deficiens potest generatim dici attritio, cuius tot sunt species, quot modis contingit eam ab illius perfectione deficere.

Primus est, quando ille dolor procedit ex amore amicitiæ erga Deum, non tamen super omnia dilecti. Sicut enim possum amare Petrum, v. c. vero amicitiæ amore, etsi non diligam eum super omnia: ita videor posse amare Deum amore amicitiæ, non tamen super omnia. Quidam autem volunt hanc attritionem inter omnes esse optimam, quia accedit ad contritionem.

Varij gradus attritionis.

37. Et hanc quidem peccati detestationem dati posse, est satis probabile in eo qui conatur amare Deum super omnia, sed languidè; & ne de facto eum ita amet, impeditur occulto aliquo affectu, nimioque amore erga aliquas creaturas, quas non esset paratus propter Deum deserere: quem tamen ipse hic & nunc vel nullo modo aduertit, vel saltem non aduertit esse maiorem amore diuino. Quòd tamen talis dolor de peccatis sit efficacior ad deletionem peccati quauis alia attritione, non credo. Nam cùm ne quidem omnium virtualiter auertat voluntatem ab omni omnino peccato mortali: melior ad dictum effectum est illa attritio quæ generaliter voluntatem à peccato auertit.

Secundus modus est, quando quis doler de peccato, quia causat pœnas æternas, aut amissionem bonorum spiritualium.

Tertius, quando quis peccatum detestatur propter intrinsecam ipsius turpitudinem.

Quartus, quādo illud detestatur propter malum

lum aliquod temporale, quod sibi timet à Deo immittendum, v. c. quia timet ne Deus puniat eum morte aut morbis, &c.

Quinto, quãdo quis dolet de peccato ex timore merè humano: quia scilicet timet infamiã, &c.

Sextò, si quis doleat de peccato sine proposito se emendandi etiam virtuali.

Nota secundò, Dupliciter posse dolorem de peccato requiri. Primò, præcisè ad valorem ipsius Sacramenti. Secundò, ad ipsius effectum etiam consequendum. Sed hoc secundum satis patet ex dictis tom.1.q.62.a.1.dub.2.& alibi. quare hoc breuiter tantùm attingam.

38. Tota igitur difficultas hîc est de 1. Multi enim putãt imperfectiorem dolorẽ requiri ad essentiã Sacramenti, quàm ad eius effectum: quales sunt omnes ij, qui putant dari aliquando hoc Sacramentum informe: quorum variæ sunt sententiæ. Quidam enim putant ad valorem Sacramenti sufficere dolorem naturalem. Alij putant sufficere 6. dolorem ex dictis: alij alia sentiunt, & obscurè loquuutur, & pro diuersis sententiis citantur, quas nõ tenent. Vide *D.Tho.in 4.d.17.q.1.a.4. Siluest.v.Confessio sacramentalis, 1.n.16. Caiet.tom.1. opusc.tract.5.q.5. Suarez disp. 20. sect.* 4. vbi varias hac de re opiniones citat, ac refutat. Fundamentum ferè omnium est. 1. Quia ad essentiã Sacramenti videtur sufficere omnis illa displicentia peccati, quæ sufficit vt confessio habeat verã rationẽ accusationis sui ipsius: sed non omnis displicẽtia quæ ad hoc sufficit, sufficit ad recipiẽdũ effectũ huius Sacramenti; ergo non omnis quæ sufficit ad essentiã, sufficit etiam ad effectum. 2. Quia aliàs cùm nõ possimus esse certi nos sufficiẽter esse attritos ad percipiendũ effectũ Sacramenti, numquã possemus scire, an satisfecimus præcepto confessionis: quod videtur absurdum.

D. Thom. Siluest. Caietan. Suarez.

39. CONCL. I. Ad effectũ huius Sacramenti primò requiritur necessariò aliqua pœnitentia, siue detestatio peccati: quia nullũ peccatum sine ea remittitur. 2. Hæc pœnitentia debet esse formalis; tum quia est pars ipsius Sacramenti: & sicut ad materiam baptismi nõ sufficit liquor, qui solùm eminenter sit aqua, sed requiritur vt formaliter sit aqua: ita ad materiã huius Sacramenti nõ sufficit pœnitentia virtualis, sed necessaria est formalis. Tum etiã quia, vt dixi disp. 2. n. 51. & 52. in memore suorũ peccatorum (qualis est necessariò is, qui vult confiteri) non potest esse pœnitentia virtualis, nisi sit simul formalis. 3. Hæc pœnitentia debet se saltẽ virtualiter extendere ad omnia peccata mortalia, quæ in pœnitente remittenda restant. Quia nec vnum peccatũ mortale vnquã sine alio remittitur; nec vllum vnquam remittitur nisi peccatorem saltem implicitè ipsius pœniteat. 4. Requiritur saltem implicitum propositum vitandi in posterum omnia peccata mortalia, iuxta dicta disp. 2. n. 58. Quare quando non adest explicitum tale propositum, videtur omnino necessarium, vt detestatio peccati extendatur saltem implicitè ad omnia omnino peccata mortalia, etiamsi pœnitens vnum solum commisisset: quia aliàs neque explicitum, neque implicitum haberet propositum vitandi in posterum omnia peccata mortalia: quod tamẽ secundùm omnes ad effectum huius Sacramenti est necessarium. 5. Hæc pœnitentia necessariò debet procedere ex gratia, & consequenter esse supernaturalis: quia nemo viribus naturæ potest pœnitere vt conducit ad salutem, aut remissionem peccati recipiendam: vt definiunt *Arausic.c.7. & Trid.sess.6.c.5.& can.3.6.* Demum ad effectum huius Sacramenti non requiritur necessariò contritio, sed sufficit attritio, patet ex dictis suprà n. 23.& tom.1.q.62.a.1.dub.2.

Pœnitẽtia requisita ad effectum Sacramenti.

Arausican. Tridint.

Ex quibus infertur 5. & 6. attritionem ex recensitis n.37. nunquam sufficere ad effectum Sacramenti: reliquas verò tunc sufficere quando habent conditiones iam requisitas. 1. tamen & 4. meritò possent esse suspectæ: quia sæpe timendum est ne desit iis 3. & 4. conditio. imò quartæ facilè etiam deesset quinta conditio.

40. CONCL. II. Probabilius est nullam attritionem sufficere ad valorem Sacramenti, quæ non sufficiat etiam ad eiusdem effectum, siue ad gratiam percipiendam. Hanc concl. tenent omnes ij, qui tenent non dari hoc Sacramentũ informe, quos citabo infrà dub.11. Prob.1. Quia *Trid.sess.14.c.3.* docet contritionem, siue dolorem de peccatis eatenus esse materiam & partem huius Sacramenti, quatenus ad peccati remissionem requiritur: ergo quotiescumq; deest talis dolor qualis requiritur ad remissionem peccati, deest materia, siue pars essentialis huius Sacramẽti. 2. Quia, vt ostendi suprà nu.13. Christus non dedit Apostolis potestatem quósvis absoluendi à peccatis, sed eos solos, qui legitimè sũt dispositi: ergo ipsi non habent potestatem alios absoluẽdi, & consequenter inualidè id faciũt, atque ita absolutio erit nulla, & Sacramentum inualidum. Tertiò, vt ostendi n.34. vt confessio sit pars Sacramenti, non sufficit vt habeat qualemcunque rationem accusationis sui ipsius, sed necesse est, vt sit accusatio tendens ad reconciliationẽ: atqui nulla est talis, nisi per eã significetur reum sui peccati ita pœnitere prout requiritur, vt possit ei peccatum per Sacramentũ remitti: Ergo vt confessio possit esse pars Sacramenti, debet significare reo inesse eiusmodi pœnitentiã, quæ sufficiat ad remissionem peccati in Sacramento percipiendam: & consequenter ne sit falsum signum, debet pœnitenti talis dolor inesse, 4. Quia nulla potest reddi ratio, cur confessio sit semper inualida, quando pœnitens vnum peccatum mortale sine iusta causa scienter omittit: nisi quia hæc omissio non potest consistere cum attritione ad essentiã Sacramenti requisita. Quæcunque enim aliæ causæ adferuntur, sine vllo fundamẽto adferuntur: atqui illud esset falsum, si posset dari attritio sufficiens ad essentiam Sacramenti, & tamen insufficiens ad eius effectum: ergo talis dari nequit.

Idem dolor requiritur ad essentiam & ad effectum huius Sacramenti. Trident.

Qualis confessio requiratur ad essentiam Sacramenti.

41. *Cur requiratur integra confessio.*

Ad 1. rationem contrariæ sententiæ neganda est maior: vt patet ex 2. & 3. nostra ratione. Ad 2. Respondeo, nullam esse causam cur debeamus magis esse certi nos validè confessos esse, quàm nos percepisse effectum Sacramenti, cùm nõ ob aliam causam quæratur valor Sacramenti, quam vt possimus habere eius effectum. Neque ex eo quòd non possimus esse omnino certi de eius valore, sequitur nos debere esse anxios, vt sæpiùs confiteamur. Nã vt ab omni obligatione eadem peccata sæpiùs confitendi excusemur, sufficit

quòd

quòd probabiliter possimus nobis persuadere nos ea legitime esse confessos: quod sibi potest persuadere omnis is, qui moralem diligentiam ad hoc adhibuit: sicut etiam eodem modo potest sibi persuadere se esse in statu gratiæ. nam aliter non posset communicare.

42. *Attritio requisita ad remissionem venialium.*

CONCLVS. III. Similis etiam attritio requiritur respectu peccatorum venialium, quando quis ea sola confitetur, tam ad valorem, quam ad effectum Sacramenti. quia neque hæc sine vera pœnitentia remitti possunt: quamuis ex parte propositi ea in posterum vitandi non requiratur tanta perfectio ac firmitas. Vide dicta disp. 2. n. 122. & 130.

DVBIVM VI.

Vtrùm dolor de peccato requisitus ad hoc Sacramentum debeat necessariò saltem natura præcedere ipsam confessionem?

43. QVidam hoc negant. Quia videmus prudentes quosque confessarios postquam audierunt totam confessionem, quando metuunt ne pœnitentes non habeant sufficientem dolorem de peccatis; solere eos ad hunc concipiendum excitare, ac quando dicunt se de iis dolere cum proposito ea in posterum vitandi, eosdem statim absoluere. quod facere non possent si dolor deberet præcedere confessionem. quia tunc prior confessio fuisset plane irrita: ac consequenter deberet tota repeti.

44. *Dolor de peccatis debet necessariò præcedere confessionem. Actus externus non est si[gnum] interni [ni]si ex hoc procedat.*

CONCL. I. Dolor ad hoc Sacramentum requisitus debet necessariò præcedere ipsam confessioné, Prob. quia vt ostendi n. 40. confessio debet esse signum illius doloris: atqui non potest illius esse signú nisi ex eo procedat. Actus enim externi non sunt vera signa internæ voluntatis nisi ab ea procedant. Quod maximè verum est in iis actibus, qui non significant formaliter internam pœnitentiam, sed tantùm quatenus sunt eius effectus; vt fit in præsẽti casu. Nec enim qui narrat se aliquod peccatum fecisse, dicit formaliter se de eo dolere, sed hoc solùm implicite significat, quatenus hic & nunc tali modo hoc cõfitetur, vt ea confessio ex interno dolore censeatur procedere. Confir. Quia si confessio peccatorum non deberet esse signum interni doloris, neq. ex eo procedere, posset quis sine vllo peccatorum dolore, eiusve significatione, per modum historiæ narrare peccata sua, & postea merè interiùs de iis atteri: & sic ab iis absolui, etiamsi internus dolor nullo signo externo proderetur. Nam si non debeat exteriùs significari per ipsam confessionem peccatorum, nihil facit ad valorẽ Sacramenti, quòd per alia signa prodatur, quæ nullam habent rationem confessionis. Quia sicut hæc signa non possunt esse pars Sacramenti: ita non possunt ipsi interno dolori dare esse sacramentale, siue cum eo constituere vnum signum sacramentale. Quòd si verò ipsa confessio debeat significare internum dolorem peccatorum, cùm non significet futurum sed præsentem, hic necessariò debet adesse saltem virtualiter, dũ ipsa confessio fit: aliàs hæc esset signum falsum.

CONCL. II. Dolor iste non solùm natura, sed etiam tempore debet præcedere ipsam confessionem. Patet, quia ille dolor debet saltem natura præcedere voluntatem confitendi. quia debet esse causa confessionis, quod fieri nequit, nisi sit causa voluntatis confitendi. hanc autem non potest causare, nisi sit ea prior. Voluntas autem confitendi, cùm sit tota in instanti, necessariò est prior tempore ipsa confessione, quæ fit in tempore. & necessariò præsupponit motum linguæ, qui non potest fieri, nisi in tempore.

45. Ad argumentum contrarium Resp. Confessionem factam sine sufficienti dolore peccatorum, numquam posse esse partem Sacramenti, quantumcumque ante absolutionem sufficiens dolor in pœnitente excitetur. ad hoc tamen valet vt confessarius accipiat perfectam cognitionem status pœnitentis, ita vt hic postea omnia sua peccata possit paucis verbis sufficienter cõfiteri, dicendo se dolere de peccatis iam narratis, & cupere ab iis absolui: & hęc sola verba tũc habent veram rationem confessionis, quæ sit pars Sacramenti. Sicut si quis consilij petendi causa narrasset omnia peccata sua, & postea de iis dolens vellet confiteri, sufficeret eum dicere se dolere de peccatis iam dictis, & petere ab iis absolui: hac tamen differentia quòd in priore casu peccata omnia caderent sub sigillum. quia confessio fuit facta in ordine ad absolutionem. Secus esset de secundo.

DVBIVM VII.

Qua ratione satisfactio sit pars Sacramenti?

46. NOta primò, Nos hîc solùm loqui de satisfactione, quæ fit dum quis implet pœnitentiam à confessario iniunctam. hæc enim sola potest esse sacramentalis.

Nota secundò, Duplices posse esse alicuius rei partes, scilicet essentiales, quales sunt materia & forma; & integrales, v. c. in homine caput pectus, manus, pedes. quæ diuisio est potiùs ipsius partis materialis, quam totius. Sic in hoc Sacramento partes essentiales sunt eius materia & forma: partes verò integrantes materiæ sunt contritio, siue attritio, confessio, & satisfactio.

Pars dupliciter dicitur essentialis.

Nota tertiò, Dupliciter posse aliquid dici partem essentialem alicuius rei. Primò, propriè & strictè, & sic id solùm dicitur pars essentialis, sine qua essentia rei sine nouo miraculo nequit consistere, & sic in quouis composito ipsa forma ac materia totalis simul sumpta sunt partes essentiales. Item in homine caput, pectus, cor, &c. sunt partes essentiales; quia sine his homo nequit naturaliter existere; manus verò & pedes non sunt partes essentiales, quia homo sine iis potest esse. Secundò, latiore modo posset dici pars essentialis rei, quidquid eius essentiam hîc & nunc componit, siue omnis pars materiæ quæ hic & nunc ipsa forma essentiali verè informatur, etiamsi sine hac essentia possit consistere: & sic manus posset dici pars essentialis. Sed hæc locutio est impropria: & tales partes potiùs dicuntur integrantes. Possunt etiam dici substantiales, quatenus verè sunt pars substantiæ ipsius rei.

CON

47. *Impletio pœnitentiæ non est propriè pars essentialis Sacramenti.*

Concl. I. Impletio pœnitentiæ iniunctæ non est propriè pars essentialis. Quia Sacramentum potest esse essentialiter integrum sine ea. Est enim verum & perfectum Sacramentum, quando absoluitur is qui in extremis constitutus solùm potest dare aliqua signa doloris peccatorum suorum, cui nulla pœnitentia iniungitur.

48. *Sed solùm integralis.*

Concl. II. Impletio pœnitentiæ iniunctæ est vera pars integralis ipsius Sacramenti ad perfectionem ipsius substantialem pertinens: & consequéter suo modo verè informatur ipsa forma sacramentali, sicut manus anima rationali. Videdetur hæc conclusio esse apertè sententia *Concilij Florentini in literis Eugenij*; vbi simpliciter asserit contritionem, confessionem & satisfactionem esse quasi materiam Sacramenti, nihil inter hæc distingués: Atqui contritio & confessio sunt vera materia Sacraméti: ergo etiã satisfactio. Idem etiam eodem modo docet *Triden. sess.* 14. *c.* 3. Confirm. quia iniunctio huius pœnitentiæ est verè actus potestatis clauium, & pars sententiæ iudicialis, & eius impletio est executio illius sententiæ, & consequenter fit illius virtute: atque ita necessariò ab ea sententia atque absolutione sacramentali (quæ datur cum directo ordine ad hanc impletionem) informatur, quatenus vna cum ea componit quoddam perfectum signum integræ remissionis ipsius peccati & quoad culpam, & quoad pœnam, saltem quantum homo tenetur pro ea in hac vita satisfacere, etsi ea non semper absolutè integrè remittatur.

Florent. *Trident.*

DVBIVM VIII.

Quid propriè significent verba formæ: Ego te absoluo à peccatis tuis?

49. Ratio difficultatis est: quia dicta verba propriè accepta significant remissionem ipsius culpæ, & tamen non videntur eam semper posse significare. Quia aliàs quando is confiteretur, cui iam omnis culpa esset remissa, non esset capax absolutionis: quod tamen falsum est. Quidam dicunt tunc dici remitti peccatum, quia remittitur pœna temporalis ei debita. Sed hoc non satisfacit: quia potest fieri vt peccatum sit omnino remissum etiam secundùm omnem pœnam. Alij dicunt etiam in hoc casu dici remitti peccatum: quia per Sacramentum delentur reliquiæ peccati, v. c. malæ inclinationis ex eo relictæ. Ita *Caiet. tomo* 1. *opusc. tract.* 5. *q.* 4. *ad* 2. Sed nec hoc satisfacit. Quia nec hoc Sacramentum videtur institutum ad has reliquias delendas, nec eæ semper post remissam culpam remanent, maximè quando culpa consistit in sola omissione venialiter mala.

Caietan.

Tertiò, *D. Thom. q.* 84. *a.* 3. *ad* 5. ait: *Ego te absoluo*, significare, *Ego tibi Sacramentum absolutionis impendo.* Sed etsi hac explicatione posita omnis difficultas euitetur; tamen videtur satis detorta, si ita eadè sine alia explicatione sumatur.

D. Thom.

50. Quartò igitur alij volunt, ea verba idem significare atque hæc: *Ego tibi gratiam sanctificantem, ac quantum est ex se remissiuam peccati confero.* Probant, quia sicut omnis actio naturalis primò & per se tédit in productionem alicuius formæ, & tantùm consecutiuè in destructionem formæ contrariæ: ita omnia Sacramenta primò & per se producunt gratiam, & tantùm consecutiuè remittunt peccata. Cũ igitur Sacramenta id significent quod producunt, sequitur pœnitentiã primò & per se significare productionem gratiæ destructiuæ peccati, & tantùm cõsequenter huius destructionem, si quando adsit. Et hæc explicatio est satis probabilis, & omnẽ difficultatem euadit: hoc tamen in ea est difficile, quia videtur detorquere verba formæ in sensum nõnihil alienum ac durum. Nam ea propriè secũdùm communem modũ loquendi primò & per se immediatè significãt remissionẽ culpæ, & potiùs cõsequẽter infusionem gratiæ. Secundò, quia non distinguit significationem verborum ipsius formæ præcisè a significatione totius Sacramenti. quod tamen, vt infrà videbimus, necessariò faciendum est. Tertiò, quia hoc Sacramentum videtur immediatè & per se primò institutum ad tollendum peccatum. Nam hoc & ipsius materia & forma propriè indicant, & clarè etiam significãt verba, quibus fuit institutum. Cùm igitur, vt ostendi disp. 2. dub. 10. aliqua actio possit primò & per se tendere in remissionem peccati, nulla videtur esse causa cur negemus hoc fieri in hoc Sacramento: ita vt in eo per se primò & intendatur, & significetur remissio peccati, & consequenter infusio gratiæ, sine qua illa nõ fit.

51. Quintò igitur alij concedunt hanc formam primariè significare remissionem peccati: aiunt tamen vt eadẽ culpa sæpiùs remittatur, sufficere vt quis de ea sæpiùs se accuset: sicut in foro externo toties aliquis potest absolui ab aliquo crimine, quoties de eo accusatur. Sed hæc responsio videtur petere principiũ: hoc enim est quod petitur; cùm culpam remitti sine deleri supponat eam esse, quomodo culpa quæ nullo modo existit quando nos secundò de ea accusamus, possit iterum verè remitti, cùm per hanc accusationem nullum accipiat esse, quod possit deleri? Nec exemplum fori externi allatum quidquam facit ad rem. Nam in hoc non remittitur peccatum ei qui absoluitur, sed hic solùm declaratur innocens; quod clarum est toties fieri posse quoties occurrunt nouæ occasiones de eius innocentia dubitandi: in nostro autem Sacramento reus non declaratur esse innocens; sed per veram peccati remissionem fit innocens.

Differentia inter absolutionem fori sacramentalis, & externi.

52. Pro horum explicatione Nota 1. ex dictis nu. 29. peccatũ deducta metaphora à vinculis physicis, quæ in multis impediunt eos quos stringunt, verè dici ligare peccatorem, quatenus eum aut ad aliquid obligat, aut ab aliquo impedit: quod multis modis fit. Primò enim ligat eũ per reatum culpæ. Secundò, per reatum pœnæ siue æternæ, siue temporalis. Tertiò, quatenus constituit eum indignum omni gratia & gloria: atque ita quantum est ex se impedit eum ne quidquam horum à Deo consequatur. Quartò, quatenus obligat eum ad confitendum. Et quamuis non omnes hæ obligationes habeant rationem culpæ, vt per se patet; tamen culpa per eas hominem verè ligat, etiam dum ipsa secundùm se desistit. Sicut etsi obligatio quæ sequitur votum, non sit ipsum votum: tamen votum per hanc vere dicitur me ligare etiam dum

Peccatum varijs modis peccatorem ligat.

iam

iam secundùm se non existit. Et sicut qui remittit hanc obligationem, verè dicitur absoluere à voto: sic qui remissa iam culpa secundùm se, remittit sequentes obligationes, verè dicitur absoluere à culpa; quia efficit vt desinat hac vel illa ratione ligare, secundùm quam ante ligabat.

53. Aliud est oratione aliquid determinatè significare, aliud ipsam pro eo determinatè verificari.

Nota secundò, aliud longè esse orationem aliquam hoc vel illud determinatè significare; aliud eam pro hac vel illa re determinata verificari, v.g. dum dico, *Aliquis homo currit*, hęc propositio non magis significat Petrum currere, quam quemuis alium hominem: si tamen ipse solus currat, pro eo solo verificatur. Item posito quòd Petrus sit mihi obligatus vt soluat certam pecuniam, & Paulus vt restituat famam, & Iacobus vt famuletur, si dicam iis, *Ego remitto vobis omnem obligationem*: hæc verba non significant diuersa respectu diuersorum; alioquin essent æquiuoca: sed significant vnum & idem, scilicet remissionem obligationis in communi, prout abstrahit ab hac vel illa. In diuersis tamen habet diuersum effectum, & consequenter pro diuersa remissione verificatur.

54. Eadem oratio ratione circumstātiarum diuersa significat.

Nota tertiò, Eandem omnino orationem, ratione diuersarum circumstātiarum quibus profertur, posse valde diuersa significare. v.c. Summus Princeps, qui habet absolutam potestatem remittendi in foro ciuili crimina, sine vlla causæ cognitione dicat alicui reo: *Absoluo te ab homicidio*: hæc oratio significabit absolutam criminis remissionem. Contra verò subordinatus Iudex, qui non habet potestatem remittendi crimina, post causæ cognitionem eandem oratione proferat, non significabit crimen commissum huic reo remitti, sed hunc ab eo esse innocentem, siue illud non commisisse: nec tamen significabit hoc absolutè, sed quantum ex allegatis & probatis potest cognosci: hinc etsi Iudex secretò sciret reum vere commisisse homicidium: tamen si publicè probaretur innocens, legitimè & sine vllo ex parte sua mendacio pronuntiaret illum innocentem. Quia solùm diceret esse innocentem, quantum ex allegatis & probatis hîc & nūc posset cognosci: quod verum esset. Cum hoc tamen consistit iudicium hoc continere verum errorem & falsitatem, quatenus complectitur falsas probationes pro reo allatas, quæ sunt etiam quædam pars ipsius actus iudicialis. Quamuis autem sententia ipsius Iudicis præcisè solùm significet reum esse innocentem quantum ex allegatis & probatis cognosci potest, & sic nihil contineat falsitatis: tamen totus actus iudicialis absolutè significat accusatum esse innocentem, & consequenter continet falsum.

Potest iudicium aliquod continere falsitatem, etsi ipsa sententia secundum se vera sit.

55. Potestas confessarij est media inter potestatem supremi Principis & subordinati Iudicis.

Potestas autem ministri huius Sacramenti est quasi media inter dictas. Nam ipse habet veram potestatem remittendi ipsa crimina, & in eo est similis summo Principi: cùm tamen sit iudex subordinatus sub ipso Deo, tenetur in iudicando seruare formam præscriptam, vt scilicet neminem absoluat nisi legitimè dispositum, & causa cognita: hinc hæc verba: *Ego te absoluo à peccatis tuis*, ab eo in Sacramenti administratione prolata, significant reo hîc & nunc verè peccata remitti: cum hac tamen conditione, quantum ex ipsa cōfessione potuit cognoscere ipsum eorum esse reum, & ad eorum remissionem legitimè dispositum. Ipsum tamen totum Sacramentum prout constat confessione pœnitentis & forma absolutionis, significat absolutè hîc & nunc peccata remitti, ea nimirum ratione secundùm quam hoc Sacramentum ad eorum remissionem est institutum. Quare cùm hoc Sacramentum sit institutum vt peccator reconcilietur Deo, & ad hoc necessaria sit remissio peccati mortalis, secundùm omnem rationem culpæ & pœnæ æternæ in eo qui adhuc his ligatur: in Sacramento absolutè significatur omnem culpam mortalem nondum remissam pœnitēti secundùm omnem rationem culpæ & pœnæ æternæ simpliciter remitti: ita vt falsa sit significatio Sacramenti, si non remittatur id totum quod adhuc habet rationem culpæ mortalis, aut pœnæ æternæ. Secùs est de remissione pœnæ temporalis. Nam hoc Sacramentum non est institutum, vt hanc semper totam remittat, sed secundùm dispositionem pœnitentis: & consequenter non aliter significat eam remitti.

56. Nota quartò, Etsi vt vera sit confessio pœnitentis, necessarium sit ipsum ea peccata commisisse quæ confitetur: tamen non est necesse, vt hæc ei nō sint remissa. Nam ipse solùm asserit se ea commisisse, non autem ea sibi non esse remissa: hoc ipso tamē quo ea clauibus Ecclesiæ subiiciendo, petit sibi ipsa remitti, necessariò innuit ea nondum ita esse remissa, quin possint adhuc ampliùs remitti, iuxta illud Psal. 50. *Amplius laua me ab iniquitate mea*. Quare etsi ad veritatem Sacramēti requiratur, vt pœnitens verè commiserit ea quæ absolutè confitetur, ita vt si nihil eorum quæ confitetur commisisset, significatio Sacramenti esset absolutè falsa: si autem quædam commisisset, quædam verò non cōmisisset, tunc Sacramenti significatio non esset quidem necessariò falsa (quia fieri potest vt falsitas commissa non tollat in pœnitente dispositionem necessariam ad effectum Sacramenti, vt si in ea vel nullo modo, vel tantùm venialiter peccarit) semper tamen contineret aliquam falsitatem saltem materialem. Nullo tamen modo ad eiusdem omnimodam veritatem necessarium est vt pœnitens confiteatur vel vnicum peccatum, quod non sit ei secundùm culpam remissum: quia Sacramentum neque secundùm se totum, neque secundùm aliquam sui partem absolutè significat hîc & nunc aliquod peccatum secundùm rationem culpæ adhuc existere, aut remitti: vt magis parebit ex mox dicendis.

Confitens significat peccata sibi adhuc posse aliqua ratione remitti. Psal. 50.

57. Qua ratione absolutio significet hîc & nunc remitti peccata?

Conclvs. I. Forma absolutionis significat generatim omnem solutionem vinculorum peccati, siue secundùm culpam, siue secundùm pœnam, siue secundùm obligationem confitendi, siue secundùm quamcumque aliam rationem, secundùm quam ligare potest. Quia, vt ostendi nu. 52. ea verba in proprietate sermonis, ea omnia significare possunt: nec est vlla ratio cur eorum significatio hîc restringatur.

58. Conclvs. II. Non tamen significat omnem dictam absolutionem hîc & nunc de facto conferri, neque etiam hanc vel illam determinatè conferri: sed aliquam ex his indeterminatè hîc & nunc conferri: scilicet confitentem absolui à

peccato

peccato quatenus ligat vel secundùm culpam, vel secundùm pœnam æternam, aut temporalem, vel secundum aliquam aliam rationem. Imò neque hoc absolute significat, sed solùm sub conditione, si confessio vera sit, quoties tamen Sacramentum est validum pro aliquo determinato modo remissionis, verificatur. Patet ex dictis n. 53. 54. & 55.

59. *Forma Sacramenti potest esse vera, etsi nulla fiat remissio.* Hinc patet primò, quomodo forma Sacramenti possit esse vera, etsi nulla omnino vera fiat remissio peccati: vt si Sacramentum sit irritũ, vel informe, posito quòd tale aliquod detur. Esset tamen tunc ipsa significatio Sacramenti falsa, sicut etiam falsa est in baptismo informi.

Patet secundò, quomodo tam formæ quam ipsius Sacramenti significatio possit simpliciter esse vera, quamdiu peccata, quæ pœnitens confitetur, aliquo modo eum adhuc ligant ratione reatus pœnæ temporalis, aut similis. Tunc enim verissime sine vlla æquiuocatione pœnitens dicitur a peccatis absolui: vt ostendi n. 52. & 53.

Patet tertiò, quomodo non improbabiliter possit defendi quarta sententia recitata num. 50. dicendo formam Sacramenti secundum se quidem significare immediatè absolutionem à peccato modo iam explicato: prout tamen cũ confessione componit integrum Sacramentum significare immediate solam infusionem gratiæ habentis vim remittendi peccatum; & consequenter remissionem peccati sub conditione, si aliquod sit remittendum. Et sic facilè possunt solui duo priora argumenta in contrarium allata. Contra eam tamen adhuc aliquo modo pugnat tertium argumentum, & maximè videtur vrgere quòd dixi n. 56. scilicet confitentem sua peccata vt ab iis absoluatur, hoc ipso implicitè significare se iis adhuc aliquo modo ligari. Primò, quia ineptè quis petit absolui ab eo, quo nullo modo ligatur. Secundò, quia vt dixi num. 51. & 54. hæc confessio debet habere rationem veræ accusationis sui ipsius, & quidem quæ tendat ad reconciliationem: atqui nemo præsertim hoc modo, ritè se accusat in eo, cuius nullo modo iã ampliùs est reus, nec ratione ipsius aliqua obligatione tenetur. Quare si confessio fiat de solis iis peccatis, quæ nulla ratione ampliùs confitentem ligant, videtur ea continere implicitum mendacium.

60. Dices, Nos cõmuniter posse præsumere, nostra peccata non esse nobis adhuc omnino plenè remissa, sed restare adhuc saltem aliquam pœnam pro iis soluendam. Sed contrà, Ex dictis saltem sequitur, si contingeret nos certò scire aliqua peccata nobis omnino plenè esse remissa, nos non posse ea subiicere ampliùs clauibus: & ex hoc vlteriùs sequitur, omnia peccata plenè remissa nullo modo posse esse materiam confessionis, sed tantùm ratione ignorantiæ, credit esse materiam, sicut sunt ea peccata, quæ verè non commisimus, sed falsò putamus nos commisisse. quia quidquid est vera materia confessionis, potest secluso omni errore clauibus subiici: quod in illa peccata non conueniret. Nullo autem modo potest dici talia peccata non esse materiam confessionis. quia alias viri valde sancti, qui magnas agunt pœnitentias, & sæpe eliciunt feruentes actus amoris Dei ac cõtritionis, & non nisi leuia peccata committunt, quæ etiam statim cum magno dolore confitentur, sæpissime exponerent se periculo ne facerent Sacramentum irritum: cum sæpe fieri possit, vt eorum peccata sint ante Sacramentum iis secundùm culpam, & omnem pœnam remissa.

61. *Numquam peccatum in hac vita ita remittitur, quin possit adhuc vlterius remitti.* Ob has rationes videtur dicendum, numquã peccatũ in hac vita ita remitti, quin possit adhuc vlteriùs remitti; atque ita quoties hoc Sacramentum cum fructu percipitur, in eo verè peccata remitti.

Pro quo Nota, eum qui semel peccauit, quantumcunque ei peccatum remittatur, ceteris paribus semper manere minùs dignum beneficiis diuinis, quàm esset si numquam peccasset, quod patet in exemplis humanis. Sint enim duo amici Principis, in omnibus omnino meritis, nobilitate, ac naturæ donis inter se pares, hoc vno excepto quòd vnus aliquando in Principem peccarit, alter verò numquam. Item sit aliquod beneficium alterutri conferendum, quantumcumque priori illud peccatum sit remissum; tamen erit causa cur sit altero minùs dignus, cui illud beneficium conferatur: atque ita si Princeps velit in rigore æquitatem sequi, conferet illud secundo: & sic illud peccatum erit prioris impedimento, quo minùs illud beneficium consequatur. Hinc etiam videmus eus qui grauiter in suos Principes peccarunt, quantumcumque cum iis in gratiam redierint, nihillominus semper cum maiore verecundia, & timore repulsi ab iis beneficia petere, & communiter etiam difficiliùs ea obtinere, quàm alios eiusdem omnino gradus, qui numquam in Principem peccarunt.

62. Et quamuis nõ sit omnino eadem ratio apud homines & Deum, qui sua beneficia etiam indignis largitur: in eo tamen est paritas, quòd is qui semel peccauit, hoc ipso ceteris paribus verè à parte rei sit semper minùs dignus cui Deus beneficia conferat, quàm alius qui numquam peccauit. Quamuis autẽ Deus ratione suæ munificentiæ, qua etiam erga indignissimos sæpe valde existit liberalis, frequenter homini tanta det beneficia, quanta dedisset si numquam peccasset; hoc tamen est per accidens respectu peccati commissi, quod, vt ostendi, etiam post remissionem natum est nonnihil impedire eam munificentiam. Et nun est dubium, quin etiam de facto sæpè impediat. Hine etsi certum sit Dauidi peccatum adulterij & homicidij statim ac egit de eo pœnitentiam fuisse remissum secundùm culpam & pœnam æternam; & omnino credibile sit tot lacrymis & gemitibus, & tam longa pœna aspera, quam in psalmis pœnitentialibus se egisse describit, potuisse plenè satisfacere pro omni pœna temporali restante, si Deus prout communiter facere solet, voluisset eius pœnitentiam in hunc finem absolutè acceptare: numquam tamen ab eo impetrare potuit, vt ei omnem pœnam remitteret, ac sicut priùs singulari præsidio contra omnia aduersa tueretur: vnde postea notissimis iuxtà ac grauissimis calamitatibus exagitatus fuit. Similiter Moses quamtumcunque eum pœnituerit peccati se-

 mel

Numer. 20. mel admissi Num. 20. nomquam tamen postea à Deo impetrare potuit illud beneficium, vt vitam ei prorogaret, donec populum in terram promissionis induceret.

63 Dixi, talem ceteris paribus semper esse minùs dignum diuinis beneficiis altero qui numquam peccasset. Quia ex eo quòd prior habeat maiora merita, aut ampliorem gratiam, fieri potest vt sit dignior beneficiis diuinis quam secundus.

Qua ratione peccatum semel commissum tota vita pergat ligare? Hinc patet primò, Quomodo peccatum semel commissum pergat semper etiam post remissionem aliquo modo suum auctorem quamdiu viuit ligare. Quia quantum est ex parte sua semper est ei aliquo modo impedimento, quo minùs excellentiores quasdam gratias à Deo consequatur, quas aliàs fortè consequeretur: vt autem ostendi num. 52. quisque dicitur ea re aliqua ratione ligari, qua à beneficiis consequendis impeditur. Cessat tamen hoc impedimentum post hanc vitam; quia Beati ratione præteritorum peccatorum, à nullis beneficiis à Deo consequendis impediri ampliùs poterunt.

64 Qua ratione in Sacramento semper verè remittatur. Patet secundò, Qua ratione peccatum per Sacramentum confessionis semper dicitur verè aliqua ratione remitti. quia nimirum semper recipitur noua gratia, qua illud impedimentum eatenus minuitur, quatenus homo redditur dignior, qui maiora beneficia à Deo recipiat, quæ gratia etiam ex vi Sacramenti ad hunc effectum directè datur. Cùm tamen dicta indignitas non minuatur in se (quia æqualiter semper manet talem tale peccatum aliquando commisisse) sed solùm per appositionem alicuius rei, qua subiectum redditur dignius quàm antè fuit, numquam potest in hac vita omnino tolli. Sicut si Deus plumbo, relinquendo ei naturalem grauitatem, inderet aliquam qualitatem, quæ haberet vim illud euehendi sursum. Hæc vis si in dies cresceret, minueret quidem semper illud impedimentum, quod grauitas plumbo adfert quo minùs celeriùs sursum feratur: non quidem minuendo ipsam grauitatem secundùm se, sed efficiendo, vt minùs efficaciter euectionē plumbi possit impedire. quantomcumque tamen cresceret, numquam illud impedimentum omnino tolleret. Nam quamdiu grauitas plumbo inest, semper efficit vt ceteris paribus minùs celeriter feratur sursum, quàm aliàs ferretur. Eademque est ratio in dicta indignitate, quæ remisso peccato remaneat. Et hac fortè ratione satis probabiliter explicari posset sententia Caiet. citata num. 49.

Caietan.

DVBIVM IX.

Vtrùm verba propriè dicta sint de essentia huius formæ?

65 Med. na. Petrus Soto. QVidam putant hanc formam posse validè scripto proferri. Ita *Medina Cod. de pœnitentia tract. 2. q. 15. §. Quartum dictum. Petrus Soto lect. 11. de confessione*, & quidam alij ex referendis n. 68. Ratio eorum est primò, quia hoc Sacramentum sequitur formam iudicij: atqui in aliis iudiciis sententia potest scripto proferri: ergo etiam in hoc. Secundò, quia confessio potest fieri scripto; ergo etiam absolutio.

66. Absolutio necessariò profertur verbis. Florent. CONCLVS. De essentia huius formæ est vt proferatur verbis propriè dictis. Est iam communis Doctorum. Prob. Quia *Florentinum in litteris Eugenij* generatim dicit Sacramenta constare verbis tanquam forma. quod nisi necessitas aliter cogat, propriè intelligendum est: verba autem propriè solùm dicuntur ea, quæ ore proferuntur.

Confirmatur primò, quia idem Concilium agens de matrimonio ait: *Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus, per verba de præsenti expressus*. Vbi dum dicit hunc consensum debere regulariter exprimi per verba, insinuat primò hoc non esse ei essentiale. Secundò, se accipere verba propriè pro iis quæ ore proferuntur. Nam si verba velimus largè accipere pro quibusuis signis æquiualentibus, matrimonium non solùm regulariter, sed omnino essentialiter requireret verba de præsenti: quia nullo modo potest validè contrahi sine signis, quæ præsentem consensum significent pro eo tempore quo contrahitur. Confirmatur secundò, quia Trident. docet formam huius Sacramenti in illis ministri verbis positam esse, *Ego te absoluo*, &c. Vbi dum ait: *in verbu ministri*, apertè insinuat se loqui de verbis à ministro prolatis. Tertiò, quia cum Florent. suprà doceat generatim omnia Sacramenta perfici verbis, vt forma, & in aliquibus Sacramentis hoc necessariò intelligendum sit de verbis propriè dictis, hoc ipso quo ab ea regula singulariter excipit matrimonium, apertè insinuat reliqua omnia Sacramenta requirere verba propriè dicta. quia, vt communiter docent Iuristæ, exceptio confirmat regulam. Quartò, quia Sacramenta quæ non requirunt verba propriè dicta, non requirunt etiam verba determinata, vt patet in matrimonio. Atqui falsum est hoc Sacramentum non requirere verba determinata: Ergo etiam requirit propriè dicta.

Trident.

Florent.

Ratio à priore est institutio Christi nobis vsu Ecclesiæ, & Conciliorum verbis declarata.

Ad primum Respondeo primò ad maiorem. Etsi hoc iudicium in multis sequatur rationem iudiciorum sæcularium, non tamen in omnibus, vt vel inde patet, quòd in hoc iudicio sit idem actor, testis, & reus. Respondeo secundò, negando etiam minorem. quia etsi multa iudicia requirant vt sententia ex scripto feratur; tamen communiter tam in illis ipsis quàm in aliis necessarium est vt ipsa propriè dictis verbis proferatur: ita vt scripto nullo modo fit latio ipsius sententiæ, sed solùm conditio requisita vt possit pro dignitate ferri. Vnde hoc argumentum potiùs pro nobis facit. quod hac ratione probo. Quia iudices subordinati communiter in proferenda sententia debent sequi certam formam à legibus præscriptam, sine qua inualidè eam proferunt. Ergo cùm sacerdotes in hoc Sacramento sint iudices subordinati Christo, omnino verisimile est, sicut iis præscripta est certa forma verborum: ita etiam præscriptum esse certum modum quo teneantur sententiam proferre, qui, vt patet ex vsu, non potest esse alios, quàm vt verbis eam pronuntient.

Ad

Ad secundum, nego consequentiam. Primò, quia forma debet esse magis expressa & determinata quàm materia; quæ per eam determinatur. Secundò, quia sæpe accidit pœnitentem non posse aliter confiteri quàm scripto aut signis: vix autem vnquam accidit vt is qui habet hîc & nunc potestatem absoluendi, non possit verbis sententiam proferre. quare magis erat necessarium vt confessio posset signis fieri, quàm vt absolutio ita posset fieri. quia rarissimi casus non debent considerari.

DVBIVM X.

Vtrùm absolutio sacramentalis possit dari absenti?

61 OLim liberiùs licuit ea de re disputare. quare plurimi præsertim Thomistæ affirmarũt absentem validè posse absolui, atque adeò in casu necessitatis etiam licitè. Fundamentum est, quia in aliis iudiciis validè fertur sentẽtia in absentem, ergo etiam in hoc sacramentali. quia nulla est sufficiens ratio hoc negandi. Ita *Palud. in 4.d.17.q.1.versu Tertia definitio.* Vbi ait: *Quòd si non possit ire* (scilicet pœnitens) *nec accersere sacerdotem, non tenetur quidem scribere & mandare peccata sua: sed tamen si ipse vult, licet ei scribere & mandare: & illi, rescribere, & mandare absolutionem.* Item *D. Antoninus 3.p.tit.17.c.12. & c.21.§.3.* quærit quid teneatur facere sacerdos qui alium absolnit à peccato à quo eum absoluere non poterat. & respondet, eum teneri petere facultatẽ, vt possit eum absoluere, & tunc si eum habere præsentem non potest, ait plurimos Doctores in Concilio Basileensi respondisse posse eum absentem absoluere. & deinde addit: aut vt aliis placet, cùm ex hoc timetur notabile scandalum, committat summo Sacerdoti, scilicet Christo: præsertim quando multitudo est sic neglecta. Vbi clarè ostendit se priorem sententiam retulisse vt probabilem. Idem simili modo docet *Siluester v. Confessor 3.n.1.* & insinuat *Fumus v. Confessio. n.23.* Quia videtur compendio velle referre sententiam Paludani, cuius sententiam etiam expresè docet *Petrus Soto lect. 11. de confessione, §. Tertium istud.* vbi dicit plurimos sui Ordinis hanc sententiam tenere. Idem etiam docet *Ioannes Medina Cod. de pœnitentia, tract.2.q.15.§. Quartum dictum.* vbi ait: *Si peccator non potest confessorem adire, nec eum ad se accersere, probabile est posse per internuntium & litteras absentis confiteri, & ab eodẽ per litteras sacramentaliter absolui.* Vbi pro hac re alios citat, eamque fusè probat. Quare videtur hæc sententia olim fuisse valdè cõmunis inter Thomistas.

Paludan.

D. Antonin.

Siluester. Fumus.

Petrus Soto.

Ioan. Medina.

Iam verò cautiùs hac de re agendum est post definitionem Clementis VIII. in qua hæc propositio, *Licet per litteras, seu internuntium confessario absens peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere:* ad minus vt falsa, temeraria, & scandalosa damnatur: & sub pœna excommunicationis prohibetur, ne quis eam vt probabilem publicè aut priuatim doceat aut defendat, aut ea in praxi vtatur.

Clemens VIII.

69 CONCLVSIO. Inualidè absoluis absẽtem, etiamsi priùs præsentis confessionem audieris. Ita *Soto in 4. d.18. quæst. 2. articl. 6. Cardin. Toletus lib.3. instruct. sacerd. c.6. P. Valentia 3. p. disput. 7. quæst. 11. puncto 1. §. Quod autem. P. Suarez disp.19. sect.3. num.7.*

Soto. Cardin. Toletus. Valentia, Suarez.

Prob. Quia verba formæ diriguntur expresè ad personam præsentem, vt patet ex pronomine *Te*, quo significatur, sacerdotem præsentem alloqui: ergo vt verificentur requirunt præsentiam absoluendi.

Dices, Loco *Absoluo te*, potero dicere, *Absoluo Petrum* vel *Paulum*: ergo hac ratione forma poterit dirigi ad absentem. Respondeo, negando consequentiam. Quia vt talis mutatio possit fieri in forma, debet ita fieri vt ratione circumstantiarum, & ex modo eam proferendi, ac intentione proferentis omnino idem hîc & nunc significet, quod significant verba consueta formæ: aut aliàs mutatio erit essentialis: vt in simili pluribus ostendi, dum egi de forma baptismi. Confirmatur. quia nulla alia potest reddi causa, cur non possim consecrare materiam omnino absentem, nisi quia verba consueta formæ ratione pronominis *Hoc*, diriguntur ad materiam præsentem. Similis autem est etiam ratio in forma absolutionis.

Ad argumentum contrarium Respondeo, esse diuersam rationem in hoc iudicio, & in forensibus: vt patet ex dictis.

DVBIVM XI.

An hoc Sacramentum possit esse informe?

70 DIuus Thomas *in 4.d.17. quæst. 3. artic. 4. quæstiuncula 1.* id affirmat, quem communiter ferè Thomistæ cum pluribus aliis grauissimis Doctoribus sequuntur: ob quorum auctoritatem res satis est probabilis. Varios autem adferunt casus in quibus hoc fieri possit, prout tenent diuersas sententias circa dolorem requisitum ad essentiam Sacramenti. Commune autem eorum fundamentũ est, Primò, quia imperfectior attritio sufficit ad essentiam Sacramenti, quàm ad eius effectum. Secundò, quia aliàs deberemus semper esse solliciti an satisfaceremus præcepto confessionis. quod videtur nimis durum. Sed vtrumque satis refutaui suprà numer. 40. & 41.

D. Thom.

71 CONCLVS. Probabilius est hoc Sacramentum nunquam posse esse informe, siue ipsum numquam conferri validè quoad essentiam siue effectum, sine collatione gratiæ. Ita *Gabriel in 4. d.17.q.1.a.3. dub.2. littera T. Medina Cod. de pœnitentia tract. 2.q. 20. sub finem*, & alij plures viri docti recentiores. Multi probant, quia cùm hæc forma significet immediatè suum effectum, scilicet remissionem peccati, si hæc non conferatur, ipsa erit falsa: & consequenter Sacramentum erit inualidum. Sed hoc argumentum non multum conuincit, vt patet ex dictis n. 58. & 59. Probatur igitur, quia, vt ostendi num. 40. nulla attritio sufficit ad valorem Sacramenti, quæ non sufficiat ad eius effectum. quare si adsit talis attritio cum reliquis ad valorẽ Sacramenti

Hoc Sacramentum numquam datur informe. Gabriel. Medina.

requisitis ponetur effectus Sacramenti: si absit, Sacramentum erit nullum. Ex quo patet, magnam esse diuersitatem inter hoc Sacramentum in quo idem actus qui est dispositio necessaria ad ipsius effectum, est etiam ipsius pars essentialis; & inter alia Sacramenta, in quibus dispositio necessaria ad effectum omnino distinguitur ab omnibus iis quæ ad eorum essentiam requiruntur.

Differentia inter hoc Sacramentum & alia.

72. Et ex his satis refelluntur omnes casus, in quibus communiter DD. solent concedere dari pœnitentiam informem, quia omnes nituntur fundamentis iam refutatis. Duo tamen sunt qui videntur habere aliquam difficultatem. Prior est quando aliquis, qui commisisset v.c. fornicationem & furtum, inuincibiliter fuisset secūdi peccati oblitus, & de priore doleret propter ipsius particularem turpitudinem eo dolore qui ipsum sufficienter disponeret ad gratiam per Sacramētum suscipiendam, si illud peccatum fuisset solum, & hoc modo confiteretur: tunc talis validè susciperet Sacramentum, quia haberet sufficientem materiam, & consequenter reliqua omnia ad Sacramenti essentiam necessaria: nec tamen iustificaretur, quia prius peccatum non potest ei remitti sine secundo, nec secundum hîc & nunc ei remitti potest, quia de eo nullam omnino habet pœnitentiam, cùm de solo primo doleat.

73. Sed nec hic casus est admittēdus tum ob dicta num. 40. vbi generatim probo nullum dolorem sufficere ad essentiam Sacramenti, qui non sufficiat ad eiusdem effectum. Tum etiam quia ex eo sequeretur posse quem validè suscipere hoc Sacramentum cum actuali affectu peccati mortalis. Quia cùm talis attritio non extendat se virtualiter ad omnia peccata mortalia, potest cum actuali peccato mortali consistere. quare si sit sufficiens materia Sacramenti, nulla erit causa cur ita attritus, qui simul affectum habet erga peccatum mortale, non poterit Sacramentum validè suscipere. quod tamen ferè omnes negāt.

74. Respondeo itaque talem attritionem nullo modo sufficere ad valorem Sacramenti, nisi virtualiter se extendat ad omnia peccata mortalia.

Prob. 1. Quia, vt ostendi n. 34. 40. & 44. ad essentiam huius Sacramenti requiritur dolor, qui efficaciter tendat ad reconciliationem per Sacramentum obtinendam, ex quo ipsa voluntas confitendi, atque adeò ipsa confessio tanquam effectus à causa procedunt: vnde talis attritio necessariò virtualiter includit seriam ac efficacem voluntatem se reconciliandi cum Deo. Nam aliàs non tenderet ex se efficaciter ad reconciliationem. Ex quibus sic argumentor. Omnis seria & ex se efficax voluntas se reconciliandi cum Deo, implicitè includit auersionem ab omni peccato mortali, saltem cuius is qui illam habet est reus; atqui omnis pœnitentia sufficiens ad essentiam huius Sacramenti, continet saltem implicitè talem voluntatem: ergo continet implicitè etiam talem auersionem ab omni peccato mortali. Minor patet ex dictis. Maior probatur primò: Quia omnis amor serius & efficax alicuius boni implicitè continet detestationem mali contrarij, cum quo illud bonum nullo modo potest consistere. Tale autem bonum est reconciliatio cum Deo respectu peccati mortalis existentis in eo, qui vult Deo reconciliari: ergo seria & efficax illius voluntas, siue amor, implicitè continet huius detestationem. Secundò, quia inde omnes meritò colligunt, actum veræ charitatis virtute continere detestationem omnium peccatorum mortalium. Primò, quia ita amās Deum, si recordetur se esse in aliquo peccato mortali, necessariò hoc detestatur. Secundò, quia implicat aliquē amare Deum super omnia, & simul velle peccatum mortale. Arqui eodem modo se habet seria & efficax voluntas se reconciliandi cum Deo respectu cuiusuis peccati mortalis: Ergo eodem modo continet implicitè ipsius detestationem.

75. Dices, Peccator petens vt Deus sibi remittat peccata, habet voluntatē reconciliandi se Deo, & tamen inde non sequitur eum habere implicitam contritionem aut attritionem: ergo idem dicendum erit in altero casu suprà adducto.

Respondeo, negando consequentiam. Nam non omnis qui petit remissionem peccati à Deo habet seriam & ex se efficacem voluntatem se ei reconciliandi, sed sæpè solam quandam velleitatem, quæ potest consistere cum actuali affectu erga peccatum mortale. Secùs est de pœnitentia & voluntate reconciliandi se Deo necessaria ad essentiam huius Sacramenti, quæ nullo modo potest consistere cum actuali affectu ad peccatum mortale, vt dixi nu. 73. Vnde patet hanc voluntatem longè aliter se habere respectu peccati mortalis, quàm se habeat illa altera.

76. Secundus casus est, quando aliquis perfectè attritus sua peccata confitetur, antequam tamen absoluatur peccat mortaliter, & sic sine alia attritione absoluitur. Tunc enim videtur esse validū Sacramentum: quia ponitur ibi vera ac sufficiens ipsius materia, nec videtur quidquam ad eius essentiam necessarium deesse. Sed omnino dicendum est, etiam eo casu Sacramentum esse nullum: quia ad eius essentiam non sufficit quòd eius materia fuerit aliquando posita, sed necessarium est vt vel actu, vel saltem habitualiter & interpretatiuè adhuc sit dum datur absolutio. Etsi autem talis initio habuerit legitimam attritionem, hanc tamen omnino reuocauit ac destruxit per subsequens peccatum mortale: ita vt nec actu, nec habitualiter sit cū datur absolutio.

Posset hîc vlteriùs disputari de necessitate huius Sacramenti, sed si loquamur de necessitate præcepti, eam meliùs explicabo disp. sequenti dub. 1. Si autem loquamur de necessitate medij, hanc sufficienter explicui in simili, tom. 1. q. 68. art. 2. dub. 1. vbi docui qua ratione baptismus sit adultis necessarius necessitate medij. Eadem enim omnino ratione hoc Sacramentum est iis necessarium qui in peccatum mortale post baptismum relapsi sunt.

DISPV

DISPVTATIO V.

DE CONFESSIONIS SACRAMENTALIS NECESSITATE.

DVBIVM I.

Vtrùm confessio omnium peccatorum mortalium sit iure diuino necessaria?

1. NOta primò, Ex triplici capite hanc necessitatem posse prouenire, Primò ex pręcepto diuino. Secundò, quatenus est medium necessarium ad remissionem peccati mortalis, in quo quæritur, Vtrum susceptio huius Sacramenti sit necessaria necessitate medij ad remissionem peccati mortalis? Tertiò, quatenus est necessaria ad essentiam Sacramenti, vbi quęritur, Vtrùm possit aliquo casu hoc Sacramentum validè suscipi sine confessione?

2. *Montanistæ. Nouatiani.* Circa primum varij olim fuerunt errores Mõtanistarum & Nouatianorum negantium in Ecclesia esse veram potestatem absoluendi à peccatis, quos nostri Sectarij secuti valdè variè & inconstanter hac de re loquuntur: vt docet *Cardin. Bellarm. lib. 3. de pœnitentia cap. 1.* communiter autem doctrinam Ecclesiæ catholicæ hac in re damnant. *[Sectarij nostri. Bellarm.]*

Circa secundum quidam putarunt hoc Sacramentum ita esse necessarium necessitate medij ad remissionem peccati, vt sine reali illius susceptione, hoc etiam perfectè contrito non remittatur quibus ex parte consentit *Medina citatus à nobis suprà disp. 4. n. 15.* *[Medina.]*

Circa tertium est quorumdam modernorum sententia, hoc Sacramentum posse aliquando validè conferri, etsi nulla præcesserit confessio. Nam si aliquis incidens in vitæ periculum ita subitò destituatur omnib. sensibus, vt non possit vllo signo aut confessionem petere, aut dolorem peccati ostendere, aiunt eum validè à peccatis absolui, si interiùs de peccatis verè doleat. Probant primò, quia essentia Sacramenti consistit in sola absolutione. Secundò, quia *D. Augustinus l. de adulterinis coniugiis capit. vlt.* videtur id asserere. *[D. August.]*

3. *[Iure diuino tenemur confiteri omnia peccata mortalia.]* CONCL. I. Fide tenendum est, nos iure diuino teneri particulatim sacerdoti confiteri omnia peccata mortalia, quæ post baptismum commisimus, quantum morali adhibita diligentia id facere possumus. Ita contra hæreticos definit *Trident. sess. 14. cap. 5. & can. 7.* Hanc conclus. plurimi qui hoc tempore scripserunt controuersias fusissimè ac doctissimè probant, & inter ceteros *Cardin. Bellarm. toto lib. 3. de pœnitentia* & inter Theologos *P. Valentia 3. part. disput. 7. quæst. 9. puncto 1. & P. Suarez. disp. 17. sect. 2. & disp. 35. sect. 3.* Nos autem eam pro ratione instituti breuiter probabimus. *[Trident. Bellarm. Valentia. Suarez.]*

4. *[Ioan. 20.]* Probatur igitur primò. Quia Ioan. 20. Christus constituit Apostolos, eorumque successores iudices cum vera potestate peccata vel remittendi vel retinendi: atqui ipsi non possunt hoc iudicium legitimè & prudenter exercere nisi statum pœnitentis eiusque peccata cognoscant, nec hæc possunt cognoscere nisi ipse ea confiteatur: ergo hoc est necessarium, sicut est necessarium vt à peccatis liberemur.

Hæretici communiter negant maiorem. Sed eam sufficienter probaui disp. 4. dub. 2. Minor etiam per se clara est, quia sacerdos nullo modo potest legitimè iudicare de re incognita, aut discernere qui sint legitimè dispositi vt à peccatis absoluantur, & qui non sint, nisi vtrorumque statum & causas cognoscat. Nec potest hæc cognoscere nisi ea ipsi explicent, cùm illorum cognitio pendeat à rebus omnino occultis.

5. *[Quare necessaria sit integra confessio.]* Dices primò, Sufficere vt pœnitens confiteatur sua peccata in genere, aut vt summum aliqua in particulari, & dicat se de iis dolere. Respondeo, neutrum sufficere. quia ex eiusmodi confessione sacerdos non potest prudenter iudicare de statu pœnitentis, qui habebit fortè aliqua peccata, à quibus non poterit absolui, nisi eorum occasiones priùs remoueat. Item sacerdos ignorabit quam satisfactionem vel ad puniendum præterita peccata, vel ad cauenda futura, necessarium sit ei iniungere, ad quos tamen fines obtinendos ipsa confessio est instituta. Nec satisfacit, si reus dicat se satis esse dispositũ, nec imminere sibi vllum periculum peccandi, & talem vel talem pœnitentiam hic & nunc sibi fore vtilem: quia hæc omnia dispicere non est rei sed iudicis. Quare etsi sacerdos teneatur pœnitenti credere dicenti se hoc vel illud fecisse, aut nõ fecisse: se dolere de peccatis, aut non dolere (quia certificare iudicem de iis, quæ reus fecit aut non fecit, & de toto statu ipsius causę, est officium ipsius testis, cui iudex solet in iudicio credere;) tamen non tenetur ei credere dicenti se legitimè esse dispositum: quia hoc discernere non est officium accusatoris, aut testis; aut

rei (quorum personam pœnitens sustinet) sed ipsius iudicis, qui tamen hoc legitimè facere nequit; nisi causa legitimè cognita. Quare si sufficeret talis confusa confessio, sacerdos nullo modo posset dici exercere officium veri iudicis: nec tam suam sententiam quæ debet procedere ex propria cognitione, quam alienam proferret.

6. Dices secundò, Hinc tantum sequi, eos solos teneri confiteri sua peccata, qui volunt à sacerdotibus absolui, non autem eos qui per contritionem volunt Deo satisfacere: sicut si Rex dedisset alicui potestatem remittendi debita omnibus regiis debitoribus, qui hanc gratiam ab eo peterent, solùm illi tenerentur hanc gratiam petere qui nollent Regi aliter satisfacere.

Respondeo, negando assumptum. quia nullus existens in peccato mortali potest Deo pro eo vlla ratione de condigno satisfacere. quare vt ab eo liberetur, necessariò indiget vt Deus hoc ei remittat. Vnde longè diuersa ratio est peccatoris respectu Dei, & debitoris respectu Regis. quia hic potest Regi de condigno satisfacere, ille non. Vt autem Deus condonet peccatori suum peccatum, etsi ante institutionem huius Sacramenti sufficiebat contritio, quia Deus tunc non exigebat aliam conditionem: posita tamen huius Sacramenti institutione, qua Deus quasi publicum tribunal erexit pro omnibus qui post baptismum essent lapsi in peccatum mortale: manifestè videtur ad remissionem peccati exigere, vt quis se illis tribunali sistat; ita vt numquam quàtumuis contrito remittatur peccatum sine reali confessione, aut illius voto, & directa ad eam obligatione. Sicut etsi ante institutionem baptismi contritus potuerit sine eo saluari, iam verò nemo adultus saluari potest sine eius susceptione in re vel in voto.

7. Confirmatur primò, Quia sicut baptismus est institutus ad remissionem peccatorum, quæ ante ipsum committuntur: ita confessio est instituta ad remissionem eorum, quæ post ipsum cõmittuntur: vt colligitur ex plurimis Patribus, qui hæc Sacramenta hac ratione inter se comparant. Vide dicta disput. 4. numero 6.

Confirmatur secūdò, Quia omnino ad huius tribunalis dignitatem pertinet, vt rei non solùm possint, sed etiam teneantur illud adire. Multum enim de talis tribunalis dignitate detraheret, si quis liberè posset illud non curare.

Potestas retinendi peccata clarè probat necessitatem ea confitendi.

Tertiò, quia etsi posito casu, quòd Christus solùm dedisset Apostolis potestatem remittendi peccatum, non potuisset fortè tam clarè ostendi hæc necessitas confessionis: tamen cùm dederit iis etiam potestatem ea retinendi, clarè ea necessitas euincitur. Nam si peccator possit in hac vita omnimodam peccati sui remissionem obtinere sine confessione; aut obligatione ad eam: sequitur Christum Ioan. 20. nullam veram potestatem retinendi peccata Apostolis dedisse. Nam si sacerdotem retinere peccata nihil sit aliud quàm pura negatio remissionis; siue ipsum ea non remittere sine vlla obligatione in ipso reo; hanc potestatem retinendi peccata habebant Apostoli ante illam Christi concessionem sicùt iam etiam infideles eam habent. Hi enim verè possunt aliis sua peccata non remittere: sicut possum non creare cælum. Sicut igitur Christus ridiculè egisset, si dedisset Apostolis potestatem non creandi cælum: sic etiam dando illis talem potestatem non remittendi peccata. Quare ne in talé absurdum incidamus; dicendum est, Christum dedisse Apostolis potestatem retinendi peccata aliquo modo positiuè, prout hoc positiuè fieri potest, quatenus voluit peccatorum remissionem ab eorum absolutione ita pendere, vt nullum peccatum mortale post baptismum commissum in hac vita plenè remitteretur saltem sine voto & directa obligatione ad confessionem. Vnde fit vt quamdiu ipsi peccatorem etiam contritum à suis peccatis nō absoluunt, tamdiu ipsius vincula (quibus ratione obligationis ad confitendum adhuc constringitur) continuent: sicut iudex continuat rei vincula, quamdiu ea non laxat. Ita *D. Hilarius citandus infra num. 13.* *Hilarius.*

8. Probatur secundò ex 1. Ioan. 1. vbi dicitur: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra.* Vbi apertè dicitur Deum ex fidelitate & iustitia remittere peccata iis qui ea confitentur. Hanc enim conditionem necessariò requiri significant illa verba: *Si confiteamur,* &c. Vnde sequitur, Deum alicubi promisisse remissionem peccati iis qui illud confitentur: quia aliter non posset ad hoc ex fidelitate aut iustitia obligari. Dicimus autem hanc promissionem factam Ioan. 20. vbi Christus dedit Apostolis potestatem remittendi peccata iis qui ea confitentur. *1. Ioan. 1.* *Ioan. 20.*

9. Quòd autem hæc confessio debeat fieri non Deo (vt volunt hæretici) sed hominibus, patet tum ex iam dictis, tum ex Iacobi 5. vbi dicitur: *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra,* scilicet homines hominibus, non quibusuis sed sacerdotibus qui habent potestatem soluendi. Nam cùm Apostolus paulò antè iussisset presbyteros induci ad infirmum vt orarent super eum, subdit: *Oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra.* Vbi particula *ergo* indicat Apostolum hanc confessionem aliquando requirere tamquam conditionem necessariam, vt per orationem sine absolutionem presbyteri infirmo peccata remittantur. Etsi enim Apostolus ibi loquatur de Extrema vnctione, eiusque virtute: tamen simul etiam facit mentionem confessionis, insinuatque eam ad remissionem peccati esse necessariam, quando fieri potest. Hæc etiam confirmat illud Actorum 19. *Multique credentium veniebant,* scilicet ad Paulum, *confitentes & annuntiantes actus suos.* timore nimirum perculsi ob pœnā quorundam Iudæorum, qui temerè tentauerant eiicere dæmonia, vt habetur versu præcedente. Quare non annuntiabant miracula sua, vt ineptè asserit Lutherus, sed peccata sua, ob quæ scilicet timebant puniri. Vnde etiam qui fuerant curiosa secuti, id est, qui magiæ fuerunt dediti, ibidem dicuntur tradidisse libros suos comburendos. Nec satisfacit quòd aliqui dicunt eos tantùm generatim aliqua peccata dixisse; quia simpliciter *Iacobi. 5.* *Actor. 19.*

pliciter ibi dicitur eos confessos fuisse, & annuntiasse actus suos, quæ verba innuunt eos peccata sua particulatim enarrasse.

Probatur tertiò, quia ab initio Ecclesiæ confessio omnium peccatorum semper fuit in vsu, & æstimata necessaria ad remissionem peccatorum percipiendam: ergo iure diuino fuit instituta. Consequentia Probatur Primò. quia valdè vero simile est hoc preceptum numquam solo iure humano potuisse hominibus imponi. Secundò, quia Patres communiter probant necessitatem confitendi aut ex Matth. 16. vt D. Hieronym. aut ex Matth. 18. vt D. Athanasius, & August. infrà citandi, aut ex Ioan. 20. clarè ostendentes hanc necessitatem nobis à Christo impositam.

Matth. 16. D. Hieron. D. Athan. D. August.

10. Maior probatur primò ex *Tertulliano*, qui *lib. de pœnitentia* loquens de confessione ait: *Plerosque tamen hoc opus vt publicationem sui aut suffugere, aut de die in diem differre præsumo, pudoris magis memores quàm salutis: velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione conscientiam medentium vitant, & ita cum erubescentia pereunt.* Et infrà. *Grãde planè emolumentum verecundiæ occultatio delicti pollicetur, videlicet si quid humanæ notitiæ subtraxerimus, proinde & Deum celabimus? Adeòne existimatio hominum & Dei conscientia comparantur? An melius est damnatum latere, quàm palam absolui?*

Tertullian.

11. Ex quibus patet primò, Tertullianum ibi loqui de confessione facienda homini, vt patet tũ ex toto contextu: tum ex iis verbis: *si quid humanæ notitiæ*, &c. Et tamen ante verba citata definiens confessionem ait: *Is actus, qui magis Græco verbo exprimitur & frequentatur exomologesis est, quo delictum nostrum Domino confitemur.* Vnde patet secundò, antiquos Patres pro eodem accepisse aliquem confiteri Domino, & confiteri secretò sacerdori. Patet tertiò, eum sensisse hanc confessionem esse necessariam ad salutem; vt patet ex illis verbis: *& ita cum erubescentia pereunt.* & illis; *An melius est damnatum latêre*, &c. Patet quartò, eum requirere talem confessionem, in qua nullum omnino peccatum mortale celetur, vt patet tum ex illis verbis: *si quid humanæ notitiæ subtraxerimus.* vbi apertè significatur nihil posse subtrahi sine periculo salutis. Tum etiam quia nulla fuisset difficultas aut verecundia in confitendo, si quiuis potuisset ea celare, quæ erubuisset confiteri.

Antiqui censebant sacramentalem confessionem non tam fieri homini quàm Deo.

12. 2. *Origenes homilia 2. in Leuit. Est*, inquit, *adhuc & septima, licet dura & laboriosa per pœnitentiam remissio peccatorum, cùm lauat peccator in lacrymis stratum suum, & fiunt ei lacrymæ suæ panes die ac nocte, & cùm non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum suum.* Vbi cùm præter dolorem, lacrymas & gemitus adhuc requirat confessionem, ostendit illa sine hac non sufficere.

Origenes.

3. *D. Cyprianus serm. 5. de lapsis: Quanto*, ait, *& fide maiores, & timore meliores sunt, qui quamuis nullo sacrificij, aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitarunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolentes & simpliciter confitentes exomologesim cõscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam paruis licet ac modicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse, Deus non irridetur. Derideri & circumueniri Deus non potest, nec astutia aliqua falli se deludi: plus imò delinquit qui secundum hominem Deum cogitans euadere se pœnam criminis credit, si non palàm crimen admisit.* Vnde habemus etiam cogitationes internas confitendas esse; idque nõ solùm esse consilij (vt hæretici aliqui volunt) sed necessitatis. Quod patet primò ex illis verbis: *& timore meliores sunt.* vbi ostenditur tales meritò timere sibi aliquod malum nisi confiteantur. Secundò ex illis: *Scientes scriptum esse, Deus non irridetur*, &c. vbi clarè ostendit, eos qui talia non confitentur, velle Deo illudere. Vnde infrà de tali agens, cùm dixisset eum minùs deliquisse, quàm si facto externo peccasset, subdit: *Nec cesset in agẽda pœnitentia, atque in Domini misericordia deprecanda, ne quod minus esse in qualitate delicti videtur, in neglecta satisfactione cumuletur. Confiteantur singuli, quæso vos, fratres, delictum suum, dum adhuc qui delinquit in sæculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per sacerdotes apud Deum grata est.* Ex quibus verbis patet, nos teneri etiam interna peccata ea intentione confiteri, vt nobis per sacerdotes remittantur: idque ad salutem esse necessarium.

D. Cyprian.

13. 4. *Lactantius lib. 4. diuinarum institut. c. 17.* cùm docuisset cordis circumcisionem consistere in eo, quòd conscientias nostras sacerdotibus aperiamus, subdit: *Volens enim* (scilicet Deus) *vitæ ac salutis nostræ pro æterna sua pietate consulere, pœnitentiam nobis in illa circumcisione proposuit, vt si cor nudauerimus, id est si peccata nostra confessi, satis Deo fecerimus, veniam consequamur, quæ contumacibus & admissa sua celantibus denegatur.* Vbi apertè docet, confessionem peccati esse necessariam vt pro eo Deo faciamus satis, ac veniam consequamur.

Lactantius.

5. *D. Hilarius can. 18. in Matth. immobile*, ait, *seueritatis Apostolicæ iudicium præmisit, vt quos in terris ligauerint, id est, peccatorum nodis innexos reliquerint, & quos soluerint, confessione videlicet veniæ receperint in salutem: hi Apostolicæ conditione sententiæ in cælis quoque aut soluti sint, aut ligati.* Vbi clarè habemus, peccatorem tam diu manere ligatum in cælis, quàm diu non absoluitur à sacerdotibus in terra.

D. Hilarius.

14. 6. *D. Chrysost. hom. 33. in Ioannem: In peccatis*, inquit, *quæ commisimus confitendis neminem vereamur, Deum dumtaxat, vt decet, formidemus, qui & nunc opera nostra videt, & tunc quos in præsentia non pœnitet damnabit.* Et *lib. 2. de sacerdotio* ait: *Multa quidem arte opus est, vt qui laborant Christiani, vltrò sibi persuadeant, sacerdotum curationi sese submittere oportere.* Vbi apertè docet, necessarium esse ad salutem peccata sua confiteri, non solùm Deo, sed etiam sacerdoti. Nec enim verecundamur ea confiteri Deo, sed hominibus: & submittere se curationi sacerdotum non est aperire sua vulnera Deo, sed sacerdoti, quem in his libris clarissimè docet habere potestatem peccata remittendi, vt legenti apertissimum est, & maximè in verbis citatis suprà disp. 4. n. 22.

D. Chrysost.

15. Vnde quando aliis quibusdam locis dicit peccata non esse confitenda hominibus, sed Deo, non ideo hoc facit, quod putet sacramentalem confessionem non esse necessariam, aut quòd velit hanc abrogare: sic enim & aliis omnibus Patribus, & sibiipsi contradiceret:

sed solùm oppugnat confessionem publicam, quam recenter à decessore suo Nectario abrogatam vehementiùs insectatur. Et hanc confessionem dicit fieri hominibus & conseruis, & opponit non solùm ei quæ interiùs corde fit propriè soli Deo, sed etiam ei quæ fit sacramentaliter sacerdoti vt vicario ipsius Dei, quam ideo Patres dicunt fieri potiùs Deo, quàm homini. vt patet ex dictis numer. 11. Hinc dum negat nos debere confiteri hominibus, ferè addit causam; quia non debemus confiteri in theatro, aut coram testibus, aut conseruis nostris, qui possunt crimina exprobrare; quæ omnia conueniunt in confessionem publicam, nullo autem modo in priuatam sacramentalem, quia hæc nec fit in theatro, nec coram testibus, nec ei qui possit ea exprobare, nec etiam conseruo, sed vicario Dei, quem hoc munere fungentem numquam Chrysostomus vocasset conseruum, cùm eum supra omnes Imperatores, & supra ipsos angelos in libris de sacerdotio extollat.

16. Et hæc explicatio pro pluribus locis quæ hæretici ex eo citare solent, optima est & genuina. Quædam tamen loca habet, quibus non potest ita accommodari. Nam *homil. 31. in Epistolam ad Hebræos* ait: *Ante Deum confitere peccata tua: apud verum iudicem cum oratione delicta tua pronuntia, non lingua, sed conscientia tua memoria.* His similia etiam aliis locis habet, in quibus apertè videtur asserere, solam mentalem confessionem esse necessariam, quæ non potest esse sacramentalis.

Respondeo, D. Chrysostomum in omnibus eiusmodi locis non agere de confessione requisita vt à peccatis absoluamur, quæ sacramentalis est, & quam ipse in locis suprà citatis ad remissionem peccati omnino dixerat esse necessariam: sed agit de confessione, qua remissa iam culpa satisfacimus Deo pro pœnis restantibus, ad quod fuerat olim in quibusdam casibus instituta publica confessio, quam vbique Chrysostomus insectatur, & vult in eius locum succedere confessionem internam, qua cum Ezechia Isaiæ 38. recogitamus Deo omnes annos nostros in amaritudine animæ nostræ. Hinc nullibi dicit non esse confitendum sacerdoti ac vicario Dei (quod tamen maximè debuisset facere, si voluisset oppugnare sacramentalem confessionem, & priora sua dicta reuocare;) sed non esse confitendum hominibus, & coram testibus, apertè insectans solam publicam confessionem. Simili modo intelligendus est *Cassianus* Chrysostomi discipulus, dum *collatione 20. c. 8.* docet, erubescentes peccata sua confiteri coram hominibus, debere ea iugi supplicatione confiteri Deo, qui ea sine improperatione condonat. Nam ex publica confessione timebatur improperatio, non autem ex sacramentali.

Isaia. 38.

Cassian.

17. 7. Insignis ad dicta hæc confirmanda est locus *D. Ambrosij lib. 2. de pœnitentia capit. 9.* vbi ait: *Plerique futuri supplicij metu peccatorum suorum conscij pœnitentiam petunt; & cùm acceperint, publicæ supplicationis reuocantur pudore.* vbi apertè distinguit vtramque confessionem, ita vt prima secretò fieret. Nam vt quis posset petere pro suis peccatis à sacerdote pœnitentiam, debebat ea necessariò confiteri, vt ille sciret qualis pœnitentia deberet iniungi, & pro quibus peccatis publica pœnitentia deberet agi. De qua confessione *ibidem capit. 6.* dixerat: *Si vis iustificari, fatere delictum tuum, soluit enim criminum nexus verecunda confessio peccatorum.* Vbi apertè ostendit, hanc necessariam esse ad iustificationem: & satis insinuat etiam verecundos hanc non ita exhorruisse, quia sine periculo infamiæ fiebat. Secunda erat publica in ordine ad satisfactionem, à qua dicit multos pudore fuisse reuocatos, Similia habet *Origenes homil. 2. in Psalm. 37.* super illud: *Quoniam iniquitatem meam ego pronuntio.* Vbi cum fusè docuisset necessitatem confessionis, tandem monet cautè circumspiciendum esse cui confiteamur, ac subdit: *Si quid consilij dederit, facias & sequaris. Si intellexerit & præuiderit talem esse languorem tuum, qui in conuentu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis & ceteri ædificari poterunt, & tu ipse facilè sanari.* Vbi apertè ostendit, secretam confessionem debuisse præcedere publicam.

Ambros.

Origenes.

18. 8. *Diuus Augustinus tractatu 49. suprà Ioannem* comparans pœnitentes Lazaro resuscitato ait: *Vt confitearis, Deus facit magna voce clamando, id est, magna gratia vocando: ideo cùm processisset mortuus adhuc ligatus, confitens & adhuc reus, vt soluerentur peccata eius, ministris hoc dixit Dominus: Soluite illum & sinite abire. Quid est, Soluite & sinite abire? Quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cœlo.*

D. August.

Has auctoritates paucas ex plurimis selegi, ex quibus satis patet, ab initio Ecclesiæ semper omnium Patrum atque adeo totius Ecclesiæ fuisse hunc sensum. Quod pulcherrimè docet *Cardin. Bellarm. lib. 3. de pœniten. cap. 5. & sequentibus.* Vbi ostendit à temporibus Apostolorum illustrissimos quosque Patres, ac Ecclesiasticos Scriptores hanc sententiam vt in Ecclesia indubitatam semper tenuisse. Quare donec hæretici apertè doceant quando hæc opinio in Ecclesia esse inceperit, secundùm regulam *D. August. lib. 4. de baptism. c. 24.* clarè conuincimus, eam non ab aliis quàm ab ipsis Apostolis atque adeò ab ipso Christo manasse.

Cardin. Bellarm.

D. August.

19. Demum probatur conclusio ratione. Primò, quia constat iam à multis sæculis omnes catholicos credidisse, omnium peccatorum mortaliũ confessionem esse necessariam ad salutem. Atqui incredibile est, quòd vmquam homines, præsertim Reges & principes tam sæculares quàm Ecclesiastici, permisissent legem, quam sæpe vt difficillimam apprehendunt, sibi imponi, nisi intellexissent à Deo esse institutam: Ergo hoc asserendum est. Secundò, quia aliàs aliqui tantæ rei notassent initia, & tam duro præcepto reclamassent: cuius tamen nulla indicia in antiquis historiis apparent.

20. Respondent hæretici, necessitatem confitendi primò inductam esse in Concilio Lateranensi sub Innocentio III idque etiam nostros annales fateri, sed cautè nullum locum citant: quia vtrumque apertum mendacium est. Nam Innocentius in Concilio Lateranensi non præcepit primùm confessionem, ad quam, vt iam ostendi

Innoc. III. Concil. Lateran.

ostendi ab initio Ecclesiæ quicumque post baptismum mortaliter peccarant, fuerant obligati; sed peruersam quorundam consuetudinem correxit, qui ad multos annos confessionem & communionem differebant, præcipitque vt omnes singulis annis vtrumque Sacramentum perciperent. Nec aliud voluit Platina (quem inducte vel potius malitiosè pro nostris annalibus videntur hæretici citare) dum in vita Zepherini Pontificis scribit huius decretum de percipienda in Paschate Eucharistia extensum fuisse ab Innoc. III. ad confessionem.

Plat. n.

21 Quamuis nec hæc ita accipienda sint, quasi Innocentius III. primus tum tulerit legem de annua confessione aut communione, sed quòd eam iam olim latam, ad corrigendam multorum negligentiam, qua paulatim in desuetudinem ibat, grauiorib. verbis ac pœnis sanciuerit. Nam vtramque legem iam olim fuisse patet tum ex decreto Zepherini circa communionem: tum etiam ex *D. Gregorio Nysseno*, qui in *epistola ad Episcopum Mitilenes in tom. 3. bibliothecæ SS. Patrum* docet fideles omnes suo tempore debuisse in Paschate confiteri. Et *D. Chrysostomo*, qui *hom. 3. in Genes.* ait: *Quia in magnam hanc hebdomadam peruenimus, Dei gratia nunc maximè & ieiunij cursus intendendus, & magis continuanda sunt preces faciendaque diligens & pura peccatorum confessio.*

Gregor. Nyssenus.

D. Chrysost.

22 Obiicit Caluinus primò, Patere ex multis veterum clarissimis testimoniis, confessionem, neque à Christo, neque ab Apostolis, sed ab Episcopis fuisse institutam: illis tamen clarissimis testimoniis (quia multa quidem promittere, nulla verò reperire aut proferre poterat) relictis obscuram quandam ex Zozomeno refert historiam, quam multi diuersimodè referunt, eò quòd Zozomeni textus obscurus sit: & in ea referenda Caluinus suo more apertissima quædam miscet mendacia: vt aperte ostendit *Card. Bellarm. lib. 3. de pœnitentia cap.* 14. Qui etiam ibidem satis clarè probat historiam ibidem narratam fuisse huiusmodi.

Caluinus.

Card. Bellarm.

Primùm igitur in ea dicitur, incipientibus Nouatianis accusare Catholicos, quòd lapsus admitterent ad communionem, fuisse in singulis Ecclesiis vnum presbyterum constitutum, quem lapsi in grauiora & publica crimina (nam sicut Nouatiani solùm accusabant Catholicos, quòd hos ad communionem admitterent, ita illud tribunal pro his solis fuit erectum;) cogerentur omnes adire, vt ipse confessione eorum secretò audita, discerneret quæ crimina publicè ad aliorum satisfactionem essent confitenda, & quæ pœnitentia pro iis agenda: vt Prælati hac ratione ostenderent se nonnisi prudentissimè, & cum summa circumspectione, ac iusta satisfactione ita lapsos ad communionem admittere. Dicitur autem eum presbyterum debuisse esse prudentem, & tenacem secreti, ne aliqua aut ipse propalaret, aut propalari iuberet, quæ occultanda erant. Accidit autem tempore Nectarij Constantinopoli hac occasione publicari crimen nobilis fœminæ, quæ dum diu ratione publicæ pœnitentiæ in Ecclesia moraretur, eum quodam Diacono peccarat. Vnde fuit magnum scandalum ortum in populo & persuasum Nectario Episcopo vt officium illud publici Pœnitentiarij, & simul omnem publicam confessionem ac pœnitentiam ex sua Ecclesia tolleret: quod multæ Ecclesiæ primùm in Oriente, tandemque etiam in Occidente imitatæ sunt.

Nouatiani.

Nectarius.

23 Ex qua historia hæretici falsò colligunt Primò, tempore Nouati fuisse primùm ab Episcopis institutam confessionem. Sed tunc solùm fuit instituta publica confessio: priuatim enim iam diu antè fuisse, patet ex testimoniis n. 10. citatis. Secundò, vnum tantùm fuisse confessarium in singulis ciuitatibus, & consequenter non omnes fuisse coactos confiteri: quia vnus non poterat omnes audire. Sed malè id colligunt: quia ille solùm ille constitutus pro iis qui publicam debebant agere pœnitentiam, qui non erant ita multi, & soli apud antiquos communiter dicuntur Pœnitentes. Tertiò, colligunt confessionem absolutè à Nectario fuisse sublatam. Sed hoc etiam falsò: quia solam publicam sustulit.

24. Quod patet Primò, quia hæc sola poterat esse occasio talis scandali. Secundò, quia alias ab aliis Episcopis, & maximè à Romanis, qui omnes, vt ostendi supra, crediderunt obligationem confitendi esse iuris diuini, fuisset grauiter reprehensus. Tertiò, quia *ipse Zozomenus l. 7. hist. cap.* 16. vbi dictam historiam refert, aperte fatetur confessionem esse iure diuino ad salutem necessariam: quare non potuit censere eam à Nectario potuisse auferri. Quartò, quia hactenus Græci semper confessionem secretam vt obligantem obseruarunt: vt patet ex *Nicolao Cabasila cap. 29. in explicatione liturgiæ*, & ex censura Patriarchæ Ieremiæ, qua nuper Lutheranam hæresin damnauit.

Nectarius olim solam publicam confessionem sustulit.

Zozomenus.

Nicolaus Cabasila.

45. Obiicit secundò, Impossibile esse omnia peccata confiteri iuxta illud: *Delicta quis intelligit?* Respondeo, non exigi maiorem peccatorum explicationem, quàm possimus morali adhibita diligentia facere: vt ostendam disp. 7. Quare nihil impossibile præcipitur.

Obiicit tertiò, Eadem est iam remissio peccatorum, quæ fuit olim. Atqui ante Christum contrito statim remittebantur peccata sine onere confitendi: vt patet Ezechiel. 18. & 33. Ergo etiam sic modò remittuntur. Et confirm. quia non legimus aut Christu, aut Apostolis vllos fuisse confessos.

Ezech. 18.

Respondeo, Si maior ita intelligatur, quasi nihil hoc tempore requiratur ad remissionem peccati mortalis, quod non fuerit requisitum olim, neque contrà olim aliquid fuerit requisitum, quod iam non requiratur (sicuti debet intelligi vt faciat ad rem) est aperte falsa. Nam ex ea sequeretur, infideles posse iã obtinere remissionem peccatorum sine vlla obligatione ad baptismum, & infantes posse iustificari per circumcisionem, vt olim iustificabantur: item olim potuisse tam infantibus quàm adultis remitti peccata per baptismum, sicut iam remittuntur: quæ omnia aperte falsa sunt. Minor etiam aperte falsa est, si generatim sumatur. Nam Numer. 5. Iudæi iubentur cõfiteri peccata sua, & sacrificium pro iis offerre. Quamuis autem hæc confessio non fuerit sacramentalis, sed tantùm ceremonialis, nec habuerit locum in omnibus peccatis,

Numer. 5.

sed

sed tantùm in quibusdam, vt cum probabiliore sententia docet *Suarez disp. 25. sect. 1. n. 2.* Tamen ex eo loco benè sequitur Deum pro remissione peccatorum diuersis temporibus diuersa exegisse, & aliquando in particulari eorum confessionem; quod iam contendimus.

Ad illud Ezech. 18. & 33. Respondeo, Peccatorem baptizatum contritum statim quidem iustificari, sed cum obligatione suo tempore confitendi: sicut non baptizatus contritus iustificatur cum obligatione suscipiēdi baptismum. Ad confirmationem Respondeo, non esse mirum si Christus dum viueret, remiserit peccata sine obligatione confitendi: quia tunc hoc Sacramentum nondum erat institutum. Apostolos autem numquam audiuisse confessiones, falsum est, vt ostendi num. 9.

Quartò obiicit Kemnitius, Christus non aliter misit Apostolos, quàm ipse missus fuerat à Patre. Atqui ipse remisit peccata audita solùm generali confessione: Ergo simili modo Apostoli ea remiserunt. Respondeo, negando consequentiam: quia alia fuit ratio Christi, alia Apostolorum. Nam Christus pro sua auctoritate, quatenus erat filius Dei, atque adeò Deus, & de iustitia pro omnium peccatis satisfecerat, poterat ea remittere prout vellet independenter ab omni Sacramento. Item ipse ea remittebat nondum instituto hoc Sacramento. Tertiò, ipse non indigebat confessione aliorum, cùm omnia peccata per se nosset. Vnde legimus eum paralytico Lucæ 5. remisisse peccata sine vlla omnino confessione. Secùs se habebant hæc omnia in Apostolis, vt per se patet. Longè meliùs sic fuisset argumētatus Kemnitius. Christus voluit Apostolos remittere peccata sicut ipse ea remisit. Atqui ipse ea non solùm denuntiauit remissa, sed verè remisit, idque eo solùm modo quo acceperat à Patre potestatem ea remittendi; & quidem tunc solùm quando habebat perfectam tam eorum, quàm status pœnitentium cognitionem: Ergo similiter Apostoli verè remiserunt ipsa peccata; idque tunc solùm, (saltem in baptizatis) quando habebant perfectam cognitionem tam criminum, quàm status pœnitentium, quantum scilicet homo eam habere potest & consequenter audita eorum confessione, & per applicationem Sacramenti, prout Christus potestatem ea remittendi iis dedit.

Quintò idem obiicit, nos docere peccata nobis non remitti gratis, sed nos hoc per confessionem & satisfactionem mereri. Sed hæc est apertè calumnia. Nemo enim Catholicus hoc vnquam docuit. Docent quidem contritos mereri aliquo modo de condigno remissionem peccati mortalis, & postea iustificatos mereri de condigno remissionem pœnæ restantis. Sed hæc omnia optimè consistunt cum eo quòd ipsum peccatum omnino gratis nobis remittatur.

26. Dixi in conclus. Nos teneri confiteri omnia peccata mortalia: quia etsi vtiliter confiteamur venialia, & ab iis verè absoluamur, ad hoc tamen non tenemur, quia aliis modis ab iis liberari possumus: vt docet *Trident. sess. 14. capit. 5.* Nec est absurdum quando Christus dedit potestatem remittendi peccata, eaque retinendi, tamen *peccata* latiùs accipi in primo membro, ita vt complectatur etiam venialia, quàm in secundo, vbi complectitur sola mortalia: quia fauor absolutionis ampliandus est: nec decuit eo priuari eos qui parum peccarunt: decuit tamen eos non comprehendi odiosa retentione, quæ restringenda est ad ea quæ habent completam & perfectam rationem peccati, ita vt tollant diuinam amicitiam, qualia sunt sola mortalia.

Dixi etiam: *quæ post baptismum commisimus.* Quia peccata commissa ante baptismū nō sunt materia confessionis. Vnde patet, eos solos qui iam baptizati peccarūt mortaliter, hoc præcepto teneri. Sub iis tamen comprehenduntur etiam ij, qui in ipsa susceptione baptismi peccarūt mortaliter, iuxta dicta to. 1. q. 62. a. 1. dub. 6. concl. 3.

27. CONCLVS. II. Hoc Sacramentum in re vel in voto susceptum ad remissionem peccati mortalis post baptismum commissi, eodem modo est necessarium necessitate medij, quo tom. 1. q. 68. art. 2. dub. 1. dixi adultis nondum baptizatis baptismum esse necessarium ad remissionem peccatorum: quem locum consule.

28. CONCLVS. III. Aliqua peccatorum externa confessio ad essentiam huius Sacramenti ita est necessaria, vt nullo vnquam casu sine ea possit consistere. Probatur primò, quia, vt ostendi disp. 4. dub. 4. hæc confessio est pars essentialis Sacramenti: nulla autem res potest consistere sine parte sua essentiali. Secundò, quia casus necessitatis non mutat essentiam Sacramenti: quare si validè daretur Sacramentum sine confessione in necessitate, sequeretur etiam validè id fieri extra necessitatem: quod tamen apertè falsum est. Confirmatur: quia si liceat semel fingere aliqua ad essentiam Sacramenti sufficere in necessitate, quæ non sufficiunt extra eam, eadem licentia dicam in necessitate posse dari baptismum sine aqua: & sic euertam omnem essentiam Sacramentorum.

29. Quare ad primū argumentum in contrarium allatum n. 2. negandum est assumptum. Ad secūdum, nego D. Augustinum id asserere, sed potiùs contrarium. Nam cùm D. Augustinus ibi dixisset, catechumenum viuentem in adulterio, subitò incidentem in periculum mortis, & ita destitutum sensibus, vt non possit vllo modo significare se dolere de peccato, aut cupere baptizari, debere nihilominus baptizari: quia præsumendum est eum pœnitere sui peccati, subdit, *Quæ autem baptismatis eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupauerit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arra suæ pacis exire velle debet mater Ecclesia.* Vnde sic argumētor. Eadē in hoc casu est ratio baptismatis & reconciliationis: Atqui Pastores non possunt adulto morituro conferre baptismū, nisi sciant eū hunc actu petiisse: Ergo similiter nō possunt dare Sacramentum pœnitentiæ, nisi ei quem sciunt hoc antè petiisse. Talis autem petitio est implicita confessio. Secundò, quia D. August. hic dicit eandem esse rationem baptismi respectu Catechumeni, & huius Sacramenti respectu pœnitentis: Atqui ille non potest dari nisi ei quē constat esse catechumenum. Ergo similiter hoc non potest dari, nisi ei quem constat esse pœnitentem: quod

Suarez. | Ezechiel. 18. | Kemnitius. | Luc. 5. | Venialia peccata vtiliter, non tamen necessariò confitemur. | Trident. | Aliqua peccatorum confessio est de essentia huius Sacramenti. | August. | D. August.

quod sine aliquali eius confessione fieri nequit. Videtur autem D. Augustinus secundùm consuetum olim modum loquendi hîc vocare pœnitentes eos solos, qui ob commissum aliquod publicum crimen, antequam à peccatis absoluerentur, & ad communionem admitterentur, cogebantur diu publicam pœnitentiam agere; qui tamen si priùs in vitæ periculum inciderent, absoluebantur: quod poterat sine noua confessione fieri: quia iam antè erant confessi.

DVBIVM II.

Quo tempore peccator iure diuino ad confessionem obligetur?

30. Communicaturus conscius sibi peccati mortalis necessariò præmittit confessionem. Trident.

NOta, peccatorem dupliciter posse obligari ad confessionem, primò per se, secundò per accidens. Quod accidit primò, quando ipse tenetur communicare. Tunc enim necessariò tenetur præmittere confessionem, si possit, quantumcumque sibi contritus videatur: vt docet *Trident. sess. 13. c. 7. & can.* 11. Vtrùm autem ad hoc teneatur iure diuino, an solùm Apostolico non conuenit inter auctores. Vide dicta tom. 1. q. 80. a. 4. dub. 1. Addunt aliqui idem dicendum esse de peccatore, qui alia Sacramenta vult suscipere: sed verius est huic sufficere si probabiliter credat se esse contritum. Quia cum Trident. suprà tanquam aliquid singulare statuat ei, qui sibi conscius est peccati mortalis, necessariò præmittendam esse confessionem ante communionem: hoc ipso insinuat contrarium esse dicendum in susceptione reliquorum Sacramentorum: quare hoc alij communiter sentiunt. Omnibus tamen semper consulendum est, vt confessionem præmittant. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 1. a. 4. concl. 6.*

Secùs est in suscepturo alia Sacramenta.

Soto.

31. Secundò, posset quis per accidens ad confessionem obligari, quia credit se aliter non posse euitare aliquod peccatum in quod sæpiùs incidit: vt si haberet continuas occasiones peccandi, à quibus se non posset expedire sine prudentis alicuius consiliu, cui omnem suum statum aperiret, nec vellet hoc extra confessionem facere: aut etiam fieri posset, vt non posset hoc facere extra confessionem ne diffamaret complicem, cuius honori magis cõsulit aperiendo eius peccatum in confessione, quàm si extra eam illud aperiret. Quòd si tantùm esset periculum ne si diutiùs differret confessioné in aliquod peccatum in genere incideret, non ita strictè ad eam obligaretur. Vide dicta disp. 3. n. 29. in fine.

32. Tota autem difficultas est, quando hoc præceptum per se iure diuino obligat?

Gulielm. Parisiensis. Angelus.

Gulielmus Parisiensis de Sacramento pænitentiæ c. 19. & Angelus v. Confessio 1. n. 3. cum quibusdam aliis docent, nos statim post commissum peccatum teneri confiteri. Sed hoc non esse probabile satis patet ex dictis disp. 3. n. 24. vbi ostendi nos ne quidem teneri statim conteri: quod multò magis militat pro confessione.

Secunda sententia planè contraria docet, spectato solo iure diuino peccatorem per se solùm teneri ad confessionem in periculo mortis, modò saltem suo tempore conteratur, vt huc modo iustificetur. Hanc sententiam & quidem potiore iure tenent omnes ij qui tenent eum extra illud periculum non teneri conteri, quos citaui disp. 3. n. 23. & præterea *D. Thom. in 4. d. 17. q. 3. art. 1. quæstiuncula 4. Scotus ibidem art. 3. sub finem. Gabriel ibidem dub. 1.* & alij. Probatur hæc sententia iisdem rationibus quas disp. 3. n. 23. attuli ad probandum, peccatorem non teneri conteri extra mortis periculum: quæ hîc eo vehementiùs vrgent, quòd omnes rationes, quibus eandem sententiam ibidem n. 32. oppugnaui, hîc nihil probent: quia peccator sine reali confessione potest per contritionem redire in amicitiam cum Deo, & sic euitare omnia incommoda, quæ sequuntur ex eo quòd quis diu differat contritionem.

D. Thom. Scotus. Gabriel.

33. Tertia sententia docet, tunc hominem iure diuino teneri confiteri, quoties ex dilatione oritur periculum ne peccati sui obliuiscatur: quia hoc necessarium est vt possit facere integram confessionem, ad quod iure diuino tenetur. Ita *Medina Codice de pænitentia, tract. 2. q. 14. §. 2. sub finem.* Citatur pro eadem *Soto in 4. d. 18. quæst. 1. a. 5.* vbi *conclus. 7.* ait: *Secluso quam positiuo iure tenebatur quisque iure diuino eo tempore confiteri, quo secundùm commune iudicium humanum, periculum imminet obliuionis*: quæ verba videntur illi sententiæ fauere, sed tamen paulo infrà dicit eam esse falsam: & benè. Nam ex ea sequitur, eos qui differunt confessionem per annum maxima ex parte peccare mortaliter: quia exponunt se periculo ne aliqua peccata obliuiscantur: quod absurdum est: quia sic Ecclesia non satisfaceret suo officio præscribendo annuam confessionem: quia hoc ipso significat nos extra casus accidentarios non teneri sæpiùs confiteri.

Medina Soto.

Ad rationem contrariam Respondeo, Nos teneri quidem integrè omnia peccata nostra mortalia confiteri, quorum dum confitemur recordamur, & moralem diligentiam adhibere, vt possimus priùs ea omnia in memoriam reuocare: non tenemur tamen extraordinariam aliquam diligentiam adhibere, ne ea obliuiscamur: alioquin quando non vellemus, aut etiam non possemus ea statim confiteri, teneremur ea statim scripto annotare: imò quicumque multa peccata fecissent, tenerentur ea priùs scripto mandare, & ex charta confiteri: quia aliàs exponunt se alicui periculo, ne aliqua per obliuionem omittant. Illa autem omnia falsa sunt.

34. Quarta sententia docet, peccatoré iure diuino intra illud tempus teneri confiteri, quod secundùm prudens iudicium censetur esse tale, vt homines communiter in eius fine adhibita diligentia possint recordari omnium peccatorum, quæ eo toto commiserunt, & simul sit periculum ne eorum omnino obliuiscantur, si vltra illud tempus confessionem differant: hoc autem tempus secundùm iudiciũ Ecclesiæ aiunt esse vnius anni. Et hæc est sententia Soti nu. 33. citati. Sed hæc sententia cùm refutet tertiam, non satis consequenter loquitur: quia argumentum quod hanc probat, probat etiam illam. Item secundùm hanc sententiã Ecclesia debuisset frequentiorem cõfessioné præcipere: quia magna pars hominum plebeiorũ non potest sine periculo obliuionis tã diu confessioné differre. Tertiò, quia sic non debuisset

Soto.

buisset incipi numerari hoc tempus ab vltima confessione facta, sed à primo peccato mortali, post vltimam confessionem commisso. quia periculum obliuionis solùm ab hoc tempore incipit.

35. Quinta sententia docet, peccatorem tunc teneri iure diuino confiteri, quando Ecclesia hoc præcipit. Quia cùm Christus nullum certum tempus per se præscripserit, censetur illud præscripsisse quod Ecclesia statuit. Vnde consequenter etiam docet, nos iure diuino teneri diebus festis & Dominicis audire sacrum, in Paschate communicare, &c. Ita *Victoria de Confes. n.32.* Sed hæc sententia ius diuinum cum Ecclesiastico confundit.

Victoria.

36. CONCL. I. Conscius sibi peccati mortalis iure diuino tenetur in periculo mortis confiteri atque adeò etiam aliàs, quando est mortale periculum, ne si iam confessionem omittat, numquam in vita sua confiteri possit. Quia alias exponit se manifesto periculo quòd nunquam illud præceptum implere poterit. Et hæc conclusio est communis Doctorum.

Tenemur iure diuino confiteri saltem in periculo vitæ.

37. CONCLVS. II. Videtur omnino fuisse intentio Christi instituentis hoc Sacramentum, vt peccatores sæpiùs etiam extra periculum vitę eo vterentur. Quia non solùm fuit institutum, vt per ipsum possemus faciliùs peccatorum veniam obtinere: sed etiam ob plurimas vtilitates, quas secum adfert. Nam sine eo plurimi homines tota vita sua numquam à peccatis iustificarentur. Secundò quia confessio est vtilissimum medium vt peccata in posterum vitentur, & vita rectè & dignè Christiano homine instituatur: ita vt per eam plurimi à peccatis ad honestam vitam reuocentur, qui aliàs totam vitam in grauissimis sceleribus consumerent. quas omnes vtilitates perdunt, qui eam vsque ad finem vitæ differunt.

Hoc Sacramentum fuit à Christo institutum vt sæpiùs eò vteremur.

Vnde sequitur, posito quòd homines (vt experientia docet) per se sint negligentes in huius Sacramenti frequentatione, Ecclesiam ex officio debuisse certum tempus ei suscipiendo præscribere, quod ad dictos fines, prout commodè fieri poterat obtinendos iudicabat esse necessarium. Cùm enim istorum assecutio, & omnibus in particulari vtilissima, & toti communitati sit quodammodo necessaria, illa tenetur ex officio eam per media moraliter ad eam necessaria procurare. Tale autem est præscriptio illius temporis.

38. CONCLVS. III. Quòd si tamen Ecclesia nullum tale tempus determinaret: valdè probabile est peccatorem per se loquendo, posito quòd esset probabiliter contritus, non obligandum ad confessionem extra casum primæ conclusionis. Patet ex refutatione reliquarum sententiarum: quia nullum potest certum adferri fundamentum alterius obligationis.

DVBIVM III.

Vtrùm posito casu, quòd Christus ita instituisset Sacramentum confessionis, vt esset cuiuis liberum illud suscipere, aut non suscipere, Ecclesia potuisset eius vsum præcipere?

39. PRima sententia id negat. Ita *Durand in 4. d.17. quæst.8. Item H. Soto d.18. quæst.1. art.1. §. Dubium autem, & Nauarr. de pœnitentia dist.5. in principio num.* 18. Rationes autem quas pro sua sententia adferunt, non sunt firmæ.

Durand. Soto. Nauarrus.

Secunda sententia affirmat, Ecclesiam eo casu posse præcipere confessionem. quod maximè probat refutando fundamenta sententiæ contrariæ, quæ non sunt magni momenti. Ita *Medina Cod. de pœnitentia tractat.2.q.2.§. Licet igitur. & Suarez disp.35.sect.1.num.*18. Fauent *Scotus d.17.q.1.art.1. sub finem. Adrianus q.2. de confessione initio.*

Medina. Suarez. Scotus. Adrianus.

Tertia sententia docet, Ecclesiam eo casu posse præcipere confessionem actus exterioris, non tamen interioris. Ita *Paludanus in 4.d.17.q.2. a.2. initio.*

Paludan.

40. Sed hac in re videtur vtendum aliqua distinctione. Pro quo Nota, Christum in eo casu dupliciter potuisse instituere confessionem. Primò, eodem planè modo sicut iam instituit liberam confessionem peccatorum venialium: ita scilicet vt potuissemus, & numquam illud Sacramentum suscipere, & illud etiam suscipere confitendo sola venialia relictis mortalibus, vel aliqua pro libitu confitendo, vel alia omittendo. Secundò, vt liberum quidem fuisset cuiuis hoc Sacramentum numquam suscipere, ita vt quisquam per solam contritionem sine vllo Sacraméto, eiusve voto potuisset iustificari: si quis tamen illud voluisset suscipere, fuisset obligatus integrè omnia peccata sua mortalia confiteri.

Christus potuisset dupliciratione instituere confessionem liberã.

41. CONCLVS. I. Posito quòd Christus primo modo hoc Sacramentum instituisset liberum; potuisset Ecclesia eius vsum præcipere: Quia hoc tunc habuisset multas vtilitates: quia potuisset quis per solam attritionem iustificare, & nullam habuisset difficultatem. Quod autem Sotus suprà dicit, Ecclesiam sicut non potest instituere sacramenta: ita non posset eorum vsum præcipere, non est verum. Quia inde sequeretur, Religiosos, qui non habent peccata mortalia, non posse per suas regulas obligari ad frequentem confessionem. quod falsum est. Secundò, quia illud videtur repugnare *Concilio Tridentino sess. 21. cap. 1.* vbi docet, Ecclesiam circa Sacramentorum vsum posse ea statuere quæ fidelium saluti congruunt. Ex qua potestate infert eam licitè prohibere laicis sumptionem calicis. Si igitur Ecclesia potuit ex parte prohibere vsum alicuius Sacramenti: quare non possit eius vsum præcipere?

Quo casu eam Ecclesia potuisset præcipere.

Trident.

42. CONCL. II. Non posset tamen tunc Ecclesia præcipere confessionem omnium omnino peccatorum: sed tantùm talem qualis esset necessaria ad susceptionem Sacramenti. Hanc conclusionem non puto vllum negaturum. Et probatur. Quia hæc confessio in pluribus casibus multis est valdè difficilis, ita vt plurimi eam hor-

Qualem potuisset præcipere.

horreant tanquam mortem, & mallent ferè mori, quàm quædam peccata confiteri. atque vix vlla arte, ac timore inferni proposito possunt ad confessionem induci; & inter confitendum sentiunt tales angustias, quales experiuntur capitis supplicio damnati. Atqui nisi sit maxima quædam ac ferè extrema necessitas, potestas humana non potest rem adeò difficilem præcipere: Ergo cùm eo casu non esset hic talis necessitas, non posset Ecclesia eam confessionem præcipere. Probatur 2. Quia si Christus hoc Sacramentum non instituisset, Ecclesia non potuisset omnibus præcipere vt sua peccata certis hominibus integrè confiterentur, quantumuis hi essent secretissimi: ergo nec posset illud præcipere posito dicto casu. Quia in vtroque casu esset æqualis vtilitas ac necessitas ea confitendi, scilicet vt confitens possit a peccatis auerti, & in via spirituali dirigi. Siue enim hæc confessio sit sacramentalis, siue non, eodem modo hæc vtilitas per eam obtineri potest.

43 *Quo casu eam non potuisset præcipere.*

CONCLVS. III. Si Christus instituisset confessionem secundo modo liberam, valdè probabile est futurum vt Ecclesia non posset omnibus præcipere confessionem. Nam cùm tunc etiam non esset absolutè ad salutem necessaria, argumenta pro secunda sententia allata, etiam hanc conclusionem probant, præsertim primum. Et confirmatur. Nam plurimi Doctores ex eo probant, omnino credibile esse confessionem iure diuino esse præceptam. quia aliàs videtur incredibile omnes fideles, etiam Reges & Imperatores passuros fuisse tam difficile præceptum sibi ab Ecclesia imponi. quod argumentum esset nullum, si Ecclesia habuisset verum ius eam præcipiendi.

44 Dices, Ecclesia potuit præcipere vt sæpiùs confiteamur, quàm iure diuino teneamur. Ergo posset etiam illud præcipere, etiamsi iure diuino ad illud non teneremur. Resp. negando conseq. Primò, quia determinatio temporis circa confessionem ab Ecclesia facta est iam aliquo modo necessaria, vt præceptum diuinum obseruetur: quia nisi illa esset posita, multi sæpe nunquam confiterentur. Secundò, & præcipuè, quia posito quòd aliquando teneamur omnia peccata confiteri; quòd hoc paulo citiùs vel seriùs faciam, non ita auget rei difficultatem, quæ præcipuè consistit in eo quòd aliquando teneamur confiteri, non autem quòd hoc vel illo tempore. Dixi hoc esse valde probabile. quia hæc argumenta non ita conuincunt, quin contrarium etiam sit probabile.

DVBIVM IV.

Vtrùm Ecclesia potuerit præcipere annuam confessionem?

45 *Durand.*

DVrandus *in 4. d. 17. q. 14.* putat Ecclesiam non posse eam præcipere propria auctoritate, sicut res alias præcipit, sed solùm auctoritate specialiter sibi à Christo commissa. Ratio eius est. quia vt aliquis possit aliquid propria auctoritate præcipere, necesse est vt possit cognoscere an subditus ipsius præceptum impleuerit, nec ue. Ecclesia autem non potest cognoscere an verè hic & nunc confiteatur, an verò solum simulet. Sed si hoc argumentum aliquid probaret, sequeretur, Ecclesiam non posse præcipere sacerdoti vt celebret. quia non potest scire an hoc verè faciat, an verò solùm simulet. Item iudicem non posse testi præcipere vt dicat quicquid de hac vel illa re scit, aut vt iuret aliquid, &c. quia non potest scire vtrùm hæc verè faciat, an solum simulet. quia hæc pendent ab interno actu. Quare dicendum est, vt potestas humana possit aliquem actum externum præcipere, non est necesse vt possit cognoscere an verè fiat, an verò solùm simulatoriè; sed sufficit quòd actus sit verè externus, etsi vt habeat tale esse, quale hic & nunc intenditur, pendeat ab aliqua occulta conditione.

46. *Ecclesia potuit præcipere annuam confessionem.*

CONCLVS. I. Posita institutione huius Sacramenti, eiusque necessitate iure diuino inducta, Ecclesia potestate ordinaria potuit præcipere annuam confessionem. Quia, vt ostendi tam hoc quàm præcedenti dubio, nulla est ratio hoc negandi. Imò vt ostendi n. 37. ipsa fuit ad hoc præcipiendum obligata. Confirm. Quia Christus inducendo necessitatem huius Sacramenti, constituit Pastores Ecclesiæ ordinarios ac necessarios iudices omnium peccatorum mortalium, obligando omnes peccatores, vt omnia sua peccata illorum iudicio subijcerent. Ergo consequẽter dedit Ecclesiæ potestatem, vt eos posset ad suum tribunal cogere, & obligare vt omnia peccata etiam interna certo tempore confiterentur, quatenus hoc est necessarium ad absolutionem. Nec ipsa hoc modo directè præcipit actum aliquem internum, sed solam externam confessionem, & Sacramenti susceptionem: quamuis indirectè internos etiam actus præcipiat, quatenus ad illa sunt necessarij: quod potest facere. Nec credo Durandum hoc voluisse negare, sed solùm asserere quod dixi n. 43.

47. *De facto eam præcep. tulit, c. Omnis vtriusque.*

CONCL. II. Ecclesia de facto tale præceptum tulit. Patet ex *cap. Omnis vtriusque, de pœnitentiis.* Et quamuis Durandus suprà & quidam alij videantur aliquando de hoc dubitasse & putasse probabile esse in illo cap. non præcipi per se confessionem, sed solùm suaderi, aut vt summum indirectè præcipi, quatenus necessariò debet præmitti ante communionem, quæ ibi præcipitur: nulla tamen subest dubitandi ratio: quia eadem ratione ibi confessio & communio præcipiuntur. Et quòd ibi feratur verum præceptum, patet tum ex pœnis in omittentes ibi decretis: tum quia expresse dicitur statutum. Quare alij Doctores communiter intellexerunt confessionem annuam ibi præcipi. Et hoc apertè etiam docet *Trident. sess. 14. c. 5. sub finem, & can. 8.*

Trident. 48.

CONCLVS. III. Hoc præceptum, quatenus præcisè statuit vt confessionem omnium peccatorum mortalium, quam iure diuino aliquando facere tenemur, faciamus singulis annis, est merè Ecclesiasticũ. Patet ex dictis n. 37. & 38. & apertè hoc videtur docere Trident. suprà. Quare Pontifex validè in eo dispẽsaret, illudve abrogaret: vix tamẽ, præsertim vt illud abroget, videtur posse occurrere sufficiẽs causa, quæ ipsum à peccato excusaret: præsertim cùm, vt dixi n. 37. Ecclesia fuerit obligata tale præceptum inducere.

DVBIVM V.

Quinam hoc præcepto obligentur?

49 Soto.

PRimò *Soto d.12.q.1.a.11.§.Sed si quaras*, docet pueros ante annum 12. hoc præcepto non obligari. *dist.* verò 18.q.1.a.3.§.*De verbo autē*, initio docet eos etiam hoc præcepto teneri statim atque peccarunt mortaliter. Paulò pòst tamen ait, pueros post annum 7. posse peccare, tamen Ecclesiam ante annum 12. vel 14. nolle eos cogere suis præceptis ac censuris, sed relinquere eos sub iure diuino.

Bonauent.

Secundò *D Bonauentura in 4.d.17. a. 4. q. 1.* & quidam alij putant etiam eos hoc præcepto obligari, qui ab vltima confessione nullum peccatum mortale admiserunt.

50 Soli & omnes baptizati peccati mortalis sibi cōscij hoc præcepto tenentur. Trident.

CONCLVS. I. Omnes baptizati etiam pueri, qui sibi conscij sunt alicuius peccati mortalis ab vltima confessione commissi hoc præcepto obligantur. Est communis doctrina DD. Et patet clare, quia tam *cap. Omnis vtriusque*, quàm Tridēt. suprà sine vlla exceptione iubent omnes sua peccata confiteri, qui ad annos discretionis peruenerunt. Atqui omnes etiam pueri, qui conscij sibi sunt peccati mortalis, iam peruenerunt ad annos discretionis, siue ad eam ætatem in qua inter bonum & malum possunt discernere. qua aliàs non possent peccare mortaliter. Ergo illi omnes tenentur ad annuam confessionem. Nondum autem baptizati nec diuino nec humano iure ad confessionem obligantur: vt ostendit tomo 1. q.80. a.11. dub.1. concl.2. in resp. ad argumentum contrarium.

51 Nec refert quòd pueri non tenētur tam citò communicare. quia implicitè aliquo modo ab hac obligatione excipiuntur illis verbis legis: *Nisi fortè de proprij sacerdotis concilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinendum*: quæ de sola communione dicuntur. Communiter autem omnes pastores, vt ex vsu patet, iudicant expedire, vt pueri non tam citò ad communionem admittantur, donec maiore cum deuotione illud Sacramentum percipiant: vt ostendi tomo 1. q.80. a.11. dub. 4. vbi etiam dixi non tam ex annis, quàm ex maturitate iudicij spectandum esse, quando pueri incipiant hoc vel illo præcepto obligari. Sunt autem pueri assuefaciendi, vt statim atque aliquid discretionis habere incipiunt, etiam incipiant confiteri. Prudentis autem confessarij erit discernere an sufficientem materiam ad absolutionem præbeant, nec ne. Et quando dubitat, poterit absolutionem sub conditione dare.

Soto. Etiam pueri obligantur præceptis Ecclesiæ.

Quòd autem Soto suprà ait pueros ante annum 12. aut 14. non obligari præceptis Ecclesiasticis, falsum est. alioquin possent iam vndecim annos nati liberè comedere carnes in quadragesima; & diebus Dominicis non audire sacrum quod nemo, vt ôpinor, dixerit.

52 Habentes sola venialia non obligātur hoc præcepto. Scotus. Durand. Caietan. Medina. Siluester.

CONCLVS. II. Qui habet solùm peccata venialia non obligatur hoc præcepto. Ita *Scotus in 4.d.17.q.1.a.3. initio. Durandus ibidem q. 9. Caiet. tomo 1. opusc. tit. 5. q. 1. Medina de pœnitentia, tract. 2. q. 5. circa medium. Siluester v. Confessio 1. n. 14.* & alij. Prob. primò, quia *cap. Omnis vtriusque*, cùm dicit fideles debere omnia sua peccata confiteri, apertè loquitur de habentibus peccata mortalia. quia certum est nos non teneri confiteri omnia venialia. Secundò, quia *Tridentinum sess.14. c.5. sub finē*, docet illo præcepto solùm præscribi tempus, quo tenemur confessionem iure diuino præceptam implere. Ergo solùm obligat illos qui iure diuino ad confessionem tenentur; quales sunt soli illi qui habent peccata mortalia. Qui tamen habet sola peccata venialia, potest cogi vt sistat se Pastori, eique declaret se non esse sibi cōscium vllius peccati mortalis. Quia debet huic aliquo modo prout fieri potest, constare talem non teneri præcepto confessionis, eumque ad communionem posse admitti. Pastor autem tenetur illud de se affirmanti credere, nisi haberet iustas rationes contrarium suspicādi. Ita *P. Suarez. disp. 36. sect. 2. n. 9.* & *Scotus in 4. d. 17. q. 1. a. 3.*

T. de c.

Suarez. Scotus.

CONCLVS. III. Non potest Ecclesia directè præcipere confessionem peccatorum venialium. Ratio est, quia vel præciperet absolute vt teneremur omnia omnino confiteri; & hoc esset nimis graue, & magna occasio scrupulorū, nec habet tantam vtilitatem vt possit omnibus præcipi: vel solùm præciperet in genere, vt aliqua confiteremur: & tunc cùm pro libitu possemus quæuis confiteri, vel omittere, illud præcepum haberet exiguam vtilitatem. Vel demum præciperet determinatè circa certa peccata venialia, vt quicunque ea committeret, teneretur ea confiteri. Sed nec hoc videtur generatim posse omnibus præcipi, præsertim sub graui peccato: quia materia leuis est. Nec illius rei generatim loquendo, potest esse tanta vtilitas, vt Ecclesia possit eam omnibus præcipere, etiam, vt credo, sub veniali. Nam Ecclesia non potest vlla præcepta nobis imponere sine iusta aliqua necessitate, aut vtilitate rei præceptæ proportionata: quæ, vt dixi, hîc non videtur esse. Faciliùs posset in aliqua religione reperiri iusta causa tale præceptum inducendi.

53 Potest Ecclesia indirectè præcipere confessionem venialium.

CONCLVS. IV. Posset tamen Ecclesia generatim omnes adultos obligare ad confessionem annuā, etiam eos qui sola peccata venialia haberent. Quia & tale præceptum respectu bonorum esset satis facile: & ipsa Sacramenti susceptio haberet sufficientem vtilitatem, vt pro ea assequenda illud posset statui. quo casu saltem iis qui nunquam peccassent mortaliter indirectè præciperetur confessio venialium. quia sine hac præceptum implere non possent.

DVBIVM VI.

Qua ratione debeat computari annus, intra quem conscius sibi peccati mortalis teneatur ex præcepto Ecclesiæ confiteri?

54

HÆc supputatio quatuor præcipuè modis videtur posse intelligi. Primò, vt annus incipiat computari ab illo tempore, quo quis post vltimam confessionem primùm peccauit mortaliter: ita vt ab illo tempore possit sine violatione huius præcepti differre confessionem vsque ad finem duodecimi mensis, non tamen vlteriùs.

Secundò,

Secundò, vt incipiat computari ab vltima confessione, quandocunque hæc facta fit: ita vt non possit quis differre sequentē confessionem vltra duodecim menses.

Tertiò, vt incipiat hic annus computari à calendis Ianuarij, ita vt omnes intra duo festa circumcisionis teneantur semel confiteri.

Quartò, vt hic annus computetur à pascha te vsque ad pascha.

55 CONCLVS. I. Duo primi modi computandi non videntur vllo modo conformes verbis præcepti. Nam in *cap. Omnis vtriusque*, non dicitur: *nemo differat confessionem vltra annum*, sicut deberet dici secundùm illos modos computandi: sed *Omnes fideles semel in anno confiteantur*. Quo modo loquendi significatur vnumquemque annum certis & omnino statis terminis inchoari & finiri. quique non sint diuersi pro singulis, sed iidem pro omnibus: sicuti omnibus, vna eademque lex fertur. Patent hæc ex communi vsu loquendi, quo alias omnes similes locutiones in ea significatione solemus accipere: vt cùm dicitur. Omnes semel in mense ieiunabunt: tantum persoluent, &c.

56 CONCLVS. II. Etsi spectando præcisè verba legis & communem vsum distinguendi annos, optimè posset hic annus secundùm tertium modum definiri: tamen spectata fidelium consuetudine, meliùs quarto modo definitur, scilicet à paschate vsque ad pascha: quia nullo tempore anni solet confessio tanquam debita exigi, nisi circa festum paschæ: quia scilicet tunc exspirat tempus intra quod præcipitur facienda. Ita *P. Suarez disp. 36 sect. 3. n. 8.* Pascha autem hic accipio pro quindecim illis diebus intra quos præcepta est communio: ita scilicet vt omnis confessio quæ fit ante Dominicam in albis, censeatur spectare ad annum præcedentem, non autem ad sequentem. Et eodem sensu dicit P. Suarez suprà hoc tempus à quadragesima, vsque ad quadragesimam posse definiri.

Optimè annus confessio definitur à pascha te vsque ad pascha.

Suarez.

DVBIVM VII.

Vtrùm vt quis satisfaciat huic præcepto, sufficiat eum quauis parte anni confiteri?

57 HAc in re certum est Primò, eum qui initio anni integrè confessus est, non teneri ampliùs toto anno confiteri, si nullum ampliùs committat peccatum mortale. quia soli illi ad confessionem obligantur, qui sunt sibi conscij peccati mortalis.

Secundò etiam certum est, eum qui ante pascha confessus est, si antequam communicet fit sibi adhuc conscius alicuius peccati mortalis, teneri iterum confiteri, vt possit cōmunicare. Sed tota difficultas est, Vtrùm si quis esset confessus v. c. in Ianuario, & paulo pòst peccaret. iterum mortaliter, teneretur in quadragesima iterum confiteri ex vi præcepti confessionis, ita vt eam omittendo peccaret, etsi ob iustam causam non communicaret. *Petrus Soto lect. 5. de confessione* asserit talem ad eam obligari, quem alij quidam sequūtur. Et probatur Primo, quia *extrauagante Vices, de treuga & pace* dicūtur parochiani teneri suo sacerdoti confiteri in paschate. Secundò, quia *cap. Omnis vtriusque* dicuntur fideles singulis annis teneri confiteri omnia sua peccata mortalia, scilicet hoc anno commissa. Atqui talis si non confiteatur in paschate, non confitetur omnia peccata mortalia. quæ eo anno commisit. Ergo non satisfacit præcepto. Tertiò, quia aliàs qui fuisset confessus statim post Dominicam in albis, posset sine violatione illius præcepti differre confessionem ferè per duos annos integros, scilicet toto illo anno, & vsque ad finem sequentis. Quartò, quia pastores omnes à subditis exigunt confessionem circa festum paschæ. Ergo signum est eos pro tunc obligari.

Pet. Soto.

58 CONCLVS. Probabilius est nos satisfacere huic præcepto, quocunque anni tempore confitendo. Ita *Victoria in summa n. 136. Soto in 4. d. 18. q. 1. a. 4. concl. 1. Henriquez. l. 4. de Sacramentis c. 4. n. 7. P. Vasquez hic q. 90. a. 3. dub. 1. n. 5. & 15.* & alij. Probatur I. Quia *cap. Omnis vtriusque*, vbi præcipitur & annua cōfessio, & annua communio. hæc dicitur debere fieri in paschate: de illa solùm quod debeat fieri semel in anno. Ex quo apertè patet, obseruationem illius præcepti nulli certo tempori alligati. Secundò, quia *Trident. sess. 14. c. 5.* cùm ostendisset ex dicto cap. Concilij Lateranensis nos teneri semel in anno confiteri, ac morem esse in Ecclesia confitendi in quadragesima, subdit; *quem morem hac sancta Synodus maximè probat, ac amplectitur tanquam pium, & meritò retinendum.* Vbi dum dicit, confessionem necessariò semel in anno fieri: morē autem confitendi in quadragesima esse pium & meritò retinendum, apertè insinuat hunc non esse præceptum. Tertiò, quia secundùm communē sententiam, qui videt futurum, vt non possit circa pascha confiteri, tenetur tempus præuenire, vt communiter DD. docent. Atqui hoc esset falsum, si præceptum confessionis obligaret pro certo tempore, vt patet in præcepto communionis, & ieiunij, & aliis omnibus similibus, quæ pro certo tempore obligant. Hinc patet, quare is qui videt futurum vt in paschate sit impediendus, vt ocque confiteri neque communicare possit, teneatur priùs confiteri, non tamen communicare. quia scilicet præceptum communionis obligat pro certo tempore anni, quod solo impleri potest. Secùs est de præcepto confessionis, quod quauis anni parte impleri potest.

Victoria. Soto. Henriquez. Vasquez.

Trident.

59 Ad primum argumentum contrarium Respon. Pontificem ibi tantùm velle fideles teneri semel in anno confiteri; quia solùm vrget obseruationem *cap. Omnis vtriusque*, idque obiter. Dicit autem id debere fieri in paschate. tum quia tunc communiter solet fieri: tum etiam quia ratione communionis tunc debet fieri.

Ad secundum Respondeo, In illo cap. non dici nos singulis annis teneri confiteri omnia peccata illo anno commissa, nam aliàs qui vltimo die legitimè confessus communicasset, & statim postea peccaret mortaliter, teneretur eodem die iterum confiteri. Nam aliàs hoc anno non esset confessus omnia peccata quæ in eo commisisset. Illud autem est apertè absurdum. Iubemur itaque confiteri omnia peccata, quatenus hoc est necessarium ad integri-

tatem Sacramenti, quod tenemur suscipere: ita scilicet vt quando confitemur, nullum peccatum mortale culpabiliter omittamus.

60 Ad tertium, concedo totum. Nec enim hoc est maius absurdum, quàm sit absurdum eum qui vouisset singulis mensibus confiteri, satisfacere suæ obligationi confitendo primo die Iulij, v. c. & vltimo Augusti. Quo casu certum est eum sine vlla voti violatione ferè per duos menses confessionem differre. Hoc tamen in vtroque casu fatendum est; tales minus decenter facere, nec omnino satisfacere fini, qui per tale siue præceptum, siue votum intenditur; qui est ne diu confessio differatur. Sed aliud est aliquid requiri ex decentia, & vt omnino satisfiat fini per præceptum aut votum intento: aliud verò est hæc ad illud obligare. v. c. secundùm & veram & receptã sententiam satisfacit præcepto communionis, qui in paschate communicat in peccato mortali: nullo tamen modo satisfacit fini ab Ecclesia intento.

Potest satisfieri præcepto etsi non satisfiat eius fini.

Ad quartum Resp. Pastores tunc confessionem exigere: tum quia communiter præsumunt eos qui tunc non confitentur, tuto anno non fuisse confessos: tum etiam quia peccatori necessaria est confessio, vt possit dignè communicare. Ex quo etiam capite nata est consuetudo tunc confitendi, non autem quòd per se loquendo præceptum confessionis obliget magis pro illo tempore, quàm pro alio.

DVBIVM VIII.

Vtrùm is qui vno anno hoc præceptum non impleuit, teneatur statim initio sequentis anni confiteri?

61 NOta, dupliciter fieri posse vt quis hoc præceptum non impleat. Primò, quia absolutè non confitetur aut saltem inualidè, ita vt Sacramentum non suscipiat. Secundò, quia legitimè quidem confitetur, sed per inculpabilem obliuionem, vel aliam iustam causam aliquod peccatum mortale omittit, cuius postea recordatur.

D. Antonin. Siluester.

In priore casu *D. Antoninus 2 p. tit. 9. c. 9. §. 3. & Siluester v. Eucharistia 3. n. 17.* respondent talem non teneri confiteri ante finem sequentis anni. Primò, quia qui omisit die Dominico audire sacrum, aut die ieiunij ieiunare, non tenetur sequentibus diebus id supplere. Secundò, quia alias talis, si statim initio sequentis anni non confiteretur, continuò peccaret. quod videtur durum.

Soto. Medina. Nauarr. Victoria. Henriquez.

Communior tamen DD. sententia tenet eum statim teneri confiteri. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 1. a. 4. §. Ex his asseritur. Medina de pœnitentia tract. 2. q. 14. in fine. Nauar. c. 21. n. 45. Victoria de confessione n. 147. Henriquez l. 4. de Sacramentis c. 4. n. 6.* & alij. Ex qua tamẽ sententia nascitur alio quæstio, Vtrùm talis paulo post pascha confitendo satisfaciat præcepto confessionis, pro illo anno, ita vt in eo non teneatur ampliùs confiteri, nisi hoc sit necessarium ad communionem percipiendam. Videtur enim satisfecisse: quia in illo anno verè semel est confessus, nec in iure aliud præcipitur.

62 In secundo casu Doctores variè respondent. *Ledesma apud Suarem disp. 36. sect. 4. n. 6.* ait talem teneri statim confiteri si recordaretur sui peccati ante annum elapsum. v. c. ante Dominicam in albis: secus si postea recorderetur. Sed non video sufficiens in hac distinctione fundamentum. *Soto* verò *supra, & q. 2. a. 5. ad tertium,* ait eum qui scienter ex iusta causa illud peccatum omisit, teneri secundò confiteri statim data commoditate: eum verò qui ex obliuione id omisit, non teneri secundò confiteri ante sequens pascha, nisi instet necessitas communicandi, aut periculum mortis. Qua secundus cùm fuerit confessus omnia peccata mortalia, quæ ei tunc occurrebant, verè impleuit præceptum Ecclesiæ, quæ aliud nihil iubet: secus est de primo, qui non est confessus omnia quæ ipsi occurrebant. quare tenetur statim data occasione præceptum implere. Sed hæc distinctio nullum habet fundamentum in verbis canonis, qui sine distinctione iubet nos singulis annis, omnia peccata mortalia confiteri, quantum scilicet ad legitimam Sacramenti susceptionem (quam per se primò præcipit) est necessarium. quod vtrque æqualiter fecit.

Ledesma. Soto.

63 CONCLVS. I. Multo probabilius est, eum qui siue culpabiliter, siue ex iusta causa hoc anno non fuit confessus, teneri sequenti anno statim data commoditate confiteri. Primò, quia est ferè communis sententia DD. Secundò, quia cùm hoc præceptum non sit alligatum certo tempori ipsius anni, ipsius obligatio non videtur etiam certo tempore exspirare, quia hoc proprium est eorum præceptorum, quæ ad certum tẽpus alligata sunt. Quare dum præscribitur nobis vt intra anuũ cõfiteamur, terminus anni non ponitur vt vis præcepti in eo finiamur, sed vt sine peccato nemo possit eius impletionem vlteriùs differre; atque ita præceptum includit obligationẽ ad non differendã diutiùs confessionem; sicut votum intrandi intra annum religionem. Quare quo in vtroque casu lapso termino impletio diutiùs differtur, eo graviùs peccatur.

64 Ad primum argumentum contrarium Resp. esse magnam diuersitatem inter vtraque præcepta, vt patet ex dictis.

Ad secundum Resp. concedendo talem eodem modo continuò peccare, sicut qui iuste differt restitutionem, non quidem committendo semper nouum peccatum, sed continuando & aggrauando peccatum priùs commissum per omissionem confessionis in paschate, Aut si hæc tunc ex iusta causa fuerit omissa: tunc eam differens incipit peccare statim ac commodè posset confiteri, simili modo atque is qui iusti debiti solutionem, sine iusta causa diutiùs quàm æquitas postulat, differt. qui non primo die peccat mortaliter, sed tunc cùm dilatio incipit habere notabilem difformitatem contra finẽ præcepti; aut ius creditoris: quod in vtroque casu ex facilitate satisfaciendi obligationi & causis eam differendi, atque aliis circumstantiis spectari debet.

Qui vltra annum confessionem differt, continuò peccat.

65 CONCLVS. II. Qui sine iuste siue iniuste omisit hoc anno confiteri, & circa initium sequentis confitetur, non satisfacit pro obligatione confitendi secundo anno. Quia etsi hæc confessio verè fiat in secundo anno; tamen secun-

secundùm æstimationem moralem non ad hunc, sed ad præcedentem annum spectat, cùm fiat vt obligationi huius anni satisfiat. Secùs fortè esset si fieret medio anno iam elapso: quia tunc nimia esset distantia, quàm vt posset ad priorem annum retrotrahi, quoad hoc vt in eo facta censeatur. quia aliàs qui confiteretur sub finem secundi anni, per eam confessionem non satisfaceret obligationi confitendi pro illo anno. quod est nimis durum.

Aliquando vnica confessione satisfit pro duobus annis.

66 CONCLVS. III. Qui hoc anno validè confessus est, si ob inuincibilem obliuionem, aut aliam iustam causam aliqua peccata mortalia omiserit; nisi occurrat periculum mortis, aut necessitas communicandi, non tenetur hæc peccata confiteri, nisi in fine sequentis anni. Ita *P. Suarez disp. 36. sect. 4 n. 7.* qui citat Victoriam & Nauarrum, sed hi loquuntur tantùm de casu obliuionis, Sed vt ostendi n. 61. eadem est in vtroque casu ratio. nam per vtramque confessionem æqualiter impletur præceptum Ecclesiæ; & consequenter desinit obligare.

Suarez. Victoria. Nauarrus.

DVBIVM IX.

Qualis requiratur confessio vt satisfiat præcepto confitendi tum diuino quàm Ecclesiastico?

67 HAc in re difficultas est Primò, An illi satisfiat per confessionem informem. Sed cùm suprà ostenderim non dari talem confessionem, non est cur hac de re multum laborem. Hoc tamen notauerim, posito quòd hoc Sacramentum posset dari informe, sicut est communior eorum sententia, qui dicunt per ipsum illi præcepto satisfieri: ita etiam videri veriorem.

Secunda difficultas est, Quando quis integrè confitetur, sed ob defectum contritionis, vel malitiam sacerdotis non absoluitur; vtrùm satisfaciat præcepto Ecclesiæ de annua confessione? *Siluester v. Confessio 4. n. 3. in fine. Gabr. in 4. d. 17. q. 1. a. 3. dub. 5. Victoria de confess. n. 161.* & quidam alij id affirmant. Primò, quia Ecclesia solùm potest præcipere externam confessionem, quam tales integrè ponunt. Secundò, quia *cap. Quòd quidam, de pœnitentia & remiss.* dicitur confessionem eorum, qui sine proposito emendationis confiteri volunt, esse recipiendam, etsi absoluendi non sint.

Siluester. Gabriel. Victoria.

68 CONCLVS. I. Nunquam præcepto diuino ita satisfacimus, vt amplius nihil teneamur confiteri, donec omnia peccata mortalia, quæ commisimus verè confessi & ab iis sacramentaliter & directè simus absoluti. Hæc sententia est communis: & patet. Quia, vt omnes fatentur, quantumuis simus legitime confessi, si tamen per obliuionem, aut aliam iustam caussam aliqua peccata mortalia omisimus, aut si ab aliquibus, quia erant reseruata, non sumus directè absoluti, tenemur hæc postea, quando eorum recordamur, & datur opportunitas, confiteri, sicut alia peccata mortalia post eam confessionem commissa, iuxta dicta n. 66. Ratio est, quia tam diu tenemur peccata nostra confiteri, quamdiu retinentur: semper autem retinentur, donec directè simus ab iis absoluti. Quandiu tamen inuincibiliter ignoramus nos habere aliqua peccata mortalia, à quibus non sumus directè absoluti, propter bonam fidem excusamur ab eorum confessione. A solis autem illis peccatis directè absoluimur, quæ explicitè confitemur habenti legitimam potestatem ab omnibus nos absoluendi, siue cui nulla reseruata sunt, & de facto nos ab omnibus absoluenti.

Nunquam satisfacimus præcepto diuino nisi ab omnibus peccatis mortalibus directè absoluamur.

A quibus peccatis directè absoluamus.

69 CONCLVS. II. Eadem est ratio de præcepto confessionis præmittendæ ante communionem, siue diuinum sit, siue Apostolicum. Tam diu enim tenemur eam præmittere, quamdiu occurrit nobis aliquod peccatum mortale, à quo non sumus directè absoluti, nisi necessitas hic & nunc aliud nos cogat facere. Vide dicta tomo 1. q. 80. a. 4. dub. 1.

70 CONCLVS. III. Nunquam satisfacimus præcepto Ecclesiæ de annua confessione, nisi suscipiamus verum Sacramentum pœnitentiæ, etiamsi hoc fiat sine vlla nostra culpa: vt quia inuincibiliter ignoramus nos non esse legitimè dispositos, aut quia ipse sacerdos non habet intentionem nos absoluendi. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 3. a. 3. concl. 1. & 2. Durandus d. 17. q. 14. a. 2. Medina de pœnitentia tract. 2. q. 10. in fine Nauarrus c. 10. n. 4. P. Suarez disp. 36. sect. 7. n. 3.* & alij plurimi.

Soto. Durand. Medina. Nauarrus. Suarez.

Probatur, quia Ecclesia directè & per se præcipit susceptionem ipsius Sacramenti. Ergo quamdiu aliquis hoc non suscipit, non satisfacit ipsius præcepto. Antecedens probatur Primò, quia vt ostendi concl. 1. etiam iure diuino eatenus directè tenemur confiteri, quatenus hoc est necessarium, vt peccata nostra desinant retineri, siue vt directè ab iis absoluamur, quod fit per susceptionem Sacramenti: vnde hæc necessariò primò & per se præcipitur. Ecclesia autem, vt patet ex *Tridentino sess. 14. c. 5.* præscribit certum tempus, quo diuinum præceptum implendum est. Ergo præcipit directè susceptionem Sacramenti.

Trident.

71 Dices, hinc sequetur eum qui aliqua peccata inculpabiliter omittit, non satisfacere præcepto Ecclesiæ de annua confessione: quia iuri diuino non omnino satisfacit, donec omnia peccata confessus sit. Respon. negando sequelam. quia etsi talis non satisfecit præcepto diuino prout obligat pro tota vita, satisfecit tamen ei prout obligaret eum pro hoc tempore quo confitetur: posito quòd tunc diuino præcepto ob periculum mortis, aut aliam causam teneretur confiteri. quia hoc non aliter nos obligat ad integram confessionem, quàm quatenus hîc & nunc moraliter possibilis est: hic autem talem facit.

Probatur secundò, Quia hoc præcepto Ecclesiæ obligamur omnia peccata mortalia nobis occurrentia confiteri. Atqui ipsa non potest nos ad hoc directè & per se obligare (nam aliàs posset nos ad hoc obligare, etiam extra susceptionem Sacramenti.) Ergo tantùm nos ad hoc obligat, quatenus necessarium est ad susceptionem Sacramenti: & consequenter primò & per se ad hanc obligat. Tertiò, quia eodem modo præcepto Ecclesiæ obligamur ad susceptionem huius Sacramenti, & ad cõmunionem:

Atqui is cui volenti communicare sacerdos occultissimè porrigeret hostiam non consecratam, non satisfaceret præceptu Ecclesiæ, & si illud quacunq; ratione sciret, deberet secundò communicare. Ergo idem dicendum est de eo, qui quacunque ratione confitetur sine vera absolutione sacramentali.

Ad primum argumentum contrarium, nego assumptum, quia Ecclesia potest præcipere susceptionem Sacramenti; & consequenter indirectè omnia ad hoc absolutè necessaria.

Ad 2. Resp. illo cap. non dici talem confessionem debere suscipi, quasi per eam satisfiat præcepto confitendi siue diuino, siue Ecclesiastico (de hoc enim ibi non agitur,) sed quatenus ea est vtilis, vt confitens possit paulatim induci ad veram pœnitentiam.

71 Hinc sequitur, in iis locis vbi excommunicantur ij qui in paschate non confitentur, verè excommunicari eos, qui ita scienter confitentur vt nequeant sacramentaliter validè absolui, quantumuis hoc fiat defectu solius doloris interni: quia ipsi vere umittunt aliquem actum externum à prælatis valde sub ea pœna præceptum. Primò, quia omittūt ipsam susceptionem Sacramenti. Secundò, quia vel non confitentur integre, si non dicant se confiteri siue sufficiente dolore: nam in hoc grauiter peccant. Vel si hunc defectum etiam fateantur, tunc manifestè omittunt facere talem etiam confessionem, quæ ad absolutionem sufficiat: cùm tamen iuste sub ea pœna præceptum sit & integrè confiteri, & tali modo vt confessio possit iudicari idonea ad absolutionem impendendam.

Quæ pœna non cōfitenti imponatur.

Nota tamen, iure communi nullam pœnam non confitentibus esse statutam, quæ de facto incurratur; sed tantùm *cap. Omnis vtriusq;* statuitur, vt omittens confessionem aut communionem in paschate, arceatur ab ingressu Ecclesiæ, & ita mortuus careat Ecclesiastica sepultura. Sed hæc requirunt sententiam iudicis, & consequenter vt culpa probetur in iudicio.

DVBIVM X.

Quænam excusent ab impletione præcepti confessionis?

73 Nota primò, Dupliciter nos posse excusari ab hac impletione. Primò, vt nullo modo teneamur confiteri. Secundò, vt teneamur quidem confiteri, non tamen integrè. Agimus autem hîc de primo modo, de secundo agemus disput. 7.

Excusant à confessione & physica, & moralis impossibilitas.

Nota secundò, Constare inter Doctores, excusare absolutè ab hac impletione impossibilitatem confitendi non solùm physicam, de qua per se patet; sed etiam moralem, vt quando quis non potest confiteri sine notabili incommodo, quod ab extrinseco, & præter institutionem huius Sacramenti prudenter timetur: vt si esset periculum reuelationis peccati, aut ne confitens incurreret in graue odium ipsius sacerdotis, & similia, quæ latiùs explicabo agendo de iis quæ excusant ab integritate confessionis. Item quando sine notabili periculo vitæ aut fortunarum non possum adire sacerdotem, aut eum accersere: aut non nisi conficiendo longum ac laboriosum iter, quod ex diuersis circumstantiis temporis & personarum spectandum est. Incommoda autem quæ oriuntur præcisè ex ipsa confessione: vt quòd Sacerdos, qui autè credebat aliquem esse sanctum, sciret eum esse magnum peccatorem, aut quòd pœnitens valdè erubescat confiteri, &c. hic non sunt curanda, sed contemnenda, ac superanda. quia aliàs vix vlli nisi publici & impudentes peccatores tenerentur confiteri.

Incommoda ipsi confessioni intrinseca ab ea non excusant.

74 Nota tertiò, Faciliùs nos excusari à præcepto Ecclesiastico, quàm a diuino, præsertim in hora mortis. Tunc enim ad hoc grauior causa requiritur.

Nota quartò, Fieri posse vt habeam multa peccata confitenda, & possim aliqua non tamen omnia sine incommodo confiteri, & consequenter vt tenear aliqua confiteri, etsi non omnia.

75 His positis præcipua difficultas est Primò, Vtrùm quis teneatur confiteri per interpretem, quando aliter non potest. *Siluester v. Confessio 1. n. 16.* docet eum teneri ita confiteri, quando obligat præceptum diuinum: secùs esse quando obligat solùm Ecclesiasticum, Alij tamen communiter negant nos vnquam teneri.

Siluester.

Secunda difficultas est, Vtrùm teneamur confiteri ex scripto, quando aliter non possumus. Multi id negant. quia sacerdos posset nos infamare si vellet. Ita *Nauar. c. 21 n. 36. Richardus dist. 17. a. 2. q. 5. Medina de pœnitentia tract. 2. q. 15. concl. 5. Victoria de confessione n. 173.* citans Caiet. & Scotum, *Sotus d. 18. q. 2. a. 6.* & alij.

Nauarr. Richard. Medina. Victoria. Caietan. Scotus. Sotus.

76 CONCLVS. I. Is qui habet aliqua peccata mortalia, quæ potest sine vllo incommodo confiteri, & aliqua quæ non potest sine graui periculo confiteri; potest hæc licitè tacere; tenetur tamen illa confiteri occurrente articulo quo præceptum confessionis obligat. Ratio est, quia potest saltem ex parte huic præceptum seruare: Ergo ad hoc tenetur. Quòd si nullum habeat peccatum mortale quod sine incommodo non possit confiteri, absolutè excusatur à confessione quantum est ex vi præcepti confessionis siue diuini, siue Ecclesiastici, quia hoc solùm obligat ad confitenda peccata mortalia. Tamen in articulo mortis ex præcepto caritatis tam Dei quàm sui-ipsius (quo obligatur vt quantum commodè potest, omnino tutam viam salutis eligat,) credo eum teneri ad confitenda venialia: quia hoc commodè facere potest, & aliàs exponit se periculo damnationis, si fortè non sit contritus, quod facilè fieri posset: præsertim quando alia Sacramenta nequit suscipere. Imò quando tali etiam extra mortis periculum est communicandum, omnino ei suaderem priùs ita confiteri, etiamsi sibi videatur contritus: quia hoc ob reuerentiam tanti Sacramenti decentius est. Nollem tamen eum omnino obligare, nisi dubitaret an sit contritus.

Tenemur quandoque ex parte confiteri quando non possumus integrè.

Ex caritate nostri possumus aliquando obligari ad confitenda venialia.

77 CONCLVS. II. Nunquam ex vi præcepti confessionis teneor confiteri per interpretem. Ita *Scotus dist. 18. q. 2. a. 6. n. 142. Caiet. v. Confessio conditione 11. Medina de pœnitentia tract. 2. q. 15. concl. 5. Petrus Soto lect. 11. de confessione.* & alij plurimi.

Non tenemur per interpretem confiteri.

Scotus. Caietan. Medina. Pet. Soto.

Col-

Colligitur apertè ex *cap. Omnis vtriusque*, vbi dicitur quòd tenemur solis peccata nostra sacerdotibus confiteri. Item ex *Trident. sess. 14. c. 5.* vbi dicitur nos non teneri confiteri nisi secretò apud solum sacerdotem. Vbi apertè ostenditur nos non teneri confiteri, ita vt aliquis nos audiat præter solum confessarium: & consequenter nec per interpretem. Confir. Quia si scirem quòd confessarius vel vni esset peccatum meum reuelaturus, non tenerer ei confiteri, vt doctores communiter fatentur; ergo eodem modo non teneor illud confiteri, quando vel vnus alius præter ipsum hoc debet audire.

Trident.

Nisi in periculo mortis ex præcepto charitatis.

Dixi *ex vi præcepti confessionis*, &c. Quia talis in periculo mortis ex præcepto caritatis teneretur aliqua peccata venialia ita confiteri, & generatim omnia mortalia, dicendo se confiteri alia omnia peccata, quibus fortè Deum offenderit; quia hoc tutiorem viam salutis efficit, & sine incommodo fieri potest. Imò omninò suaderem ei, vt quando aliud non timeretur incommodum, simpliciter omnia peccata sua ita confiteretur: quia hoc vtilissimum est vt possit in spiritu iuuari, quod in illo articulo maximè quærendum est. Ea tamen peccata essent tacenda, ex quorum reuelatione aliquod notabile incommodum timeretur, si fortè interpres esset suspectus. Idemque dicendum quando confessio nequit fieri nisi aliis audientibus.

78. Conclvs. III. Probabilius est habentem peccata mortalia, teneri ea confiteri per scripturam, aut etiam per nutus, quando ea aliter explicare non potest: vt quia vel ipse mutus vel sacerdos surdus est. Ita *Siluester v. Confessio. 1. n. 16. Caietan. v. Confessio, conditione 11.* vbi tamen satis inconstanter loquitur, & mirabilem modum præscribit quem consulas. *Petrus Soto lect. 11. de confessione*, qui tamen satis dubitanter loquitur. *P. Suarez. disp. 36. sect. 6. n. 7.* & alij. Quia præceptum confessionis obligat quoties, sine notabili incommodo fieri potest. Atqui ex hac confessione non sequitur maius incommodum, quàm ex confessione facta ore: ergo eodem modo obligat. Nec enim communiter magis timendum est ne sacerdos non reddat chartam postquam eam legerit, quàm timendum sit ne confessionem auditam reuelet: aut si illud timeatur potest confitens eam ipsi non tradere, sed tenere eam manibus, & ita offerre ei legendam. Quod autem Soto dicit, periculum esse ne rapiat eam ex manibus, communiter friuolum est. Quòd si tamen hic & nunc ob nequitiam sacerdotis tale quid timeretur; non teneremur ei confiteri: sed nec etiam ore teneremur tali confiteri: quia idem periculum reuelationis timendum esset.

Siluester. Caietan. Pet. Soto. Suarez. P. s. 30.

DISPVTATIO VI.

DE QVALITATE CONFESSIONIS, SEV QVO MODO FACIENDA SIT?

Nota, Doctores præsertim antiquiores sedecim conditiones ad legitimam confessionem requirere, quæ his versibus continentur:

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis & accusans, & sit parere parata.

D. Thom.

D. Antonin.

In quibus conditionibus, vt docet *D. Thomas in 4. d. 17. q. 3. a. 4. quæstiunc. 4.* quædam sunt necessariæ; quædam verò tantùm requiruntur ad maiorem reuerentiam, quas omnes fusè explicat *D. Antoninus in 3. p. tit. 14. c. 10. §. 3. & sequentibus.* Nos hîc præcipuè immorabimur in iis explicandis, quæ ad ipsius Sacramenti essentiam spectant, aut alia ratione necessariæ sunt, quæ ad 4. capita possunt reuocari. Primò scilicet, vt confessio fiat cum accusatione sui ipsius & sufficiente dolore, de quo egi disp. 4. dub. 5. & 6. Secundò, vt certo modo fiat, de quo hîc agam. Tertiò, vt sit integra, de quo agam disp. 7. Quartò, vt fiat legitimo Ministro, de quo agam disp. 8.

DVBIVM I.

Vtrùm confessio debeat necessariò voce fieri?

1. Conclvs. I. Non est de essentia huius Sacramenti vt confessio voce fiat. Ita *D. Thom. in 4. d. 17. q. 3. a. 4. quæstiunc. 3.* & cum eo communiter Theologi. Probatur: quia de essentia huius Sacramenti solùm est ea confessio, quæ sit vera sui ipsius accusatio, & qua pœnitens sacerdoti omnia sua peccata explicat, quantum hic & nunc facere potest. Patet ex *Trident. sess. 14. can. 8.* vbi damnat eos qui dicunt confessionem quam Ecclesia requirit, esse impossibilem. Atqui talis accusatio potest haberi per nutus aut similia, præsertim quando pœnitens nequit loqui. Ergo talis confessio tunc sufficit ad essentiam Sacramenti. Confirm. quia *D. Leo epistola 91. Concil. Arausicanum can. 11. & Carthag. 3. c. 34.* expressè docent

Confessio non fit necessario voce. D. Thom. Trident. D. Leo. Concil. Arausican. Carthag. 3.

docent ægrotum destitutum voce, si per nutus confiteatur, debere absolui. Idem etiam confirmat quotidianus vsus Ecclesiæ, quæ mutos ad confessionem admittit. Et ratio à priore est institutio Christi: conuenientia verò, quia aliàs multi qui voce sunt destituti, debuissent hoc Sacramento cum magno suo damno, & sæpe cum periculo animæ carere.

2. *Quantum fieri potest debet esse explicita & distincta.* Nota tamen semper dandam esse operam, vt quantum fieri potest peccata distinctè explicentur. Quare quando pœnitens est quidem mutus, non tamen surdus, sacerdos tenetur eum examinare circa ea peccata mortalia, quæ eum probabiliter credit commisisse; atque ipse interrogatus tenetur nutu significare an ea fecerit, nec ne?

Ex quibus sequitur, multò magis scripturam sufficere, vt quis per eam præsenti sacerdoti confiteatur: quia per hanc multò explicatiùs, quam per nutus possumus peccata nostra enarrate. *Sotus* tamen *d. 18. q. 2. a. 6. §. Si verò*, dicit esse necessarium, vt dum sacerdos singula peccata legit, pœnitens nutu insinuet se ea commisisse: quia aliàs sacerdos ex sola scriptura non potest cognoscere an ille vere ea fecerit, nec ne. Sed alij hoc non requirunt, & meritò. Nam hoc ipso quo pœnitens præsenti sacerdoti sua peccata descripta tradit, nutu ostendens se de iis dolere & petere absolutionem, apertè confitetur se ea fecisse. *Sotus.*

Dices; *In Florentino in litteris Eugenij* dicitur, quòd materia huius Sacramenti sit confessio oris. Ergo requiruntur verba propriè dicta. Et confirm. Quia *cap. Quem pœnitet, de pœnitentia d. 1.* dicitur confessionem non debere fieri per scriptum. Resp. Concilium ibi Os accipere latè pro quocunque instrumento, quo animi sensum exteriùs aperimus. Vocat igitur *confessionem oris*, quamuis externam cõfessionem: quia hæc communiter solet, atque adeò quantum est possibile, necessariò debet ore fieri, & ideo etiam *dicto cap. Quem pœnitet*, dicitur non posse fieri per scriptum: quia extra necessitatem ita licitè fieri non potest. Vt autem hæc iura ita intelligamus, cogunt rationes pro concl. allatæ. *Tridentinum.*

3. *Debet communiter ore fieri. D. Thom.* Concl. III. Nisi necessitas aliter cogat, confessio semper facienda est ore. Ita cum D. Thoma supra cõmuniter Doctores. Et patet ex *cap. Quem pœnitet citato*, & cõmuni Ecclesiæ vsu, qui per se satis obligat, sicut etiam obligat, vt absoluens dicat: *Ego te absoluo*, non autem, *Ego tibi remitto peccata tua.* Et ratio etiam astipulatur: quia hic modus est aptissimus & conuenientissimus, vt finis confessionis obtineatur. Quare hæc obligatio videtur grauis: quamuis fortè nullum sit expressum mandatum vel diuinum, vel humanum ad hoc obligans: nullum enim potest ostendi, vt notat *P. Suarez. disp. 21. sect. 3. n. 5. & 6.* Quare citans Canum infert, non solùm eum qui nullo modo potest voce confiteri; verùm etiam eum qui posset absolutè loquendo voce confiteri, sed in eo ob nimiam verecundiam valde grauem difficultatem sentit, posse dicto modo quædam peccata scripto, aut nutu confiteri: quia dicta consuetudo non videtur in eo casu tam grauiter obligare. Idem videntur docere *Soto suprà, & Scotus d. 17. in fine in resp. ad penultimum argumentum. P. Valentia hic q. 11. puncto primo, in fine.* *Suarez. Canus. Excusat tamẽ magna difficultas. Soto. Scotus. Valentia.*

DVBIVM II.

Vtrùm confessio debeat secretò fieri?

4. *Hæretici nostri. Nouatiani.* Qvidam hæretici huius temporis voluerunt olim solam publicam confessionem fuisse in vsu, & postea mutatam esse in priuatam incipientibus Nouatianis. Sed hos apertè errare constat ex dictis disp. 4. dub. 1. vbi ostendi priuatam confessionem fuisse ab initio Ecclesiæ in vsu. Contrà quidam olim catholici putarunt esse de essentia confessionis sacramentalis, vt fieret secretò. Et hoc probabile putat *Richardus d. 17. a. 3. q. 8.* Citantur etiam pro eadem sententia *Scotus & Gabr. d. 17. q. 1.* Sed si quis benè eos legit, solùm volunt nos ad publicam non teneri: vt expressè insinuat *Scotus ibidem litera P. & Gabr. litera M.* quamuis ibi habeat quædam verba, quibus illam sententiam videatur insinuare. Citatur etiam *Angelus v. Confessio. 1. n. 29.* sed ibi expressè docet, publicam confessionem esse validam: ait tamen esse contra præceptum Ecclesiæ, quando necessitas non subest. *Richard. Scotus. Gabriel. Angelus.*

5. *Potest cõfessio publice fieri. Tridentinum.* Concl. I. Ad essentiam huius Sacramenti nihil refert, an confessio secretò, an publicè fiat. Est iam communis DD. & videtur aperta sententia *Tridentini sess. 14. c. 5.* Et ratio est, quia confessio ideo requiritur, vt confessarius possit cognoscere statum pœnitentis, quem per vtramque confessionem æqualiter potest cognoscere. Confirm. etiam ex praxi Ecclesiæ, in qua videmus sæpe confessionem fieri per interpretem. Et quando multi moribundi iacent simul in eodem lecto, nec possunt vllo modo secretò confiteri, possunt confiteri etiam aliis audientibus.

Conclvs. II. Etsi nemo ex præcepto confessionis præcisè obligetur publicè confiteri, nec hoc loquendo de particulari singulorum peccatorum mortalium confessione, communiter fieri expediat, ob infamiam, vel scandalum, quæ inde possent nasci: tamen ex rationabili causa quandoque laudabiliter fieret, aut ob aliorum ædificationem, aut quia secretò fieri nequit. Nulla tamen humana lege id posset præcipi, maximè circa peccata secreta: quia nimis durum esset. Ita *Trident. supra.* *Trident.*

DVBIVM III.

Vtrùm omne mendacium in confessione admissum sit peccatum mortale?

6. *Dupliciter potest aliquis in confessione mentiri, estque peccatum veniale quando sit circa rẽ impertinentem & leuem.* Nota, Duobus modis posse contingere vt quis mentiatur in confessione. Primò, in re nihil ad confessionem faciente, & tunc secundùm omnes erit peccatum mortale, vel veniale, prout esset si fieret secretò extra confessionem: nisi quòd ratione circumstantiarum sit aliquanto grauius, quando fit in confessione.

Nam

Nam tunc fit cum aliqua irreuerentia Sacramenti. Sed de hoc mendacio hic non agimus: quia non fit propriè in confeßione, siue in materia confeßionis, sed solùm eodem tempore dum fit confeßio. Secundò, potest quis mentiri in re spectante ad confeßionem, idque quinque modis. Primò, negando se fecisse aliquod peccatum veniale quod tamen fecit. Secundò, negando se fecisse aliquod peccatū mortale, quod non tenetur hîc & nunc confiteri: quia nimirum vel est illud semel confeßus: vel quia non potest illud hîc & nunc confiteri sine graui incommodo. Tertiò, confitendo aliquod peccatum veniale quod non fecit. Quartò, confitendo aliquod peccatum mortale quod non fecit. Quintò, negando se fecisse aliquod peccatum mortale, quod tamen fecit, & hic & nunc tenetur confiteri. Agimus autem hîc semper de eo qui sciens aut ex crassa ignorantia mentitur.

7. *Caietan.* 2.2. *q.* 69. *a.* 1. §. *In responsione*, absolutè docet esse peccatum mortale quocumque modo ex his quinque mentiri in confeßione, quia falsificatur iudicium. Nam iudicium super eo fundatum est falsum. Sed hæc ratio in primo & secundo casu nullius est momenti: quia iudicium super illa negatione nullo modo fundatur. Et hæc opinio Caietan. est singularis. Ipse autem *in Summa v. Confeßio, conclusione* 4. videtur eam limitare, sed satis obscurè loquitur.

Caietan.

Secunda sententia docet, confitentem aliquod peccatum etiam veniale, quod scit se non fecisse, peccare mortaliter: quia efficit vt forma ex parte sit falsa, qua generaliter significatur pœnitenti remitti omnia peccata quæ confessus est. Et confirm. quia qui inter alias hostias triticeas misceret vnam hordeaceam, & simul omnes offerret sacerdoti consecrandas, peccaret mortaliter: quia efficeret formam ex parte falsam. Ergo etiam is qui confitetur vnum peccatum etiam veniale quod non fecit. Hanc sententiam tenet *Caiet. suprà, & Armilla v. Confeßio. n.* 5.

Caietan. Armilla.

Tertiò, posset alicui videri non esse peccatum mortale, si quis confiteatur aliquod peccatum mortale, quod scit se non fecisse: quia si spectemus veritatem Sacramenti, non magis hanc vitiat, qui hoc modo mentitur, quàm qui tertio modo mentitur. Quòd autem seipsum infamet, videtur esse materia leuis: quia hæc infamia est parui momenti, præsertim cùm sit dominus suæ famæ, & pro hac sententia citatur *Siluester v. Confeßio* 1. *q.* 8. sed ipse docet ibi apertè contrarium, & solùm dicit nō peccaturum mortaliter, qui in genere diceret se grauem esse peccatorem: aut qui dubitans an aliquod peccatum commisisset, id paulò fortiùs assereret, modò non omnino certò.

Siluester.

8. Conclvs. I. Certum est eum qui sciens negat se fecisse aliquod peccatum mortale, quod hîc & nunc tenetur confiteri, peccare mortaliter: quia talis peccaret mortaliter, etsi solùm omitteret illud confiteri: quanto magis quando negat se id fecisse.

Conclvs. II. Qui primo & secundo modo mentitur, tantùm peccat venialiter. Ita *Siluester v. Confeßio* 1. *q.* 8. *Angelus ibidem n.* 6. & 7. *Soto d.* 18. *q.* 2. *a.* 4. *concl.* 3. *Nauarrus c.* 21. *n.* 37. & 38. *Petrus Soto de confeßione lect.* 10. *in fine Suarez. disp.* 22. *sect.* 10. *n.* 4. & communiter DD. Probatur: quia tale mendacium nec est perniciosum alicui, vt per se patet: nec est contra ius ipsius iudicis: quia pœnitens non tenetur ea ipsi fateri. Nec falsificat formam aut Sacramentum subiiciendo iis falsam materiam, vt per se patet. Quare si vtatur aliqua restrictione mentali, ne quidem erit peccatum veniale.

Siluester. Angelus. Soto. Nauarrus. Pet. Soto. Suarez.

9. Conclvs. III. Confitens aliquod peccatum veniale quod non fecit, peccat mortaliter, si nulla alia peccata confiteatur: quia reddit Sacramentum irritum. Quòd si tamen confiteatur simul alia peccata quæ verè fecit siue venialia, siue mortalia, tantùm peccat venialiter. Ita docent omnes auctores citati pro secunda concl. Prob. quia est materia leuis, & non necessaria huic iudicio: quare nec fit grauis iniuria ipsi confessario siue iudici, nec etiam ipsi Sacramento: vt magis patebit ex solutione argumenti contrarij.

Ad argumentum igitur pro secunda sententia allatum nego assumptum. Quia forma absolutionis non fertur immediatè circa peccata in particulari, sed circa ipsum pœnitentem, quem significat generatim à peccatis quæ hîc & nunc confitetur, absolui; non quidem absolutè, sed secundùm allegata & probata, siue supposita veritate eorum quæ asferuntur: vt dixi disp. 4. n. 58. & 59. Quare tantùm in genere & sub quadam conditione, peccatorum remißionem hîc & nunc fieri significat: quare si vnum aut alterum non remittatur, forma nullo modo falsificatur. Alia autem est ratio in consecratione, in qua forma fertur immediatè circa hostias consecrandas, & immediatè significat sub singulis facta consecratione esse corpus Christi. Quare esset falsa, si vel vna hostia non consecraretur. Ex quo patet solutio ad confirmationem.

Confitēs peccatum veniale quod, non fecit non falsificat formam.

10. Dices, Saltem integrum Sacramentum pœnitentiæ significat absolutè hîc & nunc omnia peccata quæ pœnitens confitetur, ei remitti vt ostendi disp. 4. n. 54. Ergo in eo casu eius significatio falsificabitur. quod videtur fieri cum graui iniuria Sacramenti. Resp. Reddi quidem aliqua ex parte falsam significationem Sacramenti, sed cùm non reddatur falsa in essentialibus, nec etiam secundùm integrum suum effectum, sed tantùm secundùm aliquam particulam sui effectus, hanc irreuerentiam esse leuem. Quod patet. nam si quis inter alia confiteretur aliquod peccatum veniale cum aliqua adhuc complacentia circa illud, eodem modo significationem Sacramenti redderet ex parte irritam, siue falsam. Et tamen durißimum esset dicere talem peccare mortaliter. Item cùm baptismus detur per modum perfectæ regenerationis, sicut habet absolutam vim remittendi omnia peccata etiam venialia: ita eorum perfectam remißionem significat. & consequenter qui illum suscipit cum affectu aliquo ergo aliquod peccatum veniale, ex parte eius significationem falsificat: sicut eam totaliter falsificat, qui cum obice gratiæ ipsum suscipit. Et tamen certum est priorem non peccare mortaliter. Ergo idem dicendum est in casu nostræ conclusionis.

Talis tamen ex parte reddit falsam significationē Sacramenti. sed est materia leuis.

Idem fit quādo quis cum affectu ergo peccatum veniale baptizatur.

Con

11. CONCL. IV. Qui confitetur vnum peccatum mortale, quod scit se non fecisse, peccat mortaliter. Ita *Soto*, *Siluest. Suarez supra citati*, & communiter DD. quia in materia graui & necessaria iudicem decipit, eiusque iudicium peruertit. Nec enim potest hic & nunc ferre prudens iudicium qui in re tam graui errat. quod maximè patet in casu quo quis falsò confitetur aliquod peccatum mortale, qui fecisset sola venialia, quia tunc iudicaretur esse inimicus Dei qui esset amicus. Quòd si in eo casu sit materia grauis, etiam erit quando quis alia simul confitetur: quia horum cum illo coniunctio non mutat materiæ aut mendacij grauitatem.

Soto. Siluester. Suarez.

DVBIVM IV.

Qua ratione peccet, qui vni confessario primò confitetur omnia peccata sua mortalia, & deinde alteri venialia?

12. FAtentur omnes Doctores hoc aliquando sine peccatu fieri, quando scilicet persona aliqua communiter toto anno sine peccatis grauioribus viuens, semel per occasionem in graue aliquod peccatum incidit, quod erubescit ordinario suo confessario confiteri, ideòque alterum accedit.

Sed difficultas est, quando aliquis hoc sæpiùs faceret, vt haberet bonam opinionem apud suum confessarium. *Victoria de confessione n.* 196. docet absolutè fore peccatum mortale, & inclinat *Siluest. Confessio* 1. *n.* 8.

Victoria. Siluester.

13. CONCLVS. Per se loquendo non est peccatum mortale etiam sæpius hoc modo duobus confiteri, vt apud ordinarium confessarium bonam de te æstimationem integram serues. Imò possent tales subesse rationes, vt hoc licitè faceres: vt si haberes maximam repugnantiam confitendi grauiora illa peccata ordinario tuo confessario, & tamen non auderes, ne eum offenderes, statis temporibus, ei non confiteri. Ita *Nauar. c.* 21. *n.* 40. & *Suarez. disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 13. *Henriquez l.* 5. *de Sacramentis c.* 16. *n.* 6. Probatur, quia neque hoc est contra integritatem Sacramenti, vt per se patet, quia vtraque confessio sit integra: neque apparet hic vlla alia grauis deformitas. Nam intendens bonam de se æstimationem apud suum confessarium conseruare, siue velle eam non perdere, non est per se malum: & vel ad hoc tali modo, per se loquendo, aut nullam, aut non tam grauem inordinationem continet.

Cõfiteri duobus cõfessariis alteri leuia est per se res leuis.

Nauarrus. Suarez. Henriquez.

14. Dixi *per se loquendo*, &c. Quia per accidens posset hic grauis esse inordinatio; vt quando quis hac ratione exponeretur periculo sæpiùs labendi in peccatum mortale: quod facilè accidere posset, quando quis confiteretur grauiora peccata alicui, qui ea parum ponderaret, & sine vlla obiurgatione imposita leui pœnitentia statim daret absolutionem: aut si quis sæpiùs in eadem incidens semper diuersis ea confiteretur. Quia hac ratione non posset facile ab iis per confessionem emendari, cùm spontè quæreret medicos, qui eum aut nollent, aut ob ignorantiam ipsius status non possent efficaciter sanare. Quare in talibus valdè timendum est, ne non habeant sufficientem dolorem de peccatis, & propositum emendandi. Sed hoc propriè non prouenit, quia illi secundo confessario confitentur peccata leuia, sed quia priora confitentur sponte iis à quibus non possunt ita iuuari: & idem omnino iis accideret etsi ordinario suo omnino non confiterentur. Quare omnes qui sæpiùs in grauia peccata incidentes quærunt aut ferè semper diuersos, aut negligentem aliquem confessarium, meritò timere possunt, ne nunquam absoluantur ob defectum doloris, & propositi emendationis. His adde, dicto modo duobus confiteri, etiamsi raro fiat, & possit sine peccato fieri; tamen nisi singularis aliqua grauis causa subsit, semper esse dissuadendum: quia est minùs salutare ipsi pœnitenti, & est signum animi magis curantis suam æstimationem, quam animæ perfectionem, & progressum in virtutibus.

Ex accidenti potest esse grauis inordinatio.

Periculosum est iis qui sæpe in grauia peccata incidũt sæpe mutare confessarium.

DVBIVM V.

Quando confessio sit inualida?

15. HOc dubium quia spectat ad qualitatem confessionis, hic ponendum est. Eius tamen resolutio pendet à diuersis dubiis alibi explicatis: quare hic breuiter poterit expediri remittendo ad ea loca, in quibus ea, à quibus pendet, explicantur.

Nota primò, Dupliciter aliquam confessionem posse esse inualidam. Primò, absolutè secundum se totam; vt quando Sacramentum aut nullo modo, aut inualidè suscipitur. Secundò, solùm ex parte, vt quando quis verè à peccatis absoluitur, à quibusdam tamen solùm indirectè.

Nota secundò, Ex duobus capitibus posse vtramque inualiditatem contingere. Primò, ex defectu aliquo confitentis. Secundò, ex defectu sacerdotis.

16. CONCL. I. Ex defectu pœnitentis confessio absolutè est inualida, quando deest ei legitimus dolor, de quo dixi disp. 4. n. 14. & 40. Semper autem hic dolor manifestè deest, quoties pœnitens in susceptione Sacramenti peccat mortaliter, vt patet ex ibidem dictis. Hoc solùm hic notandum, ex eo quòd pœnitens paulo post confessionem labatur in eadem peccata mortalia, aut etiam in aliqua alia, aut quòd pœnitentiam iniunctam non impleat, non esse certum signum, eum tempore confessionis non habuisse sufficientem dolorem, aut propositum emendationis. Potuit enim tunc ea habuisse & pòst animum mutasse, quando tamen talis relapsus est frequens, est sæpe probabile signum illius defectus.

Aliquem lapsum à confessione peccare mortaliter, quando sit signum insufficientis doloris.

17. Ex defectu Sacerdotis confessio est inualida Primò, quando ille omisit absoluere, quocunque casu hoc fiat. Per se patet: quia sine absolutione nequit consistere Sacramentum. Secundò, quando non habuit intentionem absoluendi: quia hæc est de essentia Sacramenti. Quando tamen ipse verba absolutionis legitimè pronuntiat, hic defectus nunquam est præsumendus, nisi ipse dicat se non habuisse intentionem. Tertiò, quando absoluit sine sufficienti iurisdictione,

ctione. Quo casu si in nulla omnino peccata ex iis quæ pœnitens confessus est, iurisdictionem habuit: tunc confessio est omninò inualida: sed si habuerit solùm in aliqua, tunc solùm est inualida respectu eorum in quæ (quia ipsi erant reseruata) non habuit iurisdictionem. Et tunc hæc quidem pœnitenti remittuntur, si ipse sit in bona fide; cum obligatione tamen ea iterum confitendi postquam cum defectum sciuerit: sicut etiam ei remittuntur peccata oblita. Quarto, si confessarius aliqua peccata mortalia nullo modo intellexerit, siue id acciderit ex distractione, siue ex linguæ ignorantia, siue alio casu: & ab his pœnitens solum absoluitur, sicut ab oblitis. Cùm enim confessio sit ideo necessaria, vt sacerdos peccata intelligat, ea est insufficiens, per quam ille peccata non intelligit.

Confessarius absoluit ab aliquibus peccatis, quando tantum in ea qua habet iurisdictionem.

Idem fit quando solum aliqua intellexit.

18. Addunt aliqui quinto, Idem dicendum esse, quando sacerdos intellexit quidem peccatum pœnitentis, sed ex ignorantia non potuit discernere an esset mortale an veniale. Ita *Syluest. v. Confessio 1.q.4. Victoria de Confessione n.168.* Sed hoc nimis durum est. Quare alij melius aiunt, sufficere ad valorem directæ absolutionis, vt sacerdos intellexerit substantiam ipsius peccati etiam secundùm circumstantias mutantes speciem, v.g. pœnitentem commisisse adulterium in loco sacro; etsi ob imperitiam aut alias causas credat esse veniale quod est mortale, aut circumstantiam non mutare speciem, quæ eam tamen mutat. Ita *Gabriel in 4.17.q.1.a.3.dub.2. Adrianus q.4. de confessione sub finem. Petrus Soto lect.6. de confessione. P. Suarez disp.22.sect.6.n.4.* & alij. Probatur: quia aliàs vix vlli possent reperiri sufficienter idonei ad audiendas confessiones: quia sæpissimè contingit vt etiam peritissimi & experientissimi confessarij dubitent, an id quod pœnitens confitetur, sit verè peccatum mortale, an solùm veniale: quia harum rerum cognitio in particulari sæpissimè a tot circumstantiis pendet, quas nō possumus satis cognoscere, vt nullus mortalis possit de iis semper in particulari benè iudicare.

Syluest. Victoria. Non est omnino necesse vt possit distinguere speciem peccati.

Gabriel. Adrian. Pet. Soto, Suarez.

Adde, plurima esse peccata, de quibus inter DD. non conuenit an mortalia sint an venialia: quare nullus potest hoc omnino certò scire.

Ex quibus secundum illam sententiam sequeretur, in his omnib. casibus pœnitentē ab iis peccatis non aliter absolui, quàm ab oblitis: quod videtur absurdum: quia Christus tunc ad perfectam huius Sacramenti administrationē requisiuisset in sacerdote maiorem status pœnitētis cognitionem, quàm quæ humanitus haberi potest.

19. Dices, Eam sententiam tunc solùm habere locum, quando hic defectus accidit ex imperitia confessarij, non autem quando accidit ex rei difficultate. Sed hoc non videtur dici consequenter: quia siue hic defectus oriatur ex vna causa, siue ex alia, semper est eadem ignorantia speciei ipsius peccati, & status pœnitentis. Quare si huius cognitio esset essentialiter requisita, vt pœnitens possit directè à peccatis absolui ex quacunque causa contingeret eam deesse, necessariò etiam deesset directa absolutio.

Quare dicendum est, confessarium quidem obligari, vt quantum hic & nunc mortaliter fieri potest, curet vt intelligat speciem peccati: & similiter pœnitentem teneri simili modo ita se explicare, vt ille possit eam intelligere: & consequenter eum, cuius culpa hic defectus accidit, peccare. Sed inde non sequitur, eam cognitionem esse absolutè necessariam ad directam à peccato absolutionem. Quòd si tamen pœnitens studio quæreret talem sacerdotem qui ex imperitia non posset inter peccata discernere, grauiter peccaret: atque ita propter defectum dispositionis Sacramentum esset nullum.

Tenetur tamen confessarius quantum potest curare vt speciē peccati intelligat.

DISPVTATIO VII.

DE CONFESSIONIS INTEGRITATE.

DISPVTATIONE quinta ostendi, necessarium esse ad perfectam peccati mortalis remissionem illud alicui sacerdoti legitimè confiteri: iam verò disputamus, qua ratione necessarium sit, omnia quorum sibi pœnitens est conscius, eidem integrè confiteri. Conscius autem sibi alicuius peccati mortalis ille dicitur, qui scit se id commisisse, & nondum legitimè esse confessum.

DVBIVM I.

Vtrùm sit necessarium, suscipientem hoc Sacramentum omnia peccata mortalia, quorum sibi conscius est, vni eidémque integrè confiteri?

1. NOta primò, Dupliciter posse esse necessariam integram peccatorum confessionem. Primò, ne peccemus in susceptione Sacramenti, eiúsve effectui ponamus obicem. Secundò, ad valorem ipsius Sacramenti.

Nota secundò, DD. communiter distinguere duplicem integritatem in confessione. Vnam vocant materialem, quando scilicet aliquis absolutè

Integritas confessionis alia materialis, alia formalis.

solutè confitetur omnia peccata mortalia, quæ ab vltima cōfessione commisit. Alteram vocant formalem: quando quis confitetur omnia peccata mortalia, quæ hic & nunc tenetur confiteri; etsi fortè aliqua commiserit quæ propter inuincibilem ignorantiam, aut aliquam iustam causam hic & nunc non confitetur: & dicunt hanc semper esse necessariam, non tamen primam.

Formalis est semper necessaria.

CONCLVS. I. Vt non ponamus obicem effectui ipsius Sacramenti, necessarium est vt quantum fieri potest, integrè omnia peccata mortalia, quorum nobis sumus conscij, eidem confiteamur. Habetur expressè in *Tridentin. sess.* 14. c. 5. vbi ait. *Itaque dum omnia quæ occurrunt memoriæ, peccata Christi fideles confiteri student, procul dubio omnia diuinæ misericordiæ ignoscenda exponunt: qui verò secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per sacerdotem remittendum proponunt.* Idem aperte insinuatur *cap. Omnis vtriusque.* Et quidem communiter DD. consentiunt hoc esse iure diuino necessarium, multi tamen laborant in eo probando. Quare *Medina Cod. de pœnitentia, tract.* 2. q. 6. varias adfert rationes easque soluit, tandemque concludit, hoc sola traditione ex communi Doctorum consensu, & Ecclesiæ praxi cognita posse probari. Sed si consideremus quæ dixi disp. 4. n. 3. & 13. & disp. 5. n. 4. hæc probatio erit facilis. Ibi enim ostendi Ministrum huius Sacramenti exercere verum iudicium, & ad hoc necessarium esse, vt statum pœnitentis, quantum fieri potest, cognoscat, vt possit iudicare an sit dignus absolutione nec ne.

Trident.

Medina.

2. Confirmatur: quia sicut Deus nunquam remittit vnum peccatum mortale sine alio, ita instituit hoc Sacramentum, vt per ipsum simul ab omnibus nostris peccatis mortalibus per se & directè absoluamur: Atqui hoc nequit fieri nisi vni & eidem omnia integrè confiteamur: Ergo hoc ad legitimam huius Sacramenti susceptionem, quantum fieri potest, est necessarium. Maior patet, quia hoc Sacramentum institutum est vt per ipsum reconciliemur Deo. Nam vt docet *Trident. sess.* 14. c. 3. eius proprius effectus est reconciliatio hominis cum Deo, & consequenter eius effectus debet esse integra omnium mortalium remissio. Minor probatur, quia, vt omnes fatentur, nos propriè & per se non absoluimur à peccatis quæ non confitemur, sed ea vt summum per accidens remittuntur, ratione gratiæ quæ infunditur: sicut etiam verè attrito, qui bona fide susciperet Confirmationem, aut Venerabile Sacramentum, remitterentur. Sicut igitur contra ipsius institutionem vtetur Sacramento Eucharistiæ, qui conscius sibi peccati mortalis cum nota attritione illud susciperet: ita etiam qui vtitur Sacramento pœnitētiæ ad remissionem eorum peccatorum quæ non confitetur, siue qui non integrè confitetur, facit aliquo modo contra ipsius institutionem. Hæc tamen differentia, quòd & ob summam reuerentiam, quæ debetur Venerabili Sacramēto, & quia non potest occurrere necessitas communicandi in peccato mortali, nunquam liceat hoc ita suscipere: contra verò quia in multis casibus non possumus integrè confiteri, licet aliquando cōfessionem dimidiare: atque etiam quandoque solùm confiteri per signa generalia. Quia cùm hoc Sacramentum sit institutum vt faciliùs & certiùs possemus peccatorum veniam obtinere, non debuit ad licitam eius susceptionem maior peccatorum explicatio exigi, quam ea quæ pœnitenti hic & nunc moraliter est possibilis. Hinc sequitur, eum peccare mortaliter, qui vel vnum peccatum mortale sponte, & sine iusta causa in confessione omittit. Quia, vt docet Trident. suprà, talis impedit effectum Sacramenti; quod est peccatum mortale.

Hoc Sacramentum est institutum vt per ipsum simul ab omnibus mortalibus directè absoluatur.

Trident.

Cur liceat aliquando non integrè confiteri.

Trident.

3. CONCLVS. II. Integra peccatorum mortalium confessio, quantum hic & nunc à pœnitente moraliter fieri potest, est per se necessaria ad valorem Sacramenti. Est etiam communis DD. Sed difficulter à multis probatur, quia rationes quæ communiter adferuntur, aut solùm probant primam conclusionem: aut si quid aliud probent, absolutè probant hoc Sacramentum semper inualidè suscipi ab eo qui aliqua peccata mortalia omittit, etiamsi habeat iustissimam causam ea omittendi: quod facilè ostenderem per singula discurrendo, nisi breuitati consulerem; præsertim in eorum sententia qui putant aliquem dolorem sufficere ad essentiam Sacramenti, qui non sufficit ad effectum. Ratio igitur est, quia, vt ostendi disp. 4. n. 40. attritio necessaria ad effectum huius Sacramenti, est etiam necessaria ad eiusdem valorem. Cùm igitur qui sciens sine sufficiente necessitate confitetur non integre, peccet mortaliter, vt patet ex 1. conclusione, non potest habere attritionem requisitam ad effectum Sacramenti, & consequenter nec ad eius valorem.

Cur requiratur formalis integritas ad valorem Sacramenti.

4. Dixi, *est per se necessaria*: quia per accidens fieri potest, vt sine integra peccatorum confessione validè suscipiatur Sacramentum: scilicet quando contingit eam non esse integram sine culpa confitentis: vt quia hîc & nunc ex iusta causa ab ea excusatur: aut quia inuincibiliter ignorat sibi integrè esse confitendum; aut quia sacerdos eum subitò absoluit, antequam integrè confessus sit, &c. In his enim & similibus casibus potest confessio materialiter non integra consistere cum vero dolore peccatorum sufficiente ad Sacramenti valorem, & consequenter ponitur vera materia Sacramenti, & vera forma cum sufficiente Ministri intentione, Ergo ponitur verum Sacramentum.

Nunquam omissio alicuius peccati vitiat valorem Sacramenti, quando non impedit necessarium dolorem.

5. Hinc patet, quomodo fiat vt confessio materialiter non integra ratione necessitatis, aut moralis cuiusdam impotentiæ, aut probabilis auctoritatis Doctorum dicentium tali casu licere non integrè confiteri, aut ratione inuincibilis ignorantiæ, sit materia sufficiens huius Sacramenti, quæ aliàs non esset. Quia scilicet, vt ostendi disp. 4. n. 40. nulla confessio est sufficiens materia huius Sacramenti, quæ non procedit ex sufficienti attritione, quæ in dictis casibus potest consistere cum tali confessione: extra eos verò non potest, quia extra eos casus intendens cum tali confessione suscipere Sacramentum, peccat mortaliter: quòd si tamen quacunque ratione à peccato mortali excusaretur, sicut tunc posset habere veram attritionem: ita posset validè absolui.

Dices,

6\. Dices, Hinc sequeretur nos licitè absoluere rudes quosdam homines, qui cùm ad confessionem veniunt, dicunt quidem in genere se peccasse, & de eo dolere, ac petere veniam ac absolutionem; quantumcumque tamen a cōfessario examinantur, non possunt vel vnius peccati venialis à se commissi in particulari recordari.

An possint absolui qui nullius peccati in particulari meminerunt.

Resp. 1. Si tales verè apprehendant se peccasse & de eo attriti verè intēdant confiteri, eos validè absolui. Resp. 2. Cōmuniter tamen nisi subsit grauis aliqua necessitas, nō debere absolui. quia communiter non videntur apprehendere quid sit peccatum, aut se verè Deum offendisse. Si enim illud vere apprehenderent, valde verosimile est, quòd idem apprehenderent circa aliquod peccatu in particulari, v.c. quod fuissent aliquādo ex negligentia distracti inter orandum, aut nonnihil aliqua in re impatientes, aut auidiores in sumēdo cibo, &c. quia est moraliter ferè certum; eos sæpe in huiusmodi peccata incidere. Cùm igitur de iis interrogati absolutè affirment se in iis non peccasse, valde probabile est, eos nō apprehendere, se aliquod peccatum verè commisisse, atq; ita non tam intendere verè confiteri, quam facere quod iubentur facere, aut quod alios facere vident. Adde, omnino conuenire vt quantum fieri potest hoc Sacramentum numquam conferatur nisi confitenti aliqua peccata in particulari: quia ex confessione illa generali, confusa solùm quædam, & vaga cognitio status pœnitentis habetur. Decet autem iudicem ex cognitione determinata ferre sententiam, quando necessitas ad aliud non cogit.

7\. C o n c l. I I. Etsi tota formalis malitia peccati consistat in solo actu interno, tamen ipse actus externus etiam confitendus est: nec ei qui fornicatus est v.c. sufficit dicere: Ego habui ex parte mea veram & efficacem voluntatem fornicandi: sed debet dicere se fornicatū esse. Est communis sententia DD. & praxis Ecclesiæ. Et ratio est 1. quia externus actus prout coniungitur interno, est verum peccatum. 2. Quia ferè semper mutat notabiliter statum ipsius peccati ac peccatoris: & consequenter rationem huius iudicij. Nam in dato exemplo per internū actum peccat quis solus: per externum autem alium secum ad peccandum trahit, aut saltem ipsius peccato cooperatur. In furto externus actus reddit furem obnoxium restitutioni. Item in omnibus ferè peccatis, efficit vt interior complacentia in peccatum sit vehementior, diuturnior & efficacior, quam sine eo esset, & vt habeat malitiam omnino completam. Item vt peccans sit in posterum in eundem actum procliuior. Nam ipsa externa peccati experientia & horrorem peccati minuit, & audaciam ad sæpiùs peccandum addit. Quare huius cognitio omnino necessaria est, vt in hoc foro quod ad medelam animarum institutum est, possit rectum iudicium ferri. Imò explicato sufficienter actu externo communiter satis cognoscitur actus internus: atq; ita communiter solum externum tenemur confiteri, nisi internus ratione intentionis (vt si quis furetur vt fornicetur) aut ratione alterius circumstātiæ habeat singularem aliquam deformitatem: vt infra dub. 3. & 4. magis explicabimus.

Actus externus etiam confitendus est, quia mutat statū huius iudicij.

Explicato, actu externo communiter satis cognoscitur internus.

D V B I V M II.

Qua ratione singulæ species peccatorum distinctè explicandæ sint?

8\. CAietanus tom. 1. opusc. tract. 5. q. 3. multa circa hanc rem notat, & videtur velle singularem aliquam doctrinam afferre, sed si spectemus exempla quibus eam explicat, solam communissimam doctrinam affert; quæ etiam verissima est; quam clariùs explicant *Soto in 4. d. 18. q. 2. a. 4. concl. 6. P. Suarez disp. 22 sect. 2. n. 5.* vbi notant duplicem esse alicuius actus speciem, scilicet physicam & moralem, quæ constituitur in ratione talis virtutis aut vitij, & variari potest manente priore inuariata, v. c. comestio carnium facta feria quinta & feria sexta, est eiusdem speciei physicæ, vna tamen differt ab altera in specie morali. Similiter occisio hominis facta gladio, & altera facta sclopeto sunt eiusdem speciei moralis, in physica tamen specie differunt.

Caiet.

Soto. Suarez. Duplex est species actus, physica & moralis.

C o n c l. I. Non esse opus in confessione explicare speciem physicam; quando non mutat moralem: quia in hoc iudicio nihil curatur species physica, sed sola moralis.

9\. C o n c l. I I. Species moralis qua actus constituitur in tali aut tali specie peccati; quantum fieri potest, distinctè explicanda est. Ita Soto & Suarez suprà, & communiter DD. & expresse colligitur ex *Trident. sess. 14. c. 5.* Nam vt species peccatorum possit distinctè intelligi, docet explicandas esse omnes circumstantias mutantes speciem peccati. Et rationem affert; quia aliàs nec peccata ipsa à pœnitentibus exponuntur, neque iudicibus satis innotescunt.

Soto. Suarez. Trident.

Neque his obstat, quòd multi non modò pœnitentes, verùm etiam confessarij nesciant distinguere inter diuersas species peccatorū. Nam non est necessarium vt pœnitentes dicant peccatum quod commiserūt esse talis aut talis speciei; sed sufficit quòd actum: prout factus est, clarè enarrent, quod facile facere possunt. Confessarij verò est iudicare, quale peccatum sit. Quòd si ipse hoc nequiuerit discernere, ipsi soli imputabitur ad culpam, si eius ignorantia sit crassa: aut si hoc accidat ob rei perplexitatem, poterit esse error inculpabilis. Sed quacunq; ratione id accidat, confitens suæ obligationi satisfecit, iuxta disp. 6. n. 18.

D V B I V M III.

Qua ratione circumstantiæ peccatorum sint explicandæ?

10\. NOta primò; Nos hîc solùm agere de circumstantiis, quæ aliquo modo augent vel minuunt malitiam ipsius actus. Sunt autem triplicis generis. Quædam enim addunt actui malitiam specie distinctam, v. c. si fit homicidium in templo, circumstantia loci efficit, vt præter malitiam homicidij sit etiam peccatum mortale in ratione sacrilegij. Aliæ efficiunt, vt id quod solùm esset peccatum veniale, sit mortale: vt si

Circūstantiæ sunt triplices.

quis in re leui, alterius famæ detrahat, aduertens tamen hic & nunc ei inde oriturum graue damnum; aut contrà, quod ex genere eſt mortale, efficiunt veniale; aut etiam omnino nullum: vt ſi quis alteri graue damnum inferat ex ignorantia, aut leuiter, aut nullo modo culpabili. Et vtriuſque huius generis circumſtantias in confeſſione eſſe explicandas, communiter omnes fatentur: vt apertè ducet Triden. ſeſſ. 14. c. 5. Tertiò demum quædam ita augent malitiam peccati, vt neque ſpeciem mutent, neq; à veniali ad mortale tranſferant, aut è contrà, à mortali ad veniale. Et de his maxima eſt difficultas.

11. Vtrùm quando hoc augmentum eſt valdè notabile, neceſſarium ſit eas circumſtantias in confeſſione explicare. Quando enim illud non eſt valde notabile, ſatis conſtat eas non eſſe neceſſariò explicandas.

Prima ſententia negat eas neceſſariò explicari. Ita D. Thomas in 4. d. 16. q. 3. a. 1. q. 5. Paludanus ibidem q. 3. a. 1. Durand. q. 4. Bonauent. a. 1. q. 4. vlt. Medina de pœnitentia, tract. 2. q. 7. Nauar. cap. 6. num. 6. & alij.

Probatur primò, Quia tam iure diuino quàm humano ſolùm tenemur confiteri integrè ipſa peccata, eorumque numerum; quod poteſt fieri omnibus circumſtantiis. Secundò, quia aliàs teneretur peccator ſcire omnes illas circumſtantias aggrauantes: quod videtur nimis durum. Tertiò, quia nulla videtur poſſe ſtatui certa regula, quando illæ circumſtantiæ tantùm augeant malitiam, vt ſint confitendæ, quandu verò non. Quis enim ſatis explicabit, quando intenſio voluntatis in peccandu ſit confitenda, quando verò non; Quartò quia Trident. ſeſſ. 14. c. 5. doctrinaliter definiens quæ circumſtantiæ ſint explicandæ, ſolùm meminit earum quæ ſpeciem mutant: ergo aliæ explicandæ non ſunt. Nam aliàs doctrina Concilij eſſet imminuta.

Secunda ſententia docet, eiuſmodi circumſtantias eſſe explicandas. Ita Caiet. v. Confeſſio, conditio. 14. Victoria de confeſſione n. 176. Catechiſ. Pij V. p. 2. c. 5. n. 41. Soto. diſt. 18. q. 2. a. 4. concluſ. 7. citans Altiſiodor. Alenſem, Marſilium, & alios recentiores: Petrus Soto lect. 9 de confeſſion. Suarez diſp. 22. ſect. 3. n. 5. qui alios plurimos citat.

Tertia ſententia docet, in actibus merè internis, eiuſmodi circumſtantias non neceſſariò exprimi, ſecùs eſt de externis. Et hanc probabilem putat Henriquez l. 5 de Sacramentis c. 7. n. 5. quam n. 6. ſecundâ ſententiam credat abſolutè probabiliorem; pro qua plurimos citat.

12. Nota ſecundò, Eſſe præterea aliquam difficultatem, Vtrùm circumſtantiæ minuentes malitiam actus ſint confitendæ; quando nec mutant ſpeciem actus, nec ex mortali faciunt veniale? Nam ſi mutent ſpeciem, vt ſi quis peccauerit cum coniugata, inuincibiliter credens eſſe ſolutam: aut ſi faciat ex mortali veniale ob ignorantiā leuiter culpabilē, aut prauitatē materiæ; certum eſt eſſe explicandas: alias pœnitens confiteretur aliquod peccatum mortale, quod verè non fecit. Solùm igitur dubium eſt de prioribus.

Prima ſententia docet, neceſſariò eſſe explicandas, quando notabiliter minuunt. Ita Soto in 4. d. 18. q. 2. a. 4. concl. 5. Primò, quia videtur eadem ratio in aggrauantibus & minuentibus. Secundò, quia alias pœnitens ſuam famam prodigeret apud confeſſarium.

Secunda ſententia docet, eſſe expediens illas non confiteri, quia pœnitens non debet ſe excuſare, ſed accuſare. Ita Palud. in 4. d. 16. q. 3. a. 3. Nauar. c. 6 n. 5. dicit eam eſſe communem: tamen ei diſplicet, & ducet nos poſſe tales circumſtantias explicare, non tamen ad hoc teneri.

13. CONCLVSIO I. Circumſtantiæ quæ valdè notabiliter malitiam peccati intra eandem ſpeciem augent, neceſſariò ſunt explicandæ. Probatur primò ex Triden. ſeſſ. 14. c. 5. vbi apertè dicit eam peccatorum confeſſionem eſſe neceſſariam, quæ ſufficiat vt ſacerdos de eorum grauitate rectè cenſere poſſit: atqui hoc fieri nequit, niſi eiuſmodi circumſtantiæ explicentur. Ergo explicandæ ſunt. Minor probatur, quia cùm furtum mille aureorum ſit ſine comparatione grauius quàm furtum vnius aurei: quomodo poterit ſacerdos rectè iudicare quàm grauiter fur peccauerit, ſi neſciat an furatus ſit mille aureos, an ſolum vnum? Secundò, quia aliàs qui exploſione tormēti maioris ſimul occidiſſet viginti homines, ſatisfaceret dicendo ſe commiſiſſe humicidium: aut qui habuiſſet deſiderium occidendi mille homines, ſatisfaceret dicendo ſe voluiſſe committere homicidium. quod tamen videtur omnino abſurdum. Tertiò, quia cùm ſecundu probabiliorem ſententiam inceſtus commiſſi cum cognatis in primo, ſecundo aut tertio gradu nō differant ſpecie; qui commiſiſſet inceſtum, non teneretur explicare gradum cognationis. quod tamen nec aduerſarij admittunt. Quartò, quia aliàs qui alicui amputaſſet & brachia & pedes, ſi modò non occidiſſet, ſatisfaceret dicendo ſe eū aliquantulum læſiſſe. quod abſurdiſſimum eſt. Quintò, quia aliàs qui furatus eſſet centum millia aureorum, rogatus à confeſſario an furatus eſſet pluſquam vnum aureum, poſſet id negare cum reſtrictione mentali. quia cùm non teneatur id confiteri, confeſſarius non habet ius eum de hoc interrogandi, & conſequenter non tenetur ad eius mentem reſpondere. quod nec aduerſarij quidem admittunt.

14. Eſt tamen in hac ſententia ſatis grauis difficultas, quando aliqua circumſtantia cenſeatur ita grauiter augere peccatum, vt ſit confitenda.

Prima ſententia ducet, talem eſſe quæ efficit, vt peccatum æquiualeat duobus peccatis mortalibus eiuſdem ſpeciei: vt ſi quis habeat voluntatem occidendi duos homines, aut bis tantum furandi ac ſufficeret ad peccatum mortale.

Secunda ſententia docet, priorem ſentētiam eſſe veram, quando peccati grauitas ſumitur ex quantitate materiæ circa quam verſatur: vt in exēplis allatis patet. quia in his res facilè poteſt diiudicari. Secùs verò eſſe quando augmentum ſumitur ex ſola duratione, aut intenſione actus ſiue interni, ſiue externi, aut ſimilibus: atque in his non poſſe aliam ſtatui regulam, quàm quòd tunc ſolùm pœnitēs teneatur eiuſmodi circumſtantias confiteri, quando notabiliter excellit communem modum peccandi, vt v. c. ſi aliquot horis cōtinuò inhæſerit alicui delectationi turpi ſiue internæ, ſiue etiam externæ. Ita Henriquez ſuprà,

Margin: Tridem. — D. Thom. Paludan. Durand. Bonauent. Medina. Nauarr. — Triden. — Caietan. Victoria. Catechiſ. Pij V. Soto. Altiſiodor. Alenſis. Marſilius. Pet. Soto. Suarez. — Henriquez. — Soto. — Paludan. Nauarrus. — Henriquez.

Suarez. *suprà, & Suarez suprà n.* 17. vbi ait hac in re maxime consulendam esse conscientiam ipsius pœnitentis, vtrùm sibi videatur notabiliter ordinarium modum excessisse nec ne. Quod verum est, quando ipse est aliquo modo prudens & timoratus. Nec credo cõfessarium tales circa has circumstãtias debere multum interrogare, quando eas per se non confitentur: quia hoc satis indicat eos non esse sibi conscios, quòd communem modum operandi notabiliter excesserint. Quoties autem hic modus notabiliter non exceditur, paulò maior aut minor duratio non multum variat requisitum iudicium circa peccati grauitatem.

Quando duratio actus explicanda sit.

Suarez. Solùm hic Nota cum *Suare disp.* 22. *sect.* 4. *n.* 12. intensionem actus interni tunc solùm esse explicandam, quando causauit in actu externo extraordinarium modum operandi: vt si quis occisum inimicum adhuc multoties confoderet: aut quando interiùs causauit voluntatem, siue desiderium simile quid faciendi. quia aliàs ipsa intentio per se nec facilè cognosci, nec explicari potest.

Quando intensio explicanda.

15. Ad primum argumentum contrarium nego assumptum. Nam quod attinet ad ius humanum, hoc nihil statuit circa integritatem cõfessionis; sed solùm in quibusdam declarauit quænam integritas iure diuino requiratur. Trident. autem suprà docet talem requiri quæ sufficiat vt confessarius possit rectè indicare de criminum grauitate, & peccatoris statu. Ad hoc autem sæpe magis necessarium est explicare circumstantias aggrauantes, quàm mutantes speciẽ, aut eorum numerum. quia furari semel cẽtum milia aureorum, longè grauius est, quàm bis furari vnum aureum. Ad secundum, nego hoc esse durum, quando rectè explicatur iuxta dicta n. 14. Imò faciliùs sæpe tales circumstantiæ possunt cognosci, quam mutantes speciem. Ad tertium patet responsio ex dictis n. 14. Ad quartũ Resp. Conciliũ explicitè solum meminisse circumstantiarũ mutantium speciẽ: quia nolebat sententiã inter DD. controuersam explicitè in alterutram partem definire. Implicitè tamen satis ostendit alias etiam circumstantias esse confitendãs: vt patet ex prima probatione nostræ sententiæ.

Trident.

16. Concl. II. Circumstantiæ minuentes malitiã, quæ non mutant speciem peccati, nec efficiunt vt desinat esse mortale, aut saltem vt sit dubium an sit mortale, communiter non sunt explicandæ in cõfessione. Ratio est, quia illæ circustantiæ non dicuntur propriè minuere malitiam peccati, quæ solùm efficiunt, vt sit minus grauissimis peccatis, quæ in illa materia & specie solent cõmitti: qua ratione aliquem solùm furatum esse mille aureos, posset dici circumstantia minuens, cùm hoc sit minus peccatum, quàm si furatus esset duo millia. Illud tamen omnino impropriè diceretur, cùm ibi sit potius circumstantia aggrauans, cùm hoc peccatum ex parte materiæ & damni illati sit millies grauius eo, quo quis vnum aureum furatur. Sed illæ circumstantiæ dicuntur hîc minuentes, quæ afficiunt vt peccatum circa talem materiam cõmissum sit minus iis, quæ communiter circa talem materiam committuntur, v. c. quando quis aliquid fecit magna tentatione victus, aut aliquo timore impulsus, aut ex aliqua ignorantia, quæ tamen non excusent à peccato. Dicimus autem eiusmodi circumstantias non esse necessariò explicandas: quia malitiam peccati nõ ita minuũt, vt notabiliter mutent morale iudicium confessoris, sicut faciunt circumstantiæ notabiliter aggrauantes. Ex quo patet solutio ad primũ argumentum contrarium. Ad secundum Respondeo, hanc infamationem nullius esse momenti, nec pœnitentem teneri eam curare.

Quæ circumstantiæ dicantur minuentes.

Dixi, *Communiter non sunt necessariò explicandæ.* Quia non est illicitum eas bona intentione explicare, & hoc aliquando esset consultum, vt confessarius meliùs conscientiam pœnitentis norit. Imò aliquando posset esse necessarium: vt si quis ex crassa ignorantia commisisset aliquod peccatum, cui quando scienter fieret, excommunicatio esset annexa: præsertim si hęc esset reseruata confessario. hanc enim circumstantiam addere, necessarium est vt ipse pœnitentem licitè absoluat. Quanquam hoc casu hæc circumstantia aliquando possit etiam mutare speciem, iuxta ea quæ dicam n. 37.

Aliquando vt iter aut etiam necessariò explicatur.

DVBIVM IV.

Quænam sint circumstantiæ, quæ in particulari explicandæ sunt?

17. Solent communiter numerari septem hoc versu comprehensæ:

Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando. quas si singulas vellemus explicare, cùm hoc à variis materiis pendeat, longissimo discursu esset opus. Quare circa singulas solùm breuiter notabimus, quid DD. communiter sentiant.

I. *Circumstantia*, Qvis.

18. *Quis*, statum personæ peccantis inquirit. In quo secundùm omnes certum est, hanc circumstantiam tunc esse explicandam, quando peccatum est cõtra votum aut ordinem sacrum ipsius peccantis: vt si quis habens sacrum ordinem, aut votum castitatis, contra hanc peccet. Item quando peccans facit contra obligationem, quam ex officio vel contractu habet: vt si prætor non defendat bonum commune, aut priuatum aliorum quando ad hoc ex officio tenetur: aut si conductus ad rei alicuius custodiam, id negligat.

circumstantia personæ quando sit explicanda.

Addunt quidam, debere semper addi an aliqua persona sit in dignitate constituta: sed alij melius asserunt, hoc non esse necessarium, nisi fortè quis ideo fuisset occasio magni scandali: vt quando; accidit, quando constituti in dignitate præsertim Ecclesiastica publicè peccant.

Dignitas peccantis quando in cõfessione explicãda.

19. Duplex autem hîc est difficultas. Prima, Vtrũ virgo præsertim puella permittens se deflorari peccet duplici peccato mortali, scilicet cõtra castitatem, & contra debitam custodiam claustri virginalis. Quidam enim id affirmant, & consequenter aiunt, quoties puellæ cõfitentur, se peccasse etiam interno desiderio contra castitatem, eas debere exprimere, vtrùm sint virgines nec ne. Sed hoc & durissimum est, & sine sufficiente fundamento dicitur: vt pulchrè probat *P. Lessius de iustitia c.* 10. *dub.* 1. Verius itaq; est, tam virgines

Lessius

Circumstantia virginitatis in fornicatione non est explicanda. consentientes in sui deflorationem, quàm innuptes eas deflorantes, peccare solùm simplici fornicatione. Secùs esset si hi eis vim inferrent. hoc enim propter singulare damnum, quod eis inferunt, reddendo ipsarum nuptias difficiliores, est longè grauius peccatum, quàm si inferrent vim corruptæ; illudq; esset in confessione exprimendum. Quidam verò dicunt, tunc etiam hanc circumstantiam explicandam, quando virgo quidem consentiens, sed inuitis parētibus, sub quorum custodia est, defloratur: quia tunc parentibus fit iniuria: sed eadem iniuria fit, quādo peccatur cum corrupta, licet illa sit fortè paulò maior. quare hæc non credo exprimēda, nisi parentibus vis aliqua inferatur, aut credatur singularis inde oritura turbatio. Sed hæc omnia tam possunt contingere circa corruptam, quàm circa virginem. Vide P. Lessium supra.

Lessius. 20. II. Difficultas est, Vtrùm sacerdos secularis, aut etiam Religiosus peccans contra castitatem teneatur dicere se sacerdotem esse aut Religiosum? Quidam docent sufficere si talis dicat, se esse Ordine sacro initiatum, aut votum castitatis habere. quia tota malitia huius peccati quam habet supra simplicem fornicationem in eo consistit, quòd sit contra votum castitatis. votum autem solemne & simplex solùm accidentaliter differunt. Crediderim tamen eum *P. Henriquez. l. 5. de Sacramentis c. 5. n. 6. in comment. litera G* talem teneri eas circumstantias exprimere. quia etsi fortè hæ circumstantiæ non moueāt speciem peccati, notabiliter tamen eius malitiam augent: vt etiam alij fatentur. Deinde credo verius esse mutare speciem peccati propter singulare præceptum Ecclesiæ, & inhabilitatē ad matrimonium, quam facer ordo inducit. Nam si quis sponte ordinaretur sacris, omnino intendens nullo modo vouere castitatem, teneretur eam nihilominus seruare, & esset inhabilis ad matrimonium: ac si fornicaretur, peccaret duplici peccato; non tamen contra votum: quia nullum emisisset. Nec enim possumus vllo voto obligari sine propria voluntate, & minùs ea omnino repugnāte. Quare in initiato sacris Ordinibus est singularis obligatio ad castitatem præter eam quæ exsurgit ex voto: & consequenter eius fornicatio contrahit singularem malitiam.

Henriquez.

Ordo sacer ac voti solemnitas explicanda.

Nemo potest voto obligari sine propria voluntate.

Hoc tamen hîc Notandum, quando pænitens est benè notus sacerdoti, non esse opus vt hanc circumstantiam explicet: quia cùm ea sit sacerdoti cognita, hoc ipso quo alter fatetur se hoc fecisse, fatetur se cum ijs circumstantiis fecisse.

II. QVID.

21. Hic primò explicanda est substantia facti, an quis scilicet furtum, an fornicationem, an aliud peccatum fecerit. Secundò, si alteri iniuriam intulit, & an famam, an honorem, an bona externa, aut corporis læserit, & quàm grauiter læserit: præsertim in bonis fortunæ & corporis. Nisi enim quantitas huius læsionis, prout fieri potest, explicetur, cùm vna possit esse millecuplo grauior altera, peccatum non potest satis intelligi: vt ostendi n. 15. Tertiò, explicanda est qualitas obiecti, circa quod peccatū est, v. c. si rem sacram quis furatus sit. Si clericum aut superiorē suum, aut parentem percusserit. Si cum coniugata, cum virgine sacra, consanguinea, aut affini sua peccauerit, & quo gradu ei fuerit coniuncta. Item fiegit quis ieiunium, an sæpiùs per diem, an oua, an carnes comederit. Posset hîc vlteriùs quæri, an omittēs sacrum die festo incidente in Dominicam, peccet duplici peccato: sed hac de re meliùs agam dub. 6.

III. VBI.

22. Hæc circumstantia tunc addit specialem malitiam, quando aliquid fit eo loco vbi singulariter est prohibitum fieri, v. c. si semen aut sanguis fundatur in Ecclesia; quia hoc modo polluitur. Item si sacrum aut baptismus extra necessitatem ac priuilegium celebrentur loco profano.

Posset hic addi, si quis peccet publicè. Sed hæc circumstantia non est mortalis nisi ratione scandali aut infamiæ, quæ aliis inde sequitur, v. c. Ordini religioso, quando peccans esset Religiosus: aut quando alia ratione eius infamia cum aliorum infamia esset coniuncta.

Medina. Addit *Medina de pœnitentia tract. 2. q. 9.* semper esse explicandum quoties quis peccat mortaliter etiam sola cogitatione in loco sacro. Sed nimis durum est, & sine fundamento dicitur. quare alij communiter fere hoc negant. Imò probabilius est etiam tactum turpem habitum in Ecclesia, modò absit periculum pollutionis, ratione loci non habere specialem malitiam in confessione explicandam: vt cum multis docet *Sanchez l. 9. de matrimonio disp. 15 n. 21.* *Sanchez.*

Multi tamen putant quoduis furtum commissum in loco sacro continere specialem malitiam sacrilegij. quia videtur violari locus sacer. Sed meliùs *P. Lessius de iustitia c. 45. n. 14.* docet hoc solùm esse verum, quando surripitur res in loco sacro tanquam in asylo deposita. Nam alias cùm tes non sit illius loci custodiæ ac quasi fideicommissa, qui eam ibi surripit, loci custodiam aut sanctitatem non violat.

Lessius.

Quando circumstantia loci in furto sit explicanda.

IV. QVIBVS AVXILIIS.

23. In hac circumstantia explicandum est Primò, quibus instrumentis scelus aliquod perpetraueris, quando illorum vsus aut singulariter prohibitus est, aut hic & nunc habet coniunctum periculum grauioris mali inferendi. Vt si sclopeto aliquem traieceris cum periculo lædendi vicinos: aut si habet adiunctā singularē crudelitatem aut cruciatum, vt si quem incendio interemeris.

Secundò, cum quibus sociis peccatum patraris, tunc scilicet quando aliquo modo fuisti causa vel occasio cur hic & nunc peccarint: quia tunc etiam es causa peccatorum, quæ ipsi commiserunt. Secùs est quando ipsis nullo modo fuisti causa peccandi, vt si aliàs nihilominùs facturi erant, aut ipsi te ad facinus induxerunt.

V. CVR, siue OB QVEM FINEM.

24. Hanc circumstantiam tunc necesse est confiteri, quando quis peccando intendit finem aliquem qui continet malitiam mortalem distinctam à malitia medij, vt si quis furetur, vt possit se inebriare; aut occidat Paulum, vt possit postea occidere Petrum.

Quando finis sit explicandus.

Solùm

Solùm hîc est aliqua difficulsas, Vtrùm peccans vt obtineat finem non malum, v.c. omittēs die Dominico sacrum vt studeat, debeat hunc explicare: Quidam id asserunt. Quia qui peccat mortaliter vt studeat, constituit in studio finem vltimum, ergo studium est per se malum.

Sed hoc argumentum nihil conuincit. Nam talis non habet studium pro vltimo fine suo, ad quem omnia sua dirigat, quod sine dubio esset per se grauissimum peccatum mortale: sed pro vltimo fine huius omissionis, quod per se loquendo non est peccatum. Nam qui die non festo omittit sacrum audire vt studeat, eodem modo habet studium pro vltimo fine huius omissionis, & tamen non peccat. quare intendere talem finem per tale mediū non habet in se malitiam distinctam à malitia medij: & consequenter talis circumstantia finis non est necessariò explicanda in confessione. Ita cum aliis, quos citat, *Henriquez l.5.c.5.n.7.* Et confirmatur, quia siue omittam sacrum propter studium, siue propter honestum lusum, siue vt confabuler cum amicis, siue ob alium finem in se non malum; omissio eandem plane habet malitiam: ergo finis ad eius cognitionem est omnino impertinens.

Henriquez.

25 Quidam tamen dicta limitāt, nisi quis ex valdè vehementi affectu erga studia sacrum omittat. tunc enim aiunt hoc esse explicandum: ponuntque duo signa quibus cognoscamus quando affectus talis sit. Primò, quando quis expresè ita afficitur erga studia, vt sit paratus quoduis peccatum committere, vt possit studere. Secundò, quando quis sæpe omittit sacrum vt studeat. Sed etsi hæc sint communiter confitenda, non tamen quatenus sunt circumstantiæ huius omissionis sacri. Sed prior ille affectus explicandus est, quia per se est graue peccatum mortale, omnino distinctum ab omissione sacri. Similiter talis consuetudo sæpe explicanda est, non quòd sit proprie aliqua circumstantia aggrauans præsentem omissionem: sed quòd sit sæpe signum pœnitentem non habere sufficiens propositum in posterum abstinendi à peccatis, aut eum versari semper in propinquo periculo peccādi. Quare si cessaret omne tale periculum, vt si quis sua studia absoluisset, non esset opus eam consuetudinē fateri, nisi fortè esset probabile præcedētes confessiones ob defectum sufficientis doloris fuisse inualidas. quo casu eæ repetendæ essent. Quare eadem omnino est ratio confitendi talem affectum erga aliquem finem, & confitendi consuetudinem peccandi.

VI. QVOMODO.

26 Hanc circumstantiam necessarium est confiteri, quando modus operandi affert singularem deformitatem; quò spectant ea quæ n. 14. notaui circa intentionem actus, quando scilicet explicanda sit. Similiter hic modus operandi explicandus est, quando transfert actum ad aliam speciem: aut efficit vt desinat esse mortalis: vt quando quis peccat ex ignorantia, aut occidit alium se defendendo. Vide dicta n.16.

Quando modus actionis sit explicandus.

VII. QVANDO.

27 Olim quidam dixerunt, quemuis peccantem, mortaliter in die festo, peccare duplici peccato, quia violat festum. Sed hoc non est verum, nisi aut faciat opus seruile ab Ecclesia prohibitum, aut omittat sacrum: vt cum communi sententia docet *Nauar.c.6.n.9.*

Nauar.

Præcipua autem hîc difficultas est: quando aliquis facit opus aliquod eo tempore quo duplici præcepto prohibitū est, v.c. An qui incidente festo in Dominicam operatur, aut sacrum omittit, peccet duplici peccato. Qua in re variæ valde sunt sententiæ, & res pulchra est, & cognitu vtilissima ad multas difficultates tam practicas quā speculatiuas resoluendas. Quare eam duobus dubiis sequentibus explicabo. Nam ad hoc benè explicandum, necessarium est priùs cognoscere, Vtrùm omnis qui libere facit rem prohibitam, peccet peccato inobedientiæ.

DVBIVM V.

Vtrùm is qui facit rem iure positiuo prohibitam peccet contra obedientiam, an verò contra aliam aliquam virtutem?

28 PRima sententia docet, talem peccare contra obedientiam, atque adeò contra eam solam, quando res solùm est mala, quia prohibita. Ita *Durandus in 4.d.25.q.5.a* 2. Ratio eius est, quia ius positiuum aliquid præcipiendo aut vetando, non potest efficere vt aliquid de nouo incipiat esse materia necessaria alterius virtutis quam obedientiæ: quia aliàs deberet naturas rerum mutare. quod fieri nequit.

Durand.

Sed hæc sententia patitur graues difficultates. Quia certum est iam agnū sacrificare esse actum superstitiosum contra virtutem religionis. Item iudicem sæcularem capientem clericum malefactorem, aut alium reum in Ecclesia, si sine licentia Prælatorum hæc faciat, peccare contra virtutem religionis; vt omnes concedunt: & tamen hæc non sunt mala, nisi quia prohibita.

29 Secunda sententia docet, nullum peccare formaliter peccato inobedientiæ, nisi qui ex contemptu violat præceptum. 2. Ius positiuum præcipiendo aut vetando rem priùs nec vetitam, nec præceptam, hanc facere materiam necessariam alicuius virtutis distinctæ ab obedientia, contra quam violans præceptum, necessariò peccet. Ita *Caiet. 1.2.q.96.a.4. circa finem, Soto de Iust.l.1.q. 6. a. 4. sub finem.* & alij.

Caietan. Soto.

Prior pars probatur 1. Quia aliàs cùm ferè omnia quæ iure naturæ mala sunt, sint etiam prohibita aliquo iure positiuo, & plurima diuersis iuribus, sequeretur, omnem peccantem contra ius naturæ committere etiam peccatum inobedientiæ, & sæpe plura, quando pluribus præceptis res esset prohibita. 2. Vt quis faciat formalem actum obedientiæ, necesse est vt faciat rem præceptam, quia præcepta est. Ergo similiter vt quis peccet formaliter contra obedientiam, necesse est, vt expresse intendat hoc vel illud facere quia prohibitum est.

Secunda pars probatur, 1. rationibus allatis contra priorem sententiam. 2. Quia cui prohibitum est, v.c. comedere carnes, non potest eas comedendo exercere actum virtutis temperantiæ: Atqui huius nō est alia ratio, quā quia ille actus repugnat virtuti tēperantiæ: Ergo eas tūc comedens semper peccat contra virtutem tēperantię.

30. Sed etiam hæc ſententia habet graues difficultates. Nam ex priore parte ſequitur Religioſum liberè omittentem rem ſibi in virtute obedientiæ præceptam, aut facientem ita ſibi prohibitã, modò id non omittat aut faciat ex expreſſo contempto obedientiæ, ſed ob alium finem, non peccare cõtra votum: quia non peccat contra obedientiam, nec vouit hanc vel illam rem in particulari facere, ſed ſolùm obedire. Quare quamdiu non peccat contra obedientiam, non peccat cõtra votum. Secundò, ſequeretur neminem incurrere excommunicationem niſi qui faceret rem prohibitam, quia prohibita eſt. Nam aliàs non peccaret contra obedientiam, & conſequenter non eſſet contumax; ſecundùm communiorem autem & veriorem ſententiam, ad incurrendam excommunicationẽ requiritur contumacia. illa autem apertè abſurda ſunt.

31. Secunda etiam pars eſt difficilis. quia ſecundum eam ſæpiſſimè difficillimum eſt dicere in qua virtute quodque præceptum actum, aut omiſſionem quam præcipit, conſtituat vnde illius auctores inter ſe multùm variant. Quidam enim dicunt ius ſuo præcepto aut prohibitione facere vt talis actus eiúſue omiſſio ſint materia neceſſaria eius virtutis, ad quam immediatè per ſe ſpectant, v.c. ieiunium & abſtinentia a carnibus ad temperantiam. Sed hinc ſequitur, operantem die feſto, modò ſacrum audiat, non peccare contra virtutem religionis, ſed peccatu auaritiæ, aut contra illam virtutem, quæ præcipit moderationem quandam in externo labore. quia externa illa operatio eſt propria materia huius vitij vel virtutis, nõ autem religionis. Nec enim vel operatio ipſa, vel ceſſatio ab ea natura ſua dirigitur ad diuinum cultum, ſed ſolùm ex externa hominum intentione. Aliàs qui quocunq; tempore ſecundùm rectam rationem operaretur, aut ab opere ceſſaret, faceret actum materialem religionis, quacunq; intentione ſaltem non mala id faceret: ſicut omnis moderatè & ſecundùm rectam rationem comedens, aut à cibis abſtinens facit actum ſaltem materialem temperantiæ.

32. Confirm. Quia ſecundùm eam ſententiam præceptum non facit vt aliquid fiat de nouo materia certæ virtutis, ſed ſolùm vt fiat materia neceſſaria, ſiue vt actus qui priùs verè erat actus talis virtutis ſaltem materialis, ſed liber ſiue non præceptus, fiat neceſſarius, ita vt non poſſis eum omittere, niſi peccando contra talem virtutem. Quare ſi ceſſatio ab operibus ex natura ſua non referatur ad cultum diuinum, præceptum non faciet vt eò referatur.

Dices, Ceſſationem ab operibus quando fit die feſto, ex natura ſua ſpectare ad cultum diuinum; quia dat facultatem ſeruiendi tunc Deo, ad quod homo tunc obligatur. Sed cõtrà Primò. eodem modo hæc ceſſatio aliis diebus dat facultatem ſeruiendi Deo; & tamen tunc non eſt materia religionis. Secundò, quia ſimiliter ceſſatio à ſtudiis die feſto dat facultatem colendi Deum. & tamen qui nunc audito ſacro ceſſat à ſtudiis præcisè, vt defatigatum animum releuet, nihil facit ſpectans ad religionem. Et ſimiliter ſecluſo præcepto Eccleſiæ de operando, qui die feſto audito ſacro abſtineret ab operatione, præcisè vt ſe recreatet, nihil faceret ſpectans ad religionem. Reſpondent aliqui, præceptum tunc poſſe efficere, vt aliquid de nouo incipiat eſſe materia alicuius virtutis, quando ante non erat materia certæ virtutis: ſecùs autem eſſe quando antè erat materia certæ virtutis. Sed & hoc gratis dicitur (cùm inter hæc non poſſit reddi ſufficiens differentia, nec ſatis poſſit oſtendi, cur cùm votum poſſit materiam temperantiæ aut caſtitatis efficere materiam neceſſariam religionis, id præceptum non poſſit) & apertè falſum eſt. Nam contra prohibitionẽ Eccleſiæ iudex extrahens reum ex loco ſacro peccat contra virtutem religionis, cùm tamen ibi ſit materia iuſtitiæ.

33. Alij dicunt talem actum eiúſue omiſſionem ſpectare ad illam virtutem, propter quam præcipiuntur. Sed contrà, ſi in aliqua religione, vt meliùs ſeruaretur caſtitas, præciperetur vt ſinguli ferrent cilicium, aut ſe certis diebus flagellarent, inde ſequeretur, eum qui nũquam ſentiret in ſe aliquos motus libidinis, vt quia eſſet omnino frigidus, ea omittendo peccaturum contra caſtitatẽ. Imò ſequeretur etiam, eum qui ob ſingularem corporis diſpoſitionem ſentiret in ſe per tales actus magis incitari motus inhoneſtos, eoſque ideo ſine licentia Superioris omitteret, peccaturũ contra caſtitatẽ. quæ tamen per ſe apparent abſurda: cùm in ſecundo hæc omiſſio, quatenus à tali hîc & nunc aſſumitur, potiùs ſit ex natura ſua actus materialis caſtitatis, etiamſi hîc & nunc vitioſus ſit, quia eſt contra obedientiam. Item hinc ſequeretur, non ieiunantem in vigilia alicuius Sancti, non peccare contra temperantiam, vt auctores huius ſentẽtiæ communiter volunt, ſed contra religionem. quia ieiuniũ tunc non præcipitur vt acquiramus temperantiam, ſed vt honoretur talis vel talis Sanctus, & per ipſum Deus.

Dices, actum hîc non accipere ſpeciem virtutis à fine ei extrinſeco, ad quem a præcipiente ordinatur; ſed à fine intrinſeco, ad quem ex natura ſua ordinatur. Sed hoc nihil eſt aliud quàm incidere in priorem reſponſionem. quia hic finis nihil poteſt eſſe aliud, quàm illa honeſtas ad quam actus ex natura ſua ordinatur.

34. Pro reſolutione Nota, actus externos ſiue obiecta & materiam circa quam formales virtutes & vitia verſantur, eſſe in duplici differẽtia. Quidam enim actus tales ſunt vt ex natura ſua & phyſica entitate habeant quandam conuenientiam aut repugnantiam cum natura rationali, ita vt ſpectata præcisè eorum natura, honeſtas inclinet ad eos faciendos, vel fugiendos. Tales ſunt actus temperantiæ, & intemperantiæ, continentiæ & incontinentiæ, iuſtitiæ & iniuſtitiæ, & ſimiles. Quare hi apud omnes gentes & nationes manent iidem, ſicut natura rationalis vbique & omni tempore eſt eadem; & eſſentiæ rerum ſunt immutabiles. Nec enim vlla conſuetudine aut præcepto fieri poteſt, vt non ſit laudabile reddere vnicuiq; quod ſuum eſt, continenter ac temperatè viuere, &c. aut contrà, vt non ſit inhoneſtum rapere aliena domino rationabiliter inuito, inebriare ſe, mœchari, &c.

Quidam actus ex natura ſua habent quandam conuenientiam aut diſconuenientiam cum natura rationali.

Et hi conſuetudine aut tempore mutari nequeunt.

Dices, In quibuſdam etiam regionibus introductum eſſe, vt ſit contra temperantiam ſi pueri vel

ri vel feminæ quantumcunque aliàs moderatè bibant vinum. Ergo consuetudo potest etiam mutare materiam temperantiæ. Respondeo negando assumptum. Nam fit quidem ratione naturæ istorum locorum, vt communiter talibus personis potus vini sit noxius, atque ita communiter peccent contra temperantiam illud bibendo. Vnde etiam nascitur communiter præsumptio, quòd sint intemperantes quæ bibunt vinum. Nec tamen hæc præsumptio, nec vlla consuetudo efficit, vt quibus moderatus vini vsus est salubris, peccent illud bibendo, nisi fortè peccato scandali, si id publicè faciant. Et confirmatur. nam si publica consuetudo posset efficere vt moderatus vini vsus esset actus intemperantiæ, posset etiam efficere vt immoderatus vini vsus esset actus temperantiæ: quod tamen est absurdissimum.

35. *Quidam actus sunt materia virtutis solùm ratione alicuius moralitatis extrinsecæ.*

Contrà quidam actus externi secúdùm suam entitatem & naturam nullam habent rationem honesti, vel inhonesti, sed hanc totam habent ratione alicuius moralitatis, quæ ab apprehensione hominum pendet. Tales sunt omnes externi actus, quibus alios homines vel Deum honoramus & colimus: quorú honestas pro varia gentium aut temporum consuetudine etiam variatur. *Hi facilè variantur.* Hinc in his locis honoratioribus nos accedentibus aut compellentibus assurgimus, atque ita eos honoramus: quod tamen apud Chinenses & Iapones esset signum contemptus, vbi vt honorent ad se ingredientes, solent sedere, quod hîc esset signum contemptus. Sic in templo sacrificio diuino assistentes viri caput bonoris causa aperiunt, mulieres velant. Sic sacrificatio agni apud Iudæos erat actus latriæ: apud Christianos esset actus superstitionis. Ratio est, quia quòd hic vel ille actus pertineat ad honorem vel ignominiam inde præcisè habet, quatenus est signum interni iudicij & affectus, quo alterum magni vel parui facimus, & honorare vel contemnere cupimus: sicut voces sunt signa notionum mentis. *Actus aliquis pertinet ad honorem vel contumeliam, quatenus est signum interni affectus.* Sicut igitur hæ non significant ex natura sua, sed ex instituto; sic etiam illi actus: & consequenter sicut vocum significatio potest consuetudine mutari; ita etiam illorum actuum. hac tamen differentia, quòd quia verba sunt signa æqualiter ad totam communitatem spectantia, eorum significatio maximè pendet à communi vsu: & per hunc solùm mutatur. Contrà verò honor & cultus cùm sit exhibendus Superioribus, & maximè summis Principibus, ad hos maximè spectat præscribere, quibus signis eum sibi velint exhiberi, præsertim quando agitur de aliquo cultu iis proprio. *Dei summique Principis est statuere quibus signis debeant coli.* Hinc Deus tam in veteri quàm in nouo Testamento per se certa sacrificia instituit, quibus vellet coli: & quo ad alios ritus maximè in lege noua, dedit hanc potestatem Episcopis & maximè summo Pontifici, vt certos ritus colendi Deum præscriberet.

36. *Superiores habent potestatem imperandi solùm in commodú inferiorum. D.Thom.*

Nota secundò, Cùm superiores nostri tá Ecclesiastici, quàm ciuiles, non sint propriè subditorú domini, ita vt hi sint eorum mancipia: item cùm non acceperint potestatem imperandi in suum commodum, sed in commodum subditorum; vt docet *D.Thom. 2.2.q.42.a. 2. ad 3.* vbi dicit regimen esse iniustum quod non ordinatur ad commune bonum: sequitur eos non posse vlla præcepta aut statuta communitati imponere, nisi in quantum bonum commune hoc exigit. Vnde fit 1. vt eæ leges cómmuniter obligent grauiter vel leuiter pro materiæ grauitate, quæ præcipuè spectanda est ex parua aut magua vtilitate quá res præcepta habet ad cultum Dei, aliudue commune bonú promouendú. *Vnde spectanda sit materiæ grauitas in legibus.* Dixi leges communiter obligare pro materiæ grauitate: quia fieri potest vt in materia graui leuiter obligent, si legislator hoc intendat. nam ad earú valorē ac obligationem nó minùs requiritur voluntas legislatoris, quam exigētia boni communis: quare sicut non possunt grauiùs obligare, quàm bonú cómune postulat; ita nec grauius obligant quam legislator velit: vnde sequitur, Superiorem posse rem grauem præcipere sub peccato veniali, non tamen rem leuem sub peccato mortali. *Superior rem grauē præcipere potest sub peccato veniali, non tamen rem leuem sub mortali.*

Fit 2. Vt quando ad rē aliquá lege naturæ aut positiua obligamur, Superior nó possit nouá legem circa eam ferendo, communitatem grauiùs quàm antè, siue per nouá obligationem ad eam obligare, nisi occurrat noua necessitas eiusmodi obligationem inducendi: quia aliàs inductio talis obligationis non cederet in bonum cómune.

37. *Quando leges humanæ superaddità iuri naturæ nouam obligationem inducant.*

Nota 3. Sæpe contingere, vt quia populus non ita curat obligationem legis naturæ, Superiores teneantur eam suis etiá legibus, & adiunctis pœnis sancire: ita tamen vt non inducant propriè nouá obligationē, quia hoc nó est necessarium, sed solùm propositis pœnis intendunt plebem cogere vt legē naturæ obseruēt: & tunc contra hanc peccátes non peccát saltē notabiliter grauiùs, quàm si lex humana non esset. Aliquando verò particularis aliqua ratio exigit, vt nouá etiá obligationē imponát: & hoc credo semper fieri, quádo aliquid quod est contra ius naturæ, prohibetur sub pœna excommunicationis, aut alterius censuræ de facto incurrendæ: quia vt hæc incurratur, requiritur contumacia, & consequenter peccatum contra legem Ecclesiasticam.

38. *Vnde actus externi religionis habeāt quòd sint tales.*

Hinc sequitur 1. Quòd hi vel illi actus spectent ad virtutem religionis, eos hoc maximè habere, quatenus abstrahendo etiam ab intétione exercentis habent vim significandi internum affectum honoris vel contemptus erga Deum. Hinc qui quoad omnes actus externos debitè & reuerenter assistit sacrificio Missæ, facit verum actum externum latriæ, etsi interiùs intendat ridere Missam: sicut qui in idolio adoleret coram idolo thus, faceret verum actum idololatriæ, etsi interiùs intenderet ridere idolum.

39. Sequitur 2. Sicut vt hi vel illi actus habeát eiusmodi vim significádi, pendet à legitima consuetudine diuersarú Ecclesiarú, & maximè à statuto Pontificis, aut ipsius Christi, quorú est præscribere ritus, quibus Deus colédus est: ita etiam ab illarú consuetudine aut horú statuto pēdere, vt hi vel illi actus sint externi actus religionis. Secùs autē esse in actibus iustitiæ, tēperantiæ, & similibus, qui nó ratione alicuius significationis, sed ratione suæ entitatis & naturæ sunt honesti vel inhonesti, & materia talis vel talis virtutis.

40. Dices, quòd, Petrú sibi vsurpare hæc bona, sit actus iustitiæ, aut iniustitiæ, pēdet etiá ab aliquo morali, scilicet quòd ipse sit illorum dominus,

aut non sit. Item Petrum cognoscere Catharinam, quòd sit actus coniugalis aut incontinentiæ, pendet a sola moralitate, quòd scilicet illa sit ipsius vxor, aut non sit: possuntque hi actus secundùm substantiam plane eiusdem rationis esse boni aut mali, conuenientes naturæ rationali, & eidem repugnantes. Ergo est eadem ratio horum actuum & præcedentium.

Respondeo, negando consequentiam. Est enim duplex inter hæc differentia. Nam primò, hi actus vt sint liciti vel illiciti supponunt quidem in suis subiectis aliquam conditionem, sed talem quæ ferè sit iuris naturæ & inuariabilis apud omnes, quale est matrimonium, quod ex natura sua eodem modo apud omnes gentes secundùm rectam rationem viuentes dat ius, aut non dat ius ad actus matrimoniales: eaque conditione posita, præcisè ex sua physica entitate habent conuenientiam aut disconuenientiam cum humana natura. Alij verò etiam supponunt similes conditiones in suis subiectis, v.c. eum qui colitur, esse digniorem; eum verò qui colit, inferiorem: & in hoc similes sunt aliis, sed præterea in se requirunt dictam moralitatem, siue vim significandi. Secundò, differunt & quidem præcipuè quoad rem præsentem, quòd actus iustitiæ aut castitatis ex natura sua sint necessariò materia talis virtutis, aut ei conueniens, si fiant a personis habentibus requisitas conditiones: aut disconueniens, si ab aliis fiant: ita vt nullo modo possint ab homine fieri, quin sint actus saltem materialiter iusti aut iniusti, continentiæ aut libidinis. Secùs est de actibus religionis. secluso enim omni præcepto Ecclesiastico, quo vetatur ne Ecclesiastici beneficia commutent, facta ab iis commutatio nullo intercedente pretio, nec esset actus religionis, nec ei contrarius, nec magis quàm iam sit commutare duos calices. Ex quo patet, hos actus per præceptum aut prohibitionem incipere de nouo necessariò pertinere ad aliquam virtutem: in illis autem hoc fieri non posse. nam semper ex natura sua sunt certæ virtutis materia licita aut illicita.

41. *Potest quis sine intemperantia comedere cibos prohibitos.*

Sequitur tertiò, Probabilius esse eum, qui credens hoc suæ sanitati conducere, die prohibito ita comedit carnes, vt si alio tempore id faceret, excederet externum actum veræ temperantiæ, non committere actum externum intemperantiæ, sed inobedientiæ: imò si hoc faceret præcisè vt se carnium esu oblectaret, interior quidè hic affectus esset contra temperantiam: quia esset inordinatus appetitus, quem temperantia debet moderari: sicut etiam esset inordinatus appetitus sanitatis, si id sine sufficiente necessitate faceret, vt consuleret sanitati: tota tamen totius actus malitia esset ratione inobedientiæ: quia tota causa cur hic & nunc peccaret, esset quia & appeteret & comederet carnes contra prohibitionem Ecclesiæ, vt dixi n. 24. de eo qui omittit sacrum vt studeat, qui peccat & inordinatè appetendo studia, & inordinate studendo: hic tamen actus non contrahit distinctam malitiam ab omissione sacri. Quare sicut huic sufficit confiteri se omisisse sacrum: ita alteri sufficit dicere se comedisse carnes die prohibito, nec tenetur dicere ob quem finem hoc fecerit.

42. Dices primò, Hinc sequitur tali sufficere dicere se peccasse mortaliter contra præceptum Ecclesiæ, nec esse opus exprimere an bis in die comederit, aut an carnes, an oua in quadragesima comederit.

Respondeo primò, Hoc augmentum multo fortiùs impugnare secundam sententiam, quæ docet talem solùm peccare contra temperantiam. Nam eum qui alio tempore peccat contra temperantiam, sufficit in confessione dicere se tantum comedisse, vt notabiliter valetudini nocuerit, aut tantum bibisse vt se inebriarit, nec est opus explicare, quid comederit aut biberit: quare non similiter alteri sufficiet dicere, se peccasse contra temperantiam frangendo ieiunium? Respondeo igitur secundò, negando hoc sequi: quia in quadragesima comedere sæpiùs per diem: & comedere carnes, & comedere oua, sunt singula particulariter & distinctis præceptis prohibita. vnde singula habent distinctam cum prohibitione Ecclesiæ, eiúsque fine repugnantiam (quod vel inde patet, quòd vnum sæpe sine altero permittatur,) & consequenter continent distinctam malitiam in confessione explicandam.

Cur modus quo aliquis fregit ieiunium sit in confessione explicandus.

Dices secundò, Princeps iustè indicens vectigal, suo præcepto facit vt eius solutio sit materia necessaria iustitiæ. Ergo, &c. Respondeo negando antecedens: quia Princeps hoc non facit suo præcepto, sed iusta exactione quæ fundatur in contractu inter ipsum & Rempublicam inito, quo ipse se obligauit ad hanc defendendam, & hæc vt illi iusta tributa soluat. Itaque eodem modo hæc exigit atque mercenarius suam mercedem.

43. *Omissio sacri aut laboratio die festo est immediatè cōtra religionem, radicaliter contra obedientiam.*

Sequitur quartò, Omittentem die festo sacrum, aut operantem, peccare & contra virtutem religionis: quia per præceptum Ecclesiæ auditio sacri, & cessatio ab opere fiunt materia necessaria religionis, vt patet ex dictis n. 31. & 39. atque etiam contra obedientiam Ecclesiæ debitam, quæ suo præcepto nos ad talia obligat. Valdè tamen vero simile est, non esse hic propriè duplicem malitiam, sed vnam quæ sit immediatè contra virtutem religionis, & remotè tantùm ac radicaliter contra obedientiam: quia Ecclesia suo præcepto propriè solùm intendit hunc actum facere materiam necessariam religionis. Excipe casum quo fertur excommunicatio in eos qui non audirent sacrum: tunc enim Ecclesia intenderet specialem obligationem inducere, vt dixi numero 37. Et non est omnino improbabile idem dicendum esse, quando quis sine iusta causa in vigilia alicuius Sancti frangit ieiunium. Quia cùm hoc præcipiatur in honorem illius Sancti, videtur constitui materia necessaria religionis, siue obseruantiæ erga talem Sanctum. Contrarium tamen, scilicet hunc solùm peccare contra obedientiam credo probabilius. Quia non præcipitur hoc ieiunium vt immediatè per illud aut Deum aut Sanctum colamus, sed vt per illud animum præparemus, & aptiorem ad illorum cultum reddamus: sicut ieiunium quadragesimale præcipitur vt animum præparemus ad dignè celebrandam passionem & resurrectionem Christi.

Violatio ieiunij est propriè contra obedientiam.

Ex

44\. Ex his facile est respondere ad argumenta primæ & secundæ sententiæ. Nam argumentum primæ sententiæ solùm probat Ecclesiam suo præcepto non posse efficere vt aliquid incipiat de nouo esse materia necessaria temperantiæ, aut similis virtutis, quod nos etiam probabilius esse credimus. De actibus autem religionis nihil probat: vt patet ex dictis n. 35. & 38. & 39. Rationes autem contra eam allatæ solùm probant ius positiuum non posse efficere, vt aliquid de nouo incipiat esse materia religionis: quod nos etiam concedimus.

Diuersæ leges nō semper diuersam obligationem inducunt.

Ad primum argumentum allatum pro priore parte secundæ sententiæ, nego illam sequelam: quia diuersa præcepta nō semper imponunt nouam obligationem, sed tunc solùm, quando hoc noua aliqua necessitas exigit, vt ostendi n. 37.

Ad secundum, nego sequelam: quia vt aliquis exerceat actum virtutis, necesse est vt expressè intendat eius honestatem, vt autem quis committat actum alicuius vitij, nullo modo opus est vt eius inhonestatem directè intendat. Nam rapiens aliena peccat contra iustitiam, etiamsi id non faciat quia iniustum est.

Ad nuuum argumentum pro secunda parte allatum, nego minorem: quia tota ratio cur tunc comedere carnes, non possit esse actus virtutis temperantiæ, est, quia cùm sit contra obedientiam, non potest honestè, siue ob honestum finem intendi: quod tamen est necessarium, vt possit esse actus virtutis.

DVBIVM VI.

Vtrùm faciens opus duplici lege prohibitum, committat duplex peccatum?

Vasquez, Suarez, Sanchez, Nauarr.

HAc de re variæ sunt sententiæ, vt patet ex *P. Vasquez 1.2.q.98.n.8. & P. Suarez hic disp. 22. sect. 4. n. 22. P. Sanchez l.9. de matrim. disp. 15. n. 5. & 6. Nauar. c. 11. n. 4* & aliis. Sed ex dictis dub. 5. facilis erit huius quæstionis solutio.

45\. Quādo diuersæ leges diuersas obligationes inducant.

CONCL. Quando diuersa præcepta habent diuersas rationes ob quas actum aliquem præcipiunt, aut vetant, siue illæ rationes sint actui intrinsecæ, siue extrinsecæ, tunc adferunt diuersas obligationes. Secùs est quando omnia feruntur ob eandem planè rationem. Patet ex dictis n. 37. Nam sicut legitimum præceptum inducit obligationem vbi antè non erat, quando subest sufficiens ratio præcipiendi: sic etiam nouum præceptum inducit nouam obligationem, quando subest noua ratio præcipiendi. Et rursum sicut præceptum nullam inducit obligationem, quādo nulla subest ratio præcipiendi: ita nouum præceptum non inducit nouam obligationem, quando non subest noua ratio præcipiendi.

46\. Nouam autem rationem præcipiendi voco non solùm quæ sit distincta specie, sed etiā quæ sit distincta numero. Nam coniugatus mœchando cum coniugata, ex eo quòd obligatur & huius marito, & suæ vxori non facere iniuriam, peccat duplici peccato iniustitiæ, cùm tamen hæ obligationes solùm numero differant. Similiter si vnus Superior mihi aliquam actionem prohibeat, quia periculum est ne Paulu inde damnum aut scandalum oriatur, & postea cōtingat simile etiam periculum ex eadem actione esse respectu Petri, ideóque alter Superior mihi eandem prohibeat, tenebor duplici obligatione eam vitare: quia duplici præcepto valide mihi prohibita est, cùm vterque habuerit iustam rationem præcipiendi, & contrà faciens peccabo duplici peccato inobedientiæ: & si sit ab vtroque prohibita sub excommunicatione, duplicem excommunicationem incurram.

47\. Festo incidente in Dominicam non audiens sacrum peccat duplici peccato.

Hinc sequitur, Quādo aliquod festum incidit in Dominicam, nō audientem sacrum, aut operantem: aut non ieiunantem quando vigilia incidit in quatuor tempora, peccare doplici peccato: quia violat duplex præceptum latu ob distinctas rationes. Nam vnū præcipit auditionē sacri in honorem dominicæ resurrectionis; alterum in honorē festi, siue Sancti in cuius honorem est institutum: & vtraque ratio præcipiendi est per se sufficiens ad inducendam obligationem sub peccato mortali. Et simile est in dicto casu de duobus præceptis ieiunij. Hoc inquam videtur dicendum si spectemus nudam rationem. Nam propter plurimorum Doctorum auctoritatē, qui contrarium sentiunt, non est improbabile tales committere solum vnum peccatum mortale.

Contrarium tamen probabile.

DVBIVM VII.

Qua ratione numerus peccatorum in confessione sit explicandus?

48\. NOta, ex communi sententia Theologorum & Ecclesiæ praxi satis constare, nos, quantū fieri potest, teneri numerum omnium peccatorum mortaliū quæ commisimus exprimere, non solùm quando sunt diuersæ speciei, sed etiamsi sint eiusdem speciei. hoc enim sensu 1. *Omnis vtriusque* dicit omnia peccata confitenda esse: & expressius *Trid. sess. 14. c. 5.* dicit omnia sigillatim esse confitenda: quia aliàs confessarius non poterit sufficienter statum pœnitentis cognoscere.

Trid.

49\. Difficultas autem est 1. quando quis longo tempore, v. c. medio vel integro die inhæsit cogitationi malæ: ita tamen vt eam sæpius interruperit, qua ratione debeat eam confiteri.

Interruptio actus dupliciter fit.

Potest autem hæc interruptio dupliciter fieri. 1. Cum expressa voluntate desistendi à tali peccato: & tunc dicunt communiter talem interruptionem esse explicādam. 1. quia efficit vt cogitatio postea succedens nulla ratione possit dici vnum, idémq; peccatum cum præcedenti. 2. quia cùm talis interruptio necessariò notetur à peccante, facilè poterit scire quoties hoc modo illā cogitationem interruperit, & ita facile illi erit explicare quot habuerit eiusmodi cogitationes. Addo 3. & præcipuè, eiusmodi interruptionem multū variare iudicium morale circa tales actus. Nā vel ita interrumpēs eiusmodi cogitationem postea omnino deliberatè eam iterum admittit, & hoc tunc est signum quòd sit valdè atque adeò periculosè inconstans, & admodum facilis etiam ad deliberatè peccandum, ideóque eum & grauiter laborare, & magnā curatione egere. Contrà verò si ex aliqua inaduertentia iterum in eandem cogitationem incidit: tunc illa interruptio est signum quòd ex pura imbecillitate ac vehementi aliqua tentatione ceciderit, & quòd

& quòd illa cogitatio magna ex parte possit fortè à peccato mortali excusari, eò quòd fuerit vel omnino, vel saltem aliquo modo inuoluntaria. Vnde patet, iudicium morale per tales circumstantias multum variari. Est autem hæc interruptio explicanda prout commodè fieri potest sine nimis scrupulosa indagatione.

50. Secúdò, potest hæc interruptio fieri quasi naturaliter ratione alicuius negotij, aut alterius cogitationis occurrentis, sine eo quòd cogitans expressè eam velit interrumpere: & tunc est præcipua difficultas. *P. Suarez disp. 22. sect. 5. n. 7.* tres adfert sententias. Prima docet, semper quantum fieri potest explicandas esse omnes tales interruptiones quantumcumque breues: quia efficiunt vt singulæ cogitationes sint distincta peccata. Secunda docet, quantumuis eę interruptiones sint longæ, non esse explicandas; quia cum voluntas cōsensum in illam cogitationem nunquam reuocauerit, censetur habitualiter semper in eo permanere, & consequenter omnes illæ cogitationes censentur vnum peccatum. Sed hoc fundamentum falsum est: quia inde sequeretur, eum qui integro anno singulis septimanis habuisset desiderium fornicandi, & de eo numquā pœnituisset, tantùm vnicum peccatum saltem in ordine ad confessionem commisisse: quia interpretatiuè semper in eadem voluntate perstitisset: illud autem est omnino absurdum. Tertia sententia docet, tunc illas interruptiones esse explicandas, quando sunt notabiles: quia tunc facilè notari & explicari possunt: secùs verò esse quando ita breues sunt, vt vix notari possint: quia tunc in ordine ad confessionem & morale iudicium videtur esse vnicus actus.

Suarez.

51. Ipse verò *Suarez ibid. n. 17.* ait primam sententiam per se esse veram: quia illæ interruptiones efficiunt, vt singulæ cogitationes sint distincta numero peccata; & tenemur quantum possumus omnium peccatorum mortalium numerum explicare. Tertiam tamen sententiam ait communiter esse veram per accidens, eò quòd non possimus eiusmodi interruptiones satis aduertere, quare non possumus aliter numerū peccatorum explicare quàm dicendo nos tamdiu in morosa cogitatione hæsisse. Credo igitur in praxi tertiā sententiam esse veram & tutam. 1. ob rationem quam P. Suarez adfert. 2. Quia illæ paruæ interruptiones, quando hoc modo indeliberatè & quasi moraliter fiunt, vix variant morale iudiciū circa illum actum. Nā ponamus esse duos, quorū vnus quia nulla ei occurrit causa distractionis per tres horas cōtinuò turpi cogitationi inhæret: alter verò tamdiu eidē æqualiter quoad cetera inhæreat, nisi quòd quinquies vel sexies ex occurrēte occasione nonnihil distrahatur, & statim iterū quasi naturaliter ratione prioris commotionis ad eandē redeat: quis satis explicet vter grauiùs peccatit? Et si quod est discrimē, credo potiùs priorem grauiùs peccasse quàm secūdum. Sicut si vnus per horā cōtinuò sine distractione oraret, & alter tam diu æquali pietate & feruore oraret, ita tamen vt ter vel quater ratione occurrentis occasionis exiguo valde tempore distraheretur: quis dicat priorē minùs meruisse quàm secundum? 3. Quia cùm secundùm cōmunem modum operandi rarò contingat vt alicui cogitationi sine vlla omnino interruptione valde diu inhæreamus, is qui dicit se per tres horas alicui cogitationi continuò inhæsisse, intelligendus est id fecisse secundum communem modum operandi, scilicet cum exiguis aliquot interruptionibus, quas sæpe prudenti coniectura ex diuturnitate temporis faciliùs sacerdos cunciiat quàm ipse pœnitens, præsertim quando hic explicat an valdè vehementer an leuiter ea cogitatione fuerit absorptus.

Suarez.

Exigua actus interruptio quando non est deliberata, vix variat morale iudicium.

52. Vnde vlteriùs colligas, quomodo confitendū sit ei, qui ex vehementi aliqua passione per aliquot dies aut hebdomadas aliquā cogitationem inhonestā, aut cupiditatē vindictæ, aut odij fouerit. Credo enim cōmuniter sufficere si dicat se magna parte diei, aut quasi per totum diē de illa re cogitasse: quia hoc intelligendū est secundum communem modum agendi, qui solet esse, vt eiusmodi cogitationes sæpiùs somno, ciborum sumptione, aliorum allocutione, aliisúe negotiis interrumpantur. Excipe casum, 1. quo aut ita illis cogitationibus exarsisset, vt magna parte noctis somnum impediuisset, aut ex ferè ab omni alio negotio aut cogitatione auocassent. 2. quo ipso aliquoties deliberatè cū animo desistendi ab eo peccato eas cogitationes interrupisset. hæc enim morale iudicium valdè variant, & facilè notari ac explicari possunt. Et 3. quo aliquis ita in omnibus illis cogitationibus fuisset sibi præsens, & ita in rebus suis esset exactus, vt posset distinctè omnes interruptiones explicare: quia hoc innueret eū cum magna deliberatione & perfecta aduertentia in iis omnibus peccasse; quod multum grauat ipsum peccatum in tanta duratione. Sed hoc credo rarissimè accidere. Hæc cum viris doctissimis communicaui, qui ea etiā probarūt.

Quomodo debeat confiteri qui valdè multa cogitatione fouit.

53. II. difficultas est, Qua ratione confitenda sit duratio peccati, quod in opus externum prodit, vt possit numerus exprimi? Qua in re benè notat *Nauar. c. 6. n. 16.* cum communi sententia, si peccatum aliquod prodiens in actum externum omnino interrumpatur, necesse est vt tam actus internus, quàm externus simul interrumpatur. Nam quàm diu alter continuatur, censetur peccatum continuari, & esse vnum numero. Vnde vadens hinc Bruxellas vt inimicum occidat, etsi sæpiùs in via distractus nō cogitet de occisione, & postea iterum cogitet, quia tamen itinerario semper cōtinuatur, censetur etiā peccatum continuari. Itineratio autē non censetur interrumpi per hoc quòd defatigatus in via quiescat, aut quòd ad hospitiū, vt aliquid comedat aut bibat, diuertat; quia cùm hæc sint necessaria ad confectionem itineris, etiam spectant ad ipsius confectionē, & ea faciēs censetur iter suum prosequi.

Peccatum in actum externum prodiens tam diu continuatur, quādiu continuatur actus externus vel internus.

54. Idē, quod ad præsentem materiā pertinet, dicendū est de eo qui in itinere nonnihil subsistit, vt occurrētem amicū alloquatur, aut paululum in itinere ad aliquod negotiū diuertit: quia hæc non variāt morale iudicium. Nam si ex duobus ex eiusmodi intentione itinerantibus, vnus ex tali occasione tantillum in itinere diuerterit aut substiterit; & alter, quia non fuit talis occasio, sine interruptione totum iter confecerit: quis (si cetera sint paria) dicat, vter illorum grauiùs peccarit?

carit? Omnis autem peccatorum distincta narratio eò pertinet vt confessarius possit de grauitate criminum & statu pœnitentis prudenter indicare: vt docet *Tridem. sess.* 14. c. 5. Vnde videtur sequi, illa non esse necessariò explicanda, quæ hoc iudicium in nullo prudenti confessario possunt variare. Vnde sequitur, eum qui in aliam regionem vt inimicum occideret, profectus est, sufficienter confiteri, dicendo se ea intentione tot horarum & dierum iter confecisse: nec opus esse addere quoties in via dormierit: aut leuiter occurrentia negotia expedierit, quibus iter suum interruperit. Imò potiùs crediderim dicendū esse si in magnu desiderio citò occidendi, extraordinaria acceleratione iter confecerit, v.c. etiam noctu itinerando, &c. iuxta dicta n. 37.

Tridem.

55. Tertia difficultas est, Vtrùm in confessione sit explicandum, quibus mediis quis vsus sit, aliquod scelus perpetraret?

Nota, hæc media posse esse triplicia. Primò enim quædam ex se neque bona sunt, nec mala: vt sunt emere gladium, conficere iter, &c. Secundò, quædam ex se mala sunt, sed eiusdem quodammodo ordinis tum fine intento, vt quæ ex natura sua ad eum ordinantur: vt sunt colloquia turpia, oscula, & tactus, quibus aliqui se ad fornicandum excitant. Tertiò, quædam continent malitiam omnino diuersæ naturæ seu generis: vt si quis alium occidat, aut Magos consulat vt mœchetur, aut furetur. Et de his vltimis nullum potest esse dubium, quin sint particulatim explicanda.

56. Dico igitur primò, Quando principalis actus non est subsecutus, necesse est explicare media secundi generis, & quidem sigillatim quantum honestè fieri potest, v.c. dicendo se ea intentione locutum fuisse verba turpia, aliam toties fuisse osculatum, circa tales partes inuitam aut volentem tetigisse, sèque tangendum exhibuisse, idque cum pollutione si secuta fuerit. Est communis & per se patet: quia hi actus sunt per se distincta peccata mortalia, nec aliter explicari possunt. In his tamen quantum fieri potest, habenda est ratio honestatis, maximè in tactibus circa partes secretiores, qui non sunt ita sigillatim explicandi nisi quatenus est necessarium ad speciem peccati cognoscendam. Nec his multum inhærendum: quia quandoque periculosum est, & præstat sacerdotem minùs perfectè peccatum pœnitentis intelligere, quàm vel illi, vel sibi aliquod periculum scandali creare.

Turpibus & circumstantiis explicandis non multum inhærendum.

57. Dico secundò, Quando media sunt primi generis, si ad principalem actum non sit peruentum, ipsa explicanda sunt, sed in genere: vt si pœnitens dicat se fuisse conatum tale quid facere, & ad hoc etiam aliqua media adhibuisse. Quòd autem hæc vel illa media adhibeantur, non variat speciem peccati, nisi quando extraordinaria sunt: vt si quis ingentem vim pecuniæ effudisset, aut magnum ac diuturnum laborem impendisset, vt posset aliquod scelus perpetrare: hæc enim excessiuum & extraordinarium affectum erga peccatum significant.

58. Dico tertiò, Quando ad finem intentum peruentum est, communiter sufficit hunc explicare, nec media siue primi siue secundi generis necessariò explicanda sunt. Ita *Naua. c. 6. n. 16. & seq. & Suarez disp. 22. sect. 5. n. 24.* & alij. Ratio est, quia cùm huiusmodi actus tam intentione agentis, quàm natura sua ordinentur ad actum principalem, constituunt quasi moraliter vnum peccatum cum eo, tanquam quædam illius circumstantiæ illud intra eandem speciem nonnihil aggrauantes; eodem ferè modo sicut peccatum aggrauat aliquanto diuturnior in eo perpetrando mora, quæ quando non est multum extraordinaria, explicanda non est.

Nauarr. Suarez.

Excipe tamen casum 1. quo continerent extraordinariā aliquam malitiam: vt si quis lentè minutis vulneribus aliquē fodicādo, aut viuu ventrē aperiendo, & cor extrahendo occidisset: aut valde fœdis ac diuturnis gestibus aliquam ad libidinē prouocasset: quia hæc & notabiliter malitiam augent, nec possunt sub ordinario modo intelligi. 2. Quando per tales tactus ante actum principalē fuisset secuta pollutio. tūc enim censetur actus consummatus. 3. Quādo quis tertiam personam ad facinus sollicitandum induxisset. tunc enim hanc inducendo ad peccandū, singulare peccatum scandali committeret. Ex quo capite, quando quis aliam etiam meretricē ad peccatum sollicitando induxit, hoc confitendū est. quia fuit causa non modò sui peccati, sed etiam illius quod ipsa cōmisit, eam ad hoc inducendo.

59. Addit *Nauar. sup. n. 17.* similiter non esse explicanda oscula, tactus, gaudium de peccato commissu, & similia quæ immediatè sequūtur ipsam copulam. Sed melius alij contrarium asserunt: quia cùm illa non ordinentur ad copulam præcedentem, sed ad sequentem, non possunt cum illa eundem actum moralem constituere; non magis quàm ipsa copula secunda, quam tamen *Nau. ibid.* ait particulatim explicandam, etsi immediatè primam sequatur.

Nauarr.

60. Quarta difficultas est, Vtrum quando quis fecit aliquod peccatum, quod continet duas malitias specie distinctas, vt si quis calicem furatus sit: vtrùm sufficiat dicere 1. se rem tanti valoris furatum esse, 2. se commisisse mortale sacrilegium? *Nauar. c. 6. n. 20.* videtur id insinuare. Nam ait eum qui oblitus circumstantiæ mutantis speciem, rem ipsam confessus est, satisfacere confitendo postea solam circumstantiam.

Nauarr.

Contrariū docet *Siluest. v. Confessio 1. q. 10. n. 11.* At *P. Suarez. disp. 22. sect. 2. n. 8. & 9.* ait priorē sententiam verā esse, quando tam peccatum, quàm circumstantia possunt separatim sufficienter explicari: secùs esse quādo nō possunt ita sufficienter explicari. Et huius primæ partis satis aptum & fortè vnicum exemplū est quod adfert *Nau. sup.* quando scilicet aliquis alicui iurauit se non furaturum, aut blasphematurum, &c. & deinde furatus est, aut blasphemauit, & postea confessus se blasphemasse, oblitus fuit illius circumstātiæ; tūc sufficit eum postea dicere se toties peccasse mortaliter, contra licitum iuramentum promissoriū. In aliis autē peccatis vix videntur illa posse sufficienter separatim explicari. Quod etiam credo verū esse in circūstantia voti: quia hoc pro diuersitate materiæ valdè diuersimodè obligat.

Siluestr. Suarez.

Nauarr.

61. Quare si illud iuramentum esset præcisè factum Deo, cùm tunc habeat rationem voti (nam promissio

promissio ad ipsum Deum dirigitur) crediderim in dicto casu furtum aut blasphemiam secundò confitenda esse, iuncta illa circumstantia. nam aliter ipsa satis nequit intelligi. Hinc etiam sequitur eum qui decies vnum aureum furatus est, non satisfacere dicendo se decem aureos furarum esse: quia longè grauius est id decem actibus fecisse quàm vno solùm, & hæc multùm morale iudicium mutant.

62. Quarta difficultas est, Quando pœnitens non potest certum numerum peccatorum inire, qua ratione eum debeat explicare?

In hac re inter omnes conuenit 1. Quando definitus ac certus numerus explicari potest, id faciendum esse: quia tunc nihil est quod ab eo excusat. 2. Quando non potest hic omnino certò explicari, sed proximè potest coniici, hunc etiam faciendum esse, v. c. si dicas, Ego commisi illud peccatum vigesies plus minùs. Et tunc si postea occurrat te aliquot vicibus amplius hoc commisisse, quarum tunc non eras memor in particulari, non est necesse eas iterum confiteri, quia censentur sub priore numero comprehensæ. Secùs autem esset 1. quando quis omnino definitum numerum expressisset. Tunc enim peccata postea occurrentia non posset censeri illa confessione comprehendisse. 2. Quando quis postea recordaretur se ferè duplu sæpiùs tale peccatum commisisse, quàm fuisset confessus: quia per illud *plus minus*, nemo bona fide agens censetur velle comprehendere tantum excessum.

Quid dixit minorem numerum suorum peccatorum quam fecit, quid postea debeat facere.

63. Vbi Nota cum *P. Suarez disp. 22. sect. 5. n. 37.* ei, qui commisit multa peccata, nullo modo expedire ea sigillatim singula enarrare. tum quia hoc lungissimi negotij est, nec vllo modo necessarium: tum etiam quia hoc dat maximam occasionem scrupulorum, quia postea semper occurrunt aliqua peccata, de quibus meritò dubitat an sit ea confessus.

Suarez.

64. Difficultas autē est, Quando quis longo tempore in aliquo peccato vixit, nec potest vllum certum numerum, vel proximè conijcere. *Caiet. tom. 1. opusc. tract. 5. q. 3.* ait tali sufficere dicere consuetudinem peccandi, & tempus quo in ea hæsit, v. c. meretrici ait sufficere, si dicat se tot annis fuisse paratam cum omnibus peccare siue religiosis, siue sacerdotibus, siue laicis. Fundamentum eius est: quia ad hoc iudicium non tam pertinet cognoscere frequentiam peccatorum, quàm promptitudinem animi ad peccandum: eúmque sequitur *Nauar. c. 6. n. 15.* Sed vt cum aliis bene notat *Sotus d. 18. q. 2. a. 4. concl. 2.* hoc cum grano salis intelligendum est: quia absolutè loquendo falsum est. Nam ponamus duas esse meretrices ex se æquè proiectas ad omnem libidinem; vnam tamen eò quòd deessent occasiones integro anno tantùm ter vel quater per hebdomadam peccasse, & ferè cum solutis: alteram verò tanto tempore toties per dies singulos peccasse, & ferè semper cum coniugatis, aut sacerdotibus: quis dicat æquale de vtraque debere esse iudicium? Fundamentum autem Caiet. apertè falsum est: quia ex eo sequeretur, nos non debere confiteri peccatum externum, sed solum animi consensum; imò solam habitualem promptitudinem, quia hæc sola in illis duabus meretricibus fuit par, quæ tamen secundùm se non est peccatum, sed peccati effectus vel causa.

Caietan.

Nauarr. Sotus.

Caietan.

65. Quare dicendum, tales debere etiam frequentiam peccandi saltem in confuso explicare, v. c. dicendo se peccasse sæpe bis vel ter per diem, vel hebdomadam, aliquando paulo minùs, aliquando etiam sæpiùs, idque magna ex parte cum coniugatis aut sacerdotibus: vel contra rarò cum his & sæpiùs cum solutis. hoc enim facto sufficienti examine facilè facere possunt, præsertim si sacerdos interrogando adiuuet, & est necessarium vt aliquod morale iudicium formari possit. De actibus autem internis sufficiet dicere sæpiùs per diem aut quasi continuò, & prout dabatur occasio, desiderasse indifferenter cum quouis hominum genere peccare: quia hi ab illis aliter explicari non possunt: quia non ita notant actus internos sicut externos.

Quomodo diuturna consuetudo peccandi explicanda sit.

DVBIVM VIII.

Qua ratione dubia peccata sint confitenda?

66. Conuenit communiter inter omnes Doctores, certa peccata vt certa esse confitenda, dubia verò vt dubia, ne, si confiteamur hæc vt certa, supra veritatem nostram malitiam augeamus, aut si ea omnino omittamus, aliquid taceamus quod ad integritatem confessionis necessariò sit explicandum.

Dubia peccata vt dubia confitenda sunt.

Pro maiore tamen intelligentia Nota primò, nos posse dubitare primò, vtrùm aliquid fecerimus nec ne. Secundò, scientes nos id fecisse, vtrùm in eo peccauerimus mortaliter. Tertiò, scientes nos peccasse mortaliter, vtrùm id simus confessi.

Tripliciter de peccato possumus dubitare.

67. Nota secundò, Nos quadrupliciter de vnoquoque ex dictis posse dubitare. Primò, vt altera pars sit ferè certa, & tunc hæc vt certa est sequenda, etsi aliqua formido sit de opposito: quia in rebus humanis rarò haberi potest omnimoda certitudo. Secundò, vt vtraque pars ob certas rationes verè sit positiuè probabilis, etsi altera pars sit minùs probabilis. Tertium dubium est negatiuum pro vtraque parte: quando pro neutra occurrunt sufficientes rationes vt possim de ea probabile iudicium ferre. Quartum, quando ex vna parte habeo rationes vtcunque probabiles me peccasse, aut confessum esse: pro altera verò nullas.

68. Conclvs. I. Qui secundo modo dubitat an peccarit, non tenetur confiteri: quia cùm possit probabile formare iudicium se non peccasse, potest illud sequi. Ita *Suarez. disp. 22. sect. 9. num. 6. Silvest. v. Confessio 2. n. 3.* & plurimi alij, qui absolutè docent nos in agendo posse sequi probabilem sententiam. Addunt aliqui, idem dicendum esse de eo qui scit se peccasse, sed opinatur se esse cōfessum. Et ratio est, quia talis propriè loquendo non dubitat (quia hoc de illo propriè dicitur qui nullum probabile iudicium formare potest) sed probabiliter opinatur. Et hæc quidem credo certa esse, si loquamur de eo qui ita dubitat an peccarit. Si autem loquamur de eo qui scit se peccasse, dubitat tamen an sit confessus; credo probabilius eum teneri confiteri: sicut is qui scit

Qui probabiliter scit se nō peccasse non tenetur confiteri.

Suarez, Silvester.

scit se debuisse homini centum,& ita dubitat an soluerit,non est liber a solutione saltem partiali: quia per solutionem incertam non potest satisfacere certo debito. Imo etiam in primo casu suadendum est vt quis confiteatur, præsertim si indoctus dubitet an in tali facto quod scit se fecisse peccarit.quia facilè posset errare iudicando non esse peccatum,id quod reuera est.

Quomodo cum scrupulosis agendum sit.

Excipiendi tamen hic sunt scrupulosi,qui etiã in manifestè licitis dubitãt an peccarint,aut etiã an sufficienter confessi sint. Quare illis suadendum vt nihil confiteantur nisi de quo certò illis constat quod sit peccatũ, & quod non sint confessi: quia hoc necessariũ est vt possint è scrupulis sanari. Nec refert quòd forte hac ratione exponentur periculo quædam peccata mortalia non confitendi: tum quia hoc periculum in talibus est rarum: tum etiam quia non tenentur cum tanto suò damno, siue certo periculo hærendi perpetuò in illis scrupulis & cruciatibus, omnimodam integritatem confessionis procurare, à qua minora sæpe pericula excusant.

69\.

Qui negatiuè dubitat an aliquid fecerit non tenetur hoc confiteri.

CONCL. II. Qui tertio modo dubitat an aliquid fecerit,quod credit esse peccatum, non tenetur cõfiteri: quia ad hoc requiritur vt saltem probabiliter possim iudicare me peccasse. quod talis nequit facere. Secus est de eo, qui quarto modo dubitat an peccarit:quia hic potest probabiliter iudicare se peccasse,non autẽ se non peccasse.Itẽ de eo qui scit se aliquid fecisse, negatiuè tamen dubitat an sit peccatum mortale: hic enim tenetur confiteri.ratio est, quia talis scit se aliquid cõmisisse, quod est accusabile in illo foro,& nequit vllũ ferre iudiciũ quale sit,quare nullo modo potest probabiliter iudicare non esse peccatũ mortale,aut non esse materiã necessariã cõfessionis.Et in his duobus dubiis maximè procedit cõmunis sentẽtia,dubia esse cõfitenda: vt patet ex *Siluest.& Suare suprà,& Nauar.c.9.n.*14.

Secus est de eo qui scit se fecisse quod nescit an sit peccatũ mortale.

Siluester. Suarez. Nauarrus.

CONCLVS. III. Qui scit se peccasse mortaliter, & tertio modo dubitat an sit confessus, tenetur illud confiteri. quia constat eum habuisse debitum confitendi, & ne probabiliter quidem potest iudicare se satisfecisse.

CONCL. IV. Quando qui confitetur id de quo dubitat secundo aut tertio modo an fecerit, non debet absolutè dicere se id fecisse, sed se de eo dubitare,aut solũ probabiliter credere se fecisse.Secùs est de eo qui scit se aliquid fecisse, & tamẽ dubitat an hoc sit cõfessus.Potest enim absolutè id cõfiteri:quia hoc modo solũ dicit se id fecisse,quod certũ est; non autẽ negat se id esse cõfessum. Idem, dic de eo qui scit se hoc fecisse, nescit tamẽ an sit peccatũ mortale: nec enim est opus vt dicat se nescire quale peccatũ:quia hoc non est ipsius iudicare,sed confessarij.Excipe casum in quo dubitaret,an cũ sufficiẽti aduertẽtia id fecerit:vel quando id fecisset cũ probabili iudicio se non peccare mortaliter:quia hæc ad dubium facti spectant,& nisi explicentur, confessarios non potest qualitatẽ peccati cognoscere.

DVBIVM IX.

Quænam excusent ab integritate confessionis, ita vt possint aliqua peccata omitti?

70\. HAc in re inter omnes conuenit, quædam excusare, & hoc satis clarum est ex dictis n. 2. in fine. Sed non ita inter omnes conuenit, quænam illa sint.diuersi itaque casus enumerantur,inter quos aliqui sunt certi, alij incerti,quos consequenter explicabo.

Primus casus est, Quando alicui est absolutè impossibile hic & nunc integrè confiteri,vt quia dum incipit confiteri subitò destituitur omni sensu,aut quia inuincibiliter ignorat suum peccatum. Et hic casus per se clarus est.Sed difficultas est, Vtrùm etiam excuset ignorantia vincibilis siue culpabilis.

Qua in re certum est Primò,quando ipsa tantùm est culpabilis venialiter, nec valorem nec fructum Sacramenti impediri. Secundò, certum est, quando est culpabilis mortaliter (quod fit quando pœnitens peccat mortaliter eo quòd ob defectum examinis est sibi causa cur obliuiscatur peccati sui) tunc impediri omnem fructum confessionis. Multum tamen disputant DD. an & qua ratione possit ex tali culpa confessio esse non integra, & tamen Sacramentum esse validum:vt videre est apud *Medinã de pœnitẽtia tract.* 2.*q.*19. *Victoriã de confessione n.*160.*Sotum d.* 18. *q.*3. *a.*3.*concl.*3. *Petrum Sotum lect.*10. *de pœnitentia Nauarrum c.*9.*n.*16.& alios. Sed ex dictis suprà n. 3. facilè est huic difficultati respondere, scilicet nunquam eum validè hoc Sacramentum suscipere, qui ex negligentia mortaliter culpabili aliquod peccatum omittit.

Ignorantia crassa non excusat.

Medina. Victoria. Sotus. Pe. Sotus. Nauarr.

71\.

Habenti plura peccata opus est diligẽti examine. In diuersis diuersum requiritur.

Hinc sequitur, eum qui verosimiliter habet plura peccata mortalia confitenda, teneri ante confessionem se diligenter examinare, nam aliter exponit se periculo ne aliqua omittat. Hoc autem examen non debet in omnibus esse æquè exactum, sed pro diuersa conditione personarũ diuersum. Qui enim multis valdè negotiis, in quibus facilè est peccare,fuerunt impliciti: item qui sciunt se varia peccata fecisse, exactius debent se examinare, quàm alij, in quibus hæc non reperiuntur.Item homines rudes non sunt cogendi ad tam exactum examen quàm alij ingeniosiores: quia illi non sunt illius capaces, & quamtumcunque adhiberent operam, non possent id exactè perficere. Quare sacerdos sua industria eos examinando in iis in quibus verosimiliter conijcit eos peccasse, debet eorum defectum supplere. Quare quantum in hoc examine quisque debeat diligentiam adhibere, non potest exactè præscribi, sed solùm potest dici, vnumquẽque pro suo statu & conditione teneri eam diligentiam adhibere, quam adhibere solet in aliis rebus magni momenti discurlendis.

A rudibus non est tam exactum examen exigendum.

Sacerdos debet eorum defectum supplere.

72\.

Non est necessarium peccata scribere, suadendum tamen. Soto. Caietan.

Vbi Nota 1. Nos non teneri scribere nostra peccata ne memoriæ excidant. Imò *Soto.d.* 18. *q.* 2.*a.* 4. *ad vlt.* dicit hoc non esse consulendũ. Melius tamen *Caiet.v.Confess.condit.*11 cum aliis ait, hoc non esse necessariũ, suadendũ tamen: quia exactissima diligẽtia hac in re laudanda est, modò euitentur scrupuli, & nimia anxietas. Quod autem ait Soto, posse esse periculum ne peccata si scribantur euulgentur, facillimè euitari potest.

73\.

Facilius ignorantia excusat inter confitendum quam inter operandũ.

Nota secundò, Sæpe contingere aliquem peccare committendo id quod crassè ignorat esse peccatum, qui postea sine culpa se circa illud non examinat ante confessionem. Quia dum peccat, res ipsa, cùm habeat speciem mali, eum excitat & admonet, vt consideret an licita sit:

quod dum omittit, peccat. Dum verò se parat ad confessionem, nihil est quod excitet memoriam ad recordationem talis facti, aut vt cogitet se in eo peccasse. Cùm enim hoc dum fieret non ita vrgeret eius conscientiam, nullā peccati commissi speciem in memoria reliquit. Sæpe tamen talibus postea accidit, vt audiendo in concione, vel alibi tale quid esse peccatum, incipiant habere scrupulum circa præterita facta, & tunc tenentur ea confiteri.

74. *In subito vitæ periculo possumus non integrè cōfiteri.*

Secundus casus est, Quando periculum est ne confitens subitò moriatur antequam detur absolutio. Tunc enim auditis aliquibus peccatis potest absolui: & si postea superuiuat, possunt quātum fieri potest, reliqua audiri, & ipse deinde secundò absolui. Ita *P. Suarez. disp. 23. sect. 1. n. 2. Sā v. Absolut. n. 10.* Quò etiam spectat casus quo multis subitò imminet periculum vitæ, vt fit in naufragio, aut subita hostium irruptione, aut iam iam instante periculosa valdè pugna: tunc singuli possunt breuiter dicere aliqua peccata, & sic absolui. Imò quando imminens periculum aliud non permitteret, possent omnes simul ostendere dolorem, & aliqua peccata confiteri, & sic simul absolui. In his tamen omnibus, quantum fieri potest, semper conandum est, vt pœnitens materiam certam & determinatam confiteatur, vt Sacramentum sit magis certum.

75. *Periculum grauis mali ab integritate excusat.*

Tertius casus est, Quoties ex confessione alicuius peccati pœnitens prudenter aut sibi, aut proximo timet aliquod notabile malum. Quale est Primò, quòd cōfessarius præter pœnitentis consensum vel vni sit eius peccatū reuelaturus. Tūc communiter DD. fatentur eum non teneri hoc cōfiteri. quod tamen aliquā patitur exceptionem, vt ostendā disp. 9. n. 33. in fine. Quò etiā spectat, quando non potest confiteri, nisi aliquis tertius suam confessionē audiat. tunc enim non tenetur peccata mortalia cōfiteri, vt ostēdi disp. 5. n. 77. Secūdò, quòd confessarius eum grauiter in posterum oderit, aut malè tractet, præsertim quādo ab eo in aliquibus rebus pēdet: vt si ab eo sustētetur, eiúe inseruiat, aut cohabitet. Tertiò, quando pœnitens præsertim fœmina meruit ne si sacerdoti peccata carnis cōfiteatur, eum excitet ad similia desideria, vel vt se ad similia flagitia secum facienda inuitet. Valdè tamen cauendum pœnitenti ne similia de suo confessario suspicetur sine graui admodū fundamento. Quale esset si sciret eum aliquando adhuc confessionē reuelasse, aut aliquos ob peccata in confessione audita malè tractasse, aut ad flagitiū solicitasse, aut tam procliuē esse in ea vitia, vt obuias quasque sibi familiares faciлè ad turpia solicitet. Aliàs grauissimè per similes suspiciones peccaret. Quartò, quando pœnitens ob suam infirmitatem timet ne si diutiùs hæreat in examine circa peccata carnis, ad praua desideria excitetur. Tunc enim præstat ea leuiter examinare, quàm delectando peccare. Ob quam etiam causam confessarij in similibus peccatis, eorumque circumstantiis examinandis valdè cautè debent se gerere, vt etiam monui suprà n. 56. Quintò, quādo ipsi confessario imminet aliquod periculū, si diutiùs confessioni audiendæ immoretur: vt si pœnitens laboret morbo contagioso, nec confessarius possit eum eminus audire. Tunc enim

Suarez, Sa.

Pœnitens non debet leuiter talia de suo confessario suspicari.

potest paucis peccatis auditis eum subitò absoluere. Horum omnium ratio est, quia, vt ostendi supra n. 2. integritas confessionis non est ita necessaria vt cum tanto periculo nos obliget.

76. *Malum quod timetur debet confessioni esse extrinsecū.*

Vbi Nota 1. Hæc incōmoda debere esse grauia, & extraordinaria confessioni. Nec enim vt aliquod peccatū omittam sufficit quòd confessarius, qui me antè habebat pro valdè pio & casto, eo intellecto in mente sua me sit habiturus pro graui peccatore, aut impuro, aut quòd maximo pudore afficiat, & similia, modò aliud malum non sequatur. quia hæc immediatè & quasi per se ex confessione sequuntur, & tamen his non obstantibus à Christo præcepta est.

77. *Requiritur etiam aliqua necessitas confitendi.*

Nota secundò, vt quis ob dictas causas possit non integrè confiteri, requiri etiam aliquam necessitatem hîc & nunc tali confessario confitendi. Quare si posset sine graui incommodo etiam confessionem aliquantulum differendo alteri integrè confiteri, ad hoc teneretur. Non tamen tenetur eam valde diu præsertim præter cōsuetudinem differre. Ita *P. Suarez. disp. 23. sect. 2. n. 7.* & clarè insinuat *Soto d. 18. q. 1. a. 5. §. Circa tertium.* Et ratio est, quia graue est incommodum diu Sacramentorū fructu carere, præsertim cùm homo sit incertus an sit contritus, atque ita diu carendo Sacramento, maneret fortè diu in peccato mortali. quod est graue malum. Quare cùm confessio eiusque integritas sit instituta in commodum nostrum spirituale, non debet cum tanto nostro incommodo spirituali obligare. Vnde patet, peccatorem multò minùs eam teneri differre, quando non potest id facere sine scandalo, aut nisi ab aliis cum aliqua infamia notetur, aut quando instat præceptum annuum confessionis, aut necessitas communicandi; quo tempore ob reuerentiam tanti Sacramenti, quando non haberemus mortalia quę possemus confiteri, præstaret etiam sola venialia confiteri, vt hoc modo essemus certiores de statu gratiæ, quàm illud sine confessione suscipere. Imò quando conscius sibi peccati mortalis crederet se non esse contritum, aut etiam de eo probabiliter dubitaret, teneretur ante communionem etiam non integrè confiteri, quando integrè non posset. Imò etiamsi crederet se contritum, instante necessitate communionis, aut præcepto annuæ confessionis, si haberet alia peccata mortalia quæ posset tutò confiteri, ad hoc teneretur. Ita *Suarez disp. 23 sect. 2. n. 5. & 6.* Vide dicta disp. 5. n. 76.

Suarez, Soto.

Cōfessio præmittenda cōmunioni etiā cùm integrè fieri nequit.

Suarez.

Nota tertiò, quocunque ex his casibus aliquis fecerit confessionem non integram; enm postea teneri suo tempore peccata omissa confiteri. Vide dicta disp. 5. n. 66.

78.

Quartus casus est, Quando aliquis habet casus reseruatos. Multi enim aiunt Prælatos, & maximè summum Pontificem aut Pœnitentiarium, posse audire solos casus reseruatos, & ab iis sacramentaliter absoluere, & remittere pœnitentem ad inferiorem, vt à reliquis peccatis integrè absoluatur. Ita *Caietan. v. Confessio, cond. 10. D. Antonius 3. p. tit. 14. c. 19. §. 6. Paludan. d. 17. q. 5. a. 2. ante finem.* & probabile putat *Petrus Soto de confess. lect. 10. sub initium.* Ratio eorum est primò, quia hæc est consuetudo Ecclesiæ Romanæ, in qua discutienda (ait Caietanus) non oporteret nimium

Caietan. D. Anton. Paludan. Pet. Soto.

nimium sapere. Secundò, quia aliàs esset onus intolerabile Prælatis, si deberent semper integras confessiones audire, præsertim cùm aliis negotiis grauissimis distineantur. Addunt tamen plurimi ex iis, pœnitentem postea teneri inferiori sacerdoti integrè etiam casus reseruatos confiteri. Alij tamen plurimi negant hoc licere. Ita *Adrianus de confess.q.4.§.Sed dubium videtur. Victoria de confess.n.162. Durãdus d.17.q.15. Gabriel d.17.q.1. a.3. dub. 2. initio*, vbi ait plurimos eam tenere. Et hanc probabiliorem putat *Petrus Soto lect. 10. de confessione*, dicitque multos eam tenere. Pro eadem etiam multos citant *Henriquez l.6.c.19.n.4. & P.Suarez disput. 31.sect.1.n.2.*

Adrian. Victoria. Durand. Gabriel. Pet.Soto.

Henriquez. Suarez.

79. Sed hac in re dicendum est Primò, si superior audiat integram confessionem, tenetur absolutè ab omnibus sacramentaliter absoluere. Quia nec vlla est causa cur neget absolutionem sacramentalem, nec est in eius potestate absoluere ab vno peccato directè, & ab alio solùm indirectè, posito quòd in omnia habeat legitimam iurisdictionem, & pœnitens omnia confiteatur. quia hoc ipso quo peccata legitimè subiiciuntur clauibus Ecclesiæ, necessariò pœnitens ab iis vel nullo modo, vel directè absoluitur. Quia directè à peccatis absolui, nihil est aliud quàm absolui ab iis quæ legitimè confessi sumus.

Confessarius necessario directè absoluit ab omnibus quorum legitimus est iudex.

80. Secundò dicendum est, si Prælatus auditis solis reseruatis ab iis absoluat, modò pœnitens sit legitimè dispositus, validè absoluit ab his directè ab aliis indirectè. Ita *Soto d. 18.q.1.a.5.§. Secunda propositio.*

Soto.

Tertiò dicendum est, pœnitentem sic absolutum non teneri peccata reseruata ampliùs confiteri, sed solùm alia. quia nemo tenetur ampliùs confiteri ea peccata à quibus est directè absolutus: vt expressè docet *Benedictus* XI. *extrauag. Inter cunctas, de priuilegiis.* Quare in hoc auctores primæ sententiæ non loquuntur consequenter.

Non tenemur secundò confiteri ea, à quibus sumus directè absoluti. *Benedict.*XI.

81. Quartò dicendum est; communiter esse illicitum ita auditis solis reseruatis absoluere. Ex rationabili tamen causa vrgente aliqua necessitate hoc fieri posset. Ita *P.Suarez disp.31.sect.1.n.6.* Prior pars probatur. quia cùm integritas confessionis sit iuris diuini, non potest violari sine graui aliqua necessitate, quæ hîc nulla apparet. Nam Prælati facilè possunt se eo onere liberare, constituendo vnum aut alterum virum prudentem cui vices suas hac in re committant, aut generatim respectu omnium, aut quandoque in particulari, prout iudicabunt expedire.

Communiter non licet à solis reseruatis absoluere. *Suarez.*

82. Dices, Expedit Prælatos per se tales confessiones audire, vt hoc modo noscant vultum sui pecoris. Resp. Pastorem non debere vultum sui pecoris nosse ex cõfessione, sed aliunde. Nam cùm illa cognitione nullo modo possit vti extra forum pœnitentiæ, nullo modo potest ei esse vtilis ad gubernandum, seu vt ea vtatur qua Pastor est, sed solùm qua confessarius est. Et hæc necessitas est communis omnibus confessariis, quos expedit nosse conscientias suorum pœnitentium. Quòd si tamen aliquando in particulari iudicet expedire, vt aliquorum confessionẽ audiat, tenebitur eas integrè audire, & sic sacramentaliter absoluere. quod cùm rarò contingat, non potest videri ita graue onus, præsertim si pœnitens iubeatur commodo tempore ad confessionem accedere. Quòd si ipse nolit expectare dum Prælato vacet, poterit hic audita confitentẽ sola peccata reseruata, & absoluere à censuris, si quas incurrit, ac iniungere ei pœnitentiam, & sine absolutione sacramentali mittere eum ad inferiorem, cui omnia sua peccata integrè confiteatur, & ab iis absoluatur. Nec hac in re fit pœnitẽti iniuria, quòd cogatur bis sua peccata confiteri. Primò, quia sibi imputare debet, quòd noluerit expectare, dum Prælato vacet omnia eius peccata audire. Secundò, quia cùm tales casus mereantur graues pœnitentias, poterit hæc difficultas bis confitendi esse pars pœnitentiæ ipsius, vt hæc idcirco minor iniungatur.

Cognitio accepta ex confessione Prælato ad gubernandum nec necessaria, nec vtilis est.

83. Quòd si tamen contingeret vt omnino expediret Prelatum per se talẽ confessionem audire, & nec illi vllo modo hîc & nunc vacaret audire integram, nec pœnitens propter necessitatem communicandi posset diutiùs carere sacramentali confessione, nec esset vllus alius, cui iam absolutus à censuris, & sublata reseruatione, posset integrè confiteri: posset tunc Prælatus auditis solis reseruatis, eum sacramentaliter absoluere, & tunc ille solùm postea teneretur confiteri ea quæ non fuisset confessus. Ratio est, quia in simili necessitate posset etiam alius dimidiatam confessionem audire, vt patet ex dictis suprà. Atque ita manet probata secũnda pars conclusionis. sed hic casus rarissimus est.

Ex quibus patet primò, in casu quo Prælatus potest audire dimidiatam confessionem, idem etiam posse inferiorem aut habẽtem solùm potestatem delegatam, si eadem occurrat necessitas. Imò cùm non possit alteri delegare potestatem audiendi talis hominis confessionem, faciliùs ei huiusmodi necessitas occurret quàm Prælatis, qui aliis suas vices delegare possunt.

Patet secundò solutio ad secundũ argumentũ contrariæ sent. quia hoc onus non erit Prælatis grauius quàm ipsi velint, si dicta n.82. obseruẽt.

84. Ad primum, cum Durãdo & aliis suprà citatis pro secunda sententia, nego eam esse consuetudinem Ecclesiæ Romanæ. Nam summus Pœnitentiarius aut Pontifex, si quando sic dimidiatam confessionem audiant, solùm absoluunt à censuris, & tollunt reseruationem, & remittunt pœnitentem vt alteri confiteatur. quod inde clarissimè patet, quia, vt ipsi aduersarij testantur, ita cõfessi tenentur postea eodẽ modo integrè confiteri, ac si nihil fuissent confessi. quod esset falsum, si fuissent à reseruatis sacramentaliter absoluti. Non tamẽ hîc intendo negare vllum vnquã Romæ ita confitentes auditis solis reseruatis absoluisse: sed si quis hoc fecit, ex errore fecit, credẽdo alios qui absoluebant solũ à censuris, verè sacramentaliter absoluere. Sed aliquorum error non debet dici consuetudo Ecclesiæ Romanæ.

85. Quintus casus ab aliquibus ponitur. Quando quis habens casus reseruatos occurrente necessitate cõfitetur ei, qui non potest eum ab omnibus absoluere. Aiunt enim hunc tunc posse confiteri sola peccata non reseruata. Ita *Alensis 4.p.q.77. memb. 5.a.1 ad vlt.* Et credit probabile *Maior in 4.d.17.q.5.* idemque insinuat *Petrus Soto lect.10. de confessione.*

Alensis. Maior. Pet.Soto.

Probatur primò, quia aliàs talis teneretur bis eadem confiteri. quod est graue onus, ad quod confessio non obligat. Secundò, quia non tenemur ad vllam peccatorum confessionem nisi sacramentalem, & apud legitimum iudicem: Atqui talis sacerdos non est legitimus iudex peccatorum reseruatorum, & consequenter confessio ei facta, respectu horum non est sacramentalis. Ergo ad hanc non teneor.

86\. Contraria tamen sententia, scilicet talem teneri integrè confiteri, est *D.Thom. in 4 d 17.q.3. a. 4. quæstiunc. 2. ad quartum. Gabriels ibidem q. 1. a. 3. dub. 2. Palud. q. 5. a. 1 in quinto modo dicendi. Angels v. Confessio 1. n. 29.* Suarez *disp. 31. sect. 3. n. 8. Henriquez l. 6. c. 15. n. 5.* & ferè communis omniũ DD. Vnde vel ob hanc causam videtur tenenda. quia in re simili quæ pendet à sola Christi institutione, non est facile à communi sententia recedendum. Et probatur primò, quia cùm sacerdos sit saltem indirectè pœnitentem etiam à reseruatis absoluturus, omnino decet eum, quantum fieri potest, hæc etiam cognoscere, vt sciat qualem absoluat. Secundò, quia sacerdus, quantum fieri potest, debet ita cognoscere statum pœnitentis, vt ex præsenti confessione possit positiuè iudicare eum esse dignum absolutione, quod fieri nequit nisi hic integrè confiteatur etiam reseruata. Nam ratione horum fieri potest vt pœnitens nullo modo sit absoluendus, nisi priùs de facto deserat concubinam, cui iam diu cum scandalo cohabitat, aut nisi restituat aliena, vt si fuerit vsurarius. Item fieri potest vt ratione eorum ad aliquid obligetur, quod nullo modo paratus sit facere, atque ita sit incapax absolutionis. quæ omnia sacerdos quantum fieri potest, ante absolutionem debet cognoscere.

Confitens ei qui non potest à reseruatis absoluere tenetur etiam hæc confiteri. D. Thomas. Gabriel. Paludan. Angelus. Suarez. Henriquez.

Sacerdos ex ipsa confessione debet cognoscere pœnitentem esse dignum absolutione.

Nec sufficit quòd pœnitens sit vir doctus, & dicat hic & nunc nullum tale impedimentum subesse. Primò quia non est ipsius hoc iudicare sed sacerdotis, cui hoc debet constare per cognitionem ipsorum peccatorum in hoc foro habitam. Secundò, quia cùm pœnitentes longè maxima ex parte sint indocti, nec possint hæc cognoscere, omnino decuit Christum generaliter præcipere etiam hoc casu integram confessionem, qua lege tenentur etiam docti, quia obligatio legis positiuæ non cessat, etiamsi eius ratio in casu paticulari cesset.

87\. Ad primum argumentum primæ sententiæ Resp. Illud onus non esse tanti momenti, vt propterea debeat integritas confessionis violari, quæ vt ostendi, est maioris momenti, Adde, pœnitentem debere sibi hoc imputare, qui sua spõte tales casus committendo, etiam sponte in tale periculum se conijcit. Quare etiamsi per se nemo obligetur aliqua secundò confiteri, per accidens tamen sæpe fieri potest, vt ad hoc obligetur. Ad secundum, nego minorẽ. quia etsi talis sacerdos non sit legitimus iudex istorum peccatorum per se consideratorum, est tamen legitimus eorum iudex, quatenus hic & nunc cum aliis coniuncta sunt, de quibus, ac simul de toto statu pœnitentis debet iudicare. quod sine illorum cognitione facere nequit. quare simili etiam ratione illorum confessio potest dici sacramentalis, quatenus illa sunt quædam quasi circumstantiæ aliorum, eaque ratione præsentis statum peccatoris quodammodo afficiunt, præsertim in ordine ad absolutionem, quam possunt hic & nunc impedire, vt patet ex dictis.

88\. Sextus casus est. Quando aliquis fecit aliquod peccatum, quod non potest hic & nunc confiteri, nisi detegendo peccatum & personam complicis quæ nota est confessario. v. c. si quis peccauerit cum sua sorore, quæ confessario nota est. Hic autem casus non habet locum, quando talis commodè potest alicui confiteri, cui ignotus est. quia omnes fatentur eum tunc teneri huic integrè confiteri, quia hoc sine incõmodo facere potest. Sed difficultas est, quando non potest confiteri nisi ei, cui vterque notus est. Multi enim aiunt eum debere tunc tacere eam circumstantiam, & solùm confiteri simplicem fornicationem, aut etiam internum affectum circa tale peccatum, quia iure naturæ tenemur proximum non diffamare, & solùm iure positiuo tenemur integrè confiteri. Ius autem naturæ magis obligat quàm positiuum. Ita *Armilla v. Circumstantia n. 11. Nauar. c. 7. n. 3. Viguerius in summa c. 16. §. 4. n. 17.* Contrarium tenet *D. Thomas in 4. d. 16. q. 3. a. 2. quæstione. 5. Durand. ibidem q. 4. litera G. D. Antonius 3. p. tit. 14. c. 19. §. 11. Adrianus q. 1. de confess.* §. *Sed oritur dubium, ad quartum. Paludan. d. 17. q. 2. Caietanus v. Confessio condit. 3.* quem quidam malè pro prima sententia citant, Suarez *disp. 34. sect. 2.* vbi plurimos alios citat.

Ne quis infamet complicem, tenetur, si potest, ignoto confiteri.

Armilla. Nauarrus. Viguerius. D. Thomas. Durand. D. Antonin. Adrian. Paludan. Caietan. Suarez.

89\. Et hæc sentẽtia est longè verior. Primò, quia, vt dixi n. 76. vt propter aliquod incommodum quod ex confessione alicuius peccati timetur, possim hoc in confessione omittere, necessarium est vt illud incommodum sit extrinsecum confessioni, nec sequatur immediatè ex ipsa confessione integrè soli sacerdoti facta: reuelatio autem complicis in dicto casu est necessaria vt confessio habeat eam integritatem quam ex natura sua requirit, sicut est necessarium vt mea peccata explicem: quia hoc sine illo fieri nequit. Sicut igitur non excusat me ab integritate confessionis, quòd non possim eam facere nisi perdendo bonam opinionem quam confessarius habebat de me: ita etiam non excusat, quòd non possit fierit nisi simili modo fiat iactura bonæ æstimationis ipsius complicis.

Non potest tamen ideo non integrè confiteri.

Incommodum confessioni intrinsecum non excusat ab integritate.

90\. Probatur secundò, quia publicare peccatum proximi non est ita malum, quin sæpe ob aliquas causas non solùm possim, sed etiam tenear hoc facere: vt benè cum aliis docet *P. Lessius de iusti. c. 11. d. 8. & 9.* Atqui hic est iusta causa non solùm vt possim, sed etiam vt tenear complicis peccatum sacerdoti indirectè narrare. Ergo teneor hoc facere. Minor probatur. Quia etsi sæpe aliqua causa sufficiat vt possim meum crimen propalare, quæ non sufficit vt possim crimen alterius eo inuito propalare: tamen nulla datur quæ sufficiat vt me obliget ad aperiendum alteri secretum meum crimen, quin eadem sufficiat ad simile crimen alterius eodem modo aperiendum, si ea causa vtrumque æqualiter exigat. Nam tantum, imò maius ius habeo ad tuendam meam famam, quàm alter habeat vt conseruem ipsius famam. Hinc si ad famam meam tuendam sit

Ob multas causas licet peccatum alterius publicare. Lessius.

Quod me obligat vt meum crimen alteri aperiã, etiam potest obligare vt alterius crimen reuelẽ.

fit necessarium alterius crimen prodere, poterit id facere. Nam vt reus possit aliorum contra se testimonia infirmare, licitè pandit occulta eorum crimina: vt cum aliis optimè docet *P. Lessius de iustit.c.3 i.d.*1. Item in omni casu quo reus in iudicio ita interrogatur, vt teneatur suū crimen prodere, tenebitur etiam prodere crimen alterius, si simili modo circa illud interrogetur. Cùm igitur necessitas integrè confitendi sufficiat vt me obliget meum crimen alteri aperire: etiam sufficiet vt obliget aperire crimē alterius, quando ad illud est necessarium.

Lessius.

Probatur tertiò, quia, vt docet *P. Lessius de iustit.c.11.d.*12. possum alienum crimen alicui personæ, quę id habebit omnino secretum, aperire, quando hoc est necessarium vt me in re magni momenti iuuet. quia, vt ostendi, non teneor cum notabili meo incommodo alienam famam omnino illæsam seruare. Ergo multo magis poteto id aperire in confessione, quando hoc necesse est ne secundò tenear idem peccatū confiteri, & vt possim commodè in via spirituali dirigi & muniri contra pericula reincidendi. quod ad salutem meam sæpissimè necessarium est.

91. Ad argumentū contrarium Resp. Ius naturę in talibus circumstantiis desinere me obligare ne aperiam alterius crimen. quia magis habenda mihi est ratio reuerentiæ ipsius Sacramenti, & boni mei spiritualis, quæ requirunt vt integrè confitear, quàm tantillæ iacturæ famæ ipsius complicis, cuius perdendæ periculo sponte se subiecit, cùm tale peccatum mecum commisit, quod sine tali reuelatione non possem confiteri. Quare præceptum de integritate confessionis non præcipit hîc aliquid contra ius naturæ, sed quod ei maximè consentaneū est. Sicut nec iudex in foro externo aliquid præcipit contra ius naturæ, dum præcipit testi vt accusati crimen aperiat. Hæc tamen intellige, casu quo nullum aliud notabile malum ex tali confessione timetur, quàm quòd sacerdos crimen complicis norit, iuxta dicta n. 75.

92. Nota tamen, pœnitentes omnino teneri non aliter aperire complicis crimen quàm quatenus ad integritatem confessionis est necessarium. Hinc quæ peccauit cum sacerdote, tenetur hoc dicere: debet tamen quantum potest cauere ne addat aliquas circumstantias, ex quibus confessarius possit cōiicere quis ille sit, nisi ad integritatē confessionis esset necessarium eas explicare.

Pœnitens non potest comp. licis crimē plus aperire quam sit necessariū.

Idem etiam dicendum, quando necesse est alienum crimen explicare, vt pœnitens possit à confessario consilio, aut alia ratione iuuari, vt in posterum periculum peccādi, aliaue grauia incommoda euitentur. quod fieri quandoque posse patet ex dictis n. 90. ita tamen vt nihil amplius aperiatur, quàm necesse sit. Ad quod ipse confessarius debet adlaborare comprimendo pœnitentes, si aduertat eos aliquid non necessarium de alienis peccatis dicere.

Confessarius debet impedire ne pœnitētes citra necessitatem aliena peccata narrent.

93. Septimus casus. Quidam putant quando in celebri festo est magnus pœnitētium concursus ita vt omnes integrè audiri non possint, posse tunc sacerdotem, ne multi à confessione excludantur, auditis præcipuis aliquot peccatis, pœnitentem absoluere, reliqua parte confessionis in aliud tempus remissa. Sed non credo hoc esse probabile. Primò, quia aliquos eo die non posse confiteri, non tanti est momenti, vt propterea pœnitētia debeat dimidiari. Secundò, quia inde sequerentur grauia incōmoda. Vt primò quòd illis diebus communiter plurimæ confessiones dimidiarentur, & quidem ferè eorum, quibus, vt benè instruantur, & ad debitum dolorem excitentur, maximè opus est integra confessione. Nam maximi quique peccatores, & qui habent intricatissimas conscientias, & versantur in continuis peccandi periculis, ferè similibus diebus ad confessionem veniunt, & sæpe sine sufficienti dolore, aut proposito emendationis; quos sacerdos nullo modo poterit sufficienter aut ad dolorem excitare, aut contra futura pericula munire, nisi perfectè eorum statum norit, ad quod requiritur integra confessio. Vnde sequetur secundò, vt multæ confessiones sacrilegè & inualidè fiant, & multi perpetuò in peccatis hæreant, qui alias integrè cōfitendo iuuarentur.

Magnus concursus nō sufficit vt quis non integrè confiteatur.

94. Nec sufficiet si sacerdos eos moneat, vt paulò pòst ad confessionē redeant, reliqua confessuri. quia tales non possunt id apprehēdere vt necessarium, sed videntur sibi suo muneri abunde fecisse satis, si quacunque ratione absolutionem obtineant. Imò multi forte aduertentes se in tali concursu paucis absolui, occasionem ita confitendi quærerēt. Quare longè satius est tales tunc non confiteri, quā hoc modo absolui; quia cùm apprehendant sibi necessariò confitendum esse, semper manebunt solliciti vt hoc faciant. Quod non ita dico, quasi tales tunc à confessione repellendi sint, vt ceteri audiri possint (hoc enim cum offensione & aliqua eorum iniuria fieret) sed quia non ideo in eorum confessionibus audiendis festinandū est, vt omnes audiri possint.

95. Octauus & certissimus casus est. Quando aliquis non posset integrè cōfiteri sine reuelatione sigilli huius Sacramēti. Hoc enim nullam vnquā ob causam frāgendum est, vt infrà dicemus.

Nota demum, in his omnibus casibus, in quibus licet non integrè confiteri, non licere plus reticere quàm sit necessariū. Hinc cui solùm imminet periculum ex confessione actus externi, tenetur internum affectum confiteri. Item qui scit in genere se commisisse peccatum mortale, nescit tamen se in particulari quale sit: imò esti dubitet an fuerit mortale, tenetur hoc ita cōfiteri prout quàm optimè poterit: vt docet *Suarez disp.*23 *sect.*1.*n.*9. Vide dicta n.69.

Suarez.

DVBIVM X.

Vtrùm absoluendus sit moribundus, qui nullum peccatum in particulari potuit confiteri, sed solùm signa generalia doloris ostendere?

96. Variæ hac de re sunt sententiæ. Prima absolutè negat, talem posse sacramentaliter absolui. Ita *Soto in 4.d.*18. *q.* 2. *a.*5. & quidam alij. Probant, quia *Tridentinum sess.* 14. *c.* 5. docet hoc Sacramentum requirere talem confessionem, per quam status confitentis possit cognosci. Atqui hæc non est talis. Ergo ad hoc Sacramentum

Soto. Triden.

non sufficit. Secundò, quia per talem confessionē confessarius nihil cognoscit quod antè non sciebat. nam tantùm generatim cognoscit talem peccasse. Atqui nemo potest exercere iudicium sine cognitione causę. Ergo sacerdos circa talem non potest proferre sententiam iudicialem. Tertiò, quia tam hoc Sacramentum, quàm reliqua omnia necessariò requirunt materiam determinatam. Hic autem nulla talis datur. Ergo, &c. Quartò, quia absolutio sacramentalis necessariò debet saltem super aliqua peccata cadere directè: quia aliàs pœnitens à nullo peccato directè absolueretur. Atqui hoc hic fieri non potest. Ergo, &c.

II. sententia omnino extrema tenet; moribundum posse absolui etiamsi nulla signa pœnitentiæ dederit. Huius sententiæ fundamenta retuli disp. 5. n. 18. vbi etiam ostendi eam non videri probabilem.

III. sententia docet, talem posse absolui si dederit ea signa præsente sacerdote: secùs verò esse si dederit ea absente sacerdote, etsi alij præsente sacerdote testentur ipsum petiisse confessionem, & ostendisse signa doloris. Et hanc sententiam (non autem primam) tenet *Nauarrus c. 26. n. 27.*

Nauarr.

IV. sententia docet, talem absoluendum, etiamsi ea signa absente sacerdote dederit, modò eo iam præsente alij testentur ipsum ea dedisse. Auctores infrà citabo.

Vbi Nota, certum esse sacerdotem semper debere laborare quantum potest, examinando circa particularia peccata saltē venialia ipsum moribundum, vt aliquod peccatum particulare saltem nutu, se præsente confiteatur: sed difficultas est quando nihil simile haberi potest.

Sacerdos tenetur dare operam vt pœnitens aliquod peccatum in particulari confiteatur.

97.

Sufficiunt tamen signa generalia, quando alia haberi non possunt. *Reuardus. Corduba. Henriquez. Alcozer.*

CONCLVS. I. Quando moribundus dat præsente sacerdote generalia signa, quibus ostēdit se peccasse, & de eo dolere, si eo quòd subitò priuetur sensibus. non possit aliquid in particulari confiteri, potest sacramentaliter absolui. Ita auctores tertiæ sententiæ, *Reuardus tomo 1. contra Lutherum, a. 5. post initium, ac Corduba apud Suarem disp. 23. sect. 1. n. 5. & P. Henriquez. lib. 6. c. 10. n. 7.* citans. Alcozer & alios. Et à fortiore tenent ij quos citabo concl. 2.

Concilium Arausican. Carthaginen. 3. & 4. D. Leo.

Prob. primò, quia id expresè ducent *Concilium Arausicanum, & Carthag. 3. & 4. & D. Leo epistola 91. & pastorale Leonis 10.* vt apertè ostendam concl. 2.

Probatur secundò, quia talis dat veram materiam absolutionis, scilicet veram suiipsius accusationem cum ostensione doloris; quantum hic & nunc dare potest, & ex qua sacerdos in hoc foro cognoscit pœnitentem peccasse, & eum de hoc dolere, & consequenter cognoscit statum pœnitentis, eumque esse sufficientem ad absolutionem dispositum; quantum hîc & nunc cognosci potest. quæ absolutè sufficiunt, v sacramentaliter absolui possit. Nam Deus à nobis non requirit aliam confessionem, quem quæ nobis hic & nunc possibilis est. Confirm. quia, vt docet *D. Thom in 4. d. 21. q. 2. a. 1. & 2.* qui solùm meminisset in genere se fecisse aliquod peccatum mortale, & hoc ita confiteretur, deberet absolui, cùm tamen in particulari nihil confiteretur. Item si aliquis qui multis annis in grauissimis vixisset peccatis, solùm confiteretur vnum peccatum veniale, v.c. aliquando distractum fuisse inter orandum, & subitò destitueretur sensibus, secundùm omnes deberet absolui, & tamen moraliter loquendo sacerdos ex illa confessione nō posset magis de illius statu iudicare, quàm si solùm generatim dixisset se peccasse. Ergo etiam hoc casu deberet absolui.

Deus non requirit aliam confessionem, quam quæ hic & nunc fieri potest. *D. Thom.*

98.

Ad primum argumentum primæ sententiæ Resp. Concilium ibi ad essentiam Sacramenti requirere aliquam confessionem, & quidem tam integram & particularem circa omnia peccata mortalia, quàm hic & nunc à pœnitente fieri potest, qualem & nos requirimus, & hic esse dicimus. quare neganda est minor. Ad secundum nego maiorem. quia sacerdos per talem confessionem cognoscit in hoc foro, siue tanquam iudex hunc Deum offendisse, & de hoc dolere, quorum secundū priùs nullo modo, & primum saltem in hoc foro non sciebat. Ad tertium nego minorem. Nam & actus pœnitentis, scilicet dolor & confessio, quæ sunt intrinseca materia Sacramenti, sunt actus singulares & omnino determinati, & versantur circa peccata determinata, quæ ipse pœnitens commisit; licet hæc determinatè non exprimantur. quod ad valorem & fructum ipsius Sacramenti non aliter requiritur, quàm quatenus hic & nūc fieri potest. Ad quartum Resp. Ad essentiam Sacramenti sufficere vt absolutio cadat directè super peccatum in genere, atque ita pœnitens directè absoluatur ab omnibus suis peccatis in genere, prout conueniunt in offensa Dei, qua ratione iste omnia confitetur. A nullo tamen secundùm suam speciem directè absoluitur; nec hoc ad essentiam Sacramenti requiritur. quare si postea possit, tenetur singula explicitè confiteri.

99.

Potest absolui qui sacerdoti præsenti solùm per alios confitetur.

CONCLVS. II. Si moribundus ante aduentum sacerdotis ostenderit signa pœnitentiæ, & petierit confiteri, & ipso sacerdote adueniente omnem vsum rationis perdiderit, ita vt ipso pręsente nullum signum doloris possit ostendere, si tamen præsentes testentur ipsum dedisse signa pœnitentiæ, & petiisse confessionem, & periculum sit in mora, potest à præsente sacerdote sacramentaliter absolui. Ita expresè *D. Antoninus 3. p. tit. 10. c. 2. circa medium. Siluester v. Confessor 3. n. 16. Palud. d. 21. q. 2. a. 2. concl. 2.* vbi expresè docet confessionem generalem de peccatis, quæ pœnitens est oblitus, esse sacramentalem, iunctis iis quæ dicit *d. 17. q. 2. vers. Tertia definitio,* vbi docet confessionem posse etiam absenti per nuntium fieri. quanto igitur magis secundum eum poterit fieri modo iam à nobis explicato? Item *Medina de pœnit. tract. 1. q. 39. in fine. Angelus v. Confessio 4. n. 8.*

D. Antonin. Siluester. Palud.

Medina. Angelus.

Probatur hæc sententia primò ex *Concil. Arausicano cap. 11.* vbi dicitur: *Subitò obmutescens (prout statutum est) baptizari aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præterita testimonium aliorum verbis habeat, aut præsentis in suo nutu,* quo scilicet dolorem de peccatis significet. Item *Concil. Carthag. 4. c. 34.* ait: *Vt ægrotantes si pro se respondere non possunt, cum voluntas eorum testimonium sui dixerit, baptizentur: similiter & de pœnitentibus agendum est.*

Concil. Arausican.

Conc. Carthag. 3. & 4.

Item

Item *Carthag.4.c.67.ait: Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.*

100. Respondent aliqui cum *glossa in caput Is qui 26.q. 6.* hæc capita loqui solùm de absolutione à censuris. Sed hoc in primis gratis omnino dicitur: quia ibi nulla fit mentio censurarum, & iura generatim loquuntur de omnibus qui ex infirmitate subitò obmutescunt, qui non nisi temere possunt generatim præsumi ligati esse aliquibus censuris. Secundò, comparant hanc reconciliationem cum baptismo, vt ostendant se loqui de vero Sacramento. Tertiò, quia loquuntur de reconciliatione quæ requiritur ante sumptionem Eucharistiæ, quæ respectu eorum de quibus dubitatur an sint in peccato mortali, debet fieri per susceptionem Sacramenti pœnitentiæ: vt expresse docent *D.Leo epist.91. & Concilium Trident. sess.14.c.7.* Quartò, quia si hoc modo Concilia & Patres interpretemur, nihil nobis in iis vlteriùs faciemus reliquum, ex quo Sacramentum pœnitentiæ probemus: quod hæreticis erit gratissimum.

D.Leo. Tridènt.

101. Probatur 2.clarissimè ex *D. Leone epistola 91. ad Theodorum Episcopum Forouliensem*, vbi initio docet, lapsos post baptismum, vt vitam siue gratiam amissam recuperent, debere confiteri, & per preces siue absolutionem sacerdotis indulgentiam obtinere. Deinde addit, *Mediator enim Dei & hominum, homo Iesus Christus hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus satisfactionem pœnitentiæ darent, & eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.* Vbi clarè docet, se loqui de sacramentali absolutione, & hanc vocari absolutè reconciliationem, & ante communionem necessariò præmittendam. Deinde cùm docuisset qua caritate & diligentia sacerdotes se huic operi impendere debeant, subdit: *Si autem aliquis eorum pro quibus Domino supplicamus* (quales sunt omnes fideles, pro quibus Ecclesia quotidie orat) *quocunque interceptus obstaculo à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non receperit, consequi exutus carne non poterit.* Ex quibus verbis etiam apertè patet, D. Leonem hîc nullo modo loqui de absolutione à censuris (quæ, vt patet ex *c. A nobis 28. &c. Sacris 38. de sententia excommunicationis*, potest etiam mortuis impendi) sed de sola absolutione sacramentali, quam mortuus recipere non potest. Et deinde ratione huius periculi ostendit quàm sit periculosum confessionem in vltimum vitæ tempus differre: & tandem

D.Leo.

102. subiungit: *Verùm, vt dixi, etiam talium necessitati ita auxiliandum est, vt nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, si ea etiam amisso eis vocis officio, per indicium integri sensus quærere comprobentur.* Vbi apertè priorem conclusionem docet: ac deinde pergit: *Quòd si aliqua ægritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulo ante poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant: testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debeant, vt simul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur.* Hæc D.Leonis definitio clarior est, quàm vt possit tenebris inuolui. Quidam tamen, ne quacunque ratione a præconcepta sententia dimoueantur, conantur respondere, aiuntque D. Leonem initio quidem locutum fuisse de sacramentali absolutione, in vltimis tamen verbis vti æquiuocatione, & solùm loqui de absolutione a censuris: nec aliunde id colligunt, quàm quia aliàs eorum damnaretur sententia, quam tamen necessariò oportet supponere esse veram.

103. Itaque iis dicendum est primò, D.Leonem hîc æquiuocè & obscurissime loqui, atque ita non tam docere quàm dare occasionem errandi. Secundò, cum præsumere eos omnes qui iam moribundi pœnitentiam petunt, esse excommunicatos, & ab hac sola censura, nullo autem modo à peccatis posse absolui, siue ea per se voce, vel nutu, siue per alios sacerdoti iam præsenti fateantur, ac absolutionem petant. Nam de his omnibus eodem plane modo Pontifex loquitur, docétque omnium eandem esse rationem. Quæ quàm sint aliena à veritate nemo non videt. Sed pergamus audire Pontificem, vt ipse nobis omnem scrupulum eximat, ostendatque se hactenus non fuisse locutum de excommunicatis. Post verba enim citata subdit: *Seruata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum à fide discedendo peccarunt*: vt scilicet non absoluantur sacramentaliter, nisi priùs ab excommunicatione absoluantur, & prout fieri potest professionem fidei faciant, vt idem docet epistola 3. ad Iulianum Aquileiensem. Cùm igitur hîc distinguat inter eos de quibus antè fuerat locutus, & inter hæreticos, qui præcisi sunt ab Ecclesia; ostendit se antè non fuisse locutum de huiusmodi hominibus.

104. Probatur concl. ratione. Quia cùm talis ostendat exteriùs se dolere de peccatis, ac velle confiteri, petatque in hunc finem sacerdotem accersiri, generatim iam incipit confiteri, simili ferè modo atque is qui per interpretem confitetur dum huic sua peccata dicit, vt sacerdoti deinde ea explicet. Quare dum astantes postea sacerdoti præsenti pœnitentiam & desiderium moribundi explicant, instar interpretum ipsius confessionem sacerdoti exponunt, atque ipse per hos sacerdoti iam præsenti confitetur: atque ita sufficientem materiam absolutionis præbet.

105. Ex quo patet, hanc sententiam nullo modo repugnare definitioni Clementis VIII. qua damnauit hanc propositionem, *Licet per literas, aut internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.* Primò, quia, vt patet vel ex ipsis verbis, casus hic damnatus omnino est distinctus à nostro. Secundò, quia certum est Pontificem illam propositionem damnando, noluisse contradicere D.Leoni. Tertiò, quia ipse Pont. Clemens VIII. interrogatus an moribundus in casu nostræ conclusionis deberet sacramentaliter absolui: respondit debere absolui, & se eum absoluturum, eúmque casum suo decreto nullo modo comprehendi: vt anno 1608. 16. Aprilis testati sunt se ex eo audiuisse Illustrissimus Cardinalis Bellar-

Clem. VIII.

Bellarm. Illustriss. Archiepisc. Armacanus. Bellarminus, & Illustrissimus Archiepiscopus Armacanus: qui etiam dixit se puniturum Patochum sibi subiectum, quem sciret tali negasse absolutionem: & hac de re scriptum testimonium sua manu subsignatum dedit R. P. nostro Prouentiali Francisco Florentino & P. Leonardu Lessio tunc Romæ existentibus, & simile postea misit ad aliquos Doctores Louanienses: quæ testimonia adhuc seruantur.

106. *Eusebius Papa.* Dices, Eusebius Papa apud *Burchardum lib. 18. c. 11.* dicit in tali casu sacerdotem debere orare super ægrum, oleo sancto eum vngere, & infundere ei Eucharistiam, nullam faciens mentionem absolutionis. Ergo sentit hanc non posse impendi. Resp. primò, Argumentum ab auctoritate negata nihil probare. Resp. secundò, Sub oratione cumprehendi etiam absolutionem sacramentalem. *Forma sacramentorum Patres sæpe vocant orationem.* Hanc enim Patres sæpe orationem vocant: vt patet ex D. Leone supra citato, & ex ipso Eusebio, qui ibidem dicit tali nihil negandum quod pœnitentibus tribui solet, inter quæ præcipua est absolutio sacramentalis.

Ex his patet, sacerdotem tali casu non solùm posse, sed etiam teneri talem absoluere. Quia cùm hoc licitè possit facere, vel ex caritate, vel etiam ex iustitia, si ipsius pastor sit, ad hoc obligatur. *Etiam auctores contrariæ sententiæ tenentur tales absoluere.* Quod etiam verum est respectu eorum qui contrariam sententiam tenent: quia cùm hanc sententiam possint in praxi tutò sequi, idque sit saluti moribundi valdè expediens aut etiam necessarium, si solùm sit attritus, ad hoc vel ex caritate vel etiam ex iustitia tenentur.

DVBIVM XI.

Vtrùm ad integritatem confessionis necesse sit aliqua peccata secundò confiteri?

107. CONCLVS. I. Qui confessus est peccata mortalia, à quibus vel nullo modo, vel solùm indirectè est absolutus (quod, vt ostendi disput. 6. dub. 5. variis modis potest contingere) necessariò debet proxima vice qua confitetur, ea secundò confiteri. *Tam diu tenentur peccata mortalia confiteri donec ab iis directè absoluantur.* Quia quicunque aliquod peccatum commisit, tam diu obligatur illud confiteri, donec ab eo directè sit absolutus.

108. Vbi Nota, si is qui inualidè confessus est postea adeat alium confessarium, teneri ei sigillatim omnia sua peccata confiteri eodem modo ac si nunquam ea fuisset confessus, vt omnes fatentur: quia hic nullo modo potest de eius statu ex priore confessione iudicare, vt per se patet. *Inualidè confessus potest eidem secundò vno verbo confiteri.* Quòd si verò eundem confessarium adeat, & hic adhuc habeat recentem memoriam illorum peccatorum, sufficiet ea vno verbo confiteri, dicendo se aliàs inualidè fuisse confessum ob talem aut talem defectum, & se de omnibus iis dolere, eaque confiteri: quia hac ratione sufficienter sacerdoti omnia peccata explicantur iuxta dicta disp. 4. n. 45.

109. *Quid faciendum quando sacerdos est oblitus prioris confessionis. Suarez.* Quòd si confessarius oblitus sit eorum quæ in priore confessione dicta sunt, variant auctores an peccata debeant sigillatim repeti. Optima autem videtur doctrina *P. Suarez. disp. 22. sect. 6. n. 7.* scilicet, si prior confessio fuerit secundùm se inualida ob defectum doloris in pœnitenti, aut quia sacerdos non habebat vllam iurisdictionem in pœnitentem, cùm tunc prior confessio non potuerit esse sacramentalis, tota simpliciter est repetenda: quia non fuit sufficiens materia Sacramenti, & consequenter nunquam super ea cadere potest absolutio. Secùs est si fuerit ex se sufficiens & legitimè facta, sed sacerdos fuit oblitus absoluere; tunc sufficit quòd postea meminerit se talem tunc audiuisse confitentem, & iudicasse legitimè dispositum, ac pœnitentiam conuenientem iniunxisse, & vt pœnitens dicat se ab eo tempore nihil graue commisisse, aut si aliquid commiserit, hoc confiteatur, & sic sacerdos eum poterit absoluere. Quòd si sacerdos priùs nullam pœnitentiam iniunxisset, nec sufficienter posset recordari status ipsius pœnitentis, vt posset conuenientem ei pœnitentiam iniungere: tunc vt licitè daretur absolutio, pœnitenti esset secundò confitendum: quia extra casum necessitatis, vt sacerdos possit licitè absoluere, debet talem habere cognitionem status pœnitentis, vt possit scire, quæ pœnitentia ei possit congruè iniungi.

110. CONCLVS. II. Si spectemus præcisè institutionem huius Sacramenti, nunquam requiritur vt secundò confiteamur ea peccata à quibus sumus semel directè integrè absoluti. Hanc expressè docet *Benedictus XI. extrauag. 1. de priuileg.* *Bened. XI.* Et ratio est. Quia cùm semel de iis peccatis sit legitimè iudicatum, omnino huic tribunali est satisfactum, quod non aliter exigit ea sibi subiici, quàm vt possit de iis legitimè iudicare.

Dixi, *à quibus sumus directè integrè absoluti.* Quia si simus tantùm indirectè ab iis absoluti, vt quia erant casus reseruati: aut non integrè, vt si quis confiteatur ipsam substantiam peccati sine sua culpa omittendo eius circumstantiam necessariò confitendam, tenetur secundò ea peccata confiteri, iuxta dicta suprà n. 60. & 85.

Dixi etiam, *si spectemus præcisè institutionem huius Sacramenti:* quia potest aliunde occurrere necessitas talia peccata confitendi secundò: vt si quis hoc vouerit, aut ex quodam quasi tacito pacto ad hoc obligetur: vt fit quando superior suis subditis peregrinantibus dat facultatem aliis confitendi casus reseruatos, ea tamen conditione vt postea reuersi domum teneantur ea ipsi secundò confiteri, de quo agemus suo loco. Adferunt alij quidam varios alios casus, sed eos nulla ratione sufficienti probant, vt benè ostendit *P. Suarez. disp. 22. sect. 7.* *Suarez.*

DISPVTA

DISPVTATIO VIII.

DE MINISTRO HVIVS SACRAMENTI.

DVBIVM I.

Vtrùm solus sacerdos sit Minister huius Sacramenti?

1. Viclef olim docuit sacerdotem non esse necessarium Ministrum huius Sacramenti, vt testatur *Waldensis tom.2 c. 135.* quem quidam ex recentioribus hæreticis secuti sunt, vt etiam colligitur ex *Trid.sess.14.c.6.&ca.10.* Hotum autem fundamentum est, quia ipsi negant Ministrum huius Sacramenti aliter remittere peccata, quàm excitandu in aliis fidem: quod æquè laici ac sacerdotes facere possunt. Sed hoc fundamentum satis refutaui disp.4. dub.2.

Wiclef. *Waldensis.* *Triden.* *Magister.*

Quidam vero Catholici secuti *Magistrum in 4.d.17.q.3.* etsi concesserint solum sacerdotem esse Ministrum huius Sacramenti, putarunt tamen in necessitate absente sacerdote peccatorem teneri confiteri laico.

2. CONCLVS. I. Iure dinino solus sacerdos potest esse Minister huius Sacramenti. Ita *Florentinum in literis Eugenij, & Triden. sess. 14. c. 6. & can. 10.* Vbi docet illa verba Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata*, &c. solis sacerdotibus esse dicta, atque iis solis hanc potestatem esse datam.

Solus sacerdos potest cōferre hoc Sacramentum. Floren. Triden. Ioan. 20.

Probatur 1. Quia hoc apertè ex factis Christi ibidem colligitur. Nam antequam Apostolis ea verba diceret insufflans in eos dixit, *Accipite Spiritum sanctum*, & statim subiunxit: *Quorum remiseritis*, &c. clarè insinuans illis solis hanc potestatem concedi, qui ad eam exercendam singulariter Spiritum sanctum acciperent, siue se iis solis hæc verba dicere, qui per singularem ordinationem ad huc Spiritus sancti gratiam acciperent. Tales autem sunt soli sacerdotes, quibus ea verba in ordinatione dicuntur.

Probatur 2. Quia hic fuit semper totius Ecclesiæ sensus, vt patet tum ex antiquissimis ritualibus, in quibus ea verba in solius sacerdotis ordinatione dicuntur: tum etiam ex antiquissimis Patribus, qui solis sacerdotibus hanc potestatem tribuunt: vt ex eorum verbis satis ostendi disp.4.dub. 2. Vnde iuxta regulam *D. August. l.4. de baptis. c. 24.* clare concluditur, hanc doctrinam ab ipso Christo per Apostolos nobis fuisse traditam, donec hæretici clarè ostendant quando ea in Ecclesia esse cœperit.

D. August.

3. Ratio autem huius à priore est voluntas & institutio Christi. Cunuenientia est, quia, vt sæpiùs dixi suprà, in hoc Sacramento potestas omnino supernaturalis exercetur, & eius Minister immediatè sustinet personam Dei, eiúsque loco exercet summum hoc iudicium, in quo discernit quinam sint absoluendi, qui non. Nullo autem mudo decuit & amplissimam hanc potestatem, & grauissimum iudicium cuiuis ex plebe committi, aut vlli alteri præterquam iis, qui ad hoc essent singulariter electi & consecrati. Et confirm. quia olim soli sacerdotes poterant iuridici iudicare inter lepram & lepram: quo apertè fuit adumbratum hoc iudicium qood in hoc Sacramentó exercetur, & significatum hoc solis sacerdotibus committendum esse: vt inter alios docet *D. Hieron. in Matth. 16.*

D. Hieronym.

4. CONCLVS. II. Ecclesia in nulla necessitate potest dispensare vt aliquis non sacerdos sacramentaliter absoluat. Est communis omnium Catholicorum, & apertè colligitur ex Florentinu, & Tridentino suprà, vbi absolutè & simpliciter docent ex institutione Christi solos sacerdotes esse Ministrus huius Sacramenti: quæ autem ex institutione Christi sunt, Ecclesia mutare non potest. Vnde etiam Florentinum dum Ministrum huius Sacramenti absolutè docet esse sacerdotem, & Ministrum Confirmationis ordinarium esse Episcopum, & ex dispensatione Pontificis sacerdotem, clarè insinuat, Ministrum huius Sacramenti ita esse sacerdotem, vt per nullam humanam dispensationem fieri possit, vt alius hoc validè ministret.

Nunquam validè hoc Sacramentū cōferre qui non est sacerdos. Floren. Triden.

5. Dices, *c. Fures de furtis*, dicitur, si fures comprehensi presbytero aut diacono confessi fuerint, communionem iis dandam esse. Item *D. Cyprianus l. 3. epistola 17.* absente presbytero committit absolutionem lapsorum cuidam diaconi. Ergo diaconi aliquando sacramentaliter absoluerunt.

D. Cyprian.

Resp. negando consequentiam: quia in *c. Fures* non dicitur talem diaconum posse talem sacramentaliter absoluere, sed posse audire eius confessionem, vt indicet an verè sit contritus, & dignus cui communio detur. Quam tunc temporis sæpe absente sacerdote diaconi administrabant. Cyprianus autem apertè loquitur non de absolutione sacramentali, sed de ea qua publicè pœnitentes recipiebantur in communionem Ecclesiæ, vt possent cum aliis rebus diuinis interesse, & Sacramenta suscipere.

6. CONCLVS. III. Nunquam aliquis ad remissionem

Non tenemur alteri quàm sacerdoti con. fiteri.

missionem peccati sui recipiendam tenetur alteri quàm sacerdoti confiteri. Est iam ferè communis D D. Et probatur, quia iure diuino non tenemur vlli confiteri, nisi qui possit nos sacramentaliter absoluere, qui est solus sacerdos: nec Ecclesia vllibi confessionem præcepit, nisi in ordine ad susceptionem huius Sacramenti, nec aliam præcepit, nisi ad quam iure diuino tenebamur: vt docet *Trident. sess.* 14. c. 5. Ergo nullo iure ad aliam tenemur.

Imò *Soto d.* 18. *q.* 4. *a.* 1. §. *Sed si quis.* secutus *Scotum d.* 17. *a.* 1. docet, iam nullo modo esse suadendum vt quis laico confiteatur: quia hoc communiter fit cum aliquo periculo, & sine fructu, quod credo communiter esse verum, præsertim loquendo de integra confessione: aut de ea quæ fit eo solo fine, vt hoc modo faciliùs impetremus peccatorum veniam: quia hanc per internam contritionem, & alia opera humilitatis, & generaliter confitendo nos esse peccatores, possumus sufficienter impetrare. Posset tamen quandoque fieri vt alicui omnino suadendum esset laico prudenti & secreto aperire aliqua peccata, quando hoc esset necessarium, vt peccator posset per eum consilio, vel opera, in aliqua re magni momenti iuuari, aut graui periculo eripi, quod aliàs non posset euadere. Quacunque tamen ratione aliquis laico sciens esse talem, fuerit confessus, hic nullo modo tenebitur obligatione sigilli, quæ ex ea sola confessione nascitur, quæ saltem secundùm externam apparentiam est sacramentalis, vt suo loco dicemus.

DVBIVM II.

Qua ratione in Ministro huius Sacramenti requiritur iurisdictio?

7. Dvæ hic sunt sententiæ. Prima docet potestatem iurisdictionis in hoc Sacramento non distingui à potestate ordinis: atq; ita vtramque simul accipi in ordinatione. Auctores tamen huius sententiæ tripliciter eam explicant. Quidam enim dicunt quemuis sacerdotem omnino completam iurisdictionem accipere in sui ordinatione, atque adeò validè quemuis legitimè dispositum absoluere, licet illicitè ob Ecclesiæ prohibitionem. Probant primò, quia potestas absoluendi à peccatis in hoc Sacramentò, est intrinsecè potestas iudicialis, & consequenter potestas iurisdictionis. Atqui illa datur in ordinatione. Ergo etiam datur potestas iurisdictionis. Secundò, quia si potestas iurisdictionis necessaria huic Sacramento deberet dari ab homine, nemo posset Papam absoluere. Quia neque ipse Papa, neque vllus alius potest dare alteri iurisdictionem in Papam: quia hoc pertinet ad superiorem, nemo autem est Papa superior. Tertiò, quia aliàs in articulo mortis non posset quilibet absolui à quolibet sacerdote: quod patet esse falsum. Quartò, quia *cap. Placuit, de pœnitentia d.* 6. ait Vrbanus II. *Placuit vt deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad pœnitentiam suscipere sine eius consensu, cui prius se commisit.* Ergo priùs licuit cuilibet quemuis ad pœnitentiam suscipere. Hanc sententiam docet *Armacanus l.* 11. *quæstionum Armenicarum c.* 4. Et probabilem putat *Durandus in* 4. *d.* 19. *q.* 2. *a.* 1. Sed hæc sententia nullo modo iam potest defendi. Repugnat enim apertè *Trident. sess.* 14. *c.* 7. *in fine.* vbi expresse docet inferiores sacerdotes nihil posse efficere in casibus reseruatis, clarè ostendens, eos inualidè ab his absoluere.

Trident. Soto. Scotus. Vrbanus II. Armacan. Durandus. Trident.

8. Secundò, alij docent, sacerdotes in sui ordinatione accipere quidem iurisdictionem habitualem, non tamen talem, ita vt validè absoluere possint, Ecclesia id sua prohibitione impediente. Ita *Nauarrus in Summa c.* 4. *n.* 3. *& c.* 27. *n.* 59. Sed hi auctores non loquuntur satis consequenter. Nam si quiuis sacerdos iure diuino habeat sufficientem potestatem, vt actu possit ab omnibus peccatis absoluere: Ecclesia sua prohibitione poterit quidem efficere vt illicitè absoluat, non tamen vt inualidè, modò pœnitens sit ritè dispositus. Sicut nulla sua prohibitione potest efficere, vt Episcopus aliquem inualidè ordinet aut confirmet.

Nauarrus.

9. Tertiò, alij docent, sacerdotes in sui ordinatione accipere quidem potestatem iurisdictionis, sed quæ etiam seclusa omni Ecclesiæ prohibitione non possit exire in actum ob defectum materiæ. Nam vt quis exerceat actum iurisdictionis, non sufficit quòd hanc habeat, sed necessarium etiam est vt habeat subditos, quos necessariò debet habere per Ecclesiam: quia Christus hoc Sacramentum ita instituit, vt nemo sine auctoritate Ecclesiæ possit se alteri subijcere. Ita *Angelus v. Confessio* 3. *n.* 4. *D. Antoninus* 3. *p.tit.* 17. *c.* 4. *in tertio casu*, & alij.

Angelus. D. Antonin.

Secunda siue quarta sent. quam infrà probabimus, docet, potestatem Ordinis quam solam sacerdos in sui ordinatione accipit, esse distinctam à potestate iurisdictionis, quam postea à Prælatis Ecclesiæ accipit. Ita *Medina Cod. de pœn. tract.* 1. *q.* 35 *conc.* 3. *Soto in* 4 *d.* 18. *q.* 4. *a.* 2. *ad* 3. *Suar. d.* 16. *sect.* 3. *n.* 7. Ex quibus patet hic propriè esse 4. sententias. Nam prima diuiditur in tres: ex quibus cùm duas refutauerimus, restant nobis sola tertia & quarta discutiendæ.

Medina. Soto. Suarez.

10. CONCLVS. I. Iure diuino in Ministro huius Sacramenti requiritur iurisdictio, vt validè à peccatis absoluat. Hanc conclusionem sic generatim communiter D D. concedunt. Et expressè colligitur ex *Florentino in literis Eugenij.* vbi docet, Ministrum huius Sacramenti esse sacerdotem habentem auctoritatem absoluendi ordinariam vel delegatam. Vbi cùm explicet ea quæ iure diuino ad essentiam Sacramentorum requirantur; apertè docet hanc auctoritatem siue potestatem iurisdictionis requiri iure diuino. Satis apertè idem docet *Trident. sess.* 14. *c.* 5. vbi docet absolutionem à peccatis ex institutione Christi esse actum iudicialem: ad hunc autem necessariò requiritur iurisdictio. Vnde *c.* 7. ex eo quòd natura & ratio iudicis postulet vt sententia in subditos feratur, docet ad hanc sententiam ferendam ita necessariam esse iurisdictionem, vt sine ea inualidè feratur. Vnde apertè sequitur, hanc necessitatem sequi ex ipsa natura & institutione Sacramenti. Hinc etiam *cap. Si Episcopus, de pœnitentia & remissione in* 6. dicitur nulla consuetudine posse induci, siue præscribi, vt quis

Iurisdictio iure diuino necessaria. Floren. Triden.

Non datur præscriptio contra ius diuinum.

vt quis sine licentia Superioris, possit sibi confessarium eligere: quia nimirum contra ius diuinum nulla consuetudo aut præscriptio potest præualere. Ex quo etiam clarè prima & secunda sententia refutantur: quia si, quòd quilibet sacerdos non possit quemlibet absoluere, oriretur ex solo iure humano, posset contra illud præscribi: quia secundùm veriorem sententiam contra omne ius humanum præscribi potest: vt patet ex *c. vlt. de consuetudine.*

Secùs est de iure humano.

11\. CONCLVS. II. Etsi tertia sententia magis fortè in modo loquendi quàm in re à quarta differat, hæc tamen tum Conciliorum, tum etiam communi modo loquendi est conformior, atque ita verior & tenenda. Patet primò, quia Tridentinum & Florentinum suprà distinguunt hanc potestatem iurisdictionis in ordinariam & delegatam: vbi clarè ostendũt hanc ipsam potestatem omnino posse delegari: quod esset falsum, si esset eadem & simul confertetur cum potestate Ordinis: quia hæc nullo modo delegari potest. Quòd si dicas Concilia minùs propriè loqui (præterquam quòd hoc non sit facilè admittendum in rebus dogmaticis;) hoc ipso concedes, nostrum modum loquendi esse magis conformem modo loquendi Conciliorum, quæ eodem modo, ac nos loquuntur. Probatur secundò, quia iurisdictio est essentialiter superioritas, atque ita intrinsecè & essentialiter dicit respectum ad subditos: vnde fit vt non magis possit aliquis habere iurisdictionem, & tamen non habere subditos: quàm possit esse dominus, & non habere seruum. Atqui secundùm tertiam sententiam sacerdos per suam ordinationem nullos acquirit subditos: ergo nec acquirit iurisdictionem. Item Ecclesia ei postea verè dat subditos, ergo etiam dat iurisdictionem: quia hæc omnino eadem sunt: sicut eadem sunt dare alicui mancipium, & efficere eum huius dominum.

Trident. Florent.

Iurisdictio dicit essentialiter respectum ad subditos.

12\. Ad primum argumentum contrarium Resp. Maiorem esse tantum veram respectu potestatis omnino completæ, & potentis exire in actum secundum, quam sacerdotes non accipiunt in sui ordinatione, sed solùm incompletam, quæ postea per potestatem iurisdictionis, quam ab Ecclesia accipiunt, completur. Sicut qui post sufficiens studium Iuris fiunt Licentiati aut Doctores, habent potestatem iudicandi de rebus controuersis in Iure, sed incompletam, donec accepta potestate iurisdictionis alicubi iudices constituantur.

13\. Dices, hinc sequi pœnitentes dare confessariis iurisdictionem: quia hi non possunt in eos exercere iudicium nisi iis confitendo se subiecerint: quod maximè verum est respectu Religiosorum priuilegiatorum, quibus pœnitentes nullo modo sunt subiecti antequam iis confiteantur.

Resp. negando hoc sequi. Ad probationem Resp. hoc non prouenire ex defectu iurisdictionis, sed ex defectu materiæ, circa quam talis actus debet versari, quæ priùs necessariò per confessionem debet applicari. Simili modo nec iudex in foro externo potest in aliquem ferre sententiam, nisi sit actor, qui causam ad eum deferat, non defectu potestatis, sed defectu materiæ. Quare pœnitentes propriè non aliter se subiiciunt iurisdictioni confessarij aut clauibus Ecclesiæ, quàm dando illi materiam circa quam iudicium exerceat: quare ipsi pœnitentes dicuntur propriè applicare materiã potestati iurisdictionis, vt possit exire in actum: Ecclesia autem non applicat materiam, sed dat iurisdictionem: quam quo ad hoc totum verè habent Religiosi priuilegiati in omnes Christi fideles, Vnde etiam hos habent aliqua ratione subditos etiam ante confessionem, per quàm non fiunt subditi, sed materiam applicant.

Religiosi priuilegiati habent iurisdictionem in omnes Christianos.

Nec refert quòd Religiosi non possint eos cogere vt sibi confiteantur: quia inde solùm sequitur, quòd non habeant iurisdictionem necessariam sed liberam.

14\. Ad secundùm, nego assumptum. Quia actum iurisdictionis qui exercetur immediate nomine Dei, potest quis ratione sui muneris sobeundo diuersam personam, in seipsum exercere, maximè quando non agitur de iurisdictione coactiua sed libera, qualis est ea qua Pontifex se vt priuatum hominem suo confessario in hoc foro voluntariè subiicit: quod facit proptiè tanquam Vicarius Christi, eiúsque personam immediatè sustinens: qua ratione habet iurisdictionem in omnes Christi fideles, atque ita aliquo modo in seipsum, quatenus est etiam ouis, & quatenus hoc est necessarium, vt possit etiam communibus pascuis, & Sacramentorum vsu cum aliis frui.

Potest aliquis aliquam iurisdictionem in seipsum exercere.

Nec hinc sequitur, Pontificem posse seipsum absoluere à peccatis: quia omnia Sacramenta præter Venerab. Eucharistiam & matrimonium, ita à Christo sunt instituta, vt essentialiter requirant vt conferens sit persona distincta à suscipiente. Et in hoc Sacramento maxima est ratio: quia nullo modo erat conueniens, vt vnus & idem simul esset reus, accusator, & iudex.

Ad tertium, nego assumptum: quia hoc fit ex concessione Ecclesiæ, vt mox videbimus. Ad quartum, nego consequentiam. Quia illo capite solùm decernitur ne aliquis ex iis qui agunt solemnem pœnitentiam (de his enim ibi solùm agitur) postquam commissus est vni sacerdoti, vt eam eius iudicio agat, possit sine huius licentia alteri se committere in eadem causa, nisi in casu in quo sacerdos cui primò se commisisset, iniunxisset ei aliquid in quo appareret intolerabilis error (quem hîc vocat ignorantiam.) Tunc enim tali conceditur, vt alteri sacerdoti, non cuicunque, sed habenti in eum veram iurisdictionem, possit se committere. Quod vel inde patet: quia non dicitur ibi, quòd non possit confiteri alteri sine licentia eius cui à superioribus fuit commissus, siue qui ei datus est parochus, sed sine licentia eius cui se commisit, siue quem sponte confessionis causa adiit.

15\. CONCLVS. III. Quiuis sacerdos etiam excommunicatus, aut degradatus, absentibus iis qui ægrum aliàs audire possent, ex concessione Ecclesiæ habet sufficientem iurisdictionem, vt quemuis in articulo, siue probabiliter imminenti periculo mortis constitutum possit absoluere ab omnibus casibus. Ita *Henriq. l.6.c.*11. *Nau.c.*26.*n.*3. *Syluest. Confessor* 1.*q.*6.*casu* 7. *Palud.d.*20.*q.* 1. *a.* 2. *concl.*3.

In periculo mortis quiuis sacerdos potest quemuis absoluere.

Henriquez. Nauarr. Syluest. Paludan.

Medina. Trident.

concl.3. Medina de pœnitentia tract.2.q.18.sub finem. Colligitur aperte ex *Trident.sess.14.c. 7.* vbi agens de illo articulo, ait, Omnes sacerdotes quoslibet fideles à quibuslibet peccatis & censuris absoluere possunt. Vbi Concilium ponit tria signa vniuersalia, scilicet *Omnes, quoslibet, & à quibuslibet.* Atqui, vt omnes fatentur, secundum aut tertium accipiuntur omnino vniuersaliter sine vlla exceptione: Ergo etiam primum, quia Concilium eodem modo omnia tria ponit. Et ratio est, quia decuit Ecclesiæ pietatem, ne quem filium cupientem se ad Deum conuertere, fineret defectu confessarij sine Sacramento mori cum periculo salutis, cui dando talem licentiam facilè posset subuenire.

16. Illud intellige quando desunt alij, qui iurisdictionē habent.

Nota primò, quando adest proprius sacerdos sine eius licentia non posse alium accipi, qui nullam habet iurisdictionem. Idémque credo dicendum (quanquam alij contrarium sentiant) quando adest aliquis qui ex priuilegio habet iurisdictionem, scilicet tunc non posse eum accipi, qui extra eum casum nullam iurisdictionem habet. Nam quòd talibus tunc detur iurisdictio, solùm fit ratione necessitatis ipsius moribundi, quæ quando priuilegiatus adest, nulla est.

Periculum & articulus mortis non distinguuntur.

Nota secundò, aliquos hîc putare esse distinguendum inter articulum & probabile periculum mortis hîc & nunc imminentis: sed melius alij hoc negant: quia ius ea confundit: vt patet ex *cap. Eos qui, 22. de sententia excommunicationis, in 6.*

Pœnitens in articulo mortis absoluitur ab omnibus confessis directè.

Nota tertiò, pœnitentem tunc absolui directè ab omnibus peccatis quæ confitetur: quare etsi conualescat, non tenetur ea secundò confiteri. Si tamen fuerit absolutus à censuris reseruatis ab eo qui aliàs eum non poterat absoluere, tenetur se postea sistere ei qui eum aliàs absoluere poterat: vt suo loco latiùs dicam.

17. Nota quartò, quæ hactenus dicta sunt, præcipuè procedere circa peccata mortalia, à quibus nondum sumus directè absoluti. Nam circa venialia, aut peccata mortalia à quibus sumus semel directè absoluti, est particularis difficultas, quam fusè disputant *Medina de pœnitentia tract.2.q.36. Suarez disp.26.sect.5. P.Valentia disp. 7. q. 10. puncto 2. paulo ante finem.* de qua etiam diuersas sententias citat *Henriquez lib.6.c.5.n.4. & 8.* Qua in re communiter DD. consentiunt quemlibet sacerdotem nulla censura impeditum posse ab his peccatis validè absoluere: disputant tamen quo iure id fiat: quidam enim putant id fieri iure diuino. Sed melius auctores citati suprà id dicunt fieri per concessionem Ecclesiæ. Et probatur: quia Ecclesia potest sua prohibitione efficere vt tales inualidè ab iis absoluant, subtrahendo iis iurisdictionem necessariam, vt de facto eam subtrahit excommunicatis non toleratis ac degradatis. Illud autem esset falsum si haberent eam iurisdictionem iure diuino: quia etsi posset tunc efficere vt illicitè absoluerent, non tamen posset efficere vt inualidè absoluerent pœnitentem benè dispositum.

Medina. Suarez. Valentia.

Henriquez. Quilibet sacerdos non impeditus validè absoluit à venialibus.

Idque iure Ecclesiastico.

DVBIVM III.

Qua ratione in hoc foro acquiratur iurisdictio ordinaria?

18. Quænam sit iurisdictio ordinaria, quæ delegata.

NOta primò, iurisdictionem aliam esse ordinariam, quæ alicui competit ratione officij quo fungitur: aliam delegatam, quam quis habet ratione concessionis factæ ab eo qui ordinariam habet.

Pontifex habet iurisdictionem iure diuino.

Nota secundò, certum esse inter omnes, summum Pontificem habere iure diuino ordinariam & amplissimam iurisdictionem in omnes fideles, quam ei statim vt legitimè electus est, ipse Christus per se immediatè confert. Vnde fit vt per Ecclesiam hæc ei nullo modo auferri, aut in eo restringi possit.

Pet. Soto. Caietan. Medina. Palud. n. Durand. Valentia. Henriquez.

Difficultas autem est, an Episcopi suam iurisdictionem habeant iure diuino. Quidam enim hoc affirmant. Ita *Petrus Soto de confess. lect.5.* Contra verò alij volunt eos eam habere iure Ecclesiastico. Ita *Caietan. tom.1. opusc. tract.1.c.2. sub finem. Medina tract.2. de pœnitentia q.35. concl. 4. Paludan. in 4.d.24.q 6.a.1. & Durand. ibidem q.5. a.1. P. Valentia disp.7.q.16. puncto 3. assert.3. Henriquez l.6. c.5. n.5.* Vt res autem clariùs elucescat, ponam aliquot conclusiones sequentes.

19. CONCLVS. I. Potestas Ordinis episcopalis, & dignitas eam consequens sunt iuris diuini, & ex institutione Christi, qui & Sacramentum instituit quo Episcopi ordinantur, vt dicemus suo loco, & voluit Ecclesiam per Episcopos regi. Quò pertinet illud Apostoli Actor.20. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Dicit enim eos positos esse à Spiritu sancto: quia eius gratia ordinati sunt, & ex Dei ordinatione Episcopi sunt constituti. Nec refert quòd ij, quibus D.Paul. ibi loquitur, non fuerint omnes veri Episcopi, quia saltem vnus inter eos erat verus Episcopus, ratione cuius hæc verba in alios conueniebant, quatenus simul cum eo Ecclesiam gubernabant. Confirm. quia Ioan. 20. Christus ait Apostolis, quibus Episcopi succedunt, *sicut misit me Pater & ego mitto vos*; scilicet cum potestate gubernandi Ecclesiam. Hinc sequitur, Ecclesiam & consequenter Pontificem iure diuino teneri certis locis Episcopos constituere, qui plebem sibi commissam regant, & dare iis iurisdictionem necessariam vt suos subditos competenter regere possint.

Act. 20.

20. CONCLVS. II. Nullus Episcopus ex sua ordinatione præcisè habet vllam iurisdictionem, aut aliquos subditos. Patet: quia multi sunt Episcopi merè titulares, qui nullos subditos habent, & consequenter nec vllam iurisdictionem, quæ sine subditis esse non potest. Et idem est de Episcopis iis, qui absolutè suo episcopatu priuantur, aut cum venia Pontificis ei absolutè renuntiant. Et hi tamen omnes sunt veri Episcopi quoad ordinem eiúsque potestatem.

CONCLVS. III. Quòd hic sit Episcopus huius vel illius loci, aut quòd habeat tantam vel tantam diœcesim, aut tam paruam, aut tam magnam iurisdictionem, pendet à iure humano.

Probatur

Probatur, quia si haberet hæc à iure diuino, non possent ei per ius humanum aufetri, aut minui: vt patet in summo Pontifice, cuius iurisdictionem nullus homo potest minuere. Atqui Pontifex potest minuere iurisdictionem aliorum Episcoporum, atque adeò ex iusta causa eos priuare omni iurisdictione. Ergo hanc ab eo habent. Deinde sequitur etiam ex secunda conc. quia cùm possint ordinari Episcopi sine vllis subditis, aut iurisdictione, non possunt hæc habere iure diuino, cùm nihil iis competat præcisè ex iure diuino, nisi quod habent ex vi ordinationis.

21. CONCLVS. IV. Hoc ipso quo aliquis legitimè constituitur alicuius loci Episcopus, accipit iurisdictionem in eos omnes qui in eius diœcesi commorantur. Sicut etiam Parochus hoc ipso quo talis legitimè constituitur accipit iurisdictionem in hoc foro requisitam in eos omnes, qui in eius parochia commorantur. Excipe tamen eos qui legitimè ab eorum iurisdictione exempti sunt.

Nota, Archiepiscopum non habere iurisdictionem in subditos Episcoporum sibi subditorum, nec posse eorum confessiones audire nisi dum visitat, vt habetur *c. vlt. de censibus in 6.* Quo tempore ex officio competit ei iurisdictio, atque ita eam delegare potest, vt docet *P. Suarez. disp. 25. sect. 1. n. 14.* Similiter quoad forum externum habet in eosdem iurisdictionem, dum ad eum fuerit prouocatum: vt habetur *c. Venerabilibus 7. de sententia excommunic. in 6.*

Suarez.

Et in hac concl. omnes consentiunt, solùm est aliqua difficultas, qui nam quoad hunc effectum dicantur in alicuius diœcesi aut parochia commorari? Quidam enim volunt eos ibi solos commorari, qui in ea habent domicilium, siue qui in ea habitant animo perpetuò ibidem manendi. Ita *Glossa in cap. Is qui, de sepulturis in 6. vers. Nota quòd secundo:* quam aliqui alij sequuntur.

Quinam dicantur in alicuius parochia commorari.

Sed verior & communior est sententia, sufficere ad hunc effectum, vt quis maiore parte anni in aliquo loco habitet, etsi non habeat animum perpetuò manendi, vt faciunt studiosi in Vniuersitatibus, milites in præsidiis, &c. Ita *Angelus v. Domicilium, & Siluester v. Parochia in fine. 6. Tabiena ibidem q. 2. n. 3. Suarez. disp. 25. sect. 2. n. 6. Sanchius l. 5. de matrim. disp. 23. n. 12. & 13.* vbi id multis citatis & variis rationibus probat.

Angelus. Siluester. Tabiena. Suarez. Sanchez.

Ex quibus patet, tales posse prout voluerint confiteri, vel Pastori loci in quo habitant, vel eius in quo domicilium habent; eodem planè modo ac quando quis habet domicilium in duabus parochiis. Tunc enim potest confiteri vtrique Pastori prout voluerit, vt cum aliis docet *Suarez. suprà n. 5.*

Studiosi possunt vel pastori loci, vel suo confiteri.

Suarez.

22. CONCLVS. V. Potest Episcopus vel Pastor audire confessionem sui subditi etiam extra suam diœcesin vel parochiam. Ita *Siluester v. Confessor 1. q. 14. Victoria n. 151. Soto d. 18. q. 4. a. 3. §. Aliud verò dubium. Suarez. disp. 25. n. 17.* Ratio est, quia iurisdictio voluntaria, quæ fit sine strepitu, potest etiam extra territorium exerceri: vt patet expressè *l. 2. ff. de officio Proconsulis.* Et pluribus docet *Sanchius l. 3. de matrim. d. 19. n. 8.*

Siluester. Victoria. Soto. Suarez. Iurisdictio voluntaria potest extra territorium exerceri. Sanchez.

Nota, aliquos putare, quòd sicut iuxta *c. vlt. de foro competenti*, in foro externo aliquis fit subditus ratione delicti in aliquo territorio commissi; similiter fiat in hoc foro. Sed hoc nullo iore probatur: & inde sequeretur, quòd is qui peccasset in aliena parochia, posset Pastori ipsius confiteri: quod nullo modo probabile est. Quare communiter alij contrarium tenent. Vide *Siluest. v. Confessor 1. q. 13. concl. 6.*

Siluest.

CONCLVS. VI. Qui habet solùm titulum coloratum, etsi propriè loquendo non habeat habitualem iurisdictionem, validè tamen absoluit, Ecclesia ob commune bonum eius defectum supplente, conferendo ei quodammodo actualem iurisdictionem ad singulos eius actus. Patet ex *l. Barbarius ff. de officio Prætoris:* quo iure etiam Ecclesia vtitur. Ita tamen absoluens, si huius defectus sit conscius, peccat vsurpatione alienæ iurisdictionis, quia propriam non habet.

Habens titulum coloratū validè absoluit sed illicitè.

Dicitur autem habere titulum coloratum, cui aliquod officium habens curam animarum collatum est inualidè ob occultum defectum: aut qui simili modo ab aliquo Pastore in Vicarium, aut coadiutorem ad audiendas confessiones assumptus est. Vide *P. Lessium de Iustitia c. 26. dub. 6.*

Titulus coloratus quis sit?

DVBIVM IV.

Quinam possint delegare iurisdictionem?

23. CONCLVS. I. Ii omnes possunt hanc iurisdictionem delegare, qui eam habent ordinariam: vt patet *cap. Cum Episcopus, de officio ordinarij in 6.* Sub his autem comprehenditur Vicarius Episcopi: vt docet *P. Sanchez. lib. 3. de matrim. disp. 29. n. 15.* Contrà verò qui habet solam delegatam, non potest eam subdelegare, nisi sit legatus summi Principis, qualis in rebus sacris est solus summus Pontifex. Patet *cap. Cum causam 62. de appellationibus.* Ratio est, quia ordinarius habet iurisdictionem propriam & officio omnino commensam: quare potest eam exercere omni modo quo officium ea exerceri postulat. Legato verò non committitur ipsum officium, sed solùm aliqua ipsius pars, atque ita habet iurisdictionem restrictam ad certam functionem, v. c. ad ferendum iudicium, ad hæc vel illa Sacramenta administranda: & consequenter non potest ea iurisdictione aliter vti nisi ei expressè concedatur. Legato autem summi Principis conceditur vt possit subdelegare: aliis non.

Sanchez. Solus legatus summi Principis potest subdelegare.

24. Plurimi tamen quos citat *P. Sanchius lib. 3. de matrim. disp. 31. n. 2.* docent omnem delegatum ad vniuersitatem causarum, (v. c. cui data est potestas ad iudicandum de omnibus causis talis vel talis generis, vel quæ tali loco occurrent) posse subdelegare. Probant hoc ex *l. 1. §. Ab eo ff. Quis & à quo.* Sed in hac lege nullum video fundamentum, in quo hæc sententia fundari possit. Melior pro hac re textus est *l. Legatus 12. ff. de officio Proconsulis:* vbi dicitur, *Legatus mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius habet.* vbi videtur esse sermo non de legato Principis sed Proconsulis. Et clariùs *l. Cum prætor, 12. ff. de iudiciis.* vbi dicitur, *Is quoque cui mandata est iurisdictio iudicem dare potest.*

Sanchez.

Sed hæc sententia habet graues difficultates. Primò, quia aperte videtur contradicere *capiti Cum causam supra citato, & legi A iudice 5. cap. de iudicis*: vbi expressè dicitur hoc solùm competere delegato summi Pontificis aut Principis. Secundò, quia omnes Religiosi qui ex priuilegio possunt audire omnium fidelium confessionem, sunt delegati ad vniuersitatem causarum, & tamen non possunt subdelegare. Idem dicendum de Sacellanis aut aliis presbyteris quos Pastores sibi assumunt vt ipsos iuuent in audiendis suorum confessionibus, qui nullo modo possunt subdelegare. Quare *Decius in cap. Cum causam, citato, & Curtius in l. More ᵽ. de iurisdictione omnium iudicum*, apertè negant aliquem delegatum posse subdelegare, excepto delegato Principis. Sed hoc dicendo oportet expressè negare leges suprà citatas: quod & durum est, & iu quibusdam repugnat praxi.

Decius. Curtius.

25. Pro horum explicatione Nota, dupliciter alicui posse delegari iurisdictionem. Primò, ita vt delegetur ei immediatè certa iurisdictio, siue certum exercitium talis iurisdictionis, v.c. potestas audiendi confessiones, iudicandi de talibus aut talibus causis, aut etiam excommunicandi eos qui nolunt obedire. Secundò, vt committatur alicui immediatè vicarium aliquod officium cui annexa est iurisdictio: vt fit quando alicui committitur, etiam ad certum tantùm tempus vicarium officium Pastoris absentis, aut vicaria gubernatio vrbis, &c. His positis sit.

26. *Qui delegati possint subdelegare?* Concl. II. Quibus priore modo iurisdictio delegatur, nullo modo possunt eam subdelegare, nisi hoc singulariter iis concedatur. Patet, quia conceditur iis iurisdictio adstricta ad certum exercitium, v.c. ad audiendas confessiones, à quo exercitio distinctum est illud quo alteri iurisdictio delegatur: quare cùm hoc iis non concedatur hoc facere non possunt. Quod verum est siue iis delegetur vniuersitas causarum, v.c. vt possint audire omnium confessiones, qui sunt in tali oppido; siue solùm aliquorum in particulari, v.c. vt audiant confessionem trium aut quatuor personarum: quia vtrobique est cadem ratio. Poterit tamen Ordinarius concedere eis potestatem, non vt nomine proprio, sed vt nomine delegantis subdelegent: vt docet *P. Sanchez l. 3. de matrim. disp. 31. n. 6. & 7.*

Sanchez.

27. Conclvs. III. Cui secundo modo delegatur iurisdictio, poterit eam saltem ex parte subdelegare. Patet, quia cessat in eo ratio suprà pro 2. conc. allata. Nam huic cum ipso officio committitur etiam iurisdictio ei quodammodo commensa, & talis est quasi ordinarius, quamdiu hoc officium retinet. Et sic facile conciliantur iura suprà citata. Priora enim loquuntur de iis, quibus priore modo delegatur iurisdictio, quibus propriè hæc dicitur delegari. Secunda verò loquuntur de iis, quibus secundo modo ea delegatur, vt apertè patet ex exemplis quæ adferunt: agunt enim de legatis Proconsulum, Præfectis vrbium, & similibus, quibus, vt patet, officium ipsum delegatur.

Nota 1. Hos tamen non posse integrum officium subdelegare: quia cùm hoc non habeant proprium, non possunt in alium transferre: quare nec possunt subdelegare cum potestate subdelegandi: quia sic cõmitterẽt ipsum officiũ.

Suspensos aut excommunicatus non toleratus nõ potest delegare. Nota 2. Vt aliquis alteri validè deleget iurisdictionem, requiri vt non sit excommunicatus, aut suspensus non toleratus: quia hæc delegatio est actus iurisdictionis, quam tales exercere nequeunt.

28. *Quibus parochi, Episcopi, Pontifices possint dare facultatẽ audiendi confessionem?* Hinc sequitur primò, Parochum posse cuiuis sacerdoti approbato dare veniam audiendi confessionem omnium suorum parochianorum: & Episcopum posse dare facultatem audiendi confessiones eorum omnium qui habitant in sua diœcesi: & Pontificem posse dare facultatem audiendi confessiones omnium fidelium; idque etiam repugnantibus Episcopis ac Parochis: quia habet absolutam iurisdictionem in omnes fideles omnino independentem ab omni humana potestate. Contrà verò cùm Episcopi in vsu suæ potestatis pendeant à Pontifice, & Parochi ab Episcopis: nec hi inuitis Episcopis, nec Episcopi inuito Pontifice possunt alicui dare facultatem audiendi confessionem.

29. *Trident.* Sequitur secundò, Religiosos quibus Pontifex ex priuilegio dedit potestatem audiẽdi confessiones omnium fidelium, postquam iuxta *Trident. sess. 23. c. 15.* ab Episcopo ad audiendas confessiones approbati sunt, non indigere Episcopi aut Pastorum licentia, vt ipsorum subditorum confessiones audiant: quia ad hoc sufficit illis licentia obtenta à Pontifice. Et confirm. Quia si hac non obstante sine venia Episcopi aut Parochi non possent subditorum confessiones audire; frustra omnino eis à Papa daretur facultas audiendi confessiones, cùm sine hac, habita Episcoporum venia eodem modo possent audire subditorum ipsorum confessiones, atq; cum illa. Sicut in simili *Honorius 3. c. In his 30. de priuilegiis.* meritò asserit, frustra Pontifices dedisse Mendicantibus priuilegium celebrandi in altari portatili, si id sine venia Episcopi facere non possunt. Et quamuis olim hac de re fuerit aliqua difficultas, iam verò omnes in hanc sententiam consentiunt, & praxis Ecclesiæ eam docet.

Honorius 3.

30. *Vicarij Pastorum possunt subdelegare, non tamen sacellani.* Sequitur 3. Hoc ipso quo aliquis siue ab Episcopo, siue ab ipso Pastore ægroto aut peregrinante etiam ad certum tempus Vicarius in pastoratu constituitur, eum posse alteri sacerdoti approbato subdelegare facultatem audiẽdi confessiones, nisi sit ei prohibitum. Ita *Sanchez l. 3. de matrim. dis. 31. n. 13.* Et ratio est, quia demandatur ei non nuda iurisdictio, sed officium. Secùs est de iis quos Pastor assumit, vt eum in audiendis confessionibus iuuent: quia his demandatur nuda potestas audiendi confessiones.

Sanchez.

DVBIVM V.

Qua ratione delegetur iurisdictio, aut per consuetudinem acquiratur?

31. Nota primò, hanc delegationem variis modis fieri posse. Primò, iure communi. Sic vrgente necessitate in articulo mortis quiuis sacerdos potest quemuis absoluere iuxta dicta n. 15. Secundò per priuilegia quæ aut generatim alicui Ordini, aut personæ alicui in particulari

con

conceduntur. Tertiò, per particularem concessionem expressam vel tacitam. Quartò, per consuetudinem.

Possunt hæc iterum dupliciter fieri. Primò, directè, vt quando externa concessio iurisdictionis immediatè dirigitur ad confessarium. Secundò, quasi indirectè, quando pœnitenti conceditur facultas eligendi sibi confessarium, aut alicui certo confitendi: quo casu ipse pœnitens non dat confessario vllam iurisdictionem, sed tantùm personam designat, cui Superior hoc ipso quo eligitur, iurisdictionem dat. Nam hoc ipso quo Superior alicui concedit potestatem eligendi confessarium, dat eligendo iurisdictionem sub hac conditione si eligatur: qua conditione posita, concessio quæ antè erat conditionata & quasi indeterminata, cùm varij possent eligi, fit determinata & absoluta.

32. Nota 2. Difficultatē hîc esse primò, An vt quis non habens iurisdictionem validè absoluat, sufficiat vt Superior postea factum ratum habeat, aut dū fit id tacite approbet? Videtur enim sufficere. Nam regula 10. Iuris in 6. dicitur *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubiū comparari.*

Secunda difficultas, Vtrùm iurisdictio possit consuetudine obtineri. Videtur enim id fieri posse. Nam vt patet ex *cap. Cum contingat. 13. de foro competenti*, id videtur apertè dici. Et hanc partem cum aliis tenent *Nauar. c. Placuit de pœnitentia d. 6. n. 36. & Soto d. 18. q. 4. a. 2. ad secundum.* Contrà verò facit quod dicitur *c. 2. de pœnitentiis in 6. Nulla quoque potest consuetudine introduci, quòd aliquis præter sui Superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere vel ligare.*

[Margin: Nauarr. Soto.]

Pro cuius solutione Nota tertiò ex *P. Lessio de iustitia c. 6. n. 45.* dupliciter posse induci aliquam consuetudinem. Primò, scientibus nec repugnantibus Superioribus. Secundò, iis insciis aut repugnantibus, saltem interiùs, quando exteriùs resistere non audent.

[Margin: Lessius.]

33. Conclvs. I. Qui non habet iurisdictionem, non potest eam acquirere, nisi ei vel detur ordinaria, vel alia delegetur ab eo qui id facere potest. Patet, quia cùm non possit eam habere à se, non potest eam habere nisi ab eo qui eam validè possit dare.

[Margin: Nemo inscius confert iurisdictionem.]

Concl. II. Vt quis alteri validè iurisdictionem deleget, debet Primò sciens quid agat id velle facere saltem implicitè. Sic Parochus censetur Petro dare iurisdictionē, dum vult eum audire confessionem suorū. Ratio conclusionis est: quia nec possumus humano modo aliquid velle, nisi hoc cognoscamus: nec ea, quę à nostra libera volūtate pendent, possunt validè fieri, nisi ea velimus. Secundò, debet hanc voluntatem externo aliquo signo sufficiēter exprimere, vt alteri possit innotescere: quia aliàs nec cōcedentis voluntas potest humano modo ad alterum dirigi, nec vlli aliquid validè conceditur, nisi hic illud acceptet vel per se, vel per alios, nec hic potest cōcessionem acceptare nisi eam cognoscat. Vide *P. Lessium de Iustitia c. 18. dub. 5. & 6.* Et confir. in re præsenti. Quia absurdissimè alicui daretur iurisdictio, ita vt nunquam ea licitè posset vti: nūquam autem potest quis licitè vti iurisdictione, quam nescit sibi datam; nec potest scire sibi esse datam nisi hoc ei significetur. Vide *P. Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 36. n. 8.*

[Margin: Nec etiam sine externo signo.]

[Margin: Lessius.]

[Margin: Sanchez.]

34. Hinc sequitur Primò, vt is qui caret iurisdictione aliquem validè absoluat, nullo modo sufficere vt Pastor ipsius actum postea ratū habeat. Quia hoc Sacramentum omnino inualidè confertur ab eo qui non habet iurisdictionem. Ratihabitio autem subsequēs nullo modo potest efficere, aut vt absoluens iam antè verè habuerit iurisdictionem, aut vt Sacramentū inualidè collatum conualescat, præsertim cùm hoc Sacramentum nullo modo possit pendere à conditione futura: vt ostendi tom. 1. q. 64. a. 8. dub. 2. Ad illam regulam Iuris citatam Resp. illam solùm intelligendam de iis actibus, qui in sui valore immediatè pendent à ratihabitione alterius: vt fit in cōtractibus, & similibus. Adde, cùm absolutio non possit dari nomine alicuius alterius hominis, sed immediatè nomine & auctoritate Dei, nullum eam posse ratam habere: quia vt dicitur ibidem regula Iuris 9. *Ratum habere quis non potest, quod ipsius nomine non est gestum.*

[Margin: Ratihabitio nō validat absolutionē præcedentem.]

[Margin: Nemo potest alterius absolutionem habere ratam.]

35. Sequitur secundò, Vt quis validè absoluat non sufficere vt omnino præsumat parocho gratum esse vt ipsius subditi confessionē audiat: nec etiam quòd parochus sciens hoc fieri id de facto interiùs in animo suo approbet. Nam nec illa præsumptio, nec interior illa approbatio alteri de facto dant iurisdictionem, sine qua inualidè confessionē audit. Quare necesse est vt Parochus internū illum consensum aliquo signo externo exprimat, quo eum audienti sufficiēter explicet: ita vt hic determinatè sciat illum consentire.

Vnde sequitur tertio, Non semper sufficere quòd parochus videat me v.c. audire suum subditum & non contradicat: quia inde non possum certò colligere eum in hoc consentire. Nam potest fieri vt non contradicat, quia putat me ex priuilegio, aut alia ratione habere iurisdictionem, quia nimirum falsò putat pœnitentem solùm cōfiteri venialia: aut quia non audet contradicere ne lites aut iurgia excitentur, aut aliquod scandalum fiat. Quare vt eius non prohibitio habeat rationem veræ concessionis, necesse est Primò, vt constet mihi ipsum scire, vel saltem credere me carere omni iurisdictione, eumque esse talem, qui liberrimè contradiceret, si factum meum non approbaret: aut qui me ita amet, vt libenter habeat me ipsius consensum in similibus rebus præsumere.

[Margin: Non cōtradictio non est sufficiens signum interni consensus.]

[Margin: Nisi aliquibus circumstantiis vestiatur.]

36. Sequitur quartò, etiam in hoc casu si parochus non videat me dum me accingo ad audiendam confessionem, sed tantùm superueniat dum confessionem audire cœpi, & dicto modo factum meum approbet, me initio quousque talis approbatio sufficienter fiat, omnia inualidè agere: quia sine vlla iurisdictione: quare necessarium erit vt pœnitens secundò confiteatur omnia peccata quæ priùs fuerat confessus: quia illa confessio cùm non sit facta legitimo iudici, non potuit esse sacramentalis. Poterit tamen hoc breuiter facere, dicendo se confiteri omnia peccata, quæ ante fuerat confessus.

Sequitur quintò, Eum grauiter peccare qui ita confessionem audire incipit, etsi speret Pastorem mox superuenturum, & ita approbaturum ipsius

factum. Tum quia initio inualide confessionem audit cum iniuria pœnitentis, & ipsius Sacramenti, ac vsurpatione alienæ iurisdictionis: tum etiam quia exponit se periculo inualidè absoluendi, si Pastor verè interiùs factum non approbet, aut non sufficienter exteriùs id exprimat. Et similiter grauiter peccat, qui tali sciens confitetur: quamuis hic faciliùs ex ignorantia excusari possit. Quare quando grauissima necessitas non postulat, nunquam simile quid, nisi expressa venia priùs petita faciendum est.

37. CONCLVS. III. Consuetudo nunquam dat iurisdictionem, quando vsurpatur insciis iis, qui illam dare possunt. Quia nemo potest accipere iurisdictionem nisi aliquis eam validè det: quod nemo hic facit. Et sic intellige *cap. 2. de pœnitentiis* *cuiuscum n. 32.* Tum quia videtur loqui de priuata consuetudine, quæ non facilè præsumitur nota Superiori: tum etiam quia si hæc consuetudo fieret vidente & non contradicente Superiore, non præsumeretur fieri sine ipsius consensu.

Consuetudo non dat iurisdictionem in hoc foro.

38. CONCLVS. IV. Consuetudo quæ exercetur Superiore apertè conscio & non contradicente cùm facilè possit, dat iurisdictionem non ratione sui, sed ratione taciti consensus & approbationis ipsius Superioris. Quare potest breui tempore valide introduci: quia hoc ipso quo Superior aliquot eiusmodi actus permittit, quando constat quòd facilè posset eos impedire, eos tacitè approbat. Vide *P. Lessium de iustitia c. 2. d. 14. n. 45.* Et sic intellige *c. Cum contingat citatum n. 32.*

Nisi si scienter conscio iis qui eam dare possunt.

Lessius.

39. Ex quibus patet primò, Posse fieri vt hæc consuetudo initio incipiat per confessiones inualidas ob defectum iurisdictionis, antequam Superiorum nō prohibitio sit sufficiens signum eos consentire: & postea efficiat vt sequentes confessiones validæ sint, postquam illa non prohibitio est, sufficiens signum consensus.

Patet 2. Iurisdictionem consuetudine acquisitam semper pendere à voluntate Superiorum, quorum auctoritate, siue tacito consensu fuit introducta. Quare tam ipsi, quàm eorum successores semper possunt eam reuocare. Secùs est de eorum inferioribus: quia hi nec legem nec priuilegium Superiorum infringere possunt. Hinc parochi non possunt reuocare consuetudinem Episcoporum auctoritate inductam.

Nota denum cum *P. Sancho l. 3. de matrim. disp. 39. n. 13. & 14.* licentiam audiendi aliquorum confessiones metu vel dolo obtentam dare veram iurisdictionem. Et fauent quæ docet *P. Lessius de iustitia c. 17. dub. 5. & 6.*

Sanchez. Licentia audiendi confessiones vel de metu vel dolo obtenta. Lessius.

DVBIVM VI.

Virum validè absoluat, qui dubitat an habeat iurisdictionem?

40. NOta 1. Nos variis modis posse de aliqua re dubitare; vt ostendi disp. 7. n. 67.

Nota 2. Posse fieri vt sit dubium an confessarius habeat in vlla omnino peccata, ex iis quæ pœnitens confitetur, iurisdictionem: vt si sit dubium an omnia quæ confessus est sint reseruata: vel etiam posse esse certum confessarium habere iurisdictionem in aliqua peccata, dubium tamen an habeat in omnia.

Nota 3. Fieri posse vt sacerdos nunquam habuerit certam iurisdictionem in peccata pœnitentis, aut etiam vt aliquando certam habuerit, sed iam dubitat an eam adhuc habeat, eò quòd dubitet an iurisdictio quæ ei fuerat delegata, sit reuocata, vel alia ratione iam exspirarit.

41. CONCL. I. Quando quacunque ratione est verè incertum an confessarius habeat veram iurisdictionem in vllum peccatū ex iis quæ pœnitēs confitetur: non videtur vnquam licitè dari absolutio. Quia cùm Sacramentum essentialiter pendeat à iurisdictione confessarij, quando hæc dicto modo est incerta, absoluens exponit se probabili periculo conferendi Sacramentum inualidè, quod extra casum magnæ necessitatis sacrilegie fit: vt communiter Doctores fatentur, & per se patet. Hic autem non videtur posse occurrere vlla necessitas: quia pœnitens semper potest confiteri aliqua venialia aut mortalia quæ semel confessus est, in quæ confessarius habet certam iurisdictionem: nisi contingat eum post confessionem vnius peccati mortalis statim amittere sensum, & incidere in periculum mortis: quo casu certum est sacerdotem habere iurisdictionem in omnia peccata. Quare in sequentibus conclusionibus solùm loquemur de casu in quo sacerdos habet certam iurisdictionem in aliqua peccata pœnitentis.

Nunquā potest esse necessitas confitendi ei, qui in nulla peccata habet iurisdictionem.

42. CONCLVS. II. Quando sacerdos est moraliter quasi certus se habere veram iurisdictionem in omnia peccata confitentis, etiamsi de aliquibus paululùm dubitet, licitè absoluit. Quia secundùm communem Doctorum sententiam, cum tali scientia licitè operamur. Quia aliàs vix vnquam possemus aliquid facere. Nam in plurimis rebus passim occurrentibus non possumus habere maiorem certitudinem. Hæc autem maximè vera sunt, cùm in eo casu omnino certum sit eum habere iurisdictionem in aliqua peccata, & consequenter Sacramentum esse validum.

43. CONCL. III. Quoties sacerdos verè dubitat an habeat veram iurisdictionem in omnia peccata pœnitentis, nunquam licitè absoluit, nisi occurrat aliqua necessitas. Ita *P. Suarez. disp. 26. sect. 6.* Et ratio est, quia hoc fit cū aliqua irreuerentia ipsius Sacramenti. Nam si reuera non habeat iurisdictionē in aliqua peccata, ipse ab iis solū absoluet indirectè: quod est contra integritatē in hoc Sacramēto requisitā, quā tenetur procurare tam ipse quàm pœnitens, quantùm cōmodè possunt.

Suarez.

44. CONCL. IV. Quando sacerdos iam antè bona fide credidit se habere iurisdictionem in omnia peccata quæ pœnitēs ei cōfitetur, & iam incipit dubitare an eam habeat, tenetur antequā ea iurisdictione vtatur, adhibere diligentiam vt veritatē cognoscat, quantū hîc & nunc fieri potest, qua adhibita, si res adhuc maneat dubia, si absoluat, non peccat vsurpatione alienæ iurisdictionis: quia cū hanc iam incepit bona fide possidere, nō tenetur se abdicare donec ei aliquo modo cōstet se eam non habere. Exigit tamen reuerentia Sacramēti, vt quādo nulla eum necessitas compellit ad audiendas confessiones, ab iis abstineat: quia alias sine causa exponit se periculo ne à multis peccatis solùm indirectè absoluat: quod sine rationabili causa non est faciendum.

45. Quòd si verò nunquam bona fide vsum talis iurisdi-

iurisdictionis possederit, si ea sine necessitate vtatur, peccat etiam vsurpatione alienæ iurisdictionis: quia etsi quis dubitans an res aliqua sit sua, possit licitè continuare eius possessionem iam bona fide inchoatam; non tamen potest eam cum tali dubio incboare: vt cum aliis benè docet *P. Lessius de Iustitia c.6.dub.3.*

Lessius.

46. Nota, quando quis bona fide incepit possidere aliquod beneficiū cui annexa est iurisdictio in hoc foro,& postea incipit dubitare de validitate collationis;si post diligentē inquisitionē res adhuc maneat dubia:sicut ipse licitè retinet beneficiū,ita licitè vtitur iurisdictione ei annexa. Nā etsi fortè beneficiū non sit ipsius:tamen Ecclesia tunc ob commune bonum eius defectum supplet dando ei iurisdictionem, iuxta dicta n. 21.

47. CONCL.V. Quando id exigit notabilis aliqua necessitas, is qui dubitat an habeat iurisdictionem in omnia peccata confitēris, licitè eum absoluit: quia exigente necessitate potest fieri confessio non integra, & potest ita absoluere is qui certò scit se non habere iurisdictionē in omnia peccata confitentis:vt ostendam infra n.105. Ergo multò magis id potest is, qui de illa dubitat.Sufficiens autem ad hoc est necessitas, quando pœnitens aliàs aut deberet communicare sine confessione, aut quando non posset implere præceptum annuæ confessionis,aut præter consuetudinem, aut cum aliqua nota deberet diu differre confessionem.Vide dicta disp.7.n.77.

Nota 1.Quo probabilius est sacerdotem habere iurisdictionem,eò minorem necessitatem sufficere vt licitè absoluat: atque ita in priore casu quartę conclusionis, nisi occurrant graues valdè rationes dubitandi, non ita magna requiretur necessitas,vt sacerdos possit licitè absoluere.

Nota 2. Quādo quis cum dubia iurisdictione pœnitentem absoluit, debere eum monere, vt postea ea peccata secundò confiteatur ei qui habet iurisdictionem: quia cùm hic sit dubius an ab iis sit directè absolutus, tenetur procurare certam absolutionem:vt ostendi disp.7. n.68.

DVBIVM VII.

Qua ratione in confessario requiratur probatio Episcopi?

Triden.

48. HVius dubij explicatio præcipuè pendet ex intelligentia *Concilij Triden.sess.23.c.15. de reform.* vbi hac de re ita ait. *Decernit tamen sancta Synodus, nullum etiam regularem posse confessiones sæcularium etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari,nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen,si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus iudicetur,& approbationem,quæ gratis detur,obtineat; priuilegiis & consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstantibus.*

Vt autem rem totam faciliùs explicemus,primò quædam quæ ab omnibus conceduntur ex ipsis Concilij verbis deducemus.

Ex iis igitur patet primò, Nollam requiri approbationem, vt quis audiat confessiones Religiosorū: quia Concilium apertè restringit suum decretum ad confessiones sæcularium. Voluit enim relinquere Religiosos suis statutis, confidēs per hæc satis eorū saluti hac in re esse cautū. Quare hi poterunt iam confiteri iis omnibus, quibus priùs per sua statuta confiteri poterant.

49. Patet 2.Obtinentes legitimè beneficium, cui annexa est cura animarum,non indigere hac approbatione. Nam Conciliū expresse eos ab hac necessitate obtinendi approbationem excipit. Et ratio est, quia censentur approbari hoc ipso quo iudicantur idonei, qui tale beneficium administrent, quoque illud iis de facto confertur.

Patet 3.In omnibus aliis sacerdotibus tam sæcularibus quàm regularibus ad audiendum confessiones sæcularium etiam sacerdotum, hanc approbationem esse necessariam,quæ nihil aliud est quàm authenticum testimonium, quo approbatus declaratur idoneus, cui hoc munus committatur. Censetur autem Episcopus aliquem approbare, hoc ipso quo sciens & volens ei præcipit vt confessiones audiat.

Patet 4. Per hanc approbationem non conferri vllum ius ad audiendum confessiones, neque vllam iurisdictionem, sed personam solùm iudicari idoneam cui illa conferantur, sine qua approbatione inualidè ei hoc munus cōmittetur.Nam Concilium dicit sine ea *nullum posse confessiones audire*,quibus verbis significatur non approbatos inualidè confessiones audire: vt cum communi Iuristarū sententia fuse docet *P. Sanchez lib.6.de matrim.disp.38.n.20* Et hoc ētiam expresse declarauit congregatio Cardinalium.

Approbatio non dat iurisdictionē, hæc tamen sine illa inualidè confertur.

Sanchez.

Patet 5. Cùm hoc testimonium non sit gratuitum munus, sed potiùs actus iustitiæ, quem Episcopus suis subditis ex officio debet, hunc requisitum teneri idoneum approbare, quoties non subest iusta causa negandi.

Episcopus requisitus tenetur idoneum approbare.

50. His positis quæritur Primò, A quo Episcopo debeat confessarius approbari? Quidam putant eum debere approbari ab Episcopo pœnitentis: quia huius est prospicere vt oues suæ non confiteantur nisi idoneis.

Alij tamen probabilius docent,hanc approbationem debere fieri ab Episcopo ipsius confessarij.Ita *Suarez disp.28.sect.6.n.10.* Et expresse ex ore Pontificis bis declararunt Cardinales. Prior declaratio ita se habet:*S.D.N.audita consultatione congregationis, declarauit Episcopum vigore priuilegij, de quo in c.finali de pœnit. & rem. non posse sibi eligere sacerdotem sibi non subditum, qui à proprio Ordinario non fuerit adhuc ad formam huius decreti admissus seu approbatus ad audiendas confessiones.* Ex quo apertè patet,neminem posse approbare sibi non subditum: quia aliàs talis Episcopus posset talem sacerdotem statim approbare, atque ita eligere confessarium. Imò hoc ipso quo eum eligeret approbaret. Et ratio est, quia approbatio est actus iurisdictionis:quare non potest exerceri nisi in subditum. Vt igitur Episcopus possit approbare sacerdotem sibi non subditum, necesse est vt conferendo ei beneficium, aut alia ratione faciat eum priùs sibi subditum.

Suarez.

Approbatio non potest exerceri circa nō subditum.

51. Vbi Nota 1.Etsi Religiosi mendicantes non sint propriè subditi Episcopis, quo ad hanc rem tamen eos censeri subditos iis, in quorum diœcesi commorantur.

Nota 2. Episcopū posse hanc approbationem dare vel per se,vel per alium virum idoneū, cuius prudentiæ eam committat:vt patet ex vsu.

Secunda declaratio Cardinaliū est hæc:*S.D N.*

 decla

declarauit tempore Iubilæi posse omnes regulares confiteri peccata sua sacerdotibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confessiones: in bulla enim non fit mentio nisi de Ordinario eorum qui audiunt confessiones, non autem de Ordinario pœnitentium. Vbi notanda sunt illa vltima verba, *In bulla enim*, &c. quibus apertè declaratur in hac approbatione danda non respici quis sit Ordinarius pœnitentis, sed quis sit Ordinarios confessarij: quia hic solus hanc approbationem dare potest. Vnde sequitur, Mechliniensem v.c. qui habet facultatem eligendi confessarium approbatum quemcumque voluerit, posse in diœcesi Antuerpiensi confiteri cuicunque in illa diœcesi approbato.

52. Secunda difficultas est, Vtrùm approbatus in diœcesi v.c. Mechliniensi, si transferat se in diœcesim Antuerpiensem, possit ibi à parocho assumi, vt eum iuuet in audiendis confessionibus sine noua approbatione?

Prior sententia hoc negat. Primò, quia refertur quædam responsio Cardinalium, in qua dicitur: *Approbatum ab alio quàm à Valentino Episcopo, in diœcesi Valentina, non censeri approbatũ ab Ordinario.* Secundò, quia Gregorius XIII. cōcessit Religiosis Societatis priuilegiũ, vt semel approbati & à Superioribus expositi, quando iter faciunt per alias diœceses, possint ibi audire confessiones fideliũ. Ergo sine eo priuilegio hoc non poterant. Tertiò, quia quisque debet approbari à suo Ordinariu. Atqui approbatus a Mechliniensi si eat habitatũ Antuerpię, iam habet pro suu Ordinario Antuerp. Episcopũ. Ergo nisi ab hoc approbetur, non cēsetur approbatus à suo Ordinario.

53. *Henriquez.* I I. sententia docet, non egere noua approbatione. Ita *P. Henriquez. l. 7. de Sacramentis, siue de indulgentiis c. 12. n. 4.* vbi dicit eam plurimorum esse sententiam. Probatur primò, quia Concilium non requirit nisi vnam approbationem. Atqui talis est verè semel approbatus. Ergo, &c. Nec obest quòd Concilium dicat sacerdotes debere approbari ab Episcopis: quia hoc non est ita intelligendum, quasi singuli deberent à pluribus approbari: hoc enim falsom est: sed quia diuersi debent à diuersis approbari, quisq; scilicet à suo. Secundò, quia si tali esset opus secundò approbari, hoc esset, quia deberet approbari ab Episcopo pœnitentis. Atqui hoc non est necessariũ: vt patet ex dictis n. 50. & 51. Ergo nec illud est necessarium. Tertiò, quia hæc approbatio non dat vllam iurisdictionem approbato, sed tantùm est authenticum testimonium, quo declaratur idoneus, vt ei hoc munos cōmittatur. Sicut Licentia aut Doctoratus est testimoniũ doctrinæ. Sicut igitur hoc testimonium semel datum vbique valet, ita etiam illud debet vbique valere.

54. Ad primum argumentum primæ sententiæ hi Doctores respondent, de ea resolutione Cardinalium minùs certò constare, cùm non reperiatur inter eas quæ diuersis locis à diuersis collectæ asseruantur. Quare duæ aliæ responsiones allatæ n. 50. & 51. quæ omnino certæ sunt, & huic sententiæ fauent, videntur præponendæ; aut saltem illa videtur ita explicanda vt his non repugnet: quod facilè fieri potest, si dicamus in ea esse sermonem de eo qui erat subiectus Episcopo Valentino dum ab aliu approbaretur: quo casu approbatio fuisset inualida.

55. *Priuilegia sæpe conceduntur non tam quia necessaria sunt, quàm vt eximantur scrupuli. Sanchez.* Ad 2. respōdent, per similia priuilegia nihil probari, cùm sæpe dentur nō tam quòd sint necessaria, quàm vt satisfiat aliquibos nimis scrupulosis, qui de rebus etiã claris dubitant: vt bene notat etiã *Sanchez. l. 2. de matri. dis. 37.* Nam eodē priuilegio Societati concessum est, vt scrupulis agitati securè possint acquiescere iudicio sui cōfessarij. Itē vt quando aliqui ingrediuntur Societatē qui habent bona aliena incerta, quorũ dominum etiã facta diligēti inquisitione reperire non possunt: possint ea prudentum iudicio in causas pias distribuere: quæ sunt aperti iuris naturæ.

Ad 3. Respondent, quemque debere approbari ab eo, non qui est eius Ordinarius, quando audit confessiones (quia aliàs quoties aliquis Episcopus moreretur, omnes ab eo approbati, deberent à successore iterum approbari, quod falsum est) sed qui erat eius Ordinarius dum approbabatur. Vnde patet negandam esse consequentiam.

56. Pro resolutione Nota, aliquē dupliciter posse ab Episcopo approbari. Primo, solùm quoad certas personas, aut locũ in quo non requiritur magna scientia aut prudentia: ita vt Episcopus expressè dicat eũ esse idoneum, qui possit assumi vt in tali loco audiat confessiones, non autē alibi. Et de hoc est certum, eum non esse sufficienter approbatum vt alibi audiat. Secundò potest quis absolutè iudicari idoneus vt vbique confessiones audiat: qua ratione datur approbatio quando absolutè datur. Et de hoc est tota difficultas.

57. *Episcopus potest prohibere nequis sacerdos in sua diœcesi confessiones audiat nisi ab eo sit approbatus.* Qua in re saluo meliore iudicio credo dicendum Primò, quantumcunque aliquis sit in vna diœcesi approbatus, si trãseat ad aliam, satis esse probabile huius Episcopum habere ius eum iterum examinandi, vt videat an idoneus sit. Quare potest prohibere ne vllus confessarius in sua diœcesi assumatur, aut exponatur vt confessiones sæculariom audiat, nisi à se approbatus sit. *Pius V.* Probatur, quia *Pius V. in extrauag. Romani Pontifices* edita 8. Idus Augusti anno 1571. dicit Religiosos mendicantes semel approbatos, mortuo Episcopo, non quidem debere, posse tamen ab eius successore, si ei placuerit, secundò per examen approbari, pro maiore quiete ipsius conscientiæ. Vnde etiam sequitur, eos posse similiter examinari, quando ad aliam diœcesim transeunt.

Secundò, quamdiu tamen Episcopus non prohibet suis parochis, aut Superioribus Religiosorum ne sacerdotes alibi approbatos ad audiendas confessiones in sua diœcesi exponant, hi validè ad hoc assumuntur & exponuntur: quia habent conditionem à Concilio Trident. *Trident.* requisitam: quòd scilicet à suis Ordinariis sint approbati. Et confirm. ex decisione Pij V. Nam sicut in hac re se habent duo Episcopi in eodem episcopatu sibi succedentes: ita videntur se habere duo existentes in diuersis episcopatibus, quibus idem successiuè subiicitur. Ergo sicut illi ersi absolutè possint, non tamē debent secundò eundem approbare; ita nec hi. Et secundum hæc potest etiam optimè explicari responsio Cardinalium citata n. 52. pro priore sententia: vt scilicet talis dicatur in diœcesi Valentina non esse approbatus ab Ordinario: quia nimirũ Episcopus retinet idem ius eum examinandi & approbandi,

bandi, ac si non esset alibi approbatus.

58. III. Difficultas est, Vtrùm is cui iniustè negatur approbatio, hoc ipso censeatur approbatus? Quidam enim hoc asserunt. quia consensus aperte iniustè negatus, reputatur esse datus, vt colligitur ex *cap. Licet, de regularibus.*

Trident. Validè negatur approbatio etiā iniuste. *Pius V.*

Sed contrarium dicendum est Primò, quia Trident. absolutè requirit approbationem non obstantibus quibuscunq; priuilegiis: quibus verbis videtur derogare *Clementinæ Dudum, de priuilegiis*, quatenus hac in re Mendicantibus fauere videbatur. Secundò, quia Pius V. in bulla quæ incipit *Romani Pontifices*, absolutè requirit obtentam approbationem. Tertiò, quia, vt suprà ostendi, Trident. requirit hanc approbationem tanquam quoddam authenticum testimonium, quod non potest dari nisi à persona publica: & omnino conueniebat vt sacerdos admittendus ad publicū officium, publica auctoritate probaretur idoneus. quia de rebus ad publicū spectantibus non possunt authenticè priuati iudicare.

Nec refert quòd hinc possint aliqua sequi incōmoda. quia fortè ex cōtrario maiora sequerētur. Ad rationē primæ sententiæ nego assumptū. Hoc enim solùm verum est, in casibus iure expressis, qualis est ferè singularis in *dicto c. Licet.*

Nota tamen primò, Episcopum grauiter peccare, qui sine iusta causa approbationem negat.

Approbatio semel data sine iusta causa reuocari nequit.

59. Nota 2. Approbationem semel datam non posse validè reuocari sine iusta causa. quia hæc approbatio non est gratia, vt possit pendere à voluntate cōcedentis, sed tantum authenticum instrumentum de sufficientia talis personæ. Testimoniū autem semel datum non potest reuocari, nisi ad hoc nouæ aliquæ rationes emergant, Sicut tamē alia similia testimonia possent reuocari, si postea deprehenderentur continere apertum errorem qui antè latebat: ita etiam illud in simili casu posset reuocari, quod maximè verum est respectu successoris illius Episcopi, qui priorem approbationem dedit. Nam hic, vt patet ex dictis n. 57. potest approbatū à suo decessure, secundò examinare, quando hoc iudicat expedire. quod frustra esset, si non posset approbationem reuocare. Vide *Suarem disp. 28. sect. vlt.*

Suarez.

DVBIVM VIII.

Quinam de iure aut consuetudine possint sibi confessarium eligere?

60. CONCLVS. I. Iure cōmuni Episcopi, & his superiores, ac inferiores etiam Prælati exēpti possunt sibi eligere quemuis cōfessarium approbatum. Ita expressè habetur *c. finali, de pœnitentiis.* Talis autem nulla ratione censetur fœmina. quia hæc cùm non possit habere vllam iurisdictionē spiritualem, non potest intelligi nomine Prælati. Ita *Henriq. l. 6. c. 13.* Religiosi tamē tenētur tales eligere quales iis statuta permittunt.

Henriquez.

CONCL. II. Idem dicendum de iis omnibus, quibus id per particulare aliquod priuilegium permittitur, quale communiter habent Reges & Principes, iique quibus dantur bullæ cruciatæ.

Vbi Nota, hanc facultatem posse concedere omnes eos, qui habent iurisdictionem ordinariam in hoc foro, iis, in quos eam habent, v. c. Papa omnibus fidelibus, Episcopus iis qui in sua diœcesi habitant, Parochus suis parochianis.

61. CONCL. III. Eandem facultatem à Superioribus tacitè approbatam habent omnes Parochi, quibus nunquam videmus Episcopos certum confessarium præscribere. Ita *Sà v. Confessor n. 1.* Imò *P. Suarez disp. 27. sect. 3. n. 2. & 4.* idem docet de omnibus sacerdotibus. Quia cùm sacerdotes sæpissimè diuersis locis celebrent, nec possint semper habere propriū sacerdotem præsentem, ne deberent sæpe etiam conscij sibi peccati mortalis sine confessione celebrare, decuit hanc facultatem iis concedi: sicut ob eandem rationem *c. finali, de pœnitentiis*, ea conceditur Prælatis. Quòd autem hæc facultas de facto sit concessa sacerdotibus consuetudo docet. Item ij qui non habent vlla peccata mortalia, quæ non sunt semel confessi, vt dixi n. 17. possunt confessarium eligere.

Omnes Parochi, imò & seculares sacerdotes ex tacito superiorem consensu possunt sibi confessarium eligere. Sà. Suarez.

Simili tacita concessione videtur inductum, vt peregrinantes possint confiteri iis parochis, eorumque vicariis, in quorum parochiis pro tempore commorantur, præsertim quandu ibi non sunt alij priuilegiati, quibus possint confiteri. Et ratio huius concessionis est, ne diu debeant abstinere à confessione ac Sacramentorum perceptione. Ita *Siluester v. Confessor 1. q. 11.* limitat tamen ad eos qui habent licentiam peregrinandi, *Soto. l. 8. q. 4. a. 2. ad primam obiectionem.* Imò *Caiet. v. Absolutio ex parte absoluentis, §. Licentia dupliciter*, dicit hoc ab Eugenio IV. etiam pro confessione, & communione annua statutum esse. Hæc tamen sunt intelligenda de iis qui non suscipiunt peregrinationem in fraudem legis, ea solùm de causa, vt possint aliis confiteri.

Peregrinantes possunt confiteri parochis loci in quo sūt. Siluest. Soto. Caietan.

62. Quidam verò dicunt vagos nullū habere propriū sacerdotem, atque ita posse cōfiteri cui voluerint. quia putant iure diuino quemuis cuiuis sacerdoti approbato posse cōfiteri: & quod iam de facto hoc nequeant facere fieri ratione prohibitionis Ecclesiæ, quæ prohibet ne quis alteri quàm suo parocho cōfiteatur. quod ius cessat in iis qui parochū non habent. Ita *Paludan. d. 17. q. 3. concl. 3. D. Antonin. tit. 17. c. 4. Nauar. in c. Placuit, d. pœnitentia d. 6. n. 80. Caiet. v. Absolutio ex parte absoluentis.* Sed hæc non sunt vera, nec vllo firmo fundamēto probari possunt. Imò nituntur falso fundamento, vt patet ex dictis n. 7. 11. & 20. vbi ostendi iurisdictionem dari iure humano. Quare cùm nullibi talis iurisdictio aut licētia possit in iure ostendi concessa, signum est nullā esse, præsertim cùm talis concessio non videatur rationabilis, cùm nulla illius sit necessitas, & possit parere turbationem, si vagabundus decumbens in vna parochia, alterius parochiæ parochum vocet ad suam confessionem audiendam.

Paludan. Antonin. Nauarr. Caietan.

Dicendum igitur est tales habere pro proprio sacerdote eum in cuius parochia pro tempore versantur, cuius est ipsis Sacramenta administrare qui eos absoluere potest ab iis omnibus à quibus proprios parochianos absoluere potest.

Vagi habent pro parocho eum, in cuius parochia pro tempore uersantur.

63. Addunt multi, eum cuius proprius Pastor est omnino ignorans, posse cuiuis alteri confiteri. Probant, quia hoc videtur dici in *c. Placuit, de pœnitentia d. 6.* Ita *Nauar. in illud c. n. 146.* & plurimi Canonistæ. Item *Magister in 4. d. 21. in fine*, quem sequuntur *Gabriel d. 17. q. 2. a. 3. dub. 4. Richard. a. 3. q. 7. Palud. q. 3. concl. 1. D. Antoninus 3. p. tit. 17. c. 4. casu 1. Adrian. q. 5. de cōfessione & Medina de pœni-*

Nauarr. Magister. Gabriel. Richard. Palud. Antonin. Adrian. Medina.

tentia tract.2.q.30.§.Si autem. Quorum multi hoc extendunt ad varius alios casus, in quibus aliquis sine graui periculo non potest proprio sacerdoti confiteri: quos fusè citat *Henriq.l.6.c* 13.

Henriquez.

Aiunt tamen multi, Primò, hoc tantùm habere locum quando non est alius sacerdos parochi coadiutor qui ad hoc munus obeundum sit idoneus, & cui pœnitens sine incómodo possit confiteri. Secundò, vt subditus priùs teneatur petere à parocho veniam alteri confitendi, quam si non concesserit, tunc à iure aiunt eam concedi. Tertiò, vt non possit adiri Episcupus, vt ab eo petatur licentia alteri confitendi. Quartò, vt quantum fieri potest semper eligatur aliquis cófessarius in eadem diœcesi ab Episcopo ad audiendas confessiones expositus. quia Episcupus hoc censetur magis velle.

64. Quæ sententia sic saltem limitata non est improbabilis ob DD. auctoritatem. Nullo tamen fundamento nititur. Nam *cap. Placuit citatum* omnino aliud decernit: vt ostendi n. 14. in fine. Et confirm. Quia si decreuisset quod auctores illi volunt, dedisset summam occasioné subditis calumniandi suos Pastores tanquam ignorantes: & hos umnium suorum subditorú quantumcunque ignorantium iudicio & calumniis subiecisset. quod est omnino incredibile. Vnde etiam hæc sententia nullo modo videtur vsu recepta. Nisi fortè in eo quòd quando quis non putest sine graui incommodu confiteri proprio sacerdoti, ne quidem partialiter aliqua peccata reticendu, nec potest habere veniam alteri confitendi: aut quando proprius sacerdos abest, nec est alius qui in pœnitentem habeat iurisdictionem: tunc si adsit grauis valdè necessitas confitendi, posset fortè sustineri, pœnitentem posse alicui alteri confiteri simul murtalia & venialia, in quæ hic saltem habet iurisdictiunem, cum onere tamen mortalia postea secundò alicui alteri confitendi. Vide dicta n.41. & disp.7.n.77. & dicenda infrà n.103. & 107.

DVBIVM IX.

Vtrùm confitentes Religiosis priuilegiatis aut alicui alteri ratione particularis priuilegij, satisfaciant præcepto de annua confessione?

65. Ioannes de Poliaco.

QVidam olim Ioannes de Poliaco, & quidá alij dixerunt, illos qui eiusmodi Religiosis confitentur. nihilominus teneri semel in annu omnia sua peccata suo parocho confiteri. Probant primò, quia in *cap. Omnis vtriusque* dicitur, Omnes fideles teneri omnia sua peccata proprio sacerdoti confiteri, aut alicui alteri de eius licentia Atqui proprius sacerdos est solus parochus. Ergo huic vel alicui alteri de eius licétia tenentur omnes fideles sua peccata confiteri. Confir. quia *extrauag. Vices, de treuga & pace Sixtus IV.* præcipit Mendicantibus vt desistant prædicare: *quòd parœciani non sunt obligati saltem in paschate proprio confiteri sacerdoti. quia de iure tenetur parœcianus saltem in paschate proprio sacerdoti confiteri.*

Sixtus IV.

66. CONCL. Confessi Religiosis priuilegiatis, etiam sine licentia proprij parochi satisfaciút præceptu de confessione annua. Ita expressè definiuit *Benedictus* 11. *extrauag.1. de priuilegiis & Ioan.*22. *extrau. Vas electionis, de hæreticis,* vbi sententiam Ioannis de Poliaco vt erroneam damnauit, & tandem cùm hæc difficultas iterum à Pastoribus moueretur, illam conclusionem definiuit Clemés VIII. in bulla data anno 1592. 22. Decemb.

Benedictus 11. Ioannes 22.

Clem. VIII.

Probatur, quia vt docet *Trident. sess.*14.*c.* 5. Ecclesia in *c. Omnis vtriusq;*, nihil noui præcipit circa materiam aut Ministrú confessionis, sed tantùm præscribit certú tempus, quo teneamur diuinum præceptú implere. Ergo per eam confessionem qua satisfacimus præcepto diuino, per eandé etiam satisfacimus præcepto Ecclesiastico, si singulis annis eam faciamus. Vnde vlteriùs subsumo. Atqui qui confitetur in fine anni omnia sua peccata mortalia alicui ex dictis Religiosis, satisfacit præcepto diuino (quia hoc nos solùm obligat vt omnia peccata murtalia cófiteamur ei qui potest nos directè ab iis absoluere, quod talis facit.) Ergo etiam satisfacit præceptu Ecclesiastico. Confir. quia *cap. Omnis vtriusque* dicitur, ideo nos debere confiteri proprio sacerdoti, aut alteri cum eius licentia: quia sine hac alter non potest nos absoluere. Vnde sequitur secundùm menté illius Iuris, omnem eum confiteri aut proprio sacerdoti, aut alteri cum eius licentia, qui confitetur ei à quo potest directè ab omnibus peccaris absolui.

Trident.

Quare etsi propriè per proprium sacerdotem significetur parochus, tamen per eum ibi Concilium potiore iure intelligit etiam Episcopum ac Pontificem. quia aliàs qui his in paschate confiteretur, non satisfaceret præcepto Ecclesiæ quod est absurdissimum. Ex quo patet solutio ad argumentum contrarium.

67. Ad confirm. Resp. Vel Pontificem ibi solùm docere, fideles in paschate teneri suis parochis confiteri, quatenus hoc est necessariú, vt possint tunc in parochia sua communicare, ad quod tenentur, & consequenter etiam ad confitendum, si sint sibi adhuc conscij alicuius peccati mortalis. Vel planiùs Resp. Pontificem dicere spectato iure communi, & seclusis priuilegiis omnes fideles conscios sibi peccati mortalis, teneri cófiteri suis parochis. Et quamuis ratione priuilegiorú possint multi, qui confitentur dictis Religiosis, iis non confiteri, noluit tamé Pontifex hos Religiosus hoc tunc publicè concionari ad seruandam pacem. Vnde statim subiungit, dictos Religiosos per hoc non impediri, quò minùs secundùm sua priuilegia confessiones audiant.

DVBIVM X.

Vtrùm facultas alicui data vt audiat confessiones, aut vt confessarium eligat, exspiret morte concedentis?

68. Sanchez.

NOta 1. Hanc quæstionem controuerti de quauis facultate alicui delegata. Et sic eam fusissimè & doctissimè disputat *P. Sanchius l.8. de matrim. disp.*28. & nos eam hîc breuiter pro instituto explicabimus.

Nota 2. Duplicé facultaté solere alicui delegari. prima, quæ sit iustitiæ, & spectet forú contétiosum: & hanc certú est exspirare statim ac is, qui eam concessit, moritur, aut defungitur officio, si res adhuc integra sit, siue si delegatus nondum cœperit vti iurisdictione: secùs si ea iam cœperit vti. Ita expressè habetur *c. Relatum* 19. *c. Gratum* c.

Potestas iustitiæ expirat morte delegãtis, si res adhuc integra sit.

& cap

& *cap. Licet* 30. *de officio & potestate Iudicis delegati.* Cuius rei causa est: quia, vt dicitur *c. Quamuis, eodem tit. in* 6. iurisdictio delegata non transit efficaciter in delegatum antequam ipse ea vtatur. quod non ita intelligendum est quasi hoc ita sit ex natura rei, & necessarium in omni delegatione iurisdictionis (nam sic idem deberet fieri in iurisdictione gratiosa) sed quòd ins hoc particulatim in hac iurisdictione statuat.

69\. *Facultas gratiosa alia continet gratiam factam.*

Altera verò facultas est gratiosa, quæ iterum duplex est. Prima continet gratiā factam, quando nimirum alicui conceditur aliqua potestas in ipsius fauore: vt quādo generatim alicui cōceditur potestas dispensandi in certis votis, aut matrimonij impedimētis. hæc enim cùm non respiciant certas personas quibuscū dispensetur, & sit aliquid fauorabile & honorificū ei, cui conceditur, cēsetur huic per eam cōcessionē fieri gratia.

alia faciendam.

Secunda continet gratiam faciendam: quæ scilicet alicui cōceditur in gratiam alicuius tertij. Vt si Petro detur potestas dispensandi cum Paulo in votis, aut impedimentis matrimonij. Tunc enim Paulo, non autē Petro fauor aliquis cēsetur fieri. Et hęc si res adhuc sit integra, morte concedentis expirat. Secùs autem est de prima, vt habetur expressè *c. Si cui* 36. *de prebēdis in* 6.

Secunda expirat morte concedentis, secus est de priore.

70\. Nota 3. Facultatem aliquam posse alicui tripliciter delegari. Primò, ad certum aliquod tempus, v.c. ad tres menses, & tunc hoc elapso exspirat, vt per se patet. Secundò, ad tempus aliquod indeterminatū, v.c. Si Pontifex det alicui facultatem audiendi confessiones donec eam reuocauerit, aut ad beneplacitum Sedis Apostolicæ: & tunc non exspirat morte concedentis, sed opus est vt ab eo, vel successore reuocetur. Secùs est, si eam concedat ad beneplacitum suum, vel quamdiu ei placoerit; quia cùm mortuus non possit amplius habere beneplacitum, gratia concessa per eius mortem expirat, idemque esset si concedens ab officio amoueretur. Secùs esset si solùm excommunicaretur: vt fusè docet *P. Sanchius l.* 8. *disp.* 28. *n.* 49. *& sequent.* Tertiò, hæc facultas conceditur absolutè, & sine vlla limitatione: & tunc si sit gratia facta, & concedatur à Pontifice, certum est eam non exspirare morte concedentis. Hoc enim habetur expressè *c. Si super gratia* 9. *de officio delegati in* 6. *& cap. Si cui* 36. *de prebendis in* 6.

Facultas concessa donec reuocetur, aut ad beneplacitum sedis Apost. non expirat morte concedentis.

Sanchez.

71\. Sed difficultas est, quando hæc facultas ita delegatur à Prælatis inferioribus. Quidā enim putant eam exspirare morte concedentis. Ita *Palud. in* 4. *d.* 17. *q.* 4. *a.* 3. *concl.* 7. *D. Antonin. t.* 17. *c.* 9. *in fine. Angelus v. Indulgentia versu* 7. *& Siluest. v. Indulgentia n.* 18. Hi tamen duo hoc limitant, nisi ea concedatur causa cognita, & cum cōsensu Capituli. Ratio eorū est, quia Episcopus non potest committere suas oues alicui post mortem suam, aut pro tunc huic dare iurisdictionem. quod maximè vrget, quando alicui datur facultas eligendi confessorem, quia huic non datur actu iurisdictio antequam de facto eligatur. Secundò, quia contrarium cederet in præiudicium successoris.

Paludan. Antonin. Angelus. Siluester.

72\. *Idem dicendum de gratia concessa per inferiores prælatos. Henriquez. Sa. Nauarrus.*

Verius tamen existimo gratiam ita concessam etiam per inferiores Prælatos nō exspirare morte concedentis. Ita *Henriquez. l.* 7. *de Sacramentis, c.* 21. *n.* 6. *Sà v. Gratia. n.* 4. *Nauar. c. Placuit, de pœnitentia d.* 6. *n.* 162. *P. Suarez disp.* 26. *sect.* 3. *n.* 7. *Sanchius l.* 8. *dis.* 28. *n.* 75. Probatur, quia omnia iura quæ dicunt potestatē delegatā exspirare morte concedentis, solùm loquuntur de causis contētiosis, secundū quas gratiæ non sunt regulandæ, quæ absolutè dicuntur non exspirare morte cōcedentis in iuribus citatis n. 70. in fine. Et quamuis hæc loquantur de gratiis cōcessis à Pontifice, hoc tamen non faciunt causa restringendi, sed exempli gratia. Quare cùm eadē sit ratio in concessione facta à Papa, & ab aliis Prælatis, scilicet quòd decet fauores ampliari, & gratiam semel concessam permanere, eodem etiam modo vtrorumq; concessio perdurabit. Secundò, quia aliàs grauissima orirentur incommoda. v.c. Si Episcopus delegasset alicui facultatem audiendi confessiones in aliqua ciuitate remota ab ea in qua moratur, & ipse circa pascha subitò moreretur, idque delegatus ignoraret, ac plurimas confessiones audiret, hæ essent inualidæ. Tertiò, quia vsus pro hac sententia facit. Nam videmus Pœnitentiarios ab Episcopis constitutos, imò Sacellanos à Pastoribus ad confessiones audiendas assumptos, iis mortuis pergere suo officio fungit, donec à successoribus amoueantur.

Suarez. Sanchez.

73\. Ad primum argumentū contrariū Resp. Episcopum non dare hanc potestatē post mortem, sed dum viuit, quę post mortem eius durat. quod Iure ei suffragante facere potest. Et hoc clarū est, quando alicui confessario datur immediatè potestas audiendi confessiones, aut dispensandi in votis. Vnde in hoc casu hæc res est certior: sed proportionaliter potest etiam concedi, quando alicui datur facultas eligendi confessariū, qui ea vtitur post mortem concedentis. Quia etsi tunc confessor propriè non accipiat iurisdictionem, nisi cùm actu eligitur, quod fit post mortē concedentis, tamen ipsa priùs quasi in radice ei data est in ipsa gratia, quæ pœnitenti priùs fuit concessa. Hoc autē modo posse Prælatū alicui dare iurisdictionē quæ solùm post mortem dantis ei applicetur, patet. quia aliàs etiam Pontifex eam irritē daret, nam hic post mortē non plus potest quàm alij Prælati. Quod maximè verum est posita dispositione Iuris, quæ hac in re defectum, si quis esset, supplet. Ad secundum, nego hoc cedere in præiudiciū successoris. quia potest hanc facultatem quando voluerit reuocare.

74\. *Gratia concessa personæ, cum ipsius vita expirat.*

Nota demum, dupliciter posse alicui personæ in dignitate aut officio aliquo positæ eiusmodi facultatem concedi. Primò, ita vt concedatur immediatè ipsi personæ, siue in gratiam ipsius, & tunc dicitur cōcessio personalis, & exspirat mortuo eo cui delegata est, duratq; quamdiu viuit, etiamsi officio defungatur. Secundò, ita vt concedatur quodammodo ipsi officio, siue ipsi personæ præcisè, prout tali officio fungitur: & dicitur cōcessio realis: & tunc hæc persona tam diu habet eam facultatē, quādiu eo officio fungitur, ea defuncta siue vita, siue officio, is qui ei succedit in officio eandē etiam habet: quia habet officium, cui illa facultas immediatè annexa est. Est communis DD. sed tota difficultas est, quando censeatur hæc concessio realis, quādo personalis. quod ex variis signis potest colligi, quæ fusè prosequitur *P. Sanch. l.* 8. *disp.* 27. quem consulas.

Gratia concessa officio transit in successores.

Sanchez.

DVBIVM

DUBIUM XI.

Qua ratione sit in Ecclesia potestas reseruandi aliqua peccata, ita vt inferior non possit ab ijs absoluere?

75. HAnc potestatem nostri hæretici negant, sed ex falso fundamento, eò quòd negent in Ecclesia esse veram potestatem remittendi peccata. Catholici autem omnes hanc potestatem admittunt: sed inter eos sunt aliquot difficultates circa rationem ea vtendi.

Prima est, Vtrùm Superior possit inferiori præsertim habenti potestatem ordinariam, sine vlla causa adimere potestatem à quibusdam peccatis absoluendi? Qua in re certum est hoc illicitè facturum. quia hoc modo subditos contra omnem rationem grauaret: & talis reseruatio cederet magis in destructionem, quàm in ædificationem, cùm tamen ob hanc solam hæc potestas Ecclesiæ data sit, vt docet *Trident. sess. 14. c. 7.* Sed difficultas est, Vtrùm hoc valide faceret? Quidam id absolutè negant. quia hoc videtur repugnare intentioni Christi concedentis hanc facultatem; ac consequenter inualidè fieri. Alij docent Pontificem hoc validè facturum: secùs autem esse de Prælatis inferioribus.

Trident.

76. Secunda difficultas, Vtrùm Prælati possint sibi reseruare peccata merè interna. Quidam id negant. quia ipsi hæc non possunt vetare aut punire. Ergo nec reseruare. Sed hoc argumentum nihil probat. nam reseruare peccata non est ea punire aut prohibere.

Tertia difficultas est, Vtrùm Superiores possint sibi reseruare aliqua peccata venialia? Qua in re certum est, hæc non posse ita reseruari, vt pœnitens obligetur ea alicui certæ personæ confiteri, vt fit in mortalibus. Nam cùm non obligetur ea confiteri, non potest obligari, vt ea confiteatur certæ personæ. Sed difficultas est, Vtrùm possit Superior efficere vt inferior non possit ab iis sacramentaliter absoluere?

77. Licitè aliqua peccata reseruantur. Trident.

CONCL. Non solùm validè, sed etiam licitè ac laudabiliter Superiores reseruāt sibi aliqua grauiora crimina, vt inferiores ab iis nequeant absoluere. Ita *Tridēt. sess. 14. c. 7.* & patet ex vsu Ecclesiæ. Quòd hoc validè fiat, patet ex dictis n. 7. 11. & 20. vbi ostendi solum Pontificem habere iure diuino iurisdictionem necessariam ad absoluendum à peccatis. quare reliqui omnes eam habent iure Ecclesiastico, & consequenter ab aliquo superiore. quare sicut hic potest iis nullam iurisdictionem dare: ita potest dare limitatam: & consequenter inferiores nullam habebunt iurisdictionem in eas personas, eaúe peccata, in quæ ipse iis eam non concederet, atque ita inualidè ab iis absoluent.

Quòd autem hoc etiam licitè fiat, probatur. Quia hoc sæpe ad salutem animarum potest expedire; tum vt pœnitētes meliùs à Superioribus dirigantur: tum etiam vt diligentiùs einsmodi peccata vitent, à quibus vident se tam difficulter absolui. Debet tamen hæc reseruatio (vt docet Trident. suprà) prudenter fieri, vt cedat in ædificationem, & non in destructionem.

Trident.

78. Hinc patet primò, Etiamsi hæc reseruatio illicitè fiat sine iusta causa, validè tamen fieri. quia cùm inferiores habeant suam iurisdictionem à Superioribus, hoc ipso quo illi eam non dant, hi eam habere non possunt. Nec refert quòd Superiores in eo faciant contra voluntatē Christi, quia inde solùm sequitur eos peccare, non autē inualidè eos hoc facere. Possunt autem Superiores ita quædā peccata reseruare non solùm dum inferioribus iurisdictionē conferunt (quod per se clarum est) sed etiam postea. quia cùm potestas inferiorum in suo vsu sit semper subordinata Superiori, ab hoc continuò ac necessariò pendet, & consequenter pro ipsius voluntate restringitur. Quæ etiam vera sunt in Pastoribus respectu suorum Episcoporum, quibus non minùs sunt subiecti, quàm Episcopi sint subiecti Pontifici. Quare etsi hic possit iis prohibere ne sine graui causa suis Pastoribus aliqua peccata reseruent, quamdiu tamen hoc non facit, ipsi hoc validè faciunt.

Reseruatio etiam illicitè facta est valida.

Potestas inferioris continuò pendet à Superiore.

79. Sequitur secundò, Superiores posse validè reseruare sibi peccata merè interna. Quia non minùs est necessaria iurisdictio ad absoluendum à peccatis internis, quàm ab externis: & inferiores vtramq; æqualiter à Superioribus accipiunt. Ergo æqualiter est in Superiorū potestate vtrāuis iurisdictionem vel in totum, vel ex parte non dare. De facto tamen nulla einsmodi peccata reseruata sunt; & fortè non expedit ea reseruari. quia hoc ad Ecclesiæ gubernationem, quæ maximè externa spectat, non est necessarium: vt notat *P. Suarez disp. 29. sect. 3. n. 5.*

Peccata interna possunt reseruari.

Suarez.

80. Sequitur tertiò, Superiorem posse etiam inferiorem priuare potestate necessaria ad absoluendum sacramentaliter ab aliquibus peccatis venialibus. quod saltem verum est de Pontifice. quia, vt ostendi n. 17. quòd omnes sacerdotes ab his possint absoluere, prouenit ex concessione Ecclesiæ, siue Pontificis, qui absolutè posset efficere, vt aliquis sacerdos à nullo omnino peccato posset absoluere. Quare etiam poterit efficere, vt non possit absoluere ab aliquibus. De reliquis verò Prælatis res est satis dubia. Nam cùm quiuis sacerdos nulla censura impeditus ex generali concessione Ecclesiæ habeat iurisdictionem in omnia peccata venialia; videtur hæc potestas non posse restringi à particularibus Prælatis, qui communē Ecclesiæ concessionem limitare non possunt.

Posset Pontifex alicui auferre potestatem absoluendi ab aliquibus venialibus: secus est de aliis Prælatis.

81. Nota I. Clementem VIII. in quadam Bulla in hac re restrinxisse potestatem Prælatorum Religiosorum, vt sine matura discussione Capituli generalis, aut prouincialis non possint sibi vlla peccata suorum Religiosorum reseruare, præter ea quæ ibi enumerat. hæc autem sunt. Primò, veneficia, incantationes, & sortilegia. Secundò, apostasia à religione siue habitu dimisso, siue retento, quando eò peruenit vt extra septa monasterij siue conuentus fiat. Tertiò, nocturna ac furtiua è monasterio seu conuētu egressio, etiam non animo apostatandi facta. Quartò, proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. Quintò, iuramentum falsum in iudicio regulari seu legitimo. Sextò, procura io, auxilium, seu consilium ad abortū faciendū post animatū fœtū, etiā effectu nō secuto. Septimò, falsificatio manus

Clem. VIII.

Quæ peccata possint Superiores in religione reseruare?

manus seu sigilli officialium monasterij, aut cõuentus. Octauo, furtum de rebus monasterij aut conuentus in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale. Nonò, lapsus carnis voluntarius opere consummatus. Decimò, occisio aut vulneratio, seu grauis percussio cuiuscunque personæ. Vndecimò, malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores missarum. Quos casus Pontifex non præcipit omnes reseruari, sed permittit vt Superior possit vel omnes, vel eorum aliquos reseruare.

Caietan. Nauarrus. Henriquez. Peccata non reseruantur Papæ nisi habeant annexã excõmunicationem. *Henriquez.*

82. Nota secundò, eum *Caiet. v. Casus, Nauarro c.27.n.261. Henriq. l.6.c.14. n. 1.* & plurimis aliis quos hic citat, nullum casum reseruari Papæ qui non habeat annexam excommunicationem: atque ita hac sublata reseruationem desinere. Vnde etiam quando peccata Papæ reseruata ita committuntur, vt ratione ignorantiæ eã committens non incurrat censuram, ea etiam non sunt reseruata: vt docent *Henriquez supra* cum aliis. Hæc tamen intelligenda sunt secundùm communem & ordinarium cursum. Nam absolutè datur exceptio in iis qui simoniacè promouent, vel promouentur ad Ordines. Quos Sixtus V. in bulla data anno 1589. non excommunicat, sed tantùm suspendit, & tamen ipsum peccatum Sedi Apostolicæ absolutè reseruat. Addunt alij secundam exceptionem ex *extrauag. Inter cunctas, de priuilegiis*: vbi monetur Parochus ne mendaciter aut in fraudem dicat suum parochianum confitentem Mendicantibus fuisse excommunicatum, aut publicum peccatorem, & subditur. *Quia si hoc egerit, à delicto tali, nisi planè satisfecerit, præterquam in morte absolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur.* Vbi videtur Pontifex hoc peccatum sibi reseruare. Sed hoc non est verum; quia ibi nulla ponitur reseruatio, sed solùm præcipitur vt extra mortis periculum talis non absoluatur, quantumcumque proponat pro calumnia eam reuocando satisfacere, nisi hoc actu fecerit. Sicut *cap. vltim. de vsuris in sexto* præcipitur ne quis manifestum vsurarium absoluat antequam actu restituerit, aut cautionem de restituendo dederit.

Vnus casus excipitur.

Manifestus vsurarius nequit absolui nisi actu satisfecerit, aut cautionem dederit.

83. Ex dictis aliqui inferunt, Pontificem non reseruare sibi immediatè vlla peccata, sed solam excommunicationem eis annexam, & solùm consequenter impedire absolutionem à peccatis, quatenus aliquis non potest ab his absolui, nisi priùs absoluatur à censuris. Sed alij communiter meliùs docent contrarium. quia aliàs sequeretur eum qui multis innexus cẽsuris Papæ reseruatis confiteretur bona fide alicui, quem falsò putaret habere potestatem se absoluendi, directè absoluendum ab omnibus peccatis, & solùm restare censuras à quibus extra forum pœnitentiale posset absolui. quod videtur repugnare *Trident. sess. 14. c. 7. in fine*; vbi insinuat talem non absolui à peccatis illis reseruatis. Atque etiam videtur repugnare praxi Ecclesiæ. quia prudentes omnes solent talibus præcipere vt secundò confiteantur.

Papa non solùm censuras sed ipsa etiam peccata reseruat.

Triden.

DVBIVM XII.

Quis possit directè absoluere à casibus reseruatis?

84. CONCLVS. I. Certum hac in re est primò eum hoc posse, qui sibi eos reseruauit, eiusque absolutè Superiorem in officio, aut successorem. quia nemo per reseruationem intendit, aut etiam potest vel sibi, vel suo absoluto Superiori iurisdictionem aut potestatem absoluendi adimere.

Nemo potest sibi aut suo Superiori iurisdictionem auferre.

Secundò, idem dicendum de eo cui tales suam potestatem hac in re delegarunt. quia sicut possunt aliis adimere hanc potestatem: ita possunt iis eam rursum concedere.

Nota, eum qui habet potestatem ordinariam absoluendi à reseruatis, posse tollere reseruationem etiam sine sacramentali confessione. quia potest suam potestatem alteri delegare. Secùs est de eo qui habet hanc potestatem solùm ex priuilegio, qui non potest tollere reseruationẽ, nisi intendendo sacramentaliter absoluere: nisi peccatum esset solum reseruatum propter excommunicationem. Nam vt suo loco dicam, talis potest absoluere à censuris non conferendo Sacramentum.

Priuilegiatus non tollit reseruationem nisi in confessione sacramẽtali, excepto casu excommunicationis.

85. Solùm hic Nota primò, quando Episcopus concedit alicui facultatem eligendi cõfessorem, aut audiendi confessiones, non censeri ei concedere facultatẽ vt possit absolui, vel absoluere à casibus Episcopo reseruatis, vt dicitur *cap. 2. de pœnitentiis in 6.* Vbi ratio additur. *quia in generali concessione illa non veniunt, quæ non esset quis verosimiliter in specie concessurus.* Vnde etiam infert *Nauarr. c.27.n.261.* Episcopum concedentẽ alicui potestatem absoluendi à casibus sibi reseruatis, censeri excipere eos qui annexam habent censuram. quia in his est particularis difficultas. Hæc tamẽ intellige: nisi ex circumstantiis aliud constet.

Concessa potestas absoluendi à peccatis nõ includit casus reseruatos.

Nauarrus.

86. Nota 2. Quando Episcopus aut Pastor alicui peregrinanti dat facultatẽ vt possit eligere confessarium, electum eum posse absoluere ab omnibus casibus, à quibus suos subditos potest absoluere, etiamsi alicui in pœnitentis diœcesi reseruati sint. Et similiter si aliqui casus sint reseruati in diœcesi sacerdotis, ita vt hic non possit alios ab iis absoluere, nec hunc pœnitentem poterit ab iis absoluere, etiamsi in eius diœcesi non sint reseruati. Quia qui dedit pœnitẽti eam facultatem, per eam non auxit nec minuit potestatem ipsius confessarij circa peccata remittenda, sed solùm pœnitentem ipsius iurisdictioni subiecit, vt pro potestate quam in eo foro habet, eum absolueret.

Electus à peregrino aut alio habente facultatem in cõfessarium, potest hunc eodem modo absoluere ac alios sibi subditos.

Idemque dicendum est de peregrinantibus etiam sine tali speciali licentia. quia, vt ostendi n. 61. ex communi Pastorum consensu possunt confiteri confessariis loci, in quo pro tempore subsistunt. Vide *Caiet. v. absolutio 2.*

Caietan.

87. Nota 3. *Trident. sess. 24. c. 6. de reform.* concedere Episcopis facultatem absoluendi suos subditos ab omnibus casibus occultis etiã Sedi Apostolicæ reseruatis per se, vel Vicariũ ad hoc deputandum, præterquam ab hæresi, à qua solùm per se possint absoluere. Qua in re multũ dubitatur

Trident. Qui ratione Episcopi possint absoluere à casibus occultis.

Vtrùm

Vtrùm huic priuilegio derogatum sit per bullam Cœnæ quoad casus in ea contentos. Multi id affirmant, & hæc sententia habet magnum fundamentum in verbis bullæ. Quidam tamen id negant. Congregatio autem Cardinalium, quam nos hic habemus, & quam plures citant, aliquando respondit ei derogatum esse quoad absolutionem ab hæresi. Vnde videtur Episcopis concedere absolutionem ab aliis casibus, & hoc satis est probabile. sed de hoc iterum agam in materia de censuris.

88\. Nota quartò, *c. Mulieres 6. c. Ea noscitur 13. & cap. Quamuis 58. de sententia excommunicationis* concedi Episcopis vt varias personas impeditas adire Sedem Apostolicam, qui inciderunt in excommunicationem *cap. Si quis suadente*, possint cùm certis conditionibus ab ea excommunicatione absoluere ad euitanda pericula animarum, in quæ incurrerent si absolutio deberet diu differri. Quæ ratio cùm militet etiam in aliis casibus Pontifici reseruatis, auctores communiter etiam ad hos eandem facultatem extendunt. Sec hac de re pluribus agemus in materia de censuris loco citato.

Episcopi possunt varias personas absoluere à casibus Papæ reseruatis.

Addunt alij, idem dicendum esse de Pastore respectu casuum Episcopo reseruatorum, quando hic non posset adiri, sed non satis probant: & vix potest talis contingere necessitas, cùm facilè ab Episcopo possit obtineri facultas ab iis absoluendi; nisi fortè in necessitate aliqua subita, in qua quid agendum sit, dicemus dubio sequenti.

89\. Nota quintò, varios Religiosos habere varia in hac re priuilegia; sed de his nobis hîc tractandum non est. quia singulorum est dispicere quid hac in re ipsis concessum sit. Solùm hîc disputari posset, cùm hæc priuilegia dentur solùm pro foro interno, quid valeant pro externo. Sed commodiùs hac de re agemus in materia de censuris.

90\. CONCLVS. II. In articulo mortis quiuis sacerdos potest directè absoluere à quibusuis peccatis & censuris. quia tunc nulla est casuum reseruatio. vt docet *Trident. sess. 14. c. 7.* Quando tamen aliqui hac occasione ita absoluuntur ab excommunicatione Pontifici reseruata, debet prius ab iis exigi iuramentum, quòd si conualescant præsentabunt se ei, à quo extra tale periculum poterant absolui: vt expresè habetur *cap. Ea noscitur 13. de sententia excommunicationis.*

Trident. Quid obseruandum in iis qui instante morte absoluuntur à casu Papæ reseruato.

Nota, cùm tunc iis, qui aliàs non possunt absoluere à casibus reseruatis, hæc potestas solùm detur ob necessitatẽ moribundi, tales non posse ab his absoluere, quoties potest aliquis haberi, qui ordinaria potestate ab iis absoluere potest: vt communiter DD. fatentur. quia tunc cessat omnis necessitas, & pœnitens de iure huic tenetur confiteri. Quare credo idem dicendum esse quando adest aliquis, qui ex priuilegio potest à reseruatis absoluere. quia tunc videtur esse eadem ratio, scilicet cessatio necessitatis. Alij tamen contrarium dicunt. quia est priuilegium quòd pœnitens huic possit confiteri, quo non tenetur vti. Sed non videtur satisfacere. quia etsi confessarij priuilegium non obliget pœnitentem vt eo vtatur: tamen absolutè efficit vt tollatur necessitas confitendi ei, qui solùm habet potestatẽ absoluendi à reseruatis ratione præsentis necessitatis, & consequenter hac sublata, eam non videtur habere.

In articulo mortis quando adsunt, qui aliàs possunt pœnitentem à reseruatis absoluere, alij id facere nequeunt.

91\. CONCLVS. III. Confitens integrè casus reseruatos ei, qui habet potestatem ab omnibus absoluendi; si ab eo absoluatur, etsi inualidè quoad remissionem peccati ob suam indispositionem: tamen liberatur à reseruatione: ita vt postea à quouis habente potestatem in eius peccata mortalia possit absolui. Ita *Caiet. v. Confes. Siluester v. Confessio 1. q. 19. Henriquez l. 6. c. 16. n. 5.* qui plurimos alios citat. *P. Suarez disp. 31. sect. 4. n. 6.* Probatur. Quia ita absoluens intendit ab illis peccatis absoluere quantum potest secundùm præsentem pœnitentis dispositionem. Atqui potest efficere vt absolutio valeat ad tollendam reseruationem. Ergo hoc fecit. Confirm. primò, Quia ita confitens satisfacit fini quem Superior intendit per reseruationem casuum, qui solùm erat vt se suo Superiori repræsentaret, à quo posset meliùs in via salutis dirigi, ac salutarem pœnitentiá accipere. quod ipse iam præstitit. Ergo omnino verisimile est Superiorem saltem velle tollere reseruationem. Confirm. secundò, Quia si talis extra Sacramentum sua peccata exposuisset Superiori petens pro iis pœnitentiam, hic eam iniungendo debuisset censeri tollere eorum reseruationem. Ergo etiam eam sustulit per talem absolutionem. quia ea confessio saltem tali narrationi æquiualet.

Absoluens inualidè confitentem liberat eū à reseruatione casuum.

Caietan. Siluester. Henriquez. Suarez.

92\. Et hæ rationes satis hanc conclusionem probant, quando confessio fit ei qui habet potestatem ordinariam. Maior tamen est difficultas quando confessarius habet solùm delegatam, quia solùm videtur posse tollere reseruationem per absolutionem sacramentalem. Hæc autem absolutio non est sacramentalis. Sed auctores citati etiam de hoc idem asserunt. quia quamuis ille per se non possit tollere talem reseruationem sine absolutione sacramentali: tamen videtur Superior hâc in re eius defectum supplere: Tum quia vt dixi, talis pœnitens satisfecit fini reseruationis: tum etiam, quia cùm hoc tam multi auctores asserant, & Superiores hoc sciant nec contradicant, censentur in eo consentire. Et hoc omnino certum est, quando peccatum est solùm reseruatum propter annexam censuram, quia talis confessarius ab hac potest absoluere, etiam extra collationem Sacramenti, vt suo loco dicam.

Idem dicendũ qui solùm ex priuilegio à reseruatis absoluit.

93\. Nota, Doctores ferè communiter asserere, si quis confiteatur habenti potestatem ipsum absoluendi ab omnibus suis casibus reseruatis, si fortè aliquos ex obliuione inculpabiliter mittat, in his tolli omnem reseruationem. Ità *Silnester v. Confessio 1. q. 4. Adrianus q. 4. de confessione. §. Si petas circa dicta. Gabriel in 4. d. 17. q. 1. a. 3. d. 2. sub finem, Nauarrus c. 26. n. 13. Angelus Confessio 1. n. 11. Emanuel Sà ibidem, n. 7. Rosella Confessio 2. n. 9. Henriquez l. 6. c. 16. n. 5.* vbi plurimos citat. Addunt multi id esse verum si confessarius hoc intendat. quia certum est non tolli reseruationem, si confessarius hoc nullo modo intendat.

Extendunt hoc Doctores ad casus inculpabiliter omissos. Siluester. Adrian. Gabriel. Nauarrus. Angelus. Sà. Rosella. Henriquez.

94\. Qua in re certum est, si confessarius habeat potestatem ordinariam absoluendi à reseruatis, omnem reseruationem per talem absolutionem tolli

tolli si ipse hoc intendat, quia potest eam tollere etiam extra confessionem.

Sed difficultas est primò in confessario habente solùm potestatem delegatam per priuilegia: quia hic non videtur posse tollere reseruationem, nisi absoluendo directè à peccatis. Auctores tamen citati absolutè loquuntur de quouis confessario: quare ego credo hoc generaliter posse asseri. Nam cùm Pontifices sciant sua priuilegia à Doctoribus sic intelligi, vt tales possint etiam tollere reseruationem peccati bona fide in confessione omissi; valdè probabile est ipsos ea hac intentione dare: quod certum est, quando peccatum est solùm reseruatum ob annexam excommunicationem.

95. Secundò est difficultas, vnde possimus colligere confessarios semper intendere omnium peccatorum quæ in confessione bona fide omittuntur, reseruationem tollere? Quidam docent, quando pœnitens confessario significat se ad eum venire, vt absoluatur à reseruatis, hunc talem absoluendo semper censeri velle tollere omnem reseruationem etiam peccatorum quæ alter oblitus est. Quia cùm pœnitens eo casu hoc satis apertè petat: confessarius omnino hoc ei per absolutionem censetur velle concedere. Secùs autem esse, quando nihil simile innuendo solùm communi modo confitetur: quia tunc nullum est iudicium, vnde talis confessarij voluntas possit colligi. Et priorem quidem partem huius doctrinæ credo etiam esse veram: in secundo autem est aliqua difficultas.

96. *Confessarius debet pœnitẽtem priùs absoluere ab omni excommunicatione, quam à peccatis.*

Sit igitur IV. CONCLVSIO. Quando pœnitens bona fide omittit aliquod peccatum, quod solùm est reseruatum ob annexam excommunicationem, vt fit in casibus Papalibus, semper confessarius ante absolutionem sacramentalem tenetur tollere omnem reseruationem peccatorum, quam hîc & nunc licitè potest tollere. quia cùm sine graui necessitate non possit licitè dare absolutionem sacramentalem excommunicatu, necessariò debet eum absoluere quantum licitè potest, ab omni excommunicatione priusquam absoluat sacramentaliter. Ita *P. Vasquez hic q.91. art.3. dub.5. n.11.* Sublata autem excommunicatione tollitur etiam reseruatio in eiusmodi casibus.

97. Respondent aliqui, confessarium tunc talem non absoluere absolutè ab excommunicatione, sed solùm ad reincidentiam ad hunc effectum obtinendum: ita vt pœnitens statim post absolutionem sacramentalem reincidat iterum in excommunicationem.

Confessarius debet pœnitentem absolutè ab excõmunicatione absoluere.

Sed contrà facit, quòd non sit vlla ratio cur dicamus confessarium tunc solùm velle pœnitentem hoc modo absoluere. imò debet censeri velle eum absolutè absoluere; quia censetur velle prodesse pœnitenti, quantum hîc & nunc licitè potest, & eum reddere habilem ad Sacramentorum perceptionem, & administrationem si sit sacerdos, quem aliàs contingeret sæpiùs in excommunicatione talia facere, quæ confessarius, quantum commodè potest, tenetur euitare. Secundò, quia, vt dicam disputatione 13. dubio 6. nemo extra casus iure expressos potest hoc modo absoluere ad reincidentiam, ita vt absolutus sine noua culpa in censuram reincidat, nisi solus summus Pontifex.

Dixi, *quam hîc & nunc licitè potest tollere*: quia quando quis est excommunicatus ob damnum alteri illatum præsertim ad partis instantiam, sine iniustitia non potest absolui priusqoam parti satisfaciat, nisi necessitas aliud suadeat: vt dicam disp. 13. dub. 4. Ob eandem causam nunquam censetur confessarius velle absoluere pœnitentem ab excommunicatione, quam sponte sine iusta causa reticet.

98. CONCLVS. V. Etsi satis sit probabile eum qui non significat confessario se eum accedere vt absoluatur à casibus reseruatis, non liberari à reseruatione oblitorum, qui per se sine censura reseruati sunt. Atque ita tali suadendum sit, vt cùm eorum postea recordatur, ea confiteatur habenti potestatem absoluendi à reseruatis: tamen contrarium est etiam probabile. Primò, quia auctores citati numero 93. absolutè asserunt in confitente talia peccata confessario habenti potestatem ab omnibus absoluendi, tolli omnem reseruationem eorum, quæ bona fide omisit. Secundò, quia etsi talis pœnitens hoc explicitè non petat, censetur tamen interpretatiuè petere: quia venit ad confessionem, vt quantum fieri potest à peccatis omnibus liberetur: & si ei occurreret se habere aliqua peccata reseruata, omnino peteret reseruationem tolli. quare confessarius qui ei cupit omnino prospectum, etiam censetur hîc & nunc velle eum liberare à peccatis, quantum licitè potest: & consequenter tollere reseruationem. Item cùm tam licitè possit in tali tollere omnem reseruationem, atque in eo qui hoc explicitè petit, cur non dicamus ipsum eam in vtroque æqualiter velle aut nolle tollere?

DVBIVM XIII.

Vtrùm is qui non habet potestatem absoluendi à reseruatis, possit extra periculum mortis ab aliis peccatis absoluere eum, qui tales casus habet?

99. *Durand. Richard.*

PRima sententia absolutè negat id vnquam fieri posse. Citantur pro ea *Durand. in 4. d.17. q.15. & Richard. ibidem a.2. q.8. ad 2.* sed hoc ipsi non dicunt. imò Richardus satis expresè docet contrarium, huic autem sententiæ videtur fauere *Trid. sess.14. c.7.* vbi ait, *Extra quem articulum sacerdotes cùm nihil possint in casibus reseruatis, id vnum pœnitentibus persuadere nitantur, vt ad Superiores & legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.* Vbi insinuat tales sacerdotes non esse legitimos iudices talium pœnitentium: & consequenter nullo modo posse eos absoluere. Confirmatur: quia talis pœnitens vel absolueretur à peccatis reseruatis directè; & hoc videtur apertè repugnare Tridentino: quia confessarius sic esset absolutè legitimus iudex eorum peccatorum: vel solùm indirectè; & hoc dici nequit: quia sic solùm absoluimur à peccatis legitimè in confessione omissis.

Trident.

Secunda sententia omnino contraria absolutè docet id fieri posse. Ita *D. Thomas in 4. d. 17. quæ. 3. art. 4. quæst. 2. ad 4. Paludanus ibidem quæst. 5. articulo 1. circa medium. Gabriel ibidem quæst. 1. articulo 3. dub. 2. casu 1. D. Antonin. titul. 14. ca. 19. §. 6. Siluest. Confessio 1. quæst. 19.* Qui auctores omnes absolutè id asserunt. Verosimile tamen est eos requirere aliquam necessitatem, vt licitè fiat, etsi hoc non exprimant.

D. Thom. Paludan. Gabriel. Siluester. D. Antonin. Siluester.

Tertia sententia docet, in casu necessitatis id fieri posse, si pœnitens non habeat excommunicationem reseruatam: si autem habeat, negat fieri posse: quia nec confessarius potest eam excommunicationem tollere, nec ea non sublata validè pœnitentem absoluere. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 2. a. 5. proposi. 2. ad 1.*

Soto.

Quarta sententia docet, vrgente necessitate etiam talem posse sacramentaliter absolui, modò confiteatur aliqua peccata non reseruata. Ita *P. Henriquez l. 6. c. 15. n. 1.* citans alios, & *P. Suarez disp. 32 sect. 3. n. 2.*

Henriquez, Suarez.

100. CONCLVS. I. Qui non habet potestatem absoluendi à peccatis reseruatis nullo modo potest directè ab iis absoluere: quia deest illi necessaria ad hoc iurisdictio, quæ per reseruationem ei subtrahitur: vt apertè insinuat *Trident. sess. 14. c. 7.* Vnde docet, talem in hæc peccata nihil posse, scilicet directè & per se ea remittendo. Vnde sequitur, eum qui tali confitetur sola peccata reseruata, inualidè omnino ab eo absolui: quia nullam ei materiam suggerit, in quam tamquam legitimus iudex possit ferre sententiam.

Trident.

Qui non habet potestatẽ in reseruata inualidè absoluit eũ, qui hæc sola confitetur.

101. CONCLVS. II. Quando pœnitens tali confessario bona fide confitetur simul cum reseruatis aliqua peccata non reseruata, validè ab eo absoluitur, directè quidem à non reseruatis, à reseruatis verò indirectè, & cum onere ea iterum confitendi.

Validè tamen absoluit eum, qui simul alia confitetur.

Probatur: quia hîc ponitur vera materia Sacramenti, scilicet attritio & confessio peccatorum non reseruatorum legitimo iudici facta: quia horum ille sacerdos est legitimus iudex. Ponitur etiam legitima forma cum necessaria intentione. Ergo ponitur verum Sacramentum: quia ad hoc præter dicta nihil requiritur. Confirmatur primò. Quia reseruans aliqua peccata, eum qui ea committit non subtrahit Pastoris sui iurisdictioni, sed relinquit ipsum et subditum, & solùm ipsi Pastori subtrahit iurisdictionem circa ea peccata reseruata: vnde Trident. non dicit talem confessarium nihil posse circa ipsum pœnitentem, sed circa peccata reseruata, nec esse horum legitimum iudicem: ergo ipse retinet veram iurisdictionem circa personam & alia peccata confitentis, & consequenter horum est legitimus iudex, & potest ab iis directè absoluere.

Trident.

Confirmatur secundò. Quia aliàs sequeretur, eum, qui haberet aliquod peccatum reseruatum cuius esset omnino oblitus, numquam à suo parocho validè absolui; quia hic in personam pœnitentis, atque alia ipsius peccata nullam haberet iurisdictionem.

102. Dices, talem tunc validè absolui, quia ipse illud peccatum non confitetur: secùs autem esse quando illud confitetur: quia in priore casu pœnitens potest saltem indirectè absolui a peccato reseruato: secùs est in secundo casu: quia indirecta absolutio non potest dari nisi respectu peccatorum quæ in confessione legitimè omissa sunt; cuius ratio est, quia pœnitentem directè ab aliquibus peccatis absolui nihil est aliud quàm eum absolui à peccatis quæ expressè confitetur sacerdoti: quare qui casus reseruatos confitetur, non poterit indirectè ab iis absolui; nec etiam directè, quia sunt confessario reseruati; atque ita non poterit etiam absolui ab aliis. Et confirmatur. Quia etsi confessio peccatorum ob aliquam necessitatem possit diuidi, iudicium tamen ac absolutio peccatorum nullo modo potest diuidi.

Sed ego non possum videre quo fundamento hæc nitantur. Ad obiectionem igitur, nego vllam inter vtrumque casum esse differentiam: quare modò sit necessitas ita confitendi, poterit eodem modo in vtroque casu absolui indirectè ab omissis aut reseruatis, ab aliis directè.

Ad probationem, nego assumptũ: nam ad directam absolutionem non sufficit qualiscunque peccati confessio, sed necessarium est vt fiat legitimo iudici, qualis non est talis sacerdos respectu casus reseruati: quare iste ab hoc non aliter absoluit, quàm ab oblitis: vnde etiam talis peccati confessio non est hic & nunc necessaria per se, sed solùm quatenùs est necessaria vt possit de reliquis peccatis, ac toto statu pœnitentis legitimum iudicium ferri, quantum hîc & nunc ferri potest, vt dixi sup. disp. 7. n. 85. & 86.

Confirmatio verò si intelligatur de absolutione directa, est apertè falsa. nam qui inculpabiliter aliqua peccata mortalia omittit, ab aliis directè absoluitur, non tamen ab his. Quòd si solùm ita intelligatur, quòd necessariò pœnitens absoluatur ab omnibus mortalibus, saltem indirectè, est vera, sed nihil facit ad rem: quia fatemur talem indirectè absolui ab omnibus. Quòd si verò intelligatur, quòd absolutio directa necessariò integrè detur respectu omnium mortalium quæ pœnitens confitetur, sumitur apertè principium iam refutatum; nisi intelligatur de peccatis quæ pœnitens iam confitetur legitimo iudici, quæ nos etiam fatemur semper vel omnia directè remitti, vel nulla, sed hoc nihil contra nos facit; quia agimus hîc de casu in quo confessarius non est legitimus iudex respectu omnium mortalium, quæ pœnitens confitetur, & dicimus eum tunc existente legitima causa posse hunc absoluere ab aliquibus directè, & ab aliis indirectè.

Quomodo absolutio possit diuidi.

Confirmantur hæc omnia: quia ex contraria sententia sequitur Primò, eum qui scit se habere casus reseruatos, nec habet præsentem qui ab iis potest absoluere, & tamen sine scandalo & infamia non potest omittere confessionem & communionem, debere necessariò in confessione tacere peccata reseruata, quia aliàs redderet se incapacem absolutionis, atque ita perfectior confessio impediret absolutionem, quæ tamen ad eam obtinendam à Christo est instituta.

Respondent aliqui, talem non posse tunc confiteri, sed debere communicare ac si non haberet confessarium,

Sed

Sed contrà primò. Quid si talis per aliquot menses non posset habere legitimum confessarium,& tamen teneatur quotidie celebrare; aut si quantumcumque conetur excitare contritionem, tamen omnino sibi videatur tantùm esse attritus, numquid sine confessione poterit communicare:Dura hæc valdè sunt. Secundò, si talis haberet aliquam legitimam causam omittendi in confessione casum reseruatum, secundùm dicta disp.7. dub. 9. posset eum omittendo legitimè absolui,quia esset eadem ratio huius atque illius qui talis casus esset omnino oblitus. Atqui secundùm illam sententiam in dictis casibus pœnitens haberet legitimam causam omittendi casus reseruatos, quia non posset eos hic & nunc confiteri sine graui suo nocumento spirituali, reddendo se incapacem absolutionis,& cum anxietate communicando. Ergo poterit eos omittere; quia illa incommoda, præsertim quando diu durant,non sunt minora multis aliis,ob quæ secundùm omnes licet non integrè confiteri.

Sequitur secundò, Eos qui memores quidem sunt suorum peccatorum,sed nesciunt suum parochum ab aliquibus non posse absoluere,inualidè ei confiteri, atque ita grauissimè decipi, ac sine sua culpa (nam ipsi non tenentur scire à quibus peccatis parochus non possit absoluere) & priuari fructu Sacramenti, & manere obligatos posteà omnes suas confessiones repetere. Quæ omnia & absurda sunt, & cum graui periculo animarum coniuncta. Vnde talis reseruatio magis cederet in destructionem, quàm in ædificationem, contrà quam Trident. suprà eam docet debere fieri. Et ad disciplinam Ecclesiasticam seruandam sufficit, quòd talis parochus non possit ab his peccatis directè absoluere, sed solùm indirectè,sicut ab oblitis:ita vt subditus postea rei veritatem cognoscens, teneatur ea iterum confiteri.

Trident.

103. *Talis sine necessitate illicitè absoluitur.*

CONCLVS. III. Confessarius tamen extra casum necessitatis, talem illicitè absoluit:quia vtitur hoc Sacramento aliquo modo contra ipsius institutionem: nam solùm est institutum ad directam peccatorum remissionem, non autem ad indirectam,vt ostendi disp.7.n.2. Secundò, quia quòd in hoc Sacramento requiratur necessariò integra peccatorum mortalium confessio, non tam est propter integritatem confessionis,quàm propter integritatem absolutionis, quam nullo modo decet dimidiari, sine graui necessitate, sicut peccatorum dimidiata remissio numquam fieri potest: in tali autem casu dimidiatur directa absolutio.

Tertiò, quia tunc non sola absolutio, sed etiam confessio dimidiatur:nam cùm talis confessarius non sit legitimus iudex peccatorum reseruatorum,eo casu non fit integra confessio iudici competenti: quod tamen ad integritatem confessionis est necessarium.

Ex quo sequitur,eum qui sine necessitate peccata reseruata tali scienter confiteretur grauiter peccaturum, & consequenter inualidè id facturum, quia non esset dispositus ad susceptionem Sacramenti. Quòd tamen sacerdos in absoluendo peccet, vel non peccet, nihil facit ad valorem Sacramenti, si pœnitens sit legitimè dispositus: quia Ministri malitiā non minuit valorem Sacramenti.

Quòd sacerdos peccet nō minuit valorē Sacramenti.

104. CONCLVS. IV. Idem dicendum de eo qui est excommunicatus excommunicatione reseruata. Si enim hic bona fide confiteatur aliqua peccata non reseruata simul cum reseruatis,validè absoluitur. nam nullo modo est de essentia huius Sacramenti vt pœnitens priùs absoluatur ab excommunicatione, quàm à peccatis; vt cum aliis bene norat *Nauarrus cap. 9. numero 4.* quia aliàs qui incidisset in talem excommunicationem,& esset omnino eius oblitus,non posset tota vita à suo parocho validè absolui:atque ita ex contraria sententia grauia sequerentur incommoda.

Non est de essentia Sacramenti vt pœnitens priùs absoluatur ab excommunicatione.

105. CONCLVS.V. Vrgente aliqua necessitate quæ sufficeret ad non integrè confitendum (de qua dixi disp.7.numero 77.)aut ad communicandum sine confessione(de qua egi tom.1.q.80.a.3.dub. 2.) habens casus reseruatos licitè etiam scienter confitetur ei qui solùm habet potestatem in peccata mortalia non reseruata, licitéque ab eo absoluitur, cum onere tamen peccata reseruata secundò confitendi habenti directam in ea potestarem, quia ab his tantùm indirectè absoluitur. Ita omnes auctores primæ & quartæ sententiæ. Probatur, quia si id non liceret, tota eius ratio esset, quia hac ratione dimidiantur confessio & absolutio. Atqui non minùs, immò aliquo modo magis dimidiantur,quando confessio fit non integrè, vt per se patet. Ergo causæ quæ ad hoc sufficiunt,etiam ad illud sufficiunt.

Posita necessitate talis cōfessio licita.

Ad primum argumentum pro prima sententia allatum Respondeo,Trident. solùm ibi dicere,talem confessarium non esse legitimum iudicem ralium peccatorum reseruatorum:atque ita in iis nihil posse quoad directam absolutionem, sed debere talem pro hac obtinenda mittere ad Superiorem. Cum hoc tamen consistit quòd sit legitimus iudex talis personæ respectu aliorum peccatorum, & quòd vrgente necessitate possit eum ab his absoluere. Ad secundum Respondeo,talem tantùm indirectè ab iis absolui : quia ea non confitetur legitimo iudici, quod tamen necessarium est ad directam absolutionem. Tenetur tamen ea omnia integrè confiteri, vt ostendi disp.7. n.86.

Trident.

106. Hinc patet primò, Præstare hoc modo confiteri & absolui quàm communicare sine confessione. Primò, quia cùm sit probabile iure diuino requiri vt conscius sibi peccati mortalis ante communionem confiteatur : maior videtur indecentia hunc ordinem inuertere,quàm minuere integritatem confessionis, cùm illud Sacramentum longè maiore reuerentia sit tractandum quàm hoc. Secundò, quia cùm non ita facilè habeatur contritio, communiter incerti simus an eam habeamus, etiam cùm nos maximè credimus esse contritos : quare qui conscius sibi peccati mortalis communicat, ferè exponit se alicui periculo communicandi in statu peccati mortalis, quod summopere vitandum est,quoad fieri potest. Vnde vlteriùs sequitur, eum, qui præter peccata reseruata non habet nisi venialia, longè melius facere etiam tali confessario omnia sua peccata confitendo, quàm communicando sine confessione. immò nisi omnino crederet

Præstat ita cōfiteri,quam sine confessione communicare.

detet se esse contritum, ad hoc teneretur.

107. *Dicta etiam locum habent in excommunicato.*

Patet secundò, Hanc conclusionem etiam extendendam ad casum in quo pœnitens esset excommunicatus excommunicatione reseruata. Ad hoc tamen requireretur aliqua maior necessitas, quàm si non esset excommunicatus: quæcumque tamen sufficeret, vt posset ante absolutionem communicare, sufficeret vt posset ita confiteri: quia, vt dixi, minorem indecentiam continet talis confessio, quàm talis communio: quare quæ necessitas permittit ita communicare, permittit etiam confiteri.

Quid faciendum in casu, quo sacerdos haberet solum iurisdictionem in venialia?

Dices tandem, ex dictis sequi habentem casus reseruatos, aut saltem alia mortalia in simili necessitate licitè confiteri etiam ei qui solùm habet potestatem absoluendi à peccatis venialibus, modò simul confiteatur aliqua venialia.

Suarez.

Responden, cum *P. Suarez. disp. 31. sect. 3. n. 10.* sequelam videri satis probabilem: sed quia hìc deest Doctorum auctoritas & vsus Ecclesiæ, quæ in hac re maximi facienda sunt: consequens non esse facile admittendum, nisi fortè in grauissima necessitate: vt si quis aliàs multis annis deberet carere confessione, vel simili casu. Vnde etiam ratio diuersitatis petenda est: quia scilicet illud est secundùm vsum Ecclesiæ, & Doctorum auctoritatem, & consequenter licitum: alterum verò iis repugnat, atque illicitum est.

DVBIVM XIV.

Vtrùm Superior inferiori petenti facultatem, vt posit alicui alteri confiteri casus reseruatos, & ab eo absolui, id teneatur concedere?

108. *Superior quandoque ex iustitia tenetur subdito dare facultatem alteri confitendi.*

HAc in re certum est, quando inferior habet aliquas iustas causas extrinsecas confessioni, ob quas meritò recusat confiteri suo Superiori, vt quia probabiliter timet reuelationem sigilli, aut ne Superior graue odium circa se concipiat, aut ne scientia ex confessione habita abutatur in ordine ad regimen cum damno inferioris, &c. tunc Superiorem, cùm iniuriosè sit alteri causa cur auersetur ei confiteri, teneri ex iustitia ei dare facultatem alteri confitendi, vt omnes fatentur. nam faceret ei grauem iniuriam cogendo eum sibi in iis circumstantiis confiteri. Sed hæc difficultas præcipua est, quando inferior solùm ex aliqua verecundia, aut simili passione refugit confiteri Superiori. In quo casu quidam videntur generatim negare, Superiorem eam facultatem teneri concedere. Contrà verò *Soto in 4. d. 18. quæst. 2. art. 5. §. Circa tertium. Siluest. Confessor 1 numero 13.* & alij docent, Superiorem teneri inferiori petenti veniam alteri confitendi præbere se facilem, nisi meritò præsumat, hunc hoc petere vt habeat occasionem persistendi in peccato. Quibus consentit *D. Thomas in 4. d. 17. quæst. 3. art. 3. quæst. 4. ad 6.* vbi addit, *Vnde illi qui sunt nimis solliciti, vt conscientias subditorum per confessiones sciant, multis laqueum damnationis iniiciunt, & per consequens sibiipsis.*

Soto. S. Siluest.

D. Thom.

109. CONCLVSIO I. Superior ex charitate atque adeò ex officio tenetur inferiori talem facultatem petenti concedere, quoties credit grauiter ei obfuturum si negetur; vt quòd vel non sit confessurus, vel non integrè; etiamsi hoc solùm proueniat ex inordinata verecundia, aut alia apprehensione inferioris. Ratio est, quia sicut confessio ita reseruatio casuum maximè inducta est in vtilitatem pœnitentium, vt possint ita meliùs in via spirituali dirigi: quare ipsa non debet ita obseruari vt cedat in eorum detrimentum & destructionem: vt docet *Trident. sess. 14. cap. 7.* Hoc tamen intellige, nisi constaret Superiori peccatum subditi vergere in scandalum aut detrimentum aliorum, quod non posset aliter impediri, nisi Superior illud sibi reseruaret, & hoc modo speraret se posse omnino illud impedire sine vlla sigilli violatione. Item nisi crederet eiusmodi concessionem cessuram in aliorum perniciem, qui inde sumerent occasionem faciliùs peccandi, ex spe similis facultatis obtinendæ. Tunc enim Superior magis teneretur prospicere multorum saluti quam vnius, sed talia non sunt facile præsumenda. Nam cùm eiusmodi concessiones sint omnino secretæ, rarò ex iis talia solent contingere. Et is cui ea negatur, sæpe vi seueritatis actus in desperationem, in aliorum peruersionem incumbit, qui alias fortè fuisset omnino emendatus.

Quandoque ex caritate ad hoc tenetur.

Trident. *Excipe aliquot casus.*

110. *Illa facultas concedenda est quoties creditur futura vtilis, alias non.*

CONCLVS. II. Similiter hæc facultas concedenda est, quoties ex concessione maior vtilitas pœnitentis speratur, quàm ex negatione, nisi aliunde grauiora timeantur incommoda. Quia, vt dixi, hæc reseruatio præcipuè est instituta pro salute pœnitentium: quare ei debet deseruire. Secùs est quando non speratur illa vtilitas ex concessione: quia tunc nulla est causa cur Superior teneatur iure suo cedere, etsi hoc facere posit. Quòd si verò ex concessione timeantur grauiora mala, aut etiam notabiliter minor fructus, quàm ex negatione: tunc Superior tenetur eam non concedere: quia ipsius est procurare maiorem fructum suorum subditorum.

111. *Conuenit vt Superior in hac re sit facilis.*

CONCLVS. III. Quando Superior non habet iustas rationes in contrarium, debet se satis facilem præbere in hac concessione: quia communiter grauius malum oritur ex negatione quam ex concessione: vt patet ex *D. Thoma n. 118. in fine citato.*

D. Thomas.

Nota. Quando inferior hanc facultatem (vt ferè ordinariè fit) petit per suum confessarium, expedire omnino vt Superior hac in re stet iudicio ipsius confessarij, an expediat hìc & nunc dare eam facultatem nec ne. Quia cùm hic semper personam, & sæpe casum pro quo facultas petitur cognoscat, potest faciliùs scire quid expediat, quàm ipse Superior, qui ea omnino ignorat. Excipe tamen casum quo haberet graues rationes in contrarium: vt si (maximè in religione) videret valdè frequenter eiusmodi licentiam à se exigi, & interim disciplinam religiosam laxari; ita vt meritò sibi posset persuadere suam facilitatem cedere in communis disciplinæ detrimentum, & aliis esse occasionem faciliùs peccandi.

Ut stet iudicio confessarij ipsius pœnitentis.

Nisi habeat graues rationes in contrarium.

Nota secundò, Quando confessarius hanc veniam

Confessarius cautè hãc veniam debet petere.

veniam petit, ita cautè hoc debere facere, vt Superior nullo modo possit aut personam, aut casum ob quem ea petitur, conijcere. Nam alias esset periculum frangendi sigilli, si confessarius ea ex confessione nouisset, aut secreti naturalis, si extra confessionem ea nouisset.

112. Superior potest petenti eã facultatẽ certam confessarium præscribere.

CONCLVS. IV. Non tamen semper tenetur Superior dare pœnitenti facultatem vt eligat confessarium quem voluerit, sed potest ei certum aliquem, aut certos aliquos è quibus vnum eligat præscribere: quamuis etiam hac in re non expellat eum communiter esse valdè difficilem, præsertim quando scit personam quam pœnitens eligit, esse idoneam. Item potest eam facultatem concedere cum certa conditione, vt confessarius certam pœnitentiam, iniungat: quàm & hic tenebitur deinde imponere, & pœnitens acceptare. Patet ex legibus pœnitentialibus, quæ olim pro diuersis peccatis diuersas pœnitentias præscribebant. Communiter tamen consultius fuerit, hac etiam in re multum prudentiæ confessarij fidere: qui ex circumstantiis meliùs dispiciet quid expediat.

DVBIVM XV.

Vtrùm Superior possit supradictam facultatem concedere cum onere vt pœnitens eadem peccata teneatur sibi postea confiteri?

113. NOta primò, Nos hîc non agere de absolutione à censuris: quia constat ex multis iuribus facultatem ab his absoluendi in plurimis casibus dari cum onere vt reus nihilominus teneatur comparere coram Superiore, & explicato ei suo casu se exhibere paratum, vt eius mandatis pareat, sed loquimur de absolutione à peccatis reseruatis non habentibus censuram annexam.

Nota secundò, Quod ad praxim attinet non agi hîc propriè de peccatis præteritis. Nam qui petunt facultatem, vt possint ab his ab alio absolui, id ideo faciunt, vt non teneantur Superiori ea confiteri: quare frustra omnino eis daretur ea facultas cum isto onere: quia numquam vellent ea vti; nam repugnaret omnino fini, ob quem eam facultatem petunt. Agimus igitur de casu quo ea facultas petitur pro peccatis futuris: quod sæpe potest accidere quando debet aliquis peregrinari in iis locis, vbi nemo eum poterit à talibus casibus absoluere, ideóque petit, vt Superior det ei facultatem, vt si in eos casus incidat, possit ab aliis sacerdotibus ad confessiones audiendas expositis ab iis absolui: quæ sæpe præsertim in Religionibus solet concedi cum onere eadem peccata postea Superiori confitendi. Et quæritur, Vtrùm talis postea sub peccato mortali ad hoc teneatur?

114. Quidam id negant: quia confessio iure diuino ita instituta est, vt quicumque in ea ab aliquo peccato directè absoluitur, liberetur ab omni onere illud postea iterum confitendi, quam institutionem Prælati mutare non possunt. Vnde, vt docet *Nauarr. cap. 9. numero 1.* communiter

Nauarr.

Theologi asserunt, Ecclesiam non posse præcipere, vt peccatum à quo semel directè sum absolutus, secundò confitear nisi in hoc consentiam.

Ex quo patet, aliam esse rationem absolutionis ab excommunicatione: quia cùm tam huius institutio, quam absolutio pendeat à iure humano, hoc vtramque potest suo arbitrio ex iustis causis modificare, aliquasque conditiones ei apponere.

Potest dictæ facultas concedi cum onere secundò eadem peccata confitendi.

Communiter tamen Theologi asserunt ita absolutum obligari sub peccatu mortali, vt secundò suum peccatum vel in confessione, vel extra eam Superiori exponat. Ita *Adrianus quæst. 5. de confess. §. Ideo pro resolutione. Angelus v. Confessio 5. n. 9. Med. de pœnitentia tract. 2. quæst. 29. Paludan. d. 17. quæst. 5. artic. 1. num. 6. Naua. cap. Placuit, de pœnitentia d. 6. num. 12. Henriquez lib. 6. de Sacramentis cap. 15. num. 2. P. Suarez disp. 30. sect. 5. n. 8.* Multùm tamen hi auctores variant qua ratione id fieri possit.

Adrian. Angelus. Medina. Paludan. Nauarr. Henriquez. Suarez.

Prima sententia docet hoc fieri, quia tunc datur tantùm potestas absoluendi directè à non reseruatis, & à reseruatis solùm indirectè. Sed hoc est improbabile. Quia hæc facultas ab homine extra eos casus, quibus iuxta dicta numero 103. iure diuino naturali ita nobis licet confiteri & absolui, nullo modo concedi potest. nam apertè repugnat reuerentiæ ipsius Sacramenti, cùm per eiusmodi confessionem & absolutio & confessio dimidientur, ad quod faciendum nulla hîc occurrit necessitas.

115. Superior non potest dare facultatẽ absoluẽdi solùm indirectè à reseruatis.

Secunda sententia docet, eo casu dari potestatem directè absoluendi à peccatis reseruatis, non tamen ab onere ea legitimo iudici confitendi. Sed hæc petit principium. Nam vt initio ostendi, hoc est quod quæritur, quomodo fieri potest vt directè ab aliquo peccato absolutus non liberetur ab omni onere id ampliùs confitendi. Item videtur supponere, talem priùs non fuisse confessum peccata reseruata legitimo iudici, & tamen directè fuisse ab iis absolutum: quæ sunt contradictoria. Nam secundùm præsentem Sacramenti institutionem, nemo potest directè ab aliquo peccato absoluere, nisi sit legitimus eiusdem iudex.

116. Tertia sententia in administratione huius Sacramenti tria distinguit. Primò, remissionem peccati. Secundò, impositionem pœnitentiæ in peccati punitionem. Tertiò, curationem eiusdem peccati quoad obligationem illud in posterum cauendi. Deinde docet, Superiorem non posse alicui quoad primum dare restrictam potestatem respectu eiusdem peccati, sed debere vel nullam dare potestatem, vel potestatem absolutè illud remittendi, constituendo eum legitimum ipsius iudicem. Ratio est, quia sacerdos numquam peccatum remittit auctoritate sui Superioris, sicut quando delegatus absoluit aliquem ab excommunicatione, sed immediatè auctoritate Dei. Quare si Superior hanc potestatem det, non potest eam dare restrictam. Secùs ait esse de potestate iniungendi pœnitentiam: quia sicut potest confessarium obligare vt certam pœnitentiam iniungat pro certis peccatis: ita similiter videtur posse restringere ipsius potestatem, vt non possit integram

Confessarius absoluit à peccatis immediatè nomine Dei.

pœnitentiam iniungere, sed tantum ex parte, & ita vt pœnitens ex præcepto confessionis maneat obligatus præsentare se suo Superiori, & ei peccatum suum explicare, vt ipsi conuenientem pœnitentiam imponat, ac prouideat de peccatis in posterum cauendis.

117. Sed in hac sententia difficile intelligitur. Primò, quomodo hic distinguatur potestas iniungendi pœnitentiam, & prouidendi pœnitenti, vt vitet peccata futura. Nam si loquamur de prouidentia quæ fit per consilium, ad hoc non est opus iurisdictione. Si verò loquamur de ea quæ fit per alicuius obligationis impositionem, hæc non fit aliter à Ministro huius Sacramenti quam per impositionem pœnitentiæ, qua simul & præterita puniuntur, & pœnitens ne iterum peccet deterretur, & etiam ad resistendum tentationibus fortior redditur.

Secundò, difficile est videre qua ratione Superior possit ita restringere in confessario potestatem iniungendi pœnitentiam, vt alter maneat obligatus reliquam partem petere à Superiore. Primò enim peto quo iure talis tenebitur secundò confiteri? Non enim tenebitur diuino: quia hoc iure solùm tenemur confiteri ea peccata, à quibus non sumus directè absoluti: hic autem ab omnibus est directè absolutus. Nec etiam humano; quia secundùm communem scientiam Ecclesia hoc non potest præcipere. Secundò, quia potestas iniungendi pœnitentiam in hoc Sacramento est potestas clauium: & sicut impletio pœnitentiæ est pars Sacramenti pœnitentiæ (vt docet *Trident. sess. 14. cap. 3. & 8.* ita eiusdem impositio est partialis administratio ipsius Sacramenti, & fit immediatè auctoritate ipsius Christi, non minùs quàm ipsa absolutio. Quare Superior non aliter illam potestatem, quam hinc potest restringere.

Trident. Iniunctio pœnitentiæ fit immediatè auctoritate Christi, nec potest à Superiore restringi.

Nec refert, quòd ei possit iniungere vt certam pœnitentiam iniungat: quia inde solùm sequitur, quòd confessarius teneatur ei legitima imperanti obedire, non autem quòd pœnitentiam iniungat auctoritate sui Superioris: aut quòd Superior possit efficere, vt ipse inualidè aliam pœnitentiam iniungat; aut vt illa quam iniungit sit tantùm dimidiata, cuius defectum Superior postea suppleat. Sicut igitur Superior potest quidem suo subdito imperare vt pro certo aliquo sacrificium offerat, nullo tamen modo potest aut totum ipsius sacrificium, aut eius partem per se alicui applicare: aut efficere vt inferior non possit totum integrè alteri applicare: ita non potest efficere vt pœnitentia quam confessarius impunit non sit sacramentalis, aut vt sit tantùm dimidiata, ita vt cum ea quam Superior postea iniunget, vnam integram sacramentalem efficiat. Nam nemo sacramentalem pœnitentiam potest iniungere, nisi qui integer ipsius Sacramenti est Minister. aliàs darentur duo Ministri partiales huius Sacramenti: quod est apertè absurdum.

118. Quarta sententia docet, non dari tunc sacerdoti absolutam potestatem absoluendi a peccatis, sed sub hac conditione, si pœnitenti imponat tale onus, & hic illud acceptet: ita vt aliàs non habeat iurisdictionem in ea peccata, posito autem eo pacto, scilicet iniunctione confessarij, & pœnitentis acceptatione, tenetur pœnitens ea peccata secundò confiteri suo Superiori, sicut teneretur si hoc vouisset: idque sub peccato mortali, cùm sit res grauis, & multum pertinens ad seruandum rigorem Ecclesiasticæ disciplinæ. Et nullum est dubium quin hic modus sit possibilis: nec est ylla ratio cur sit absolutè illicitus. Multis tamen videtur nimis durus, ideòque censent Prælatos eo non vti: quia si confessarius ex obliuione aut ignorantia hoc pactum non exigeret à pœnitente, confessio esset nulla. Sed hoc non videtur tanti momenti. Primò, quia iste casus est omnino per accidens, atque ita non venit in considerationem. Secundò, quia vix contingit vt confitens non confiteatur aliqua peccata non reseruata, & tunc validum erit Sacramentum: quia confessarius habebit saltem in hæc iurisdictionem, vt dixi numero 10 t. Adde, Prælatos posse tantùm exigere hanc conditionem, quando confessarius eius est memor, & tantum ei negare iurisdictionem quando eam cum peccato mortali omittit.

Potest pœnitens ex pacto obligari vt secundò confiteatur.

119. Quinta sententia docet, hanc iurisdictionem dari confessario cum obligatione quidem vt ipse tale onus a pœnitente exigat, & hic illud suscipiat, ita vt alias illicite absoluat, validè tamen si pœnitens sit legitime dispositus, siue confessarius peccet, siue non. Et hæc videtur ferè mens eorum Doctorum, quos citaui nume. 114. paucis exceptis.

Hinc infertur primò, si pœnitens inscius huius conditionis bona fide confiteatur & absoluatur, non teneri onus illud postea suscipere: quia iam sine eo directè est absolutus. Secundò, si ante confessionem hoc ei proponatur, illúdque recuset, confessarium non posse eius confessionem audire. Si tamen eum recusantem nihilominus audiat ac absoluat; tunc manere omnino liberum si bona fide processerit, credens confessarium se posse hoc modo absoluere. Quòd si tamen sciret confessarium se non posse ita absoluere sine peccato mortali, tunc exigendo talem absolutionem peccaret mortaliter, & consequenter inualidè absolueretur. Tertiò, si hæc conditio ei proponatur facta iam confessione, sed tamen ante absolutionem, eum non teneri eam conditionem acceptare: quia iam habet ius ad absolutionem, quæ cum iniuria ei negatur, cùm bona fide sit confessus, nec voluisset eam conditionem acceptare, si priùs ei fuisset proposita; nec possit cogi vt cum tali conditione confiteatur: atque ita aiunt confessarium peccasse quidem initio ei talem conditionem non proponendo, iam tamen teneri eum absoluere, ne ei faciat iniuriam. Alij tamen hæc omnia, & præsertim vltima tanquam absurda negant.

120. Nota, hanc facultatem posse dupliciter concedi. Primò, vt fiat subdito immediatè potestas cum eo onere alteri confitendi, sicut in quibusdam religionibus conceditur Religiosis peregrinantibus, vt si contingat eos labi in peccata reseruata, possint confiteri in locis vbi degunt ei sacerdoti, cui aliàs possent alia peccata mortalia

Quando hæc facultas cum eo onere datur immediatè pœnitenti, habendo facultate necessario consequitur onus.

talia confiteri. Siue autem hæc facultas iis fiat per aliquam constitutionem aut regulam, siue per verbalem Superioris concessionem, hoc ipso quo secundùm eam alteri peccata reseruata cófitentur, censentur in tale onus consentire, eamque obligationem suscipere, etsi tunc illius non meminerint: atque ita peccarent mortaliter si sine voluntate secundò confitendi scienter talia peccata confiterentur, & consequenter inualide absoluerentur.

Nec refert, quòd noluissent fortè tunc confiteri, si iis tunc illa obligatio occurrisset, sed potiùs confessionem distulissent: quia hoc debent sibi ac suæ inconsiderantiæ imputare. Quare in his non potest habere locum illa distinctio an sacerdos iis hanc conditionem ante confessionem proposuerit nec ne. quia non est confessarij hanc iis proponere, sed ipsorum eam scire. & hoc modo communiter hæc potestas solet concedi.

121. Secundò, potest hæc facultas immediatè concedi alicui sacerdoti vt in absentia Superioris possit à similibus casibus cum ea conditione absoluere. Et ad confessarium spectat eos, quos suspicatur tales casus confessuros, admonere se non posse nisi cum dicta conditione absoluere. Siue tamen hoc faciat siue non, si pœnitens sciat eum non posse aliter absoluere, peccat mortaliter ei confitendo reseruata sine voluntate illud onus suscipiendi: quia scienter petit absolutioné à confessario eo modo, quo nouit ipsum eam dare non posse. Quòd si verò pœnitens illud ignoret, non tenetur illud onus acceptare post acceptam absolutionem. quia iam absolutè à peccatis liber est; quod spectat ad onus confitendi.

Quando hæc facultas concedatur confessario, ad quid teneatur?

At quid teneatur pœnitens?

122. Quòd si verò confessarius hoc onus proponat post auditam confessionem, sed ante datam absolutionem, credo distinguendum esse. Si enim sacerdos ipsum eius admonuit statim atque potuit vllo modo suspicari eum habere casus reseruatos, tenebitur illud onus suscipere, aut non poterit absolui. fieri autem potest, vt hoc accidat solùm in fine totius confessionis, vt si pœnitens priùs confiteatur multa peccata non reseruata, & tandem in fine vnum reseruatum: ita vt sacerdos ante illius expressionem nullam habuerit occasionem suspicandi eum habere casus reseruatos (nec enim de omnibus hoc tenetur suspicari) & tunc puto illum teneri hoc onus suscipere, si velit sacramentaliter absolui. nam nullum habet ius aliter absolutionem obtinendi. Nec in hoc fit ei vlla iniuria: sicut nec quiuis alius sacerdos facit iniuriam confitenti sibi casus à quibus nequit absoluere, si eum remittat sine absolutione ad Superiorem, modò statim atque aduertit eum tales casus habere, eum admoneat se non posse ab iis absoluere. Quare pœnitens sibi debet imputare quòd eadem peccata secundò teneatur confiteri. Ipse enim sibi huius oneris causa est, tum talia peccata committendo: tum ea alicui confitendo antequam sciat an habeat potestatem ab iis absoluendi.

Aliquando pœnitens nequit absolui nisi acceptet illud onus.

123. Secùs dicendum esse credo, quando pœnitens statim initio innuit sacerdoti se habere casus reseruatos. Si enim ille tunc pergat nihilominus totam confessionem audire, & solùm in fine significet se eum non posse absoluere, nisi cum dicto onere; puto pœnitentem tunc non teneri illud onus suscipere. quia sacerdos fecit ei grauem iniuriam hoc modo ipsius confessionem audiendo; & cùm ipse bona fide confessus sit ei, quem prudenter credebat habere potestatem ab illis absoluendi (nam hoc ipso quo sacerdos sciés eum tales casus habere, perrexit sine vlla monitione audire eius confessionem tacitè significauit se habere absolutam potestatem ab iis absoluendi, cui pœnitens potuit prudenter credere.) acquisiuit absolutum ius ad absolutionem: nec hæc ei potest sine iniuria negari, etiamsi nolit eadem secundò confiteri: quia ad hoc cogi nequit. Quare etsi sacerdos grauiter peccarit eum priùs non admonendo, tamen licite eum nolentem illud onus suscipere absoluit. quia magis eum obligat ius pœnitentis quod sine graui iniuria ei negare nequit, quàm Superioris siue pactum siue præceptum, quo sine tali conditione prohiberur à talibus peccatis absoluere.

Aliquando debet absolui, etsi non acceptet.

124. Ex dictis sequitur primò, tam quartam quàm quintam sententiam posse probabiliter defendi & practicari: quinta tamen videtur commodior, & magis in vsu, & apud Doctores receptior.

Sequitur secundò, Quando in aliqua religione Religiosis peregrinantibus extra sua monasteria per generale statutum talis facultas cum eo onere concederetur, etsi eorum regulæ communiter non obligarent sub peccato mortali: eos tamen qui ea facultate vterentur, teneri sub peccato mortali postea peccata reseruata secundò suo Superiori confiteri. quia hoc statutum non obligat per modum præcepti (nam hoc modo nemo potest obligari, vt secundò eadem peccata confiteatur,) sed per modum pacti onerosi inter ipsos & Superiores initi, qui eam facultatem non nisi cum tali onere concedunt.

Talis conditio acceptata obligat sub peccato mortali.

DVBIVM XVI.

Qualis bonitas aut scientia in confessario requiratur?

HAc de re multa disputant *Siluest.v. Confessor 3.n.1.2.3.4.& Nauar.c.4.n.8.9.*&c. Nos breuiter rem ipsam explicabimus.

Siluester. Nauarr.

125. CONCLVS. I. Vt sacerdos validè hoc Sacramentum administret nulla requiritur in eo bonitas, modò ipse habeat legitimam intentionem, & nulla censurâ necessario iurisdictionis vsu sit priuatus: nisi fortè contingat pœnitentem peccare talem confessarium eligendo. Vt tamen licitè illud Sacramentum administret necessè est vt bona fide credat se esse in statu gratiæ, nisi eum fortè subita necessitas excuset. Quæ omnia satis fusè agens de Sacramentis in genere explicui tomo 1. quæstione 64. articulo 5. 6. 8 9.

Bonitas sacerdotis non requiritur ad valorem Sacramenti.

Requiritur tamen vt licitè id conferat.

CONCLVS. II. Vt sacerdos licitè hoc Sacramentum administret, necesse est vt habeat saltē

Quæ scientia requiratur.

tantam scientiam, vt in iis peccatis quę communiter occurrunt, possit discernere quæ sint venialia, & quæ mortalia, quænam habeant excommunicationem annexam, quæ non: & quæ circumstantiæ mutent speciem. Item qui casus sint reseruati, à quibus nequit absoluere. Item quando pœnitens obligetur ad restitutionem, quando non. Patet, quia sine tali scientia non potest prudenter de statu pœnitentis iudicare, aut eum in via salutis dirigere, quod tamen ad ipsius officium est necessarium. Et aliàs metuendum est ei illud Christi Matth. 15. *Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.*

116. *Non debet posse inter omnia peccata discernere. Diuersa loca requirunt diuersam scientiam.* Nota tamẽ primò, Non requiri vt possit hæc in omnibus peccatis quæ credit se auditurum discernere, quia hoc vix doctissimi possunt facere. Sufficit igitur vt hoc possit in iis peccatis, quæ communiter solent committere ij, quorum confessiones audit. Vnde sequitur, pro diuersis locis, diuersoque genere hominum diuersam scientiam requiri. Nam alij aliis difficiliores & grauiores casus habere solent. Quare quisque videre debet, vtrùm sit idoneus vt audiat eorum confessiones pro quibus exponitur, siue qui eo loco vbi audit confessiones solent accedere.

Non debet omnia posse extempore resoluere. Nota secundò, Non esse omnino necessarium, vt in omnibus casibus occurrentibus possit ex tempore omnia dubia resoluere, sed sufficit quòd in communiter occurrentibus id possit: & de difficilioribus possit dubitare, ac pœnitentem in aliud tempus remittere, quo ei resolutionem det, ac interim per se studendo aut alius consulendo veritatem exquirere. Hæc tamen ita cautè facere debet, vt ex eius dictis aut factis nullus possit suspicionem vllam malam de pœnitente concipere. Aliàs grauiter peccaret contra secretum sigilli.

117. *Qua ratione Episcopi obligentur ne Pastores inidoneos admittant?* Hinc sequitur, eos quibus incumbit populo de bonis Pastoribus prouidere, grauiter obligari ne vllos inidoneos ad hoc munus promoueant, nisi fortè graui necessitate ad hoc adigantur. Nam in defectu aliorum præstaret ignorantem confessiones audire, quàm tutum populum longo tempore hoc Sacramento destitui; aut aliquem mortis periculum sine cõfessione subire: quia hæc grauissima animarum pericula, atque adeò perniciem procrearent. Quare cùm talis Ministri qualitas non requiratur ab substantiam Sacramenti, sed tantùm ad conuenientem ipsius administrationem, tanta necessitas facilè totum excusabit, si quid hac in re contra decentiam, aut aliàs conuenientem Sacramenti vsum admittatur. Sicut etiam ob necessitatem excusantur, qui ea occurrẽte, Sacramenta in materia dubia conferunt.

Talis tamen confessarius tenetur etiam eo casu pro suo captu studendo, & alios consulendo quantam potest dare operam, vt se suo muneri idoneum præstet: & Prælati tenentur suos Pastores, quantum commodè possunt, ad hoc compellere. Qua in re si quantã moraliter possunt operam adhibeant, ipsi excusantur, si ex Parochorum defectu errores contingant, quando meliores habere non possunt.

DVBIVM XVII.

Quæ sint obligationes Ministri huius Sacramenti?

118. Variæ hîc occurrunt difficultates, quas breuitatis causa hoc dubio complectar.

Prima est, An Parochus teneatur toties audire confessionem pœnitentis, quoties ipse cupit confiteri?

Secunda, qua ratione confessarius teneatur procurare vt pœnitens integrè confiteatur?

Tertia, an vt licitè pœnitentem absoluat, debeat scire eum benè esse dispositum?

Quarta, quid faciet confessarius, quando pœnitens est in propinquo periculo peccandi, quod ægrè potest vitare?

Quinta, an teneatur absoluere eum qui nun vult desistere ab aliqua actione, quam ex probabili sententia putat esse licitam, quam tamen confessarius omnino putat esse illicitam?

Sexta, qua ratione teneatur admonere pœnitentem quem ex ignorantia aduertit sæpe aliquod peccatum committere?

Septima, quid faciet confessarius, qui malè absoluit pœnitentem?

S. Siluest. Nauar. Henriquez. Suarez. Sanchez. Has quæstiones vel omnes, vel ex parte fusè tractarunt *Siluest. v. Confessor 3. num. 13. & sequent. Nauar. ca. 26. initio, per multos numeros. P. Henriquez. l. 6. c. 27. & sequent. P. Suarez tota disp. 32. P. Sanchius lib. 2. de matrim. disp. 38.* & alij, qui de diuersis diuersissimè sentiunt: quorum opiniones si quis scire velit, loca citata consulat. Iis enim breuitatis causa omissis, quas credo esse probabilissimas ex optimis auctoribus breuiter explicabo.

119. *Pastor tenetur subditi confessiones audire quoties hic hoc rationabiliter petit.* Concl. I. Parochus tenetur, vel per se, vel alium ad hoc idoneum sui subditi confessionea audire, non solùm quando alter tenetur confiteri, sed etiam alias quoties id rationabiliter petit, siue ratione festi occurrentis, aut indulgentiarum propositarum: siue quia tunc temporis (v.c. singulis mensibus, aut decimo quarto die) solet confiteri: aut quia habet aliqua peccata, quæ ipsius conscientiam grauantiaut aliam similem ob causam. Ita *Suarez. supr. sect. 1.* *Suarez.* Ratio est, quia ex officio tenetur suo subdito administrare Sacramenta secundùm eam rationem qua Christus ea instituit, & nus cupit iis vti. Atque Christus confessionem instituit non solùm, vt ea vteremur quãdo est præcepta, sed toties quoties hoc secundùm prudens iudicium vniuscuiusque saluti pro sua cõditione notabiliter conducit. Ergo Pastor ex officio toties tenetur eam subdito petenti administrare: & consequenter in dictis omnibus & similibus casibus: quia hoc ipsius saluti expedit. Confir. quia parochus facit suis subditis iniuriam, si eos sine iusta causa priuet mediis à Christo iis concessis multum eorum saluti conducentibus. Atqui hoc faceret si nollet in iis casibus petentium confessiones audire. Ergo faceret iis iniuriam.

130. *Confessarius tenetur laborare, vt pœnitens legitimè confiteatur.* Concl. II. Quiuis audiẽs alterius confessionem, tenetur dare operam, quantum pro ratione tẽporis commodè potest, vt hic sibi integrè, & cum sufficienti dolore confiteatur. quia hoc est necessarium ad perfectionẽ Sacramenti,

quam

quàm sacerdos, vt sit fidelis dispensator mysteriorum Dei, quantum fieri potest, debet procurare, & omninò cauete ne illud inualide conferat.

Qua ratione teneatur hunc examinare?

Quare quando aduertit hæc in se aliquem defectum (quod sæpe in rudioribus potest contingere) tenetur eum emendare, pœnitentem examinando circa ea peccata, quæ ipsum probabiliter credit commisisse: quæ prudens ex pœnitentis statu & lapsu temporis, ex quo vltimò confessus est, ex negotiis quæ interim gessit, & ex iis quæ per se confitetur, sæpe probabiliter poterit conijcere.

131. Examen debet prudenter fieri.

Hoc tamen examen prudenter fieri debet, nè pœnitens meritò offendatur, si ab eo aliqua petantur de quibus nulla potest esse probabilis suspicio. Hinc pœnitentes honesti & benè instituti, & maximè literati non facile sunt examinandi circa ea quæ confessarius ex eorum confessione non potest conijcere eos commisisse. Cautissimè autem hoc examen faciendum est circa res inhonestas, in quibus sine necessitate nun est descendendum ad particulares aliquos modos, aut circumstantias; & maxime cauendum est ne confessarius nimium interrogando doceat pœnitentem aliqua peccata, quæ antè ignorabat, & ita fit ei occasio ea committendi: aut ne huic aut etiam sibi sit causa alicuius turpis tentationis, aut in eam consensus: aut ne det pœnitenti aliquam occasionem scandali, aut suspicandi ipsum delectari eiusmodi rerum cognitione, quod maximè iuuenes confessarij cauere debent. Quare quoties subesset huiusmodi aliquod periculum, leuiter transeundum est. Nam præstat pœnitentem non ita perfectè confiteri (modò bona fide procedat) quàm aliquod ex dictis incommodis accidere.

132. Confessarius debet scire ab soluendum esse bene dispositum.

Conclusio III. Vt confessarius licitè pœnitentem absoluat, debet priùs scire eum esse legitimè dispositum, siue habere sufficientem dolorem de peccatis præteritis, & verum propositum ea in posterum vitandi. Quale autem hoc propositum esse debeat patet ex dictis disp. 1. n. 59. Quare quando hâc de re ex aliqua occasione (vt ferè contingit in rudioribus) dubitat, tenetur pœnitentem proponendo ei peccati turpitudinem, & pœnas quas meretur, quantumque Deo displiceat, & alia similia, excitare vt ea concipiat, & in hoc sæpe maximè laborandum est. vnde etiam pœnitens interrogandus est an ea verè habeat. Affirmanti verò est credendum, nisi aliquid obstet: vt si non vellet peccati occasiones deserere; de quo statim agam.

133. Quid faciendum quando pœnitens hæret in periculo peccandi?

Conclusio IV. Quando sacerdos aduertit pœnitentem continuò esse in proxima aliqua occasione peccandi mortaliter, nullo modo debet eum absoluere, nisi promittat eam omnino deserere. Quia cùm sub peccato mortali ad hoc teneatur, non potest habere sufficiens propositum vitandi in posterum peccata, nisi firmiter hoc proponat. Hinc si confessarius haberet graues rationes suspicandi ipsum eam occasionem postea non deserturum (vt si bis vel ter hac in re fefellisset fidem) deberet eum non absoluere donec de facto eam deseruisset, nisi necessitas aliud facere cogeret: quia aliàs pœnitens perpetuò in peccatis hæreret. Hinc eos qui viuunt in côcubinatu nullomodo extra casum grauis necessitatis, expedit absoluere antequam de facto separentur, etiamsi parati sint iurare se in posterum castè victuros. quale iuramentum sacerdos nec exigere nec admittere debet, sed iubere eos ante absolutionem separari. quia alias fidem etiam iuratam fallent. patet ex *c. 3. de cohabitatione clericorum & mulierum.*

Quid agendū cum concubinarijs?

134. Quid agendū quando periculū vitari nequeunt.

Præcipua autem hîc est difficultas, quando pœnitens sine grauissimis incommodis non potest eiusmodi occasionē deserere: vt fit quando aliqua habitat in aliqua modo in qua ab aliquo ex domesticis continuò sollicitatur ad turpia, & cum eo sæpe peccat, nec sine grauissimo incommodo potest inde discedere. Tali igitur primò iniungenda omnia media, quæ possint eam ab eo peccato auertere, & firmiter præcipiendum vt caueat vnquam tali iuueni sine necessitate loqui, præsertim in loco solitario: & vt quoties in eo peccauerit, certam aliquam pœnitentiam subeat. Deinde vt & ante absolutionem & postea etiam sæpiùs per diem coram crucifixo proponat omnino tale peccatum vitare. Item vt frequentiùs & semper eidem sacerdoti confiteatur: & si promittat omnia hæc se facturam, poterit semel aut etiam secundò si reiociderat absolui. Si tamen sæpiùs reincideret, aliquoties differenda erit absolutio donec aduertatur aliqua emendatio. Vide *Nauar. c. 3. n. 21 & P. Suarez disp. 32 sect. 2. n. 4.*

Nauarr. Suarez.

135. Confessarius debet absoluere à se probabiliter dissentientem.

Conclusio V. Quando pœnitens sequens probabilem Doctorum opinionem credit aliquid sibi licere quod confessarius putat omninò esse illicitum, hic eum alias ritè depositum tenetur absoluere, etiamsi illud nollet omittere. quia cùm in hoc non peccet, confessarius non potest ideò ei negare absolutionem. Nam omni ritè disposito sibi confesso tenetur eam impendere, si modò habeat potestatē eum absoluendi.

Distinguunt hîc aliqui DD. inter eum qui ex officio tenetur pœnitentis confessionem audire, vt est parochus: & eum qui solùm ex caritate eam audit sine vlla obligatione: & priorem aiunt teneri talem absoluere, non autem secundum. quia pœnitens non habet vllum ius vt ab hoc absoluatur. Sed hoc falsum est. Nam postquam hic illi legitimè confessus est, ille tenetur eum ex iustitia absoluere, si ritè dispositus sit. Posset tamen ei denuntiare (si hoc iudicauerit expedire, vt quando illud factum cederet in damnum tertij) se eius confessionem ampliùs non auditurum, nisi velit ab ea sententia discedere. Cùm enim non teneatur eius confessionē audire, in eo nullam ei facit iniuriam. Secùs est de parocho, qui tenetur eius confessionem audire.

136. Quando debet monere ignorantem?

Conclusio VI. Quando confessarius aduertit pœnitentem ex aliqua ignorantia crassa versari continuò in aliquo peccato mortali, tenetur eum docere veritatem, etiamsi non speret vllam emendationem: quia talis pœnitens est omnino indispositus ad absolutionem dum non proponat se in eo emendare: & consequenter sacerdos eum priùs nulla ratione potest absoluere.

Quòd

Quod si verò videat pœnitentem ex ignorantia inculpabili sæpiùs facere aliquod materiale peccatum quod putat sibi esse licitum (vt si intelligat aliquos cum impedimento dirimendo ignoranter contraxisse, & bona fide matrimonio vti.) tenetur eum admonere, si speret cum in posterum illud peccatum emendaturum, & id sine graui incommodo fieri possit: vt fieret in dicto casu, si sacerdos facilè posset obtinere dispensationem, vt coniuges clam iterum contraherent, & hoc iis sine vllo incommodo persuadere posset. quia ex officio tenetur pœnitentem, quantum commodè fieri potest, instruere in iis omnibus quæ necessaria sunt, vt possit etiam peccata materialia vitare.

137. Contrà verò, si videat eam monitionem non profuturam, eò quòd pœnitens sine grauissimo incommodo non possit ab eo facto abstinere: vt si in casu prædicto putatiuj coniuges haberent liberos, nec posset obtineri dispensatio, vt secundò contraherent, aut si impedimentum iis aperiretur, esset periculum ne cum grauissimis turbationibus vellent separari: tunc, inquam, omnino tacendum esset, & essent relinquendi in bona fide: vt expressè in simili casu docet *Innoc. III. c. Quia circa 6. de consanguinitate.* Et ratio est, quia correptio fraterna tantùm debet adhiberi, quando creditur profutura: hæc autem esset obfutura. nam qui iam ob bonam fidem solùm peccant materialiter, tunc peccarent formaliter cum magno salutis dispendio.

Innoc. III. Correptio fraterna solùm adhibenda cum creditur profutura.

Ex quibus patet, aliquos hîc malè distinguere inter eos qui ex ignorantia peccant cõtra ius diuinum aut naturale, & eos qui solùm peccant contra ius humanum: & priores quidem aiunt semper corripiendos esse, quia putant eos numquam posse laborare ignorantia inuincibili. Secùs autem esse de secundis. Sed prior pars apertè repugnat exemplo à nobis dato & definitioni Innocentij. Nam talis copula est apertè contra ius naturæ: & fundamentum etiam apertè falsum est. Nam cùm multi viri doctissimi disputent, vtrùm quædam sint iure naturæ licita, nec possint alterutram partem certò definire: ita vt aliqui omninò credant esse licitum, quod fortè à parte rei est illicitum: quomodo homines rudes non possint inuincibiliter ignorare talia esse illicita?

138. Dices, *cap. Qui scandalizauerit 3. de regulis iuris* dicitur, *Vtilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas taceatur.* Hinc Apostolus Actorum 20. Ephesiis ait, *Mundus sum à sanguine omniũ, non enim subterfugi quo minùs annuntiarem omne consilium Dei vobis.* Quē locum citans *D. Gregor. libr. 1. epistola 33. ad Venantium* ait: *Mundus ergo à sanguine eorum non esset, si eis Dei consilium annuntiare noluisset: quia cùm increpare delinquentes noluerit, eos procul dubio tacẽdo pastor occidit.* Et *D. Ambros. serm. 83.* ait, *Ego interdum parcens vobis tacere vellem, sed malo vos contumacia causas reddere, quàm negligentiæ sustinere iudicium.*

Act. 20.

D. Gregor.

D. Ambros.

Respondeo, In his omnibus locis agi de publico concionatore, qui doctrinam saluti populi necessariam liberè annuntiare debet, etsi videat aliquos inde ex malitia scandalizandos; quia commune commodum debet priuato præferri. In nostro autem casu agitur solùm de priuatu errore corrigendo qui nulli nocet nisi aliquantulum ipsi ignoranti, idque ita vt cognitio veritatis adhuc magis noceret. Quòd si verò esset talis error qui communitati noceret: vt in nostro casu si esset publica fama de nullitate matrimonij, atque ita pœnitens cum scandalo in eo permaneret: aut si pœnitens falsò se crederet esse sacerdotem, & ageret alicubi Pastorem, necessariò veritas esset aperienda, quantumcumque ipse inde turbaretur, & acciperet occasionem grauiùs peccandi, quia bonum commune præponendum est priuato.

Concionator debet liberè veritatem necessariam annuntiare, neglecta aliquorũ turbatione.

Quando hoc publicum bonum exigit, pœnitens semper debet de veritate instrui.

Maxima autem hîc est difficultas, quando pœnitens quæ inuincibiliter ignorat suum matrimonium esse inualidum, ex alio capite non vult reddere debitum, vel quia mariti consuetudinem auersatur; vel quia fecit votum castitatis, ideoque credit sibi esse illicitum reddere.

139. CONCLVS. VII. Quando talis pœnitens dicit se non audere reddere debitum propter votum castitatis; potest illi sacerdos dicere hoc nullo modo impedire quin & possit & teneatur reddere debitum. Imò si absolutè nolit reddere debitum, quia maritum auersatur, tenetur ei negare absolutionem nisi promittat se redditu ram petenti. quia posita illa ignoranti a inuincibili verè ad hoc obligatur, & nequit validè absolui, quamdiu habet propositum non reddendi. quia in eo mortaliter peccat. Ita *Sanchius l. 2. de matrim. disp. 38. n. 8.*

Quid agendũ quando pœnitens negat debitum ei, quẽ putat suum esse maritum.

Sanchius.

Dices, Sicut numquam licet facere mala vt eueniant bona; ita nec licet ea præcipere. Atqui talis redditio est peccatum saltem materiale contra castitatem. Ergo non licet eam præcipere.

Respondeo, negando minorem. Nam vt aliquis actus sit etiam peccatum materiale contra aliquam virtutem, debet posse vitari. hic autem casu hic actus vitari nequit. Quare sicut illa quę vi contra voluntatem defloratur, nullo modo ne quidem materialiter peccat contra castitatem: ita nec talis coniux reddendo debitum, quando hoc sine peccato negare nequit. Quia sicut illa, physica quadam necessitate illum actum magis patitur, quàm agat: ita hæc quadam morali necessitate. Confirmatur. quia si aliquis per impossibile esset in ea necessitate constitutus, vt omnino esset ei impossibile euitare, quin aut fornicaretur, aut mœcharetur: tunc eligendo fornicari nullo modo peccaret. quia eligeret minus malum, vt euitaret maius. Secùs est de eo qui petit debitum. quia hoc omnino liberè facit, atque ita peccat saltem materialiter contra castitatem. quare etsi hoc in eo possit dissimulari, non potest tamen ad hoc incitari.

Vt aliquid sit peccatum etiã materiale, debet posse vitari.

140. CONCLVS. VIII. Quòd si pœnitens incipiat dubitare de validitate matrimonij, & de ea confessarium consulat; hic nullo modo potest dicere esse validum, si nouerit esse inualidum: sed tenetur aperire veritatem quidquid demum inde sequatur. Tum quia aliàs mẽtiretur dicẽdo matrimonium esse validũ: tum quia incitaret sic coniuges etiam ad petẽdum debitũ. quod nullo

modo

modo facere potest. quia pœnitens saltem materialiter peccat contra castitatem. vide Sanchium supra.

Sanchez.

141. Absens potest absolui ab excommunicatione.

CONCLVS. IX. Si confessarius pœnitentem ob defectum potestatis inualidè a censuris absoluerit, siue id cum peccato, aut sine peccato fecerit, tenetur si possit, procurare sibi potestatem eum ab eis absoluendi, & sic absoluere absentem. quia hæc absolutio nec requirit præsentiam rei, nec vllam in eo attritionem aut statum gratiæ.

Affirmant aliqui, idem dicendum de eo qui ob defectum potestatis alium absoluit à peccato reseruato. hunc scilicet obtēta facultate eum absoluendi, posse absentem absoluere (saltem sub hac conditione, si legitimè sit dispositus) quando nullo modo eum potest habere præsentem. Sed hoc falsum est Primò, quia absolutio sacramentalis non potest dari absenti, vt ostendi disp. 4. num. 69. Secundò, quia etsi quis posset validè absentem absoluere; tamen hoc casu inualidè id faceret. quia ad absolutionem necessaria est sacramentalis confessio, quæ hîc respectu illius peccati nulla fuit. Nam confessarius non erat illius legitimus iudex dum pœnitens id ei confiteretur, & consequenter confessio illius non fuit sacramentalis. quare tunc necessariò iteranda est illius peccati confessio.

Secùs est de absolutione à peccato.

142. Quid agat sacerdos quando oblitus fuit absoluere pœnitentem.

Secùs esset quando confessarius fuisset omnium peccatorum pœnitentis legitimus iudex, sed eum ex obliuione dimisisset sine absolutione. Tunc enim si statim postea eius recordaretur, posset eum coram se flectentem absoluere, etiamsi hic quia putat se absolutum, ampliùs de absolutione non cogitet. quia retinet adhuc habitualem voluntatem percipiēdi absolutionem quam semel habitam non deponit donec vel actualiter absoluatur, vel sciens se non esse absolutum, habeat positiuum actum contrarium.

143. Quòd si sacerdos non recordaretur huius defectus nisi post aliquot dies, tunc non posset etiam præsentem pœnitentem nullo modo præmonitum absoluere. quia nescit an interim non peccauerit mortaliter. Quare tunc si commodè fieri potest, tenetur sacerdos inducere pœnitentem, vt iterum sibi confiteatur peccata, quæ ab vltima confessione fecit, & tunc eum simul ab omnibus absoluere. Nec enim opus est præcedentem confessionem; vtpote validè factam iterare. Quòd si respectu alicuius peccati reseruati facta esset inualidè, obtenta facultate absoluendi, hoc secundò esset confitendum, vt dixi suprà. quod in secunda confessione posset fieri sine aduertentia pœnitentis, vt si confessarius ab eo peteret, an doleat etiam de peccatis præcedente confessione dictis; & cupiat, si qua ratione necesse sit, etiam ab iis absolui: & pœnitens respondeat quòd sic. Nam hoc ipso eadem iterum clauibus subiicit, iuxta dicta disp. 4. numero 45. Quòd si pœnitens non posset sine graui offensione induci, vt secundò confiteatur, sibi relinquendus est. quia postea per alias confessiones saltem indirectè ab eo peccato absoluetur, & sic ei præcedens defectus non ita grauiter nocebit.

144. CONCLVS. X. Si confessarius oblitus fuerit monere pœnitentem eum teneri ad restitutionem, siue id ex eius culpa, siue sine ea acciderit, tenetur postea in sequenti confessione, aut quacumq; alia ratione commodè poterit eum monere quòd tenetur restituere; non tamen tenetur per se restituere. Ratio est, quia non obligatur ad hanc monitionem in commodum creditoris, sed in bonum ipsius pœnitentis, quem in iis quæ ab ipsius salutem spectant circa peccata confessa tenetur dirigere.

Non monens pœnitentem de restitutione non tenetur per se restituere.

Secùs esset, si ex lata culpa dixisset pœnitentem non teneri restituere. tunc enim si postea eum non moneret, teneretur per se restituere. quia ex lata culpa dedisset veram causam damni, quod creditor incurrit. Quòd si tamen in ea resolutione, quia bona fide putabat se bene dicere, non peccarit mortaliter, si non possit pœnitentem admonere, non tenebitur per se restituere. Quia non tenemur ad reparationem damni, nisi ex culpa lata. Vide *P. Suarem disp. 32. sect. 6. n. 9. & P. Lessium de iustitia c. 9. dub.* 13. *& c. 13. dub.* 10 *n. 77. & c. 7. dub. 7. n. 32.*

Nisi dixisset eum ad hoc non teneri.

Suarez. Lessius.

Nota demum, quando confessarius ob aliquam causam debet pœnitentem extra confessionem alloqui de rebus in confessione auditis, teneri priùs petere ab eo veniam vt possit hoc facere, quia est contra reuerentiam ipsius Sacramenti, & debitum sigilli pœnitentiæ, sine eius consensu extra confessionem de eiusmodi rebus loqui: vt communiter DD. asserunt,

DISPV

DISPVTATIO IX.

DE SIGILLO CONFESSIONIS.

DVBIVM I.

Qua ratione confessarius obligetur sigillo?

1. *Sigillum quid significet.* NOta primò, Sigillum per metaphoram translatum esse ad significandam obligationem, qua quis tenetur rem aliquam seruare secretam. quia autem hæc obligatio maxima est circa audita in confessione, ideo per antonomasiam dicitur sigillum.

2. Nota secundò, Eiusmodi obligationem in confessario oriri ex triplici capite. Primò, quatenus tenetur non reuelare peccata aliena, ne eum infamet. Secundò, quatenus ex fidelitate & tacita promissione tenetur seruare secreta, quæ ei sub ea conditione secretò committuntur. Et ex his capitibus teneretur etiam seruare secretum, etsi peccata extra confessionem audiuisset. Tertiò: ex propria obligatione ipsius Sacramenti, siue sacramentalis confessionis: Et de hac hîc potissimùm tractamus. nam reliquarum obligatio propriè spectat ad tractatum de Iustitia.

3. Nota tertiò, Tria hic posse quæri. Primò, ex qua confessione talis obligatio oriatur? Quidam enim putant eam etiā oriri ex confessione scienter facta laico. Ita *Nauar. c. 8. n. 7. Candel. aureum de sigillo q. 10. Adrianus q. vlt. de confessione. § Secunda pars patet Palud. in 4. d. 21. n. 11.* putat esse verū quando intercessit pactum. *Nauarr. Candel. aureum. Adrian. Paludan.*

Secundò, quænam cadant sub sigillum; Qua in re quidam aiunt confessarium non peccare contra sigillum, qui aperit peccatum pœnitentis, quod nondum patrauit, sed in confessione dixit se omnino illud perpetraturum, nec potuit ab illo proposito auerti. Ita *Syluester v. Confessio 3. q. 5.* & alij. Sed hoc ita generatim dictū nullo modo est verum. Tertiò, quanta sit ista obligatio, & vtrùm in omni casu obliget. *Siluester.*

4. *Quænam in hoc casu dicatur confessio sacramentalis.* CONCL. I. Ex omni & sola sacramētali confessione hæc obligatio oritur. Sacramentalem autem voco eam solam ac omnem, quam pœnitens facit ei, quem bona fide credit esse sacerdotem in ordine ad absolutionem percipiendam, etiamsi hanc non percipiat eò quòd sit indispositus, aut quòd sacerdos non possit eum absoluere, aut ob alias causas. Ita ex communi sententia *Henriquez. l. 6. c. 19. & P. Suarez hic disp. 33. sect. 2.* *Henriquez, Suarez.*

Prior pars probatur. Quia hæc obligatio est omnino propria tali confessioni, & in eius gratiam à Christo introducta. quia cùm ipse hoc Sacramentum ita instituerit, vt nos voluerit omnia peccata nostra mortalia etiam secretissima in eo aperire: fuisset hoc onus grauissimum, nisi confessarius fuisset tam strictè obligatus ea habere secreta. Et rursum cùm non teneamur peccata nostra alicui homini confiteri nisi sacramentaliter, nulla fuit causa alias quascunque confessiones eo sigillo muniendi: sed sufficiebat eas relinquere iuri naturæ, quod audientem ex primo & secundo capite ex dictis n. 2. obligat.

5. Secunda pars probatur. quia omnis talis confessio est saltem imperfectè & ex intentione confitentis sacramētalis; & nisi induceret obligationem sigilli, cederet in præiudicium confessionis sacramētalis, quæ aliàs valdè onerosa & inuidiosa redderetur, & facilè pateret calumniis. Nam maxima ex parte pœnitentes, præsertim qui haberent crimina grauiora, quæ cedunt in præiudiciū tertij, possent sibi meritò timere ne sacerdos ea postea propalaret: siue quòd ipsi reuera non essent satis dispositi ad accipiendam absolutionem: siue quòd sacerdos ex ignorantia aut malitia hoc iis imponeret; siue quòd ipse non haberet potestatem ab iis absoluendi. Qua ratione omnes plurimùm à confessione deterrerentur.

6. *Confessio facta sciente laico nunquā obligat sub sigillo.* Hinc sequitur 1. Quando quis defectu sacerdotis sciens confitetur laico, quantumcunq; dicat se ea, quæ dicit, dicere sub sigillo, & alter promittat se ea ita accipere, per talem confessionem non induci obligationem sigilli. quia talis confessio nullo modo est sacramentalis, nec fit vllo modo ei cui Christus nobis præcepit vt confiteamur: atq; ita nullo modo à Christo aut præcepta aut instituta est. Cùm itaque obligatio sigilli sit solùm annexa confessioni à Christo institutæ, aut ei quæ cum hac ita connexa est, vt sine ipsius iniuria nō possit illius secretō violari, nullo modo annexa est confessioni, quæ ita fit laico, quia hæc nullo modo à Christo est instituta: & quòd eius secretum violetur, nullo modo cedit in iniuriam confessionis verè sacramētalis. Nam ex eo quòd talis laicus non obligetur sigillo, nemo vnquam meritò poterit deterreri quo minùs confidenter confiteatur sacerdoti.

Nec refert quòd confitens putet hanc confessionem esse sacramentalem, & a Christo in eo casu præceptam. Nam hoc sibi imputare debet: nam iste error nullo modo causatur ex institutione huius Sacramenti, quod nullo modo institutum est vt confessio fiat laico.

7. Sequitur 2. Idem dicendū esse de confessione, quā quis facit sacerdoti à quo scit se nullo modo posse absolui, aut quā facit sine vllo animo accipiēdi absolutionē, sed solū consilij petēdi causa: vt benè cū aliis docet *Soto in 4. d. 18. q. 4. a. 5. concl. 5. & Nau. c. 8. n. 18.* Quia talis cōfessio nullo modo est sacramētalis, nec cedit in præiudiciū cōfessionis à Christo institutæ, & nō obliget sub sigillo. *Soto. Nauarrus.*

Multo

Multo autem potiore iure idem dicendum est de confessione, quam quis facit solùm eo animo, vt alium ad scelus aliquod pertrahat, vt omnes fatentur. Vnde confessarius crimen ita auditum teneretur aperire, quando hoc esset necessarium ad graue malum innocentis, & præsertim Reipub. auertendum, etiamsi iurasset secretum. quia iuramentum est irritum quod fouet crimina. Ita auctores citati.

Secùs est de eo, qui confitetur ferè desperans se accepturum absolutionem ob indispositionem, quam in se sentit: credens tamen fortè futurum vt prudentia confessarij ita dirigatur vt absolutionem accipiat. quia hic aliquo modo absolutionem intendit: vt benè notauit *P. Suarez. disp. 33. sect. 2. num. 9.*

Suarez.

8 *Fingens se sacerdotem tenetur sigillo.* Sequitur tertiò, Confessionem factam ei, quem pœnitens bona fide, licet falsò credebat sacerdotem, & habere potestatem se absoluendi, inducere sigillum: vt docet *Suarez. suprà, §. Maius dubium.* Probatur. Quia hæc confessio est sacramentalis saltem ex opinione pœnitentis falsa quidem, attamen fundata in præcepto Christi. Nam posito errore facti quo credit talem esse sacerdotem, & habere potestatem absoluendi directè per institutionem Sacramenti, & præceptũ Christi, inclinatur ad ei confitendum: & in articulo necessitatis ad hoc præcepto Christi verè obligatur. quia est verum præceptum tunc confitendi sacerdoti, & hic in apprehensione pœnitentis est sacerdos. Et quamuis pœnitens in hoc erret, tamen obligatio hîc & nunc confitendi non nascitur ex hoc errore, sed ex præcepto Christi præcipientis confessionem. Error autem est solùm conditio sine qua ille hîc & nunc non obligaretur confiteri. Vnde cederet in iniuriam confessionis sacramentalis, si talis confessio non obligaret ad sigillum. Quia cùm multis casibus non possimus esse certi an ij quibus confitemur sint verè sacerdotes, possemus sæpe esse anxij, an tenebuntur ad sigillum. Confirm. quia aliàs sequeretur eum qui bona fide credens se esse sacerdotem fuisset factus Pastor, & multas audisset confessiones, si postea intelligeret se inualidè fuisse ordinatum, non teneri ad sigillum. quod omnino videtur absurdum. Secùs autem hæc omnia se habent in eo qui confitetur ei quem scit esse laicum: vt ostendi n. 6.

9 *Cognita tam in confessione quàm extra eam reuelari possunt.* CONCLVS. II. Nihil cadit sub sigillum nisi cognitum ex sacramentali confessione, & quatenus ita cognitum est, Patet ex prima conclusione.

Hinc sequitur, eum qui peccata audita in confessione etiam alia via cognouit, posse ea eodem modo reuelare, ac si ea in confessione non cognouisset. Cauendum tamen omni modo ei est, ne vlla ratione aliquid amplius aut certius affirmet, quàm extra confessionem cognouerit. Nam aliàs sigillum frangeret. Hinc nullo modo potest dicere talem sibi ea peccata esse confessum. quia sic aliquid certitudinis rei narratæ adderet. Vide *Nauar. c. 8. n. 10. & 15.*

Nauarra.

10 *Frangit sigillum qui reuelat peccatum mortaliter in genere.* CONCLVS. III. Ex iis quæ in confessione audita sunt, cadunt sub sigillum primò omnia peccata mortalia etiam in genere. Vnde non solùm is sigillum violat, qui ex confessione dicit Petrum commisisse furtum, sed etiam qui dicit eum peccasse mortaliter, aut aliquid aliud, vnde hoc possit colligi. Ita omnes DD. & per se patet: quia in hoc grauis fit pœniteti iniuria. Secundò, omnia peccata venialia in specie, non tamen in genere. Hinc sigillum violat qui dicit Petrum sibi confessum esse vnum verbum otiosum. quia verè aperit aliquid ex confessione cognitum, quod aliis per se non patebat. Nam videns aliquem confitentem non potest inde colligere eum verbum otiosum, aut determinatè aliquod aliud peccatum veniale in specie confessum esse. Secùs est, si dicat eum sibi cõfessum esse peccata venialia. quia ex ipsa confessione per se patet illum aliqua peccata confiteri, quæ necessariò sunt vel venialia, vel mortalia. Quare dum sacerdos dicit eum confessum esse venialia, non tam reuelat aliqua ipsius peccata, quàm arcet suspicionem, quam aliqui possent cõcipere eum confessum esse mortalia. Ita communiter DD.

Aut veniale in specie.

11 *Periculosum est vnum pœnitentem præ aliis laudare.* Notant tamen hoc quandoque posse esse periculosum: vt quando is, qui duorum vel trium recenter confessionem audiuit, de vno determinatè dicit eum solùm confessum esse peccata venialia. quia indirectè de aliis videtur contrarium significare. Et quamuis hoc non sit etiam generaliter verum (potest enim esse particularis ratio hoc potiùs dicendi de vno quàm de alio;) tamen est sæpe periculosum, ideoque non nisi cum magna cautione vsurpandum.

Nauarrus. Ex dictis *Nauar. c. 8. n. 12.* infert, eum non frangere sigillum, qui dicit Petrum solere sibi obtundere caput minutissima peccata confitendo. Sed etsi talis directè non frangat sigillum, malè tamen & periculosè hoc dicit. Nam videtur innuere talem esse scrupulosum: aut saltem facilè posset audientibus talem ingerere opinionem: atque ita indirectè sigillum frangere, vt patebit ex mox dicendis.

12 *Peccata publica cadunt sub sigillum.* Tertiò, cadunt sub sigillum peccata etiam publica si sacerdos ea ex sola confessione norit, aut dicat alterum sibi hoc vel illud in particulari esse confessum, v. c. furtum, ob quod suspendendus est. Ratio est, quia aliàs sæpe per imprudentiam confessarius aliqua narraret, quæ fortè nõ essent ita publica, aut quæ essent incerta magis confirmaret. quod cederet in grauem iniuriam Sacramenti: ideóque generatim oportuit hue esse prohibitum, vt omnis talis occasio præscindatur.

13 Quartò, omnes circumstantiæ peccatorum, & peccata sociorum, ac naturales defectus pœnitentis, aliáque id genus, quatenus à pœnitente narrantur vt peccati sui circumstantiæ, ad eius explicationem aliquo modo pertinentia, etiamsi verè à parte rei nullo modo sint materia Sacramenti. quia cùm horum explicatio vel sit, vel saltem credatur à pœnitentibus necessaria ad perfectam confessionem faciendam, si sacerdos non teneretur ea seruare sub sigillo, valdè onerosa redderetur confessio, cùm pœnitentes sæpe mallent diuulgari sua peccata quàm illa: & non possint consequenter confiteri nisi ea explicent, & consequenter nisi sciant ea contineri sub sigillo. Secùs est de iis quæ narrantur tanquam nullo modo spectantia ad confessionem, sed solùm ex occasione aliqua incidente.

14 *Caietan.* *Frangit sigillum qui dicit se pœnitentem non absoluisse.*

Hinc sequitur primò contra *Caiet. v. Confessori necessaria* §. *Quintum.* eum frangere sigillum, qui dicit Petrum sibi esse confessum, seque eum non absoluisse. Quia etsi hoc ob varias causas etiam sine culpa Petri potuerit contingere; tamen quia communiter hoc non fit nisi vel quia confitens non vult deserere peccata, vel quia commisit casum reseruatum, ita illud generatim asserens dat vt minimum auditoribus aliquam occasionem suspicandi Petrum vel esse impœnitentem, vel aliquid graue commisisse. quod fit cum graui iniuria Sacramenti & sigilli, quo confessarius obligatur non solùm non dicere apertè Petrum sibi tale quid esse confessum; sed nec dare aliis occasionem id suspicandi. Hinc si Petrus clam aliquem occidisset, & hoc Ioanni confitetur, hic frangeret sigillum si diceret Petrum circa illud tempus quo alter fuit occisus, huic adfuisse. Quia etsi inde clarè non sequeretur, Petrum esse auctorem cædis, alij tamen possent hoc inde suspicari. Hinc etiam quando aliqui v. c. studiosi, aut famuli alicuius Principis tenentur ferre testimonium suæ confessionis, confessarius debet hoc dare etiam iis quos propter indispositionem aut similem causam non absoluit; ne negando testimonium hoc aliquo modo prodat. Nec dando testimonium mentitur. quia tantùm testantur eos esse confessos, quòd verum est.

Testimonium confessionis debet aliquando dari non absolutis.

15 *Quando frangat sigillum narrans peccata tacito auctore.*

Sequitur secundò, eos violare sigillum quia peccata audita in confessione ita referunt, vt audientes possint aliqua ratione coniicere quinam ea commiserint. Secùs est de iis qui ea ita narrant, vt audientes, ne vel leuiter possint vnquam suspicari, quis ea fecerit: vt ex communi sententia benè notauit *Nauar. c. 8. nu. 15. & Sylueſ. v. Confessio 3 qu. 5.* Ratio est, quia per hoc nulla omnino fit iniuria pœnitenti, nec in vllum ipsius grauamen cedit, quòd aliqui sciant talia peccata in mundo fieri, modò nulla ratione possint vnquam suspicari quis ea fecerit.

Nauarrus. *Syluester.*

16 *Non facile de auditis in confessione loquendum.*

Notát tamen benè Doctores, non facilè etiam hoc modo de auditis in confessione loquendum esse, nisi subsit grauis aliqua causa, præsertim coram multis, & cum expressione aliquarum circumstantiarum. Tum quia rudes ea ratione facile scandalizantur, putantes etiam hoc modo lædi sigillum: tum etiam quia quandoque est periculum ne lædatur. quia potest facilè contingere vt ex quibusdam circumstantiis aliqui coniiciant facti auctorem. Qua in re facilè grauiter peccant, qui dicunt in aliquo certo loco, vbi paulò antè confessiones audierunt, grauia peccata perpetrari præsertim quando communitas illius loci non est valdè ampla. Primò, quia hoc cedit in præiudicium ipsius communitatis, quæ hoc modo infamatur: & consequenter etiam ipsorum pœnitentium. quia infamia totius communitatis, etiam singula membra aliquo modo afficit. Secundò, quia fortè aliqui qui priùs habent sinistram opinionem de quibusdam in particulari, magis in ea confirmabuntur, & ita indirectè reuelabitur sigillum. Et hæc maximè vrgent quando similia dicerentur de aliquo loco religioso. quo casu omnino credo violari sigillum, vt argumenta dicta probant.

Qua ratione fit contra sigillum dicere certo loco heri grauia peccata.

Vide *D. Antonin. 3. parte tit. 71. c. 22. §. 3.*

D. Antonin. 17

Infertur tertiò, eum frangere sigillum qui ex Petro v. c. in confessione audiuit ipsum deliberasse alium occidere, nec posse eam mentem deponere, idque alteri narrat, modò confitens hoc dixerit ex vero animo sese sacramentaliter accusandi, siue verè confitendi. Ita *Richard. in 4. distinct. 21. a. 4. quæst. 2. ad 1. Scotus in 4. d. 21. qu. 2. a. 2. ad secundum. Durand. ibidem qu. 4. nu. 4. Gabriel qu. 1. a. 5. ad 1. Medina. de Confess. tract. 2. q. 47. Henriquez lib. 6. c. 19. num.* 8. & alij communiter. Quia talis confessio verè obligat confessarium ad sigillum: vt ostendi n. 4. 5. & 7. in fine. Et qui periclitanti dicit, ipsi à Petro tale periculum imminere, verè frangit sigillum. Nam huic reuelat peccatum Petri in confessione cognitum, scilicet illud malum propositum Petri, quod ex sola confessione nouit.

Richardus. *Scotus.* *Durandus.* *Gabriel.* *Medina.* *Henriquez.*

Idem dicendum est de eo, cui aliquis confessus est se conspirasse cum aliis de prodenda ciuitate, nec posse iam socios ab ea mente deducere, qui inuito pœnitente nullo modo potest hoc Magistratui aperire, cum periculo ne conspiratores detegantur, etiamsi pœnitenti nullum inde immineat periculum, nisi quòd ipsius crimen ab aliis cognoscetur. Quia verè reuelaret sigillum.

Quid faciendum ei qui ex confessione cognouit imminere proditionem aliquam?

18

Aiunt tamen aliqui, Confessarium tunc debere monere Magistrum vt ciuitati prospiciat, eò quòd graue periculum ei immineat. Idemque aiunt respectu priuati qui periclitatur ne occidatur. Sed hæc valdè periculosa sunt. Nam hac ratione posset sacerdos facilè esse causa cur rei deprehenderentur. quod fieret cum violatione sigilli. Quare si quando iudicatur expedire simile quid facere, cum maxima cautione id faciendum est, ne aliis vlla detur occasio suspicandi, qui sint conspirationis auctores; nisi fortè hoc fieret cum venia ipsius pœnitentis.

19 *Ob nullum periculum licet frangere sigillum.*

CONCLVS. IV. Hoc sigillum tam strictè obligat, vt ob nullum omnino quantumcumque magnum incommodum euitandum vllo vnquam casu inuito pœnitente liceat aliqua, quæ sub sigillum cadunt, reuelare: etiam si aliàs integrum regnum debeat perire. Est communis DD. vt fusè ostendit *Henriquez l. 6. c. 19.* & patet ex *c. Sacerdos de pœnitentia. d. 6.* Huius autem rationem reddemus dub. 2.

Henriquez.

20

Quidam tamen aliquos casus excipiunt. Primus est, quando pœnitens iam est mortuus, & reuelatio confessionis est necessaria ad impediendum graue malum. Ita quidam Canonistæ apud *Couarru. in 4. decretal. 2. p. c. 8. §. 12. num. 9.* Sed hoc falsum est, & ab aliis omnibus negatur. quia cùm possit quis etiam post mortem infamari, & homines sint solliciti, vt etiam defuncti benè audiant, hoc fieret cum aperta violatione sigilli.

Couarru.

21

Secundus casus est, quando quis aliàs non posset integrè confiteri, vt si quis sine legitima potestate absoluisset aliquem simoniacum, nec posset hoc confiteri nisi ei, qui statim simoniacum coniiceret. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 4. a. 5. §. Occurrit hic.* Citatur etiam pro hac opinione *Gabriel in 4. d. 21. a. 3. dub. 1. ad 5.* Sed ibi contrarium

Soto.

trarium docet & meritò. nam illa opinio est contra communem aliorũ sententiam, vt etiam Soto fatetur, & est apertè falsa. Nam sine comparatione grauiùs obligat obseruatio sigilli (quod etsi deberem millies mori, non licet mihi violare) quàm integritas confessionis, quam vt notabile aliquod damnum euitem possum non integram facere: vt ex communi sententia ostendi disp. 7. dub. 8. Alios varios casus adfert *Syluest. v. Confessio. 3. q. 5.* Sed excepto primo quem n. 22. referam, & tertio quem refutaui n. 16. reliqui nihil faciunt ad rem, quia in iis nihil reuelatur quod ad sigillum pertinet.

Syluest.

22 Vnico ergo casu qui ferè ab omnibus admittitur licet reuelare audita in confessione, quando pœnitens id expressè concedit. Quia cùm sigillum sit inductum in gratiam ipsius pœnitentis, ne confessio ei sit onerósa, non aliter obligat, quàm quatenus pœnitens illud vult obligare. Sicut iuramentum promissorium non aliter obligat, quàm quatenus id vult obligare is in cuius gratiam factum est. Quare longè alia est ratio huius obligationis & priuilegij clericorum, quod non est concessum in gratiam priuatorum, sed in gratiam totius Ordinis, cui fit iniuria si clericus etiam consentiens ad tribunalia sæcularia trahatur. quia hoc modo dignitas clericalis multùm imminuitur. Contrà verò, quando confessarius ex consensu pœnitentis eius peccata reuelat, nulli fit vlla iniuria, nec hoc aliis pœnitentibus onerosum est.

Ex sola venia Pœnitentis licitè reuelatur confessio.

23 Nota primo, Vt Sacerdos audita in confessione ex venia pœnitentis possit reuelare, quosdam requirere vt pœnitens eadem extra cõfessionem narret. Primò, quia sacerdos audita in confessione non scit nisi vt Deus. Ergo non potest ea vt homo reuelare. Secundò, quia aliàs si iudex suspecto de aliquo crimine præciperet, vt daret cõfessario veniam confessionem reuelandi, ipse incurreret graue periculum. Nam si daret eam veniam, tunc cõfessarius posset cogi illud reuelare, quòd si non daret, alij statim crederẽt eum illud commisisse. Ad primum, nego antecedens. Nam etsi confessarius sustineat personam Dei, tamen hoc nõ impedit quominùs hic homo verè illud peccatũ sciat. Ad secundum, nego confessarium habita tali venia posse quidquam ex confessione reuelare; quia cùm talis concessio per iniuriam extorqueatur, nullum confessario dat ius ea vtendi. quare confessarius tunc teneretur dicere se nihil tale ex pœnitente audiuisse, vt dicam n. 25.

Venia iniuriosè exorta non sufficit.

Nota secundò, falsum esse quod docet *Altisiodorensis l. 4. tract. 6. c. 3. q. 7.* scilicet vt sacerdos possit reuelare audita in confessione, sufficere quòd credat non fore ingratum pœnitenti: vt v. c. quando talis reuelatio est vtilis pœnitenti, & nullo modo nociua. Quod communiter alij omnes Doctores reprehendunt, & meritò. quia sic redderetur pœnitentibus onerosissima cõfessio. quia sæpissimè plurimi confessarij ex imprudentia crederent eiusmodi reuelationem hîc & nunc forè pœnitenti gratam, cùm ei esset ingratissima: & sic meritò pœnitentes timerent, ne confessarij aliquo casu ex simili præsumptione sua peccata reuelarent. Quare omnino tenendum est, talem reuelationem nunquam esse licitam, nisi quãdo adest expressa venia pœnitentis, nec aliter quàm quatenus hic eam expressè concessit. Quare peccat sacerdos, si aut plura peccata aut pluribus eadem aperit, quàm pœnitens concesserit.

Altisiodorensis. Non sufficit venia præsumpta.

24 Nota tertiò, cauendum omnino esse sacerdoti ne iniuriosè aut fraudulenter eiusmodi veniam extorqueat, falsò persuadendo pœnitenti, eum teneri eam hîc & nunc dare, aut quid simile. Quando tamẽ pœnitens sub peccato mortali tenetur aut per se aut per confessarium verè hîc & nunc suum peccatum alicui directè aut indirectè aperire (vt quando hoc potest fieri sine graui incommodo pœnitentis, & est necessarium ad graue damnum innocentis euitandum;) non solùm confessarius potest, sed etiam tenetur ei negare absolutionem, nisi illud velit aut per se, aut per confessarium aperire. quia aliàs est incapax absolutionis. Inuito tamen pœnitente sacerdos id nullo modo reuelare potest.

Nota quartò, semper esse peccatum mortale sine venia pœnitentis aliquid quod cadit sub sigillum, etsi sit leuissimum peccatum veniale, reuelare. Ita cum communi sententia docent *Henriq. l. 6. c. 19. n. P. Suarez disp. 33. sect. 3. Soto in 4. d. 18. quæst. 4. a. 5. concl. 1. in fine.* qui malè à quibusdam pro contraria sententia citatur.

Frangere sigillum semper est peccatum mortale. Henriquez, Suarez, Soto.

25 Hinc sequitur, confessarium interrogatum, an Petrus v. c. tale peccatum ei confessus sit, posse etiam cum iuramento negare se quidquam scire, subintelligendo, ita vt possim tibi dicere. Nec hac in re est vllum mendacium, aut vlla fictio, vt communiter omnes Doctores docent. Hac in re tamen quando interrogantes aut sciunt, aut saltem dicunt se scire pœnitentem tale peccatum commisisse, sed timere ne in confessione id ex pudore omiserit, confessario valdè cautè agendum est. Nam si dicat, pœnitentem hoc non esse confessum, dabit aliis fortè causam suspicandi eum malè confessum esse: nec tamen vlla ratione potest dicere, eum hoc esse confessum, etsi peccatum omnino esset publicum, vt dixi n. 12. Quare consultissimum est vt confessarius nihil respondendo grauiter interrogantes obiurget, quòd talia petant aut præsumant, doceatque quàm grauiter ea in re peccent.

Quomodo sit respondendũ interrogantibus aliquid circa audita in confessione.

DVBIVM II.

Quo iure inducta sit tam stricta sigilli obligatio?

26 NOta, certum esse, confessarium obligari iure naturæ non reuelare audita in confessione ex primo & secundo capite ex dictis n. 2. atque etiam aliqua ratione ex reuerentia Sacramenti, quæ postulat, vt illi tribunali secretò commissa, secreta etiam habeantur: sicut reuerentia loci sacri postulat vt quæ in eo tãquam in asylo deposita sunt, nullo modo iniuriosè auferantur. Sed hæ omnes obligationes non sunt tam strictæ, quin sæpe cessent. Nam quando id bonum publicum exigit, possum alterius crimen mihi secretò commissum, etiam cum ipsius infamia publicare: atque in extrema necessitate aliena bona ex asylo loci sacri abripere. Necessitas enim facit vt multa quæ aliàs repugnant reuerentiæ

loco sacro debitæ, eidem repugnare desinant: vt ostendi tom. 1. q. 83. n. 131. de coniugibus, qui diu obsessi in loco sacro licitè vtuntur coniugio. Et patet in iis, qui in graui necessitate vtuntur materia dubia in conferendis Sacramentis sine vlla eorum irreuerentia. Et simili modo, quando hoc exigeret magna Reipublicæ necessitas, si nihil aliud obstaret, possemus sine vlla Sacramenti irreuerentia confessionem reuelare.

Quæritur igitur, vnde nascatur strictissima illa sigilli obligatio, vt nulla omninò ex causa liceat illud inuito pœnitente reuelare? Multi volunt hoc oriri ex iure naturæ & intrinseca ratione confessionis, cuius varii varias rationes reddunt.

Quidam aiunt hoc ideo fieri, quia hoc præceptum est negatiuum, ideoque semper & quocumque casu obligare: sicut quia præceptum non occidendi propria auctoritate est negatiuum, nullo casu ita licet occidere. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 4. a. 5. §. Quòd si contra*. Sed hoc non satisfacit. Nam simili modo præceptum non reuelandi aliena peccata extra confessionem cognita, est etiam negatiuum, & tamen licitè ea reuelantur, quando ad tuendam vitam est necessarium. imò ad defensionem vitæ propriæ licitum est priuata auctoritate occidere inuasorem, quare igitur non erit licitum detegere confessionem eius qui vult prodere Rempublicam?

Soto.

28 Secunda ratio est *D. Thomæ d. 21. q. 3. a. 1. ad 1.* quia scilicet hoc Sacramentum significat Deum perpetuo peccata condonare, atque ita ea quasi obliuisci. quare cùm Sacerdos ea cognoscat vt sustinens personam Dei, si ea reuelaret, significaret Deum eorum adhuc recordari. quod esset contra significationem huius Sacramenti. Sed nec hoc satisfacit. quia dum sacerdos peccata audita reuelat, non facit hoc in persona Dei, sed vt hic homo, & consequenter non significat Deum eorum esse memorem. Et confirm. quia aliàs non liceret ea reuelare consentiente pœnitente: quia eadē manet significatio Sacramenti. Quòd si dicas sacerdotem tunc ea posse reuelare: quia tunc scit ea vt homo, præterquam quòd hoc videatur gratis dici, sequeretur cum sine reuelatione sigilli tunc posse ea pluribus dicere quàm sit concessum. quod falsum est.

D. Thom.

29 Tertiò igitur *D. Bonauent. d. 21. p. 2. a. 2. q. 1. & Halensis 4. p. q. 78. memb. 2. a. 1. ad 2.* aiunt id fieri, quia nunquam licet mentiri. Sacerdos autem reuelans audita in confessione significat se ea scire vt hominem, quod est mendacium. quia non scit ea nisi vt Deus. Sed hoc multo minùs satisfacit. quia verè hic homo scit illud peccatum, nec sacerdos illud reuelando aliud significat. Imò dum dicit se id scire ex confessione, verissimè dicit & rem ipsam, & modum quo eam cognouit.

D. Bonauent. Halensis.

30 Quartò, alij aiunt id fieri, quia si in aliquo casu liceret reuelare audita in confessione, redderetur confessio nimis odiosa, præsertim cùm multi ex imprudentia sæpe ea licentia abuterentur: atque ita homines deterrerentur à confessione, ipsaq; tota periret; quod esset maius malum, quàm aliquod aliud quod posset ex eo quòd peccata non reuelentur, accidere. Ita *Soto suprà §. Iure autem diuinum*, vbi loquitur de iure diuino naturali, quod sequitur ipsius Sacramenti institutionem. Et confirmatur. quia si esset facultas aliquo casu inuito pœnitente reuelandi confessionem, ea esset omnino inutilis, imò & perniciosa. Nam nemo vellet tales casus confiteri, & sic nunquam per confessionem eiusmodi mala possent impediri: quæ tamen iam sæpe impediuntur, dum pœnitentes inducuntur vt à malo proposito desistant, aut etiam vt rem permittant reuelari.

31 Sed etsi hæc ratio probet hoc tam strictum secretum debuisse iure positiuo præcipi, non tamen probat ex solo iure naturæ oriri. Nam ex eo quòd sacerdos possit reuelare audita in confessione in eo casu quo hoc esset necessarium ad eximendam Rempublicam præsentissimo periculo, aut in aliis similibus casibus, præsertim quando hoc fieret sine alio damno pœnitentis; per se loquendo, non posset reddi cōfessio odiosa. Nam pœnitens eo casu ad nihil obligaretur, ad quod iam non est obligatus. Nam iam etiam tenetur tale peccatum confiteri, & vel per se monere periclitantes, vt sibi caueant, vel permittere vt confessarius hoc faciat, quatenus hoc est necessarium vt periculum euitetur: nec aliud incommodum ex dicto casu fuisset secutum. Quare si qui à confessione per eam licentiam fuissent deterriti, immeritò fuissent deterriti.

Nec refert quòd quidam per imprudentiam ea licentia fuissent abusi. quia hoc est per accidens, nec reddit rem malam in se: sicut ex eo quòd ex matrimoniis clandestinis nata sint sequi multa mala ob hominum peruersitatem, non sequitur ea iure naturæ esse inualida, aut etiam illicita, sed meritò prohiberi atque irritari.

Quòd ex aliqua re sine nata sequi mala per hominum imprudentiam, non redditi illam generatim malam.

32 Quintò, alij hoc probant. quia Christus hoc Sacramentum ita instituit, vt omnia peccata mortalia teneamur integrè confiteri, nisi ex alicuius confessione mihi timeam aliquod graue malum contra Sacramenti institutionem. Item ita vt nullum peccatum teneat confiteri quod timeam à confessario me inuito quacumque ratione reuelandum: quæ inter se pugnarent si sacerdos teneretur, aut etiam posset me inuito in aliquo casu aliquod peccatum reuelare. quia ex priore parte sequeretur, me teneri illud peccatum confiteri, quia ex eius confessione non timerem vllum malum mihi inferendum contra Sacramenti institutionem, quia ea reuelatio esset secundùm Sacramenti institutionem: & rursum sequeretur, me non teneri illud confiteri. quia meritò timerem illud me inuito reuelandum.

33 Sed nec hoc satisfacit. quia id quod secundo loco in argumento sumitur, non videtur vniuersaliter verum. Cur enim is qui suum peccatū etiam cum vitæ periculo tenetur reuelare, quando id est omnino necessariū ne integra Respub. euertatur, non teneatur id confiteri ei qui hoc est reuelaturus cùm exiguo, aut etiam nullo ipsius damno? Confirm. primò. quia qui tenetur ita confiteri vt permittat, vel etiam ad hoc iuuet vt suum peccatum per confessarium, vel alio modo periclitantibus reueletur, non potest ideo à confessione abstinere ne reueletur: Atqui talis eo casu ad illud tenetur posito quòd illud

Potest fieri vt pœnitens teneatur aliquod peccatum confiteri quod sit reuelandum.

per

per se nolit reuelare: Ergo non potest eo casu ab eius confessione abstinere ne reueletur. Confirm. secundò, quia alias sequeretur, neminem teneri talia peccata confiteri, quia nemo tenetur confiteri sua peccata à quo scit se nullo modo absoluendum. Nam confessio nec præcepta, nec instituta est, nisi in ordine ad absolutionem. Item secundùm illam sententiam nemo tenetur confiteri ei à quo scit suum peccatum reuelandum. Atqui talis non potest confiteri nisi vel ita eius peccatum reueletur, si id permittat, aut vt non absoluatur, si id non permittat. Ergo non tenebitur illud confiteri. Hoc autem est apertè falsum: ergo & illud. Quare quod communiter dicitur, me non teneri confiteri mea peccata ei quem scio ea alicui reuelaturum, intelligendum videtur in eo casu in quo non obligor apertè permittere, vt confessarius ea illi reuelet, aliàs non videtur verum.

34 CONCLVSIO. Arctissima illa sigilli obligatio est inducta iure positiuo, non quidem Ecclesiastico (vt quidam putant; quia ea obligatio est antiquior omni iure Ecclesiastico: nec videtur tam grauis per humanam potestatem posse induci;) sed diuino, quod ex traditione & praxi Ecclesiæ colligimus. Ita *P. Vasquez hic quæstione 93. articulo 4. dub. 1. num. 19.* & cum aliis *Henriquez libro 6. c. 19. num. 3.* Et patet ex refutatione aliarum sententiarum. Ratio autem & conuenientia eam inducendi fuit ea, quam attuli numero 30. quia nimitum aliàs multi indiscretè confessionem reuelando redderent eam odiosam.

Vasquez. Henriquez.

DVBIVM III.

Quinam teneantur obligatione sigilli?

35 HAc in re certum est Primò, ea teneri ipsum confessarium, vt omnes fatentur, & per se patet, quod verum est, etiamsi ipse verè non sit sacerdos, modò talis à pœnitente bona fide credatur, vt ostendi n. 8.

Secundò, certum est similiter ea teneri eos omnes, qui siue casu, siue ex malitia, siue ex necessitate (vt fit quando pœnitens nun potest confiteri nisi aliqui ipsum audiant, aut quando necessariò adhibet interpretem, (confitentem sua peccata audiunt: quamuis de interprete contrarium teneat *Caietan. v. Confessio. condit. 11.* & pro eadem opinione citetur etiam *Soto lect. 11. de confess. §. Primū ad secretum.* Sed ipse cum communi sententia docet eum teneri. Et probatur. quia omnis istorum cognitio prouenit ex sacramentali confessione qua talis est. Quia pœnitens nullo modo hîc & nunc intendit pandere sua peccata, nisi cum directo ordine ad absolutionem sacramentalem, & quatenus illud ad hoc est necessarium. Atqui omnis cognitio peccati eo modo habita ex confessione sacramentali, qua talis est, clauditur sub sigillo. Ergo omnes illi tenentur ad sigillum. Minor probatur. quia Christus annectens priuilegium sigilli ipsi confessioni, voluit ei absolutè cautum ab omni periculo reuelationis, quatenus hoc est necessarium vt pœnitens omnino securè posset sua peccata confiteri. Arqui illud fieri non potuit nisi omnis illa cognitio clauderetur sub sigillo. Ergo, &c. Confirm. qui alias sæpe onerosissima redderetur confessio, cùm in multis casibus fieri nequeat sine periculo ne alij aliquid ex ea audiant: vt in omni magno concursu pœnitentium solet accidere.

Caietan. Soto.

36 Tertiò, idem secundùm communem sententiam dicendum de eo, cui confessarius pœnitentis confessionem sine huius venia reuelauit. Quia & tota hæc cognitio ex ipsa confessione saltem mediatè prouenit; & aliàs onerosa sæpe ac pœnitenti periculosa redderetur confessio. Nam si sacerdos per malitiam, aut imprudentiam aliquod pœnitentis peccatum contra Principem aut Rempublicam commissum aliis reuelaret: hi possent rem ad Magistratum deferre, ac dare ei occasionem in reum inquirendi: præsertim quando ij qui rem intellexissent, crederent eius reuelationem cedere in bonum publicum. Quæ omnia fierent cum maximo grauamine confitentium Sacramenti iniuria.

37 Addunt aliqui, etiam ipsum pœnitentem teneri seruare sub eodem sigillo ea quæ confessarius ei in confessione dixit. Ita *Nauar. in cap. Sacerdos, de pœnitentia d. 6. 115.* Et pro eadem opinione citatur *Paludan. in 4. d. 21. qu. 3. circa finem* Sed ipse ibidem cum communi sententia contrarium insinuat, scilicet pœnitentem solùm teneri iure naturali celare dicta sibi à confessario, quando eorum reuelatio posset sacerdoti grauiter nocere. Et meritò. quia nulla est causa cur dicamus pœnitentem strictiùs obligari, nisi fortè ex quadam decentia. quia ex vi confessionis sacerdos nullum secretum reuelat siue committit pœnitenti, sed pœnitens sua secreta peccata tanquam in sacro asylo deponit coram sacerdote. quare huic soli per obligationem sigilli prospiciendum est, non autem sacerdoti.

Nauarr. Paludan.

Pœnitens non tenetur sub sigillo.

38 Præcipuum autem hîc dubium est, Vtrùm is cui confessarius de venia pœnitentis audita in confessione legitimè reuelauit, teneatur etiam sub sigillo?

Prima sententia id affirmat. Ita *Siluester v. Confessio 3. qu. 1. Nauar. c. 8. num. 4. Soto lect. 11. de confess.* Citantur & alij multi, sed qui tantùm dicunt, omnes qui mediatè vel immediatè, licitè vel illicitè dicta in confessione audierunt, teneri ea seruare sub secreto, aut etiam sub sigillo: cum tamen aliqui eorum magis contrariæ sententiæ faueant. quia negant talem habere eam cognitionem ex confessione sacramētali. Dicta autem sententia probatur primò. quia talis cognitio prouenit ex sola confessione sacramentali. Ergo clauditur sub sigillo. Secundò, quia communiter eiusmodi reuelatio fit alicui homini docto, vt confessarius circa dubia in confessione audita instruatur: atque ita ille consultus tenet se ex parte confessarij vtendo claue scientiæ, & supplendo defectum confessarij. Ergo eodem modo tenetur ad sigillum sicut ipse confessarius. Tertiò, quia pœnitens non dat confessario veniam tali reuelandi sua peccata, nisi ea conditione vt alter obligetur sigillo. Ergo ipse obligatur. Quartò, quia aliàs sacerdos, postquam tali nar-

Siluester. Nauarr. Soto.

 rasset

rasset peccata confitentis, non teneretur sub sigillo. quia eodem modo ea sciret, atque ipse consultus, Quintò, quia res transit cum suo onere. Atqui sacerdos eam cognitionem habebat cum obligatione sigilli. Ergo similiter eam communicat alteri. Sextò, quia aliàs sæpè redderetur confessio valdè onerosa. Nam sæpe ad eius perfectionem ob confessarij ignorantiam aut impotentiam absoluendi à casibus reseruatis, necessarium est peccata alicui alteri reuelare.

39 Hinc quidam inferunt primò, Superiorem à quo petitur facultas absoluendi certam personam à casibus reseruatis, siue id fiat per pœnitentem, siue per confessarium ex venia pœnitentis teneri ad sigillum.

Secundò, similiter teneri eum quem pœnitens sponte adhibet vt se sacerdoti confitentem audiat, vt hoc modo magis confundatur, vel ob aliam similem causam. Probant, quia omnis hæc cognitio vel prouenit ex confessione sacramentali, vel ad eam dirigitur.

40 Secunda sententia docet hos non teneri sigillo. Hanc à fortiore tenet *Medina de pœnitentia tract. 2. qu. 46.* Vbi ait, ne quidem eum teneri ad sigillum, cui confessarius inuito pœnitente confessionem reuelauit Et satis ei fauet Caietanus, dum negat interpretem teneri sigillo. qui hic videtur fortiùs obligari quàm illi. Insinuat eandem *Palud. in 4. d. 21. quæst. 3. ad 3.* vbi ait pœnitentem dando confessario veniam, vt alicui audita in confessione reuelet, efficere vt ipse ea sciat alio modo in ordine ad eam reuelationem, ita vt ipsa reuelatio non procedat ex cognitione quatenus est clausa sub sigillo: apertè insinuans cognitionem audientis non claudi sub sigillo. Eandem etiam docent apertè *Henriquez l. 6. c. 2. num. 3. & P. Vasquez hic qu. 93. a. 4. dub. 2 num. 13.*

Medina. *Caietan.* *Paludan.* *Henriquez, Vasquez.*

Probatur primò, quia vt cum aliis docet *P. Sanchius l. 2. de matrim disp. 37. num. 3.* lex nunquam se extendit ad eum casum, ad quem ratio legis se non extendit. Atqui ratio legis imponentis obligationem sigilli non extendit se ad dictos casus. Ergo nec ipsa lex.

Sanchez, Lex non obligat in casu ad quem se non extendit.

41 Pro cuius explicatione Nota primò cum Sanchio suprà, aliud esse rationem legis in aliquo casu particulari cessare: aliud verò eam se non extendere ad eum casum. v. c. prohibitum sit diebus festis à prandio edere spectacula ante horam tertiam ne populus à vesperis auocetur, posito casu quòd vesperæ fiant quidem inter secundam & tertiam, certum tamen sit neminem qui aliàs ad vesperas esset iturus per spectacula ab iis auocandum, ratio legis in eo casu cessabit: lex tamen etiam eum casum comprehendet, & ad non edenda spectacula obligabit. Secùs esset quando vesperæ essent factæ ante prandium, & postea nullum aliud diuinum officium fieret. Hunc enim casum lex non comprehenderet: & consequenter nec vetaret tunc edere spectacula. Ratio diuersitatis est. quia in priore casu posset saltem esse periculum ne quis à vesperis auocetur, quod legislator vult omni modo vitari. In secundo nihil tale esse potest.

Aliud est legem se ad aliquem casum non extendere, aliud ipsius rationem in eo cessare.

42 Nota secundo, Aliud esse pœnitentem teneri ex præcepto confessionis hîc & nunc aliquod peccatum confessario explicare: aliud verò hanc explicationem esse necessariam vt possit directè ab eo peccato absolui. Nam quoties non potest suum peccatum confiteri nisi tertius aliquis illud audiat, non tenetur id confiteri: eius tamen confessio est necessaria vt possit directè ab eo absolui. Christus autem imponens obligationem sigilli voluit pœnitenti cautum esse vt sine vllo periculo vlterioris reuelationis posset suum peccatum confiteri, non solùm eo casu & modo, quo ex præcepto tenetur confiteri; sed omni eo qui necessarius est vt possit hîc & nunc directè à peccato absolui. Hinc etsi nemo teneatur confiteri per interpretem aut quando hoc non potest facere, nisi tertius eius peccata intelligat: tamen quia hoc quandoque necessarium est vt peccator possit directè a peccatis absolui, tales etiam obligantur ad sigillum, vt dixi n. 35. Et hæc est tota ratio impositionis sigilli. Nam per hanc Christus solùm prospectum voluit ei peccatorum narrationi, quam tanquam partem huius Sacramenti instituit, siue quæ ad plenam integritatem confessionis exigitur, quæ est ea sola, quæ est necessaria ad directam peccatorum absolutionem. Gratis enim omnino dicitur, Christum alicui alteri reuelationi voluisse ita singulariter cautum, quàm ei quam vnà cum hoc Sacramento singulariter instituit.

43 Probatur igitur minor dicti syllogismi. Quia Christus imponens eam obligationem solùm voluit prospicere ei peccatorum narrationi, quæ necessaria est ad obtinendam sacramentalem absolutionem. Atqui nunquam ad illam præcisè est necessarium vt confessarius audita in confessione alteri reuelet, præsertim ita vt persona confitentis cognoscatur. Ergo Christus inducendo sigillum noluit tali narrationi prospicere: & consequenter ratio legis ad eam non extenditur. Minor probatur. quia quòd necessarium sit aliquando audita in confessione consilij vel auxilij petendi causa alteri explicare, fit vel quia confessarius dubitat an pœnitens teneatur aliquid restituere, vel an possit in posterum sine peccato in tali aut tali statu perseuerare, aut talem contractum exercere, vti liberè matrimonio, aut simile quid facere: vel demum quia ratione casus reseruati, non potest eum absoluere, nisi ad hoc facultatem obtineat.

44 Qualiscumque autem ex omnibus eiusmodi casibus possit oriri necessitas aperiendi alteri audita in confessione, hæc in solo postremo casu oritur aliquo modo ex vi ac institutione ipsius confessionis, sine vt pœnitens possit directè absolui à peccatis. In reliquis autem omnibus nullo modo inde oritur (nam pœnitens sine vlla tali reuelatione potest statim absolui, modò promittat se postea per se: quod in confessione facere potest: vel per confessarium, vel alios consulturum viros doctos, & eorum iudicio staturum;) sed oritur ex eo quòd pœnitens in posterum teneatur vitare omnia peccata, & proxima peccandi pericula. Vnde teneretur per se vel per alios eodem modo suum statum aperire, etsi confessio nunquam esset instituta. Quare quòd is cui extra confessionem talia reue

reuelantur per confessarium, non obligetur sigillo, nullo modo reddit odiosam confessionem. Adde, hanc reuelationem communiter posse sufficienter fieri, ita vt non possit colligi persona pœnitentis, & consequenter sine vllo eius grauamine.

In postremo autem casu nunquam videtur occurrere necessitas vllo modo reuelandi confessionem. Nam si velit pœnitens potest semper per se superiorem adire, eique confiteri, vel committere priori confessario, vt ita petat facultatem absoluendi à casu reseruato, vt nullo modo persona confitentis possit colligi.

Ex quibus patet, nullo modo reddi onerosam confessionem per hoc, quòd ita consultus non teneatur ad sigillum. quare cùm sigillum solùm sit impositum ne confessio reddatur onerosa, ratio legis ad eum casum nullo modo se extendit.

45 Probatur conclusio secundò. Quia, vt D D. communiter fatentur, sola illa cognitio clauditur sub sigillo, quæ saltem mediatè habetur ex confessione sacramentali, qua talis est. Atqui cognitio, quam habet ita consultus, non est talis. ergo non clauditur sub sigillo. Minor probatur. Quia cùm talis consulatio tota fiat in gratiam pœnitentis vt ei consulatur, confessarios ex ipsius concessione alium consulens, agit planè partes pœnitentis, & hic per illum tanquam per suum instrumentum alium consulit. quare sicut si pœnitens per se extra confessionem viro docto casus suos aperiret, cognitio quàm hic acciperet non posset dici venire ex confessione sacramentali: ita nec potest dici ex confessione prouenire, quando pœnitens consulit eum per confessarium. Quare quamuis confessarios in hac explicatione vtatur aliquo modo cognitione habita ex confessione, cognitio tamen quam alteri dat non oritur propriè ex cognitione sacramentali, sed ex commissione pœnitentis, cuius ipse est instrumentum: & cognitio sacramentalis solùm se habet tanquam conditio requisita, vt confessarius possit alteri casum explicare. Sicut si pœnitens quo liberiùs posset à confessario dirigi, & in omnibus iuuari extra confessionem, ei diceret, Fateor me ea omnia fecisse, quæ tibi iam antè inter confitendum narraui: hoc ipso moraliter, siue in ordine ad actus humanos dirigendos daret confessario cognitionem suorum peccatorum distinctam à sacramentali, etsi omnino ab hac dependentem & physicè eandem cum ea. Et contrà qui extra Sacramentum narrasset sacerdoti omnia sua peccata, postea in cōfessione dicendo, Fateor me fecisse ea omnia, quæ iam antè narraui, daret ei sufficientē cognitionem sacramentalem. Sicut igitur in hoc casu cōfessarius verè accipit cognitionem sacramentalem, sic in priore verè potest dici cognoscere peccata pœnitentis etiam extra confessionem: & eodem omnino modo ita consultos accipit à pœnitente cognitionem nullo modo sacramentalem, licet dependenter ab opera confessarij, & cognitione sacramentali.

46 Ex quibus infertur Primò, quando aliquis sponte sine vlla necessitate adhibet aliquos præter confessarium, quibus audientibus confitetur; hos non obligari sigillo. Tum quia cùm hoc nullo modo sit necessarium ad integritatem confessionis, ratio legis eum casum nullo modo complectitur: tum etiam quia ea peccatorum narratio sicut ad diuersos diuersa intentione dirigitur, ita est virtute duplex, & sacramentalis quatenus dirigitur ad confessarium; non autem quatenus dirigitur ad alios: atque ita hi non habent suam cognitionem ex confessione qua sacramentalis. Quare etsi eum venia pœnitentis consultus à confessario teneretur ad sigillum, crederem tamen probabilius hos non teneri. Secùs est de iis, qui ex necessitate, aut casu aliquo præter intentionem pœnitentis confessionem audiunt. quia cùm tunc pœnitens suam confessionem ex sua intentione solùm dirigat ad confessarium, ipsa solùm habet rationem confessionis sacramentalis.

47 Infertur secundò, idem dicendum esse de Superiore, à quo extra Sacramentum petitur venia absoluendi à casu reseruato, quando aut pœnitens hanc per se petit, vt possit ab eo absolui: aut quando ipse confessario extra confessionem dixit vt eam facultatem peteret. Ratio est. quia in neutro casu est vllo modo confessio sacramentalis, ex qua tamen sola sigillum oritur. Nec enim ex eo quòd talis petitio ordinetur ad confessionem postea futuram, vllo modo (vt aliqui volunt) sequitur, eam esse confessionem inchoatam. Nam eodem modo quando quis bona fide alicui amico suo narrat aliqua sua peccata, vt ab eo discat, qua ratione ea postea debeat confiteri, ea narratio ordinatur ad confessionem, & tamen non habet rationem confessionis sacramentalis. Et confirmatur. quia vtraque narratio potest æqualiter fieri non sacerdoti ac sacerdoti.

Quòd si hæc petitio facultatis absoluendi cum explicatione personæ pœnitentis fieret ex huius venia per confessarium qui ex sola confessione sacramentali haberet casus cognitionem, eadem esset obligatio illius Superioris, & eius qui à confessario cum venia pœnitentis consulitur.

48 Infertur tertiò, quando confessarius ex malitia, imprudentia, aut alio casu, consilij vel facultatis petendæ causa, casum ex sola confessione cognitum, sine pœnitentis venia ita alicui explicat, vt possit persona pœnitentis aliquo modo cognosci, & frangi sigillum, & audientem teneri audita seruare sub sigillo. Idémque dicendum, quando pluribus quàm concessum est aperitur. Quia tunc confessarius non agit vt instrumentum pœnitentis: & consequenter cognitionem quam alij accipiunt, ex sacramentali confessione accipiunt.

49 Ad rationes pro priore sententia allatas videtur ex dictis facile posse responderi. Ad primam enim negandum est antecedens. quia iam ostendi ita consultum non accipere suam cognitionem ex confessione sacramētali, qua talis est. Ad secundam, negandum est ita consultum tenere se vllo modo ex parte confessarij vtendo potestate clauium ad hoc Sacramentum pertinente: ita vt narratio ei facta habeat vllo modo rationē confessionis sacramentalis. Ad tertiam,

nego consequentiam. quia talis obligatio non potest oriri ex sola voluntate pœnitentis, aut aliquo humano pacto. Nam aliàs qui laico narraret sua peccata dicendo se ea dicere sub secreto sigilli, & non aliter, imponeret huic obligationem sigilli. quod falsum est. Ad quartum, nego assumptum eiusque probationem. Nam sacerdos per illam narrationem non accipit nouam cognitionem, quam antea non habebat, neque physicè, vt per se patet: neque etiam moraliter, quia cùm in enarratione illorum casuum non possit aliter agere quàm vt instrumentum pœnitentis, non potest in agendo excedere intentionem pœnitentis, & consequenter nec vll dare nouam earum rerum cognitionem, quàm quatenus hoc pœnitens concessit, qui nullo modo intendit sacerdoti dare nouam cognitionem.

Ad quintum, nego consequentiam. quia dicta cognitio non habebat obligationem sigilli nisi quatenus directè proueniebat ex confessione sacramentali: consultus autem, vt suprà ostendi, non accipit propriè suam cognitionem ex confessione sacramentali, sed ab ipso pœnitente, qui non obligabatur sigillo. Ad sextum, negandum est assumptum, vt patet ex dictis.

50 Quænam autem ex his duabus sententiis sit verior, satis est difficile dicere. Nam secunda sententia videtur niti firmioribus rationibus: prior tamen est magis recepta, & propter reuerentiam Sacramenti videtur in praxi communiter seruanda; ob quam rationem etiam auctores qui secundam tuentur, fatentur eos omnes, qui quouis ex dictis modis aliquid ad confessionem pertinens secretò cognouerint, teneri strictiùs illud secretum seruare, quam qui illud quacumque alia via secreta nouissent, aut etiam se secretum seruaturus promisissent. Vnde etiam communiter asserunt, nulla vnquam ratione licitum esse aliqua ex dictis cognitionibus vti in ordine ad accusationem & punitionem pœnitentis. quia hoc fieret cum aliqua irreuerentia Sacramenti. Idemque dicendum de cognitione quam quis acciperet ex charta, in qua pœnitens confessurus memoriæ causa, sua peccata scripsisset. Vide *Henriquez. l. 6. de Sacramentis c. 20. num. 2.* Quisquis autem talem chartam reperit, siue ab alio perditam, siue casu alicubi relictam, cauere omnino debet, ne postquam qualis sit cognouerit, quidquam ex ea legat. Nam hoc fieret cum iniuria pœnitentis.

Henriquez.

DVBIVM IV.

Vtrùm liceat sacerdoti extra confessionem vti scientia in ea comparata?

51 HAc in re certum est Primò, non licere vnquam ita ea scientia vti, vt alij possint ex eius vsu coniicere, pœnitentem peccatum aliquod mortale etiam in genere, aut certum aliquod peccatum veniale in specie fecisse. quia hoc modo apertè reuelaretur confessio. quod semper est illicitum: nec vllo modo refert siue id fiat facto, siue dicto. Hinc ferè communiter DD. & meritò asserunt, quando Superior ex sola confessione nouit aliquem omnino ineptum esse ad officium quo fungitur, illudque in perniciem animæ suę retinere, etsi hic alias possit ad nutum amoueri, illum tamen hoc nullo modo posse facere, quando alij suspicarentur id fieri ob aliquod secretum aliorum crimen: quia sic confessio reuelaretur. Eadémque est ratio habentis potestatem eligendi aliquem ad aliquod officium, qui propter cognita ex sola confessione nullo modo potest ei suum suffragium negare, si id nequeat facere nisi alij suspicentur id propter aliquod secretum alterius crimen fieri: vt facilè accideret, quando suffragia publicè dantur, & talis pœnitens haberetur publicè dignissimus illo officio, nec posset coniici alia causa, cur confessarius ei suffragium negaret.

Nunquam licet ita vti scientia confessione habita vt hæc aliquo modo reueletur.

52 Inferunt hinc alij Secundò, quando aliqui in alicuius sacerdotis necem conspirassent, vt noctu dormientem occiderent, aut venenum in vino quo inter celebrandum vti deberet, imposuissent, idque ipse ex vnius eorum confessione cognouisset, eum non posse inde fugere, aut recusare vti illo vino inter celebrandum, si id nequeat facere, nisi alij coniurationis conscij suspicentur eum hoc facere, quia talis hoc ei confessus est, idque etiam eo casu quo nulli alij præter conscios coniurationis id coniicere possint. Ratio eorum est, quia sacerdos eo facto reuelaret aliis pœnitentis confessionem. quod nullo casu licet.

Nec refert quòd solis iis eam reuelaret, qui antè pœnitentis peccatum nossent. quia vt ostendi suprà nu. 12. frangit sigillum etiam is, qui iis quibus Ioannis v. c. furta notissima sunt, diceret eum sibi talia furta confessum esse. Ita *Soto d. 18. qu. 4. a. 5. §. Hoc adeò. Richardus d. 21. a. 4. qu 2. ad 5. Nauar. c. Sacerdos, de pœnitentia, d. 6. nu. 135.* & alij.

Soto. Richardus. Nauarrus.

53 Sed dicta ratio nullo modo videtur sufficienter probare intentum, & semper mihi visa est summe falsum, scilicet tali facto eo casu reuelari confessionem. Pro quo Nota, longè esse diuersa, dicere etiam iis qui certa Ioannis furta nouerunt, *Ioannes mihi sua furta confessus est*, quod nunquam sine eius venia licet: & dicere aut facere aliquid vnde conscij illorum furtorum colligant ipsum mihi ea confessum esse. quod sæpe non modò licitè, sed etiam necessariò fit. Nam de latrone ob publica latrocinia suspenso licitè dico, cum mihi cum magna contritione confessum esse, & me omnino credere eum benè esse mortuum. Ex quibus verbis omnes ipsius criminum conscij colligunt ipsum mihi ea confessum esse. Nam aliàs nec cum contritione potuisset mihi confiteri, nec possem sperare eum esse benè mortuum. quia sacrilegè fuisset confessus, præsertim quando constat eum non esse alteri confessum. Imò hoc ipso quo coram aliis talis confessionem audio, eique absolutionem impendo, ac postea Venerabile Sacramentum distribuo (quæ tamen facere teneor;) significo eum mihi sua scelera rite confessum esse, & adstantes hoc ex meo facto debent coniicere; nisi constet iis de contrario. quia

Sæpè licet mihi facere, aut dicere aliqua, ex quibus alij colligant pœnitentem mihi esse cōfessum peccata quæ ipsi norunt eum fecisse.

quis sine graui causa non possunt suspicari eum sacrilegè aut confiteri, aut communionem suscipere.

54 Cur potius frangat sigillum qui dicit Ioannem sibi peccata publica esse cõfessum, quam qui aliquid facit, vnde hoc colligatur?

Ratio diuersitatis est. quia qui dicit Ioannem talia aut talia peccata siue occulta, siue publicá confessum esse, non frangit sigillum præcisè per hoc quia dicit Ioannem ea confessum esse, sed quia simul significat ipsum ea fecisse. Nam qui hoc, antè non sciebant, aut non ita certò sciebãt, ex illo dicto sacerdotis certissimè intelligunt Ioannem ea fecisse. quod apertè repugnat sigillo. Nec obstat quòd omnes præsẽtes illud tam certò sciant, vt per dictum sacerdotis nullo modo fiant certiores, quia hoc est per accidens, & dictum sacerdotis tale est, vt natum sit audientes reddere certiores Ioannem ea scelera patrasse, & consequenter est contra legem sigilli, quæ non respicit quid hìc & nunc per accidens non fiat, sed quid natum sit fieri: siue quod idem est, inde tantùm sequitur, rationem legis cessare in particulari, non autem in generali: atque ita nec obligatio legis cessat. Secùs est in altero casu. Nam talis sacerdos nullo modo significat pœnitentem hoc vel illud peccatum fecisse (suppono enim neminẽ rei ignarum hoc ex eius facto posse colligere, & aliàs concederem eum sacrilegè sigillum frangere;) sed solùm dat iis, qui pœnitentis peccatum nouerunt, occasionem aliquam suspicandi eum hoc esse confessum. quod non est contra sigillum, vt patet ex exemplis allatis. Quare multi DD. tenent talem sacerdotem eo casu licitè fugere, aut à sacrificio abstinere. Ita *Scotus d. 21. qu. 2. a. 2. ad 3. Gabriel ibidem q. 1. a. 3. dub. 1. ad 4. Syluester Confessio 3. q. 19. Henriquez l. 6. c. 24. n. 5.* citans Maiorem, Palatium, Palud. & alios plurimos.

Scotus. Gabriel. Siluester. Henriquez. Maior Palatius. Paludan.

55 Quid faciendũ sacerdoti qui ex confessione nouit sibi parari mortem.

Et hanc sententiam credo esse veriorem, saltem quando ex eo facto sacerdotis nullum aliud notabile incommodum nascitur, nisi quòd socij colligent pœnitentem hoc peccatum esse confessum. Imò probabile videtur, sacerdotem eo casu non modò posse, sed etiam teneri fugere mortem, præsertim quando agitur de consecrando & sumendo vino infecto veneno. quia & hoc fieret cum magna irreuerentia Sacramenti, & sacerdos positiuè se occideret. quod illicitum est, quoties euitari potest.

Dices, Hinc sequetur eum teneri recusare tale vinum, etsi hoc ob certas circumstantias facere non posset, nisi dando etiam rei ignaris occasionem suspicandi pœnitentem miscuisse venenum: quia nunquam licet seipsum occidere.

Respondent aliqui, non dici tunc seipsum occidere. quia nõ tenetur credere pœnitenti dicenti venenum positum esse in calice. Sed hoc non satis capio. Primò, quia non video quomodo sine vllo probabili motiuo sibi persuadere possit pœnitentem mẽtiri, & nullum esse venenum in calice: Secundò, quia confessarius, nisi euidenter ei de contrario constet, tenetur pœnitenti credere tam contra se, quàm pro se dicenti. quomodo ergo sine vllo probabili argumẽto poterit credere eum falsò confiteri se fecisse illud peccatum, siue cum aliis venenũ vino miscuisse? Respondeo igitur, cùm eo casu sit ei mortaliter impossibile abstinere ab eo potu, cum bibendo non censeri

Hauriens venenum, cùm hoc nequit euitare, non censetur se occidere.

moraliter cooperari suæ neci, sed ob iustam caussam ac bonum finem facere aliquid ex quo mors eius sequitur, sicut facit is qui suffodit hostilem turrim, cuius casu scit se obruendum.

56 Quid si ex fuga sacerdotis pœnitenti immineat mors.

Maior hac in re est difficultas, quando ex ea fuga sacerdotis, pœnitenti ab aliis sociis mors, aut simile graue periculũ immineret, quod nullo modo euitare posset. qui casus etsi potiùs sit metaphysicus, quàm moralis, tamen vt tota res meliùs intelligatur, iudicaui cum aliis esse explicandum. Videtur enim sacerdos tunc nullo modo posse fugere. quia hoc cederet in graue damnum pœnitentis, & redderet confessionem odiosam, & auerteret pœnitentes ne tali casu confiterentur.

Respondeo igitur primò, Valdè laudabile fore tali casu potiùs fortiter sustinere mortem, quàm pœnitentem iis periculis exponere. Respondeo secundò, Absolutè tamen loquendo probabilius videri sacerdotem ad hoc non teneri. quia etsi laudabile sit vitam suam pro aliis exponere, tamen ad hoc non tenemur, nisi quando proximi æterna salus est in extremo periculo: aut quando quis ratione officij aut pacti singulariter ad illud obligatur: qualis hìc nulla obligatio occurrit. Quare cùm sacerdos ita fugiendo non reuelet sigillum, vt ostendi, non video quare absolutè obligetur non fugere.

57 Quòd autem per illam licentiam possint tales sicarij auerti ne in talibus circumstantiis suum factum confiteantur; cùm hic casus, vt dixi, sit ferè metaphysicus, non sufficit vt ideò possit dici confessio reddi onerosa: aut vt sacerdos ideo debeat subire mortem. Sicut si quidam ex famulis heri hæretici sacerdoti inscio domino confiteretur, & postea dominus suspicans aliquem ex famulis suis ei confessum esse, nesciens tamen quis esset, minaretur sacerdoti mortem, nisi eum aperiret, absolutè loquendo posset sacerdos, si aliter non posset euadere mortem, nominare eum qui sibi esset cõfessus, etiamsi sciret eum postea à domino occidendum, & alios aliquando auertendos ne in tali occasione confiterentur. Nam per hæc non redditur confessio odiosa secundùm se (quod cauet lex sigilli) sed solùm prout facta in talibus circumstantiis: atque ita homines per ea non auertuntur simpliciter à confessione, sed ne in talibus circumstantiis confiteantur. quæ longè diuersa sunt.

58 Qualis vsus scientiæ ex confessione habitæ sit licitus?

Secundò, hac in re certum est, eum vsum scientiæ in confessione habitæ esse licitum, qui nec vllo modo potest alicui esse occasio suspicandi, quid hi vel illi pœnitentes sint confessi, nec alio quouis modo potest esse pœnitenti incõmodus: vt communiter Doctores fatentur. Sic ob audita in confessione possum moneri vt pro pœnitente orem. Secundò, vt diligentiùs studeam, aut etiam consulam aliquos doctos, aut in confessionibus expertos quid faciendum esset, si tales aut tales casus occurrerent: modò hoc ita fiat vt nemo vllo modo possit quidquam circa certos pœnitentes suspicari. Tertiò, possum diuersos casus audiendo, eosque inter se conferendo, paulatim fieri doctior & prudentior in aliorum conscientiis tractandis, iisque inter confitendum examinandis, aut dirigendis. Quartò, spectatis aliorum

aliorum periculis possum fieri cautior in euitando damoo tam corporali, quam spirituali: atque etiam alios in similibus rebus instruere, modò hæc omnia ita fiant, vt nullum sit periculũ ne quis vllo modo suspicetur certas aliquas personas hoc vel illud fecisse. quia eiusmodi vsus oullo modo potest reddere confessiooem odiosam.

59 Restat igitur difficultas, Vtrùm liceat vti dicta scientia exereendo quosdam actus circa ipsum pœnitentẽ, præsertim ei ingratos, qui ita tamẽ fiant, vt nemo præter ipsum possit aduertere ea fieri propter aliqua audita in coofessione?

Nota primò, has actiooes posse esse quadruplices. Primi generis sunt, quæ spectant aliqua ratione ad iustitiam vindicatiuam, quales sunt aliquem punire in corpore, aut priuare beneficio vel officio ad quod iam habet ius acquisitũ, & similes. Et eodem etiam spectaret si Superior sciens ex confessione subditum certo loco solitũ committere peccatũ, ei per se, vel alios strueret insidias, vt eum in peccato deprehenderet.

Secundi generis sunt quæ spectant ad distributionem officiorum, v. c. negatio suffragij in electione ad aliquod officium aut beneficium, nolle aliquod beneficium alicui conferre, amouere aliquem à beneficio iam adepto, aut à certo loco io quo quis habitat, quaodo Superior pro libitu potest ea facere.

Tertiæ consistunt in negatiooe Sacramentorum, v.c. Eucharistiæ, Confirmationis, Ordinis, assistentiæ matrimonij, &c.

Quartæ consistunt in obiectiune alicuius impedimenti, quo quis sine alio suo incummudo impeditur ab aliquo peccato committendo.

60 Nuta secundò, hanc difficultatem maximè habere lucum io tribus posterioribus actionibus. Nam satis certum est primi generis actiones ex tali scientia iniustè vsurpari, & cùm iniuria Sacramenti: quia sine legitima probatione facta in foro externo iniustè exercentur. Item aduertendum eam solùm habere locum quando dicta fiunt, sine consensu pœnitentis. Nam ex eius consensu certum est ea fieri posse. Tertiò eam solùm procedere in casibus iure positiuo non prohibitis.

61 Nota igitur tertiò, Clementem VIII. in motu proprio, quem anno 1594. 26. Maij edidit pro regularibus circa casus reseruatos, præcipere vt *tam Superiores pro tempore existentes, quàm confessarij, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caueant diligentissimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur.* Quod sine dubio in Religionibus est obseruandum. Quare dictæ quæstiooes io his magna ex parte cessant, præsertim circa actiones secundi generis. Agitur igitur hîc præcipuè, quid dicendum sit secluso omni iure positiuo humano.

61 Duplex est sententia. Prima absolutè docet eiusmodi actiones licitas esse, quoties solus pœnitens poterit suspicari cur fiant. Ita *Halensis 4.p. q.78.a.1.memb.2.ad 8. D.Thom.in 4 d.21.q.3.a.1.q.1. ad 3. D. Bonauent. ibidem in 2.p. a.2.q.1.ad 3. Scotus q.2.a.2.lit.I. Palud.q.3.a.3.§. Si ergo, Gabriel q.vnica a.3.dub.2. ad 2.* & alij plurimi. Probatur primò, quia sacerdos solùm obligatur ex confessione ne reuelet aliqua in ea cognita. Atqui per tales actus hoc non fit. ergo ille non obligatur ad illos omittendos. Secundò, quia sacerdos per auditionem confessionis oullo suo iure priuatur: Atqui si non audiuisset illius hominis confessionem, potuisset illum licitè amouere ab officio, negare ei suffragium, &c. Ergo etiam id potest audita confessione. Tertiò, quia ideo Prælati reseruant sibi aliquos casus, vt meliùs in supradictis rebus possint sibi subditos gubernare. Ergo in iis exercendis possunt vti scientia habita in confessione.

Halens. D. Thom. Bonauent. Scotus. Paludan. Gabriel.

63 Vbi nota, quosdam ex dictis Doctoribus asserere talem confessarium non solùm posse, sed etiam teneri quem ex confessione iodignũ nouit, amouere ab officiu, aut negare ei suffragium, aut Sacramentum, &c. quando id sine reuelatione sigilli facere potest. Quia quantũ potest, tenetur nõ promouere indignos ad officia, iisque Sacramenta negare. Ergu cùm hîc possit, tenetur. Ita *D.Thom.in 4.d.9.a.5.q.1.in corpore. Palud.d.21.q.3.a.3. Soto relect. de secreto, memb.3.q.4. concl.5. dub.1. Siluest. Eucharistia 3.q.5.dicto 1. Nauar.c.Sacerdos, de pœnitentia d.6.n.147.* & alij.

D. Thom. Paludan. Soto. Siluester. Nauarrus.

Alij tamen negant eum ad hoc teneri. Quia nimis durum & periculosum est confessorem cogere vt in exterioribus actibus vtatur ea scientia, quam in confessione accepit: vt benè docent *P.Sanchius l.3. de matrim.disp.16.n.7.* citans pro se alios, & *Suarez hîc disp.33. sect.7.n.12.*

Sanchius. Suarez.

64 Secunda sententia absolutè negat in eiusmodi actibus licere vti scientia ex confessione habita, præsertim in actibus secundi & tertij generis, de quib. expressiùs loquitur. Ita *Armilla v. Cõfessor.n.7. & Bannes.2.2.q.33.a.8.sub finẽ. & P.Sanch.l.3.disp.16.n.3. & 4.* Prob. primò. Quia noo solùm nõ licet aliis reuelare audita in confessione, sed ne quidẽ licet cum pœnitente extra confessionẽ, sine eius venia de iis loqui, multóque minùs licet ea ipsi obiicere: vt cõmuniter Doctores fatentur: Atqui qui ob ea negat alicui quãtumuis secretò admioistrationem Sacramenti, aut suffragium ad aliquod officium, eúmve ab eo amouet, ipso facto ei obiicit, & quasi exprobrat audita in confessione. Ergo hoc non licet. Secundò, quia cùm obligatio sigilli inducta sit, ne cõfessio pœnitentibus reddatur onerosa, debet prohibere ea omnia, per quæ illa redditur præsertim notabiliter onerosa, quæque nata sunt homines valdè ab illa auertere: Atqui hæc maximè fiunt per eiusmodi vsũ talis scientiæ. Ergo hic est prohibitus. Mioor probatur. Quia cùm homines ardẽtissimo amore quærãt beneficia, officia, & dignitates, nihil ferè tanto odio auersantur atque ea quæ ipsus ab his possunt impedire. Quare si homioes semel animo concipiant, se propter dicta in confessionem posse à similibus consequendis impediri, cùm omnes qui ad res magnas aspirãt omnia ferè habeant suspecta, quibus ab illis assequẽdis possint aliqua ratione impediri, præsertim quando sibi malè conscij sunt: fiet vt quisquis graue aliquod peccatum occultè cõmiserit, hoc nulli vnquam audeat confiteri, quẽ vel leuiter suspicabitur habere, aut aliquando habiturũ potestatẽ per electionẽ, denominationem, aut alia ratione suam promotionem, aut procurandi, aut impediendi.

Vsum talis scientiæ esse illicitum in gubernatione. Armilla. Bannes. Sanchez.

Quæ incommoda ex eo sequantur.

Tertiò

65 Tertiò,quia posita illa sententia reseruatio casuum qui superioribus reseruantur esset omnino intolerabilis humanæ fragilitati. Quomodo enim Clericus, qui graue aliquod peccarū commisit,ob quod meretur impediri ne ad aliqua officia promoueatur,confitebitur suo Episcopo, si sciat hunc posse ea scientia vti ad impediendam ipsius promotionem? Esset etiam omnino inutilis.Nam quiuis confitens ei qui posset aliquando ipsius promotionem aut procurare, aut impedire, posset reticere omnia ea peccata,ob quorum confessionem timeret alterum permouendum ad ipsius promotionem impediendam. Nam secundùm communem sententiam pœnitēs ioter cōfitendum licitè reticet omnia ea peccata, quæ non potest cōfiteri sine periculo notabilis damni incurrendi, quod sit extrinsecum ipsi confessioni. Tale autem sine dubio est impeditio ab aliquo officio consequendo. Confirm. quia si licitè in confessione taceam aliquod peccatum, quod timeo confessarium vel vni reuelaturum, aut propter quod me graui odio prosequetur: quomodo non tacebo licitè illud, ob cuius confessionem merito timeo ne impediar à consequendo optimo aliquo officio,cùm communiter homines peccati sui euulgationem, aut aliorum odia maximè timere ac vitare soleant propter periculum eiusmodi impedimenti : Vnde sequitur, quòd omnes præsertim Ecclesiastici, qui confitentur viris in aliqua digitate constitutis, poterunt omnia peccata reseruata reticere. quia communiter ex horum confessione tale periculum erit timendum, aut etsi fortasse hîc & nunc tale periculum non subsit, pœnitens tamen facilè sibi persuadebit subesse.

66 Ex his patet, difficile esse inter has sententias ferre iudicium. Nam cùm prior nitatur tot ac rantorum DD. auctoritate, difficile est dicere eā esse improbabilem. Secunda tamen præsertim quo ad actiones secundi atque etiam tertij generis ex recensitis n. 59. nititur valdè firmis argumentis, ex quibus etiam facilè respondetur argumentis prioris sententiæ.

Ad primū neganda est maior,vt patet ex argumentis secundo & tertio pro secunda sententia allatis.Ad secundū concedo totū, si consequens intelligatur ad sensum antecedentis. Nam confessarius eodem modo, siue ob easdem rationes potest pœnitentem amouere ab officio,eiue suffragium negare post confessionem sicut antè poterat. Tamen inde non sequitur,quòd ad illa facienda possit moueri ex auditis in confessione. quod & nos negamus, & illud argumentum nullo modo probat. Ad tertium nego antecedens. Nam sic casuum reseruatio esset intolerabilis & inutilis , vt probaui : sed reseruatio fit tantùm vt subditi videntes tam difficulter talis peccati absolutionem obtineri,magis apprehendant eius grauitatem , illudque fugiant. Tum etam vt Superiores , qui communiter sunt prudentiores ,& magis experti, pœnitentem in foro conscientiæ meliùs dirigant,quàm ab aliis dirigeretur.

Ob quem finem fiat casuum reseruatio?

67 Respondeo igitur primò, Secundā sententiam videri multò probabiliorem,quoad actiones secundi generis,præsertim ob argumentum secundum & tertium. Respondeo secundo , Idem (quamuis non ita certò)videri dicendū de actionibus tertij generis. Non hoc etiam dicta argumenta præsertim primum probant.Et confirmatur. quia cùm ounquam alicui Sacramenta conferantur, aut negentur , quin aliquis saltem minister sacerdotis sit præsēs,vix fieri potest vt petenti negentur, nisi aliquis hoc aduertat. Quare sæpissime erit aliquod periculum , ne alij suspicentur ea negari ob aliquam occultam petentis indignitatem , & conseqoenter erit periculum fractionis sigilli. Quare etsi posito casu quòd hîc & nunc nullum huius sit periculum, esset prima sententia speculatiuè probabilior,tamen nihilominus in praxi esset difficilis & periculosa; cùm & ille casus rarissimus sit,& vix certò nobis cōstare possit hîc & nunc verè nullum tale periculum subesse. Quare etsi coofessarius tam in ipsa confessione,quàm etiam extra eā, quando commodè potest, petita priùs venia , teneatur talem pœnitentem grauiter monere , ne Sacramenta quibus indignus est, petat:tamen si nihilominùs pergat petere , credo alterum teneri eā administrare: & consequenter assistere illius matrimonio , quem ex confessione nouit habere occultū impedimentum : præsertim cùm vix fieri possit vt confessarius hoc sine aliqua pœnitentis nota impediat,cùm non possit effugere ne vel ipse,vel alius eidem assistat nisi aliquod probabile impedimentum eidem obiiciat : & sic exponetur periculo fractionis sigilli.

Vsus illius scientiæ in negatione Sacramentorum; est periculosus.

68 Respondeo tertiò , Si loqoamur de actionibus quarti generis,quando eæ possunt fieri sine vllo periculo reuelationis sigilli,aut alio pœnitentis grauamine licitè fiunt ex scientia ex confessione sumpta.v.e.Superior in aliqua religione ex confessione intelligit suos subditos noctu per aliquem locum egredi è monasterio ad nequitias aliquas perpetrandas , quod sine vlla aliorum suspicione facilè possit impedire,ibi quæsito alio colore aliquid ædificando, aut struem lignorum erigendo , aut simili modo. Certè videtur valdè durum negare eum hoc posse facere , cùm nullum inde pœnitenti grauamen accidat, ob quod confessio possit reddi odiosa. Nam nec vllum notabile commodum, quod sit à peccato distinctum, pœnitenti adimitur, vt fit quando impeditur à consequendo aliquo officio : nec peccatum aliquo facto vel signo ei exprobratur , vt fit quando petenti negatur Sacramentum. quare videtur cessare omnes rationes, ob quas probaui vsum huius scientiæ in prioribus actionibus esse illicitum. Nec credo auctores secundò sententiæ hanc conclusionem negaturos. quia *P. Sanchius suprà n.* 4. expressè docet illos auctores solùm velle eum vsum illius scientiæ esse illicitum, quo pœnitentis honori aut commodis aliqua ratione præiudicatur.

In quibusdam actionibus ille vsus est licitus.

Sanchez. Ille solus vsus illius scientiæ est illicitus, qui pœnitentis commodo aut honori officit.

69 Dices , pœnitentem reputaturum pro grauamine , quòd tam ipse quàm alij non poterunt ampliùs noctu egredi, atque ita deterrendum ne similia Superiori confiteatur.

Respondeo , Hoc non sufficere vt ea actio sit illicita. quia talis vanissimè hoc reputat pro grauamine , quòd impeditur à peccando , cùm à nullo bono impediatur quod sit à peccato distin-

distinctum. Vnde etiam ob eiusmodi metum nemo potest à confitendo rettahi qui habeat aliquo modo animum se emendandi. Tales autem discursores noo solent vnquam suo Superiori talia confiteri quamdiu volunt actu in iis persistere.

Adde, parum esse curandum si aliqui auertantur ne cum tali voluntate perseuerandi in suo scelere confiteantur. Cõsultum tamen est etiam in hoc casu priùs petere pœnitentis consensum in talem aut talem vsum illius scientiæ, vt omne periculum euitetur, quem ille sine dubio, vt possit absolui, tenetur dare. Quòd si nolit, potest Superior vti iure suo. Nec est hîc timenda prohibitio Clementis: quia hæc solùm loquitur de actibus spectantibus ad gubernationem, quales sunt actus secundi, aot vt summum etiam tertij generis ex recensitis num. 59. Hi autem actus nullo modo spectant ad gubernationem personarum, cùm circa illas nihil decernatur.

70 Notandom demum, Sacerdoti qui sigillum iniuriosè fregit, nullam à iure imponi pœnam, quam de facto incurrat: sed *cap. Omnis vtriusque, de pœnitentia*, dicitur debere deponi à sacerdotali officio, & ad agendam pœnitentiam in arctum monasterium detrudi. Sed hæc requirunt sententiam iudicis:

DISPVTATIO X.

DE SATISFACTIONE.

DVBIVM I.

Quid hîc nomine satisfactionis intelligamus?

1 NOTA primò, quòd sicut damnum fortunarum aut famæ reparatur per restitutionem eorum quæ ablata sunt: ita etiam læsa alterius auctoritas reparatur per nouam subiectionem & humiliationem eius qui læsit, & læsa amicitia reparatur per actus amicitiæ, ipsi offensioni contrarios. Quamuis autem satisfactio possit vtramque hanc reparationem significare, communiter tamen accipitur pro sola reparatione auctoritatis aut amicitiæ læsæ, prout distinguitur à restitutione quæ priorem reparationem significat.

2 *Quomodo reparetur læsa amicitia.* Nota secundò, quando agitur de reparatione amicitiæ, cùm hæc debeat fieri per actus amicitiæ, necessariò requiri actum liberum eius qui offendit, quo spontaneè amico offenso ad ipsius placitum satisfacit. Soli enim hi actus nati sunt offensum amici animum, ei qui offendit reconciliare, & ad pristinum amorem reuocare. Contrà verò reparatio læsæ auctoritatis est actus cuiusdam iustitiæ, vt dixi disp. 1. dub. 4. potéstque dupliciter fieri. *Quomodo reparetur læsa auctoritas Superiori?* Primò, per liberum aliquem actum ipsius pœnitentis, siue per voluntariam pœnæ alicuius susceptionem, & dicitur satisfactio, & pertinet ad virtutem commutatiuam. Vel etiam sine vllo actu eius qui offendit. Hoc enim ipso quo ei qui offendit etiam inuito condigna pœna à iudice infligitur, læsa offensi auctoritas reparatur, & hæc reparatio pertinet ad iustitiam vindicatiuam; & tunc reus non dicitur satisfacere (quia hoc necessariò connotat satisfactionem ab eo liberè & humano modo procedere, saltem per voluntariam ipsius pœnæ acceptationem, qua ratione ipsam punitionem quodammodo suam efficit;) sed solùm potest dici satispati, ad quod sufficit eum tantum pati quantum meretur, iuxta illud Deuter. 2. *Iuxta mensuram peccati, erit & plagarum modus.*

3 *Card. Bellar. Reparatio læsæ auctoritatis & amicitiæ, separari possunt.* Nota tertiò cum *Card. Bellarm. lib. 4. de pœnitentia c. 1. §. Rursus animaduertendum, & sequent.* Etsi ferè eodem actu & auctoritas præsertim Superioris, & amicitia lædantur, tamen posse fieri vt satisfiat auctoritati læsæ sine reparatione amicitiæ: vt quando reus inuitus sustinet condignam pœnam pro peccato. Contrà verò potest quis quandoque satisfacere aliquo actu amicitiæ læsæ, ita vt non satisfaciat iustitiæ siue auctoritati læsæ: vt contingit animæ decedenti in solo peccato veniali, quæ primo instanti per actum caritatis & auersionis à suo peccato absolutè satisfacit amicitiæ; non tamen iustitiæ, quia postea debet adhuc satispati.

4 Nota quartò, agendo de satisfactione quam peccator Deo debet, quatuor esse pro quibus debet satisfacere. Primum est culpa mortalis. Secundum pœna æterna, quæ illi debetur. Tertium culpa venialis. Quartum pœna temporalis, quæ culpa remissa restat persoluenda. Hîc autem propriè agimus de quarto, quatenus vel omnino spontè, vel ex præcepto sacerdotis possumus pro eo satisfacere. Obiter tamen etiam agemus de reliquis.

DVBIVM II.

Vtrùm possimus satisfacere pro culpa mortali, vel veniali, aut pœna æterna?

HÆc res fusè tractari solet in materia de incarnatione, iam breuiter eam attingam.

5 CONCLVS. I. Nullo modo possumus de condigno satisface pro culpa mortali. Est paucis exceptis communis Scholasticorum, & omnium Patrum, qui communiter docent, ideo opus fuisse vt Christus incarnaretur, quia nulla pura creatura poterat de condigno pro peccatis hominum

Malitia peccati mortalis est infinita.

hominum satisfacere. Probatur, quia malitia peccati mortalis est verè infinita, & omne nostrum meritum, omnisque satisfactio sunt absolutè finita. Ergo per hæc non potest pro illa satisfieri. Antecedens à priore vtcumque probaui disp. 1. numer. 21. iam ptiorem eius partem in qua est tota difficultas, probabo à posteriore. Quia scilicet malitia quæ absolutè meretur pœnam infinitam, verè est infinita. Atqui omne peccatum mortale meretur de condigno pœnam absolutè infinitam. Ergo eius malitia est verè infinita. Maior est clara. quia aliàs inter pœnam & meritum non esset proportio. Minor, in qua est tota difficultas, probatur primò. quia de condigno meretur pœnam æternam, quæ est absolutè infinita.

Peccatū mortale meretur pœnam absolutè infinitam.

6. Respondent aliqui, solùm esse infinitam extensiuè. Sed hoc non satisfacit, quia reuera est infinita in genere pœnæ. Nam secundùm veritatem & communem hominum æstimationem pœna durās per duas horas ceteris paribus simpliciter in ratione pœnæ est duplo grauior ea quæ solùm durat per vnam horā. Ergo quæ durat per infinitas horas, erit infinities grauior ea, quæ solùm durat per vnam horam, si cetera paria sint.

Respondent aliqui, Numquam peccato mortali infligi infinitam pœnam. quia quæcumque tota æternitate quouis tempore fuerit inflicta, erit finita. Sed inde solùm sequitur, quòd peccatum mortale in æternum numquam fuerit de condigno punitum: quod potiùs probat quod intendimus: scilicet ipsum mereri eam pœnam, quæ nullo tēpore finito possit tota infligi. quod nequit dici de vlla pœna finita. Vt igitur peccatum aliquod dicatur mereri pœnam infinitam, non est opus vt aliquando talis pœna fuerit tota inflicta (nam potiùs contrariū ex eo sequitur) sed vt is quid illud committit, statim contrahat debitum infinitam patiendi.

7. Prob. secundò. Quia culpa quæ nulla pœna absolutè finita potest de condigno puniri, meretur absolutè pœnam infinitam. Atqui peccatum mortale est tale. Ergo meretur pœnam infinitam. Minor probatur. Quia aliàs damnati possent finito tempore sufficienter pro peccatis suis puniri: & consequenter iustitia non exigeret vt punirentur pœna æterna. quod tamen falsum est.

Damnati non puniuntur ob peccata quæ in inferno cōmittunt.

Respondent aliqui, ideo puniri pœna æterna quia semper retinent voluntatem peccandi. Sed hoc dici nequit, quia nullo modo puniuntur pro peccatis quæ committunt in inferno (aliàs enim quo plura committerent, eo grauiùs deberent puniri: quod falsum est.) sed præcisè pro peccatis quæ in via commiserunt. Et confirmatur. quia aliàs si qui desinerent habere peruersam voluntatem, & quantum possent dolerēt se peccasse, deberent tandem desinere puniri. quod etiam falsum est.

Dices, ideo perpetuò puniri, quia numquam possunt culpam lethalem semel commissam sufficienter retractare. Sed nec hoc satisfacit. quia nemo potest puniri eò quòd omittat id quod facere nequit. quare omissio sufficientis retractationis culpæ præteritæ in damnatis non punitur, sed præcisè ipsa culpa, non habitualis, sed actualis iam olim commissa, cui præcisè tota pœna æterna respondet, quæque nulla pœna finita de condigno puniri potest.

8. Probatur tertiò. Quia si quis per impossibile commisisset actu infinita peccata venialia, quorum singula mererentur pœnam vnius horæ intensam, vt vnum, ille vt vna hora posset cōdignè puniri, deberet pati pœnam infinitè intensam; quia quacumque data minore, infra cōdignum puniretur, quia quæcumque pœna finita posset ex condigno respondere peccatis finitis, & consequenter esset minor ea, quam merentur peccata infinita. Atqui vnum peccatum mortale non est minoris malitiæ, neque minorem pœnam meretur quàm infinita venialia: vt communiter omnes Theologi admittunt. Ergo continet simpliciter malitiam infinitam, & meretur pœnam infinitam.

9. Respondent aliqui, hinc non sequi eius malitiam esse infinitam, sed altioris ordinis quàm sint aut peccata venialia, aut vlla pœna, ideoq; nulla pœna finita posse de condigno puniri: sicut homo est melior infinitis brutis, nec eius vita potest compensari infinitis vitis brutorum, & tamen simpliciter est bonitatis finitæ.

Culpa in ratione malitiæ est superioris ordinis quàm sit pœna, tamē in ratione punitionis & meriti sunt eiusdē ordinis.

Sed nec hæc satisfaciunt. Primò, quia inde sequeretur quòd quæuis culpa meretur infinitam pœnam, quia est alterius ordinis quàm sit ipsa pœna. illud tamen est omnino falsum. quia etsi in ratione malitiæ, aut rei detestabilis omnis culpa sit superioris ordinis quàm pœna, nec inter ea vt sic spectata sit vlla proportio, ideoque secundùm rectam rationem potiùs eligendum est quamuis pœnam pati, quàm committere vel minimum peccatum veniale: tamen si illa spectentur in ratione meriti & pœnæ, sunt eiusdem ordinis, & omnis pœna à iudice inflicta habet aliquam proportionem cum quauis culpa modò hæc sit finita. Secundò, quia nulla potest adferri ratio, cur omnia peccata mortalia sint superioris ordinis respectu venialium, cùm multa sint eiusdem generis, v. c. furtum paruum, & magnum. Tertiò, quia quod adfertur de homine qui dignior est infinitis brutis, nihil facit ad rem. quia infinita bruta nō sunt digniora, quàm sit vnum solum. Vt autem ex eo quòd aliquid sit melius infinitis aliis possit illius infinitudo colligi, debet horum bonitas pro multitudine crescere.

10. Explicabo clariùs exemplo, si conferamus vnum aureum cum infinitis argenteis in bonitate materiæ, ille his omnibus erit melior. quia infiniti argentei præcisè sic spectati, non sunt meliores vno. Secùs est si vtrosque consideremus in ratione pretij. quia sicut duo argentei sunt maioris pretij, quàm vnus: ita infiniti argentei sunt absolutè pretij infiniti; & consequēter nullus aureus finiti pretij dari potest, qui in ratione pretij æquiualeat infinitis argenteis. Et sic etiam fit in comparatione peccatorum, v. c. mendacium leuiter perniciosum si conferatur cum infinitis mendaciis purè officiosis, in malitia physica, vel etiam præcisè secundùm specificam malitiam moralem, prout secundùm rationem specificam constituunt tantam vel tantam

malitiam: illud hæc omnia in malitia superabit. quæ hæc omnia simul secundùm dictam rationem non conficiunt maiorem malitiam, quàm vnum solum. Si verò vtrorumque malitia consideretur ex eo quòd habeant vim offendendi Deum, & merendi certam pœnam, sicut hac ratione infinita peccata eiusdem rationis infinities Deum magis offendunt, & maiorem pœnam merentur quàm vnum: ita hæc mendacia in ratione offensæ & demeriti infinities illud superabunt. Possent hæc facilè pluribus probari, sed non est huius loci. quare solùm ponam solutionem duarum obiectionum.

11. Dices igitur primò, Ex dictis sequi: omnia peccata mortalia esse æqualis malitiæ. quia vnum infinitum non potest esse altero maius.

Qua ratione vnum infinitũ possit esse altero maius.

Respondeo, negando assumptum. Quia etsi vnum infinitum non possit esse altero maius, quà infinitum est, quando tamen non est omni modo infinitum, potest illud superare quà finitum est. v. c. dentur duo corpora absolutè infinitum longa, quorum alterum sit duplo latius, & duplo spissius alio: tunc vtrumque quidem erit æquè longum, illud tamen erit quadruplo maius hoc: sic omnia peccata mortalia in hoc sunt paria, quòd per ea bonum infinitum postponatur finito, atque ita Deus eiusque amicitia contemnatur, in quo eorum infinitas consistit: in hoc tamen sunt verè disparia, quòd vnum magis repugnet naturæ rationali legique æternæ quam aliud, atque ita duplo vel triplo sit grauius.

12. Dices secundò, Sicut peccatum mortale meretur pœnam æternam: ita opus bonum iusti meretur præmium æternum. Ergo sicut illud est infinitæ malitiæ: ita hoc erit infinitæ bonitatis ac meriti.

Aliter peccatũ mortale meretur pœnam æternã, & aliter bonũ opus meretur vitã æternam.

Respondeo, negando antecedens. Maxima enim est inter vtrumque meritum differentia. Primò, quia quòd iustus per bona opera mereatur aliqua ratione de condigno æternam beatitudinem, non prouenit propriè ex natura ipsorum operum secundùm se consideratorum: sed tantùm quia ipsa fiunt à filio Dei, quem non decet à patre accipere aliud suorum operum præmium, quàm hæreditatem, quæ ex natura sua requirit quamdam æternitatem: vt scilicet filio numquam auferatur, quamdiu ipse manet filius, quod in Beatis perpetuum est. Tum etiam quia fiunt à membro Christi, ex cuius meritis omnem suam dignitatem & vim merendi præcipuè participant. Hinc si eadem opera fierent ab eo qui nec esset filius Dei, nec membrũ Christi, nullo modo eam beatitudinem mererentur. Secùs est de peccato mortali, quod per se ex intrinseca malitia meretur æternam pœnam. Secundò, peccatum mortale ita meretur pœnã æternam, vt nullo modo possit pœna finita de cõdigno puniri. Secùs est de nostris bonis operibus. quia seclusa omni sua promissione Deus tẽporali visione beatifica verè de condigno nostra bona opera præmiare posset. Vnde pulchrè *D. Basilius in psalm.* 114. cùm docuisset quòd legitimè certantibus parata sit requies, subdit: οὐ κατὰ ὀφείλημα τῶν ἔργων ἀποδιδομένη, ἀλλὰ κατὰ χάριν τοῦ μεγαλοδώρου θεοῦ, id est, *non secundùm debitum operum reddita, sed secundùm gratiam munifici Dei,* quibus verbis apertè significat, quòd nostra opera tam immensum præmium mereantur, magis prouenire ex Dei munificentia, quam ex eorum dignitate. Dicuntur igitur mereri de condigno vitam æternam, quia omnino dignum est opera filij æterna hæreditate remunerari: nec alia merces propriè esset digna filio. Sicut filius Regis diligenter patri obsequendo, meretur ab eo hæres institui. Sed hęc pluribus disputare pertinet ad materiam de merito.

D. Basilius.

13. *Pro pœna æterna solum possumus de congruo satisfacere.*

Conclvs. I. Nullo modo possumus de condigno satisfacere pro pœna æterna peccato mortali debita. Patet ex dictis. Quia cum hæc pœna sit infinita, requirit satisfactionem infinitam, qualem exhibere non possumus. Possumus tamen de congruo per contritionem tam pro culpa lethali, quàm pro pœna ei debita satisfacere, exhibendo talem satisfactionem, qualem possumus optimam exhibere, & qualem decet diuinam bonitatem à nobis exigere, quaque de facto contentus est. Confirm. Quia hac ratione secundùm communem sententiam possumus ea de congruo mereri. Eadem autem ex hac parte est ratio satisfactionis & meriti.

Conclvs. II. Potest iustus de condignu satisfacere pro culpa veniali, eiusque remissionem mereri. Vide dicta disp. 1. dub. 14.

DVBIVM III.

Vtrùm possimus satisfacere pro pœnis peccato remisso adhuc restantibus?

14. Hæretici nostri etsi variè inter se sentiant qua ratione per opera pœnalia possimus diuinam iram placare: tamen omnes negant nos posse pro eiusmodi pœnis satisfacere, vt ex iis fusè docet *Cardin. Bellarm. lib. 4. de pœnitentia, c. 3.* Commune eorum fundamentum est, quia asserunt, vnà cum culpa semper omnem pœnam remitti, aiuntque esse hypocrisin & superstitionem, opera pœnitentiæ, vt per ea pro illis pœnis satisfaciamus, exercere. Sed in hoc damnãt laudatissimos quosque Sanctos tam veteris quàm noui testamenti, quos constat tam in sacra Scriptura, quàm apud alios scriptores eiusmodi opera in eum finem assumpsisse. Illorum autem fundamentum satis refutaui suprà disp. 1. dub. 12. vbi clarè ostendi communiter remissa culpa restare adhuc quandam pœnam temporalem persoluendam.

Bellarm.

15. *Iusti possunt satisfacere pro pœna tẽporali.*

Cõnclvs. I. Fide tenendum est iustos per opera pœnitentiæ vel spontè assumpta, vel etiam iis præcepta, posse satisfacere pro pœnis ex peccatis remissis restantibus; ita vt omnem eorum reatum deleant. Ita *Trident. sess.* 14. *c.* 8. & 9. & *can.* 13. & communiter omnes Catholici. Hanc conclus. fusè probant *P. Suarez hic disput.* 37. *sect.* 1. *P. Valentia disp.* 7. *q.* 14. *puncto* 2. *Card. Bellar. l.* 4. *de pœnitentia cap.* 5. & *sequentibus*, aliique qui contra hæreticos scripserunt. Nos eam pro instituto breuiter confirmabimus.

Tridentin.

Sanchez. Valentia. Bellarm.

Probatur igitur primò. Quia Deus *Ierem.* 18. *v.* 8. promittit se pœnitentiam agentibus remissurum

Ierem. 18.

ſurum debitas pœnas,quas pro eorum peccatis, iis erat minatus:cùm igitur Deus in ſua promiſſione nun fallat,aperte ſequitur, nos per eiuſmodi opera poſſe efficere, vt Deus nobis eiuſmodi pœnas remittat, ſiue quod idem eſt, ſatiſfacere Deo à nobis pro peccato pœnas exigenti.

Daniel 4.

Secundò,quia Daniel c.4. ſuadet Regi, cui imminebat diuina punitio vt peccata ſua eleemoſynis redimat; quod nihil aliud eſt, quàm Deo pro iis aliquas pœnas minanti ſatisfacere.

Reſpondet Caluinus, Danielem nihil aliud Regi ſuadere quàm vt aliena bona reſtituat.Sed hoc ridiculum eſt. Primò, quia redimere à Deo ſua peccata, ſiue pœnas pro iis impendentes, non ſignificat vllo modo reſtituere iniuſtè acquiſita. Secundò, quia propheta nun dicit, *reſtitue iniuſtè ablata*, ſed *eleemoſynis peccata tua redime*:quæ longè diuerſa ſunt.Tertiò,quia illæ pœnæ erant præcipuè denuntiatæ propter ſuperbiam, qua contra Deum ſuperbiebat; vt patet ex verſ. 14. & 22. vbi dicitur puniendus donec ſciat quòd dominetur in excelſis Dominus:quia ſcilicet,vt patet ex cap.3. volebat inſtar Dei alicuius haberi. Vnde etiam v. 27. dum in ſeipſo gloriaretur ſuper potentia ſua, ſubitò decreta pœna ei inflicta eſt. Confirm. quia *Tob. 12. v. 9.* expreſsè dicitur eleemoſynam liberare à morte, & purgare peccata.

Tob. 12.

16\. Tertiò, quia 3. Regum 21. Deus differt ſupplicium Achab ob pœnitentiam ab eo factam. Et 2.Paralip.33.Manaſſe agens pœnitentiam impetrauit relaxationẽ à captiuitate,aliiſq; grauiſſimis pœnis,quibus ob peccata ſua affligebatur.

3.Reg 21. 2.Paral.33.

Quartò, quia 1. ad Corinth.11. dicitur, non iudicandos à Domino qui ſeipſos iudicant. Vbi *iudicare ſeipſum* non ſignificat nudam conſcientiæ diſcuſſionem(vt vult Kemnitius.) hæc enim ſi aliud nihil ſequatur, vana eſt, nec vllam vtilitatem adferre poteſt: ſed ſignificãt eam diſcuſſionem, qua noſipſos nobis reos conſtituimus, ac peccata noſtra deteſtamur, eaque dolore cordis aliiſque pœnis punimus, ac cum Ezechia Iſaiæ 38. recogitamus omnes annos noſtros(ſiue peccata quæ ſingulis annis fecimus)in amaritudine animæ noſtræ. Similiter 2. ad Corinth. 7. dicitur triſtitiam ſecundùm Deum operari pœnitentiam in ſalutem & vindictam,ſcilicet peccatorum à nobis admiſſorum. Et ita hæc loca communiter interpretantur Patres. Hinc *Chryſoſtom. homil. 42. in Matth.ſub finem. Audi*, inquit, *Paulum dicentem, Quoniam ſi noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Et infrà: *Et quonam modo, inquies, à meipſo rationes viuendi & ſupplicium exigam? largos lachrymarum effunde fluuios, ingentes compunctionis gemitus redde:humillimus ſis, laboribus ac vigiliis teipſum affige*, &c.

1.Cor.11. Kemnitius. Iſai 38. 2. Cor. 7. Chryſoſt.

17\. Quintò, quia vbicumque in Scriptura nobis deſcribitur qua ratione perfecta pœnitentia agenda ſit, ferè præſcribuntur dolores, labores, afflictiones. Ierem. 31. v. 21. *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines,dirige cor tuum in viam rectam.* Ioëlis 2.*Conuertimini ad me in toto corde veſtro,in ieiunio & in fletu & in planctu, & ſcindite corda veſtra*,&c.Matth.11. *Si in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.*Similia habentur aliis locis plurimis. Hinc omnes quorum pœnitentia in Scripturis laudatur ſe afflixerunt operibus laborioſis.Iob c.vlt. ſeipſum reprehendit, & agit pœnitentiam in fauilla & cinere.Dauid Pſal. 37.de ſe ait,*Quoniam ego in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper.* & Pſalm. 101. *Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.*& Pſalm. 6. *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo.* Similia exempla paſſim in Scripturis occurrunt, quæ fruſtra & à Scriptura nobis ſuaderentur,& à Sanctis fierent,niſi pro pœnis nobis ob peccata noſtra imminentibus Deo ita ſatisfacere poſſemus.

Ierem.31. Ioël. 2. Matth. 11. Iob. vlt. Pſal.37. Pſal. 101. Pſal.6.

Sextò demum,quia hic fuit perpetuus ſemper Eccleſiæ ſenſus:vt fusè oſtendit *Cardin. Bellarm. l. 4. de pœnitentia cap. 9.* Quare eidem adhærendum eſt, niſi velimus Eccleſiam erraſſe, portaſque inferi contra eam præualuiſſe.

Card. Bellarm.

18\. Obiiciunt hæretici primò, Nomen ſatisfactionis eſſe recens inuentum, nec in Scripturis reperiri. Secundò, quòd Chriſtus pro nobis ſatisfecit,ideo aiunt nos ei facere iniuriam, ſi pro pœnis peccatis noſtris debitis volumus ſatisfacere. Tertiò, quòd Chriſtus dum Magdalenæ, paralytico & latroni remiſit peccata,nullam ſatisfactionem iniunxerit.

Ad primum Reſpondeo, Quòd nomen *ſatisfactio*, præcisè non reperiatur in Scriptura, nihil facere ad rem.Nec enim contendimus de nomine, ſed de re. Nam ſimili modo non reperitur *Trinitas* in Scriptura:quis tamen eam negare audeat? Sufficit igitur quòd res ipſa reperiatur in Scriptura,& nomina ei æquiualentia. Nam Daniel 4. dicuntur peccata eleemoſynis poſſe redimi.Tobiæ 12.dicitur eleemoſyna purgare peccata.Prouerb.16.dicitur: *Miſericordia & veritate redimitur iniquitas.*Quid autem eſt maius nos redimere noſtras iniquitates, aut pro iis ſatisfacere?

Daniel 4. Tob 12. Prouerb.16.

Nomen autem ſatisfactionis eſſe recens inuentum, omnino falſum eſt. Nam ab initio Eccleſiæ fuit in ea vſitatiſſimum:quod legenti ſcripta Patrum facilè patebit. Citabo hîc breuiter aliquot loca.*D.Cyprianus ſerm.de lapſis in fine. Qui*, inquit, *ſic Deo ſatisfecerit, qui pœnitentia facti ſui, qui pudore delicti plus & virtutis & fidei de ipſo lapſus ſui dolore conceperit, exauditus & adiutus à Domino, quam contriſtauerat nuper, ratam faciet Eccleſiam: nec iam ſolam Dei veniam merebitur, ſed coronam.*Et *D.Pacianus in parœneſ.ad pœnitentiam extrema tom. 3. biblioth. Patrum. Ecce*, inquit, *promitto, polliceor ſi ad Patrem veſtrum vera ſatisfactione redeatis*,&c.*D. Auguſt.in Enchir.cap.70.Nemini enim*, inquit, *dedit laxamentum peccandi, quamuis miſeratio deleat iam facta peccata, ſi non ſatisfactio congrua negligatur.* Similia habent paſſim alij.

D.Cyprian. D.Pacianus. D.Auguſt.

Ad ſecundum ſatis reſpondi tom.1. quæſt. 83. dub.3. ad ſecundam obiectionem: ſcilicet Chriſtum ſufficientiſſimè pro nobis ſatisfeciſſe, eius tamen ſatisfactionem nemini prodeſſe, niſi ei modis à Deo conſtitutis applicetur: qui non vult nos ſolis meritis Chriſti, ſine vlla noſtra cooperatione ſaluari. Similiter ad 3. ſufficienter reſpondi diſp.2. n.112.

Merita Chriſti ei ſoli proſunt cui applicantur.

19\. Conclvs. II. Poſſumus pro huiuſmodi pœnis ſatisfacere de condigno. Ita *D. Thom. in 4.*

D. Thomas.

Richard. Durandus. D. Antonin. Trident.

d.15.q.1.a.2.quæstiuncula 1. Richard. ibidem a.1 q.2. Durand. q.1.a.2 D. Antonin. 3.p tit.14.c.20. initio.

Probatur 1. ex Trident. sess. 14.c. 13. vbi absolutè definit nos posse pro iis pœnis satisfacere: quod intelligendum est de satisfactione de condigno. Nam si ageret solùm de satisfactione de congruo, possemus etiam dici satisfacere pro peccato mortali & externa pœna, vt ostendi nu. 13. cùm tamen neget nos pro his satisfacere. Et meritò, quia satisfactio de congruo non potest absolutè dici satisfactio, sed tantùm secundum quid. Quare hoc nomen absolutè sumptum solùm conuenit satisfactioni de condigno.

20. Medina. Suarez. Nō possumus semper satisfacere Deo pro pœnis infligendis in hac vita.

Prob. 2. Quia cùm bona nostra opera possint habere sufficientem proportionem vt mereantur de condigno vitam æternam, multò magis possunt habere sufficientem proportionem vt ita mereantur remissionem pœnæ temporalis.

Nota tamen cum Medina de pœnitentia tract. 2. q.46. & P. Suarez disp. 37. sect. 9. hæc præcipuè intelligenda esse de pœnis persoluendis in purgatorio: quia Deus sæpe statuit aliquas pœnas pro peccatis infligere in hac vita, it vt nullam aliam satisfactionem pro iis velit acceptare: quod tamen, vt ostendam n.35. est necessarium ad satisfactionem de condigno. Illud autem patet ex pœnis quibus Deus in 2. lib. Regum puniuit adulterium Dauidis, & numerationem populi, quas Dauid nulla alia satisfactione potuit auertere. Rationem diuersitatis reddit Medina suprà: quia Deus pœnas purgatorij semper infligit, aut remittit ex iustitia. Secùs est de pœnis huius vitæ. Sed si hæc intelligantur de pœnis quibus Deus hîc peccata punit, dici non potest: quia omnis iusta punitio necessariò est actus iustitiæ vindicatiuæ: Deus autem peccata etiam in hac vita verissimè ac iustissimè punit. Ratio igitur diuersitatis est: quia etsi Deus quoties hîc peccata punit id faciat ex vera iustitia; tamen sæpe hoc facit non tam vt iustitiæ satisfaciat, quàm vt suam in peccatis puniendis seueritatem nobis manifestet, atque ita à peccatis nos deterreat; ideóque nullam aliam satisfactionem pro iis admittit: quia hoc aut eorum qui puniuntur, aut saltem aliorum saluti expedit, quæ in ea punitione præcipuè intenditur. Secùs est in pœnis purgatorij, in quibus non spectatur ampliùs aliorum correctio, sed solùm vt iustitiæ vindicatiuæ satisfiat: quare omnis alia iusta satisfactio pro iis a Deo acceptatur.

Illius ratio est.

21. Omni nostræ satisfactioni aliquid gratiæ miscetur.

Nota secundò, Nostram satisfactionem nunquam ita esse de condigno, quin semper ei admisceatur multum misericordiæ. Primò, quia Deus gratis dat nobis vires quibus possimus opera satisfactoria facere. Secundò, quia quòd opera nostra habeant tantam vim satisfaciendi pro illis pœnis, maximè habent ex meritis Christi, vt docet Trident. sess. 14.c. 8. & can. 13. Tertiò, quia Deus gratis nostra opera ad talem satisfactionem acceptat, cùm seposita promissione posset nolle ea ita acceptare, vt ostendam elatiùs n.35. hoc tamen non impedit, quo minùs nostra satisfactio sit verè de condigno, sicut nec similes conditiones in nostris meritis impediunt, quo minùs de condigno per ea vitam æternam mereamur.

Trident.

DVBIVM IV.

Quænam requirantur ad condignam satisfactionem pro pœnis peccato debitis?

22. Multum differunt satisfactio & satispassio, vt dictū est n.2.

NOta primò, Multos hac de re satis confusè & obscurè loqui, quia non satis distinguūt inter satisfactionem & satispassionem, quæ sicut valdè inter se differunt: ita valdè distinctas conditiones requirunt: ideoque separatim omnino de iis disputandum est. nam ob earum confusionem accidit vt varij varia & inter se pugnantia sentiant qui fortassè facilè inter se consentirent, si illa duo benè distinguerent. Quare omissis variis sententiis rem ipsam explicabimus.

Nota secundò, Conditiones ad condignam satisfactionem requisitas esse triplicis generis. Primò enim quædam requiruntur ex parte satisfacientis. Secundò, ex parte operis quo satisfit. Tertiò, ex parte personæ cui satisfit.

23. Soli iusti possunt satisfacere. D. Thom. Bonauent. Richard. Antonin. Caietan. Soto. Dominic. Soto. Trident.

CONCLVS. I. Ex parte personæ satisfacientis requiritur primò vt sit in gratia. Ita D. Tho. in 4.d.14 a.3.q.2. D. Bonau. a.1.q.3. Richard. a. 1.q.5. D. Anton. 3.p. tit. 14.c.20.§.2. Caiet. tom. 1. opusc. tract. 6. q.2. Soto relect. vltim. de satisfact. Dominicus Soto d. 19 q.1.a.4. Et credo esse communem Theologorum. Nam quòd quidam quos citabo n.41. videantur contrarium dicere, credo magis dissentire in modo loquendi, quòd accipiant satisfactionem pro satispassione, quàm in re ipsa.

Probatur conel. aperte ex Trident. sess. 14.c.8. vbi cùm dixisset omnem nostram satisfactionem esse per Christum, subdit: *Non qui ex nobis tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante qui nos confortat, omnia possumus. Ita non habet homo vnde glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent.* Quibus verbis apertè significat ideo nostra opera habere tantam vim satisfaciendi pro pœnis peccato debitis, quia dum ea facimus, *in Christo viuimus & meremur*. Quare cùm soli Iusti viuant in Christo, hi soli pro peccatis possunt satisfacere. Vnde non videtur contrarium iam posse dici.

24. Post mortem nullus potest satisfacere.

Et ratio est, quia nostra satisfactio tendit ad perfectam reconciliationem, & nititur gratuita Dei promissione, & dignitate satisfacientis, & operatur suum effectum aliquo modo per modum meriti, vt patebit ex dicendis. Vnde sequitur requiri secundò, vt satisfaciens sit adhuc viator. Nam sicut post hanc vitam nullus est locus merito: ita nec satisfactioni. Et confirmatur. Quia aliàs cùm animæ existentes in purgatorio eliciant feruentissimos & frequentissimos actus charitatis & contritionis, statim pro maximis pœnis satisfacerent.

Nota tamen, Deum ex misericordia sæpe acceptare pœnitentiam peccatoris seipsum humiliantis ac affligentis ad auertendum damnū aliquod temporale, quod aliàs ei fuisset immissurus in hac vita, vt patet in Achab. 3. Regum 21.

3. Reg. 21.

25. Satisfactio debet esse voluntaria.

CONCL. II. Ex parte operis secundùm cōmunem sententiam auctorum, quos citaui n.23. requiritur primò, vt satisfacienti sit voluntarium, vel per modum actus eliciti, vel saltem per modum

dum obiecti voliti. Nam satisfacere significat id quo satisfit, aliquo modo humano procedere à satisfaciente. Nam in hoc distinguitur satisfactio à satispassione. Hinc fit vt pœnæ extrinsecus nobis inflictæ, vel casus nobis accidentes non habeant rationem satisfactionis, nisi eas voluntariè in eum finem, siue propter Deum acceptando ac patienter tolerando earum inflictionem quodammodo nostram faciamus; ita vt possimus quodammodo dici ea ratione peccata nostra punire, atque ita per eas verè Deo pro his satisfacimus: vt docet *Trident. sess.* 14. *c.* 8.

Trident.

26. *Etiam per opus externum satisfaciamus.*

Ex quo apertè sequitur 1. Nos non solùm satisfacere præcisè per actum internum (in quo tota moralis bonitas operis formaliter consistit:) sed etiam per ipsum opus externum. Nam Concilium apertè docet, nos satisfacere non solùm per internam patientiam, sed etiam per ipsa flagella inflicta & patienter tolerata.

Magnitudo afflictionis auget satisfactionem.

Sequitur 2. Vim satisfactionis crescere partim ex perfectione actus interni, partim ex difficultate actionis vel passionis externæ: quia cùm pœnalitates quà tales patienter toleratæ habeant vim satisfaciendi, quo maiores sunt, eo maiorem vim habebunt.

27. *Satisfactio requirit opus bonum,*

Secundò, requiritur vt sit opus bonum, saltem ratione intentionis, qua assumitur, aut aliunde impositum toleratur: vt est tolerantia pœnarum vel spontè assumptarum, vel aliunde illatarum: quia sicut opus nullo modo bonum non potest Deo placere: ita nec potest habere vim nos Deo reconciliandi.

& procedens à gratia.

Trident.

Tertiò, requiritur vt proficiscatur aliquo modo ex gratia ratione interni affectus, quo illud assumimus vel toleramus: quia, vt patet ex *Trident. citato num.* 23. nostra satisfactio debet habere vim à Christo, ideóque fieri à nobis vt viuentibus & motis in Christo: quod solis operibus aliquo modo à gratia prouenientibus potest conuenire: quia per solam gratiam in eo viuimus & mouemur.

Quartò, probabiliter requiritur vt satisfactio fiat ab ipso reo, vt explicabo dubio 7.

28. *An debeat esse pœnosa.*

Quintò, addunt plurimi opus debere esse afflictiuum, siue pœnosum: quod quidé optimum ac decentissimum est, atque etiam necessarium vt satisfactio habeat aliquam rationem punitionis, ideóque ad huiusmodi opera nos vbique Scriptura, & Patres hortantur: & verus Dei amor, animúsque verè pœnitens ad hæc inclinant: ita vt vix aut charitas, aut pœnitentia possit esse perfecta, quæ ad talia suscipienda non permouet eum qui sibi credit adhuc aliquas pœnas persoluendas restare: quia sicut charitas necessariò inclinat ad peccati detestationem: ita etiam, etsi non tam necessariò & efficaciter, inclinat ad eiusdem punitionem, quatenus est necessaria ad omnem inæqualitatem inter offensum & offendentem delendam, idque eo magis, quòd soleamus moueri vt affligamus ea quæ detestamur. Et sicut charitas nos mouet ad detestandum peccata: ita etiam ad detestandum nosipsos quatenus sumus illorum auctores.

29. Absolutè tamen loquendo videtur solùm requiri talis actus qui offendentem absolutè subiiciat potestati offensi, à qua peccando se subtraxerat: quia omnis talis actus est aliquo modo natus reparare auctoritatem offensi, quæ per subtractionem fuerat læsa. Ita *Scotus in 4. d.* 15. *quæst.* 1. §. *De tertio duo. & Gabriel d.* 16. *q.* 1. *art.* 1. *notab.* 1. Et confirmatur: qui per actum amoris etiam summa cum delectatione elicitum potest quis satisfacere pro pœnis debitis: quod omnes alij etiam communiter concedunt. Sed dicunt hunc actum etsi huic personæ hic & nunc sit omnino iucundus, & delectabilis ratione præsentis ipsius constitutionis: esse tamen humanæ naturæ iam corruptæ laboriosum, quæ difficillime se à rebus terrenis perfectè ad Deum conuertit: atque ita etiam hunc actum vocant pœnalem. Ex quibus patet, has sententias potiùs differre in modo loquendi, quàm in re, in qua videntur omnino conuenire.

Scotus. Gabriel.

30. *Omne meritorium est satisfactorium.*

Hinc infertur primò, Omne opus meritorium esse etiam satisfactorium: quia cùm cedat in obsequium & honorem Dei, est etiam conciliatiuum amicitiæ diuinæ, & aliqua ratione vtile ad restaurandam læsam ipsius auctoritatem. Quare cùm omne tale opus habeat sufficientem proportionem vt mereatur augmentum gratiæ: nulla est ratio cur negemus mereri remissionem alicuius pœnæ.

Quando difficultas operis augeat satisfactionem.

Infertur secundò, Etsi ceteris paribus quo opus est magis pœnale, eo magis sit satisfactorium, vt patet ex dictis; tamen vt decernatur quam vim satisfaciendi habeat hîc & nunc hoc opus, non semper spectandum esse, quàm hîc & nunc sit difficile huic personæ. Nam sæpe fieri potest vt quidam qui magno spiritus feruore feruntur in Deum, & heroicis actibus iam passiones suas habēt edomitas, opera laboriosissima magna promptitudine & facilitate obeant: nullo modo tamen dicendum est ideo eos per ea minùs mereri, aut satisfacere, quàm alios tepidos, qui eadem cum magna difficultate faciunt: quia aliàs eorum virtus ipsis ex parte obesset. Quare si vtrique ex eadem virtute, ac actu æquè intenso operentur, æqualiter satisfaciunt. Secùs fortè esset, quando ea facilitas non proueniret ex eorum virtute, sed ex corporis naturali constitutione, aut alio accidenti. Nam sicut tunc alij in talibus difficultatibus superandis maiorem exercent virtutem, ita etiam plus satisfaciunt.

31. *Satisfacimus per opera aliàs debita.*

Sextò, addūt aliqui, vt opus sit satisfactorium debere esse opus supererogationis, siue tale, ad quod satisfaciens aliàs non obligetur: quia non possumus vno opere duplici obligationi satisfacere. Sed hoc alij meliùs negant, nec videtur vlla ratione posse dici: quia inde sequeretur etiam nos per opera præcepta nihil mereri: quod falsissimum est. Sicut igitur per hæc possumus mereri: ita etiam satisfacere: quod vel maximè patet ex eo quòd multa in hunc finem nobis præcipiantur: vt sunt omnia opera pœnitentiæ. Pendet quidem tota hæc res à Dei voluntate, qui cùm sit omnium absolutus Dominus, sine dubio posset nobis multa opera ita præcipere, vt illis nihil omnino possemus mereri, nec vlla ratione pro peccatis satisfacere: tamen id non facit. Et ratio est, quia ea ipsa quæ nobis præcipit, non tam præcipit in suam vtilitatem, quippe qui nostris rebus non indiget, quàm in nostram

(sicut quando pater præcipit filio vt diligenter studeat) ideóque omnem fructum nostrorum operum nobis integrum relinquit. Ex quo facile patet, qua ratione per eadem opera possimus satisfacere & præcepto,& pro peccatis: quia hi duo tituli nulla ratione repugnant.

32\. Dices. Hinc saltem sequi eum qui per opus bonum satisfacit pro peccatis, non tantum gloriæ mereri, quantum alter per simile opus meretur, qui non satisfacit pro peccatis, quod tamen illi damnosum esset: quia illa diminutio gloriæ videtur maius damnum,quàm sit bonum satisfactionis pro peccatis. Secundò, nos per quoduis opus meritorium gloriæ posse satisfacere pro maximis pœnis debitis:quia plus videtur esse mereri augmentum gloriæ,quam remissionem illius pœnæ.

Opus bonum alia ratione est meritorium, alia satisfactorium.

Respondeo, negando vtramque consequentiam:quia hæc diuersa ratione, siue diuersis titulis, qui sibi mutuo non repugnant, ipsi operi respondent, atque ita nec se mutuo impediunt, nec debent æquali omnino proportione se mutuo sequi. Nam opus bonum propriè est meritorium gloriæ, quatenus est opus filij in honorem & obsequium munificentissimi patris factum.Contrà verò est satisfactorium pro peccatis, quatenus per hoc homo se sub Deo humiliat, & iterum se eius voluntati & auctoritati subiicit,à quo se peccando subtraxerat:atque ita est restaurariuum diuinæ auctoritatis per peccatum læsæ, & hac ratione ei & promissa est, & respondet remissio pœnæ.

33\. Conclvs. III. Vt possimus pro dictis pœnis satisfacere ex parte Dei,requiritur promissio remissionis illius pœnæ sub conditione operis.Ita cum aliis *P. Suarez disp. 37. sect. 7.* Prob. quia vt ostendi disp. 2. num. 121. hoc ipso quo alicuius Superioris præceptum iniustè transgredimur, ipse acquirit ius infligendi certam pœnā peccato correspondentem, quam seclusa omni promissione nulla ratione tenetur remittere, quantumcumq; ei æquiualentem satisfactionem offeramus: sicut etiam in merito & emptione accidit. Nam secluso omni pacto, quantumcumque mea sponte hortum tuū colam, aut iustum pretium pro mercibus offeram, numquam tamen ex iustitia teneris mihi aut mercedē operis reddere,aut merces pro pretio tradere. Secùs est quando præcessit promissio sub conditione operis, aut pretij dandi.Vnde patet propriè loquendo ad condignitatem meriti aut satisfactionis non ideo præcisè(vt aliqui putant)ex parte præmiantis, aut eius cui satisfit, requiri promissionem præmiandi laborem, aut acceptandi satisfactionem, vt opus aliàs indignum tali præmio reddatur dignum(nam promissio non reddit opus propriè dignius quàm in se sit) sed quia aliàs à parte non necessariò in talem finem illud acceptatur:quod tamen ad meritum aut satisfactionem de condigno est necessarium.

Suarez. Quare requiratur promissio ad satisfactionem.

34\. Hinc demum patet primò,Quî fiat vt hîc paruo labore sæpe satisfaciamus pro magnis pœnis persoluendis in purgatorio: quia scilicet opus tum ratione status operantis, qui adhuc est in via & mereri potest: tum etiam ratione liberæ subiectionis, qua ille se Deo sua sponte subiicit, sine comperatione magis est satisfactorium, quàm in purgatorio,vbi neque locus est merito, neque satisfactioni, sed solum satispassioni, in qua non respicitur dignitas patientis, sed solùm æqualitas pœnæ cum debito.

Quomodo hic leui opere pro magnis satisfaciamus.

Sequitur secundò, Longè vtilius esse hîc pro peccatis satisfacere,tum quia faciliùs, tum quia cum magno merito fit; quàm in purgatorio satispati,quod & difficilius est,& sine merito fit.

DVBIVM V.

Vtrùm existens in peccato mortali præsertim damnatus possit satispati pro pœna temporali peccato remisso restante?

35\. Quidam hoc negant, atque inde inferunt, damnatos pro peccatis ipsis in hac vita remissis, pro quibus nondum plenè satisfecerant, in æternum puniri.

Probant 1. Quia omnis remissio pœnæ aut culpæ est actus gratiæ omnino indebitę ei qui in peccato perseuerat, & quæ nullo modo confertur damnaris. 2. Quia apud Deum nulla pœna valet ad expiandum delictum aut reatum eius, nisi voluntariè acceptetur. Cuius ratio est, quia Deus non tam punit peccatorem ad terrorem aliorum, quàm vt ipsum compellat ad se à peccatis conuerti.Quare quamdiu peccator ad Deum non conuertitur,per nullam pœnarum sustinentiam ipsius reatus minuitur. 3. Quia alias pœnæ huius vitæ etiam cū summa impatientia toleratæ valerent ad minuendum reatum pœnæ temporalis:quod videtur absurdū.Citantur pro hac sententia *D.Thom.in 4.d.15.q.1.a.3.q.2. Richard.ibi. a.1.q.5. Durand.q.2. Anton.3.p.tit. 14.c. 20. §. 2.* & quidam alij: sed ipsi tantùm loquuntur de satisfactione, quam nos etiam suprà diximus debere fieri in gratia: & quidam eorum de satispassione contrarium sentiunt,vt patebit n.41.

D. Thomas. Richard. Durandus. D. Antonin.

36\. Dictæ autem rationes non videntur satis probare. Prima enim solùm probat perseueranti in peccato nullam vnquam pœnam remitti, quod alij etiam concedunt:sed inde non sequitur eum non posse pro ea, si finita sit, finito tempore satispati. Nam satispatienti nulla pœna remittitur,sed omnes ad vltimam persoluit. Quis enim dicat ei qui præcisè meritus centum plagas, tot acceptis dimittitur liber, quidquam pœnarum remissum esse?

Ad rationem satispassionis nec vlla remissio,

Ad secundam, negandū est assumptum, si loquamur de reatu pœnæ præcisè. Nec enim vlla ratione probari potest vt per supplicium rei satisfiat iustitiæ vindicatiuæ, requiri vt reus illud voluntariè acceptet,cùm iustitia vindicatiua propriè respiciat inflictionem condignæ pœnæ, de cuius ratione nullo modo est,vt sit reo voluntaria,sed potiùs vt ei inuito infligatur, Adde, etsi concedamus id quod assumitur, nihil facere ad rem. Nam hîc propriè non quæritur, Vtrùm vt quis pro pœna temporali satispatiatur, debeat eam patienter ferre:sed vtrùm debeat esse in statu gratiæ? Nam ponamus existentem in peccato mortali siue in hac vita, siue in alia patienter acceptare pœnas sibi à Deo inflictas pro peccatis secundùm culpam remissis, tunc quæro Vtrum

nec vlla voluntaria pœnæ sufferentia requiritur.

Vtrùm satispatietur pro pœna temporali restante, nec ne? si dicatur quòd sic, habemus intentum: si dicatur quòd non, tunc huius rei erit reddenda ratio.

37. *Cur Deus puniat peccata.* Ad probationem resp. In ea sumi rem planè difficillimam. Quis enim credat Deum ideo punire damnatos, vt eos ad se conuertat, quibus iam omnino impossibile est ad Deum conuerti: item cur Deus puniat animas in purgatorio vt eas ad se conuertat, cùm iam perfectissimè ad eũ conuersæ sint? Quare omnino videtur dicẽdum, Deum in altera vita ideo præcisè peccata punire, vt iustitiæ vindicatiuæ fiat satis: vt etiam benè notauit *P. Suarez in tom. 4. disp. 48. sect. 2. n.* 15. *Suarez.* In hac verò vita, eadem punit quidem etiam ob eundem finem, vt patet in morte quam omnes patimur ob peccatum originale, sed tamen præcipuè vt peccatorem ad se conuertat: aut etiã ad aliorum terrorem, vt hominibus suam iustitiam manifestet, præsertim quando aliquem subita morte punit. Nec enim potest tunc dici eum punire vt ipsum ad se conuertat, vt ex communi catholicorum sententia contra hæreticos ostendi disp. 2. n. 108.

38. Ad 3. resp. Si Deus eiusmodi pœnas infligat directè ad puniendum aliquid peccatum secundùm culpam iam remissam, concedendo tũc per eas reatum temporalis pœnæ minui, saltem si patiens non peccet de nouo mortaliter per suam impatientiam. Nec in hoc est vllum absurdum. Quòd si tamẽ sua impatientia peccet mortaliter, satis probabile est tunc illum reatum non minui. 1. Quia cùm Deus in hac vita ferè puniat peccata, vt nos ab iis deterreat, cùm videt nos per illa longiùs à se recedere, punitionem suam magis continuat, vt frangat nostram rebellionẽ, quàm vt satispatiamur pro peccatis præteritis; præsertim cùm hîc & possimus & teneamur talia flagella patienter ferre, & per ea nos ad Deũ conuertere. 2. Quia talis per suam impatientiam meretur de nouo infinities maiores pœnas, quàm sint eæ quas patitur. Quare non est ita mirum, si non minuatur reatus præcedens. Secùs esset si manens quidem in peccato mortali eas pœnas patienter ferret. Et similiter secùs hæc omnia se habent in damnatis. qui neque se possunt ad Deum conuertere, ideoque nullo modo in hunc finem puniuntur: neqoe per suam impatientiam nouam pœnam merentur.

39. Secunda sententia docet, existentem in peccato mortali: siue hîc, siue in inferno posse satispati pro reatu pœnæ temporalis ex culpa remissa restante per eas pœnas, quas Deus ad hanc puniendam directè infligit. Ita *D. Thom. in 4. d. 21. quæst. 1 artic. 1. ad 5. Scotus d. 15. quæst. 1. art. 4. Gabriel d. 16. quæst. 2. art. 1. notab. 1. Medina tract. 3. de pœnitentia q. 2. §. Corollariè sequitur. Nauar. in cap. 1. de pœnitentia d. 6. num. 46.* *D. Thom. Scotus. Gabriel. Medina. Nauarrus.*

Probatur 1. Quia iustitia vindicatiua nihil aliud exigit, quàm vt reus tantam pœnam à iudice sibi inflictam patiatur, quãtus est ipsius reatus, siue quãtæ pœnæ ipse adhuc reus est, Sit igitur adhuc pro illo peccato reus pœnæ vt sex, poterit Deus directè ad puniendum illud peccatum infligere ei pœnã vt sex (sicut de facto damnatis infligit.) Ergo poterit pro illo peccato tantum pati, quantum iustitia exigebat eum pati, & consequenter satispati.

40. Prob. 2. Quia aliàs sequeretur aut peccata semel remissa secundùm omnem suum reatum per subsequens peccatum mortale redire, ita vt homo fieret reus tantæ pœnæ, quantæ fuisset reus, si illud peccatum ei numquam fuisset remissum: aut Deum damnatos punire vltra condignum. Vtrumque autẽ est absurdum. Ergo & illud vnde sequitur. Maior probatur, quia talis pro peccato remisso præcisè eodẽ modo pateretur pœnas æternas ac si numquam ei esset remissum. Quare vel dicendum est eum præter pœnã quam de nouo meretur propter nouum peccatũ mortale, rursum fieri reum pœnæ æternæ, quam per peccatum remissum priùs fuerat meritus: vel eũ vltra condignum puniri. Quod argumentũ magis vrgebit, si ponamus aliquem priùs post baptismum solùm peccasse sæpius venialiter, & remissis omnibus culpis ei solùm restare aliquas pœnas persoluendas, ac deinde peccare mortaliter, & sic mori. Talis enim non videtur posse pro iis peccatis præcisè puniri pœna æterna, nisi puniatur vltra condignum.

41. Ob hæc & similia argumenta credo hanc sententiam esse veriorem, maximè quia prior nullo modo distinguit inter satisfactionem; & satispassionem, quæ tamen multum inter se differunt. Hoc tamen notandum est, vt quis possit pro aliquo reatu satispati, debere pati pœnam à iudice in punitionem illius peccati inflictam. Quare si pœna aut aliunde ipsi accidat, aut à Deo in alium finem infligatur, non poterit per eam satispati. quia satispassio supponit peccati punitionem, vt patet ex dictis n. 35. Talis autem pœna non habebit rationem punitionis nisi à Deo in hunc finem infligatur.

DVBIVM VI.

Vtrùm quis possit satispati pro pœna debita peccato veniali, antequam peccatum sit remissum?

42. Communiter ferè DD. hoc negant, quia culpa tam diu meretur puniri, quãdiu est; hinc etiam apud homines subditi iustissimè tã diu puniuntur donec promittant emendationẽ. Sed si hæc ratio intelligatur de culpa actuali, nihil facit ad rem; quia quæstio supponit culpã actu transiisse, & solùm habitualiter manere. Quòd si intelligatur de culpa habituali, velitque eam perpetuò posse puniri quamdiu manet, videtur valdè difficilis. Primò, quia culpa habitualis præcisè nullam meretur pœnam, sed sola actualis. Nam sicut illa non habet vllam distinctam malitiam ab hac, ita non meretur vllo modo distinctam pœnam: & aliàs sequeretur, quòd quo quis hic diutiùs maneret in peccato habituali, eo grauiùs deberet puniri, etsi nullo modo de nouo peccaret per illam mansionem. Sicut quo quis diutiùs manet in peccato actuali, eo maiorem meretur pœnam. *Culpa habitualis nõ meretur pœnam.*

43. Quod autem adfertur, subditos tam diu legitimè puniri quamdiu nolunt se emendare, vt verum sit, est intelligendum in casu, quo & possunt & tenentur se emendare, ita vt continuò

tinuò peccent non emendando se: quia vel pergunt continuare eadem peccata, aut pro commissis nolunt satisfacere prout tenentur, reparando læsionem famæ vel honoris alterius, aut se coram Superioribus humiliando, &c. Secùs est quando non possunt emendare peccatum commissum. Nam is qui furando bona Reipub. meritus est flagellari per medium quadrantem, si esset impotens restituere ablata, iniustè puniretur donec ea restitueret, cùm tamen tam diu maneat iniurius in Rempub. & quasi in culpa habituali erga illam. Et eadem videtur esse ratio damnatorum, qui nullo modo possunt satisfacere pro vlla culpa, atque ideo necessariò in ea permanent.

44. Dices, Eos ideo iustè perpetuò puniri, quia semper pergunt peccare, tum complacendo sibi in peccatis prætetitis, tum etiam impatienter ferendo pœnas.

Sed hoc nō satisfacit. Primò, quia non puniuntur propter peccata quæ committūt in inferno: aliàs deberent eorū pœnæ perpetuò in immensum crescere, cùm continuò ferè grauissimè peccent. Secundò, quia etsi patientissimè ferrent pœnas inflictas, & ampliùs nullo modo delectarētur de peccatis prætetitis, imò etsi de iis prout possunt dolerent: tamen secundùm illam sententiam nihilominus perpetuò etiam pro peccatis venialibus nondum remissis punirentur: quia culpa habituali etiam eo casu perpetuò maneret.

45. Secundò, quia sicut Deus potest remittere totam culpā remanēte reatu pœnæ, vt patet in animabus iustis, quibus remittit culpas veniales post discessum à corpore: ita posset remittere totum reatum pœnæ, manente reatu culpæ, præsertim quādo homo esset in eo statu, in quo nullo modo potest pro ipsa culpa satisfacere per sufficientem ad Deum conuersionē. Nulla enim hic potest ostendi implicantia. Cùm enim homo has pœnas debeat soli Deo soluere, quare non poterit Deus hoc debitum ei remittere, sicut & reliqua omnia? Quòd si verò hoc debitum possit tolli per Dei remissionē manēte culpa habituali, sequitur hominem non necessariò manere reū pœnæ, ita vt iustitia exigat eum puniri quamdiu manet ipsa habituali culpa: nec vlla erit ratio, cur pro illo debito, cùm omnino finitum sit, non poterit etiam satisfpari.

Deus potest remittere pœnam manente culpa.

46. Tertiò, quia aliàs si quis commisisset centum venialia peccata, quorum singula mererentur per vnam horam puniri pœna intensa vt vnum; & simul vnum peccatum mortale, quod mereretur in æternum puniri pœna inteosa vt quinquaginta, sequeretur eum perpetuò duplo plus puniri pro peccatis venialibus, quàm pro mortali, quod tamen est omnino absurdum. Quia peccatum mortale meretur infinities maiorem pœnam, quàm illa venialia.

47. Respondent aliqui, non esse absurdum minus peccatum quādoque puniri grauiore pœna. Sed hoc est primò, contra commune omniū iudiciū. Secundò contra omnem rationem & æquitatē. Cùm enim peccatū ideo præcisè mereatur pœnam, quia violat legem & auctoritatem legislatoris, sicut omne maius peccatū eam magis violat: ita maiorem meretur pœnam, & iustitia exigit vt magis puniatur. Ideoque Deuter. 25. præcipitur vt pro mensura peccati, sit & plagarum modus. Et Apocal. 18. dicitur meretrix tantum passura tormentum, quantum se glorificauit, scilicet peccando. Tertiò, quia si semel cōcedamus in inferno in infligenda tanta vel tanta pœna nō respici præcisè magnitudinem culpæ, & maius peccatum sæpe minus puniri quàm aliud leuius: eadem ratione poterimus dicere, ibi omnia peccata siue grauia, siue leuia; siue mortalia, siue venialia; siue pauca, siue multa eadem pœna puniri: nec erit cur hoc negemus. quod tamen absurdissimum & falsissimum est.

Deuter. 25

Apocal. 18.

48. Nec refert quòd homines quandoque leuius peccatum grauius puniant. v. c. magni momenti furtum puniunt morte, & blasphemiam, quæ longè grauius est peccatum, minore pœna. Hoc enim fit, quia leges humanæ in prohibendis & puniendis peccatis communiter non tam respiciunt quàm grauia sint in se, sed quàm sint nata grauiter perturbare Rempub. Et quæ hanc grauiùs perturbant, ea ferè magis puniunt. Vnde multa peccata in se grauissima nullo modo puniunt. Secùs est de Deo, qui in prohibendo & puniendo peccato solam eius malitiam ac grauitatem spectat. Et confirm. quia omnis æquus legislator grauiùs illud peccatum punit, quod magis prohibet. Atqui certum est Deum eo magis quodque prohibere, quo est grauius. Ergo etiam illud magis punit.

Aliud in puniendis peccatis respiciunt homines, aliud vere Deus.

49. Respondent alij secùdò, quòd peccata venialia præsertim grauiora in purgatorio puniantur quadam temporali pœna eiusdem ferè rationis cum pœna sensus, qua mortalia peccata puniūtur in inferno: eadem tamen in inferno puniri quidem pœna æterna sed leuissima, quæ secundùm moralem quandam æstimationem sit quasi infinities lenior ea, qua puniuntur mortalia, vt quantum accedit durationi ipsius pœnæ, tantum grauitati detrahatur. Quòd si contendas nihilominus pœnā æternam semper fore grauiorem quauis temporali; dic peccatum mortale præter pœnam, qua in se punitur, etiam mereri vt venialia ei coniuncta tanto grauiùs puniantur. Quæ responsio est probabilis, & acceptanda, posito quòd venialia in inferno perpetuò puniantur: sed quia hoc non potest euidenter probari, ideo *Scotus & Gabriel citati suprà n.* 40. Item *Medina de pœnitentia tract.* 3 q. 2. §. *Corollariè sequitur*, iunctis iis quæ dicit *ibidem quæst.* 5. *in fine*. dicunt ea in inferno pœna temporali puniri. Sed hi mouentur malo fundamento, quòd scilicet ex peccato veniali transacto actu nihil remaneat, nisi reatus pœnæ, pro quo secundùm dicta dub. 5. potest quis in inferno satisfpati. Sed, vt dixit, credo illud fundamentum esse falsum. Quare cùm culpa venialis transacto actu relinquat veram maculam habitualem, dicendum est aut ipsam in inferno perpetuò puniri, aut aliquem posse perseuerante habituali culpa veniali, pro eius pœna satisfpari. Quod etiam apertè insinuat *Cardin. Bellarm. l. 4. de pœnitentia c.* 1. §. *Rursus aduertendum.*

Scotus. Gabriel. Medina.

Car. Bellar.

Et prob. quia potest quis apud homines satisfpati pro pœna quam peccando meruit, etsi offensu

offenso pro culpa non satisfecerit, nec ei remissa sit. Vt si quis Principi intulisset iniuriam per quam fuisset certam pœnam meritus, postquam eam etiam inuitus fuisset passus, nō posset ampliùs puniri, & tamen offensa Principis adhuc in eo maneret, donec petendo veniam, vel alia ratione eius remissionem, ac in pristinam gratiam admissionem impetraret. Quare idem non posset fieri apud Deum, præsertim quando reo esset omnino impossibile remissionem culpæ obtinere?

50. Hac in re est difficile ferre iudicium. Nam rationes allatæ videntur omnino probare secundam sententiam. Quia tamen prior sententia est ferè communis DD. non videtur facilè ab ea recedendum, præsertim cùm secundùm responsionem secundam allatam n. 59. possit probabiliter defendi. Et si loquamur de viatoribus, qui possunt & tenentur reatum culpæ tollere, omnino credibile est, Deum per nullam eorum afflictionem reatum pœnæ tollere, donec culpa eis sit remissa. Ex quo nullum sequitur absurdum, cùm tales pœnæ hîc iis à Deo possint ob diuersissimos fines infligi, vt ostendi num. 39. Secùs est in inferno, vbi eæ præcisè infliguntur ex iustitia vindicatiua ad punienda peccata.

DVBIVM VII.

Qua ratione aliquis possit pro alio satisfacere pro pœnis temporalibus peccato remisso restantibus?

NOta, nos hîc non agere de satisfactione quæ fit per applicationem sacrificij, de qua sufficienter suo loco egimus; sed solùm de ea quæ fit à priuatis personis, per propria opera pro aliis oblata.

51. Tres autem sunt hac de re opiniones. Primò enim quidam sentiunt neminem posse pro alio satisfacere, sed satisfactionem esse opus omnino personale, sicut impletionem voti. Probant 1. Quia nemo potest per alium contrahere reatum talis pœnæ: ergo nemo etiam potest per alium pro ea satisfacere. 2. Quia nemo potest satisfacere pro aliena culpa; ergo nec pro pœna ei debita. 3. Quia nemo potest alteri mereri augmentum gratiæ: ergo nec pro eo satisfacere. 4. Quia ad Galatas 6. dicitur: *Vnusquisque enim onus suum portabit:* ergo vnus pro altero non potest satisfacere. quia sic alienum opus portaret.

Gala.

52. Addunt tamen iidem, nos per nostra opera satisfactoria, quando ea in illum finem Deo offerimus, posse aliis per modum impetrationis aut meriti de congruo aliquando obtinere remissionem talium pœnarum ex liberali Dei cōdonatione: & nihilominùs per eadem opera pro nobis eodē modo satisfacere, ac si ea pro aliis nō offerremus: sicut quando aliis per nostra opera meremur de congruo aliquas gratias præueniẽtes, ideo nihil minus nobis meremur augmenti gloriæ.

53. Sed hæc repugnant cōmuni sententiæ Theologorum, vt infrà ostendam: nec rationes multùm conuincunt. Ad 1. negu consequentiam. Quia si propriè loquamur, omnis reatus pœnæ immediatè nascitur ex sola culpa ipsius rei, nec potest per vllam promissionem contrahi: satisfactio autem magna ex parte fundatur in voluntate & promissione eius cui satisfit: vt ostendi n. 35. Quare in huius potestate est eius conditiones variare. Ad secundam, nego etiā consequentiam. Quia cū culpa intrinsecè hominē maculet ac deordinet, vt conuenienter deleatur, requiritur intrinsecus aliquis ipsius actus illi deordinationi contrarius. Secùs est de reatu pœnæ. Ad 3. nego etiam consequentiā. quia augmentum gratiæ & gloriæ cùm sit præmium virtutis, significat aliquam virtutem & dignitatē inesse ei cui confertur: virtus autē ac dignitas per proprios actus acquiruntur. Secùs est de remissione pœnæ, quę cōuenientissimè fit ex sola liberalitate remittẽtis.

54. Adde, si loquamur de absoluta Dei potentia, in [illegible]bus dictis argumentis negandum esse antecedens. Nam per eam fieri potest vt vnus per alienum actum constituatur reus, quia peccatum Adami facit nos omnes reos, quatenus in eo omnes peccau[illegible]us, Et Christus per omnium nostrûm peccatis Patri satisfecit, ac æternam gloriam nobis promeruit, & ipsius satisfactio ac merita tam ad remissionem peccati, quàm ad augmentum gratiæ nobis per Sacramenta ex opere operato applicantur: idque etiam quandoque sine nostra cooperatione, vt patet in infantibus baptizatis: & si Deus voluisset, potuissent simili modo omnibus applicari.

Per absolutam Dei potētiam fieri potest vt vnus pro alio mereatur, aut demereatur.

Ad 4. Resp. Apostolū ibi solū loqui de sententia, quā quisq; vel in fine vitæ, vel in extremo iudicio accipiet, in quo nemo propter aliena opera præmium aut damnationem accipiet. Quòd autē possimus nos mutuò iuuare in mutuis oneribus subleuādis, expressè ibidē Apostolus docet.

55. Secunda sentent. docet, vnum pro altero absolutè de condigno satisfacere pro dictis pœnis, sicut pro seipso quisque satisfacere potest. Hæc sententia solet tribui Auctoribus quos citabo in conclus. Quia absolutè dicunt vnum pro altero posse satisfacere, quod propriè conuenit satisfactioni de condigno. Pro qua Notandū est, quod (vt dixi n. 35.) per peccatū Deus acquirit propriè ius nos puniēdi, ita vt quòd possimus per nostra opera satisfacere pro pœnis peccatis nostris debitis, nō tam proueniat ex natura rei, quàm ex liberali Dei promissione atq; acceptatione. Sicut igitur statuit vt possimus pro nobis satisfacere: ita potuit absolutè statuisse vt possemus etiā satisfacere pro aliis: & quòd ita statuerit, videtur esse cōmunis fidelium sensus. Nam omnes credunt vnius satisfactionem alteri posse prodesse. quod sine tali Dei ordinatione fieri non posset.

Et confir. 1. Quia catholici cōmuniter censent communionem Sanctorū in eo consistere, quòd vnius satisfactio pro altero oblata ei prosit; quia nimirum cùm simus omnes membra vnius corporis, vnius actiones censentur quodammodo alterius. Confirm. 2. Quia possum pro alio restituere, ergo etiam satisfacere. Vnde dicti auctores inferunt, quando aliquis pro altero satisfacit, ipsum per eam quidem actionem sibi mereri, non tamen pro se satisfacere: quia omnem satisfactionē, quam actio illa habet, alteri donat, & à se alienat: sicut is qui pro alio restituit.

56. Tertia autem sententia quasi media docet, nos

nos verè pro aliis satisfacere, ita vt nostram satisfactionem absolutè pro altero Deo demus tanquam pretiũ pro pœnis quas ille Deo debet; atque ita eam à nobis alienemus: negat tamen eã esse perfectè de cõdigno ob defectum promissionis diuinæ, aitq; solum niti liberali Dei acceptatione: atque ita nõ habere pro altero effectũ omnino infallibilem, quáuis semper vel illi, vel nobis prosit, modò adsint reliquæ conditiones requisitæ dub. 4. Ita cum aliis *Medina de pœnitẽtia tract. 3. q. 2. & 3.* Ratio est, quia ex nullo fundamẽto potest nobis satis constare Deum promisisse se eiusmodi satisfactionem pro alio acceptaturum. Nam nec vllibi talis promissio exstat; sicut de satisfactione, qua quis pro se satisfacit, exstat in multis Scripturæ locis. Et rationes allatæ solũ probant Deum ex sua liberalitate cõmuniter tales satisfactiones pro aliis acceptare. Nam eodem modo sicut pro aliis conamur satisfacere; ita etiam pro iis oramus, cùm tamen preces nostræ pro aliis fusæ non habeant infallibilem effectum. Et per hæc facile satisfit argumento cõtrario & primæ confirmationi. Ad secundam autem, nego consequentiam. Quia per donationem possum efficere vt mea pecunia sit alterius, atque ita ex iustitia pro eo restituere: non tamen possum efficere, vt mea actio sit alterius.

Medina.

57. Possent hæc confirmari 1. Quia altera sententia videtur valdè fouere alienam negligentiam in satisfaciendo. Nam qui habent amicos bonos & pios facilè satisfactionem negligent, cũ sciant alios pro se satisfacere, & hoc sibi æqualiter prodesse, ac si ipsi satisfacerent: quod videtur esse inconueniens. Quare etiamsi Deus ex sua liberalitate sæpe alienas satisfactiones acceptet, etiam pro viuentibus; tamen maximè videtur acceptare eas pro defunctis, qui pro se satisfacere non possunt. quod etiam videntur fideles sentire dum communiter pro his, & rariùs pro viuentibus nituntur satisfacere. Confirm. 2. Quia, cùm, vt dixi n. 34. nostra opera per hoc propriè sint apta, vt pro dictis pœnis per ea satisfiat, quatenus per ea nos iterum diuinæ auctoritati subiicimus, à qua nos peccando subtraxeramus, atque ita hanc per peccatũ læsam quodammodo reparamus. Item cùm per opera nostra bona nos solos subiicimus auctoritati diuinæ; videntur ea ex natura sua solùm esse satisfactoria pro nobis, non autem pro aliis quos non subiicimus.

Nostra opera non habent ex natura sua eandem vim satisfaciendi pro aliis, ac pro nobis.

58. Dices, Dum Prælati nobis conferunt indulgẽtias, non solùm nobis applicant satisfactiones Christi, sed etiam Sanctorum, idq; lege omnino infallibili. Ergo possumus etiam nostras satisfactiones alteri lege infallibili applicare. Respondeo, negando consequentiam. 1. Quia indulgentiæ nituntur præcipuè meritis Christi. 2. Quia conferuntur nobis potestate clauium, quam constat Ecclesiæ esse datam ad illas satisfactiones applicandas: nulli autem illa data est ad applicandam propriam satisfactionem alteri.

59. Concl. Nostra satisfactio pro alio oblata potest ei ad remissioné pœnæ temporalis prodesse, si huius sit capax, atque ita verè possumus dici pro alio satisfacere. Ita *D. Thom. in 4. d. 20. q. 1. a. 2. quæstiunc. 3. Bonau. d. 20. p. 2. a. 1. q. 1. Richard. a. 1. q. 3. Palud. q. 3. concl. 3. Soto. dist. 19. q. 2. a. 4. concl. 1. Gabriel d. 16. q. 2. a. 3. dubio* 8. & alij communiter. Et est communis Ecclesiæ sensus, quæ omnes fideles hortatur, vt pro detentis in purgatorio satisfaciant: vt disp. 11. ostendemus.

D. Thomas. Bonauent. Richard. Paludan. Soto. Gabriel.

Vtrùm autẽ hæc satisfactio pro aliis valeat de condigno, & lege infallibili, vt docet secũda sententia, non ita certum est. Nam quamuis Deus hoc potuerit constituere. non constat tamẽ eum ita instituisse: & tertia sentẽtia nititur valdè probabilibus rationibus. quamuis non omnino conuincant. Sed quidquid hac de re sit, satis liquet ex secunda confirmatione tertiæ sententiæ, nostra opera ex se non esse ita apta, vt per ea satisfaciamus de condignu pro aliis; & ad hoc opus esse noua aliqua liberali Dei constitutione, qua statuerit ea acceptare eodem modo ac si essent ab iis facta.

DVBIVM VIII.

Qualem pœnitentiam teneatur confessarius iniungere?

60. HActenus egimus de satisfactione non sacramentali: iam verò agendum nobis est de sacramentali. Circa præsentem igitur difficultatem variæ sunt sententiæ.

Primò enim quidam docent, sacerdotem non semper teneri iniungere pœnitentiã per modum præcepti; sed posse eam saltem ex parte solũ imponere per modum consilij: ita vt pœnitenti sit licitum eam facere, aut non facere. Quia cũ pœnitentia debeat esse medicinalis, expedit sacerdotem in ea imponenda se accommodare cõditioni pœnitentis, cui quandoque magis expedit pœnitentiam hoc modo imponi. Ita *D. Thom. quodl. 3. a. 28. Palud. d. 20. q. 2. a. 2. Soto lect. 2. de satisfact. §. Itaque in tribus. Victoria in summa n.* 210. quamuis hoc non tam clarè dicat.

D. Thom. Paludan. Soto. Victoria.

Secundò, quidã docent ob quoduis peccatum mortale debere iniungi pœnitẽtiam septem annorum. Ita *glossa in cap. Prædicandũ 22. q. 1. v. Quale. & in cap. Sunt plures de pœnitentia, d. 3. v. Mille.*

61. Tertiò, quidam docent, sacerdoté posse iniũgere pœnitentiam per alium implendam, ita vt alterius satisfactio sit vera sacramentalis. Ita *Viualdus de satisfact. n. 12. Siluest. v. Satisfactio. num. 3. Angelus v. Satisfactio n. 3.* & alij.

Viualdus. Siluester. Angelus.

Quartò, quidam docent, necessariò iniungendum esse opus aliquod externum. quia opus merè internum non potest esse pars Sacramenti. quia non est sensibile. Ita *Halensis in 4. quæst. 84. memb. 2. a. 1. & Almainus d. 15. q. 1.*

Halensis. Almainus.

62. Conclvs. I. Sacerdus habet veram potestatem iniungendi confitenti certam pœnitentiam tam in punitionem peccatorum præteritorum, quàm in medelam pro futuris cauendis, atque adeò ad hoc faciendum communiter tenetur. Est communis DD. & habetur in *Trident. sess. 14. cap. 8. & can. 15.* Ratio est, quia cùm sacerdos immediatè in persona Dei hoc iudicium exerceat, debet eum in iudicando imitari, qui ita communiter remittit peccata, vt tamen simul aliquam satisfactionem exigat. Item cùm sacerdos teneatur quantum potest mederi animæ ipsius pœnitentis, & huic valdè salutare sit cùm vt faciliùs pro peccatis satisfaciat, tum

Trident.

Confessarius ex duplici capite tenetur pœnitentiam iniungere.

vt

vt hac ratione à peccando in posterum deterreatur, & vt ei aliqua conueniens pœnitentia iniungatur; ille ad hoc tenetur.

63. Dixi, *communiter ad hoc teneri*: quia quando in articulo mortis pœnitens inter confitendum amittit omnem sensum, certum est nullã ei pœnitentiam debere iniungi: quia ipse eius incapax est. Et idem dicendũ esset, quando sacerdoti cõstaret pœnitentem iam antè perfectè pro peccatis satisfecisse: quia vbi nulla opus est satisfactione, ibi etiam nulla opus est pœnitentia. Sed illud vix vnquam sine reuelatione constare potest.

64. *Pœnitẽtia iniuncta solum per modũ cõsilij non est sacramentalis.*

CONCLVS. II. Confessarius debet pœnitentiam iniungere non per modum consilij, sed per modum præcepti, & aliter imposita non est sacramentalis. Hanc multi recentiores viri docti tenent.

Trident.

Prior pars prob. primò ex *Trident. sess.* 14. *c.* 8. vbi ait sacerdotem teneri iniungere pœnitentiam: quod verbum non significat consilium sed præceptum. Et confirm. quia Concilium illud probat ex eo quòd sacerdos habeat claues non solùm ad soluendum, sed etiam ad ligandum: aperte ostendens eum debere ita imponere pœnitentiam vt liget siue obliget ad eam implendam. Consilium autem quod homini omnino liberum relinquit vt aliquid faciat aut non faciat, nullo modo potest dici ligare. Secundò, quia, vt docet Trident. suprà, sacerdos debet ita imponere pœnitentiam, vt puniat peccata præterita: atqui qui reum non obligat ad subeundam pœnam, sed solùm suadet vt eam subeat, nullo modo eum punit, sed solùm suadet vt seipsum puniat. Ergo secundùm mentem Concilij suo muneri non satisfacit nisi obliget.

65. Dices, confessarium eo casu obligare pœnitentem ad certam pœnitentiam subeundam sub conditione, statuendo vt aliàs fructũ sacramentalis satisfactionis non percipiat. Respõdeo, hoc nullo modo sufficere vt dicatur pœnitentem ligare aut punire. 1. Quia talis verè manet tam liber ad implendã illam pœnitentiam, quàm anteà erat. 2. Quia alias Pontifex qui proponit indulgentias certum opus facientibus, posset verè dici omnibus mortalibus tale opus iniungere, eósq; ad illud implendum obligare, eorúmq; peccata per id punire: quia imponit illis necessitatẽ illius operis faciendi sub conditione, si velint debitarum pœnarum indulgentiam consequi. Et simili modo diceretur omnibus aliquod opus iniungere, qui illud facientibus certum præmium polliceretur. Illa autem sunt apertè absurda.

Trident.

Secunda pars prob. Quia, vt patet ex dictis, & docet Trident. suprà, sacerdos vt imponat pœnitentiam sacramentalem debet ligare. Atqui qui non præcipit pœnitentiam, pœnitentem non ligat. vt patet ex dictis. Ergo non imponit pœnitentiam sacramentalem.

Confessarius non potest grauem pœnitentiam iniũgere sub veniali.

Ex his patet, etsi probabilius sit Superiorem communiter posse rem grauem præcipere sub veniali: confessarium tamen non posse grauem pœnitentiam iniungere solùm sub veniali. Quia cùm non agat hîc nomine suo, sed ipsius Dei, nõ potest suam actionẽ pro suo arbitrio temperare, sed necessariò agit prout postulat institutio Sacramenti, quæ exigit vt pœnitẽs ligetur: quod absolutè sumptum strictã obligationẽ significat.

66. *Opus per aliũ factum nõ est pars pœnitentiæ sacramentalis.*

CONCL. III. Quando Sacerdos iniungit confitenti aliquod opus per alium exercendum. v. c. vt curet aliquam peregrinationem per aliũ fieri; illud opus externum prout ab alio fit non habet propriè rationem pœnitentiæ sacramentalis, nec est pars Sacramenti: sed hoc conuenit soli illi actioni quam exercet pœnitens, procurando per donationem eleemosynæ, aut alia ratione, vt alter illud opus faciat. Sequitur ex dictis. Nam, vt ostendi, illud solum opus habet rationem pœnitentiæ sacramentalis, quod ex præcepto & obligatione virtute clauium impositum sit. Atqui sola procuratio illius operis fit hoc modo (nam alter nullo modo obligatur ad illud opus ex præcepto confessarij, sed ex pacto cum pœnitente inito, aut ratione liberalis promissionis: & ex huius vi & obligatione, non autem ex præcepto confessarij illud facit.) Ergo illa sola habet rationem pœnitentiæ sacramentalis.

67. CONCLVS. IV. Etsi vt patet ex praxi Ecclesiæ communiter expediat pro pœnitentia iniungere aliquod opus externum, quia hoc à rudibus præsertim hominibus certiùs potest impleri: tamen hoc non est absolutè necessarium. Ita cum aliis *& P. Suarez disp.* 38. *sect.* 6. *n.* 2.

Suarez. Actio interna potest esse pars sacramẽti, ac pœnitẽtia sacramentalis.

Probatur. Quia etiam actio merè interna per se est apta ad satisfaciendum pro peccatis; & ratione præcepti confessarij illud iniungentis, & acceptationis ipsius pœnitentis potest sufficienter esse sensibilis vt sit pars Sacramenti: sicut contritio ratione confessionis, & corpus Christi ratione specierum & verborum consecrantis sufficienter sunt sensibilia, vt sint pars Sacramenti. Ac demum potest sæpe valdè expedire saluti pœnitentis, vt ei similia aliqua iniungantur. v. c. vt aliquoties per diem certo tempore cor suum ad Deum eleuet, breuiter cogitando eum vbique esse præsentem, & videre omnes nostras non modò actiones, verùm etiam cogitationes. Item quanta Christus pro peccatis nostris passus est: quàm seuerè ea postea vindicabit, & similia: & vt simul firmiter secum statuat peccatã in posterum vitare.

68. CONCL. V. Possunt etiam pro pœnitentia iniungi ea, ad quæ pœnitens alias præcepto diuino aut humano est obligatus. v. c. Vt audiat singulis diebus festis sacrum, vt sacerdos quotidie legat horas canonicas, &c. Quia, vt ostendi suprà n. 39. etiam per eiusmodi opera pro peccatis nostris verè satisfacimus. Et quandoque potest expedire vt ita fiat, quando pœnitens hac ratione creditur excitandus vt diligentiùs similia præcepta obseruet (cùm eum pudeat non stare promissis) iniunctam pœnitentiam implendo. Tunc tamen ea opera omittendo duplex peccatum committeret. Communiter tamen (vt etiam ex vsu Ecclesiæ patet) expedit iniungere ei aliqua opera ad quæ aliàs non obligabatur: quia sicut iniunctio aliorum operum vix adfert nouum grauamen: ita vix habet rationem punitionis: pœnitentia autem debet etiam iniungi in punitionem peccatorum præteritorum. vt docet *Trident. sess.* 14. *c.* 8.

Trident.

69. Quare quoties ex verbis confessarij contrarium non colligitur, ipse semper intelligendus

Confessarius censetur communiter opera alias indebita iniungere.

dus est iniungere pro pœnitentia opera aliqua, ad quæ pœnitens aliàs non obligatur, v.c. si iniungat vt pœnitens audiat singulis septimanis vnum sacrum; intelligendum est præter illa ad quæ ex præcepto aut voto obligatur. Secus esset si diceret vt singulis diebus Dominicis aut festis audiret duo sacra: quia nisi aliud insinuet, ex modo iniungendi satis colligitur eum præter sacrum obligatorium solùm vnum velle iniungere. Sic etiam cui iniunctum est vt det certam eleemosynam, satisfacit dando eam etiam extremè indigenti, vt cum aliis benè notat *Vivaldus de satisfact. n.* 10. Quia cùm obligatio hæc sit quasi ex casu & extraordinaria, confessarius non censetur eam eleemosynam velle excludere ab operibus iniunctis: quia aliàs fortè pœnitens nimis grauaretur dando tot eleemosynas, idque præter intentionem sacerdotis, qui non potuit eum casum præuidere. Quando autem est dubia confessarij intentio, ipse, quantum fieri potest, consulendus est: quando hoc fieri nequit, res ex æquo & bono prudenter diiudicanda est.

Vivaldus.

70. CONCLVS. V. Nulla iam est lex diuina aut humana præscribens certam aliquam pœnitentiam, quam sacerdos pro his vel illis peccatis teneatur iniungere; sed hoc relinquitur ipsius arbitrio: non quidem ita vt pro libito possit pro quibusuis peccatis grauem vel leuem pœnitentiam iniungere (hoc enim apertè & æquitati, & *Trident. sess.* 14. *c.* 8. repugnat, vbi docet eos fieri peccatorum participes, qui sine iusta causa pro grauibus peccatis leues pœnitentias iniungunt;) sed quia ipsius est iudicare quæ omnibus perspectis hîc & nunc pœnitētia sit iniungenda. Est communis Doctorum, & eam apertè docet *Innocentius III. c. Deus qui.* 8. *de pœnitentiis.* Imò etiam olim simili modo fuisse permissum sacerdoti, vt in hoc foro eam pœnitentiam iniungeret, quam crederet hîc & nunc maximè expedire iniungi, apertè colligitur ex *capit. Mensuram.* 85. *de pœnitentia d.* 1. Quare canones pœnitentiales, qui habentur in quibusdam Conciliis, aut solùm erant pro foro externo (quamuis etiam in hoc multum permittebatur iudicio Episcopi,) vel non continebant præceptum, sed tantùm quasdam regulas, quibus confessarij possent instrui, vt eas, quantum iudicabant commodè fieri posse, sequerentur.

Qua ratione pœnitētiæ relinquātur iudicio confessarij.

Trident.

Innoc. III.

Quod autem quidam dicunt olim pro quouis peccato mortali debuisse iniungi pœnitentiam septem annorum; sine vlla probatione dicunt. Nam tales pœnitentiæ solùm pro enormibus peccatis iniungebantur, & maximè quando cum aliorum scandalo erant facta: alioquin magna pars hominum exiguo tempore meruisset maiores pœnitentias, quàm tota vita potuisset implere. Nec enim etiam tunc multi graues peccatores deerant, vt ex historiis patet.

71. Nota, Etsi, vt docet Tridentin. suprà, sacerdos quantum fieri potest, debeat habere rationem grauitatis peccatorum, vt pro iis condignam pœnitentiam iniungat: præcipuè tamen spectandus est fructus spiritualis pœnitentis. Quare grauitas pœnitentiæ ratione infirmitatis aut corporalis aut spiritualis ipsius pœnitentis

Trident. In pœnitentia iniungenda præcipuè spectādus est fructus spiritualis pœnitētis.

(quia nimirum si grauior pœnitentia iniungatur, fiet pusillanimis, & concipiet horrorem confessionis, &c.) sæpissimè multùm moderanda est; vt communiter Doctores fatentur, & ex praxi Ecclesiæ ac iuribus num. 70. citatis patet. Vnde pulchrè *D. Nazianzenus orat.* 26. *de moderatione in disputationibus seruanda, sub finem, Hanc,* inquit, *rationem tene, vt partim eum corrigas, idque leniter & humanè, non vt hostis, neque vt durus & rigidus medicus.* Ratio horum est Primò, quia hoc Sacramentum à Christo primò & per se institutum est in bonum & vtilitatem pœnitentis, vt animæ eius vulnera curentur. Secundò, quia aliàs multi infirmiores à confessione deterrerentur, & ita fructus eius periret. Tertiò, quia si iniungas nimis leuem pœnitentiam, communiter & per se loquendo, tantùm est periculum ne pœnitens in purgatorio grauiùs puniatur. Si iniungatur grauior quàm expediat eius infirmitati, periculum est ne eam non implendo peccet mortaliter, & alia grauiora peccata non confiteatur, aut tales confessarios quærat, qui sine vllo certo iudicio pro quibusuis peccatis leuissimam pœnitentiam iniungant. Nec iniungendo leuiorem pœnitentiam, præsertim quando subest aliqua rationabilis causa, fit vlla Sacramento irreuerentia; quia hoc ad sui integritatem non requirit, vt pœnitentia omnino condigna iniungatur, præsertim cùm sacerdos sine reuelatione scire nequeat, quanta hîc & nunc huic pœnitenti deberet iniungi, vt præcisè satisfaceret pro tota culpa restante. Nec etiam Deo fit iniuria; quia restat ei suum ius integrum in purgatorio reliquam pœnam exigendi.

D. Nazianzenus.

72.

Hinc sequitur primò, Sacerdotem numquam debere talem iniungere pœnitentiam, quam omnino credit pœnitentem ex aliqua imbecillitate non impleturum (vt docet *P. Suarez disput.* 38. *sect.* 7. *num.* 4.) Quia, vt ostendi, exponeret eum grauibus periculis peccandi, cùm tamen ipsius sit maximè omnia ea pericula à pœnitente arcere.

73. *In iniungenda pœnitentia duo extrema cauenda. Suarez.*

Sequitur secundò, Cauendum etiam ei esse, ne, vt ait *Trident. supra,* sine iusta causa pro grauibus peccatis leuissimas pœnitentias iniungendo iustitiam negligat, & alienis peccatis communicet: præsertim quia hoc modo facilè daret pœnitenti occasionem vt minùs æstimaret grauitatem peccatorum, eaque postcà liberiùs perpetraret, à quibus se videt tam facile absolui. Quare vt cum aliis monet *Vivaldus de satisfact. n.* 10. quando leuiores pœnitentias ex iusta causa iniungit, debet monere pœnitentem hoc fieri vt ipsius imbecillitati caueatur: alioquin ipsum grauem pœnitentiam mereri, & graues pœnas persoluturum in purgatorio, nisi hîc satisfaciat. Imò cum iis qui sæpe in eadem peccata incidunt, seueriùs omnino agendum est, vt hac ratione à peccatis deterreantur. Præstat enim eos exponere periculo ne pœnitentiam non expleant, quàm ne peccata contemnendo, ea sæpiùs perpetrent, & sine legitimo eorum dolore confiteantur: quod in talibus sæpe timendum est. Vide Suarez suprà.

Trident.

Vivaldus.

Suarez.

74. Nota, hîc etiam disputari, Vtrùm sacerdos possit imponere pœnitenti aliquam pœniten-

tiam,

tiam, quam coram aliis faciat quando ex ea posset colligi, eam ob graue aliquod peccatum ei esse impositam? *Nauar. cap. 8. n. 10.* id negat; quia hoc esset reuelare sigillum.

Nauarrus.

Quando pœnitentiæ publicæ sint iniungendæ.

CONCLVS. VI. Peccatis occultis numquam est iniungenda pœnitentia publica: quia fieret cum pœnitentis infamia, & aliorum quandoque scandalo. Pro peccatis tamen publicis, quando cum aliorum scandalo facta sunt, non modò licitè, sed aliquando etiam necessariò (vt quando scandalum aliàs non cessaret) pœnitentiæ publicæ confitentibus iniunguntur, vt ea ratione scandalum emendetur. Ita *D. Thom. d. 17. q. 3. a. 4. quæstiunc. 4. ad 4. Palud. d. 16. qu. 6. concl. 3. Durand. ibid. q. 4. a. 1. Medina tract. 2. de pœnitentia q. 40. §. Alia est pœnitentia.* Vbi tamen addit, idem quandoque licere pro peccatis occultis. Sed hoc nec communiter expedit, nec sine libero consensu pœnitentis fieri potest.

D. Thom. Paludan. Durand. Medina.

75. Colligitur apertè ex *Triden. sess. 14. c. 8. de refor.* vbi expressè asserit pro talibus peccatis, publicas pœnitentias esse iniungendas, & ex adiunctis apertè colligitur ipsum loqui etiam de foro pœnitentiali, quantumcumque Nauartus hoc neget. Et ratio est, quia vt licitè pœnitens absoluatur, debet ei iniungi omnis illa satisfactio ad quam iure naturæ tenetur. Atqui ipse tenetur exhibere omnem eam satisfactionem quæ necessaria est, vt scandalum omne tollatur. Ergo quoties ad hoc necessaria est publica pœnitētia, ea ipsi poterit iniungi. Nec hîc est periculum reuelationis sigilli; quia quidquid hic fit, vnde alij possint colligere pœnitētem aliqua grauia peccata esse confessum, hoc fit non modò consentiente, sed etiam operante ipso pœnitente.

Trident.

Nauarrus.

Nec refert quòd hoc faciat coactus præcepto confessarij; quia hic tenetur id ei præcipere, & nolenti acceptare, negare absolutionem. Quòd si tamen ad sedandum scandalum, aut ob aliam causam non esset necessarium talem pœnitentiam iniungere: tunc confessarius si iudicaret hoc esse valdè expediens, posset quidem pœnitenti non reluctanti eiusmodi pœnitentiam iniungere: inconsultè tamen faceret si eam reluctanti iniungeret, negando ei aliàs absolutionem: quia tam duræ curationes cùm sint valdè periculosæ, numquam sunt adhibendæ, quando aliter salus obtineri potest.

Duræ curationes nō sunt adhibendæ si nō necessariæ.

76. Nota demum, quosdam disputare, Vtrùm pœnitentia debeat imponi ante absolutionem datam, vel postea? Sed communiter DD. sentiunt, vtrumque posse legitimè fieri, modò saltem statim post datam absolutionem imponatur antequam pœnitens discedat: quia idem iudicium adhuc durat. Consuetudo tamen habet vt detur communiter ante absolutionem, & consultius est ita facere. Vide *Nauar. cap. 1. de pœnitentia d. 6. nu. 35. & Siluest. v. Confessor 4. n. 1.*

Nauarrus. Siluester.

DVBIVM IX.

Qua ratione pœnitens obligetur ad implendam pœnitentiam iniunctam?

77. PRima sententia docet, eum simpliciter ad hoc non teneri: quia non tenetur pro pœnis pro culpa remissa adhuc debitis in hac vita satisfacere: sed sufficit quòd sit paratus sustinere pœnam purgatorij. Ita *Caiet. tomo 1. opusc. tract. 6. q. 1. ad 2.*

Caietan.

Secunda sententia, ob idem fundamentum docet, eum quidem non teneri acceptare pœnitentiam; si tamen eam acceptarit, teneri eam implere. Ita *Scotus d. 18. q. 1. a. 1. Gabriel d. 16. a. 3. dub. 4. Medina tract. 2. de pœnitentia q. 45. Nauar. c. 20. n. 10. Armilla v. Confessio n. 29.* Sed hi non loquuntur satis consequenter. Quia si confessarius non potest talem suo præcepto obligare vt acceptet pœnitentiam, non poterit ipsum etiam eam acceptantem obligare. Quare talis vt summum obligabitur ratione cuiusdam tacitæ promissionis, quæ obligatio impertinens est ad rationem pœnitentiæ sacramentalis, quæ, vt ostendi n. 65. necessariò debet iniungi per præceptum confessarij.

Scotus. Gabriel. Medina. Nauarr. Armilla.

78. Dices, Sacerdos non est necessarius iudex pœnitentis, nisi hic se illi subiiciat. Ergo hic poterit se illi subiicere quoad absolutionē peccatorum, non autem quoad iniunctionem pœnitentiæ.

Respondeo primò, negando antecedens: quia etsi sæpe pœnitenti liberum sit, huic vel illi sacerdoti confiteri: tamen diuino præcepto obligatur vt necessariò alicui confiteatur, hoc ipso quò peccauit mortaliter, & per Ecclesiam est subiectus omnibus iis à quibus potest absolui: quare hunc vel illum in particulari accedendo non subiicit se illi, sed solùm subministrat ei materiam absolutionis: vt dixi disp. 8. n. 13.

Qua ratione sacerdos sit necessarius iudex pœnitentis.

Respondeo secundò, negando consequentiam. Quia etsi is qui habet solùm peccata venialia non teneatur ea subiicere clauibus Ecclesiæ: tamen hoc ipso quo ea subiicit, tenetur parere instæ sacerdotis sententiæ. Sicut hoc ipso quo aliqui suam causam deferrent ad arbitrios publica Principis auctoritate constitutos, tenentur eorum sententiæ parere: quod magis habet locum in tribunali pœnitentiæ, vbi etiam respectu venialium sacerdos à Christo est constitutus legitimus iudex cum vera potestate soluendi & ligandi, cui pœnitentes propriè se non subiiciūt, sed solùm materiam iudicij suggerunt.

Tertia sententia docet, eum qui solùm confitetur peccata venialia, aut mortalia à quibus est semel directè absolutus, non teneri vnquam sub peccato mortali pœnitentiam iniunctam implere: ita tenent *Viualdus de satisfact. n. 26. Nauar. c. 21. num. 43.* & multi alij. Ratio eorum est, quia cùm non teneamur ea peccata confiteri, non videmur posse grauiter obligari, vt pœnitentiam pro iis iniunctam impleamus. Et hæc sententia est satis probabilis ob grauium virorum auctoritatem. Ratio tamen non videtur concludere: quia si aliquid probaret, probaret nos nullo modo ex vi præcepti ipsius confessarij teneri pœnitentiam implere: sicut ne quidem sub veniali tenemur talia peccata confiteri.

Viualdus. Nauarrus.

79. CONCLVS. I. Tenetur pœnitens sub peccato mortali & acceptare & implere pœnitentiam à confessario pro peccato mortali legitimè iniunctam, si materia grauis sit, & velit absolutionem consequi. Ita *Magister in 4. d. 18. D. Thom. ibidem q. 1. a. 3. q. 3. Palud. d. 20. q. 2. a. 3. Soto ibid. q. 1. a. 1. Durand. d. 15. q. 3. ad 2. Petrus Soto lect. 2. de satisfa. §. Imposito*

Magister. D. Thom. Paludan. Soto. Durandus. Pet. Soto.

Victoria, Suarez.

positiua pœnitentia. *Victoria n.* 209. qui putat eam esse de fide. Et *P. Suarez. disp.* 38. *sect.* 7. *n.* 2. qui putat eam sine temeritate non posse negari. Et sanè ita clare colligitur ex *c. Omnis vtriusque, de pœnitentiis*: vbi eodem planè tenore dicitur, vt omnis fidelis sua peccata singulis annis confiteatur, & pœnitentiam iniunctam studeat pro viribus adimplere. Et ex *Trident. sess.* 14. *c.* 8. vbi definitur sacerdotem habere veram potestatem per iniunctionem pœnitentiæ ligandi; vt contrarium defendi nequeat, nisi vis eorum verbis inferatur. Quod sic probo. Nam omne iustum & sanctum præceptum in materia graui obligat sub peccato mortali, vt omnes communiter fatentur, & per se patet. Atqui, vt patet ex Trident. & dictis nu. 65. & 66. confessarius tenetur pœnitentiam strictè præcipere pœnitenti, eúmque ad eius impletionem obligare. Ergo hic in materia graui tenetur sub peccato mortali eam implendo obedire. Quia hæc sunt apertè correlatina, potestas imperandi in Superiore, & necessitas obediendi in inferiore; nec illa sine hac potest vllo modo consistere. Quare cùm Concilium definiat illam esse in confessario, hæc necessariò debebit esse in pœnitente. Nullo autem modo potest esse necessitas obediendi in pœnitente, si liberè possit detrectare imperium recusando pœnitentiam.

Tridens.

Potestas imperandi in vno necessariò requirit in alio potestatem obediendi.

80. Dixi, *Si materia sit grauis, & si velit absolui.* Quia si materia sit leuis (vt si solùm omittantur tres vel quatuor orationes Dominicæ, siue eæ sint tota pœnitentia iniuncta, siue solùm aliqua eius pars) eius omissio erit tantùm veniale peccatum: vt communiter Doctores fatentur: quia in omni præcepto materiæ leuitas excusat à peccato mortali.

Et idem videtur dicendum, quando pœnitens ante acceptam absolutionem dicit sacerdoti, malle se ab eo non absolui, sed alteri (cui etiam licitè confiteri potest) confiteri, quàm tam grauem pœnitentiam accipere. Nam sicut ab initio non tenebatur illi sacerdoti præcisè confiteri; ita nec post inchoatam aut absolutam confessionem absolute obligatur ab eo absolutionem accipere: quia nulla est ratio talis obligationis, modò sit paratus alteri legitimo iudici confiteri, nec etiam tenetur acceptare pœnitentiam, nisi velit accipere absolutionem. Esset tamen aliqua indecentia Sacramentum ita inchoatum abrumpere. Vide *P. Suarez. disp.* 38. *sect.* 7. *nu.* 4. sacerdos autem eo casu bene faceret condescendendo infirmitati pœnitentis, nisi esset iusta causa faciendi contrarium. Vide dicta n. 73.

Suarez.

81. CONCLVS. II. Probabilius est dictam conclusionem etiam esse veram, quando pœnitens cõfitetur sola venialia, aut mortalia, à quibus iam antè fuerat directè absolutus. Ita cum aliis *P. Henriquez l.* 5. *de Sacramentis c.* 20. *n.* 3. Quia etiam eo casu sacerdos habet veram potestatem iniungendi pœnitentiam sacramentalem; & consequenter obligandi pœnitentem ad eius impletionem, vt patet ex dictis n. 65. & 66.

Henriquez.

Posse autem occurrere rationabilem causam iniungendi grauem pœnitentiam pro similibus peccatis, quando quis valdè multa & grauia talia peccata confitetur; præsertim quando illud videtur necessarium esse, ne venialia peccata leuiter æstimet, & ea sine scrupulo frequenter, atque ita se periculo peccandi mortaliter exponat: non videtur posse esse dubium: præcipue cùm, quando tales confitentur sine magna contritione, probabilissimum sit, iis adhuc longè plura restare persoluenda in purgatorio, quam quibus delendis ea pœnitentia sufficiat: quare cùm sit infra condignitatem pœnæ ab iis meritæ, nulla apparet ratio cur eam sacerdos non possit iniungere. Non credo tamen sacerdotem vnquam teneri tam grauem pœnitentiam pro eiusmodi peccatis iniungere, nisi quando hoc credit necessarium vt pœnitentem à peccando conseruet.

82. CONCLVS. III. Tenetur pœnitens quantum potest per se implere pœnitentiam sibi à confessario iniunctam, nisi hic aliud expresserit: quia est obligatio personalis. Vide dicta n. 67. Quare si non possit eã per se implere, non tenetur eam implere per alium, & si fecerit non proderit ei ex opere operato: nec si postea fiat potens eam per se implere, ab illius impletione erit liber.

Contrarium cum quibusdam aliis tenet *Vualdus de satisfact. n.* 12. Sed quod dixi sequitur apertè ex dictis. Intelligendum tamen est, quando opus iniunctum non est tale, quod per alium exercetur tanquam per merum instrumentum; & in quo reperitur eadem difficultas & bonitas, siue per alius, siue per te illud exerceas: vt fit in datione eleemosynæ. Quare iussus dare certam eleemosynam pauperibus, satisfacit eam dando per famulum. Secùs est de eo qui iubetur ieiunare, legere septem Psalmos, aut quid simile facere.

Vualdus.

83. CONCLVS. IV. Quando sacerdos præscripsit certum tempus pœnitentiæ implendæ, hoc seruandum est, quantum fieri potest: quòd si tunc non fuerit impleta, siue hoc acciderit ex culpa pœnitentis, siue sine ea ob naturalem obliuionem, aut aliam impotentiam, ipse tenetur eam postea data commoditate implere. Quia præceptum cadit directè & per se in substantiam operis: in tempus verò tamquam in circumstantiam accidentalem. Cuius ratio est, quia pœnitentia non iniungitur ad celebrandum aut sanctiùs transigendum certum aliquod tempus, sicut instituuntur festa & ieiunia: sed vt pœnitens satisfaciat Deo pro pœnis ei debitis, & auertatur à peccatis futuris: quæ causæ transacto præscripto tempore adhuc perseuerant, ideóque in pœnitente manet eadem obligatio. Ex quo sequitur, mutare illud tempus præscriptum, impletionem pœnitentiæ nonnihil differendo, modò non sit nimia dilatio, non esse peccatum mortale, quia est materia leuis, vt docet *P. Suarez. disp.* 38. *sect.* 7. *numero* 6.

Iussus pœnitentiam certo tempore implere, eo lapso non soluitur obligatione.

Suarez.

84. Quòd si sacerdos nullum certum tempus præscribat, censendus est præcipere vt pœnitentia prima commoditate fiat. Quare eam diutiùs differre, erit aliquod peccatum maius vel minus prout diu differtur; atque adeò poterit esse mortale, si pœnitentia grauis sit, & valdè diu differatur: quia contra intentionem confessarij & finem Sacramenti grauiter peccatur. Quanta autem dilatio requiratur ad peccatum mortale non-

non facilè poteſt definiri; ſed iudicio prudentis ex eircumſtantiis ſpectandum eſt.

85. Nota primò, Hæc quidem communiter eſſe vera; fieri tamen poſſe vt ſacerdos intendat impletionem pœnitentiæ abſolutè certo tempori alligare; idque ub certas cauſas, præſertim quando diuturnæ ſunt pœnitentiæ, & certis interuallis implendæ. Videtur aliquando expedire, ne fortè ſi pœnitens ſiue ex culpa, ſiue ex impotentia aut obliuione aliquoties ſuo tempore ſtatutam pœnitentiam non impleuerit, tam grauis ei fiat, vt deſperet ſe eam poſſe implere. Quare ſic videntur intelligendæ pœnitentiæ, quando ſacerdos alicui iniungit, vt totu anno ſingulis diebus dominicis audiat duo ſacra: aut vt ſingulis feſtis Chriſti aut B. Virginis confiteatur & communicet: aut eorum profeſtis diebus, aut etiam ſingulis diebus Veneris ieiunet, &c.

86. Nota ſecundò, Quoſdam putare pœnitentem qui oblitus eſt pœnitentiæ ſibi iniunctæ, teneri ſecundò eadem peccata confiteri, vt aliam pœnitentiam pro iis accipiat. Ita *Richard.d.* 17.*a.* 2.*q.*8.*ad* 4. *Antoninus* 3.*p.tit.*14.*c.*19.§.19. *Silueſt.v. Confeſſio* 6.*q.*3.

Richard. D. Antonin. Silueſter.

Sed contrarium eſt verius: quia illa repetitio confeſſionis, neq; eſt neceſſaria ad remiſſionem peccatorum, quæ iam abſolutè remiſſa ſunt, neque ad remiſſionem pœnæ temporalis iis debitæ: quia hæc alia ratione etiam in hac vita obtineri poteſt, & pœnitens abſolutè non tenetur pro ea in hac vita ſatisfacere: neque etiam ad implendum præceptum cõfeſſarij: quia ipſe non præcepit iterare confeſſionem, ſed aliud opus facere, quod pœnitenti iam eſt impoſſibile, ideóque ab eo excuſatur. Quòd ſi tamen ſua culpa, vt quia nimis diu pœnitentiam diſtulit, hoc acciderit; tenetur hoc peccatum confiteri. Aut etiam ſi fortè obliuio accidiſſet ſtatim poſt datam pœnitentiam, & crederet ſacerdotem adhuc eius eſſe memorem: teneretur, ſi poſſet, ab eo petere quid iniunxiſſet, præſertim quando pœnitentia eſſet grauis. Ita *Caiet. in ſumma v. Confeſſio iteranda.*§.*Ex ſatisfactionis. Soto d.*20.*q.*2. *a.* 2.*ad* 3. *Medina de pœnitentia tract.*2.*q.*44.§.*Sequitur ex dictis. Nauar.c.*9.*n.*17.& alij.

Oblitus ſuæ pœnitẽtiæ nõ tenetur ſecũdò eadem cõfiteri.

Caietan. Soto. Medina. Nauarrus.

DVBIVM X.

Vtrùm impletio pœnitentiæ à confeſſario iniunctæ ſit pars Sacramenti, & habeat effectum ex opere operato?

87. DVplex eſt difficultas. Quod ad priorem attinet, *Durand.in* 4.*d.*16. *q.*1. abſolutè negat ſatisfactionem propriè eſſe partem Sacramenti. Primò, quia neque eſt pars formalis, vt per ſe patet: neque etiam materialis; quia hæc eſt ſola confeſſio. Secundò, quia totum nõn poteſt conſiſtere ſine ſuis partibus. Sed hoc Sacramentum eſt perfectum ante ſatisfactionem. Ergo non eſt eius pars. Sed hæc argumenta facilè ſoluuntur. Ad primum enim nego ſolam confeſſionem eſſe partem materialem huius Sacramenti. Contrarium enim definiunt Florent. & Trident. Ad ſecundum Reſp. Totum non poſſe conſiſtere ſine ſuis partibus eſſentialibus, poſſe tamen conſiſtere ſine integralibus, etſi minùs perfectè. Nam homo eſt eſſentialiter perfectus ſine manu: ſatisfactio autem ſolùm eſt pars integralis.

Durandus.

Florent. Trident.

Contrà *Palud.d.*16.*q.*1. vult eſſe partem eſſentialem Sacramenti. Sed nec hoc vllo modo dici poteſt: quia aliàs per abſolutionem non conferretur ſtatim gratia: quia hæc non confertur antequam Sacramentum eſſentialiter ſit perfectum. Illud autem apertè falſum eſt.

Paludan.

88. In ſecunda difficultate quidam abſolutè negant impletionem pœnitentiæ habere aliquem effectum ex opere operato, ſed aiunt ſolùm habere ex opere operantis maiorem effectum ratione obedientiæ, qua pœnitens ſe ſubiicit clauibus Eccleſiæ, & ex virtute earum agit. Ita *Soto in* 4.*d.*14.*q.*1.*a.*5.§.*Nihilominus.* Ratio eius eſt, Primò, quia non eſt Sacramentum. Secundò, quia aliàs etſi quis eam impleret per peccatum veniale, v.c. eam implendo ob vanam gloriam, haberet nihilominus vim ſatisfaciendi, aut gratiam augendi. Atqui videtur abſurdum vt quis peccando venialiter, ſatisfaciat pro peccatis, Ergo, &c. Sed hæc argumenta nihil probant.

Soto.

Ad primum Reſp. Non ſolùm integrum Sacramentum, ſed etiam ſingulæ eius partes poſſunt habere aliquem effectum ex opere operato, ad quem ſunt ſingulariter inſtitutæ. Ad ſecundum, nego minorem. Nam non eſt magis abſurdum vt per tale opus conſequar remiſſionem pœnæ temporalis, quàm vt per ipſum conſequar gratiam habitualem: quod tamen fit, dum pecco venialiter ſuſcipiendo Sacramentum. Ratio eſt, quia conſequor vtrumque effectum non virtute operis, vt à me procedit, ſed prout habet rationem Sacramenti vel integri, vel partialis: & hac ratione eſt quodammodo opus Chriſti, & ex eius meritis omnem ſuam vim habet.

Poteſt quis opere, in quo peccat venialiter, ex opere operato gratiam aut remiſſionẽ pœnæ conſequi.

89. Secunda ſententia omnino oppoſita ait, impletionem pœnitentiæ non ſolùm habere vim ex opere operato remittendi pœnam temporalem, ſed etiam producendi gratiam habitualem. Et hanc ſententiam videtur tenere *D. Thom.in* 3. *p.q.*8.*a.*2.*ad* 2.*& Caietan.in eundem locum.* Citatur pro eadem etiam *Soto in* 4.*d.*17.*q.*1.*a.*2.*ad* 2.*obiect.* vbi etiam videtur ei fauere: ſed omnino contrarium tenet, vt patet ex loco ſuprà citato, ad quem etiam ſe remittit.

D. Thom. Caietan. Soto.

Probatur autem dicta ſententia Primò, quia omne Sacramentum habet vim conferendi gratiam ex opere operato. Atqui illa ſatisfactio eſt pars Sacramenti. Ergo confert ita gratiam. Secundò, quia vt oſtendi tomo 1.q. 79.a. 1. dub. 2. concl.2. quando interim dum durat vſus Sacramenti melioratur diſpoſitio ſuſcipientis; ex opere operato confertur maior gratia. Atqui quamdiu durat pœnitentiæ impletio, durat vſus Sacramenti, & melioratur diſpoſitio ſuſcipientis ratione bonorum actuum quos facit. Ergo augetur etiam gratia ſacramentalis. Tertiò, quia ſatisfactio non ſolùm eſt inſtituta ad puniendum peccata, ſed etiam ad cauendum futura. Atqui ad hoc opus eſt gratia. Ergo ipſa hanc confert.

90. Tertia ſententia media docet, ſatisfactionem à ſacerdote iniunctam habere vim ex opere operato remittendi pœnas temporales. Ita *P. Henriquez l.*5.*c.*20.*n.*7. *Viuald. de ſatisfact. num.* 13. qui

Henriquez. Viualdus.

multos alios citant. Et sine dubio est sententia D.Thomæ,& communior Doctorum.

Adduut qoidam, quamuis pœnitentiam quantumuis paruam quæ hîc & nunc ratione circumstantiarum, aut dispositionis pœnitentis prudenter à confessario iniungitur, semper tollere omnem pœnam pro peccatis remissis restantem. Ita quædam *glossa in cap. Mensuram 85. de pœnitentia d.1. v. Sacerdotis.*

Pœnitētia iniuncta non remittit semper omnem pœnam debitam.

Sed hæc additio non est probabilis, ideóque communiter à Doctoribus reiicitur. Nam ex eo quòd pœnitentia ex opere operato remittat eas pœnas, nullo modo sequitur quòd semper omnes remittat, cùm effectus hic sit diuisibilis: sed remittit maiores vel minores pro sui magnitudine,& dispositione pœnitentis: sicut etiam secundùm dispositionem suscipientis, Sacramenta maiorem aut minorem gratiam conferunt.

Sum.

Affinis huic sententiæ est ea quam tenet *Soto d.20.q.2.a.3.post medium.* vbi ait sacerdotem posse efficere vt eadem pœnitentia plus vel minus pœnarum vsq; ad certum gradum remittat. v.c. humicidio respondeat pœna vt decem. Tunc putat sacerdotem huc sibi confitenti posse pro arbitrio plus minúsve de pœna remittere vsque ad certos gradus, v.c. in casu proposito quinque: atque ita sint quinque quibus singulis post confessiunem restet pœna soluēda vt decem. Tunc si imponat vni pœnitentiam ex se satisfactiuam vt quinque, alteri satisfactiuam vt sex, tertio vt septem, quarto vt octu, quinto vt nouē, tunc secundùm illum singuli æquali deuotione implēdo totam pœnitentiam, æqualiter satisfacient pro tota pœna; nec vllus antequam totam pœnitentiā impleuerit. Nam quod vnius pœnitentiæ secundū se deerit, hoc ei sacerdos virtute clauiū remittet. Idē docet *Gabr.d.18.q.1.a.1. concl.1.*

Gabriel.

91\. Impletio pœnitētiæ est pars integralis Sacramenti.

CONCLVS.I. Certum omnino est impletionem pœnitentiæ à confessario iniunctæ esse veram partem Sacramenti, non quidem essentialem: quia aliàs sine ea Sacramentum essentialiter perfici non posset, quod tamen falsum est: sed integralem, sicut manus aut pes est pars hominis. Est communis DD. & videtur apertè definita cùm in *Florent. in literis Eugenij*, tum maximè in *Trident. sess. 14. c. 3.* vbi dicitur satisfactionem eatenus esse partem materialem Sacramenti, quatenus ad eius integritatem, ac perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiritur.

Florent. Trident.

92\. Confert gratias præueniētes,& remissionem pœnæ.

CONCLVS.II. Hæc satisfactio ex opere operato remittit pœnas, & confert suu tempore gratias aliquas præuenientes, quibus iuuetur pœnitens, vt in posterum fugiat peccata.

Suarez.

Prior pars est ferè communis Doctorum. Secundam tenet *P. Suarez. disp.38.sect.2.num.3.* Prob. quia sicut ipsum Sacramentum, ita quæuis eius pars habet vim efficiendi ex opere operato id quod significat, & ad quod efficiendum directè est institutum. Atqui hæc satisfactio, vt patet ex Trident. suprà, & communi Ecclesiæ sensu, est instituta cùm ad delendas pœnas temporales, tum & vt faciliùs peccata in posterum caueātur: & cōsequenter cùm Sacramenta significent suū effectum, ipsa etiā hunc effectum significat. Ergo habet etiam vim cum ex opere operato efficiendi. Facilitas autem illa vitandi in posterum peccata, datur per gratias præuenientes.

Trident.

93\. CONCLVS. III. Eadem pœnitentia sacramentalis eadē deuotione ac dispositione pœnitentis peracta semper habet eandem vim delendi pœnas peccatis debitas: nec vllo modo est in potestate sacerdotis facere vt in vno maiorem pœnam deleat, quam in alio. Prob. Quia sacerdos nun potest ex opere operato alicui aut conferre gratiam, aut remittere pœnas purgatorij, nisi quatenus potest ei applicare Sacramentum, aut sacrificium, quibus certa ac determinata vis operandi suum effectum indicta est, quam applicans nec augere potest, nec minuere. Quia eiusdem est augere aut diminuere vim actiuam Sacramentorum, cuius est hanc eis dare. Sicut igitur solus Christus ac Deus potest hanc dare: ita solus potest eam augere aut minuere. Et confir. quia secundùm sententiam Soti eadem planè ratione possemus dicere, esse in potestate sacerdotis efficere vt idem Sacramentum æqualiter dispositis inæqualem gratiam conferat: quia ipse non aliter remittit pœnas temporales, quam cōferat gratiam; scilicet applicatione Sacramenti eiúsve partis, siue iniunctione pœnitentiæ.

Minister Sacramenti non potest eius vim minuere aut augere.

Scotus.

94\. CONCL.IV. Probabilius est hanc satisfactionem non conferre gratiam ex opere operato. Videtur communior sententia. Quia cùm Doctores communiter hunc effectum ei non tribuant, videntur eum non agnoscere. Et apertè eam supponit *D.Thom. in 4.d.16.q.1.art.1.quæstiunc.2.ad 3.* Quare quamuis loco cit.n. 89. videatur contrarium indicare, credo tamen eum secundùm hunc locum explicandum, qui rationi longe conformior est.

D. Thom.

Prob. 1. Quia sicut nec integrum Sacramentum: ita nec aliqua eius pars confert vllum effectum quem non significat, siue ad quem conferendum non est instituta. Atqui satisfactio non significat collationem gratiæ sanctificantis, nec ad hanc cunferendam est instituta, sed ad punitiunem & remissionem pœnæ temporalis, & ad facilitandam euitationem peccati futuri, quæ non fiunt per infusiunem gratiæ habitualis: quia hæc nec remittit eas pœnas, vt per se patet, nec facilitat exercitium virtutis, aut fugam peccati, sed huc debet fieri aut per habitus acquisitos, aut per gratias præuenientes, vt ostendi disp. 2. nu.175. Ergo hæc non confert ex opere operato talem gratiam.

2\. Quia aliàs sequeretur cum qui ritè cōfessus & absolutus paulò pòst peccaret mortaliter, & attritus pœnitentiā iniunctā impleret, recepturū gratiam & remissionem peccati: quia, vt ostēdi tom.1.q.62.a.1.du.2. quidquid habet vim cōferendi gratiam iustificantem ex opere operato, potest in attrito delere peccatum mortale. Atqui illud est aperte falsum & contra cummunem sensum, ergo etiam id ex quo sequitur.

Dices, Sequelā maioris esse falsum. Quia peccatū mortale impedit efficaciam ipsius pœnitētiæ in eo factæ. Sed etsi huc de factu verū sit; tamen posita illa sententia esset falsum in attrito: quia cùm, vt ostēdi, tunc illa satisfactio haberet vim remittendi peccatum mortale attrito, nullo modo per hoc à suo effectu posset impediri.

DVBIVM

DVBIVM XI.

Ad quid valeat pœnitentia expleta in statu peccati mortalis?

95\. Certum est eam valere vt satisfiat præcepto ipsius confessarij. Nam sicut aliis præceptis satisfacit, qui ea implet in peccato mortali, quia pônit ipsam substantiam operis præcepti: ita etiam satisfacit huic: quare non tenetur eam postea repetere. Vnde sequitur etiam sufficere ad integritatem ipsius Sacramenti: quia hæc nihil aliud exigit, quàm vt satisfiat præcepto cōfessarij.

Difficultas autem est, Quem effectum habeat pœnitentia in peccato mortali impleta? *Marsilius in 4. q. 11. a. 3. concl. 2. Medina de pœnitentia tract. 2. q. 42. §. Esto igitur.* & alij putant eam etiam pro eo tempore habere suum effectum. Contrà *Soto d. 19. q. 1. a. 5. concl. 2.* cum quibusdam aliis putat eam numquam habere aliquem effectum.

Marsilius. Medina. Soto.

96\. Communior verò Theologorum sententia est eam non habere effectum, quamdiu is qui eam facit manet in peccato; incipere tamen eam habere statim ac resurgit à peccato. Ita *Vivald. de satisfact. n. 12. in fine. P. Suarez. disp. 38. sect. 8. P. Henriquez. l. 5. c. 20. n. 7.* qui plurimos alios citant. Prior pars probatur primò, quia cùm hic effectus sit secundarius ipsius Sacramenti, videtur pendere à persistentia primarij effectus scilicet gratiæ iustificantis, qua peccatum remissum fuit. Secundò, quia cùm hic effectus debeat fieri per applicationem meritorum Christi, propter quæ pœnitenti remittitur pœna temporalis, quæ est quidam affectus amicitiæ; non videtur vnquam concedi inimicis.

Vivaldus. Suarez. Henriquez.

Secunda pars probatur. Quia cùm hæc satisfactio, quatenus est pars Sacramenti sit aliquo modo opus Christi, non videtur omnino esse mortuum, sed tantùm mortificatum, atque ita recedente obice habere suum effectum.

Conclvs. Hæc tota res satis incerta est: quia tamen tertia sententia est ferè communis Theologorum, & habet rationes satis probabiles, videtur ceteris præponenda.

DVBIVM XII.

Quinam possint pœnitentiam semel iniunctam mutare?

97\. Nota primò, Nos non agere hîc de casu in quo aut pœnitentia ab initio imprudenter est iniuncta, ita vt vel longè pœnas debitas peccatis quæ pœnitens confessus est, excedat; vel ei sit moraliter impossibilis: aut est initio fuerit prudenter iniuncta, postea mutatis circumstantiis est pœnitenti facta moraliter impossibilis, quia eam sine graui incommodo explere non potest. Tunc enim nulla potestate opus est, qua illa in aliam mutetur, sed solùm prudenti iudicio, quo causa cognita iudicetur hîc & nunc, vel ex toto, vel ex parte non obligare.

Similiter non loquimur hîc propriè de eo qui habet potestatem concedendi indulgentias, de quo agemus commodiùs disp. 12. vbi ostendam talem posse per concessionem indulgentiarum relaxare pœnitentias iniunctas in puram vindictam peccatorum.

Agimus igitur in casu quo pœnitentia verè obligat pœnitentem, & quærimus à quo sine concessione indulgentiarum commutari possit.

98\. Nota secundò, Hunc casum posse esse quadruplicem. Nam potest quæri, an idem possit mutare pœnitentiam à se iniunctam. Secundò, vtrùm Superior possit mutare iniunctam ab inferiore. Tertiò, vtrum par possit mutare iniunctam à pari. Quartò, an inferior possit mutare iniunctam à Superiore. Rursum quæritur iam, an vt quis mutet pœnitentiam, necessarium sit pœnitentem secundò eadem peccata confiteri.

Prima sententia docet, solum superiorem posse mutare pœnitentiam iniunctam, idque audita eorundem peccatorum confessione, nisi pœnitens paulò post confessionem absolutam eundem confessarium accedat, intra tempus quo secundùm moralem æstimationem possit videri adhuc idem iudicium durare, ita vt sententia non possit dici transisse in rem iudicatam: illud autem tempus definiunt esse vnius aut alterius diei. Ita *Soto in 4. d. 20. q. 2. a. 3. sub finem.*

Soto.

Secunda sententia omnino opposita docet, non solùm eundem sacerdotem, aut eius Superiorem; verùm etiam inferiorem posse mutare pœnitentiam iniunctam, idque non repetita etiam eorundem peccatorum confessione. Ita *Vivaldus de satisfact. n. 31. Victoria n. 211.* & fauet *Navar. c. 26. n. 22.* quamuis posset fortè intelligi solùm loqui in casu posito n. 97.

Vivaldus. Victoria. Nauarrus.

Tertia sententia docet, quemuis posse mutare pœnitentiam iniunctam à pari aut inferiore, etiam non audita eorundem peccatorum confessione: non tamen iniunctam à Superiore nisi ex præsumpto ipsius consensu, quando non potest facilè adiri.

99\. Conclvs. I. In hac commutatione nihil facit ad rem, vtrùm commutaturus pœnitentiam sit superior, an inferior eo qui eam iniunxit, modò peccata ob quæ iniuncta est, non fuerint illi reseruata. Hanc tenet *P. Suarez disp. 38. sect. 10.*

Probatur. Quia etsi ad absoluendum ac ligandum in hoc foro requiratur potestas iurisdictionis, qua vnus homo altero superior est, quæque ab Ecclesia confertur: tamen nec ipsa absolutio nec ligatio fit propriè hac potestate, sed potestate ordinis, quam sacerdos exercet immediatè in persona Christi, & in qua omnes sacerdotes pares sunt. Quare quiuis sacerdos respectu eorum in quos habet iurisdictionem, in hoc foro est supremus sub Christo iudex.

Ex quo patet falsum esse, quod aliqui asserunt, ideò Superiorem posse mutare pœnitentiam inferioris, quia potest in eius præceptis dispensare: quia nullus purus homo in hoc foro est confessario superior.

Nullus purus homo in hoc foro est confessario superior.

100\. Conclvs. II. Audita confessione eorum peccatorum ob quæ fuit iniuncta pœnitentia, quiuis sacerdos, qui pœnitentem eadem numquam confessum potuisset ab iis absoluere, potest pœnitentiam commutare etiam in minorem, si iudicet expedire. Est ferè communis.

Probatur. Quia pœnitens semel à peccatis absolutus habet integrum ius eadem rursus ei-

dem tribunali subiiciendi,& nouum de iis iudicium postulandi, vt patet ex dictis disp.4.n.50. Et confessarius habet potestatem eum absoluendi à peccatis, & pœnitentiam ei iniungendi eodem modo ac si nunquam fuisset absolutus: quo posito cùm hoc iudicium sit legitimum, poterit se reus ei conformare, quo facto per se quodammodo obligatio prioris sententiæ desinet: sicut etiam videmus in omnibus humanis iudiciis. Nam hoc ipso quo reus suam causam legitimè secundò deducit in iudicium, potest se conformare sententiæ secundi iudicis,& à priore recedere, v.c.sit vnus Episcopus,qui aliquem excommunicarit donec tale quid facit: poterit hic illius successorem adire,& proposita rursum causa ab eo sententiam accipere, qua prior mutetur;præsertim quando nemo se opponit.Quod maxime locum habet in hoc iudicio sacramentali,in quo omnes legitimi iudices sunt supremi sub Christo, & est præcipuè institutum in vtilitatem pœnitentis.

Nec refert quod *ca. Placuit, de pœnitentia d.6.* prohibetur ne pœnitens qui se priùs vni sacerdoti commisit, se postea alteri committat, quia solùm intelligitur de pœnitentiis publicis, in quibus per eiusmodi mutationem politia externa valde turbaretur.Secùs est de hoc foro interno. Demum cùm hæc sit communis sententia DD.& confessariorum praxis, videtur etiam esse communis Ecclesiæ.

Dixi, *qui pœnitentem*, &c. Quia nullus potest mutare pœnitentiam iniunctam ob peccata, à quibus non potuisset priùs absoluere. Quia vt possit mutare pœnitentiam,debet circa illa peccata ferre iudicium eodem modo ac si pœnitens numquam fuisset ea confessus, vt communiter DD. fatentur.

101. CONCLVSIO III. Vt confessarius possit mutare pœnitentiam, necessarium est vt pœnitens secundò ei confiteatur peccata ob quę illa fuit iniuncta.Ita *Soto d.10.q.2.a.5.in fine.Siluest.v.Confessio 1.q.27. P.Suarez disp.38.sect.19.n.8.*& alij.Probatur, quia vt patet ex dictis, hæc mutatio debet fieri per actum iudicialem in hoc foro pœnitentiali, qualem nemo potest exercere nisi administrando actu hoc Sacramentum.

Soto, Siluester, Suarez.

Dices, Videri ad hoc sufficere vt pœnitens alia peccata confiteatur. Sed contra primò, hoc iudicium necessariò debet versari circa peccata ob quæ iniuncta fuit pœnitentia, quod fieri nequit nisi in hoc iudicio proponatur, quia omnis actus iudicialis debet fieri cognita causa circa quam versatur. Secundò,quia sacerdos non potest pro libitu paruas vel magnas pœnitentias imponere, sed tenetur sequi causæ æquitatem, spectata grauitate peccatorum, aliisque circumstantiis,quod fieri nequit sine iudiciali peccatorum cognitione, atque eorum confessione.

102. Hinc sequitur primò, Hanc conclusionem habere locum etiam tunc quando pœnitens eundem confessarium accedit, vt pœnitentiam mutet. Quia ipse non potest secundò circa eandem causam ferre iudiciū,nisi per confessionem eorundem peccatorum secundò ad eum deferantur.Excipe tamen casum,quo pœnitens interim dum primum iudicium censetur adhuc moraliter durare, hanc mutationem petit;nimirum priusquam à confessario discesserit; aut saltem eodem die quo confessus est, vel secundùm Sotum & Viualdum suprà, etiam duobus sequentibus diebus. Sed in hoc casu tutius crederem, vt secundò eadem peccata confiteretur: quod quamdiu sacerdos meminit præcedentis confessionis vnico verbo fieri potest,si pœnitens dicat se eadem peccata rursum confiteri,& petere absolutionem & pœnitentiam.

Sotus, Viualdus.

103. Infertur secundò, Vt aliquis sacerdos possit mutare pœnitentiam iniunctam à priore, omnino esse impertinens,quòd huius consensus præsumatur. Quia cùm hic non nisi audita confessione possit eam mutare, nullo modo potest validè consentire vt alter hoc faciat.

Infertur tertiò, Pœnitentem nullo modo satisfacere, si loco pœnitentiæ faciat quoduis aliud opus etiam apertissimè longè melius. Primò, quia cùm non exequatur sententiam iudicis, non potest eius præcepto satisfacere. Sicut etiam nullo modo satisfacit præcepto Ecclesiæ, qui loco ieiunij ad quod obligatur facit alia opera longè meliora.Secundò, quia secundum illud opus cùm non sit ei iniunctum virtute clauium, non potest habere rationem pœnitentiæ sacramentalis.

Non satisfit pro pœnitentia per opus melius.

Infertur quartò, Eum qui ratione obliuionis, aut aliter factus est impotens implere pœnitentiam, siue id factum sit cum peccato ipsius, siue sine eo,non teneri eius loco aliqua alia opera satisfactoria facere:& quamuis ea faceret, si postea fieret potens implere pœnitentiam, eodem modo teneretur eam implere,ac si illa nun fecisset. Sicut qui eò quòd perdidisset suum breuiarium esset factus impotens legere horas canonicas,non teneretur alias preces earum loco recitare: nec eas recitando tolleret obligationem legendi horas, si fortè postea aliud breuiarium reperiret.

Oblitus sua pœnitentia non tenetur eius loco alia opera facere.

DISPV

DISPVTATIO XI.

DE PVRGATORIO.

Hactenus disputauimus qua ratione possimus in hac vita obtinere remissionem peccatorum tam secundùm culpam, quàm secundùm pœnam: quia tamen sæpe contingit aliquos ex hac vita decedere antequam pro peccatis plenè satisfecerint, disputandum nobis est qua ratione post hanc vitam purgari possint. Qua in re tres sunt præcipuè difficultates. Prima est cum hæreticis, qui negant vllas animas iustorum post hanc vitam à peccatis purgari. Secunda versatur circa pœnas & statum earum animarum quæ in purgatorio sunt. Tertia circa modum quo à nobis iuuari possunt.

DVBIVM I.

Vtrùm aliqua animæ post hanc vitam in purgatorio pœnis temporalibus expientur?

1. Lutherus. VAriè olim diuersi hæretici circa hanc quæstionem errarunt: sicut etiam Lutherus initio cum suis variè de ea sensit: tandem tamen tam ipse quàm alij omnes huius temporis hæretici in hoc conspirarunt, vt omnino negarent vllum esse purgatorium, siue locum in quo illi qui moriuntur in gratia, antequam omnino pro peccatis satisfecerunt, temporalibus pœnis puniuntur & purgantur. Ad quod non tam certa aliqua ratione mouentur, quàm quadam auaritia, vt scilicet habeant occasionem euertendi omnia monasteria, & anniuersaria sacra, quæ in subsidium istarum animarum fundata sunt.

Florent. Trident. Partem igitur affirmatiuam vniuersa semper ab initio tenuit Ecclesia, & tandem clarissimè definierunt *Concil. Florent. sess. vlt. in decreto fidei.* & *Trident. sess. 6. can.* 30. eamque plurimi qui contra hæreticos scripserunt hoc nostro æuo doctissimè tam ex Scripturis quàm ex Patribus probarunt, & inter alios pulcherrimè *Card. Bellarm. lib. de purgatorio, P. Gregorius à Valentia, in 3. p. disp. 11. quæst. 1. & P. Suarez disp. 45. sect. 1.* Quare cùm ab his res tota luculentissimè sit discussa, eam tantùm breuiter percurram, vt qui hæc legunt possint habere aliqua fundaméta, ex quibus fidem catholicam contra hæreticos tueantur. (Bellarm. Valentia. Suarez.)

2. 2. Mach. 12. Probatur primò ex 2. Machab. cap. 12. vbi dicitur Iudas Machabæus collegisse pecunias, & misisse duodecim millia drachmarum Ierosolymas vt offerretur sacrificium pro iis quæ cideerant in bello, & subditur: *Bene & religiosè de resurrectione cogitans (Nisi enim eos qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis.) Et quia considerabat quòd hi qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis orare vt à peccatis soluantur.* Vbi expressè dicitur, & exemplo non vnius Iudæ sed omnium Machabæorum (qui in hoc factum pecunias contulerant) probatur benè & religiosè eos facere, qui pro defunctis orant vt à peccatis soluantur. quod omnino vanum esset, si nulli defuncti aliquibus peccatis, siue peccatorum pœnis persoluendis ligarentur, à quibus per nostras preces possent solui.

3. Contra hunc locum hæretici obiiciunt primò, librum hunc non esse canonicum. quod probant primò, quia eius auctor in fine petit sibi concedi veniam, si qua in re errarit. quod in scriptorem hagiographum non cadit. Secundò, quia in eo laudatur Rasias quòd seipsum occiderit. quod tamen impium est. Tertiò, quia in duobus illis libris sunt aliquot antilogiæ. Quartò, quia *D. Augustin l. 1. cap. 31. contra Gaudentium*, dicit eos libros sobriè legendos esse, quasi suspecti sint. Quintò, quia auctor videtur supponere animas simul cum corporibus mori. quia sentit iis non profuturas nostras orationes nisi esset resurrectio. Illud autem est omnino impium. (D. August.)

Obiiciunt secundò; Quòd Iudas ibi dicatur orasse pro iis, qui erant mortui in peccato mortali. Erant enim occisi, quia acceperant sibi donaria idolorum quod *Deuteron. 7. v. vlt.* erat prohibitum. quare illis preces prodesse non poterant. Tertiò, quòd ex eo quòd illi orabant pro defunctis, non sequatur eos fuisse in purgatorio. Nam poterant illi hoc solùm facere, vt ostéderét suum in eos affectum. Et sic etiam respondent, quando docemus Patres orasse pro defunctis. Quartò, quòd Machabæi exemplum non faciat legem. potuit enim in eo errasse. (Deuter. 7.)

4. Sed hæc planè ridicula sunt. Ad primum Respondeo, hoc repugnare communi Ecclesiæ sensui. Nam *Concilium Carthag. 3. can. 47. Innoc. 1. epistola 3. ad Exuperium cap. vltim. D. August. lib. 18. de ciuit. cap. 36. & D. Hieronym. in prologum horum librorum*, hunc librum inter canonicos numerant. (Concil. Carthag. 3. Innocent. I. D. Aug. D. Hieronym.)

Ad primam probationem Respondeo, falsum sumi. Nam auctor nullo modo petit veniam erratorum, sed tantùm petit sibi cōdonari, si quid minùs concinnè & eleganter narrauerit. quod facilè in hagiographum cadit.

Ad secundam Resp. non laudari ibi factum Rasiæ, sed tantùm narrari fortitudinem animi ipsius in contemnenda morte. Adde, omnino credibile esse eum oppetiisse mortem ex singulari Dei instinctu, qui potuit ei dare veniam

ſcipſum occidendi, ſicut de multis martyribus legimus: quæ tamen exempla admiranda magis ſunt quàm imitanda: ideóque D. Auguſtinus monet vt cautè ea legamus, ne putemus nobis ſimilia licere quæ nulli ſine ſingulari Dei inſtinctu licent. Ex quo patet ſolutio quartæ probationis.

D. Aug.

Ad tertium Reſpondeo, non eſſe veras, ſed ſolùm apparentes antilogias, quod multis aliis Scripturæ locis vſu venit: vt patet vel ex ſola oratione, quam Actorum 7. habuit B. Stephanus, in quà v. 2. 5. 6. 14. 16. ſeptem vel octo dicuntur, quæ videntur repugnare iis, quæ dicuntur Geneſis cap. 12. 23. 33. 50. & Exodi 1. & ad Galat. 3. Et ideo tamen docti non reiiciunt hanc orationem à Scriptura canonica, ſed ſtudioſè laborant vt eas apparentes antilogias concilient.

Actor. 7. Geneſ. 12. Exod. 1. Galat. 3.

Ad quintum, nego auctorem hoc vllo modo ſentire, ſed ex communi tunc Hebræorum ſenſu ſupponit idem eſſe, non eſſe reſurrectionem mortuorum, & animas eſſe mortales. Et ex eo quòd anima ſit immortalis, ſequi eſſe reſurrectionem mortuorum: ſicut etiam idem eodem modo vbique Scriptura ſupponit: vt patet 1. *ad Corinth. 15. v. 29 ac ſequentibus*, & ſæpe alibi.

1. Cor. 15.

5. Ad ſecundam obiectionem Reſpondeo, Iudam piè ac probabiliter credidiſſe tales vel omnes, vel ſaltem ex parte, aut ratione ignorantiæ fuiſſe excuſatos à grauiore peccato: aut in ipſis mortis anguſtiis diuina gratia præuentos doluiſſe de peccato, & ita veniã obtinuiſſe. Ad hoc autem credendom valido argumento mouebatur, quòd illi omnes magno zelo legis ac honoris Dei permoti animas ſuas maximis periculis obieciſſent. Quare non eſt credibile eos ſcienter voluiſſe contra legem peccare pro cuius defenſione ipſam mortem fortiter contemnebant. Aut ſi ex imbecillitate peccabant, omnino credibile eſt, diuinam bonitatem, quæ eos ad aliorum exemplum corporaliter puniebat, pro tam pio opere dediſſe eis gratiam, qua a morte ſpirituali reſurgerent. quod apertè indicant illa verba, *Et quia conſiderabat quod hi*, &c.

Ad tertiam Reſpondeo, eam apertè repugnare textui, in quo ſignificatur eos oraſſe pro iis vt ſoluerentur à peccatis; & hoc tamquam pium laudatur: & omnino vanum eſſet orare pro aliquo ſolùm vt oſtendamus noſtrum in eum affectum, quando credimus orationem ei nullo modo poſſe prodeſſe. Et quamuis ex eo quòd illi orabant pro mortuis, non ſequatur hos verè fuiſſe in purgatorio: benè tamen ſequitur, illos putaſſe eas animas poſſe eſſe in tali ſtatu, in quo adhuc peccatis ligatæ, noſtris orationibus iuuari poſſent. quod nos ſolùm contendimus.

Ad quartam Reſpondeo, illud factum non fuiſſe ſolius Machabæi, ſed totius exercitus; & ex eo clarè probari quæ fuerit illo æuo Iudæorum hac de re opinio. quæ cùm à Scriptura laudetur, non potuit eſſe malè fundata.

6. Probatur ſecundò, ex 1. ad Corinth. 3. vbi Apoſtolus ait: *Vnuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fænum, ſtipulam: vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit quod ſuperædificauit, mercedem accipiet, ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.*

1. Cor. 3.

Vbi Nota primò, Apoſtolũ hîc comparare fideles & præſertim concionatores (de his enim primò & per ſe loquitur, & tantùm conſecutiuè de aliis) diuerſis hominibus, qui in ciuitate benè fundata ſuper firmam petram diuerſas domos ædificant, aliqui ex pretioſo marmore, auro, argento, & ſimili materia, quæ ab igne non læditur: alij ex ligno, fœno, ſtipula quam ciuitatem ſi contingat incendi, lapides, aurum & argentum maneot illæſa: lignum, fœnum, ſtipula conſumuntur, & is qui intus eſt patitur detrimentum, & ambuſtus effugit.

7. Nota ſecundò, Quod dicitur hîc, *Dies enim Domini*, græcè habeti ἡ γὰρ ἡμέρα, id eſt *ipſa*, ſiue *illa dies*, ſcilicet Domini: per quam antonomaſticè intelligitur dies extremi iudicij, iuxta illud 2. ad Timoth. 4. *Quam reddet mihi Dominus in illa die.* & alibi. Idemque dicitur dies Domini Sophoniæ primo, *Iuxta eſt dies Domini magnus.* Et Ioelis 2. *Venit dies Domini*, &c. & hic propriè reuelabitur in igne iuxta illud Pſalm. 96. *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Et in illo, toti mundo qualia ſunt omnium mortalium opera, clariſſimè demonſtrabitur. Quem diem ſecundùm textum græcum dicit Apoſtolus reuelari in præſenti: quia Apoſtoli ex præceptu Dei diem iudicij vbique tamquam mox futurum, & quaſi iam præſentem denuntiabant. Similiter per ignem primò & per ſe intelligit ignem quo orbis ante iudicium conflagrabit; qui ſimul expiabit peccata fidelium, ſi quæ adhuc expianda reſtent: ſecundariò tamen per *illum diem* intelligit etiam diem mortis, & iudicij particularis cuiuſque fidelis. Quia quod ad rem attinet, vnum idemque iudicium exercetur, eademque ſententia circa vnumquemq; fertur hora mortis ipſius, quæ feretur in extremo iudicio. Quare hi dies hic ab Apoſtolo, & ſæpe aliàs in Scriptura confunduntur, quaſi vnus ac idem eſſet. Sic quia excidium & deſolatio vrbis Ieroſolymitanæ erat typus extremæ deſolationis totius mundi: Chriſtus Matth. 24. & Luc. 21. vtraque confundit, & de iis quaſi eodem tempore futura eſſent, loquitur. Similiter ſub igne quo purgabuntur fideles in fine mundi ſubintelligit etiam ignem purgatorij, quem tamquam ſatellitem Chriſto iudici aſtare facit, paratum punire peccata in ipſum commiſſa. hic autem ignis probat ſingulorum opera; illos, qui aurum & lapides pretioſos ædificarunt, non attingẽdo. Sicut ignis immiſſus in ciuitatem diceretur probare illa ædificia, ſiue demõſtrare eſſe ex materia incombuſtibili constructa, quæ nullo modo attingeret, cùm alia omnia depaſceret. Item eos, qui lignum, fœnum, ſtipulas ſuperædificarunt, comburendo & puniendo, & ita probabit eorum opera eſſe mala, oſtendendo eos commiſiſſe aliquid combuſtibile, ſiue propter quod digni erant, qui igne punirentur; atque ita ſalui erunt, *ſed quaſi per ignem*: quia illo igne

2. Timot. 4. Sophon. 1. Ioel. 2. Pſal. 96.

Iudicium particulare & vniuerſale ſæpe in Scriptura pro eodem accipiuntur. Matt. 24. Luc. 21.

igne non consumentur, sed purgabuntur, vt sublata omni cunquinatione, quæ in regnum cæleste intrare non potest (vt dicitur *Apocalyp.* 21. *v.* 37.) ipsi omnino æterna gloria perfruantur.

Apoc. 21.

8. Hæc huius loci explicatio videtur maximè genuina & consona textui. Alij varij varias adferũt, vt videre est apud *Card. Bellarm. & P. Suarez citatos numero* 1. Fere tamen omnes huius loci interpretes, atque etiam Patres ex eo probant purgatorium, vt ex eorum scriptis & dictis auctoribus patet, & ex textu clarè colligitur. Nam certum est primò, per diem Domini intelligi, aut diem iudicij extremi, aut particularis, quo quisque statim a morte iudicatur: vt patet ex Scriptura, quæ vbique tempus vitæ nostræ vocat *tempus nostrum*: quia nobis ad pœnitentiam datum est Luc. 19. *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi*: aut etiam quia Deus nos hic permittit nostro arbitrio multa agere. Sic Lucæ 22. Christus ait Iudæis *hæc est hora vestra.* Contrà dies iudicij dicitur dies Domini, vt patet ex locis suprà citatis; quia ipse tunc suo arbitrio peccata puniet, prout iustitia exigit.

Bellarm. Suarez.

Luc. 19. Hoc tempus dicitur nostrũ, tempus Iudicij dies Domini. Luc. 22.

Secundò, apertè ex loco Apostoli constat in illo die, siue post tempus huius vitæ nostra opera per ignem esse probanda, & futurum vt aliquorum opera ita ardeant, vt ipsi detrimentum patiantur, siue vt in græco habetur, mulctentur ac puniantur: ita tamen vt ipsi deinde salui sint. quod (quidquid quidam Græci dicant) nullo modo potest intelligi de damnatis, qui nullibi in Scriptura dicuntur saluari, sed æternùm perire. Quare necessariò debet intelligi de illis, qui sunt futuri beati. Ex quo apertè concluditur, aliquorum iustorum peccata post hanc vitam temporali pœna puniri. quod hac disputatione contra hæreticos contendimus.

9. Probatur tertiò ex 1. ad Corinth. 15. vbi Paulus contra quosdam iudaizantes, & negantes resurrectionem mortuorum disputans, ait: *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis: si omnino mortui non resurgant? Vt quid & baptizantur pro illis?* Quasi dicat, Frustra & inaniter id faciunt: quia si mortui non resurgunt (vt omnes communiter fatentur) sequitur, animam simul cum corpore extingui, atque ita nullo modo suo baptismo possunt mortuis prodesse.

1. Cor. 15.

Vbi Nota primò, Apostolum hîc disputantem contra quosdam hæreticos iudaizantes & sequentes sectam Saducæorum, qui negabant animæ immortalitatẽ, ac corporum resurrectionem, illos confutare ex communi Iudæorum consuetudine, qui ex traditione à maioribus accepta, solebant baptizari pro mortuis.

10. Nota secundò, Baptismum hîc aut sumi metaphoricè pro lamentis, lachrymis, pœnitentiis, afflictionibus, operibusq; pœnosis, quæ ipsi pro defunctis assumebant. quod in Scriptura frequentissimum est Marci 10. *Potestis bibere calicem, quẽ ego bibo, aut baptismo quo ego baptizor, baptizari?* Et Luc. 12. *Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor vsque dum perficiatur?* Vbi passionem suam vocat baptismum. Sic Psal. 123. dicitur: *Torrentem pertransiuit anima nostra, forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.* Vbi afflictiones vocat *aquam*, & pertransire aquam, siue in ea immergi ac baptizari, idem est quod affligi. Aut etiam potest dici accipi propriè pro ablutione qua Iudæi abluebantur ante sacrificia, & consequenter pro ipso sacrificio. Dicitur igitur apud Apostolum *baptizari pro mor.* qui pro iis se affligebant, aut sacrificabant vel potiùs vtrique. Nam Iudæos vtrumque facere solitos, patet ex Genesis 50. vbi Ioseph cum suis per septem dies fletu magno fleuit pro patre suo. & ex 2. Reg. 3. vbi Dauid iussit populum accingi saccis, & cum eo ieiunans vsque ad vesperam fleuit pro Abner occiso. Et l. 2. Machab. 12. vbi Iudas cum toto populo curauit pro occisis in bello offerri sacrificia. Apostolus igitur ex hac vniuersali & antiquissima Iudæorum consuetudine probat resurrectionem mortuorum. quia hæc scilicet vanissimè fierent, si mortui non resurgerent, siue, quod idem est, si anima simul cum corpore interiret. Quare eodem modo frustra hæc fierent, si omnes mortui statim à morte essent aut damnati, aut beati, nec vllis iustis restarent vllæ pœnæ, à quibus liberari possent, persoluendæ, quia illæ afflictiones ac sacrificia illis nullo modo possent prodesse. Quare vanissimi fuissent tam Ioseph, quàm Dauid, qui pro mortuis se afflixissent, ac fleuissent, si hæc illis prodesse non poterant.

Marc. 10. Luc. 12. Psal. 123. Gen. 50. 2. Reg. 3. 2. Mach. 12.

11. Quod autem hæretici respondent, illos solùm ea fecisse luctus ostendendi causa, nimis frigidum est, & tantis viris indignum, qui tanta afflictione ac labore nihil aliud egissent, quam vt mollitiem animi sui omnibus ostentarent, vt qui suorum mortem celso animo ferre non possent. Quod maximè confirmatur responso Dauidis, qui 2. Reg. 12. rogatus cur filio nato sibi ex Bethsabee, adhuc viuo ac ægrotãte fleuisset ac ieiunasset; cu autem defuncto luctum omnem deponeret, ait: *Propter infantem dum adhuc viueret, ieiunaui & fleui: dicebam enim, Quis scit si fortè donet eum mihi Dominus, & viuat infans? Nunc autem quia mortuus est quare ieiuno? numquid potero reuocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum*, &c. Clarè docens vanissimum esse affligere se pro mortuis, quibus ea ratione prodesse non possumus: qualis erat ille infans, quem sciebat nullas habere pœnas tẽporales persoluendas, quia ipse nondum poterat peccare. Qui plura loca Scripturæ pro hac sententia velit videre, videat *Card. Bellar. suprà l. de purgatorio.* hæc enim nobis sufficiunt.

2. Reg. 12. Bellarm.

Prob. quartò ex vniuersali totius ab initio Ecclesiæ consensu, quæ semper curauit orari pro defunctis, vt patet primò ex antiquissimis liturgiis ac libris ritualibus, D. Iacobi, D. Marci, D. Basilij ac Æthiopum, ac Romana, quæ creditur esse D. Petri. quæ habentur initio tomi 6. bibliothecæ Patrum, in quibus omnibus instituuntur certæ preces pro defunctis.

12. Secundò ex consensu omnium Patrũ, qui semper communiter senserũt orandum esse pro defunctis. quod vanissimè fecissẽt, si hoc nõ potuisset iis prodesse: nec prodesse potuisset, si omnes statim à morte essent damnati aut beati, nec vlli pœnas aliquas temporales paterentur. Quare hæreticis contrà obgannientibus hîc iterum

ing

D. Aug. suggerendum illud *D. Augustini epistola* 118. *ad Ianuarium*, vbi ait: *Similiter etiam, si quid horum tota* (scilicet Ecclesia) *per orbem frequentat* (scilicet tanquam rectè factum supponendum est.) *Nam hoc quin ita faciendum sit disputare, insolentissima insania est.* Si quis autem ... consensum hac in re omnium Patrum videre cupit, legat *Card. Bellar. ac P. Suarez citatos n. 1.* Nobis sufficiet vnius aut alterius auctoritatem attulisse.

Bellarm. Suarez.

13\. *D. Ambrosius l. 2. epistola 8. ad Faustinum* agens de obitu sororis ait: *Itaque non tam deplorandam quàm prosequendam orationibus reor; nec mæstificandam lachrymis tuis sed magis oblationibus animam eius Domino commendandam arbitror.* & *D. Chrys. homil.* 41. *in priorē ad Corinth. Iuuetur*, scilicet mortuus, *non lachrymis, sed precibus, supplicationibus, eleemosynis, oblationibus. D. August. l. de cura pro mortuis*, vbi totus ferè est in hac re suadenda *c. 1.* ait: *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium: sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur: non parua tamen est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas: vbi in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Vbi ex testimonio D. Augustini discimus, totius Ecclesiæ consuetudine & auctoritate probari, vt pro fidelibus defunctis oretur: nec hoc fit ob alium finem nisi vt iuuentur, ac à pœnis suis liberentur, Quare aut hæretici damnent suam sententiam, aut totam Ecclesiam erroris arguant; & contra promissionem Christi Matth. 16. dicant portas inferi contra eam præualuisse.

D. Ambros. D. Chrysost. D. Aug. Matt. 16.

Solùm hic notanda est quorumdam hæreticorum impudentia, qui relictis multis clarissimorum Patrum testimoniis, quibus clarissimè asserunt fidelium animas sæpe adhuc temporalibus pœnis post hanc vitam purgari, & nostris precibus iuuari posse, adferunt quædam loca D. August. & aliorum, in quibus dubitanter disputant de modo, quo animæ illæ puniuntur, quasi ipsi de re ipsa dubitarent, quam tamē apertissime & constantissimè asserunt.

14\. Probatur quintò, Quia, vt ostendi suprà disputatione 2. dub. 12. sæpissimè contingit vt post remissam culpam restet nobis aliqua pœna persoluenda; & consequenter sæpe contingit vt quis moriatur antequam pro omni tali pœna satisfecerit. Ergo tunc debet alicubi satisfacere vel satispati post hanc vitam. Nulla enim est ratio cur dicamus Deum tunc relinquere ea peccata impunita, aut omnes eas pœnas remittere. Eademque est ratio eorum qui subitò moriuntur cum solis peccatis venialibus, qui post hanc vitam purgari & puniri debent. Ergo aliqui post hanc vitam temporalibus pœnis puniūtur, quod nos asserimus.

15\. Obiiciunt hæretici primò, Nullibi exstare in Scripturis nomen purgatorij, aut præceptum operandi pro defunctis. Sed hæc nugatoria sunt, nec contra nos faciunt. Nec enim de nomine, sed de re disputamus, quam clarè ex Scriptura probauimus. Nec opus fuit vt Scriptura nobis præciperet, vt oraremus pro defunctis, sed debet nobis sufficere quòd proferat ac laudet facta eorum, qui illud fecerunt, vt nos ea etiam laudabiliter imitemur.

Obiiciunt secundò, Ecclesiastæ 11. dicitur, *Si ceciderit lignum ad Austrum aut Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Ergo non datur locus in quo animæ purgandæ ad tempus permaneant. hinc Matth. 25. omnes mittuntur vel ad cælum, vel ad infernum, nulli ad purgatorium. Et Apocal. 14. dicitur, *Beati mortui, qui in Domino moriuntur: amodo iam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis.* Ergo non patiuntur amplius post hanc vitam. Confirmant hoc demum ex quibusdam locis Patrum, qui videntur tantùm duo receptacula mortuorum agnoscere.

16\. Eccle. 11. Matt. 25. Apocal. 14.

Respondeo primò, Si hæc aliquid valerent, euerterent communem hæreticorum sententiam docentium iustorum animas vsq; ad diem iudicij non admitti in cælum, sed clausas teneri sub altari. quare vltra duo illa loca, tertium vsque ad diem iudicij coguntur admittere. Deinde Respondeo, Ecclesiastem solùm asserere statum gratiæ, vel peccati siue odij Dei, post hanc vitam esse immutabilem: & siue homo iustus ac amicus Dei, siue peccator & filius gehennæ moriatur, perpetuò talem futurū. Aliàs deberemus dicere, Patres perpetuò permāsuros in lymbo, in quo ante Christi aduentum detinebantur, nec vnquam fruituros visione beatifica.

Christus autem Matth. 25. loquitur de statu animarum futuro post iudicium, qui solùm erit duplex, scilicet beatorum & damnatorum. Eodem modo D. Ioannes in Apocal. loquitur de statu futuro post hanc vitam, vt patet ex contextu. Similiter etiam Patres asserentes tantùm esse duo loca, quibus recipiantur animæ defunctorum, loquuntur de locis ac statibus in æternū permanentibus. quia disputant contra Pelagianos, qui etiam post diem iudicij comminiscebātur futurum tertium locum, in quo pueri mortui sine baptismo perpetua quadam beatitudine fruerentur. quod Patres impugnant & damnāt, Aliàs quæ fuerit eorum mens de purgatorio satis ex dictis constat.

Matt. 25.

17\. Obiiciunt quædam alia, sed quæ non sunt vllius momenti; quæ vide, si lubet, apud Card. Bellarm. suprà.

DVBIVM II.

Quo loco sit purgatorium?

NOta, Theologos præter cælum communiter quatuor animarum receptacula constituere. Primò, infernum damnatorum; quem fide constat esse locum subterraneum circa centrum terræ. Nam Prouerb. 9. dicitur, *In profundis inferni conuiuæ eius.* Et 15. *Semita vitæ super eruditum vt declinet de inferno nouissimo.* hinc vbiq; Scriptura opponit cælum inferno, tāmquam loca remotissima sursum ac deorsum. Iob 11. *Excelsior cælo est, & quid facies? profundior inferno, & vnde cognosces?* Similia habes Psal. 138. Isaiæ 14. & alibi. Quare insulsus omnino Caluinus est, qui *l. 2. instit. c. 16. & l. 3. cap. vlt.* negat infernū sub terra esse, vult que animas damnatas nullo certo loco concludi, nec aliud pati quàm quòd apprehendant

Prouerb. 9. Iob. 11. Psal. 138. Isai. 14. Caluinus.

Deum

Deum sibi iratum. quod apertissimè dictis Scripturæ locis,& Matth.25.repugnat.

Matt 25.

18. Secundus locus est lymbus puerorum qui sine baptismo moriuntur, & solam pœnam damni æternam patiuntur. Quem locum omnino coniunctum esse inferno, videtur insinuare *Florens.sessiole.* vbi dicit animas eorum qui in peccato mortali, aut solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen imparibus puniendas. Quare hic tam à Concilio, quam à Patribus sub inferni nomine comprehenditur, quasi vnus locus.

Florent.

Tertius locus est in quo ante Christi aduentum,iusti ab omni peccato purgati post mortem detinebantur, sinus Abrahæ in Euangelio dictus: quem fuisse subterraneum aperte colligimus ex symbolo, vbi dicitur Christus *descendisse ad inferos.* Et ad Ephes. 4. *In inferiores partes terræ:* nimirum ad Patres ex lymbo liberandos: vt Catholici omnes docent.

Ephes.4.

Quartus locus est purgatorium, in quo decedentes in gratia, persoluunt pœnas peccatorum, pro quibus hic non satisfecerunt. Quamuis autem quidam putent eas animas non vno sed variis locis puniri; tamen communis Theologorum sententia est, eas certo loco subterraneo puniri. quod etiam videtur omnino conueniens. Nam cùm sint rei, conuenit vt in carcere detineantur, donec vltimum quadrantem soluerint: vt ex Euangelio etiam colligitur.

Conuenit præterea inter Theologos, infernum inter hæc loca esse profundissimum,& centrum mundi occupare: & omnino consonat Scripturis citatis. Qualis autem inter reliqua tria ordo sit, DD.inter se varia sentiunt, nec ex vllo fundamento potest aliquid certi probari. Quare non duxi hæc fusiùs disputanda. Qui plura videre desiderat, legat P. Suarez hic disput. 45.sect.2.

Suarez.

DVBIVM III.

Quas pœnas animæ in purgatorio patientur?

19. HAnc difficultatem varij variè explicant. *D. Bonauent. in 4. d.20. p.1.a.1.q.2. & 3. Soto d. 19.q.3.art.2.Card.Bellarm.l.2.de purgatorio cap. 10. 11.12.13.14.P.Valentia in 3.p. disp.11.q.1. puncto 2.&* fusissimè *P.Suarez. disp.46.sect.1. & 2.* Qui in quibusdam rebus varia inter se sentiunt; partim ob quasdam visiones, quæ apud Bedam aliosque leguntur;partim quia res hæc magna ex parte nobis obscuræ sunt, & in multis non sunt ita certa fundamenta, ex quibus hanc vel illam partem possimus clarè probare. Quare in iis solùm breuiter probabiliores Theologorum sententias proferam cum breui ratiuncula. Qui plura volet, dictos auctores consulat.

Bonauent. Soto. Bellarm. Valentia. Suarez.

20. CONCLVS.I. Certum est omnes animas quamdiu sint in purgatorio carere visione beatifica. Est commonis DD. Primò, quia nemo videt Deum nisi plenè purgatus ab omni reatu peccatum consequente. Secundò, quia sicut ipsæ merentur adhuc pœnis temporalibus puniri; ita etiā priuari visione Dei, cum qua nulla afflictio connaturaliter potest consistere. Adde etiā, omnino esse indecens dignum puniri, tanta beatitudine perfrui. Quare hæc temporalis beatitudinis priuatio habet verè rationem pœnæ.

Cum visione Dei nulla afflictio naturaliter consistere potest.

21. CONCLVS. II. Dilatio hæc beatitudinis eas etiam aliqua molestia afficit. Cùm enim iam perfectè cognoscāt maximū esse bonum Deum videre, fieri naturaliter nequit, quin hoc valde desiderēt. *Spes autem quæ differtur, affligit animam.* Prouerb. 13. Et in hanc conclusionem etiam communiter Doctores consentiunt. disputant tamen vtrùm hic dolor vehemens sit? *D.Thom.in 4.d.21.q.1.a.1.q.3.Soto d.13.a.3. concl.2.* & quidem alij putant hanc pœnam iis animis esse acerbiorem,quàm sint vllæ aliæ pœnæ, tam huius vitæ, quàm purgatorij. Quia cùm perfectè apprehendant beatitudinem esse summum bonum, vehementissimè eam desiderant,& consequenter vehementissimè dolent se ea priuari.

Prouerb.13.

D.Thom. Soto.

Contrà *D.Bonauent.in 4.d.20.p.1.artic.1. quæst. 2. & Cardin. Bellarm. lib. 2. de purgatorio cap.14.* cum aliis putant hunc dolorem non esse tam vehementem. Primò, quia etsi beatitudo perfectè ab iis cognita excitet in iis summum sui desiderium, ita vt mallent quiduis ferè pati, quàm ea diutiùs carere: atque ita eius dilatio sit nata excitare magnam tristitiam: hæc tamen in illis animabus multum lenitur gaudio quod percipiunt ex certissima illius spe. Secundò, quia illæ animæ habent omnes suas passiones perfectè domitas. Quare cùm possint facilè talem tristitiam vitare, nulla videtur ratio, cur eam spontè assumant: præsertim cùm hoc videatur nonnihil repugnare summæ illi animi æquitati, qua se totaliter diuinæ voluntati conformant, & in eius dispositione conquiescunt.

Bonauent. Bellarm. Dilatio beatitudinis non ita grauiter affligit existentes in purgatorio.

22. Confirm. Quia etiam antiqui Patres in lymbo non minùs intelligebant quantum esset bonum videre Deum:& quamuis ex huius dilatione aliqualem susciperent molestiam: vt patet ex illis eorum ardentibus desideriis, quæ nobis exprimit Isaias c. 45. & 64.inducens eos his vocibus Christum inclamantes: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra & germinet saluatorem.* Item,*Vtinam dirumperes calos & descenderes*,&c. illam tamē fuisse omnino moderatam, & per se est omnino credibile, & patet ex illo Abrahæ de Lazaro Luc.16.testimonio, *hic consolatur.* Quare igitur non dicamus idem de animabus existentibus in purgatorio?

Sicut nec olim Patres in lymbo.

Isa.45.

Luc 16.

23. Dices, Esse diuersam rationem, Primò, quia existentes in lymbo sciebant se ibi hærere non ob propriam vllam culpam, à qua iam omnino erant purgati. Secundò, sciebant se non posse tali dolore accelerare suam beatitudinem. Contrà animæ in purgatorio sciunt se ibi ob propriā culpam detineri, & ille dolor potest illis seruire pro purgatione peccati, & consequenter pro celeriore liberatione. Sed hæc non videntur satisfacere. Nam ex priore differentia tantùm sequitur,animas illas grauiter dolere se commisisse talia peccata, ob quæ merentur ad tempus priuari visione Dei: non autem eas propriè dolere,quia hæc visio differtur. Nam damnū quod patiuntur secundùm se præcisè in vtrisque est æquale. In secundo verò sumitur, has animas per illam

Animæ in purgatorio per spontaneã tristitiam non possunt liberationem suã accelerare.

illam tristitiam minuere debita sibi supplicia. quod non videtur verum. Quia neque per eam hæc minuunt per modum satisfactionis. quia, vt omnes fatentur, tempus satisfactionis cum hac vita finitur: neque per modum satispassionis, quia, vt ostendi disp. 10. n. 2. & 35. ad hanc necessariò requiritur, vt pœna à iudice infligatur: illa autem pœna non potest dici à Deo infligi, aut propriè habere rationem pœnæ, cùm ab ipsis animabus spontè assumatur. Quare etsi credibile sit eas animas aliquam tristitiã accipere ob peccata à se commissa: non tamen credo eas ita vehementer se iam ideò affligere; quia frustra fieret: nisi fortè dicamus eas a Deo necessitari ad tã vehemẽtem tristitiam: sicut necessitantur damnati, vt continuò vehementissimè doleant, se priuari beatitudine. atque ita tristitia haberet rationem pœnæ, & minueret debita supplicia. quod probabiliter quidem dicitur, sed certò probari non potest.

24. CONCLVS. III. Certum etiam est eas animas pati præterea aliquam pœnam sensus: & quidem aliquas ex iis grauissimas, quæque omnes pœnas huius vitæ longè superent. Ita communiter DD. & Patres. *D. August. in Psalm. 3.* explicans versum primum, *Quamuis*, ait, *saluus* (scilicet futuri sint) *per ignem: grauior tamẽ erit ille ignis, quàm quidquid potest homo pati in hac vita.* Idemque docet *D. Gregorius eundẽ versum explicans.* Item *D. Anselmus in cap. 3. prioris ad Corinth. Sciendum est*, ait, *quòd grauior est ille ignis, quàm quidquid homo pati potest in hac vita.* Consentiunt etiam alij Patres, & Beda ac similes, qui apparitiones diuersarum animarum descripserunt. Ratio est, quia conuenit vt qui se iniustè peccatis oblectarunt, & tempus misericordiæ huius vitæ, quo facilè potuissent pro iis satisfacere, neglexerunt, pro iis postea iustè puniantur, idque seuerissimè, cùm iam non sit ampliùs misericordiæ, sed iustitiæ tempus.

D. Aug.

D. Gregor. D. Anselm.

Beda.

25. CONCLVS. IV. Videtur etiam certum, saltem aliquas ibi torqueri vero & propriè dictu igne hæc est etiam communis. Et colligitur aperte ex illo Apostoli 1. ad Corinth. 3. *Saluus erit, sic tamẽ quasi per ignẽ.* Vbi cũ loqui de vero igne quo ibi animæ puniuntur, ostendi nu. 7. Illud autem, *quasi per ignem*, non significat tantùm quandam similitudinem, sed more Hebræo veritatem. Sicut illud Ioãnis 1. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre.* Probatur. Quia, vt patet ex dictis n. 24. est communis sententia Patrum atque etiam DD. Vnde in *Concil. Florent. sess. vlt.* hoc senserunt omnes Latini ibi congregati. Græci tamẽ etsi consenserint eas animas pati aliquas pœnas, negarunt tamen torqueri igne, nec tamen ideo fuerunt damnati. Quare hæc conclusio non est tam certa, quàm priores, quæ sine errore negari nequeunt.

1. Cor. 3.

Ioan. 1.

Concil. Florent.

Vtrùm autem torqueantur etiam frigore & similibus aliis pœnis, non ita constat: probabilius tamen est quòd sic. quia hoc multæ reuelationes docent.

26. Dixi, *saltem aliquas tam grauia pati.* Quia multi negãt omnes tam grauia pati, aut torqueri igne. quia potest sæpe contingere, vt aliqui moriẽtes nihil habeant purgandum nisi leuissima aliqua peccata venialia; quos tam grauiter torqueri, videtur incredibile. Et his vidẽtur suffragari quædam apparitiones apud Bedam & Carthusianum, in quibus innuitur aliquas animas exiguas valdè pœnas pati: & eas etiam quæ initio grauiores pœnas patiebantur, paulatim minores pati. Et hanc sententiam tenet *D. Bonauent. citat. n. 19.*

Beda. Carthusia.

Bonauent.

Contrà verò alij volunt omnes igne grauissimo torqueri. Ita *D. Thom. in 4. d. 21. q. 1. a. 1. q. 3.* Et inclinat *P. Suarez. disp. 46. sect. 3. n. 7.*

D. Thom. Suarez.

Ratio est. quia hoc videtur magis expedire ipsis animabus, quibus melius est graui tortura breuiter purgari, quàm diu carere visione beatifica, cuius accelerationem omnibus tormentis comparare vellent. Quare quando iuuantur viuorum suffragiis, pœnæ earum non remittuntur, sed abbreuiantur. hoc enim iis videtur longè meliùs. Et huic sententiæ valdè fauent Patres citati numero 24. qui generatim docent eas grauissimo igne torqueri; multumque fauet Apostolus 1. ad Cor. 3. vbi etiam stipulam (qua leuissima peccata significãtur) docet igne purgari.

Animabus purgatorij melius est breuiter puniri grauiter, quàm diu leuiter.

1. Cor. 3.

Nec obstant visiones quæ à diuersis referuntur, quæ symbolicæ sunt, & allegoricè intelligẽdæ. quia status animarũ vt in se est nobis in corpore constitutis ostendi non potest. Quòd igitur quædam animæ videbantur aliis leuiùs puniri, & pœnæ earum paulatim mitigari; non significat pœnas in se esse leuiores in intentione, sed in extentione, easque paulatim extrinsecè mitigari ob certam spem propinquæ liberationis.

27. Præcipua autem hîc est difficultas, Qua ratione ignis corporeus torqueat spiritus siue in purgatorio, siue in inferno. Multi docent hoc fieri solùm, quia spiritus alligãtur diuina virtute ipsi igni, aut certo loco; & quia hoc sibi apprehendunt planè inconueniens, valdè tristantur. Ita *D. Thom. 1. p. q. 64. a. 4. Scotus in 4. d. 44. q. 2. a. 2. initio*, & alij. Sed hoc non videtur sufficere, tum quia Patres & Scriptura videntur significare eos longè aliter torqueri ab igne: tum etiam quia hic dolor non videtur esse tantus, quantum nos fides in damnatis esse docet. Nam propriè loquendo cùm spiritus à nullo corpore, aut loco corporeo pendeant, aut benè vel malè afficiantur, parui momenti potest esse illa inconueniẽtia, quòd in hoc vel illo loco sint. Et esset omnino impertinens quòd igni alligarentur, potiùs quàm aëri, cùm ignis non videatur illis magis inconueniens, quàm aër.

D. Thom. Scotus. Spiritus non torquentur sola apprehẽsione ignis.

28. Secunda sententia docet. spiritum alligatum illi igni apprehẽdere se ab eo eodem modo torqueri sicut anima in corpore constituta ab eo torqueretur. Citatur pro hac *Scotus in 4. d. 50. a. 2. §. Crediderim.* vbi dicit animas exutas corpore, similiter ab igne torqueri, sicut existẽtes in corpore. Sed posset fortè meliùs intelligi secũdùm sententiam quam infrà exponam. Hæc autem sententia sic explicata non satisfacit. Nam cùm spiritus certò sciant se ab igne non posse lædi, cur id apprehendant? Nec potest dici Deum eos necessitare ad talem apprehẽsionem. quia Deus nequit in nobis per se causare falsum iudicium.

Scotus.

29. Tertia sententia docet, ignem tanquã instrumentũ à Deo eleuatũ producere in spiritibus aliquã qualitatẽ iis disconuenientẽ, qua grauissimè torque-

torqueantur, eò quòd eam tamquam sibi valdè disconuenientem esse intelligant, ideóque affligantur. Sed hæc etiam sententia est valdè difficilis. Primò, quia, vt ostendi tom. 1. q. 62. a. 4. probabilius est implicare, aliquam rem corporalem à Deo eleuari vt quid spirituale effectiuè producat. Secũdò, quia etsi talis qualitas possit ab igne in spiritu produci: tamen non videtur posse ita grauiter spiritum affligere, præcisè quia apprehendit eam sibi disconuenientem, siue se per eam deturpari, vt dicta sententia insinuat. Nam minimo prano habitu, aut habituali culpa veniali etiam leuissima deberet sine comparatione magis torqueri, quàm quauis alia qualitate, quam ignis possit in eo producere. Quia illa ipsum sine comparatione magis deturpant. Quare vt hæc sententia satisfaciat, vlteriùs dicendum est, spiritum ea qualitate torqueri simili aliquo mudo, quo animæ torquentur dum sunt in corpore, cum dolore percipiendo qualitates contrarias in ipso productas eo modo quem infrà explicabo.

30. Quarta sententia docet, fatendum quidem esse, spiritus ab igne torqueri, nos tamen scire nullu modo posse quomodo hoc fiat. Ita *Durand. in 4. d. 44. q. vlt. Card. Bellarm. lib. 2. de purgat. c.* 12. & videtur sententia *D. Augustini l. 21. de ciuit.* c. 10. vbi ait: *Cur enim non dicatur quamuis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos posse pœna corporali ignis affligi?* Sic etiam D. *Gregorius libro* 4. *dialog. cap.* 29. vocat hanc pœnam inuisibilem, quia à nobis cognosci nequit. Quæ etiam vera credo, si loquamur de perfecta huius difficultatis cognitione: quia nihil spirituale possumus perfectè & per proprios conceptus cognoscere.

Durandus. Card. Bellar. D. Aug.

D. Greger.

31. Vt tamen ex rebus nobis notis etiam de hac quæstione aliquid colligamus Nota primo, etsi ignis in iis quos vrit, producat aliquam doloriferam qualitatem, non tamen propriè producere dolorem; sed hic est quidam actus potentiæ sensitiuæ, omnino distinctus à qualitate quam ignis producit, quæ solùm est illius ubiectum. Hinc per operationem Dei, vel etiam Angeli fieri potest, vt quis sine vllo dolore aduratur. Imò hoc potest etiam aliquo modo naturaliter accidere in iis, qui organa tactus per lepram habent omnino corrupta, aut per vehementem apoplexiam impedita, præsertim quando vstulatio non esset valdè vehemens.

Dolor vstulati non est qualitas ab igne producta, sed est actio ipsius animæ.

32. Nota secundò, etsi anima existens in corpore nullam sensatiunẽ possit producere nisi dependenter ab organo corporeo: tamen in se habet veram potentiã eam producendi saltem inchoatam, & quæ per organum corporeum compleri debeat. Imò valdè videtur verosimile eam ad similes actus nõ pendere à corpore, nisi quàm diu ipsam informat. Nam sicut habet esse omnino independens à corpore in existendo, ita videtur habere independens in operando. Nam operari sequitur esse. Sicut igitur etsi quãdiu est in corpore ab eo pendeat in intelligendo, ita vt ob huius indispositionem quandoque nihil possit intelligere: tamen extra corpus existens multo meliùs intelligit, quàm dum hoc informat. Sic videtur dicẽdum, quòd extra corpus possit corporeas qualitates etiam percipere non modò per nudam intellectualem cognitionem, sed per quandam cognitionem experimentalem, aliquo modo similem ei sensationi, quam circa easdem, dum est in corpore, elicit. Nec enim est vlla ratio quæ nos hoc cogat negare. Et quamuis ob defectum experientiæ non possimus id clarè probare, si tamen ex iis quæ certè scimus, velimus ratiocinari, videtur rationabiliter posse concludi. Et quamuis hoc aliquis velit omnino negare; tamen ei fatendum erit, Deum posse singulari concursu ita supplere defectum organi corporei, vt anima simili modo percipiat calorem, & similes qualitates extra corpus, quo eas percipiebat in corpore: siue hæc actio vocetur sensatio, siue non. Nec enim hîc de nomine disputamus.

Anima separata potest producere aliquas actiones similes sensationi.

33. Nota tertiò, sicut anima informans corpus propter mutuam sympathiam, necessariò cum dolore quodam percipit qualitates, quæ corpus malè afficiunt: ita Deum supernaturaliter posse eam separatam alicui corpori alligare, quud à se nullo modo separare possit, & quo cum Deo singulariter concurrente similem aliquam sympathiam habeat, sicut habebat priùs cum eo quod informabat (nulla enim hîc apparet implicantia, vel ratio id negandi.) Vnde fiet vt eodem modo percipiat qualitates impressas huic corpori, sicut priùs percipiebat productas in corpore, quod informabat. Quare si Deus eam ita alliget alicui corpori, in quod ignis agat, eodem modo eius acrimonia torquebitur, ac si esset in proprio corpore. Et hoc est quod ait *D. Gregorius lib. 4. dialog. c.* 29. *Colligere ex dictis Euangelicis possumus, quia incendium anima non solùm videndo sed etiam experiendo patiatur.* Nec ad hoc opus est, vt qualitas ab igne producta in illo corpore, possit illud corrumpere: quia damnatos post diem iudicij eodem modo torquebit, quo torqueret in hac vita, & tamen nullo modo eorum curpura corrumpet.

Modus quo spiritus torquentur ab igne.

D. Greger.

34. Ex quu vlteriùs videtur sequi, diuina virtute fieri posse, vt ignis simili modo torqueat ipsam animam immediatè siue tali connexione cum alio corpore, si nimirum Deus eam igni alliget, & per se immediatè necessitet ad acrimoniam ignis per se immediatè cum dolore percipiendam. Si enim hoc possit facere mediante alio corpore, cur immediatè per se facere non possit?

Sequitur demum, valdè probabiliter idem fieri posse in Angelo. Nam etsi hic cùm non sit forma corporis, non habeat potentias sensitiuas, quales ipsa anima habet: omnino tamen credibile est eum habere aliquam potentiam ei correspondentem, qua non modò abstractiuè, sed etiam experimentaliter possit qualitates corporeas percipere, siue hæc potentia in eo distinguatur ab intellectu, siue non: quod ad præsentem difficultatem non pertinet. Quare videtur posse à Deo necessitari vt simili aliquo modo acrimoniã ignis percipiat, nõ solùm nuda aliqua cognitione, sicut cum eam intuetur, sed, vt ait D. Gregorius suprà, cum dolore eam experiendo, sicut anima nostra eam percipit, quando corpus aduritur. Et hanc rationem explicandi modum quo spiritus ab igne cruciantur, cum viris doctissimis contuli, iisque placet. Et quod ad me

Angeli possunt qualitates corporeas etiam experimentaliter percipere.

D. Greger.

 attinet,

attinet, videtur mihi & Scripturæ & dictis Patrum satis congruere, nec video quomodo à nobis aut alius probabilior reperiri, aut hic refutari possit. Ceterùm fatendum est Deu multos modos esse possibiles, quos nos non possumus concipere, de quibus faciliùs possumus incerta diuinare, quàm aliquid certi dicere.

35. Nota quartò, longè grauiùs spiritus torqueri, quàm quis hîc torqueri possit. Tum quia ille ignis virtute agendi longè nostrum superat; tum etiam quia ex eo quòd organa corporis doloris vehementia obstupescant, & spiritus vitales impediantur, multo minùs hîc dolores sentimus: in purgatorio autem ac inferno, nihil horum fit, ideòque quiuis dolor perfectissimè percipitur.

Probabile est eas animas torqueri à dæmonibus. Nota quintò, DD. hîc etiam disputare, Vtrùm animæ in purgatorio torqueantur à dæmonibus? Quidam id affirmant ob quasdam visiones, quibus hoc videtur significari. Sed vt suprà dixi, cùm hæ visiones ferè sint totæ symbolicæ, non possumus ex iis aliquid certi circa modum, quo animæ ibi puniantur, colligere. Quare communiter Theologi cum *D. Thoma in 4. d. 21. quæst. 1. a. 1. quæst. 5.* id negant. Quia videtur minùs decere Deum, dæmonibus tanquam ordinariis ministris vti, vt amicos suos poniat: præsertim cùm illi id nunquam sint facturi, nisi pessima voluntate. Item videtur minùs conuenire, vt qui finaliter dæmonem vicerunt, ei in altera vita in punitione subiiciantur. Hæ rationes satis probabiles sunt, non tamen absolutè conuincunt.

DVBIVM IV.

Quanto tempore animæ in purgatorio detineantur?

36. HAc in re certum est, nullam ex eo omnino liberari, donec sit plenè purgata, vel per propriam satispassionem, vel per aliorum preces ac suffragia: quia conjectæ semel in carcerem, inde non liberantur donec soluerint vltimum quadrantem. Vt clarè nobis insinuat Christus, *Matth. 5. vers. 26.* vbi nobis suadet, vt dum sumus adhuc in hac vita, aduersario siue creditori nostro, scilicet Deo, cui debemus pœnas pro peccatis, faciamus satis, dum est locus misericordiæ; quia aliàs post hanc vitam totum debitum rigorosissimè exigetur. *Matth. 5.*

Secundò, certum est, plenè purgatas, statim inde liberatas admitti ad visionem Dei: quia nihil amplius restat, quod eas possit ab hac retardare. Vtraque assertio insinuatur à *Trident. sess. 6. can. 30.* & definitur in *Florent. sess. vlt.* *Trident.*

37. Tertiò, certum est, nullam ibi detineri vltra diem iudicij generalis. Quia Matth. 25. tantùm statuuntur duo ordines iudicandorum: & omnes mittuntur vel in cælum, vel in infernum. Et omnes Patres consentiunt, post diem iudicij omnes fore aut damnatos, aut beatos. *Matth. 25.*

Quartò, certum est, multas liberandas ante diem iudicij. Quia multæ habent parum purgandum, & consequenter breui tempore purgari possunt, vel per aliorum suffragia liberati. Et in hactenus dictis communiter Doctores consentiunt.

Quanto autem tempore vnaquæque anima pro singulis peccatis siue mortalibus remissis, siue venialibus puniatur, nobis omnino incognitum est. Probabile tamen est multas ob grauia peccata plurimis annis puniri, quod aliquo modo nobis videtur insinuare Ecclesia, dum pro iisdem defunctis per multos annos curat anniuersaria sacra celebrari, ostendens fieri posse, vt tamdiu iis indigeant.

38. Quare quod ait *Soto in 4. d. 19. quæst. 3. artic. 2. in fine.* nullam animam in purgatorio puniri vltra decennium; & Ecclesiæ sensui videtur repugnare, & sine fundamento dicit. Nam omnes rationes quas pro se adfert, tam probant nollam manere vltra annum, quàm vltra decennium. *Soto.*

Ex his demum sequitur, in fine mundi aliquas, quæ multa adhuc habent persoluenda, intensissimis pœnis mulctandas: quia breuissimo tempore debebunt eas persoluere.

DVBIVM V.

Qua ratione animæ egressæ corporibus iudicentur, & ad loca destinata deferantur?

39. QVadruplex est difficultas. Prima, quando hoc iudicium particulare fiat. Secunda, à quo fiat. Tertia, vbi fiat. Quarta, qua ratione ad locum sibi destinatum deducantur. Quidam enim putant hoc fieri à dæmonibus, & hoc esset satis probabile, si vera esset sententia dicentium eas in purgatorio à dæmonibus torqueri. Par enim omnino esset, vt si dæmones eas coram Deo accusent, & iudicatas torqueant, etiam ad locum supplicij deducant. Addunt alij, eas necessariò vel ab Angelis, vel à dæmonibus debere eò deportari: quia per se localiter seipsas mouere nequeunt. Sed hoc non habet vllam probabilitatem: quia hoc nimiam earum imperfectionem argueret.

40. CONCLVSIO I. Statim à morte hominis anima ipsius iudicatur. Ita *Cardin. Bellarm. lib. 2. de purgatorio cap. 4.* & communiter Theologi cum *D. Tho. in 3. p. q. 59. a. 5. ad primum.* Probatur primò ex *Eccl. 11.* vbi dicitur: *Facile est coram Deo in die obitus retribuere vnicuique secundum vias suas.* Vbi non solùm significatur Deum hoc posse facere (quod non poterat esse dubium) sed etiam ipsum hoc facere, ad quod necessaria est sententia iudicialis. Vnde ibidem paulò infrà dicitur: *In fine hominis denudatio operum ipsius*, scilicet per diuinum iudicium, quo quid ipse meritus vel demeritus sit, ostēditur, & meritis præmiis vel suppliciis addicitur. Confir. Quia Lucæ 16. dicitur epulo mortuus statim sepultus in inferno. Et cap. 23. latroni dicitur, *Hodie mecum eris in paradiso.* Vnde, vt omnes Catholici fatentur, patet, damnandos statim à morte detrudi in infernum; & omnino puros ab omni peccato mox deduci in cælum. Vtrumque autem semper præcedit sententia iudicis, qua illi pœnis addicantur; his gloria decernatur. Ergo idem dicendum est de iis, qui ad purga

Card. Bellarm. *D. Thom.* *Eccl. 11.* *Luca 16. & 23.*

purgatorium mittendi sunt. Confirm. secundò: quia nulla est ratio cur hoc iudicium differatur, cùm in instanti fieri possit per locutionem spiritualem, qua animæ ostendatur quid sit merita,& ob quas causas.

41. CONCLVS. II. Verius est hoc iudicium Christo homine fieri. Quia Matth. vltimo Christus dicit sibi datam omnem potestatem in cælo & in terra: quod etiam de iudiciaria hac potestate intelligendum est. Vnde idem Ioannis 5. ait: *Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio.*

Matth. vltim.

Ioan. 5.

42. CONCLVS. III. Probabilius est animas iudicandas Christum videre in humana forma sibi apparentem. Quia videtur omnino conuenire, tum ad maiorem bonarum consolationem; tum etiam ad maiorem malarum terrorem, vt suum iudicem videant. Et hoc facilè fieri potest, cùm Christus per diuinam potentiam, etiam in maxima distantia possit animabus apparere. Et confirmatur: quia ob dictas rationes Christus in vltimo iudicio palàm ab omnibus videbitur. Ergo verosimile est, idem in iudicio particulari fieri.

43. CONCLVS. IV. Credibile est animas iudicari in ipso loco, in quo è corporibus discedunt. Quia, vt patet ex dictis, hoc facilè fieri potest, & est conueniens. Primò, quia aliàs deberet aliqua mora inter mortem & iudicium interiici, si deberent aliò deduci: quia hoc in instanti fieri non posset. Secundò, quia non conuenit animas siue damnandas, siue purgandas primò deduci ad cælum iudicandas, & inde reduci ad locum supplicij.

44. CONCLVSIO V. Probabilius est dæmones non deducere animas ad purgatorium: quia, vt dixi dubio tertio, Deus in his puniendis non vtitur illis ministris. Nec id opus est, cùm ipsæ per se facilè se submittant diuino iudicio ac voluntati, & spontè locum sibi destinatum adeant. Probabilius creditur Angelos sanctos eas consolationis causâ eo comitari, sicut in euangelio legimus, eos deduxisse animam Lazari in sinum Abrahæ.

DVBIVM VI.

Vtrùm animæ in purgatorio sint omnino certæ de sua salute: aut mereri, aut demereri in eo possint: aut ante plenam purgationem ex eo aliquando egredi?

45. QVidam olim (vt refert *D. Thomas in 4. d. 21. q. 1. art. 1. quæstiuncula 4.*) putarunt eas de salute sua omnino esse incertas, ideóque summa anxietate torqueri. Sed hæc sententia nullo modo est probabilis.

D. Thom.

CONCLVSIO I. Animæ in purgatorio sunt omnino certæ de sua salute. Est iam communis Theologorum: & apertè sequitur ex concl. 1. dub. 5. vbi ostendi eas statim à suo è corpore egressu iudicari, suamque finalem sententiam accipere, quam sciunt omnino esse immutabilem. Confirm. quia ipsæ facilè vel experimento discunt se non esse in inferno, siue æternùm damnatas. Nam experiuntur se Deum non blasphemare, aut odisse, sed amare: quod nullo modo conuenit damnatis. Vnde clare colligunt se solùm esse in purgatorio, cuius pœnas ex fide sciũt nõ esse æternas. Quare quod in quibusdam reuelationibus dicitur quasdam ibi animas esse incertas, an aliquando saluabuntur, aut absolutè negandum est, aut commodè explicandum: vt scilicet ignorent an liberabuntur ex illis pœnis ante diem iudicij: quod fortè de quibusdam dici posset, quę grauissimas pœnas persoluendas habent, idque tanto tempore, vt dubitent an mundus diutiùs stabit. Nullo autem modo potest dici de omnibus.

46. CONCLVS. II. Animæ in purgatorio nec mereri possunt, nec demereri. Est communis sententia. Et probatur. Quia aliàs sententiam qua iis certum supplicium, certaque gloria pro peccatis & meritis præteritis decreta sunt, immutare possent; & maius vel præmium, vel supplicium accipere: quod apertè falsum est, & contra illud 2. ad Corinthios 5. *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.* Vbi clarè significatur, nos non aliud accepturos præmium, præsertim essentiale, aut etiam supplicium, quàm quod meriti sumus in corpore. Hinc Ioannis 9. vers. 4. dicitur. *Venit nox* (id est mors) *quando nemo potest operari:* scilicet aliquid merendo. Et Lucæ 16. dicitur villico: *Redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.* Et Ecclesiastici 14. *Ante obitum tuum operare iustitiam: quoniam non est apud inferos inuenire cibum*: quia scilicet ibi non possumus ampliùs aliquid mereri.

2. Cor. 5.

Ioan. 9.

Luc. 16.

Eccl. 14.

47. Nota, illas animas ideo non posse demereri, quia Deus singulari sua prouidentia ita conseruat, vt in nullum peccatum possint incidere. Contrà verò nullo modo ibi possunt mereri, aut pro peccatis propriè satisfacere: quia omne tempus merendi, aut satisfaciendi, vnà cum hac vita finitur, Deo ita statuente: vt patet ex testimoniis citatis. Vnde quod, vt dixi disputatione secunda, dubio 17. decedentibus in gratia cum peccato veniali, hoc iis contritis post hanc vitam dimittitur; non ita fit, quasi per eam contritionem hoc mereantur: sed solùm quia ad hoc legitimè se disponunt. Sicut in hac vita contritis gratis remittitur peccatum mortale ex Dei misericordia.

Cur animæ in purgatorio nec mereri nec demereri possint?

48. Dices primò, Illæ animæ nondum habent perfectam caritatem. Ergo possunt eam augere. Respondeo, Eas hanc habere quidem aliquo modo imperfectam; quia nondum per eam Deum ita amant, sicut eum amabunt in patria: atque ita per accessionem visionis beatificæ ipsa aliquando perficienda est. Hac tamen ratione possunt dici habere consummatam, quatenus secundùm præsentem Dei constitutionem, ipsa nunquam in æternum in iis aut augeri, aut amitti potest: non quidem ob intrinsecam aliquam earum dispositionem (hoc enim solis Beatis conuenit) sed ob singularem Dei assistentiam, quæ non permittit eas peccare, vt dixi num. 47.

Cur animæ in purgatorio non possint amittere caritatem.

Dices secundò, Illæ animæ possunt iuuari nostris precibus. Ergo ibi aliquid recipere, quod hic non sunt meritæ. Respondeo negando consequentiam. Quia hoc ipsum, vt scilicet à nobis iuuari possint, sunt hic meritæ, per eadem opera quibus gratiam & Sanctorum communionem saltem de congruo meruerunt. Vnde patet, has animas partim esse in termino, quatenus amplius nec mereri, nec demereri possunt: partim verò in via, quatenus adhuc in fide ambulant, & ad beatitudinem tendunt.

49. CONCLVS. III. Probabilius est eas animas ordinariè ante pœnas omnino persolutas non posse e loco in quo detinentur, egredi: quia ibi sunt quasi in carcere. Ex multis tamen apparitionibus apertè colligitur, eas aliquando ex singulari Dei permissione egredi, ac aliquibus apparere, vt eorum suffragia postulent, aut ob alias aliquas causas. Eiusmodi tamen apparitionibus, nec facilè, nec sine magna circumspectione fides habenda est: quia dæmon sæpe, vt simpliciores decipiat, eas fingit. Quare tales nunquam nisi ex prudentiorum consilio iis debent fidere.

DVBIVM VII.

Qua ratione animæ quæ sunt in purgatorio nostris suffragiis iuuari possint?

50. *Suffragium quid sit?* NOta primò, suffragium hîc dici omne opus quo vnus alteri suffragatur, siue eum adiuuat, ei obtinendo remissionem pœnæ, aut aliquod spirituale commodum.

Nota secundò, *c. Animæ* 13. *qu.* 1. numerari quatuor genera suffragiorum. Scilicet primò oblationes siue sacrificia sacerdotum. Secundò preces Sanctorum, siue ij in cælo, siue in terra sint. Terriò, eleemosynas, quibus animæ iuuantur non tantùm quatenus sunt opus aliquod in se satisfactorium: sed etiam quatenus eas recipientes per eas excitantur, vt pro defunctis orent. Quartò ieiunia, per quæ intelliguntur alia opera pœnitentiæ.

Duplex autem est difficultas. Prima est cum hæreticis, qui sicut negant purgatorium; ita etiam negant nos defunctis vlla ratione posse prodesse. Secunda est inter Catholicos, qua ratione nostra opera possint prodesse defunctis. Quidam enim negant ea posse iis prodesse aliter quàm per modum impetrationis. Alij contrà volunt iis solùm prodesse per modum satisfactionis. Alij demum volunt, nos vtroque modo iis prodesse posse.

51. CONCLVS. I. Fide tenendum est, nos nostris suffragiis posse prodesse animabus in purgatorio existentibus. Patet ex dictis dub. 1. Vbi ex Scripturis veteris & noui Testamenti, & totius ab initio Ecclesiæ consensu probaui, semper ab omnibus orthodoxis fuisse habitum laudabile pro defunctis suffragia Deo offerre, vt à pœnis liberarentur: quod stultè fuisset factum, si iis non possemus prodesse.

52. CONCLVSIO II. Inter omnia suffragia, quibus possumus defunctis prodesse, præstantissimum est sacrificium Missæ, quod pro iis oblatum ex opere operato iis prodest. Vide dicta to. 1. dubio 9. conclus. 4. Ratio vtriusque conclusionis est: quia inter eos & nos est communio Sanctorum: quia scilicet cùm ipsi nobiscum sint vnius corporis membra, possumus nobis mutuo in necessitatibus prodesse, & alter alterius onera portare, vt monet Apostolus ad Galatas 6.

53. *Galat. 6.* CONCLVSIO III. Possumus eis verè prodesse per opera satisfactoria pro iis satisfaciendo. Est fere communis Doctorum. Et probatur primò. Quia cùm simus vnius corporis membra, inter nos & eos est aliqua bonorum communicatio; quæ etiā in eo cōsistit, vt iuxta Apostolum ad Galat. 6. alter alterius onus portet, eius necessitatibus succurrendo: illæ autem animæ in maxima necessitate sunt, quam pro iis satisfaciendo subleuamus. Secundò, quia hic videtur esse totius Ecclesiæ sensus, quæ post Missæ sacrificium ea opera iudicat maximè defunctis prodesse, quæ sunt maximè satisfactoria: cuius non potest alia esse ratio, quàm quia possumus pro iis satisfacere. Tertiò, quia, vt ostendi disput. 10. dub. 7. vnus pro altero potest satisfacere. Nulla autem est ratio cur magis possimus satisfacere pro viuis, quàm pro defunctis, cùm eodem modo simus omnes eiusdem corporis membra. Vtrùm autem hæc satisfactio sit de condigno, & habeat infallibilem effectum, vide quæ dixi dubio citato.

54. CONCLVSIO IV. Probabilius est nos non tantùm per modum satisfactionis, sed etiam per modum impetrationis posse iis animabus obtinere remissionem pœnarum, quas impetramus iis propter satisfactiones ac merita Christi remitti. Ita *Caietan. tom. 1. opusc. tract.* 16. *q.* 5. *Durand. in* 4. *d.* 45. *qu.* 2. *Cardin. Bellarmin. lib.* 2. *de purgat. cap.* 16. & alij. *(Caietan. Durand. Bellarm.)* Probatur primò: quia possumus ab homine pro nobis vel aliis obtinere remissionem alicuius pœnæ, quam iustè posset infligere: quare non possimus idem obtinere à Deo, cùm talis concessio possit esse honesta, & nihil contineat absurdi? Probatur secundò: quia hic videtur esse sensus Ecclesiæ, quæ docet nos orare Deum, vt animabus illis propter merita Christi, ac piorum supplicationes debitas pœnas remittat: vt patet in oratione *Fidelium Deus omnium*, &c. in officio defunctorum, & aliis similibus precibus. Atqui hoc frustra faceremus, nisi speraremus aliquid à Deo impetrare.

55. Dices, nos ideo pro iis orare, quia oratio nostra est etiam satisfactoria. Sed hoc non satisfacit. Primò, quia si non speraremus supra satisfactionem immediatè illis aliquàm remissionem impetrare, frustra oraremus pro illis rogando Deum vt iis pœnas remitteret, sed deberemus pro nobis orare, & illis applicare solam satisfactionem nostræ orationis: quia sic eodem modo illis prodessemus, & præterea nobis aliquid à Deo impetraremus; quem fructum secundùm illam sententiam omnino perdimus, dum pro illis oramus: quod tamen est contra communem Ecclesiæ sensum. Confirmatur primò: quia communis fideliū sensus est, orationes publicas quas nomino

nomine Ecclesiæ eius publici ministri etiam mali pro defunctis fundunt, his prodesse: quod non potest fieri per modum satisfactionis: quia Ecclesia secundum se sumpta non potest satisfacere: neque etiam tales ministri possunt satisfacere, quia ad hoc necessarium vt sint in gratia, vt ex communi sententia probaui disp. 10. n. 23. Ergo debent iis prodesse per modum impetrationis, quatenus eorum preces propter dignitatem Ecclesiæ, quæ per eos censetur orare, habent magnam vim impetrandi à Deo ea quæ ipsi ex institutione Ecclesiæ petunt: vt ostendi in materia de sacrificio dub. 7.

Ministri Ecclesiæ mali in publico officio orantes pro defunctis per modum impetrationis iis prosunt.

56. Confirm. secundò: quia Sancti etiam suis orationibus prosunt defunctis. Atqui cùm non sint in statu satisfaciendi non possunt iis prodesse aliter quàm impetrando iis remissionem pœnarum propter merita Christi. Ergo ita iis prosunt. Maior etiam conceditur ab aduersariis. Et patet primò ex Lucæ 16. vbi iubemur facere amicos ex mammona iniquitatis, scilicet dando sanctis pauperibus eleemosynas, vt cùm defecerimus, scilicet per mortem, recipiant nos in æterna tabernacula. Quod aliter facere nequeunt, nisi suis precibus nos liberando à pœnis purgatorij. Secundò, clarè probatur auctoritate Ecclesiæ, quæ in vltima oratione quæ recitatur post Litanias, docet nos rogare Deum, vt intercedente B. Virgine ac omnibus Sanctis defunctos à pœnis absoluat.

Luc. 16.

57. Respondent aliqui, tam Sanctos quàm ministros Ecclesiæ non impetrare defunctis immediatè remissionem pœnæ, sed vt Deus excitet aliquos, vt pro iis satisfaciant: aut vt aliorum satisfactiones pro iis acceptet. Sed contrà primò: quia hoc apertè pugnat cum verbis orationum quas Ecclesia in hunc finem instituit, quibus expressè petimus vt Deus per merita Christi remittat illis animabus dictas pœnas, easque à peccatis absoluat: quæ nullo modo dictum sensum nisi contortè, & per duros tropos admittunt. Secundò, quia si Ecclesia solùm id quod illi aiunt, intendat petere, quare id non exprimit propriis verbis, cùm hoc sit facillimum? Aut cur id voluit petere iis verbis, quæ aliud significant? Tertiò, quia aliàs non deberemus rogare Sanctos vt orarent pro defunctis; sed vt orarent pro nobis vt Deus excitaret in nobis ingentem feruorem, quo pro defunctis satisfaceremus.

58. Respondent secundò, Sanctos posse prodesse defunctis applicando iis aliquas ex suis satisfactionibus, quæ iis fuerunt superfluæ. Sed nec hoc dici potest. Quia nullo modo est in hominis priuati siue viui, siue defuncti potestate, satisfactiones, quas aliquando habuit superflua, postea vel sibi vel alteri applicare. Nam aliàs quando nullius pœnæ temporalis obligationem habeo, possem satisfacere pro peccatis mei futuris, & postea statim ac peccassem, eas satisfactiones postquam de culpa doluissem, mihi applicare: quod absurdum est: vt benè docet *P. Suarez. disp. 48. sect. 7. n. 7.* Eiusmodi igitur omnes satisfactiones, hoc ipso quo nec ipse operans iis indiget, nec dum operatur eas alicui indigenti applicat, reperiuntur in thesauro Ecclesiæ, quem extra collationem Sacramenti nemo potest dispensare, nisi qui potest conferre indulgentias.

Sancti nō possunt defunctis applicare satisfactiones præteritas.

Suarez.

59. Dices primò, Inconueniens homo petit à Deo sibi aut alteri remitti pœnam pro qua potest satisfacere. Secundò, si Sancti possent suis precibus impetrare remissionem pœnarum, cùm illæ sint feruentissimæ, & Deo gratissimæ, statim euacuarent totum purgatorium. Tertiò, in purgatorio non est locus gratiæ, sed rigidæ iustitiæ. Ergo ibi nihil remittitur.

Ad primum, nego assumptum. Nam aliàs inconuenienter darentur indulgentiæ, per quas ob satisfactionem Christi gratis nobis eæ pœnæ remittuntur.

Ad secundum, nego etiam assumptum. Nam simili modo possemus concludere Sanctos pro nobis etiam non orare. Quia cùm ipsorum & maximè B. Virginis preces sint dignissimæ quæ quiduis à Deo impetrent, cùmque ipsi ardentissimè omnium hominum salutem exoptent, ex illo modo argumentandi sequeretur, eos, si pro nobis orarent, debere impetrare vt omnibus darentur eæ gratiæ quibus de facto saluarentur. Quare dicendum est, quòd sicut merita Christi non applicantur nobis secundùm omnem suum valorem, sed secundùm moderationem diuinæ misericordiæ simul & iustitiæ: ita & Sanctorum preces secundùm modum diuinæ prouidentiæ tam nobis quàm illis animabus prodesse, quibus ita aliquarum pœnarum relaxationem impetrant, vt tamen etiam iustitiæ suus locus relinquatur.

Cur quorū Sanctorū preces non sufficiant quidquid impetrare.

Ad tertium respondeo, antecedens tantùm in eo sensu esse verum, quòd ibi nulla propriè fiat gratia illis animabus propter earum respectum, aut preces, ita vt sibi possint aliquid impetrare: hoc tamen nullo modo obstat, quin possit iis aliquid remitti in gratiam aliorum, qui pro iis orant. Nam aliàs non possent iis applicari indulgentiæ, per quas purè ob merita Christi sine alia satisfactione debitæ pœnæ remittuntur.

DVBIVM VIII.

Quibus defunctis nostra suffragia prodesse possint?

60. Fuerunt aliquando aliqui, qui ob apocryphas quasdam historias putarunt ea pusse prodesse etiam damnatis, saltem ad aliquam pœnarum diminutionem. Sed hæc opinio nullo modo potest defendi, vt benè ostendit *Cardinalis Bellarm. lib. 2. de purgat. cap. 18.*

Cardin. Bellarm.

Conclvsio I. Nostra suffragia non possunt propriè prodesse Beatis, ita vt aliquid ipsis impetremus: quia nullo nostro auxilio indigent. Quare quòd aliqui Patres aliquando dixerunt nos pro iis offerre sacrificia; hoc intelligendum est ita fieri, vt non iis aliquid impetremus, sed vt gratias pro eorum gloria agamus. Similiter quòd petimus vt nostra sacrificia illis prosint ad honorem, intelligendum est de honore

Quomodo sacrificia in honorē Sanctorū offerantur.

extrinseco, quem talia officia piè obeuntes iis impendimus.

61. CONCLVS. II. Nullo etiam modo prosunt damnatis. Est iam omnino certa & communis Catholicorum. Ratio est, quia damnati sunt omnino alieni ab omni misericordia, & communione fidelium, & per immutabilem sententiam æternis pœnis addicti. Vtramque conclusionem docet *D. Augustinus lib. de cura pro mortuis c. 1.* vbi loquens de suffragiis quæ pro defunctis offerimus ait: *Sunt, quos nihil omnino adiuuant ista, siue pro iis fiant quorum tam mala sunt merita, vt neque talibus digni sint adiuuari: siue pro iis quorum tam bona, vt talibus non indigeant adiumentis.* Omnes autem damnati vtpote obdurati omnino in sua malitia, & perpetuo Dei odio, sunt ira mali, vt nulla miserationе digni sint. Beati verò omnes tantis bonis affluunt, vt nullius ope indigeant.

D. Aug.

Quare quod *idem in Enchiridio cap. 110.* dicit quibusdam ea suffragia prodesse, vt tolerabilior iis fit ipsa damnatio, intelligendum est de damnatis ad purgatorium, quorum pœnæ non semper statim nostris suffragiis tolluntur, sed aliquando tantùm minuuntur, per temporis abbreuiationem.

Item quod *cap. Cùm Martha, de celebratione Missarum, Innocent. 3.* ait: ea suffragia prodesse & mediocriter bonis, & mediocriter malis, per vtrosque intelligendi sunt diuersi status existentium in purgatorio: vel illa distinctio non est probanda, sicut nec Pontifex eam probat, sed considerandam proponit.

Innoc. 3.

Hinc patet, historias de Traiano ex inferno D. Gregorij precibus liberato, & de Machario orante pro infidelibus damnatis commentitias esse. Sicut etiam oratio pro defunctis, in qua illa referuntur, videtur falsò D. Damasceno adscripta, vt etiam insinuat *Bellarm. libro de scriptoribus Ecclesiasticis in Damasceno*: quia præter has fabulas multa alia continet tanto auctore indigna, & satis pueriliter partim prosa, partim carmine omnino temerè conscripta est, & in græco omnino alio titulo quàm alia eius opera inscripta est. Vnde vel ex eo solo supposititium partum arguas.

Bellarm.

62. CONCLVS. III. Suffragia nostra possunt prodesse omnibus existentibus in purgatorio. Quia omnes sunt in eo statu, vt auxilio nostro indigeant, & iuuari possint. Quare Ecclesia etiam pro omnibus indifferenter orat. Priuata tamen suffragia iis solis prosunt, quibus ab offerente applicantur, in cuius solius potestate est, ea cui voluerit applicare: vt in simili latiùs ostendi in materia de sacrificio, dub. 9. conclus. 7. 8. 9. 11. 12.

DISPVTATIO XII.

DE INDVLGENTIIS.

DE his hoc nostro tempore plurimi qui controuersias contra hæreticos tractant, pulcherrimè scripserunt, & inter ceteros *Cardin. Bellarm. in tertio suo tomo duobus libris.* Et inter Scholasticos *Soto in 4. d. 21. P. Valentia tom. 4. disp. 7. quæst. 20. Nauarr. in particulari opere*, & doctissimè *P. Suarez. tom. 4. in fine*, & alij plurimi, quorum libri passim habentur in manibus. Nec vlla potest hîc occurrere difficultas quam illi, & præsertim Suarez non luculentissimè explicarit. Quare potuisset hic tractatus facilè omitti: ne tamen lector hîc aliquid, quod alij hoc loco tractare solent, desideret, breuiter hîc quæ Cardin. Bellarm. P. Suarez & P. Valentia fusissimè disputant, quasi eorum compendium ponam. Vt autem tota res sit clarior, primò ipsum nomen explicandum est. Pro quo Nota, indulgentias generatim posse significare quamuis remissionem proprij iuris in alterius fauorem factam. Hîc tamen ex communi Ecclesiæ & Theologorum vsu eas accipimus pro pœnæ temporalis, quæ remissa culpa adhuc persoluenda restat, remissione per dispensationem Ecclesiastici thesauri facta.

Bellarm. Soto. Valentia. Nauarr. Suarez.

Indulgentiæ quid sint.

DVBIVM I.

Vtrùm in Ecclesia sit aliquis spiritualis thesaurus, constans ex satisfactionibus Christi & Sanctorum, quem Prælati per indulgentias dispensare possint?

1. NEgant hoc omnes hæretici nostri temporis, & negauit ex Catholicis olim *Maronius apud Suarem disp. 51. sect. 1.* quia putauit Christi & Sanctorum merita accepisse sufficiens præmium: illa per exaltationem nominis ipsius, hæc per singulorum beatitudinem, & consequenter nihil iis superfuisse, quod in Ecclesiæ thesauro reponeretur. Sed in primis id apertè falsum est de meritis Christi, quæ propter suam absolutam infinitatem nullum præmium creatum condignum potuerunt recipere, sed quoniis datum, infinities maius meruerunt: vt communiter DD. docent in tractatu

Maronius.

tractatu de Incarnatione. Et ratio est. Quia cùm valor meritorum crescat ob dignitatem personæ merentis, Christi merita debuerunt necessariò esse omnino infinita, quia procedebant à persona omni ratione absolutè infinita. Deinde etiam consequentia nulla est. quia etsi merita Christi, qua merita sunt, recepissent condignum præmium: possent tamen qua satisfactoria, habere aliquid superfluum, quod nobis possit impedir, cùm Christus nulla satisfactione pro se eguerit. Nam vt dixi disp. 10. num. 32. in eodem opere multum differunt ratio meriti, cui responder præmium; & ratio satisfactionis cui respondet delectio pœnæ. Hinc etsi omnes Beati receperint abundantissimè condignum præmium suorum meritorum, ita vt non habeāt merita in ratione meriti sibi superflua: multi tamen qui parum aut nihil peccarunt, possunt habere superfluam satisfactionem, vt mox ostendam, quæ aliis possit prodesse.

Etsi sancti non habeant superflua merita, possunt tamen habere superfluas satisfactiones.

2\. CONCLVS. I. Exstat in Ecclesia thesaurus constans satisfactionibus Christi & Sanctorum, qui omnino infinitus est. Videtur de fide, vt patet in *extrauag. Vnigenitus, de pœnitentiis & remissionibus*.

Probatur, quia Christi meritum & satisfactio ratione infinitatis personæ sunt valoris omnino infiniti. Atqui ipsa absolutè fuerunt data Ecclesiæ. Ergo adhuc in ea exstant, cùm absumi non potuerint. Minor patet. quia Christus vbique in Scripturis dicitur nobis datus, pro nobis passus, &c. *Isaia 9. vers. 6. Ioan. 3. vers. 26. ad Galat. 1. v. 4. ad Titum 2. v. 14. Rom. 8. ver. 32. 1. Petri 2. vers. 21.* &c.

Isaia 9. Ioan. 3. Galat. 1. ad Titum 2. Rom. 8. 1. Petri 2.

Similiter probatur de Sanctis. quia plurimi v.c. B. Virgo, Ioannes Baptista, Apostuli, aliique Martyres grauissima passi sunt, cùm tamen habuerint vel nulla, vel exigua peccata pro quibus debuerint satisfacere. Ergo quamuis eorum opera vt habent rationem meriti fuerint abundanter remunerata, tamen vt habent rationem satisfactionis, multa iis supererant, quæ neque ex eorum voluntate (cùm de eo sæpe non cogitarint) neque etiam ex alia certa lege fuerunt aliquibus certis applicata. Vnde sequitur, hæc mansisse in bonis communibus Ecclesiæ; sicut bona ciuium decedentium sine vllis ceteris hæredibus aut legatariis, iure gentium ad ipsam Rempubl. pertinent. Non est autem minor cōmunicatiu bonorum inter fideles, quàm inter ciues vnius Reipublicæ.

Superfluæ Sāctorū satisfactiones pertinent ad thesaurum Ecclesiæ.

3\. CONCLVS. II. Possunt Prælati Ecclesiæ hūc thesaurum dispensare applicando ex iusta causa certis fidelibus aliquam eius partem, qua Deo pro pœnis ab iis debitis satisfiat. Est certa & cummunis Theologorum, sequiturque ex prima conclusione. Quia frustra omnino esset ille thesaurus in Ecclesia, si ipsa non posset eo vti, nec vllis in particulari eum applicare. Deinde quia in omni Repub. est potestas bona communia ex iusta causa distribuendi. Confirm. quia si priuatus possit suas satisfactiones alteri applicare, vt patet ex disput. 10. dub. septimo, cur communitas non poterit communes satisfactiones alicui applicare?

Probatur ex Scripturis. Quia Paulus 1. ad Corinth. 4. dicit Apostolos siue Prælatos Ecclesiæ esse dispensatores mysteriorum Dei: hæc autem sunt præcipuè merita & satisfactiones, quæ, cùm vt ostendi supra, hominibus in cummuni data sint, iis sigillatim communicati & dispensari debent.

Nec hic satisfacit responsio hæreticorum, hanc dispensatiunem fieri per solam prædicationem. Primò, quia ipsa peruertit sensum euangelij, & tollit priuilegia à Christo Petro, & Apostolis concessa Matth. 16. & 18. & Ioan 20. & 21. vt ostendi in tract. de Sacramentis in genere, & de Pœnitentia. Secundò, quia Paulus hîc rantopere requirit fidelitatem in huc ministro, quæ maximè cernitur in eo, vt quis in hac distributione exactè seruet iustitiam distributiuam, nec prodigè, nec indignis bona Domini distribuendo. Concio autem omnibus exhibenda est tam indignis, quàm dignis.

Matth. 16. Ioann. 20. 21.

4\. CONCLVS. III. Potest hæc distributio fieri etiam extra sacrificium vel Sacramentum per indulgentias. Est de fide ex *Concil. Constant. sess. 8. & Trident. sess. vlt. sub finem.*

Concil. Constantiense. Trident. 2. Cor. 2.

Probatur primò. quia Paulus 2. ad Corinth. 2. absens Corinthio incestuoso partem pœnarum quas debebat persoluere remisit, idque sine Sacramento aut sacrificio, vt satis patet ex textu. Idem sæpe initio nascentis Ecclesiæ fuisse vsitatum, vt ad preces Martyrum, vel aliàs, quando hoc Episcopi iudicabant expedire, remitteretur lapsis aliqua pars pœnitentiæ, patet ex *Tertull. l. ad mart. post initium. Cypriano lib. 3. epistola* 15. *Concilio Nicen. cap.* 11. *aliàs* 12. *Ancyrano cap.* 5. *Laodiceno can.* 2. quæ fusiùs citat *Bellarminus lib. 1. de indulg. capit. 3.*

Tertullian. Cyprian. Conc. Nicen. Laodicenum. Ancyranum. Bellarm.

Respondent hæretici, hæc tantùm intelligenda esse de pœnitentiis, quæ ab Ecclesia disciplinæ causa imponebantur, nun autem de pœnis Deo debitis. Sed contrà primò, quia Paulus dicit se id quod donauit illi Corinthio, donasse in persona Christi, ergo remiserat ei pœnas debitas Christo. quia alias pœnas sibi soli, siue Ecclesiæ debitas, ex persona sua aut Ecclesiæ, non autem ex persona Christi donasset. Neque enim possum aliquid alicui cōdonare ex persona Principis aut Dei, siue tanquam rerum ipsorum dispensator, nisi hoc ipsis sit debitum.

D. Paulū Corinthio incestuoso verè remisisse pœnas Deo debitas.

Secundò, quia *Tertullian. l. de pudicitia cap.* 22. cùm iam factus hæreticus incepisset eiusmodi remissiones & indulgentias oppugnare: neganit ad preces Martyris posse remitti lapsis partem pœnitentiæ, causamque addidit: quia Martyri nullæ satisfactiones supersunt, qnas possit alteri communicare. Quæ ratio friuola fuisset, nisi sciuisset Ecclesiam Catholioam sentire, dum lapsis eiusmodi pœnitentiæ remittuntur, iis simul aliquas Martyrum satisfactiones applicari, siue communicari. quud negat posse fieri, eò quòd credat nullas satisfactiones Martyribus superesse, quibus ipsi non indigeant.

Tertullian.

Tertiò, quia aliàs non fuisset facta gratia iis quibus fuissent remissæ pœnæ, qui debuissent grauiores luere in purgatoriu.

5\. Probatur secundò. quia Gregorius I. circa annum 600. Leo III. circa annum 800. Sergius II. circa annum 844. & alij deinde sequentes Pontifices

Gregor. II. Leo III. Sergius II.

Consuetudine dandi indulgentias esse antiquam. Car. beller.

tifices apertè Indulgentias concesserunt, vt pluribus docet *Cardinalis Bellarminus lib. 1. de indul. cap. 3.* Ex quibus clarè ostenditur eam consuetudinem fuisse in Ecclesia antiquissimam: tum quia illi Pontifices clarè insinuant se in eo facto sequi antiquum Ecclesiæ morem: tum etiam, quia omnino incredibile est, tantos viros in tanta re aliquid fecisse, quod à maioribus non acceperint. Ex quibus patet, etsi ob maiorem rigorem Ecclesiæ, & feruorem Christianorum in peragendis pœnitentiis fuerit olim parcior vsus indulgentiarum; aliquam tamen semper fuisse, & consequenter esse doctrinam Apostolicam, talem potestatem in Ecclesia esse, donec hæretici contrarium probent.

6. Obiiciunt hæretici, remissa culpa nullas restare pœnas luendas. Sed hoc suprà satis refutaui.

Secundò, Christum pro omnibus peccatis satisfecisse. Respondeo, eius satisfactionem ac merita nemini tamen prodesse, nisi ei applicentur: aliàs omnes homines de facto salui fierent. quia omnibus gratiam & remissioné peccati meruit; inter ceteros autem modos eam applicandi, vnus fit per indulgentias.

Cur per indulgentias etiam merita Sanctorum nobis applicentur?

Obiiciunt tertiò, Christus pro omnium peccatis sufficientissime satisfecit: ergo superfluæ sunt satisfactiones Sanctorum. Respondeo, negando consequentiam. Quia etsi hæ per se necessariæ non sint, quia illæ omnino infinitæ & inexhaustę sunt: tamen voluit Christus etiam has in eodem thesauro reponi, & Ecclesiæ membris applicari. Primò, quia hoc pertinet multum ad gloriam Sanctorum, quos Christus etiam hoc modo honorare voluit. Secundò, quia etsi valor satisfactionum Christi, vtpote infinitus, atque thesaurus prout ex iis solis constat, intrinsecè & secundum se nullo modo augeri possit: extrinsecè tamen ratione effectus producendi, per satisfactiones Sanctorum augeri potest. quia Christus suas satisfactiones ita Patri obtulit, vt in singulis applicationibus determinatum haberent effectum, qui augeri potest. Sicut igitur quo plures in Ecclesia sunt Sancti, maioraque eorum merita, eo ipsa Deo est gratior, & maiora ab eo obtinet beneficia, & sæpe obtinemus aliquid per merita & preces alicuius Sancti, quod sine iis non obtineremus: ita etiam non videtur incredibile Deum largiorem effectum indulgentiis concedere ob Sanctorum satisfactiones, quàm aliàs faceret.

7. Obiiciunt quartò, Omnes Scripturæ clamant solum Christum nos redemisse & saluasse. Atqui secundùm hanc sententiam Sancti dicerentur nos redemisse. Ergo ea non est asserenda.

Respondeo negando minorem. Primò, quia secundùm Scripturas ille propriè dicitur nos redimere, qui à peccato & pœnis æternis nos liberat. quod soli Christo conuenit. Secundò, quia etsi liberans nos à pœna temporali posset secundùm quid dici nos redemisse: tamen id propriè etiam soli Christo conuenit. quia eius solius satisfactiones per se ad id & valent, & oblatæ sunt: satisfactiones verò Sanctorum nec ad id per se oblatæ sunt, nec per se ad id valent, sed omnem hanc vim habent ex meritis Christi, & per potestatem à Christo ipsius Vicario concessam nobis applicantur. Quare calumniantur apertè hæretici, dum nos dicunt per indulgentias derogare meritis Christi, & constituere eum vnum è grege Sanctorum. quia maximè extollit & eminere facit merita Christi, quæ Sanctorum satisfactionibus hanc vim tribuunt. Sic potestaté Regis & magnetis illustrant, quòd possint eam ex parte aliis communicare, v.c. Rex suis subditis: magnes verò ferro quod ei adfricatur: quod deinde aliud ferrum ad se trahit.

Quintò, petunt hæretici, vbi sit ille thesaurus, vel quomodo possit bullis includi. Respondeo, non indigere loco corporali, sed manere in acceptatione Dei; qui ad hunc effectum illas satisfactiones acceptauit, vt propter eas remittat pœnas iis, quibus applicantur. Bullæ autem tantùm sunt instrumenta quibus voluntas Pontificis illas applicantis aliis innotescit.

8. CONCLVS. IV. Potestas concedendi indulgentias est primariò in summo Pontifice, & per ipsum in alios deriuatur. Ita *Suarez. disp. 49. sect. 1. num. 13.*

Suarez.

Probatur. quia potestas distribuendi bona publica per se tantùm conuenit summo Principi, aliis verò Magistratibus tantùm quatenus ab illo potestatem acceperunt, præsertim quando illa distributio non est absolutè necessaria ad eorum munus ritè obeundum. Atqui in Ecclesia solus summus Pontifex est summus Ecclesiæ Princeps, & potestas illa nulli inferiori Prælato est absolutè necessaria ad munus suum ritè obeundum. Ergo est per se immediatè in solo summo Pontifice. Confirm. quia Pontifex in aliis hanc potestatem absolutè augere, minuere, aut etiam tollere potest, atque ita efficere vt Episcopi ne validè quidem possint eas conferre. quod non esset verum, si illam ab eo non acciperent. Potest tamen dici, etiam Episcopos ex sua ordinatione ac officio eam aliqua ratione habere; quatenus eorum status saltem ex decentia exigit; vt ipsa iis à Pontifice communicetur. Atque ita intelligendi sunt auctores, qui dicunt Episcopos eam habere iure diuino.

Innocen. III. Quãtas indulgentias possint Episcopi conferre.

Ex his patet, solum Pontificem posse suo iure concedere plenariam indulgentiam: reliquos verò tantas, quantas iis ille concesserit. Innocentius autem III. in Concilio Lateranensi concessit Episcopis, vt in ipsa dedicatione Ecclesiæ possint concedere indulgentias vnius anni: in die verò anniuersario, vel aliàs, tantùm possint concedere indulgentias 40. dierum: nec aliis quàm suis subditis. Patet ex *capit. Quod a. de pœnitentiis & remissionibus, capit.* tamen *A nostro, eodem titulo*, docet Pontifex Archiepiscopum posse concedere indulgentias per totam suam prouinciam. Nullus verò Episcopo inferior ordinario iure potest indulgentias concedere.

DVBIVM

DUBIUM II.

Cuius potestatis actus sit concessio indulgentiarum: & quomodo operentur effectum, an per modum absolutionis: an verò per modum simplicis solutionis?

Durandus. 9. QVatuor possunt hîc esse sententiæ. Primò enim *Durand. d. 20.q. 5.* tenet vt probabile esse actum ordinis. Sed hoc dici non potest. Primò, quia potestas ordinis conceditur immediatè à Deo, nec potest per Pontificem augeri vel minui. Secùs est de potestate concedendi indulgentias, vt patet ex dub. 1. Secundò, quia si esset actus alicuius ordinis, esset ordinis sacerdotalis, quia reliqui non ordinantur ad remittenda aliis peccata. Atqui hoc dici nequit. quia potest Pontifex concedere facultatem dandi indulgentias non sacerdotibus: vt patet in quibusdam Cardinalibus. Ergo non est actus ordinis.

Caietan. Soto. Angelus. Secunda sententia dicit generatim omnem concessionem indulgentiarum esse actum iudicialem & fieri per absolutionem à pœna. Ita *Caietan. tom. 1. opusc. tract. 15. cap. 2. initio. Soto d. 21. q. 1. a. 2. concl. 2. Angelus v. Indulgentia nu. 1. in fine* & alij. quatenus hi omnes generatim dicunt concessionem indulgentiarum, esse absolutionê à pœnis, siue earundem remissionem. Sed hoc non videtur posse dici respectu defunctorum. quia potestas soluendi non extendit se ad non subditos, vt patet ex *cap. Quod a, de pœnitentiis.* Atqui defuncti non sunt subditi Pontificis. Ergo, &c. Secundò, quia Pontifex nullo modo potest ligare defunctos, ergo nec potest soluere. quia æquè latè patet vtraque potestas. Nec refert quòd Ecclesia soleat excommunicare defunctos, & eosque ab excommunicatione absoluere. quia hoc impropriè dicitur facere: quatenus declarat viuos incurrisse, aut non incurrisse excommunicationem; aut quatenus viuentibus permittit, aut interdicit communionem cum defuncto, vt dicam in materia de excômunicatione. Tertiò, quia potestas soluendi promissa Petro, Matth. 16. est ei data Ioan. 21. dum dicitur ei: *Pasce oues meas.* Atqui potestas Papæ pascendi, non extendit se ad defunctos. Ergo nec potestas soluendi.

Matt. 16. Ioan. 21.

Durandus. Siluester. Tertia sententia generatim dicit, indulgentias non continere vllam absolutionem, aut actum iurisdictionis, sed meram dispensationem thesauri Ecclesiastici, ex eo soluendo pretium pro pœnis, quas peccator debet. sicut cùm vnus pro altero ex proprio satisfacit. Ita tenent *Durandus in 4. dist. 20. qu. 3. art. 2. Siluester v. Indulgentia, num 3.*

Bellarm. Suarez. Quarta sententia tenet, respectu viuorum eas continere & solutionem pretij, & veram absolutionem: respectu mortuorum meram solutionem pretij. Ita *Bellarmin. libr. 1. de indulg. cap. 5.* quem ferè etiam sequitur *Suarez disput. 49. sect. 3. & 4.*

10. CONCLVSIO I. Concessio indulgêtiarum côtinet veram absolutionem respectu viuorum: non tamen respectu mortuorum. Secunda pars patet ex refutatione secundæ sententiæ. Prima probatur primò. quia Christus Matth. 16. absolutè promisit Petro claues cælorum, quibus generatim omne vinculū impediens ingressum regni cælorum solueret, quod sine incôuenienti solui posset. Atqui talis est pœna, quæ restat remissa culpa: obligat enim hominem ad sui solutionem, & ita impedit ingressum cæli: & sæpe expedit eam homini condonari (nam aliàs indulgentiæ essent illicitæ) nec repugnat fieri per veram absolutionem. Ergo cùm verba Christi generalia sint, ad hoc vinculum etiam extendenda sunt.

Matt. 16.

Probatur secundò, quia vbique in iure dans indulgentias dicitur alios à peccatis, seu pœnis iis debitis absoluere. Iura autem videntur loqui de vera absolutione. quod patet primò ex *capit. Quod a, de pœnitentiis.* Vbi dicitur dantem indulgentiam debere esse iudicê accipientis, quia nemo potest ligari aut solui, nisi à proprio iudice. quod inaniter diceretur, si non ageretur de vera absolutione. Secundò, quia ius vbique distinguit indulgentias datas viuis à datis defunctis, quòd illæ dentur per modum absolutionis, hæ per modum suffragij.

11. Obiicies primò, Actus iudicij requirit causæ cognitionem. Atqui indulgentiæ dantur sine causæ cognitione. Ergo non sunt actus iudicij. Respondeo, negando minorem: quia eas concedens debet cognoscere, vtrùm hæc vel illa causa sit sufficiens ad tales indulgentias concedendas. Quòd autem non debeat cognoscere in particulari statum cuiusque qui eas lucratur, commune est omnibus sententiis, quæ generatim sub conditione feruntur. Sic Prælatus excommunicat omnes, qui certas res furantur: & postea excommunicatos potest absoluere, si intra tale tempus restituant, etsi nesciat in particulari qui sint.

Non omnis absolutio potest inuito côcedi. Obiicies secundò, Iurisdictio exercetur in inuitum, indulgentiæ autem non possunt concedi inuitis; ergo non sunt actus iurisdictionis. Respondeo, negando maiorem vniuersalitet esse veram, vt patet in absolutione sacramentali & dispensatione votorum. Fallit enim communiter quoties requiritur certa dispositio in absoluendo.

Obiicies tertiò, hinc sequi Papam non posse lucrari indulgentias. Respondeo, negâdo sequelam. Primò enim poterit saltem eas sibi applicare, soluendo pro se pretium, sicut applicat eas defunctis. Secundò, quia probabilius est Prælatum & maximè summum Pontificem posse aliquem actum iurisdictionis voluntariæ immediatè nomine Dei in seipsum exercere, & ratione diuersi status duplicem personam subire, vt dixi disp. 8. num. 15.

Obiicies quartò, Papa non habet iurisdictionem in pœnas purgatorij. Ergo non potest nos ab iis absoluere. Respondeo, negando assumptū. Nam quamdiu illius pœnæ debitores sunt subiecti Papæ, hic potest eos ab ea absoluere, præsertim cùm non teneantur eam absolutè soluere in purgatorio; sed vel hîc, vel ibi.

12. CONCLVS. II. Hæc tamen absolutio non fit sine solutione sufficientis pretij ex thesauro Ecclesiæ. Patet ex *extrauag. Vnigenitus, de pœnitentiis* & re-

& remissionibus. Probatur. quia Deus semper ita exercet misericordiam, vt etiam admisceat aliquid iustitiæ. Hinc nunquam aliquod peccatum, pœnámve ei debitam etiam per Sacramentum aut sacrificium nobis remittit sine interuentu meritorum aut satisfactionis Christi vel nostræ.

Dices, Si interuenit sufficiens pretij solutio, non erit opus iudiciaria remissione vel absolutione, vt patet in debito pecuniario, quod vnus pro alio soluit. Respondeo negando assumptum. Nam fallit in debitis personalibus, quale est omne debitum pœnæ luendæ, in quo ex natura rei creditor non tenetur satisfactionem vnius pro altero acceptare: vt patet ex dictis disp. 10. n. 57. Quare nihil alteri valet nisi iudex siue creditor eam acceptando, alterum à pœnis absoluat quod in nostro casu respectu defunctorum facit immediatè Deus: respectu verò viuorum Prælatus nomine ipsius Dei.

13. CONCLVS. III. Omnis concessio indulgentiarum est actus potestatis clauium. Patet, quia procedit à potestate publica aperiendi regnum Dei per sublationem impedimenti, quod eius ingressum retardabat, promissa beato Petro, Matth. 16.

Matth. 16. Potestas clauium patet latius iurisdictione Ecclesiastica.

Ex dictis patet Primò, potestatem clauium patere latiùs quàm iurisdictionem Ecclesiasticam. Quia concessio indulgentiarum quæ fit defunctis, non potest propriè dici actus iurisdictionis. quia per eam nec exercetur iurisdictio in defunctos, cùm non sint subiecti Pontifici: nec in thesaurum Ecclesiæ, cùm iurisdictio necessariò respiciat personam subditam, non autem rem inanimatam.

Concessio indulgentiarum differt a priuata satisfactione.

Patet secundò, concessionem indulgentiarum etiam respectu defunctorum differre à satisfactione, qua vnus pro altero satisfacit. Primò, quia illa fit publica auctoritate, hæc priuata. Secundò, illa fit per dispensationem boni communis. vnde requirit aliquam iustam causam: hæc per applicationem boni priuati, ad quam sufficit voluntas applicantis. Tertiò, quòd illa legitimè facta habeat certiorem effectum. quia magis certa & expressa promissione nititur, magisque continet satisfactionem de condigno, quatenus continet satisfactionem Christi.

Patet tertiò, quod dicitur in *capit. Quod a. de pœnitentiis*, indulgentias solis subditis posse concedi, intelligendum esse de iis, quæ conceduntur per modum absolutionis, qua sola ratione eas possunt concedere Prælati inferiores. Pontifex autem qui non habet astrictam potestatem, potest eas etiam concedere per meram solutionem pretij, & consequenter etiam non subditis, v. c. defunctis.

Definitio indulgentiarum.

Patet quartò, indulgentias in genere posse definiri, liberalem concessionem qua liberamur à reatu aliquo pœnæ, extra Sacramentum & sacrificium virtute clauium factam.

DVBIVM III.

Quem effectum habeant indulgentiæ?

14. *Per indulgentias nō remittitur peccatū mortale. Tridentin.*

CErtum est hîc Primò, non valere ad remissionem peccati mortalis. quia post baptismum iustificatio impij non fit sine contritione aut attritione coniuncta cum actuali susceptione Sacramenti: vt docet *Tridentin. sess. 14. cap. 4.* Statim autem atque aliquis est cōtritus, aut attritus suscipit Sacramentum pœnitentiæ, ei peccata sine vllis indulgentiis remittuntur: vt Concilium ibidem docet. quare hic effectus non potest fieri per indulgentias.

nec etiam veniale.

Secundò, satis etiā certum est eas non remittere per se peccatum veniale. quia hoc nunquam in hac vita remittitur sine infusione gratiæ, vt ostendi disp. 2. dub. 16. Sola autem Sacramenta & martyrium ex opere operato gratiam infundunt. Deinde quia per cōcessionem indulgētiarum applicantur etiam satisfactiones Sanctorū. Vnius autē hominis satisfactio nullo modo potest alteri applicari ad remissionem culpæ. quia hæc nunquam fit sine interna pœnitentia, & hominis renouatione.

Tertiò, certum est, non valere ad remissionem pœnæ debitæ in foro externo Ecclesiastico vel ciuili. Quantumcumque enim quis lucratus sit indulgentias; potest nihilominus à suo iudice in vtroque foro puniri. quia aliàs omnis disciplina euerteretur.

Quartò, certum est eas non tollere etiam pœnitentias in confessione in medicinam iniunctas, quatenus necessariæ sunt ad peccata in posterum vitanda. quia aliàs cederent in perniciem pœnitentis.

15. Tota autem difficultas est de pœnitētiis præcisè in punitionem peccatorum, & de pœnis luendis in purgatorio, qua ratione has remittat?

Prima sententia docet, eas nunquam remittere vllas pœnas, nisi quæ respondent pœnitentiæ iniunctæ nondum expletæ. Ratio huius est, quia indulgentiæ videntur primò & per se institutæ ad mitigandas, aut omnino tollendas pœnitentias iniunctas in confessione: vt patet ex vsu primitiuæ Ecclesiæ. Addunt quidā hanc remissionem pœnæ iniunctæ fieri per hoc, quòd Pontifex tanquam summus iudex dispenset in præcepto sacerdotis, qui pœnitentiam imposuit.

Secunda putat hoc saltem verum esse, quando dicitur indulgentias concedi de pœnitentiis iniunctis. quia concessio tunc videtur limitata ad solam remissionem illius pœnitentiæ, & pœnarum ei respondentium.

Tertia generatim dicit, per eas semper remitti pœnas purgatorij, siue is qui eas lucratur habeat pœnitentiam explendam, siue non; & aliquid etiam ex ipsa pœnitentia, si quæ adhuc implenda restet.

Quarta docet, semper per eas remitti pœnas aliquas purgatorij, non tamen semper pœnitentias iniunctas. Fundamentum huius sententiæ est, quia per se semper remittunt pœnas peccato debitas, pœnitentias autem iniunctas tantùm ex consequenti, subtrahendo nimirum materiam

teriam obligationis. Cùm enim ideò pœnitentia iniungatur, vt satisfiat Deo pro pœnis remissa culpa restantibus, posito quòd nulla pœna rester persoluenda, sequitur tolli totam rationem ob quam pœnitentia erat iniuncta, & consequenter eius obligationem.

16\. CONCLVS. I. Extra Sacramentum pœnitentiæ nemo potest aliquem directè liberare à pœnitentiis iniunctis, dispensando in præcepto confessarij, vel illud abrogando. quia confessarius est hic iudex supremus sub Deo, nec ab ipsius iudicio est vlla ad aliud forum appellatio: vt patet ex dictis disp. 10. n. 99.

Nemo in præcepto confessarij pœnitentiam iniungentis dispensare potest.

17\. CONCLVS. II. Habens potestatem concedendi indulgentias immediate nomine Dei, ex iusta causa potest remittere pœnitentias iniunctas. Quod fieri posse sine retractione sententiæ à confessario latæ, patet in eo, qui remitrit alteri satisfactionem ex sententia iudicis sibi ob illatam iniuriam faciendam: qui nullo modo dicitur iudicis sententiam retractare, aut in ea dispensare, cùm sæpe sit priuatus, nec vllam habeat iurisdictionem in eum qui tenetur satisfacere.

Probatur autem conclusio Primò, quia Petro generatim data est potestas soluendi vincula post peccatum relicta, ergo etiam soluendi hoc. quia nulla in eo apparet incongruitas.

Probatur secundò, quia Pontifices sæpè concedunt indulgentias aliquot dierum de pœnitetiis iniunctis, quæ valde dubium semper haberent effectum quoad liberationem à pœnitentia iniuncta, si Pontifex hanc non posset directè remittere, sed tantùm indirectè, remittendo reo pœnas quas Deo debet, & consequenter subtrahendo rationem formalem ob quam pœnitentia fuit iniuncta; vt volunt auctores quartæ sententiæ. Nam sæpissimè contingit cum qui lucratur tales indulgentias, supra ipsam pœnitentiam ad quam obligatur, debere adhuc tantas pœnas persoluendas quantis per indulgentias liberatur: aut etiam decuplo plures, & tunc illæ habebunt respectu harum suum effectum manente integro debito pœnitentiæ.

Dices, Pontificem remittere tunc præcisè illas pœnas, quæ respondent peccatis pro quibus pœnitentia iniuncta est. Sed contrà primò. Vnde constat, Pontificem solo suo arbitrio posse ita remittere pœnas respondentes huic peccato potiùs quàm illi, præsertim quando illæ pœnæ obligant duplici titulo, quorum alterum ipse non potest per se directè & immediatè soluere, vt illi auctores supponunt. Adde, cùm illis peccatis iam certò illa pœna decreta sit per sententiam definitiuam, credibile omnino esse Deum nullam aliam pro iis satisfactionem acceptare, quamdiu reo aliæ pœnæ persoluendæ restant. Secundò, quia sæpe fieri potest, vt reus pro iisdem peccatis duplo maiores pœnas debeat, quam pœnitentiæ respondeant: atque ita hic effectus erit semper dubius, & consequenter nullus. quia dubia solutio non satisfacit certo debito. Quare aut dicendum est, nos per eiusmodi indulgentias nunquam liberari à pœnitentiis iniunctis. quod tamen verbis quibus conceduntur apertè repugnat. nam in iis bullis sæpè expressè dicetur indulgentias concedi de pœnitentiis iniunctis. Aut fatendum est, Pontificem, aliumve habentem potestatem concedendi indulgentias posse immediare & directè illas pœnitentias nomine Dei remittere: non dispensando in præcepto confessarij, sed eodem modo sicuti is cui ob illatam ei iniuriam debetur aliqua satisfactio, potest hanc remittere etiam ei qui per sententiam iudicis ad eam exhibendam est condemnatus.

18\. CONCLVS. III. Per indulgentias non solùm quis liberatur à pœnitentiis ipsi iniunctis, sed etiam à pœnis quæ in purgatorio soluendæ iis respondent. Est certa inter Catholicos. Et probatur, quia, vt patet ex dictis, Ecclesia habet potestatem has pœnas remittendi, & hoc per indulgentias facere intendit. quia aliàs per eas potiùs obesset lucranti, quàm prodesset. quia liberando eum à pœnitentia, priuaret eum fructu, quem ex opere operato haberet, si eam impleret, & ita efficeret, vt grauissimas pœnas lueret in purgatorio. sed hæc patebunt magis ex dicendis.

19\. CONCLVSIO IV. Non solùm per indulgentias remittuntur pœnæ respondentes pœnitentiæ iniunctæ, sed quæuis aliæ debitæ ex peccatis remissis pro magnitudine indulgentiarum.

Est ferè communis Doctorum excepto *Caietano*, qui *tom. 1. opusc. tract. 15. cap. 7.* cum paucis aliis contrarium tenet. Fundatur præcipuè in ratione allata num. 15. pro prima sententia. Sed ex ea solùm probatur, Prælatos per indulgentias posse eas pœnitentias vnà cum pœnis iis respondentibus relaxare: non autem eos non posse etiam alias pœnas remittere. Quia potestas Petro Matth. 16. promissa, est absoluta, soluendi omne vinculum impediens ingressum cælorum. Tale autem vinculum sunt omnes pœnæ persoluendæ in purgatorio.

Caietan.

Matt. 16.

Probatur igitur conclusio Primò, quia facilius est remittere has pœnas, quàm illas quæ duplici titulo debitæ sunt, vt patet ex dictis. Ergo nulla est ratio, cur hæ minùs remittantur quàm istæ. Secundò, quia sæpe conceduntur indulgentiæ multorum millium annorum. Certum autem est nulli vnquam talem pœnitentiam imponi. Deinde quia alias, iam omnes maiores indulgentiæ essent ferè inutiles, cùm paruæ pœnitentiæ imponantur, & ferè expleantur antequam indulgentias lucremur.

20\. CONCLVS. V. Etiamsi in bulla dicatur indulgentias concedi pœnitentiis iniunctis: tamen eas lucrantes liberantur à pœnis purgatorij, etsi omnes pœnitentias sibi iniunctas impleuerint. Ita *Suarez. disp. 50. sect. 3. assert. 3.*

Suarez.

Probatur primò, quia cùm, vt patet ex dictis: maius sit liberare aliquem à pœnitentiis iniunctis quàm ab aliis pœnis: illa particula *de pœnitentiis iniunctis*, non apponitur vt restringat beneficium, sed vt illud ampliet, & idem valet ac si diceretur, Etiam de pœnitentiis iniunctis: cùm nulla sit ratio illud restringendi ad illas pœnas, sed potiùs contrà. Quia qui expleuit pœnitentiam iniunctam dignior est hoc beneficio, quàm qui non impleuit, Item remittere pœnitentias iniunctas valdè odiosum est, quia laxat discipli-

nam

nam Ecclesiasticam. Secùs est de remissione aliarum pœnarum, quæ ferè solum fauorem continet, qui ampliandus est.

Probatur secundò. quia aliàs iam ferè inutiles essent tales indulgentiæ, vt patet ex conclusionis quartæ probatione secunda.

Caietan. Ex his patet falsum esse, quod dicit *Caietan. c. Quod à, de pœnitentiis.* restringi potestatem Episcoporum ad dandum tantùm indulgentias de pœnitentiis iniunctis. contrarium enim potiùs ex textu colligitur.

21. CONCLVS. VI. Qui præcisè lucratur indulgentiam plenariam omnium pœnarum quas debet, liberatur ab omnibus omnino pœnis purgatorij, & pœnitentiis iniunctis in putà punitionem peccati. Patet ex dictis, quia est in Pontifice potestas ex iusta causa ab vtrisque pœnis liberandi; idque vt patet ex verbis, intendit, magisque infrà explicabitur.

Nota tamen, consultissimum semper esse totam pœnitentiam implere. Primò, quia sæpè iniuncta est per modum medicinæ maximè iis qui sæpè in eadem peccata labuntur, & tunc indulgentiæ ab ea non liberant, iuxta dicta initio dubij secundi. quia sæpe incertum est an indulgentias lucrati simus: vel saltem an eas ita lucrati simus, vt ab omnibus pœnis liberemur, vt dicemus infrà. Tertiò, quia tantùm beneficium Dei exigit, vt etiam ostendamus nos liberales erga eum aliquam satisfactionem exhibendo. Hinc vsus obtinuit, vt etiam in indulgentiis plenariis, ac Iubilæis aliquæ pœnitentiæ licet minores iniungantur: idque quandoque in bullis requiritur. Quando tamen pœnitentiæ essent valde graues & difficiles, nec esset periculum morale recidendi in peccata, posset quis rationabiliter vti indulgentiis, vt ab illis liberetur.

DVBIVM IV.

Vtrùm indulgentiæ requirant certam formulam & vtrùm hæc latè an strictè interpretanda?

22. CONCLVS. I. Requirunt verba externa, vel signa æquiualentia, quibus sufficienter earum concessio, quantitas, & conditiones ad eas lucrandas requisitæ exprimantur. Quia aliàs ab hominibus intelligi, acceptari, aut percipi nō possunt: quæuis tamen signa prædicta sufficienter exprimentia sufficiunt: quia nec diuino, nec humano iure alia forma requiritur.

23. CONCLVS. II. Quando verba, quibus eæ conceduntur, sunt omnino clara, sunt accipienda vt sonant, secundùm omnes Doctores: quando verò sunt dubia, aliqui latè ea putant interpretanda, quia sunt fauor Principis: alij verò strictè, eò quòd sint dispensatio quædam in communi lege, & eneruent rigorem disciplinæ Ecclesiasticæ, laxando iniunctas pœnitentias. Suarez. *Suarez.* verò *disp.* 56. *sect.* 2. vult potestatem concedendi indulgentias strictè interpretandam, quia est aliquo modo odiosa, quatenus illam habens posset ea per imprudentiam facilè abuti, & ita eneruare disciplinam Ecclesiasticam. Ipsam verò indulgentiarum concessionem ait esse largè interpretandam, tanquam fauorem. Et hæc pars videtur verior respectu indulgentiarum, quæ tantùm liberant à pœnis purgatorij: quia vt sic non continent vllam relationem alicuius disciplinæ, sed sunt quædam liberalis donatio Principis, ac pœnarum remissio. Secùs quatenus tollunt pœnitentias iniunctas: quia vt sic eneruant disciplinam Ecclesiasticam.

DVBIVM V.

Quomodo diuersæ formulæ indulgentiarum intelligendæ sunt?

24. Nota primò, indulgentias diuidi in totales siue plenarias, quibus eas lucrantibus absolutè conceditur remissio omnium pœnarum, quæ ipsis ex remissis culpis persoluendæ restant: & partiales, quibus solùm certa aliqua portio restantium pœnarum remittitur: quamuis contingere possit, vt aliquibus hæc remissio sit plenaria, eò quòd plures pœnæ non debeantur.

Portio autem hæc aliquando est quasi indeterminata, vt quando lucranti remittitur quarta, tertia, vel media pars pœnarum debitarum: & tunc ei qui habet plures pœnas persoluendas, si perfectè indulgentias lucretur, plures pœnæ per accidens remittuntur, quàm alteri habenti pauciores. quia vtrique tertia vel quarta pars remittitur. Aliquando verò & communius est determinata. quia scilicet remittitur pœna quadraginta, centum, vel mille dierum aut annorum, vel etiam aliquot carenarum in antiquioribus indulgentiis.

25. Pro quo Nota secundò, olim pro grauioribus peccatis, v. c. adulterio & similibus, solere iniungi pœnitentias septem annorum, & pro grauissimis quibusque criminibus longiores: vt patet *ex capite Hoc ipsum,* 33. *quæstione* 2. iuncta glossa Gratiani. Vnde patet, illos qui multa fortè millia grauium peccatorum patrarant, secundùm illos canones debuisse multis annorum millibus pœnitere, si fieri potuisset. Illos autem agentes, non solebant continuò, sed semel atque iterum per hebdomadam ieiunare, aut similem afflictionem subire: quamuis communiter aliquibus recreationibus continuò carere deberent: vt docet *Cardin. Bellarminus lib.* 1. *de indulgentiis, cap.* 9. Et colligitur ex Bellarm. *cap. Accusasti.* 8. *de accusationibus.* vbi ei qui falsa accusatione alteri causa mortis fuerat præcipitur, vt *quadraginta dies cum pane & aqua (quod carena vocatur) cum septem sequentibus annis pœniteat.* Vbi satis insinuatur, septem annorum pœnitentiam fuisse alterius generis quàm fuerit prior quadraginta dierum, & hac multo leuiorem. Tamen propter multitudinē & grauitatem peccatorum, eiusdem sæpe augebatur acerbitas; vt patet ex Iuribus citatis: & quia aliàs grauissimis peccatoribus non potuisset condigna pœnitentia iniungi.

Nota

Leuioribus pœnis hic satisfacimus quàm in purgatorio.

16 Nota tertiò, etsi ceteris paribus pro iisdem peccatis per breuiorem sine comparatione pœnam possimus hic satisfacere, quàm in purgatorio, eò quòd voluntaria pœnæ sufferentia hîc habeat rationem satisfactionis, ibi verò tantùm rationem meræ satispassionis rigorosæ iustitiæ: tamen pœnæ purgatorij ob continuitatem, & incredibilem acerbitatem longè breuiori tempore expurgant hominem, quam pœnæ quæ olim secundùm canones iniungebantur; quia exigua parte anni afflictionem affectebant, vt quæ toto somni tempore, pluribusque per hebdomadam diebus, quibus non agebantur: imò & ipsis diebus quibus agebantur, ex variis causis & distractionibus ita interrumpebantur, vt planè nihil sentirentur: cùm contrà acerbitas pœnæ purgatorij omnino continua sit. Hæc tamen intelligenda sunt, si spectemus ipsam externam satisfactionem secundùm se, & vt communiter à pœnitentibus exhibetur. Nam fieri potest, vt per opus parum pœnale ob magnam caritatem, ex qua procedit, breui tempore pro diuturnis purgatorij pœnis satisfiat. Sed hoc ipsi externæ pœnitentiæ est per accidens. Quare canones in præscribendis pœnis quæ pro peccatis iniunguntur (in quo propriè punitionem ipsius peccati spectant) præcipuè respiciunt grauitatem ipsius pœnæ. quia vt sic habet rationem punitionis: ideóque tantas tamque diuturnas pœnas præscribebant; quantas aliquo modo credebant posse ad punitionem peccati sufficere, abstrahendo ab eo quòd pœnitens eas cum magna vel parua contritione susciperet. quia hæc circumstantia in singulis variatur: ipsi autem regulas generales præscribebant. Quia tamen sciebant ratione illius multùm crescere valorem satisfactionis: ideo volebant vt confessarij pro magnitudine feruoris, quo pœnitentia suscipiebatur vel agebatur, eiusdem acerbitatem moderarentur: vt patet ex can. 11. Concilij Niceni & aliis.

Per accidens fieri potest vt in purgatorio citius quis purgetur, quàm per pœnitentias canonum purgaretur.

Cur canones tam diuturnas pœnitentias præscribant.

Concil. Nicenum.

17 His positis Respondeo, per eiusmodi indulgentias v. c. 100. annorum, remitti tantas pœnas purgatorij, quantæ delerentur per pœnitentiam 100. annorum secundùm canones exactam, quatenus hæc intelliguntur vt mera punitio ab Ecclesia iniuncta, abstrahendo à dispositione vel feruore suscipientis.

Quid intelligatur per indulgentiam 100. annorum.

Vnde patet, ex dictis indulgentiis non posse colligi aliquos multis annorum millibus mansuros in purgatorio (quia fortè mundus tam diu non stabit, & pœnarum acerbitate diuturnitas compensari potest) sed multos esse debitores tantæ pœnæ in purgatorio luendæ, quanta responderet tantæ pœnitentiæ canonicè exactæ modo iam explicato.

28 Nota quartò, multos conari distinguere inter indulgentiam pleniorem & plenissimam. Sed verius est quod docet *Cardinalis Bellarminus l. 1. de indulgentiis ca. 9.* has non distingui: sed Pontifices his vti formulis, vt ostendant se absolutè dare quantas possunt maximas. Similiter inter indulgentiam plenariam & iubilæum in ratione indulgentiæ non est vlla distinctio, nisi quædam accidentalis ratione adiunctorum. quia in iubilæo solet concedi maior potestas absoluendi à casibus vel censuris reseruatis, & dispensandi in quibusdam votis. Sed hæc sunt ei accidentaria vt habet rationem indulgentiæ.

Bellarm.

Inter iubilæum & indulgentiam plenariam quid intersit.

DVBIVM VI.

Qualis causa requiratur vt indulgentiæ sint validæ?

29 NOta, Omnes quidem requirere aliquam causam pertinentem ad honorem Dei vt validè per indulgentias remittantur pœnæ purgatorij. Aliqui tamen putant nullam esse necessariam vt remittantur præcisè pœnitentiæ iniunctæ. Alij putant quamuis causam ad quamtumuis magnas indulgentias sufficere: aiunt tamen Pontificem peccare concedendo magnas indulgentias sine iusta causa.

30 CONCLVS. I. Ad quasuis indulgentias requiritur aliqua causa. Probatur. quia nullæ indulgentiæ conceduntur sine dispensatione thesauri Ecclesiastici: vt patet *extrauag. Vnigenitus*, & dictis suprà. Atqui dispensatio facta sine causa ab eo qui non est dominus, sed merus dispensator (qualis est Pontifex respectu illius thesauri) est inualida. Ergo concessio indulgentiarum fit inualidè si absit iusta causa.

Probatur 2. de directa remissione pœnitentiæ iniunctæ. quia hæc est difficilior quàm remissio aliarum pœnarum, vt patet ex dictis dub. 3. concl. 4. Ergo illius remissio non minorem causam requirit quàm harum.

Tertiò, quia ideo remissio pœnæ purgatorij sine causa est irrita, quia dispensator quando abest iusta causa, inualidè remittit debita sui domini. Atqui eadem ratio valet in remissione pœnitentiæ. Ergo æqualiter est iniusta.

Quartò, quia vel talis remissio simul tolleret pœnas purgatorij, & tunc clarum est non minorem requirere causam, quàm requireretur ad has solas remittendas: vel eas non remitteret. Et tunc est primò contra iustitiã vindicatiuam, quæ exigit vt iusta sententia iudicialis sine causa non mutetur. Secundò, contra disciplinam Ecclesiasticam, quæ eneruatur per indiscretas relaxationes pœnitentiarum. Tertiò, contra bonum ipsius pœnitentis, qui ea ratione cogeretur maiores pœnas vel hîc, vel in purgatorio subire, cùm per alias pœnitentias nihil ex opere operato acquireret.

31 CONCLVS. II. Quæuis causa non sufficit ad quasuis indulgentias concedendas, sed requiritur proportionata. Est iam ferè communis. Probatur. 1. Quia dispensatio in voto, vel cuiusuis legis superiori, non solùm est inualida, quando sine vlla omnino causa fit, sed etiam quando fit sine iusta causa. quia respectu talis effectus censetur nulla. Ergo similiter remissio pœnæ Deo debitæ sine iusta causa erit irrita. quia eadem est ratio. Probatur 2. Quia indulgentiæ sine vlla causa inualidè dantur. Atqui quando causa tantùm est proportionata indulgentiis vnius anni, si conferantur indulgentiæ sex annorum; indulgentiæ 5. annorum nullam habent causam sibi respon-

respondentem. Ergo inualidè secundùm hanc partem dabuntur. Valebunt tamen pro vno anno, quia diuisibiles sunt, & vt sic habent causam proportionatam, ac vtiles sunt. Vtile autem per inutile non debet vitiari, vt habet *regula Iuris* 37. *in* 6.

32 CONCLVS. III. Proportio siue iusta causa, ob quam indulgentiæ conceduntur, spectanda est primò ex fine ob quam conceduntur: qualis est promotio cultus Dei vel Sanctorum, propagatio fidei, hostium Ecclesiæ subactio vel conuersio, maior Ecclesiæ Apostolicæ reuerentia, & aliæ quæuis huiusmodi causæ piæ. quia ad honorem & quoddam extremum Dei bonum spectat, si ipsius siue Ecclesiæ thesaurus ad res huiusmodi promouendas expendatur. Secundò, ex proportione & vtilitate quam concessio indulgentiarum, opusúe ad illas lucrandas requisitum habent ad dictos fines consequendos. Si enim neutrum horum hîc & nunc sit vtile ad talem finem efficaciter consequendum, parui æstimandum est quòd finis sit bonus, eritque concessio inualida. Sicut inualidè dispensaret Pontifex in voto castitatis alicuius plebeij imponendo ei vt semel orationem dominicam legeret, nulla alia existente ratione, quàm vt ita omnes Turcas conuerteret. quia ad hunc finem talis dispensatio esset inutilis.

Quòd si tamen concessio indulgentiarum sub tali vel tali conditione hîc & nunc sit quidem aliquo modo vtilis ad finem consequendum, non tamen prout exigit earum magnitudo, saltem secundùm partem aliquam valebunt, iuxta concl. 2.

33 Vbi Nota. Quando conceduntur indulgentiæ quas magna communitas, vel omnes fideles possint lucrari, vtilitatem operis requisiti non esse spectādam ex efficacia particularis cuiusque operis secundùm se, sed prout est coniunctum cum operibus omnium aliorum. v. c. Conceditur indulgentia plenaria habenti imaginem aut rosarium benedictum, quoties talia vel talia opera facit, idque vt homines ad fidem, reuerentiam Sedis Apostolicæ, frequentationem Sacramentorum, aliaque pietatis opera excitentur: ad quæ consequenda, etsi meum opus per se parum videatur efficax, omnia tamē opera quæ hac occasione fiunt, sunt valdè efficacia: vt ego tamen eam lucrer, omnino necessarium est vt meum opus quod ad eam lucrandam exerceo, habeat aliquam efficaciam, vt saltem aliis coniunctum, dictum finem promoueat. Quia Pontifex non requirit opus inutile sed vtile ad finem. Vnde etiam pro magnitudine pœnarum quæ mihi in particulari remittuntur, videtur in meo opere requiri maior proportio ad finem. Sicut enim vt aliquam indulgentiam consequar, requiritur in meo opere in particulari aliqua vtilitas & efficacia ad finem promouendum: ita pro magnitudine pœnarum, quæ mihi remittuntur, videtur omnino maior ac maior vtilitas in eodem requiri.

Qualem proportionem debeat opus habere cum fine.

34 Ex dictis sequitur primò, non requiri vt opus iniunctum sit per se sufficiens pro pœnis remittendis. quia sic nulla esset liberalis remissio, quam supponimus esse. sed sufficit vt sit iusta occasio ob talem finem remittendi tantas pœnas.

Secundò, posse Pontificem aliquando concedere alicui indulgentias absolutè nullum ab eo opus requirendo. Ita *Suarez disp.* 52. *sect.* 4. *n.* 3. Patet, quia fieri potest, vt habeat in eo optimum finem, & concessio ipsa indulgentiæ sic per se sufficiens medium ad deum promouendum. Vt si optimè de Ecclesia merito eas concedat, vt alios ad similia merita excitet.

Suarez.

Sequitur tertiò, non omnes semper lucrari plenarias indulgentias etiam legitime concessas, qui faciunt etiam in statu gratiæ opus præscriptum. quia fieri potest vt habeant tot pœnas persoluendas, & opus tam exigua cum deuotione faciant, vt huius vtilitas ad illarum finem promouendum non sit tanta, quanta requiritur pro tot pœnis remittendis.

Non omnes qui faciunt opus præscriptum lucrantur plenarias indulgentias.

Dices, Sufficit quòd opera omnium simul sint proportionata, præsertim cùm non semper requiratur aliquod opus in eo cui conceduntur indulgentiæ. Respondeo, Illa sufficere vt in genere tales indulgentiæ concedantur: non autem vt singulis in particulari integræ applicentur. Quia aliàs lucraretur etiam eas, qui opus ita faceret, vt nullam haberet vtilitatem ad finem. Nec enim in hoc casu talis concessio indulgentiarum vt huic vel illi applicata habet vtilitatem ad finem intentum promouendum, sed potiùs obesset, si quantumuis tepidè peractum, posset quantumuis magnas pœnas remittere. Quia esset occasio cur homines tepidè ea opera obirent, cùm scirent æqualiter se indulgentias lucraturos, siue tepidè siue feruenter ea obirent.

Confirmatur ex *extrauag. Antiquorum* 1. *de pœnitentiis*; vbi Bonifacius VIII. cùm concessisset plenissimas in anno Iubilæi indulgentias, tandem subiungit: *Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui basilicas amplius & deuotius frequentabit.* Quæ verba, quantumcumque aliqui conentur ea aliter interpretari, non videntur posse admittere commodum sensum, nisi dicamus fieri posse, vt tepide frequentantes basilicas, non lucrentur plenarias omnino indulgentias: alias has deuotiùs frequentantes non possent illas efficaciùs lucrari.

Bonif. VIII.

35 Vnde patet, plenarias indulgentias ita intelligi concedi, vt illi qui pro magnitudine pœnarum quas debent, feruenter etiam opera præscripta obeunt, omnium pœnarum, quas debent, remissionem consequantur: alij verò proportionaliter aut omnium, aut partis debitarum remissionem percipiant secundùm proportionem pœnarum quas debent, & deuotionis qua opus præscriptum obeunt: respectu quorum dicuntur etiam plenariæ, quia tantas lucrantur, quantas ex plena potestate Pontifex spectata hac causa & circumstantiis operis, iis potest concedere. Idémque proportionaliter de aliis multorum annorum indulgentiis dicendum est. Nullus tamen tantus potest esse peccator, in quo non possint habere integrum effectum si cum debita dispositione, & proportionata deuotione opera iniuncta faciat.

Qua ratione intelligendæ sunt plenariæ indulgentiæ.

Sequi

36 Sequitur quartò, temere satis eos facere, qui indulgentias Pontificum patui pendunt, aut facilè tanquam indiscretas damnant. Quia Pontifex potest iustissimas habere causas eas concedendi quas ignoramus, nec necessarium est illas examinare: & facile possunt habere respectu diuersorum hominum, respectu quorum videntur esse nimiæ, commodam explicatioem, iuxta dicta.

Sequitur quintò, intelligendas esse indulgentias vt sonant, siue conferre omnem remissionē quam exprimunt, si modò sit legitima potestas in conferente, causa proportionata etiam respectu eius, cui in particulari applicantur, & legitima dispositio in recipiente, de qua infrà.

DVBIVM VII.

Qualis requiratur dispositio in eo qui lucratur indulgentias.

37 RESp. Secundùm omnes requiritur primò, vt sit baptizatus: quia dispensatio thesauri Ecclesiastici non potest fieri nisi in filios Ecclesiæ, quales sunt soli baptizati.

Secundò, vt sit in statu gratiæ saltem in illo instanti quo ponitur vltima conditio requisita ad indulgentiam, siue in quo actu debet fieri remissio pœnæ. quia eiusmodi beneficia non præstantur perseuerantibus in Dei inimicitia.

Putant aliqui cum qui in statu peccati posuit omnes conditiones ad indulgentias lucrandas in bullis requisitas, postea resurgentem à peccato percipere earum fructum. Sed contrarium longè est probabilius. Primò, quia sic inimico valdè liberalis fieret remissio, saltem sub conditione. quod videtur absurdum. Secundò, quia ita reuiuiscere est proprium omnino Sacramentorum, quæ efficacius multò applicant merita Christi, quàm indulgentiæ. Tertiò, quia ne quidem Sacramenta reuiuiscunt ei, qui ea recipiens posuit aliquod impedimentum essentiæ eorum repugnans, vt patet in pœnitentia, Atqui perseuerantia in statu peccati repugnat essentiæ indulgentiarum. quia hæc tota consistit in remissione pœnæ.

Dices, Posset Ecclesia concedere indulgentias omnibus ter ieiunantibus, ita vt existentibus in peccato tunc inciperent valere, quocunque instanti à peccato resurgerent. Ergo tunc indulgentiæ reuiuiscerent. Resp. negando consequentiam. Quia respectu horum vltima conditio requisita ad indulgentias esset resurgentia à peccato, & consequenter ipsa eodem instanti poneretur, quo homo esset in gratia.

Tertiò, vt habeat aliquas pœnas persoluendas pro culpis iam remissis. quia nec pœnæ remittuntur vnquam ante culpam; nec ei possunt vllæ remitti, qui non habet soluendas: nec etiā potest quis acquirere ius vt gratis ei remittantur pœnę quas per futura peccata merebitur.

38 Quartò, vt integrè faciat opus à concedente indulgentias præscriptum. Aliqui tamen putant facientem mediam partem operis lucrari mediam partem indulgentiæ. sed hoc est improbabile, nisi id in bulla exprimatur. quia indulgentiæ intelligentiæ sunt vt sonant.

Nota, quando in iis requiritur confessio, secundùm *Suarez. disp. 52. sect. 2.* & communem sententiam id intelligendum esse de iis, qui habent conscientiam peccati mortalis. quia confessio non solet requiri nisi ad huius expiationem. *Suarez.*

Dubitant etiam Auctores, Vtrùm quando conceditur indulgentia contritis & confessis, cōscio sibi peccati mortalis necessaria sit actualis confessio? Contritionem enim sufficere multi probabile putant. Sed contrarium est longè securius. Quando autem dicitur, qui præmissa confessione communicaret, constat inter omnes confessionem actualem requiri in eo qui habet peccatum mortale.

39 Quintò, aliqui requirunt vt opus requisitum fiat totum in statu gratiæ, sed contrarium longè est verius. Patet primò ex vsu totius Ecclesiæ. In Iubileis enim communiter requisita ieiunia ac visitationes Ecclesiæ solēt præmitti ante confessionem, ante quam certum est plurimos non iustificati, qui omnes effectu indulgentiarum fraudarentur. Secundò, quia illud opus non debet in se esse satisfactorium, aut applicare ipsas indulgentias, sed tantum requiritur vt conditio, qua posita Pontifex applicat indulgentias ex vi primæ suæ concessionis. Tertiò, quia tale opus etiam factum à peccatore potest esse sufficienter vtile ad finem ob quem indulgentiæ conceduntur. quia potest valere ad excitandam pietatem & deuotionem populi ad diligentiorem præparationem ad confessionem & communionem; imò etiam ad impetrandum à Deo finem intentum: quia peccatores iam vulentes se conuertere Deus sæpe exaudit: aliàs enim non deberent petere à Deo gratiam qua possent conuerti. Ergo etiam erit vtile ad lucrandas indulgentias. Hinc quando conceditur in bullis, vt vnus pro alio lucretur indulgentias (quod fieri posse patet ex indulgentiis, quas lucramur pro defunctis, idémque inter viuos fieri posse videtur satis clarum, cùm nulla sit ratio in contrarium;) etsi necessariò requiratur vt sit in gratia is cui applicantur; non est tamen necesse vt is qui facit opus præscriptum sit in gratia, nisi Sacramentum aliquod suscipiendum sit. patet ex dictis, & tenet *Suarez. disp. 53. sect. 4. n. 6.* *Suarez.*

Opus factum in peccato mortali potest esse vtile ad finem indulgentiarum.

40 Nota tamen, valdè consultum esse totum opus explere in gratia, quia sic certiùs & efficaciùs quis lucrabitur indulgentias. Nam fieri posset vt opus in statu peccati mortalis factum, cùm sit minùs efficax ad finem consequendum, non sufficiat ad indulgentias integrè lucrandas, iuxta dicta dub. 5. concl. 3.

Sextò, requirunt aliqui, vt qui lucratur indulgentias sit solicitus vt pro pœnis per ipsas remissis piis operibus satisfaciat. Sed hoc est eneruare omnem earum vim. Cùm enim illæ nobis applicent satisfactiones Christi ad remissionem pœnarum debitarum, nun est opus pro his alia satisfactione. Fateor tamen nos propter illas non debere omnino alias satisfactiones omittere, quia nescimus an eas sumus ita lucrati, vt nulla nobis debita supersint, vt patet ex dictis n. 34. & 35.

DVBIVM VIII.

Vtrùm opus præscriptum debeat esse honestum?

41 CONCLVS. affirmatiua. Quia aliàs communiter esset ineptum ad finem intentum consequendũ. quia ad pietatem aut cultum Dei referri non posset: vel etsi quandoque posset esse aliquo modo aptum; vt quando tantùm petitur eleëmosyna ad pauperum vel Ecclesiæ necessitatem subleuandam, & hæc datur merè ob vanam gloriam; hoc tamen est per accidens, & præter naturam operis quod per se in gloriam Dei non cedit, & est ineptũ vt ob id alicui Christi merita applicentur. Hinc qui ita faceret totum opus, vt nullam haberet rationem virtutis, indulgentias non lucraretur: vt si faceret illud ob prauum aliquem finem. Quòd si tamen hic finis esset tantùm venialis, & ipse simul faceret illud opus ob finem honestum, cùm valdè probabile sit opus externum factum ob duplicem finem posse simul esse bonum & malum: probabile etiam esset, talem lucraturum indulgentias. Quod multo verius est de illo, qui simpliciter facit opus ob finem bonum, sed interim alia occasione peccat venialiter. quia hoc non impedit quin opus absolutè sit bonum.

DVBIVM IX.

Vtrùm quis eodem tempore possit lucrari diuersas indulgentias?

42 VErbi causa, habet quis sex diuersi generis imagines sacras, quarum singulas habenti ac legenti *Pater & Aue*, confertur indulgentia vnius anni, Vtrùm is legẽdo semel *Pater & Aue*, lucretur indulgentiam sex annorum. Quidam id putant, quia talis verè facit opus præscriptum. Sed contrarium communiter tenendum est cum *Suare disp.* 52. *sect.*8.*n.*10. Quia hæc opera ita præscribuntur vt singula pro singulis indulgentiis requirantur, aliàs non essent proportionata indulgentiis, iuxta dicta dub. 5.concl.5.

Suarez.

Quòd si tamen opus esset tale, vt non posset multiplicari, verbi causa, si essent concessæ communicanti in festo Natiuitatis, tunc non est omnino improbabile, aliquem posse diuersas indulgentias lucrari, si tanta deuotione illud opus obeat, vt sit illis omnibus proportionatum.

DVBIVM X.

Vtrùm defunctis possint conferri indulgentiæ, & quibus?

43 NEgant id nostri hæretici, quia negant purgatorium & omnes indulgentias. Idem negarunt aliqui olim Catholici, eò quòd B. Petro solùm sit data potestas soluendi eos qui sunt super terram, siue viuentes. Alij dixerunt defunctis tantùm mediatè siue indirectè conferri indulgentias, ita vt directè conferantur viuis, qui eas defuncto applicent.

CONCLVS. I. Possunt indulgentiæ conferri etiam defunctis. Est certum, & contrarium est erroneum, & videtur damnatum in epistola Leonis X. qua damnauit errores Lutheri. Et patet ex praxi totius Ecclesiæ, quæ errare non potest. Et probatur, quia, vt dixi suprà disp. 11.d.7. potest priuatus suas satisfactiones applicare defunctis; quare Ecclesia non possit defunctis applicare satisfactiones Christi, cùm omnia hic possint reperiri, quæ ad iustam Ecclesiastici thesauri dispensationem requiruntur?

Leo. X.

44 CONCLVS. II. Possunt indulgentiæ directè conferri defunctis. Prob. quia si Pontifex potest eas conferre alicui priuato, vt eas applicet defuncto: nulla videtur ratio, cur Pontifex id immediatè non potest. Imò communiter eas ita applicat eis, pro quibus eas alij intendunt lucrari. Nam videtur conuenientius vt ipse per se dispenset thesaurum Ecclesiæ, quàm vt dispensendum quodammodo alteri tradat.

45 CONCLVS. III. Non potest Pontifex eas conferre defunctis per modum absolutionis, vt vt patet ex dictis dub. 2. concl. 1. sed tantùm per modum suffragij. quia præter hos duos modos, non est alius.

Petes quomodo hi modi differunt?

Omissis variis sententiis quas affert *Suarez. disp.* 53.*sect.*3. Resp. hoc solo differre quòd priore modo Pontifex directè remittat pœnam debitam ei cui dat indulgentias, iuridicè eum ab illa absoluendo. Secundo modo tantùm offert Deo satisfactiones Christi & Sanctorum, quasi pretium quo alterum à pœnis persoluẽdis redimat, quas Deus huic immediatè remittit, illud pretium ex pacto cum Christo inito acceptando. Vnde patet, indulgentias & infallibiliter, & ex condigno valere propter merita Christi, & promissionem ei factam.

Suarez.

46 CONCLVS. IV. Non possunt prodesse Beatis, quia illis non indigent, nec etiam damnatis, quia non sunt in statu gratiæ, sed solis illis qui sunt in purgatorio.

CONCLVS. V. Probabilius est eas solis baptizatis prodesse. Primò, quia, vt dixi in materia de sacrificio, vero similius est etiam hoc ex opere operato solis baptizatis prodesse. Secundò, quia non videtur Papa posse defunctos hoc modo à pœna redimere, quos viuos non poterat ab ea absoluere: nullos autem non baptizatos potest ab ea absoluere. Tertiò, quia thesaurus Ecclesiasticus (sicut & reliqua Sacramenta præter baptismum) est à Christo relictus Ecclesiæ dispensandus iis, qui intra Christi Ecclesiam sunt, tamquam eius filij, quales in lege gratiæ propriè illi soli reputantur, qui baptizati sunt, vt docet *Trident. sess.* 14. c. 2.

Trident.

DVBIVM XI.

Quæ requirantur vt indulgentiæ defunctis prosint?

47 REsp. Præter potestatem in conferente, quæ ex vsu Ecclesiæ est in solo Pontifice, & causam iustam de qua dixi suprà, requiritur.

Primò, vt ita concedantur vt possint defunctis applicari. Nisi enim id expressè concedatur, nemo potest indulgentias aliis quàm sibi lucrari.

Secundò, vt opus requisitum fiat ea intentione ab operante, vt defunctis indulgentias lucretur. quia nemo aut sibi aut aliis lucratur indulgẽtias, nisi volens idque intendens saltem implicitè.

Tertiò,

Tertiò, vt animæ ipſæ eas acceptent. Sed ad hoc ſufficit generalis voluntas, qua omnes cupiunt à pœnis per ſuffragia noſtra liberari. Quamuis etiam probabile ſit iis nuntiari per Angelos Cuſtodes, quoniam pro iis indulgentias lucrentur; eáſque particulatim has acceptare.

48. Quartò, aliqui abſolutè requirunt vt Pontifex aliquod opus à viuis exigat, vt poſſit defunctis concedere indulgentias: ſed abſolutè non videtur neceſſarium, ſi aliàs iuſta cauſa ſubſit, iuxta dicta dub. 5. quamuis raro poſſit eſſe talis iuſta cauſa, & vix fieri expediat, idcóque numquam fiat.

Quintò, aliqui requirunt vt faciens opus, eius ſatisfactionem offerat pro defuncto; ſed hoc non eſt verum: quia opus non requiritur vt ſatisfactorium, ſed vt vtile ad finem intentum promouendum. Vnde etiam non requiritur vt operans ſit in ſtatu gratiæ, iuxta dicta dub. 6.

Sextò, requirunt aliqui, vt dum viuerent meriti ſint vt poſſint iis poſtea indulgentiæ applicari: ſed generatim omnes hoc ſufficienter merentur hoc ipſo quo decedunt in gratia.

DVBIVM XII.

Quomodo deſinant valere indulgentiæ?

CONCLVS. I. Quando tacitè vel expreſsè conceduntur pro certo tempore, ſimul cum eo exſpirant per ſe patet, quia non valent vltra intentionem concedentis.

49. CONCLVS. II. Quando abſolutè in perpetuum conceduntur, non tolluntur morte concedentis. Quia ſunt gratia Principis, quæ eius morte non expirat. Tolluntur tamen per reuocationem concedentis, aut eiuſdem Superioris, aut in idem officium ſucceſſoris. quia ſicut in concedi, ſic in conſeruari ab horum voluntate perpetuò pendent.

CONCLVS. III. Idem dicendum eſt de indulgentiis conceſſis indefinitè ſine vlla expreſſa vel tacita temporis limitatione. Talis enim conceſſio æquiualet perpetuæ, cùm nulla ſit cauſa cur potiùs ad vnum tempus, quàm ad aliud debeat reſtringi. Ita *Suarez diſputatione* 57. *ſect.* 1. Suarez.

DE CENSVRIS ECCLESIASTICIS.

CVM ratione Sacramenti Pœnitentiæ multa nobis tractanda fuerint de poteſtate Clauium, vt tota hæc res perfectè explicetur, neceſſariū eſt vt aliqua etiam dicamus de cenſuris. quod quàm potero breuiſſimè faciam.

Scripſerunt autem de his varij, vt Soto in 4. d. 22. Alij verò Scholaſtici communiter d. 18. Summiſtæ verò v. Excommunicatio, *v.* Interdictum, *& v.* Suſpenſio. *Nauarrus c. 27. Henriquez lib. 13. de Sacramentis & alij. Inter alios autem fuſiſſimè & doctiſſimè P. Suarez tomo 5. & poſt illum breuiùs quidem, ſed admodum doctè ac commodè P. Stephanus ab Auila. Nos noſtro more breuitatem ſectantes, ſex diſputationibus rem omnem concludemus. Primò, agemus de cenſuris in communi. Secundò, de excommunicatione. Tertiò, de ſuſpenſione. Quartò, de depoſitione, & degradatione. Quintò, de interdicto & ceſſatione à diuinis. Sextò, de irregularitate.*

Soto. Nauarr. Henriq. Suarez. Auila.

DISPVTATIO XIII.

DE CENSVRIS IN GENERE.

DVBIVM I.

Quid sit censura & quotuplex?

1. PRimùm hîc videndum generatim quid nomine censuræ significetur. Deinde quæ pœnæ Ecclesiasticæ nomine censuræ soleant comprehendi, vt his perspectis faciliùs ipsam possimus definire.

Censura variè sumitur.

Censura igitur, si vim nominis spectemus, potest sumi pro quouis de re aliqua iudicio, præsertim quo ea quæ in ipsa vel laudanda, vel reprehendenda sunt, notantur. Quia autem olim apud Romanos Censures constituti fuerunt, vt mores populi corrigerent; hinc sæpiùs censura sumitur pro sententia qua reprehenduntur ea, quæ in moribus vitiosa sunt: aut etiam pro pœna, quæ tali sententia imponitur.

Requisita ad censuram.

2. Quare secundùm communem vsum censura Ecclesiastica significat aliquam pœnam eius generis, vt sola potestate Ecclesiastica ferri possit: quæ ad Mores corrigendos iniungitur. Vnde sequitur primò, hanc pœnam debere versari primò & per se circa rem spiritalem, & circa temporalem non aliter, quàm quatenus dirigitur ad res spiritales. quia pœnas merè temporales possunt etiam iudices ciuiles iniungere. Sequitur secundò, hanc pœnam debere esse priuatiuam; quia in rebus spiritualibus non possumus puniri per earum collationem, quia hæc nequit esse pœnalis, sed solùm per earum priuationem.

Sotus.

3. Quia autem hæ pœnæ possunt adhuc esse variæ, non conuenit inter DD. quænam præcisè nomine censuræ Ecclesiasticæ comprehẽdantur. *Sotus in 4. d.22.q.3.a.1.* enumerat quinque, scilicet excommunicationem, suspensionem, irregularitatem (non quidem omnem, sed eam quæ ob aliquod delictum in pœnam infligitur) interdictum, & cessationẽ à diuinis: sed hæc aut non distinguitur ab interdicto, aut non habet propriè rationem pœnæ, vt dicam disp. 17. Alij verò his etiam addunt depositionem & degradationem; atque ita septem censuras recensent.

4. Vt autem hanc rem definiamus, Notandum est, aliud esse censuram hoc vel illud ex vi nominis significare (qua ratione dictæ omnes pœnæ possent fortè dici censuræ.) aliud verò ipsam pro talibus aut talibus pœnis communiter in Iure, aut bullis Pontificũ sumi. Hic autem cùm praxim ipsam, aut Iuris intelligentiã spectemus; quærimus quid censura in iure Pontificio significet.

Censuræ sunt solùm tres, Nauarrus.

5. Resp. igitur, tres solùm propriè esse censuras, scilicet excommunicationem, suspensionem & interdictum. Ita *Nauarrus c. 27. n. 1.* & ferè communiter Doctores. Probatur 1. quia quoties Iura iubens alicui aliquam censuram infligi, aut ab ea absoluendi dant potestatem, intelligunt solùm tres dictas species: Ergo in Iure hæ solæ per illas significantur.

c. 1. de excom. sent. c. Statutum. c. Quærenti. Innoc. III.

Antecedens prob. tum ex *c. 1.* ac *c. Statutum. de sententia excommunicationis in 6.* vbi hæ solæ numerantur; nec vllibi recensentur plures: tum maximè ex *Quærenti. de significatione verborum.* vbi Innocentius tertius ait: *Quærenti quid per censuram Ecclesiasticã debet intelligi, cum eiusmodi clausulam in literis nostris apponimus, respõdemus quòd per eam, non solùm interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valeat intelligi.* Vbi cùm Pontifex generatim interrogatus, quid per nomẽ Censuræ positum in scriptis Pontificum intelligatur, dogmaticè respondeat intelligi illas tres censuras: necessariò dicendum est, eum ibi omnes censuras enumerare. quia aliàs nec satisfecisset generali interrogationi, qua petebatur enumeratio omnium censurarum: nec seruasset leges responsionis dogmaticæ, quæ vitiosa est, quando proponens enumerare species alicuius generis, aliquas omittit. Sicut si Pontifex interrogatus, quæ sint Sacramẽta nouæ legis; responderet, esse Baptismum, Confirmationem & Eucharistiã, malè responderet, quia innueret non esse alia Sacramenta. Confirm. primò. quia si Ius agnosceret plures censuras, credibile est quòd alicubi id innueret: Atqui nullibi enumerat plures, sed contrà constanter vbique data occasione; solùm eas tres: Ergo signum est eas solas esse.

6. Dices, dictis omnibus locis ideo solas eas censuras enumerari, quia in iis tantum erat quæstio de censuris quæ solent ab homine infligi: irregularitas autem infligitur à solo Iure.

Sed contrà primò. Hinc saltem sequitur cessationem à diuinis, degradationem, & depositionem non esse censuras, quia imponuntur ab homine, & tamen in illis Iuribus non recensentur. Secundò, quia vox *Censura* sæpissimè ponitur in bullis, in quibus non agitur de pœna ab homine infligenda: sed de absolutione à pœnis, & quidem præcipuè à Iure inflictis: ergo cùm Innocentius suprà generatim respondeat per *Censuram*, quando ponitur in scriptis Pontificum, solùm intelligi illas tres; simpliciter dicendum est eas solas à Iure haberi pro censuris.

Con-

7\. *Censura præcipuè feruntur vt peccans emendetur. c. 1. de sent.* Confirmatur secundò: quia secundùm vsum Ecclesiæ, censuræ non tam feruntur, vt peccans ad aliorum terrorem puniatur, quàm vt ipse corrigatur, vt patet ex *c. 1. de sententia excommunic. in 6.* vbi dicitur eiusmodi pœnas debere esse medicinales: & ob eandem etiam causam infliguntur per modum vinculi, ex natura & institutione sua *Sunt vincula ex sua institutione solubile.* facilè solubilis, posita emendatione rei. Quare non tollunt propriè vllam potestatem spiritalem, sed eam quodammodo ligant. Secùs autem *Secùs est in aliis pœnis, quæ habilitatē tollunt.* est de irregularitate, depositione, & degradatione, quæ tollunt, quantum in se est, ipsam potestatem spiritalem, idque in perpetuum, sine spe recuperationis. Vnde etiam priores pœnæ tolluntur per absolutionem rei: posteriores verò per solam dispensationem, siue relaxationem legis, quæ ex vi sua exigit, vt tales pœnæ perpetuæ *c. 1. de sent. excomm.* sint. Quæ omnia patent, tum ex *c. 1. de sententia excommun. in 6.* tum ex bullis Pontificum, quibus eiusmodi facultates conceduntur.

Vnde etiam confirm. 3. quia in pluribus facultatibus, seu Ordinum priuilegiis, & quandoque etiam in bullis Pontificum primò conceditur generatim potestas absoluendi ab omnibus censuris, & deinde potestas dispensandi in irregularitate contracta ex delicto. Vbi clarè innuitur hanc non esse censuram, & aliter tolli quàm illas.

8\. *Censura quid sit.* Hinc patet, censuram, prout sumitur communiter in Iure, & bullis Pontificiis, esse pœnam medicinalem priuantem immediatè vsu spiritalium bonorum, per potestatem Ecclesiasticam ita impositam, vt ex se non sit perpetua, sed posita rei emendatione debeat tolli. Sequitur ex dictis.

Dixi *esse pœnam*, vt excludatur cessatio à diuinis, quæ vt distinguitur ab interdicto, non est propriè pœna, vt ostendam disp. 17.

Dixi *esse medicinalem priuationem immediatè*, &c. Quia per eam non tam quæritur punitio peccati quàm emendatio peccatoris: ideóque tolli debet eo emendato: vt patet ex *c. 1. de sententia excommunic. in 6. & c. Ex literis, de constitutionibus.* Et *c. 1. de sent. excomm. c. ex literis.* hinc excluditur irregularitas, quæ incurritur ob crimina, depositio & degradatio: quia non sunt propriè medicinales, nec priuant immediatè vsu spiritualium bonorum, sed habilitate vtendi iis bonis, atque ideo quantum est ex earum institutione sunt perpetuæ.

9\. Dices, Hinc sequitur, censuras non posse ferri in eos qui sciuntur per eas non emendandi; sicut medicina præsertim valdè amara nullo modo danda est iis, quibus scitur non profutura. *Duplex censuræ finis.* Resp. negando sequelam: quia censura ex sui institutione ita habet rationem medicinæ vt etiam sit pœna. Atque ita vtilis est tum ad puniendum delictum, tum etiam ad alios à similibus peccatis metu pœnæ auertendos. Ac tertiò sæpe *Meritò fertur etiam in eos qui emendandi non sunt.* necessarium est per excommunicationem aliquos à reliquorum consortio arcere, ne sanos inficiant. Quare quandoque censuræ ferendæ sunt etiā in eos qui per eas peiores futuri sunt, quando id bonum publicum postulat, quod priuato præferendum est. Secùs est de iis medicinis, quæ solùm habent rationem medicinæ, quæ præter, aut etiam contra rationem dareptur iis, quibus non sunt profuturæ, aut etiam obfuturæ. Ob dictam tamen causam, non facilè vtendum est censuris, quando non creduntur peccanti profuturæ, nisi quando bonum publicum id apertè postulat.

10\. Dixi, priuare vsu bonorum spiritalium: quia non priuant bonis temporalibus, nisi in ordine ad spiritalia. Hinc excommunicatus maior priuat quidem reum communi hominum conuictu, non tamen omnium, sed tantùm Christianorum: idque ne reus sua familiaritate aliis noceat, & vt ita confusus suam turpitudinem agnoscat, eamque detestetur.

DVBIVM II.

Quomodo diuidantur singulæ censuræ, & qua forma ferri debeant?

11\. *Censura diuisio.* CONCLVS. I. Censura alia est à Iure, sic dicta, quia per statutum, siue legem aliquam fertur. Alia est ab homine, quæ per hominis sententiam fertur. Quæ rursum diuiditur in particularem, quæ versatur circa factum aliquod singulare, aut determinatas personas: vt si Prælatus excommunicet omnes qui tale damnum intulerunt, nisi ante mensem satisfaciant: aut excommunicet Petrum existentem sibi hîc & nunc contumacem. Et in generalem, quæ eiusmodi limitibus non continetur: vt si Episcopus per sententiam excommunicet omnes qui furabuntur in templo.

12\. *Lex manet mortuo auctore, non tamen sententia aut præceptum.* Circa quæ Quæritur primò, quomodo hæ censuræ differant? Varij varias differentias adferunt, sed duæ sunt præcipuæ. Prior est, quòd statutum, siue lex ferens censuram, (quod ei cum aliis legibus commune est) perpetuò duret, nisi contraria lege vel cōsuetudine abrogetur. Contrà verò virtus sententiæ, quia pendet continuò à iurisdictione eius, qui eam tulit, vnà cum ea aut perit, aut suspenditur quoad censuram nondum contractam. v. c. Episcopus excommunicat omnes qui furantur, & paulò pòst moritur, aut desinit eo loco esse Episcopus; si postea aliqui furentur, non excommunicantur: si tamen antè furati sunt, manent excommunicati donec absoluantur. Quòd si Episcopi iurisdictio per aliquam censuram suspendatur, suspenditur etiam sententia, & qui interim furantur, non excommunicantur. Item Episcopus ob furtum commissum excommunicauit Petrum nisi intra mensem restituat; interim ipse moritur: tunc Petrus etsi non restituat, non excommunicatur: quia sententia suam vim amisit. Ita communiter omnes Doctores.

13\. *Cur præceptū vnà cum auctore finiatur, & lex perpetuò maneat.* Ratio differentiæ est, quia sententia fertur à iudice tanquam à persona publica quidem, sed particulari. Sicut igitur quando desinit habere iurisdictionem, nihil amplius potest præcipere: ita etiam ea quæ antè præcepit, desinunt obligare. Quare quòd censuræ ab eo de facto alicui inflictæ, pergant postea ligare, non habent propriè ex ipsius præcepto, sed ex Iure communi, quod statuit vt nemo liberetur à censura quam semel actu incurrit, sine absolutione. Secùs est in lege siue statuto, quod legislator condit immediatè in

in persona eius, à quo potestatem condendi leges accepit, qui est vel Deus, vel communitas, quæ non moritur. Vnde etiam leges perpetuò obligant donec abrogentur, nisi fortè communitas, cuius auctoritate latæ sunt, tota pereat.

14. II. differentia est, quòd quando censura fertur per legem, aut generalem sententiam, semper fertur sub conditione peccati omnino futuri, vt impediatur, v. c. Quicunque clericum percusserit, sit excommunicatus. Per sententiam autem particularem fertur ad emendandum peccatum præteritum, à quo aliquis non vult resipiscere, & quidem quandoque omnino absolutè, quandoque verò sub conditione futura, v.c. nisi intra tale tempus parti læsæ satisfiat.

Addunt aliqui tertiam differentiam, quòd censura lata per legem siue statutum comprehendat omnes, qui sunt in territorio ferentis, etiam peregrinos; nullo autem modo existentes extra illud. Lata verò per sententiam comprehendit omnes incolas illius territorij vbiuis terrarum existentes: nullo autem modo peregrinos. Sed hæc sententia patitur graues difficultates, vt ostendam dubio 7. n. 51. Quare alij eam negant. Vnde *Siluester v. Excommunicatio 2. n. 10. sub finem*. quoad præsentem rem spectat, æquiparat sententiam, quæ respicit peccatum futurum, statuto.

Siluester.

15. Quæritur secundò, Vtrùm Episcopi licitè possint ferre excommunicationem ob culpas futuras, v.c. excommunicando omnes qui furantur in locis sacris? Quidam enim hoc negant ob *c. Romana, de sententia excommun. in 6.* vbi dicitur: *Caueant etiam ne tales sententias excommunicationis siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro culpis futuris*, &c. *proferre præsumant*. Sed hoc Ius non continet præceptum, sed tantùm admonitionem: vt benè notat *Suarez. disp. 3. sect. 4. n. 7.* Et patet tum ex verbo *Caueant*, quod magis admonet, quàm præcipiat: tum quia Pontifex dicit id non esse faciendum, nisi rationabilis causa subsit, quam iubet etiam in sententia exprimi. Quare vt summum vetat hoc fieri leuiter sine vlla rationabili causa.

c. Romana.

Suarez.

16. Quæritur tertiò, Vtrùm possit ferri censura sub conditione ad causam non pertinente? Hac in re certum est primò, Eam posse ferri sub conditione ad causam pertinente: vt si quis excommunicet furem si non restituat intra mensem. Patet ex dictis, & communi vsu. Sed difficultas est, quando conditio ad causam non pertinet: vt si Episcopus excommunicet Petrum sibi existentem contumacem, si post tres dies pluat.

17. Constat secundò, Eiusmodi modum ferendi cēsuras esse illicitum, quia in re grauissima committitur quædam nugatio, quæ cedit in contemptum disciplinæ Ecclesiasticæ. Sed difficultas est vtrùm validè feratur? Quidam putāt eam validè ferri sub cōditione præterita vel præsenti, v.c. dicendo, Excommunico furantem nolentem restituere, si heri pluerit, aut iam pluat Parisiis. Secùs esse si feratur sub conditione cōtingenti futura. Probant primò: quia Sacramenta validè administrantur sub tali conditione præterita, aut præsenti, non tamen sub futura contingenti: ergo idem dicendum de censuris. Secunda pars probatur secundò: quia censura continens intolerabilem errorem fertur inualidè, vt patet *c. Per tuas, de sent. excomm.* & *c. Solet, eodem tit. in 6.* atqui in tali latione censuræ committitur error intolerabilis: est enim abusus quidam potestatis Ecclesiasticæ: ergo fertur inualidè.

Illicitè fertur censura sub conditione ad rem non pertinente.

c. Per tuas. c. Solet.

Sed hæc argumenta respectu secundæ partis illius propositionis, apertè nihil probant. Nam si primum aliquid probaret, probaret etiam contra apertam veritatem censuram inualidè ferri sub conditione de futuro contingenti pertinente ad causam: nam (vt omnes fatentur) Sacramenta hoc modo inualidè conferuntur, excepto saltem matrimonio: quare neganda est consequentia.

Similiter, si secundum aliquid probaret, sequeretur etiam censuram inualidè ferri sub conditione de præterito aut præsenti ad rem non pertinente: quod tamen etiam ij, contra quos disputamus, negant. Sequela probatur. Nam non minùs abutitur potestate Ecclesiastica qui sub vna conditione fert censuram, quàm qui sub altera. Quare neganda est minor: quia in eo casu non est abusus potestatis Ecclesiasticæ contra iustitiam, siue qua fiat aperta iniuria reo: vel qua ferat quis censuram: quam hîc & nunc in talem ferre non possit, ob appellationem interpositam, aut similem causam. Et de simili errore solùm loquuntur citata Iura, & necessariò sic intelligenda est maior vt sit vera; vt benè notat *Suarez. disp. 4. sect. 7. n. 31.* Quare dicendum est, etsi illicitè, validè tamen censuram ita ferri, si reliqua omnia ad eius valorem requisita adsint.

Suarez. Validè tamen ita fertur.

18. Nota primò, Quando fertur censura sub conditione, eam non incurri, donec hæc sit impleta. Hinc si is in quem fertur, desinat priùs esse subditus ei, qui eam fert, (eò quòd hic per mortem, aut aliam causam iurisdictionem amittat: aut quia reus domicilium mutat) ipse ea non ligatur. Postquam tamen eam semel incurrit, semper ea ligatur, donec absoluatur, vt omnes fatentur, & patet ex praxi.

19. Nota secundò, Quando censura ita fertur ob aliquam causam, quæ iam est cœpta trahi in iudicium; etsi reus mutet domicilium ante conditionem impletam, nihilominus hac impleta illam incurrit: quia ratione iudicij iam inchoati manet subditus eidem iudici: vt patet ex *c. Proposuisti, de foro competenti*. Addit tamen *Suarez. disp. 3. sect. 5. n. 6.* hoc solùm esse verum, quando mutatio domicilij fit in fraudem ad effugiendum iudicium: eumque qui ob publicum bonum, aut similem necessitatem post inchoatum iudicium domicilium mutaret, non mansurum subditum illi iudici, citatque *Bartolum in l. primā n. de pœnis.*

cap. Proposuisti. Suarez.

Bartolus.

20. CONCLVSIO II. Censura alia est sententiæ latæ, quam iudex per legem aut sententiam actu infligit. Alia est sententiæ ferendæ, quam iudex minatur se inflicturum, aut iubet infligi.

Censura alia est sententiæ latæ, alia ferendæ.

Disputant autem hîc, quando lex vel sententia contineant censuram latæ sententiæ; & quando solùm ferendæ? Qua in re dicendum est primò, quando in Iure vel sententia dicitur: *Quicunque hoc fecit, sit ipso facto*, vel *ipso iure excommunicatus, suspensus*, &c. esse censuram latæ sententiæ: quia verba hoc clarè exprimunt.

Quando feratur sententiæ latæ.

Secundò,

Secundò, idem dicendum, quandò dicitur: *Eum qui hoc fecerit excommunicamus*. Iudex enim tunc apertè significat se velle censuram actu incurri per tale factum.

Tertiò, idem dicendum quoties Ius significat se velle, reum censuram incurrere, nec tamen vllo modo dirigit verba ad aliquem iudicem, per quem censura infligatur, siue quoties verba non iubent aliquid fieri, sed significant fieri, aut futurum esse posita tali conditione. Tunc enim apertè tribuitur ipsi legi vis actu inferendi censuram, nisi ex adiunctis clarè intelligatur contrarium. Talia verba sunt: *Quisquis hoc fecerit, sit excommunicatus*: aut *excommunicatum se esse agnoscat*: aut *excommunicatus maneat*: aut *excommunicationem incurrat*, &c.

Idem dicendum (etsi aliqui dubitent) de his formulis: *Qui tale quid fecerit, nouerit se excommunicationem incursurum*: aut *erit excommunicatus*: aut *excommunicationem incurret*. Quia talia verba non significant talem debere per iudicem excommunicari: sed significant Ius habere vim sententiæ. Quare verba futuri temporis, *erit*, *incurret*, &c. non significant censurã post factum commissum adhuc esse ferendam ab alio, sed ab ipso Iure infligendam esse hoc ipso quo tale factum committetur.

Nauarrus. Contra dicta sentit *Nauar. c. 27. n.* 12. putátque hanc formulam, *sit excommunicatus*: non esse sententiæ latæ: quia d. 30. in multis canonibus dicitur: *Qui hoc vel illud fecerit, anathema sit*, qui tamen videntur intelligendi de sententia ferenda.

Sed Resp. 1. In antiquis canonibus *anathema* sæpe sumi non pro excommunicatione, sed pro execratione. Resp. 2. Verius esse ibi ferri vbique excommunicationem latæ sententiæ. Nec enim ibi dicitur anathema iis qui certa quædã faciunt simpliciter: sed qui ea faciunt ex superstitione hæretica: vt patet tum ex iis canonibus, tum ex Concilio Gangrensi ex quo desumpti sunt. Con. Gangrensi.

21 Secùs est, quando verba non significant aliquid futurum, sed iubent fieri. tunc enim implicitè diriguntur ad iudicem: vt quãdo dicitur: *Qui hoc fecerit, iubemus*, aut *volumus eum excommunicari*, *excommunicetur*, vel *statim excommunicetur*. nisi fortè ex adiunctis cõtrarium intelligatur, vt si dicatur: *Qui hoc fecerit, ipso iure*, aut *facto excommunicetur*. Et in his Doctores ferè conueniunt, latéque ea probat *P. Comitolus lib. 6. responsorum moralium q.* 24. Comitolus.

22 Dubitant tamen quidam de hac forma, *Prohibemus hoc fieri sub interminatione excommunicationis*. Sed ex *c. Clerici, ne clerici vel monachi, &c. Relatum, §. Ad hoc, de iure patronatus*, clarè patet esse tantùm sententiæ ferendæ. Nam ibi committentes aliquid sub interminatione anathematis prohibitum, iubentur post factam admonitionem excommunicari. c. Clericis. c. Relatum.

Dices, In *cap. 1. de eo qui furtiuè ordines suscepit*; factum prohibitum sub excommunicatione latæ sententiæ, dicitur prohibitum sub interminatione anathematis: Ergo hęc idem significant. Resp. 1. Non esse ita clarum ibi agi de excommunicatione sentẽtiæ latæ. Secundò, negando consequentiam, quia ibi non proponitur forma, qua fuit lata excommunicatio, sed tantùm proponitur id quod fortè factum fuit, & quod in simili casu solet fieri, scilicet Episcopum prohibuisse sub excommunicatione de facto incurrenda, ne quis furtiuè Ordines susciperet: atque ita illa verba non per se, sed solùm ratione circumstantiarum & materiæ de qua agunt, significant excommunicationem sententiæ latæ. Idem docet *Siluester v. Excommunicatio 1. n.* 21. de hac forma: *sub pœna excommunicationis hoc prohibemus*: quia videtur eadem ratio, idémque modus loquendi in vtraque forma, quamquam hic sit magis dubius, & posset etiam significare censuram sententiæ latæ. Hoc ipso tamen quo dubius est, cùm odia sint restringenda, in mitiorem partem interpretandus est. Siluester.

Similiter posse dubitari de hoc forma: *prohibeo tibi hoc sub interpositione excommunicationis*, qua vsus est D. Gregorius, vt habetur *c. Salonitanæ d.* 63. vbi videtur significare excommunicationem de facto ferri. Et sanè hæc verba magis propriè significant, quàm ferendam. D. Gregor. c. Salonit.

23 Ex his demum satis constat nullam certam formam verborum requiri, vt censura validè feratur, sed ea verba sufficere, ac etiam esse necessaria, quæ sufficienter exprimãt talem aut talem censuram hîc & nunc infligi, vt cum communi sententia docet *Auila p. 2. c. 2. dub.* 1. Auila.

Disputant autem hîc Auctores de diuersis formis verborum, an sufficiant ad ferẽdam censuram, sed quæ vix in praxi possunt habere locum. quare eas omitto. Qui autem volet eas cognoscere, videat *Suarem disp. 3. sect.* 2. Suarez.

DVBIVM III.

Vtrùm in Ecclesia sit potestas ferendi censuras?

24 REfert *Prateolus de vitiis hereticorum*, Albanenses olim negasse hanc potestatem: quibus postea satis fauerunt Ioannes Vvicleff, & Hus, vt patet ex *Concilio Constantiensi sess. 8. errore 30. & sess. 15. errore* 19. & similiter *Erasmus in colloquiis de fide*, vbi ait, excommunicationem territare pueros, non autem viros fortes. Prateolus. Albanenses. Vvicleff. Hus. Conc. Constantien. Erasmus.

Conclus. I. Est de fide in Ecclesia esse potestatem ferendi censuras. Ita omnes Catholici vt patet ex Concilio Constantiensi suprà citato, & perpetuo Ecclesiæ vsu.

Probatur 1. ex Matth. 16. & 18. Vbi Christus generatim promittit Apostolis potestatẽ ligandi atque soluendi, ita vt quidquid ligauerint vel soluerint in terris, sit futurum ligatum aut solutum in cælis. Et quibus Patres semper intellexerunt, inter alias, Apostolis ac eorum successoribus promissam esse potestatem priuandi fideles ob sua delicta aliorum communione, & participatione bonorum spiritalium. Et patet clarè ex ipso contextu Matth. 18. vbi Christus dicit, eum qui Ecclesiam, siue Prælatos Ecclesiæ non audierit, habendum esse vt ethnicum & publicanum, vt ita scilicet alienus sit ac exclusus ab omni communione cum Christianis spiritali & ciuili, sicut illi erant alieni à communione Iudæorum. Quod vt ostendat qui fieri possit, subiungit: *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo*. Vbi Christus Matth. 16. & 18.

clarè

clarè ostēdit se daturū suis Apostolis, ipsiq; Ecclesiæ potestatē ita ligandi, qua facultatē habent fideles cum aliis fidelibus cōmunicandi in bonis spiritalibus ac externa cōuersatione, vt non magis cum iis in his possint participare, quā Ethnici cum Iudæis in iis tunc participare poterant.

Probatur secundò, quia Apostoli hac potestate sæpe vsi sunt. Nam vt testatur canon 30. Apostolorum, Actorum 8. B. Petrus Simonem magum excommunicauit, dum ait: *Non est tibi pars, neque sors in sermone isto.* Item 1. ad Corinth. 5. Apostulus ait se tradidisse Satanæ quendam incestuosum. Quòd autem per huiusmodi pœnam intelligat excommunicationem, testantur communiter Patres, & Scripturæ interpretes. Vide Chrysostomum, Theodoretum, & Theophylactum in hunc locum. Et patet ex versu 9. vbi ait: *Scripsi vobis in epistola, ne commisceamini fornicariis.* Similiter 2. ad Thessal. 3. præcipit Christianis ne commisceantur siue conuersentur cum fidelibus non obedientibus verbis ipsius.

Actor. 8. Apostoli sæpe excommunicarunt. 1. Corint. 5.

Chrysost. Theodoret. Theophyl. 2. Thessal. 3.

Frequens ab initio fuit vsus censurarum in Ecclesia.

Probatur 3. ex vsu totius ab initio Ecclesiæ, in qua semper ab ipsis Apostolorum temporibus fuit vsus ferendi censuras, & præsertim excommunicationem in diuersos peccatores, & præsertim in hæreticos, vt patet ex Canonibus Apostolorum, & omnibus generalibus Conciliis, & plurimis Pontificum scriptis. Quare hanc potestatem negare nihil est aliud quàm totam ab initio Ecclesiam damnare.

25 Nota, Hæreticos nostri temporis (vt ex eorum scriptis docet *P. Valentia in tertiam partem disp. 7. q. 17. puncto primo*) hanc potestatem in Ecclesia agnoscere, variè tamen circa eam errare. Nam Lutherus asserit primò Ecclesiam per excommunicationem non posse subditos priuare aliquo bono spiritali interno, sed solùm externa fidelium consuetudine. Probat primò. quia Ecclesia non est domina bonorum spiritalium. Secundò, quia bonis, spiritalibus internis nemo potest priuari nisi à se. Tertiò, quia cùm hæc bona sint necessaria ad salutem, iis priuare fideles esse crudele, & contra eorum salutem & consequenter contra rationem censuræ quæ debet esse medicinalis. Ex quo docet secundò, excommunicationem non esse fugiendam, sed expetendam instar medicinæ. Tertiò Confessio Augustana negat, Ecclesiam posse vi humana subditos compellere vt ferueāt censuras.

Valentia.

Lutherus.

Confessio Augustana.

26 Sed hi errores sunt contra vsum & sensum totius Ecclesiæ, & contra apertas rationes. pro quo Nota 1. duplicia esse bona spiritualia etiam interna. Quædam enim sunt omnino priuata & propria singulis: qualia sunt, omnia dona gratiæ, fides, spes, caritas, aliæque virtutes, ac donū scientiæ, & similia: quibus nos solus Deus, atque ipsi nosipsos spoliare possimus. Alia sunt publica, & toti Ecclesiæ communia, qualis est communicatio in precibus & satisfactionibus totius Ecclesiæ. Item potestas iurisdictionis spiritalis, & conferendi Sacramenta, concionandi, & similia faciendi. quæ potestates etsi vnicuique insint propriæ: quia tamen datæ sunt in publicam Ecclesiæ vtilitatem, nec possideantur à nobis vt priuatis, sed vt publicis personis, non sunt propriè bonū priuatū, sed publicū totius Ecclesiæ: sicut potestas Consulis, aut Prætoris in Repub. ciuili.

Bona spiritualia duplicia.

Quibus Ecclesia nos spoliare possit.

His positis sic argumentor. Omnis Resp. benè constituta, eiusue supremus Princeps habet potestatem priuandi subditos bonis communibus, quando ipsi hoc merentur, aut publicū bonum hoc exigit. Hoc enim & per se notum est, & ad bonam gubernationem maximè est necessarium, atqui Ecclesia est spiritalis Respub. à Christo optimè constituta, eiusque supremus in terris Princeps est summus Pontifex. Ergo ipse habet potestatem priuandi suos subditos id merentes bonis illis spiritualibus etiam internis, quæ etiam ostendimus esse publica.

27 Et hinc patet primò solutio argumentorum Lutheri. Ad primum igitur resp. Etsi Ecclesia non sit absoluta istorum omnium bonorum domina, habet tamen absolutam potestatem, ea, prout communi bono expedit, dispensandi, & consequenter aliquos iis priuandi.

Ad secundum resp. Hoc tantùm esse verum de bonis omnino priuatis: non autem de iis quæ sunt etiam publica, vt patet ex dictis.

Ad tertium resp. Plurima ex dictis bonis non spectare ad salutem habētis sed aliorum: vt sunt dictæ illæ potestates spirituales. Alia verò etsi sint vtilia ad salutem, non tamen necessaria; & expedit quandoque aliquos iis priuari, vt suam miseriam ac fœditatem agnoscentes erubescant ac horreant, & ita ad pœnitentiam adducantur. Adde, vt dixi dub. 1. in his pœnis spectari non solum bonum ipsius rei, sed etiam bonum publicum, & punitionem peccati.

Cur Ecclesia possit aliquem priuare bonis spiritualibus.

28 Patet 2. Etsi excōmunicatio sit medicina, valdè tamen esse extimescendā; quia est simul grauissima pœna. Sicut membri putridi abscissio ac vstio est medicinalis: iis tamen qui aliter sanari possunt, omnibus modis est fugienda.

Patet 3. Ecclesiam posse etiam externa vi adhibita compellere subditos ad obseruationem censurarum. Quia hoc sæpe est necessarium vt finem suum obtineat. Nam aliàs pessimi quique, quia non curant bona spiritualia, eius potestatē contemnerent, omniaq; eius iura peruerterent, & suo exemplo alios ad idem malū secum pertraherēt. Quare cùm Christus voluerit eam vtiliter habere potestatem ferendi censuras, debuit etiam ei concedere eam potestatem, quæ ad illius finem obtinendum est omnino necessaria. Confirm. quia sicut homo constat anima & corpore, & potēriis partim spiritualib. partim corporalibus: ita Ecclesia constat statu Ecclesiastico & ciuili, potestate spirituali, & externa ac ciuili. & sicut in homine corporalia inseruiunt spiritualibus: ita in Ecclesia potestas externa ac ciuilis debet inseruire spirituali, quatenus hoc est necessarium ad illius finem obtinendum.

Potestas ciuilis inseruit spirituali vt corporalis.

29 Concl. II. Potestas hæc fuit promissa B. Petro, ac aliis Apostolis, totiq; Ecclesiæ Matth. 16. & 18. vt patet ex verbis suprà citatis. Data verò fuit omnibus Apostolis Ioannis 20. vbi Christus iis ait: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, id est, sicut misit me Pater cum amplissima potestate gubernandi Ecclesiam, omniaque ligandi & soluendi: ita proportionaliter cum simili potestate quatenus ac cuiusque munus est necessaria, vos etiam mitto. Singulariter autem data fuit

Matth. 16. & 18.

Ioan. 20.

[*Ioan. 21.*] fuit D. Petro Ioan. 21. his verbis: *Pasce oues meas.* Vbi D. Petrus, eiusq; successores Romani Pontifices constituuntur absoluti Pastores totius Ecclesiæ, cum absoluta potestate ad id munus necessaria: qualis est potestas arcendi oues morbidas per censuras Ecclesiasticas aliaque opportuna remedia à communibus pabulis ac caulis aliarum ouium, ne has inficiant: priuandique illas potestate, quam in ceteras habebant.

30 Posset hîc disputari, quomodo Ecclesiasticæ censuræ possint reum obligare in conscientia, vt eas obseruet, cùm hoc modo constituatur executor pœnæ, ad quam damnatur. quod videtur absurdum. Cui difficultati varij varie respondēt. Sed Resp. Reum posse præcepto iudicis obligari, vt couperetur ad executionem sententiæ in se latæ, quando nec hoc est tam graue, vt superet communiter humanam virtutem: nec pœna potest aliter executioni mandari, & tamen eius impositio est ad cōmune bonum necessaria, vt fit in censuris. Ita colligo ex *P. Lessio de Iustitia c. 31. n. 39.*

[Quando possit reus obligari vt pœnam in se latam exequatur.]

[*Lessius.*]

DVBIVM IV.

Quinam possint ferre censuras?

31 NOta, duplici modo posse alicui hanc potestatem competere. Primò, ex iure ordinario. Secundò, ex delegatione.

CONCLVS. I. Potestate ordinaria illi omnes & soli possunt ferre censuras, qui habent iurisdictionem Ecclesiasticam in foro externo.

Prob. Quia hæc potestas est Ecclesiastica & coërcitiua in foro externo, & consequenter includit iurisdictionem. Vnde sequitur, tales non posse in quosuis ferre censuras, sed solùm in sibi subditos.

Talis autem est primò, Summus Pontifex respectu omnium fidelium. Secundò, Episcopus respectu omniū eorum, qui in eius diœcesi commorantur. Vbi Nota, Archiepiscopum non posse ferre censuras in subditos suorum Suffraganeorum, eosue ab illis absoluere: nisi quando eos visitat, aut causa ad eum est deuoluta per appellationem, aut simili modo. Colligitur ex *c. Venerabilibus, de sententia excommunicationis, in 6.* Vide *Sanchum l. 3. d. 28. concl. 2. & Henriquez de Sacramentis l. 10. c. 30. n. 3.* Tertiò, Vicarij Episcoporum, quia habent vnum tribunal cum Episcopo: vt dicitur *cap. 2. de consuetudine in 6.* Quartò Capitulum Cathedrale sede vacante, eiusque Vicarius; quia illud succedit in locum Episcopi defuncti, vt eum aliis notat *Abbas c. Cùm olim de maioritate.* ex quo c. hoc etiam colligitur, & multò apertiùs ex *c. vnico, eodem tit. in 6.* Ita *Sanchez l. 3. de matrim. disp. 28. concl. 3.* Quintò, nuntij Pontificis à latere in tota prouincia ad quam legati sunt. quia in ea habent iurisdictionem ordinariam, *c. 2. de officio legati in 6.* Sextò, Abbates exempti habentes iurisdictionem episcopalem respectu eorum in quos eam habent. Vide *Sanchez l. 3. de matrim. disp. 28. n. 6.* Septimò, quidam Archidiaconi, ac Archipresbyteri ex consuetudine eam potestatem habent, vt patet ex *c. Veniens de eo qui furtiue ordines suscepit. & c. Dudum 54. de electione, versu Sed cùm in iure.* Octauò, eam habent Cardinales in Ecclesia sui tituli. Nonò, Concilia generalia per orbem vniuersum; & prouincialia in sua prouincia. Decimò, ex priuilegio eam habent Generales & Prouinciales Ordinum, respectu suorum subditorum.

[In quos Archiepiscopus possit ferre censuras.]

[*Sanchez, Henriquez.*]

[*Abbas. c. cùm olim. Sanchez.*]

[*c. 2 de officio.*]

[*Sanchez.*]

[*c. Veniens. c. Dudum.*]

32 CONCL. II. Eandem potestatem ex delegatione habent ij, quibus supradicti eam commiserunt.

Vbi nota 1. Hanc posse committi cuiuis Clerico gaudēti clericalibus priuilegiis: quia hic est capax iurisdictionis spiritualis, nec ad hanc potestatem requiritur vllo modo potestas ordinis.

Nota 2. Eam non posse iure ordinario committi purè laico, vt omnes Doctores fatentur, & apertè colligitur ex *c. In nona 16. q. 7.* Idemque dicendum de Clerico coniugato præsertim cum vidua. quia hic reputatur quasi laicus præsertim in hac materia. Vide *Auilam p. 1. d. 6.* Papa tamen ex plenitudine potestatis, quia hoc totum est iuris humani, posset illis hanc potestatem dare: secùs de inferioribus.

[Laicus, & clericus coniugatus incapaces sunt iurisdictionis Ecclesiasticæ. *c. In nona. Auila.*]

33 Nota 3. Nullo modo posse committi feminæ, quia hæc est incapax omnis iurisdictionis exercendæ per claues. Quod omnes fatentur verum esse respectu inferiorum Papa. Aliqui tamen dubitant an Pontifex hanc potestatem possit fœminæ committere. Sed vt docet Auila suprà, dicendum est non posse: quia hæc potestas clauiū iure diuino (in quo Papa nequit dispensare) tantùm data est Apostolis, atque eorum aliqua ratione successoribus. Fœminæ autem nullo modo possunt Apostolis succedere. Et confir. ex eo quòd neque Christus, neque Ecclesia vnquam talem potestatem vlli fœminæ commiserunt: vt benè notat *Innoc. III. c. Noua. c. de pœnitentiis. & remiss.*

[Fœmina nequidem Pontifex hanc potestatem potest committere. *Auila. Innocent. III. c. Dilecta.*]

Nec his obstat *c. Dilecta de maioritate.* vbi Pontifex iubet obseruari suspensionē, qua quædam Abbatissa sibi subiectos ab officio suspenderat. Quia suspensio ibi latè sumitur; non pro censura, sed pro præcepto quo illa sibi subditis ob inobedientiam interdixerat administrationē officij & beneficij Vnde Pontifex ibi præcipuit cuidam Abbati, vt per cēsuras compellat tales subditos Abbatissæ obedire: clarè ostendens Abbatissam censuras ferre non posse.

34 Nota 4. Omnes eos, qui habent hanc potestatem ordinariam, posse eam delegare aliis: vt patet ex *c. Cùm episcopus, de officio ordinarij in 6.* Qui verò tantùm habet potestatem delegatam, non potest eam subdelegare, nisi sit legatus summi Principis, qui in re Ecclesiastica est solus summus Pontifex. Patet ex *cap. Cùm causam, de appellationibus.* Vide dicta disp. 8. dub. 4.

[Quinam possint delegare. *c. Cùm Episcopus.*]

[*c. Cùm causam.*]

DVBIVM V.

Quæ conditiones requirantur in ferente censuras, vt validè eas ferat?

35 REsp. Requiri primò, vt habeat legitimam potestatem per se patet. Secundò, vt eius potestas non sit impedita. quia hæc ita se habet, ac si non esset. Impeditur autem per iustam appellationem, aut notoriam excommunicationē iudicis: vt dicemus in materia de excommunicatione. Tertiò, vt ferens censuram agat liberè, siue non necessariò. Nam clarum est, amentem, siue omnino vsu rationi destitutum, aut hîc & nunc nullo modo aduertentem quid agat, nihil

vall

validè agere. quia non agit humano amore. & in hoc omnes DD. consentiunt.

Dubitant tamen, Vtrùm necessaria sit libertas à coactione, siue vtrùm censura metu extorta sit inualida? Quidam id affirmant, probantque ex *c. vnico, de iis quæ vi metusue causa fiunt, in 6.* Vbi dicitur absolutionem à censura metu extortam esse inualidam. quare maiore ratione (vt aiunt) erit inualida ipsa latio censuræ metu extorta, cùm hæc sit odiosa: absolutio autem est fauorabilis. Cùm igitur fauores sint ampliandi, & odia restringenda, faciliùs erit irrita latio censuræ, quàm absolutio.

c. vnico de iis.

36 Sed hæc ratio nullius est momenti. quia in iure positiuo argumentum à pari non probat: tum etiam quia est magna inter hæc disparitas. Primò, quia hìc non est spectandus fauor eius in quem fertur censura, qui eo indignus est: sed fauor potestatis Ecclesiæ per quam fertur censura, quæ multùm læditur si iudex metu cogatur aliquem absoluere, quia disciplina Ecclesiastica hoc modo planè illiditur, si ea absolutio sit valida. Quòd autem latio censuræ metu extorta sit valida (quando aliàs est omnino iusta) magis firmat disciplinam Ecclesiasticam, quàm eam eneruet. Nam etsi ipsa coactio sit iniuriosa potestati Ecclesiasticæ; quòd tamen ipsa latio sit valida, nullo modo potestati aut disciplinæ Ecclesiasticæ repugnat. Secundò, quia cum sæpissimè accidat, vt potentes cogant iudicem vt aliquem absoluat à censura: & contrà vix vnquã contingat, vt cogant eam ferre: Ecclesia meritò statuit talem absolutionem esse inualidam; non autem talẽ lationem: quia leges respiciunt ea, quæ crebrò, non autem ea, quæ rarissimè fieri solent.

Cur potiùs valeat latio censuræ metu extorta, quàm absolutio.

37 Dices, *c. Verbum Dei, de pœnitentia, d. prima,* dicitur, eum qui non habet potestatem absoluendi, non habere potestatem ligandi. ergo sicut metu coactus inualidè absoluit; ita etiam inualidè fert censuram. Resp. negando conseq. Quia ex eo quòd potestas soluendi sit semper coniuncta cum potestate ligandi, non sequitur aliquem in omni casu posse absoluere, in quo potest ligare: vt patet in incendiario, ab ordinario nominatim excommunicato, qui à solo Papa potest absolui, vt habetur *c. Tua nos, de sententia excõmunicationis.*

c. Verbum Dei.

c. Tua nos.

38 Alij igitur docent, talem censuram validè ferri. Ita *Abbas in cap. 2. de iis quæ vi, &c. n. 11.* & alij. Probatur. quia generatim loquendo (vt benè docet *P. Leonardus de Iustit. c. 17. dub. 6.*) tam iure naturæ, quàm positiuo ex metu gesta sunt valida, nisi in aliquo casu cõtrariũ sit iure statutum. Atqui nullo iure statutũ est, vt talis latio censuræ sit inualida, vt patet ex dictis: ergo est valida.

Abbas.

Lessius.

39 Quartò, requiritur vt si ferens censuram sit extra locum suæ iurisdictionis, obtineat consensum eius in cuius iurisdictione est. Hinc Episcopus existens extra suam diœcesim inualidè fert censuras etiam in suos subditos, non obtento tali consensu: excepto eo casu quo Episcopus à suis expulsus est à sua diœcesi. Tunc enim petita, etsi non obtenta venia Ordinarij illius loci in quo est, potest suos excommunicare. Vtrumque patet ex *Clementina vnica, de foro competenti.*

Episcopus extra suam diœcesim sine licentia nequit ferre censuras.

DVBIVM VI.

Quinam possint ligari censuris?

40 CONCLVS. Omnes & soli præcepti capaces, qui habent in Ecclesia militante Superiorem in rebus spiritualibus, possunt ligari censuris. Est communis Doctorum. Et ratio est clara, quia latio censuræ est actus iurisdictionis spiritualis, siue Ecclesiasticæ: & consequenter exerceri debet à iudice Ecclesiastico circa suum subditum.

41 Hinc patet primò, mortuos non posse ligari censuris. quia nulli homini in terris ampliùs subiecti sunt. Quis enim hominum viuentium potest mortuo aliquid præcipere, eumúe sententia sua ad aliquid obligare? Omnis autem censura obligat eum, in quem fertur, vt à certis rebus abstineat.

Mortui nequeunt ligari censuris.

Vnde vlteriùs sequitur, Iura quædam quibus dicuntur mortui anathematizari, & excommunicari, non esse ita intelligenda, quasi propriè tunc in eos aliqua censura feratur: sed dicuntur excommunicari, vel quia tunc publicè declarantur in vita fuisse alieni à communione Ecclesiæ, & in excommunicatione mortui. Et ita in multis Conciliis dicitur anathema hæreticis iam defunctis. Quamuis alia ratione possit ibi accipi anathema pro execratione & detestatione: quo sensu accipitur, dum quibusdam sententiis hæreticis dicitur anathema. Vel etiam secundò, aliqui post mortem dicuntur excommunicari impropriè: quia prohibetur aliis, ne cum iis communicent, eos sacro loco sepeliendo, aut publicè pro iis orando. Et simili modo post mortem dicuntur aliqui absolui ab excommunicatione, quatenus permittitur vt sepeliantur loco sacro, & pro iis diuina officia fiant. Sic in *cap. A nobis 28. de sententia excommunicationis*, dicitur aliquando Ecclesia ligasse ac absoluisse defunctos, scilicet concedendo aut prohibendo aliis cum iis communicare.

Quomodo dicãtur excommunicati.

vel absolui.

c. A nobis.

42 Vnde Nota, quando in aliquem fertur vera excommunicatio, hunc solùm directè ac immediatè hac ligari, ac arceri à communione fidelium: aliis verò solùm indirectè, & consequenter prohiberi ne cum eo communicent. Secùs est quando mortui excommunicantur. quia tunc sententia iudicis directè ligat viuos, eosque arcet à communione defuncti, & hunc tantùm consequenter ab aliorum communione passiua arcet.

Excommunicatio directè ligat reum, alios indirectè.

43 Patet secundò, quando fertur excommunicatio ob aliquod crimen, quod non potest nisi in morte compleri, vt si feratur excommunicatio in eos qui moriuntur in lupanari, non esse propriè dictam censuram (quia non potest incurri ante mortem, & post mortem nemo potest propriè excommunicari;) sed esse tantùm prohibitionem directè obligantem fideles ne cum tali communicent, & hac ratione dicitur anathema mortuis Episcopis instituentibus hæredes extraneos aut hæreticos, *cap. Si quis Episcopus 5. de hæreticis.*

Impropriè fertur excommunicatio ob crimẽ in morte complendũ.

Patet

Patet tertiò, si lata sit excommunicatio in homicidas, eum qui vulnerauit aliquem letaliter, si moriatur ante læsum, non incurrere excommunicationem: quia neque ante mortem eam incurrit: tunc tunc nondum crimen est completum. Neque etiam post mortem; quia tunc est incapax excommunicationis. Quare cùm alij fideles vi illius excommunicationis non aliter prohibeantur communicare cum eo, quàm quatenus ipse ligatus est excommunicatione, quæ hîc nulla est; poterunt cum eo, si pœnitens moriatur, sine vlla absolutione communicare. Vide *Suarem de censuris disp.5.sect.1.numero* 15. Quòd si moreretur impœnitens, deberet per Prælatos Ecclesiastica communione priuari. quia ea omnino indignus est.

Suarez.

Patet quartò, mortuos in excommunicatione, cùm non possint vlteriùs vllis præceptis Ecclesiæ obligari, non manere ampliùs propriè excommunicatos, sed tantùm impropriè modo iam dicto.

1.Cor 5. c. Gaudemus. Tridentinum.

Patet quintò, non baptizatos non posse ligari censuris. quia, vt dicitur 1. ad Corinth.5.& *cap.Gaudemus, de diuortiis, & in Trident.sess.*14. *ca.*2. non sunt subiecti iurisdictioni Ecclesiæ. Secùs est de omnibus baptizatis, quantumcumque fiant hæretici, vel apostatæ. Nam semper manent subiecti Ecclesiæ.

Patet sextò, Papam non posse ligari censuris, quia nullum in terris habet Superiorem.

Patet septimò, neminem seipsum posse ligare censuris, quia nemo sibi est Superior.

Patet octauò, pueros ante vsum rationis, ac perpetuò amentes non posse ligari censuris, quia non sunt capaces vllius præcepti, cùm non sint liberi, ideoque nec possunt vllo modo contra Ecclesiam esse contumaces.

45 Vtrùm impuberes ligentur censuris. c.1. & vlt. de sent.

Dubium tamen hîc est primò, Vtrùm pueri vtentes quidem ratione, sed adhuc impuberes possint ligari censuris? Qua in re ex *c.*1. *& vlt. de sententia excommunicat.* apertè constat eos posse excommunicari à Iure. Quidam tamen negant eos posse excommunicari per sententiam. Sed hoc non sufficienter probant. Nec enim est vlla clara ratio, cur vno modo potiùs quàm alio excommunicari possint. Quare alij meliùs dicunt, id absolute fieri posse: quamuis communiter minùs conueniat. Quia tales potiùs virgis, quàm censuris Ecclesiasticis coërcendi sunt: Vide *Suarem disp.*5.*sect.*1. *num.*17.

Suarez.

46 Secundò, Suarez suprà nu.20. disputat, Vtrùm incidens in amentiam possit excommunicari ob contumaciam ante amentiam commissam. Et respondet primò, talem absolutè validè excommunicari, etsi amentia sit perpetua. Vnde infert, mandantem famulo vt percutiat clericum, si statim incidat in amentiam etiam perpetuam, si postea famulus clericum percutiat, incurrere excommunicationem. Secundò respondet, decere omnino talem absolui ab excommunicatione, etsi ante amentiam non ostenderit signa pœnitentiæ. Quia cùm censura debeat esse medicinalis, non conuenit eam continuari circa hominem adhuc viatorem, qui se iam non potest emendare. Vnde etiam infert nullo modo decere talem excommunicari per sententiam.

An amens aliquando possit incurrere excommunicationem.

47 Suarez.

Sed hæc habent aliquam difficultatem. quia, vt *ipse Suarez suprà num.*11. etiam docet, excommunicatio immediatè per modum sententiæ ac prohibitionis obligat ipsum excommunicatum: perpetuò autem amens omnis præcepti & obligationis est incapax. Quare talis ferè simili modo videtur dici excommunicatus, quo mortui dicuntur excommunicati, quatenus scilicet alij prohibentur cum eo communicare, cum aliqua tamen differentia. Quia cùm talis amens maneat verè subiectus Ecclesiæ, potest ab ea directè puniri, ac quadam ratione effici inhabilis ad legitimè participandum de bonis spiritualibus Ecclesiæ. Secùs est de mortuo, qui Ecclesiæ subiectus non est. Nec credo Suarem aliud velle. Alia autem est ratio eius qui incidit in temporaneam amentiam per suam ebrietatem, aut aliam causam temporariam, ita vt habeat saltem sæpe lucida interualla. quia talis absolutè est capax præcepti & obligationis; quamuis durante amentia ab eius impletione excusetur. Ratio est, quia sicut talis retinet habitualiter vsum rationis, licet pro tempore impeditum: ita etiam est capax obligationis præcepti. Secùs verò est in perpetuo amente, qui sicut vsum rationis omnino amittit: ita omnino est incapax obligationis.

Amens perpetuo omnino est incapax præcepti, secùs de amente temporaliter.

Hinc patet nonò, multo potiore ratione omnes bestias esse incapaces propriè dictæ censuræ: quia non modò omnis præcepti, sed etiam omnis pœnæ spiritualis incapaces sunt. Quare quando locustæ, aut similia nociua animalia dicuntur excommunicari, excommunicatio accipitur pro imprecatione, qua à Deo precamur illis interitum, vt nobis nocere desinant.

Bestiæ impropriè excommunicantur.

48 Nota demum, sicut dubio tertio dixi, quasdam congregationes hominum posse ferre censuras: ita easdem posse ligari censuris. potest enim integrum Capitulum suspendi, aut interdici, non tamen potest immediatè & per se excommunicari. quia sic posset contingere innocentes excommunicari, quod Iura absurdum reputant: quamuis omnes & singulæ personæ si nocentes sint, possint per se excommunicari. Ita habetur *capit. Romana, de sententia excommunicationis in* 6.

Communitas suspendi aut interdici potest, non tamen excommunicari.

c.Romana.

D V B I V M   V I I.

Vtrùm Iudex possit ferre censuras in suum subditum existentem in alieno territorio, aut in alienum existentem in suo territorio?

49. NOta primò, hanc quæstionem non habere locum respectu summi Pontificis, cui omnes Christiani, vbicumque existant, absolutè sunt subditi, sed solùm respectu aliorum Prælatorum, qui limitatam iurisdictionem habent.

Nota secundò ex dictis dub.2. censuram posse ferri, vel per statutum, siue legem: vel per sententiam generalem aut particularem.

Nota tertiò, duplicem hîc esse difficultatem. Prima est, Vtrùm Episcopus, v. c. Antuerpiensis possit excommunicare ciuem Gandensem existentem Antuerpiæ per aliquot dies: Circa quam variæ sunt sententiæ.

50 Prima docet, censuram latam per modum sententiæ etiam generalis, non ligare peregrinos: latam verò per modum statuti eosdem ligare. Ita *Abbas c. A nobis 1. de sententia excommunicationis n. 7.* & ex parte *Siluest. v. Excommunicatio. 2. n. 5.* Huius autem rei varij varias reddunt rationes. Præcipua autem ac communior est: quia sententia respicit solùm personas subiectas Episcopo, statutum verò locum, & ligat omnes in eo existentes quando æqualiter in omnes latum est: & consequenter omnes in eo existentes illo obligantur, sicut aliis legibus loci.

Abbas. Siluester.

51 Sed hæc ratio patitur graues difficultates. Primò, quia, vt ostendi tomo 1. q. 74. a. 4. d. 2. satis probabile est peregrinos nõ teneri legibus particularibus loci in quo peregrinantur: quare totum hoc fundamentum incertum est. Confirm. quia potestas ligandi, non est nisi Superioris respectu subditi: atqui peregrini transeuntes per alienam diœcesim, non sunt illi Episcopo subditi: ergo non possunt eius statutis ligari. Minor probatur ex *c. A nobis 21. de sententia excommun.* vbi quæritur quando Prælatus dicit: *Quisquis furtum fecerit, excommunicatus sit*: Vtrùm etiam ij comprehendantur, qui non sunt de eius iurisdictione (per quos auctores communiter intelligunt peregrinos, nec videntur alij posse intelligi,) Respondetur autem, *quòd hac sententia nonnisi subditi obligantur, nisi fortè plus contulerit maior & largior auctoritas delegantis.* Vbi insinuatur Primò, peregrinos sicut non sunt de eius iurisdictione: ita nec esse ei subditos, ideoque eos illa sententia nõ obligari. Secundò, ideo eos illa sententiã non obligari, non quia sententia non respicit territorium, sed personas subditas (vt alij dicunt) sed quia deest illi Episcopo potestas tales obligandi, nisi aliunde ei fuerit collata: quæ ratio æqualiter militat in statuto, & in sententia.

c. A nobis.

52 Secunda sententia est *Glossa in dictum c. A nobis.* Vbi docet per sententiam qua Episcopus excommunicat omnes furantes in sua diœcesi comprehendi etiam peregrinos ibidem furantes: dicitque eos fieri subditos ratione delicti iuxta *cap. vltim. de foro competenti*: atque ita per non subditos in illo capite intelligit peccantes in aliena diœcesi.

c. A nobis.

Sed hoc dici nequit. Quia nemo potest incurrere excommunicationẽ, nisi peccauerit contra præceptum ferentis excommunicationem (vt omnes fatentur) prius autem est aliquem alteri esse subditum, quàm eius præcepto obligari, aut contra ipsum peccare. Atqui talis peregrinus dum furatur, nondum alteri est subiectus, sed per peccatum fit subditus. Ergo non peccat contra eius præceptum, sed solùm contra ius naturæ, aut commune: nec potest vllo modo ob talem actum dici cõtumax contra præceptum Episcopi: & consequenter per tale peccatum non incurrit excommunicationẽ à tali iudice latam.

Prius debet aliquis alteri esse subditus quàm contra eius legem peccet.

Adde, vt benè notat *Suarez d. 5. sect. 5. n. 10. & 13.* peccantem in alieno territorio per hoc non ita fieri subditum illi iudici, vt instar indigenarum teneatur illius particularibus præceptis: sed tantùm in ordine ad punitionem illius criminis, quatenus hoc est contra ius commune, aut naturæ.

Suarez.

Qua ratione fiat quis alteri subditus ratione delicti.

53 Tertia sententia est P. Suarez suprà, vbi etsi initio videatur assentiri primæ sententiæ: tamen num. 14. eam limitat. Ait enim statuto particulari Episcopi, quo certum crimen committentes excommunicantur, ligari *peregrinos, qui in illo* (scilicet territorio) *versantur per aliquod tempus*, scilicet notabile: insinuans breui tempore per modum transeuntis ibi hærentes, illo statuto non teneri, sed solùm illos qui magna parte anni ibidem morantur, quos tomo primo q. 74. a. 4. d. 2. cum eodem dixi teneri legibus loci, in quo commorantur.

Quarta sententia docet, excommunicationem latam per sententiam solùm ligare eos, qui tunc sunt subditi, quando fertur: non autem eos qui postea futuri sunt subditi. Ita *Siluester v. Excommunicatio 2. numero 10. & Auila de censuris p. 2. cap. 3. disp. 2. dub. 3. conclus. 3.* Subditos autem vocant etiam eos qui subditi sunt ratione criminis commissi. Ratio eorum est, quia sententia statim exercet omnes suas vires, ideoque solùm comprehendit tunc subditos.

Siluester. Auila.

Quinta sententia docet, talem sententiam etiam comprehendere eos qui postea futuri sunt subditi: quia comprehendit subditos tam in re quam in spe. Ita *Vgolinus apud Suarem disput. 5. sect. 5. num. 8.*

Vgolinus.

54 Secunda difficultas est, Vtrùm Episcopus possit excommunicare suum subditum peccantem extra suam diœcesim?

Prima sententia docet, quandò excommunicatio fertur per statutum, subditum peccantem extra diœcesim ea non ligari. Quod aperte dicitur in *cap. 2. de constitutionibus in 6.* Secùs verò esse si excommunicatio feratur per sententiam. Tunc enim aiunt talem ligari, probantque ex *cap. A nobis 21. de sentent. excommun.* Vbi dicitur, tali sententia non nisi subditos ligari: talis autem est subditus. Ita *Siluester v. Excommunicatio 2. nu. 10.* Sed hoc caput nihil probat, quia ibi non dicitur, omnes quacunque ratione tali Episcopo subditos ea sententia ligari, sed tantùm solos subditos ligari.

c. A nobis.

Siluester.

Secunda sententia negat, talem dum est extra diœcesim posse ab Episcopo suo, siue per statutum, siue per sententiam, excommunicari. Ita *Henriquez l. 13. cap. 26. & Auila de censuris p. 2. c. 3. disp. 2. dub. 2.*

Henriquez. Auila.

55 Pro resolutione Nota primò, tantam hanc sententiarum differentiam inde prouenire, quòd multi putent *c. A nobis, citatum, & c. 2. de constitut. in 6.* continere aliquam apparentem antilogiam, quæ aliter euitari nequeat, nisi dicamus, hoc loqui de excommunicatione lata per statutum: illud verò de lata per sententiam, atque ita inter statutum & sententiã distinguamus modo relato nu. 50. Sed ego inter dicta Iura nullam video vel apparentẽ antilogiam, etiamsi vtrumque ageret vel de statuto, vel de sententia. Hæc enim duæ, *Statuto Episcopi nõ ligantur nisi subditi, &, Statuto Episcopi nõ ligãtur subditi existentes extra diœcesim* non

c. A nobis. c. 2. de constitut.

magis

magis sibi repugnant, quam hæ: *Nihil est homo nisi animal, & non omne animal est homo* : quarum vtraque verissima est : quare vtrumque ius optimè concordat, & vnum alterum supplet. Nam in priore dicitur, excommunicatione Episcopi non ligari nisi subditos. An autem omnes quacúque ratione ei subditi illa ligentur, tacetur : quia petitum non erat. In secundo verò dicitur ea nó ligari subditum delinquentem extra diœcesim; an autem ea ligêtur peregrini existentes intra diœcesim, nó dicitur, sed supponitur decisum in *dicto cap. A nobis*. Quare credo hæc Iura nullam facere distinctionem ex hac parte inter statutú & sententiam : sed casu facere vno loco mentionem vnius, & alterius in altero. Moueor, quia vtriusque decisionis eadē redditur ratio; scilicet, quia Episcopus suis censuris ligare nullo modo potest, aut non subditum delinquentem in sua diœcesi: aut subditum delinquentem extra eius diœcesim; idque ob defectum potestatis: vt clarè colligitur ex illis verbis *c. A nobis, Nisi fortè plus contulerit maior aut largior auctoritas delegantis*. Quæ ratio æqualiter conuenit sententiæ & statuto. Ita *Siluest. v. Excommunicatio 2. n. 10. in fine.*

Siluester.

Potest vno loco existens alibi delinquere.

Nota secundò, Aliquem posse esse extra prouinciam suam, & tamen in ea delinquere. Vt fit quando absentes clerici non resident quando tenentur. Tunc enim externum peccatum omissionis fit in loco vbi tenentur residere.

56\. *Qua ratione possit Episcopus punire externū in sua diœcesi delinquentem.*

Conclvs. I. Potest Episcopus peregrinum qui deliquit in sua diœcesi compellere ad satisfaciendum parti læsæ, & nolentem excommunicare, quamdiu in eius diœcesi est. Est communis, & patet expressè ex *cap. vltimo, de foro competenti*. Ratio est, quia talis ratione delicti fit subditus tali Episcopo in ordine ad illius peccati correctionem.

57\. Conclvs. II. Idem dicendum est de eo, qui post delictum egressus est ex illa diœcesi, modò ante egressionem fuerit legitimè citatus. Quia ratione iudicij iam inchoati ille Episcopus semper in talem retinet iurisdictionem; eò quòd ipse ratione legitimæ citationis, continuò teneatur comparere coram illo Episcopo. Quòd si ante citationem egressus sit ex illa diœcesi, non poterit ab illo Episcopo citari, & consequenter nec poterit excommunicari. Quia delictum non facit aliquem absolutè subditum iudici loci in quo deliquit, sed tantùm quamdiu ibi est : aut saltem quando legitimè ab eo citatus est. Poterit tamen Episcopus curare illum citari à proprio Episcopo, & nolentem comparere, excommunicare. Ita ferè communiter Doctores: quamuis hæc ex parte magis eorum sententia & praxi, quàm certo iure nitantur. Vide *Aulam suprà dub. 3.*

Aula.

58\. *Excommunicatio Episcopi nó ligat peregrinos. c. A nobis.*

Conclvs. III. Excommunicatio lata per sententiam in committentes aliquod crimen, non ligat peregrinos hoc committentes, qui in eo territorio exiguo tempore morantur. Patet ex *c. A nobis 21. de sententia excommunicationis*. Vtrùm autem tales ligentur excommunicatione lata per statutum, pendet ab illa quæstione, Vtrùm tales obligentur particularibus legibus patriæ per quam transeunt: cuius vtraque pars est probabilis. Vide dicta q. 74. a. 4. dub. 2.

Dixi, *Qui exiguo tempore ibi morantur*. Quia si morentur ibidem maxima parte anni, cùm tunc aliqua ratione acquirant ibi quasi domicilium, videntur etiam aliqua ratione fieri subditi iudicis illius loci, ideóque ipsius sententia teneri, sicut quæstione citata dixi eos omnino teneri legibus talis loci. Ita *Aula 2. p. cap. 3. disp. 2. dub. 3. in fine, Suarez citatus num. 53.*

Nisi magna parte anni ibi commoretur.

Aula. Suarez.

59\. *Sententia generalis ligatur etiam qui postea fiunt subditi.*

Conclvs. IV. Quando censura fertur per sententiam generalem ob peccata futura, vt si dicatur, *Quicumque furati fuerint, sint excommunicati*, ligat etiam eos qui postea fiunt subditi, interim dum vis illius sententiæ durat, siue antequam fuerit abrogata : quia ex latoris intentione æqualiter omnes illos respicit. Nam cùm lator velit eam toto vitæ suæ tempore, vel saltem donec reuocetur, habere suam vim : nulla est ratio cur post vnum annum, v. c. quando diuersi venerint in diœcesi habitatum, ea potiùs ligentur antiqui subditi, quàm noui : cùm ius postulet, vt omnium sit æqua conditio, nisi fortè particularis esset ratio, cur aliqui deberent excipi.

60\. *Secùs est de sententia particulari.*

Conclvs. V. Quando censura fertur per sententiam particularem, siue quæ factum aliquod particulare respicit: probabile est solùm comprehendere eos, qui sunt subditi, dum fertur. v. c. aliqui furati sunt magni pretij sacram supellectilem, & omnino ignorantur : præcipit Episcopus sub pœna excómunicationis, vt quicumque fures nouit, eos deferat : dico hanc sententiam non comprehēdere eos, qui aliquot diebus post latam sententiam veniunt habitatum in ea diœcesi, eósque non excommunicati, etsi scientes furem, eum non reuelent. Ratio est, quia cùm talis sententia feratur per modum præcepti transeuntis, simul & semel omnem vim suam exercet : & sicut respicit determinatum factum, ita etiam determinatas personas : & consequenter solùm ligat eos, qui tunc eius capaces sunt. Et si benè legantur, hoc solùm volunt auctores suprà citati pro quarta sententia in prima difficultate. Quare credo eos non contradicere quartæ conclusioni. Imò Siluester eam satis apertè asserit.

Siluester.

61\. *Episcopus nó potest excommunicare non peccantem in eius diœcesi. c. 2 de constitut.*

Conclvs. VI. Episcopus non potest excommunicare, siue per statutum, siue per sententiam suum subditum existentem extra suam diœcesim, nisi in ea aliqua ratione delinquat, quantumcumq; extrà eam delinquat. Patet apertè ex *c. 2. de constitutionibus in 6.* Vbi cùm Pontifex dixisset, statuto Episcopi excommunicátis fures, non ligari eos qui extra diœcesim furantur: non reddit rationem, quia statutú non respicit personas, sed territoriū: sed quia *extra territorium ius dicenti, non paretur impunè*. Quibus verbis clarè ostendit, Episcopū nihil posse validè præcipere, aut vetare existenti extra suā diœcesim, circa actus ibidem ita committendos aut omittendos, vt non simul committantur, vel omittantur aliqua ratione in diœcesi: cuiusq; rationē reddit, eò quòd Episcopi iurisdictio non extendat se vltra diœcesim: quæ ratio æqualiter valet, siue cēsura feratur per sententiam, siue per statutū. Hinc patet non esse verum quod quidam dicunt, Episcopum posse præcipere suis clericis, ne dicant sacrum extra suam diœcesim : hoc enim inualidè faceret : nisi fortè quatenus ob iustam causam posset iis præcipere ne diœcesim egrederentur : quamuis tunc non

Episcopus nequit præcipere ne existentes extra diœcesim celebrent.

peccarent propriè dicendo alibi sacrum, sed egrediendo diœcesim. Nam Episcopus prohibens, ne ille ibi existens dicat sacrum, dicit Ius, extra suum territorium. Quare impunè ei non paretur. Excipe casum, quo talis Clericus fungeretur aliqua legatione nomine sui Episcopi, aut Capituli. Tunc enim ratione illius muneris, ipsius persona esset Episcopo subiecta, & eius actiones singulariter cederent in honorem, aut dedecus ipsius Episcopi, aut Capituli. Quare posset Episcopus ei singulari ratione multa præcipere, vt dicam conclus. 7. & 9.

62 *Potest abbi existens puniri, vbi peccat.* CONCLVS. VII. Quando subditus existens extra diœcesim intra eam peccat, potest à suo Episcopo etiam per statutum excommunicari. v. c. sit statutum in diœcesi, vt omnes pastores, qui per duos menses sine iusta causa non resident, sint excommunicati: excommunicabitur Pastor per duos menses existens sine iusta causa extra suam diœcesim: quia peccatum committitur in diœcesi. Est communis Doctorum. Et ratio est, Quia hoc omninò necessarium est ad bonum regimen: alias nemo posset suos subditos coërcere.

Adde, etsi tales corporaliter sint extra diœcesim, ratione tamen delicti, quod in ea committunt, in ordine ad coërcitionem censentur in ea esse. quare excommunicans censetur dicere Ius in suo territorio. Vnde etiam *cap. 2. de constitutionibus*, citatum signanter dicit, subditum delinquentem extra territorium, non posse in eo excommunicari, vt insinuet secùs esse de eo, qui in eo delinquit. *cap. de constitutionibus.*

Hinc infertur, eum, qui in sua diœcesi commisit aliquod peccatum, quod tractum habet, vt fit, quando aliquis alius læsus est, etsi fugiat statim extra prouinciam, posse tamen à suo Episcopo compelli, vt parti læsæ satisfaciat; & nolentem excommunicari, quia talis pergit continuò in diœcesi peccare.

63 *An delinquens in loco exempto ligetur censuris sui Episcopi. Suarez.* CONCLVS. VIII. Eadem est ratio subditi existentis extra diœcesim, ac existentis in loco omninò exempto, ibique delinquentis, etsi intra diœcesim sit. Quia Episcopus ibi non habet maius ius, quàm habeat extra diœcesim.

Nota cum *Suare disp. 5. sect. 4. n. 6.* loca exempta quoad hunc effectum dici parochias aliquas, aut oppida, quæ à iurisdictione Episcopi omninò exempta sunt: non autem monasteria Mendicantium, aut similia loca, quæ non sunt per se exempta, sed tantùm ratione personarum inhabitantium. Quia cùm Superiores istorum locorum non possint externos in suis locis delinquentes corrigere, si Episcopi hoc etiam non possent facere, tales manerent planè impuniti, nec vlli foro essent subiecti.

64 *Religiosus vbicunque existat, eodem modo suo Superiori subditur, Episcopo immediate subiicitur loci, & personæ ratione huius.* CONCLVS. IX. Superior Religionis habens potestatem ferendi censuras in suos, potest iis ligare suum Religiosum vbiuis terrarum delinquentem: sicut vbiuis existenti potest eodem modo præcipere, ac si domi esset. Ratio diuersitatis inter hunc & Episcopum est, quia Episcopus habet immediatè iurisdictionem in territorium, & ratione huius in personas. quare personæ non sunt ei subiectæ immediatè per se, sed tantùm ratione domicilij, beneficij, aut officij, quod in eius diœcesi habent. Quod vel inde patet, quia ipsi possunt hæc etiam inuito Episcopo relinquere, & transferre se ad aliam diœcesim, statimque atque ipsi hoc fecerint, desinent subiici illi Episcopo. Quare existentibus extra suam diœcesim Episcopus nihil potest præcipere, nisi quod spectat aliqua ratione ad officium, quod ipsis ratione beneficij, aut domicilij, aut similem ob causam, quæ eos Episcopo subiicit, obeundum est. Secùs est de Prælatis Religiosis, qui immediatè habent iurisdictionem in personas Religiosorum. Ideoque etiam Episcopi iurisdictio finitur certis locorum limitibus: illorum autem iurisdictio nullis finitur locis, sed certis personis, quæ vbicumque sint, eodem modo iis subiectæ sunt, & eodem modo ab iis coërceri, ac puniri possunt: sicut etiam filij à parentibus, & vxor à marito. *Prælatis Religiosorum personæ immediatè subduntur.*

65 CONCLVS. X. Qui vno loco legitimè aliqua censura ligatus fuit, eodem modo ea ligatus manet, quocumque terrarum eat, donec legitime absoluatur: idque ratione iuris communis, quod censuris hanc vim tribuit; vt omnes auctores docent, & Ecclesiæ vsus confirmat.

DVBIVM VIII.

Ob quæ peccata possit ferri censura?

66 HAc in re certum omninò est, cùm censura sit pœna, eam non posse ferri nisi ob aliquod peccatum: quia pœna necessariò respicit peccatum; quamuis non sit necessarium, vt omnes, qui ligantur censura, sint nocentes, vt patet in interdicto, quod et etiam particulare est, vt suo loco videbimos.

Sed difficultas est Primò, vtrùm possit ferri propter peccatum veniale? Secundò, vtrùm possit ferri ob peccatum mere internum? *Adrianus* enim *quodlib. 8. q. 1. lit. G*, cum quibusdam aliis id affirmat. Tertiò, vtrùm possit ferri censura propter peccatum commissum contra solum Ius diuinum, aut naturale? *Caietan. 2. 2. q. 69. art. 2. §. Ad secundum*, cum quibusdam aliis id affirmat. Ratio est, quia tale peccatum potest ab Ecclesia puniri: ergo potest propter illud ferri censura. Quartò, vtrùm quando fertur censura ob aliquod peccatum, hoc sit intelligendum de peccato in suo genere completo? *Adrianus. Caietan.*

67 *Excommunicatio minor incurritur ob peccatum veniale.* CONCLVS. I. Excommunicatio minor potest ferri ob peccatum veniale. Est communis Doctorum, & patet ex praxi Ecclesiæ: quia hæc incurritur ob conuersationem cum nominatim excommunicato, etiam leuem in rebus ciuilibus, quæ non potest esse nisi peccatum veniale.

Secùs est de aliis censuris. CONCLVS. II. Nec excommunicatio maior, nec aliæ censuræ, prout communiter feruntur, possunt ferri propter peccatum veniale. De excommunicatione est ferè communis Doctorum. Vnde etiam *Tridentin. sess. 25. c. 3. de reformat.* non vult eam ferri nisi pro grauissimis causis. Et ratio est, quia cùm sit grauissima pœna, esset contra omnem æquitatem eam ferri ob leuem culpam, qualis in suo genere est peccatum veniale. Quod etsi in ratione mali sit quid grauius, quàm pœna, tamen in ratione culpæ est quid leue, atque ita non meretur grauem pœnam. *Tridentinum.*

Quidam

68 Quidam tamen volunt suspensionem & interdictum posse ferri etiam ob peccatum veniale. Ita *Caiet. v. Precepti transgressio. §. Pœna preceptorum, & Nauar. c. 27. n. 165. de suspensione*. Quod verum esse posset, si ferrentur hæ censuræ, ita vt possent censeri pœna leuis: vt si quis suspenderetur ab aliquo officio parui momenti. Aliàs vt communiter feruntur, sunt pœnæ graues, nec possunt ferri nisi ob peccatum graue, vt benè docet *Suarez. disp. 4. sect. 4. num. 7.*

Caietan. Nauarr.

Suarez.

69 Dices, In quibusdam Canonibus fertur excommunicatio ob culpas leues. Nam *can. Si quis d. 23.* excommunicatur clericus qui comam nutrierat. Ob huiusmodi leges quidam apud *Aulam de censuris p. 2. c. 5. disp. 1. dub. 3.* putant Ecclesiã rem etiam leuẽ posse præcipere sub peccato mortali, si eam sub pœna excommunicationis præcipiat, & videtur fauere huic sententiæ *Sotus in 4. d. 22. q. 1. a. 2. concl. 1. corollario* 1. Sed obscurè loquitur, & aliũ sensum habere potest. Alij verò hoc dicunt esse verum, quando præceptum est latum sub pœna excommunicationis, & peccans monitus nõ desistit: cui fauet *Caiet. v. Precepti transgressio. §. Sed tamen*. Sed hæ difficultet possunt intelligi. Nam vt communiter docent Doctores, homo nullo modo potest rem absolutè leuem præcipere sub peccato mortali, & videtur per se clarum: quia ius naturæ fortiùs obligat, quàm humanum; & tamen in re absolutè leui nunquã ligat sub mortali. Quòd si suo præcepto Superior non possit me obligare sub mortali, nec etiam sua monitione & comminatione pœnæ id poterit: quia hæc nec faciunt materiam grauem, nec augent potestatem præcipientis. Et sanè quis non diceret, & præceptum, & excommunicationem esse inualida, si quis mihi præciperet sub pœna excommunicationis, ne loqueret verbum otiosum, & monitum, ac non desistentem excommunicaret? Vnde *P. Suarez. disp. 4. sect. 6. n. 9.* absolutè ait legem prohibentem materiam leuem sub graui pœna, ex hac parte esse iniustã, ac nullam.

Can. Si quis.

Aula.

Sotus.

Caietan.

Nemo potest rem leuem præcipere sub peccato mortali.

Suarez.

70 Dixi *non posse ita præcipi rem absolutè leuem*. Quia res per se leuis ratione circumstantiarum fit aliquando grauis, ratione scandali, aut perturbationis, quæ inde sequitur. Et sic tempore Apostolorum comestio sanguinis, & suffocatorum, & alia multa fuerunt grauiter prohibita, quæ iam videntur aut leuia, aut nulla peccata, nec iusta materia grauis præcepti: quia deserunt illæ circumstantiæ, ob quas tunc erant materia grauis prohibitionis. Et secundùm hæc intellige quosdam canones, qui ob rem leuem videntur ferre excommunicationem. quia nimirum illa res tunc ob certas circũstantias erat materia grauis: etsi per se considerata extra illas circumstantias sit leuis. Sed hęc pluribus tractare spectat potiùs ad materiam de legibus. Hoc solum hîc notandum, multos Doctores, qui contrarium videntur docere, verè à nobis non dissentire, nisi in modo loquendi: vocant enim rem leuem non eam, quæ absolutè sit parui momenti, sed quæ secluso præcepto aut leuiter, aut nullo modo obligaret.

Nisi ratione circumstantiarum fiat grauis.

71 CONCLVS. III. Non potest ferri censura ob peccatum internum. Quia Ecclesia actum internum nec vetare, nec punire potest; vt pluribus ostendi tom. 1. q. 83. art. 6.

Interior actus ab Ecclesia puniri nequit.

CONCLVS. IV. Non potest etiam Ecclesia ferre censuram ob actum externum, qui secundùm se, ac omnes externas circumstantias hic, & nunc licitè fieri potest, etsi procedat ex intentione, quæ sit peccatum mortale: vt si audiam sacrum omninò decenter qnoad actum externum, animo tamen hæretico irridendi sacrificium. Ita *Suarez disp. 4. sect. 2. num. 20.* Et clarè patet ex *cap. finali de simonia*. Vbi dicitur dationem procedentem ex animo simoniaco, si hic non prodatur exteriùs, ab Ecclesia non puniri. Et ratio est, quia nullus ibi est actus in se malus, nisi internus, qui ab Ecclesia puniri non potest. Nam externus solùm est malus denominatione extrinseca.

nec exterior sola denominatione extrinseca malus.

Suarez.

72 CONCLVS. V. Potest tamen ferri censura ob actum externum in se malum, quando coniunctus est cum actu interno malo, ita vt sine hoc censura non incurratur. Sic in *Clementina Multorum de hæreticis*, excommunicantur inquisitores, qui ex odio quædam ibi dicta faciunt, aut omittunt. Et sæpe excommunicantur, qui aliquid faciunt ex præsumptione, aut certa scientia: quibus Iuribus interior actus non punitur, sed tantùm requiritur tamquam conditio necessaria, vt ob actum exteriorem in se etiam prohibitum hic, & nunc talis pœna incurratur. Quod vel inde patet. Nam certum est, Iura, quæ excommunicant eum, qui aliquid scienter facit, non punire vllo modo ipsam scientiam, sed tantùm hanc requirere in delinquente, vt propter actum prohibitũ excommunicationem incurrat.

Clemen. Multorum.
Interior est sæpe conditio requisita, vt exterior puniatur.

73 CONCLVS. VI. Nunquam potest propriè dicta censura ferri propter peccatum, quod sit solùm contra ius naturæ, aut diuinum, sed necessarium semper est, vt reus peccet etiam aliquo modo contra Ecclesiam, eius præceptum, aut monitionem spernendo. Ita *Soto in 4. dist. 22. q. 1. art. 2. concl. 4. Nauarr. c. 27. num. 9. Aula part. 2. c. 5. disp. 1. dub. 10.* & alij plurimi. Et quamuis hi Doctores ferè loquantur de excommunicatione, tamen eadem est ratio aliarum censurarum, vt habeant propriam rationem censuræ: vt rectè notat *Suarez. disp. 4. sect. 5. n. 6. & sequentibus.*

Censura non fertur nisi in peccantem contra præceptum Ecclesiasticum.
Soto. Nauarr. Aula.

Suarez.

Probatur primò. quia censura non est instituta, nisi ad frangendam alicuius contumaciam, siue inobedientiam erga Ecclesiam. atqui nemo potest dici inobediens Ecclesiæ, qui non peccat contra eius præceptum. ergo nec potest plecti aliqua censura. Maior patet Matth. 16. vbi ad excommunicationem requiritur, vt excommunicandus nuluerit Ecclesiam audire. Item *cap. Ex parte, de significatione verborum*, vbi Pontifex recensens causas, ob quas ferri possit excommunicatio, aut interdictum; tantùm duas numerat, scilicet, aut quis reus citatus noluit parere Iudici, aut à commisso facinore iussus se emendare noluit. expressè significans, ante hanc iussionem non posse ligari censura. Tertiò, quia *cap. Quæ fronte, de appellationibus*, dicitur, ligatum excommunicatione, aut interdicto, statim ac omninò paratus est parere Iudici, & sufficientem dat cautionem, debere absolui. Idemque dicitur de excommunicato *cap. Ex literis, de constitutione*. Vnde sequitur, eum, qui non est contumax, antequàm ligetur, non posse censura ligari.

Censura instituta ad frangendam contumaciam. Matth. 16.

cap. Ex parte.

cap. Quæ fronte.

cap. Ex literis.

 Quarò,

74 Quartò, quia, vt dixi dub. 1. & patet ex *cap. 1. de sententia excommunicationis*, *in* 6. censura debet esse medicinalis, nec ferri debet nisi intentione medendi. Sicut igitur contra rationem esset dare alicui medicinam valdè asperam, quando aliter posset à morbo curari: ita esset contra rationem ferre censuram (quæ est medicina valdè aspera) in eum, qui aliter posset emendari: qualis præsumitur quiuis, donec Ecclesiæ monitiones spernat. Et confirm. Quia si censura posset ferri in eum, qui nullo modo esset contumax Ecclesiæ, in solam punitionem præteriti peccati, non esset magis medicinalis, quàm aliæ pœnæ: atqui hoc est apertè cōtra Iura citata. ergo non potest ita ferri.

cap. 1. de sent. excommunic.

Et hinc patet solutio ad argumentum contrariæ sententiæ. Quia etsi censura sit pœna, non est tamen pura pœna, sed simul est medicina.

75 Conclvs. VII. Quando in Iure fertur aliqua censura propter aliquod peccatum, nisi aliud exprimatur, intelligendum est de peccato in genere suo completo. Ita *Auila part. 2. c. 5. disp. 3. dub. 5. Suarez, disp. 4. sect. 3. n. 4. Nauarr. lib. 5. consiliorum, de sententia excommunicationis, consil. 37. n. 2. Sanchez lib. 3. de matrimonio, disp. 2. n. 5. sub finem*, & alij. Et colligitur apertè ex *cap. Perpetuo. sanctionis, de electione, in* 6. Vbi dicitur, scienter indignum eligentes non incurrere Iuris pœnas, *nisi adeò in eo perstiterint, quòd ex vatis eorum communis electio subsequatur.* Vbi apertè significatur, pœnam non incurri ob peccatum, quod non est omninò completum in suo genere, eo quòd caruit effectu. Et ratio est, quia cùm odia sint restringenda, lex imponens pœnam strictè interpretanda est.

Censura requirit peccatum consummatum. Auila, Suarez, Nauarr, Sanchez.

76 Hinc conatus verberare Clericum, si verè non verberarit, eo quòd errauerit, aut impeditus fuerit, non incurrit excommunicationem. Item vulnerans aliquem etiam lethaliter, non incurrit censuram latam in homicidam, donec ille moriatur; & si etiam per miraculum mors impediatur, eam nunquam incurret, quia non erit verè homicida. Item Religiosus mittens literas ad Religiosam sui Ordinis contra prohibitionem Gregorij XIII. si ad eam non perueniant, non incurrit excommunicationem ab illo latam. Item qui, vt placeat hæreticis, committit actum externum hæreseos, sine vllo interno affectu erga hæresim, non incurrit excommunicationem, quia non est verè hæreticus.

Gregor. XIII.

Dixi, *Nisi aliud exprimatur*, quia mandans aliquem occidi per assasinos, est excommunicatus, etsi effectus non sequatur, *cap. 1. de homicidio, in* 6. Et secundùm communem sententiam Religiosus ex Ordine Mendicantium, qui in cōcionibus aliqua dicit ad auocādum populum à solutione decimarum, est excommunicatus, etsi effectus non sequatur, *Clementina de pœnis cap.* 1. Vbi expresse fertur excommunicatio in talia dicentem, sine respectu ad effectum. Et meritò, quia an hic sequatur, néc ne, communiter sciri nequit.

cap. 1. de homicidio. Clement. de pœnis, cap. 1.

DVBIVM IX.

Vtrùm in ferenda censura necessariò adhibenda sit monitio, vel alia solennitas?

77 Hoc dubium propriè non habet locum in censuris, quæ feruntur à Iure, aut per sententiam generalem pro peccatis futuris. Quia hæ nullam aliam monitionem, aut solennitatem requirunt, quam necessariam promulgationem, qualem omnes aliæ leges requirunt; quia statuta talia per se continuò omnes mouent, vt metu pœnæ caueant peccata ita prohibita.

Est igitur solùm quæstio de censura per particularem sententiam ferenda in certas personas ob peccatum iam commissum.

Præcipua autem difficultas est, Vtrùm validè possit ferri censura, nulla monitione præmissa. v. c. constet publicè Petrum furatum esse, vtrùm possit sine vlla monitione excommunicari? *Caiet. 2. 2. q. 69. art. 2. §. Ad secundum dicitur*, id videtur affirmare. Et videtur posse probari. Primò, quia Apostolus 1. ad Corinth. 5. sine vlla monitione excommunicat incestuosum. Secundò, quia in multis canonibus refertur, quomodo diuersi diuersos excommunicauerint, nec tamen fit mentio, quòd eos antè monuerint: vt patet *cap. Guilisarius, & cap. Inter querelas. 23. q. 4. c. In primis. 2. q. 1.* Item *cap. 1. & 2. 36. q. 2.* Tertiò, quia *diuus Gregorius cap. Quidam, 5. q. 1.* quemdam autorem occultum libelli famosi excommunicat, nisi se reuelet, ad quod tamen non tenebatur. Quartò, quia *cap. Duo sunt, 96. dist.* refertur, Innocentium excommunicasse Arcadium, & Ambrosium excommunicasse Theodosium ob factum absolutè præteritum. Quintò, *c. vlt. 2. q. 1.* Nicolaus Papa duos Episcopos sine vlla præmonitione excommunicat, eo quòd Lothario in suis sceleribus fauerant.

Caietan. 1. Cor. 5. cap. Guilisarius. cap. Inter querelas. cap. In primis. cap. Quidam. cap. Duo sunt. cap. vlt. 2. q. 1.

78 Sed hæc Iura nihil probant. Nam nulla ratione probatur Apostolum non monuisse priùs secretò ipsum incestuosum, quàm excōmunicasse. Immò hoc omninò videtur dicendum. Nam cùm Apostolus, vt ibidem dicitur, per illam excommunicationem maximè quæsierit salutem ipsius incestuosi: incredibile est ipsum non fuisse priùs minatum tantam pœnam, quàm inflixisse. Similiter in exemplis secundo, & quarto loco enumeratis, sumitur argumentum à sola autoritate negata, ideoque inualidum. Itaque, quæ illis locis supponunt, censuras illas fuisse validè latas, aut ferendas (quod addo, quia *cap. 1. & 2. 36. q. 2.* agitur de censuris ferendis) etiam supponunt in iis fuisse seruatum, aut seruandum id, quod ad earum essentiam requiritur.

cap. 1. & 2. 36. q. 2.

Nec est verum, Innocētium excommunicasse Arcadium ob factum omninò præteritum, quia eum excommunicauit, eo quòd D. Chrysostomum iniustè eiectum in exiliū nollet reuocare. Similiter D. Ambrosius fortè excommunicauit Theodosium, eo quòd nollet agere condignam pœnitentiam ob tantum scelus commissum: nam statim atque hanc peregit, eum communioni restituit. Cùm autem tunc temporis Pontifices Romani, atque omnes boni Episcopi fuerint maxima obseruantia erga Imperatores: incredibile omninò est, eos tam graues pœnas iis inflixisse, antequàm eos sui officij mouerent. Imò de sācto Ambrosio historiæ apertissimè narrant, eum sæpiùs monuisse Theodosium, ne eam cædem designaret. Adde, ipsum non tam videri excommunicasse Imperatorem, quàm donec ageret pœnitentiam, aditu templi prohibuisse.

Ad *cap. Quidam*, respondeo, D. Gregoriū istum non excommunicasse, sed (vt patet expresè ex textu)

cap. Quidam.

textus/sub pœna excommunicationis interdixisse ei vsum sanctissimi Sacraméti, donec se offerret ad factum suum probandum aut reuocandũ: ad quod (cùm aliter non posset occurri grauissimo damno, quod infamato imminebat) iure naturæ tenebatur, cùm sine vitæ periculo id facere posset, de quo ei sufficienter poterat caueri. Ad *cap. finale* 2.*q.* 1. respondeo, eos Episcopos ibi propriè non excommunicari, sed deponi de officio sacerdotali. Sic igitur.

c. fin. 2. q. 1.

79. Censura prærequirit monitionem.

I. CONCLVSIO Vt censuræ licitè ferantur, necessariò præmittenda est canonica monitio. Ita communiter omnes Doctores, & patet ex *cap. Reprehensibilis, de appellationibus*.

c. Romana. c. Constitut.

Nota (vt patet ex *c. Romana, & cap. Constitutionẽ de sententia excommunicationis in 6.*) canonicam monitionẽ debere esse trinam, qua reus nominatim exprimatur. Item debere fieri aut tribus diuersis vicibus, aut vna vice pro tribus cum competẽti internallo, v.c. dicendo, Moneo te semel pro tribus vicibus, vt intra tres hebdomadas, aut dies hoc vel illud facias, concedendo tibi dies singulos pro singulis monitionibus, aut totum illud tempus pro tribus monitionibus. Quantum autem interuallum debeat singulis monitionibus, aut simul omnibus tribus deputari, ex circumstantiis, prudenti iudicis iudicio spectandum est.

Quomodo monitio fieri debeat.

Secundò, hæc monitio debet fieri nomine iudicis, & immediatè ipsi reo si fieri potest: aut si hoc fieri nequit, in eius domo: aut si hoc etiam fieri nequit, in publico loco, vnde præsumitur ad eius notitiam facillimè deferenda, v.c. in præcipuo templo vrbis in qua habitat, aut simili loco, quàm fieri poterit illius habitationi maximè vicino: vt fusè docet *Suarez. disp. 3. sect. 11.*

Suarez.

80. Tertiò, debet fieri coram idoneis testibus, per quos probari possit: vt habetur *c. Sacro, de sentent. excommunicat.*

c. Sacro.

Nota, iudici, qui fert excommunicationem non præmissa canonica admonitione, per mensem Ecclesiæ ingressum interdici. vt habetur *c. Sacro, citato.* Hæc tamen pœna non comprehendit Episcopos, vt patet ex *cap. Quia periculosum, de sententia excommunic. in 6.*

c. Sacro. c. Quia periculosum.

Quartò, debet hæc monitio fieri sub comminatione cẽsuræ, vt apertè ex dictis Iuribus colligitur; & ratio est, quia reus non censetur contumax, nisi post talem comminationem nolit obedire. Et quia, vt patet ex dictis, & *Trident. sess. 25. c. 3. & cap. Nemo Episcoporũ* 11. *q.* 3. censuræ non sunt ferendæ, nisi cùm patet remedia mitiora non iuuare ad peccantis emendationem. atqui hoc patere non potest, antequam talis comminatio sit facta: quia sæpe fit, vt qui simplici monitione nõ mouentur, moueãtur audita tali comminatione: ergo hæc priùs adhibenda est. Et confirm. quia, vt videbimus dub. 10. plurimi Doctores asserunt, eum qui violat legem, quam scit quidem esse latam, nescit tamẽ ei annexam esse censuram, hanc non incurrere. Cuius non potest esse alia ratio, quàm quia, vt aliquis censurã aliquã incurrat, necessariò requiritur, vt antè sub interminatione talis pœnæ sit monitus, vt tale peccatũ vitet.

Trident. c. Nemo.

81. CONCLVS. II. Canonica admonitio non est necessaria, vt cẽsura validè feratur. Ita *Nauar. c. 27. n. 8.* & communiter alij, qui hoc colligunt ex *c. Romana, de sent. excom. in 6.* Vbi excommunicatiõ lata sine tali monitione dicitur iniusta, non tamẽ inualida. Excipe tamẽ censurã quam fert Episcopus contra eos qui communicant cum eo quẽ ipse excommunicauit, quæ sine tali monitione præmissa, inualida est. Patet ex *cap. Constitutionem, & cap. Statutum de sent. excommunic. in 6.*

Nauar.

c. Romana. Quæ monitio requiratur ad valorem censuræ.

c. Constitutionẽ. c. Statutum.

82. CONCLVS. III. Vt censura propriè dicta validè ferri possit, necessariò debet præcedere aliqua monitio sub comminatione censuræ. Ita *Soto in 4. d. 22 q. 1. a. 2. concl. 4.* Vbi dicit, excepto Caietano neminem contrarium dixisse, & *Auila p. 2. c. 5. disp. 1. dub. 10.* Et quamuis hi auctores, & alij cõmuniter tantùm agant de excõmunicatione; tamen est eadem ratio de reliquis censuris, prout habent rationem propriæ censuræ: vt cum Suarez ostendi dub. 8. concl. 6. & satis patet etiam ex dictis. Et ideo generatim de omnibus censuris hoc docet *Sanchius l. 9. de matr. disp. 32. nu. 13. & 21.* Huius ratio est. quia censuræ ex sua intentione requirunt, vt solùm ferantur propter contumaciã, quæ aliter corrigi nequit, vt probant dicta tum hîc immediatè ante secundam cõclusionem (nam rationes ibi allatæ hanc conclusionem conuincunt) tum etiam dub. 8. concl. 6.

Soto. Caietan. Auila.

Suarez.

Sanchez.

83. Ex his patet, censuram non posse ferri ob peccatum etiam commissum contra legem Ecclesiasticam omnino præteritum, siue quod iam aut nullo modo, aut solùm habitualiter durat; quale est, quando quis non audiuit sacrum, aut non seruauit ieiuniũ præceptum: sed necessarium est vt reus post monitionem adhuc perseueret peccare, v.c. detinendo rem alienam; aut iudici iustam pœnitentiam, aut aliquid aliud iustè præcipienti non parendo. quia aliàs non potest dici contumax. quia ad hoc requiritur, vt quis monitus non desistat peccare, vt patet ex dictis.

Nequit ferri ob peccatum omnino præteritum.

Dixi, *vt censura propriè dicta.* &c. quia quandoque suspensio, atque etiam quædam interdicta (quæ tamen magis habent rationem suspensionis) feruntur purè per modum pœnæ in punitionem præteriti peccati, vt suis locis fusius dicemus; sed tunc non habent rationem censuræ, quæ debet esse medicinalis, & solùm est instituta ad frangendam contumaciam, vt satis ostendi.

84. Vbi Nota, excommunicationem nunquam habere rationẽ puræ pœnæ. quia cùm priuet reum multis bonis spiritualibus ad salutem animæ multùm necessariis, nullo modo conuenit eam ferri in non contumacem: atque ideo, vt patet Matth. 18. tantùm est instituta contra contumaces. Idemque omnino dicendum de interdicto propriè dicto, præsertim generali, ac quouis locali. Quia cùm per hoc multi etiam innocentes priuentur vsu bonorum spiritualium, non videtur posse ferri, nisi quatenus est necessarium vt frangatur aliquorum contumacia.

Excommunicatio nunquã potest habere rationem puræ pœnæ. *Matth. 18.*

Similiter nec interdictum.

85. CONCLVSIO V. Vt censuræ per particularẽ sententiam licitè ferantur, requiritur certa solemnitas, scilicet vt scripto ferãtur, quo causa ob quam ferũtur exprimatur, quod iudex requisitos intra mensem teneatur tradere reo. Super ipsa autem requisitione debet fieri authenticum instrumentum: & contrà faciens (nisi sit Episcopus, qui ab hac pœna per *cap. Quia periculosum, de sententia excommun. in 6.* excipitur) per mensem

Solemnitas ad censuram particularem requisita.

c. Quia periculosum.

ab ingressu Ecclesiæ,& diuinis officiis suspenditur : vt habetur *c. 1. de sententia excommunic. in 6.*

c. 1. de sent. excom.

DVBIVM X.

Vtrùm ignorantia excuset à censura incurrenda?

86. NOta, ignorantiā quæ huc spectat posse versari circa triplex obiectū. Nam potest quis primò omnino ignorare id quod facit, esse peccatum. Secundò, potest fieri vt sciat quidem esse contra ius naturæ, vel diuinum ; ignoret tamen esse aliquo iure Ecclesiastico prohibitum. Tertiò, potest fieri vt quis sciat suum factum esse prohibitum iure Ecclesiastico; nesciat tamen esse prohibitum sub aliqua censura. Et quidē non est dubium, quin prima ignorantia excuset ab omni censura, cùm excuset ab omni culpa. Sed dubium est de secunda & tertia.

87. Circa hanc difficultatem variæ sunt sententię Prima generatim docet, eum qui scit se peccare, non excusari à censura propter ignorantiam iuris humani. Ita *Scotus in 4. d. 6. q. 8. initio*, & alij. Probant primò, quia *regula 13. de regulis iuris in 6.* dicitur: *Ignorantia facti excusat, non iuris.* Secundò, quia *cap. Cum illorum, de sentēt. excommunic.* dicitur; eos, qui iuris ignari, clericos percusserint, indigere dispensatione.

Scotus. Regula iuris.

Sed hæ rationes nihil probant. Non prima, quia illa regula iuris procedit secūdùm præsumptionē fori externi, in quo communiter præsumitur ignorantiam iuris esse crassam. Nec etiam secunda, quia illud caput agit de illis, qui excommunicati Ordines susceperunt, & docet esse irregulares, etsi ignorantes id fecerint, agitque de ignorantia crassa. quia æqualiter agit de ignorātia facti ac iuris; cùm tamen constet ignorantiam inuincibilem facti, sicut excusat ab omni culpa, ita excusare ab omni pœna.

88. Secunda sententia docet, talem ignorantiam excusare à censura lata per iudices ordinarios, siue particulares: non tamen à lata per ius pontificium. Ita *Rosella v. Ignorantia nu. 13.* & alij. Probatur. quia *cap. 2. de constitutionibus in 6.* dicitur, *vt animarum periculis obuietur, sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes.* Vbi hoc statuitur tāquam aliquid singulare de statutis ordinariorum. Ergo secùs dicendum de statutis Pontificis, qui non est ordinarius, sed vniuersalis iudex. Cōfirm. Quia Pontifex dicit se nolle ignorantes iis statutis ligari, ostendens hoc de nouo ibi statui: ergo secluso illo iure secùs esset dicendum : & consequenter cùm Pontifex eo non comprehendatur, eius statuta ligabunt etiam ignorantes.

Rosella.

89. Tertia sententia docet primò, omnes verè ignorantes suum factum iure Ecclesiastico esse prohibitum, non incurrere censurā. Secundò, scientes suum factum esse prohibitum iure Ecclesiastico incurrere censuram, etsi ignorent hāc esse tali facto statutam. Ratio prioris partis est: quia vt ostendi dub. 8. vt quis incurrat censuram, necessarium est, vt peccet contra ius Ecclesiasticum, ac sit inobediens Ecclesiæ. Qui autem ignorat se facere contra præceptum Ecclesiæ, non est ei inobediens. Secunda probatur. quia talis est verè inobediens Ecclesiæ,& consequenter dignus censura. Ergo hanc incurrit quia obligatio ad pœnam sequitur culpam, etiamsi illa ignoretur: vt patet primo, quia omnes infideles ignorāt peccato mortali esse statutam pœnā ęternam,& tamē eam incurrunt. Secundò, quia aliàs soli viri docti incurrerent censuras: quia alij ferè eas ignorant. Tertiò, quia c. *vltim. de sententia excommunicat.* significatur impuberes posse incurrere excommunicationem, quam tamen credibile est eos ignorare. Ita *Couarr. c. Alma mater. p. 1. §. 10. num. 9. Medina 12. q. 76. a. 3. in fine.*

Couarru. Medina. C. Alma.

90. Quarta docet, ignorantiam etiam solius censuræ excusare ab ea incurrenda, quam sententiā plurimi tenēt de excommunicatione. Quia cùm hæc sit grauissima pœna non debet ferri nisi in perfectè contumaces. Vt autem ostendi dub. 9. num. 69. & 70. non potest aliquis perfectè dici contumax : qui non peccat contra præceptum, cui scit censuram esse annexam. Secùs tamen putant dicendum de aliis censuris. Ita *Soto in 4. d. 22. q. 1. a. 2. concl. 4. in fine.* Multi tamen generatim eam tenēt de omnibus censuris. Ita *Nauar. c. 27. n. 274. Sanchius lib. 9. disp. 32. n. 21. Suarez. disp. 4. sect. 9. n. 19.* qui plures alios citant.

Soto. Nauar. Sanchez. Suarez.

91. CONCLVSIO I. Etsi tertia sententia non sit improbabilis, quarta tamen est probabilior. Probatur primò, quia, vt ostendi suprà nu. 73. & 80. censura est pœna medicinalis,& quidem valdè dura; ideoque non debet ferri, nisi quando est necessaria ad flectendam alicuius contumaciam Item qui non monetur ab Ecclesia, vt peccatum aliquod vitet sub pœna alicuius censuræ, non est absolutè contumax, vt ibidem ostendi. atqui qui ignorat præcepto annexam esse censuram, non potest dici monitus sub pœna censuræ, vt peccatum vitet. ergo eam non incurrit. Secundò, quia *c. 2. de constitut.* generatim dicitur, ignorantes non teneri sententiis per statuta ordinariorum prolatis. quare omnino videtur proportionaliter generatim intelligendum, tam de ignorantibus statuta, vt his nullo modo obligentur, quàm de ignorantibus solas sententias, siue censuras latas per statuta, vt hi eas non incurrant. Et confirm. Quia cùm hæc decisio sit animabus fauorabilis, vt euitentur earum pericula (vt ibidem dicitur) latè extendenda est, quantum verborū proprietas patitur (quia fauores ampliandi sunt, vt habetur *regula 15. de regulis iuris in 6.*) Atqui hanc ampliationem verborum proprietas non tantùm optimè patitur, sed etiam videtur requirere. ergo sic intelligenda.

Ignorantia etiam pœnæ excusat à censura.

c. 2. de constit.

Regula iuris.

92. CONCLVSIO II. Hæc sententia intelligenda est non solùm de censuris latis per ordinarios, sed etiam per Pontificem: quia rationes allatæ eam generatim probant.

Ad argumentum secundæ sententiæ respondeo. Etsi verba illius textus propriè tantùm loquantur de statutis ordinariorum; tamē decisio etiā intelligenda est de statutis Pontificiis. quia ratio ibi allata etiā in his valet. Nam cùm huius statuta faciliùs ignorentur, quàm statuta propria loci in quo habitamus, maius esset periculum si illis ligarentur ignorantes, quàm si his ligentur. Ad confirmationē Respondeo, Verbum *nolumus*

non

nun semper significare omnino nouum ius condi in re quæ antè non obligabat, sed aliquid prohiberi, siue aliàs licitum sit, siue non. quod ex natura rei exquirẽdum est: hîc autem ostendi illud competere censuræ ex sua institutione.

Ad primum argumentum pro secunda parte tertiæ sententiæ respondeo, talem non esse perfectè inobedientem Ecclesiæ, prout censura requirit, ideoque nec hac esse dignum; quæ in hoc differt ab aliis pœnis, quòd non incurratur, nisi ob perfectam contumaciam.

Ad secundũ respondeo cum *Sanchio suprà n. 19.* concedendo ob hanc causam plurimos indoctos excusari à censuris; non tamen omnes. quia multi varias norunt.

Sanchez

Ad tertiũ respondeo, impuberes ob hanc causam communiter excusari à censuris, non tamen semper. quia sæpè ingeniosi & benè instructi norunt verberantes clericos esse excommunicatos, de qua excommunicatione in eo textu agitur.

DVBIVM XI.

Qualis ignorantia excuset à censura incurrenda.

93. Ignorantia quadruplex.

NOta, quadruplicem posse esse alicuius facti aut iuris ignorãtiam. Prima est omnino inuincibilis: vt quando nunquam de aliqua re dubitauit: cui æquiualet ea quæ nititur probabili opinione, quam quis tutò potest sequi. Eademque est ratio omnimodæ inaduertẽtiæ, vt quando quis habitualiter scit hoc esse prohibitum, tamen ex aliqua inconsideratione hîc & nunc omnino apprehendit vt licitum, nec vlla occurrit ratio dubitandi. Hæc enim omnia excusant omnino à peccato.

Secunda est aliquo modo vincibilis, vt quando quis aliquam negligentiam commisit in veritate inquirenda, quæ tamen leuis sit, ita vt non peccarit mortaliter.

Tertia est absolutè vincibilis, vt quæ facilè posset superari, si quis adhiberet diligentiam, quam hîc & nunc tenetur adhibere. qualis est omnis quæ non excusat à peccato mortali.

Quarta est affectata, vt quando aliquis studio omittit veritatem inquirere, vt possit liberiùs peccare: cui quod ad rem præsentem attinet cõmuniter Doctores æquiparant eam, quæ ita crassa ac supina est, vt ea laborans possit quodãmodo dici rem scire. vt si quis ignoret ea, quæ hîc & nunc apparent omnino clara, siue quando homini occurrunt tales rationes cur debeat credere rem esse prohibitam, vt quamuis hîc & nunc eum non omnino conuincant; tamen omnino sit temerarium contra eas facere.

Addunt aliqui quintam mediam inter tertiam & quartam, vt quando negligentia commissa nõ est quidem omnino supina; est tamen maior ea quæ præcisè sufficiat ad peccandum mortaliter.

Nota secundò, censurã aliquando simpliciter ferri in eos qui hoc vel illud fecerint. Aliquando verò solùm in eos qui scienter, aut temerario ausu aliquid fecerint, aut qui facere præsumpserint, hęc enim omnia Doctores pro eodẽ reputãt.

Nota tertiò, quando secundo illo modo fertur censura, satis constare quamuis ignorantiam iuris aut facti, ab ea excusare, præter quartam. Quia laborans vna ex aliis ignorantiis, non potest dici scienter, aut temerario ausu præceptum trãsgredi. vide *Sanchez l. 9. disp. 28. nu. 35.* Secundo, satis etiam constat primam & secundam ignorantiam cùm excusent à peccato mortali, semper etiam excusare à censura. quia qui iis laborat, dicitur rem ignorare.

94. Tota igitur difficultas est, Vtrùm quum primo illo modo censura fertur, sufficiat tertia ignorantia, vt ipsa incurratur?

Prima sententia id absolutè negat, aitque necessariam esse quintam ignorantiam. Hanc fusè probat *P. Sanchez l. 9. disp. 32. n. 31.* quia, vt patet ex *cap. 2. de constitut. in 6.* omnes ignorantes excusantur à censura inducenda, *dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina.* Atqui non omnis ignorantia quæ non excusat à mortali, potest dici crassa aut supina (quia in Iure hæc æquipatatur dolo, vt ipse ibidem latè docet.) ergo omnis illa sufficit ad incurrendam censuram.

Sanchez. c. 2. de constit.

Secunda sentẽtia docet, omnem ignorantiam, quæ non est supina, excusare à censuris latis per ordinarios: secùs autem de censuris latis per Pontificem. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 1. a. 2. §. Ex his primum.* Ratio eius est, quia *c. 2. de constit. in 6.* dicitur ignorantiam non supinam excusare à censuris ordinariorum, non tamen à censuris Pontificis. Sed in hac distinctione Soto apertè sibi contradicit. Nam *d. 22. q. 1. a. 2. §. Quare distinctio, in fine*, eam distinctionem omnino reiicit.

Soto.

Tertia sententia docet, nullam ignorantiam excusare à censura, quæ nõ esset sufficiens vt excusaret à peccato mortali, si eâ absolutè ignoraretur rem esse illicitam. Ita *Suarez disp. 4. sect. 10. nu. 10.* Ratio ipsius est, quia omnis ignorãtia quæ non sufficit ad excusandum à peccato mortali in Iure dicitur crassa aut supina, aut affectata.

Suarez.

95. CONCLVS. Etsi prima sententia speculatiuè loquendo sit satis probabilis, credo tamen tertiam esse probabiliorem, & in praxi seruandã: tum quia aliàs in praxi vix vnquã possumus distinguere quæ ignorantia sit media inter tertiam & quartam, tum etiam, quia videtur incredibile Ecclesiam nunquam velle punire eam negligentiam, quæ committitur in censuris cognoscẽdis, quæ præcisè sufficit ad peccatum mortale, cùm in inferno pœna æterna puniatur à Deo.

DVBIVM XII.

Quis metus excuset à censura incurrenda?

96. NOta, metum esse duplicem; alium leuẽ, quo leue aliquod malum timemus: alium granem, quo graue malum timemus, v. c. mortem, mutilationem, infamiam, aut amissionem notabilis partis bonorum, &c. Et de hoc præcipuè est quæstio.

Triplex autem est sententia. Prima docet metum nunquã excusare à censura incurrẽda. quia nunquã excusat ab obseruatione præcepti. Fundatur præcipuè in *cap. Sacris, de iis quæ vi.* Vbi de iis qui metu inducuntur vt communicent cum excommunicatis dicitur: *Quia licet metus attenuet culpam: quia tamen eam non prorsus excludit (cùm pro nullo*

c. Sacris.

nulla metu debeat quis mortale crimen incurrere) excommunicationis latæ credimus inquinari. Ita *Durādus in 4.d.18.q.5.ad 3.& Caiet. 1. 2.q.96.a.4.*

Durandus, Caietan.

97. Sed illud principium ita generatim intellectum nequit defendi. Nimis enim certum est metum notabilis incommodi sæpe excusare ab obseruatione præcepti Ecclesiastici. Nam alias qui die Dominico non iret ad templum, eò quòd meritò timeret, ne se absente fures totam domum spoliarent, peccaret mortaliter. quod absurdum est. Quare maneat illud certum, quod communiter in materia de legibus docetur: Metum grauē communiter excusare ab obseruatione præcepti humani: imò sæpe etiā ab obseruatione præcepti positiui diuini. Quia secundùm communem sententiam non teneor integrè confiteri, quando non possum id facere sine periculo notabilis damni; cùm tamen integritas confessionis sit præcepta iure diuino.

Metus cōmuniter ab obseruatione præcepti humani excusat.

Ad *cap. Sacris*, Respondeo. ibi non dici, nunquam metum excusare à censura incurrenda: sed solùm tunc non excusare, quando non excusat à peccato: vt apertè patet ex ratione, quam Pontifex adducit.

c. Sacris.

Secunda igitur sententia docet, tunc metum excusare à censura, quando prorsus excusat ab omni peccato: secùs esse quando non excusat ab omni peccato. vt si quis ex graui metu committat incestum prohibitum sub pœna excommunicationis; quem certum est peccare, vnde ait eum etiam excommunicari.

98. Tertia sententia docet, semper metum excusare à censura, quoties efficit ne factum sit contra præceptum Ecclesiasticum, etsi pergat esse contra præceptum naturæ.

Vbi Nota, quando Ecclesia prohibet aliquid; quod est contra ius naturæ, posse fieri vt quis peccet contra ius naturæ, non tamen contra præceptum Ecclesiæ: vt si quis hoc inuincibiliter ignoret. Idemque aiunt illi, fieri posse ratione metus, v.c. prohibitus sit incestus sub pœna excommunicationis; quædam metu mortis eum committit; peccabit hæc contra castitatem, non tamen contra præceptū Ecclesiasticum. quia hoc in tanto periculo non obligat: atque ita non excommunicabitur. Ita *Nauar. c.27.n.63.§. Septimū. Henriquez. l.13.c.21.n.3.in fine. Auila 7.p.disp.2.dub.7.concl. 5. Suarez. disp.4.sect.3.num.14.*

Nauarr. Henriquez. Auila. Suarez.

99. CONCLVS. I. Metus aliquando efficit, vt peccans contra ius naturæ, non peccet contra præceptum Ecclesiæ, quo res aliàs est prohibita.

Metus aliquādo excusat ab obseruatione præcepti Ecclesiæ, etiam peccantē contra ius naturę.

Probatur, quia cùm certum sit, talem metum communiter excusare ab obseruatione præcepti Ecclesiastici, nulla est ratio, cur etiā in hoc casu non possit excusare, ita vt actio etsi sit contra ius naturæ, non tamen contra Ecclesiasticum. Secūdò, quia potest fieri vt metus tollat absolutè omnem rationē legis ob quam res etiam in se mala, ab Ecclesia prohibita sit. v. c. iure Ecclesiastico prohibita est fornicatio in loco sacro propter reuerentiā loci: aliqua metu mortis inducta ibi fornicatur. Hæc peccat contra castitatem, non tamen contra reuerentiam loci. quia non tenetur hanc irreuerentiam cum tanto suo periculo euitare: & consequenter nec peccat contra prohibitionem Ecclesiæ, quia Ecclesia non aliter intendit hunc actum prohibere, quàm quatenus est contra reuerentiam loci.

100. Dixi, *Aliquando efficit*. quia non semper. Nam potest fieri vt ratio præcepti Ecclesiastici sit tam grauis, vt nullus metus à præcepti obseruatione excuset. Vt cùm factum cedit in grauissimā Ecclesiæ iniuriam: vt fit quando quis in contemptum Ecclesiæ cogit aliquē violare eius præceptum. Tunc hunc potius moriendum est, quàm præceptum violandum, siue factum alias sit contra ius naturæ, siue non. Item quando aliquis iuberetur à laico violentas manus iniicere in Episcopos, Cardinales, aut similes, quia hoc cum grauissima Ecclesiæ iniuria fieret.

Non tamen semper.

101. CONCLVS. II. Quoties metus efficit vt factum aliquod non sit peccatū contra præceptum Ecclesiasticum, excusat etiam a censura, etsi alias sit contra ius naturæ. Quia, vt dixi n.73. censura nunquam incurritur, nisi quis peccauerit contra præceptum Ecclesiæ.

102. CONCLVS. III. Quoties metus non excusat à peccato contra præceptum Ecclesiæ, aut quia ille leuis est, aut quia hoc obligat, etiam in graui periculo; non excusat à censura. Et hoc apertè probat *cap. Sacris citatum*, nec amplius. Agit enim apertè de actu qui est peccatum contra prohibitionem Ecclesiæ, scilicet de cōmunicatione cum excommunicatis, hic & nunc illicita, & peccaminosa, quæ solo iure Ecclesiastico prohibita est. Dicit itaque Pontifex metū non excusare à pœna, quia nō excusat à culpa. Non quòd nunquam vllo casu excuset (hoc enim dici nequit) sed quia quandoque non excusat. Quare illa verba idem valent, ac si diceret, Tunc non excusat à pœna, quando non excusat ab obseruatione præcepti, siue à culpa contra præceptum commissa. Quod accidit quoties excommunicati cogunt aliquem secum communicare in contemptum præcepti Ecclesiastici, iuxta dicta n.100.

c. Sacris.

103. Hinc infertur, eum qui incurrit censuram communiter posse facere aliquid quod per censuram aliàs ei prohibitum est, quoties hoc nequit sine graui suo incommodo omittere. Quia præcepta Ecclesiæ communiter cum tam graui incommodo non obligant. Hinc qui secretò eam incurrit, si aliàs sit in statu gratiæ, & non negligens in petenda absolutione, potest exercere actus ordinis, quoties hoc est necessarium ne cum eius infamia alij coniiciant eum aliquam censuram incurrisse. Nec tunc fit irregularis. quia nullo modo peccat; nec hæc irregularitas sine culpa incurritur. Vide *Suarez. dis.6.sect.3.num. 7.& 14. & Auilam 7. parte disp.2. dub.7.*

Suarez. Auila.

104. Excipe primò casum, quo Ecclesiæ præceptum, quo præcipit seruari censuram, obligat hic & nunc etiam cum graui periculo, iuxta dicta num. 100. & 102.

Secundò, quando Ecclesia sua prohibitione reddit aliquem inhabilem ad aliquem actum, ita vt eū nequeat validè facere. Tunc enim etsi fortè metus possit excusare ab obseruatione Ecclesiastici præcepti: nunquam tamē efficit vt talis eiusmodi actum validè faciat. Quare quando illum actum inualidè facere est contra ius naturę, ob nullum metū licebit eum facere. v. e. publicè excommunicatus amittit omnem iurisdictionē:

Metus non facit vt quis aliquid validè faciat.

qua

quo casu ob nullum metum poterit aliquem sacramentaliter velle absoluere. quia hoc non potest validè facere (nisi pœnitens sit in periculo mortis) & est intrinsecè malum, scienter aliquem inualidè absoluere. Atque ita certum est, quod talis peccabit peccato sacrilegij contra ius naturæ & reuerentiam Sacramenti. An autem etiã peccabit directè contra præceptum Ecclesiæ, nõ est ita certum: quia videtur ob grauitatem periculi ab eo excusari: sicut dixi n. 98. de ea quæ vt euitet mortem committit incestum sub excommunicatione prohibitum. Sed verius credo eum etiã peccare contra præceptum Ecclesiæ, & fieri irregularem. quia cùm hæc res sit grauissima, licet possit à tali fieri sine graui potestatis Ecclesiasticæ (quam ipse sibi iniquè vsurpat) iniuria videtur Ecclesiæ prohibitio etiam cum periculo vitæ obligare. Vide *Suarem disp. 6. sect. 3. nu. 3.*

Suarez.

DVBIVM XIII.

Vtrùm censura possit ferri in innocentem, qui secundum allegata iuridicè probatus est nocens?

105. QVadruplex hîc est difficultas. Prima est, Vtrùm talis censura validè feratur, ita vt alterum verè liget in cõscientia? Quidã hoc absolutè affirmant. Quia cùm iudex tunc iustè præcipiat, condẽnatus tenetur obedire. Et huic sententiæ fauet valdè *D. Thom. in 4 d. 18. qu. 2. a. 1. quæstiuncula 4.* quẽ quidã ipsius discipuli sequũtur.

D. Thom.

Alij verò aiunt, talem sententiam ad nihil obligare in foro conscientiæ, nisi ad vitandum externus scandalum. Ita cum aliis *Caiet. 2. 2. q. 70. a. 4. ad 2.* Ratio est, quia talis sententia est absolutè iniusta, & solùm iusta quoad præsũptionem. Ergo absolutè est nulla. quia repugnat valido actui iustitiæ vt sit iniustus.

Caietan.

Secunda difficultas est, Posito quòd talis sententia in aliquibus obliget, vtrùm is qui actum ordinis sibi iustè per eam prohibitum exercet, fiat irregularis?

106. Tertia, Vtrùm iudex qui priuatim nouit talem esse innocentem, possit contra eum ferre censuram? Multi id absolutè asserunt, moti illo generali principio, quòd iudex iustè quemuis reũ condemnet, qui legitimè secũdùm allegata probatus est nocens, etiam si sciat eum esse innocentem. Quam sententiam communiter amplectuntur Thomistæ, secuti *D. Thomam 2. 2. q. 67. a 2.*

D. Thom.

Sed hæc sententia ita generatim intellecta patitur graues difficultates, eamque ac eius rationes benè refutat *Lessius de iustit. c. 29. dub. 10.* Et vel inde refellitur, quòd ex ea sequitur, omnes iudices in Anglia, qui Catholicos ad grauissima supplicia condemnãt, cõmuniter hoc sine culpa, atque adeò iustè facere. Nam cõmuniter per falsos testes, tales in iudicio secundùm omnia allegata probantur conspirasse in perniciem Regis, aut patriæ, nec vllus audet pro illis cõtrarius testis stare. Quare cùm illi iudices sola priuata scẽtia norint eos esse omnino innocentes, & testes contra conscientiam mentiri, secundùm illã sententiam iustè eos condemnabunt. Quod nullus Catholicus, vt opinor, facilè admittet. Sed hac de re vide plura apud Lessium suprà.

Lessius.

107. Quarta difficultas est, Vtrùm qui secretò nouit ita excommunicati innocentiam, teneatur iussus à Superiore eum denuntiare excommunicatum? Multi Iuristæ hoc absolutè asserũt, ob *c. Pastoralis, de officio iud. deleg. §. Quia verò.* vbi hoc videtur expressè definiri his verbis. *Attendentes itaque quod non cognitio, sed executio tantùm demandetur eidem, respondemus quòd cùm ordinarius obsequi teneatur delegato* (scilicet Pontificis) *etsi sciat sententiam illã iniustam, exequi nihilominus teneatur eandem.* Sed hæc definitio non potest hanc sententiam ita generatim probare, vt infrà ostendam.

c. Pastoralis.

108. Pro resolutione Nota primò, nos possidere quodammodo triplicia bona. Primò, quædam ita possidemus, vt tamẽ magis sint Reipublicæ quàm nostra: vt sunt publica officia, vel beneficia, quæ magis instituta sunt ob bonum publicum, quàm ob priuatum. Secundò, quædam ita sunt nostra, vt Respublica nullum omnino in ea habeat dominiũ: talia sunt vita, membra, &c. fortè etiam fama. Tertiò, quædam sunt quasi media. Nam sunt bona absolutè quidem priuata: ita tamen vt Respublica habeat in ea etiam aliquod dominium, talia sunt bona fortunæ, & ius quod habemus conuersandi cum aliis, & similia. Vnde sequitur, inter hæc bona, quod ad rem præsentem attinet, hanc esse differentiam. Quia cùm bonorũ primi & tertij generis Respublica sit etiam aliquo modo domina: quando ingens ipsius bonũ hoc postulat, potest possessorem etiam sine vlla ipsius culpa illis spoliare; faciliùs tamen primis, quàm tertiis. Quia tamen rursum sunt etiã priuata, nõ aliter potest nos iis spoliare, quàm quatenus est necessariũ ad illud bonum assequendũ. Secundis nunquam potest aliquẽ positiuè & directè spoliare sine sua culpa: quia eorum non est domina.

Triplicia bona possidemus.

Quibus bonis possit nos Respublica sine cõtra culpa priuare.

109. Declaratur exemplo. Ioannes habeat domum iuxta mœnia, & necessarium sit ad fortificãdam ciuitatem, vt possit esse tuta contra hostiles insultus, vt ipsa deiiciatur; potest hoc ciuitas etiã inuito Ioanne facere; pretium tamen tenetur ei refundere, quia hoc sine periculo potest facere. Item si potentissimus tyrannus infensus aliquibus ciuibus, præcipiatque ciuitati, vt eos publicis omnibus officiis spoliet, minãdo ni faciat exitium: licitè ciuitas hoc faciet. Si verò præcipiat vt priuet eos vita aut mẽbris, nunquam licitè hoc faciet, etsi tota deberet perire. Potest quidem Respublica vt se tueatur exponere aliquem innocentem euidentissimo mortis periculo, atque etiam aliquid facere, ex quo per accidens illius mors necessariò hic & nunc sequatur, v. c. euertere hostiũ turrim in qua sunt innocẽtes eius casu necessariò obruendi; sicut etiam ipse ciuis, vt seruet Rempublicam, potest se euidenti periculo exponere, ac hostilis turris fundamenta euertere, etsi sciat se eius lapsu obruendum. Sicut tamen hic non potest seipsum directè occidere, quantumcumque possit inde bonum Reipublicæ euenire: ita nec potest positiuè ac directè à Republica occidi.

Nemo potest innocẽtem directè occidere benè tamen indirectè.

110. Vnde sequitur primò, Quando aliquis legitimè probatur in iudicio nocens, quem iudex priuatim nouit innocentẽ, posito quòd ipsius innocentiam

Innocēs probatus nocens potest priuari fortunis, non vita.

centiam nullo modo possit probare; eum posse quidem talem spoliare bonis fortunæ. Quia hoc tunc necessarium, vt publicus iudiciorum ordo seruetur, quem seruari omnino Reipublicæ expedit: nullo tamē modo posse eum occidere, aut mutilare. Quia talis quantumcunque probetur nocens, semper tamen manet innocens: vt autem ostendi, nunquam innocēs ob vllum Reipublicæ bonum potest directè occidi.

111. Retinet talis dominiū suorum bonorū,

Sequitur secundò, talem spoliatum bonis suis priuatis, propriè solùm spoliari possessione, non autem dominio, sed hoc occulte adhuc retinere. quia nullo modo est necessarium ad bonum publicum, vt vere a parte rei eo spolietur: quare poterit sibi occulte eadem bona recuperare, quantū sine scandalo poterit. Si verò priuetur officiis, iis omnino priuabitur. ratio quia hoc necessarium est ad bonum publicum, vt possint ea alteri validè conferri: tum etiam, quia, vt dixi, hæc bona sunt magis Reipublicæ quam ipsius possidentis. quare ipsa longe faciliùs, quando ei expedit, potest nos iis priuare. Vide *P. Lessium de iustitia cap. 29. num* 84.

non tamen officiorum.

Lessius.

112. Quæna n possint Superiores præcipere.

Sequitur tertiò, cùm Superiores siue Ecclesiastici, siue ciuiles nec sint propriè domini suorum subditorum, nec acceperint officium suum in suum proprium commodum, sed vt consulant commodis subditorū, eos non posse his quiduis pro libitu præcipere, sed solùm ea quorū obseruatio conducit aut ad publicum, aut saltem priuatum bonum eorum, quibus hoc præcipiunt.

113. Ratione circumstantiarū fit aliquid de nouo materia præcepti.

Nota secundò, ex dictis dub. 8. n. 73. censuram semper ferri ob contumaciam, quia scilicet subditus non vult obedire iudici præcipienti. Potest autē fieri vt quandoque præcipiat aliquid quod per se loquendo, non posset subdito præcipere, positis tamen certis circumstantiis possit id præcipere, v.c. Iudex per se loquendo non potest mihi præcipere, vt Ioanni dem centum, quando ei ipsi non debeo; posito tamen quòd iuridicè probet ea ipsi debere, poterit mihi præcipere vt ea dem, & tenebor obedire: non tamen poterit prohibere ne occulta vtar compensatione. Ratio differentiæ est, quia illud ad publicam disciplinam est necessarium, hoc autem non. quare si vtrumque præcipiat, tenebor ei in priore obedire, non autem in secundo.

114. Rursom fieri potest vt iudex alicui aliquid præcipiat, quod hic nullo modo potest facere, quia sine peccato fieri nequit: vt si præcipiat alicui vsum matrimonij cum non sua, quæ tamen publicè probatur ipsius esse vxor. Quo casu præceptum est omnino inualidum, & in se à parte rei illicitū. Quia res illicita non potest vere a parte rei licitè, aut etiā validè præcipi; etsi ob allegata & probata in iudicio videatur legitimè præcipi.

115. Tertiò, potest etiam contingere vt quis possit quidem licitè obedire, & tamen non teneatur eò quòd præcipiatur res nimis grauis: vt si quis vir honestus contraxerit cum aliqua sponsalia, quā postea cognoscit laborare secreta lepra, qua se aut filios inficiendos meritò timet: aut alibi publicè propter crimina fuisse flagellatam, ita vt meritò timeat, ne hoc in eo loco diuulgetur, aut ne ibi similia cōmittat, atque ita suam familiam diffamet. Hæc enim adeo grauia sunt & infirmitati humanæ intolerabilia, vt talis non videatur teneri iudici præcipienti matrimonium obedire; etsi eò quōd non possit ea probare, oriturum sit aliquod scandalum, quia hoc magis erit acceptū quam datum. Nec enim omne publicum bonum sufficit, vt alicui quiduis quantumuis graue præcipiatur.

116. Ad quid obliget censura lata in innocēte.

CONCLVS. I. Censura lata contra innocentem legitimè probatum nocentem, nec priuat eum suffragiis Ecclesiæ, nec potestate occultè, aut corā iis solis, qui aut ignorant censuram esse latam, aut sciunt eum esse innocentem, exercendi ea omnia, quæ tali censura verè ligatis prohibentur. Sequitur ex dictis. quia cùm non sit necessarium ad obseruantiā disciplinæ Ecclesiasticæ, aut bonum cōmune eum his priuari, nō potest sine culpa iis priuari. Hinc sequitur, talem posse etiam publicè ea omnia facere in iis lociis, in quibus ipsius cēsura omnino ignoratur. Et ex hac parte vera est sentētia Caietani n. 105. allata.

Caietanus.

117. CONCLVS. II. Talis ex vi censuræ tenetur publicè in locis in quibus illa nota est, atq; etiam priuatim coram illis quibus nota est censura & ignota innocētia, abstinere iis rebus, quæ per huiusmodi censuras prohibentur. v.c. si excommunicatus sit, tenebitur abstinere ab aliorum communione, præsertim in sacris, idque non solùm vt vitet scandalum, aut ne videatur contemnere censuras: sed etiam quia præcepto iudicis ad hoc tenetur. Ratio est, quia etsi iudex non possit eiusmodi abstinentiam ei præcipere, nisi quatenus est necessaria ad euitandum eiusmodi apparentem contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ: posita tamen hac necessitate vere hanc ei ac validè præcipit, ideoque eius præcepto obligatur. Et ex hac parte vera est sententia D. Thomæ nu. 75. allata. Nec credo auctores vtriusque sententiæ aliud velle, sed magis dissentire verbis quàm re. Ex quo etiam patet esse verum illud *D. Gregorij homil. 26. in Euang. relatum c. 1. 11. q. 3. Sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timenda est.* Quia scilicet talis sententia etiam aliquo modo ligat, quando publicè putatur iusta.

D. Thom.

D. Gregor.

118. CONCLVS. III. Ita excommunicatus non redditur inhabilis ad beneficia. quia hoc non est necessarium ad conseruationem publicæ disciplinæ. Si tamen collatio decernatur irrita, ac beneficium alteri conferatur, validè huic secundo confertur, atque alter eo omnino priuabitur. Ita *Suarez disp. 4. sect. 7. nu. 27 & 29.* & apertè sequitur ex dictis n. 108. & 111.

Suarez.

119. CONCLVS. IV. Eiusmodi censura ligatus, etsi exerceat actum ordinis eo loco, vbi per censuram tenebatur ab eo abstinere, non fit irregularis. Quia cùm talis censura non habeat propriè rationem censuræ, qui contra eam facit, non potest propriè dici violare censuram. quod tamen necessarium est ad incurrēdam irregularitatem: cùm pœnæ sint strictè interpretandæ. Ita *Suarez supra num. 20.*

Talis faciendo contra censuram non fit irregularis.

Suarez.

120. Contra has conclusiones posset obiici, quòd cùm iudex positis talibus probationibus legitime reo etsi aliàs innocenti quādoque præcipiat, vt talem pecuniam v.e. Petro reddat, vt patet ex dictis nu. 81. sequetur, quòd eo casu verè excommunicabitur, si non reddat. quia cùm teneatur

iudici

iudici obedire, erit contumax non obediendo, & propter banc contumaciam validè excommunicabitur.

Respondeo primò, Etsi totum concederetur, nihil fore contra nostras conclusiones, quæ possunt intelligi de casu in quo reus non tenetur obedire iudici, aut quia non potest sine peccato obedire, aut quia etsi possit, tamen quia res nimis grauis præcipitur, non tenetur, vt patet ex casibus nu. 113. allatis.

Respondeo secundò, Etiam in casu quo talis teneretur iudici obedire aliquid præcipienti, etsi non obediendo possit fieri cõtumax: tamen probabilius est eum non incurrere propriè dictam censuram. Quia iudex non intendit punire tanta pœna eam contumaciam, nisi quatenus supponit crimen, cuius ille accusatur, esse verè cõmissum. Tunc enim cõtumacia est longè grauior: quando verò ipse est innocens, quia satis durum est tunc parere iudici, contumacia est longè leuior, & ex parte excusabilis, ac digna clementia: & consequenter non est putandum iudicem velle eam puniri æquali pœna, qua aliam punitet. Et hæc videtur mens omnium DD. qui dicunt censuram latam innocentem probatum nocentem, non habere veram rationem censuræ. Ferè enim loquuntur in dicto casu.

121 — Quid teneatur iudex facere circa eũ quem nouit innocentem.

CONCLVS. V. Quando iudex priuatim nouit innocentem, qui publicè probatur reus, & à parte vrgetur, vt eum excommunicet, tenetur quantum potest efficere, vt veritas elucescat; atque etiam aliis modis efficere, vt sine vllius iusta offensione possit ab excommunicatione abstinere. Ratio est, quia saltem caritas obligat, vt quãtum fieri potest, euitet ne proximo innocenti sit causa tanti mali, quod etiam ex tali excommunicatione in foro externo præsumpta sequitur. quod sine dubio non est leue.

122

CONCLVS. VI. Quando iudex non potest vllo modo efficere, vt veritas elucescat, aut iudicium declinare, in casu quo potest validè præcipere, vt reus accusatus parti satisfaciat, ita vt teneatur parere, potest in nolentem ferre sententiam excommunicationis. Quia nec reus per eam priuatur vllis bonis, quibus Ecclesia ob bonum commune non potest etiam omnino innocentem priuare, simpliciter iubendo, vt cum nullo in sacris, aut ciuilibus rebus communicaret: nec punitur innoxius, cùm peccet non parendo.

CONCLVS. VII. Probabile est idem dicendum esse in casu quo reus potest quidem iudici parere, non tamen tenetur, eò quòd nimis grauis res præcipiatur. Nam hoc videtur probare prior pars argumenti allati pro sexta conclusione.

123

Dices, Videntur hæ sententiæ continere mendacium atque adeò esse absolutè iniquæ. Primò, quia iudex per sententiam declarat reum cõmisisse tale crimen, quod scit eum non commisisse. Secundò, quia dicit se eum excommunicare, cùm tamen reuera non excommunicet. talis enim propriè non est excommunicatus.

Respondeo, non esse opus vt iudex dicat absolutè talem commisisse hoc crimen: sed sufficienter probatum esse eum commisisse, quod verum est. Similiter non dicit se reum absolutè omnino propriè ac validè excommunicare: sed se eum excommunicare, posito quòd vera sint ea, quæ probata sunt. quæ conditio semper subintelligitur. Nam aliàs esset iniusta sententia ita absolutè intellecta, vt iudex intenderet excõmunicare reum, etiam eo casu quo allegata essent falsa. Quia tamen publicè supponuntur esse vera, illa conditio communiter omittitur. Sicut quando sacerdos absoluit pœnitentem, absolutè dicit: *Ego te absoluo*, semper tamen subintelligit: *si dispositus sis.* Nam velle aliquem absoluere siue dispositus sit, siue non, esset sacrilegium.

Omnis sententia iudicis includit tacitam conditionem, si allegata vera sint.

Adde, iudicem posse expressè talem conditionem apponere, dicendo: *Excommunico te, si vera sint quæ allegata sunt.* Et valdè probabile est eum ad hoc teneri. tum quia sic ipsius sententia magis propriè est verarum maximè quia ita minùs efficaciter cooperatur damno, quod reo inde sequitur, cùm ostẽdat se quasi coactum ac renitentem sententiam ferre, nec credere esse vera, quæ allegata sunt: atque ita efficit vt non cooperetur tam efficaciter infamiæ, quæ reo ex tali iudicio accidit: cùm non possit magis probari reus ex ipsa sententia, quàm ex dictis testium.

124 — Iudex non potest excommunicare eum quem scit sibi non posse obsequi.

CONCLVS. VIII. In casu quo reus sine peccato non potest facere, quæ pars ab eo exigit (vt si petat, vt ducat eam, quam nullo modo potest ducere ob occultum impedimentum) si Iudex huius priuatim sit conscius, nullo modo potest præcipere, vt hoc faciat, quantuncumque publice probetur eum ad hoc teneri. Et consequenter multo minùs potest nolentem hoc facere excommunicare. Quia antequam possit eum excommunicare, debet ei priùs illud sub pœna excommunicationis præcipere: vt patet ex dictis dub. 9. Quòd autem hoc facere non possit, probatur. quia nemo potest me incitare, multóque minùs mihi præcipere, ac tam graui addita pœna me compellere, vt faciam hoc quod scit mihi hîc & nunc esse omnino illicitum. Hoc enim modo, quãtum posset me directè compelleret ad peccandum. quod apertè est illicitum.

125

Dices primò, Talis Iudex non præcipit absolutè vt reus hoc faciat, sed posito, quòd licitè possit, Respondeo. Etsi præceptum possit hanc interpretationem admittere: tamen metus qui incutitur absolutè me compellit ad delictum, cùm nullo modo possim euadere sententiam (quæ etsi nõ sit omninò valida, graue tamen malum adfert) nisi ipsum delictum perpetrem.

Dices secundò, Inde sequitur, nunquam posse aliquem qui allegat matrimonium suum esse inualidum, compelli per censuram vt reddat debitum. quia quantumcumque probetur validum, forte est inualidum. Respondeo, negando sequelam. Quia quando iudex non scit contrarium, potest absolutè supponere iuridicè allegata & probata esse vera, & consequenter tanquam in re certa procedere. Quia in rebus humanis non possumus habere aliam certitudinem. Secùs est quando certò scit esse falsa, tunc enim certò scit esse malum id quod præcipit.

Dices tertiò, Cùm iudex sit persona publica non potest operari nisi ex scientia publica. Illius autẽ innocentiam nõ nouit, nisi scientia priuata.

Respondeo etsi iudex non potest ferendo sententiam operari nisi ex scientia publica: non tamen tenetur semper ex ea operari, præsertim quando nouit eam esse falsam, quia tunc non potest dici scientia, sed error. Vide pluta apud *P. Lessium de instit. c.29. dub.* 10.

Lessius.

126 Conclvs. IX. Is cui delegatur vt sententiam, qua in aliquem quem nouit innocentem, censura lata est, publicè denunciet, si nullo modo possit mandatum exsequi: tunc licitè potest parere, quando iudex cum tali scientia eam potuit ferre: vt in casu 6. & 7. conclus. Quia nulla est ratio cur cæteris paribus non liceat mihi ex præcepto iudicis sententiam denuntiare, quam ipse potuit ferre. In casu autem quo alter cum tali scientia mea non potuisset ferre, nec hic poterit denuntiare. Quia hac ratione etiam aliquo modo compelleret reum ad peccandum, quia grauiùs vrget eum sententia denuntiata, quàm non denuntiata.

127 Ad *c. Pastoralis* §. *Quia verò* Respondeo, eam decisionem non esse ita generatim intelligendam quasi quacumque ratione sententia sit iniusta, is cui præcipitur, vt eam exequatur, ad hoc teneatur. Nam inde sequeretur, quòd deberet eam exequi, etsi contineret apertam iniustitiam. Quare non est intelligenda de sententia iniusta contra iustitiam cōmutatiuam, qua reo verò fit iniuria, sed de iniusta iniustitia legali solùm, quæ scilicet est commissa eò quòd in processu non sit seruatus ordo iuris accidentalis, ob quem defectum sæpe sententiæ aliàs validæ dicuntur iniustæ, vt patet *cap. Romana, de sententia excommunicat. in 6.* Quod patet, quia illa decisio non videtur latiùs extendēda, quàm possit extendi ratio quam Pontifex ad eam probandam adfert. Atqui illa ratio benè probat quemuis iussum à Superiore exequi sententiam, in qua talis solummodo iniustitia commissa est, licitè eam exequi, nec ampliùs probat. Ergo decisio non est latiùs extendenda. Minor probatur. Nam quòd cognitio causæ non sit demandata executori, benè probat eum non debere curare, vtrùm in cognitione causæ benè processum sit; non tamen probat eam non debere curare an executio sit hic & nunc licita, an illicita: quia antequam hanc possit suscipere, debet scire vtrum sit licita. Probauimus autem in dicto casu eam esse illicitam.

Notandum tamen, quòd si reus consentiret, vt iudex in tali casu ferret talem sententiam: aut alter latam iussus denuntiaret, & nullo modo per hoc esset incitandus ad peccandum, eos posse hoc facere. quia tunc cessaret ratio, cur esset illicitum.

DISPVTATIO XIV.

DE EXCOMMVNICATIONE.

DVBIVM I.

Quid & quotuplex sit excommunicatio?

1 Sotus, Nauar, Suarez, Auila.

Varii varias definitiones excogitatunt, vt patet apud *Sotum in 4. d. 22. q. 1. a. 1. §. Igitur, Nau. c. 27. n. 1. Suarem d. 8. sect. 1. n. 1. Auilam p. 2. disp. 1. dub. 1.* & alios. quæ ferè in hunc sensum conueniunt. *Excommunicatio est censura Ecclesiastica, qua priuat directè communione fidelium, vel absolutè omni vt maior, vel sola passiua, quæ consistit in perceptione Sacramentorum.* Atque ita differt à reliquis pœnis quæ aut non sunt censuræ, aut non priuant communione fidelium nisi indirectè. Nam suspensio priuat quidem vsu beneficij & exercitio officij, qua talia sunt; item interdictum priuat participatione diuinorū officiorum qua talia sunt, non tamen directè iis priuant quatenus habent rationem communicationis fidelium, sed tantùm consequenter.

Quid sit excōmunicatio.

Quomodo differat ab aliis censuris.

2 Hinc patet, duplicem esse excommunicationem, scilicet maiorem & minorem, vt expressè etiam dicitur *cap. penult. de sententia excommunicationis.* Vbi maior dicitur esse ea *quæ à communione fidelium separat*, scilicet absolutè, quia ita excommunicatis omnis cum fidelibus communicatio interdicitur. Minor verò, *quæ à perceptione Sacramentorum separat.*

Excommunicatio duplex. Definitio maioris. Definitio minoris.

Dices, Anathema maiore communione priuat quàm excommunicatio, ergo hæc non priuat omni communione. Antecedens probatur, quia *c. Nemo Episcoporum* 11. q. 3. permittitur Episcopis vt ex iusta causa priuent suos communione Ecclesiastica, non tamen sub anathemate sine cōscientia Archiepiscopi, aut Coëpiscoporum, quia hoc non nisi pro mortali debet imponi crimine iis, qui aliter nequeunt corrigi. Item ex *c. Cùm non ab homine, de iudicus*, dicitur clericum criminosum debere primò deponi, & nisi corrigatur excommunicari, & demum persistentem in scelere anathematis mucrone feriri.

c. Nemo.

c. Cùm non ab homine.

Respondeo, negando antecedens. Ad illa capitula respondeo, illis non significari maiorem priuationem communionis adferri per anathema, quam per excommunicationem maiorem: sed eandem cum maiore solemnitate, & terrore, ac ignominia inferri; scilicet duodecim presbyteris Episcopum circumstantibus, qui teneāt lucernas ardentes in manibus, easque in detestationem anathematizati in terram proiiciant, ac pedibos conculcent, vt habetur *c. debent* 11. q. 3. Adde *c. Nemo, cuatum*, videri loqui de excommunicatione minori.

An excommunicatio distinguatur ab anathemate.

c. Debent.

minote.quia inſinuat illam poſſe ferri ob peccatum veniale.

3 Anathema dupliciter accipitur.

Nota,etſi ἀνάθημα (anathêma)quod ſignificat votiuum aliquod donarium,quod ob beneficium à Deo obtentum in templo ſolet ſuſpendi, ſatis frequens ſit apud prophanos auctores: ἀνάθεμα tamen (anáthema penultima breui) ferè ſolum reperitur apud ſcriptores ſacros,vt notat *D.Hier. in cap.1.ad Galatas*, & in Scripturis ſignificat idē quod Hebræū חרמה *cherma*,ſiue חרם *cherem*, id eſt occiſio,vel exciſio & ſeparatio,ſiue res occiſa & ſeparata, à verbo חרם occido, excido,ſeparo. Accipitur autem vtrumque nomē tam in bonam partem pro re quæ Deo oblata ac conſecrata eſt, ideóque à rebus prophanis ſeparata, vt patet in Græco & Hebræo textu.*Num.18.v.14*.quam etiā in malam partem pro re execrabili, ideóque exſcindenda,vt *Num.21.v.3*. ſicut etiā apud Latinos *Sacrum* ſignificat & rem Deo conſecratam,atque etiam execrandam, iuxta illud *Auri ſacra fames*. hinc homo ſacer dicitur qui omnino execrādus, & quaſi quoddam piaculum diris deuotus eſt; & ſic Apoſtolus ad Rom. 9. optabat anathema, id eſt ſeparatus & exciſus eſſe à Chriſto: & primæ ad Cor.16.dicit anathema ei qui non amat Chriſtum: & ad Gal.1.de eo qui hæreticè docet,dicit *anathema ſit*.quem modū loquendi poſtea omnia Concilia in hæreſibus damnandis imitata ſunt, dicendo,Qui talia vel talia docet aut credit *anathema ſit*.

D. Hieron. — Num. 18. — Num. 21. — Rom. 9. — 1. Cor. 16. — Galat. 1. Concilia in modo damnandi hæreſes imitātur Apoſtolū.

4 Quid communiter in Cōciliis ſignificent hæc verba *anathema ſit*.

Quibus verbis non ſignificant ſe eum excommunicare(vt quidam putant)ſicut nec Apoſtolus ibi Angelū,ſi fortè docuiſſet hęreſim, voluit excommunicare: ſed tantùm intendunt talem doctrinam damnare,vt hæreticam, non ſtatuendo, ſed definiendo, eum qui eam tenet eſſe omnino execrabilem, ac à Deo alienū, & diris deuotum. Hinc vlteriùs *anathema* ſæpe etiam ſumitur pro excommunicatione, vt quoties dicuntur aliqui feriri anathemate; quia nimirum tales à corpore Chriſti & communione fidelium exciduntur, & traduntur quodāmodo diabolo,vt dicitur primæ ad Cor.5. Quandoque tamen (vt patet ex dictis) ab excommunicatione tanquam aliquid grauius diſtinguitur, quatenus ſuperaddit quaſdam cæremonias,quæ ad terrorem faciunt.qua ratione aliquando,vt in *c.Guilliſarius* 23. *q*. 4.etiam excōmunicationi additur *maranatha*,id eſt,*Dominus venit*, ad exēplum Apoſtoli primi adCor.16. qua phraſi iudex reo minatur aduentum Domini ad iudicium.Excommunicatus itaque aliquando poſtea adhuc feritur anathemate, vt magis terreatur,& expreſſiùs ſignificetur omnimoda eius ab Eccleſia præciſio,aut etiā eum de hæreſi,aut ſchiſmate eſſe ſuſpectum: vt in *Trid.ſeſſ. 25. c.3 de reformatione*,dicitur de iis, qui per annum in excommunicatione ſurdeſcunt. Et ſic intellige *c.Cùm non ab homine, de iudiciis*.

1. Corint. 5. — c.Guilliſarius. Excommunicationi quādoque additur, Maranatha. 1. Cor. 16. — Trident. — c.Cùm non.

5. Difficultas autem hîc oritur, Verùm quando in iure ponitur abſolutè excommunicatio, intelligendum ſit de excommunicatione maiore,an verò de minore:nā in variis canonibus videtur accipi pro minore, & anathema pro maiore, vt in *cap.Nemo Epiſcoporum* 11. *q*. 3.

c. Nemo. Excōmunicatio variè ſumitur.

Reſpondeo, In iure antiquo hoc nomen excommunicatio ſatis variè ſumi. nam aliquando ſignificat ſolam prohibitionem communionis,vt *c.De presbyterorum* 17. *qu*. 4. aliquando excommunicationem, quam iam minorem vocauius,vt in *cap. 24. Concilij quarti Carthaginenſis*, nunc tamen quando abſolutè in iure ponitur, ſignificat excommunicationem maiorem, vt apertè habetur *c.penult.de ſententia excommunicationis*. Atque etiam in antiquioribus iuribus vix vnquam aliter accipitur;niſi in quibuſdam locis,vbi ex circumſtantiis ſatis ad aliud ſignificandum determinatur.

c.De presbyterorum. — Conc.Carthag.4. — c.penul. de ſent.

6 c.1.de exceptionibus. Quomodo in iure ſignificentur variæ ſpecies excommunicationis.

Dices,In *c.1.de exceptionibus in 6*. dicitur eum, qui in iudicio alicui obiicit, quòd ſit excōmunicatus, debere dicere ſpeciem excommunicationis, quam ei obiicit:vbi gloſſa per ſpecies excōmunicationis, putat intelligi maiorem & minorem.Sed dicendum eſt, per ſpecies excommunicationis,intelligi ſolùm diuerſas excōmunicationes maiores,v. c.contractas ob hæreſim,aut percuſſionem clerici, &c. Patet clarè ex contextu. quia ibidem etiam dicitur obiicientem etiam debere deſignare illum à quo lata ſit excommunicatio;quod de minore nequit intelligi, quia hæc non ſolet ferri ab homine. Decernit igitur ibi Pontifex, talem debere omnes circumſtātias excommunicationis quam obiicit exprimere,vt oſtendit ſe rem liquidam,ſibique perſpectā afferre. Qua ratione autem Eccleſia poſſit ferre excommunicationem,vide dicta diſp.13.dub.2.& 3.

DVBIVM II.

Quinam excommunicati iam ſint euitandi, & quo iure?

QVoniam natura excommunicationis præcipuè cōſiſtit in eo quòd neque ipſi cum aliis fidelibus,neque alij cum iis conuerſari ſine communicare in ſuis actionibus poſſint, ex quo multiplices effectus infrà explicandi exſurgunt; hîc primum nobis explicandum eſt, qua ratione hæc negatio communionis obliget. Duplex autem eſt difficultas.

7 Prima eſt, vtrùm hæc mutua communicatio cum excommunicatis ſit prohibita iure diuino. Ita quidam apud *Suarem d. 2. ſect.1.nu. 7*. probant. Quia D. Paulus ad Titum 3. ait,*Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita*. & ſimiliter D. Ioannes epiſtola 2. de hæretico ait: *Nolite eū domo recipere, nec Aue ei dixeritis*. Sed hæc argumenta vt ſummum poſſunt probare,eſſe prohibitum iure Apoſtolico, cum hæreticis conuerſari. Quamuis nec hoc probent; nam illis locis propriè nullum datur præceptum, ſed ſolùm docemur primò,cōuerſationem cum hæreticis magis eſſe periculoſam quàm fructuoſam, idcóque poſt vnam atque alteram admonitionem ab ea abſtinendum eſſe. Secundò, omnino conuenire nos ita ab iis abhorrere, vt nullam cum iis habeamus communionem, indignóſque iudicemus, quos ſalutemus, vt hoc modo confuſi erubeſcant.

Suarez. Excommunicatos iure diuino vitādos eſſe quidā aſſerunt. Tit 3. Ioan.ep. 2.

Quare communis ſententia docet,hanc communicationem ſolo iure humano eſſe prohibitam. Probatur, quia quæ iure diuino prohibita ſunt,nullo iure humano, vel cōſuetudine mutari poſſunt; hæc autem prohibitio iure humano ac

Contrarium verius.

consuetudine multùm immutata est, vt patet ex *c. Quoniam multos* 11.q.3. & mox dicemus.

c. Quoniam.

8 Secunda difficultas est, Quinam excommunicati iam sint vitandi.

Nota, olim omnes omnino excommunicatos fuisse vitandos, ita vt qui publicè noscerentur esse excommunicati; publice vitarentur, priuatim verò qui priuatim noscerentur excommunicati. Iam verò Concilium Constantiense in *Extrauagante Insuper ad euitandum*, quam ex D. Antonino refert *Soto in 4.d.22.q.1.a.5.* & dicitur confirmata à Martino 5. & Basileense in *Extrauagante Aduitanda*, & Leo decimus cum Concilio Lateranensi in concordatis Gallorum, huic prohibitioni aliquam moderationem adhibuerunt; cum aliqua tamen differentia inter se. Nam Constantiense statuit ne quis in posterum in perceptione vel administratione Sacramentorum, aut in diuinis officiis, aut etiam extra ea teneatur ligatos excommunicatione, aut alia censura vitare, nisi censura sit nominatim contra eos à iudice publicata, vel denuntiata, exceptis clericorum percussoribus ita notoriis, vt factum nulla tergiuersatione possit celari, aut excusari. Basileense verò excipit ab hac moderatione omnes omnino planè notoriè excommunicatos.

Conc. Constantien. Extrauag. Insuper. D. Anton. Soto. Martin. 5. Basileense. Leo X. Con. Later.

9 Dubium itaque est, cuius Concilij statutum sit seruandum. Quidam aiunt statutum Basileense seruandum. Primò quia hoc exstat, alterum non, sed solius D. Antonini auctoritate de eo constat. Secundò, quia hoc fuit posterius, & consequenter prius abrogauit. Alij verò negant Concilium Basileense potuisse abrogare Constantiense, quia in hac parte non fuit à Pontifice confirmatum, & decretum Leonis decimi, quo videtur confirmari, solùm fuit pro Gallis.

Sed quidquid hac de re sit, certum est iam statutum Constantiense vim suam obtinere. Quia praxis totius Ecclesiæ hoc approbat; nam videmus per totam Germaniam, Galliam, ac Belgiam Catholicos sine vllo scrupulo aut Prælatorum reprehensione cum notoriis hæreticis conuersari: & sanè vix aliter in multis locis fieri potest. quare vsus hoc decretum absolutè iam confirmauit. Ita *Soto, suprà. Victoria de excommunicatione num. 10. Caiet. v. Excommunicatio minor. Henriquez. lib. 13. cap. 5. num. 1. Nauar. c. 27. nu. 36. in fine.* Vbi mutat sententiam, quam antè tenuerat. *Suarez d. 9. sect. 2. num. 5. Auila p. 2. cap. 6. disp. 2. dub. 1.* qui multos alios citant. Ita vt iam hæc sententia sit communis.

Constitutio Constantiensis communiter recepta.

Soto. Victoria. Caietan. Henriquez. Nauar. Suarez. Auila.

10 Nota secundò, aliquos dubitare vtrùm nominatim excommunicati debeant vitari antequam denuntientur? Ratio dubitandi est, quia hi non videntur comprehendi illo statuto, quod loquitur solùm de excommunicatis per ius aut sententiam generalem. Sed communior sententia docet talem non esse vitandum, etiam post latam sententiam, nisi ea sit publicata, siue per schedulas loco publico affixas, aut denuntiationem publicè factam. Ita cum multis aliis *Auila p. 2. c. 6. d. 3.*

Nominatim excommunicati non sunt vitandi ante denuntiationem. Auila.

Vnde infert, eum cui est data in scripto sententia excommunicationis vt eam denuntiet, nō teneri vitare reum ante excommunicationem.

11 Nota tertiò, quosdam variè disputare, quando percussio clerici sit ita publica, vt percussor debeat vitari. Sed hæc in re dicendum est, tunc dici absolutè talem, quando plurimis in ciuitate nota est, ita vt negari non possit, neque vlla ratione probabiliter defendi iure facta, & tunc per totam ciuitatem publicè debet vitari: respectiuè verò dicitur publica quando nota est maiori parti collegij in quo habitat, modò saltem decem ibi sint, & tunc in illo collegio debet vitari, non tamen publicè, donec factum publicè innotescat.

Quando percussio clerici sit dicenda notoria.

Nota quartò, eos excommunicatos, quos hic diximus vitandos, communiter dici non toleratos, alios verò toleratos.

Nota quintò, excommunicatis propriè per illa decreta nihil fauoris concedi, vt expressè habetur in Concilio Basileensi, quantum ad hanc partem communiter recepto. Quare ipsi ex parte sua eodem modo tenentur alios vitare, atque ante illud Concilium tenebantur, quamuis per accidens & consequenter aliquid commodi eis accedat, vt mox dicemus.

Constitutio Constantiensis non fauet excommunicatis.

DVBIVM III.

Vtrùm iam cum excommunicatis toleratis eodem modo nobis liceat communicare ac si non essent excommunicati?

12 Ratio dubitandi est, quia ex vna parte conceditur nobis absoluta facultas cum iis communicandi: ab altera verò parte, cùm ipsis prohibitum sit nobiscum communicare, videmur non posse cum iis communicare. cooperamur enim eorum peccato, quod committerent communicando nobiscum. Hac in re variæ sunt sententiæ.

Prima docet, nullo modo vnquam licere cum iis communicare; sed auctores qui pro hac citantur, id ita non dicunt: & hæc sententia absolutè falsa est.

Secunda planè contraria dicit, eodem modo licere cum iis communicare, ac si non essent excommunicati, quia Concilium Constantiense hoc absolutè videtur concedere. citatur pro hac *Ledesma 1. p. 4. q. 5. a. 6. dub. 12.* & vt probabilem citat *Victoria de excommunicatione num. 10.*

Conc. Constant. Ledesma. Victoria.

15 Tertia docet, quando excommunicatus est Pastor, subditos posse ab eo absolutè petere Sacramenta, nec videtur ad hoc requirere vllam aliam causam. Quando verò non est Pastor, ait hoc non licere extra extremam necessitatem. Ratio diuersitatis est, quia prior rogatus tenetur Sacramenta administrare, & consequenter si cooperatur, potest id facere sine peccato; quando verò non est Pastor, non tenetur, & consequenter nec sine peccato id facere potest, quare nec possumus hoc ab eo petere. Ita *Soto in 4. d. 1. quæst. 5. a. 6. conclus. 6. & 7.*

Soto.

Quarta sententia absolutè docet, in rebus ciuilibus licere cum talibus communicare, nec requiri vllam causam. in sacris item absolutè docet licere cum iis communicare, quādo se ad hoc paratos offerunt, secùs esse quando se non offerunt, nisi sint Pastores. Ita cum aliis *Candelabrum aureum, de excommunicatione nu. 78. & 79.*

Candel. aureum.

CONCLVS.

14 *In rebus ciuilibus cõmunicatio cum excommunicatis est absolutè licita. Candelab. aureum.*

CONCLVS. I. In rebus ciuilibus possumus communiter eodem modo cum talibus communicare, ac si non essent excommunicati. Ita *Candelab. aureum suprà*, & credo alios auctores ab hac sententia communiter non dissentire, imò satis aperte eam locis citatis asserunt. Probatur, quia si ad hoc requireretur grauis aliqua causa, nullum priuilegium esset nobis concessum, quia existente notabili causa possumus etiam cum non toleratis in iis rebus cõmunicare. Secundò, quia Concilium alias suo decreto non satisfecisset timoratis conscientiis (quod tamen intendit) quia cùm eiusmodi communicationes frequentissimè possint occurrere, semper fuissemus anxij an hic & nunc subesset sufficiens causa cum iis communicandi.

Per accidens quandoque tenemur eos vitare.

Dixi, *id communiter licere*. Quia quandoque per accidens ratione scandali, aut quando mea familiaritate tali possim esse causa contemnendi excommunicationem, aut quando omnino crederem eum se emendaturum, si videret, quòd ego eum vitarem, ex caritate ad hoc tenerer, vt per se patet.

15 *Communicare in sacris cum excommunicatis qua ratione liceat.*

CONCLVS. II. Idem dicendum est de communicatione in sacris, quando hanc ita habeo, vt nullo modo alterum inducam ad rem aliquam sacram operandam: ita auctores quartæ sententiæ. quia tunc nec pecco contra prohibitionem Ecclesiæ, cùm nullo modo mihi ab ea prohibeatur talis communicatio, vt patet ex Cõstantiensi; neque etiam pecco inducendo alterum ad peccatum; quia, vt suppono, non induco eum ad vllam communionem: & vix credo iam vllos ab hac re dissentire. Hinc sequitur, nos modò liberè posse audire sacrum sacerdotis excommunicati, ac interesse officio diuino quod excommunicati celebrant; item permittere vt tales officio aut sacro quod celebramus intersint, imò vt simul nobiscum officium canant in choro, aut etiam priuatim legant, modò eos ad hoc non inducamus.

Non licet cõmuni er ab iis acc pere Sacramenta.

Hinc aliqui inferunt, me similiter posse recipere Sacramenta ab excõmunicato, qui publicè ad hoc se offert. Sed hoc non satis intelligo, quia cùm non possim accipere Sacramenta à tali, nisi me ei offerendo, & hoc faciendo virtualiter ea ab ipso petam; non video quomodo possim ea ab ipso accipere, & tamen cum nullo modo inducere vt ea det.

16 *Ex iusta tamẽ causa id licet.*

CONCLVS. III. Existente rationabili causa possum tales etiam inducere vt mihi Sacramenta ministrent, etsi non sint Pastores, modo aliàs habeant potestatem ea conferendi. Hanc conclusionem latè explicui & probaui tomo primo q. 64.a.6.d.2.quare non est opus hic plura addere.

17 *Quando eos liceat inducere vt celebrent.*

CONCLVS. IV. Existente graui causa possum talem etiã inducere vt faciat sacrum. hæc tamen causa videtur debere esse grauior, quàm quæ sufficiat ad petendã administrationem Sacramenti. quia per se, nisi grauis aliqua necessitas excuset, videtur grauis indecentia talem celebrare, atque ita agere mediatorem inter Deum & homines, ac pro ipsa Ecclesia, à qua præcisus est, legatione fungi apud Deum. Talis autem causa esset, si aliàs aliquis deberet mori, sine viatico. Ita cum aliis *Aula* 2.p.c.6.*disp*.8.*dub*.1.*ad* 2. Item quando aliàs integra parochia deberet die Dominico carere sacro, posset inducere Pastorem, vt celebraret; quia ad hoc habet tunc notabile ius, quo non debet priuari. Ita *Suarez d.11.sect.4.num.15.*

Aula. *Suarez.*

18 *Excõmunicati ab aliquo gratiam quando que liceat cum iis etiam in sacris commu nicant.*

CONCLVS. V. Quoties licitè inducu excommunicatum, vt mecum in sacris aut prophanis communicet, ipse non peccat mecum communicando, aut sacras actiones obeundo; modò hæ conditiones adsint. Primò, vt ipse nullo modo se ingerat, aut actiones sacras abeat, nisi quatenus hic & nunc necesse vt mihi satisfaciat; quare si possit mihi per alium satisfacere, necessariò debet se excusare. Secundò, vt quando Sacramenta conferenda sunt, priùs conteratur, & quoties fiunt hic, siue aliàs actus ordinis obeundus est, priùs absoluatur si possit. Hanc conclusionem omnes auctores admittunt, qui admittũt non aliquo casu tales ad huiusmodi communicationem posse inducere: & hoc necessariò iis dicendum est, quia aliàs non possemus eos licitè ad hoc inducere, quia non possum aliquem inducere ad hoc, quod nõ potest licitè facere, etiam quacumque vrgente necessitate. quia sicut non licet facere, ita nec licet suadere mala, vt eueniant bona.

Nullum licitè inducere ad id quod sine peccato nequit iacere.

19 *Excõmunicati quandoque si ne peri. o ca. cor mmunicationis actus ordinum obeunt.*

Hinc sequitur, tales obeũtes eo casu actus ordinis, non fieri irregulares; quod verum est etsi peccent materialiter propter defectũ contritionis; modò per eos non stet quominùs priùs absoluantur. quia etsi tunc peccent contra ius naturale diuinum, non tamen contra Ecclesiasticũ; nec exercent actum hic & nunc sibi prohibitum per censuram; quod tamen necessarium est ad illam pœnam incurrendam, vt dicam suo loco.

Decretũ Constantiense indirecte subleuat excommunicatos.

Nec his obstat quòd Concilia non intendant suo decreto subleuare in aliquo excõmunicatos, quia hoc intelligendum est de subleuatione directa. nam indirectè & ex consequente, hoc ipso quo concedunt aliis facultatem cum iis communicandi, debent his vicissim aliquam concedere, quia aliàs nec alij possent cum iis communicare.

20 *Communicans cum excommun ca. o tolerato nunquã incurrit excõmunicationem minorem. Aula.*

CONCLVS. VI. Etsi contingat non excommunicatum peccare, eò quòd inducat excommunicatum sine vlla causa vt secum communicet in casibus, in quibus hoc non licet, non incurrit tamen excommunicationem minorem, aliámue vllam pœnam, quia non peccat propriè cum eo communicando, sed solùm inducendo eum ad actum ei prohibitum. Ita *Aula p.2. cap. 6. disp. 6. dub.1.concl.4.*

Qua ratione liceat nobis iis dare Sacramenta.

CONCLVS. VII. In administratione Sacramentorum erga huiusmodi excommunicatos idem obseruandum est, quod diximus obseruandum circa existentes in peccato mortali, tomo 1.qu.80. a.6.hoc excepto quòd non liceat tales sacramentaliter absoluere quantumcumque secretè, nisi priùs absoluantur ab excommunicatione, aut ad illud nos cogat notabilis necessitas. Vide dicta disp.8.num.107.

DVBIVM IV.

In quibus teneamur vitare excommunicatos non toleratos?

21 *Omnis communicatio cũ non toleratis nobis est prohibita.*

RESpondeo breuiter, in omnibus actionibus quæ continent aliquam communicationem tam in sacris, quàm prophanis; quia generatim

nobis omnis cum iis communio interdicitur: vt patet ex *capit. penultimo, de sententia excommunicationis*. vbi hæc dicitur separare a communione fidelium, & c. *Excommunicatos 11. quæst. 3.* vbi Calixtus Papa expresse præcipit ne quis excommunicatos suscipiat, aut iis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet, aut aue iis dicat. Vnde Auctores actiones in quibus non licet cum excommunicatis communicare, hoc versu comprehendunt,

c. Excomm. Calixtus Papa.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Per *os* prohibetur omnis collocutio etiam literis facta, item oscula & similia signa amicitiæ. Per *orare* prohibetur communicatio in sacris. Per *vale* prohibetur omnis salutatio etiam gestu facta. Licet tamen prius salutantem resalutare, quia est quodammodo debiti solutio. Ita cum aliis *Henriquez lib. 13. c. 7. n. 3.* Per *communio* prohibetur omnis societas in negotiis. Per *mensa* omnis societas in humano conuictu. Hinc duodecim oriuntur excommunicationis effectus, quos sigillatim sequentibus dubiis explicabimus. Qui quidem per se loquendo omnes excommunicatos, siue toleratos, siue non toleratos æqualiter afficiunt, quia ipsi ex parte sua æqualiter tenentur non vitare; quia tamen nos non tenemur vitare toleratos, inde sequitur vt per accidens inæqualiter eos afficiant; vt magis patebit ex dicendis.

Henriquez.

DVBIVM V.

De primo effectu excommunicationis.

22 PRimus effectus excommunicationis est quòd priuet excommunicatum potestate suscipiendi, aut conferendi Sacramenta, *c. Cum illorum, c. Si quem de sententia excommunicationis, c. vlt. de clerico excommunicato*, &c. in quo occurrunt tres difficultates. Prima est, vtrùm excommunicatus validè suscipiat Sacramenta? quæ difficultas æqualiter habet locum siue sit toleratus, siue non; quia vterque æqualiter prohibetur Sacramenta suscipere. qua in re omnes fatentur eum validè suscipere reliqua Sacramenta, solumque est dubium de Sacramento confessionis, non quidem vtrùm possit confiteri ante absolutionem ab excommunicatione: certum enim est hoc fieri posse, imò ordinariè necessariū faciendum esse, quando excommunicatio est secreta, quia alias deberet extra confessionem suam peccata aperire. sed dubium est vtrùm priùs possit absolui à peccatis quàm ab excommunicatione? qua in re variæ sunt sententiæ.

c. Cum illorum. c. Si quem. c. vlt. de cleric.

Secreto excōmunicatus potest confiteri ante absolutionem.

23 Prima docet, excommunicatum inualidè absolui à peccatis. Ita *Siluester v. Confessio n. 6. §. Quinto*. Probat, quia tali inualidè conferuntur beneficia: ergo etiam Sacramenta; sed hæc ratio nullius est momenti, quia in pœnis iure positiuo inflictis non licet argumentari ab vna ad aliam. Eandem tenet *Gabriel in 4. d. 17. qu. 1. a. 3. dub. 2.* quia putat omnem existentem in peccato mortali esse excommunicatum, & absolutionem sacramentalem nihil esse aliud, quàm absolutionem ab excommunicatione. Sed hoc fundamentum absolutè falsum est.

Siluester.

Gabriel.

Siluester suprà idem etiam affirmat de excommunicato minore excommunicatione, quia *cap. vlt. de clerico excommunicato*, &c. dicitur talem peccare conferendo Sacramenta; sed ab eo collata, virtutis non carere effectu, quia non à collatione, sed à susceptione Sacramentorum est remotus, vbi insinuatur cum hæc inualidè suscipere. Sed in illo capite vt summum insinuatur, eum qui scienter ita Sacramenta suscipit, ea sine fructu suscipere, quia mortaliter peccat.

Siluest.

24 Secunda sententia ducet, excommunicatum inualidè suscipere hoc Sacramentum, quando scit se esse excommunicatum; secùs esse si hoc inuincibiliter ignoret. hanc vt probabiliorem tenet *Soto in 4. d. 2. quæst. 1. a. 2. sub finem.* Mouetur primò rationibus Siluestri iam refutatis. Secundò, quia Ecclesia potest talem reddere incapacem huius Sacramenti, sicut reddit aliquos incapaces matrimonij, ergo verosimile est eam hoc fecisse. Sed si hoc argumentum aliquid probaret, probaret etiam ignorantem suam excommunicationem inualidè absolui, quia etsi ignorantia excuset à peccato: non tamen reddit ablatam habilitatem. Hinc ignorantes se habere impedimentum irritans matrimonium inualidè hoc contrahunt.

Soto.

Ignorantia nunquam efficit habiles inhabiles.

25 Tertia sententia docet, nunquam excommunicationem directè reddere absolutionem inualidam, quamuis indirectè possit eam efficere inualidam, quatenus efficit, aut vt peccatum sit reseruatum, præcipuè quando quis hoc solùm confitetur, aut vt confitens mortaliter peccet recipiendo absolutionem à peccatis ante absolutionem à censura. ita *Angelus verbo Confessio, 5. nu. 10. Caiet. verbo Absolutionis impedimenta. Victoria de excommunicatione nu. 3. Nauarr. c. 9. n. 4. Auila 2. p. c. 6. disp. 3. dub. 4.* Addunt aliqui hoc etiam verum esse quando confitens peccat mortaliter suscipiendo ita absolutionem, modò confessio sit integra, quia putant posse dari confessionem informem, quod sup. disp. 4. dub. 11. satis refutaui.

Angelus. Caietanus. Victoria. Nauar. Auila.

26 CONCLVS. I. Etsi excommunicatio possit quandoque indirectè impedire valorem absolutionis iuxta dicta in tertia sententia, nunquam tamen eam formaliter & directè impedit. ita auctores tertiæ sententiæ, & est iam ferè communis.

Excommunicatio nūquam directè reddit absolutionem sacramētalem irritam.

Vbi nota, duobus modis posse concipi talem inualidè absolui. Primò, quia Ecclesia reddit eum in se incapacem absolutionis, sicut reddit aliquos incapaces matrimonij. Secundò, quatenus Pontifex omnibus subtrahit iurisdictionem respectu excommunicati. Primum fieri nullo modo potest ab Ecclesia: sicut enim Ecclesia non potest aliquem in se immediatè reddere incapacem Ordinis, Confirmationis aut Extremæ vnctionis, ita nec pœnitentiæ. nam est eadem horum omnium ratio; quia nimirum Ecclesia non potest immediatè aliquid mutare aut constituere circa ea quæ spectant ad essentiam Sacramenti, vt docet. *Trid. sess. 21. cap. 2.* quæ ratio in omnibus Sacramentis æqualiter militat. quod etiam in matrimonio propriè loquendo verum est: nam Ecclesia statuendo impedimenta dirimentia non reddit aliquos

Ecclesia non potest aliquem reddere incapacem absolutionis nisi subtrahendo confessario iurisdictionem.

Qua ratione Ecclesia reddat aliquos incapaces matrimonij.

quos immediatè incapaces Sacramenti, sed tantum mediatè, quatenus reddit eos incapaces ad ineundum huiusmodi contractum (qui secundùm se, sicut alij contractus eiusdem, dispositioni humanæ subiacet) & consequenter ad suscipiendum matrimonij Sacramentum, quod essentialiter est contractus.

27 *Posset Pontifex aliquẽ reddere incapacẽ absolutionis respectu omnium inferiorum.*

Qua etiam ratione secundo modo ex supradictis posset Pontifex aliquem reddere incapacem absolutionis sacramentalis respectu omnium se inferiorum, auferendo nimirum omnibus iurisdictionem in talem hominem. Sed non est probabile eum hoc fecisse. Primò, quia nullo iure probatur; & cùm omnis lex pœnalis sit odiosa & consequenter restringenda, nunquam debet induci sine certo iure. Secundò, quia aliàs sequeretur, eum, qui omnino oblitus esset se incurrisse excommunicationem præsertim Pontifici reseruatam, nunquam nisi fortè in articulo mortis à Pastore suo validè absolui. quia hic non potest eum à tali censura absoluere, nec ignorantia, quantumuis excuset confitentem à peccato, dat alteri iurisdictionem; aliàs qui bona fide ob ignorantiam confiteretur alicui vnicum peccatum ipsi reseruatum, validè ab eo absolueretur. quod falsum est.

Lex pœnalis non est inducenda iure.

Bona fides cõfitentis nõ dat confessario iurisdictionẽ.

28 *Potest quis validè absolui à peccatis manens excõmunicatus*

Hinc sequitur, excommunicatum aliàs legitimè dispositum ac bona fide confitentem ei, qui habet legitimam iurisdictionem saltem in aliqua peccata quæ confitetur, semper ab his validè absolui, atque etiam gratiam recipere, etsi alter eum ab excommunicatione non absoluat, siue id fiat ob defectum potestatis, quia scilicet excommunicatio est reseruata, siue ex obliuione, aut etiam malitia, quia nimirum obliuiscitur eum absoluere ab excommunicatione, aut sponte hoc omittit. Quia, cùm hîc adsit legitimus Minister habens (vt suppono) veram intentionem absoluendi à peccatis, & legitima forma ac materia Sacramenti, & suscipiens, cùm sit attritus, nullum ponat obicem gratiæ, necessariò etiam ponitur ipsum Sacramentum, eiusque effectus, quem excommunicatio nullo modo impedit, vt patet in eo qui conteritur ante absolutionem ab excommunicatione.

29 Quòd si tamen suscipiens Sacramentum quacumque ratione peccet mortaliter suscipiendo absolutionem sacramentalem ante absolutionem ab excommunicatione, Sacramentum erit inualidum; non præcisè ratione excommunicationis, sed ob defectum dispositionis in suscipiente.

Qui sola reseruata cõfitetur, inualidè absoluitur, secùs de eo, qui simul & alia bona fide confitetur.

Similiter si quis confiteatur solùm ea peccata, quæ habent annexam excommunicationem reseruatam confessario (siue in eo peccet siue non) absolutio erit inualida, quia nulla erit materia in quam confessarius habeat iurisdictionem. Secùs esset si confiteretur simul aliqua peccata non reseruata; quia tunc si bona fide ageret, ab his absolueretur directè & ab aliis indirectè, vt dixi disput. 8. dub. 13.

30 *Cõmuniter illicitè prius quis absoluitur à peccatis quam ab excommunicatione.*

CONCLVSIO II. Extra casum necessitatis, nisi ignorantia excuset, est peccatum mortale dare alicui excommunicato absolutionem sacramentalem antequam absoluatur à censura: aut eam ita sponte accipere, ita communiter Doctores. & ratio est clara, quia tunc sine vlla necessitate communicatur in re sacra ac grauissima cum excommunicato contra prohibitionem Ecclesiæ.

Dices, hoc quidem esse verum quando excommunicatus non est toleratus, aut quando mala fide procedit, quia tunc est indispositus ad suscipiendum Sacramentum, atque ita hoc confertur inualidè. Secùs tamen esse quando ipse est toleratus, & bona fide procedit, quia tunc confessarius eum non tenetur vitare.

Sed dicendum est etiam in hoc casu esse peccatum mortale, quia vel excommunicatio illa est reseruata confessario, & tunc non potest eum vllo modo licitè sine graui peccato absoluere; vel non est reseruata, & tunc peccat grauiter contra reuerentiam Sacramenti conferendo illud sine vlla necessitate alieno ab Ecclesia, & cui tam grauiter Sacramentorum susceptio interdicta est.

31 *Licitè quandoque aliquis prius absoluitur à peccatis quam ab excõmunicatione, Soto.*

Excusat tamen primò inuincibilis ignorantia, aut inaduertentia iuris, vel facti, vt per se patet. Secundò necessitas, quia, vt dixi disp. 13. num. 103. hæc quando grauis est excusat ab obseruatione censurarum. *Soto* tamen *in 4. d. 22. qu. 1. art. 1.* putat, hoc solùm habere locum quando alicui ita imminet mors, vt non possit prius absolui ab excommunicatione, quàm à peccatis, vbi etiam benè aduertit, tunc simul iisdemque verbis debere ab vtroque absolui dicendo, *Ego te absoluo*: quia si adsit sufficiens intentio, hæc verba ad vtramque absolutionẽ sufficiunt, quanquam consultum sit addere, A censuris & peccatis: quia hoc nihil potest nocere. quare hic casus non potest hîc habere locum: in aliis tamen casibus potest hæc necessitas esse frequẽs, vt quando aliquis incurrit excommunicationem reseruatam, & occurrit grauis necessitas communicandi ad euitandam grauem infamiam aut scandalum; tunc enim potest alicui confiteri habenti iurisdictionem in alia peccata mortalia, & ab his absolui manẽte excommunicatione, à qua confessarius non potest absoluere, vt dixi disp. 8. num. 107.

Iisdem verbis potest quis absolui à censuris & peccatis.

Secunda difficultas est, Vtrùm excommunicati suscipiendo Sacramenta, aut alij iis hæc conferendo incurrant aliquam pœnam?

32 *Excommunicato suscipiẽti Sacramẽta nulla imponitur pœna, nisi exerceat actum ordinis.*

Qua in re certum est eos nullum incurrere, quando non peccant suscipiendo, aut conferendo; quia pœna supponit peccatum. Sed difficultas est quando hæc cum peccato faciunt.

Sed dicendum est primò, excommunicatum suscipiendo Sacramenta nullam pœnam ipso iure incurrere, nisi suscipiat Ordines, tũc enim certis casibus suspenditur, vt dicemus in materia de suspensione. Quia nulla alia pœna iure imposita est huic peccato, nec sine certo iure debet statui.

Dico secundò, conferens Sacramenta toleratis, nullam incurrit pœnam, quia non peccat propriè in ius humanum, etsi fortè peccet contra ius naturæ. vide dicta dub. 5. num. 20.

33 *Quas pœnas incurrant cõmunicantes in diuinis cum non toleratis. c. Episcoporum.*

Dico tertiò, qui præsumpserint dare Sacramenta excommunicatis non toleratis, sunt interdicti ab ingressu Ecclesiæ, *cap. Episcoporum, de priuilegiis in 6.*

Dico quartò, clericus scienter & sponte admittens excommunicatos à Papa ad diuina (officia scilicet vel Sacramenta) in his cum iis cõmunicãdo, est excõmunicatus excommunicatione Papæ reseruata, *c. Significauit, de sententia excommunicationis*. Ad quod requiritur primò, vt sit clericus. Secundò, vt participet cum illis in diuinis, non quacunque ratione, sed eos ad hæc admittendo. Tertiò, vt hoc scienter faciat. Quartò, vt sponte. Quintò, vt illi sint excommunicati à Papa, vt apertè patet ex textu. Sextò, vt non sint tolerati, quare requiritur vt sint nominatim excommunicati ab homine, vel saltem denuntiati. Quod non solùm videtur verum ratione Concilij Constantiensis; sed etiam quia visus sic interpretatus est ipsum textum cum rationabili causa in ipso etiam textu fundata, qui de simili excõmunicatione videtur loqui, vt docet *Caietanus verbo Excommunicatio, cap. 48.* Vnde ad hanc pœnam incurrendam non videtur sufficere admittere ad diuina publicum clerici percussorem nisi sit denuntiatus.

c. Significauit.

Caietanus.

34 *Non toleratus in duplici casu licitè confert Sacramenta.*

Tertia difficultas est, qua ratione excommunicatus prohibeatur conferre Sacramenta? Sed breuiter dico primò, non toleratum vix vnquam posse licitè vllum conferre, nisi baptismum ac pœnitentiam in articulo mortis, & quandoque Extremam vnctionem, & fortè quandoque Venerabile Sacramentum, sed hoc vix potest cõtingere, Vide dicta tomo 1. q. 64. a. 6. dub. 2.

Dixi, *vix vnquam*, &c. quia fieri posset vt ipsi incumberet aliqua grauis necessitas conferendi Sacramenta, vt si aliquis minaretur ei mortẽ nisi alicui conferret aliquod Sacramẽtum, quod validè ei conferre potest, quo casu hoc ei liceret, quia censuræ non obligant cum tanto periculo, vt dixi disp. 13. num. 103.

Ad vitandam autem infamiam vel scandalum vix potest contingere, vt non toleratus possit cõferre Sacramenta, cùm ipsius excommunicatio sit necessariò publicè nota, nisi fortè iuisset ad locum vbi ignoratur.

35 *Quando toleratus ea licitè conferat.*

Dico secundò, toleratum licitè conferre Sacramenta, quoties aut ipsius grauis necessitas, iuxta dicta disp. 13. num. 103. aut notabilis proximi vtilitas id exigit, iuxta dicta hic dub. 3. num. 16. 17. & 18. & tomo primo qu. 64. a. 6. dub. 2. Vbi hæc satis explicaui.

Excõmunicatus illicitè cõferens Sacramenta fit irregularis.

Dico tertiò, excommunicatus illicitè conferens aliquod Sacramentum, excepto baptismo non solenni, fit irregularis. quia omnis excommunicatus exercens actum sacri ordinis fit irregularis, vt communiter auctores docent, & dicemus latiùs in materia de irregularitate.

Validè offert sacrificiũ eiusque fructũ cui voluerit applicat.

Dico quartò, excommunicatus etiam non toleratus validè offert sacrificium si sacerdos sit, eiusque fructum qui ex opere operato habetur, validè cui voluerit applicat, modò hic eius sit capax. Patet ex dictis tom. 1. q. 83. a. 1. dub. 6. concl. 2. & dub. 9. concl. 8. & 11. Quia has actiones facit immediatè in persona Christi & potestate ab eo accepta, nec in iis pendet ab Ecclesia.

Disputant autem hic aliqui, vtrum Pastor excommunicatus non toleratus validè assistat matrimonio, sed hoc meliùs disputabo in materia matrimonij disp. 27. num. 24.

DVBIVM VI.

De secundo effectu excommunicationis.

36 *Excõmunicati priuantur Ecclesiæ suffragiis.*

Secundus effectus excõmunicationis est quòd excommunicati priuentur Ecclesiæ suffragiis, siue omni fructu qui fidelibus ex publicis ministrorum Ecclesiæ sacrificiis, & orationibus per modum impetrationis, aut satisfactionis prouenit. hinc Ecclesia prohibet pro talibus publicas orationes aut sacrificia offerri. Vt patet *cap. Sacris. 38. & cap. A nobis 28. de sententia excommunicationis.*

c. Sacris. c. A nobis.

Sacrificans triplicẽ personam sustinet.

Nota primò, sacerdotem triplicem personam posse sustinere. Primò immediatè ipsius Christi, vt sit dum ipse sacrificat, & fructum ex opere operato alicui applicat. Secundò, ipsius Ecclesiæ, in cuius etiam persona tanquam eius legatus ad Deum sacrificium offert, & publica officia celebrat, & in vtroque casu personam publicã agit. Tertiò, omninò priuatam. quod non modo verum est in priuatis orationibus, sed etiam suo modo in publico officio, atque etiam sacrificio, quatenus hęc habent rationem operis operantis, & vt sic sunt satisfactoria, meritoria, aut etiam imperatoria: qua ratione potest etiam sacrificium suum offerre, simili ratione qua alij astantes aut cooperantes, iuxta dicta tom. 1. qu. 83. ar. 1. dubio 9.

37 *Possumus vt priuati etiã in ter celebrandũ pro excommunicatis orare. Nauar.*

Nota secundò, nos posse priuatim orare pro excommunicatis etiam non toleratis, quia Ecclesia solùm priuat eos communibus suffragiis, siue iis, quę à personis publicis, vt tales sunt conferuntur, vt cum communi sententia notat *Nauar. c. 27. nu. 36.* Vnde sacerdos potest offerre pro excommunicatis actionem sacrificandi, & recitandi officium publicum, prout sunt opus operantis, & vt sic habent vim vel satisfaciendi, vel etiam per modum meriti de congruo imperrandi, quia vt sic operatur vt persona priuata.

Etiam in ipso Memento.

Item potest pro excommunicatis orare in suo *memento*, vt persona priuata, & simili modo offerre pro eis sacrificium, ea ratione qua ceteri circumstantes id facere possunt: hæc enim omnia potest facere, vt persona priuata, vt ferè communiter Doctores fatentur. Aliqui tamen hac de re dubitant, quia cùm ipsum *memento* sit pars officij publici, videtur sacerdos in eo agere vt persona publica, præsertim cùm tunc Deo futurum sacrificium offerat. Sed hæc nihil obstant, quia facilè stat ipsum sacerdotem talem cæremoniam vt personam publicam perficere, & futurum sacrificium ex persona Ecclesiæ Deo offerre, & tamen simul vt priuatũ illud ipsum offerre, Deumque per ipsum pro aliquo deprecari, vt satis ostendi in materia de sacrificio.

38 *Quando peccet [illegible] celebrans pro excommunicato.*

Nota tertiò, sciendum omnes sacerdotes peccare mortaliter, si prout sustinẽt personam Christi vel Ecclesiæ, orent pro excommunicatis non toleratis. quia hoc directè iis prohibetur, & materia est grauis. Imò quatenus sustinẽt personam Ecclesiæ, inualidè pro illis orationes aut sacrificium offerunt: quatenus tamen sustinent personam Christi, fructum sacrificij validè iisdem applicant. vtrumque satis probaui tomo 1. q. 83. a. 1. dub. 9. concl. 8. & 11.

His

39 His positis difficultas est primò, Vtrùm iam liceat offerre publica sacrificia pro excommunicatis toleratis, præsertim quando excommunicatio est publica, *Soto in 4.d.22.qu.1.a.4.concl.1.vers. Hoc supposito*, cum quibusdam aliis id negat. Primò, quia Concilium Constantiense tantùm videtur nobis concedere, vt in externis actionibus sacris & prophanis possimus cum talibus communicare. Talis autem applicatio suffragiorum non est propriè cummunicatio (orate enim pro aliquo non est communicare cum eo, nam alias non possemus priuatim orare pro non toleratis) aut saltem non externa communicatio, quia fit per internam mentis operationem. Secundò, quia Concil. expressè dicit se per suam concessionem nolle subleuare excommunicatos: atqui si hoc modo liceret pro iis orare, multum eos subleuaret, imò maxima ex parte eorum pœnam tolleret. Tertiò, quia tantùm concedit eam communicationem, quatenus est necessaria ad vitanda scandala & pericula, ac ad subueniendum timoratis conscientiis: atqui cùm illa applicatio fiat per actum internum, non potest esse necessaria ad vitandum scandalum, aut similia. imò si nominatim actu externo offerretur sacrificium pro publicè excommunicato, esset potiùs scandalum.

Soto. Conc. Constans.

40 Sed probabilius credo non esse iam prohibitum hoc modo pro talibus orare. ita *Nauar. c.27. n.36. & Henriquez. lib.13. c.11. n.2.* cum aliis.

Licet iam celebrare pro toleratis. Nauar. Henriquez. Constantien.

Probatur. quia Concilium Constantiense absolutè concedit vt possimus cum talibus communicare in omnibus officiis diuinis: atqui sub hac communicatione comprehendit etiam illam, applicationem suffragiorum: ergo hanc concedit. Minor probatur primò. quia cùm talis concessio sit fauorabilis, extendenda est, quantum verba patiuntur, hanc autem secundùm communem loquendi modum facilè patiuntur: nam ob hanc applicationem & participationem dicitur in Ecclesia esse communio Sanctorum. hinc Ecclesia semper hæc duo pro eodem accepit, *non cum aliquo communicare, &c, orationes publicas pro eo facere*: vt patet ex *cap. Sacris 38. & cap. A nobis 28. de sententia excommunicationis.*

c. Sacris. c. A nobis.

41 Secundò, quia vt ex iisdem capitibus patet, æqualiter hæc duo ab Ecclesia permittuntur aut prohibentur, scilicet *pro aliquo publicè orare*, & *recipere oblationes ab eo, vel pro eo factas.* Nam hoc ipso quo Ecclesia has recipit, significat se eum facere participẽ suorum suffragiorũ, quod nullo modo conuenit eam fictè facere. atqui talis receptio est aperta quædam cõmunicatio in officiis diuinis. ergo cùm generatim omnis talis communicatio cõcedatur, etiam illa receptio conceditur, & consequenter vt oretur pro talibus excõmunicatis.

Licitè pro eo celebramus quo cum possumus communicare eiusue oblationes suscipere.

Tertiò, quia aliqui ex aduersariis concedunt tales posse sepeliri in loco sacro: atqui hoc fieri nequit secundùm Ecclesiæ consuetudinem, nisi simul pro iis celebrentur officia diuina. ergo hæc licitè pro iis celebrantur.

Quartò, quia eadem est necessitas concedendi hanc communicationem, ac quamuis aliam in officiis diuinis: nam tam facilè potero effugere ne cum aliquo tali officium diuinum celebrem, atque ne eius oblationes recipiam, aut pro eo celebrem quando vel ipse vel eius amici id rogant, præsertim quando potentes sunt. ergo æqualiter hæc ab Ecclesia conceduntur, præsertim cùm verba quibus hanc communicationem concedit, generalia sint.

42 Dices, Potero me in his officiis ita gerere, vt exteriùs nihil distinguam inter excõmunicatos, & alios, & actu interno omnem fructum aliis applicare, & sic euitabitur omnis turbatio. Sed hoc nullomodo dici potest; nam sic deberem admittere talium oblationes tam communes quàm priuatas, quo facto explicitè iis promitto participationem fructus istius officij, vel etiam me iis hunc applicaturum si aliquid offerant, vt pro iis celebrẽ: quare illa ratione fictionem ac fraudem admitterẽ à simplicitate Ecclesiæ omnino alienã, & sacris personis indignã, si pro iis non orarem.

Recipiens oblationes implicitè promittit orationes.

43 Quintò, quia Ecclesia non videtur excõmunicatos primò & per se priuare suis suffragiis (hoc enim pugnaret cum primario fine ipsius excommunicationis, quæ tanquam medicina ad excommunicati conuersionem instituta est;) sed tantùm secundariò, quatenus hoc est necessarium, vt excommunicati communionem perfectè vitemus. ergo non est verosimile eam nobis concedere, vt cum aliquibus communicemus, & tamen prohibere ne pro iis offeramus illa suffragia.

Excommunicati tantum secundariò priuantur suffragiis Ecclesiæ.

44 Atque hinc patet solutio cuiusdã argumenti, quodquibusdã magnas difficultates ingerit. Quomodo Ecclesia tã pia mater suos filios per excõmunicationem, qua intendit eos sanare, velit priuare suis suffragiis, quæ tamen iis valdè vtilia & quasi necessaria sunt ad sanitatẽ recuperandam, ita vt illa priuatio videatur huic fini repugnare. Dicẽdum igitur est eã hoc facere, quia est necessarium vt ipsi omnino præcidantur à cõmunione fideliũ, præsertim in rebus sacris, atque hoc modo confusi grauitatem sui delicti videant atque exhorrescant. qua ratione hæc priuatio multum valet ad eorum contumaciam frangendam, atque ita communiter plus prodest quàm obsit.

Cur Ecclesia excommunicatos priuet suffragiis.

45 Ad primum argumentum in contrarium Respondeo, etsi priuatim orare pro excõmunicato non sit propriè cum eo communicare, secùs tamen esse de oratione publica, vt patet ex dictis: quæ etsi vt ritè fiat requirat actum internum, non tamen in eo solo consistit, nam est oblatio diuini officij, vel sacrificij, quæ in actu externo consistunt, & in quibus censentur omnes communicare, qui iis quacunque ratione cooperantur, iuxta dicta tomo.1.q.83.a.1.dub.6.concl.4.

Publica oratio habet rationem communicationis.

Ad secundum Respondeo, Conciliũ non velle directè iis aliquem fauorem concedere, indirectè tamen in commodum aliorum necessariò hunc concedere, vt ostendi dub.3, concl.5.

Nota tamen, tales semper peccare petendo talia suffragia, aut offerendo oblationes ad altare, quia hoc iis prohibitum est.

Excommunicati peccant offerendo oblationes. Autor.

Ad tertium neganda est minor, vt patet ex quinto argumento nostro. Adde, etsi Concilium ob illos fines hanc communionem cõcedat, nullo tamen modo velle eam negare in casibus, in quibus fortè ea incommoda cessant: nam generatim eam concedit, & fauores ampliandi sunt, & aliàs nõ satisfecisset timoratis conscientiis, quæ semper fuissent sollicitæ, an fortè in hoc vel illo casu

casu talia incommoda per se cessarent, atque ita communicatio esset illicita.

46 Quod autem additur fore scandalosum, si publice pro ita excommunicato nominatim sacrificium offeratur, generatim non est verum, maximè si eius conuersio petatur; hoc enim non magis potest scandalizare, quàm si admittantur eius oblationes. Imò sæpe posset contingere, vt magna sequeretur turbatio, si non oraretur pro talibus nominatim, vt in iis locis in quibus nominatim in sacrificio solet orari pro Principe & Episcopo, si ipsi publicè fecissent aliquid prohibitũ sub excommunicatione, & statim omnes in sacrificio eorũ nomen omitterent, magna posset oriri turbatio.

47 *Illicitè quandoque pro talibus oratur.*

Dixi, *Non esse tam prohibitum pro talibus orare*, non autem id absolutè semper licere. quia possunt varij casus accidere in quibus hoc esset malum; vt quando inde oriretur scãdalum, quod facilè posset accidere, quãdo tales essent publice hæretici, aut quando tales crederentur foueri in sua malitia videndo pro se adhuc offerri diuina officia, aut crederentur omnino conuertendi, si viderent pro se non orari: tunc enim hæc ex charitate teneremur omittere, sicut etiam tenemur reiicere eorum oblationes, atque etiam omnem communionem præsertim in sacris. qui tamen contrà faceret, etsi peccaret, nullam incurreret pœnam statutam in eos qui communicant cum excommunicatis, vt io simili dixi dub.3.num.20.

48 Secunda difficultas est, Vtrùm non tolerati, si per cõtritionem iustificentur, ante obtentam absolutionem fiant participes suffragiorũ Ecclesiæ. *Nauar.c.27.n.36.* cum quibusdam aliis id affirmat, quia videtur hoc decere pietatẽ Ecclesiæ, vt eos qui iã sunt viua membra Christi, nec nullomodo ampliùs rebellant, desinat priuare suis suffragiis.

Nauar.

49 *Non tolerati nunquam fiũt participes suffragiorum Ecclesiæ ante absolutionem. Soto. Suarez. c. A nobis. c. Sacris.*

CONCLVS. Longè probabilius est tales non fieri participes suffragiorum Ecclesiæ ante absolutionem. ita *Soto d. 22. quæst.1. a.1.§. Attamen dubium, & Suarez d. 9. sect. 3. num. 2.* Probatur quia *c. A nobis 28. & cap. Sacris 38. de sententia excommunicationis*, prohibetur expresè ne pro talibus fiant oblationes aut orationes. Respondent aliqui, hoc ita intelligendum esse, quòd non liceat publicè nominatim pro iis orare. Sed hoc est contra vim verborum. nam in dictis capitulis eodem modo prohibetur pro iis orari post contritionem sicut ante. Respondent alij, non licere quidem pro iis offerre sacrificium, aut orare in officio diuino, inde tamen non sequi eos priuari Ecclesiæ suffragiis. Sed hæc implicant. nam aliquem esse participem suffragiorum Ecclesiæ, nihil est aliud quàm sacrificium aut preces Ecclesiæ pro eo offerri. Ecclesia autem, vt ipsi cõcedunt, expresè prohibet hæc pro iis offerri. Et ratio est, quia cùm talis legitima auctoritate illa pœna sit illigatus, non conuenit eum aliter quàm per legitimam auctoritatem ea solui. Confirmatur, quia excommunicatum priuari suffragiis Ecclesiæ non aliter scimus quàm quia iura prohibent pro eo fieri oblationes ac orationes: ergo secundùm sensum Ecclesiæ idem est, non licere hæc pro aliquo offerre, & eum priuari suffragiis Ecclesiæ. aliàs malè vnum ex alio colligeremus.

Malè dicitur esse particeps suffragiorum Ecclesiæ is, pro quo non licet diuina offerre.

DVBIVM VII.

De tertio effectu excommunicationis.

50 *Excommunicati prohibentur interesse diuinis. c. Alma.*

TErtius effectus excommunicationis est, quòd excõmunicatus prohibeatur celebrare diuina officia, aut iisdem interesse. quare si non sit toleratus alij non possint hæc coram eo celebrare; vt patet *cap. Alma mater, de sententia excommunicationis in 6.* vbi etiam illis diebus, quibus tempore interdicti licet publicè celebrare diuina officia, iubentur excommunicati excludi. Est communis Doctorum. Quare cùm materia grauia sit, peccãt mortaliter omnes excommunicati, audientes notabilem partem diuini officij, nisi ignorantia, aut aliqua necessitas eos excuset. Similiter grauiter peccant qui coram non toleratis diuina officia celebrant, vt patet *cap. Is qui, de sententia excõmunicationis in 6.* Imò *c. Episcoporum, de priuilegiis, in 6.* iis qui tales ad diuina officia præsumunt admittere, interdicitur ingressu Ecclesiæ.

Peccant mortaliter audientes.

Item is, qui coram non toleratis eã celebrat. c. Is qui. c. Episcoporum.

51 *Clement. 2. de sent. Etiam vi à diuinis excludendi sunt, aut hæc omittenda.*

Hinc si dum celebrantur diuina officia ingrediantur excommunicati non tolerati, monendi sunt vt exeant, & si moniti parere noluerint, nouam excommunicationem Papæ reseruatam incurrũt, vt habetur *Clementina 2. de sententia excommunicationis.* & si commodè fieri potest, vi expellendi sunt, quia ibi manendo quandam vim Ecclesiæ inferunt. Quòd si expelli non possunt officium diuinum omittendum est, etiamsi ipsum Missæ sacrificium inceptum sit, vt ex eadem Clementina apertè colligitur, & communiter omnes Doctores docent, modò in sacrificio canon nondum sit inchoatus. Quòd si hic inchoatus sit, cõsecratio tamen nondum sit incepta, vtrùm tunc sacerdos teneatur desistere, an verò possit prosequi, variant Auctores, & vtrimque sunt probabiles coniecturæ. Quare vtrumque licitè fieri potest, vt apertè etiam colligitur ex *D.Thom. in 3.p. qu.83.a.2.ad 2.* vbi dicit tutius esse, celebrantem qui ante consecrationem recordatur se esse excommunicatum, ab inceptis desistere, insinuans non esse necessariũ. ergo minùs erit necessarium cum desistere ob ingressum excommunicati, quia minùs indecens est excommunicatum audire sacrum, quàm celebrare.

Quid faciendũ si dum celebratur, non toleratus ingrediatur.

D.Thom.

Quòd si consecratio sit inchoata, omnino debet sacrificium perfici, saltem vsque ad communionem impletam, quia cùm tunc sit substantialiter inchoatum, nullo modo debet relinqui imperfectum. alij tamen omnes tenentur è templo discedere relicto solo ministro cum sacerdote. Addunt tamen communiter Doctores, post peractam communionem sacerdotem debere discedere ab altari, & reliqua in sacristia secretò perficere.

52 *Non possumus cum non toleratis simul orare.*

Similiter ex eodẽ capite prohibetur omnibus aliis, ne cum non tolerato simul orẽt, verbi causa simul recitando alternatim horas canonicas siue publicè, siue priuatim, aut simul audiendo sacrũ. vt communiter auctores fatentur, & patet ex *cap. Excommunicatos 11. qu. 3. & cap. Nuper de sententia excommunicationis*, vbi inter cõmunicationes prohibitas numeratur oratio facta cum excommunicato. Et ratio est, quia omnis communicatio

c. Excommunicatos. c. Nuper.

cum

cum excommunicato est prohibita, qui autem legit cum aliquo horas cum eo communicat, vt per se patet; & similiter qui cum eo audit idem sacrum, quia omnes audientes idem sacrum aut officium diuinum censentur per modum vnius illud Deo offerre, ac preces ad eum cōmunes fundere, atque ita inter se communicare.

55 — Soto. Qualis præsentia excommunicati requiratur vt teneamur ideo diuinum officium omittere.

Nota primò cum *Soto in 4. d. 22. q. 1. a. 4. §. Sed verùm* & aliis cōmuniter, vt sacerdos debeat desistere ab officio, aut alij templo exire, non sufficere quòd non toleratus sit in Ecclesia, nisi ita sit vt eandem Missam idémve officium diuinum posset dici audire; quia aliàs non poterit dici cum iis in oratione communicare. Quare nihil oberit si in alia templi parte aliis rebus intendat, aut etiam ita oret, vt secundum communem hominum sensum non possit dici interesse illi sacro, vt si audiret ibi concionem, aut aliud sacrum, aut eo loco oraret ex quo vix eminus posset videre audientes sacrum, nec vllam cæremoniam cum iis communem in surgendo aut stando exerceret.

Excommunicati tenentur legere horas.

Nota secundò, excommunicatum qui ratione ordinis aut beneficij tenebatur horas legere, etiā teneri eas priuatim legere sicut priùs, etiamsi ratione excōmunicationis fructibus beneficij forte priuetur, quamdiu non priuatur ipso beneficio, quia sua culpa iis priuatur, & sibi debet imputare quòd eos non recipiat.

54 — An excommunicatus possit dicere. Dominus vobiscum.

Notant plurimi tertiò, eum inter recitandum nō posse dicere *Dominus vobiscum*, quia esset quædam communicatio cum aliis, sed eius loco debere dicere, *Domine exaudi orationem meam.* Addunt aliqui, sacerdotem aut diaconum excommunicatum dicentem inter legendum horas *Dominus vobiscum*, fieri irregularem, quia est actus ordinis. Sed etsi hoc sit probabile quando ille hoc facit solemniter in officio publico; si tamen hoc faciat dum solus priuatim horas legit, non videtur esse verum. Primò, quia etsi soli sacerdotes & diaconi soleant ea oratione vti, tamen ea vti priuatim non videtur propriè actus ordinis. nam aliàs subdiaconus dicendo priuatim, *Dominus vobiscum*, fieret irregularis, quod nimis durum est. Secundò, irregularitas statuta in pœnam non incurritur, nisi ob peccatum mortale, talis autem materia est leuior quā vt sufficiat pro peccato mortali, vt cum aliis benè notat *Auila 2. parte c. 6. disp. 4. dub. 6. conclus. 3.* imò ibidem addit talem ea verba ita recitando non peccare, & dicit multos viros doctos ita sentire. & videtur posse probari, quia cùm hæc communicatio valde leuis sit & remota, non videtur esse tanti momenti, vt propter eam præscriptus ab Ecclesia modus dicendi horas debeat inuerti. nam non minor videtur communicatio quādo quis dicit, *Venite adoremus*, &c. aut, *Iube Domine benedicere*; & respondet, *Benedictione perpetua benedicat nos Pater æternus*, & similia: & tamen hæc licitè ab excommunicato dicuntur. Sed hæc argumenta nōn conuincunt. quare sequenda est communior opinio, scilicet talem peccare venialiter dicendo, *Dominus vobiscum.*

Auila.

55 — Nauar. Excommunicatus cum alio legens priuatim horas peccat venialiter. Suarez. Couarru. Henriquez.

Nota quartò, *Nauarr. c. 27. n. 36. §. Ad quintum*, putare excommunicatum non peccare legendo horas canonicas, aut alias preces priuatim cum aliquo alio; sed repugnat iuribus nu. 43. citatis, & communi sententiæ. Meliùs *Suarez d. 12. sect. 2. n. 18.* citans Couar. & *Henriquez l. 13. c. 7. n. 2.* dicunt eum peccare, venialiter tamen, quia in ratione communicationis est materia leuis.

56 — Nauar. Auila. Suarez. Non peccat non audiendo sacrum.

Nota quintò, cum *Nau c. 22. n. 3. Auila 2. p. c. 6. disp. 4. dub. 7. Suare tomo 5. d. 88. sect. 6.* excommunicatum non peccare nō audiendo Missam, etiamsi negligens sit in petenda absolutione, & hac ratione forte contra charitatem sui & obediētiam Ecclesiæ debitam peccet (quæ per censuras intendit eum ad subiectionem & recōciliationem compellere.) Ratio est, quia quamdiu est excommunicatus Missam audire non potest, nec illud præceptum tanti momenti est, vt ipsum obliget vt tam remotè se disponat vt fiat capax audiendi sacrum. sicut incarceratus propter debita etsi peccet contra iustitiam non soluendo creditoribus cùm facilè posset, non tamen peccat non audiendo sacrum, nec tenetur ideò citiùs soluere vt possit audire sacrum.

57 — Peccat tamen omittendo confessionem aut communionem.

Secùs est de omissione confessionis & communionis annuæ; nam si excommunicatus omittat procurare absolutionem, cùm eam facilè obtinere posset, peccat illam omittendo. tum quia hoc præceptum est magni momenti, nec admittit tam faciles excusationes. tum maximè quia præceptum confessionis directè obligat peccantem, vt procuret sibi solutionem omnis vinculi quod eum diuidit ab vnione Dei vel Ecclesiæ, & consequenter vt procuret absolutionem ab excommunicatione si ea ligatus sit. Idemque etiam conuenit præcepto communionis, quæ, cùm instituta sit vt perfectius Christo eiúsque corpori vniamur, obligat nos vt tollamus ea omnia, quæ hanc vnionem impediunt.

58 — Licitè interest concioni. c. Responso.

Nota sextò, excommunicatum licitè interesse concioni, vt apertè habetur *c. Responso, de sententia excōmunicationis.* ratio est, quia licitè possumus ei suadere ea quæ ad ipsius conuersionem faciunt, atque ipse licitè ea audire potest; hoc autem fit in concione. Similiter (vt cum aliis notat *Soto in 4. d. 22. q. 1. a. 4.*) docens lectionem publicam non tenetur eam omittere, nec discipuli tenentur discedere eò quòd ingrediatur excommunicatus, quia hæc communicatio non est tanti momenti vt cum tanto onere alij debeant eam vitare: peccat tamen excommunicatus se ingerendo aut docendo. Addit tamen *Soto* suprà, toleratum non peccare hæc faciendo. sed hoc non videtur verū nisi notabilis aliorū necessitas eum excuset; quia tolerati eodem modo quantum est ex parte sua, tenentur alios vitare, atque non tolerati.

Soto. Peccat audiendo publicam lectionē, hæc tamen nō est ideò omittenda.

Soto. Quando toleratus peccet publicè docendo.

Licitè priuatim in templo orat. Henriquez.

Nota septimò, quosdam putare excommunicatum non posse vnquam etiam priuatim orare in templo; sed verius esse eum hoc licitè facere quando ibi nullum fit officium diuinum, quia nullibi est prohibitum. ita cum communiore sententia. *Henriq. l. b. 13. c. 7. n. 2.*

DVBIVM VIII.

De quarto effectu excommunicationis.

59 — Priuatur Ecclesiastica sepultura.

QVartò, excommunicatus si moriatur ante absolutionem, priuatur sepultura Ecclesiastica, ita vt nec possit sepeliri in loco sacro; nec à clero

clero ſolenniter ad ſepulcrum deduci, nec Eccleſiaſtica officia pro iis celebrari poſſunt. quia hæc reputatur ab Eccleſia quædam cum iis communicatio, quibus autem non cõmunicamus viuis, nec mortuis communicare poſſumus. ita communiter Doctores, & patet ex *c. Sacris, de ſepulturis.* Sunt hæc autem vera etiam quando excommunicatus omnino creditur pœnitens deceſſiſſe, & quantum potuit abſolutionẽ procuraſſe, modò vere non fuerit abſolutus, vt patet *c. Sacris* 38. *&* *c. A nobis* 28. *de ſententia excommunicationis.* debet tamen talis poſt mortem abſolui, & ita frui Eccleſiaſtica ſepultura, vt ibidem dicitur.

c. Sacris. c. A nobis. Si pœnituerit poſt mortem abſoluendus.

60 Excommunicati in loco ſacro ſepelientes excommunicantur.

Nota primò, eos qui temeraria audacia excõmunicatos ſepeliunt in loco ſacro, incurrere excommunicationem, à qua nequeunt abſolui antequam parti ex arbitrio Epiſcopi ſatisfecerint, vt habetur *Clementina prima de ſepulturis.* Locus verò tali ſepultura polluitur & debet reconciliari, ac corpus debet extrahi & in locum prophanũ proiici, niſi fortè eius oſſa ita fuerint permiſta fidelium reliquiis vt diſcerni nequeant: tunc enim ne cum zizaniis eradicetur etiam triticum, debet ibi relinqui, vt dicitur *c. Sacris de ſepulturis.*

c. Sacris.

61 Quinam dictã pœnam incurrant.

Nota ſecundò, ad hanc pœnam incurrendam requiri primò, vt temeraria audacia prohibitio violetur, quare ab ea excuſat omnis facti vel iuris ignorantia, quæ non ſit affectata vel ei æquiualens, iuxta dicta diſp. 13. dub. 11. n. 93. Secundò, vt ſepeliatur in cœmeterio ſiue loco fidelium ſepulturæ deputato, ſub quo etiam comprehenditur templum: hoc enim apertè dicitur in ipſo capitulo. Quare ſine iuſta cauſa aliqui dicunt, eos hanc pœnam incurrere, qui excommunicatos cum ſolenni pompa ſepeliunt loco omnino prophano. hoc enim nullo iure probant. Qui verò ita ſepeliunt hæreticos cõdemnatos, eorumq́ue fautores, non debent abſolui, niſi eorum oſſa propriis manibus exhumata abiecerint; & locus perpetua debet carere ſepultura. vt habetur *c. Quicunque, de hæreticis in* 6. Vnde patet, talem locum non poſſe reconciliari. Hoc tamen vt notat *Suarez. diſp.* 12. *ſect.* 4. *n.* 13. intelligendum eſt de loco adæquato in quo hæreticus fuit ſepultus. quia verba in rigore non amplius exigunt; non autem de toto templo aut cæmeterio: hoc enim eſſet nimis graue, nec videtur vſu receptum.

Pœnæ ſepelientium hæreticos. c. Quicunque. Suarez.

62 Eſt autem hic difficultas primò, Vtrum hac prohibitione cõprehendantur etiam excõmunicati tolerati? Prima ſententia abſolutè docet omnes publicè excommunicatos ea cõprehendi. ita *Caiet. verbo Excommunicatio c.* 46. & quidam alij.

Caietan.

Secunda abſolutè negat toleratos ea comprehendi. ita *Suarez. d.* 12. *ſect.* 4. *n.* 5. *Nauar. c.* 27. *n.* 137. *Henriqu. l.* 13. *c.* 7. *n.* 2. *&* *c.* 11. *n.* 3. Ratio eſt, quia prohibitio ſepulturæ immediatè dirigitur non ad mortuum, qui eius eſt incapax, ſed ad viuos, qui iam non prohibentur cõmunicare cum toleratis.

Suarez. Nauar. Henriquez.

Tertia ſententia eſt media, docetq́ue nos iam prohiberi tales ſepelire loco ſacro, quia hoc directè cederet in eorum fauorem, tamen contrà facientes non incurrere cenſuram, quia iam licet nobis cum iis communicare; niſi fortè ſepeliantur hæretici, quos abſolutè ſine reſpectu ad excõmunicationem *c. Quicunque, citato* prohibemur ſepelire loco ſacro. Ita *Auila* 2. *p. c.* 6. *diſp.* 9. *dub.* 6. §. *Ad primum, verſu Per hac patet.* iuncta *diſp.* 10. *dub.* 1. *concl.* 3. *ſub finem, &* *dub.* 6. *concl.* 3.

c. Quicunque. Auila.

63 Sepeliens excommunicatũ toleratum dictas pœnas nõ incurrit. Conſtantien.

Conclvs. I. Vt quis dictas pœnas incurrat, non ſufficit eum ſepelire excommunicatum toleratum. Quia Cõcilium Conſtantienſe concedit nobis abſolutè cum tali communicare in ſacris & prophanis, nec ſepultura vllibi excipitur. Et confirmatur. quia poſſumus communicare mortuis quibus potuimus communicare viuis, vt apertè colligitur ex *c. Sacris de ſepulturis.* Atqui talibus potuimus cõmunicare viuis: ergo etiam mortuis.

c. Sacris.

64 Quod verum eſt etſi ſepeliatur hæreticus.

Conclvs. II. Hoc verum eſt etſi ſepeliatur hæreticus. Primò, quia Conſtantienſe abſolutè & generatim concedit vt non teneamur alicuius cõmunionem vitare ratione cuiuſcumque ſententiæ, aut cenſuræ. quare etſi prohiberemur vitare hæreticus præcisè, quia hæretici ſunt præſcindendo ab omni cenſura, nihilominus nõ prohiberemur iam ſepelire non denuntiatos. Secundò, quia nulla ratione probatur ius prohibere ſepulturam hæreticorum præſcindendo ab omni excõmunicatione. Tertiò, quia *c. Quicumque citatum*, loquitur ſatis apertè de hæreticis damnatis per ſententiam, qui etiam modò non ſunt tolerati, vt notat *Suarez. d.* 12. *ſect.* 4. *nu.* 13.

c. Quicumque. Suarez.

65 Talis tamen peccat contra ius naturæ.

Conclvs. III. Sepeliens loco ſacro excõmunicatum etiam toleratum, quem publicè conſtat mortuum impœnitentem, peccat contra reuerentiam loci & finem ad quem inſtitutus eſt. Ratio eſt, quia omnino indecens eſt eum quem moraliter & publicè conſtat eſſe damnatum inferre in terram ſacram, & fidelium reliquiis eius cadauer miſcere; & ſignificatur illo actu eum dignum eſſe Eccleſiaſticis ſuffragiis, iiſque poſſe iuuari, qui iis omnino indignus & incapax eſt. quare Paſtores niſi grauiora incommoda timeantur, tenentur tales Eccleſiaſtica ſepultura prohibere.

66 Niſi excommunicatus pœnitens deceſſerit.

Conclvs. IV. Quando conſtat excommunicatum toleratum dediſſe ſigna pœnitentiæ ante mortem, etſi non fuerit abſolutus, licitè ſepelitur in loco ſacro, quia nullo iure poſitiuo vel naturali hoc prohibetur, & licitè ſuffragia Eccleſiæ ei applicamus, vt dixi dub. 6. n. 40.

Conclvs. V. Idem dicendum eſt quoties dubitatur vtrùm talis pœnitens deceſſerit, quia melior pars præſumenda eſt. Imò quoties publicè non conſtat eum impœnitentem deceſſiſſe, poteſt ſepeliri, quia alias eius prohibitio cederet in grauem infamiam amicorum, quam iure naturæ tenemur vitare.

67 Secunda difficultas eſt, quinam ad hanc pœnã incurrendam dicantur ſepelire excommunicatũ? Multi volunt eos ſolos hanc pœnam incurrere, qui propriis manibus cadauer foſſæ imponunt, quia hi ſoli propriè dicuntur ſepelire, & verba pœnam importantia, in rigoroſo ſenſu ſunt accipienda. ita *Caietan. verbo Excommunicatio c.* 46. *Nauar. c.* 27. *nu.* 137. & multi alij viri doctiſſimi, ob quorum auctoritatem hæc ſententia videtur non eſſe improbabilis, & verba legis in rigore poſſent ita accipi. Sed difficile eſt credere eã fuiſſe mentem legiſlatoris, quia ſic lex fuiſſet planè fruſtra, & ferè nugatoria nã cùm ij qui ita ſepeliunt, ſint ſemper homines viles, & ignari omnium iurium, & quia putant ſe licitè agere quidquid iis alij præcipiunt; poſita illa ſententia ſepelientes ex-

Non eſt improbabile eos qui tales per alios ſepeliunt non incurrere dictas pœnas. Caietan. Nauar.

com-

communicatum vix vnquam censuram incurrent. nam neque procurantes sepulturam eam incurrent, neque etiam manibus suis eam exequentes, quia hi propter ignorantiam excusabuntur; & quicunque cupient suum mortuum quantumcunque excommunicatum sepelire, facillimè reperient qui illud officium sint parati subire, & ipsi sine vlla pœna id procurabunt.

68 Quare *Suarez disp. 12. sect. 4. n. 10.* cum aliis viris doctis docet eos etiam hic dici sepelire, qui sepulturam procurant. Quia in hos propriè convenit, tale quid temeraria audacia facere & in contemptum clauium, quia hi possunt apprehendere hoc in contemptum clauium fieri, non autem rudes illi homines. quare hæc sententia videtur probabilior. Alij quidam, quos citat *Silvester verbo Excommunicatio 9. nu. 70.* volunt comprehendi omnes eos qui funus comitantur ad sepulchrum, aut hoc sepeliri permittunt, cùm tenerentur impedire. Sed alij melius hoc negant, quia vere non sepeliunt. sicut nec illi qui tumbam conficiunt, aut fossam faciunt, aut etiam cadauer vsque ad cœmeterium ferunt; sed illi qui cadauer in fossam immittunt, aut id fieri curant. vt docet Suarez suprà.

Suarez. Contrarium probabilius.

Silvester.

Suarez.

DVBIVM IX.

De quinto effectu excommunicationis.

69 QVintus effectus est, quòd efficiat excommunicatum inhabilem ad acquirenda beneficia Ecclesiastica. hinc collatio beneficij ei facta, eiusue ad ipsum electio aut præsentatio inualida sunt, vt communiter auctores docent ex *cap. Postulastis 7. de clerico excommunicato.* vbi dicitur talibus non posse conferri beneficia, eósque sine dispensatione non posse retinere ea, quæ tunc fuerunt adepti; quibus verbis clarè significatur eos tunc inualide ea acquirere. quod communiter Doctores de omnibus omnino beneficiis intelligunt, quia ius generatim loquitur & eius ratio generatim valet, quia scilicet eliguntur ad officium, cui tunc nequeunt desetuire. vt dicitur *c. eodem titulo.*

Excommunicato inualidè confertur beneficium. c. Postulastis.

70 Nota, hæc vera esse etiamsi excommunicatus sit toleratus. nam etsi Concilium Constantiense permittat nobis cum talibus communicare, non tamen reddit eos habiles ad beneficia acquirenda, quia sic immediatè iis magnum fauorem præstaret. Item etiamsi ipse suam excommunicationem ignoret, vt quia oblitus est se eam incurrisse, aut falsò putat se validè absolutum esse. quia etsi ignorantia excuset aliquem à peccato, non tamen reddit eum habilem ad aliquem actum, ad quem aliàs inhabilis est. ita communiter Doctores contra *Navar. in cap. Fratres, de pœnitentia d. 5. nu. 45.* qui putat secundam hanc collationem validam esse.

Etiamsi toleratus sit. Constanz.

Aut suam excommunicationem ignoret.

Navar.

71 Notat tamen *Suarez disp. 13. sect. 1. n. 3.* excommunicatum qui bona fide beneficium accepit in excommunicatione, eique deseruiuit, etsi postea re cognita teneatur illud relinquere, posse tamen retinere fructus interim perceptos, qui respondent congrue ipsius sustentationi, quia hi ei pro seruitio impenso debentur. Qui tamen huic sustentationi superflui sunt, restituendi sunt: quia ipse non habet ius nisi ad congruam sustentationem. nisi fortè bona fide eos ita expendisset, vt ex iis non esset factus ditior: tunc enim nec tenetur ad restitutionem ratione rei acceptæ, quia hæc nullo modo exstat, nec ratione iniustæ acceptionis; quia bona fide fructus recepit ac consumpsit. Secùs est de eo qui nouit suam inhabilitatem, quia hæc omnia iniustè facit. Notat tamen *Henriquez l. 13. c. 3. n. 3.* si talis postea illud beneficium legitimè obtineat, posse eus fructus retinere, quia hoc beneficium eousque vacauit, & fructus beneficij vacantis debentur successori. Sed vt hoc sit probabile, necessarium est vt ipse interim per se vel alium curarit fieri omne officium illi beneficio debitum: nam aliàs melioris esset conditionis qui inualidè quàm qui validè beneficium obtinuisset.

Suar. Qua ratione possit retinere fructus beneficij quod bona fide possedit.

Henriquez.

Nota secundò, ea, quæ hic dicta sunt de excommunicato, communiter ferè auctores extendere ad suspensum & interdictum. Aliqui tamen putant, collationem his factam non esse irritam, sed irritandam. vide *P. Lessium de iustitia c. 34. d. 22. n. 116.*

Lessius.

72 Est autem hic difficultas primò, vtrùm, quando alicui excommunicato collatum est beneficium, hæc collatio postea per absolutionem reualidetur, ita vt tunc siue noua collatione possit validè acceptari?

Prima sententia id absolutè affirmat: Primò, quia talis collatio (idémque est de electione & præsentatione) quantum est ex parte conferentis valuit (quia in eo nullum fuit vitium) & tantùm est inualida, ratione incapacitatis ipsius collatarij; ergo hac sublata illa absolutè obtinet vim suam. Secundò, quia conferens alicui beneficium censetur in ea voluntate permanere donec eam reuocet; ergo si eam non reuocauit ante alterius absolutionem, censebitur adhuc tunc velle ei conferre beneficium, quæ voluntas erit efficax, cùm nullum tunc sit impedimentum. hanc sententiam videntur tenere plurimi quos citat *Sanchez libr. 8. de matrimonio d. 7. numero 12.* dum dicunt collationem aut electionem inualidam ob electi impedimentum, hoc per dispensationem sublato conualescere.

Quidam censent eam collationem per excommunicati absolutionem conualescere.

Sanchez.

73 Quam sententiam, etsi contrariam putet probabiliorem, ipse dicit non esse improbabilem Doctorum auctoritatem, adhibita triplici limitatione. Prima est vt hoc impedimentum sit occultum, atque ita collatio saltem in foro externo sit valida. Secundò, vt illa reualidatio non cedat in præiudicium tertij, qui fortè simul cum eo electus fuerit. Tertiò, vt collatarius aut electus non acceperit possessionem beneficij ante absolutionem. quia sic fieret intrusus, & incapax beneficij.

Dicta sententia tripliciter limitatur.

Secunda sententia est Panorm. apud Sanchez suprà, qui docet primam sententiam tunc esse veram, quando collator nouit vitium collatarij, quia tunc non potest suam collationem inualidare. vt patet ex *c. Nulli 8. de electione in 6.*

Panorm.

c. Nulli.

74 Tertia sententia docet, eo casu opus esse post absolutionem noua collatione. Ita *Navar. c. 27. numero 194.* & ferè communiter Doctores. & hæc est verior.

Contraria sententia est verior. Navar.

Ccc Proba

Pobatur primò, quia iura absolutè irritant talem collationem, actus autem irritus est ac si non esset.

Secundò, quia quando alicuius consensus essentialiter requiritur ad alicuius rei valorem, si ille detur eo tempore quò obiectum est incapax, est ita nullus, vt postea non conualescat: atqui hic consensus fertur circa obiectum incapax, (excommunicatus enim est incapax beneficij acquirendi.) ergo collatio ei facta numquam conualescit. Et confirmatur, quia, vt dicemus infra, matrimonium inualidum ob aliquod impedimentum dirimens numquam conualescit sine nouo consensu. Quæ argumenta etiam militant contra secundam sententiam, quia cùm talis sit incapax illius beneficij acquirendi, collatio ei facta siue scienter siue ignoranter est absolutè inualida.

74 Ad primum argumentum primæ sententiæ, nego consequentiam, quia etsi illa collatio fuerit solùm inualida ratione incapacitatis collatarij; tamen fuit absolutè inualida; & consequenter numquam conualescit, vt patet ex dictis.

Actus internus nihil operatur nisi exterius exponatur.

Ad secundum Resp. quantuncumque talis in priore voluntate perseueret post absolutionem, imò etsi cognita illius absolutione habeat actualem voluntatem conferendi ei beneficium, nihil tamē efficit, nisi post absolutionem hanc voluntatem collatario externo aliquo signo indicet. quia in omnibus promissionibus, donationibus, aliisque pactis humanis interior voluntas nihil operatur nisi exteriùs explicetur, vt docet *P. Lessius de iustitia c. 18. d. 5.* quamuis autem hic præcessetit exterior collatio, hæc tamen nihil facit ad rem, quia illa solùm processit ex præcedente illa voluntate, quæ fuit inualida, nec vllo modo potest esse index voluntatis, quæ sequitur ipsam absolutionem, quia illa eodem modo se habet siue hæc sit, siue non sit.

Lessius.

75 Hinc sequitur primò, neminem cum tali posse post absolutionem dispensare vt beneficium retineat, nisi habeat aliqua ratione potestatem hoc beneficium ei conferendi, qualis est Pontifex, & omnis is ad quem pertinet illius beneficij collatio. ratio est, quia talis dispensatio nihil est aliud, quàm virtualis quædam ipsius beneficij secunda collatio. Communiter autem obtenta absolutione is poterit tali hoc beneficium secundo conferre qui primo contulit, nisi ipse iure conferendi priuatus sit, aut collatio ad alium sit deuoluta, aut collatarius se in beneficij possessionem intruserit.

76 Sequitur secundò, esse graue peccatum talibus conferre beneficium, cōsue ad hoc eligere, aut præsentare (eadem enim est horum omnium ratio) non solùm quia est communicatio quædam cum excommunicatis (quæ ratio non habet locum in collatione facta tolerato) verùm etiam quia singulariter prohibitum est talibus vtpote indignis beneficia conferre; vt patet ex *c. 1. de postulatione prælatorum, sub finem.* hinc *c. Postulastis 7. de clerico excommunicato*, dicitur eos qui scienter talibus beneficia conferunt tamdiu debere à collatione beneficiorum suspendi, donec veniam mereantur. Est tamen hæc suspensio non lata sed ferenda, & videtur solùm habere locum

Quomodo peccent & qua pœna puniantur qui beneficia conferunt excommunicatis.

c. Postulastis.

in iis qui conferunt non toleratis beneficia; quia hi soli iam violant censuram, cuius violationis intuitu videtur hoc capitulum hos velle puniri. Conferens tamen beneficium habens curam animarum aut ad illud eligēs excommunicatum, pro illa vice potestate eligendi aut conferendi priuatur. vt patet ex *c. Cum in cunctis 7. §. Clerici, de electione.* vbi tali pœna plectuntur indignum eligentes eive beneficia conferentes. patet autem excommunicatum indignum esse beneficio.

c. Cum in cunctis.

77 Secunda difficultas est, vtrùm is, cui ante excommunicationem fuit collatum beneficium, postea excommunicatus validè illud acceptet? Plurimi quos refert *Couar. l. 3. variarum resolut. c. 16. n. 4.* id affirmant. Ratio est, quia totum ius ad beneficium acquiritur per collationem, quæ valida fuit, & acceptatio tantùm requiritur tanquā conditio sine qua non. Sed hæc ratio non est vera. nam vt patet ex *c. Si tibi absenti 17. de prebendis in 6.* per collationem solùm acquiritur ius ad rem per acceptationem autem ius in re; quare hoc non potest acquiri ab eo qui incapax est iuris acquirendi.

Couar.

c. Si tibi absenti. Per solam collationem beneficij tantum acquiritur ius ad rem: per acceptationē ius in re.

Alij ob dictam rationem docent eam acceptationem absolutè esse inualidam. ita quidam Iuristæ apud Couar. supra.

Couar.

Tertiò, alij docent per talem acceptationem non acquiri quidem vllum nouum ius in beneficium durante excommunicatione, ac hac ratione esse inualidam, valere tamen ad hoc vt acceptans sufficienter declaret suum consensum, atque ita postea absolutus ab excommunicatione acquirat ius in re in ipsum beneficium, virtute prioris acceptationis quę censetur adhuc permanere. Vnde infertur, quòd si collator alteri præfixerit certum tempus ad acceptandum beneficium, & hic toto ille tempore manserit excommunicatus, collatorem eo lapso posse illud cui voluerit conferre. quia acceptatio in excommunicatione facta acceptanti non tribuit maius ius, quàm si non fuisset facta.

78 Qua in re etsi tertia sententia sit satis probabilis, credo tamen secundam probabiliorem. Ratio est, quia vt patet ex *cap. Si tibi absenti 17. de prebendis in 6.* non minus quis acquirit ius in beneficium per validam collationis acceptationē, quàm per ipsam collationem. atqui ipsa collatio facta excommunicato est omnino inualida, quia hic est incapax ad acquirendum ius in beneficium: ergo similiter acceptatio ab eodem facta erit inualida.

c. Si tibi absenti. Excommunicatus omnino inualide acceptat collationem beneficij.

Nec refert quòd talis acceptatio sufficiat ad declarandum consensum acceptantis, & quòd censeatur in eo permanere donec absolutus sit, quia etiam collatio facta excommunicato sufficit. vt declaret collatorem habuisse verè voluntatem conferendi tali beneficium, & potest in ea permanere donec tollatur excommunicatio, & tamen vt alter validè beneficium acquirat, debet secundo conferri.

Dices, esse diuersam rationem, quia collatio cōfert verè ius alteri, acceptatio verò nullo modo, sed tantùm est conditio requisita vt collatio suum effectum operetur. Respondeo negando assumptum. nam vt res aliqua fiat mea non minùs dependet à meo eam acceptanti consensu, quàm

quàm ab alterius eandem dantis; atque ideo vtriusq; consensus prout componit integrum pactum, est simpliciter causa acquisitionis dominij.

79 Tertia difficultas est, vtrùm excommunicatus possit recipere fructus sui beneficij, quod iam antè obtinuerat, quo per excommunicationem non priuatur, vt cum cōmuni sententia suppono.

Prima sententia id absolutè negat. Fundatur præcipuè in *c. Pastoralis* 53. §. *Verum, de appellationibus.* vbi Pontifex interrogatus, vtrùm quando iam excommunicatus appellat à sententia possit nihilominus eum iudex denuntiare, & ad tempus beneficiis spoliare? Respondet talem licitè denuntiare, quia cùm excommunicatio secum trahat executionem, per denuntiationem, non magis ligatur. Et addit, *Et illi prouentus Ecclesiastici meritò subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur.* Quibus verbis Pontifex significat tali subtrahi fructus per ipsam excommunicationē præcisè. Quod probatur primò, quia comparat subtractiooem fructuum cum negatiooe communionis; atqui hæc de facto negatur omni excommunicato, ergo etiam fructus eidem subtrahuntur. Secundò, quia Pontifex dicit excommunicatum ideò post appellationem posse denuntiari, quia per hoc ampliùs non ligatur, insinuans quòd hoc non possit fieri, si per hoc ampliùs ligaretur: atqui si non esset de facto priuatus fructibus, per eorum subtractionem ampliùs ligaretur; ergo hæc post appellationem fieri non posset: quod falsum est. Tertiò, quia verbum *subtrahuntur* cùm non dirigatur ad iudicem, videtur significare sententiam latam, non autem ferendam, iuxta dicta disp. 13. n. 20. Quartò, quia cùm fructus dentur propter officium, excommunicatus qui non potest facere officium, oon videtur posse recipere fructus. & hanc sententiam tenet *Couar. l. 3. variar. resol. c. 13. n. 8. versu Duodecimo hinc etiam*, & multi alij.

c. Pastoralis.

Couar.

80 Secunda seotentia docet, hoc solum esse verum in excommunicato qui perseuerat contumax negligendo absolutionem. ita cum aliis *Nauar. c. 25. nu. 154.* Addunt tamen aliqui talem nihilominus posse percipere fructus suo seruitio respondentes, si beneficio inseruiat. Addit *Siluester verb. Clericus 4. nu. 17.* clericum pauperem posse suscipere fructus oecessarios suæ sustentationi.

Nauarr.

Siluest.

Tertia sententia absolutè docet, talem licitè omnes fructus percipere modò beneficio per se vel alium inseruiat, quòd si non inseruiat, teneri ad restitutionem, sicut alius teneretur. Ita *Nauarrus de restit. l. 5. c. n. 238. Auila p. 2. c. 6. disp. 6. dub. 1. concl. 2.* & alij. Et eandem videtur tenere cum multis aliis *Sanchius l. 3. de matrimonio disp. 51. n. 12.* vbi docet suspensum ab officio, si nihilominos per se vel alium beneficio inseruiat, licitè percipere eius fructus; & vt patet ex n. 10. circa medium, ipse videtur in hac re æquiparare suspensum ab officio excommunicato.

Nauarr.
Auila.

Sanchius.

Probatur primò, quia tam grauis pœna non est statuenda sine certo textu: atqui nullus certus textus pro ea potest adferri, quia nullus alius adfertur quàm *dictum cap. Pastoralis*, quod eam non probat, sed potiùs contrarium. vt patebit ex solutione argumentorum. ergo talis pœna non est statuenda. Secundò, quia, vt loco citato fusè docet Sanchius, suspensus ab officio non est suspensus à beneficio. atqui excommunicatus non aliter videtur priuatus fructibus, quàm quatenus est suspensus ab officio, ergo nō est iis simpliciter priuatus. Minor probatur. quia excommuuicatio per se & immediatè solùm priuat communione fidelium, reliquis autem rebus (nisi aliud in iure expresè habeatur) tantùm priuat quatenus haberi non possuut sine communione prohibita: atqui excommunicatus potest retinere ius ad fructus ad illos percipiendos, imò etiam eos percipere non vsurpando vllam communicationem sibi prohibitam. sicut potest percipere fructus suorum agrorum, aut alio titulo sibi debita, vt docet *P. Lessius de iustitia c. 16. num. 79.* ergo spectata præcisè excommunicatio non vetat fructus percipere.

c. Pastoralis.

Sanchius.

Lessius.

CONCLVS. I. Excommunicatus post denuntiationem licitè potest priuari omnibus fructibus sui beneficij. ita expresè babetur in *dicto c. Pastoralis.* nec vllus negat.

81 Excommunicatus potest priuari fructibus beneficij. Non est tamē ipso iure priuatus.

CONCL. II. Etsi prima & secunda sententia non sint improbabiles ob auctoritatem multorum Doctorum: tertia tamen videtur probabilior ob rationes ibi allatas. & magis patebit ex solutione argumentorum.

82 Ad *c. Pastoralis* Respondeo, hoc videri apertè loqui de spoliatione facienda per Iudicem. Primò, quia qui consuluerat Pontificem apertè supponebat excommunicatum non esse hoc ipso priuatum beneficiis siue reditibus Ecclesiasticis, sed solùm priuandum; nam alias non debuisset rogare an posset iis priuari non obstante appellatione, sed an deberet manere priuatus: præsertim cùm hîc non agatur de priuatione rei iam perceptæ, sed de priuatione iuris percipiendi fructus futuros, quo non priuamut per externam aliquam executionem ipsi sententiæ iudicis superadditam, sicut priuamut pecunia aut simili re; sed immediatè per ipsum ius, aut iudicis sententiam. quare si sententia excommunicationis priuaret aliquem de facto iure percipiendi fructus beneficij, bic non posset vlteriùs eo iure priuari. Cùm igitur Pontifex ait tali meritò prouentus subtrahi (nisi velimus eum non respondisse ad quæstionem propositam) debemus eum intelligere de subtractione facienda per iudicem, & pœna superaddita ipsi præcisè excommunicatiooi. Secundò, quia Pontifex ibi apertè distinguit subtractionem borum fructuum à denegatione communionis Ecclesiasticæ, in qua consistit ratio excommunicationis. nam dicit hanc esse causam cur illi meritò subtrahantur; quasi diceret, qui sua culpa factus est inhabilis vt fungatur officio Ecclesiastico, meretur etiam priuari fructibus, qui propter officium dantur. ergo apertè insinuat vnam pœnam in altera non inuolui. vode patet hoc caput potiùs pro oobis facere.

c. Pastoralis.

83 Ad primam probationem Respondeo, illa non comparari vt necessariò connexa, sed quatenus vnum est semper sufficiens causa cur alterum possit infligi non obstante vlla appellatione. Ad secundam, nego coosequentiao. est enim diuersa vtriusque ratio, vt apertè etiam ex textu illo patet. nam si denuntiatio ampliùs ligaret

excommunicatum, hoc fieret quia magis priuaret eum iure communicandi cum aliis, atque ita ligaret in eo, quòd reus appellando vult ostendere iniustum esse, atque ita potestas denuntiandi per appellationem necessariò suspenderetur. Secùs est de priuatione fructuũ; nã posita validitate excommunicationis clari iuris est talem posse priuari fructibus, ideóque ab hac præcisè priuatione nulla ratione appellari potest, nec ipsa vlla appellatione potest retardari, vt hîc Pontifex definit. Vnde etiam non ait appellationem non impedire hanc priuationem fructuum; quia excommunicatio secum trahit executionem, sicut dixerat de denuntiatione, sed quia *illi meritò prouentus Ecclesiastici subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur*. apertè ostendens diuersam esse vtriusque causam. & consequenter hanc pœnam non includi præcisè in ipsa excommunicatione, quæ executionem secum defert; quia aliàs non debuisset illius reddi distincta ratio: vnde etiam hinc patet hoc caput à nobis facere. Ad tertiam Respondeo, cùm hoc capite iudex instruatur quid in tali casu facere debeat, verbum *subtrahuntur* apertè ad eum dirigi, atque ita etiam hac parte hoc iùs nobis fauere. Ad quartã Respondeo primò, Impeditum ab officio præstando etiam sua culpa, non statim priuari eius fructibus, vt patet in eo qui sua culpa in morbum incidit, aut à solo officio suspenditur. Respondeo secundò, excommunicatum non ita impediri ab officio clericali, quin totum validè possit implere, etsi hoc faciendo fortè peccet, quod sufficit vt possit lucrari fructus: vt benè docent *Auila & Sanchez suprà citati.* & patet, nam aliàs pastor celebrando ac Sacramenta administrando in peccato mortali non faceret fructus suos. quod falsum est; imò etiam potest illud implere licitè, vel totum vel magna ex parte. nam potest legere priuatim horas, ad quod quandoque solùm obligatur, & per alium potest curare dici sacra, & obiri munia pastoralia, quando ad hæc obligatur.

Impeditus à præstando officio non semper priuatur fructibus.

Auila. Sanchez.

84 Quarta difficultas est, verùm pensio validè conferatur excommunicato?

Nota, triplicem posse esse pensionem. Primò, omnino spiritualem, quæ datur coadiutori senis Episcopi vt eum adiuuet. Secundò, merè temporalem, quæ datur alicui ob merita ipsius, aut parentis ipsius in Ecclesiam quam armis aut alia ratione defendit. Tertia est media, quia fundatur in aliquo titulo spirituali, non tamen datur propter officium spirituale exercendum, talis est quæ datur Pastori seni quando beneficium, cui ampliùs nequit inseruire, alteri confertur. item ea quæ datur aliquando resignanti beneficium.

Pensiones triplicis generis.

Prima sententia negat absolutè, vllam pensionem excommunicato validè conferri. quia hoc videtur supponere stilus curiæ: nam Pontifex conferens aut confirmans alicui pensionem, solet in literis ponere absolutionem ab excommunicatione ad cautelam, ad illum effectum consequendum. ergo censet sine illa absolutione excommunicatum fore incapacem illius pensionis acquirendæ. Inclinat in hanc sententiam *Couarr. cap. Alma 1. part. § 7. numero 2.* Sed hoc argumentum non conuincit. quia dici potest illam absolutionem solùm poni primò, quia rescriptum Pontificis aliàs per excommunicationem redderetur inualidum, vt dicemus dubio sequenti. Secundò, ne in iudicio talis repellatur à petitione pensionis tamquam ea indignus, vt qui Ecclesiæ contumax est, & ob hanc causam quandoque etiam additur absolutio ab aliis censuris.

Couar.

85 Secunda sententia planè contraria absolutè docet, excommunicato validè conferri pensionem. Ita quidam apud *Suarem d. 13. sect. 1. num. 12.* Et *Auila 2. p. cap. 6. disp. 5. dub. 5 concl. 2.* ait non esse improbabilem. ratio est, quia ius solùm reddit excommunicatum incapacem beneficij: pensio autem non est beneficium.

Suarez. Auilà.

Tertia docet, pensionem primi generis inualidè conferri excommunicato, secundi generis validè, de tertio verò genere esse dubium. ita quidam apud Suarem suprà.

Suarez.

Quarta sententia docet, omnes pensiones primi & secundi generis inualidè conferri excommunicato, quia post Pium quintum dantur titulo Ecclesiastic. Ita *Henriquez lib. 13. cap. 13. numero 2.*

Henriquez.

86 Quinta docet, probabilius esse pensiones primi generis inualidè conferri excommunicato quia dantur propter officium Ecclesiasticum, à quo suspensus est. Secundi verò & tertij generis validè conferri. Quia hæ nullo modo habent rationem beneficij Ecclesiastici, nec conferuntur propter diuinum officium exercendum, sed alio titulo: nec refert, quòd ij qui habent pensiones tertij generis, teneantur legere officium beatæ Virginis, quia ab eo munere non suspenduntur per excommunicationem, nec pensio datur vt hoc legant, sed hæc lectio tamquam onus imponitur ei qui aliud officium non legit. Ita *Auila 2. part. cap. 6. disput. 5. dubio 5.*

Auila.

CONCLVSIO. Tres vltimæ sententiæ sunt satis probabiles, quia & probabilibus argumentis & auctoritate Doctorum nituntur: quæ autem sit vera est difficile dicere.

DVBIVM X.

De sexto & septimo effectu excommunicationis.

87 Sextò igitur excommunicatio reddit irrita rescripta Apostolica ab excommunicato impetrata, vt patet *c. 1. de rescriptis in 6.* Hinc in Pontificiis rescriptis solet communiter inseri absolutio ad cautelam, ad illum effectum obtinendum. Quare hic effectus iam vix vllum habet vsum, quia per eiusmodi clausulam eliditur.

Excommunicatio reddit irrita rescripta Apostolica.

Septimò, priuat omni iurisdictione Ecclesiastica. patet ex *cap. Is cui 12. de officio delegati in 6.* vbi dicitur delegatum carere iurisdictione quando delegans est excommunicatus. & est communis Doctorum. Quare omnes actus iurisdictionis à talibus exerciti sunt nulli. vt patet ex *cap. Audiuimus 24. quæstione 1.* Quod etiam communiter Doctores fatentur; disputant tamen an hæc pœna per

Priuat iurisdictione Ecclesiastica. c. Is cui.

c. Audiuimus.

na pertineat ad omnes omnino excommunicatos. Qua in re variæ sunt sententiæ, quæ ferè inde oriuntur, quia Doctores antiqui & etiam aliqui noui variant, quinam iam excommunicati sint vitandi, de quo satis egi dub. 1.

88 Actus iurisdictionis non tolerati sunt inualidi.

Dico igitur primò, omnes actus iurisdictionis Ecclesiasticæ inualide fiunt ab excommunicato non tolerato. hæc conclusio per se patet, quia si vllius excommunicati actus sunt irriti, maximè tales erunt irriti. nec vllus eam negat. Excipe tamen casum quo talis excommunicatus iret ad aliquem locum, vbi ipsius excommunicatiu esse occulta, ibi enim ipsius actus valerent, Ecclesia ob bonum publicum illius defectum supplente, conferendo illi ad singulus actus actualem iurisdictionem. vt communiter ex *lege Barbarius, de officio Pretoris* Doctores docent.

L. Barbarius.

89 Tolerati vero sunt validi.

Dico secundò, actus iurisdictionis excommunicati tolerati sunt validi in vtroque foro, quamdiu non repellitur. ita communiter Doctores, qui circa euitationem excommunicatorum probant constitutionem Concilij Constant. Vide *P. Lessium de iustitia cap. 29. dub. 7. numero 57.* Et patet, quia cùm Concilium nobis concedat, vt com talibus possimus in eiusmodi actibus communicare, necessariò debet concedere, vt eorum actus sint validi, alias magna sequeretur confusio. Nota tamen, tales semper peccare, quoties eiusmodi actus sponte exercent, quia hoc iis est probibitum; secùs est quando hoc faciunt ob bonum aliorum, & quasi coacti, iuxta dicta dub. 3. numero 18. Dixi, *quamdiu non repellitur*, quia etsi nobis Ecclesia concedat vt cum talibus communicemus, non tamen cogit. quare citatus coram iudice possum contra eum excipere. eam tamen objiciens debet speciem & auctorem excommunicationis exprimere, & intra octo dies eam euidenter probare, vt habetur *c. t. de exceptionibus in 6.*

Lessius.

Sponte tamen eos actus exercens peccat.

Nullus tenetur excommunicati iurisdictionem admittere.

90 Hinc nascitur secunda difficultas, vtrùm excommunicatus toleratus possit validè alterum excommunicare? Videtur enim quòd sic: quia quamdiu non excipitur contra illum illius actus validi sunt, ergo quamdiu reos contra eum non excipit, validè eum excommunicat, sicuti validè alias sententias in eum ferret. Contra verò videtur facere, quòd cùm tali non tenear obedire, non possum esse verè contumax non obediendo, & consequenter nec possum ligari vlla censura, quia hæc contumaciam requirit. ob hanc causam aliqui absolute negant talem validè posse excommunicare.

91 Toleratus validè excommunicat donec contra eum excipiatur.

Sed probabilius est eum validè excommunicare, quamdiu contra eum non excipitur. Primò, quia cùm talis quamdiu publicè agnoscitur verus iudex, Ecclesia ipsius defectum propter bonum commune supplente, validè exerceat actus iurisdictionis, validè etiam reo præcipit, vt iustæ sententiæ pareat. nam hæc præceptio est actus talis iurisdictionis, & consequenter ille est contumax nolendo obedire; atqui quamdiu contra eum non excipitur, publicè agnoscitur verus ac legitimus iudex; ergo reus est contumax ei non obediendo. Secundò, quia eodem modo quoad exercitium actuum iudicialium iam se habet excommunicatus, quicomque toleratus, sicut olim se habebat excommunicatus occultus, quia eodem planè modo vterque verè à parte rei habet impeditam iurisdictionem, & tamen eius actus validè exercet, Ecclesia eius defectum supplente: atqui tali iudici olim reus tenebatur obedire, nisi contra eum legitimè exciperet, vt patet ex *cap. 1. de exceptionibus in 6. & cap. Exceptionem 12. de exceptionibus.* ergo simili modo tenetur etiam modò obedire tolerato, etiam publicè excommunicato. Ex quibus patet solutio ad argumenta contraria.

c. 1. de except. c. Exceptionem.

92. Tertia difficultas est, qua ratione electio ab excommunicatis facta valeat? Hanc & sequentem difficultatem multi fusè disputant, & varias adferunt sententias, quæ sæpe non tam reipsa differunt, quàm modo loquendi. his igitur omissis.

Electio facta à non toleratis est irrita. *c. Cum inter.*

Dico primò, electio facta à non toleratis est simpliciter irrita. Ita communiter Doctores ex *c. Cum inter Renerum 16. de electione.* vbi iudicatur inualida electio facta à suspensis, omnis autem excommunicatus est suspensus ab officio. Et ratio est, quia electio est actus iurisdictionis, quæ in tali excommunicato est omnino impedita. Excipe electionem summi Pontificis, quæ valida est etsi fiat à Cardinalibus excommunicatis; vt patet *Clementina Ne Romani, §. Caterùm, de electione in 6.*

Excipe electionem summi Pontificis.

93 Qua ratione valeat electio cui aliqui excommunicati intersunt.

Dico secundò, quando plures ad eandem electionem conueniunt, si inter eos sint aliqui tales excommunicati, horum suffragia nullam habent vim: vt patet ex prima conclusione. quare horum non alia habenda est ratio, quàm si non interfuissent. & consequenter aliorum suffragia eandem habebunt vim, quam habuissent, si siue excommunicatis soli, legitimè elegissent. quia *vtile non debet per inutile vitiari*, vt dicitur *regula 37. Iuris in 6.*

Addunt multi, talem electionem esse irritam, si non excommunicati excommunicatos non toleratos sponte admiserint ad electionem; quia *cap. vlt. de procuratoribus*, dicitur repellendus procurator, quem constituit communitas vnà cum suis rectoribus quos sciebat esse excommunicatos. Quæ opinio satis probabilis est ob Doctorum auctoritatem; illud tamen caput solùm conuincit talem electionem esse irritandam, siue posse reijci à confirmatorem: nam illo capite tantùm dicitur talem procuratorem debere repelli, vnde non sequitur eum inualidè admitti; siue eius acta esse inualida si admittatur.

Electio à toleratis facta valet, sed irritari potest.

Dico tertiò, si excommunicati tolerati ad electionem admittantur validè eligunt, possunt tamen ab ea reijci, & is, ad quem pertinet electionem confirmare, potest eorum electionem non acceptare, eàmque reputare ac si non esset facta, quia nemo tenetur cum iis communicare. patet ex dictis n. 89. & 91.

94 Clericus à se præsentato confert aliquod ius, secus est de laico.

Quarta difficultas est, vtrùm excommunicati validè aliquos ad beneficia præsentent?

Nota, quando præsentatio pertinet ad clericum ratione sui beneficij, per eam præsentato conferri aliquod ius ad beneficium: quare talis

præsentatio est vsus iurisdictionis Ecclesiasticæ secus est quando præsentatio spectat ad laicum, quia laicus non potest conferre alicui ius ad aliquod beneficium. Ita communiter colligunt Doctores ex *capite Cum autem 24. de iure patronatus*.

c. Cum autem.

Nota secundò, eum qui habet ius præsentandi, habere etiam ius vt beneficium conferatur præsentato, quando dignus est; quare collator inualidè illud alicui non præsentato conferret, quia hoc fieret cum iniuria patroni. Si tamen patronus consentiat, poterit illud cuicunque digno conferre, quia cessabit omnis iniuria. his positis.

Collator inuito patrono inualidè alicui confert beneficium.

Dico primò, præsentatio facta à non tolerato, siue hic clericus sit siue laicus, nullum præsentato tribuit ius, quia talis inualidè exercet actus iurisdictionis, sine quo non potest alicui ius ad beneficium conferri. Et hac ratione ille actus est inualidus.

Præsentatio non tolerati nullum confert ius.

95 Dico secundò, si Episcopus nihilominus tali præsentato hoc beneficium conferat, validè hoc facit. Ita *Suarez d. 14. sect. 2. num. 31.* Ratio est, quia nullo iure talis collatio irritatur: & quamuis illa præsentatio non possit tribuere vllum ius præsentato, tamen valet ad hoc vt collatio fiat consentiente patrono, atque ita non sit ei iniuriosa, & consequenter sit iusta. Peccat tamen Episcopus sciens acceptando talem præsentationem, quia communicat cum excommunicato. Suarez tamen suprà ait tantùm esse veniale. Imò credo posse fieri sine vllo peccato, quando aliàs beneficium cum notabili aliquo Ecclesiæ detrimento deberet diutiùs vacare, quia necessitas excusat. Addunt aliqui, si Episcopus conferat tali beneficium putans præsentationem esse legitimam, eò quòd ignoret vitium præsentantis, collationem esse nullam, quia est inuoluntaria, ratione ignorantiæ. Sed contrarium credo verius, si absolutè conferat sine vlla conditione, etsi cognita veritate non esset collaturus: quia, vt benè docet *P. Lessius de iustitia cap. 17. dub. 5.* contractus & pacta quibus error causam dedit (modò hic non sit circa rei substantiam, sicut in præsenti negotio non est) non sunt propriè irrita, sed solùm irritabilia ab eo qui deceptus est, valida autem, quamdiu non irritantur. quare vt summum talis collatio poterit ab Episcopo cognita veritate irritari.

Collator tamen validè ei beneficium confert. *Suarez.*

Suarez.

Etiamsi præsentantis vitium ignoret.

Lessius. Quis error irritet pacta.

96 Dico tertiò, quando præsentans est toleratus, non solùm validè, sed etiam licitè Episcopus præsentato confert beneficium, potest tamen si velit, eam præsentationem rejicere: quia etsi possimus, non tamen cogimur, cum ita excommunicatis communicare. Si talis præsentatio fiat à clerico ratione beneficij, tribuit in hoc ius præsentato, vt præsentans non possit mutare præsentationem, quia actus talis excommunicati valent in quantum in aliorum commodum acceptantur; non tamen tribuit ei ius vt possit collatorem compellere, vt sibi beneficium conferat, antequam præsentans iam absolutus eum secundò præsentet.

Tolerati acceptationem collator acceptare potest, non tamen tenetur.

97 Nota, ex hoc effectu Doctores communiter inferre excommunicatum esse inhabilem ad acquirendam nouam aliquam iurisdictionem Ecclesiasticam; quale esset munus eligendi, conferendi beneficia, &c. quia sicut quis illicitè assumitur ad officium, quod non potest licitè exercere, eiusque assumptio est irritanda, vt patet ex *cap. vltim. de clerico excommunicato*; ita etiam inualidè assumitur ad id, quod non potest validè exercere. Sed hoc argumentum nihil probat, quia pœnæ non debent introduci per argumentum à simili. hæc tamen sententia tenenda est, quia est communis Doctorum.

Excommunicatus inualidè acquirit nouã iurisdictionem Ecclesiasticã. *c. vlt. de clerico.*

98 Quinta difficultas est, vtrùm excommunicatus non toleratus, si Episcopus sit, possit approbare confessarios ac concionatores, dare alicui facultatem audiendi confessiones, dare literas dimissorias; aut si sit Pastor, an possit dare alicui veniam conferendi suis subditis Sacramentum Baptismi, Extremæ vnctionis, Eucharistiæ, &c. Quidam id generatim affirmant; ita *Siluester v. Vnctio, numero 4.* & alij. quia putant hanc concessionem non esse actum iurisdictionis.

Siluest.

Secunda sententia docet, talem saltem validè dare aliis licentiam administrandi Baptismum, Eucharistiam, Confirmationem, & Extremam vnctionem: quia hi actus non requirunt iurisdictionem.

Tertia sententia absolutè negat, quicquam ex dictis validè ab excommunicato fieri. Ita *Suarez disp. 14. sect. 1. n. 7.*

Suarez.

99 CONCLVS. I. Prima sententia non est probabilis, quia dare alicui veniam audiendi confessiones, est dare illi iurisdictionem. atque ita est apertè actus iurisdictionis. Idémque dicendum de approbatione confessarij ac concionatoris, de concessione dimissoriarum, & similium: cùm enim hæc fieri possint ab Episcopo confirmato nondum tamen consecrato, imò nondum sacerdote, clarum est non esse actus Ordinis: cùm igitur sint actus potestatis, necessario sunt actus iurisdictionis.

Non toleratus inualidè dat alteri veniam audiendi confessiones concionandi, &c.

100 CONCLVS. II. Longè verius est facultatem conferendi Confirmationem, Baptismum, Eucharistiam, aut Extremam vnctionem inualidè concedi à non tolerato; quia etsi collatio horum Sacramentorum non sit necessariò actus iurisdictionis, concedere tamen facultatem ea conferendi est necessariò actus iurisdictionis, cùm non possit esse alterius facultatis.

Idem dic de facultate baptizandi, &c.

Disputatur hîc etiam ab aliquibus, vtrùm Pastor excommunicatus validè assistat matrimonio suorum subditorum, aut aliis facultatem assistendi concedat. Sed hoc meliùs disputabimus in materia de matrimonio disputatione 27. Iam breuiter Respondeo, talem validè assistere, inualidè tamen dare facultatem assistendi.

DVBIVM

DVBIVM XI.

Qua ratione priuet communicatione forensi?

101 Excommunicatus nequit esse iudex, procurator, &c. c. Ad probandum. c. Decernimus.

OCtauus effectus excommunicationis est, quòd impediat excommunicatum ne sit iudex, procurator, actor, aut testis etiam in causis ciuilibus. vt patet ex *c. Ad probandum* 24. *de sententia & re iudicata, c. Decernimus* 8. *de sent. excommun. in 6.*

Iudex tenetur non toleratum ob agendo testando, &c. repellere. c. 1 de except. c. Decernimus. Toleratus si esse admittitur donec pars contra eum excipiat. Qua ratione liceat excipere contra excommunicatos.

Nota primò, si aliquis ex his sit non toleratus, iudicem ex officio teneri eum repellere, etsi pars contra eum non excipiat. vt patet ex *c. 1. de exceptionibus in 6. & cap. Decernimus, citato.* quòd si sit toleratus, iudex potest eum repellere, si de eius excommunicatione publicè constet; non tamen tenetur, nisi pars contra eum excipiat, potest autem pars hoc facere in quacunque iudicij parte: tenetur tamen tunc exprimere quali excommunicatione, siue ob quod crimen, & à quo talis sit excommunicatus. Quod secundum intelligendum est quando obijcitur excommunicatio lata ab homine, debetque hæc intra octo dies probare; quòd si defecerit in probatione, tenetur ad sumptus ab altera parte ea occasione factos, nec in eodem iudicio potest sæpius quàm bis talem exceptionem eidem opponere, nisi aliquis nouam excommunicationem incurreret, aut nouæ innotescerent claræ & omnino promptæ probationes. quæ omnia expresè habentur *c. 1. de exceptionibus in 6.*

c. 1 de except.

Excommunicatus potest priuatim petere debita.

Nota secundò, etsi excommunicatus repellatur ne petat debitum in iudicio, potest tamen priuatim illud petere & alter tenetur ei soluere, quia excommunicatus non priuatur rerum suarum dominio. & quamuis hic necessaria sit aliqua communicatio, eam tamen excusat necessitas. vide *P. Lessium de iustitia c. 16. n. 79.*

Lessius.

102 Quæritur autem primò, vtrùm iudex excommunicatus non solùm illicitè, sed etiam inualide exerceat actus iudicij? qua in re certum est Primò, toleratum valide hos actus exercere, vt patet ex dictis dubio 10. Secundò, certum est acta per iudicem Ecclesiasticum non toleratum esse inualida, quia hic omni vsu iurisdictionis priuatus est, vt ex ibidem dictis patet. Sed difficultas est de iudice seculari non tolerato.

Acta iudicis Ecclesiastici non tolerati sunt irrita.

1. Sentent. docet, tales non priuari de facto vsu suæ iurisdictionis, actusq. eorum esse validos nisi per annum in excommunicatione sorduerint. Ita *Victoria de excommunicatione nu. 16. aliàs 346.* Probatur primò, quia nullo iure hæc pœna habetur expressa. nã Iura quæ adferri solent, aut loquuntur solùm de iudice Ecclesiastico. vt *c. Ad probandum iam citatum, & c. Audiuimus* 24. *q. 1. & c. Tanta* 18. *de excessibus Prælatorum.* quod etiam alia ratione ad rem non facit. Aut tantum generaliter ostendunt, tales posse aut debere repelli à iudicando, vt *c. Decernimus, citatum, & c. Exceptionem* 12. *de exceptionibus, & c. primum, de exceptionibus in 6.* Secundò, quia *c. Excommunicamus* 13. *de hæreticis, §. Credentes*. excommunicantur fautores hæreticorum, & iniunguntur variæ pœnæ iis qui per annum excommunicati permanserint, & inter cæteras vt iudicis acta inualida sint: ergo supponitur priùs acta fuisse valida.

Victoria. c. Ad probandum. c. Audiuimus. c. Tanta. c. Decernimus. c. Exceptionem. c. Excommunicamus.

103 Secunda sententia docet, acta iudicialia non tolerati esse inualida. est fere communis Doctorum, qui communiter adferunt pro hac sententia Iura etiam citata: sed hæc eam non probãt. videtur tamen posse colligi ex *c. Nos sanctorum.* 15. *q.* 6. vbi Pontifex liberat subditos à fidelitate dominorum excommunicatorum, & præcipit ne iis obediant; quod fieri nequiret si possent ab iis valide citari in iudicium. Ad *c. Excommunicamus, citatum* pro prima sententia Respondeo, ibi multas pœnas poni quas excommunicatus statim incurrit (vt quòd non debeat admitti ad publica officia; quòd debeat repelli ab aduocando; &c.) cum aliis particularibus, quas tantùm incurrit cùm post annum in excommunicatione sorduerit. Vide plura apud *P. Lessium de iustitia c. 29. dub. 7.*

Idem dic de actis iudicis secularis. c. Nos sanctorum. c. Excommunicamus. Lessius.

104 Quæritur secundò, vtrùm excommunicato validè conferatur officium seculare vel dignitas habens annexam iurisdictionem?

Qua in re patet hæc illicitè conferri non solùm non tolerato, quod clarum est, sed etiam tolerato. Primò, quia iis indignus est. Secundò, quia omnino indecens est alienum à fidelium communione constitui caput aliorum: Tertiò, quia talis est minùs habilis ad tale officium obeundum, cùm nemo ei teneatur obedire. Quartò, quia hoc modo redditur potentior, & fouetur quodammodo in sua pertinacia contra Ecclesiam. Quare hoc peccatum videtur graue, nisi aliqua necessitas, aut magna vtilitas reipublicæ talis promotionem exigeret, aut omnino crederetur iam eum pœnitere sui delicti, & velle statim Ecclesiæ reconciliari. Difficultas igitur est, vtrùm talibus validè eiusmodi officia conferantur.

Etiam tolerato illicite confertur iurisdictio.

105 Prima sententia id negat, quam multi canonistæ tenent. Probatur primò ex *c. Venerabilem* 34. *de electione.* Sed hoc cap. non facit ad rem. tantùm enim ibi dicitur, quia ad Pontificem spectat consecrare & coronare Imperatorem, spectare etiam ad eum electi Imperatoris personam examinare, & si excommunicatus aut hæreticus sit, eum repellere, ac electionem irritare. Probatur secundò, quia inualidè alicui confertur iurisdictio quam non potest validè exercere. Sed hoc non est verum, quando illud impedimentum est temporale, & facilè amouibile, quia aliàs inualidè tale munus conferretur ei, qui ex morbo laboraret aliqua phrenesi. Adde, etsi verum esset, nihil probaret contra toleratos, quia hi validè tales actus exercent.

c. Venerabilem. Validè confertur officiũ ei qui eo pro aliquo tempore nequit fungi.

106 Secunda sententia tenet, talibus validè eiusmodi officia aut dignitates conferri. quia tam graues pœnæ sine certo iure non sunt statuendæ, hîc autem nullum adfertur. & hanc vt probabilem tenet *Suarez d. 16. sect. 2. n. 3.*

Suarez. Toleratis validè confertur iurisdictio secularis.

CONCLVS. Videtur mihi certum tales dignitates validè conferri toleratis, quia nulla est ratio hoc negandi, & vsus omnino euincit. nam videmus quotidie, multis locis dari talia officia iis qui satis noscuntur incidisse in aliquas excõmunicationes; nec videmus eorum actus rescindi. idemque probabiliter potest dici de non

toleratis ob argumentum secundæ sententiæ.

107 Tertiò quæritur, vtrùm acta publica ab actore, procuratore, aduocato, tabellione, teste, &c. excommunicatis sint valida.

Hac in re præcipua difficultas est de actis à tabellione. multi enim absolutè dicunt eius acta esse inualida. Probant primò iis iuribus, quæ suprà numero 102. allata sunt, ad probandum acta iudicis secularis excommunicati esse inualida. ex quibus aliqui nituntur probare omne officium publicum gestum ab excommunicato esse inualidum. Sed vt patet ex ibidé dictis, hoc argumentum valde infirmum est. Probāt secundò ex *c. Nullus*; *q.4.* vbi præcipitur ne vllus anathematizatus suscipiatur, eiusque dictis aut scriptis credatur. Sed hoc caput nihil probat; nam tantùm decernit, ne talium accusationes contra fideles suscipiantur, aut iis fides habeatur, vt patet ex epistola 2. Stephani Papæ §.3. ex quo illud c. desumptum est, & generatim loquitur de quouis excommunicato accusante aut testante contra fideles. Quare *Rebuffus in concordat. tit. de excommunicatis vitandis v.6.* ait illius acta esse valida.

[margin: c. Nullus. — Stephanus Papa. — Rebuffus.]

108 Pro resolutione Nota primò, duplici tempore posse contingere testem aut tabellionem esse excommunicatum; primò, quando coram eo res aliqua fit, de qua postea debeat testari, aut instrumentum conficere, sine casu siue expressè rogatus rei gerendæ interfuit. Secundò, vt sit excommunicatus quando instrumentum conficit, aut testimonium in iudicio dicit.

Nota secundò, tripliciter posse requiri præsentiam tabellionis ad aliquem actum. Primò solùm, vt per eam possit postea de actu publicè constare; ita vt sine eius præsentia ille validè fieret. Secundò, quia illo absente ille inualidè fieret. Tertiò, vt non solùm ad valorem actus requiratur præsentia tabellionis, sed etiam authenticum eius scriptum.

[margin: Præsentia tabellionis tripliciter necessaria.]

109 Conclvs. I. Quando tabellio aut testis tantùm adhibentur primò ex dictis tribus modis rei alicui gerendæ, etsi quando sunt excommunicati non tolerati hoc illicitè fiat, fit tamen validè, & postea absoluti ab excommunicatione, non solùm validè, sed etiam licitè adhibentur ad dicendum testimonium in iudicio, vel ad conficiendum de re à se visa instrumentum. Probatur, quia vt possit quis de re aliqua testari non requiritur vt fuerit probus & dignus fide dum rem ipsam vidit fieri, sed sufficit quòd tunc fuerit perfecto iudicio, vt sufficienter rem potuerit cognoscere, ad quod probitas & illa dignitas sunt impertinentia; sed hæc tantùm requiruntur tunc, quando debet testimonium dicere. quia quantumcumque fuerit quis aliquando indignus fide; modò iam sit verè dignus fide, debet ei fides haberi: absolutus autem ab excommunicatione eodem modo est dignus, vt habeatur ei fides circa rem quam vidit excommunicatus ac si non fuisset excommunicatus; nec enim in iure prohibentur produci testes, qui fuerint excommunicati, sed qui actu sunt excommunicati.

[margin: Quando excommunicati præsentia sufficiat. — Probitas non requiritur in teste cum rei fit, cum testatur.]

110 Conclvs. II. Etsi actu excommunicati siue tolerati, siue non tolerati possint, aut etiam debeant à dicendo testimonio, ab agendo, aduocando, & similibus repelli, si tamen non repellantur, nec pars contra eos excipiat, acta ex eorum testimonio, aut ipsis agentibus valent, patet expressè ex *cap. 1. de exceptionibus in 6.* vbi de actore excommunicato definitur, & eadem est ratio aliorum.

[margin: Actor, testis, aduocatus, &c. etiam non tolerati validè agunt quamdiu non repelluntur. — c. 1. de except.]

111 Conclvs. III. Instrumentum factum à tabellione excommunicato potest hac ratione dici inualidum, quatenus is contra quem hoc profertur iudicio, potest contra ipsum excipere tanquam contra testificationem excommunicati; si tamen contra hoc non exceperit, sententia ex vi illius lata valet: Ratio est, quia testimonium excommunicati potest à parte reijci in iudicio. Si tamen non reijciatur ex vi illius acta valent, vt patet ex conclusione secunda: tale autem instrumentum nihil est aliud quàm testificatio facta ab excommunicato, etsi ratione officij ipsius habeat plus ponderis quam testimonium alterius.

[margin: Instrumentum excommunicati qua ratione sit inualidum.]

Nec refert, quòd tabellio sit absolutus quando instrumentum profertur in iudicium, quia non debet considerari status, in quo iam est, (nam alias si confecisset illud ante excommunicationem, & dum esset excommunicatus proferretur in iudicium, posset reijci.) quod est falsum.) sed status in quo erat dum hoc confecit, quia tunc testificatus est, non autem postea.

[margin: Solum spectandum qualis fuerit tabellio dum instrumentum confecit.]

112 Nota, quando eiusmodi instrumentum profertur ad probandum contractum aliquem fuisse factum, aut aliquid deberi: etsi vt dixi possit reijci in foro externo, in foro tamen conscientiæ, nisi sit iusta suspicio fraudis, debet ei haberi fides, sicut etiam deberet haberi testibus excommunicatis, quando non esset ratio suspicandi eos mentiri; quare ij quibus rei veritas perspecta est, non possunt in petitione debitorum contra eiusmodi testimonia excipere, quia hoc fieret cum iniuria actoris, cui etiam sine illa probatione tenentur exigenti debitum agnoscere atque etiam soluere, nisi forte haberent iustam causam non soluendi; v.c. eo quòd alter ipsis etiam aliquid debeat, quod ipsi non possint tam facile probare. tunc enim sicut sine iniustitia possunt illud debitum negare, ita possunt probationes refellere, quacunque ratione alias licita. Quando tamen agitur de vitanda aliqua pœna, communiter licitè excipitur contra testem excommunicatum.

[margin: In foro conscientiæ non semper licitè excipitur contra testem excommunicatum.]

113 Concl. IV. Si ad valorem alicuius actus requireretur non solùm præsentia tabellionis, sed etiam authenticum eiusdem instrumentum, inualidè adhiberetur excommunicatus. Ratio est, quia illius præsentia ac instrumentum tunc ideò requirerentur, vt actus posset irrefragabiliter in iure probari; atqui tale instrumentum ad hoc non sufficit, cùm per exceptionem posset vnius eius vis elidi, ergo est omnino inutile ad finem legis, & consequenter ad valorem actus.

[margin: Quandoque inualidè adhibetur tabellio excommunicatus.]

Excipiendus tamen est casus, quo illius excommunicatio non esset probabilis in iudicio, quia tunc illius instrumentum in iudicio, suam vim obtineret.

114 Conclvs. V. Secùs est dicendum, quando ad valorem contractus requirerentur sola illius præsentia. quia postea absolutus potest de illo actu

actu authenticum instrumentum cõficere, eumque eodem modo probare in iudicio, ac si non fuisset excommunicatus: quare eius præsentia eodem modo ad finem legis obtinendum valet, & consequenter reddit actum validum. Quamquam hæ duæ conclusiones rarò habeant locum in praxi, volui tamen eas hic ponere, quia iuuabunt ad explicandum, qua ratione Pastor excommunicatus validè assistat matrimonio, vt suo loco videbimus.

115 Dubitatur quartò, qua ratione excommunicatus possit comparere in iudicio vt reus?

Certum hac in re est, eum citatum debere comparere, quia aliàs ex sua malitia referret lucrum. certum etiam est eum posse se defendere, & ad hoc vti iuris remediis, etiam excipiendo contra auctorem aut iudicem: vt patet ex *c. Dilecti filij* 8. *& c. vlt. de exceptionibus*. dubitatur tamen vtrùm possit per se comparere.

c. Dilecti.

Multi hoc negant aiuntque debere comparere per alium, quia *cap. Intelleximus* 7. *de iudiciis*, dicitur: *debet per alium respondere*. ita *Felinus in dictum cap. numero* 3. *& Decius numero* 7. & alij. Excipiunt tamen casum quo non potest sine incommodo per alium comparere, quia necessitas non habet legem.

c. Intelleximus. Felinus. Decius.

116 Alij absolutè docent, eum posse per se comparere. Ita *glossa in dictum cap. Intelleximus*, & *Panorm. ibidem, numero* 5. Primò, quia cùm sæpe occurrat casus, vt sine graui incommodo per alium comparere non possit, nimis videtur durum & coniunctum multis incommodis, talem constringere, vt compareat per alium quoties id facere potest; quia sic semper erit anxius an poterit per se comparere, & antequam poterit admitti, vt seipsum defendat, debebit priùs probare, se non posse per alium comparere, quia nisi de hoc constet iudex eum non poterit admittere. Quod ei sæpe erit difficile, & inutiles moras iudiciis adferet. Probatur secundò, quia alia iura expressè ei permittunt, vt possit se in iudiciis defendere sine vlla restrictione, vt patet ex *cap.* 8. *& vlt. de exceptionibus, citatis*.

Panorm.

117 Ad *cap. Intelleximus, citatum* respondent illud verbum *debet* solùm cadere super *respondere*. quia Pontifex solùm erat interrogatus vtrùm talis in iudicio deberet respondere, responderetque debere. Addit verò *per alium*, non vt hunc modum præcipiat, sed vt eum tamquam conuenientissimum indicet; & sine dubio quantum commodè fieri potest, decet eum seruare. quia hoc modo minima habetur cum excommunicato communicatio. Probabile tamen est eum ad hoc non esse adstringendum ob argumenta iam dicta. nam cùm necessariò sit aliqua hoc casu cum eo habenda communicatio, non est tanti momenti, vtrùm sit paulo maior aut minor, vt ideò ad tam duras conditiones reus videatur astringendus.

c. Intelleximus.

Decet excommunicatum se per alium in iudicio defendere; ad hoc tamen absolutè non tenetur.

DVBIVM XII.

De nono effectu excommunicationis.

118 Nonus effectus excõmunicationis est, quòd priuet excommunicatum omni communicatione cum fidelibus, in omni ciuili ac humana conuersatione, & tam ipsum cum aliis, quàm alios cum ipso conuersari prohibeat, iuxta dicta dub. 4.

119 Nota primò, excommunicatos etsi illicitè, validè tamen cum aliis cõtractus inire, vt patet ex *cap. vltimo. §. Cùm autem. versu Verum, de pœnis in* 6. vbi absolutus ab excommunicatione conceditur facultas repetendi debita quæ alij tempore excommunicationis erga eos contraxerant. & *cap. Cùm illorum* 32. *de sent. excommun.* vbi supponitur validam esse professionem factã ab excommunicato, & *cap. Significasti* 6. *de eo qui duxit*, &c. dicitur legitimum esse matrimonium ab excommunicato, contractum, & *c. Inter dilectos* 8. *de donationibus* dicitur tales validè donare.

Excommunicati validè contractus ineunt.

c. vlt. de pœnis.

c. Cùm illorum. *c. Significasti.* *c. Inter dilectos.*

120 Nota secundò variis casibus nos posse licitè cum excommunicatis etiam non toleratis communicare, quæ duobus capitibus possunt comprehendi.

Excusat igitur primò ignorantia siue facti, quando nimirum ignoramus alterius excommunicationem; siue etiam iuris, quando aliquis omnino ignorat esse illicitum versari cum excommunicatis.

Licitam faciũt communicationem cum excommunicato ignorantia & necessitas.

Secundò excusat necessitas, quando scilicet aliquis vel nullo modo, vel sine notabili incommodo, non potest vitare alterius communicationem. Quo autem hæc communicatio est grauior & in rebus magis prohibitis, v. c. in sacris, eo necessitas debet esse maior; & in leuioribus autem sufficit minor.

Hinc Gregorius VII. *cap. Quoniam multos* 11. *quæst.* 5. variis personis concedit vt possint cum excommunicatis communicare, scilicet vxori, filiis, seruis, ancillis seu mancipiis, rusticis, id est, villicis, seruientibus, id est, famulis & aliis ministris, qui non sunt adeò curiales vt eorum consilio scelera perpetrentur, qui scilicet suo auxilio aut consilio non fouent in suis sceleribus, aut pertinacia excommunicatum. Item iis, qui ignorant excommunicationem alterius; demum peregrinantibus per terram excommunicatorum, vt necessitate exigente possint ab his necessaria emere, aut in eleëmosynam petere, eáue petentibus vendere, aut dare. Quas personas auctores communiter hoc versu comprehendunt:

c. Quoniam. Quibus liceat cum excommunicatis cõmunicare.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

121 Per *vtile* conceditur primò, omnis communicatio cum excommunicato, siue per concionem, siue per priuatam exhortationem, siue dando consilium literis, aut verbo, quæ ad eius conuersionem creditur profutura, vt habetur *c. Responso* 43. *& c. Cum voluntate* 54. *de sent. excomm.* Et simili ratione possumus ab excõmunicato petere consilium saluti nostræ, aut instructionem in rebus ad conscientiam pertinentib. quando nõ habemus

Possumus excommunicato vtilia suadere, eáue ab eo accipere.

c. Responso. *c. Cum voluntate.*

bemus alios à quibus possimus hæc commodè petere, atque adeò in defectu aliorum possumus illius concionem audire cessante scandalo. Secùs est quando non desunt alij per quos possumus sufficienter instrui. Ita *Aula p.2.c.6.disp. 11. dub. 3. concl.5.*

122 Nota, *Sotum in 4.disp. 22. q. 4.a.4. col.*10. eodem modo loqui de lectione theologica, vbi docet excommunicatum hanc posse audire, & super ea Doctorem consulere; sed alij hoc probabilius negant, quia hæc lectio per se non ita instituitur ad conuersionem, sicut concio, nec est ita necessaria saluti.

Secundò, idem conceditur propter notabilem vtilitatem temporalem, siue nostram siue excommunicati. Ita *Nauar.c.27. nu.26. Siluester v. Excommunicatio n.4. Aula supra dub.4.concl.1. & 2.* hinc possum petere ab excommunicato debitum, aut consilium pro rebus temporalibus, quando hoc mihi potest vtilius dare quam alij, & eadem possum ei dare.

Per *Lex* intelliguntur coniuges quos lex matrimonij inter se sociat.

123 Nota, aliquos Doctores putare maritum non posse communicare cum vxore nominatim excommunicata. Primò, quia *cap. Quoniam multos 11. q. 3.* tantùm loquitur de vxore. Secundò, quia cùm maritus sit caput vxoris, teneretur eam corripere, & consequenter abstinere ab eius communicatione, vt ita corrigatur. Sed hæc nihil probant.

Ad primum Respondeo, ibi per vxorem intelligi etiam eius correlatiuum scilicet maritum; quia est eadem vtriusque ratio. conceditur enim hæc communicatio ad euitanda pericula animarum, aliáque incommoda, vt ibidem dicitur, quæ similiter sequerentur, si vir non posset communicare vxori excommunicatæ. Primò, quia cùm ob legem matrimonij non possit eam domo expellere aut negare ei debitum coniugale, vt etiam ipsi fatentur, esset ei difficillimum ab eius communicatione in aliis rebus abstinere. Secundò, quia alias vir excommunicatus, cùm possit frui obsequio vxoris, esset melioris conditionis quàm non excommunicatus habens vxorem excommunicatam, qui huius obsequio frui non posset.

Ad secundum Resp. virum quidem teneri quantum commodè potest vxorem corrigere, non tamen ea ratione & cum tanto suo incommodo, cùm alia media non desint. quare meritò alij contrarium tenent.

Vbi Nota, eandem etiam esse rationem parentis respectu liberorum excommunicatorum, & domini respectu famulorum, quibuscum possunt liberè communicare, quamuis teneantur aliis modis prout possunt eorum conuersionem procurare.

124 Per *humile* intelliguntur subiecti, vt liberi, mancipia, famuli, villici, &c. qui cum dominis excommunicatis possunt communicare in rebus ad officium suum pertinentibus.

Per *res ignorata* intelligitur quæuis probabilis ignorantia aut inculpabilis inaduertentia iuris vel facti, quæ eodem modo excusat ab obseruatione huius prohibitionis, sicut excusat ab obseruatione cuiusuis alterius præcepti. Vbi hoc solùm notandum, sæpe contingere ignorantiam eò quòd aliquo modo culpabilis sit, non excusare omnino a peccato, excusare tamen ne incurratur pœna statuta iis qui cum excommunicatis communicant, iuxta dicta disp. 13. dub. 11.

Per *necesse* excusantur omnes illi qui ratione alicuius contractus obligantur communicare cū excommunicato, aut qui sine graui suo aut excommunicati incommodo non possunt eius communionem vitare. Vt colligitur ex *c. Inter alia 31. & c. Si vero 34. de sent. excomm.* nam in primo dicitur nos teneri eadem obligatione excommunicato quam ante eius excommunicationem contraxeramus. & in secundo dicitur quendam posse vehi cum excommunicatis in eorum naui ne naulum, quod ex parte soluerat, perdat.

125 Quæritur autem primò, vtrùm vt vxor aut famuli possint patrifamilias excommunicato cōmunicare, necesse sit eos ante ipsius excommunicationem, eius vxorem aut famulos extitisse? Prima sententia id absolutè negat, atque etsi fœmina peccet nubendo excommunicato, & famuli peccent elocando ei suam operam, posse tamen ei postea communicare: quia cùm Pontifex *c. Quoniam multos 11. q.3.* generatim vxori & famulis concedat hanc cōmunicationem, nos non debemus eam concessionem restringere. Hanc sententiam tenent quidam apud *Suarem disp. 15. sect. 5. n. 11.* & videtur eam tenere *Sanchez l.9. de matrimonio disp. 14. n. 3.* nam etsi tantùm loquatur dè vxore, ratio tamen eius generatim probat.

126 Secunda sententia planè contraria generatim dicit, necessarium esse tales iniisse contractum ante excommunicationem vt possint excommunicato licitè excommunicare. Ita *Angelus v. Excommunicatio 8. n.11.* quia *c. Inter alia 31. de sent. excommun.* dicitur ideo tales personas teneri ad familiare obsequium excommunicati, quia ante excommunicationem ad id tenebantur, quod debitum post excommunicationem adhuc durat; quæ ratio cùm deficiat in iis, qui alteri non obligabantur ante excommunicationem, ipsi non videntur illi posse communicare.

Tertia sententia tenet primam quoad vxorem, quoad famulos verò & similes personas tenet secundam, quia *Innocentius in d. cap. Inter alia* tantùm videtur loqui de famulis. Ita *Nauar. c.27. n. 27. & Siluester v. Excommunicatio 5. §. Tertiò* cū aliqua tamen limitatione quā quarta sent. adhibet.

127 Quarta sent. tenet secundam cum hac limitatione, quòd eæ personæ quæ post excommunicationem sine vllo peccato contractū ineunt cum excommunicato, possint eodem modo manere in eius obsequio, sicut ij, qui priùs cum eo contraxerunt, v. c. aliqua nupsit excommunicato, aut aliquis suum famulatum ei elocauit, nesciens esse excommunicatum, aut necessitate coactus, quia alibi victum lucrari non poterat, aut quia talis multùm eius famulatu indigebat, quo casu ratione necessitatis poterat se ei locare. aiunt itaque hos posse tali communicare eodem modo ac si excommunicatio superuenisset contractui.

Hinc filij nati post excommunicationem patris, & mancipia excommunicato vendita eodem modo poterunt tali communicare ac si hęc

conti

contigissent ante excommunicationem, quia vtrique sine peccato inceperunt esse ei subditi. Et eandem limitationem respectu famulorum admittit Siluester suprà. & sententia hæc probabilis ac rationabilis est.

Siluest.

Addiderim tamen, idem dicendum de iis qui cum peccato quidem & violatione censuræ inceperunt subijci excommunicato, tamen postea sine graui suo aut ipsius excommunicati damno non possunt eius consortium deserere. nam sicut necessitas facit vt possimus licitè incipere cum tali communicare, ita etiam facit vt possimus licitè hoc continuare. & colligitur apertè ex *c. Si verò 34. de sent. excommun.* vbi agitur de contractu inito inter duos excommunicatos, & dicitur eum qui iam erat reconciliatus Ecclesiæ posse contractum cum alio initum perficere, eo quòd non posset sine suo damno resilire.

c. Si verò.

128 Ex quo patet hanc sententiam sic explicatam quoad praxin parum differre à prima, quia cùm contractus initi cum excommunicato sint validi, vt ostendi n. 87. rarò contingit vt aut vxor aut vir aut famuli à domini excommunicati consortio sine graui suo incommodo possint recedere, cùm nec illa alteri nubere, nec hi aliis suam operam elocare toto illo tempore, quo eam excommunicatus conduxit, eo inuito possint; nam statim ac hic absoluetur, tenebuntur ad eius famulatum redire, atque ita nulli alteri diu poterunt se interea firmiter obligare.

129 His adde, primam sententiam esse etiam per se valdè probabilem, & fortè veriorem: nam magnum habet fundamentum in iure.

c. Quoniam.

Primò, quia cùm *cap. Quoniam multos*, generatim tales personas excipiat, & fauores non sint restringendi, sed ampliandi, generatim intelligendum est de omnibus; qui tales propriè dicuntur. Præsertim cùm pro omnibus ratio illius textus militet, scilicet periculum animarum quod sequeretur si talibus eiusmodi communicatio prohiberetur.

Innocent. III. c. Si verò.

Secundò, quia *Innocentius III. c. Si verò, citato* ait quendam post reconciliationem posse seruare contractum, quem excommunicatus cum excommunicato inierat, & quantum ad hoc necesse est cum excommunicato communicare: redditque rationem. Primò, quia non poterat sine incommodo à contractu recedere. Secundò, quia illa cõmunicatio erat futura similis ei, quã habet familia cum domino excõmunicato, quæ secundùm iura est licita. quæ ratio nihil in præsenti casu probaret, si illi, qui post excommunicationem incepissent esse de familia excommunicati, non possent cum eo communicare.

130 Nec his obstat *c. Inter alia, citatum*, quia non dicitur ibi (vt aliqui putant) præcisam rationem, cur tales teneantur excommunicato communicare, esse, quòd contraxerint talem obligationem ante excommunicationem, (nam aliàs qui sine vlla sua culpa fuissent facti de eius familia post excommunicationem contractam non possent cum eo communicare, quod tamen quarta sententia negat:) sed quòd simpliciter contraxerint talem obligationem, & quòd hæc per excommunicationem iure id concedente non elidatur; quæ obligatio cùm immediatè sequatur conditionem vxoris, famuli, &c. nisi ius eam elidat, necessariò reperietur in omni vxore, famulo, & similibus. Cùm igitur etiam post excommunicationem tales fiant verè famuli aut vxores, reperietur in illis talis obligatio, & consequenter tenebuntur ad familiare obsequium, cùm nullum ius illam elidat. nullum enim tale adferri potest, & si vellet eã elidere, omnino credibile est quòd irritaret tales contractus, præsertim famulorum, quia hoc promptissimum & commodissimum esset; communiter autem Doctores fatentur eiusmodi contractus esse validos.

c. Inter alia.

Facit autem Pontifex ibi mentionem eorum qui ante excommunicationem talem obligationem contraxerunt, non vt ad hos suam rationem aut decisionem restringat, sed vt proferat exẽplũ in re magis clara, & quæ communius solet accidere: sicut Gregorius in *c. Quoniam multos*, facit mentionem solius vxoris, non autem viri.

c. Quoniam.

Et confirmatur. nam aliàs idem Innocentius ibidem paulò pòst in *cap. Si verò, citato* videretur sibi apertè contradicere. vt patet ex dictis.

c. Si verò.

131 Dices, nemo potest obligari ad peccandum, atqui communicare cum excommunicato est peccatum; ergo famulus non potest ita suam operam ei elocare, vt ad hoc obligetur.

Confirmatur. Quia si quis vellet se excommunicato obligare directè & præcisè ad communicandum cum illo, inualide hoc faceret; ergo etiam inualidè id faciet indirectè collocando se ei in famulum. Sed si hæc aliquid probarent, etiã probarent famulum non teneri communicare domino suo qui post contractum initum excommunicatur, quia inualidè obligarem me alicui præcisè & directè vt ei communicarem postquam fieret excommunicatus.

Respondeo igitur, minorem esse falsam in personis dicto versiculo contentis. Ad confirmationem nego consequentiam, quia per contractum positum in casu antecedentis talis non subiret conditionem quæ redderet ei communicationem licitam, secùs est de casu consequentis.

132 Secundò quæritur, vtrùm dictæ personæ possint generatim in omnibus communicare cum dictis excommunicatis.

In quibus possint subiecti communicare cum excommunicatis.

Quidam putant eos non posse communicare in omnibus rebus aliàs licitis, præsertim in sacris. Sed alij veriùs aiunt eos posse; quia cùm ius generatim iis communicationem concedat, non debemus hanc restringere. Ita *Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 14. nu. 4. & 45. Emmanuel Sà verbo Excommunicatio, n. 45. Henriquez l. 13. c. 12. n. 2. in comment. lit. L.* & alij, quos citant.

Sanchez. Sà. Henriquez.

Hinc famulus potest dominum excommunicatum euntem ad sacrum comitari, sicut etiã eius vxor, aut liberi; item sacellanus poterit cum suo Episcopo legere horas, aut famulus domino celebranti inseruire; quia eiusmodi obsequia & communicatio à talibus ex officio iis debita sunt ante excommunicationem, nec per hanc ea obligatio eliditur, vt patet ex *c. Inter alia 31. de sent. excommunc.*

Inter alia.

Hæc tamen minimè sunt intelligenda de villicis aut similibus personis, ad quorum officium nulla ratione spectat vt dominum comi

comitentur ad factum, neque hoc vllam cum eorum officio habet connexionem. Idemque crederem dicendum de filiis emancipatis.

133 Ex dictis sequitur, si feratur excommunicatio in eos qui participant cum excommunicato, hac non ligari dictas personas communicantes cum patrefamilias excommunicato: quia illa pœna tantùm incurritur ab illis, qui illicitè cum excommunicatis communicant, dictæ autem personæ id licitè faciunt, nec iudex particularis potest hoc iis contra generalem iuris concessionem prohibere.

Incurrerent tamen excommunicationem, si participarent cum eo in scelere ob quod est excommunicatus. quia in hoc nullum iis priuilegium conceditur, vt patet ex *cap. Inter alia, citato in fine.*

c. Inter alia.

Vnde vlteriùs sequitur, si aliquis sit excommunicatus, eò quòd contraxerit matrimonium cum probabili impedimento irritante, vxorem incurrere excommunicationē si ei debitum reddat, quia participante ei in scelere, ob quod ille est excommunicatus. Imò talis nullo modo potest cum illo communicare, quia est dubium vtrùm sit eius vxor. Iura autem concedūnt illud priuilegium solùm illi quam constat esse vxorem, & quæ aliàs licitè viro cohabitaret. hæc autem etiam seclusa excommunicatione omnino illicitè tali cohabitabit.

134 Nota tamen, quòd etsi paterfamilias possit cum vxore, filio, aut seruo excommunicato etiā in sacris communicare, ita vt non teneatur egredi è templo ne vnà cum iis sacrum cui illi intersunt audiat; non potest tamen eos secum ad templum ducere, aut quacunque ratione inducere, vt vllis diuinis officiis intersint, quia hoc nullo modo licet, præsertim quando non sunt tolerati: quia tunc deberent omnia diuina officia cessare, vt dictum est suprà n. 51.

Qua ratione possit quis cū subiectis excommunicatis in sacris communicare.

Vnde vlteriùs sequitur, cùm ipsius sit suos domesticos corrigere, ipsum quantum commodè potest teneri impedire ne diuinis officiis intersint. Quando tamen tales sunt tolerati, dominus potest habere rationabilem causam ducendi eos secum ad officia diuina, vt quando alias contra consuetudinem teneretur incomitatus in publicum prodire; quia minus est incommodum, si tales diuinis officiis intersint. quæ intelligenda sunt de officiis publicis. nam si loquamur de priuato, sicut famulus excommunicati Ecclesiastici potest cum domino horas priuatim legere, ita etiam dominus potest idem facere cum famulo excommunicato, quando priùs solebat ita legere. quia hæc lectio non est aliter inter priuatos prohibita, quàm quatenus est quædam mutua communicatio: hæc autem inter dominum & famulum absolutè concessa est.

Quæritur tertiò, vtrùm excommunicatus possit condere testamentum, aut hæres institui?

135 Respondeo primò, vtrumque validè fieri, quia nullo iure talia facta irritantur. Et confirmatur: quia quidam excommunicati ob grauissima crimina particularim hac pœna puniuntur; quòd sint intestabiles; vt patet de percussoribus Cardinalium *c. vltimo, de pœnis in 6.* & de hæreticis, eorúmque fautoribus *c. Excommunicamus* 13. §. *Credentes, de hæreticis*, vbi tales etiam prohibentur hæreditatem capessere. Dico secundò, excommunicati illicitè testamentum condunt, quia prohibita est iis communicatio cum aliis Excipe casum quo talis cuperet absolui, & non posset ob defectum sacerdotis, nec posset vlterius differre conditionem testamenti; tunc enim si haberet rationabilem causam testandi, licitè id faceret, quia necessitas eum excusaret. Ita *Aula 2. parte c.6. disp.6. dub. 6.*

Excommunicatus validè hæres instituitur alium- ve instituit.
c. vlt. de pœna.
Excipe percussores Cardinalium, ac hæreticos.
An licitè testentur.
Aula.

DVBIVM XIII.

De decimo & vndecimo effectu.

136 Decimus effectus excommunicationis est: quòd contra eum qui per annum in ea obduratus permanserit, nec monitus voluerit resipiscere, tanquam contra suspectum de hæresi procedi possit. patet ex *Trid. sess. 25. c. 3. de reform.*

Trident.

137 Vndecimus effectus est, quòd is, qui cum excommunicato non tolerato extra casus permissos dubio præcedente explicatos communicat, incurrat excommunicationem minorem, imò in tribus casibus etiam maiorem. Primò, quando communicat excōmunicato in crimine propter quod ipse iam ante excommunicatus est, illud ipsum cum eo perpetrando aut in eo perpetrando ipsi consilium, auxilium, aut fauorem impendendo, v.c. sit aliqua nominatim excommunicata propter adulterium, quicumque postea cum ea adulteratur, aut eam iuuat consilio aut fauore, vt cum aliis possit mœchari, eandem cum ipsa excommunicationem incurrit; vt habetur *c. Nuper 29. & c. Si concubinæ 55. de sent. excommun.*

Communicans cum non tolerato incurrit excommunicationem minorem, & quandoque maiorem.

Secundò clericus qui scienter & sponte admittit ad diuina excōmunicatum à Papa, ac denuntiatum, incurrit similem excommunicationem Papæ reseruatam. Vt patet *c. Significasti 18. de sent. excommun.* vide dicta dub. 5. nu. 13.

c. Nuper.
c. Si concubinæ.
c. Significasti.

Tertiò incurrit excommunicationem maiorem qui communicat cum nominatim excommunicato post particularem prohibitionem sub pœna excommunicationis legitimè factam: iuxta *c. Constitutionem 9. de sent. excom. in 6.*

DVBIVM XIV.

Quale peccatum sit communicare cum excommunicatis in casibus prohibitis?

138 Explicatis effectibus excommunicationis, in quibus ostendi diuersos esse casus, in quibus illicitè communicamus cum excommunicatis, & illi nobiscum, iam videndum est quale peccatum talis communicatio contineat.

Communicatio cum excommunicato potest tripliciter esse peccaminosa.

Nota, excommunicatum dupliciter posse peccare communicando cum alio, & similiter alium communicando cum eo; primò præcisè in ratione communicationis prohibitæ, abstrahendo ab eo, quòd aliud peccatum ei communicationi sit coniunctum, nec ne. Secundò peccato aliquo, quod illi communicationi per se coniunctum est, vt quando hoc peccatum oritur in tali genere

actio

actionis ratione excommunicationis, ita vt hæc actio seclusa excommunicatione esset licita. Tertiò, peccato per accidens illi communicationi coniuncto: vt quando quis cum excommunicato furatur aut se inebriat, &c. quæ actiones essent peccata etsi abesset excommunicatio, ideoque ad hanc quæstionem sunt omnino impertinentes: agimus autem hîc præcipuè de primo genere peccandi, mox acturi de secundo.

139 *Caietan.* *Caiet. verbo Excommunicatio sub finem §. Vbi scito, v. Discerni autem*, distinguit triplicem communicationem. Prima est communicatio in sacris, quæ est propria Christianis vt Christiani sunt. Secunda in actibus Ecclesiasticis, qualis est collatio. aut acceptatio beneficij, electio, præsentatio, &c. Tertia est merè humana quæ Christiano cum Ethnicis potest esse communis: & primam ait esse peccatum mortale ex genere suo: tertiam ait apertè esse solùm peccatum veniale in ratione communicationis prohibitæ, nisi ratione circumstantiarum fiat mortalis, vt si in ea peccetur contra iustitiã, aut fiat ex contemptu clauiũ Ecclesiæ. Idemque ait probabiliter dici de secunda.

Ratio eius est, quia prima prohibita est directè & primariò, aliæ verò duæ tantùm secundariò. Idem sentiunt *Sotus in 4. d. 2. q. 1. a. 4 col. 10. §. Quomodo ergo. Nauarrus cap. 24 n 28. & 29. Siluester verbo Excommunicatio 5. n. 6. §. quarto*, & multi alij. *Sotus. Nauar. Siluester.* concedunt autem dicti auctores, in communicatione secundi generis, sicut etiam in iudiciis ciuilibus sæpe per accidens committi peccatum mortale, præsertim quando iudex est excommunicatus non toleratus, ratione iniustitiæ quæ committitur: cùm enim hic careat actuali iurisdictione, acta ipsius communiter sunt inualida.

140 *Secundariò præcepta etiã grauiter obligant.* Sed quidquid sit de hac sententia, certè ratio ipsius infirma est. nam ex ea sequeretur laborare die festo tantùm esse peccatum veniale, quia huius prohibitio tantũ pertinet secundariò ad præceptum colendi festa, quo per se & directè præcipitur vt vacemus rebus sacris, & ex consequenti vt cessemus à laboribus; quia nimirum hoc ad illud aliquo modo iudicatur necessarium.

Omnis communicatio cũ excommunicato directè prohibetur. Adde, etsi prima communicatio magis per se prohibeatur quàm aliæ; tamen hæ etiã verè secũdùm se & directè prohibentur, quia talis prohibitio etiã per se & directè iuuat ad finem excommunicationis obtinendũ, quatenus per priuationẽ talis cõmunicationis directè & punitur peccatũ excõmunicati, & ipse stimulatur ad procurandã reconciliationẽ, & sæpe magis priuatione huius cõmunicationis, quàm primæ, quã aliqui parum curant. Cùm igitur secunda & tertia cõmunicatio verè etiã prohibeãtur, si in iis sit materia grauis, possunt etiã esse peccatum mortale.

141 *Raimund. Siluester. Archidiac.* Alij igitur in omnibus his communicationibus ponunt semper peccatum mortale. Ita *Raimondus apud Siluestrum supra.* Quod *Archidiaconus ibidem* ait esse verũ, quãdo communicatio fit cõtra prohibitionẽ hominis, vt fit quando quis ab homine est excommunicatus, quia *cap. Sacris 5. de his qua vi, &c.* videtur generatim dici talem communicationem esse peccatum mortale. Item *cap. Exceptionẽ, de exceptionibus*, dicitur nos posse in quauis parte iudicij excipere contra excõmunicatos ne iis cogamur communicare in periculum animæ nostræ ergo supponitur hanc cõmunicationẽ, etiam in rebus sæcularibus esse peccatum mortale. *c. Exceptionem.* Tertiò, quia ob quãuis talem cõmunicationem illicitam incurritur excommunicatio minor quæ est grauis pœna, & consequenter non videtur posse imponi ob peccatũ veniale. Quartò, quia potest Episcopus aliquibus omnẽ eiusmodi cõmunicationẽ prohibere sub pœna excõmunicationis maioris, quæ nõ incurritur nisi per peccatũ mortale.

142 *Non omnis communicatio cum excommunicato est mortalis.* Sed hæc sententia est nimis rigorosa, ideóque communiter ab aliis reiicitur, nimis enim durum est dicere, aliquem peccasse mortaliter quia aliquamdiu loquitur cum excommunicato.

Ad *caput Sacris* Respondeo, hoc ibi non dici, sed tantùm neminem propter vllum metum debere peccare mortaliter. quis autem sit illius capitis sensus, satis dixi disp. 13. num. 97. & 102.

Ad secundum, nego consequentiam. quia peccatum veniale est etiam periculosum animæ. Ad tertium Respõdeo, excommunicationem minorẽ, quia facilè possumus ab ea liberari, non existimari pœnã grauem. Ad quartũ respõdeo, iudicem nõ posse pro libitu prohibere sub pœna excommunicationis maioris ne quis cũ excõmunicato communicet, sed tunc tantũ quando hîc & nunc talis cõmunicatio cedit in grauem iniuriã Ecclesiasticæ disciplinę, quia scilicet per eã souetur excõmunicatus in pertinacia, aut ob similes causas.

143 *Eadem actio potest esse materia grauis in vno genere & in alio leuis.* Alij igitur aiunt, hanc communicationem tunc semper esse peccatum mortale, quando materia est grauis in ratione communicationis: secùs autem esse quando est leuis in eo genere. Vbi etiam benè aduertunt fieri posse vt actio aliqua sit materia grauis in alio genere; leuis tamen in ratione communicationis, v.c. legere priuatim vesperas aut matutinum, in ordine ad præceptum legendi horas est materia grauis, peccarétque mortaliter sacerdos illa omittens: in ratione tamen communicationis est materia leuis, vt docet *Auila 2. cap. 6. disp. 8 dub. 3.* & plurimi alij. *Auila.*

Præceptum non communicandi cum excommunicatis pro materiæ grauitate magis minusue obligat. Et hanc sententiam puto esse verissimam, quia omne strictum præceptum obligat sub peccato mortali in materia graui, & sub veniali in materia leui, vt communiter docetur in materia de legibus; est autem strictum præceptum prohibens communicationem cum excommunicatis, vt patet ex dictis num. 141. & multis iuribus. ergo vbi est materia grauis, obligat sub peccato mortali. Tota autem difficultas est; quando sit materia grauis, quando non: qua in re varij varia dicunt.

144 *Vnde spectanda sit materiæ grauitas in aliquo præcepto.* Vt autẽ rem faciliùs discernamus, Nota primò, vtrũ res aliqua sit materia grauis alicuius præcepti, præcipuè spectandũ esse ex conueniẽtia aut repugnantia, quã habet cum fine talis præcepti, idque ex se & natura rei spectata solùm cõmuni hominũ conditione, & abstrahendo à particulari cõditione huius vel illius personæ quæ circa talem materiã hîc & nunc operatur. v.c. prohibet Ecclesia ne quis legat libros hæreticos; finis est vt vitetur periculũ peruersionis; duo itaque eundẽ librum hæreticũ æquali tempore legũt, vnus sine periculo peruersionis, alter cũ notabili periculo. dico vtrũq; ęqualiter peccare pręcisè contra præceptũ Ecclesiæ, quia vtriusque actio ex se est æquè periculosa in ordine ad peruersionẽ, etsi per accidens secũdi actio sit hîc & nũc ipsi in particulari

culari periculosior, imò prioris actio propriè hîc & nũc nõ est periculosa, ideoq; secundus grauiùs peccat contra charitatẽ sui & virtutẽ fidei ratione circũstantiæ sibi particularis & propriæ, non tamẽ grauius peccat, vt dixi, cõtra præceptũ Ecclesiæ, quæ in ferẽdis suis legibus nõ respicit cõditiones particulares vniuscuiusq; personę (alioqui deberet ferre particulares leges pro singulis personis, & vbi cessaret omninu legis ratio in particulari, cessaret etiã obligatio legis, quæ absurda sũt) sed solũ respicit cõditionẽ cõmunẽ hominũ, & quid cõmuniter ex tali actione natũ sit sequi.

Legislator nõ respicit conditiones particulares sed generales.

145 Nota secundò, triplicẽ esse rationem cur dicta cõmunicatio prohibeatur. Prima est, vt hac ratione frangatur contumacia excõmunicati, & eius conuersio procuretur, quam latores censurarum præcipuè intendunt, vt patet ex dictis disp. 13. n. 7. Secũda, vt alij magni faciãt potestatẽ & auctoritatem Ecclesiæ, ob cuius contemptũ vident excõmunicatũ ita abiici, & tanquã indignũ à filiorum Dei cõsortio arceri. quare his duabus rationibus maximè repugnat illa communicatio, qua excommunicati potẽtia & dignitas augentur, & maximè qua ipse supra ceteros attollitur, quia hac ratione fit vt nec ipse suã, nec alij ipsius abiectionẽ & miseriam apprehendãt, & minoris excommunicationẽ faciant cũ videant excommunicatum honorari. Tertia, quia indecens est eum qui tanquã membrũ putridũ ab Ecclesia præcisus est, inter membra sana cõuersari. Quibus addi potest quarta, quia sępe est periculũ ne quis morbida cæteras inficiat: sed hæc nõ ita habet locum nisi in quibusdã criminib', v. c. in hæresi; aut in iis actionibus quę habẽt aliquã cõnexionẽ cũ crimine ob quod alter est excommunicatus. Idcoq; participatio in his etiã singulariter prohibetur. Adde, hãc aliquo modo cõtineri sub secũda ratione.

Triplici ex causa prohibetur dicta cõmunicatio.

146 Hinc sequitur primò, dictę Ecclesię prohibitionĩ maximè repugnare communicationem in sacris, quando excõmunicatur Sacramenta aut suscipit aut cõfert, aut quando diuina officia celebrat, aut sacro aliisq; publicis officiis interest. quia hæc cõmunicatio cõtinet magnã indecentiam contra dignitatẽ rerum sacrarum, & minuit apprehẽsionem censuræ, cùm talis tanquã filius Ecclesiæ ad ea quæ filiorũ propria sũt admittatur. Hinc omnes concedunt, hanc participationẽ cum excommunicato ex vtraque parte esse mortalẽ: nisi excusetur ex aliquibus causis allatis dub. 2. 3. & 13.

Communicatio in sacris maximè repugnat precepto.

Excipe casum quo hæc cõmunicatio esset valdè exigua, vt quando excommunicatus transeundo per templũ ibi attentus hæreret, donec vnus breuis psalmus caneretur, vt notat *Auila parte 2. cap. 6. disp. 8. dub. 3. conclus.* 1. idemque addit dicendum de communicatione qua aliqui simul legunt aliquoties officium diuinum priuatim, quia hæc non continet illam repugnantiam cum fine legis, quam continet ea quæ fit in officiis publicis.

Auila.

147 Sequitur secundò, peccare mortaliter contra hanc prohibitionẽ, qui non tolerato beneficium Ecclesiasticũ confert, aut eum ad illud eligit, aut præsentat: quia hæc cõmunicatio est honorifica excommunicato, augetque ipsius potentiã supra ceteros, ideoq; repugnat tribus primis rationibus huius prohibitionis. Vnde valdè probabiliter sequitur, eum qui supradicta facit peccare duplici peccato mortali. Primò, ratione cõmunicationis prohibitæ. Secũdò, quia indignũ & incapacem ad beneficia promouet, quod peccatũ committeret etsi primũ abesset, vt quãdo confertur beneficiũ tolerato: idemque dicendum est de excõmunicato, qui talẽ collationẽ, electionem, aut præsentationem acceptat. primò, quia non minùs est huic prohibitũ cõmunicare aliis, quã aliis sit prohibitũ cõmunicare ipsi. Secũdo, quia per eã acceptationẽ conatur sibi appropriare ius ad beneficiũ ipsũq; beneficiũ cuius est omnino incapax, atq; ita conatur cõtra iustitiam rem non suã accipere.

Conferens beneficium non tolerato eumue præsentans peccat mortaliter.

Idque dupliciter.

Peccat mortaliter etiam tolerato beneficium procurans: sicut & hic illud acceptando.

148 Sequitur 3. excommunicatum etiam toleratum peccare mortaliter contra hãc prohibitionem, si extra casus quibus ob aliorũ commodum ac instantiam, aliasq; rationes ad hoc necessitatur, beneficia Ecclesiastica conferat aut eligat ad ea, aut iudicium Ecclesiasticum, aut etiam seculare vt iudex exerceat: quia hi actus sunt valdè honorifici excõmunicato, eumq; supra cæteros fideles, a quibus vt putridum membrũ præcisus est, extollunt; ideoque magnã indecentiam continẽt, & rationibus huius prohibitionis multum repugnant. Quare in his actionibus non videtur facilè posse dari materia parua, quia eorũ repugnantia nõ tam cõsistit in duratione actionis quã in dignitate, quæ statui excõmunicati repugnat, quę necessariò inest omnibus istis actibus. Secùs est de actibus aliis iudicialibus, v. c. aduocati, procuratoris, actoris, testis, & similibus, quia hi nõ cõtinent illã dignitatẽ, nec repugnantiã ita grauem cum fine illius prohibitionis: quare de iis ferè iudicandum est, sicut de humana conuersatione.

Peccat mortaliter etiam toleratus conferens beneficia, aut ad ea eligens, aut iudicium exercens.

Actio aduocati, testis, &c. minus grauiter prohibita.

149 Sequitur quartò, communicationem cum excommunicato in humana & ciuili cõuersatione communiter tantùm esse peccatum veniale, quia communiter parum repugnat dictis rationibus. Quòd si tamẽ esset valde diuturna & familiaris, maximè quãdo viri graues cum excommunicato cõmunicarẽt, posset esse peccatum mortale, quia talis cõuersatio est nata addere animos excõmunicato in sua pertinacia, cũ videat viros graues ita familiariter secũ agere, ex quo colligit se magni ab iis fieri; & consequenter illa etiã nata est minuere apprehensionem excõmunicationis in ipsius ac aliorũ animo; atque ita grauiter repugnãt huic excõmunicationis. quæ rationes fortiùs militant, quando excõmunicatus vt actor, aduocatus, aut procurator admittitur ad multas actiones iudiciales, quia hæc admissio conciliat illi aliquam auctoritatem. Qua in re *Suarez disp 15. sect. 2. n. 11.* notat, vt hæc cõmunicatio sit peccatum mortale, nõ sufficere quòd aliquis intra longum tempus sæpiùs, verbi causa, per aliquot etiam menses penè quotidie cum excõmunicato communicet, quando illæ communicationes sunt omnino inter se distinctæ & independentes: nam sic constituunt solùm multa peccata venialia, nõ autem materiam grauem vnius peccati. ad hoc enim necessarium est vt inter se sint connexæ saltem per modum vnius obiecti voliti, vt fit quando quis expresfè statuit longo tempore sæpius cum tali communicare, aut init cum eo aliquod pactũ quod necessariò trahit secum frequentem ac diuturnam communicationem, vt si suscipiat eum in suam familiam, aut de ipsius familia fiat.

Humana & ciuilis communicatio cum non toleratis communiter est peccatum veniale. Est tamen aliquando mortale.

Suarez.

Ab

150 Ab hac vltima regula plurimi Doctores excipiũt varios casus Primò,quãdo quis excommunicato cõmunicat in aliquo scelere,verbi causa, furando cum eo.Secundò,quandò communicat cum expresso contẽptu clauiũ Ecclesiæ. Tertiò, quando videt suam cõmunicationem quantumcumque breuem fore alteri causam perseuerãdi in contumacia,aut aliis occasionẽ scãdali.Quartò,quãdo talis cõmunicatio alicui particulariter prohibita est sub pœna excõmunicationis maioris.Quæ vera quidem sunt,sed nihil faciũt ad rẽ præsentem,quia vt ostendi n. 144. tales propriè non peccant mortaliter,contra generalẽ prohibitionem Ecclesię,qua prohibet cõmunicationẽ cum excommunicatis,de quo peccato hîc solum agimus,sed solùm aut contra alia præcepta, aut contra particularem Ecclesiæ prohibitionem.

151 *Excommunicatus licitè exercens iudicium non vsurpat alienã iurisdictionẽ.*

Alia hîc difficultas est,vtrùm excommunicatus exercens actus iurisdictionis semper peccet vsurpatione iurisdictionis alienæ. Qua in re certum est eum hoc modo non peccare,quoties ratione occurrentis necessitatis licitè eiusmodi actus exercet , saltem ita vt non peccet contra prohibitionem Ecclesiæ, etiamsi fortè contra aliam virtutem peccet.iuxta dicta supra num.14. 15.& 28.Sed tota difficultas est quando vsurpat hos actus contra Ecclesiæ prohibitionem , vt quando hoc facit sponte sua sine necessitate.

Quidam videntur asserere,eum tunc tantùm peccare vsurpatione alienæ iurisdictionis,quando tales actus inualidè facit ob defectum iurisdictionis:vnde inferunt toleratos tales actus exercendo non vsurpare alienam iurisdictionem, quia validè eos faciunt.

Sed hoc dici nequit,quia inde sequeretur,eum qui occultè scit se tantùm habere titulum coloratum conferendo beneficia , aut exercendo actus iudicis in foro externo,non peccare,quantumcumque hoc sine vlla necessitate faciat:quia secundùm illam sententiam non peccabit vsurpatione alienæ iurisdictionis , quia validè tales actus faciet; nec est aliud præceptum contra quod necessariò peccet.

152 *Dupliciter potest quis aliquid validè facere.*

Pro resolutione Nota,dupliciter posse contingere,vt quis actum aliquẽ validè exerceat. Primò per se,vt quando ex se habet hîc & nunc expeditam vim agendi , vt habet omnis legitimus iudex non habens impeditam iurisdictionem. Secundò per accidens vt quando quis ex se non habet hîc & nunc sufficientẽ vim agendi:actus tamen ipsius fit validè propter concursũ alterius causæ defectum ipsius supplentis:sicut si aliquis simularet se esse Petri œconomum,& ita aliqua ipsius bona distribueret, & Petrus hoc sciens ne accipientes contristaret ostenderet se consentire , donatio alterius per se siue quantum est ex parte sua, esset inualida , & dans vsurparet alienam potestatem , per accidens tamen esset valida ratione consensus Petri.

153 *Excommunicatus illicitè iudicans vsurpat alienam iurisdictionẽ.*

Respondeo itaque,Omnem excommunicatum etiam toleratum,quoties illicitè contra prohibitionem Ecclesiæ exercet actus iurisdictionis (vt fit quando eos exercet ex proprio motu , siue non coactus ad hoc aliorum instantia) peccare vsurpatione alienæ iurisdictionis.

Probatur:quia talis etsi habeat iurisdictionẽ habitualẽ, habet tamẽ eam impeditã & quantu est ex parte sua inpotentem exire in actũ , ita vt actus eius esset inualidus, nisi Ecclesia ob aliorũ bonũ suppleret eius defectum,atque ita caret actuali iurisdictione; & cõsequẽter dũ tales actus facit,eam necessariò vsurpat contra prohibitionem, ac ius Ecclesiæ aut superioris iudicis,quos inuitos cogit,vt defectũ ipsius suppleant ne cõmunitas patiatur,simili modo ac supradictus fictus œconomus vsurpat alienam potestatem,& Petrum cogit vt ratam habeat suã donationem.

154 *Excommunicatus illicitè exercens iurisdictionem dupliciter peccat.*

Ex quibus sequitur,excommunicatum quoties illicitè contra Ecclesiæ prohibitionem eiusmodi actus exercet,peccare duplici peccato.Primò illicita communicatione. Secundò, vsurpatione alienæ iurisdictionis;& tertiò,si conferat Sacramenta,etiam peccat contra reuerentiam Sacramenti , & quartò,si actus eius sint inualidi grauem facit iniuriam iis quibus Sacramenta ita conferatur ius dicit , si hi eius defectum ignorent , & tenetur ad refusionem sumptuum , si quos hac ratione inutiles fecerint.

DVBIVM XV.

Qua ratione excommunicationem incurrat, qui clericum aut monachum percutit?

155 POst explicatam naturam effectúsque excommunicationis , locus requirebat vt explicarem omnes excommunicationes in particulari quas Iura ob diuersa crimina statuunt:sed quoniam hoc plurimi sufficienter fecerunt, vt *Suarez disp.21.& seq.Nauarrus cap.* 27. & cõmuniter Sũmistæ verbo *Excõmmunicatio*.ex quibus hæc facilè possũt peti,breuitatis causa duxi hoc omittendũ.Quare vnicã solùm explicabo,quæ & frequentiùs solet accidere & plures habet difficultates:quæ statuitur *cap.*Si *quis suadente* 17.*q*.4.vbi Innocentius secundus excõmunicat omnes qui violentas manus in clericũ vel monachũ iniiciunt,qui à solo Papa sine singulari priuilegio extra articulũ mortis possũt absolui.circa quã legẽ

Suarez. Nauar.

c.Si quis. Innocen. II.

156 Quæritur primò , quis intelligatur nomine percutientis,siue quænam personæ possint hanc censuram incurrere?

Quisquis excommunicari potest, hanc excommunicationem potest incurrere

Respondeo breuiter,per verba Si *quis*,cùm generalia sint,intelligi illos omnes qui excommunicari possint,de quibus egi disp.13. dub.6. qui hanc excommunicationem incurrunt, si contra dictam legem sufficienter peccauerint. & in hanc conclusionem omnes consentiunt.

157 Quæritur secundò , qui hîc intelligantur nomine *clerici?*

Quinam gaudeant priuilegio canonis. Quinam eo priuentur.

Respondeo,omnes eos intelligi qui saltem prima tonsura initiati sunt, etiamsi coniugati sint, vt habetur *cap.unico de clericis coniugatis,in* 6.modò canonis priuilegio non sint priuati.

Priuantur autem primò digami, *capite unico. de digamis in* 6. vbi tales omni priuilegio clericali priuantur:male tamen hinc inferas,omnes irregulares hoc priuilegio priuari, quia hoc nullibi expressum est:imò ille textus videtur intelligendus de clericis in minoribus cõstitutis, qui verã bigamiam possint cõtrahere, nam videtur parũ credibile,sacerdotem, qui similitudinariã bigamiam contraxit,hoc priuilegio omninò priuari. Et cõfirmatur.quia talibus bigamis in illo capite

Sacerdos ob bigamiam eo non priuatur,

prohibetur sub pœna excommunicationis ne habitum clericalem deferant: nullo autem modo videtur prohiberi talis sacerdos, præsertim post actam pœnitentiam, habitum clericalem ferre.

158 Secundò, eodem priuantur clerici coniugati quamdiu non gerunt tonsuram ac habitum clericalem; vt habetur *capite vnico de clericis coniugatis, initio, & in fine.* Imò post *Tridentinum sessione 22. cap.* 6. omnes coniugati, nisi alicuius Ecclesiæ seruitio ab Episcopo deputati eidem deseruiant. *vide.*

Tertiò, idem dicendum de clericis qui abiecto habitu clericali negotiis sæcularibus se miscent, & ter à suo Prælato moniti nolunt se emendare. quia *cap. Contingit 45. de sententia excommunicationis*, dicuntur illius immunitatis effici exsortes, quæ pro clericorum tutela contra violentiam laicorũ noscitur instituta. Imò si clerici abiecto habitu tyrannidi ac enormitatibus se immisceant, etiam ante omnem monitionem hoc priuilegio priuantur, vt habetur *cap. Perpendimus* 23. & clariùs *cap. Cùm non ab homine* 14. *de sent. excõmunic.*

c. Contingit. c. Perpendimus. c. Cùm non.

159 Addit *Nauarrus cap.27.num.79.* idem dicendum esse de quouis clerico incorrigibili, probatque ex *cap. Cùm non ab homine*, 10. *de iudiciis*, sed ibi tantùm dicitur clericum deprehensum in furto, homicidio, periurio, aut simili crimine deponendum esse, & si incorrigibilis sit excommunicandum, & crescente contumacia anathematizandum, & si hæc contempserit per sæcularem potestatem corrigendũ. Ex quo non sequitur, quẽuis incorrigibilem, sed eos solos qui post illos omnes actus incorrigibiles persistunt, per secularem potestatem comprimẽdos esse. Imò etiam tunc videtur requiri sententia iudicis Ecclesiastici, qui tales brachio seculari tradat vt colligitur ex *c. Vt famæ 35. de sententia excommunic.*

Nauar. c. Cùm non. c. Vt famæ.

160 Vt horum capitulorum sensum clariùs intelligamus, quæ videntur inter se pugnare.

Nota *cap. Cùm non ab homine, de iudiciis*, non decerni quæ requirãtur, vt clericus amittat præcisè priuilegium canonis, ita vt violentas manus ei iniiciens non incurrat excommunicationem, sed quæ requirantur vt amittat priuilegium fori, siue, vt iudex secularis possit eum licitè punire, vt patet ex contextu. contrà in iuribus citatis num.158. agitur præcisè de amissione priuilegij canonis; ad quod duo requirunt, scilicet vt clericus abiiciat habitum clericalem, & tyrannidi, siue seditioni & enormitatibus inuerecundè se immisceat. quo casu etsi eum ob talia facta occidentes non excommunicentur, peccant tamen contra immunitatem clericalem, vt apertè in iisdem iuribus insinuatur. Nam *cap. Cùm non ab homine, de sententia excommunicationis*, dicitur talibus maior iniungenda pœnitentia, quàm si laicum occidissent, & *capite Perpendimus* narratur quendam Comitem curasse suspendi presbyterum, qui abiecto habitu seditionẽ fecerat, diciturque illius interfectores non mittendos quidem pro absolutione ad Pontificem (quia scilicet non erant excommunicati;) iniungendam tamen iis esse pœnitentiam, quia scilicet peccauerant vsurpando iurisdictionem in non subiectum: si autem talis sacerdos amisisset priuilegium fori, fuisset subiectus illi Comiti, & meritò suspensus, atque ita eius interfectores non peccassent.

c. Cùm non. *Non omnis qui perdit priuilegium canonis, perdit priuilegium fori. c. Cùm non. c. Perpendimus.*

161 Quartò *Clementina prima de vita & honestate clericorum*, clerici agentes publicè lanionem aut cauponem, si ter moniti non desistant, aut si postquam moniti destiterunt idem officium resumant, si sint coniugati aut non deferant habitum clericalem, priuantur omni priuilegio clericali, & consequenter etiam canonis. quòd si non sint coniugati, & habitum clericalem ferant, tantùm amittunt priuilegium clericale quoad res suas, non autem quoad personas; atque ita retinent priuilegium canonis.

Clement. 1. de vita. Clerici lanionem aut cauponem agentes quando perdant hoc priuilegium.

Quidam putant *capite vltimo, de vita & honestate clericorum*, idem statui de clericis immiscentibus se negotiis secularibus: sed falluntur. nam hîc tantum agitur de amissione priuilegij quoad res clericorum, non autem quoad personas.

162 Quintò *capite vnico, de vita & honestate clericorum in 6.* dicitur, *Clerici qui se ioculatores seu goliardos faciunt aut bufones* (id est, qui ludionem, seu mimum, ac parasitum agunt) *si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso iure; si autem tempore breuiori, & tertiò moniti non resipiscant, careant omni priuilegio clericali*, & consequenter priuilegio canonis.

c. vnic. de vita. Clerici ludiones aut parasiti amittunt hoc priuilegium.

Sextò, hoc omnique alio clericali priuilegio priuantur, qui realiter degradantur, vt patet ex *capite 2. de pœnis in 6.* secùs est de suspenso, excommunicato, irregulari, aut etiam verbaliter deposito, vt cum communi sententia docet *Nauarrus cap.27.num.79.*

Per realem degradationem non tamen vllam censuram hoc priuilegium amittitur. Nauar.

163 Septimò *Bannez 2.2.q.12.a.1.diffic.3.dicto vltimo, & Suarez d.22.sect.1.num.11.* ducent hoc priuilegio priuari clericum in minoribus constitutum, qui omnino deserit habitum clericalem, nec vllum beneficium Ecclesiasticum habet, nec alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi deseruit, nec in aliqua schola, aut Vniuersitate ex licentia Episcopi, in ordine ad maiores ordines suscipiendos versatur.

Bannez. Suarez. Clerici in minoribus constituti.

Quia *Tridentinum sessione 23.cap.6.de reformatione*, priuat talem priuilegio fori, quod, vt docet *Panormitanus cap.1.de apostatis num.6.* & patet ex dictis num.160. difficiliùs amittitur quàm priuilegium canonis, imò hoc videtur in illo vt pars in toto includi. quare ex amissione illius benè infertur amissio huius.

Tridentinum. Panorm. c.1. de apostatis.

Alij tamen id negant, quia à iure antiquo non receditur, nisi quatenus hoc in nouo exprimitur. Atqui olim verberans talem clericum erat excommunicatus, nec hoc per Tridentinum est expressè reuocatum, ergo etiam modò est excommunicatus.

Sed credo priorem sententiam esse veriorem tum ob rationes ibi allatas, tum etiam quia Concilium ibidem in priuilegio fori, apertè includit priuilegium canonis, quia citat *caput de clericis coniugatis in 6.* vbi apertè agitur de priuilegio canonis.

In priuilegio fori includitur priuilegiũ canonis. c. de clericis.

164 Quæritur tertiò, quinam Religiosi hoc priuilegio canonis gaudeant?

Respondeo, eo gaudere omnes omnino Religiosos ac religiosas, eorumque conuersos ac cõuersas, atque etiam nouitios. patet ex *cap. Monachi*,

Omnes personæ religiosæ gaudent hoc priuilegio. c. Monachi.

c. Non dubium c. Religioso.

chi,cap. Non dubium 5.cap.de monialib. 33.de sententia excommunicationis , & cap.Religioso , eodem titulo in 6. Idem dicendum de iis qui sunt ex tertio ordine Diui Francisci,aut Dominici,quia hi saltem lato modo religiosi dici possunt,sicut nouitij.est contra *Caietan. verbo Excommunicatio cap. 10.§.Nota septimò*: sed alij ferè communiter hoc asserunt. Vide *Nauar cap.27.n.79.*

Caietanus.

Nauar.

An Eremitæ eo gaudeant? Syluester

Vtrum verò Eremitę hoc priuilegio gaudeant, non est ita certum:multi asserunt , alij verò negant. Vide *Syluestrum verbo Eremita num.2.* Valdè probabile est eos solos eo gaudere qui alicui religioni per vota obstricti sūt,aut saltē alicui Prelato Ecclesiastico ratione voti,aut muneris,quo alicui Ecclesię deputati deseruiunt,sūt subiecti.

Quæritur quartò,quinam in eo capite dicantur iniicere manus violentas.

165

Qui dicantur manus iniicere.

Respondeo primò,illos omnes qui dictis personis iniuriosè violentiam aliquam inferunt eos verberando, pulsando, detinendo,aut trahendo siue manu,siue pede,aut alia corporis parte,siue immediatè corpus earum attingant,siue tantùm mediatè aliquo instrumento,v.c.baculo,gladio, lapide,sagitta,&c.Item sputum aut puluerem in faciem proiiciendo,aut frenum equitantium detinendo,aut cingulum ephippij incidendo , aut rem aliquam iis vi eripiendo,& similibus modis vim inferendo, vt cum communi sententia docet *Nauarrus cap.27.num.77.*

Nauarr.

Debet autem aliqua vis actu iniuriosè inferri ipsorum corpori mediatè vel immediatè,ratione rei coniunctæ corpori,qualis est res quam manu tenent, equus cui insident, vestis qua operiuntur, &c.

Hinc non sufficit illis iniuriari per verba,aut vim minari,aut conari eam actu inferre; nisi de facto inferas ; vt si proiiciens in clericum lapidem,aut sagittam,erret.

c. Nuper. Metu clericum prohibens egredi,

Idem dicendum de eo qui clericum inclusum detinet vt egredi non possit,etsi eum non tāgat; vt dicitur *c.Nuper 29.de sent.excommunic.* quia sic verè infert ei vim:non tamen sufficeret aliquem solo metu mortis proposito,prohibere egredi,si aliàs nulla ratione concluderetur,quia nulla infertur ei vis.ita cū aliis *Suarez d.22.sect.1.num.31.*

Suarez. aut dolo res ei auferens non iniicit ei manus.

Ob eandem causam non incurrit hanc excommunicationem qui clerico siue vi res suas dolo subtrahit.

166

Furans clerico vestes an excommunicetur. D. Anton. Archidiac.

Difficultas verò est verùm eam incurreret qui clerico dormienti omnes vestes surriperet,atque ita esset causa cur egredi non posset,& quasi captiuus detineretur. *D.Antonin.3.p.tit.24.cap.1.§.1. v. Furantem,* citans Archidiaconum id affirmat, quia hoc modo moraliter infertur clerico vis, Sed hoc videtur difficile,quia hac ratione , qui clerico in itinere constituto noctu furaretur equū aut pecunias , atque ita esset causa cur non posset vlteriùs progredi , posset dici inferre illi vim,& incurrere hanc censurā,quod nō videtur probabile.Quare Innocētius apud D. Antoninū suprà absolutè negat talem incurrere excommunicationem , cui videtur fauere *Caietanus verbo Excōmunicatio cap.10.§.Nota secundò.*& alij,qui absolutè dicunt furantē res clerici hanc censuram non incurrere.Ratio est,quia per talē actionem nulla infertur clerico vis,quòd autem contingat eum necessitari,vt domi se contineat,est per accidens illi actioni.

Innocent. D. Anton. Caiet.

167

Aliqui tamen aiunt,talem tunc incurrere excommunicationem,quando ea intentione vestes clerici furatur , vt domi egredi non possit. Sed hæc sententia habet etiam difficultatem,quia etsi illa intentio augeat peccatum, tamen non facit vt actio externa sit violenta,sicut actio externa, quæ per se non est iniusta,non fit iniusta ratione malæ intentionis qua fit,vt benè docet *Lessius de Iustitia cap.9.num.113.* Quare vt hæc sententia sit vera requiritur, vt ipsa sublatio vestium ita exteriùs fiat,vt ex ea appareat eam ista intentione fieri, vt si fur non auferat vestes secum, sed tantùm eas alicubi abscondat, vel eas in aquas demergat,aut alia ratione corrumpat, ita vt appareat ipsum eas ea intentione accepisse, quo casu illa sententia est satis probabilis. Quamuis etiam sententia Innocentij valdè probabilis sit, quia etiam in dicto casu,talis non videtur magis vim inferre,quàm is qui minatur clerico mortem, si domo egrediatur, quem tamen communiter dicunt non excommunicari.

Lessius.

Innocent.

168

Hæc iniectio debet esse mortaliter iniuriosa. Caietanus. c. Contingit.

Respondeo secundò,hæc actio debet esse peccatū mortale in ratione iniuriæ exteriùs illatæ. ita *Caietanus Excommunicatio cap.10.§.Nota sexto, v. Quartum est,*quia vt patet *cap. Contingit 36.de sententia excommunicationis* ipsa debet esse iniuriosa, & nisi sit peccatū mortale, non potest esse sufficiens ad incurrendā excommunicationē maiorē.

Quando autem talis iniectio sit peccatum mortale in ratione iniuriæ , prudenti iudicio spectatis circumstantiis actionis & personarum, decernendum est.

Sufficit quòd sit iniuriosa ordini clericali. c. Contingit.

Nota tamen primò,hanc actionem non debere esse necessariò violentam,aut iniuriosam illi cui infertur,sed sufficit quòd sit iniuriosa ordini clericali,vt patet ex *c. Cōtingit citato,* vbi dicitur esse excommunicatū eum qui verberat clericum cui offensus est, etiāsi hic in hoc cōsentiat,vt sic offenso satisfaciat ; clericus autē qui sponte se tali verberationi subiiceret dicitur ibidem excommunicandus.Vnde videtur non esse de facto excommunicatus.Debet tamen hæc percussio fieri ad vindicādam iniuriam acceptam siue per modum punitionis,quia textus de tali solùm loquitur. Quare si clericus vt faceret pœnitentiā , ac corpus suum castigaret, peteret ab altero vt ipsū flagellaret,simili modo quo solemus nos ipsos in hunc finē flagellare ; hic illi obsequendo nullā pœnam incurreret,quia nō peccaret , nec talis actio esset vlli homini aut statui iniuriosa.

Causa pœnitentiæ se per alium flagellans nullam pœnam incurrit.

170

Nauarr.

Notat etiam *Nauarrus cap.15.n.12.& c.27.n.78.* posse fieri vt clericus sibi ipsi violentiam inferendo hanc excommunicationem incurrat,v.g. si se ipsum occidat,aut mutilet sine iusta necessitate,aut ita verberet,vt inde notabile periculum incurrat : quia verè violentiam clerico infert cum iniuria naturæ & ordinis clericalis , & eodem modo incurreret excommunicationem qui consentienti clerico ista faceret ; quæ maximè vera sunt quando hæc fiunt per modum alicuius vindictæ humanæ.

Quæritur quintò,qua ratione hanc excommunicationem incurrant , qui sunt aliqua ratione causa talis iniectionis manuum.

171 Mandantes hanc iniectionem excommunicantur. c. Mulieres. Item eam ratam habentes. c. Cum quis.

CONCLVS. I. Vt aliquis incurrat hanc excommunicationem sufficit eum talem iniectionem manuum mandare, aut alium precibus, aut promissis ad eã incitare, si de facto sequatur effectus, vt patet *cap. Mulieres 6. §. Illi, de sent. excomm.* aut nomine suo factam postea habere ratam, vt patet *c. Cum quis 23. de sent. excom. in 6.* necesse est autem vt eius nomine illa percussio facta sit (quod fit quando alter percutit, quia putat ei gratum fore, & est quasi rem eius gerens) vt possit ipse eam ratam habere, vt ibidem dicitur.

172 Item consentientes. c. Quanta.

CONCLVS. II. Eandem excommunicationem incurrunt qui consentiunt iis, qui manus violentas iniiciunt in rectores Ecclesiæ, quales sunt parochi, & Superiores. patet *cap. Quanta 47. de sententia excommunicationis.* Ex quo benè inferunt communiter Doctores, idem dicendum de consulentibus tale factum, aut violentiam inferenti aliquo modo auxilium præbentibus. Quia sine dubio hi consentiunt. Idemque dicit *Nauarrus cap. 27. num. 78.* de eo qui coram famulis diceret se expetere vindictam de tali clerico, etsi non iubeat eum verberari, credens tamen hoc futurum; quod videtur etiam ex dicto cap. posse colligi. quia talis est moraliter causa talis percussionis, & implicitè in eam consentit. Quamuis autem hoc caput tantùm loquatur de iis qui consentiũt percutientibus rectores Ecclesiæ, communiter tamẽ Doctores id extendunt ad omnes qui consentiunt percutientibus quoslibet clericos. Additur in dicto *c. eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cùm possint manifesto facinori desinũt obuiare.*

Nauar.

Vbi nota, secundùm omnes hoc intelligendum esse de iis qui hìc & nunc tenentur tale factum impedire, & hoc non faciunt, quia aliàs non peccarent omittendo, & consequenter non incurrerent excommunicationem. Hinc communiter excusantur qui ob metum notabilis incommodi desinunt impedire.

173 Hostiensis. Ioan. de Lignano. Siluester. Caietan. Non impediens clerici percussionem, non incurrit excommunicationem quando ad illud ex officio tenebatur. Nauar. Henriquez. Auila.

Difficultas autem est, vtrùm ad hanc pœnam incurrendam sufficiat aliquem non impedire tale factum quando ad hoc ex sola charitate tenetur? *Hostiensis & Ioannes de Lignano apud Siluestrum verbo Excommunicatio 6. n. 5. versu quinto,* id affirmant. quia textus generatim loquitur. *Siluester verò ibidem, & Caietanus verbo Excommunicatio cap. 20. §. primo;* dicunt hoc solùm esse verum, quando talis dolosè, siue ea intentione, vt clericus malè tractetur, defensionem omittit.

174.

Tertia verò sententia docet, ad hunc effectum requiri, vt is, qui omittit defensionem, ad eam teneatur ex officio. Ita *Nauarrus cap. 27. num. 78. Henriquez lib. 14. cap. 12. num. 7. littera H. Auila 2. p. cap. 6. disp. 3. dub. 8.*

Hæc autem sententia videtur probabilior, Primò, quia plures Doctores eam tenent. Secundò, quia satis durum videtur hominem peregrinum sub pœna excommunicationis obligari, vt clericum, quem coram se videt percuti, defendat quoties sine damno potest; quod tamen secundùm aliam sententiam dicendum esset. Tertiò, quia Pontifex, vt patet ex textu, tantùm punit eos qui illi violentiæ consentiunt, aut fauent saltẽ interpretatiuè, quod necessario intelligendum est de fauore exteriùs per actum aut omissionem expresso. nam actus merè internos Ecclesia non punit; Item de fauore statui clericali iniurioso (quia, vt patet ex *cap. Contingit 36. de sent. excom.* ideò Ecclesia eiusmodi actus ita punit, quia statui clericali iniuriosi sunt.) atqui talis omissio solùm est iniuriosa clericis in eo, qui ex officio læsum tenebatur defendere; ergo in eo solo punietur excommunicatione; & quamuis textus videatur generatim loqui, tamen secundùm subiectam materiã, & alia iura intelligendus est.

c. Contingit.

Nauar.

Addit Nauarrus supra, eum, qui solum ex charitate teneretur tale factum impedire, si hoc omitteret cùm apertè facillimè posset impedire; in foro externo iudicandũ excommunicatum, quia creditur velle ferre opem inferenti violentiam. & sic intelligit verba canonis, *eos fauere interpretamur*, &c. Sed hæc explicatio non videtur habere fundamentum in textu. nam si dicamus verbum Interpretamur significare solã præsumptionem fori externi, generatim dicendũ erit etiam de iis, qui ex officio talem vim tenebantur impedire, quòd solũ præsumuntur incurrere excõmmunicationẽ: quia in iure nulla est ratio, cur dicta verba aliter intelligamus de his quã de aliis.

175 Siluester. Richardus. Inefficaciter suadens aut mandans percussionem non excommunicatur.

Nota demum *Siluestrum verbo Excommunicatio 8. num. 12.* vbi citat etiam glossam & Richardum, docere consulentem percussionem clerici non excommunicari, quãdo consilium fuit inefficax, eò quòd vel alter non percussit, vel saltem ad hoc nullo modo fuit motus illius consilio, sed eodem omnino modo id fecisset, etsi alter non suasisset: quod tam de hoc quàm de mandante etiam docent *Nauarrus c. 27. n. 51. ante vlt. §.* qui etiam alios citat: quæ credo esse certa, quando percussio nõ sequitur, & satis etiam probabilia, quando percussio nullo modo sequitur ex illo mandato aut consilio. Primò, quia, vt dixi disp. 13. n. 75. quando excommunicatio fertur ob aliquã actionem, intelligendum est de actione quæ habuit suum effectum, quẽ iura volunt euitari: cùm autẽ in hoc casu percussio nullo modo sit secuta ex illo mandato aut cõsilio, hæc non possunt dici habuisse suum effectum. Secũdò, quia *cap. Mulieres 6. de sententia excommunic.* dicitur mãdantem talem percussionem excommunicari, *quia is committit verè, cuius auctoritate vel mandato delictum commißi probatur.* Vbi ostenditur, ideo talem excommunicari, quia est aliquo modo causa talis percussionis: atqui in dicto casu mandãs aut consulens non potest dici causa talis percussionis: ergo non excommunicatur. Nota tamen, nisi de contrario constet, semper præsumendum esse percutientem fuisse alterius præsertim mandantis auctoritate aliqua ratione motum, quia hoc communiter, imò ferè semper fit.

Nauar.

c. Mulieres

Præsumitur communiter contra mandantem.

Hinc tamen puto excipiendum casum, quo mandans aut consulens tenebatur ex officio talem violentiam impedire, quia tunc omninò peccaret cõtra *c. Quanta citatũ*, nisi postea quantum posset conaretur vim omnem impedire.

c. Quanta.

176

Quæritur 6. Vtrùm mandans alteri vel consulens vt vim clerico inferat, si ante factum, mandatum aut consilium reuocet, sit excommunicatus, si alter nihilominus vim inferat.

Nota primò, sub mandante comprehẽdi etiam eũ, qui alterũ rogat, aut minis aut promissis inducit, vt clerico vim inferat. nã in his omnibus

casibus

catibus vim inferens ad hoc mouetur, vt placeat alteri, eiusque nomine agit.

Reuocatio mandati nunquam excusat nisi efficaciter innotescat.

Nota secundò, eiusmodi reuocationem secundum omnes nullo modo excusare, quando alteri non innotuit ante factum commissum, quia hic tunc eodem modo agit à mandante vel suadente motus ac si reuocatio non fuisset. quare hic agimus solùm de casu, quo reuocatio alteri ante factum innotuit.

Nota tertiò, communiter Doctores eodē modo dicere, eiusmodi reuocationem aut non sufficere ad impediendam irregularitatem, aut obligationem restituendi, quando secuta fuit mutilatio, aut damnum temporale contra iustitiam, sicut aiunt sufficere aut non sufficere ad vitandam excommunicationem.

177.

Quatuor sunt sententiæ. Prima absolutè docet, non sufficere ad has pœnas euadendas talem reuocationem, si effectus sequatur. Ita quidam apud *Suarem disp. 44. sect. 3 num. 7.*

Suarez.

Secunda docet, talem reuocationem sufficere in mandante; non tamen in consulente. Ita *Nauarrus cap. 27 num. 23 3. sub finem;* etsi initio videtur contrarium dicere, ideoque ab aliquibus pro tertia sententia citetur.

Nauarr.

Tertia sententia docet, eiusmodi reuocationē tam mandantem quàm consulentem excusare ab his pœnis, ita tamen vt si consulens credat suam reuocationē non fuisse efficacem, teneatur monere vesberandum de periculo quod illi imminet, alias incursurum has pœnas; secùs tamen esse de mandante. Ita *Siluester v. Homicidium n. 11 §. Tertium. Suarez.* verò *sup. num. 8.* ait etiam mandantem eo casu, teneri ex iustitia, eum monere cui periculum imminet.

Siluester.
Suarez.

Quarta docet, mandantem absolutè per eiusmodi reuocationem excusari nec teneri ex iustitia periclitantem admonere; consulentem tamen non excusari. ita cum aliis *Pater Lessius de iustitia, cap. 13. dub. 9. num. 17. & 18.* fatetur tamen ob auctoritatem Doctorum quos citat, tertiam sententiam esse probabilem.

Lessius.

178.

Cōsilium dupliciter reuocari potest.

Nota quartò, me dupliciter posse reuocare consilium alteri datum, primò ostendendo fuisse omnino falsum, v.c. dixi aliquid esse licitum, posse sine periculo fieri, fore tali magnati valde gratū, &c. quæ omnia postea dico esse falsa, & quantum possum rationibus ostendo. Secundò non ostendendo me dixisse falsum, sed aliis rationibus dissuadendo, quod primò suasi. v.c. suasi alicui vt alterum occidat, quia grauem ab eo iniuriam accepit, vel quia hoc vtile est ad aliquod commodum consequendum; aut ostendi viam qua id facilè fieri posset, & posteà conor dissuadere ostendendo peccati grauitatem, periculum quod inde animæ ac corpori imminet, &c.

Reuocatio consilij tripliciter inefficax.

Nota quintò tripliciter posse cōtingere vt post talem reuocationē alter pergat in facinore semel concepto peragēdo. Primò, quia non credit alterū seriò & ex animo sua dicta reuocare, sed tantùm hoc exteriùs simulare, ne pœnam aliquā incurrat; & tunc reuocatio est inefficax, quia alter eodem modo mouetur priore mandato aut consilio, ac si illa non fuisset. Secundò, quia etsi credat eum seriò & ex animo agere, tamē pergit moueri rationibus ab illo allatis ad facinus perpetrandū, quod vt vtile, aut factu facile fuerat propositum; & hic casus non potest habere locum in mādante nisi simul admiscuisset consiliū. Nec etiam respectu eius, qui primo modo reuocat consilium, quando alter fuit sola ipsius auctoritate motus, vt crederet factum esse licitum aut vtile; secus verò est quando fuit persuasus rationibus à suadente allatis, quas posteà non videt satis clarè refutari, ideoque pergit ipsis moueri, atque ita etiam hoc casu reuocatio est inefficax. Tertiò, potest fieri vt post reuocationē alter desinat quidem omnino moueri aut mandato aut cōsilio alterius, quia tamē semel facinus perpetrandū suscepit, vult illud perficere, aut etiā quia aliæ rationes eum ad hoc permouent. & tunc reuocatio est efficax, saltem respectu proximi sui finis; ita nimirum vt reuocās non possit dici vlterius suo mādato aut consilio in facinus influere.

180.

Qui efficaciter reuocat mandatum aut consilium non incurrit pœnas.

CONCLVSIO I. Quando reuocatio consilij aut mandati est secundùm tertium modū ex iam dictis efficax, etsi alter facinus nihilominus perpetret, tam consulens quàm mandans excusantur à supradictis pœnis, quia tunc, verè non sunt causa operis, sed solùm quædam occasio, quod non sufficit vt dictas pœnas incurrat. Ratio est, quia facinus tunc non procedit ex illa voluntate, cuius consulens aut mandans fuit causa; sed ex alia omnino distincta, vt quæ habeat obiectum formale omnino distinctum.

181.

Ex sola caritate tunc tenetur monere periclitantē.

CONCLVSIO II. Quando mandanti aut consulenti certò constaret reuocationem dicto modo fuisse efficacem, etsi quando crederent alterum nihilominus progressurum in facinore, si sine notabili incommodo possent, tenerentur ex charitate periclitantem monere vt sibi caueret, non tamen ad hoc tenerentur ex iustitia. Probatur. quia si ex aliquo capite tenerentur, esset nō aliàs ipsi ratione sui mandati aut consilij essent iniusta causa iniuriæ secuturæ, atqui cum (vt ostēdo) non sint futuri caussa huius iniuriæ, non possunt dici fore causa iniusta. ergo ex hoc capite ad eam monitionem non tenentur.

Dixi, *Quando certò constaret*, &c. Quia quando haberent rationabilem causam dubitandi an alter adhuc eorum mandato aut consilio moueatur ad facinus perpetrandum, tenerentur ex iustitia monere periclitantem, quia tenentur quantum possunt impedire ne suo mandato aut consilio ei sint causa iniuriæ accipiendæ.

182.

Mandans tenetur aliquando iurare se seriò reuocare mandatum.

Hinc sequitur, quando reuocans mandatum suum, putat alterum non credere ipsum seriò & ex animo reuocare, ipsum teneri etiam iuramento adhibito testari se hoc seriò facere, & loco promissæ gratiæ suæ aut munerū minari alterū omnino amissurum omnem suā gratiam, si facinus perpetret. Patet. quia tenetur quantum potest tollere omnē causam iniuriæ, quam antè posuerat, ad quod tunc tale medium est necessarium.

Idem quando que est in cōsulente.

Idem etiam dicendum est de eo, qui reuocat suum consilium dicendo illud falsum esse: tenetur enim omnibus allatis rationibus ac mediis quantū fieri potest alteri persuadere suū consiliū fuisse falsum, quia hoc necessarium est, vt causam iniquæ actionis à se positam tollat; vtique tamē cauendū est ne falsum iuret. quia hoc intrinsecè malū est: nec mala sunt facienda vt eueniāt bona.

183. *Inefficaciter reuocās mandatum aut cōsilium incurrit pœnas.*

CONCLVS. III. Quando etiam post omnē huiusmodi diligentiam adhibitam nihilominus constaret alterum adhuc verè fuisse permotum siue mandantis, siue consulentis auctoritate, aut rationibus ad facinus perpetrādum, eò quòd non crederet mandantem ex animo reuocasse suum mandatum (quod facilè posset accidere si mandatarius sciret mandātem sæpe præ se ferre aliud quàm in animo cogitat, aut implacabili odio in inimicum suum ferri, & solo metu pœnæ à vindicta abstinere;) eo inquam casu ille verè incurreret pœnas statutas tale opus mandantibus aut consulentibus.

Probatur. quia tales pœnæ generatim statutæ sunt iis qui tale facinus cum effectu secuto mandant aut cōsulunt: atqui tales hoc casu verè hoc ita fecissent, ergo eas pœnas incurrerent. Nec refert quòd mandantem iam verè pœniteat hoc mandasse, aut quòd per contritionem aut confessionem sit in statu gratiæ, aut etiā quòd mandatarius malitiosè, & sine iusta ratione pergat alterius auctoritate moueri, modo verè moueatur. quia his omnibus nō obstātibus, sicut eo casu erit verè causa iniuriæ, ita eas pœnas incurret; sicut qui mandasset clericū alibi existentē mutilari, & postea facti pœnitens, & contritus, ac confessus tempestiuè mitteret etiā viginti nuntios, qui mandatō reuocarēt, & facinus quacunque ratione impedirent; quantamcumque etiam ad hoc diligentiam adhiberet, si tamen illi etiam ex pura malitia ac dolo desinerent mandatum mandatario intimare, effectu secuto mandās excommunicationem, irregularitatē, ac obligationem restituendi damnū, quod clericus pateretur, incurreret, vt omnes fatentur. Item qui in alium incitasset canem, vt eum grauiter læderet, quantūcumque postea facti pœnitēs conaretur eum reuocare, si id facere non posset, teneretur ad resarciendū omne damnū quod inde sequeretur.

Dices, hoc ipso quo mādans reuocauit suū mādatū, alter nō potest ampliùs eo moueri ad facinus perpetrandū, ergo mouetur sola sua malitia.

Respondeo negando assumptum quia hoc apertè pugnat cum suppositione à nobis posita, quam etiam esse possibilem, ex dictis satis patet.

184. *Facilè præsumitur mandatireuocationē fuisse efficacē.*

CONCLVS. IV. Quando mandans debitè ac tempestiuè suum mandatum reuocauit, ita vt mandatarius secundùm prudens iudicium non videatur habere vllam rationem dubitādi, quin alter seriò & ex animo illud reuocauerit, etsi ipse posteà nihilominus facinus perpetret, in vtroque foro (nisi de contrario aliquo modo constet) præsumendum erit eum non fuisse ad hoc vlteriùs motum mandantis auctoritate, sed sola sua malitia, & consequenter mandans erit iudicandus nullas pœnas incurrisse.

Hanc conclusionem necessariò tenent omnes auctores quartæ sententiæ; & fortè aliud non volunt dicere, quia rationes eorum nihil aliud probant, & P. Lessius à me consultus respondit se loco citato nihil aliud intendere, suáque doctrinam benè intellectam cum præcedenti conclusione consistere. *Lessius.*

Probatur, quia cùm talis alterum non aliter mouerit quàm suo mandato, hoc ipso, quo prudenter iudicatur abstulisse totum suum mandatum, etiam similiter iudicatur vlteriùs alterum non mouere, atque ita nec esse causa facinoris secuti, & consequenter nec pœnas incurrisse.

185. CONCLVS. V. Idem probabiliter videtur dicendum de consulente, qui tempestiuè reuocauit suum consiliū ostendendo totū fuisse falsum, ita vt possit quis prudenter iudicare alterum nullas alterius habere vel apparentes rationes, quibus moueatur vt priùs consilium sequatur. Quia tunc, nisi de contrario aliquo modo constet, omnino credendum est executorē non fuisse ampliùs motum illius consilio, sed aliis rationibus, aut sola propria malitia.

Dixi, in vtraque conclusione *nisi de contrario constet*, quia si satis probabiliter constaret executorem fuisse verè motum mandato, aut consilio alterius ad facinus perpetrandum, imprudenter contrarium præsumeretur. Potest autem hoc cōstare primò, si executor id constanter asserat, nec sint rationes suspicandi eum mentiri. Secundò, si ipse ex se nō fuerit procliuis ad tale facinus patrandum, nec vllas ex parte sua habuerit rationes, quibus ad hoc potuisset permoueri præter solam auctoritatem mandantis, aut consulentis. *Quomodo possit colligi reuocationem fuisse inefficacem.*

186. *Præsumitur sæpe contra consulentem.*

CONCLVS. VI. Quando quis dedit verum consilium, v.c. ostendendo commoda, quæ ex tali facinore possent sequi, aut modum quo posset perpetrari, &c. quantumcumque postea conetur facinus dissuadere ostendendo incommoda quæ ex eo sequentur, si alter nihilominus illud exequatur, nisi de contrario constet, in vtroque foro præsumitur fuisse motus alterius cōsilio. Ratio est, quia priores rationes non tolluntur per posteriores: optimè enim hæc duo consistunt, esse tale facinus posse hoc modo facilè perpetrari, & ex eo talia secutura commoda, v.g. ex occisione fratris hæreditatem; & simul illud esse graue peccatū, & coniunctum cum periculo animæ & corporis. quare cùm illa natura sua nata sint homines ad tale facinus permouere, posito quòd alter hoc fecerit, prudenter iudicatur consulentis rationibus ad hoc fuisse permotus. quod enim ex aliqua causa omnino natū est fieri, si ea præsente fiat, prudenter iudicatur ab ea factum, nisi contrarium constet. Quòd si tamen aliunde constaret executorem non fuisse motū alterius consilio, vt si ipse constanter hoc diceret, nec esset causa suspicandi eum mentiri; vel si cōsultor solùm docuisset modū facilè perpetrandi facinus, & alter modo planè distincto, & ab illo independente fuisset vsus, consulens iudicandus esset non incurrisse pœnas. iuxta dicta num. 175. quia eius consilium probaretur non fuisse efficax. *Quando præsumatur reuocatio consilii fuisse efficax.*

187. Quæritur septimò, vtrum quoties imponitur aliqua censura facienti aliquod opus, eandem etiam incurrat mandans.

Prima sententia id generatim affirmat, ita *Siluester verbo Excommunicatio 10. num. 5.* *S Iuester.*

Probatur primò. nam *cap. Quanta 47. de sententia excommunicationis* dicitur facientes & consentientes pari pœna plecti. Secundò *cap. Mulieres 6. eodem titulo*, dicitur mandantes verberari clericū excommunicari, quia is committit verè, cuius auctoritate aut mandato delictum cōmitti probatur. Tertiò, quia id verè dicimur facere quod per alios facimus. *c. Quanta.*

Secunda

Secunda sententia docet, primam sententiam veram esse, quando is, qui aliquid mandat fieri secundùm communem modū loquēdi potest dici illud facere, vt solet fieri in iis actionibus quas domini per famulos, aut magistratus per subditos solēt facere; quales sunt occidere, aut verberare hominem, ædificare domum, sepelire mortuum, &c. secùs ait esse de actionibus quas non solemus per alios facere, v. g. comedere, dormire, &c. qui enim alteri præcipit vt illa faciat, non potest dici ea facere, & consequenter si excommunicetur illa faciens, non comprehendetur mandans.

Mandans non incurrit pœnas alicui facto statutas nisi hoc exprimatur.

Tertia sententia absolutè docet, censurā latam in facientem aliquid non ligare mandantem nisi hoc exprimatur, saltem implicitè, vt si excommunicetur committēs homicidium; aut quacunque ratione eiusdem causa existens; certum enim est tunc non solùm mandantem, sed etiam consulentem comprehendi. Ita *Auila 2.p.c.5.disp.3.dubio 2. & Sanchius lib.3. de matrimonio disp.49.n.2.* cum plurimis aliis, quos fusè citant.

Auila. Sanchez.

Probatur autem primò. quia est communior Doctorū, vt patet ex iis quos P. Sāchius citat. Secundò, quia cùm lex pœnalis sit odiosa, eius verba strictè accipienda sunt, secundùm propriam & rigorosam significationem: atqui qui mādat aliquid fieri, propriè & in rigore non potest dici illud facere. quia mandare & facere sunt actiones distinctæ, ergo non incurrit censuram latam in facientem, nisi exprimatur. Tertio, quia quando Pontifices volunt suis censuris comprehendere etiam mandantes, expressis & distinctis verbis illud declarant, vt patet ex *cap. vltimo de pœnis in 6. & Clementina prima, eodem titulo*, & pluribus aliis iuribus; quod non facerent si mandantes semper comprehenderentur sub facientibus. Quare hanc sententiam credo esse veriorem.

Vnus casus excipitur.

Excipe tamen casum quo aliàs lex nullius esset efficaciæ, eò quòd facillimè eludi posset, vt ostēdi suprà dub.8.n.67. de pœnis latis in sepelientes excommunicatum, & videtur apertè probari ex *cap. Si ciuitas 17. de sententia excommunicationis in 6.* vbi dicitur, verba legis etiam pœnalis non esse ita strictè interpretanda, quando aliàs lex posset facile contemni, & frustrari.

c. Si ciuitas.

189. Ad primum argumentum primę sententiæ Respondeo, *cap. Quanta* intelligendum esse solùm quòd consentientes possint simili aliqua pœna plecti cum faciētibus, non autē quòd actu semper eadem pœna plectantur, nisi id exprimatur: nam aliàs qui permitteret excommunicato, vt in suo sacellu, aut cum suis paramentis celebraret, fieret irregularis, sicut talis celebrans fit irregularis, quia consentit vt celebret. illud autem est apertè falsum.

c. Quanta.

Ad secundum Respondent multi, illo cap. non dici talem verè committere delictum, sed *verè committere*, scilicet in legem, siue peccare: sed hæc interpretatio est omnino aliena à sensu illius capitis; Quare Respondeo, aliud esse aliquem secūdùm communem loquendi modum verè aliquid facere, verbi gratia, committere homicidiū, aliud verò ipsum hoc facere in proprio & rigoroso sensu, prius in illo capite asseritur, non autem secundum. sic *Ioannis 15. vers. 1.* Christus ait, *Ego sum vitis vera*, cùm tamen non sit vitis propriè dicta.

Aliud est aliquem verè dici aliquid fecisse, aliud illud propriè dici.

Ioan. 15.

Vt autem quis incurrat aliquam censuram latam in eum qui aliquid facit, non sufficit vt quacumque ratione possit dici eum hoc fecisse, sed opus est vt in proprio sensu possit dici hoc fecisse, quia lex pœnalis strictè intelligenda est; & hinc patet responsio ad tertium.

190. Quæritur octauò, quinam percussores clericorum excusentur ab hac excommunicatione?

Respondeo generatim eos omnes excusari, qui aut percutiunt eos clericos, qui non gaudent beneficio canonis, iuxta dicta num.157. & sequentibus, aut qui percutiendo non peccant mortaliter, iuxta dicta num.108.

Qui excusentur ab hac excommunicatione.

Hinc excusantur primò, qui ioco inter ludendum. sine vlla iniuria clericum percutiūt, vt habetur *cap. 1. de sententia excommunicationis*. Secundò, qui ex subita cholera clericum percutiunt, antequam sufficienter aduertant quid faciant, ita vt non peccent mortaliter. Hinc *Soto in 4. d. 22. qu.1. a.2. §. Iam verò*, ait pueros clericos, rixantes & mutuo percutientes, etsi sanguinem è naribus aut capite etiam in templo eliciant, non esse excommunicatos, quia inter eos hæc iniuria leuis est. quod tamen non est semper verum, vt patet ex *capite vltimo de sententia excommunicationis*.

Soto.

Tertiò Prælatus, qui causa correctionis clericum legitimè in vincula coniicit, aut verberat, vt habetur *cap. Vniuersitatis 24. de sent. excommun.* vbi dicitur Prælatum religiosum debere suos Religiosos per se verberare si potest, aut si non potest, per aliquem clericum, aut monachum (sub quo comprehenduntur omnes verè Religiosi etiā quos vocant conuersos, vt contra aliquos alios benè notat *Suarez disp.22. sect.1.n.41.*) Quare si hoc faciat per laicum (nisi fortè grauis necessitas factū excuset, vt docet *Suarez sup. num.43.*) tam verberans quàm mandans erit excommunicatus, vt in illo capit. dicitur. Quod etsi loquatur de solis Prælatis religiosis, communiter tamē Doctores hoc extendunt ad omnes Prælatos Ecclesiasticos, quoad hanc partem, quòd non possint suos clericos verberare per laicos. Quamuis non deceat etiam Episcopos suos clericos per se verberare, vt colligitur ex *cap. Nō licet Episcopo. dist. 86.* quare debent eos per alios clericos castigare. multi autem Doctores volunt, inferiores Prælatos etiam sæculares non posse suos clericos per alios verberare, quando id per se facere possunt; sed hoc non satis probant, & contrarium cōsuetudo obtinuit, vt notat *Suarez sup. num.48.*

c. Vniuersitatis.

Qua ratione Prælati possint punire clericos sibi subditos.

Suarez.

c. Non licet.

Suarez.

191. Nota fratres Minores & eorum priuilegiis gaudentes ex concessione Leonis X. & Alexandri VI. posse suos subditos castigare per quosuis ex suis Religiosis.

Leo. X. Alexan. VI.

Nota secundò, Prælatum posse iubere suum clericum capi etiam per laicos, vt patet *cap. Vt famæ 35. de sent. excommunicationis, & c. Si clericos 15. eodem titulo in 6.*

c. Vt famæ. c. Si clericos.

Addunt communiter Doctores, ministrum iustitiæ sæcularis posse capere clericum repertum in flagranti delicto, vt præsentet eum suo Superiori. Vide *Auilam 2.p.c.5. disp.3. dub.13. casu 13.* Ratio est, quia præsumitur esse tacitus consensus Superioris, & videtur quodammodo necessarium ad commune Reipublicæ bonum nūdum.

Auila.

Cauen-

Cauendum tamen est ne clerico maior vis inferatur quàm sit necesse.

Prælatus clericum causa exigente esse torquere per sæcularem.

Difficultas autem hic est, vtrùm quando ratio exigit vt clericus torqueatur, Prælatus Ecclesiasticus id facere possit, per laicum. Aliqui id negant, sed alij meliùs affirmant, quia illa actio dedecet clericos, & quia consuetudo hoc iam approbat. Vide *Suarem disp.22.sect.7.num.44.*

Suarez. 192. Ludimagister puniens discipulos clericos non excommunicatur. c. 1. de sent. c. Ex tenore.

Quartò excusatur ludimagister, qui discipulò etiam existentem in sacris rationabiliter pro meritis castigando verberat, *cap.1.& cap. Ex tenore* 10. *de sententia excommunicationis*, vbi quidã absoluendus ab excommunicatione iubetur iurare se non ampliùs verberaturum clericum, nisi super eum prælationis ministerium, aut magisteriũ habeat; vbi comparatur hac in re magister Prælato, & insinuatur illum etiam subdiaconum castigationis causa licitè verberare.

Sylvester Nauar. Tabiena. Idem dic de patre respectu filij.

Addit *Suarez d.22.sect.1.n.49.* citans Nauarrũ, *& Aulap.2.c.5.disp.5.dub.13.* citans Tabienam, idẽ esse dicendũ de patre respectu filij etiam in sacris constituti; quia nõ videtur pater habere minorem potestatem in filiũ, quàm magister in discipulum. Sed in hac re ratio suadet vt hæ castigationes maxima circũspectione fiant, vt quantũ fieri potest dignitati personæ consulatur.

Ab vtroque tamen quantũ fieri potest dignitati clericali consulendum. Excusantur etiam quidã clerici seniores. Ac patresfamilias.

Quintò excusantur ij, qui ratione officij, quod in Ecclesia obtinent, atque alij clerici seniores, qui zelo deuotionis in minoribus constitutos turbantes diuinum officium leuiter percutiunt: item patres familias qui clericos existentes de sua familia, aut sibi propinquos causa correctionis leuiter percutiunt, quando scilicet eorum curæ commissi sunt; *cap. Cum voluntate* 54. *de sententia excommunicationis.*

c. Cum voluntate.

193. Item ostiarius.

Sextò excusatur ostiarius, aut alius officialis, qui dum arcet turbam irruentem, clericum fortuito casu lædit; quòd si tamen id faceret animo maligno, ex proposito scilicet intendens clericũ verberare sine sufficiente necessitate, videtur incurrere excommunicationem, sed soli Episcopo reseruatam, a quo dicitur absoluendus, nisi clericum grauiter vulnerauerit, *cap. Si verò 3. de sent. excommunicationis.*

c. Si verò.

Item sua defendens.

Septimò excusatur, qui vt se suauè defendat, clericum vim sibi inferẽtem percutit, modò hoc fiat cum moderatione inculpatæ tutelæ, ita vt non percutiat aliter quàm iudicat hic & nunc esse necessariũ ad suam & rerum suarũ defensionem: quia vim vi repellere licet, *cap. Si verò, citato.*

Itẽ defendens innocentem.

Idem dicendum de eo, qui percutit clericum ob necessariam defensionem innocẽtis. nam quiuis licitè repellit vim innocenti illatam. Qua autem ratione & quousque sit licitum alterum verberare pro sua aut alterius innocentis defensione, vide *P. Lessium de Iustitia cap.9.dub.8.9.11.12.13.*

Lessius. 194. Licitè vi clerico arma eripio vt vitam tutar.

Dubitat hic aliqui, vtrùm si fugiens inimicum occurrat clerico haberi equum vel arma, possit ea nolenti sponte dare vi eripere, quãdo hoc necessarium est vt periculum euadat. Sed sine dubio respondẽdum est affirmatiue, nisi fortè clericus ea ratione constitueretur ĩn eodem periculo: aliàs enim extrema mea necessitas dat mihi ius ea clerico eripiendi, & consequenter hoc vllà ipsius iniuria id facio; imò ipse resistendo potiùs mihi vim infert, quàm ego illi ea eripiendo; sicut dum res meas auferenti eas eripio vim potiùs repello quàm inferam.

Item mulier percutiẽs tentantem suam pudicitiam.

Octauò mulier quæ percutit clericum facto aliquo suam pudicitiam tentantem, quia hoc ad iustam defensionem necessariũ est; secus si solo verbo eam tentaret: quia tunc solis verbis repellendus esset, nisi fortè esset nimis molestus, ita vt verbis repelli non possit; tunc enim fœminalicitè eum pugnis arcet, & tale genus hominũ hoc omnino meretur. vide *Aulam p. 2. cap.5 disp.3. dub.13 in fine, & Suarem disp.22.sect.1.num.33.*

Aula. Suarez. 195. Itẽ percutiens repertum turpiter agentem cũ vxore, &c. c. Si verò.

Nonò excusatur ab hac censura etsi non à peccato, qui percutit clericum quem reperit turpiter agentem cum sua matre, vxore, filia, vel sorore: secus esset si reperiret turpiter agentẽ com personis non ita coniunctis. ita expressè dicitur, *cap. Si verò, de sententia excommunicationis.* Ius autẽ hoc concedit, quia tali difficile est iusto dolori imperare, & ab eiusmodi clerico in eo casu manu abstinere: quare debet hæc percussio fieri subitò, & quasi in ipsa repertione. quare sicut quando differtur facilius est ab ea tẽperare, ita propter eam postea factam censura incurritur.

196.

Nota 1. hic per *matrem* non intelligi alias personas ascendentes, nec per filiam neptem, aut filiam adoptiuam. quia cùm hæc constitutio discedat à iure communi, strictè intelligenda est.

Per vxorem autem intelligitur etiam sponsa de præsenti, siue vxor nondum cognita: secus est de sponsa de futuro, vt docet *Sanchius lib. 1. de matrimonio disp.1.*

Sanchez. Quis dicatur turpiter agere.

Nota secundò, hic dici turpiter agere etiam eũ, qui amplexatur dictas personas, aut similes actus cum iis exercet; imò vt verberans excusetur sufficit, quòd reperiat solũ cum sola, loco & tempore meritò suspectis, vt cum aliis docet *Nauarrus cap.27.num.84.* quæ vera sunt, etsi maritus sciens venturum clericum clam se domi abscondat, vt ita repertum verberet, modò absit dolus, qualis esset si curasset eum ad dictas personas clam adeundas inuitari. Addit cum alis Nauarrus, maritum etiam excusari qui post trinam prohibitionẽ reperiret domi etiam honesto loco cum vxore solum loquentem, si eum per viginti quatuor horas captiuũ detineat vt tradat suo Prælato: docet tamẽ incursurum excommunicationẽ si talẽ verberaret; sed nõ satis cõsequẽter, quia *cap. Si verò, cit.* non magis cõceditur detentio quàm verberatio. Quare *Syluester verbo Excommunicatio 6.n. 6.§. decimo*, concedit etiam excusari eum qui talẽ clericũ verberat. quia *lege Si quis ei, C. ad legẽ Iuliã de adulteriis*, conceditur marito ita repertum pertimere, eò quòd præsumatur turpia tractare: in c. autem *Si verò* videntur omnes illi dici turpiter agere, qui in similibus casibus in iure ciuili permittuntur occidi. quare hanc sententiam nõ improbabilem putat *Suarez disp.22.sect.1.num.37.*

Nauarr. Nauar. Sylvester. l. si quis ei. c. Si verò.

Suarez. 197. c. Si verò.

Decimò excusatur, qui nesciens aliquem percutit, aut eum quem nescit esse clericum. *cap. Si verò 4. de sententia excommunic.* qualis autem ignorantia ad hanc excusationem requiratur, vide dicta disp.13.dub.11.

Item excusatur inuoluntariè percutiens clericum cum alium percutere vellet.

Hinc, vt benè notat *Suarez disp.22 sect.1 n.54.* si quis intendẽs ferire sagitta Petrũ etiam notum tibi clericum, præter omnem intentionem tãgeret Paulum clericum, qui casu transiens sagittam exci-

exciperet,modò hæc percuſſio percutienti eſſet omnino inuoluntaria & inculpata reſpectu perſonæ læſæ, talis non incurreret excommunicationem, quia nullum clericum voluntariè percuſſiſſet,non Petrum,quia illum non tetigit;nec etiam Paulum, quia huius percuſſio eſſet ei omnino inuoluntaria.

DVBIVM XVI.

Qua ratione tollatur excommunicatio?

198. IN hac re certum eſt primò,eam non tolli per hoc ſolum quòd excommunicatus deſinat eſſe ſub poteſtate eius à quo fuit excommunicatus, vt fit quando hic moritur,aut alia ratione perdit ſuam iuriſdictionem,aut quando excommunicatus it habitatum in loco excommunicanti non ſubiecto. Ita communiter Doctores.& ratio eſt, quia etſi inflictio pœnæ pendeat à iuriſdictione infligentis,ſemel tamen inflictæ perſeuerantia ab ea nullo modo pendet: ſed iure ſic ſtatuente durat donec legitimè tollatur, vt patet etiam in exilio & aliis pœnis ciuilibus,quæ non exſpirant per mortem infligentis.

Pœna ſemel inflicta perſeuerat mortuo infligente.

199. Secundò certum eſt, eam non tolli præcisè per emẽdationem excommunicati, etiamſi parti, ob cuius læſionem fuit excommunicatus, integrè ſatisfecerit, aut hæc ei omnem iniuriam remiſerit, & cupiat omnem pœnam iam eſſe ſublatam. vt patet ex *cap. Cùm deſideres 15.de ſententia excommunicationis*. nam ſicut ad infligendam excommunicationem non ſufficit ſolùm peccatum, aut voluntas partis læſæ, ſed opus eſt auctoritate iudicis, aut iuris infligentis illam, ita eadem opus eſt vt ipſa tollitur. Conſenſus tamen partis quandoque valet, vt quis non incurrat excommunicationem; vt ſi feratur in Ioannem excommunicatio,niſi intra menſem Paulo quem læſit ſatisfecerit, ſi hic illi ſatisfactionem remiſerit, ant conſenſerit vt eam differat, ipſe eam non incurret, etiamſi ſtatuto tempore non ſatisfecerit.quia non peccabit non ſatisfaciendo.

c. Cùm deſideres.

Tertiò certum eſt,eam tolli per legitimam abſolutionem. quia in Eccleſia non eſt minor poteſtas abſoluendi, quàm ligandi; à quo autem debeat dari hæc abſolutio dicemus infrà num. 228.& 254.

200. Nota, Abſolutionem aliam eſſe abſolutam; aliam ſub conditione de præterito;præſenti, aut futuro; aliam ad reincidentiam, qua aliquis abſoluitur pro certo tantùm tempore,aut cum aliqua conditione,quam ſi non impleuerit rurſum incidit in excommunicationem: aliam demum eſſe ad cautelam, quæ datur ei, qui non ſcitur eſſe excommunicatus, vt ſi fortè ſit, ab excommunicatione liberetur:idque vel abſolutè, & ſic ſolet communiter præmitti ante abſolutionem ſacramentalem;vel ad certum tantùm effectum, & ſic ſolet Pontifex abſoluere eos, quibus aliquam gratiam confert, ne ſi fortè ſint excommunicati, collatio ſit irrita, quæ abſolutio non valet iis niſi pro illo effectu præcisè.

Abſolutio ad reincidentiã.

Abſolutio ad cautelam.

Abſolutio ad certum effectum.

201. His poſitis quæritur primò, vtrùm excommunicatio deſinat per mortem excommunicati?

Quidam hoc affirmant, præſertim quando excommunicatus verè contritus deceſſit è vita, ita vt non ſteterit per eum quo minùs fuerit abſolutus. Sed omnino certum eſt, excommunicationem per mortem excommunicati, quantumcumque contritus decedat, non omnino deſinere,quia nec pro eo poteſt offerri ſacrificium,nec corpus eius poteſt in loco ſacro ſepeliri ante eius abſolutionem, vt patet ex *cap A nobis 28.de ſententia excommunic.*

Vis excõmunicationis nõ extinguitur morte excõmunicati.

c. A nobis.

Vtrùm autem propriè debeat manere ligatus excommunicatione, eſt quæſtio de nomine, de qua ſatis dixi diſp.13.dub.6.

202. Quæritur ſecundò, qua forma vtendum ſit in abſolutione ab excommunicatione?

Reſpondeo primò, vt validè detur abſolutio, non ſufficier ſola interior voluntas abſoluendi. quia cùm hæc abſolutio neceſſariò ad homines dirigatur, idque per modum cuiuſdam conceſſionis,qua concedatur reo facultas iam cum aliis communicandi, neceſſe eſt vt externis quibuſdam ſignis fiat quæ internam voluntatem ſufficienter exprimant.nam ſine his nec interior voluntas ab aliis cognoſci, nec ad alios humano modo ita dirigi poteſt; nulla tamen certa forma opus eſt, ſed ſufficiunt quæuis verba, vel etiam ſigna quibus mens abſoluentis ſatis exprimatur: quia hæc ſufficiunt ſpectato ſolo iure naturæ, nec iure poſitino vlla certa forma vt eſſentialis præſcribitur; vſus tamen Eccleſiæ habet vt hæc abſolutio fiat verbis.quod obſeruandum eſt præſertim inter præſentes.

Sola interior voluntas non ſufficit pro abſolutione.

Nulla certa verba ad eam requiruntur.

203. Reſpondeo ſecundò, vt hæc abſolutio licitè detur in foro externo,obſeruandæ ſunt cæremoniæ, quæ in loco vbi datur, conſuetæ ſunt obſeruari, de quibus vide *Aulam part.2.capite 7. diſputatione 3.dub.* 2. quando tamen abſolutio fit ſecretò, & in ſolo foro conſcientiæ, præſertim in confeſſione ſufficit dicere, *Ego te abſoluo à vinculo excõmunicationis, quam incurriſti propter tale factum,& reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ*;vt cum aliis docet *Auila ſuprà dubio* 3. quamuis, quando eſt commoditas, conſultum ſit pluribus ceremoniis vti, vt abſoluendus grauitatem ſui vinculi magis apprehendat.

Auila.

Forma abſolutionis in foro conſcientiæ vſitata. Auila.

104. Non tamen,quando excommunicatio fuit cõtractà propter enorme aliquod crimẽ, verbi gratia propter incendiũ,aut crimen falſi, aut grauem percuſſionem clerici, aut propter ea crimina quæ continentur in bulla cœnæ, tunc ab abſoluendo exigendum eſſe iuramẽtum quòd ampliùs tale crimen non committet; vt colligitur ex *cap. Ex tenore 10.de ſententia excõmunic.*& cõmuniter Doctores docent.

Ab excõmunicato propter enorme crimen ante abſolutionem exigendũ eſt iuramentum. c. Ex tenore.

Aliqui tamen volunt hoc in quauis abſolutione faciendum eſſe,ſed alij meliùs aiunt ſolùm faciendum eſſe in criminibus atrocioribus. ita *P.Henriquez l.13. cap. 28. numer. 4. Caietanus verbo Abſolutio,§.antepen.vitio,Silueſter Abſolutio 3.num. 3.& Auila ſup.*

Henriquez. Caietanus. Silueſter. Auila.

Quæritur tertiò, quæ obſeruanda ſint quando quis abſoluendus eſt ab excommunicatione, quam incurrit propter iniuriam alteri illatam?

205. CONCLVSIO I. Quando parti læſæ iam ſatisfactum eſt,aut ipſa iniuriam remiſit, nihil peculiare eſt obſeruandum. per ſe patet.

CON-

Excommunicatus non est absoluendus ante satisfactionem.

Nauar. c. 2. de sent. c. Ex parte.

CONCLVSIO II. Quando absoluendus adhuc apertè tenetur ad aliquam satisfactionem, non est absoluendus, antequam actu satisfecerit, aut totaliter si possit, aut ex parte, si hoc solùm possit. Ita *Nauarrus cap.27.num.273.* & colligitur apertè ex *cap.2. de sententia excommunicationis in 6. & cap. Ex parte 23. de verborum significatione,* vbi tales dicuntur non absoluendi nisi sufficientem præstent emendã. & ratio est, quia aliàs parti fieret iniuria, quæ difficiliùs postea obtineret satisfactionem. Quòd si tamen obligatio ad satisfaciendum esset dubia, sufficeret dare cautionem, vt ex iisdem iuribus colligitur. & ratio suadet; quia nemo cogendus est realiter alicui satisfacere antequam constet eum debere.

Malè absoluẽs parti satisfaciat.

Hinc sequitur, eum qui aliter absoluit, teneri parti ad restitutionem omnis damni quod ei inde sequitur: sicut iudex qui sine necessitate dimitteret captiuum debitorem potẽtem soluere, teneretur creditori restituere omne damnum quod inde sequeretur.

206\. Impotens satisfacere præstet cautionẽ ante absolutionem.

CONCLVS. III. Quando excommunicatus est omnino impotens ad satisfaciendum, vt licitè absoluatur debet præstare cautionem, aut pignoratoriam, aut fideiussoriam; aut si nihil horum possit, saltem iuret quòd statim ac poterit satisfaciet, quo facto poterit in vtroque foro absolui, etiam inuita parte, imò ad hoc potest iudex compelli, vt cum aliis docet *Henriquez lib.13. cap.28.n.1.* quia contra mentem Ecclesiæ, & rationem censuræ est, vt reus cessante iam omni contumacia, paratus ad omnem satisfactionem, quam exhibere potest, non absoluatur; vt patet ex *cap. Quæ fronte 23. de appellationibus,* & dictis suprà disp.13. dub.1. num.7. Quæ sunt etiam vera quando absolutio petitur pro foro conscientiæ ab eo, qui non potest eam dare, nisi virtute priuilegij bullæ cruciatæ, aut Iubilæi, etsi in ipsa bulla dicatur, *vt detur absolutio satisfacta parte,* quia intelligitur quando id fieri potest, *Henriquez supra, & Auila 2.p.c.7. disp.3. dub.8.*

Henriquez. c. Quæ fronte. Henriquez. Auila.

207\. Causa deducta ad forum contenciosum reus non est absoluendus pro solo foro conscientiæ.

Nota primò, quando quis nominatim est excommunicatus, aut causa est deducta ad forum contentiosum, reum communiter non esse absoluendum pro foro conscientiæ ab eo, qui per talia priuilegia id facere potest, quia hoc perturbaret ordinem iuris, nisi reus esset in loco distanti, vbi esset omnino ignota eius excõmunicatio, aut nisi pars omnino consentiret in eius absolutionem, aut hîc & nunc incumberet notabilis aliqua necessitas ita absoluendi; vt notat *Henriquez lib. 13. c. 28. n. 2.*

Henriquez.

Nota secundò, quando absolutio petitur pro solo foro conscientiæ, credendum esse reo dicẽti se impotentem esse ad soluendum, in foro verò externo id necessariò debet probare.

208\. Quis sit impotens satisfacere.

Nota tertiò, dici impotentem ad satisfactionẽ qui sine notabili iactura suæ famæ, aut bonorum quæ deberet notabiliter minoris vendere quàm valeant; non potest tam citò soluere; quẽ sufficit dare cautionem quòd prima commoditate satisfaciet: tenetur tamen dare securissimam quam sine iactura famæ hîc & nũc dare potest. Excipe tamen casum quo pars esset in pari necessitate, qua de re vide *P. Lessiu de iustitia cap. 16. dub.1.* vbi disputat quænam impotentia excuset à restitutione; eadem enim hîc excusat à reali satisfactione.

Lessius.

Idem dicendum est de eo, qui habet quidem alibi sufficientes pecunias vt satisfaciat, sed in loco distanti, ita vt nõ possit eas vllo modo ante longum tempus habere præsentes; quia est contra mentem Ecclesiæ iam perfectè pœnitentem tam diu illo vinculo ligari, secùs esset, si posset eas breui habere, mutuas saltem. vide *Auilam dub.5. & Henriquez l.13. cap.28. n.2.*

Auila. Henriquez.

Quæritur quartò, vtrùm absolutio sit valida quæ datur antequam parti satisfactum sit, ei qui facile posset prius satisfacere.

Hac in re inter omnes conuenit Primò, talem illicitè absolui, vt iam probaui. Secundò, eum validè absolui ab eo qui habet ordinariam potestatem absoluendi, quia nullibi talis absolutio irritatur, item ab eo cui absolutè concessa est potestas absoluendi sine vlla conditione addita, quia cùm talis potestas non sit limitata, ex hac parte æquiualet ordinariæ. Tertiò, eum qui solum habet potestatem delegatam absoluendi, inualidè talem absoluere ante satisfactionem, si hoc expresse dicatur in delegatione potestatis, vt si dicatur, *alias absolutio sit nulla,* aut, *non valeat,* aut, *non possit absoluere:* secùs est si tantùm dicatur, *aliter non absoluat,* vel, *nullatenus absoluat.* quia etsi iis verbis prohibeatur absolutio, non tamen irritatur.

210\. Dubium igitur est, vtrùm talis absolutio valeat quando in delegatione dicitur *Damus tibi potestatem absoluendi satisfacta parte,* vel *si satisfactum sit.*

Prima sententia docet, eam esse irritam, quia cùm potestas absoluendi alicui delegatur cum aliqua conditione, ea non seruata factum est irritum, vt patet ex *cap. Cum dilecta 22. de rescriptis, & cap. Venerabili 37. de officio delegati.* vbi processus quidam à iudicibus delegatis contra tenorem precepti facti dicuntur irriti. ita *Suarez disput. 9. sect.5. num.41. Caietanus verbo Absolutio ante vlt. §. Henriquez lib.7. cap.13. num. 2.* & alij multi quos citat *Sanchez lib. 3. disp. 33. num. 1.* vbi dicit esse communem.

c. Cum dilecta. c. Venerabili. Suarez. Caietan. Henriquez. & apud eũ.

Secunda sententia docet, absolutionem esse validam. Probatur. quia quando alicui delegatur aliqua potestas cum aliqua conditione, quæ iure communi inest, per eius expressionem non restringitur data potestas, sed delegatus tantùm admonetur ad quid iure communi obligatur. atqui talis conditio iure communi annexa est omni potestati absoluendi; ergo quando exprimitur in delegatione potestatis, hanc non restringit. Confirmatur. quia quando alicui pacto aut concessioni de iure communi aliqua conditio inest, non plus operatur quando exprimitur, quàm quando non exprimitur; atqui concessioni talis potestatis de iure inest conditio, vt reus non absoluatur nisi parti sit satisfactum, & tamen quando hæc conditio non exprimitur, absolutio ea non seruata validè datur. quia etsi potestas detur cum tali conditione, ita vt illicitè sine ea exerceatur, non tamen datur sub ea conditione, ita aliàs actus non valeat (vt etiam auctores contrarij fatentur.) ergo idem dicendum est, quando exprimitur.

211\. Sed credo priorem sententiam esse veriorem. quia certum omnino est si delegans non intendat

Inualidè absoluitur reus non satisfacta parte, quando hoc in delegatione exigitur.

dat tali dare potestatem absoluendi nisi seruata illa conditione ipsum ea non seruata inualidè absoluere; atqui nisi aliunde de contrario constet, ille nullo modo censendus est huic aliter velle dare eam potestatem, ergo hic ea conditione non seruata communiter inualidè absoluit. Minor probatur, quia cùm delegatus non possit sine iniustitia, ac graui partis iniuria talem ita absoluere delegans non potest sine peccato velle ei dare potestatem ita absoluendi, cùm ad hoc nullam habeat rationalem causam, & melius sit talem absolutionem esse inualidam, quàm validam; ergo nullo modo censendus est eam dare. quia nemo debet præsumi velle peccare, nisi probetur: in vtroque autem argumento contrario neganda est maior vniuersaliter sumpta, vt clariùs ostendam disp. 27. dub. 13. num. 33. 34. 35.

Quæritur quintò, qua ratione possit absolutio dari sub conditione.

212 Absolutio validè datur sub conditione.

Hac in re fatentur omnes, absolutionem validè dari sub conditione de præsenti, imò etiam sæpe licitè, verbi gratia, *absoluo te si iam actu satisfeceris*. patet. quia quotidie ad cautelam absoluimus pœnitentes sub hac conditione *si indigeam*.

Nota tamen hanc conditionem debere esse talem, vt possit de ea humano modo constare an impleta sit, nec ne. quia aliàs nullum esset externum signum, quo posset sufficienter cognosci an iudex habuerit absolutam voluntatem absoluendi, nec ne, quod tamen ad valorem absolutionis est necessarium, vt dixi n. 202. Hinc si quis dicat *ego te absoluo, si Deus iam nouerit te restituturum*, etsi conditio sit de præsenti, & iam sit posita, absolutio tamen nihil operabitur antequam restitutio de facto fiat; quia antè non possumus cognoscere an conditio sit posita.

Sed dubium est, vtrùm possit dari absolutio sub conditione de futuro contingenti, verbi causa, *absoluo te si intra mensem satisfeceris?*

Siluester.

Siluester verbo Absolutio 3. initio. id negat; quem aliqui alij sequuntur. Primò, quia absolutio sacramentalis hoc modo inualidè datur; ergo etiam absolutio à censura. Secundò, quia vt habetur *regula 50. iuris in 6. Actus legitimi conditionem non recipiunt.*

Regula iuris.

Secunda opinio docet, talem absolutionem validè quidem dari sed illicitè. hanc insinuat *Nauarrus c. 25. nu. 11.*

Nauar.

213 Validè absoluitur sub conditione futura contingenti.

Conclvs. I. Validè datur absolutio ab excommunicatione sub de conditione de futuro contingenti, & hac posita illa habet suum effectum. Probatur. quia, vt patet ex dictis num. 202. ad valorem absolutionis solùm requiritur voluntas habentis potestatem absoluendi exterius expressa; atqui hoc casu ponitur talis voluntas, quæ posita conditione transit in absolutam, & sufficienter exteriùs exprimitur; ergo sufficit ad valorem absolutionis.

Differentia inter hanc absolutionem & sacramentalem.

Ad primum argumentum contrarium, nego consequentiam. Quia valor Sacramentorum non pendet immediatè à voluntate conferentis, sed tantum quodammodo mediatè, quatenus ab ea pendet vt hic & nunc ponantur vera forma & materia Sacramenti, cum intentione faciendi quod Christus instituit. quibus positis nullo modo est in potestate conferentis eorum vim modificare, aut suspendere, vt fusè ostendi tomo 1. qu. 64. art. 8. dub. 2. concl. 3. Secùs est de valore absolutionis ab excommunicatione, quæ immediatè pendet à voluntate absoluentis, sicut valor cuiuscumque concessionis aut contractus pendet à voluntate concedentis, aut contrahentis.

Ad secundum Respondeo, illam maximam non esse intelligendam de quibusuis actibus legitimis, sed solùm de certis quibusdam quæ enumerantur *l. Actus legitimi ff. de regulis iuris*, ex qua illa desumpta est.

l. Actus legitimi.

214

Conclvs. II. Nullo modo conuenit ordinariè ita absoluere à censuris; tum quia est cõtrà vsum communem Ecclesiæ, tum etiam quia hoc modo relinquitur iudicio rei, an postea satisfecerit sufficienter, vt possit dici absolutus, nec ne; quod inconueniens est, cùm non ipsius sed iudicis sit hoc decernere.

Dixi, *hoc non conuenire ordinariè*. quia cum talis modus absoluendi nec sit intrinsecè omnino malus, nec in iure prohibitus, posset accidere casus extraordinarius in quo expediret eum ita dari; vt si reus non posset nisi post aliquot dies satisfacere parti læsæ, idque necessariò secretò ne se ipsum infamaret, & tamen deberet statim ire ad exteram regionem vbi esset satisfacturus. atque ita nisi statim hoc modo daretur absolutio deberet diu differri cum graui rei damno: tunc enim nulla videtur inconuenientia, si hoc modo detur, & consequenter cùm sit ideo valdè necessaria, charitas suadet vt ita detur. Vide *Suarem disp. 7. sect. 8. nu. 10. & 11.*

Suarez.

Quæritur sextò, vtrùm vt is, qui absolutus est ad reincidentiam, iterum in excommunicationem incidat, requiratur noua culpa.

215

Nota primò, hanc absolutionem posse dari dupliciter. Primò tantùm ad certos aliquos effectus, verbi causa, vt excommunicatus possit admitti ad testandum, aut validè beneficij collationem acceptare, &c. vt colligitur ex *cap. Veniens 38. de testibus*, & de hoc casu non agitur. quia hìc non est propria absolutio, sed potiùs quædam dispensatio, per quam non obstante excommunicatione cõceditur, vt talis possit eiusmodi actum facere, talis enim verè manet excommunicatus: nec vllo modo soluitur ad vllum alium effectum, nisi ad illum particularem. quare nec propriè in excommunicationem illo perfecto reincidit, quia nullam nouam obligationem contrahit.

c. Veniens. Absolutio ad certum effectũ non est propriè absolutio.

Secundò, potest quis absolutè absolui ab excommunicatione, cum certa tamen conditione, quam nisi postea impleat, iterum in excommunicationem incidat. Quod iterum dupliciter fieri potest. Primò his verbis, *ego te absoluo ab excommunicatione, ita tamen vt in eam reincidas, nisi statim ac commodè poteris, hoc vel illud facias*. & sic tacitè vel expressè absoluũtur ij qui vrgente necessitate absoluuntur ab iis, qui eos alias absoluere non poterant; nam etsi statim ac possunt se suo iudici præsentent, iterum in excommunicationem incidunt, vt habetur *cap. Eos qui 22. de sententia excommunicationis in 6.* & de hoc casu communiter omnes fatentur requiri nouum pecca-

c. Eos qui.

 rum

tum contra illud præceptum, vt absolutus reincidat, quia verba hoc satis indicant.

Secundò, potest his verbis dari, *Ego te absoluo ab excommunicatione, ita tamen vt nisi intra mensem satisfeceris in eam reincidas.* Quo casu aliqui putant non requiri nouam culpam cumque qui ex pura impotentia non satisfacit reincidere; quia verba absolutè dicunt talem reincidere, si non soluat. aiunt autem talem reincidere vi prioris sententiæ, qua fuit excommunicatus.

216 — *Ad reincidentiam semper requiritur nouum peccatum. Nauar. Aula. Henriquez.*

Conclvs. Longè verius est ad talem reincidentiam requiri nouum peccatum. ita *Nauar. c.27.n.277. Aula 2.p.c.7.disp.3.dub.14.& Henriquez l.13.c.29.n.2.*

Probatur, quia vt ostendi disp.13.nu.66.& 83. nemo potest de nouo ligari aliqua excommunicatione sine nouo peccato; atqui cùm talis fuerit verè absolutus ab excommunicatione, non potest in eam reincidere nisi de nouo ea ligetur, ergo opus est nouo peccato.

Dices, maiorem solùm esse veram quãdo noua excõmunicatio infligitur; secùs autem esse quando prior redit, quæ non fuit absolutè ablata, sed solùm pro certo tempore, & pro reliquo tempore sub conditione, qua non posita, eadem excommunicatio propter idem peccatum redit.

Sed contrà, vel medio illo tempore excõmunicatio fuit solùm suspensa, ita vt secudum se, & quasi in actu primo vere manserit, ita tamen vt nullum habuerit effectũ sicut solet interdictum suspendi: & hoc dici nequit, quia secundùm ius ordinarium & cõmunem sententiam excõmunicatio non potest ita suspendi, nisi in quibusdam casibus ad certum aliquem effectum: vel est absolutè sublata, & tunc impossibile est redeat nisi de nouo producatur. quod nihil est aliud quã absolutum de nouo iterum excõmunicari, quia intelligi nequit quomodo id quod semel verè destructũ est, redeat, nisi de nouo producatur, ea ratione qua produci potest: parùm autem facit ad rem siue dicatur esse eadem numero excõmunicatio siue diuersa (de quo nolo iam disputare) quia siue hoc siue illud dicas, æquè grauiter alter punitur, & propter eandem culpam bis puniri nequit.

217 — *Nauar. c. Eos qui.*

Vnde sequitur 1. Neminem posse reincidere in excommunicationem ita verè sublatã vi præcisè prioris sententiæ qua primò fuit excommunicatus, quia prior sententia non habuit vim nisi puniendi prius peccatum. Hìc autem necessariò punitur distinctum peccatum, vt ostẽdi; quare opus est noua sententia; quæ simul cum absolutione fertur, quaq; absolutus rursus sub conditione excommunicatur nisi intra tale tempus hoc vel illud fecerit (vt bene etiam aduertit *Nauar. c.27.n.277.*) quod fit quandoque auctoritate iuris, vt in casu *c. Eos qui 22. sententia excom. in 6.* aliquãdo verò auctoritate absoluentis qua ratione nemo potest absoluere, qui non potest excommunicare.

Sequitur secundò, summum Pontificem de absoluta potestate posse aliquem ita liberare ab excommunicatione, vt nisi intra mensem satisfecerit iterum incipiat ea ligari sine vllo nouo suo peccato, quia ipse potest suspendere excommunicationem; quamuis (vt dixi) non erit propria absolutio, sed suspensio excõmunicationis. Quare cùm inferiores iudices non possint suspendere excommunicationem, non possunt ita absoluere. nec ita absolutus propriè reincideret in excommunicationem, qua nũquam fuit omnino liber, sed ea quæ medio tempore eum non ligabat, nisi quasi in actu primo, inciperet iterum ligare in actu secundo.

Quæritur septimò, si quis hoc modo ferat excommunicationem, *Ioannes ob tale furtum sit excõmunicatus donec restituat*, vtrùm hoc ipso quo restituit desinat esse excommunicatus.

218 — *Nauar.*

Glossa in Clemen. primam de decimis, verbo Donec, id negat, quam cum aliis sequitur *Nauar. c.27.nu.165.* Ratio eorum est, quia excommunicatio non tollitur sine absolutione.

Secunda sententia docet, si talis excommunicatio sit lata a Pontifice, eam sine alia absolutione tolli per satisfactionem. Quia Papa potest excommunicare, ad tempus determinatum, secùs autem esse de Episcopis.

Conarru. Aula. c. Alma.

Tertia sententia absolutè docet, talem hoc ipso quo satisfacit desinere esse excommunicatum. Ita *Conar. in c. Alma mater p.1. §.11.n.5. Aula p.2. c.7.disp.2.dub.6.*

219

Conclvs. I. Hæc tertia sententia videtur mihi verior. Probatur, quia cum pœnæ sint restringendæ, sentẽtia pœnalis non ampliùs ligat quàm verba in proprio & rigoroso sensu significant: atqui in tali sententia verba in proprio sensu solùm significant reum ligari vsque ad satisfactionem: ergo non ampliùs ligatur. Cõfirmatur, quia interdictum & Suspensio hoc modo lata tantùm ligant vsque ad satisfactionem: ergo etiam excõmunicatio, quia est eadem ratio.

220

Conclvs. II. Talis excommunicatio non tollitur sine absolutione; sed hæc implicitè simul fertur cum ipsa excommunicatione, sub cõditione tamen futuræ satisfactionis, talis enim sentẽtia idem valet, ac si diceret, *Ego te excõmunico propter furtum. & rursum te absoluo statim atque satisfeceris.* Posse autem hoc modo dari validè absolutionem etiam ab Episcopo satis ostendi n.213. Ex quibus patet solutio pro argumentis contrariis.

Conclvs. III. Si feratur excommunicatio hoc modo, *Petrus sit excõmunicatus propter furtum, nec liberetur donec satisfaciat*, opus erit absolutione post satisfactionem, quia cùm hæc verba dirigantur ad iudicem, non significant absolutionem dari statim ac reus satisfacit, sed tunc, & nullo modo antè dandam esse.

Quæritur 8. qua ratione possit quis absolui qui pluribus excõmunicationibus simul est ligatus?

221 — *Potest quis à pluribus excõmunicationibus, vel simul, vel diuerso tempore absolui.*

Conclvs. I. Qui ligatus est pluribus excommunicationibus potest vel ab omnibus simul absolui vnica absolutione, vt si is qui habet sufficientem potestatem ex intentione dicat, *Absoluo te ab omnibus tuis excommunicationibus.* Vel solùm ab aliquibus, vt si absoluens hoc solùm intendat, aut nõ habeat potestatem ab omnibus absoluendi; quia absolutio ab vna censura nulla ratione pendet ab absolutione alterius.

222

Quæritur 9. Qua ratione requiratur cognitio excommunicationis, aut liberras, tam in absoluente, quàm in absoluendo?

Ad absolutionem non requiritur necessariò cognitio censuræ

Conclvs. I. Vt quis alium validè absoluat non requiritur vt alterutter sciat reum esse excommunicatum, sed sufficit quòd iudex habeat

beat legitimam potestatem, & veram voluntatem eum absoluendi casu quo esset excómunicatus. Patet ex praxi Ecclesiæ;nam quotidie hoc modo ad cautelam absoluimus.

Absolutio metu extorta est nulla, eãque extorquens de nouo excommunicatur.

CONCLVS. II. Requiritur in absoluente vera libertas non solùm à necessitate, sine qua actus non esset humanus, sed etiam à coactione & metu. nam absolutio vi, vel metu extorta est omnino nulla, imò etiam ita eam extorquens nouam excommunicationem incurrit, vt patet *ex c. vnico, de iis quæ vi metúsve causa fiunt, in 6.*

223 Nota 1. Hanc extorsionem debere esse iniuriosam, vt patet ex textu, qui eam vt contra iustitiam factam punit. Hinc qui obtineret absolutionem minando alteri pœnam quam iustè posset inferre, aut subtractionem beneficij, quod non tenetur præstare, validè absolueretur.

Nota 2. Metum aut vim debere saltem indirectè incuti in Ordine ad absolutionē extorquendam, quia aliàs illa nō tam sunt causa absolutionis, quam occasio, & per consequens hæc non potest dici per illa extorqueri. Vnde si quis pressus à suis inimicis excommunicatum absolueret, vt eû hac ratione inuitaret ad sui liberationem, validè cũ absolueret, modò illi nullo modò premerent iudicem vt absolutionem extorquerent.

224 Inuitus validè absoluitur.

CONCLVS. III. Reus potest omnino ignorans, aut etiã inuitus validè absolui. quia etsi hæc absolutio vt licitè fiat, communiter requirat vt reus desinat à cõtumacia, quia propter hanc frangendam fuit lata, non tamen hoc necessariò requiritur vt validè fiat. Quia sicut hæc pœna per solam extrinsecam iudicis volũtatem infligitur, ita etiã per eandem aufertur, & sicut iudex eam nõn necessariò infert peccanti, ita nec necessariò eam continuat reo perseuerante in peccato. Ita cum communi Theologorum sent. *D. Thom. in 4. d. 18. art 5. quæstiuncula 2.* vbi etiam addit fieri quandoque posse vt hoc licitè fieret; vt si iudicaretur hîc & nunc expedire ad salutem rei, vt etiam ante emendationem absolueretur, & nullum aliud inde sequeretur incommodum.

D. Thom.

Nota tamen, quando excommunicatio esset inflicta propter aliquod peccatum in quo reus quasi continuo actu perseueraret, vt fit in retentione bonorum naufragantium; tum antequam à peccato omnino desistat incipiatque dicta bona possidere, eum non posse absolui ab eo qui non potest legem excommunicantem tollere : quia quamdiu illa in suo vigore durat, talia bona ita detinenti illam pœnam perpetuò infligit.

225 Confessarius per generalem absolutionem, quam solet præmittere sacramentali, pœnitentem absoluit à censuris oblitis quantum potest.

Ex dictis sequitur primò, excommunicatum vatiis excommunicationibus etiam Papæ reseruatis, confitentem ei, qui habet potestatem eum ab omnibus absoluendi, ratione generalis absolutionis ab excommunicatione, quæ absolutioni sacramentali præmittitur, absolui ab omnibus excommunicationibus quas bona fide per obliuionem, aut ignorantiam omisit explicare: quare postea ab ipsis peccatis poterit absolui à suo parocho, nisi habeat aliqua peccata immediatè Episcopo reseruata; tunc enim ab eo debet absolui. nam Pontifici nulla peccata reseruantur nisi ratione censuræ iis annexæ, qua sublata desinunt reseruati.

Excipe tamen casum quo absoluens non posset hîc & nunc licite talem ab aliqua excommunicatione absoluere, vt quia talis absolutio cederet in grauamen alicuius tertij, vt quando excommunicatio est lata ob læsionem alterius, quo casu illicitè datur absolutio ante realem satisfactionem aut sufficientem cautionem, iuxta dicta num. 205.

226 Hinc in eiusmodi absolutionibus, etiam quando licitè fiunt, censentur semper apponi eæ conditiones, quas absoluens teneretur apponere si scienter ab iis absolueret: vt c. vt data prima commoditate reus parti satisfaciat, aut suo iudici se præsentet, quando ad hæc teneretur; vt si absolueretur in subito periculo mortis ab eo, qui aliàs vel non posset eum absoluere, aut saltem sine sufficiente satisfactione, aut cautione eum absolueret illicitè. Similiter talis non censetur communiter velle absoluere ab excommunicatione quæ vel nominatim in reum lata est, vel deducta ad forum contentiosum, iuxta dicta nu. 207. vel etiã ab ea, quam reus sponte retexuit, quia indecenter ac illicitè eum ab hac absolueret, quia hoc modo ipsius fraudem foueret.

Quæritur decimò, qua ratione absolutio data pro solo foro conscientiæ prosit in foro externo?

227 Henriquez. Auila. Iudex non tenetur stare absolutioni datæ in foro conscientiæ: potest tamen eam acceptare.

Respondeo cum *Henriquez l. 13. c. 27. num. 5. & Auila 2. p. c. 7. disp 3. dub. 12.* Primò, non obstante hac absolutione iudicem posse contra reum procedere, ac si non esset absolutus. Patet quia aliàs illa absolutio non valeret tantùm in foro conscientiæ, sed etiam in externo.

Secundò, posse tamen iudicem eiusmodi absolutionem acceptare, quia in hoc nullum est incommodum; nisi fortè cederet in graue partis detrimentum, cui reus nollet satisfacere, cùm facilè posset. tunc enim huic fieret iniuria.

Tertiò, quando excommunicatio est omnino secreta, reum posse se in vtroque foro gerere vt absolutum, quia cùm tunc nec sit periculum scandali, nec iudex habeat vllam potestatem contra eum agendi quamdiu delictum manet occultum, nulla est ratio cur non possit se gerere in vtroque foro vt non ligatum.

Quæritur vndecimò, quis possit absoluere ab excommunicatione lata per canonem?

228 Ab excommunicatione non reseruata potest absoluere Episcopus.

CONCLVS. I. Si ea non sit reseruata, potest ab ea absoluere Episcopus, vt communiter omnes Doctores colligunt ex *cap. Nuper 29. de sententia excommunicationis.* vbi dicitur excommunicatum excommunicatione minore posse absolui à suo proprio sacerdote. Et redditur ratio. quia cùm conditor canonis eius absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur aliis facultatem relaxandi, vbi etsi propriè tantùm fiat mentio excommunicationis minoris, tamen ratio allata etiam in maiorem excommunicationem æqualiter conuenit, & consequenter etiam de ea intelligenda est. Confirmatur. quia frustra Pontifices quasdam à se latas excommunicationes sibi specialiter reseruarent, si omnes eis essent reseruatæ.

229 Nota primo, *Episcopum* hîc intelligi quemuis qui habet aliqua ratione episcopalem potestatem siue iurisdictionem in foro ex-

terno, ita vt excommunicare possit: quiuis enim potest absoluere ab eiusmodi excommunicatione eos quos posset excommunicare. Qui autem hanc potestatem habeant, vide dicta suprà disp. 13. dub. 4.

Excommunicatus ob participationem criminis censetur nominatim excommunicatus.

Nota secundò, etsi excommunicatio quam incurrunt ij, qui cum nominatim excommunicato communicant in crimine ob quod excommunicatus fit, propriè sit inflicta à iure; quia tamen illa communicatio redundat in iniuriam eius qui alterum excommunicauit, ita excommunicatus in ordine ad absolutionem obtinendam censetur nominatim excommunicatus ab eo qui excommunicauit illum, cum quo ita communicauit, vt habetur *dicto cap. Nuper*. Et in hac conclusione communiter Doctores consentiunt.

Difficultas tamen est, vtrùm idem sit dicêdum de proprio sacerdote siue Pastore excommunicati? quidam enim hoc negant, quia hic non habet iurisdictionem in foro externo quæ necessaria est ad absolutionem à censura. Ita cum aliis *Couar. l. 3. variar. resolut. cap. vlt. n. 5.* Vbi sit ita seruari in praxi.

Couar.

530 CONCLVS. II. Quiuis pastor siue proprius sacerdos (per quem, vt colligitur ex *c. Omnis vtriusque 12. de pœnitentiis & remissionibus*, intelligitur omnis is, qui potest absoluere à peccatis mortalibus) potest sibi subiectos absoluere ab excommunicatione reseruata. ita cum multis aliis *Nauarrus c. 27. n. 35. & Siluester verbo Absolutio 1. n. 4.* qui dicunt eam esse communem sententiam Theologorum, & apertè colligitur ex *dicto cap. Nuper*. vbi Episcopus & proprius sacerdos in hac parte æquiparantur.

Parochus potest absoluere à non reseruata.

Nauar. Siluester.

531 Nota tamen, in hac re esse aliquam differentiā inter Episcopum & Pastorem. Nam cùm Episcopus habeat iurisdictionem in foro externo (idem est de aliis similem iurisdictionem habentibus) hoc ipso quo talis potestas eius officio per ius commune annectitur, ipse censetur eam habere ordinariam, ideoque eam alteri etiam non sacerdoti immediatè delegare potest: secùs videtur dicendum de simplici sacerdote qui cum non habeat ex officio iurisdictionem in foro externo, videtur hanc potestatem solùm habere delegatā, vnde etiam non potest eam alteri delegare; hoc ipso tamen quo alicui sacerdoti legitimè dat facultatem audiendi suorum subditorum cōfessiones eosque à peccatis mortalibus absoluendi efficit vt ius eidem deleget talem potestatem.

532 Ex quibus patet solutio ad argumentum contrarium, quia etsi tales non habeāt ex officio iurisdictionem in foro externo, habēt tamen quoad hunc effectum delegatam à iure, quod delegat eā omnibus, quibus ex officio competit cōfessiones audire, & à peccatis mortalibus absoluere, quia ea ad hoc ferè necessaria est. Quod autem Couar. dicit Ecclesiæ praxim esse contrariam, non satis probat, imò experientia contrarium docet.

Couar.

Extrauag. 1. de priuil.

Videtur autem dictis repugnare *extrauagans 1. de priuilegiis*, in qua explicanda multi laborāt, sed iam nihil opus est, cùm sit reuocata per Clementinam secundam de sepulturis.

533 CONCLVS. III. Ab excommunicatione reseruata per se loquendo solus is potest absoluere, cui reseruata est, eiúsue in officio successor, aut absolutè superior, aut ab his ad hoc delegatus. Per se patet. quia per reseruationem aliis aufertur potestas absoluendi.

Dixi *per se loquendo*, quia ratione concessionis à iure factę multi alij diuersis casibus ab ea possunt absoluere.

534 Primò enim in articulo mortis quiuis sacerdos etiam excommunicatus non toleratus potest absoluere ab omni omnino censura tam ab homine quàm à iure lata. Vt patet ex *Tridentino sessione 14. c. 7.*

Quiuis sacerdos à quauis censura in hora mortis absoluit. Trident.

Nota primò, hæreticos aut excommunicatos præsertim non toleratos, non esse ad hanc absolutionem dandam admittendos, quando adest sacerdos non excommunicatus; similiter nec eum qui extra talem articulum non poterat absoluere, quando adest alius qui id etiam possit facere poterat, præsertim quando alter non est proprius Pastor, vt latius dixi in materia de pœnitentia.

535 Nota secundò, quando aliquis alium absoluit à censura reseruata, vel lata ab homine, à qua eū extra eum casum non poterat absoluere, eum teneri ab absoluendo priùs exigere iuramentum, quòd data proxima commoditate præsentabit se ei, qui eum aliàs poterat absoluere, vt eius mandatis pareat. quod si se postea non præsentet, in eandem excommunicationem incidet. Quod obseruandum est quoties aliquis alium, qui ob temporale impedimentum legitimum iudicem adire non potest, à censura reseruata absoluit; vt dicitur *cap. Ea noscitur 13. capit. Quamuis 58. de sententia excommunicationis. & cap. Eos qui 22. eodem titulo in 6.*

Qui extra eum articulum non poterat absoluere debet exigere prius iuramentum.

c. Ea noscitur. c. Eos qui.

536 Addunt aliqui, quemuis clericum etiam primæ tonsuræ in articulo mortis absentibus aliis posse legitimè dispositum ab excommunicatione absoluere. Quia cùm talis sit huius potestatis capax, videtur pia mater Ecclesia, quæ quantum est ex se non vult aliquem pœnitentem in excommunicatione decedere, hanc ei potestatem in eo articulo concedere.

Sed contraria sententia, sicut est multo communior, ita etiam est verior, quia frustra eiusmodi potestas sine vllo iure contra ius commune & Ecclesiæ consuetudinem asseritur. Quòd si ratio pro contraria sententia allata quicquam probaret, probaret etiam purè laicum posse in eo casu absentibus clericis à censuris absoluere, quia Ecclesia etiam huic potest hanc potestatem committere. Imò probaret hoc ipso quo conteritur, ab Ecclesia absolui ab excommunicatione, quia ipsa hoc posset statuere: illud tamen apertè repugnat *cap. Sacris 38. de sententia excommunicationis.* Sicut igitur Ecclesia non obstante dicta ratione, non iudicauit tales sine beneficio absolutionis debere ab excommunicatione liberari, ne vis censurarum eneruaretur, ita ob eandem rationem non iudicauit eam potestatem aliis concedendam, quàm quibus in iure conceditur: præsertim cùm non sit tanta necessitas talis absolutionis, cùm non contrito prodesse nequeat, & contritus sine ea peccati veniam consequi, & post mortem absolui possit.

Simplex clericus non potest tunc à censuris absoluere.

c. Sacris.

Dices,

237 *D. August. c. Sanctum est.*

Dices, *D. Augustinus relatus c. Sanctum est. 35. de consecrat. dist. 4.* refert quendam publicè pœnitentem à laico quem recenter baptizauerat petiisse, vt ab eo reconciliaretur, quod etiam factum est, & ab Augustino laudatur.

Respondeo, D. Augustinum ibi non loqui de absolutione à censura, nec dicere istum laicum potuisse eo casu illum pœnitentem absoluere, sed solùm in eo laudare internum dolorem peccatorum, & desiderium absolutionis, siue reconciliationis, per externam illam submissionem testatum, ratione quorum ipse dignus fuit qui veniam à Deo sine humana absolutione impetraret: sicut in simili *idem Augustinus citatus in cap. Quem pœnitet. 81. de pœnitentia d. 1.* ait in absentia sacerdotis confitentem laico, non quidem absolui à peccato, à Deo tamen propter suam humilitatem contritioni coniunctam veniam mereri.

c. Quem pœnitet.

238 Mulieres ac impuberes ab Episcopo absoluuntur.

Secundò, mulieres ac ij, qui ante pubertatem inciderunt in excommunicationem ob percussum clericum, etiam post pubertatem possunt ab Episcopo absolui, sicut etiam ostiarius qui arcendo turbas, violentas manus in clericum iniecit, nisi eum grauiter læserit. *cap. Mulieres 6. cap. Quamuis 58. cap. vltimo, & cap. Si verò 5. de sententia excommunicationis.*

c. Mulieres. c. vlt. de sent. c. Si vero.

239 Qua ratione Religiosi absoluendi sint. *c. Monachi. c. Cum illorum.*

Tertiò Religiosi, qui se mutuo quacumque ratione percutiunt, possunt à suis Prælatis absolui adhibito consilio Episcopi, si enormis excessus fuerit. *capit. Monachi 2. & capit. Cum illorum 32. de sententia excommunicationis*, vbi hoc extenditur etiam ad eos qui ante ingressum in Religionem excommunicationem incurrerunt. nisi eorum excessus fuerit enormis, vt si aliquem mutilarint, aut multum sanguinis effuderint, in ea scilicet parte ex qua leui percussione non solet multus effundi; aut nisi Episcopum aut Abbatem percusserint; tunc enim cessante alio priuilegio ad Pontificem recurrendum est, vt ibidem dicitur. Quod verum est etiam quando eiusmodi percussio facta est ab iis qui iam actu erant Religiosi, *c. Canonica 50. eod. tit.* Deinde *in cap. Cum illorum* additur, monachum qui alterius monasterij Religiosum percusserit, per proprium simul ac percussi Abbatem esse absoluendum; percutientem verò clericum secularem debere mitti ad sedem Apostolicam.

c. Canonica. c. Cum illorum.

240 Impotentes ire Romam, aut ad nuntium Apostolicum, ab Episcopo absoluuntur. *c. Eam noscitur. c. Quamuis.*

Quartò, qui ob legitimum impedimentum non possunt sedem Apostolicam eiusve legatum adire, possunt ab Episcopo absolui, *cap. Eam noscitur 13. & cap. Quamuis 58. de sententia excommunicationis.* Tales autem ibidem dicuntur esse valetudinarij, membrorum destitutionibus impediti, qui ab inimicis graue, si in viam se dent, periculum timent, qui laborant inopia, (vt si qui aliàs non soliti erant mendicare non possent nisi mendicando iter conficere) aut qui sunt puerili, vel senili ætate, aut qui alia corporis impotentia, aut quolibet legitimo impedimento retrahuntur; vt si paterfamilias aut aliquis Superior, non posset sine graui familiæ aut subditorum damno illud iter suscipere; & idem intellige de quouis impedimento quod iudicio prudentis hìc & nunc sufficiens iudicatur. vide *Nauarrum c. 27. n. 88. & 90.*

Nauar.

241 Nota primò, etsi in dictis Iuribus tantùm agatur de absolutione ac excommunicatione canonis, *Si quis suadente.* eandem tamen esse rationem in aliis excommunicationibus reseruatis, vt cum communi sententia docet *Nauarrus c. 27. num. 81. §. Ad primum.*

c. Si quis. *Nauar.*

Nota secundò, eum qui ob aliquod ex dictis impedimentis non potest adire Pontificem eiúsve legatum, non teneri alium ad eos mittere; quia Iura hoc non exigunt, sed absolutè concedunt vt ab Episcopo absoluantur. vide *Henriquez l. 12. de Sacramentis c. 3. n. 1.*

Henriquez.

Nota tertiò, quando impedimentum est temporaneum, excepto impedimento puerilis ætatis, absoluens debet reo sub iuramento iniungere, vt eo cessante præsentet se ei qui eum aliàs poterat absoluere eius mandatis pariturus, *c. Quamuis 58. de sent. excomm.* quòd si postea omittat iterum in excommunicationem incidet. *cap. Eos qui 22. eod. tit. in 6.*

c. Quamuis. *c. Eos qui.*

242 *Nauar.*

Nota quartò, *Nauarrum, c. 27. n. 89. §. Ad quartum* dicere ita impeditum non posse ab Episcopo absolui, quando potest vel legatum Pontificis, vel alium habentem priuilegium absoluendi adire. Contra verò quidam apud *Aulam p. 2. c. 7. disp. 1. dub. 6.* aiunt etiam iis casibus Episcopū posse absoluere. qua in re credo sententiam Nauarri probabiliorem quando legatus adiri potest; quia *cap. Quamuis 58. de sent. excommun.* apertè requiritur vt legatus adeatur quando fieri potest; secùs est quando nec Pontifex, nec eius legatus adiri possunt: quia tunc Iura absolutè concedunt Episcopo potestatem absoluendi, nec requirunt vt adeatur alius habens priuilegium; quamuis hoc suadendum sit quando impedimentum est tantùm temporaneum, ne reus postea teneatur se præsentare habenti absolutam potestatem absoluendi.

Aula. *c. Quamuis.*

243 *Trident.* Potestas Episcoporum absoluendi a reseruatis in casibus secretis.

Quintò, *Tridentin. sess. 24. c. 6. de reform.* concedit Episcopis, vt possint suos subditos in foro conscientiæ per se vel per vicarium ad id specialiter deputandum absoluere ab omnibus censuris occultis etiam sedi Apostolicæ reseruatis, excepta hæresi à qua per se tātùm possint absoluere. Item vt possint dispensare in irregularitate ex simili delicto prouueniente, excepto homicidio voluntario. Dicitur autem hîc delictum occultum, quod non est publicum, nec ad forum contentiosum deductum, aut à quo reus ob defectum probationis fuit absolutus.

Nota, dubium esse inter Doctores vtrum huic concessioni sit derogatum per bullam cœnæ, quoad casus in ea contentos. *Henriquez l. 6. de Sacramentis c. 14. nu. 7.* negat esse derogatum: cui fauent *Aula 2. p. c. 7. disp. 1. dub 6. & Nauarrus c. 27. n. 275.* & alij quos citat Henriquez. Cōgregatio autem Cardinalium dicitur respōdisse ei esse derogatum quoad absolutionem ab hæresi: & ita videtur habere praxis Ecclesiæ Romanæ, quare non videtur ei derogatum quoad alios casus. Vide *Suarem disp. 21. sect. 3. Henriquez* tamen *lib. 13. c. 27. n. 6. lit. Q. in fine cōmentarij*, ait illam declarationem tantùm esse factam pro locis Romæ vicinis.

Henriquez. *Aula.* *Nauarr.* *Suarez.* *Henriquez.*

244 Sextò, sæpe per bullas cruciatas aut priuilegia conceditur, vt aliqui possint per inferiores absolui à casibus Papæ reseruatis; & similiter multis Religiosis, aliisque etiam personis

conceditur vt ab iis possint absoluere; in quibus priuilegiis diligenter inspicienda sunt verba, quibus ea facultas conceditur: nec enim quicquam operantur vltra apertam verborum significationem.

245 *Sub generali concessione absoluendi à reseruatis non comprehenduntur casus bullæ cœnæ.*

In quibus etiam notandum est, quando solùm generalibus verbis conceditur facultas absoluendi ab omnibus casibus Pontifici reseruatis, non comprehendi casus cõtentos in bulla cœnæ, vt communiter Doctores affirmant: quia hi specialiter sunt reseruati, & consequenter per generalem concessionem non censetur eorum reseruatio tolli; *quia concessione generali non veniunt ea, quæ quis non esset verosimiliter in specie concessurus*, vt dicitur *regula* 81. *in* 6. Vnde etiam Pontifex quando vult alicui concedere facultatem absoluendi à casibus reseruatis in bulla cœnæ, solet hoc speciatim exprimere. Similiter quando alicui conceditur potestas absoluendi à casibus cœnæ, multi volunt non concedi facultatem absoluendi ab hæresi, quia hæc specialiter reseruatur. ita *Nauarrus cap.* 27. *num.* 275. Alij tamen contrarium asserunt esse verum, quando eiusmodi facultas generatim alicui Ordini, vel per generale iubileum conceditur, quia tunc est gratia Principis quæ amplè interpretanda est. Ita *P. Henriquez l.* 13. *cap.* 27. *num.* 5. *in fine*, quam sententiam etiam putat probabilem *P. Suarez de censuris disp.* 7. *sect.* 5. *nu.* 12. *in fine*. Credo omnino eam esse veram in locis multùm hæresi infectis, aut iis vicinis, in quibus aliàs eiusmodi priuilegia essent magna ex parte inutilia.

Nauarr. *Henriquez.* *Suarez.*

Quando tamen Pontifex concedit alicui vt possit absoluere à casibus sibi reseruatis, censetur etiam concedere absolutionem à reseruatis Episcopi. quia hæc concessio est facilior quàm illa. Vide *Suarem suprà nu.* 13.

Suarez.

Quæritur duodecimò, vtrùm absolutio data ratione priuilegij, aut iubilei, valeat etiam in foro externo?

246 Nota, hanc dubitationem posse intelligi tam de absolutione ab excommunicatione lata per canonem, quàm lata ab homine, & per sententiam particularem quando in bullis datur potestas ab ea absoluendi, vt dicam nu. 255.

Hac autem in re certum est, quando in priuilegio expresse datur facultas absoluendi pro vtroque foro, absolutionem valere pro vtroque foro; & contrà eam solùm valere pro foro conscientiæ, quãdo facultas ad hoc restringitur. Sed difficultas est, quando facultas datur absolutè sine vlla additione.

Pius V.

Prima sententia docet, tunc absolutionem valere pro vtroq; foro. Primò, quia Pius V. in Iubileo dato anno 1568. dicit eiusmodi absolutiones non valere pro foro externo, nisi satisfacta parte, ergo si huic satisfactum sit, valent etiam pro eo foro. Ita *Suarez disp.* 7. *sect.* 5. *nu.* 20.

Suarez.

Secunda opinio negat, valere in foro externo, quia cùm talis concessio sit odiosa, & contra rigorem iuris, ac iurisdictionem Ordinariorum, quam imminuit, & aliqua ratione turbat, non videtur vllo modo concedi per verba generalia, nisi speciatim exprimatur; iuxta *regulam iuris* 81. *in* 6. citatam suprà num. 245. ita cum aliis multis, quos citat *Auila* 2. *p. cap.* 7. *disp.* 3. *dub.* 12. vbi etiam ad bullam Pij V. respondet, Pontificem in ea nihil aliud velle quam quando parti satisfactum est, talem absolutionem ad hoc valere in foro externo, vt ita absolutus durante iubileo non possit à iudice impediri à susceptione Sacramentorum, aliisque quæ necessaria sunt ad iubileum lucrandum; sicut posset impediri si parti non satisfecisset, transacto autem iubileo ait eum teneri se iudici præsentare, eique satisfacere, & ad hoc posse cogi.

Auila.

Henriquez verò *l.* 7. *cap.* 14. *num.* 2. ait secundam sententiam esse veram de rigore iuris; videtur tamen aliquanto plus tribuere in foro externo absolutioni datæ virtute iubilei Pij V. & similium.

Henriquez.

247 *Talis absolutio non valet in foro externo antequam parti satisfactum sit.*

Concl. I. Quando virtute similium priuilegiorum datur absolutio, antequam parti satisfactum sit sine ipsius consensu etiam in casibus in quibus hoc licitè fit, iuxta dicta suprà nu. 206. nullo modo valet pro foro externo. Hoc clarè colligitur ex iubileo Pij V. suprà citato. & apertè probatur ratione pro secunda sententia allata. Et confirmatur, quia vt talis possit legitimè in foro externo absolui, non sufficit eum esse impotentem satisfacere parti, nisi hoc iuridicè constet, quod fieri nequit nisi interueniente auctoritate iudicis fori externi.

248 *Nec etiam quando pars negat sibi satisfactum esse.*

Concl. II. Idem dicendum quando reus satisfecit quidem verè à parte rei ipsi parti quantum ad hoc tenetur, hæc tamen hoc negat, nec consentit vt absoluatur: tunc enim in foro externo absolui nequit, nisi iuridicè de satisfactione constet.

Concl. III. Idem dicendum quando reus incurrit excommunicationem ob crimen quod religioni Christianæ aut generali statui hominum iniuriosum est, vt sunt hæresis publica, clerici percussio, &c. Quia cùm tales ligati sint ob læsionem publici status, omnino conuenit eos in foro externo non nisi per publicum iudicium absolui.

249 *Valet quando pars absolutè fatetur sibi satisfactum esse.*

Concl. IV. Quando excommunicatio solùm est lata præcisè in commodum partis læsæ, v. g. propter debita non soluta aut furtum commissum, tunc si pars fateatur sibi omnino satisfactum esse, aut in omnimodam rei absolutionem consentiat, valdè probabile est absolutionem datam virtute eiusmodi bullarum valere in vtroque foro: quia hoc videtur innuere bulla Pij V. citata, atque etiam aliæ quas citat Henriquez suprà, & ipse eas ita videtur intellexisse. Et credo omnes tres sententias hoc modo posse conciliari, si Doctorum mens magis spectetur, quàm rigorosus verborum sensus.

Henriquez.

Quæritur decimotertiò, vtrùm is qui potest alium absoluere ab excommunicatione ratione istiusmodi bullarum, aut priuilegiorum, possit eum absoluere etiam extra Sacramentum pœnitentiæ.

250 Prima sententia absolutè negat, id communiter fieri posse. Primò, quia eiusmodi facultas tantùm pro foro conscientiæ solet concedi. Secundò, quia in ordine ad absolutionem sacramentalem: vnde in eiusmodi priuilegiis sæpe additur, vt confessarij possint absoluere audita

coo

confessione; aut per bullas datur facultas eligẽdi confessarium approbatum qui possit absoluere. quare vbi hæc non adduntur, videntur subintelligi. Ita *Nauar. c. 26. n. 3.*

Nauar.

251 Habens priuilegium absoluendi à censuris potest id facere extra confessionem.

Secunda sententia omnino contraria docet, absolutè tales validè absoluere à censuris extra confessionem sacramentalem, & sæpe expedire vt ita fiat, vt si reus non sit paratus vt statim confiteatur, & adsint causæ ob quas expediat eum statim absolui, idemque dici posset, quando ei, qui habet potestatem absoluendi à censuris reseruatis, non vacaret audire integram confessionem: tunc enim posset audire solos casus qui habent annexam excommunicationem, & tunc ab hac absoluere, & pœnitentem mittere ad alium, qui audita confessione absolueret à peccatis. Ita cum aliis *Auila 2. part. capite 7. disput. 3. dubio 13.*

Auila.

Ratio est, quia absolutio ab excommunicatione nulla ratione pendet à Sacramento pœnitentiæ, & vt iam ostendi, expedit eam aliquando dari extra Sacramentum.

252 Non omne forum conscientiæ est sacramentale.

Ad primum argumentum contrarium Respondetur, longè aliud esse hanc potestatem solùm dari pro solo foro conscientiæ (quia hoc nihil aliud significat quàm eam non valere pro foro externo.) aliud verò eam non posse exerceri nisi in foro sacramentali. nulla enim est inter hæc consequentia. Ad secundum Respondetur, ex eo, quòd facultas hæc sæpe detur vt reus possit absolui à peccatis, non sequi vtramque absolutionem simul, aut ab eodem debere dari; similiter ex eo quòd dicitur hanc absolutionem debere fieri à confessario approbato, non sequitur quòd debeat fieri in confessione sacramentali; sed solùm cauetur ne alia persona quæ fortè esset inepta eligatur. Item quod quandoque in bulla additur *audita confessione*, respectiuè est intelligendum respectu potestatis absoluendi ab omnibus peccatis, quæ simul cum alia facultate solet concedi.

253

Tertia sententia docet, tunc secundam esse veram quando in concessione facultatis non additur *audita confessione*: tunc enim videtur requiri, vt ea absolutio fiat in foro sacramentali. ita *Henriquez l. 7. c. 13. nu. 12.* vbi etiam multos recentiores citat, additque etiam eam cõditionem iam communiter in bulla omitti.

Henriquez.

Conclvs. Tam secunda quàm tertia sententia satis est probabilis, & tuta in praxi, & res est multo certior quando eiusmodi facultas conceditur nulla facta mentione confessarij aut confessionis.

Quæritur decimoquartò, quis possit absoluere ab excommunicatione lata ab homine per sententiam particularem.

254 A censura lata per sententiam particularem absoluit lator, &c.

Conclvs. Ordinariè is solus potest eam tollere, qui tulit, aut eius absolutè superior, aut successor, aut cui ipse hoc commisit. Ita communiter Doctores.

Dixi *ordinariè*, quia quandoque contingit, vt alius possit ab ea absoluere. nam primò in articulo mortis quiuis sacerdos absente legitimo iudice potest absoluere ab omni excommunicatione, iuxta dicta sup. n. 234. Secundò, Archiepiscopus in duobus casibus potest absoluere excommunicatos à suis Suffraganeis, etsi non sit absolutus horum superior. Primò, quãdo ad eum est appellatum, *c. Venerabilibus 7. de sent. excommun. in 6.* Secundò, quando iure suo diœcesim sui Suffraganei visitat, tunc enim in eius subditos habet iurisdictionem, vt patet ex *cap. Cùm ex officij 16. de præscriptionibus.* vide *Henriquez l. 10. c. 3, n. 3. & Siluest. v. Archiepiscopus nu. 2.* vbi etiam plures casus enumerat in quibus Archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos Suffraganeorum: sed hi præcipui & maximè certi sunt.

Et in articulo mortis quiuis sacerdos.

Et Archiepiscopus in duobus casibus. c. Venerabilibus. c. Cùm ex officij. Henriquez. Siluester.

255

Tertiò, quandoque ratione priuilegij possunt aliqui pro foro conscientiæ absoluere ab aliis per sententiam particularem excõmunicatos, quando in priuilegio conceditur potestas absoluendi ab omni excommunicatione siue à iure, siue ab homine lata, vt docet *Henriquez l. 13. c. 28. nu. 2.* & cum aliis multis *Auila 2. p. c. 7. disp. 3. dub. 10.* quod maximè locum habet quando excommunicatio est lata propter aliquod factum particulare, cuius auctor est occultus: hac tamen in re cautè se debet gerere is qui ita absoluit ne aut iudici, aut parti læsæ faciat iniuriam, iuxta dicta sup. num. 205. & 207.

Henriquez. Auila.

256 Quibus casibus nequit absoluere is qui excommunicauit. Angelus.

Rursum quandoque accidit vt is qui excommunicauit absoluere nequeat, idque variis casibus, *Angelus* enim *v. Absolutio 2.* numerat sex.

Primus est, quando delegatus à Papa ad certam causam terminandam excommunicat eum qui sententiæ definitiuæ non vult parere. hunc enim post annum à sententia lata solus Papa absoluere potest, quia tunc excommunicantis iurisdictio omnino desinit, *cap. Quærenti 26. de officio iudicis delegati.* Ante annum verò elapsum, aut quando delegatus tulit excommunicationem ante sententiam definitiuã, potest reum absoluere quamdiu sententia definitiua non est data, quia tamdiu durat eius iurisdictio.

c. Quærenti.

Secundus casus est, quando excommunicans ratione excommunicationis, quam incurrit, aut quacunque alia ratione perdit suam iurisdictionem, per se patet.

Tertius est, quando incendiarij sunt nominatim excommunicati & denuntiati, tunc enim à solo Papa possunt absolui. *cap. Tua nos 19. de sent. excommunicat.*

c. Tua nos.

Quartus est, quando aliquis nominatim aliquem excommunicauit, & Papa ex perfecta cognitione causæ & certa scientia sententiam confirmauit; tunc enim ipse censetur talem nominatim excommunicasse, & consequenter solus potest eum absoluere: secùs esset quando solum esset lata generalis aliqua excommunicatio, v. c. in omnes adulteros, & à Papa cõfirmata. tunc enim ab ea nisi esset reseruata, possent absoluere omnes illi qui possent absoluere ab excommunicatione iuris non reseruata.

Quintus est, quando excommunicans non est sacerdos; tunc enim Angelus putat eum non posse absoluere pro foro conscientiæ. Sed hoc falsum est, nam absolutio à censura pro vtroque foro non magis est actus Ordinis, quàm eiusdem latio.

Sextus est, quando Pontifex (idemque est de quocunque legitimo iudice) habens sufficientem causæ cognitionem mandaret alicui vt alium

excommunicaret nullo modo de causa cognoscendo: quia hic tunc esset merus executor, nec posset plus facere quàm esset ei mandatum. Secùs esset si simul ei mandaretur vt causam priùs cognosceret, & sic censuram ferret; quia tunc posset etiam pœnitentem absoluere.

Quæritur decimoquintò, quis possit absoluere ab excommunicatione lata ab homine per sententiam generalem.

257 Quidam putant eandem esse rationem huius censuræ, & latæ per sententiam particularem, sed malè.

Eadem ratio in ordine ad absolutionem censuræ latæ per ius & latæ per sententiam generalem. Nauar. Henriquez.

Conclvs. Qui possunt absoluere ab excommunicatione lata à iure, possunt etiam absoluere ab excommunicatione lata per sententiam generalem, siue lata sit à Papa, siue ab inferiore. ita *Nauarrus c.27.nu.44. Henriquez cap.28.num.5.* & iam ferè communiter Doctores. Ratio est, quia quoad hanc rem eadem planè est ratio censuræ latæ per sententiam generalem & latæ per ius; nec vlla potest reperiri ratio distinctionis; secùs est de censura lata per sententiam particularem qua aliqui nominatim excommunicantur. Quia cùm ad hoc opus sit vt tales ante excommunicationem citentur à iudice, eorum causa necessariò debuit ad ipsius tribunal deduci, quare si alius eos absolueret, necessariò illius iudicium aliquo modo interturbaret: secus est de excommunicatione lata per sententiam generalem.

258 Ex dictis sequitur, Antuerpiensem v. g. qui maxima anni parte habitans in diœcesi Mechliniensi, ibi contraxit excommunicationem latam per ius, aut sententiam generalem, redeuntem domum posse ab ea absolui per eum, qui habet potestatem ab eiusmodi excommunicatione absoluendi, eodem modo ac si eam contraxisset Antuerpiæ. quia cùm eiusmodi excommunicationes non sint particulatim reseruatæ ei à quo latæ sunt; nihil refert à quo latæ, vel vbi contractæ sint; quia ideo aliis non sunt minùs vel magis reseruatæ.

Potest confessarius vnius diœcesis absoluere ab excommunicatione alibi contracta.

Imò etsi excommunicatio, quam talis incurrisset in diœcesi Mechliniensi, esset reseruata Episcopo, si non esset reseruata in diœcesi Antuerpiensi, posset talis domum reuersus à suo Pastore absolui, quia Mechliniensis per hoc quòd aliquas censuras reseruet in sua diœcesi, non potest impedire Antuerpienses ne ab iis absoluant.

Etiamsi in loco, in quo contracta sunt, sit reseruata Episcopo.

Quòd si autem Antuerpiensis contraxisset in diœcesi Mechliniensi censuram latam per sententiam particularem, deberet absolui à iudice qui eam tulisset, quia hæc huic est singulariter reseruata.

Excipe latam per sententiam particularem.

259 Notandum hîc demum, Episcopum vel Pastorem posse suum subditum absoluere etiamsi vterque existat in aliena diœcesi, quia iudex existens extra suum territorium potest exercere iurisdictionem voluntariam siue gratiosam, quæ fit sine strepitu iudiciali, vt ex communi sententia docet, *Couarruuias l. 3. variar.cap.20.num.8.*

Potest quis suum subditum absoluere in aliena diœcesi.

Couar.

DVBIVM XVII.

De excommunicatione minore.

260 Nota, olim videri fuisse varias excommunicationes minores, quæ etiam ab homine solerent infligi, vt insinuatur in variis capitulis 11. qu.3. & notant *Syluester v. Excommunicatio 1.nu.1. & Victoria in summa, de excommunicatione num. 1.* iam verò solùm est in vsu ea, quæ à iure infligitur propter communicationem illicitam cum excommunicato.

Olim variæ fuerunt excommunicationes minores. Syluester. Victoria. Iam verò est vnica.

Quæritur primò, qui sint effectus huius excommunicationis.

261 Conclvs. I. Excommunicatio minor directè solùm priuat passiua participatione Sacramentorum. patet ex *cap. 20. de exceptionibus*, vbi dicitur ita excommunicatum tantùm esse remotum à participatione Sacramentorum. Et *capite vltimo de clerico excommunicato* dicitur hanc participationem consistere in sola perceptione Sacramentorum. Ex quo patet talem percipiendo Sacramenta peccare mortaliter, quia materia grauis est, & in dicto cap. dicitur grauiter peccare.

Priuat perceptione Sacramentorum. c.2. de excep.

Idque sub peccato mortali.

262 Conclvs. II. Indirectè tamen & quasi consequenter iure id statuente ita excommunicatus fit aliquo modo ineptus vt eligatur ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, eiusque electio irritanda est. *Quia ad eorum susceptionem eligitur à quorum perceptione à sanctis Patribus est priuatus.* vt dicitur *in dicto capite vltimo de clerico excommunicato*: quia scilicet omne beneficium Ecclesiasticum est aliquo modo saltem remotè institutum ad susceptionem Sacramentorum, quatenus aliquo modo dirigitur ad celebrandum, aut ad Ordines suscipiendos.

Is ligatus illicitè eligitur ad beneficium, validè tamen, donec electio irritetur.

Vbi Nota primò, etsi Ius hîc solùm loquatur de electione ad beneficium, multi tamen dicunt idem dicendum esse de præsentatione ad beneficium, aut eiusdem collatione; tum quia in his omnibus quædam persona ex aliis ad beneficium obtinendum eligitur, atque ita aliquo modo possunt dici electio; tum etiam, quia ratio in Iure allata in omnibus æqualiter militat. Ita *Couar. in cap. Alma mater p.1.§.7. n.1. Henriquez l.13.cap.3.n.3. Suarez disp.24.sect.2. num.22.*

Couar. Henriquez. Suarez.

263 Nota secundò, quosdam docere talem electionem esse iure ipso irritam, & in dicto capite dici irritandam esse, id est irritam declarandam: sed verius est solùm esse irritandam, quia Ius hoc expresè dicit; & cùm sit pœnale, benigniore modo explicandum est. Quare, cùm altera explicatio sit impropria, non est admittenda, cùm nulla necessitas ad hoc cogat.

Nota 3. in dicto capite dici talis electionem esse irritandam, *si scienter electus sit.* Vnde quidam apud *Auilam part. 2.cap.6. disput. 12. dub. 4. conclus. 4.* aiunt talis electionem cum ignoratione censuræ factam non esse irritandam, quia verba legis pœnalis rigorosè interpretanda sunt, & Ius eam scientiam videtur requirere.

Auila.

re. Alij tamen communiter docent contrarium; quare hoc videtor in praxi sequendum, atque illud *scienter* positum dicunt pro eo ac si diceretur, *etsi scienter electus sit*.

264 Nota quartò, videri difficile qua ratione in dicto cap. dicitur ita excommunicatum peccare cõferendo Sacramenta, cùm tamen hæc cullatiu nun sit ei prohibita; atque ita nullo modo videtur peccare, si sit in gatia.

Multi dicunt ius solùm loqui de collatione Sacramenti, quæ simul habet adiunctam Sacramenti susceptionem, vt fit in conferente Ordines qui simul debet celebrare. Sed hæc explicatio satis dura est, quare alij veriùs aiunt talem peccare venialiter conferendo Sacramenta sine necessitate; non quòd hoc ei directè sit prohibitum, sed quia indecens est aliquem conferre aliquod Sacramentum a cuius susceptione tanquam indignus est prohibitus.

Talis peccat venialiter conferendo decentiam si conferat aliquod Sacramentum.

265 Quæritur secundò, quis possit absoluere ab hac excommunicatione?

Quidam putant omnem sacerdotem posse ab ea absoluere quando contracta est per peccatum veniale; quia quiuis potest à tali peccato absoluere.

Conclvs. I. Quiuis qui potest absoluere à peccatis mortalibus, potest absoluere à tali excõmunicatione, quia *c. Nuper. 29. de senten. excõmunic.* dicitur, quòd quiuis proprius sacerdos possit ab hac excommunicatione absoluere: talis autem hac in re dicitur quisquis potest absoluere à peccatis mortalibus, vt ostendi suprà num. 230. Est communis Doctorum.

Qui potest absoluere a peccatis mortalibus potest ab solui a ab hac excommunicatione. c. Nuper.

Conclvs. II. Verius est eum qui solùm potest absoluere à venialibus non posse vnquam absoluere ab eiusmodi excommunicatione. est ferè communis. Et probatur, quia sicut hæc absolutio est distincta à sacramentali, ita ad eam requiritur distincta iurisdictio quæ nullibi generatim omnibus sacerdotibus conceditur.

Non tamen quiuis sacerdos.

DISPVTATIO XV. DE SVSPENSIONE.

DVBIVM I.

De natura & diuisione Suspensionis.

1 Qværitvr primò, Quid sit Suspensio? Omissis variis acceptionibus, quibus hoc nomen accipi potest, solum agemus de Suspẽsione Ecclesiastica. Hanc autem varijvarie definiunt, vt videre est apud *Sotum in 4. d. 22. q. 3. a. 1. §. Differunt autem Nauar. c. 27. nu. 151. Suarem disp. 25. sect. 1. n. 2. Aulam 3. p. disp. 1. dub. 1 Angelum, Siluestrum & alios Summistas verbo Suspensio, initio.* Quorum definitiones ferè cum hac coincidunt, *Suspensio est censura Ecclesiastica, qua clericus priuatur vsu potestatis, quæ illi ratione officij clericalis, aut beneficij conuenit.* Addunt multi: *Ita tamen vt non priuetur tota potestate in perpetuum*; quia tunc esset potius depositio aut degradatio, quàm Suspensio. sed hoc absolutè loquendo non est necessarium, vt ostendam disp. 16. n. 3.

Soto, Nauar. Suar. & Aula Angelus, Siluester. Suspensio quid sit.

2 Hinc patet, differre ab excommunicatione & Interdicto, non solùm quia illi priuant quibusdã bonis quibus non priuat Suspensio, sed etiam quia sub diuersa formalitate priuant. Nam excõmunicatio priuat bonis spiritualibus, quatenus habent rationem communicationis cum fidelibus; interdictũ verò, quatenus sunt quædam participatio diuinorum officiorum, aut Sacramẽtorum. Suspensio verò quatenus habet rationem potestatis clericalis. Vnde hæc censura in solos clericos ferri potest, aliæ duæ in omnes fideles.

Differt ab excommunicatione & interdicto.

In solos clericos fertur.

3 Quæritur secundò, qua ratione diuidatur Suspensio? *Angelus v. Suspensio 3. & Siluest. Suspensio 1.* & alij Summistæ, varias adferunt diuisiones Suspensionis, quæ non faciunt ad rem, nec vllo modo propriè Suspensioni conueniunt: nam vocant suspensum eum qui est in peccato mortali, & eũ cui ex iusta causa confessarius præcipit aliquamdiu abstinere à celebratione, aut Sacramentorum susceptione, qui nonnisi impropriissimè possunt dici suspensi, nec vlla omnino censura ligati sunt. Quare his omissis Suspensio diuiditur primò in eam, quæ est à iure, & eam quæ est ab homine. De qua vide dicta disp. 13. dub. 2. circa censuras in genere.

Angelus. Siluester.

Variæ diuisiones.

Secundò, diuiditur in omnino totalẽ, qua quis suspenditur simul ab officio, & beneficio; & in cã, qua quis solùm suspenditur ab officio vel solùm a beneficio. Vbi rursus Suspensio ab officio in multas partiales diuiditur, vt ex dicendis patebit.

Tertiò, quædam Suspensio est perpetua, quædam ad certum tempus, quædam ad tempus incertum. Pro quorum intelligentia Nota, Suspensionem solere variis modis ferri siue à iure, siue ab homine.

4 Primò enim quandoque aliqui generatim suspenduntur sine vlla determinatione. Talis Suspẽsio fertur. *Extrauag. Diuina de priuileg. & Clement. 1. eod. tit.* Item in *Trident. sess. 25. c. 14. de reform.* vt videbimus infrà n. 52. Ita autem suspensi censentur absolutè suspensi tã ab officio, quàm à beneficio; quia nulla est ratio cur Suspensio magis intelligatur de vno quàm de alio: præsertim in Suspensione lata à Tridentino, in qua nulla est circumstantia, ex qua colligas vllã determinationem ad certam materiam. Aliàs verò expressè fertur Suspensio ab officio & beneficio, *c. Tuarum 11. de priuilegiis, & Clementina prima de decimis.*

Extrauag. Diuina, Clement. 1. de priuileg. Tridem.

c. Tuarum.

Secundò,

Secundò, quidam suspenduntur generatim & absolutè ab officio. Tertiò, ab aliquo officio determinato v.c. sacerdotali, &c. Quartò, à beneficio. Quintò, à iurisdictione. Sextò, ab ingressu Ecclesiæ.

DVBIVM II.

Quos effectus habeat Suspensio?

5 Suspensis ab officio quid prohibeatur.

CONCLVS. I. Absolutè suspensus ab officio prohibetur exercere omnes illas actiones quæ clericis omnino propriæ sunt. Quales sunt omnes actiones iurisdictionis Ecclesiasticæ, & omne exercitium Ordinis, aut officij, quod à solis clericis fieri potest. Est communis, & per se patet. Secùs est de exercitio quod non requirit clericatum; quale est omne exercitium Ordinum minorum factum eo modo, quo à laicis communiter fieri solet. Item cauere cum aliis in choro, modò suspensus non canat quasi ex officio orationes aut capitula; quia hoc ex vsu Ecclesiæ solis clericis competit. Ita *Nauar. l.5. consil. tit. de sent. excommunicationis, consil.64. P. Auila p.3. disp.2. dub. 1. concl. 6. §. Hinc sequitur.*

Nauar. Auila.

6 Suspensus ab officio non semper est suspensus à beneficio. c. Inter. Nauar. Auila. Sanchez. Nauar.

CONCLVS. II. Ita suspensus ab officio non est necessariò suspensus à beneficio; quia hæ pœnæ diuersæ sunt. Quare poterit omnes fructus sui beneficij percipere, modò ei per se, vel per alios inseruiat. Patet ex *c. Inter* 10. *de purgatione canonica.* Ita *Nauar. c.27. n.6. Auila suprà.* & cum aliis *Sanchius l.3. d.51. num.12.* Limitat hanc conclusionem Nauarrus: nisi Suspensio sit tam diuturna, vt tacitè vel expressè habeat vim priuationis. Sed Sanchius sup. cum aliis absolutè docet etiam perpetuò suspensum ab officio, non esse suspensum à beneficio; addit tamen n.13. si crimen graue sit, beneficio priuandum esse.

7 Tali illicitè confertur beneficium. c. vlt. de clerico. Collatio tamen est valida. Suarez. c. Cùm dilectus. c. Quia diuersit.

CONCLVS. III. Absolutè suspenso ab officio illicitè confertur beneficiū; quia cùm beneficium detur propter officiū, illicitè datur ei, qui ab officio clericali arcetur, vt patet ex *c. vlt. de cler. excom.*

Addūt multi collationem esse irritam, sed non probant: nā ex dicto capite apertè colligitur solū esse irritandam. Ita *Suarez d.26. sect. n.8.* nec aliud probat *c. Cùm dilectus* 8. quod alij pro se soleut citare. Solent etiam citare *c. Quia diuersitatem 5. de concess. prab.* sed nihil facit ad rem præsentem.

8

CONCLVS. IV. Suspenso ab aliquo officio determinato præcisè prohibentur actus illius officij, aut illi qui cum illis necessariam habent connexionem; quia pœnæ non sunt extendendæ vltra significationem verborū legis pœnalis. Hinc suspensus à iurisdictione nullos actus iurisdictionis exercere potest, potest tamen exercere omnes actus Ordinis, aliosque clericales, qui non includunt iurisdictionem.

An suspensus ab Ordine inferiore possit vti superiore.

Hinc etiam plurimi inferūt suspensum ab actu Ordinis inferioris, etiam suspendi à susceptione atque actu Ordinis superioris; non tamen contrà. Ratio eorum est; quia Ordo inferior supponitur à superiore tamquam fundamentum: quare eo sublato hic necessariò ruit.

9

Sed hæc ratio non conuincit. Nam etsi tam Susceptio quàm exercitium actus Ordinis superioris pendeat ab Ordine inferiore, ita vt illum nemo licitè possit suscipere aut exercere, qui hūc nō habeat; tamen vsus superioris non semper pēdet ab vsu inferioris Ordinis: nā sacerdos omnino cæcus aut carens altera manu, potest audire confessiones, non tamen fungi officio diaconi; quia talis nullo modo potest decenter ministrare celebranti.

Suarez.

Quare aliqui apud *P. Suarem disp.26. sect.4. n.8.* aiunt illud tunc solum esse verum, quando actus Ordinis superioris nequit fieri sine exercitio actus inferioris Ordinis. Hinc dicunt sacerdotem suspensum ab exercitio diaconatus posse audire cōfessiones, solemniter baptizare, &c. non tamen celebrare; quia tūc deberet legere Euāgeliū, quod est actus diaconatus: quā sententiā docet Suarez esse probabilem; contrariam tamen esse probabiliorem & securiorem ob DD. auctoritatem.

Suarez.

10

Qua in re credo omnino esse indecens, vt suspensus ab exercitio Ordinis inferioris superiorē aut suscipiat aut exerceat; ideoq; ab his omnino arcendum esse. Credo tamen cum aliis viris doctis esse probabile talem superiorem Ordinem exercendo aut suscipiēdo non fieri irregularem, modò nullo modo exerceat actus Ordinis, à quo suspensus est. Quia talis non facit aliquid directè sibi per censuram prohibitum, sed solùm per quandam consecutionem propter indecentiam. Addunt præterea aliqui, Episcopum suspensum à collatione subdiaconatus non posse cōferre superiores Ordines. sed nō probant. Quare *Suarez sup. n.11. & 14.* meritò contrarium docet.

Suspensus à collatione Ordinis inferioris licitè confert superiorem. Suarez.

11 Suspenso à beneficio quæ prohibeantur.

CONCL. V. Suspensus à beneficio arcetur ab administratione omni tēporali sui beneficij, eiusq; fructib⁹ suscipiēdis: non tamē ab actibus iurisdictionis, ordinis, aut officij clericalis. Est cōmunis.

Addunt tamen aliqui talem non posse conferre vlla beneficia, aut ad ea eligere, si ius cōferendi aut eligendi ei conueniat ratione beneficij à quo suspensus est; quia ipse est priuatus fructibus sui beneficij, talis autem collatio est fructus beneficij. Hanc sentent. insinuat. *Nauar. c.7. n.160.*

Nauar. c. Cùm Vintoniensis.

Sed contrarium est dicendum; quia *c. Cùm Vintoniensis. 25. de electione,* expressè dicitur suspensos à beneficio posse eligere. Et ratio est; quia electio aut collatio beneficij, est propriè actus iurisdictionis ac officij clericalis, à quo talis non est suspensus, & non nisi impropriè potest dici fructus beneficij, *dicto c. Cùm Vintoniensis. verbo Administrant. & ibidem Abbas.* & alij communiter.

Abbas.

12 Tenetur fungi suo officio.

CONCLVS. VI. Ita suspensus non modò potest sed etiā tenetur præstare officium; ad quod aliàs ex beneficio obligatur, quia Suspensio eum pœna afficit, nulla autem obligatione liberat. Nec refert quòd non fruatur fructibus ipsius beneficij; quia hoc sibi amputare debet.

An aliquid possit percipere ex beneficio.

Addunt tamen hîc aliqui, talem posse recipere fructus sui beneficij correspōdentes labori, quem inseruiendo impendit; siue quantum arbitrio boni viri daretur sustentationis causa deseruitori, qui alieno nomine eos labores subiret. Ita *Auila p.2. disp.2. dub.1. concl.6. circa finem, & Petrus Nauarra l.2. de restit. c.2. n.257.* Immò hic laxiùs loquitur: nā videtur omnes fructus ei concedere donec per iudicem iis priuetur. Non loquitur tamen particularim de suspenso à beneficio, sed generatim de suspenso aut excommunicato.

Auila. Nauarra.

Alij verò volunt, hoc solùm esse verum, quando

do ita suspensus non habet alia bona quibus se sustentet, ita vt aliàs ei esset necesse mendicare in dedecus status clericalis. Citatur pro hac sententia *Nauar. c.25.n.124.* sed ipse potiùs tertiam sententiam tenet.

Nauarr.

Tertiò, alij dicunt secundam sententiam esse veram, quando quis est suspensus in puram pœnam, ita vt non sit in eius potestate Suspẽsionem tollere. Secùs esse quando est suspensus ob contumaciam; ita vt in eius potestate sit ab ea, cùm voluerit, liberari: hunc enim volunt nullo modo debere ali fructibus sui beneficij donec resipiscat. Ita *Nauar sup. & Suarez disp.27.sect.2.n.5.& Conar. l.3.variar.c.13.nu.8.§.Duodecimo hic.*

Nauarr. Couar. Suarez.

Quartò, alij volunt primam sententiam esse veram respectu quotidianarum distributionum, quas dicunt ita suspensum lucrari si diuinis officiis intersit. Hæc sententia videtur posse colligi ex Couarrunia suprà initio capitis, vbi fusè docet distributiones quotidianas non recenseri inter fructus beneficij, & dari quasi in mercedem laboris. Vnde sequitur cùm suspensi à beneficio non priuentur mercede laboris, sed fructibus beneficij; eos posse eas recipere, si officio intersint.

14 Ex his sententiis credo tertiam in rigore iuris esse veram, præsertim respectu fructuum, qui à distributionibus distinguuntur, quia sicut Suspẽsio ab officio priuat omni omnino exercitio officij, ita Suspensio à beneficio, omni emolumento quod ex eo prouenire posset. Prima tamen & quarta sententia sunt æquitati valdè consonæ in iis, qui in puram pœnam præteriti peccati, per certum ac notabile tempus suspensi sunt. Durum enim est aliquem cogere per aliquot annos perpetuò clericali officio fungi, & negare ei omne emolumentum, quod inde ei posset euenire. nam hoc ferè æquè graue foret ac si beneficio priuaretur: cùm tamen iudex voluerit eum longe mitiore pœna punire, quàm sit priuatio beneficij. Secùs est de suspenso ob contumaciam; quia non meretur misericordiam, cùm in eius potestate sit, cùm voluerit, omnem pœnam effugere.

Addunt prætereà aliqui, absolutè suspensum à beneficio inualidè aliquod de nouo acquirere, sed Iura, quæ adferunt, vt summum probant talem acquisitionem esse irritandam, non autem esse irritam; vt notat *Suarez. disp. 27. sect.1. num.26.* vide dicta suprà n.7.

Suarez.

15 Suspensus ab ingressu Ecclesiæ prohibetur intra Ecclesiam celebrare diuina officia, eáue audire; non tamen extra. Ita *Siluester verbo Suspensio. qu.5.ver. Si verò.* & communiter alij. Ex quibus patet hanc censuram magis habere rationem interdicti, quàm Suspensionis. vnde etiam in iure modò hoc, modò illo nomine vocatur. Quare commodiùs de ea agemus disp.17. n.57.

Siluester.

16 Nota 1. Dictas Suspensiones aliquando ferri cum hac clausula *in perpetuum, aut sine spe relaxationis.* & tunc si sit totalis Suspensio ab officio, Ordine aut beneficio, habet rationem depositionis, irregularitatis, aut priuationis beneficij; quia videtur omnem capacitatem ad dicta recuperanda tollere. Secùs esset, si tantùm esset partialis Suspensio ab officio, Ordine, &c.

Aliàs verò fertur vsque ad certum tempus, verbi causa; ad triennium, quo transacto per se desinit. Et hæ Suspensiones non habent propriè rationem censuræ, quæ, vt notaui disp.13. initio debet esse medicinalis, & sublata contumacia tolli, sed sunt puræ pœnæ.

Tertiò, feruntur donec qui satisfecerit, quo posito per se cessant.

Quartò, ad beneplacitum iudicis, & tunc eo mortuo, aut ab officio deposito cessant; quia ipsæ ab eius voluntate vlteriùs pendere non possunt. Secùs si feratur ad beneplacitum sedis, quæ non moritur; aut donec reus misericordiam mereatur, tunc enim indiget absolutione.

Quintò, fertur sæpe suspensio sine determinatione temporis, & tunc censetur ferri donec reus resipiscat; quo posito debetur absolutio.

17 Nota 2. Exercentem aliquem actum sibi per Suspensionem prohibitum, nisi materia leuis sit (vt si suspensus ab ingressu Ecclesiæ aliquot versus in ea cantari audiat) peccare mortaliter, & fieri irregularem si eam violet per actum Ordinis, vt omnes fatentur.

Nota 3. Non esse nobis directè præceptum vt suspensos vlla in re vitemus, sed tantùm ne eos ad exercendum actum ipsis prohibitum inducamus, aut in eo ipsis cooperemur. Vnde quod in *extrauagante Ad euitanda*, cõceditur nobis, ne teneamur toleratos vitare, ita intellige, quòd possimus eos ex iusta causa inducere vt exerceant aliquos actus aliàs sibi prohibitos; quo casu ob nostrum bonum eos licitè exercent. Vide dicta disp. 14. dub.2. in simili de excommunicatis.

Non tenemur vllos suspensos in vlla re vitare. Extrauag. Ad euitand.

DVBIVM III.

Quinam & quas ob causas suspendi possint?

18 EX dictis disp.13. dub.4.5. & 6. constat primò, quinam possint ferre Suspensiones, videlicet omnes eos, qui possunt ferre censuras.

Constat 2. nec defunctos, nec non baptizatos, nec Pontificem posse ligari hac censura. quia illi omnes nullis censuris propriè ligari possunt.

Tertiò, Doctores communiter fatentur solos clericos posse hac censura ligari, quia est quædam priuatio vsus potestatis Ecclesiasticæ, cuius hi soli capaces sunt. Quibus positis

19 Quæritur primò, Qualis culpa requiratur, vt possit ferri Suspensio?

Prima sententia docet, posse aliquem suspendi ob culpam alienam. Primò, quia *c. Vel non est compos 14. de temporibus ordination.* Pontifex puerum qui anno 12. ætatis fuerat ordinatus diaconus, *in iniuriam ordinantis* suspendit ab officio diaconi, vsque ad legitimam ætatem. Secundò, quia *c.1. de ordinatis ab Episcopo qui renuntiauit episcopatui,* qui ignoranter & sine culpa à tali ordinatus est, ab executione Ordinum suspenditur. Tertiò, quia integra communitas potest suspendi; atqui tunc sæpe aliqui innocentes suspenduntur ob alienam culpam, ergo, &c. Ita *Siluest. verbo Suspensio n.4.* facetque *D. Thom. in 4.d.18.q.2.a.3. quæstiunc.2. ad 2.*

c. Vel non est.

Siluester D. Thom.

20 Secunda requirit quidem propriam culpam in suspendendo, vult tamen sufficere venialem. Ita *Caiet. verbo Suspensio.* Et fauet *Nau. c.27. nu.161.* & alij. Secundam partem probant: quia excommuni

Caietan. Nauar.

municatio minor, cùm priuet perceptione Sacramentorum, grauior est pœna, quàm Suspensio, & tamen incurritur ob peccatum veniale; ergo etiam Suspensio ita poterit incurri.

Tertia sententia requirit culpam mortalem; quia cùm hæc pœna sit grauis, non videtur posse ferri ob leuem culpam. Ita *Armin. apud Nauar. sup.* & plurimi recentiores.

Armin. Nauar.

21 Pro resolutione Nota, nos dupliciter posse loqui de Suspensione.

Suspensio sæpe in iure impropriè sumitur. c. Dilecta.

Primò largo modo, qua ratione sæpe in iure dicuntur aliqui ab eo exercitio suspendi, quod iis quacunque ratione prohibetur. sic *c. Dilecta, de maioritate*, &c. dicitur quædam Abbatissa quosdam clericos sibi subiectos suspendisse, cùm tamen fœmina talis potestatis sit incapax. Sic qui etiam sine vllo peccato ante legitimam ætatem ordines sacros recipit, dicitur ab iis suspensus, quia prohibetur iis fungi. Sed hæ Suspensiones sunt omnino impropriæ; vnde eas violans non fit irregularis, vt docent *Panorm. in cap. Vel non est compos, extra, n. 4. Couar. Clement. Si furiosus p. 1. §. 1. n. 4.* & cum aliis *P. Suarez. disp. 28. sect. 4. nu. 4.*

Panorm. Couar. Suarez.

22 Conclvs. I. Nemo nunquam propriè suspenditur nisi ob propriã culpam; quia cùm Suspensio sit vera pœna iniquè inungeretur non culpabili; vt patet ex *c. 2. de constitutionibus.* vbi dicitur: *Rem quæ culpa caret, in damnum vocare non conuenit.* Et ex *c. 2. de his quæ à maiore parte*, &c. vbi dicitur: nec pœna est vlterius extendenda, quàm delictum fuerit in excedente repertum.

Non fertur in innocentem. c. de constit. Innocentes puniri nequeunt.

23 Ad primum & secundum argumentum positum n. 19. Respondeo ibi non agi de Suspensione propriè dicta; sed in priore de inhabilitate quadam, quam quiuis habet ad suscipiendum aliquem Ordinem, aut suscepto vtêdum, antequam habeat annos à iure præscriptos. In secundu verò solùm significatur talem non posse vti Ordine ita suscepto, antequam à legitimo Episcopo veniam obtinuerit: quia sicut non conuenit eum sine illius conscientia Ordinem sacrum suscipere, ita nec eo vti. Ad tertium neganda est minor, vt ostendam nu. 26.

24 Conclvs. II. Vt quis incurrat eas Suspensiones, quæ in Ecclesia communiter sunt in vsu, requiritur culpa mortalis; quia grauem pœnam continent, vt vel inde patet, quòd non nisi ob graues culpas soleant ferri. Posset tamen leuis aliqua Suspensio ob culpam venialem ferri; vt si quis vno die à leui alicuius Ordinis functione suspenderetur.

Ad argumentum contrarium positum nu. 20. nego maiorem: quia cùm quiuis à minore excõmunicatione facilè possit liberari, non reputatur grauis pœna.

25 Quæritur secundò, qua ratione communitas possit suspendi? Nota, hoc tripliciter fieri posse. Primò, vt immediatè omnes qui sunt de ea communitate ob proprium peccatum suspendantur. Et hic modus non habet difficultatem; nam sic etiam communitas posset excõmunicari: quamuis impropriè tunc dicatur ipsa communitas suspendi aut excommunicari.

Communitas tripliciter suspenditur.

Secundò, ita vt communitas secundùm se immediatè suspendatur ab aliquibus functionibus, quæ ipsi immediatè conueniunt, vt c. à collatione alicuius beneficij, aliòue actu iurisdictionis, ita tamen vt nulli particulares sint secundum se suspensi ab aliquo exercitio, quod ipsis particulatim conueniat. Et certum est hoc modo aliquam communitatem posse suspendi: vt patet clarè ex *c. 1. Ne sede vacante.*

c. 1. Ne sede vacan.

Tertiò, potest communitas ita secundùm se suspendi, vt simul etiam particulares personæ à propriis functionibus suspendantur. Vt *c. Quia sæpe 40. de electione in 6.*

c. Quia sæpe.

Præcipua igitur hîc est difficultas, an Prælatus possit aliquam communitatem ita suspendere, vt etiam innocentes immediatè secundùm se sint suspensi ab exercitio sibi proprio? Quidam id affirmant, quia Interdictum potest ita ferri; ergo & Suspensio.

26 Conclvs. III. Quando communitas suspenditur, etsi innocentes eatenus etiam ligentur, quatenus sunt pars communitatis, ita vt non possint exercere actus, qui immediatè per communitatem, eiusue nomine exerceri debent; quia hac ratione nulli innoxij, sed ipsa communitas, quæ verè noxia est, punitur; nunquam tamen suspenduntur ab exercitio sibi proprio: quia aliàs iure, quod iam legitimè possident propter alienam culpam priuarentur. quod absurdum est, & contra principia iuris citata n. 22. Confirmatur ex *c. Quia sæpe 40 de electione in 6.* vbi Pontifex à beneficiis ac officio suspendit Capitula, ac particulares personas, quæ bona Prælati defuncti sibi vsurpant, & tamen expressè restringit hanc pœnam ad eas solas personas, quæ aliquid ex illis bonis perceperunt; apertè insinuans innoxios non debere ob aliorum culpam puniri.

Suspensa communitate innocentes solum ligantur quatenus illius sunt pars.

c. Quia sæpe.

Quod autem aliqui dicunt hoc verum esse, quando ipsa communitas peccauit; secùs autem esse, quando caput communitatis peccauit, tunc enim omnes partes communitatis posse secundùm se suspendi; sine vlla causa dicunt: quia absurdius est communitatem in particularibus personis innocentibus puniri, quando solùm ipsius caput peccauit; quàm si ipsa peccasset. Et in vtroque casu potest interdici ei faciliùs, quando ipsa peccauit, quàm quando solùm caput peccauit.

27 Ad argumentum positum in fine nu. 25. nego conseq. Est enim valdè diuersa ratio; nam per Interdictum innocentes propriè non puniuntur, sicut nec per cessationem à diuinis, sed Ecclesia solùm ex iusta caussa ipsis sua officia iis subtrahit, ac clericis præcipit ne ea ipsis impendant. Secùs est in Suspensione ac excommunicatione, per quas ij, qui illis ligantur, priuantur bonis quæ iam possident, quod pœnale est. Sed hæc pluribus ostendam disp. 17. num. 7.

DVBIVM IV.

Qua ratione Suspensio impediri vel tolli possit?

28 Conclvs. I. Omnis Suspensio impeditur per iustam appellationem præcedentem ipsam sententiam; quia impeditur potestas eam ferentis, nisi fortè iudici sit concessum, vt non obstante appellatione in caussa procedat. Per se patet, & est communis.

Con-

19 Conclus. II. Suspensio ab officio, aut ingressu Ecclesiæ non suspenditur per appellationem subsequentem; quia secum executionem defert. Secus est de Suspensione à beneficio. Ita *Silu. v. Suspensio q.3. Angelus Suspensio. 2. n.1. Nauarr.l. 1. consi.tit.de elect.consi.8.n.2. Henriq.l.13.c.34.n.4. Aula p.3.disp.1.dub.4.* Prior pars apertè habetur, *c. Is qui 20.de sent.excom.in 6.* Secundam partem auctores vnà cum glossa ex eodem cap. colligunt. Nam cù ibidem singulariter dicatur, Suspensionem ab officio & ingressu Ecclesiæ non suspendi per appellationem subsequentem, contrarium innuitur de aliis suspensionibus. Quidam tamē ex Doctoribus citatis distinguunt inter Suspensionē à beneficio, & à fructibus beneficij, aiuntque secundam suspendi per appellationem subsequentem, non tamen priorem; sed nun video, in quo iure fundentur. Quare meliùs *Nau. sup.* ait: omnem Suspensionem per appellationem subsequentem suspendi, præter Suspensionem ab officio, & ingressu Ecclesię. Et sane vel hoc, vel nihil quod ad rem præsentem faciat, ex dicto iure colligitur.

Qualiter Suspensio per appellationem suspendatur. Siluest. Angelus, Nauar. Henriquez, Aula c. Is qui.

Nauar.

30 Conclus. III. Suspensio lata per modum censuræ tollitur per absolutionem eodem modo, quo aliæ censuræ. Quæ verò lata est per modum pœnæ non tollitur, antequam tempus ad quod lata est, exspirarit, nisi per dispensationem factam ab habente potestatem. Tempore verò lapso per se tollatur. Vide dicta num. 16.

DUBIUM V.
In quibus casibus sit Suspensio à iure lata?

Suspensiones variæ in diuersis iuribus feruntur quas recensent Summistæ *verbo Suspensio. Nau.c.27.n.154. & seq.* Et fusè *Antonin.3.p.tit.27.c.2.3.& 4. Aula p.3.disp.5.* & fusissime *P. Suarez disp.31.* Nos autem hic eas in certas classes maioris lucis ac facilioris memoriæ caussa distribuemus, quanta poterimus breuitate recensebimus.

Nauar. Antonin. Aula. Suarez.

I. *Suspensio. ob vitium ordinantis.*

31 Ordinatus ab Episcopo hæretico, schismatico, excommunicato, interdicto, non tolerato, aut à simoniaco per sententiam declarato (hos enim solos etiam in sacris iam tenemur vitare, & toleratorum actus in gratiam & vtilitatem aliorum validi sunt, post *Extrauag. Ad euitanda.* Vide dicta disp.14.n.16.17.18.19.20.) item suscipiens Ordinem sacrum ab Episcopo, qui episcopatui absolutè renūtiauit; hi, inquam, omnes suspenduntur ab Ordine sic suscepto; *c.1. & 2. de schismaticis, & c.1.de ordinatis ab Episcopo qui episcopatui renūciauit.*

Extrauag. Ad euitandi.

32 Difficultas autem est an hæc Suspensio incurratur ab iis, qui omnino ignoranter à talibus ordinantur. Multi id affirmant. Primò, quia in variis iuribus ita ordinati absolutè dicuntur non habere Ordinis executionem. Secundò, quia *c.1.de ordinatis ab Episcopo, qui episcopatui renunciauit*, significatur, ignoranter à tali ordinatum indigere dispensatione, ergo erat suspensus. Tertiò, quia nemo potest dare quod non habet: tales non habent executionem Ordinum; ergo eam non possunt dare. Sed hæc argumenta non conuincunt.

Ad primum facilè respondebitur, illa iura intelligenda de iis, qui peccarunt suscipiendo à talibus Ordines, ne iniustè puniant inculpatos.

Ad secundum Respondeo, dispensationem ibi largè accipi pro permissione, & declaratione ipsius Episcopi, qui cognita caussa declarat eum non incurrisse Suspensionem, sed posse libere fungi Ordine suscepto. Ad tertium nego maiorem. Nam nō baptizatus validè baptizat. Adde, Episcopum non aliter ordinato dare executionē Ordinis, quàm ipsum ordinādo: hoc ipso autem quo validè Ordinem confert, confert etiam executionem, nisi ordinatus ea per ius priuetur: nullum autem ius talem executiune Ordinis priuat.

33 Quare *Abbas in c.Veritatis, de dolo, & contumacia n.46. & Innocen.c.1.de schismaticis.* negant tales suspendi. Primò, quia hoc nullo iure probatur. Secundò, quia nemo debet sine culpa puniri. Tertiò, quia *c. Si qui à simoniacis 1.q.1. & c. Ordinationes 9.q.1. & c. Per tuas 35.de simonia.* expresse dicitur tales posse vti Ordine suscepto. Nec obest quòd *c. Si qui à simoniacis*, dicitur, taliū ordinationes misericorditer sustineri: quia per hoc solùm innuitur talibus cōcedi executionē Ordinis ex misericordia erga ipsos, quia videlicet durū esset innocētes punire. Et in aliis capitulis absolutè dicitur eos securè posse in Ordine suscepto ministrare.

Abbas. Innocent. c. Si qui. c. Ordinationes. c. Per tuas. c. Si qui.

34 Respondent aliqui, ea capitula solùm velle, ordinatos ignoranter à simoniacis, præcisè, quà tales sunt, non incurrere Suspensionem, incurrere tamen eam, quatenus simul ordinantur ab excommunicatis, quales iam omnes simoniaci sūt. Sed hæc responsio nullo modo satisfacit. Primò, quia tales præcisiones metaphysicæ ad praxin, quàm iura dirigunt, non spectant. Secundò, quia simoniaci olim habebantur palàm pro hæreticis, & ordinatio ab iis facta habebatur minùs rata, quàm facta ab excommunicatis, vt patet *c. Ab excommunicatis 9.q.1.* Tertiò, quia *c. Ordinationes 9.q.1.* apertè dicitur, eorum ordinationem, qui ignoranter ab hæresiarchis, nominatim excommunicatis, ordinati sunt, haberi ratas.

c. Ab excommunicatis. c. Ordinationes.

Quare omnino credo dicendū, tales non incurrere verā Suspensionem, sed vt summū aliquam inhabilitatē, quæ eos præsertim in foro externo ab executione Ordinum impediat, donec ad ministrandum à legitimo iudice facultatē accipiāt, quod non est improbabile, tum ob *c.1.de ordinatis ab Episc. qui episcopatui renunt.* tum ob multorum DD. auctoritatem. Contrà tamen facientes non fiunt irregulares, vt bene notat *Aula 3. p.disp.5. dub.8.§. Ad argum. & Suarez disp. 31. sect.1. num.62.*

Ignoranter ordinati ab hæretico, &c. non suspenduntur. Aula. Suarez.

II. *Suspensio. ob defectum ordinationis.*

35 Sine licentia sui Episcopi Ordinem sacrū suscipiens ab Episcopo alieno est suspēsus ab Ordine sic suscepto ad beneplacitū proprij Episcopi, nisi per triennium fuerit cum ordinante cōmoratus, & hic beneficium illi de facto conferat. *Trid.sess. 23 c.8. & 9. de reform.* Excipe casum ignorantiæ. Episcopus verò alienum scienter ordinans sine licentia proprij Episcopi, per annum suspenditur à collatione Ordinum. Et si hæc Suspēsio sit manifesta, ius concedit eius subditis licentiam, vt possint à quouis vicino Episcopo ordinari, *c. Eos qui, de temporibus ordinandorum in 6.* Similiter *Trid. sess.14.c.2.* Episcopos titulares conferentes sine licentia Ordines aut primam tonsuram, suspendit per annum à Pōtificalibus. & *sess.7.c.10.de reform.* ad beneplacitum futuri Episcopi suspendit ab

Trident. c. Eos qui. Tridentinum.

 Ordi

Ordinibus eum, qui nõ coactus ratione beneficij suscepti aut suscipiendi dimissoriis intra primum annum sedis vacantis à Capitulo impetratis ordinatur in sacris. Item *sess. 6. c. 5.* ordinantem sine licentia in aliena diœcesi à pontificalibus, & ordinatum ab Ordinibus suspendit.

Quis dicatur proprius Episcopus ad ordinandum. Vbi nota, quoad hos effectus proprium alicuius Episcopum dici eum, in cuius diœcesi ipse domicilium aut beneficium habet, aut natus est ex parentibus, qui tunc ibi domicilium habebant. Vide dicenda disp. 20. num. 93.

III. *Suspensio ob ordinationem intempestivam.*

36 Qui ante legitimam ætatem aut extra tempora factos Ordines suscipere præsumpserint, suspenduntur ab ordinibus sic susceptis per extrau. Pij V. *Pius V.* Qua in re excusat ignorantia quæ nõ sit affectata. sicut & ab irregularitate eum, qui in illa Suspensione peracta pœnitentia celebraret, putans id licitum. Vide *Aulam p. 3. d. 5. dub. 7.* *Aula.*

Nota, Sacerdotem sua ordinatione incurrentem hanc Suspensionem non fieri irregularem consecrando simul cum ordinante, quia tunc nondum eius ordinatio perfecta est, & consequenter nec Suspensio perfectè incursa: secus autem est secum sum aliquos de diacono canente Euangelium in eodem sacro; quia hæc est actio Ordinis sequens perfectam ordinationem. Probabiliùs tamen *Suarez disp. 31. sect. 1. n. 17.* etiam de hoc id negat, quia hi actus, moraliter loquendo: non fiunt post ordinationem, quæ censetur durare, quamdiu durat officium. *Suarez.*

IV. *Suspensio ob simoniam.*

37 *c. penult. de simon.* qui ordinat aliquem accepta ab eo promissione, aut iuramento quòd non petet ab eo beneficium aut alimenta. item cum tali promissione eum præsentans ad Ordinem, suspenduntur per triennium; ille à collatione, hic ab executione Ordinum: ordinatus verò ab Ordine sic suscepto, donec à Papa absoluatur. Quod *c. Per tuas nobis 37. eodem tit.* extenditur ad eum, qui nesciebat id esse illicitum. Sed hoc intelligendum quoad forum externum in quo præsumitur deliquisse, vt *Suarez disp. 31. sect. 1. n. 34.* *c. Per tuas. Suarez.*

38 *Ordinatus sine titulo non est suspensus. c. Cùm secundum. Aula.* Nota, Episcopum ordinantem aliquem sine vllo titulo teneri cum alere donec de beneficio sit ei prouisum; nec hic vlla ratione est suspensus, *c. Cùm secundum de prabend.* nec etiam peccat, nisi dolo, v. c. conficto titulo talem ordinationem obtineat. Talem autem hoc casu Suspensionem incurrere multi asserunt: *P. Aula* tamen *3. p. disp. 5. dub. 5.* probabiliùs id negat; quia nullo iure est expressum. cùm canones antiqui absolutè reuocati sint per *c. Cum secundum, de prabend.* Vtrùm autem litteræ dimissoriæ tali dolo obtentæ sint inualidæ, & earum vi ordinatus incurrat Suspensionem latam in eos, qui sine his ordinantur ab alieno Episcopo, dubium est. Quidam negant, *Suarez* verò *supra*, probabiliùs affirmat. quia concessa facultas non extenditur vltra mentem concedentis; nec videtur Episcopus velle vlla ratione consentire in illius ordinationem, & consequenter nec his litteris velle dare facultatem. *c. Cùm secundum. Suarez.*

39 *Sixtus V. Clem. VIII.* Item conferens Ordinẽ simoniacè, per bullam Sixti V. & Clementis VIII. suspenditur à collatione omnium Ordinum, etiam primæ tonsuræ, & ab executione munerum pontificalium, & interdicitur ab ingressu Ecclesiæ; & si spretis censuris his, temere se vetitis ingesserit, à regimine Ecclesiæ aut monasterij, ac perceptione fructuum eiusdẽ, ac quorumcumque beneficiorum Suspensionem ipso iure incurrit. Ordinatus verò suspenditur ab Ordine suscepto sine vlla spe altius ascendendi; & si in iis præsumpserit ministrare non modò irregularitatem, sed omnium etiam dignitatum, officiorum, beneficiorum, etiam cuiuslis ordinis aut militiæ regularium & vocis actiuæ & passiuæ, si regularis sit, priuationem de facto incurrit cum perpetua inhabilitate ad eadem vel alia obtinenda: & eorundem sic vacantium dispositio, ac harum pœnarum relaxatio soli Papæ reseruatur. Nec alius vllus per vlla omnino priuilegia ab his censuris, etiam occultis absoluere, siue in iis dispensare potest.

Multi addunt committentes simoniam in beneficiis esse suspensos, sed non probant, nisi quatenus omnes simoniaci sunt excommunicati, per *extrauagantem 2. de simonia.* *Extrau. 2. de simonia.*

V. *Suspensio in promotum per saltum.*

40 Promotus per saltum suspenditur ab Ordine sic suscepto & alio suscipiendo etiam omisso; potest tamen eum eo dispensare Episcopus si priùs non ministrarit. Colligitur ex *Trident. sess. 23. cap. 14.* *Trident.*

VI. *Suspensio.*

Qui Ordines sacros extra casus iure permissus suscipit post contractum matrimonium etiam non consummatum, suspenditur ab Ordine suscepto, & aliis suscipiendis, nec potest ad beneficium promoueri: potest tamen Episcopus cum eo dispensare si religionem ingrediatur. Ita *Ioan. XXII. extrau. Antiquæ.* Alij volunt hunc fieri irregularem, & fortè meliùs. *Ioan. XXII.*

VII. *Suspensio.*

41 Qui excommunicatus ob percussionem clerici Ordines suscipit, manet à susceptis suspensus, cum quo solus Papa dispensat: cum Religioso tamen, qui id aliquo modo ignoranter fecit, dispensat Prælatus, *c. Cum illorum, de sent. excommunic. Suarez disp. 31. sect. 1. num. 19.* *c. Cùm illorum. Suarez.*

VIII. *Suspensio.*

c. Quia in omnibus, de vsuris, suspenditur ob officio ad arbitriũ Episcopi clericus qui à publico vsurario oblationes accipit, aut ita mortuũ Ecclesiasticæ sepulturæ tradiderit. Post *extrauagamẽ* tamen *Ad euitanda*, hoc intelligẽdum est de vsurario per sententiã publicè de vsuris condemnato. Oblationes autem hîc dicuntur, quæ dantur gratis Ecclesiæ, aut eius ministris, qua tales sunt. *Extr. Ad euitanda.*

IX. *Suspensio.*

42 *Clement. 2. de vita & honestate clericorum*, clerici beneficiati vtentes, publicè sine iusta caussa vestibus variis coloribus contextis, suspenduntur sex mensibus à beneficio: non beneficiati in sacris constituti eodem tempore ad beneficia redduntur inhabiles: sacerdotes verò aut dignitatem obtinentes duplam pœnam incurrunt. Vbi Nota cum *Suarez. disp. 31. sect. 3.* hanc pœnam non incurrere eum, qui ex occasione extraordinaria aliquoties his vtitur, aut iis circumstantiis, vt non peccet *Suarez.*

peccet mortaliter: in quo multum potest consuetudo loci.

X. *Suspensio.*

43 Qui Ecclesiam sibi commissam præsumunt alienis debitis grauare, aut litteras aut sigilla alicui concedere, quibus possit obligari, suspenduntur ab administratione temporalium & spiritualium, *c. 2. de solutionibus.*

XI. *Suspensio.*

c. Quia sæpe. c. Præsenti. Qui vacante sede Cathedralis, regularis, aut collegiatæ Ecclesiæ bona Prælati defuncti, aut ipsius sedis occupant, suspenduntur ab ufficio & beneficiis donec plenè restituant. *c. Quia sæpe, de electione in 6.* Similis Suspensio fertur *c. Præsenti de officio Ordinarij in 6.* in clericos Episcupo inferiores iniustè sibi vsurpantes bona Ecclesiarum vacantium sibi subiectarum aut ad suam dispositionem pertinentiũ. Episcopi id agentes ab ingressu Ecclesiæ suspenduntur, vel potiùs interdicuntur.

XII. *Suspensio.*

44 Compromissarius eligens indignum in Episcopum aut supetiorem dignitatem, suspenditur per triennium à beueficiis, quæ in eadem Ecclesia obtinet, *c. Si compromissarius de elect. in 6.* Eadem pœna *c. Cùm in cunctis, de elect.* statuitur in eos, qui aliquem eligunt in Episcopum, qui ant 30. annorum, aut ex legitimo toro, aut vita & scientia commendabilis non sit; aut qui eligunt ad beneficium curam animarum habens eum, qui aut 25. annum non attigerit, aut moribus & scientia non sit commendandus. Similis pœna fertur *extrau. vnica de postulatione Prælatorum,* in eos, qui aut in Episcopum eum qui 27. ætatis annum non attigerit, aut Religiosum mendicantem ad Ecclesiasticam dignitatem cathedrali inferiorem postulant, Similis item pœna fertur *c. 1. Si compromissarius de elect. in 6.* in eos, qui in personam electi ad personatum canonicum aut dignitatem aliquid obiiciunt, quod probare non possunt.

c. Si compromissarius. c. Cùm in cunctis. c. Si compromissarius.

XIII. *Suspensio.*

45 *c. Exigit, de censibus in 6.* visitatores Ecclesiarum, & eorum familiares, qui occasione visitationis munera aut procurationes in pecunia, etiam à sponte offerentibus recipiuut: aut etiam in victualibus ab iis, quibus visitationis officium non impendunt, nisi intra mensem duplum restituant, suspenduntur ab officio & beneficio donec restituant; Episcopus verò ingressu Ecclesiæ interdicitur.

c. Exigit.

XIV. *Suspensio.*

Extrau. 3. de priuilegiis. suspenduntur absolntè, qui conferunt aut recipiunt beneficia eorum, qui ob sua negotia ad Romanam curiam proficiscuntur, aut in ea officia aliqua exercent.

Extr. 3. de priuil.

XV. *Suspensio.*

46 *c. 1. de sententia & re iudicata in 6.* iudex Ecclesiasticus urdinarius, aut delegatus qui ob gratiam vel auaritiam grauat alterutram partem, suspenditut absolutè per annum ab officio.

c. 1. de sent. & re.

XVI. *Suspensio.*

Trid. sess. 24. c. 1. de reform. matrimonij sacerdotem qui etiam prætextu cuiusuis priuilegij aut consuetudinis spõsis benedicit aut matrimonio coniũgit sine proprij ipsorũ parochi licentia, tamdiu suspendit, donec ab Episcopo parochi cuius officium vsurpauit, absoluatur, Videtur autẽ sacerdos hic formaliter suspendi, scilicet ab omni officio sacerdotali, vt *Suarez disp. 31. sect. 3. n. 18.* Alij verò volunt absolutè ab officio & beneficio suspensum esse.

Trident. Suarez.

XVII. *Suspensio.*

c. 1. de schismaticis; qui sponte de tenendo schismate iuramentum præstiterunt, suspenduntur ab Ordinibus & dignitatibus.

c. 1. de schismaticis.

XVIII. *Suspensio.*

47 *c. Nullus de tempor. ordinandorum in 6.* conferens primam tonsuram alieno sine licentia, aut infanti non ingredienti Religionem, aut illiterato (qui scilicet legere, & scribere, aut rudimenta fidei nesciat, vt *Trid. sess 23. c. 4.*) aut coniugato non parato ingredi Religionem, aut sacros Ordines legitimè suscipere, per annum à collatione primæ tonsuræ suspenditur.

c. Nullus. Tridentinum.

Multi autem Doctores asserunt conferentem quemuis Ordinem aliquo ex dictis modis illicitè manere ab eius collatione per annum suspensum. Sed excepto casu in secunda Suspensione allato, id nullo iure probant.

XIX. *Suspensio.*

c. Prouida, de elect. in 6. iudices inferiores Papa, qui post appellationem contra formam ibi præscriptam immiscent se cognitioni electionis Episcoporum eus confirmando & consecrando, per annum ab Episcoporum confirmatione & consecratione suspenduntur.

c. Prouida.

XX. *Suspensio.*

48 *c. 2. de rebus Ecclesiæ non alien.* Prælati contra formam ibi præscriptam subiiciẽtes bona Ecclesiæ laicis, ab officio & administratione: clerici verò qui scientes talia præsumi id Superiori non aperuerint (cùm scilicet id sine dãno suo in indicio probare possent) à beneficiis, quæ in tali Ecclesia obtinent, per trienniũ suspenduntur. Prælati autẽ hîc tam Episcopi, quã inferiores intelligũtur.

c. 2. de rebus.

XXI. *Suspensio.*

49 *Paulus II. in 2. extrau.* Episcopos, quibus commissa est à Pontifice examinatiu causæ, ob quam petita est facultas alienandi rem Ecclesiæ, si sua potestate per gratiã, auaritiam, aut timorem in damnum Ecclesiæ abutantur, per annum ab officio suspendit: quo tempore si damnabiliter diuinis se ingerant, irregularitatem reseruatam Papæ incurrunt, illis verò inferiores excommunicantur.

Paulus II.

XXII. *Suspensio.*

c. 1. de vsuris in 6. Episcopi & superiores qui domos suas elocant alienigenis volentibus publicè in iis vsuram exercere, aut qui in suis terris tales permittunt babitare, absolutè suspenduntur, scilicet ab officiu & beneficio; inferiores verò personæ excommunicantur, & communitates interdicuntur.

c. 1. de vsuris.

XXIII. *Suspensio.*

50 *Clement. 1. de hæreticis* Inquisitores, qui odij, gratiæ vel lucri caussa omittunt contra iustitiam & conscientiam suam contra hæreticos procedere vti debent; aut ex simili affectu alicui hæresin aut officij inquisitionis impedimentum imponendo præsumunt eum vexare, si Episcopi aut Superiores sint, triennium ab officiu suspenduntur, alij excommunicantur.

Clem. 1. de hæret.

XXIV. *Suspensio.*

Clem. 2. de pœnis. *Clement. 2. de pœnis* Prælati qui curant clericos à dominis sæcularibus capi, vt ita cogant eos suis beneficiis renunciare; item qui tam seipsos, quàm alios clericos ab iisdem capi curant, ne citati sedem Apostolicam adeant, per triennium à beneficio suspenduntur. Comprehenduntur autem hic etiam Episcopi, quia hi primariò per Prælatos intelliguntur. Inferiores verò clerici omnibus beneficiis eo ipso sunt priuati. Incurritur autem hæc Suspensio statim ac captus beneficium resignauit, aut stato tempore coram sede Apostolica non comparuit.

XXV. *Suspensio.*

51 *Ioan. XXII.* *Extrau. 2. Ioan. XXII. de elect.* percipientes fructus anni primi & secũdi beneficij alicuius defuncti, ita vt non relinquant successori ibi statutam portionem, Episcopi ab pontificalibus, & ingressu Ecclesiæ suspenduntur, & communitates interdicuntur donec restituant; alij excommunicantur.

XXVI. *Suspensio.*

Extrau. 2. de elect. *Extrau. 2. de elect.* Prælati a Papa promoti aut confirmati absque eiusdem authenticis litteris suarum Ecclesiarum administrationem recipientes, ab hac & earundem fructuum perceptione, & Capitula, quæ eos recipiunt, à suis beneficiis suspenduntur.

XXVII. *Suspensio.*

52 *Trident.* *Trident. sess. 25. c. 14.* Episcopum concubinarium qui à Synodo prouinciali monitus se non emendat, absolutè suspendit.

XXVIII. *Suspensio.*

C. vlt. de apostatis. *c. vlt. de apostatis* Religiosum in apostasia recipientem Ordinem sacrum ab eo suspendit.

XXIX. *Suspensio.*

c. Non solum c. Constitut. *c. Non solum & c. Constitutionem, de regularibus in 6* Religiosi mendicantes admittentes aliquem ad professionem intra annum probationis, suspenduntur à receptione ad professionem.

XXX. *Suspensio.*

53 *Clem. 1. de rebus.* *Clement. 1. de rebus Ecclesiæ non alien.* Religiosus alicui monasterio, prioratui, Ecclesiæ seu administrationi cuiuis præsidẽs, extra casum conductionis aut venditionis fructuum ad breue tempus; iura aut possessiones eiusdẽ loci alicui ad vitam, aut certum tempus concedens, sine necessitate aut magna vtilitate, aut non habito conuentus aut Superioris consensu, suspenditur ab officio.

XXXI. *Suspensio.*

Clem. 1. de decimis. *Clement. 1. de decimis.* Religiosi præsumentes iniquè vsurpare, aut sibi appropriare decimas, aut modis ibi dictis Ecclesias iis priuare, nisi requisiti intra mensem destiterint, & intra duos menses damnificatis satisfecerint, suspẽduntur ab officij & beneficij administratione, donec restituant, aut si hæc non habeant, excommunicantur.

XXXII. *Suspensio.*

54 *Clem. 1. de statu.* *Clement. 1. de statu Monachorum, §. Si quis autem* Religiosus Benedictinus præsumens non vti habitu ibi præscripto, si sit Abbas, aut Prior Abbatem non babens, à collatione beneficiorum, & inferior ab administratione sua per annum suspenduntur; aut si nullam habet, ad hanc aliudque beneficium per annum redditur inhabilis: quam pœnam singuli dicta ratione, per biennium incurrunt, si venationi, aut aucupationi clamosæ, aut alteri, cum canibus aut auibus ex proposito interfuerunt.

XXXIII *Suspensio.*

55 *Clem. 1. de priuil.* *Clement. 1. de priuilegiis* absolutè suspenduntur Prælati Religionum, qui requisiti intra mensem, non satisfaciunt iis, quos eorum Religiosi aliquo ex his modis læserint: scilicet Prælatis in concionibus detrahendo; laicos ab eorum Ecclesiis abstrahendo; indiscretas indulgentias promulgando; testatores, ne matricibus Ecclesiis aliquid legent, retrahendo; legata vel debita incerta in aliorum præiudicium curando sibi suisque erogari; à casibus Papæ aut Ordinariis reseruatis sine priuilegio absoluendo; aut personas Ecclesiasticas suam iustitiam prosequentes, præsertim coram iudicibus a Papa delegatis indebitè vexare, aut ad loca plura, præsertim multùm remota conuenire, præsumendo, læserint.

XXXIV. *Suspensio.*

Clement. Cupientes. *Clement. Cupientes, de pœnis* Religiosi qui requisiti à rectoribus Ecclesiarum scienter omittunt sibi confitentibus mouere scrupulum ob non solutas decimas, suspenduntur à munere concionandi, donec id fecerint, si possint, & priùs concionantes excommunicantur.

56 Et hæ sunt præcipuæ Suspensiones iure latæ. Adferunt alij alias, verbi caussa de publico peccatore, maximè concubinario, sed non probant; imò hunc, quidquid de iure antiquo fuerit, iam non esse suspensum apertissimè colligitur ex *Trident. sess. 25. c. 14. de reform.* vbi tali monitione *Trident.* præmissa iubetur primò puniri subtractione tertiæ partis fructuum: post secundam monitionem iubetur priuari omnibus fructibus, & à beneficiorum administratione suspendi.

Imò nec in Sodomitas etiam aliqua Suspensio lata est: Pius V. tamen in sua const. 70. tam dirum nefas exercentes omni beneficio, officio, dignitate, & priuilegio clericali auctoritate dicti canonis priuat. Sed hæc lex requirit exercitium *Pius V.* siue frequentiam talis actus, nec reum præsertim occultum obligat ante sententiam. Ita *Suarez* *Suarez.* *disp. 31. sect. 4. num. 22.*

DISPV

DISPVTATIO XVI.

DE DEPOSITIONE ET DEGRADATIONE.

QVIA hæ duæ pœnæ valde similes sunt suspensioni, breuiter etiam de iis aliquid iudicaui dicendum.

Dubitatur primò, Quid sint depositio vel degradatio?

1 Degradatio alia verbalis alia realis. *c. 2. de pœnis.*

Nota primò, duplicem esse degradationem, aliam verbalem, aliam realem, vt habetur *c. 2. de pœnis in 6.*

CONCLVS. Depositio siue degradatio verbalis est, pœna Ecclesiastica qua clericus in perpetuum priuatur omni officio, ac beneficio clericali, retento solo priuilegio canonis ac fori. Realis verò degradatio est, quando clericus primò verbaliter degradatus certa solennitate spoliatur omnibus vestibus ac signis clericalibus, omnique priuilegio clericali. patet hæc ex *c. 2. de pœnis in 6.*

c. 2. de pœnis

2 Degradatio verbalis duplex.

Nota secundò, aliquos distinguere duplicem depositionem siue degradationem verbalem: vnam quam iudex facit in ordine ad degradationem realem, & cum intentione ad hanc procedendi; & hanc volunt propriè dici degradationem: aliam verò quæ fit sine intentione vlteriùs procedendi, & hanc volunt propriè dici depositionem. alij verò volunt hæc duo nomina pro eodem sumi. nam ius ea ita sumit; vt patet *c. 2. de pœnis in 6.* Sed quidquid sit de nominibus, quæ ius sæpe confundit, certum est duplicem esse depositionem iam dictam, vt omnes fatentur, & patet ex *c. 2. citato*, vbi describitur prior, & ex *c. Cum non ab homine 10. de iudiciis, c. Si Episcopus d. 50. c. Si quis clericus d. 81. c. Tua 6. de pœnis, & c. 1. de homicidio in 6.* in quibus agitur de secunda. & quamuis Iura hæc nomina sæpe confundant, sæpiùs tamen hanc secundam videntur vocare depositionem, & priorem degradationem.

c. 2. de pœnis. c. Cum non. c. Si Episcopus. c. Si quis clericus. c. Tua. c. 1. de homicidio.

3 Depositio conuenit cum suspensione.

Hinc infertur primò, depositionem conuenire cum suspensione, quòd vtraque sit pœna quæ priuet bonis solis clericis propriis, ideoque his solis infertur.

Differt ab eadem.

Infertur secundò, eas differre primò, quòd suspensio non priuet propriè ipso officio aut beneficio, sed solùm eorum vsum impedit; vt patet vel ex ipsa voce: contrà verò depositio vtroque priuat.

Secundò, suspensio ex natura sua non exigit, vt sit perpetua, sed potiùs vt sit temporalis, quamuis perpetuitas ei absolutè non repugnet: contrà depositio exigit, vt sit perpetua. vnde sequitur tertia differentia, quòd in suspensione longè faciliùs dispensetur quàm in depositione.

4 Addunt plurimi quartam differentiam, quòd depositus totaliter semper priuetur omni beneficio & officio clericali, suspensio verò semper solùm partialiter etiam eorum vsu priuet. hinc aiunt, si quis in perpetuum suspenderetur ab omni officio ac beneficio, quantumque iudex vteretur voce suspensionis, fore tamen potiùs depositionem quàm suspensionem. Vide *P. Azorium 3. p. disp. 1. dub. 2. & Nauar. c. 27. num. 151.*

Azor. Nauar.

Alij verò hæc non admittunt, voluntque primò aliquem posse vere suspendi in perpetuum ab officio & beneficio, & tamen hunc non fore depositum; quia non priuaretur ipso officio aut beneficio. Secundò, posse etiam aliquem partialiter deponi, verbi causa à solo beneficio, aut exercitio Ordinis, aut à iurisdictione, &c. & tunc priuaretur in perpetuum, aut solo vsu Ordinis, aut sola iurisdictione, aut sole beneficio cum inhabilitate ad simile recipiendum.

5 In iure non fit mentio partialis depositionis.

Quæ quidem vera sunt, si loquamur de eo quod absolutè fieri possit, non credo tamen vllam similem esse praxin, siue in iure, siue in iudiciis, & capita quæ ab illis citantur pro partialibus illis depositionibus, de absoluta & totali depositione loquuntur; vt patet *cap. Cum non ab homine 10. de iudiciis, c. Si Episcopus. d. 50. c. Si quis Episcopus c. Si quis clericus d. 81.* in quibus vltimis etsi aliqui expressè solùm iubeantur deponi ab honore & officio, tamen dum additur solam laicam communionem iis permittendam, expressè significatur etiam depositio ab Ordine & beneficio, præsertim cùm actus Ordinis etiam sub officio contineantur, & beneficium sub honore.

c. Cum non. c. Si Episcopus. c. Si quis Episcopus. c. Si quis clericus.

Dubitatur secundò, qua solennitate debeat fieri degradatio?

6 *c. 2. de pœnis.*

Hac de re *c. 2. de pœnis in 6.* ita dicitur, *Verbalis degradatio, seu depositio ab Ordinis, vel gradibus Ecclesiasticis est à proprio* (scilicet rei) *Episcopo, sibi assistente in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo Episcoporum numero definito canonibus facienda: quanquam proprij Episcopi sententia, sine aliorum Episcoporum præsentia, sufficiat in degradatione eorum qui minores duntaxat ordines receperint.* Et infrà dicitur, in reali degradatione degradandum debere sisti suo Episcopo cum omnibus vestibus ab insignibus ad suum officium spectantibus, iisque per Episcopum eodem ordine spoliari, quo in ordinatione ei fuerant tradita, retrogradè tamen, ita vt vltimò traditum primò auferatur; caput eius debet abradi, aut ita tonderi, vt nullũ coronæ vestigiũ appareat, & in ablatione

singulorum insignium dicit Episcopus se ei eam dignitatem auferre, & in ablatione vltimæ vestis dicit: *Auctoritate omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ac nostra tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio clericali.*

7 Vbi Nota primò, auctores communiter docere verbalem degradationem Episcopi debere fieri per Metropolitanum, assistentibus ei duodecim aliis Episcopis, degradationem verò inferiorum clericorum debere fieri à proprio Episcopo, assistentibus ei in degradatione presbyteri sex alijs Episcopis, in diaconi verò vel subdiaconi tribus: pro aliis verò non est opus assistentia Episcoporum, sed sufficit si Episcopo assistant aliqui de capitulo. colligunt hoc communiter ex *c. Si quis, c. Felix &c. Si autem presbyteri 15. qu. 7.*

Quinam in singulorum clericorum degradatione debeant esse præsentes.

c. Si quis. c. Felix. c. Si autem.

8 Nota secundò, hos assistentes Episcopos requiri, vt simul cum proprio Episcopo iudicent de causa rei, vt patet ex *c. Si autem presbyteri* citato. Idque solùm in degradatione verbali in qua fertur ipsa sententia, quę matura deliberatione, prudentique iudicio priùs examinari debet. hac autem lata realis degradatio à solo proprio Episcopo fit, vt apertè colligitur ex *c. 2. de pœnis in 6.*

c. 2. de pœnis. Suarez.

Suarez, dis. 30. sect. 1. n. 18. citans alios grauissimos auctores, addit eam assistentiam Episcoporum solùm requiri quando verbalis degradatio fit in ordine ad realem degradationem, secùs autem esse de depositione, quæ eò nó spectat; quia hæc non est ita grauis, quod credo consuetudine ita potuisse induci. & huic sententiæ multum fauet *Triden. sess. 13. c. 4. de reform.* vbi hoc satis apertè innuit. Iura tamen citata loquuntur generatim de omni iudicio criminali talium personarum.

Trident.

9 Nota tertiò hanc solennitatem iam magnam accepisse moderationem. Primò per *c. 1. de hæreticis in 6.* Secundò, per *Triden. sess. 13. c. 4. de reform.* vbi decernit Episcopum per se, aut suum vicarium posse procedere ad verbalem degradationem presbyteri, aut inferioris clerici cum sola assistentia totidem Abbatum mitratorum, loco Episcoporum; aut si hi commodè non possint conuenire, assistentibus aliis personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac Iuris scientia commendabiles sint.

c. 1. de hæretic. Trident.

10 Nota quartò, in degradatione Episcopi requiri etiam modò duodecim Episcoporum assistentiam, quia Iura moderantia antiquos canones de horum degradatione non agunt; in qua etiam hoc obseruandum est, eos Episcopos solùm posse de causa rei Episcopi cognoscere, non tamen ferre definitiuam sententiam, nisi rem priùs ad Pontificem detulerint, cuius est causas omnes grauiores definire. hæc autem omnino grauissima est.

In degradatione Episcopi solus Papa fert definitiuam sententiam.

11 Nota quintò, verbalem degradationem posse fieri ab Episcopo iam à Pontifice confirmato, etsi nondum consecrato, quia est actus purè iurisdictionis. Realis tamen necessariò fit ab Episcopo consecrato, quia ex Ecclesiæ instituto est actus Ordinis. Colligitur apertè ex *Trid. sess. 13. c. 4.* vbi decernit Episcopum posse verbalem degradationem facere per suum vicarium, realem autem debere per se facere.

Realis degradatio fit necessariò ab Episcopo consecrato, secus est de verbali. Trident.

12 Hinc patet, verbalem degradationem à reali differre primò, in solennitate. Secundò, quòd illa sit actus meræ iurisdictionis, hæc autem Ordinis & iurisdictionis simul. Tertiò, quòd illa sit latio sententiæ, hæc eiusdem executio.

DISPVTATIO XVII.

DE INTERDICTO ET CESSATIONE Á DIVINIS.

DVBIVM I.

Quid sit interdictum & quotuplex?

CONCLVS. I. Interdictum est censura Ecclesiastica qua prohibetur diuina officia, administratio certorum Sacramentorũ, & Ecclesiastica sepultura, quatenus illa rerum spiritualium quandam participationem continent. Quod addo. Primò, vt clariùs appareat formalis ratio qua interdictum distinguitur à suspensione, iuxta dicta disp. 15. n. 2. Secundò, quia infrà hinc reddam rationem, cur interdictum liget etiam innocentes. Alij aliàs definitiones adferunt: sed multæ aut in aliquo deficiunt, aut interdicti naturam minùs explicant.

CONCLVS. II. Interdictum aliud est locale, quod immediatè afficit ipsum locum, prohibendo ne in eo supradicta fiant. Aliud personale, quod personas immediatè afficit, interdicendo iis participatione dictorum vbiuis locorum. Aliud verò mixtum, quod vtrumque continet, vt quando & populus alicuius ciuitatis, & ipsa ciuitas immediatè interdicitur. Quamuis alij velint hoc non esse tertium membrum, nec vnicum interdictum, sed duo distincta. quod satis probabile est. Interdictum autem tam locale, quàm personale rursum subdiuiditur in generale, & particulare, siue speciale, cui *Angelus interdictum n. 1. 7.* & *11.* addit tertium membrum, scilicet interdictum singulare; sed malè. nam & Iura solùm duplicis interdicti meminerunt, & quod ipse vocat particulare, est verè generale, licet sit minùs generale, quàm id quod ipse generale vocat.

Interdictum aliud locale, aliud personale, aliud mixtum.

Item aliud est generale, aliud particulare. Angelus.

Nota,

3\. Nota, *Nau. c. 27. num. 166.* cum quibusdam aliis definire ioterdictum generale locale, quo integrum regnum, prouincia, ciuitas, villa siue pagus vel parochia interdicitur. Quod etsi verum sit, ea tamen definitio non explicat formalem rationem ioterdicti vniuersalis, sed solùm quædam exempla profert. minùs bona est definitio *Angeli v. Interdictum 2. mino,* qua definit interdictum generale locale esse id quo integrum regnum, aut prouincia interdicitur: particulare, quo aliquod oppidum, castrũ, aut villa interdicitur: singulare, quo certa Ecclesia interdicitur, quia quod vocat particulare est verè generale.

Nauar.

Angelus.

4\. CONCLVSIO III. Interdictum generale personale est quod fertur directè in aliquam communitatem quatenus aliquod corpus constituit; v.c. in populum vel vniuersitatem Duacensem, quo inrerdicto comprehenduntur omnes: qui sunt ex illo populo, siue vniuersitate, præcisè quatenus sunt pars illius populi, aut vniuersitatis. Interdictum verò personale particulare est, quod fertur in vnam pluresue personas particulares qua tales sunt. tale autem est non modò quando aliqui nominatim interdicuntur, sed etiam quo interdicuntur omnes ij, qui tale furtum fecerunt; etsi mille sint, & secundùm se omnino ignoti. etsi enim tali interdicto plures sub generali nomine comprehendantur; non tamẽ interdicuntur qoatenus sunt pars alicujus communitatis, sed singuli immediatè per se ob proprium crimen, eadem planè ratione ac si singuli soli id fecissent; vnde ibi propriè sunt plura particularia interdicta vna sententia comprehensa.

5\. Nota primò, in quouis interdicto generali, aut etiam particulari locali eos censeri speciatim interdictos qui interdicto causam dederunt; vt Doctores communiter colligunt ex *c. Si sententia 16. de sententia excommunicationis in 6.* Vbi dicitur habitantes in loco interdicto posse alibi diuinis interesse, modò non sint culpabiles, vbi clarè insinuatur eos, qui culpabiles sont, siue ob quorum culpam interdictum latnm est, nun posse alibi diuinis interesse, atque ita secundùm personas suas interdictos esse.

Causam dantes interdicto generali perticulariter interdicuntur. c. Si sententia.

6\. Nota secundò, etsi suspensio lata in communitatẽ cum interdicto generali personali in hoc conueniat, quòd vtrumque immediatè feratur in communitatem, nec liget innocẽtes, nisi quatenus sunt pars illius communitatis; tamen omnino contrarios habere effectus. nam in tali suspensione singulæ personæ præsertim iunocentes solùm impediuntur ab actionibus quæ per communitatem immediatè siue nomine ipsius exercẽtur, vt dixi disp. 15. n. 16. Secùs est in interdicto; nam singulæ personæ, quamdiu illius communitatis membra sunt, quantũuis innocentes secundùm se interdicuntur, & prohibẽtur vllibi diuinis interesse, aut Sacramẽta suscipere; vt habetur *c. Si sententia, citato.* & ratio redditur, quia aliàs interdictum esset frustra: quia per interdictum quo populus præsertim interdicitur nihil prohibetur quod per communitatem soleat exerceri; sed ea quæ singulis personis immediatè competunt.

Aliter suspenditur communitas, aliter interdicitur.

c. Si sententia

7\. Dices, hinc sequerur innocentes posse puniri, quod tamẽ disp. 15. n. 22. reputauimus absurdum esse. Respondeo negandu consequentiam.

Pro quo Nota tertiò. Ecclesiam suo interdicto nõ spoliare propriè alios aliquo iure, siue re quã à se habent sed subtrahere iis suum ministerium siue ea quæ ipsi dispensanda commissa sunt, nolendo iis administrare Sacramenta, diuina officia aut Ecclesiasticam sepulturam, à quibus omoes interdictos arcet, eorum participationem iis negando ac prohibendo, quatenus hoc necessariũ est, vt se indemnem seruet, ac ius suum tueatur. Quæ subtractio etsi habeat rationem pœnæ respectu eorũ ob quorũ culpam fertur, quia in eorũ ignominiam & confusionem cedit, tamen respectu innocentium non haber rationem pœnæ, sed necessariæ defensionis. sicut si vna ciuitas deberet omnia sua victualia ab alia recipere, & cum ea iniisset pactum vt ea suis ciuibus certo pretio venderet, ac deinde huius Magistratus illius ciues offenderet, posset ciuitas offensa meritò nolle vlla victualia vendere ciuibus alterius ciuitatis, donec sibi esset satisfactum: quæ subtractio etsi esset valdè incommoda multis innocentibus, non haberet tamen respectu eorum rationem pœnæ.

Quomodo in interdicto generali innocẽtes non puniãtur.

8\. Nota quartò, etsi populus v.c. Louaniensis in propria significatione comprehendat etiam clerum, tamen si populus interdicatur, nõ censetur clerus interdici, nisi exprimatur; nec interdicto clero interdicitur populus, iure id ita decidente, *c. Si sententia 16. de sent. excommunic. in 6.*

Clerus non comprehenditur nomine populi, nec contrà. c. Si sententia.

Similiter Doctores communiter consentiunt interdicto populo non interdici vllas personas religiosas etiam laicas; sed difficultas est vtrùm interdicto clero Religiosi interdicantur? *Couar. in c. Alma p. 2. §. 1. n. 8.* id affirmat dicens esse communem: ratio est, quia in *dicto c. Si sententia,* tota ciuitas diuiditur solùm in duas partes, scilicet populum, & clerum: ergo Religosi sub alterutra continentur, non sub populo: ergo sub clero.

Couar. c. Alma. c. Si sententia.

9\. Oppositũ sentiunt *Siluester. v. Interdictum 1. n. 17. Armilla v. Interdum n 10. Auila p. 5. disp. 1. dub. 4. concl. 7. & P. Henriquez. l. 13. c. 42. nu. 3.* licet dubius sit. Probant, quia in odiosis Religiosi nõ veniunt nomine cleri. Et hanc sententiam credo probabiliorem. tum ob rationem iam dictam; tum maximè quia etsi clerus aliquando significet omnes clericos, etiam Religiosos tonsura initiatos, non tamen eos tunc significat quatenus constituunt aliquod vnum corpus; sed solùm sub vaga aliqua & communi ratione. nam Religiosi non constituunt communiter vnum aliquod corpus cum clericis externis, quod nomine cleri significetur, cùm habeant planè distinctos fines, ac modos se ipsos regendi, nec communibus cum iis consiliis aut legibus regantur. Quare cùm interdictum generale personale debeat ferri in communitatem quatenus aliquo modo vnum corpus constituit, vt ostendi num. 4. nomine cleri in sententia interdicti soli illi possent comprehendi, qui quatenus clericali officio funguntur omnes vnum corpus inter se efficiunt; quales sunt soli sacerdos seculares illius ciuitatis, cuius clerus interdicitur. Et hanc etiam credo rationem, cur clerus non veniat nomine populi, quia nimirum sunt quodammodo duo distincta corpora, quorum vnum non debet in hac re alterius nomine venire.

Siluester. Armilla. Auila. Henriquez. In pœnis Religiosi non veniunt nomine cleri.

Ad argumentum contrariũ, nego consequentiam, quia Pontifex non intendit ibi ciuitatem in omnes suas partes diuidere, sed solùm significare nomine populi non venire clerũ, nec contra. an autẽ clerus significet Religiosos nõ dicit.

10. Sacerdos non beneficiatus in interdicto non venit nomine cleri.

Vnde etiam infertur primò, sacerdotem, etiam secularem, qui in tali ciuitate haberet quidem domicilium, nullum tamen haberet beneficium vel officium, non comprehendendum tali interdicto, quia non constitueret vnum corpus cum reliquo clero.

Veniũt tamen Religiosi habentes beneficium seculare.

Infertur secundò, in sententia talis interdicti sub nomine cleri venire Religiosos habentes pastoratum, aut similia beneficia, quia cum sæculari clero vnum corpus efficiunt.

Infertur tertiò, si feratur interdictum in aliquam communitatem, quæ laicos, & clericos, atque etiam Religiosos continet; sub eo nomine quo hi omnes, prout vnum corpus efficiunt, significatur; omnes interdicto ligari: sic quando interdicitur vniuersitas, omnes qui sunt ipsius proprie membra etiam Religiosi interdicuntur. Vide *Auilam 5. p. disp. 1. dub. 4. concl. 9. Henriquez lib. 13. c. 42. n. 3. Suarem hic disp. 32. sect. 2. num. 14.*

Auila, Henriquez, Suarez.

11. Quãdo interdicitur collegium est interdictum generale. Nauar. Henriquez.

Infertur quartò, quando aliqua vniuersitas, facultas artium, aut collegium interdicitur, esse interdictum generale. ita *Nau. c. 27. n. 166. P. Henriquez l. 13. c. 41. num. 3.* & alij. Ratio est, quia sententia tunc fertur immediatè in aliquam communitatem, quatenus vnum corpus efficit, & comprehendit etiam innocẽtes: quæ non cadunt in interdictum particulare. Et confirmatur. quia excõmunicatio ea ratione lata esset irrita, quod tamen esset falsum si sententia immediatè ferretur in personas.

Idem omnino credo dicendum de interdicto lato in familiam alicuius magnatis, quia eædem rationes militant.

Dices, talis cõmunitas est pars alicuius oppidi, ergo interdictum est particulare. Respondeo negandò consequentiam; quia simili modo oppidum est pars prouinciæ, & prouincia est pars regni, & regnum totius mundi, & tamen interdicta in ea lata sont generalia.

12. Interdicto populo sola ciues comprehenduntur.

Infertur quintò, quando populus alicuius ciuitatis interdicitur, non comprehendi eos qui non sunt illius ciues, etsi studiorum aut negotiorum causa ibi diutiùs commorentur.

Innocens desinẽs esse pars communitatis interdictæ, desinit esse interdici.

Infertur sextò, statim atque innocens desinit esse pars illius communitatis quæ immediatè interdicta est, eum desinere esse sub interdicto, quia cùm sit interdictus præcisè quatenus est pars illius cõmunitatis, ipso hoc quo desinit esse illius pars, ratio formalis interdicti in eo desiuit, & consequenter ipsum interdictũ. Excipe casum quo per mortem desinat esse illius pars, quia cùm tunc viuo fuerit negata participatio rerum spiritualium, etiam mortuo negatur nisi absoluatur. Qui verò dederunt causam interdicti, manent interdicti quantumcumque desinant esse pars illius communitatis.

Incipiens esse pars communitatis interdictæ fit interdictus.

Contrà verò non interdicti, hoc ipso quo fiunt pars alicuius communitatis interdictæ, sunt etiam interdicti, quia interdictum ligat omnia membra illius communitatis, tales autem verè sunt ipsius membra: contrahunt autem tales hanc censuram vi prioris sententiæ, quæ donec tollatur ligat omnia illius cõmunitatis membra.

13. Interdictum locale.

Concl. IV. Interdictum generale locale est, quo aliquis locus interdicitur, in quo vel actu sunt, vel esse possunt plura omnino distincta loca in quibus diuina celebrentur. Vel meliùs, tale interdictum est, quo locus aliquis, qui à communitate distinctis omnino habitantibus occupatur, sub generali ratione, qua à communitate tanquã ab vno corpore occupatur, interdicitur.

Interdictum locale generale, & particulare quomodo differunt.

Particulare verò est, quo locus aliquis sacer, verbi causa hæc Ecclesia, siue aliquod distinctũ sacellum particulariter interdicitur. E quibus facilè intelligitur ratio formalis & diuersitas vtriusque interdicti. Primò, quia generale semper fertur in locũ sub generali ratione qua communitas eam habitatione occupat, v. c. ciuitas sub nomine ciuitatis inhabitatur à suis ciuibus tanquam vnum corpus constituentibus, & similiter regnum sub nomine regni, pagus sub nomine pagi, respicit suos incolas. Contra verò per particulare locus aliquis sacer sub nomine speciali interdicitur. Hæc est præcipua & maximè essentialis differentia inter vtrumque interdictum.

14. Secunda differentia est, quòd in interdicto generali comprehendantur etiam loca multa non sacra, nam dum ciuitas aut pagus interdicitur, non solùm loca Deo consecrata aut dicata, sed omnes ciuium domus, locaque quæ in ea continentur, interdicuntur, hinc in nullo eorum licet diuina celebrare: secùs est in particulari, quo sola loca sacra in eo expressa interdicuntur, v. c. sit in oppido vnicus locus sacer, & ille interdicatur, ex vi illius interdicti nemo non interdictus prohibetur, in aliis vllis illius oppidi locis diuina officia celebrare, aut Sacramenta administrare, quæ ibidem priùs ex iure communi, aut priuilegio celebrare, aut administrare poterat. Supradictam autem definitionem quoad suum sensum partim colligo ex *Suarez disp. 32. sect. 2. num. 4.* partim infero ex definitione & distinctione suprà assignata inter interdictum generale & particulare personale; debet enim inter hæc & illa esse aliqua analogia. Alij multi varias afferunt descriptiones, sed quæ non explicẽt in quo consistant formalis ratio, ac differentia vtriusque interdicti.

Suarez.

15. Ex his infertur primò, quando aliquod magnum templum interdicitur, in quo sunt multa altaria, aut etiam sacella in quibus diuina officia celebrari solent, esse interdictum particulare, tum quia illa non constituunt diuersa loca sacra distincta, sed multas partes vnius integri loci sacri; tum maximè, quia ille locus non interdicitur sub nomine quo à communitate tanquam vno corpore habitatur. Idem dicendum est, quando interdicuntur omnes Ecclesiæ, vel etiam omnia loca sacra talis ciuitatis. sunt enim solùm multa interdicta particularia, quibus plura loca sacra sub aliquo communi nomine interdicuntur: & illi sententię planè per accidens est, quòd ibi sint plura talia loca, vel vnicus solus: sicut in simili dixi suprà n. 4. quando interdicuntur omnes ij, qui aliquod furtum fecerunt.

16. Infertur secũdò, casu quo omnia loca Deo dicata in aliqua ciuitate essent interdicta, si aliqua

noua

Ecclesia erecta in ciuitate interdicta est interdicta: secùs si solum omnia loca sacra illius ciuitatis prius essent interdicta.

noua in ea erigerentur, hæc non fore interdicta, quia nullo modo sub priore interdicto comprehenderentur, & erigerentur in loco nullo modo interdicto: secùs esset, si ciuitas esset interdicta, quia tunc omnis locus sacer qui erigeretur in illa ciuitate necessariò erigeretur in loco interdicto.

Infertur tertiò, quando in aliqua ciuitate et iam vbi plures sunt parochiæ, aliqua interdicitur, esse interdictum generale, quia tota ratio interdicti generalis ei conuenit, quia parochia tam respicit integrum aliquod corpus communitatis eam inhabitantis, quam ciuitas. Ita cum aliis *Nauar. c. 27. num. 166.*

Nauar.

Dices, parochia est pars ciuitatis, ergo eius interdictum est particulare. Respondeo negando consequentiam, quia similiter ciuitas est pars prouinciæ, & prouincia regni.

17\. Interdicta ciuitate interdicuntur loca vicina, c. 5. ciuitas.

Nota primò, quando aliqua ciuitas, aut castrum, siue oppidulum, aut villa interdicitur, eorum suburbia, ac continentia, ædificia censeri hoc ipso interdicta, vt habetur *c. Si ciuitas 17. de sentent. excommunicat. in 6.* Vbi ratio redditur, quia alias incolæ interdictum parui facerent, si in locis vicinis possent diuina officia audire, ac Sacramentum suscipere.

& non subiecta interdicenti.

Aiunt autem Doctores, communiter hoc verum esse, etsi dicta suburbia, aut loca continentia non sint in diœcesi ac iurisdictione eius, qui interdictum tulit, quia ne interdictum frustretur, ius ei tali casu iurisdictionem ad huoc effectum confert.

18\. Quæ autem loca siue ædificia ad hunc effectum debeant dici continentia ciuitati siue villę interdictæ, variant Auctores: optime *Suarez disp. 32. sect. 2. num. 13. & P. Auila p. 5. disp. 1. dub. 3.* aiunt talem esse, qui ita parum ab vrbe distat, ac commodè à ciuibus adiri potest; vt possint quòd ibi possent diuina officia audire non multùm curarent interdictum. qualis autem hic & nunc talis locus sit, ex circumstantiis prudenti iudicio spectandum, aut etiam à iudice decernendum esse.

Sanchez, Auila.

19\. Ex eodem fundamento Doctores communiter inferunt, interdicta aliqua ciuitate interdici etiam Ecclesiam exemptam in ea existentem, nam etsi auctor interdicti non possit eam per se immediatè interdicere, potest tamen id concomitanter facere, sicut dictum est de loco vicino, qui non est sub eius iurisdictione. est enim eadem, vel maior ratio, quia aliàs vis interdicti tota eneruaretur. Vnde etiam *Tridentin. sess. 25. cap. 12.* præcipit vt Religiosi quantumcumque exempti, seruent in suis Ecclesiis interdicta Episcoporum lata in loca in quibus eorum Ecclesiæ sunt.

Trident.

Nota secundò, Ecclesia aliqua interdicta censeri etiam interdictum cœmeterium, & capellam ei contiguam; secùs verò si ei non sint contigua vt habetur *c. Si ciuitas, citato.* Similiter etsi duæ Ecclesiæ omnino sibi contiguæ sint, modò sint verè distinctæ Ecclesiæ, nec vna sit alteri annexa, vna interdicta, altera non est interdicta. vide *Suarem disp. 32. sect. 2. num. 27.*

Si ciuitas. Suarez.

20\. Omne locale comprehendit

Nota tertiò, omne interdictum locale comprehendere personale particulare respectu eorum qui ei causam dederunt, qui particulatim censentur interdicti; secus autem est respectu innocentium qui nullo modo sunt interdicti, vnde possunt audire diuina officia in quouis loco non interdicto. Patet apertè ex *c. Si sententia 16. de sent. excommunic. in 6.* Similiter certum est, interdictum personale particulare non comprehendere vllum locale.

aliquod personale, non tamen contrà. c. Si sent.

Sed difficultas est, vtrùm quando totus populus vnius ciuitatis est generatim interdictus, censeatur etiam locus interdictus. Aliqui id affirmant, quia, alias clerus posset ibi celebrare diuina officia apertis templi ianuis, & pulsatis campanis sicut priùs.

Sed cum *Nauar. cap. 27. n. 167. Angelo verbo Interdictum 1. num. 1. Soto in 4. d. 22. q. 3. a. 1. post primam conclusionem. Auila p. 5. disp. 1. dub. 2.* contrarium est asserendum, quia hæc interdicta sunt omnino distincta. Ad rationem contrariam concedo id fieri posse per se loquendo, nec enim in eo est vllum absurdum: per accidens tamen si aliàs clerus non posset excludere interdictos ne diuina officia audirent, cùm ad hoc teneatur, teneretur consequenter diuina officia ea moderatione celebrare, qualis esset necessaria, vt ab iis audiendis interdicti arcerentur.

Nauar. Angelus. Soto. Auila.

21\. Nota quartò, quando generatim terræ alicuius domini, aut Principis ponuntur sub interdicto, ea sententia comprehendi omnes quas vt suas etiam in emphyteusim, aut dotem vxoris acceptas possidet. vt docent *Siluester verbo Interdictum 2. n. 3. D. Antonin. 3. p. tit. 26. c. 3. P. Henriquez l. 13. c. 42. num. 2. P. Auila p. 5. disp. 1. dub. 3.* Idemque cum Geminiano apud Siluestrum suprà crediderim dicendum de terris quarum solùm habet vsumfructum, quia cùm habeat earum dominium vtile, possunt dici ipsius, & ipse propriè punitur per earum interdictum: secùs autem aiunt esse de terris quas habet solùm in pignus, quia non sunt ipsius. Similiter non credo ea sententia ligari terras, quarum habet solùm dominium directum, quasque aliis in emphyteusim, aut feudum dedit, quia per harum afflictionem non tam ipse puniretur, quàm is qui habet dominium vtile.

Siluester, Antonin. Henriquez, Auila, Geminian.

22\. Addit Siluester, si talis post interdictum acquirat nouam terram, eam non fore interdictam: contrà verò si aliquam terram vendat, hanc manere interdictam donec relaxetur, quia transit cum suo onere. Sed hæc ratio nihil hic probat; quia interdictum non est onus aliquod annexum illi terræ, sed pœna ipsius domini.

Siluester.

Quare hac in re credo esse distinguendum; nam vel illæ terræ sunt interdictæ ob solùm peccatum ipsius domini, in quo incolæ non sunt participes; vel ipsi incolæ siue eorum Magistratus simul cum domino dederunt causam interdicto. & in hoc casu credo veram esse sententiam Siluestri; in priore verò casu, credo pro vtraque parte contrarium esse probabilius.

23\. Ratio est, quia in priore casu tota ratio finalis sententiæ est, vt ille dominus puniatur ac corrigatur, & formalis ratio sub qua illæ terræ interdicuntur, est, eas esse terras illius domini. hoc ipso autem quo desinunt esse ipsius, vtraque ratio

tio deficit. nam nec iam ampliùs sunt terræ ipsius, vt per se patet; nec ipse earum interdicto vlteriùs magis punitur, quàm si non essent ipsius: quare consequenter definit etiam omnis illius sententiæ vis circa illas terras, præsertim cùm iam inutiliter omnino & noxiè continuaretur.

Similiter hoc ipso quo talis nouam terram acquirit, hæc fit membrum illius totius, quod interdicto ligatur, idque sub formali ratione qua ligatur, scilicet esse terram illius domini; quare etiam eidem interdicto subiacet. Sicut cum communi sententia in simili dixi suprà num. 12. de eo qui aut incipit, aut desinit esse pars communitatis interdictæ, est enim in vtroque exemplo hîc eadem ratio; & diuersitas, quam aliqui conantur afferre, sine fundamento affertur: secùs hæc se habent in secundo casu, nam tunc illud interdictum fertur non solùm, vt dominus terræ, sed etiam vt incolæ puniantur & corrigantur, & consequenter terra saltem implicitè & ex iudicis intentione interdicitur, non solùm quatenus est terra talis domini, sed etiam quatenus à tali communitate inhabitatur, & in huius punitionem. Quare ratio tam formalis quàm finalis illius sententiæ non reperitur nisi omnino imperfectè in terra quàm ille de nouo acquirit: quare nec sententia in ea habet locum: & contra vtraque sufficienter manet in terra, quæ post interdictum desinit esse ipsius, quia manet terra illius communitatis quæ interdicto causam dedit.

24\. Nota quintò, quoties interdictum absolutè fertur, habere omnes suos effectus in definitione positos, quos dubio secundo magis explicabimus: & cùm grauis sit pœna, nunquam ferri potest, nisi ob grauem culpam, & quando est locale, vel generale personale, nequit ferri, nisi ob culpam communitatis, quam per se vel suum caput commisit, in qua ipsa licet in se innocens sit, potest aliquo modo dici peccasse. Ratio illius est, quia cùm interdictum grauia incommoda ipsi communitati adferat; remedium tam acerbum imprudenter atque iniustè illi communitati adhiberetur, quæ eo nullo modo indigeret.

Locale generale non potest ferri nisi ob culpã communitatis, aut capitis.

Contingit tamen quandoque interdictum personale particulare ferri non absolutè, sed cum restrictione circa certos actus; vt quando alicui interdicitur ingressu Ecclesiæ, & tunc materia prohibita posset esse tam parua, vt illud posset meritò ob leuem culpam ferri.

25\. Nota demum sextò, etsi Episcopus aliusque similis iudex nõ possit seipsum interdicere, cum tamen teneri seruare interdictum à se latum, nec potest à se interdictos ad sacra admittere, nec in loco à se interdicto celebrare, nisi priùs interdictum tollat, aut saltem suspendat: quia illud ex iure communi prohibitum est, & contrà faciens statutas à iure pœnas incurrit.

DVBIVM II.

Qui sunt effectus interdicti, siue quænam per ipsum prohibeantur?

26\. CONCLVSIO I. Prohibentur primò celebratio & auditio diuini officij. patet ex *cap. Si sententia 16. de sententia excommunicat. in 6.* & omnes fatentur.

c. Si sententia.

Sed difficultas est primò, quid hîc nomine diuini officij intelligatur; qua de re Doctores variè scribunt, ita tamen vt magis in modo loquendi aut rei definitione, quàm in re ipsa differant. Respondeo igitur, hîc nomine diuini officij intelligi confessionem sacramentalium, aliarumque precum Ecclesiasticarum recitationem solennem, siue ritu ad clericos propriè spectante factam. Qualia sunt celebratio Missæ, horarum canonicarum, aliarumque Ecclesiasticarum precum decantatio, benedictio ac solennis aspersio aquæ lustralis; item benedictio populi, quando eo modo ac solennitate fiunt qua in officio Ecclesiastico fieri communiter solent: secùs est si fierent modo planè priuato, quo etiam à laicis sine vllo respectu ad ritum Ecclesiasticis proprium fieri solent. Vide hac de re plura apud *Siluestrum v. Interdictum 5. num. 5. Nauarrum cap. 27. num. 171. & sequentibus. Aulam p. 5 disput. 4. sect. 1. dub. 1. Suarem disp. 34. sect. 3. num. 1.* qui hæc particulariùs enumerant: sed ex dictis & communi vsu omnia facilè colligi possunt.

Quid intelligatur nomine diuini officij.

Siluester. Nauar. Aula. Suarez.

27\. Nota primò, hac prohibitione non contineri infantes aliosque carentes vsu rationis, qui licitè possunt diuinis interesse; quia Ecclesia tempore interdicti eos solos arcet à diuinis officiis, qui modo humano iis interesse possunt, quales non sunt ij, qui non vtuntur ratione.

Infantes non arcentur à diuinis officiis.

Nota secundò, hanc prohibitionem olim fuisse longè strictiorem quàm modò sit. nam eius rigorem diuersa Iura moderata sunt, & præcipuè *c. Alma, de sent. excommunic. in 6.*

28\. In dicto igitur capite conceditur primò, vt omnes clerici non interdicti tempore interdicti localis generalis, quotidie possint in Ecclesiis & monasteriis celebrare Missas, & alia diuina officia sicut priùs, ianuis tamen clausis, & excommunicatis ac interdictis exclusis, & sine pulsu campanarum, ac voce submissa, ita vt exteriùs audiri non possint. Additque Pontifex, clericos beneficiatos non solùm posse, sed etiam teneri diuinis officiis interesse, alioqui priuandos quotidianis distributionibus.

c. Alma.

Addunt aliqui, similiter laicos, qui ex priuilegio possũt interesse diuinis, diebus festis teneri audire sacrũ: *Aula* tamen *p. 5. disp. 4. sect. 6. dub. 6.* cum aliis id probabiliùs negat, quia nemo tenetur vti suo priuilegio; nec talibus præcipitur, sed permittitur interesse diuinis, quare possunt generali Ecclesiæ prohibitioni & communitati, cuius sunt pars, se accõmodare. nec refert quòd vinctus si die Dominico dimittatur liberè teneatur

Aula. Laici priuilegiati tempore interdicti non tenentur audire sacrum. Vincti die festo tenentur audire sacrum si possint.

tur audire sacrum; quia respectu huius præceptum audiendi sacrum pergit ligare, & solùm ab eius impletione per impotentiam excusatur. Quare hac sublata, nihil eum ab auditione excusat. Secùs est de tempore interdicti, in quo per contrariam Ecclesiæ prohibitionem respectu illius communitatis præceptum audiendi sacrum omnino suspenditur, ita vt eam eiusque partes desinat pro eo tempore obligare. Alia est ratio clericorum, quia cùm interdictum, quod arcet ab officio diuino, sit respectu eorū quasi sublatum, præceptum, quo ad diuina celebranda obligantur, in eos omnem suam vim obtinet. Eademque est ratio omnium laicorum tempore Paschatis, Pentecostes, &c. nam cùm tunc vis interdicti ex hac parte sit omnino suspensa, præceptum audiendi sacrum obligat sicut priùs.

Sicut etiam clerici tēpore interdicti.

29\. Pro explicatione igitur supradictæ concessionis octo hîc sunt notanda.

Primò, hoc priuilegium tantùm concedi pro tempore interdicti localis generalis, vt satis patet ex fine & decursu ipsius textus, atque vsu & communi Doctorum sententia. quare per hoc caput nihil innouatur circa interdicta localia particularia.

Secundò requiri, vt diuina officia celebrentur in Ecclesiis, aut monasteriis. Per Ecclesias autem videntur omnino intelligi omnia loca sacra in quibus saltem ex Episcopi institutione seculares clerici solent diuina officia celebrare; quia, vt patet ex initio, intentio Pontificis hæc concedentis est vt hæc loca non destituantur obsequio diuino in iis celebrari solito.

Tertiò, tam Missas quàm alia diuina officia in iis locis posse quotidie celebrari, vt priùs; quare licitum est ibidem celebrare omnia diuina officia, distincta à Sacramentis, quæ priùs celebrari poterant.

30\. Quartò, hoc priuilegium concedi propriè clericis, quo nomine comprehenduntur omnes personæ religiosæ etiam fœminæ, vt vel inde patet, quòd Pontifex velit ea officia celebrari in omnibus monasteriis. Item omnes initiati prima tonsura, modò sint cælibes, & non bigami, ac vestem ac tonsuram clericalem gerentes alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiant, aut in ordine ad maiores Ordines suscipiendos studiis dent operam, iuxta decretum *Trid. sess.* 23. *c.* 6. *de reformat.* Communiter autem Doctores aiunt clericos coniugatos, etiam cum vnica & virgine, & gestantes habitum clericalem non gaudere hoc priuilegio: quia *c. vnico de clericis coniugatis*, dicitur tales non gaudere vllis priuilegiis clericorum nisi canonis & fori. *P. Auila* tamen *p.* 5. *disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 4. *conclus.* 5. *cum Soto & Emanuele Rodriguez* probabiliter putat tales clericos gaudere hoc priuilegio, si iuxta decretum Tridentini suprà ex mandato Episcopi alicui Ecclesiæ inseruiant. Hoc ipso enim quo tales clerici ita Ecclesiæ seruitio deputati sunt, videntur in hoc æquales aliis clericis computari. Et confirmatur, quia vel illi tunc non inseruiendo Ecclesiæ reciperent sua stipendia, & sic essent meliore conditione quàm alij clerici, qui non accipiunt stipendia nisi inseruiāt, & Ecclesia damnum acciperet, quæ & eorum seruitio & suis stipendiis priuaretur, vel ipsi iisdem stipendiis priuarentur: & hoc esset valdè durum, cùm ca ratione in grauissimas necessitates, & clericali statu indignas sine sua culpa conijcerentur.

Trident.

An clerici cōiugati possint interesse diuinis tempore interdicti.
Auila.
Soto.
Rodriguez.

31\. Quintò, hæc officia debere celebrari ianuis clausis: debent itaque omnes Ecclesiæ ianuæ ita claudi, vt nemo forinsecus possit diuina officia celebrantes audire vel videre, vt patet ex *Clement.* 1. *de sententia excommunicationis.* vbi iudicantur violare interdictum Religiosi quidam, qui ianuas Ecclesiæ perforabant, vt personæ interdictæ per foramina possent videre celebrantes diuina.

32\. Sextò, debent excludi omnes excommunicati ac interdicti. Per hos autē non solùm intelliguntur ij qui verè interdicti sunt, sed etiam omnes laici etiam innocentes, ac peregrini, qui in terris interdictis existunt, & priuilegium diuina audiendi non habent: qui largo aliquo modo hîc dicuntur interdicti, quia iis interdictum est tali loco diuina audire, etiamsi alibi ea audire possint, atque ita non sint propriè interdicti. Et in hanc sententiam omnes consentiunt, & patet ex praxi: multi tamen laborant, vt eam probent; nam cùm textus expressè solùm iubeat excludi excommunicatos & interdictos, & supradicti verè & propriè non sint interdicti, videtur difficile quomodo sub nomine interdictorum debeant comprehendi, præsertim cùm pœnæ sint restringendæ, & fauores ampliādi. multi varia iura pro hac sententia adferunt, sed quæ eam non satis probant, vt benè ostendit *P. Suarez. disp.* 34. *sect.* 1. *num.* 12. *& seq.*

In cap. Alma interdicti dicuntur etiam innocentes.

Suarez.

Sed dicendum est, eum sensum expressè probari ex eodem capite; vbi Pontifex immediatè antè ea verba, quibus eam concessionem facit, expressè docet se circa personas quæ causam interdicto dederunt quantùuis pœnitentes & paratos satisfacere, vel circa alias quæ circa hoc minimè deliquerunt, durantis adhoc interdicti nullam concedere nouam relaxationem, nisi quòd iis etiam sanis licitè conferatur Sacramentum pœnitentiæ. hoc autem esset falsum, si ipsi possent omnibus diuinis officiis interesse: nam sic interdictum circa ipsos ferè totaliter relaxaretur. Quare vt textus sibi constet, necessariò dicendum est, nomen *Interdicti* ibi largè sumi, iuxta suprà explicata. Et confirmatur, quia Pontifex ibidem inferiùs generatim vocat interdictos, etiam eos, qui non dederunt causam interdicto, dum hos permittit certis diebus accedere ad altare; eis autem qui causam ei dederunt hoc omnino prohibet.

33\. Septimò, non possunt pulsari campanæ scilicet eo modo quo populus ad diuina audienda solet conuocari, vt patet ex textu.

Quare vt cum aliis benè notat *Couarr. in c. Alma p.* 2. *§.* 4. *n.* 5. non prohibentur campanæ ad alios fines consueto modo pulsari, verbi causa ad significandas horas quibus portæ aperiendæ aut claudendæ sunt, aut opifices ad opera accedunt, aut ab iis recedunt, aut salutatio angelica manè, meridie & vesperi recitari solet, &c. Ex quo etiam cōmuniter Doctores inferunt non licere tunc tempore eleuationis in sacrificio solito more tintinnabulum pulsare, quia per hoc etiam

Couar.

etiam externis signum daretur, Christum in Missa adorandum offerri, quod illicitum est.

Octauò, officia hæc diuina debent fieri voce ita submissa ac moderata, vt possint quidem audiri ab iis qui intus sunt, non tamen ab iis qui foris sunt, quia hi omnino ab eorum participatione excludi debent.

34. *c. Alma.* *Martinus V.*

In *eodem c. Alma*, circa idem punctum conceditur secundò, vt in festiuitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis beatæ Virginis (quibus Martinus V. adiunxit totam octauam Venerabilis Sacramenti) pulsatis campanis, apertisque ianuis alta voce diuina officia solenniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis (quales hic aperte vocat etiam eos, qui propriè interdicti non sunt, sed in loco interdicto habitant) admissis, quibus illis diebus conceditur participatio diuinorum ita tamen vt illi, ob quorum culpam interdictum latum est, altari nullatenus appropinquent. Cùm autem ibi generatim permittantur solenniter diuina officia celebrari, sequitur generatim ea omnia permitti quæ contra Sacramenta distinguuntur.

35. *Quid sit accedere ad altare.*

Occurrit autem hic difficultas primò circa vltima verba concessionis, quibus illi qui causam dederunt interdicto prohibentur ad altare accedere. Volunt enim aliqui illis præcipi, vt tales longiùs ab altari absistant: sed hæc explicatio videtur mihi frigida, & minus commoda. nam legem omnino dubiam & obseruatu difficillimam reddit; cùm nec lex definiat, nec definiri possit, quantum tales debeant ab altari remoueri. Si enim dicas remouendos ad 10. vel 12. passus; tales in magnis templis proximi ferè (præsertim inter laicos) ad altare poterunt accedere: si longiùs velis abesse, in multis minoribus sacellis omnino excludendi erunt, contra apertam concessionem capitis *Alma*. Adde, eadem ratione, qua eos remouebis ad 10. vel 20. passus, alius remouebit ad 40. vel centum. nec vlla poterit statui certa regula, præsertim si pro loci capacitate maius spatium decernendum sit. atque ita omnia erunt incerta, ac multis locis indoctorum hominum arbitrio finienda; quæ absurda sunt.

Quare cum aliis credo, per ea verba tales arceri à sacra communione, & oblationibus: nam communi modo loquendi oblaturi dona tempore sacrificij, & præsertim communicaturi dicuntur ad altare accedere; quæ duo etiam infamibus ac rebellibus hominibus ius singulariter prohibet, vt patet ex *c. Quia in omnibus 3. de vsuris* Vide *P. Suarem disp. 34. sect. 1. num. 33.*

c. Quia in omnibus. Suarez.

36. *Archid. Io. Andreas. Siluester.*

Secundò, est difficultas, vtrùm alij interdicti, siue laici qui non dederunt causam interdicto, possint illis diebus communicare; *Archidiaconus & Ioannes Andreas*, quos citat & sequitur *Siluester verbo Interdictum 5. n. 3. dicto 3.* id negant, quia communio talibus tempore interdicti est prohibita, nec vllibi illis diebus conceditur.

Suarez. Innocentes tempore interdicti localis licitè in paschate communicant.

Sed cum *P. Suarez. disp. 35. sect. 1. num. 35.* credo id licere, & apertè colligitur ex *cap. Alma* citato vbi iis omnibus absolutè permittitur *participatio diuinorum*, quibus verbis propriè significatur communio. Confirmatur. quia ibidem immediatè pòst iis qui causam interdicto dederunt singulariter communio prohibetur, vt ostendi num. 35. ergo aliis permittitur; aliàs non esset inter eos discrimen, & frustra his particulatim prohiberetur.

Suarez. Sicut & clerici quoties sacro intersunt.

Addit *Suarez suprà n. 39.* similiter aliis diebus licere clericis communicare tempore sacri cui tempore interdicti licite intersunt. quia hæc communio est quasi pars officij diuini, quod ipsis absolutè permittitur.

37.

Tertia difficultas est, vtrùm supradicta festa Natiuitatis, paschæ & Pentecostes contineant solùm vnum diem, an plures: Item quando singuli dies incipiant ac finiatur, quantum ad præsentem casum attinet? Circa primum ferè communior sententia docet, hæc festa solùm complecti vnum diem, quia in rigore festum Natiuitatis solùm vnum diem complectitur, cùm sequenti die sit festum sancti Stephani: ergo idem dicendum est de festo Paschatis, & hanc sententiam cum aliis quos citat supponere videtur *Siluester v. Interdictum 5. n. 3.* eamque vt communiorem sequitur *P. Suarez disp. 34. sect. 1. num. 39.*

Siluester. Suarez. Soto. Auila.

Soto tamen *in 4. d. 22. q. 3. a. 1. concl. 4. & P. Auila p. 5. disp. 4. sect. 2. dub. 9.* cum quibusdam aliis, quos citant, volunt singula festa plures dies complecti, nimirum tres, vel quatuor: quia scilicet hæc festa singula per tres vel quatuor dies festos celebrantur, qui omnes vocantur Festiuitas Paschæ, Pentecostes, &c. & *c. Alma* absolute dicitur in dictis festiuitatibus diuina officia solenniter celebranda.

c. Alma.

38.

Quod ad secundum attinet, multi Doctores asserunt hæc festa incipere à primis Vesperis, & durare vsque ad secundas.

Soto. Siluester.

Soto tamen & Siluester suprà cum aliis volunt ea durare vsque ad Completorium: quod credo verum esse, quia hoc absolutè ad officium diei pertinet.

Auila. Soto.

Item Auila suprà, cum Soto & multis Doctoribus Salmanticensibus, quos citat, tenet festum Paschæ & Pentecostes incipere à sacro ipsius Vigiliæ, quia hoc per anticipationem fit de ipso festo. Et hæc sententia potest confirmari ex *c. 2. de ferus*, vbi dicitur celebrationi festorum nō posse certam horam præscribi, sed pro locorum consuetudine, & eorum celebritate, eam citiùs aut seriùs debere incipere ac finiri. Cùm igitur Ecclesia in ipsis vigiliis dicta festa à sacro celebrare incipiat, videtur dicendum dicta festa tunc incipere. Quæ rationes non sunt improbabiles. Sed dicendum est in vtraque parte huius difficultatis cuiusque loci legitimam consuetudinem sequendam esse, nec facilè nouam introducēdam, nam consuetudo optimè leges interpretatur.

Nota tandem, quando alicui particulari personæ ex priuilegio conceditur, vt tempore interdicti possit interesse diuinis, familiares ipsius siue qui eum comitari sunt soliti, posse simul cum eo sacris interesse, non tamē sine eo. Secùs de familiaribus alicuius communitatis, cui tale priuilegium cōcessum est: etsi enim familiares singularum personarum, siue qui singulas tanquam famuli solēt comitari, possint cum illis sacris interesse; hoc tamen non possunt familiares ipsius communitatis secundùm se, vt habetur *c. penult. de priuileg. in 6.* Vide *Auilam 5. p. disp. 4. sect. 2. dub. 7.*

c. penult. de priuil. Auila.

CON.

39 CONCLVS. II. Tempore interdicti prohibetur secundò administratio ac susceptio Sacramentorum; quibusdam tamen exceptis. patet ex *c. Alma*, citato.

c. Alma.

40 Excipiuntur autem primò Baptismus & Confirmatio, *c. Quoniam 19. de sent. excommunic. in 6.* Ex quo etiam apertè colligitur hæc conferri posse cum omni solennitate; quia ibi dicitur, in tali baptismo vtendum esse chrismate, ideóque hoc posse etiam tempore interdicti confici. cùm igitur vnctio chrismatis nunquam adhibeatur in baptismo non solenni, bene sequitur ibi solennem baptismum concedi. Vnde *P. Suarez disp. 33. sect. 1. n. 3.* infert baptismum posse conferri etiam in loco particulariter interdicto, quia ad solennitatem ipsius pertinet, vt conferatur in templo, nec pueri debent extra suam parochiam baptizandi deferri.

c. Quoniam.

Confirmatio & baptismus tempore interdicti solenniter conferuntur.

Suarez. Ac baptismus etiam in loco speciatim interdicto.

Excipitur secundò Sacramentum pœnitentiæ, quod tempore interdicti non solùm in articulo mortis, vt olim, sed etiam sanis quocumque tempore conferri potest, vt patet ex *c. Alma*: cum duplici tamen moderatione. Prima est, vt excommunicati ad ipsum non admittantur, nisi in articulo mortis; quæ limitatio tripliciter intelligitur. Primò enim aliqui volunt ibi absolute prohiberi ne excommunicati tempore interdicti absoluantur, quia in absolutione excommunicationis vsurpantur quædam cæremoniæ, quæ spectant ad officium Ecclesiasticum. Sed hæc ratio solùm potest habere locum in absolutione solenni. Quare communiter alij Doctores cum *Abbate c. vlt. de excessibus Prælatorum n. 5.* concedunt excommunicatum tempore interdicti sine solennitate, prout fit in foro conscientiæ, posse absolui, quia ea absolutio est solum actus iurisdictionis: cuius exercitium non est prohibitum tempore interdicti.

Pœnitentia cũ duplici moderatione permittitur.

Abb.

41 Secundò, *Silvester v. Interdictum 5. n. 9. & Armilla v. Interdictum n. 45.* volunt illud caput loqui de illis solis qui excommunicati sunt, quia causam interdicto pertinaciter dederunt. nam cùm hoc capite agatur solùm de modo obseruandi interdictum, non videtur Pontifex ibi velle aliquid præscribere circa alios, quàm circa eos qui ratione interdicti à sacris excludendi sunt.

Siluester. Armilla.

42 Tertiò, *P. Suarez disp. 33. sect. 1. n. 16.* vult Pontificem ibi nihil velle constituere circa absolutionem excommunicatorum, sed eam relinquere iuri antiquo, solumque velle ostendere se per eam concessionem circa interdictos nullam velle nouam facultatem concedere absoluendi eus ab excommunicatione. atque ita dum dicit excommunicatos non esse absoluendos nisi in hora mortis, loqui de iis, quos ordinarij Episcopi, vel confessarij aliàs extra articulum mortis absoluere non possunt. Et hæc explicatio videtur maximè probabilis, quamuis secunda non sit omnino reijcienda.

Suarez.

Secunda limitatio est, vt ij qui aliqua ratione culpabili causam interdicto dederunt, non absoluantur, nisi priùs quantum in eorum potestate est, de delicto satisfecerint, aut de satisfaciendo sufficientem cautionem dederint, aut si neutrum facere possint, saltem iurarint, se quàm primùm poterunt satisfacturos, & vt Ecclesiæ plenè satisfiat, se ope & consilio per se vel alios prout poterunt laboraturos.

43 Tertiò, excipitur communio, quæ per modum viatici danda est constitutis in articulo mortis; dicitur autem in articulo mortis constitutus cuicumque probabile mortis periculum quacumque ex causa imminet. iuxta dicta sup. disp. 8. n. 16.

Viaticum etiam permittitur.

Nota primò, vt hoc Sacramentum possit pro morientibus debitè consecrari ac renouari, *cap. Permittimus 57. de sent. excommun.* concedi, vt tempore interdicti semel per hebdomadam celebretur cum moderatione ex *c. Alma* suprà explicata. Quod *Nauar. c. 27. n. 173.* cum aliis intelligit etiam in loco specialiter interdicto, in quo Venerabilis Eucharistia pro infirmis asseruari solet. nam inconueniens esset si Pastor ex aliena parochia deberet hoc Sacramentum suis subditis morientibus petere.

Etiam in loco specialiter interdicto potest semel per hebdomadam celebrari, renouandi Sacramenti causa. *Nauar.*

44 Nota secundò, ex communi sententia hoc Sacramentum tempore interdicti cum omni solennitate ad ægrotos esse deferendum, etiam pulsata campanula, quia hoc nullibi prohibetur: & cùm omnes possint tunc Venerabile Sacramentum dum pertransit adurare, illudque si velint honoris causa comitari, nulla est ratio cur eo signo ad hoc faciendum excitari non possint. Vide *Suarem disp. 33. sect. 1. nu. 28.*

Communio tunc etiam solenniter ad ægros ferenda.

Suarez. c. Quod in te.

Nota tertiò, etsi *cap. Quod in te*, citatum videatur loqui de interdicto locali, tamen idem dicendum est de interdicto personali, vt patet ex eius ratione. nam generatim dicit, iis morientibus, quibus conceditur pœnitentia, non negari communionem: nulli autem quacumque censura ligato verè pœnitenti, & parato satisfacere pœnitentia denegatur. Ab iis tamen qui ob suam culpam specialiter interdicti sunt, priùs exigenda satisfactio, iuxta dicta n. 41.

45 Disputant autem hîc aliqui an personaliter interdicti possint morienti dare communionem? Qua in re dicendum est primò, eos qui tantùm generaliter interdicti sunt, nec interdicto causam dederunt, posse hoc Sacramentum morientibus administrare, quia eadem omnino est ratio in hoc casu, & in interdicto locali.

An personaliter interdicti possint aliis dare viaticum.

Dico secundò, speciatim interdicti, quales sunt omnes qui interdictu causam dederunt, non possunt Sacramentum administrare, quando sunt alij, qui hoc facere possunt; quia hæc administratio cum sit quædam sacri officij participatio, iis est prohibita, possunt tamen aliis suas vices delegare, quia actus iurisdictionis non est iis prohibitus, & ad huc tenentur, quia tenentur suis subditis viaticum per se vel alios administrare.

46 Dico tertiò, quando non sunt alij per quos hoc Sacramentum administrare possint, si sint tolerati, possunt hoc per se administrare. Secùs tamen (excepto forte vno casu) crediderim quando non sunt tolerati: vide dicta tomo 1. q. 64. a. 6. dub. 2. concl. 2. & 3. in simili an liceat petere Sacramenta ab excommunicato. Crediderim tamen faciliùs admittendum esse, vt nominatim interdictus aliquod Sacramentum conferat, quàm nominatim excommunicatus, quia hæc res huic magis prohibetur, maiorémque omnino in eo indecentiam habet, vt per se patet.

tet. cùm excommunicatus longè magis ab omni pace & communione Ecclesiæ ac fidelium alienus sit, quàm vllus interdictus.

47 Difficultas autem hîc præcipua est circa matrimonium, vtrum sine solemni benedictione (quam omnes concedunt per interdictum prohiberi) tempore interdicti, siue ab interdictis licitè contrahatur. Quidam id negant, quia *cap. Si sententia 16. de sent. excommun. in 6.* generatim dicitur interdictos non posse, exceptis casibus in iure concessis, vllibi Ecclesiastica recipere Sacramenta, matrimonium autem est Sacramentum, & nullibi excipitur. Secundò, quia excommunicatus peccat suscipiendo Sacramentum matrimonij: ergo etiam interdictus.

c. Si sententia.

48 Communis tamen sententia asserit, hoc interdictis non prohiberi, atque ita eos licitè illud contrahere, si modò sint in statu gratiæ. Ita *Nauar. c. 27. n. 179. Siluest. verb. Interdictum 5. n. 9.* & *Panorm. in c. Non est vobis, de sponsalibus*; dicit esse communem. Probatur primò, quia per interdictum non prohibentur contractus, matrimonium autem primò & per se habet rationem contractus; ratio autem Sacramenti etsi in eo sit dignior, tamen si tam ipsius institutionem, quàm vsum, ac contrahentium intentionem spectemus, primò & per se habet rationem contractus; rationem autem Sacramenti accessoriè ac per accidens; quia & priùs tempore & intentione est institutum vt sit contractus, & postea eleuatum ad esse Sacramenti. Item essentialiter & ex natura suâ habet rationem contractus, rationem verò Sacramenti aliunde, & per accidens, cùm sine ea esse possit. Similiter omnis communiter illud contrahens, primò & per se intendit ipsum contractum, Sacramentum verò solùm per accidens quatenus illi coniunctum est; vnde eodē modo contraheret etsi hoc abesset. Cùm igitur accessorium & per accidens sequatur id quod est principale & per se matrimonium magis debet sequi permissionem contractus, quàm prohibitionem generalem Sacramentorum.

Tempore interdicti licitè contrahitur matrimonium. Nauarr. Siluester. Panorm. c. Non est vobis.

49 Dices, hinc sequi cognitionem causarum matrimonialium spectare ad forum ciuile, quia matrimonium principaliter est contractus ciuilis. Respondeo negando consequentiam, quia Ecclesia causas matrimoniales speciatim & expressè sibi reseruauit; per interdictum autem nullibi expressè aut speciatim prohibuit matrimonia contrahi. Sicut igitur non obstante generali regula, qua ex institutione potestatis Ecclesiasticæ omnium rerum sacrarum ordinatio ad Ecclesiam quasi naturaliter spectat, nihilominus seclusa illa speciali Ecclesiæ reseruatione causæ matrimoniales etiam ad forum ciuile spectarent, vt ex communi sententia ostendam infra disp. 30. dub. 1. sic etiam in præsenti non obstante generali probibitione, qua interdicti arcentur à receptione Sacramentorum, licitum iis erit suscipere matrimonium, per se quatenus est contractus iis licitus, & per accidens quatenus est Sacramentum, vt in tertia probatione magis patebit.

50 Probatur secundò, quia aliàs in generali alicuius prouinciæ, aut populi interdicto, infiniti propè homines etiam innocentes cogerentur forte etiam per aliquot annos nullum matrimonium contrahere; ex quo grauissima sequerentur incommoda, ac innumeræ fornicationes.

Tertiò, & præcipuè, quia, vt ostendi num. 7. Ecclesia per interdictum solùm aliis subtrahit ea, quæ ipsi à Christo dispensanda commissa sunt, qualia sunt omnia diuina officia, & ea Sacramenta quæ per suos ministros dispensat: tale autem nullo modo est matrimonium: nam huius dispensatio non est commissa Ecclesiæ, sed ipsis contrahentibus: quare ea per interdictum spoliari non possunt; nam aliàs in re omnino sibi propria plurimi omnino innocentes grauissimè læderentur ac punirentur, quod tamen absurdum esse ex principiis naturæ & iuris ostendi sup. disp. 15. nu. 16. Quare sicut hæc sententia est communior, ita etiam verior.

Ad primum argumentum positum num. 47. Respondeo, eam prohibitionem intelligendam esse de Sacramentis quæ Ecclesiæ dispensationi commissa sunt, vt patet ex dictis. Ad secundum nego consequentiam. quia hoc excommunicato apertè probibetur, non autem interdicto; nec vlla ex parte est eadem ratio.

51 Concl. III. Tertiò, per interdictum prohibetur, ne quis loco interdicto sepeliatur Ecclesiastica sepultura, loco scilicet sacro, aut cum officio Ecclesiastico. Patet *cap. Quod in te, de pœnitentiis & remiss.* loco autem non sacro quantumuis interdicto quiuis sepeliri potest: & quamuis clerus non possit funus solenni ritu comitari, potest tamen in Ecclesia pro defuncto seruata moderatione *cap. Alma*, diuina officia celebrare. hoc enim nullibi prohibetur.

Sacra sepultura interdicitur.

52 Nota primò, *c. Quod in te, citato* permitti, vt in interdicto locali generali clerici, qui ei causam non dederunt, & id seruauerunt, possint loco sacro sine campanarum pulsu cum silentio sepeliri: iam verò potest etiam circa funus diuinum officium celebrari, aliæque solennitates adhiberi com moderatione præscripta in *c. Alma*, vt omnes fatentur. Quòd si contingat clericum sepeliri in illis festiuitatibus quibus licet solenniter diuinum officium celebrare, poterit cum omni solennitate sepeliri. Nomine autem clericorum hîc veniunt omnes ij, quos recensui suprà numero 30. exceptis fortè coniugatis, etiam iis, quos ibi dixi posse diuinis interesse, quia rationes quas ibi pro hac re attuli, non militant pro sepultura.

c. Quod in te.

53 Addunt *Siluester v. Interdictum 5. nu. 10. v. Quintum, citans Panormitanum & alios*, item *Couarr. cap. Alma p. §. 2. nu. 7.* & multi alij, idem dicendum esse de loco specialiter interdicto; quod non est improbabile propter Doctorum auctoritatem, sed nullum habet fundamentum in iure. Faciliùs hoc concedi posset, quando in ciuitate esset vnicus locus sacer, isque specialiter interdictus, ita vt clericus alio loco sacro sepeliri non posset: tunc enim faciliùs permitteretur in eo sepeliri, ne aliàs deberet sepeliri loco profano.

Siluest. Panorm. Couar. An clericus possit sepeliri loco specialiter interdicto.

54 Addunt aliqui secundò, laicum qui ex priuilegio tempore interdicti potest interesse diuinis, aut quemuis alium in festis Paschatis, Pentecostes, &c. posse sepeliri loco sacro; quia, vt aiunt, cùm

An laicus priuilegiatus tūc possit sepeliri.

cui in sacris communicamus viuo, communicamus etiam mortuo. Ita *Siluester sup. v. Sextum, Soto in 4.d.22.q.3 a. 1.post 4.concl.* & alij. Sed illud axioma nihil facit ad rem præsentem, quia vt verum sit, intelligendum est de eadem communicatione, siue circa eandem rem: interesse autem diuino officio, & posse loco sacro sepeliri, sunt res omnino distinctæ, & tamquam distinctæ per interdictum prohibitæ, nec vno concesso alterum censetur concedi. Adde, hîc non quæri vtrùm tali mortuo possimus in sepulturâ communicare: patet enim hoc licere in loco non interdicto, sed vtrùm liceat eum tali loco sepelire, quæ valdè distincta sunt. Quare *P. Suarez. disp. 38. sect. 1.num. 13.* cum aliis meritò docet contrarium.

Siluester. Soto.

Suarez.

56 Nota primò, certum esse personas nominatim interdictas etsi clerici sint non posse sepeliri in loco sacro, vt patet ex *Clementina 1. de sepulturis.* Sed difficultas est, vtrùm persona generaliter solùm interdicta, quæ interdicto causam non dedit, possit sepeliri loco sacro non interdicto. quam quæstionem fusè disputat *P. Suarez. disput. 35.sect.3.n.2.* & concludit saltem post Concilium Constantiense licere tales sepelire. quod verum est, modò illa communitas cuius est pars, nun sit denuntiata.

An generatim solùm interdictus possit sepeliri loco sacro. Suarez.

57 His positis duplex hîc restat difficultas. Prima est, quid prohibeatur ei cui interdictum est ingressu Ecclesiæ? Qua in re certum est primò, eum non posse in Ecclesia diuina officia vel celebrare, vel audire, nec frui Ecclesiastica sepultura si impœnitens moriatur; secùs verò si moriatur pœnitens. Ita omnes apertè colligunt ex *c. Is cui 20.de sent. excommunicat. in 6.* Secundò, ex eodem capite communiter colligunt talem extra Ecclesiam posse diuina officia audire & celebrare, si aliàs nullum impedimentum habeat. Sed difficultas est, vtrùm possit intra Ecclesiam orare, aut Sacramenta suscipere, dum in ea diuinum officium non celebratur? Tres sunt sententiæ.

58 Prima vtrumque negat. Ita *Monaldus & Vernectus apud Siluestrum verbo Interdictum 5. num.8.* & videtur ipse eidem fauere. Fundatur hæc sententia primò, quia verba interdicti propriè significant talem nullo modo posse Ecclesiam ingredi. Secundò, quia *c. Latorem 33. q. 2.* cuidam matricidæ præcipitur, ne per annum Ecclesiam ingrediatur, sed ad ipsius fores deprecetur; vbi omnino videtur agi de oratione priuata. Sed hæc argumenta non conuincunt. Quia, vt etiam contrariæ sententiæ auctores fatentur, per eam censuram non omnis ingressus Ecclesiæ prohibetur: nam ita interdictus nullo modo prohibetur Ecclesiam ingredi ob alia negotia, quando in ea non fit diuinum officium, quia sic solum ingreditur Ecclesiam quasi materialiter sumptam; sed solùm prohibetur eam formaliter sumptam ingredi, scilicet ad eum effectum ad quem instituta est. Vnde nun immeritò quis colligat, eum solùm prohiberi eam ingredi ad audienda vel celebranda diuina officia, aut Sacramenta percipienda, vel administranda: quia Ecclesia ad hæc propriè instituta est, non autem ad priuatas orationes fundendas, nisi per accidens & consecutiuè. Vnde patet solutio ad primum. Ad secundum Respondeo, in dicto capite non ferri vllam censuram, sed publicam pœnitentiam præscribi, vt patet ex textu. & tali solùm prohiberi in Ecclesia orare dum diuina officia in ea fiunt. nam sicut ibi præcipitur primo anno orare ante fores Ecclesiæ, ita iubetur sequentibus duobus stare, siue orare inter audientes; quod clarè patet debere intelligi de tempore quo diuina officia fiebant.

Monaldus. Vernectus. Siluester.

c. Latorem.

Interdictus ingressu Ecclesiæ, tantùm prohibetur eâ ingredi quasi formaliter sumptam.

59 Secunda sententia talibus vtrumque concedit. Fundatur præcipuè, quia illis solùm in Ecclesia prohibentur diuina officia, ergo non Sacramenta. huic sententiæ fauet *Nauar. c. 27. nu.170. in fine.* sed hæc sententia sumit, quod probandum est, nec enim vllum ius pro se adfert.

Nauar.

Tertia sententia est media, vultque talem licitè orare in Ecclesia, dum in ea non celebratur diuinum officium; illicitè tamen in ea suscipere Sacramenta. Ita *Siluester verbo Suspensio nu.5. sub finem, & Angelus verbo Suspensio 3.nu.4.* Et hanc sententiam credo probabiliorem, tum ob rationem allatam contra fundamentum primæ sententiæ, quæ videtur vtramque huius sententiæ partem probare: tum etiam quia absurdum videtur aliquem iudicari indignum qui aliis diuinis officiis intersit, & tamen ei permittere, vt cum aliis in Ecclesia Sacramenta percipiat.

Licitè in ea orat extra tempus diuini officij, sed illicitè Sacramenta suscipit. Siluester. Angelus.

60 Secunda difficultas est, qua ratione teneamur vitare interdictos? pro quo.

Dico primò, illos qui diuina nec celebrant, nec administrant, quibusque non incumbit cura ea tali loco administrandi, in nullo teneri vitare vllum interdictum; vnde possunt cum interdictis diuina officia audire in locis non interdictis, aut etiam in loco interdicto, si ad hoc aliàs priuilegium habeant. item possunt sacerdotis nominatim interdicti sacrum audire: modò neminem prohibitum sacro loco sepeliant, aut ad violandum interdictum inducant; quia illa priora nullibi sunt prohibita, vt benè docet *P. Suarez disp.34. sect. 2. num. 3.* & in simili docui disp. 15. n. 17.

Quibus nulla in Ecclesia administratio incumbit in nullo tenentur vitare interdictos.

Suarez.

61 Dico secundò, rectores Ecclesiarum, aliique quibus eorum locorum cura incumbit, aut etiam alij, qui in illis diuina officia celebrant, tenentur interdictos nominatim denuntiatos expellere, sicut etiam quosuis alios non priuilegiatos, si in loco interdicto iuxta priuilegia *capitis Alma, & cap. Permittimus, de sent.excommunicat.* celebrent. quia hoc ibidem iis expressè præcipitur, & ad eos propriè spectat diuinorum officiorum ac Sacramentorum dispensatio, quare ab iis debent excludere eos quibus illorum participatio interdicta est: secùs est de iis ad quos illorum dispensatio non spectat.

Secùs est de iis quibus aliqua administratio incumbit.

62 Nota, post *extrauagantem Ad euitanda*, neminem non interdictum teneri obseruare interdictum locale, nisi nominatim denuntiatum; nec etiam vitare siue sacris excludere, aut non sepelire vllum interdictum nisi particularim denuntiatum: talis autem censetur omnis is quem apertè constat esse membrum alicuius communitatis quæ denuntiata est interdicta: qui aliàs omne interdictum generale personale ex hac parte frustraretur omni ferè effectu, quia est

Extrauag. Ad euitanda. Non tenemur obseruare interdictum locale ante denuntiationem. Quauis pars communitatis denuntiatæ censetur denuntiata.

ferè impossibile singula ipsius membra nominatim denuntiare. vide *P. Suarem disp. 37. sect. 2. n. 3.*

Suarez.

63 Addit *idem disp. 34. sect. 3. nu. 9. & 10.* Si dum sacerdos loco non interdicto celebrat, ingrediatur denuntiatus interdictus, dandam quidem operam vt possit expelli, si tamen hoc fieri nequeat, sacerdotem non teneri desistere, quia nullibi præcipitur. Quòd si iuxta priuilegium *capitis Alma* celebret in loco interdicto, necessariò ei desistendum est, nisi inchoarit canonem, eodem modo ac si ingrederetur excommunicatus, quia non permittitur ei ibidem celebrare nisi interdictis exclusis; vnde pergendo celebrare fieret irregularis, quia per actum Ordinis violaret interdictum.

c. Alma.

DVBIVM III.

Quale sit peccatum violare interdictum?

64 CAiet. v. *Interdicti violatio* singularem hac in re tenet sententiam; docétque primò solos clericos peccare violando interdictum, idque tunc solùm cùm exercent actum Ordinis. Quia in re mox ipse sibi contradicit, dum docet moniales contra prohibitionem interdicti canendo diuina officia peccare, quæ tamen nun possunt exercere vllum actum Ordinis. Docet secundò, ex pœnis irregularitatis & similibus, quæ clericis violantibus interdictum imponuntur, non satis colligi eos peccare mortaliter. Tertiò, laicū specialiter interdictum peccare audiendo diuina officia, secùs autem esse de eo quī tantùm generaliter est interdictus, aut qui non interdictus audit diuina officia loco interdicto. Quę omnia nec satis sibi cohærent, nec vllum habent fundamentum, & communi Doctorum sententiæ, atque adeò ipsi iuri & rationi satis apertè repugnant. Nam cùm Ius violantes interdictum grauissimè, vt infrà videbimus, puniat, inique id faceret nisi illi grauiter peccarent: nam pœna non debet excedere delictum. nec refert quòd irregularitas quandoque incurratur sine vllo delicto, quia tunc non incurritur per modum pœnæ, sed vel ob naturalem inhabilitatem, vt quando aliquis manum amittit, aut ob defectum significationis, aut aliam indecentiam: violantibus autem interdictum aliqua per modum pœnæ infliguntur.

Caietan.

Ex grauitate pœnæ merito colligitur grauitas delicti.

Dices, excommunicatio minor est grauis pœna, & tamen incurritur ob peccatum veniale. Respondeo negando assumptum. nam etsi priuet magno bono, quia tamen facillimè tollitur, censetur pœna leuis, sicut priuari mille aureis per quadrantem est leuior pœna, quàm priuari vno in perpetuum.

Cur excommunicatio minor sit leuis pœna.

65 Inter alios verò Doctores ferè conuenit primò, clericos (quorum nomine comprehenduntur omnes recensiti suprà n. 30.) violando interdictum peccare mortaliter, quia ipsi propriè & per se præcipitur obseruatio interdicti, nisi fortè excusentur inaduertentia (vt si ex leui negligentia admittant ad officia diuina aliquem excludendum) aut materiæ paruitate, vt si solùm vnum psalmum contra interdicti præscriptum canant: in functionibus tamen sacro Ordini deputatis etiam paruis, quales sunt Sacramentorum administratio, solennis aquæ benedictio, vel aspersio, solennis Euangelij, Epistolæ, vel etiam orationis præmisso *Dominus vobiscum* tempore diuini officij, decantatio, Doctores communiter propter actionum earum etsi breuium dignitatem, materiam grauem constituunt. Vide *P. Suarem hic disp. 34. sect. 4. n. 9. & 10.*

Clerici violando interdictum peccant mortaliter.

Actus Ordinis sacri semper contient materiā grauem.

Suarez.

66 Secundò, idem dicendum esse de laicis in sex casibus. Primò, quando personaliter interdicti sunt, etiam interdicto generali, tunc enim secundùm communem sententiam peccant ex genere suo mortaliter ingerendo se diuinis; quia hoc ipsis directè prohibetur. Secundò, quando cum scandalo violant interdictum. Tertiò, quando violenter se ingerunt diuinis officiis, quæ secundùm *c. Alma* in loco interdicto celebrantur, quia inferunt clericis grauem iniuriam, iis vim inferendo. Quartò, quando mendacio obtinent facultatem vt possint interesse diuinis in loco interdicto, mentiendo se esse clericos, aut habere priuilegium, tum quia faciunt iniuriam Ecclesiæ, eam vitam compellendo, vt eos ad diuina admittat; tum etiam quia mendacio inducunt clericos vt faciant rem illicitam eos ad diuina admittēdo; sicut peccaret mortaliter, qui mentiendo non esse ieiunium, alium induceret vt carnes comederet. Quintò, quando clericos inducunt vt loco interdicto illicitè diuina coram se celebrent, quia inducunt illos ad peccandum mortaliter. Sextò, quando ipsi loco interdicto diuina officia ita celebrant, qualiter si clerici ea celebrarent interdictum violarent, quia hoc magnam indecentiam continet, & multum repugnat Ecclesiæ voluntati. vide *Nauar. c. 27. n. 187. Auilam p. 5. disp. 5. dub. 2. §. Supponendum. Henriquez l. 13. c. 46. nu. 3.* qui tamen in quarto casu magis in contrariam partem inclinat.

Idem dic de laicis in sex casibus.

Nauar. Auila. Henriquez.

67 Præcipua difficultas hîc est, vtrùm laicus non interdictus sine vlla vi, fraude, aut scandalo audiens sacrum in loco interdicto peccet.

Caietan. Nauarr.

Prima sententia docet, eum nullo modo peccare. Ita *Caiet. & Nauar. citati n. 64. & 66.* probant, quia iis non est prohibitum interesse diuinis, sed solùm clericis præceptum est vt eos excludant.

Secunda docet, talem peccare venialiter, quia facit aliquo modo contra intentionem Ecclesiæ. Ita *Sotus in 4. d. 22. q. 3. a. 1. concl. 6. Siluester verbo Interdictum 6. n. 7. Angel. Interdictum 7. n. 9.* & cum aliis *Auila & Henriquez. sup.*

Soto. Siluester. Angelus. Auila. Henriquez.

68 Tertia sententia docet, talem ita audiendo diuina officia ex genere suo peccare mortaliter: quia Ius satis clarè ostendit hoc ei esse illicitum. nam *cap. Si sententia 16 de sententia excommunicationis, in 6.* dicit talem licitè audire diuina officia in loco non interdicto. ergo supponit eum ea illicitè audire loco interdicto, & consequenter hoc ei esse prohibitum; quare quando materia erit grauis, peccabit mortaliter. Ita *Innocentius & Archidiaconus apud Siluestrum suprà, & P. Suarez disp. 34. sect. 4. num. 9.* vbi tamen addit talem assistendo aliis officiis diuinis excepto sacrificio Missæ, facilè posse excusari à peccato mortali ob materiæ leuitatem: quia etsi nonnihil longo officio assistat, parum tamen hoc videtur repugnare Ecclesiæ voluntati, quæ talibus non ita grauiter prohibet dictis officiis interesse. Eadem

c. Si sententia.

Innoc. Archidiac. Siluest. Suarez.

autem

autem esse de sacrificio Missæ quod assistentes cum sacerdote suo modo etiam offerunt.

69 CONCLVS. Omnino credo tales peccare mortaliter suscipiendo Sacramenta sibi prohibita in loco interdicto, quia hæc factorum participatio valdè grauis est, & grauiter Ecclesiæ intentioni repugnat. Adde, cùm Sacramenta non conferantur nisi se ad ea percipienda saltem offerentibus, atque ita expresè, vel implicitè ea petentibus, vel vt minimum collationi cooperantibus, ita ea recipiens clericum ad eorum collationem ipsi grauiter prohibitam inducit, aut saltem eidem cooperatur, atque ita grauiter peccat. nec credo auctores secundæ sententiæ hanc negaturos. in aliis verò diuinis officiis secunda & tertia sententia probabiles sunt, saltem ob Doctorum auctoritatem.

Peccant laici mortaliter suscipiendo Sacramenta.

DVBIVM IV.

Quas pœnas incurrant violantes interdictum?

70 CONCLVS. I. Clericus violans interdictum localc, aut personale per actum Ordinis, fit irregularis, vt patet ex *c. Is qui* 18.§. *Is verò, & c. Is cui* 10. *de sent. excommun. in* 6. Item tam ille quàm qui alia ratione interdictum violat, fit actiuè & passiuè ineligibilis, ac impostulabilis ad dignitates Ecclesiasticas. Ita communiter Doctores, colligunt ex *c. Is qui, citato, & c.* 1. *de postulationibus.* vide *Sotum in* 4. *d.*22. *q.*3. *a.* 1. *concl.* 5. *Silu. Interdictum* 6. *q.*2. *Henriquez l.*13. *c.* 46. *n.*3. *Auilam p.*5. *disp.* 5. *dub.*4. *concl.*3. *Suarem disp.* 34. *sect.* 4. *assert.*2.

c. Is qui. c. Is cui.

c. Is qui. Sotus. Silu. Henriquez. Auila. Suarez.

71 Addunt plurimi Doctores, clericum violantem interdictum suspendi ab omni iurisdictione, quia *cap. vltim. de excessibus prælatorum* indicantur irritæ omnes collationes beneficiorum, omnesque censuræ latæ ab Episcopo qui violauerat interdictum. Sed quamuis ob Doctorum auctoritatem hoc probabile sit, tamen non satis probatur ex dicto capite. nam ibi agitur de Episcopo qui plurimos, eò quòd interdictum nollent violare, censuris subiecerat, ac suis beneficiis spoliarat, eáque aliis contulerat, quæ iure naturæ patet esse inualidè facta; & hæc ipsius acta ibi solùm dicuntur irrita. vt patet ex iis verbis, *sententias in quoscunque hac occasione prolatas*, &c. *decernimus irritas & inanes.* vbi à contrario sensu potiùs insinuatur sententias à tali alia occasione latas valuisse, & consequenter eum non fuisse à iurisdictione suspensum.

72 CONCLVS. II. Clericus siue secularis, siue regularis præsumens illicitè celebrare diuina in locis interdictis, aut coram excommunicatis aut interdictis non toleratis, suspenditur ab ingressu Ecclesiæ, donec satisfecerit ei cuius sententiam violauit, *c. Episcoporum de priuilegiis in* 6.

c. Episcoporum.

CONCLVS. III. Religiosi etiam exempti qui non seruant interdictum quod vident Ecclesiam cathedralem matricem, aut parochialem loci in quo sunt, seruare, incurrunt excommunicationem, *clementina prima de sententia excommunicationis.*

73 CONCLVS. IV. Sepelientes interdictum denuntiatum loco sacro, aut alios contra iuris permissionem loco interdicto, excommunicantur, *element.* 1. *de sepulturis.*

CONCLVS. V. Dominus alicuius loci compellens clericum publicè & solenniter celebrare diuina loco interdicto; item pulsu campanæ, aut sonitu tubæ præsumens plebem conuocare ad audienda tali loco officia diuina, aut impediens ne excommunicati aut interdicti nominatim iussi egrediantur templo; item excommunicatus, aut interdictus nominatim iussus nolens egredi templo tempore officij diuini, excommunicatur excommunicatione reseruata Papæ, *clement.* 2. *de sent. excommun.*

Clem. 2. *de sent.*

DVBIVM V.

Quæ interdicta iure lata sint?

74 INterdicuntur ingressu Ecclesiæ primò, qui præsumunt ferre censuram non seruata solennitate præscripta, *c.* 1. *de sent. excommun. in* 6. aut excommunicare non præmissa monitione, *c. Sacro eodem titulo*: idque per mensem. Secundò, Episcopi aut superiores vsurpantes sibi bona Ecclesiarum, aut beneficiorum donec restituant, *c. Præsenti de officio ordinary in* 6. Tertiò, omnes quantumcumque exempti qui scienter celebrant aut celebrare faciunt diuina officia in loco interdicto; aut excommunicatos aut interdictos non toleratos ad diuina officia, Sacramenta, aut Ecclesiasticam sepulturam admittunt, donec satisfaciant ei cuius sententiam violarunt, *c. Episcoporum, de priuilegiis.* Quartò, Episcopi qui quod inter visitandum contra constitutionem *c. Romana, de censibus in* 6. acceperunt intra mensem in duplum non restituunt, donec id faciant, *c. Exigit, eodem titulo.* Quintò, laici conferentes episcopatum, aut abbatiam, & ab iis recipientes donec ea deserant, *c. Si quis deinceps* 16. *q.* 7.

c. 1. *de sent. excom. c. Sacro.*

c. Præsenti.

c. Episcoporum. c. Romana.

c. Exigit.

c. Si quis.

75 Interdicuntur absolutè primò vniuersitates aut collegia concedentia locum vsurariis externis, *c.* 1. *de vsuris in* 6.

c. 1. *de vsuris.*

Secundò, vniuersitates concedentes contra bona, aut personas Ecclesiasticas repressalia, nisi intra mensem reuocauerint, *c. vnico de iniuriis in* 6.

c. vnic. de iniuriis.

Tertiò, vniuersitates & Capitula quæ à sententia Papæ ad Concilium vniuersale appellant, in bulla cœnæ.

Quartò, quæuis communitas exigens tributum ab Ecclesiis, scilicet sine legitima venia Pontificis, *c. Quanquam, de censibus in* 6.

c. Quanquam.

Quintò, Capitula quæ sede vacante intra annum concedunt dimissorias ad Ordines suscipiendos ei, qui ratione beneficij ad id non coarctatur, *Trident. sess.* 7. *c.* 10. *de reform.*

Trident.

Nota, Episcopos eiusmodi interdicta non incurrere nisi de iis specialis fiat mentio, *c. Quia periculosum, de sent. excommun. in* 6.

c. Quia.

Feruntur præterea in iure quædam interdicta localia, sed illa post Constantiense non obligant ante denuntiationem, vt *Suarez disp.* 37. *in fine.*

Suarez.

DVBIVM VI.

Quomodo possit interdictum relaxari?

76 CONCLVSIO I. Interdictum latum ad certum tempus eo finito per se desinit, antea verò à solo ferente, aut superiore potest relaxari, sicut etiam omne interdictum reseruatum. Idémque dicendum de interdicto lato donec hoc vel illud fiat. hac enim conditione posita per se tollitur. vide *Aulam p.5. disp.6. dub.1.* & dicta suprà disp.14. n. 219.

Aula.

Interdictum locale, aut generale personale nequit relaxari nisi ab habente episcopalem iurisdictioné. c. Nuper.

CONCLVS. II. Interdictum locale, aut generale personale non reseruatum potest per Episcopum, aut alium habentem in dictum locum, aut communitatem episcopalem iurisdictionem relaxari, *cap. Nuper, de sentent. excommunicat.* Non tamen per inferiorem, quia hoc debet fieri per actum iurisdictionis fori externi, est communis.

77 CONCLVS. III. Interdictum personale particulare absolutè latum sine reseruatione potest tolli per confessarium habentem potestatem absoluendi à peccato mortali. *Suarez. d. 38. sect. 2. numero 9.*

Secus de personali particulari.
Suarez.

CONCLVS. IV. Interdictum locale generale non potest tolli ad cautelam, *cap. Praesenti, de sent. excommun. in 6* secus de particulari & quoad personali, *Aula 5. p. disput. 6. dub. 5.*

c. Praesenti.
Aula.

78 CONCLVS. V. Potest interdictum suspendi, vel in totum vel secundùm partem: sed quando tantùm ex parte suspenditur, non potest vlteriùs per appellationem suspendi, secus quando in totum suspenditur. vt colligitur ex *c. Dilectis 55. de appellat.* vide *Siluestrum verbo Interdictum, 3. q. 8.* & *Aulam p. 5. disp. 6. dub 4.*

c Dilectis.
Siluester.
Aula.

CONCLVS. VI. Interdictum latum in communitatem si haec omnino dissoluatur, desinit esse respectu innocentium, quia non ligantur diutius quàm sint pars illius communitatis; pergit tamen ligare eos, qui causam ei dederunt, qui censentur particulatim interdicti & nomine suo, & non solùm nomine communitatis.

DVBIVM VII.

Quid sit cessatio à diuinis, & quos effectus habeat?

79 NAuar. c. 27. n. 188. eam ita definit, *Cessatio à diuinis est quaedam desistentia à diuinis officiis, & administratione Sacramentorum.* Sed vt haec definitio sit legitima, debet intelligi de desistentia quae sub praecepto obliget.

80 Nota primò, hanc cessationem esse valdè similem interdicto locali, quia in vtroque ferè similia prohibentur. Differt tamen primò, quia non est censura, imò nec habet propriè rationem poenae, nec fertur directè ad aliquod peccatum puniendum, quia *c. Quamuis 8. de officio Ordinary in 6.* significatur Capitula aliquando posse hanc cessationem indicere contra suum Episcopum, quem tamen non possunt punire. Sed solùm assumitur in signum grauissimi doloris quem Ecclesia aliqua concipit ob enormem iniuriam sibi aut diuino honori illatam, & per modum iustae defensionis, vt laedentem cogat ab iniuria inferenda desistere, vt apertè insinuatur *clement. 1. de sent. excommun. sub finem* vbi dicitur, *Quia ipsos hoc vnico lumine* (scilicet potestate ponendi cessationem) *ad repellendas iniurias ipsis factas priuare nolumus, nec debemus.*

Nauarr.
Cessatio à diuinis cum interdicto locali ferè conuenit; in aliquo tamen differt.
Nec est censura, nec propria poena.
c. Quamuis.

81 Differt secundò, quia cessatio nullas vnquam personas secundùm se afficit, sed solùm prohibet certo loco diuina celebrari; quare per ipsam praecisè nullus prohibetur in aliis locis diuina celebrare.

Nunquam afficit personas.

Tertiò, quia per nullam violationem cessationis vlla irregularitas incurritur. vide *Suarem disp. 39. sect. 1.*

Violata non inducit irregularitatem.
Suarez.

82 Nota secundò, circa illius effectus conuenire inter Doctores, tempore cessationis non licere celebrare vlla diuina officia, excepto vnico per hebdomadam sacro. Item non posse administrari Sacramenta Ordinis, Extremae vnctionis, & Venerabilis Eucharistiae, nisi per modum viatici, vt patet ex *c. Non est vobis 11. de sponsalibus.* Item omnes consentiunt tunc licere Baptismum ac Confirmationem, & Poenitentiam, ac communionem in periculo mortis, idque cum omni solennitate. Item conficere Chrisma feria quinta in hebdomade maiore (quia hoc est necessarium vt possit conferri Confirmatio.) Item in singulis Ecclesiis, in quibus pro morибundis asseruatur Venerabile Sacramentum, eius renouandi causa vnum per hebdomadam sacrum dicere, quia haec permittuntur tempore interdicti, vt ostendi suprà n. 39. & 43. quod Doctores extendunt ad cessationem. Nam cùm in *cap. Non est vobis, citato* concedantur baptismus, & poenitentia pro morientibus, sub illis censentur concedi Confirmatio & viaticum. argumento *c. Responso 43. de sent. excommun.* & *c. Quod in te 11. de poenitentiis.* Idémque dicendum de matrimonio iuxta dicta n. 48. Similiter plurimi Doctores asserunt tempore cessationis Sacramentum poenitentiae licitè suscipi posse extra periculum mortis. Ita *Couar. in c. Alma p. 1. §. 4. n. 7. Henriquez. cap. 53. n. 4. Aula p. 6. disp. 1. dub. 9.* citans Medinam, & resolutionem plurimorum Doctorum Salmanticensium. Quod propter eorum auctoritatem probabile est, quamuis ex iure probari nequeat.

Qua per eam prohibeantur.
c. Non est vobis.
c. Non est vobis.
c. Responso.
c. Quod in te.
Couar.
Henriquez.
Aula.
Medina.

83 Difficultas autem est primò, vtrùm tempore cessationis liceat aliquos sine vllo sacro officio (quod constat esse prohibitum) in loco sacro sepelire? Plurimi id negant; totum autem eorum fundamentum est, quia quidquid est prohibitum tempore interdicti, etiam est prohibitum tempore cessationis, & consequenter etiam Ecclesiastica sepultura. Vnde multi ex illis volunt clericos tempore cessationis posse loco sacro sepeliri, iuxta dicta suprà nu. 52. de tempore interdicti. Ita *Angelus v. Interdictum, 5. n. 31. Armilla, ibidem nu. 48.* & aliqui quidam tamen hoc permittunt solis presbyteris. Ita Doctores Salmanticenses apud *Aulam p. 6. disp. 1. dub. 10. concl. 1.*

An prohibeat sepulturam.
Angelus.
Armilla.
Aula.

84 Sed haec nullo iure probantur, sed tantùm argumento à simili ex iuribus, quae de interdicto agunt, ab illis deducuntur, quod in p[...]alibus aut priuilegiis parum aut nihil probat; praeterea

tim

tini cùm, vt patet ex dictis, latum sit discrimen inter cessationem, & interdictum. nullum autem reperitur ius, quod tempore cessationis aliquem prohibeat sepeliri loco sacro: & *c. Non est vobis 11. de sponsalibus*, ex quo ferè vnico possumus effectus cessationis colligere, expressè solùm prohibentur diuinorum officiorum celebratio: & quorundam Sacramentorum administratio, nullibi autem insinuatur prohibitam esse sacrã sepulturam. Quare *P. Suarez disp. 39. sect. 2. n. 34.* docet sacram sepulturam tempore cessationis nullo iure esse prohibitam, quamuis fortè Doctorum auctoritas, ac consuetudo videatur multis locis eam prohibitionem induxisse.

c. Non est vob. 1. — *Suarez.*

85 Secundò, est difficultas, vtrùm moderatio quæ in *c. Alma mater*, est adhibita interdicto vt liceat clericis ianuis clausis celebrare diuina, habeat etiam locum in cessatione? *Paludanus in 4. d. 18. q. 8. art. 3.* cum quibusdam aliis id affirmat. Sed communior & verior sententia est contraria. Ita *Couar. in c. Alma p. 2. §. 7. n. 7. Henriquez lib. 13. c. 53. n. 2. Auila 6. p. disp. 1. dub. 3.* & alij. Probatur, quia cùm cessatio intrinsecè includat abstentiam ab omnibus officiis diuinis, ipsa penè totaliter tolleretur, si liceret eã ita celebrare. Secundò, quia, vt ostendi suprà, cùm sit omnino diuersa ratio cessationis & interdicti, male ab vno ad aliud argumentamur.

c. Alma. — *Paludan.* — Moderatio c. Alma non habet in ea locum. — *Couarr.* *Henriquez.* *Auila.* — Male ab interdicto argumentamur ad cessationem.

86 Addunt tamen aliqui, saltem priuilegium concessum festis Paschæ, Pentecostes, &c. vt tempore interdicti liceat tunc palàm celebrare diuina, habere etiam locum tempore cessationis. sed hoc in iure nullum habet fundamentum: quare in rigore contrarium est verius, nisi fortè consuetudo alicubi aliud obtineat. vide *P. Suarem disp. 39. sect. 2. n. 13.*

Suarez.

87 Nota tertiò, vt cessatio indici possit requiri varias conditiones, præsertim quando fertur à Capitulo, aut simili conuentu. Prima est, vt in indicente sit legitima potestas. Secunda, vt causa sit euidenter iusta & proportionata. Tertia, vt euidenter constet esse datam talem causam. ratio vtriusque est, quia cùm cessatio secum adferat valde grauia incommoda, vt rationabiliter indicatur, requirit causam grauissimam, & quam euidenter constet esse positam, quæque alia ratione emendari non possit. ideóque numquam potest ferri nisi ad frangendam alicuius contumaciam. hinc Iura volunt eam statim ac pars est parata satisfacere, relaxari.

Conditiones ad eam requisitæ.

88 Quarta est, vt priùs causa cessandi exprimatur aliquo instrumento, & publico sigillo munito. Quinta, vt hoc tradatur parti, contra quam ferenda est. Sexta, vt pars ita monita rogetur vt velit satisfacere. Septima, vt posita cessatione, nisi qui læsit intra mensem sit paratus satisfacere, vtraquè pars per se vel per procuratorem Pontificem accedat, vt coram eo causam disceptetur. Quòd si tamen etiam mense transacto pars sit parata satisfacere, relaxanda est cessatio. Quòd si pars quæ tulit cessationem, elapso mẽse Romam non iuerit, cessatio ipso iure relaxatur.

89 Octaua est, vt quando Capitula aut conuentus cessationem indicunt, omnes qui habent vocem, etiam absentes, priùs conuocentur, sicut fieri solet in electionibus. Nona, vt conuocati de tota re deliberent. Decima, vt maior pars Capituli iudicet cessationem esse indicẽdam. Doctores colligunt apertè has conditiones ex *cap. Si canonici 2. & cap. Quamuis 8. de officio Ordinarij in 6.* vbi etiam additur, quando pars indicens cessationem supradicta omnia non seruat, cessationem non esse obseruandam, ex quo patet, iis non obseruatis inualidè cessationem indici.

c. Si canonici. c. Quamuis.

90 Quamuis autem dicta Iura solùm loquantur de casu quo Capitula, aut conuentus cessationem indicunt, tamen multi Doctores requirunt septem priores conditiones etiam in Prælato ferente cessationem, & quidem sex priores videntur quodammodo ex natura ipsius cessationis requiri, quia iis non obseruatis non potest satis constare de contumacia eius contra quem fertur cessatio, quamuis in Prælato non videatur ita necessarium, vt moneat partem per instrumentum publico sigillo munitum. Septima etiam conditio nec ex natura rei requiritur, nec vllo iure Prælatis præcipitur, quare ad eam non tenentur, nisi fortè alicubi consuetudine inducta sit.

91 Nota quartò, indicentes cessationem sine sufficiente causa priuari omnibus fructibus quos tempore cessationis deberent percipere, & teneri parti satisfacere de omni damno; quæ sunt iuris naturæ. Eum verò contra quem iustè lata est cessatio teneri cessantibus plenè satisfacere de damno quod interim percipiunt, quia non possunt consueta officia peragere, & condemnandum ad certam summam dandam Ecclesiis quæ interim diuinis officiis fuerunt priuatæ. ita habetur *c. Si canonici*, citato.

DISPVTATIO XVIII.

DE

IRREGVLARITATE.

DVBIVM I
Quid sit irregularitas, & quotuplex?

1 Irregularitatis definitio.

CONCLVS. I. Irregularitas est quædam inhabilitas iure canonico introducta, directè, quantum est ex se, impediens susceptionem Ordinum, & indirectè vsum susceptorum. Ordinem hîc latè sumo, prout comprehendit etiam primam tonsuram, quam irregularis non potest suscipere.

Differt à suspensione.

Dixi, esse *inhabilitatem*, quia eam contrahens, quantum per ius humanum fieri potest, redditur incapax susceptionis ac vsus Ordinis. In quo differt à suspensione aliísque censuris; quòd hæ immediatè ac directè solum impediant vsum alicuius potestatis. Irregularitas verò, quantum fieri potest, tollit ipsam potentiam suscipiendi Ordinem, eóue vtendi.

Ac depositione.

Similiter differt à depositione ac degradatione. Primò, quia hæ sunt essentialiter pœnæ: irregularitas autem abstrahit à ratione pœnæ. Secundò, quia irregularitas immediatè ac directè respicit ac impedit Ordinem suscipiendum, potestque contrahi à non clerico: illæ verò respiciunt per se ac directè Ordinem susceptum, ideoque in solos clericos cadunt.

2 Nec fœminæ, nec non baptizati eam contrahunt. Essentialiter repugnat Ordinis iis conferri.

Hinc sequitur primò, neque feminas, neque non baptizatos esse propriè irregulares. Quia eorum incapacitas suscipiendi Ordines non est inducta à iure, sed oritur immediatè ex ipsa natura ac institutione Sacramenti Ordinis, cui essentiale est, quòd inualidè conferatur fœminis, aut non baptizatis. Possunt tamen viris nondum baptizatis quædam accidere, quæ postea baptizatos reddant irregulares, vt infrà videbimus, atque ita possunt contrahere quandam quasi inchoatam irregularitatem.

3 Irregularis illicitè facit requirentia vsũ Ordinis; reliqua licitè.

Sequitur secundò, eum qui absolutè irregularis est, illicitè facere ea omnia, quæ requirunt vsum alicuius Ordinis: contrà verò (nisi impediatur) licitè ea omnia, quæ illum nullo modo requirunt. quia irregularitas non inhabilitat, nisi ad Ordinis susceptionem, vel vsum. Quare talis potest primò suscipere omnia alia Sacramenta, præter Ordinem. Secundò, exercere etiam solenniter actus minorum Ordinum, ac canere solenniter cum aliis clericis officium diuinum, exceptis iis, quæ ex vsu Ecclesiæ certo Ordini deputata sunt qualis est oratio præmisso *Dominus vobiscum*, & quædam similia, quia alia omnia etiam puri laici facere possunt. Tertiò, exercere omnes actus iurisdictionis præter sacramentalem absolutionem, & realem degradationem. quia hæc includunt vsum Ordinis. Vide dicta disp. 16. n. 11. Secùs est de aliis qui exerceri possunt ab iis, qui sola prima tonsura initiati sunt.

4

Alij quidam dicunt, eum licitè exercere actus iurisdictionis fori externi, non tamen interni. sed minùs benè. Nam nec illos omnes exercere potest, vt iam ostendi in reali degradatione: & in foro interno multos exercere potest. quia potest dare subdito veniam alteri confitendi, dispensare in eius votis, concedere aliquas indulgentias, & similia, quæ nullum vsum Ordinis includunt.

Quidam actus supponũt Ordinem, cuius vsum non includunt.

Nec his obstat quòd omnis iurisdictio Ecclesiastica supponit in exercente saltem primam tonsuram. quia aliud est aliquem actum supponere aliquem Ordinem; aliud verò est ipsum esse vsum illius Ordinis. quamuis autem actus iurisdictionis Ecclesiasticæ supponat primam tonsuram, non tamen includit ipsius vsum.

5 Irregularis nõ est priuatus beneficio, sæpe tamen priuandus.

Sequitur tertiò irregularem non priuari ipso beneficio iam antè adepto, eiusue fructibus, modò præstet officium per se vel alium. Si tamen ipsum beneficium requirat actus ipsi prohibitos, eo priuandus est, iuxta *cap. Si celebret, de clerico excommunicato*, &c. Imò si non speraret breui posse se obtinere dispensationem, teneretur eo casu beneficium resignare, præsertim si hoc requireret, vt beneficiatus per se officium faceret. quia cùm beneficium sit propter officium, male hoc retinet, qui ad illud omnino ineptus est: idcóque etiam tali illicitè vllum beneficium confertur sine dispensatione, vt communiter ex *cap. Si celebret citato* auctores docent.

c. Si celebret. Henriquez. Suarez. Auila.

Et hæc quidem communiter apud Doctores recepta sunt, & videre est apud *Henriquez lib. 14. cap. 2. numero 4. P. Suarem disp. 40. sect. 2. Auilam p. 7. disp. 2. dub. 6.*

6 Inualidè ei conferri beneficium communiter asseritur.

Difficultas autem est primò, vtrùm irregulari validè aliquod beneficium conferatur? Plurimi Doctores id negant. Ita *Nauarr. cap. 27. numero 194. Couarr. in cap. Alma, p. 1. §. 7. numero 1. Panormitan. in ca. Nisi cùm pridem, de renuntiatione, numero 4. Henriquez libr. 14. cap. 2. numero 5. Auila p. 7. disput. 2 dub 6.* & alij. Citant pro hac sententia *cap. Cùm bona 8. de ætate & qualitate ordinandorum. cap. 2. de clericis pugnantibus in duello, cap. Postulastis 7. & cap. vltim. de clerico excommunicato*, &c.

Nauar. Couarr. Panorm. Henriquez. Auila. c. Cùm bona. c. Postulastis. c. vlt. de clerico.

Sec

Sed hæc iura nihil probant. Nam primum & tertium agunt de suspensis absolutè, & excommunicatis; à quibus præsertim in pœnalibus male argumentamur ad irregulares. Secundum verò & quartum, vt summum probant talibus sine dispensatione illicitè beneficium conferri, & collationem esse irritandam. quod omnes fatentur. Quare *Syluester verbo Excommunicatio 4. numero* 4. citans glossam Raimundi, & Nicolaus Plonius, ac *Felinus apud P. Suarem dispu.* 40. *sect.* 2. *numero* 29. dicunt talem collationem esse validam. Ratio eorum est, quia nullo iure potest probari inualida. Et hanc sententiam credo in rigore iuris non esse improbabilem. Prior tamen est in praxi securior, & communiter sequenda, ob communem ferè Doctorum auctoritatem. Ita *P. Suarez. disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 35. & 36.

Ex iure tamen probare nequit.

Syluester. Nicol. Plonius. Felinus. Suarez.

Suarez.

7 Secunda difficultas est, vtrùm Pastor v. c. iam factus irregularis validè suos subditos in Sacramento pœnitentiæ absoluat? Quidam aiunt, talem si denuntiatus sit irregularis, inualidè absoluere. Ratio eorum est, quia suspensus aut interdictus inualidè absoluit à peccatis, vt docet *Nauar. cap.* 9. *num.* 8. ergo etiam irregularis. Sed nec hæc consequentia bona est: nec antecedens verum. Nam tam interdictus quàm suspensus à solo beneficio validè confessionem audiunt, quantumcumque denuntiati sint, modò pœnitens sit aliàs benè dispositus, & idem dicendum est de irregulari. quia nulli horum priuantur iurisdictione, eiúsve vsu. Quare nihil iis potest deesse quo minùs validè absoluant eos, in quos aliàs iurisdictionem habent.

Nauar.

Irregularis validè sacramen. taliter absoluit.

8 CONCLVS. II. Irregularitas alia contrahitur sine vllo proprio actu, ob aliquem corporis, aut natalium defectum. Alia verò contrahitur ob proprium aliquem actum. Quæ iterum subdiuiditur in eam quæ fertur ob aliquam culpam eam incurrentis: & in eam quæ incurritur sine vlla culpa, ob bigamiam, defectum lenitatis, &c.

Irregularitas variè contrahitur.

Rursum alia est totalis, quæ ab omni Ordine suscipiendo, aut exercendo perpetuò excludit: alia verò partialis, quia vel non impedit omne exercitium Ordinum (vt fit in sacerdote, qui sine sua culpa perdidit pollicem, qui excepta celebratione potest alia sacerdotalia munera obire) vel non impedit in perpetuum. Sic secundùm plurimos pueri sunt irregulares, donec habeant legitimam ætatem pro singulis Ordinibus requisitam. Quidam tamen negant hos esse propriè irregulares. Sed nihil hic disputandum est, quia est mera quæstio de nomine.

Alia totalis, alia partialis.

9 Alij præterea diuidunt irregularitatem in eam quæ est iuris diuini, & eam quæ est iuris humani. Dari enim aliquam irregularitatem, quæ sit iuris diuini, probant primò ex quibusdam locis veteris Testamenti, in quibus quidam ob certos defectus prohibentur fungi sacerdotio. Sed hæ leges cùm cæremoniales sint, nihil spectant ad nos. Probant secundò ex Apostolo 1. ad Timoth. 3. vbi dicit Episcopum debere esse vnius vxoris virum. Sed hinc solùm sequitur, ab ipsis Apostolis fuisse institutum, ne bigami ordinarentur. Ius autem Apostolicum non est diuinum, sed Ecclesiasticum. Quare nisi largo modo sumamus irregularitatem, dicamúsque irregulares omnes qui Ordinis incapaces sunt, quales sunt fœminæ ac non baptizati, atque adeò etiam dæmones: cum communi sententia dicendum est, omnem irregularitatem iure Ecclesiastico esse institutam.

1. Timo. 3.

Nulla datur quæ sit iuris diuini.

DVBIVM II.

Quale peccatum requiratur vt incurratur irregularitas?

10 HÆc quæstio, vt per se patet, solùm procedit in ea irregularitate, quæ contrahitur propter culpam, neque quærit ob quæ peccata in particulari lata sit irregularitas (hoc enim postea videbimus) sed in genere, quale peccatum ad eam requiratur? Quadruplex autem est difficultas.

Prima est, vtrùm irregularitas possit incurri ob actum merè internum? *Glossa vlt. in c. Perniciosè de pœnitentia d.* 1. cum quibusdam aliis id affirmat. Et probatur. quia Pontifices concesserunt aliquando quibusdam priuilegium dispensandi in irregularitate mentali: ergo censuerunt talem dari, quæ non potuit esse alia, quàm quæ nascitur ex actu purè interno.

Glossa. Perniciosè.

11 Sed cum communi sententia dicendum est, nullam talem dari. quia nulli sunt canones, quibus feratur talis irregularitas, & probabilius est dari non posse. quia Pontifex non potest punire actus merè internos, vt apertè colligitur ex *cap. vlt. de simonia.* Vide dicta tom. 1. dub. vlt. in 2. difficultate. Adde, non sufficere quemuis actum externum; sed nisi in iure aliud exprimatur, (quod fortè hactenus non est factum) requiri actum in suo genere consummatum. Vide dicta disp. 13. n. 75.

Nulla incurritur ob actum internum.

Requirit actũ in suo genere cõsummatum.

Ad argumentum contrarium Resp. Si talia priuilegia fuerunt data, Pontificem per irregularitatem mentalem intellexisse omnino occultam, & quæ hæreat quodammodo in sola mente, siue cognitione contrahentis. aut si quid aliud voluerit, dedisse tale priuilegium ad sedandos aliquorum scrupulos, vt sæpe facit.

12 Secunda difficultas est, vtrum ad incurrendam irregularitatem sufficiat peccatum veniale? Partem affirmatiuam tenent *Caiet. v. Irregularitas. §. Sunt tamen, Armilla ibidem numero* 14. fauétque *Syluester ver. Ebrietas numero* 5. *in fine.* Ratio eorum est, quia excommunicatio minor incurritur ob peccatum veniale. ergo etiam irregularitas, Sed hoc iam est solutum suprà disput. 17. numero 64. in fine. Alij quidam concedunt quidem de facto nullam esse latam irregularitatem, quæ incurratur ob peccatum veniale: putant tamen Pontificem posse talem ferre.

Caietan. Armilla. Syluester.

13 Respondeo, De facto nulla irregularitas, quæ propter culpam ponitur, incurritur ob peccatum veniale. Ita *Soto de iustit. l.* 5. *q.* 1. *a.* 9. *Nauar. cap.* 27. *num.* 252. *in fine* citans alios. Ratio eorum est. quia cùm sit grauissima pœna, non potest censeri imponi ob peccatum veniale, quia aliàs pœna non responderet delicto.

Nulla incurritur ob peccatum veniale. Soto. Nauarr.

Ex

Nec incurri potest.

Suarez.

Ex quo vlteriùs sequitur, Pontificem non posse purè ob peccatum veniale ferre irregularitatem. Ita *Suarez disp. 40. sect. 3. nu. 17.* & est ex mente dictorum auctorum, eorúmque ratio hoc probat. quia aliàs pœna superaret delictum. quod iniquum est.

14 Dixi, *purè ob peccatum veniale*, &c. Quia Pontifex posset ferre irregularitatem ob aliquod peccatum veniale, cuius actus materialiter sumptus etiam sine peccato factus contineret sufficientem indecentiam respectu status clericalis, vt ei posset annecti irregularitas, v.c. Pontifex statuere posset, vt per actum quo aliquis fit bigamus, tum solùm incurreretur irregularitas, quando apertè constaret in eo saltem venialiter esse peccatum. Per se patet. Quamuis hoc fortè minùs expediret ob difficultates, quæ possent inde nasci. quia in foro saltem externo numquam posset sciri, quando quis eam incurrisset, nisi vt summum ex confessione rei.

15 Tertia difficultas est, Vtrùm incurratur per peccatum externum omnino occultum? *Glossa* enim *in cap. vlt. de temporibus ordinandorum*, quam citat & sequitur *A castro l. 1. de lege pœnali cap. vlt. con. l. 3.* docet neminem præter homicidam fieri irregularem ob crimen ita occultum, vt probari in foro externo non possit. quia c. citato dicitur periuros, adulteros, falsósque testes posse sacris Ordinibus initiari, iísque fungi quamdiu crimen manet occultum. Idémque *cap. Ex tenore 4. eodem tit.* dicitur de clerico, qui crimen depositione dignum commiserat.

Glossa in c. vlt. de temp.

A castro.

c. Ex tenore.

Nauar.

Trident.

Contrariam sententiam docet *Nauar. c. 27. n. 194.* alios citans, dicitque esse communem, vt verè est. Et probatur ex *Tridentino sess. 24. c. 6. de reformatione*, vbi apertè supponit posse contrahi irregularitatem ex aliis criminibus omnino occultis. quia concedit Episcopos facultatem in iis dispensandi. Idem posset probari ex pluribus canonibus, qui certis criminibus absolutè imponunt irregularitatem, nulla facta mentione, quòd debeant esse probabilia in iudicio.

16 Pro resolutione Nota, dupliciter posse alicui crimini annecti irregularitatem. Primò per se, siue secundùm se spectato. Et hæc incurritur per tale crimen, quantumcumque sit occultum, vt probant rationes secundæ sententiæ. Secundò, potest ei annecti quasi per accidens ratione infamiæ, quam adfert, vt suo loco clariùs ostendemus. Et tunc sicut non adfert infamiam, quamdiu occultum est: ita nec inducit irregularitatem. & hoc solùm probant Iura citata pro priore sententia, vt ipsa intuentibus clarè patebit.

Dupliciter crimini annectitur irregularitas: quæ aliquando requirit crimen publicum, aliquando non.

17 Quarta difficultas est, Qua ratione obligetur, qui dubitat an irregularitatem contraxerit?

c. Ad audientiam.

c. Significasti.

Rationem dubitandi adferunt textus qui inter se videntur contrarij Nam *cap. Ad audientiam 12. & cap. Significasti 18. de homicidio* expressè dicitur, eum, qui aliquem percussit, & postea dubitat an alter ex suo vulnere obierit, debere se gerere pro irregulari. quia in dubiis tutior pars eligenda est. Contrà verò cùm ex *regula iuris 11. in 6. & 168. ff. de regul. iuris*, apertè constet in dubio reum esse absoluendum; nemo in dubio debet iudicari irregularis, sed contrà. Confirmatur primò, quia *cap. Apostolica 9. de clerico excommunicato*, &c. iudicantur innoxij, qui probabiliter ignorantes se esse suspensos celebrarunt. Talis autem probabiliter ignorat se esse irregularem. Secundò, quia, vt fuse ostendam infrà disput. 34. dub. 11. in dubio melior est conditio possidentis. Dubitans autem an sit irregularis, suam libertatem ab irregularitate adhuc possidet. ergo potest pergere eam possidere.

Regula iuris.

c. Apostolica.

18 Prima sententia docet, talem debere absolutè se gerere pro irregulari. Ita *Burgasius apud Suarem disp. 40. sect. 5. num. 1.*

Burgasius. Suarez.

Secunda sententia absolutè docet, talem debere iudicari non esse irregularem. Ita Innocentius in *c. Ad audientiam, citato. Cardinal. & Villadiego apud Suarem suprà.*

Innoc. Cardin. Villadiego. Suarez.

Tertia docet, priorem sententiam esse veram in foro conscientiæ, in quo agitur de peccato vitando. quia nemo potest facere id, de quo dubitat an sit peccatum. Secundā verò esse veram in foro externo, in quo nemo punitur nisi probetur reus. Ita *Armilla v. Irregularitas num. 8. & 9.* & cum aliis *Nauar. c. 27. n. 193.* Sed hæc vltima sententia est difficilis. Nam quando forum externum non procedit ex præsumptione, non discrepat ab interno. Nec rationes etiam valent. Nam nec agitur hîc de noua aliqua pœna infligenda, sed solùm vtrùm talis iudicandus sit contraxisse irregularitatem. Nec etiam quæritur, vtrùm liceat facere id de quo dubitamus an sit peccatum: sed vtrùm talis non possit hîc & nunc meritò iudicare se non peccare celebrando, sine sibi licere celebrare. quæ multum differunt, vt fusius ostendam disp. 34. dub. 11. vbi fundamenta huius difficultatis fusè explicabo.

Auila. Nauarr.

Forum externum non procedens ex præsumptione nō differt ab interno.

19 Pro resolutione Nota, ex duplici capite posse dubitari, an aliquis sit irregularis? Primò, quia dubitatur an in iure tali facto sit statuta irregularitas. Secundò, quia dubitatur, an ipse tale quid fecerit, ob quod constat irregularitatem esse statutam. Prius est dubium iuris, secundum facti.

Duplex dubiū facti & iuris.

20 CONCLVS. I. Ex quocumque capite dubium oriatur, talis tenetur de veritate diligenter inquirere, quantum pro loco & tempore commodè potest, antequam quidquam agat quod irregulari sit prohibitum. Et hoc communiter omnes admittunt; & est apertus sensus *cap. Illud Dominus 5. de clerico excommunicato.* vbi Episcopus, qui dubitans de sua excommunicatione, sine vlla inquisitione celebraret, grauiter reprehenditur, &c. Per se patet. quia aliter operans temerè se exponit præsenti periculo peccandi.

Dubitans tenetur veritatem inquirere priusquā agat. c. Illud Dominus.

21 CONCLVS. II. Quando post diligentem inquisitionem manet dubium, an tali factu annexa sit irregularitas: qui id commisit, in vtroque foro debet iudicari non esse irregularis. Patet ex *capite Is qui. 18. de sententia excommunicationis in 6.* vbi dicitur pro nullo facto incurri irregularitatem, nisi sit iure expressum. Quibus verbis significatur id clarè in iure debere contineri: non post autem dici in iure clarè contineri, quod potest diligentem iuris inspectionem non potest certò ex eo colligi. Ita *Suarez dispu. 40. sect. 5. n. 4.* & cum aliis *Auila p. 7. disp. 2. dub. 4.*

In dubio iuris post inquisitionem manēs dubius iudicatur non irregularis.

Suarez. Auila.

Probatur secundò, quia nemo bonâ fide suam libertatem aliámue quamcumque rem possidens

dens, tenetur se ea spoliare, nisi sufficienter constet se eam perdidisse, siue esse alienam. Atqui talis bona fide possidet libertatem ab irregularitate, nec quamdiu dubitat, sufficienter ei constat se eam perdidisse: ergo tam diu non tenetur se ea spoliare.

22 *Idem dicendũ in dubio facti.* CONCLVS. III. Idem est dicendum quando quis post diligentem inquisitionem adhuc dubitat an commiserit factum, cui annexa est irregularitas. Quia hoc etiam aperte probat secunda ratio conclus. præcedentis. Et confirmatur, quia sicut iudex nemionem potest condemnare nisi probetur reus: ita nemo tenetur seipsum condemnare, nisi sibi probetur reus. Sed hæc pluribus probabo disp. 34. dub. 11.

23 *Excipe casum homicidij.* Multi tamen valdè probabiliter ab hac conclusione excipiunt casum homicidij, aiuntque eum qui scit se aliquem verberasse, qui paulò pòst mortuus est, & manet dubius, an ex ipsius læsione sit mortuus, debere se gerere pro irregulari. quia *c. Ad audientiam, & c. Significasti, suprà citatus*, videtur hoc expresse definiri: idque tum in odium ipsius homicidij, a quo Ecclesiasticos remotissime decet abesse: tum etiam, quia semper in eo casu est probabilis præsumptio illam percutionem fuisse aliqua ratione causam mortis alterius, & ad eam aliqua ratione iuuisse. Sed hoc speciale est in hoc casu, vt docet *Auila p. 7. disp. 2. dub. 5. concl. 2. & Suarez. disp. 40. sect. 6. nu. 9.* vbi nu. 10. citans Nauarrum ait: decisionem dictorum capitum maximè procedere in foro externo, fortè ob secundam rationem supra allatam.

c. Ad audientiam. c. Significasti.

Auila. Suarez. Nauarr.

Nec refert, quòd ratio quam ibi Pontifex pro sua decisione adfert, scilicet, *in dubiis tutiorem partem sequendam esse*, æqualiter videatur habere locum in aliis dubiis. Quia Pontifex eam non adfert tamquam generale axioma (quia certum est communiter sufficere nos sequi partem tutam) sed tamquam rationem præsentis suæ constitutionis, vt bene notat Suarez suprà.

Suarez.

DVBIVM III.

Quibus verbis soleat in iure ferri irregularitas?

c. Is qui. Irregularitas numquam incurritur nisi in casibus iure expressis.

NOta, irregularitatem numquam ferri per sententiam, sed solùm à iure, vt patet ex *c. Is qui 18. de sententia excommunicationis in 6.* Vbi dicitur, numquam incurri irregularitatem, nisi id in iure sit expressum: & consequenter nullo iure censetur ferri, cuius verba non magis significant irregularitatem, quàm aliam pœnam: quia non potest dici tali iure irregularitatem esse expressam, siue expressè contineri. Ex quibus patet nullam fore hîc difficultatem, si antiquis hoc verbum fuisset tam familiare, quàm est modò. Sed tota difficultas hîc est, quia antiqui numquam eo verbo vtuntur, sed aliis modis per circumlocutionem hanc pœnam exprimunt. ex quo fit vt multi laborent, vt discernant quando antiqua Iura hanc pœnam imponant, quando non. Doctissime autem hanc quæstionem tractat *Suarez. disp. 40. sect. 8.* Vbi ex *c. Is qui citato* aliquot generales regulas colligit, quas hîc breuiter ponam.

24 Prima est, Quoties Ius non imponit pœnam incurrendam ipso facto, sed per iudicem imponendam; non loquitur de irregularitate. quia hæc numquam per sententiam fertur, vt patet ex dictis. Quando autem Ius censeatur imponere pœnam sententiæ latæ, quæ ipso facto incurratur, quando verò per iudicem imponendam, satis ostendi disp. 13. n. 20.

Vbi tantùm notandum, etsi huiusmodi verba, *Nemo illum ordinet*, videantur ad iudices dirigi, & consequenter continere sententiam ferendam: propriè tamen continere sententiam latam, & solùm ad illos dirigi vt sciant sibi prohibitum contra eam facere. Sicut si lex diceret, *Nemo cum eo, qui hoc fecerit, communicet*: indicaret excommunicationem sententiæ latæ. Tales enim leges apertè significant, talia facientes ipso facto incurrere impedimentum, ob quod alij eos ordinare, aut cum iis communicare non possunt.

25 *c. 1. de ordinatis.* Regula secunda, Idem dicendum quoties verba canonis directè solam executionem Ordinum prohibent, vt fit in *c. 1. de ordinatis ab Episcopo, qui episcopatui renuntiauit.* Tunc enim potiùs fertur suspensio, aut depositio, quam irregularitas, quæ directè impedit susceptionem Ordinum, vt dixi n. 1.

Excipe casum, quo ex adiunctis clarè contrarium colligitur, v. g. ratione materiæ ipsius legis, vt si agat de casu ob quem per alia Iura statuta sit irregularitas, & pateat quòd eandem pœnam velit confirmare.

26 Regula tertia, Quando Ius statuit aliquod perpetuum impedimentum, quod ipso iure incurratur, directè impediens susceptionem status clericalis, aut Ordinum, censetur ferre irregularitatem. quia hæc in tali impedimento directè consistit, vt ostendi nu. 1. Exemplum fit, si lex dicat: *Quisquis hoc fecerit*, aut, *quisquis talem defectum habuerit, numquam ordinetur.*

Regula autem dicta tunc clarior est, quando illud impedimentum etiam in laicos cadit (quod necessariò est dicendum de impedimento suscipiendi statum clericalem.) quia suspensio aut depositio non cadunt in laicos.

Idémque dicendum quoties illud impedimentum ita statuitur, vt possit sine vlla culpa incurri, quia suspensio aut depositio non incurruntur sine culpa. Excepta fortè suspensione eius qui ordinatus est ab Episcopo excommunicato, aut suspenso non tolerato, aut ab eo qui episcopatui renuntiauit, quam plurimi dicunt incurrere etiam eum qui sine vlla sua culpa ita ordinatus est. De quo dicta vide supra disputat. 15. numero 32.

DVBIVM IV.

Quænam excusent ab irregularitate, quæ in puram pœnam ob aliquam culpam imponitur?

27 *Quæ excusant à p. mortali etiam excusãt ab irregularitate pœnali.*

HAc in re satis certum est, ea omnia excusare quæ operantem excusant à culpa mortali, siue sit ignorantia iuris vel facti, siue iustus metus;

metus; de quo vide dicta in simili, disp. 13. d. 10. 12. & 13. Ratio est, quia, vt dixi suprà n. 13. hæc irregularitas non incurritur nisi ob peccatum mortale. Aliqui ab hac regula excipiunt eum qui etiam sine sua culpa secundò baptizatur. quia *c. Qui bis, de consec. dist.* 4. dicitur esse irregularis qui etiam ignoranter baptizatur secundò. & *c. Qui in qualibet* 1. q. 7. idem dicitur de eo, qui in quacumque ætate aur bis, aut ab hæreticis baptizatur, Respondeo, priorem canonem esse solùm Theodori Cantuariensis, qui non potuit irregularitatem constituere. Secundum verò intelligendum de qualibet ætate eorum qui vtuntur ratione. Nam aliter apertè contradiceret *c. Placuit, & c. Qui apud.* 1. q. 4. vbi expresse dicitur eos, qui ante vsum rationis apud hæreticos baptizati sunt, non incurrere hanc irregularitatem.

c. Qui in qualibet. 1. q. 7. Ignoranter secundo, aut ab hæreticis baptizati non sunt irregulares. Theod. Cantuarien. c. Placuit.

Difficultas autem est, vtrùm committens aliquid quod sit iure naturæ prohibitum, ignorat tamen esse prohibitum iure Ecclesiastico, aut saltem talem pœnam ei annexam esse, incurrat hanc irregularitatem?

28 Prima sententia docet, neutram ex his ignorantiis excusare. Primò, quia iudex potest punire peccata contra ius naturæ commissa. Secundò, quia alias sequeretur eum qui aliquem culpabiliter occidit, nesciens id ab Ecclesia prohibitum, non incurrere aliam irregularitatem, quàm eam quam incurrit iudex reum iustè condemnando ad mortem; quod falsum est. Ita *Sotus in 4. d. 22. q. 1. a. 2. sub finem*, & plurimi alij quos citat *Sanchez l. 9. de matrim. disp. 32. n. 16.*

Sotus. Sanchez.

Secunda sententia omnino contra docet, vtramque ignorantiam excusare. Ita *Nauar. c. 27. n. 16. & 274.* & probabiliorem putat *Sanchez suprà nu. 21.* citans alios. Ratio eorum est, quia qui nescit aliquid prohibitum esse sub tali pœna, non tam grauiter peccat contra legem prohibentem, & consequenter non meretur tam graui pœna puniri, præsertim quam in se tenecatur exequi. Vt hæc enim alicui possit imponi, videtur ipsa ei debere esse aliquo modo voluntaria in sua causa. quod dici non potest de eo, qui eam omnino ignorat.

Nauarr. Sanchez.

29 CONCLVS. I. Probabilius est exercentem actum, cui annexa est in puram pœnam irregularitas, hanc non incurrere, si inuincibiliter ignoret actum iure Ecclesiastico prohibitum. Ita cum multis aliis *Sanchez suprà num. 17.* vbi etiam iuncto n. 9. fusè hoc probat.

Excusat ignorantia legis prohibentis. Sanchez.

Probatur igitur primò, quia *cap. 2. de constitutionibus in 6.* (quæ constitutio, vt ostendi disput. 13. n. 62. etiam locum habet in iure Pontificio) apertè dicitur non ligari constitutionibus Ordinariorum ignorantes. Vnde apertè sequitur, ignorantem aliquam legem, nec ea nec eius pœnis teneri. Secundò, quia *cap. Propostuisti d. 82.* Pontifex dicit clericos qui impurè vixerant, si ignorabant constitutionem Siricij id sub pœna depositionis prohibentis, venia dignos esse, nec hac pœna plectendos: cùm tamen illi scirent vitam impuram lege naturæ ac diuina prohibitam. Nec refert quòd aliqua pœna illos plectit, Nam non negamus tales posse à iudice puniri, sed negamus eos incurrere pœnas lege statutas, præsertim ante omnem iudicis sententiam: ita

c. Propostuisti.

vt reus planè indemnatus, imò nec accusatus teneatur eam in se exequi. quod valdè durum est: atque hac ratione hæc pœna est omnino extraordinaria.

30 Probatur tertiò, quia hæc pœna videtur omnino reperta, & ab Ecclesia imposita ad puniendam inobedientium contumaciam. atqui ignorantes Ecclesiæ prohibitionē non possunt ei dici rebelles & contumaces, vt per se patet, ergo eam pœnam non incurrunt. Maior probatur primò, quia in omnibus censuris requiritur contumacia, vt ostendi disp. 13. n. 73. & 80. ergo etiam pro irregularitate pœnali quæ valdè similis est censuris, præsertim in eo, quòd reus eam in se teneatur exequi. Secundò, quia Ius sæpe eam infert, vt puniat violationem ac contemptum censurarum. Vnde ostendit hanc pœnam grauiorem esse, dignámque quæ ob crimina grauiora feratur: ideóque ad eam incurrendam sæpe in iure requiritur, vt aliquid scienter & præsumptuosè fiat, quæ contumaciam significant. & in his casibus non videtur dubitandum, quin ignorantia legis prohibentis excuset.

Irregularitas pœnalis fertur ob contumaciam.

31 CONCLVS. II. Etsi sit satis probabile, in sciente se agere contra legem Ecclesiasticam, ipsius pœnæ ignorantiam non excusare: contrarium tamen etiam non est improbabile, tum ob Doctorum auctoritatem, tum etiam ob vltimas rationes conclusionis primæ, quæ hanc etiam probabilem reddunt: præsertim quando Ius ad hanc requirit, vt aliquid præsumptuosè & scienter fiat: quæ propriè non cadunt in eos qui ignorant se facere id quod tam grauiter, siue sub tanta pœna prohibitum est.

Probabile est etiam ignorantiam pœnæ excusare.

32 Ad primum argumentum pro prima sententia, Respondeo, iudicem posse talia peccata punire, sed mitiore pœna, & quæ ipsius sententiam requirat. Ad secundum nego hoc sequi, quia prioris actus longè aliam indecentiam, ac quasi repugnantiam cum statu clericali includit, quàm actus iudicis. Nam prior, & verum homicidium committit, & crudelitatem exercet: contrà verò etiamsi in iudice sit aliquis defectus lenitatis, ipse tamen nullam committit crudelitatem: cum potiùs esset quædam sæuitia homines ita reipub. noxios permittere viuere: & cùm necessitate legum cogatur tales ad mortem damnare, ille actus est ei maxima ex parte inuoluntarius. vnde respectu ipsius non dicitur propriè homicidium. Ex quo patet etiam præcisa ratione peccati Ius longè grauiorem irregularitatem vnius actioni annexuisse, quàm alterius, non tantùm in pœnam, sed etiam propter multo maiorem indecentiam.

Peccata contra solum ius naturæ iudex leuius & per sententiam punit.

Legitima rei interfectio nō dicitur homicidium.

DVBIVM V.

Qua ratione contrahatur irregularitas per illicitam susceptionem Sacramentorum?

33 PRæcipua hic est difficultas circa rebaptizantes ac rebaptizatos, ac malè suscipientes aliquem Ordinem, in quo casu varias valdè irregularitates numerat *Maiolus l. 4. per multa capita.* Sed vix vllas probat, nisi ex aliquorum auctoritate, aut paritate rationis. sed hæc nullam irregularitatem possunt inducere. Adducit etiam aliqua iura,

Maiolus.

Iura, sed quibus aut solùm ponitur nuda prohibitio sine vlla pœna quæ de facto incurratur: aut summum imponuntur aliquæ Suspensiones, de quibus egi disp. 14. dub. 5. in 1. 3. 4. 5. & 6. Suspensione. Si quis illa fusiùs velit videre tam citata quàm refutata, videat *P. Suarez disp. 42. sect. 3.*

Suarez.

34 CONCLVS. I. Qui voluntariè secundò baptizatur, aut alium baptizat, aut rebaptizanti ministrat, fit irregularis. Est communis. De rebaptizato patet *c. Qui in qualibet 1. q. 7.* Estque irregularis etiam quoad executionem Ordinis suscepti, vt patet ex textu.

Rebaptizatus aut rebaptizans est irregularis.
c. Qui in qualibet.

Dices, textus tantùm loquitur de rebaptizatis ab hæreticis. Respondeo, esse extendendũ ad omnes eos, qui hac in re hæreticos quacunque ratione imitantur rebaptizando. Patet tum ex ipso vsu sic interpretante hunc canonẽ: tum etiam ex mẽte Pontificũ, vt patet *can. Eos quos, de consec. d. 4.* qui generatim omnibus rebaptizatis imponit hãc pœnam. Et quanquam hic secundùm alias pœnas desierit esse in vsu, non tamen secundùm hanc. De rebaptizante prob. *c. Ex literarum, de apostatis,* hæc tamen irregularitas non est nisi quo ad Ordines suscipiendos, vt patet ex textu.

c. Eos quos.
c. Ex literarum.

35 Dices, hîc tantùm dicitur irregularis acolythus ministrans rebaptizanti, non autem rebaptizans. Ergo hic non est irregularis. quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus iure expressis. vt patet *c. Is qui 18. de sent. excommunic.*

Respondeo, eo capite acolythum non dici irregularem propriè, quia ministrabat, sed quia cooperabatur rei nefandæ, scilicet rebaptizationi. vnde patet dici irregularem, quia aliquo modo rebaptizabat, scilicet per alium, sicut Paulus lapidabat Stephanũ. vnde multo magis dicitur irregularis, qui per se & propriè rebaptizabat. Sicuti canon qui statueret Petrum irregularem, qui ad occisionem Ioannis fuisset cooperatus dando occisori arma quibus occideret, multo magis diceret occisorem esse irregularem. Vnde patet hunc casum satis iure esse expressum, nec hîc sumi argumentum à minori ad maius in diuersis casibus, sed in eodem omnino, ab eo qui imperfectè rem nefandam operatus est, ad eum qui perfectè. Adde, communem vsum optimum legum interpretem ita hunc canonem intelligere.

36 Nota 1. Vt ministrans rebaptizanti hanc irregularitatem incurrat, crimen debere esse publicum. vt patet ex textu, & docet *Siluest. v. Irregularitas n. 6. & Suarez tom. 3. disp. 31. sect. 6. dub. 3.* Idemque docet de rebaptizante *Panorm. in hoc caput notabili 2.* Communior tamen sententia docet, rebaptizantem esse irregularem etiam quando factum occultum est; quæ difficulter tamen potest probari, cũ nullus pro ea textus adferri possit, vt benè notat Suarez suprà. Sed in re morali non est satis tutum à communi sententia recedere, à qua lex suam interpretationem videtur suscipere. Hoc autem certum est eo casu posse in hac irregularitate Episcopum dispensare, iuxta *Trid. sess. 24. c. 6.* Sicut etiam cum ministro, qui post hanc irregularitatem contractam ingreditur religionem, vt patet ex *cap. Ex literarum, de apostatis.*

Vt minister hanc irregularitatem incurrat crimen debet esse publicum. Secùs est de rebaptizante.
Siluester.
Suarez.
Panorm.
Tridentinum.
Ex literarum.

37 Nota 2. Vt incurratur hæc irregularitas, non sufficere vt iterentur cæremoniæ baptismi, sed necesse est etiam reiterari ipsum baptisma. Vnde patet non incurrere hanc pœnam, qui reiteraret solùm externam formæ & materiæ applicationem sine intentione baptizandi, vt docet *Suarez tom. 3. disp. 31. sect. 6. dub. 4.* quia talis nulla ratione rebaptizat, nisi secundùm externam quandam apparentiam. Confirm. 1. Quia Ecclesia induxit hanc irregularitatem in odium hæreticorum rebaptizantium, & in eos qui hos imitantur. atqui qui non habet intentionem rebaptizandi, verè non imitatur hæreticos. ergo non incurrit hanc irregularitatem. Confir. 2. Quia Ecclesia intendit punire crimen in suo genere perfectum, quale non est sola externa reiteratio sine voluntate rebaptizandi, vt patet in simili quando quis committit externum actum hæreseos sine animo hæretico: quo casu non incurrit excommunicationem. Secùs est de eo qui habet verè animum rebaptizandi: quia imitatur omnino hæreticos, & quantum in se est rebaptizat, etsi eius voluntas effectu frustretur, atque ita crimen perfectum committit.

Suarez.
Sola exterior formæ ac materiæ applicatio hanc irregularitatem non inducit.

38 Dices, Ecclesia solùm actum externum punit. ergo nihil refert quæ sit interior intentio, dum occulta manet. Respondeo negando sequelam. Quia etsi hanc non puniat, tamen requirit tanquam conditionem necessariam, vt externus actus habeat perfectam rationem criminis in tali genere, & statuta pœna puniatur.

Ex his patet 2. Non incurrere hanc irregularitatem eum qui rebaptizat sub conditione, *Si non es baptizatus*, etiam eum quem scit esse baptizatum. quia non habet animum verè rebaptizandi, sed potiùs nugandi, vel simulandi baptismum. In foro tamen externo talis puniri posset tanquam rebaptizator, quando constaret illum sciuisse hunc esse baptizatum: quia haberetur hæc conditio tanquam non apposita, & iudicaretur seriò voluisse rebaptizare, & conditionem ioco adiecisse; nisi aliunde contrarium appareret.

Rebaptizans sub conditione eam non incurrit.
Potest tamen quandoque puniri.

39 Petes 1. Vtrùm verè esset irregularis, qui haberet verè animum rebaptizandi, exteriùs tamẽ adiiceret hanc conditionem, *Si non es baptizatus*, vt animum dissimularet. Respondeo, Si nulla ratione ex actu externo eiusque circunstantiis posset colligi eius intentio: probabile est non fore irregularem, sicut non esse excommunicatum eum qui animo hæretico facit aliquem actum externũ, ex quo tamen nulla ratione possit eius hæresis colligi. secùs si ex actu externo posset eius intentio rebaptizandi colligi: ad quod videtur sufficere, si constet eum scire, hunc esse baptizatum.

Vt pœna incurratur intentio interna debet ex actu externo posse colligi.

40 Petes 2. Quid dicendum sit de eo, qui metu coactus aliquem rebaptizat? Respondeo. Si habeat intentionem rebaptizandi, fit irregularis. Tũ quia hic actus tunc est intrinsecè malus, nec vllus metus eum à graui sacrilegio excusat: tum quia hic sponte habet talem intentionem, nec ad illam potest vlla ratione cogi. Secùs dicendum, si non habeat hanc intentionem, vt patet ex dictis.

An metus excuset.

41 CONCLVS. II. Idem dicendum de baptizato ab hæretico, *c. Qui in qualibet 1. q. 7.* Excusat tamen ignorantia, *c. Placuit & c. Qui apud. 1. q. 4.* Idemque dicendum de necessitate quæ à culpa excusat. quia propter culpam incurritur illa pœna. Et secundùm hæc intellige *c. Qui in qualibet*, citatum, de qualibet ætate discretione vtentium.

Baptizatus ab hæreticis est irregularis.
c. Qui in qualibet.
c. Placuit.
c. Qui apud.
c. Quam qualibet.

42 *Item baptizatus in periculo mortis.*

CONCLVS. III. Adulti baptizati in ægritudine ob periculum mortis non possunt ordinari presbyteri, nisi fidem & studium suum probarint probitate scilicet vitæ: aut nisi sacerdotum sit inopia, *c.1. d. 57.* Videtur autem tunc requiri dispensatio Episcopi, vt publico iudicio constet de dignitate ordinandi.

43 *Item furtiuè ordinatus.*

CONCLVS. IV. Qui furtiuè ordinatur fit irregularis, saltem quoad ascensum ad altiores Ordines, *c. 1. de eo qui ordinem furtiuè suscipit.* Potest tamen cum eo Episcopus dispensare, nisi fuerit sub pœna excommunicationis (vt iam fieri solet) prohibitus ita ad Ordines accedere: imò etiam eo casu post vitam aliquandiu in Religione laudabiliter actam, vt habetur *c. 1. citato.*

Quis dicatur furtiuè ordinari.

Dicitur autem furtiuè ordinari, qui dolo obtrudit se Episcopo ordinanti, persuadendo se esse alium quàm sit; aut qui priùs dum vocatur ad examen curat aliũ suo nomine examinari, & postea euocatus obtrudit se pro eo qui fuit examinatus: aut quacumque alia ratione efficit, vt Episcopus eum ex errore personæ pro alio ordinet.

44 *Item coniugatus illegitimè ordinatus.*

CONCLVS. V. Qui post matrimonium contractum ratum etiam ante consummationem (nisi in Religione probata professus sit) inuita vxore sacros Ordines suscipit, fit irregularis, & suspenditur ab Ordine sic suscepto. Si tamen in religione approbata profiteatur, poterit Episcopus cum eo dispensare. Quidam varias alias in casu huius dubij irregularitates adferunt, sed eas non satis probant, cùm nullum ius in quo exprimantur adferant.

DVBIVM VI.

Quando incurratur irregularitas ob malum vsum Ordinum?

45 *Exercens Ordinem quem non habet fit irregularis.*

CONCLVS. I. Clericus exercens Ordinem quem non habet fit irregularis quoad ascensum ad Ordines superiores, *c. 1. & 2. de clerico non ordinato,* &c. Ita communiter DD. Manet etiam per biennium aut triennium iuxta arbitrium Episcopi suspensus ab Ordine dignissimo, quem habet: non autem ab aliis, vt apertè colligitur ex *c. 2. citato.* & docet Suarez. *disp. 40. sect. 4. n. 4.* *Suarez.*

Dubitant autem DD. vtrùm laicus exercens actum Ordinis sacri, hanc irregularitatẽ incurrat? Quidam id negant, citantque valdè multos, qui tamẽ ferè omnes contrarium dicunt. Probant autẽ, quia cùm titulus præfixus his capitibus loquatur expressè de clericis vsurpantibus Ordinem quo carent; videtur textus ad hos restringendus.

Sotus. Nauar. Auila.

Communior tamen & verior sententia docet talem fieri irregularem. Ita *Sotus in 4. d. 18. q. 4. a. 1. §. In dubium præterea. Nauar. c. 27. n. 242. Auila p. 7. disp. 9. dub. 10.* & plurimi alij. Et probatur, quia cùm ius citatum fuerit conscriptum ante ipsum titulum, non videtur per eum restringendum.

46 *Præcipè id facientem eo modo quo à laicis licitè fit. Laicus etiam solemniter licitè exercet actum minorum Ordinum.*

Nota, ad hanc pœnam incurrendam Ordinem debere exerceri cum ea solẽnitate & modo, quo non potest à laicis exerceri. Hinc laicus exercens actus minorum Ordinũ, etiam cum omni solemnitate (quia cùm iam vulgò fiat per laicos, hi actus non censentur ampliùs alicuius Ordinis proprij), aut canens epistolam etiam cum dalmatica sine manipulo; aut baptizans sine solemnitate; non fit irregularis; quia hi non sunt actus Ordinis, dum sic fiunt.

Nota 2. debere hunc actũ fieri non solùm cum peccato mortali, (sine quo hæc pœna nõ incurritur) sed etiã seriò. Qui enim ioco eum exhiberet, etsi peccaret; non tamẽ fieret irregularis: vt cum cõmuniore sententia docet *Auila p. 7. disp. 9. d. 13.* *Auila.*

47

Nota tertiò, aliquos dicere non sufficere aliquem actum Ordinis seriò & solemniter exterius exercere, nisi intendat etiam solemniter eum facere. Sed hæc videntur implicare; quia intendere hæc facere solemniter, nihil est aliud, quàm velle hunc actum externum cum tali solemnitate seriò facere: quam voluntatem necessariò habet, qui sponte hæc facit.

48 *Alia requiritur intentio ad Sacramenta quam ad officia diuina.*

Aliud est de rebaptizante sine intentione conferẽdi Sacramentum, quia ille reuera non habet volũtatem baptizandi, quia Sacramenta pendent ab intentione distincta a voluntate ponendi externum actum. Secùs est de officiis diuinis. Quare vt summum hæc sententia posset habere locum in absolutione sacramẽtali: sed nec ex hoc capite potest excludi irregularitas, quia hæc lex non punit propriè errorem aut sacrilegiũ, sicut in rebaptizatione, & hæresi; sed alieni officij vsurpationẽ, quod fit quando exterior actus seriò ponitur. Alij tamen excipiunt ab hac pœna absolutionẽ sacramentalem attentatam a non sacerdote: quia caput primum loquitur de officiis diuinis, qualis non est hæc absolutio, cùm nullũ externum ritum requirat, sed nudam formæ pronuntiationem. Sed cõmunior sententia est contraria, quia Sacramẽta per diuina officia sæpe in iure intelligũtur: *c. Is qui, c. Is cui, de sent. excom. in 6. & c. 1. de sen. & re iudicata.* Vbi celebrantes diuina officia cẽsura ligati dicũtur irregulares, quod de omnibus actibus Ordinũ DD. omnes intelligũt.

Sacramenta sæpe dicuntur officia diuina. c. Is qui. c. Is cui.

Nota quartò, laicum fingentem se Pastorem, & ita assistentem matrimonio, non esse irregularem: quia hic non est actus Ordinis, sed iurisdictionis, vel potiùs legitimi testis. Secùs si benediceret nuptiis. *Suarez. disp. 40. sect. 4. num. 19.* *Suarez.*

49 *Violans censuram per actum Ordinis sacri est irregularis. c. Is qui. c. Is cui.*

CONCLVS. II. Violans censuram aliquam exercendo actum Ordinis sacri, fit irregularis. Est communis omnium DD. & patet ex *c. 1. de sent. & re iudicata in 6. ex c. Is qui. & c. Is cui, de sent. excõ. in 6.* Per actus autem Ordinum minorum non incurritur, quia possunt à laicis exerceri etiam cum omni solemnitate, atque ex consuetudine desierunt alicui Ordini esse proprij.

Nota, exercentem actum Ordinis sibi prohibitum sub pœna excommunicationis, prima vice tantùm incurrere excommunicationem, non autem irregularitatem: quia non violat censuram per actum Ordinis, cùm hunc priùs natura ponat, quàm illam contrahat.

c. Illud Dominus.

Multi varios alios casus adferunt, sed non probant, nisi vt summum pœnam depositionis, aut similem ferendã. Particulatim autem asserũt esse irregularem excommunicatum Ecclesiasticum, qui curat diuina officia corã se celebrari. Probant ex *c. Illud Dominus de clerico excomm.* sed tantùm ibi dicitur tali pœnam aliquam infligendam, ex quo non satis colligitur eum esse irregularem. Est tamen difficile à sententia ferè cõmuni discedere.

DVBIVM

DVBIVM VII.

De irregularitate ob hæresim, simoniam, aliáue crimina, vel ob infamiam contracta.

50 — *Hæretici irregulares. c. Saluberrimũ. c. 2. de hæreticis.*

CONCLVS. I. Hæretici non possunt ad vllos Ordines promoueri etiam post pœnitentiam transactam. Est communis Doctorum, qui id communiter colligunt ex *cap. Saluberrimum* 1. *q.* 7. Vbi dicitur clericos ab hæresi reuertentes ad Ecclesiam debere pro magno beneficio habere, si sine vlla spe promotionis in suo ordine permaneant. Item ex *c.* 2. §. *Hæretici, de hæreticis in* 6. Vbi dicitur hæreticos ad nulla beneficia, aut publica officia posse admitti. Ordo autem publicum in Ecclesia officium est. Et sic hæc Iura communiter omnes intelligunt, Aliqui tamen volunt hæc solùm intelligenda esse de hæreticis publicis. Secùs autem esse de occultis, Tamen *cap.* 2. *citatum* absolutè loquitur, & alij absolutè illud intelligunt. Idem dicendum de apostatis. quia hi sunt hæretici & aliquid ampliùs.

51 — *Item eorum fautores ac filij. c. 2. de hæreticis.*

CONCLVS. II. Idem dicendum de fautoribus & receptoribus hæreticorũ, eorũque filiis vsque ad secundam generationẽ. Ita habetur *c.* 2. §. *Hæreticis, citato.* Hæc intellige de iis qui fauent hæreticis formaliter sumptis, siue qua tales sunt. Nã si quis hæreticum domi reciperet, quia pauper, aut frater ipsius est, & ei faueret in re aliqua iusta nullo modo spectãte ad hæresin, nullã pœnã incurreret, cùm in eo benè faceret. Hoc autem ius per *cap. Statutum* 15. *eodem tit.* limitatur primò, vt illa cõstitutio circa descendentes per lineam fæmineam solùm habeat locũ in prima generatione: in 2. verò solùm respectu eorũ, qui per lineam masculinam descendunt. Item vt non habeat locum respectu filiorum, quorũ parentes hæretici ante mortem Ecclesiæ reconciliati, ac catholici mortui sunt. Ab hac 2. exceptione aliqui eximũt eos, quorum parentes ob hæresin damnati, supplicio affecti sunt. Horum enim filios, quantumcumque illi catholicè mortui sint volũt esse irregulares. Sed textus absolutè loquitur. quare alij sentiũt eos non esse irregulares. Quod credo verius quãdo filios nulla maneret infamia: vt facilè cõtingit in locis hæresi valdè infectis. Ita *P. Henriquez. lib.* 14. *c.* 5. *n.* 4. citans Simanchas, Nauarr. & Roas. Addũt his aliqui schismaticos, sed loquẽdo de iis, qui non sunt simul hæretici, id nõ probãt.

Henriquez. Simanchas. Nauar. Roas.

52 — *Episcopus dispenset cum clerico ab hæresi conuerso vt in Ordine ministret. Suarez. c. Saluberrimum.*

Difficultas autem hîc est primò, an clerici conuersi ab hæresi sine vlla dispensatione possint in perceptis antè Ordinibus ministrare? Quidam id affirmant; alij verò volunt eos indigere dispensatione Episcopi. Ita *Suarez. disp.* 43. *sect.* 1. *n.* 6. quod credo verius, præsertim respectu eorum, qui publicè fuerunt hæretici. Nullo enim modo decet, hos sine vlla Episcopi approbatione ad suum officium admitti. Et satis colligitur ex *cap. Saluberrimum, citato.* Vbi dicitur eos debere habere pro beneficio quòd possint in suo Ordine permanerẽ. Vbi significatur eos ad hoc opus habere aliquo beneficio, siue dispensatione. Addit *Suarez. suprà*, ne quidem Episcopum cum talibus dispensare posse, vt sacerdotio fungantur.

Excipe sacerdotium.

53 — II. Difficultas est, an filij nati ex parente Catholico, qui postea in hæresin incidit, & in ea mortuus est, sint irregulares? Quidam id affirmant. quia tales sunt verè filij hæreticorum. Contrarium tenet P. Henriquez suprà citans Diaz, Gomez, Simanchas, Perez, & alios, quos etiam sequitur *P. Lessius de iustit. c.* 34. *n.* 121. Probatur primò. Quia secundùm omnes, vt fautores hæreticorum, hanc pœnam incurrant, debent fauere hæreticis formaliter sumptis, vt notaui suprà. Ergo similiter vt eorum filij eam incurrant, debent esse formaliter filij hæreticorum, siue nati ex iis dum essent hæretici.

Nati ante parentis hæresim non sunt irregulares. Henriquez. Diaz. Gomez. Simanchas. Perez. Lessius.

Probatur 2. Quia filij innocentes numquam solent puniri ob delictum paternum, nisi in bonis quæ tunc dependentes à patre delinquente, & quasi per eum possident: non autem in iis, quæ dum pater delinquit vt sua, & omnino independenter à patre possident.

In quibus possit puniri filius ob crimẽ paternum.

54 — Hinc quantumcumque pater ob grauissima crimina condemnetur, nunquam filius innocens potest instè priuari bonis castrensibus, aut vllis aliis, quæ iam omnino habet propria, sed solùm iis quæ à patre post commissum crimen accepit, aut accepturus est. Quia pœna non potest comprehendere, nisi suos auctores, ideoque filius non potest puniri in patre, nisi quatenus secundùm se, aut aliqua sua bona adhuc in eo continetur. Cùm igitur filius iam natus ante hæresin patris, possideat ius ac habilitatem ad Ordines suscipiendos tanquam proprium bonum, & vt persona omnino distincta ac independens à patre; non potest iis priuari ob crimen patris subsequens.

Probatur 3. Quia aliàs filius quamdiu parentes viuerent, penderet semper ab eorum voluntate ad hanc pœnam incurrendam: atque ita si subdiaconi parens laberetur in hæresin, in eáque moreretur, ille nunquam posset ad vllum beneficium, aut vlteriorem Ordinem admitti. quod sanè ei esset durissimum. Imò sequeretur iam factum presbyterum sine dispensatione non posse admitti ad celebrandum, aliaúe sacerdotalia officia obeunda; quia hæc officia publica sunt.

55 — *Suspecti hæreseos an sint irregulares.*

Nota, quosdam hanc pœnam extendere ad eos, qui de hæresi suspecti sunt. Sed veriùs diceretur Prælatos prohiberi hos ordinare, donec sufficienter se purgarint, quatenus scilicet illi non possunt hos ordinare, donec ipsis satis cõstiterit, eos nõ esse indignos, & cõsequẽter eos verè esse catholicos: statim autem atque hoc sufficienter probatũ est, sine vlla dispensatione ordinari possunt. Ex quo patet non fuisse verè irregulares.

Simili modo Neophyti, siue recenter ad fidem conuersi dicuntur irregulares, donec post susceptum baptismum suam fidem ac morum probitatem sufficienter Ecclesiæ probarint. quando autem hoc fecerint, Episcopi est iudicare. Quare etiam hi impropriè dicuntur irregulares.

aut etiam neophyti.

56 — *Iure infames. Iuris infamia duplex.*

CONCLVS. III. Qui iure infames sunt, sunt etiam irregulares, *c. Infames* 6. *q.* 1.

Nota, iuris infamiam dupliciter incurri. Primò per sententiã iudicis infamiam inurentis. Secundò, per cõmissionem criminis, cui à iure infamia annexa est quando illud publicũ est. Huiusmodi autem crimina sunt, periurium in iudicio, simonia, sodomia, improbum fœnus in quo vsuræ vsuratum exiguntur, sacrilegium, duellum, hæresis, eiúsque fauor, crimen læsæ Maiestatis, persecutio

Quibus criminibus annexa.

hostilis Cardinalium. Imò duo vltima committentium filij, atque etiam nepotes descendentes per lineam masculinam sunt infames, *c. Felicis, de pœnis in 6. & l. Quisquis §. Filius C. ad legem Iuliam.* Vide *Siluest. v. Infamia n. 8. & 9.* Permanet autem hæc infamia & consequenter irregularitas etiam peracta pœnitentia.

c. Felicis. l. Quisquis. Siluester.

Nota, hæc crimina debere esse publica, vt cum aliis docet *Nauar. c. 27. n. 248.* Et habetur expresse *c. vlt. de temporibus ordinandorum.* Et ratio est, quia crimen occultum nun parit infamiam.

Nauar. c. vlt. de temporibus.

57 Non omnis infamia inducit irregularitatem.

CONCLVS. III. Veriùs est alia crimina, quæ iuris infamiam nũ habent annexam, non inducere irregularitatẽ, etsi quia publica sunt, suos auctores infament: sed tantùm inducunt aliquod impedimentũ ob indecentiam, ob quam tales *c. vlt. de tempor. ordinandor.* prohibentur ordinari, donec per pœnitentiã infamiam eluerint. quare hac posita omne impedimẽtum tollitur, vt ex cap. citato patet, & fatetur *Nauar. c. 27. n. 204.* quare hoc impedimeotum impropriè dicitur irregularitas.

Nauar.

DVBIVM VIII.

De irregularitate prouenente ex homicidio aut mutilatione voluntaria.

58 Homicidium quadruplex.

NOta, homicidiũ posse esse quadruplex. Primò voluntarium, quod tunc solum tale dicitur, quãdu aliquis iniuste aliquid facit, aut cum intentione alterũ occidendi, aut quod claré videt esse tale, ex quo moraliter certò alterius mors debeat sequi. Et hoc solùm propriè dicitur homicidiũ. Secundò casuale, quando quis alteri præter intentioõe est causa mortis. Tertiò necessariũ, vt quod fit causa defensionis sui ipsius, aut rerũ suarum. Quartò legitimum, quod fit seruato ordine iuris. hoc autẽ dubio agemus de homicidio volũtariu. Similiter quadruplex est mutilatio, pro qua

59 Nota 2. quoad incurrendam irregularitatem, eandem planè esse rationem mutilationis & occisionis, nisi quòd in mutilatione voluntaria occulta Episcopus dispensare possit; non tamen in tali homicidio: vt patet ex *Trid. sess. 14. c. 6. de refor.*

Trident.

Occidens ante batismum non est irregularis. c. Si quis.

Nota 3. vt quis per homicidium quocumque modo factum incurrat irregularitatem, debere id fecisse post baptismum susceptum: vt cõmuniter DD. apertè colligunt ex *c. Si quis viduã d. 50.* Nihil autem refert an occisus fuerit baptizatus nec ne.

60 Nec qui solũ conatur occidere.

CONCLVS. I. Nullus conatus occidendi per se, vel alium adhibitus sufficit ad inducendam irregularitatem, nisi mors aut mutilatio de facto sequatur. Patet, quia illa solùm est posita pro iis qui occidunt, aut mutilant; vt patet ex Iuribus: nullus autem quantumcumque conetur occidere, potest verè dici occidisse nisi mors sequatur. Idemque dicendum de mutilatione.

Auila.

Hinc P. *Auila hic disp. 6. sect. 3. dub. 4. concl. 2.* cum aliis infert nõ esse irregularẽ illum, qui alium lethaliter vulnerauit, si statim ex alio casu (v. c. tormento discerptus) ita subitò occidatur, vt ratione vulneris prioris nullo modo citiùs moriatur. Secùs autẽ esse si ideo citiùs moriatur. quia in hoc casu alter influit in ipsius occisionẽ; in priore verò nõ. Posset quis fortè ab hac cõclusione excipere mandantem aliquem occidi per assasinos: quia talis incurrit ipso facto excommunicatio-nis & depositionis sententiam, etiamsi mors secuta non fuerit. Sed hæc pœna iam non potest habere locum, cùm nulli iam sint assasini.

61 CONCLVS. II. Volũtarie aliquem occidens aut mutilãs est irregularis. Patet ex toto tit. de homicidio. Nota, ad hanc irregularitatem nõ sufficere grauem vulnerationem cũ multa sanguinis effusione, aut deformitate secuta, nisi sequatur mors aut mutilatio, quæ significat mẽbri alicuius abscissionem. Quare nõ sufficit aliquem ita vulnerare, vt aliquod membrũ ei reddatur inutile nisi abscindatur, aut saltẽ ita tractetur, vt plane moriatur, & abscindi debeat. Vide *Nauar. c. 27. n. 223. Soto l. 5. de iustit. q. 1. a. 1. Suarem disp. 44. sect. 2. num. 6. Henriquez l. 14. c. 8. n. 4. Auila p. 7. disp. 5. sect. 1. dub. 2.*

Nauar. Soto. Suarez. Henriquez. Auila.

Difficultas autem est quid nomine membri hic intelligatur. *Soto supra* cum *Caiet 2. 2. q. 65.* & quidam alij, docent hic dici membrum omnem partem corporis quæ specialem aliquam habet cooperationem cum membro principali. Hinc quidam inferunt ad irregularitatem sufficere, vt quis alteri digitum aut auriculam amputet, Ratio eorum est. quia membrum dicitur omnis illa pars hominis ex qua corpus organicum ita constat, vt ea sublata non dicatur integrum.

62 Soto. Caietan.

63 Membrum quid sit.

CONCLVS. III. Probabilius est membrum solùm dici eam partem corporis, quæ per se habet aliquod distinctum officium in corpore, qualis est manus, pes, &c. Atqui ita digiti non sunt membra, sed partes membri, idemque de auribus, naso, &c. Ita *Nauar. c. 27. n. 206. Couar. Clem. Si furiosus, de homicidio p. 3. §. 8.* P. *Auila p. 7. disp. 5. dub. 1.* P. *Henriquez l. 14 c. 8. n. 1.* & communiter Canonistæ, vt docet P. *Suarez disp. 44. sect. 2. nu. 6.*

Nauar. Couar. Auila. Henriquez. Canonistæ. Suarez. 1 Cor. 12.

Probatur 1. Quia 1. ad Cor. 12. de membris dicitur. *Omnia autem non eundem actum habent.* Vbi significatur membrum dici quod habet distinctum officium. Secundò, quia in iure qui vnum alterumúe digitum amiserunt, non dicuntur mutili, sed debilitati, *c. 2. de clerico ægrotante:* vbi sacerdos cui abscissa erat media palma cum duobus digitis, dicitur debilitatus & habere membrum deformatum. Quibus clarè innuitur digitos non esse propriè membra, alias non debuisset dici habere membrum deformatum; sed membra aliqua amisisse, & mutilatus esse, sicut de eo, qui manum amiserat, dicitur *c. Exposuisti 6. de corpore vitiatis.* Tertiò, quia in altera sententia difficillimum est videre, quid dicatur membrum; quid non. Nam eius definitio tam conuenit parti vnius digiti, quàm integro; cùm tamen nemo dicat, eum esse irregularem, qui partem digiti alicui amputauit. Cùm igitur nostra sententia sit conformior modo loquendi ipsius Iuris, atque etiam mitior in re præsertim odiosa, amplectenda est.

c. 2. de clerico. c. Exposuisti.

64 Irregularis est sponte sibi partem digiti amputans, &c.

CONCLVS. IV. Qui sibi sponte notabilem partem digiti abscindit, aut seipsum castrat, aut castrari permittit, est irregularis. Secùs si ex necessitate vim patiens, aut morbi depellendi causa hæc patiatur. Habetur expressè *c. 4. 5. 6. 7. 8. 9. d. 55.* Ex quo patet aliquem faciliùs fieri irregularem seipsum lædendo, quàm si alium lædat.

Procurans abortum.

CONCLVS. V. Procurans abortum post animationem fœtus, est irregularis. Secùs est si id ante animationẽ fiat, quia tunc nõ committitur homicidium, *c. Sicut ex literarum. 20. de homicidio.*

c. Sicut

CON

65 CONCLVS. VI. Ponens sponte causam ex qua videt alteri mortem secuturam, v. c. dando ei venenum, &c. fit irregularis, quantumcumque ante alterius mortem facti pœniteat, & conetur eam impedire, si mors de facto sequatur, quia verè est homicida; vt omnes fatentur.

Mandans, cōsulens, &c. c. Si quis.

CONCLVS. VII. Idem secundùm omnes dicendum de iis qui mandando, consulendo, incitando, animando occisorem, aut simili ratione sunt causa mutilationis aut homicidij, *c. Si quis viduam d.* 50.

Quis dicatur mortis causa.

Vbi Nota 1. Eum omnem horum dici causam, qui de facto in ea influit, animum percussoris aliquo ex dictis modis permouendo, vt scelus patret, aut etiam arma ei, aliudúe auxilium ad hoc præbendo: etiamsi aliàs nihilominus scelus esset patrandum. Vide *Lessium de iustit. c.* 13. *dub.* 2. *nu.* 3.

Lessius. Quid de reuocante consilium.

Nota 2. Doctores hìc variè disputare, vtrùm mandans vel consulens occisionem, ea secuta fit irregularis, si mandatum aut consilium priùs reuocauit. Sed hæc in simili satis discussi *disp.* 14. dub. 15. n. 176. agens de mandante percussionem clerici, an reuocans mandatum ante factum, ea secuta sit excommunicatus. Est enim eadem in vtroque ratio.

66 Huius occasione disputant hìc Doctores, an mandans aut suadens Petro, v. c. vt alium occidat, fit irregularis, si ipse Petrus occidatur, aut mutiletur? Quidam quos tacito nomine citat *Suarez disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 18. id absolutè negant. *Siluest.* verò *v. Homicidium* 1. *q.* 7. *v. Quintum. Nauar. c.* 27. *num.* 233. cum quibusdam aliis id absolute affirmant, pro quo sit

Suarez. Siluester. Nauar.

Quid si aggressor pereat?

CONCLVS. VIII. Certum est talem non incurrere irregularitatem statutam pro homicidio voluntario, nisi fortè hoc Petro suaderet ea intentione vt occideretur, sciens probabiliter hoc futurum, quia aliàs mors Petri non potest ei dici directè voluntaria, cùm omnino contra eius voluntatem accidat.

67 CONCLVS. IX. Si mandans aut suasor poterat facile cogitare ex illo facto Petro imminere periculum mortis, aut mutilationis (vt communiter fit quando homicidium aperta vi committendum est) his secutis ille contrahit irregularitatem ex homicidio casuali. Est ferè communis. Quia tunc mors Petri est alteri indirectè voluntaria in causa, ipséque ad eam cooperatur. Idemque dicendum de iis omnibus, qui alteri sunt causa cur eum peccato exponat se probabili periculo vitæ, si hic de facto in eo pereat. Quia sicut hic est verus sui homicida, hoc faciens; ita etiam illi qui hoc ei suadent. Secus est de iis qui alicui suadent, vt exponat se periculo vitæ, quando hoc cum virtute facere potest pugnando fortiter in iusto bello, aut simili ratione. quia sicut hic tunc non est occisor sui; ita nec illi.

Suadentes alicui vt se periculo exponat an fiat irregulares.

68 CONCLVS. X. Qui suadet alicui alium occidere eo modo iisque circumstantiis, quibus inuasori nullum probabile imminet periculum, vt si suadeat hoc clam ex loco tuto facere, aut dato veneno, ita vt nemo id scire possit, & alter habeat facultatem id facile ita faciendi: si hic casu occidatur, alter non fit irregularis: quia illius mors huic nullo modo potest dici voluntaria, cùm nullo modo potuerit eam præuidere. Nemo autem incurrit irregularitatem ob homicidium, nisi hoc ei fit aliqua ratione voluntarium. Ita cum Innocentio & Hostiensi *Aula* 7. *p. disp.* 6. *sect.* 2. *dub.* 5. *concl.* 4.

Innocent. Hostiensis. Aula.

69 CONCLVS. XI. Qui volenti occidere, cùm hoc aliter nequit, impedire, suadet vt potiùs mutilet, non est irregularis, quia nec peccat, nec deficit in lenitate, sed hanc potiùs exercet. Ita *Suarez disp.* 45. *sect.* 3. *n.* 2. Idem dicendum de eo qui reo lenta duráque morte plectendo, à iudice impetrat celeriorem ac faciliorem, v. c. vt potiùs plectatur capite, quàm agatur in rotam, quia hic potiùs est abundantia, quàm defectus lenitatis.

Suarez. Leniorem mortem alicui impetrās non est irregularis.

70 CONCLVS. XII. Quando multi aut certo consilio, aut etiam subitò coorta rixa simul vnum aggrediuntur, si hic occidatur, omnes sunt irregulares, etsi ille vnico vulnere à certa persona inflicto occidatur. Quia hi omnes ad mortem ipsius verè sunt cooperati, partim sua ope animando occisorem, partim impediendo ne alter posset se defendere.

Multi vnum occidentes sunt irregulares.

Secùs est de eo, qui alicui vulnus non lethale inflixit, quem alij postea superuenientes occidunt. Et hic est casus, *cap. Significasti* 18. *de homicidio*. Quæ decisio vera est etiam quando prius vulnus fuit causa cur læsus fuerit ab aliis occisus, impediendo eum ne tam facilè posset fugere. Quia tunc prior percutiens non potest dici causa, sed solùm occasio mortis alterius, nisi dum hoc vulnus infligebat, potuit facilè præuidere læsum hac occasione occidendum.

Contrà verò qui lethaliter vulneratum adhuc paululum vulnerando ei est causa cur citiùs moriatur, est verè mortis ipsius causa, atque adeò irregularis. Idemque dicendum in priore casu, quando dubium est an prius vulnus fuerit lethale, vt patet ex *cap. Significasti, citato*. Excipe casum quo vltimi percussores læsum ea ratione occidissent, vt certum sit prius vulnus nihil planè iuuisse ad mortem accelerandam. Vide dicta n. 60.

Est irregularis qui alteri est causa cur citius moriatur.

c. Significasti.

71 CONCLVS. XIII. Est satis probabile eum fieri irregularem, qui desinit impedire occisionem aut mutilationem eius, cui hìc & nunc ad hoc faciendum ex iustitia obligatur. Primò, quia est communis sententia DD. quæ hac in re magni facienda est. Secundò, quia talis est verè causa mortis alterius, quia subtraxit ei rem suam, ipsi ad vitam tuendam hìc & nunc necessariam, scilicet auxilium suum et iustitia ipsi debitum. Sicut si quis alicui subtraheret panem ad vitam sustentandam hìc & nunc omnino necessarium, esset ei vera causa mortis, ac homicida. Hoc tamen homicidium iudicandum est casuale; nisi alter ideò opem suam subtraxit, vt ille occideretur. Imò si id fecerit ex iusto aliquo timore, facilè posset ab hac irregularitate excusari. Quinam autem teneantur ex iustitia alterum defendere, vide *P. Lessium de iustit. c.* 9. *dub.* 15. *num.* 94.

Non impediens occisionem quando fit irregularis.

Lessius.

72 Extendunt hæc aliqui ad eos qui desinunt homicidium impedire, quando ad hoc ex sola caritate tenentur, præsertim quando id videntes in hoc consentiunt. Sed nisi ipsi aliquo externo signo occisorem animādo aliqua ratione in occisionem influant; contrarium absolutè dicendum est cum communiore sententia, quia hæc irregularitas solùm statuta est in eos qui in occisionem

 aliquo

aliquo modo influunt. Habentur hæc expressè decisa *c. vlt.* 23. *q.* 8. Idem ob eandem rationem dicendum de eo qui homicidium eo nullo modo cooperante ipsius causa factum, postea ratum habet. quia nullo modo potest dici ipsius voluntaria esse causa.

Quando ratihabitio retrotrahatur. Dices, ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur, vt dicitur *regula* 10. *iuris* in 6. Respondeo, Hoc solum verum esse in iis quæ pendent à voluntate retrotrahentis, vt fit in contractibus, gratiæ concessionibus, & similibus: aut saltem in iis casibus, in quibus Ius hoc expressit: vt accidit in ratam habente percussionem clerici suo nomine factam, *c. Cum quis* 23. *de sent. excomm. in* 6. neutrum autem in hoc præsenti casu contingit. Nam homicidium iam commissum nullo modo pendet à ratihabitione, quæ postea ponitur; nec vllum est ius quod talem irregularitatem statuat.

c. Cùm quis.

DVBIVM IX.

Vtrùm aliquis fiat irregularis si alium casu præter intentionem, aut ob suam suorúmve defensionem occidat?

73 Quid sit homicidium casuale. NOta primò, homicidium casuale dici, quod ex aliquo facto præter operantis intentionem sequitur, vt si iaculans in feram casu occidat hominem.

Vt inducat irregularitatem requirit culpam mortalem. c. vlt. de homicid. Nota secundò, hac in re constare primò, eum qui etiam præter intentionem occidit hominem ex culpa lata, siue peccando mortaliter in negligentia cauendi eum casum, fieri irregularem, vt patet ex *cap. vlt. de homicidio in* 6. & communiter omnes fatentur. Addunt aliqui sufficere culpam leuem sed non probant. Cùm enim hæc irregularitas sit pœnalis (alioquin nullam culpam requireret) atque adeò sit pœna grauis culpam mortalem requirit. Et videtur hoc expressè definitum *c. Quæsitum* 7. *de pœnitentiis.* Vbi definitur, parentes secum dormientes infantes noctu inter dormiendum opprimentes, non esse irregulares, etsi hoc aliqua eorum incuria quæ pœnitentiam mereatur euenerit, nisi ea negligentia fuerit studiosa. quod verbum apertè significat eam negligentiam saltem debere esse latam, siue continere culpam mortalem.

c. Quæsitum.

Secundò, eum qui dando operam rei licitæ omnino casu, aut saltem sine lata culpa aliquem occidit, non fieri irregularem; vt patet ex multis capitulis tit. de homicidio. Idemque dicendum secundùm omnes de eo, qui cum moderamine iustæ tutelæ aliquem occidit pro defensione suæ vitæ: vt patet ex *clementina, Si furiosus, de homicidio.* Quis autem hanc moderationem aut seruare aut excedere dicendus sit, vide *P. Lessium de iustit. cap.* 9. *dub.* 8.

Clem. Si furiosus. Lessius.

74 Addunt aliqui hoc esse verum, etiamsi occidens alteri dedisset occasionem se inuadendi. v. c. adulterando cum eius vxore, aut similem iniuriam ei inferendo, quæ ipsum incitasset, vt se inuaderet, generatimque dicunt talem non fieri irregularem, modò postea inuasus non potuerit aliter seruare vitam, quàm occidendo. Ita *Soto l.* 5. *de iustit. q.* 1. *a.* 9. *col.* 5. *Nauarra l.* 2. *de restitut. c.* 3. *p.* 3. *dub.* 14. *Siluester v. Homicidium* 3. *q.* 4. & alij.

Soto. Nauar. Siluest. Nauar.

Contrà verò *Nauarrus c.* 15. *n.* 7. *& c.* 27. *n.* 238. cum quibusdam aliis generatim dicit talem fieri irregularem.

Quando fiat irregularis occidens inuasorem, cui priùs iniuriam intulit. Sed media sententia tenenda est, scilicet talem fieri irregularem, quando potuit antè præuidisse ex tali occasione se futurum in mortali periculo aut occumbendi, aut occidendi. Secus autem esse quando omnino sibi persuadebat nullum tale periculum hîc & nûc subesse. quia in priore casu homicidiũ fuit ei voluntarium in causa: secùs autem in secundo. Ita *Suarez. disp.* 46. *sect.* 1. *n.* 12.

Suarez. 75 His positis duæ hic sunt præcipuè difficultates. Prima est, vtrùm dans operam rei illicitæ fiat irregularis, si casu omnino aliquem occidat, etiamsi omnem diligentiam adhibuerit ne hoc accidat?

Caietan. Siluester. Quidam id generatim affirmant. Ita *Caiet* 2. 2. *q.* 64. *a.* 9. *Siluester v. Homicidium* 2. *n.* 2. & alij. Præcipuum eorum fundamentum est, quia multa Iura dicunt eos huiusmodi casus non esse irregulares eos, qui dant operam rei licitæ. Ergo sunt irregulares, si dent operam rei illicitæ.

Sed hoc fundamentum nihil probat, vt infrà ostendam. Et hæc sententia inuoluit plurima absurda, v. c. eum fore irregularem, qui furandi causa murum conscendens, & ex eo decidens, alium casu transeuntem occideret. & multa alia similia, quæ absurda sunt, nec ab alijs auctoribus admittentur.

76 Alij igitur hoc limitant, vt solùm habeat locum quando occisor dabat operam rei ipsi prohibitę ob periculum occisionis, quod communiter tali operi coniunctum est. Ita *Nauar. c.* 27. *n.* 237. cum multis aliis. Sed tam hic, quam quidam alij, nec in suis principiis, nec in exẽplis adferendis satis sibi constant, vt facilè patebit legenti. Fundamenta huius sententiæ infrà ostendemus.

Nauar.

77 Secunda difficultas est, vtrùm cum moderatione iustæ tutelæ ob defensionem sui honoris, aut bonorum magni momenti, aut vitæ proximi alium occidens, fiat irregularis: *Nauar. c.* 27. *n.* 237. *Siluest. v. Homicidium* 1. *n.* 13. & quidam alij, aiunt talem esse irregularem. Probant id aliqui, quia talis occidendo peccat; cùm non liceat priuatò alium occidere, nisi ob defensionem vitæ propriæ. Sed hoc falsum esse patet ex *cap. Dilectio* 6. *de sentent. excommun. in* 6. Et pulchrè docet *P. Lessius de iustit. c* 9. *dub.* 11. 12. 13. Alij igitur id probant quia Ius generatim dicit esse irregulares, quicũque aliũ occidunt, solũque excipit eum, qui id facit ob defensionem propriæ vitæ, *clement. Si furiosus.*

Nauar. Siluester. c. Dilectio. Lessius. Clem. Si furiosus.

78 Sed hi sumunt quod probandum est. Nullum enim Ius ita generatim statuit esse irregularem eum, qui quacumque ratione alium occidit: sed eum qui id facit aut cum peccato mortali; aut omninò voluntariè, vt accidit in iudice, eiusque ministris, qui voluntariè ea officia obeunt, & consequenter voluntariè reos morti addicunt.

79 Clem. Si furiosus. Nec *clementina, Si furiosus* facit aliquam exceptionem à priore regula, sed tantùm allatis aliquot exemplis ostendit Iura statuentia hanc irregularitatem, non esse intelligẽda de quouis quacunque ratione occidente, sed iuxta iam dicta, atque ostendit nos debere eos omnes casus excipere, in quibus similis ratio reperitur. Quia aliàs

omnino

omnino etiam innocenter ex inaduertentia inebriatur, ideoque omnino ratione destitutus, aut etiam alius omnino casu sine vlla sua culpa aliquem occidens, esset irregularis, quia hi in illa Clement. non excipiuntur: illud autem aperte falsum est. Adferunt etiam quędam alia Iura, quę n. 86. explicabo.

80. CONCLVS. I. Etsi ob Doctorum auctoritatem non sit improbabile, dantē operam rei prohibitæ quia periculosa est, si omnino casu aliquē occidat, fieri irregularem: probabilius tamē credo, talem numquam fieri irregularem, nisi ipsius actio hic & nunc ita sit periculosa, vt grauiter peccet cōtra ius naturæ præcisè ratione periculi occidendi cui hic & nunc ita operando se exponit. Ita *Emmanuel Sà v. Irregularitas ex deformitate.* Item Cano & Penna ac quidam alij apud *Salon to. 1. de iustit. q. 64. a 8. titulo, An qui adhibens,* &c. vbi etiam dicit hanc sententiam esse satis probabilem. Eandem tenet *P. Henriquez l. 14. c. 15. n. 1.* citans alios: multique recentiores viri doctissimi, eamque pro foro conscientiæ etiam tenet *P. Auila p. 7. disp. 6. sect. 1. dub. 16. Hinc sequitur.*

Omnino casu occidens dando operam rei illicitæ nō est irregularis.

Sà. Cano Penna. Salon. Henriquez. Auila. c. Is qui.

Probatur 1. Quia, vt habetur *c. Is qui 18. de sen. excom. in 6.* irregularitas nunquam incurritur, nisi in casibus iure expressis. Atqui nullo iure est expressum talem fieri irregularem extra casum à nobis expressum: ergo non fit irregularis.

81. Dices, illud satis colligi à contrario sensu, quia titulo de homicidio, multa Iura dicunt quosdam casu alium occidendo non fuisse irregulares, cùm dederint operam rei licitæ. Vt autem colligitur ex *c. Cum Apostolica 7. de his quæ fiunt à Prelatis*; vbi Pōtifex à contrario sensu argumentatur, & ex *l. 1. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio.* & docet *Nauar. l. 3. cons. tit. de donat. cons. 5. n. 3.* argumentum à contrario sensu in Iure est firmissimum, nisi contrarium sit alio iure expressum.

c. Cum Apostolica. l. 1. ff. de of. Nauar.

Quādo valeat argumentum à contrario sensu.

Sed contra primò, multi viri doctissimi negant argumentum à contrario sensu aliquid certò probare, nisi fortè ratione materiæ: vt quando per argumentum à contrario sensu pœna restringitur aut fauor infertur, qui ampliandus est. Alias si illud argumentum ratione formæ esset bonū, semper concluderet, atque adeò etiā in casu quo lex saltem præcedēs contrarium statueret, multaque absurda sequerentur. Nam vel in hac ipsa materia sequeretur, omnes quacumque ratione dātes operā rei illicitæ, fieri irregulares, si casu alteri essent causa mortis: nam Iura citata non distinguunt inter dantem operam rei illicitæ ob hanc vel illam causam, sed simpliciter dicunt, nō esse irregularē dantem operā rei licitæ, cui contrariatur quæuis res quauis ratione illicita.

Ad Iura citata, nego id ex iis colligi. nam illa non argumentantur à contrario sensu, quia lex citata solùm dicit, ex eo quòd aliquid alicui speciatim concedatur, benè inferri tam hoc quam alia similia sine tali concessione esse illicita, quia quæ per se licita sunt, frustra speciatim conceduntur. Item Pontifex dicto capite solùm ex eo quòd Concilium Later. vetet ne Religiosi de manu laici decimas accipiant sine consensu Episcopi, dicit inuiti hoc iis cum consensu Episcopi licere: quia scilicet frustra aliquid prohiberetur fieri sine certa cōditione, sine quidem cum ea id liceret; præsertim cùm prohibitio, vtpote odiosa & naturalem libertatem restringens, non debeat vltra proprietatem verborum extendi.

81. 2. Quia contrariū videtur satis iure expressum. 1. Quia *c. Is qui, citato,* dicitur neminem incurrere irregularitatē, nisi in casu iure expresso. Non potest autem dici in iure expressum, quod solùm à cōtrario sensu colligitur. 2. Quia *c. Quæsitum 7. de pœnit.* decernitur parētes aliqua sua incuria inter dormiendū opprimentes suos infantes secū dormientes non esse irregulares, nisi id graui eorū culpa (quæ ibi studiosa negligentia appellatur) accidat. cùm tamen supponantur eos hoc faciēdo peccare. quia dicūtur incurriam penitentia multandam committere. atque ita patet illos dare operā rei illicitæ, simul cum infantibus dormiēdo; idque non alia ratione, quàm quia erat periculū occidendi infantes, vt sæpe contingit, & ibi de facto cōtinebat, idque frequenter, vt videtur ibi supponi. Ex quibus clarè cōcluditur, posse aliquē dando operā rei illicitæ, quia periculosæ, etiā secuta inde alterius morte, nō esse irregularē.

Idem à contrario sensu (quod argumentum, vt ostendi, ad pœnas restringendas firmū est) apertè colligitur ex *c. vlt. de homicidio in 6.* vbi dicitur, eū qui mandat aliquē verberari, expressè prohibens ne occidatur vel mutiletur, irregularem effici, si mandatarius occidat, vel mutilet, *cùm in culpa sit, & hoc posse euenire debuerit cogitare.* Vbi Pōtifex rationē reddit irregularitatis, non quòd ille dabat operam rei illicitæ, sed quòd in culpa fuerit, non aduertendo hic & nunc esse mortale periculū, & quidē omnino proximū iniustæ occisionis: quia quantumcumque talis famulo mādabat, vt alterum verberaret citra occisionē, facilè tamen poterat aduertere, hoc nō fore in eius potestate, nisi fortè reperisset verberandum ligatum, ac impotentem se defendere. Nam hoc se defendente, necessariò suberat præsens periculum ne alterutter occideretur, aut mutilaretur. Quare à contrario sensu si non potuisset aduertere hic & nunc esse periculū, non fuisset irregularis. Ex quo patet hoc cap. immeritò contra nos citari.

83 Ad Iura igitur, ex quibus à contrario sensu argumentantur, Respōdeo, Pontificē in illis addere eiusmodi conditionem, vt relictis minùs certis, quod omnino certū erat definiret: vt in simili docet *Suarez disp. 46. sect. 1. n. 5.* Nec enim quouis loco debet quæuis definire. Vtrùm autem tales fuissent irregulares, si dedissent operā rei illicitæ, relinquit Doctorib. colligendū, aut ex ratione ob quā fertur irregularitas; aut ex aliis iuribus, vt ex *c. Quæsitū citato,* ex *c. Ad aures 7. de ætate & qualitate ordinandorū.* Vbi Pōtifex à medico, qui multis putans esse causa salutis, fuerat causa mortis, interrogatus an posset sacris initiari, respondet absolutè in hac re videndū esse, vtrùm conscientia ipsum remordeat, quòd scilicet temerè dederit medicinas periculosas, quæ mortē causarint. nihil distinguēdo an dederit operā rei licitæ, necne. Imò cùm iste fuerit canonicus, videtur dedisse operā rei illicitæ passim fungēdo opera medici cū aliquo, vt patet, periculo ægrotātiū. quod clericis non licet, & tamē decernitur non esse irregularis, nisi cum conscientia remordeat, quòd scilicet alicui culpabiliter fuerit causa mortis.

c. Illud.

c. Quæsitum. c. Ad aures.

84. Probatur concl. 2. Quia canones non statuunt hanc irregularitatem, nisi ob homicidiu aliquo modo voluntarium (quia aliàs nulla esset ratio cur furiosi, dormientes, dantes operam rei licitæ, & casu aliquem occidentes, non sint irregulares, quàm quia hoc ns nó est voluntarium.) Atqui ei qui talem adhibet inter operandum, quantumcumque aliàs illicitè, diligentiam, vt hic & nunc nullo modo possit suspicari subesse periculum occidendi, mors casu secuta non potest dici voluntaria: ergo nec ipse erit irregularis.

Nemo fit irregularis ex homicidio ipsi nullo modo voluntario.

Dicés, tali homicidium esse voluntarium, quia facit rem ex qua sæpe pò ſsequi alterius mors. Sed contra, non sufficit quòd ex hac re in genere natum sit sequi homicidium; sed quòd hic & nunc natum sit sequi spectatis omnibus circumstantiis, quæ humanitus spectari possunt. Quòd si his omnibus spectatis non appareat actio & nunc periculosa, nullo modo potest huic operanti imputari mors casu secuta, aut dici voluntaria. Et hunc casum nos ponimus. Idemque dicédum quando subest quidem periculum mortis, sed nulla ratione insinuosa: Vt quando aliàs necessariò morituro adhibetur à perito medicina periculosa, cum probabili spe salutis, qua tamen de facto mors nonnihil acceleretur. Nec enim hæc occisio vlla ratione potest dici voluntaria ei, qui necessitate quadam adigitur, vt eius periculo se exponat, & aliàs omnes medici irregulares essent.

85. Dices secundò, posse Ecclesiam tales actiones, vel omnibus, vel quibusdam personis prohibere, idque adiuncta pœna irregularitatis, si mors quocumque casu sequatur. Respondeo, Etsi talis irregularitatis esset statuta, hanc non fore homicidij, quod aduersarij tamen asserunt, sed alterius criminis; cùm homicidium verè non committatur.

Dicunt aliqui dici homicidij, quia non imponitur nisi hoc secuto. Sed contra, sic si statueretur irregularitas fornicanti in aliqua domo casu quo eodem die aliquis in ea ipso omnino inscio occideretur: qui hoc casu fornicaretur, cótraheret irregularitatem homicidij. quod videtur ridiculum. Respondeo secundò, Non sufficere posse talem ferri irregularitatem, nisi de facto feratur. quod nullo iure probatur: cùm potius contrarium ex iure colligatur, vt iam satis ostendi.

Præter Iura quibus à contrario argumentantur, solét duo alia capita adferri, scilicet *vltimum de homicidio in 6.* quod iam ostendimus nobis apertè fauere: & *c. Tua nos. 19. de homicidio* Vbi agitur de monacho, qui tumorem in guttere mulieris sanandi causa secuerat. quæ paulo pòst contra eius præceptum ad messem egressa, vi venti & laboris rupto vulnere, multo emisso sanguine mortua est: dicitque Pontifex, talem si peritus erat chirurgiæ, debitamque diligentiam adhibuit, non ita improbandum, quin peracta pœnitétia possit cum eo misericorditer agi, vt valeat diuina celebrare. Sed hoc caput pro illis nihil, pro nobis aliquid probat: Primò, quia vt irregularitas dicatur iure expressa (quod tamen requiritur vt ea incurratur) non sufficit, quòd ex eo possit obscurè colligi, vt Suarez sæpe testatur, & per se patet ex vi, & communi acceptione verbi *expressa.* Secundò, quia si hoc caput aliquid contra nos probaret, etiam probaret esse irregularé, qui alteri leuissimum vulnus inflixisset, si chirurgus tale apponeret emplastrũ. quod alteri mortem aut mutilationẽ causaret: aut si ipsius labore vel casu vulnus ita exasperaret, vt mors sequeretur. quod tamen nemo dixerit. Et videtur apertè repugnare *cap. Exhibita 22. de homicidio.* Sequela probatur. quia mulier nullum incurrisset periculum, nisi labore & vento vulnus pertupisset contra alterius monitionem.

86. *c. Tua nos.*

Suarez.

c. Exhibita.

87. Quòd autem hoc Ius pro nobis faciat, probatur. quia Pontifex ait, talem posse celebrare, si peritus omnem diligentiam adhibuerit, & culpa mulieris mors acciderit: alioqui si imperitus aut negligens fuerit, ab altari admouendum. Claré indicans fore irregularem, si qua ratione sua temeritate fuerit causa mortis: alias non. Quare *Soto l. 5. de iustit. q. 1. a. 9.* ait illum monachum non fuisse irregularem.

Soto.

Nec refert quòd dicatur in eo, misericorditer cum eo agi: quia per hoc aut significatur pœnitentia, quæ ipsi ob vsurpatum officium prohibitũ erat iniungenda, posse contrahi, aut de rigore posse diutiùs ob eam culpam ab altari arceri. Similiter *cap. 1. de corpore vitiatis*, dicitur cum eo qui in duello partem digiti amiserat posse misericorditer agi, & peracta pœnitentia permitti ministrare; cum tamen talis præsertim ante Trident. non fuerit irregularis, vt ibidem apertè significatur. Et *c. 1. de clerico pugnante in duello* apertè significatur tales non incurrere vllam irregularitatem, aut Suspensionem: sed solùm de rigore iuris mereri vt deponantur; ita tamen vt in potestate Episcopi sit in hac re dispensare iis dictam pœnam non infligendo. Item *cap. vlt. de bigamis*, dicitur Episcopum posse dispensare vt possit fungi suo officio sacerdos, qui habuit plures concubinas, sicut cum notato de simplici fornicatione; cùm tamẽ neuter sit irregularis, aut propriè dicta dispensatione indigeat. Ex quibus patet multos sinẽ fundamento semper ex similibus inferre aliquem incurrisse irregularitatem.

Trid. ac. c. 1. de clerico.

Ex eo quòd in iure dicatur cũ aliquo misericorditer agi vt possit Ordiné exercere, non sequitur eum esse irregularé.

88. CONCLVS. II. Debet hæc culpa esse mortalis præcisè ratione periculi, cui occidens voluntariè se exponit. Quia ob hanc præcisè incurritur hęc irregularitas, quæ quando ob culpam fertur, requirit mortalem, cum sit grauis pœna. Secundò, quia aliàs actus in ratione homicidij esset nimis imperfectè voluntarius, & vix humanus ob imperfectam valdè aduertentiam, quæ ipsum veniale reddit. Colligitur apertè ex *cap. Quæsitum*, citato, & explic ito n. 82.

c. Quæsitum.

CONCLVS. III. Non est irregularis, qui cum moderamine iustæ tutelæ occidit alterum in defensionem innocentis præsertim sibi propinqui. Quia hæc occisio est omnino inculpata, & quodammodo necessaria, & consequenter inuoluntaria, vt benè probat *P. Lessius c. 9. de iustit. dub. 13.* quæ magis infrà probabuntur.

Occidens vt proximum,

Lessius.

CONCLVS. IV. Idem dicendum de occidente cum moderamine iustæ tutelæ conantem sibi pudicitiam, honorem, aut bona temporalia magni momenti eripere. Ita *Suarez. disp. 46. sect. 1.* cum aliis.

aut propria fortunas defendat, non est irregularis.

Suarez.

Probatur, quia id fit sine vlla culpa, vt docet *P. Lessius*

P. Lessium c.9. de iustit. dub. 11. & 12. Hæc autem irregularitas cùm sit pœnalis, non incurritur nisi ob culpam. Confirm. 1. Quia qui per iudicem ab aliquo sibi ablata repetit, nõ fit irregularis, etsi sciat illum ideo plectendum morte, vt patet ex *cap. Postulasti 21. de homicidio, & cap. 2. de homicidio in 6.* Atqui hic moraliter loquendo, non minùs est causa mortis quàm alter. ergo, &c. Ex quibus ita argumentor. Vel hæc irregularitas esset sic occidenti statuta propter culpam, & tunc nemo eam incurret, qui non peccat mortaliter, vt iam sæpe ostendi; vel ob defectum lenitatis, & tunc eam non minùs incurret is qui vt sua defenderet, furem accusando ei esset causa mortis (vt patet in iis qui aliam ob causam accusant) quàm qui eum per se cum iusta moderatione occideret. atqui ille non est irregularis, vt iam ostendi: ergo nec hic. Confir. secundò ex *c. Dilecto 6. de sent. excommunic. in 6.* Vbi approbatur factum Decani Aurelianensis, qui quendam Balium bona sua inuadentem armis repulerat. nec vlla fit mentio irregularitatis incursæ aut incurrendæ ratione homicidij probabiliter in illa pugna commissi: & redditur ratio, quia omnia iura permittunt vim vi repellere. Vnde clare patet defendentem sua bona vim vi repellere, & hoc etiam clericis permitti, & consequenter nulla irregularitate puniri.

c. Postulasti. c. 2. de homic. in 6.

c. Suscepimus. c. Significasti.

Nec his obstat quòd *c. Suscepimus 10. & c. Significasti 18. de homicidio*, dicuntur quidam irregulares, qui fures pro rebus suis seruandis occiderũt; quia excesserunt moderationem, cùm non fuerit vlla ratione necessaria occisio pro rebus seruandis, vt patet ex textu.

60. c. 2. de homic.

Hinc patet primò, quod dicitur *c. 2. de homicidio. Si te tuaq; liberando cuiusmodi diaboli membra interfecisti*; intelligendum disiunctiuè, *Te vel tua liberando*. Sicut quando *c. Verum, de iureiurando*, dicitur absoluendus à iuramento, qui id inuitus emisit pro vita & rebus seruandis; sufficit enim quòd id pro rebus seruandis emisit: & aliàs non liceret solam vitam defendere, nisi simul res impeteretur.

Patet secundò, quando aliquis iniquè inuadit aliquem nobilem, aut alium, qui sine notabili dedecore non potest fugere, si hic illum cum moderatione iustæ tutelæ occidat, non esse irregularem, etsi fugiendo possit certò mortem euadere. Quia cùm ad hoc eum tãta sua ignominia non teneatur, non peccat alterum ita occidendo. Secùs autem est in viro Ecclesiastico. Cùm enim hic sine vllo decore possit fugere, si hoc modo omnino credat se posse periculum euadere, ad hoc tenetur: & consequenter occidendo, aut mutilando peccat, & fit irregularis. Vide *Lessium de iustit. c. 9. dub. 12. & P. Suarem disp. 46. sect. 1. n. 5.* qui *ibidem n. 12.* benè docet eum qui per adulterium, aliamue grauem iniuriam alteri causam dedit se inuadendi, teneri fugere si sine notabili vitæ periculo possit. quia sibi imputare debet, quòd in fugiendo aliquam ignominiam subeat, cui suo scelere iustam occasionem dedit.

Lessius. Suarez.

DVBIVM X.

De irregularitate ob defectum lenitatis quæ à ministris iustitiæ aut militibus contrahitur.

91. Aliâs ad mortem condemnatus est irregularis. c. 1. d. 51. c. 2. Ne clerici in 6. c. 2. de homicid.

CONCLVS. I. Quicumque aliquẽ ad mortem condemnat, hac secuta fit irregularis; *c. 1. d. 51. c. 2. Ne clerici vel monachi in 6. c. 2. de homicidio in 6.* quibus locis hæc irregularitas non tam statuitur, quàm statuta supponitur.

Secùs de principe qui alteri causæ cognitionem committit, aut leges capitales condit.

Nota, hanc irregularitatem non incurrere Principem ciuilem aut Ecclesiasticum qui statuit iudices: aut alicui in genere, aut etiam in facto particulari committit cognitionem & iudicium criminis capitalis; secùs si committeret solam executionem sententiæ latæ, quia tunc directè iubetet occidi; nec etiam qui in genere iudices ad faciendam iustitiam hortatur, etiamsi sciat mortem reorum secuturam. Patet ex duobus capitibus citatis ex 6. multoque minùs eam incurrit, qui fert leges quibus statuitur certis criminibus pœna mortis. Similiter eam non incurrũt iudices Ecclesiastici qui degradatum, aut alium hæreseos condemnatum brachio sæculari tradunt; debent tamen pro eo intercedere, ne plectatur morte, non tam vt mortem impediant, quod sæpe sciunt licitè fieri non posse, quàm vt ostendant se ex parte sua eam non quærere, *c. Nouimus, de verborum significatione.*

aut qui tradit reum brachio sæculari.

c. Nouimus.

92. Qui efficaciter in mortem influunt sunt irregulares. c. 1. d. 51.

CONCLVS. II. Similiter morte secuta irregulares sunt, qui efficaciter in mortem rei directè influunt siue concurrendo ad sententiæ capitalis lationem, vel eius executionem, *c. 1. d. 51.* tales sunt accusatores, testes, aduocati in caussis criminalibus; item notarij sententiam dictantes, scribentes, recitantes; aut eidem subscribentes secùs est de famulis, qui eã excipiũt, quia nullã auctoritatem ipsi addunt, & consequenter nec in eam influunt. *Auila p. 7. disp. 5. sect. 2. dub. 1.* Item tortores & lictores physicè ad mortem concurrentes extruentes focum, quo viui comburendi sunt, & similes. Non tamẽ ij qui ligna, gladios, funes, &c. vendunt, quibus alios interficiendos sciunt, quia nimis remotè concurrunt, imò nec faber qui furcam erigit. Limitat hoc Auila sup. *Nisi erigeret pro aliquo in particulari*; putarem potius limitandum, nisi tanquã officialis iustitiæ ex officio id faciat; nam communis faber nimis remotè concurrit, imò multo remotiùs quàm Princeps, qui committit iudici exactionem particularis caussæ, quã scit esse capitalem, quem constat non esse irregularem. Idem dicendum de vendente tortori gladium, aut arma militi eunti ad bellum; multoque ampliùs de eo, qui comburendo impetraret mortem leuiorem & celeriorem, quia hic est potiùs abundantia quam defectus lenitatis.

Auila. Secus de iis qui remotè ad eam concurrunt.

Auila.

93. Accusans vt sua defendat non est irregularis.

Dixi, *qui directè sunt causa*, quia secùs est de iis, qui tantum indirectè sunt causa mortis; qualis est primò qui accusat eum à quo iniuriam passus est, aut in personas & bonis propriis, aut eorum qui ipsi commissi sunt, aut ita propinqui sunt, vt eorum iniuria cẽseatur ad ipsum pertinere; quales sunt parentes, filij, fratres, modò id faciat vt ablata recuperet, aut iniuriam imminentem auertat

c. 2. de homicid.

auertat, aut se suosque in posterum tutos præstet. Habetur expresse *c. 2. de homicid. in 6.* vbi præcipitur vt clerici protestentur se non petere iudicium sanguinis: quam protestatione etiam in laicis ita accusantibus requiri probabilius est. Nec refert quòd interiùs fortè desiderent vindictam, quia etsi desiderium hoc possit esse peccatum, tamen est impertinens ad hunc effectum, quamdiu exteriùs non ostenditur; quia nulla ratione influit in mortem rei. Vide *Suarem disp. 48. sect. 2. num. 4. 5.*

Suarez.

94. Secundò, idem dicendum de quouis accusante, quatenus hoc est hîc & nunc necessarium ne innocens graue damnũ incurrat, quia hîc est mera defensio innocentis cum moderatione iustæ tutelæ ex qua non incurritur irregularitas, vt dixi dub. 9. cõcl. 2. Distinguit verò *Suarez sup. num. 16.* inter accusantem in caussa propria & aliena, quòd ille non fiat irregularis, etsi aliter se posset præstare indemnem, & quamuis nullum in particulari immineat illi vlteriùs damnum, sed sufficit iniuriam esse illatã cum probabili præsumptione aliquãdo adhuc inferendam esse. Hic verò fiat, nisi accusatio sit omnino necessaria ad damnũ particulare auertendum: quia hic nõ aliter excusatur, quàm quia ad innocentem defendendum quodammodo cogitur inuitus accusare, ideò mors secuta potest reputari ipsi omnino inuoluntaria; alteri verò singulari legis priuilegio hæc accusatio absolute conceditur.

95. Tertiò, idem esset dicendum de aduocato & teste necessariis vt vtraque accusatio habeat debitum effectum, tum quia in his est eadem ratio; tum quia cui conceditur aliquid, censentur etiã concedi ea omnia, quæ ad hoc necessaria sunt ne concessio sit inutilis. Vnde sequitur reum se licitè defendentẽ, eiúsque aduocatum & testes non esse irregulares, etsi accusans deficiens in probatione puniatur morte; imò etsi vt contra eum excipiant vera crimina ei obiiciant, ob quæ plectatur morte, quando id ad iustam defensionem est omnino necessarium, & modò ipsi apertè ostendãt se nullo modo petere alterius sanguinem: secùs esset si alia ratione possent periculum euadere. *Suarez d. 47. sect. 4. num. 8.*

Suarez.

96. *An coactus dicere testimoniũ in caussa sanguinis fit irregularis.*

Dubium verò est inter DD. Vtrùm qui obligatus præcepto iudicis agentis merè criminaliter contra reum, aut graui metu coactus refert testimonium ex quo sequitur alterius mors, fiat irregularis. Multi affirmãt, sed non probãt. Quare quidam viri docti putant contrarium esse verius, saltem quando testis apertè protestatur se hoc inuitum facere, nec alterius mortem petere. Primò, quia hic directe tantùm seipsum tuetur à damno corporis vel animæ, quo casu nequidem fit irregularis alium occidens sua manu. Secũdò, quia hæc irregularitas deberet incurri ob defectum lenitatis (gratis enim fingitur omnis alia indecentia.) atqui hîc nullus est defectus lenitatis, quia hic solùm reperitur in voluntariè occidente; sicut faciunt ministri iustitiæ qui sponte talia officia retinent, quæ eos quandoq; ad occisionem obligent; hic autem omnino inuoluntariè ad alterius mortem concurrit.

Cõfirmatur, quia confessarius potest iudici nolenti cõdemnare reum, quando ad huc manifestè sub peccato mortali tenetur, sine periculo irregularitatis dicere se eum non absoluturum, nisi proponat facere id ad quod secundùm ius tenetur, etiamsi hoc modo sit futurus caussa cur reus plectatur. vt cum aliis docet *Auila p. 7. disp. 5. sect. 2. dub. 6. concl. 4.* Quia confessarius hoc faciendo per se solùm suæ ac pœnitentis conscientiæ prospicit ad quod tenetur, ex quo per accidens sequitur alteri mors. Quod multo potiore ratione videtur dici de tali teste, qui per se solùm suæ indemnitati prospicit. Quid tamen hac in re dicẽdum sit ob multorum sententiam in contrarium non ausim definire.

Auila.

97. *Hortantes ad iustam pugnã non fiunt irregulares.* *c. 7. 8. 9. 23. q. 8.*

CONCLVS. III. Qui in bello iusto & offensiuo alios hortantur generatim ad pugnandum (quod etiam clericis licet, vt Doctores cõmuniter colligunt ex *c. 7. 8. 9. 23. q. 8.*) imò etsi hortentur in genere ad occidendum, modò non excitẽt ad occidendum aliquem in particulari, item qui in ea pugnant etsi clerici sint & percutiant, non fiunt irregulares, nisi aliquem occidant aut mutilent; tantùm enim tunc contrahunt irregularitatem ob defectum lenitatis. Patet ex *cap. Petitio, de homicidio* 24. & communi praxi & DD. sensu. Vide *Suarẽ disp. 47. sect. 5.* Dixi, *in bello offensiuo* quia qui in bello mere defensiuo occidit, nun fit irregularis, quando id est necessarium ad patriæ aut reipublicæ defensionem; tunc enim etiam clericis hæc licent, vt colligitur ex *cap. 2. de immunitate Ecclesiarum.* Et patet ex dictis dub. 9. concl. 3. & 4. quia hîc est vera defensio innocentis.

c. Petitio. *Suarez.*

98. *Ad pugnam iniustam hortantes, in eaue pugnãtes fiũt irregulares.*

Dixi, *in bello iusto.* quia communiter DD. dicũt omnes adhortantes ad bellum iniustum, aut in eo pugnantes; imò custodientes pugnãtium sarcinas contrahere irregularitatem homicidij; aut voluntarij, si aliqui ex parte hostium occidãtur; aut casualis, si tantùm aliqui ex eorum parte occidantur: quia omnes sunt vna caussa mortalis, quia se mutuo excitant. Sed quamuis hoc inter ita paucos, vt se mutuo omnes videre vel audire possint, sit communiter verum, quia omnes se mutuo animant: quando tamen sunt multa millia, videtur valdè difficile intelligere, quomodo singuli quosuis occidentes aut mutilãtes ad hoc animent, cùm multi sint qui eos nec videre, nec audire possunt: & difficulter intelligitur quomodo quis hîc & nunc possit ad pugnam ab aliquo excitari, quem nullo sensu percipit, imò de quo nullo modo cogitat. Quare putarem hæc limitanda iuxta ea quæ docet *P. Lessius de iustitia c. 13. d. 4. num. 35.* &c. vt iidem dicantur irregulares facta occisione, qui ibi dicuntur debere restituere. paucos tamen hîc dixero etiam 50. vel etiam 100. quia possunt omnes se mutuo animare. Illi verò a quorum parte aliquis occiditur soli videntur esse irregulares, qui fuerunt occiso caussa cur hîc & nunc pugnari, quia illi soli sunt caussa mortis. Vnde sequitur, ducem belli iniusti semper esse irregularem, quoties ab alterutra parte aliquis occiditur. In dubio autem vtrùm quis sit caussa mortis, censetur irregularis iuxta dicta suprà dub. 2. num. 23.

Lessius.

DVBIVM

DVBIVM XI.

De irregularitate proueniente ex digamia.

99. *1. Timot. 3.* NOta, constare ex Apostolo 1. ad Timoth. 3. & titulo de digamis, omnem digamum esse irregularem non propter culpam quæ nulla est, sed ob defectum significationis, quia eius matrimonium non potest significare matrimonium Christi cum Ecclesia, scilicet vnius cum vna.

Digamia triplex. Nota secundò, digamiam esse triplicem. Prima est vera, quando quis validè contraxit cum duabus & consummauit. Et de hac nulla est dubitatio. Secunda est interpretatiua, quæ varia est. Primò, quando quis contraxit cum aliqua, quæ ab alio quam ab ipso est cognita, *c. Curandum d. 34.* Secundò, quando quis cognouit vxorem suã post commissum ab ea adulterium, *c. Si luci vxor, & c. Si cuius vxorem d. 34.* Videtur tamen ibi requiri vt adulterium sit notorium vel saltem in iudicio probabile. DD. tamen aiunt communiter, sufficere etiam occultum. Tertiò, quando constitutus in sacris contrahit secundas nuptias, aut cum vidua quantumuis inualidè, *c. Nuper, & c. vlt. de digamis.*

100. Difficultas autem hic est vtrùm laicus bis contrahens, sed cum altera vel cum vtraque inualidè, aut inualidè contrahens cùm vidua fiat irregularis? Quidam hoc in omnibus his casibus affirmant; alij in quibusdam affirmant, in aliis negant. Sed nulli ius aliquod adferunt, quo vllo ex his casibus irregularitatem contrahi clarè probetur. Nam *c. Nuper & c. vlt. de digamis.* quæ communiter adferri solent, loquuntur expressè de constitutis in sacris, in quibus est specialis turpitudo, & ex alio capite irregularitatem contrahunt. Nec refert quòd illi dicantur irregulares propter affectum intentionis, scilicet contrahendi, cum opere subsecuto: quæ ratio etiam in laicis militat, quia est limitata ad personas de quibus fit mentio. Dices, *can. 18. Apostolorũ* dicitur non posse ordinari, qui eiectam (siue, vt alij Canones loquuntur, dimissam) duxerit, idemque *can. 19.* dicitur de eo qui duas sorores duxerit, cùm tamen hæc matrimonia non possint esse valida. Sed nec hæc Iura quidquam probant. nam aperte statuunt has irregularitates, vel in pœnã talium criminum, vel ob infamiam quæ inde sequitur: nam idem statuit de eo, qui ancillam aut filiam fratris duxit. Quare hac in re non alia inducenda est irregularitas, quàm quæ communi omniũ Doctorum sententia recepta est, & quantum per eam licet restringenda.

101. *Auila. Laicus contrahens bis inualidè non est irregularis. c. Nuper.* Hinc sequitur primò, veriorem videri sententiam *Auilæ p. 7. disp. 8. dub. 1. & 2.* & aliorũ: non esse irregularem laicum qui contrahit duo matrimonia vel vnum cum vidua inualidè: tum quia nullo iure expressum est; tum etiam, quia *cap. Nuper, citato*, Pontifex tanquam absurdum affert *esse bigamum qui nullum verè contrahit matrimonium*, etsi tentauerit contrahere: quod tamen ex contraria sententia sequitur.

Henriquez. Vinald. Grisald. Sequitur secundò sententiam *Henriquez l. 12. c. 6. n. 9.* vbi alios citat, & *Vinaldi de irregularitate ex bigamia n. 8.* vbi citat Grisaldum, scilicet fictè contrahentem secũdum matrimonium aut cum vidua, non esse irregularem, cùm propter rationes quas ibi adferunt, tum quia Pontifex *c. Nuper, citato*, ad hanc irregularitatem requirit, vt quantum in ipsis est contrahant validè, quod de tali dici non potest. nihil autem facit ad rem quod sic grauissime peccant. *Fictè secundo contrahens non est irregularis.*

Laicum secũdo inualidè contrahente esse irregularem communiter docent. Sequitur tertio, non satis ex iure probari, laicum contrahentem secundum matrimonium inualidè ob alium defectum fieri irregularem; tamen quia communis est sententia, non facilè ab ea recedendum.

102. *c. Quotquot.* Tertia est similitudinaria, quãdo quis post votum solemne castitatis contrahit matrimonium, etsi inualidum & cum virgine, *c. Quotquot 27. q. 1.* Quidam tamen aiunt hoc solùm habere locũ in Religioso, voluntque sæcularem initiatum sacris ita contrahentem solùm incurrere Suspensionem; quia *c. Quotquot citatum*, videtur loqui de Religiosis. Probabilius tamen est etiam talem clericum esse irregularem, & Episcopum posse cum eo dispensare, *c. 1. Qui clerici vel vouentes.* hoc tamen intellige si sponte ad pœnitentiam redierit & laudabiliter vixerit; nam si nonnisi coactus & compulsus à sacrilegis nuptiis destiterit, Episcopus non potest cum eo dispẽsare nisi Religionem ingrediatur. Et sic cum *Suarez disp. 49. sect. 6. n. 7.* caput citatũ cum secundo eodẽ titulo cõcilia. Vbi etiam cum *Auila p. 7. disp. 8. dub. 4.* & aliis à fortiore infert, Episcopum posse dispensare in bigamia similitudinaria a Religioso contracta, si ad Religionem redeat. *Suarez. Auila.*

c. Debitum. Nota tertiò, neminem per vllum matrimoniũ fieri digamum, nisi cõsummatum perfecta copula sit. Nec eum qui duxit alteri priùs nuptam sed incognitam, *c. Debitum, de bigamis.*

c. Si quis. Nota quartò, hanc irregularitatem incurri à baptizato per matrimonia ante baptismum contracta, *c. Si quis viduam d. 24.*

Auila. Nora quintò, in petenda dispensatione sufficere dicere aliquem contraxisse bis, etsi contraxisset quartò. Auila supra.

DVBIVM XII.

De irregularitate ex defectu natalium.

103. *Illegitimus est irregularis.* HAc in re certum est omnem illegitimũ esse irregularem, nisi fiat Religiosus: tunc enim potest ad omnes Ordines promoueri; non tamen ad prælaturam, *c. 1. de filiis presbyterorum.* Dubium autem est quinam dicantur illegitimi ad hunc effectum.

Quinam sint illegitimi. CONCLVSIO I. Illegitimi sunt nati à parentibus inter quos tunc nullum erat matrimonium.

c. Cùm inter. c. Ex tenore. Excipitur natus à parentibus qui publicè contraxerunt inualidè ob occultũ impedimentum, si modò alteruter parens bona fide contraxerit, talis enim absolutè reputatur legitimus, *c. Cùm inter, c. Ex tenore qui filij sint legitimi.* Secùs esset si clàm contraxissent aut vterque parens sciuisset impedimentum, *c. Cùm inhibitio §. Si quis, de clandestina desponsatione.* *c. Cùm inhibitio.*

Clandestinum autem matrimonium dicitur ad hunc effectum, quod etiam coram parocho & duobus testibus contrahitur, si sine dispensatione

ne omittantur denuntiationes ab Ecclesia adhiberi solitæ ad impedimenta cognoscenda; quia Pontifex ibi §. sequēti vocat etiam clandestinu cui parochus intereft. Aperte id etiam infinuat *Trid. seff. 24. c. 5. de refor. matrim.* & citatis aliis fusè probat *Sanchez l. 3. d. 42. num. 6.* quamuis quidam alij contrarium fentiant, Vide hac de te pluta infra disp. 27. dub. 9.

Trident. Sanchez.

104. CONCLVS. II. Proles fuscepta ex valido matrimonio quantumcumque illegitimè cōtracto, etiamsi contra votum fimplex vtriufque patētis, aut post illegitimam alterius parētis ordinationem aut profeffionem fufcepta fit, eft legitima, quia nullo iure hæc probatur illegitima, v. c. fi aliquis cōtracto validè matrimonio inuita vxore initietur facris, aut post matrimonium consummatum in religione profiteatur, non feruatis iis quæ Ius præfcribit, quo cafu profeffio nulla eft, & in vtroque cafu cogitur ad vxorem redire, & proles ex iis fufcepta eft legitima, vt omnes fatentur: fecùs fi fufcipiatur post legitimam parentis ordinationem aut profeffionem, vt patet ex *c. Literas, de filius presbyterorū*, maximè fi id integrum reftatur, vt videre eft apud *Suarem d. 50. fect. 2. n. 5.* quanquam aliqui fentiant etiam hanc legitimam effe; fententia noftra eft multo communior & vera, vt fusè docet Suarez.

c. Literas. Suarez.

105. CONCLVS. III. Proles nata illegitima per fubfequens matrimonium inter patentes validè contractum fit abfolutè legitima, nifi dum fufcipiebatur inter parētes impedimentum dirimens interecederet. *c. Tanta, qui filij fint legitimi.* quod fi tamen illud impedimentum ante natiuitatem fuerit fublatum; *Sanchez l. 8. d. 7. n. 19.* cum multis aliis putat prolem per fubfequens matrimoniū legitimari. quod eft probabile ob DD. auctoritatem, contrarium tamen de rigore eft verius. vt *Suarez. d. 50. fect. 1. n. 3.* Si verò impedimentum fupetuenit post conceptionem ante natiuitatem, eo fublato per fubfequens matrimonium proles legitimaretur.

Proles nata ex matris per fubfequens matrimonium legitimatur. c. Tanta. Sanchez. Suarez.

Nota, quando dubitatur an aliquis fit legitimus, talem effe reputandum, quia defectus non imputatur nifi probetur. Hinc expofititij poffunt fe reputare legitimos, cùm etiam propter paupertatem fæpe exponantur. *Henriq. de irregul. c. 8. in glossa lit. K.* ait Gregorium XIV. in quadam bulla hoc ftatuiffe.

Expofititij ordinari poffunt. Henriquez. Greg. XIV.

Nota 2. Eum, qui publicè præfumitur legitimè natus, non teneri credere matri dicenti effe illegitimum, nifi id aliæ circumftantiæ probent. Vide *P. Leffium de iuftitia c. 10. num. 51.* fi tamen credat, non poteft fufcipere Ordines.

Leffius.

DVBIVM XIII.

De irregularitate ob defectum corporis vel animi.

106. CONCLVS. I. Qui ob aliquem defectum corporis vel animi non poteft aut abfolutè, aut non fine periculo, aut fcādalo aliorū exercere functiones alicuius Ordinis, fit refpectu illius irregularis *c. 2. de clerico ægrotante* Hinc amens aut omnino illiteratus ad omnes Ordines, & quifque ad eū refpectu cuius non habet fufficientē fcientiam, eft inhabilis: de qua vide *Trid. feff. 23. 4. 13. & 14. de reform.* Item mutus, cæcus carens manu, pollice, altero oculo, naribus, &c. leprofus aut fœdo aliquo morbo laborans, ita mancus vt fine fulcris altari ftare non poffit, &c. funt irregulares. Item ad facerdotiū inhabiles qui pollicem aut anteriores digitos ita habent debiles, vt fine periculo hoftiam tenere aut frangere, aut calicem eleuare non poffint. Si tamen defectus ordinato fuperueniant, tantùm prohibent eum Ordinis vfum, quem fine fcandalo aut periculo exercere non poteft. Hinc facerdos cæcus poterit audire confeffiones.

Quinam illiterati aut muti irregulares fint. c. 2. de clerico. Trident.

107. CONCLVS. II. Qui femel arreptus fuit à dæmone, aut in furiam incidit ratione indifpofitionis organorum cetebri nunquā ordinari poteft, *c. 3. 4. 5. d. 33.* fi tamen post ordinationem in furiam vel epilepfiam incidat, poterit miniftrare poftquam iudicio prudentium & præfertim Epifcopi fufficienter cenfetur curatus, vt fine periculo miniftrare poffit. Phrenefis autem ex fubita vi morbi orta ftatim ac tranfiit nullam inducit irregularitatem.

Arreptitius aut furiofus eft irregularis c. 3. 4. 5. dift. 33.

108. CONCLVS. III. Defectus aut carentia membri non inducens magnam deformitatem aut impedimentum ad functiones Ordinum nullam etiam inducit irregularitatem, *cap. 1. 5. 7. de corpore vitiatis*: multi tamen putant talem fore irregularem, fi hic defectus aliqua ipfius culpa acciderit; fed hoc non eft vniuerfaliter verum, fed tantùm quando ille defectus ipfi in fe vel in cauffa fuit voluntarius: ita vt moraliter loquendo poffit dici fe ipfum truncaffe. Vide dicta num. 64. 65. 67. 74.

c. 1. 5. 7. de c. v.

Vtrùm autem fit irregularis qui fine fua culpa aures perdidit, non conuenit inter Doctores. *Nauar. c. 27. n. 223.* affirmat. ait *P. Henriq. l. 14. c. 8. n.* 3. negat. quod cum *P. Auila p. 7. diff. 3. dub. 1.* puto probabile, quando etinibus aut fimili ratione ille defectus ita poteft tegi, vt non appateat; quia ceffat deformitas.

Carens auribus. Nauar. Henriquez. Auila.

CONCLVS. IV. Serui ordinari non poffunt, nifi priùs à dominis manumittantur, quòd fi domino fciente, nec contradicente feruus ordinetur, hoc ipfo fit liber: fi ipfo infcio initietur facris, fit liber, fed Epifcopus fi fraudis fit confcius, aut alius eum præfentans tenetur domino duplum reftituere, *c. Nulli, c. Si feruus fciente, c. Si feruus abfente d. 54.*

c. Nulli. c. Si feruus fciente. c. Si feruus abfente.

DVBIVM XIV.

Quomodo tollatur irregularitas?

109. CONCLVS. I. Quæ pofita eft ob meritum aliquem defectum conditionis requifitæ, v. c. ob defectum ætatis, fcientiæ, libertatis, his acquifitis tollitur per fe: quare aliqui volunt hic non effe propriè dictam irregularitatem.

CONCLVS. II. Nulla propriè tollitur per baptifmum, quia antè nulla contrahitur; quæ tamen fertur ob aliquod crimen, ut qualecumque homicidium, requirit vt ea fint facta post baptifmum; fecùs de ea quæ incurritur ob bigamiam, *c. Si quis viduam d. 34. & 50.*

c. Si quis.

CON

110 CONCLVS. III. Professio religionis approbatæ tollit irregularitatem ob defectum natalium, *c. t. de filiis presbyterorum*. Soto verò *d. 25. q. 1. a. 1. 3. concl. 1. sub finem*. cum quibusdam aliis ait consuetudinem obtinuisse vt tollat etiam omnem irregularitatem, excepta ea, quæ contrahitur ex homicidio voluntario & bigamia: sed aliis hoc communiter improbatur, faciliorem tamen reddit dispensationem, ita ex *c. 2. qui clerici vel voventes*, colligunt Doctores.

c. t. de filiis. Soto.

c. 2. qui clerici.

CONCLVS. IV. Potest Papa eum omni irregulari etiam bigamo dispensare, quia omnis irregularitas vt summum inducta est præcepto apostolico. sæpe tamen nullo modo expedit, quia fieret eum graui scandalo aut indecentia vt in fœde leprosis, aut omnino illiteratis: communiter verò requiritur aliqua causa vt omnino licitè fiat.

111 CONCLVS. V. Episcopus per *Trident. sess. 24. c. 5. de refor.* potest dispensare in omni irregularitate prouenienté ex crimine occulto, etiā mutilatione voluntaria, vt declarauit congregatio Cardinalium, teste *Suarez. d. 44. sect. 2. n. 4.* excepto homicidio voluntario. *Aula p. 7. disp. 5. dub. 7.* eum aliis hoe extendit ad eam quæ prouenit ex defectu natalium occulto, quia hæc prouenit ex delicto parentum occulto, quod non est improbabile, cò quòd potestas dispensandi in Episcopo sit fauorabilis & amplianda: contrarium tamen de rigore videtur verius. talis enim irregularitas contrahitur purè ex defectu natalium, nam etsi parentes talem, v. c. in amentia concipiendo non peccassent, nihilominus fieret irregularis.

Trident.

Suarez. Aula.

Potest etiam Episcopus dispensare in homicidio casuali occulto, quale etiam reputatur commissum in sui defensionem excedendo moderationem iustæ tutelæ, aut etiam ex subita ira commissum. tale aiunt multi etiam reputari cōmissum per legitimam potestatem, quoad hanc dispensationem attinet: sed quantum ad hoc, contrarium de rigore verius est. In his omnibus tantùm possunt dispensare, qui ex priuilegio possunt dispensare in omni irregularitate non contracta ex homicidio voluntario aut bigamia.

112 CONCLVS. VI. Potest Episcopus dispensare cum illegitimo ad Ordines minores & beneficium simplex, *cap. 1. de filiis presbyterorum*, excepto canonicatu Ecclesiæ cathedralis, qui requirit Ordinem sacrum, *Trid. sess. 24. c. 12.* Qua ratione autem Episcopus possit dispensare in bigamia similitudinaria, vide dicta nu. 102.

c. 1. de filiis. Trident.

CONCLVS. VII. Qui multa commisit delicta ob quæ incurrit irregularitatem, si sint eiusdem rationis, v. c. si excommunicatus sæpiùs celebrauit, in petenda dispensatione sufficit vnum exprimere; secùs si essent diuersæ rationis, v. c. si violasset censuram & commisisset homicidium; aut multis censuris irretitus celebrasset, tunc enim totum narrandum esset. *Aula p. 7. disp. 10. dub. 8. Nauar. in addition. ad c. 27. nu. 32.* vbi allegat stilum curiæ. *P. Henriquez. l. 14. c. 7. n. 5.* Sed hi tantùm in priore casu adferunt exemplum in eo qui sæpiùs celebrauit excommunicatos, quod certum esse credo. In homicidio tamen cum peccato perpetrato puto hanc cōclusionem pati exceptionem; qui enim plures homines occidit, videtur plures irregularitates contrahere, vt docet *Suarez. disp. 44. sect. 3. nu. 18.*

Aula. Nauarr. Henriquez.

Suarez.

DISPVTATIO XIX. DE EXTREMA VNCTIONE.

DVBIVM I.

Vtrùm Extrema vnctio sit Sacramentum?

1 NEGARVNT hoc primò Vualdenses & Albigenses, deinde Vuiclef, demumque omnes nostri temporis hæretici.

Vualdenses. Albigenses. Vuiclef. Hæretici.

CONCLVS. De fide est Extremam vnctionem esse propriè dictum legis nouæ Sacramentum, à Christo institutum, ac à D. Iacobo promulgatum. Ita *Trident. sess. 14.*

Trident. Iacobi 5.

Probatur primò ex Scripturis. Iacobi 5. *Infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit remittentur ei.* Habemus hic omnia ad essentiam Sacramenti requisita. Primò, ritum externum scilicet vnctionem olei eum deprecatione sacerdotis, quibus materia & forma Sacramenti describuntur. Secundò, habemus hunc ritum stabiliter institutum: quia Apostolus generatim dicit inducendos presbyteros super ægrotantes. Loquitur enim Apostolus non tantùm tunc viuentibus, vt volunt hæretici, sed generatim omnibus Christianis: vt patet ex antecedentibus & consequentibus, quæ tam ad nos spectant, quàm ad eos qui tunc viuebant: nec vllum est indicium ex quo colligatur illa verba Apostoli ad præsentes restringi. Tertiò, est expressa promissio gratiæ his verbis, *Etsi in peccatis sit, remittentur ei.* Vnde vlteriùs patet hoc Sacramentum à Christo esse institutum: quia sicut Apostoli non possunt per se conferre gratiam, ita non possunt eam certis verbis annectere. Apostolus autem certò & absolutè permittit remissionem peccati hoc ritu legitimè vtenti: quod numquam fecisset, nisi ipsi illa fuisset à Christo annexa. Confirm. quia Apostolus iubet eos vngi *in nomine Domini*, quod idem est ac ritu à Domino instituto. vt patet ex Act. 10. & 19. vbi aliqui dicuntur baptizati *in nomine Domini*, hoc est baptismo à Domino instituto,

Hoc Sacramentum à Christo esse institutum.

Act. 10. & 19.

to. Supradicta autem ad essentiam Sacramenti sufficere etiam hæretici fatentur.

2 Obiiciunt hæretici primò, Epistolam hanc non esse sacram Scripturam. Sed hoc est contra omnem antiquitatem: vt probat *Card.Bellarm.l.1. de hoc Sacramento c.3.* quare nec ipsi vlteriùs iam audent huic responsioni adhærere.

B. Bellarm.

Obiiciunt secundò, hunc ritum fuisse institutum ad solam curationem corporum per donum miraculorum, quod tunc in Ecclesia erat, & iam cessauit. vnde inferunt ipsam etiam vnctionem debere iam cessare. Respondeo, negando assumptum. Primò, quia Apostulus absolutè ibi promittit sanitatem omnibus fidelibus vtētibus hoc ritu, & generatim omnes hortatur vt eo vtantur. quæ nō possunt intelligi præcisè de sanitate corporali. quia numquam fuit in Ecclesia generatim pro omnibus fidelibus ægrotantibus institutum aliquod remedium, quo certò possent à morbis curari: quia sic vix vlli fuissent ex morbo mortui. nam omnes communiter fuissent hoc remedio vsi. Adde, nec expediuisse tale remedium generatim aut institui, aut excepti, cùm sæpe multis expediat magis mori quam sanari. Hinc etsi sanitas corporis aliqua ratione hìc promissa sit; nō tamen absolutè, sed si saluti animæ valdè expediat.

Secundò, quia iubetur hæc vnctio conferri solis fidelibus, iisque ægrotantibus. Hoc enim significant illa verba: *infirmatur quis in vobus*, scilicet fidelibus. atqui donum miraculorum erat magis pro infidelibus, quàm pro fidelibus. 1. ad Cor. 12. Et antiqui Christiani sæpiùs ferè sanabant infideles, quàm fideles. Item sanabant non solùm ægrotantes, sed etiam cæcos, claudos, mutos, & similes. *ἀσθενεῖν* verò & *κάμνειν*, quibus verbis Apostolus Græcè scribens vsus est, propriè de morbo laborantibus dicuntur, & quidem grauiter, ita vt omnino viribus destituantur; & ideo etiam iubet Apostolus induci sacerdotes; quia nimirum eos ægri accedere non poterant.

1. Cor. 12.

Tertiò, quia Apostolus iubet solus sacerdotes induci (hos enim secundùm phrasim noui testamenti, & omnium antiquorum Christianorum significat vox *presbyter*.) donum autem miraculorum sæpe etiam laicis, iuuenibus, atque adeò etiam fœminis communicabatur. Quare secundùm explicationem hæreticorum non soli presbyteri, sed aliqui ex his qui habuissent donum miraculorum debuissent induci.

Quartò, quia clarum est remissionem peccati pertinere ad solam animam, quæ tamen hìc etiam promittitur. Sed hæc fusiùs disputabimus agentes de effectu huius Sacramenti.

3 Obiiciunt hæretici tertiò, Apostolum requirere plures sacerdotes, nos verò solum vnum. Quartò, nos tribuere saluationem infirmi vnctioni, Apostolum verò orationi. Quintò, Apostolum requirere fidem in eo qui inducitur super infirmum: nos verò sentire etiam hæreticos posse hoc Sacramentum validè conferre. Sextò, eandem hic præscribi vnctionem cum ea qua vsi sunt discipuli Marci 6. atqui hæc non erat Sacramentum. ergo nec illa.

Marci 6.

Ad tertium Respondeo, Apostolum requirere plures sacerdotes pro omnibus, non autem pro singulis: aut ponere numerum pluralem pro singulari. Ad quartum Respondeo, Apostolum tribuere effectum simul vnctioni & orationi, siue integro Sacramento, sicut & nos. Ad quintum, nego assumptum. Nam oratio fidei ibi dicitur, non ob fidem ministri; sed quia pro solis fidelibus instituta est, & sola fide intelligitur, magnúmque fidei mysterium continet. Ad sextum, multi concessa maiore negant minorem. Sed cum aliis credo verius esse, vnctionem illam qua vtebantur discipuli Marci 6. non fuisse sacramentalem, sed adumbrationem quandam & figuram Sacramenti, vt apertè insinuat etiam *Trident. sess. 14. c. 1. de extrema vnctione*. Primò, quia hæc vnctio videtur fuisse passim collata ægris etiam non baptizatis. Nam ad hos præcipuè Apostoli ibi mittebantur, vt eos ad Christum pertraherent. Secundò, quia Apostoli tunc nondum erant sacerdotes. hoc autem Sacramentum à solis sacerdotibus, solisque baptizatis conferri potest.

Oratio fidei quæ dicatur.

Vnctio præcepta Marci 6. non fuit Sacramentum. Trident.

4 Probatur concl. secundò ex Patribus. Primò *Innocentius* I. qui floruit anno 402. *epistola 1. ad Decent. c. 8.* apertè docet hanc vnctionem esse Sacramentum. quod idem postea docuit *Innocentius III. c. vnico, de sacra vnctione*. Item *Chrysost. lib. 3. de sacerdotio* docet ex loco citato Iacobi, sacerdotes habere potestatem remittendi peccata. Item *Augustinus serm. 215.* monet vt ægrotus Eucharistiam sumat, ac deinde Apostoli Iacobi præceptū seruet. Item auctor antiquissimi libri de rectitudine fidei, qui inscribitur Augustino, docet infirmos post sumptam Eucharistiam debere oleo benedicto inungi, vt animæ, aut etiam corporis sanitatem recipiant. Idem ex plurimis antiquioribus Cōciliis probat *Card. Bellarm. l. de Extrema vnctione c. 4.* Sed vel vnum Conciliū Florentinum ad hanc probationem nobis debet sufficere; ex quo, cùm in eo tota Ecclesia tam Græca quàm Latina fuerit congregata, quis iā olim fuerit totius Ecclesiæ sensus, patenter possumus discere.

Innoc. I.

Innoc. III. Chrysost.

D. August.

Bellarm. Florent.

Probatur igitur tertiò ex doctrina vniuersalis Ecclesiæ, quæ, vt patet ex Concil. Florentino in literis Eugenij tam apud Græcos, quàm Latinos, iam ab aliquot sæculis tota generatim credidit hoc esse verum Sacramentum; vt etiam hæretici fatentur. Quare donec proferant aliquem antiquum auctorem, qui doceat quando hæc doctrina cœperit, patet eam ab Apostolis acceptam: præsertim cùm id suadeant testimonia antiquissima probatione secunda allata. Nec mirùm quòd rariùs antiqui Patres huius Sacramenti faciant mentionem, quia non fuit data occasio, cùm hæc doctrina non impugnaretur.

DVBIVM II.

Quæ sit materia huius Sacramenti?

5 CONCLVS. I. Materia remota huius Sacramenti est oleum oliuarum. Est de fide definitum apertè in *Florent. in literis Eugenij*: & satis colligitur ex Iacobi 5. vbi iubemur infirmos vngere oleo: propriè autem & absolutè id tantùm dicitur oleum. quod ex oliuis conficitur.

Florent. Iacobi 5.

6 CONCL. II. De essentia huius Sacramenti est, vt illud oleum sit ab Episcopo benedictum. Est ferè communis DD. Quia Florent. & *Trid. sess. 10.* expres

Florent. Tridens.

expreſsè dicunt materiam huius Sacramenti eſſe oleum oliuæ ab Epiſcopo benedictum. Et cùm ſtrictè & dogmaticè loquantur, nihil requirunt ad materiam quod non ſit de eſſentia Sacramenti. hinc etſi aqua baptiſmi ex præcepto Eccleſiæ neceſſariò debeat benedici; quia tamen hæc benedictio non eſt eſſentialis, Concilia non dicunt materiam baptiſmi eſſe aquam benedictam, ſed aquam naturalem. Ratio à priore eſt inſtitutio Chriſti. Congruentia eſt, quia conueniebat materias quæ ad effectus ſupernaturales debebant aſſumi; priùs ad hoc eleuari, aut per contactum, aut per vſum Chriſti, vt aqua panis, & vinum, aut per Epiſcopi benedictionem, vt Chriſma, & hoc oleum.

Caietan. Nota, *Caietan 3.p.q.72.a.3.* dubitare, virùm hæc benedictio neceſſariò debeat fieri per Epiſcopũ, putatque eſſe probabile hoc non eſſe de eſſentia tam huius Sacramenti, quàm Confirmationis, quamuis non audeat hoc abſolutè dicere. Sed hoc nullo modo eſt probabile, quia videtur apertè repugnare dictis Conciliis.

Docet verò ibidem tanquam certum ex diſpẽſatione Papæ poſſe ſufficere benedictionem ſacerdotis. Quod *Soto in 4.d.7.a.3. ſub finem, & d.23. q.1.a.3. concl.3.* cum quibuſdam aliis putat eſſe probabile. Sed communior ſententia tenet contrarium, quia Concilia ſupradicta abſolutè requirunt benedictionem Epiſcopi. Vide dicta in ſimili de Cõfirmatione, to.1.q.72.a.2.dub.1.concl.4. eſt enim vtrobique eadem ratio.

Soto. Benedictio Epiſcopi eſt eſſentialis materiæ huius Sacramenti.

7 Concl. III. Materia proxima eſt ipſa vnctio facta à ſacerdote. Patet, quia hoc Sacramentum non conſiſtit in re permanente, ſed in actione tranſeunte: vt plutibus dixi in tractatu de Sacramentis in genere.

Nota, etſi ſatis conueniat vt hæc vnctio fiat per modum crucis, id tamen non eſt neceſſarium. quia nullibi id præcipitur. Quo ad quantitatem autem talis neceſſariò requiritur, à qua aliquis poſſit verè dici vnctus.

DVBIVM III.

Quot vnctiones in hoc Sacramento requirantur?

8 *Florent.* CONcil. Florent. requirit ſeptem. Primam, in oculis propter viſum. Secundam, in auribus propter auditum. Tertiã, in naribus propter odoratum. Quartam, in ore propter guſtũ. Quintam, in manibus propter tactum. Sextam, in pedibus propter greſſum. Septimã, in renibus propter delectationem ibi vigentem. Quamuis autem vtraque manus ſit vngenda, tamen hæ duæ vnctiones pro vna accipiuntur. Et idem eſt de oculis, naribus, & pedibus. Septima tamen vnctio cõmuniter ferè omittitur; quia vix honeſtè fieri poteſt præſertim in fœminis: ob quam cauſam multæ etiam Eccleſiæ omittunt ſextam, vt bene notat *Suarez diſp.40.ſect.2.n.6.* docens has duas non eſſe neceſſarias, niſi fortè ratione cõſuetudinis particularium Eccleſiarum, vbi in vſu ſunt. Vnctiones autem organorũ quinque ſenſuum vbiq; adhibentur, & videntur omnino ſufficere. Cuius ratio eſt, quia cum nihil ſit in intellectu quod priùs non fuerit in ſenſu; hinc fit vt omnia peccata & teutationes originem aliquo modo trahant ex aliquo ſenſu, atque ita per ſanationem & corroborationem omnium ſenſuum, ſatis ſignificatur ſanatio & corroboratio totius hominis.

Suarez.

Per ſanationem ſenſuum ſignificatur ſanatio totius hominis.

9 Concl. Quinque primæ vnctiones ſunt ſaltem neceſſariæ neceſſitate præcepti. Patet primò ex vſu vniuerſalis Eccleſiæ, quia omnes Eccleſiæ eas adhibent. Secundò, quia ſi pauciores adhibeantur, redditur valor Sacramenti valde dubius. quod ſine vrgenti valdè neceſſitate, illicitum eſt facere. Et in hanc concluſionem omnes Doctores conſentiunt.

An autem omnes ſint de eſſentia Sacramenti, non ita inter omnes conuenit. Quidam enim putant eſſentiã Sacramenti perfici quauis vnctione quæ ex dictis prima adhibetur: reliquas verò eſſe tantùm partes integrales integri Sacramenti, & vnius perfectæ vnctionis: ſicut in Euchariſtia vtraq; ſpecies cõcurrit ad integritatem vnius Sacramenti: vel ſicut ſeptem Ordines cõplent vnum Sacramẽtum Ordinis omnino perfectum. Innuit hanc ſententiam *Scotus in 4.d.23.in ſolutione 2.argu. Palud. d.23.q.1.a.3.concl.2. & Ioan. Medina de conf.q.11 §. Secundo idem.* Et aliquo modo videtur fauere *D.Thom. in ſupplemento q.29.a.2.* quatenus comparat hoc Sacramentũ quod ad vnitatem attinet, cũ Euchariſtia. Huius etiã ſententiæ anno 1588. fuit tota Vniuerſitas Louanienſis, quç vna cũ Arcbiepiſcopo probauit paſtorale Mechlinienſe, in quo *can.9. de Extrema vnctione* dicitur, in morbis cõtagioſis ſufficere vngere organũ ſenſus magis obuiũ, dicendo: *Per iſtã ſanctam vnctionem, & piiſsimã ſuã miſericordiã indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum & greſſum.*

Scotus. Paludan. Ioan. Med. D.Thomas.

Vniuerſ. Louaniens.

Probatur hæc ſententia primò, quia neque ex Scriptura, neque ex vllis Conciliis poſſumus oſtẽdere plures vnctiones eſſe de eſſentia Sacramenti. Secundò, quia Florentinum, quod exactiſſimè materias & formas Sacramentorum explicat, enumerat ſeptem vnctiones, nullam omnino inter has faciens diſtinctionem. atqui conſtat aliquas non eſſe eſſentiales. ergo idem videtur dicendum de reliquis vnica excepta.

Florent.

10 Tertiò, quia ſingulæ vnctiones ſunt per ſe integræ, & per eas verè totus homo vngitur: ſicut lota vna parte totus baptizatur. ergo ſingulæ habent rationem Sacramenti. Nec refert quòd per formam videatur tantùm peti partialis effectus, ſcilicet remiſſio peccatorũ per certum ſenſum cõmiſſorum. Quia tantùm hinc ſequitur, per vnicã vnctionem non conferri perfectum omnino effectum huius Sacramenti, ſed quaſi partialem.

Dices, Illicitum eſt petere à Deo vt remittat vnum peccatum mortale ſine alio. Reſp. In huius Sacramenti forma non peti primò & per ſe remiſſionem peccati mortalis. Nam hæc non eſt directus effectus huius Sacramenti, nec ipſum eſt per ſe ad eam inſtitutum; ſed primariò petitur & confertur gratia iuſtificans propria huic Sacramento, quæ ſcilicet ratione gratiarum præuenientium ſibi annexarum habet vim corroborandi hominem in illa extrema lucta, & abſtergendi reliquias peccatorum. Remiſſio autem pecca-

torum mortalium tantùm petitur sub conditione, si fortè adhuc aliqua remittenda restent : nec ullo modo petitur, ut si plura fortè restent, unum sine alio remittatur. Nam etsi expressè petatur remissio certorum peccatorum; id tamen fit sine exclusione aliorum peccatorum : sicut quando quis aliquod peccatum commisit, quod ipsum valdè angit, potest à Deo petere, ut hoc sibi remittat, nullam interim faciendo mentionem aliorum. Item potest de eo conteri non cogitando de aliis. Sicut autem tunc implicitè conteritur simul de omnibus mortalibus: ita etiam petit eorum remissionem. Et simili modo conferens hoc Sacramentum, per singulas partiales formas, videtur implicitè ægro petere remissionem omniū peccatorum mortalium, si fortè aliqua ei remittenda restent, quatenus petit ei gratiam habitualem huic Sacramēto propriam. Nam omnis gratia habitualis habet vim delendi omnia peccata mortalia in eo cui confertur. Per singulas igitur vnctiones, & formas iis respōdentes, vt summum potest dici, peti partiales effectus, si spectemus ablationem reliquiarū peccati, quæ possunt etiam per partes auferri. Et ita singulæ vnctiones vnà cum forma iis respondente, possent aliquo modo dici partiale Sacramentum, sicut singulorum Ordinum collatio potest dici partiale Sacramētum, quatenus omnes simul ad vnum perfectum Ordinem sacerdotalem constituendum concurrunt. Confir. Quia singulæ vnctiones cum sua forma habent propriam significationem & completum sensum independenter ab aliis: ergo constituunt Sacramentum essentialiter completum. Consequentia patet. quia ad hoc nihil aliud requiri videtur: vt patet in Eucharistia & Ordine.

Antecedens prob. quia singulæ vnctiones cum suis formis possunt conferri à diuersis Ministris, vt si vnus post vnam vnctionem deficiat: tunc alter perficit Sacramentum sine repetitione primæ vnctionis; atqui hoc esset falsum, si per se nō haberent perfectā significationem : vt patet in collatione aliorum Sacramentorum, & dictis in tract. de Sacramentis in genere. Ergo dicendum est eas habere completam significationem.

Confir. 2. Quia Sacramenta operantur id quod significant eodem instanti quo id perfectè significant : atqui partialis vnctio cum sua forma, significat perfectè aliquem effectum Sacramenti saltem partialem. ergo cum statim confert, & consequenter est partiale Sacramentum essentialiter completum.

Nec refert, quòd singulæ vnctiones referātur ad vnam vnctionem totalem: quia etiam diuersæ ordinationes referuntur ad perfectam potestatem sacerdotalem constituendam.

11 Dices primò, esse differentiam, quia singuli Ordines habent distincta officia, possuntque sigillatim sine animo progrediendi vlteriùs suscipi: nunquam autem potest vna vnctio sola administrari. Respondeo primò, quosdam etiam asserere posse in necessitate dari vnicam vnctionem: vt patet ex pastorali Mechliniensi citato. Secundò, idem omnino esse in Ordine sacerdotali, qui duplici ordinatione partiali confertur : quarum prima habet effectum independenter ab alia, etsi nunquam liceat illā solam suscipere: nec hæ duæ ordinationes partiales videntur minorem habere inter se connexionem, quàm diuersorum sensuum vnctiones.

Dices 2. has formas cùm sint tantùm deprecatoriæ non requirere, vt statim ac singulæ habent perfectum sensum, conferatur effectus: quia possunt verificari, etsi postea cōferatur: secus de aliis Sacramentis, quæ habent formas assertorias. Respondeo, Si hoc quidquam probaret, probaret etiam non necessariò dari effectum, statim ac Sacramentum hoc integrè completur. quia ad eius veritatem hoc non necessariò requiritur.

12 Secunda verò sententia docet, quinque illas vnctiones esse de essentia Sacramenti. Ita *Soto d. 23. q. 1. a. 3. concl. 2. Card. Bellarm. c. 10. de extr. vnct. P. Valentia hic disp. 8. q. 2. puncto 2. P. Henriq. l. 3. de Sacramentis c. 8. nu. 2. Suarez disp. 40. sect. 2. nu. 8. iuncta disp. 41. sect. 1. n. 13.* Et ferè communiter Doctores. Prob. Quia hæ omnes vnctiones ordinantur ad integram sanitatem animæ significādam & operandam, ergo non habent perfectam significationem, nisi quando omnes complentur. Quia sicut Christus dum erat in terris cōferebat ægris semper integram sanitatem, nunquam verò ex parte tantùm: ita non instituit Sacramenta, nisi vt integrè sanent, secūdùm omnem sanitatem ad quam cōferendam instituta sunt. 2. Non potest dici qui effectus respondeant potiùs vni vnctioni, quā alteri, cùm nec dimidiata peccatorum venia peti soleat; nec æqualiter dispositis ad remissionem omnium per aliquod Sacramentū dimidiata soleat concedi etiā respectu venialium: & gratia iustificans ac præueniens ei annexa non detur partialis ad singulas animi infirmitates curandas, cū vna ad plures possit valere. Ex quo patet singulas vnctiones ac forma, iis respondentes non habere perfectam significationem, donec vltima vnctio, eiusque forma sit completa. Et quamuis singulæ videātur habere perfectā significationē partialē, hęc tamen nun est Sacramentalis, nisi prout illæ vnū integrum Sacramentū cum aliis constituūt, & cōsequenter nec priùs vllū effectum habēt. Ex quibus patet responsio ad argumenta contraria.

3. Quia videtur hęc esse sentētia ipsius Ecclesię. Tum quia Doctores eam cōmuniùs asserūt : tum quia aliàs mirū esset non esse frequentiorē vsum sæpiùs conferendi Sacramētum sub vna vnctione, quando in morbis contagiosis, dum omnes vnctiones adhibentur, periculū est ne aut aliqui moriātur sine Extrema vnctione, aut ne sacerdos inficiatur. Quare cùm res tota pendeat nō ex ratione, sed ex institutione Christi, quam per traditionem cognoscimus: hæc sentētia videtur securior, & in praxi seruanda. quamuis contraria sententia non videatur damnanda, cùm ob rationes dictas, tum ob auctoritatē pastoralis Mechliniēsis, quod tot insignes viros auctores habuit: præsertim quando hoc Sacramentum confertur ea ratione, quā illud in necessitate præscribit, prout retuli n. 9. Securius tamen esset in dicto casu vngere celeriter quinque organa sensuū in capite, pronuntiando formā modo ibi præscripto. quod videtur ferè æquè celeriter posse fieri; & tūc ipsæ vnctiones respōderent ipsi formæ, qua videtur significari omniū sensuum organa inungi. Itē tunc ponerētur omnes vnctiones, quas auctores dicūt esse

Soto. Bellarm. Valentia. Henriquez. Suarez.

In necessitate quid probabiliter fieri possit.

esse necessarias, & forma planè æquiualeret ei, qua Ecclesia communiter vtitur. quamuis extra grauissimam necessitatem non sit facilè permittendum vt quis etiam hoc modo inungat.

DVBIVM IV.

Quæ sit forma huius Sacramenti?

13 NOta, aliquos putasse formã posse esse affirmatiuam. 1. Quia in reliquis Sacramentis est talis. 2. Quia aliquæ Ecclesiæ videntur vsæ forma affirmatiua: Dicitur enim D. Ambrosius Mediolanenses hanc formam docuisse: *Vngo te oleo sanctificante in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti, vt more militis vnctis preparatus ad certamen, aëreas possis superare potestates.* Ita *Richard. d.23.a.1.q.4.ad 2. Palud.q.1.a.2. Durand.q.3.* vbi videtur dubitare an forma deprecatoria sit valida. Et *Palud.dist.23. q.1.a.2.concl.1.* dicit vtramque esse bonam, indicatinam tamen esse conuenientiorem.

D. Ambros.

Richard. Paludan. Durand.

Contrà Florentinum præscribit hanc formam: *Per istam sanctam vnctionem, & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per visum*, & sic de cæteris sensibus.

Florent.

14 Concl. Forma hæc necessariò debet esse deprecatoria. Patet ex Iacobi 5. vbi dicitur: *Orent super eum*, &c. *Et oratio fidei saluabit infirmum.* Item ex vsu vniuersalis Ecclesiæ, quæ vt patet ex Florentino, vtitur forma deprecatoria. Ratio à priore est institutio Christi, qui singulis Sacramentis præscripsit formam quam voluit. Quare non est hic argumentandũ à simili, sicut nec in aliis rebus merè positiuis. Congruentia est, quia hoc Sacramentum confertur tantùm moribundis, qui iam quasi omnibus viribus destituti in sola Dei misericordia acquiescũt, quæ oratione implorãda est.

Iacobi 5. Florent.

Cur formã Extremæ vnctionis sit deprecatoria.

Notandum tamen primò, efficaciam Sacramenti nullò modo pendere ex vi orationis sacerdotis, vt est opus operantis, sed ex vi promissionis Christi. quare non minùs habet infallibilem effectum, quam alia Sacramenta.

Ex his patet, si quæ Ecclesia fuerit vsa forma supradicta, credibile esse non omisisse tamen simul adiungere formam deprecatoriam nostræ virtute æquiualentem. quod sufficit ad essentiam Sacramenti: vt patet ex dictis de Sacramentis in genere. Quòd si aliqua hoc non fecerit: maior est auctoritas Ecclesiæ vniuersalis, quàm particularis, sine cuius insigni iniuria nemo dubitare potest, an forma deprecatoria valeat.

15 Nota secundò, verba illa quæ cõmuniter adduntur: *in nomine Patris*, &c. non esse essentialia secundùm omnes. Seruanda tamen hac in re cuiusque Ecclesiæ consuetudo.

Nota tertiò, verba illa, *per pijssimam suam misericordiam* non posse sine grauissimo peccato omitti secundùm omnes. Vtrùm autem sint essentialia non satis cõstat. videntur enim satis intelligi sub verbo *indulgeat*. quod significat misericordiam.

Nota quartò, saltem esse de necessitate præcepti ad singulas vnctiones repetere integram formam mutatis nominibus sensuum qui vnguntur. Vtrùm autem hoc sit de essentia Sacramenti; an verò sufficiat in necessitate dicere: Per has sacras vnctiones, & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, &c. vngendo interim omnium sensuum organa, non ita certum est, vt constat ex dub. 3.

DVBIVM V.

Qui sint effectus huius Sacramenti?

16 NOta, hoc Sacramentum posse habere varios effectus, vt clarè patet tũ ex D. Iacobo, tum ex *Trid. sess.14.c.2.de Extr. vnctione.* Et in hoc omnes consentiunt. Sed difficultas præcipua est, quis sit eius effectus primarius, ad quem primò & per se institutum est. Variæ sunt hac de re Theologorum sententiæ. Plurimi enim putant illud institutum esse ad remittenda peccata venialia, quia tam Iacobi 5. quam in *Trid. sess.14.c.2. de Extr. vnct.* atque etiam in ipsa forma significatur, huius Sacramenti effectum esse remissionem peccati. atqui non est institutum ad remittenda peccata mortalia, cùm ad hoc instituta sit pœnitentia. Ergo ad remittenda venialia. Ita *Durand. in 4.d.23.q.1.a.3. Bonau.a.1.q.1. Richard.a.1.q.5. Scotus q.1.concl. 2. Nauar.c.22.nu.12.* dicens esse communem Iuristarum, & alij.

Iacobi 5. Trident.

Iacobi 5. Trident.

Durand. Bonau. Richard. Scotus. Nauarr.

Sed si loquamur de primario eius effectu, hoc dici nequit. Primò, quia ad omnium peccatorum actualium siue mortalium siue venialium remissionem instituta est confessio. Secundò, quia aliàs non minùs deberet dari sanis, quàm infirmis. Tertiò, quia loca quæ illa sententia pro se adfert, hoc nullo modo insinuant; quia loquũtur generatim de peccatis. quare tam comprehendunt mortalia quàm venialia, imò potiùs videtur loqui de mortalibus quàm de venialibus. Primò, quia per nomen *peccatum* absolutè positum, & Scripturæ & Concilia, & alij etiam Scriptores ferè intelligũt peccatum mortale. Hinc aliquem *esse peccatorem* siue *in peccato*, & *esse in statu gratiæ*, accipiũtur tamquam opposita. Secundò, quia D. Iacobus non dicit absolutè inuncto remittenda peccata, sed sub conditione, *si in peccatis sit*, ostendens hunc effectum nõ esse ordinarium, sed quasi præter intentionem, & communiter aliter fieri, & suscipientem debere curari, vt ante susceptionem Sacramenti non sit in peccato. quod de solo peccato mortali debet intelligi, quo fideles præsumuntur ordinariè carere: non autem de veniali, de quo dicitur 1. Ioannis 1. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Vnde patet hoc Sacramentum per se siue primariò non esse institutum ad eam remissionem peccati, de qua D. Iacobus loquitur.

Peccatum absolutè sumptum significat mortale.

1. Ioan. 1.

17 Igitur *D. Thom. ibid. q.1. a.2. q.1.* quem cõmuniter ipsius discipuli sequuntur, docet hoc Sacramentũ primariò esse institutum ad tollendas reliquias peccati. Quæ autẽ hæ sint, inter se variant. Aliqui enim dicũt has significare peccata, quæ post alia Sacramenta suscepta restant remittenda, maximè quę moribundus, eò quòd inuincibiliter ea ignoret, aut quia sensu destitutus est, per cõfessionem delere non potest. Probatur. quia cùm, vt patet ex forma & locis citatis, hoc Sacramentũ videatur institutum ad remissionem peccati, maximè videtur institutum ad hæc peccata delenda, & ideo tantùm moribundis confertur. quia alij possunt

D. Thom.

ſemper per ſoſceptionem aliorum Sacramentorum ſaltem indirectè illa peccata delere.

Alij tamen volunt, hæc peccata non vocari reliquias peccatorũ, ſed quędam alia quę ex peccatis remiſſis relinquuntur; qualia ſunt infirmitas quædam animi, & pœnæ temporales. Verius tamen eſt vtraque dici peccatorum reliquias, vt bene notat *Cardin. Bellarm. c.8. de Extr. vnct.* Sed nec hæc ſententia ſatis exprimit, quis ſit omnino primarius huius Sacramenti effectus. Si enim hic eſſet expellere illas reliquias, deberet hoc Sacramentum conferri ſaltem iis omnibus, qui verſantur in morali periculo mortis, aut ſunt ſupplicio afficiēdi, aut qui periculoſam nauigationem, aut pugnam ſubituri ſunt. quia hi omnes æqualiter hoc effectu videntur indigere.

Bellarm. Peccati reliquiæ quæ dicantur.

18 Concl. I. Hoc Sacramentũ eſt primariò inſtitutum vt per gratiā habitualem quatenus habet adiunctas actuales huic effectui proprias, animũ infirmi vī morbi infirmatũ, ac torpore quodam depreſſum roboret, & excitet ad ſpem & feruorem ſpiritalem, & eum præparet ad fortiter ſuſtinendos diaboli inſultus, qui nos tunc maximè impugnat. Ita *P. Suarez. diſp.41 sect.1.n.11.* Et videtur expreſſe ſententia *Trident. ſeſſ. 14. in proœmio de Extr. vnctione.* vbi docet, hoc Sacramentum in eũ finem à Chriſto eſſe inſtitutum vt per ipſum contra diaboli inſultus in hoc extremo cõflictu muniamur. Et *c.2.* de effectu huius Sacramenti ait: *Res etenim hæc eſt gratia Spiritus ſancti, cuius vnctio delicta ſi quæ ſint adhuc expiāda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animum alleuiat & confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciā excitādo, qua infirmus ſubleuatus & morbi incōmoda ac labores leuius fert, & tētationibus dæmonis calcaneo inſidiantis facilius reſiſtit.*

Effectus primarius Sacramenti.

Suarez. Trident.

Colligitur etiam expreſsè ex Iacobi 5. Vbi hic effectus & primò & abſolutè huic Sacramento adſcribitur his verbis: *Et oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus.* quæ Concilium ſupra explicat. Deinde ſubiungitur non abſolutè, ſed ſub conditione; *ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* vt oſtendatur hunc effectum non abſolutè & per ſe, ſed quaſi per accidens per hoc Sacramentum intendi, quatenus nimirum per alia iam remedia acquiri non poteſt.

Iacobi 5.

Prob. ratione, quia hæc ſola poteſt reddi ratio, cur hoc Sacramentum ſolis graui morbo laborantibus conferatur; quia ſcilicet primarius eius effectus in his ſolis locum habet.

19 Concl. II. Secundarios effectus huius Sacramenti eſt Primò, delere in attrito peccata quæ per alia Sacramēta iam deleri non poſſunt. Patet ex dictis ſuprà. & hac ratione Trid. ſuprà vocat hoc Sacramentum *conſummatiuum pœnitentiæ:* quia ſc. ſupplet & cõſummat id quod pœnitētiæ deeſt, delendo nimirum ea peccata, quæ aut propter obliuionem, aut aliam impotētiam iam homo per Sacramentum pœnitentiæ delere non poteſt. Secundò, delere pœnas peccato remiſſo reſtantes; non quidem ſemper omnes. quia ſic vix inuncti irent ad purgatorium; ſed aliquas, nimirũ plures vel pauciores pro diſpoſitione ſuſcipientis. Prob. quia tam ex Scripturis, quàm Eccleſiæ vſu, harum remiſſio ſignificatur per remiſſionē peccati. quia hoc ſine illis perfectè non remittitur. Tertiò, cõferre ſanitatem corporis non abſolutè & ſemper, ſed interdum, & ſub conditione, ſi ſaluti animæ ſecundùm diuinam prouidentiam expediat. Ita Trid. ſuprà.

Secundarius effectus.

Trident.

Vbi Nota, inter hos tres effectus, duos priores etſi non ſint primarij, vt patet ex dictis, tamen eò valdè accedere. quia in Sacramēti inſtitutione ita intenti ſunt, præcipuè primus, vt quādoque ſufficiat, vt Sacramentum poſſit alicui conferri qui primarij effectus creditur incapax. qualis eſt phreneticus, qui omnino creditur numquam ſanam mentem in vita recepturus, atque ita nec tentandus, aut ad ſpem & feruorem excitandus. In tali cùm primarius effectus nequeat ſperari, primariò intenditur remiſſio peccati mortalis, ſi fortè adhuc aliquod ei remittēdum reſtet. Quare etſi nemo vtens ratione poſſit hoc Sacramentum ſuſcipere, qui non credit probabiliter ſe eſſe in gratia, poſſem tamen illud dare phrenetico, quem ſcio eſſe adhuc in peccato mortali, modò credā eum eſſe attritum: quod de quouis Catholico in tali ſtatu præſumendum, niſi moraliter conſtet de cõtrario: vt ſi inter peccandum ſubito quis deſtitueretur ſenſibus, antequam poſſet humanitus loquendo atteri. Vide *Suarez. diſp.42. sect.1. nu.10.*

Poſſet aliquādo conferri ei qui putatur adhuc eſſe in peccato mortali.

20 Ex quibus patet, conferentem hoc Sacramentum poſſe aliquando intendere cõferre primam gratiam ei, quem probabiliter timet adhuc eſſe in peccato mortali, modò ſperet eum eſſe attritum, quando ſcilicet hic nullo modo poteſt confiteri. Contrà verò ſuſcipientē non poſſe hoc ea intentione ſuſcipere, quoties probabiliter credit ſe eſſe in peccato mortali. Ratio vtriuſq; eſt. quia cùm hoc Sacramentũ non ſit inſtitutum ad remittenda peccata mortalia, niſi eo caſu quo aliter remitti non poſſunt: nemo vtens ratione poteſt illud ſuſcipere, niſi priùs credat ſe eſſe in gratia, vel per contritionem, vel etiam per cõfeſſionem eorum peccatorũ quæ ei occurrũt, ſiue de quibus adhuc dubitat, an ſit benè confeſſus. quod hîc ei facile eſt. Nam quicũque poteſt ei adminiſtrare Extr. vnctionem, poteſt etiam adminiſtrare Sacramentum pœnitentiæ. Secùs eſt de Miniſtro, quem ſæpe contingit reperire moribundum in ea diſpoſitione, vt propter defectum ſenſuum non poſſit ei aliud Sacramentum adminiſtrare. qui caſus cùm communiter ſolùm habeat locum in iis quorum vita periclitatur ex morbo: ideo etiam pro his ſolis hoc Sacramentum inſtitutum eſt.

Et tunc miniſter intendit per ipſum conferre primam gratiam.

Credens ſe eſſe in peccato mortali non poteſt hoc ſuſcipere.

Quare ſit ſolū inſtitutum pro periclitantibus ex morbo.

DVBIVM VI.

Quando hoc Sacramentum conferat ſuum effectum? 21

RESolutio huius difficultatis facilis eſt ſuppoſitis iis quæ dixi dub.3. Nam pendet ex difficultate ibidē tractata, ſcilicet, Quot vnctiones ſint de eſſentia huius Sacramēti, & prout quiſq; de hac difficultate ſentit, ita etiam ſentit de illa. Quare omiſſis variis opinionibus, Reſpondeo, ipſum conferre effectum eodem inſtanti, quo eſſentialiter completur. Patet ex dictis de Sacramentis in genere: quia cùm Sacramenta operētur neceſſariò & per modum cauſæ naturalis, niſi repetiant obicem, eodem inſtanti quo perfectè ponuntur, etiam ſuum effectum operantur.

Hinc ſequitur ſecundùm communiorem ac veriorem ſententiam hoc Sacramentum conferre ſuum effectum ſtatim ac quinta vnctio vnà

eum

cum forma est essentialiter cópleta. Secundùm alteram verò sententiam, quæ dicit singulas vnctiones esse partiale Sacramentum essentialiter completum, dicendum esset partialem effectum per singulas conferri statim vt essentialiter completæ sunt. Quòd si tamen sit obex in suscipiente, tunc conferetur effectus, quando hic tolletur, vt dixi in tract. de Sacramentis in genere.

Nota tamen gratias præuenientes non omnes statim primo instáti actu cóferri, sed tépore opportuno, vt Deus iudicat expedire. Et similiter sentiendú est de sanitate corporali quádo cófertur.

DVBIVM VII.

Quibus hoc Sacramentum sit conferendum?

22 CONCL. I. Non potest conferri 1. non baptizatis. Quia nullus non baptizatus est capax alterius Sacramenti. 2. Neque iis qui numquam ratione vsi sunt: quia non sunt capaces vllius effectus, propter quem hoc Sacramentum sit propriè institutum, vt patet ex dub.5.

Dices, esse capaces gratiæ habitualis & sanitatis corporalis. Resp. hoc Sacramentum nó esse institutum ad conferendam gratiam in genere, sed tantùm prout dirigitur ad dictos effectus. Nec etiam institutum est ad sanitatem absolutè conferendam, sed sub certis conditionibus, & valdè secundariò. quare ad hos solos effectus non potest adhiberi, quando alij nequeunt haberi.

3. Neque iis potest dari, qui nullo modo ægrotant, etsi ab intrinseco illis periculum mortis immineat. Tum quia primarius effectus in iis non habet locum, imò vix secundarius, vt patet ex dictis. Quare crediderim, inualidè iis conferri tum ob dicta, tum etiam quia Scripturæ & Concilia requirunt infirmitatem in eo cui confertur.

23 CONCL. II. Vt hoc Sacramentum possit alicui conferri, requiritur 1. vt sit baptizatus. 2. vt aliquando vsus sit ratione, ita vt quantum est ex hac parte potuerit aliquando peccare. 3. vt grauiter ægrotet. Sequitur ex dictis, & in his communiter Doctores consentiunt.

Non requiritur vt suscipiés aliquando peccati.

Requirunt aliqui præterea 1. vt de facto aliquando saltem venialiter peccarit. quia in forma rogatur vt ei peccata remittantur. Sed si hoc aliquid probaret, probaret etiam eum debere habere adhuc aliqua peccata secundùm pœnam saltem remittenda. Quare alij communiter contrarium docent. 2. Requirunt vt vtatur ratione, dum ei Sacramentum confertur: sed contra cómunem Ecclesiæ praxin, quæ illud sæpe confert omni sensu destitutis. Vide *Sotum d. 23. q. 2. a. 2. concl. 3. Nauar. c. 22. nu. 13.* & Summistas *v. Extrema vnctio.*

Sotus. Nauarr. Summistæ.

24 CONCL. III. Hoc Sacramentum non debet cóferri nisi ei qui ita ęgrotat, vt de vita periclitetur. Est etiam cómunis, & expresśè definitur in Florent. & eam apertè insinuat D. Iacobus dum ait, *Oratio fidei saluabit infirmum.* vbi græcè habetur κάμνοντα, quod significat ferè iam deficientem præ morbo. Patet etiam ex dictis, quia primarij effectus his solis propriè conueniunt.

Florent. Iacobi 5.

Extremum periculum non est expectandum vt quis inungatur.

Nota 1. Non semper exspectandum extremum omnino periculum vitæ, dum ægrotus iam iá est moriturus; sed præstat dari Sacramentum dum est adhuc integris sensibus, vt maiore cum deuotione & fructu hoc suscipiat. Quare fit aliqua irreuerentia Sacramento, si differatur eius collatio dum ægrotus sensibus destituitur. quia sine vlla pietate suscipitur. Et sic fortè interpretandi illi DD, qui dicunt nó posse illud dari destitutis vsu rationis. Quamuis autem necessarium sit hos hoc antè petiisse, sufficienter tamen censetur quis hoc petere, hoc ipso quo in statu gratiæ est, aut attritus. quia talis virtualiter, vel saltem habitualiter petit sibi conferri omnia remedia saluti suæ conuenientia. Vide dicta tom. 1. q. 64. dub. 5. concl. 4. Hinc sequitur eos qui peste laborant, aut venenum lethiferum hauserunt, aut vulnus lethale acceperunt, posse statim hoc Sacramentum suscipere, etsi adhuc animo vegeti esse videantur, præsertim si postea difficulter hoc possint suscipere, quia verè cum periculo mortis ægrotant.

25 Nota 2. Etsi vt Sacramentum hoc licitè detur, requiratur vt suscipiés bona fide credatur esse in periculo mortis: non tamen videri inualidum, si detur grauiter quidé ægrotanti, tamen sine vero periculo mortis. Quia si requireretur ad essentiá Sacramenti vt subesset verum periculum mortis, non posset hoc Sacramentú conferri, nisi agenti iam omnino animam. quia alias communiter dubius esset valor Sacramenti; quia cómmuniter ferè dubium est an verè subsit periculum mortis.

Sufficit vt æger bona fide credatur esse in periculo mortis, aut sine eo grauiter ægrotet vt valide detur.

Dices, sufficere vt bona fide credatur subesse. Resp. Bonam fidem non supplere quæ sunt essentialia Sacramenti. quare si non valeat Sacramentum, quádo scitur ægrotum non esse in periculo mortis, neque valebit si credatur in eo esse, si re vera non sit. Et confir. quia *Trid. sess. 14. c. 3.* de hoc Sacramento dicit, id infirmis conferendum, præsertim iis qui tam periculosè laborát, vt in exitu vitæ constituti videantur. Vbi videtur insinuare validè iis etiam conferri, qui non ita videntur esse in periculo mortis. Vnde etiam Florentinum tantùm dicit ipsum non debere conferri nisi iis de quorum morte timetur; insinuans validè posse dari iis qui non laborant ita periculosè. Vide *P. Suarez disp. 42. sect. 2.*

Tridem.

Suarez.

DVBIVM VIII.

Vtrùm hoc Sacramentum possit secundò ab eodem suscipi?

26 CONCL. Absolutè loquendo potest sæpiùs ab eodem suscipi. quia non imprimit characterem; non tamen durante eodem morbi periculo, siue statu. quia pro toto illo tempore censetur sufficienter suum effectum operari. Est certa & communis DD. & patet ex praxi Ecclesiæ. Quòd si tamen morbi status mutaretur, ita vt ægrotus censeretur, etsi non omnino morbum, tamen mortis periculú euasisse, ac post notabile aliquod temporis interuallum rursum in mortis periculum incideret, posset secundò inungi, & sic deinceps: quoties post notabile interuallum talis mutatio, nouumque mortis periculum cótingit. Ita *Victoria in Summa n. 224. Siluest. v. Vnctio extrema n. 8. Armilla n. 9. Suarez disp. 41. in fine.* & alij.

Potest aliquãdo sæpiùs in eodem morbo conferri.

Victoria. Siluester. Armilla. Suarez.

Ratio est, quia hoc Sacramentum non confertur simpliciter propter morbú, sed quatenus adfert mortis periculú. qua ratione potest dici distinctus morbus, etiamsi sub ratione inualetudinis cótinuatione quadam sit idem. Quare interuallum illud debet esse tantum, vt vtrumque pe-

ticulum non solùm secundùm apparentiam & effectus, sed in re ipsa possit dicit distinctum, vt ager medio tempore prudenti iudicio possit dici fuisse extra periculum mortis, quod ad illum morbum attinet: quæ omnia prudenti iudicio spectanda sunt.

DVBIVM IX.

Quis sit Minister huius Sacramenti?

27 — Solus sacerdos hoc confert. *Florent. Trident.*

CONCL. I. Solus sacerdos potest esse Minister huius Sacramenti. Patet ex *Florent. Trid. sess.* 14. c. 3. de hoc Sacramento, quæ absolutè requirunt sacerdotem ministrum huius Sacramenti; cùm contra in baptismo dicãt in necessitate posse quemuis baptizare: quod hîc etiam dicerent si fieri posset, cùm absolutam doctrinam de essentia Sacramentorum nobis intendant tradere. Est cõmunis & DD. & Ecclesiæ sensus, quæ numquam aliis hanc administrationem permisit. Et colligitur apertè ex D. Iacobo, qui solus presbyteros iubet induci, per quos in nouo testamento sacerdotes intelliguntur, iuxta illud 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam* (id est per sacram ordinationem) *cum impositione manuum presbyterij*, id est, cœtus sacerdotum. Confirmatur 1. quia non senes, sed Pontifices & sacerdotes sunt constituti vt orent pro aliis: vt dicitur ad Hebræos 6. 2. Quia aliàs non seniores sed sanctiores fuissent introducẽdi, quia horum oratio plus apud Deum potest.

Iacobi 5. Presbyter in nouo testamẽto solus sacerdos dicitur. 1. Timoth. 4.

Hebr. 6.

Innoc. I.

Dices, *Innocentius I. epistola 1. ad Decentium c. 8.* dicit oleo sancto ab Episcopo confecto, non solùm sacerdotibus, sed omnibus Christianis licere vti in sua suorúm ve necessitate. Respondeo, Eum loqui de vsu passiuo: quia expressè dicit omnes eo posse inungi, scilicet per presbyteros, vt immediatè antè ex D. Iacobo probauerat. Vnde statim subiungit Episcopum vel sacerdotem esse ministrum huius Sacramenti.

28 — Omnis sacerdos validè, non tamen licitè hoc Sacramẽtum confert. Religiosus hoc sine licentia conferens excommunicatur. *Clement. 1. de priuil.*

Nota, Etsi quiuis sacerdos validè hoc Sacramentum conferat, cùm non sit actus iurisdictionis; extra necessitatem tamen solus Pastor, vel alius cũ eius licentia id licitè confert. quia conferre Sacramenta est officiũ Pastoris. Vnde Religiosi qui sine venia proprij Pastoris laicis, aut clericis non religiosis hoc Sacramentum conferunt, excõmmunicantur, *clement. 1. de priuileg.* Alij quidem sacerdotes grauiter peccant, non tamen excommunicantur. quia nullo iure id probatur.

Excipe casum necessitatis.

In necessitate tamen quãdo aliàs ægrotus moriturus esset sine hoc Sacramento: quiuis sacerdos posset hoc Sacramentum ministrare, etsi sciret parochum ægrè laturum. Quia nullo modo censendum est Ecclesiã velle ægrotum cum tanto suo damno obligare vt à nullo alio, quàm à suo parocho sine huius licentia hoc Sacramentum suscipiat, cùm eius salus posset hoc modo periclitari. Vide *Suarez. disp. 44. sect. 2. n. 3.*

Suarez. Omnes vnctiones ab eodem administrandæ.

CONCLVS. II. Singulæ vnctiones cum suis formulis debent integrè administrari ab eodem Ministro. quia D. Iacobus dicit vngentes debere orare super ægrotum; & oratio vna à duobus partialiter ita prolata non potest habere perfectum sensum secundùm communem loquendi vsum, præsertim cùm partes orationis per se non faciant integrum sensum.

Contrarium validè fit & quandoque licitè.

CONCL. III. Possunt diuersorum sensuum vnctiones à diuersis sacerdotibus ministrari, extra necessitatem quidem validè, sed illicitè, quia cõtra vsum Ecclesiæ: in necessitate verò, vt si prior post primam vnctionem deficiat, & tunc alter reliquas conferat, etiam licitè. Ita ex communi sententia *Suarez. disp. 43. sect. 2.*

Suarez.

Quæ sententia satis facilè defenditur posito quòd singulæ vnctiones sint per se Sacramẽtum essentialiter completum. quia simile videmus in Eucharistia, & Ordine, iuxta dicta dub. 3. Iuxta alteram verò sententiam dicendum, id in hoc Sacramento esse omnino singulare; sicut quòd eius singulæ partes per se habeant aliquo modo sensum perfectum.

DVBIVM X.

Vtrùm sit aliqua obligatio suscipiendi vel administrandi hoc Sacramentum?

30 — Eius susceptio non obligat sub mortali.

CONCLVS. I. Sine contemptu aut scandalo ex sola aliqua negligẽtia hoc Sacramentum nõ suscipere non est cõmuniter peccatum mortale. Est ferè communis. quia nullo præcepto diuino vel humano ad id obligamur. Est tamen cõmuniter, quando nulla iusta causa id omittendi subest, peccatum veniale. quia est quædam prodigalitas rerum spiritualium, tanta remedia salutis negligere. Quòd si tamen iudicaretur hæc susceptio esse hîc & nũc necessarium medium salutis, esset peccatum mortale eam negligere. Sed hoc rarò, nisi ex conscientia fortè erronea, contingit.

Nisi fortè ratione scandali.

Quòd si cum contemptu vel scandalo omittatur, pro horũ grauitate esset etiam graue peccatum. Quare qui oblatam hanc vnctionem sine vlla causa absolutè recusaret suscipere, videretur grauiter peccaturus, quia moueret aliis suspicionem cõtemptus, & hæresis. Secùs si tantùm recusaret tam citò recipere, quòd putaret se needum satis grauiter laborare, aut similem causam. Vide *Henriquez l. 3. c. 10. n. 3.*

Henriquez.

31 — Pastor tenetur hoc administrare ex iustitia.

CONCLVS. II. Habens curam animarum rogatus à subdito tenetur ei hoc Sacramentum per se vel alium administrare ex iustitia. quia ex officio tenetur subditis præsertim petentibus ministrare Sacramẽta, non solùm necessaria, sed etiam multùm conducentia eorum saluti; quale est hoc.

Alij quandoque ex charitate.

CONCL. III. Non habens curam animarum ex charitate tenetur id administrare grauiter eo indigenti, vt si aliàs sine vllo omnino Sacramento esset moriturus. Quia nisi tũc ei hoc Sacramentũ administretur, exponitur eius salus probabili periculo æternæ damnationis, quod quiuis à proximo sub peccato mortali tenetur auertere. Imò qui id sine graui incommodo facere potest, tenetur saltem sub veniali id administrare ei, qui aliàs sine eo esset necessariò moriturus, etsi extraordinariè eo non indigeat. Quia contra charitatem est proximo tantum bonum sine vlla iusta causa denegare. Vide plura apud *P. Suarez. disp. 44. sect. 2. & 3.* vbi hæc omnia fusissimè disputat.

Suarez.

DISPV

DISPVTATIO XX.

DE

ORDINE.

DVBIVM I.

Quid sit Ordo?

1 Ordo varia significat

NOTA primò, *Ordinem* variè accipi. Significat enim primò quemdam respectum, quem res, quæ & aliquo modo differunt, & in aliquo etiam conueniunt, inter se habent. Vnde *D.August.lib.9.de ciuit. c.*13.definiens ordinem: *Est*, inquit, *parium dispariumque rerum sua cuique loca tribuens dispositio.*

D.August.

Hinc secundò, significat quemuis statum siue ciuilem, siue Ecclesiasticum: sic dicimus aliquos esse in ordine senatorio, equestri, plebeio, laico, clericali, &c.

Tertiò, per antonomasiam, & quamdam appropriationem significat certum quemdam gradum, siue statum Clericorum ad certa officia Ecclesiastica consecratorum.

Quartò demum accipitur pro ipsa actione, qua tales consecrantur, quam distinctionis causa Ordinationem communiter vocabimus. Cùm enim in actione consistat, hoc modo magis propriè vocatur. Hìc autem solùm disputamus de duabus vltimis acceptationibus.

2 Magister. Variæ definitiones sacræ ordinationis. Sotus.

Nota secundò, DD. Ordinationem variè definire. *Magister in 4.d.*24.*lit.K.* ait, *esse signaculum id est, quoddam sacrum, quo spiritalis potestas traditur ordinato & officium.* At verò apud Sotum ibidem, *Est Sacramentum quo potestas spiritualis significatur, & traditur in ordine ad sacrosanctum corpus Christi consecrandum.* Alij distinctiùs eam sic definiunt; *Ordinatio est sacra quædam cæremonia, qua alicui peculiaris potestas traditur destinata aliquo modo ad mysterium Venerabilis Eucharistiæ ritè peragendum.* Nam sacerdoti illud peragenti diaconus & subdiaconus inseruiunt: sicut etiam acoluthus ampullas subministrando, ac cereos deferendo: exorcista verò dæmones ab obsessis expellendo, hos aptos reddit qui sacrificio interesse possint. Lector autē sacra lectione ad debitam tanto mysterio pietatem præsentium animos excitat. Ostiarius verò dignos admittit vt illius celebrationi intersint, indignos excludit.

Omnis Ordo aliquo modo dirigitur ad sacrificium.

3 Eiusdem definitio.

Ex quo patet secundùm hos Doctores dicendum, Ordinem tertio modo acceptum *esse specialem quandam potestatem implendi aliquod officium in ordine ad consecrationem Venerabilis Eucharistiæ.* qua ratione communiter primam tonsuram à ratione Ordinis excludunt. quia per eam clerici non destinantur ad certum aliquod diuinum officiū. Aliqui tamen hanc rationem reprehendunt, quia clerici per tonsuram destinantur ad laudes in Ecclesia peragendas. Sed posset quis facilè respondere, hoc non sufficere ad rationem Ordinis, eò quòd hic requirat destinationem ad certum officium. *P.Vasquez* verò *hic disp.*136.*nu.*8. vult Ordinem esse *gradum aliquem in templo administrandum* (siue ad peragendum diuinum officium) *per quem ascenditur*, scilicet ad altiorem in eo ministerio statum. A qua definitione excludit primam tonsuram eò quòd non sit gradus. Cùm enim sit omnibus clericis cōmunis, non dat initiato aliquam inter eos eminentiam; quare habet se potiùs instar soli, siue pauimenti. Vtraque ratio est bona, & quo ad rem attinet eadem.

Quare prima tonsura non sit Ordo.

Vasquez.

4 Qualis potestas ad Ordinem requiratur.

Nota tertiò, vt talis gradus sit verus Ordo, non sufficere vt talis potestas etiam specialis quacumque ratione alicui conferatur (nam absolutè loquendo per solam Pontificis deputationem posset alicui clerico conferri potestas cum omni solemnitate exercendi officium ostiarij, lectoris aut acoluthi, & tamen hic nullum haberet Ordinem.) sed requiritur vt ei conferatur omnino stabiliter per quandam consecrationem, ita vt quamdiu viuit, eam amittere non possit, vt omnes Catholici fatentur contra nostros hæreticos, qui volunt eiusmodi potestatem non aliter conferri quàm per legitimam ad tale aut tale officium Ecclesiasticum deputationem, quæ etiam per amotionē ab eiusmodi officio amittatur. Sed contra eos pro nobis stat vsus totius ab initio Ecclesiæ, vt constat ex *Tertull. lib.de præscript.* vbi docet proprium esse hæreticorum habere eiusmodi deputationem ad ministeria Ecclesiastica mutabilem: ita vt qui hodie sunt diuini officij ministri, cras fiant laici. cui suffragatur *D. August. lib.de bono coniugali c.*14. vbi de ministris Ecclesiasticis agens, ait: *Et si aliqua culpa quispiam ab officio remoueatur, Sacramento Domini semel imposito non carebit, quamuis ad iudicium permanente.*

Hæretici nostri.

Tertul. Hæreticorum est habere ministros Ecclesiasticos mutabiles. D.August.

DVBIVM II.

Quot sint ordines Ecclesiastici, & quàm antiqui fuerint?

5 Caluin. Kemnitius. Bellarm.

HAc in re prima disputatio est cum hæreticis nostris. Nam Caluinus & Kemnitius apud *Card. Bellarm. lib. de Clericis c.*11. tantum admittunt tres Ordines: scilicet Episcoporum (quos ferè Pastores aut superintendentes vocant) & presbyterorum (quos Seniores, aut verbi ministros vocant,) & diaconorum: reliqua verò Ordinum officia, excepto exorcistæ, admittunt quidem; negant tamen habere rationem Ordinis

nis Ecclesiastici, aut certo numero posse definiri: aiuntque ea initio in Ecclesia fuisse vel plura vel pauciora, prout singulæ Ecclesiæ pluribus vel paucioribus ministris indigebant, quos Pastores singuli pro suo iudicio modò assumebant, modò dimittebant.

Præcipuum eorum fundamentum est, quia antiqui Patres eiusmodi officia modò plura, modò pauciora numerant, & aliqua recensent quæ iam inter Ordines non numerantur. Nam *D. Dionysius c.5. Ecclesiast. Hierarch.* tantùm numerat tres Ordines, scilicet Pontificum, Sacerdotum, & Ministrorum. *Canon Apostolorum 34. secundùm alios 42. & 43.* tantùm numerat Episcopos, presbyteros, diaconos, subdiaconos, lectores & cantores. *D. Ignatius epistola ad Antiochen.* ceteris adnumerat κοπιῶντας, id est laborantes, quorum officium erat mortuos sepelire. Nos autem iam neque cantoris, neque laborantis officium inter Ordines numeramus. Confirmantur hæc primò, quia omnia minorum Ordinum officia, excepto exorcistæ, iam laici obeunt, & ad ea per solam externam deputationem pro tempore assumuntur: ergo vel ex hac ipsa consuetudine probatur numquam olim ad ea obeunda Ministros fuisse consecratos, sed eodem modo pro tempore, & nata occasione assumptos. Secundò, quia etiam ipsi diaconi Actorum 6. fuerunt primò solùm ex occasione creati, vt ministrarent mensis viduarum. quod non est officium sacrum.

(D. Dionys. — Can. Apost. — D. Ignat. — Actor. 6.)

6 Catholici verò omnes admittunt septem Ordines, scilicet, *sacerdotum, diaconorum, subdiaconorū, acoluthorum, exorcistarum, lectorum, ostiariorum.*

(Quidam catholici recensent nouem Ordines.)

Sed quidam præter hos numerant *episcopatum, & primam tonsuram*, atque ita volunt esse nouem Ordines. Ita quidam Canonistæ apud *Nauar. cap. 22. n. 18.* His verò liberalius *Tilmann. apud P. Valentia disp. 9. qu. 1. puncto secundo sub finem*, adiungit decimum ordinem cantorum, siue Psalmistarū: quia horum mentionem facit *Concil. 4. Carthag. c. 10.* Tertiò, alij volunt saltem esse octo: quia septem dictis adnumerant episcopatum. Ita *Caiet. tom. 1. opusc. tract. 11. Michael Med. lib. 1. de cælibatu, c. 16. Nauar. c. 22. n. 18. Soto lect. 1. & 4. de Sacramento Ordinis*, & alij.

(Canonistæ. Nauar. Tilmannus. Valentia. — Carthag. 4. — Caietan. Mich. Med. Nauar. Soto.)

7 Conclvs. I. Ab initio in Ecclesia fuerunt septem veri Ordines Ecclesiastici, quos n. 6. initio recensui. Est de fide ex *Trident. sess. 23. c. 2.* vbi id expressè docet. De presbyteratu, & diaconatu non potest esse dubium. quia Scriptura sæpissimè horum mentionem facit, & hæretici eos etiam admittunt.

(Semper fuerunt in Ecclesia septem Ordines. Trident.)

De aliis probatur. quia eorum meminerunt antiquissimi Patres. Primò, *Clemens epistola 2. ad fratrem Domini.* Secundò, *Cornelius Pontifex* circa annum Domini 255. *in epistol. ad Fabianum Antioch. apud Eusebium l. 6. c. 42.* hos omnes Ordines vt rem antiquam enumerat, atque in Ecclesia Romana suo tempore fuisse presbyteros quadraginta sex, diaconos septem, subdiaconos septem, acoluthos quadraginta duos, exorcistas, lectores & ostiarios vniuersim quinquaginta duos. Eosdem numerat Caius *Pontif. epist. ad Felicem, & Concil. Romanum sub Siluestro cap. 3. & Carthag. 4. c. 3 & sex sequentib.* cui etiam D. Augustinus subscripsit. Vbi etiam docet quomodo singuli per Episcopum cōferendi sint. Canone verò decimo docet cantorem sine scientia Episcopi, sola presbyteri designatione posse constitui, ostendens apertam differentiam inter hoc officium & præcedentia: quę quia veri Ordines sunt, sola Episcopi consecratione conferuntur. Vide hac de re plura apud *Baronium anno Christi 44. sub finem.* Ex quibus patet istorum Pontificum tempore dictos Ordines in Ecclesia fuisse non vt recens institutos, sed vt à maioribus acceptos. Quare iuxta regulam quā assignat *D. August. l. 4. de baptism. c. 24.* meritò dicimus ab initio in Ecclesia fuisse, donec hæretici contrarium ostendant.

(Clemens. Cornel. Pontif. — Eusebius. — Caius Pont. Concil. Roman. Carthag. 4. D. August. — Baronius. — D. August.)

8 Ad argumentum hæreticorum Resp. Illos Patres locis ibi citatis non habuisse propositū omnes Ordines, qui tunc in Ecclesia erant, recensere; sed solùm pro re nata certorū officiorum facere mentionem: vnde sicut quosdam Ordines non enumerār, ita nec eos in Ecclesia esse negāt; nec quæ officia habeant rationem Ordinis, quæ autem non habeant, ibi disputant. Ad primam confirmationem nego sequelam. Contrariū enim apertè patet ex Concilio Carthag. citato. Quòd autem iam sæpe laici istorum Ordinum officia obeant, fit quia non reperiuntur sufficientes clerici, qui ea possint commodè obire.

(Carthag. 4.)

Ad secundam Resp. Illam necessitatem viduarum fuisse quidem aliquam occasionem creandi illos diaconos: eos tamen nullo modo fuisse ad illud solum officium creatos, sed ad alia officia diuina obeunda; qualia sunt in defectu sacerdotum baptizare, & concionari, vt acta expressè docent D. Stephanum & D. Philippum fecisse. Quod vel inde patet, quia fuerunt creati per orationem, & per manus impositionem, vt patet Actor. 6. quæ cæremonia sacram ordinationem exprimit, vt infrà ostendam. Non fuerunt itaque propriè creati diaconi, vt mensis inseruirent, sed hæc necessitas solùm fuit occasio vt crearentur diaconi, atque ita cum maiore auctoritate illud officium obirent.

(Necessitas viduarum non fuit causa, sed occasio creandi diaconos. — Actor. 6.)

9 Conclvs. II. Propriè sunt tantùm illi septem Ordines, quos n. 6. initio recensui. Ita *D. Thom. in suppl. q. 37. a. 2.* & est ferè communis sententia DD. Prob. primò ex *Trident. sess. 23. c. 3.* vbi solos dictos inter Ordines numerat: & cùm ibi dogmaticè loquatur, omnino videtur intendere omnes veros Ordines enumerare, quia aliàs daret doctrinam imminutam: quod eo loco maximè debuit vitare: præsertim cùm agat contra hæreticos, qui aliquos Ordines admittebant, & aliquos negabant: contra quos intendebat docere quot & quinam sint veri Ordines.

(Ordines propriè sunt solùm septem. D. Thom. Trident.)

Probatur secundò, quia ordines quos alij adiiciunt, aut non sunt veri Ordines, aut non sunt distincti à iam numeratis. De prima tonsura id probaui num. 3. De officio cantoris probatur. quia, vt patet ex *Concil. Carthag. 4. cap. 10.* hoc non confertur stabiliter per aliquam consecrationem. quod tamen ad rationem Ordinis est necessarium, vt ostendi nu. 4. Episcopatum verò aliqui probant non esse Ordinem. quia non confertur ad peragendum mysterium Venerabilis Eucharistiæ, quod tamen aiunt esse necessarium ad rationem Ordinis. Sed hoc nullo modo

(Carthag. 4. Officium cantoris non est ordo.)

modo satisfacit. quia potestas consecrandi sacerdotis, quæ in ordinatione Episcopi confertur, longè directiùs & immediatiùs inseruit huic mysterio peragendo, quàm potestas exorcistæ aut lectoris, vt per se clarum est. Quare alij veriùs fatentur episcopatum esse verum Ordinem; non tamen constituere octauum Ordinem; quia non satis distinguitur à sacerdotio, quod intrinsecè in se includit, atque ita vnum integrum ac perfectum Ordinem cum hoc constituit. Sicut virginitas non dicit distinctam virtutem à castitate, quàm intrinsecè includit. Quamquam si velimus episcopatum incompletè concipere prout à sacerdotio distinguitur, possit dici distinctus Ordo, sed non omnino completus. Et ea ratione Anacletus & Damasus citandi nu.41. dicunt esse duos Ordines sacerdotum.

Episcopatus est verus Ordo, sed idem cum sacerdotio.

Anacletus. Damasus.

D V B I V M III.

Quinam Ordines sint maiores, & qui minores. Item, quinam sint sacri, qui non: & quæ sint singulorum officia?

10 TRiplex, vt patet ex titulo, hîc est difficultas. Circa primam autem & secundam, constat tam ex *Concil. Trident. sess. 23. c. 2.* quàm ex communi sententia, presbyteratum, diaconatum, & subdiaconatum, iam esse Ordines sacros, & maiores, reliquos verò dici minores, & non sacros. Olim tamen subdiaconatus non fuit ordo sacer, vt ex *cap. Nullus in Episcopum, d. 60.* expressè docet *Innocentius III. cap. A multis 9 de ætate & qualitate ordin.* Presbyteratus autem dictus est Ordo maior propter sui eminentiam: reliqui autem duo ita dicti sunt, eò quòd diaconus & subdiaconus in altari presbytero inseruiendo, de eius dignitate aliquid participent. Reliqui dicti sunt minores, quòd suos ministros in inferiore gradu constituant.

Trident. Tres sunt Ordines sacri ac maiores. Subdiaconatus olim non fuit ordo sacer. *a. Nullus. c. A multis. Innoc. III.* Vnde maiores, vnde minores dicti.

11 Cur autem tres priores dicti sint sacri, non ita inter auctores conuenit. Quidam enim volunt dici sacros, eò quòd eorum collatio sit verum Sacramentum: secùs autem esse de collatione minorum Ordinum. Sed hoc dici nullo modo potest. quia sic subdiaconatus aut debuisset ab initio esse Ordo sacer, aut iam esse non posset. quia non potuit aliquando incipere esse Sacramentum. Illud autem apertè repugnat *cap. A multis citato.* Dicendum igitur est ita dici, quia habent annexum votum continentiæ, atque eos qui illis initiantur, omnino & in perpetuum ita Deo consecrant, vt non possint iterum fieri sæculares. Hinc eò quòd subdiaconatus non habuerit ab initio illud votum annexum, ideo non fuit ab initio Ordo sacer: vt docet *Innoc. in cap. A multis citato.* Reliqui verò suos Ministros non ita Deo consecrant. Nam etsi Ordinem non possint amittere: possunt tamen ducendo viduam, omne eius officium deponere, & omne priuilegium amittere, & fieri quasi laici.

c. A multis. Cur aliqui dicti sacri.

Innocent. c. A multis.

12 Quæ autem sint singulorum officia fusè disputat *P. Vasquez. dispu. 236. cap. 2. & sequentibus.* Nos ea hîc breuiter enumerabimus. Presbyteris in Pontificali Romano quinque officia assignantur. Scilicet primò, *Offerre*, nimirum sacrificium Missæ. Secundò, *Benedicere*, scilicet tam populum, quàm alia, quæ ab ipso benedici possunt. Tertiò, *Præesse.* quia presbyterorum est, sub Episcopis Ecclesiam regere. Quartò, *Prædicare.* Quintò, *Baptizare.* Hoc enim est etiam proprium munus sacerdotis: vt ostendi in materia de baptismo: quibus adde pœnitentes Deo reconciliare eos à peccatis absoluendo. Duplicem autem potestatem per suam ordinationem sacerdos præcipuè accipit, scilicet consecrandi corpus & sanguinem Christi, & absoluendi à peccatis, de qua satis egi disp. 4. dub. 2. & disp. 8. dub. 3.

Vasquez.

Officium presbyteri.

Duplex eiusdem potestas.

13 De diaconis dicitur in Pontificali, *Diaconum enim oportet ministrare ad altare, baptizare, & prædicare.* Hæc duo tamen tantùm facit ex commissione sacerdotis, aut in necessitate in eius absentia. Vide dicta tomo 1. quæst. 67. de ministro baptismi. Inter ministeria autem quæ facit ad altare, præcipua sunt, primò administrare populo calicem. quod tamen hodie non est in vsu. Olim autem fuisse patet ex vita S. Laurentij, & plurimis historiis. Secundò, cantare solemniter euangelium tempore sacrificij: quod etiam hodie in vsu est, multique putant hoc esse præcipuum munus ad quod ipse consecratur, & cuius exercendi potestatem directè ac immediatè accipit.

Officium diaconi.

14 Sed hoc aliis videtur valdè difficile. Primò, quia cùm diaconi primò constituti ac ordinati sunt, nulla erant euangelia conscripta: quomodo ergo tunc fuerunt directè ordinati ad id quod facere nullo modo poterant? Secundò, quia cùm collatio diaconatus sit Sacramentum, id ad quod diaconi immediatè ac directè consecrantur, debet iis competere iure diuino: atqui cantare tempore sacrificij euangelium, non potest esse tale: ergo non sunt ad hoc directè consecrati. Minor probatur, quia quòd diaconus canat euangelium in sacro, nullo modo est institutum à Christo (qui ne quidem instituit vt euangelium in sacro ab vllo canatur aut legatur) sed est cæremonia Ecclesiastica: ergo Christus non potuit consecrationem diaconi in eum finem instituere vt ipse euangelium caneret in sacro. quia aliàs simul instituisset vt hoc saltem ab aliquo necessariò in sacro caneretur, aut legeretur. nam hoc in illo includitur. Nec enim potest concipi Christum instituisse vt certi ministri ad aliquod officium instituerentur, nisi simul institueret, vt hoc officium ab illis fieret.

15 Quare credo cum *Bellarmin. cap. 9. de Ordine in fine*, & aliis, diaconos ex Christi institutione directè ordinati vt assistant & ministrent sacerdoti in sacrificio Missæ, aliisque officiis diuinis, ipsum adiuuando, ac præsertim ministrando populo calicem, & ex sacerdotis commissione, aut in ipsius absentia baptizando, & concionando: non quidem vt hæc necessariò debeant ei committi, sed vt per ordinationem fiat dignus, cui ea committantur. Quòd autem in sacro hoc vel illo modo, v.c. canendo euangelium, sacerdoti inseruiat, hoc prouenit ex

Bellarm. Ad quid diaconi à Christo sint instituti.

ex determinatione Ecclesiæ, à qua eiusmodi cæremoniæ sunt iostitutæ.

Olim etiam diu Diaconi habuetunt dispensationem bonorum Ecclesiæ,& euram distribuendi eleemosynas pauperibus: vt pater ex vita B. Laurentij. Quod accidit ex eo quòd ab Apostolis iis fuit primò commissa cura distribuendi quotidianum victum viduis. Vode etiam factum est vt cùm ob illarum terum administrationem & dispensatiouem à multis honotatentut, ipsi sæpiùs contra presbyteros superbierint: vt patet ex *D. Hieronymo epistola 85. ad Enagrium.*

D. Hieron.

16 Subd aconi officium.

De subdiaconis in pontificali dicitur: *Subdiaconum enim oportet aquam ad ministerium altaris præparare; diacono ministrare, pallas altaris & corporalia abluere, calicem & patenam in vsum sacrificij eidem offerre.* Deinde subiungitur qua ratione debeat pauem consecrandum pru populo in altari pouere,corpotalia, & alia similia lauate. Ex quibus (sicut etiam ipsum nomen indicat) pâtet, subdiaconum ordinari, vt diacono in iis, qoæ pertinent ad sacrificium Missæ subseruiat: iu quo vnum etiam ex præcipuis ipsius ministeriis est vt epistolam solemoiter canat.

17 Officium acoluthi. Vnde dicatur.

De acoluthis autem ibidem dicitur: *Acoluthum enim opertet ceroferarium ferre, luminaria Ecclesia accendere, vinum & aquam ad Eucharistiam ministrare.* Dicitur aurem ab ἀκολουθεῖν, id est, subsequor. vnde ἀκόλουθος significat subsequentem instar ministri aut pedissequi, ex eo quòd diacono & subdiacono circa altaris ministerium inseruiat. Vocatur autem communiter acolitos, siue acolytus, quod aliqui volunt deduci à κωλύω, id est prohibeo, ita vt acolytus sit idem quòd nun prohibitus: eò quòd non prohibeatur accedere ad altare. Sed verius est ita dici corruptè per mutationem aut subtractionem aliquarum literarum. Dicitur etiam ceroferarius, eò quòd ipsius sit ferre candelabrum cum cereo, quem etiam ipse accendit.

18 Exorcistæ officium.

De exoteista ibidem dicitur: *Exorcistam enim oportet abiicere dæmones, & dicere populo, vt qui non communicat, det locum* (scilicet alteri communicanti, vt possit ad altare accedere) *& aquam in ministerium* (scilicet baptismi) *fundere.* Sed hæc officia non sunt ea ratione in vsu, saltem vt fiant per eos, qui solùm sunt exorcistæ.

Lectoris officium.

De lectore dicitur: *Lectorem siquidem oportet legere ea qua prædicat, & lectiones cantare, & benedicere panes, & omnes fructus nouos.* Vbi videntur ei tribui officia, quæ partim subdiaconis, partim diaconis ac presbyteris conueniunt: vt est *prædicare, & fructus benedicere.* Sed dicendum hæc olim facta fuisse à lectore minore solemnitate, & extra officium Missæ. Quomodo autem fiebant variant auctores, & difficile est coniicere, quia iam diu non sunt in vsu.

Ostiarij officium.

De ostiario autem dicitut: *Ostiarium oportet percutere cymbalum* (scilicet tempore sacrificij) *& campanam, aperire Ecclesiam, & sacrarium, & librum aperire ei qui prædicat.*

DVBIVM IV.

Vtrùm iure diuino vnus Ordo sit altero superior?

19 HAc in re, exceptis quibusdam hæreticis, qui omnes omnino Ordines tollunt, satis constat Episcopos & presbyteros aliis inferioribus clericis esse iure diuinu superiores. Hoc enim vbique Scripturæ loquuntur. Nam Paulus Act. 20. vocatis presbyteris Ephesiois ait: *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Vbi expressè docet illos fuisse positos à Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei. qui autem regit, est maior eo qui regitur.

Actor. 20.

Difficultas autem præcipua est, An Episcopus iure diuino sit maior simplici presbytero? Olim Aërius, vt testatur *D. August. l. de hæresibus c. 53.* voluit presbyteros iure diuino absolutè esse æquales Episcopis: quem secuti sunt deinde Vviclef, ac ferè omnes nustri temporis hæretici.

Aërius. D. August. Vviclef. Hæretici nostri.

Prubant primò. Quia Apostolus tam loco citato, quàm c. 1. ad Titum & alibi, eosdem omnino vocat modò presbyteros, modò Episcopos, quasi inter eos nulla sit distinctio. Secundò, quia ad Philippenses c. 1. Apostolus ait: *Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis, qui sunt Philippis cum Episcopis & diaconibus.* Vbi cùm solùm faciat mentionem Episcoporum & diacooorum, non videtut agnoscere presbyteros ab his distinctos. Tertiò, quia idem videotur sensisse antiqui Patres.

Ad Tit. 1. Philip. 1.

20 Nam *D. Ambrosius in c. 4. ad Ephesios, Timotheum,* inquit, *Episcopum à se creatum, presbyterũ vocat, quia primi presbyteri Episcopi appellabantur, vt recedente eo sequens ei succederet. Denique apud Aegyptum presbyteri consignant, si præsens non sit Episcopus: sed quia cœperunt sequentes presbyteri indigni inueniri ad primatus tenendos, immutata est ratio, prospiciente Concilio, vt non ordo, sed meritum crearet Episcopum multorum sacerdotum iudicio constitutum.* Item *Chrysost. in cap. 3. primæ ad Timoth. homil. 11. initio, Inter Episcopum,* ait, *& presbyterum interest ferè nihil, quippe & presbyteris Ecclesiæ cura commissa est: & quæ de Episcopis dixit, ea etiam presbyteris congruunt. Sola quippe ordinatione superiores illi sunt, atque hoc tantùm plus quàm presbyteri habere videntur.* Tertiò, *D. August. epistola 19. ad Hieronym. circa finem: Quamuis enim,* inquit, *secundùm honorum vocabula, quæ iam Ecclesiæ vsus obtinuit, episcopatus presbyterio maior sit: in multis tamen rebus Augustinus Hieronymo minor est.*

D. Ambros. Chrysost. D. August.

Omnium autem clarissimè eam opinionem videtur asserere *D. Hieronymus in cap. 1. epistola ad Titum,* vbi ait: *Idem est presbyter qui Episcopus, & antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis, Ego sum Pauli, ego Apollo, ego verò Cephæ, communi presbyterorum concilio Ecclesiæ gubernabantur. Postquàm verò vnusquisque eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi; in toto orbe decretum est, vt vnus de presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur.* Et infrà: *Sicut ergo presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine,*

D. Hieron.

et,

ei, qui sibi praepositus fuerit esse subiectos: ita Episcopi noverint se magis consuetudine, quàm dispositionis dominicae veritate presbyteris esse maiores, & in commune debere Ecclesiam regere: imitantes Moysen, qui cùm haberet in potestate solus praeesse populo Israel, septuaginta elegit, cùm quibus populum iudicaret. Similia habet *epistola* 85. *ad Euagrium.*

21 Propter loca citata *Michael Medina l. 1. de sacrorum hom. n. orig. & cont. c. 5.* ait dictos Patres idem hac in re sensisse cum Aërio. hunc tamen quia aliàs etiam erat haereticus, fuisse etiam ob eum errorem ab Ecclesia damnatum, qui in illis Patribus, quia aliàs erant catholici, fuit dissimulatus, sed insigni eorum Patrum iniuria dicitur eos errorem tunc ab Ecclesia damnatum defendisse, atque ita verè fuisse haereticos. Nec enim damnationem Aërij poterant ignorare, praesertim cùm illi ipsi Aërium inter haereticos numerent: & vt infrà ostendam, sine vllo fundamento illud dicitur. *Durandus* verò *in 4. d. 24. q. 5. & Soto q. 2. a. 2. ante finem* putant saltem D. Hieronymum fuisse in ea sententia, quòd iure diuino inter Episcopum & presbyterum nullum esse discrimen, sed solùm iure Ecclesiastico. Sed & hoc apertè falsum est, vt ostendam n. 30.

Michael Medina. *Aërius.* *Durand. Soto. D. Hier.*

22 Pro resolutione Nota primò, Episcopum de facto tripliciter simplici sacerdote esse superiorem, Primò, potestate Ordinis. Secundò, dignitate. Tertiò, potestate iurisdictionis.

Episcopus triplici ratione maior presbytero.

Nota secundò, iurisdictionem posse dupliciter alicui Ordini vel dignitati competere. Primò, ita vt quisquis eum Ordinem siue dignitatem suscipit, hoc ipso in actu secundo talem iurisdictionem necessariò acquirat, idque eadem planè actione, qua Ordo ipsi confertur. Secundò, solùm quasi in radice, quatenus illa iurisdictio omnino necessaria est, vt quis possit fungi munere, ad quod ille Ordo est institutus: ita vt Ecclesia ita ordinato, siue fungenti tali munere, teneatur talem iurisdictionem in actu secundo concedere.

Iurisdictio dupliciter alicui Ordini potest annecti.

23 CONCLVS. I. Sacerdos iure diuino potestate Ordinis reliquos omnes inferiores clericos superat. Est de fide. Quia, vt ostendi, dum egi de Ministro Venerabilis Eucharistiae & Confessionis, ipse in sua ordinatione accipit potestatem haec duo Sacramenta conficiendi; quam nemo non sacerdos habet. Vnde sequitur ipsum dictos elericos etiam superare dignitate. Nam habere talem potestatem est maximae dignitatis; vt pulcherrimè & fusissimè ostendit *D. Chrysost. in libris de sacerdotio.*

D. Chrysost.

24 CONCLVS. II. Episcopus iure diuino simplices sacerdotes potestate Ordinis superat. Quia potest consecrare sacerdotes, & confirmare, quod simplex sacerdos non potest. Est definita in *Trident. sess. 23. c. 7.* his verbis: *Si quis dixerit Episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, aut vel eam quam habent, illis esse cum presbyteris communem,* &c. *anathema sit.* Agit autem de superioritate quae illis iure diuino competit, vt patet ex can. 6. De potestate autem confirmandi id fusè probaui tomo 1. q. 72. a. 11. De ordinatione autem id pluribus probabo infrà dub. 9.

Tridem.

25 CONCLVS. III. Episcopus iure diuino ex vi suae ordinationis superat simplicem sacerdotem dignitate: quia habet omnem potestatem Ordinis: quam habet sacerdos, & praeterea potestatem conferendi illa duo Sacramenta, quod magnae dignitatis est: nam hac ratione est verè pater sacerdotum, quos consecrando generat: pater autem est maior filio: & teste Apostolo ad Hebr. 7. *Sine vlla contradictione quod minus est à meliore benedicitur.*

Hebr. 7.

Confirm. Quia Episcopi succedunt in locum Apostolorum, & obtinent eum locum in Ecclesia, quem obtinebant Principes sacerdotum in synagoga. Presbyteri vero succedunt LXXII. Discipulis, & obtinent in Ecclesia locum quem obtinebant simplices sacerdotes in synagoga, vt docet *Anacletus epistola 3. §. 1. Damasus epistola 3. D. Leo epistola 88. ad Episcopos Germaniae. Concil. Neocaesar. can. 13. & Hispal. 2. can. 7. D. Hieronym. epistola 54. ad Marcellam & 85. ad Euagrium. D. August. tract. in psalm. 44. super illud, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij.* & alij. Atqui Principes sacerdotum in synagoga fuerunt digniores aliis sacerdotibus; sicut etiam Apostoli alijs discipulis; quia illi fuerunt principes Ecclesiae, de quibus dicitur psalm. 44. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij* (Apostoli scilicet pro patriarchis;) *constitues eos principes super omnem terram.* Ergo similiter Episcopi sunt maiores & digniores presbyteris.

Episcopi succedunt Apostolis. *Sacerdotes LXXII. discipulis.* *Anacletus. Damasus. D. Leo. Conc. Neocaesar. Hispal. 2. D. Hieron. D. Aug.* *Psal. 44.*

26 Dices, Patres quandoque dicunt etiam presbyteros succedere Apostolis, vt patet ex *D. Ignatio epistola 7. ad Smyrnenses, circa medium.* Respondeo, Patres quandoque dicere presbyteros succedere Apostolis, non quia Apostoli sunt, sed quatenus etiam sunt presbyteri, siue quatenus habent potestatem consecrandi, & absoluendi. Nam aliis locis manifestè asserunt solos Episcopos succedere Apostolis, prout erant principes Ecclesiae.

D. Ignat. *Qua ratione presbyteri quandoque dicantur succedere Apostolis.*

Dices secundò, Dignior est potestas consecrandi corpus & sanguinem Christi, quam quaeuis alia potestas homini concessa. Sed illam habent presbyteri. Ergo nulli eos dignitate superant. Respondeo, negando consequ. Quia Episcopi & illam habent, & praeterea potestatem ordinandi. Vtraque autem potestas simul, est melior vna sola.

27 CONCLVS. IV. Episcopi iure diuino habent potestatem iurisdictionis maiorem quàm presbyteri quasi in radice, & actu primo, quatenus ratione dignitatis & muneris, ad quod ex Dei institutione ordinantur, maior iurisdictio iis debita est, quàm presbyteris. Quòd tamen de facto hi vel illi habeant in actu secundo maiorem, prouenit ex iure positiuo, siue concessione Ecclesiae siue Pontificia. Ex qua etiam fieri potest, vt simplex sacerdos habeat eiusmodi potestatem aequalem, aut etiam maiorem quàm illi. Quod patet ex praxi Ecclesiae. Nam plurimi presbyteri habent iurisdictionem episcopalem, & possunt assumi vt fiant legati à latere Pontificis, cum potestate longè maiore. Vtraque pars patet ex dictis disp. 8. n. 19. 20. & 21. vbi ostendi Pontificem, vt est caput Ecclesiae, teneri quidem iure diuino constituere certis locis Episcopos cum iurisdictione eorum officio competente: quòd tamen singuli tantam vel tantam dioece-

Qua ratione Episcopis iure diuino competat iurisdictio.

sin aut iurisdictionem habeant, hoc prouenire ex concessione Ecclesiæ, quæ singulorum potestatem minuere vel augere potest.

28 Prior etiam pars patet ex dictis n. 25. vbi ostendi eos esse principes Ecclesiæ: vnde sequitur iis esse debitam iurisdictionem principalem, eosque inter suos presbyteros non esse tanquam consulem inter senatores (vt Caluinus somniat) sed tanquam Principem inter suos consiliarios. Patet ex praxi totius Ecclesiæ. nam etiam tempore Apostolorum semper Episcopi habuerunt per totum orbem eminentem potestatem suprà presbyteros. Quia 1. ad Timoth. 5. Apostolus ei scribit, vt aduersus presbyteros non accipiat accusationem sine duobus aut tribus testibus. Et similiter ad Titum c. 1. vt ea quæ desunt corrigat, & constituat per ciuitates presbyteros. Vbi Apostolus apertè ostendit, Episcopos, quales Timotheus & Titus erant, esse iudices, correctores, ac rectores presbyterorum. Quod etiam apertè docent Patres citati n. 25. Nec vllo modo verosimile est hoc habuisse ortum ex solis schismatibus, quæ in Corinthiis accusat Apostolos. Tum quia, vt ostendi, status ipse episcopalis ex Christi institutione hoc exigit: tum etiam quia priuata aliquorum schismata non fuerunt sufficiens causa, vt statim per totum orbem tanta in regimine Ecclesiæ mutatio induceretur.

Caluinus.

1. Timot. 5.

Tit. 1.

29 Ad loca Scripturæ n. 19. contra nos citata Resp. initio Ecclesiæ omnes presbyteros communiter participasse aliquo modo iurisdictionem & officium episcopale. Tum quia tanquam eius consiliarij vnà cum Episcopo Ecclesias regebant in iis locis vbi erant Episcopi: tum etiam quia iis magna ex parte communicabatur iurisdictio episcopalis, præsertim in locis vbi Episcopi non erant. Vnde omnes promiscuè vocabantur modò presbyteri, modò Episcopi, Episcopus enim significat eum qui alicui rei tanquam director præfectus est, siue cui incumbit aliorum regimini inuigilare. Vnde fit vt Apostolus sæpe nomine *presbyteri* aut *Episcopi*, promiscuè tam Episcopus quàm presbyteros intelligat. quamuis etiam sæpe vtrorumque nomen distinguat, vt patet ex epistolis ad Timoth. & Titum suprà citatis. Crescente tamen postea tam fidelium, quàm etiam Episcoporum ac presbyterorum multitudine, vt vitaretur confusio, & forte etiam ob aliquorum presbyterorum superbiam, sua potestate insolenter abutentium, & contra Episcopos superbientium, tam nomina, quàm gubernandi officia fuerunt magis distincta, & presbyterorum potestas restricta.

Quare presbyteri initio dicti sint Episcopi.

30 Et hoc solùm, nec quidquam aliud voluit S. Hieron. citatus n. 20. Tantum enim vult spectato solo iure diuino, Episcopos non habere necessario actu maiorem iurisdictionem, quam presbyteros: siue illos nullam habere eiusmodi potestatem, quæ presbyteris communicari non possit, quæque initio non fuerit aliquo modo communicata. Alias eum sensisse Episcopum & potestate Ordinis, & dignitate iure diuino esse superiorem presbyteris, patet ex eiusdem epist. 85. ad Euagrium: vbi vel maximè videtur contendere presbyteros Episcopis iure diuino esse æquales; & tamen ibidem ait: *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod presbyter non faciat?* Vbi apertè agnoscit potestatem ordinandi, siue consecrandi presbyteros ita conuenire Episcopo, vt nō possit conuenire presbytero. Ex quo etiam sequitur, illum ex vi suæ ordinationis, & consequenter ex Christi institutione hunc dignitate superare. Nam vt ostendi nu. 25. & pater filio, & consecrans consecrato est maior. Deinde in fine illius epistolæ ait: *Quod Aaron & filij eius atque leuitæ in templo fuerunt, hoc sibi Episcopi & presbyteri & diaconi vendicent in Ecclesia.* Vbi apertè docet in lege noua eodem modo se habere Episcopos, sacerdotes, & diaconos, sicut in lege veteri se habebant Aaron, filij eius & Leuitæ. Atqui constat in veteri lege primò Aaronem, & deinde Eleazarum, ac alios summos sacerdotes fuisse & Leuitarum, & filiorum Aaron, siue sacerdotum principes, idque iure diuino, vt patet Num. 3. aliisque locis plurimis; ergo etiam teste D. Hieron. in Ecclesia eodem iure debent esse aliqui sacerdotum & diaconorum, atque adeò Ecclesiæ principes; qui non sunt alij quam Episcopi, quos etiam sine dubio omnino conuenit aliis potestate esse superiores: sicut principes synagogæ respectu aliorum sacerdotum sine dubio fuerunt superiores. Habemus igitur Hieronymum pro nobis, licet ibidem oratorum modo dignitatem presbyterorum exaggerando quædam paulò durius dicat.

D. Hier.

Num. 3. D. Hier.

31 Ad reliquos Patres iam facilior est responsio. Ad auctoritatem Ambrosij Resp. primò cum *Bellarm. l. 1. de clericis c. 15.* ea commentaria non esse Ambrosij. Secundò, cum auctorem non velle maximum natu presbyterum sola successione aliquando factum fuisse Episcopum; hoc enim nullum habet fundamentum: sed eum olim initio solere semper eligi in Episcopum (quod tamen non credo vnquam generatim factum esse) & per consecrationem, siue per impositionem manuum presbyterij, id est cœtus Episcoporum, fieri Episcopum: vt dicitur 1. ad Timoth. 4. Nam idem auctor ibidem expresse fatetur Episcopum esse principem sacerdotum. Chrysost. verò in verbis citatis apertè agnoscit Episcopum potestate Ordinis superiorem esse presbytero. Nec aliud vult quàm quod diximus D. Hieronymum velle, scilicet etiam sacerdotibus posse committi Ecclesiæ regimen, & hoc sæpe fieri, licet non in eo gradu, quo Episcopis committitur.

D. Amb. Bellarm.

1. Timoth. 4.

D. Chrys.

32 D. autem Augustinus loco citato nullo modo dicit solo humano vsu euenisse, vt Episcopus sit maior presbytero: sed quòd *secundum honorum vocabula, quæ iam* (tempore scilicet noui Testamenti) *vsus obtinuit* (id est quibus ex communi vsu solemus vtrumque officium significare) *episcopus presbytero maior sit*, &c. Vbi nullo modo dicit vsum obtinuisse hunc vel illum honorem, sed obtinuisse *vocabula*, scilicet vt hoc vel illud officium per ea significemus. quæ omnino nihil contra nos, sed multum pro nobis faciunt: præsertim cùm *D. Aug. tract. in psal. 44.* apertè doceat Apostolos esse principes Ecclesiæ, idque ex auctoritate ipsius Scripturæ. Vnde clarè patet ipsum sensisse eos esse tales ex institutione Christi.

D. Aug.

D. Aug.

DV

DVBIVM V.

Vtrùm Ordo, siue sacra ordinatio sit Sacramentum?

33 NOta, nos hic non agere, Vtrùm Ordo prout significat ipsam potestatem, seu statum quem Clerici in ordinatione accipiunt sit Sacramentum (constat enim inter omnes non esse Sacramentum, sed Sacramenti effectum) sed quæstio est de ordinatione, qua talis potestas confertur. Similiter non quærimus hoc dubio vtrùm omnes ordinationes sint Sacramentum, sed solùm vtrùm aliqua sit Sacramentum, siue sit ordinatio Episcopi, siue presbyteri, siue aliorum. Quare nullam hic habemus controuersiam cum Catholicis, qui semper omnes crediderunt saltem aliquam ordinationem esse Sacramētum. Sed tota disputatio est cum modernis hæreticis. Nam etsi aliqui concedant ordinationem esse Sacramentum: plurimi tamen id negant. Præcipua ferè eorum ratio est, quia *D. August. tract. 80. in Ioannem* requirit elementum ad rationem Sacramenti. Sed hæc omnino vana est. Nam D. August. ibi solùm loquitur de Sacramento baptismi. alia autem Sacramenta non requirunt propriè aliquod elementum, sed signum externum sensibile, quod in ordinatione verè reperitur. Addunt prętereà nec ex Scriptura, nec antiquis Patribus posse probari ipsum esse Sacramentum. Sed hoc ex dicendis patebit apertè esse falsum.

Hæretici moderni. — D. Aug.

34 CONCLVS. Fide tenendum est sacram ordinationem esse verum & propriè dictum Sacramentum. Ita omnes Catholici, & est apertè definitum in *Florentin. in literis Eugenij, & in Trident. sess. 23. can. 3.* Probatur primò, quia continet ritum externum diuinitus institutum, qui vsu suo confert gratiam. quæ tria ad rationem Sacramenti propriè dicti sufficere etiam hæretici fatentur. quare solùm mihi probandum est, quòd illa tria contineat.

Ordinatio est verum Sacramentum. Florent. Trident.

Primò igitur, quòd contineat ritum externum, vel ex ipsa experientia patet. Nam Ordo semper in Ecclesia fuit collatus per impositionem manuum, aut simile externum signum: vt patet ex omnibus tam Ritualibus, quàm quibusuis auctoribus, qui rationem qua Ordines vnquam fuerunt collati descripserunt. Hinc hæc ordinatio apud Græcos χειροτονία, quasi χειροθεσία vocatur, id est extensio, siue impositio manuum. Illa enim duo verba pro eodem apud Græcos scriptores Ecclesiasticos accipi patet ex *D. Chrysost. hom. 10. in priorem ad Timoth.*

D. Chrysost.

35 Secundò, hunc ritum diuinitus esse institutum apertè colligitur, tum ex eo quòd Apostoli semper eo in ordinatione diaconorum & sacerdotum vsi sunt: vt patet Actur. 6. & 1. ad Timoth. 4. qui non possunt vllo modo credi sine Christi auctoritate in re tanta aliquid ex suo capite finxisse. Tum etiam quia, vt statim ostendam, per illum confertur gratia; quod fieri non posset, nisi esset à Deo institutus, qui solus potest signa efficacia gratiæ instituere.

Apostoli semper ordinarūt per impositionem manuum. Actor. 6. 1. Timot. 4.

36 Tertiò, per illum conferri gratiam, patet ex 1. ad Timoth. 4. cui Apostolus ita scribit: *Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij*, id est cœtus presbyterorum, siue Episcoporum, Vbi Nota, aliquos putare Apostolum per illa verba, *per prophetiam*, significare diuinam reuelationem, qua iussus est Timotheum ordinare Episcopum, vt colligitur ex *cap. 1. v. 18.* Sed verius credo eum significare ipsam formam Sacramenti, qua significatur gratia & potestas quæ per ordinationem traditur. quia per hanc propriè coniunctam cum impositione manuum data est Timotheo gratia. Secundùm aliam autem explicationem, verba debent nonnihil impropriè sumi. Dicitur autem illa forma prophetia phrasi Scripturæ, quæ non solùm prædictionem rei futuræ, sed omnem diuinitus traditum sermonem, aut diuinorum mysteriorum explicationem, imò omnem miraculosam operationem vocat prophetiam: vt patet 1. *ad Corinth. 14. v. 3. 24. & 29.* Vbi eos qui diuinas Scripturas explicant, aut de rebus diuinis appositè loquuntur, dicit prophetare. Et *Eccli. 48. v. 14.* vbi dicitur Elizei corpus mortuum prophetasse. quia scilicet corpus mortuum in eius sepulchrum proiectum suscitauit: vt habetur 4. *Reg. 13. v. 21.*

Per eam confertur gratia. 1. Timot. 4. — 1. Timoth. 1. — Prophetia in Scriptura omnem sacrum sermonem significat. — 1. Cor. 14. — Eccli. 48. — 4. Reg. 13.

37 Similiter Apostolus 2. ad Timoth. 1. ait: *Admoneo te vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Quibus locis expressè habemus per dictum ritum conferri gratiam. Nec obstat quòd pro *gratia* græcè ponatur χάρισμα, id est donum, quia gratia est præcipuum donum Dei. Agi autem ibi de gratia sanctificante patet Primò, quia Apostolus explicans quale sit hoc donum, mox subiungit: *Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & dilectionis, & sobrietatis*: quibus apertè gratia sanctificans significatur cùm virtutibus quæ eam comitantur. Confirmatur. Quia Christus Ioannis 20. cùm daret discipulis potestatem remittendi peccata (quæ est potestas Ordinis sacerdotalis, eiusque collatio est partialis ordinatio sacerdotis, vt infrà dicemus) insufflans in eos dixit: *Accipite Spiritum sanctum*, &c. ostendens in hac ordinatione Spiritum sanctum conferri. Vnde etiam tota semper Ecclesia in collatione huius Ordinis dictis verbis vsa est. Numquam autem dicitur alicui absolutè dari Spiritus sanctus, nisi quandò ei confertur gratia sanctificans: vt patet *ad Roman. 5. v. 5.* vbi dicitur, *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.*

2. Timot. 1. — Ioan. 20. — Rom. 5.

38 Probatur conclusio secundò ex consensu totius ab initio Ecclesiæ. Nam omnes Patres & Concilia quæ hac de re fecerunt mentionem, communi consensu docuerunt sacram ordinationem esse Sacramentum. Primò, *D. Dionysius cap. 5. hierarch. Eccles.* apertè docet per hoc Sacramentum conferri gratiam. Secundò, *Innocentius I. epistola 18. ad Alexandr.* apertè confert sacram ordinationem cum baptismo: clarè ostendens eodem modo esse Sacramentum. Tertiò, *Leo I. epistola 81. cap. 1.* ordinationem apertè vocat Sacramentum. & *epistola 87. c. 1. ad Episcopos Maurit.* de eadem loquens: *Quis*, inquit, *dissimulare audeat, quod in tanti Sacramenti perpetratur iniuriam.* Quartò, *Anastasius II. in epistola ad Anastasium Im*-

D. Dionys. — Innoc. I. — Leo I. — Anastas. II.

perato rem c. 7. Nullum, ait, de his vel quos baptizauit Acacius, vel quos sacerdotes siue leuitas secundum canones ordinauit, ulla eos ex nomine Acacij portio læsionis attingit, quo forsitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minus firma videatur. Quintò, *D. Ambrosius lib. de dignit. sacerdot. c. 5. Homo,* inquit, *imponit manum, Deus largitur gratiam.* Sextò, *D. Augustinus lib. 2. contra Parmen. cap. 13. Ipsi,* inquit, *explicent, quomodo Sacramentum baptizati non possit amitti, & Sacramentum ordinati possit amitti?* Et paulò post: *Si enim vtrumque Sacramentum, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacramento iniuria facienda est.* Vnde habemus, teste D. Augustino, Primò, ordinationem esse verum Sacramentum, eodem modo ac baptismum, nam vtrumque hac in parte æquat. Secundò, neminem Christianum suo tempore de eo dubitasse. Quare non est opus plures Patres citare, vt probem vniuersalem Ecclesiæ consensum: præsertim cùm his consentiant etiam Concilia.

B. Ambros. *D. Aug.*

39 Nam *Chalcedonense can. 2.* dicit eos qui pecuniam pro ordinatione accipiunt, Spiritus sancti gratiam vendere, quæ scilicet per ordinationem confertur. Nam alias illi eam vendere non possent. Idem communiter docent tam alia Concilia, quàm Patres, quoties huius rei mentionem faciunt. Tandem ordinationem esse propriè dictum Sacramentum, expressè docuit *Concil. Florent. in literis Eugenij,* in quo tota omnino Ecclesia Christiana tam Græca quàm Latina conuenit. Ex quibus omnibus clarissimè ostenditur hanc esse doctrinam tutius ab initio Ecclesiæ, atque adeò ab Apostolis esse traditam, donec hæretici ex antiquo aliquo auctore ostendant contrarium: præsertim cùm nemo antiquorum eam vnquam vel per vmbram negarit.

Chalcedon. *Florent.*

Probatur demum ratione. Quia per ordinationem confertur sacerdoti maxima ac omnino supernaturalis potestas remittendi peccata, & consecrandi corpus & sanguinem Christi, vt suis locis probaui. Nullo autem modo decuit hoc fieri nisi per aliquod Sacramentum, quo simul gratia tanto officio conueniens conferatur. Confirmatur. quia sacerdotium veteris legis conferebatur per aliquam cæremoniam, quæ sanctificabat legaliter. Ergo in nouo Testamento debet conferri per cæremoniam, quæ verè sanctificat, vt veritas figuræ respondeat. Nam vt docet Apostolus ad Hebr. 10. sanctitas legalis illius legis significabat veram sanctitatem dandam in noua lege.

Hebr. 10.

DVBIVM VI.

Vtrùm singulorum Ordinum collatio sit verum Sacramentum?

40 HAc in re inter omnes Catholicos constat saltem ordinationem sacerdotis esse verum Sacramentum. Et ratio est manifesta. Nam cùm in hac ordinatione tribuatur ordinato potestas maximè supernaturalis, scilicet consecrandi corpus & sanguinem Christi, & remittendi peccata, si vlla ordinatio sit Sacramentum, illa maximè debet esse. De reliquis tamen omnibus ordinationibus est aliqua sententiarum varietas.

Constat ordinationem sacerdotis esse Sacramentum.

Primò enim multi putant ordinationem Episcopi non esse Sacramentum. Ita *Richard. in 4. d. 24. ar. 5. q. 2. Soto d. 24. q. 1. a. 3. Bonauent. d. 24. p. 2. a. 2. q. 3. Scotus q. 1. §. De tertio art.* & alij.

Richard. Soto. Bonauent. Scotus.

Probatur, quia episcopatus non est Ordo: alioqui essent octo Ordines. Ergo nec Episcopi ordinatio est Sacramentum. Secundò, quia si esset Sacramentum, & characterem imprimeret, posset valide conferri non sacerdoti, & cùm esset Ordo superior sacerdotio, eminenter contineret potestatem sacerdotij: atqui illa sunt falsa. ergo non est Sacramentum. Tertiò Sacramentum Ordinis confertur in Sabbato, episcopatus in dominico. ergo non est Sacramentum. Quartò, quia nulla potest ipsius certa materia aut forma assignari.

41 Secundò, *Durandus in 4. d. 24. q. 2. art. 1. & Caietan. tomo 1. opusc. tract. 11.* docent nullam ordinationem inferiorem presbyteratu esse verum Sacramentum. Primò, quia sicut baptismus datur, vt homo fiat capax susceptionis reliquorum Sacramentorum; ita Ordo est institutus vt suscipiens habeat potestatem conficiendi Sacramenta: atqui per nullam ex his ordinationibus confertur talis potestas, nisi per ordinationem sacerdotis: ergo hæc sola est Sacramentum; reliquæ autem sunt solùm quædam sacramentalia, quibus suscipiens præparatur ad suscipiendum sacerdotium, sicut catechumenus diuersis cæremonijs præparatur ad baptismum. Secundò, quia character solùm imprimitur ad conferendam aliquam potestatem supernaturalem: atqui per solam ordinationem sacerdotis confertur talis potestas. ergo in reliquis non imprimitur character; & consequenter nec sunt Sacramenta. Tertiò, quia alias essent plura quàm septem Sacramenta. Quartò, quia *Anacletus epistola 3. c. 2. in fine* ait: *Amplius quàm isti duo* (scilicet episcopatus & sacerdotium) *Ordines sacerdotum, nec nobis à Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt.* Similiter *Damasus epistola 4.* ait: *Quia, vt præsumptum est, Ordines sunt duo tantùm primi in Ecclesia, id est Apostolorum & septuaginta discipulorum,* &c. Ergo reliqui nec à Christo instituti, nec Sacramenta sunt. Quintò, quia in omnibus aliis Ordinibus, præsertim diaconatu & subdiaconatu nulla videtur esse certa materia aut forma, à Christo tradita: quia non solùm auctores, sed etiam Concilia, quando de his loquuntur, inter se variant. Ergo non sunt Sacramenta. Sextò, quia solus Episcopus potest conferre Sacramentum Ordinis: atqui varijs simplicibus sacerdotibus sæpe fuit concessum alios Ordines conferre: vt videbimus dum agemus de Ministro huius Sacramenti. ergo non sunt Sacramenta.

Durand. Caietan. *Anacletus.* *Damasus.*

42 Tertia sententia docet, saltem subdiaconatum ac inferiores Ordines non esse Sacramenta. Ita *Magister in 4. d. 24. c. Septimus est Ordo, in fine.* quocum sentire etiam videtur *Gratianus in suo decreto d. 21. in fine primi §.* Pro eadem etiam citatur *Martinus de Azala l. de tradit. Apostolicis p. 2. c. de Ordine. §. Synodus d. fin.* Ratio horum præter dictas est: quia cùm in Scripturis solùm fiat mentio sacerdotum & diaconorum, reliqui Ordines videntur ab Ecclesia instituti.

Magister. Gratian. Mart. de Azala.

Quarta

Quarta sententia docet omnes maiores Ordines esse Sacramenta, non tamen minores. Ita *Nauar.c.21.n.18.9. Quare probabilis. Michael Medina.l.1.de continentia*, &c.*c.46.* & fauet *Soto in 4.d.24.q.1.a.4.concl.6.* Priorem partem pro subdiaconatu præcipue probant auctoritate communi Theologorum. Secundam verò partem præter rationes iam allatas, quæ in his Ordinibus maximè vim habent, probant primò, quia officia horum Ordinum non videntur requirere in ministro singularem aliquam sanctitatem. Nam cum omni solennitate, excepto exorcismo, vulgò a laicis exercentur. Secundò, quia videtur durum, si dicamus eos peccare mortaliter, qui hos Ordines in peccato mortali suscipiunt. Tertiò, quia hi Ordines non videntur semper fuisse ijdem in Ecclesia. Nam ab antiquis Patribus variè numerantur, vt ostendi n. 5.

Nauar. Michael Medina. Soto.

43 CONCLVS. I. Omnino certum est ordinationem Episcopi esse verum & propriè dictum Sacramentum. Ita *Bellarm.l.de Ordine c.5. P.Valentia hac disp.9.q.1.puncto 4. Altera sententia est.* Et est iam ferè communis. Imò *Petrus Soto lect.4. de Sacramento Ordinis* dicit eam certa fide tenendam esse. Et *Michael Medina l.1.de sacr.hominum contin. c.15.* dicit contrarium esse periculosum. *P.Vasquez d.240.c.4.* dicit contrarium sine graui nota non posse teneri.

Ordinatio Episcopi est Sacramentū. Bellarm. Valentia. Petr Soto. Michael Medina. Vasquez.

Probatur primò, quia omnia loca Scripturæ, quibus probamus ordinationem esse Sacramentum, ac per eam conferri gratiam, loquuntur de ordinatione Episcopi. quare si hæc non sit Sacramentum, non possumus ex Scripturis probare vllam ordinationem esse Sacramentum. quod sine errore dici nequit. Similiter Patres ex quibus probauimus ordinationem esse Sacramentum ferè loquuntur de ordinatione Episcopi.

44 Secundò, quia *Triden.sess.23.c.3.* cùm docuisset sacram ordinationem esse Sacramentum, statim id probat ex cap. 1. 2. ad Timoth. vbi agitur de ordinatione Timothei in Episcopum. Et deinde cùm *can 3.* idem definiuisset, *can.4.* ait: *Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere, Accipe Spiritum sanctum,*&c. *anathema sit.* Vbi videtur docere illas ordinationes esse Sacramenta, in quibus ab Episcopo dicitur, *Accipe Spiritum sanctum*: præsertim cùm ibi expresse definiat Episcopum hoc non dicere frustra, scilicet secundùm sensum hæreticorum, qui ideo dicunt eum hoc frustra dicere, eò quòd credant per illa verba non conferri Spiritum sanctum. Ergo Concilium definit ordinantem per illa verba conferre gratiam: aliàs ea frustra, id est, sine vllo effectu diceret. Atqui illa verba dicuntur in ordinatione Episcopi: ergo in hac confertur gratia, & consequenter est Sacramentum.

Triden. 2. Timot. 1.

Tertiò prob. ratione. quia in ea ordinatione confertur potestas confirmandi, & ordinandi, quæ est valdè supernaturalis: & ordinatus destinatur ad officium valdè difficile, arduum ac excellens in Ecclesia obeundum, ad quæ maxima gratia necessaria est. quare omninò incredibile est ei non esse annexam gratiam, cùm hæc annexa sit etiam ipsi matrimonio, vt coniuges faciliùs cum statum sustineant.

45 CONCLVS. II. Videtur certum ordinationem diaconi esse verum Sacramentum. Probatur primò, quia excepto Durando & Caietano, est communis Doctorum sententia, quorum auctoritas in hac re est magni facienda. Secundò, quia, vt patet ex Act 6. & Rituali Romano, diaconatus confertur per manus impositionem dicente Episcopo: *Accipe Spiritum sanctum*,&c. Atqui tam Scripturæ 1. ad Timoth. 4. & 2. ad Timoth. 1. & alibi, quàm etiam communiter Patres significant, per manus impositionem ab Episcopo factam conferri gratiam. Et Trident. supra definit Episcopum non frustrà, siue sine effectu inter ordinandum dicere, *Accipe Spiritum sanctum.* Ergo per eam ordinationem confertur gratia, & consequenter est Sacramentum. Tertiò, quia *Anastasius II. in epistola ad Anastasium citata supra numero 38.* expresse docet per ordinationem presbyteri & diaconi conferri gratiam Sacramenti. Quartò, quia diaconus ordinatur ad officium valdè sacrum, nimirum vt sacerdoti inter celebrandum proximè assistat; & in necessitate, aut iusta causa vrgente ex commissione sacerdotis baptizet, concionetur, & Eucharistiam administret: imò olim ex officio ordinario, quando talis vsus in Ecclesia erat, laicis sanguinem Domini porrigebat. quæ officia valde diuina sunt, & omnino requirunt in suo ministro particularem gratiam, vt benè fiant.

Similiter ordinatio diacons. Durand. Caietan. Actor. 6. 1. Timot. 4. 2. Timoth. 1. Trident. Anastas. 11.

46 CONCLVS. III. Probabilius est ordinationem subdiaconi esse verum Sacramentum. Probatur, quia paucis exceptis quos citaui numero 41. & 42. alij omnes Doctores id communiter docent, quorum auctoritas hac in re, quam ex sola traditione possumus certò cognoscere, magni facienda est. Secundò, quia cùm sit probabile omnes ordinationes esse Sacramenta, id multò probabilius est de subdiaconatu, qui alijs est magis sacer. Tertiò, quia cùm subdiaconus graue onus seruandi continentiam suscipiat, omninò videtur ad id singularis gratia in eius ordinatione conferri.

Idem probabilius de ordinatione subdiaconi.

74 CONCLVS. IV. Probabile est etiam minores ordinationes esse Sacramenta. Primò, quia hæc sententia est multo communior inter Doctores scholasticos, vt etiam fatentur qui contrarium docent: præter eos enim quos citaui numero 41. & 41. ferè omnes alij eam tenent: quos fusè citant P. *Valentia disputat. 9. quæstione 1. puncto 4 §. Tertia opinio.* & P. *Vasquez, disputat. 337. cap. 2. num. 5.*

Probabile omnes ordinationes esse Sacramenta. Valentia. Vasquez.

Probatur secundò, quia eam videtur insinuare *Florent. in literis Eugenij*, vbi ait: *Sextum Sacramentum est Ordinis, cuius materia est illud per cuius traditionem confertur Ordo: sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patena cum pane porrectionem: diaconatus verò per libri euangeliorum dationem: subdiaconatus per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem: & similiter de alijs per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem.* Vbi etsi tantum definiat ordinationem in genere esse Sacramentum, ad cuius veritatem de rigore sufficeret vnam aut alteram esse Sacramentum: tamen dum singulas deinde subiungit, videtur insinuare, ea quæ antè de ordinatione in genere dixerat, singulis conuenire.

Florentin.

Trident.

48 Idem insinuat *Trident. sess.* 23. vbi cùm c. 2. enumerasset omnes Ordines, statim cap. 3. & postea can. 3. definit sacram ordinationem esse Sacramentum. Vocat autem ordinationem sacram, non ea ratione qua soli maiores Ordines dicuntur sacri, sed quia Sacramentum est. Nam aliàs doceret subdiaconatum iam magis esse Sacramentum, quàm olim fuerit, quando non erat Ordo sacer. Probant hæc aliqui præterea ex eo, quòd nulli Ordines possunt amitti aut repeti; vnde inferunt singulos imprimere characteres, & consequenter esse Sacramenta. Sed simili modo probarent consecrationem Abbatissæ esse Sacramentum quia repeti non potest: quod omni consecrationi, qua res aliqua Deo dicatur, commune est, vt patet etiam in consecratione templi, calicis, & similium.

Ex eo, quòd consecratio non potest repeti non probatur cõferre characterem.

49 Ad primam rationem primæ sententiæ allatam numero 40. nego antecedens. Episcopatus enim est verus Ordo, licet non sit distinctus à presbyterio, vt ostendi num. 9. atque ita tantùm sunt septem Ordines.

Ad secundam, nego antecedens. Nam sicut omnia Sacramenta præsupponunt in suscipiente characterem baptismi: ita episcopatus præsupponit in suscipiente characterem sacerdotij. Imò si episcopatus consideretur secundùm totam & completam suam rationem, ipsum sacerdotium intrinsecè includit: vt dixi numero 9. quare non potest dici eminenter continere sacerdotium. Nam si completè accipiatur, includit ipsum formaliter: si autem sumatur præcise secundùm id quod sacerdotio superaddit, sic continet minùs excellentem potestatem, quàm sacerdotium: quia nulla potestas potest homini dari excellentior potestate consecrandi corpus & sanguinem Christi.

Ad tertiam, nego antecedens generaliter esse verum. Fallit enim in episcopatu, quem Ecclesia propter officij dignitatem voluit in dominico conferri.

Ad quartam respondebo dubio sequenti n. 58.

50 Ad primam rationem secundæ sententiæ, nego maiorem generaliter sumptam. Nam solum sacerdotium ac episcopatus talem potestatem conferunt; reliqui verò tantùm sunt instituti partim vt alias potestates conferant sacerdotio subseruientes, iuxta dicta dubio 3. partim etiam vt suscipientem paulatim præparent, vt congruè sacerdotium suscipiat. Nam suscepturum gradum ita eminentem, omnino conuenit priùs varijs modis sanctificari, idque non solùm per quædam sacramentalia, vt fit in baptismo, sed per vera Sacramenta, quæ & gratiam sanctificantem conferant, & suscipientem paulatim ad altiorem aliquem gradum prouehant. Vnde longè diuersa est ratio cæremoniarum baptismum præcedentium, quæ circa baptizandum non alium finem, aut effectum habent, quàm vt eum ad Sacramenti susceptionem disponant. Singulæ autem ordinationes habent aliquem finem ac effectum per se expetibilem ac intentum, scilicet Ecclesiasticum gradum ac officium, quod suscipienti vna cum potestate illud ritè obeundi conferunt.

51 Ad secundam, nego maiorem, quia aliàs sequeretur, Confirmationem non imprimere characterem, cùm nullam potestatem simpliciter supernaturalem conferat. Nam etsi sæpe sit necessaria gratia, vt quis resistat omnibus tentationibus, quæ enim possent impedire à fide fortiter confitenda, & semper ea sit necessaria vt id meritoriè faciat: tamen simpliciter eam confiteri non est actus supernaturalis, & ad id etiam meritoriè faciendum non requiritur singularis aliqua potestas supernaturalis, aut gratia distincta ab ea quæ ad alios actus virtutum supernaturalium requiritur: quæ facienti quod in se est, numquam deest. Quare vt aliquod Sacramentum conferat characterem, sufficit quòd suscipientem constituat in gradu, seu statu aliquo immutabili, præsertim quando simul spiritualem aliquam potestatem tribuit, vt fit in singulis Ordinibus.

Ad tertiam plurimi respondent, tantùm dici septem Sacramenta, quia omnes Ordines dicuntur tantùm vnum Sacramentum, eò quòd omnes dirigantur ad sacerdotium, quo tandem vltimò complentur. Sed hoc habet difficultatem. Nam sacerdotium non perficit aut complet propriè inferiores Ordines, sed ipsum ordinatum: sicut Confirmatio perficit baptizatum, sine qua *Vrbanus Papa in epistola ad omnes Christianos c. 7.* dicit baptizatum non esse perfectè Christianum; & tamen hoc non obstat quominùs hæc sint distincta Sacramenta.

Vrbanus Papa.

Adde, quòd eodem modo deberemus dicere tantum esse vnum Ordinem. Quia sicut ordinationes inferiorum clericorum destinantur ad ordinationem sacerdotis, & in ea aliquo modo complentur: ita omnes inferiores Ordines destinantur ad sacerdotium, & in eo complentur. Imò multo potiore iure omnes Ordines deberent dici vnus Ordo; cùm facilius sit pluribus ordinationibus compleri integrum Ordinem, quam plures Ordines vna ordinatione conferri, vt ostendam n. 52.

Quare Respondeo cum *Soto in 4. d. 24. q. vnica. §. Sed nunc de quarto. Maiore ibidem q. 1. §. Ad 3. dicitur. Almaino q. vnica. §. Consequenter quæritur. & P. Vasquez disp. 238. c. 3. n. 26.* hoc Sacramentum non esse vnum specie vltima, sed genere. Dicuntur itaque septem solùm esse Sacramenta, sicut dicuntur quatuor virtutes cardinales, quarum aliquæ diuersas species sub se continent.

Soto. Maior. Almain. Vasquez.

Sacramentum Ordinis est solùm vnum genere.

Qua ratione dicantur solùm esse septem Sacramenta.

52 Dices, hinc sequeretur episcopatum & presbyteratum esse duos distinctos Ordines, quia sunt duo Sacramenta. Respondeo, negando sequelam. Nam propriè loquendo episcopatus & sacerdotium non sunt Sacramenta, sed ordinatio Episcopi, ac presbyteri est verum Sacramentum. Ordinatio autem Episcopi prout præcisè dicit rationem perfecti Sacramenti, non includit ordinationem presbyteri, sed eam in suscipiente supponit. Quare vtraque est per se integrum Sacramentum, cùm sit integrum signum gratiæ sine respectu ad alterum. Episcopatus verò, cùm perfectum statum personæ significet, intrinsecè omnino includit presbyteratum, sine quo nequit concipi; atque ita meliùs dicitur vnus Ordo quàm duo: quamuis possit aliquo

Sacerdotis & Episcopi vnicus est Ordo, vtriusque tamen ordinatio distinctum est Sacramentum.

modo

modo etiam dici duo, vt ostendi numero 9.

53\. Ad quartam Respondeo, Anacletum non dicere absolutè Christum non instituisse nisi Ordinem episcopatus & presbyterij, sed solùm instituisse alios Ordines sacerdotum. quod verissimum est. Et eodem omnino sensu Damasus loquitur. *Anacl. Damasus.*

Ad quintam & sextam respondebo dubio 7. & 9.

DVBIVM VII.

Quæ sit singularum ordinationum materia & forma?

54\. HAc in re quatuor sunt præcipuæ difficultates. Prima est, vtrùm impositio manuum sit de essentia ordinationis sacerdotalis? Qua in re *Sotus in 4.d.24.q.1.a.4.concl.5.* cum quibusdam aliis putat totam essentialem ordinationem sacerdotis consistere in traditione calicis cum vino, & patenæ cum pane, & illis verbis: *Accipe potestatem offerendi sacrificium*, &c. *Sotus.*

Probat primò, quia *Concilium Florentinum in literis Eugenij* hanc solam materiam & formam commemorat. Secundò, quia *c. Presbyter, de Sacramentis non iterandis* dicitur: *Presbyter & diaconus cum ordinantur, manus impositionem, ritu ab Apostolis inter oducto, recipiunt. quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore ad huiusmodi Ordines conferendos cautè supplendum est, quod per errorem fuerat prætermissum. Impositio* (quædam exemplaria habent, *suspensio*) *autem manuum debet fieri, cùm oratio super caput effunditur ordinandi.* Vbi manus impositio dicitur ab Apostolis inducta, & propter eius omissionem non esse iterandū Sacramentum: quorum vtrumque esset falsum, si ipsa esset de essentia Sacramenti. Tertiò, quia alias si Episcopus inter ordinandum dum post traditum calicem, & verba supradicta pronuntiata, ante manus impositionem moreretur; sequeretur ordinatum non habere potestatem remittendi peccata: atqui hoc est falsum: ergo & id vnde sequitur. Sed minor hæc non solùm gratis à Soto asseritur, sed contra aperta verba ipsius ordinationis, quibus Episcopus dum manus consecrando imponit, distinctè asserit se ei tradere potestatem remittendi peccata: & consequenter infertur ipsum hanc priùs non habuisse: quare hoc argumentum alia refutatione non indiget. *Florent. c. Presbyter.*

Contra verò *Bonauentura in 4. d. 24. p. 2. a. 1. q. 4.* videtur totam essentiam huius ordinationis constituere in sola impositione manuum, & his verbis, *Accipe Spiritum sanctum*, &c. Ratio est, quia huius solius fit mentio in *Concilio Carthag. 4. capite 3.* *Bonauent. Carthag. 4.*

55\. Secunda difficultas est, in quo essentialiter consistat ordinatio diaconi? *Michael Medina lib. 1. de continentia sacror. homin.* putat eam essentialiter consistere in traditione stolæ, dalmaticæ, & libri euangeliorum, ac verbis quæ Episcopus pronuntiat dum singula tradit. Sed hæc sententia non est probabilis: quia nec auctoritate, nec probabili ratione nititur. *Michael. Medina.*

Durandus verò *in 4.d.24.q.3.* putat eam essentialiter consistere in sola manuum impositione ac verbis ei correspondentibus, idemque videtur sentire *Hosius in confess. Polonica c. 52.* quem alij tamen pro alia sententia citant. Primò, quia *Concilium Carthag. 4. cap. 4.* huius solius facit mentionem. Secundò, quia olim in Ecclesia Aniciensi in qua Durandus fuit Episcopus, non solebat ordinandis tradi liber euangeliorum. Tertiò, quia cum initio Ecclesiæ fuerunt ordinati diaconi, nondum erat scriptus liber euangeliorum: ergo huius traditio non pertinet ad essentiam illius ordinationis. *Durand. Hosius. Carthag. 4.*

Sotus verò suprà cum quibusdam aliis putat eam essentialiter consistere in sola traditione libri euangeliorum, & verbis ei correspondentibus. Primò, quia huius solius fit mentio in Florent. Secundò, quia *cap. Presbyter, citato num. 54.* dicitur manuum impositio introducta ab Apostolis. Tertiò: quia illud est solùm de essentia alicuius ordinationis, per quod trahitur ordinato certum aliquod officiū: atqui hoc in ordinatione diaconi fit per solam illam traditionem, & dicta verba: ergo hæc sola sunt de eius essentia. *Soto. Florentin. c. Presbyter.*

56\. Tertia difficultas est, quæ sit forma & materia ordinationis subdiaconi? quia neque ex Pontificali, neque ex vllis Conciliis videtur certa forma posse colligi. Materiam verò tam Florentinum, quam *Carthag. 4. c. 5.* assignat traditionem calicis vacui cum patena superposita. Sed hæc non videtur posse dici de materia essentiali: quia in initio Ecclesiæ subdiaconi non poterant tangere vasa sacra, vt multi colligunt ex *Concilio Laodiceno canon. 21.* Quare *Viguerius in summa Instiut. Theologic. cap. 16. §. 6. vers. 1. & 2.* putat eam consistere in traditione libri epistolarum, eiúsque formam in verbis ei correspondentibus. Et probatur: quia eodem modo pertinet ad subdiaconum tempore sacrificij cantare epistolam, sicut ad diaconum cantare euangelium: atqui hic ordinatur per huius traditionem: ergo ille ordinabitur per epistolarum traditionem. *Florentin. Carthag. 4. Laodicen. Viguerius.*

57\. Quarta difficultas, qualis contactus materiæ requiratur in ordinando? Quidam apud *D. Thomam in supplem. quæst. 34. artic. 5. in 3. argumento,* putant non esse necessarium, vt ordinandus physicè contingat materiam, sed sufficere, vt extensione manuum ostendat se eam ab ordinante acceptare, quam sententiam in responsione admittit vt probabilem, licet contrariam putet probabiliorem. Idemque docent *Soto in 4. d. 24. quæst. 1. art. 2. §. Vnum autem. Victoria quæst. 210. Caietan. in summa v. Ordinandi. Albertus & Ledesma apud P. Henriquez libr. 10. cap. 10. lit. D. & P. Vasquez disp. 246. num. 19. & 20.* Aliqui in alio extremo putant ordinandum sacerdotem non solùm debere tangere physicè ipsum calicem ac patenam, sed etiam ipsam hostiam. *D. Thom. Soto. Victoria. Caietan. Albertus. Ledesma. Henriquez. Vasquez.*

Alij demum volunt sufficere vt tangat ipsum calicem, etsi non tangat patenam. Ita *Soto & Victoria suprà. Siluester v. Ordo 2. §. 5. vers. 4.* & alij. Imò P. Vasquez suprà putat hanc esse communem sententiam eorum qui requirunt contactum materiæ, & eam debere sic intelligi vt sit probabilis. *Soto. Victoria. Siluester. Vasquez.*

58. Materia & Forma ordinationis Episcopi. Vasquez. 1. Timot. 4. Tridentin.

CONCLVS. I. In ordinatione Episcopi, materia Sacramenti est impositio manuum trium Episcoporum super caput ordinandi. Forma verò sunt verba quæ tunc illi tres simul proferunt, scilicet *Accipe Spiritum sanctũ*. Ita *P. Vasquez. disp. 240. num. 58.* Et apertè omnino colligitur ex 1. ad Timoth. 4. Vbi dicitur Timotheo datam fuisse gratiam, *per prophetiam cum impositione manuum presbyterij*. Vide dicta numero 36. videtur etiam expressa sententia *Cõcil. Trid. sess. 23. can. 4.* vbi definit non frustra ab Episcopo ordinante dici, *Accipe Spiritum sanctum*: quia per ordinationem confertur gratia: clarè ostendens hanc conferri per dicta verba. Hæc enim verba non frustra dici, nihil est aliud, quàm ea habere effectum quem significant: sicut contra ea dici frustra est ea non efficere id quod significant. Sicut frustra tibi dicerem, *Accipe hunc librum*, si non darem tibi librum quem posses accipere.

59. Dices, Episcopus pronuntians ea verba, non significat se per ea conferre Spiritum sanctum, sed solùm ostendit se firmiter credere ordinatum per ordinationem accepturũ Spiritum sanctum: atque ita vt non frustra dicantur, sufficere vt ordinandus per alias cæremonias, in quibus essentia Sacramenti consistat, Spiritum sanctum accipiat.

Sed hoc dici nullo modò potest. Primò, quia est apertè contra mentem Concilij, quod intendit docere ideo ea verba non dici frustra, quia sunt efficacia gratiæ: aliàs enim ex illis nullo modo probaret per ordinationem dari Spiritum sanctum. Nam secundùm illam explicationem ad eorum veritatem sufficeret ordinatum tempore ordinationis suscipere gratiam; siue per proprios actus ex opere operantis, siue per communionem (quam semper suscipit) ex opere operato, etsi nullam gratiam acciperet per ordinationem: quod apertè repugnat menti ipsius Concilij. Secundò, quia illa explicatio apertè repugnat proprietati verborum. Eodem enim modo dicit Episcopus, *Accipe Spiritum sanctum*, in ordinatione Episcopi, sacerdotis & diaconi, sicut in ordinatione sacerdotis dicit: *Accipe potestatem offerendi sacrificium*, &c. atqui sine manifesto errore contra veritatem huius formę nemo potest negare per eam tanquam per causam partialem, conferri dictam potestatem. ergo similiter nemo potest negare per ista alia verba conferri Spiritum sanctum. Vnde apertè sequitur ea esse partem Sacramenti.

60. Materia & forma ordinationis sacerdotis.

CONCLVS. II. Ad essentiam ordinationis sacerdotalis pertinent Primò, tanquam materia traditio calicis cum vino, & patenæ cum pane; & tamquam forma hæc verba: *Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo*, &c. Quia per hæc ordinato traditur vera potestas consecrandi corpus & sanguinem Christi, vt patet tum ex ipsis verbis, tum etiam quia paulò pòst vnà cum Episcopo consecrat. Secundò, ad eam pertinent impositio manuum, quæ postea fit à solo Episcopo, vt materia, & tamquam forma hæc verba, *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, &c.* Primò, quia per hæc verba verè accipit Spiritũ sanctum, ac potestatem remittendi peccata; vt patet tum ex eorum proprietate, tum etiam ex dictis. Ita *Card. Bellar. c. 9. de Ordine, P. Vasquez disp. 239. c. 3.* & alij. Secundò, quia hoc apertè videtur docere *Carthag. 4. c. 3.* vbi ait: *Presbyter cùm ordinatur Episcopo eum benedicente, manum super caput eius tenente*, &c. Putant aliqui Concilium hic tantùm loqui de cæremonia accidentali, quia dicit vnà cum Episcopo alios presbyteros debere simul manus imponere ordinando: quod, vt patet ex Pontificali Romano, fit ante essentialem sacerdotis consecrationem. Sed hoc dici nequit: quia dum hęc impositio manuum fit, Episcopus nihil dicit. Concilium autem loquitur de impositione quæ fit dum Episcopus benedicit, siue consecrat sacerdotem, quæ essentialis est: non quidẽ quatenus fit à sacerdotibus, sed quatenus fit ab Episcopo. Quare mihi omnino persuadeo, tunc in Ecclesia Africana fuisse ritu aliquem accidentalem distinctum ab eo quo Ecclesia Romana vtitur: ita vt impositionem illam accidentalem quã hæc consecrationi præmittit, illa tunc simul cum essentiali coniungeret. Confirmatur conclus. primò, quia nisi per hanc impositionẽ manuum detur gratia sacramentalis, nec ex vllo Scripturæ loco, nec ex testimoniis Patrum poterimus probare eam per hoc Sacramentum conferri, quia & Scripturæ, & antiquiora Cõcilia, ac Patres qui dicunt per ordinationẽ conferri gratiam, communiter dicunt eam conferri per impositionem manuũ. Secundò, quia omnes ferè antiqui Patres ordinationẽ vocant impositionẽ manuum. Dicereq; autẽ quòd semper loquantur de cæremonia aliqua accidentali videtur incredibile, præsertim cùm quoties huc Sacramentũ explicant, recenseant impositionem manuum tanquã aliquid quod in ea ferè primarium locũ obtineat, & alterius cæremoniæ vix meminerũt.

61. Ordinatio sacerdotis continet duas partes.

Hinc patet primò, ordinationem sacerdotis cõstare duabus partialibus ad perfectam ipsius ordinationem essentialiter requisitis, & per vnãquamq; conferri nouam potestatem supernaturalem. Quare etiam omnino credendum est per vtramque conferri gratiam sacramẽtalem. Quod confirmatur, quia, vt ostendi, & patet ex verbis formę, quando ordinato conceditur potestas absoluendi, simul ei datur Spiritus S. siue gratia sacramentalis: atqui cùm potestas consecrandi in eo sit longè excellentior, cumq; hæc priùs perfectè tradatur, non est credibile simul non infundi gratiam, quæ suscipientem ad tantum munus dignè disponat.

Vtraque confert gratiam.

Potestas absoluendi essentialiter pendet a potestate consecrãdi, non tamen contra.

Patet 2. potestatem consecrandi perfectè conferri independenter à potestate remittendi peccata. quia non solùm priùs absolutè confertur ordinato, sed hic etiam ea vtitur consecrando cum Episcopo, priusquam illam accipiat. Cõtrà communiter DD. asserunt potestatem absoluendi inualidè conferri ei, qui potestatem consecrandi priùs non recepisset.

62. Quæ sint de essentia ordinationis diaconi. Bellarm. Ledesma. Soto. Henriquez.

CONCLVS. III. Ad essentiam ordinationis diaconi & quidem præcipuè spectat impositio manuum, cum verbis ei respondentibus; quia per hæc clarissimè significatur collatio gratiæ. Ita *Cardin. Bellarm. cap. 9. de Ordine* citans Ledesmã. *Petrus Soto lect. 5. de Ordine, §. Circa ista igitur*, & cum aliis *P. Henriquez. libr. 10. cap. 8. num. 2.* Probatur primò argumentis, quibus suprà probaui

bani hanc impositionem esse essentialem episcopatui, & sacerdotij. omnia enim etiam hanc conclusionem æqualiter probant. Secundò, quia *D. Dionys. cap. 5. Eccles. hierarch.* expresse docet Episcopum, sacerdotem, & diaconum consecrari per manus impositionem. Tertiò, quia apertè illud insinuat *Carthag. 4. cap. 4.* vbi docet Episcopum dum ordinat diaconum ei manus imponere. Quòd autem non loquatur de cæremonia merè accidentali, sed de ea per quam diaconus verè ordinatur, patet ex *can. 5.* vbi docet subdiacono, dum ordinatur, ideo dari calicem, quia non accipit manus impositionem: vbi dum assignat differentiam inter ordinationem diaconi & subdiaconi, apertissimè insinuat eodem modo illum ordinari per impositionem manuū; sicut hic ordinatur per traditionem calicis & patenæ. Quod tamen non est ita intelligendum, quasi diaconus non etiam verè partialiter ordinaretur per traditionem euangelij, hoc enim repugnat Florentino. nec Carthaginense hoc vult docere: sed solùm illam impositionem manuum esse præcipuam in diaconi ordinatione, quæ omnia magis confirmabuntur ex solutione tertij argumenti Durandi.

D. Dion.

Carthag. 4.

Flor. conc. Carthag. 4.

Durand.

63. Hinc patet solutio ad primum argumentum Durandi positum nu. 55. Ad secundum Respondeo, auctoritatem illius particularis Ecclesiæ nō esse tantam, vt nos multum debeat mouere.

Ad tertium quidam respondent, Christum initio dispensasse cum Apostolicis, vt possent cōferre hunc Ordinem sine traditione libri euangeliorum. Sed hæc responsio habet graues difficultates. Primò, quia sine vlla sufficiente ratione talis dispensatio asseritur, solùm ad fugiendam vim argumenti. Secundò, quia per se parum videtur credibile Christum instituisse tale Sacramentum, cuius essentialis materia tunc nullibi in rerum natura erat: ita vt tunc nemo posset illud prout institutum erat, intra multos annos valide conferre. Tertiò, quia si Christus traditionem euangelij voluisset esse materiam essentialem huius Sacramenti, debuisset Apostolis præcipere, vt statim id conscriberent, ne vera collatio diaconatus illis esset omnino impossibilis secundùm essentialem ritum, quo erat instituta. Atqui illud esse falsum patet. quia primum euangelium fuit scriptum à D. Matthæo anno octauo post Christi ascensionem, vt docet Card. Bellarm. Item tam D. Matthæus, quàm alij Euangelistæ scripserunt sua euangelia ex diuersis occasionibus, Deo quidem eos ad hoc instigante; sine vllo tamen Christi præcepto. Nullum enim huius exstat vllibi vestigium, sed ex Scripturis sacris, & Ecclesiasticis historiis potiùs contrarium colligitur. Adde, auctores illius responsionis velle diaconum directè & præcipuè ordinari ad canendum euangelium tempore

Traditio euāgelij non est in hac ordinatione directè à Christo præcepta, & diu in Ecclesia nō fuit vsurpata.

Bellarm.

64. sacrificij. ideoque de essentia ipsius ordinationis esse traditionem libri euangeliorum. quia per materiam & formam ipsius ordinationis necessariò debet significari munus ad quod directè ordinatur. Vnde apertè sequitur ad eius ordinationem non sufficere traditionem cuiuscumque libri euangeliorum, sed requiri Missale, vt etiam patet ex vsu Ecclesiæ. quia per traditionē alterius euangelij non significaretur ipsius officium; neq; etiam satis expresse significaretur per ipsam formam. quia in eā non exprimitur, quòd debeat legere euangelium tempore sacrificij. Quartò, non solùm Apostoli, sed etiam plurimi alij initio Ecclesiæ plurimos ordinarunt sine traditione euangelij, non solùm antequam Matthæus hoc scripsisset, sed etiam diu pòst. Nam fideles initio multis locis euangelio caruerunt. quod vel inde patet, quia D. Lucas, & D. Marcus, qui non fuerunt Apostoli, non videtur alias scripturi fuisse ex aliorum relatione proprium euangelium, si habuissent euangelium scriptum ab Apostolo, qui præsens omnia fuit intuitus. Quintò, vel tunc Apostoli alijque Episcopi ordinando diaconos, cōtulissent effectum Sacramenti sine Sacramento, quod videtur incredibile, præsertim tam diu, & à tam varijs fuisse factum, sine vlla necessitate; cùm Christus potuisset facilè statim initio præcipere Apostolis, vt euangelia quauis lingua scriberēt & per orbem dispergerent; imò ex ipsa Sacramenti institutione ipsi fuissent ad hoc obligati, ne talis dispensationis necessitas tam diu perseueraret. Vel cōtulissent verum Sacramentum; & hoc dici nequit. Primò, quia fuisset distinctum Sacramentum ab omni eo quod iam confertur. quia habuisset essentialem materiam & formam distinctam, quod maximè vrget in eorum sententia, qui in hac cæremonia constituunt totam essentiam Sacramenti. Secundò, quia verè non fuisset Sacramentum, cùm non fuisset cæremonia stabiliter instituta, sed tantùm pro aliquo tempore: illud autē est omnino necessarium ad essentiam propriè dicti Sacramenti, vt patet ex dictis initio de Sacramentis in genere.

Requiritur iam traditio Missalis.

Respondeo igitur cum *Cardin. Bellarm. cap. 9. de Ordine in fine*, Christum instituisse materiam huius Ordinis in impositione manuum Episcopi, & traditione alicuius rei, qua diaconi officium designaretur. Quænam autem res ei deberet tradi, hoc reliquisse determinationi Ecclesiæ sicut instituit materiam Confirmationis Chrisma ab Episcopo benedictum: verba autem quibus illud benedicitur, reliquit Ecclesiæ determinationi, vt docet *P. Suarez. to. 3. disp. 31. sect. 2.* Item Christus matrimonij materiam & formam instituit consensum contrahentium externis verbis aliisve signis expressum: hæc autē signa non determinauit in particulari, sed reliquit ea cōmuni vsui, & voluntati contrahentium. Similiter externa confessio peccatorum est materia pœnitētiæ determinatè à Christo instituta. Vtrùm autē hæc facienda sit verbis an scripto, an aliis signis, Christus non determinauit. Vnde ex iusta causa, quouis ex his modis etiam licitè fit.

65. Bellarm. Materia ordinationis diaconi.

Suarez.

Item formam cuiusque Sacramenti instituit in genere verba, quæ actionem conferentis significant, v. c. talem hîc & nunc à baptizante ablui in nomine Patris, &c. Ipsa autem verba in particulari, quibus hoc significaretur non instituit, sed hæc reliquit communi vsui cuiusque linguæ, quæ ideo etiā apud singulas nationes diuersa sunt. Nam ad illā actionem significandam aliis verbis vtitur Gallus, aliis Italus, aliis Flander, &c. dum vernaculè formam pronunciant.

Sicut

Qua ratione Christus instituerit pro singulis Sacramentis determinatam materiam & formam.

Sicut igitur Christus dicta signa in matrimonio, & verba in aliis omnibus formis Sacramentorum instituit quidem determinata secundum rationem suam formalem, siue significationem, quatenus voluit determinatè esse talia, quæ rem certam determinatè significarent: indeterminata tamen secundùm esse materiale: ita instituit partialem hanc materiam diaconatus, (idem docet Bellarm. suprà de inferioribus Sacramentis) secundum rationem formalem determinatam, qua scilicet determinatè significaretur hîc & nunc ordinato tribui certam potestatem Ecclesiasticam: indeterminatam tamen secundùm esse materiale, quatenus reliquit in potestate Ecclesiæ, per traditionem huius vel illius rei collationem huius potestatis significare. Sicut tamen non est in cuiusque potestate, per quoduis verbum quiduis significare; sed hoc pendet à communi vsu: ita non est in potestate alicuius particularis Episcopi, per cuiusuis rei traditionē illam collationem significare, sed hoc pendet à determinatione Ecclesiæ, quæ instituit vt hoc fieret in diaconatu per traditionem libri euāgeliorum, & verbis ei respondentibus; qua non significatur vel solùm, vel præcipuum ipsius munus esse cantare euangelium: sed quia instrumenta aliorum officiorum non poterant ei tam commodè tradi, per traditionem illius libri ex Ecclesiæ intentione significatur generatim, ipsius officium esse, sacerdoti inseruire, præsertim in iis quæ ad confessionem & administrationem Venerab. Eucharistiæ pertinent: vt benè docet *D. Thom. in supplemento q. 37. a. 5. ad 5.* Patent hæc omnia ex dictis suprà n. 14. 15. 63. 64.

Bellarm.

Qua ratione determinatio materiæ & formæ pendeat à vsu aut ecclesiæ constitutione.

Quid significetur per traditionē euangelij.

D. Thom.

66\. Ad primum argumentum contra secundam conclus. positum nu. 54. & contra tertiam conclusionem positum n. 55. Respondeo, Florentinum nō statuisse ibi condere aliquod rituale, aut omnia ad consecrationem necessaria describere: sed voluisse solùm aliquid exēpli gratia narrare; & exactiùs singula cognoscere desiderantes remittere ad Pontificalia. Facit autem in ordinatione diaconi potissimùm mentionem traditionis euāgelij, quia statuerat quantum fieri poterat, aliquam externam materiam pro singulis Sacramentis assignare.

Ad secundum argumentum, contra secundā & tertiam conclusionem positum num. 54. & 55. respondent aliqui, Pontificem illo capite dicere eum ritum ab Apostolis introductum, quia ipsi primò eo legitur vsi esse. Sed aliis videtur hæc expositio dura: quia simili modo posset quis dicere Apostolos introduxisse Confirmationem, & Extremam vnctionem: quia primi hæc Sacramenta contulerunt. Alij igitur aiunt Pontificem ibi non loqui de impositione manuum, qua sacerdoti datur potestas absoluendi à peccatis, sed de ea quæ fit initio ipsius ordinationis simul ab Episcopo & duobus sacerdotibus, quæ est tantùm cæremonialis, & de ea quæ fit in ordinatione diaconi, quam putant etiam tantùm esse cæremonialem. Sed secunda hæc pars à nobis iam est refutata: & prior apertè repugnat vltimis verbis capituli, vbi dicitur: *Impositio* (alij legunt *susp ē-cio*) *autem manuum debet fieri cùm oratio super caput effunditur ordinādi.* Hoc autem in ordinatione sacerdotis solùm fit cùm ei dicitur, *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata*, &c. quam illi fatentur esse essentialem. In priore autem illa impositione Episcopus nihil dicit: quare aut prior responsio retinenda est, aut alia excogitanda.

67\.

Respondeo igitur, ea verba *Ritus ab Apostolis introductus* non esse ipsius Pontificis, sed Episcopi Londoniensis, qui Pontifici proposuerat hæc quæstionem; *Virùm scilicet ordinatio presbyteri aut diaconi, in qua fuisset omissa manuum impositio* (quem ritum, prout putabat, asserebat ab Apostolis introductum) *deberet repeti.* Cui respondet Pontifex, ordinationem non debere repeti (quia scilicet multa in ea validè acta fuerant, quæ nō debebant repeti) sed ea solùm esse stato tempore supplenda, quæ fuerant omissa. Virùm autem ille ritus sit introductus ab Apostolis, an à Christo; & an sit accidentalis an essentialis, Pontifex clarè non definit, quia hoc non petebatur: sed solùm docet nihil reperiēdum quod validè actū fuerat: & quod erat omissum (siue essentiale id fuerit, siue accidentale) cautè esse supplendum, idq; tempore ad conferendos Ordines statutos. Quibus verbis videtur insinuare esse essentiale quod omissum erat; quia insinuat per eius supplementionem Ordinem aliquo modo conferri. Vide quæ in simili dixi to. 1. q. 72. a. 3. dub. 1. cōcl 1. vbi explicui caput 3. illius tituli. Vbi idem Innocentius ad similem quæstionem simili modo respondit, in qua tamen agebatur de materia essentiali, vt ibidem ostendi.

68\. c. Presbyter.

Priora autem verba huius *c. Presbyter* non esse ipsius Pontificis, sed eius qui quæstionem proposuit, patet ex aliis similibus capitulis, quæ ex decretalibus Pontificum collecta sunt, in quibus ferè semper initio capitis ponitur ipsa quæstio, prout fuerat ab iis, qui Pontificem consulebant, proposita: quod hîc etiam factum esse, licet hoc expressè non dicatur, omnino præsumendum est.

Ad tertium argumentum positum n. 55. contra tertiam cōclusionem, nego minorem. Nam spiritalis potestas diacono propria, ei traditur tam per impositionem manuum, quam per traditionem euangelij, licet per hanc apertiùs significetur.

69\. Materia ordinationis subdiaconi. Florentin. Carthag. 4.

CONCLVS. IV. Propria materia ordinationis subdiaconi est traditio calicis vacui cum patena superposita. Ita apertè docent *Conc. Florent. in litteris Eugenij, & Carthag. 4. can. 5.* & est communis sententia, nec videtur de ea posse dubitari ob dicta Cōcilia. Forma verò sunt ea verba, quæ Episcopus postquam singulis ordinandis tradidit materiam, omnibus simul dicit, scilicet, *Videte cuiusmodi ministerium vobis traditur.* Ita *P. Vasquez. disp. 238. c. 5. n. 51.* Probatur, quia hæc verba proximè coniuncta sunt cum applicatione materiæ, & satis aptam cum ea connexionem habent, nec alia aptior forma hîc potest reperiri. Nec refert quòd eius prolatio non fiat omnino simul dum materia applicatur. quia sufficit hæc esse moraliter simul.

Eiusdem forma.

Vasquez.

Ad rationē in contrarium positam n. 56. respondet *P. Vasquez suprà cap. 6. nu. 61.* semper subdiacono licuisse tangere sacra vasa, & illud capitulo

Vasquez. semper licuit subdiacono tangere vasa sacra.

talo ei solùm prohiberi ne tangat vasa continentia Christi corpus. quod etiam expressè docuit *D. Clemens lib. 8. constit. c. 21.* Vbi in oratione quam in subdiaconi ordinatione Episcopus ad Deum fundit, inter cætera ait: *Tribue ei Spiritum sanctum, vt vasa ad ministrandum tibi facia dignè tractet.*

D. Clem.

70. Qualis contactus materiæ requiratur.

CONCLVS. V. Certum est saltem de necessitate præcepti esse vt ordinandus physice tangat materiam quæ ei in ordinatione traditur. Patet ex praxi Ecclesiæ: & quia aliàs ipse exponit se periculo ne inualidè ordinetur. Est etiam probabilius hoc esse necessarium vt validè ordinetur Primò, quia est communior sententia. Secundò, quia aliàs materia ei non videtur sufficienter applicari. Nam cùm hæc constat in re physica, videtur physicum contractum requirere. Et hoc confirmat solicitudo, quam omnes prudentes huius Sacramenti ministri adhibent vt ordinandus physice materiam tangat.

Vasquez.

P. Vasquez disputat. 246. numero 19. & 20. multa contra hanc conclusionem subtiliter disputat, & benè probat. Primò, non esse ideo necessarium vt ordinandus tangat materiam, vt possit dici eius oblationem acceptare: quia hæc acceptatio non est necessaria ad valorem Sacramenti, vt patet in infantibus, qui validè possunt ordinari, & tamen cùm non intelligant quid agatur, non possunt eam oblationem acceptare. Item benè probat eum contactum non esse necessarium in genere ad omnem traditionem. quia varia possunt alteri tradi sine vllo contactu: vt patet vel in contractu matrimoniali, in quo vera est mutua traditio corporum, & tamen nullus est necessarius contactus. Sed inde non sequitur, ad hanc traditionem in particulari eum contactum non esse necessarium. Nam ad varias traditiones quædam solennitates requiruntur, sine quibus inualidæ fiunt, verb. caus. in contractu matrimonij præsentia parochi & testium. Potuit igitur Christus similiter hanc traditionem ita instituere, vt sine tali contactu inualidè fieret. Ipsum autem eam ita instituisse etsi clarè demonstrari non possit; ex praxi tamen Ecclesiæ videtur colligi, ex qua magis quàm ex aliis speculationibus hæc res diiudicanda est.

71. Quæ sacerdos teneatur necessario tangere dum ordinatur.

CONCLVS. VI. Ordinandus sacerdos tenetur tangere & calicem & patenam saltem ex necessitate præcepti; quia hoc expressè in Rituali Romano præscribitur: quia tamen is qui tangit calicem, secundùm communem vsum videtur tangere etiam patenam ei impositam, est satis probabile hũc contractum ad valorem Sacramenti sufficere, & immediatum contractum patenæ tantùm ad maiorem securitatem exigi: præsertim cùm plurimi Doctores hoc tamquam certum doceant. vt patet ex P. Vasquez suprà. Quia tamen hoc non est omnino certum, & grauissimum esset incõmodum si fortè hic Ordo inualidè conferretur; omnino curandum est, vt tam calix, quàm patena immediatè tangantur, & grauiter peccaret, qui hoc sponte omitteret. Optimè tamen docet P. Vasquez suprà, nullo modo esse necessarium vt ordinandus immediatè tangat ipsam hostiam: quia in Rituali, vbi quæ in hoc contractu necessaria sunt exactissime describuntur, illud nullo modo vel leuiter insinuatur: nec etiam Episcopus ordinans, aliiue ministri sunt soliciti vt fiat. Imò cùm ordinandi habeant tunc manus linteo colligatas, difficillimè fieri potest vt ipsam hostiam simul cum calice tangant, præsertim quando habeant digitos breuiores. Quare hoc nullo modo puto necessarium. Et confirmatur. quia eodem modo calix cum vino est materia illius traditionis sicut patena cum hostia: atqui nullo modo est necessarium, vt ordinandus tangat ipsum vinum: ergo non est etiam necessarium vt tangat hostiam.

Vasquez.

Vasquez.

DVBIVM VIII.

Quis sit effectus huius Sacramenti?

72.

IN hoc dubio secundùm diuersas sententias superioribus dubiis explicatas, etiam diuersimode est respondendum. Nam qui tenent aliquas ordinationes non esse Sacramenta, consequenter etiam docent eas nõn conferre gratiam, nec imprimere characterem. quia vtrumq; proprium est Sacramentis. Posita autem veritate sententiæ, quam du. 6. secuti sumus, scilicet singulas ordinationes esse verum & propriè dictũ Sacramentum, necessariò etiam dicendum est, per singulas conferri gratiam habitualem habẽtem annexas gratias præuenientes singulis ordinationibus proprias, iuxta dicta to. 1. q. 62. a. 2. Item singulas imprimere characterem illi Ordini respondentem. Nam *Florentin. in litteris Eugenij* expresse definit Sacramenta nouæ legis conferre gratiam ex opere operato; & ea quæ non possunt reperi, imprimere characterem.

Effectus Ordinis quo ad collationem gratiæ, & characteris.

Florent.

73.

Difficultas verò est, vtrum ordinatio Episcopi imprimat characterem distinctum à sacerdotali? *Michael Medina l. 1. de sacr. hom. continentia* id absolutè affirmat: quia putat characterem esse potentiam physicam operandi illum effectum ad quem confertur. Cùm igitur Episcopo conferatur diuersa potestas, debet ei imprimi diuersus character: Sed hoc argomentum & falsum somit, vt patet ex dictis tom. 1. q. 63 a. 1. & 2. vbi ostendi characterem non esse physicam potentiam operandi, sed tantùm moralem; & eius cõsequentia nulla est, nam eadem potentia etiam physica potest ad diuersos actus sufficere, & modò esse expedita ad vnum, modò ad alium. *P. Vasquez* verò *disp. 140. nu* 54. putat characteri sacerdotali per ordinationẽ episcopalem nihil accedere, nisi relationem destinationis diuinæ, qua ad aliud officium destinatur. Ratio eius est, quia character non est potentia operatiua. Et eodem modo *disp. 239. nu.* 57. philosophatur de charactere sacerdotali, quatenus respicit in eo duplicem potestatem, & duplicem partialem ordinationem. vult enim totum integre imprimi in priore ordinatione.

Michael. Medina.

Vasquez.

74. Probabile est sacerdotalem characterem physice augeri in Episcopo.

Alij verò docent characterem sacerdotalem tam quando datur ei potestas absoluendi, quàm quando postea ordinatur Episcopus, physicè augeri. Ita *Card. Bellarm. de Ordine c. 5. in fine*, & alij.

Bellarm.

Pro-

Probatur, quia etsi character non sit potestas operandi physica, est tamen potestatis moralis, quatenus est verum signum potestatis, quæ in ordinatione traditur. Cùm igitur potestas per illas ordinationes verè augeatur, debet etiam character augeri: quia eadem res eodem modo se habens semper idem significat.

Dices, sufficere quòd à Deo destinetur ad diuersa significanda. Sed hoc dici nequit: quia si hoc sufficeret, sequeretur per collationem diuersorum Ordinum non debere imprimi distinctos characteres: quia eodem modo sufficier primò impressum per subsequentem ordinationem à Deo extendi ad diuersam potestatem significandam. Illud autem nullo modo dici potest. Quòd tamen per dictas ordinationes non imprimatur distinctus character inde colligitur, quia non confertur distinctus Ordo, sed prior perficitur. quare non est opus distincto charactere, sed vt prior perficiatur. Quamuis autem sententia P. Vasquez facile possit defendi, hæc tamen videtur probabilior. *Vasquez.*

DVBIVM IX.

Quis sit Minister huius Sacramenti?

75. HAc in re inter omnes Catholicos conuenit solum Episcopum esse ordinarium Ministrum huius Sacramenti. Hoc enim apertè definierunt *Concil. Florent. in literis Eugenij, & Trident. sess. 23. can. 7.* vbi damnat hæreticos dicentes, Ministros Ecclesiæ debere constitui per populum & Magistratus laicos, in quo etiam nituntur hæreticos fundamento, scilicet sacram ordinationem non esse verum Sacramentum, nec per eã conferri aliquam supernaturalem potestatem, quod satis refutaui num. 34. & apertè repugnat consensui totius ab initio Ecclesiæ, vt ostendi num. 24. quare non est opus hos pluribus hic refutare. *Florent. Trident.*

76. Difficultas igitur est primò, vtrùm Episcopus excommunicatus, hæreticus, aut degradatus possit validè Ordines cõferre? *Gratianus causa 9. q. 1. initio, & Palea siue Protopalea ibidem c. 2.* id negant. Primò, quia *D. Gregorius lib. 3. epistola 20.* ait: *Nos consecrationem dicere nullo modo possumus, quia ab excommunicatis est hominibus celebrata.* Secundò, quia *Innoc. 1. epistola 18. ad Alexand.* loquẽs de clericis Arianis ait: *Quoniam quibus solum baptisma ratum permittimus (quod vtique in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti percipitur.)* Et infrà: *Nec dare eius* (scilicet Spiritus sancti) *plenitudinem possunt (quæ maximè in ordinationibus operatur) qui per impietatis suæ perfidiam fidem Domini perdiderunt.* Tertiò, quia *Damasus epistola 4.* ait per illicitam manus impositionem vulnerari caput suscipientis. & subdit: *Reuerari necesse est, quod legitimè actum aut collatum minimè probatur.* Quartò, quia *D. Leo epistola 40. ad Anatolium c. 1. alias 2.* ait: *Aliter enim in Ecclesia Dei, qua corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostra proprietate natura verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati Agni sanguis emundet.* *Gratian. D. Greg. Innoc. I. Damasus. D. Leo.*

77. Secunda difficultas est, vtrùm ex commissione summi Pontificis simplex sacerdos possit Ordines conferre præsertim maiores? Nam minores posse ita conferre satis constat ex praxi Ecclesiæ, & *Trident. sess. 23. c. 10. de reformat.* Vbi aperte admittit Abbates quosdam ex summi Põtificis priuilegio posse suis Religiosis conferre primam tonsuram & minores Ordines. Nec hinc sequitur horum collationem non esse verum Sacramentum; sicut ex eo quòd simplex sacerdos ex commissione Pontificis possit conferre Confirmationem, nun sequitur hanc non esse Sacramentum. *Ex Pontificis commissione, simplex sacerdos confert minores Ordines. Trident.*

78. In hac igitur difficultate prima sententia docet simplicem sacerdotem ex commissione Põtificis posse conferre omnes Ordines excepto episcopatu: quem omnes, qui credunt Episcopum iure diuino esse maiorem presbytero, concedunt nullo modo posse à presbytero conferri: quia maior non potest benedici à minore. Ita *Glossa in cap. Peruenit 95. dist. & Angelus in summa v. Ordo 2. n. 2.* & quidam alij. Probant primò, quia posito quòd Ordines minores sint Sacramentum, nulla videtur ratio cur summus Pontifex, qui horũ collationem potest committere presbytero, non possit eidem committere collationem maiorum. Secundò, quia *Florent. in literis Eugenij* solùm dicit Episcopum esse ordinariũ Ministrum huius Sacramẽti: ergo insinuat ex commissione Pontificis posse esse presbyterum. Tertiò, quia in *Concil. Antioch. cap. 10.* dicitur *Nec presbyterum verò nec diaconum audeat* (scilicet Chorepiscopus) *ordinare præter conscientiam* (siue consensum) *Episcopi, cui ipse cum possessione subiectus est.* Vbi apertè innuitur Corepiscopos ex consensu Episcopi posse etiam presbyteros ordinare. Atqui Chorepiscopos nõ fuisse veros Episcopos apertè videtur docere *Damasus epist. 4.* *Glossa. Angelus. Florentin. Concil. Antioch. Damasus.*

79. Secunda sententia docet, simplicem sacerdotem ex commissione summi Pontificis posse saltem diaconos & subdiaconos ordinare. Quia Innoc. VIII. anno 1489. concessit Abbati Cistercienli, vt sui Ordinis monachos posset subdiaconos & diaconos ordinare. Cuius verba recitat *P. Vasquez hic disp. 243. n. 39* aitque hoc priuilegium inter cetera exstare in collegio nostro Complutensi. Similiter Victoria dicit se vidisse bullam, in qua Abbatibus Cisterciensibus concedebatur, vt possent suos Religiosos ordinare subdiaconos. Similis bullæ meminit *Nauar. l. 5. consilio 13.* *Innoc. VIII. Vasquez. Valentia. Nauar.*

80. Tertia difficultas est, quinam possint consecrare Episcopum?

Qua in re communiter omnes docent, cum nullo modo posse consecrari ab eo, qui non est Episcopus. tum quia maior à minore nequit benedici: tum quia nullum exstat vestigium, vnde contrarium possemus colligere. *Hostiensis* tamen *apud Siluest. v. Consecratio 1. n. 1.* docet ex commissione Pontificis eum posse consecrari à presbytero: sed sine vllo fundamento hoc dici, ideoque ab aliis communiter negatur. *Hostiensis. Siluester.*

81. Secundò, omnino certum est saltem ex constitutione Ecclesiæ requiri tres Episcopos, vt vnus consecretur. Difficultas tamen est an hoc sit ita essentiale, vt non possit validè consecrari ab vno? *Paludan. apud Siluest. suprà* id negat, cui ipse videtur *Paludan. Siluester.*

can. Apost.

videtur consentire. Primò, quia 1. can. Apostolorum dicitur, Episcopum debere à duobus vel tribus ordinari. Ergo tres nō sunt necessarij. Secundò, quia in *Concil. Arausicano 1. can.* 21. statuitur vt si duo aliquem inuitum ordinarint Episcopum, vterque deponatur, & ordinatus substituatur in locum vnius ordinantis, & aliquis alius ordinetur in locum alterius ordinantis. Vbi dum dicit ita ordinatum in locum alterius debere substitui, nullam faciendo mentionem ordinationis, videtur sentire eum priùs validè ordinatum esse. Tertiò, quia D. Gregorius, vt habetur in eius responsionibus ad Augustinum, huic concessit, vt in Anglia solus ordinaret vnum aut alterum Episcopum, donec essent plures, qui simul possent alios ordinare. Quartò, quia, vt docet Siluester suprà citans Hostiensem & Goffredum, vnus Episcopus totam cōsecrationem conficit, & alij sunt tantùm coadiutores. quod videtur etiam colligi ex Pontificali Romano, in quo vnus solus dicitur consecrator, reliqui verò assistentes. Vnde sequitur illum solùm esse de essentia, alios verò duos tantùm solemnitatis causa adhibeti.

Arausic. 1. — *D. Gregor.* — *Siluester. Hostiensis. Goffredus.*

82 Contra hæc tamen facit primò, quòd ab ipsis Apostolorum temporibus, vt apertè colligitur ex 1. *ad Timoth. 4. v. 14.* & expressè docet *Anacletus epistola* 2. fuerint necessariò requisiti tres Episcopi ad vnius consecrationem. Vnde videtur omnino consequens, hoc à Christo fuisse institutum, & consequenter esse essentiale. Quod etiam apertè confirmat *Anicetus Papa in sua epistola post initium*: vbi cùm dixisset D. Iacobum à D. Petro, Iacobo, & Ioanne fuisse ordinatum Ierosolymorum Episcopum, subdit: *Si autem non minùs quàm à tribus Apostolis tantus vir fuit ordinatus Episcopus: patet profectò eos formam instituente Domino tradidisse: non à minùs quàm à tribus Episcopis, Episcopum ordinari debere.* Vbi expressè dicitur Apostolos hanc formam ordinandi Episcopos nobis tradidisse ex institutione Christi. Secundò, quia *Damasus epistola* 4. intendens probare Chorepiscopos non posse conferre Ordines eo quòd non essent Episcopi, ait: *Quòd enim Episcopi nō sint qui minùs quàm à tribus sunt ordinati Episcopis, omnibus patet.* Vbi cùm ex eo quòd Chorepiscopi ordinentur ab vnico Episcopo, intendat probare eos nullo modo esse veros Episcopos, & consequenter nullum munus Episcopi posse validè obire; videtur omnino velle docere, Episcopum nullo modo posse validè ab vnico Episcopo consecrari. Idem simili modo docet *Ioannes III. epistola ad Episcopos Germaniæ & Galliæ.* Vnde Concilium Regiense ait, canones definire irritam esse ordinationem Episcopi, quam pauciores quàm tres Episcopi faciunt.

1. Timot. 4. A tempore Apostolorum fuerunt requisiti tres Episcopi ad vnius consecrationem. *Anacletus. Anicetus.* — *Damasus.* — *Ioann. III. Concil. Regiense.*

83 Ob has rationes *Card. Bellar. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 8. ante medium, & P. Vasquez. hic disp. 243. c. 6. n. 63.* docent primò, Episcopum ordinariè omnino inualidè ab vnico Episcopo consecrari. Secundò, ex dispensatione Pontificis id validè fieri posse, sicut presbyter ex eiusdem dispensatione validè confirmat.

Bellarm. Vasquez.

Ad primam autem rationem n. 81. contra priorem huius sententiæ partem allatam respondent, Quod ibi dicitur Episcopum debere à duobus aut tribus ordinari, intelligendum esse, quòd debeat ordinari à duobus vel tribus, præter ipsum Metropolitanum, qui præsupponitur necessariò debere adesse; atque ita vt minimum ordinabitur à tribus. Quæ responsio videtur satis difficilis. nam nullum in verbis canonis habet fundamentum. Videtur tamen necessaria: quia responsio alia quæ satisfaciat, non videtur posse adferri, vt benè ostendit Vasquez suprà. Qui etiam ad secundam bene respondet, Concilium Arausicanum nullo modo velle talem substitui in locum ordinantis sine noua ordinatione: sed supponere eum debere secundò ordinari. Tertia verò ratio & falso nititur fundamento, & solùm probat secundā partem illius sententiæ. Ad quartam verò negandum est, totam consecrationem secundùm essentialia ab vno solo perfici. Quia Pontificale Romanum apertè docet, tres Episcopos debere simul imponere manus super caput consecrandi, & dicere: *Accipe Spiritum sanctum*: in quibus, vt ostendi n. 58. essentialis materia & forma huius consecrationis consistunt. Quare dum ibidem vnus solus vocatur consecrans, & reliqui duo dicuntur assistentes, id solùm ideo fit, quia ille vnus præcipuus est, & omnes cæremonias maxima ex parte per se solus facit.

Vasquez. Arausican.

84 CONCLVS. I. Certum omnino est Episcopum excommunicatum, hæreticum, aut degradatum validè conferre Ordines. Ita *D. Thom. in 4. d. 25. q. 1. a. 2. in corpore, Scotus ibidem q. 2. §. de secundo articulo*, & cum iis communiter Theologi: & apertè patet ex dictis tom. 1. q. 64. a. 9. Vbi cum D. Thoma ostendi hæreticos validè omnia Sacramenta administrare, modò habeant Ordinem ad id requisitum, & vtantur legitima materia & forma. Ratio est: quia efficacia Sacramenti non pendet à fide aut bonitate Ministri, sed ex sola institutione, & meritis Christi. Et sicut character Sacramenti per nulla ordinati scelera, aut Ecclesiasticam potestatem potest vnquam deleri: ità nec potestas per eum significata, quæque per Sacramentum diuinitus confertur, potest vlla ratione quàm diu ordinatus viuit, ab eo tolli. Cuius nulla est alia ratio, quàm voluntas Christi id ita instituentis, ne, si hæc potestas penderet à fide vel meritis ipsius Ministri, essemus semper dubij de valore Sacramentorum.

Episcopus excommunicatus aut degradatus validè ordinat. D. Thom. Scotus.

Nota cum *Vasquez. disp. 243. num. 21.* Etsi posito quòd minores Ordines sint solùm aliquid sacramentale, possit Ecclesia Episcopo excommunicato, aut degradato auferre potestatem eos conferendi, de facto tamen id non facere, ne fortè si (vt probabilius est) sint Sacramenta, irritè hanc potestatem iis auferat.

Vasquez.

85 Ad primam & secundam rationem contra nos allatam n. 76. Respondeo tam Gregorium quàm alios Patres sæpe dicere, ordinatos ab hæreticis aut excommunicatis non consecrari, sed fœdari; aut nullam accipere potestatem: quia etsi tales verum Sacramētum & potestatem Ordinis accipiant, per illud tamen magis inquinantur quàm sanctificentur, nec vnquam possunt legitimè sua potestate vti. In iure autem sæpe dicitur quis id facere non posse, quod licitè facere nequit. Simili modo Innocentius dicit, clericis Arianis solum baptismā ratum esse permitti: quia nimirum post conuersionem permittitur illis vti potestate percipiendi alia Sacramēta omnibus Christianis

D. Gregor. Qua ratione Patres dicant hæreticos non consecrare ordinandos. — *Innoc.*

communia, quæ in baptiſmo cõfertur. Nullo autem modo permittitur iis vti poteſtate Ordinis.

Ad 3. Reſpondeo, hoc nihil facere ad rem. quia Damaſus ibi ſolùm agit de ordinatis à Chorepiſcopis, quos negat eſſe veros Epiſcopos, aut habere poteſtatem ordinandi. Quare non eſt mirum ſi tales debeant ſecundò ordinari.

Similiter quartum etiam nihil facit ad rem. Primò, quia non agitur ibi de ordinatis ab hæreticis, ſed de iis, qui poſt ordinationem erant lapſi in hæreſim, quos Pontifex iubet priùs confiteri veram fidem, antequam priſtino ſtatui reſtituantur. Secundò, quia D. Leo verbis ibi citatis non docet (vt aliqui putant) apud hæreticos non eſſe rata ſacerdotia, aut vera ſacrificia: ſed hæc neque apud ipſos, nec apud nos eſſe poſſe, ſi, vt Eutychiani aſſerebant, Chriſtus nec noſtram naturam verè aſſumpſiſſet, nec verum ſanguinem pro nobis fudiſſet: quia ſcilicet ea ratione, nec ipſe Chriſtus fuiſſet verus Pontifex (nam ad hoc neceſſarium eſt, vt ſit verus homo, vt patet ad Heb. 5.) nec eſſet vlla hoſtia, quæ aut in cruce fuiſſet oblata, aut in altari poſſet offerri, ſi Chriſtus veram carnem non habuiſſet. Hunc eſſe ipſius ſenſum, apertè ex verbis patet.

D. Leo. *Heb. 5.*

86 CONCLVSIO II. Pontifex non poteſt diſpenſare, aut vt non ſacerdos Sacramentum Ordinis conferat; aut non Epiſcopus ordinet ſacerdotem. Prior pars eſt communis omnium DD. Nam etſi ſecundũ eorum ſententiam, qui negant minores Ordines, aut etiam ſubdiaconatũ eſſe Sacramentum, Pontifex ſine dubio poſſit horum collationem committere non ſacerdoti: tamen omnes negant eum poſſe committere non ſacerdoti vllam ordinationem, quæ ſit verũ Sacramentum. 2. pars paucis exceptis eſt etiã communis omnium Doctorum in 4. d. 25. Ita *D. Tho. q. 1. a. 1. ad 3. Palud. a. 2. Richard. a. 1. q. 1. Sotus q. 1. a. 1. concl. 1. Durand. q. 1. a. 2.* & alij communiter. Et qui contrariũ ſentiunt ferè nituntur erroneo fundamẽto, quòd ſcilicet Epiſcopus ſolo iure humano ſit maior presbytero. Prob. 1. ex communi DD. auctoritate, quæ in re quæ pendet ex traditione, maximi facienda eſt.

Non ſacerdos nullum, non Epiſcopus ſacerdotem ordinare non poteſt etiam Pontifice diſpenſante. *D. Thom. Paludan. Richard. Sotus. Durand.*

Secundò, quia nullum omnino exſtat exemplum, quo vnquam fuerit aut non ſacerdoti commiſſa collatio vllius Ordinis; aut non Epiſcopo collatio ſacerdotij: vt patebit ex ſolutione contrariorum argumentorum. hoc autem eſt valde magnum argumentum hanc poteſtatem in Eccleſia non eſſe.

87 Tertiò 2. pars probatur, quia eſt maxima differentia inter ſacerdotiũ & inferiores Ordines. Primò, quia in illo confertur poteſtas maximè ſupernaturalis, quia maior homini concedi nequit: & conſequenter poteſtas conferendi hanc poteſtatem debet eſſe omnino ſupernaturalis & valdè excellens. Sicut igitur poteſtas ſacerdotalis propter ſuam eminentiam omnino exigit, vt conferatur per aliquod Sacramentum: ita etiã poteſtas conſecrandi ſacerdotem exigit ita conferri, nec vllo modo decet, vt alicui conferatur per nudam Pontificis commiſſionem. Secundò, quia ſacerdotes conſecrantur, vt cum Epiſcopo regant Eccleſiam, eique filios ſpirituales generent, ac peccatores Deo reconcilient, atque ita vt ſint patres & duces fidelium: tales autem conſtituere ac generare non poteſt aptè conuenire, niſi principibus Eccleſiæ, qui in ea ſtatum omnino perfectum obtinent, quales ſunt Epiſcopi ſoli. quare videtur etiam omnino cõueniens, vt hoc à Pontifice non poſſit alteri cõmitti, præſertim cùm Apoſtolus ad Heb. 7. doceat minorẽ debere à maiore benedici.

Heb. 7.

88 Et hinc patet ſolutio ad 1. argumentum contrarium allatum nu. 78. Adde, hanc differentiam maximè pendere ex ſola Chriſti inſtitutione, quam ex traditione Eccleſiæ, & communi DD. ſenſu debemus colligere.

Ad 2. Reſpondeo, Concilium ita loqui propter Ordines minores, quos probabile eſt eſſe Sacramentum: & tamen conſtat eos ex commiſſione Pontificis poſſe à non Epiſcopo conferri.

Ad 3. Reſpondeo, illos Chorepiſcopos, de quibus agit Concilium, fuiſſe verè ordinatos Epiſcopos: de iis enim ibi dicitur: *Quamuis manus impoſitionem Epiſcoporũ perceperint, & vt Epiſcopi conſecrati ſint.* Vbi illud, *vt Epiſcopi*, &c. nõ ſignificat eos non fuiſſe verè Epiſcopos conſecratos, ſed ſignificat eos eodem modo fuiſſe conſecratos, ſicut conſecrantur alij, qui abſolutè dicuntur Epiſcopi. Quod clarè inde patet: quia dicuntur ordinati per impoſitionem manus Epiſcoporum, quod ſolis veris Epiſcopis conuenit. Vnde etiam *Damaſus epiſtola 4. ante medium*, etſi neget Chorepiſcopos communiter, quia ab vno ordinabantur, fuiſſe Epiſcopos veros, tamen hos de quibus Concilium hic agit, ex eo quòd acciperent impoſitionem manuum Epiſcoporum, infert accepiſſe veram ordinationem epiſcopalem, licet omnino illicitè & contra canones, qui prohibent in villis Epiſcopos ordinari, ſicut illi ordinabantur: idéoque pluribus illum canonem Concilij Antiocheni ibidem reprehendit tanquam conſtitutionibus Eccleſiæ contrarium.

Damaſus. *Conc. Antioch.*

89 Conantur quidam dicto canoni conciliare auctoritatem ex *can. 2. Concilij ſexti generalis, vel potius quintoſexti*, vbi Concilium Antiochenum cum aliis approbatur. Sed tam illud Concilium, quàm eius canones infirmiora ſunt, quàm vt poſſint aliis robur addere. Quare ſicut illud Concilium fuit contra omnem maiorum morem congregatum: ita in eo conſtituta nunquam fuerunt ab Eccleſia recepta; præſertim cùm in iis multa antiquis Eccleſiæ conſtitutionibus repugnent; præſertim quæ ſtatuuntur can. 13. contra cælibatum ſacerdotum. Item can. 38. in quo ſtatuitur, vt quando aliqua ciuitas maiorem à Rege acciperet dignitatem, dignitas ſtatus Eccleſiaſtici ſequatur dignitatem ſtatus ciuilis. Vbi illius auctores id vnum moliuntur ſtabilire, quod toties Romani Pontifices malè fundatum euerterunt: vt ſcilicet Epiſcopus vrbis in qua habitaret Imperator, eſſet primus poſt Romanum.

Conc. quinoſextum. Canones ſynodi ſextæ dicti ſpurij.

Nec his obſtat, quòd quidã Pontifices aliquando aliquos ex his canonibus citarunt: quia id tantùm fecerunt, quando agebant contra Græcos, vt eos propriis armis confoderent. Quare eodem modo Pontifices citarunt eos canones, ſicut Apoſtolus *Actor. 17. v. 28. & ad Titum 1. v. 12.* citauit Aratum & Epimenidem. Sicut igitur Apoſtolus ideo non approbauit vt vera, omnia quæ dicti Poetæ dixerunt; ſic nec Pontifices probarunt vt bona, omnia quæ dicti canones continent, quos ne qui

Actor. 17. Tit. 1.

ne quidem aliæ ſedes Patriarchales vnquam receperunt: vt docet *Card. Baron. tom. 8. ſub finem anni 692.* vbi pluribus hos canones refutat.

Baronius.

Dices, Adrianus I. vt habetur *c. Sextam ſynodum d. 16.* ſextam ſynodum cum omnibus canonibus eius approbat; qui non poſſunt eſſe alij quam hi. Reſpondeo, Gratianum non ponere ibi verba Adriani ſed ſua. In epiſtola quidẽ Adriani ad Theraſium habentur hæc verba: *Quòd in ſexta ſynodo diuinæ & legaliter prædicatis canonibus recipitur pictura illa*, &c. Sed hæc verba non ſunt Adriani. Nam ipſe ibidem dicit ſe ea citare ex epiſtola quam Theraſius ad ipſum ſcripſerat: quæ quidem non refutat ſed laudat: quia apertè errorem Græcorum, quem Adrianus impugnabat, conuincebant: nec tunc tempus erat illos canones refutandi.

Adrian. I. c. Sextam.

Gratian.

90 CONCLVS. III. Omnino probabile eſt Pontificem poſſe concedere ſimplici ſacerdoti vt ordinet ſubdiaconum. Id probant primò allata n. 79. Secundò, apertè colligitur ex *Concilio Meldenſi can. 44.* & ex *Gelaſio I. epiſtola* 1. c. 8. vbi loquens de presbyteris ait: *Nec ſibi meminerint vlla ratione concedi ſine ſummo Pontifice ſubdiaconum, acolythum ius habere ordinandi.* Vbi expreſsè indicat eos cum venia ſummi Pontificis poſſe dictos ordinare.

Diſpenſante Pontifice presbyter confert ſubdiaconatum.
Conc. Meldenſe.
Gelaſius I.

91 CONCLVS. IV. Quòd ſi certò conſtaret priuilegium citatum n. 79. eſſe verè datum Ciſtercienſibus à Pontifice: non eſſet dubitandum, quin ipſe poſſit concedere presbytero facultatem ordinandi diaconum: quia cum iniuria aliqua Sedis Apoſtolicæ diceretur Pontificem in re tam graui erraſſe. An autem certò credendum ſit illud priuilegium verè à Pontifice datum eſſe, habet aliquam difficultatem. Quia ſi illis Abbatibus vnquam fuiſſet conceſſum tale priuilegium, nullum debet eſſe dubiũ, quin eo ſemper, quamdiu potuiſſent, fuiſſent vſi: quod vix eſt credibile eos feciſſe. Primò, quia cùm ille vſus fuiſſet publicus, non potuiſſet ita vulgò omnes latere, cùm tamen ſatis appareat ex iis, qui de hac quæſtione ſcripſerunt, tam illud priuilegium, quàm eius vſum fuiſſe hactenus vulgò ignoratum. Secundò, quia nulla eſt cauſa, cur illi Abbates poſt Concilium Tridentinum deſiiſſent illa facultate vti. Primò, quia in Francia, vbi Abbatiæ illæ deſignatæ ſunt conſtitutæ, hactenus Tridentinum nõ fuit receptum, niſi in rebus pauciſſimis, idque ſatis recenter. Secundò, quia nullibi in toto Concilio tale priuilegium vllo modo reuocatur, imò nec *ſeſſ. 23. c. 10. de reform.* vbi priuilegia Abbatum in collatione minorum Ordinum reſtringuntur, nec vllibi alibi vlla fit mentio talis priuilegij, aut vſus ipſius. Quare videtur Concilium illud omnino ignoraſſe, quia aliàs vix videtur credibile quòd nullam ipſius vel leuiter ſaltem feciſſet mentionem: cùm tamen dicto capite potuerit videri neceſſarium eius meminiſſe. Ex altera tamen parte durum eſt negare fidem dicti codicis Complutenſis, in quo illud priuilegium habetur. Quare aliis quid hac in re ſit dicendum, iudicium relinquo.

Trident.

92 CONCLVS. V. Non eſt improbabile ex commiſſione ſummi Pontificis fieri poſſe vt vnicus Epiſcopus validè alium conſecret. Item probabile eſt ſine eiuſmodi commiſſione id inualidè fieri: ſicut ſimplex ſacerdos ex diſpenſatione Pontificis validè confirmat, ſine ea verò inualidè id facit.

An vnus Epiſcopus poſſit alium conſecrare.

Secundam partem probant rationes allatæ n. 82. Priorem verò partem omnino conuinceret factum D. Gregorij citatum n. 81. ſi eſſet verum. Fateor quidem illud apertè colligi ex reſponſione 8. D. Gregorij ad interrogationes D. Auguſtini Epiſcopi Cantuar. prout refertur in tom. 2. Conciliorum Surij. Sed locus apertè eſt mendoſus: vt patet tum ex contextu totius capitis, in quo multa ſunt ſine vllo ſenſu: tum ex eadem reſponſione, prout habetur in eius operibus *in fine lib. 12. epiſtolarum regiſtri*, vbi ſic dicitur: *Et quidem etiam in Anglorum Eccleſia, in qua adhuc ſolus tu Epiſcopus inueniris, ordinare Epiſcopum non aliter niſi cum Epiſcopis potes. Nam quando de Gallis Epiſcopi veniunt, illi in ordinationem Epiſcopi teſtes tibi aſſiſtant.* Quæ verba potiùs contrarium probant, & faciunt validè probabilem ſecundam partem concluſionis. Nam ſi ſolùm iure humano ad vnius conſecrationem requireretur trium præſentia, omnino credibile eſt D. Gregorium in tanta neceſſitate diſpenſaturum fuiſſe.

D. Gregor.

Surius.

Prior tamen pars poteſt probari ex *l. 8. conſtitutionum D. Clementis cap. 27. aliàs 33.* Vbi dicitur: *Quòd ſi neceſſitas coëgerit ab vno ordinari* (ſcilicet Epiſcopum) *quòd propter perſecutionem, aut aliam cauſam plures adeſſe non poſſunt, afferatur decretum commiſſionis plurium Epiſcoporum.* Vbi apertè inſinuatur poſſe vni Epiſcopo committi hanc ordinationem. Quare ſi illius libri eſſet omnino certa auctoritas, res eſſet indubitata.

D. Clemens.

93 Notandum demum primò, Etſi quiuis Epiſcopus quemuis Ordinis capacem & conſentientem validè ordinet; tamen ſolùm ſubditum licitè ordinare. Hinc in *Concilio Niceno can. 17.* dicitur irritam eſſe ordinationem, qua quis ordinat ſibi non ſubditum ſine conſenſu proprij Epiſcopi. Dicitur autem *irrita*, non quia inualida eſt; ſed quia ordinatus non poteſt vllo modo licitè vti Ordine ſuſcepto. Hinc *Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. c. 8. de reform.* ita ordinantem ſuſpendit per annum à collatione Ordinum, & ordinatum ad beneplacitum proprij Epiſcopi, ab executione Ordinum ſuſceptorum: clarè inſinuans hos validè fuiſſe ſuſceptos.

Epiſcopus cuiuis validè Ordines confert, ſolo ſubdito licitè.
Con. Nicen.

Trident.

Nota ſecundò, quoad ſuſceptionem Ordinum triplici titulo aliquẽ poſſe alicui Epiſcopo ſubdi. Primò, ratione originis: quia in eius diœceſi natus eſt. Secundò, ratione domicilij, quod in eius diœceſi fixit, etſi alibi natus ſit. Dicitur autem quis ibi habere domicilium, vbi animo perpetuò manendi habitat. Tertiò, ratione beneficij quod in eius diœceſi obtinet. vt apertè habetur *c. Cum nullus 3. de temporibus ordinationum in 6.* Quare ſi quis in vna diœceſi eſſet natus, & in alia habitaret, & in tertia haberet beneficium, poſſet à quouis ex tribus illis Epiſcopis ordinari, aut dimiſſorias petere: quia quiuis ex illis titulis ad hoc ſufficit: vt ex capite citato apertè colligitur. Variæ etiam ſtatutæ ſunt pœnæ pro iis qui contra canones Ordines conferunt, aut ſuſcipiunt: ſed de his egimus in tractatu de Cenſuris, diſput. 15.

In ordine ad ordinationem tripliciter quis alicui Epiſcopo ſubijcitur.

c. Cum nullus.

DVBIVM X.

Quæ requirantur in eo, qui Ordines suscepturus est?

94 Dvplex hîc est difficultas. Prima, Quæ necessaria sint, vt quis validè Ordines suscipiat? Secunda, quæ requirantur in suscipiente, vt licitè eos suscipiat?

Fæmina omnino incapax est omnis Ordinis.

CONCLVS. I. Ad essentiam huius Sacramenti necessarium est, vt suscipiẽs sit vir. Ita omnes Catholici, & est certa de fide. Imò vix vlli vnquam hæretici huic doctrinæ contradixerunt, exceptis impurissimis quibusdam ex Montani hæresi dictis Pepuzianis, qui, vt narrat *Epiphanius hæresi* 49. habebant mulieres sacerdotes, ideóq; ab omnibus habiti sunt hæretici, & omnino infames. Quare non est nobis hîc laborandum, vt hanc conclusionem pluribus probemus.

Pepuziani. Epiphanius.

Nota tamen primò, esse hîc aliquam difficultatem in sententia eorum qui dicunt minores Ordines non esse Sacramenta: vtrùm ex dispensatione Pontificis fæmina possit iis initiari. Quidam id affirmant. Nam cùm secundùm eam sententiam hi Ordines sint ex solius Ecclesiæ institutione; videtur etiam ex ipsius solius institutione esse, quòd fæmina non sit eorum capax. Quo argumento vtitur *Paludanus in 4. d. 25. quæst. 3. a. 1. concl. 1.* vt probet fæminam ex dispensatione Pontificis posse suscipere primam tonsuram.

Paludan.

95 Sed etsi Pontifex possit instituere aliqua sacramentalia, quibus fæminæ initientur simili aliqua ratione ac nos iam per dictos Ordines initiamur: vt patet in velatione virginum, aut consecratione Abbatissarum: tamen si Ordines spectentur secundùm præsentem institutionem, siue quatenus per eos quis constituitur in certo gradu Ecclesiastico, cum potestate ex officio obeundi certum aliquod munus Ecclesiasticum in ordine ad sacrificium, & præparatur ad sacerdotium suscipiendũ (& eadem est proportionaliter ratio primæ tonsuræ) credo cum *P. Vasquez disp. 245. n. 12.* fæminam iure diuino eorum esse omnino incapacem. quia cùm mulier iure naturali & diuino sit viro subdita, vt dicitur *Gen. 3. v. 16.* ideóque turpe sit eam in Ecclesia loqui, nec hoc ei vllo modo permittatur, vt dicitur *1. ad Cor. 14. v. 34. & 35.* eodem omnino iure indecẽs est, ideóque ei interdictum in Ecclesia ex officio ea munera obire, ad quę obeunda per primam tonsuram, & dictos Ordines initiari destinantur. Quare etiam omnis eiusmodi potestatis ac Ordinis est omnino incapax.

Vasquez. Genes. 3. 1. Cor. 14.

96 Nota secundò, olim solere in Ecclesia institui aliquas diaconissas, nullo tamen modo vt exercerent aliqua officia dictorum Ordinum, sed vt haberent curam fæminarum, iisque in diuersis necessitatibus assisterent, & præsertim dum præparabantur ad baptismum, ne à viris deberent aliqua parte denudari, aut attingi. Vide *Epiphanium hæresi* 79. Similiter quædam dictæ sunt alia ratione Diaconissæ, Presbyteræ, aut etiam Episcopæ, non ab aliqua consecratione, aut officio, sed ex eo quòd earum viri, facta iam tori separatione, essent ordinati diaconi, presbyteri, aut Episcopi. Quibus de rebus vide plura apud *P. Vasquez disp. 245. c. 3.* vbi hæc fusissimè tractat.

Munus diaconissarum. Epiphan. Quę dictæ sint Presbyteræ aut Episcopæ. Vasquez.

97 CONCLVS. II. Nullus non baptizatus est capax vllius Ordinis. Est communis Catholicorum. quia omnis collatio alterius Sacramenti, necessariò supponit characterem baptismi in suscipiẽte.

CONCLVS. III. Validè, licet cum grauissimo peccato, initiantur etiã sacerdotio pueri iam baptizati ante vsum rationis. Ita cõmuniter *DD. in 4. d. 25. D. Tho. quæst. 2. a. 1. q. 2. Scotus q. 2. §. Hic breuiter concl. 3. Palu. q. 3. post 3. concl. Sotus q. 1. a. 2. concl. 3. Richard a. 4. q. 2. Bonauent. a. 2. q. 2.* & alij communiter, excepto *Durando ibidem q. 2. lit. I. & Petro Soto de instit. sacerd. l. 5. de Sacram. Ordinis, §. Secundo etiam, & §. Ceterùm est nonnullum.* qui putãt tales inualidè initiari maioribus Ordinibus. Primò, quia per se videtur absurdum, vt infans sit verus sacerdos. 2. Quia nemo potest suscipere aliquod Sacramẽtum, nisi in illud per se, vel per alios consentiat. 3. Quia cùm conferens ordinando dicat: *Accipe Spiritum sanctum,* &c. videtur exigere vt ordinandus oblata acceptet: atqui paruulus nequit hoc facere: ergo nequit ordinari.

Pueri validè sed illicitè ordinantur. D. Thom. Paludan. Scotus. Richard. Bonauent. Durand. Pet. Soto.

98 Sed hæc argumenta nobis non obstant. Nam primum solùm probat esse valde indecens, vt paruulus ordinetur: sicut etiam valdè indecens est, vt homo publicè infamis, possessus à dæmone, & lunaticus ordinetur. Non tamen inde sequitur hæc inualidè fieri.

In 2. maior manifestè est falsa. quia non solùm baptismus, sed etiam Confirmatio atque Venerabilis Eucharistia infantibus, etiam inuitis eorum parentibus, validè conferuntur: vt in propriis materiis ostendi.

Nec refert quòd pœnitentia, matrimonium, & Extrema vnctio non possint validè suscipi ab infantibus, vel perpetuò amentibus: quia in his est particularis ratio. Nam in pœnitẽtia & matrimonio liberi actus pœnitentis & contrahentiũ sunt pars essentialis ipsius Sacramẽti: illos autẽ infantes habere non possunt. Extremæ verò vnctionis solus is est capax, qui aliquãdo potuit peccare, vt suo loco dixi. quod in infantem non conuenit. nihil autem horũ reperitur in Sacramẽto Ordinis.

Ad tertium, nego maiorem. Ordinans enim illis verbis solùm significat, quid conferat ordinato: idque non per modum donationis, aut pacti, ad quæ requiritur aliqua acceptatio, sed per modum efficacis operationis: sicut baptizans confert gratiam baptizato, ad quam non requiritur suscipientis acceptatio. aliàs qui dum ordinatur, esset planè distractus, ita vt omnino non aduerteret, quid circa se ageretur, inualidè ordinaretur. quod falsum est.

99 Nostram igitur conclusionem aliqui probant, ex *c. vnico de clerico per saltum promoto.* Vbi narratur aliquem adhuc positum infra annos discretionis suscepisse omnes Ordines vsque ad subdiaconatum inclusiuè, & iudicatur validè factum fuisse, & apertè innuitur tunc potuisse validè suscipi etiam diaconatum: quia significatur eo casu futurum, vt non potuisset secundò ordinari diaconus, si tunc fuisset ordinatus. Vnde benè infertur etiam sacerdotium tali posse validè conferri. quia etsi id magis indecenter fieret, nulla tamen est ratio, cur minùs validè fieret.

c. vnic. de clerico.

Vbi hoc Notandum est, per Ordines inferiores, quos ille ibi dicitur suscepisse, non intelligi solos

mino

minores, sed omnes inferiores sacerdotio, quia aliàs debuisset ordinari subdiaconus, & fatis ei cõstitisset se non fuisse ordinatũ diaconum, cùm tamẽ hoc nonnisi ex aliorũ relatione sciret. Et hæc ratio est quidem probabilis, sed non conuincit id quod intẽdit, quia ille cuius in illo capite fit mentio, nõ videtur omnino infans suscepisse Ordines (est enim per se incredibile hoc aliquando inter Christianos fuisse factum) sed circa quintum, aut sextum ætatis annum antequam perfectum rationis vsum haberet, ita vt posset quidem aliquo modo consentire in Ordinum susceptionem, non tamen perfectè cognoscere quid susciperet, atque ideò dicitur positus fuisse infra annos discretionis. Sed quidquid hac de re sit, cùm talis non potuerit perfectè discernere quid susciperet, non potuit in id perfectè consentire. Vnde etiam colligitur in suscipiente Ordines non necessariò requiri consensum, quia si requireretur, necessarius esset consensus perfectus, & distinctus, vt patet in matrimonio, ad talem autem consensum requiritur perfecta & distincta cognitio.

100 Probatur conclusio secundò, quia infans absolutè est capax susceptionis omnium Sacramentorum, quæ non requirunt essentialiter aliquam conditionem ipsius statui repugnantem; vt patet, quia potest suscipere baptismum, Confirmationem, Eucharistiam: atqui Ordinis Sacramentum non includit vllam essentialem conditionem repugnantem statui infantis, vt patet ex refutatione argumentorum Durandi. ergo infans illius est capax.

Durand.

Potest quis etiam inscius ad alium statum vitæ transferri.

Dices, repugnare statui infantis; quia per eius susceptionem ordinatus transfertur ad alium statum vitæ. quod fieri nequit sine eius libero consensu. Respondeo, negando assumptum. quia infans suscipiẽs baptismum multò magis transfertur in alium vitæ statum, cùm fiat Christianus, & suscipiat obligationem seruandi omnes leges Christianis proprias, quàm infans suscipiens Ordines, qui ad nullam nouam legem, siue continentiæ, siue aliam quamcumque obligatur: quia omnis noua obligatio susceptioni Ordinum annexa solùm ligat illos, qui eos voluntariè suscipiunt: vt ostendam dub. 13.

Factus amens inualidè ordinatur, nisi id antè petierit.

Nota tamen, eum qui aliquando vsus est ratione, in amentia inualidè ordinari, si id priùs nullo modo petierit. quia talis censetur habitualiter dissentire susceptioni Ordinum. Vide dicta tom. 1. q. 64. a. 8. dub. 5. concl. 2. & 3.

101 Conclvsio IV. Excepto episcopatu, qui vt suprà dixi, essentialiter supponit, vel potius includit sacerdotium, valide confertur Ordo superior non habenti inferiorem; sed hoc illicitè fit; & ita ordinatus manet suspensus à suscepti executione, potest tamen Episcopus cum eo dispensare, vt omissum suscipiat, & ita in vtroque ministret, ac ad superiores ascẽdat, modò non exercuerit actus superioris Ordinis ante susceptum inferiorem. Patet ex *c. vnico de promotis per saltum, & Trid. sess. 23. c. 14. de refor.* Sed hac de re egimus pluribus in materia de censuris.

Validè confertur Ordo superior sine inferiore, sed ita ordinatus manet suspensus.

c. vnico.

102 Conclvsio V. Vt quis licitè Ordines suscipiat, requiritur primò vt sit confirmatus. Nam *Trid. sess. 23. c. 4. de refor.* prohibet ne non confirmati initientur prima tonsura. Contrarium tamen facere non videtur peccatum mortale. Vide dicta tom. 1. q. 72. a. 8.

Quæ requirantur vt quis licitè ordinetur.

Trident.

Requiritur secundò pro certis Ordinibus certa ætas, quæ secundùm ius antiquũ variis tẽporibus fuit varia: vt patet ex decreto *dist. 77. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & dist. 78. c. 1. & 3.* in quibus ferè vigesimus quintus annus præscribitur pro diaconatu, & trigesimus pro presbyteratu. *Clementina* verò *Generalem 3. de ætate & qualit. ordinand.* conceditur, vt subdiaconus possit ordinari anno ætatis decimo octauo, & diaconus vigesimo, & presbyter anno vigesimo quinto. Nouissimè verò *Trid. sess. 23. c. 12. de reform.* statuit, vt *nullus in posterum ad subdiaconatus Ordinẽ ante 22. ad diaconatus ante 23. ad presbyteratus ante 25. ætatis suæ annum promoueatur.* Quod intelligẽdum de annis inchoatis, vt cõmuniter DD. explicant. Quare sufficit ad singulos Ordines vel per vnum medium diem præscriptos annos inchoasse.

Decretum dist. 77. & 78.

Clem. Generalem.

Trident.

Qua ætate singuli Ordines suscipi possint.

Pro minoribus Ordinibus nulla certa ætas præscribitur, sed solùm c. 4. & 11. pro tonsura & minoribus Ordinibus exigitur certa scientia, quæ communiter saltem nouem vel decem annos ætatis requirit.

103 Requiritur 3. vt nulla censura aut irregularitate sit irretitus, vt latius dixi in materia de censuris.

Requiritur 4. certa scientia, morum probitas, ac bona fama, & intentio seruiendi Ecclesiæ. Vnde *Trident. sess. 23. c. 4. de reform.* requirit, vt initiandus prima tonsura sciat rudimenta fidei, legere, & scribere: & vt sit *probabilis coniectura eum non sæcularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultũ præstet, hoc vitæ genus elegisse.* Cap. verò 11. requirit, vt suscepturi minores Ordines saltẽ latinam linguam intelligant, & vt scientiæ spes eos maioribus Ordinibus dignos futuros ostendat. c. verò 13. requirit, vt suscepturi subdiaconatum & diaconatum habeant bonum testimonium, & sint in minoribus Ordinibus probati, & sint literis, ac iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent instructi, & qui sperent se seruaturos continẽtiam. Sed hi si sufficiẽter linguam latinam intelligant, alia quæ ad eorum officium, prout iam illud exercent, spectant, vel ex ipsis rubricis missalis ac breuiarij possunt sufficienter discere.

Trident. Quæ scientia & intentio in ordinando requiratur.

Cap. verò 14. pro initiandis sacerdotio requirit primò, vt habeant bonum testimonium. Secundò, vt possint populum docere quæ necessaria sunt ad salutem, & sciant necessaria ad Sacramenta ritè administranda. Præcisè tamen pro sacerdotio non est necessaria illa scientia, quæ requiritur in confessario: quia, vt quis ad hoc munus obeundum sit idoneus, noua Episcopi approbatio præmisso, si opus fuerit, examine necessaria est: vt dicitur c. 15.

104 Nota, propter ea quæ suprà retuli ex *Trident. c. 4. & 11. Dominicum Bannes 2. 2. q. 12. a. 1. in 2. difficultate, conclus. vlt.* & quosdam alios putare: eum qui suscipit primam tonsuram, aut minores Ordines cum animo nunquam suscipiendi maiores, sed ducendi postea vxorem, aut solùm vt declinet iudicium sæculare; & Episcopum scienter talem ordinantem peccare mortaliter. Primò, quia facit contra Trident. locis citatis. Secundò, quia si quis ingrediatur aliquam Religionem cum animo egrediendi antequam emittat vota, peccat mortaliter: quia in re graui Religionem decipit.

Trident. Bannes.

 atqui

atqui ita ordinatus similiter decipit Ecclesiam: ergo etiam peccat mortaliter.

105 Sed melius *P. Sanchez l. 7. de matrim. disp. 31. n. 16. & 17.* illud negat, tum quia nullo iure, aut fundamento nititur. Nam Trident. locis citatis solùm ostendit, quid ipsa decentia, & illius status reuerentia postulet, quidque fieri desideret. nullis enim vtitur verbis præceptiuis. Tum etiam quia ex parte iuris repugnat. Nam *c. 1. de filiis presbyterorum in 6.* dicitur: *Is qui defectum patitur natalium, ex dispensatione Episcopi licitè potest ad Ordines promoueri minores*: cùm tamen Episcopus sciat eum non posse promoueri ad maiores.

Sanchez. Suscipiens primam tonsuram sine animo progrediendi vlterius non peccat mortaliter. c. 1. de filiis.

Ex quo patet eum nullo modo peccare qui animo in iis ministrandi, Ordines minores suscipit, cum animo nûquam suscipiendi maiores, aut ducendi vxorem virginem. Si tamen eos susciperet sine vllo animo inseruiẽdi Ecclesiæ, sed solùm vt priuilegiis clericalibus gauderet, esset aliquod peccatum: quia illa intentio esset inordinata, & contra mentem Ecclesiæ, quæ tali nullet eos Ordines conferre, vt patet ex Trident. suprà. Sed hęc inordinatio solùm esset venialis; cùm nec vlli damnosa sit, nec notabilem illi statui irreuerentiam adferat; aliàs qui illis Ordinibus initiatus sine vlla iusta causa statum Ecclesiasticum omnino desereret, v. c. ducendo viduam, peccaret mortaliter: quod nemo dixerit. Alia autem est ratio ingredientis Religionem cum animo non perseuerandi. quia hic in re graui decipit Religiosos: tum quia mala fide tam diu eorum sumptibus alitur: tum etiam quia interim explorat omnia quæ in Religione fiunt, quæ sæpe non expedit cognosci ab iis, qui religiosum animum non habent. Vnde omnis Religio existimat sibi à talibus grauem iniuriam fieri.

Quandoque tamen peccat venialiter.

Trident.

Ingrediens Religionem cum animo eam postea deserendi grauiter peccat.

DVBIVM XI.

Qua lege sacris Ordinibus initiati prohibeantur ducere vxorem?

106 POstquam explicui ea quæ spectant ad essentiam, & decentem collationem huius Sacramenti: visum est expedire, aliquid breuiter subiicere de obligatione continentiæ, quam contrahunt qui sacris Ordinibus initiantur. De aliis enim qui solùm minoribus initiantur constat eos hanc obligationem non contrahere. Agimus autem hoc dubio solùm de iis qui cælibes ordinantur; de aliis acturi dub. 12.

Prima hîc difficultas est cum nostris hæreticis qui secuti Vvicleffum omnibus modis sacerdotum cælibatum impugnant. Primò, quia Deus dedit omnibus ius contrahendi nuptias: ergo nemo potest eas alicui prohibere: vnde Apostolus 1. ad Tim. 4. docet esse proprium hæreticorum prohibere nuptias. Secundò, quia idem 1. ad Tim. 3. iubet Episcopum esse vnius vxoris virum. Tertiò, idem ad Heb. 13. dicit cõnubium esse honorabile in omnibus: ergo etiam in sacerdotibus. Quartò, quia omnes Apostoli habuerũt vxores: ergo non dedecet sacerdotes eas habere. Quintò, quia cùm in Concilio Niceno Patres vellent prohibere sacerdotibus vsum vxorum, Paphnutius intercessit, & persuasit omnibus, vt iis vsum vxorum permitterent: vt narrant *Sozomenus l. 1. historiæ c. 22. & Socrates l. 1. c. 8.* Sextò, quia *canon 6. Apostolorum* præcipit ne Episcopus vxorem prætextu religionis abiiciat, Septimò, quia *can. 4. Concilij Gangrensis* dicitur: *Si quis discernit presbyterum coniugatum tanquam occasione nuptiarum quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo abstinet, anathema sit.* Octauo adferunt epistolam Vdalrici ad Nicolaum I. in qua narratur tempore D. Gregorio à piscatoribus in eius piscina fuisse reperta sex millia capitum infantium occisorum; quòd cùm D. Gregorius intellexisset prouenisse ex occultis fornicationibus clericorum, quibus connubia interdixerat: valdè se hoc fecisse doluit, & legem reuocauit.

Hæretici nostri. Vvicleff.

1. Tim. 4. 1. Tim. 3.

Heb. 13.

Concil. Nicenum. Paphnutius.

Sozomenus. Socrates. Can. 6. Apost. Conc. Gangren.

Vdalricus.

D. Greg.

107 Secunda difficultas est, vtrùm lege diuina sacerdotibus, diaconis, & subdiaconis prohibitum sit contrahere nuptias? Quidam id affirmant, quorum rationes fusè adfert & refutat *P. Vasquez. hic disp. 249. c. 1.* quas hîc adferre omittimus. quia aut faciles sunt, aut solùm probant esse præceptum Apostolicum.

Vasquez.

Tertia difficultas est, vtrùm istorum matrimonia ab initio fuerint irrita? quia etsi ex multis iuribus constet à temporibus Apostolorum eiusmodi connubia esse prohibita: tamen nouem vel decem primis sæculis nullum ferè reperitur ius ea apertè irritans.

108 CONCLVS. I. Semper ab initio Ecclesiæ fuit omnibus sacerdotibus, ac diaconis prohibitum contrahere matrimonium. Patet primò ex *can. 25. aliàs 27. Apostolorum.* Secundò, *can. 10. Concilij Ancyrani & 1. Neocæsariensis*, quæ fuerunt celebrata ante Nicenum: & consensu omnium antiquorum Patrum, quem fusè probat *Card. Bellarm. l. 1. de clericis c. 19.* Apertè etiam colligitur ex Scripturis. Nam *1. ad Timoth. 5. v. 9. 12. & 13.* apertè colligitur viduas, quæ tanquam diaconissæ Ecclesiæ inseruiebant, vt dixi nu. 96. debuisse emittere votum continentiæ. Nam Apostolus ibi vetans communiter eligi iuuenes in tale ministerium, ait: *Cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo* (id est cùm opibus Ecclesiæ lautiùs nutritæ lasciuire inceperint, vt patet ex græco) *nubere volunt habentes damnationem, quia primam fidem* (promissionem scilicet continentiæ Deo factam) *irritam fecerunt.* Vbi clarè docet eas viduas debuisse emittere votum continentiæ, antequam ad illud officium assumerentur, quod volendo postea nubere faciebant irritum. Quòd si igitur nulla mulier ad tale ministerium poterat assumi sine voto continentiæ; quanto magis nulli poterant fieri sacerdotes, aut etiam diaconi, qui nollent vouere continentiam?

Ab initio sacerdotibus ac diaconis prohibitum fuit matrimonium. Can. 25. Apost. Ancyran. Neocæsar. Bellarm. 1. Timot. 5. Diaconissæ olim vouebant castitatem.

109 Non tamen ex *Innoc. III. c. A multis. de ætate & qualit. ordinandorum* apertè colligi subdiaconatui non semper ab initio Ecclesiæ annexam fuisse obligationem ad castitatem. Quando autem primò inceperint etiã subdiaconi ad omnimodam continentiam obligari, non ita constat. *P. Vasquez. hic disp. 248.* plurima hac de re eruditè disputat, putatque hanc legem in Hispania primùm incepisse in Concilio Illiberitano, aliàs Eliberino, vbi can. 33. etiam subdiaconis præcipitur talis continẽtia. Idem præcipitur in *synodo Rom. sub Siluest. c. 8.* Sed hæc habent aliquam difficultatem ob can. 27. Aposto

Innoc. III. c. A multis. Subdiaconatus non fuit initio annexa continentia. Vasquez.

Conc. Illiberit. Synod. Rom.

Can. 27. Apost.

Apostolorum, in quo videtur omnib. maioribus Ordinibus initiatis continentia præcipi. Sed hic canon satis obscurè designat personas, quibus hoc onus imponitur, & fortasse subdiaconatum inter minores Ordines cõputauit, saltem quoad hanc rem. Aut dicendum est hanc legem in subdiaconis in Ecclesia initio fuisse vsu contrario abrogatam. quæ res satis obscura est.

110 — *Multa aliàs permissa lege humana prohibentur.*

Ad 1. argumentum hæreticorũ Resp. 1. negando consequentiam, quia multa iure positiuo possunt nobis ex iustis causis prohiberi, quę à Deo & natura nobis permittuntur: vt patet in pluribus legibus tam ciuilibus quã Ecclesiasticis. Resp. 2.

Ecclesia nullum omnino ad continentiam cogit qui eam sponte non vouit.

Ecclesiam nulli inuito legem continentiæ imponere: sed solùm requirere tanquàm conditionem necessariam ab iis qui volũt ordinari, vt eam suscipiant. Sicut autem ipsa nulli in particulari obligatur, vt eum ordinet: ita potest nolle vllum ordinare, nisi eam conditionem admittat.

Ad Apostolum autem Resp. Eum ibi solùm notare hæreticos Manichæos & similes, qui nuptias absolutè damnabant tanquam malas. Etsi enim Manichæi in suis laicis nuptias tolerabant, id non faciebant, quia iudicabãt eas esse licitas, sed quia eas impedire non poterant. Vnde etiã eos hortabãtur, vt ita nuptiis vterentur, vt tamẽ prolis susceptionẽ impedirent, propter quam nuptiæ à Deo institutæ sũt: vt patet ex *D. Aug. l. 30. cõt. Faustũ c. 6.*

D. August.

111 — Ad 2. Resp. Apostolum ibi non requirere, vt Episcopus actu habeat vxorem; sed vt nunquam habuerit nisi vnam: vt ostendat bigamos non esse ordinandos, sicut omnis semper antiquitas eum intellexit, & ex ipso contextu clarè patet. Quia eodem modo c. 5. vult viduam in diaconissam eligi, quæ fuerit vnius viri vxor. Certum autem est cum per hoc nec eas velle actu habere virum, cùm loquatur de vidua, nec eas solas velle ab hoc ministerio excludi, quæ plures habuissent viros simul, quia tales nullæ erant; sicut nec inter Christianos vlli reperiebantur, qui plures simul haberent vxores, cùm hoc legibus Euangelicis expressè vetetur. Solùm ergo ibi vetat ad ea officia admitti bigamos.

112 — Ad 3. Resp. Ibi non dici omnibus honestũ esse contrahere matrimonium, siue vti, siue vouerint continentiã, siue non (hoc enim apertè repugnat 1. ad Tim. 5. vt patet ex dictis) sed Apostolus ibi solùm hortatur Hebręos coniugatos, vt in omnibus, siue omni ratione honorabile suũ matrimoniũ præstent, seruando torum omnino immaculatum, siue omnino vitando ea omnia, quæ illius honestati ac pudicitiæ aduersantur: quia fornicatores & adulteros Deus iudicabit, vt sequitur.

1. Timot. 5.

Ad 4. Resp. 1. falsum sumi. Quia ex testimonio totius antiquitatis constat D. Ioannẽ permansisse virginem. & idem de D. Paulo clarè colligitur ex 1. ad Cor. 7. Resp. 2. Quidquid sit de aliis Apostolis, de quibus antiqui variè senserunt, nihil facere ad rem: tum quia illi suas vxores non duxerunt post apostolatum & sacerdotiũ susceptum (quod hic solùm contra hæreticos contendimus semper in Ecclesia fuisse illicitum) tum etiam quia si constaret tam D. Paulum quàm alios Apostolos ante apostolatum duxisse vxores, vel inde nostra causa multum iuuaretur. Nam ex testimonio totius antiquitatis constat eos iam factos Apostolos omnino continẽter sine vllo vsu matrimonij vixisse. & de D. Paulo id clarè constat ex 1. ad Corint. 7. Et apertè etiam colligeretur ex *c. 4. ad Philip. v. 3. & 1. ad Cor. 9. v. 5.* si ex iis locis probari posset Paulum habuisse vxorem, vt volunt hæretici. Nam ex iisdem clarè constaret Paulum separatim planè ab vxore sua vixisse, & cõsequenter non fuisse vsum matrimonio. Quòd si Apostoli suo exemplo docuerunt sacerdotem non debere vti matrimonio iam antè contracto: quanto minùs permisissent ei illud de nouo contrahere?

1. Cor. 7.

Apostoli iam facti omnino continenter vixerunt.

1. Cor. 7. Philipp. 4. 1. Cor. 9.

113 — Ad 5. 6. & 7. Resp. 1. illa nihil facere ad rem præsentem quia etsi ea concederemus, solùm probaretur aliquando in quibusdam locis licitũ fuisse presbyteris vti coniugio iam antè contracto, sicut etiam Græcis iam hoc de facto licet. Hîc autẽ solùm contendo non licuisse vnquam sacerdotibus iam ordinatis contrahere matrimonium.

Resp. 2. Concilium Gangrense ibi non agere de sacerdotibus adhuc vtentibus coniugio, sed de iis qui habuerant aliquando vxores: vt patet ex prima versione illius canonis apud *Surium to. 1. concil.* quæ est Dionisij Exigui viri eruditissimi, & inter omnes versiones antiquissima. Et ex prefatione illius Concilij, vbi dicitur hæreticos, quos damnat, omnino damnasse nuptias tanquam malas. Quare eos qui aliquando nuptias contraxerant, quantumuis postea continenter viuerent, indignos omnino eo munere putabant: sicut iam in Ecclesia reputantur homicidæ quantumuis pœnitentes indigni sacerdotio.

Conc. Gangren.

Surius.

Similiter canon 4. Apostolorum non præcipit, vt Episcopus adhuc vtatur vxore, quam antè duxerat (hoc enim tam apud Græcos quàm Latinos Episcopo semper fuit illicitum, vt dubio 12. videbimus) sed ne eam à sua cura abiiciat, denegando ei necessaria, iuxta illud 1. ad Tim. 4. *Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & infideli deterior est.*

Can. 4. Apost.

1. Timot. 4.

Historia autem illa Paphnutij mera fabula est, vt dub. 12. ostendam. Et similiter quæ 8. loco adfertur epistola S. Vdalrici est conficta, & quidem ab imperito & stolido nugiuendo, qui & ignorauit Nicolaum I. aliquot annis fuisse mortuum antequam S. Vdalricus nasceretur: & tam portentosum finxit mendacium, quod vel leuissimi hominis fidem excedit, vt benè ostendit *Cardin. Bellar. l. 1. de clericis c. 22.*

Historia Paphnutij & epistola S. Vdalrici conficta sunt.

Nicolaus I.

Bellarm.

114 — *Sacris initiati solo iure Ecclesiastico tenentur ad cõtinentiam.*

Concl. II. Hoc præceptum vetans initiatos maioribus Ordinibus contrahere matrimonium, solùm est Ecclesiasticum, primò tamen latum ab ipsis Apostolis. Secunda pars patet ex concl. 1. Prior est ferè communis sententia Doctorum. Et de subdiaconis est clara. Nam *c. A multis, de ætate & qualit. ordin.* Innocẽtius satis expressè docet subdiaconatum non semper habuisse annexam continentiam: & consequenter eam non habere ex præcepto diuino.

c. A multis.

De diaconis autem multi eam probant ex *Concil. Ancyrano can. 10. aliàs 9.* vbi dicitur, *Diaconi quicunque cùm ordinantur* (aliàs, *quicunque diaconi constituti*) *si in ipsa ordinatione protestati sint, dicentes velle se habere vxores, nec posse se continere, hi postea si ad nuptias venerint, maneant in ministerio, propterea quòd his Episcopus licẽtiam dederit. Quicumque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem professi continentiam,*

Ancyran.

si postea ad nuptias venerint, à ministerio cessare debebunt. Alia exemplaria addunt, *laicam tantum recipientes communionem.* Quem canonem integrè recitaui, quia ex eo varia colliguntur, vt infra videbimus. Ex eo igitur probatur conclusio. Quia Concilium cum iis diaconis dispensauit, vt iam consecrati possent contrahere matrimonium, quod facere non potuisset, si hoc fuisset prohibitum iure diuino. Sed hæc ratio parum probat. Primò, quia sicut illud Concilium nō potuit dispensare in lege diuina: ita nec in generali constitutione totius Ecclesiæ. Secundò, quia Concilium non dicit se cum iis dispensare, aut dare iis veniam ducendi vxorem, sed Episcopū ordinantem iis hanc dedisse, qui nullo modo potuit dispensare in generali lege Ecclesiæ. Alia igitur est huius canonis ratio, vt videbimus. n. 149.

115 Prob. igitur primò, quia est ferè communis DD. sententia. Secundò, quia nullibi tale præceptum diuinum exstat. Quæ enim ex epistolis D. Pauli adferuntur, solùm probant esse præceptum Apostolicum, sicut etiam quòd bigamus non debeat ordinari. Tertiò, qui *Trident. sess. 24. can. 9.* id videtur apertè insinuare his verbis: *Si quis dixerit clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractùmque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, &c. anathema sit.* Vbi dum, cur tales nec licitè, nec validè possint contrahere, solam reddit causam legem Ecclesiasticam, & votum, clarè satis insinuat nullam hîc esse legem diuinam, cuius primùm oportuisset meminisse ad confundendos hæreticos, qui Ecclesiasticas leges minùs curant. Quartò, quia cùm iis clericis non prohibeatur contractus matrimonij præcisè propter se (quia secundùm se est res omnino sacra, ac Sacramenti celebratio, quæ nullam habet disconuenientiam cum officio clericali) sed solùm propter eius vsum, qui maximam habet disconuenientiam cum officio iustorum clericorum; si Deus iis prohibuisset contrahere matrimonium, etiam prohibuisset iis vti iam antè contracto: atqui hoc falsum est: ergo & illud vnde sequitur. Minor probatur. quia aliàs nunquam Ecclesia potuisset permittere sacerdotibus græcis vti matrimonio ante Ordines susceptos contracto. quod tamen falsum est, nam licitè eo vtuntur, vt communiter omnes fatentur. Et apertè docet *Clemens III. cap. Quæsitum 7. de pœnit. & remiss.* vbi ait: *Quæsitum est vtrùm sacerdotibus græcis, quibus legitimo matrimonio vti licet*, &c. Argumenta autem quæ contrà adferuntur, solùm probant eam obligationem constitutione Apostolica inductam esse.

Trident.

Matrimonium solùm ratione sui vsus repugnat statui clericorum.

Sacerdotes græci licitè vtuntur matrimonio priùs contracto. *Clem. III. c. Quæsitum.*

116 CONCLVS. III. Initiatos sacris Ordinibus iam inualidè contrahere nuptias, omnino certum est. vt patet ex c. *vnico de voto in 6. & c. 1. & 2. Qui clerici vel vouentes.* Quòd autem ab initio sicut prohibitum, ita irritum fuerit tale matrimonium difficulter posset probari. Iura enim antiqua quibus id quidam conantur probare, solùm docent tunc fuisse prohibitum. Adserunt tamen quidam *cap. Presbyteris d. 27.* vbi tales matrimonium contrahentes iubentur separari. Sed hic canon non est Calixti primi, vt ipsi putant, sed secundi qui sedit anno 1120. Imò talia matrimonia olim non fuisse irrita, videtur probari ex *cap. 10. Concilij Ancyrani citato suprà num. 114.* Vbi dicitur diaconos in sua ordinatione continentiam professos, si postea ad nuptias peruenerint, à suo ministerio cessare debere, & laica communione contentos esse. Vbi tales sola priuatione officij puniuntur, nulla facta mentione separationis: & cùm iis communio laica concedatur, significatur eos postea in matrimonio perseuerando non peccare.

Initiati sacris inualidè matrimonium contrahunt. c. vnic. 1. & 2. Qui clerici.

c. Presbyteris.

Concil. Ancyran.

Idem probant *P. Vasquez disp. 249. n. 34.* ex *can. 19. Concilij Rom. sub Siluestro*, qui valdè obscurus est; & vt ipse etiam eum explicat, videtur sacerdotem, qui post ordinationem ex crassa ignorantia contraxerit matrimonium, per duodecim annos priuare suo honore, siue officio: eum verò qui id scienter fecerit, in perpetuum priuat. Sed pace ipsius dixerim, ego ex hoc canone potius colligo tale matrimonium tunc fuisse irritum Nam apertè ibi supponitur contrahentes debere separari. Nam si deberent in coniugio permanere, id ex ignorantia contrahens, nullo modo post 12. annos deberet recipere honorem, siue officium amissum, cùm apud Latinos permanentes in coniugio nunquam potuerint fungi Ordine sacro.

Vasquez. Con. Rom.

DVBIVM XII.

Qua ratione initiatis Ordinibus sacris prohibitum sit vti matrimonio priùs contracto?

117 TRiplex est difficultas. Prima est, vtrum initiati his Ordinibus iure diuino prohibeantur vti matrimonio priùs contracto? Quidam enim id asserunt, quorum rationes fusissimè adfert & refutat *P. Vasquez tota disp. 24.* Sed non videntur habere difficultatem: quare eas hic prætermitto.

Vasquez.

Secunda est, an Ecclesia Romana benè faciat, non admittendo coniugatos ad sacros Ordines, nisi priùs voueant abstinere ab vxoribus. Omnes enim nostri hæretici hoc negant ob rationes allatas & refutatas dub. 11. Iisdem adstipulantur conditores canonum, qui dicuntur Trullani siue synodi sextæ, vel potiùs quinisextæ: qui can. 6. prohibent ne sacerdotes, diaconi, aut subdiaconi iam ordinati matrimonium contrahāt. Et can. 12. ne Episcopus cum vxore, quam ante ordinationem habuit, vllo modo commoretur. Can. tamen 13. permittunt sacerdotibus, diaconis, & subdiaconis vti matrimonio ante Ordines contracto, ita tamen vt eo tempore, quo ministerio suo funguntur, ab vxoribus se contineant: citantque pro se canonem 2. Concil. 2. Carthag. sed malè: nam ibi omnino contrarium dicitur. Probant autem suam sententiam. quia qui iubent coniugatos ordinandos vouere continentiam ab vxoribus, afficiunt nuptias iniuria, contra clamante Christo, Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Et Apostolo ad Heb. 13. *Honorabile connubium in omnibus.* Et 1. ad Cor. 7. *Alligatus es vxori? Noli quærere solutionem.*

Hæretici nostri.

Trullani canones.

Carthag. 2.

Matth. 19. Heb. 13. 1. Cor. 7.

118 Sed hi canonum conditores hîc plurima absurda imperitè congerunt. Primò, quia damnant apertè Romanam Ecclesiam, quòd, dum à coniugatis

Canones synodi sextæ multa absurda continent.

gatis ordinandis exigit continentiā, faciat contra præceptum Christi, & Apostoli. Secundò, quia cùm nullam ob causam dedeceat sacerdotes contractus matrimonij (qui in se est res omnino sacra, & veri Sacramenti celebratio, quia mundus nullo modo inficitur, aut à Deo abstrahitur, sed magis purificatur & in gratia crescit) nisi quia eos dedecet eo vti, impertinentissimè iis prohibent id contrahere, quibus permittunt iam contracto vti. Tertiò, quia ipsi se condemnant, dum aiunt eos, qui obligant coniugatos ordinandos ad continentiam, cōtra præceptum Christi & Apostoli, matrimonium iniuria afficere, & tamē illud præceptum Episcopo coniugato imponunt. Sanè nec Christus, nec Apostolus in locis citatis loquuntur magis de matrimonio sacerdotum, quàm Episcoporum. Quare vel ex hoc canone deberent aduertere se decipi, aut credunt hoc conuenticulum, quod tam apertè Ecclesiam Romanam totámque antiquitatem damnat, vnquam à Pontificibus fuisse approbatum. Argumenta autem quibus auctores illius canonis moti sunt, leuissima sunt. Nec enim Christus ibi prohibet vllo casu etiam ex mutuo consensu solutionē matrimonij quoad torum, sed solum quoad vinculū. Apostolus autem non condit ibi præcepta (nam aliàs solutus ab vxore, eius præceptum violaret quærendo vxorem) sed suadet Corinthiis vt quisque sua sorte contentus sine sollicitudine viuat. Illud autem Apostoli ad Heb. 13. explicui suprà n. 112. Concilium autem Carthag. quod pro se citant, aut non intellexerunt, aut mala fide citarunt. Nam iste canon, talibus absolutè prohibet vsum matrimonij. Vide etiam dicta suprà n. 89.

Heb. 13. Carthag. 2.

119 Tertia difficultas est, qua ratione in primitiua Ecclesia hæc lex fuerit lata ac obseruata? Qua in re omnes Catholici asserunt fuisse semper ab initio saltem pro sacerdotibus & diaconis obseruatam in Ecclesia Latina. Quidam tamen putant eam pro Orientalibus, fuisse abrogatam in Concilio Niceno; probantque hoc ex historia illa Paphnutij citata suprà n. 106. Quam esse veram probant, primò auctoritate Socratis & Sozomeni. Quòd si obiicias vtrunque multa apertè esse mentitum, vt de Socrate clarè probat *Card. Bellarm. l. 1. de clericis c. 20.* vbi adfert eius apertissima etiam in rebus clarissimis mendacia: & de Sozomeno testatur *D. Gregorius l. 6. epist. 31.* vbi dicit eius historiam non recipi, quia multa mentitur. Respondent, ideò non sequi, eos in narratione huius historiæ esse mentitos. Probant secundò, quia eam historiam citant Cassiodorus & Nicephorus. Tertiò, candem probat *S. Vdalricus in epist. ad Nicolaum 1.* Quartò, quia ea reperitur in actis Concilij Niceni græcis, nuper repertis, & è græcis translatis, quæ à quodam auctore græco tempore Basilisci Imperatoris fuerunt collecta ex membranis cuiusdam Dalmatij Episcopi Cyziceni, quare de illius historiæ veritate non videtur quisquam posse dubitare. Possent hæc confirmari ex can. 4. Concil. Gangrensis, sed suprà n. 113. ostendi eum nihil facere ad rem.

Nicænum. Paphnutius. Socrates. Sozomenus.

Bellarm.

D. Gregor.

Cassiodorus. Nicephorus. S. Vdalricus.

Dalmatius.

Can. Gangren.

120 CONCLVS. I. Ab initio in Ecclesia fuit statutum, vt nemo coniugatus ordinaretur sacerdos, aut etiam diaconus, nisi promitteret omnimodam ab vsu matrimonij continentiam; idque ex consensu vxoris, quæ etiam castitatem vouebat. Hoc tamen statutum non esse diuinum, sed solùm Apostolicum, satis patet ex dictis numero 114.

Prior autem pars probatur primò ex *epist. 2. D. Clementis ad fratrem Domini Iacobum, vel potiùs Simeonem*, vbi sacerdotibus loquens ait: *Quòd si post ordinationem ministro altaris contigerit propriam inuadere cubile vxoris, sacrarij non intret limina, nec sacrificij portitor fiat.* Et in fine testatur se hæc ab Apostolo Petro accepisse. Et quamuis non sit certum hanc epistolam esse Clementis, tamen antiqua est, & in hac parte vsu totius Ecclesiæ probata, vt ex testimoniis omnium ferè antiquorum Conciliorum ac Patrum docet *Card. Bellarm. l. 1. de clericis cap. 19.* Hinc *Concilium Carthag. 2. can. 2.* præscribens sacerdotibus & diaconis omnimodam continentiam, asserit se id statuere, quod Apostoli docuere, & tota seruauit antiquitas. Et hoc antiquius *Concilium Arelatense 2. cap. 3.* priuat communione sacerdotem ac diaconum, qui vxorem suam conuersam secum habere præsumpserit. Conuersam autem vocat, quia in viri ordinatione continentiam vouerat. Hinc etiam *Epiphanius hæresi 59.* ait: *Reuera enim non suscipit sancta Dei prædicatio post Christi aduentum eos, qui à nuptiis mortua eorum vxore, secundis nuptiis coniuncti sunt, propter excellentem sacerdotij honorem, ac dignitatem. & hoc certè sancta Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat, sed & adhuc viuentis, & liberos gignentem vnius vxoris virum non suscipit.* Vbi loquitur etiam de subdiaconis. & clarè docet post Christi aduentum nullum talem ab Ecclesia suscipi, qui velit vti matrimonio. Item *D. Hieronymus contra Vigilantium post initium: Quid facient, ait, Orientis Ecclesia, quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes; aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt?* Vide plura testimonia apud Bellarminum suprà.

D. Clemens.

Bellarm. Carthag. 2.

Arelaten. 2.

Epiphan.

D. Hieron.

Bellarm.

121 Meritò Ecclesia à sacris reiicit viventes coniugio.

CONCLVS. II. Iustissimè facit Ecclesia nolendo aliquem admittere ad sacros Ordines, qui non voueat omnimodam continentiam à mulieribus. Probatur primò ex auctoritate totius Ecclesiæ, quæ, vt ostendi, iam ab initio hoc constituit, quæ in rebus tam grauibus errare nullo modo potuit. Secundò, quia à temporibus Apostolorum nullus repertus est laudatus sacerdos, qui post acceptos Ordines vxore sua vsus sit. Conantur quidem hæretici adferre exempla sacerdotum, qui genuerunt liberos; sed nullo iudicio probare possunt, quòd hos genuerint post susceptos Ordines. Tertiò, quia hac in re Ecclesia nulli facit iniuriam. Nec enim quemquam cogit talem obligationem suscipere; sed solùm non vult vlli sacros Ordines conferre, qui sponte eam non suscipit. quod omnino decet ob tanti mysterij dignitatem, quod summam puritatem in suo ministro requirit. Quartò, probatur contra Græcos, qui, cùm nulla sit causa prohibendi sacerdotibus ne contrahant matrimonium, quàm quia non decet eos ipso vti: eadem planè ratione qua ipsi prohibent illis matrimonij contractum, deberent etiam prohibere eius vsum. Item cùm in Ministris Ecclesiæ ideo maximè requiratur continentia propter puritatem sacrificij quod offerunt, vel offerenti proximè assistunt:

sistunt; eadem ratione qua ipsi prohibent Episcopis vsum matrimonij, deberent etiam eum prohibere sacerdotibus.

122 CONCLVS. III. Nullo modo est credibile hanc legem in Concilio Niceno fuisse abrogatam, aut historiam illam Paphnutij vnquam accidisse.

Historia Paphnutij refutatur. Socrates. Sozomenus.

Primo, quia nititur sola auctoritate Socratis & Sozumeni, quorum fidem meritò suspectam reddunt alia plurima apertissima mendacia: & quamuis hinc non sequatur eos in omnibus aliis mentitos esse; tamen benè sequitur eorum auctoritatem non sufficere vt aliquam rem ab ipsis primò scriptam vt certam credamus, præsertim quando vehementes sunt coniecturæ eos mentiri, vt in præsenti accidit. Secūdò, quia cùm multi illius temporis scriptores agentes de castitate, quam tunc tenebantur sacerdotes obseruare, habuerint summam occasionem faciendi mentionem istius facti, incredibile est quòd nullus vel leuem eius fecisset mentionem, si aliquid subfuisset. Etsi enim non omnes scribant omnia, tamen vix vnquam contingit omnes omnino scriptores res sui temporis tam notabiles omittere, præsertim quando propter ea quæ tractant, ferè incumbit necessitas earum meminisse: vt accidit iis omnibus qui circa illa tempora pro continentia sacerdotum, vel contra eam scripserunt. Tertiò, quia ex *D. Clemente, Epiphanio, Hieronymo citatis nu.* 120. item ex *Origene hom. 23. in lib. Numeri, Gregorio Nysseno l. de virginitate, c. vlt. D. Chrysost. hom. 2. de patientia Iob,* & aliis constat apertè, tam ante Concilium Nicenum, quàm postea fuisse in Ecclesia tam Orientali, quàm Occidentali omnimodam sacerdotibus præscriptam continentiam. Quid igitur credat in Concilio Niceno contrarium fuisse statutum?

D. Clemens. Epiphan. Hieronym. Origenes. Greg. Nyss. Chrysost.

123 Respondent aliqui, fuisse quidem illam legem olim in vigore, sed paulò ante Concilium Nicenum incepisse in coniugatis sacerdotibus contrariam consuetudinem inualescere, & Concilium hanc sua sententia approbasse; eam tamen iterum paulò pòst contraria consuetudine abrogatam fuisse, atque ita tempore Epiphanij & Hieronymi etiam tales fuisse obligatos ad continentiam. Sed quis non videat, quàm hæc sint parum verosimilia; præsertim quando sine vllo teste dicuntur? Quomodo enim in re tanta tantillo tempore, potuit bis in regulis ac moribus Ecclesiasticis induci tam grauis mutatio, idque ita vt nemo istorum temporum scriptorum id notarit? Quomodo si illa lex fuisset vnquam à tanto Concilio approbata, eam Iouinianus & Vigilantius non millies obiecissent D. Hieronymo, qua vel vna potuissent ei os omnino opprimere? Quomodo etiam *Eusebius*, qui illi Concilio interfuit, *lib. 1. demonst. euang. cap.* 9. ita absolutè diceret initiatos sacris debere ab omni vxoris commercio se continere?

Iouinian. Vigilant. Eusebius.

Adde, illam ex ipsius Concilij canone 3. clarè cōfutari. Vbi Concilium prohibet ne sacerdotes, aut diaconi habeant secum subintroductas mulieres, iisque præscribitur quales secum habere possint: inter quas sine dubio primo loco fuerat nominādā vxor, si cum ea potuissent cohabitare. Quidam tamen mirantur vllum virū doctum potuisse ex hoc canone argumētum pro hac sententia sumere, quòd ille canon idem præceptum extendat ad omnem clerum: cùm tamen certum sit minoribus initiatos potuisse habere vxores.

Nicen. c. 3.

Sed hæc obiectio potiùs pro nobis facit. Nam Concilium ibi præcipit omnibus clericis, ne præter ibi nominatas vllā apud se mulierem habeant nulla facta mentione vxoris; quia cùm communiter omnes clerici intendant paulatim ad sacros Ordines promoueri, ad quos tunc soli cōtinentes admittebantur, communiter etiam omnes cælibes viuebant, ne vxor promotioni obstaret. Quare ex illa obiectione solùm colligitur tunc, sicut etiam modò, omnes clericos vulgò vixisse cælibes: cuius non est aliā ratio, quàm quòd tunc sacris initiati ad hoc cogebantur. Dico itaque historiam Paphnutij esse meram fabulam.

124 Ad primam autem probationem n. 119. pro ea allatam iam respondi, illos actores sæpiùs apertè mentiendo derogasse sibi in re inaudita, quæque tam probabiliter cōuincitur falsa, omnem fidem.

Ad secundam Respondeo, eos auctores citare dictam historiam, prout eam apud Suzomenum & Socratem repererunt: per hoc tamen nullam ei addere fidem, cùm aliunde eam non probent.

Ad tertiam Respondeo, non esse mirum si epistola mendax, & ab imperitissimo impostore conficta, citet pro vera historia aliquam fabulam.

Ad quartam Respondeo, si constaret illa acta esse omnino germana, neminem debere de illius historiæ veritate dubitare: sed cùm ab ignoto Græco compilata sint eo tempore, quo sub hæretico Imperatore totus propè Oriens aut schismaticus erat, aut hæreticus, quis præstabit ea ex omni parte esse sincera, nihilque illis additum, aut detractum? præsertim cùm eo tempore non solùm vnus aliquis è grege, sed integra Episcoporum conciliabula portentosa confingerent mendacia, proni suis rebus conducere cogitabant; vt fusè narrat *Baronius circa annos* 475. *&* 476. *& sequentes.*

Baron.

Adde, cùm iste compilator vixerit post Socratem, potuisse bona fide quæ in eo reperiebat, Cōcilio Niceno addidisse. Nam etsi dicat se ea acta collegisse ex membranis Dalmatij, non tamen asserit, se nihil omnino aliunde accepisse.

DVBIVM XIII.

Vtrùm sacris Ordinibus initiati obligentur ad continentiam immediatè per præceptum Ecclesiæ, an verò solùm mediante voto continentiæ?

125 NOta primò, nos hîc non agere de Græcis quia hac in re singularibus legibus vtuntur, sed solùm de Latinis.

Nota 2. Nos hîc agere de obligatione noua, superaddita ei, qua omnes iure naturæ obligantur extra vsum matrimonij abstinere ab omni voluptate venerea. Qua in re variæ sunt sententiæ.

Prima docet tales solo præcepto Ecclesiastico teneri ad continentiam. Probant 1. Quia cùm votū requirat essentialiter consensum vouentis: Ecclesia nullo suo statuto potest efficere, vt aliquo voto obliget, nisi ego verè voueam: ordinandi autē communiter nullū votum emittunt. 2. Quia

alias

aliàs qui, dum ordinatur, omnino ignorat sacris Ordinibus annexum esse votum continentiæ, aut absolutè intendit non vouere, nullam nouam contraheret obligationem continendi. quia talis non potest dici vouere castitatem.

Ad canones autem quibus significatur illis Ordinibus annexum esse votú continentiæ, respondent id dici eo quòd iis initiati ob reuerentiam religionis eodem modo obligentur ad continentiã, ac si eam vouissent. Ita *Scotus in 4. d.37. §. Dico igitur*: vbi docet tales ideo teneri ad continentiã; quia iure Ecclesiastico eorum matrimonia irritantur. *Palud. d.28.q. 1.a.2. concl. 3.* & plurimi alij quos citat *P. Sanchez l.7.disp.27.n 9.*

Scotus. Paludan. Sanchez.

126 II. Sententia docet, eos immediatè obligari ad continentiam ratione voti: lege autẽ Ecclesiastica solùm mediatè, quatenus per ipsam votum continentiæ iis Ordinibus annexũ est: quod hoc ipso, quo quis sciens sacros Ordines suscipit, censetur emittere: sicut quãdo multis proponitur aliquod iuramentum præstandum, & postea iubentur singuli dexteram eleuare, hoc ipso quo hanc eleuãt cẽsentur iurare. Probatur, quia, vt patet ex *D. Gregorio epist. 42. in fine*, & refertur *c.2.d.* 28. Ecclesia præcipit nullum ordinari subdiaconum, nisi continentiam promittat. quod etiam Episcopi obseruant. Nam ordinandis proponunt hoc votum, qui hoc ipso quo postea Ordinem suscipiũt, censentur illud vouere: vt apertè restatur etiam *Concilium Ancyranum c. 10. in fine, citatum suprà nu.*114. Hinc etiam iura vbique asserunt ordinatos emisisse votum: vt patet *c. Cum olim 6. de clericis coniugatis, & c. vnico de voto in 6.* Verba autem iuris tam aperta non sunt sine euidenti necessitate ad metaphoras detorquenda. Ita *D. Tho. in 4.d.37.q.1.a. 1. Caiet. tom.1. opusc. tract. 27.§. Quo ad secundum.* & multi alij quos citat *P. Sanchez. lib.7.disp.27.n.* 10.

D. Gregor. c.2. dist. 28. Ancyran. cap. Cum olim. c. vnic. D. Thom. Caietan. Sanchez.

127 Difficultas tamen est inter hos Auctores in casu quo quis ordinatur ignarus illius voti, aut omnino intendens nõ vouere. Nam P. Sanchez cum quibusdam aliis vult tales tunc obligari ad continentiam præcepto Ecclesiæ. Alij verò, quibus etiam fauet Caiet. volunt priorem nõ obligari ad continentiam, probantque ex *epist. D. Gregorij 42. infrà citanda n.139.* Addunt tamen cùm iam in Ecclesia Latina omnibus notũ sit hoc votum sacris Ordinibus annexum esse, nullum posse id inuincibiliter ignorare. Sed de hoc agemus dub. 14. Secundum autem volunt omnino obligari voto. quia quantumcumque intendat non vouere: tamen hoc ipso quo suscipit Ordines, quibus scit inseparabiliter annexum esse votum, saltem exteriùs vouet. Quare postea incontinenter viuens contra votum peccat; sicut peccat periurio, qui sine animo iurandi exteriùs falsum iurat.

Sanchez. Caietan. D. Gregor.

128 Sed hæc habent difficultatem. quia etsi talis sic simulando votum, peccet contra virtutem religionis, sicut is qui fictè sine necessitate falsum iurat: tamẽ illo voto, quod verè nullum est, postea non obligatur; sicut is qui gratis alicui aliquid addito iuramento fictè promisisset, peccasset quidem ita iurando; postea tamen non teneretur promissa implere, nisi fortè ratione scandali, ne videretur contemnere iuramenti religionem. Eadémque est ratio voti, vt benè docet *P. Lessius de iustit. c. 42. dub.8. & c.40. dub.1.*

Lessius.

129 Similiter aliorum sententia patitur aliquam difficultatem. Nam si semel dicamus sacerdotes communites nulla lege Ecclesiastica immediatè obligari ad castitatẽ, non poterimus probare eos qui nolunt vouere, immediatè vlla lege ad eam obligari. Nã nulla lex particularis pro his lata est.

Dices, ideo hos obligari, quia qui suscipit aliquod officium, necessariò etiam velit nolit, simul suscipit onus ei inseparabiliter annexũ. Sed hoc non satisfacit. Nam secundùm illos, onus immediatè annexũ sacris Ordinibus, non est obligatio ad continentiam, sed ad votũ continentiæ. Quare coniugatus cum tali intentione suscipiens Ordines, peccaret quidem non vouendo, non tamen peccaret vtendo coniuge. Sicut si duo coniuges mutuo cõsensu vouerent profiteri in Religione, peccarent quidẽ postea sine iusta causa differendo ingressum Religionis: non tamen peccarent interim vtendo matrimonio, modò per hoc non redderent se ineptos ad ingressum Religionis: vt cum aliis benè docet *P. Sanchez l.9.disp.37.n.5.*

Sanchez.

130 CONCLVS. Etsi secunda sententia relata n. 126. sit probabilis ob plurimorum DD. auctoritatem: tamen credo probabilius esse, suscipientes sacros Ordines præter obligationem voti ibi explicatam, ex lege Ecclesiastica immediatè etiam obligari ad continentiam.

Sacris initiati & voto & lege Ecclesiastica ad continentiam obligantur.

Prob.1. ex incõmodis quæ n. 128. & 129. ostendi sequi ex contraria sententia. Secundò, quia, vt cum multis aliis optimè docet *P. Sanchez. l.7. disp. 5.n.7.* quoties Ecclesia ex speciali motiuo alicuius virtutis reddit aliquas personas inhabiles, vt inter se contrahant, iisdem etiam specialiter prohibet omnem actum venereum inter se, ita vt cum committentes duplici peccato peccent: vt patet in iis qui cognoscunt sibi affinem in 3. vel 4. gradu, aut spiritualem cognatam, qui ideo præcisè peccãt duplici peccato, quia inter eos intercedit tale impedimẽtum dirimens. Atqui Ecclesia omnes sacris initiatos reddit immediatè inhabiles ad matrimonium cum quauis persona cõtrahendum, idque ob motiuum siue reuerentiam virtutis religionis, siue propter excellentiam ipsius status ita sacti quem tales suscipiunt. Ergo specialiter his immediatè prohibet omnem actum venereum cum quauis fæmina.

Sanchez. Quando fornicatio eius cui nuptiæ prohibentur sit duplex peccatum.

131 Vnde sequitur, Religiosum fornicantem committere distinctum specie peccatum ab eo quod committit fornicans, qui solùm vouit castitatem. Quia sicut prior habet specialem inhabilitatem ad matrimonium: ita habet specialem prohibitionem talis actus.

Conditio Religiosi fornicantis in confessione explicanda est.

Sequitur 2. Si fornicetur Religiosus sacris initiatus, vtramque circumstantiam esse exprimendam. Nam cùm vtraque contineat speciale impedimentum matrimonij, necessariò etiam inducit specialem obligationem ad castitatem. Discedo quidem hac in re à plurimorum sententia, quos citat *P. Sanchez l.7.disp.37.n.22. & seq.* sed argumẽtum iam allatum me cogit. quod si quis mihi soluerit, lubens alteram sententiam amplectar.

Item sacerdotis.

Dices, quando duæ leges idem ob eandem rationem prohibent, non inducunt distinctas obligationes: atqui hoc hîc fit. nam statutum Ecclesiæ reddens professos, aut sacris initiatos inhabiles ad nuptias, facit hoc ob reuerentiam ipsius voti: ergo

ergo non inducit distinctam obligationem. Respondeo, quidquid sit de maiore (de qua satis egi disp.7.n.45.) negando minorem, nam Ecclesia non reddit tales inhabiles propter votum castitatis, quod emittunt, sed propter eminentiam ipsius status quem suscipiunt, vt docet *Sanchez l.7.d.12. n.* 4. Et patet primò, quia aliàs deberet omnes emittentes votum castitatis reddere inhabiles ad nuptias. Secundò, quia aliàs sequeretur, eum qui suscipiens Ordines intendit nullo modo vouere castitatem, validè contrahere matrimonium, cùm nullum votum emittat, quod tamen falsum est.

Sanchez.

132 Nota demum, quosdam asserere Ordinem sacrum non quidem per se, sed ratione voti solemnis, quod ei ab Ecclesia annexum est, iure naturæ dirimere matrimonium. Probant, quia votum solemne Religionis iure naturæ dirimit matrimonium subsequens. Atqui *c. vnico de voto in* 6. votum Ordinis & Religionis in hoc æquiparantur: ergo etiam votum annexum Ordini illud dirimet.

c. vnic.

Sed dicendum est cum communi sententia hoc votum solo iure Ecclesiastico dirimere matrimonium. Quia hoc votum solo iure Ecclesiastico differt à voto simplici, vt apertè colligitur ex capitulo iam citato: vbi expressè dicitur solemnitatem istorum votorum esse solo iure Ecclesiastico inductam. Ad probationem *P. Sanchez l.7. disp.* 28. *n.*14. negat minorem, aitque in illo iure hæc vota solùm æquiparari quoad vim dirimendi matrimonij secuti: non autem quoad ius quo ipsum dirimur. Et sine dubio apparet maior ratio in voto Religiosi cur debeat dirimere matrimoniū, quàm in voto annexo Ordini. Credo tamen negandam etiam esse maiorem, vt ostendam disp.31. dub.1.

Sanchez.

DVBIVM XIV.

Vtrùm inualidè, infantes, ignorantes, aut inuiti ordinati obligentur ad continentiam?

133 QVadruplex hîc, vt patet ex titulo, est difficultas. Prima est, vtrùm inualidè ordinati ob aliquem essentialem defectum ad dicta obligentur? quidam apud *Sanchum l. 7. disp* 27. *nu.* 13. id affirmant. Quia *c. Quidã* 3. *&* *c. Placet* 12. *de conuers. coniugat.* dicitur eos qui inualidè profitentur in Religione, obligari voto castitatis, quantum pro eo tempore eam poterât vouere: ergo ita ordinatus cùm licitè tunc vouerit castitatem, suo voto tenebitur. Sed contraria sententia, & communis, & vera est. Quia talis non vouet per se & expressè castitatem, sed tantùm secundariò & implicitè, quatenus illud votū est annexum Ordini quem putat suscipere. sicut igitur principale non subsistit, ita nec secundarium, & per accidens ei annexum. Secùs est de profitente, qui immediatè & explicitè vouet castitatem.

Sanchez. c. Quidam. c. Placet.

134 Secunda difficultas est, vtrùm infantes ordinati obligētur postea ad castitatem? *Palud. in* 4. *d.*37. *q.*1. *a.*1. *&* *D. Anton.* 3. *p. tit.*1. *c.*8. *concl.*2. id affirmāt: quibus videtur fauere *Richard. in* 4. *d.* 25. *a.*4. *q.* 2. *ad* 3. Probant, quia, vt dicitur *regula iuris* 42. *in* 6. *Accessorium sequitur principale*: atqui principale hîc sunt character & potestas Ordinis: obligatio autem ad continentiam est accessorium: ergo cùm illa validè conferantur, hæc etiam valida erit.

Paludan. D. Anton. Richard. Regula iuris.

Sed communis DD. sententia est contraria: vt patet ex *Vualdo de sacram. Ord. n.*25. *Soto in* 4. *d.*25. *q.*1. *a.*2. *post* 3. *concl. v. Si roges. P. Sanchio l.*7. *disp.*30. *nu.*3. *P. Vasquez disp.*246. *nu.*25. Probant autem id plurimi. quia votū essentialiter requirit liberum consensum vouentis, cuius tales omnino sunt incapaces. Sed quamuis hæc ratio conuincat tales non posse obligari voto: non satis tamen probat eos statuto Ecclesiæ non reddi incapaces coniugij; & consequenter iis non prohiberi omnem vsum mulierum. Quare addendum est, quòd sicut Christus voluit continentiam solùm esse consilij, & neminem sine omni suo consensu ad eam obligari; ita similiter Ecclesiam neminem velle alia ratione ad eam obligare, præsertim immeritum, cui fieret aliqua iniuria, si ei omnino inuito tantum onus imponeretur.

Infans ordinatus non obligatur continere. Vualdo. Soto. Sanchez. Vasquez.

135 Hinc infertur, infantem ordinatum cùm ad annos discretionis peruenerit posse eligere statum Ecclesiasticum, vel sæcularem, ac liberè vxorem ducere. Quòd si tamen iam adeptus sufficiēs iudicium, & conscius suæ libertatis, semel liberè actum sacri Ordinis exercuerit, aut alia ratione suam ordinationem approbarit, statim suscipit obligationem sacris Ordinibus annexam, nec eam sententiam postea mutare potest.

Potest iam vtens ratione eligere statum quem voluerit, nisi Ordinem sacrum exercuerit.

Addunt multi, quos citat *P. Sanchez l.7. disp.* 30. *n.*8. idem dicendum esse de ordinato ante pubertatem. Quia votum solenne Religionis priùs emissum est irritum, vt dicitur *c. Ad nostram* 8. *de regularibus*: ergo etiam votum annexum Ordini erit irritum. Imò cùm iā *Trident. sess.*25. *c.* 15. *de regular.* irritet professionem factam ante annū 16. completum: putant illi idem dicendum esse de voto cōtinentiæ ordinati ante annum 16. Quia eadem hîc militat ratio: scilicet leuitas ingenij puerorum, qui facilè inducuntur vt aliquem statum amplectantur, cuius eos postea pœniteat.

Sanchez. c. Ad nostram. Trident.

Addunt tamen aliqui, talem statim ac nactus erit pubertatem: vel iam secundùm statutū Trid. statim atque annum 16. expleuerit, teneri intra triduum contradicere dictæ obligationi; aliàs censendum eam acceptare, atque ita non poterit postea resilire. Probant. Quia nisi Religiosi professionem ante legitimam ætatē emissam, statim hac adepta reuocent (statim autem dicitur fieri, quod intra triduum fit, vt habetur *l. finali*, *C. de iudiciis*) censentur eam approbare, vt colligitur ex *c. Ad nostram*, *citato*.

Trident. l. fin. c. Ad nostram.

136 Sed in his reperio quædam difficilia, vt mox ostendam. Quare cum *Glossa in c. Pueri.* 1. *q.* 1. *&* *Vega tom.*2. *summæ c.* 57. *casu* 7. *&* *Soto lib.*7. *de iustit.* *q.*2. *a.*5. *ad vlt.* & aliis Respōdeo primò, impuberes si ordinentur cùm iam doli verè capaces sunt, & intelligant, quam obligationem suscipiant, verè contrahere obligationem Ordini annexam: quia spectato iure naturæ, tales possunt se validè Deo & alicui statui obligare, & nullum est ius positiuum, quod talem obligationem irritet. Nam iura quæ irritant professionem quæ ante pubertatem, aut annum 16. expletum fit; nullam faciunt mentionem obligationis annexæ sacræ ordinationi. In particularibus autem iuris positiui constitutionibus argumentum à simili nihil probat. Aliàs probaremus sicut ieiunamus pridie Natiuitatis S. Ioannis, ita pridie Natiuitatis B. Virginis esse

Glossa. Vega. Soto. Impubes liberè ordinatus tenetur continere.

Argumentum à simili in iure positiuo nihil probat.

iciu

ieiunandum : quia hæc illo sanctior ac venerabilior est. Adde, diuersissimam esse vtriusque rationem. Primò, quia obligatio Religiosi multò grauior ac immutabilior est, quàm sacerdotis secularis, ideoque maturiore deliberatione indiget. Secundò, post irritationem professionis vouens manet omnino laicus. Contrà verò semel validè ordinatus necessariò retinet perpetuò Ordinem, quem vita laica parum decet. Tertiò, quia seposita illa lege Ecclesiastica sæpissimè contingeret aliquos ante maturam ætatem profiteri in Religione : rarissimè autem hactenus contingit aliquem ante maturam ætatem ordinari. quæ autem rarissimè contingunt, lex non comprehendit, vt patet *l. Nam ad ea ff. de legibus.*

l. Nam ad ea.

137 Respondeo secundò, infans ordinatus (idem secundùm sententiam n. 136. citatam esset dicendum de impubere) postea perueniens ad annos discretionis, in foro conscientiæ semper manet liber vt possit statum sæcularem amplecti, donec liberè, & conscius suæ libertatis, aut expressè obligationem ordinationi annexam acceptarit, aut aliquem actum Ordinis exercuerit. Quia, vt ostendi numero 134. nemini talis obligatio imponitur, nisi eam voluntariè acceptanti.

Ad iura n. 136. contra nos citata respondet *P. Sanchez l. 7. disp. 30. num. 10. in fine*, ea procedere ex præsumptione, ideoque in solo foro externo obligare. Adde, illa nihil omnino contra præsentem conclusionem etiam in foro externo probare. Nam loquuntur solùm de casu in quo is qui irritè vouit, aliquid facit quo exteriùs apparet eum habere ratum suum votum, v.c. gestando habitum professorum; aut aliquid aliud faciendo, quod soli Religiosi solent facere. Nos autem hîc supponimus ita ordinatum nullum actum Ordini proprium exercere: & solùm affirmamus eum posse eligere statum sæcularem, quamdiu nec vllum talem actum exercuit, nec obligationem illam expressè acceptauit. quod etiam in foro externo verum est.

Sanchez.

138 Tertia difficultas est, vtrùm ordinati cum ignorantia talis obligationis teneantur seruare continentiam? Qua in re certum est primò, eos qui nunquam cupiuerunt ordinari, & ordinati sunt omnino nescientes quid circa se ageretur, non obligari. Quia hi vel non vtuntur ratione, vel inualidè ordinantur. Quare hîc agimus solùm de iis, qui voluntariè ordinantur, sed penitus ignorant talem obligationem sacro Ordini esse annexam. Secundò, certum est tales obligari, quando non omnino hanc obligationem ignorant, ita vt si vellent, facilè possent eam cognoscere.

139 In hac igitur difficultate quidam absolutè asserunt tales non obligari. Primò, quia hæc obligatio non suscipitur sine voto: nemo autem potest censeri vouere id quod omnino ignorat. Secundò, quia *D. Gregorius lib. 1. epist. 42. circa medium*, scribit nimis durum esse, iis subdiaconis, qui in Sicilia erant ordinati cùm ibi omnes subdiaconi more Græcorum vterentur vxoribus, velle harum vsum interdicere. quia nimirum cùm fuerint ordinati cum ignorantia talis obligationis, non potuerunt censeri eam acceptasse.

D. Gregor.

140 Contrà quidam apud *P. Sanchium lib. 7. disp. 27. numero 11.* absolutè dicunt talem teneri continere. Primò, quia lex semel iustè lata obligat etiam ignorantes. Secundò, quia qui sponte suscipit aliquod officium, necessariò acceptat omne onus ei annexum, etsi hoc ignoret. Tertiò, quia tales debent velle legitimè Ordines suscipere, & consequenter implicitè vouere continentiam; quia aliàs eos illegitimè susciperent.

Sanchez.

141 Nota, tales dupliciter posse inuincibiliter hanc obligationem ignorare. Primò, quia habuerunt probabiles omnino rationes, quibus meritò potuerunt sibi persuadere nullam talem obligationem subesse: vt si videant eos qui post coniugium ordinantur, publicè vti coniugio, Prælatis omnibus tanquam rem licitam id permittentibus, nec vnquam audierint id esse prohibitum: quales fuerunt illi subdiaconi Siciliæ, de quibus agit D. Gregorius citatus num. 139. Et hos credo non obligari ad continentiam. Et hoc probat tam factum, quàm ratio Gregorij, qui talibus vsum coniugij permisit. quia durum erat & contra Ecclesiæ consuetudinem omnino immeritos, ac meritò inuitos ad continentiam cogere. Et hanc credo esse sententiam *P. Vasquez disp. 247. num. 98.* vbi priorem sententiam videtur asserere.

Ordinatus cum probabili ignorantia legis continentiæ ea non tenetur.

Vasquez.

Secundò, posset quis illam obligationem ignorare sine vlla probabili ratione in contrarium ex mera inscitia, ac ingenij stupiditate: & credo hunc obligandum eam seruare. Quia Ecclesia ratione Ordinis, quem ille sponte suscipit, habet ad hoc verum ius, à quo alter per talem ignorantiam excusari non potest. quia suæ stupiditati debet imputare, quòd Ordinem susceperit antequam sciret, quæ ei obligatio esset annexa. Quare respectu talis obligationis est immeritò inuitus. Talis tamen non obligaretur ex voto, quia non possumus vouere, quod nullo modo scimus: sed ex lege Ecclesiæ. Credo tamen vtrumque hunc casum iam vix posse in Ecclesia latina accidere.

Secus de eam ignorante sine probabili ratione.

142 Et hinc patet solutio ad argumenta proposita n. 139. Nam propriè solùm probant quod hîc asserimus.

Ad primum argumentum propositum numero 140. Respondeo, hoc solùm esse verum in obligationibus, quæ omnino inuitis imponi possunt, qualis non est hæc obligatio ad continentiam, quæ requirit aliquam acceptationem obligati, vel saltem vt aliquid faciat, quod ipsum ad talem acceptationem obliget; vt accidit in secundo casu.

Ad secundum, nego assumptum generaliter esse verum. Fallit enim quoties is qui officium suscipit, habet iustam causam sibi persuadendi tale onus non esse annexum illi officio. Vide *P. Lessium de iustitia c. 40. n. 8. §. Sequitur 2.*

Lessius.

Ad tertium, nego consequentiam. quia qui ob probabilem rationem sibi omnino persuadet, sacrum Ordinem sine voto continentiæ posse legitimè suscipi, potest eum velle legitimè suscipere sine tali voto. Quia, vt ostendi suprà, Ecclesia non exigit ab eo votum.

143 Quarta difficultas est, Vtrùm is qui metu

compellitur sacros Ordines suscipere, obligetur ad continentiam?

Vbi Nota, nos hîc non agere de eo qui ex metu sine voluntate suscipiendi Sacramentum, solùm simulatè Ordines suscipit. quia talis inualidè ordinatur. Nec etiam de eo qui metu ex alia causa incusso ordinatur vt periculum euadat: vt si inimicus aut corriualis alicui machinetur mortem, & hic suscipiat sacros Ordines, vt alter horum reuerentia à cœptis desistat: quem certum est teneri ad continentiam: idemque dicendum de eo qui metu iustè incusso, compellitur ordinari. Vide *P. Lessium de iustit. c. 40. dub. 3.*

Lessius.

Agimus hîc igitur solùm de casu quo metus grauis ac cadens in virum constantem iniustè incutitur ad compellendum aliquem vt ordinetur.

144 Prior sententia docet, talem teneri continere. Primò, quia obligatio castitatis tanquam accessorium est annexa Ordini sacro. Atqui tali ipsa ordinatio est satis voluntaria vt verè suscipiat Ordinem: ergo etiam vt suscipiat istam obligationem. quia accessorium sequitur principale. Secundò, quia qui metu compulsus baptizatur, tenetur legem Christianam obseruare: ergo qui ob metum ordinatur, tenetur seruare leges ordinatorum. Tertiò, quia in *Toletano 8. cap. 7.* dicitur inuitè ordinatos teneri permanere in statu Ecclesiastico. Quartò, quia tales hoc ipso quo suscipiunt Ordines voueni continentiam: atqui votum metu extortum iure naturæ est ratum, nec hoc votum vllo iure positiuo irritatur: ergo validum est. Ita *Paludan. in 4. d. 38. qu. 3. arti. 4. concl. 6. D. Antonin 3. p. tit. 14. cap. 16. in fine. Sotus lib. 7. de iustitia quæst. 2. art. 5. ad vltim. Abbas in c. Maiores, de baptismo. §. vltim. n. 7.* hic tamen cum quibusdam aliis excipit clericum coniugatum. quia nimis durum esset hunc etiam consentiente vxore obligare ad castitatem. *Armilla* tamen *v. Ordo, num. 14.* vult etiam hunc obligari ex parte sua ad continentiam.

Toletan. 8.
Paludan. Antonin. Sotus.
Abbas.
Armilla.

145 Secunda sententia (quam magis probo) negat talem teneri ad continentiam. Ita *Rosell. v. Ordo 3. numer. 6. Angelus ibidem in fine. Nauar. lib. 1. consil. titul. de his quæ vi. consil. 2. n. 4. & consil. 3. numer. 2. aliàs consil. 4. num. 4. Sotus in 4. d. 25. quæst. 1. art. 2. ad 3. Azor lib. 13. institut. c. 14. quæst. 5.* & cum pluribus aliis *P. Sanchez lib. 7. disp. 29. num. 5.* Vbi etiam docet decisiones Rotæ sequentes stilum curiæ hanc sententiam tenere. Præcipuum autem horum Doctorum fundamentum est, quia talis solùm potest obligari ex voto, quod dum initiatur emittit: atqui votum metu graui extortum est irritum, vt statuitur *cap. 1. & 6. de his quæ vi, &c.* Ergo cùm illius ordinati votum sit irritum, ipse non obligabitur continere.

Rosell. Angelus. Nauar.
Sotus. Azor. Sanchez.
c. 1. & 6. de his.

Respondent alij primò, in illis iuribus non statui vt tale votum sit irritum, sed aliquos hoc solùm à contrario sensu colligere. quod argumentum sæpe fallit; & sine dubio in illo iure non est firmum. Secundò, in illis iuribus solùm agi de voto Religionis, ex quo non licet argumentari ad votum annexum Ordini, vt ostendi n. 137. Atque ita totum hoc fundamentum elidiiur, si ponamus votum metu extortum solo iure positiuo esse irritum. Adde, ordinatum etiam ex lege Ecclesiastica obligari ad continentiam; vt ostendi n. 130.

146 Dico igitur cum *Soto l. 7. de iustitia quæst. 2. art. 1. Nauarr. cap. 12. numer. 52. Gloss. in cap. Abbas, de his quæ vi &c. Bonauent. in 3. d. 39. quæ. 2.* & aliis, votum graui & iniurioso metu extortum, esse irritum iure naturæ. Prob. quia communiter ferè DD. asserunt tale votum esse irritum, & iura superiùs citata videntur id supponere: & tamen nullum reperitur ius illud irritans. Ergo debet esse irritum iure naturæ. Quod argumentum est satis probabile, etsi non omnino conuincat. Prob. secundò meliùs. Quia Deus nullo modo potest censeri talia vota acceptare: atqui sine Dei acceptatione nullum votum obligat: ergo votum metu extortum non obligat. Consequentia & minor clara sunt. Maior probatur, quando votum est circa materiam liberam, vt in præsenti quæstione accidit. Quia Deus vult obiectum talis voti esse omnino liberum: ita vt ex se nolit quemquam ad illud cogere, aut obligare, præsertim cooperando alicui actioni iniuriosæ: atqui si tale votum acceptaret, per se vouentem cogeret ad talis voti obiectum perficiẽdum, idque cooperando actioni iniuriosæ: ergo id non acceptat. Maior patet, tum quia aliàs contrariaretur suæ voluntati qua statuit nos per se ad talem materiam non obligare. Tum etiam quia videtur indignum Deo tali modo aliquem ad ea quæ voluit omnibus esse libera, obligare, cùm aliis honestissimis modis possit eum ad hoc faciendum, aut etiam vouendum inducere; vt infrà magis declarabo. Minor probatur. Quia actio extorquentis votum nullam haberet vim alterum mediante voti obligatione cogendi ad continentiam, nisi Deus illud votum acceptaret; quare illa obligatio inducitur partim per actum extorquentis votum, partim per acceptationem Dei illud acceptantis, tanquam à duabus causis partialibus. Vnde sequitur, Deum ex se esse causam partialem inducentem eam obligationem, & cooperari alterius iniuriosæ actioni tanquam partialem concausam cum ea.

Soto. Nauar. Glossa. Bonauent.
Votum metu extortum iure naturæ est irritum.

147 Nec refert quòd Deus per illam acceptationem non faciat iniuriam vouenti. quia inde non sequitur quòd non compellat eum votum exequi, idque cooperando alterius iniquæ actioni, quod solùm asserimus. Confirmatur & explicatur exemplo. Nam si Ioannes à suo seruo tantùm exigeret mediam partem operæ, quam iustè posset exigere; & Petrus metu mortis illum compelleret, vt adhibito iuramento ficto promitteret integram illam operam quotidie præstare: Ioannes hanc promissionem acceptando, seruo propriè non faceret iniuriam; obligaret tamen ipsum ad prastandam illam operam, & cooperaretur alterius actioni iniuriosæ complendo ipsius vim obligandi. Sicut igitur viro graui esset indignum talem promissionem acceptare, præsertim quando aliis iustissimis modis posset seruum ad illam operam præstandam compellere; ita etiam acceptatio talis voti esset indigna Deo & contra priorem voluntatem, qua statuit neminem inuitum ad continentiam obligare.

148 Dices primò, Deus acceptat iuramentum promissorium iniuriosè extortũ: ergo etiam votum.

Respondeo, negando antecedens, si propriè loquamur. Nam cùm tali iuramento nihil Deo offeratur, nihil potest acceptare. Quòd si velis, Deum acceptare illud iuramentum, nihil aliud significare, quàm Deum velle illud impleri: nego tunc consequentiam. Est enim maxima differentia. Quia Deus per talem acceptationem non facit, vt iuramentum habeat vim obligandi (vt contingit in acceptatione voti) sed iuramentum habet hanc ex natura sua completam posita validitate promissionis quæ illud extorquenti fit: ita vt sicut Deus non potest efficere vt aduertenter iurans non obligetur iurare verum: ita immediatè non potest efficere, vt iuramentum promissorium non obliget iurantem: sed solùm immediatè potest hoc facere, quatenus vt summus omnium Dominus potest efficere, vt promissio aut ab initio sit irrita, aut postea designat obligare: quo posito per se tamquàm accessoria desinit obligatio iuramenti. Et simili modo dum Prælati dicuntur dispensare in iuramento promissorio metu extorto, tollunt huius obligationem nomine Dei irritando promissionem. quod quiuis absolutus dominus promissarij facere posset. Quare cùm Deus nec velit omnes tales promissiones per se irritare, nec etiam expediat ipsum hoc facere, meritò vult iurantem implere iuramentum: quia sine peccato non potest illud non implere. Itaque votum obligat, quia Deus illud acceptat: iuramentum autem Deus vult seruari, quia obligat.

Cur Deus potius habeat rotum iuramentum metu extortum quàm votum.

Quomodo à Deo aut Prælato irritetur iuramentum.

149 *An leuis metus irritet votum.*

Dices secundò, Hinc sequetur vota etiam leui metu extorta esse irrita. Respondeo, concedendo totum in votis merè liberalibus, quando metus est vera causa voti, quod in foro externo communiter non præsumitur. Secùs tamen est in votis quæ comitantur pacta vtrimque onerosa: vt fit in voto Religionis, quod Prælatus acceptans obligat simul Religionem ipsi vouenti: & in votis annexis Ordini sacro, quo confertur dignitas Ecclesiastica, in cuius iniuriam cedit voti violatio. Quare per se loquendo, qui sacrum Ordinem suscipit, aut Religionem profitetur, non solùm ex virtute veracitatis, ac Religionis, sed etiam ex iustitia tenetur seriò vouere, & fictè agendo Ordini Ecclesiastico, aut Religioni faceret veram iniuriam; a qua obligatione non liberatur quum leuis metus, sed solùm grauis: præsertim in suscipiendo Ordine sacro, cuius reuerentiæ satis repugnat eo initiatum non continere. Quare Deus acceptando tale votum non censetur cooperari alterius iniustitiæ actioni, sed iustæ Ecclesiæ exactioni, quæ meritò exigit vt tale votum sit validum.

150 *Metu graui ordinatus non tenetur ad continentiam.*

Hinc sequitur primò, Metu graui ordinatum nulla etiam Ecclesiæ lege ad continentiam obligari: quia Ecclesia hac lege neminem obligat, quem non potest obligare voto. Talem autem, vt ostendi, non potest obligare voto.

Ancyran.

Sequitur secundò ratio decisionis Concilij Ancyrani citati n. 144. in quo decernitur, diaconos, qui in sua ordinatione protestati sunt, se nõ posse continere, ad hoc non teneri. Quia nimirum tales nec voto (quod non poterant vllo modo censeri emisisse) nec lege Ecclesiastica ad continentiam tenebantur; quia hæc non obligat eos, qui eam nec vllo modo acceptant, nec etiam acceptare tenentur; quales illi erant. Nam cùm protestarentur se nolle cùm tali obligatione ordinari, nullam faciebant Ordini iniuriam, eam non acceptando: sed huic Episcopus eos ordinans potiùs faciebat iniuriam eos ita ordinando, vt ad continentiam obligati non possent. Qua ratione dicitur etiam iis dedisse veniam ineundi matrimonium: non quidem formaliter, aut dispensando in aliqua lege (quod facere non poterat) sed ipso facto, eos ordinando eo modo quo ad continentiam, obligari non poterant: quos tamen Concilium permittit suo officio fungi ob necessitatem illius temporis.

Ad primum argumentum n. 144. propositum. Respondeo maiorem esse intelligendam, quando in vtroque est par ratio. Hic autem est valdè diuersa. Nam ponuntur omnia essentialia Ordinis; voto autem deest acceptatio Dei essentialiter ad eius valorem requisita.

Ad secundum, nego consequentiam. Primò, quia obligatio illa baptizari non prouenit ex voto, sed immediatè ex vi Sacramenti, quo immediatè fit subditus Ecclesiæ. Secus est de obligatione ordinati. Secundò, quia iure diuino omnes tenentur baptizari, quare ita compulsus ad nihil compellitur, ad quod saltem mediatè antè non tenebatur. Secùs est de eo qui compellitur suscipere Ordines.

Ad tertium, Respondeo Concilium loqui de iis, qui aut solùm leui metu compulsi sunt ordinari, aut postea liberè aliquos actus Ordinis exercendo, hunc ratum habuerunt.

Ad quartum, patet responsio ex dictis.

Demum hîc Nota, eandem hîc esse rationem obligationis ad continentiam, & ad legendas horas, & simul vtramque aut suscipi, aut non suscipi.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Sanchez.

SEPTIMVM ac vltimum Sacramentum nobis explicandum restat: de quo inter multos alios, qui vnus pro omnibus posset sufficere, doctissimè scripsit P. Thomas Sanchius, & quidem ita vt meritò omnibus adimat omnem cogitationem quidquam vlteriùs de eo scribendi: cùm omnes huius materiæ difficultates ita explicuerit, vt nulla videatur superesse, cui quis aliquam lucem adferre possit. Ne tamen inchoatum tractatum relinquã mutilum, breuiter etiam huius Sacramenti naturam conabor explicare; vt quibus non ita vacat longiora scripta perlegere, possint hinc breui compendio sibi necessaria excerpere. Qua in re (quia eam optimam iudico) ipsius Sanchij & methodum & sententias quoad potero sequar. Quia tamen non eadem omnium iudicia, sed variis varia placent, & iuxta Apostolum ad Rom. 14. Vnusquisque in suo sensu abundat: statui ita eum sequi, vt tamen si quid contrarium occurrat, id etiam exponam, ne alicui, quantum fieri poterit, quod desiderare possit, sponte subtraham. Prosequar autẽ toto hoc tractatu præcipuè quæstiones Theologicas: Iuristicas autem, quatenus cum illis aliquam connexionem habebunt, aut ad res conscientiæ explicandas vtiles videbuntur. Quæ autem purè ad forum externum præsertim ciuile pertinent, ne iusto longior sim, rariùs attingam. Hinc quæ P. Sanchius disputat lib. 6. de donationibus inter coniuges, & quædam etiam quæ disputat lib. 10. de expensis, quas facto diuortio quisque coniux debeat pendere, apud ipsum legenda magna ex parte hîc omittam.

Rom. 14.

Sanchez.

Vnde matrim. dicatur.

c. 2. de conuers.

1. Cor. 11.

Vt autem antequam rem ipsam explicemus, de nomine matrimonij, eiúsque ratione aliquid dicamus, Matrimonium ita dictum est, quòd ineatur vt vxor mater fiat: à qua potiùs quàm à marito nomen accepit: quia, vt dicitur cap. 2. de conuersione infidelium, in partu mulier maximos dolores ac labores perfert, atque ita quasi præcipuum, quod in generatione reperitur, onus sustinet. Dicitur etiam connubium, ac nuptiæ: quia mulier per illud sub viri potestate constituitur, eáque quasi velo obnubitur: quod etiam velum, quo honestiores in publicum prodeuntes caput tegunt, significat & insinuat Apostolus 1. ad Corinth. 11. Dicitur etiam coniugium à duorum coniunctione. Priusquam autem Matrimonij essentiam ac conditiones exponam, natura sponsalium, quæ illud procedunt, explicanda est.

DISPV

DISPVTATIO XXI.

DE NATVRA ET ESSENTIA SPONSALIVM.

DVBIVM I.

Quid sint sponsalia?

1 *c. Nost ates. Definitio sponsalium.*

CAp. *Nostrates* 30 q.5. & *l.* 1. *ff. de sponsalibus*, sponsalia definiuntur, *Futurarum nuptiarum promissio*, scilicet mutua: quia vnius promissio nullo modo constituit sponsalia. Sic autem dicuntur, quia in iis vterque nuptias, & per eas vsum sui corporis spondet, vnde etiam sponsi quasi promissi dicuntur. Vt autem valida sint, tam in ipsa promissione, quàm in personis promittentibus, varias conditiones requirunt, quas sequentibus dubiis explicabimus.

2 *c. Tertio loco. Sponsalia vere accipiuntur.*

Nota, Sponsalia secundò quandoque significare matrimonium nondum consummatum, *c. Tertio loco* 13. *de præsumptionibus.* Quia nimirum in eis implicitè vlteriùs promittitur vsus matrimonij, saltem communiter. Tertiò, licet rarò, significant etiam munera, quæ sponsæ à sponso dantur. *l.* 1. *C. Si nuptiæ ex rescripto petantur*, vbi dicitur: *Sponsalia, hoc est, arrharum data nomine, reddi sibi præcepto legum cum statuta pœna deposcunt.* & lib. 1. Reg. c. 18. *Non habet sponsalia necesse.* Similiter sponsi communiter quidem dicuntur, qui mutuo sibi matrimonium promiserunt: sæpe tamen etiam ita vocantur, qui matrimonium per verba de præsenti contraxerunt. vt patet ex titulo de sponsa duorum, & summariis capitum; & vulgò sic etiam vocari solent.

l. C. Si nupt. e. *c. Reg* 18.

3 *Vxor tripliciter accipitur.*

Item vxor siue coniux tripliciter accipitur. Primò, pro ea quæ matrimonium iam consummauit; & sic propriissime accipitur. Secundò, etiam propriè pro ea quæ matrimonium contraxit, nondum tamen consummauit: & sic accipitur c. 5. 6. 9. & *alys* 27. q. 2. Tertiò, quandoque etiam accipitur pro sponsa de futuro. Probant id aliqui ex *c. Iuuenis* 3. *de sponsalibus.* Sed hoc caput satis est dubium: quia loquitur de puella nondum septenni, quam iuuenis duxerat, & tamquam vxorem dicebatur cognouisse, & ideo Pontifex dicit: *quia ipsa coniux ipsius fuisse dicatur.* Sicut Cicero *tom.* 2. *orat.* 29. *pro domo sua*, ci. ca medium Clodij sororem vocat eius coniugem, propter incestum inter eos commissum. Potest tamen id probabiliter colligi ex *l. Non fine* 5. *C. de bonis quæ liberis*, &c. Vbi expressè decernitur in fauorabilibus sponsam nomine vxoris comprehendi posse, ideoque legem statuentem, vt ea, quæ vxor acquirit à marito, quo ad proprietatem, sibi non autem patri suo acquirat; debere extendi ad ea, quæ acquisiuit sponsa à sponso.

c. 5. 6. 9. 27. q. 2. *c. Iuuenis.* *Cicero.* *l. Non fine.*

4 *Sanchez. In fauorabilibus vxor & sponsa late accipiuntur. L. Non fine.*

Ex his benè infert *P. Sanchius l.* 1. *disp.* 1. *num.* 2. & 3. in rebus fauorabilibus, nomine sponsæ intelligi etiam eam quæ contraxit matrimonium per verba de præsenti, nondum tamen consummauit. Et nomine coniugis tam hanc quam sponsam de futuro. Patet ex *l. Non fine, citata n.* 3. Hoc tamen de sponsa de futuro non puto esse generale, sed solùm in iis in quibus est eadem fauoris ratio. Nam *c. Si vero* 3. *de sententia excommunicationis*, etsi decisio sit fauorabilis, tamen nomine vxoris non venit sponsa: vt fatetur *Sanchius supra n.* 6. In rebus autem odiosis nomine sponsæ intelligitur sola ea, quæ matrimonium futurum promisit; nomine vxoris quæ matrimonium consummauit: quia *odia restringi, & fauores conuenit ampliari. Regula iuris* 15. *in* 6. Indifferentibus verò quæ contraxit matrimonium nondum consummatum, & sponsa & vxor dicitur. Patet ex iuribus citatis n. 2. & 3.

c. Si verò. *Sanchez.* *Reg. iuris.*

5 *Quando aliqua constitutio sit censenda fauorabilis.*

Nota demum cum *eodem Sanchio supra, num.* 4. tunc legem, constitutionem, rescriptum, testamentum, & similia dici continere fauorem, quando eorum conditor per ea intendit alicui fauere: idque in omni eo in quo fauere intendit, etsi illud idem alteri sit odiosum. Hinc etsi statutum *capitis Si vero, de sent excomm.* quo statuitur, vt non sit excommunicatus verberans clericum turpiter agentem cum matre, sorore, vxore, filia, videatur odiosum clericis: quia tamen Pontifex in eo intendit fauere iusto dolori percutientis, censetur materia fauorabilis.

c. Si verò

DVBIVM II.

Qualis requiratur promissio ad constituenda sponsalia?

6

VAriæ hîc sunt difficultates, quas per sequentes conclusiones suo ordine explicabimus.

Sponsalia requirunt directam promissionem matrimonij.

CONCLVS. I. Ad sponsalia necessariò requiritur vera & directa matrimonij promissio. Patet ex definitione data num. 1. & explicatione singularum partium. Primò itaque requiri-

tur

tur vera promissio. quia sponsalia hanc includunt tamquam species suum genus. Nec sufficit quæuis promissio, vt per se patet, sed debet esse promissio matrimonij, & quidem directa siue immediata. Nam si sufficeret indirecta, cùm ij qui sibi mutuo promittunt contrahere sponsalia, mediatè ac indirectè etiam promittant contrahere matrimonium, promissio sponsalium esset vera sponsalia. quod patet esse falsum: nam promissio rei exhibendæ necessariò differt à re exhibita. Quare etiam per talem promissionem non contrahitur impedimentum publicæ honestatis. Ita cum aliis *Conar. 4. decret. p. 1. c. 4. initio.*

Couar.

7 Hinc sequitur, non sufficere promissionem omnino fictam, nec eam quæ fit sine animo se obligandi. quia neutra est vera promissio. Nam hæc essentialiter requirit, vt fiat cum intentione se obligandi, vt benè docet *P. Lessius de iustitia c. 18. dub. 1. num. 5. & c. 40. dub. 1. num. 6.* Et ratio est, quia qui solùm proponit Ioanni dare librum, etsi hoc ei dicat, nihil ei verè promittit, idque ob eam solam causam, quia non intendit se ei obligare. Quare idem omnino est nolle se obligare, & nolle promittere. Vnde *P. Sanchius l. 1. disput. 9. num. 1.* infert, promittentem alteri matrimonium, si omnino credat eam promissionem non inducere vllam obligationem, non contrahere sponsalia. quia sicut non habet intentionem se obligandi, ita nec verè promittendi: nisi fortè esset actu ita affectus, vt vellet omnino more recepto promittere, & contrahere obligationem, si hoc ad vera sponsalia requiratur: tunc enim implicitè vellet se obligare.

Promissio essentialiter requirit animū se obligandi. Lessius.

Sanchez.

Quidam hîc excipiunt casum, quo is qui aliquid promittit sine animo se obligandi, simul verè iurat se staturum promissis. Ita *Caietan. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 4. Couarr. de pactis 1. p. §. 5. num. 1. Sotus l. 8. de iustitia, quæst. 1. artic. 7. ad 4.* & alij. qui docent talem verè obligari promissario. Quia hoc ipso quo quis habet verum animum iurandi, ex vi ipsius iuramenti ob reuerentiam diuini numinis obligatur facere quod iurauit. Contrà alij volunt talem non obligari. Sed quidquid sit de re sit (quod latiùs explicabo disp. 22. numer. 51.) quantumuis dicamus talem obligari ex vi iuramenti facere id quod finxit se promittere: certum tamen est, hîc non esse veram promissionem, quæ sine animo se obligandi stare nequit, atque ita nec sunt vera sponsalia, quia hæc essentialiter includunt promissionem.

Caietan. Couar. Sotus.

9 CONCLVS. II. Hæc promissio necessariò debet esse mutua, ita vt vtraque pars promittat alteri matrimonium. Patet ex *l. 1. ff. de sponsalibus:* vbi sponsalia dicuntur esse repromissio, id est, reciproca promissio. Ratio est, quia cùm sint quædam inchoatio matrimonij, & hoc sit essentialiter cõtractus, qui intrinsecè mutuam obligationem includit: illa etiam necessariò participant ex hac parte naturam contractus, ac consequenter mutuam obligationem includunt.

Sponsalia exigunt mutuam promissionem. l. 1. ff. de sponsf.

10 Hinc sequitur primò, sponsalia hac ratione non posse vllo modo claudicare, ita scilicet vt ab vna solùm parte obligent, siue valida sint, quamuis possint ab vna, vel etiam ab vtraque parte quadam ratione imperfectè obligare: quatenus vel vna, vel etiam vtraque pars potest ea altera inuita reuocare: vt fit quando impubes cum pubere, vel duo impuberes inter se ea contrahunt. Qua de re dicemus disp. 23. dub. 2.

Sponsalia nequeunt claudicare.

11 Sequitur secundò, esse peccatum mortale fictè contrahere sponsalia. Ita *Sanchius disp. 9. n. 3.* Quia in contractibus onerosis tenemur ex iustitia seriò agere. quia aliàs altera pars grauiter deciperetur, eique fieret grauis iniuria dum dolo induceretur, vt in re tanti momenti, quantum est ex parte sua, & secundùm externam apparentiam tam grauiter se alteri obligaret: quod nullo modo facere vellet, si sciret partem fictè agere. Nec refert quòd verè à parte rei is qui fictè agit, non obligetur. quia quamdiu hoc nescit, tantum onus subit, & eodem modo cogi potest vt stet promissis, ac si altera pars seriò promisisset.

Fictè ea contrahens peccat mortaliter.

Addit tamen P. Sanchius suptà tres limitationes. Prima est, quando deceptus facilè aduerteret alterum loco agere, nec aliud inde damnum timeretur. Ad hoc tamen est necessarium vt decipiens non intendat alterum vlla ratione sibi obligare, eoque modo agat vt non possit partem in foro externo ad implenda promissa cogere. aliàs deceptus inuitus graue onus subiret. Secunda, quando decipiens alteri gratuitò promitteret matrimonium sine repromissione: sed tunc non essent sponsalia. Tertia, quando decipiens grauiter metu ad id compelleretur.

12 Sequitur tertiò, vera sponsalia necessariò obligare partes sub peccato mortali. quia sicut alij omnes contractus onerosi obligant ex vera iustitia, quæ obligatio necessariò stricta est, & consequenter in materia graui, qualis hæc est, obligat sub peccato mortali: quidam contrarium sentiunt, sed illud ex dictis clare sequitur.

Necessariò obligant sub peccato mortali.

Dices, liberalis promissio facta homini, aut etiam Deo potest in re graui solùm obligare sub peccato veniali, si promittens non intendat se grauiùs obligare: ergo etiam sponsalia. Respondeo, quidquid sit de antecedente (de quo videbimus disp. 21. dub. 6.) negando consequentiam. Quia sicut obligatio promissionis omnino liberalis aliquo modo deficit à perfecta ratione institiæ: ita etiam posset consistere cum obligatione non ita stricta. Secùs est in promissione onerosa. Nam sicut hæc inducit obligationem perfectæ iustitiæ, ita etiam inducit omnino strictam, quia hæc est de essentia iustitiæ commutatiuæ. Confirmatur. quia si quis aliquid homini liberaliter promittat fictè & sine animo se obligandi, & per se loquendo solùm peccat venialiter. secùs est in sponsalibus, vt ostendi n. 11. quod tamen esset falsum, si possent solùm obligare sub veniali. Nam is qui fictè contrahit sponsalia, non peccat grauiùs, quàm is qui seriò contracta non implet. atqui in casu quo tantùm obligarent sub veniali, seriò contracta non implens tantùm peccaret venialiter. ergo similiter fictè ea contrahens solù peccaret venialiter.

13 CONCLVS. III. Hæc promissio debet deliberatè fieri, siue ita, vt promittens perfectè aduertat quid agat: quia aliàs non est actus perfectè huma

Debent deliberatè fieri.

humanus ac voluntarius: & consequenter non potest inducere perfectam obligationem, qualis, vt ostendi, est de essentia sponsalium. Ad hanc autem, sicut ad quamuis aliam promissionem, vt valide fiat, talis deliberatio requiritur atque etiam sufficit, qualis requiritur ad peccandum mortaliter; vt cum aliis benè docet *P. Lessius de iustitia c. 40. n. 2.*

Lessius.

Et probatur. Quia omnis inaduertentia quæ in re graui excusat à peccato mortali, efficit vt actus sit imperfectè humanus ac voluntarius. Contra verò quæ sufficit ad peccandum mortaliter, cùm efficiat actum verè humanum ac liberum, & peccantem obliget subire æternas pœnas; etiam sufficiet ad veram promissionem, qua vnus se alteri perfectè obliget.

14 c. Si quis. c. Diuortium. Reg. 48. v. de reg.

Dices, *c. Si quis iratus 2. q. 3. & c. Diuortium, de pœnitentia d. 1. & Regula 48. v. de regulis iuris.* dicitur, id quod calore iracundiæ factum aut dictũ est, non priùs haberi ratum, quàm si perseuerantiâ appareat iudicium animi fuisse: atqui calor iracundiæ non semper tollit deliberationẽ sufficientem ad peccandum mortaliter. ergo minor ad hoc requiritur aduertentia, quàm ad contrahendum obligationem ex contractu. Respondeo, illa iura loqui de particularibus casibus, v. c. quando ex subita ira coniux quasi diuortiũ facturus à coniuge discessit: aut vnus alteri aliquod crimen obiecit; vt patet ea textu. Quando igitur tales paulò pòst facti pœnitet, præsumunt iura illos ea non tam fecisse serió, & vera voluntate diuertendi, aut accusandi; quàm vt animi commotionem ea tram significare: sicut sæpe irati coniuges sibi mutuo diras imprecantur, cùm tamen grauiter dolerent, si quid eorum, quæ alteri imprecantur, accideret. Quare ea illis iuribus male infertur contractus factos cum vera voluntate contrahendi, semper esse irritos, quoties ea aliqua passione fiunt: nisi fortè in quibusdam casibus, vbi ob certas rationes ius expressè statuit. vt fit in *l. Locatio 9. v. de publicanis*: vbi statuitur, vt locatio vectigalium, quam licitator nimio calore vltra modum auxit, tum primùm rata sit, si postea paratus sit fideiussores dare. quod ideo statuitur, ne aliàs tales aduertentes postea se sua omnia perdituros cum publica pecunia aufugiant.

l. Locatio.

15 Indeliberatè facta non obligant. Lessius.

Nota, sponsalia cum insufficiente deliberatione contracta, sicut nullo modo sunt sponsalia, ita ne quidem sub veniali obligare: vt in simili benè docet *P. Lessius l. de iustitia c. 40. n. 4.* Et ratio est, quia hîc non potest esse alia obligatio quàm iustitiæ, quia vt ostendi num. 12. obligatio orta ea promissione onerosa est obligatio iustitiæ; atqui hæc in materia graui semper obligat sub mortali, vt ibidem ostendi: ergo cùm hîc sit materia grauis & promissio onerosa, si non sit gratis obligatio, nulla erit.

16. Debent versari circa personas determinatas.

Conclvs. IV. Hæc promissio debet versari circa determinatam personã. Hinc si Petrus sex vel septem puellis simul promittat se vnam ex iis ducturum, & vicissim promittant se ipsi nupturas; non sunt sponsalia. Quia nec Petrus hæc contrahit cum certa aliqua; quia nulli certæ fit specialis promissio: nec etiam cum omnibus, quia non promisit omnes ducere, sed vnicam. Ratio à priore est, quia promissio puellarum (eadem est ratio promissionis Petri respectu singularum) fit sub hac cõditione, si me ex aliis elegeris: quare nõ transit in absolutam, & consequenter nec sunt sponsalia, donec Petrus vnam elegerit, cum qua velit cõtrahere. Mox tamen atque vnam elegerit, erunt vera sponsalia, quia cõditio ponetur. Vnde *Siluest. v. Matrim. 2. n. 11.* docet, quãdo talis aliquã ex dictis cognosceret, si ipsæ essent sorores censeri illam elegisse, & secundũ ius antiquũ sponsalia transitura in matrimonium. Ratio eius est, quia tunc propter obortam affinitatẽ non posset alias sorores ducere, & consequẽter cum illa sola posset implere promissum. Tamen *n. 12.* videtur contrarium dicere, quando puellæ istæ nõ essent cognatæ. quia posset tunc vnam aliam ex dictis ducere, & sic implere promissum Sed verius est idem dicendum etiã in hoc casu, atque in priore; quia nisi de cõtrario cõstet, talis puella non potest iudicari aliter concedere vsum sui corporis, nisi sub spe futuri matrimonij: quare alter illum ab ea exigendo, videtur ei hanc spem facere, & suam electionem in ea determinare. quod maximè verum est secundùm ius antiquum: quia cùm talis possit hanc cognoscere effectu maritali, præsumitur id fecisse, iuxta *c. Is qui, de sponsalibus.*

Siluester.

c. Is qui.

17 Promissio debet exterius exprimi.

Conclvs. V. Hæc promissio debet exteriùs vtrimque sufficiẽter exprimi, ita vt possit à parte acceptari. quia promissio purè interior facta homini, nec est vera promissio, vt ostendã disp. 22. nu. 34. nec potest vllo modo esse reciproca. Nam cùm pars eam nec intelligere nec acceptare possit, nõ potest etiã eius intuitu repromittere.

18 & fieri cum intentione se obligandi.

Conclvs. VI. Externa hæc promissio debet esse coniuncta cum libera actuali, vel saltem virtuali intentione se obligandi ad matrimonium, & ab hac eam imperante procedere: quia aliàs non posset cum ea vnum integrũ actum humanum componere. quod tamen est necessarium, vt externa promissio sit signum illius internæ voluntatis: & consequenter vt habeat veram rationem promissionis; vt in simili dixi disp. 4. n. 44.

Ebrius inualide promittit.

Hinc si Petrus omino credens futurũ vt ebrius contrahat sponsalia cum Catharina, ea intẽtione se omnino inebriet, vt tunc verè cõtrahat, & de facto ebrius coeperit contrahere, inualide id facit, quia externa hæc promissio non procedit ex aliqua libera voluntate se obligandi ad matrimonium: nec in se est voluntaria per modũ actus exerciti, sed solùm per modum obiecti voliti, quod non sufficit, vt sit verum signum alicuius liberæ voluntatis se obligãdi ad matrimonium. Vide dicta in simili tom. 1. q. 64. a. 8. dub. 2.

19 Quòd si Petrus & Catharina sobrij sibi mutuo promitterent matrimonium, si ebrij sponsalia contraherent, & postea ea ebrij contraherẽt, essent vera sponsalia, sed ratione prioris pacti, Actio autẽ facta in ebrietate solùm esset positio conditionis requisitæ, vt prius pactum conditionatum transiret in absolutum.

Diai in conclus. *vel virtuali.* quia sufficit virtualem intentionem se obligandi adesse dum externa promissio fit. quia similis intensio sufficit ad collationem Sacramenti: vt dixi tomo 1. q. 64. a. 8. dub. 2.

20 Sponsalia clandestina licita. Sanchez. Henriquez.

CONCLVS. VI. Sponsalia clandestina siue præsentia Parochi, aut vllius testis nō modò validè, sed etiam per se loquendo licite contrahūtur. Ita cum aliis *P. Sanchius l. 1. disp. 13. num. 2.* fauetque *Henriquez l. 11. c. 5. num. 8 lit. T. in scholiis.* Et prior pars est communis DD. secundam tamen negāt *Siluest. Matrim. 6. q. 7. dicto 5. & 6. Armilla v. Sponsalia n. 14. Caiet. in summa v. Sponsalia.* & quidā alij. Ratio eorum præcipua est, quia quibus absolutè nuptiæ prohibentur, iis etiā prohibentur spōsalia: vt patet *l. Oratio ff. de sponsalibus, & l. Si quis tutor. 60. vers. Quamuis. ff. de ritu nuptiarum.* Atqui matrimonia clandestina prohibentur: ergo etiam clandestina sponsalia. Et confir. 1. Quia re aliqua prohibita prohibentur etiā ea quibus ad eam peruenitur. 2. Quia mala quæ sequuntur ex clandestinis nuptiis, etiam sequuntur ex clandestinis sponsalibus. Nam sæpe contingit sequi copulam, atque ita illa transire in matrimonium.

Siluest. Armilla. Caiet.

l. Oratio. l. Si quis.

21 Sed hæc nun habent difficultatem. Ad argumentum itaque nego consequentiā. Quia quibus absolutè prohibitæ sunt nuptiæ, si conentur cōtrahere sponsalia, promittunt sibi aliquid illicitum quare id nō modò illicitè, sed etiam inualide faciunt. Contrahentes autem clandestina spōsalia, non promittunt clandestinas, aut aliàs prohibitas nuptias: sed simpliciter contrahere matrimonium eo modo quo id licitè facere poterunt. quod licitum est. Prior autē cōfirmatio nihil facit ad rem. quia, vt ostendi clandestina spōsalia ex se non sunt via ad nuptias clandestinas, aut illicitas, sed ad licitas. Ad 2. nego assumptum: Quòd enim aliquando talia sponsalia sequatur copula, per accidens est ratione malitiæ hāc habentium. & potest etiā haberi ab iis, qui publicè contraxerūt. Adde, iam per illam copulā nullum omnino, ne quidē præsumptum contrahit matrimonium, Quare mala quæ Ecclesia prohibens matrimonia clandestina vult euitare, quæq; recenset *Trident. sess. 24. c. 1. de reform. matrimonij,* nullo modo sequūtur ex dictis sponsalibus. Ex quibus clare probatur nostra conclusio. Quia cum ista sponsalia ex natura sua non sint illicita, nec possint ostendi vllo iure esse prohibita; nihil est cur dicamus absolutè esse illicita. Sunt tamen communiter omnino dissuadenda: quia sæpe minùs circumspectè contrahuntur, ita vt sponsus mox valdè pœniteat ea contraxisse.

Trident.

DVBIVM III.

Quæ verba vel signa requirantur ad contrahenda sponsalia, vel matrimonium?

22 Soto. Nauarr. Henriquez. Siluest. Sanchez.

HAc de re varij variè scribunt, vt *Soto in 4. d. 27. q. 1. a. 3. Nauarr. c. 22. n. 79. P. Henriq. lib. 11. c. 11. n. 6.* & valdè fusè *Siluest. v. Matrimonium 2. n. 7. & sequentib.* & alij; sed inter alios distinctissime *P. Sanchez l. 1. disp. 18. & 19.* Vt autem rem tutam distinctiùs tractemus, primò hîc quædam ponam, quæ videntur certa, & ferè communiter admittuntur. Quia verò eadem hîc omnino est difficultas circa matrimonium & circa sponsalia, ideo de vtrisque secuti aliorum exemplum simul tractabimus.

Primò igitur certum est, ad horum essentiam requiri aliqua externa signa, quæ internum consensum significent. patet ex dictis n. 17. Secundò, certum est nō requiri aliqua verba, aut signa determinata; sed sufficere ea omnia, quæ sufficienter parti internum consensum exprimunt. Quia neque ex natura rei, vt per se patet, neq; ex vllo iure positiuo alia verba requiruntur. Tertiò certum est, non sufficere quæuis verba, aut signa externa, sed requiri talia quæ hîc & nunc spectatis omnibus circunstantiis parti sufficienter alterius consensum exprimunt. aliàs nullo modo possent esse signa interioris conceptus.

23 Vbi tamen aduerte non esse necessarium, vt hæc verba seu signa per se spectata habeant vim significandi internum consensum, aut etiam vt quiuis illius linguæ peritus possit intelligere per ea hic & nunc significari talem consensum: sed sufficere vt ratione circunstantiarum ipsis contrahentibus sufficienter indicent præsentem cōsensum, etiamsi per se sumpta alia omnia significarent: siue id contingat ratione consuetudinis particularis alicuius loci, qua ratione quidā Iudi validè contrahunt sponsalia per hæc verba: *Ego te sepeliam si superuixero*: aut vno dicente: *Ego te ducam*, & altera respondente *Ego te forte ducam.* quibus verbis ex consuetudine loci significant præsentem consensum in sponsalia. Siue etiam ratione circunstantiarum: sic patre præsentem filiam alteri desponsante, huius taciturnitas est signum consensus; aut quia inter eos priùs conuenit, vt per talia verba aut signa consensum præsentem in sponsalia aut matrimonium intelligerent.

Signa externa sæpe à circunstantiis accipiunt vim significandi.

24 c. Tua.

Ex his patet sensus *c. Tua fraternitas 25. de sponsalibus* vbi dicitur, *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris consensum, sed necessaria sunt, quantum ad Ecclesiam verba consensum exprimentia de præsenti.* Vbi Pontifex non negat signa exteria expressiua præsentis consensus esse per se necessaria ad valorem matrimonij (contrarium enim ex sequentibus patet;) sed solùm negat expressa verba ad hoc in foro conscientię requiri; quia in eo sufficiunt quęuis signa, quę parti sufficienter eum consensum indicent, etsi aliis ignota sint. & expressa verba aut signa solùm requiruntur vt Ecclesiæ de contrahentium consensu constet.

Similí modo intellige *Siluest. v. Matrimonium 2. n. 10. versu Sextū. &c* & *Nauar. c. 22. n. 79.* vbi aiūt, quando aliqui intendunt contrahere de præsenti. etsi vtantur verbis de futuro: esse verum matrimonium: hoc, inquam, intelligendum est, quādo vtrique parti constat ab altera parte verba in ea significatione hic & nunc accipi: aliàs falsum est quod dicunt. quia non esset aliquod verū signū interni cōsensus. quia nihil potest alicui esse verum ac determinatum signū rei certæ, nisi ipse intelligat hanc per illud determinatè significari.

Siluest. Nauar.

Vbi Nota 1. In locis vbi Concilium Trident. receptum est, iam pro matrimonio requiri talia signa, per quæ nō modò contrahentes, sed etiam Parochus ac præsentes testes intelligant, hîc & nunc præsentem consensum in matrimonium significari, vt dicam disp. 27. n. 44.

Trident. Quæ signa requirantur post Tridentinum.

Nota 2. Per se loquendo & abstrahendo à circumstantiis iam dictis, verba numquam significare consensum in maiorem obligationē, quàm quę

Verba in cōtractibus ita accipienda vt minimam obligationem inducant.

quæ hîc & nunc, vt propriè secundùm communem acceptationem vera sint, requiritur. Patet exemplis. Nam qui promisit alicui dare parteio auream satisfacit dando minimam quæ reperitur. Item qui promisisset dare alicui triticum, aut oleum, satisfaceret dando granum tritici, aut guttam olei. *l. Fideiussorem 52. ff. mandati. l. Cum post 69. §. 4. ff. de iure dotium. glossa l. Si quis à filio, §. Si quis plures, de legatis primo.* Et alij DD. ibi. Item promittens aliquid dare intra triduum, satisfacit dando in fine tridui. Item dicens, *volo tibi dare istum equum*, nullo modo eum dat, imò ne eum quidem promittit. quia illa verba non significant promissionem sed solùm propositum dandi: nisi fortè ratione circumstantiarum, vt si vnus stipuletur, *vis mihi tantum pro illa re dare?* & alter respondeat, *volo.* tunc enim ex communi sensu intelligitur promissio tantum dandi: quia cùm stipulans exigat promissionem, censetur alter eius intentioni respondere.

l. Fideiussorem. l. Cum post. l. Si quis.

Volo dare. non significat promissionem, nisi ratione circumstantiarum.

26 Quòd si quis dicat, *volo tibi ex hoc nunc dare illum equum*, intelligitur præsens donatio secundùm communem loquendi modum. Imò quando stipulanti absolutè, *vis mihi dare hunc equum*, designando aliquem præsentem, responderem *volo*, significaretur præsens donatio: quia alter per talem designationem videtur hanc petere. Et eadem in omnibus est ratio horum verborum: *Volo tecum contrahere*, aut *volo te habere vxorem.*

Signa ambigua, nihil operantur.

Ex dictis sequitur primò, quando signa externa omnibus spectatis sunt verè ambigua, ita vt non magis assensum, quàm dissensum significent, nihil omnino effici. quia deest externum signum, quo parti hîc & nunc alterius consensus vt præsens verè significari possit. quia ex tali signo non potest probabiliter iudicari eum verè adesse. Et confirm. quia externa promissio (vt patet ex dictis) tam essentialiter requiritur ad sponsalia, quàm interna voluntas obligandi, atqui nisi adsit determinata voluntas se obligandi, nihil planè efficitur, vt ostendi n. 6. ergo idem dicendum quando externa promissio non significat determinatè præsentem consensum.

27 Sequitur secundò, quando externa signa non magis significant consensum de præsenti, quam de futuro, solùm contrahi sponsalia: quia, vt n. 25. ostendi, per eiusmodi verba non contrahitur vnquam maior obligatio, quàm quæ sit necessaria vt verba verificentur. ad hoc autem hic sufficit obligatio sponsalium. Vbi Nota, aliud esse verba contractus esse absolutè ambigua, in quo casu iam dicta procedunt, & certum est in primo casu ex dictis nullam, in secundo minimam obligationem contrahi. aliud verò esse ambiguum an verba sint sufficientia, vt hîc & nunc determinatum consensum exprimant: quo casu dubium est, an contractus valeat. Quid autem in tali dubio sit præsumendum dicam disp. 22. n. 43.

28 Sequitur tertiò, donationem aut acceptionem annuli non esse per se sufficiens signum ad contrahenda sponsalia, quia potest multis aliis de caussis fieri: nisi fortè ex circumstantiis determinetur ad significandum hîc & nunc consensum in sponsalia: et si in aliquo populo communiter talem consensum significet. aut si vnus offerat, aut petat annulum in signum talis consensus, & altera acceptet, aut det; idemque esset si quodcumque aliud signum cum talibus circumstantiis peteretur, vt per se patet. Idem esset si, dum tractatur de sponsalibus, alter porrigat annulum vel manum dicendo, *Accipe meam fidem.* & altera acceptet: vel si vnus ita petat manum aut annulum, & altera det. Vel si dum tractatur inter parentes de sponsalibus, vnus mittat alteri munera solis sponsis mitti solita, & altera acceptet, quia in talibus circumstantiis hæc signa sufficienter consensum exprimunt. Vide *P. Sanchez l. 1, disp. 22.*

Donatio annuli non facit sponsalia, nisi ratione circumstantiarum.

San. lez.

29 Sequitur quartò, hæc verba, *Numquam ducam aliam præter*, vel *nisi te*, non sufficere ad sponsalia. Ita *Conar. l. 4. decret. p. 2. c. 4. §. 1. nu. 8. Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 48. alias consil. 7. Henriquez l. 11. c. 12. n. 7.* & cum multis aliis *P. Sanchez disp. 19. n. 5.* licet etiam multi alij contrarium sentiant, Sed quod dixi clarum est ex dictis. Nam dicta promissio æquiualet huic: *vel ducam te vel nullam aliam.* Et absolutè verificatur si promittens nullam vnquam ducat.

Dicens nullam ducam præter te, quid affirmet, & ad quid obligetur. Conar. Nau. r. Henriquez. Sanchez.

30 Dices, qui dicit, *Nemo currit præter Petrum.* innuit Petrum currere: ergo talis promittens innuit se istam ducturum. Respondeo primò, Antecedens in rigore esse falsum. Respondeo secundò, Etsi quando is, qui dicit *Nemo currit præter Petrum.* manifestè scit an Petrus currat nec ne, secundùm communem loquendi modum ipse insinuet Petrum currere, quia aliàs frustra & nugaciter illam exceptionem adderet: secùs tamen est quando agitur de re, quæ nobis adhuc incerta est; vt communiter contingit dum agimus de rebus futuris. Quare dicens, *Nullam ducam præter te*, solùm insinuat se adhuc dubitare, an velit illam ducere nec ne.

Addunt aliqui, talem nullam omnino incurrere obligationem. Sed verius est eum obligari aut dictam ducere, aut nullam aliam, quamdiu illa & potest, & vult ei nubere, Hoc enim apertè promittit, & alteri est commodum ipsum stare promissis: quia hac ratione indirectè facilè potest induci vt eam ducat, si nimirum incipiat ei esse graue nullam ducere.

31 Sequitur quintò, quando sponsi in conuiuio præbibunt sibi mutuo in nomine, vel in prosperum euentum sui matrimonij non contrahere per hoc matrimonium: quia intelligitur de matrimonio contrahendo: vt notat *Siluest. v. Matrimonium 2. n. 14.* Et similiter in conuiuio tractantes de sponsalibus præbibentes sibi mutuo in prosperum eorum euentum, non contrahunt sponsalia: quia intelligitur de contrahendis.

Siluest.

32 Sequitur sextò, sicut hæc verba, *Contraho tecum matrimonium: Accipio te in meam:* & similia sufficiunt vt contrahatur matrimonium: ita hæc, *Accipiam te in meam: contraham tecum matrimonium*, & similia sufficere pro sponsalibus. Item hæc verba: *Ex hoc nunc te habebo pro vxore mea:* sufficere ad matrimonium: quia non possunt verificari, nisi sit consensus in præsens matrimonium. Habetur expressè *c. Ex parte 9. de sponsalibus.* Secùs autem est de his; *habebo te pro mea.* quia vt hæc in sua proprietate vera sint, sufficit vt postea inito matrimonio eam pro sua habeat: quia nullum tempus designatur, ex quo incipiat eam habere

c. Ex parte.

habere pro sua, vt in priore casu contingit; ideoque solùm significant sponsalia.

33 *Victoria. Accipio te in vxorem in crastinum significat matrimonium.*

Triplex præterea restat difficultas. Prima, Vtrùm hæc verba, *Accipio te in vxorem in crastinum*, constituant sponsalia, an matrimonium? *Victoria in summa numer.* 251. putat solùm constituere sponsalia: quia consensus videtur de futuro. Sed credo esse consensum de præsenti, sed suspensum, ita vt non habeat effectum suum ante diem crastinum. Sicut si dicerem Petro: *Do tibi hunc equum in crastinum*, hæc verba non significarent me hunc equum ei promittere, sed eum ipsi dare, ita tamen vt non esset ipsius ante diem crastinum, & tunc sine vlla alia donatione ipsius esse inciperet. Item si Petrus diceret Catharinæ, *Ego contraho tecum sponsalia in crastinum*; ille non polliceretur se sequenti die contracturum sponsalia, sed significaret se ea iam contrahere pro illo tempore. Et similiter dicentes, *Accipio te in meam, & in meum*; significant se iam habere præsentem voluntatem vt die crastino matrimonium incipiat esse ratum. Sic dicens, *Contraho ex hoc nunc tecum, si pater consenserit* significat se velle matrimonium esse ratum statim ac pater consenserit. Quare secundùm probabilem sententiam, quam cum aliis sequitur *P. Sanchius l. 5. disp.* 8. *num.* 5. & infrà etiam sequemur, statim adueniente conditione aut tempore statuto, talia matrimonia aut sponsalia, sine vllo nouo consensu fiunt rata ac firma. *Sanchez.*

34 Secunda difficultas est, Vtrùm quando aliqui pro aliis præsentibus & tacentibus contrahunt sponsalia, aut matrimonium, horum taciturnitas sit sufficiens signum interni consensus?

Contrahentibus parentibus pro filiis præsentibus, hi tacendo consentiunt. c. vnic.

Qua in re certum est primò, eam taciturnitatem sufficere quando illi ex horum mandato contrahunt. Sed agimus de casu quo sine eorum mandato contrahunt. Secundò, certum est, quando parentes ita contrahunt pro filiis, horum taciturnitatem esse sufficiens signum consensus. Ita expressè deciditur *cap. vnico, de desponsatione impuberum, §. vltim. in 6.* vbi dicitur: *Porro ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filij, si expressè consenserint, vel tacitè vt si præsentes fuerint; nec contradixerint, obligantur. Et est idem si filij tempore sponsalium absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia pòst scientes ratificauerunt tacitè vel expressè.* Vbi aperte dicitur tales sufficienter consensum exprimere, si præsentes taceant.

35 Difficultas autem est, quando ita contrahentes pro aliis non sunt horum parentes, Vtrùm hi tacendo sufficienter consensum exprimant?

Soto. Victoria.

Prima sententia id affirmat. Ita *Sotus in 4. d. 27. quæst. 1. art. 3. vers. Præsens autem. & Victoria in summa num.* 250. & alij. Probant primò, quia in re fauorabili, qualis hæc est, tacens consentire videtur. Secundò; quia *c. 1. de matrim. contracto contra interd. Eccles.* iudicantur valida fuisse sponsalia quæ frater pro sorore præsente & tacente contraxerat. *c. 1. de matr.* Sed hæc non conuincunt. Quia etsi contrahere matrimonium bonum, videatur res expetibilis, non tamen quoduis matrimonium cuiuis est expetibile.

36 Secunda sententia id absolutè negat. Ita *Palud. in 4. d. 27. quæst. 1. art. 1. concl. 1. D. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 1. immediate ante §. 1. Angelus v. Sponsalia n. 4.* Et probant primò, quia *c. vnico, de desponsatione citato* tanquam singulare hoc de parentibus statuitur. Secundò, quia cum hac vel illa persona contrahere, potest contrahenti esse odiosum: quare tacendo non præsumitur in hoc consentire, nisi hoc ei à parentibus proponatur, qui non præsumuntur ei proponere nisi bonum, cùm ipsorum sit filiis bona matrimonia procurare. *Paludan. D. Anton. Angel.*

37 Sed prior ratio assumit quod difficulter posset probare. Nam quamuis in dicto cap. parentum exempli causa fiat mentio, nihil tamen est vnde possit colligi hoc de illis singulariter dici. Secunda verò eodem modo probat de tutoribus, curatoribus, aliísve qui loco parentum curam pupillorum aut minorum gerunt. Quare puto idem de his esse dicendum; quia eodem modo ad hos atque ad parentes spectat istorum bona procurare, & hoc censentur facere quamdiu de contrario non constat. Et confirmatur: quia cùm his omnibus singulariter incumbat procurare ac dirigere res omnes eorum, qui ipsorum curæ commissi sunt, censentur ea omnia quæ pro his agunt, eorum nomine agere. Quare quando simile quid coram suis filiis, pupillis, aut minoribus scientibus quid agatur, faciunt, hoc ipso quo hi non contradicunt, cùm facile possent, censentur consentire; cùm ad alterutrum teneantur, ne videantur superiorum suorum acta contemnere. Secùs est de iis quorum curæ illi non sunt ea ratione commissi. *Idem dic quando tutores ita contrahunt.*

38 Tertia difficultas est, quando parentes, tutores, aut curatores, pro filiis, pupillis, aut minoribus absentibus contrahunt sponsalia, & hi postea id scientes non contradicunt; vtrum censeantur consentire, & sponsalia valeant?

Prima sententia id negat: quia *c. vnico citato num. 34.* dicitur in priore casu sufficere filiorum taciturnitatem, in secundo verò requiri vt hi iam certiores facti acta ratificent. Sed si capitulum illud attentè legatur, videtur vtrumque casum omnino æquiparare. Nam & in priore casu requirit, vt filij acta ratificent saltem tacitè: quod dicit eos facere, cùm scientes quid agatur, tacent, & subiungit: *Et est idem si filij*, &c. insinuans eandem esse in vtroque casu rationem: & vtraque acta ab iis similiter ratificari. Et ideo *Sotus in 4. de 27. q. 2. art. 2. ad primum, & P. Henriquez l. 11. c. 13. n. 5.* cum aliis hoc affirmant: sed puto distinguendum esse. *c. vnic. Sotus. Henriquez.*

39 Respondeo igitur primò; Quando hi id resciscunt per aliquem ad quem non pertinet rem gestam ad eos deferre, ipsos tacendo non censeri consentire: quia non tenentur huic vllo modo respondere. Respondeo secundò, Quando id ipsis proponitur per ipsos parentes, aut curatores, si taceant, censeri consentire: quia, vt ostendi suprà, tenentur his casu iis proponentibus mentem suam aperire, atque ita vel contradicere, vel consentire, quod censentur facere dum tacent. Quare si rem ipsis proponant coram parte, fient statim sponsalia. Secùs est si eam hac absente iis proponant; tunc enim non erunt spon- *Quid dicendum quando illi pro absentibus contrahunt.*

sponsalia, donec pars per ipsos minores, aut alium ab iis ad hoc distinatum cognoscat eorum consensum, eumque acceptet. Nullus enim contractus onerosus inter absentes sine procuratoribus perfici potest, nisi vtraque pars suum consensum per litteras aut certum nuntiū alteri indicet, & hæc eum acceptet; vt benè docet *P. Sanchez. lib. 1. disp. 6. num. 28. & disp. 7. n. 35.*

Sanchez.

DVBIVM IV.

An matrimonium per verba de præsenti inualidè contractum habeat vim sponsalium?

40 NOn agimus hîc de casu quo contrahentes ob impedimentum dirimens sunt absolutè inhabiles vt inter se contrahant. Cùm enim talibus matrimonium sit absolutè illicitum, nullo modo possunt se obligare, vt illud inter se cōtrahant. Sed agimus de casu, quo contrahentes solùm impediuntur vel hoc tempore contrahere, v. c. dum impuberes sunt: vel hoc modo cōtrahere, v. c. clandestinè: vel quando deest illis legitimus consensus. Et petitur, vtrùm talis contractus habeat vim sponsalium? Vnde patet triplicem hîc esse difficultatem.

41 Matrimoniū impuberum habet vim sponsalium, c. fin. de desp. c. vnic. eod. tit. in 6.

Circa primam communiter omnes fatentur, matrimonium initum inter impuberes habere vim sponsalium, & ex eo nasci impedimentum publicæ honestatis. Hoc enim apertè definitur *c. finali de desponsatione impuberum. & eodem tit. in 6. c. vnico §. 2.* Addunt tamen aliqui hæc sponsalia non contrahi ex natura rei, sed solùm ex præsumptione iuris, quod præsumit eos ea intentione contraxisse, vt vellent saltem contrahere sponsalia, si matrimonium contrahere non possent. Sicut in *c. Is. qui 30. de sponsalibus*, sponsi, qui habet inter se copulam, præsumuntur voluisse contrahere matrimonium. Adduntque dicti auctores eam præsumptionem in vtroque foro valere, atque adeò hos actus effici validos quoties non adfuit expresse contraria intentio.

c. Is qui.

42 Sed hoc apparet difficile. Nam cùm ius nulla sua interpretatione aut præsumptione possit aut efficere vt habeam consensum, quem verè hîc & nunc non habeo: aut in his contractibus subplere defectum consensus contrahentium: difficile est videre quomodo possit efficere, vt contractus qui sine tali interpretatione nō valeret, ea posita valeat. Quare credo sponsos etiam in locis vbi Trident. non est receptum, habentes copulam, præsertim quando illam constitutionē *cap. Is qui.* omnino ignorant, per eam non magis contrahere matrimonium, quàm si à parte rei illa constitutio nō esset, & vt verè cōtrahant matrimonium, necesse esse vt hoc expressè intendant. Quando tamen vterque illam constitutionem actu nouit, posset fortè illis esse occasio, cur talem voluntatem habeant: & ipsa copula posset faciliùs esse signum interni consensus. In impuberibus tamen conantibus cōtrahere matrimonium posset illa constitutio aliquid operari. Nam cùm ipsi communiter intendant suum contractum celebrare secundùm canones Ecclesiæ; videntur etiam velle interpretatiuè secundùm dictam Ecclesiæ constitutionem contrahere; & consequenter iniri sponsalia.

Trident.

c. Is qui

43 Trident.

Circa secundam difficultatem multi negant matrimonium clandestinum iam habere vim sponsalium. Primò, quia *Trident. sess. 24. c. 1. de reform. matr.* eum contractum omnino irritat, redditque personas omnino inhabitales ad sic contrahendum: atqui si possent contrahere sponsalia, non essent omnino inhabitales, nec cōtractus esset omnino nullus: ergo, &c. Secūdò, quia Tridentinum resistit huic contractui: quoties autem ius resistit alicui contractui, ex eo nulla oritur obligatio. Tertiò, quia quādo in aliquo actu est defectus non solùm ex parte causæ efficientis, sed etiam ex parte formæ, tunc nulla ex eo oritur obligatio: atqui hoc hîc contingit. ergo, &c. Ita cum aliis *Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 1. n. 3. aliàs tit. de clandest. despons. consil. 3. n. 3.* quamuis in *summa c. 22. n. 57. in fin.*, videatur dicere contrarium. Nam generatim dicit ex matrimonio inualidè per verba de præsenti cōtracto, nasci impedimentum publicæ honestatis. Excipiunt tamen quidam matrimonium impuberum clandestinè initum: quia constitutio Concilij solùm agit de puberibus, Quare matrimonium impuberum reliquit in priore statu. Et hæc sententia non est improbabilis.

Nauar.

44 Addunt quidam ex dictis Doctoribus, idem dicendum esse, etsi illud matrimonium firmetur iuramento. Quod verum est, si iuramentum cadat præcisè super ipsum contractum, vt est præsens traditio corporum: vt si contrahentes dicant: *Iuro me te accipere in meam.* Quia tunc solùm iurant se verè ex animo contrahere. quare iuramentum tunc propriè nō confirmat contractū, nec ad aliud obligat, quàm vt contrahentes bona fide agant; vt bene docet *P. Lessius de iust. et iur. c. 17. dub. 7 n. 57.* Quare qui iurat se verè vendere equum, si eum postea non tradat, non est periurus. Si tamen contrahentes iurarent se eum contractum perpetuò habituros ratum, aut se habituros perpetuò pro coniugibus; omnino tenerentur postea contrahere, nisi sibi mutuo obligationem remitterent.

Iuramentum dupliciter potest alicui cōtractui apponi.

Lessius.

45 Addunt secundò, etsi iuuenis puellam, quacum ita contraxit, defloravit, siue bona, siue mala fide id fecerit, eum non magis teneri eam ducere, quàm si sine vlla promissione volentem deflorasse. quia ipse nihil ei promisit: & quòd sit decepta sibi imputare debet, quòd ius tam clarum ignorarit.

Sed cum Ledesma, Emanuele, Vega, quos citat *P. Sanchius l. 1. disp. 20. num. 5.* credo verius talem obligari eam ducere, si puella inuincibiliter credidit, illud matrimonium esse validum. Nam quòd ignoret ius clarum, etsi in foro externo possit facere suspicionem quòd sponte fuerit decepta: tamen in foro conscientiæ nihil facit ad rem, si verè bona fide processerit, & illud ius omnino ignorarit. Quod multo magis dicendum est si illa matrimonia habeant vim spōsalium, vt infrà dicam.

Ledesma. Emman. Vega. Sanchez. Post tale matrimoniū violans puellam tenetur eam ducere.

46 Matrimoniū impuberū habet ex natura sua vim sponsalium.

CONCLVS. I. Matrimonium ab impuberibus inualidè contractum, etiam seclusa omni Ecclesiæ constitutione, habet ex natura sua vim

vim sponsalium, nisi expressa contrahentium intentiu sit contraria. Probatur. quia etsi externa verba expresse solum significent hic & nunc contrahit matrimonium, & contrahentes hoc forte expresse solùm intendant: tamen cùm ex vi contractus intendant sibi mutuo dare absolutum & perpetuũ ius in mutua corpora ad vsum matrimonij, & perpetuam cohabitationem; etiã ex vi contractus intendunt id sibi mutuo dare, quantum & quale hîc & nunc possunt dare: & consequenter remotum, quale datur per sponsalia, si nequeant dare propinquum: quia illud in hoc continetur: presertim cùm hic contractus sit bonæ fidei, à quo omnis dolus abesse debet: ideoque in eo non tam spectatur stricta verborum significatio, quàm quid conueniat contrahentes intendere significare. Conuenit autem eos omnino intendere se sibi mutuo quantum possunt obligare ad perpetuam coniugalem cohabitationem, cùm sciant matrimonium, quod intendunt contrahere, hoc primò & per se continere: præsertim cùm hoc sit necessarium, vt pars quàm minimũ fieri potest decipiatur. quod in cõtractu bonæ fidei necessariò debet intẽdere. Confirm. quia si his verbis contraherent: *Ego te ex hoc nunc habebo perpetuò pro legitima vxore*, aut pro *legitimo marito, ac perpetuò tibi cohabitabo*: expresse se obligarent ad postea cõtrahendum matrimonium, si quo casu illud tunc de facto non contraherent. Nam expresse promitterent ea quæ aliter implere nullo modo possent. atqui dum his verbis: *Ego te accipio in meam*, aut *in meum*, aut similibus contrahunt, idem implicitè promittunt: ergo eodem modo se obligant, vt postea contrahant matrimonium, si hoc tunc fortè non contraxerint: modò personæ tales sint, quæ non habeant impedimentum perpetuò dirimens.

47. *Matrimoniũ clandestinum habet vim sponsalium. Henriquez.*

CONCLVS. II. Probabilius est in locis vbi Tridentinum est receptum, matrimonium clandestinè contractum etiam à puberibus habere vim sponsalium, nisi contrahentes aliud expresse intendant. Ita cum aliis *P. Henriques l. 11. c. 5. num. 4.* dicitque congregationem Cardinalium ita declarasse: & fauet *Nauar. c. 22. 57. in fine.* dicitque probabilem *P. Sanchius l. 1. disp. 20. num. 2. in fine.*

Nauar. Sanchez.

Prob. Quia cùm hic contractus, vt patet ex dictis, virtute includat etiam vim sponsalium; si Trident. solùm irritasset illum quatenus habet vim sponsalium, eodem modo constitueret spõsalia sicut matrimonium impuberum; vt per se patet. atqui Trident. non intendit aliter eum irritare, quàm quatenus habet præcisè rationem matrimonij: ergo retinet adhuc vim sponsalium. Minor probatur primo. Quia Concilium solùm intendit irritare talem contractum, quatenus in Ecclesia erat prohibitus, & quatenus ex eo erant nata sequi mala, quæ ibi enumerat: atqui quatenus habet solùm vim sponsalium, nec est prohibitus, nec ex eo dicta mala nata sunt sequi: ergo vt sic eum non irritauit. Prob. secundò ex verbis Concilij, sic enim ait: *Eos sancta Synodus ad sic* (scilicet clandestinè) *contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit.* Vbi apertè ostendit se eatenus, ac eodem modo eos contractus reddere irritos, sicut personas reddit inhabiles *ad sic*, scilicet clandestinè contrahendum: atqui nullo modo tales personas reddit inhabiles vt clandestinè contrahant sponsalia; vt etiam ex sententia aliorum ostendi n. 21. ergo nec contractum reddit irritum, quatenus habet præcisè rationem sponsalium. Confirm. Quia si hic contractus prout habet rationem sponsalium, redderetur irritus, id fieret vel ob inhabilitatem contrahentium, vel ob defectum formæ, vel quia ius ei resistit. nec enim alia ratio reddi potest: atqui ob nullam ex his causis est irritus, prout habet præcisè rationem sponsalium. quia neque tales personæ sunt inhabiles ad contrahenda sponsalia: neque ad formam sponsalium vllo modo requirit vt fiant coram parocho aut testibus: nec vllum ius resistit clandestinis sponsalibus, vt ostendi n. 21. Ergo huic contractui nihil deest, cur minùs habeat rationem sponsalium. Ex quibus patet solutio ad argumenta proposita n. 43. Nam iam ostendi, Conciliũ, nec resistere huic actui, nec eũ reddere irritum, quatenus habet præcisè rationem sponsalium: nec vt sic habere vllum defectum.

48. CONCLVS. III. Fictè contrahentes nec matrimonium, nec sponsalia contrahunt. quia ad vtrumque deest necessarius consensus, sine quo nec matrimonium, nec sponsalia vlla ratione possunt contrahi. Vtrùm autem ex tali cõtractu oriatur aliqua obligatio, dicam disp. 22. numer. 37. & 51.

DVBIVM V.

Quinam possint contrahere sponsalia?

49. CONCLVS. I. Vt aliqui possint validè contrahere sponsalia, requiritur in iis primò, vt sufficienter vtantur ratione, vt possint peccare mortaliter. Patet ex dictis supra n. 13.

Requiritur secundò, vt nullu inter se habeant impedimentum perpetuum (siue quod sine dispensatione tolli nequeat) siue dirimens, siue etiã tantùm impediens matrimonium. quia nemo potest se obligare ad contrahendum matrimonium, quod licitè contrahere non potest. Quòd si, impedimentum tantùm esset temporale, possent sibi promittere matrimonium contrahendum illo sublato, & consequenter contrahere sponsalia, vt accidit in impuberibus.

50. Dices, Habentes impedimentum perpetuum quod per dispensationem tolli potest, possunt sibi promittere matrimonium contrahendum obtenta dispensatione: ergo possunt contrahere sponsalia. Respondeo, negando consequentiam. quia tantùm possũt sibi promittere matrimonium sub conditione. si obtineatur dispensatio: atque ita promissio non erit absoluta, nec habebit rationem sponsalium, donec obtineatur dispensatio.

Tertiò requiritur, vt expleuerint septimum annum ætatis, ante quem inualidè illa contrahunt. Vt habetur expresse *cap. Litteras 4. & cap. Accessit 5. de desponsatione impuberum, &c. vnico eodem tit. in 6.*

c. Litteras. c. Accessit. c. vnic.

51. Et circa hactenus dicta satis inter Doctores conuenit. Dubitant tamen primò, An suffi-

ciat

ciat moralirer complesse septimum annum: qua ratione potest dici eum complesse, cui tantùm desunt octo vel nouem dies. *Candelab.aureum p.1. de sponsalibus nu.15.Victoria in summa n.284.Soto in 4.d.27.q.1.a.2.ad 3.* id affirmant. Melius tamen *P.Sanchius l.1.disp.16.n.4.* cum aliis requirit vt absolutè septennium expleuerint. Quia sicut quando iura alicui rei præscribunt certum pretium, hoc consistit omnino in indiuisibili: (vt benè docet *P.Lessius de iustitia cap.21.num.10.*) ita etiam quando alicui actioni præscribunt certam ętatem agentis. Quia ideo certum pretium ac ætatem præscribont, ne quisquam suo iudicio possit ea mutare. Addunt tamen eidem Doctores, sufficere inchoasse vltimum diem anni septimi. quia eodem modo requiritur ætas septem annorum ad sponsalia: sicut requiritur in maribus ætas quatuordecim annorum ad condendum testamentum: atqui in fauorem testamenti, ad hoc sufficit inchoasse vltimum diem anni 14. vt patet *l.A qua ætate 5.ff.de testamentis, & qui testamenta.* &c. ergo idem sufficiet in sponsalibus quæ non sunt minùs fauorabilia.

Candelab. aureum. Victoria. Soto.

Sanchez. Quando alicui actioni iura præscribunt certam ætatem, requiritur completa. *Lessius.*

L.A qua.

52 Secundò dubitatur, si qui præcoci ingenio ante annum septimum haberent aperte sufficiens iudicium ad ineunda sponsalia, an validè ea contraherent? *Abbas in c.Iuuenis 3.de sponsaubus nu.5. Angelus v.Sponsalia,n.5.* & quidam alij id negant. Quia aliàs frustra iura præscriberent eam ætatem, si pro maturitate aut tarditate iudicij quandoque minor sufficeret, aut maior requireretur. *D.Thom.* tamen *in 4.d.27.q.2.a.2.ad 7.Sotus ibidem ad 3.D.Antonin.p.3.titul.1.c.18.initio.P.Sanchius lib.1.disput.16.nu.9.* id affirmant. Quia cùm sponsalia ordinentur ad matrimonium tamquam huius quædam incboatio, debent huius leges sequi: atqui ad matrimonium ita requiritur certa ætas, vt tamen minor sufficiat, si malitia suppleat ætatem: vt habetur *cap. De illis 9.de spons. impub.* ergo idem dicendum erit de sponsalibus. Et hæc pars est satis probabilis, quando certò constat de sufficentia iudicij.

Abbas. Angelus.

Ingenij maturitas supplet ætatem. *D.Thom. Sotus. D. Antonin. Sanchez.*

c.De illis.

Ad argumentum contrarium Respondeo, ideo iura præscribere illam ætatem, quia ante eam numquam pueri præsumuntur habere sufficiens iudicium. quare eorum sponsalia priùs contracta iudicantur inualida, nisi aperte probentur habere sufficiens iodicium: postea verò contracta iudicantur valida, nisi clare probetur iis adhuc deesse iodicium.

53 CONCLVS. II. Contrahentes inualidè sponsalia ob impedimentum perpetuò dirimens, peccant mortaliter: quia conantur se obligare ad id quod sine peccato mortali facere nun possunt, nisi fortè solùm ioco id faciant, aut excusentur ignorantia.

Contrahens sponsalia cum impedimento peccat mortaliter.

Maior difficultas est an peccent mortaliter, qui sponsalia contrahunt inualide ob defectum ætatis, aut vsum rationis? *Nauar. c.22.n.13.Rosella Matrimonium 2.n.6.Siluest.Matrimonium 5.n.6.* affirmant peccare mortaliter, nisi id fiat ob bonum pacis. quia *c.2. de spons.impub.* id districtiùs inhibetur.

Nauar. Rosel. Siluester.

c.2.de desp.

54 Sed Respondeo primò, certum esse ita contrahentes nun peccare, quando ipsi sufficienti rationis vso carent. Quia tales nequeunt saltem grauiter peccare. Resp. secundò, cum *P. Sanchio l.1.disp.17.nu.4.* parentes qui nondum doli capaces inducunt vt contrahant sponsalia, aut grandiores qui hæc cum illis contrahunt, aut nullo modo, aut saltem leuiter peccare: nisi fortè per accidens aliquod inde graue malum timeretur. Quia cùm sponsalia non sint Sacramentum: nec Sacramento, nec alicui alteri fit iniuria, cùm ex illis sponsalibus non oriatur obligatio, saltem respectu illius qui doli capax non est: nec aliquid illicitum promittitur.

Secus est de iis qui ea ob alias causas inualidè contrahunt.

Ad c. 2. citatum Resp. illud solùm vetare ne aliqui ante legitimam ætatem coniungantur, scilicet matrimonio: quia per sponsalia non fit coniunctio, sed promittitur. Addunt aliqui, etiam inter eos qui nondum legitimam ætatem expleuēt, non prohiberi contractum matrimonij secundùm se (quia tantùm habet vim sponsalium, quæ talibus licita sunt) sed solùm vt habet coniunctū conatum cunsummandi. Sed verius credo, contrahentes per verba de præsenti antequam constet eos esse puberes, peccare mortaliter. quia quantum est ex se non conantur cōtrahere sponsalia, sed matrimonium, quod fit cum iniuria Sacramenti, quod inualidè suscipiunt. Quando tamen esset probabile eos esse capaces matrimonij, & bonum publicum id exigeret, licitè per verba de præsenti contraherent. quia necessitas excusaret irreuerentiam, quæ aliàs Sacramento fieret. & hic est verus sensus illius c.2.

Tentans contrahere matrimonium ante legitimam ætatem peccat mortaliter.

DISPVTATIO XXII.

DE OBLIGATIONE AC EFFECTV SPONSALIVM.

DVBIVM I.

Qua ratione sponsalia obligent?

IN hac quæstione quædam dubia sunt, quædam certa; quæ primò proponemus, vt deinde dubia faciliùs explicemus.

1 CONCLVS. I. Sponsalia directè obligant ad contrahendum matrimonium: quia hoc in iis directè promittitur, idque sub peccato mortali, quia est obligatio stricta, & in re graui. Sequitur ex dictis disp. 21. num. 6. & 12. Hinc *cap. Atho 27. qu. 2.* iubetur sponsa sponso subtracta excommunicari, nisi ad eum redeat. Hæc tamen intelligenda sunt de sponsalibus puberum; nam in impuberibus est aliqua differentia: & nisi iusta subsit causa ea dissoluendi. de quibus agam disp. 23.

c. Atho.

2 CONCL. II. Quando certus dies præfixus est matrimonio contrahendo, hic (nisi inter eos postea aliter conueniat) omnino seruandus est, quia hoc expresse promissum est. Quando verò nullus certus dies præfigitur, intelliguntur nuptiæ contrahendæ data proxima commoditate: vt patet ex *reg. 14. ff. de regulis iuris*, vbi dicitur: *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.* Ratio est, quia ea videtur intentio bona fide contrahentium. Excipe casum quo pars videtur sponte dilationem concedere, quod præsumitur quoties, cùm facilè posset, non vrget promissionis impletionem. Secùs esset si ob metum, desperationem profectus, aut obliuionem desineret promissa exigere.

Quando implenda sint sponsalia.

Reg. iuris.

3 CONCLVS. III. Obligant etiam saltem mediatè ad abstinendum ab omnibus iis (excipe ingressum Religionis, aut similia quæ iure conceduntur) quæ à coniuge facta essent contra fidem matrimonij. Quia sicut in matrimonio traduntur mutua corpora; ita per sponsalia promittitur & traditur quoddam ius remotum in ea: contra quod peccant sponsi per fornicationem cum alio aliquo habitam. Sicut qui promittit mihi suum equum, dat mihi quoddam ius remotum in eum, & facit mihi iniuriam si sine iusta causa reddat eum deteriorem: præsertim quando promissio fuit onerosa, vt fit in sponsalibus.

Ad quæ obligent.

4 His positis dubium est, quale sit peccatum fornicatio sponsi, aut sponsæ cum aliis commissa? *Palud. in 4. d. 27. q. 1. a. 3. initio*, ait esse adulterium. Probatur ex *l. Si vxor. 13. §. 3. ff. ad l. Iuliam de adult.* vbi dicitur *etiam in sponsa hoc idem* (scilicet crimen) *vindicandum. quia nec matrimonium qualecumque, nec spem matrimonij violari permittitur.* Sed ex hac lege potiùs contrarium colligitur. quia in ea apertè distinguitur violatio matrimonij (quæ est adulterium) à violatione sponsalium: etsi vtraque dicatur punienda. Confir. quia, vt docet *Gratianus cap. Lex illa 36. quæst. 1. & D. Thom. 2. 2. qu. 154. a. 8. in corpore*, & cum iis communiter omnes Doctores, adulterium est alieni tori violatio: talis autem non potest esse fornicatio sponsæ, cùm sponsus eius toro nondum fruatur. hinc etiam *l. Inter 6. §. 1. ff. ad l. Iuliam de adult.* dicitur: *sed propriè adulterium in nuptam committitur.* Sponsa autem non est nupta. Quare auctores communiter ducunt talem fornicationem esse quidem iniuriosam parti, non tamen adulterium. Disputant tamen, vtrùm hæc iniuria constituat peccatum mortale distinctum à fornicatione.

Paludan. l. Si vxor.

Fornicatio sponsæ non est adulterium.

Gratian. D. Thom.

l. Inter.

5 Prima sententia id absolutè negat. Primò, quia hæc iniuria videtur leuis. Secundò, quia vouens ingredi Religionem, ante ingressum fornicando, non peccat peccato mortali distincto à simplici fornicatione. Ergo idem dicendum de sponsis. Ita *Candel. aureum de sponsal. n. 10. & Couar. 4. decretal. p. 1. c. 1. n. 14.*

Cand. aur. Couar.

Secunda sententia docet, fornicationem sponsæ continere distinctum peccatum mortale in ratione iniuriæ. Primò, quia per eam sponsa se longè viliorem reddit, ita vt nullus honestus eam postea habere vellet, in quo facit grauem iniuriam sponso: sicut is mihi faceret grauem iniuriam, qui equo mihi vendito ante traditionem oculum erueret. Secundò, quia exponit se periculo concipiendi, & consequenter sponsum periculo ne alienam prolem vt suam alat, ac hæredem habeat. Vnde etiam *l. Si vxor, citata* hoc crimen instar adulterij punitur. Secùs tamen ait esse in fornicatione sponsi; quia in ea non est tale periculum, & ipse non redditur notabiliter vilior. Nam etsi honesti nollent communiter ducere corruptam: nulla tamen facilè desinet alicui nubere præcisè, quia scit aliquando fornicatum.

Fornicatio sponsæ continet singularem malitiam mortalem.

l. Si vxor.

Tertia

6 Tertia sententia docet, fornicationem sponsi continere etiam malitiam mortalem in ratione iniuriæ, etsi minorem quàm sit in fornicatione sponsæ. Ita *Sarmiento*, *Lopez in instruct.1.p.c. 49.§. Ad hæc libet.& Ledesma apud Sanchium l.1.disp. 2.nu.5.* quam etiam ipse valde probabilem putat. Prob.quia,vt omnes fatentur,per talem fornicationem fit sponsæ aliqua iniuria:hanc autem esse grauem probatur primò, quia dat sufficientem causam soluendi sponsalia. quod in leuem iniuriam non videtur conuenire. Culpa enim quæ viro cordato non sufficeret ad repudiandam alterius amicitiam,non potest sufficere ad soluenda sponsalia.Secundo,quia talis fornicatio meritò mouet sponsæ suspicionem se minùs præ altera amari, & facilè etiam post contractum matrimonium minùs amandam.quod ei sine dubio est durissimum. Tertiò, quia sæpe est periculum ne nascatur proles,quæ postea communibus sumptibus debeat ali, & futura sit sudes in oculis vxoris: quam omnem aleam sponsa debet subire, aut sponsalia deserere.Quare hinc etiam per fornicationem sponsi. spem matrimonij violati cõstat:præsertim cùm quæuis magni animi fœmina mallet sponsalibus renuntiare, quàm eum virum accipere. qué in feruore primi amoris videt alienis amoribus implicitum, & fortè magis quàm suo. Quæ omnia faciunt hanc iniuriam videri non leuem. Quare etsi secunda sententia sit satis probabilis: credo tamen hãc esse probabiliorem.

Idem probabile de fornicatione sponsi. Sarmiento. Lopez. Ledesma. Sanchez.

7 Nota tamen cum *P. Sanchez n.* 8. ex tali fornicatione natos non esse spurios, sed naturales, quales sunt etiam nati ab habẽte votum simplex castitatis. quia solum impedimentum dirimens existens inter parentes facit filios spurios.

Sanchez.

Ad primum argumentum propositum n.5.pro prima sententia,negandum est assumptum,vt patet ex dictis. Ad secundum, nego conseq. Quia qui post votum ingrediẽdi Religionem fornicatur, nec facit iniuriam Religioni, nec violat votum, nisi fortè per hoc redderet se minùs aptum ad ingressum Religionis.Secùs est in sponsis fornicantibus, vt patet ex dictis.

DVBIVM II.

Vtrùm iniustè à sponsalibus resiliens cogendus sit ea implere?

8 NOta, nos hic non agere de eo qui iustè resilit (quod, vt videbimus disp.23. multis de causis fieri potest) sed solùm de eo qui iniustè resilit. Quia in te certum est in foro conscientiæ eatenus debere cogi, quatenus non potest à peccatis absolui, nec, præsertim quando res est publica, ad alia Sacramenta admitti, quamdiu sine iusta causa renuit promissum matrimonium contrahere:quia tam diu perseuerat in peccato mortali, vt patet ex dictis n.1

Renuens sine iusta causa implere sponsalia nequit absolui.

Sed tota difficultas est,vtrùm per alias pœnas in foro externo debeat cogi? Difficultas hæc nascitur ex *c.Ex literis* 10.*& c.Requisiuit* 17.*de sponsalibus*.Nam in priore de tali dicitur: *Quia igitur prædicto G.periculosum est contra suum iuramentum venire:mandamus vt eum moneas, & si monitus non acquieuerit,censuris compellas vt ipsam (nisi rationabilis causa obstiterit) in vxorem recipiat.* In secundo verò de quadam quæ iurata promiserat matrimonium dicitur:*Cùm libera debeant esse matrimonia,monenda est potius quàm cogenda:cùm coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.*

c.Ex literis. c.Requisiuit.

Ob hæc iura Doctores satis variè ac ambiguè hac de re loquuntur, vt videre est apud *Sotum in 4.d.27.q.2.a.3.post medium. Sinest.v.Sponsalia,n.4. P. Henriquez l.11.c.15.n.4. P.Sanchium l.1.disp.29.* qui varias hac de re sententias citat. Quidam enim videntur absolutè dicere, tales debere cogi. Alij absolutè id videntur negare. Alij putant cogendos, quando sponsalia sunt iurata, aliàs non, & sic putant conciliare vtrumque caput : sed malè, quia vtrumque loquitur de sponsalibus iuratis. Addunt tamen DD. qui hac de re agunt ferè cõmuniter aliquam limitationem suæ sententiæ, per quam tam ipsi,quàm ipsa iura facilè possunt conciliari,vt magis ex sequentibus patebit.

Sotus. Silvester. Henriquez. Sanchez.

9 Resp.igitur primò, Per se loquendo iniustè à sponsalibus resiliens petente parte debet primò admoneri vt stet promissis, & si nolit parere,per censuras, aliaque iuris remedia cogi, vt ea impleat. Et ita intellige DD. primæ sententiæ, & *c.Ex literis*.Prob.1.quia iudex tenetur suis subditis petentibus ius hoc non negare,& iniuriam iis facientes cogere vt ab ea desistant,& petentibus ius suum tribuant : atqui iniustè nolens implere sponsalia, facit parti iniuriam negando ei suum ius:ergo potest,& nisi aliud obstet,debet à iudice ad hoc cogi.2.Quia, vt habetur *c.1.de pactis*,partes per censuras etiam in rebus minoris momenti debent compelli,vt licita pacta seruent:quanto magis in re tam graui.

Iniustè resiliens cogendus implere sponsalia.

c. Ex literis.

c.1.de pactis.

Dices, Hæc coactio repugnat naturæ matrimonij,quod debet esse liberum. Resp. negando assumptum,quia,vt dicemus suo loco, solus metus iniustus irritat matrimonium. Ex quibus patet hanc coactionem etiam adhibendam esse, quando sponsalia non sunt iurata: quia etiam ab his resiliens facit iniuriam. Quando tamen sunt iurata, aut puella sub spe matrimonij fuit deflorata, multò maior coactio potest adhiberi : quia in resiliente est maior obligatio ea implendi. Et sic intellige auctores secundæ sententiæ.

10 Resp.2. Per accidens tamen ob grauia incommoda quæ solent ex eiusmodi coactionibus euenire (vt quòd coactus sæpe fictè contrahat, aut perpetuas cum parte rixas habeat, eámque aliquando deserat) sæpe nullo modo expedit eas adhibere. Et sic intellige auctores secundæ sententiæ, &c. *Requisiuit*. Ratio est,quia iudex sæpe potest nolle aliquem cogere vt alteri ius suum tribuat, quando ex coactione grauius malum, præsertim quod rempublicam aliquo modo turbaret, meritò timetur:vt fit in coactione ad contrahendum matrimonium. quare meritò iudex banc parti petenti sæpe recusat, maximè cùm dicta coactio in graue ipsius petẽtis damnum cederet. Hinc *P.Sanchius n.8.suprà* benè notat : quando iudex iniustè resilientem prius debite monitum, & recusantem parere excommunicauit, si videat omnino pertinaciter recusare matrimonium, debere eum absoluere, nec posse in pœnis vlterius progredi, ne grauiora mala sequãtur.quia ex matrimonio tam vehementi coactione contracto,nibil nisi malum sperari potest.

Etsi grauiora incommoda timeantur.

c.Requisiuit.

Sanchez.

DVBIVM III.

Qua ratione possint arrha apponi sponsalibus, vt hac confirmentur?

11 Sanchez. Arra tripliciter accipitur.

NOta, cum *P. Sanchio l.1.d.35. initio.* Arrham tripliciter accipi. Primò, pro donatiooe quam vir facit vxori in dotis præmium. Secundò, pro donatione propter nuptias. Tertiò, pro pignore, quod in quouis contractu sæpe vnus contrahentium alteri dare solet in signum complendi contractus, quodque dans perdit si à contractu resiliat. quod etiam in sponsalibus fieri solet: & hæc arrha vocatur sponsalitia, de qua solùm hîc agimus.

12 l. Mulier. Quænam circa arrhas sint statuta sint.

Nota secundò, *l. Mulier*, C. *de sponsalibus & arrhis.* constitui primò, vt si is qui arrham accepit, iniustè à sponsalibus resiliat, duplum restituat, scilicet ipsam arrham, & præterea eius valorem, idque sine vllo alio contractu. Secundò, vt contrahentes possint inter se statuere, vt iniustè resiliens reddat arrham, & præterea duplum aut triplum eius valorem, noo tamen amplius. Is autem qui eam tradit iniustè resiliens, eam de iure amittit. Tertiò, vt quis teneatur bis pactis necessarium esse, vt expleuerit 25. annum ætatis: minores verò nisi veniam ætatis impetrarint, vt scilicet possint se ampliùs obligare, si iniustè resiliant, tantùm teneri reddere arrham; non autem præterea soluere eius valorē, aut duplum. Quartò, ne iustè resiliens aut arrham perdat, aut si eam receperit quidquam præter eam soluat: vbi etiam recenset multas causas, ob quas post contracta sponsalia primùm emergentes, aut nouiter cognitas liceat resilire. Quintò, vt non solùm sponsi, sed etiam eorum parentes, aui ac proaui validè pro suis filiis, aut nepotibus eiusmodi conditione arrhas dent, aut recipiant. Sextò, *vt extra definitionem huius legis, si cautio pœnam stipulationis continens fuerit interposita, ex vtraque parte nullas vires habeat, cum in contrahendis nuptiis libera potestas esse debeat.*

13 Arrha necessario de facto tradatur. Bartol. Siluester. l. Mulier. l. Arrhis.

Nota tertiò, vt aliquid habeat rationem arrhæ, non sufficere illud promittere, sed debet de facto tradi: vt ex Bartolo & communi sententia tradit *Siluester v. Sponsalia, n.9. versu Tertium.* & colligitur ex *dicta l. Mulier, citata.* & *l. Arrhis 3. eodem tit.* in quibus semper supponitur arrhas de facto tradi. Et patet etiam ex communi vsu in aliis cōtractibus, io quibus nihil habet rationem arrhæ, nisi de facto tradatur ante completum contractum. *P. Sanchius* tamen *l.1. disp.38. n.4.* cum multis aliis ait sufficere, si earum promissarum loco dentur pignora.

Sanchez.

14 His positis prima difficultas est, vtrùm datio arrharum sub conditionibus num. 12. recensitis valeat etiam secundùm ius canonicum. Quidam hoc negant: quia videtur impedire matrimonij libertatem. Sed communis sententia docet contrarium: quia cùm illa iure ciuili expressè approbetur, nullo modo ab hoc recedendum est, nisi aliquod apertum ius canonicum illud corrigens adferatur. Nullum autem tale adferri potest.

Secunda difficultas est, vtrùm arrhæ validè sub dictis conditionibus tradantur in quacumque quantitate? &, vtrùm aliquis fundus possit tradi loco arrhæ? Quidam vtrumque negant. quia hoc modo videtur impediri libertas matrimonij. Alij verò variè sentiunt, vt patet apud *Siluest. v. Sponsalia, n.9. & Sanchium l.1. disp.35. n.7. & 11.* Sed *ipse n.9. & 12.* benè docet vtrumque validè fieri. quia leges præscribentes arrhis conditiones, nullam certam quantitatem iis præscribunt: nec in fundo, aut quantauis magna quantitate eas constitui vetaot. Hæc tamen intelligenda sunt de rebus ac earum quantitate, quas contrahentes alienare possunt. Nam per se patet, neminem posse se obligare ad aliquid alienandum, quod alienare non potest.

Siluester. Sanchez. Arrhæ possunt in fundis ac quauis quantitate constitui.

16 Ad quid obligentur dantes arrhas pro filiis. l. Mulier.

Tertia difficultas est, quando parentes filiorum sponsalia datis arrhis confirmant, an si filij ab iis resiliant, datas amittant; aut receptarum duplum, aut si promissum fuerit quadruplum reddere teneantur? Qua in re ex *l. Mulier, citata n.12.* certum est primò, eos ad nihil horum teneri, quando filij ob nouam causam emergentem iustè à sponsalibus resiliunt. Secundò, eos dictis pœnis obligari, quando per ipsos sine vlla iusta causa stat, cur minùs matrimonium perficiatur. quia in vtroque casu est eadem ratio eorum, ac sponsorum, qui post datas arrhas à sponsalibus resiliunt.

Sed difficultas est, quando filij sine iusta causa à sponsalibus resiliunt, & per parentes non stat quo minùs perficiantur, an tunc datas arrhas amittant, aut receptas teneantur io duplum restituere? Quidam id affirmant, sed contrarium verius credo. Quia hæc perditio arrhæ, aut dupli solutio habet rationem pœnæ conuentionalis, quæ non debet solui, quando nulla interuenit culpa contra pacta: vt cum aliis benè docet *P. Lessius c.20. n.131.*

17 * Excipe tamen casum quo dantes, ac recipientes arrhas, explicitè aut implicitè promiserūt eas perdere, aut in duplum restituere, quacunque ratione contigerit filios sine iusta causa à sponsalibus resilire. Quod censeretur facere, qui data arrha promittendo filij sui nuptias, alterum retraheret, ne filiam suam opimo matrimonio iam oblato coniungeret, quia cùm tunc filiæ damno sit cum altero sponsalia contraxisse: videtur arrha tunc data in ipsius damni compensationem, si sine iusta causa filius à nuptiis resiliat. Si tamen filius resiliret à sponsalibus ex iusta causa: tunc pater nihil deberet perdere. quia *l. Mulier, citata n.12.* irritatur omnis obligatio, qua cauetur ne quis ob iustas causas à sponsalibus resiliat.

l. Mulier.

DVBIVM IV.

Vtrùm iniustè resiliens à sponsalibus teneatur illud duplum aut quadruplum acceptæ arrhæ soluere ante sententiam iudicis?

18 HAc in re conuenit inter omnes, eum qui arrham accepit, si iniustè resiliat, teneri ante omnem exactionem soluere. quia nullum habet ius hanc retinendi. Item multi docent eum non tene-

teneri ante sententiam soluere illud duplū, quod *l. Mulier, citata n.* 12. præscribit, nisi de eo conuentum sit, quia pœna a lege imposita non debetur ante sententiam.

l. Mulier.

Sed hæc res habet aliquam difficultatem. Quia illa lex non statuit illam pœnam iniuram legalem punitionem alicuius culpæ, sed æquitatem secuta, quid iustum sit, quidque contrahentes videantur intendere explicat, scilicet vt par sit vtriusque partis contrahentium conditio: vt sicut vnos, si deficiat, perdit datam arrham, ita alter si deficiat, tantumdem perdat. quæ in omni simili contractu, nisi aliud exprimatur, videtur esse contrahentium intentio: præsertim quando illam legem sciunt. tunc enim secundùm conditiones in ea præscriptas intendunt contrahere. Quare nisi contrarium aut partes expresse intendant, aut consuetudo induxerit: credo ex tacito pacto hanc pœnam esse etiam conuentionalem, de qua quæstio procedit, vtrùm siue in hoc contractu, siue in alio, debeatur ante sententiam iudicis?

Quidam iniustè resilientem eam debere docent, etiamsi nemo exigat. Ita *Palud. in 4.d.27.q.1.a.2.& Petrus Nauar. l.3. de restitu.c.2.dub.10.n.274.* Sed hæc sententia est nimis rigida, nec ea videtur mens contrahentium, vt magis patebit ex dicendis.

Paludan. Pet. Nauar.

Secunda sententia omnino contraria docet, eam non deberi ante sententiam iudicis. Primò, quia ea videtur intentio contrahentium, qui ideo eas pœnas apponunt, vt metu condemnationis per iudicem faciendæ possint partem cogere, vt stet contractui. Secundò, cùm pœnæ sæpe sint valdè rigidæ, videtur æquitas postulare, vt non debeatur antequam arbitrio iudicis decernatur, quid debeatur, vt ipse earum rigorem moderari possit. Ita *Adrian. quod l.6.a.1.colla.3. Nauar.c.23. num.68.*

Adrian. Nauarr.

19 Tertia sententia inter dictas media docet, talem teneri soluere hanc pœnam statim ac pars eam exigit, non tamen ante. Ita *Couar. in 4. decret. p.2.c.6.§.8.n.11. Siluest.v. Pœna, n.14.& P. Lessius de iustit.c.20.n.135.* Prob. quia hæc pœna non debetur ex dispositione legis, sed patrium conuentione. Quare non exigit infligi per sententiam iudicis, sed exigi à parte. Sicut igitur iudex habet ius exigendi à reo pœnas legi debitas: sic pars habet ius exigēdi pœnas sibi debitas ratione pacti. quia habet iuse xigēdi quod ex iusto pacto debetur. Et hanc esse contrahentium mentem probatur. quia ideo à partibus eæ pœnæ ex pacto apponuntur, vt sine auctoritate iudicis pars possit cogi vt stet pactis. Nam vt cogatur auctoritate iudicis, nihil opus erat appositione pœnæ, cùm iudex eam per se nolenti stare pactis possit infligere. Confirm. quia amissio arrhæ datæ non minùs habet rationem pœnæ conuentionalis, quàm redditio dupli: atqui eam recipiens, si dans iniustè resiliat, ante omnem sententiam iudicis habet ius eam retinendi: ergo similiter si recipiens iniustè resiliat, pars habet ius illud duplum exigendi. Nam dans arrham non minùs intendit partem obligare ad pœnam soluendam, quàm seipsum. Nam aliàs nimis iniquam suam causam redderet.

Iniustè resiliens tenetur soluere statutam pœnā statim ac pars eam exigit. Couar. Siluester. Lessius.

Ob hæc argumenta puto hanc sententiam esse veriorem, quando clarè constat partem iniustè resilire. quando tamen de hoc est aliquod dubiū, nihil debetur ante sententiam iudicis.

DVBIVM V.

Vtrùm contractui sponsalium validè apponantur pœna persoluenda ab iniustè resiliente?

20 NOta, Doctores distinguere duplicem pœnā. Prima consistit in lucro perdendo nisi matrimonium contrahatur. Vt si quis Titiæ donet vel leget centum, si Caio nubat: & tunc Titia non acquirit illa cētum, si per ipsam steterit quo minùs Caio nubat, nisi fortè Caius sit indignus eius nuptiis. Tunc enim acquiret legatum, etsi ei non nubat. *l. Cùm ita legatum, 63.§.1.& l. Titio 71.ff. de condit. & demonstr.* Si verò per Titiam non steterit, quo minùs Caio nubat, acquirit illa cētum, si per testamentum illi legata sint, nisi Caius ante apertum testamentum mortuus sit, *l. In testamento 31.eod.tit.* Si verò talis donatio per contractum inter viuos fiat, nulla est, quacumque causa conditio deficiat: vt docet *Sanchius de p.35.n.20.*

Legatum sub conditione nuptiarum quādo acquiratur. l. Cùm ita. l. Titio. l. In testam. Sanchez.

21 Hæc tamen intellige, si aliquis tertius hāc donationem fecerit. Secùs si Caius Titiæ donaret centum si sibi nuberet, vel contrà nisi rationabilis causa esset dandi: vt si promittatur in dotem (quod præsumitur quando fœmina promittit. & sic intellige *c. De illis de condit. apposit.*) aut quia alter nobilior est: aut si senex promittat iuueni, quia in compensationem consentiat promittere. *l. Si ita stipulatus 97. §. Si ubi.ff. de verborum obligat.* Et hæc quidem est communis DD. sententia. Variant tamen in reddēda ratione huius legis. Quidam aiunt ideo legem illud statuisse, quia deficiente alia causa, putatur donatio libidinis causa fieri. Sed hoc videtur difficile. quia hac ratione quando senex promitteret iuueni, maximè deberet præsumi libidinis causa promisisse, cùm tamen talis promissio admittatur. Quare verius est illud ideo statui: quia talis donatio cum non habeat effectum ante nuptias, censetur facta inter virum & vxorem, ideoq; inualida. quare similiter atque hæ secutis nuptiis morte donantis confirmatur. Ita expressè habetur *l. Cùm hic status, 32.ff. de donationibus inter virum & vxorem.* Si quis hac de re plura videre desiderat, legat *P. Sanchium l.1. disp.33.& 34.& P. Lessium de iustit.c.18.n.123.*

Quando valeat datum sub conditione nuptiarum. c. De illis. l. Si ita. l. Cùm hic. Sanchez. Lessius.

22 Secunda pœna propriè dicta, & de qua hīc agimus, est, quando duo contrahunt inter se sponsalia, statuta certa pœna pecuniaria persoluēda per eum, qui à sponsalibus resilit. Communiter verò auctores docent resilientem etiam iniustè non teneri eam pœnam soluere. Probant id communiter ex *c. Gemma, 29. de sponsalibus. & l. Titia 134.ff. de verborum obligat. & l. Mulier 5. C. de sponsalibus.* vbi eiusmodi stipulationes dicuntur non obligare, quia matrimonia debent esse libera. Vnde Cynus, Ioannes Andreas, & Henricus apud *P. Sanchium disp.30.n.11.* dicunt validè adiici modicam pœnam, quia libertatem matrimonij non impedit. Alij tamen hoc negant. Imò *Gomesius l.5. instit. Mater tit.12.n.192 Couar. rubrica de testa.p.2.n.17.&*

c. Gemma. l. Titia. l. Mulier. Cynus. Ioan. Andr. Henric. Sanchez.

23 *Gomez. Mater. Couarr.*

alij putant esse peccatum veniale talem pœnam sponsalibus apponere. quia *c.Gemma,citato* dicitur talis stipulatio improbanda. Vnde vlteriùs inferunt, iuramentum appositum nec confirmare talem contractum, nec obligare ad solutionem pœnæ. quia putant esse peccatum veniale soluere talem pecuniam tanquam debitam. 1. Quia hoc esset approbare contractũ, qui erat illicitus. 2. Quia cùm appositio pœnæ prohibita sit ob bonũ publicum, eò quòd huic expediat matrimonia liberè cõtrahi, aiunt legem non tantùm vetare ipsum contractum, sed etiam eius executionem. Sicut clericus qui iurauit se sistere iudici sæculari, nec ad hoc obligatur, nec potest facere, eò quòd hoc in præiudicium Ordinis clericalis cederet: vt patet *c. Si diligenti 12 de foro competenti.*

c. Si diligenti.

24 *Lessius.* Iurans soluere pœnam sponsalibus appositam obligatur.

Sed quidquid sit de primo, certum videtur tale iuramentum obligare ad solutionem pœnæ: vt bene probat *P. Lessius de iustit. c.17. d.7. n.56.* 1. Quia nullo iure satis probatur talem stipulationẽ esse peccatum, cùm ad nihil quod prohibitum sit, obliget: vt magis patebit ex dicendis. 2. Quia etsi ita stipulari esset peccatum; inde tamen non sequeretur, pœnæ solutionem esse peccatum. Nam quod aliqui dicunt, soluentem pœnam necessariò approbare contractum antea factum, non est verum: vt patet in eo qui soluit homicidæ pecuniam, qua eius operam ad cædem perpetrandam conduxerat. Alia autem est ratio clerici promittentis se sistere iudici sæculari; quia non modò hoc promittere, sed maximè tali se sistere est iniuriosum Ordini clericali; ac ideo per se primò prohibitum, promissio verò se sistendi, tantùm consequenter, quatenus excitat ad rem illicitam faciendam. Cõtrà verò, etsi demus officere libertati matrimonij talem pœnam valide promitti, ideóque hoc prohibitum esse, nullo tamen modo eius libertati officit, si resiliens eam soluat, quare hoc non erit prohibitum. Confir. Quia, vt cum multis alijs docet *P. Sanchius l.1. disp.32. n.8.* quando aliquis contractus primariò irritatur ob solum bonum priuatum, & solùm secundariò ob publicum, confirmatur iuramento: atqui hæc appositio pœnæ talis est; quia per eam immediatè solùm officitur ei qui cupit resilire: ergo firmatur iuramento.

Soluens promissa non necessariò approbat contractum prius initum.

25 *Sanchez.* Quando cõtractus prohibitus firmetur iuramento.

Dices, esse ex bono publico vt matrimonia liberè contrahantur. quia ex aliter contractis sunt nata sequi iurgia inter coniuges, quæ Rempub. turbant. Sed hoc non satisfacit. quia simili modo omnia priuata ciuium damna cedunt etiam in damnum Reip. Item similiter est è bono publico ne quis ciuis sua bona lusu vetito dilapidet; nam inde sæpe maximæ familiæ affliguntur, ac graues rixæ tam domi quàm foris nascuntur, quæ Rempub. turbant; & tamen sic perdita tenetur soluere qui hoc iurauit, quia promissio soluendi ita perdita tantum censetur immediatè prohibita ob priuatum incommodum. Et idem est de incommodis, quæ Resp. accipit ex eo quòd priuata matrimonia male cedant.

26 Solutam pœnam etiam à iuste resiliente alter non tenetur reddere donec exigetur.

Conc. I. Quando pœna apponitur sponsalibus, non tenetur eam soluere qui iustè resilit. Est certa, & hanc saltem probant iura suprà citata.

Nota tamen 1. Si quis iustè resiliens solueret ipsam pœnam, alterũ posse pecuniam retinere, vt docet *Sanchius disp.31. n.2. & P. Lessius de iustit. c.17. dub.7. n.56.* quia leges non faciunt alium incapacem talis receptionis, sed tantùm liberant alterum ab obligatione soluendi. Confir. quia qui lusu vetito aliquid amisit, etsi non teneatur soluere, si tamen soluat, alter potest retinere: vt docet *P. Lessius de iustit. c.16. dub.3. & 4.* Sicut tamen hic potest solutũ repetere per iudicem, ita etiam ille: vt *P. Lessius dicto c.17. dub.7.* docet.

Sanchez. Lessius.

Lessius.

27 Dices, Talis non intendebat in alterum transferre dominium illius pecuniæ nisi quatenus erat ei debita: atqui nullo modo erat ei debita, quia *l. Mulier, C. de sponsalibus*, talia pacta dicũtur nullas vires habere. ergo illius dominium non fuit in alium translatum. Resp. negando maiorem. Quia talis non soluit pecuniam sub conditione, si debeam: sed absolutè vt pactis staret. quòd autem in eo aliquo errore ducatur, putando se ad hoc teneri, sibi imputet. Nec enim alter tenetur eum docere suum ius, nec iura omnia irritãt ex errore facta: sed sufficit iis, quòd dent restitutionẽ in integrum, siue repetitionem soluti. Hæc tamen intelligenda videntur modò pars per iniustitiã alterum non cogat ad solutionem, aut impediat repetitionem. tunc enim per iniuriam esset alteri causa dãni, & sic teneretur ad restitutionem. quæ omnia clariùs patebũt infrà disp.23. n.98. & 100.

l. Mulier.

28 Nota 2. Si quis talis pœnæ solutionem iuraret, iuramentũ interpretandum esse quòd soluet eã, si sine iusta causa resiliat. quia stipulatio pœnæ tanquam accessoria sequitur conditiones promissionis, quę est principalis: promissio autem matrimonij etiam iurata intelligitur, nisi sit iusta causa resiliendi. de quo agemus disp.23. Excipe casum quo quis expressè iurasset soluere pœnam, etsi iusta causa resiliendi intercederet: quia tunc iuramentum obligaret iuxta dicta suprà.

29 Probabile est pœnas sponsalibus validè apponi.

Conc. II. Propter iura suprà citata, & maximè propter cõmunem ferè DD. sententiã satis probabile est, etiã iniustè resilientem nõ teneri soluere pœnã ex pacto resilienti impositã: contrarium tamen videtur firmioribus niti fundamẽtis: illudq́ tenet *Glossa Gotofredi l. Titia, citata nu.22. v. Quia inhonestũ.* Et ratio est, quia spectato solo iure naturę, videtur omnino certum tales pœnas validè imponi iniustè resilienti; quia solum inuitant ad id quod honestũ & ex iustitia debitũ est: atqui earũ impositio nullo iure in eo casu potest cõuinci irrita. ergo est valida. Minor prob. Quia omnia iura quæ cõtrà adferuntur, apertè loquuntur de pœna quæ liget etiã iustè resilientem, & hanc solã annullãt: vt patet discurrẽti per singula. quia *c. Gẽma* loquitur in casu particulari de pœna apposita spõsalibus impuberũ, qui post pubertatem licitè possunt resilire. Deinde quia absolutè omnia iura irritantia hãc pœnam reddũt eius rationem, *quia matrimonia debent esse libera*, & cõsequenter etsi videantur generatim loqui, nullo tamen modo illã pœnam irritãt, nisi quatenus matrimonij libertatem minuit: vt cõmuniter omnes DD. fatentur; atqui si solùm apponatur iniustè resilienti, nõ minuit libertatem matrimonij: ergo tunc non irritatur. Minor patet. quia vbi nõ est libertas, ibi minui non potest: atqui nemo habet libertatẽ iniustè resiliẽdi à sponsalibus: ergo hæc per appositionẽ pœnæ in nullo minui potest. Minor prob. quia

non

Non est mihi liberum id ad quod sub peccato obligor.

non potest dici mihi esse liberum facere aut non facere id quod sine peccato mortali non possum facere. Item quia talis strictissimo vinculo est astrictus, & necessariò tenetur non resilire: ergo non est illi liberũ resilire. Nam cùm iure dicatur impossibile quod licitè fieri nequit, cui deest iusta causa, debet absolutè dici non posse resilire, cùm hoc sine peccato facere nequeat. Nec refert quòd talis physicam libertatẽ resiliendi retineat, quia etiam eam retinet quauis adiuncta pœna.

30 Confirm. 1. Quia iura censent metum grauissimæ pœnæ, scilicet æternæ damnationis, cuius reatum iniustè resiliens semper incurrit: item metum priuationis Sacramentorum, quæ illi in tali statu conferri non possunt: atque etiam excõmunicationis (qua contumax feriendus est, vt ex cõmuniore sententia ostendi n. 9.) non impedire libertatem matrimonij: quomodo ergo censebunt eam impediri metu pœnæ alicuius pecuniariæ, quæ à viro cordato præ illis nihil fieri deberet? Nec refert quòd aliqui imprudenter fortè hac pœna magis moueantur, quàm illis; quia iura non respiciunt quid imprudenter, sed quid prudenter timeri possit. Hinc nunquam præsumunt aliquem ob leuem metum voluisse grauissimam obligationem subire, cùm tamen imprudentes id quandoque faciant. Item qui graui metu coactus iurauit, præsumitur potiùs grauem verè iurandi obligationem subire voluisse, quàm fictè iurando peccare: vt docet cum aliis *Couar. 4. decretal. 2. p. c. 3. §. 5. n. 4.* dicens oppositum esse errorem. Cuius ratio est, quia quisque magis præsumitur metuere culpam, quàm temporariam pœnam.

Iura non respiciunt quid imprudens timere possit.

Couar.

Confir. 2. Quia iura concedunt appositionem arrhæ etiam centum millium aureorom, quæ in quadruplum reddenda sit ab iniustè resiliente, vt ostendi dub. 3. atqui redditio illa tripla vltra valorem arrhæ, habet veram rationem pœnæ, vt per se patet: ergo licet apponere pœnam. Nec minùs metuũt homines illud triplum persoluere, quàm eiusdem valoris mulctam quauis alia ratione impositam. Et omnino ridiculum esset dicere, metum tantæ pecuniæ persoluendæ quando ratione arrhæ debetur, non minuere libertatem matrimonij: & tamen eam minuere metum soluendi centum aureos, quando ex sola stipulatione pœnæ debentur.

31 Et hæc possent sufficere pro legibus quas DD. pro contraria sententia citant: vnica tamen est cui hæc nõn ita satisfaciunt, scilicet *lex Si stipulatio, ff. de verb. obligat.* vbi dicitur, *Si stipulatio facta fuerit, si tua culpa diuortium factum fuerit, dari, stipulatio nulla est, quia contenti esse debemus pœnis legum,* scilicet Iuliæ & Papiæ, quæ diuortia puniunt amissione dotis, & donationis propter nuptias. Respondeo, hanc legem non loqui de dissolutione sponsalium, sed matrimonij, quæ iam nullo modo potest dici esse libera ei, qui nullam habet iustam causam diuertendi. Loquitur igitur lex secundùm ius antiquum Romanorum, quo cuiuis licitum erat renuntiare non modò sponsalibus, verùm etiam matrimonio iam contracto, siue facere diuortium, modò pœnã dictam vellet subire: vt apertè colligitur ex *l. 1. C. de sponsalibus, & ex toto titulo ff. de diuortiis.* & expresse habetur *l. Neque ab initio 14. C. de nuptiis.* vbi dicitur, liberam facultatem contrahendi atque distrahendi matrimonij trãsferri ad necessitatem non oportere. atque ob hanc causam nolebant leges ea vinculo pœnæ adstringi, ne ad necessitatem transferrentur: vt expresè habetur *l. Libera. C. de inutilibus stipulationibus.* Vnde omnia ferè iura ciuilia quæ prohibent sponsalibus apponere pœnam, idem dicunt de matrimoniis.

l. Si stipulatio.

Olim per leges ciuiles cuiuis erat licitum renuntiare sponsalibus aut matrimonio.

l. 1. C. de sponsal.

l. Neque.

52 Quare vt benè notat cum Alciato *P. Sanchius l. 1. disp. 30. n. 9.* cùm iam lege euangelica sine iusta causa illicita sint diuortia, pœna iniustè diuertenti validè apponitur, vt pote iuri conformis. quod idem omnino de sponsalibus dici potest; cùm enim vtraque iam ad necessitatem translata sint, cessat generaliter ratio legis, atque etiam lex quæ vetat ea per pœnam ad necessitatem transferri, retinétque solùm locum in casibus quibus etiam modò quis licitè sponsalibus, aut matrimonio quoad cohabitationem renuntiat.

Alciatus. Sanchez.

Hinc inter Christianos iam consuetudine, quàm Cæsareo iure meritò iam olim introductõ est, vt pœna validè sponsalibus adiiciatur: vt expresè habetur in *Nouella 18. Leonis Imperatoris,* vbi dicitur: *Ideirco quod consuetudini placuit, vt in sponsaliorum reprobationibus pœna imminerent iis, qui reprobare instituerent, id in legis auctoritatem collocamus.* Ex qua & clarè & certò quæ diximus probantur: cui cùm etiam ratio suffragetur, videtur pluris debere fieri, quàm multorum iuristarum sine sufficienti probatione auctoritas. Vt habetur *l. 1. §. Sed neque. C. de vetere iure enucleando.* Et fusè docet *Sanchius l. 3. de matrim. disp. 44. n. 2.* Hæc fusiùs disputaui non tam vt contra multorum doctissimorum virorum sententiam aliquid definirem, quàm vt ostenderem hanc rem habere maiorem difficultatem, quàm multi putent. Quid autem sequendum sit alij definiant.

Nouella. Leon.

l. 1. C. de vet. Sanchez.

DVBIVM VI.

Quantum obliget simplex promissio matrimonij.

33 DVplex hîc est difficultas. Prima est, quænam requirantur vt aliqua promissio obliget. Sed hæc facilè poterit expediri ex dictis disput. 21. dub. 2.

Secunda est, vtrùm omnis vera promissio in re graui seriò facta obliget sub peccato? *Caiet. 2. 2. q. 113. a. 1. sub finem, & Fumus v. Perfidia.* & quidam alij putant solùm obligare sub peccato veniali; quia solùm obligat ex virtute veracitatis, aut cõstantiæ, ac quadã honestate. Sed hoc dici nequit. quia sic qui cum proposito faciendi sine vlla promissione diceret se Petro, aut etiam Deo aliquid daturũ, æquè grauiter iis obligaretur, atq; is qui hoc iis promitteret: quia obligaretur ex virtute constãtiæ & veracitatis: illud autẽ est apertè falsum.

Caietan. Fumus.

Alij verò docent id pendere ex intentione promittentis: atque ita esse in potestate eius, qui rem grauem siue Deo, siue homini verè promittit, efficere vt obligetur vel sub peccato mortali vel solum sub veniali. Probant. quia legislator potest alicui præcipere rem grauem sub peccato veniali:

atqui promissio siue Deo, siue homini facta est lex priuata: ergo poterit in re graui solùm obligare sub peccato veniali.

34 *Promissio interna non obligat.*

Concl. I. Promissio merè interna homini facta non obligat. quia nullo modo est promissio. Debet enim promissio ita fieri, vt ad alterum dirigatur; hæc autem omnino inepta est ad alterum dirigi, cum humano modo ad eum peruenire nō possit. Vnde patet, quòd talis promissio non obliget, non prouenire ex iure positiuo (vt quidam putant) sed ex natura rei; vt benè docet P. *Lessius de iustit. c. 17. dub. 5.* Idémque videtur dicendum de promissione etiam externa, loco secreto nullo præsente prolata. Secùs est de promissione facta Deo, *cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur*, aut etiam Beatis qui nobis vbique præsentes sunt, & secreta nostra perspiciunt.

Lessius.

35 *Promissio non obligat ante acceptationem.*

Concl. II. Promissio matrimonij non obligat antequam acceptetur; quia non possum alteri obligari nisi ipse acquirat ius in me, nec potest illud acquirere nisi volens; quod fit per acceptationem per ipsum vel alium eius nomine factam. Deinde, qui frustra esset talis obligatio. Nam cū esset orta ex sola voluntate promittentis, per eandem posset, quandocunque vellet, tolli: quia omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur vt habetur *c. 1. de reg. iuris*. Quinam autem alieno nomine possint stipulari, vel promissionem acceptare, vide P. *Lessium de iustit. c. 18. dub. 7.*

Reg. iuris. *Lessius.*

Excipe promissionem factam ciuitati, &c.

Excipiunt DD. communiter promissionem factam ciuitati, vel Vniuersitati, vel Ecclesiæ, vel hospitali. Qui enim his promisit, non potest promissionem suam reuocare, prohibente id iure. Non tamen tenetur eam indicare promissariis, nec ante horum acceptationem implere. Vide P. *Lessium, suprà dub. 6.*

Lessius.

36 *l. Iubemus.*

Quidam excipiunt etiam promissionem matrimonij factam infanti, probantque ex *l. Iubemus 5 C. de emancipationibus liberorum*, vbi vt liberi validè emancipentur, requiritur eorum consensus, excipiuntur tamen infantes. Sed hæc lex hoc non probat. Nam cùm à iure communi exorbitet, non est trahenda ad simile: præsertim cùm hîc longè diuersa sit ratio. Quia cùm filium emancipari nihil sit aliud, quàm eum desinere esse sub potestate parentum, secluso iure positiuo, hoc in quouis filio fieri posset sula patris voluntate: quia statim ac nolumus habere ius in alterum, desinimus habere, quantumcumque alter velit sub nostra potestate esse, nisi aliunde aliqua lege prohibeamur illam potestatem deponere. Hinc iure naturæ meus seruus fit liber hoc ipso quo nolo eum habere seruum quantumcumque ipse esse velit. quæ secùs se habent in promissione matrimonij, vbi alter voluntariè debet acquirere ius.

Potest quis nolens mihi desinere esse seruus.

37 *Promissio non obligat sine voluntate se obligandi, nisi ratione damni secuti.*

Concl. III. Promissio matrimonij vt obliget, debet fieri cum voluntate se obligandi. quia aliàs non est promissio, vt dixi disp. 21. nu. 7. Per accidens tamen ratione damni secuti fictè promittens matrimonium, poterit obligari ad illud cōtrahendum: vt si ea ratione obtinuerit copulam, aut eam cum fæmina honesta familiaritatem, ex qua nata est oriri grauis infamia, nisi eam ducat. Excipe casum quo mulier facilè poterat deprehendere eum fictè promittere ob magnam disparitatem conditionis: vel si ipsa se pro virgine gerens, deprehendatur corrupta. de quibus vide P. *Lessium de iustit. c. 10. dub. 3.*

Lessius.

38 *Imperfectè deliberata non obligat sub veniali.*

Concl. IV. Debet etiam esse deliberata. Quia aliàs nec est actus verè humanus, nec humanam obligationem potest inducere iuxta dicta disp. 21. n. 13. Vbi nota, etsi vt, faciendo contra obligationem ex promissione ortam, peccem venialiter, sufficiat imperfecta aduertentia: non tamen sufficit, vt etiam sub veniali me obligem. Quia cùm teneamur vitare peccatum, vt peccemus sufficit nos imperfectè atque etiam interpretatiuè illud velle committendo aliquam negligentiam in eo vitando. Secùs est de obligatione contrahenda per promissionem: vt dixi disp. 21. num. 15. Vide etiam *P. Lessium de iustit. c. 40. dub. 1. n. 4.*

Lessius.

39 *Promissio rei grauis obligat sub mortali.*

Soto. Richard. Nauarr. Antonin. Lessius.

Concl. V. Omnis promissio rei grauis seriò facta siue Deo siue homini, obligat sub peccato mortali. Ita *Soto l. 7. de iustitia, q. 2. a. 1. ad 1. Richard. in 4. d. 38. circa 3. principale q. 3. Nauar. c. 18. nu. 6. Antonin. 2. p. tit. 10 c. 1. §. 4. P. Lessius de iustit. c. 18. n. 55.* & alij. Probatur primò, quia per talem promissionem, promissarius acquirit ius ad rem promissam, quo sine vlla causa iniuriosè priuatur. quod sine graui culpa non fit, quando res est grauis. quia alter grauiter læditur in eo, quod iam verè ipsius erat. Secundò, quia qui non seruat votum, est verè infidelis, atq; adeò perfidus in Deū. quod sine dubio grauem culpam significat. Tertiò, quia si vt verè promittens rem grauem se obliget ad peccatum mortale, requireretur ipsius intentio sic se obligandi, numquam ita obligaretur, nisi id expressè intenderet. Nam si voluntas seriò vouendi secundùm se sit indifferens ad grauem vel leuem obligationem inducendam, non poterit determinatè inducere grauem obligationem, nisi per aliam expressam intentionem ad hoc determinetur: nam ex causa ad vtramque partem indeterminata semper inducitur minima obligatio ex iis ad quas est indeterminata; vt ostendi disp. 21. num. 25. atqui secundùm omnes certum est seriò vouentem Deo, v. c. castitatem, etsi non cogitet de graui, vel leui obligatione, teneri sub peccato mortali eam seruare: ergo votum eam obligationem ex natura sua inducit. Quartò, quia, vt docet Apostolus 1. ad Timoth. 5. quæ post votum castitatis vult nubere, habet damnationem, quia fidem Deo datam irritam facit: atqui omnis qui violat votum necessariò hoc facit. ergo omne votum in re graui, necessariò obligat sub peccato mortali. Et idem proportionaliter dicendum de fide data homini.

1. Timoth. 5.

Ad argumentum contrà allatum num. 33. nego cōsequentiam. Quia promissio impropriè dicitur lex; nec obligat per modum præcepti; sed per modum iustitiæ, ratione iuris, quod per ipsam alteri datur, quod cū ipsius iniuria violatur. Quare hîc est cōtraria ratio, quàm in præcepto, per quod soli præcipienti acquiritur ius vt impleatur: quare vt in re graui grauiter obliget, requiritur vt ille valdè inuitè ferat illud violari, & cōsequenter vt velit illud strictè obligare. Promissionis autem semel factæ obligatio pendet à sola voluntate eius, qui per eam ius acquisiuit; an scilicet parum

rum

rum vel multum inuitus sit illud violari: sicut obligatio non auferendi rem donatam pendet à volútate donatarij. Hinc sequitur promissionem matrimonij seriò factam,& legitimè acceptatam obligare sub mortali. quia est promissio rei grauis. Multa tamen ab impletione huius promissionis excusant. de quibus agemus disp.23.

40 Nota tamen, si quis inter promittendum tantùm haberet animum obligandi se ex honestate, tantùm obligandum sub peccato veniali. Sed tunc non esset vera promissio, sed tantùm propositum illud faciendi. quod ita probo. nam per talem promissionem nullum confertur ius promissario, atque ita non est vera promissio, de cuius essentia est vt cóferatur promissario aliquod ius; quod si per illam conferretur, tunc promittens non solùm ex honestate, sed etiam fidelitate obligaretur, & faceret alteri iniuriam non implendo promissionem, quia auferret ei suum ius, & si hoc magni momenti esset, grauiter peccaret. Quamuis autem promittentem se solùm velle obligare ex honestate in aliis promissionibus sæpe contingat, quas homines facilè faciunt, non tam animo seriò fidem suam obligandi, quam ostendendi promptam voluntatem; vnde si rogarentur vt scripto, vel iuramento promissionem firmarent, aut an velint obligari sub mortali, id statim abnuerent; promittentes tamen matrimonium communiter censentur id seriò omnino facere, nisi ex circumstantiis aliud appareat: quia res est grauis, quæque maturam tractationem requirit, & in qua communiter grauis iniuria æstimatur alterum decipere.

Per verã promissionem necessariò alteri confertur ius.

Nota secundò cum *P. Lessio de iust.c.18.nu.56.* cùm obligatio nascens ex promissione liberali, non sit tam stricta, quam obligatio perfectæ iustitiæ, maiorem longè in ea requiri materiam vt obliget sub peccato mortali, quàm in hac.

Lessius.

41 Conc. VI. Quando promittens postea dubitat, an habuerit animum se obligandi; si promissio externa spectatis circumstátiis clarè appareat fuisse seria; ipse in vtroque foro iudicandus est seriò promisisse. Primò quia quoties ex certis signis de contrario non constat, nemo præsumitur fictè agere, aliúdque exteriùs ostendere quàm mente gerat. Secundò, quia promissarius iam bona fide possidet ius ad repromissam ratione promissionis externæ acceptatæ: & consequenter in dubio est melioris conditionis. Secùs est quando externa etiam promissio dubia est; tūc enim promittens manet in possessione suæ libertatis, eiusque in dubio melior est conditio. Vide *P. Sanchiū disp.9.& P. Lessium de iusti.c.17.num.7.*

Ad quid obligetur dubitans an serio promiserit.

Sanchez. Lessius.

42 Conc. VII. Promissio matrimonij sub conditione non obligat ad matrimonium cótrahendum, antequam conditio certò sciatur impleta: obligat tamen ad non ponendum impedimentū futuri matrimonij antequam cognoscatur stato tempore non impleta; hoc enim ita promittentes censentur implicitè promittere. Posita autem conditione statim obligata ad contrahendum: quia iam tránsit in absolutam.

Promissio conditionata quãdo obliget.

43 Conc. VIII. Promittens matrimonium cùm hoc ei erat absolutè illicitum, etsi postea fiat licitum, ad id non obligatur. Ita *Sanchius l.1. disp.50. n.9.* quia promissio initio erat inualida, vt pote rei illicitæ: nec tractu temporis potest cōualescere, vt habetur *reg. Non firmatur, 16. de reg. iuris in 6.* Confir. quia inuita vxore professus in Religione, ea mortua non tenetur eam ingredi, etsi tunc ei sit licitum, vt habetur *c. Quidam de conuersione coniugatorum.* Nec refert quòd talis teneatur seruare castitatem, quantum in ipso est. quia hoc ab initio poterat validè vouere. Posset tamen aliquando ad hoc obligari ratione damni illati aliter irreparabilis: vt dixi concl. 3. Hinc patet ita promittentem matrimonium non teneri petere dispensationem impedimenti quo impeditur contrahere, nisi hoc promiserit, cùm ne quidem eo sublato teneatur contrahere.

Promittẽs rem illicitam quæ postea fit licita, non obligatur.

Sanchez.

Reg. iuris.

c. Quidam.

DVBIVM VII.

Qua ratione obligetur is qui iuratus matrimonium promisit sine animo se obligandi?

44 Svppono hîc talem habuisse verè animum iurandi (nam alias etsi peccasset fictè iurando, ad nihil tamen obligaretur: quia nec vlla hîc esset promissio, nec vllum iuramentum) sed noluisse se obligare. Duplex est sententia. Prima negat illum ad aliquid obligari. Primò, quia promissio ita facta non obligat; ergo nec iuramentum. Secundò, quia sicut votum, ita & matrimonium Deus non acceptat vltra intentionem iurantis. Tertiò, quia accessorium sequitur principale: ergo vbi promissio non obligat, nec iuramentum ei accessorium obligabit. Ita *Siluest. v. Iuramentum 4.q.7. Angel. Iuramentum 5.n.32. Scot. in 3.q. vnica, a.3. Bonau. 39.a.3.q.1. Gabr.d.39.q.1.a.2.concl.5.*

Siluester. Angelus. Scotus. Bonau. Gabriel.

Secunda sententia docet, talem obligari. quia obligatio iuramenti non pendet ab intétione iurantis, sed ex natura rei annexa est. Nam sicut iurans aliquid esse factum, necessariò tenetur iurare verum, ne Deum faciat testem falsi: ita etiam iurans se aliquid facturum, tenetur hoc facere. quia aliàs faceret Deum testem falsi. quod semper illicitum est. Ita *Sotus l.8. de iustit.q.1.a.7. post medium. Caiet.2.2.q.89.a.7. P. Lessius de iust c.42.nu.38.*

Sotus. Caietan. Lessius.

45 Hæc quæstio connexa est cum illa, vtrùm iuramentum promissorium in re parua obliget sub peccato mortali? *Gabr. sup.q.2.concl.4.& 7. Tabiena, v. Iuramentum num.11. Caiet. in summa, v. Periurium Fumus ibid.n.3.* id affirmant. Quia non implens talem promissionem facit Deum testem falsi. quod est peccatum mortale.

Gabriel. Tabiena. Caietan. Fumus.

Sotus verò *l.8. de iustit.q.2.a.3. initio Siluest. v. Iuramentum 4.n.1. in fine. Nau.c.12.n.10. D. Antonin. p.2.tit.10.c.4.§.1. P. Suarez de relig.l.3.c.16.n.9.* aiunt tantùm obligare sub veniali. Et videtur apertè sententia *D. Tho.2.2.q.89.a.8.* vbi docet iuramentum promissorium minùs obligare quàm votum: atqui votum in re parua tantùm obligat sub veniali. ergo idem dicendum de iuramento.

Sotus. Siluester. Nauar. D. Antonin. Suarez. D. Thom.

46 Solutio huius difficultatis præcipuè pēdet ab hac quæstione, quid significet hæc oratio, *Testor Deum me hoc tibi daturum.* Vbi Nota, me tali oratione posse tria significare. Primò, me iam habere seriam volútatem hoc tibi dandi. Secundò, quòd intendam me ad hoc quantum possum obligare. Tertiò, me de facto daturum. Conuenit autem inter DD. me primum & secūdum absolutè assere,

Iuramentum promissorium quid propriè significet.

rere, & Deum vocare in testem me hoc verè assere, & consequenter, si aut non habeam voluntatem dandi, aut non intendam me ad hoc obligare: fatentur omnes me & mentiri, & quantum in me est, adhibere Deum testem falsi. Tota autem difficultas est de tertio, vtrùm hoc assertiuè dicam, ita vt si postea id non faciam verè fuerim mentitus, & adhibuerim Deum testem falsi? Hoc enim posito necessariò dicendum est me peccare mortaliter, quantumcumque res parua sit: sicut peccaret mortaliter, qui scienter rem leuissimam iuratus falsò assereret. Et hoc omnes asserunt, qui dicunt promissionem rei paruæ iuratam obligare sub peccato mortali. Qui verò hoc negant, illud etiam negare debent.

47 — *Promittens nō asserit se facturum.*

Concl vs. I. Qui siue iuratus, siue non iuratus simpliciter promittit se aliquid facturum, nō asserit se id verè facturum, sed tantùm ad hoc se obligat. Prob. 1. Quia aliàs peccaret mortaliter, qui iuraret se facturum aliquod peccatum veniale, & postea hoc non faceret. quia faceret Deum testem falsi. illud autem non est verum, vt cum communi sententia *P. Lessius de iustitia c.42.n.18.*

Lessius.

Dices, talem non inducere Deum testem falsi: quia subintelligitur hæc conditio, si liceat, aut expediat me illud facere. Sed contrà, inde sequetur quòd talis non magis peccabit, quàm si iuraret se facturum rem indifferentem. Item sequeretur eum non peccaturum saltem mortaliter, si sine animo faciendi iuraret se facturum aliquod peccatum veniale, aut etiam mortale: sicut non peccaret nisi summum venialiter, qui expresè iuraret se commissurum homicidium, quando hoc licitum ac expediens erit. Idem enim valet conditio ex communi vsu tacitè subintellecta atque expressa.

Prob. 2. Quia aliàs peccaret mortaliter, qui cum seriò iurasset se facturum rem aliquam omnino indifferentem, v.c. mansurum domi, si postea id non seruaret, cùm tamen communiter omnes dicant talem non obligari ad tale iuramentum seruandum. Dices subintelligi Nisi animum mutauero. Sed hoc dici nequit. quia tales communiter ita iurant, vt iuramento obstricti cogantur non mutare propositum: ergo illa conditio non potest subintelligi.

44 3. Quia alias nequit intelligi quomodo ius quibusdam iuramentis promissoriis possit apponere quasdam tacitas conditiones, quibus deficientibus illa desinunt obligare, etiamsi iurans illas prorsus ignorarit, v.c. Petrus iurat Catharinæ se eam ducturum, nihil planè cogitans de Religione, nec sciens illo iuramento hanc conditionem subintelligi: *nisi voluerim ingredi Religionem*: ideóque intendens absolutè Catharinæ suum matrimonium promittere. Quomodo poterit ius secundùm aliam sententiam efficere vt iuramentum sit conditionatum: & vt ille sine periurio Religionem inuita Catharina ingrediatur, cum nulla talis conditio possit tacitè subintelligi iuramento assertorio, de qua iurans omnino non cogitat? Quod patet 1. Quia si talis actu cogitans ingredi Religionem absolutè iuraret se ducturū Catharinam in vxorem, siue animo id faciendi, absolutè esset periurus; non obstante illa iuris dispositione, præsertim quādo illam ignoraret. Item etsi ius millies apponat aliquam cōditionem, quę tacitè subintelligatur in aliquo iuramento, quo quis iurat rem aliquam præteritam aut præsentem, numquam per illam potest restringere intentionem siue assertionem iurantis, si hic illam ignoret, v.c. Petrus solus noscens occultum Pauli homicidiū, à iudice interrogatus an sciat quis illud commiserit; iuratus absolutè negat se illud scire, ignorans se posse subintelligere, *vt tibi possum aut tenear dicere*. Quantumuis ius velit talem conditionem tam iudicis interrogationi, quàm alterius responsioni subintelligi: tamen Petrus est periurus, quia absolutè, & nō cum illa restrictione intendit iurare. Quomodo ergo in casu suprà posito Petrus promittens Catharinæ matrimonium, non erit periurus si ea relicta Religionem ingrediatur?

49 — *Quem finem ac vim habeat iuramentum promissorium.*

Concl. II. Iuramentum promissioni præcisè adhibetur, vt Deus vocetur in testem præsentis voluntatis, qua promittens proponit hîc & nunc promissionem implere, & ad hoc se obligare intendit: & in vltorem perfidiæ, si hic fidem datam fallat: vt hoc modo tum reuerentia numinis, in cuius iniuriam cedit, si ipso teste promissa non seruentur: tum etiam timore vltionis moueatur, vt promissa impleat. Sicut si quis coram rege ad hoc aduocato aliquid alteri promitteret, & postea fidem falleret, censeretur regem contemnere, & hic meritò contemptum suum vlcisceretur: sic etiam accidit in eo qui iuratam fidem fallit.

50 Hinc sequitur 1. Eum qui non implet quod bona fide iuratus promisit, non esse propriè mendacem, sed perfidum: nec adducere propriè Deum in testem falsi, sed alia ratione peccare cōtra reuerentiam Deo ac iuramento debitam: dicitur tamen vulgò fuisse mentitus, & adduxisse Deum in testem falsi, quatenus suo facto quodammodo innuit se antè perfidè iurasse. Ex quo patet distinctam omnino esse obligationem in iurante, qua dum iurat tenetur habere animum implēdi promissa, ab ea qua postea tenetur promissa implere: quia prima expleta, alia adhuc durat.

51 — *Iurans sine intentione se obligandi est periurus, etsi postea promissa impleat, ad quod etiam obligatur.*

Sequitur 2. Eum qui animo verè iurandi aliquid alicui iuratus promittit, sine intentione se obligādi, aut illud implendi, esse verè periurum, & adducere Deum in testem falsi, etsi promissa postea impleat. Item etsi talis præcisè ex sua promissione (vt pote quæ hîc nulla est) nō obligetur vt promissa faciat: obligari tamen ex virtute religionis ratione iuramenti. Sicut is qui ex graui metu iniurioso alicui aliquid iuratus promittit, quia reuerentia diuini numinis exigit, vt id quod ipso in testem vocato, alteri saltem quoad externam speciem promisimus, ipso opere impleamus. Nam si quis hoc modo aliquid promitteret coram rege, non solùm eum offenderet fictè agēdo, sed etiam illud postea non implendo.

52 — *Iuramentum non sequitur in omnibus conditiones promissionis.*

Ad primum & tertium argumentum propositum n.44. nego consequentiam. Patet enim esse falsam in eo, qui metu iniurioso compulsus iurat alteri se aliquid facturum. Et ratio est, quia iuramentum in hoc tantùm sequitur conditiones promissionis: quòd in vtroque eædem conditiones subintelligantur.

Ad secundum Resp. esse in vtroq; paritatem, si loquamur de intētione vtriq; essentiali & intrinseca:

ſeca: quæ in voto eſt intentio ſe obligandi, in iuramento verò eſt intentio iurandi: & ſine his neutrum aut conſiſtere, aut obligare poteſt, niſi propter ſcandalum. Intentio autem ſe obligandi, nullo modo eſt iuramento eſſentialis aut intrinſeca: ſed obligatio neceſſariò ſequitur iuramentum ex vera intentione iurandi factum.

53 In re parua obligat ſub veniali.

Sequitur tertiò, iuramentum promiſſorium in re parua ſolùm obligare ſub veniali. Quia ſicut exigua eſt iniuria, quam alter facit promiſſario, non implendo promiſſa: ita etiam parua eſt irreuerẽtia erga Deum. Sicut etiam eſſet parua irreuerentia erga regem, ſi rem parui momenti coram eo promiſſam non implerem; & ſicut Deo fit parua irreuerentia, dum votum rei paruæ non impletur.

Ad argumentum contrà allatum nu. 45. patet ex dictis negandum eſſe aſſumptum. His tandem addendum, minorem materiam requiri, vt promiſſio liberalis iurata obliget ſub peccato mortali; quàm vt obliget non iurata. Quia illius obligatio eſt longè ſtrictior, quàm huius niſi fortè Deo fieret. Tunc enim adhuc ſtrictiùs obligaret, quàm promiſſio iurata facta homini: vt docet *D.Thom. ſuprà nu.45.*

D. Thom.

DVBIVM VIII.

Quæ oriatur vtrimque obligatio, quando Petrus promiſit Paulo dare vnam ex filiabus in vxorem, atque hic acceptauit?

54 CONCLVS. I. Pater tenetur tunc bona fide dare diligentem operam, vt vna ex iis Paulo nubat: quòd ſi vnica tantùm tradi poſſit, aut velit, hanc tenebitur dare. quia aliàs promiſſum ſuum non impleret, quod verum eſt etſi dum promitteret, cogitaſſet hanc non dare, ſi modò abſolutè voluerit ad vnam dandam ſe obligare. Aliud enim eſt promittentem cogitare non hanc ſed aliam dare: aliud expreſsè nolle ſe ad hanc dandam obligere. quo caſu in foro conſcientiæ, ſi promiſſio eſſet omnino liberalis, non teneretur illam dare: quia promiſſio non obligat vltra intentionem promittentis, niſi fortè ratione damni ſecuti: vt ſi alter omiſiſſet commodum matrimonium ſpe huius aſſequendi, nec poſſet iam tam commodum conſequi. In foro tamen externo, & abſtrahendo ab omni tali incommodo, cogeretur illam, ſi contenta eſſet, dare: quia promiſſio externa fuit abſolutè ſine exceptione facta. Patet ex *l.Si in emptione.34.ff. de contrahenda emptione.* Imò etiam in foro interno ita eſt iudicandum, quando non conſtat de contraria intentione. Idem dicendum ſi promiſſio eſſet oneroſa; vt fieret his verbis, *Promitto tibi vnam ex filiabus, ſi hoc feceris, aut ſi tu te obligaueris ad illam ducendam:* etſi pater habuiſſet omnino cõtrariam intentionem, quia tunc promiſſio debet ab vtroque intelligi, vt exteriùs ſonat, atque ita obligat, præſertim quando vna pars iam contractum ex ſua parte impleuit: vt in præſenti ſi Paulus feciſſet opus illud ſub cuius conditione pater vnam ex filiabus promiſiſſet: quia illud matrimonium tunc ei eſſet debitum quaſi merces illius operis, qua ſine iniuſtitia non poteſt fraudari: ſicut ſuprà dixi de ea, à qua aliquis ficta promiſſione obtinuiſſet copulam. Quòd ſi tamen Paulus nullum adhuc grauamen ſubiiſſet; pater faceret quidem ei iniuriam, talem exceptionem mente retinendo, & teneretur aut Paulo hanc ſuam mentem aperire, aut eam mutare. Quòd ſi tamen eam tempeſtiuè aperiret, valdè probabile eſt, quod in conſcientia non obligaretur eam dare, quam intenderat excipere: ſicut is qui fictè promittit matrimonium, nullo alio damno ſecuto, non tenetur in conſcientia id contrahere, ſed tantùm parti ſatisfacere pro iniuria illata.

Si in empt.

55 CONCLVS. II. Si filiæ omnes conſenſerint, & dari poſſint, ſatisfacit pater dando quamuis ex illis, ſi nullam in particulari promiſit. Quia in alternatiuis, ſiue quando ſub disiunctione diuerſæ res debentur, debitoris eſt eligere, quam velit tradere: vt habetur *reg. In alternatiuis.70.de reg.iur. in 6.* Deſignata autem à patre tenetur alteri nubere, quia conſentiendo patris promiſſioni hoc implicitè promiſit. Quòd ſi promiſit vnam in particulari, non ſatisfacit dando ſororem; ſed tenetur illam dare, ſi ipſa velit: ſi autem nolit, aut tradi non poſſit, non tenetur dare ſororem. Quòd ſi cum pater aliquam indefinitè promiſit Paulus cum vna fornicetur, nec hanc tenetur dare: quia cùm antea ad hoc non obligaretur, non potuit Pauli ſcelere ad hoc obligari: nec etiam alias tenetur dare, quia non poſſunt iam Paulo nubere. Quòd ſi tamen hæc fierent in loco, vbi Tridentinum non eſt receptum, & promiſſio facta fuiſſet conſentientibus filiabus, vel eam ratam habentibus, tunc per talem copulam, promiſſio antea conditionata purificaretur, & haberet rationem ſponſalium, ac ex præſumptione iuris tranſiret in matrimonium. vt apertè colligitur ex *c. De illis 3. de conditionibus appoſitis,* iuncto *c. Is qui fidem 36. de ſponſalibus.* Et ſic pater cogeretur ab Eccleſia eam Paulo dare, nec alteruter vnquam permitteretur aliud matrimonium inire. Ratio eſt, quia cùm tales habuerint voluntatem ſaltem ſub conditione inter ſe contrahendi, hoc ipſo quo copulam habent, cenſet Eccleſia eos id animo coniugali facere. quæ ratio præſumendi ceſſat, vbi Tridentinum eſt receptum: atque ita nec matrimonium, nec ſponſalia præſumuntur. Similiter promittens vnam ex filiabus Petri ducere, ad hoc tenetur; poteſt tamen quam vult eligere, & hæc tenetur ei nubere ſi omnes ſimul repromiſerint: quia ille cenſetur abſolutè debitor, qui abſolutè promiſit; hæ verò ſingulæ ſub conditione, ſi illas elegerit. Ita *Sanchius diſput. 26.nu.2. & 6.*

In alternatiuis debitoris eſt electio.

Reg. iuris.

Promiſſio matrimonij conditionata per copulam purificatur.

c. De illis. c. Is qui.

Sanchez.

56 Sed maior difficultas eſt, quando Petrus promiſit indiſtinctè dare Paulo vnam ex filiabus, & hic repromiſit vnam ex iis ducere: vtrius ſit eligere quando omnes paratæ ſunt Paulo nubere? Videtur enim eſſe patris. quia *l.Si in emptione.34. ff.de contrahenda emptione* §.6. dicitur: *Si emptio ita facta fuerit, eſt mihi emptus Stichus aut Pamphilus, in poteſtate eſt venditoris, quem velit dare.* Videtur enim eadem eſſe ratio parentis promittentis filias. Et videtur hæc vera ſententia quando promiſſio fuit omnino reciproca, per modum contractus,

l.Si in empt.

promitto

promitto me daturum, si promittas te ducturum. Secùs esset, quando promissio esset vtrimque liberalis: vt si priùs vnus promisisset se vnam ducturum, non exigendo repromissionem: & simili modo alter promitteret se vnam daturum, vel contrà. Tunc enim vterque satisfaceret vnam eligendo, nec teneretur aliam ducere, aut dare: quia vterque distincta promissione constituitur debitor; non autem per mutuum contractum, vt in emptione.

Quòd si vnus promittat se vnam daturum, & alter se eandem ducturum, vel contrà: tunc electio spectat ad priùs promittentem: quia alter videtur consentire in eam quam hic elegerit.

DVBIVM IX.

Qui sint alij effectus sponsalium?

57 *Quando sponsalia per copulam transeant in matrimonium. c. Is qui.*

CONCL. I. Vbi Tridentinum non est receptum, sponsalia per copulam inter sponsos habitam transeunt in matrimonium ex præsumptione Ecclesiæ. vt patet ex *c. Is qui fidem* 30. *de sponsalibus.* Quod ita intelligendum, non quòd semper verum sit matrimonium (si enim non habuerint animum verè cótrahendi matrimonium, siue quod idem est, si non cognouerint se affectu coniugali, nullum omnino erit matrimonium: quia hoc sine mutuo consensu de præsenti nullo modo contrahi potest, vt dicitur *cap. vlt. de sponsa. duorum*) sed quòd Ecclesia omnino præsumat eos se mutuo affectu maritali cognouisse; atque ita matrimonium contraxisse; ita vt nullam contrariam admittat probationem, & omnia secuta ab vtraque parte alia matrimonia indicet irrita: vt patet ex *cap. Is qui, citato.* Ratio est, quia cùm tales habuerint animum inter se contrahendi, & data fide se ad id obligarint: Ecclesia fortissimè præsumit eos voluisse habere copulam maritalem, & honestam, potiùs quàm fornicariam; quia nemo præsumitur velle peccare sine aliqua causa; hîc autem nulla fuit causa fornicandi, cùm potuerint licitè se cognoscere affectu coniugali, atque ita statim contrahere matrimonium, quod paulò pòst contrahere intendebant.

c. vlt. de sponsa.

c. Is qui.

Trident.

Vbi tamen receptum est *Trid.* quod *sess. 24. c. 1. de reformat. matrimonij* irritat matrimonia clandestina, hæc conclusio locum habere non potest, nisi tam sponsalia, quàm subsecuta copula fierent coram parocho & testibus. quod fingi potiùs quàm contingere potest.

CONCLVS. II. Gignunt etiam impedimentum publicæ honestatis. de quo agemus disputat. 32.

DVBIVM X.

Vtrùm quis possit validè se obligare Deo ad contrahendum cum aliqua matrimonium? siue, vtrùm matrimonium possit esse materia voti?

58 NOta, inter omnes constare primò, matrimonium secundùm se non posse esse materiam voti: quia etsi id inire possit esse actus virtutis; tamen nisi aliunde aliqua vrgeat necessitas, eius contradictorium, scilicet obseruatio castitatis semper est Deo gratior.

Matrimonium non potest per se esse materia voti.

Dices, possum id vouere solùm vt suscipiam hoc Sacramentum eiusque gratiam, & statim Religionem ingrediar. sed hoc dici nequit, quia illud Sacramentum non est in illum finem institutum, vt solùm propter se, siue propter gratiam quam confert suscipiatur, sine vlla alia causa aut intentione; sed ad procreationem prolis, & in remedium concupiscentiæ: ideóque hac intentione cessante, per se loquendo, non conuenit ipsum ob alios fines suscipere, nec potest esse materia voti. Adde tale matrimonium communiter fore parti iniuriosum, atque ita illicitum: vt dicam disp. 23. n. 13.

Potest esse materia voti ei qui alias ad hoc obligatur.

Secundò, constat tunc posse esse materiam, quando quis ad id alia ratione obligatur: vt si quis sub spe matrimonij virginem defloraslet, nec illa alia compensatione vellet esse contenta: aut si alicuius matrimonium esset necessarium ne integrum regnum veniret in potestatem infidelium. quia tunc Deo gratius est quam eius contradictorium.

59 *Inualidè vouet te ducturum pauperculam.*

Sed dubitant DD. in aliis duobus casibus. Primò, quando aliquis vouet ducere aliquam pauperculam, vel eam cuius pudicitia periclitatur, vt ipsam à peccato reuocet. Sed dicendum est etiam tunc gratius esse Deo talem seruare castitatem, & ingredi religionem. quia per hæc quis aptior est vt se perficiat, Deóque coniungat, ad quæ charitas Dei primò inclinat. à quibus tamen per illud matrimonium omnino impeditur. Validè tamen ille vouerét sub conditione se talem ducturum in vxorem, si vxorem ducat: nisi tamen id expressè ita vouerit, ad neutrum tenetur: vt benè docet *Sanchez lib. 2. disp. 4. nu. 13.*

Sanchez.

60 Secundus casus est, quando quis est valdè procliuis ad libidinem ita vt sæpiùs peccet. In tali enim videtur matrimonium posse esse materia voti, quia illi in particulari videtur melius illud contrahere, quàm non contrahere. Vnde omnes prudentes communiter tali suaderent matrimonium. Quod autem aliqui dicunt cótrahere matrimonium solùm in remedium concupiscentiæ ad euitanda peccata esse peccatum veniale, sine fundamento dicunt: vt videbimus disput. 25. dub. 2. quare tale votum obligare docent *Nauar. c. 12. nu. 43.* & quidam alij.

Nauarr.

61 Alij tamen docent tale votum absolutè non obligare: quia etiam tali non est absolutè melius contrahere, quàm eius contradictorium, quia per illud præcludit sibi viam ad perfectiorem statum: sed tantùm est ei melius sub conditione, si (quod potest facere) nolit alia ratione peccandi pericula euitare: atque ita sub illa conditione obligatur ad matrimonium, & validè illud vouet: vt bene docent *P. Lessius de iustitia cap. 40. dub. 7. num. 44. & Soto l. 7. de iustit. q. 1. a. 3. §. Contra hanc autem.*

Lessius. Soto.

Nec refert, quòd prudens confessarius ei omnino suaderet vxorem ducere. quia hic hoc ei necessariò suadet, quia non potest eum alia ratione corrigere: alter autem se potest corrigere. quare

quare ei nec necessarium, nec absolutè melius est vxorem ducere: sed solùm posito quòd nolit alia ratione pericula vitare.

Vtraque autem sententia est probabilis, & aliqui putarit eas nō tam differre in re, quàm modo loquendi. Quia vtraque concedit primò, talem etiam absque voto teneri ducere vxorem, posito quòd nolit alia ratione pericula peccandi vitare. Secundò, eum etiam emisso voto ducendi vxorem ad hoc non teneri, si alia ratione efficaciter pericula euiter. Quare cùm hoc semper sit in eius potestate, nunquam absolutè tenebitur ducere vxorem, sed solùm sub conditione, si aliter se non emendet.

Tota autem difficultas est, vtrùm si post tale votum neque se emendet, neque vxorem ducat: peccet verè contra votum? Prior sententia affirmat. Secunda negat, nisi id vouerit sub conditione si se non emendarit. Ratio est, quia tali nunquam est absolutè melius ducere vxorem, quàm viuere cælibem: sed solùm sub conditione, si se nolit aliter emendare: ergo illud votum absolutè factum non est de meliore bono: & consequenter non obligat. Et hoc credo probabilius.

DISPVTATIO XXIII.

SPONSALIA QVIBVS MODIS DISSOLVANTVR.

DVBIVM I.

Vtrùm sponsalia puberum mutuo contrahentium consensu dissoluantur?

Reg. Iuris.

CONCLVS. I. affirmatiua. Patet ex *c. 1. de regulis iuris in 6.* vbi dicitur: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur.* Intellige si natura sua solubilis sit, vt sunt sponsalia.

c. 2. de spons.

CONCLVS. II. Potest id etiam fieri sine peccato. Ita communiter DD. Quia nullo iure prohibitum est, & c. 2. *de sponsalibus*, hæc dicuntur eodem modo posse dissolui, sicut alij contractus, quos patet sine vlla culpa contrahentium mutuo consensu dissolui. Vnde quod ibidem dicitur, tales omnibus modis inducendos, vt fidem præstitam seruent; non ideo dicitur, quia ad hoc per se tenentur: sed primò, quia sæpe contingit alteram partem non omnino liberè consentire in dissolutionem sponsalium, sed ad id metu, vel nimia alterius importunitate induci: Quare tales admonitiones adhibentur, vt vtriusque partis animus exploretur. Secundò, quia communiter necesse est, vt nota inconstantiæ, aliaque hominum obloquia vitentur, sponsos ab iis non resilire, ideoque hoc omnino expedit, nisi grauius malum timeatur. Atque ita etiam dicitur dissolutio in patientia tolerari; quia potiùs est permittendum, vt dissolutio fiat, non obstantibus illis obloquiis, & quamuis altera fortè pars, quæ minùs liberè consentit, aliquid iniuriæ patiatur, quàm vt sponsi inuiti cum mali exitus periculo coniungantur.

2 Sponsalia etiam iurata licitè mutuo consensu soluuntur. D. Thom.

CONCLVS. III. Hæc vera sunt etsi iurata sint sponsalia. Quia hoc iuramentum non obligat nisi in commodum partis, qua remittente obligationem tollitur materia iuramenti. Ita *D. Thomas in 4. d. 27. q. 2. a. 3. ad 5. & 2. 2. q. 89. a. 9. ad 2.* & cum eo communiter alij DD. Quod verum est, etsi quis eiusmodi sponsalia intuitu pietatis cum paupere, aut ea cuius pudicitia periclitaretur, inierit. Quia obligatio etiam eiusmodi promissionis directè redit in illius personæ commodum, & hæc sola directè & per se ius acquirit, vt impleatur, ideoque ea remittente ius suum, tollitur materia obligationis: præcipuè cùm, vt dixi disp. 22. dub. vlt. talis promissio, vt habet merè rationem voti, non obliget. Ita *Candelab. aureum de sponsal. c. 5. P. Henriquez lib. 11. c. 14. n. 6. Nauar. c. 22. n. 25.* & cum multis aliis *P. Sanchez l. 1. disp. 52. n. 8.*

Etiam intuitu pietatis inita.

Cand. aureum. Henriquez, Sanchez.

Nota, hæc intelligenda esse, modò libera vtrinque sit remissio. Si enim vna pars alteram metu, vel dolo ad remittendum induceret, maneret nihilominus in conscientia obligata. Secus si rationibus vel precibus non nimium importunis alteram ad remittendum induceret. Vide *P. Lessium de iustit. c. 17. dub. 5. & 6. & c. 10. num. 14.* quibus locis fusè disputat, quis metus, dolus, aut precū importunitas reddat aliquem contractum, promissionem, aut iuris remissionem inualidam.

Necesse tamen est vt libera vtrimque sit remissio.

Lessius.

3 Renuens implere sponsalia tribuit alteri ius resiliendi.

CONCLVS. IV. Vnius consensus non dissoluit sponsalia. Quia vnus alteri inuito non potest tollere ius suum: hoc ipso tamen, quo vnus sponsalia renuit perficere, tribuit alteri ius resiliendi si velit: quia violanti fidem, non tenemur fidem seruare, *l. Si conuenerit 14. ff. pro socio.* Vide *Sanchium disp. 52. num. 4.*

Violanti fidē non tenemur eam seruare. l. Si conuenerit.

DVBIVM II.

Quomodo dissoluantur sponsalia impuberum?

4 Facti puberes soluunt licitè sponsalia antè contracta. c. De illis.

CONCLVS. I. Non possunt dissolui etiam per mutuum eorum consensum, quamdiu impuberes sunt: statim tamen atque peruenerunt ad pubertatem, vterque potest iis renuntiare: & ita dissoluētur. Patet ex *c. De illis 7. de desponsatione*

impuberum. Vbi dicitur debere iudicio Ecclesiæ sponsos ab inuicem separari (scilicet iudicando sponsalia esse dissoluta) si is qui impuber ea contraxit perueniens ad annos pubertatis reclamet. Videtur autem sufficere hanc reclamationem fieri coram quibusuis idoneis testibus, Debet tamen data commoditate alteri parti renuntiari.

5 Ratio prioris partis concl. est, vt occurratur leuitati puerorum, qui aliàs sæpiùs diuersa sponsalia contraherent, atque iterum dissoluerent. Secundæ partis ratio est, vt subueniatur immaturitati iudicij eorum, ideoque si fortè minùs prudenter se obligatint, detur locus pœnitentiæ, vt cùm ad maturiorem ætatem peruenerint, possint obligationem excutere.

Vnde patet non solùm in foro externo hanc renuntiationem non puniri, sed absolutè concedi vt licite fiat. quia aliàs lex non occurreret periculis peccandi, sed occasionem peccãdi præberet, permittẽs perfidiæ absolutam impunitatem.

Qua a vim habeant sponsalia impuberum. Dices, Ergo frustra impuberes contrahunt sponsalia, cùm eo tempore quo implenda essent, possint ab iis resilire. Respondeo, negando sequelam. quia valent primò, vt durante impubertate non possint se alteri obligare. Secundò, vt adueniente pubertate non sit opus nouo contractu. vt illa robur suum obtineant.

6 *Priùs ad pubertatem perueniens statim reclamare potest.* Vbi Nota 1. Aliquos putare neutrum posse reclamare, antequam vterque ad pubertatem peruenerit; sed sine fundamento. Cur enim prior perueniens non poterit statim reclamare, cùm paulò pòst poterit, cùm iam non ampliùs maturitas iudicij in eo expectetur?

Sanchez. Nota 2. Doctores quos latè citat *Sanchius disp. 51 n. 14.* communiter docere, statim puberem debere statim reclamare: aliàs si in mora fuerit, censebitur tacitè sponsalia confirmare, Statim autem dicitur fieri quod intra triduum fit, *l. finali C. de errore aduocatorum, & l. finali C. de iudiciis*.

Statim fit quod intra triduum fit. c. fin. C. de errore. l. fin. C. de iud.

7 *Sanchez.* Nota tertiò, *Sanchium supra num. 17.* docere in foro conscientiæ, satis eum reclamare ad rollendam obligationem, qui interiùs stato tempore dissentit, etsi exteriùs id non exprimat: quia talis non potest dici tacitè consentire, nec aliter tollitur potestas reclamandi, nisi per expressum aut tacitum consensum. quanquam in foro externo hic consensus præsumatur, vbi de contrario non constat. Et *n. 16.* docet, si adhuc impubes contractis sponsalibus absolutè renuntiet, & postea nunquam ampliùs iis consentiat, aut etiam dissentiat, vel quia de iis non cogitat, vel quia putat se ampliùs illis non obligari, statim atque ad pubertatem peruenerit, sponsalia dissolui. Quia prior dissensus ac reclamatio censetur habitualiter adhuc durare in pubere, ac iam sponsalia dissoluere. Quod saltem vt minimum sufficit, vt postea quouis tempore possit reclamare, quia nunquam potest censeri sponsalia confirmasse. Idemque videtur dicendum de eo qui perueniens ad pubertatem omnino fuit oblitus sponsalium, aut ignorat se iam peruenisse ad ætatem, qua potest reclamare, Videtur enim in foro conscientiæ semper posse reclamare, quandocumque eorum erit memor. Quia talis non potest dici ea confirmasse. In foro tamen externo probanda esset obliuio vel ignorantia.

CONCLVS. II. Puber contrahens sponsalia cum impubere manet statim irreuocabiliter obligatus. Quia in eo non præsumitur immaturitas iudicij. quare lex ei non subuenit: impuber tamen factus puber eodem modo poterit reclamare, ac si cum impubere contraxisset. quia eadem est ratio. habetur expressè *c. De illis 7. in fine, de despons. impuberum*. *l. De illis.*

9 *Impuber iuramento firmans sponsalia non potest reclamare. c. Ex literis.* CONCLVS. III. Impuberes contrahentes sponsalia, si ea iuramẽto confirmant, non possunt postea parte inuita iis renuntiare. Ita apertè habetur *c. Ex literis 10. de sponsalibus*. Aiunt tamen aliqui Episcopum in eo iuramento posse dispensare, vt licitè reclament; si iurans non habuerit sufficiens iudicium vt intelligere posset vim obligationis quam subit, & ita prudenter se firmiter obligare. Quando autem censendum sit eum non habere sufficiens iudicium, aiunt prudentis iudicis arbitrio discernendum: præsumi autem illud habere post ætatem proximam pubertati, antè verò nõ habere: nisi de contrario in vtroque ex coniecturis constet. Quæ satis æqua sunt, & ob Doctorum auctoritatem probabilia. In ætate tamen qua iurans præsumitur habere sufficiens iudicium, nun puto distinguendum inter puerum & puellam. Nam etsi hæc citiùs sit apta matrimonio quàm puer; non tamen citiùs vtitur ratione. Si tamen ex rigore hæc examinemus, non video quomodo Episcopus possit in tali iuramento dispensare, si iurans fuerit doli capax sufficienter, vt posset peccare mortaliter. Nam per illud parti fuit ius acquisitum. Et contrarium videtur colligi ex *dicto cap. De illis 10. de sponsalibus*. Nam si Episcopus in tali iuramento potuisset dispensare, non fuisset causa, cur volens resilire debuisset tam seuerè cogi, vt iuramentum seruaret. *c. De illis.*

DVBIVM III.

Quomodo sponsalia dissoluantur, aut irritentur per votum Religionis, vel castitatis, aut per susceptionem Ordinis sacri?

Variæ hîc sunt quæstiones, in quibus quædam faciles sunt, & de quibus non est dubium quas breuiter primò soluemus; deinde dubias explicabimus.

10 CONCLVS. I. Certum est sponsalia dissolui primò per professionem in Religione approbata. quia matrimonium ratum per eandem dissoluitur, vt patet ex *c. 2. de conuers. coniugatorum*. Vbi etiam expressè dicitur licere vni coniugi ante matrimunij consummationem altero inuito ad Religionem transire. *c. 2. de conuers.*

Secundò, etsi per vota simplicia facta in Religione approbata non dissoluatur matrimonium ratum: certum tamen est per ea dissolui sponsalia. quia per ea homo verè constituitur Religiosus, & inhabilis ad matrimonium.

Tertiò, certum est sponsos inuita parte posse Religionem ingredi, vt patet ex dicto *c. 2.* Vnde vlterius sequitur, eos hoc & valide & licite vouere. Vnde

Quartò, certum est sponsalia dissolui hoc ipso que

quo alter ex sponsis vouet Religionem ingredi. quia per hoc status matrimonialis inter eos redditur illicitus. quare non possum ad eum obligari.

11 *Vouenti Religionem etiã contractus matrimonij communiter est illicitus.*

Dices, Etsi status matrimonialis inter eos reddatur illicitus, non tamen contractus: ergo etiam poterunt ad hunc obligari. Respondeo, negando consequentiam. Primò, quia sicut ille cõtractus nun solet propter se experi aut promitti, sed solùm propter statum eum consequentem; ita hoc ipso quo hic redditur omnino illicitus, cessat tota ratio & promissionis & obligationis; præsertim cùm communiter vtrique parti illo casu contractus nec commodus, nec vlla ratione expetibilis sit. Secundò, quia ipse contractus talibus per se loquendo & parum conueniens est (indecens enim ei, qui se Deo totum deuouit, dare mulieri potestatem in corpus suum ad vsum matrimonij etiam remotam) & cummuniter est periculosus. Nam ferè iis imminet periculum ne consumment. Quòd si tamen rationabiliter sibi omnino persuaderent, nullum esse periculum ne matrimonium consumment, aut alia ratione vuti impletio impediatur: non video cur sit graue peccatum, si vterque eo animo contrahat, vt vel vterque, vel alteruter statim ante consummationem, Religionem ingrediatur. Quare possunt dari causæ ob quas hoc etiam laudabiliter fieri posset, v.c. vt proles inter eos priùs concepta legitimetur: aut si hoc esset necessarium, vt alteruter liberetur ex custodia, qua parentes eum, metuentes ne Religionem ingrediatur, inclusissent. Vide *Henriquez lib. 12. cap. 2. num. 8. P. Sanchium l. 1. disp. 43. n. 8. P. Lessium de iustitia c. 41. num. 51.* An vero talis possit consummare matrimonium dicam infrà disp. 34. dub. 4.

Potest tamen quandoque esse licitus.

Henriquez, Sanchez, Lessius.

12 CONCLVS. II. Supradicta vera sunt etsi sponsalia iuramento confirmata sunt. Quia sicut in sponsalibus semper ex constitutione iuris subintelligitur illa conditio, *Nisi voluero Religionem ingredi*: ita etiam iuramento iis apposito, quia accessorium sequitur suum principale: vt in simili habetur *cap. Quemadmodum 25. de iureiurando, & l. vlt. C. de non numerata pecunia.* Ita cum communi Doctorum sententia Henriquez & Sanchius supra.

c. Quemad. l. vlt. C. de non. Henriquez, Sanchez.

13 *Vega* tamen *l. 1. Summa casu 389.* & quidam alij putant talem teneri contrahere, & deinde Religionem ingredi. Quia *c. Commissum 16. de sponsalibus*, de tali dicitur, *Quòd tutius est ei (religione iuramento seruata) priùs contrahere, & postea si elegerit, ad Religionem migrare.* Sed hoc est omnino improbabile: tum ob dicta num. 11. tum quia quando pars sciret illius propositum nullo modo vellet cum eo contrahere: & quamuis vellet, alter ad hoc non teneretur, ob ibidem dicta. Quòd si verò parti hoc propositum occultaret, grauem ei faceret iniuriam. multa enim ex tali contractu sunt nata sequi incommoda. Primò, quòd fortè multi suspicabuntur eum ingredi Religionem, quia aliquod vitium in parte deprehendit, ob quod eius nuptias auersetur. Secundò, quia coget partem magnos sumptus facere pro nuptiis; & deinde integro anno ob aliis nuptiis abstinere: & erit fortè causa cur non ita commodas reperiat.

Vega.

c. Commissum

Volens Religionem ingredi post sponsalia iurata non tenetur priùs contrahere.

Ita contrahẽs cum parte inscia facit ei iniuriam.

Dices, Quiuis habet ius ante matrimonij consummationem, Religionem inuita parte ingrediendi, ergo poterit cum tali animo contrahere. Respondeo negando consequ. Quia in casu antecedentis vterque bona fide contrahit, & vtriusque ius ac conditiu paria sunt: & Religiunem ingrediens habet grauissimas causas id faciendi, vt scilicet consulat salnti animæ suæ, quæ præponderat incommodis, quæ pars patitur, Quare huic nullam facit iniuriam nec contrahendo, nec ingrediendo. In casu verò consequentis dispar est in ipso contractu vtriusque intentio, & habens illum animum, nullam habet necessitatem ita contrahendi, ac talibus periculis partem exponendi. Quare facit ei iniuriam præcisè ita contrahendo, non autem postea ingrediendu; quia ius hoc ei ob dictas causas concedit, non autem illud.

14 Ad *c. Commissum* varij variè respondent, & multi quædam dicunt, quæ difficulter possunt textui aptari. Respondeo igitur primò, ibi solùm dici, *tali tutius esse priùs contrahere*, atque ita innuitur non esse necessarium. Respondeo secundò cum *P. Suarez l. 2. de iuramento promissorio c. 13 num. 10.* Pontificem ibi solùm velle tali tutius esse monere mulierem de suo proposito: tum ne ipsa putet eum sibi voluisse illudere, & fictè iurasse, tum etiam ne fortè ipsa habeat aliquas rationes, ob quas omnino iudicetur expedire, vt priùs contrahant. quo caso omnioo deberet priùs contrahere, & postea ingredi Religionem: & hoc modo tota reuerentia iuramenti seruatur. Nam aut mulier renuit cum eo habente tale propositum contrahere, & sic hic omni iuramenti religione apertè liberatur: aut ob iustas causas cupit contrahere, & sic iuramentum impletur.

c. Commissum.

Suarez.

15 Excipe ex dictis casum quo aliquis sub promissione matrimonij à virgine, vel honesta vidua obtinuisset copulam, aut talem familiaritatem, ex qua omnioo esset nata sequi suspicio copulæ, ita vt illis grauis immineret infamia, quæ non nisi per matrimonium posset auerti. Cùm enim tunc sine graui illarum damno ac iniuria non possit iis inuitis Religionem ingredi, illicitè ac etiam inualidè id vouet; sicut inualidè vouerem pauperibus dare pecuoiam, quam tenerer dare Ioanni ratione illati damni, quod aliter reparare non possem. Vide *P. Lessium de iustitia c. 10. n. 35.*

Post obtentã sub spe matrimonij copulã illicitè Religionem ingreditur.

Lessius.

16 Dices, *D. Thomas 2. 2. q. vlt. a. 6. ad 3.* docet eum qui multa debet, nec potest breui tempore debita soluere, posse his non obstantibus Religionem ingredi: ergo similiter id poterit, qui puellæ ob deflorationem est obligatus. Respondeo, negando consequ. Quia in priore casu, solùm est debitum pecuniarium, quod nun debet alicui tollere libertatem: in secundo verò ipsa persona ac libertas immediatè debentur. quare non est mirum si hic non possit sua libertate in posterum vti, contra ubligationem & ius parti acquisitum.

D. Thom.

17 CONCLVS. III. Certum etiam est vutum simplex castitatis dirimere subsequentia sponsalia. quia obstrictis illo voto status matrimonialis est illicitus, & quibus hic est illicitus, ipse cõtractus communiter per se incommodus & periculosus

 est,

est, ideoque etiam illicitus, vt dixi num. 11.

Conclvs. IV. Susceptio Ordinum minorum nullo modo dissoluit aut impedit sponsalia siue praecedentia, siue sequentia. Susceptio verò Ordinis sacri vtraque dirimit: quia reddit suscipientem incapacem matrimonij contrahendi.

18 Hactenus dicta satis clara, & communiter ferè inter auctores recepta sunt. Difficultas autem est primò, Vtrùm ipse ingressus in Religionem, etiam sine vllo alio voto sponsalia dirimat? Tres autem sunt sententiæ. Prima negat vllo modo dirimi; quia per eum neutra pars renuntiat iuri per sponsalia acquisito. Ita *Palud. in 4.d.27. quæst.2.a.3.casu* 5. & insinuat *Durandus ibidem q.3.* Nam videtur ad illum effectum requirere professionem.

Palud.
Durand.

Secunda docet ea absolutè dirimi, ita vt vterque statim sit liber. Quia sicut se habent sponsalia ad matrimonium: ita se habet nouitiatus ad professionem. atqui hæc dirimit matrimonium ratum. ergo ille dirimit sponsalia. Ita *Candel. aureum c. 5. de sponsal. num.* 40. *Siluester v. Sponsalia q.* 10. *casu* 2. *Nauar. c.22. num.62.* quamuis non ita distinctè loquantur.

Cand. aureum.
Siluester.
Nauar.

Tertia sententia docet, tunc ea solùm solui ex parte manentis in sæculo. Ita cum aliis docet *P. Henriquez l.11.c.14.num.* 3.

Henriquez.

19 Secunda difficultas est, quando is qui vouit ingredi Religionem, postea sub promissione matrimonij, à virgine, aut honesta vidua inscia illius voti, obtinuit copulam, aut eam familiaritatem, ex qua grauis illis imminet infamia, quæ aliter quàm per matrimonium impediri nequeat: an ipse possit ac teneatur Religionem ingredi? Quia in re certum est, eum teneri ingredi, quando aut illæ fuerunt voti illius consciæ; quia mala fide processerunt: aut copulam nulla præcessit promissio matrimonij: quia tunc non tenetur eas ducere. Sed difficultas est, quando omnino ignaris voti priùs fuit promissum matrimonium? *Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil.* 21. ait talem debere ingredi Religionem, cui fauet *Candel. aureum 3.p.c.14.n.65. mutato n.64. in fine.* Quia talis neque tenetur illam ducere ratione promissionis, cùm hæc sit irrita: neque ratione damni illati per copulam; nam alias teneretur eam ducere, etsi non præcessisset promissio.

Post votum Religionis violans consciam sui voti aut sine promissione matrimonij tenetur votum implere.

Nauar.
Cand. aureum.

20 Alij tenent talem teneri illam ducere. Primò, quia votum non obligat, quando eius materia notabiliter mutatur, vt hîc fit. Secundò, quia fortiùs obligat iustitia, qua talis obligatur illi fœminæ, quam votum. Tertiò, quia tenemur differre votum Religionis, vt possimus succurrere parentibus grauiter indigentibus. atqui obligatio iustitiæ est fortior, quàm charitatis in parentes: ergo illa similiter poterit nos obligare, vt ante Religionis ingressum matrimonium contrahamus. Sed hæ rationes mihi non videntur conuincere. Nam in prima sumitur apertè quod probandum est, scilicet talem plus obligari illi fœminæ, quàm Deo per votum. Nisi enim hoc supponatur, nulla hîc inducitur mutatio materiæ, quæ excuset à voti impletione. Ad secundam cum *P. Suarez l.4. de voto c.* 3. nego, iustitiam fortiùs obligare, quàm votum; nam qui violat votum grauiùs peccat, quàm qui in eadem materia violat iustitiam. Ad tertiam nego minorem; nam qui non posset aliter soluere debita, quam deserendo parentes in tali necessitate, teneretur potiùs his succurrere, quàm debita soluere, imò quam cum ea, quam ita corrupisset, contrahere, si vtrumque nullo modo posset simul facere. Adde, per tale matrimonium per se loquendo, non solùm differri aliquandiu impletionem voti (vt communiter fit, dum quis differt ingressum Religionis, vt parenti indigenti succurrat) sed in perpetuù suspendi, quia vinculum matrimonij ex se perpetuù est, & omnino per accidens est, quòd vxor fortè moriatur, dum vir adhuc est in ea ætate, vt possit Religionem ingredi.

Suarez.

Religio fortius obligat quam iustitia.

Similiter pietas in parentes.

21 Tertia difficultas est, vtrùm votum simplex castitatis, aut suscipiendi Ordinem sacrum dirimat sponsalia præcedentia?

Prima sententia docet, vtrumque dissoluere sponsalia. Quia contrahens sponsalia censetur semper subintelligere, Nisi voluero ad meliorem statum transire. Status autem continentiæ est absolutè melior matrimoniali. Ita *D. Thom. in 4. d.38.q.1.a.3. quæstiunc.2. ad* 1. *Richar. d.27.a.3.q.2. Sotus 15.q.2.a.5.§. Verum,* & plurimi alij, qui suam sententiam multis aliis rationibus confirmant; & est valde probabilis, & in praxi secuta propter plurimorum auctoritatem.

D. Thom.
Richard.
Sotus.

Secunda sententia tenet, hoc saltem verum esse in voto assumendi Ordinem sacrum. Ita *Siluest. v. Sponsalia q.* 7.

Siluester.

Tertia negat per dicta vota dissolui sponsalia. Primò, quia in iure tanquam aliquid speciale statuitur, vt contrahens sponsalia censeatur excipere casum quo vellet ingredi Religionem. nec aliquid simile vllibi reperitur, vnde possit colligi in sponsalibus subintelligi, Nisi voluero ducere vitam cælibem, aut suscipere sacros Ordines. Secundò, quia *cap. Veniens* 5. *Qui clerici, vel vouentes.* mulieri, quæ vt dissolueret cõtracta sponsalia se voto castitatis obligarat, dicitur iniungenda pœnitentia ob mentitam fidem. Ita *Candel. aureum 3. p.c.14. num.64. Vega in summa l. 6. c.41. puncto* 4. Et cum multis aliis *P. Sanchez l.1. disp.46.n.9. & P. Lessius de iustit. c. 41. num.* 54.

c. Veniens.

Cand. aureum.
Vega.
Sanchez.
Lessius.

22 Conclvs. V. Hoc ipso quo sponsus aut sponsa ingreditur Religionem, altera pars manet libera a promissione matrimonij: secùs est de ingrediente quandiu non vouet Religionem.

Prior pars probatur, Primò, quia ingrediens Religionem ipso facto ostendit se omnino alienum a nuptiis, atque ita renuntiat sponsalibus. Secundò, quia alias faceret partis conditionem durissimam, quæ deberet per annũ expectare ipsius nuptias, & postea si fortè egrederetur, contrahere cum eo qui religiosum habitum exuisset. quod multi grauissimo sibi probro ducerent.

Nouitiatus sponsi non hunc, sed sponsam obligatione liberat.

23 Secunda pars probatur. quia ingressus in Religionem, nec ex natura sua habet quòd liberet talem ab obligatione sponsalium (quia non inducit aliquem statum incompossibilem matrimonio: nec hîc potest esse alia causa illa soluendi;) neque etiam ex vllo iure positiuo (quia nullum tale reperitur.) alter autem sponsus nullo modo potest suo iure priuari sine sufficiente ratione aut textu.

Ad

Ad rationem n.18. pro secunda sententia allatam, nego maiorem. Nam sponsalia obligant ad matrimonium, nouitiatus autem non obligat ad professionem. quare illa se habent sicut votum Religionis. Consequentia etiam nulla est, quia priuilegia quæ alterius ius minuunt, tanquam odiosa restringenda sunt, nec ad similes casus extendenda, præsertim cùm talis extensio non sit fauorabilis Religioni, sed solùm ad hoc valeat, vt inducat eos quos pœnitet cõtraxisse sponsalia, vt religiosum habitum ad tempus assumant, vt iis liberentur. Nam qui bona fide volunt ingredi Religionem, ideò id nunquam omittent, quia manent sponsis vsque ad professionem obligati, sed potiùs ea ratione ad profitendum prouocarentur. Hoc tamen fatẽdum est, si altera pars etiam habitum religiosum assumat, aut alia sponsalia ineat, censeri prioribus renunciare, atque ita vtrimque absolutè dissoluntur.

24 *Obtinens copulam ab honesta sub spe matrimonij post votum Religionis, tenetur hanc ignoram voti ducere. Sanchez, Lessius.*

CONCLVS. VI. Probabilius est eum qui post votum Religionis sub spe matrimonij à virgine, aut honesta vidua, illius voti ignara copulam, aut eam familiaritatem obtinuit, ex qua grauis imminet infamia, quæ aliter auerti nequit, teneri eam ducere. Ita *P. Sanchus disp. 45. num. 3. & P. Lessius de iustitia cap. 10. dub. 4.* Probatur. quia æquitas naturalis non patitur, vt cum tanto damno alteri iniuriosè illato in alium sim liberalis. Sicut autem emissio voti, ita eiusdem completio est actus liberalitatis. Confirm. 1. Quia si decem aureos Petro liberaliter etiam iuratus promisissem, & postea tanto pretio emissem aliquid à Paulo, & hoc consumpsissem, nec possem ei satisfacere, nisi fraudando Petrum pecunia promissa, certum est, quòd tenerer huic soluere: nec vlla æquitas pateretur, vt pecuniam huic tantopere obligatam, Petro gratis donarem. Confirm. 2. Quia etsi eadem res vni priùs vendita, & alteri postea vendita & simul tradita fiat absolutè secundi: vt patet ex *l. Quoties. 5. C. de rei vendicatione.* si tamen secundò data sit gratuitò, prior (si aliter ius suum recuperare non possit) in eam habet actionem: vt colligitur ex *l. Ignotis 5. C. de reuocandis his, quæ in fraudem creditorum*, &c. quod naturali æquitati est maximè conforme, ne cum vnius damno in alium simus liberales.

l. Quoties. *l. Ignoti.*

25 *Vouens castitatem renunciat sponsalibus.*

CONCLVS. VII. Hoc ipso quo aliquis sponsus vouet castitatem, aut susceptionem Ordinis sacris, renuntiat sponsalibus. Quia ex parte sua obligat se ad id quod cum statu matrimonij non consistit: atque ita eius pars siue sponsa manet libera ab omni obligatione. Et in hoc omnes consentiunt. Probabilius tamen est ipsum, nisi Religionem voueat, manere obligatum, vt cum altera contrahat, si ipsa hoc exigat. quia hæc per sponsalia ad illud strictum ius acquisiuit, cui non renuntiauit, nec sine legitima causa priuari debet. Nulla autem hîc est legitima causa eam priuandi, vt patet ex dictis n. 21. pro 3. sententia.

Manet tamen sponsæ obligatus.

Ad argumentum autem propositum n. 21. pro prima sentẽtia, nego maiorem vniuersaliter sumptam. Nam talis conditio in contractu sponsalium, neque subintelligitur ex natura sua, vt per se patet (sicut quando Petro promitto centum, non subintelligitur, nisi voluero eos dare pauperibus) neque etiam ex communi contrahentium sensu; quia contrahentes sponsalia, communiter nihil minùs cogitant, quàm velle sibi reseruare ius seruandi castitatem; neque etiam ex constitutione alicuius iuris, quia nullum tale reperitur, sed potiùs contrarium, vt ostendi n. 21. in 3. sententia. Ius autem quod concedit sponsis facultatem transeundi ad Religionem, non debet ad alios casus extendi: tum quia non reperitur in iis similis ratio: tum etiam quia, cùm minuat aliquo modo ius partis, videtur deberi strictè intelligi.

26 Dices, S. Alexius, ex cuius imitatione ius concedit sponsis transitum ad Religionem, non fuit factus Religiosus, sed solùm complexus est statum continentiæ: ergo hic sufficit ad dissoluenda sponsalia. Respondeo, Si hoc quidquam probaret, probaret susceptionem status continentiæ in sæculo sufficere ad dissoluendum matrimonium ratum. quod tamen falsum est, & apertè repugnat *Extrauag. Antiqua Ioannis 22. de voto.* Quare dicendum est, id quod Alexius & similes fecerunt, ex particulari Spiritus sancti instinctu fecisse.

Extrauag. Antiqua. Factum. S. Alexij solo Spiritus S. instinctu fieri potuit.

Ex his patet (quod etiam omnes fatentur) ad dissoluenda sponsalia, nullo modo sufficere solum propositum continentiæ sine vllo voto: quia non inducit statum.

27 Occasione huius sententiæ, quidam hîc disputant, Ad quid teneatur, qui post contracta sponsalia vouit castitatem, si sponsa nolit ei remittere sponsalia? Multi enim putant eum teneri ingredi Religionem, quia aliter votum suum seruare nequit. Sed verius est eum ad hoc non teneri, quia hoc non vouit. Quare si pars nullo modo velit remittere obligationem, potest matrimonium contrahere, & reddendo debitum consummare. Patet ex *Extrauag. Antiqua, citata*, vbi apertè id insinuatur. Nam ibi definitur, eum qui matrimonium contraxerat, & ante consummationem sacros Ordines susceperat, si nolit Religionem ingredi, cogendum vt matrimonium consummet. Quod fuisset falsum, si, vt posset votum continentiæ (quod in sua ordinatione emiserat) seruare, fuisset obligatus Religionem ingredi. Talis tamen nunquam potest petere debitum. quia voto manet obligatus, vt seruet continentiam, quantum potest. patet ex *c. Placet 12. de conuers. coniugatorum.* Omnino tamen expedit cum tali dispensare, vt possit petere debitum, ob grauissimum periculum, quod aliàs ei imminet. Patet ex *c. Veniens 5. Qui clerici vel vouentes.* Quòd si contingat vxorem mori, aut ob fornicationem vel similem causam dare iustam causam diuortij, tenetur omnimodam continentiam seruare. Vide *P. Lessium de iustitia c. 41. num. 52.*

Post sponsalia vouens castitatem non tenetur Religionem ingredi. *Ext. Antiq.* *Non potest tamen petere debitum.* *c. Placet.* *c. Veniens.* *Lessius.*

DVBIVM IV.

Qua ratione matrimonium, vel sponsalia subsequentia dirimant priora cum alia contracta?

28 HAc in re quædam certa sunt, quæ priùs ponemus, vt deinde dubia faciliùs enodemus.

CONCLVSIO I. Matrimonium subsequens dirimit sponsalia præcedentia, ita vt & altera pars perpetuò liberetur omni obligatione (quia ita contrahens absolutè sponsalibus prioribus renunciat, & dat alteri iustissimam causam resiliendi) & contrahens etiam, quamdiu hoc matrimonium durat, non tenetur cum altera contrahere. quia hoc ei impossibile est. Patet ex *c. 1. de sponsa. duorum.*

c. 1. de sponsa.

29 CONCLVS. II. Sponsus contrahens secunda sponsalia dat sufficientem causam priori sponsæ, vt licitè à sponsalibus resiliat: tum quia ipse prior fidem fregit: tum quia prioribus sponsalibus suo facto renuntiauit: ipse tamen tenetur priorem, si voluerit ducere, etiamsi secunda sponsalia iuramento firmarit: quia res vni obligata inualidè alteri promittitur: & cùm matrimonium cum secunda sit ei illicitum, eius promissio nullo iuramento firmari potest. Quare cùm hæc secunda promissio sit omnino inualida, vtpote rei illicitæ, etiamsi contingat hanc fieri licitam, vt si prior sponsa prioribus sponsalibus absolutè renuntiet; secunda tamen sponsalia manent semper inualida, nec ea contrahens tenetur secundam ducere: vt ostendi dis. 22. num. 43. nisi fortè hanc secundam omnino ignaram priorum sponsalium spe matrimonij deflorasset, aut à vidua honesta cum periculo infamiæ copulam impetrasset. Tunc enim ratione damni, quod aliter non potest resarcire, hanc tenetur ducere.

Contrahens sponsalia cum secunda priori, non autem huic manet obligatus.

Nisi secundã deflorarit.

30 His positis, difficultas est primò, Vtrùm sponsus, qui cum secunda contraxit matrimonium, vxore mortua, teneatur priorem id exigentem ducere?

Palud. in 4. d. 28. q. 1. a. 1. concl. 4. Supplementum Gabrielis in 4. d. 28. q. 1. a. 2. concl. 2. & alij negant. Primò, quia *c. 1. de sponsa. duorum*, dicitur per tale matrimonium priora sponsalia omnino extingui. Secundò, quia quando secundum vinculum est fortius, & eiusdem rationis cum priore cui superuenit, extinguit omnino prius si ei repugnet: vnde qui vouit ingredi Religionẽ strictam, & postea profitetur in laxiore, omnino liberatur priore voto. *c. Qui post 5. de regularibus in 6.* Cõtrà verò alij asserunt eum teneri ducere priorem.

Palud. Supp. Gabriel. c. 1. de sponsa.

c. Qui post.

31 Secunda difficultas est, quando aliquis post prima sponsalia, alia contrahit cum secunda priorum omnino ignara (nam si fuerit illorum conscia, certum est nullum ius acquirere.) & sub spe matrimonij ab ea obtinet copulam, cum periculo grauis infamiæ, nisi eam ducat: vtrùm hanc, an verò priorem teneatur ducere, posito quòd vtraque ei cupiat nubere? *Sotus in 4. d. 27. q. 2. a. 4. dub. 3.* & quidam alij tenent debere ducere priorem. quia secunda sponsalia non possunt prioribus derogare. Addunt tamen talem teneri ducere secundam si prior id permittat. Quia etsi hæc nullum habeat ius ratione sponsalium, quæ fuerunt omnino irrita; habet tamen ius ratione damni illati, quod tenetur alter reparare. Et hoc omnino certum est.

Sotus.

32 CONCLVS. III. Probabilius est sponsum, qui cum alia contraxit matrimonium, hac mortua teneri priorem volentem ducere. Ita *Vega l. 6. summæ casu 125. Adrianus in 4. q. 2. de matrimonio ad 2. in fine*, & alij. Probatur primò. quia omnino iniquum est, vt aliquis per iniuriam alteri ius suum tollat, seque ab eius obligatione eximat, quando potest ei satisfacere; atqui si talis non teneretur priorem ducere, per iniuriam ei ius suum ita tolleret: ergo hoc non est dicendum. Secundò, quia obligatio validè contracta per impedimentum superueniens non tollitur, sed tantùm sopitur: vt patet in eo qui post votum Religionis contraxit matrimonium & consummauit, qui mortua vxore tenetur Religionem ingredi: atqui illud matrimonium perindè contractum, non aliter liberat contrahentem ab impletione priorum sponsalium, quàm reddendo hanc impossibilem: ergo mox vt erit ei possibilis tenebitur ea implere. Respondent aliqui, illa tantùm esse vera, quando secundum vinculum est diuersæ rationis à priore: secùs verò esse, quando sunt eiusdem rationis, vt quando vtraque obligatio est iustitiæ aut religionis. Sed nulla omnino apparet ratio, qua hæc distinctio nitatur. Et ex ea sequeretur, si Ioannes vendidisset mihi equum, & postea eundem venderet & simul traderet Paulo, & Paulus eundẽ statim ei redderet, quòd ipse non teneretur priorẽ venditionem implere mihi equũ tradendo. quod credo nulla vnquam tribunalia admissura: esset enim contra omnem æquitatem.

Sponsus cum alia contrahẽs non liberatur omnino priore obligatione.

Vega. Adrian.

33 Ad primam rationem allatam in contrarium n. 30. nego assumptum. Nihil enim simile illo capite dicitur; sed solum talem debere manere cum secunda. & apertè satis innuitur, ideò præcisè eum non debere contrahere cum prima, quia iam hoc ei est impossibile.

Ad secundam nego etiam assumptum. Gratis enim id dicitur, vt ostendi. Quod autem pro probatione adfertur, de eo qui post votũ strictioris Religionis in laxiore profitetur, qui in ea potest manere, nihil facit ad rem. Primò, quia hoc non prouenit ex lege naturæ, sed ex particulari iuris constitutione, quæ non debet trahi ad simile, præsertim quando agitur de præiudicio alieni iuris. Secundò, quia est valdè diuersa ratio in illo casu, & in nostro. Nam ibi res per professionem traditur Deo, cui fuerat promissa, licet modo imperfectiore. Contrà omnino fit in nostro casu, in quo prior sponsa suo iure planè priuatur. Item votum est promissio omnino liberalis, quam conuenit cum minore rigore exigi. Tertiò, quia ad pacem tum monasteriorum, tum etiam profitentium spectat, vt professio ita facta habeatur rata, vt inter monasteria pax seruetur: ideoque hoc particulari lege statutum est. Secùs autem omnia se habent in nostro casu. Adde demum, si quid hoc ius probaret, solùm probaret ita contrahentem non teneri ducere priorem sponsam, quamdiu matrimonium cum secunda durat: sicut alter tantùm liberatur ab implendo priore voto, quia alia professio perpetuò durat. Illud autem nos libenter concedimus.

34 CONCLVS. IV. Etsi sententia allata num. 31. sit satis probabilis, probabilius tamen credo, talem teneri ducere secundam cum qua habuit copulam. Ita *Maior in 4. d. 27. q. 5.* Probatur primò. Quia sicut se habent sponsalia ad matrimonium, ita se habet votum Religionis ad professionem: atqui qui post tale votum ab aliqua honesta sub spe matrimonij obtinuit copulam, tenetur

Duarum spõsus ducet secundam si ab hac copulam obtinuit sub spe matrimonij.

Maior.

netur eam ducere, vt ostendi n. 20. & 24. ergo idem dicendum est in nostro casu. Respondent aliqui, esse diuersam rationem, quia vinculum iustitiæ quo sponsalia obligant, est fortius vinculo voti. Sed hoc non esse verum ostendi suprà num. 20.

Probatur secundò, quia æquitas naturalis non patitur, vt eum tanto alieno damno impleam contractum, ex cuius dissolutione pars nullum aliud damnum patitur, quàm quòd non acquirat rem in cōtractu promissam. Et confirm. Quia multi ex iis, qui sunt contrariæ sententiæ, docent in hoc casu iudicem interpellandum ob dictam causam, debere decernere vt secunda ducatur. quod sine dubio fieri non posset, si sponsus teneretur priorem ducere, quia iudex non potest hāc suo iure priuare. Tertiò, quia etsi secunda sponsa per ipsa sponsalia præcisè nullum ius ad matrimonium acquisierit; id tamen acquisiuit ratione damni iniuriosè illati, quod aliter restaurari non potest (vt alij etiam fatētur:) atqui hoc ius est fortius illo, quod prior sponsa per sola sponsalia acquisiuit. ergo prioris ius potiùs impeditur per ius secundæ quàm contrà: quia ius fortius superueniēs impedit minùs forte præcedens: vt cum communi sententia docet *Siluest. v. Sponsalia. n. 7.* Et per se satis patet, id quod fortius est, vincere id quod est minùs forte.

Siluest. ibi.

Quidam tamen aliquas instantias obiiciunt. Primò, si sponsus vnius cum secunda contrahat sponsalia iuramento firmata. Secūdò, si quis cum vna contrahat, & ante consummationem contrahat cum secunda & consummet: in vtroque casu prius vinculum vincet secundum, cùm tamen hoc sit fortius. Respondeo, Illa nihil facere ad rem: quia dictum axioma nō loquitur de vinculo apparente, sed de vero. In vtroq; autem casu secundum vinculum solùm est apparens. Cùm enim dicti contractus, cadant in materiam incapacem, absolutè nulli sunt. Vnde etsi priores cōtractus morte sponsæ desinerent omnino obligare, secundi tamen ea viuente initi, etiam post eius mortem nullo modo obligarent. Secùs est in nostro casu, in quo, vt omnes fateotur, talis verè obligatur ducere ita deceptā: & consequenter oritur verum vinculum, quod alij dicunt per prius vinculum impediri: nos verò contrà asserimus prius per hoc impediri.

Confirm. 1. Quia si Ioanni vendidissem vnum equum, & deinde eundem venderem Petro, & acceptum pretium ante traditionem consumerem, nec aliud haberem, aut habere possem quod ei possem restituere: quis non dicat me potiùs debere eum tradere Petro quàm Ioanni? aut quæ æquitas pateretur contrarium fieri? Simile autem est in nostro casu. Confirm. 2. Quia, vt patet ex *l. Quoties 15. C. de rei vindicatione.* rer vni vendita, & deinde alteri vendita & tradita, huic debetur. atqui in secundis sponsalibus secuta est saltem ex parte traditio: nam etsi sponsi non tradiderint sibi mutuo dominium corporum, tradiderunt tamen vsum. Ergo hæc etsi per se præcisè sint inualida, ratione tamen huius traditionis debent præualere.

l. Quoties.

35 Disputant hic præterea Doctores, Vtrùm in loco vbi Concilium Trident. non est receptum, secunda sponsalia ratione copulæ transeant in matrimonium præsumptum iuxta *c. Is qui 30. de sponsalibus.* Qua in re certum est esse matrimonium, quando sponsi verè intendunt hoc modo contrahere. Sed difficultas est, quando hoc non nitendūt. *Nauar. c. 22. n. 26. casu 3. P. Henriquez l. 11. c. 13. n. 3. P. Sanchius l. 1. disp. 49. n. 1.* affirmant transire. Quia Ecclesia magis præsumit eos voluisse cum iniuria alterius sponsæ, quam ipsi videntur parum curare, coniugali affectu se cognoscere, quàm fornicari. quod est valdè probabile. quia Ecclesia hac in re nō tam videtur considerare an præcedentia sponsalia fuerint valida, quā an sponsi omnino decreuerint inter se cōtrahere, idque sibi promiserint: quia tunc omnino eos præsumit animo coniugali eam copulam habere.

Secūda sponsalia olim per copulam trāsibant in matrimonium. c. Is qui. Nauar. Henriquez. Sanchez.

DVBIVM V.

Vtrùm sponsalia dirimantur per subsequens impedimentum?

NOta, nos hîc non agere de impedimento, quod oritur ex sponsalibus, aut matrimonio cum alia contracto; quia de hoc iam satis egimus: sed agimus de aliis.

36 CONCLVS. I. Si impedimentum sit tantùm impediens, nisi sit votum Religionis, vel fortè castitatis, de quo egi dub. 3. non dirimit sponsalia: tum quia eiusmodi impedimenta non impediunt matrimonia nisi re integra: tum etiam quia non videtur iam ampliùs obligare. Ita *Sanchius l. 1. disp. 56. num. 3.* vnde iam ne quidem dissoluunt sponsalia subsequentia.

Impedimenta solùm impedientia, non dirimunt commuriter sponsalia. Sanchez.

37 CONCLVS. II. Impedimentum dirimens omnino irritat sponsalia subsequentia iuxta dicta disp. 12. dub. 6. conclus. 8. præcedentia verò omnino soluit ex parte eius sine cuius culpa interuenit. quia reddit matrimonium omnino impossibile sine dispensatione, quam ipse non renetur admittere, etiamsi offeratur. Secùs est de eo cuius culpa impedimentum est ortum: quia ex suo scelere non debet commodum reportare. Vtrùm autem teneatur procurare dispensationem parte id exigente, non ita constat: probabilius est teneri, si sine notabili incommodo, eam obtinere possit: aliàs non. quia non videtur se obligasse ad procurandum matrimonium per media multùm extraordinaria & difficilia: vt in simili dixi n. 27. de eo qui post votum castitatis contrahit sponsalia, quem ostendi non teneri ingredi Religionem, vt possit votum seruare. quia hoc est medium nimis difficile, ad quod non censetur se voluisse obligare. Quare idem dicendum in nostro casu de eo qui cum sua spōsa contraxit impedimentum dirimens etiam sua culpa. Nec enim hic magis obligatur eam ducere, quàm prior obligatur seruare castitatem: nisi fortè ab illa spe matrimonij obtinuisset copulam & timeretur grauis infamia, nisi nuptiæ sequerentur. Ita *Sanchius suprà num. 4.*

Cuius culpa impedimentū accidit tenetur procurare dispensationē si commodè possit.

Sanchez.

DVBIVM VI.

Vtrum quando vnus ex sponsis est in mora in complendis sponsalibus, alter possit licitè ab iis resilire?

38 Hac in re certum est eum qui est in mora, siue per quem stat ne sponsalia suo tempore, compleantur, non liberari sua obligatione, quia aliàs sua culpa acquireret commodum. Sed difficultas est, an pars liberetur?

Nota primò, Hanc moram dupliciter posse contingere. Primò, ratione absentiæ vnius, qui ad remotum locum se contulit. Secundò, ob alias causas inter præsentes. Item potest hæc mora contingere sine vllius culpa (vt si vnus ex necessitate, aut rationabili causa diutiùs contractum differat) aut etiam ex culpa vnius vel vtriusque.

39 Nota secundò, Sponsalia dupliciter posse contrahi. Primò, non adiecto certo die quo implenda sint. Secundò, adiecto certo die, quod rursum dupliciter fieri potest. Primò, ea intentione, vt nisi matrimonium dicto die contrahatur, is per quem non stetit, maneat liber ab omni obligatione. Secundò, non vt tunc finiatur obligatio, sed vt is per quem stat, quo minùs tunc matrimonium contrahatur, censeatur esse in mora, & possit cogi ad contrahendum.

40 Nota tertiò, sæpe fieri vt sponsalia contrahantur certo die implenda, & tamen non exprimatur vtro ex dictis modis sit adiecta: & tunc difficultas est quomodo id possit colligi?

Qua de re quidam tradentes regulas, ex quibus id possit cognosci, docent primò. Quando vna pars solùm obligatur ad cōtractum aliquem intra certum tempus ineundum, tunc diem censeri adiectum secundo modo, v. c. Petrus obligari se vt mihi domum vendat intra mensem, si non perficiatur illo mense contractus, etsi per Petrum non stet, non liberatur obligatione mihi eam vendendi. & sic intelligunt *l. Celsus* 23. §. *Idem ait* ff. *de receptis arbitris.* Vbi dicitur eum, qui iussus est dare pecuniam intra calendas, non liberari obligatione, etsi per creditorem steterit, quo minùs intra calendas dare potuerit. Sed hoc nec generatim est verum, nec illa lege probatur, quia ipsa non agit de obligatione celebrādi aliquem contractum, sed dandi aliquam pecuniam. Qua in re certum est debitorem non solui obligatione, etsi per creditorem impeditum fuerit, quo minùs statuto die solueret. Et in hoc solo casu dicta regula vera est: non autem in contractibus celebrandis. Nam si tibi promisissem vendere meam domum intra mensem, & per te staret quo minùs stato tempore fieret; cōtra omnem æquitatem esset, te velle me vlteriùs obligare, vt expectarem dum tibi placeret eam emere, atque ita commoditatem eam vendendi negligerem, cum periculo ne possim eam postea commodè vendere. Ex quo patet *dictam l. Celsus*, planè esse impertinentem, vt ex ea possimus quidquam circa præsentem quæstionem in materia contractuum probare.

l. Celsus.

Docent secundò, quando vtrimque contrahitur obligatio certo tempore ineundi contractum, si eodem tempore & mutuo consensu cōtractum ineundē promittant, & diem adiiciant, v. c. dicendo, *Promitto quòd intra mensem tecum contraham*: diem adiici priore modo ex dictis n. 39. Quando verò priùs promittitur contractus, & deinde dies adiicitur, tunc secundo modo adiici. Ratio est, quia in priore casu per modum vnius promittitur cōtractus ineundus certo die: atque ita vnica consurgit obligatio, quæ simul desinit in eo per quem non stetit quo minùs stato die contrahatur. In secundo verò sicut est duplex promissio, ita etiam est duplex obligatio, vna contrahendi, altera tali die cōtrahendi, quarum vna potest sine altera desinere.

42 Quæ doctrina optima est, quando aliunde non potest certiùs constare de intentione contrahentium. Haec tamen, quando non est clarè expressa in contractu, maximè potest coniicere dam ex causa ob quam illi diem contractui implendo adiiciunt: quæ fere duplex esse solet. Primò enim adiicitur, quia vel vtraque, vel saltem illa pars, quæ cupit diem adiici, apprehendit sibi omnino expedire, breui siue cum hac persona, siue cum alia contrahere: aut quia difficile est ei diutiùs à nuptiis abstinere: aut quia iam multa commoda offeruntur matrimonia, quæ postea frustra desiderabuntur. Et tunc censetur dies adiectus, vt finiatur obligatio ex parte illius, per quem non stetit, quo minùs tunc contractus fuerit impletus: siue dies ab initio, siue postea adiiciatur. Quia aliàs frustra dies adiiceretur, cùm ea ratione non possent vitari dicta incommoda: quod tamen vnicè per illius adiectionem intenditur. Et sicut contrahentes ab initio possunt ex mutuo consensu apponere contratui certam conditionem, ita etiam postea.

Qua ratione dies adiicitur contractui præcipuè colligitur ex fine contrahentis.

Secundò adiicitur, non quia partibus per se incommodum est diutiùs nuptiis abstinere, sed quia has nuptias apprehendunt sibi commodas, ideoque cupiunt eas citò perfici, ne quacumque ratione postea impediantur, & tunc adiiciunt diem siue ab initio, siue postea; non vt eo decurso liberentur obligatione (quia cupiunt hanc omnino vtrimque perseuerare donec promissa impleantur) sed vt pars possit cogi, vt citò contractum impleat.

43. CONCLVSIO I. Quando sponsalia absolutè contracta sunt, etsi pars sit in mora, altera non soluitur obligatione, nisi mora sit tanta, vt illa prudenti iudicio censeatur renuntiasse sponsalibus: aut mortaliter cōtra datam fidem peccasse. Tunc enim frangenti fidem, alter non tenetur eam seruare: vt dixi dub. 1. concl. 4. Ad hoc tamen communiter necessarium est, vt is qui est in mora moneatur, idque sub interminatione resiliēdi, intra certum tempus, stet promissis. quia aliter nō satis patet eū culpabiliter esse in mora. quia potest habere iustū impedimentū: aut fortè cogitare partē in moram consentire, cui nō contradicit. Imò quando res non est omnino clara, opus est auctoritate iudicis; præsertim quando sponsalia publicè contracta sunt, aut iuramento firmata. Tunc enim non decet ea sine publica auctoritate parte inuita dissolui.

Mora notabilis ex vna parte soluit sponsalia.

Qui est in mora priùs monendus.

Quandoque auctoritate iudicis opus est.

l. Celsus.

CON-

44 CONCLVS. II. Per moram partis inculpabilem non soluuntur eiusmodi sponsalia, quia rationes dictæ cessant. Nisi fortè esset tanta, vt alter nullo modo posset censeri se voluisse ad eam obligare. Nam vt cum communi sententia benè docet *P. Lessius de iustitia c. 18. num. 7t.* nulla promissio obligat in iis casibus, in quibus promissor non potest censeri se voluisse obligare. Qua in re communiter imploranda erit auctoritas iudicis, qui spectatis omnibus circumstantiis & difficultatibus, quas pars in expectando patitur, debebit præscribere tempus, quo hæc liberetur obligatione, nisi illa promissionem impleat. Nec enim sponsalia, quæ nuptiarum causa ineuntur, debent aliquem obligare, vt magnam vitæ partem nuptiis sine sua culpa cogatur abstinere. Nec etiam facile priuato alicuius iudicio relinquendum est, quando talis obligatio designat, ne seipsum nimium amando, alteri iniquus sit iudex: quod maximè verum est, quando sponsalia publica auctoritate sunt contracta, aut iuramento confirmata. Tunc enim decet ea non nisi publica auctoritate parte inuita dissolui.

Non soluuntur per morã inculpabilem, nisi sit valdè magna. Less. ut.

45 CONCLVS. III. Quando sponsalibus certus dies secundo modo ex dictis num. 39. præscribitur, etsi vna pars sit in mora, non statim liberat alteram obligatione: quia terminus non fuit in hunc finem præfixus, nisi mora sit tanta, vt illa censeatur renuntiasse sponsalibus: aut clarè mortaliter contra datam fidem peccarit. Tunc enim alteram partem posse resilire a contractu, exprese in simili casu habetur, *l. Si conuenerit 14. ff. pro socio*, vbi dicitur, *Nec tenebitur pro socio, qui ideo renuntiauit, quia conditio quædam qua societas erat coita, ei non præstatur.* Et hæc etiam confirmant primam conclusionem. Quia etiam in eo casu sponsalia contrahuntur tacitè sub hac conditione: Si pars debito tempore parata sit ea implere. In statu tamen huius conclusionis cùm strictior sit obligatio stato tempore implendi sponsalia, supradicta longe faciliùs ex mora sequuntur, quàm in prima conclusione, nisi mora sit inculpabilis. Tunc enim hîc eadem est ratio, quæ in casu secundæ conclusionis

L. Si conuenerit.

46 CONCLVS. IV. Quando terminus primo modo ex dictis num. 30. præfigitur, eo elapso, is per quem non stetit quo minùs iniretur matrimonium, obligatione liberatur. Quia in eo casu in hunc finem est terminus adiectus, & contractus cum tali conditione est initus. Omnis autem consensus conditionalis deficiente conditione est nullus, ac omnino desinit obligare. Is tamen per quem stetit quo minùs fuit impleta, non liberabitur obligatione, etiamsi mora illi fuerit inculpabilis. quia eius defectus non debet alterum suo iure spoliare, nisi fortè hoc expresse fuisset contractui appositum. Conclusio patet ex *l. Si conuenerit, citata, & cap. Sicut 22. de sponsalibus.* Vbi sponsus post iurata vni sponsalia ducens aliam liberatur à culpa, si suo iuramento certum terminum, intra quem primam sponsam duceret, præfixerit: nec per eum stetterit, quin ad statum terminum matrimonium cũ ea contraxisset. Vnde colligitur culpabilem futurum fuisse, si per eum stetisset.

L. Si conuen. c. Sicut.

Hanc conclusionem *Paludan. in 4. d. 27. q. 1. a. 3. casu 4.* limitat, nisi mora in parte sit inculpabilis. Quia tunc non potest dici per eam stare, quo minùs contractus impleatur: atque ita conditio debet reputari impleta, vt patet ex *regula iuris 41. in 6.*

47 Palud.

Regula iuris.

Secundò, quia legitimè impedito tempus non currit, vt dicitur *cap. Quia diuersitatem 5. de concess. præbend.* Sed cum *Nauarr. cap. 22. num. 27. casu 11.* probabilius credo etiam hoc casu alterum liberari. Primò, quia *cap. Sicut, citatum*, id absolutè dicit, tantumque petit, vt per eum qui liberatur obligatione non steterit, quo minùs impleret sponsalia. Cui etiam omnino consentit *lex, Si conuenerit, citata.* Et etiam in hoc valet ratio pro conclusione allata, præsertim spectato fine ob quem dies tali modo solet contractui adiici, iuxta dicta num. 42.

Mora partis inculpabilis dat sæpe ius resiliendi. c. Quia. Nauar.

L. Si conuen.

Adde, verè posse dici per me stare, quo minùs sponsalia impleantur, etsi sine mea culpa id fiat, vt patet si ingrediar Religionem. Confirmatur. Quia si requireretur vt pars esset culpabiliter in mora, hic casus non differret à casu tertiæ conclusionis. Quia etiam in eo innocens liberatur obligatione, etsi pars culpabiliter sit in mora: nisi fortè dicamus ibi requiri longam moram, quæ sit iniuria mortalis, hic verò sufficere breuem, quæ sit tantùm venialis. sed hoc gratis dicitur; nec enim si talis vi contractus præcisè lapso termino non cadat suo iure, non debet eo priuari ob culpam venialem, vt ostendi disput. 22. dubio 1. conclus. 3. Fateor tamen hoc casu æquitatem & humanitatem requirere, vt pars mitiùs agat: quia durum est summu hic rigore agere.

48 Ad primum argumentum contrarium negandum est assumptum, vt patet ex dictis. quod maximè verum est in contractibus, in quibus, vt ostendi num. 42. eiusmodi conditiones adiiciuntur ad euitanda aliqua incommoda, quæ æqualiter incurruntur, siue culpa partis, siue sine ea conditio defecerit. Secùs fortè est in testamentis & legatis, in quibus ius benignè interpretans voluntatem defuncti, censet hunc nolle priuare hæreditate aut legato eum, sine cuius culpa conditio requisita non ponitur. Et de eo videtur loqui *regula 41. iuris in 6.* Sed hæc non debet trahi ad pacta, quæ inter viuos irreuocabiliter fiunt: vt benè notat *P. Sanchius lib. 1. disp. 33. numero 21.*

Regula iuris. Sanchez.

Ad secundum Respondeo, hoc cap. nihil facere ad rem præsentem: quia agit de vno qui sua culpa fuit impeditus, & statuit peculiare ius circa collationem præbendarum, quod aliò trahi non debet.

49 Hinc patet, quòd si in hoc casu sine iusto impedimento vterque sit in mora, quo minùs stato tempore compleantur sponsalia, vterumque liberati obligatione. quia videntur sponsalibus renuntiasse, nisi de contrario ex circumstantiis constaret. Tunc enim vterque videretur patti remisisse terminum, non autem obligationem. Ita *Sanchez suprà num. 6.* Quòd si vterque haberet iustum impedimentum, saltem æquitas requireret, vt neuter sine alterius consensu resiliret.

Sanchez.

CON-

50 CONCLVS. V. Quando vna pars se transfert in remotas regiones, liberum est alteri parti inire aliud matrimonium. Habetur expresse *cap. De illis 5. de sponsalibus.* Ratio est primò, quia talis censetur renuntiare sponsalibus. Secundò, quia cùm sit probabile eum diu absuturum, non potest partem obligare, vt tam diu nuptiis abstineat. Hoc enim videtur nimis graue: nec contrahentes sponsalia censentur se ad hoc voluisse obligare, nisi id expresserint.

c. De illis.

51 Meritò tamen *Sanchez disp. 54 num. 10. & 12.* requirit hîc primò, vt profectio fiat in terras remotas. Secundò, vt non sit spes celeris reditus, quia aliàs nec proficiscens propriè posset dici se transtulisse in alias partes, vt requirit *cap. De illis.* Nam ille propriè dicitur se in alias terras transferre, qui se eò confert animo diutiùs ibi commorandi. Nec etiam videretur renuntiare sponsalibus, vt per se patet: nec pars haberet causas recedendi. Quòd si moraretur in terris propinquis, monendus primùm esset vt staret promissis, & tunc seruanda essent dicta conclus. 1. & 2. Quod si sponsus ex consensu sponsæ absit, seruandum statutum tempus iuxta conclus. 3. & 4. Nota, hanc conclusionem habere locum etsi sponsalia sint iurata, & quamuis pars dederit culpabiliter causam discessus alterius, vt habet expressè *cap. De illis, citatum*, & probant rationes allatæ.

Sanchez. — c. De illis. Quis dicatur se in aliàs partes transferre. — c. De illis.

52 CONCLVS. VI. Etsi vir contractis sponsalibus possit ad remotas partes domicilium trãsferre, quia posset id etiam facere contracto matrimonio; tamen sponsa de futuro non tenetur eum sequi. Idemque est si intelligat eum velle esse vagabundum, quia hæc est grauis rerum mutatio, ad quam sponsa se non censetur obligasse. Quare hoc ipso quo ille se transfert ad illas partes, & hæc renuit sequi, videntur renuntiare sponsalibus.

Spõsus potest se aliò transferre non tamen sponsa.

53 Secùs tamen esset si sponsus se obligasset ad figendum certo loco domicilium. Tunc enim sine consensu sponsæ, non posset se aliò transferre: aut si sponsa se saltem tacitè obligasset ad sequendum sponsum: vt si dum contraheret sciuerit illum omnino statuisse ad illas partes se transferre: aut esse, & velle permanere vagabundum. Tunc enim teneretur eum sequi, quia validè vterque ad huiusmodi conditiones se potuit obligare. Quare ad eas tenebitur, nisi contrà faciendi causa iusta de nouo accesserit. Vide *P. Sanchum disput. 40. & 54. numero 14.*

Sanchez.

Nota tamen aliam videri rationem sponsæ. Nam cùm mulier debeat subesse viro, non est eius constituere sibi domicilium, sed viri. Vnde post matrimonium contractum, vir potest liberè domicilium mutare, & hæc tenetur eum sequi, nisi de contrario inter eos conuenerit: mulier tamen inuito viro non potest domicilium mutare, nisi necessitas cogat.

DVBIVM VII.

Vtrùm fornicatio sponsi, vel sponsæ det alteri ius soluendi sponsalia?

54 CONCLVS. I. Fornicatio tam spõsi, quàm sponsæ superueniens sponsalibus, dat innocenti parti ius ea dissoluendi. patet ex *c. Quemadmodum 25. de iureiurando.* Et quamuis hoc caput solùm loquatur de fornicatione sponsæ, idem tamen est de fornicatione spõsi. quia ratio quam adfert, in vtroque valet: quòd scilicet ob fornicationem etiam coniuges possint thoro separari. Adde, quòd fidem frangenti fides non sit seruanda. Maritus enim fornicando verè facit contra fidem datam, vt ostendi disp. 22. n. 6.

c. Quemad.

55 CONCLVS. II. Idem dicendum est si sponsa vi comprimatur. Ita *Siluest. v. Sponsalia n. 10. casu 7. Angelus n. 19. Nauar. c. 22. n. 27. Sotus in 4. d. 27. q. 2. a. 5. casu 7. P. Henriquez l. 11. c. 14. n. 6.* & alij plurimi. Patet ex *cap. Raptor, 27. q. 2.* vbi permittitur arbitrio sponsi, vt sine sua culpa raptam ducat, aut dimittat. Quia & hoc casu sponsa fit notabiliter vilior, & eam ducenti aliqua infamia oboritur, & exponitur periculo ne alienam prolem alat pro sua.

Siluester. Angelus. Nauar. Sotus. Henriquez. c. Raptor.

56 Idem etiam dicendum, si sponsa permittat se turpiter tangi. quia notabiliter per hoc fit vilior, & habetur omnino impudica, nec sine nota vir eam potest ducere. Ait tamen *Sanchius l. 1. disp. 55. n. 5.* eiusmodi tactus sponsi cum alia, non esse sufficientem causam, vt sponsa soluat sponsalia. quia per hos vir nõ redditur ita infamis, vt nota inuratur sponsæ ei nubenti. quod probabile est, nisi fortè essent frequentes, ita vt indicarẽt propensum valdè sponsi in alteram animum, vt meritò possit timeri ne ipse minùs sit sponsam amaturus: aut fidem ei non seruaturus.

Sanchez. — An tactus turpes sponsi cũ alia soluant sponsalia?

57 CONCLVS. III. Idem dicendum est quando sponsa fuit corrupta ante sponsalia, si sponsus eam omnino credidit virginem. Ita *Siluest. v. Sponsalia n. 10. casu 7. Sotus in 4. d. 27. q. 2. a 5. casu 7. P. Henq. lib. 11. c. 14. n. 6.* & cum aliis *P. Sanchius lib. 1. disp. 63. n. 2.* Prob. Quia sponsa multo vilior est & censetur viro infame talem duxisse. Vnde vix vllus honestus sciens vellet talem ducere, nisi aliunde illa vilitas compensaretur. quare sponsus grauiter decipitur, & tantùm per errorem consentit: contractus autem cui error causam dedit, potest à decepto irritari. Vide *P. Lessium de iustitia c. 17. dub. 5.*

Siluester. Sotus. Henriquez. Sanchez. — Lessius.

58 Addunt aliqui, idem esse dicendum, quando sponsus credebat sponsam esse virginem, si ipsa erat vidua. quia hæc vilior est virgine, & vir talẽ ducẽdo fit bigamus. quod videtur graue incommodum. Sed hoc mihi videtur difficile. Primò, quia hæc incõmoda non videntur tanti æstimãda. Nam in contrahente vix potest esse serius animus aliquando suscipiendi statũ Ecclesiasticum: imò in plurimis ne quidem est aptitudo ad talem statum ob defectum doctrinæ, aut quia iã antè irregulares erant. Deinde quia sponsus sibi debet imputare quòd viduã pro virgine duxerit, nec de statu sponsæ priùs inquisierit, cùm id facilè potuisset

Illicitè soluit sponsalia cum vidua quam credebat virginem.

lè potuisset

lè potuisset facere. Aliud est de fornicatione quæ occulta est, nec tam facilè potest sciri. quare sponso nō est imputanda eius ignorantia. Probabilis tamen esset illa sententia, si aut spōsus actu gestaret habitum clericalem; aut vt clericus alicui Ecclesiæ deseruiret, atque ita cum notabili suo emolumento clericali priuilegio gauderet, quo per tale matrimonium esset priuandus: aut si illa se tanquam virginem sponso venditasset; quia tunc dolo videretur eum induxisse.

Docet præterea *P. Sanchius l. 1. disp. 63.* sponsum posse resilire, quando sciebat quidē spōsam esse viduā, ignorabat tamen eius fornicationem, quia ratione illius reddita est ipsa vilis & impudica, qualē duxisse alteri est dedecori. quod probabile est, præsertim quādo sæpiùs esset fornicata.

59 Nec dictis obstat, quod *c. Quemadmodum, de iureiurando*, dicitur sponsum non posse obiicere sponsæ fornicationem præcedentem. quia hoc intelligendum est de fornicatione quam sponsus nouerat: vt cum glossa docent ferè communiter DD. quo casu non potest eam reiicere etsi fuisset sæpius fornicata, cùm crederet tantùm semel atque iterum cum altero fornicatam. quia hoc parum variat dignitatem sponsæ, nisi fortè fuisset ferè publica meretrix, credente sponso eam tantùm aliquoties occultè fornicatam fuisse. Illud enim multo viliorem illam reddit.

60 Nota cum *Sanchio disp. 65. n. 1.* hæc intelligenda esse, quando sponsus cognito eo vitio noluisset contrahere sponsalia. Secùs si erat actu ita affectus, vt nihilominus cōtraxisset. quia tunc error non dedit causam contractui, & consequenter nō potuit eum reddere irritabilem: neque in contractu potuit subintelligi conditio, *Si sis honesta*: cùm neque verbis, neque in tacita voluntate contrahentis fuerit contenta, nisi fortè spōsa, vt alterum alliceret, dixisset se esse virginem; tunc enim sub ea conditione possit videri contractus initus. quia cùm illa virginem promiserit, hic non potest videri nisi virginē acceptasse.

61 CONCLVS. IV. Hæc sunt vera, etsi sponsalia iurata sint. quia in iuramento subintelliguntur eædem conditiones, quæ in contractu cui apponuntur vt patet ex *c. Quemadmodum, citato concl. 1. & l. finali C. de non numerata pecunia.*

62 CONCLVS. V. Fornicatio sponsi præcedens sponsalia, & postea sponsæ cognita, non dat ei ius resiliendi. Quia, vt benè docet *P. Molina, 2. de iustitia tract. 2. disp. 272. §. Deinde si mulier*, sola illa fornicatio dat potestatem resiliendi, quæ fornicantem in ordine ad contractum matrimonij reddit notabiliter viliorem, ita vt alteri sit quasi dedecori cum tali contrahere. Atqui fornicatio sponsi non reddit eum notabiliter viliorem: nec est nota sponsæ tali nupsisse. Excipe tamen, nisi valde frequenter fuisset lapsus, præsertim cum diuersis & infamibus mulieribus. quia hoc redderet eum infamem, & possent similia post coniugium etiam timeri. Item nisi ex fornicatione haberet aliquot proles, quia hæ reddunt notabiliter statum matrimonij difficiliorem, partim ratione onerum: quia incūbit patri eas alere; partim quia sunt sæpe causa discordiarū. Vnde crediderim idem dicendum etsi proles essent legitimæ, modò pars ignorarit eas esse. quia difficultates ex his sequuntur: & plurimæ, nisi essent inferioris conditionis, nollent tali nubere.

63 CONCLVS. VI. Si vterque fuerit fornicatus post sponsalia, potest spōsus resilire, spōsa autem non potest: Ita cum cōmuniore sententia *P. Henriquez. l. 11. c. 14. n. 6.* Ratio est, quia ex parte spōsi in hoc casu datur compensatio delicti, non autem respectu sponsæ. quia delicta sunt valde imparia: longeque ignominiosius est sponso talem ducere, quàm sponsæ tali nubere: & ex fornicatione sponsæ longè grauius damnum spōso imminet propter incertitudinem secuturæ prolis. Nec refert quòd vir adulter non possit vxorem adulteram repudiare. quia longè difficilior est separatio tori quàm sponsalium.

DVBIVM VIII.

Quænam alia causa det parti ius soluendi sponsalia?

64 HAnc rem fusè tractant *Siluest. v. Sponsalia n. 7. & 10. Armilla n. 13. Angelus n. 22. Petrus Soto lect. 18. de matrim. Maior in 4. d. 27. q. 3. D. Antoninus 3 p. tit. 1. c. 18. §. 1. P. Henriquez l. 11. c. 14. P. Sanchius l. 1. disp. 57. & nonem sequent.* qui communiter admittunt hanc regulam. Tunc vnam partem posse resilire à sponsalibus, quoties aliquid accidit, quod ei contractum matrimonij reddit notabiliter difficiliorem: aiuntque omnem illam mutationem esse talem, quàm si præuidissent futuram, nullo modo voluissent contrahere sponsalia. quæ verissima sunt si benè intelligātur. Secunda pars tamē prout iacet accepta, patitur aliquā difficultatem. quia plurimi contrahunt spōsalia, qui ob leuissimas causas desiissent ea contrahere, si eas præcognouissent; vt si aduertant sponsam esse minùs gratiosam, aut parentes minùs liberales, quàm priùs conceperant. quæ nullo modo sufficiunt ad soluenda sponsalia, nec credo eam esse mentem istorum auctorum.

65 Quare hæc regula secundùm eorum mentem meliùs hoc modo assignabitur, scilicet talem cēseri omnem eam mutationem, quæ talem difficultatem inducit, quæ præcognita meritò communiter talis conditionis homines etiam verè cordatos à contrahendo omnino auerteret. Cùm enim quisque contrahens sponsalia censeatur secundùm communem aliorum intentionē contrahere, nisi de contrario constet, censetur tacitè excipere illum casum, quem cōmuniter omnes, qui eius sunt conditionis, præuisum omnino exciperent. Et sic pat vtrimque est conditio, nec vlla pars potest conqueri eiusmodi casum excipi. Et hæc regula satis apertè colligitur ex *c. Quemadmodum 25. de iureiurando.*

66 Ex communi autem dictorum auctorum sententia, talis mutatio est primò, si sponsa perdat vtrumque vel saltem alterū occulum, vel aliàs notabiliter fiat turpis. Colligitur ex *c. Quemadmodum, de iureiurando.* Loquuntur autem communiter Doctores in hoc casu, de sola deformitate accidente sponsæ. quia in viris non ita requiritur pulchritudo. Quare valdè magna debet esse deformitas sponsi, quæ de nouo accidens det sponsæ ius resiliendi, qualis posset fortè esse, si totum omnino nasum perderet; aut si tota facies fœdè exureretur; aut alia ratione ita fieret deformis,

vt spe-

Sanchius.
c. Quemad.
Quando præcedens fornicatio possit obiici.
Sanchez.
A Quemad. l. fin. C. de non.
Præcedēs spōsi fornicatio non dat sponsæ ius resiliendi. Molina.
Excipe aliquot casus.
Vterque fornicatus solus sponsus licitè resilit. Henriquez.
Siluester. Armilla. Angel. Pet. Soto. Maior. D. Anton. Henriquez. Sanchez.
Quæ mutatio status det spō. sis ius resiliendi.
c. Quemad.
Deformitas sponsæ superueniens, dat parti ius resiliendi. secùs si viro superueniat,
nisi sit valdè excessiua.

vt spectantibus horrorem aliquem incuteret. Quæuis enim meritò cùm tali horreret contrahere. aut si vnà cum deformitate accedat aliud malum,vt si perdat vnum oculum, & sit periculum ne perdat secundum, aut ne ineptus reddatur ad suum opificium exercendum,aut officium acquirendum ad sustentationem familiæ necessarium. Alias deformitas quando non est excessiua, non dat sponsæ iustam causam resiliendi.

67 *Item morbus contagiosus.* Secundò, talis mutatio est, quando alteruter incurrit lepram,morbum Italicum, epilepsiam, aut similem morbum incurabilem. quia nemo libenter cum talibus contraheret.

Grauis infamia,& morum prauitas. Tertiò, si alteruter incurrat grauem infamiam, vel noscatur de nouo grauiter esse deditus ebrietati,scortationibus,similibusque grauibus vitiis, & præsertim si esset procliuis ad hæresim. Itē si esset truculentis moribus, &c. vt *Sanchez* docet *disp.* 58. Nec obest quòd *c. Veniens* 5. *qui clerici vel vouentes*,dicatur mulier recusans sponsum, quem audierat esse truculentum, fidem fregisse: quia satis patet ex textu fuisse leuem mulierem, quæ nimis leuiter similia crediderat. Alias sæuitia morum sufficit etiam in coniugibus ad procurādum separationem tori:vt aperte insinuatur *c. Literas* 5. *de restit. spoliatorum, in fine.*

68 *Grauis parentum contradictio.* Quartò, si alterius partis parentes obstinatè contradicant matrimonio, ita vt ex eo contracto esset periculum ne letales inimicitiæ orirentur inter partium affines:aut inter parentes sponsorum, & ipsos sponsos: aut alius malus exitus omnino timeretur. Secùs si tantum timerentur leues aliquæ,aut nō ita diuturnæ offensiones. Ita *Panorm. in c. Requisiuit* 17. *de sponsalibus.* Ex quo etiam satis clare colligitur,quia dicitur,tunc sponsos nō esse cogēdos ad complēda sponsalia, quādo mali exitus inde timentur. Et tamē loquitur de sponsalibus iuratis. Itē *Nauar.c.*16.*n.*18.*in fine.*

69 *Iactura fortunarum.* Quintò, quando alterutra pars amissis fere omnibus fortunis,ex honesto statu ad paupertatem decideret. Quia hæc res solet communiter in matrimonio contrahendo respici;& alias inopinatum & quidem valdè graue onus incumberet alteri parti ex propriis bonis onera matrimonij sustinendi : quod vix prodigitate sui status posset facere:vel etsi quandoque posset,id rarum & per accidēs est. Vnde cōmuniter talis euentus præuisus omnes deterreret: nisi fortè patiens infortunium fuisset ante tanto ditior, quantum iam perdidit, nec alia esset inter illus conditionum disparitas. Tunc enim non videtur tale infortunium alteri vllo modo dare causam resiliendi, cùm hoc non faciat inæquales nuptias. Similiter si sponso subitò accedat noua hæreditas,qua eius status plurimum melioratur,ita vt sponsa sit iam illi inæqualis , non ideo potest sponsalibus renuntiare.quia per hoc non potest dici deceptus in sponsæ conditione,aut per errorē in eam consensisse,quia non errauit circa obiectum consensus,sed circa propriam conditionem, circa quam consensus non fertur. Eademque est ratio sponsæ, si ipsi noua hæreditas accedat.

70 *Negata dos promissa.* Sextò, si sponsa, eiusve parentes recusent dare promissam dotem. quia sub eius conditione spōsalia censentur contracta. Habetur expresse *c. De illis* 3. *de conditionibus appositis.*

Dicta locum habent etiam in sponsalibus iuratis nec est opus dispensatione pro iuramento. Nota primò, eodem modo posse resiliri posita eiusmodi causa à sponsalibus siue sint iurata, siue non, quia eædem conditiones sub vtrisque subintelliguntur, iuxta dicta dub. 7. concl. 4. Quare non est opus petere dispensationem iuramenti. quia per se desinit obligare. Item siue post sponsalia incipiant poni eiusmodi causæ, siue ante fuerint positæ & ignoratæ, iuxta dicta dub. 7. conclus. 3.

An opus sit auctoritate iudicis. Nota secundò, quādo causa dissoluendi sponsalia est moraliter certa, ad ea dissoluenda non opus est auctoritate iudicis, sicut nec ad alia promissa dissoluenda, nisi fortè ratione scandali : vt si spōsalia essent publica, & causa occulta. Tunc enim coram iudice Ecclesiastico deducēda esset: sicut etiam quando non esset satis clarā causam esse sufficientem & satis certā: & ob reuerentiam iuramēti idem satis conuenit fieri, quando iuramento firmata sunt. Vide *P. Sanchez l.* 1. *disp.* 69. *Sanchez.*

DVBIVM IX.

Vtrùm sponsalia, quibus contrahendis dolus causam dedit, sint omnino irrita, ita vt nullam vtraque parte pariant obligationem neque etiam impedimentum publicæ honestatis?

71 HÆc quæstio præcipue locum habet, quando alter contrahens doli aut causa, aut saltem conscius est, v. c. Aliqua corrupta simulat se virginē: aut laborās occulto morbo, aut omnino paupercula, simulat se sanam, aut valde diuitem, & hoc modo alium inducit, vt secum contrahat, qui alias nullo modo contraxisset. Qua in re secundùm omnes certum est primò, tales contractus spectato solo iure naturæ, non esse omnino irritos, quando error non versatur circa substantiā contractus (qualis in præsenti materia est solus error personæ) sed tantum circa alias circumstantias: quia aliàs matrimonium tali dolo initum esset omnino irritum. quod aperte falsum est. *Dolus qui nō versatur circa substantiam contractus nō irritat eum iure naturæ.*

Dixi, *Secundum omnes*, &c. quia etsi quidem videantur dicere tales contractus excepto matrimonio esse iure naturæ irritos; tamen si bene cōsiderentur tantùm voluni esse pro voluntate decepti irritabiles. nam dicunt solùm esse irritos in fauorē decepti , & ideo excipiendum matrimonium, quia natura sua irritabile est. Vide *Molin. disp.* 259. & 352.

Secundò certum est, quando contractus est irritabilis, deceptum, secundùm omne ius posse eum cognito errore irritare. Tota autem difficultas est, Vtrùm attento iure ciuili contractus bonæ fidei (qualis est sponsalitius) dolo initi sint ab initio omnino irriti?

72 *L. Et elegāter.* Multi id affirmant. Mouentur primò & præcipuè propter *l. Et elegāter* 7. *ff. de dolo malo.* Vbi de minore, qui vendiderat seruum ignorans eum habere peculium, dicitur, *nullam esse venditionem, si in hoc ipso vt venderet, circumscriptus est.* Secundò, quia quando dolus dat causam contractui, videtur hic tacitè fieri sub ea conditione , *Si sint vera, quæ mouent ad contrahendum*, v. c. in exemplo supra posito, *Si sis virgo ac diues.* quare deficiente conditione consensus nullus est.

Sed

73 Contractum dolo initu nullo iure irritat. Lessius. Sed eiusmodi contractus etiam spectato iure positiuo non esse ab initio omnino irritos, optimè cum aliis docet *P. Lessius lib. de iustit. c. 17. dub. 5. n. 31.* quod fusè probat. Addam vnâ atque alteram probationem, quæ me omnino conuincit.

l. Iulianus. 1. Quia *l. Iulianus 13. ff. de actionibus empti.* apertè datur actio ex empto ei, qui dolo venditoris inductus tigna cariosa, aut pecus scabiosum emit: atqui certum est axioma iuris apud omnes receptissimum, numquam dari actionem ex empto, quādo emptio nulla est: ergo emptio (quæ tamē est contractus bonæ fidei) cui dolus causam dedit, est valida. 2. Quia *l. Qui vas 48. §. vlt. ff. de furtis.* expresse dicitur, vendentem rem furtiuā fieri

l. Qui vas. dominum pretij. quod esset falsum si venditio esset nulla: cùm tamen emptor noluisset emere, si sciuisset rem esse furtiuam: atque ita inducatur ad emendum dolo venditoris, simulantis se rem

l. Rem alienam. suam vendere. Item *l. Rem alienam 28. ff. de contrahenda emptione.* dicitur: *Rem alienam distrahere quem posse nulla dubitatio est: nam emptio est & venditio: sed res emptori auferri potest.* quibus iuribus nihil potest clarius pro hac sententia adferri.

Dices, hæc solùm esse vera quādo emptor sciuit rem esse furtiuam. Sed expressè contrarium

l. Si in empt. dicitur *l. Si in emptione. 34. §. 3. eodē tit.* Verba sunt, *Item si & emptor & vēditor scit furtiuum esse quod venit, à neutra parte obligatio contrahitur.* & infrà, *Quòd si venditor scit, & emptor ignorauit, vtrinque obligatio contrahitur.* quia scilicet emptor tenetur soluere, & alter tenetur actione ex empto. Ego sanè non video quomodo potuisset nostra sententia clariùs definiri. Respondent aliqui, tunc solùm venditionem esse nullam, quando emeos machinatione venditoris deceptus rem vitiosam emit: in dictis autem exemplis emptorem non fuisse inductum ad emendum consilio venditoris. Sed

l. 1. de dolo. cōtrà primò, *l. 1. §. 2. de dolo malo.* dicitur; *Labeo autem* (scilicet ait) *posse & sine simulatione id agi, vt quis circumueniatur.* Vnde infrà definit, omnem calliditatem, fallaciam, machinationem, ad fallendum adhibitam, esse dolum malum. Quis autem neget in istis venditoribus esse calliditatem, qua alter circumuenitur? Secundò, fit hoc ipso quo alteri rem furtiuam venalem offert, simulat esse suam, aut se habere potestatem vendendi; in quo expressa est simulatio, siue machinatio ad decipiendum. Demum confirm. quia si quis omnino impotens soluere, persuadens alicui se optimè illi intra paucos dies soluturum, eum induceret, vt sibi equum venderet, secundùm omnes esset validus contractus; cùm tamen clarum sit venditorem dolo induci, vt equum vendat.

74 Ad primum argumentum propositum n. 72. Resp. hanc legem posse ab aliis difficiliùs explicari, quàm à nobis. Primò, quia in dicto contractu minor propriè non fuit deceptus quòd venderit seruum, nec in eo passus est damnum; sed quia vendidit tanti minoris, quanti valebat eius peculium: quo casu constat venditionem non esse omnino nullam. Secundò, quia ibi dicitur: *hoc enim sic accipimus carere dolo emptorem, vt ex empto teneri non possit.* Ergo si hic nun caruisset dolo, fuisset obligatus ex empto. quod fieri nequit nisi valida sit emptio. quare hæc lex apertè nobis fauet. Dicitur itaque emptio nulla, vel quia poterat propter dolum à minore annullari, ac si non fuisset: aut quia nulla erat emptio, ex qua ei actio competeret: quia neque poterat agere contra emptorem, posito quòd dolo careret, cùm non esset factus ditior: neque contra seruum, cū hic nihil emisset. quare restabat ei sola actio ex dolo malo. Simili ratione sæpe in iure aliqui actus dicuntur nulli, aut nullius momenti: quia ex iis alterutri nullum firmum ius nascitur: siue quia irritandi sunt: vt cum communiore sententia docet *glossa l. 1. C. de rescindenda venditione. v. Irrita.* Ex habetur *l. Si dolo 5. C. de rescind. venditione.* vbi dicitur: *Si dolo aduersarij deceptum venditionem prady te fecisse Præses prouinciæ aditus animaduerterit, sciens contrarium esse dolum bona fidei (quæ in huiusmodi contractibus maximè exigitur) rescindi venditionem iubebit.*

l. 1. C. de rescind. l. Si dolo.

Ad secundum Respondeo, illas conditiones dici tacitè subintelligi, non quidem ita vt efficiant contractum conditionatum (nam sic iure naturæ esset irritus, & matrimonium ita contractum esset etiam irritum. illud tamen aperte falsum est.) sed vt deceptus statim ac sciuerit talem conditionem deficere, eodem modo possit à contractu etiam iurato resilire, ac si sub hac cōditione expressè contraxisset, nisi contractus sit omnino inirritabilis, vt in matrimonio accidit.

DVBIVM X.

Vtrùm quando pars decepta, postquam cognouit se habere iustam causam resiliendi à sponsalibus, habuit copulam cum altera parte, possit nihilominus hac inuita resilire à sponsalibus.

75 Copula impedit ius resiliendi. CONCLVS. Si habeat eam copulam antequā sponsalia sint omnino dissoluta, censetur deceptionem, siue causam dissoluendi sponsalia condonare, & consensum primò habitum confirmare: nec postea ob eam causam potest resilire. Ita *Lopez. 1. p. instructory c. 77. §. Hinc emergit.* &

Lopez. Sanchez. cum aliis *Sanchez. l. 1. disp. 66. n. 2.* Probatur. quia quamdiu deceptus iam conscius sui iuris non resilit à sponsalibus, censetur permanere sciens & volens in priore consensu, & consequenter fouet in parte spem propinqui cōiugij: quare dum eam sub illa spe ad copulam allicit, aut etiam admittit, censet mutuo corporum vsu tradito, tanquam arrha quadam priorem consensum confirmare: & consequenter omnem causam in posterum resiliendi sibi tollit, sicut omnem tolleret, si expressè priorem consensum confirmaret.

Nec refert, quòd fortè intendat nullo modo priorem consensum confirmare: qui cùm hic sit contractus onerosus, & pars bona fide procedat, ipsoque externo actu ostendat se priorem consensum confirmare, tenetur omnino id seriò facere: & consequenter similiter obligatur ac si id eo animo faceret. Sicut qui fictè promittens alicui matrimonium ab ea copulam obtinet, obligatur eam ducere, ac si seriò id promisisset.

76 Hinc infertur primò, cum qui ignorans se habere ius resiliendi habet copulam, non censeri confirmare priorem consensum: quia ad hoc

 necesse

necesse est vt sciat se posse resilire: vel saltem vt exteriùs ostendat se eo animo eam copulam habere, vt vellet priorem consensum confirmare, etsi infirmus esset.

Infertur secundò, idem dicendum esse de eo, qui expresse dicit, se nolle confirmare priorem consensum, vt per se patet. Item de eo qui postquam sponsalibus omnino renuntiauit, habet copulam cum ea, quæ priùs fuerat eius sponsa. quia cùm inter has personas iam nulla omnino sit promissio matrimonij, non potest per eum actum censeri confirmari. Ex quo etiam patet esse diuersam rationem inter coniuges, qui facto diuortio copulantur. quia inter hos coniugij vinculum perseuerat.

DVBIVM XI.

Qualis probatio requiritur ad dissoluenda sponsalia?

77 CONCLVS. I. In foro externo, quando obiicitur aliquod impedimentum sufficit vtriusque partis confessio. quia tunc præsumitur omnino aut illos verum fateri, aut si fingant, velle sponsalibus renuntiare, quod quando vterque consentit, facere possunt. Idem dicendum est, quando sola pars quæ cupit matrimonium perfici, illud fatetur: quia nulla huic est causa mentiendi. Secùs est si sola pars, quæ cupit illud dissolui, fateatur impedimentum. quia huic in sua causa non creditur, nisi res aliunde probari possit.

78 CONCLVS. II. Ad probandum impedimentum matrimonij contrahendi, requiritur saltem vnus testis, qui iuratus asserat se id certò scire. quia simpliciter asserenti non creditur in iudicio cum alterius præiudicio, cùm hoc ipso quo renuit iurare, ostendat se rem non ita certò scire. Ita cum aliis *Palud. in 4. d. 27. q. 1. a. 3. casu 9.* Talis autem testis iuratus sufficit, si omni exceptione maior sit: qualis in hac causa etiam est is qui propriam turpitudinem fatetur: & quamuis ob iustam causam nolit publicato nomine suum testimonium deponere, sed tantùm secretò coram iudice. Quia cùm hic agatur de peccato, quod sponsi contrahendo committerent, impediendo, res est valdè fauorabilis, ideòque minùs sufficienti testimonio probari potest.

Iniurato non creditur in alterius præiudicium. Palludan.

Quãdo agitur de impediẽdo peccato sufficit testimoniũ aliàs minus exactum.

Excipe casum quo sponsalia iurata sunt. Tunc enim nomen testis deberet coram partibus publicari. Quia sicut tunc fortior est obligatio; ita exactius requiritur testimonium sufficientis causæ ad illam soluendam: præsertim cùm in solutione periculum sit ne peccetur contra iuramentum. Habentur hæc expresse in *cap. Præterea, de sponsalibus*.

Ad soluenda sponsalia iurata requiritur exactius testimonium.

c. Præterea.

79 Ex quibus infertur, non sufficere testem, qui impedimentum ex solo auditu cognouit. quia talis testis non potest iuratus asserere, verè subesse impedimentum, sed tantùm se hoc audiuisse: nec etiam huius testimonium potest esse firmius eius à quo id audiuit, qui tamen non fuit iuratus huius rei testis.

Testimonium ex auditu non sufficit.

Excipe tamen casum quando agitur de probanda consanguinitate, & testis iurat se saltem à duobus suis maioribus, qui fide digni sunt, id audiuisse, & clarè distinguit gradus consanguinitatis ab vtraque parte. Colligitur apertè ex *c. Licet ex quadam 47. de testibus*. vbi agitur de matrimonio dissoluendo, quod difficiliùs dissoluitur, quam sponsalia. Et tamen dicitur ad illud dissoluendum sufficere vt duo omni exceptione maiores iurati testentur, se saltem à duobus suis maioribus hominibus fide dignis ante litem motam audiuisse, coniuges sibi in tali gradu esse consanguineos, modò gradus distinctè computent. Ergo vnus talis testis sufficiet pro sponsalibus dissoluendis: quia pro his vnus tantum probat atque duo pro matrimonio: vt patet ex *c. Præterea, citato*. Ita *Couar. 4. decretal. 2. p. c. 6. §. 10. n. 21.* & *Nauar. l. 4. consil. tit. de consang. consil. 2. n. 1.*

Nisi probanda consanguinitate

c. Licet.

c. Præterea. Couarr. Nauarr.

80 CONCL. III. Ad impedimentum sponsalium probandum sufficit certa illius fama. Patet ex *c. Super eo 2. de consanguinitate*. Excipe casum quo vel clarior fama, vel iurati propinqui sponsorum, vel alij quos Episcopus putaret esse audiendos, contrarium probarent. Patet ex *c. Cùm in tua 27. de sponsalibus*. Ita *Sanchez disp. 71. n. 16.* vbi *n. 18.* etiam docet solum rumorem non sufficere. quia minùs probat quàm fama, quæ est acclamatio, siue opinio maioris partis viciniæ: rumor verò minoris partis.

c. Super eo.

c. Cùm in tua. Sanchez. Fama & rumor qui differant.

81 CONCLVS. IV. Ad probandam causam quæ non impedit matrimonium, sed solùm dat parti ius renuntiandi sponsalibus, requiruntur minimum duo testes omni exceptione maiores. Quia tunc non agitur de euitando peccato, sed de tertij præiudicio: sufficeret tamen sola partis quæ solutioni repugnat confessio. Patet ex communi ordine iudiciorum in alijs rebus.

82 CONCL. V. In foro conscientiæ sufficit quæuis moralis certitudo, quam sponsus per experientiam, aut similem modum habet: aut talis per famam aut testes probatio, qualis iuata dicta in foro externo sufficeret. quia hæc ad prudenter in quauis re agendum sufficiunt. Ita *Sanchez. l. 1. disp. 73.*

Sanchez.

83 Hinc sequitur primò, sponsum vel alios posse occultum partis crimen reuelare, quando id necessarium est, vt ius suum obtineant: quia non tenemur nostro iure cedere, ne alius infametur, præsertim quando alter si vellet posset integra fama rem priuatim transigere, v. c. remittendo parti sponsalia. Quare quando vitium est secretum, opus est vt volens resilire alterum priùs occultè moneat, se ob talem causam velle resilire, eumque quantum commodè fieri possit, inducat, vt sponte consentiat, ac sic deinceps seruetur ordo correptionis fraternæ, quantum fieri potest.

Potes alterius crimen reuelare vt ius tuũ obtineas.

Præmittenda tamẽ fraterna monitio.

Sequitur secundò, scientem occultum impedimentum inter sponsos teneri id denuntiare. Patet *c. Si homo 35. q. 3.* & ratio est, quia tenetur proximi peccatum impedire, si sine notabili incommodo possit. Quando tamen impedimentum oritur ex occulto crimine, seruandus est ordo correptionis fraternæ.

c. Si homo.

DV

DVBIVM XII.

Vtrùm laborans occulto defectu, qui cognitus partem omnino à sponsalibus contrahendis auerteret, & daret ei iustam causam à contractis resiliendi, possit nihilominus cum illius ignaro sponsalia contrahere, eúmque cogere vt contracta impleat?

84 DVplex hic est quæstio. Prima, vtrùm liceat tali defectu laboranti contrahere sponsalia, cum illius ignaro, quando certò scit nullo modo contracturum, si illud vitium sciret. Nam si conscius illius vitij nihilominus esset contracturus, tunc non est dubium, quin pars nullam ei faciat iniuriam, si cum ignaro contrahat?

Secunda quæstio est, vtrùm quando post contracta sponsalia (siue defectus præcesserit, siue superuenerit) illius ignarus siue ob aliam causam, siue quia aliquam tenuem illius defectus suspicionem habet, detrectat inire matrimonium, pars non solùm possit ab eo precibus petere, sed etiam per viam iustitiæ exigere, vt promissa impleat?

85 Prior quæstio ex parte pendet ex resolutione illius quæstionis: an venditor teneatur emptori aperire occulta vitia rei vendendæ? Quam pulchrè tractat *P. Lessius de iustit. c. 21. dub. 11.* Vbi docet primò, quando emptor interrogat venditorem, an res vēdenda tali aut tali vitio laboret, teneri venditorē ex iustitia aperire illius vitia, præsertim quæ sunt vsui ad quem expetitur, cōtraria.

Quando venditor teneatur aperire occulta vitia rei vendendæ. Lessius.

Secundò, idem dicendum esse, quoties emptor significat se talem rem ad certum vsum petere. quia simpliciter petit sibi vendi rem illi vsui commodam. Additque venditorem teneri emptori ad omnia damna secuta, si rem illi vsui incommodam vendat. Vtraque assertio expressè habetur *l. Iulianus 13. ff. de actionibus empti. & l. 1. ff. de aedilitio edicto.*

l. Iulianus l. 1. ff. de aedilit.

Docet tertiò, quando venditor celat vitia quæ non reddunt rem notabiliter minùs vtilem vsui ad quem expetitur, non peccare contra iustitiam. Quia nimis durum esset tam strictè tales homines obligare, vt tam minuta vitia aperirent.

Docet quartò, quando emptor fidens suo iudicio deligit sibi rem aliquam, venditorem solùm teneri ex caritate aperire vitia rei, quæ reddunt eam solùm notabiliter minus vtilem vsui ad quem expetitur, modò non vendat eam cariùs, quàm reuera valeat: secùs esse si redderent eam noxiam. tunc enim ait eum teneri ex iustitia cauere, ne emptor vitio rei venditæ aliquod damnum incurrat. Quæ sine dubio & naturali æquitati, & *l. Iulianus, citata, & l. 1. de aedilitio edicto.* sunt valdè consona.

86 Secundæ difficultati valdè affinis quæstio est, an adulter possit ex iustitia exigere debitum à coniuge illius adulterij ignara? In qua partem negatiuam tenet. *Nauar. in summa c. 22. nu. 23. Couar. in 4. decretal. p. 2. c. 7. §. 2. nu. 4. Armilla v. Adult. n. 8. in fine Angelus ibidem nu. 3. in fine.* Probant primò. quia coniux innocens non tenetur adultero reddere debitum nisi ratione conscientiæ erroneæ; ergo hic non potest illud exigere. Consequentia patet. quia si Petrus debuisset mihi decem aureos, & aliquo casu desineret eos debere, & hoc ignoraret, iniustè eos ab eo exigerem. Maior probatur. quia si ille sciret huius adulterium, non teneretur reddere; atqui cognitio criminis non dat illi ius negandi debitum, sed ipsum crimen commissum: ergo habet hoc ius ante omnem criminis cognitionem, statim ac crimen est commissum. Secundò, quia coniux non potest exigere, diuortium à parte quam scit esse adulteram, si ipse etiam occultè adulter sit: ergo non poterit exigere debitum, si solus adulter sit.

Nauarr. Couarr. Armilla. Angelus.

87 Affirmatiuam verò partem tenent *Caiet. tom. 1. opusc. tract. 31. a. 3. respons. 4. Sotus in 4. d. 36. q. 1. a. 4. v. Vtrium verò uxor. Petrus Soto lect. 16. de matrim. §. penult. P. Henriquez l. 11. c. 15. n. 6. P. Sanchez l. 1. disp. 68. n. 4.* & alij. quam etiam puto verissimam. Pro eius autem probatione Nota primò, aliud esse, me ab aliqua obligatione esse liberum: aliud verò me habere ius contra eam excipiendi, atque ita eam elidendi. v. c. Petrus excommunicatus toleratus agat contra me in iudicio, & curet me legitimè citari, nullam mihi facit iniuriam; & quamuis habeam ius excipiendi contra eum tamquam excommunicatum, atque ita elidendi omnem ipsius actionem: tamen quamdiu hoc non facio, quia vel illius excommunicationem vel ius meum ignoro, teneor comparere; nec ille vllam mihi facit iniuriam, me ad hoc cogendo, vt ostendi in materia de excommunicatione.

Adulter licitè exigit debitum a coniuge ignara. Caietan. Sotus. Petr. Soto. Henriquez. Sanchez. Non omnis qui habet ius elidendi aliquam obligationem ab ea est liber.

88 Nota secundò, si excipias censuras & similes aliquas pœnas, quæ non tam infliguntur in meram peccati punitionem, quàm vel in medicinam, vel ob quandam, quam reus per crimen contraxit, indecentiam exercendi eas actiones, quæ ei in pœnam prohibentur: communiter alias omnes pœnas tam legales quàm conuentionales non deberi, antequam vel à iudice, vel à parte exigantur. Item exactionem partis respectu pœnæ conuentionalis eodem modo se habere, sicut se habet sententia iudicis respectu pœnæ legalis: vt ostendi disp. 22. n. 19. Vnde sequitur, sicut nec iudex potest exigere à reo pœnam lege statutam, nec hic tenetur eam soluere antequam eius crimen iudici sit legitimè probatum: ita peccantem contra pacta non teneri soluere statutam pœnam, nec partem posse eam exigere, antequam ipsa crimen esse commissum sufficienter cognoscat.

Communiter pœna non debetur antequā exigatur.

Nemo potest exigere pœnam sibi debitam antequam ei legitimè constet eam deberi.

89 His positis clarè probatur conclusio. Quia quòd adulter non possit exigere debitum à coniuge, est pœna conuentionalis, quasi iure naturæ introducta, & consequens rationem contractus matrimonij. quia frangenti fidem meritò promissa fides negatur: ergo nec reus eam tenetur soluere, antequam coniux eam exigat: nec coniux potest eam exigere, antequam sufficienter crimen cognoscat. Nam sicut lex positiua statuens alicui crimini aliquam pœnam non statim priuat reum dominio ac possessione rei in pœnam debitæ, sed solùm dat iudici ius vt causa cognita eum possit priuare: ita lex matrimonialis non statim priuat adulterum iure petendi debitum; sed solùm dat coniugi ius, eum post criminis cognitionem priuandi. Quamdiu autem hoc legitimè non facit, non est libera ab obligatione reddendi debitum; sed solùm habet

Adulter non priuatur statim de facto iure petendi debitum,

& coniux hoc ei tenetur reddere quamdiu crimen ignorat.

ius saltem remotum, postquam crimen cognouerit, eam obligationem elidendi: & verè peccat contra iustitiam negando debitum, vt in simili ostendi n. 87.

90 Ad primum argumentum propositum nu. 86. nego antecedens. quia coniux tenetur reddere debitum donec cognito crimine cum suo iure priuet. Ad probationem, nego minorem. Nam crimen per se non dat coniugi plenum ius negandi debitum: sed crimen sufficienter cognitum: vt patet ex dictis.

Ad secundum, nego consequentiam. Quia quòd adulter non possit ab adultera diuertere non habet rationem pœnæ, sed ideo fit quia illud nulli conceditur nisi innocenti.

91 *Causa resiliẽdi à sponsalibus est triplex.*

Vt autem ex dictis eliciamus solutionem difficultatum propositarum, Nota tertiò, causam iustam resiliendi à sponsalibus esse triplicia generis. Prima consistit in sola fractione fidei, ita vt non reddat reum notabiliter viliorem in ordine ad matrimonium, aut eius nuptias deteriores. Vt si sponsus sit semel casu fornicatus sine periculo prolis: aut si alteruter à sponsalibus iniustè conatus sit resilire, volendo cum alio contrahere: aut sua graui culpa non impleris sponsalia condicto tempore iuxta dicta dub. 6. conclus. 1. & 3.

Secunda causa est, quando parti inest aliquis defectus siue culpabilis, siue inculpabilis, qui reddat eius nuptias notabiliter minùs expetibiles, non tamen perniciosas alteri parti. Vt si mulier sit corrupta siue sponte, siue vi, aut valdè turpis effecta (quod potest habere locum quando absentes contrahunt) aut siue vir, siue mulier sit pauper & ignobilis, cùm tamen putetur diues ac nobilis. Item si sit non ita bonæ famæ, aut moribus improbis, aut feroci ingenio: quando statueret in posterum ita viuere, vt hæc parti parum aut nihil nocerent. Nam si statuerit in improbitate & sæuitia progredi, tunc nuptias parti redderet perniciosas.

Tertia causa est, quando vna pars laborat aliquo vitio, quod reddit eius nuptias parti perniciosas; v.c. morbo italico, graui lepra, similibúsq; morbis contagiosis, quibus non sperat ante nuptias omnino curari. Item si alterutra pars esset omnino peruersis moribus, & statueret talis perseuerare: aut laboraret graui valdè infamia, quæ posset honestam familiam omnino dedecorare.

Agemus hîc primò, qua ratione hi defectus possint impedire sponsalia contrahenda: in qua quæstione non habent locum defectus primi generis: quia aut necessariò superueniunt sponsalibus contractis, aut contrahenda nullo modo impediunt.

92 *Qui defectus non sint aperiendi in contractu sponsalium.*

CONCLVS. I. Non tenetur pars volenti secum contrahere sponsalia, aperire defectus secundi generis. Quia nemo tenetur seipsum infamare, aut defectus suos proclamare, quamdiu hi aliis non nocent: sed parti a est de iis inquirere, ac mature prospicere quo cum contrahat. quòd si contraria sibi persuadens decipiatur, sibi imputet, quòd suo iudicio fidens non meliùs de tota re inquisierit. Patet ex dicto 3. & 4. relato n. 85. Quia talia vitia non impediunt socialem vitam, aut generationem, vel honestam educationem prolis, in quem vsum matrimonium contrahitur. nec in pretio est vlla inæqualitas cum mutua corpora tradantur, quæ pretio non æstimantur. Hoc tamen admittendum est, sæpe præsertim sponsæ periculosum esse, cum aliquo ita sua opinione decepto contrahere: quia postea re cognita facilè amor vertitur in odium, & vxor pessimè habetur. Vnde fieri posset vt teneretur aut tales defectus sponso aperire, aut ab ipsius nuptiis abstinere, quando crederet aliàs futurum, vt graues dissensiones aliáue mala orirentur. Ita *P. Sanchius l. 6. disp. 27. n. 8. & 10.* *Sanchez.*

93 CONCL. II. Patienti tamen huiusmodi defectus nullo modo licet vel dicto vel facto positiuè simulando contrarium, alterum vana spe ad nuptias suas allicere. Quia esset aperta fraus ac nociuum mendacium, præsertim quando quis fingeret se valdè diuitem, nobilem, optima fama, cùm tamen omnia essent contraria. quia hoc modo alterum à commodis nuptiis ad incommodas induceret, idque per verum dolum.

94 *Licitè sponsi suos defectus non perniciosos dissimulãt.*

Dixi, *positiuè simulando*, &c. Quia eiusmodi defectus præsertim quando cum aliqua infamia coniuncti sunt, licet eatenus tegere, quatenus ad conseruandam bonam famam, ac honestum statum præsertim iustè acquisitum, necessarium est. Quia nemo tenetur aut famam suam, aut eiusmodi statum prodigere. quare etiam interrogatus potest eiusmodi defectus dissimulare, alia omnia respondendo. Imò recèns nupta non modò licitè, verùm etiam consultò vtitur aliquo artificiò, quo impediat, ne vir deprehendat corruptam: cùm hoc sine vllo alicuius commodo, cùm iam separari nequeant, & magnò ipsius incommodo deprehenderetur. Imò etsi fœmina malè faciat promittenti sibi nuptias concedendo vsuram corporis: tamen aut nullo modo, aut leuiter peccat, tali artificio tegendo se esse corruptam, ne alter hoc deprehendens eius nuptias auersetur. quia in hoc propriè non nocet viro. Neque propriè se fingit virginem, sed vitium occultat. Vide Sanchium suprà. *Sanchez.* Imò etsi apertè diceret se virginem, non credo per hoc præcisè peccaturam mortaliter, quando vitium esset omnino occultum, nec aliud malum inde timeretur, quàm quòd alter deceptus duceret corruptam pro virgine. quia hoc propriè ei non nocet, & sibi imputare debet quòd affirmanti credat, cùm facilè posset intelligere illam numquam patefacturam se esse corruptam, quamdiu hoc posset celare. Quando tamen esset periculum ne vir hoc postea deprehenderet, vt communiter fit quando vir astutus est: illa exponeret se grauibus periculis, ne grauissimæ sequantur postea dissensiones, ideóque talia cauenda sunt.

96 CONCL. III. Patienti defectum tertij generis non licet cum huius ignaro contrahere, nisi hic similes defectus pateretur. Quia ita contrahens alteri innocenti adfert perniciem, quod simpliciter malum est. Quare credo talem teneri parti ignaræ, ideóque paratæ contrahere, aut nuptias recusare, aut defectum aperire. sicut volenti à me emere ligna occultè cariosa, vt iis domum ædificet, tenerer eorum vitium aperire:

præsertim

præsertim cùm tale matrimonium sit parti perniciosum in societate coniugali, ac prolium susceptione, ac educatione, in quem vsum expressè petitur. Sequitur apertè ex 1. & 2. dicto n. 85.

97 CONCLVS. IV. Patiens defectum primi generis potest partem eius ignaram cogere vt sponsalia iam antè contracta compleat contrahendo matrimonium. Quia quamdiu hæc defectum illum ignorat, nullum habet ius illud negandi. Patet ex dictis nu. 88. & 89. quia hæc non potest illum promisso matrimonio spoliare, nisi in pœnam violatæ fidei.

98 CONCLVS. V. Idem probabiliter dicendum de patiente defectus secundi generis, quando non induxit partem dolo vt secum contraheret, siue illi defectus præcesserint sponsalia, siue non. Probatur, quia cùm hic sint vera sponsalia, patiens illos defectus, habet verum ius vt promissa compleantur (nam vt ostendi disp. 21. n. 9. & 12. sponsalia necessariò continent mutuam promissionem obligatoriam ad matrimonium) quo propter talem defectum siue præcedentem, siue superuenientem non est priuatus, sed pars solùm per eum acquisiuit ius elidendi priorem obligationem, iuxta dicta num. 87. & 88. Quare quamdiu hæc ignorat illum defectum, & per exceptionem non elidit eam obligationem, iustè cogitur stare promissis: sicut is qui ab excommunicato actore vocatur in ius, iustè cogitur se sistere quamdiu contra eum non excipit. Confir. Quia vt ostendi concl. 1. talis sine vlla iniustitia potest cum altero illius defectus ignaro contrahere sponsalia, atque ita acquirere ius ad matrimonium: ergo poterit postea licitè eo iure vti ab alio exigendo vt promissa compleat.

Ex quibus etiam confirmatur quod dixi disp. 22. num. 27. sponsum posse retinere statutam pœnam, quam etiam iustè resiliens soluit. quia cùm talis absolutè & intendat contrahere sponsalia, & apponere pœnam resilienti, per alterius peccatum aut defectum non est statim liber ab illo contractu, sed solùm habet ius eum elidendi. idcóque quod dat in compensationem resilitionis, & ne compellatur contractum implere, validè dat. quia alter habet verum ius eum compellendi, quamdiu ipse hoc per obiectionem defectus non elidit.

99 Dices, Contrahentes sponsalia tacitè subintelligunt hanc conditionem, vt si alter simili aliquo defectu laboret, alter habeat ius resiliendi à sponsalibus: ergo statim atque ille defectus in vno est, alter etiam eius ignarus habet ius resiliendi. Resp. Antecedens non esse propriè loquēdo absolutè verum. Nec enim sponsalibus subintelligitur illa conditio, vt in tali casu pars habeat absolutum & omnino expeditum ius quacunque ratione resiliendi; sed vt habeat ius resiliendi propter talem defectum, siue per huius obiectionem elidendi priorem obligationem. Quare quamdiu hunc defectum ignorat, sicut eum non potest obijcere, ita nec alterius ius elidere: & consequenter alter validè eo vtitur: sicut excommunicatus validè contra alium agit, quamdiu non obijcitur ei excommunicatio.

Contradictorium tamen huius conclusionis est satis probabile, quando dicti defectus reddunt nuptias parti notabiliter incommodas; quia in hoc casu parti propriè non datur ius resiliendi in pœnam violatæ fidei, ad quam infligendam requiritur cognitio causæ: sed ad euitandum proprium incommodum. quia nimirum tales nuptiæ ei validè incommodæ sunt propter alterius paupertatem, ignobilitatem, magnam deformitatem, aut similia: quisque autem videtur semper habere ius, vt videtur proprium incommodum, etiamsi ignoret qua ratione sibi incommodum sit.

100 CONCL. VI. Qui patiens defectus secundi generis, dolo simulando contrarium, partem induxit ad sponsalia contrahenda, non potest ab hac vt debitum exigere contractum matrimonij; quia hoc faciendo continuat priorem iniuriam, qua alterum ad sponsalia contrahenda induxit, quam tamen tenetur tollere.

Ad quid obligetur qui dolo alterum ad contrahendum induxit.

Idémque dicendum de eo, qui habens defectus tertij generis cum eorum ignaro sponsalia contraxit, quia sic contrahendo huic grauem iniuriam intulit, quam multum auget exigendo matrimonium. Imò vterque vel tenetur alterum ab omni obligatione sponsalium liberare, aut defectum aperire. quia aliter iniuriam semel illatam non tollit. Idem etiam dicendum de eo qui in defectum tertij generis incidit post contracta sponsalia; qui tenetur aut non contrahere matrimonium, aut parti eum defectum aperire: aliàs iniuriosè ei grauem perniciem adfert: sicut is, qui volenti ædificare vendidisset ligna occultè cariosa, quæ essent certam ruinam ædificio allatura, teneretur ante traditionem & pecuniæ solutionem aut contractum rescindere, aut emptori vitium aperire, si aliter imminens damnum non posset auertere.

Aut defectus perniciosos patitur.

DISPVTATIO XXIV.

DE IIS QVÆ SPECTANT AD ESSENTIAM MATRIMONII IN GENERE.

DVBIVM I.

Quid sit matrimonium?

1 Matrimonium dupliciter accipitur.

NOTA primò, matrimonium dupliciter accipi. Primò, pro ipso contractu, quo sponsi sibi mutuo tradunt corporum dominium. Secundò, pro ipso vinculo; quod ex tali contractu inter coniuges nascitur.

2 Septem in eo reperiuntur.

Nota secundò, in matrimonio prout vtrumque complectitur, septem reperiri. Primò enim repetitur internus contrahentium consensus. Secundò, externus contractus, siue signa quibus internus consensus exprimitur. Tertiò, mutua traditio corporum. Quartò, vinculum ortum ex contractu. Quintò, ius cuiusque in alterum. Sextò, obligatio mutua reddendi debitum. Septimò, ipsa consummatio, siue vsus matrimonij. Hæc tamen non omnia verè à parte rei inter se distinguntur. Nam tertium non distinguitur à duobus prioribus. Internus enim consensus in matrimonium exteriùs expressus est vera traditio corporum. Similiter quartum aliquo modo includit quintum & sextum, vt infrà dicemus.

3 Eius definitio.

CONCLVS. Matrimonium primo modo acceptum est contractus, quo legitimæ personæ in sua corpora sibi mutuum dominium tradunt ad vsum matrimonij. Ex quo patet hoc complecti tria priora ex dictis num. 2. Matrimonium verò secundo modo acceptum essentialiter est ipsum dominium ita traditum, eique ex vtraque parte correspondēs subiectio. quare complectitur quartum, quintum & sextum ex dictis num. 2. Vnde *cap. Illud quoque, de præsumptionibus, &* §. 1. *institut. de patria potestate,* definitur *maris & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.* Quæ coniunctio optimè explicatur per illud mutuum dominium, & correspondentem ei subiectionem. Nec enim potest intelligi, quomodo illa coniunctio consistat, nisi in dicto dominio. Patet etiam ex Apostolo 1. ad Corinth. 7. vbi docet coniuges habere mutuam alterum alterius corporis potestatem: ita vt mulier non habeat potestatem sui corporis, sed vir, cui hoc obligatum est: & similiter corpus viri est obligatum mulieri. in quibus intrinsecè consistit ratio huius vinculi, siue status. Et hoc modo matrimonium accipit *Florentinum in literis Eugenij*; dum ait: *Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus.* Matrimonium enim secundo modo acceptum est effectus matrimonij primo modo accepti, siue ipsius contractus.

c. Illud quoque. Institut. de patria. — 1. Cor. 7. — Floren.

4 Dices, Potest multis modis fieri vt coniuges perseuerante matrimonio nec teneantur, nec possint sibi mutuo reddere debitum: vt si consummato matrimonio mutuo consensu profiteantur in Religione; ergo matrimonium non consistit intrinsecè in illo dominio, & correspondente ei subiectione. Respondeo, negando conseq. Quia inde tantùm sequitur illud dominium impediri posse, vt non valeat exire in actum. Simili modo ac si quis sui mancipij omnem operam alteri elocasset, tunc enim nec dominus posset inuito conductore aliquod opus seruo imperare, nec hic posset imperanti obedire: maneret tamen ille dominus, & hic seruus. Eodem modo illi coniuges retinent dominium in mutua corpora, impeditum tamen. quare copula inter eos habita non esset propriè fornicatio; quia non esset accessus ad non suam: sed esset sacrilegium contra ius Deo per votum acquisitum. Vnde & per nudam dispensationem illius voti, sine vlla alia traditione, redderetur illud ius omnino expeditum.

DVBIVM II.

Vtrùm matrimonium sit verum Sacramentum?

5 NOta, hæc posse disputari de matrimonio prout erat in statu legis naturæ & Moysis, vel

vel prout est in lege noua. Item de matrimonio sumpto pro ipso contractu; vel pro vinculo eum consequente; quare hîc sunt variæ difficultates.

Heretici nostri. Durand.

Prima est cum hæreticis, qui absolutè negant matrimonium esse propriè dictum Sacramentum. quibus fauet *Durandus in 4. d.26. quæst. 3. a.2.* contra quos alij omnes Catholici docent matrimonium, quod baptizati per se immediatè contrahunt, esse verum Sacramentum.

6 Quidam tamen etsi concedant per procuratores verum matrimonium contrahi, negant tamen hoc esse verum Sacramentum, ideóque volunt id debere secundò inter præsentes contrahi. Probant id primò, quia nulla alia Sacramenta possunt aut per procuratorem, aut inter absentes celebrari; ergo nec hoc. Secundò, quia ideò pœnitentia requirit præsentiam absoluendi, quia in forma dicitur: *Ego te absoluo.* atqui similiter in matrimonio dicitur: *Ego te accipiam in meam.* ergo erit eadem ratio. Tertiò, quia aliàs dormiens posset peccare, si in peccato susciperet matrimonium Ita *Canus l. 8. de locis Theolog. c. 5. ad 3. Victoria in summa nu.* 244. Et non improbabile putat *Sotus in 4. d.17. quæst. 1. artic. 3. v. At verò quamuis.*

Canus. Victoria. Sotus.

7 Secunda difficultas est, vtrùm matrimonium in lege naturæ fuerit verum Sacramentum? *A castro l. 11. v. Nuptiæ, heresi 3. & Petrus Soto lect. 2. de matrim. §. De institutione quoque*, id affirmant, aitque Soto ideò hoc Sacramentum dici à Christo institutum, quia fuit ab eo reuocatum ad primæuam institutionem, & in ea confirmatum. Probant primò, quia Deus Genesis 1. benedixit coniugio Adami. Secundò, quia ad Ephes. 5. Adami coniugium dicitur Sacramentum. Tertiò, quia *D. Leo epist. 92. ad Rusticum* dicit nuptias ab initio ita institutas vt haberent in se Christi & Ecclesiæ Sacramentum. Hanc sententiam aliqui impugnant vt erroneã: quia tam Apostolus ad Hebr. 9. quàm *Florẽtinum in literis Eugenij* docent esse proprium legis gratiæ habere Sacramenta conferentia gratiam ex opere operato. Sed nescio an hoc argumentum multùm vrgeat Soto: quia non credo eum voluisse matrimonium in lege naturæ contulisse ita gratiam, cùm *ibidem §. Prima, etsi,* videatur dubitare, an in lege noua ita conferat gratiam. §. tamen sequenti, vbi probat ipsum iam conferre gratiam, adfert eas rationes, quæ idem probarent de lege vetere. quare ipsius sententia est satis dubia. Sed quidquid hac in re senserit, si voluit ipsum initio fuisse eodem modo Sacramentum, quo iam est, ipsius sententia nullo modo defendi potest, quia repugnat *Florentino & Trident. sess. 7. can.* 1. quæ absolutè docent matrimonium esse Sacramentum legis nouæ à Christo institutum. Secundùm Sotum autem non fuisset propriè à Christo institutum, sed solùm acceptatum & confirmatum.

A castro. Petr. Soto. Genes. 1. Ephes. 5. D. Leo. Heb. 9. Florent. Soto. Florent. Trident.

8 Tertia difficultas est, an matrimonium infidelium, quando postea baptizantur, fiat verum Sacramentum? Quidam id affirmant primò, quia inter tales matrimonium quod antè erat pro eorum voluntate dissolubile, fit tamen ac indissolubile, atque ita fit nouus contractus: ergo etiam Sacramentum. Secundò, quia hoc matrimonium iam per baptismum factum indissolubile significat coniunctionem Christi cum Ecclesia: atqui hoc est proprium Sacramento: ergo, &c. Aliqui tamen ex his requirunt ad hoc nouum consensum exterius expressum. Ita *Capreolus in 4. d. 26. quæst. vnica.* Alij volunt sufficere ipsam susceptionem baptismi: quia coniuges hoc ipso quo hunc suscipiunt, in insolubilitatem matrimonij consentiunt: atque ita virtute de nouo contrahunt. Ita *Palud. in 4. d. 26. q. 4. a. 3. ad 5. & Vega l. 4. summa c. 113.*

Capreolus. Paludan. Vega.

9 Quarta difficultas est, quando ex dispensatione Pontificis baptizatus contrahit cum non baptizata, vtrùm ex parte baptizati sit verum Sacramentum? *Sotus in 4. d. 26. q. 2. a. 3. in fine* id affirmat. Communis tamen sententia id negat.

Sotus.

Quinta difficultas est, vtrùm non solùm contractus matrimonij, sed etiam ipsum vinculum sit verum Sacramentum? Quidam enim id affirmant, Primò, quia Patres videntur communiter ipsum vinculum vocare Sacramentum. Secundò, quia hoc vinculum significat coniunctionem Christi cum Ecclesia: ergo est Sacramentum. Tertiò, quia etiam in Vener. Sacramento est vnum Sacramentum consistens in actione, scilicet ipsa consecratio: & aliud in re permanente: ergo idem hîc dicendum est.

10 Pro resolutione Nota secundò, Sacramentum dupliciter sumi. Primò, propriè pro re vel cæremonia diuinitus instituta ad significandam sanctitatem veram, vel legalem, quam suo vsu conferat; qua ratione dicuntur in noua lege esse septem Sacramenta. Secundò, lato modo pro quouis signo rei sacræ diuinitus instituto, vt fusiùs dixi initio de Sacramentis in genere. quod aliqui non considerantes multis difficultatibus se implicarunt.

Sacramentum dupliciter accipitur.

11 CONCLVS. I. Matrimonium sumptum pro ipso vinculo, nec iam est, nec vnquam fuit propriè dictum Sacramentum. Puto hanc conclusionem omnino esse certam. Quia, vt ostendi tomo 1. q. 60. a. 1. de omnibus Sacramentis, & de Sacramentis nouæ legis definit *Florentinum in literis Eugenij; omne Sacramentum est institutum vt suo vsu ex opere operato suo modo sanctificet;* atqui vinculum matrimonij nullo modo suo vsu ita sanctificat (nam aliàs quoties coniuges in statu gratiæ vterentur matrimonio ex opere operato nouam gratiam acciperent. quod apertè falsum est) ergo non est propriè dictum Sacramentum.

Florent.

12 Ad primam rationem allatam num. 9. Respondeo, Patres accipere Sacramentum lato modo, pro quouis signo rei sacræ à Deo instituto: quia dicunt matrimonium esse Sacramentum, non quia significat aliquam sanctitatem, quam suo vsu conferat, sed quia significat coniunctionem Christi cum Ecclesia. Hinc etiam dicunt matrimonium in lege naturæ simili modo fuisse Sacramentum. Nam *D. Leo epist. 92. ad Rusticum cap.* 4. dicit matrimonium ab initio suæ institutionis (non factæ à Christo, vt aliqui volunt, sed factæ à Deo in paradiso. nam agit de institutione facta ante omne initium Romani iuris, vt patet ex antecedentibus) fuisse hoc modo Sacramentum. Idémque docet *D. Augustinus lib. 1.* de

Matrimonium ab initio mundi fuit lato modo Sacramentum. D. Leo. D. August.

de nuptiis & concupiscent. c.21. & alij communiter Patres.

12 Imò hoc modo iam etiam matrimonium gentilium dicitur Sacramentum: vt apertè habetur *c. Gaudemus 8. de diuortiis.* Quia cùm eorum legitima matrimonia sint ex primæua institutione Dei in paradiso, etiam suo modo significant vnionem Christi cum Ecclesia. Perfectiùs tamen hoc conuenit matrimonio Christianorum. quia hoc est magis insolubile: vnde D. Augustinus aliquando dicit illud huic soli conuenire. quamuis nec hoc quidem omnino indissolubile sit ante consummationem: ideóque tunc tantùm significat vnionem Christi cum Ecclesia secundùm gratiam & caritatem, quæ cum singulis membris in particulari, dum sunt in via, potest dissolui. Post consummationem autem, per quam duo fiunt vna caro, significat vnionem Christi cum Ecclesia indissolubiliter factam per incarnationem: vt docet *Innoc. III. c. Debitum 5. de digamis.*

Sicut etiam modò sunt matrimonia gentilia. c. Gaudemus.

D. August. Aliter matrimonium ratū, aliter consummatum significat vnionem Christi cum Ecclesia.

c. Debitum.

Ad secundam Respondeo, tantùm probare hoc vinculum esse Sacramentum latè sumptum. Ad tertiam, nego assumptum. nam consecratio Veneris Sacramenti nullo modo est Sacramentum, sed sacrificium: vt ostendi tom. 1. q. 73. a. 1.

13 Concl vs. II. Ante legem gratiæ matrimonium nullo modo potuit dici eodem modo esse Sacramentum, quo iam est: nec contrarium potest à Catholico defendi. Quia *Florentinum & Trident. sess. 7. de Sacramentis in genere*, apertè docent esse Sacramentum proprium legis nouæ à Christo in ratione Sacramenti de nouo institutum. Imò ante Christum non fuit vllo modo propriè dictum Sacramentum. nam non fuit institutum ad conferendam aliquam sanctificationem, sed in officium naturæ ad legitimam generis humani propagationem.

Floren. Trident.

Matrimonium ante Christum non fuit propriè dictum Sacramentum.

Ad primam rationem allatam n. 7. Respondeo, si ea quidquam probaret, probaret etiam coniunctionem bestiarum esse Sacramentum. Quia ibidem nu. 22. eodem modo Deus benedicit bestiis. Ad secundam Respondeo, Apostolum ibi loqui de matrimonio fidelium, vt infrà ostendam. Ad tertiam patet ex dictis. n. 12.

14 Concl vs. III. Matrimonium primo modo sumptum inter baptizatos est propriè dictum legis nouæ Sacramentum. Est de fide ex *Trident. sess. 24. c. 1.* Probatur ex c. 5. ad Ephes. vbi Apostolus loquens de matrimonio ait: *Sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in Christo & Ecclesia.* græcè, *in Christum & in Ecclesiam:* scilicet tendens, ad horum nimirum coniunctionem significandam. Vbi Nota primò, hîc non agi de matrimonio Adami: quia in ipsum non conueniunt illa verba; *Propter quod relinquet homo patrem & matrem.* quia Adam hos non poterat relinquere. Secundò, quia Apostolus ex ratione coniugij volebat docere, quo amore debeant se coniuges complecti: quod debebat ostendere ex coniugio eorum, quos hortabatur; qui Christiani iam erant: quare accommodatitiè hæc referunt quandoque Patres ad coniugium Adæ.

Trident. Ephes. 5.

Apostolus ad Ephes. 5. non loquitur de coniugio Adami.

Nota secundò, matrimonium ibi dici Sacramentum & quidem magnum, vt intelligamus non esse tantùm contractum quendam ciuilem, aut inane elementum, vt erant Sacramenta Iudæorum. Hæretici tamen objiciunt græcè non esse Sacramentum, sed Mysterium: sed hoc omnino ineptè objiciunt, quia hæc verba non differunt, nisi quòd vnum sit Latinum, alterum Græcum: quod vel imperitè nesciunt, vel maleuolè dissimulant.

Nota tertiò, Apostolum hîc præcipuè docere, hoc matrimonium significare coniunctionem Christi & Ecclesię per gratiam & caritatem, quatenus scilicet ipse contractus significat immediatè mutuam caritatem inter coniuges, & hac mediante caritatem inter Christum & Ecclesiam. Quod inde patet, quia Apostolus ex dilectione Christi, qua dilexit & sanctificauit Ecclesiam, ibi conatur ostendere, quæ officia sibi mutuo coniuges exhibere debeant, vt scilicet inter eos verè ea sit caritas, quam contractus esse significat. Cùm igitur quæ apud veteres tantùm erant signa inania, apud nos sint efficacia, habentia vim efficiendi id quod significant: vt patet ad Hebr. 9. & ex dictis de Sacramentis in genere; sequitur matrimonium iam operari illam dilectionem, quæ inter coniuges requiritur, atque ita esse propriè dictum Sacramentum. Confirm. quia 1. ad Timoth. 2. dicitur: *Saluabitur autem,* scilicet coniugata, *per filiorum generationem, si permanserit in fide*, scilicet erga maritum, *& dilectione & sanctificatione cum sobrietate*, siue continentia coniugali. Vbi apertè supponit, hæc bona matrimonio propria coniugatis inesse, quasi per matrimonium accepta: ideóque non dicit, *si hæc acquisierit*, sed *si in illis permanserit*: & consequenter supponit matrimonium has gratias conferre; quod non nisi per Sacramentum fieri potest.

Hebr. 9.

1. Timot. 2.

15 Probatur secundò ex Patribus. *D. Ambros. l. 1. de Abraham c. 7.* agens de adultero; *Et ideo,* inquit, *quia in Deum peccat, Sacramenti cælestis amittit consortium.* quia nimirū gratiam Sacramenti amittit. Itē *D. Aug. de bono coniug. c. 18. In nostrarū,* ait, *nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quàm fœcunditas vteri.* & c. 24. *Bonum,* ait, *nuptiarum per omnes gentes in causa generandi est, & in fide castitatis. quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti.* Et *l. 1. de nuptiis c. 10.* ait: *Cuius Sacramenti tanta obseruatio est in ciuitate Dei nostri in monte sancto eius, hoc est in Ecclesia Christi.* Et paulò pòst *Manet autem* scilicet Sacramentum coniugale, *in perperam se separantibus ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis: sicut apostata anima velut de coniugio Christi recedens etiam fide perdita Sacramentum fidei non amittit, quod lauacro regenerationis accepit.* Vbi apertè comparat Sacramentum matrimonij cum baptismo, illiusque vinculum cum huius charactere: & dicit vtrumque manere, scilicet ratione sui effectus insolubilis, nimirum vinculi & characteris, vt sciamus illum loqui de Sacramento propriè dicto. quare pluribus locis docet hoc Sacramentum in sola Ecclesia reperiri: cùm tamen etiam Ethnicorum coniugia possint aliquo modo latè dici Sacramenta. Ex quo patet: cum velle in Christianorum matrimonio reperiri Sacramentum propriè dictum. Plura testimonia vide apud *Valentiam hîc d. 10. q. 1. p. 5. & Bellarm. de matrim. ca. 3.* Ex quibus patet quàm impudenter nobis objiciant hæretici, neminem ante D. Gregorium matrimonium vocasse Sacramentum.

D. Ambr.

D. Aug.

Valentia. Bellarm. D. Gregor.

Pro

16 Probatur tertiò ex consensu vniuersalis Ecclesiæ tam Græcæ quàm Latinæ, quæ in Florentino sine contradictione definiuit matrimonium esse verum legis nouæ Sacramentum, contra quam disputare est insolentissimæ insaniæ, vt ait *D. August. epist.* 118. *ad Ianuarium.* Confirm. quia multi antiquissimi Patres, vt patet ex dictis, vocant matrimonium Sacramentum: nullus autem insinuat non esse, aut impropriè Sacramentum dici. Item tam Concilia quàm Patres asserentes esse Sacramentum, loquuntur tamquam de re antiqua & certa in Ecclesia; nec vllus insinuat quando post Apostolos hæc opinio inceperit: quare certò probatur ab Apostolis acceptam, donec hæretici clarè doceant contrarium.

D. August.

17 Obijciunt hæretici primò, Multi coniuges Christiani ethnicis peius viuunt, ergo per matrimonium non sanctificantur. Respondeo, eos hac ratione posse etiam probare baptismum non sanctificare.quia quidam baptizati aliis peius viuunt. quare nego conseq. quia Sacramenta non sanctificant indispositos: & quamuis dent gratiam vt possis bene viuere, non tamen ad id cogunt.

Obijciunt secundò, matrimonium ab initio fuisse, & modò inter ethnicos etiam esse sine Sacramento. Respondeo, inter Christianos solos à Christo eleuatum ad esse Sacramenti: inter alios esse contractum ciuilem.

Tertiò, vnum Sacramentum non pugnat cum altero.atqui secundùm Pontificios matrimonium pugnat cum sacerdotio: ergo non est Sacramentum. Respondeo, Sacramenta hæc non pugnare ratione sui (quia coniugatus consentiente vxore potest ordinari) sed ratione status, quem inducunt;idque ex Apostolorum institutione. quia sacerdotes debent toti Deo vacare:*qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori & diuisus est*: vt dicitur 1.ad Corint. 7. Qui autem militat Deo non debet se implicare negotiis sæcularibus: vt dicitur 2. ad Timoth. 2.

1. Cor. 7.

2. Timot. 2.

18 Quartò, Pontificij vocant matrimonium immunditias. quia Pontifex Siricius ad Hemerium Tarraconensem dicit sacerdotes debere abstinere nuptiis, quia debent esse sancti, & quia in carne viuentes Deo placere non possunt: atqui sordes non possunt esse Sacramentum. ergo matrimonium non est Sacramentum. Respondeo, maiorem continere meram calumniam. Ad probationem Respondeo, Siricium ibi reprehendere sacrilegas sacerdotum nuptias, non autem vera coniugia. Fateor quidem copulam etiam coniugum continere quandam immunditiam indecentem in sacerdote, qui filium Virginis omnis puritatis fontem quotidie debet manibus tractare. Vnde etiam iam olim Abimelech daturus Dauidi panes propositionis, petiit an socij mundi essent à mulieribus; & 1. ad Corinth. 7. singulariter dicitur virgo sancta, siue puta corpore & spiritu: quasi alij non sint ita puri. Vnde etiam Apocalyp.14.dicitur:*Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt.* Falsum est autem quod sumit Caluinus, copulam esse partem Sacramenti. Nam vt rectè *D. Ambros. de institut. virg. c.* 6. deflorotatio virginitatis non facit coniugium, sed pactio coniugalis.

Siricius, Papa.

Matrimonium nullam, eius vsus aliquam immunditiam continet.

1. Cor. 7.

Apoc. 14.

Caluinus.

D. Ambros.

19 Nec iuuant Caluinum *can. Non est dubium*, & *can. Cum societas* 27.q.2.qui desumpti sunt ex epist. *D. Leonis* 92. *ad Rusticum c.* 4. in quibus innuitur matrimonium non posse perfici sine copula: sed corruptè transcripti sunt. D. Leo enim ibi omnino contrarium dicit, vt patet legenti. Fateor quidem copulam perficere vinculum matrimonij reddendo illud omnino insolubile, & ideo dici consummare matrimonium, & efficere vt perfectiùs significet coniunctionem Christi cum Ecclesia,vt dixi suprà n.12.idcóque aliqui Catholici dixerunt eam esse partem integralem Sacramenti:sed decepti fuerunt non distinguentes vinculum matrimonij, quòd latè dicitur Sacramentum, à contractu, qui propriè est Sacramentum.

Can. Non est. Can. cum societas.

D. Leo. Copula nullo modo est pars Sacramenti.

His adde primò, copulam coniugalem non dici impuram, quia est peccatum, sed quia aliquid pudendum, & quod animum valdè à diuinis ad terrena auocat, continet. Vnde etiam quosuis vel mediocriter honestos omnino pudeteret eam etiam cum coniuge coram aliis exercere.

Qua ratione dicitur immunda.

Adde secundò, nihil obstare quin aliqua actio peccaminosa, & consequenter sordida, sit pars Sacramenti: vt patet in peccatore sacrilegè aliquem absoluente,vel baptizante: nechoc inquinat Sacramentum,quia illa actio est immunda vt proficiscitur à peruersa alterius volontate; munda tamen prout est instituta à Christo, & sic ab eo proficiscens, & sic est pars Sacramenti. Sicut vbi valent matrimonia clandestina, possunt hæc contrahi per ipsam copulam, quatenus est signū interni consensus in præsens matrimonium; qua ratione nihil habet immundum: licet alia ratione habeat aliquid immundum & pudendum. quare sub hac ratione aliqui negarunt ei assistere Spiritum sanctum, non autem sub alis.

Potest actio mala esse pars Sacramenti.

20 Obijcit Durandus quintò, hoc Sacramentum in pluribus discrepare ab omnibus aliis. Nam primò, reliqua Sacramenta consistunt in re sacra, quæ à ministro suscipienti applicatur. Secundò, adhibentur ad aliquid supernaturale. Tertiò, debent ab alio conferri suscipienti. Quartò, non possunt conferri absentibus, vel per substitutum. Quintò, Ecclesia non potest mutare essentialia aliorum Sacramentorum: quæ omnia contraria sunt in matrimonio, quod solùm videtur institutum ad generationem: & in eo contrahentes simul sunt eius ministri & suscipientes, & per procuratorem contrahitur, & Ecclesia efficit aliquas personas illius incapaces: ergo non est vniuocè Sacramentum.

Durand.

Respondeo, negando conseq. quia Sacramenta singula habent aliquid omnino distinctum ab aliis. Ita Venerab. Eucharistia sola consistit in re permanenti, & eiusdem confectio,non est Sacramentum, sed sacrificium. Item in confessione actus pœnitentis sunt illius materia: & in Extrema vnctione forma est deprecatoria. Adde, in antecedente multa falsa sumi. Nam Venerab. Sacramentum non consistit in te, quæ alicui necessariò à conficiente applicetur; nam potest esse,etsi nemini distribuatur; & potest distribui ab alio quàm à conficiente; item conficrans eam sibi confert. Item Confirmatio potest ex commissione Pontificis conferri à simplici sacerdote, aliàs non, & absolutio requirit iurisdictionem, quæ iure humano confertur. Falsum etiam

Singula Sacramenta habent aliquid singulare.

etiam est matrimonium in lege noua tantùm esse institutam ad generationem; quia etiam institutum est ad significandam & conferendam gratiam huic statui conuenientem.

Durand.

Obijcit Durandus sextò, Matrimonium validum est etiam inter non baptizatos; ergo non est Sacramentum. Respondeo, concedendo totum respectu eorundem; sed inde non sequitur non esse Sacramentum inter baptizatos.

Obijcit septimò, Matrimonium potest contrahi cum pacto de certa pecunia numeranda: ergo non confert gratiam. quia aliàs hæc pretio emeretur. Resp. negando conseq. Quia illa pecunia non datur pro Sacramento, sed pro oneribus, quæ matrimonium consequuntur, sustinendis, & quatenus est contractus quidam ciuilis. Sic si vt alicui Sacramentum conferam debeam multa milliaria conficere, potero id nolle facere, nisi data certa pecunia pro labore & sumptu itineris.

21 — *Non est necessarium distinctè cognoscere quæ sit præcise materia & forma alicuius Sacramenti.*

Obijciunt hæretici octauò, Perniciosum esset Ecclesiæ si in ea non constaret, quæ esset alicuius Sacramenti materia & forma: atqui inter Catholicos non satis constat quæ sit materia & forma matrimonij: ergo non est Sacramẽtum. Resp. negando maiorem, loquendo de cognitione omnino præcisa & distincta; sufficit enim nos cognoscere in genere quænam sint essentialia Sacramento, necessariáque vt legitimè administretur; de quo satis inter Catholicos constat: etsi non ita constet in quo præcisè eius essentia consistit. quæ quæstio metaphysica est, non practica, quam sine periculo ignoramus. Sic sufficit nos scire quæ debeamus credere, etsi non sciamus omnino certò quod sit præcisè obiectum formale fidei, quod communiter simpliciores ignorant, nec ita inter doctos conuenit.

22 — *Baptizatorum matrimonium necessariò est Sacramentum.*

Concl. IV. Numquam inter baptizatos potest iniri matrimonium sine Sacramento, quia Christus illum contractum immediatè inter baptizatos ad esse Sacramenti eleuauit, atque ita hæc inseparabiliter coniunxit, vt separari nullo modo possint. Probatur 1. quia Florentinum & Trident. absolutè definiunt matrimonium fidelium esse Sacramentum; à qua definitione sine vllo fundamento aliqua matrimonia excipias. quia tales definitiones absolutè positæ debent omnino vniuersaliter intelligi. Prob. secundò, quia aliàs sequeretur primò, omnia matrimonia clandestina, quæ olim validè contrahebantur, communiter non fuisse Sacramenta: hoc autem & per se videtur absurdum, & repugnat *Trident. sess. 24. c. 1. de reformat. matrim.* vbi talia matrimonia vocat rata, qua ratione sola illa solemus appellare, quæ habent rationem Sacramẽti. Sequela probatur: quia ita contrahentes communiter non intendebant suscipere Sacramentum, sed solùm inire ciuilem contractum, nec quidquam de Sacramento cogitabant: imò quòd si hoc iis occurrisset, ipsum nullo modo tam irreuerenter voluissent suscipere. Quare non possunt censeri intendisse hoc suscipere, nisi quatenus hæc intentio in illa necessariò includitur: & consequenter si non necessariò includebatur, nullo modo intendebant suscipere Sacramentum, atque ita nec suscipiebant.

Florent. Trident.

Trident.

Dices, illos implicitè intendisse Sacramentum, quatenus intendebant facere quod communiter Christiani faciunt, qui Sacramentum suscipiunt. Sed contrà. Ad rationem Sacramenti non sufficit quacumque ratione velle facere quod Christiani vel Ecclesia facit (nam aliàs qui iocandi causa vellet Christianorum baptismum repræsentare, verè baptizaret, quia intenderet facere quod ipsi faciunt;) sed est necesse vt id velit facere eo modo, quod in Ecclesia fit, siue per modum ritus alicuius sacri à Deo instituti, aut ab Ecclesia vsurpati. Secundùm illam autem sententiam clàm contrahentes nullo modo intendebant facere ritum sacrum, sed solùm contractum ciuilem inire. Sequeretur secundò, quosuis contrahentes matrimonium sine peccato posse intendere solum contractum ciuilem inire. quia si matrimonium in iis possit separari à Sacramento, nulla est lex diuina vel humana, quia illi obligentur velle suscipere Sacramentum. imò quoties putarent se esse in statu peccati mortalis, nec haberent commoditatem se reconciliandi, id laudabiliter facerent. quod tamen credo neminem facilè admissurum. Quare volentes ita contrahere matrimonium, vt nullo modo velint suscipere Sacramentum, nihil efficiunt. Secùs si absolutè omnino intendant matrimonium contrahere, & simul nolint suscipere Sacramentum, eò quòd putant hæc posse distingui. quia tunc hæc nolitio est tãtùm conditionata & inefficax: voluntas autem contrahendi est absoluta & efficax. atque ita vtrumque suscipiunt, quia hoc virtualiter intendunt. Vide dicta tom. 1. q. 64. a. 8. dub. 3.

Ad essentiam Sacramenti requiritur vt intendat facere quod Ecclesia facit per modum ritus sacri.

Volentes inire matrimonium sine susceptione Sacramenti nihil efficiunt.

23 — *Sotus. Bellarm. Henriquez. Sanchez.*

Concl. V. Matrimonium fidelium per procuratores contractum est verum Sacramentum. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 3. v. At verò quamuis. Card. Bellarm. l. 1. de matrim. c. 5. ad 1. Henriquez l. 11. c. 1. n. 2. P. Sanchez l. 2. disp. 11. n. 27.* Probatur. quia, vt ostendi, omne matrimonium fidelium est verum Sacramentum: atqui, vt ostendam dub. 9. hoc matrimonium est verum matrimonium: ergo est verum Sacramentum. Hinc sequitur, contrahentes sub peccato mortali teneri curare vt sint in gratia illo tempore quo procuratores eorum nomine contrahent, ne Sacramentum viuorum in peccato mortali suscipiant. Secùs est de procuratoribus qui alieno nomine agunt, nec vllum Sacramentum suscipiunt.

Contrahentes per procuratores tenentur esse in statu gratiæ, secus est de procuratoribus.

Nec refert quòd contrahentes fortè dormiant, dum contractus initur. quia etiam dormientes validè suscipiunt Sacramẽta quæ antè petierunt: vt patet ex dictis tom. 1. q. 64. a. 7. dub. 5.

Nec etiam refert quòd alia Sacramenta non possint ita conferri, quia singula habent diuersas rationes, & est dispar ratio. quia alia habent magis determinatam formam quàm matrimonium, quod etiam per signa contrahi potest. Ex quo patet solutio primi argumenti positi n. 6.

Ad secundum, nego minorem, quia in pœnitentia illa verba determinata, aut saltem iis omnino æquiualentia sunt omnino essentialia. In matrimonio verò etsi illa verba sint conuenientissima, ideóque communiter vsurpentur, non tamen dicuntur tanquam determinatè essentialia: nam ad huius essentiam sufficiunt quæuis signa sufficienter expressiua præsentis consensus. Sicut autem contrahentes possunt consentire in absentes; ita possunt hunc suum consensum sufficienter

tet per se vel alios tamquam per sua instrumenta exprimere.

24. Ad tertiū Respondeo, talem propriè peccasse dum aduertens esse periculū ne in peccato mortali susciperet Sacramentum, neglexit se Deo reconciliare: eius tamen peccatum in dormiente aliquo modo exteriùs compleatur; quia tunc fit externa susceptio Sacramenti. Simili planè modo sicut quando quis sciens se ebrium aliquem occisurum, sponte se omnino inebriat.

Vnum accidēs morale potest esse in diuersis subiectis. Matrimonium baptizati cum non baptizata non est Sacramentum.

Concl. VI. Hoc Sacramentum non est nisi vnum numero in duobus. quia est essentialiter contractus, qui tantùm est vnus inter duos. Nec absurdum est vnum accidens morale esse in diuersis subiectis; nam vna numero potestas eligēdi Episcopū est in toto Capitulo. Hinc sequitur Christianum ex dispensatione Pontificis cōtrahentem cum non baptizata, nū suscipere Sacramentum; quia altera pars est incapax Sacramēti. hoc autem Sacramentum, vt ostendi, debet esse vnum in duobus. Item quia solus cōtractus baptizatorum est eleuatus ad esse Sacramenti; hic autem non est magis contractus baptizatorum, quam non baptizatorum.

25 Concl. VII. Matrimonium contractum inter infideles numquam potest fieri verum Sacramētum, etiamsi postea baptizentur. Ita *Petrus Ledes. de matrim. q. 59. a. 2. ad 3.* asserens esse plurimorum discipulorum D. Thomæ. Prob. quia matrimonium est essentialiter cōtractus inter baptizatos initus qui hic nullo modo poni potest: nam neque cōtractus præteritus fuit initus inter baptizatos, & iam nullo modo in se existit: neque tales possunt de nouo matrimonium contrahere, quia non possunt sibi mutuo corpora tradere; nemo enim potest alteri tradere quod non est suum: atqui neuter iam habet potestatem proprij corporis, vt docet Apostolus 1. ad Corinth. 7. ergo non possunt ea sibi mutuo tradere.

Ledesma.

1. Cor. 7.

26 Respondent aliqui fieri nouum contractum; quia is qui ante erat naturalis, prophanus & solubilis, fit sacer, insolubilis, & repræsentās vnionem Christi cum Ecclesia. Sed contra primò. si hoc sufficeret, sequeretur fideles consummantes matrimonium conficere nouum matrimonium & Sacramentum; quia quod prius poterat per dispensationem Pontificis, & ingressum Religionis solui, & tantùm repræsentabat vnionē Christi cum Ecclesia per gratiam, efficiunt insolubile & repræsentans vnionem Christi per incarnationem: vt habetur *c. Debitum 5. de digamis.* Illud tamen est absurdissimum. Secundò, petitur apertè principium. quia sumitur fieri contractum sacrū, &c. cùm tamen quæratur, an fiat cōtractus? quod nos negamus. Nec est verum, eum contractum immediatè repræsentare vnionem Christi cum Ecclesia: quia hoc per se non competit contractui, qui statim transit, sed vinculo matrimonij permanenti: quæ aliqui confundentes in absurda incidunt. Conantur tamen aliqui probare coniuges posse dici inire nouū contractum hoc ipso quo reddunt priorem magis insolubilem: quia *Triden. sess. 24. c. 1.* dicit, Christum in lege noua instituisse matrimonium, quod tamē ante fuit. Sed hoc nec verum est (quia tantùm ibi dicitur Christum instituisse hoc Sacramentum), siue eleuasse contractum matrimonij ad esse Sacramenti) nec etiam facit ad rem, quia Christus ibi innouauit aliquid circa ipsum contractum: coniuges autem per baptismum non innouant contractum, sed statum matrimonij.

c. Debitum.

Triden.

27 Ex his facile erit soluere argumēta posita n. 8. Ad 1. nego anteced. quia neuter eorū potest pro libitu soluere matrimonium aut contractum: sed solus baptizatus id potest soluere, idque solum in casu quo alter non vult cōuerti, quod nullo modo est in baptizati voluntate. 2. nego etiam consequentiam. Quia coniuges matrimonium ratum multò magis ante cōsummationem possunt pro libitu soluere ingrediendo Religionem, quod in vtriusq; potestate est: & tamen nō dicuntur inire nouum contractum consummando. Ad 2. Resp. id solū probare ipsum vinculum matrimonij esse Sacramentum largè sumptum, vt patet ex dictis.

18 Dices 1. Patres & DD. communiter dicunt matrimonium fidelium ideo habere maiorem insolubilitatem, quia est Sacramentum; ergo si matrimonium infidelium per baptismum acquirat hanc indissolubilitatem, etiam acquirit esse Sacramenti. Resp. Patres loqui de Sacramento largè sumpto: quia agunt de vinculo matrimonij, quod non est nisi largo modo Sacramentum. Et sic concedo totum.

Dices 2. Tales coniuges baptizati habēt idem vinculum & grauamen, quod alij fideles coniugati: ergo debent habere eandem gratiam sacramentalem; quia qui sentit onus, debet sentire commodum. Resp. negando conseq. quia idem grauamen & vinculum erat in statu naturæ, imò maius cùm tunc matrimonium ratum solui non posset per ingressum Religionis, & tamē tunc nō habebant gratiam sacramentalem. Fateor tamen credibile esse Deum talibus maiores dare gratias præuenientes ad ferenda incommoda matrimonij, quàm det infidelibus, non ob Sacramentum matrimonij, sed quia fideles sunt, quibus ratione fidei ac baptismi diuina gratia magis debita & vbique parata est.

DVBIVM III.

Quæ sit materia, forma, & Minister Sacramenti matrimonij?

29 Variæ hìc sunt sententiæ. I. putat Ministrum huius Sacramenti esse sacerdotem, & eius verba esse formam: verba autem contrahentium esse materiam, & hæc sine verbis sacerdotis tantùm efficere contractum ciuilem. Quia putant Sacramenti Ministrum debere esse personam sacram. Ita *Canus l. 8. de locis theolog. c. 5.* Sed hoc non videtur probabile, quia sine vllo fundamento dicitur, & sequeretur baptismum collatum à laico non esse Sacramentū; & omnia matrimonia clādestina validè olim contracta non fuisse Sacramenta; imò iam contracta coram parocho & testibus, si ille nihil loquatur, non esse Sacramenta; quæ videntur contra *Florent. & Triden. sess. 24. can. 1.* quæ generatim definiunt matrimonium fideliū esse Sacramentum. Et *Trident. ibid. c. 1. de reformat.* expresse docet matrimonia clādestinè contracta, antequam irritarentur, fuisse vera ac rata matrimonia, satis insinuans habuisse etiam rationem veri

Canus.

Florent. Triden.

veri Sacramenti. Nec obstat quòd ibidem iubeat sacerdotem dicere. *Ego vos coniungo.* quia hæc ceremonia est accidentalis, nec aliud significat, quã Declaro vos coniunctos esse: aliàs sine his verbis non coniungerentur, atque ita matrimonium esset omnino nullum; quod apertè falsum est, vt ex Trident. ibidem patet.

30 *Nauarr. Siluester.* II. est, internum consensum contrahentium esse materiam, verba autem esse formam. Ita *Nauar. c.22.n.20. Siluester v. Matrimonium 1.n.1.*

Maior. III. contrà docet verba esse materiã, consensum formam. Ita *Maior in 4.d.26.q.1.* Sed nec hæc dici possunt. quia sequeretur, vel materiam, vel formam secundùm se totam esse rem insensibilem contra rationẽ Sacramenti, quod debet esse signum sensibile, idque ex vtraque sua parte, ita vt tam forma quã materia sint aliquo modo sensibiles. *Vtraque pars Sacramẽti debet esse sensibilis.* Vnde vt Vener. Eucharistia sit verum Sacramentum, requiritur vt corpus Christi, quod in ea habet rationem formæ, sit sensibile, non solùm per materiã, sed etiam per formam cõsecrationis. Et ratio est, quia vtraq; pars debet cõcurrere ad constituendum signum sensibile in ratione perfecti signi; quod fieri nõ posset si alterutra esset se tota insensibilis: quia omnino insensibile nõ potest cũ alio concurrere ad aliquid cõstituendum sub ratione sensibilis signi: sicut omnino spirituale nõ potest cõposito dare esse materiale.

Vega. Victoria. Cand. aur. IV. docet verba ab vno priùs prolata esse materiam, alterius verò verba esse formam. Ita *Vega l.6. summæ casu* 117. *Victoria n.145. Candel. aureum* 1. *p. de matrim. n.37.* & alij. Sed hoc gratis dicitur, & sequeretur, quando simul omnino vtriusque cõsensus aliquo signo exprimitur, nullam esse certam formam, vel materiam.

31 *Petr. Soto. Paludan. Couarr.* V. dicit corpora contrahentium esse materiã: verba autem formam. Ita *Petrus Soto lect.3. de matrim. §. Requiritur.* iuncta *lect.4. §. Sit igitur. Palud. in 4.d.26.q.2.a.3.ad 2. Couarr. 4. decret. p. 2.c.1. §. vnico.n.8.* & alij. Sed hoc etiam difficilè intelligitur si loquamur de materia intrinseca, & parte essentiali matrimonij, quia videtur esse contra generalem rationem contractus, & communem conceptum. Quis enim dicat emptionem componi essentialiter ex re empta & verbis? Confirm. 1. Quia contractus immediatè gignit obligationẽ: atqui nemo dicat rem emptam vel pretium me obligare, sed consensum per verba expressum: ex his enim omnes concipiunt contractum intrinsecè perfici. Hinc *l.1.ff. de pactis* pactum definitur *duorum pluriúmve in idem placitum consensus*, scilicet exteriùs expressus. *l. 1. ff. de pactis.* Confirm. 2. Quia res empta est materia circa quam versatur emptio, & corpora cõtrahentium sunt materia circa quã versatur contractus matrimonij: ergo non sunt intrinseca & essentialis pars contractus: quia obiectum non potest esse pars actus, quia circa illud versatur. Confir. 3. Quia communiter Theologi docent omnia Sacramẽta excepta Ven. Eucharistia consistere in actione transeunte: atqui secundùm hanc sententiam hoc esset falsum; quia matrimoniũ ex parte cõsisteret in re permanẽte.

32 *Suarez. Lopez.* VI. dicit vtriusque consensum signis externis expressum, mutuo sibi sub diuersa ratione esse materiam & formam. Ita *P. Suarez 3. p. tom. 3. disp. 23. sect. 3. §. Ad primũ. Lopez 2. p. instructorij c.35. de matrimonio. Sotus in 4.d.26. q.1.a. 6. § Ad dubium. Card. Bellarm. l. 1. de matrim. c.6.* *Sotus. Bellarm.*

Pro huius autem explicatione Nota, omnem promissionem & traditionem vt valida sit requirere oblationem alicuius rei ex vna parte, & acceptationem ex altera. vt ostendi disp. 22. dub. 6. Item omnem contractum onerosum habere duplicem oblationem & acceptationem. v.c. in emptione ab vna parte offertur pretium, ab altera parte res empta, & vtrumque à contraria parte acceptatur. *Contractus essentialiter cõstat alicuius rei oblatione, ac acceptatione; & onerosus quidẽ duplici.* Sic in matrimonio vir tradit suum corpus, mulier verò suum, & vterq; alterius oblationem acceptat. Itaque debet in vtroque saltẽ virtualiter esse duplex cõsensus; vnus qui habeat rationem traditionis, & alter qui habeat rationẽ acceptationis: & signa externa debent vtrumque explicitè vel implicitè significare.

33 Concl. I. Matrimonium habet pro materia circa quam corpora contrahentium, sicut pœnitentia peccata pœnitentis. patet ex dictis: intrinsecè verò componitur ex mutuo consensu signis externis expresso, quatenus habet rationem traditionis tamquam materia: quatenus verò habet rationem acceptationis tanquam forma. Prob. 1. ex refutatione aliarum sentẽtiarum. 2. quia omnis promissio vel traditio, donec acceptetur, est ex se inefficax & indeterminata vt rata sit vel irrita: per acceptationem autem determinatur ad esse ratum, & fit efficax ad producendam obligationem: proprium autem est formæ determinare materiam, & dare ei vim agendi: ergo illa traditio habet rationem materiæ, & acceptatio rationem formæ.

Concl. II. Ad valorem matrimonij non requiruntur certa verba, sed quæuis signa sufficiũt, quæ sufficiẽter internum consensum exprimunt. Est communis. Vide infrà dub. 8.

34 Concl. III. Ipsi contrahentes sunt ministri huius Sacramenti. Est communis, & patet ex dictis. quia hi soli ponunt materiam & formam. Et colligitur ex Florentino, quod docet consensum contrahentium esse causam efficientem matrimonij, id est vinculi matrimonij. *Florentin.*

Hinc aliqui inferunt, contrahentes in peccato mortali duplex peccatum mortale committere: vnum quatenus Sacramentũ indignè suscipiunt: alterum quia indignè ministrant. Sed verius est, secundum tantùm esse veniale; quia non sunt ad hunc effectum singulariter consecrati. *Contrahens in peccato mortali matrimonium vnicum peccatũ mort. committit.* Vide quæ dixi to.1.q.64.a.6. vnde patet multò minùs peccare mortaliter sacerdotem assistentem in peccato mortali. quia non est minister Sacramenti.

DVBIVM IV.

Quis consensus, quæúe intentio sit de essentia matrimonij?

35 *Tria matrimonij bona.* Nota 1. DD. communiter cõstituere tria esse bona matrimonij. Primum est bonum Sacramenti, scilicet vinculi insolubilitas. Secundum est prolis generatio ac Christiana educatio. Tertium mutua fides, quæ consistit in reddendo debito & non adulterando.

Nota 2. nos duobus modis hæc posse intendere. 1. ita vt habeamus animum hæc actu obseruandi. 2. ita vt tantùm habeamus animum nos ad hæc obligandi sine animo ea practicandi.

Rursum

Rursum potest hæc obligatio vel explicitè intendi, vel tantùm implicitè. & de hac maximè intentione disputatur; quia certum est necesse non esse illa explicitè intendere; quia validè contrahit qui nihil de illis cogitat.

Nota 3. nos hîc propriè non agere vtrùm matrimonium valeat quando aliquid dictis bonis contrarium deducitur in pactum (de hoc enim agemus disp.29. dub. 3.) sed vtrùm valeat quando tale quid sine pacto à contrahentibus intenditur? quamuis in vno casu (quia hoc ad explicationem præsentis materiæ est necessarium) agemus etiam de pacto.

36 Prima igitur difficultas est, qualis requiratur consensus in ipsam copulam? *Medina l. 5. de sacr. homin. continentia c.* 70. requirit expressum consensum in copulam, sed sine vllo fundamento. quare alij omnes ei contradicunt. Plurimi tamen requirunt consensum aliquo modo implicitum in copulam, quatenus contrahentes necessariò consentiunt in obligationem reddendi debitum.

Medina.

Sed hîc occurrit secunda difficultas, qua ratione hæc obligatio & consensus in eam, sit de essentia matrimonij? Ad quam explicandam, nobis necessariò tractandum est, vtrùm validè contrahatur matrimonium cum mutua obligatione numquam aut petendi, aut reddendi debitum? Plurimi DD. id negant. Primò, quia matrimonium essentialiter consistit in mutuo iure ac obligatione petendi ac reddẽdi debitum: atqui hæc non possunt consistere cum tali obligatione. ergo matrimonium cum hac nequit validè contrahi. Secundò, quia talis obligatio repugnat fidei matrimonij & bono prolis: ergo irritat matrimonium, cui apponitur.

37 Tertia difficultas est, qua ratione necessarius sit consensus in tria illa bona? Prima sententia docet, matrimonium esse irritum si contrahentes intendant impedire generationem prolis: aut sibi mutuo negare debitum, etsi hoc in pactum non deducant: quia talis intentio est contra essentiam matrimonij. Ita *Angelus v. Matrimonium 2. n. 23. Richard. in 4. d. 31. a. 1. q. 1.*

Angelus. Richard.

Secunda docet primò, ad valorem matrimonij necessariam esse saltem implicitam intentionem contrahendi perpetuum vinculum? quia hoc est de illius essentia. Vnde qui intenderet solùm contrahere hoc vinculum pro certo tempore, nihil efficeret: quia deesset intentio essentialiter requisita ad essentiam matrimonij. Docet secundò, intentionem impediendi generationem, aut non seruandi fidem non esse de essentia matrimonij: quia prolis generatio, aut fidei obseruatio non sunt de essentia matrimonij. Tertiò, sicut obligatio non impediendi generationem & seruandi fidem est de essentia matrimonij: ita etiam intentionem hanc contrahẽdi esse de essentia contractus. Ita *Palud. in 4. d. 30. q. 2. a. 1. concl. 1. D. Antoninus 3. p. tit. 1. c. 19. Lopez in 2. p. instructorij de matrimonio c. 42. §. Porro ex praedictis.* Et hæc sententia est vera si benè intelligatur, sed indiget aliqua maiore explicatione.

Paludan. D. Antonin. Lopez.

38 Nota 4. cùm dominium rei distinguatur ab vsu, posse verum dominium consistere cum obligatione ad non vtendum ipsa re. Item matrimonium cõsistere essentialiter in mutuo dominio vtriusque in alterius corpus, ac subiectione ei respondente, vt dixi suprà n. 3. & 4.

Dominium consistit cum obligatione non vtendi.

Nota 5. dupliciter aliquem contrahendo matrimonium posse consentire in vinculi perpetuitatem. Primò, vt velit cõtrahere vinculum quod ex sua natura sit perpetuum, simul tamen nolẽs absolutè illud de facto manere perpetuum. Secundò, vt velit illud etiam perpetuò, siue vsque ad mortem coniugis permanere. His positis ponam vnicam conclusionem, ex qua facilè omnes difficultates soluentur.

Dupliciter potest intendi perpetuitas matrimonij.

39 CONCLVS. Ad valorem matrimonij necessariò requiritur primò consensus in id quod est de essentia, quia nihil potest existere sine sua essentia: cùm igitur mutuus coniugum consensus fit de essentia huius contractus, ille consensus erit maximè essentialis, qui fertur immediatè in id, quod est maximè essentiale matrimonio. Requiritur secundò consensus in ea quæ ipsius essentiam necessariò consequuntur: quia qui rem aliquam absolutè vult, necessariò vult saltem implicitè ea, quæ ipsi necessariò connexa sunt. Alius autem quiuis consensus, vel dissensus, aut intentio, quæ dictis non repugnat, est ad matrimonij valorem impertinens. Sicut ad validè conferenda vel suscipienda alia Sacramenta impertinens est omnis intentio, quæ eorum essentiæ nec repugnans, nec necessaria est.

40 Hinc sequitur 1. Contrahentes necessariò consentire 1. in mutuam traditionem dominij proprij corporis ad vsum coniugalem: quia in ea cõsistit essentia contractus matrimonij. 2. In matrimonij vinculum ex natura sua perpetuum, donec alter moriatur. 3. In obligationem reddẽdi debitum non quocumque modo, sed cùm debitè exigetur. Item in obligationem numquam aliam à coniuge cognoscendi, & non impediendi generationem, & prolem si nascatur, christianè educandi. quia eiusmodi obligatio necessariò cum essentia matrimonij coniuncta est. Non est tamen necessarium vt absolutè consentiant in perpetuitatem vinculi, sed solùm sub conditione, nisi alteruter ante consummationem in Religione profiteatur: quia hac ratione in vtriusque potestate est & vinculi perpetuitatẽ, & consequentem omnem obligationem elidere. Posset fortè videri addenda alia conditio, Nisi Papa dispenset ante consummationem. Sed quia hæc non est in potestate contrahentium, & omnino difficillima & rarissima, non potest considerari vt moraliter possibilis: multoque minus hæc conditio, Nisi Deus dispenset.

Contrahentes necessariò consentiunt in quinque.

Non consentiunt necessariò in vinculum absolutè perpetuum.

41 Hinc sequitur 2. Posse aliquem contrahere matrimonium cum intentione vt per annum circiter tantùm duret, & non obligandi se ad vnquã de facto reddendum debitum, si nimirum absolutè intendat interea in Religione profiteri: quia cum hac intentione validè quis matrimonium contrahit, vt patet *c. Commissum* 16. *de sponsalibus.* quamuis talis teneretur saltẽ implicitam habere voluntatem cõtrahendi perpetuum vinculum, & obligationem de facto reddendi debitum sub hac conditione, si contingat eum non profiteri in religione, & illud legitimè exigatur: quia talis obligatio cõditionata includitur in essentia matrimonij. Secùs est de obligatione absoluta: quia

Validè contrahis nolendo vinculum absolutè esse perpetuum, aut se obligari reddere debitum. c. Commissum.

 nemo

neino præcisè per contractum matrimonij absolutè ubligatur ad reddendum debitum aut perpetuandum illud vinculum : sed tantùm sub conditione, nisi velit Religionem ingredi.

41 Sequitur 3. Validè contrahere habentem animum numquam vtendi matrimonio, aut paulò pòst deserendi vxorem, aut mœchandi, aut impediendi generationem prolis, aut eam non educandi : quia sicut omnia hæc facere, ita animus ea faciendi consistit cum essentia matrimonij, vt patet ex dictis.

D. Aug.

Dices, *D. August. c. 5. de bono coniugali, & l. 1. de nuptijs & concupisc. c.* 15. dicit eos, qui cum tali intentione contrahunt, non contrahere matrimoniū. Resp. negando assumptum. Nam in secundo loco nō agit de iis, qui ea intentione matrimoniū contrahunt, sed qui cum intentione impediendi generationem commiscentur, quos *in illo c.* 15. dicit adulterari, etsi veri coniuges sint. quia scilicet intentione magis adulteris, quàm coniugibus digna, cōiugio vtuntur. In priore loco apertè loquitur de iis qui sine vllo matrimonio in perpetuo concubinatu viuunt, aut data fide de non fornicando cum aliis, aut etiam sine ea.

Sequitur 4. Contrahentem non necessariò consentire in copulam nisi valdè remotè & implicitè : quatenus consentit in translationem dominij sui corporis, ex quo sequitur aliquod ius ad copulam, sed remotum. vtpote quod consistit cum absoluto iure numquam de facto reddendi debitum, si alterutet velit Religionem ingredi, vt patet ex dictis.

43 Sequitur 5. Validè contrahi matrimonium cum hac conditione, vt neuter teneatur alteri reddere debitum, siue vt vterque teneatur castitatem seruare, aut ante consummationem Religionem ingredi. Ita *Palud. in 4. d. 30. q. 2. a. 1. concl.* 1. *Abulensis in c.* 3. *Num. q.* 32. *sub finem, &* Barbatius *apud Sanchez. l. 5. disp.* 10. *n.* 1. vbi etiam Sanchez eam sententiam probabilem dicit, sicut etiam *Soto in 4. d. 29. q. 1. a. 3 §. In prima autem,* eamque expressè docet *P. Rebellius de iustit. p. 2. l. 2. q. 10. n. 19.*

Palud. Abulens. Barbatius. Sanchez. Sotus.

Rebellius.

Prob. 1. Quia tota essentia matrimonij consistit in mutuo dominio ac subiectione corporum ad vsum matrimonij, vt dixi suprà n. 3. atqui talis obligatio siue conditio apposita non repugnat illi dominio, aut eius traditioni, sed tantùm impedit eius vsum, vt ostendi n. 4. & 38. ergo cū ea potest matrimonium validè contrahi. Prob. 2. Quia si talis conditio siue obligatio esset contra substantiam matrimonij, non posset cum eo consistere (quia nihil potest consistere cum eo, quod suæ essentiæ contrariatur:) atqui potest cum eo consistere, vt patet quando coniuges manente vinculo matrimonij ex mutuo consensu voueant omnimodam castitatem ; ergo ei non repugnat, atque ita nec ipsum irritat, quia, vt dixi, nulla cōditio irritat matrimonium, quæ eius essentiæ nō repugnat, præsertim cùm nullum sit ius positiuum quod matrimonium ita contractum irritet.

44 Dices, illud non repugnare matrimonio iam contracto sed contrahendo: quia matrimonium semel contractum præsertim cōsummatum nullo modo dissolui potest, contrahendum autem multis modis potest irritari: quæuis enim res facilius impeditur fieri, quā destruatur facta. hinc impedimenta dirimētia si præcedunt matrimonium, ipsum irritant : secùs tamen est si superueniant contracto. Sed hæc dici non possunt: quia, etsi quando est aliquis defectus in causa efficiēte, hæc habeat vim impediendi effectum secuturum ; nō tamen destruendi iam factum: quia hic ab illa pendet dum fit, non tamē dum factus est: atque ideo impedimētum dirimēs, quia reddit personas inhabiles ad cōtrahendum, irritat matrimonium contrahendum, non tamen contractum. Secùs tamen est in conditionibus siue obligationibus quæ repugnant essentiæ ipsius contractus. hæ enim sicut essentialiter repugnant cōtrahendo, ita etiam cōtracto (quia eadem est essētia rei in fieri, & in facto esse.) quare hæ aut vinculum matrimonij omnino elidunt, aut si id facere nequeunt, ab eo eliduntur. Hinc quia votum Religionis in marito repugnat iuri cōiugis hac inuita inualidè ab illo emittitur. Itē quia duo matrimonia nequeūt simul consistere, secūdum durante primo inualidè & promittitur & cōtrahitur. Quare si mutua coniugum obligatio ad seruandam castitatem omnimodam, aut ad non petendum debitum repugnaret essentiæ matrimonij, non posset hoc durante validè suscipi.

Impedimenta dirimentia possunt perseueranti vinculo matrimonij superuenire.

secùs tamen est de obligationibus eius essentiæ repugnantibus.

45 Prob. 3. Quia omne matrimonium inter baptizatos cum tali conditione cōtrahitur, vt neuter vnquam teneatur reddere debitum si velit ante cōsummationem Religionem ingredi : ideoque, vt ostēdi n. 41. neuter cōiugum per ipsum præcisè cōtractum ubligatur vt vnquam de facto reddat debitum, nisi sub cōditione si nolit Religionem ingredi: ergo nec obligatio reddēdi debiti est de essentia matrimonij cōtrahēdi, nec ubligatio contraria, aut cōditio nūquam petendi debitum ei repugnat. Vnde vlteriùs sequitur validè eam contractui apponi, etsi cōiuges nō statuerint vnquam Religionem ingredi. quia animus ingrediendi Religionem, nō efficit vt illa conditio minùs vel magis essentiæ matrimonij repugnet; sed solùm efficit, vt quando ea cōditio non est apposita, sine iniustitia vnus alteri ante cōsummationem possit negare debitū.

Dices esse diuersam rationem. Nam ea conditio quòd coniuges habeant ius non reddēdi debitum quādo volūt Religionem ingredi, de iure illi contractui inest : secùs est de illa, quam nolētes ingredi mutuo cōsensu contractui apponūt. Sed hoc non satisfacit : quia quòd conditio aliqua ex lege positiua alicui contractui insit, aut non insit, non efficit vt magis vel minùs illius essentiæ repugnet : sed solùm vt magis vel minùs pendeat à mutuo consensu contrahentium.

46 Dices primò, Tale dominium in mutua corpora nullum habebit vsum, & est omnino inutile: ergo etiam nullum. Resp. 1. negādo conseq. quia cùm dominium distinguatur ab vsu, nihil repugnat aliquem habere dominium inutile. Resp. 2. negando antecedēs. quia tale dominium efficit vt coniuges nequeant aliud matrimonium contrahere, & cum aliis dormiendo adulterium committant : & si se mutuo cognoscant, non fornicentur : imò si non vouerint castitatem, si sponte se cognoscant, nullo modo peccent.

Dices secūdò, Impotentes ad vsum matrimonij inualidè contrahunt : atqui qui contrahunt

cum

cum mutua obligatione seruandi perpetuò castitatem, sunt impotentes ad vsum matrimonij: ergo inualidè hoc contrahunt. Resp. maiorem tantùm esse veram de iis qui physicè impotentes sunt vti matrimonio, quia hoc non possunt licitè facere: aliàs qui emiserunt votum castitatis inualidè contraherent.

47 Ad 1. rationem contrariam allatam n. 36. Resp. maiorem, vt sit vera, debere intelligi de iure & obligatione remotis, quæ in ipso mutuo corporum dominio includuntur: & talis obligatio ac ius possunt consistere cum pacto ac obligatione nunquam reddendi debitum, vt patet in coniugibus vouentibus mutuo consensu castitatem: & eo sensu neganda est minor.

Ad secundam nego antecedens. quia nec fides matrimonij exigit, vt coniugi quacunque ratione petenti debitum reddatur, sed vt reddatur debitè exigenti: posito autem tali pacto siue ante, siue post contractum, coniux indebitè exigit copulam. quare alter non tenetur ei obsequi. Vnde talis verè non petit debitum, sed indebitum; quare etiam alter nihil ei tenetur reddere. Nec etiam bonum prolis obligat coniuges vt dent operam generationi, aut vt non obligent se ad non dandam ei operam; sed solùm vt dum vtuntur matrimonio, non impediant eius generationem, & vt, si nascatur, eam christianè educent. Ex quo patet hunc casum nullo modo comprehendi *cap. finali, de conditionibus appositis*, vbi solùm agitur de conditionibus quæ repugnant substantiæ matrimonij. hæc autem nullo modo ei repugnat.

c. fin. de cond.

DVBIVM V.

Vtrùm Deus vel Ecclesia possit supplere consensum contrahentium, vt sine eo possit esse matrimonium?

48 CONCLVS. I. Si agamus de contractu matrimonij, cùm contrahentium consensus, vt patet ex dictis, sit eius pars essentialis, per nullam potentiam sine eo constare potest, sicut nil potest esse homo sine anima rationali.

49 CONCLVS. II. Si loquamur de statu, siue vinculo matrimonij, potest Deus hoc efficere sine vllo coniugum consensu. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 2. concl. 2. P. Henriquez. l. 11. c. 1. n. 3. Vega l. 4. summæ casu 73.* & ferè communiter Theologi. Prob. quia hoc vinculum est effectus mutui consensus vt causæ efficientis: Deus autem omnem causam efficientem supplere potest. 2. Quia nihil est aliud quam mutuum corporum dominium, vt dixi dub. 1. Cùm itaque Deus sit magis dominus nostri corporis quàm nosipsi, magis potest dare alteri eius dominium, quàm nos. Addunt aliqui Deum hoc modo coniunxisse primos parentes. quia Matt. 19. dicitur, *Quod Deus coniunxit, homo non separet*, Sed id dicitur de quouis matrimonio, vt patet ex textu. nec illud videtur vllo modo credibile; conueniebat enim matrimonium quod debebat esse initium & exemplar aliorum, ceterorum etiam modo contrahi.

Sotus. Henriquez. Vega.

Matth. 19. Primi parentes mutuo consensu contraxerunt, sicut alij.

50 Obiicies, hoc vinculum matrimonij est relatio consurgens ex mutuo coniugum consensu: atqui Deus nequit ponere relationem sine suo fundamento: ergo, &c. Secundò, status religiosus non potest in aliquo esse sine libero eius voto: ergo nec matrimonium siue libero contrahentium consensu. Tertiò, matrimonium est coniunctio animorum ipsorum coniugum: ergo non potest esse sine libero eorum consensu.

Ad 1. Resp. hoc vinculum propriè consistere in dominio & potestate in mutua corpora ad vsum matrimonij, vt dixi dub. 1. quæ non est mera relatio, sed eius fundamentum. Sed quidquid hac de re sit, sicut hæc (siue sit relatio, siue non) potest oriri ex traditione quam homines faciunt: ita etiam ex traditione quam Deus potest facere.

Ad 2. quidquid sit de antecedente, nego cõseq. quia status religiosus non cõsistit in aliquo dominio, sed in obligatione nata ex voto, quod essentialiter pendet à vouente. quãquam etiam nõ possit esse dubiũ, quin Deus posset homini imponere similem obligationem, qualem per professionem contrahit. An autem per hanc fieret propriè Religiosus, est quæstio de nomine. Ad 3. nego antecedens: nam etiam inter eos qui animis maximè dissident, matrimonium perseuerat.

51 CONCL. III. Ecclesia nullo modo potest supplere contrahentium consensum. Est communis DD. & certa; quia etsi possit disponere de quibusdã nostris rebus externis etiam nobis inuitis, non tamen de nostris corporibus: præsertim in ordine ad vsum matrimonij: quia in eum finem horum nec directum nec indirectum habet dominium: nec conueniebat vlli potestati humanæ tale dominium concedi. Posset tamen Ecclesia, imò alij etiam superiores iustis de causis præcipere alicui matrimonium, aut eum etiam ad id compellere vt pater quando ipse fidem dedit.

Potest quis compelli ad matrimoniũ.

Dices, *c. Is qui fidem* 30. *de sponsalibus.* decernitur per copulam spõsalia transire in matrimonium, nec admittendam probationem dissensus. & *c. finali, de conditionibus appositis* dicitur matrimonium initum sub conditione impossibili esse validum: cum tamen his casibus sæpe deficiat consensus, & consequenter videtur ius eum supplere.

c. Is qui.

c. fin. de cond.

Resp. Iura non decernere vllo modo hæc matrimonia esse vera in casu quo consensus deficit (contrarium enim expressè definitur *c. finali, de sponsa duorum.*) sed dicunt: alia matrimonia esse valida, quia omnino præsumunt verum consensum de præsenti adfuisse, idque ita vehementer, vt nullam contrariam probationem admittant.

c. fin. de sponsa.

DVBIVM VI.

Vtrùm quis possit validè contrahere cum ea quam falsò putat suam esse consanguineam, si sciat consanguinitatem esse impedimentum dirimens?

52 QVidam affirmant tales validè contrahere, quia possunt intendere contrahere quantũ aliqua ratione possunt: atqui talis cõsensus sufficier, cùm verè à parte rei contrahere possunt: ergo verè contrahẽt. Maior prob. 1. quia *c. vnico. de sponsalibus in 6.* dicuntur consanguinei contrahẽtes sponsalia incurrere impedimentum publicæ honestatis, quia illa non sunt inualida defectu consensus. 2. Quia *clementina vnica de consanguinitate* excommunicantur qui scienter cum consanguineis cõtrahunt: quibus locis ius supponit tales posse habere verum consensum in matrimo-

c. vnic. de spons.

Clem. vnic. de cons.

nium. Confir. quia hæreticus eredens baptismum nullam habere vim, validè eum confert, si intendat facere quod facit Ecclesia: ergo similiter tales poterunt validè contrahere. Ita *Couar. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 7. n. 2.* & alij. Sed hac in re aliqua distinctione vtendum est, quam in conclusione explicabimus.

Couar.

53 Concl. Si talis omnino certò credat eam esse sibi consanguineā, & se cum consanguinea nullo modo posse validè contrahere, inualidè cum ea contrahit. Ita *Nauar. c. 22. n. 56. Siluester Matrimonium 8. q. 13. dicto 5. Angelus Matrimonium 3. impedimēto 13. n. 5.* & alij. Prob. quia impossibile est talem habere verā intentionem cōtrahendi: quia nemo potest seriò intendere id, quod omnino credit impossibile. quare non est verum talem posse intendere contrahere quantum potest, cū omnino credat se nullo modo posse. Secùs esset si de altera parte vel leuissimè dubitaret, ita vt concipere posset fortasse fieri posse vt validè cōtrahat; tunc enim posset hoc intendere, & verè cōtraheret; quāuis cōmuniter grauiter peccaret ob periculū inualidè contrahēdi, cui suo iudiciu se exponit. Et in hoc casu facilè possunt intelligi *c. 1. de sponsalibus in 6. & clement. de consang.* quamuis forte meliùs possit primum intelligi de iis, qui ignorabant impedimentum: secūdum de iis qui non curantes validè an inualidè contrahant, intendunt tantùm externum celebrare contractū, vt videantur coniugati, vt possint sic libidinem explere nihil curantes de veritate matrimonij.

Nauar. Siluester. Angelus.

Clem. de cons.

Et hinc patet solutio argumenti cōtrarij, eiusq; probationum. Ad confirmationē nego consequ. quia ita baptizans scit se posse facere id quod intendit, scilicet facere quod facit Ecclesia. Consanguineus autem putat se nullo modo posse cōtrahere, quare non potest hoc seriò intendere.

DVBIVM VII.

Vtrùm vt valeat matrimonium, consensus vtriusque contrahentis debeat simul existere?

54 AGimus hîc præcipuè de consensu actuali, de quo quatuor sunt sententiæ. I. absolutè docet vtriusque consensum debere esse simul. 1. Quia consensus contrahentium sunt sibi mutuo materia & forma: atqui materia & forma Sacramentorum debent esse simul: ergo & illi consensus. 2. Quia *l. Continuus 137. ff. de verb. oblig.* dicitur, *continuus actus stipulantis & promittentis esse debet*. 3. Quia alias non posset esse consensus mutuus. Sic cum aliis *Panorm. c. Dilectus, de sponsalibus, in fine.*

l. Continuus.

Panorm.

II. sententia docet, nihil referre quantocunque tempore consensus inter se distent. Ita *Maior in 4. d. 27. q. 1. Nauar. c. 22. n. 80.*

Maior. Nauarr.

III. est media, & docet requiri vt non ita distent, quin moraliter possint dici simul existere. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 3. §. Sed alia hinc. Lopez 2. p. instructorij de matrim. c. 39. Vega l. 3. sum c. 75.* Quanto autem interuallo vterque consensus distare possit, vt censeatur esse simul, auctores illi discrepant.

Sotus. Lopez. Vega.

IV. sententia docet; primam sententiam esse veram, vbi Tridentinùm est promulgatum. quia aliàs non potest Parocho & testibus constare, coniuges in se mutuo de præsenti consentire, quod tamen necessarium est.

55 Conclvs. I. Non est necesse vt actualis vtriusque consensus sit simul. Prob. 1. Quia hic contractus sequitur alios contractus: atqui in his non est necesse vt vtriusque consensus sit actu simul, quia aliàs inter absentes celebrari non possūt: ergo nec est necessarium in matrimonio. 2. Quia vt ostendam dub. 9. matrimonium validè potest contrahi per procuratores, sed tunc sæpe vnius consensus præcedit consensum alterius, & dum contractus fit, neutrius consensus actu est: ergo non est necessarium, vt dum contrahitur vtriusque consensus simul existat. 3. Quia etiam in pœnitentia ipsa confessio, quæ est materia huius Sacramenti, potest diu præcedere absolutionem, quæ est ipsius forma: ergo matrimonio, etiam qua Sacramentum est, non repugnat vnam eius partem diu poni ante aliam. Ex quo patet solutio ad primum argumentum positum n. 54. Ad secundum Respondeo, illa lege solùm agi de stipulatione, cui hoc est singulare contra naturam aliorum contractuum. Ad tertium, nego assumptum. ad hoc enim sufficit vt vterque sit simul habitualiter, & secundùm moralem æstimationem.

56 Conclvs. II. Ad valorem matrimonij requiritur, vt dum contrahitur, vtriusque partis consensus simul saltem habitualiter existat. quia aliàs non possent simul in vnum contractum coalescere. quia ad hoc requiritur vt adhuc aliquo modo sint.

Vbi Nota, quando quis in aliquam rem consensit, eius consensum habitualiter & secundùm moralem æstimationem censeri tam diu perseuerare, donec explicitè vel implicitè reuocetur. Hinc consensus habitus sub conditione futura, hac posita, etsi consentiens dormiat, censetur perfici & fieri absolutus, eodem modo ac si tunc actu eliceretur.

Quid sit consensum alicuius habitualiter perseuerare.

57 Qua in re aliqui putant eum consensum nullo modo verè secundùm se aut actu, aut habitu permanere, sed solùm dici permanere, quia manet obligatio habendi eum ratum. Sed hoc dici nequit. 1. Quia matrimonium nōn ex illa obligatione, sed ex mutuo consensu tamquam ex partibus essentialibus componitur: ergo dum hoc actu contrahitur, illi consensus debent aliquo modo saltem habitualiter, & secundùm æstimationem moralem verè existere. quia nihil potest actu componi ex rebus, quæ nullo modo existunt. quia tamen matrimonium est magna ex parte ens morale, ad eius esse non requiritur physica omnium partium actualis coëxistentia. 2. Quia aliàs quamdiu maneret illa obligatio, tam diu censeretur ipse consensus permanere, saltem sufficienter ad valorem contractus. quod tamen falsum est: quia aliàs qui animo verè contrahendi mandauit suo procuratori, vt cum aliqua de præsenti contrahat, postea per eum validè contraheret, etsi priùs eo inscio consensum sine iusta causa reuocasset: quia manet obligatio eum habendi ratum, siue in eo perseuerandi. Illud autem apertè falsum est. Tertiò, quia etiam in casibus in quibus apertè perseuerat obligatio habendi ratum primum consensum, sæpe solet peti, an is qui consensit in eo

Non sunt idē aliquem consensum habitualiter permanere, & manere obligationē eum habendi.

con

consensu perseueret, & in casibus in quibus quis tenetur suum consensum reuocare, secundum communem tamen modum loquendi, ipse dicitur in eo habitualiter perseuerare, donec eum aliquo modo saltem virtualiter reuocarit. Vnde patet, secundum communem sensum aliud esse aliquem obligare vt permaneat in priore consensu, aliud verò ipsū de facto in eo permanere.

58 CONCL. III. Hic consensus tam diu habitualiter perseuerat, donec saltē implicite reuocetur, & tūc statim omnino esse desinit. hoc autem fit, quando is qui antè in vnam consensit, vult cum alia contrahere: aut quando aliquis vel explicitè vel implicitè pro certo tantùm tempore consensit, ita vt nisi intra illud fuerit perfectus contractus, noluerit vlteriùs in eum consentire, tūc enim lapso eo tempore, consensus omnino desinit. quoties autem nullum tempus definitè præscribitur, omnes censentur implicitè saltem indeterminatè aliquod tempus contractui perficiendo ita præscribere: quia nemo est qui velit perpetuò alterius cōsensum expectare, & de statu suo continuò permanere suspensus. Quantum autem tempus hoc casu debeat effluxisse, vt quis censeatur suum consensum ita reuocasse, non potest generatim præscribi, sed prudenti iudicio ex varijs circumstantijs spectandum est. Nam potest fieri vt quandoque sit breue, vt quando quis volens citò inire matrimonium, in aliquam præsentem cōsentit, quæ nullam obijcit causam, cur diu debeat consensum differre. Contrà potest fieri vt sit longum: vt quando quis per literas cōsentit de præsenti in aliquam quæ procul abest, & quā scit habere multas difficultates ob quas non possit facilè se resoluere an velit eius matrimonium acceptare: tunc enim censetur consensum suum velle diu durare. Item quando vnus bona fide contraxit cum ea, quæ solùm fictè consensit; ille tam diu manet in priore consensu, quàm diu perseuerat in isto matrimonio.

59 CONCLVS. IV. Etsi rariùs, tamen absolutè loquendo, quæ dixi possunt habere locum etiam, vbi Tridentinum est receptum. Patet primò, quando aliquis per procuratores coram Parocho & testibus contrahit, quod etiam modò fieri posse ostendam dub. 9. Secundò, si aliquis coram Parocho & testibus in vnam de præsenti consentiret, dareteque ei tempus vt posset deliberare, & committeret vni curam, vt postea suo nomine alterius consensum coram iisdem acceptaret. Sed hæc sine necessitate, quæ vix potest occurrere, nisi fortè inter Principes, non sunt in praxi admittenda. quia securius est, & omnino decet, vt vterque simul coram Parocho & testibus consentiat.

Quando censeatur aliquis implicite suū consensum reuocare.

DVBIVM VIII.

Qua ratione consensus internus debeat necessario exterius exprimi?

60 VAriæ hac in re sunt sententiæ. Prima docet, totam essentiam matrimonij consistere in interno cōsensu: externa autē signa solùm requiri tamquam conditionem necessariam, vt vtrique parti cōsensus interni possint innotescere. vt videtur colligi ex *c. Cùm locum 14. de sponsalibus*, vbi dicitur: *Matrimonium à solo consensu contrahitur.* Itē ex *c. Tua 25 eodem tit.* vbi dicitur: *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris cōsensum: sed necessaria sunt, quantum ad Ecclesiam, verba consensum exprimentia de præsenti.* Sed hæc iura non faciunt ad rem; quia non intendunt condistinguere internum consensum ab externis signis, quibus exprimitur; aut docere eum per se præcisè sufficere ad contractum: sed in priore cap. distinguitur consensus liber ab eo, qui ex metu præstatur, & dicitur illum solùm, non autem hunc ad matrimonium sufficere. In secundo distinguitur consensus verbis expressus ab eo, qui solo nutu exprimitur, vt patet ex contextu: & dicitur non solùm per illum, sed etiam per hunc matrimonium contrahi.

c. Cùm locum.

c. Tua.

61 II sententia docet, in iis qui loqui possunt expressa verba esse necessaria ad valorem matrimonij, non quidem ex institutione Christi: sed quia Ecclesia tales reddit inhabiles ad aliter cōtrahendum; sicut omnes reddit inhabiles ad clandestine contrahendum. Prob. ex *c. Tua, citato*, vbi dicuntur verba esse necessaria quatenus ad Ecclesiam. & similiter multa alia iura dicunt, verba ad hunc contractum requiri. Ita multi apud *P. Sanchez. l. 2. disp. 31. n. 2.* sed illa iura nihil probant. quia *c. Tua*, solùm dicitur verba esse necessaria quoad Ecclesiam: quia nimirum Ecclesiæ vsus obtinuit, vt valentes loqui verbis contraherent: quia aptiora sunt ad consensum exprimendum. quare necessaria sunt saltem ad bene esse, vt tam Ecclesiæ, quàm contrahentibus melius constet de mutuo vtriusque consensu. Reliqua iura nō dicunt verba præcisè esse necessaria, sed aliqua externa signa: faciunt autem mentionem verborum: quia internus consensus frequenter per ea exprimi. Confir. Quia ex eo quòd correctio iuris sit odiosa; nunquam ius nouum censetur antiquum corrigere, nisi id omnino clarè exprimatur, vt patet *l. Præcipimus 32. §. vlt. C. de appellationib.* Atqui nō minùs odiosum est aliquos contractus spectato solo iure naturæ & diuino validos reddi inutiles: præsertim quando iam eleuati sunt ad esse Sacramēti: ergo sine claro textu non est credendum hoc fieri. Nullus autem talis textus adferri potest.

c. Tua.

Sanchez.

Correctio iuris non est admittenda sine necessitate.

l. Præcipimus.

III. sententia docet, verba esse necessaria vt matrimonium habeat rationem veri Sacramenti. Quia *Florent. in literis Eugenij*, docet omnia Sacramēta perfici re aliqua tamquam materia, & verbis tamquam forma. Ita *Canus l. 8. de locis theolog. c. 5. ad 3.* sed dicta ratio nihil probat: quia idem *Concilium ibid. §. Septimum est*, satis expressè ab hac regula ex parte Sacramentum matrimonij excipit: vbi docet hoc regulariter, siue ordinariè perfici mutuo consensu verbis expresso: clarè ostendens ipsum extraordinariè signis perfici.

Florent.

Canus.

62 IV. sententia docet, in iis qui loqui valent verba esse saltem de necessitate præcepti. Quibus videtur fauere *c. Tua, citatum* Alij tamen id negant, volunt que secluso scandalo solùm esse peccatū veniale, facere contrarium. Ratio est quia nullibi extat tale præceptum: nam *c. Tua citatum*, non videtur continere præceptum, sed solùm docere quid cōueniat. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 3. concl. 1. §. Ex huiusmodi*, vbi insinuat tales ex æquitate ad hoc teneri, & apertè docet *Sāchez l. 2. disp. 31. n. 10.*

c. Tua.

Sotus.

Sanchez.

63 Concl. I. Exterior expressio interni consensus est pars essentialis ipsius contractus matrimonij, atque adeò Sacramenti. Ita *Sotus in 4 d 27.q.1.a. 3.concl. 1.v. Veruntamen, Victoria in summa n.250.* & cum alijs *P. Sanchez l.2.disp.30.n.3.* Prob. quia matrimonium est essentialiter contractus humanus. atqui omnis contractus aut pactum humanum essentialiter requirit internum consensum externo signo expressum, ex quibus tanquam ex partibus vnum integrum actum humanum, siue promissionem, siue traditionem constituentibus cōponitur: ergo hæc externa signa sunt de essentia matrimonij. Confirm. Quia vt aliquis internus consensus habeat rationem veræ promissionis, aut traditionis, debet necessariò ad alterum dirigi, ita vt hic eum acceptare possit: at qui hoc fieri nequit sine aliquo signo externo: ergo hoc est de intrinseca ratione promissionis aut traditionis. Tertiò, quia matrimonium baptizatorum iam est necessariò Sacramentum. atqui de essentia Sacramenti est vt sit signum sensibile: ergo est de essentia matrimonij.

Sotus. Victoria. Sanchez.

Omnis contractus essentialiter requirit internum consensum exterius expressum.

64 Hinc sequitur, si duo merè internè quantum possent in se mutuo consentirent, & Deus vtrique alterius consensum reuelaret, non fore matrimonium: quia illi consensus cùm non possint efficaciter ab vno ad alterum dirigi, non possent habere rationem mutuæ traditionis: & cùm non essent sensibiles, non possent habere rationem Sacramenti. Imò hoc corollarium verum esset, etsi vterque sciret Deum ita reuelaturum mutuos consensus, & vterque intenderet per eam reuelationem suum consensum ad alterum dirigere: aut quamuis Deus miraculosè efficeret, vt more angelico possent sibi mutuo loqui per internas cogitationes, nisi aut contrahentes non essent baptizati: aut Deus dispensaret vt baptizati possent contrahere matrimonium sine Sacramento. Nā etsi tunc illi actus sufficerent ad rationē ciuilis contractus, non tamen ad rationem Sacramenti, quod essentialiter est signū sensibile.

Sine externo signo, nunquam contrahitur matrimonium.

65 Conclvs. II. Non solùm muti, sed etiam valentes loqui validè contrahunt matrimonium per nuda signa, sine vllis verbis, modò illa sufficiēter exprimant internum consensum de præsenti. hæc conclusio est communis DD. & tamquam indubitata supponitur *cap. Is qui 30. de sponsalibus.* quia ibi supponitur sponsos per solam copulam posse contrahere matrimonium, si eam maritali affectu habeant. Confirm. quia certum est spectata sola Christi institutione eos posse per nutus aut similia signa contrahere. quia aliàs muti non possent contrahere: atqui Ecclesia nullibi eos reddit inhabiles ad sic contrahendum: quia, vt ostendi num. 60. nullibi tale ius exstat: ergo nihil obstat quo minùs validè sic contrahant.

c. Is qui.

66 Concl. III. Matrimonium nutibus contractum, est verum Sacramentum. Est etiam communis & certa. Primò, quia, vt sæpiùs suprà dixi, omne matrimonium baptizatorum est necessariò Sacramentum. Secundò, quia nihil ei deest, quod pertineat ad rationem Sacramenti. Tertiò, quia hoc etiam clarè innuit Florentinum, vt ostendi num 61.

Florentin.

Conclvs. IV. Omnino decet eos qui loqui possunt, verbis suum consensum exprimere. quia hoc est ferè necessarium, vt omnino clare tam partibus quàm Ecclesiæ de eo constet. quod in re tanti momenti omnino fieri conuenit. quare parochi nullo modo deberent permittere vt aliter fiat. Quòd si tamen ex aliqua causa sine scandalo, aliòue periculo aliter fiat, satis probabile est non esse peccatum mortale; quia nullibi est expressè prohibitum.

Quale peccatum sit contrahere nutibus sine necessitate.

Dubium IX.

Vtrùm matrimonium possit contrahi per procuratores?

67 Hac in re certum est matrimonium validè contrahi in locis vbi Trident. non est receptum. hoc enim apertè habetur *c. finali, de procuratoribus in 6.* vbi tamen ad hoc requiruntur tres conditiones. Prima, vt procurator habeat speciale mādatum ita pro altero contrahendi. quia nemo quantumcunque alicui omnia sua negotia gerenda committat, censetur ei committere vt suo nomine matrimonium contrahat, nisi hoc specialiter expresserit: quia hoc negotium valdè diuersum est ab omnibus alijs: & cùm contractus matrimonij maximi momenti sit, & à quo totius vitæ status pendeat, nemo censetur velle cum aliqua contrahere, nisi aliquo modo eam prius nouerit, & expressè in eam consenserit. Vnde etiam non sufficit dominum generatim suo procuratori dedisse mandatum vt sibi commodam vxorem quærat, nisi quæsita in particulari describatur, & hic in eam consentiat: vt habetur *l. Generali 34. π. de ritu nuptiarum* Eadem casum quo aliquis expressè consensisset in eam quam procurator eligeret: & mandasset vt suo nomine cum ea sine alio responso contraheret.

Ad contrahendum per procuratorem tria requiruntur. Trident. c. fin. de proc.

Non sufficit generale mandatum quærendi vxorem.

l. Generali.

68 Secunda conditio ibidem requisita est, vt procurator per se hoc negotium peragat. Nec enim potest alium substituere, nisi hoc in mandato sit expressum; nam censetur electa industria personæ.

Tertia conditio est, vt constituens procuratorem, consensum non reuocarit antequam contractus sit initus. Etsi enim ceteri contractus validè fiant per procuratores, etiam post reuocatum mandatum, quamdiu reuocatio nec procuratori, nec parti innotuit: vt habetur *l. Si mandassem 15. π. mandati.* & *l. 1. π. quod iussu. §. 2.* & faciunt *clement. vnica de renuntiatione.* & *c. Ex parte, de rescriptis.* Secùs tamen est in matrimonio. Cuius ratio est, quia in alijs contractibus ius potest supplere consensum partis: secùs est in matrimonio, quod nullo modo constare potest, si deficiat partis vnius consensus: vt *dicto c. vlt. de procuratoribus* dicitur.

l. Si mandassem. l. 1 π. quod. clem. vnic. de renunt. c. Ex parte. Cur matrimonio magis sit essentiale vt consensus non sit reuocatus. c. vlt. de proc.

69 Hinc si mandans contrahi matrimonium iurauerit se non reuocaturum consensum, peccabit quidem sine iusta causa eum reuocando, validè tamen reuocabit. Hinc etiam in foro conscientiæ sufficit sola mentalis reuocatio mandati. quia hæc omnino tollit consensum. Pro foro tamen externo necessarium est, vt reuocatio probetur facta ante contractum initum. Sufficit tamen implicita reuocatio (vt si mandans cum altera contrahat sponsalia) idque etiam in foro externo, modò probari possit His adde quartam con

Qualis reuocatio irritet matrimoniū.

conditionem, vt procurator non excedat fines mandati. Si enim hus excesserit, nihil agit. v. e. mandatum sit ei vt contrahat cū Catharina certa dote constituta; inualidè contrahit aut nulla, aut minore constituta. Idemq; est in ceteris conditionibus, Ita habetur *l. Diligenter ●. mandati.*

l. Diligenter.

70 Nota, eum, qui semel validè alicui dedit mandatum suo nomine cum aliqua cuntrahendi, validè per ipsum cum ea cuntrahere, etsi posta omnino sui mandati obliuiscatur: imò etsi paulò pòst amens fiat, modò mandatum numquam reuocarit. Quia vt quis validè per procuratorem matrimoninm contrahat, non requiritur vt vtatur ratione dum contractus celebratur (nā aliàs si tuoc dormiret, aut omnino ebrius esset, inualidè cōtraheret, quod absurdissimum est:) sed sufficit quòd omnino liberè illud mandatum dederit, nec id postea reuocarit. Ita *P. Henriquez l. 11. de matr. c. 4. n. 4. & P. Sanchez l. 2. disp.* 11. *n.* 12.

Qui dato mādato fit amens validè per procuratorem cōtrahit.

Henriquez, Sanchez.

71 Dices, Si quis per se cōtraheret dum omnino ebrius est, aut amens, nihil efficeret, etsi antè intendisset ebrius cuntrahere, vt ostendi disp. 21. nu. 18. ergo idem dicendum est quando per procuratorem contrahit. Resp. negando consequ. Qua in priore casu externus contractus non est actus liber & humanus, quod tamen ad essentiā actus requiritur. In secundo verò, modò procurator dum cuntrahit, vtatur ratiune, externus cōtractus est verè liber & humanus, etiā prout tamquam actus imperatus, secundùm moralem æstimationem procedit à mandate: ad quod sufficit, vt hic liberè eum mandauerit: quia hic solus actus ex parte mandantis est causa illius cōtractus, & omnes actus sequentes ab ipso mandante exerciri, modò non intercedat reuocatio mandati, sunt omnino impertinentes.

Cur ebrius possit potiùs cōtrahere per procuratorem quam per se.

72. His positis difficultas est primò, vtrùm si quis fictè dederit suo procuratori mandatum cum aliqua contrahendi, vt contractus valeat, sufficiat ipsum antequam hic ineatur, verè in eum consentire, eumque ratum habere. Quidam id affirmant, sed credo contrarium omnino dicendum esse. Quia vt contractus valeat, actus procuratoris tamquam ab imperante debet procedere à libero consensu mandātis, tamquam eius signū. nam procurator habet se tamquam iudex & interpres consensus ipsius mandantis: atqui in illo casu hoc non fieret. (Nam verus consensus, qui in mandante sequitur ipsum mandatum, nullo modo potest huius esse causa, aut muuere procuratorem ad contrahendum:) ergo eo casu contractus esset nullus. Confir. Quia sicut inter præsentes se habet externa lueutiu respectu interni consensus: ita inter absentes se habent verba procuraturis respectu consensus ipsius mandantis. Sicut enim internum meum consensum per externam locutionem dirigo ad præsentem, illumque huic significo: ita eumdem per procuratorem dirigu ad absentem, eumque ei significo: atqui si primò fictè dicerem alicui præsenti me in eam consentire, cōtractus esset nullus, etsi antequam ipsa suum consensum exprimeret, verè in eam cōsentirem, modò hoc nullo externo signo exprimerem. quia externa traditio nullo modo esset signum veri interni consensus: nnn prioris, quia his esset fictus: non etiam secundi, quia cùm ab hoc non procederet, nō posset eius esse signum, vt ostendi disp. 4. n. 44. Ergo idem dicendum est de eo, qui fictè mandasset per procuratorem contrahi matrimonium: quia hic sine nouo mandato, nullo modu posset suum consensum parti per procuratorem significare. Nam dum mandauit, nullus erat cousensus, & verba procuratoris nullo mudu possunt esse signum consensus posteriùs habiti. Quare vt contractus sit validus, talis debet secùdò cùm iam verè consentit, procuratori mandare vt contrahat. quod sufficienter facit dicendo, vt causam suam diligenter agat. Quòd si non fiat, matrimonium irritè quidem contraheretur, confirmabitur tamen statim atq; mandans externo aliquo signo sponsæ ostendet se eam habere vt suam, eam tamquam vxorem iu domum traducendu, aut alia ratiune maritali modo & affectu eam tractando: vt dicam dub. sequenti n. 89. & 90.

Qui fictè dedit mandatū, debet hoc de nouo dare.

Qui fictè in aliquam consentit, debet secundò exterius in eam consentire.

73 Quòd si verò is qui seriò mandasset contrahi, mutata voluntate secretò mandatum reuocasset, sufficeret id iterum secretò approbare ante contractum initum. quia prior consensus per reuocationem extinctus, per approbationem iterum reuiuiscit, ac si non fuisset reuocatus.

Qui seriò mādatum clām reuocauit, sufficit eū id clām ratificare.

74 Hinc sequitur, ipsum actum procuratoris constituere in genere moris vnum numero actum cum consensu mandantis, sicut externa donatio eleemosynæ iussu domini facta per famulum, constituit in genere moris vnum actum cum interna vuluntate domini. Vnde vlteriùs sequitur, illum esse veram partem essentialem ipsius contractus, atque adeò ipsius Sacramenti. Prob. quia ideo externa signa inter præsentes sunt pars essentialis contractus, quia cuntrahentes per ea suum consensum necessariò ad partem dirigunt. atqui absentes eodem modo dirigunt suum cōsensum ad partem per actus procuratoris, ita vt sine his illorum actus nullo modu possiot habere veram rationem traditionis, aut contractus. ergo hi etiam sunt de intrinseca ratione contractus. non quidem quatenus procedūt à procuratore, sed quatenus mediatè procedunt à contrahentibus: ideoque hi soli dicuntur contrahere, & esse Ministri Sacramenti, non autem procuratores. Vnde etiam nihil refert an hi sint duo viri, an duæ fæminæ, an verò vir & fæmina. Ex quo sequitur tertiò, prucuratores debere exteriùs exprimere se nomine talis eum tali contrahere, idque ita vt ij quorum interest, id intelligant.

Actus procuratoris constituit vnum actum in genere moris cum cōsensu mandantis.

Procuratores debet exprimere quorum nomine contrahat.

75 Secunda difficultas est, vtrùm talis contractus iam valeat etiam in locis vbi Tridentinum est receptum? Quidam id negant. Primò, quia *Concilium sess. 24. c. 1. de reform. matrimonij,* tamquam essentialem conditionem requirit, vt contrahentes suum cunsensum curam parocho & testibus exprimant: atqui hoc hîc non fit. ergo, &c. Secundò, quia ex tali matrimoniu possent eadem incommoda sequi, quæ ex clandestino, si antequam procuratores contrahunt mandans suum consensum aut reuocaret, aut fingeret se reuocasse: ergo Concilium eodem modo vtrumque contractum intendit irritare.

Tridēnt.

76 Sed omnino dicendum est, matrimonium etiam in iis locis validè per procuratores contrahi.

Est communis, & patet ex praxi Ecclesiæ, quia videmus hoc quotidie fieri. Et prob. 1. Quia Tridentinum non requirit vt contrahentes per se suum consensum coram Parocho & testibus exprimant, (hoc enim ex nullo eius verbo probari potest) sed solùm vt eum coram iis exprimant, quod per procuratores tamquam per suos interpretes vere & propriè faciunt. Ex quo patet solutio ad primum argumentũ contrarium. Ad secundum, nego assumptum. Quia ex instrumentis, quibus procuratoribus datum est mandatũ contrahendi, potest Ecclesiæ constare de mutuo contrahentium consensu. Secùs est de matrimonio clandestino. Nec vnquam credetur dicenti se reuocasse mandatum, nisi id probet: sicut non creditur dicenti se ficte contraxisse.

Trident. Prob. conclusio 2. Quia Trident. vt patet ex prooemio, dicto loco solùm irritauit matrimonia, quæ iure antiquo erant prohibita, & ex quibus, eò quòd in facie Ecclesiæ probari non possent, incommoda quę ibi enumerat, nata erant sequi. atqui nec iure antiquo prohibitum fuit contrahere per procuratorem, & ita contractũ potest probari in facie Ecclesiæ, ideoque ea incõmoda non sunt nata ex eo sequi, vt iam ostẽdi. ergo Concilium hoc ibi non irritat.

77 Tertia difficultas est, vtrum iam vt matrimonium validè per procuratorem contrahatur, necessarium sit, vt coram parocho & testibus procuratori detur mandatum ita pro altero cõtrahendi, aut vt tam Pastor quàm testes, coram quibus contractus celebratur, videant instrumenta, quibus procuratori tale mandatum datur: Videtur enim vtrumque necessarium, quia aliter Pastori & testibus non potest constare sufficienter de consensu contrahentium.

78 *Sanchez. Trident.* Sed Resp. primò cum *P. Sanchio l. 2. disp. 11. n. 23. & l. 5. d. 9. n. 24.* neutrum absolutè esse necessarium ad valorem matrimonij. Prob. Quia Trident. solùm requirit vt Parochus & alij assistant pręsentes testes externi contractus, ad quod sufficit vt adsint præsentes, dum hic à procuratoribus celebratur, & sufficienter intelligant quid & quorum nomine celebratur. Resp. 2. Necessarium tamen esse primò, vt mandans suo procuratori ea ratione det commissionem suo nomine cum tali persona contrahendi, vt hoc possit in foro externo clarè probari, siue per publicum instrumentum, siue alia legitima ratione. Prob. quia aliàs ex tali matrimonio sequerentur omnia incommoda quæ sequuntur ex matrimonio clandestino. imò secundùm mentem Tridentini esset verè clandestinum, quia de eo in facie Ecclesiæ constare non posset. Nam si mandans negaret se tali dedisse eam commissionem, nullo modo coram Ecclesia probari posset ipsum cum tali contraxisse.

79 Resp. tertiò, necessariũ esse secundò, vt Pastori aliisque testibus siue per inspectionem instrumenti, siue per sufficientia testimonia, aliaùe legitima ratione moraliter constet, Petrum v. c. dedisse commissionem tali, vt cum Catharina suo nomine contraheret de pręsenti. Prob. quia illi non solùm debent testari talem procuratorem dixisse Catharinæ, Petrum eam accipere in vxorem, sed eum hoc ex mandato Petri dixisse, siue potiùs Petrum per talẽ procuratorem matrimonium cum Catharina contraxisse, ad quod necessarium est vt sufficienter sciant Petrum hoc mandatum dedisse.

Dices, Etsi illicitè, validè tamen Pastor assistit eorum matrimonio, quos scit habuisse impedimentum dirimens, & non nisi incerto valde modo scit eos iam obtinuisse dispensationem: ergo similiter validè assistet tali matrimonio, etsi dubius sit an procurator verè habeat à Petro tale mandatum: Resp. negando consequ. Quia de essentia matrimonij nõ est vt Pastor possit testari tales validè contraxisse: sed vt possit testari eos verè secundùm omnem externam apparentiam in se mutuo de præsenti consensisse. quod in priore casu verè vidit eos facere, etsi nesciat an validè id fecerint, quod alia ratione probandum est. Secùs autem est in secundo casu. Nam nisi morali certitudine sciat procuratorem habuisse tale mandatum a Petro, etsi possit testari procuratorem cum Catharina alienò nomine contraxisse: numquam tamen poterit testari eum hoc fecisse nomine Petri, siue Petrum per procuratorem cum Catharina contraxisse; quod tamen Tridentinum tamquam essentiale matrimonio requirit.

Pastor & testes non debẽt testari matrimonium validè contractũ esse; sed externum actum legitimè celebratũ.

Trident.

80 *Validè per literas contrahi.* *Henriquez. Molina. Vega. Sanchez.*

Hinc sequitur, etiam post Tridentinum matrimonium validè posse contrahi per litteras. Ita *P. Henriquez l. 11. c. 2. n. 6. P. Molina tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 254. initio. Vega l. 4. summa casu 264.* & cum aliis *P. Sanchez l. 2. disp. 12. n. 3.* Prob. Quia hoc etiam modo possunt seruari omnia à Tridentino prescripta. Primò, si Petrus v. c. scribat Catharinæ se in eam de præsenti consentire, & ipsius consensum ex hoc nunc acceptare pro eo tempore quo eum legitimè præstabit: & Catharina acceptas litteras coram Parocho & testibus legens, coram iisdem in Petrum de præsenti consentiat. In eo tamen casu necessarium erit vt Petrus aliquem designet coram quo Catharina debeat suum consensum exprimere, vt hic eum nomine Petri acceptet. Quia ex parte Catharinæ nullum esset interioris consensus externum signum, quod Petrus ad se directum, per se vel alium acceptare posset. Vt autem ostẽdi disp. 22. n. 4. ad omnem promissionem ac consensum in contractum essentialiter requiritur, vt exteriùs dirigantur ad eum qui ea acceptare debet. Hoc ipso tamen quo Petrus scriberet Catharinæ vt eas litteras coram Parocho & testibus legeret, ac consensum exprimeret, censeretur his committere, vt eum suo nomine acceptarent: & hanc vim nec aliam videntur habere illa verba quibus scribit se Catharinæ consensum acceptare. Secundò, si Catharina prior scripsit Petro se in eum de præsenti consentire, & inde Petrus remissis iisdem literis scribat se eius consensum acceptare, & similiter in eam de præsenti, consentire, & vtræque literæ à Catharina coram Parocho & testibus legantur, & Petri consensus acceptetur. Sed hæc extra necessitatem non sunt practicanda, quia aliæ viæ commodiores possunt facilè reperiri: & in tali casu necesse esset vt Parocho & testibus morali aliquo modo constaret illas literas verè esse Petri, iuxta dicta n. 79.

DVBIVM X.

Qua ratione matrimonium inualidè contractum possit postea validari?

81 NOta, matrimonium ob varias causas posse inualidè contrahi. Primò, ob defectum consensus, idque dupliciter: quia nimirum vnus aut etiam vterque, vel fictè, vel metu iniusto compulsus consensit. Secundò, ob aliquod impedimentum dirimens. Tertiò, ob defectum præsentiæ Parochi, aut testium.

Qua in re certum est Primò, quando fuit inualidum ob impedimentum dirimens, non posse confirmari, quamdiu hoc durat. Secundò, certum est, quando fuit inualidum ob defectum præsentiæ Parochi aut testium, necessarium esse vt coram iis secundò contrahatur. Quia nulla est ratio cur postea potiùs possit validè contrahi sine eorum præsentia, quàm antea, nisi fortè obtineatur dispensatio, vt possit clàm contrahi: aut contrahatur in loco vbi Tridentinum non est receptum.

82 Circa priores igitur casus duplex restat difficultas. Prima est quando matrimonium in facie Ecclesiæ fuit contractum, inualidè tamen ob aliquod occultum impedimentum: vtrùm postea hoc sublato necessarium sit coram Parocho & testibus contrahere?

Tridem. Prima sententia id affirmat. Primò, quia Tridēt. absolutè docet matrimonia non posse validè contrahi nisi coram Parocho & testibus: atqui nisi hoc matrimonium sublato impedimento trahatur coram Parocho & testibus, numquam fuerit coram iis contractum: ergo numquam fuerit validè contractum. Secundò, quia in bullis cruciaris solet commissariis concedi facultas, vt in tali casu possint dispensare, vt ea matrimonia possint secundò occultè contrahi: ergo sine dispensatione ita contrahi nequeūt. Ita quidam apud *Sanchium l. 2. disp. 37. n. 1.*

Sanchez.

83 Sed communis fere sententia docet tunc sufficere, vt clàm inter se contrahant. Ita *Nauar. c. 22. n. 70.* vbi dicit Pium V. ita declarasse. *P. Henriquez. l. 11. c. 3. n. 6. Vega l. 6. summæ casu 93. in fine.* & cum pluribus aliis *P. Sanchez. suprà n. 3.* Prob. Quia, vt ostendi suprà disp. 9. n. 40. & 41. nulla lex comprehendit illum casum, ad quem ratio ac finis legis se nullo modo extendunt: atqui ratio ac finis dictæ legis Concilij Trident. se nullo modo extendunt ad matrimonia ita contracta: ergo lex ea non comprehendit: & consequenter nec irritat. Minor patet, quia Concilium dicto loco in proœmio apertè ostendit se irritare illa matrimonia clandestina, quæ prius erant prohibita, & ex quibus nata erant sequi incommoda ibi recensita; atqui talibus coniugibus numquam antè fuit prohibitum, cognita occulta inualiditate contractus in facie Ecclesiæ celebrati, secundò clàm contrahere: nec ex tali contractu sunt nata sequi dicta incommoda: quia ita contrahentes numquam permittentur à matrimonio discedere, aut secundum contrahere, donec probarint prius matrimonium fuisse nullum: quod iam suppono non posse probari, eò quòd impedimentū sit omnino occultum. Ex quo cōfirmatur conclusio, quia secundùm mentem Tridentini

Nauar. Pius V. Henriquez. Vega. Sanchez. Lex nō comprehendit casum ad quem eius ratio se non extendit.

illo loco, illud solum matrimonium dicitur clandestinum, quod non potest probari in facie Ecclesiæ esse contractū: atqui id, de quo agimus, nō est, tale: quia codē modo potest probari in facie Ecclesiæ contractum, quo alia omnia: ergo ex mente Concilij nec clandestinum est, nec irritū.

Vbi Nota ex dictis nu. 79. Pastorem ac alios non adhiberi vt testentur coniuges non fictè, siue seriò ac omnino validè contraxisse; hoc enim scire non possunt: sed vt testentur eos exteriùs quantum deprehendi poterat, in se mutuo de præsenti consensisse: quo posito donec contrarium clarè ostendatur, Ecclesiæ sufficienter probatum est, eos validè contraxisse; & semper hoc matrimonium ab ea habebitur ratum donec cōtrarium legitimè probetur. Quare cùm in nostro casu non possit probari, hoc matrimonium coram Pastore inualidè fuisse contractum, semper in Ecclesia censebitur validum, ac legitimum, nec vllo modo clandestinum.

84 Hinc infertur primò, quando impedimentum non est ita occultum, quin possit sufficiēter probari in foro externo, necessarium esse secundò coram Parocho & testibus contrahere. Ita *P. Henriquez l. 11. c. 3. n. 6. & P. Sanchez l. 2. disp. 37. n. 11.* Ratio est, quia cùm tunc in foro externo possit cōstare de inualiditate prioris contractus, & nullo modo de valore secundi, hoc matrimonium non est sufficienter probabile in facie Ecclesiæ, & cōsequenter clandestinum ac irritum. quia aliàs ex eo possent sequi omnia incōmoda, quæ ex aliis matrimoniis clandestinis, quæ Tridentinum intendit vitare.

Henriquez. Sanchez.

85 Addunt aliqui, idem dicendum esse quando aliquis ex testibus siue Pastor, siue alius dum astitit matrimonio fuit conscius illius impedimenti, quia non potest esse testis valoris illius matrimonij, quod scit esse nullum. Sed credo contrarium esse verius, quamdiu vnicus est conscius illius impedimenti, ita vt non sit probabile in foro externo. Quia, vt ostendi suprà nu. 77. & 79. illi testes non debent testari matrimonium esse omnino validè & sine impedimento contractum: sed externum contractum fuisse ritè celebratum quoad omnem externam apparentiam ad ipsius essentiam requisitam. quod in dicto casu factum est.

86 Infertur secundò, quando impedimentum fuit absolutè occultum iuxta dicta, qualecumq; demum fuerit; sufficere vt eo sublato sponsi cōscij prioris nullitatis, iterum in se mutuo occultè consentiant, eumque consensum siue verbis, siue affectu coniugali, habēdo copulam, siue quouis alio signo sibi mutuo exprimant.

Ex his facilè est soluere argumenta posita n. 82. Ad primum Resp. maiorem solùm esse veram in matrimoniis, quæ numquam ne quidem secundùm externam apparentiā fuerunt validè coram Parocho & testibus cōtracta. Ad secundum, nego consequ. quia illa potestas datur vel pro casu, quo impedimentum est aliquo modo probabile in foro externo: vel ad maiorem securitatem: sicut sæpe in multis casibus fit.

87 His positis secunda difficultas est, vtrùm, vt matrimonium in facie Ecclesiæ contractum, sed occultè inualidum, fiat validum, requiratur vt

vterque

vterque conscius inualiditatis de nouo iterum in illud consentiat.

I. sententia id absolutè affirmat. quia matrimonium essentialiter requirit vtriusque partis liberum consensum exteriùs expressum: atqui cum prior contractus sit absolutè nullus, debet poni omnino nouus contractus. ergo requiritur nouus vtriusque consensus. Ita cum aliis *Felinus in c. Ex parte decani, de rescriptis n.11. ampliat.4*. Sed ratio nihil conuincit, quando vnius consensus fuit initio omnino validus ac legitimus. Tunc enim contractus ex parte ipsius, vt dicam nu.92. & 93. non fuit inualidus. quare non debet de nouo poni.

Felinus.

88 II. sententia generatim docet, ob quodcumque impedimẽtum matrimonium fuerit irritum, hoc sublato sufficere vt coniuges se mutuo affectu coniugali cognoscendo, aut alia ratione de nouo in matrimonium consentiant, etsi alteruter non sit conscius prioris inualiditatis. Quare illi auctores consulunt vt in tali casu conscius prioris inualiditatis excitet alterum vt maioris amoris causa priorem contractum secum renouet, ac in eius signum mutuo se coniugali affectu amplectantur aut aliud signum dent. Prob. quia ad essentiam matrimonij solùm requiritur, vt personæ habiles in illud legitimè interiùs & exteriùs consentiant: atqui hoc hîc fit: ergo matrimonium est validum.

Nec refert, quòd alteruter ex errore consentiat. quia cùm hic error non sit personæ aut conditionis (si enim esset talis, tunc non esset impedimentum sublatum, sed adhuc perduraret) non vitiat valorem matrimonij. Ita *Caiet. tom.1. opusc. tract. 12. de matrimonio q. 2. Sotus in 4. d. 28. q. 1. ar. 2. concl. 3.* & plurimi alij quos citat *P. Sanchez l. 1. disp. 36. n. 2.* Vbi etiam *n. 8.* ait, sententiam non esse ita improbabilem, quin coniux possit eam sequi, quando alias imminet grauissimorum malorum periculum, quod aliter euitari non potest.

Caietan. Sotus. Sanchez.

89 III. sententia docet primò, quando matrimonium irritum fuit quia alter metu coactus, aut fictè consensit, tunc sufficere vt hic postea consensum renouet. Secundò quando matrimonium irritum fuit ob aliquod impedimentũ dirimens: necessarium esse, vt vterque conscius nullitatis matrimonij, in illud de nouo consentiat: aut saltem tali actuali affectu ac animo in matrimonium de nouo consentiat, ac si non fuisset contractum. Pro quo non sufficeret dicere, Vellem tecum de nouo contrahere, si contractus prior non valeret, quia tunc non poneretur voluntas secundò contrahendi, sed esset ponenda si cognosceretur prior contractus irritus; voluntas autem sub conditione ponenda nihil operatur: sed opus est vt actu intendat de nouo contrahere, ac si prior contractus esset nullus, siue si fortè aliquo casu sit irritus. Sed in hac re exigenda magna opus est prudentia, præsertim quando sola vxor est conscia nullitatis matrimonij. quia tunc sæpe est periculum ne maritus suspicetur aliquid latere, & graues tragœdias excitet. Quia autem modus illud proponendi sit aptissimus, ex mariti conditionibus, & variis circumstantiis spectandum est. Hoc solùm hîc monuero, etsi confessarij sit pœnitentem hac in re instruere quid agendum sit, vix vnquam tamen consultum esse, vt ipse cum marito hac de re agat: quia statim mouebit ei suspicionem, vxorem ei aliquod occultum crimen esse confessam, ob quod matrimoniũ sit irritum. Ita *P. Henriquez l. 11. c. 3. n. 6. l. E. & H. Nauar. c. 22. n. 47. & 80. Siluester v. Matrimonium 8. q. 2. dicto 2. & q. 11. dicto 4. Couar. 4. decret. p. 2. c. 4. n. 5.* vbi etiam dicit esse communem, & cum pluribus aliis *P. Sanchez l. 2. disp. 32. n. 9. & disp. 36. n. 3. & 4.*

Qua ratione reualidetur matrimoniũ inualidè contractum.

Voluntas sub cõditione ponenda nihil operatur.

Confessarius periculosè aget cum parte inualiditatis inscia.

Henriquez. Nauar. Siluester. Couarr.

Sanchez.

90 Hanc ego sententiam puto omnino veram esse. Prior pars probatur, quia, vt ostendi suprà n. 55. non est necesse vt vtriusq; consensus actualis sit simul, sed sufficit vt secũdus ponatur, dum primus adhuc habitualiter durat: atqui in proposito casu vnus omnino validè consenserat, & in eodem consensu non solùm habitualiter, sed etiam actu saltem virtuali perseuerat, nam eo mouetur vt partem tamquam cõiugem tractet: ergo accedente legitimo consensu partis exteriùs expresso, fit verum matrimonium.

91 Nec refert, quòd talis fortè ex sola ignorantia perseueret in priore consensu, & vellet à matrimonio discedere, si sciret hoc iam fieri posse. quia hæc voluntas sub conditione ponenda nihil operatur, quamdiu nõ ponitur; & cùm ipsius consensus initio præstitus fuerit omnino legitimus ac absolutus, quòd ignorantia sit causa cur continuetur, hoc eius naturam non mutat: præsertim cùm hæc non sit causa cur de nouo eliciatur, sed solùm quòd non reuocetur, & cur moueat ad aliquos effectus ponendos.

Validè in aliquo consensu perseuerat qui resisteret, si sciret hoc fieri posse.

92 Dices, Consensus ille ab initio fuit ex errore præstitus: quia si deceptus sciuisset partem fictè consentire, nunquam in eam consensisset: ergo fuit nullus. Confir. Quia talis non intendit consentire in matrimonium nisi posito quòd pars etiam consentiat: ergo si hæc non consentiat, illius consensus erit nullus.

Ad argumentum nego consequ. Quia cùm ille error non sit error personæ aut conditionis, non irritat matrimonium, sed tantùm efficit vt prior consensus quouis tempore antequam secundus ponatur, possit reuocari. Ad confir. Resp. tantùm inde sequi, prioris consensum fore nullum, si alter numquam postea consentiat: secùs est si non statim, sed diu etiam postea cõsentiat, modò alter in priore consensu adhuc perseueret. Quia etsi hic dum primò consentit, intendat vt alter statim etiam consentiat, & non esset cõsensurus, si putaret alterum nõ nisi post aliquot dies, aut etiam annos consensurum: tamen de facto absolutè consentit. non autẽ sub hac conditione, si alter statim consentiat: etsi fortè hoc omnino intenderet, si putaret, alterum tunc nõ consentire. Sicut qui vendit alicui rem aliquam promittenti se paulò pòst soluturum, etsi nullo modo venderet si sciret alterum non esse soluẽdo, nec intendere vnquam soluere; tamen de facto intendit ei vendere, & verè vendit.

93 Quòd si contingat vtrumque aut fictè, aut ob grauem metum inualidè consensisse, debet vterque postea simili modo consensum renouare; & hoc sufficit vt matrimonium validum sit: nec opus est vt alter de alterius defectu quidquam

Eadem est ratio siue vnus siue vterque inualidè consenserit.

quam sciat. Est enim tūc eadem ratio vtriusque, atque illius qui solus inualidè consensit. Hinc patet solutio ad argumentum positum n. 87. neganda enim est minor. nam prior consensus fuit ex vna parte validus. Quare solùm requiritur vt alterius partis consensus accedat, atque à parte acceptetur: sed alter hunc initio, dum legitimè in matrimonium consensit, validè acceptauit, & iam iterum acceptat, hoc ipso quo acceptat eius signum ab altero coniugali affectu exhibitum.

94 Addit *Siluester v. Matrimonium* 8. q. 11. *dicto* 4. cum quibusdam aliis, sufficere vt is qui fictè consensit, postea merè internè consentiat. quia hoc solùm desiderabatur, cùm iam antè externum consensum præbuerit. Sed hoc dici non potest quia prior externus consensus nullo modo potest esse signum interni consensus secuturi, aut cum eo vnum actum moralem, aut contractum componere. quod tamen est necessarium ad valorem contractus, vt ostendi num. 72. & disp. 4. num. 44.

Siluester.

Non sufficit interior consensus eius qui prius ficte cōsensit.

95. Secunda pars probatur. quia ad valorem matrimonij omnino necessarium est vt vterque in ipsum consentiat, non quacumque ratione, sed intendendo illud contrahere. Quia, vt ostendi suprà nu. 39. consensus vtriusque partis in ipsum contractum est de huius essentia; atqui in illo casu inscius ipsius impedimenti ac nullitatis matrimonij, numquam validè ita consensit in ipsum contractum: ergo matrimonium semper manet nullum defectu partis essentialis. Minor probatur. quia consensus quem initio præstitit, cùm ceciderit super materiam incapacem, & præstitus fuerit à persona ad eum præstandum inhabili, fuit omnino inualidus ac nullus: quare nec hic potuit postea sublato impedimento conualescere: nam vt dicitur *regula* 18. *iuris in* 6. *Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.* Nec etiam consensus quem talis postea pręstat, facit quidquam ad rem: quia per hunc non consentit in futurum contractum matrimonij, nec hunc intendit inire, sed consentit solùm in vsum matrimonij intendendo eo vti. Quare à tali nunquam ponitur verus consensus in ipsum contractum. Nec refert quòd dicat se talem habere pro legitima vxore, & in huius affectus signum eam amplexetur. quia per hoc nullo modo intendit nouum contractum inire, sed in antiquo perseuerare, eoque vti.

Regula iuris.

96. Dices. Non minùs est de essentia matrimonij, vt vterque alterius consensum acceptet, quàm vt ipse consentiat: atqui in priore casu huius sententiæ, is qui primò legitimè consensit, postea validè acceptat consensum eius qui ante fictè consenserat, etsi nesciat eum intendere iam inire ipsum contractum: ergo similiter in secundo casu ignarus inualiditatis matrimonij, validè præstabit suum consensum intendendo vti matrimonio. Resp. negādo consequ. Quia in priore casu talis non solùm ab initio validè consenserat in alterum, sed etiam validè eius consensum acceptarat: & quamuis crederet acceptare consensum præsentem, tamen suam acceptationē ad hunc non limitauit, sed sicut in alterum absolutè consensit, ita eius consensum absolutè acceptauit: & postea non solum habitualiter, sed etiam actu saltem virtuali in ea voluntate persistit, dum alter iam vere in eum consentit. quia amplectendo signum illius consensus ostendit se in priore suo consensū ac voluntate persistere: quæ cùm valida fuerint, ipsa actualis in iis persistentia etiam valida est, & per eam alterius consensus validè acceptatur. Secùs est in secundo casu, quia cùm prior consensus fuerit omnino nullus, omnis in eo persistētia tam interna, quàm externa etiam nullius momenti est.

97 Addunt aliqui, ideo in secundo casu omnem consensum quem ignarus nullitatis postea præstat, esse nullum, quia procedit ex errore personæ, quia talis putat se consentire in suam vxorem, cùm tamen non sit eius vxor. Sed ego non video quomodo hic sit error personæ. Nam aliquam esse talis viri vxorem, aut non esse, non mutat personam sed qualitatem.

98. Hinc sequitur, Quando aliquis inualidè professus est solùm ob defectum consensus, postea validare suam professionem hoc ipso quo sciens eam esse inualidam, velit eam esse validam, idque exteriùs ostendit gerendo se pro professo. Nunquam tamen eam reddit validam quamdiu ignorat esse inualidam; nisi haberet talem voluntatem: Cupio meam professionem ex hoc nunc esse validam, etsi fortè aliquo casu inualida sit. Vide dicta n. 89. Quando tamen illa fuit inualida ob defectum ætatis, aut aliam similem causam; tunc per se loquendo esset etiam opus noua acceptatione Prælati, quia prior eius acceptatio fuit inualida: sed ius hac in parte supplet defectum acceptationis Prælati, per se acceptando talis Religiosi tacitam possessionem postea factam. ius autem hac in re potest consensum Prælati supplere. Vide *Lessium de iustit.* c. 41. n. 161.

Qua ratione professio inualidè facta validetur.

Lessius.

DISPV

DISPVTATIO XXV.

DE

INSTITVTIONE, OBLIGATIONE, ET FINE MATRIMONII.

DVBIVM I.

Vtrùm tam potestas, quàm obligatio contrahendi matrimonium sit iuris naturæ?

1 HAc in re inter omnes certissimò constat, vt quis licitè det operam generationi, de facto iam necessarium esse, vt matrimonij vinculum indissolubile contrahat. Sed difficultas est primò, vtrùm hoc proueniat ex sola lege naturæ, supposita sola conditione humani generis, an verò ex diuina aliqua institutione? Secundò, quando, matrimonium sit primò institutum? Tertiò, vtrùm sit aliqua obligatio illud contrahendi?

2 Hac in re *Sotus in 4 d.26.q.1.a.1.& 2.* docet primò, matrimonium esse omnino iuris naturæ. Secundò, homines non quidem singulos, sed in genere iure naturæ obligari vt illud contrahant. Quia sicut singuli obligantur vt seipsos conseruent, & consequenter vt comedant, quia hoc ad illud est necessarium: ita homines in genere, sine ipsa communitas eiúsque principes obligantur vt speciem conseruent; ad quod necessarium est contrahere matrimonium. Ex quo infert primò, posito quòd nulli per se vellent contrahere matrimonium, fore vt capita rerum publicarum obligarentur aliquos cogere ad contrahendum matrimonium. Secundò, in casu quo esset periculum ne aliàs genus humanum periret, etiam sacerdotes ac monachos obligandos vt matrimonium contraherent. Sed hæc mihi semper visa sunt valde difficilia ob quædam quæ adferam nu.7. Docet tertiò, matrimonium primum à Deo fuisse institutum, quando Deus Genesis 1. benedixit Adamo & Euæ dicens: *Crescite & multiplicamini*, qui tunc ijs explicuit finem ob quem matrimonium institutum est, & dedit præceptum hoc contrahendi: quamuis hoc positiuum præceptum non fuerit necessarium vt homo ad matrimonium obligaretur, cùm iure naturæ ad hoc esset obligatus: vt docet *suprà a.2. §. Probatur conclusio.* & *infrà paulò ante §. Vnde ad prius.*

Sotus. Gen.1. Quæ sunt iuris naturæ immediatè sequuntur naturas rerum.

Sed hæc videntur repugnare prioribus. Nam ea quæ sunt propriè iuris naturæ sequuntur immediatè ipsam naturam rei, & cum ea oriuntur & pereunt: quare si institutio matrimonij habeat ortum ex natura hominis, debuit simul cum illa oriri, & consequenter esse antequam Deus illa verba dixit. Et confirmatur, quia vt fatetur etiam Sotus, Adam obligabatur ad matrimonium independenter ab illo Dei præcepto: ergo antequam Deus hæc verba diceret. Vnde sequitur apertè, illud priùs fuisse institutum; atque ita non potuit per illa verba institui.

Sotus.

CONCLVS. I. Homo qua animal rationale, naturaliter inclinatur ad matrimonium, tamquam ad modum conuenientissimum ad speciei propagationem. Est communis. Probatur. quia quæuis res naturaliter inclinatur ad sui conseruationem; quare cum corruptibiles non possint se perpetuò conseruare in indiuiduo, omnes inclinantur ad conseruationem suæ speciei per generationem, & ad rem genitam ad statum suæ naturæ conuenientem perducendam. ad quod in homine necessaria est honesta, & naturæ rationali conueniens educatio. qua in re cùm & patris & matris opera sit aliquo modo necessaria, ad eam requiritur vt vterque perpetua societate inter se coniungantur, quod per matrimonium fit. Vnde hoc ipso quo natura humana inclinat ad speciei decentem conseruationem, inclinat etiam ad matrimonium, tamquam ad medium conuenientissimum, & posita diuina institutione necessarium.

3 Matrimonium homini connaturale.

CONCLVS. II. Quamuis naturæ humanæ fuerit conuenientissimum, matrimonium ita institui, vt esset vnius cum vna indissolubile vinculum, vt patet ex dictis: tamen quòd necessariò actu sit tale, hoc habuit propriè ex institutione diuina, cùm aliàs ipsius naturæ non repugnet id aliter institui. Ita *Scotus in 4.d.26.lit.D.& lit.E.* Prob. quia antiqui patres licitè vnus cum pluribus dissolubile vinculum contraxerunt, vt probabo pluribus disp.26.dub.6.

4 Quòd matrimonium sit necessariò vnius cum vna habet ex Dei institutione. Scotus.

CONCLVS. III. Videtur Deus instituisse matrimonium, dum immisso in Adamum sopore Euam ex eius latere formauit. Ita *Magister in 4. d. 26. initio, & Richardus in 1. quæst. 3.* idemque apertè docet *D. Augustinus lib.14. de ciuitate c.22.* vbi loquens de nuptiis ait: *quas Deus ante peccatum hominis ab initio constituit creando masculum & fœminam*

5 Quando sit institutum. Magister. Richardus. D. Aug.

feminam, vbi apertè dicit Deum nuptias instituisse hos creando, siue io vtriusque creatione.

Probatur. Quia tunc Adamo matrimonij naturam & finem reuelauit. vnde expergefactus videns Euam statim dixit: *Propter quod relinquet homo patrem & matrem, adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna*; scilicet per copulam coniugalem: vt explicatur *cap. Debitum 5. de bigamis.*

e. Debitum. Ephes. 5. Matth. 19.

Probatur secundò. quia ad Ephes. 5. & Matth. 19. videtur dictis verbis institutio matrimonij tribui. Quod autem Deus postea dixit: *Crescite & multiplicamini* (quibus verbis putant aliqui Deum instituisse matrimonium) tantùm significatur quædam benedictio in ordine ad fœcunditatem iis datam: nam eodem loco Deus prius eisdem verbis benedixerat bestiis.

6 Ius naturæ erga omnes immutabile.

CONCLVS. IV. Nullus vnquam præcisè iure naturæ fuit obligatus ad matrimonium. Quia cum ius naturæ sit immutabile ac idem erga omnes, si aliquando aliquos obligasset, obligaret omnes. quod falsum est, cùm laudabilius sit seruare virginitatem: idque non solum propter legem euangelicam & consilium Christi; sed per se loquendo ex natura rei, maxime spectato fine ad quem homo creatus est, vt nimirum se totum diuino seruitio tradat, ad quod vita cælebs ex natura sua multò est aptior: vt docet Apostolus 1. ad Corinth. 7.

1. Cor. 7.

Dices, initio fuisse generationem Adami necessariam ad propagationem generis humani: nunc autem multiplicatis hominibus, nullius in particulari esse necessariam, sed tantùm aliquorum in confuso, qui numquã defuturi sunt. Vnde iam nemo in particulari obligatur ad matrimonium, sed tantùm communitas hominum, quæ particulares deberet compellere ad matrimonium, si nulli id sponte inirent.

Sed contrà primò, quomodo probes Adamum fuisse obligatum ad propagandum genus humanum, aut iam communitatem obligari? Nulla potest adferri ratio, quàm quòd natura ad hoc inclinet, & ideo Deus dederit ei potentiam generandi. atqui non tenemur omnia facere, ad quæ natura inclinat: aliàs iam omnes deberent inire matrimonium, quia natura singulos ad hoc inclinat, & Deus dedit ad hoc singulis potentiam generandi, non vt per alios sed per se generent, & ad suam naturam, non autem ad aliorum in specie conseruandam. Secundò, si nemo iam vellet generare, quos tandem communitas ad hoc cogeret? Non omnes, quia nulla est ratio, cur id dicatur, neque etiam aliquos, quia nulla est ratio cur hos magis cogat, quàm illos. Tertiò, quia est contra perfectionem euangelicam, quæ omnibus absolutè suadet castitatem. Et Paulus 1. Cor. 7. vult omnes homines esse sibi similes, siue cælibes.

1. Cor. 7.

7

CONCLVS. V. Videntur primi homines præcepto diuino obligari ad matrimonium. Probatur, quia Deus volebat absolutè per eos genus humanum propagari, idque per matrimonium: ergo videtur id illis præcepisse, quia hic erat modus conuenientissimus suam voluntatem exequendi. Deinde quia aliàs fuisset Adamo planè liberum diuinam institutionem circa propagationem hominum frustrari. quod videtur absurdum. Iam verò nullum omnino videtur præceptum matrimonij ineundi, quia non est necessariũ, cùm per nullos certos iam Deus velit homines propagare: & morale non est, vt omnes sponte a matrimonio abstineant. Et quamuis contingeret omnes omnino velle castitatem seruare: nemo tamen ad matrimonium obligaretur nisi Deus hoc alicui in particulari præciperet. Quia, vt patet ex dictis, nullum est Dei aut naturæ præceptum ad matrimonium obligans, quare omnes iam ad castitatem inuitantur.

Iam nullũ est præceptũ contrahendi matrimonium.

8

CONCLVS. VI. In lege noua Christus matrimonium non quidẽ instituit, quia iam antè erat institutum, sed ad statum Sacramenti euexit, siue instituit in esse Sacramenti, vt *Tridẽt. sess. 24. can. 1.* Quando autem id fecerit, incertum est. Probabile est fecisse Matth. 19 cùm id ad primæuam institutionem reuocauit.

Trid. sess. Matth. 19.

DVBVIM II.

Quem finem contrahentes matrimonium debeãt intendere, vt hoc licitè faciant?

9 Augustin. Ad quid matrimonium sit institutum. Gen. 1. 1. Cor. 7.

NOta primò cum *August. l. 9. super Genesim c. 7.* matrimoniũ primò, & per se fuisse institutum ad honestam multiplicationem generis humani, vt patet Genes. 1. v. 28. Secũdariò verò post lapsum hominum, in remedium concupiscentiæ: vt patet *1. ad Corinth. 7. v. 2. & 5.* vbi dicitur, *propter fornicationem tamẽ vnusquisque suam vxorem habeat.* Et, *Iterum reuertimini in idipsum ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.* Tertiò, deinde in nouo testamento à Christo eleuatũ est ad esse Sacramenti; & sic pro fine habet collationem gratiæ.

Caietan. Finis alius primarius, alius secundarius.

Nota secundò, *Caiet. tom. 1. opusc. tract. 12. q. 3.* quem multi sequuntur, doceri nos dupliciter posse aliquid intendere. Primò, tanquam finem principalem quem in hoc actu vltimò intendimus. Secundò, tanquam minus principalem, qui solùm est ratio motiua cur nos hic & nunc applicemus ad operandum, interim tamẽ vlteriorem finem spectãdo. Sed ad explicationem similium difficultatum, alia diuisione finis opus est: vt ostendam n. 11.

10

Variæ autem circa propositam quæstionem sunt sententiæ. Prima docet, semper esse peccatum mortale contrahere matrimonium propter diuitias, pulchritudinem vxoris, aliósve fines ad quos matrimonium non est institutum. quia grauis fit iniuria Sacramento, dum quis eo vtitur ob alienos fines. Ita *Angel. v. Matrimonium 2. n. 25. & Couar. 4. decretal. p. 2. c. 1. n. 7.* Sed hæc sententia reputatur communiter nimis dura.

Angelus. Couar.

Secunda docet, ita contrahere matrimonium esse peccatum veniale. quia hæc inordinatio leuis est. Quòd si verò hi fines solùm secundariò intendantur, & proprij fines magis principaliter, aiunt nullum esse peccatum. Ita *Petrus Soto lect. 16. de matrim. §. Secundum propositum. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 19. §. 9. Paludan. in 4. d. 30. q. 2. a. 3. Siluester Matrimonium 4. qu. 4. Nauar. c. 22. n. 79.* Vnde Siluester, Palud. & Nauarr. inferunt esse peccatum veniale contrahere principaliter ma-

Pet. Soto. Antonin. Palud. Siluester. Nauar.

 trimo

trimonium, quia hoc necesse est ad pacem componendam.

Tertia docet, esse peccatum veniale contrahere principaliter matrimonium ad vitandam fornicationem. quia generatio debet principaliter intendi. Ita *Petrus Soto lect. 16. de matrim. §. Secundum præposterum.* Alij tamen dicunt hoc solùm esse verum, quando contrahentes sunt apti ad generandum. quia aliàs senes non possent sine peccato contrahere, quia non possunt intendere generationem. Ita *Siluester & Paludan. suprà. Angelus v. Matrimonium 2.n.26.D. Anton. suprà §.8.*

Pet. Soto.

Siluester. Palud. Angelus. Antonin.

Quarta docet, semper esse peccatum mortale, quando contrahentes excludunt finem principalem. quia grauis fit iniuria Sacramento. Sed hæ sententiæ magna ex parte quædam continent, quæ mihi semper visa sunt difficilia. ob rationes quas infrà adferam.

11 Pro resolutione Nota tertiò, sicut matrimonium per se primò habet rationem contractus, qui consequenter eleuatus est ad esse Sacramenti: ita contrahentes communiter intendere per se primò contractum, & tantùm consequenter Sacramentum. Quando igitur contrahunt propter diuitias, aut similes causas, propriè solùm dirigunt matrimonium in hos fines prout habet rationem contractus: per Sacramentum autem intendunt percipere gratiam, ideóque ad hanc se per confessionem disponunt, saltem ij qui benè instituti sunt. quare ea ratione non possunt dici vti Sacramento in finem indebitum, aut ei inferre iniuriam.

Contrahentes cōmuniter per se primò intēdunt contractum & Sacramentum solū consequenter. nec hoc sed illum ordinant ad diuitias, &c.

12 Nota quartò, nos dupliciter posse statuere alicui particulari actioni finem principalem. Primò, ita vt credamus eum esse præcipuum bonum, quod ex tali actione possit expectari, siue ob quod à Deo vel natura sit instituta, & sic præstituere matrimonio finē principalem ei extrinsecum, est peccatum, & communiter graue. quia est accusare quodammodo Deum, qui illud in alium finem principaliter instituit. Sed hic animus rarus est, nisi in omnino peruersis ac hæreticis. Secundò, vt hac solùm ratione illud bonū statuatur principalis finis illius actionis, quatenus operans illud hîc & nunc præcipuè vel etiam solùm intendit consequi tali actione, & de hoc solo modò hîc agimus.

Dupliciter alicui actioni finem principalem statuimus.

13 Nota quintò, nos dupliciter posse matrimonium ad copulam ordinare. Primò directè, siue ideo directè contrahere, vt illam habeamus. Secundò indirectè, contrahendo quidem cum animo consummandi, non tamen hoc per se directè intendendo.

Nota sextò, contrahentes posse tripliciter excludere finem primarium matrimonij, siue generationem. Primù, merè negatiuè eam non intendendo. Secundù, optando eam non sequi, & ideo volendo etiam quædam, ad quæ non obligantur, omittere, aut quædam facere aliàs licita. Tertiò, eam impediendo positiua actione, vel rei debitæ omissione.

Generatio tripliciter contrahētibus excludi potest.

Nota septimò, etsi quæuis res à Deo, vt auctore naturæ sit principaliter in certum aliquem finem instituta, tamen saltem secundariò esse etiam institutā ad quosuis fines honestos, ad quos obtinendos habet aptitudinem, v. c. oculi præcipuè nobis dati sunt ad videndum: sed secundariò etiam vt alteri aliquid innuamus, dum hoc honesta vtilitas postulat. Quare penitus omisso eorum fine primario, possumus iis vti ad omnes huiusmodi fines honestos: quia ex nullo capite potest ostendi vlla ratio quæ nos obliget, vt quauis re semper vtamur ad obtinendum eius præcipuum finem, aut hunc præcipuè intendamus: præsertim quando positiuè non impedimus, quin hic sequatur. Patet, quia aliàs cùm vox articulata nobis præcipuè data sit vt nostros conceptus aliis explicemus, peccarent qui vterentur ad cantandum, quia omnini suos conceptus explicant; aliaque plura absurda sequerentur.

Quęuis res saltem secūdariò instituta ad omne honestū ad quod apta est.

14 CONCLVSIO I. Est peccatum & quidem ex genere suo mortale, contrahentes excludere tertio modò generationem. quia hoc fit vel negando debitum, vel procurando abortum, aut sterilitatem, quæ sunt peccata mortalia.

CONCLVS. II. Etsi in ordinante matrimonium ad copulam sit sæpe aliquod peccatum secundo modo excludere generationem: tamen absolutè potest sine peccato fieri. Videntur id tenere Soto & Plaza apud *Sanchez l. 2. disp. 29. num. 17.* Exemplum sit in paupere, qui sentit magnos stimulos carnis, & timens ne labatur duxit vxorem; & quia non habet media vnde possit alere proles, optat sibi eas non nasci; vel etiam docit aliquam quam credit iam sterilem ne prolium multitudine grauetur. Quod licitè fieri probatur; quia coniugati ob iustam caussam, v. c. si ob paupertatem non possint benè alere proles, licitè, dum vtuntur matrimonio, optant vt iis plures liberi non nascantur: vt docent *Palud. in 4.d.31.q.3.a.1. conclus.5. D. Antonin. 3.p.tit.1. cap.20. §.6. Rosella v. Debitum num. 11. Angelus ibidem n.27. Nauar. cap.16.n.33.* & cum aliis. *P. Sanchez lib. 9. disp.8. num* 10. Imò licitè in hunc finem ex mutuo consensu abstinent ab actu coniugali, vt cum pluribus docet *Sanchez l.9. disp. 25. num.1.*

Soto. Plaza. Sanchez.

Palud. D. Antonin. Rosel. Angel. Nauar. Sanchez.

15 Dices, esse diuersam rationem. Nam matrimonium est Sacramentum, quo vti ad finem non proprium videtur grauis inordinatio. Respondeo, nos non agere hîc de matrimonio vt Sacramentum est (cuius finis vt sic non est generatio; sed sanctificatio suscipientium, quam nolle, fateor esse graue peccatum) sed prout est contractus quidam causans tale vinculum: qua ratione non est magis sacrum quàm copula: atque ita excludere huius finem non est maior inordinatio, quàm excludere finem copulæ. Imò illa est minor, cùm copula magis immediatè ad generationem ordinetur: vnde hac nunquam licet vti eo modo qui repugnet generationi: illud autem licet tali modo (v. c. cum sterili, vel cum mutua obligatione ad castitatem) inire: vt patet ex dictis disp. 24. numero 43. Confirmatur. Quia, vt docet *P. Sanchez disp.29. num.20.* & ex communi sententia ostendi suprà disp. 23. n. 11. & disp.24. n. 43. licitè quandoque aliqui contrahunt cum expressa intentione, atque etiam obligatione nunquam consummandi, & consequenter

Sanchez.

quenter excludendo intrinsecos fines matrimonij. Item vt patet ex dictis, possunt coniuges ob iustas causas vel copula cum desiderio ne nascatur iis proles. Ergo possunt velle matrimonium, eiusque vsum non intendendo generationem, atque optando ne sequatur. Quod enim licitè intenditur diuersis actibus, licitè etiam intenditur vno eodemque.

16 CONCLVS. III. Ordinans matrimonium primo modo ex recensitis numer. 13. ad copulam eam directè & per se intendendo, videtur peccare venialiter, nisi primariò intendat generationem, vel concupiscentiæ remedium. Quia inire matrimonium præcipuè propter eiusmodi delectationem, videtur aliqua inordinatio, cùm illud sit res grauissima, hæc valdè vilis: nec talis videtur alium ferè finem hic posse intendere.

Etiam aptus ad generationem contrahendo honestè primariè intendit remedium concupiscentiæ.

Potest tamen talis honestè nihil aliud intendere quàm concupiscentiæ remedium. quia honestum est fugere periculum peccati: nec alium quis finem absolutè tenetur intendere, siue sit aptus ad generationem, siue non; vt patet ex dictis.

17 *Licitè contrahis ob finem matrimonio extrinsecum.*

CONCLVS. IV. Ordinans matrimonium solùm secundo modo ex recensitis num. 13. ad copulam, licitè id contrahit, etsi solùm intendat finem aliquem extrinsecum, v. c. diuitias, aut coniugis opem, vt honestè possit sustentare vitam, &c. Quia hi fines non sunt mali, & possunt esse honesti, nec tenetur alios intendere. Quia aliàs qui sunt prouecta ætate, ita vt nec apti sint generationi, nec ampliùs sentiant graues carnis stimulos, non possent licitè inire matrimonium, cùm duos illos fines non possint intendere, quod tamen falsum est. Nec vlla est ratio cur illi qui apti sunt ad generationem, teneantur hanc magis intendere quàm alij.

18 *Contrahens honestius intendit publicam pacem, quàm generationem.*

Hinc sequitur, eum, qui contrahit matrimonium, quod necessarium est ad pacem aliquam magni momenti conficiendam, non solùm licitè primò & principaliter illam pacem intendere, sed hoc esse opus honestius & maioris virtutis, quàm si principaliter intenderet generationem, vel concupiscentiæ remedium. quia ille finis honestior est & magis obligat, quàm hi. Nam ille publicum bonum magni momenti spectat: hi verò exiguum bonum priuatum spectant.

DVBIVM III.

Quanta requiratur certitudo mortis coniugis, vt quis licitè secundò contrahat?

NOta, varias circa hanc rem esse dispositiones iuris ciuilis, sed hæ non obligant, quia tota hæc res spectat ad ius canonicum.

19 *c. In præsentia.*

CONCLVS. I. Requiritur certum nuntium de morte coniugis, idque sufficit. Patet *cap. In præsentia 19. de sponsalibus.* Idemque dicendum de quauis alia certitudine huic æquiualente. Et ita intellige *cap. Cùm per bellicam 34. q. 2. & cap. Quoniam 5. de lite non contestata.* quæ dicunt sufficere, vt verisimiliter existimetur vel præsumatur mortuus coniux. Loquuntur enim de verisimilitudine moraliter certa. quia cùm in secundo matrimonio contrahendo sit periculum grauis peccati & iniuriæ erga priorem coniugem, si fortè viuat, sine morali certitudine ineundum non est: maximè cùm in dubio sit melior conditio prioris mariti, pro quo stat possessio.

c. Cum per. c. Quoniam

20 CONCLVS. II. Quando coniux dicitur mortuus in aliquo loco; ex quo sine graui incommodo plenior probatio haberi potest, non sufficit vnum solùm nuntiare eum esse mortuum: quia hoc non efficit plenam probationem, quæ tamen quando haberi potest, in re tam graui omnino requiritur. Secùs est quando alia probatio haberi non potest: præsertim si aliæ circumstantiæ & coniecturæ rem reddant probabilem. quia aliàs nimium esset onus coniugis relictæ, perpetuò debere nuptiis abstinere. Ita cum aliis *P. Sanchez l. 2. disp. 46. n. 12.*

Requiritur plena probatio, quando haberi potest.

Sanchez.

21 CONCLVS. III. Fama per se non sufficit, quia est incerta, nisi aliis adminiculis adiuuetur, v. c. quòd ex circumstantiis sint probabiles coniecturæ mortis ipsius, quòd multi testentur tali vel tali loco esse publicam de morte eius famam, & huius auctores graues nominēt: vel vt minimum septem vel octo testentur talem famam ibi esse publicam. Item vt fama sit constans, nec alia sit in contrarium. Vide *Sanchez. suprà num. 15.*

Sanchez.

22 *c. Cùm in.*

CONCL. IV. Eadem requiritur certitudo, vt quis in foro conscientiæ possit secundò contrahere, & vt iudex id permittat. Patet ex *c. Cùm in præsentia 19. de sponsalibus.* Vbi pro vtroque eadem requiritur certitudo. Ratio est, quia idem est vtriusque fori iudicium, quando cessat ratio præsumptionis.

DISPVTATIO XXVI.

DE

VNITATE ET INSOLVBILITATE MATRIMONII.

NOTA, dupliciter matrimonium posse solui. Primò, quoad solum torum, seu cohabitationem, & de hac solutione agemus disp. vltima. Secundò, quoad vinculum, & de hac solutione hic agimus. Disputationum autem de polygamia (quam alij solent tractare, dũ agũt de impedimentis matrimonij) hîc simul coniungimus: quia vtriusque difficultatis solutio ex iisdem principiis petenda est.

DVBIVM I.

An matrimonium sit necessariò vnius cum vna, & insolubile?

1 — *Bellarm.*

VArios circa hæc errores refert *Card. Bellar. de matrim. c. 9. & seqq.* Multi enim hæretici olim damnarunt secundas nuptias tanquam malas & illicitas: & nostro tempore quidã hæretici Catholicos accusant quasi eas etiam damnarent: sed quod id probent, nihil adferunt præter calumnias & nugas: & res est tam apertè falsa, vt refutatione non indigeat. Contrà verò Lutherus multis locis, vt ex eius scriptis probat *Bellarm. suprà c.* 10. docuit etiam modò licere vni viro habere plures vxores. Sed hoc apertè esse falsum omnes Catholici, atque etiam communiter hæretici fatentur. *Socrates* autem *l.* 4. *c.* 27. narrat Valentinianum Imperatorem olim, quo liberiùs ipse secundam vxorem priori superinduceret, tulisse legem, vt cuique liceret habere duas vxores. Sed hoc esse meram fabulam clarè demonstrat *Card. Baronius anno* 370. *in fine.*

Error Lutheri. Bellarm.

Calumnia Socratis in Valentinianum.

Baronius.

2

CONCLVS. I. Semper licuit secundò nuptias inire primo coniuge mortuo, vt docet Apostolus 1. Cor. 7. Et probatur ex omnium gentium consuetudine. Nec iam vllus vel catholicus, vel hæreticus hanc conclusionẽ negat. Quare non est opus eam pluribus probare.

1. Cor. 7.

CONCLV. II. Matrimonium ex sua primæua institutione requirit, vt sit vnius cum vnica: ita vt inualidè quis contrahat cum secunda priore viuente. Expressè habetur *cap. Gaudemus* 8. *de diuortiis.* Et probatur ex illo Genes. 2. *Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Si autem quis posset plures simul habere vxores, non essent duo, sed tres vel quatuor in carne vna. Vnde ex hoc Christus Matth. 19. probat esse adulterum, qui dimissa prima, secundam ducit. quod non esset verum, si quis simul posset plures ducere. quia etsi peccare posset eo casu priorem dimittendo, non tamen esset adulter secundam ducendo, quia hæc esset vera eius vxor.

c. Gaudemus. Gen. 2. Matth. 19.

3

CONCLVS. III. Eodem modo hoc vinculum, & ex prima sua institutione, & iam post legem euangelicam est insolubile. Ita communiter Theologi. & docet apertè *Trident. sess.* 24. *initio.* Et patet ex Matth. 19. vbi Christus docens illicitum iam esse dare libellum repudij lege Mosaica cõcessum, ait, *Ab initio autem non fuit sic;* additque: *Quia quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit mœchatur.* quod non esset verum, si per dimissionem posset solui vinculum matrimonij.

Trident. Matth. 19.

Nec refert quòd ibi addat, *Nisi ob fornicationem.* Quia nõ significat propter fornicationem posse solui vinculum matrimonij, hoc enim nullo modo dicit: sed solum innuit hanc esse iustam causam dimittendi eam quoad torum: ita vt talis non possit dici facere eam mœchari, vt habetur Matth. 5. Vnde *Augustinus contra Adimantum c.* 3. hunc locum cum Marci 10. coniungens, ita eum citat, eius sensum explicans: *Quicumque dimiserit vxorem suam nisi ob causam fornicationis, facit eam mœchari, & si alteram duxerit, adulterium committit.* quæ explicatio clarè colligitur ex ipso textu. Quia, vt Christus ostenderet per illa verba, *Nisi ob fornicationem*, concedi quidem innocenti, vt suam fornicantem dimittat; non autem vt altam ducat: non posuit illa verba post hæc, *Et alteram duxerit:* sed post hæc, *Quicumque dimiserit vxorem suam:* vt ostenderet ea solùm ad antecedentia, non autem ad sequentia pertinere.

Ob adulteriũ non licet dimittere vxorẽ nisi quoad torum.

Matth. 5. August. Marc. 10.

4

Dices, Christus hîc ostendit esse singularem aliquam rationem in adulterio, ob quam liceat dimittere coniugem: atqui si solum licere ab adultera separari quoad torum, hoc non esset ei singulare, quia ob alias etiam causas id licet: ergo Christus plus voluit innuere.

Respondeo negando minorem. Quia solùm adulterium est legitima causa, ob quam semel commissam licet coniugi partem omnino inuitam perpetuò à suo toro separare. Ob alias autem causas dimissam tenetur emendatam recipere:

Qua ratione in adulterio sit singularis causa diuertendi.

nisi

nisi fortè ob hæresim vel apostasiam condemnata sit: de quo infrà. Sed hæc est spiritualis etiam fornicatio.

Confirmantur dicta primò, quia in Matthæo absolutè dicitur eum mœchari qui dimissam duxerit: quod falsum esset, si vinculum solueretur per talem dimissionem: tunc enim dimissam ducens duceret omnino solutam, ac consequenter haberet eam legitimam vxorem, nec cum ea fornicaretur. Nec illi assertioni potest subintelligi, *Nisi ob fornicationem dimissa sit*. quia incredibile est adulteræ concedi maius priuilegium (vt scilicet possit secundum inire matrimonium) quàm ob aliam causam etiam innocenter dimissæ, quæ id non potest.

Marc. 10. Luca 16. Rom. 7. 1. Cor. 7.

Secundò, quia Marci 10. & Lucæ 16. dicitur absolutè, *Omnis qui dimittit vxorem, & aliam ducit mœchatur*. Similiter ad Rom. 7. & 1. ad Corint. 7. absolutè dicitur adultera, quæ viuente viro cum altero fuit. Nec hæc loca debent explicari per locum Matthæi, sed potiùs contrà; cum hæc, vt patet, clariora sint, nec possint vt sonant esse vera, si illa exceptio admittenda sit; quod esset absurdissimum. Locus verò Matthæi potest vt sonat verè intelligi, etsi illa exceptio non admittatur, vt patet ex dictis. Deinde, quia, vt benè docet *D. Augustinus l. 1. de adulterinis coniugiis cap. 9.* quantumuis verba Matthæi 19. vrgeas, nūquam ex iis probabis, eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, non mœchari: sed vt summum, aliquo modo colliges Christum eo loco nō definire talem mœchari. Sicut ex eo quod Matthæi c. 1. dicitur de Ioseph: *Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum*, nullo modo sequitur quòd eam postea cognouit: sed vt benè *D. Hieron. in hunc locum*: quod factum est dicitur: quod factum non est tacetur. Idemque (si alia solutio non occurreret) posset dici ad locum Matthæi. Quod licitum est (scilicet fornicantem vxorem dimittere) dixit: quod licitum non est (scilicet aliam ea viuente ducere) tacuit. Ex aliis autem Euangelistis & Paolo suprà citatis clarè colligitur talem mœchari. Nam vt benè ait D. August. suprà: *Quis ergo nos sumus vt dicamus: est qui mœchatur vxore sua dimissa alteram ducens: & est qui hoc faciens non mœchatur, cùm euangelium dicat omnem mœchari qui hoc facit?*

D. August. — Matth. 1. — D. Hieron. — D. August.

Tertiò, quia aliàs esset in potestate cuiusque coniugis adulterando soluere coniugium, saltem si id ita faceret, vt alterum quodammodo cogeret diuertere. quod est absurdissimum, & contra illud Domini Matthæi 19. & Marci 10. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.*

Matth. 19. Marc. 10.

Demum probatur ex consensu totius Ecclesiæ, quem latè probat *Bellarm. de matrim. c. 16.*

Bellarm.

5 CONCLVS. IV. Omnimoda insolubilitas etiam in lege noua non conuenit matrimonio, nisi sit consummatum, inter baptizatos. Ita communiter DD. & patebit ex dicendis dubio 3. & 5.

6 CONCLVS. V. Ex diuina concessione licitū fuit in antiqua lege ex rationabili causa soluere matrimonium quoad vinculum. Patet expressè Deut. 24. vbi dicitur: *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non habuerit gratiā ante oculos eius propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu eius, & dimittet eam de domo sua: cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, vel certè mortuus fuerit non poterit eam prior maritus recipere in vxorem.* Vbi apertè ostenditur validè eam secundò nubere. Imò non posse ampliùs recipi à primo: quæ dici non possent, nisi vinculum esset solutum.

Deut. 24.

Nec refert quòd Matth. 19. dicitur, hoc Iudæis permissum propter duritiem cordis: quia inde non sequitur Deum hoc iis verè non concessisse, sed tantùm reliquisse impunitum, vt aliqui putant, quia hoc apertè dictis verbis repugnat, & sic maxima fuisset Iudæis data peccandi occasio: quia omnes intelligebant sibi hoc licere: sed tantùm sequitur, pronitatem Iudæorum ad peccandum fuisse causam, cur Deus hæc concederet, vt eorum imbecillitati subueniret.

Matth. 19. — Iudæi licitè dabant libellum repudij.

7 CONCLVS. VI. Ex simili diuina concessione fuit illis licita polygamia plurium vxorum, quas simul validè vnus vir ducebat. Habetur expressè *cap. Gaudemus, de diuort.* Et patet, quia sanctissimi quique id fecerunt; vt Abraham, Iacob, Elcana pater Samuelis, Dauid & alij: quos dicere in perpetuo vixisse adulterio, idque omnino palàm, videtur intolerabilis error, cùm omnes à Scriptura vtriusque Testamenti laudentur, nec vllibi vel minimum ex illa parte reprehendantur.

c. Gaudemus.

8 Nec refert quod Scriptura secundas vxores vocet aliquando concubinas: quia vocat etiam vxores, vt patet *Genes. 16. v. 3.* & Iudic. 19. vnica Leuitæ vxor dicitur cōcubina. quia hæc in Scriptura sæpe accipiuntur pro eodem. Quandoque tamen etiam distinguuntur, vt patet *Genes. 25. v. 6.* & sola illa dicitur vxor, quæ assumitur simul & in coniugium, & in administrationem totius familiæ, vt aliquo modo viro par: qua ratione ab Abrahamo sola Sara, dum viueret assumpta fuit. Vnde vbique vocatur domina ipsius Agar. Et quidem quandoque plures eadem conditione ducebantur, vt patet in duabus vxoribus Iacob. Lia & Rachel, quæ erant dominæ familiæ. Quandoque verò vna sola: reliquæ verò assumebantur solùm ad societatem tori ob filiorum generationem; vt patet in Agar, & ancillis Liæ & Rachel, quæ dicebantur concubinæ: non quòd non essent verè vxores (nam *Genes. 25. v. 1.* eædem dicuntur vxores, quæ *v. 6.* dicuntur concubinæ:) sed quia non assumebantur ad administrationem familiæ, sed in solum finem generationis: vnde etiam manebant veræ ancillæ, vt patet ex locis citatis.

Gen. 16. Iudic. 19. — Gen. 25. Vxor & concubina in Scriptura quandoque omnino idem quandoque aliquo modo diuersa significant. — Gen. 25.

CONCLVS. VII. Cessauit hæc concessio post Christi aduentum, qui Matth. 5. & 19. reuocauit matrimonium ad primam suam institutionem. Est communis omnium Catholicorum.

Matth 5. & 19.

DVBIVM II.

Quo iure matrimonium sit omnino indissolubile, ac polygamia illicita?

9 SVperiore dubio satis ostēdimus & matrimonium præsertim cunsummatum quoad vinculum esse omnino insolubile, ac polygamiam

esse illicitam: iam verò quærimus, quo iure vtrumque fiat. Quare vt patet duplex nobis difficultas tractanda est: in vtraque autem valdè variæ sunt Doctorum sententiæ, quas statim citabo, omissis tamen breuitatis causa eorum rationibus: quia earum solutio facilè patebit ex iis quæ pro fundamento meæ sententiæ adferam, quatenus huic repugnant.

Circa primam quinque sunt sententiæ. Prima docet matrimonium etiam ante consummationem esse indissolubile iure diuino naturali. Ita *Soto in 4. d. 27. q. 1. a. 4. in solutione 2. ad argumentum. Caiet. Lyran. Matth. 19. super ea verba: Qui respondens ait. Conar. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 3. n. 5.*

Soto. Caietan. Lyran. Conar.

10 Secunda docet id solum prouenire ex præcepto Dei positiuo. Ita *Abulens. 1. Reg. c. 8. q. 97. initio.*

Abulens.

Tertia docet matrimonij rati indissolubilitatem initio prouenisse ex Dei voluntate: in lege verò gratiæ, ex iure Ecclesiastico. Ita *Medina l. 5. de sacrorum hominum continent. c. 89.*

Medina.

Quarta docet matrimonio quidem ex natura sua conuenire aliqualem insolubilitatem, sed omnimodam ei conuenire ex eo quòd Christus hoc euexit ad significandã indissolubilem vnionem Verbi cum natura humana. Ita *Richard. in 4. d. 27. a. 2. q. 2. D. Anton. p. 3. tit. 14. c. 10. §. 1.* & alij.

Richard. D. Antonin.

11 Quinta sententia docet, quòd matrimonium dissolui nequeat, hoc non habere præcisè ex nuda sua natura (hanc enim si solùm spectes, videtur instar aliorum contractuum posse mutuo consensu dissolui, saltem in quibusdam casibus) sed ex natura sua prout est coniuncta cum diuina institutione. Ita *P. Sanchez l. 2. disp. 13. num. 10.* Et hanc sententiam credo veram, sed latiùs explicanda est, vt infrà videbimus.

Sanchez.

12 Circa secundam difficultatem prima sententia docet polygamiam etiam qua vnus vir habeat plures vxores, ita ex natura sua repugnare veritati matrimonij, vt cum hac nequeat vllo modo consistere. Ita varij quos refert *Sanchez l. 7. disp. 80. n. 6.* Videntur autem hi auctores velle ne quidem per diuinam dispensationem fieri posse, vt vnus ducat verè plures vxores simul. Sed hæc sententia ità intellecta defendi nequit, vt patet ex dictis n. 6.

Sanchez.

Secunda sententia docet illud esse verum in polygamia plurium virorum vnam vxorem simul ducentium, quia hoc omnino impediret ipsam generationem, & rectam domus gubernationem. Et hanc sententiam satis multi sequuntur.

13 Tertia sententia docet polygamiam plurium vxorum respectu vnius viri solùm esse prohibitam lege euangelica. Ita *Abulensis 1. Reg. c. 8. q. 25. Durandus in 4. d. 33. q. 1.* Imò *Caiet. in 1. ad Timoth. c. 3.* explicans illa verba: *Oportet Episcopum esse vnius vxoris virum.* & in Marc. c. 10. explicans illa verba: *Quicumque dimiserit vxorem*; satis apertè docet nulla lege diuina etiam modò esse prohibitam pluralitatem vxorum. Sed in hoc apertè errat: vt patet ex *c. Gaudemus 8. de diuortiis, & Trident. sess. 24. can. 2.* vbi hoc apertè damnatur, & apertè repugnat Scripturis, vt ostendi num. 2.

Abulens. Durand. Caietan.

c. Gaudemus. Trident.

Quarta docet iure naturæ inualidè vnum virum simul plures vxores ducere: Deum tamen posse dispensare, vt hoc validè ac licitè faciat.

14 Vt autem auctores tam huius sententiæ quàm primæ & quartæ relati n. 9. & 10. meliùs suam sententiam explicent, notant duplex esse ius naturæ. Vnum omnino primarium, quod primis naturæ principiis continetur, qualia sunt contenta in decalogo, in quo Deus dispensare nequit. Alterum secundarium, quod ex illo tanquam conclusio ex principiis ducitur, in quo Deus dispensare potest. Aiuntque dissolutionem matrimonij solùm repugnare huic secundario iuri: eandemque esse rationem polygamiæ, vt quæ tantùm secundario fini matrimonij, scilicet pacificæ domus gubernationi, repugnet.

Multi minùs aptè distinguunt duplex ius naturæ: quorum vnum sit dispensabile alterum nõ.

15 Sed difficile est hæc intelligere. Primò, quia ab iis auctoribus extra rem controuersam nulla exempla assignantur, quibus secundarium illud naturæ ius, in quo Deus dispensare potest, explicetur. Secundò, si illæ conclusiones necessariò deducuntur ex illis primis principiis, tunc in iis dispensari non potest, ita vt desinant obligare, nisi dispensetur in principiis: sicut in necessaria consequentia etsi antecedens possit esse falsum, vera existente cõclusione, impossibile tamen est hanc euerti, nisi illud euertatur. Quòd si non necessariò sequantur, sed tantùm per quandã conuenientiam: tunc nõ obligabunt, nisi ex quadam decentia atque ita vel sub nullo, vel sub leui peccato, nisi Superioris præceptum accedat. Nam ea ratione ferè omnes actus iure positiuo prohibiti sunt cõtra ius naturæ, quod docet ob periculum mali, quòd ex iis prouenire posset, prohibendos esse. Tertiò, quia non licere in se excitare pollutionem, quando id sanitati expedit, non est contra prima & omnibus obuia naturę principia, sed solùm ex iis ducitur, idque nõ ita clarè quin magna etiam ingenia valdè laborẽt, vt id clarè probent: vt benè docet *P. Sanchez l. 9. disp. 17. n. 16.* Et tamen omnino credo Deum nõ posse permittere vt licitè fiat, præsertim per tactu, & excitatiunẽ libidinis. Contra verò, primum ac notissimum principium est, non licere occidere innocentem, præsertim nulla existẽte necessitate: & tamẽ Deo concedente hoc licitè fit, vt ostẽdam n. 17. & 18.

Sanchez.

16 Pro resolutione Nota aliquid posse tripliciter dici contra ius naturæ. Primò, quod secundum se intrinsecè prout est actus quodammodo physicus talis speciei, includit aliquam malitiam saltem obiectiuam iuri naturæ repugnantem: quale est odium Dei, libido contra naturam, & similia. Tale quid autem Deus non aliter potest efficere licitum, quàm immutando rerum essentias, quod fieri nequit: Secundò, quod secundũ naturalem speciem non ita repugnat absolutè iuri naturæ, quin sæpe licitè fieri possit: tamẽ quandoque repugnat ratione alicuius adiuncti, quod iuri naturæ repugnat. Sic furtum est contra ius naturæ, quia continet iniuriam erga dominum rei, qui si alteri det veniam eam sibi vsurpandi, hic poner actionem secundùm esse physicum eiusdem rationis cum ea, quam fur facit; & tamen licitam. Sic copula Petri cum Ioanna ante nuptias est cõtra ius naturæ, quia est accessus ad non suam: post nuptias licita est, cùm tamẽ sit eiusdem speciei physicæ cum præcedente. Tertiò, quod solùm illicitum est ratione alicuius periculi peccandi contra ius naturæ, quod illi communiter

Potest aliquid tripliciter esse contra ius naturæ.

coniun

coniunctum est, quod quandocumque abest alterum nullam habet malitiam. Sic communiter contra ius naturæ est, sacerdotem cum iuuenculis habitare, & cum iis multum familiariter conuersari: quòd si tamen omne periculum scandali vel peccati absit, vel etiam grauis necessitas vrgeat, spectato solo iure naturæ vtrumque licitum est, modò speretur scandalum & periculum euitari posse.

17 Nota secundò, nos non habere proprium dominium nostrorum corporum, sed Deum: nos autem propriè tantùm esse vsuarios, atq; ita non posse aliter vti, vel aliis iis vtendi potestatem concedere, quàm prout Deus concesserit, qui potest omnem vsum concedere intrinsecè iuri naturæ non repugnantem. Hinc suo iure potest concedere vt nosipsos, vel innocentem quemuis sine vlla noxa occidamus: sicut Abraham filium occidisset, nisi impediuisset angelus. Et de facto quædam martyres leguntur ex instinctu Spiritus sancti se ita occidisse; vt sancta Apolonia, & aliæ.

Deus habet dominiũ nostrorum corporum, nos solum vsum.

18 Ex his patet, quomodo etsi generaliter verum sit illud Theologorũ axioma: Deum nunquam posse in iure naturæ dispensare; ipse tamen potuerit præcipere Abrahæ, vt filium occideret: aut Israëlitis, vt Ægyptios spoliarent: aut iisdem permittere vt Cananæis fœnerarentur; quia scilicet vitæ bonorumque nostrorum supremus Dominus potest nobis inuitis per se vel alios prout libuerit, & vitam & bona auferre, & cuiuis, quam voluerit, in ea concedere potestatem. Non secùs quàm Ioannes posset mihi concedere veniam vt pro mea voluntate possem ipsius oues mihi sumere, éasque in meum vsum occidere: & tunc hoc faciendo, nec ego contra ius naturæ peccarem, nec ille in eo vllo modo dispensaret.

Ius naturæ indispensabile.

Quomodo Deus possit nobis quædã concedere, quæ aliàs iuri naturæ repugnant.

19 CONCL. I. Dissolutio vinculi matrimonij etiam consummati, vel polygamia pluriũ vxorum nõ sunt contra ius naturæ primo modo ex dictis.

Probatur 1. Quia Deus nullo modo potuisset vtramque concedere, cùm ius naturæ immutare non possit. Illud autem falsum est, vt patet ex dubio primo. Respondent aliqui, Deum illa concedendo non dispensasse in iure naturæ, sed apposuisse illis aliquam circunstantiam ob quam hoc desierit obligare. Sed reuera nullam aliam adferunt, nisi quòd dicãt Deum fecisse licitum, quod antea erat illicitum. quod non est apponere circunstantiam quæ mutet actũ, eiúsue obiectum, ab iísue tollat id ratione cuius repugnabãt iuri naturæ: sed est tollere prohibitionem. Vel ostendant quid aliud circa rem mutetur.

20 Probatur 2. Quia nulla potest ostendi ratio cur dissolutio matrimonij sit ex se ita mala, vt sine Dei dispensatione ex nulla circumstantiã possit fieri licita. Quod enim dicunt repugnare primario fini matrimonij, scilicet educationi prolis; tantùm probat eam esse malam ratione alicuius adiuncti, quod sæpissimè abest: vt quando proles iam sufficienter educata est, vel quando nondum vlla concepta est; & præsertim quãdo vxor est sterilis. Tunc enim non modò dissolutio matrimonij ipsius fini non repugnat, sed videtur esse contra ipsius primarium finem, vinculum esse omnino insolubile: quia impedit legitimam generationem: atque ita his casibus erit licita solutio matrimonij: atque etiam quoties prudenti iudicio iudicabitur prolis educationi non obfutura.

21 Respondent aliqui, his casibus cessare rationẽ legis in particulari, non tamen in generali, quod non sufficit vt lex etiam in particulari desinat obligare. Sed hoc quidem verum est in lege positiua, in qua ratio obligandi immediata est voluntas legislatoris, quæ non desinit esse ac legis suæ obseruationem exigere, etsi in particulari casu desinat prima ratio, ob quam ille legem tulit. Cuius ratio est, quia etsi primum motiuum cur legislator aliquam actionem prohibeat, sit periculum mali, quod inde natum est sequi: proxima tamen ratio prohibitionis est dirigere communitatem in euitatione illius mali. Quare necessariò eam actionem prohibet non tantùm in casu in quo hîc & nunc est periculum illius mali, sed generatim etiam vbi in particulari nullum tale periculum est. quia aliàs maxima hominum pars, vel ex imprudentia, vel ex temeritate sibi persuaderet, sibi hîc & nunc nullum tale periculum imminere, etiam vbi maximè immineret. quam imprudentiam dirigere, & temeritatem refrænare immediatè intendit lex positiua, cuius est defectum legis naturalis, quæ multos ob eorum vitium non satis cohibet, supplere.

Quare cessante ratione legis in particulari cesset ius naturæ, nõ tamen positiuũ.

Quare quamdiu illud periculũ in generali manet, nunquam tota ratio legis positiuæ omnino cessat; & consequenter nec obligatio legis. Secùs est in lege naturæ, in qua tota ratio obligandi est necessaria conuenientia vel disconuenientia obiecti cum natura rationali, quæ si hic & nunc omnino cesset, cessat tota ratio legis, & omnis obligatio. Hinc etsi in lectione librorum hæreticorum, in cohabitatione clericorum cum iuuẽculis, matrimonio clandestino, & aliis ferè omnibus, quæ lege positiua prohibita sunt, ratio prohibendi sit periculum alicuius mali: tamen meritò generatim prohibita sunt, etiam iis quibus fortè tale periculum non imminet. Tamen spectato solo iure naturæ, quoties periculum abest. ea omnia licita sunt. Si enim nullum esset ius positiuum illa prohibens, qui moraliter certi essent, nullum hîc & nunc inde imminere mali periculum, licitè clandestinè contraherent, ac libros hæreticos legerent, sicut licitè id faciunt, quibuscum dispensatum est.

22 Quare etsi polygamia inducat communiter periculum discordiæ domesticæ, atq; aliquo modo aduersetur pacificæ gubernationi domus, quam alij dicunt esse finem secundarium matrimonij: tamẽ sæpe potest fieri vt huius non sit periculũ, vt si vir valdè prudens sit, & mulieres pacificæ, & inter se amantes, & ipsæ cupiant eundem habere maritum. Adde, etsi hæc pax sit aliquod bonum quod optandum & procurãdum sit in matrimonio, non tamen esse eiusdem finem. quia maior pax est in vita cælibe, quàm in matrimonio. quare malè quis ineat matrimoniũ, vt habeat maiorem pacem. Et quamuis demus esse finem secundarium matrimonij, & semper per polygamiam aliqua ratione impediendum: tamen si aliàs quia vxor est sterilis, nõ possit obtineri generatio, vel

Pax domestica non est finis etiam secundarius matrimonij.

non tanta atque esset hic & nunc optanda, quod sæpe fit, semper eo casu erit licita polygamia: quia secundarius finis debet cedere primario, maximè quando vir est potens multos filios honestè educare.

23 Obiiciunt alij, polygamiam esse etiam contra alium matrimonij finē, scilicet contra remedium concupiscentiæ. Quia fieri posset vt vtraque vxor simul peteret debitum, & cùm vir nō posset vtrique simul reddere; alterius periclitaretur continentia. Sed si quid hoc probaret, probaret etiam nunquam licere vni cōiugi ab altero vel ad momentum abesse, multoq; minùs ad remota loca negotiorum causa se transferre, nisi alter alterius lateri continuò inhæreret: nec eos mutuo cōsensu posse vouere continentiā; quia posset interim periclitari alterutrius continentia, & sic euerti matrimonij finis, quæ tamen sunt absurdissima.

Polygamia nō obest remedio concupiscentia.

Quare dicendum est, etsi matrimonium sit institutum post lapsum, vt coniuges data commoditate possent eo vti in remediū concupiscentiæ non tamē vt quocumque loco aut tempore possent eo vti, multoque minùs vt teneantur eo vti; nec possint in hac re vel in totū, vel ex parte iure suo cedere, vt faceret vxor, qua volēte vir secundam duceret, sicot etiā altera, quæ habenti vnam nuberet. Confir. Quia saltem in statu innocentiæ generaliter omnia hæc pericula cessassent; quia non fuisset periculū ne plures vxores inter se litigarent, aut ne altera de continentia periclitaretur, aut ne proles soluto matrimonio malè educaretur: ergo tunc saltem solutio matrimonij & polygamia fuisset licita, quod illi negant, & sine dubio negandum est, vt ostendi n. 2.

24 Demum respondent aliqui, esse de essentia matrimonij, vt vir det totam potestatem sui corporis vxori, sicut hæc dat totā potestatē sui corporis viro, & consequenter non potest eam ex parte dare alteri. Nam vt dicitur 1. ad Cor. 7. *Vir non habet potestatem sui corporis sed mulier.* Sed hac in re petitur principium. quia hoc est quod petitur, quare vir non possit maximè consentienti vxori dare tantùm dimidiatam partem sui corporis, & alteram medietatē alteri. Apostolus enim indicat quidem quid fiat de facto, non autem dicit id iure naturæ necessariò fieri.

1. Cor. 7.

25 Conclvs. II. Spectata præcisè natura matrimonij præscindendo ab institutione diuina ex sola Scriptura cognita, nullo modo probari potest inualidè vtriusque consensu matrimonium solui, aut plures vxores ab eodem duci. Patet ex dictis, & confir. quia etsi rationes contrariæ quæ ex fine matrimonij sumuntur essent firmissimæ; tamen solùm probarent illa illicitè fieri: nullo autem modo probarent inualidè fieri. Nam eadem omnia dicta mala sunt magis nata sequi ex matrimonio catholici cum peruersa hæretica, aut apostata à fide (quod quamuis communiter illicitè, validè tamen contrahitur:) & tamen longè magis hæc coniunctio repugnat bonæ prolis institutioni & paci domesticæ, quàm polygamia, vel matrimonij dissolubilitas.

Ex eo, quòd aliquid repugnet fini matrimonij, non sequitur quod ipsum irritet.

26 Conclvs. III. Solutio vinculi matrimonij & polygamia sunt communiter post lapsum tertio modo contra ius naturæ. Et hoc solùm argumenta contra primam conclusionem allata probant, & ideo meritò à Deo non sunt permissa.

27 Conclvs. IV. Sunt etiam secundo modo contra ius naturæ. quia sunt quidā vsus rei alienæ inuito domino, & consequenter sunt inualida, sicut inualidè rem Petri venderem Paulo illo inuito. Probatur, quia, vt dixi, solus Deus propriè habet absolutum dominiū nostri corporis, nosque solùm eius vsum, quem ipse nobis cōcessit, non omnino absolutè, sed cum certis limitationibus. Quare inualidè potestatem nostri corporis aliis aliter concedimus quàm quatenus & qua ratione ipse nobis id concessit: atqui ipse instituens matrimonium ab initio, non concessit in hac re vt aliter eam potestatem alteri concederemus, quàm per insolubile vnius cum vna vinculum: vt patet ex dictis dub. 1. Ergo inualidè & contra ius naturæ id aliter conamur facere.

Inualidè quis alteri sui corporis potestatem aliter cōcedit quàm Deus ei permisit.

28 Hinc patet primò, vt hæc inualidè fiant, non esse opus positiua Dei prohibitione, sed tantùm non concessione. Sicut vt inualidè vendam Petri chlamidem non est opus, vt hic id prohibeat, sed tantùm vt non concedat.

Patet secundò, sine vlla dispensatione in lege naturæ potuisse Deum concedere antiquis libellum repudij, & polygamiam. Sicut potuit dare veniam Abrahamo, vt occideret innocentem filium. Et vt dixi dis. 25. dub. 4. posset duos efficere veros coniuges etiam inuitos.

Deus concedendo libellū repudij non dispensauit in lege natura.

Patet tertio, qua ratione verum sit quod dicit *Sanchez. l. 2. disp.* 13. omnimodam insolubilitatem matrimonij inde oriri, quia Christus elegit illud ad significandam vnionem Verbi cum nostra natura. Fuit enim hæc causa finalis cur Christus voluerit ei inesse tantam hanc insolubilitatem; quia nimirum per ipsum volebat hanc vnionem significari.

Sanchez. Significatio incat nationis est causa finalis insolubilitatis matrimonij.

29 Conclvs. V. Etsi vnam mulierem pluribus simul nubere, sit natum inferre longè maiora incōmoda, quàm si vnus ducat plures vxores: tamen non est ita malum, quin Deus id absolutè posset concedere, præsertim cùm facilè posset omnia incommoda inde nata sequi impedire. Ita *P. Sanchez. l. 7. disp. 80. n. 15.*

Sanchez.

DVBIVM III.

Vtrùm matrimonium ratum soluatur per professionem in Religione approbata, aut per Pontificis dispensationem?

30 Hac in re certum est primò, matrimonium baptizatorum iam consummatum nec per ingressum Religionis, nec per Pontificis dispensationem solui posse. Hoc enim apertè docet illud Matth. 19. *Quod Deus coniunxit homo non separet.* Est enim sermo de matrimonio consummato, quo duo fiunt vna caro, vt patet ex textu: & de eodem loquitur *Apostolus ad Rom. 7. v. 2. & 1. ad Corinth. 7. v. 10. & 11.* vbi docet hoc sola alterius morte solui quoad vinculum. Vide dicta dubio 1.

Matth. 19. Rom. 7. 1. Cor. 7.

Secundò certum est, matrimonium ratum ante consummationem solui etiam quoad vinculum per professionem in Religione approbata, ita vt alter licitè aliud matrimonium ineat. Hoc enim expressè definiunt *Trident. sess. 24. can. 6. & Alexan-*

Tridens.

Alexan. III. Innoc. III.

Alexander III. c. 2. & 7. & Innoc. III. c. 14. de conuersione coniug. vbi etiam docet vnum altero etiam inuito Religionem posse ingredi.

31 Difficultas autem est primò, vtrùm Pontifex possit dispensare in matrimonio rato, ita vt vterque possit aliud inire?

Prima sententia negat: quia matrimonium est indissolubile iure naturæ, in quo Pōtifex nequit dispensare. Ita *Scotus in 4. d. 31. q. 1. versu Tertio modo dici potest. Vict. in sum. n. 304. Palud. in 4. d. 27. q. 1. a. 2. §. Tertius effectus est. Sotus ibidem q. 1. a. 4. v. Hic tamen nihil.*

Scotus. Victoria. Paludan. Sotus.

Secunda sententia affirmat Pontificem id posse. Ita *Rosella v. Papa n. 2. Siluest. v. Diuortium q. 4. Angelus v. Matrimonium impedimento* 13. *n. 3. Nauar. c. 22. n. 28. D. Anton. 3 p. tit. 1. c. 2. §. 3.* Caiet. *tomo 1. opusc. tract. 28. q. vnica.* P. *Henriquez l. 11. c. 8. n. 11.* P. *Sanchez l. 2. disp. 14. n. 2.* Est tamen inter auctores huius sententiæ aliqua diuersitas. Quidam enim putant Pontificem sine vlla causa valide in tali matrimonio dispensare, alij id negant. Item quidam affirmant eum posse generali lege aliquem casum statuere in quo tale matrimonium ita soluatur: alij id negant.

Rosel. Siluester. Angelus. Nauar. Antonin. Caietan. Henriq. Sanchez.

32 Secunda difficultas est, quo iure soluatur matrimonium ratum per professionem?

Prima sententia docet hoc fieri iure naturæ. Primò, quia talis professio est mors ciuilis: ergo iure naturæ soluit matrimonium ratū. Secundò, quia qui deserta vxore Religionem ingreditur, transit ad statum perfectiorem. quod cuiuis iure naturæ licet. Ita *Richard. in 4. d. 27. a. 2. q. 2. Palud. ibidem q. 3. a. 3. Durand. q* 2. & alij.

Richard. Paludan. Durand.

Secunda docet id fieri iure diuino; quia non potest ei conuenire iure naturæ, vt ostendam n. 37. Nec etiam iure Ecclesiastico; quia nullum tale ius reperitur, quod hoc primùm statuerit. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 4. concl. 2. & Petrus Soto lect. 12. de matrimonio. §. Post hoc.*

Sotus. Pet. Soto.

Tertia docet hoc fieri iure Ecclesiastico. Ita *Medina l. 5. de sacror. homin. continentia c* 86. *& Henricus à Gandauo quodl. 5. q. 35.*

Medina. Henric. a Gandauo.

33 CONCLVS. I. Pontifex potest soluere vinculum matrimonij rati concedendo vtrique parti potestatem aliud contrahendi. Probatur primò. Quia est ferè communis sententia Doctorum. Secundò, quia cùm Christus non voluerit hoc matrimonium esse omnino insolubile, verisimile est concessisse suo Vicario, vt ex iusta causa posset illud soluere, quia hoc exigit aliquo modo conueniens Ecclesiæ gubernatio, cùm sæpe multum ad eius bonū possit pertinere eiusmodi solutio. Omnino autem credibile est Christum suo Vicario concessisse omnem potestatem necessariam ad decentem Ecclesiæ gubernationem.

Confir. 1. Quia concessit ei potestatem remittendi vota etiam solemnia Religionis; vt multis docet P. *Lessius de iustitia c. 40. d. 19.* Ergo verosimile est ei etiam fecisse potestatem soluendi vinculum minus, quodque per hoc soluitur, vt patet ex dictis nu. 30.

Lessius.

Confir. 1. Quia sæpissimè Pontifices eiusmodi matrimonia soluerunt, vt testantur *Nauar.* Caiet. & P. *Henriquez citati suprà n. 31.* atqui non est credibile Christum permisisse suum Vicarium in re tanta falli: ergo dicendum est id eum posse. Nota tamen hîc propriè non esse dispensationem quæ dicitur, quando manente aliquo modo lege tollitur eius obligatio: hîc autem non tollitur immediatè obligatio vinculi matrimonij, sed ipsum vinculum, siue dominium quod coniuges sibi mutuo dederant in sua corpora. quod Pontifex auctoritate Dei tanquam supremi Domini vtrique restituit, remittendo iis mutuas obligationes, sicut nomine Dei remittit obligationem voti; quod facit eodem omnino modo, quo Prorex potestate accepta nomine Regis alteri remittit obligationem promissionis Regi factæ. quo casu in nullo iure propriè dispensat: quamuis largo modo illæ remissiones communi vsu dicantur dispensationes. Ex quo patet solutio argumenti allati nu. 31.

Nauar. Caietan. Henriq.

Pontifex dissoluens matrimonium ratū propriè in nullo iure dispensat

34 Dices primò, Pontifex non potest mutare essentiam Sacramenti, ergo nec hoc vinculum. Resp. negando conseq. Quia hoc vinculum non est propriè Sacramentum, sed tantùm effectus rei quæ est Sacramentum. Effectus autē Sacramenti perdi potest, vt patet in amittente gratiam.

Dices secundò, Efficaciùs hoc Sacramentum sanctificat coniuges, quàm consecratio calicem? atqui hæc per Pontificem tolli non potest: ergo nec illud vinculum.

Respondeo 1. negando consequentiam. quia ideo Sacramentum efficaciùs operatur suum effectum, quia veram sanctitatem producit: consecratio autem tantùm extrinsecè sanctificat, non autem quia producit effectum magis indelebilem: nam aliàs coniuges non possent perdere sanctitatem.

Respondeo 2 negando minorem. quia nulla videtur ratio, cur Pontifex nō possit tollere consecrationem calicis, concedendo vt vsibus profanis applicetur, cùm tota consecratio, eiusque omnis vis iure humano introducta sit.

Potest Pontifex tollere consecrationem calicis.

Dices, Matrimonium ratum & consummatum non differunt essentialiter: atqui consummatum est natura sua insolubile: ergo & ratum. Respondeo, distinguendo minorem. Si enim natura matrimonij secundùm se præcisè sumatur, non est omnino insolubile, vt patet ex dub. 2. sed tantùm ex diuina institutione, quæ pro diuina voluntate potuit esse diuersa in diuersis casibus: ex Dei autem concessione, Pontifex accepit potestatem soluendi vnum, & non aliud.

35 CONCLVS. II. Nisi iusta subsit causa, Pontifex inualide in eiusmodi matrimoniis dispensat; sicut etiam in voto, aut quouis iure diuino: quia in his non est dominus sed dispensator: dispensatio autem rei alienæ sine iusta causa, & contra voluntatem domini, & inualidè fit.

Quouis inualidè in superioris lege sine iusta causa dispensat.

36 CONCLVS. III. Si subesset iusta causa, posset Pontifex generalem casum statuere in quo soluerentur eiusmodi matrimonia.

Probatur 1. Quia non videtur vlla ratio cur non possit facere per vnam generalem sententiam, quod potest per plures particulares, quando subesset eadem causa. Secundò, quia in Pontifice eiusdem omnino rationis est potestas soluendi hoc vinculum, & remittendi vota: atqui potest hæc remittere per generalem sententiam, vt patet ex priuilegiis datis multis Religionibus, vt in ipsis vota emittentibus omnia alia vota etiam

etiam ingrediendi alias Religiones remittantur: ergo simili modo videtur posse soluere vinculum matrimonij.

37 Conclvs. IV. Videtur hoc modo auctoritate Ecclesiæ, à temporibus Apostolorum introductum, vt vota Religionis soluant matrimonium ratum, vt optimè probat *P. Leonardus de iustitia c.41.dub.8.num. 69.* Quia scilicet hoc neque fit iure naturæ, secundùm quod res vni per contractum præsertim onerosum tradita, eo inuito inualidè omnino traditur alteri: atqui per matrimonium ratum coniuges sibi tradunt mutuam corporum potestatem: ergo spectato solo iure naturæ inualidè se traderent Religioni, cùm hæc traditio spectata sola lege naturæ omnino repugnet iuri, quod vterque priùs habeat in alterum. Et confirm. Quia reliqui contractus quibus alteri aliquod dominium in alienam personam traditur, non soluuntur per hanc professionem, sed hanc potiùs irritant: nam seruus inuiro domino inualidè profitetur, cùm tamen illi contractus sint magis solubiles quàm matrimonium. Ergo hoc non potest iure naturæ ita solui.

Lessius.

Ingressus Religionis non soluit iure naturæ matrimonium ratum.

38 Neque etiam iure diuino ita soluitur: quia aliàs per omnia vota Religionis deberent eiusmodi matrimonia solui, cum omnia illa vota iure diuino sint eiusdem rationis: nam solemnitas professionis est introducta ab Ecclesia, vt patet ex *c. vnico de voto in 6.* atqui illud est falsum (vt patet in votis simplicibus eorum qui ingrediuntur nostram Societatem, quæ sunt vera vota Religionis, nec tamen soluunt matrimonium:) ergo etiam erit falsum id ex quo illud sequitur.

nec etiam iure diuino.

c. vnic. de voto.

Confirm. secundò, quia ius naturæ atque etiam diuinum à tempore Christi mansit omnino immutatum, atqui hoc non mansit immutatum: quia olim soluebantur matrimonia rata per vota simplicia, vt multi colligunt ex facto D. Theclæ, & S. Alexij, & aliorum qui non fuerunt Religiosi, & iam tamen per eiusmodi vota non soluuntur: ergo quòd per vota Religionis soluantur non prouenit ex iure naturæ vel diuino.

39 Ad primum argumentum allatum n. 32. pro prima sententia, nego consequentiam. Primò, quia quòd professio fit mors ciuilis, redditque Religiosum incapacem dominij ac matrimonij habet iure Ecclesiastico. Secundò, quia si aliquid probaret, sequeretur etiam matrimonium consummatum per eam solui.

Ad secundum, nego assumptum. Nam aliàs etiam mancipia inuitis dominis, & coniuges etiã consummato matrimonio possent parte inuita Religionem ingredi; ac matrimonium dissoluere, præsertim quando nulla esset proles educanda.

Ad argumentum pro secunda sententia Respondeo, hoc introductum non scripto, sed traditio iure.

Dices, *c.7. & 14. de conue f. coniugat.* dicitur talis solutio matrimonij deduci ex interpretatione sacri eloquij, & reuelatione diuina. ergo prouenit ex lege diuina. Respondeo, negando antecedens: quia c. 7. solùm dicitur ex Scriptura apertè colligi, illud quod Christus Math 19. dicit; *Quod Deus coniunxit, homo non separet*; solùm intelligi de matrimonio consummato. In 14. autem solùm dicitur quosdam Sanctos defecuisse sponsas ex reuelatione diuina: & ex iis quæ mox subiunguntur, satis insinuatur nostra conclusio. Nam Pontifex dicit se decernere tale matrimonium ita solui, inhærendo vestigiis suorum maiorum, quasi ab his sit statutũ. Hoc tamen hic fatẽdum, ipsam potestatem constituendi talẽ legem, diuinitus a Christo Pontifici esse concessam; quod etiam aperte in dicto capite innuitur.

c.7. & 14. de conuerf.

Math 19.

DVBIVM IV.

Quantum temporis concedatur coniugibus, vt possint deliberando de Religionis ingressu, differre consummationem, qualisque consummatio requiratur, vt desinant posse ingredi?

40 Præcipua hic est difficultas in intellectu *cap. Ex publico 7. de conuerf. coniug.* vbi cuidam mulieri præscribuntur duo menses intra quos vel teneatur ad Religionem transire, vel matrimoniũ consummare. Ex quo Doctores communiter colligunt Primò, coniuges posse per duos menses à contractu inito differre consummationem, vt interim deliberent an velint Religionem ingredi. Secundò, illis elapsis teneri statim aut consummare, aut ingredi.

c. Ex publico.

Sed difficultas est, vtrùm intra illos duos menses volens ingredi Religionem teneatur profiteri: an verò sufficiat cum fieri nouitium, & post annum probationis profiteri.

41 Prima sententia docet, eum intra illos menses teneri profiteri. Ita *Nauar. c.16.n.27.* & alij. Primò quia in dicto c. iubetur mulier intra duos menses, aut consummare, aut ad Religionem transire, quod accipitur pro profiteri: quia infrà dicitur per eius ingressum matrimonium solui: quod fit per solam professionem. Sed hoc argumentum non conuincit. Nam ibi non dicitur solui matrimonium ea ad Religionem transeunte, sed *habitum (scilicet professarum) Religionis assumente.* Quare cùm textus vtatur diuersis verbis, videtur etiam velle diuersa significare per transitum ad Religionem, & habitus assumptionem.

Nauar.

Probant secundò. quia aliàs esset nimis graue parti tam diu debere differre nuptias. Quare aliqui dicunt illam sententiam saltem esse veram, quando vnus altero inuito Religionem ingreditur: secùs esse quando hic consentit: quia tunc etiam in illam dilationem consentit. Sic *Glossa c. Desponsatam 27.q.2.* Sed hæc distinctio nequit ex iure colligi, & talis dilatio non debet videri dura, cùm vtrique parti æquale ius concedatur.

Glossa.

42 Secunda sententia docet, tali supra illos duos menses concedi integrum annum probationis. Ita *Palud. in 4 d.27.q.3.a.2. concl.2. & Sotus q.1.a.4. v. At verò si inf. a. D. Anton. 3.p.tit.1.c.21.§.1. Armil. v. Diuortium n.5.* Probatur, quia *c. Ad Apostolicam 16. de regularibus* conceditur nouitio annus probationis, idque tam vt ipse Religionem, quàm vt Religio ipsum probare possit. Quare cùm ius cõcedat coniugibus ante consummationem ingredi Religionem, debet hæc concessio intelligi cũ iuris priuilegio. Et confirm. quia à iure antiquo non receditur, nisi nouum clarè ad hoc cogat. quod hîc non fit.

Palud. Sotus Antonin. Armila. c. Ad Apostolicam.

Sed

Sed facilè his responderi posset: quia *dicto c. Ad Apostolicam,* expressè dicitur posse tam Religiosum, quam Religionem huic priuilegio renunciare: & prohibendum esse Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem admittant. Quibus apertè significatur eos posse ex certis causis aliquos ita admittere. Hæc autem causa videtur sufficiens.

43 Tertiò, alij docent secundam sententiam saltem esse veram vbi Trident. est receptum. quod *sess. 25. c. 15. de regularibus*, generatim irritat omnem professionem factam ante annum probationis expletum. Quod etiam in dicto casu valere debet. Nam eius ratio, ne scilicet aliqui nimis leuiter, antequam & ipsi benè probati sint, & Religionem probarint ad hanc admissi, postea turbas & scandala generent, etiam in hoc casu, & quidem maximè valet: quia qui hoc modo Religionem ingrediuntur, facilè possunt præsumi ingredi magis odio coniugis, quàm amore Religionis, vt expressè accidit casibus *c. Ex parte 14. de conuers. coniugat.* & *c. Veniens 5. qui clerici, vel vouentes.* Idémque planè videtur casus *dicti cap. Ex publico 7. de conuers. coniugat.* quare hi maximè illo decreto Concilij debent comprehendi. Nec refert quòd *Concilium ibidem c. 21.* velit eos, qui cùm non sint Religiosi, aliquod monasterium in commendam habent, vel huic renuntiare, vel intra sextum mensem in illo profiteri, atque ita ab illa generali regula aliquem casum excipiat: tum quia exceptio firmat regulam, vt communiter iuristæ docent: tum etiam quia in his particularis est ratio. Nam omnino præsumitur, eos satis cognitam habere Religionem eam, quam regunt, & huic etiam esse perspectos: quare non est iis opus tam longa probatione. Secùs est in iis coniugibus, qui communiter priùs nihil de Religione cogitarunt. Hanc sententiam tenet *P. Henriquez lib. 12. c. 5. num. 8.* & cum aliis *P. Sanchez l. 2. disp. 24. num. 2.*

Trident. — *c. Ex parte. c. Veniens.* — *c. Ex publico.* — *Trident.* — *Henriq. Sanchez.*

44 Pro resolutione Nota, communiter omnes Doctores supponere in *dicto c. Ex publico*, præscribi coniugibus duos menses à die contracti matrimonij computandos, intra quos aut teneantur ad Religionem transire, aut illud consummare. Sed difficile est videre quomodo hoc possit ex dicto capite colligi. Nam ibi agitur de muliere, quæ primò diu litigauerat de valore matrimonij; deinde condemnata diu omnino recusauerat illud consummare, dicens se velle Religionem ingredi (vt ex textu colligitur:) ac tandem super ea re Pontificis literas impetrarat, quibus præcipiebatur vt Episcopus præscriberet ei duos menses pro ingressu Religionis, non computandos à die contracti matrimonij (quo iam multi menses elapsi erant) sed à die quo Episcopus post receptas literas Apostolicas, hoc ei præciperet. Quare ex hoc capite solùm videtur colligi, iudicem lite mota, & causa cognita debere præscribere duos menses, intra quos coniuges teneantur aut Religionem ingredi, aut matrimonium consummare. Sed communiter Doctores dicto sensu ius illud accipiunt. Et quidquid fuerit de mente eius qui primò eas literas scripsit, potuerunt eo sensu esse in ius commune relatæ, & in eo sensu communiter hoc caput recipitur. Quare supponemus hunc etiam esse sensum genuinum.

c. Ex publico.

45 CONCLVS. I. Quando noui coniuges cogitant Religionem ingredi, possunt duobus primis mensibus nolle matrimonium consummare, etiamsi pars id maximè exigat. Sunt autem hi menses computandi à die ac hora contracti matrimonij omnino integri, v. g. Si contrahatur matrimonium primo Octobris hora decima, menses illi finientur primo Decembris hora decima audita. Quoties enim ius alicui rei certum tempus præscribit, quod à certo initio incipiat, si illo modo computandum est, & quidem omnino completè quando agitur de re fauorabili, vt hîc fit, vt ex communi sententia docet *P. Sanchez l. 2. disp. 24. num. 15.* Vnde *n. 22. & 23.* infert, vt quis validè profiteatur iuxta præscriptum *Tridentini sess. 25. c. 15. de regularibus*, debere annum 16. ætatis, annúmque vnum probationis omnino explesse, vt ne momentum desit: quia hoc in fauorem tam Religiosi quàm Religionis concessum est. Item vt quis teneatur ieiunare, debere omnino explesse annum ætatis 21.

Tempus à iure in fauorè alicuius concessum omnino integrè computandum. Sanchez. — *Trident. Vt quis validè profiteatur debet annum nouitiatus, & ætatis 16. omnino integrè explesse.*

46 CONCLVS. II. Ob multorum Doctorum sententiam probabile est, coniugem posse duobus primis mensibus negare matrimonij consummationem, etiam quando non desiderat intrare Religionem; eá enim videtur tenere *D. Tho. in 4. d. 27. q. 1. a. 3. quæstione. 2. ad 1.* quem sequuntur *Palud. d. 32. q. 1. a. 1. & Sotus ibidē a. 3. v. Hac quæstionem.* & alij multi. Ratio eorum est, quia illud bimestre non solùm conceditur, vt cogitans de ingressu Religionis possit interim de eo deliberare; sed etiam vt interim præparet necessaria ad solemnitatem nuptiarum, ac vt sponsus eo cariorem habeat sponsam quo diutiùs eam desiderauit. Nisi tamen illud alicubi consuetudine introductum sit; contrarium credo probabilius. Ita *Nauar. c. 16. n. 27. & Richard. in 4. d. 27. a. 2. q. 2. ad 1.* & alij. Probatur, quia quantum est ex natura contractus matrimonij, per ipsum vterque coniux tradit statim alteri dominium sui corporis, vt docet Apostolus 1. ad Corinth. 7. nisi fortè ex iuris constitutione, aut expressa contrahentium voluntate aliquid fuerit exceptum. atqui ius illum solum casum excipit quo alteruter cogitat de Religionis ingressu: vt patet ex *c. Ex publico. 7. de sponsalibus:* ergo nisi aliter inter sponsos conuenerit, vterque habet ius statim vtendi alterius corpore tanquam re sua.

D. Thom. Palud. Sotus. — *Duo illi menses illis conceduntur qui de Religione cogitant. Nauar. Richard.* — *1. Cor. 7.* — *c. Ex publico.*

47 Ex quibus patet solutio ad argumenta contraria. Negandum enim est eos menses ob alias causas concedi: nam cùm ius expressè det rationem cur eos concedat, sine fundamento alias rationes excogitamus; & cùm sponsalia præcedant matrimonium, facilè interim necessaria ad solemnitatem præparari possunt, vt etiam communiter fit, & diuturnior negatio sponsæ potest facilè fieri ante contractas nuptias.

Dices, ius concedere illos duos menses etiam non cogitanti de Religione: quia fieri potest vt interim tale desiderium ei à Deo inspiretur. Sed hoc nec ex iure probari potest, nec ab eo, cùm rarissimum sit, considerabile est: quia ius solùm

solùm quæ sæpiùs accidunt cōsideratur: vt habetur *l. Nam ad ea 5. ff. de legibus.* Si quid tamen hac in re legitima consuetudine introductum sit, aut inter partes constitutum, hoc seruandum est.

l. Nam ad ea.

48 CONCLVS. III. Etsi in locis vbi Tridentinum non est receptum, non sit improbabilis sententia allata n. 41. vbi tamen illud receptum est, videtur omnino dicendum requiri integrum annum probationis, antequam coniux Religionem ingrediens possit profiteri. Hoc enim satis probant dicta n. 43. Vnde etiam sequitur, si puella duodecim annorum nuberet, & ante cōsummationem Religionem ingrederetur, differendam esse professionem vsque ad annum, ipsius 16. expletum. Quia Tridentinum hoc absolutè & generatim ad valorem professionis requirit, nec vllum casum excipit. Nec obstat quòd sponso graue sit tam diu nuptias differre: quia talem puellam ducendo, se sponte huic periculo subiecit.

Nupta anno 12 & statim Religionē ingrediens, ante annum 16. nequit profiteri. Trident.

49 CONCLVS. IV. Quantumcumque temporis elapsum sit à matrimonio contracto, modò non sit consummatum, siue iure, siue iniuria id contigerit, vtraque pars habet ius ingrediendi Religionem, modò id statim faciat. quia iura absolutè concedunt facultatem ingrediendi Religionem ante matrimonium consummatum, vt patet c. 7. & 14. de conuers. coniug. & tantùm statuunt illos duos menses, vt possit coniux cogi ad consummandum, vel ingrediendum: non autem vt postea non possit ingredi: hoc enim nullibi dicitur. Imò *dicto c. 7.* expressè conceditur ius ingrediendi Religionem ei, quæ iam valdè longo tempore contraxerat.

c. 7. & 14. de conu.

50 CONCL. V. Per nullam copulam matrimonium verè consummatur, ita vt coniuges non possint Religionem ingrediēdo illud dissoluere, nisi ipsam ita habeant, vt possit ex ea sequi generatio: omnis autem talis sufficit; quia per hanc solam coniuges fiunt vna caro, ac affinitatem contrahunt: vt colligitur ex *c. Debitum 5. de bigamis, &c. Lex 27. q. 2.* Vide P. Sanchez lib. 2. disp. 21. vbi hæc fusiùs explicat.

c. Debitum. c. Lex. Sanchez.

51 Hinc aliqui inferunt, supradicta vera esse, etsi sponsus eam familiaritatem & tactus cum sponsa habuisset, ex quibus huic nota aliqua inureretur, quæ multum difficiles redderet ei alias nuptias: imò etsi bona fide putando consummare matrimonium virginem deflorasset siue matrimonij consummatione ob impotentiam, aut aliam causam iustam.

Sed quamuis verum sit talem validè professum, & ita soluendum matrimonij vinculum: tamen credo illicitè id facturum inuita sponsa: quia sponsus non habet ius ingrediendi Religionem cum tanto sponsæ damno, vt ostendi disp. 23. num. 15.

Illicitè, etsi validè, Religionem ingrederis cū periculo diffamationis ipsius sponsæ.

Nec refert quòd sponsus supradicta fecerit iure suo vtendo, & sic non fecerit sponsæ iniuriam: quia etiam sponsus de futuro obtinens ab honesta copulam sub spe matrimonij, vel eam familiaritatem, quæ reddet eam postea non securis nuptiis suspectam, nullam fecit ei iniuriam, cùm ipsa consenserit: & tamen hac inuita non potest Religionem ingredi, ob damnum quod patri inde sequeretur: vt ostendi disp. 23. n. 15. & docet P. Sanchez l. 1. disp. 44. n. 3. & 4. nec video quæ possit assignari differentia.

Sanchez.

52 Dices, moraliter loquendo intra illos menses necessariò communiter intercedere inter sponsos de præsenti eiusmodi tactus & familiaritatem, & nihilominùs ius eos concedere, vt sponsi de ingressu Religionis deliberent. Resp. negando priorem partem assumpti. Primò, quia, vt ostēdi, ius illos menses non concedit nisi cogitanti de ingressu Religionis, cui sponsa si aliquid prudentiæ habet, non facilè concedet talem familiaritatem, nec solet ea intercedere inter eos qui statim non consummant. Imò si intercessisset, difficulter Ecclesia permitteret vni parti etiam altera consentiente, transitum ad Religionem, nisi clarè probaret matrimonium nō esse consummatum. Confirm. Quia etiam alij fatentur non posse talem ingredi Religionē, si eiusmodi actus fecisset cum animo postea ingrediendi Religionem: cuius ratio non est, quòd hoc modo inferat sponsæ iniuriam, quia etiam ei infert iniuriam, qui cum proposito statim ingrediendi Religionem contrahit cum ignara illius propositi, & tamē potest adhuc ingredi Religionem: sed quia illa iam bona fide incepit implere contractum ex sua parte, idque cum graui & irreparabili suo damno, nisi alter in contractu perseueret: quod æqualiter verum est, siue bona, siue mala fide sponsus agat. Confir. quia quando sponsus potest statim commodè consummare matrimonium, vix vnquam solet hoc tā diu differre, nisi cogitet fortè aliquo modo de Religione; imò nec inuita sponsa hoc facere potest: & consequenter mala fide eiusmodi actus facit, nisi indicet sponsæ suum propositum, quæ si tunc eos nihilominùs permittat, aut per eam stet quo minùs matrimoniū omnino consummetur, sibi debet imputare si quid damni sibi inde sequatur, quia sibi ipsa causa est, & videtur iure suo cedere.

53 CONCLVS. VI. Debet hæc copula haberi post matrimonium contractum: quia matrimonium non potest consummari antequam sit.

CONCLVS. VII. Etsi matrimonium consummatum per copulam vi vel metu obtentam nullo modo possit solui per ingressum Religionis, quia coniuges iam absolutè facti sunt vna caro, nec hac de re est dubium inter DD. est tamen satis probabile vim passam posse nihilominùs altero inuito Religionem ingredi. Quia cùm antea haberet ius ingrediendi, sponsus non potuit ei hoc per vim eripere: hic tamen teneretur manere cælebs dum sponsa viueret. Excipe casum quo sequeretur proles, ob huius enim bonum, quæ aliter vix commodè educari posset, sponsa quandoque teneretur in matrimonio perseuerare. Item quando copula fuisset ita obtenta post bimestre elapsum. Tunc enim sponsus iam habet ius eam extorquendi, nisi sponsa esset in procinctu omnino ad ingrediendum. Tunc enim ei fieret iniuria, cùm possit adhuc ingredi Religionem, præsertim si sine sua culpa non fuisset hactenus ingressa.

Vim passa in cōsummatione potest viro inuito Religionē ingredi.

54 CONCLVS. VIII. Si sponsa fuit traducta in domū sponsi, non creditur iis affirmantibus non fuisse matrimonium consummatum, nec hoc per ingressum in Religionem permittitur solui, quia

con

confessioni coniugum non statur in præiudicium matrimonij, *cap. Super eo 5. de eo qui cognouit* nisi aliunde, v.c. per inspectionem aliaue indicia possit probari non esse consummatum. Secus esset si sponsa nondum esset traducta. Vide *Sanchez disp.23.& 45.num.33.*

Sanchez.

DVBIVM V.

Qua ratione soluatur matrimonium infidelium per conuersionem alterius ad fidem?

55 Inter infideles est verum matrimonium. 1. Cor. 7. Omnino insolubile dum infideles sunt. c. Gaudemus.

NOta primò, inter infideles si aliud impedimentum non subsit, esse verum matrimonium. vt patet 1.Corinth.7. vbi Apostolus coniugem ad fidem conuersum hortatur manere cum coniuge infideli, si hic consentit ei cohabitare: quod non liceret, si non esset verum matrimonium. Estque omnino indissolubile quamdiu manent infideles: vt definitur *c.Gaudemus* 8. *de diuortiis*.

56 Nota secundò, auctores variè disputare, vtrùm coniux conuersus ad fidem liberè possit manere in matrimonio cum altero nolente se conuertere, consentiente tamen pacificè ei cohabitare, aut etiam ab eo discedere prout libuerit, vt patet ex *D.Thoma in 4.d.39.q.vnica a.3. Durād.ibidē q.2. Soto q.vnica a.3. & 4. Candel.aureo 1.p.de matrimon.n.221. Henriq.l.11.c.15.n.12. Sanchez l.7. disp. 73.n.10.& 11.* Plurimi autē distinguunt tria tempora, aiuntq; 600. primis annis nascentis Ecclesiæ, quo tempore multi ex infidelibus & facilè conuertebantur, ita vt communiter spes esset in fidelem per fidelem conuertendum, & gratia etiam dabatur amplior, & feruor fidelium erat maior, ita vt his non esset periculum ne ab infidelibus peruerterentur; fuisse consilium fidelem cōiugem cum infideli permanere, quamdiu erat aliqua spes conuersionis: quamuis etiam liberum erat discedere, nisi fortè ex discessu potuisset inter gentiles oriri graue scandalū. Et hanc sententiam absolutè docet *D.August.l.1.de adulter coniug. c.13.& 18.* & apertè colligitur ex Apostolo suprà.

D. Thom. Durand. Soto. Candelab. aureum. Henriquez. Sanchez.

Poterat olim conuersus coniux cohabitare pacifico infideli.

D. August.

Secundum tempus fuit vnius atque alterius sæculi sequentis, quibus cunuersis licuit similiter manere cum aliis infidelibus, qui tunc adhuc sæpe conuertebantur: non tamen cum Iudæis, qui erant omnino obstinati. Vnde *Toletan.4.c.61.* iubet Iudæos habentes christianas mulieres, nisi ab Episcopo admoniti conuertantur, ab his separandos esse.

Toletan. 4.

Tertio verò tempore postea sequente volunt omnino illicitum fuisse & iam esse fideli conuerso manere cum infideli, nisi statim conuertatur. Quia iam ferè maius est periculum ne fidelis peruertatur, quàm sit spes fore vt alter conuertatur. Quod videtur etiam praxi multis locis & DD. auctoritas probare, quamuis certa lege statutum non sit.

Negant Doctores hoc iā licere sēt.

57 Crediderim tamen cum *D.Thoma in 4.d.39 q. vnica a 3. in corpore*, id limitandum esse nisi esset probabilis spes conuersionis alterius coniugis, nec crederetur fideli imminere periculum. quia suadet illud hoc casu Apostolus: nec vlla absoluta prohibitio in contrarium potest adferri, quia Concilium Tolet. est Concilium particulare: nec præcipit coniugem conuersum statim ab alio discedere; sed iubet eum separari, si infidelis ab Episcopo monitus nolit conuerti. quod officium & arbitrium iudicis requirit. Et hanc limitationem verissimam credo in locis vbi incipiunt conuerti, & infidelibus Principibus subiecti sunt. Tunc enim facilè ex discessu posset oriri turbatio, si infideles conquererentur prætextu Religionis sibi vxores eripi. Et videmus hoc etiam in Iaponia & India seruari.

D. Thom.

Tolet.

In religionibus tamen infidelibus subiectis id licitè fit.

58 CONCLVS. I. Si infidelis nolit cum coniuge conuerso habitare, aut non nisi cum contumelia creatoris, aut pertrahendo eum ad peccatum: potest hic iam baptizatus eum deserere, & nouum matrimonium inire. Ita definitum est *c.Quanto 7.& c. Gaudemus 8. de diuortiis.* & patet apertè ex 1.ad Corinth.7. vbi dicitur: *Iis autem qui matrimonio coniuncti sunt præcipio non ego, sed Dominus vxorem à viro non discedere* (nisi scilicet iusta causa intercesserit;) *quod si discesserit* (iusta aliqua causa intercedente, nam hanc discessionem ibi Apostolus permittit, cùm tamen priorem vetuerit, vt benè notat *D. Augustin.l.1.de adulterinis cōiugiis c. 3.*) *manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir vxorem non dimittat. Nam cæteris* (scilicet quando ambo non sunt fideles,) *ego dico, non Dominus: si quis frater vxorem habeat infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Et infrà: *Quòd si infidelis discedat, discedat. non enim seruituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi.* Vbi

c. Quanto. c. Gaudemus. 1.Cor 7.

D. August.

59 Nota primò, quòd de fidelibus dicit Dominum præcipere ne alter ab altero discedat, aut discedentem (ex iusta scilicet causa) manete cælibem. Contrà absolutè dicit, Dominum non præcipere ne fidelis ab infideli discedat, nulla factа mentione, quòd discedens debeat manere cælebs: clarè insinuans hoc non esse necessarium.

Secundò, quòd dicit fratrem vel sororem non esse seruituti subiectos in huiusmodi. Essent autem subiecti seruituti, si manerent obligati vinculo matrimonij. De hac enim seruitute Apostolus loquitur, cùm alia non sit.

Dices, ideo dici non esse subiectos seruituti, quia non tenentur alteri ampliùs cohabitare. Sed hoc non sufficit. quia etsi ipse discedens etiam esset fidelis, alter tamen non teneretur ei cohabitare: quia nemo tenetur inuito aut fugienti cohabitare. Et sic nullum esset discrimen inter eiusmodi coniuges, & duos fideles: quod apertè repugnat verbis & intentioni Apostoli.

60 Et in hanc sententiam omnes DD. consentiunt, dubitant tamen de casu quo infidelis nollet se conuertere, vellet tamen pacificè habitare cum fideli. Multi enim dicunt tunc posse quidem fidelem diuertere ab altero quoad torum; non tamen cum alio contrahere. Ratio eorum est, quia *c. Gaudemus 8. de diuortiis* dicitur conuersus ad fidem nunquam coniuge viuente posse aliam ducere, nisi illa renuat cohabitare ipsi: aut si consentiat, non tamen fine contumelia creaturis; vel vt eum pertrahat ad peccatum mortale. Vt autem infidelis dicatur nolle cohabitare fideli fine contumelia creaturis, illi DD. requiruntur, vt con-

c. Gaudemus.

tumelias in Christum, aut fidem nostram coram fideli iactet. Ita *Durandus in 4.d.39.q.2. Palud.q.1. a.2.Richard.a.2.q. 2.*& alij.

Durand. Palud. Richard.

Alij tamen docent, hoc quidem verum fuisse in primitiua Ecclesia, quando fideli licebat infideli pacificè agenti cohabitare. Nunc autem quando id non licet, posse fidelem cum alio contrahere, hoc ipso quo alter monitus non vult se conuertere. Quia hoc ipso quo eligit cohabitationem fideli illicitam, censetur ab hoc discedere. Ita *Soto in 4. d.39. a.4. v. Est tamen hic. Lopez 2.p.instruct.c.53.de matrimonio v. Circa illum articulum.* & alij.

Soto. Lopez.

61 Quæ ob DD. auctoritatem probabilia sunt, sed non ita congruunt textui Apostoli, qui docet absolutè ex concessione Christi posse fidelem discedere, hoc ipso quo alter non vult conuerti. Et quidem etiam in eo casu, quo ipse tunc suadebat ei cohabitationem, qui non erat alius, quàm quando infidelis volebat pacificè cohabitare alteri, eamque discessionem intelligit absolutè etiam quoad vinculum, vt ostendi suprà. Secundò, quia Apostolus non dicit fidelem habere aliam potestatem discedendi quando alter discedit, aliam verò quando ille tantùm renuit conuerti: sed tantùm dicit in secundo casu consultum esse non discedere: in primo verò necessarium esse discedere. Ergo si in primo casu loquatur de separatione etiam quoad vinculum; etiam in secundo casu ita intelligendus erit; quia Apostolus non aliter distinguit inter vtramque discessionem, nisi quòd in vno casu sit necessaria: in alio dissuadenda. Et ita intelligit Apostolum *D. August.l.1.de adulter.coniug.c.13.& 18.* qui inter hos duos casus non aliter quam, vt dixi, distinguit. Ita *Bellarmin. de matrim. cap.12.ad secundum, in fine.*

D. August. Bellarm.

Nec obstat *c. Gaudemus, citatum,* quia Pontifex ibi pro eodem sumit, coniugem velle cohabitare manendo in sua infidelitate, & id velle cum contumelia creatoris: quia velle in infidelitate permanere Dei contumelia est; præsertim quòd talis vel exemplo filios ad infidelitatem facilè pertrahet; vel saltem erit indignum infidelem & hostem Dei fidelibus liberis dominari. Vnde hos duos casus, scilicet infidelem velle se conuertere, & nolle cohabitare fideli sine iniuria creatoris, aut ab ea discedere, punit tanquam duo membra adæquate genus diuidentia.

c. Gaudemus. Nolens se ad fidem conuertere cum aliqua creatoris iniuria coniugi fideli cohabitat.

62 Conclvs. II. Coniux conuersus ad fidem, non potest transire ad secundas nuptias, nisi priùs ei moraliter constiterit alterum esse obstinatum in sua perfidia. Patet, quia hoc priuilegium tantùm ei conceditur, ne cogatur aut manere cælebs, aut infideli cum magna indecentia, & fortè suo & prolium periculo cohabitare, vt patet ex dictis. Atqui nihil horum sequitur, quando alter paratus est conuerti: ergo tunc alias nuptias non potest contrahere.

Vnde sequitur, teneri eum priùs alterum monere & inuitare ad fidem; quia aliàs communiter non potest ipsi constare de alterius pertinacia. Excipe tamen casum, quo aut aliunde de hac satis constaret, aut quo hæc monitio esset valdè difficilis; tunc enim excusaretur morali quadam impossibilitate. Patet ex motu proprio Pij V. quem citat *P. Sanchez lib. 7. disp. 74. num. 13.* in quo definit Indos Occidentales ad fidem conuersos, qui scire non poterant, quid actum esset de coniuge quem infidelem reliquerant, posse manere in coniugio, quod interim contraxerant.

Conuersus ante diuortium tenetur coniugem inuitare ad fidem.

Pius V. Sanchez.

Hinc sequitur, infideli petenti certum tempus ad deliberandum de conuersione, id debere ei concedi. quia hoc rationabile est, nec antè potest constare eum esse pertinacem. Non tamen requiritur, vt per Ecclesiæ sententiam declaretur esse pertinax: sed sufficit alia via id constare; quia hoc priuilegium a Deo, non autem per Ecclesiam est constitutum.

Quod autem dixi de matrimonio coniugis conuersi, idem dicendum est de ingressu Religionis, & de susceptione Ordinis sacri: quia per hæc alter spoliatur suo iure. quia coniux legitimè professus aut sacris initiatus non est postea alteri conuerso restituendus.

63 Conclvs. III. Prius matrimonium omnino soluitur hoc ipso quo fidelis legitimè secundum init. Per se patet, quia iam fieri nequit vt vnus habeat simul duas vxores, aut vna duos maritos. Antequam tamen fidelis inierit secundum matrimonium, prius non soluitur. Quia *c. Gaudemus de diuortiis.* expresse dicitur coniugem fidelem teneri alterum postea conuersum, antequam ipse legitimum inierit matrimonium, recipere. Cuius nulla alia est ratio, quàm quia prius matrimonium antè non soluitur.

c. Gaudemus.

Dices, nemo potest secundum matrimonium inire, nisi prius antè sit solutum.

Respondeo, sufficere vt per secundum contractum prior soluatur; sicut soluitur matrimonium ratum per professionem.

64 *Sotus in 4. d.39. a.4. dub. 3.* cum pluribus aliis asserit eodem modo hoc matrimonium solui per professionem conuersi in Religione approbata. Quia matrimonium ratum est fortius vinculum, quam matrimonium infidelium (quia hoc per illud soluitur, vt patet ex dictis) ergo cùm professio soluat illud matrimonium, multò magis hoc soluet. Quod enim vincit vincentem, vincit victum: vt patet *l. De accessionibus 14. ff. de diuersis temporaneis præscriptionibus.* Estque hæc sententia probabilis ob DD. auctoritatem.

Sotus. Matrimonium fidelis cum infideli solui per huius professionem multi asserũt.

l. De accessionibus.

65 Sed fundamenta eius debilia sunt. Primò, quia nullo iure nituntur. Secundò, quia in singularibus priuilegiis, quæ à iure communi exorbitant, non est argumentandum à simili, vel fortiore, vt docet cum aliis *P. Leonardus de iustit. c.15.dub.4.num.28.* Et patet in hac etiam materia: quia, vt cum aliis docet *P. Sanchez l.7.d.76. num.3. & 7.* fidelis non potest ingredi Religionem non monito infideli: imò etsi legitimè ingressus sit, tenetur egredi, si ante professionem alter conuertatur: ad quæ tamen non obligat matrimonium ratum. Vnde sequitur non omnem obligationem, quam ingressus in Religionem soluit in matrimonio rato, soluere etiam in matrimonio infidelium: & consequenter hoc in aliquibus fortiùs illo ligat. *Lex* autem *De accessionibus, citata*, loquitur in casibus iuris ordinarij, imò ipsius naturæ: quando scilicet in

Sed non probant.

In particularibus priuilegiis non valet argumentum à simili aut maiore. Lessius. Sanchez.

in vtrúque eadem ratio militat, ideóque ab vno ad alium est bona consequentia.

Quòd autem professio in Religione soluat matrimonium ratum, non habet ex natura sua, vt ostendi num. 37. sed ex singulari Dei concessione, ac Ecclesiæ lege. Adde, totam rationem illius priuilegij, quo matrimonium conuersi soluit id, quod priùs inierat cum infideli, esse, vt conuersio non sit onerosa conuerso, si cogatur cælibem vitam ducere, aut alteri molestè cohabitare. Quæ ratio tota cessat quando hic profitetur in Religione: ita vt hoc casu tale priuilegium cederet in fauorem solius obstinati, ad quem tamen concessio non spectat. Quare hanc sententiam tuetur cum aliis *Abulensis* 1. *Reg*. 8. *qu*. 68. & 74.

Abulens.

66 Hinc sequitur non satis probari, quod docet *Nauar. lib. 3. consil. tit. de conuersione infidelium consil. 2. aliàs consilio* 1. *ad* 2. *dub.* scilicet Pontificem posse dispensare in matrimonio consummato infidelium post vtriusque baptismum, ante copulam post baptismum habitam. quod nullo modo credo: quia nulla ratione probatur. Hoc enim matrimonium, tunc est verè matrimonium fidelium consummatum, quod omnino indissolubile est. Nec ad hoc requiritur, vt à formaliter fidelibus consummetur, hoc enim nullo iure aut ratione probatur: maximè cùm, vt patet ex dictis, & omnes fatentur, hoc casu illud matrimonium non soluatur per Religionis ingressum.

Nauar. Non rectè quidam asserunt Papam posse dispensare in matrimonio conuersorum ad fidem.

Sequitur secundò, minùs probabile esse quod aliqui docent, quos citat & refutat *Sanch. l. 7. d. 76. nu.* 11. scilicet matrimonum infidelium solui, si conuersus suscipiat sacros Ordines. quia hoc nullo fundamento probatur.

Sanchez.

Sequitur tertiò, antequam fidelis secundò contrahat, infidelem inualidè secundò contrahere. quia ipse non potest soluere prius matrimonium, licitè tamen id facit, postquam fidelis secundò contraxit. quia tunc matrimonium omnino solutum est. Idémque secundùm sententiam citatam nu. 64. dicendum est, si hic ingrediatur Religionem. Quod autem aliqui dicunt, infideli nihilominus in pœnam prohiberi secundas nuptias, sine fundamento dicunt.

Infidelis post coniugis conuersi matrimonium validè secundò contrahit non tamen antè.

67 Nota demum, siue pater, siue mater conuertatur, altero in infidelitate permanente, in fauorem fidei proles nondum doli capaces, sequi debere fidelem, ne ab infideli peruertantur: si verò iam ratione vtantur, suo arbitrio esse relinquendas, quia nemo ad fidem cogendus est. Ita communiter DD. ex *Tolet*. 4. *c*. 55. & 91. & *c. finali, de conuersione infidelium.*

Proles doli incapaces sequuntur parentem conuersum.

Toletus. IV. c. fin. de conu.

DVBIVM VI.

Quænam probationes requirantur vt matrimonium probetur inualidè contractum, ita vt dissoluatur?

68 Nota primò, quando agitur solùm in foro conscientiæ, vt coniux suæ soliusconscientiæ satisfaciat, sufficere, vt certò sciat matrimonium esse inualidum, vt possit aliud inire cessante alio incommodo. Et potest Confessarius id affirmanti credere. quia cùm in hoc foro non sit quod cogat eum mentiri, cùm solus sui sit accusator, nihil est cur fides ei negetur, nisi fortè Confessarius ex aliquibus circumstantiis certò cognoscat eum falli, aut etiam mentiri. Secùs est quando agitur in foro externo, aut quando quæritur, an alter coniux possit ei, affirmanti matrimonium esse nullum, credere. Et de his casibus hîc agimus.

Nota secundò, dupliciter posse matrimonium esse irritum. Primò, ob defectum interni consensus. Secundò, ob impedimentum dirimens, aut defectum externæ solemnitatis.

69 CONCLVS. I. Ad probandum fictum consensum, requiruntur & sufficiunt eæ rationes, quæ rem vt moraliter certam prudenter credi faciunt: quia maior hîc certitudo haberi non potest, & rei grauitas etiam tantam requirit. Quæ rationes cùm iure præscriptæ non sint, iudicis, prudentísue iudicio relinquuntur. Quæ autem sint eiusmodi rationes, quæ meritò prudentem moueant, vt certò credat matrimonium fuisse inualidè contractum; variè disputant *Nauar. cap.* 22. *num.* 76. & 81. *Conar*. 4. *decretal. p.* 2. *c.* 2. *Siluester Matrimonium* 4. *n.* 2. 9. 10. 11. *P. Henriquez. l.* 11. *c.* 11. *n.* 4. *P. Sanchez. l.* 2. *d.* 45. eásque ex eorum sententia hîc breuiter explicabimus.

Nauar. Conarr. Siluest. Henriquez. Sanchez.

70 Ex dicta igitur conclus. sequitur primò, non sufficere solam coniugis affirmationem, vt alter coniux, vel iudex possit ei credere ad soluendum matrimonium: quia nimis est indignum, vt id quod quis publicè testatus est, valeat proprio testimonio infirmare. vt habetur *c. Per tuas, de probationibus.*

Sponsa affirmanti se fictè consensisse non creditur.

c. Per tuas.

Excipe casum, quo immediatè post verba contractus reclamat. Tunc enim posset præsumi indeliberatè, aut per incogitantiam ea protulisse: vt colligitur ex *cap. Præterea, de testibus cogendis.* Secùs esset si post interuallum reclamaret. Ita *Sanchez. l.* 2. *disp.* 45. *num.* 6. Sed in locis vbi Tridentinum receptum est, vix potest hic casus habere locum: quia cum Pastor vtriusque consensum priùs diligenter exploret, vix potest habere locum inconsideratio, nisi fortè, quando non seruatis solitis cæremoniis subitò coram Pastore & testibus contrahunt.

Nisi id statim faciat.

c. Præterea.

Sanchez. Trident.

71 Addit *Nauar. cap.* 22. *num.* 76. idem dicendum esse quando vir aliquanto pòst reclamat, & de facto aliam ducit, aut Religionem vel sacerdotium assumit. Quia non est credibile eum ita suæ salutis esse immemorem, vt hæc contra conscientiam faciat. Sed si distinguat hunc casum à præcedenti (vt omnino videtur distinguere) videtur difficilis. quia qui non timet peccare fictè contra Sacramenti reuerentiam, & iustitiam contrahendo, ac eam quam ob iniuriam illatam tenetur habere vxorem, deserendo: quare credendus est nolle illa alia peccata committere, præsertim si hæc faciat matrimonio consummato? Credibilis tamen esset casus, quando esset magna valdè disparitas conditionis vtriusque: ita vt per se omnino credibile esset, virum solius copulæ obtinendæ causa finxisse contractum. Quo casu in foro præsertim conscientiæ posset

Nauar. Addit Nauarrus, aut aliam de facto ducat, &c. Sed minùs benè.

Nisi magna vtriusque disparitas.

fæmina sibi sufficienter persuadere, alterum verè fictè contraxisse. In foro tamen externo non credo vnquam tali viro permittendum, vt aliud matrimonium ineat, aut Ordines inuita parte suscipiat, nisi aliæ vehementissimæ coniecturæ ficti consensus accedant.

Faciliùs credo defuisse verum consensum, quando præsertim ex parte puellæ probaretur notabilis metus interuenisse, etsi non tantus vt per se matrimonium dirimat: vt *Sanchez suprà num.* 8. *&* 12.

Sanchez.

72 Addit *Baldus l. finali n.* 21. *C. de heredum institut.* ad hoc etiam sufficere si vterque coniux fateatur se fictè consensisse (nisi aliunde sit suspicio collusionis, siue eos hæc fingere vt matrimonium soluatur.) Quia hîc non potest maior probatio haberi. quæ faciliùs possent admitti in matrimoniis clandestinis, vbi valent: quia facilè contrahuntur, & quandoque quasi per iocum. quia multi hoc parum apprehendunt, nec tam graue credunt fictè agere, quando vlteriùs non proceditur. Secùs tamen dicendum est, quando aut ea consummant, aut publicè cum tanta solemnitate contrahunt, aut cum tam diligenti examine circa consensum. Quo casu nisi circumstantiæ aliud suaderent, minùs credibile est eos inter se fictè contraxisse, nullo proposito commodo (vt hîc in fæmina præsertim accidit) quàm ipsos postea mentiri, quando eos iam tædet matrimonij, nec alia est via illud soluendi; quod tamen solui cupiunt: nisi enim id cuperent non faterentur cum sua infamia fictum consensum.

Baldus. Quid si vterque fateatur fictum consensum.

73 Demum multi quos citat *Sanchez suprà n.* 17. aiunt sufficienter probari dissensum, quando constat contrahentem priùs seriò protestatum esse, se fictè contracturum. Alij tamen volunt hoc solùm esse verum, quando hæc protestatio fit præsente & consentiente parte. Quia *l. vlt. ff. Nautæ, caupones,* &c. dicitur: *Item si prædixerit: vt vnusquisque vectorum res suas seruet, neque damnum se præstaturum, & consenserit vectores prædictiom, non conuenitur.* scilicet naucletus vt furtum à suis factum restituat.

Sanchez. Quid si alteruter antè protestatus sit se fictè contracturum?

l. vlt. ff. Nautæ.

Sed hoc solùm probat, scientiam ac consensum partis esse necessaria, vt ipsi non fiat iniuria: non autem vt alter possit probari fictè consensisse.

Quare crediderim illud verum esse, quoties ita protestatus postea iterum iuratus asserit se fictè contraxisse, & sui facti probabilem aliquam causam adfert, quæ spectato ipsius ingenio videatur eum ad fingendum potuisse promouisse. quia vix videtur certius ficti consensus argumentum posse adferri. In omnibus autem casibus videtur maximè ponderanda causa, ob quam aliquis dicitur ficte contraxisse; ex hac enim maximè eius animus potest colligi. Qui tamen post talem protestationem matrimonium liberè consummasset, censetur illud ratificasse, vbi Tridentinum non est receptum: vt habetur *c. Insuper* 4. *Qui matrimonium accusare possunt.* Vbi tamen Tridentinum est receptum, hoc non præsumeretur. quia tale matrimonium per occultam copulam confirmari nequit.

Semper spectanda causa ob quam quis asseritur finxisse consensum.

c. Insuper.

74 CONCLVS. II. Quando agitur de soluendo vinculo matrimonij ob impedimentum; communiter necessarij sunt duo iurati testes omni exceptione maiores. Patet *c. Super eo* 22. *c. Cùm à nobis* 28. *de testib. & attest. & c.* 10. *de attest.* Quando autem agitur de consanguinitate probanda, legitimi testes possunt esse parentes & consanguinei. quia hi optimè hanc norunt. Vnde de ea matrimonium accusare possunt; aliàs non, quia censentur colludere cum coniugibus, & de matrimonij valore testari, pro vel contrà, prout ipsum cupiunt valere, vel non valere.

c. Super eo. c. Cùm à nobis. c. 10. de attest. An consanguinei possint matrimonium accusare?

75 CONCLVS. III. Quando nulla est apparentia collusionis, vt si constet vtrumque coniugem cupere matrimonium, sufficit vtriusque confessio ad ipsum dissoluendum, maximè quando fama adstipularetur, *cap. Si duo* 25. *quæst.* 6. Secùs esset quando esset suspicio collusionis, etiam accedente rumore viciniæ. Ita habetur *c. Super eo. de eo qui cognouit.*

Quandoque sufficit vtriusque confessio. c. Si duo.

c. Super eo.

76 Imò *Sanchez l.* 2 *d.* 45. *n.* 34. cum aliis putat sufficere confessionem vnius coniugis stantis pro matrimonio, quando fama adstipulatur. Quia talis cùm non præsumatur contra seipsum velle mentiri, videtur esse legitimus testis, & facere semiplenam probationem. Similiter secundùm multos fama facit semiplenam probationem; quare ex vtroque consurgit plena probatio. Quæ sunt probabilia, ob DD. auctoritatem.

Sanchez.

Iudicandi sunt autem coniuges stare pro matrimonio, quando aliunde detectum est impedimentum, ipsis conantibus negare, & matrimonium defendere. Secùs quando dissolutionem petunt, aut per se impedimentum deferunt ad iudicem.

Quando coniuges iudicentur stare pro matrimonio.

DISPV

DISPVTATIO XXVII.

DE

MATRIMONIO CLANDESTINO.

Soto. Sanchez. Matrimonium duplicater dicitur clandestinum.

NOTANT *Soto in 4. d. 28. q. 1. a. 1. & P. Sanchez l. 3. disputatio. 1. initio*, à Canonistis sex species matrimonij clandestini numerari, sed *ibidem numero. 3.* melius docet propriè loquendo solùm esse duas. Prima est, quando matrimonium contrahitur sine Parocho & testibus. Secundò, quando contrahitur quidem coram Parocho & testibus, omissis tamen aliis requisitis solemnitatibus. Hic autem præcipuè agemus de priore: quia celebritas huic contraria, est iam matrimonio essentialis, de qua agemus quatuor primis dubiis. Deinde quatuor sequentibus agemus de solemnitate ex præcepto Ecclesiæ requisita, & tandem de pœnis quas incurrunt clandestinè contrahentes.

DVBIVM I.

Quo iure matrimonia clandestina sint illicita, aut irrita?

1 QVidam docent ea esse iure naturæ illicita: quia dant coniugibus occasionam facile transeundi ad alias nuptias, contra bonum prolis, ipsorúmque contrahentium, ac contra pacem Reipub. ita *Petrus Soto lect. 14. de matrimonio, §. Primum ius ipsum.* & quidam alij. (Pet. Soto.)

Alij verò olim docuerunt ea fuisse etiam irrita, à tempore Euaristi Papæ circa annum 110. propter *canonem* c. 30. *q. 5.* vbi ipse dicit talia matrimonia esse potiùs stupra, & contubernia quàm legitima matrimonia. Item quia *c. Videtur. 35. q. 6.* dicitur matrimonia contra Ecclesiæ prohibitionem contracta, non haberi rata. (Can. 1. 30. q. 5. c. Videtur.)

2 *Soto* verò *in 4. d. 28. q. 1. a. 1. §. Vtrum verò.* dubitat, vtrum Ecclesia possit talia matrimonia reddere irrita. Primo, quia Ecclesia non potest mutare ius naturæ: atqui tale matrimonium est iure naturæ validum: ergo Ecclesia non potest illud reddere irritum. Secundò, quia Ecclesia non potest aut mutare materiam aut formã Sacramentorum: aut efficere vt aliquid sit de eorum essentia, quod antea non erat: ergo non potest efficere, vt talis solemnitas de nouo sit de essentia Sacramenti. Confir. quia ideo Ecclesia non potest efficere, vt vel aliqui homines nequeant validè baptizare, aut vt certa aqua ad baptismi essentiam sit necessaria: quia Christus instituit, vt quæuis aqua sit legitima materia baptismi, & quiuis homo possit validè baptizare: atqui eodem modo liber consensus contrahentium exteriùs expressus est legitima materia & forma matrimonij: ergo Ecclesia non potest efficere ne capaces matrimonij eum adhibentes inualidè contrahãt. (Soto.)

3 Sed si hæc argumenta aliquid probarent, eodem modo probarent, Ecclesiam non potuisse inducere vlla impedimenta dirimentia matrimonium: quod ex antiquissimo iure & Ecclesiæ consuetudine patet esse falsissimum. Quare miror hominem doctum potuisse hac de re dubitare. Ipsa autem argumenta infrà n. 9. soluemus.

4 CONCLVS. I. Probabilius est matrimonia etiam omnino clandestina iure naturæ non esse absolutè illicita. Ita *Caiet. tom. 1. opusc. tract. 12. de matrim. q. 2. Soto in 4. d. 28. q. 1. a. 2. concl.* 1. & apertè insinuat *D. Thomas in 4. d. 28. a. 2. ad 3.* dum dicit sponsam de futuro non peccare admittendo sponsi copulam credens eum id animo maritali facere. Et *a. 3. in corpore, & ad 3.* apertè insinuat, tantùm esse illicita, quia ab Ecclesia sunt prohibita. Vnde tantùm dicit ea in se mali speciem habere, & ob iustas causas licitè fieri. quod non esset verum, si verè in se mala essent. (Caietan. Soto. D. Thom.)

Probatur, quia nulla potest adferri ratio cur sint illicita, nisi quia sæpe est periculum scandali, dum alij nesciunt esse coniugatos, ideóque putant viuere in fornicatione: aut ne postea alter alterum deserat, ac aliam ducat, & sic deseratur proles, & perpetua adulteria committantur. Sed hæc mala non sunt intrinseca matrimonio, sed tantùm ex malitia hominum accidũt; & possunt facilè euitari, si coniuges paulò pòst publicent matrimonium: atque adeò frequenter euitantur: ergo quoties absunt hæc pericula, illa erunt licita. Quod autem aliqui dicunt non cessare legis obligationem, etiamsi eius ratio in particulari cessat: falsum est de lege naturæ, vt ostendi disp. 26. num. 23. vbi plura quæ hanc sententiam probare possint, attuli.

5 Fateor tamen tale matrimonium non habere in se præcisè, cur possit honestè appeti, qua clandestinum est: imò verè habere communiter aliquam indecentiam, & speciem mali, vt D. Thom. suprà notat. Quia decet nos vitare ea omnia ex quibus posset aliquid mali oriri, etsi credamus non oriturum. Et omnino conuenit ita nos agere, vt etiam hominibus pateat nos non malè agere. Posita tamen legitima causa, seclusa Ecclesiæ prohibitione, etiam honestè potest appeti, sicut lectio libri hæretici, & alia similia. (Seposita Ecclesiæ prohibitione clandestinum matrimonium ex iusta causa potest honestè appeti, alias non.)

6 CONCLVS. II. Ob mala tamen, quæ sæpe ex iis oriebantur, meritò Ecclesia ea matrimonia prohibuit, & semper detestata est: ante Tridentinum tamen habuit valida & rata. vt definit *Tridentinum sess. 24. c. 1. de reform. matrimonij.* (Trident.)

Nec obstant iura in contrarium citata n. 1. quia prius caput loquitur quo ad præsumptionem externam Ecclesiæ, quæ non reputat esse id quod ci occultatur: vt insinuatur *cap. 2. de clandestina desponsatione.* quod tempore Euaristi maximè verum erat; quando communiter reputabantur concubinæ, quæ non erant solemniter desponsatæ.

c. de cland.

Ad secundum respondeo, ibi agi de casu particulari, in quo vnus priorem sponsam, ex qua prolem genuerat, deseruerat, & volebat aliam ducere contra aperta iura *c. Is qui 30. de sponsalibus.*

c. Is qui.

7 CONCLVS. III. Tridentinum meritò ad euitanda grauia, quæ ex iis sequebantur incommoda, irritauit matrimonia clandestina sine Parocho & duobus testibus inita: non quidem efficiendo vt alia materia & forma ad Sacramentum requiratur modò quàm antea (quod facere non potuit) sed efficiendo contrahentes inhabiles ad sic contrahendū, & reddendo consensum eorum sine tali solemnitate insufficientem ad contractum illum ciuilem perficiendum. Sicut si efficeret aliquem impotentem ad alium aqua perfundendum, redderet ipsum impotentem eum baptizare, aut si faceret, vt verba hæc: *Ego te baptizo,* omnino aliud (quod consuetudo facere posset) significarent, efficeret vt prædicta proferens inualidè conaretur baptizare.

Qua ratione potuerit Tridentinum clandestina matrimonia irritare.

8 Potuisse autem Ecclesiam supradicta circa contrahentes matrimonium facere, patet: quia etsi spectato solo iure naturæ, tales sint potentes contrahere, & hic contractus essentialiter non requirat nisi consensum internum per signa exteriùs clarè expressum: quia tamen illi subiecti sunt Ecclesiæ, potest illis ea legitima causa hanc potestatem tollere, & efficere vt supradicta non sufficiant ad traditionem corporum. quia hæc omnia non tantùm à voluntate contrahentium, sed etiam à voluntate eorum, quibus illa subiecta est, pendent. Sic Ecclesia reddit consanguineos intra 4. gradum inhabiles ad contrahendum; & collationem beneficiorum per simoniam confidentiæ factam, nullam, sicut etiam professionem factam ante 16. annum ætatis, aut ante annum probationis expletū, irritat. Item ius ciuile reddit prodigum inhabilem ad contrahendum: & contractus pupillorum factos sine certa solemnitate nullos. qui tamen iure naturæ validi sunt.

9 Ex quibus patet solutio ad argumenta contraria allata n. 2. Ad 1. nego conseq. quia vt ex dictis patet, sine vlla mutatione aut irritatione iuris naturæ tale matrimonium potest reddi irritum. Ad 2. distinguo antecedens. Verum enim est Ecclesiam non posse mutare materiam Sacramentorum, efficiendo vt id quod priùs erat legitima materia, sine sui mutatione incipiat non esse legitima: potest tamen hoc efficere illud immutando, v.c. vinum vel aquam omnino corrumpendo. Quod etsi circa has res quæ consistunt in sola entitate physica nequeat facere solo suo decreto: potest tamen hoc facere in contractibus, qui magna ex parte pendent à rationibus moralibus, quas Ecclesia in suis subditis impedire potest; ita vt ipsæ, & consequenter etiam ipsi contractus poni nequeant sine certa solemnitate. quod hîc facit. Posito autem quòd non possit poni contractus, nec potest poni hoc Sacramentum, quod est essentialiter contractus.

Ad confirmat. nego minorem. Nec enim illi consensus sunt materia matrimonij præcisè secundùm suam rationem physicam, sed prout inuoluunt quoddam esse morale, scilicet vim obligandi, quam Ecclesia potest impedire.

10 CONCLVS. IV. Ad hunc effectum sola matrimonia dicuntur clandestina, quæ non contrahuntur coram Parocho proprio, aut altero sacerdote cum eius licentia, & duobus testibus. quidquid autem horum defuerit, matrimonium est irritum. Patet ex Trident. suprà. quod hæc sola tanquam essentialia requirit.

Trident.

Vnde sequitur 1. quantumuis illicitè omittantur proclamationes, non irritari matrimonium. Nec refert quòd Tridentinū ibi dicat Parochum debere procedere ad celebrationem matrimonij præmissis denuntiationibus: quia tantùm ibi præscribit formam requisitam, vt licitè contrahatur, & ad hāc limitat Parochi potestatem vt legitimè assistat, non autem vt validè: quia infrà vbi irritat clandestina matrimonia, nullam facit illarum mentionem, sed ad valorem matrimonij solùm requirit assistentiam Parochi, vel alterius sacerdotis de eius licentia, & duorum testium.

Omissio proclamationum non irritat matrimoniū.

11 Sequitur secundò, quantumuis aliàs publicè matrimonium contrahatur, sine illorum tamen præsentia inualide contrahi. quia Concilium aliter contractum absolutè irritat.

Excipiuntur ex dictis aliquot casus. 1. quando infideles cōtrahunt etiam in locis vbi Concilium est publicatum. Quia hęc lex est merè Ecclesiastica, & vt talis recepta, ideóque cōprehendit solos subiectos Ecclesiæ in spiritualibus, quales nō sunt infideles etiam habitantes in locis temporaliter Ecclesiæ subiectis. Secundò, quando fideles priùs contraxerunt in facie Ecclesiæ, sed inualidè ob occultum impedimentum; postcà enim clàm validè contrahunt: vt dixi disp. 24. dub. 10. Tertiò, quando contrahunt in locis, vbi non est receptum Trident. quia hæc irritatio non est efficax, nisi in locis vbi Trident. à 30. diebus est publicatum: vt patet ex *fine cap. 1. de reformat. matrimonij sess. 24.* Quartò, in oppidis aut pagis vbi nullus Pastor, aut vicem eius obtinens haberi, aut in proximis locis adiri potest, validè sine eo matrimoniū contrahitur; vt declarauit Clemens VIII. Quintò, quando Papa dispensat, qui legibus Concilij non tenetur. Et hi casus ab omnibus admittuntur.

Trident.

Clem. VIII.

12 Addunt verò aliqui sextum casum, quando contrahentes clādestinè ignorant illud Concilij decretum. quia lex non ligat ignorantes. Et septimum, quando aliqui nec sine graui incommodo possunt differre contractū, nec breui habere præsentem Parochum, aut eum adire. Tunc enim putant eos ea epikia validè sine Parocho contrahere, aut alterum sacerdotem ea præsumpta eius venia validè assistere: aut saltem episcopum posse dispensare, vt in graui necessitate sine solemnitatē à Consilio requisita aliqui validè cōtrahant. Probant primò, quia lex positiua non obligat cum tanto subditorum incommodo. Secundò, quia etsi prohibitum sit omnib. sacerdotibus, ne alicui non subdito sine Parochi venia Extremam vnctionem

vnctionem aut venerabile Sacramentum conferant, tamen quando aliquis aliàs deberet sine bis moni, ex præsumpta Parochi venia licitè quiuis sacerdos ea confert.

13 Sed hæ rationes solùm habent locum in præceptis aliquid præcipientibus aut vetantibus; non autem in irritantibus. Nam etsi ignorantia, aut necessitas, aut præsumpta prudenter venia, possint excusare à peccato: nunquã tamen efficiunt, vt omnino inhabilis ad aliquem effectum fiat habilis: vt patet in lege irritante matrimonium inter consanguineos intra 4. gradum, qui nullo casu sine legitima dispensatione validè contrahunt. Nec vllus Episcopus in statuto generalis Concilij dispensare quacumque ratione potest, nisi quatenus ius, priuilegium, aut legitima consuetudo hoc ei concedit. Nihil autem horum concedit Episcopis potestatem dispẽsandi in hac lege Tridentini. Item sicut præsumptus consensus Parochi non confert iurisdictionem ad audiendas confessiones ei qui eam non habet: vt ostendi disp. 8. n. 34. & 35. ita nec efficit, vt is qui caret qualitate necessaria, vt validè assistat matrimonio, eam verè habeat. Vide hæc fusiùs apud *Sanchez l. 3. disp. 17.*

Ignorantia aut necessitas non tollunt vim legis irritantis, nec efficiunt habilem, cum qui aliàs inhabilis est.

Sanchez.

Conclvs. V. Incola loci in quo Tridentinum est receptum, validè clandestinè contrahit in loco vbi non est receptum, etsi per transitum tantùm ibi sit; vel etiam eo fine, vt ita contraheret, eò se contulerit. Contrà incola loci in quo receptum non est, existens in loco vbi receptum est, inualidè ita contrahit. Quia contrahentes ratione sui contractus sortiuntur forum loci, in quo contrahunt, & secundùm huius leges tenentur contrahere: vt habetur *c. vltimo de foro competenti. & l. Si fundus 6. ff. de euictionibus.* Nec fraudem lege facit qui ad talem locum se confert, quia ius habet eò eundi, & fraudem non facit, qui iure suo vtitur. Peccat tamen talis ita contrahendo, sicut ante Tridentinum peccasset. Vide dicta tomo 1. q. 74. a. 4. dub. 2.

Quisque contrahit secundùm leges loci in quo est.
c. vlt. de foro. l. Si fundus.

DVBIVM II.

Quis possit ordinaria potestate matrimonio assistere, aut alteri assistendi licentiam concedere?

15 Svpponenda hîc est constitutio *Trident. sess. 24. cap. 1. de refor. matrim.* vbi irritat matrimonium aliter celebratum quàm præsente Parocho vel alio sacerdote de ipsius Parochi, vel Ordinarij licentia. Ex qua constitutione variæ oriuntur difficultates, quas alij variis disputationibus explicant: nos, quia connexæ, & magna ex parte aliis locis à nobis explicatæ sunt, eas vnico dubio complectemur.

Trident.

Prima itaque difficultas est, quinam intelligatur Ordinarij? Qua in re sola difficultas est circa potestatẽ Archiepiscopi, & Vicarij ipsius Episcopi.

Secunda est, quinam in hac re dicantur siue Ordinario, siue Parocho subiecti esse?

Tertia, vtrùm Pastor validè assistat matrimonio suorum subditorum extra suam parochiam?

Quarta, vtrùm Pastor excommunicatus, aut solùm habens titulum coloratum, validè suorum matrimonio assistat.

Conclvs. I. Ordinaria potestate suorum matrimonio assistere, aliisque assistendi potestatem concedere possunt primò Parochus in tota sua parochia. Secundò, Episcopus per totã suam diœcesim. Et hæc per se clara sunt. Tertiò, Vicarius generalis Episcopi in spiritualibus, per totam etiam diœcesim. quia, cùm, vt habetur *cap. Romana 3. de appellationibus in 6.* hic vices Episcopi suppleat, & vnum tribunal, & quasi vnam personam cum eo constituat; eandem etiam suo modo cum eo habet potestatem, & nomine Ordinarij, tam à Concilio hic, quàm alibi à iure comprehenditur: vt cum communi sententia docent *Abbas in cap. Relatum 19. de officio delegati, & Nauar. l. 4. consil. titul. de sponsalibus consil. 47. num. 1.*

16

c. Romana.

Abbas. Nauar.

17 Quartò, omnes habentes iurisdictionem episcopalem respectu eorum in quos eam habent, hîc maximè nomine Ordinarij comprehenduntur, quia cùm tam ipsi, quàm eorum subditi à potestate Episcopi sint exempti, ipsi soli sunt horum ordinarij iudices. Ita cum communi sententia *Nauar. suprà & P. Henriquez l. 11. c. 3. num. 4.*

Nauar. Henriquez.

Quintò, Capitulum sede vacante, quia succedit in iurisdictionem Episcopi. Colligunt id communiter DD. ex *c. Cùm olim 14. de maioritate & obedientia.* & apertè insinuatur à *Tridentino sess. 23. c. 10. in fine, de reformat.* vbi dicit, Vicarium Capituli sede vacante in iurisdictionem Episcopi succedere.

c. Cùm olim. Trident.

Sextò, legatus Pontificis per totam suam prouinciam. Quia in ea potest quidquid Episcopus potest per suam diœcesim.

Septimò demum, summus Pontifex per totum orbem terrarum.

Vbi nota, Archiepiscopum in diœcesibus suorum suffraganeorum nihil horum posse, nisi cùm actu visitat; aut causa sit ad eum per appellationem deuoluta. Colligitur ex *c. vlt. de censibus in 6. & c. Venerabilibus 7. de sent. excommunic in 6.* Vide *P. Henriquez l. 10. c. 30. n. 3. & P. Sanchez l. 3. d. 28. n. 3. & 4. & P. Suarez tomo 4. d. 25. sect. 1. num. 14.* & quæ dixi in disputat. de censuris in genere num. 19.

Quid Archiepiscopus possit in subditos suorum suffraganeorum. c. vlt. de censib. c. Venerab. Henriquez, Sanchez, Suarez.

18 Conclvs. II. Quoad hanc rem dicuntur esse in alicuius parochia, vel diœcesi, qui in ea domicilium, vel quasi domiciliũ habent. Domicilium autem habere dico in eo loco in quo animo perpetuò ibi permanendi, habito, etiamsi per horam tantùm ibi habitauerim. Quasi domicilium ibi habeo, vbi per maiorem anni partem habito, vt Scholastici in Vniuersitatibus, & milites in præsidiis. Vide dicta disp. 8. n. 21.

Domicilium habere quis dicatur.

Hinc infertur, cum qui duobus locis habet domiciliũ, ita vt modò in vno, modò in altero habitet, posse coram vtrouis Parocho cõtrahere. quia verè vterque eius Parochus est. Idemq; dicendũ, quando duo eiusdem loci sunt absoluti Parochi.

Duobus Parochis subditus coram vtroque contrahit.

19 Conclvs. III. Quando sponsus & sponsa sunt diuersæ parochiæ, possunt contrahere coram Parocho sponsi, vel sponsæ, prout libuerit. quia non est maior ratio de vno quàm de altero: & Parochus vnius, censetur parochus vtriusque. quia sunt quasi vna persona cùm vnum Sacramentum, vnúsque cõtractus sit vtriusque. *Nauar.* tamen *lib. 4. consiliorum tit. de sponsalibus cons. 52.* docet in dicto casu, eum Parochum necessariò

Nauar.

Sss 4 debere

debere matrimonio assistere, in cuius parochia illud contrahitur. Sed illa responsio solùm docet id esse valdè conueniens. quod verissimum est, & ex præcepto necessarium, quando contractus solemniter celebratur.

Ad valorem tamen matrimonij impertinens, vter Pastor assistat, vt Cardinales teste eodem loco Nauarro declararunt. Et colligitur apertè ex responsione quam hîc habemus.

20 CONCLVS. IV. Vagi debent contrahere coram Pastore loci, in quo pro tempore hospitantur. Vide dicta disp. 8. n. 62.

Vagi qui dicantur.

Nota 1. Vagos dici qui nullibi habent domicilium, quales sunt ij omnes, qui proprium domicilium deserunt, vt aliò illud transferant. Hoc ipso enim quo parochiam suam egressi sunt animo ibi ampliùs non habitandi, donec peruenerint ad locum in quo habitare constituunt, in eóque sedem fixerint, omni parochia ac domicilio carent.

Prob. conclusio, quia his necessariò assignandus est aliquis proprius Pastor, à quo Sacramenta suscipiant, nec alius quàm dictus, congruè assignari potest. Quod autem aliqui dicunt, eos nullum habere Pastorem, ideóque à quouis posse Sacramenta suscipere, non videtur verum. Quia inde sequeretur, eos à nullo nisi à Pontifice posse Sacramenta suscipere. quia nemo potest alicui Sacramenta conferre, nisi proprius ipsius Pastor vel alius cum eius licentia. vt benè docet *P. Suarez tom. 4. d. 26. sect. 2. n. 7.* Et praxis hoc omnino confirmat. Nec enim sine scandalo Pastor D. Quintini conferret Extremam vnctionem vago ægrotanti in Parochia S. Petri.

Suarez.

Trident. In matrimonium vagorum quid obseruandum sit.

Nota secundò, *Tridentinum sess. 24. c. 7.* præcipere ne Parochi vagos coniungant matrimonio, nisi priùs diligenter inquisiuerint de eorum statu & habilitate ad contrahendum, & rem ad Ordinarium detulerint, eiusque licentiam obtinuerint. quia periculũ est ne alibi vxore relicta, hîc aliam ducant. Quæ ratio etiam militat inter eos, qui alibi habentes domiciliũ, habitant ac contrahunt in loco vbi ignoti sunt. Vnde *Sanchius* cum aliis *l. 3. d. 25. n. 8.* docet eadem cum his obseruanda esse: quod saltem certum est de diligenti illa inquisitione. quia ex officio Pastor ad hanc tenetur: & his consonant quæ habet Concilium Mechliniense citandum n. 46.

Sanchez.

Concil. Mechlin.

Vbi Nota tertiò, Concilium esse intelligendum de iis qui communiter dicuntur vagi: non autem de iis qui domicilium transferunt, notique sunt in iis locis. quia in his omnino cessat dicta ratio. Nec concilium videtur vllo modo de his suam legem intelligere.

21 CONCLVS. V. Pastor validè assistit matrimonio etsi non sit sacerdos. quia Trident. tantùm requirit vt sit Pastor. Quòd autem dicit: *Qui aliter quam coram Parocho, vel alio sacerdote*, &c. inde non sequitur Parochum debere esse sacerdotem. quia dictio *Alius* sæpe refert aliquid diuersæ qualitatis ab antecedente. Vt patet ex illo *Luca 23. v. 32. Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo.*

Luca 23.

22 CONCLVS. VI. Parochus validè assistit suorum parochianorum matrimonio extra suam parochiam sine licentia Parochi ipsius loci. Quia hoc nullum tribunal, aut strepitum iudicialem requirit: nec etiam solemnitatem, quæ cum exteriore pompa & strepitu fiat; quæ sola Prælati ac Superiores prohibentur in alieno territorio facere. Quare Parochi in aliena parochia, nec proclamationes facere, nec solemnem benedictionem dare possunt. quia hæc externum strepitum exigunt.

Quænam possint Prælati facere in alieno territorio.

23 Ex his sequitur primò, ex rationabili causa & cessante scandalo etiam licitè illud facere. quia nullibi est prohibitum. vt benè *Sanchez l. 3. d. 19. num. 17.* Et confirm. Quia licitè ita suorum audit confessiones, quod tamen continet actum iurisdictionis. In quibusdam tamen locis, statuto prouinciali videtur prohibitum.

Sanchez.

Sequitur secundò, multo magis existentem extra parochiam suam vel diœcesim posse alteri facere potestatem, vt in sua diœcesi matrimonio assistat. quia minorem strepitum exigit. Nec vlla est ratio cur hoc possit prohiberi.

24 CONCLVS. VII. Parochus excommunicatus etiam non toleratus validè assistit matrimonio. Probatur, quia hic non est actus iurisdictionis, sed testis: cùm inuitus omnino & repugnans validè assistat: nullus autem actus iurisdictionis exercetur ab inuito.

Excommunicatus validè suorum matrimonio assistit.

Dices, excommunicatum non posse esse testem. Respondeo, Excommunicatos posse admitti ad ferendum testimonium in causis, in quibus admittuntur infames, vt hîc fit: vt ostendam dub. 4.

Adde primò, excommunicatos debere quidem repelli à dicendo testimonio, validè tamen adhiberi, si nemo repellat. vt patet expressè *c. Pia. 1. de exceptionibus in 6.* & docet *Suarez tom. 5. d. 16. de excommunicatione sect. 6. n. 7.* Adde secondò, nihil referre virũ aliquis sit excommunicatus dum spectator adhibetur rei, de qua postea debeat in iudicio testari, modò quando testatur sit absolutus, vt ostendi disp. 14. n. 80. Videtur tamen talis peccare. quia in re graui & sacra contra Ecclesiæ prohibitionem eum aliis communicat: nisi fortè ob grauem necessitatem excusaretur. Vt si coniuges nulla ratione possent contractum differre: nec esset alius qui posset assistere: nec ipse priùs posset absolutionem obtinere.

c. Pia. Suarez.

Illicitè tamen.

25 CONCLVS. VIII. Parochus excommunicatus toleratus validè dat alteri licentiam assistendi. quia post Concil. Constãtiense actus iurisdictionis per tales facti valent, etsi peccent eos sine necessitate exercendo, vt dixi in tract. de excommunicatione dub. 10. & 16. hoc autem casus est sufficiens necessitas, præsertim quando vtriusque est Pastor, & vix potest effugere quin assistat, aut alteri det facultatem assistendi.

Toleratus validè dat alteri licentiam assistendi. Constant.

Dubitant tamen auctores, vtrùm non toleratus id validè faciat. Aliquid id affirmant; quia putant hanc concessionem non esse actum iurisdictionis. Et hanc sententiam à potiore iure tenet *Nauar. c. Placuit de pœnitentia dist. 6. n. 73.* Et probatur, quia Parochum dare hanc licentiam nihil est aliud, quàm eum ex potestate à Consilio sibi facta, substituere sibi aliquem alium idoneum testem. quod non videtur esse actus iurisdictionis.

Nauarr.

Contrarium tamen videtur verius. quia Concilium dicit eum debere dare alteri licentiam assistendi. quod videtur esse actus superioritatis & iurisdictionis. Nemo enim potest alteri dare licentiam

Secùs est de non tolerato.

licentiam aliquid faciendi, nisi habeat aliquam iurisdictionem, aut dominium, vel in eum cui dat licentiam, vel in rem circa quam dat licentiam aliquid faciendi, vt patet in omnibus similibus locutionibus. Confirmatur. quia hæc licentia non tantùm requiritur ne iuri ipsius Pastoris præiudicetur, sicut requiritur licentia, vt possit quis non subdito dare Extremam vnctionem: sed vt assistens qualificetur atque idoneus fiat vt assistat. Qualificare autem aliquem videtur omnino esse actus iurisdictionis.

Dare licentiã est actus dominij vel iurisdictionis.

26 CONCLVS. IX. Habens tantum titulum coloratum, modò communiter credatur habere verum titulum validè matrimonio assistit, supplente iure ipsius defectum ob bonum commune: iuxta ea quæ dixi disp. 8. d. 3. conc. 6. Secùs esset si esset intrusus sine legitima auctoritate. quia talis non habet titulum coloratum. Vide *P. Lessium de iustit. c. 26. dub. 6. & P. Sanchez l. 3. d. 22.*

Intrusus non habet titulum coloratum. Lessius. Sanchez.

27 CONCLVS. X. Qui babet potestatem ordinariam assistendi matrimonio, validè facit alteri potestatem assistendi vt patet ex *cap. Episcopus 7. d. officio Ordinarij.* Et in hoc omnes consentiunt. Variè tamen auctores dissentiunt, & quando delegatus possit subdelegare. Sed hæc satis explicui disp. 8. n. 23. & 24.

c. Episcopus.

28 CONCLVS. XI. Parochus cui prohibitum est assistere certo matrimonio, aut alteri facultatem assistendi dare, validè vtrumque facit, nisi prohibitioni clausula irritans sit apposita. Quia cum de iure hanc potestatem habeat, per simplicem prohibitionem ei non aufertur: vt fusè docet *Sanchez disp. 32.* Imò Etsi Episcopus possit efficere vt parochus inualidè det alteri licentiam assistendi, hanc ab initio reuocando: non videtur tamen posse efficere, vt Parochus manens Parochus validè non assistat. quia quamdiu hic assistit, seruatur constitutio Tridentini: nec Episcopus potest apponere conditionem essentialem matrimonio, sine qua non valeat. Et confirm. 1. Quia cùm assistere matrimonio (vt ostendi n. 24.) non sit actus iurisdictionis, non pendet ita à superiore, vt eius valorem impedire possit. Secundò, quia contrahentes possunt contrahere coram Parocho omnino repugnante: cur non etiam inuito Episcopo? cùm bic non magis possit eos reddere inhabiles ad contrahendum, quàm Paruchus. Tertiò, præsente suo Episcopo quantumcumque repugnante validè contrahunt: cur non etiam præsente Parocho Episcopo repugnante? Quæ vera sunt etiam respectu Parochi ad nutum amouibilis, quamdiu non amouetur.

Episcopus potest efficere ne Pastor det validè licentiam assistendi, non tamen ne validè assistat.

DVBIVM III.

Quæ requirantur vt licentia assistendi matrimonio, alteri validè fiat?

19 HAc in re variæ difficultates sunt; sed multæ sunt, quæ aut in superioribus satis sunt explicatæ, aut apud plurimos auctores sunt ita clarè tractatæ, vt quid in iis dicendum sit vix vllum sit dubium. Quare harum solutionem breuiter ponemus, vt possimus paulò fusiùs explicare ea in quibus adhuc restat difficultas.

CONCLVS. Requiritur primò potestas in concedente, de qua egi dub. 2. concl. 10.

Secundò, vt is cui conceditur sit sacerdos, hoc enim expressè requirit. *Trident. sess. 24. cap. 1. de reform. matrim.*

Trident.

Tertiò, debet hæc concessio exteriùs aliquibus signis sufficienter exprimi. quia voluntas purè interna nihil exteriùs in aliis operatur, nec potest iis aliquid conferre. Quæuis tamen signa eam clarè exprimentia sufficiunt. Vide dicta disp. 8. nu. 33. & disp. 21. dub. 6.

30 Vbi Nota primò, sufficit generalem concessionem qua Pastor alteri dat facultatem omnia pastoralia officia in sua parochia exercendi. sub hac enim clarè comprehenditur dicta potestas, talisque concessio æquiualet speciali, vt cum communi sententia docent *Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsalibus consilio 27. & P. Sanchez lib. 3. disp. 35. num. 2. & 7.*

Quando potestas assistendi matrimonis sub generali concessione comprehendatur? Nauar. Sanchez.

Nota secundò, non sufficere si Pastor det alicui facultatem administrandi omnia Sacramenta: quia assistere matrimonio non est administratio Sacramenti: nec in vtroque est eadem ratio, cum illud rariùs contingat, & requirat singularem prudentiam, ne aliqui malè admittantur ad matrimonium, ideóque Pastores non tam frequenter id solent aliis committere. Ita cum aliis *P. Henriquez l. 11. c. 3. n. 5.* Excipe casum quo Pastor notabili tempore futurus absens alicui commendaret, vt suis Sacramenta administraret. Censeretur enim his verbis omne officium pastorale comprehendere, cùm teneatur id alicui committere, nisi fortè alteri reliquam partem commisisset. Ita *P. Sanchez l. 3. d. 35. n. 8.*

Henriquez. Sanchez.

31 Quartò requiritur, vt concessio facultatis præcedat assistentiam: quia requiritur ad actus substantiam, & per eam debet assistens qualificari, vt idoneus testis sit. Vnde nullo modo sufficit præsumpta ratihabitio Pastoris, etsi ea postea sequatur. quia nihil potuit operari antequam esset, nec essentia Sacramenti potest pendere à conditione futura. Nec etiam sufficit me credere eum contentum esse, vt assistam, & ipsum de facto contentum esse, nisi id exteriùs exprimat: quia voluntas merè interna nihil operatur.

Præsumpta ratihabitio non sufficit.

Sufficit autem ipsum scientem me non habere facultatem assistendi, & videntem me iam incipere assistere, non contradicere, cùm facilè posset, modò sciam esse talem qui contradiceret nisi consentiret. Tunc enim eius taciturnitas est expressum signum consensus, aliàs non. Vide dicta disp. 8. n. 34. & 35. Est enim eadem ratio hic, & in facultate audiendi confessiones.

Quintò requiritur, vt facultas hæc legitimè acceptetur vel à sacerdote assistituro, vel à contracturis: quia illa his conceditur, & debet acceptari ab iis quibus conceditur. Quando tamen eam petunt per aliquem tertium, sufficit eam ab hoc acceptari, quia hic nomine eorum agit. Quare hoc casu statim ac facultas concessa est, validè sacerdos assistit, etsi nondum sciat concessam, sed tantùm ex coniectura temporis id coniiciat. quia iam verè acquisiuit facultatem assistendi. Secùs est quando Parochus sponte, vel solùm per literas rogatus, eam concedit. Tunc enim ille inualidè assistit, antequam per literas Parochi mandato scriptas, aut nuntium ab eo

An is cui concessa est facultas assistendi, validè assistat antequam illud sciat.

ab eo directum id intelligat, Quia non acquirit facultatem, nisi eam acceptarit: nec potest eam acceptare nisi oblatam: nec potest censeri oblata, nisi offerens suam voluntatem aliquo signo externo, aut ipsi, aut contracturis expresserit. Quare non sufficit eum concessionem cognoscere per aliquem qui casu eam audiuit, quia offerens non potest dici suam voluntatem ei per hunc significare, nisi eum ad ipsum direxerit. Vide hac de re plura apud *P. Lessium de iustit. c. 18. n. 42. & P. Sanchez* [...] *disp. 36.*

Lessius. Sanchez.

Sextò requiritur, vt facultas concessa non sit reuocata. Non censetur autem sufficienter reuocata, nisi iis quibus concessa fuit, per certum nuntium, aut literas significata sit. Ita *Sanchez supra num. 9.*

Sanchez.

Septimò requiritur, vt quando sub certa conditione conceditur, ea seruetur. Qua in re certum est delegatum obligari, vt eam seruet, modò rationabilis sit.

33 Dubitant autem DD. Quando Pastor dicit alteri, Do tibi facultatem assistendi talium matrimonio, præmissis denuntiationibus, aut dummodo diligenter inquiras an subsit impedimentum, aut præcipias eis ne consummens antequam denuntiationes fiant, &c. vtrùm tum facultas censeatur concedi sub tali conditione; ita vt ea non seruata concessio sit nulla: an verò solùm cum tali conditione, ita vt validè assistatur ea non seruata: quæ quæstio locum etiam habet in delegatione cuiuslibet alterius potestatis.

Conar. Nauar.

Conar. in c. Alma mater p. 1. §. 9. num. 8. & Nauar. cap. 27. n. 57. dicentes esse communem sententiam dant circa eiusmodi concessiones duas generales regulas. Prima est, quando conditio cum tali concessione expressa cōtinet formam iuris communis, eo modo quo de iure inest, eius omissio non efficit actum irritum, qui ea non expressa fuisset validus. quia conditio tacitè subintellecta, & expressè apposita idem operantur: atqui illa conditio ex iuris interpretatione subintellecta non irritat actum: ergo nec eum irritat expressè apposita. Secunda est, quando conditio vel alia vel aliter apponitur, quàm de iure inest, tunc ea non seruata actus est irritus. Vnde quidam inferunt, quando Parochus dicit alteri sacerdoti, *Do tibi facultatem, vt tali matrimonio assistas præmissis denuntiationibus:* validè eum assistere iis non præmissis: quia ea conditio iure communi inest, vt patet ex *Trident. sess. 24. c. 1. de reform.* Secùs autem esse, si dicat, Do facultatem assistendi, si diligenti facto examine, nullum repereris subesse impedimentum. Quia apponitur aliquid quod iure communi non inest. Hoc tamen exemplum non est commodum, quia *c. vlt. de clandest. despons.* hæc etiam inquisitio præscribitur.

Quando obseruatio conditionis cum qua facultas conceditur sit essentialis sine necessaria ad valorem actus, duæ regulæ ab aliis traditæ.

Trident.

34 Sed hæ habent aliquam difficultatem. Nam iure communi cautum est, vt nemo ob damnum alteri illatum excommunicatus absoluatur, nisi parti satisfecerit. Si tamen Ordinarius daret alteri potestatem talem absoluendi, modò hic quantum posset, priùs parti satisfaceret; multo probabilius est eum velle inualidam aliàs esse absolutionem, vtpote parti perniciosam, cùm licitè non possit eam velle esse validam, vt ostendi in disp. de excommunicatione n. 153

Dictas regulas non esse vniuersales.

Rursum, si quis det alteri facultatem audiendi confessiones munitis pœnitentibus, vt diligenter lucrentur concessas tunc fortè indulgentias, quis credat virum bonum velle aliter datam absolutionem esse irritam? Et tamen illa conditio iure communi non præscribitur. Secundò, quia vt regulæ illæ verissimæ sint, vix tamē prima præsenti, aliisque similibus quæstionibus potest applicari: nam in dicta forma concedendi facultatem, ea conditio longè aliter exprimitur, quàm iure insit. Nam aliud longè est dicere, *Nemo assistat matrimonio, nisi præmissis denuntiationibus:* aut *nemo absoluat ab excommunicatione, nisi prius satisfactum sit parti.* Aliud verò, *Do tibi facultatem assistendi matrimonio præmissis denuntiationibus,* aut, *modo præmittas denuntiationes.* Item, *Do tibi facultatem absoluendi ab excommunicatione satisfacta prius parte,* siue *modo prius satisfactum sit parti.* Prius enim iure præcipitur, & apertè significat solam prohibitionem aliter illos actus exercendi. In secundo autē si verba omnino in rigore accipiantur, significant conditionem sub qua illa potestas traditur. Ex quo patet solutio argumenti allati pro priore regula. Maior enim solùm vera est, quando conditio eodem modo exprimitur, quo subintelligitur, quod in dictis casibus non fit; vt patet ex dictis.

Conditio ferè aliter à concedente exprimitur quàm iure insit.

Dixi, *Si verba in rigore accipiantur,* &c. Quia sæpe concedentes eiusmodi facultatem non accipiunt ea in isto rigore: sed solùm per ea significant ad quid delegatus obligetur: quod quidem sæpe accidit, quando id quod requirunt, etiam à iure requiritur. Sed hoc non est vniuersale, vt iam ostendi. Ideòque meritò P. *Sanchez l. 3. d. 33. n. 5. ad 2.* has regulas ait esse veras, nisi ex circumstantiis contrarium colligatur. Quare nobis hîc videndum est, quando hæc vel illa acceptio ex circumstantiis colligi possit.

Sanchez.

35 Vt igitur quod mihi occurrit explicem, Resp. totam rem pendere ab intentione concedentis, de qua si constet, non est multùm laborandum de reliquis, vt omnes fatentur. quando de ea non constat, spectandus est finis ob quem conditio est addita. Si enim is euertatur, posito quòd actus forma præscripta non seruata validè fiat, ille censendus est velle eo casu esse irritum: modò tamen finis tanti momenti sit, vt ad eum obtinendum possit rationabiliter censeri illud velle. Secùs est quando actum esse irritum non iuuat ad finem obtinendum: vel hic non sit tanti momenti, vt propter eum aliquis prudenter velit actum esse irritum.

Vnde colligatur qua intentione conditio sit apposita.

36 Hinc in matrimonio cùm ideò præcipiantur supradictæ conditiones, ne sponsi, si fortè subsit impedimentum dirimens, irritè & consequenter sacrilegè contrahant: aut pro copula matrimoniali fornicariam postea habeant si inualidè contraxerint: nullo modo censendum est, illas præscribentem velle aliàs actum esse irritum: cùm hoc modo finem suum euerteret, & efficeret, vt coniuges, si contingeret eam formam non seruari, infallibiliter sacrilegè contraherēt, & copulam fornicariam haberent, quantumcumque aliàs nullū impedimentum subesset: quod tamen cauere cupit, & facilè potest, si velit actum illum non seruata conditione, illicitè quidem fieri, validè tamen. Idem est, quando Pastor concedit veniam

niam assistendi, modò alter præcipiat coniugibus ne ante benedictionem consumment, quia hoc non est tanti momenti, vt meritò velit eos aliàs irritè contrahere.

Secùs esset, quando aliqua se opponens matrimonio diceret se sub promissione matrimonij defloratam à sponso, aut saltem contraxisse cum eo sponsalia, præsertim iuramento firmata. Tunc enim committens alteri, *vt assistat si reperiat sponsum non esse obligatum alteri:* censetur velle irritum esse contractum sine sufficiente inquisitione factum. Quia cederet in graue partis præiudicium, si validus esset. Quare delegans sine iniuria partis non potest velle matrimonium eo casu esse ratum.

37 Octauò, requirunt aliqui, vt concessio hæc omnino liberè fiat. Quare dicunt inualidam esse quæ metu vel dolo obtinetur. Sed *Sanchez l. 3. d. 39. n. 13. & 14.* in vtroque casu contrarium docet, quod est probabilius. quia tam contractus quàm etiam donationes, quibus dolus vel metus causam dedit, validæ sunt, licet irritabiles, quando tales sunt, quæ irritari possunt. Ita *P. Leonardus de iusti. c. 17. dub. 5. & 6.* Adde, rescripta iustitiæ per dolum obtenta non vitiari, nisi à parte elidantur per exceptionem, vt colligitur ex *c. Super literis, de rescriptis.* & docet *Sanchez l. 7. d.* 21. Hæc autem concessio est illis similis: quia ex officio tenetur Pastor per se vel alium assistere.

Concessio metu vel dolo obtenta valet. Sanchez. l. Si tus. c. Super

Excipe primò casum, quo dolus esset circa substantiam, vt si putaretur Petrus petere sibi hanc facultatem, & esset Paulus. Et sic intellige *legem Si per errorem. ff. de iurisdictione omnium iudicum.* Vbi dicitur, nihil tam esse contrarium consensui, quàm errorem. apertè enim de eiusmodi errore loquitur. Secundò, quando concedens limitat suam concessionem, *Si vera sunt quæ proponuntur.* Tunc enim clarum est deficiente veritate concessionem esse nullam. Ex hac parte rescripta Pontificum dolo obtenta, nulla sunt. quia Pontifex hoc in iure declarauit.

Nisi dolus sit circa substantiam. L. Si per errorē.

38 Nonò, requirunt aliqui, vt matrimonium celebretur in parochia concedentis alteri veniam assistendi. Sed hoc non est necessariū. Sicut enim Pastor potest assistere extra suam parochiam: ita potest alteri dare veniam assistendi. Quare si Parochus daret alicui veniam assistendi omnibus matrimoniis in sua parochia celebrandis, hoc ita accipiendum esset, ac si diceret: ab omnibus meis parochianis celebrandis. Nec cēsendus esset velle restringere datam facultatem ad certum locum, nisi ex circunstantiis alia eius mens posset colligi. Vide *Sanchez l. 3. d. 34.*

Concessa facultate assistē di valide vtēris extra parochiam concedentis. Sanchez.

39 Peres, Vtrùm sacerdos debeat credere dicentibus se habere veniam à Parocho, vt possint coram ipso contrahere; Respondeo cum *P. Sanchez l. 3. d. 37. n. 2.* regulariter non debere credere, nisi certa signa adferant: quia in iis quæ spectant ad externam Ecclesiæ gubernationem, non debet in propria causa testantibus credi, præsertim quando hoc cedere posset in aliquod tertij præiudicium, vt hîc fit. Quòd si essent personæ valdè graues & probæ, posset sacerdos iis credere; quia dutum est talibus sine euidenti causa fidem negare.

Sacerdos non potest semper credere dicentibus se habere veniam coram eo contrahendi.

DVBIVM IV.

Quales testes, qualisue tam eorum, quàm Parochi præsentia requiratur?

40 PRæcipua hîc difficultas est, Vtrùm testes adhibendi matrimonio debeant necessariò esse omni exceptione maiores? Quidam id affirmant, quia *c. 1. de consanguinitate,* & aliis quibusdam iuribus, in causis matrimonialibus requiruntur testes omni exceptione maiores: ergo alij inualidè adhibentur.

c. 1. de cons.

Nota ex dictis disp. 14. n. 79. & 80. Quando aliqui alicui contractui spectatores adhibentur, vt hic per eos possit postea in iudicio probari, nihil referre quales sint, dum contractui præsentes assistunt, (modò sint tales qui possint perfectè intelligere quid agatur, & non desit illis aliqua qualitas ad valorem actus in iis; dum huic assistunt, à iure specialiter requisita. quialis in re præsenti est, vt vnus testium sit Pastor contrahentium.) sed solùm spectari quales sint, dum postea testimonium de re à se visa dicunt. Hinc excommunicatus non toleratus validè adhibetur alicui contractui, vt postea absolutus de eo in iudicio testetur, nec contra eum ratione excommunicationis præteritæ potest excipi. Contrà verò si dum producitur testis in iudicium sit excommunicatus, potest contra eum excipi, quātumcumque fuerit omni exceptione maior, dum contractui adhibebatur: vt benè docet *P. Suarez tom. 5. disp. 16. sect. 6. n. 7.*

Qualitas in testibus præcipuè requiritur dum testimonium perhibent. Suarez.

41 CONCLVSIO I. Ad valorem matrimonij requiruntur necessariò vt minimum duo testes præter Parochum. Patet ex *Trident. sess. 24. c. 1. de reform. matrim.* vbi t[illegible] expressè requiruntur.

Trident.

CONCL[illegible] II. Non est necesse vt testes sint omni excep[illegible]ne maiores, sed sufficit eos habere sufficiens iudicium, vt possint intelligere quid agatur, & illud postea testari, etsi mulieres, parentes, vel infames sint. Ita *Sanchez l. 3. disp. 41. n. 5. & P. Henriquez l. 11. c. 3. n. 9.* cum aliis quos citant.

Sanchez, Henriq.

Probatur. quia etsi testes eiusmodi possint repelli à partibus, vel iudice, valide tamen ex consensu partium admittuntur: vt cum multis docet Sanchius. Imo etiam in aliis causis eorum testimonium validum est, quoties non repelluntur. vt apertè habetur *c. Pia, de exceptionibus in 6.* vt ostendi supra dub. 2. concl. 7. nisi aliud lege expressè cautum sit, quod hîc non fit; quia Trident. nullas qualitates in testibus requirit, nisi vt tertius sit Parochus. Secundò, quia defectum testiū supplet auctoritas Parochi. Tertiò, quia aliàs sæpissimè potuisset contingere multa matrimonia in dubiū vocari, præsertim in pagis vbi tam Parochi, quàm contrahētes communiter ignorant, qui testes sint omni exceptione maiores: & tam ibi quàm etiam in vrbibus matrimonia sæpe paterent multis litibus: cùm facile esset appetētem aliquā causam reperire, quæ testibus obiici posset: atque ita Trid. incideret in incōmoda eadem vel æqualia iis quæ cupit euitare. Quartò, quia si ad valorem matrimonij requirerentur testes omni

c. Pia.

omni exceptione maiores, hi maximè deberent esse tales quando postea deberent de eo in iudicio testari; vt ostendi n. 40. atque ita matrimonij valor penderet à futura testium conditione, qui si essent paulò pòst futuri omnino infames, matrimonium per eos probari non posset, & cõsequenter fuisset ab initio inualidum. quod absurdissimum est.

42 Dices primò, Ad probandum matrimonium fuisse inualidè contractum, requiruntur duo testes omni exceptione maiores: ergo etiam ad probandum fuisse validè contractum. Resp. negando consequ. Quia causa matrimonij est fauorabilis, & præsumitur semper pro eius valore. Quare multo difficilius probatur irritum, quam ratum. Adde, auctoritatem Parochi & libri in quo contractum matrimonij & nomina testium describit, supplere defectum qualitatis: quæ aliàs in testibus requireretur. Ex quo patet solutio argumenti initio allati. Nam iuta illa requiruntur tales testes ad matrimonium dissoluendum.

Matrimoniū facilius probatur validū, quā irritū.

Dices secundò, fieri posse vt Pastor etiam in famis vel excommunicatus sit, & non scripserit contractum, aut nomina testium, & tunc tale matrimonium non poterit iuridicè probari. Respondeo, Etiam talis Parochi ac testium testimonium sufficienter probare matrimonium, quia causa fauorabilis est. Adde, hunc casum ratum esse, ideoque à lege non considerari, quæ solùm spectat ea quæ communiter accidere solent vt dicitur *l. Nam ad ea. 5. ff. de legibus.* vt mox etiam magis in hac materia probabo.

Lex ratos casus non considerat. l. Nam ad ea.

43 Dices tertiò, Tales poterunt facilè corrumpi, vt testentur matrimonium non fuisse contractum, & sic tale matrimonium non poterit magis probari, quàm clandestinum. Respon. Hunc casum ratum esse, nec omnia incommoda posse euitari. quare aliqua necessariò toleranda sunt, ne in maiora, quæ suprà numeraui, incidamus: præsertim cùm fieri etiam possit, vt testes qui habentur omni exceptione maiores, etiam corrumpantur, vel etiam statim à contracto matrimonio infames fiant aut moriantur, & Pastor nihil in libro scripserit, aut hic pereat, & sic matrimonium nullo modo probari possit. Quare si Concilium voluisset omnibus omnino casibus, qui possent euenire, occurrere, debuisset irritare omnia matrimonia, quæ non fuissent ita publicè contracta, vt nullo modo celari possent; quod ferè fuisset impossibile. Ideoque Concilium iudicauit sufficere, si occurreret illis periculis, quæ communiter hac in re solent occurrere, quod sufficienter fit eo modo, quem in conclusione explicui, vt etiam ipsa experientia docet. Vix enim iam videmus vlla matrimonia ita contracta iudicari irrita ob defectum probationis.

44 CONCLVS. III. Parochus & testes debent ita assistere, vt intelligant quid agatur, idq; sufficit, etsi omnino inuiti ac repugnantes adhibeantur. Est communis DD. Prior pars patet. quia non possunt esse testes eius quod nesciunt geri. Confir. quia aliàs dormientes possent adhiberi testes. quod est ridiculum. Nec sufficit eos audire verba, aut videre externa signa, nisi determinatè intelligant quid iis significetur. Quia non debent testari talia verba prolata esse, sed matrimonium esse contractum, saltem quoad apparentiam externam.

Secunda pars probatur. quia siue sponte, siue inuiti adhibeantur, æqualiter quæ geruntur possunt intelligere ac testari. Vtraque pars confirm. ex *l. Coram Titio. 209. de verb. significatione*: vbi dicitur: *Coram Titio aliquid facere iussus, non videtur præsente eo fecisse, nisi is intelligat.* Et infra: *Scire, non autem velle is debet. nam inuito eo rectè fit quod iussum est.*

l. Coram.

45 Ex quibus patet (vt etiam dicta lex infert) furiosum, infantem, dormientem, & similes incongruè adhiberi testes. Item ignorantes loquẽtium linguam, nisi alius eis interpretetur quid agatur.

Patet secundò, ad essentiam matrimonij non requiri, vt Parochus vlla verba proferat. Quia Tridentinum tantùm requirit eius præsentiam: nec ipse est minister huius Sacramenti. Vnde quod eodem cap. Concilium iubet eum dicere, *Ego vos coniungo*, non significat eum causare coniunctionem, sed approbare. Vnde Concilium requirit vt hæc verba, vel alia pro more patriæ. Peccaret tamen Parochus ea omittendo, sed venialiter. quia res leuis est: vt docet *Sanch. l. 3. d. 38.*

Trident.

Parochus omittens dicere, Ego vos coniungo, peccat venialiter. Sanchez.

Nota, esse graue peccatum contrahere coram Parocho inuito. quia est contra honorem Ecclesiæ, cuius personam ipse sustinet: nisi fortè esset grauis necessitas: vt si sine vlla iusta causa Parochus nollet assistere matrimonio, nec esset recursus ad superiorem. Tunc enim liceret dolo eum ad hoc inducere, sicut etiam alios testes. Non tamen posset priuatus iis adhibere vim.

Contrahens coram Parocho inuito qui peccet.

DVBIVM V.

Qua ratione requirantur proclamationes?

46 NOta, *Triden. sess. 24. c. 1.* præcipere vt antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solẽnia publicè denuntientur ij, inter quos matrimonium est contrahendum. quibus denuntiationibus factis, si nullum appareat impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiæ procedatur.

Trident.

Nota secundò, quando contrahentes sunt ex diuersis parochiis, proclamationes debere fieri in vtrinsque parochia: quia aliàs non satis possent impedimenta nosci. Patet ex praxi. Ita *Concilium Mechliniense Romæ approbatum anno 1570. tit. de sponsalibus c. 3.* vbi, & tribus sequentibus præscribit, vt quando contrahentes sunt ex distinctis decanatibus, Pastores non assistant matrimonio, nisi vtroque Decano conscio, & proclamationibus ab iis examinatis. Idemque vult fieri per Episcopos, quando sunt ex diuersa diœcesi, aut regno.

Vbi proclamationes faciendæ sint.

Conc. Mechlin.

Nota tertiò, Parochum posse has proclamationes per alium facere. vt patet ex praxi. quia æstiuum fieri solent, idque tempore sacri vel concionis matutinæ, vt habet Pastorale Mechliniense. qui vtroque modo æqualiter Concilij finis obtinetur, quod vult illas fieri coram magna frequentia, quæ sæpe maior est, magisque attenta in concione.

47

Nota quartò, quando festa continua sunt, præstare intermittere aliquot dies inter proclamationes,

tiones,ne nimis citò absoluantur, & non possint ita diuulgari, & vt alij habeant tempus deferendi impedimenta. Patet ex praxi. Quare Concilium dum iubet eas fieri tribus festis continuis, intelligendum est de festis, quæ sibi non succedunt immediate. Tantùm enim vult, ne illæ nimis diu differantur, vt auditoribus excidant, & matrimonium diu cogatur differri. Vnde *Sanchez l.3. disp.6.n.8.*

Sanchez.

48 His positis,difficultas est Primò, vtrùm matrimonium sine his proclamationibus inualidè cõtrahatur? Quidam enim id asserũt. Quia Trident. suprà iubet vt parochus assistat matrimonio præmissis proclamationibus, quibus verbis videtur ei negare facultatem aliter assistendi, saltem sine dispensatione. Secundò, quando sponsi diuersò vitæ tempore habitarunt in diuersis locis, vbi debeant fieri proclamationes? *Paludanus in 4.d. 28.q.2.a.2.concl.2. Rosella v.Impedimentum 1.nu.15.* volunt fieri in singulis locis. Excipiunt tamen casum quo loca coniuncta sunt, ita vt proclamationes in vno factæ, facilè ad alium deferendæ sint. Tertiò, quale sit peccatum eas proclamationes sine venia Episcopi omittere? *Soto in 4.d.28.q.1.a.2.ad 1.* censet tantùm esse veniale,nisi fortè hoc alicubi sub pœna excommunicationis prohibitum sit.

Paludan. Rosella. Soto.

49 Conclvs. I. Hæ proclamationes non sunt de essentia matrimonij. est communis Doctorum, & certa. Probatur. Quia Trident. loco citato vbi eas præcipit, non irritat matrimonium aliter factum. atque ex toto contextu apertè colligitur ibi solùm præcipi Parochis ordinem quem in celebratione matrimonij teneantur seruare. Ex quo patet solutio ad argumentum contrarium.

Trident.

Et infrà vbi ponit conditiones essentialiter requisitas, has non ponit. Confirmatur primò, quia cùm has requirat vt impediat ne cum impedimento dirimente matrimonium inualidè contrahatur, finem suum potiùs euerteret, si aliter contractum irritaret; quia efficeret vt sæpiùs inualidè contraheretur. quod tamen vult vitare. Confirmatur secundò, quia, vt ostendi dub.3. is cui delegatum est vt assistat præmissis illis denuntiationibus, validè its non præmissis assistit. ergo multò magis proprius Pastor ita validè assistit.

50 Conclvs. II. Quando sponsi in diuersis locis habitarunt, debent fieri proclamationes in loco in quo diutiùs habitarunt, ac optimè noti sunt. Ita cum multis alijs *P. Sanchez l.3.d.6.nu.6.* Quia hoc necessarium est vt impedimenta possint detegi. Credo tamen consuetudinem habere vt simul etiam fiant in loco vbi de facto habitant, ac contrahunt. Et hac in re laudabiles consuetudines particularium locorum seruandæ sunt.

Sanchez.

51 Conclvs. III. Grauiter peccant, qui omissis proclamationibus sine legitima dispensatione contrahunt. Quia res grauis est, & grauiter à *Lateranensi c.13.relato c.vlt.de clandest. desponsat.* & Trident. suprà prohibita, ob grauia incommoda, quæ possunt inde sequi. quòd scilicet ita facilè aliqui cum occulto impedimento contraherent. Nec refert, quòd hîc & nunc non sit periculum, quia lex non desinit obligare, etsi eius ratio in particulari cesset, vt ostendi disp.26.nu.21. Vide dicenda nu.58.

Omittens proclamationes grauiter peccat. Lateran. Trident.

Aliqui tamen apud *Sanchez l.3.d.5.n.7.* putant in hoc casu non esse mortale, si vna proclamatio omittatur, quia videtur res leuis: modò aliàs certò constet non subesse impedimentum. hoc tamen sine graui aliqua causa non facilè admiserim. Et credo talem Pastorem ab Episcopo grauiter puniendum. Et meritò, quia hæc res non debet Parochorum arbitrio relinqui.

Sanchez.

Similiter quando legitime contractum fuit matrimonium, est peccatum mortale sine dispensatione, aut vrgente necessitate illud consummare ante factas proclamationes. quia grauiter prohibetur ob periculum, ne, si fortè matrimonium sit irritum, coniuges fornicentur.

Item consummans ante eas factas.

52 Conclvs. IV. Quando esset aperta & grauis necessitas contrahendi sine proclamationibus: vt quia aliàs timetur matrimonium malitiosè impediendum, vel oreretur scandalum ex proclamationibus: vt si aliqui viuant in concubinatu, qui publicè putantur coniuges; vel quando vir est in articulo mortis, & vult ducere suam concubinam ad legitimandam prolem: vel quia id saluti animæ eius valde expedit: vel quando parentes vel tutores per potentiam, aliquorum nuptias volunt impedire, vt eorum bona absumant, aut vt indignis eos coniungant; ita vt non possint nisi clàm nubere iis, quibus omnino expedit eos nubere. In talibus casibus si non posset Episcopus adiri, aut rogatus ex malitia nollet dispensare, posset tunc iis non præmissis contrahi. Quia cùm illæ tantùm sint necessariæ ex Ecclesiæ præcepto, non obligant cum tanto aliorum damno. Confir. Quia aliàs si ob certas causas non possent fieri proclamationes, & Episcopus nollet dispensare, aut adiri non posset, tenerentur tales perpetuò manere cælibes. qood nimis durum esset. Ita *Lopez 1.p. Instructory de matrim. c.59.§. Ex praedictis. Soto in 4.d.28.q.1.a.2.concl.3.§. Ex hoc primum colligitur.* & cum aliis *P. Sanchez l.3.d.10.n.27.*

Quibusdam casibus licitè omittuntur.

Lopez. Soto. Sanchez.

53 Dubitant autem aliqui Doctores, an quoties timetur matrimonium malitiosè impediendum, si præmittantur proclamationes, possit sola auctoritate Pastoris ante eas contrahi, ita tamen vt fiant antequam consummetur? *Candelab. aureum 1.p. de matrim. num.243.* cum quibusdam aliis id affirmat, quibus videtur fauere *Tridentinum sess.24.cap.1.v. Quòd si aliquando.* Contrarium tamen credo probabilius. Quia non videtur Concilium rem tantam arbitrio Parochorum commisisse, qui sæpe sunt homines indocti, & qui facilè quouis casu permitterent sibi persuaderi tale periculum subesse. Et cùm facile possit Episcopus adiri, nulla est necessitas talem potestatem Parocho concedendi. Ita *P. Henriquez l.11.cap.5.num.5.* dicens sic declarasse Cardinales, & *P. Sanchez l.3.d.7.num.17.* Secùs esset si dispensatio non nisi difficillimè obtineri posset, iuxta dicta suprà.

Cand. aur. Trident. Henriquez. Sanchez.

DVBIVM VI.

Quis possit dispensare, vt omittantur proclamationes, vel postponantur matrimonio: & qualis ad hoc causa requiratur?

54 CONCLVS. I. Potest id Episcopus, omnesque ij qui habent iurisdictionem episcopalem. Patet, quia Trident. relinquit iudicio & prudentiæ Ordinarij, an, & qua ratione proclamationes fieri debeant. Omnes autem suptadicti censentur nomine Ordinarij. Vide dicta n. 16. & 17.

Trident.

Nota, Quando contrahentes sunt ex diuersis diœcesibus, vtriusque Prælatum posse cum vtroque dispensare, & vnus dispensationem sufficere. quia in hac re coniuges censentur quasi vna persona: & ratione connexionis causæ vterque alterius Prælato censetur subiectus. Ita *Sanchez. l.3.d.7.n.7.*

Dispensat cum vtroque Episcopus cui alterutrr subiectus est.

Sanchez.

55 CONCLVS. II. Idem dicendum est de generali eius Vicario. Quia est verè ordinatius iudex, cùm idem tribunal habeat cum Episcopo, eademque censeatur persona. Ita habetur *c. Romana, de appellationibus in 6.* Vide dicta num. 16. Excipe tamen casum, quo Episcopus hoc sibi vni particulariter reseruasset, hoc enim facere potest.

c. Romana.

CONCLVS. III. Potest Episcopus hanc dispensationem alijs delegare. quia nullibi prohibetur. Nec est verum hîc censeri electam personæ industriam, cùm id absolutè etiam ignotis à iure committatur. Vide *Siluestrum v. Delegatus nu. 11. Hostiensem c. Literas de restit. spoliat. post initium. Rebuffum in prax. benefic. in forma vicariatus n. 155.*

Siluester. Hostiens. Rebuffus.

CONCLVS. IV. Requiritur causa iusta, vt licita sit dispensatio. quia Cócilium requirit vt Ordinarius iudicet expedire dispensationem. quod fieri non potest, nisi iudicet subesse iustam causam.

56 His positis dubitant Doctores 1. quænam sint iustæ causæ dispensandi, quas varij varias tecensent: vt videre est apud *Sotum in 4. d. 28. q.1. a. 2. concl. 3. §. De bannis. Paludanum ibidem q.2. a. 3. concl. 1. &c. D. Antoninū 3. p. tit. 1. c. 16. Lopez 1. p. instruct. c. 87. Siluestrum v. Matrimonium 6. q. 7. Rosellam v. Impedimentum, n. 1. Nauar. c. 22. n. 70. P. Henriquez l. 11. c. 16* & copiosissimè *P. Sanchez l. 3. d. 9.* Ex quibus hîc eas adseremus, in quas plures cōsentiunt.

Sotus. Paludan. D. Antonin. Lopez. Siluester. Rosella. Nauarr. Henriq. Sanchez.

Secunda difficultas est, vtrùm quoties subest iusta causa dispensandi, Episcopus petentibus id sponsis, non solùm possit, sed etiam teneatur dispensare?

Quidam id affirmant non solùm in hac materia, sed generatim in omni dispensatione. Quia si cum vno dispensatet, & cum altero non, esset acceptor personarum. Ita *Siluester v. Dispensatio, q. 1. in fine, & Rosella n. 4. Armilla verb. Dispensare nu. 14.*

Siluester. Rosella. Armilla.

57 CONCL. V. Causa iusta dispensandi est primò, quoties aliàs matrimonium omnino creditur per maleficium, aut per parentum aut aliorum factiones iniustè impediendum.

Causæ iustæ dispensand.

Secundò, quando sine infamia contrahentium non possunt fieri proclamationes, vt si viuentes in concubinatu habeantur publicè coniuges.

Tertiò, quando sine notabili animæ, aut etiam rerum temporalium periculo non possunt nuptiæ tam diu differri, donec fiant proclamationes: vt si vir sit in periculo mortis, aut debeat statim longiùs proficisci, & expediat eum antè contrahere matrimonium, vt proles legitimetur; vel quia aliàs creditur non depositurus seriò affectum erga concubinam, & ita permansurus in malo statu.

Quartò, quando duobus ad vitandum peccatum valdè expedit contrahere, & iam parati sunt, & timor est si differatur, eorum animos aut sua leuitate, aut aliorū suasionibus mutandos.

Quintò, quando instat tempus quo nuptiæ solemnes prohibentur, nec possunt priùs omnes proclamationes fieri, nec sine notabili incommodo aut periculo animæ incontinentiam nuptiæ din differri: præsertim quando essent primæ nuptiæ, quas non expedit consummari ante solemnem benedictionem.

Sextò, quando inæqualis conditionis personæ, vel senes contrahunt, & valdè pudet illos tam diu nuptias suas ita publicari.

Septimò, quando magnates contrahunt. quia his semper aliquid largiendum est: & communiter cessat omne periculum, ne cum occulto impedimento contrahant, cùm eorum genus & facta ferè omnibus sint nota.

Cum magnatibus facilius dispensatur.

Octauò, quæuis notabilis sponsorum commoditas. quando nullum est periculum occulti impedimenti. Quos casus ferè omnes auctores citati admittunt excepto septimo, quem Nauarr. non admittit, nisi vbi consuetudo id obtinuit. P. Sanchez tamen cum aliis cum generatim docet.

Nauar.

Sanchez.

58 Nota primò, in omnibus his debere Episcopum pro rerum commoditate, quantam poterit diligentiam adhibere, vt sciat primò, vtrùm subsit aliquod impedimentum. Secundò, vtrùm ea causa verè subsit.

Ante dispensationem diligēs inquisitio adhibenda.

Nota secundò, quando causa solùm requirit, vt matrimonium celebretur ante proclamationes, debere eas postea fieri ante consummationem, nisi omnino apertè constet nullum esse impedimenti periculum. Quia quantum fieri potest cauendum est ne sponsi cum periculo impedimenti dirimentis matrimonium consumment. Quare peccat mortaliter Pastor, qui contracto iam matrimonio non præmissis proclamationibus, non procurat eas fieri ante consummationem, hanc coniugibus prohibendo. Similiter & hi peccant mortaliter, quoties ijs non præmissis habent copulam. Quia vtrique nisi dispensatum sit, agunt in te graui contra præceptum Tridentini, quod absolutè iubet eas præmitti ante consummationem, idque ne fortè contingat subesse impedimentum, atque ita copulam esse fornicatiam. Quæ ratio militat non tantùm in prima copula, sed & in reliquis, quare eodem modo prohibentur.

Proclamationes quando contractoipost ponuntur.

Pastor id negligens procurare peccat mortaliter.

Nec sufficit quòd hîc & nunc coniugibus cōstet nullum subesse impedimentum. quia inde tantùm sequitur cessare rationem legis in particulari. quo non obstante pergit lex obligare, vt ostendi disp. 26. n. 21. Secundò, quia non sufficit quòd hoc constet coniugibus, quia debet etiam con-

constare Ecclesiæ, quæ non iudicat id sibi sufficienter constare, donec proclamationes fiant, aut iudicio Episcopi remittantur. Tertiò, quia expedit omnino matrimonia statim publicari, ob scandalum & alia incommoda vitanda. Quare sponsi tenentur illud cessante iusto impedimento proxima commoditate propalare, etiamsi nolint id consummare. vt *Sanchez disp.*11.*n*.6. facilè autem id negligerent, si liceret ante proclamationes eo vti.

Sanchez.

59 Concl. VI. Probabilius est in quinque primis casibus Ordinarium non solùm posse, sed etiam teneri dispensare partibus petentibus, nisi rationabilis causa in contrarium vigeat, v. g. timor impedimenti, vel similis. Quia ex officio quantum commodè potest, tenetur suarum ouium periculis obuiare.

Posita in duobus æquali causa licitè quandoque cum vnico dispensatur.

In aliis verò probabilius est, eum absoluiè non teneri dispensare. quare existente in duobus æquali causa dispensandi sine personarum acceptione propriè dicta, quæ sit contra iustitiam distributiuam, potest cum vno tantùm dispensare. Ratio est, quia Pastor siue Episcopus non tenetur ex officio omnibus commodis præsertim temporalibus suorum subditorum prospicere, sed solùm notabili commodo spirituali. In tribus autem vltimis casibus solùm agitur de commodo temporali procurando. Quare non peccat contra obligationem officij sui in iis dispensationem denegando: & consequenter nec contra iustitiam distributiuam: nec committit propriè dictam, sive iniustam personarum acceptationem. Ex quo patet solutio ad argumentum contrarium. Valdè tamen expedit vt se æqualem omnibus exhibeat; aliàs enim facilè oreretur scandalum: & est aliqualis personarum acceptio, quæ saltem est præter iustitiam distributiuam, & impedit eius decorem.

DVBIVM VII.

Vtrùm scientes impedimentum matrimonij, teneantur id reuelare: quáque ratione teneatur Pastor, aut Ordinarius eo ad se delato procedere?

60 Tres hic præcipuè sunt difficultates. Prima est, vtrù is qui solus omnino nouit aliquod impedimentum, teneatur id denuntiare, præsertim quando hoc ei sub secreto commissum est? Videtur enim non teneri, quia nemo tenetur denuntiare quod non potest probare. Sed hoc argumentum non vrget. Nam vt ostendi disp.23. ad probandū hoc impedimentū vnus testis sufficit.

Secunda difficultas est, quando iudex nouit subellè impedimentum, scit tamen sponsos in foro cōscientiæ obtinuisse dispensationem; vtrùm possit iis permittere nuptias? Videtur enim posse, quia cùm tales verè coram Deo nullum habeant impedimentum, nulla videtur ratio cur debeant à matrimonio impediri.

Tertia difficultas est, quando solus Pastor nouit hoc impedimentum, an teneatur publicè petentibus contrahere assistere. *Veracruz. & Vega apud Sanchez. l.3.d.*15 *n.*8. affirmant ad hoc teneri. Quia, vt cum *D. Thoma* 3.*p.q.*80.*a.*6. docent communiter Theologi, Pastor tenetur occulto peccatori publicè petenti Sacramenta, ea administrare. Alij putant hoc saltem verum esse respectu Episcopi, qui solus nouit impedimentum, quia *cap. Ex tenore* 4. *de tempor. ordinand.* dicitur Episcopum teneri ordinare eum, quem scit occultè irregularē, si publicè Ordines petat. Et ratio est, quia Episcopus in his causis debet esse iudex; & simul debet esse testis, si contrahentium aut ordinandorum defectus deberet propalare. quod videtur absurdum.

Veracruz. Vega. Sanchez. D. Thom.

c. Ex tenore.

61 Concl. I. Qui scit aliquod impedimentum inter contrahentes, tenetur illud Pastori reuelare, Patet primò, quia quisque quantum cōmodè potest, tenetur peccatum proximi impedire. Nisi autem reuelet, alij cum peccato contrahent, & in continua fornicatione viuent. Secundò, quia quisque superiori iustè præcipienti tenetur obedire. Præcipit autem Ecclesia vt tales impedimēta aperiant. Hæc autem vera sunt, quantumcumque esset occultum, & quamuis quis secretò id audiuisset, & iuratus secretum promisisset, quia, vt ostendi disp.23.n.78. talis denuntiatio sufficit ad impediendum matrimonium, quod alij cum peccato volunt contrahere: & maior habenda est ratio salutis proximi, quàm famæ: nec iuramento potest se quisquam obligare, vt superioris ac naturali de correptione fraterna præcepto non obediat. Hoc tamen casu proximus secundū leges correptionis fraternæ priùs secretò monēdus est.

62 Excipe casum primò, quo conscij impedimenti id sine magno suo incommodo, aut aliorum scandalo aperire non possent. Quia his casibus nec fraterna correptio, nec præcepta Ecclesiæ obligant.

Quandoque denuntiatio impedimenti omittenda est.

Secundò, quando impedimentum esset cōiunctum cum infamia contrahentium, & illud tantùm audissent à personis indignis fide, aut incertis, quarum non meminerunt. Quia tunc denuntiatio posset inferre damnum contrahentibus, & esset inefficax ad vitandum peccatum, cùm ex tali scientia nihil possit probari, Cōsultum tamen esset, si commodè fieri posset, & speraretur fructus secretò monere contrahentes. Secùs esset, si id à certis ac fide dignis audiuissent. quia tunc ij examinari possunt, atque ita peccatum impediri. Idemque dicendum quoties impedimentum denuntiari potest sine vlla infamia contrahentium, modò aliqua ratione probabile sit, quia tunc prodesse potest, & non obesse.

63 Concl. II. Pastor tenetur etiam per se de impedimentis inquirere, vt habetur *cap.*3. *de clandest. despons.* & contrahentes interrogati tenentur aut id confiteri, quantumcumque secretum sit, & cū infamia sua coniunctum; aut quæsito alio colore nuptiis abstinere. Quia non possunt sine peccato contrahere, nec vlla infamia dat veniam peccandi: præsertim cùm possint vitare infamiam, si alio prætextu à nuptiis abstineant.

c.3. de clan d. Contrahentes tenentur aut impedimentū fateri aut nuptiis abstinere.

64 Excipe casum quo obtinuissent occultè dispensationem pro foro conscientiæ. Tunc enim impedimentum pro foro conscientiæ ablatum est, & solùm manet pro foro externo. Quare cùm licitè possint contrahere, possunt illud cum restrictione mentali negare, quamdiu non est sufficienter probatum, ita vt iudex possit eos coge-

Nisi obtinuissent occultum dispensationem.

re à matrimonio abstinere. quando autem illud est plenè probatum, tunc iudex tenetur secundum allegata & probata procedere: nec potest habere rationem occultæ illius dispensationis; quia hæc in foro externo nihil iuuat aut probat, cùm mentio ita dispensantis sit, vt solùm valeat pro foro interno, ideóque in litteris quibus ea dispensatio conceditur, solet præcipi, vt statim ac dispensatio erit facta, illæ lacerentur, ne quid ex illis in foro externo possit probari. Quare illud impedimentum in facie Ecclesiæ adhuc manet, donec per dispensationem etiam in hoc foro sublatum sit. Vnde cùm negatio impedimenti non possit tùc prodesse, sponsi tenentur id fateri. Docet tamen *Sanchez disp.15.nu.16.* quando nullo se matrimonio opponente, sponsi coram iudice aut notario fatentur occultum impedimentum, dicentes secum esse dispensatum, posse iudicem aut notarium eos monere, vt id taceant aut renouent, & in acta non referre: quia nondum ita est probatum, vt iudex teneatur contra eos rigidè procedere.

Probatio impedimenti iudex non curet occultam dispensationem.

Sanchez.

65 CONCL. III. Statim ac Pastor nouit aliquod impedimentum, etsi secretum sit, nec potest de eo cognoscere (quia ipse non est iudex in foro externo) nec potest in matrimonio procedere, sed tenetur id statim Episcopo denuntiare, cuius est de impedimentis cognoscere. Ita habetur *cap.vlt. de clandestin. despons.* Quando tamen esset occultum & coniunctum cum infamia contrahentium, hi priùs iuxta legem correptionis fraternæ essent monendi vt desisterent à matrimonio.

Quid circa impedimēta possit Pastor.

c.vlt.de cland.

66 CONCL. IV. Etiamsi solus Pastor nouerit impedimentum, modò id sciat extra confessionem sacramentalem, nullo modo potest eorum matrimonio assistere, quantumcumque id publicè petant. Sed si priuatim moniti nolint à matrimonio desistere, tenetur impedimentum ad Episcopum deferre. Quia cùm possit hoc modo eorum peccata impedire, ad hoc tenetur, nec sponsi vllum habent ius vt Pastor eos permittat in perpetuo concubinatu viuere. Ad argumentum contrarium positum n. 60. respondebo n.69.

67 CONCLVS. V. Si delatum impedimentum vel per vnum testem aut famam legitimè probetur, iuxta dicta disp.23. dub. 11. tenetur Episcopus impedire matrimonium. Quia ad eum spectat impedire peccata subditorum. habetur *c. fin. de cland. despons.*

c. fin. de cland. Episcopus qui solus nouit impedimentum tenetur matrimonium impedire.

Idemque dicendum, quando ipse solus hoc impedimentum extra confessionem nouit; quia etiam in eo militat ratio allata concl 4. Nec obstat ratio contrà allata num. 60. in fine. Quia sicut idem non potest esse iudex & testis, ita nec potest idem esse accusator & testis. Vnde sequeretur, matrimonium numquam posse impediri, quando vnus solus nouit eius impedimentum. Quare dicendum est illa non esse vera, quando solum agitur de peccato impediendo: quia cùm tunc iudicium in nullius cedat præiudicium, sed sit totum fauorabile, etiam iis cōtra quos fertur, quibus omnino expedit à tam grauibus peccatis impediri, nulli omnino fit iniuria, si idem sit iudex & testis. Adde, ex illa ratione tantùm sequi, Episcopum eo casu non posse tales sola sua auctoritate impedire à matrimonio, sed teneri illud impedimentum ad Nuntium Apostolicum, aut alium legitimum iudicem deferre. *Caput* autem *Ex tenore, ibi citatum*, nihil facit ad rem. Quia ibi non dicitur Episcopum teneri ordinare eum quem nouit occultè irregularem, sed quem nouit commisisse peccatum, ob quod esset deponendus si publicum esset; cum quo consistit eum non esse irregularem, quamdiu illud occultum est. Et illum de quo ibi agitur, non fuisse verè irregularem, patet: quia ibi dicitur, ei suadendum, vt contentus Ordine suscepto in eo ministret: quod irregulari non suadendum, sed prohibendum esset, cùm hoc sine peccato facere non posset. Et hoc solùm dicit *Syluester v. Ordo 3.q.9.* qui male pro contraria sententia citatur.

Quando solum agitur de peccato impediendo potest idem esse iudex & testis.

c. Ex tenore Episcopus non ordinet eum quem occultè nouit irregularem.

Syluester.

68 CONCL. VI. Quando contrahentes non habēt aliud impedimentum matrimonij, quàm quòd sint in peccato mortali, idcóque indignè suscepturi Sacramentum, quando id occultum est, etsi per duos testes probabile sit, debet Pastor, aut alius habens licentiam assistendi eos priuatim monere; non potest tamen publicè petentes repellere, sicut nec posset eos repellere à susceptione Eucharistiæ. Quia Christus noluit suos à susceptione Sacramenti ob talem causam publicè excludi: vnde etiam proditori suum corpus dedit, idque ob plurima incommoda quæ aliàs sequerentur, vt probaui to.1. q.80.a.6.

69 Alia autem est ratio, quando agitur de aliquibus promouendis ad Ordines, vel iungendis matrimonio, qui habent occultum impedimentum. 1. Quia ibi agitur tantùm de vnico peccato externo vitando, quod iam peccator quantum potuit, interiùs compleuit, & à quo speratur postea facilè emendandus. Hic autem agitur de plurimis peccatis vitandis, quæ talis tota vita committet illegitimè viuendo Ordine suscepto, aut fornicando cum putatitia vxore, aut saltem violando votum castitatis, aut etiam de vitando irreparabili damno tertij, quocum alteruter tenetur contrahere. Quæ cùm grauissima sint, longè magis nos obligant, vt ea impediamus, etiam cum aliqua aliorum infamia, quam illud periculum ne quis exteriùs indignè Sacramentum suscipiat, quòd iam interiùs quantum potuit indignè suscepit. 2. Quia ex hac denuntiatione non sunt ordinariè nata sequi eadem incommoda, atque ex repulsa occulti peccatoris à susceptione Sacramentorum. Quia rarius est eiusmodi incōmoda subesse, & debent coram Ordinario probari. quare non tam facilè possunt fingi; nec ex iis ita potest nasci scandalum, aliorúmque turbatio, sicut fieret si occultus peccator deberet repelli à susceptione Sacramenti: vt ostendi loco suprà citato.

Quare potiùs liceat dare Sacramentum occultum peccatori, quàm ordinare irregularem, aut impeditos cōiungere matrimonio.

70 CONCL. VII. Qui nouit impedimentum ex sola confessione, si commodè potest, petita priùs à pœnitente venia loquendi cum eo de auditis in confessione, debet eum monere ne contrahat. quòd si persistat in sua voluntate, debet se eodē modo gerere ac si nihil sciret. quia cognitis in confessione nullo modo possumus vti ad externam gubernationem, vt fusè ostendi disp.9.n.64. Imò quando contrahens crederetur nullo modo emendandus per secretam monitionem, aut ægrè latu

laturus eam veniam à se peti, nec eam concessurus, deberet confessarius penitus dissimulare. quia monitio esset futura sine fructu.

DVBIVM VIII.

Qua ratione requiratur benedictio aliáque solemnitas?

71 CONCL. I. Constat ex antiquissima Ecclesiæ consuetudine primas nuptias esse benedicendas: vt patet ex *c.4.& 5.30.q.5.* Dubitant tamen DD. an sit mortale eas omittere. *Sanchez. l.7.d.82. n.6.* docet tantùm esse veniale. quia non est res tam grauis. Et posset probari primò ex *c. Nostrates 30.q.5.* vbi Nicolaus Papa insinuat sine peccato posse omitti. Secundò, ex *Trid.sess.24.c.1.* vbi tantùm hortatur coniuges, vt non consumment matrimonium ante benedictionem, nihil addens de necessitate eam postea suscipiendi, quod videtur facturum fuisse, si fuisset grauis obligatio. Ex quibus saltem sequitur non esse peccatum, consummate matrimonium ante benedictionem, quando hæc non statim confertur, quia Concilium contrarium tantùm suadet. Spectata tamen consuetudine præsertim in his locis, ratione scandali videtur sæpe futurum peccatum mortale eas sine vlla causa omnino omittere; quia vulgò præsumeretur ex aliquo contemptu fieri, aut animo propenso in hæresim.

[Margin: can.1.& 5.30. q.5. Sanchez. Quale sit peccatum omittere benedictionem. c. Nostrates. Trident.]

72 CONCL. II. Spectato iure communi, siue sponsus, siue sponsa secundas nuptias contrahit, si in prioribus benedictionem acceperit, hæ nuptiæ benedici non debent. Quia solemnes Ecclesiæ benedictiones nunquam conferuntur secundò iisdem rebus. vt habetur *c.Vir 3.de secundis nuptiis.* Legitima tamen consuetudo multis locis obtinuit, vt quando sponsa primò nubit, nuptiæ benedicantur, etsi sponsus viduus sit. Ita *Rosella v. Nuptiæ n.Couar.4.decr.p.2.c.8.§.11.n.2.* Imò quidā dicunt Ioannem XXII. constituisse, vt quoties vnus sponsorum non accepisset aliàs benedictionem, eum debere benedici. Vide *Henriquez l.11. c.2.n.3.lit. G.in comment. Nauar.c.21.nu.83.Sanchez l.7.d.81.n.11.& seqq.* vbi hæc fusissimè disputat.

[Margin: c.Vir. Rosella. Couar. Ioan. XXII. Henric. Nauar. Sanchez.]

73 CONCL. III. Qui sine venia proprij Parochi aut Ordinarij benedicit nuptiis sibi non subditorum, tā diu de iure suspenditur, quamdiu Ordinatio Parochi, qui benedicere debebat, videbitur, nullis priuilegiis aut consuetudinibus obstantibus. Ita *Trid.sess.24.c.1.de reform.matrim.* hoc tamen non vetat, quin Pontifex aliquibus id per noua priuilegia possit concedere.

[Margin: Trident.]

74 CONCL. IV. Debet Parochus vtrumque sponsum interrogare ante contractum, an liberè consentiat, vt Trident. suprà. Eius tamen omissio, quando aliàs Parocho constat eos liberè consentire, est leuis. *Sanchez l.3.d.38.*

[Margin: Trident. Sanchez.]

CONCL. V. Parochus debet scribere nomina contrahentium, & testium, diem locúmque contractus in suo libro, vt postea possit de eo constare. Ita Triden. suprà. cuius omissio videtur grauis, cùm possint inde grauia incommoda postea oriri, si difficultas in matrimonio probando oboriatur.

[Margin: Trident.]

DVBIVM IX.

Quas pœnas incurrant clandestinè contrahentes?

75 CONCL. I. Præcipua pœna matrimonij clandestini est priuatio duplicis priuilegij, quod habet matrimonium publicè contractum. quorum primum est, quòd quando hoc ob occultum impedimentum est irritum, proles bona fide saltem alterius parentis ex eo suscepta, est legitima. vt patet ex *c. Cùm inter, & c. Ex tenore 14. qui filij sint legitimi. c.* verò *Cùm inhibitio, de clandest. desponsa.* dicitur, quando parentes contrahunt clandestinè in gradu prohibito etiam ignoranter, prolem fore illegitimam. quia taliter contrahentes, *non experti scientia, vel saltem affectatores ignorantiæ videntur.* quia nimirum sponte omittunt ea media, quæ Ecclesia præscribit vt impedimenta sciri possint.

[Margin: Duplex priuilegium matrimonij publicè contracti. c. Cùm inter. c. Ex tenore. c. Cùm inhibitio.]

76 Aliqui autem restringunt hanc pœnam ad cōtrahentes in gradu prohibito; quia textus citatus de his loquitur, & pœnæ restringendæ sunt. Sed verius est eam etiam pertinere ad eos qui ob alia impedimenta etiam irritè contrahunt. Est ferè communis DD. id autem multi probant. quia quando lex exprimit rationem ob quam factum aliquod punit, ipsius pœna extenditur ad omnia facta, quibus ea ratio conuenit; ratio autem dicta lege expressa, scilicet tales affectate ignorantiam impedimenti, conuenit omnibus clandestinè contrahentibus. Sed hanc rationem non omnes admittunt.

Probatur igitur aliter. Quia *cap.2.& 14. qui filij sint legitimi*, cōcedentia hoc priuilegium, loquuntur apertè de matrimonio publicè contracto, & id ponderant; quare non videntur id aliis matrimoniis concedere, nec ea quæ puniunt, priuilegio afficiant. Et *c.Cùm inhibitio, de clandest. desponsat.* videtur illos textus sic explicare, & tantùm afferre exempli gratia contrahentes in gradu prohibito. Et confirm. Quia cùm tales filios legitimari sit priuilegium, præiudicans iuri quod aliàs legitimi hæredes habetent, videtur strictè intelligendum: vel saltem nullo modo extendendum ad eos, qui pœna magis, quàm priuilegio digni sunt.

[Margin: c.2.& 14. qui filij. c.Cùm inhibitio.]

77 Quidam tamen hinc aliquot casus excipiunt. Primò, quando impedimentum esset tale, quod per denuntiationes non potuisset cognosci. qualis est defectus cōsensus in alterutro; aut si is qui habetur omnium sententia Parochus esset intrusus, & ita matrimonio inualidè assisteret. quia hi non possunt dici affectasse ignorantiam: ideoq; lex negans hoc priuilegium clandestino matrimonio, videtur ad hos non extendi. quod non est improbabile. Contrarium tamen credo probabilius. quia, vt iam ostendi, iura concedentia illud priuilegium, expresse concedunt solis illis, qui in facie Ecclesiæ contrahunt. quare eo non gaudēt quicunque clandestinè contrahunt.

[Margin: Omnes clandestinè contrahentes dicto priuilegio priuantur.]

Excipiunt alij casum, quo matrimonium ita irritè ac clandestinè contractum postea publicatur, & quia factis denuntiationibus impedi-

mentum perseuctat esse omnino occultum, illud ab Ecclesia approbatur.

c. Quod nobis. Probant id ex *c. Quod nobis 9. qui filij sint legitimi*, vbi dicitur: *Si qui de matrimonio clandestino postmodum ab Ecclesia comprobato generati fuerint, eos* c. 2. de cland. *legitimos iudices filios & heredes.* Et *cap. 2. de clandest. desponsat.* vbi de clandestinè contrahentibus dicitur: *Verùm si personæ contrahentium hæc voluerint publicare, nisi rationabilis causa prædiat, ab Ecclesia recipienda sunt & comprobanda, tamquam à principio in Ecclesiæ conspectu contracta.* Atqui si matrimonium fuisset ab initio in conspectu Ecclesiæ cōtractum, filij fuissent legitimi: ergo etiam in eo casu sunt. Et potest confirmari, quia tales non videntur posse dici affectasse ignorantiam impedimenti, quia etsi fuissent adhibitæ proclamationes, impedimentum non fuisset detectum. Confirmatur secundò, quia illi filij medio tempore post approbationem matrimonij ab Ecclesia factam, verè fuerunt legitimati per eam Ecclesiæ approbationem, quo iure per diuortium subsequens non debuerunt priuari. Ita *Syluester v. Filij* Siluester. *q. 8. §. Decimò.* & alij. Et hæc sententia est satis probabilis.

79 Sed cum *glossa c. Quod nobis citato. v. Fuerunt.* & Glossa. Abbat. Rosella. c. Cùm inhibitio. *Abbate ibidem nu. 5. Angelo v. Filius n. 12. Rosella v. Illegitimus n. 4.* credo contrarium probabilius. Primò, quia *c. Cùm inhibitio, citatum*, dicit generatim tales filios illegitimos esse, nec excipit casum illorum textuum, cùm tamen postea conditum sit. Secūdò, duo illa capita pro altera sentētia citata, nullo modo loquuntur de matrimoniis inualidè, siue cum impedimento contractis; nec his ratione publicationis postea factæ vllum priuilegium concedunt: sed tantùm dicunt matrimonia clandestina esse valida, ac talia habenda quando de iis Ecclesiæ constiterit, nisi aliqua causa rationabilis præpediat, id est, nisi subsit impedimentum. Neque vllo modo intendunt ita contrahentes & postea publicantes, vllo priuilegio afficere, aut eximere à pœnis, præsertim postea imponendis. alioquin tales non possent iam per iudicem puniri, quoties dum postea publicant matrimonium, nullum apparet impedimentum. Neque verum est tales non præsumi affectasse ignorantiam, cùm possint etiam clàm contrahere, timentes ne aliàs impedimentum detegatur, quod tamen casu dum contrahunt, vel etiam postea dum matrimonium publicant, contingit ignorari, mortuis fortè personis, quæ id potuissent detegere, si tempestiuè fuisset publicatum.

Ex quibus patet solutio argumenti in contrarium allati, & prioris confirmationis. Ad secundam, nego assumptum. Quia Ecclesia approbando hoc matrimonium non intendit eos filios legitimare; sed tantùm declarat illud matrimoniū, quātum ex allegatis & probatis potest cognosci, esse legitimum: per quod nihil ei concedit, sed suæ id naturæ relinquit.

80 Secundum priuilegium est, quòd publicè ignorantes cōtrahentes in gradu prohibito, facile obtineant dispensationem: quo *Trident. sess. 24. cap. 5.* Trident. priuat clàm contrahentes; iubetq; vt spe dispensationis obtinendæ careant, quia indignus est qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, qui eius salubria monita temere contempsit. Hanc autem pœnam aliqui restringunt ad contrahentes in gradu prohibito: alij ad quosuis extendunt, sed quorum impedimentum tale est, quod potuisset per proclamationes cognosci. de quibus vide *Sanchez d. 42. n. 7.* Quidquid autem de rei veritate Sanchez. sit, vix potest hæc extensio habere locum nisi in contrahentibus cum impedimento publicæ honestatis: quia alia impedimenta dirimentia indigentia dispensatione, aut non possunt ignorari à contrahentibus, aut vix vnquam per proclamationes possunt cognosci.

81 Dubitant autem DD. quem effectum habeat Sanchez. hæc pœna *Sanchez disp. 45.* adfert duos, scilicet 1. Quòd Pontifex, sine graui causa illicitè cum talibus dispenset. 2. Quòd dispensatio sit irrita, nisi illa circumstantia in petitione exprimatur. quia reddit dispensationem longè difficiliorem, eamque ignorans potest videri inuitus dispensasse. Tum etiam quia Pōtifex non censetur velle dispensare in decretis generalis Concilij, nisi id exprimat. Ex quo sequitur tertius effectus, quòd habens priuilegium dispensandi in impedimentis matrimonij, in hoc casu nihil possit, nisi particulatim in priuilegio exprimatur.

82 Secunda pœna matrimonij clandestini est, quòd Ecclesia semper præsumat pro matrimonio in facie Ecclesiæ contracto, contra clādestinum, nisi hoc fortissimè probetur.

Tertiam addunt alij, quòd proles naturales per matrimonium clandestinum postea inter parentes contractum, non legitimentur, sed nullum textum proferunt. Quare alij communiter contrarium docent.

Conc l. II. Clandestinè contrahentes debent ab ordinario grauiter pœna arbitraria puniri. Ita habetur *c. vlt. de cland. despons. in fin. & in Trid. sup.* c. vlt. de cland. Trident.

83 Nota, Dubium esse inter DD. vtrùm ad has pœnas incurrendas dicatur iam matrimonium clandestinum id, quod coram Parocho & duobus testibus sine requisitis denuntiationibus contrahitur. Et certum est, tale non esse quando id legitimè fit iuxta dicta dub. 6. quia pœna supponit culpam.

Sed difficultas est quando proclamationes illegitimè omittuntur, an tunc illæ pœnæ incurrantur? *Candel. aur. 1. p. nu. 143.* cum aliis id negat. Cand. aur. Sed *P. Henriquez. l. 11. c. 6. n. 2. lit. M. in commentario, & P. Sanchez l. 3. d. 1. n. 7.* cum aliis id verius affirmant. Quia *c. fin. de cland. desponsat.* sumptum ex Henriquez. Sanchez. Concilio Lateranensi apertè iubet tales puniri, & vocat eorum matrimonium clandestinum: quod caput Tridentinum non reuocat, sed approbat, vt patet ex initio capitis. c. fin. de cland. Matrimonium coram Parocho sine proclamationibus illicitè contractum subiacet dictis pœnis.

Deinde, quia ex talibus matrimoniis possunt sequi multa incommoda, & ipsa facilè cum impedimentis contrahentur. Vnde etsi *Trident. c. 1.* Trident. tantùm iubeat puniri contrahentes sine Parocho, aut sufficientibus testibus: tamen c. 5. apertè punit omittentes denuntiationes. Aliqui verò extendunt hæc etiam ad eos qui ex dispensatione contraxerunt omissis denuntiationibus, si postea ante eas matrimonium consument, sed sine textu. quia omnia iura loquuntur de cōtrahente clandestinè, non autem de consummante contra prohibitionem Ecclesiæ.

D V

DVBIVM X.

Quas pœnas incurrant Parochus, aut testes assistentes matrimonio clandestino?

84 CONCLVS. I. Parochus vel alius sacerdos cum eius licentia clandestino matrimonio validè assistens: vel etiam Parochus eiusmodi matrimonia, aliáque ab Ecclesia prohibita non prohibens cùm facilè posset, triennio ab officio suspendendus est. Patet c. *final. de clandest. desponsat.* Addunt aliqui etiam suspendendum esse à beneficio. Sed contrarium verius. quia hæ suspensiones sunt distinctæ, vt patet ex dictis in materia de suspensione. Requiritur autem sententia iudicis, quia dicitur, *suspendatur.*

c. fin. de clandest.

CONCL. II. Tenetur Ordinarius causa cognita talem suspendere ad triennium, nec potest antè absoluere. quia non potest in decretis Concilij generalis dispensare.

CONCL. III. Parochus aliúsue sacerdos de eius licentia assistens matrimonio inualido ob defectum testium; aut testes assistentes sine Parocho, alióue legitimo sacerdote, grauiter iudicio Ordinarij puniendi sunt. *Trident. sess.* 24. c. 1. nulla tamen certa pœna his statuitur.

CONCL. IV. Parochus, aliúsue sacerdos assistens sine legitima facultate matrimonio sibi non subditorum, de iure absolutè suspensus est (scilicet ab officio & beneficiis, vt explicui in materia de suspensione) quamdiu videbitur Ordinario illius Parochi, qui debebat assistere. Ita Trident. suprà.

Trident.

DISPVTATIO XXVIII.

DE MATRIMONIO METV CONTRACTO.

DVBIVM I.

Quando & quo iure matrimonium metu contractum sit irritum.

1 NOTA primò, duplicem esse metum. Primò, leuem. Secundò, grauem, & qui possit cadere in constantem virum, quæ magis explicabo dub. 2.

Nota secundò, dupliciter posse aliquem ex metu matrimonium contrahere. 1. Quando metus directè incutitur ad extorquendum matrimonium. 2. Quando ob aliam causam incutitur, sed qui possit à patiente depelli si velit certam personam ducere. Potest autem vtroque modo metus incuti iustè vel iniustè; item ab eo qui petit matrimonium, vel ab alio.

Metus non tollit voluntariũ.

Nota tertiò, metum non posse cogere voluntatem. quare quod metu compulsi volumus, verè liberè volumus, & hoc est nobis absolutè voluntarium, vt docet *D. Th.* 1. 2. *q.* 6. *a.* 6. quia ipsum prout subest his circumstãtiis absolutè volumus. v. c. Vult aliquis sibi inuri cauterium, quia hoc est necessarium vt grauius malum effugiat ipsa inustio prout est hîc & nunc medium necessarium ad sanitatem conseruandam, est ipsi absolutè voluntaria, etsi ipsa per se considerata ei omnino displiceat, ideóque dicitur ei inuoluntaria secundùm quid. hinc *c. Maiores, de baptismo.* §. *item quæritur.* dicitur nos ea quæ metu compulsi volumus, conditionaliter velle & absolutè nolle: quia scilicet ea solùm volumus prout subsunt præsentibus conditionibus: absolutè tamen & per se considerata odimus.

D. Thom.

Maiores. Quomodo dicamur velle sub conditione quæ ex metu volumus.

Quidam autem DD. generatim hîc disputant vtrùm metus grauis iniustè incussus irritet etiam alios contractus. quam quæstionem doctissimè tractarunt *P. Lessius de iustit. c.* 17. *dub.* 6. & *Sanchez. l.* 4. *disp.* 8. vbi resoluunt non esse ipso iure irritos, sed irritandos. quod etiam verum credo; sed quia ad præsentem quæstionem non est necessarium, fusiùs non tractabo.

Lessius. Sanchez. Metus non irritat alios contractus ipso iure.

2 In præsenti autem quæstione duplex est difficultas. I. vtrum matrimoniũ metu graui, sine cadente in constantẽ virum contractum, sit ipso iure irritũ? Qua in re quidam apud *Sanchez l.* 4. *disp.* 12. *n.* 16. docent tale matrimoniũ non esse irritum, sed irritãndum, etsi metus iniustè in eum finẽ incutiatur. 1. Quia alij contractus sunt solum irritandi. 2. Quia alia etiam Sacramenta validè ex metu suscipiuntur. Sed hæc nihil probant, tum quia iura aliter statuerunt circa matrimonium, quàm circa alios cõtractus aut Sacramenta: tum quia est valde diuersa ratio. Nam alij contractus semel validè initi, possunt postea irritari: secùs est de matrimonio, præsertim consummato, quod irritari ampliùs nequit. quare debuit ab initio esse irritum, ne metum passus postea sine remedio maneret. Item Ecclesia non potest alia Sacramenta pro sua voluntate reddere irrita sicut matrimonium, vt ostendi disp. 27. n. 7. excepta pœnitentia, quam potest reddere irritam subtrahendo confessario iurisdictionem. Sed nulla est causa cur eã in hoc casu irritet, quia hoc cederet in solum incommodum eius, qui metum patitur.

Sanchez.

Quare ius irritet potius matrimonium metu contractum quàm alios contractus.

3 Secunda sententia omnino contraria docet, metum grauem etiam iustè incussum vt aliquis cõpellatur aliquam ducere, irritare matrimoniũ. 1. Quia *c. Veniens* 15. *de sponsalib.* significatur matrimonium esse irritũ, quod pater reperiens iuuenẽ cum sua filia in eodem lecto, coëgerat eos contrahere

c. Veniens.

 trahere

trahere, cùm tamen hic metus fuerat iustè incussus. Secundò, quia ideo metus irritat matrimonium, cuius est causa, quia tollit requisitam libertatem, & inducit infelices exitus: sed hoc eodem modo fit siue iustè; siue iniustè incutiatur; ergo eodem modo irritabit matrimonium. Ita *Couar. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 4. n. 15. & Sotus in 4. d. 29. q. 1. a. 3. §. Regula ergo generalis.*

Couarr. Sotus.

Tertia sententia docet, secundam esse veram, quando hic metus à priuato incutitur: secùs autē esse, quando ex præscripto legis publica auctoritate incutitur. Quia lex non potest irritare quæ approbat. Pro hac varios citat *Sanchez disp. 13. n. 2.*

Sanchez.

Quarta sententia, quam infrà probabo, docet metum grauem iniustè incussum ad contrahendum matrimonium, illud irritare. Secùs tamen esse de metu iustè incusso.

4 Secunda difficultas est, vtrùm matrimonium ex metu graui contractum, iure naturæ, an verò solo iure positiuo sit irritum.

Prima sententia docet, esse irritum iure naturæ. Primò, quia *c. Cùm locum 14. de sponsalibus* dicitur, consensum non habere locum, vbi intercedit metus: sine consensu autem matrimonium consistere nequit. Ita *D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 7. Couar. 4. decretalium p. 2. c. 3. §. 5. n. 6. Victoria in summa n. 268. Sotus suprà §. Septimò arguitur, &* alij.

c. Cùm locum.

D. Antonin. Couar. Victoria. Sotus.

Secunda sententia, quam infrà probabo, tenet solo iure Ecclesiastico esse irritum.

5 Concl. I. Metus cadens in constantem virum irritat matrimonium ex eo contractum, si ad hoc iniustè incutiatur. Est communis, & patet ex *c. Cùm locum 14. & c. Veniens 15. de sponsalibus, & c. 2. de eo qui duxit,* &c. quod verum est in vtroque foro. quia hæc iura absolutè dicunt eum, qui ita contraxit, validè cum secunda contrahere, licitéque cum ea permanere. quod falsum esset, nisi primum absolutè in vtroque foro esset irritum. Nec verum est iura id dicere, quia præsumunt metu coactum non consensisse, sed id finxisse. quia Ecclesia semper in dubio præsumit pro valore matrimonij. Secundò, quia suscipientem aliquod aliud Sacramentum ex metu præsumit vere consensisse, nisi certò constet de contrario: vt patet ex *c. Maiores, de baptismo. §. Item quæritur. & Tolet. 4. c. 55.* ergo idem dicendum esset in matrimonio. Ratio conclusionis est, quia omnino expediebat matrimonia esse libera, nec quemquam alienæ iniquitati ad ea posse cogi: cùm autem semel contracta sint insolubilia, debebant ab initio irrita fieri.

c. Cùm locum. c. Veniens. c. 2. de eo.

c. Maiores. Tolet. 4. c. 55.

6 Dices, Nemo potest cogi vt interiùs consentiat, ergo si hoc faciat, liberè facit. Respondeo, nos non posse per se & directè compelli ad internum consensum; multos tamen sæpe indirectè & per accidens ad eum compelli; vel quia non sciunt se posse sine mendacio externa verba proferre sine interno consensu; vel quia ob periculum consummationis, ad quam sciunt se etiam compellendos, vel ob aliam causam putant hic & nunc esse minus malum verè consentire, quàm fictè; atque ita consentiunt compulsi metu maioris mali.

Per accidens aliqui ad a...interno consensu compelluntur.

Hinc autem est conclusio esse vera tertio. metus incussus sit, ac is cum quo quis cogitur contrahere, sit innocens. Quia iura præcipuè hæc statuunt, ne quis cogatur inuitus contrahere: patiens autem metum in vtroque casu est æquè inuitus. & hic casus expressè habetur *c. Veniens citato.*

Metus etiam à tertio incussus irritat matrimonium.

c. Veniens.

7 Hinc quidam inferunt tale matrimonium per se nullam obligationem inducere, eúmque qui metum intulit, nō teneri postea altero etiam volente contrahere, sed alia ratione ei satisfacere pro iniuria illata. Sed contrarium est probabilius. Primò, quia est communior sententia Doctorum, vt patet apud *Nauar. c. 22. n. 51. Siluest. Matrimonium 8. q. 11. Richard. in 4. d. 29. a. 2. q. 1. Henriquez l. 11. c. 10. n. 5. P. Sanchez l. 4. disp. 15. n. 4.* vbi plurimos pro ea citat. Prob. secundò, quia tale matrimonium saltem habet vim sponsalium, iuxta dicta disp. 20. dub. 5. sponsalia autem metu contracta sunt valida, sicut alij communiter contractus. quia nulla est ratio cur excipienda sint, cùm hoc esset in præiudicium læsi, cui melius est vt possit alium cogere, vt stet pactis, quàm id non posse, quod cederet in commodum lædentis, cum tamen iura illi, non huic velint subuenire. c. autem *Ex literis 11. de sponsal. impuberum,* quod alij pro se citant tantum probat eum qui metum passus est, posse à sponsalibus pro libitu resilire: quod etiam fatemur, quia non sunt insolubilia sicut matrimonium. quare non fuit eadem ratio hæc ab initio irritandi. Imò in eodem capite, dum dicitur puella monenda, vt non contrahat alias nuptias, donec puer, quorum inuita contraxerat, perueniret ad pubertatem: apertè significatur sponsalia non fuisse irrita, sed irritanda. Quæ multò certiora sunt si sponsus ratione talium sponsalium, aut matrimonij, etiam sponsam cognouisset, quia tunc ratione damni aliter irreparabilis teneretur volentem ducere.

Inferens metum tenetur cum altero volente postea contrahere. Nauar. Siluester. Richard. Henriquez. Sanchez.

c. Ex literis.

Sponsalia metu contracta valida sunt.

8 Concl. II. Quando metus est leuis non irritat matrimonium. Quia duo vltima iura nu. 5. citata requirunt metum grauem; & *c. Cùm locum.* quod generatim loquitur, secundùm hæc intelligendū est. quia metum leuem iura non considerant, vt patet ex *l. Nec timorem 7. ff. de eo quod metus causa, & c. Cùm dilectus 6. de his quæ vi, metúsque causa fiunt.* Ratio est, quia omnia alias essent incerta, plenaq; controuersijs & litibus, cùm metus leuis facilè interuenire, aut etiam fingi ac probari possit.

c. Cùm locum. Iuramentum leuem non considerant. l. Nec timorem. c. Cùm dilectus.

9 Concl. III. Quando metus non ad matrimonium, sed ad rem aliam extorquendam etiam iniustè incussus est, periclitans vt eum euadat, validè contrahit matrimonium, etsi aliàs nollet contrahere. Ita est communis sententia *Sanchez l. 4. d. 12. nu. 3.* Ratio est, quia iura ideo irritant matrimonia metu contracta, vt auertant alios, ne quemquam metu matrimonium inire cogant, & vt subueniant patienti metum, ne per iniuriam ad rem sibi odiosam compellatur. quæ rationes in hoc casu deficiunt. nam irritando eiusmodi matrimonia, nullo modo alios à metu inferendo auerterent, & patienti eriperent modum, quo periculum posset effugere, quod aliter quàm contrahendo matrimonium nequit vitare. Confirmatur: quia aliàs qui contraheret matrimonium eò quod medici iudicarent id esse necessarium ad vitam seruandam, quæ aliàs ex abundantia humorum periclitaretur, id aliàs nullo modo contracturus, inualidè id contraheret. quod nemo dixerit.

Sanchez.

Hinc

10 Hinc infertur primò, plectendum capite validè contrahere cum aliqua, si iudex ea conditione vitam promittat. Secundò, etiam iniustè ab aliquo detrusum in carcerem ob aliam omnino causam, validè cum detrudentis filia contrahere, vt hoc modo se eximat, siue ipse, siue pater primò hanc conditionem offerat. quia tunc metus non est per se directè causa matrimonij, sed potiùs est via euadendi illud periculum. Vnde si iura eo casu illud irritarent, periclitanti omnem viam salutis præcluderent, cùm tamen intendant ei succurrere. Confirm. quia sæpe videmus Principes bello ab aliis pressos offerre prementibus filias, aut ducere ipsorum filias, quo se bello liberent: quæ tamen matrimonia nunquam videmus ab Ecclesia irritari, etsi sæpe contingat alterum iniustè premi. Nec expediebat id fieri, quia multæ paces tam inter Principes, quàm priuatos fuissent per hoc impeditæ, & dubiæ sæpe redditæ nuptiæ, quas sæpissimè vna familia cum altera, cum qua grauissimas inimicitias gerit, pacis componendæ causa init. Ita cum aliis *Sotus citatus suprà n. 3.*

Sotus.

11 Infert ibidem Sotus secundò, validè contrahere medicum cum aliqua quam periclitantem de vita, eiúsue parentem, nullo modo aliàs vult curare, nisi illa ipsi nubat. Quod etsi verum sit, quando medicus ex longinquis regionibus esset petendus, & non nisi cũ graui difficultate posset ad ægrum venire, aut quando alias habet causas siue iustas, siue iniustas, ob quas suam operam ægro negat; ita vt hoc non faciat vt matrimoniũ extorqueat, quamuis paratus sit eam exhibere ægro, si puella ei nubat, tunc enim apertè ponitur casus nostræ conclusionis. difficultatem tamen patitur, quando medicus in iisdem locis habitat, nec ob aliam causam negat ægro suã operam, nisi vt matrimonium extorqueat: quia tunc verè infert metum subtrahendo ægroto media vitæ necessaria, quæ antea vna cum reliqua ciuitate communiter possidebat, atque ita eum qui antea in exiguo vel fortè nullo vitæ periculo erat, in præsentissimo constituit, idque directè vt matrimonium extorqueat: sicut si vnus atque alter soli haberent omnia victualia in aliqua ciuitate, quæ aliunde quàm ab ipsis alij sibi comparare non possent, grauem illis metum inferrent, si ea nollent ciuibus vendere.

An medicus validè ducat eam quã alias non vult curare.

12 Dices, Talis medicus non peccat contra iustitiam nolendo ægrum curare, nec infert metum iniustum: ergo matrimonium ita contractum nõ erit irritum. Resp. 1. negando cõsequentiam. quia saltem grauiter peccabit contra caritatem, inferendo talem metum. quod videtur sufficere vt matrimoniũ sit irritum: quia talis metus eodem modo illud reddit inuoluntarium, ac si iniustè inferretur, quod iura maximè considerant.

Metus incussus contra caritaté irritat matrimonium.

Resp. 2. talem etiam peccare contra iustitiam. 1. Quia medici communiter aut ratione stipendij, quod à Repub. recipiunt, aut ex aliqua cum ea conuentione tenentur curare ægros qui in ea sunt, accepto moderato stipendio. 2. Quia etsi ipse (quia esset ex alia ciuitate) non teneretur ægro operam suam impendere, peccaret tamen contra iustitiam, pro ea tantum pretium exigendo. sicut vsurarius non facit iniustitiam nolendo mutuare: iniustè tamen exigit tantum suæ mutuationis pretium. Et confirm. quia militat hic directè ratio legis. quia aliàs facilè contingeret medicos hac ratione ab ægris extorquere matrimonia, vel viatores ab aliqua, quã cum iter faciunt, volendo illam aliàs in horrida aliqua silua viæ ignaram deserere. Quare videtur probabile tale matrimonium esse irritum: præsertim quãdo medicus esset iam certo pretio ab ægroto, vel ciuitate conductus ad curandum. quia tunc negãdo suam operam subtrahit alteri suum ius, ac ita metum ac periculum infert. Et confirm. quia si nauta suscepisset nobilem virginem vehendam per mare, & vellet eam in tempestate solam deserere, nisi contraheret matrimonium, omnino videtur tale matrimonium futurum irritum. Quando verò æger quò medicum diligentiorem redderet matrimonium sponte promitteret, clarum est fore ratum.

Medicus negãs alicui suã operam quidoque peccat contra iustitiam: sicut etiam eam nimis caro elocans.

Inualidè contrahit matrimonium cum eo, qui aliàs minatur in loco periculoso deserere.

13

14 Conc. IV. Quando metus iustè incutitur, etiam directè ad obtinendum matrimonium, nõ reddit hoc irritum. Patet quia Ecclesia per excõmunicationem cogit nolentes implere sponsalia. Ratio est, quia tunc nulla est causa subueniendi metum patienti, quia iustè eum patitur: nec etiam tunc metus tam infertur ab extrinseco, quàm ab ipso patiente, qui sponte dedit causam, cur talis metus posset inferri. vt habetur *l. Si mulier 21. ff. de eo quod metus causa.* Vnde tunc non tam inferens metum adfert alteri necessitatem contrahendi, quàm ipse sibi dando causam, cur alius iustè inferat ei metum; sicut sponsa exigens promissas nuptias, non tam infert sponso necessitatem metu peccati mortalis contrahendi, quàm ipse sibi. Iura autem ad contrahendum solùm requirunt illam libertatem, quæ excludit necessitatem ita ab intrinseco illatam, vt metuens non possit dici sibi esse causa illius, siue liberè eam sibi accersiuisse. Nam quando se sponte in eam necessitatem coniecit, quidquid inde iustè sequitur, ei absolutè voluntarium ac liberum est in causa.

Qui dat causã cur iustè ei metus inferatur, ipse eum sibi accersit.

l. Si mulier.

15 Ex his infertur primò, si parens reperiens aliquem dormientem cum filia, minetur ei mortem, vel graue aliquod malum per se inferre nisi contrahat inualidum esse matrimonium: quia hoc iniustè minatur. Et hic est casus *c. Veniens 15. de sponsalibus.* vbi etsi non dicatur in particulari, quis metus fuerit incussus: tamen videtur omnino de simili metu intelligendum esse. quia aliàs non facilè conformiter cum aliis iuribus posset intelligi: nec est vlla ratio cur id aliter intelligamus: & omnino procliue est, & moribus hominum consonum, talem ibi metum subintelligere. Secùs autem esset, si reperiens tantùm minaretur accusationem: sicut si mulier vim passa, minaretur inferentem accusare, nisi eam duceret, validè contraheret. Quare quod aliqui dicunt talem habere quidem ius vt alterum accuset, non autem vt priuata auctoritate cogat illum contrahere, falsum est. Possumus enim priuata auctoritate ad multa alios cogere; vt patet in eo qui nolendo reddere pignus, cogit alterum sibi soluere. Et ex his facilè patet responsio ad obiectiones contrarias allatas nu. 3. Ad primam Respondeo, negãdo illum metum fuisse iustè incussum.

Inualidè ad matrimonium compellit qui metum mali per se minatur inferre.

c. Veniens.

Secùs si minetur id inferre per iudicem.

Ad

Ad secundum, nego minorem. quia tale matrimonium est contrahenti omnino voluntarium saltem in causa: & ex natura sua maximè natum conciliare amorem erga coniugem, cùm fuerit alteri ratio euadendi ingens periculum, in quod non coniugis, sed sua culpa fuerat coniectus.

16 Concl. V. Metus solo iure Ecclesiastico irritat matrimonium. Probatur. quia non irritat iure diuino. quia nullum tale reperitur: nec etiam naturali, quia aliàs irritaret etiam metu leui contractum: quia ius naturæ non aliter inter hos metus distinguit, quàm quòd vnus grauiorem inferat iniuriam, quàm alius. Vnde in aliis contractibus iure naturæ tam tenetur ad restitutionem, qui extorsit aliquid metu leui, quàm qui graui, si verè metus fuerit causa dandi. Secundò, quia iure naturæ & diuino non minor requiritur libertas ad suscipiendum baptisma, quam ad matrimonium: atqui metus grauis illud non irritat: ergo nec hoc. Tertiò, quia dolus non minùs reddit contractum inuoluntarium, quã metus; præsertim quando est in re valdè graui: vt si aliquis fingeret se ditissimum, nobilissimum, pulchrum & sanum, itáque obtineret optimum matrimonium, cùm tamen esset plebeius, pauper & infamis, ac contagioso morbo laboraret: atqui hic dolus tamen iure naturæ non irritat matrimonium, quando non inducit errorem circa personam. quia supradictus omni iure validè contraheret: ergo nec metus id iure naturæ irritat.

Spectato solo iure naturæ metus leuis, vt grauis eodẽ modo contractus reddunt irritabiles.

17 Hinc infertur, inter non baptizatos metum non irritare matrimonium, nisi ipsorum legibus hoc sit statutum. quia Ecclesiasticis legibus non sunt subiecti.

Inter non baptizatos metus non irritat matrimonium.

Ad rationem contrariam allatam nu.4. Resp. illo capite non dici nos verè non consentire in id quod metu compulsi volumus (nam aliàs metu compulsi inualide baptizarentur, cùm ad hoc necessariò requiratur eorum consensus: (sed solùm negatur posse talem esse consensum, qualem esse conuenit, & ios necessariò requirit.

18 Dices primò, Ius Ecclesiasticum nullibi irritat eiusmodi matrimonia, sed vbique supponit esse irrita: ergo alio iure sunt irrita. Respondeo, etsi iam nullum ius reperiatur, quod apertè irritet tale matrimonium: tamen ex ipso iure & ratione satis colligitur, aliquando vel scripto, vel traditione tale fuisse ab Ecclesia conditum.

Dices, secundò, matrimonium esse institutum vt sit perpetuum, & ad mutuum cõiugum amorem ac fidem conciliandam, ac prolem honestè educandam: his autem repugnat metus; quia nullum violentum est perpetuum, & metus parit alienationem animorum, atque ita impedit conuenientem prolis educationem, ac mutuam fidem. Ergo repugnat essentiæ matrimonij: & consequenter illud irritat, non secùs ac conditio matrimonio apposita eius fini repugnans.

19 Respondeo primò, negãdo minorem esse vniuersaliter veram: etsi enim metus iniuriosus non cõciliet amorem, sed potiùs odium potest tamen fieri vt quis faciat de necessitate virtutẽ, vt spontè eum amet, cui metu coactus fidem promisit. Violentum autem potest esse perpetuum secundùm quid, scilicet per vitam hominis: vt patet in eo qui ad perpetuos carceres damnatus est: aut inuitus monasterio aut coniugio detinetur, aut metu baptizatur: præsertim cum hæc non sint absolutè violenta, sed maxima ex parte voluntaria.

Quomodo violentum possit esse perpetuum.

Respondeo secundò, negando cõsequentiam. Nec enim omnia quæ repugnant fini ob quem res aliqua est instituta, repugnant etiam essentiæ; aliàs Sacramenta inualide susciperentur cum obice gratiæ, quia hic impedit finem ob quem instituta sunt. Item inualidè quis contraheret, cum intentione paulò pòst deserendi vxorem: quæ tamen falsa sunt. quia nõ est de essentia matrimonij, vt fides & mutuus amor de facto seruentur, aut vt contrahentes habeant animum ea seruandi, sed vt se ad hoc obligent, cui obligationi repugnat apposita conditio fini matrimonij contraria, non autem intentio illa non seruandi: vt ostendi disp.24.nu.45. quare multò minùs essentiæ matrimonij repugnat metus.

Non omnia quæ repugnãt fini matrimonij repugnant eius essentiæ.

20 Dices tertiò, Contra ius naturæ est, vt aliquis per iniuriam in alterum ius acquirat, aut vt non teneatur restituere ei libertatem, quam abstulit: sed vtrumque fieri si matrimonium iniusto metu contractum sit validum. ergo hoc repugnat iuri naturæ.

Respondeo, primam partem maioris ita intelligendam vt non possit hoc licitè fieri: nõ autem vt non possit validè fieri. Secunda autem intelligenda est nisi talis excusetur per impotentiam. Patet vtrumque, quando quis dolo induxit alterum ad contrahendum matrimonium: quo casu acquirit ius per iniuriam, nec tenetur restituere ablatam libertatem: quamuis alia ratione teneatur satisfacere pro iniuria, quantum potest.

Potest quis validè per iniuriam in alterum ius acquirere.

Dices quartò, Si tale matrimonium esset solo iure Ecclesiastico irritum, firmaretur iuramento. sed hoc est falsum. ergo. Resp. neg. maiorem, vt patet in matrimonio clandestino, quod iuramento non confirmatur.

DVBIVM II.

Quis metus dicatur grauis, seu cadens in constantem virum?

21 PRima hîc difficultas est, quale malum timeri debeat, vt metus dicatur cadere in constantem virum? Quidam docent hoc malum debere comparatiuè sumi, & esse maius eo quod suscipitur, vt illud euitetur. Ita *Siluester v. Metus q.1. Sotus in 4.d.29.qu.1.a.5. Rursus adnotandum. Scotus ibidem q.vnica §. De primo contradictio est. Paludanus ibidem a.2.concl.2. Victoria in summa nu.268.* & alij. Probant primò, quia *l. Metum 5.ff. de eo quod metus causa.* dicitur: *Metum* (qui sufficiat ad rescindendum contractum) *accipiendum Labeo dicit nõ quemlibet timorem, sed maioris mali.*

Siluester. Sotus. Scotus. Paludan. Victoria. l. Metum.

Secundò, quia viri constantis est eligere minus malum, vt fugiat maius. Hinc inferunt, nullum metum impellentem ad peccandum posse dici cadere in virum constantem. Quia omnis qui eligit peccare, vt euitet aliud malum, inconstanter agit.

22 Sed ea ratione non definitur, quis sit metus cadens in constantem virum, sed quid deceat virum constantem, vel potiùs (præsertim quando

non

Magis decuntur cauti,quam constantes qui leuius malum suscipiunt vt grauius vitent.

noo agitur de vitando peccato) prudentem & cautum agere. Nam qui ne perdat mille aureos eligit perdere centum, non constans sed cautus dicitur. *Lex* autem *Metum, citata* requirit metū maioris mali, comparando hoc oon cum malo, quod illius vitādi causa suscipitur; sed cum malis quæ vulgò ferè omnibus accidunt, quæq; incostantes timent, constantes contemnunt. Simili phrasi solemus dicere casus grauiores superioribus reseruari.

23 Alij igitur dicunt illud malum absolutè ex sua grauitate spectandum esse. Ita cùm multis *P. Sanchius l.4.d. 2.nu.3. & disp. 1.n.12.Vbi n.11.15. 19.20.23.* requirit quinque conditiones, vt aliquod malum sit tale.Prima, vt sit graue, Secunda, vt timeos probabiliter siue prudenter credat hoc sibi imminere. Tertia,vt is qui minatur malum, sit potens illud inferre. Quarta, vt non soleat vanè & sine effectu minas iactare. Quinta, vt metuens non possit facile illud malum depellere,quia tunc nulla esset causa metuendi. Sed tres vltimæ conditiones solùm explicant secundam. nemo enim potest prudenter terreri aliquo malo, quando scit minantem, aut non posse illud inferre,aut non esse probabile cum hoc illaturum, aut quando ipse hoc potest sine incommodo vitare.

Sanchez.

Quod malum dicatur graue.

24 Secunda difficultas est, vtrùm respectu omnium requiratur æquale malum ad constituendum metum grauem? Quidam enim id affirmāt. Communiter tamen Doctores sentiūnt in quibusdam personis, vt costituatur metus grauis qui rescindat contractus, requiri minus malum, quàm in alijs. Ita *glossa c. Cum locum* 14. *de sponsalibus,& ibidem Abbas n.6.Couar.4.decret.p.2.c.3.§. 4. n.9.Nauar.c.22.n.51. Sotus l. 7.de iustit.q.2.a.1. ad 2.* Et cum pluribus alijs *P. Sanchius supra nu.2.*

In aliquibus personis minus malum infert iustum metum.

Glossa. Abbas. Couar. Nauar. Soto. Sanchez.

25 Vt hac in re clariùs procedamus Nota primò, ex *l.1.ff. de eo quod metus causa*, metum ita definiri posse: *Metus est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio.* quæ scilicet horret & refugit malum quod instare apprehendit.

L.1.ff.de eo.

26 Nota secundò, aliud esse aliquem terreri aliquo malo:aliud verò eum metu mali superatum ei cedere:ac tertiò aliud esse eum ad illud euitādum aliquid facere,aut omittere. Quia quando quis ne calceos luto nonnihil inficiat aliquantulum à via recta declinat,facit aliquid quo malum euitet, & potest quidem diei hoc cauere,nō tamen propriè potest dici eo terreri, ita vt mens trepidet, si debeat illud aggredi.

Aliud est aliquem aliquo malo terreri, aliud eo superari,aliud hoc cauere.

Item quando martyribus proponuntur horrenda tormenta, vt fidem negent multi verè ijs terrentur, & cum horrore quodam ea considerant, etsi vim sibi inferendo,diuina gratia metū superent, & in fide constanter persistant. Hinc etiam ipse Saluator noster in horto apprehendens instantem mortem incepit pauere, & præ angustia animi sudare guttas sanguinis:nullo tamen mudo terrori cessit, nec quidquam egit quo imminentia mala effugeret, quæ ipse vltro amplexatus est. Quòd enim Patrem orauit, vt calix à se transiret, non ideo fecit quòd hoc absolutè vellet,sed vt ostenderet, quantum natura tam acerbam mortem horreret.

Multi superant mala quibus terrentur.

27 Vnde sequitur primò, optimè posse dici eum metum cadere in virum constantem, quo tale malum metuitur, quòd etiam virum constantem terreat, ita vt debeat sibi vim inferre vt illum superet,siue vt ipsum malum, si opus fit,cōstanter sustineat, quantumcumque hoc faciat, vt grauius malum euitet.

Quis sit metus cadens in virum constantem.

Secundò sequitur, non sufficere,quòd malum impendens sit maius eo, quod ad illud euitandum est necessariò subeundum, vt illius metus dicatur cadere in virum constantem;vt patet in declinatione aliquaotulum à via ne calceos inficiat. quia vir non debet sibi aliquam vim inferre,vt illud malum subeat,eiúsue metum, si opus fit,superet. Vnde nec illud malum declinās, aut ex iusta causa subiens dicitur constanter, aut ex virtute(quæ ardua spectat)sed cautè agere.

28 Sequitur tertiò, non sufficere quòd malum impendens sit leuius eo quod subeundum est, ad illud vitandum, vt illius metus non dicatur cadere in virum constantem. Quia vir constans meritò horret tormenta grauissima sibi proposita vt fidem neget, & opus est vim sibi inferat, maximaque constantia vtatur vt ea superet.

Sequitur quartò, aliud esse, aliquem inconstanter in aliqua re agere, aliud verò id agere ex metu non cadente in virum constantem. quia qui ne viuus comburatur fidem negat, inconstanter agit: quis tamen neget timorem illius horrendæ pœnæ cadere in virum constaotem: cùm videamus Christum similis supplicij metu concussū fuisse,licet eam cōstantissimè superarit?

Potest quis inconstanter agere ex metu cadente in cōstantem virum.

Sequitur quintò, eum metum quoad contractus irritandos posse dici cadere in virum constaotem, qui sufficit, vt talem impellat,vt vel io re magni momenti aliquid inuitus faciat (hic enim metus debet censeri grauis, cùm ille non possit censeri ob leuem rem moueri:) aut quem ille cum difficultate superat, quando hoc opus est,vt maius malum euitet.

Quis metus reddat contractus irritabiles.

29 Nota tertiò, dupliciter dici metum grauem, siue cadentem in virum constantem.Primò,absolutè & secundùm se, quando malum verè in se valdè graue est, ac tale quod virum absolutè constantem ita possit mouere, vt vim sibi inferre debeat, vt illud, quando opus est, constanter subeat. Et hic metus propriè & absolutè dicitur cadere in virum constantem. Secundò, dicitur metus grauis respectiuè:quando scilicet malum instans non est terribile viro absolutè constanti; est tamen tale respectu huius personæ, quæ ob imbecillitatem naturæ tale malum tamquam admodum graue apprehendit. Et hic quamuis minùs propriè, vsurpatione tamen quadam iuris in fœminis, alijsque qui natura timidiores sunt, dicitur metus cadens in virum cōstantem, qui in alijs non diceretur talis. Cùm enim *l.Metum autem 6.ff.de eo quod metus causa*,ad rescindendum contractum dicatur non sufficere metum, nisi qui cadat in virum constantem: tamen *lege Metus autem 5. ff. ex quibus causis maiores.* dicitur, iustum metum intelligi ex affectu eius qui eum patitur:quasi pro diuerso affectu,& mentis affectione & firmitate diuersus metus dicatur iustus. Quod tamen non est ita intelligendum, quasi quodvis malum sufficiat,si illud hic & nūc tamquam valdè graue ipse metuens concipiat:

Metus dupliciter dicitur cadere in virum constantem.

l.Metum.

l.Metus.

Quis metus sit respectiuè grauis.

sed

sed quod siue in foro externo iudex, siue in foro conscientiæ vir prudens, tale iudicauerit, quod scilicet spectata talium hominum natura, ipse patiens meritò vt valdè graue apprehenderit. Pro quo.

30 Constans alia ab solute, alia respectiuè.

Nota quartò, aliquam personam dupliciter posse dici constantem. Primò, propriè & absolutè. Secundò, quasi respectiuè, spectata scilicet eius conditione, v.g. quòd sit fæmina, puer, vilis conditionis, plebeius, ac rudis. Hi enim omnes faciliùs aliquibus malis terrentur, quàm viri magnates, aut eruditi. Quare quod in his parui momenti reputabitur, in illis heroicum factum, quódque constantis animi indicium sit, reputabitur. atque ita minus animi robur in iis requiritur, vt constantes dicantur; & respectu illorum minus debet esse malum, vt eius metus cadat in constantem virum, & quod consequenter sufficiat, vt contractus ab iis initi rescindantur: vt docent auctores citati n.24. Ratio est, quia, vt dicitur *l.1. ff. de eo quod metus causa. Prætor habet irritum, quod metus causa factum est.* Requirunt tamen leges metum grauem, vt iudex clarè possit videre contrahentem solo metu impulsum contraxisse: & quidem tali, qui communiter id genus hominis solet grauiter concutere: hic enim & perfectam iniuriam continet, & meritò potest dici causa contractus. Secùs si leuis sit. Tunc enim nec perfectam iniuriam continet, nec metiens præsumitur metu contraxisse, sed leuitate animi: ideóque iura illi non succurrunt: ius tamen quod naturaliter habet, ei non auferunt. Quare incutiens metum in foro conscientiæ, tenetur ad restitutionem quatenus possibilis est, siue metus sit grauis, siue leuis.

l.1 ff de eo.

Quare iura non succurrãt patiẽti leuem metum.

31 Quis metus irritet matrimonium.

CONCL. I. Ad irritandum matrimonium talis metus requiritur, & sufficit, qui eiusdem cum cõtrahente conditionis homines solet communiter grauiter concurere, & compellere, vt omnino inuiti aliquid magni momenti faciant. Patet, quia *cap. Cum locum 14. de sponsalibus.* decernitur ideo matrimonium debere plena libertate gaudere, quia solo consensu contrahitur, qui locum non habet vbi metus intercedit. Quod non ita intelligendũ est, quasi ex timore consentiens, non verè consentiat. hoc enim falsum est; sed quia talis consensus reputatur quodammodo alienus & falsus, vt qui non sponte à voluntate proficiscitur, sed metu extorquetur, & vt ibidem dicitur, metuẽs significat sibi placere quod odit. quia etsi omnibus spectatis tale obiectum velit, tamen illud secundùm se absolutè odit: vt ostendi suprà num.1.

c. Cum locum.

Quomodo metus dicatur tollere consensum.

32 Vbi Nota, quamuis in particulari quandoque fieri possit, vt quis rem omnino leuem tam grauiter timeat, quàm alij communiter magnam, & vt eam euadat contrahat nuptias, quas aliàs omnino odit: tamen ne quidem in foro conscientiæ tales nuptiæ sunt irritæ. quia iura eas non irritãt. quia hæc non respiciunt quid in particulari sit huic proprium, sed quod communiter soleat accidere. Aliàs omnia essent plena litibus & incertatis: ideóque requirunt metum cadentem in virum constantem, iuxta dicta n. 29.

Iura non respiciunt pa[r]ticularia.

33 Hinc infertur primò, vt metus irritet matrimonium, requiri Primò, vt malum quod timetur sit graue. Secundò, vt moraliter certum sit, malum aliter auerti non posse quàm per contractũ. quia leuis suspicio mali non terret virum constantem. Vide dicta num.23. Tertiò, vt iniustè incutiatur, iuxta dicta num.24. Quartò, vt metuens ita propter illud moueatur ad contrahendum, vt aliàs contractus secundùm se pergat ei omnino displicere; vt requirit *cap. Cum locum, de sponsalibus.* Nam sæpe fit, vt si non adfuisset aliquis metus, aliqui non contraherent; tamen contractus secundùm se non displicet, & in eum planè voluntatiè consentiunt. Ac tunc metus potiùs est occasio, quàm causa contractus. quia voluntas etiam fertur in obiectum propter suum bonum: atque ita nec propriè inuita, nec compulsa metu illud vult.

Quatuor requiruntur vt metus irritet matrimonium.

c. Cum locum.

Infertur secundò, qualis metus in particulari talis censendus sit, qui irritet matrimonium, in foro externo iudicis, vel prudentis viri in foro conscientiæ, arbitrio decernendum esse spectatis omnibus circumstantiis, ex quibus sæpe res multum variantur: vt habetur *l. Metus autem ff. ex quibus causis maiores.*

l. Metus.

34 Talem autem communiter vel leges vel Doctores iudicant Primò, metum mortis, aut grauis cruciatus, *c. Cum dilectus, de his quæ vi.* Secundò, metum seruitutis, aut alterius rei qua perdita posset timeri seruitus, *l. Ego puto, & l. Isti quidem. ff. de eo quod metus causa.* Tertiò, metum grauis carceris *l. Qui carcerem, eodem ti.* Quartò, metum grauis captiuitatis, aut diuturni grauísque exilij. quia malo carceris ferè æquiparantur. Quintò, metum stupri, siue à viro, siue à fæmina timeatur, *l. Isti quidem, citata.* Sextò, metum infamiæ grauis, & quæ facilè dilui non possit, aut amittendi honorabilem statum: quia hæc valdè grauia æstimantur, & pro quibus auertendis magno animo viri, etiam vitam exponunt. Secùs esset si infamia posset facilè dilui. Et sic intellige. *l. Nec timorem ff. de eo quod metus causa.* Septimò, metum amissionis omnium, vel notabilis valdè partis bonorum. quia sine his vita incommodè agitur, & status sæpe periclitatur. Et confirmatur. quia metus quo quis timet iniustè impediri aut à notabili lucro sibi aliquo modo necessario vt vitam fortunásque sustentet: aut à pingui beneficio consequendo, iudicatur sufficiens ad contractus rescindendos, *l fin. §. 2. ff. de eo quod metus causa. & c. Cum venissent, de institutionibus.* Secùs omnino esset, quando quis non esset iniustè ab his impediendus. quia tunc non tam metu impelleretur, quàm præmio & spe inuitaretur. Octauò, metum iniustæ excommunicationis. quia communiter grauem infamiam adfert. nisi omnibus iniustitia nota sit: & priuat publica in sacris & prophanis cum aliis communione. quæ grauia mala sunt. Secùs si esset iusta. quia metus iustè incussus non irritat contractus.

Enumerantur diuersi metus irritantes matrimonium. *c. Cum dilectus. l. Ego puto. l. Isti. l. Qui carc.*

l. Isti.

l. Nec timorem.

l. fin. ff. de eo. c. Cum venissent.

Nec dictis obest *c. Cum dilectus, de his quæ vi.* vbi Pontifex videtur insinuare solum metum mortis & cruciatuum cadere in constantem virũ: quia sub his complectitur reliqua mala, quæ dum priuant aliquibus rebus vitæ commodè transigendæ necessariis, censentur aliqua ratione vita priuare: aliàs omnibus citatis iuribus contradiceret. Et in his ferè communiter omnes consentiunt

c. Cum dilectus.

Sanchez. tiunt: vt fusè docet *P. Sanchius lib. 4. disputat. 5.*

35 Disputant autem Doctores, vtrùm metus reuerentialis, aut ortus ex precibus importunis cadat in virum constantem; Sed verius est neutrum per se cadere in constantem, nisi aut ille coniunctas habeat graues minas, aut periculum diurnæ offensionis cum asperitate vultus, & verborum eius cui reuerentia deberur; hæc enim inferior meritò grauissimum malum iudicat. Aut nisi vtraque coniuncta sint. tunc enim fortissimum animum possent concutere, cùm grauissimum sit diuturnas ac continuas preces superioris semper reiicere, cùm hoc non fiat sine periculo grauissimæ offensionis. Alias etsi hæc solitariè sumpta aliquo modo dicantur cogere; non tamen virum constantem. Vide P. *Lessium de iustit. c. 17. n. 35.*

Metus reuerentialis, aut preces importunæ utrum matrimonium,

Lessius.

36 Conclus. II. Supradicta mala non tantùm continent metum grauem, quando timentur propriæ personæ; sed etiam quando parenti, liberis, vxori aut alteri tanta nobis necessitudine coniuncto, vt eius mala omnino tamquam nostra apprehendamus. Patet ex *l. Isti quidem 8. ff. quod metus causa.* vbi dicitur: *Hæc quæ diximus ad ædificium pertinere, nihil interest in se quis veritus sit, an in liberis suis, cùm pro affectu magis in liberis parentes terreantur.* Vbi etsi loquatur de solis liberis: tamè ex ratione, quæ in supradictos omnes æqualiter conuenit, patet ad eos omnes debere extendi quia nimirum tam eorum malo, quàm nostro terremur.

Leg.

DVBIVM III.

Quale peccatum sit, ex metu graui contrahere matrimonium, aut consummare?

37 Nota, duobus modis hoc fieri posse. Primò, vt fictè quis contrahat: & tunc est peccatum veniale, si mentiatur. Secùs si vtatur restrictione mentali, aut æquiuocatione. Numquam tamen est mortale, quia est tantùm mendacium officiosum, nisi accedat iuramentum. Nec refert quòd alter decipiatur. quia vel ipse sibi, vel tertius aliquis qui metum infert, causa est illius deceptionis, alterum ad hoc cogendo: non autem is qui compellitur contrahere: præsertim quia etsi hic vellet validè contrahere, non posset; & habet iustissimam causam faciendi aliquid ex quo alter decipitur, maximè cùm id fiue graui eius damno fiat. Ita *Sanchius l. 4. d. 16. n. 2.*

Fictè ob metum contrahens non peccat saltem mortaliter.

Sanchez.

38 Dices, Peccat mortaliter, qui etiam metu mortis aliquem indispositum fictè absoluit. ergo etiam qui fictè contrahit, quia illudit Sacramento. Respondeo, negando consequ. Quia ille ex persona Dei falsum iudicium externùs profert, & consentit ei, qui directè aliquid impium & sacrilegium petit. Vnde externum sacrilegium committit, matrimonium autem directè tantùm petitur, quatenus est contractus, non autem qua Sacramentum. Quare contrahentes non sustinent immediatè personam Christi dispensantis sua merita, sed priuatam personam ineuntis contractum, cui per accidens adiuncta est à Christo participatio Sacramenti. atque ita metu contrahens non fingit se dispensare merita Christi, sed tantùm se inire contractum, qui si non ponatur, nulla materia aut forma Sacramenti ponitur. Quare cùm palàm sit, actus eius qui metu contrahit, non posse constituere validum contractum, palàm etiam est eos non posse esse materiam Sacramenti quare eos ita ponens non significat se ponere Sacramentum. sicut nouus sacerdos, qui vt cæremonias discat, instar consecrantis verba aliqua super hostiam chartaceam profert, nec fingit se consecrare, nec Sacramento iniuriam facit. Et eadem est ratio ita fictè contrahentis. Nec refert quòd publicè in Ecclesia contrahens vtatur quibusdam ritibus sacris contra eorum institutionem, quod videtur contra reuerentiam tam ipsis, quàm Sacramento, quod aliis videtur suscipere, debitam: quia hæc reuerentia in tanto periculo non obligat.

Quare grauius peccet fictè alia Sacramenta conferens quàm matrimonium contrahens.

39 Secundò, potest talis intendere validè contrahere, præsertim si ignoret contractum esse irritum, & tunc patet non peccare. quia bona fide agit. Quòd si omnino certò sciat contractum esse irritum, fieri non potest vt verè intendat contrahere. Posset tamen id intendere, quantum est ex parte sua, siue sub conditione, si fortè posset accidere, vt validus esset contractus, quando ei non omnino constaret esse inualidum. & hic nulla est ratio peccati. Quia si inualidè contrahat, nulla hic ponitur materia aut forma Sacramenti, vt suprà dixi. Si validè, ponitur vera, nec ipse intendit ponere Sacramentum nisi sub conditione, si materia vera sit: & vt hoc faciat habet legitimam causam ob grauem metum. Sed vix videtur posse accidere vt talis solo metu coactus contrahat, & tamen has intentiones habeat cum ea reflexione: quia scit se ad has non posse cogi, cùm alter non possit has cernere: nisi fortè id faceret eò quòd intenderet postea consummare: non quidem sponte in matrimonium consentiens, sed ex metu; quia nimirum scit se ad hoc cogendum. quod esset peccatum mortale (nisi fortè ex ignorantia, aut sequendo aliorum quorundam sententiam, bona fide crederet contractum valere:) quia cognoscere non suam est absolutè malum, nec vlla ex causa fieri licitè potest. Sed de hoc agemus pluribus n. 42.

DVBIVM IV.

An matrimonium graui metu contractum confirmetur iuramento, vel copula subsecuta?

40 Dvplex est difficultas. Prima, vtrum copula metu extorta confirmet matrimonium, quando habetur animo coniugali. Affirmant id *Palud. in 4. d. 29. q. 3. a. 4. concl. 3.* Citatur pro eadè sententia etiam *Sotus ibidem n. 3. sub finem* Sed hic ibi omnino, dubius hæret quid dicendum sit. Probatur autem illa sententia primò, quia *c. 2. de eo qui duxit, &c.* Insuper *4. qui matrimonium accusare possunt*, dicitur metu coactos contrahere, non posse resilire, si in copulam consenserint. Secundò, quia si talis copula esset peccatum, metus ad eam compellens, non caderet in virum constantem, atque ita nec matrimonium irritaret.

Paludan. Sotus.

c. 2. de eo. c. Insuper.

Secunda difficultas est, quando quis cogitur talem contractum firmare iuramento, qua ratione obligetur?

Aliud est aliquem contractum metu extortum firmari iuramento, aliud ipsum iuramentum obligare. *Lessius.* *Nullus contractus metu initus confirmatur iuramento.* *Lessius.*

Vbi Nota, aliud esse contractum aliquem firmari iuramento aliud verò ipsum iuramentum obligare: vt pulchrè docet *P. Lessius de iustit. c. 17. d. 7.* vbi etiam fusè disputat, quinam contractus firmentur iuramento. Et quod ad præsentem rem attinet certum est nec matrimonium, (vt expresse definitur *c. 2. de eo qui duxit*) nec vllum alium contractum metu extortum firmari iuramento simili metu extorto: vt cum communi sententia docet P. *Lessius suprà n. 56.*

Couarr. *Sotus.*

Sed difficultas est, vtrùm illud iuramentum sit obseruandum, præsertim quando quis iurat se illud matrimonium perpetuo habiturum ratum: siue, vtrùm metu coactus, iurans se aliquam ducturum, ad hoc obligetur? *Couarr. 4. decret. p. 2. cap 3. §. 5 num. 3. & Sotus in 4. d. 29. q. 1 a. 3. v. Alia vero*, cum quibusdam aliis id negant, quorum argumenta infrà adferam.

41 CONCLVS. I. Si copula postea habeatur animo merè fornicario, siue non coniugali, certum est matrimonium in foro conscientiæ non confirmari. Quia nullus est consensus in matrimonium, sine quo hoc constare nequit.

CONCL. II. Si copula habeatur omnino liberè & affectu maritali, contrahitur matrimonium, sicut contraheretur per quæuis alia signa sufficienter consensum internum exprimentia. Vbi tamen receptum est Tridentinum, si defectus primi contractus sit probabilis in foro externo, necesse esset hæc signa coram Parocho & testibus fieri. Vide dicta disp. 24. n. 83. & 84.

42 CONCLVS. III. Si copula simili metu extorta sit, quo præcedens contractus, probabilius est non confirmari matrimonium. Quia matrimonium numquam potest esse validum, si contrahatur metu cadente in constantem virum, quacumque ratione hic contractus fiat; quia iura absolutè eum irritant. Vnde patet, talem potiùs eo casu mori debere, quàm consummare, nisi possit mutare mentem: ita vt sine respectu ad metum omnino liberè velit contrahere. quia aliàs consummatio esset mera fornicatio. Ita *D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 7. sub finem*, & cum alijs multis *P. Henriquez libr. 11. cap. 9. num 7. & P. Sanchez l. 4. disput. 18. num. 15.* Vbi tamen addunt, contrariam sententiam ob Doctorum auctoritatem non esse improbabilem. quare in graui necessitate posset quis ea vti.

Potius moriendum est quam matrimonium metu contractum consummandum. *D. Antonin.* *Henriquez.* *Sanchez.*

Ad primum argumentum citatum num. 40. Respondeo, illa iura solùm loqui de casu quo copula omnino liberè habita fuit, vt apertè patet ex textu. Nam in *cap. Insuper.* apertè dicitur, eam puellam ideo debere habere ratum hoc matrimonium. quia cùm potuit, non reclamauit: quare si non potuisset reclamare, non fuisset ratum.

c. Insuper.

Ad secundum, nego assumptum. Vide dicta numero 28.

43 Dices, Ecclesia sua lege vult succurrere patienti metum: atqui si irritaret in tali casu matrimonium, ei potiùs obesset. quia constitueret eum in necessitate aut moriendi, aut peccandi: ergo id non intendit.

Respondeo, Ecclesiam intendere prout commode potest succurrere omnibus generatim, idque non quouis modo, sed talia matrimonia omnino irritando, vt alios auertat ne eiusmodi metum inferant, cùm sciant se id frustra facere. quod non satis efficaciter fecisset, si per copulam potuissent confirmari. Quia cogentes ad ipsum contractum, eadem facilitate coëgissent ad ipsam consummationem. quare aut Ecclesia debuit etiam in tali casu matrimonium irritare; aut ipsius statutum rarissimè habuisset vllum effectum. Ex quo nostra conclusio magis probatur.

Nec refert, quòd aliquibus inde accidat incommodum: quia inter eos, qui sciunt talia matrimonia esse irrita, est rarissima talis coactio, cùm sciant se nihil agere, & raros casus lex non respicit. Inter eos autem qui id ignorant, copula non est peccatum cùm bona fide habeatur; & tamen metum passo postea restat libertas resiliendi. Vnde Ecclesia ei hoc modo multò magis subuenit, quàm si haberet ea matrimonia rata.

44 CONCLVS. IV. Si quis metu graui contrahens iuret se verè ex animo contrahere, iuramentum tantùm obligat, vt quantum est in se illum animum habeat circa præsentem contractum: nullo tamen modo illum confirmat. quia contrahentes sunt inhabiles vt validè contrahant, quamdiu metus durat. Nec obligat ad quidquam in futurum. quia id expressè non promittitur. Et quamquam matrimonium liberè contractum, etsi inualidè, v. c. quia clandestinè, aut inter impuberes, habeat vim sponsalium, vt dixi disp. 21. dub. 4. tamen in hoc casu contrarium videtur verum ex parte metum passi. quia cùm contractus respectu huius sit odiosus, omnino strictissimè interpretandus est, vt significet solum consensum in præsens matrimonium. quia cùm inuitus se obliget, intendit se obligare quàm minimùm potest, nec plus quàm externa verba necessariò significent, prout strictissimè sumuntur.

Metu iurans se serio contrahere, ad nihil in posterum tenetur.

45 CONCLVS. V. Si verba significent explicitè aliquam obligationem in futurum, vt si contrahentes promittant se perpetuò habituros ratum hunc contractum, quantum possunt efficiendo eum validum: tunc iuramentum non quidem eum confirmabit, nec vllum dabit meritum inferenti ius; obligabit tamen iurantem vt secundò contrahat, sicut obligat eum, qui iurauit latroni dare centum. Ita *Rosella v. Impedimentum 10. Siluest. Matrimonium 8. q. 2. dicto 8. Richardus in 4. d. 29. a. 1. q. 2. Palud. ibidem q. 1. art. 5. Sotus l. 8. de iustit. q. 1. a. 7. ad 3. P. Henriquez l. 11. c. 9. num. 6.* Probatur primò, quia ita expressè habetur c. *Inter cetera 22. q. 4.* Probatur secundò, quia omne iuramentum ex certa scientia factum obligat quando eius expletio est licita, vt habetur *c. Debitores 6. & c. Si verò 8. de iureiurando.* Atqui illius iuramenti impletio est licita: ergo seruanda.

Qui iurat habere ratum contractum obligatur iuramento. *Rosella.* *Siluester.* *Richard.* *Paludan.* *Sotus.* *Henriquez.* *c. Inter.* *c. Debitores.* *c. Si verò.*

46 Respondent aliqui, maiorem tantùm esse veram, quando iuramenti impletio non est contra publicam vtilitatem. Hic autem esset contra publicam vtilitatem.

Sed contrà primò, iura citata generatim maiorem

iorem affirmant. & *c. Inter cetera.* in particulari in hoc casu an iuramentum seruandum. Secundò, quia vel tale iuramentum impleri directè nocet publicæ vtilitati, & tunc erit peccatum, quod tamen est falsum: vel tantùm est minùs expediens, ita vt si sæpius fieret, facile Respub. aliquod damnum inde acciperet: & hoc nullo modo sufficit vt iuramentum sit irritum: quia sic esset irritum iuramentum eius, qui captus ab iniustis hostibus iurasset eis dare centum, quia si plures id facerent, fierent hostes potentiores, & Respub. imbecillior; & per consequens talis impleno est dicto modo contra bonum publicum: & secundùm illam sententiam tale iuramentum non obligaret. quod est contra communem sententiam. Vide dicta disputatione 22. numero 25.

c. Inter. Quando iuramentum nocens publicæ vtilitati sit irritum.

47 Dices primò, *c. 2. de eo qui duxit.* is qui post iuratum vni ex graui metu matrimonium, cum secunda contraxerat, indicatur debere manere cum secunda, nec vlla ei iniungitur pœnitentia ob violatum iuramentum, sicuti in aliis iuribus fit: ergo signum est non peccasse. Respondeo, negando consequentiam. Quia Pontifices non debent quæuis quouis loco dicere, quando nullo modo de iis interrogantur. Patet ex *c. Mulieri 34. de iureiurando*, vbi dicitur Episcopum non debere prohibere, quin mulier quæ iurauerat se cum aliquo de præsenti contraxisse, & in probatione defecerat, alteri nubat nulla facta mentione pœnitentiæ: cùm tamen & ex textu, & per se pateat, talem alteri nubendo significare se priori non nupsisse, & consequenter se peierasse. Item *c. vltimo de sponsalibus* dicitur, iuuenem qui deserta priore sponsa contra datam fidem cum secunda contraxerat, debere cum hac manere, nulla facta mentione pœnitentiæ. quem tamen certò constat peccasse.

c. 2. de eo.

Ex eo quod in aliquo facto non iniungitur pœnitentia, nō sequitur non esse peccatū. c. Mulieri.

c. vlt. de spons.

Dices secundò, *c. Ex litteris 11. de desponsat. impuberum*, dicitur puella quæ alteri inuita desponsata sub iuramento fuerat, posse liberè alteri nubere. ergo iuramentum non obligabat. Respondeo, negando consequentiam, quia ipsa puella non iurauerat, sed eius parentes, vt apertè colligitur ex textu.

c. Ex litteris.

Potest tamen Episcopus in tali iuramento dispensare sicut in iuramento eius, qui centum promisit latroni. & tunc meritò passus liberè poterit cum alia contrahere.

DVBIVM V.

Vtrùm superiores, vel parentes possint filiis certas nuptias præcipere, & hi teneantur obedire?

48 Nota primò, Certum omnino esse filios inuitis aut insciis parentibus validè matrimonia contrahere: vt definit *Tridem. sess. 24. c. 1. de reformat. matrim. sub initium.*

Trident.

Nota secundò, *Tridentinum ibidem cap. 9.* excommunicare locorum dominos, ac magistratus cuiuscumque conditionis sint, qui alios cogunt, quo minùs liberè matrimonia contrahant. Quæ intelligenda sunt de graui aliqua ac iniusta coactione. Nam iustè aliquem quandoque posse ad aliquod matrimonium compelli, infrà dicemus.

Magistratus cogentes aliquem ad matrimonium excommunicantur.

Benè autem cum communi sententia aduertit *P. Henriquez. l. 11. cap. 6. n. 5. lit. G. in commentario*, parentes, ac alios priuatos metu impedientes matrimonia suorum liberorum, aut aliorum, non incurrere hanc excommunicationem. Quia Concilium expressè ibi solùm agit de iis qui habent iurisdictionem in foro externo, eosque singulariter punit, quia eorum factum continet singularem iniustitiam, cùm ipsi in re tanta iniuriam inferant, quorum erat iustitiam tueri, ac iniuriam passis ius dicere: vt Concilium expressè docet. quæ ratio in priuatos non conuenit. Vide *P. Sanchez l. 4. d. 22. n. 9. & 10.*

Henriquez.

Trident.

Sanchez.

49 Variæ autem hic sunt difficultates, vt infrà videbimus. Sed præcipua est, vtrùm filius inuitis parentibus contrahens matrimonium, peccet mortaliter.

Qua in re constat quidem eum non peccare, quando parentes iniustè volunt eum à matrimonio omnino impedire, aut compellere vt indignas nuptias contrahat. Sed difficultas est, quando nulla similis causa subest. *Sotus in 4. d. 28. q. 1. a. 1. in fine, & Petrus Soto lect. 3. de matrim. §. Tertio etiam.* cum quibusdam aliis aiunt eum peccare mortaliter. Primò, quia parentum est procurare liberis nuptias. ergo hi tenentur iis hac in re obedire. Secundò, quia videmus communiter parentes omnes grauissimè offendi, si filij se inuitis matrimonia contrahant.

Sotus. Petr. Soto.

50 CONCLVS. I. Quando occurrunt tales circumstantiæ, ob quas aliquis iure naturæ teneatur certas nuptias inire; vt quia v. c. sub earum promissione virginem deflorauit; aut quia necessariæ omnino sunt ad pacem publicam conciliandam; aut ad tollendas capitales amicorum inimicitias, præsertim si filius statuerit aliquando vxorem ducere: aut si eum inire tale matrimonium esset absolutè necessarium ad sustentandum patrem, aliàs grauissima inedia laborantem, possent supradicti sibi subiectos præcepto & aliis viis compellere inire matrimonium. Quia possunt eos cogere ad id ad quod iure naturæ obligantur. Nec cuiquam debet videri durum si cogatur satisfacere suæ obligationi. Hæc tamen coactio debet communiter esse moderata, iuxta dicta disp. 22. dub. 2. nisi necessitas ac rei magnitudo aliud exigeret.

Possunt superiores subditis ea matrimonia præcipere ad quæ aliàs tenentur.

51 CONCLVS. II. Deficientibus eiusmodi circumstantiis, supradicti nihil tale possunt præcipere. Ita *D. Thomas in 4. d. 29. a. 4.* & communiter Doctores. Et patet ex Tridentino suprà, quia si tales possent subditis aut liberis matrimonia præcipere, possent eos ad hæc compellere, quod repugnat Tridentino. Ratio conclusionis est, quia matrimonium est quasi quædam perpetua seruitus, à qua natura sumus liberi, nec nisi proprio consensu possumus ei subiici. Secundò, quia cùm coniugium requirat indiuiduam vitæ societatem mutuo amore conglutinatam, durissimum & periculosissimum esset, & contra naturam ipsius alieno imperio ad ipsum adigi, quia rarò amamus ea in quæ sponte nostro iudicio non propendemus. Hinc animus sem-

Non autem alia. D. Thom. Trident.

Matrimonium perpetua seruitus.

per horret & refugit ea, ad quæ alieno imperio impellitur, iuxta illud, *Nitimur in vetitum*, &c. Quare cùm violenta esset talis societas, & contra animi propensionem, esset communiter plena rixis & discordiis.

52 Tenentur liberi parentes consulere circa nuptias.

Conclvs. III. Tenentur liberi sub peccato mortali non contrahere nuptias, nisi consultis priùs parentibus, aut iis qui eorum locum tenent. Quia cùm hi teneantur in omnibus, & præcipuè in statu vitæ deligendo illorum commodis prospicere; grauis contemptus est ac signum diffidentiæ, tantam rem sine eorum consilio aggredi, ac parentibus nurum aut generum omnino insciis adducere, qui fortè turbas excitaturi sunt. Quare omnes parentes hæc ægerrimè videmus ferre, & hoc solùm probant argumenta allata n. 49.

Excipe tamen casum, quo contracturi haberent iustas causas id agendi clàm parentibus; vt si scirent eos id malitiosè impedituros, aut alias similes.

Filij ex sola honestate communiter tenentur sequi in ea re parentum consilium.

Concl. IV. Etsi cessantibus iustis causis in contrarium, honestissimum & consultissimum communiter sit, liberos in hac re parentum consilium sequi, ideoque quædam iura dicant eos debere sequi; tamen absolutè ad hoc non tenentur. Vtramque conclus. cum multis aliis docet *P. Sanchez l. 4. disp. 22. n.* 10. Et hæc conclusio patet ex conclusione secunda. Quia si parentes non possint filiis præcipere, vt certa matrimonia contrahant, aut à certis (quæ aliàs licitè possunt contrahere) abstineant: nec hi tenentur iis alterutrum præcipientibus obedire. Quare parentes, nisi grauissimæ rationes sint in contrarium, debent in hac re sequi filiorum inclinationem. quia horum res agitur, & amor mutuus, qui coniugibus maximè necessarius est, non fertur in id in quod natura non propendet. Vnde sequitur, communiter liberos petito parentum consilio non peccare, si iis inuitis nuptias sibi aliàs conuenientes contrahant. Quia hac in re, sicut in deligenda Religione sui iuris sunt, nec parentum est hac in re aliquid præcipere, sed quod conueniens est suadere. Quare etiamsi meritò ægrè ferant, si priùs non consulantur: immeritò tamen ægrè ferunt, si liberi eorum consilium non sequantur, nisi ipsi ad hoc ob alias causas obligentur. Quia hac in re non parentum, sed filiorum negotium agitur, quibus maximè expedit ea matrimonia contrahere, in quæ per se maximè propendent, nisi manifesta aliqua ratio in contrarium sit. Ex quo patet solutio ad argumenta allata n. 49.

Sanchez.

Parentes communiter tenentur sequi liberorum inclinationem.

Excipe tamen casum, quo filij scirent ex eiusmodi nuptiis grauia odia, & scandala, aut similia secutura. Tunc enim saltem ex caritate tenerentur eas omittere. Vide *Sanchez lib. 4. disp. 22. &* 23. qui etiam disputatione 24. & sequentibus disputat, vtrùm parentes possint negare hæreditatem, aut dotem filiis se inuitis contrahentibus nuptias: & respondet negatiuè, quem si lubet, consulas.

Sanchez.

DISPVTATIO XXIX.

DE CONSENSV CONDITIONATO.

1 NOTA, tripliciter nos posse aliquid velle. Primò, absolutè & per se. Secundò, cum aliquibus circumstantiis & conditionibus, ita tamen vt etiam sine iis rem vellemus, v. c. Petrus vult ducere Catharinam credens eam esse diuitem ac nobilem: ita tamen vt vellet eam ducere propter alias animi dotes, etiamsi sciret esse pauperem ac plebeiam. Et patet hic non esse consensum conditionatum, nec illum errorem vitiare vllo modo matrimonium, quia non reddit actum inuoluntarium. Tertiò, possumus aliquid propter certas conditiones ita velle, vt ipsum absolutè nollemus si sciremus eas abesse. Vt si Petrus nollet Catharinam ducere si sciret esse pauperem aut plebeiam. Quæ nolitio potest esse vel solùm habitualis, vt quando rem absolutè volumus, putantes eas conditiones ei inesse; nollemus tamen si sciremus abesse. Vel potest aliquo modo esse actualis, vt si actu restringamus consensum, nolendo rem nisi adsint illæ conditiones. In priore autem casu tota volitio actualis est verè absoluta, & talis absolutè rem vult: nolitio autem solùm esset ponenda sub conditione, posito quòd veritas esset cognita. Quare sicut illa nolitio de facto non ponitur, ita nihil operatur, nec efficaciam consensus impedit. In secundo casu sicut illa nolitio est actualis, ita efficit consensum conditionatum, & omnem eius efficaciam impedit, si illæ conditiones absint.

Voluntas ponenda sub conditione si veritas cognosceretur, nihil operatur. Quis sit consensus conditionatus.

2 Contractus variè fiunt.

Hinc contractus aliaque pacta variè fiunt. Primò, omnino absolutè. Secundò, cum adiectione certi temporis, vt *do tibi librum illum in crastinum*, ante quod tempus tuus non est. Tertiò, cum aliqua demonstratione, vt *do tibi librum qui es cognatus meus*. Quartò, adiuncta causa, *do tibi librum quia cognatus meus es*. Quintò, cum aliquo modo siue conditione, vt *do tibi librum, vt diligenter studeas*. Sexto, sub conditione, vt *do tibi librum, si cognatus meus es*. Et de hoc modo hic maximè tractabimus: de aliis tamen etiam aliquid dicemus dub. 4.

Nota secundò, conditiones contractui adiectas posse esse de re præterita, præsenti vel futura; eaque vel necessaria, vel contingenti, vel impossibili, honesta vel turpi, vel etiam contra substantiam matrimonij, de quibus omnibus dicendum est.

DV

DVBIVM I.

Quid operetur conditio honeſta & poßibilis adiecta matrimonio?

3 TRes ſunt hîc præcipuæ difficultates. Prima eſt, quando aliqui ita contrahunt, *Accipio te ex hoc nunc in coniugem, ſi pater conſentiat*, vtrùm ſtatim ac pater conſentit, ſine nouo illorum conſenſu ſit verum matrimonium? Prior ſententia id negat. Ita *D. Bonauent. in 4. d. 28. q.3. Durandus ibidem quæſt 2.ad 1.Richardus a.2.q.2.Sotus d.29.quæſt.2.art.1.concl.3.*& alij plurimi,eſtque ſententia valdè probabilis. eius autem rationes infrà adferemus.

Bonauent. Durand. Richard. Sotus.

Secunda ſententia dicit: priorem ſaltem eſſe veram, quando conſanguinei ita contrahunt ſub hac conditione,*ſi Pontifex diſpenſet*.Quia matrimonium requirit conſenſum de præſenti inter perſonas habiles: hæ autem perſonæ quando conſenſum præſtant ſunt inhabiles. Pontifex autem non ratificat priorem conſenſum,nec hoc facere poteſt,ſed ſolùm tollit ipſum impedimétum, redditque perſonas habiles vt poſſint conſentire.Ita *Roſella Matrimonium 3.n.14.Silueſt.Matrimonium 2.n.13.Victoria in ſumma nu.*258. Et hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

Roſella. Siluester. Victoria.

Tertia ſententia, quam infrà explicabimus, docet matrimonium vtroque caſu valere poſita ſufficienter conditione, ſine vllo nouo conſenſu contrahentium.

4 Secunda difficultas eſt, vtrùm in locis vbi Tridentinum eſt receptum, requiratur vt conditio impleatur coram Parocho & teſtibus? *Nauar.l.4.conſil.tit. de conditionib. appoſit.conſilio* 1.*n.*6. videtur id negare. Et probatur, quia Parochus & teſtes non debent teſtari matrimonium validè fuiſſe contractum. Nam validè aſſiſtunt eorum matrimonio, quos neſciunt carere omni impedimento dirimenti: ergo etiam validè aſſiſtunt matrimonio conditionato,dum ſponſi ſub tali conditione conſenſum ſuum exprimunt,etſi ignorant an conditio ſit impleta;videtur enim eſſe eadem ratio. Confirmatur, quia ea ratione ſatisfit Tridentino,& omnia incommoda vitantur. Nam cùm conſtet coniuges ita inter ſe contraxiſſe, neuter vnquam permittetur cum altera contrahere, niſi conſtet conditionem non eſſe impletam.

Nauarr.

5 Sed explicatio huius difficultatis pendet ab alia, quam auctores communiter non ita clarè tractant. Vtrùm ſcilicet, quando aliqui contrahunt ſub conditione, de cuius veritate incerti ſunt ſiue præterita,ſiue futura,matrimoniũ conſiſtat ſtatim ac conditio eſt in rerum natura poſita: an verò neceſſarium ſit contrahentes priùs noſſe eam eſſe poſitam? *Sotus in 4. d. 29. q. 2.a.1. concl.*2. agens de conditione præſenti ait, valere ſtatim poſita conditione, etſi illi hoc ignorent. Et probari poteſt Primò,quia quando aliqui cõtrahunt per procuratores,ſtatim valet matrimonium antequam coniuges ſciant quid actum ſit. Secundò, quia ſi quis alium à peccatis abſolueret ſub hac conditione, Si iam reſtitueris furto ablata, valeret abſolutio,etſi ſacerdos ignoraret vtrùm reſtitutio eſſet facta.ergo idem dicendum de matrimonio. Tertiò,§.*Conditiones* 6.*inſt.de verb. oblig.& l.Cum ad* 37.*ff. de rebus creditis*,dicitur, ex ſtipulatione facta ſub conditione rei præteritæ, ſtatim ea poſita naſci obligationem,etſi contrahentes ignorent eſſe poſitam: ergo idem erit in matrimonio.

Sotus.

Inſtitut. de verb. l. Cum ad.

6 Sed hæc ſententia mihi videtur difficilis.Nam vt oſtendi diſp.21.nu. 22. & 26.& pulchrè docet *P.Sanchez l.1.diſp.*18.*n.*2. ad valorem tam ſponſalium quàm matrimonij eſſentialiter requiruntur aliqua ſigna externa, per quæ contrahentes ſibi mutuo præſentem conſenſum ſiue in matrimonium, ſiue in ſponſalia determinatè ſignificent.Vnde per ſigna quæ omnibus circumſtãtiis ſpectatis parti æqualiter poſſunt ſignificare diſſenſum ac cõſenſum,vel tam conſenſum de futuro,quàm de præterito, non poteſt contrahi matrimonium:vt docet *Sanchez ſupr.n.*25.Atqui qui dicit, *Contraho tecum,ſi pater tuus tale officium in aula obtinuit*: ſi vtrique omnino ignotum ſit an pater hoc obtinuerit nec ne, non magis ſignificat parti ſe in eam conſentire, quàm diſſentire, ſed ſolùm ſub disiunctione ſe conſentire,ſi conditio ſit poſita;ac diſſentire,ſi non ſit poſita.Vnde tam pars quàm omnes alij præſentes, quamdiu veritas conditionis ignota eſt, illis verbis non magis colligunt eum conſentire quàm diſſentire; ergo hæc verba ſunt tam diu inefficacia ad conſtituendum matrimonium. Confirmatur primò. quia ſi quis ita contraheret, *Ego te accipio, vel non accipio in vxorem*: certum eſt nihil acturum: atqui verba conditionata iis quibus veritas conditionis omnino ignota eſt, eodem modo ſignificant; ergo etiam ſunt inefficacia ad conſtituendum contractum, quamdiu illa veritas manet ignota. Confirmatur ſecùndò. quia aliàs ſi qui contraherent his verbis *Accipio te in meam, ſi Deus iam videt fratrem tuum ante te ſine hærede moriturum*, ſequeretur poſita veritate conditionis matrimonium ſtatim fore ratum, ſi contrahentes id intenderent: atque ita ſi alteruter antequam veritatem cognoſceret, cum alia contraheret, inualidè hoc facturum, quæ videntur abſurda. Quare credo verius eſſe tales contractus non eſſe perfectos, antequam partibus conſtet veritas conditionis requiſitæ. Quia verba tunc primùm habent vim iis determinatè ſignificandi abſolutum conſenſum.

Sanchez.

Per ſigna indeterminata non contrahitur matrimonium.

Sanchez.

Per propoſitionem ſub ignota conditione nihil abſolutè ſignificatur determinatè.

7 Ad primum argumentum poſitum numer. 5. Reſpondeo, eſſe aliam rationem in contrahentibus per procuratores. Nam hi abſolutè in matrimonium conſentiunt, idque exteriùs abſolutè ac determinatè ſibi mutuo exprimunt. Et ſicut ipſi per alios ſuum conſenſum exprimunt, ita per alios mutuos cõnſenſus acceptant.quare etiam ſufficit, vt per alios illam expreſſionem intelligant. Secùs eſt in noſtro caſu, quia ſicut per ſe immediatè contrahunt,ita debent ſibi immediatè mutuos conſenſus determinatè ſignificare: quod non fit antequam ſciant conditionem eſſe impletam.

Ad 2.nego conſequentiam.quia vt quis validè abſoluat, ſoli Deo debet determinatè ſignificare ſuam intẽtionem. quod in eo caſu ſufficiẽter fit.

Ad tertium Respondeo, illas leges non dicere antequam conditio sciatur posita, contractum esse omnino perfectum secundùm se: hoc enim, vt ostendi, non est verum: sed eum iam esse perfectè positum in causis: quia eæ causæ iam positæ sunt, ex quibus necessariò sequatur. Vnde etiam inter contrahentes necessaria obligatio contracta, est cùm nullo modo possint consensum reuocare. Secùs est in matrimonio, in quo ante conditionem positam ac cognitam, vterque validè consensum reuocat, vt dicam num. 10.

8 CONCLVS. I. Matrimonium contractum per verba de præsenti sub conditione præterita, vel præsenti, statim si conditio non subsit, est irritum. quia deest consensus, cùm sponsi non intendant contrahere, nisi illa subsit. Quòd si subsit, statim ac veritas partibus nota est, valet, ac si absolutè contractum esset. Quia sponsi intendunt absolutè contrahere posita conditione, & verba iam hoc sufficienter significant.

Quam vim habeat adiectio conditionis certò futuræ.

Idem communiter asserunt Doctores de contractu sub conditione, quam contrahentes certò sciunt necessariò futuram; quia in eorum cognitione & apprehensione iam præsens est: nec ab illis aliter videtur adiici, quàm vt ostendant se iam tam certò contrahere, quàm illa conditio certò futura est. Quod communiter verum est in iis qui seriò agunt, & vix videntur alium sensum commodè posse intendere. Quòd si tamen vellent contractum suspendi vsque ad aduentum conditionis, verè consequentes suspenderent. Ita *P. Rebellius de iustitia part. 2. libr. 2. quæst. 10. numer. 13.* Sed tunc haberet potiùs rationem adiectionis temporis, quàm conditionis.

Rebellius.

In dubio verò, res ex circunstantiis spectanda est. Si enim adiicienti conditionem fuerit commodum contractum ante illud tempus non esse absolutum, credibile est voluisse apponere ei tempus. Secùs si eius omnino nihil interesat, an statim, an postea impletetur.

9 CONCLVS. II. Contractus initus sub conditione de futuro contingenti, suspenditur donec sponsi sciant conditionem esse positam: & est omnino nullus si stato tempore conditio non impleatur. Est communis Doctorum, & patet ex *cap. 3. & 5. de conditionibus appositis.* Ratio est, quia priùs nec contractus est omnino nullus, cùm vterque teneatur euentum conditionis expectare: nec omnino completus, cùm à futura conditione pendeat, vt sit validus si ponatur, aliàs inualidus.

c. 3. & 5. de cond.

10 Nota tamen, matrimonium ita contractum, antequam conditio ponatur, nullo modo esse verum matrimonium. Hinc si interim alteruter priùs consensum suum reuocet, quantumcumque hoc faciendo peccet, matrimonium impleta postea conditione nullo modo subsistet, vt omnes fatentur. quia deerit consensus essentialiter requisitus. Item si alteruter priùs cum alio de præsenti contrahat, validè id faciet, etsi illicitè. Ideoque quidam DD. dicunt, matrimonium non posse esse conditionatū: quia ante conditionem positam nullo modo est matrimonium: posita autem conditione, & à partibus cognita, est omnino absolutum. Quare volunt solum ipsum consensum esse conditionatum, qui ante conditionem est incompletus, & ea posita completur, Et sic intelligunt *Regul. 50. iuris, in 6.* vbi dicitur actus legitimos conditionem aut diem non recipere. quia non possunt incipere esse antequam conditio aut dies præfixa aduenerit. Sed hæc explicatio illius regulæ non videtur genuina, nam ipsa desumpta ex *lege Actus legitimi 77. ff. de regulis iuris.* vbi dicitur, quædam pacta, siue actus vitiari, si iis conditio adiecta sit. Huic autem actui siue contractui verè conditio adiicitur. Illa igitur regula solùm loquitur de certis quibusdam actibus dicta lege numeratis.

Consensus sub conditione validè, licet illicitè reuocatur, quamdiu conditio ignoratur posita.

Reg. iuris.

l. Actus legitimi.

Habet etiam illa doctrina difficultatem. Nam sicut contrahentium consensus primò incompletè ponitur, & deinde posita sufficienter conditione completur; ita etiam contractus, siue matrimonium, prout habet rationem contractus, initio incompletè ponitur, & pendet à futura conditione vt compleatur, ac habeat rationem perfecti contractus.

Matrimonium eodem modo dicitur conditionatum sicut consensus.

11 CONCLVS. III. Etsi propter multorum auctoritatem probabile sit, matrimonium contractum per verba de præsenti sub conditione honesta de futuro contingenti, posita conditione tantùm habere vim sponsalium, & indigere nouo consensu, vt sit matrimonium: probabilius tamen est, statim atque illa sufficienter posita, ac a partibus cognita est, esse verum matrimonium, si aliud non subsit impedimentum. Ita *Innocentius cap. Super eo 5. in fine, de conditionibus appositis. Abbas cap. De illis 3. eodem tit. Nauarr. cap. 22. num. 63. & 64. Paludanus in 4. d. 29. quæst. 2. art. 5. sub finem. Petrus Soto lect. 3. de matrimonio §. Quarto denique.* & cùm multis aliis *P. Sanchez lib. 5. disput. 8. num. 5.* Probatur primò, quia ceteri omnes contractus, etiam sponsalia sub conditione tali inita, statim atque hæc sufficienter posita atque cognita est, sunt omnino valida sine nouo consensu, ac si tunc purè, siue sine conditione fuissent inita. vt patet ex *l. Potior 11. ff. qui potiores in pignore. & l. Hæc venditio 7. ff. de contrah. emptione.* ergo etiam matrimonium.

Matrimonium sub conditione initum hac posita non indiget nouo consensu.

Innocent.
Abbas.
Nauarr.
Paludan.
Petr. Soto.
Sanchez.

l. Potior.
l. Hæc venditio.

Respondent aliqui esse diuersam rationem; quia matrimonium requirit maiorem libertatem, quàm cæteri contractus. Sed spectato iure naturæ hoc non est verum: cùm ex errore, qui non sit contra eius substantiam, initum sit validum. Imò etiam metu contractum spectato solo iure naturæ, valet, vt ostendi suprà disputat. 28. numero 16. ius autem positiuum nullam hîc ponit diuersitatem. Adde, tam liberè iniri matrimonium sub conditione futura, ita vt ea posita ac sufficienter cognita, statim valeat, ac si ab initio purè iniretur. Nec enim est vlla ratio cur dicamus libertatem vno casu magis minui quàm alio.

Matrimonium tam liberè initur sub conditione, quàm purè.

12 Probatur secundò, quia etsi consensus sub conditione non sit perfectus, sed quasi inchoatus donec ponatur conditio; hac tamen posita est omnino absolutus. quia hæc est intentio contrahentium; vt patet ex *l. Potior, citata,* & communi vsu. Dicens enim *do tibi ex hoc nunc talem librum, si hoc feceris:* intendit vt eo facto liber sit absolutè tuus: essetque tuus etsi dans mo-

l. Potior.

tere

teretur ante conditionem impletam. Et confirmatur primò ex sensu verborum. Longè enim aliud significant hæc verba, *Accipio te ex nunc in meam, si cras centum dederis*; aliud verò hæc, *Accipiam te si dederis*. Atqui vtraque prout est coniuncta interno consensui, est verè practica, & efficit quod significat: ergo vtraque habet diuersum effectum. Secundum alteram verò sententiam, idem significarent ac efficerent: scilicet obligationem ducendi illam posita conditione. Secundò, quia consensus eius qui primò verba pronuntiat semper includit hanc conditionem, *si tu etiam consenseris*. & tamen statim alterο consensum exprimente fit absolutus contractus, vt omnes fatentur: ergo consensus in matrimonium sub conditione futura, hac posita ac cognita habet absolutum effectum. Nec refert quòd illa conditio à natura rei insit, ideoque talis consensus communiter dicatur absolutus, Nam hoc fit, quia vsus obtinuit, vt tantùm dicatur consensus conditionatus, qui inuoluit extrinsecam conditionem, quæ contractum suspendat, quod hic non fit. Non autem inde sequitur, consensum priorem à parte rei non esse verè conditionatum: quia verè sub onere & conditione elicitur, & manet suspensus, donec altera pars repromittat, etsi per annum eius consensus differatur: & interim eodem modo potest inualidari, sicut consensus præstitus sub conditione extrinseca.

Primus consensus in contractum semper est conditionatus.

13 Dices primò, Nulla alia Sacramenta possunt conferri sub conditione de futuro contingenti. ergo nec matrimonium. Respondeo, negando consequ. quia in aliis Sacramentis positio materiæ vel formæ non potest pendere à conditione futura. Impossibile enim est, vt infusio aquæ, vel pronuntiatio formæ ita pendeat à re futura, vt hac posita, aut non posita, illæ etiam fuerint positæ, aut non positæ. Sacramenta autem statim atque eorum materia & forma integrè posita sunt, necessariò ponūtur, vel nunquam. In matrimonio verò consensus internus est pars essentialis, qui factus sub cōditione ita ab ea pendet, vt ea posita, verè à parte rei completè ponatur, alias non. Similiter consensus externus in ratione signi ab eadem conditione pendet: nam vt ostendi suprà n.6. verba quibus internus consensus ita exprimitur, nihil determinatè sponsis significat, donec sciant conditionem esse impletam. Pendet tunc itaque matrimonium non immediatè à cōditione futura, sed à parte sui essentiali, quæ ante conditionem non ponitur in esse. Sic pendet Sacramentum confessionis ab absolutione quæ potest dari post confessionem etiam completè factam. Vide dicta tomo 1. q. 64. & 81.

Cur matrimonium præ aliis Sacramentis possit conferri sub conditione.

Matrimonium conditionatū non pendet immediatè à conditione, sed à parte sua essentiali.

14 Dices secundò c. *Super eo* 5. *de condition. appositis*. dici Pontifex consensum per verba de præsenti sub conditione futura expressum, non esse habendum de præsenti. Vnde etiam infert, sic contrahentem ante conditionem impletam non esse cogendum ad contrahendum: innuens ea completa cogendum esse ad contrahendum, & consequenter opus esse nouo consensu. Confir. quia c. sequenti talis contractus vocatur sponsalia.

c. Super eo.

Respondeo, consensum ante conditionem positam verè non posse dici de præsenti, quia ipse nondum de facto verè est consensus, sed est futurus conditione posita. Nec ex eo quod dicitur, talem ante impletam conditionem non cogendum ad contrahendum; sequitur ipsum ea impleta cogendum vt contrahat: sed tantùm sequitur eum contractum ante impletam conditionem nec habere vim matrimonij, nec sponsalium: & consequenter alterum non teneri ad matrimonium consummandum, vel contrahendum. Sicut non sequitur, vendens equum sub conditione ante eam positam non tenetur eum absolutè vendere: ergo ea posita tenetur eum absolutè vendere. Argumentum cum à contrario sensu sæpe fallit, nisi aliunde eius firmitas colligatur: præsertim quando id quod infertur, supponit quandam status mutationem; nec facit ad responsionem rei propositæ vt hic fit. Nec enim petebatur, vtrùm posita conditione, talis deberet iterum contrahere; sed vtrùm deberet matrimonium, ea non posita, consummare. Respondet autem Pontifex, talem ante conditionem impletam non esse cogendum vt contrahat. quia supponit antè non esse perfectum matrimonium: & consequenter non posse consummari, nisi priùs contrahatur. Ad confirmationem, nego assumptum. Nam ibi tantùm dicitur, mulierem dixisse virum de præsenti secum contraxisse: hunc autem fassum esse se contraxisse sponsalia sub conditione futura. Vnde sequitur tantùm, eos sibi contradixisse, non autem talem contractum dici sponsalia. Adde, nihil obesse nostræ conclusioni, si talis contractus ante impletam conditionem dicatur sponsalia, cùm omne matrimonium ratum ita quandoque vocetur, vt ostendi disp. 21. initio.

Argumentū à contrario sensu sæpe fallit.

15 CONCL. IV. Dicta conclusio etiam vera est vbi Tridentinum est receptum. Quod clarum est quando Parochus & testes non modò contractui, sed etiam impletioni conditionis intersunt. quia tūc nihil requiritur ad perfectam obseruationem formæ à Concilio præscriptæ. Sed vt ostendi nu. 4. dubitant Doctores, vtrùm hoc secundum sit necessarium ad matrimonij valorem? Sed probabilius est vtrumque requiri. De priore nemo dubitat. De secundo, prob. primò, quia illi debent esse testes non modò inchoati, sed perfecti & absoluti contractus saltem externi: atqui hoc fieri non potest nisi intersint impletioni conditionis; quia contractus antea planè incompletus per hanc perficitur: ergo debent etiam huic interesse. Secundò, quia facilè posset alteruter negare conditionem impletam, cùm non possit in foro externo probari: & ita sequerentur omnia incommoda, quæ Concilium cupit euitari. Tertiò, quia, vt ostendi disp. 27. n. 44. ad valorem matrimonij requiritur, vt illi ita assistant vt intelligant quid agatur, siue sponsos hic & nunc in præsens matrimonium consentire: atqui, vt ostendi suprà nu. 6. ad hoc non sufficit vt audiant eos consentientes sub conditione, ut sciant etiam conditionem esse impletam; ergo hoc etiam est necessarium.

Parochus & testes debent etiam interesse impletioni conditionis.

16 Nec refert quòd dicti non debent esse testes absoluti valoris matrimonij, ideoq; hoc valeat,

etsi illi non videant literas dispensationis inter consanguineos: quia aliud est, esse testem externi contractus in genere suo completi, aliud esse testem valoris ipsius: & illud dicimus requiri, hoc non. Posito enim quòd ille exteriùs legitimè factus sit, præsumitur factus ab habentibus potestatem,& personis legitimis, donec probetur contrarium; & volentis resilire est hoc probare, ostendendo dispensationem, aut commissionem procuratoris esse nullam. Conditio autem non præsumitur completa,donec de ea constet, & consequenter id asserentis est probare. Confirmantur hæc omnia ex dictis disp. 24.n.79. vbi ob eandem rationem ostendi, vt Parochus validè assistat procuratoribus,debere ei constare de mandato iis dato. Quare etsi Ecclesia conscia primi contractus forte,non permitteret iniri secundum, donec sciret conditionem defecisse: tamen si de facto contraheretur,pro hoc iudicaret, donec constaret conditionem suo tempore priùs impletam fuisse. Ex quibus patet responsio ad argumenta allata n. 4.

17 Hic tamen notandum primò, videri omnino sufficere, siue conditio sit præterita, siue futura, vt contrahentes dum sciunt eam esse impletam, id coram Parocho & testibus fateantur. Quia hoc ipso apertè significant se velle suum cōsensum esse omnino absolutum & purificatum.

Secundò, talia matrimonia non esse facilè permittenda; tum quia parum decent dignitatem Sacramenti; tum etiam quia ex iis facilè lites ac difficultates oriri possent: præsertim ob varias Doctorum hac in re sententias.

18 C o n c l. V. Consanguinei validè contrahunt sub hac conditione,*si Pontifex dispensauerit*: & cōditionis impletionis ab iis cognita, eodem modo matrimonium est ratum,ac si habiles sub alia conditione contraxissent,iuxta dicta cōcl. 3. Ita *Conar.l.4.decret.p.2.c.5. initio n.9.& P.Sanchus l. 5. disp 8.n.*10.Ratio est,quia tales dum eorum consensus est omnino completus, ac contractus purus, per dispensationē sunt absolutè facti habiles ab contrahendum. Cùm igitur tales tunc primum absolutè contrahant, contractus verè celebratur inter personas habiles; ac consequenter validè.Ex quo patet solutio argumēti positi n. 3. pro secunda sententia. neganda enim est minor.

Couarr. Sanchez.

19 C o n c l. VI. Quæ dicta sunt de matrimonio, eodem modo locum habent in sponsalibus. quia eadem est ratio: hoc excepto quòd nulli hic testes necessarij sint.

Notandum tamen, si contrahentes eiusmodi sponsalia vel matrimonium, ante conditionem impletam se mutuo cognoscant, Ecclesiam præsumere eos recessisse à conditione, & voluisse esse contractum absolutum. Et consequenter vbi Trident. non est receptum, iudicat esse verum matrimonium: nec vllam probationem admittit in contrarium, iuxta *c.Per tuas 6.& c. De illis 3. de condit appositis.*

c. Per tuas. c. De illis.

20 C o n c l. VII. Si quis contrahat cum duabus sponsalia sub conditione futura contingēti,priùs contracta conditione impleta erunt valida, etsi secundorum conditio priùs impleatur. quia talis inualidè secunda contraxit, donec primorum conditionem sciebat defecisse. Quare hæc nunquam poterūt esse valida, etiamsi priora ob defectum conditionis desierint omnino obligare. nisi fortè ratione damni quod aliàs sponsæ inde sequeretur(vide dicta disp.22.nu.43. & disp. 23. n.29.)aut nisi secunda fuissent contracta sub cōditione,*si priora desierint obligare*. Tunc his desinentibus obligare, illa essent valida.

Si verò ita cum duabus contraxit matrimonium, illud erit validum, cuius conditio priùs implebitur, siue id primò contractum sit,siue secundò, modò contrahens neutrum consensum reuocarit, sed velit quantum potest, vtrumque esse validum. Quia validè quis contrahit matrimonium, etsi alteri sit obligatus. Quòd si ante impletam conditionem alterius contractus consensum reuocasset:tunc alter esset validus impleta conditione,etsi posterius impleretur. Nam illud matrimonium in quod contrahens ante impletam conditionem omnino desiit consentire, nullo modo poterit esse validum, iuxta dicta supra n.10. Quare alterum in quod pergit consentire,eodem modo se habet ac si solum esset contractum.

Quòd si vtraque conditio simul impleretur, tunc neutrum matrimonium esset validum. quia se mutuo impedirent,& in neutrum esset determinatus consensus.quia nulla esset ratio cur magis consentiret in vnum,quàm in alterum. Vide dicta in simili tomo 1.q.67.n.37.

21 Fatentur aliqui,ea quæ dixi, esse quidem vera in matrimonio, negāt tamen quæ dixi de sponsalibus. quia hoc ipso quo aliquis ita contrahit secunda sponsalia,si conditio his adiecta priùs eueniat, cùm talis tunc absolutè in hac consentiat, omnino reuocat consensum in priora sponsalia; atque ita hæc non possunt consistere deficiente consensu, à quo essentialiter dependet, sicut dixi num.10.de matrimonio. Sed contrarium puto probabilius. quia (vt dixi disp.21.initio) sponsalia nihil aliud sunt, quàm mutua matrimonij promissio, siue mutua ad contrahendum matrimonium obligatio, ex tali promissione orta; hic autem posita conditione vtrumque ponitur. Nam vtraque promissio conditionata transit in absolutam, & vtrimque oritur obligatio ad matrimonium, vt etiam alij fatentur,ergo ponuntur vera sponsalia.

Nec obest quòd alter ante impletam conditionem consensum reuocet. quia sicut iniustè, ita etiam inualidè id fecit:nam si id fecisset validè, impediuisset effectum illius,scilicet obligationem ad matrimonium;sicut qui contraxit matrimonium sub conditione futura, si antequam hæc ponatur, consensum suum reuocet, impedit illius contractus effectum, scilicet translationem dominij corporum. Vnde patet sponsalia sub conditione contracta non ita pendere à continuatione consensus, sicut matrimonium ita contractum. Quòd si tamen alteruter antea impleta sponsalia iustè consensum reuocet, sicut tunc nulla nascitur obligatio, ita etiam nulla sunt sponsalia.

Sponsalia cōditionata non ita pendent à continuatione consensus sicut matrimonium.

D V-

DVBIVM II.

Qua ratione valeant sponsalia vel matrimonium contractum sub his conditionibus, Si Deo, Ecclesiæ, vel parenti placuerit, si Pontifex in impedimento dispensauerit, si baptizatus fueris, &c.

22 NOta, quasdam esse conditiones iure positiuo, vel naturæ ita intrinsecas contractui matrimonij, vt eius valor non possit ab iis non dependere: quales sunt, *Accipiam te in meam si vixerimus, si Deus permiserit, si non fuerit impedimentum dirimens inter nos*, &c. Circa quæ prima hîc est difficultas, Quid tales conditiones in contractu expressæ operentur? Quidam dicunt eas contractum nullo modo reddere conditionatum. Probant ex *l. Conditiones 99. & l. Aliquando 107. ff. de condition. & demonstr.* Sed in priore lege potiùs contrarium insinuatur. quia tantùm dicitur, conditiones quæ non expresse, sed solùm tacitè insunt testamento, non reddere hoc conditionatum. In secunda verò dicitur, legatum sub hac conditione *si hæreditatem adierit*, scilicet hæres esse putum. quia scilicet iure inest.

l. Conditiones. l. Aliquando.

Contra hæc tamen faciunt *l. Seruo 47. eodem titulo*, vbi dicitur, *Sæpenumerò mutatur effectus, quamquam id expresserit testator; quod etsi non fecisset, inesse tamen.* & *l. Si ita legatum 65. §. Illi, de legatis.* Vbi dicitur, *Aliud est enim iuris si quid tacitè continetur: aliud si quid verbis exprimatur.*

l. Seruo. *l. Si ita.*

Respondent illi, tam *l. Aliquando, citatam*, quàm suam regulam intelligendam, quando conditio eo modo exprimitur, quo iure inest. Alias verò leges intelligendas, quando illa aliter exprimitur, quàm iure inest. Vnde inferunt si quis dicat: *Contraho tecum si sumus ad hoc habiles*, contractum esse putum, & statim valere si subsit conditio. quia ipsa exprimitur sicut iure inest. Secùs esse, si dicat, *Contraho tecum si Ecclesiæ placuerit.* Quia hoc ita intelligendum est, si Ecclesia repererit nullum inter nos esse impedimentum.

Sed hæc mihi satis difficilia videntur primò, quia difficulter possunt aptari verbis legum. Secundò, quia nihil assignatur ex quo possimus colligere quando aliqua conditio priore modo, quando verò secundo modo fuerit adiecta. Et inter exempla assignata, nullam video rationem, quare vna conditio potiùs hoc modo fuerit adiecta quàm alia.

23 Vt igitur hæc clariora sint, Nota primò, quando certum est qua intentione contrahentes conditionem adiecerint huic esse standum. Secundò, quando id non ita liquet, hoc spectandum esse ex fine ob quem eam adiecerint, iuxta dicta in simili disputatione 27. numero 35. Tertiò, dictas conditiones esse duplices. Aliquæ enim ita necessariò insunt, vt iis deficientibus partes ne quidem possint conari contractum perficere: ita vt clarè appareat contrahentes si seriò agere voluerint, vix potuisse intendere aliquid noui per illatum adiectionem operari, Tales sunt hæ: *Ducam te creas, si vixerimus, si Deus non impedierit. si alteruter non fiat omnino amens*, &c. Cùm enim in his nulla sit iusta causa cur contrahentes velint suum consensum suspendi, nisi de contrario constet, censendi sunt id non voluisse. Aliæ verò sunt, quibus deficientibus partes etsi inualidè, possunt tamen adhuc conari contractum perficere. quia nimirum aut ignorant eas deficere, aut vt exteriùs saltem videantur contraxisse. Talis est hæc: *Contraho tecum, si non sit inter nos impedimentum dirimens.* Et bona fide agentes optimo fine hanc conditionem adijciunt, ne si fortè subsit impedimentum, aut consenserint, aut videantur consensisse in matrimonium sacrilegum, atque ita exteriùs puniantur. Quare in eo casu, nisi aliunde constet de contrario, contrahentes iudicandi sunt velle suum consensum esse conditionatum, nec transire in absolutum, donec sciant an subsit impedimentum. Confirmatur primò. quia ipsa verba per se expresse significant consensum tantùm ferri in obiectum sub illa conditione: & cùm, vt ostendi, hîc sint iustæ causæ cur contrahentes velint solùm sub conditione consentire, nulla est ratio aut circumstantia, cur hîc & nunc significent consensum absolutum, ergo dicendum est ea in eo casu solùm significare consensum conditionatum. Secundò, quia, vt communiter Doctores fatentur, & bene docet *P. Sanchius libr. 5. disputatione 1. numero 14.* qui scienter cum sua consanguinea contraheret sub conditione, *si non sit impedimentum dirimens inter nos*, non incurreret excommunicationem latam *Clementin. vnica de consanguinitate.* Sicut qui semel baptizatum rebaptizaret sub conditione, *si non es baptizatus*, non fieret irregularis: cùm tamen eas pœnas incurreret, si eam conditionem omitteret. Cuius non est alia causa, quàm quia verba illa apposita significant intentionem solùm sub conditione ferri in obiectum. Quòd si tamen scienter ita contrahentes postea consummarent matrimonium, excommunicationem incurrerent. quia ostenderent se à conditione recessisse, iuxta dicta numero 19.

24

Sanchez. *Clem. vnic. de consa.*

25 Ex quibus patet primò, tales conditiones communiter aliter apponi, quàm de iure insunt. Quia de iure solùm insunt, vt impediant effectum ipsius contractus: exprimuntur autem vt significetur consensum solùm sub conditione ferri in obiectum.

Conditiones communiter alio sensu exprimuntur quàm iure insint.

Sequitur secundò, quando aliqui contrahunt sub expressa conditione, *si non sunt consanguinei*, contractum manere suspensum donec sciant se non esse consanguineos. Patet ex dictis suprà numero 6. Idemque dicendum est de his conditionibus, *si Deo gratum fuerit, si Deo vel Ecclesiæ placuerit.* quia idem significant atque hæc, *si nullum subsit impedimentum*, siue *si bene possimus contrahere.* In his enim casibus suspenditur contractus, donec probabiliter sciant nullum subesse impedimentum.

26 Secunda difficultas est, Quid operetur hæc conditio, *si patri placuerit?*

Vbi Nota primò, eam posse apponi, vt signi-

significet requiri consensum patris vel de præsenti, vel de futuro. Item fieri posse vt pater primò consentiat, & postea dissentiat vel contrà.

Soto.

In priore casu, *Soto in 4. d. 29. quæstione 2. articulo 1. conclus.* 2. ait, si pater tunc dissentiat, matrimonium statim esse inualidum: contrà verò ipsum statim esse validum, si pater verè in illud consentiat, etiamsi sponsi hoc ignorent. Sed ex dictis numero 6. patet, verius esse contractum suspendi, donec sponsis constet de voluntate patris: quia priùs eorum verba non significant determinatè consensum vel dissensum: statim autem atque ipsi cognoscunt patris voluntatem, contractus est vel validus, vel irritus, prout pater consentit, vel dissentit: nec curandum quid postea faciat.

27 Nauar. Syluester.

In secundo casu *Nauarrus capite 22. numero 63. Syluester Matrimonium 3. quæstione 4. dicto 3.* cum quibusdam aliis ait, si pater primò dissentiat, & postea consentiat, valere contractum. Argumenta autem, quibus id probant, non sunt multùm efficacia. *Sotus* verò *supra articulo 3. versu Rogas autem. & Rosella Matrimonium 3. numero 4.* aiunt, si pater re cognita primò consenserit, matrimonium valere; quia conditio verè ponitur, & consequenter contractus purificatur, & fit absolutus: quare per sequentem dissensum nequit inualidari. Quod certum credo, si sponsi hoc sciant; nec alij negant. Quòd si verò primò dissenserit, aiunt contractum statim esse irritum, quia deficit conditio. Confirmatur primò, quia tunc statim pars licitè posset resilire. Secundò, quia *l. Benes 89. ff. de verborum significatione*, dicitur: *hoc sermone Dum nupta erit, primæ nuptiæ significantur.* Ergo hic similiter illa conditione significatur prima patris dissensio, vel assensio. Item *l. Hæc conditio 27. ff. de condition. & demonstr.* dicitur, *hæc conditio, si Capitolium ascenderis, sic accipienda est, si cùm primum potueris, Capitolium ascenderis.*

Sotus. Rosella.

l. Benes.

l. Hæc conditio.

Sed hæc lex non facit ad rem. quia aliàs probaret conditionem deficere, nisi pater statim re intellecta consentiret. Prior etiam non conuincit. quia in eo casu est particularis ratio. Nam cùm nuptiæ non nisi alterius morte soluantur, nisi per illam conditionem primæ nuptiæ intelligerentur, impletio conditionis deberet tota vita differri, quod absurdum esset. Confirmatur igitur tertiò quia aliàs partes deberent expectare donec pater moreretur; quia tam diu posset semper expectari ipsius consensus.

28 Quis sit sensus huius conditionis, *si pater consenserit.*

Et hanc sententiam, si verba in rigore spectentur, credo esse veram. quare statim ac partes sciunt patrem rogatum dissentire, vtraque potest sine vlla alterius iniuria resilire. Spectato tamen communi ita contrahentium sensu, qui communiter intendunt absolutè talem contractum inire, si qua ratione patris bona venia id facere possint; ipsi videntur non ita strictè ea verba accipere, sed velle obligationem manere quamdiu intra breue saltem tempus, est spes patrem posse facilè ad consensum inflecti. Cuius signum est, quòd pergant vrgere consensum, quamdiu sperant obtinere. Si igitur ipsi perseuerent in priore voluntate, & pater paulò pòst consentiat, credo contractum valere. Quia vt patet, consensus est sufficiens, & satis etiam exteriùs exprimitur, tum per priora verba, quæ ex communi intentione satis apertè eum sensum admittunt: tum etiam per hoc ipsum, quòd patris consensum aut pergunt solicitare, aut postea acceptant. Statim tamen atque desperant posse eum obtinere, aut non nisi cum eius offensione, ita vt nolint eum ampliùs rogari, deficit conditio. quia vlteriùs non intenderunt consensum extendere; alioqui deberent perpetuò manere suspensi. Confirmatur primò, quia si duo contraherent sub hac conditione, *si Pontifex in impedimento dispenset*, mitterentque procuratorem, qui primò pateretur repulsam: & deinde meliùs causam proponens, obtineret: non videtur dubium contractum valere: atqui noster casus est talis: ergo, &c.

Secundò, quia conditio illa eundem videtur habere sensum, ac si diceret, *Contraho tecum, si possis patris mei consensum obtinere.* atqui in hoc casu etsi parens initio negasset, & tamen secundò vel tertiò intra breue tempus rogatus, omnino lubens consentiret, valeret contractus: quia verè ille potuisset obtinere consensum, nec posset absolutè dici id non potuisse: ergo etiam in altero casu valet; atque ita videntur posse conciliari sententiæ supracitatæ.

29 Sanchez.

Vt autem hæc clariora fiant, Nota cum *P. Sanchez lib. 5. disputatione 7. numero* 12. ita contrahentes talem conditionem communiter ideo solùm apponere, ne parentes, sine eorum consensu contrahendo, offendant. Quare non tam exigunt vt pater positiue faueat, quàm ne ægrè ferat, siue offendatur: quare iis sufficit, eum nullo modo repugnare. Vnde *ipse ibidem numero* 19. benè infert, tale matrimonium valere, etsi pater sit mortuus. quia tunc repugnare non potest, quod contrahentes maximè quærunt. Vnde supradicta confirmantur. quia hoc ipso quo pater breui tempore aliquoties rogatus liberè consensit, sufficienter obtinetur conditio ab iis requisita, scilicet, ne pater nuptiis offendatur. His positis sit

30 CONCLVS. I. Contractus hoc modo initus, *Ducam te si vixerimus, si Deus non impedierit*, est ab initio absolutus. quia conditio non aliter apponitur quàm per se insit. Secùs est de hoc: *Ducam te, vel accipio te in meum, si nullum subsit impedimentum dirimens, si Deo vel Ecclesiæ matrimonium placuerit.* Quia conditio apponitur ad suspendendum consensum, donec ipsa cognoscatur impleta: vt patet ex dictis.

31 CONCLVS. II. Ita contrahentes, *Contraho tecum, si patri placuerit*, suspendunt consensum, donec sciant contractum patri non displicere. quo posito, ille statim fit absolutus, siue pater viuat, siue non: aut donec intelligant patrem non posse induci vt matrimonium permittat. tunc enim contractus est irritus. Secùs esset in hac conditione, *Si pater ostenderit sibi placere*, Quia tunc requiritur aliquis actus positiuus, quem mortuus præstare non potest, nisi

ex

ex adiunctis constaret aliam esse contrahentium intentionem.

32 CONCLVS. III. Contrahens cum non baptizata sub conditione *si baptizetur*, statim ac fit hanc baptizatam esse, contractus valet. Secùs esset si absolutè contraheret; quia consensus fertur in materiam incapacem, & esset omnino irritus: atque ita contractus non posset conualescere, etiamsi postea materia fieret capax, nisi nouus accederet consensus. In primo autem casu consensus fertur in materiam capacem. quia non est absolutus donec materia capax est. Vide dicta suprà n. 18. & disp. 22. n. 45.

33 CONCLVS. IV. Idem dicendum de consanguineis contrahentibus sub conditione, *si Pontifex dispenset*. Quia est eadem ratio, & vtrobique conditio est honesta. Intellige tamen, si modò subsit talis causa vt Pontifex possit sine vllo peccato dispensare, & contrahentes dispensatione licitè vti possint. Aliàs sponsalia saltem essent inualida, quia obligarent ad id quod legitimè fieri non potest: vt si sponsi non possent contrahere sine aliquo scandalo: aut si in gradibus præsertim propinquis nulla esset ratio dispensandi. Tunc enim esset aliqua inordinatio eam dare, eáue vti contra generalem Ecclesiæ consuetudinem. Quòd si in hoc casu contractus conditionatus fuisset matrimonium, maius est dubium, pendetque à sequenti disputatione.

34 Dices, Hæc conditio, *si Pontifex dispenset*, pendet à voluntate Principis, & consequenter in iure censetur impossibilis, vt habetur *l. Apud Iulianum, aliàs, Idem Iulianus 4. § fin. ff. de legatis.* Atqui conditio impossibilis, de iure habetur pro non apposita, atque ita contractus fit absolutus. Absolutè autem contrahentes in hoc casu nihil agunt. ergo talis contractus est nullus. Respondeo, maiorem tantùm esse veram in casu quo Princeps non solet consentire, vt ibidem additur. secùs vbi solet consentire, vt in nostro casu. Et confirmatur, quia ineuntes pactum absolutè de resignatione beneficij cum pensione, inualidè & simoniacè id faciunt. Sub conditione autem *si Pontifex approbauerit*, licitè hoc faciunt: ergo idem est in nostro casu.

l. Apud Iulianum.

Quando censeatur conditio pendens à Principis voluntate impossibilis.

35 Nota, *Armillam v. Sponsalia, num. 11.* docere, promittentem consanguineæ matrimonium, *si Pontifex dispenset*, teneri procurare dispensationem. quia hoc est accessorium, sine quo matrimonium fieri nequit. Obligatus autem ad aliquid, obligatur ad eius accessorium, sine quo hoc fieri non potest.

Armilla.

Verius tamen *Nauarr. lib. 4. consil. tit. de sponsalibus consil. 25. in 1. editione*, negat eum ad hoc teneri, idque etiam eo casu quo ipse sub ea spe alteram deflorarit, & habuerit animum impetrandi dispensationem, modò hunc nulla ratione exteriùs expresserit. Quia non potest obligari ad accessorium, nisi obligetur ad principale. atqui non obligatur ad principale ante dispensationem factam: ergo nec ad accessorium. Nec præcisè ex promissione matrimonij magis potest colligi eum promittere procurationem dispensationis, quàm eum promittere procurationem consensus paterni, qui contrahit cum aliqua, *si pater eius consenserit.* Censeretur autem tacitè hoc casu promisisse eam procurationem si antè dixisset se facilè posse eam impetrare, & ea spe alteram ad copulam attraxisset. Et hoc casu credibile est, eum teneri vt vel sui, vel saltem communibus expensis, quantum potest, procuret dispensationem. quia per talia verba apertè dedit fæminæ spem procurandi dispensationem, eaque spe eam induxit ad consensum. Æquum tamen est, hanc partem sumptuum ferre, cùm ipsius res maximè agatur. Aliàs cessante omni alia promissione, præcisè ex tali contractu neuter tenetur procurare dispensationem, sed hoc ei incumbit facere, qui cupit contractum perfici. quia eius res propriè agitur.

Nauarr. Promittens matrimonium si Papa in impedimento dispenset, nō tenetur dispensationem procurare.

Seclusa promissione illius est procurare dispensationē qui cupit contractum perfici.

DVBIVM III.

An matrimonium aut sponsalia inita sub conditione contraria substantiæ matrimonij, turpi, vel impossibili, sint valida?

36 Difficultas hîc præcipuè est propter *cap. finale de conditionibus appositis.* vbi dicitur primò, conditiones substantiæ matrimonij contrarias, ei appositas ipsum irritare. Secundò turpes vel impossibiles ei adiectas, in fauorem matrimonij haberi pro non appositis; atque ita contractum censeri omnino purum. Circa priorem partem difficultas est cur tales conditiones potiùs irritent matrimonium, quàm turpes vel impossibiles?

c. fin. de cond.

In secunda verò videtur valdè difficulter intelligi, quomodo sub tali conditione contrahens possit censeri absolutè contrahere, cùm verba contractus expresse significent eum nolle consentire? Vnde *l. Non solùm 30. ff. de act. & obligat.* de ita contrahentibus dicitur: *Quorum procul dubio in huiusmodi actu talis cogitatio est, vt nihil agi existiment apposita ea conditione, quam sciant esse impossibilem.* In huius igitur textus explicatione valdè variæ sunt Doctorum sententiæ, quas fusissimè refert & explicat *P. Sanchius lib. 5. disputatione 3. 4. 9. & 15.* quem qui eas videre cupit consulat. Rem ipsam hîc breuiter explicabo.

l. Non solùm.

Sanchez.

37 Nota primò ex dictis disp. 24. num. 40. Matrimonium ex Dei institutione essentialiter includere, primò, perpetuum vinculum, quod præsertim post consummationem nullo modo possit dissolui. Secundò, mutuam fidem, sine obligationem non adulterandi, & reddendi debitum quoties alter coniux hoc legitimè petet. Tertiò, obligationem non impediendi generationem, & christianè educandi prolem, si nascatur. Quæ fusiùs explicui dicta disp. 24. vbi etiam ostendi omnem intentionem aut obligationem his ita repugnantem, vt non possit cum iis consistere, irritare ipsum contractum matrimonij.

Matrimonium essentialiter tria includit.

Nota secundò, Hæc verba, *Contraho tecum, si sterilitatem procuraueris, aut corpore quæstum feceris:* dupliciter posse accipi. Primò, omnino propriè, ita vt suspendant consensum, donec conditio sit impleta, vt contrahens nolit matrimonium esse

Contraho tecum si hoc feceris, dupliciter potest accipi.

esse contractum, donec fœmina ista fecerit. Secundò, vt significent idem atque hæc, *Contraho tecum ea conditione vt sterilitatem procures, te adulterandam prebeas*. &c. siue vt te iam obliges, vt illa facias. Et hic videtur communior sensus ita contrahentium. Nam intendunt vt matrimonium statim valeat, eoque vt valido vtuntur. Et necessariò ita intelligenda est hæc conditio: *Si te adulterandum prabeas*. Nam adulterari nequit nisi iam nupta.

38 CONCLVS. I. Iure naturæ supposita præsenti matrimonij institutione, inualide ita contrahis: *Accipio te in meam, donec te pulchriorem aut ditiorem inuenero.* quia contrahentes necessariò aut nullum, aut perpetuum vinculum contrahunt, nisi alteruter velit Religionem ingredi. Hoc autem cum tali conditione nequit consistere. Idemque dicendum de his contractibus, *Accipio te in meam si prius ad exequias meas veneris, vel si tota vita tua nō minaris*, &c. quia supponunt matrimonium contrahendum post alterius mortem.

39 CONCLVS. II. Idem dicendum est de his contractibus, *Accipio te in meam, si sterilitatem procurauerts, si corpore quæstum feceris*, &c. si modò accipiantur secundo modo ex dictis numero 37. quia directe repugnant obligationi essentialiter in matrimonio inclusæ: vt patet ex dictis nu. 37. eamque omnino elidunt, & consequenter etiam ipsum matrimonium.

Vnde patet primò, hunc contractum, *Accipio te in meam, ita vt non tenear seruare matrimonij fidem.* vel, *si postea te adulterandam prabeas, si prolis generationem perpetuò impedias, aut natam enecet*: semper iure naturæ irritare matrimonium. quia absolutè significant obligationem illa faciendi post contractum matrimonium, quæ ipsius substantiæ directè repugnant.

Patet secundò, etiam ethnicos hoc modo inualide contrahere. quia etiam ipsi obligantur iure naturæ.

40 CONCLVSIO III. Valdè ita contrahis: *Accipio te in meam si iam ante sterilitatem procurauerit*. Ita *Couarr. 4. decret. p. 2. cap. 3. §. 1. numer. 9. Paludanus in 4. d. 29. quæst. 2. art. 5. conclus. 1. P. Sanchez. libr. 5 disput. 9. num. 6.* Quia non repugnat matrimonio procurasse sterilitatem, sed velle se obligare ad eam stante matrimonio procurandam.

Couar. Paludan. Sanchez.

Idem spectato solo iure naturæ dicendum de hoc contractu: *Accipio te in meam, si in posterum sterilitatem procurauerts*, si contrahentes suspendant consensum, donec hæc procurata sit. Quia tunc non inducitur obligatio contraria matrimonio, quæ cum ipso debeat consistere, sed prærequiritur procuratio sterilitatis tamquam conditio ante cuius positionem matrimonium non sit ponendum. Credo tamen in odium tam peruersæ intentionis c. finale etiam tales contractus irritare. Et hoc modo posset conciliari *Sanchius suprà n. 9.* vbi dicit tales contractus esse irritos, cum aliis quos ibidem citat, qui dicunt eos esse validos.

c. fin. de cond.

Sanchez.

41 CONCLVS. IV. Contrahentes matrimonium sub conditione turpi, vel impossibili, si verè intendunt nullo modo contrahere nisi ea posita, nullo modo contrahunt matrimonium antequam ipsa ponatur, & consequenter numquam si impossibilis sit, siue ab initio norint esse impossibilem, siue non. Quia matrimonium nullo modo potest subsistere, sine consensu contrahentium, qui conditione non posita omnino deficit. Et in hoc Doctores communiter consentiunt. Estque hæc conclusio vera non modò in foro interno, sed etiam in externo, quando de veritate intentionis contrahentium constat. Ex quo patet, quando contrahentes credebant conditionem fuisse honestam ac possibilem, præsumendum esse eos seriò voluisse eam adiicere. quia nulla est ratio præsumendi contrarium.

42 CONCLVS. V. Quoties tam in foro interno, quàm externo omnibus consideratis dubium est, vtrùm contrahentes eam conditionem seriò, an verò solùm ioco adiecerint, præsumendum est solùm ioco adiecisse: idque tum in fauorem matrimonij, quia vt patet ex *cap. finali de sententia & re iudicata*, in dubio semper pro eius valore iudicandum est (& sic intellige *cap. finale numero 36. citatum*) tum etiam, quia nemo præsumitur aut velle peccare, aut in re adeò graui ac sancta velle nugari, ac suum actum reddere irritum. Quod maximè verum est, quando contrahentes norunt dictam legis dispositionem. quia tunc secundùm eam censentur velle contrahere: nisi de contrario constet. Vide *Lessium de iustit. c. 18. dubit. 15. n. 122.*

c. fin. de sent.

c. fin. de cond.

Less. ubi.

DVBIVM IV.

Quid operetur causa, demonstratio, dies vel modus adiecta contractui sponsalium vel matrimonij.

43 CONCLVS. I. Promittentes sibi mutuo inite inter se matrimonium post vnum annum, statim contrahunt sponsalia. quia statim obligantur vt elapsu anno matrimonium ineant.

44 CONCLV. II. Dies adiecta matrimonium per verba de præsenti, statim vt aduenit, efficit illud ratum, non antè. v. g. dicens, *Accipio te in meam & in meum post tres dies.* statim lapso tertio die sunt coniuges, nisi interim reuocent consensum. Quia dies ita adiectus similiter suspendit contractum atque conditio. Nam sicut contrahens sub conditione futura non vult contractum esse perfectum antequam ponatur conditio: ita contrahens dicto modo in diem, intendit vt contractus non sit perfectus ante illum diem. Et sicut conditio postea adueniens & cognita partibus, his significat vtriusque consensum iam esse absolutum, & ita contractum perficit: ita etiam dies adueniens, ita vt contractus pro hoc tempore sit omnino perfectus, & incipiant esse coniuges. Hæc tamen est differentia, quòd conditio cùm possit esse & non esse, efficit vt partium consensus sit adhuc ambiguus, nec habeat magis rationem absoluti consensus, quam dissensus. Dies verò cùm certò sciatur ventura, efficit consensum ab initio determinatum & absolutum, sed qui ante tale tempus

Dies adiecta suspendit consensum.

Differentia inter adiectam conditionem & diem.

tempus non sit perfectus & sufficiens vt causet suum effectum. Unde si alterutet ante diem constitutum moreretur, aut reuocaret consensum, numquam inter eos esset matrimonium. Unde hic contractus similis est donationi mortis causa factæ: nisi quòd hæc licitè ante mortem reuocetur; ille verò, nisi iusta sobsit causa, illicitè reuocetur. Quòd si tameo accideret causa sufficiens ad irritanda sponsalia, licitè reuocaretur.

Ex quo conuenientiam, & differentiam contractus in diem, & donatio mortis causa.

45 CONCLVS. III. Demonstratio, vel causa adiecta matrimonio, non suspendit illud, nec vitiat, etsi falsa sit. v. c. *Contraho tecum quæ es nobilis, vel quia diues es*: valet cõtractus etsi iguobilis & pauper sit: nisi supponat errorem personæ vel conditionis, vt si putet esse Catharinam, vel liberam, cùm sit Paula, vel serua. Probatur. Quia illa non determinant obiectum contractus; nec designant consensum in illud ferri sub aliqua conditione (aliàs non differrent à conditione, quod est falsum) sed tantùm exprimunt opinionem contrahentis circa tale obiectum, & causam quæ eum mouet ad contrahendum.

Demonstratio adiecta quid valeat.

Nec refert, quòd non contraheret si sciret sponsam non esse talem: quia voluntas sub conditione ponenda, nihil operatur in re, nec impedit quin modò absolutè velit, licet ex errore, qui non vitiat matrimonium, nisi sit circa personam, aut conditionem libertatis.

46 CONCLVS. IV. Modus adiectus matrimonio vel sponsalibus si sit rei possibilis & honestæ, nec contrariæ substantię matrimonij, nec vitiat illud, nec suspendit. Est certa & communis.

Difficultas autem est quando modus inuoluit aliquid impossibile vel turpe, vel contra substantiam matrimonij. v. c. *Contraho tecum vt des mihi montem aureum, vt mecum fureris, vt procures sterilitatem. Sanchez. l.5. disp.19.* dicit duos primos modos haberi pro non adiectis, & contractum esse validum, tertium verò illum irritare.

Sanchez.

Pro quo Nota, modum variis modis apponi. Primò, vt is cui aliquid datur, excitetur ad aliquid faciendum; sic parens dat filio libros vt diligenter studeat, non tamen intendens eum strictè obligare, aut aliàs irritare donationem. Secundò, limitando potestatem vtendi re donata. Sic accipiens à patre pecunias vt persoluat didacta, contra iustitiam alia ex iis comparat. Tertiò, vt obligetur pars ad aliquid faciendum: vt do tibi decem vt res meas cures.

Modus variis modis apponitur, & quam vim habeat.

Primo modo solet apponi, quando apponitur in solam commoditatem eius, per quem implendus est. Secundo verò & tertio modo, quando in vtilitatem eius, qui eum apponit, adiicitur.

47 CONCLVS. V. Spectato solo iure naturæ modus contrarius substantiæ matrimonij primo modo adiectus, illud non irritat. quia talis modus non aliter repugnat matrimonio, quàm intentio tale quid faciendi, quæ tamen non irritat matrimonium, vt ostendi disp. 24. dub. 4. Non est tamen improbabile talem contractum iure positiuo esse irritum, quia *c. finale citatum*, videtur omnes tales contractus irritare.

c. fin. de cond.

CONCLVS. VI. Probabilius est talem modum secundo & tertio modo adiectum iure naturæ irritare matrimonium. quia adiiciens non intendit contrahere matrimonium, nisi cum obligatione ad illa facienda quæ directè repugnat essentiæ ipsius matrimonij.

DISPVTATIO XXX.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII IN GENERE.

DVBIVM I.

Quinam possunt impedimenta matrimonij inducere, præsertim dirimentia?

1 HAc in re certum est primò, summum Pontificem posse sua lege eiusmodi impedimenta inducere, Patet ex praxi Ecclesiæ, quæ errare non potest. Quomodo autem eum hac doctrina consistat, quòd Ecclesia non possit aliquid immutare circa essentialia Sacramentorum, satis ostendi disp. 27. n. 7.

Secundò certum est, Pontificem hoc illicitè facturum sine iusta causa. quia irrationabiliter subditos grauaret; disputant tamen aliqui, vtrùm hoc validè faceret. Sed cum *P. Sanchez l.7. disp.1. n. 6.* multo probabilius credo, eum hoe inualidè facturum. quia, vt ostendi disp. 7. n. 36. Superiores tam ciuiles quàm Ecclesiastici nullam habent potestatem ferendi leges, nisi in vtilitatem communitatis. Quare omnino inualidè ferunt leges communitati omnino inutiles, atque adeò noxias, qualis illa lex esset.

Sanchez.

Dubitatur igitur primò, vtrùm Principes sæculares habeant potestatem inducendi impedimenta matrimonij? Quidã id absolutè negant. Primò, quia matrimonium est Sacramentum, circa quod sæculares nihil possunt constituere. Secundò, quia *c. Tuam 3. de ordine cognitionum* dicitur, causas matrimoniales ad solum forum Ecclesiasticum pertinere. Ita *Richardus in 4. d. 42. a. 2. q. 2. in corpore*. & fauent *Paludan. ibid. q. 1. a. 2. conc. 7. Sotus q. 2. a. 2. ad 2.*

c. Tuam. Richard. Palud. Sotus.

3 Secunda difficultas est, vtrùm Episcopus possit talia impedimenta inducere? Quidam dicunt spectato solo iure diuino, eum hoc posse in sua diœcesi; quia Episcopus in ea potest, quidquid Pontifex per totum orbem, nisi hoc ei prohibeatur. Addunt tamen Pontificem hanc potestatem sibi soli reseruasse. Sed illud fundamentum à multis negatur, illudque allatis varijs instantiis refutat. *P. Suarez tomo 5. d. 7. sect. 4. n. 5.* Et potest claré refutari ex iis, quæ dixi disp. 8. n. 19. & disp. 20. n. 27. vbi ostendi Episcopos iure diuino non habere actu determinatam potestatem iurisdictionis, sed eam iure Ecclesiastico à Pontifice accipere: nec habere maiorem quàm hic concedat. Quare vt hanc vel illam potestatem non habeant, non est opus Pontificem eam ipsis negare: sed sufficit quòd eam non concedat.

Suarez.

Episcopus nõ habet iure diuino determinatam potestatem.

Tertia difficultas est, qua ratione Pontifex prohibendo aliquibus matrimonium, possit illud irritare. Qua de re variè auctores sentiunt, vt infrà videbimus.

4 Quarta difficultas est, vtrùm consuetudo possit talia impedimenta aut inducere, aut tollere? Multi id negant. Primò propter *c. Quod super 5. de consanguinitate*, vbi consuetudo contrahendi in gradibus prohibitis dicitur potiùs dicenda corruptela, quàm consuetudo. Secundò, quia *c. 1. de sponsalibus* dicitur validum matrimonium, quod quidam Gallus contra morem patriæ suę contraxerat. Contra hæc tamen faciunt *c. 1. & 3. de cognat. spiritali*: in quibus Alexander III. videtur omnino asserere consuetudinem posse eiusmodi impedimenta inducere. Quare variæ sunt Doctorum sententiæ, quas fuse explicat *P. Sanchez l. 7. disp. 4.* Et res satis obscura est, vt infrà videbitur.

c. Quod super.

c. 1. de spons.

c. 1. & 3. de cogn.

Sanchez.

5 Conclvs. I. Spectata natura rei, omnes eiusmodi impedimenta inducere possunt, qui aliàs absolutam habent potestatem ferendi leges: vt sunt supremi Principes, ac liberæ Respublicæ.

Probatur, Quia matrimonium est contractus verè ciuilis, non minùs quàm alij; & consequenter similiter potestati politicæ subiectus est. Sicut igitur supradicti ex iusta causa possunt aliquos (v. c. prodigos, & pupillos) reddere inhabiles ad alios contractus, ita etiam ad hunc. quia eadem planè est ratio.

Nec refert quòd matrimonium sit Sacramentum: quia ideo non desinit esse verè contractus ciuilis, & hac ratione subditus potestati politicæ. Quare etsi potestas politica directè nihil possit statuere circa Sacramenta: potest tamen indirectè, impediendo valorem contractus, quem matrimonium essentialiter inuoluit. Sicut etsi lex Ecclesiastica non possit directè impedire potestatem Ordinis: potest tamen id facere indirectè, subtrahendo nimirum sacerdoti iurisdictionem ad absolutionem necessariam. Imò nec potestas Ecclesiastica potest alia ratione irritare hoc Sacramentum, quàm irritando indirectè contractum. Et hinc patet solutio argumenti positi n. 2.

Sacramentum matrimonij ratione contractus iure naturæ subiectum politicæ potestati.

Ad secundum Respondeo, illud solùm probare conclusionem sequentem.

6 Conclvs. II. Ecclesia tamen hanc potestatem Christianis Principibus circa matrimonia fidelium ob dignitatem Sacramenti ademit. quia omnino decuit totum sacrarũ, & maximè Sacramentorum causas à sola potestate Ecclesiastica pendere: vt colligitur ex *c. Tuam 3. de ordine cognitionum, & c. Multorum 35. q. 6.* & aliis, ac vniuersali Ecclesiæ consuetudine. Nec hac de re iam est vlla quæstio.

c. Tuam.
c. Multorum.

7 Hinc patet primò, Principes sæculares siue fideles siue ethnicos posse statuere impedimenta circa matrimonia infidelium sibi subiectorum, quia non sunt Sacramentum; nec infideles sunt subiecti Ecclesiæ, sed solis suis Principibus. Quare Ecclesia nihil omnino circa eorum matrimonia statuit, sed reliquit ea iuri naturali, ac ciuili.

Princeps potest statuere impedimenta pro matrimoniis infideliũ.

Patet secundò, Principes gentiles statuentes impedimenta matrimonij, obligare etiam fideles in suis partibus commorantes. quia ciuiliter iis subiecti sunt. Nec Ecclesia his hanc potestatem, vtpote sibi non subiectis potuit adimere, cùm hoc ad bonum spirituale fidelium, non sit absolutè necessarium.

Princeps infidelis statuens impedimenta matrimonij obligat etiam fideles sibi subditos.

Tertiò, infideles etiam habitantes in terris fidelium, non ligari his impedimentis ab Ecclesia statutis. quia Ecclesiæ non sunt subiecti. Secùs est de fidelibus habitantibus in terris infidelium. quia Ecclesiæ subiecti sunt.

Infideles non ligantur impedimentis ab Ecclesia statutis.

8 Conclvs. III. Probabilius est hanc potestatem nullo modo competere Episcopis, etiam seclusa omni Pontificis prohibitione, quia nec iure diuino iis competit, vt patet ex dictis n. 3. neque etiam Ecclesiastico, quia nullum tale adferri potest. Confir. quia per talia impedimenta matrimonium propriè & per se irritatur, quatenus est contractus merè ciuilis; & tantùm cõsequenter, quatenus est Sacramentum; ideoque vt ostẽdi etiam n. 5. illud irritare propriè & per se spectat ad Principes ciuiles, sicut irritare alios cõtractus ciuiles. Quare dum Ecclesia sibi hanc potestatẽ assumit, vtitur potestate illa indirecta, quam habet circa res temporales, vt de iis disponat, quatenus hoc expedit bono spirituali fidelium, quæ immediatè concessa est toti Ecclesiæ, atque eius capiti Romano Pontifici: nullo autem modo singulis Episcopis. Quia circa res ciuiles inuitis Principibus nihil possunt statuere, quantumcumque hoc saluti fidelium expediat, modò non sit eorum saluti omnino necessarium, quo casu magistratus ciuiles iure naturali diuino tenentur hoc admittere.

Pontifex statuens impedimenta matrimonij vtitur potestate, quã habet indirectam in res temporales.

9 Conclvs. IV. Potest Pontifex legitima existente causa etiam particulari præcepto certas personas inhabiles reddere ad contrahendum inter se. Patet, Quia si Princeps potest particulari præcepto reddere aliquos inhabiles ad alios contractus (vt patet in prodigis) cur non etiam ad hunc, cùm vrgentissima ad hoc possit esse ratio?

10 Ex hac occasione disputant DD. Vtrùm si Pontifex prohibeat aliquibus in particulari nuptias, censeatur hoc ipso eas, si contrahantur, irritare?

Variè admodum ac satis confusè hac de re Doctores loquuntur, quorum sententias fusè explicat *Sanchez lib. 7. disp. 7.* quas hîc omnes adferre non iudicaui operæ pretium; sed in re satis dubia, & quæ rarò occurrit credidi mihi sufficere ipsius sententiam, quam inter alias probabiliorem existimo, hic breuiter adferre.

Sanchez.

Docet igitur primò, Pontificem prohibentem aliquibus perpetuò nuptias, hoc ipso irrita reddere sponsalia. quia nõ possunt ad rem illicitam,

scilicet

scilicet prohibitas nuptias obligare. Secùs esset si tantùm ad certum tempus iis prohiberet nuptias, & illi contraherent sponsalia tempore illo lapso perficienda. Vide dicta disp. 21. nu. 43. & disp. 29. num.31.

Prohibens perpetuo nuptias prohibet etiam sponsalia.

Sponsalia prohibita validè contrahuntur.

Docet secundò, si simpliciter tantum prohibeat sponsalia, validè nihilominus ea contrahi: quia multa prohibentur fieri, quæ facta tenent: vt patet in contrahentibus nuptias cũ solo impedimento impedienti. Et quãuis ita contrahentes sponsalia peccent, non tamen obligantur ad peccatum: quia nuptiæ non sunt iis prohibitæ. quod intelligendũ est, quando sponsalia non nisi ad tempus prohibentur, v.c. per vnum mensem, aut donec lis finita sit, quia tunc non prohibentur iis nuptiæ contrahendæ post illum mensem, aut litem finitã, quare ad hoc possunt se obligare. Quòd si verò spõsalia illis prohiberentur in perpetuum, multo magis censerentur prohibitæ nuptiæ, & consequenter non possent se ad has contrahendas obligare.

11 Docet tertiò, matrimonium simpliciter tantùm prohibitum absque decreto irritante, validè contrahi, etsi causa, ob quam prohibetur, sit perpetua. Patet in contrahentibus cum impedimento tantùm impediente, quibus in perpetuum prohibitæ sunt nuptiæ.

Docet 4. Si Pontifex prohibeat aliquibus matrimonium cum clausula particulatim irritante matrimonium contrahendum, tunc irritum esse matrimonium, si causa irritans sit perpetua. quia tunc textus non patitur mitiorem explicationẽ. Quòd si causa tantùm sit temporalis, donec iudex cognouerit vtrùm inter eos sit impedimentum; aut vtrùm sit futurum in præiudicium tertij cui fides data dicitur: tunc ait matrimonium censeri tantùm irritari, in quantum cedit in præiudicium iudicis aut tertij, ideóque donec causa cognoscatur coniuges esse separandos.

Vnde videtur sequi, absolutè irritum fore si verè fuit contractum in præiudicium tertij. quia hæc causa ex se est absoluta & perpetua. Quia tale matrimoniũ nec contrahi, nec continuari potest sine perpetua iniuria illius tertij, quæ tolli nequit, nisi aut matrimonium dissoluatur (quod fieri nequit postquam semel validè contractũ fuit) aut nisi læsus cedat omni iure suo, & iniuriã remittat. quod est planè per accidens, nec valor matrimonij à conditione futura contingenti pendere potest.

Quòd si postea non reperiatur vllum impedimentum, aut præiudicium tertij, iudicabitur matrimonium ab initio fuisse validũ. Ratio est, quia talis clausula admittit facilè hunc sensum, nec sine vrgente necessitate matrimonij absoluta irritatio admittenda est; cùm res grauissima sit. Vnde docet 5. si clausula irritans sit generalis, sine quæ solùm generatim irritet quidquid fuerit contra prohibitionem factum, similiter explicandam esse, solùm in tantum facta irritare, in quantum cedunt in præiudicium tertij. Quæ probabilia sunt; sed magis nituntur quadam *[illegible]* ac probabili Doctorum sententia, quàm certa ratione. quæ in re satis obscura nobis sufficere debet. quare pluribus hæc non disputo.

12 Conclvs. V. Circa 4. difficultatem certum est primò, consuetudinẽ posse & inducere & tollere impedimenta, quando à Pontifice expressè aut tacitè approbatur; vt si videat eam passim ab omnibus vsurpari, & nihil contradicat cũ facilè possit. Secundò, consuetudinem inscio Pontifice inductam, non habere hanc vim antequã legitimè sit præscripta. Patet ex *c. finali de consue.* Et in his omnes cõsentiũt. Sed difficultas est, quãdo talis consuetudo fuit alicubi bona fide tanto tẽpore vsurpata, quantum aliàs sufficeret ad præscribendum contra aliam legẽ: vtrùm ipsa supradictã vim habeat, sine vlla alia tacita Pontificis approbatione?

c. fin. de cons.

13 Conclvs. VI. Valdè probabile est talem consuetudinem vsurpatam approbantibus Prælatis Ecclesiasticis habere vim tollendi impedimenta solo iure Ecclesiastico matrimonium dirimentia. Ita cum aliis *P. Sanchez l.7. disp.4. n.14.*

Sanchez.

Probatur à multis hæc concl.1. Quia *c.1. & 3. de cognatione spirituali* decernit Alexãder III. cõsuetudine posse induci impedimentũ dirimẽs. Non videtur autẽ maior ratio, cur hoc possit cõsuetudine induci, quàm tolli: vt benè probat *Sanchez supra*. Sed vt verũ fatear, iura citata nõ conuincunt. quia, vt patet ex *c.1. citato*, Pontifex non nititur sola cõsuetudine, sed hac iuncta ac munita duobus canonibus Pontificiis, scilicet *c. Super quibus*, quod est Vrbani. & *c. Post susceptũ*, quod est Paschalis 2. 30.q.3. Nam in priore definitur absolutè compatrum filios posse matrimonio iungi. In 2. verò id negatur de susceptis post compaternitatem contractam. Quorum in quibusdam Ecclesiis vnum erat receptum: in aliis aliud. ideóque Pontifex respondet locorũ consuetudinem esse sequendam.

cap. 1. & 3. de cogn.

Sanchez.

c. Super quibus. c. Post susceptum.

Probatur igitur 2. Quia *c. finali de consuet.* generatim & absolutè dicitur cõsuetudinem rationabilem, ac legitimè præscriptam posse præualere aduersus ius positiuum. Certum autem est, in præsenti materia posse consuetudinem legitimè tandem præscribi, si bona fide diu ea permaneat. Nec potest dici irrationabilis, cùm nihil contra ius naturæ, aut rationem contineat.

c. fin. de cons.

Et confirm. Quia aliàs in talibus locis sequerentur grauissima incommoda, cùm plurimi ineuitabiliter sine vlla sua culpa matrimonia irrita contraherent. quod repugnat intentioni Pontificis tales leges condentis.

14 Nec obstat quod Innoc. III. *c. Quod super his, de consanguinitate*, ait: *Ne autem intra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præsumptores Ecclesiastica districtione punire, non obstãte consuetudine, quæ dicẽda est potius corruptela.* Quia satis insinuat initio epistolæ, quod habetur adiunctum in exemplaribus Plantinianis, illam consuetudinem fuisse tantùm aliquorum, & satis obscuram atq; incertam. Nec enim episcopus, qui Pontifici eam quæstionem proponit, ibi asserit eam consuetudinem in iis locis vulgò esse receptam (sicut de præcedente asseruerat) sed tantùm asserit id à quibusdam dici, qui intra 3. vel 7. gradum contraxerant. Vnde patet fuisse potiùs aliquorum abusum, quàm publicam cõsuetudinem. Quia incredibile est, fuisse ibi publicè & generatim permissum in 3. gradu contrahere, cùm tunc etiam septimus prohiberetur. Quare meritò Pontifex dicit esse corruptelam. Adde, etsi Pontifex ibi veram ac generalem consuetudinem improbasset, potuisse tamen improbationem rursus contraria consuetudine infirmari, sicut & alias leges.

c. Quod super.

15 Non est etiam improbabile consuetudine tandem induci posse aliquod impedimentum dirimens matrimonium. Ita *Petrus Soto lect. 4. de matri. sub finem. Pighius in suis controuersiis, controu. 15. sub finem*, & cum pluribus aliis *Sanch. supra n. 11.* Prob. 1. ex *c. 1. de cognatione spirituali*. Et quamuis, vt suprà ostendi, hoc nō satis efficaciter probet solā consuetudinē habere eam vim: iuncta tamē DD. auctoritate probabiliter inde colligitur. Prob. 2. Quia in aliis omnibus rationabilis consuetudo potest acquirere vim legis: quare non etiam in hoc casu?

Pet. Soto. Pighius. Sanchez. c. 1. de cognat.

Nec obstat *c. 1. de sponsalibus*. quia ibi tantùm dicitur matrimonium non fuisse irritum, etsi defuerint solemnitates in mariti patria adhiberi solitæ: vt patet ex textu. quod nihil facit ad rem. Nam vt aliquid probaret, deberet ostendi matrimonium in mariti patria fuisse contractum, ibique iudicari irrita matrimonia ita contracta, quorum neutrum ostendi potest. Imò ex textu apertè patet fuisse contractum in Saxonia: & consequenter debuisse contrahi secundùm leges Saxoniæ, non autem Gallorum.

c. 1. de sponsal.

DVBIVM II.

Quot sint, & quantum obligent impedimenta dirimentia?

16 NOta 1. impedimenta matrimonij esse duplicis generis. Quædam enim sunt impedientia tantùm, quæ efficiunt vt matrimonium illicitè, non tamen inualidè contrahatur. De quibus infrà. Alia sunt dirimentia; non quòd matrimonium semel validè contractum dirimant, sed quia efficiunt, vt validè contrahi nequeat, & id attentantes dirimunt.

Impedimenta alia sunt solum impedientia, alia dirimentia.

Eiusmodi impedimenta iure antiquo sunt 12. his versibus comprehensa:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si fortè coire nequibis.

Quibus *Trident. sess. 24. c. 6.* adiecit raptum, & *c. 1.* defectum Parochi & testium: de quo egi disp. 27. sicut etiam disp. 28. de vi, siue matrimonio metu contracto. Item de impedimento Ordinis sufficienter egi disp. 20. dub. 11. Et similiter impedimentum ligaminis, sine qua ratione coniugatus prohibeatur secundam ducere, explicui disp. 26. dub. 2. De reliquis verò impedimentis agam sequentibus disputationibus.

Trident.

17 Nota 2. Constare inter DD. esse peccatum mortale sponte contrahere cum impedimento. quia est contra Ecclesiæ prohibitionem in re graui. Sed dubium est, vtrùm sit duplex peccatum; vnum inobedientiæ, & alterum contra religionem Sacramenti, quod inhabiles tentant suscipere? Secundò, vtrùm grauis metus excuset cum tali impedimento contrahentes? Tertiò, vtrùm fornicatio habita inter laborantes tali impedimento sit duplex peccatum?

18 CONCLVS. I. Verisimilius est sponte ita contrahentes committere duplex peccatum. De inobedientia per se patet, & omnes admittunt. De iniuria Sacramenti probatur. quia profanant ritus ac nomē Sacramenti, iisque abutuntur ad nequitiam honesto nomine velandam: quod Sacramento omnino iniuriosum est. Quod maximè verum est, quando in facie Ecclesiæ contrahunt. Si enim priuatim contrahāt, etiam vbi Trid. non est receptū sæpe ab hoc peccato possunt excusari, eò quòd verè non intendant aut matrimonium inire, aut Sacramentū suscipere: cùm sciāt vtrumque esse impossibile. Nec etiam intendunt huius susceptionem simulare, sicut cùm publicè contrahunt, cùm hoc illis inutile sit; sed solùm intēdunt profanum inire contractum, se mutuo obligando ad fidem instar coniugum in mutuo corporū vsu seruandam: nisi fortè vnus alteri persuaderet se posse verū matrimoniū ita contrahere. Tūc enim peccaret cōtra reuerentiā Sacramenti, quod alter hîc & nunc se credit suscipere. Adde, si ordinent contractū ad copulā, quod communiter faciunt, peccare præterea cōtra castitatem, vt per se patet.

Contrahens cum impedimento dirimēti dupliciter peccat.

19 CONCLVS. II. Qui metu graui ita contrahit, nullo modo peccat, modò non intendat consummare; nisi fortè mendacio officioso, si non vtatur restrictione mentali. Patet ex dictis disp. 28. dub. 5. matrimonium tamen nullo modo efficitur validum, quantumcūque id contrahentes intendant. Atque ita eius consummatio est mera fornicatio, quam nullus metus excusat. Est ferè communis, & ex dicendis patebit.

Grauis metus excusat contrahentem cū impedimento, tamen non efficit contractū validum; nec excusat consummantem.

Dices, Præcepta Ecclesiæ in graui metu non obligant, ergo nec reddunt hoc matrimoniū inualidum. Respondēt aliqui antecedens fallere in iis præceptis, quorum obseruatio est valde necessaria ad bonum commune, talia autem esse ea quæ irritant matrimoniū. Sed hæc responsio est difficilis. 1. Quia difficile est videre cur tanti intersit boni communis neminem omnino in 4. gradu consanguinitatis contrahere, vt quiuis in particulari potiùs debeat mori, quàm id facere. 2. Quia ante Triden. tam boni cōmunis intererat nullos clandestinè cōtrahere, quàm modò sit: & tamen tunc prohibitio ita contrahendi ac consummandi matrimonium non obligabat cum tanto incommodo. 3. Ex ea responsione sequitur eos mortaliter peccare, qui mortis metu coacti cum tali impedimento sine animo consummandi contrahunt. quod tamen etiam ipsi negant.

20 Resp. igitur negando conseq. quia illud antecedens solùm probat priorem partē nostræ concl. scilicet, tales ita contrahendo non peccare; non autē eos validè contrahere. Quia etsi metus grauis tales excuset ab obseruatione præcepti Ecclesiastici: tamen non efficit eos habiles ad contrahendum. Sicut etsi excommunicatū non toleratum excuset metus mortis ne peccet exercendo aliquos actus iurisdictionis; non tamen efficit vt hi sint validi; quia non reddit ei vsum iurisdictionis, quo priuatus est. Similis inuincibilis ignorantia excusat à peccato agentem cōtra quamuis legem irritantem; & tamen nullo modo efficit, vt actus sit validus. quia non reddit ignoranti capacitatem, quam lex ei abstulit. Quamuis igitur Ecclesia sua prohibitione non possit efficere, vt eam omnino ignorātes aut graui metu coacti contra eam agendo peccent: potest tamen etiam tales efficere inhabiles ad aliquid agendū: idq; meritò facit. Nam etsi inde quibusdā in particulari grauia incommoda accidant, tamen per accidens est, nec ita frequens, & grauiora sequerentur incōmoda si hoc non faceret: vt ostendi disp. 28. n. 43.

Metus etsi excuset à peccato, tamen non efficit habiles.

CON

21 CONCLVS. III. Quando Ecclesia irritat aliquorum matrimonium ob respectũ alicuius virtutis vel honestatis, quam videtur minuere, etiã singulariter prohibet copulã. secùs est quando id prohibet in pœnam delicti. Ita *Sanchez l. 7. d. 5. n. 7.*

Quando fornicatio inter impeditos eõtrahere sit specialc peccatũ. Sanchez.

Priori modo prohibet matrimonium iis, inter quos intercedit affinitas vel cognatio naturalis, spiritualis, vel legalis, vel impedimẽtum publicæ honestatis: idque ob quandam reuerentiã, quam tales sibi mutuo debent. Item iis inter quos est cultus disparitas. quia Christianum eum gentili contrahere est cõtra decentiam religionis, & cõtra debitam prolis educationem, quæ à gentili facilè posset peruersis ritibus imbui. Illis autem omnibus æquè vel magis repugnat copula, quam ipsum matrimonium: cùm hoc nõ aliter ferè illi reuerentiæ aut religioni, quàm propter copulam repugnet. Quare talis copula est vel incæstus, vel contra virtutẽ religionis in vltimo casu. Hæc autem clariora sunt in obligatis voto solemni, vel coniugatis secundò contrahentibus eum aliis, in quibus copula vel sacrilegium, vel adulterium continet. Secùs est quando aliquibus ob crimen, aut raptum interdicitur matrimonium; quia hoc præcisè repugnat fini prohibitionis, non autem copula, vt patebit infrà.

22 CONCLVS. IV. Metus grauis impellens tales ad contrahendum ac consummandum, minuit culpam in eo qui metum patitur: quia reddit actum minùs voluntarium. Auget tamen eam in eo, qui metum infert, ob iniuriam quam alteri facit. Copula autem attentata ab iis, qui omnino impotentes sunt, non tam est fornicatio, quàm mollities contra naturam.

DVBIVM III.

Quot sint impedimenta impedientia tantùm, quantumque obligent?

23 CONCLVS. I. Numerantur communiter 12. Primum est, Ecclesiæ interdictũ: quãdo videlicet Prælati prohibẽt aliquibus in particulari inter se contrahere, quia dubium est an inter eos sit aliquod impedimentũ, donec id liquidè cognoscatur. Quæ prohibitio cùm sit in re graui, obligat sub mortali, nisi fortè constet esse iniustam.

Impediunt matrimonium prohibitio Ecclesiæ.

Huc etiam referri posset excommunicatio tam maior, quàm minor, quia ligati prohibentur ab vsu omnium Sacramentorum. Sed de hac te satis dixi in materia de excommunicatione. Addunt aliqui, tempore interdicti illicitum esse contrahere matrimonium. Sed contrarium est verum, vt docui in tract. de censuris disp. 17. n. 48. modò omittatur benedictio quæ tunc illicita est.

Excommunicatio.

Secundum est, tempus feriarum, scilicet ab initio aduentus vsque ad diem Epiphaniæ, & à die cinerum vsque ad octauam paschæ inclusiuè, ob quorum dierum venerationem Ecclesia prohibet solemnitatem nuptiarum, scilicet benedictionem, & solemnem sponsæ in domum sponsi traductionem. Vide *Trident. sess. 24. cap. 10. de reform. matrim.* vbi antiquum ius, quod pluribus temporibus hæc prohibebat, corrigit.

Tempus feriarum.

Trident.

Tertium, spõsalia. Post hæc enim cum vna inita antequam legitimè dissoluantur, illicitè cum alia cõtrahitur. quia hoc fit contra fidem datam.

Sponsalia.

Quartũ, votum simplex Religionis aut castitatis, aut non ineundi matrimonij. quia tunc contrahere est contra obligationem voti. hoc tamen non irritat matrimoniũ, sicut nec spõsalia id irritant. quia res vni promissa, validè alteri traditur.

24 *Votum castitatis aut Religionis.*

Quintũ est, quando quis tenet aliquam in catechismo, qui solet præmitti baptismo, respondendo eius nomine, sacerdoti interrogãti an credat, an renuntiet diabolo, &c. Vbi Nota, Etsi, quia hæ cæremoniæ solent baptismum comitari, communiter sit idem qui tenet in catechismo & in baptismo: tamẽ quandoque sunt diuersi, vt quando in necessitate puer subitò ab obstetrice baptizatur, & cæremoniæ postea supplentur. Tunc enim aliquis instar patrini pro eo respondet. Talis autem olim contrahebat simile ferè impedimentum, quale contrahit is, qui suscipit aliquem ex sacro fonte, non tamen dirimens, sed impediens tantùm. Vt habetur *c. 2. de cognat. spiritual. in 6.* Sed *P. Sanchius l. 7. disp. 10. n. 12.* cum aliis putat hoc impedimentum iam omnino esse sublatum per *Trid. sess. 24. c. 2. de refor. matrim.* Vbi in baptismo vel Confirmatione vult tantùm contrahi cognationem spiritualem inter baptizatum, eiusque patrem & matrem ex vna parte, & baptizatũ ac susceptores ex fonte ex alia parte, omni alia cognatione spirituali sublata. quod valdè probabile est. quia verba Concilij hoc apertè insinuant.

Catechismus baptismo præmitti solitus.

c. 2. de cogn. Sanchez. Trident.

Sextum incæstus cum consanguinea coniugis in 1. & 2. gradu: aut fornicatio habita cum matre & filia.

25 *Incæstus cum consanguinea coniugis.*

Septimum, raptus alienæ sponsæ, quando videlicet quis sponsam alterius de præsenti causa libidinis explendæ sponso renitente de loco in locum abducit. Quòd si sponsa consentiat, idem impedimentum incurrit.

Raptus.

Octauum, si quis occidat propriam vxorem.

Nonum, suscipere ex malitia propriam ex legitima vxore prolem, quo ponatur impedimentum reddendi debitum.

Decimum, occisio iniusta presbyteri.

Vndecimum, publica pœnitentia dum durat.

Duodecimum, contrahere matrimonium cum moniali. Quæ fusè explicat *Sanchez l. 7. disp. 6. & sequentibus.*

Vxoricidium. Susceptio propriæ prolis.

Occisio presbyteri, Publica pœnitentia, Matrimoniũ contractum cum moniali. Sanchez. Septem vltima iam non obligant.

Sed non est opus his septem vltimis diutiùs immorari. quia iam omnino sublata sunt. Nam iis irretiti sine vlla dispensatione videntibus Prælatis contrahunt. Ita *Nauar. c. 22. n. 75. & 85.* & cum aliis *Sanchez l. 7. disp. 17. num. 8.*

Nauarr. Sanchez.

His positis difficultas est primò, vtrum votum simplex castitatis ita obliget ad abstinendum nuptiis, vt eo obstrictus has nullo casu sine dispensatione licitè contrahat, quantumuis grauissimas difficultates in seruanda castitate experiatur, ac sæpiùs labatur? Videtur enim tunc posse contrahere. Primò, quia nulla promissio obligat vltra intentionem promittentis. Talis autem nõ videtur se voluisse obligare, vt tali casu castitatẽ seruaret. cùm si ei priùs occurrisset, eam nullo modo vouisset. Secundò, quia votum est de meliore bono: sæpiùs autem peccanti contra castitatẽ meliùs est nubere quàm vri, vt docet Apostolus 1. ad Cor. 7.

26

1. Cor. 7.

Secunda difficultas est, vtrùm qui scienter contrahũt cum obligatis voto castitatis aut Religionis, semper peccent? Videntur enim non peccare

quando illos nullo modo ad matrimoniū inducunt, sed sponte ab iis oblatum acceptant. Quia vt docet *P. Lessius de iust. c. 19. dub. 4. n. 48.* sæpe accipimus licitè quædam ab iis, qui illicitè dant.

Lessius.

27 Tertia difficultas est, vtrùm tempore Aduentus aut Quadragesimæ licitè ineantur nuptię omissa benedictione, aliisque solemnitatibus? *Palud. in 4. d. 32. q. 1. a. 4. concl. 5.* cum quibusdam aliis id negant. quia *c. Non oportet, & c. Nec vxorem 33. q. 4.* id videtur absolutè prohiberi.

Palud. c. Non oportet. c. Nec vxorem.

28 CONCLVS. II. Votum castitatis impedit matrimonium, non obstantibus maximis difficultatibus, quas sentit vouens in seruanda, etiam eo casu, quo si eas antè præuidisset futuras, noluisset vouere. Est communis DD.

Probatur, quia communiter in vouentium potestate est illas magna ex parte euitare, vitando occasiones & otiu, ac exercendo se in ieiuniis & orationibus. Quòd si hoc nolint facere, sibi, non tei difficultati, imputent. Nec enim ob suam inordinatam voluntatem aliquis acquirit ius frangendi sua vota. Quòd si illa faciens nihilominùs adhuc graues difficultates experiatur, superandæ tamen sunt; cùm id absolutè possit cum gratia Dei, quæ ei nō deerit. Quia castitatis tanta excellentia est, vt etiam per summas difficultates expetenda sit. Ex quo confirmatur conclusio. quia vt ostendi disp. 23. n. 64. vt quis liberetur promissione etiam homini facta, non sufficit omnis talis difficultas de nouo occurrēs, quæ si fuisset ab initio præuisa, deterruisset alterum à promittendo: sed necessariò requiritur talis, quam promissarius non potest tollere, & quæ præuisa, communiter cordatum quemque à promittendo auerteret. Talis autē nullo modo in nostro casu potest censeri difficultas superandi tentationes contra castitatem. Quia etsi omnibus satis constet sæpissimè tales difficultates in seruanda continentia occurrere: paucissimi tamen verè cordati, & quibus cordi sua salus est, ac castitatis excellentia perspecta, ideò à statu Ecclesiastico suscipiēdo, atque ea vouenda abstinent: nec quemquam verè constantem sui voti, ideo postea pœnitet; & si quis sit quem pœniteat, is ab omnibus iudicatur inconstans. Quòd maximè verū est, cùm eiusmodi certamini ea præmia à Deo sint præposita, quæ infinities maiorem laborem mereantur. Ex quibus clarè sequitur, neminem vouentem castitatem, posse prudenter censeri hunc casum excepisse, Sicut qui vouisset in profesto B. Virginis ad locum ei sacrum peregrinari, non excusaretur quòd dies esset pluuius, etsi faciliùs id vouerit, quòd crederet futurum serenum: aliàs id non voturus. Fateor tamen illas causas esse sufficientes ad impetrandam dispensationem; sine qua nullo modo vnquam tanti momenti vota frangenda sunt. Hoc enim exigit diuinæ Maiestatis reuerentia.

Castitas etiam per summas difficultates expetenda ac conseruanda est.

Quæ rerum mutatio liberet à promissione.

Difficultas seruandi castitatem non tollit obligationem voti, sed est sufficiens causa dispensandi.

29 Quare quod hæretici dicunt eiusmodi vota illicitè fieri quia vouentes cōmuniter non habent donum continentiæ, ideoq; tale votum tanquam impossibile eos non obligare; est apertè contra omnem experientiam. quia plurimos, atque adeò omnes, qui cum Dei gratia ad hoc seriò laborāt videmus ea integerrimè seruare. Est etiam contra omnem rationem. quia similiter, si enim coniux ob impotentiā, morbum, aut aliam causam fieret inutilis vsibus matrimonij, posset alter siue vir siue mulier dicere impossibile sibi esse continere, atque ita se non ampliùs obligari data fide matrimonij, & velle aliud inire. quod absurdissimum est.

Hæreticorum absurditas.

Est etiam apertè contra Apostolum 1. ad Tim. 4. vbi agens de viduis, quę emisso voto continentiæ solebant ministrare Ecclesiæ, ait: *Cùm luxuriatæ fuerint in Christo nubere volunt; habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Non potest autē hic intelligi vlla fides irrita facta, siue violata, præter votum castitatis, quod illæ dum ad illud officium assumebantur, emittebant, & nubendo frangebant: & tamen Apostolus generatim docet tales habere damnationem, quæcumque eam fidem irritam faciunt. apertè ostendens, omnes eam potuisse seruare.

1. Timot. 4.

30 Ex his facilè soluuntur argumenta allata n. 26. Ad 1. nego minorem, quia, vt ostendi, talis secundùm communem vouentium intentionem censetur se obligasse, vt castitatem etiam eo casu seruaret. Ad 2. Resp. 1. Inde non sequi, talem licitè contrahere matrimoniū, quia ipsi non est necesse nubere, vel vti, nec hoc vouit; sed seruare castitatem, quod & vouit, & optimū ei est, ac facere potest. Resp. 2. Etsi solutæ melius sit nubere quàm vri: non tamē ei, quæ obstricta est voto castitatis. Quia melius est aliquando ex fragilitate peccare contra votum castitatis, quàm ad hoc tota vita faciendū se obligare. quod facit talis dum nubit: nam obligat se vt contra votum castitatis tota vita sua reddat debitum marito. Nec enim per matrimonium eximitur ab obligatione voti, sed hanc sibi reddit impossibilem: nec ipsa impossibilitas efficit, vt redditio debiti in ipsa nō sit cōtra votum castitatis, sed solùm facit vt per eam formaliter non peccet. Quare dū sponte reddit sibi redditionem debiti necessariā, tantùm peccat contra votum, quantum fortè tota vita peccaret sæpiùs fornicando. Sicut sacerdos qui suscipiens vnius mensis nauigationem initio abiiceret breuiariū in mare, vt liberius posset omittere horas, tantum peccaret, quantum is qui tanto tempore eas sponte non legeret.

Obstricta voto castitatis grauius peccat nubendo, quandoque fornicando.

Post votum castitatis contrahens nuptias reddendo debitum peccat materialiter contra castitatem.

Adde, talem exponere se certo periculo sæpiùs petendi debitum, atque ita peccandi formaliter contra votum.

31 Dices, *S. Epiphanius hæresi 61.* dicit, melius esse talibus nubere, quàm sæpiùs occultè fornicari. Resp. 1. Eum hoc ibi non dicere absolutè: sed melius iis esse publicè nubere, & postea pudore perfusas agere pœnitentiam, quàm tota vita sine spe correctionis in occulta fornicatione manere. Sicut etiam solemus dicere, sæpe aliquibus qui leuiora peccata cōtemnunt, & tota vita ea periculosè frequentant, expedire vt in grauius aliquod peccatum lapsi confundantur, & sic feruentius ad pœnitentiam ac nouam vitam redeant.

S. Epiphan.

Resp. 2. Epiphanium ibi illud dicere de virgine, quæ sine vllo voto, cum solo virginitatis seruandæ proposito inter virgines agit. Eiusmodi enim virgines, ab iis quæ se Deo per votum obligant, appertè distinguit. Et has nubendo ex Apostolo docet habere damnationē: illas verò solùm iudicium, quo priuantur sua corona, & iudicantur indignæ illa perfectione & ordine, ex quo nubendo

nubendo ceciderunt: ideoque dicit iis etiam opus esse pœnitentia, qua scilicet ignauiam suam corrigant; vel etiam quia, vt sæpe in iis fit, ipsas nuptias lapsus præcessit.

32 *Obstricto voto castitatis nunquam licere suadentur nuptiæ sine dispẽsatione.*

Hinc patet primò, habenti votum castitatis, quantumcumque sæpiùs labenti nunquam licere suadere nuptias, quia maius est malum: & aliter per dispensationem in voto ei potest succurri.

Quomodo tali respondendum interroganti an valeat contrahere.

Patet secundò, interroganti an valeat matrimonium contra votum contractum, si credatur id facere vt contrahat, ambigue esse respondendum, ne detur ei occasio peccandi. Quòd si aliter non possumus euadere, possumus veritatem dicere, adiungẽdo tamen id esse graue sacrilegium; & talem teneri abstinere à petitione debiti, atque ita necessariò petendam priùs dispensationem, nisi velit se grauissimis difficultatibus ac periculis exponere. Hoc enim sic dicendo, non damus ei occasionem lapsus, sed hanc permittimus, cùm non possimus eam commodè tollere. Et confir. quia aliàs non liceret DD. hos casus scriptis mãdare maximè lingua vernacula, ne eiusmodi hominibus essent offendiculo.

33 Sed vlteriùs hîc dubium est, quid si contingat aliquem cum eiusmodi voto de facto contrahere, ad quid teneatur?

Ad quid obligetur contra votum cõtrahens.

Respondeo primò, si solùm habuerit votum non cõtrahendi matrimonium, peccauit quidem contrahendo, potest tamen petere & reddere debitum. quia hoc propriè non est cõtra votum, mortua tamen vxore tenetur nuptiis abstinere.

Secundò, si vouerit Religionem, tenetur ante matrimonium consummatum votum implere, quia in eius adhuc est potestate, peccatque consummando etiam reddendo debitum; quia efficit sibi votum impossibile: eo tamen consummato potest etiam petere debitum, votumque eius tanquam impossibile suspensum est, donec vxor moriatur, aut fornicetur, aut consentiat vt legitimè Religionem ingrediatur. Tunc enim iterum voto tenetur, quia fit ei possibile.

34 Tertiò, si emiserit votum castitatis: nunquam potest debitum petere, potest tamen id reddere etiam prima vice consummando matrimonium; quia coniux habet ad hoc ius, nisi alter velit Religionem ingredi, ad quod non tenetur, quia hoc non vouit, nec ad seruandam castitatem tenetur eligere medium sibi tam durum. Patet ex *extrau. Antiqua Ioannis 22. de voto.* vbi vxoratum ante matrimonij consummationem sine consensu vxoris suscipientem sacros Ordines, dicit inducendum vt Religionem ingrediatur: quòd si nolit, cogendum matrimonium consummare petente vxore. quod fieri non posset, si non posset licitè ita consummare. Mortua tamen vel fornicante vxore, tenetur absolutè seruare castitatem.

extrauag. Antiqua.

35 CONCLVS. III. Peccat mortaliter scienter trahens cum aliquo his votis impedito, etsi hic vltrò se offerat, quia vsurpat sibi rem alteri obligatam, & huic eam subtrahit. Nec obstat quòd alter offerat, quia validè eam offerre non poterat nec alterius potestati subducere, nisi hic obligationem acceptando, eam sibi vsurparet, atque ita directè etiam alteri iniuriam infert. Secùs esset si alteri tantùm essent illicitæ nuptiæ, ob aliquam prohibitionem, quia hæc non ligat non prohibitum. Et quamuis non possit petere vt prohibitus contrahat (quia non possum ab aliquo petere, quod licitè facere non potest) non tamen tenetur impedire ne id faciat, nisi ex correptione fraterna, qua tenemur proximi peccatum impedire; quæ tamen non obligat cum magno nostro incõmodo. quale esset recusare valdè commodas nuptias. Acceptando autem oblationem non incitat alterum ad peccatum, nec ei censetur cooperari, vt in simili docet *P. Leonardus de iustit. c. 19. dub. 4. n. 48.* de accipientibus legata, quæ beneficiatus ex bonis superfluis iis illicitè legauit: aut etiam munera, quæ ipsis illicitè dat. Ex quibus patet solutio argumenti allati n. 27.

Nubens ei cui solùm prohibitæ sunt nuptiæ non peccat.

Lessius.

36 CONCLVS. IV. Quamuis olim diuersa diuersis locis ac temporibus hac in re videatur fuisse cõsuetudo: iam tamen tempore Aduentus & Quadragesimæ solæ solemnes nuptiæ prohibentur in quibus scilicet detur benedictio, ac fiat solemnis sponsæ in domum sponsi traductio, tripudia, aliæque similes festiuitates adhiberi solitæ. Ita *Syluest. Matrimonium 7. q. 2. dicto 5. Rosella v. Impedimentum, impedimento 17. Nauar. c. 22. n. 71. Bellarminus l. 1. de matrim. c. 31. §. In altero. Henriquez l. 11. c. 16. n. 2.* & cum plurimis aliis *P. Sanchius l. 7. d. 7. n. 13.* Probant autem id præcipuè ex consuetudine. Nam passim aiunt permitti nuptias sine eiusmodi solemnitatibus, cum moderata aliqua festiuitate. Et hanc sententiam apertè insinuat *Trident. sess. 24. c. 10. de reform. matr.* Vbi dictis temporibus iubet *antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter obseruari*: & aliis temporibus *nuptias solemniter celebrari permittit*: apertè insinuans illo tempore solas solemnes nuptias prohiberi.

Tempore Aduẽtus & Quadragesimæ solæ solennes nuptiæ prohibentur.

Syluest. Rosella. Nauar. Bellar. Henriquez. Sanchez.

Trident.

37 Putant tamen aliqui, non licere tunc temporis contractas nuptias consummare, quia non licet eas consummare ante benedictionem acceptam, quæ tunc dari nequit. Sed contrarium est verius. quia cõsummatio ante acceptam benedictionẽ nullo iure prohibetur. Imò *Trident.* dum *sess. 24. c. 1.* solùm hortatur sponsos ne simul cohabitent ante acceptam benedictionem, apertè insinuat non esse peccatum matrimoniũ ante eam consummare. Ita *Bellarm. Nauar. Sanchius suprà.*

Licitè tales nuptiæ ante benedictionẽ consummantur.

Trident.

Bellarm. Nauar. Sanchez.

DISPVTATIO XXXI.

DE IMPEDIMENTIS TRIPLICIS ERRORIS

DISPARIS CVLTVS, RAPTVS,

Criminis, Voti Solemnis, ac Impotentiæ.

DVBIVM I.

Qua ratione error perſonæ aut qualitatis irritet matrimonium?

1. *Quid ſit error perſonæ? quid qualitatis?* NOTA primò, errorem perſonæ dici, quando contrahens putat aliam eſſe perſonam qua cum cõtrahit, quàm re-uera ſit. Error verò ſolius qualitatis, quando contrahenti conſtat quidem quæ ſit hæc perſona, putat tamen aliis qualitatibus affectam, quàm re-uera ſit, v.c. putat eſſe diuitem, nobilem, formoſam, &c. cùm ſit pauper, plebeia, turpis. *Quid conditionis?* His adiicitur tertius error conditionis, quando ſcilicet creditur libera quæ ſerua eſt. Quamuis enim hęc conditio ſit vera qualitas perſonæ: tamen quia eius error habet diſtinctũ effectũ ab errore aliarum qualitatum; ideo etiam ab hoc diſtinguitur.

2. Nota 2. Errorem eſſe duplicem. Alius enim dat cauſam cõtractui, qui ſcilicet eſt ratio cur aliquid velimus, quod aliàs nullo modo vellemus. Alius verò eſt concomitans, ſiue incidens in contractũ ſi rem nihilominus vellemus. Prior facit actum inuoluntarium ſaltem ſecundùm quid. Secundus verò facit eum ſimili modo non voluntarium. Aliqui priorẽ errorem confundunt cum eo quem Theologi vocât antecedentem: ſed minùs benè. *Alia ratione error dicitur antecedens; alia dare cauſam cõtractui.* Primò, quia alia lõgè ratione error aliquis dicitur antecedens (qui ſcilicet antecedit omnem errantis liberam voluntatem; ita vt ei nullo modo ſit voluntarius, ideoque dicitur etiam inuincibilis ac inculpabilis) alia verò ratione dare cauſam contractui, vt patet ex dictis. *Error conſequens poteſt dare cauſam contractui.* Secundò, quia error conſequens (ſic dictus quia conſequitur aliquam errantis voluntatem, eique eſt aliquo modo voluntarius ac vincibilis) poteſt dare cauſam contractui; & tamen non poteſt dici antecedens.

3. *Quis error reddat cõtractum omnino non voluntarium, quis tantum ſecundum quid?* Nota 3. Quando error verſatur circa obiectum, circa quod tã conſenſus agentis, quàm ipſe actus immediatè etiam verſatur, prout illud diſtinguitur à ratione motiua, ſeu à fine propter quẽ agens hîc & nunc agit: tunc errorem efficere actum abſolutè inuoluntarium, aut ſaltem non voluntarium, ſi ſolùm concomitãs ſit. Quando verò non verſatur circa tale obiectũ: ſed ſolùm circa rationem motiuam etiã totalem ipſius agentis, ſolùm facit actionẽ inuoluntariam ſecundũ quid. Prioris generis obiecta ſunt in vẽditione ac emptione res empta, v.c. pannus, vinũ, triticum, &c. non quidem omnino ſecundùm ſe ſpectata, ſed cum reſpectu ad obligationem ſoluendi, quã emptor neceſſariò contrahit. In baptiſmo, Confirmatione, ordinatione, baptizatio, Cõfirmatio, ordinatio perſonæ præſentis: in pœnitentia abſolutio perſonæ præſentis, idque præcisè à peccatis quæ hic & nunc confitetur, ſi directam abſolutionem conſideremus. Quæ autem qualiſue ſit perſona ementis, vendentis, aut ſuſcipientis Sacramentum, per accidens eſt obiecto & intentioni agentis eſſentiali. Sicut etiam qualitas rei emptæ quãdiu ſalua manet ipſius ſubſtantia. Patet, quia etſi emptor cõmuniter moueatur ad emendum v.c. pannum, quia putat eſſe bonum, aut vitio carere; tamen cum non emit ſub hac conditione, *ſi talis ſit*, ſed eum abſolutè intendit emere. Quare ſi malus ſit, emptio eſt ei abſolutè voluntaria, & tantùm inuoluntaria ſecundùm quid.

4. Nota 4. Priorem errorem eos actus qui à noſtra voluntate, ſiue conſenſu pendent, reddere irritos: quia efficit vt conſenſus eſſentialis, ſiue qui fertur in ſubſtantiam ipſius actus omnino deſit: v.c. volenti emere triticum obtruditur hordeum, emptio omnino nulla eſt, quia ipſe nullo modo conſentit in emptionem hordei, ſed ſolius tritici.

Secundus verò error non reddit actũ irritum quia non tollit conſenſum eſſentialem, qui fertur in ſubſtãtiam ipſius actus, v.c. in emptionẽ ipſius panni, tritici, &c. reddit tamen eum ſæpe irritabilem iuxta dicta diſp. 23. dub. 8. & 9.

5. Excipiendus hîc eſt caſus primò, quando quis laborãs priore errore actualiter intenderet emere rem præſentem, qualiſcumq; demum eſſet. Talis enim verè emeret qualecumque granum ſibi propoſitum, quod falsò crederet eſſe triticum, quia verè in illius emptionem conſentiret.

Dixi, *quando actualiter intenderet, &c.* quia non ſufficeret eum habitualiter ita affectum eſſe, vt vellet hoc granum emere, etſi ſciret non eſſe triticum, quia voluntas ea ratione habitualis, ſiue ſolùm ſub conditione ponenda in actu nihil operatur.

6. 2. Quando laborãs 2. errore actu intẽdit actum ſuum eſſe irritũ, ſi fallatur; ſolùm conſentiens ſub cõditione, *ſi non fallar*; ſiue actu reſtringendo ſuũ conſenſum ad talem perſonã, vel conditionẽ, v.c. ſi Epiſcopus expreſsè intendat Ioannẽ ordinare, & nullo modo alium: ſi Petrus expreſsè intendat emere hunc equum ſi habeat propoſitas qualitates, aliàs non. Tunc enim patet deficientibus illis conditionibus, conſenſum omnino deficere.

Hinc

7 Hinc infertur 1. Si dem liberaliter aliquid Petro credens eum esse Ioannem, donationem esse irritam, quia nullo modo intendo illud cuius præsenti donare, sed solùm Ioanni, & ad hoc meam intentionem secundùm communem donantium sensum, restringo. Secùs esset si donatarius esset verè Ioannes, sed falsò crederem eum meum esse cognatum. quia solùm esset error circa causam motiuam. Quare hic poterit donum retinere donec ego hoc reuocem, nisi fortè dolo me induxerit ad donandum. quia tunc tenetur me meæ libertati restituere.

Error personæ reddit liberalem donationem irritam.

Secùs est de errore concomitante qualitatis.

8 Infertur secundò, irritè me donare Petro 100. quia falsò puto me tantum ipsi debere, quia actu intendo soluere debitum; siue dare eam pecuniam quatenus debitam, & non aliter.

Infertur 3. probabiliter posse defendi, eleemosynam inualidè dari ei, qui falsò creditur pauper. quia dans videtur expresse intendere eam dare pauperi, & non alteri. quia solùm intendit dare eleemosynam, quæ videtur necessariò respicere pauperem. Contrarium tamen credo communiter esse probabilius. quia communiter homines intendunt sua dare huic homini, quem credunt esse pauperem, ita vt paupertas sit solùm ratio motiua. Et vt donatio habeat formaliter rationē eleemosynæ, sufficit quòd detur ei, qui omnino creditur esse pauper, vt ita ipsius miseria subleuetur. Simulans tamen eam paupertatem tenetur ad restitutionem. quia alterum dolo malo induxit ad dandum.

An eleemosyna validè detur fingenti paupertatem?

9 Conclus. I. Error personæ iure naturæ reddit contractum sponsalium ac matrimonij omnino irritum. Est communis Doctorum. Quia personæ contrahentium sunt ipsum primarium ac essentiale obiectum huius contractus, sicut res empta in emptione. Quare error circa ipsas facit actum omnino inuoluntarium, ac consequenter irritum: vt patet ex dictis. Ex quo patet differentia inter hoc Sacramentum, & reliqua.

Quare error personæ reddat potiùs irritum matrimonium, quàm reliqua Sacramenta. Error personæ etiam crassus & concomitans irritat matrimonium.

Conclusio autem vera est, etsi error sit crassus & facilè vincibilis. quia etsi hic non sufficiat ad culpam tollendam, efficit tamen ne actus sit verè voluntarius. Item etsi error sit solùm concomitans, qui efficit actum omnino non voluntarium: nisi fortè errans actu intendat cum proposita persona contrahere, qualiscumque demum illa sit. Patet ex dictis num. 5.

10 Hinc patet primò, errorem personæ irritare matrimonium apud omnes gentes. quia ius naturæ apud omnes idem est.

Secundò, Pontificem non posse efficere, vt non irritet matrimonium. quia non potest tollere ius naturæ, aut supplere consensum contrahentium. Vide dicta disp. 24. n. 51.

Nota, eum non in persona, sed in solo nomine errare, qui putat eam cum qua contrahit vocari Paulam, cùm vocetur Ioanna; modò aliàs ipsa persona ei satis cognita sit.

Error solius nominis nihil vitiat.

11 Conclus. II. Nullus error solius qualitatis irritat iure naturæ matrimonium. Est communis & certa, & sequitur apertè ex dictis. quia contractus matrimonij non versatur circa qualitates, sed circa personas contrahentium, & qualitas solùm se habet per modum rationis motiuæ, aut causæ finalis; & consequenter eius error facit solùm inuoluntarium secundùm quid, nec impedit essentialem consensum.

Excipe casum primò, quo quis expressè intenderet nō contrahere, si talis qualitas personæ non insit; iuxta dicta n. 6. Secundò, quando error qualitatis inuoluit simul errorē personæ. Tunc enim, vt per se patet, & omnes fatentur, matrimonium esset irritum, quia esset verus error personæ.

12 Sed difficultas est, quando error qualitatis inuoluit errorem personæ. Qua de re varij variè scribunt, vt videre est apud *Siluest. Matrimonium 8, n. 2. dicto 4. Rosell. v. Impedimentum imped. 2. Sotum in 4. d. 30. q. 1. a. 1. Richard. ibidem a. 1. q. 2. ad 2. Angelum v. Matrimoniū 3. imped. 4. n. 3. Nauar. c. 22. n. 32. Candelabrum aureum 1. p. de matrimonio. n. 113. Henriquez l. 11. c. 10. n. 2. & Sanchium l. 7. disp. 18. n. 25 & sequentibus*, vbi plurimorum diuersa placita refert: quæ qui vult apud eum videre potest. Iis enim breuitatis causa omissis, ex ipsis vnicam hanc regulam statuam.

Sylvester. Rosella. Sotus. Richard. Angel. Nauar. Can. aureum. Henriquez. Sanchez.

13 Conclus. III. Solius illius qualitatis error inuoluit errorem personæ, quæ determinat intellectum contrahentis, vt certam ac omnino determinatam personam concipiat, cum qua hîc & nunc intendit contrahere, eamque distinctam ab ea cum qua externum contractum celebrat. Prob. Quia errorem qualitatis inuoluere errorem personæ in præsenti casu nihil est aliud quàm illum esse causam, cur quis credat hanc personam cum qua exterius contrahit esse aliam quàm reuera sit, ita vt verum sit ipsum non intendere cum hac contrahere, sed cum ea quam hanc putat esse, hoc autem in solo illo casu fit.

Quando error qualitatis inuoluat errorem personæ

14 Vt autem conclusio sit clarior, & faciliùs ad particularia possit applicari, Nota primò, consensum contrahentium, siue sponsalia, siue matrimonium necessariò debere ferri in personam omnino determinatam. Inualidè enim contraheres cum filia Petri, nullam in particulari determinando, si hic plures haberet. Vt autem intendas cum aliqua determinata contrahere, omnino necessarium est, vt tibi in particulari determinatè proponatur. quia sicut voluntas nunquam fertur in incognitum: ita nunquam fertur in aliquid determinatum, nisi determinatè cognitum, siue ab intellectu apprehensum.

Contrahentis consensus necessariò fertur in personam determinatam.

Voluntas in nihil determinate fertur nisi determinatè cognitum.

Nota secundò, nos duobus modis solere aliquam personam cognoscere singularem de ea conceptum formando. Primò, cognoscendo eam in se per eiusdem visum, aut familiaritatem, quæ etiam per literas haberi posset. Secundò, cognoscendo eam solùm secundùm aliquam qualitatem, qua nobis ab aliis descripta est.

Nota tertiò, quando aliquis successiuè diuersas cognitiones eiusdem personæ siue veras siuè falsas accepit, primam ceteris paribus semper præcipuè attendendam esse: quia per illam ipse certæ personæ conceptum sibi formauit, quem per reliquas cognitiones (nisi longè euidentiores sint) non mutat, sed has personæ primò conceptæ conuenire credit, nisi aduertat inter eas repugnantiam.

Inter diuersas successiuas cognitiones prima præcipuè voluntatem determinat

Hinc infertur primò, nunquam errorem qualitatis, quæ non designat personam omnino determinatam, inuoluere errorem personæ. quia illa qualitas non potest intellectum inducere, vt deter

vt determinatam personam concipiat, aut voluntati proponat.

16 Infertur secundò, quando quis aliquam personam in se verè cognoscit, falsitatem qualitatum quantumuis particularium quæ putantur inesse, non inducere errorem personæ: quia harum narratio non efficit vt alter concipiat hanc aliam esse personam, quàm reuera sit, sed vt concipiat ei inesse alias qualitates, quàm reuera insint. Ad eiusmodi autem personæ cognitionem non sufficit eam semel obiter vidisse, sed necessaria est talis cognitio, vt quis possit secundùm communem modum loquendi dici verè eam cognoscere. Ad quod videtur sufficere, quòd semel atque iterum antequam ei talis esse describeretur, familiariter cum ea egerit, etiam per literas.

17 Quando verò dubium est, vtrùm cognitio illa personæ sit tanta, vt falsa de ea narratio non possit inducere errorem personæ: videndum est, vtrùm personæ cognitio in se præcesserit illam narrationem: an verò contrà. & tunc prior cognitio præferenda iuxta dicta notab. 3. v. c. Petrus incidit in aliquam personam sibi incognitam, agit aliquantulum cum ea, deinde rogat, quænam sit, falsòque dicitur ei esse filiam vnicam talis ducis, deinde eam ducit vxorem; est solùm error qualitatis, & matrimonium valet. Quia ipse determinatur ad côcipiendam certam personam ex priore conuersatione; & per eam narrationem non determinatur, vt putet eam esse aliam ab ea quacum egit, sed vt putet ei talem qualitatem conuenire. Excipe casum, quo filia talis ducis per famam ei priùs esset singulariter nota, tunc enim per eam narrationem determinaretur vt hanc in particulari sibi ducendam proponeret. Contrà Ioannes promittit Petro filiam suam primogenitam, ei aliàs incognitam, deinde mittit ad eum secundò genitam, & hic eam ducit credens esse primogenitam, est error personæ. quia intentio ipsius absolutè fertur in primogenitam sibi promissam. Quod verum est etiamsi primogenita iam esset defuncta. quia inde non efficeretur, vt secundò genita esset illa cum qua sponsus intendit contrahere.

Excipe casum, quo ante contractum longa familiaritate hæc secunda sponso sufficienter in se esset nota: ita vt ei in se inciperet placere abstrahendo ab illa qualitate.

18 Infertur tertiò decisio casus quem adfert *Tabiena v. Impedimentum imped. 1. q. 4. n. 5.* vbi refert quendam ab altero petiisse in vxorē ipsius filiam secundò genitam, valdè pulchram, Petrum verò negasse, sed promisisse ei primogenitam iuueni ignotam, quam hic petiit primò ostendi cuidam suo amico; cui pater pro primogenita, quæ tūc ipsis erat, ostendit secundò genitā. Iuuenis verò audita huius pulchritudine, cum primogenita contraxit. Respondétque Tabiena fuisse errorem solius qualitatis. quia iuuenis non poterat intendere contrahere cum secundò genita, cùm hæc ei fuerit negata.

Tabiena.

Dubitat tamen quid dicendum esset, si hæc non fuisset ei negata. Sed similiter dicendū esset, fuisse validum matrimonium. quia intentio iuuenis semper ferebatur in primogenitam sibi promissam, quam falsò credebat amico ostensam, ac esse pulchram. Ita *Sanchez l. 7. disp. 18. n. 36.* Et sequitur ex dictis n. 17.

Sanchez.

19 Huius autem occasione quærunt aliqui, quid dicēdum fuisset, si ille pater nullam filiam in particulari promisisset, sed vnam ex pluribus, ac tunc aliam ostendisset, & aliā tradidisset. Respondéntque 1. Si pater vnam ex suis filiabus ostendisset, & alteram tradidisset, inualidum futurum fuisse matrimonium. quia iuuenis intētio fuisset determinata per illam ostensionem ad illā solam ducendam quæ fuisset ostensa, cùm ad nullam aliam potuisset determinari. quod verissimè est. Secundò, si verò pater ostendisset aliquam filiam nō suam, & suam tradidisset, validum futurum fuisse matrimonium. Sed dicendum est, inualidū futurum fuisse, quamcumque pater eo casu dedisset siue vnam ex suis, siue aliam ostensam. quia iuuenis intentio in nullam determinatā potuisset ferri. Nam neque in illam ostensam. quia tunc non intēderet aliquam ducere quæ non esset filia illius patris. Neque etiam in vnam ex illius filiabus. quia nulla esset ratio, qua ipsius intentio potiùs determinaretur ad hanc ducendam quàm ad illam. quod tamen est necessarium, vt ostendi n. 14.

20 CONCLVS. IV. Spectato etiam iure positiuo, nunquam error solius qualitatis, quando non inuoluit errorem personæ, irritat matrimonium, nisi sit error conditionis seruilis. de quo agam dub. 2. quia de nullo alio, hoc reperitur vllo iure statutum. Est communis Doctorum.

DVBIVM II.

Qua ratione error conditionis seruilis irritet matrimonium: quáue ratione serui matrimonium liceat?

21 NOta, duplicis generis esse seruos. Quidam enim propriè serui sunt, qui mancipia dicuntur, in quos dominus plenum ius habet eos vendendi, ac quibusuis operibus occupandi. Secundò, qui dicuntur ascriptitij, eò quòd glebæ, siue agro ascripti sunt, quem in domini commodum tenentur colere, solùm ea quę vitæ suæ sustentandæ necessaria sunt inde deducentes, quorum filij dicuntur originarij; qui præter hanc obligationē, quam perpetuam habent, aliàs liberi sunt, nec à domino vendi possunt: nec ipsum sed agrum, ad quemcumque veniat, sequuntur. Vide *Panormit. in cap. 2. de Iudæis & Saracenis notabili 1. & glossam ibidem v. Liberi sint.* Cùm hi agitur, vt eodem capite dicitur, propriè non serui sed liberi sint, matrimonium cum iis etiam per errorem contractum valet. quia nullibi irritatur.

Serui alij mancipia alij ascriptitij, aut originarij.

Panorm. Gloss. Matrimonium cum originario per errorem contractum valet.

22 CONCLVSIO I. Error conditionis seruilis iure naturæ non irritat matrimonium. quia non est contra eius substantiam, quæ consistit in sola traditione mutua corporum, non autem conditionis. Quare huius error est tantùm circa accidentia. Nec refert quòd seruus non possit omnino liberum vsum sui corporis tradere, eò quòd sæpe possit à domino impediri ab vsu matrimonij ob alias occupationes, vel etiam vendi in aliis regionibus, ad quas non posset eum coniux tam facilè sequi. Quia hæc essentiæ matrimonij non obsunt, quæ solùm exigit, vt quis tradat potestatem

tem sui corporis ad vsum, qui spectato cuiusque statu, commodè haberi potest. Quia aliàs matrimonium esset irritum inter duos seruos, vel inter liberum & seruum; etsi nullus error intercederet. Quæ sunt apertè contra c. 1. *& vltimum capit. de coniugio seruorum.* Item esset etiam irritum, quando quis contraheret saltem ignorans, cum leprosa, aut laborante alio morbo insanabili & contagioso: aut ea infirmitate, quæ rarissimè permittat vsum matrimonij: cùm in his non sit minor deceptio, & maior difficultas in vsu matrimonij. Illud tamen secundùm omnes falsum est.

c. 1. 2. & vlt. de coniug.

23 Dices primò, Irritè quis cum hac conditione contraheret, vt non teneretur reddere debitum, nisi quando tertio placeret. Atqui seruus non potest reddere debitum, nisi quando domino placet: ergo ipse irritè contrahit.

Validè contrahis cū hac conditione vt non teneatis reddere debitum, nisi quādo tertio placet.

Respondeo, negando maiorem. quia, vt dixi disp. 24. dub. 4. n. 43. potest quis contrahere cum hac conditione, vt nunquam teneatur reddere debitum. Adde, minorem esse falsam. Quia dominus tenetur seruo coniugato dare commodum tempus, quantum ratio patitur, vt vtatur matrimonio.

Dices secundò, Iura non irritant hæc matrimonia, sed supponunt esse irrita. ergo iure naturæ irrita sunt. Respondeo negando conseq. quia potuit hoc introductum esse iure non scripto, aut scriptum iam periisse.

24 CONCLVS. II. Tunc solùm iure Ecclesiastico hic error irritat matrimonium, quando liber cum serua, vel libera cum seruo ignari conditionis contrahunt. Patet ex *c. 2. & finali de coniug. seruorum*, vbi hæc sola irritantur, idque ob incommoda & grauem deceptionem, quæ ex tali matrimonio sequuntur. Hinc

c. 2 & fin. de con.

Patet primò, seruum validè contrahere cum serua, quam credebat liberam: item seruum vel liberum cum libera quam credebat seruam. quia iura hæc matrimonia non irritant, nec est ratio ea irritandi.

Secundò, validè liberum ignoranter contrahere cum ea quæ fuit immediatè antè serua; imò quæ ipso instanti contractus fit libera. Vt si dominus dedisset ei libertatem pro eo tempore, quo contraheret. Quia dicta incommoda hic cessant, & moraliter loquendo talis contrahit cum libera.

25 Vbi Nota, si dominus ancillam tanquam liberam tradat alicui vxorem credenti esse liberam, aut videns hunc eam ducere, studio taceat, ancillam hoc ipso quo ducitur fieri liberam. Idemque dicendum, quando dominus conscio seruituris tradit ancillam cum instrumento dotis. Patet ex *l. vnica §. Sed & si quis, & authentica Ad hoc, C. de latina libertate.*

l. vnic. C. de latina. authent. Ad hoc.

Patet tertiò, valere matrimonium liberi cum serua, si liber cognita seruitute id confirmet actu aliquo externo in id consentiendo. quia purgatur ignorantia. Vbi autem Trident. nō est receptum, Ecclesia præsumit eum hoc facere, si eam notam seruam cognoscat: vt patet ex iuribus citatis n. 24. Vbi autem receptum est Tridentinum; quæ requirantur ad confirmationem matrimonij, vide dicta disp. 24. dub. 10.

26 Addit *Sanchez disp. 19 n. 4.* idem dicendum si serua esset iam statu libera, id est, si esset ei concessa libertas acquirenda post certum tempus, modò hoc esset breue. quia hoc pro nihilo computatur: nec ex eo possunt sequi grauia incommoda, quæ ius cupit euitare.

Sanchez.

Breue autem tempus vult esse quod est minus sex mensibus. quia nec intra illud tempus posset à domino vendi, aut procul ablegari; nec etiam ex matrimonio parere, & consequenter soboles esset futura libera. Secùs, si tempus esset futurum longius. quia proles concepta fieret serua, & alia incommoda sequerentur. quæ non sunt improbabilia, sed planè certò probari nequeunt.

Addunt alij, idem dicendum, quando liber facilè poterat scire conditionē alterius, ita vt ignorantia fuerit crassa. quia hæc æquiparatur scientiæ. Sed hoc tantùm verum est, quando agitur de culpa vitanda, à qua talis ignorantia non excusat, & consequenter communiter nec à pœna. Ius autem absolutè irritat eiusmodi matrimonia ignoranter contracta. talis autem verè ignoranter contrahit.

27 His positis difficultas hîc est primò, vtrùm serui possint contrahere matrimonium inuitis dominis; *Magister sententiarum in 4. d. 36. §. Quæritur etiam*, videtur id negare. Quia in *Concilio Cabilonensi relato c. vlt. 29. q. 2.* dicitur coniugia seruorum esse valida, in quibus *legalis coniunctio fuit & per voluntatem dominorum.* Vbi, vt ipse ait, *videtur innui præter voluntatem dominorum inter seruum & ancillā non posse contrahi coniugium.* Idem videtur olim sensisse *D. Basilius ad Amphilochium canone suo* 40. vbi ait, *Quæ præter domini sententiam se viro tradidit, fornicata est. quæ verò postea libero matrimonio vsa est, nupsit. quare illud quidem fornicatio; hoc verò matrimonium. Eorum enim qui sunt in alterius potestate, pacta conuenta firmi nihil habent.* Quæ etiam ratio hoc videtur probare. Cùm enim serui non habeant dominium sui corporis, non possunt id alteri inuito domino tradere.

Magister. Conc. Cabilonense.

D. Basil.

28 Alij contrà putant, ius ad matrimonium ita homini iure diuino naturali competere, vt (nisi ipse se voto continentiæ obstrinxerit) nulla lege humana possit à coniugio omnino arceri. Quia sicut homo habet naturalem inclinationem ad cibum & potum, quia hæc necessaria sunt ad cōseruationem indiuidui: ita habet naturalem inclinationem ad matrimonium. quia hoc est necessarium ad conseruationem speciei. Sicut igitur nō potest prohiberi ne comedat; ita non potest prohiberi ne ducat vxorem. Et in hoc constituunt differentiam inter libertatem & ius ad matrimonium. Quia cùm libertas sit homini concessa in priuatum commodum, potest ea ex iusta causa priuari. Contrà, cùm ius ad matrimonium illi à Deo & natura concessum sit in commodum totius naturæ, eo priuari nequit.

29 Sed hæc mihi videntur difficilia. Primò, quia si illa argumenta aliquid probarent, probarent etiam neminem per votum continentiæ se posse priuare iure quod habet ad matrimonium; sicut non potest se priuare potestate edendi. Et sicut clericus non potest se priuare priuilegio clericali, & sistere tribunali sæculari, quia hoc cederet in iniuriam totius Ordinis, cuius gratia hoc priui-

priuilegium ſingulis datum eſt; ſic nemo poſſet ſe priuare iure contrahendi matrimonium.

Secundò, quia inde ſequeretur, malè Eccleſiam, olim ſtatuiſſe ſex impedimenta non dirimentia matrimonij, quæ recenſui diſp. 39. n. 35. quibus certis hominibus prohibebat tota vita nuptias. Si enim nemo poſſit iure humano priuari iure ineundi matrimonij: Eccleſia hoc illis prohibere non potuit.

30 — *Poteſt quis lege humana priuari iure contrahendi matrimonij.*

Quare credo exiſtente iuſta cauſa non minùs aliquos iure humanu poſſe priuari iure contrahendi matrimonij, quàm ſua libertate, cùm hæc non ſit illis minùs naturalis, quàm illud: & multo durius eſt priuari libertate, quàm illo iure. Item cùm nulla ſit in ſingulis ſaltem hominibus obligatio ineundi matrimonij, aut illud ius conſeruandi: nulla eſt ratio, cur ex iuſta cauſa aliqui eo priuari non poſſint.

D. Baſil. — *Henriq.*

An autem aliquando fuerit talis neceſſitas ſeruis impoſita, vt non poſſent inire matrimonia inuitis dominis, non ſatis conſtat, Sanè *D. Baſilius citatus n. 27.* videtur id omnino ſenſiſſe. Idemque cum quibuſdam aliis docet *P. Henriquez l. 11. c. 10. n. 4. in fine.* Sed non eſt opus hoc pluribus diſputare: quia ſolùm de præſenti ſtatu quærimus. Sit igitur

31 CONCLVS. II. Seruitus ex natura ſua non repugnat cum ſtatu matrimonij. quare ſpectata ſola illius natura, poſſet hoc ſeruus inuito domino contrahere. Hęc eſt communis; & ratio eſt, quia dominus non habet omnimodam poteſtatem in corpus ſerui: neque vllo modo eam quæ datur coniugi per matrimonium. Quare cùm ſeruus ex hac parte habeat verè dominium ſui corporis, poteſt illud inuito domino alteri tradere: præſertim, cùm (vt oſtendi num. 23.) dominium in mutua corpora, quod eſt de eſſentia matrimonij, poſſit facillimè conſiſtere cum ea conditione, vt vel vnus vel vterque coniux poſſit pro alterius voluntate ab vſu coniugij impediri.

32 CONCLVS. III. Certum eſt iam de facto ſeruos validè inuitis dominis contrahere matrimonium. Ita habetur expreſsè *c. 1. de coniugio ſeruorum.* Vbi dicitur eorum matrimonia non debere vllatenus impediri. Ex quo omnes communiter colligunt, dominum non poſſe ſine iuſta cauſa eorũ matrimonia directè impedire, nolendo hoc illis vllo modo permittere.

c. 1. de coniug. — *Dominus non poteſt directè ſerui matrimonium impedire.*

Nota tamē ſeruos, niſi aliqua iuſta cauſa aliud ſuadeat (qualis eſſet ſi timerent ne dominus malitioſè eorum matrimonium impediat) teneri priùs dominorum conſenſum petere, antequam cum aliqua contrahant. Colligitur apertè ex *Concilio Cabilionenſi citato n. 27.* quod requirit voluntatem dominorum, vt coniugia ſeruorum ſint omnino legitima, Ratio eſt, quia hoc exigit reuerentia quam iis debent: præſertim cùm ſæpe multum dominorum interſit, vtrùm ſerui cum hac vel illa contrahant: ideoque durum iis ſit ſi ſerui iis inconſultis cum aliqua contrahant, quæ ipſis valde ingrata, ac multas moleſtias paritura ſit.

Seruus tenetur communiter domini conſenſũ petere vt contrahat. — *Conc. Cabilion.*

33 Ex his autem oritur alia difficultas, qua ratione dominus poſſit ſerui ſui matrimonium indirectè impedire, v.c. vendendo eum in remotis regionibus? Item, qua ratione iam coniugatum poſſit impedire ab vſu matrimonij, occupando eum in ſuo miniſterio, aut mittendo eum negotiorum cauſa in alias regiones, aut etiam eum ibidem vendendo. Et tertiò, quando ſeruus non poteſt ſimul & domino aliquid præcipienti obſequi, & reddere vxori petenti debitum: cui potiùs debeat obſequi?

Circa has difficultates variæ admodum ſunt Doctorum ſententiæ. Et circa primam aliqui putant, dominum poſſe quidem ita vendere ſeruum, quem ſuſpicatur cogitare matrimonium antequam ipſe ſponſalia contraxerit. Secùs autem eſſe, quando iam ſponſalia contraxit. quia ſponſa iam acquiſiuit, ius vt ſponſus cum ea contrahat, quod dominus ei non poteſt, ſine notabili neceſſitate eripere.

Sanchez.

Circa ſecundam valdè variæ ſunt ſententiæ. Nam *P. Sanchez l. 7. diſp. 22.* affert ſeptem diuerſas, quas non eſt opus hic referre, quia apud ipſum facilè videri poſſunt.

Circa tertiam, plurimi aiunt, ſeruum ſpectatis circumſtantiis, ſcilicet periculo incontinentiæ in vxore, ſi diutiùs differat reddere debitum; & neceſſitate domini ipſius opera indigentis; debere primùm obſequi ei, qui eſt in maiori neceſſitate. ceteris autem paribus, ſi ſine conſenſu domini contraxerit, debere huic magis obſequi, quàm vxori: ſecùs autem eſſe, ſi cum huius conſenſu contraxerit. quia tunc dominus videtur tacitè conſenſiſſe, vt in tali caſu magis obſequatur vxori. Ita *Palud in 4. d. 36. q. 2. a. 2. concl. 4. Richardus ibidem a. 4. q. 2. Sotus d. 35. q. 1. a. 1. ad 2. Armilla v. Matrimonium n. 6.* & alij.

Palud. Richard. Sotus. Armilla.

34 Nota, primam & ſecundam difficultatem ex dictis ferè ſolùm habere locũ quando ſeruus ſiue ſponſalia ſiue matrimonium contraxit cum ea, quæ, quia eſt ſerua, vel alia ratione omnino impedita, non poteſt eum ad longinquas regiones ſequi. Si enim ipſa poſſit ſponſum aut maritum ſine graui incommodo ſequi, ſicut hic, ſi eſſet liber, non obſtante contractu poſſet ſe ad alias regiones transferre (vt oſtendi diſp. 23. n. 52.) ita poteſt à domino in iis regionibus vendi; vt omnes fatentur. quia dominus hac in re non habet minorem libertatem ac poteſtatem in ſuum ſeruum, quàm ipſe haberet in ſeipſum.

Dominus poteſt ſeruũ vbi vult vendere quando vxor poteſt eum ſequi.

Et eadem hac in re eſt ratio ſeruæ quæ libero nupſiſſet. Nam quòd vxor inuito marito non poſſit mutare domicilium, non prouenit ex eo quòd in ratione matrimonij magis ei obligetur, quàm ille ipſi; ſed quia mariti, non autem vxoris, eſt regere familiam, & domicilium eligere. Secùs autem eſt in ſerua, quæ excepto vſu matrimonij, in ſuæ vitæ directione domino, non autē marito ſubiecta eſt, niſi quantum domino placuerit.

Similiter & ſeruam quam maritus poteſt ſequi.

35 CONCLVS. IV. Seruus ſine conſenſu domini contrahens matrimonium, per hoc nulla ratione poteſt minuere ius, quod dominus in eum priùs habebat. Ita apertè *Scotus in 4. d. 36. q. 5. a. 2. concl. 3.* Et apertè eam inſinuāt *Nauar. c. 22. n. 43. Emmanuel Sà v. Matrimonium §. Impedimēta dirimentia n. 1. Henriq. l. 11. c. 10. n. 4. lit. F.* & alij multi, qui dicunt dominũ non teneri conſentire matrimonio ſerui, ne ſibi præiudicet, apertè inſinuātes illius matrimonium huic in nullo præiudicare, ſi non cōſentiat.

Scotus. Nauar. Sà. Henriq.

Pater

Patet etiam apertè ex *c. 1. de coniugio seruorum.* vbi de seruis coniugatis dicitur: *Debita tamen & consueta seruitia non minùs* (scilicet quàm antea) *debent propriis dominis exhibere.* Si enim seruus per tale coniugium minueret ius domini in se, non eodem modo sicut antè teneretur ei seruitia exhibere. Ratio est, quia nemo est potest priuata auctoritate de re aliena inuito domino disponere, siue eam ipsi auferre. Hoc autem hîc fieret, si seruus per tale coniugium ius Domini minueret.

36 Dices, seruum hoc non facere priuata auctoritate, sed auctoritate Dei, qui instituendo matrimonium ei concessit, vt posset illud contrahendo, domini in se ius minuere. Sed hæc concessio nec iure, nec ratione probari potest, & satis apertè repugnat naturæ ipsius seruitutis, qua seruus non sub conditione, sed absolutè est res ipsius domini. Et eodem argumento quis inferret, quòd dominus talem seruum ex nulla necessitate posset in locis remotioribus vẽdere: & quòd eo casu quo hoc esset necessariũ vt posset reddere debitum, teneretur eum lautiùs habere, ac ab omni opere liberare. quæ absurda sunt. Quare ex eo quòd possit contrahere matrimonium nihil aliud sequitur, quàm eum posse facere ea quę matrimonio sunt essentialia, scilicet quoad eius vsum transferre in vxorem dominium sui corporis, & obligare se ad reddendum debitũ, quantum ipsius status hoc permittet, ac ratio exiget.

Quale sit in seruo ius contrahendi matrimonij.

37 CONCLVS. V. Dominus non peccat contra iustitiã, si etiam sine necessitate vendat in remotis regionibus seruum, quia sine sua venia sponsalia, aut matrimonium contraxit, etsi matrimonium eiusúe vsus necessariò impedienda sint.

Sequitur apertè ex concl. 4. & principiis auctorum quos ibi citaui. quia aliàs per illud matrimonium ius domini minueretur. Et apertè tenet *Nauar. ibi citatus.* Et probatur, quia, vt patet *P. Sanchio citato n.33.* communiter Doctores concedunt dominum in necessitate (qualem aiunt esse quando eius opera domino esset inutilis, & sine notabili pretij diminutione non posset eum in locis propinquis vendere) posse talem seruum ita vendere. atqui si talis venditio esset cõtra ius ipsius serui, aut vxoris, extra talem necessitatem: esset etiam contra idem ius in tali necessitate. Quia secundùm omnes talis necessitas non sufficit, vt alteri inuito suum ius possim auferre, cùm nec extrema, nec valdè grauis sit.

Nauarr. Sanchez.

38 Dixi, *Dominum non peccare contra iustitiam.* quia nulla existente rationabili causa, esset contra caritatem eum ita vendere, præsertim quando seruus esset coniugatus; quia tunc vterque coniux priuaretur quasi in perpetuum omni coniugio, cùm nec contracto vti, nec aliud contrahere possent: atque ita dominus eos in graue incommodum coniiceret; quod ex caritate, quantum commodè potest, tenetur vitare. In notabili tamen necessitate dominus potest præferre suum commodum, & illud serui incommodum non curare. quia ipse est res domini, & hic habet ius sua re vtendi, etiamsi inde alteri aliquod incommodum accidat.

Quantum dominus peccet seruũ coniugatum aut spõsum procul vendendo.

Quando tamẽ seruus solùm contraxisset spõsalia, etsi dominus eum ita vẽderet siue necessitate; non videtur graue peccatum. quia incommodum non est ita magnum, cùm vterque cõiux possit tunc alias nuptias inire. Imò vt dominus tũc ab omni peccato excusaretur, sufficeret quòd seruus eo inscio sponsalia contraxisset, vt eum ita puniret. Colligitur apertè ex *Nauarr. c. 22. nu. 34.* vbi docet dominum nõ peccare mortaliter, etiamsi seruum coniugatum ita vendat, dicitque esse communem.

Nauarrus.

Dices, Iudex Ecclesiasticus in dictis casibus à seruo compellatus, cogeret dominum vt sine necessitate eum non venderet: ergo hic peccat contra iustitiam ita vendendo. Resp. negando consequ. Quia ad illud sufficit, quòd dominus peccet contra caritatem, quia possumus cogi vt huius leges seruemus.

39 CONCLVS. VI. Hoc ipso quo dominus seruo dat facultatem contrahendi sponsalia aut matrimonium, implicitè ei promittit, quòd quantum commodè poterit, permittet eum vti matrimonio: atq; ita ex iustitia tenetur eum sine notabili necessitate non ita vendere, vt matrimonium, eiusúe vsus omnino impediatur præsertim cùm ista promissio respectu spõsæ siue vxoris sit aliquo modo onerosa, quæ cũ tali promissione eũ contractum iniit, quem fortè aliàs nõ inisset. In notabili tamen necessitate, posset eũ ita vendere. quia non censetur cum tanto suo incommodo voluisse se ad eum ita non vẽdendum obligare.

40 CONCLVS. VII. Etsi Dominus in serui coniugiũ consenserit, non tenetur ideò ei quidquam remittere de seruitiis, quæ aliàs serui communiter solent præstare, etiam eũ pro sua incõmoditate notabili tempore foras mittendo: & seruus vix vnquam potest eiusmodi domini obsequia recusare, vt posset vxori petenti debitũ reddere.

Qua ratione dominus possit vti opera serui cum impedito vsu matrimonij.

Probatur. Quia si quid huic rei obstaret, esset obligatio erga vxorem: atqui hæc non obstat: ergo nihil obstat. Minor probatur. Quia liber nũquam tenetur vlla sua officia omittere, vt possit meliùs vxori debitum reddere, ne fortè dum abest, eius castitas periclitetur. Hinc videmus mercatores sæpissimè lucri causa plurimis mẽsibus domo abesse: & vt mollis ac nimis vxorius ab omnibus rideretur, qui, vt vxori obsequeretur, vllam lucrosam perfectionem omitteret. Quãto ergo minùs ob similem causam tenebitur minùs liberè serui opera vti, intra eũ modum, quo aliàs eius opera rationabiliter vteretur? Quãuis etiam domino cauendum sit, ne extraordinario modo seruum ita distineat, vt vix vnquam vxori adesse possit. Sed hoc communiter non accidit.

DVBIVM III.

Qua ratione matrimonium fidelis cum infideli sit irritum?

41 CONCLVS I. Matrimonium fidelis cum infideli non est irritum iure naturæ: quia diuersitas fidei ex natura sua nullam habet repugnantiã cum ipso matrimonio, eiúsque vsu. Nec etiã diuino, quia nullum tale ius diuinum exstat, præsertim in lege gratię, in qua etsi matrimoniũ fidelium sit eleuatũ ad esse Sacramenti: quatenus tamen habet rationem meri contractus ciuilis,

 relictum

relictum est primæ suæ institutioni. Et hæc conclusio est ferè communis DD.

42 Nec refert quòd in lege veteri Iudæis fuerint prohibita matrimonia cum incolis terræ promissionis. Primò,quia inde non sequitur,matrimonia cum iis contracta fuisse irrita. Deinde ea prohibitio fuit illi populo particularis:quia non prohibebantur iis matrimonia cum quibusuis infidelibus: nam Salomon sine reprehensione duxit filiam Pharaonis. sed cum certis tantùm: quare illa etiam iam cessauit. Confirm. quia Iacob validè contraxit cum filiabus Laban;Ioseph cum filia Putipharis; Moyses cum filia Iethro; Ester cum Assuero, qui erant idololatræ.

Dices, primò, Tale matrimonium est contra rectam prolis educationem,& pacificam coniugum cohabitationē.quia proles exponitur periculo peruersionis: & via potest esse pax vbi est dissensio fidei. Secundò, matrimonium obligat ad mutuam cohabitationem,& natura sua est insolubile. atqui fidelis non potest obligari vt cohabitet infideli, & potest eo relicto alias inire nuptias,vt patet ex dictis disp.26 dub. 5. Tertiò, matrimoniū fideliū est necessariò Sacramentū: atqui matrimonium fidelis cum non baptizato, nō potest esse Sacramentum:ergo nec validum.

Matrimoniū fidelis cum infideli communiter est illicitum.

Respondeo ad primum illa tantùm ostendere eiusmodi matrimonia esse illicita, ob pericula prolis & fidelis coniugis, non tamen esse irrita: quia proles taliū parentū absolutè loquēdo potest legitimè educari. Nā S.Clotildis nupta Clodouæo infideli, optimè suas proles educauit. Quòd autem sæpissimè contingat talium liberos malè educari,solùm ostēdit matrimoniū esse illicitum ex parte fidelis: aliàs matrimoniū Catholici cum hæretica esset irritū, cùm sit hîc idē periculū. Imò matrimonium inter duos infideles esset irritum; quia inter eos proles multo minùs potest Christianè educari.

Non est contra essentiā matrimonij quod alterutet possit illud ex priuilegio dissoluere.

Ad secundū respondeo, Non esse contra essentiam matrimonij, quòd alter coniux per accidēs non teneatur alteri cohabitare, aut etiam possit illud, ex priuilegio aliud matrimonium incūdo, dissoluere. Quia aliàs matrimoniū inter infideles contractum,statim atque alter cōuerteretur, esset nullum. Imò matrimonium ratū esset nullum,cùm vterque possit illud dissoluere per professionem. Adde nō esse de essentia matrimonij, vt contrahentes se obligent vt de facto cohabitēt aut debitū reddāt;vt ostēdit disp.24.num.43.

Ad tertium respondeo, Non esse necessariò Sacramentum,nisi quando suscipientes sunt huius capaces:quales hic nō sunt ob cōsortiū infidelis.

43 Matrimoniū fidelis cum infideli valet quando vterque est baptizatus, aliàs non.

CONCLVS. II. Iure Ecclesiastico matrimoniū baptizati cum nō baptizata,est irritū cuiuscumque fidei vterque sit.sist communis inter omnes DD. Et quamuis certum ius irritans adferri non possit:tamen hoc communi praxi, & Ecclesiæ sensu introductum est.

Dixi, *Baptizati cum non baptizata.* quia si vterq; sit baptizatus, etsi alter sit hæreticus, vel etiam apostata,matrimoniū valet.quia inter hos potest consistere Sacramentum. Ecclesia autem præcipuè supradictorum matrimonium irritauit, quia omnino dedecet fidelem inire matrimonium, quod non sit Sacramentum.Patet ex praxi.Quotidie enim videmus haberi rata matrimonia inter eos, quorum alter est hæreticus, vel etiam atheus. Et aliàs sūmè fuissent perplexa Catholicorum connubia. quia plurimi sunt occultè hæretici,vel etiam athei, qui creduntur Catholici.

Synodus 6.

Nec his obstat canon 72.sextæ synodi,quia hi canones sunt supposititij, & nullius auctoritatis,vt ostendi,disp.20. nu. 89.& 118.

44 Chalcedon. Laodicen. Carthag. 3.

CONCLVS. III. Matrimonium fidelis cum cum infideli siue hic hæreticus sit, siue gentilis, iure Ecclesiastico est prohibitū, vt patet ex *Concil.Calced.c.13.Laodiceno c.10.& 31.Carthag.3. ca.* 12.& aliis. Atque etiam communiter est illicitū iure naturæ, vt patet ex obiectionibus contra primam conclusionem.Quòd si tamen esset grauis necessitas, & illa pericula hîc & nunc cessarent,cessaret etiam prohibitio iuris naturæ:quia cessaret eius ratio.Vide dicta disp. 26. nu.21.

Sanchez. 45 An licitè Catholici cum hæreticis cōtrahāt in locis vbi permisti habitant.

Hinc *Sanchez l.7.disp. 72.num. 5.* dicit,in locis vbi Catholici mixti cum hæreticis palam habitant & agūt, cessante omni coniugis & prolium periculo, licitè Catholicos cum hæreticis contrahere, & hoc ibi sicut alia negotia permitti. Sed hoc generatim non ausim dicere,& in praxi tarò videtur tutum. Tum quia vix eiusmodi pericula omnino cessant;tum quia videmus Catholicos ex huiusmodi matrimoniis scandalizari, saltem quando hæreticus se gerit pro tali, & palam talis noscitur. Quare credo Sanchium solùm id affirmare, quando etiam omne scandalum cessaret, & esset notabilis aliqua causa ita contrahendi: & præsertim quando hæreticus se gereret pro Catholico, aut crederetur conuertendus.

Papa potest dispensare, vt fidelis cum non baptizata contrahat.

Hinc patet,ex graui causa posse Papam dispensare, vt fidelis cum non baptizato contrahat:vt si hic esset potens, & speraretur eius conuersio, nec immineret periculum prolibus, quia infidelis paratus esset permittere, vt catholicè educarentur. Quo casu illud matrimonium desineret iuri naturę repugnare.At sine iusta causa dispensaret illicitè sed validè: atque ita matrimonium valeret,sed illicitè contraheretur,quatenus iure naturæ est illicitum.

DVBIVM IV.

An raptus dirimat matrimonium?

46 Raptus quid sit?

NOta,propriè tunc esse raptum,quando persona aliqua vi de loco in locum abducitur, vt raptor eam in sua potestate habeat. Patet vel ex ipsa nominis significatione. Nā in aliis rebus rapina à furto ita distinguitur, quòd per illam vis inferatur rei dominis,vel iis, quorū curæ est commissa: per hoc non. Nec rapinam dicitur committere qui alteri aliquid eripit, nisi id faciat,vt illud in suam potestatem redigat.

l. Quod autem. Siluestr. Sanchez.

Patent hæc apertè ex *l. Quod autem ff. de incendio,rapina &c.* §. *Aliud autē.* vbi dicitur, *Rapere* requirere,vt inferatur vis. Vide *Siluestrū v. Rapina initio,& v. Luxuria num.1.vers.Raptus.& Sanch. lib.7.disp.* 12. vbi plurima de pœnis iure ciuili raptoribus constitutis disputat.Sed hæc ad hunc locum

locum non pertinet quia hîc solùm de raptu agimus, quatenus matrimonium impedit.

47 CONCLVS. I. Inter raptorem & raptam non potest consistere matrimonium donec hæc extra illius potestatem abducta, ac loco tuto & libero constituta, planè liberè in illud consentiat. tunc enim validè contrahent. Ita *Trid.sess.24.c.6. de reform.matrimonij*: vbi & addit, raptorem teneri arbitrio iudicis raptam dotare, siue eam ducat, siue non: & raptum ipsum quàm consilium aut fauorem præbentes esse excommunicatos ipso iure, & perpetuò infames, ac omnium dignitatum incapaces. Et si clerici sint, præcipit, vt de proprio gradu decidant: estque raptor his pœnis obnoxius, etsi raptam postea legitimè ducat, vt patet ex textu.

Trident.

Raptor tenetur dotare raptam si aliquæ pœnas incurrit.

48 Requiritur tamen sententia iudicis, vt eam teneatur dotare. quia hoc iudicis arbitrio faciendum est. Idem docet *Sanch.l.7.disp. 13.n.1.* de infamia, incapacitate dignitatum, & priuatione proprij gradus. quod maximè pro hac vltima pœna est probabile. Quia eiusmodi pœnas nemo tenetur in seipsum saltem communiter exequi. Excommunicatio autem ipso iure, & consequenter ante sententiam incurritur.

Sanchez.

Vt autem hæ pœnæ incurrantur, necesse est fœminam repugnantem in alium locum deferri. Nam Trid. apertè supponit eam per raptum cõstitui in raptoris potestate. Nec sufficit parentibus vim inferri, si illa consentiat. Quia Concilium vult tantùm consulere libertati matrimonij, ad quã solius puellæ liber consensus requiritur. Addit *Sanchez supra nu.4.* ob eandem causam, necesse esse ad eas pœnas incurrẽdas, vt mulier abducatur matrimonij contrahendi causa. quod probabile est. Alij volunt sufficere vt rapiatur libidinis causa, quod Sãchius etiã fatetur probabile.

Trident.

Sanchez.

DVBIVM V.

Quæ crimina dirimant matrimonium?

49 CONCLVS. I. Duo sunt eiusmodi crimina scilicet machinatio in mortem proprij vel alieni coniugis; & adulteriũ coniunctũ cum illa machinatione, aut cum promissione futuri matrimonij, quæ dirimunt matrimonium contrahendum inter ipsos adulteros, eosue qui communi consilio mortem coniugis machinati sunt. Patet ex *c.Si quis, viuente 31.q.1.& c.1.3.4.5.6. de eo, qui duxit, & c.& c.1 de conuersione infidelium.* In hanc conclusionem omnes auctores conueniunt: ipsa tamen maiore explicatione indiget, ob varias conditiones quas requirit, in quibus non omnes consentiunt, quas consequenter explicabimus.

cap. Si quis. c.1.3.4.5.6. de eo. c.1. de conu.

50 CONCLVS. II. Vt machinatio in mortẽ coniugis dirimat matrimonium requiritur primò, vt habuerit effectum, siue vt ex ea mors coniugis sit secuta, vt patet ex *c. si quis viuente 31. q.1. & c.1. de conuersione infidelium*, vbi expressè notatur mors ex illa machinatione secuta. Et quamuis quædam iura hoc non exprimant; tamen secundùm dicta iura intelligenda sunt, quia leges crimini pœnã imponentes, de perfecto crimine intelliguntur, nisi aliud constet. Ita *D.Thom.in 4.d.37.q.2.a.2.in corpore*: & cum eo communiter Theologi. Sufficit tamen contracturos consilio, mandato, aut simili modo mortem coniugis per alios procurasse, modò hi ab iis permoti mortem intulerint. Secus esset si omnino proprio motu siue respectu ad eorum consilia id fecissent. Quia tunc eorum machinatio fuisset inefficax nec ipsi fuissent verè causa mortis. Quando autem mandatũ aut consilium redditur inefficax per reuocationem, vide dicta disp.13.nu.125. Non tamen sufficit vt ratam habeãt occisionem sua causa factam. quia ratihabitio solùm æquipararur mãdato in rebus quæ à nostra voluntate pendent, vt ratæ sint aut vbi iure est expressum, vt accidit in habente ratam percussionem clerici.

Varia requisita vt hæc pœna locum habeat. c.Si quis. c.1. de conu.

Leges imponentes pœnã requirũt crimẽ perfectũ. D. Thom.

51 Requiritur secundò, vt cõtracturi machinentur coniugi mortem eo cõsilio, vt inter se contrahant. Ita *Richard.in 4.d.37.a.2.q.2.D.Tho. ibid. q.2.a.1.Palud.ibidẽ Sotus q.vnica a.4.P.Henriq.l.12. c.14.n.2. Valentia hîc disp.10.q.5 puncto 3.* & alij. Quia leges intendunt hac pœna impedire ne aliqui cupiditate alieni matrimonij propriam vel alienam coniugem occidant; efficiendo nimirum occisores incapaces talis matrimonij, qui finis nullo modo habet locum in iis qui alia ex causa coniugem occidunt; quia hi per talem pœnam nullo modo possunt à suo scelere retardari; quia inutiliter lex in eos illam statueret. Ex quo satis colligitur legislatorem non intendere eos sua lege comprehendere.

Richard. D. Thomas. Palud. Sotus. Henriq. Valentia.

52 Tertiò requiritur, vt ante mortem coniugis cõtracturi inter se commiserint adulterium; vel vt vterque in mortem cõiugis cõspirarit. quia iura id impedimentum statuentia alterutrum & requirunt, & docent sufficere: vt patet ex *c. 1. de cõuersione infidelium*. vbi dicit validum quorundam fuisse matrimonium cum occisoribus suorũ virorum: quia illæ horum mortem nõ fuerant machinatæ: contrà verò inualidum earum quæ fuerant machinatæ, nullam faciendo mentionem adulterij. Et *c. Significasti 6. de eo qui duxit*, &c. solùm requiritur vnius machinatio adulterio coniuncta.

c.1. de conu.

c Significasti.

53 Quartò, quãdo vnus solus machinatus est mortẽ coniugis, requiritur vt ignara huius machinationis cum eo ante coniugis mortem committat formale adulteriũ: siue quod sciat esse tale: aliòqui ex parte ipsius nõ committeretur adulterium. Cùm autem pœna hæc sit communis vtriq; contrahenti exigit vt culpa communis sit. Et confirmatur quia quando sine occisione coniugis est adulteriũ commissum cum fide de contrahendo postmodum matrimonio, debet vterque scire se committere adulterium. Si enim alterutur bona fide procedat, putans vtrumque esse solutum, in eius fauorem matrimonium subsecutum est validũ: vt habetur *c.1. de eo qui duxit*: estq; in nostro casu similis ratio. Ita *Emmanuel Sà v. Matrimoniũ. § de impedimentis dirimẽtibus n.7. & Sanchius l.7.d. 78.n.12.* Vbi etiã addit: si Catharina, v.c. cõiugata adulteretur cum Petro ignorans hunc coniugatũ, & hic deinde mortuo marito Catharinæ occidat ea inscia suã vxorem, vt eam ducat, valere matrimonium. Quia vt adulteriũ prester impedimentum, debet ex vtraque parte tendere in iniuriã coniugis occisæ, & huius esse occasio. quia hoc impedimentum inductum est ad eiusmodi

c.1. de eo. Sà. Sanchez.

occasiones tollendas. Adulterium autē Catharinæ, etsi ex eius parte iniuriosum sit proprio marito non tamen vxori Petri: nec ipsa ex parte sua dedit sciens aliquam occasionem, vt Petrus occideret suam vxorem, cùm nesciret eum hanc habere. Quod saltem post factum vt probabile admitti potest, quamuis ante factum tale matrimonium omnino dissuaderem: & nescio an iudex facti conscius id admitteret.

54 Quintò, quando vnicus est conscius machinationis mortis, requiritur vt adulterium committatur ante mortem coniugis. Hinc si Petrus occidat vxorem: vt ducat Catharinam cuius virum lāguidum, credit breui moriturum, & postea sine vlla promissione cum ea adulteretur, validè cum ea post mortem viri contrahet. quia adulterium hîc ex neutra parte fuit occasio coniugis occidendæ.

Sextò requiritur, vt matrimonium cū coniuge occisa fuerit verum: quia si fuerit inualidum, quantumcumq; occultè, non erit locus huic impedimento, quia à parte rei nec adulterium, nec coniugis occisio fuit, sed tantùm putatur fuisse.

55 CONCLVS. III. Prima conclusio habet locum siue occisus sit vir, siue fœmina. quia eadem est ratio: & quamuis occidens sit infidelis. quia potest Pontifex fidelem reddere incapacem, vt contrahat cū infideli. Patet ex *c. 1. de conuersione infidelium*, vbi vtrumq; apertè deciditur.

c. 1. de conuers.

Hinc patet primò, Paulum occidentem vxorē vt aliquam incertam ducat, cum quauis aliàs non impedita postea validè contrahere: quia incerta non potuit esse particeps criminis: nisi fortè id fecisset, vt contraheret cum vna ex quinque vel sex, quæ omnes aliquo ex dictis modis crimini occasionem dedissent, cum eo vel adulterando, vel mortem coniugis machinando.

Secundò, Paulum suasu Iacobæ occidentem vxorem, vt ducat Catharinam sceleris insciam, validè cum vtrauis contrahere, si cum neutra priùs sit mœchatus quia Catharina est innocens & occisio non est facta ad ineundum matrimonium cum Iacoba. Sequitur ex dictis n. 51.

56 CONCLVS. IV. Vt adulterium, sine machinatione mortis dirimat matrimonium, requiritur 1. vt sit coniunctum aut cum matrimonio inter adulteros de facto cōtracto: aut cum promissione de contrahendo post mortem coniugis: ita vt nec solum adulterium sufficiat, nec attentatum matrimonium, aut eiusdem promissio sine adulterio. vt patet ex *c. 6. & vlt. de eo qui duxit*. Debet etiam promissio esse acceptata: quia aliàs nō habet veram rationem promissionis. Non tamen (vt aliqui putant) requiritur vt accedat iuramētum; quia hoc nullo iure probatur. Quod enim iura videntur requirere, vt promissio fiat data fide, solùm volunt eam debere esse seriam & acceptatam; quia aliàs non est vera promissio. In omni autem tali promissione fides datur.

c. 6. & vlt. de eo.

57 Nota cum *P. Sanchio l. 7. disp. 79. n. 10.* promissionem etiam fictam inducere hoc impedimētum, modò exteriùs omnino appareat seria, & tāquam talis acceptetur. Quia talis promissio dat promissario veram occasionem insidiandi vitæ alterius coniugis, vt matrimonium possit perfici, quod Ecclesia statuendo hoc impedimētum præcipuè intendit vitare. Et confirm. quia Ecclesia primò & per se solùm actum externum prohibet ac punit, nec curat ex qua intentione procedat, nisi quando hæc est necessaria, vt ille perfectè contrarietur ipsi prohibitioni, & fini ob quem eum prohibet: in præsenti autē casu externa illa promissio ficta eodem modo, vt iam ostendi, repugnat fini, quem Ecclesia intendit, ac si seriò fieret; & consequenter habet in se perfectam rationem delicti, ratione actus repugnantis Ecclesiæ prohibitioni. Ergo per eum incurritur statuta pœna. Excipe tamē casum, quo promittens, aut omnino credit alterum aduertere se ioco promittere, aut intendit promissionem statim reuocare antequam alter possit inde vllam occasionem interficiendi coniugem accipere: idq; etiam de facto efficaciter facit: quia tunc illa promissio non repugnat legi, vt per se patet.

Sanchez. Ficta promissio quandoque inducit hanc pœnam.

58 Addunt aliqui primò, non sufficere vnius taciturnitatem, vt censeatur alterius promissionē de futuro matrimonio acceptare. quia talis acceptatio eùm reddat eum incapacem illius matrimonij, in eius damnum cedit: tacens autem non censetur consentire in id, quod in ipsius damnum cedit; vt Doctores communiter colligunt ex *Regula, Is qui tacet 44. de regulis iuris in 6.*

Reg. iuris.

Sed contrarium est fortè probabilius. quia cùm adulteri se mutuò ament, censentur expetere mutuum matrimonium; ideóque vnus alteri hoc promittit tanquam fauorabile: in fauorabilibus autem *qui tacet censetur consentire. Regula 43. de regulis iuris in 6.* Nec refert quòd acceptatio sit iis damnosa, eò quòd impediat matrimonium. quia tales hoc aut nesciunt, aut non apprehendunt aliàs non promitterent matrimonium.

Tacens videtur eius modi promissionem acceptare. Reg. iuris.

Dices, Iura in nullo præsumunt ignorantiam iuris. Respondeo, nihil referre quid iura præsumant. quia illa taciturnitas non debet iudicibus esse signum consensus, sed ipsi promittenti, qui hîc & nunc suam promissionem iudicat fauorabilem. Quare si alter eam promissionem verè intetiùs acceptet, validè probabile est, eius taciturnitatem esse signum consensus: præsertim in fœminis, quæ sunt magis pudibundæ, nec ita audent suum in talia cōsensum facilè exteriùs prodere. Et hoc satis certum credo, quando illam promissionem paulò pòst subsequitur adulterium. quia pars tunc illa promissione videtur omnino moueri, vt in hoc consentiat.

59 Addunt alij secundò, sufficere promissionem conditionatam, modò adulterium præcesserit, vel saltem sequatur antè quàm conditio noscitur defecisse. Quia talis promissio inducit veram obligationem expectandi conditionem, eâque posita contrahendi, quantum est ex forma & natura sua, & iniicit spem futuri matrimonij, & dat occasionem quærendæ necis coniugis. Secùs tamen esse, si antequam committatur adulterium, conditio noscitur defecisse. quia cùm tunc sit omnino nulla, non concurrunt simul adulterium & promissio. Ita *Nauarr. l. 4. consiliorum, tit. de eo qui duxit, consilio 2. num. 1.*

An conditionata promissio sufficiat.

Nauarr.

Et hoc credo verum esse quando conditio noscitur euenisse ante mortem coniugis: quia tunc promissio transit in absolutam. Contrariū tamen

tameo etedo verius, quando mors coojugis accidit ante euentum conditionis. quia tunc illa promissio non habuit rationem veræ promissionis, ne quidem externæ, nec potuit alteri esse occasio machinandi mortem coniugis, cùm ante conditionis euentum nullam certam spem futuri coniugij ex ea poterit concipere, cùm ita promittens à parte rei oon magis promiserit se cum ea contracturum, quàm non contracturum. Nam vtrumq; promisit sub conditione, vt ostendi disp.29.nu.6.atque ita promissarius ea promissione non tam excitatur vt ante conditionis euentum necem coniugis machinetur, quàm vt eam eousque differat, ne aliàs gratis se tanto scelere obliget.

Excipe tamen casum, quo aut in promissarij potestate esset conditionem suo tempore implere; aut ipse ferè certus esset eam implendam. Tunc enim habita priùs facinoris pattandi occasione facilè in necem coniugis incitaretur.

60 Secundò requiritur, vt promissio & adulterium simul existant ante mortem coniugis. hoc enim apertè requirunt *cap.6. & vltim. de eo qui duxit.* Quare si alterutrum sequatur mortem coniugis, aut si promissio prius facta omnino reuocetur antequam committatur adulterium; cùm verè non existant simul, nec illa iam possit incitare ad occisionem coniugis; non adferent impedimentum. Hinc si Petrus viuente vxore promittat Catharinæ matrimonium, & vxore mortua aliam ducat, & eum Catharina sine promissione adulteretur, nullum orietur impedimentum. quia prior promissio fuit reuocata per secundum matrimonium. Ita *Sanchez suprà nu.5 & 6. Sotus in 4.d.37.q.vnica a.4.*

Adulterium & promissio debet simul esse ante mortem coniugis. c.6 & vlt. de eo.

Sanchez. Sotus.

61 Tertiò requiritur, vt dum committitur adulterium, vterque sciat alterum esse coniugatum. Patet ex *c.1.de eo qui duxit,* vbi dicitur non incurrisse hoc impedimentum eam quæ vxorato nupserat, putans esse solutum. Quia ex ipsius parte non fuerat adulterium commissum. Incurritur tamen impedimentum, etsi promissio facta sit, vel matrimonium contractum ante scientiam vitæ coniugis alterius, si post scientiam adulterium committatur ante mortem coniugis. quia per hoc priora pacta ratificantur. Secus est, si copula contingat post mortem coniugis. quia tunc nec habet rationem adulterij, nec potest esse occasio mortis illius.

c.1 de eo.

Putant autem aliqui adulterium excusari ab hoc impedimento per ignorantiam etiã crassam vitæ alterius coniugis. quia in rebus facti non præsumitur scientia. Sed cõtrarium videtur probabilius. quia talis copula habet verè malitiam adulterij. Sicut percussio eius qui à percutiente crasse ignoratur esse clericus, habet veram rationem sacrilegij. Ita *Siluester Matrim.8.q.9.dicto 9. Nauarr.c.22.num.46. P.Valentia hic disput.10.q.5.puncto 3. Petr.Soto lect.9. de matrimonio,* & ferè communiter Doctores.

Ignorantia crassa non excusat.

Siluester. Nauarr. Valentia. Pet.Soto.

Dices, *l.penultima ff. ad legem Iuliam de adult.* dicitur, adulterium non committi sine dolo: atqui ab hoc excusat etiam ignorãtia crassa: ergo. &c. Respondeo, maiorem solum esse veram, quando agitur de pœnis lege Iulia infligẽdis; quæ vt grauissimæ sunt, ita omnino perfectã culpam requirunt. Hoc autem impedimentum nõ tam est statutum in pœnam, quàm vt occisio coniugis euitetur. Quare noo requirit culpam ita perfectam præsertim cùm tale adulterium possit esse occasio occidendi coniugem.

l.penult. ff. ad l. Iul.

62 Quartò requiritur, vt copula sit perfecta, nec sufficit conatus, aut impudici tactus. quia per hæc non committitur adulterium.

Quintò, vt præcedens matrimonium fuerit verum. aliàs non committitur verum adulteriũ.

Alij requirunt vt promissio sit reciproca, sed hoc iura non requirunt. Patet ex *ca. Significasti 6. de eo qui duxit.* Vbi solùm requiritur vt alterutes fidem dederit.

c.Signific.

63 CONCLVS. V. Hoc impedimentũ tantùm reddit adulteros inhabiles, vt inter se cõtrahant; non autem vt cum aliis contrahant. Patet ex iuribus citatis, & est cõmunis. Nec oritur vnquam ex nudo adulterio sine machinatione mortis, aut matrimonio contracto, vel promissio. patet ex *c. Significasti: de eo qui duxit,* & dictis. Nec etiam ex matrimonio de facto contracto altero coniuge viuente, vel promisso sine adulterio. vt patet ex *c.finali, de eo qui duxit.*

c.Signific.

c.fin. de eo.

64 Nec obstat quod *ibidem c.1.* dicitur in sacris canonibus haberi: *Vt nullus copulet matrimonio, quam prius polluerat adulterio, illam maximè cui fidem dederat vxore sua viuente, aut quæ machinata est in mortem vxoris.* Hoc enim non ita intelligendum est, quasi sine his adulterium sufficiat (quia sic apertè contradiceret aliis iuribus citatis) sed particula *maximè,* sumitur pro *inquã,* vel simili, vt determinet priùs dicta, & ostendat canones, vt qui(vt patet causa 31.q.1.) absolutè dicunt adulterium impedire matrimonium, cum hac restrictione esse intelligendos, vt patet ex *c.Cum haberet, de eo qui duxit.* Vbi cùm Pontifex dixisset: *Nosti enim quòd Leo Papa statuit, vt nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit;* subiungit: *Et quòd hic plus processum sit* (quia nimirum adulteri inierant matrimonium) *quàm sit fides præstita dumtaxat fuisset adulteræ.* Vbi clarè innuit hanc conditionem (scilicet fidem adulteræ esse datam) sub Leonis dicto subintelligi. Aliàs nullus esset sensus.

c.1. De eo.

c.Cum haberet.

65 Demum Nota, sufficere vt adulter ineat cum adultera matrimonium clandestinum. Nec enim requiritur vt validum ineat, cùm id fieri non possit: præsertim cùm dixerimus disp. 21. talo matrimonium habere vim sponsalium.

DVBIVM. VI.

Quo iure votum solemne Religionis dirimat matrimonium?

66 Nota, constare inter omnes, hoc votum dirimere matrimonium contrahendum: vt patet ex *c.vnico de voto in 6.* Tamen inter eos valdè controuertitur, quo iure id fiat.

c.vnic. de voto.

Prima sententia, quæ plurimorũ est Doctorũ, dicit id iure naturæ fieri. Prob.1. Quia vota solemnia continent traditionem ipsius voueotis, iurisque quod ipse habet in suum corpus ad hoc alteri tradendum ad vsum matrimonij: quo iure semel validè tradito, iore naturę inualidè id alteri traditur. Vota autem simplicia tantùm cõtinent

promiſſionem, quæ non irritat traditionẽ alteri poſtea factam. Atque ita hæc ſententia eſſentialiter diſtinguit vota ſimplicia à ſolẽnibus. Prob. 2. Quia *Siricius Papa epiſt.* 1.c.6. vt refertur *cap. Si quis ſacro* §. *Velata* 27.q. 1. dicit velatas virgines contrahentes matrimonia, verbo Domini & canonica auctoritate ſeparandas eſſe. Tertiò *Tridẽt. ſeſſ.24.can.9.* ait: *Si quis dixerit clericos in ſacris ordinibus conſtitutos: vel regulares caſtitatẽ ſolẽniter profeſſos poſſe matrimoniũ contrahere, contractũmq; validũ eſſe, nõ obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, &c. anathema ſit.* Vbi inſinuat clericos lege Eccleſiaſtica: Religioſos verò voto reddi incapaces matrimonij. Ita *Durãd. in 4.d.28.q.1. in fine corporis. Sotus l. 7. de iuſtit.q. 2. a.5. verſ. Sed interrogas. Petrus Soto lect.5. de matrim. ſub finem.* & plures alij.

Siricius. Papa. c Si quis. — *Trident.* — *Durand. Sotus. Pet. Soto.*

67 II. Sententia, quam probabiliorem puto, docet profeſſionem in Religione ſolo iure Eccleſiaſtico dirimere matrimonium. Ita *Roſel. v. Impedimẽtum, impedimento 4.n.2. Angelus Matrim.3. impedimento 5. Richard. in 4.d.38. a.7.q. 2. ad 3. Scotus ibidem q.1. ſub finem. Card. Bellar. l.2. de monach. c. 34. ad 2. P. Leſſius de iuſtit. c. 41.n.68.* Probatur, quia omne votũ ſiue ſolẽne ſit, ſiue ſimplex, eſt eſſentialiter promiſſio: atq; ita non poteſt intrinſecè continere traditionem, quæ ſpecie differt à promiſſione. Res autẽ vni promiſſa validè alteri traditur. Reſpõdent alij, votũ ſolẽne duo cõtinere, ſcilicet quòd tradat Deo ius, quod vouẽs habebat ad nuptias, & ſic habere rationẽ traditionis: & quòd promittat in poſterũ ſeruare caſtitatẽ, & ſic habere rationẽ voti. Sed cõtrà, vel promiſſio & traditio eſt vnicus abſolutè actus, & hoc dici non poteſt: quia duo actus eſſentialiter & ſpecie diſtincti, quales ſunt promiſſio & traditio præſertim diuerſarũ rerũ, non poſſunt in vnũ actum ſpecie coaleſcere. Vel ſunt duo actus diſtincti, & ſic nõ per votũ, quod eſt eſſentialiter promiſſio, ſed per actum ei coniunctũ reddetur Religioſus incapax matrimonij: imo votũ adiunctũ erit ſuperfluũ, cùm Religioſus per ſolã traditionẽ ſufficiẽter obligetur ſeruare caſtitatem, imò magis quàm per votũ poſſit obligari. quia magis obligor nõ vti contra volũtatẽ alterius re ei tradita, quàm tãtùm promiſſa. Et planè ſuperfluè exigerem à viro probo, vt mihi promitteret, quòd nũquam contra meã voluntatẽ vteretur libro, quẽ mihi abſolutè dediſſet, ac tradidiſſet. Item cùm ſecũdùm illos auctores ſtatus religioſus cõſiſtat propriè in illa traditione, nemo fiet Religioſus per ipſa vota, ſed per traditionem ab iis diſtinctã. quæ tamen ſunt contra communem ſenſum, & mentem etiam auctorum illius ſententiæ.

Profeſſio ſolo iure Eccleſiaſtico dirimit matrimonium. Roſella. Angel. Richard. Scotus. Bellarm. Leſſius. Votum etiã ſolemne nõ continet traditionẽ.

68 Confirm. primò. Quia *Bonifacius VIII. c. vnico de voto in 6. & Gregorius XIII. in Bulla Aſcendente Domino*, definiunt omnẽ votorum ſolemnitatem matrimonium dirimentem eſſe ex Eccleſię conſtitutione. Reſpõdent aliqui, ipſam ſolemnitatem nõ eſſe rationem formalem cur profeſſio habeat rationẽ veræ traditionis, ac dirimat matrimoniũ; ſed eſſe ſolùm conditionem ſine qua non. Sicut præſentia Parochi & teſtiũ eſt cõditio ſine qua mutuus contrahentiũ conſenſus nõ poteſt habere rationem matrimonij. Cuius ratio eſt, quia vota non poſſunt habere rationem perfectę traditionis, niſi Deus ea ſic acceptet: ipſe autem contentus generali in res omnes dominio, nullius rei ſibi oblatæ particulare dominiũ tanquam per ſe acceptat; benè tamen per alios. Hinc quantũcũq; Deo offeras v.c. calicem, niſi aliquis homo nomine Dei eũ acceptet, manet ſemper tuus: ſtatim autem atq; aliquis eum acceptat, tuus eſſe deſinit. Eccleſia autem nõ vult vlla vota tanquam veram vouentis traditionẽ acceptare, niſi quæ fiunt in Religione approbata. Vnde hęc ſolemnitas eodem modo eſt cauſa, cur profeſſio ſit vera traditio, & dirimat matrimonium: ſicut præſentia parochi eſt cauſa cur conſenſus cõtrahẽtiũ exteriùs expreſſus ſit verũ matrimoniũ, & dirimat aliud matrimoniũ cum alia cõtractum.

Bonif. VIII. Greg. XIII.

69 Sed hæc vidẽtur parũ congruere menti illorũ Pontificũ. 1. Bonifacius ſuprà ex eo quòd votorũ ſolẽnitas ſit ex conſtitutione Eccleſię infert ſolum votũ in Ordine ſacro, aut profeſſione Religionis emiſſum dirimere matrimoniũ. Quia nimirum hoc Eccleſia de illis ſolis votis cõſtituit. Vbi clarè inſinuat ipſam ſolemnitatẽ ſine Eccleſiæ conſtitutionem immediatè dare his votis hanc vim, præſertim cùm ibi eodẽ planè modo loquatur de voto Religioſi, & ordinati: cùm tamen communiter ferè omnes fateantur, hoc votum ſolo iure humano dirimere matrimonium.

Solemnitas voti non eſt conditio requiſita vt hoc habeat rationem traditionis.

Reſpondent, Pontificem hæc vota ſolùm cõparare in vi dirimendi matrimoniũ, nõ autem in iure quo id dirimũt. Sed hoc non ſatisfacit. Quia Pontifex abſolutè vtrumq; votum comparat in ratione dirimẽdi matrimoniũ & apertè inſinuat hoc ius competere ratione ſolẽnitatis dum dicit: ea ſola vota dici ſolemnia quantũ ad dirimẽdum matrimoniũ. Secundùm illam autẽ ſententiam voto Religioſi non conueniret hæc vis ratione ſolemnitatis, ſed ratione naturę ſuę. Sicut matrimonio legitimè contracto vis dirimendi matrimoniũ ſubſequens non conuenit ratione ſolẽnitatis, ſed ratione naturę. neq; poteſt propriè dici eſſe præ aliis ſolemne quantum ad dirimendum ſubſequens; benè tamen dicitur ſolemne quantum ad hoc, vt valeat; quia nimirũ ſolemnitas eſt ſuo modo directa cauſa valoris ipſius matrimonij, tanquam cõditio adhoc directè requiſita. Quòd autem coniugatus inualide ſecundò contrahat, eſt illi ſolemnitati planè per accidens. Et ſimili modo ſecundùm illam ſententiam ſolemnitati votorum eſſet planè per accidens irritatio matrimonij ſequentis.

Per ſe eſt cauſa irritationis matrimonij.

70 2. Quia Gregor. XIII. ſuprà ex eo quòd ſolẽnitas ſit ab Eccleſia inuenta, infert per vota ſimplicia, quantũ eſt ex natura rei, tam poſſe aliquem conſtitui propriè dictum Religioſum, quàm per ſolemnia: ideóque Religioſos ſocietatis Ieſu per vota ſimplicia propriè fieri Religioſos, nõ ſecùs quàm profeſſos. Quæ argumentatio eſſet inepta, & conſequens falſum, ſi ſolemnitas conſtitueret eſſentialem differentiam inter hæc vota. Quia cùm vota efficiant eſſentialiter Religioſum, ille neceſſariò eſſentialiter minùs perfectè, & alia longéq; inferiore ratione debet eſſe Religioſus, cuius vota ſunt eſſentialiter imperfectiora, & alterius ac inferioris rationis. atqui ſecũdùm illos vota ſimplicia ſũt eſſentialiter rationis imperfectioris & inferioris quàm ſolẽnia: ergo Religioſi facti per ſola vota ſimplicia ſunt imperfectiùs & aliter

Greg. XIII. Vota ſimplicia poſſunt conſtituere propriè dictum Religioſum.

& aliter Religiosi quàm professi. Sicut res mihi promissa est longè imperfectiùs & alia ratione meâ, atque mihi tradita. Quod tamen apertè est contra Bullam Gregorij.

71 Cófirmatur 1. Quia si per vlla vota posset fieri talis traditio, qua homo fieret incapax matrimonij & dominij, deberet fieri per omnia vota Religionis. Et hoc videtur iis ita fore essentiale, vt sine tali traditione nemo posset esse Religiosus: quia Religio instituta est, vt per eam homo se tradat Deo modo perfectissimo possibili. Atqui Religiosi Soc. Iesu per vota simplicia fiũt verè ac propriè Religiosi nõ secùs ac professi: vt definitur in bulla Gregorij, & tamẽ manent modò capaces dominij: & ante illã bullam vidẽtur etiam fuisse capaces matrimonij, quia Pontifex dicit se eorũ matrimonia illa bulla irritare, & annullare: ergo talis traditio nec ad verũ perfectũ; statũ Religionis requiritur; nec videtur possibilis.

Cælest. III. Confirm. secundò. quia Cœlestinus III. *c. Rursum, qui clerici vel vouẽtes*, dicit votũ simplex coram Deo tantum obligare, quantum solemne. quod esset apertè falsum, si vnum córineret traditionem, alterum simplicem promissionem.

Tertiò, quia nulla potest adferri ratio, cur Deus per alios aliquando tale dominium acceptet, & nũquam per se: aut cur extra statum religiosum, ac Ordines sacros nũquam tale dominiũ fuerit acceptatũ. Etsi enim Ecclesia statuerit, vt nemo possit fieri verus Religiosus, nisi emittat vota: nullibi tamen vetuit, ne quis talia vota extra Religionem in manu alicuius Prælati emitteret, isque ea nomine Dei acceptaret. Quo casu secũdùm illam sententiam talia vota matrimonium subsequens irritarent. quia essent vera traditio.

Deus non acquirit nouum dominiũ rerum, quas locis sacris damus. Quartò, quia aliæ res externæ non possunt ita Deo dari, vt ipse particulare earum dominium acquirat, quantumcumq; alius eas nomine Dei acceptet. Hinc earum rerum, quas in locis sacris Deo offerimus, nõ ipse Deus, sed loca sacra, siue homines iis locis dicati dominium acquirũt. Et simili planè modo profitẽs in Religione nõ tradit Deo singulare sui dominium, sed quadam ratione ipsi Religioni, cuius fit mẽbrum. Vnde (vt *Lessius.* benè docet *P. Lessius de iustit c. 8. n. 19.*) Religiosus fugiẽs è Religione facit huic veram iniuriam, seipsum ei furando. Ex quo patet solutio ad argumentum positum n. 68. Sed illud dominium nõ repugnat essẽtiæ Religionis, vt mox videbimus.

72 Probatur hæc sententia secũdò. Quia etsi Religiosus per professionem aliquod sui dominium Deo traderet, hoc tamẽ non repugnaret essentiæ matrimonij: ergo ea natura sua non redderet illum matrimonij ineũdi incapacem. quia hoc (vt alij etiam fatentur) non potest alia ratione fieri, quàm quia illa duo inter se pugnãt. Minor prob. quia coniugati manente coniugii vinculo validè in Religione profitentur, & fiunt tam perfectè religiosi, quàm quiuis alii: quod fieri nõ posset, si illa duo vincula inter se pugnarent: quia repugnantia nequeũt simul consistere. Quod autem aliqui dicunt, Dominium quod Religiosus dat Deo repugnare matrimonio contrahendo, non autem contracto, sine fundamento dicunt, vt ostendi disp. 24. n. 44. Ratio autem illius est, quia sicut dominium domini in seruum est longè diuersum ab eo quod habet coniux in coniugem, ita etiam hoc est distinctum ab eo, quod per professionem tradi posset.

73 *Nullus homo potest in alium habere dominiũ omnino plenum.* Pro quo Nota, nullum hominem posse in aliũ habere dominium omnino plenum, sicut habemus in res alias, quas pro voluntate possumus omnino destruere: in homines autem solùm possumus habere dominiũ omnino limitatum, quasi ad certos vsus. Quale autem quodque dominium sit, ex fine ad quem institutum est, spectandum est. Hinc quia seruitus instituta in vtilitatem domini, hæc seruũ subiicit domino, quatenus ipse est res quædam vtilis homini, tum ratione operæ suæ, tum etiam quatenus aliis vendi potest. Contrà verò quia matrimonium institutum est ad honestam generationem, per ipsum coniuges accipiũt in se mutuo dominium in ordine ad generationẽ: non autem ad alia seruitia. Itẽ quia Religio instituta est, vt Religiosus possit Deo & suæ saluti perfectissimè vacare, ideo hic per professionẽ tradit superiori, aut ipsi Religioni in se ius, quo obligatur secundùm huius regulas, & illius directionem viuere. quia hoc ad illũ finem est necessariũ. Et similiter si quod Deo sui dominium traderet, hoc consisteret in iure, quo ipse obligaretur suam perfectionem & Dei gloriam quærere secundùm regulæ instituta; & in hunc finem ab iis omnibus abstinere, quæ ab illis adipiscendis hominem maximè impediunt. Qualia sunt vsus diuitiarum, & ipsius matrimonii: non autem ipsum vinculum, aut Sacramentum, aut contractus matrimonii: quæ secundùm se excluso vsu à perfectione non anocant, & possunt consistere, & de nouo suscipi sine vllo coniugii vsu: & cum absoluta obligatione eo nunquam vtendi: vt ostendi disp. 24. n. 43.

74 Ad 1. argumentũ positum n. 66. nego per professionẽ fieri talem traditionem, aut si quod dominium tradatur, hoc solùm repugnare potestati tradendi alteri ius proximũ petendi debitum: non autem tradi ius remotũ, quòd solùm est de essentia matrimonii. Ad 2. Resp. Gratianum *Gratian.* malè citasse Siricium, qui solùm dicit talium complexus legibus, ac iure Ecclesiastico prohiberi, ideòque separandos esse. Ad 3. Resp. Concilium ibi solùm definire, Ecclesiæ constitutionem iunctam voto tales reddere inhabiles ad nuptias: per quid autem hoc immediatè fiat, permittit Doctoribus disputandum.

DVBIVM VII.

Qua ratione impotentia dirimat matrimonium?

HÆc materia habet multas & graues difficultates, sed eas fusiùs explicare omitto, quia multæ in iis nequeunt clarè exponi, nisi ea dicantur, quæ vix honestè dici possunt. Quia tamen illius cognitio est Theologo necessaria, eam omnino omittere nõ potui. Leuiter tamen eam percurram, solùm dicendo ea quæ omnino necessaria sunt. Qui fusiorem explicationem desiderat, legat *Sanch. lib. 7. disp. 92. vsque ad finem libri*, qui eam 23. disputationibus fusissimè tractat, ex quibus ea quæ maximè credo necessaria, breuiter ponam. *Sanchez.*

75 Notandum autem est primò, impotentes hîc dici qui non possunt habere talem copulam, ex qua fiat vna caro. ad quam requiritur, vt vir intra vas muliebre, semen immittat: quia talis copula ad consummationem matrimonij est necessaria. patent hæc ex *c. Debitum 5. de digamis.* Et fusè probat *Sanchez suprà disp. 92. num. 7.* Ad irritandum autem matrimonium parum refert, an ea impotentia proueniat ex constitutione aut defectu membrorum: an ex arctitudine fœminæ, aut etiam ex maleficio.

c. Debitum. Sanchez.

76 Nota secundò, impotentiam aliam esse perpetuam, quæ sine miraculo, periculo vitæ alterius, aut peccato tolli non potest. Aliam temporalem, quæ sine illis arte humana, aut ordinariis Ecclesiæ remediis, quibus contra maleficia vtitur, tolli potest. Patet ex *cap. Fraternitatis, de frigidis.* Vbi dicitur: *Nos tamen perspicaciter attendentes quòd impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinum miraculum per opus humanum absque corporali periculo potuit remoueri.*

c. Fratern.

Item aliam esse absolutam, quæ reddit aliquem impotentem respectu omnium: aliam respectiuam, quæ tantùm est respectu certæ personæ: qualis communiter est in maleficiatis.

Hinc patet, perfectè eunuchos esse absolutè impotentes, quia carent vero semine. Patet ex motu proprio Sixti V. apud *Sanchez disp. 92. nu. 17.* quo declarat talium matrimonium esse irritum.

Sixtus V. Sanchez.

77 Conclvs. I. Impotentia absoluta & perpetua dirimit matrimonium iure naturæ. Quia nemo potest in alterum transferre dominium eius rei, quam nullo modo habet: atqui in ita impotente, nulla est potentia ad vsum matrimonij: ergo eius dominium in alterum non potest transferre: & consequenter nec inire matrimonium, quod essentialiter consistit in traditione mutua corporum ad vsum matrimonij, siue quatenus ad illum sunt potentia.

78 Etsi hanc conclusionẽ omnes concedãt quando vnus contrahens ignorat alterius impotentiam: tamen multi putant matrimonium esse validum, quando is qui potens est illam nouit, & nihilominus vult cum eo contrahere. Ita *Candel. aureum 1. p. de matrimonio n. 236 Palud. in 4. d. 30. q. 1 a. 2.* & alij. Probant primò, quia nõ est de essentia matrimonij, vt coniuges habeant copulam: ergo impotentia ad copulam id non impedit. Secundò, quia validè aliqui contrahunt cũ voto continentiæ, & mutua obligatione nunquam petendi debitum, qui tamen moraliter impotẽtes sunt ad vsum matrimonij: ergo similiter validè cõtrahent physicè impotentes. Tertiò, quia si potentia ad copulam esset de essentia matrimonij; impotentia superueniens illud redimeret: atqui hoc est falsum: ergo & illud. Et cõfirm. quia suprà disp. 24. num. 43. ex eo quòd impotentia moralis possit consistere cum matrimonio contracto, probaui etiam posse consistere cum contrahendo.

Cād. aureū. Palud.

79 Sed omnino dicendum est, talium matrimonium esse omnino nullum, vt ferè communiter DD. fatentur. Et apertè colligitur ex *cap. Consultationi. 4. de frigidis, &c.* Vbi Pontifex loquens de iis qui etiam scienter cum arctis, ideóque impotentibus ad copulam contraxerunt, dicit, quòd non possint has habere vxores. Et ratio est, quia contractus matrimonij est essentialiter mutua traditio dominij corporum, quatenus potentia sunt ad vsum matrimonij: vt ostendi n. 73. cùm autem tales non habeant talem potentiam, nullo modo possunt alteri eius dominium tradere.

c Consultationi.

80 Ad primum argumentum contrarium, nego conseq. quia etsi per matrimonium non tradatur copula, debet tamen tradi dominium corporis potentis ad copulam.

Ad secundum, nego conseq. Quia moraliter solùm impotentes habent corpora verè physicè potentia ad vsum matrimonij: & consequenter illius dominium, quod ab vsu distinguitur, verè possunt tradere. Secùs est de physicè impotentibus.

Ad tertium, nego maiorem. Quia etsi per matrimonium directè & per se tantùm tradatur dominium corporis quà potẽs est ad vsum; indirectè tamen & consequẽter traditur aliquo modo dominium totius corporis, quatenus huic vsui vel mutuo amori conciliando subseruit. Hinc non solùm actus coniugalis inter cõiuges licitus est: sed etiam tactus, & aspectus, quatenus dictis finibus subseruiunt, idque etiam postquam impotentes facti sunt ad copulam: modò absit periculum pollutionis: vt docet *Sanchius l. 9. disp. 17. n. 21.* Et eiusmodi tactus cum aliis habiti sunt contra fidem matrimonij. Quamuis igitur tale dominium non possit dari sine dominio potentiæ ad copulam, quia tantùm consequenter ad hoc datur: potest tamen semel datum sine eo permanere. Sicut filum sine acu non potest induci in pannum, sine ea tamen potest in eo permanere.

Ad confirm. Resp. esse valdè diuersam rationem. Nam si obligatio ad non reddendum debitum repugnaret matrimonio contrahendo, deberet ei repugnare ideò præcisè quia repugnat obligationi, quæ necessariò per illum contractũ suscipitur, & in qua essentia matrimonij cõsistit: vt alij etiam fatentur. Ex quo apertè sequeretur, hanc cum ea non posse consistere etiam post factum: vt loco citato satis ostendi. Impotentia autem physica solùm repugnat matrimonio; quia deest materia circa quam contractus essentialiter versatur, quæ si postea desinat, ideò non irritat contractum antè factum, aut obligationem, quæ eum essentialiter sequitur, cùm hæc alios effectus habere possit, vt patet ex dictis.

81 Conclvs. II. Quando impotentia est tantùm respectiua, dirimit matrimonium inter eos, respectu quorum est: quia respectu aliorum, nulla est ratio dirimendi.

Dices, Tales habent verã potentiam generandi, licet respectu huius vel illius non possit exire in actum: ergo poterũt etiam in hos illius dominium transferre. Respondeo negando consequ. Quia sicut matrimonium necessariò est contractus inter certas personas: ita respicit potentiam non in genere, sed respectu personæ in quam dominium corporis transferendum est: quare impotens respectu huius, est absolutè impotens vt cum hac contrahat.

Matrimoniũ respicit essentialiter potentiam respectu certæ personæ.

Con

82 CONCLVS. III. Quando impotentia non est perpetua, nõ dirimit matrimonium. Patet *c. Fraternitatis, de frigidis.* vbi dicitur impotentiã, quæ potest humana arte tolli, nõ dirimere matrimonium. Ratio est, quia talis absolutè est potẽs, licèt adhuc imperfectè, ita vt adminiculo indigeat, & tantùm est impotens secũdùm hoc tẽpus, vel secluso tali adminiculo. Vnde patet impuberes iure naturę si modò vtãtur sufficiẽter ratione, posse validè cõtrahere, nisi aliud impedimentũ obstet: etsi pro eo tempore sint adhuc impotentes. Iure tamen Ecclesiastico puer vsque ad annum 14. & puella vsque ad annũ 12. reddũtur incapaces, nisi priùs potentes, & sufficiẽter doli capaces sint. Secùs postquam eam ætatem attigerunt, etsi adhuc ob ætatis imbecillitatem impotentes sint.

c. Fraternit.

Impuberes spectato solo iure naturæ validè cõtrahere.

83 Hinc sequitur 1. Quando ferè certò cõstat aliquos esse impotẽtes, nullo modo posse permitti vt cõtrahant; & si cõtraxerint, statim separãdos, saltem toro. Quia tales non possunt bona fide præsumere matrimonium esse validum, & cõsequẽter omnino illis illiciti sunt omnes actus tẽdentes ad vsum matrimonij. Imò alterutro petente, omnino cohabitatione separandi sunt.

Quòd si tamen vellent cohabitare tanquam frater & soror, id permittẽdum est, & suadetur *c. Consultationi, de frigidis:* nõ tamen præcipitur. Quoties tamen creditur subesse periculum incontinentiæ, omnino separandi sunt.

c. Consultat. An impotẽtes permittantur simul cohabitare.

Quòd si post contractũ matrimoniũ dubium sit an impotentia sit perpetua, an tẽporalis, datur illis triẽniũ, vt experiãtur an possint matrimoniũ consummare, *c. Laudabilẽ, de frigidis.* quo tẽpore licita sunt iis, quę aliis cõiugibus, tenẽtúrq; dare operá, etiã adhibẽdo medicamenta, quantũ sine grauis mali periculo possunt, vt potentes fiant: quia cùm mutuo obligẽtur ad vsum matrimonij, tenentur etiã ad ea, quæ ad hunc necessaria sunt. Absoluto verò triennio si consummare non potuerint, toro separãdi sunt; aut etiã habitatione, si periculũ incontinentiæ, aut alterutter id petat. Patet *c. Laudabilẽ, de frigidis.* Debet autem hoc trienniũ computari à tempore, quo primùm tentarunt cõsummare, itáq; continuari vt maxima saltem anni parte eodem toro vtantur.

c. Laudab.

c. Laudab.

84 Sequitur secundò, facta separatione potẽtem posse aliud inire matrimoniũ: quia prius fuit omnino nullũ. Secùs est de impotente, si impotẽtia sit absoluta; quia hic est incapax matrimonij. Quòd si postea aliqua ratione reperiatur factus potens, reddenda est ei coniux, etsi hæc cũ secũdo iam contraxerat, quia prius matrimoniũ fuit validũ, cùm impotentia fuerit tantùm temporalis. Patet ex *c. Laudabilẽ, & c. Fraternitatis, de frigidis.* Secùs si constaret impotentiam fuisse tantùm respectiuam, quia tunc vterque posset inire aliud matrimonium, quia tantùm sunt incapaces matrimonij inter se, non autem respectu aliorũ. Quòd si non constet impotentiam fuisse respectiuam, & impotens reperiatur post separationẽ potens, præsumitur impotentiam fuisse temporalem: & restauratur prius matrimonium, vt cõiuges per triennium iterum probent: vt colligitur ex *c. Fraternitatis, de frigidis.* Secundò autem separatus nunquam restituitur. Vide *Sãchez l.7. disp.99. & 93. num.14.*

Deprehẽsus impotens si post separationẽ deprehendatur potens, reddẽdus priori coniugi.

c. Laudab. *c. Fratern.*

c. Fratern. *Sanchez.*

Nota, Quando contrahentes sunt adhoc ætate imbecilla, & dubitatur, an inde proueniat impotentia, illud triennium experientiæ computãdum à tempore, quo perfectam pubertatem adepti sunt. Quod in fœmina contingit anno 14. in viro 18. *Sanchez l.7. disp.104. n.18.*

Sanchez.

Sequitur tertiò, quando in contrahẽtibus fuit talis impotentia, quę sine miraculo, peccato, vel vitæ periculo auferri non potuit, etsi aliquo ex his modis postea auferatur, matrimonium tamẽ esse nullum, adeò vt vterque possit aliud matrimonium inire; nisi secundò postea inter se contrahant. Quia iuxta definitionem suprà datam, illud impedimentum fuit verè perpetuum; nec eius oblatio potest facere ratum priorem contractum.

Impotentia modo non naturali ablatã, non restauratur prius matrimonium.

Nec obest quòd validũ sit matrimonium inter maleficiatos, si possit maleficiũ exorcismis, orationibus, aut coniugũ ad Deum cõuersione per confessionem, ac alia pia exercitia auferri. Quia cùm hic effectus soleat sæpe eiusmodi causis à Deo concedi, vtpote ad hunc finem ab eo & Ecclesia ordinatis, non dicitur miraculosus: sicut nec obtentio gratiæ per Sacramenta, aut orationes. *Sanchez disp.93. n.8.10. & 20.*

Effectus qui exorcismis fit non censetur miraculosus.

Sanchez.

Sequitur 4. steriles, aut mulieres quæ nequeunt parere sine vitę periculo, aut non nisi fœtũ mortuum; si aliter potẽtes sunt ad vsum matrimonij; validè cõtrahere. Quia nec generatio, nec potestas generandi est de essentia matrimonij. Credo tamen tali fœminæ scienti hunc suum defectum in pariendo illicitũ esse nubere. quia tenetur tãtum suæ vitæ periculum euitare, si cõmodè possit. Quòd si graues tamen pateretur tentationes, præsertim cum periculo succumbendi, licitè nuberet. Quia non tenetur dicta incommoda cum tanto suo malo superare. Colligitur ex *Sanch. l.7. disp.108. n.8.* Vbi ob similem causam, dicit talem coniugatam licitè petere debitum; nõ tamen teneri reddere cum tanto suo incommodo. Quod verũ est, quãdo bona fide contraxit, & toro vult separari à marito. quia si conscia sui defectus cõtraxit, tenetur reddere; quia nõ potuit cõtrahere nisi ad hoc se obligãdo. alioqui grauissimè maritum deciperet, volẽdo inuitum obligare ad reddendum debitum sine iure petendi. Idémque est quando volt eodem toro vti. quia aliàs grauissimis tentationibus maritum exponeret.

86 Impotens parere sine vitæ periculo validè, sed illicitè nubit.

Sanchez.

87 Nec proli quæ creditur mortua edenda, fit hoc modo iniuria. quia hoc est pręter intentionẽ cõiugum iure suo vtentium. Adde, probabile esse secundùm *D. Augustinum l.5. contra Iulianum c.8.* tali proli melius esse, sic esse, quàm non esse, & consequenter ex tali actu nullum ei accedit malum, sine quo nullo modo esset, cùm in coniugum potestate non sit, vt ad esse omnino perfectum perueniat.

D. Aug.

88 Sequitur quintò validè contrahere paulò pòst moriturum. quia habet veram potentiam generandi, etsi nunquam ea vsurus sit.

Nec refert quòd tune ratione morbi ita constitutus sit, vt ad matrimonij vsum sit ineptus. Quia inde tantùm sequitur, pro hoc tẽpore potentiam esse impeditam, non autem sublatam: nisi fortè ita esset affectus, vt nulla omnino ope humana posset vnquam reddi potẽs. Talis enim

impo

impotentia vndecumq; proueniat, irritat matrimonium. Sed hæc non præsumitur, nisi clarè cōstet, & tale matrimonium legitimat prolem antè inter contrahentes susceptam, etsi cōtrahatur ad hunc solùm effectū, & in fraudem aliàs necessariò succedentium. *Sanchez. disp.* 105. Sanchez.

89 Sequitur 6. Hermaphroditos validè contrahere in quibus eminet sexus virilis, cùm fœminis, in quibus eminet sexus fœmineus, cum viris. Quia verè sunt potentes ad matrimonij vsum. Quòd si vterque sexus in iis sit æqualis, possunt eligere vt inter fœminas, aut inter viros computentur. Facta tamen semel electione, illicitus est iis vsus alterius sexus. *Sanchez. disp.* 106. Quē loco Sanchez.

suprà citato consulat, qui plura hac de re cupit discere. Ipse enim minutissimè & doctissimè singula prosequitur. Ego hæc pro nostro instituto, & communi confessariorum vsu sufficere credo.

Occurrit hîc quidem disputandum primò, An signa magica, quibus matrimonium malitiosè impeditur, tollere liceat? Sed iam non est opus, cùm hanc quæstionem doctissimè explicarit *P. Lessius de iustit. c. 44. dub. 6.* qui in omnium manibus versatur. Lessius.

Item hîc disputandum esset de impedimento ligaminis, & Ordinis, quæ moralem quandam impotentiam continent: sed de iis satis multa dixi disp. 20. dub. 11. & disp. 26. dub. 2.

QVÆSTIO XXXII.

DE IMPEDIMENTO
TRIPLICIS COGNATIONIS, affinitatis, & publicæ honestatis.

Nota, cognationem esse triplicem, scilicet carnalem, siue consanguinitatem, spiritualem, & legalem. de quibus singulis sigillatim agemus.

DVBIVM I.

Qua ratione consanguinitas impediat matrimonium?

1 Nota primò, consanguinitatem sic dictam, quòd sit inter eos qui eundem sanguinem ratione natiuitatis participant: atque ita cognati, quasi simul ab eodem nati dicuntur.

Quid sit cognatio. Vnde nascitur naturalis quidā inter eos amor: ideóque cognatio communiter definitur: *Vinculum personarum ab eodem stipite descendentium propagatione carnali contractum.* Quod durat inter eos omnes, qui secundùm commune hominum iudicium eundem sanguinem participant. Hæc enim participatio paulatim ratione diuersæ cōmistionis, & distantiæ à primo stipite deficit.

Impugnant aliqui hanc definitionem primò, quòd ea ratione omnes homines deberent dici cognati: quia omnes ab vno stipite scilicet Adamo descendunt. Secundò, quia secundùm eam non fuisset cognatio inter Adamum & filios: quia non descendebant ab vno stipite.

Ad primum, nego assumptū: quia definitio nō dicit esse cognationem inter omnes descendentes ab eodem stipite; sed inter eos solos, inter quos hoc vinculum oritur, quod non contingit omnibus. Ad secundū Resp. hanc definitionem non esse inuentam pro Adamo, sed pro eius posteris, quibus accommodata est. Nec enim hîc metaphysica aliqua definitio; sed quæ moralem doctrinam dirigeret, commoda descriptio quærebatur.

Duplices gradus consanguinitatis. Nota secundò, gradus consanguinitatis alios esse in linea recta, quæ est inter parentes, filios, nepotes, pronepotes, &c. quorum hi dicuntur descendentes. Pater verò, auus, proauus, &c. ascendentes.

Item alios esse in linea transuersa, eorū scilicet qui ab eodem quidem stipite descendūt, non tamen vnus ab alio, v.c. duo fratres, duo patrueles, &c. Spectando autem ius canonicum, secundùm quod gradus computandi sunt in ordine ad matrimonium dirimendum, hæ duæ regulæ in iis computandis sunt obseruandæ.

2 Qua ratione numerādi in linea recta. Prima est. In linea recta tot gradibus vnus ab altero distat, quot generationibus inferior à superiore descendit, v.c. filius à parre, vnica generatione; nepos ab auo, duabus; pronepos à proauo, tribus; abnepos ab abauo, quatuor generationibus descendit: ideóque primi distant vno gradu: secundi duobus: tertij tribus: quarti quatuor. & sic deinceps.

Quomodo in linea transuersa. 2. Regula. In linea transuersa tot gradibus dicuntur aliqui inter se distare, quot distat à communi stipite is, qui ex iis maximè distat. v.c. Catharina sit neptis Petri, Paula verò eius abneptis; Ioannes verò eiusdem abnepos; hic ab vtraque æqualiter, scilicet 4. gradibus distabit, quia tot distat à Petro.

In priore regula conuenit ius ciuile cum canonico: in secunda discrepat. Nam ius ciuile computat simul gradus vtriusque distantis: atque ita secùdùm hoc fratres inter se distant duobus gradibus. quia quisque vno à stipite, duo patrueles 4. gradibus, & c. neptis & pronepos 5. gradibus.

3 Nota 3. D. Thom. 2. 2. q. 154. a. 9. in corpore adferre 3 rationes, cur minùs conueniat consanguineos D. Thom.

inter

inter se matrimoniū cōtrahere, cōve vti. Primò, quia filij parentibus naturaliter debent quādam reuerentiam: & consequenter etiam iis qui his sanguine coniuncti sunt, cui repugnat matrimonij vsus. Secūdò, quia inter consanguineos solet maxima intercedere familiaritas. Quare frequēter inter eos periclitaretur pudicitia, si licitum esset iis matrimonium, cuius spes ad impudica excitat, & illius desperatio ab his auertit. Tertiò, quia ratione illius prohibitionis plures contrahunt inter se necessitudinem, ratione matrimoniorum, quæ coguntur cū extraneis contrahere. Atque ita communitas in Repub. hominúmque societas magis coalescit. Ex quibus secunda & tertia ratio ostendunt quidem expedire, vt talia matrimonia prohibeantur: non tamen probant ea per se vllam habere cum recta ratione repugnātiā. Nec enim ex eo quòd sæpe expediat matrimoniū inter certas personas cōtrahi, sequitur id tunc semper illicitè cum aliis contrahi. Itē ex eo quòd ob hominum malitiam cōtingat ex aliqua re sæpe aliqua mala nasci, non sequitur eam omnino esse illicitā. Aliàs oporteret omnē vsum vini esse illicitum, quia multi se inebriant. Item aliàs ex secūda ratione sequeretur nuptias debere esse illicitas inter eiusdem domini famulos & famulas; ne fortè earum spe excitentur ad fornicationem. Prima autē directè probat matrimonij vsum inter consanguineos habere quandam indecentiam; præsertim in proximis gradibus. Idcóque Leuitici 18. vbi hæc coniugia prohibentur, hæc sola indecentia ponderatur.

Non omnis ea res est illicita ex quā per accidens natū est sequi malum.

Leuit. 18.

4 Nota 4. Quosdam DD. vt definiant inter quos cōsanguineos matrimoniū sit contra ius naturę, primùm definire, id omne esse cōtra ius naturæ, quod statim obiectū intellectui, exiguo vel nullo discursu tale apparet, & ab omnibus rectè institutis tale iudicatur. Sed hæc ratio nec est à priore, nec sufficiens. Nā etsi ex eo quòd omnes benè instituti statim iudicēt rē aliquam esse illicitam, benè colligamus eā iuri naturæ repugnare: multa tamen sunt contra ius naturæ, quibus hoc nō conuenit. Multæ enim gentes aliàs optimè institutæ admiserūt, vt licitas modicas vsuras, ac matrimonij dissolutionē. Imò plurimi olim celeberrimi philosophi, vt patet ex *Plutarc.lib.de liberis educandis, post medium*, crediderunt pæderastiam esse licitam quod etiā omnes Iapones ante conuersionem crediderunt. Quæ tamen certissimè iuri naturę repugnant. Illud igitur generatim est contra ius naturæ, quod ex se cum natura rationali habet talem repugnantiam, vt ab ea scienter licitè fieri aut appeti nequeat. Quæ autem in particulari talia sint, partim ex principiis fidei, partim ex communi gentium iudicio, partim ex diuersis rationibus, aliísque claris principiis colligitur.

Minùs rectè aliqui definiunt quid sit cōtra ius naturæ.

Ius naturæ multis sæpe obscurū est.

Plutarchus.

Quid sit cōtra ius naturæ.

Nota quintò; ex eo quòd aliquod matrimoniū sit iure naturæ illicitum, non statim sequi esse etiam irritum. Nam obligatus voto castitatis aut sponsalibus cum alia contractis, contra ius naturæ illud init, nō tamen inualidè. Quare difficile est probare, matrimoniū inter aliquas personas iure naturę esse irritum, & argumenta, quę communiter à multis auctoribus ad hoc adferuntur, in rigore non aliud ostendunt, quàm aliqua eiusmodi matrimonia esse iure naturæ illicita. Quia tantùm ostendunt, ea continere in se quandam indecentiam, ac impedire aliquo modo aliquos fines secundarios matrimonij, ne tam perfectè obtineantur. Vnde etiam multi inferunt, in extrema necessitate, vt si aliis omnibus mortuis, solus frater cum sorore, aut pater cum filia superessent, hos validè licitéque inter se contracturos: sicut licitè accipio rem alienam in extrema necessitate: itáque aiunt validè contraxisse filios Adæ. Extra talem tamen necessitatem, volunt talia matrimonia esse irrita sine dispensatione contracta.

6 Sed hæc inuoluunt cōtradictionem. Nam etsi necessitas quādoque excuset ab obligatione legis aliquid inhibentis: tamen nunquam tollit vim irritantis. Hinc inualidè quis iam contraheret sine dispensatione in gradu prohibito, aut clàm, vbi Trident. receptum est, etsi aliàs deberet mori, aut etiā tota Respublica interire. Quia vt ostendi disp. 31. nu. 20. necessitas præcisè non potest homini dare capacitatem, quam non habet; inter nullos autem matrimonij contractus est irritus, nisi qui illius inter se ineundi sunt incapaces.

Necessitas non tollit vim legis irritantis.

Ex quo sequitur 1. nullam necessitatem posse efficere, vt ij, inter quos matrimonium iure naturæ est irritum, illud validè contrahant.

Nec efficit vt iure naturæ matrimonij incapaces validè contrahant.

Sequitur secundò, eum qui vult ostēdere matrimonium inter aliquos iure naturæ esse irritum, debere probare non solùm hoc iis esse illicitum, sed eos iure naturæ ad hoc cōtrahendum esse incapaces.

7 Sequitur tertiò, frustra aliquos cōtendere probare, matrimonia inter certos cōsanguineos esse irrita, eò quòd nonnihil repugnent quibusdam secundariis ipsius finibus, siue quòd per ea non adferretur sufficiens remedium concupiscētiæ: aut etiam ex eo quòd eorum vsus contineat notabilem indecentiam. Nam hinc vt summum videtur sequi, ea matrimonia esse illicita. Nā aliàs ex priore ratione sequeretur matrimonium esse illicitum, quòd pulcher & sanus contraheret cum omnino deformi & infecta lepra, præsertim si esset sterilis. Quia hoc multo minùs valet ad sedandam concupiscentiam, & præterea esset inutile ad primarium finem matrimonij, scilicet generationem.

8 Sequitur quartò, satis difficulter posse clarè probari aliquam consanguinitatem iure naturæ dirimere matrimonium: & multò difficiliùs inter quos ita dirimat, præsertim ex solis principiis, quibus hæc communiter solent probari: ideóque admodum variæ sunt hac de re sententiæ. Aliqui enim docent inter solos ascendentes & descendentes matrimonia iure naturæ esse irrita. Et huius sententiæ apertè est *D.Thomas 2.2. q.154.a.9.ad 3.* Et eam tenent *Halensis p.2. q.169. memb.2. Caiet.2.2.q.154.a.9.ad 3. Palud. in 4.d.38. q.4.a.4.sub finem*, & plurimi quos citat *Sāchez l. disp.52.num.*10. Vbi etiam dicit, eam esse valdè probabilem.

Difficulter probatur aliquam cōsanguinitatem iure naturæ dirimere matrimonium.

D.Thom. Halensis. Caietan. Paludan. Sanchez.

Item alii volunt matrimonia inter omnes omnino ascendentes & descendentes semper irritè contrahi. *Armilla v. Matrimonium n.25. Conarr.4. decretal.p.2.c.6.§.10.nu.4. Scotus in 4.d. 40. quæst. vnica*

Armilla. Conar. Scotus.

Richard. Durand. Paludan. Antonin. Victoria Abulensis. Pet. Soto. Toletus. Bellarm. Vasquez.

vnica a. 2. Richard. ibidem q. 4. Durãd. q. vnica a. 2. Paludanus ibid. a. 3. cõclus. 1. D. Antoninus p. 3. tit. 1. c. 14. § 2. Victoria in summa n. 295. Abulensis l. 1. Reg. Petrus Soto lectione 10. de matrimonio, proposit. Toletus l. 7. summæ c. 5. in fine, Bellarminus l. 1. de matrimonio c. 28. P. Vasquez. 1. 2. q. 74. disp. 112. n. 7.

Alij tamen volunt matrimonia inter hos solùm esse irrita vsque ad certum gradum. Quia videtur nimis absonum, si cognatio dicatur semper in infinitum inter hos durare, præsertim cùm videamus paulatim huius cognationis sensum ac reuerentiam erga maiores minui.

Hi tamen valdè variant, quousque hæc cognatio extendatur. Aliqui enim volunt eam solùm extendi vsque ad primum gradum, alij vsque ad secundum, alij vsque ad quartum. Quia *c. Non debet 8 de consanguinitate* generatim dicitur, consanguinitatem non dirimere matrimonia vltra quartum gradum.

c. Nõ debet.

9 Rursum in linea transuersa aliqui volunt, omnia illa matrimonia iure naturæ esse irrita, quæ prohibentur Leuit. 18. quorum rationes infrà refutabo. Et hanc sententiam ferè amplectuntur nostri hæretici, illa sola intentione, vt faciliùs propugnent matrimonium Henrici VIII. cum Anna Bolena.

Leuit. 18. Hæretici nostri.

Multi verò Catholici docẽt saltem inter fratrem & sororem matrimonium iure naturæ esse irritum. Mouentur hi maximè rationibus allatis num. 7. Sed vt ostendi, eæ solùm probant, talia matrimonia esse illicita. Probant præterea ex *c. Gaudemus 8. de diuortiis*: vbi definitur infideles conuersos ad fidem, qui antea contraxerant in secundo & vlterioribus gradibus, non esse separandos. Ergo censet Pontifex esse separandos qui in primo gradu contraxerant. Quod argumentum *Soto in 4 d. 40. q. vnica a. 4. §. Verumtamẽ* tanti facit, vt credat contrariam sententiam erroneam.

c. Gaudemus. Soto.

Sed vt benè aduertit *P. Sanch. l. 7. disp. 52. n. 10.* hoc non conuincit. Pontifex enim ibi solùm definit quod certum est, quódq; ei solùm erat propositum, scilicet Vtrùm pagani conuersi, qui in secundo aut tertio gradu contraxerant deberent separari: & respondit non debere separari, cùm ipsi ita validè contraxerint. An autem si contraxissent in primo gradu, debuissent separari, nihil dicit, quia propositum non erat.

Sanchez.

Adde, legibus ciuilibus Romanorũ, quæ etiam paganos obligabant, & inter eos erant receptæ, matrimonia fratrum & sororum videri omnino fuisse irrita, quia omnino improbabantur. Vt etiam apertè colligitur ex c. 6. responsionũ D. Gregorij ad interrogata Augustini, quod refertur *c. Quadam lex 35. q. 3.* vbi apertè innuitur, apud Romanos in solo secundo ac vlterioribus gradibus matrimonia fuisse permissa.

c. Quadam.

10 Conclus. I. Certum est non omnia matrimonia, quæ prohibentur Leuit. 18. esse iure naturæ irrita. Nam *Triden. sess. 24. can. 4.* definit Ecclesiam in aliquibus ex his posse dispensare. Et confirm. primò, quia Iacob duxit duas sorores simul; quod tamen in Leuit. prohibetur. Imò Deuteron. 25. iubetur, vt frater ducat vxorem fratris defuncti sine liberis; cùm tamen in Leuit. prohibeatur ducere vxorem fratris, scilicet habentis liberos. Quòd autem frater habeat liberos vel non habeat, non efficit, vt maior ante coniugem eius, & fratrem sit propinquitas, aut matrimonium sit inter hos iure naturæ irritum. Conãtur hanc scripturam hæretici variè eludere, sed frustra. Est enim nimis clara.

Leuit. 18. Triden. Deut. 25.

11 Nec obest quòd in Leuitico loco citato post prohibita illa matrimonia dicitur gentes omnes illas abominationes fecisse, ideóque Deum eas perdere. Quia inde tantùm sequitur, aliqua ex illis matrimoniis, sicut & alia scelera ibi enumerata continere grauem abominationem, non tamen omnia: quamuis etiam insinuetur omnia continere aliquam, licet non ita grauem, indecentiam quando sine vllo delectu, aut iusta causa vulgò ineuntur: vt faciebant illæ gentes. Secus est quando iusta aliqua causa subest. Tunc enim multa spectato solo iure naturæ erat licita: vt patet ex exemplis Sanctorum, qui talia sine vlla reprehensione contraxerunt.

12 Dices, *Innocent. 3. c. de infidelibus 4. de consang.* dicit infideles baptizatos posse permanere in matrimoniis, quę priùs secundùm legem Moysis contraxerant: ergo innuit non posse manere in contractis contra legem Moysis. Vnde *cap. finali, de diuortiis*, dicit recenter conuersos posse manere cum vidua fratris defuncti, quam duxerant, si frater sine liberis obierit. Et *cap. Litteras 13. de restitutione spoliatorum*, dicitur Ecclesiam non posse dispensare in gradibus iure diuino prohibitis.

c. de infidel. c. fin. de diuortiis. c. Litteras.

Respondeo, Pontificem primis duobus capitibus, quod certum eique propositum erat, definire: alterũ de quo tũc aliqui dubitabant, quódque ei propositum non erat intactum reliquisse, nec à contrario sensu valere argumentum. Adde, in secundo cap. videri omnino loqui de matrimoniis inter fideles recèns conuersos, quæ iure Ecclesiastico erant irrita: propter eorum tamen infirmitatem, dicit se ea concedere, ita scilicet vt secundò ea contrahant, innuens se facere gratiam, quæ sanè non fuisset facta infidelibus, cùm necessarium esset eos in illis permanere.

Argumẽtum à contrario sensu inefficax.

Ad tertiũ Respondeo, Pontificem ibi non dicere quos gradus diuina lex prohibeat, & posse intelligi de matrimonio matris & filij, vel fratris & sororis. Aut si loquatur de lege Leuitici, dicit Ecclesiam in iis non posse dispensare: scilicet vulgò, & sine graui causa. quia non nisi ratissimè, & in grauissimis causis id solet facere, ita vt vix sine scandalo aliter, pręsertim illo tempore in quo strictior erat canonum obseruatio, potuerit fieri.

13 Conclus. II. Matrimonium inter patrem & filiam, matrem & filiũ iure naturæ est irritum. Prob. 1. Quia est communis omnium Doctorum sensus. Secundò, quia tale matrimoniũ continet talem indecentiam, vt omnes gentes aliquo modo benè institutę illud semper abominatę fint: & si quę illud permiserint, habitæ sũt omnino barbaræ & belluinæ. Et Doctores quidem communiter hoc argumento hanc conclusionem probãt. Sed vt ostendi n. 7. si nihil aliud addatur, hoc solùm probat ea matrimonia iure naturæ esse illicita. Quare, vt probemus esse irrita, notãda sũt quæ dixi disp. 26. num. 17. & 27. vbi ostendi nos, quia

quia non habemus absolutum dominium corporis nostri, sed solùm tale quale Deus nobis concedit, inualidè id alteri per matrimonium tradere alia ratione, quàm Deus hoc concesserit. Vnde sic argumentor: Omnino incredibile est Deum dedisse homini potestatem transferēdi in alium dominium corporis sui, ad eum vsum qui nullo vnquam casu futurus fuisset non summè inhonestus, & quem recta ratio summè detestatur: atqui talis est omnis vsus matrimonij inter prolem & parentem: ergo omnino incredibile est Deum iis concessisse potestatem hoc contrahendi. Minor patet tum ex dictis; tum etiam (quia vt testantur *Aristoteles lib. 9. historia animalium c.47. & Plinius lib.8. naturalis historia c.42.* vbi etiam miranda hac de re exempla refert) copulam parentis cum prole natura ita abhorret, vt etiam plurima bruta eam abhorreant, nec ad eam adigi possint.

Aristot. Plinius. Copulam parentis cū prole natura grauissimè abhorret.

14 Hinc sequitur, Tale matrimonium nullo vnquam casu, sine expressa Dei concessione (in qua, quo minùs de absoluta potentia fieri possit, nullam video implicantiam: quia Deo non desunt causæ, quibus illa concessio potest honestari) validè posse contrahi, etsi soli pater & filia, ex omni hominum genere superessent. Sequitur ex dictis num.6.

Non posse in vllo casu præsumi Dei dispensationem.

Quod autem aliqui dicunt, eo casu præsumēdum fore Deum dispensare vt tales inter se contraherent, nescio quo fundamento dicant: cùm tunc potiùs præsumendum esset Deum velle totum genus humanum inire, quod permisisset in eum statum incidere, in quo non posset vlteriùs licitè conseruari sine concessione rei, quæ ita à recta ratione abhorret: præsertim cum infinitis aliis modis decentissimis potuisset tum casum impedire. Et confirmatur. Quia si in tali casu liceret eam Dei dispensatiooem præsumere, multò potiore ratione possemus præsumere Deū dispensare vt quis cum secunda viuente priore vxore contraheret, quando hoc ad grauissima mala impedienda esset necessarium. Quia Deus hoc in veteri lege generatim concessit: illud verò numquam.

15 Dices, *D.Chrysost.hom.44.in Genesim. & D. Ambros.l.1.de Abraham.c.6.* excusant filias Loth cum patre dormientes à peccato. quia hoc fecerunt existimantes omnes alios homines periisse: atq; ita hoc necessarium esse vt genus humanum ab omnimodo interitu vendicari posset; ergo illi Patres censent in tali casu hoc fore licitum.

D.Chrysost. D. Ambros.

Respondeo, negando consequentiam. Tantùm enim volunt eas ex perturbatione errasse tam circa mundi interitum, quàm circa necessitatem huius remedij, ac actus licentiam. Nam etiamsi verè tunc illi soli fuissent in mundo, & tali casu licitè filia patri nuberet; tamen illæ excusari hac ratione non poterant, quæ & sine vllis nuptiis patri copulatæ sunt, eúmque astu inebriarunt, vt ad tantum scelus ignarum pellicerent, quod sciebant sobrium nunquam admissurum. Incredibile autem est tantis Patribus vnquam venisse in mentem, ista, seclusa ignorantia, potuisse vnquam licitè fieri.

16 CONCLVS. III. Videtur idem dicendum de matrimonio aui & neptis, auię & nepotis: & probabiliter absolutè de omnibus descendentibus respectu ascendentium per lineam rectam. Ita expresse deciditur *l. Nuptiæ 53. & l.vlt. ff. de ritu nuptiarū.* quæ sumptæ sunt ex Caio & Paulo antiquis iurisconsultis; in quibus dicitur inter ascēdentes & descendentes in infinitum iure gentium (qua ratione iurisconsulti ius naturę appellant) incestuosas nuptias contrahi, easque consistere non posse. Et meritò: quia hi omnes dicuntur verè parentes, & debetur iis naturaliter idem honor, qui patri & matri: imò secundùm receptissimam consuetudinem maior, tamquam veris & altioribus principiis. Et apud omnes gentes hæc matrimonia non fuerūt minùs abominabilia, quàm patris cum filia. Imò huius exempla facilius reperias, quàm illorū. atqui, vt patet ex dictis nu.13. & 14. matrimonium patris & filiæ ideo pręcipuè à Deo negatum iure naturę est irritum, quia est contra reuerentiam parenti debitam; ergo vbi similis iure naturæ debetur reuerentia, erit similiter irritum.

Descendētes semper inualide contrahunt cum ascendentibus. *l.Nuptiæ.*

17 Nec obest, quod *c. Non debet, de consanguinitate.* dicitur hanc non dirimere matrimonium vltra quartum gradum. Quia loquitur de consanguinitate in lignea transuersa, non autem in recta: Quia ius non considerat casus moraliter impossibiles, qualis est vt quis ducat filiam abnepotis sui, cùm post Euangelium nullum legatur exemplum alicuius, qui viderit filiam abnepotis sui: multo minùs qui potuerit eam ducere.

c.Non debet.

18 Similiter quod *c. Gaudemus 8.de diuortiis.* dicitur, matrimonia quæ gentiles in secundo gradu contraxerunt, iis postea cōuersis non esse dissoluenda; intelligendum est de linea transuersa: loquitur enim Pontifex de matrimoniis, quæ illæ gentes solebant communiter contrahere. Inauditum autem est quòd vnquam aut nepos cum auia, aut auus cum nepte contraxerit.

c. Gaudemus.

Dices, Pater est per se principium filij, auus verò tantùm per accidens, cùm possit esse filius sine auo, vt patet in filiis Adami: ergo patri debetur per se reuerētia, auo tantùm per accidens, & consequenter nec tanta debetur, nec ita naturaliter, cùm natura non spectet quæ sunt per accidens. Confirmatur. Quia minor est participatio sanguinis inter auum & nepotem, quam inter patrem & filium, & minor inter proauum. Ergo tandem in distantioribus omnino tolletur, & desinent esse consangoinei, & consequenter inhabiles ad nuptias.

Respondeo, negando antecedens. Quia Petrus v.g. sub ratione nepotis tam essentialiter respicit auum, quàm patrem sub ratione filij. Prout autem est quid absolutum, & hic homo, naturaliter loquendo, tam impossibile fuit eum esse sine generatione aui, quàm sine generatione patris. Loquendo autem de via supernaturali, vel saltem omnino extraordinaria, & quæ superet vires causæ creatæ, qualis fuit in creatione Adami, vtrumque est æqualiter possibile. Tam enim potuit Adam existere sine patre, quàm Seth sine auo. Ad confirm. Respondeo, hîc non tam spectari maiorem vel minorem participationem sanguinis (sicut fit in linea transuersa) quàm rationem principij, quæ per se reuerentiam exigit à principiato. Omnes autem ascendentes naturaliter

Auus per se est principiū nepotis, nec ei debetur minor reuerentia quam patri.

raliter per se sunt principium necessarium descendentium vt patet ex dictis.

19 Conclus. IV. Matrimonium fratris & sororis ex se continet grauem indecentiam, ita vt omnes ferè gētes benè institutæ illud abhorruerint. Idcóque Abraham Genes.12. sufficienter sibi est visus Ægyptiis persuadere Saram non esse suam vxorem, dicendo eam esse suam sororem: quasi hæc duo essent incópatibilia. idcóque iure naturæ esse illicitum, saltem extra grauissimam necessitatem, quæ illam indecentiam excuset qualem multi volunt fuisse inter filios Adæ, sine quorum matrimonio genus humanum propagari non poterat, idcóque aiunt matrimonium inter eos licuisse sine dispensatione. Ita *Sanchez disp.52.nu.vlt.ad* 4.

Genes.12.

Sanchez.

An matrimonium inter fratrem & sororem sit iure naturæ irritū.

An autē sit iure naturæ irritum, non ita constat. Multi affirmāt & certum est Deum potuisse illud ita instituere iuxta dicta, & grauitas indecentiæ id videtur suadere. Plurimi tamē grauissimi auctores, quos citaui nu.8. id negāt. 1. Quia hi non habent immediatam inter se cōiunctionem & reuerentiam, sed tantùm ratione parentum, quæ nō videtur ita aduersari matrimonio, vt hoc irritet. 2. Quia non videtur credibile Deū voluisse inter eos irritū esse matrimonium, per quos volebat genus humanum initio propagari, itaque illud instituere vt necesse fuerit in filiis Adæ eius institutionem immutare, concedendo vt ij inter se contraherent, qui per matrimonij institutionem ad hoc erant inhabiles. Vtrimque ergo sunt congruentiæ, quæ non conuincunt. Quare vtraque sententia probabiliter defendi potest. Si tamen priorem sequaris, necessariò tibi dicendum erit, opus fuisse singulari Dei concessione, vt filij Adæ potuerint inter se cōtrahere matrimonium. Si secundam tuearis, poterit illius temporis necessitas sufficere, vt illud matrimonium, sine vlla alia dispensatione ab omni indecentia excuset. Quare ego magis in hanc sententiam inclinarem. Hoc tamen addiderim, apud omnes ferè gentes benè institutas hoc matrimonium fuisse iure positiuo irritū. vt de legibus Iudæorum patet ex Scriptura, & de legibus Romanorum ex dictis n.9. in fine.

20 Conclus. V. Præter parentes ac filios, cæterósque descendentes, fratres ac sorores; inter nullos alios consanguineos matrimonium iure naturæ est irritum. Quia viri in Scriptura laudari in aliis gradibus illud inierunt. Abram enim duxit Saram, quæ aliter dicta est Iescha, filiam fratris sui Aram, vt patet *Genes.11. & Exod.6.v.20.* Amram pater Moysis duxit sororem patris sui, quam ibi latinus textus vocat patruelem. sed hebræus textus habet דודה quasi dicas patruā, à דוד quod significat patruum.

Genes.11.
Exod. 6.

21 Conclus VI. Etsi olim iure Ecclesiastico consanguinitas dirimerit matrimonium vsque ad septimum gradum, iam tamen tantùm dirimit vsque ad quartum inclusiuè. Patet ex *c. Non debet de consanguinitate*, & docent communiter omnes catholici.

c. Nō debet.

Ratio autem cur Ecclesia hoc impedimentum induxerit, sumitur ex congruentiis adductis n.3 noluit tamen illud iam ad tot gradus extendi atque olim, ob multas difficultates, quæ inde oriebantur, cùm sæpe difficulter posset sciri, quinam in quinto, sexto, septimo gradu se contingerent, eò quòd tam remotam cognationem homines non ita computent, idcóque facilè obscura maneat. Potuisse autem Ecclesiam hoc impedimentum inducere patet ex dictis disp. 30. dub. 1.

DVBIVM II.

Qua ratione cognatio spiritualis contrahatur, ac matrimonium impediat?

22 VT hac in re clariùs procedamus, ponemos quædam quæ aut omnino, aut ferè certa sunt; & deinde dubia quædam explicabimus.

Conclus. I. Excepto baptismo & Confirmatione, ex nullius alterius Sacramenti collatione cognatio spiritualis matrimonium impediens aut dirimens oritur. habetur expressè *cap. vlt. de cognat. spirituali in 6.*

c. vlt. de cogn.

23 Difficultas tamen hîc aliqua est, vtrùm ex confessione inter cōfessarium & mulierem pœnitentem non nascatur similis aliqua cognatio, quæ fornicationem inter eos habitam singulari malitia afficiat in confessione explicanda? Quidam id absolutè negant. quia talis specialis malitia non potest hîc reperiri nisi ratione alicuius cognationis spiritualis: atqui, vt testatur ius citatum, hæc nascitur ex solo Baptismo & Cōfirmatione, ergo talis malitia hîc non reperitur.

Sed omnino dicendum est, talem copulam continere specialem malitiam in cōfessione explicandam: quia singulariter repugnat reuerentiæ tam ipsi Sacramento, quàm cōfessario debitæ, qui est quasi spiritualis pater ipsius pœnitentis. Imò *c. Omnis 30. q. 1.* (quod est Symmachi Papæ) dicitur, *Omnes quos in pœnitentia suscipimus, ita nostri sunt spirituales filij, vt & ipsi quos vel nobis suscipientibus, vel sub trina mersionis vocabulo mergentibus vnda sacri baptismatis regeneràt.* Vbi expressè dicitur tam esse nostras spirituales filias, quas in cōfessione absoluimus, quàm quas baptizamus: atqui fornicatio cum his habita continet singularem malitiam: ergo etiam habita cum illis. Vnde etiam tam hoc c. quàm sequenti talis fornicatio grauissimè prohibetur, vocatúrque graue adulterium: & dicitur grauissima pœna, scilicet depositione, & perpetua pœnitentia, eáque valdè dura puniendum. Copula autem quæ singulari Ecclesiæ prohibitioni repugnat, singularem continet malitiam. Ita *Armilla v. Circumstantia n. 12. Candelabrum 1. p. de confess. nu. 50. Lopez 1. p. instructorij c. 35. §. Secundò respondeo*, & cum multis aliis *Sanchius l. 7. disp. 55. c. 3. & 4.*

Copula cōfessarij cum pœnitente specialem malitiam continet.

c. Omnis.

Armilla.
Cand. aur.
Lopez.
Sanchez.

Ad ius citatum nu. 22. Resp. inde solùm probari, ex confessione non nasci spiritualē cognationem dirimentem matrimonium inter personas aliàs habiles. Nam hæc filiatio nec dirimit matrimoniū inter confessarium & pœnitentem, cùm iam antè inter se contrahere nequeant: nec inter eorum liberos, cùm ad hos non deriuetur. Secùs est in alia cognatione spirituali, vt patet ex eodem capite.

24 Conclus. II. Post Concilium Tridentinum cognatio spiritualis matrimonium iure Ecclesiastico

Inter quos nunc contrahatur cognatio spiritualis. *Trident.*

aſt ico dirimens, ſolùm contrahitur inter baptizantem, vel confirmantem, & baptizati aut cõfirmati patrinos ex vna parte: & baptizatum aut confirmatum, eiúſque patrem & matrem ex altera parte. Ita *Trident.ſeſſ.24.c.2.de reform. matrim.* vbi reſtringit ius antiquum, ſecundũ quod præterea contrahebatur cognatio inter vxorem patrini & baptizatum eiusque parentes. Item inter liberos patrinorum, & parentes ipſius baptizati. eorumque liberos, præſertim eos per quos compaternitas erat contracta, vt patet ex *c.1.3.& 4.de cognatione ſpirituali*. Inter fœminam tamen & virum qui eandem prolem ſuſcipiunt, nulla vnquam nata fuit eiuſmodi cognatio: vt apertè patet ex *c.vlt.30.q.4.* vbi dicitur, minùs quidẽ cõuenire, nulla tamen auctoritate eſſe prohibitum, vt maritus & vxor eundem ſimul è fonte ſuſcipiant. quod tamen eſſet grauiter prohibitum, ſi contraherent inter ſe cognationem ſpiritualem. Sicut ob eandem cauſam grauiter peccat, qui vxoris ſuæ prolem ſuſcipit.

Inter quos olim contrahebatur.

c.1.3.& 4. de cogn.

c.vlt. 30. q.4.

Concl. III. Vt hæc cognatio contrahatur, requiritur primò, vt ij inter quos contrahenda eſt, ſint baptizati. Nam cùm non baptizati, non ſint ſubiecti Eccleſiæ, hæc in eos nullam cognationem ſpiritualem poteſt inducere. Ita *D.Thom. in 4.d.42.q.1. ad 3.* & cum eo fere communiter Theologi. Hinc ſi infidelis in neceſſitate, aut alia occaſione baptizet filium Paulæ fidelis, neq; cum ipſa, neque cum filio cognationem contrahet. quare poſtea conuerſus, ſi nihil aliud obſter, validè cum Paula contrahet matrimonium. quia neque baptiſmus poterat eam cognationem inducere quando conferebatur, quia baptizans tunc non erat eius capax; neque etiam poſtea quia tunc omnino eſſe deſierat: neque vllum ſupererat fundamentum, ex quo illa cognatio exurgeret. Et per ſe etiam abſurdum eſt, aliquem eſſe patrem ſpiritualem eius, qui ante ipſum ſpiritualiter natus eſt.

D.*Thom.*

Infidelis Paulæ filium baptizans, conuerſus vxorem validè ducit.

26 Dices, Poterit Eccleſia eo caſu reddere fidelem incapacem vt contrahat cum infideli; ſicut facit eum incapacem, quando ſimul mortem alterutrius coniugis machinati ſunt. vt patet ex *c.1.de conuerſione infidelium.*

c.1.de conu.

Reſp. Eccleſiam poſſe quidem hoc facere, tamen de facto non facere. Nam non aliter ſtatuit hoc impedimentum, quàm inducendo cognationem ſpiritualem, quæ non poteſt eſſe niſi inter duos, qui eius capaces ſunt; nec enim poſſum alicui eſſe cognatus, qui mihi non ſit cognatus. Cùm igitur infidelis ſit incapax huius cognationis, inter ipſum & fidelem nec ipſa cognatio, & conſequenter nec ipſum impedimentum, quod hanc ſupponit, poteſt contrahi.

27 Hinc aliqui inferunt, ſi Petrus ſuſcipiat filiũ Paulæ adhuc infidelis, & hæc poſtea baptizetur eos validè contrahere. quia non fuit inter eos contracta cognatio. Ita *Durand.in 4.d.42.q.1.a.1. in fine. Sotus ibidem a.3.§.Poſtrema ex his.* Sed cum *Silueſtro Matrimonium 8.q.7.dicto 12. Angelo Matrimonium 3 impedimento 7.n.10. Roſella v.Impedimentum, impedim.6.n.penult.* credo tales irritè contrahere. Nam etſi inter eos non oriatur hæc cognatio quamdiu alter eſt infidelis, naſcitur tamẽ ſtatim atque ipſe conuertitur: non quidem immediatè ratione baptiſmi, qui iam præteriit: ſed ratione paternitatis, quæ orta eſt inter fidelem ſuſcipientem & baptizatum, quæ poſtea inter ſuſcipientem & baptizati parentes gignit compaternitatem, ſtatim atque hi ſunt eius capaces. Sicut olim proles, v.c. Petri hoc ipſo quo baptizabantur, contrahebant cognationem ſpiritualem cum eo quem Petrus iam antè ſuſceperat. vt patet ex *c.1.de cognat.ſpirit.in 6.* quam tamẽ nullo modo contrahebant dum alter baptizabatur, etſi tunc fortè eſſent natæ, ſi nondum erant baptizatæ. Vbi Nota, tam baptizantem quàm ſuſcipientem immediatè ſolùm contrahere hanc cognationem cum baptizato, & hac mediante cum eius parentibus; idque vel in eodem inſtanti, ſi tunc eius capaces ſint; vel poſtea ſtatim ac capaces fiunt.

Durand. Sotus. Silueſter. Angelus. Roſella.

Petrus in vxorem validè ducit Paulã cuius adhuc infidelis prolem ſuſcepit.

c.1. de cogn.

Hæc cognatio immediatè contrahitur cum ſolo baptizato, & hoc mediante cum aliis.

28 Requiritur ſecundò, vt ſuſceptor teneat alterum dum baptizatur, vel cõfirmatur, vel immediatè ex baptizantis aut confirmantis manibus eum ſuſcipiat. quia iura ſtatuentia hanc cognationem, vbique huius cæremoniæ mentionem faciunt. Et ita cenſuit congregatio Cardinal. edita per Petrum de Marailla. Debet autem hoc facere animo obeundi munus ſuſceptoris. nam aliàs materialis illa tentio baptizandi, ſicut non ſufficit, vt aliquis fiat verè ſuſceptor: ita nec ſufficit, vt eam cognationem contrahat. Nam aliter cùm baptizans communiter infantem etiam teneat, ipſe eſſet ipſius ſuſceptor, quod falſum eſt. Et ratio eſt, quia ſicut baptiſmus eſt neceſſariò ablutio cæremonialis; ita ſuſceptio neceſſariò eſt tẽtio cæremonialis. Quare ſicut ad illum neceſſariò requiritur intentio exercendi cæremoniam à Chriſto inſtitutam: ita ad hanc neceſſariò requiritur intentio exercendi cæremoniam ab Eccleſia inſtitutam, ſiue faciendi id quod Eccleſia inſtituit. Nullo tamen modo eſt neceſſarium, vt ſuſcipiens immediatè intendat ſuſcipere illam cognationem: nam hæc ab Eccleſia illi muneri inſeparabiliter annexa eſt, vt nemo illud obire poſſit, quin hanc ſuſcipiat, ſi modò eius capax ſit. quod addo propter infidelem baptizantem.

Congreg. Cardinal.

Suſceptio eſt neceſſariò actio quædam cæremonialis.

Contrahit hanc cognationem qui id non intendit.

29 Requiritur tertiò, vt ſuſceptor à parẽtibus vel Parocho ad hoc munus ſit legitimè deſignatus. Nam Trident. ſupra dicit neminem quantumcumq; ſuſcipientẽ hanc cognationem cõtrahere præter deſignatos à parentibus vel Parocho.

Trident.

Nota 1. Munus deſignãdi patrinos per ſe ſpectare ad parẽtes; ad Parochum autẽ ſolùm in eorũ defectu. quare ſi illi ritè aliquos deſignarint, Parochus inualidè alios deſignat, niſi deſignati recuſent id munus obire, aut ad hoc inepti ſint, v.c. nõ baptizati, hæretici notoriè excõmunicati, & ſimiles qui reiiciendi ſunt: & Parochi tunc eſt defectum parẽtum ſupplere, alios legitimos deſignando: ſicut etiã quando parentes aliquos illegitimè deſignarunt, v.c. duos viros aut duas fœminas aut plures duobus; tunc enim ad Parochum ſpectat, vnum vel duos ex iis ſeligere, qui ſoli munus illud obeant. Apertè hæc omnia aut dicuntur, aut colliguntur ex Trident. ſuprà.

Ad quos ſpectat munus deſignãdi patrinos.

Trident.

30 Vnde vlteriùs infertur, ſi parentes nullum deſignarint, & aliquis ſe ſpõte ingerat, eum hoc ipſo, quo à Parocho ſciente ipſum non eſſe deſigna

Sponte ſe ingerens quando hãc cognationẽ contrahat.

signatum (cuius eo casu est designare susceptorem) admittitur, censeri sufficienter ad hoc munus designatum. Secùs esset, si Parochus crederet eum à parentibus designatum: quia tunc non posset censeri velle eum ad hoc munus designare.

Trident.

Nota 2. Trident. suprà præcipere, vt Parochus ante baptismum diligenter inquirat, quinam à parentibus susceptores designati sint, & vt hos solos admittat, nec plures duobus, virum scilicet & fœminam: Parochúmq; cuius culpa contrarium admissum est, arbitrio Episcopi iubet puniri. quæ quantum obligent, vide dicta tom. 1. q. 67. a. 7. in fine.

31 *Ex inualido Sacramento nulla oritur cognatio.*

Requiritur quartò, vt Sacramentum validè cõferatur. quia quando principale nullum est, accessorium etiam irritatur. Hoc autem munus, & cognatio id subsequens sunt omnino accessoria ipsi Sacramento, atq; ita eius valorem supponunt. Confirm. quia iura solùm statuunt, vt is eam cognationem contrahat, qui alium baptizat aut confirmat, eumúe dum baptizatur aut confirmatur tenet, siue baptizatum aut confirmatum suscipit, quæ fieri nequeunt, vbi nullus est baptismus, nulláque Confirmatio quod accidit, quoties illa inualidè conferuntur.

32 *c. In baptismate.*

Requiritur quintò, vt is qui tenet alterũ in cõfirmatione sit ipse cõfirmatus. quia *c. In baptismate* 101 *de consecrat. d.* 4. dicitur: *In baptismate vel in chrismate, non potest alium suscipere in filiolum, ipse qui non est baptizatus vel confirmatus.* Vbi dum dicitur *id non posse facere*, significatur eum id inualide attentare, præsertim cùm eodẽ modo dicatur non confirmatum non posse suscipere cõfirmatum: sicut non batizatus nequit suscipere baptizatum: clarum autem est hũc inualidè hoc facere.

33 *Siluester. Couarr. c. In catechismo. c. Contracto. c. 2. de cogn.*

Requirunt alij sextò, vt susceptor in baptismo respondeat pro baptizando. Sed alij communiter cum *Siluest. Matrimoniũ 8. q. 7. dicto* 13. *Couar. 4. decretalium p 2. c. § 4. nu. 7.* id negant. quia vt patet ex *c. In catechismo 99. de consecr. d. 4. & c. Contracto 3. de cognat. spiritual. & c. 2. eodem tit. in 6.* hæc munera sunt diuersa, & per diuersos obiri possunt, diuersaque cognatio per ea contrahitur. Vide dicta disp. 30. dub. 3.

34 *c. 2 de cogn.* *Error personæ non impedit hanc cognationẽ.*

Requirũt alij septimò, vt susceptor nõ erret, in persona suscipienda. Putãt enim si quis suscipiat filium Petri credens esse filium Pauli, eum nullã contrahere cognationem. quia *c. 2. de cognat. spiritual.* dicitur, eum qui per ignorantiam suæ cõiugis filium suscepit, non debere ab ea separari, sed alterum alteri debere reddere debitum. Sed miror viros doctos hoc caput pro ea sententia citare, cùm in eo apertè idẽ planè dicatur de eo qui scienter filium suæ coniugis suscepit, quem tamen constat contrahere cognationẽ spiritualem. Et eodem cap. apertè innuitur vtrumq; cõtrahere hanc cognationem: ob alias tamen causas ibi relatas deciditur neutrum ab vxore separandum. Et *c. Ad limina 30. q. 1.* similiter dicitur, non esse ab vxore separandum, qui susceptũ ex ea filium in ea necessitate baptizauit. Et *ibid. c. 1.* apertè deciditur, ignoranter suscipientes propriæ vxoris filios contrahere hanc cognationẽ, & debere ab ea separari: quamuis hoc secundùm postea sit correctum, quia durissimũ erat. Quare multo verius est hunc errorem nullo modo officere, quin talis validè eam prolem suscipiat, ac cognationem contrahat; cùm non versetur circa substantiam ipsius actus.

c. Ad limina. *c. 1. 30 q. 1.*

35

His positis difficultas est primò, vtrùm is qui per procuratorem alium suscipit, hanc cognationem contrahat.

Quidam id negant primò, quia, vt ostendi n. 28. iura statuentia hanc cognationem, requirunt vt suscipiens baptizatum tangat. hoc autem talis nõ facit. 2. Quia nemo potest per procuratorẽ aut generare, vt per se patet: aut etiã adoptare; vt habetur *l. post mortem 25. ff. de adoptionibus*; ergo nec per alium potest aliquem suscipere. Tertiò, quia constituens aliquem qui suo nomine aliũ baptizet, non contrahit hanc cognationem: ergo nec is qui alium ita suscipit. Quartò: quia impedimenta matrimonij sunt odiosa & restringenda. Ita *Siluest. v. Matrimoniũ 8. q. 7. dicto* 14. *Armilla, v. Matrimonium, n. 12. Sotus in 4. d. 42. q. 1. a. 2. § Consueuit autem. Candel. 1. p. de matrimonio n.* 160. Addunt autem hi duo ipsum procuratorem cõtrahere hanc cognationem: sicut eam contraheret, qui ex alterius commissione aliquem baptizaret.

l. post mortem. *Siluester. Sotus. Armilla. Candelab.*

36

II. difficultas est, quãdo plures duobus susceptores designati sunt, & omnes simul tangunt infantem, quinam tunc contrahant hanc cognationem: Quidam enim putant tunc nullum eam contrahere. quia nemo obit illud munus secundùm formam à Concilio præscriptam *sess. 24. ca. 2. de reform. matrimonij.*

Trident.

III. difficultas, vtrùm hanc cognationem contrahat, qui alium suscipit in baptismo nõ solemni? Aliqui id negant; quia susceptio prolis solùm inducta est ad solemnizationem baptismi: ergo in baptismo non solemni nec necessaria est, nec cognationem gignit. Et in hanc sententiã inclinat *Sot' in 4. d. 42. q. 1. a. 1 sub fin. v. Profectò rationes.*

Sotus.

37

CONCL. IV. Quando plures duobus, vel duo viri, vel duæ fœminæ à parentibus designantur, & à Parocho admittuntur; si interim dum puer baptizatur, simul eum omnes teneant, aut è manibus baptizantis suscipiãt, omnes contrahunt hanc cognationem. Ita *Nauarr. c. 22. n. 39. Sã v. Matrimoniũ, de impedim. dirim. n. 5. Sanchius l. 7. disp. 57. n. 16.* & declarauit congregatio Cardin. in explicatione dicti capitis edita à Petro de Marzilla. quia etsi Trident. suprà prohibet ne plures suscipiant, sicut etiam ius antiquum hoc prohibebat; factum tamen non irritat.

Nauarr. Sã. Sanchez. Congreg. Cardinal.

38

Quòd si isti non omnes à Parocho admitterentur, sed aliqui eo inuito se ingererent, hi nihil agerent. quia Concilium expressè insinuat, tunc Parochi esse designare, quinam ex designatis à parentibus debeat id munus obire: & adiungit, nullam præter designatos hanc cognationem contrahere.

Item, si casu vel Parochus omnes admitteret, aliqui tunc solùm puerum tangerent: postquam alij sufficienter essent functi officio susceptoris puerum supra fontem tenendo, aut è manibus baptizantis suscipiendo; qui postea eum tangerent aut susciperent, nihil agerent. quia, semel validè susceptus secũdò suscipi nequit. Vnde hoc etiam locum habet etsi solus vir cum fœmina

Semel susceptus nequit secũdò suscipi.

mina designati essent, vt declarauit congregatio suprà citata.

CONCLVS. V. Probabilius est hanc cognationem contrahi etiam ab eo, qui in necessitate in baptismo non solemni baptizatum tenet, si id facit vt munus susceptoris obeat. Secùs enim esset, si id solũ faceret, vt puer cõmodiùs posset baptizari, vt patet ex dictis n.28. Ita *Nauar. c.22. n.40. Sà v. Matrimonium de imped. diriment. nu.5. Candel. 1.p. de matrimonio n.154.* & alij. Prob. quia verè obit munus susceptoris, vt etiã alij fatẽtur: ergo hanc cognationẽ cõtrahit: quia iura generatim dicunt talem contrahere cognationẽ, nec vllibi requirunt vt hoc fiat in baptismo solẽni.

Nauarr. Sà. Candelab.

Munus susceptoris non est inductũ ad solemnitatem baptismi.

Ad argumentum propositum n.36. nego antecedens. nam susceptio hæc primò omnium inducta est vt baptizatus haberet à quo institueretur in fide, vt patet ex dictis to. 1.q.67.a.7. Nego etiam consequ. quia etsi hæc susceptio esset inducta ad solemnitatẽ baptismi, non tamen inde sequeretur, eam inualidè fieri in baptismo non solemni, cùm possit habere alios sufficientes fines. quòd si validè fiat, nulla est ratio cur negemus talem cognationem inducere.

40 CONCLVS. VI. Probabilius est eum qui aliquẽ per procuratorem suscepit, contrahere hanc cognationem. Ita cum aliis *Sà citatus n.39.* & apertè definiuit congregatio Cardin. citata n.37. Prob. quia si spectemus naturam illius actus, nulla est ratio cur negemus nos eum per procuratorem obire posse; cùm igitur nullum sit ius quod hoc probibeat, sequitur validè fieri posse. Cõfir. quia videmus magnates passim per procuratores hoc munus obire. quod Ecclesia nunquam permitteret, si hoc validè facere non possent. quia tunc nullus esset susceptor, atque ita sine vlla necessitate grauissima & antiquissima cæremonia aut omnino omitteretur, aut ridiculè simularetur, cùm talis nullo modo verè susciperet prolẽ, sed id solùm simularet. quod absurdè planè ab Ecclesia permitteretur. Quòd si simul admittamus mandantem per suum procuratorem validè id munus obire, clarum est ipsum contrahere hanc cognationem; quia iura id generatim asserunt. Ipse tamen procurator nullam cognationem contrahit, quia ipse non est verus susceptor, sed instrumentum susceptoris. Secùs est de eo qui ex alterius commissione baptizat. quia ipse hoc nõ facit alterius nomine, seu vt eius procurator, sed immediatè sustinens personam Christi, & vt verus Sacramenti minister.

Sà. Congreg. Cardinal.

Alterius nomine aliquẽ suscipiens nullam cognationem contrahit.

Nemo potest alterius nomine baptizare.

41 Ad 1. argumentum nu. 35. allatum Resp. iura non præcipere vt susceptor per se eas actiones obeat; mandans autem eas per procuratorẽ verè obit: sicut per procuratorem qui verè matrimonium contrahit. Ad 2. nego consequentiam. est enim diuersa ratio. Nam per alium generare repugnat naturæ ipsius rei; & per alium adoptare prohibetur lege citata. Suscipere autẽ aliquẽ per alium, nec legi, nec naturæ repugnat. Ad 3. nego consequentiam. Quia nemo potest baptizare vt alterius hominis instrumentum, sed vt immediatè sustinens personam Christi: potest autem ita suscipere baptizatum, vt iam ostendi. Ad 4. Resp. ea impedimenta non ita restringenda vt vel praxis Ecclesiæ damnetur, si talis inualidè suscipiat: aut contra aperta verba canonum aliquis verus susceptor hanc cognationem non contrahat.

DVBIVM III.

Quomodo cognatio legalis dirimat matrimonium?

NOta primò, hanc cognationem prouenire ex adoptione, quæ est extraneæ personæ in filiũ vel nepotẽ, & deinceps, legitima assumptio.

42 *Adoptio quid sit. Est duplex. Quomodo differat ab adoptione imperfecta.*

Nota secundò, adoptionem aliam esse perfectã, quæ arrogatio dicitur, qua adoptatus transit in adoptantis potestatem, ideoque arrogari non potest, qui sui iuris non est: sitque hæres necessarius adoptantis, saltem in quarta bonorum, & sola auctoritate principis fieri potest. Aliam verò imperfectam, qua adoptatus non transit in adoptantis potestatem, nec fit eius necessarius hæres, eũ in testamento præteriri possit: potestq; hæc fieri per magistratus inferiores principe. Vide *Siluest. v. Adoptio, nu.1.* & *Sanchium l.7. disp.63. nu.3.* vbi plures inter vtramque differentias referunt sed hæc sufficiunt ad nostrum institutum.

Siluester. Sanchez.

43 CONCL. I. Cognatio legalis oritur ex arrogatione, dirimitque matrimonium in linea recta inter arrogatum ex vna parte, & adoptãtem seu arrogantem eiúsque vxorem ex altera parte: idque in perpetuum. Quantumcunq; enim semel arrogatus emancipetur, semper perseuerat hoc impedimẽtum, *l. Quin etiam 55. & l. Adoptiuus 14. ff. de ritu nuptiarum*, quæ sunt receptæ iure canonico *c.1.30.q.3.* vt communiter DD. docent.

l. Quin etiam. l. Adoptiuus. c.1.30.q.3.

Rursum in linea transuersa dirimitur matrimonium inter arrogatum & liberos legitimos adoptantis, quamdiu vtrique sunt sub potestate adoptantis. Secùs si alteruter emancipetur, vel adoptio alia ratione desinat. patet ex *c. vnico de cognatione legali*, iuncto *c.5.30.q.3* & *l. Per adoptionem, ff. de ritu nuptiarum*. Ratio est, quia hoc impedimentum in linea recta est inductum ob reuerentiam quam debet adoptatus adoptanti, quæ est perpetua. In linea verò transuersa inducta est ob interpretatiuam inter hos fraternitatem, quæ desinit per emancipationem legibus ita statuentibus.

Cognatio legalis in linea transuersa non est perpetua. c. vnic. de cogn. c.5.30.q.3. l. Per adoptionem.

44 Hinc deducitur, hanc cognationem non oriri inter arrogatum, & filiam illegitimam adoptãtis; quia hæc non est in patris potestate: nec etiã inter adoptantis proles legitimas, & adoptatum adoptione imperfecta; quia hic non trãsit in adoptantis potestatem. Hoc autem impedimentum, vt iam ostendi, solùm cõsistit inter eos qui sunt sub eiusdem adoptantis potestate. Imò *Sanchus l.7. disp.63.* cum quibusdam aliis docet, ex adoptione imperfecta nullum omnino oriri impedimentum matrimonij. quia cùm impedimẽta matrimonij debeant restringi, leges hoc impedimentum statuentes debent strictè intelligi, & consequẽter de perfecta adoptione: quia alia est solùm imperfecta, & nõ omnino propriè dicta adoptio. quod probabile est. Et confir. quia iura statuentia hoc impedimentum, loquuntur de adoptione, quæ impedit matrimonium etiam inter adoptatum, & proles adoptantis; quod solum

Non oritur ex adoptione imperfecta aut inter filios illegitimos.

Sanchez.

solùm conuenit attogationi. Vide pluta apud Sanchium suprà.

DVBIVM. IV.

Qua ratione affinitas contrahatur ac matrimonium dirimat?

45 *Affinitas quid sit.*

NOta, affinitatem esse quoddam propinquitatis inter diuersas personas vinculum, ex duorum carnali copula ortũ, quo omnes vnius consanguinei constituuntur alteri affines in eadem linea & gradu quo alteri sunt cõsanguinei. Cuius ratio est, quia cùm habentes eam copulã efficiantur vna caro necessariò mutuas affectiones siue propinquitates participant, ita vt vnus necessariò aliqua necessitate coniũgatur iis omnibus, quibus alter est sanguine coniunctus. Hine *c. Fraternitatis* 35. *q.* 10. dicitur: *Si vna caro fuerit, quomodo poterit aliquis eorum propinquus vni pertinere*(id est propinquitate aliqua coniungi) *nisi pertineat alteri.* *c. Fraternitatis.*

46 *Qualis copula ad affinitatem sit necessaria.*

Ex quibus patet primò, ad contrahendã hanc affinitatem requiri talem copulam, quæ quantũ est ex se, sufficeret ad generationem; nisi aliunde sterilitas personarum, aut quid simile obstaret. quia per nullã aliã duæ personæ fiunt vna caro.

Patet secundò, affinitatem non contrahi per quosuis alios tactus impudicos, neque etiam per matrimonium ratum nondum consummatum, quia per hæc coniuges non efficiuntur vna caro, vt patet ex *c. Lex diuina* 27. *q.* 2. *& c. Debitum* 5. *de digamis.* *c. Lex. c. Debitum.*

Patet tertiò, affinitatem esse iuris naturæ, præsertim quando oritur ex copula coniugali, quæ non ex aliena constitutione, sed natura sua coniuges efficit vnam carnem, quam vnitatem ipsa propinquitas naturaliter sequitur. Vnde etiam apud gentiles, atque adeò apud omnes gentes hæc affinitas reperitur: vt patet ex *l. Non facile* 4. *ff. de gradibus & affinibus.* Item spectato iure Ecclesiastico certum est affinitatem oriri etiam ex copula fornicaria; vt patet ex *Trident. sess.* 24. *c.* 4. *de reform. matrimonij.* *Affinitas apud omnes gentes reperitur. l. Non facile. Trident.*

Difficultas autem est primò, vtrùm spectato præcisè iure naturæ aliqua affinitas oriatur ex copula fornicaria? Quidam id negant, primò, quia apud gentes non reperiuntur nomina, quibus hæc affinitas significetur: ergo signum est eam non esse. Secundò, quia *l. Non facile* §. *Sciendum est*, dicitur: *Sciendum est neque cognationem, neque affinitatem esse posse, nisi nuptia non interdicta sint, ex quibus affinitas coniungitur.* Tertiò, quia ex illa sola copula oritur affinitas, quæ est nata parere amicitiæ vinculum: atqui fornicaria non est talis ergo, &c. Ita *Victoria in summa nu.* 296. 47 *l. Non facile. Victoria.*

48 Secunda difficultas est, quænam affinitas iure naturæ irritet matrimonium?

Quidam docent nullam omnino affinitatem iure naturæ dirimere matrimonium, atque adeò eo solo spectato, priuignum validè cum nouerca mortuo parente contrahere. Primò, quia quædam gentes tale matrimonium permittunt. hinc, vt refert *Valerius Maximus l.* 5. *c.* 7. Seleucus Syrię Rex cùm videret filium suum Antiochum periculosè ægrotare ex amore Stratonices nouercæ suæ, hanc ei vxorem dedit, quod factum Maximus laudat. Item Adonias petiit Abisac vxorem patris sui defuncti in coniugem, vt habetur 3. Regum cap. 2. Secundò, quia tale matrimonium nec repugnat matrimonij finibus, cùm ex eo possit sequi generatio & concupiscẽtiæ remedium: nec inter tales personas est naturalis relatio superioritatis, cuius reuerentiæ, repugnat matrimonium: quia talis relatio solùm nascitur inter eos, quorum vnus est principium alterius. Ita *Caiet.* 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *ad* 3. *Armilla v. Dispensare n.* 9. *&* 10. & alij. *Valer. Maximus. 3. Reg. 2. Caietan. Armilla.*

Alij verò in altero extremo docent affinitatem iure naturæ irritare matrimonium, etiam in quibusdam gradibus lineæ transuersæ, in iis scilicet qui Leuitici 18. sunt prohibiti; cuius falsitatem ostendi, rationésque contrarias refutaui suprà num. 10. & 11. *Leuit.* 18.

49 CONCL. I. Affinitas iure naturæ sequitur etiam ex copula fornicaria. Ita *P. Rebellius libr.* 3. *de matrimonio q.* 15. *concl.* 2 *& Ioannes Andrea, Antonius Cucus, Cardinalis & Veracruz apud Sãchium libr.* 7. *disp.* 65. *num.* 8. Probatur primò, quia, vt patet ex dictis nu. 45. tota ratio cur aliqua copula naturaliter aliquos reddat affines, est, quia efficit eos vnam carnem: atqui hoc verè & propriè etiam efficit copula fornicaria; vt apertè docet *Apostolus* 1. *ad Corinth.* 6. *v.* 15. *&* 16. vbi ait. *Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adhæret meretrici* (scilicet per fornicationẽ, de qua ibi Apostolus loquitur) *vnum corpus efficitur! Erunt*, inquit, *duo in carne vna.* Ergo copula etiam naturaliter inducit affinitatem. Probatur secundò, quia Alexander Imperator iudicium naturale secutus *l. Liberi* 4. *C. de nuptiis.* statuit ne filij ducerent concubinas parentum: quia hoc minùs religiosum & probabile est. Vbi clarè ostendit ex tali copula aliquam affinitatem nasci. Tertiò, quia *Amos* 2. *v.* 7. tamquam grauissimum scelus exaggeratur, quòd pater & filius introierint fornicandi causa ad eandem puellam: cuius nulla est alia ratio, quàm quia per talem copulam contrahitur affinitas. *Rebellius. Ioan. Andraa. Anton. Cucus. Veracruz. Sanchez. 1. Cor. 6. l. Liberi. Amos 2.*

50 Ad primum argumentum n. 47. allatum, nego antecedens. quia eisdem planè nominibus vocantur facti affines ex copula fornicaria, atque facti ex copula legitima. Quod autem communiter non solemus tales iis nominibus compellare; hoc fit quia talis affinitas probro ducitur, propter copulam quam supponit, ideoque communiter occultatur.

Ad secundum Respondeo, eam legem nihil facere ad rem. primò, nam aliàs probaret ex fornicatione natos non contrahere cognationem, quia eodem modo de cognatione & affinitate loquitur. Secundò, quia aliàs apertè contradiceret *l. Liberi suprà citata.* Tertiò, quia solùm dicit affinitatem non contrahi ex nuptiis interdictis, incestuosis scilicet, idque non absolutè, sed quantum ad aliquos effectus ciuiles, v. g. successionem, & similes: quia lex noluit concedere hæc priuilegia iis nuptiis, quas damnabat. Vnde ibidem etiam statuit, diminutos capite, siue qui ciuitatem ac libertatem perdiderant, aut quibus aqua & igni interdictum erat, perdere *l. Liberi.*

omnem

omnem cognationem ac affinitatem: quod de vinculo naturaliter antè contracto dici nequit. Neq; enim per ea fratres poterant desinere esse fratres, aut priuigni esse priuigni.

Ad tertium, Respondeo primò, negando maiorem. Nam iura numero 45. citata dicunt copulam inducere affinitatem, non quia conciliat vbi pacti amicitiam consanguineorum alterius partis: sed quia facit, vt duo fiãt vna caro: quod per copulam fornicariam verè & propriè fit, vt ostendi. Respondeo secundò, negando minorem, si loquamur de copula per se spectata, & prout abstrahit à dedecore coniuncto. Nam etiam talis copula conciliat amorem inter eos quia eam habent; atque ita tam animis, quàm quadam etiam ratione corpore facit eos quid vnum, quæ vnitas est fundamentum omnis amicitiæ & reuerentiæ, quæ nascitur inter consanguineos vnius partis cũ altera parte. Amor enim & reuerentia filiorum in patrem naturaliter hos inclinat vt ament & reuereantur eos, qui sunt quodammodo vnum cum patre. Hinc apud eos quibus concubinatus non est turpis, & aliqua reuerentia filiorum erga concubinam patris. Et quamuis inter homines benè institutos concubinatus reddat concubinam vilem ac detestabilem filiis ipsius concubinarij, vtpote quæ paterni sit causa turpitudinis & perditionis: eidem tamen ratione duce etiã patre mortuo, eiusdem copulam abhorrent, tanquam rem quæ sit contra reuerentiam patri debitam: eò quòd is qui eius turpitudinem reuelat, patris sui turpitudinem censetur reuelare, cum quo illa vna caro facta est, in quo omnis ratio affinitatis in ordine ad præsentem effectum consistit.

Copula fornicaria ex natura sua nata est conciliare vtrique partis consanguineos quãuis per accidens conciliet odium.

51 CONCL. II. Matrimonium cum affini in primo gradu continet aliquam indecentiam, ita vt cum aliquo peccato sine legitima causa contrahatur. Patet ex dictis nu. 11. & 50. quæ tamen in linea transuersa non videtur ita grauis, quia alias multi viri sancti, & in Scriptura laudati, talia matrimonia numquam commisissent, cùm ad hoc non haberent ita graues causas: vt patet in Iacob patriarcha ducente duas sorores. In linea tamen recta hæc indecentia est valdè grauis. Vnde omnes gentes benè institutæ talia matrimonia nunquam grauissima scelera semper sunt valdè detestatæ: vt patet ex *l. Liberi, citata nu. 49.* & ex 1. ad Corinth. 5. vbi dicitur: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris sui quis habeat.* Nec satisfacit quod aliqui dicunt, eum loqui de vxore patris adhuc viuentis. quia Apostolus hoc peccatum nõ tam exaggerat in ratione iniuriæ, quæ patri fiebat, quàm in ratione extraordinariæ fornicationis ac libidinis. Confirmatur primò. quia Amos 2. de Israëlitis dicitur: *Filius ac pater eius ierunt ad puellam, vt violarent nomen sanctum meum*; scilicet reddendo illud detestabile gentibus, quæ talem libidinem detestabantur. Quod maximè notandum est, cùm ibi solùm agatur de copula fornicaria, vt apertè ex textu colligitur. Quod enim aliqui dicunt, illam puellam alterutrius fuisse vxorem, sine fundamento dicunt, & contra modum loquendi Scripturæ, quæ aliter loquitur, quando filius violat torum patris, vt patet *Genes. 49. v. 4. & Leuit. 18. v. 8.*

Naturaliter valdè dedecet contrahere cum affini in linea recta.
l. Liberi.
1. Cor. 5.
Amos 2.

Confirmatur secundò, quia *Leuit. 20. v. 11. 12. 13. 14. 15. 16.* fornicatio commissa cũ affini in primo gradu mistim connumeratur cum præpostera libidine & bestialitate, idq; eadem, vel etiam maiore exaggeratione, ac pœnæ impositione. vbi etiam dicitur: *Qui supra vxorem filiam duxerit matrem eius, scelus operatus est, viuus ardebit cum iis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.* qua ratione ibi nec bestialitas, nec præpostera libido exaggerantur, aut puniuntur. Vnde omnino colligitur, illud grauissimè iuri naturæ repugnare: idque non quia talis duas simul ducebat (quia hoc illo tempore erat licitum: nec in eo faciebat vxori iniuriam) sed quia sororem suam sibi matrimonio copulabat, & ita fiebat vxoris suæ soror, vnde etiam filia iubetur viua comburi, si qua ratione tanto sceleri consentiret. Nec credo hanc conclusionem ab vllo negari, quamuis aliqui negent tale matrimonium iure naturæ esse irritum.

Gen. 49.
Leuit. 18.
52
Leuit. 20.

53 CONCLVS. III. Probabilius est matrimonium inter affines in primo gradu in linea recta esse iure naturæ irritũ. Ita *D. Tho. in illud 1. ad Cor. 5. Omnino auditur inter vos, &c. Siluest. Matrim. 8. q. 5. dicto 6. sub fin. Couar. 4. decret p. 2. c. 6. §. 1. Paludanus in 4. d. 41. q. 1. a. 5. concl. 2. Sotus ibid. a. 3. paulo ante finē. Bellar. de matrimonio c. 28. sub initium. Valētia 4. p. disp. 10. q. 5. punct. 3. Candel. 1. p. de matrim. n. 204. Vasq. 3. p. q. 91. a. 1. du. 4. n. 12.* & alij. Et quãuis aliqui ex dictis nõ tã clarè dicãt hæc matrimonia iure naturæ esse irrita; tamen hoc clarè insinuant, dum dicunt, eodem modo esse prohibita, sicut matrimonium patris cum filia. Et huius etiam sententiæ apertè fuit Conciliũ Limense citatum à *P. Acosta l. 6. de procuranda Indorum salute c. 21.* Idem apertè docent leges ciuiles, quæ desiniunt eos, qui tales nuptias contrahunt, incestum contra ius gentium committere: vt apertè colligitur ex *l. Si adulteriũ 38. initio, & §. Quare ff. ad legē Iuliam de adulter.* Et expressè dicitur *l. vltima. §. Nouerca ff. de condictione sine causa.* Leges autem ciuiles ius naturæ vocant ius gentiũ, vt docet glossa in dictam legem *Si adulterium, v. Iure gentium.* Prob. quia, cùm, vt ostendi, talia matrimonia contineant grauissimam indecentiam contra ius naturæ, & ferè similem ei, quam continet matrimonium patris cum filia, (nam eadem ferè hac in re debetur reuerentia nouercæ & matri, cùm illa sit facta vna caro cum patre; vnde illius turpitudo Leuit. 18. dicitur turpitudo patris) omnino videtur incredibile, auctorem naturæ concessisse homini facultatem vt posset validè tale matrimonium inire, cùm hactenus nullus acciderit casus, nec vnquam futurus sit, in quo sit tanta necessitas talis matrimonij ineundi, vt hoc honestè fieri possit. Vnde sequitur, id nunquam validè factum esse, & sine speciali Dei concessione validè fieri non posse. Vide dicta suprà n. 13.

D. Thom. Siluester. Couarr. Paludan. Sotus Bellarm. Valentia. Candelab. Vasquez.
Concil. Limense. Acosta.
l. Si adulterium. l. vlt. ff. de cond.
Leges ciuiles ius naturæ vocant ius gētium.
Leuit. 18.

54 Addunt *Siluester Matrimonium 8. num. 15. dicto 9. Petrus Soto lect. 10. de matrim. §. Secundum, cum hæc affinitas.* cum quibusdam aliis, affinitatem in linea recta dirimere matrimonium in infinitum, quod non est improbabile, præsertim quando hæc contracta fuit ex matrimonio. quia ne-

Siluester. Pet. Soto.

 gari

gari non potest, quin tale matrimonium contineat notabilem indecentiam; nec vnquam auditum est à viris laudatis tale matrimonium fuisse contractum. Vide dicta suprà nu.16. Quando tamen hæc affinitas esset contracta ex fornicatione, faciliùs contraria sententia sustineri posset, præsertim in matrimoniis vltra primum gradum contractis. Nullam autem affinitatem in linea transuersa iure naturæ irritare matrimonium, satis patet ex dictis supra n.10.

55 Ad primum argumentum allatum numero 48. Respondeo, hoc nihil probare. quia aliàs probaret matrem validè nubere filio. quia hoc Persis vsitatum est. Et ex facto Seleuci sequeretur, spectato iure naturæ priuignum validè ducere nouercam viuente patre: quod, vt credo, nemo dixerit. Minùs probat factum Adoniæ: tum quia insipienter illud matrimonium appetiit: tum etiam quia Abisae non erat ei vllo modo affinis. quia nunquam à Dauide fuerat cognita.

Ad secundum Respondeo, priorem eius partem nihil probare. Nam aliàs probaret matrimonium inter matrem & filium iure naturę esse validum. Secunda autem pars falsa est, vt patet ex dictis n.51.52.& 53.

56 Conclvs. IV. Affinitas olim iure Ecclesiastico dirimebat matrimonium vsque ad septimum gradum. Item affinitas pariebat affinitatem, v.c. Petrus duxerat Mariam, eáque mortua Paulam, frater Mariæ huic erat affinis. Sed hoc secundum iam omnino est sublatum. & sola affinitas numero 45. definita iam dirimit matrimonium, idque solùm vsque ad quartum gradum inclusiuè: vt habetur *c. Non debet* 8. *de consanguinitate.* Imò si orta sit ex fornicatione, solùm dirimit matrimonium vsque ad secundum gradum inclusiuè. Ita *Trident. sess.24. cap.4. de reformat. matrimonij.* In vlterioribus autem gradibus ne impedit quidem matrimonium, vt declarauit Pius V. apud *Sanchium l.7. disp.67. n.4.*

Affinitas iā non parit affinitatem.

c. Non debet.

Trident.

Pius V. *Sanchez.*

Nota, Concilium per fornicationem intelligere quamuis copulam non coniugalem, siue adulterium sit, siue incestus. quia est omnium eadem ratio.

57 Ex dictis demum infertur, gentiles ante baptismum validè contrahere cum quauis sibi affini in linea transuersa, & postea baptizatos licitè in eo matrimonio permanere. quia ante baptismum non sunt subiecti Ecclesiæ legibus, & matrimonia semel validè contracta, per baptismum non soluuntur. Affinitas tamen ab iis ante baptismum etiam ex fornicatione contracta permanet post baptismum, & matrimonia contrahenda in iis iam baptizatis eodem modo impedit, ac si post baptismum fuisset contracta. quia iam legibus Ecclesiæ subiecti sunt.

Gentiles validè contrahūt cum quauis affini in linea transuersa.

Affinitas prius contracta etiam ex fornicatione post baptismum matrimoniū dirimit.

DVBIVM V.

Quale sit impedimentum publicæ honestatis?

58 NOta, per sponsalia vel matrimonium inter sponsam, & consanguineos sponsi; & inter sponsum & consanguineos sponsæ iure Ecclesiastico nasci quandam propinquitatem, dirimentem matrimonium; eò quòd contra publicam honestatem siue decorem videatur, tales inter se coniungi: vt patet *c. Si quis vxor, & c. Si quis desponsauerit 27. quæst.2.* quod loquitur tam de desponsante scilicet per verba de præsenti, quàm de subarrante contrahendo sponsalia. quæ duo iùs apertè in iis locis distinguit. & quòd loquatur de desponsatione per verba de præsenti, patet ex *cap.11. & 15.* in quibus apertè significatur, matrimonio, de quo ibi est sermo, nihil aliud defuisse quàm consummationem. Quare minùs rectè aliqui negant esse expressum ius quo probemus hoc impedimentum nasci ex matrimonio rato.

c. Si quis vxorem. *c. Si quis despon.*

59 Hinc infertur, illud impedimentum non nasci inter gentiles. quia Ecclesiæ non subsunt, vt omnes fatentur. Aliqui tamen putant ex matrimonio non consummato inter gentiles nasci quandam propinquitatem, inter vtriusque consanguineos: quæ non quidem ante sed post baptismum eorum, dirimit matrimonium inter sponsam & consanguineos sponsi, ac contrà: vt suprà dictum est de affinitate. quod non est omnino improbabile. Eorum tamen rationes in rigore nihil aliud probant, quàm talia matrimonia conciliare quandam amicitiam inter tales. quod etiam verum est de sponsalibus, imò de quauis familiaritate. Quare contrarium videtur probabilius. Et confirmatur. quia cùm tam auctores gentiles, quàm leges ciuiles (vt patet ex *toto titulo ff. de gradibus & affinibus*, præsertim *l.4.*) enumerent omnes propinquitates, quæ inter diuersas personas siue naturaliter, siue per legum constitutionē prouenire possunt, & solùm meminerint cognationis tam naturalis, quàm legalis & affinitatis: alicuius tamen alterius propinquitatis, quæ ex solo matrimonio nondum consummato nascatur, nullus vel leuem mentionem fecit: quod signum est, eos hanc non agnoscere.

Verùm inter gentiles ex matrimonio nō consummato nascatur aliqua propinquitas.

l.4. de grad.

60 Conclvs. I. Iure antiquo hoc impedimentum dirimebat matrimonium vsque ad quartum gradum. Est communis. quia ius absolutè dicit, sponsam non posse contrahere cum consanguineis sponsi. Consanguinei autem computantur vsque ad quartum gradum, *cap. Nō debet, de consanguinitate.* Oriebatur etiam ex omni matrimonio, vel sponsalibus puris, siue non conditionatis cum certa persona initis, etiam inualidis, si modò non essent inualida ob defectum consensus: ita tamen vt nullum adferrent præiudicium præcedentibus sponsalibus. Ita definitur *c. vnico de sponsalibus in 9.*

c. Nō debet.

Quādo hoc impedimentum oriatur ex matrimonio irrito.

c. vnic. de sponf.

Ex quibus infertur primò, ex sponsalibus aut matrimoniis metu, aut ex errore personę, aut indeliberatè, aut à destituto sufficienti ratione cōtractis, ideóque inualidis, nullum nasci impedimentum: quia deest consensus ad matrimonium iure requisitus. Et idem est in spōsalibus aut matrimonio cum incerta contractis: quia verè legitimus consensus deest, qui debet in certam personam ferri. Item in contractis sub conditione de futuro contingenti, antequam hæc ponatur: quia deest consensus. habentur hæc expressè *c. vnic. in fine de sponsalib. in 6.* Secùs est, si conditio sit de præsenti, aut necessaria. Vide dicta disp.29. n.8. vbi hæc fusiùs explicui.

56

c. vnic de sponf.

62 Infertur secundò, contrahentem sponsalia cū

Catha

Catharina, si antequam dissoluantur, contrahat sponsalia, vel matrimonium ratum tantùm cum eius sorore, sene) nihilominus ducere Catharinam: quia secundi contractus sunt omnino irriti, nec vllum præiudicium adferunt prioribus, vt habetur *c. vnic. de sponsalib. in 6.*

c. vnic. de spons.

Quòd si tamen tale matrimonium, vel secunda sponsalia fuissent contracta postquam priora erant omnino dissoluta, induxissent impedimentum dirimens etiam respectu sororis eius qua priora fuerant contracta: quia tunc hoc impedimentum nullo modo cederet in præiudicium prioris sponsæ. Post Concilium tamen Trident. secunda sponsalia cùm essent omnino irrita, nullum impedimentum inducerent, vt statim dicam.

63 CONCLVS. II. *Trident. sess. 24. c. 3. de reform. matrim.* hoc impedimentum quatenus prouenit ex solis sponsalibus, quoties hæc quacunq; ex causa sunt irrita, prorsus tollit: vbi autē valida sunt, vult primum gradum non excedere. quare sponsus de futuro iam potest contrahere cum omnibus consanguineis sponsæ, excepta matre, filiabus, ac sororibus eius.

Trident. Iam non oritur ex sponsalibus irritis. Orta ex sponsalibus non dirimit vltra secundum gradū.

64 Excipiunt aliqui casum, quo impedimentum est omnino occultum, & sponsalia sunt publica. quia illud impedimentum ab Ecclesia est inductum ad vitandum scandalum, vt dicitur *c. Iuuenis 3. de sponsalib.* atqui ex nuptiis cū sorore sponsæ postea contractis oreretur scandalum eodem modo ac si priora sponsalia fuissent valida, cùm talia esse credantur: ergo Ecclesia voluit etiam hoc casu impedimentum hoc permanere. Huic sententiæ valdè fauet *Durād. in 4. d. 41. q. 2. Palud. ibid. a. 3. cōcl. 2. Siluest. Matrim. 8. n. 14. dicto 6.* quatenus dicunt, id quod statuitur *c. vnic. de sponsal. in 6.* vt sponsalia irrita ob defectū consensus non inducant impedimentum, intelligendum esse in casu, quo hic defectus possit palàm probari, idq; probant argumento iam allato.

c. Iuuenis.

Durand. Paludan. Siluester. c. vnic. de spons.

65 Vnde inferunt 1. Quando priora sponsalia irrita fuerunt omnino occulta, nullum præstare impedimentū. quia cessat dicta ratio. 2. Ea sponsalia etiam publica tamdiu solùm inducere impedimētum, quamdiu eorum nullitas est occulta. Vnde si hæc postea etiam per falsos testes fiat publica, aiūt cessare omne impedimentum. quia cessat ratio scandali.

66 Sed in hac sententia multa mihi apparent difficilia. Primò, quia repugnat apertis verbis ipsius iuris. Nam *c. vnicum citatū*, generatim dicit, spōsalia irrita ob defectum consensus, nullum inducere impedimentum. Idémque generatim definit Trident. de sponsalibus quauis ratione irritis quorum verba illa sententia restringit, idque sine vlla necessitate. Nam in ratione pro ea allata sumitur falsum. Nam ex dictis matrimoniis nullum fuisset ortum scandalum, si Ecclesia hoc impedimentum nō statuisset. Sicut iam non oritur scandalum, ex eo quòd quis ducat sponsæ cognatam: nec *c. Iuuenis citato*, quidquam simile dicitur, sed solùm eum iuuenem nō potuisse ducere consobrinam eius quacum prius contraxetat sponsalia, idque ob honestatem Ecclesiæ, siue ob impedimentum honestatis ab Ecclesia inductum. Quare illud argumentum summum probat, tales nuptias illicitè cōtrahi in locis vbi priora sponsalia sunt nota, & eorum nullitas incognita, propter scādalū, quod inde posset nasci.

c. vnic. de spons.

Trident.

c. Iuuenis.

67 Secundò, quia ex illa sententia, eiúsque corollariis sequeretur primò, etsi talia sponsalia possent probari per duos testes, quamdiu tamen hi haberent rem secretam, nullum futurum impedimentum: quia sponsalia adhuc essent verè occulta, nec vllum scandalum oreretur ex matrimonio posteà contracto cum sponsæ sorore. Secundò, si sponsalia essent publica, & nullitas occulta etsi probabilis per duos testes, fore impedimentum, quamdiu hi illam nullitatem nollent testari. Item tam in his casibus, quàm quando tā sponsalia quàm eorum nullitas esset solùm duobus testibus nota, fore in testium potestate prout vellent inducere tale impedimentum publicando sponsalia, & postea hoc iterum tollere, publicādo eorum nullitatem. Et eodem modo vtrumque esset in potestate sponsorum, qui per conductos falsos testes possent modò vnum, modò alterum probare, atq; ita prout vellent, nuptiis postea contrahendis impedimentū inducere, idémque tollere. Item easdem personas in vno loco vbi priora cum alterius sorore sponsalia essent publica, esse inhabiles ad cōtrahendum inter se matrimonium: & in aliis locis vbi essent ignota, fore habiles. quia cessaret scādalū. Quæ omnia videntur mihi valdè difficilia.

68 Imò sequeretur vlteriùs, sponsalia etiam valida, modò essent omnino occulta, ita vt nulla ratione possent probari, præsertim sponsa iam defuncta, nullum inducere impedimentum inter sponsum ac illius sororem: quia cùm ratio legis inducentis hoc impedimentum, secundùm illam sententiam sit, tollere scandalum quod ex tali matrimonio possit nasci, lex non comprehenderet dictum casum, cùm in eo nullum possit esse scandalum; atque ita ipsius ratio ad eum non extendatur: vt in simili cum P. Sanchio docui supra disp. 9. n. 40

Sanchez.

69 Quare cum *Nauar. c. 22. n. 57.* credo decisionē Concilij generatim intelligendam de omnibus sponsalibus quacunq; ratione irritis. Quamdiu tamen ipsa publica sunt, & nullitas occulta, Ecclesia præsumet esse valida, ac inducere impedimentum, nec matrimonium sponsi cum sorore sponsæ permittet.

Nauarr.

70 CONCLVS. III. Matrimonium ratum siue validum, siue irritum eodem modo iam inducit impedimentum, quo ante Tridentinum. Quia Tridentinum solùm loquitur de sponsalibus. Ita declarauit Pius V. in Bulla *Ad Romanum*, edita anno 1568.

Trident.

Pius V.

Excipe matrimonium clandestinum, quod vt matrimonium, nullum parit impedimentum. quia deest ei legitima forma, & consequenter legitimus consensus, ita vt non habeat speciem quidem externam contractus matrimonij. Ita *Sanchius disp. 70. n. 13.* Cùm tamen secundùm nostram sententiam habeat rationem sponsalium, inducet eodem modo impedimentum, atq; alia sponsalia.

Sanchez.

DISPV

DISPVTATIO XXXIII.

DE DISPENSATIONE IMPEDIMENTORVM MATRIMONII.

DVBIVM I.

1 Sanciez.

CONCLVS. I. Dispensatio est iuris relaxatio facta ab habente potestatẽ relaxãdi. Ita optimè *Sãchius l.8.de matrim.disp.1.nu.* 2. Addunt aliqui, *cum cognitione causa facta.* sed hoc absoluiè non requiritur, nisi vt dispensatio licite fiat. nam quisque in sua lege sine vlla causa validè dispensat.

2 Quis dicatur irritare legem? Quis abrogare? Quis ei derogare? Quis eam interpretari? Quis in ea dispensare?

Vt autem hæc clariora sint, Nota primò, hæc quinque inter se distingui, scilicet *Irritare legem,* quod propriè fit quando is cuius est legem confirmare, impedit quo minùs ea feratur, volendo eam omnino esse irritam. Secundò, *Abrogare legem*, quod facit is, qui eam iam latam omnino tollit. Tertiò, *Derogare legi*, quod facit is, qui iam latam ex parte tollit. Quartò, *Interpretari legem*, quod proprium est hominis docti, decernentis legem hîc & nunc ob aliquam causam non obligare, siue talem casum lege non comprehendi. Quintò, *In lege dispensare*, quod fit quando ea manente in suo vigore, aliquis ab eius obligatione liberatur: in quo semper aliquo modo legi derogatur. nam respectu illius hominis aut tollitur, aut suspenditur eius vis obligandi.

Qua ratione lex ab alterius voluntate pendeat?

Nota secundò, legem tam in fieri, quàm in conseruari semper pendere à voluntate eius qui eam cum absoluta potestate tulit, aut eius qui illi cum pari potestate succedit. Quare statim atque ipse statuit vt vel in totum, vel ex parte desinat obligare, ipsa de facto ita obligare desinit. Secùs est de omnibus aliis, à quorum voluntate ipsa non pendet, qui circa illam nihil possunt immutare.

3 Homines inualidè ferant leges inutiles.

Nota tertiò, ex dictis disp. 7.num. 36. legislatores humanos non habere potestatem ferendi leges, aut in iis dispensandi, nisi quatenus hoc vtile est communitati: hac tamen differentia quòd vbi bonum commune id non exigit, inualidè quidem leges ferant, validè tamen in iis quas tulerunt dispẽseut, quia, vt effectus aliquis ponatur, requiritur integra ipsius causa: vt autem deficiat, sufficit partialem causam necessariò requisitam deficere. Quare cùm vt lex obliget, non solùm exigentia boni communis, sed etiam voluntas legislatoris requiratur, lex nec grauiùs, nec plures potest obligare, quàm hic eam velit obligare, vt etiam loco citato dixi.

4 Quisque in sua lege validè, sine causa dispẽsat, peccat tamen contra iustitiam distributiuã.

Hinc sequitur primò, Quemque posse dispensare in lege quam ipse plena potestate tulit, & quidem validè sine vlla causa. quia lex non aliter obligat, quàm ipse velit eam obligare. Omnis tamen legislator humanus ita dispensando peccat contra iustitiam distributiuam, quæ exigit, vt, nisi iusta causa aliud postulet, onera toti communitati æqualiter imponantur. Omnino enim inordinatum est, vt vna pars præ alia irrationabiliter grauetur. Similiter etiam peccat is, qui tali dispensatione vtitur, non propriè contra legem positiuam, quia iam non obligatur; sed contra legem naturæ, qua omnis pars tenetur se toti conformare, nisi iusta causa aliud suadeat. Vtrumq; tamen tantùm est peccatum veniale, nisi scandalum, aut aliorum notabile grauamen, aut quid simile inde sequatur.

Qualem causam requirat dispensatio?

Nota tamen, etsi vt licita sit dispensatio requirat iustam causam, non tamen talem, quæ alterum ab obligatione legis eximat (quia non differret à legis interpretatione;) sed quæ sufficiat vt ille per superioris auctoritatem possit rationabiliter eximi.

5 Sequitur secundò, Neminem posse dispensare in lege sui superioris, nisi hoc ei cõcedatur. Item in lege lata ab aliqua communitate neminem particularem dispensare posse, sed solam communitatem, aut eius absolutè superiorem à voluntate totius communitatis.

Concedens facultatem dispensandi rem suã dat,

Sequitur tertiò, Quando superior dat alicui facultatem in aliqua sua lege dispensandi, eum huic communicare aliquam partem suæ facultatis, ac iuris. Etsi enim potestas dispensandi superiori, siue legislatori cõcedatur in bonum communitatis, verè tamen ei datur, éstque ei propria, nõ secùs quàm regnum sit verè ipsius Regis, qui ad hoc ob bonũ commune assumptus est. Vnde vlteriùs infertur, ipsum, vt hanc potestatem licitè alteri communicet, nullam aliam causam requirere, quàm quia ipsi placet. quisq; enim pro suo libitu potest sua bona alteri communicare. Peccaret tamen eam concedendo ei, quem crederet hac indebitè vsurum. quia hoc cederet in aliquod incommodum communitatis, in cuius bonum ipse illam potestatem accepit, eáque vti tenetur.

idque licitè facit sine vlla causa.

Sequitur quartò, Quoties legislator concedit alicui inferiori potestatem dispensandi in sua lege

ge (nisi aliud exprimat) solùm censeri ei concedere vt dispenset existente iusta causa. quia sicut ipse illicitè sine iusta causa dispensaret: ita illicitè alteri concedit facultatem ita dispensandi. quod nisi expressa verba aliud cogāt, numquam præsumitur facere. Quare is cui potestas dispensandi delegata est, inualidè sine iusta causa dispensat.

Delegatus inualidè dispensat sine causa.

7 Sequitur quintò, Ipsam dispensationem in quauis lege esse odiosam. quia per eam ipsi legi in commune bonum latæ aliquo modo derogatur, & ponitur quædam inæqualitas, & discordantia inter membra eiusdem corporis: quæ odiosa sunt. Secùs tamen est de communicatione facultatis dispensandi, qua superior liberaliter sua bona communicat; idcóque est gratia principis, ac fauorabilis.

Dispensatio est odiosa.

Concessio facultatis dispensandi est fauor.

8 Sequitur sextò, Deum pro suo beneplacito sine vlla alia causa licitè in quauis lege positiua dispensare. quia ipse non accepit ab aliis eiusmodi potestatem in commodum communitatis: sed eam habet à se tanquam absolutus omnium rerum dominus: idcóque prout voluerit, quæuis onera nobis potest imponere, & quos voluerit ab iis eximere: nec hac in re vllis iustitiæ distributiuæ legibus subiacet.

Deus pro mero suo beneplacito potest leges ferre, aut tollere.

9 Sequitur septimò, Neminem, imò nec ipsum Deum posse propriè dispensare in vllo iure naturæ. quia huius obligatio nullo modo pendet à Dei voluntate, sed ex ipsis rerum naturis immediatè consurgit, v.c. mentiri est peccatū præcisè quia est dissonum naturæ rationali, idque independenter ab omni, etiam ipsius Dei voluntate. Nam etsi nullus esset Deus, & omnes homines ac angeli vellent licitum esse mentiri, nihilominus esset malum. Idémq; est in omnibus aliis præceptis iuris naturæ.

Deus nō potest propriè dispēsare in iure naturæ: nec hoc ab eius voluntate pendet.

Potest tamen Deus, imò etiam ipsi homines mutando aliquam circumstantiam obiecti alicuius actus sæpe efficere, vt id liceat, quod aliàs esset illicitum; v.c. dando Petro veniam vt res meas accipiat, efficio vt licitè id faciat; qui tamē peccasset, si id me inuito fecisset. quæ fusiùs explicui disp.16.n.11.& sequentibus.

10 Sequitur octauò, Quando Pontifex relaxat alicui obligationem voti, propriè in eo non dispensare; sed nomine Dei, potestate ab eo accepta illi remittere debitum quo obligabatur. sicut si meus quæstor acceptа à me facultate, alicui meo debitori sua debita remitteret, qui in nullo omnino iure dispensaret.

Relaxans obligationem voti in nulla lege dispensat.

DVBIVM II.

An dispensatio, aut potestas dispensandi alicui delegata latè interpretanda sit?

11 Concivs. Potestas dispensandi alicui à superiore concessa, latè interpretanda est, quia est fauor principis. Contrà ipsa dispensatio, quæ tamquam quędam discessio à communi iure odiosa est, strictè interpretāda est. Patet vtraq; pars ex dictis suprà nu.7.& *regula 15. de regul. iuris in 6.* vbi dicitur: *odia restringi, fauores conuenit ampliari.* Et secunda pars habetur expressа *c.1. §. Ille verò, de filiis presbyter. in 6.* Et ferè cōmuniter

Potestas dispensandi latè, ipsa dispēsatio strictè interpretanda est.

Reg. iuris.

c. 1. de filiis.

Doctores in hanc conclusionem consentiunt. Sed varij variè vtramque partem limitant, ac diuersimodè eam variis casibus applicant: vt patet apud *P. Sanchium l. 8. de matrim. disp. 1. & 2.* vbi hæc fusissimè disputat, ex quibus maximè vtilia seligemus.

Sanchez.

12 Prior itaque pars limitatur primò, quando ipsa concessio latè accepta cederet in aliorum præiudicium. quia princeps non censetur velle vni fauere cum aliorum præiudicio. Hinc concedens alicui facultatem absoluendi ab omni excommunicatione, non concedit potestatem absoluendi à lata per particularem sententiam. quia hoc cederet in præiudicium excommunicantis.

13 Limitatur secundò, vt non extendatur latiùs quàm aut verborum significatio, aut etiam consuetudo patiatur, quæ sæpe in eiusmodi concessionibus etiam propriam verborum significationem restringit. hinc disp.14.n.182. ex communi Doctorum sententia ostendi, Pontificem generatim alicui concedentem facultatem absoluendi ab omnibus casibus sibi reseruatis, non comprehendere contentos in bulla cœnæ. quia non solet horum absolutionem concedere, nisi id exprimat. Hinc infertur, talem facultatem nō esse extendendam ad casus vicinos, qui per verba concessionis nullo modo comprehenduntur, etsi fortè facilior sit dispensatio in his quàm in concessis. v.c. cui est concessa facultas dispensandi in cognatione, non potest dispensare in affinitate, quia diuersa sunt. Ita *Sanchius l.8. disp.24.n. 19.* Cui tamen concessum esset dispensare in tertio gradu consanguinitatis, vel affinitatis, posset etiam dispensare in quarto, quia hic sub illo continetur.

Sanchez.

14 Limitatur tertiò, quando hæc facultas conceditur alicui, vt cum certis personis dispenset, idque non in gratiam ipsius dispensaturi, sed eorum quibuscum dispensandum est, quia tunc non fit fauor ipsi dispensanti, sed est quasi instrumentum ipsius concedentis eam facultatem, qui moraliter loquendo censetur hic dispensare. quare instar dispensationis factæ est strictè interpretanda.

Ex quo vlteriùs patet, priuilegia bullæ cruciatæ strictè intelligenda esse, quia continent solùm gratiam factam ipsi, cum quo dispensandum est. Ita *Henriquez l. 7. c.30. n. 1. & Sanchez lib.8 disp.2. num.7.*

Henriquez. Sanchez.

15 Secundam verò partem communiter limitant primò, quando princeps proprio motu dispensat, tunc enim ex mero fauore vult gratiam facere, quæ latè interpretanda est: vt colligitur ex *c. Si motu proprio 23. de præbendis in 6.* vbi etiam additur, Pontificem tunc solùm censeri proprio motu aliquid concedere, quando id exprimit. & tunc semper censetur id proprio motu facere, etsi id rogatus faciat. Ita *Sanch. l.8. disp. 1. n.5.*

c. Si motu. Sanchez.

16 Secundò limitatur, quādo dispensatio est iuri communi inserta. tunc enim cùm sit omnibus æqualis, non est odiosa, sed potiùs communem fauorem continet. Eadémque est ratio dispensationis, quæ per modum priuilegij conceditur integræ Religioni. Ita *P. Henriquez l.7. c.22.n.3. Sanchez l.8. disp.1.n.13.*

Henriquez. Sanchez.

Tertiò

Tertiò limitatur, quando dispensatio fit in priuato aliquorum statuto aut consuetudine à communi iure exorbitante. Cùm enim per talem dispensationem perueniatur ad ius commune, fauorabilis est ac latè interpretanda. Ita *Silvester verb. Priuilegium, q.3. dicto 2. Henriquez lib. 7.c.10.num.3.*

Siluester. Henriquez.

Quartò limitatur, vt non ita strictè intelligatur, vt sit captiosa & inutilis, aut non extendatur ad necessariò connexa. Hinc qui dispensat cum aliquo vt habeat duo beneficia in diuersis locis, simul dispensat, vt non teneatur in vtroque residere. quia hoc fieri nequit. Item quocum dispensatur vt fiat sacerdos, dispensatur etiam vt omnes Ordines inferiores suscipiat. quia illud aliter licitè fieri nequit.

Hinc aliqui inferunt, Episcopum concedentem suo subdito, vt ab alieno Episcopo ordinetur, simul etiam concedere vt hic cum eo dispēset in impedimentis repentè ei occurrentibus, in quibus ipse poterat dispensare.

Concedens alteri facultatē vt suum subditum ordinet, non dat ipsi facultatē cum eo dispensandi.

Sed alij meliùs contrarium asserunt. quia hæc per accidens connexa sunt, & separari possunt. Quare illa prior cōcessio intelligenda est, si modò talis nullum aliud habeat impedimentū, quo minùs ab eo Episcopo ordinari possit: aut si quod habeat, si priùs à legitimo superiore ab eo liberetur. Ita cum aliis *Sanch. l.8. disp.1. n.25.*

Sanchez.

18 Quintò limitatur, vt dispensatio non ita restringatur, quin actus, ad quem dispensatur, fiat secundùm eum modum, quo ius velit eos actus fieri. Hinc dispensans cum Episcopo aut Religioso, vt possit condere testamentūm, simul dat facultatem, vt possit semel conditum sæpiùs pro libitu mutare, aliúdque condere. quia iura volunt eam esse rationem testamenti, vt in testatoris potestate sit, semper ante mortem posse illud reuocare, ac mutare. Vnde testamentum non est omnino perfectū ac firmum ante eius mortem: vt testatur etiam Apostolus ad Hebræos 9. Quare si quis talis iam ante condidisset testamentum, & postea condendi facultatem obtineret, non esset opus vt de nouo testamentum conficeret, sed sufficeret vt haberet ratum iam antè factum, quia hoc non est perfectum ante mortem. Ita *Molina to.1. de iustit. disp.141 sub fin. Nauarr. tract. de reditibus ecclesiasticis q.3.n.23. & 24. Sanchez l.8. disp.1. n.8 & 18.*

Habens facultatem testandi potest id sæpius facere

Hebr.9.

Molina. Nauarrus. Sanchez.

19 Addunt alij varias alias limitationes, sed quas non satis probant, quas vide apud Sanchium, vbi etiam nu. 32. benè probat non licere dispensationem trahere ab vno casu ad alium in quo reperitur similis ratio, nisi fortè quando ipsa est fauorabilis, iuxta dicta nu.16. aut vterque casus non solùm eandem habeat rationem, sed etiam sub eodem genere contineatur. v.c. Cum Petro dispensatum est, vt possit aliquam ducere, quam putabat in tertio gradu sibi coniunctam; poterit eam ducere coniunctam in quarto gradu. Aut nisi vnum sit pars illius in quo dispensatū est. sic habens veniā condendi testamentū, potest facere codicillos, quia sunt illius pars. idémq; est de donatione mortis causa: vt habetur *l. Marcellus ff. de donationib mortis causa,* vbi dicitur: *Et mortis causa donare poterit, cui testari concessum est.*

Sanchez.

l. Marcellus.

Demum notandum est, quando constat de mente dispensantis, aut eam facultatem concedentis, secundùm eam tā dispensationem, quàm concessam facultatem esse intelligendam, quibuscumque verbis exprimatur: vt per se patet.

20 Hinc infertur primò, Concessionem facultatis dispensandi extendi ad eos omnes casus, qui sub verborum etiam lata significatione comprehendi possunt. Hinc facultas legitimandi spurium, aut cum eo in aliqua re dispensandi, intelligitur de quouis spurio, modò legitimatio non cedat in alterius præiudicium. Ita *Bartolus l. vlt. n.2. ff. de his quibus vt indignis.* Item habens potestatem legitimandi aliquem ad Ordines suscipiendos, poterit eum legitimare ad quosuis Ordines etiam sacros. Crediderim tamen excipiendum episcopatum. quia hoc vix vnquam, & difficillimè conceditur. Quare non videtur mens Pontificis hanc facultatem concedere, nisi id exprimat. Vide dicta disp.14. n 182.

Bartolus.

Infertur secundò, Quoties probabile est verba quibus potestas dispensandi conceditur, aliquem casum comprehendere, eam ad hunc debere extendi: quia latè interpretanda est. Secùs de dispensatione quæ restringenda est. Excipe casum, quo aut illa odiosa ob præiudicium tertij; aut hæc fauorabilis sit. Ita *Sāch. l.8. disp.2. n.9.*

Sanchez.

21 Infertur tertiò, Si quis eidem personæ esset consanguineus & affinis, & impetraret primò separatim dispensationem super affinitate, & deinde super consanguinitate; dispensationem fore nullam. quia in odiosis non veniunt mista, vt communiter omnes fatentur. Multi tamen contrarium dicunt in facultate dispensandi: quia hæc fauorabilis est. Hinc aiunt eum qui habet facultatem dispensandi in tertio gradu consanguinitatis, aut affinitatis, aut legitimandi eum qui natus esset ex incestu, aut adulterio: posse dispensare cum eo, qui eidem in tertio gradu esset simul consanguineus & affinis, & legitimare natum ex incestuoso adulterio; modò hæc legitimatio non cedat in legitimorū hæredum præiudicium. Probant, quia *l. Si ita 13. ff. de liberis & posthumis,* sub simplici comprehenditur mistū in re fauorabili. Ita *Bartolus l. Gallus 29. §. Quid si tantum, n.3. ff. de liberis & posthumis.*

l. Si ita.

Bartolus.

22 Quamuis autem hæc sententia sit probabilis ob plurimos auctores, quos pro ea citat *Sāchius l.8. disp.2. nu.28.* tamen illa lex eam non probat. quia ibi non dicitur in dispensatione fauorabili, nomine simplicium venire etiam mista: sed tantùm deciditur qua ratione diuidenda sit hæreditas eius, qui moriens vxori grauidæ testamento reliquerat tertiam partem bonorum, si masculum pareret, & duas tertias filio: si verò pareret filiā, huic reliquit vnam tertiam, vxori duas. peperit autem filium & filiam: dicitq; lex hæreditatem diuidendam in septem partes, in quibus filius habeat quatuor: duas mater, & filia vnam. quæ decisio fuit omnino necessaria, ne testamētum esset omnino irritum, cùm aliter in hoc casu explicari non posset: ita vt tam vxori, quàm vtrique proli esset aliquo modo prospectum, quod testator apertè intendebat. Secùs autem est in casu proposito, in quo concessio habet suum plenum effectum secundum proprium verborum sensum, etsi ad talem casum non extēdatur,

Sanchez.

An qui potest dispensare in singulis, possit dispensare in coniunctis

Quare

23 Sanchez.

Quare plurimi apud *Sanchium suprà n.27.* tenent eam concessionem ad eum casum non extendi. Probãt primò, quia, vt per se patet, indecentius est matrimonium inter eos qui simul sunt consanguinei & affines, quàm qui sunt solũ affines aut consanguinei. Item turpiores longè sunt eius natales, qui natus est ex adulterio simul & incestu, quam nati ex simplici adulterio aut incestu. Vnde sequitur longè indecentiorẽ esse, & consequenter difficiliùs concedi dispensationem in vno casu quàm in alio. Ex concessione autem rei minoris, ac facilioris malè infertur cõcessio rei difficilioris ac maioris. Respondẽt alij hic fallere in præsenti casu, sed non probant.

24

Hinc inferunt aliqui primò, eum qui habet facultatem dispensandi in tertio gradu consanguinitatis, non posse dispensare cum iis quorum alter distat à primo stipite in secundo gradu, & alter in tertio, quia hic gradus mistus est ex secundo & tertio. Sed hoc non est verum: sed tales simpliciter distant in tertio gradu, vt ostendi disp.32.num.3. quare dicendum talem posse cum his dispensare.

Inferunt alij secundò, habentem potestatem dispensandi in voto, ac iuramento soli Deo facto; vt si quis Deo iuret se singulis feriis sextis ieiunaturum, non posse dispensare cum eo qui eandem rem, v. c. ieiunium Deo simul vouit ac iurauit. Probant primò, quia hic fortiùs obligatur: ergo difficilior est dispẽsatio. Secundò, quia Pontifex solet aliquando singulari priuilegio aliquibus, qui possunt dispensare in solo voto cõcedere vt possint dispẽsare in votis iuramẽto confirmatis. Ita *Nauar.c.27.nu.175.§. Decimo sexto.* Quidam verò dicunt hanc sententiam veram esse, quando iuramentum emissum est sine vllo respectu ad votum. Secùs autẽ esse, quando hoc emissum est ad confirmandum votum. quia tũc est accessorium ad ipsum votum; quare qui potest tollere votum, potest etiã tollere iuramentum, quod ei accessorium est. Sed hæc ratio sumit principium. probandum enim est talem eo casu posse dispensare in hoc voto, cùm fortiùs liget coniunctum iuramento.

Nauarr.

25

Pro resolutione Nota 1. ex dictis n.10. relaxationem tam voti quàm iuramenti, non esse propriè dispensationem, sed remissionẽ alicuius obligationis siue debiti, qua facta omnis obligatio voti ac iuramenti cessat, v. c. iuraui Petro dare centum, hoc ipso quo mihi remittit hoc debitum, cessat omnis obligatio iuramenti.

26 In relaxatione voti aut iuramenti solùm spectatur magnitudo rei promissæ.

Nota 2. Difficultatem relaxationis voti aut talis iuramenti non esse spectandam ex magnitudine obligationis qua vouẽs tenetur, sed ex materiæ promissæ præstantia. Tota enim difficultas in hac remissione in eo consistit, quòd per eam aliquid Deo quasi auferatur, scilicet res ipsa promissa, quæ vna eadémque est siue vno, siue pluribus titulis debita sit. Et consequenter eadem est difficultas in eius remissione. Videmus idem in rebus humanis. Nam si duo debeant mihi cẽtũ ex rei alicuius emptione, & vnus simul iurauerit se soluturum: tamen existente in vtroque æquali causa, quæ me moneat vt iis debitum remittam, tam facilè remittam vni quàm alteri. Et si alicui dedissem facultatem, vt iis qui mihi cẽtum ex emptione deberent, existente iusta causa debitum remitteret: hic tam posset remittere iis qui iurassent solutionem, quàm aliis. Nec vllus prudens credet me inter hos voluisse distinguere. Eadémque est ratio inter duos, quorum vnus simpliciter, alter verò iuratus eandem rem Deo vouit. Secùs est in legitimatione ad suscipiendos sacros Ordines eius qui ex incestu & adulterio natus est. nam sicut huius natales sunt turpiores quàm nati ex simplici adulterio, ita maior est indecentia in eius promotione, & consequenter difficilior dispensatio.

27

Hinc sequitur 1. Eum qui potest relaxare votum, posse etiam relaxare iuramentum soli Deo factum. Ita cum aliis *Henriquez l.7.c.30.n.5. Sanchius l.8.disp.2. n.18. Sà v. Voti irritatio, n.16.* & alij.

Henriquez. Sanchez. Sà

Qui potest remittere votum, potest id facere etsi iuramento firmatum sit.

Sequitur 2. Eum qui potest remittere votum, posse etiam illud remittere, quando accessit iuramentum. Ita *Sà loco citato.* Nec hîc vllo modo distinguendum est, an iuramentum cum respectu ad votum emissum sit, an non. quia & res remittenda & difficultas remittendi in his omnibus est eadem.

Ad 1. argumentum Nauarr. positum n.24. neganda est consequentia: vt patet ex dictis. Ad 2. Resp. illud fieri non quòd sit necesse, sed ad tollendum omne dubium ac scrupulos: vt benè aduertit *Sanchius suprà n.26.*

Sanchez.

28 Henriquez. Sanchez.

Præterea ex priore parte conclusionis initio positæ inferunt *Henriquez l.1.c.16.n.1. & Sanchius l.8.disp.2.n.10. & 12.* facultatem dispensandi in irregularitate proueniente ex crimine occulto, quam *Tridens.sess.24.cap. 6. de reformat.* concedit Episcopis, etiam extendi ad Capitulum sede vacante, alióſque episcopalem iurisdictionem habentes. quia hæc concessio est fauorabilis, ac iuri communi inserta, ideóque extendenda ad eos omnes qui nomine Episcoporum sæpe solent comprehendi, quales sunt supradicti, quod est valdè probabile, etsi aliqui alij contrariũ teneãt.

Trident.

29 An dispensatio ad suscipiẽdos Ordines intelligatur etiam de sacris.

Ex secunda verò parte cõclusionis multi Doctores inferunt, quando Põtifex cum aliquo illegitimo dispẽsat, vt suscipiat Ordines (nisi aliud ex circunstantiis constet) hoc solùm intelligendum esse de Ordinibus minoribus quia dispensatio vtpote odiosa restringenda est. At *P. Suarez to.5. de censuris disp.41. sect.1.n.3.* putat hoc nõ esse generatim accipiendum; sed solùm vbi ex circumstantiis potest colligi eam esse mentem dispensantis. Quod potest probari primò, quia dispensatio non ita est restringenda, vt non extendatur ad omnia, quæ sub rigorosa verborum significatione continentur, vt docent *Panor. c. Ex parte 27. notab.2. de decimis. Nauar.c.vlt.n.5. & 6. de simonia. Rebuffus in sua praxi, tit. de differentia inter priuilegium & rescriptum, n.8. Couar. 4. decretal.p.2. c.8.§.8 Henriquez l.7.c.30.n.1.* & alij: atqui talia verba in rigoroso sensu tam significãt sacros Ordines, quàm minores: ergo etiam ad sacros sunt extendenda. Secundò, nam petens eam dispensationem à Pontifice apertè innuit se petere dispensationem pro sacris Ordinibus. Nã aliàs non esset causa adeundi Pontificem, cùm Episcopus possit ad minores Ordines cum eo dispensare. Quare Pontifex absolutè dispensando, videtur etiam pro sacris dispensare. Et hoc credo esse

Suarez.

Nauarr. Panorm. Rebuffus. Couar. Henriquez

probabile speculatiuè: in praxi tamen, quia multi contrarium docent, tutior pars eligenda. Quando tamen Pontifex dispensat vt omnes Ordines suscipiat, intelligendum est etiam de sacris, quidquid aliqui contradicant: vt benè notat *Sanchius n.26.sub finem.*

Sanchez.

DVBIVM III.

Quinam possint dispensare in impedimentis matrimonij?

30 CONCLVS. I. Hac in rè certum est, sine speciali Dei concessione, neminè posse dispésare in impedimentis iure naturę matrimonium dirimentibus, de quibus egi disp.32. num. 13. 16. 19.& 53. & disp.26. dub.2. vbi egi de impedimento ligaminis, siue quo iure vnum matrimonium impediat secundú. vbi etiam dub.3. ostendi Pontificem ex Christi concessione posse concedere dissolutionem matrimonij rati, atque ita aliquo modo dispensare in naturali matrimonij impedimento.

31 CONCLVS. II. Pontifex potest dispensare in omnibus impedimentis iure Ecclesiastico dirimentibus vel impedientibus matrimonium validè sine iusta causa: cum ea etiam licitè. quia hoc toto iure superior est. Similiter in votis iure naturæ impedientibus potest remittere nomine Dei obligationem abstinendi matrimonio: vt patet ex praxi, & communi Doctorum consensu. Inualidè tamen id facit sine iusta causa, vt patet ex dictis suprà num. 6. quod verum est etiam in voto solemni, vt patet ex dictis disp. 31.dub.5.

32 CONCLVS. III. Episcopus non potest ordinariè dispensare in impedimentis dirimentibus, quia à Pontifice, vel Concilio generali statuta sunt, vt omnes Doctores fatentur.

Difficultas tamen est, an id in aliquibus casibus possit facere? Quidam negant eum ob vllam necessitatem id facere posse: sed aliis hæc sententia videtur dura. Quare aiunt eum ex tacita Pontificis concessione pro foro conscientiæ dispensare posse, quando matrimonium bona fide publicè in facie Ecclesiæ præmissis denuntiationibus contractum est, & impedimentum est occultum: nec sine scandalo potest fieri separatio: nec Pontifex aut vllus habens priuilegium dispensandi adiri potest, ob coniugum paupertatem, locique distantiam: vel quia sine euidenti grauissimóque peccandi periculo non potest dispensatio differri: aut similes causas. Ita *Siluest.v.Dispensatio,q.9.§.Decimoquinto. Angelus ibidem n.5. Armilla n.10. Nauarr.c.22.n.85. Candelab.1.p.de matrimonio nu.149. Lessio de iustit.c.40. n.127.* & cum multis aliis *Sanchius l.2.disp.40.n.3.* Ratio est, quia incredibile est Pontificem hanc dispensationem velle tali casu sibi reseruari cum grauissimo animarum periculo. Et confirmatur. quia cùm multi celebres DD. hoc teneant, ac publicè in lectionibus ac libris editis doceant; ita vt omnino incredibile sit, Pontificem hoc latere, meritò præsumitur tacitè id approbare.

Episcopus aliquando ob necessitatem in impedimentis dispensat.

Siluest. Angelus. Armilla. Nauar. Candelab. Lessius. Sanchez.

33 Hanc tamen potestatem non habet Vicarius generalis Episcopi. quia hæc dispensatio non competit Episcopo ex officio: potest tamen hanc ei Episcopus committere, sicut etiam aliis: quia tali casu dispensatio ei competit ratione dignitatis, & quasi potestate ordinaria.

Quòd si tamen coniuges scientes impedimentum aut illegitimè omissis proclamationibus contraxissent: non videtur Episcopus posse dispensare ob prohibitionem *Trident. sess.24.c.5.* quare tales etiam cum iactura famæ separandi essent; quia sponte se in ea incommoda coniecerunt. Vide *Sanchez l.2.disp.40.* vbi hæc fusè disputat.

Trident. Sanchez.

34 CONCLVS. IV. Potest Episcopus ex iusta causa dispensare in voto non nubendi, suscipiendi sacrum ordinem, ingrediendi Religionem non approbatam; in voto castitatis temporali; non tamen in absoluto voto castitatis, aut Religionis approbatæ, nisi in certis casibus, & ad certos effectus. quia hæc ei reseruata sunt, non autè illa. Eandemq; potestatem habent plurimi confessarij Religionem approbatam de quibus vide plura apud *P. Lessium de iustitia cap. 40. dub. 16.17.18.* vbi hæc fusè disputat. & cùm versetur in omnium manibus, non est opus ea hic fusiùs disputare.

In quibus votis Episcopus dispensare possit.

Lessius.

35 CONCLVS. V. Idem dicendum de Legato Apostolico. quia habet eandem potestatem in sua prouincia, quam Episcopus in sua diœcesi, non autem maiorem, nisi amplior ei speciatim concedatur: quod communiter fit: vt docent *Glossa c. Quod dilectio, v. Indulgentia de cós. anguinitate. Abbas, c. Quod translationem, de officio legati. Henriquez l.11.c.5 n.1.* & alij.

Quid possit Nuntius Apostolicus.

Glossa. Abbas. Henriquez.

36 CONCLVS. VI. Commissarius Bullæ cruciatæ pro foro conscientiæ potest dispensare cum iis qui iuxta præscriptum *Tridem. sess.24. cap. 1.* in facie Ecclesiæ bona fide saltem alterius contrahentis contraxerunt irritè ob occultum impedimentum affinitatis in primo vel secundo gradu ortæ ex fornicatione, vt iterú validè cótrahát, monito tamen eo qui inscius est impedimenti, primum contractum fuisse irritum: potestque prolem ab iis antea ex eo matrimonio susceptam legitimare in ordine ad munia Ecclesiastica. Pro quo Nota, Etsi filij ex tali matrimonio geniti, quamdiu saltem alter parẽtum manet in bona fide, sint legitimi, vt ostendi disp.27.n.75. tamen ij qui gignuntur postquam vterque nouit impedimentum, sunt illegitimi. & de his illa dispensatio intelligenda est. Vide *Sanchium l.8. disp. 6.n.23.* quia hæc in his locis vix habent vsum.

Trident. Sanchez.

DVBIVM IV.

Vtrùm Pontifex possit dispensare in radice matrimonij?

37 SEnsus quæstionis est, vtrùm posito casu, quòd aliqui scienter inualidè contraxerint ob aliquod impedimentum iure humano inductum, Pontifex possit ita cum iis dispensare; vt proles iam nata, eodem modo sit legitima, ac si matrimonium initio fuisset validum. Qua in re certum est, cum posse talem prolem omnino legitimare in ordine ad effectus omnes Ecclesiasticos. Sed difficultas est de effectibus ciuilibus

bus, v. c. successione in hæreditate paterna, &c. ad quos Pontifex sibi ciuiliter non subiectum, secundùm communiorem & veriorem sententiam directè non potest legitimare.

38 Multi affirmant eum id posse, quia tota radix illegitimitatis illius prolis est lex Ecclesiastica statuens illud impedimentum, sine qua matrimonium fuisset validum, atqui Pontifex potest eam annihilare quoad omnes effectus ea iure humano secutos, ac si numquam fuisset; ergo potest efficere, vt illa proles sit omnino legitima. Minor probatur. quia *Clemens V. clementina vnica de immunitate Eccles.* hoc modo reuocat constitutionem quandam Bonifacij VIII. irritando quidquid ex ea fuerat secutum. Confirmatur. Quia multa possunt fieri indirectè, quæ non possunt fieri directè. Sic possumus vendendo calicem, indirectè per venditionem alienare eius benedictionem, quàm directè vendere non possumus: & secundùm probabilem multorum sententiam Ecclesia præcipiendo vocalem orationem indirectè præcipit internam deuotionem, quam tamen directè præcipere nequit. Et ideo hanc sententiam tenent *Panorm. c. Per venerabilem, qui filij sint legitimi n.22. Rosella v. Illegitimus, n.15. Angelus v. Legitimatio, n.7. Armil. v. Legitimus, n.3. Siluest. ibid. q.7.§. Quidam verò*, & alij. Quorum aliqui etiam addunt illud verum esse etiam eo casu quo alter coniugum iam mortuus est, ita vt inter eos non possit vnquam consistere matrimonium.

Clement. V. Bonifac. VIII. Panorm. Rosella. Angelus. Armilla.

39 Sed dicta argumenta meo iudicio aut nimiū, aut nihil probant. Nam cùm Pontifex directè & per se non magis possit tollere effectus iure ciuili ex inualiditate illius matrimonij secutos, quàm secutos iure naturali, aut diuino: nulla est ratio cur ipse in radice possit magis irritare effectus secutos iure humano, quàm naturali, cùm vtrique eodem modo illo fundamento iure Pontificio inducto nitantur. Quod maximè probant exempla allata pro confirmatione. Nā quòd nec benedictio calicis possit per se vendi, nec actus interni immediatè ab homine præcipi, est iuris naturæ, & tantùm indirectè virumque cadit sub potestatem humanam, secundùm probabilem sententiam. Sic quia Ecclesia habet potestatem inhabilitandi aliquos, vt matrimonium, quatenus est contractus ciuilis, contrahant, reddit eosdem consequenter inhabiles vt sacramentum suscipiant, cuius iure diuino aliàs capaces sunt; idemque est in omnibus similibus.

40 His adde, quòd talis proles sit illegitima non prouenire immediatè ex impedimento ab Ecclesia statuto, sed ex nullitate matrimonij, quare vt Ecclesia eum defectum ita in radice tolleret, deberet efficere vt fuerit concepta ex matrimonio valido; frustra enim vltimum fundamentum tollitur, quamdiu immediatum integrè subsistit, v. c. Petrus ob aliquod peccatum excommunicatus non potest audire sacrum, nam manet hæc impotentia audiendi sacrum, quamdiu manet excommunicatio, quantumcumque culpa per contritionem tollatur. Confirmatur. quia nemo potest aliquid facere indirectè, nisi faciendo aliquid directè ex quo illud necessariò sequatur, v. c. impossibile est vt indirectè præcipiam actum internum, nisi directè præcipiam externum; aut vt indirectè quodammodo vendam benedictionem, nisi directè vendam rem benedictam, atqui impossibile est vt Pontifex directè aliquid tollat à quo illegitimatio illius prolis pendet: ergo nec hanc potest tollere. Minor probatur. quia illegitimatio non pendet ab illo impedimento prout existit post eius natiuitatem (siue enim iam sit, siue non sit, eodem modo manet illegitimatio) sed prout existebat pro eo tempore quo parentes tentabant contrahere matrimonium: & vt sic præcisè est radix illius illegitimationis. atqui impossibile est vt Pontifex efficiat vt tunc non fuerit illud impedimentum; ergo nec potest tollere radicem illius illegitimationis.

Quomodo possimus aliquid facere indirectè, quod non possimus directè.

41 Quare cum *P. Molina tom. 3. de iustitia tract. 2. disp. 624. nu. 3.* & aliis, credo probabilius, Pontificem non aliter posse in radice matrimonij dispensare, quàm directè & immediatè auferendo omnes effectus ex ipsius inualiditate secutos: & consequenter solùm pro illis effectibus, quos per se immediatè auferre potest. Quare supposito quòd Pontifex non possit talem prolem directè legitimare, nisi quoad sola spiritualia, nec poterit illam indirectè per talem dispensationem ad plura legitimare.

Molina. Nequit Pontifex dispensare in radice matrimonij.

Ad argumentum nu. 38 propositum, nego minorem. Ad probationem Respondeo, Pontificem ibi apertè solùm agere de effectibus iure Ecclesiastico inductis, quos per se immediatè poterat tollere. Ad confirmationem Resp. ea exempla pro nobis facere, vt patet ex dictis.

DVBIVM. V.

Quæ sint iustæ causæ dispensandi in impedimentis matrimonij?

42 NOta primò, Hæc impedimenta, quod ad hanc quæstionem attinet, esse duplicia. Quædam enim proueniunt ex solo iure humano. Alia verò proueniunt ex voto, & in his maximè necessaria cognitio iustæ causæ, quia si hęc desit, dispensatio est inualida, vt ostendi suprà numer. 6. Idémque dicendum in prioribus impedimentis, quando dispensatio petitur ab eo qui habet solùm potestatem delegatam: quia hic sine iusta causa inualidè dispensat, vt ibidem dixi, & communiter omnes fatentur. Quando verò dispensatio petitur à Pontifice, necessaria est hæc cognitio, primò vt sciamus quas causas debeamus proponere, vt obtineamus dispēsationem. Secundò, vt, si fortè in propositione causæ error irrepserit, possimus indicare an hic vitiet dispensationem, nec ne, iuxta dicenda dub.6.

43 Vt autem incipiamus à dispensatione in prioribus impedimentis, Nota secundò, cùm leges sint quoddam bonum commune, quod omnes æqualiter debet respicere, vt in iis licitè dispensetur, requiri aliquam causam, quę bonum commune aliquo modo spectet: sed quia bonum commune nascitur ferè ex bono priuatorum eiusdem communitatis, ideo communiter sufficit vt notabile horum bonum dispensationem

Ad dispensationem requiritur causa spectans ad bonum commune.

exigat, quando illud tale est, vt bonum commune ex eo aliquo modo iuuari possit. quod communiter ferè fit.

44 Licitè Ecclesia facilius dispensat cum magnatibus. Trident. Sanchez.

Nota 3. Circa omnem acceptionem personarum Ecclesiam faciliùs ceteris paribus dispensare cum magnatibus, aut potentibus, quàm cum aliis, quia vtilitas publica magis ab iis pēdet, expeditque Ecclesiæ eos habere fauentes. hinc *Tridem. sess. 24. c. 5. de reform. matrim.* docet, in secundo gradu non esse dispensandum nisi inter magnos principes. *Sanchez* autem *l. 8. disp. 19.* docet tales esse Barones, ac his superiores. Illud autem Tridentini decretum intellige de gradu consanguinitatis, vel affinitatis ortæ ex legitimo matrimonio. quia in affinitate orta ex fornicatione præsertim occulta longè faciliùs dispensatur.

In paternitate spirituali difficilius dispensatio. Sanchez.

Nota 4. Quo gradus est propinquior, eo difficiliorem esse dispensationem & maiorem causam requirere. Item in maternitate & paternitate spirituali difficillimè dispensari. Secùs est de compaternitate, *Sanchez. disp. 19. n. 7.*

45 Conclvs I. Ad dispensandum legitimè in impedimentis solo iure positiuo constitutis, tres præcipuas causas adferunt Doctores.

I. est ad sopiendam grauem litem, vel graues aliquorum discordias, cædes vel alia scandala vitanda, v. c. multorum graues offensas, quæ probabiliter timentur: vel ad impedimentum graue delictum & periculum animæ aliquorum: quod, nisi contrahant, certò incurrent.

46 II. est, quando aliquæ nobiles vel principales personæ, siue quæ ex honorabilioribus sunt sui oppidi, nisi ineant matrimonium cum affinibus vel consanguineis, nō possunt ei sicum graui incommodo, magnisq; difficultatibus dignas suo statu nuptias inire. Talis autem difficultas iuxta *Sanchum suprà n. 13.* est si fœmina aliàs cogeretur nubere in alia ciuitate, atq; ita perpetuò abstrahi à suis parentibus, quod ei durum esset. Æqualitas autem nuptiarum nō solùm ex paritate generis, aut diuitiarum, sed magis etiā ex morum congruentia est spectanda, ne perpetuæ lites inter coniuges oriantur. Disparitas autem status debet aliquo modo esse notabilis, vt nuptiæ quę cum non consanguineis initi possunt, dicantur inæquales.

Sanchez. Æqualitas nuptiarum vnde spectanda sit.

47 III. causa est defectus dotis, quo efficitur vt femina non possit reperire sponsum se dignum nisi ex propinquis. quia durum esset talem cogere aut perpetuò abstinere nuptiis, aut indigno se nubere. Dicitur autem subesse hic defectus dotis, etiam quando ob aliquam deformitatem, vel similem causam non potest reperire maritū dignum suo genere, nisi habeat ampliorē dotem, quàm aliæ similis conditionis non laborātes eo defectu. Si enim talis hoc augmento careat, verè patitur defectum dotis. Non enim dicitur pati defectum dotis, quæ sufficientem habet vt reperiat maritum suæ conditionis, multò tamen inferioris quàm sit propinquus qui eam vult ducere. quia tunc non agitur de damno vitando, sed de lucro acquirendo, quæ causa est longè diuersa & insufficientior. Quia pietas longè plura suadet facere vt auertamus proximi damnum, quàm vt procuremus eius lucrum.

Quæ dicatur pati defectū dotis.

Magis tenemur damnū alterius vitare, quàm lucrum procurare.

48 Conar. Henriquez.

Nota, *Conar. 4. decret. p. 2. c. 6. §. 9. & 10. Henriq. l. 11. c. 3. n. 9. Sanchium l. 8. disp. 19. n. 19. & seq.* variè disputare vtrùm fœmina in ordine ad hunc effectum possit dici pauper & carere dote, quæ nihil quidem habet proprium, habet tamen parētes, aliosúe consanguineos diuites. Et quidam ex illis aiunt tunc talem fœminam non censeri carere dote, quando suos parentes, aliosúe cōsanguineos potest cogere vt statim dent doté: quod clarum est, quia ius æquiualet præsenti doti. Secùs autem esse, quando non potest illos adhoc cogere, etsi speretur eos non defuturos suo officio. Sed hoc puto limitandum, vt tunc solùm sit verum, quando de facto constaret, nullum non consanguineum, qui sit paris cōditionis cum ea fœmina, velle eam habere vxorem, eò quòd cōmuniter sibi persuadeant parentes non daturos sufficientem dotem. Cùm enim sola causa huius dispensationis sit, ne aliàs fœmina cogatur aut manere innupta, aut nuptias se indignas contrahere: quamdiu de hoc non constat saltem morali aliquo modo, non est causa petendi dispensationem: quando verò de eo cōstat, sufficiens est causa vndecunque hoc proueniat.

Sanchez.

49 Præter dictas, causas à Couarr. Henriquez, & Sanchio suprà quatuor aliæ adferuntur.

IV. igitur causa est, conseruatio illustris familiæ in eodem sanguine aliàs perituræ: vt si eius caput esset fœmina: quia hoc ad Reipub. bonum aliquo modo spectat.

V. quando amplissimæ opes aliàs deberent ad alteram familiam deuolui. quia expedit Reip. magnas familias in suo statu & amplitudine conseruari.

VI. merita petentium dispensationem. Dignum enim est, vt Ecclesiæ benignitatem experiantur, qui de ea sunt benè meriti.

VII. proles bona fide suscepta: vt quando aliqui priùs matrimonium contraxerunt, & altera saltem pars ignorabat impedimentum. Imò etc. derem sufficere ipsum matrimonium sic contractum publicè in facie Ecclesiæ. saltem in gradu non ita propinquo. quia vix sine graui incōmodo separantur, præsertim quando consummatū est. Secùs esset si mala fide id iniissent, aut omissis proclamationib⁹. vt patet ex *Tridēt. sess. 24. c. 5.*

Trident.

Demum Nota 1. Pontificem solere aliquando in gradu remotiore dispensare sine alia causa, quàm quòd exigat notabilem pecuniā ad opus aliquod pium. quæ causa etiam tunc sufficiens est, cùm bonum publicum spectet.

Nota 2. Sæpe fieri vt plures causæ simul iūctæ sufficiant, quæ tamen singulæ sunt insufficiētes.

50 Dispensatio voti quam causam requirat. D. Thom.

Conclvs. II. Ad dispensandum in votis matrimonium impedientibus, & quibusuis aliis, DD. communiter requirunt causam quæ obstet eius executioni, siue quæ efficiat vt dispensatio cedat in Dei honorem: vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 88. a. 12. in corpore.* Ratio est, quia Deus non censetur Prælato dedisse facultatem remittēdi ius, quod ipse in homines habet, nisi hoc in eius honorem cedat. Vnde patet, longè difficiliùs in his dispensari, quàm in impedimentis iure humano inductis, quia strictiùs obligant, & in iis dispensans alienum ius dispensat, tamquam Dei œconomus; ideóque habet potestatem limitatam.

Doctores autem duplices causas dispensandi in

in votis assignari. Alias scilicet ex parte materiæ alias ex parte vouentis

51 Ex parte materiæ prima est, quando prudentis iudicio ob mutationem circumstantiæ dubitatur an voti materia facta sit inutilis, mala, aut maius bonum impediens. Tunc enim expedit dispensari cum vouente, ne fortè voti impletio ei noceat, & maiorem Dei gloriam impediat. Quòd si ista essent certa, non esset opus dispensatione, quia votum per se desineret obligare.

Secunda est, quando dubium est an votum ab initio obligarit: vt quando aliquis scit se vouisse, sed dubitat an satis deliberatè vouerit, aut cum intentione verè vouendi. Tunc enim præsumitur quidem pro voto, & opus est dispensatione; Licita tamen est vel absoluta dispensatio, præsertim si alia causa accedat: vel saltem voti in materiam leuiorem commutatio, quia ratio exigit vt non tam strictè exigatur debitum dubium, atque certum.

52 Ex parte vouentis I. causa est, quando quis ex animi leuitate sine matura deliberatione votum emisit: qualia sæpe sunt vota puerorum. colligitur ex c. 2. *de voto*: Item eorũ qui ex subito timore, aliaúe repentina animi commotione aliquid vouent, quia sæpe non satis deliberatè id faciũt.

c. de voto

II. est, quando causa quæ impulit ad emittendum votum, omnino desiit: vt si vouisti castitatem, quia sperabas ingredi certam Religionem, aliàs non vouisses, & iam nullo modo possis in eam admitti. Loquor autem in casu quo absolutè ita vouisses. Nam si solùm vouisses castitatem posito quòd ingredereris Religionẽ, aut ita dependẽter ab ingressu, vt nullo modo te aliàs intenderes obligare, posito quòd non posses ad Religionem admitti, esses omnino liber à voto: quia hoc non obligat vltra intentionem. Quòd si verò eò quòd omnino crederes te recipiendũ in Religionem absolutè vouisses castitatem, obligareris voto. Esset tamen causa faciliùs dispensandi, si notabilem in seruanda castitate difficultatem experireris, præsertim mixta aliqua commutatione. Patet ex *c. Magna 7. de voto*. Ita *ibidem Abbas n. 14. & Glossa v. Venire*.

An obliget votum deficiente causa vouendi.

c. Magna. Abbas. Glossa.

53 III. est, quando quis leui metu iniuriosè ad votum emittendum incusso, fuit ductus ad vouendum: quia etsi secundùm multos tum votum valeat; tamen decet in eo dispensari.

IV. est, quando vouens ob fragilitatem, vel prauum habitum, aut aliorum consortium quod vitare non potest, est in graui periculo frequenter peccandi contra votum, quia illius saluti, & consequenter gloriæ Dei magis expedit talem à voto liberari. Hinc quando quis contraxit matrimonium post votum castitatis, communiter sufficiens est causa cum eo dispensandi vt possit petere debitum, quamdiu tenetur eodem vel toto cum coniuge, ob periculum peccandi in quo aliàs versatur.

Periculum peccandi quando sit causa dispẽsandi in votis.

Nec refert, quod vouens se sua culpa in eum statum, eáque pericula coniecerit, modò iam vel nullo modo, vel nõ nisi cum summa difficultate possit se iis periculis eximere. Hinc *Nauarr. l. 3. consiliorum, tit. de voto, consilio 16. nu. 3. ad 4.* ait sufficiẽtem esse causam in eo voto dispensandi, quãdo eo obligatus eodem modo fornicatur, ac si non vouisset, quod intellige quando hoc ex infirmitate, siue grauibus tentationibus accidit.

Nauarr.

54 V. est, magna valdè voti implendi difficultas antè non præuisa, vel saltẽ non ita perpẽsa, quia votum tunc nõ videtur ita maturè emissum, vel habuisse aliquid erroris admistum: & congruit diuinæ liberalitati, non ita rigidè exigere debita ex liberali promissione orta. Hinc deducit *Sanchius disp. 20. n. 23.* iustam esse causam dispensandi, quando vouens ob scrupulos continuò anxius est, an voto satisfecerit, v. c. an satis attentè legerit orationes quas vouit.

Sanchez.

VI. est, quando ad publicam pacem necesse est eam, quæ vouit castitatem, nubere: quia hæc necessitas valdè grauis est.

55 Nota 1. Eandem ferè esse rationem voti & iuramenti quod in solius Dei honorem cedit. Vide dicta n. 26.

2. Quo res vota est præstantior, eò causam debere esse maiorem.

3. Sæpe causam non sufficientem ad absolutè relaxandum votum, sufficere ad id commutandum in aliquid leuius, ad quod alter similiter obligabitur, ac si vouisset. Debet autem hæc res eo esse præstantior, quo votum fuit rei excellentioris, & causa dispensandi leuior.

4. Rarò contingere supradictas causas esse sufficientes vt vota omnino remittantur, ideóque communiter commutanda esse in aliquid aliud, quod etiã Põtifex solet communiter obseruare.

5. Minorem longè causam requiri, vt permittatur executio voti nonnihil differri, quàm vt tota remittatur.

DVBIVM VI.

Quando expressio falsi, aut reticentia veri à petente dispensationem commissa hanc irritet?

56 NOta 1. Rescripta Põtificis aliorumúe principum esse duplicia. Quædam dicuntur iustitiæ, quæ diriguntur ad lites & similes causas ex iustitia terminandas. Alia sunt rescripta gratiæ, quibus beneficia Ecclesiastica, dispensationes, & similes gratiæ conceduntur: inter quæ DD. cõmuniter hoc discrimen ponũt; quòd illa per surreptionem obtẽta, non sint statim irrita, nisi per exceptionem elidantur: hæc autem statim ipso iure sint irrita: vt colligitur ex *c. finali, de filiis presbyterorum in 6.* Vbi Pontifex loquens de quadam dispensatione, ait: *Veluti per surreptionem obtenta, nullius penitus sit momenti*, apertè insinuãs eas omnes nullius esse momẽti, quæ per surreptionem obtentæ sunt. Quare secunda pars ex iure satis clara est. Prior verò pars communiter à multis probatur ex *c. si autem 9. & c. Plerumque 23. de rescriptis*. Sed satis difficulter ea ex his iuribus potest colligi. Rationem autem huius discriminis multi reddunt: quòd rescripta iustitiæ comparẽtur contractibus stricti iuris quos dolus iis causam dans nõn irritat ipso iure: rescripta verò gratiæ comparentur contractibus bonæ fidei, qui tali dolo de facto irritantur.

Rescripta alia iustitiæ.

alia gratiæ.

c. finali. de filiis.

c. Si autem c. Plerũque.

Sed hæc ratio non satisfacit. Primò, quia non ideo rescripta iustitiæ valent donec elidantur,

quia comparantur contractibus stricti iuris: sed ideo his comparantur, quia ita valent. Secundò, quia longè probabilius est contractus bonæ fidei, quibus dolus dedit causam, non esse ipso iure irritos, sed solùm irritabiles, vt ostedi disp.13. dub.9. Ratio igitur est, quia per rescripta iustitiæ communiter non terminantur ipsæ causæ, sed solùm iis terminandis ait Iudex, aut modus statuitur. quare etsi in iis aliqua fraus committatur, non statim euertitur vltimus finis Pontificis rescribentis, qui est vt iis iustè inter partes terminetur. quod fieri potest etsi aliquid minùs ordinatè circa media fiat. Hinc etsi in ordine procedendi in iudiciis aliquid contra iura fiat, vt si iudex, testis, aut actor sint excõmunicati: acta tamen valent, nisi exceptione elidantur præsertim quando illi sunt tolerati, vt omnes fatentur. & patet ex c.1. *de exceptionibus in 6.* Rescripta verò gratiæ versantur circa finem scilicet gratiam obtinendam. quare si hæc ex absoluto errore concedantur, euertitur omnino concedentis intentio vt mox dicemus: ideóque meritò volunt Pontifices ea esse statim irrita.

Diuersitas inter rescripta iustitiæ & gratiæ.

c.1. de except.

His adde in rescriptis iustitiæ semper esse aliquã partem, quæ cupit ea esse irrita, & quæ supponitur inuigilare, vt possit ea quacunque ratione reddere irrita. quare rescribens nõ debet esse sollicitus vt ob aliquos defectus reddat ea ipso iure irrita. Secus est in rescriptis gratiæ, quæ nisi reddãtur ipso iure irrita, nemo cõtra ea excipiet, cùm cõmuniter nullus sit, qui cupiat esse irrita.

57 Nota 2. Varios variè distinguere inter rescripta subreptitia, & obreptitia, sed sine vllo textu, aut sufficienti ratione. quare meliùs *Sanchez lib. 7. disp. 21. n. 2.* hæc pro iisdem accipit. Ea autẽ rescripta dicuntur subreptitia, quæ rescribẽs ob falsitatem à petente expressam, aut veritatem tacitam ex mero errore concessit. Difficultas autem est, qualis, siue in qua re error debeat esse.

Sanchez. Quæ rescripta dicantur subreptitia.

58 Pro quo Nota 3. DD. hic distinguere duplicem causam, qua rescribens possit moueri, vt gratiam aliquam concedat, scilicet finalem, ac impulsiuã. Communiter autem causam finalem definiunt, quàm rescribens præcipuè spectat, & qua rationaliter mouetur, vt postulata concedat, & sine qua ea, aut nullo modo, aut nõ nisi cum quibusdã conditionibus ac limitationibus concederet.

Quæ dicatur causa finalis.

Impulsiuam verò vocant, ob quam rescribẽs faciliùs quidem petita concedit, ita tamen vt sine ea, illa esset secundùm rectam rationem, & causæ merita eodem modo cõcessurus. Quæ addo, quia communiter in hac re non ita curandũ, quid per accidens ratione alicuius priuati affectus, aut cõditionis ipsi causæ extrinsecæ rescribentem moueat ad aliquid concedendum, quàm quid recta ratio, & conditio causæ intrinseca postulet: quia cùm similes concessiones fiant à persona publica, nisi constet de contrario, semper præsumitur concedentem in iis velle procedere prout iustitia distributiua, siue merita causæ exigunt.

Quæ impulsiua.

Dispensans censetur semper spectare rationem iustam ac causæ intrinsecam.

59 Nota 4. Quando vnica causa affertur dispẽsationis, illam censeri finalem: quia non potest præsumi ob aliam subesse, aut superiorem sine causa dispensasse. Quando verò plures afferuntur, tunc illæ censentur finales, quæ moraliter loquendo quodammodo intrinsecè rem, in qua dispensandum est, afficiunt, & dispensationem æquam ac rationabilem reddũt, vt sunt illæ quas dub.5. enumerauimus, quarum si vna atque altera sufficit, vt quemuis æquum prælatũ communiter ad dispensandũ moueant, reliquæ possunt credi solùm esse impulsiuæ: præsertim si tãtùm extrinsecè afficiant statum dispẽsationis: vt quòd petens dispensationem cõmendetur multùm ab amicis dispensantis, quòd sit vir pius, & inter suos honoratus, &c. Hæ enim tunc solùm censentur spectare ad causam finalem concessionis, quando aliæ iustæ causæ desinunt.

Quæ causæ censendæ sint finales?

Vnde etiam colligitur, eius rei taciturnitatem pertinere ad causam finalem quæ intrinsecè dispensationem afficit, quæq; cognita meritò auerteret probos ac prudentes ab ea concedenda, vel saltẽ tali modo conferenda. Secùs est si hos non omnino auerteret, etsi redderet difficiliores, aut si extrinsecè eam tantùm afficiat: vt quòd petens ob vitæ improbitatem ea sit indignus: quòd grauiter aliquando dispensanti nocuerit, &c.

60 His positis, difficultas hîc præcipua est, vtrùm error irritans rescripta gratiæ debeat versari circa causam finalem. Quidam enim asserunt quãuis veri taciturnitatem, aut falsi expressionem reddere eam gratiam irritam, quam concedens cognita veritate difficiliùs concessisset. Probant; quia *c. Si motu proprio, de prabendis in 6. & c. Si proponente de rescriptis.* dicitur cõcessionem præbẽdæ esse irritam, quoties eam impetrans tacuit aliud beneficium quantumcumq; paruum, quod antè possidebat: cùm tamen veritas in eo casu expressa, non auerteret Pontificem à præbendæ concessione. Secundò, quia omnibus rescriptis tacitè vel expresśè inest hæc conditio, Si preces veritate nitãtur: vt, patet ex *c.2. de rescriptis*: atqui quoties in petitione aliquid falsi narratur, deficit hæc conditio: ergo rescriptum nullũ est. Præter hanc difficultatem sunt aliæ variæ ab ea dependentes, quas in decursu paulatim examinabimus.

c. Si motu. c. Si proponente.

c.2. de rescript.

61 Concl. I Quando in petitione gratiæ aliquid tacetur quod ius iubet exprimi, aut res falsò expressa, aut veritate tacita pertinet ad causam finalem, gratiæ concessio est subreptitia & per errorem facta. Hæc conclusio ab omnibus conceditur. Et prior pars patet. quia quoties aliquid præcipitur in petitione gratiæ exprimi, hoc exigitur tamquam forma præscripta, qua deficiente totus actus deficit: & talis gratia nõ potest non censeri obtenta per subreptionem quæ obtinetur cõtra principis voluntatem in legibus expressam. Secũda pars probatur. quia nulla gratia potest magis per subreptionem dici impetrata, quam ea ad quam concedẽdam princeps ex mero errore fuit motus, quod in omnibus dictis casibus fit.

Quis error reddat rescripta subreptitia.

Quod etiam verum est quãdo Pontifex cognita veritate dispensasset in impedimento, sed iniuncta maiore compensatione, vel cum quibusdam restrictionibus, quia tũc fuisset alia dispensatio quoad modum; & consequenter illa fuit per errorem facta, vt patet in remissione voti, quæ irrita est si fiat absolutè, quando causa est tantùm sufficiens, vt in rem leuiorem commutetur. quia etsi hęc commutatio sit etiam aliqua dispen

dispensatio: longè tamen diuersa est ab illa quæ de facto fit.

62

CONCL. II. Quando nihil tacetur quod ius iubet exprimi, & res falsò expressa, aut veritas tacita tantùm pertinent ad causam impulsiuam, etsi scienter ab impetrante hæc facta sint, non reddunt concessionem subreptitiam. Ita *Couarr. l.1. variarum c.20. n.5. Sà v. Gratia, n.10. Henriq. l.12. c.3. n.7.* & cũ multis aliis *Sanchius disp.21. n 17. & 32.* Ratio est, quia tunc error non fuit verè causa cur rationabiliter possit dici facta dispensatio, cùm verè subfuerint sufficiẽtes rationes, ob quas rationabiliter fieri poterat: atque ita dispensatio non potest propriè dici facta per errorem, & cõsequenter nec subreptitia; quia subreptio significat errorem dantem causam concessioni.

Couarr. Sà. Henriquez. Sanchez.

63

Dices si concedens sciuisset petentem esse sibi inimicum, aut hominem improbum, noluisset concedere gratiam: ergo huius ignorantia facit concessionem subreptitiam. Resp. neg. consequ. si aliàs subsit iusta causa dispẽsandi, quam distributor boni publici per se tantùm spectat. quare vt talis non errat, & consequenter nec quatenus facit distributionem: quare aliæ causæ habent se quodammodo per accidens. Sic verè pauper improbus obtinens eleemosynam ab eo qui cognita improbitate eam non dedisset, non dicitur eam per errorem obtinuisse.

Ad 1. argumentum nu.60. positum Resp. hoc fieri, quia illa cõditio iubetur lege exprimi, quare nihil facit ad rem præsentem. Ad 2. Resp. maiorem intelligendam esse de veritate causæ finalis: quia hæc sola ad rem facit: atque ita in casu huius conclusionis neganda est minor.

64

Nota, Etsi vt dixi, rescriptum sit irritũ, quando in petitione reticetur aliquid quod ius aut stilus curiæ iubent exprimi, quantumuis hoc tãtùm pertineat ad causam impulsiuam: secùs tamen esse quãdo Prælatus motu proprio gratiam concedit: quia tunc creditur bene informatus de causa, vel ex sua liberalitate potuisse hanc gratiã facere. quare tunc nulla veri reticentia nocet. Patet ex *c. Si motu proprio, de præbendis in 6.* vbi Pontifex dicit validè se conferre beneficium ex motu proprio ei, quia aliud habet, etsi huius nõ fiat mentio: quia id ex liberalitate facit. Secùs esset si rogatus id faceret, quantumcumque prius beneficium esset paruum, cum tamen tam paruũ beneficium si exprimeretur, non auerteret Pontificem, quin conferret secundum. vbi etiam additur numquam censeri rescripta proprio motu data, nisi in iis hoc exprimatur.

Veri reticẽtia nõ nocet rescriptis motu proprio datis.

c. Si motu.

Nota tamen, Pontificem per eiusmodi rescripta non intendere præiudicare iuri alicuius tertij, aut aliquem habilitare ad id ad quod inhabilis est, nisi hoc exprimat. Hinc si conferat beneficium alicui irregulari, aut quod est iurispatronatus; nec intendit in illius irregularitate dispẽsare, nec patroni iuri præiudicare, nisi hoc exprimat: atque ita rescriptum in quo hoc non exprimitur, erit irritũ. Vide *Siluest. v. Rescriptum, q.6. & Rebuffum in concordatis, tit. de forma mãdati Apostolici, in clausula Motu proprio, effectu 6.7.9.10.*

Quænam vitiẽt rescripta motu proprio data.

Siluester. Rebuffus.

65

Expressio tamen falsi vitiat rescripta motu proprio facta sicut alia, quia cùm Pontifex exprimat causam eum mouentem ad faciendam gratiam, non potest præsumi ob aliam causam eam voluisse facere. Ita *Rosella v. Rescriptũ in fine. Siluest. ibid. q.7.* Hoc tamẽ limitandum credo ad eas gratias quas Pontifex non potest sine causa conferre. Secùs autem esse in iis quas pro mero beneplacito cuius idoneo conferre potest. Tunc enim credo non nocere in motu proprio falsi expressionem, quando aliàs gratia cõfertur personæ idoneæ & habili. Quis enim credat Pontificem conferentem alicui familiari aliàs idoneo proprio motu beneficium, eò quòd benè de Ecclesia sit meritus, velle collationem esse irritam, si ille reuera nihil alicuius momenti pro Ecclesia fecerit; cùm principes suis amicis aliqua beneficia conferentes communiter soleant similia aliqua prætexere?

Rosella. Siluester.

Expressio falsi quandoque non nocet.

66

CONCL. III. Quando gratia concessa est diuisibilis, tunc expressio falsi, vel reticentia veri etiam pertinentis ad causam finalem ignoranter facta, vitiat tantùm eam partem, quæ re cognita non fuisset concessa: si verò id factum sit fraude petentium, in pœnam malitiæ tota concessio est irrita. Patet ex *c. Super literis 20. de rescriptis.* quod necessariò hoc modo & in tali casu intelligendum esse, non autem quando falsi expressio versatur tantùm circa causam impulsiuam, multis probat *Sanchez disp.21. n.74.* quia scilicet requiritur ibi fraus & malitia, & tamen comparantur reticentia veri & expressio falsi; atqui certum est reticentiam veritatis, quæ non afficit causam finalem, nec iubetur exprimi in iure, non continere fraudem aut malitiam, cùm petens non teneatur eam exprimere. imò hoc etiam verum de eiusmodi falsi expressione. Nec enim potest dici Prælatus fraude inductus ad dispensandum, qui veritate cognita dispensasset: ergo textus intelligendus est, quando illa versatur circa causam finalem. Et confir. quis enim dicat, fraude aut subreptitiè impetrasse dispensationem à Papa eum, qui hunc valdè odit, & tamen hoc in supplicationis libello tacuit, aut dixit se optimè erga eum affici?

c. Super.

Sanchez.

Reticentia veri non necessario exprimendi non continet fraudẽ.

67

Ex his sequitur 1. Petentem dispensationem in voto castitatis, eò quòd graue ei periculum lapsus ex infirmitate immineat ob grauissimas tentationes, quas continuò patitur, & simul vt possit ducere suam cognatam, quia hæc aliter non reperiret dignum se maritum: si prima causa sit sola vera, obtenta dispensatione posse ducere vxorem, si bona fide processerit; non tamen cognatam, quia ex hac parte deficit causa finalis dispensationis. si verò mala fide egerit, neutrum posse. Ad hoc tamen *Sanchius supra n.78.* requirit sententiam iudicis, quia *c. Super literis, citato* dicitur debere carere tota dispensatione in pœnam suæ perfidiæ; videtúrque ibi requiri cognitio iudicis, vt hæc pœna incurratur. quæ sententia satis probabilis est.

Sanchez. c. Super.

68

Sequitur 2. Petentem facultatem dispensandi in aliquo casu, eum non exprimẽdo, quia credit Prælatum eam non concessurum, si casum exprimeret, inualidè eam obtinere, si desit iusta causa dispensandi, vel hæc saltem sit dubia. quia Prælatus tunc verè per errorem concedit eam facultatem, quam cognita veritate teneretur denegare. Secùs esset, quando apertè subesset iusta

Quando facultas dispẽsandi in casu innominato detur inualidè.

causa concedendi, sed Prælatus propter scrupulos, vel quia putat non subesse iustam causam, eam non concederet: quia verè non est inuitus, quia nec actu, nec habitu vllo modo intendit negare iustam dispensationem: sed vt summum aliquo modo inuoluntariè concedit facultatem, quam putat minùs iustè peti, & cognita absolute omni ex parte veritate eâ lubens concederet.

66 — *Error personæ communiter non nocet dispensationi.*

Sequitur 3. Errorem nominis non vitiare dispensationem, quando constat de persona cui conceditur: quia dispensans intendit eam concedere petenti, siue hic sit Petrus, siue Paulus: quod æquus dispensator spectare non debet, sed solam causæ æquitatem, quæ non pendet à persona: nisi in vna sint aliquæ qualitates mutantes intrinsecum statum causæ, quæ non sint in alio.

Excipe casum, quo persona expressa in supplicatione esset cognita dispensanti, & concederet gratiam præcipuè in huius fauorem. quia tunc restringitur concessio ad hanc personam. Secùs si tantùm causæ æquitatem in concedendo spectet. quod præsertim in dispensatione semper præsumendum est, quando absunt iustæ causæ dispensandi.

70 — *Vinculum certum dubiè expressum semper nocet dispensationi.*

Sequitur 4. Quando vinculũ in quo dispensandum est, dicitur esse dubium, cùm tamen sit certum, inualidam esse dispensationem. quia ipsa incertitudo vinculi, v.c. voti, est sufficiens causa vt in eo saltem ex parte dispensetur, & consequenter error est circa causam finalem: vel potiùs circa rem ipsam, in qua dispensandum est. Nam obligatio dubia & certa multum inter se distinguuntur. Quare credo fore irritam dispensationem, etiamsi adessent eæ causæ ob quas Prælatus meritò dispensaret, etsi cognosceret votũ esse certum: nisi saltem sub conditione dispensaret in voto, etsi fortè omnino certum sit. quia aliàs non intendit dispensare in vllo voto, quàm in dubio.

71 Sequitur 5. Necessariò explicandum esse in quoto consanguinitatis vel affinitatis gradu se contracturi contingant: & vtrùm propinquitas sit in linea recta, an in obliqua. quia in gradu propinquiori est difficilior dispensatio, ac grauior causa requiritur. Multóque magis apertè exprimendum est, si petatur dispensatio in affinitate, aut consanguinitate in linea recta: cùm valdè probabile sit, Pontificem in his non posse dispensare, vt ostendi disp. 32. num. 16. 53. & 54. Quare nunquam credendum est, Pontificem in his dispensare, nisi id apertissimè asserat: nec credo vllum huiusmodi dispensationis exemplum extare: præsertim quando affinitas contracta esset ex legitimo matrimonio.

71 — *Pius V. Quando contracturi distant in diuerso gradu à stipite, an hoc exprimendum?*

Nota, Pium V. in bulla quæ incipit, *Attendens per quandam*, data anno 1566. 20. Augusti declarasse primò, quando consanguinei distant in diuerso gradu à stipite, si propinquior distet in primo gradu à communi stipite: vt si sit filius aut filia aui vel proaui alterius, siue quod idem est, quãdo aliqua persona cupit contrahere cum fratre, aut sorore sui patris vel matris, aui aut auiæ, proaui aut proauiæ, hoc necessariò explicandum esse, ne dispensatio sit subreptitia. Addiditq; Pontificem nunquam intendere in eiusmodi gradibus dispensare. quia scilicet hæc matrimonia habent singularem indecentiam ob reuerentiam his personis ferè similem ac parentibus debitam.

2. Quando propinquior gradus distat saltem in secundo gradu à primo stipite, & alter in tertio aut quarto, sufficere hunc exprimere: quia verè ille distat in tertio vel quarto gradu: necessarium tamen esse tunc impetrare literas declaratorias. quod *Sanch. l.8. disp 24. n.28. & Henriq. l. 12. c.3. num.6. lit. T. in comment.* docent tantùm esse necessarium pro foro externo propter scandalũ, quod fortè posset oriri. quia communiter vulgus putat tales magis esse propinquos, quàm si vterque distaret in quarto gradu. — *Sanchez. Henriquez.*

73 — *An omnia impedimenta simul in petitione dispensationis explicanda sint.*

Sequitur 6. Quando sunt plura impedimenta, omnia explicanda esse. quia per vnius dispensationem, non tollitur alterum. Dubitant tamen auctores, an necessarium sit omnia impedimenta explicare in eadem petitione dispensationis: an verò sufficiat, v.c. quando contracturi sunt simul consanguinei & affines, priùs separatim petere dispensationem consanguinitatis, & postea affinitatis. Prior sententia ait, sufficere separatim has dispensationes peti. Primò, quia legatus pluribus excommunicationibus, potest petere absolutionem ab vna tacendo alteram. Secundò, quia alias qui vellet ex iusta causa ducere suam cognatam, cuius sororem antea cognouisset, teneretur propalare suum incestum cum sua cognata. Ita *Sà v. Dispensatio, n.16. Henriq. l.12. c.3. n. 8. Nauar. l.4. consil. tit. de consanguin consil. 4. aliàs 7. n.2 & 3.* docens esse praxim curiæ Romanæ. — *Sà. Henriquez. Nauarrus.*

Secunda asserit, necessarium esse vtrumque simul explicare. Ratio eius potissima est, quia duo impedimenta fortiùs ligant quàm vnum. quare qui vult dispensare in habente vnum solum, sæpe rationabiliter nollet dispensare in habente duo. Ita *Siluest. Matrimonium 8. q. 14. dicto 3. Rosella v. Impedimentum, impedimento 13. num. 2.* & cum aliis *Sanchius l.8. disp. 23. n.2.* — *Siluester. Rosella. Sanchez.*

74 — *Quædam impedimenta habent inter se connexionem, alia non.*

Pro resolutione Nota 1. Hæc impedimenta, esse quandoque eiusdem quodammodo rationis, ita vt simul conficiant vnam quandam indecentiam ac repugnantiam cum matrimonio cõtrahendo, maiorem quàm singula conficerent. Talia sunt duplex consanguinitas, aut consanguinitas simul ac affinitas respectu eiusdem personæ. Alia sunt omnino diuersæ rationis: qualia sunt cognatio & votum castitatis. Et in his quando sufficientes adsunt causæ, possunt dispensationes separatim peti, vt fatentur etiam auctores secundæ sententiæ, præsertim quando dispensatio voti priùs petitur: vt patet apud *Sãchez disp. 23. n.4.* Et ratio est, quia cùm hæc impedimenta non constituant vllo modo vnam eandémque repugnantiam respectu matrimonij ineundi, sed duas omnino diuersæ rationis, non augent mutuam difficultatem in sui ablatione. Secùs est de impedimentis prioris generis. Quod inde patet, quia si Petrus impetrasset dispensationem vt contraheret cum Catharina cognata sua, & ante contractum cognosceret eius sororem, eius matrimonium cum Catharina maiorem contineret indecentiam, quàm si hæc non esset eius cognata: & Pontifex cognita veritate longè difficiliùs in ea affinitate dispensaret propter — *Sanchez.*

pter coniunctam consanguinitatem; quia etsi hæc per dispensationem desierit impedire matrimonium, non tamen desiit esse, ac iuncta affinitati augere propinquitatis vinculum inter eas personas, & consequenter indecentiam matrimonij contrahendi.

75 Vnde si Petrus vellet postea obtinere dispensationem in illa affinitate, posita veritate secundæ sententiæ deberet simul facere mentionem consanguinitatis, in qua priùs fuit dispensatum: vt apertè in simili colligitur ex *c. 2. de filiis presbyterorum in 6.* Vbi dicitur illegitimum quocum dispensatum est, vt omnes Ordines susciperet, & beneficium etiam curatum obtinere posset, inualidè postea obtinere aliam dispensationem vt simul possit habere plura beneficia, nisi fecerit mentionem defectus natalium. Et ratio redditur, quia non est verosimile Pontificem secundam dispensationem concessurum cognito illo defectu: quia nimirum quantumuis in eo defectu sit dispensatum, quia tamen non est sublatus, semper talis ceteris paribus est indignior qui plura beneficia obtineat, quàm alius legitimus. Secùs est in voto castitatis: quia hoc semel legitimè relaxato, non est maior indecentia vouentem ducere suam cognatam, quàm si numquam vouisset; ideóque vt ad hoc legitimè obtineat dispensationem, non est opus eum prioris voti facere mentionem. Quare quando obligatus tali voto vult ducere suam cognatam, si sit legitima causa dispensandi in vtroque impedimento, poterit separatim dispensationem petere: nec refert vtrius impedimenti dispensationem priùs petat, quia inter hæc non est dependentia, quando vtrumque tolli potest: secùs est quando non esset causa dispensandi in voto; quia tunc frustra dispensaretur in cognatione. quia hæc dispensatio non posset legitimum sortiri effectum, atque esset irrita, tamquam per errorem obtenta.

c. 2. de filiis.

Impedimenta non habentia connexionem possunt separatim tolli.

76 Maior autem difficultas est, quando inter aliquos sunt duo impedimenta prioris generis. pro qua Dico primò, si tales habeant quidem causam sufficientem pro singulorum dispensatione, non tamen pro omnium, dispensatio erit subreptitia, si vnum tantùm impedimentum explicetur, siue bona, siue mala fide id fiat. quia sic ob eandem causam bis propositam acquireret dispensationem duplicis impedimenti, cui causa omnino improportionata est, cùm maior causa requiratur pro duobus impedimentis, quàm pro vno. Nec credo auctores prioris sententiæ hanc conclusionem negare.

Habentia connexionē simul explicanda.

77 Dices, Saltem prior dispensatio erit valida: quia causa est sufficiens pro vno impedimento auferendo. Respondeo, negando assumptum, eiúsque probationem, quando impedimenta coniuncta sunt. Tum quia, vt ostendi, tunc alterum alterius dispensationem reddit difficiliorem: tum etiam quia causa dispensationis vt sit sufficiens, requirit necessariò subiectum, cui possit esse licitus vsus dispensationis. v.c. defectus dotis ob quem virgo nobilis deberet carere nuptiis, est causa sufficiens, vt cum ea dispensetur vt nubat consanguineo, si hic ea habita possit & velit eam ducere: esset tamen omnino insufficiens, si ea dispensatione obtenta, alter nihilominus non posset eam ducere, vt quia coniugatus esset, aut sacerdos. quia dispensatio esset inutilis ad supplendum defectum dotis in illa virgine. Et idem est in laborante duobus impedimentis, quoties causa tantùm est sufficiens, vt vnum tollatur.

78 Dico secundò, quando tales habent sufficientes causas, vt cum iis in vtroq; impedimento dispensetur, validè separatim vtriusque dispensationem impetrant, modò simul etiam habeant iustam causam separatim dispensationem petendi. Hanc conclusionem apertè etiam colligo ex *Sanchio suprà, n. 7.* vbi docet cupientem ob iustas causas ducere suam cognatam, cuius sororem occultè cognouit, posse priùs petere à Pontifice dispensationem in cognatione, tacita affinitate ne se infamet: & deinde à sacra pœnitentiaria posse petere dispensationem in affinitate simul explicando Pontificem dispensasse in cognatione. quia non est causa hoc reticendi. Et fortè de hoc solo casu loquuntur auctores prioris sententiæ, & hanc solam praxin curiæ Romanæ *Nauarrus ibi* citat. Ratio est, quia cùm in hoc casu is à quo petitur dispensatio vnica, cognita totius rei veritate rationabiliter eodem modo esset dispensaturus, non potest dici errore inductus ad dispensandum, & consequenter nec dispensatio est subreptitia. quia ea sola est talis, cui error causam dedit.

Nisi sufficiēs causa consummandi suppetat.

Sanchez.

Nauarr.

Dixi, *modò simul etiam*, &c. quia si non habeant iustam causam separatim eas dispensationes petendi, irrationabiliter id facerent, & dispensans cognita veritate, meritò dispensationem negaret, & consequenter per errorem eam concedit.

79 Sequitur 7. In cognatione spirituali explicandum esse an sit paternitas, aut cōpaternitas quia longè magis dedecet aliquem ducere eam quam ex fonte suscepit, quàm eius matrem. Quare in priori cognatione Pontifex non solet dispensare. Item quando affinitas orta est ex copula coniugali, id esse explicandum: quia secundùm iura reputatur longè maior, quàm orta ex fornicatione, & inuoluit secum impedimentum publicæ honestatis & matrimonio ortum, dirimens vsq; ad quartum gradum. Similiter est explicandum, quando impedimentum publicæ honestatis ortum est ex coniugio non consummato: quia hoc vinculum maius est eo, quod oritur ex solis spōsalibus. Quando autem hoc impedimentum ortum est ex solis sponsalibus, aut affinitas ex fornicatione; sufficit in genere dicere ea subesse. imò valeret dispensatio, etsi diceretur orta ex coniugio. Imò et si affinitas dicatur esse in secundo cùm sit in tertio gradu: vt *Sanch. disp. 24. n. 17.* quia impedimentum explicatum vel formaliter, vel virtute continet aliud, & error non reddit dispensationem inualidam, cùm cognita veritate faciliùs dispensaretur. Secùs esset, si diceretur esse consanguinitas, cùm sit affinitas: quia hæc in illa non concluditur; sed est impedimentum omnino distinctum.

In paternitate spirituali nō tolet dispensari.

Narrans verū vinculum pro alio an valide obtineat dispensationem?

Sanchez.

80 Nec hic obest, quod *c. Cui de nō sacerdotali 27. de prebendis in 6.* dicitur, quando Pontifex mandauit alicui prouideri de præbenda certi valoris, huius vi etiam volenti non posse conferri

c. Cui de nō

præ

præbendam minoris valoris, cùm tamen hæc videatur faciliùs impetranda fuisse, quia hoc speciale est in huiusmodi mandatis, quorum fines strictissimè seruandi sunt, vt ibidem dicitur.

81 Sequitur 8. Quando Petrus vult ducere Catharinam, cuius & pater & mater ei sunt consanguinei: aut cuius duas sorores cognouit, hoc in impetranda dispensatione esse explicandum: quia ille huic duplici, vel cognatione, vel affinitate est coniunctus: atque ita verè duplex inter eos intercedit impedimentum. Non tamen debet explicare quoties eius quam vult ducere sororem cognouerit. quia multiplicatio copulæ cum eadem sorore habita nec multiplicat, nec auget affinitatem. Ratio vtriusque est, quia cognatio est participatio eiusdem sanguinis; & affinitas est coniunctio quæ mihi prouenit mediante mea consanguinea, quæ cum altero facta est vna caro. Catharina autem in priore casu verè aut ex duplici capite, atque ita bis participat eundem sanguinem cum Petro, aut mediante duplici consanguinea, duplex vinculum cum Petro contraxit; & consequenter duplicem aut cognationem, aut affinitatem contraxit. Secùs est in secundo casu, in quo per vnam solam consanguineam contrahitur affinitas, & consequenter vnica contrahitur.

Copula cum diuersis, eiusdem consanguineis habita auget affinitatem, secus si cum eadē sæpius habeatur.

82 Dices, sicut Petrus diuersas cognoscendo fit cum singulis vna caro; & ideo cum consanguinea diuersas affinitates contrahit: ita per diuersas copulas cum eadem habitas fit cum ea sæpiùs vna caro: ergo eius cōsanguinea fit ei sæpiùs affinis. Respondeo, negando secundam partem antecedentis. quia habentes copulam per eam immediatè sibi mutuo vniuntur, ita vt fiant vna caro, non autem mediante aliquo respectu ad copulam, ideóque hæc vnitas non multiplicatur per diuersas copulas. Secùs est de illa affinitate vel consanguinitate, quæ personas non coniungit immediatè inter se, sed per respectum ad tertium, v.c. ad sorores, vel parentes Catharinæ: ideóque secundùm multiplicitatem illius tertij, multiplicantur etiam respectus personarum inter se, & consequenter propinquitas exurgens.

83 Sequitur 9. Quando inter consanguineos vel affines scientes inter se esse impedimentum matrimonij habita est copula, aut contractum matrimonium aut etiam consummatum. item si contraxerint vel copulam habuerint ea intentione vt postea faciliùs obtinerent dispensationem. item si ignorantes contraxerint matrimonium, sed omissis denuntiationibus, necessariò omnia hæc explicanda esse. Patet ex *Trident. sess.* 24. c. 5. & stylo curiæ. Quando tamen copula est occulta, potest primò à pœnitentiaria peti dispensatio occulta, & hac tacita potest à Pontifice peti dispensatio consanguinitatis. Vide hæc fusè apud *Sanchium l. 8. disp. 25.*

Trident.

Sanchez.

84 Sequitur 10. Etsi petens alicuius legitimationem debeat explicare an natus sit ex simplici fornicatione, an verò ex adulterio, aut incestu, aut sacrilegio, vt si parentem habuerit sacerdotem, aut Religiosum; in petenda tamen dispensatione super affinitate nihil horum esse explicandum, nisi fortè per accidens incestum: quando scilicet eadem est affinis & cognata. Cùm enim vtrumque hoc vinculum sit explicandum, per accidens quandoque narrandus est incestus. Ratio diuersitatis est, quia ex adulterio, incestu, &c. gignitur multò magis illegitimus, quàm ex simplici fornicatione; non tamen contrahitur maior affinitas.

85 11. Plurimi aiunt, quando in aliqua re fuit obtenta dispensatio cum aliqua limitatione, si postea petatur absoluta, faciendam esse mentionem prioris dispensationis. Probant primò ex c. 2 *de filiis presbyterorum in 6.* Vbi dicitur, illegitimum, quo cum dispensatum est vt possit ad Ordines sacros promoueri, & beneficium etiam curatum obtinere: si postea petat dispensationem vt possit plura beneficia obtinere, debere facere mentionem defectus natalium: & alias futuram inualidam dispensationem. & ratio additur: quia non est verosimile Pontificē cognita veritate, dispensaturum cum illegitimo vt obtineat plura beneficia. Sed hinc potiùs colligitur, non esse faciendam mentionem prioris dispensationis, cùm id ibi non dicatur: solùm enim dicitur secundam dispensationem esse irritam, nisi fiat mentio, non prioris dispensationis, sed defectus natalium: & cur illa sit irrita ratio redditur, non quia cum altero fuit semel dispensatum, sed quia non est verosimile Pontificem *cum illo prædictum patiente defectum, voluisse, si hoc fuisset expressum eidem, in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare* Vnde apertè colligitur, si talis tacita priore dispensatione expresso natalium defectu petiisset secum dispensari, vt posset plura beneficia etiam curata obtinere, & Pontifex hoc concessisset, validam futurā fuisse dispensationem.

c. 2. de filiis.

Adde hoc ius nihil facere ad rem. Loquitur enim de dispensationibus omnino distinctis, & quarum vna nullam tollit restrictionem in altera factam. Nec enim prior vllo modo restringitur, eò quòd tali non concedatur vt possit habere plura beneficia. Nam etsi cum tali Pontifex in defectu natalium dispensaret omni modo possibili, per hoc ei nullo modo concederet, vt posset habere plura beneficia. quare hoc ei postea concedendo, priorem dispensationem non ampliat, sed nouam concedit. Sicut si Pontifex quantum potest dispensaret, vt habens votum castitatis, iniret matrimonium: nullo tamen modo concederet, vt duceret cognatam: & hoc postea concedendo non ampliaret priorem dispensationem, sed nouam concederet.

Probant secundò ex *cap. pen. de præscriptionibus.* quod obscurum est, & vt summum dicit, priuilegiis priorum Pontificum, quibus alicui tertio ius aliquod conceditur, non derogari per posteriora priuilegia, nisi hæc illorum faciant mentionem. Vnde nullo modo sequitur, posteriora esse irrita, nisi faciant mentionem priorum, quibus nullum ius tertio fuit acquisitum.

c. penult. de præscript.

Pro resolutione Nota primò, quadruplicem hîc esse casum. Secundò, dupliciter posse contingere, vt quis secundò petat dispensationem super eadem re. Primò, super eadem re specie aut genere. v. c. occidit quis vnum hominem, petit dispensationem in irregularitate, eáque obtenta occidit secundum, aut contrahit bigamiam,

miam, & cupit secum dispensari: & hic est primus casus. Secundò, super eadem re numero, super qua cum eo prius fuit dispensatum cum aliqua limitatione: quod tripliciter fieri potest. Primò, vt restrictio petenti dispensationem nullam omnino imponat obligationem. v. c. dispensatur cum aliquo vt possit legere libros hæreticos, non quidem omnes, sed eos solùm qui non sunt conscripti ad stabilienda peruersa dogmata fidei, sed solùm per accidens habent aliqua, quæ fidei repugnant. vbi nulla omnino imponitur obligatio, sed solùm aliqua obligatio non tollitur: & hic est secundus casus. Secundò; vt simul imponatur noua obligatio, qua tamen nullam alicui homini, aut loco pio ius acquiratur. vt si Prælatus dispensset in voto non nubendi cum obligatione legendi quotidie rosarium: & hic est tertius casus. Tertiò, vt per restrictionem aliquod ius tertio concedatur, aut de nouo confirmetur. v. c. Pontifex dispensat cum aliquo in voto castitatis cum conditione vt promittat singulis mensibus alicui loco pio dare certam eleemosynam, isque hoc promittit, & promissio à loci præside acceptatur: & hic est quartus casus.

87 His positis sit I. Conclvs. Si in primo casu impedimenta prouenianț ex crimine, probabile est in secunda dispensatione necessariò mentionem faciendam esse non modò criminis bis admissi, sed etiam prioris dispensationis. Ita ferè communiter DD. qui id colligũt ex *l. Nemo 3. de episcopali audientia.* vbi dicitur: *remissionem veniæ criminis, nisi semel commissa non habeant.* quia nimirum, vt ibidem dicitur, omnino indignus est venia qui clementia principis ad consuetudinem peccandi abutitur. Et simili modo difficiliùs, & nonnisi grauioribus existentibus causis dispensaret Pontifex cum eo qui semel obtenta dispensatione super irregularitate ex homicidio contracta, secundò eandem incurreret; quàm cum alio qui simpliciter secundò homicidium commisisset. Hic enim minùs indignus est dispensatione, quàm is qui post acceptam dispẽsationem idem crimen admisit, ac principis clementiam sibi peccandi occasionem fecit.

l. Nemo.

Indignus est secunda venia qui priore abutitur.

Limitant hanc conclusionem *Nauar. l. c. cõsil. tit. de cõsit. consilio 1. q. 19. n. 53. Conar. l. 1. variarum c. 20. n. 3. Sanchius l. 8. disp. 22. n. 20.* vt tunc solùm locum habeat, quando secundò committitur idem crimen in quo antè fuit dispensatum. quod probabile est. quia res per se satis dura, & quæ non habetur clarè iure expressa, prout fieri potest, mollienda est.

Nauarrus. Conarr. Sanchez.

88 Conclvs. II. Quando in dicto casu alterutrum impedimentum non prouenit ex crimine, crediderim nõ esse necessarium in secunda dispensatione facere mentionem prioris. quia hoc ex nullo iure aut ratione potest colligi. nec hæc conclusio repugnat propriè sententiæ relatæ num. 85. Nam secunda dispensatio non ampliat priorem.

Quando tamen impedimenta sunt talia, vt id in quo primò fuit dispensatum, reddat meritò secundam dispensationem difficiliorem: credo vtrumque impedimentum explicandum esse, iuxta dicta n. 74. & 75.

89 Hinc si Petrus obtenta dispensatione in voto castitatis cuperet ducere suam cognatam, in impetranda dispensatione non esset opus facere mentionem voti aut dispensationis in eo obtẽtæ. quia neutrum impedimentum reddit alterius dispensationem secundùm se difficiliorẽ. Quòd si verò impetrata dispensatione ducendi suam cognatam contraheret cum ea affinitatem, vt huius dispensationem validè obtineret, deberet facere mentionem cognationis, vt dixi num. 74. nullo modo tamen esset opus facere mẽtionem prioris dispensationis, si alter in vtroque impedimento vellet dispensare. quia illius reticentia nullo modo reddit dispensationem faciliorem, sed potiùs difficiliorem. quod maximè verum est, quando affinitas fuisset sine eorum culpa contracta: vt si sponsa fuisset vi, aut dolo à Petri cognato cognita, eóque in eo casu suadendum est, vt fiat mentio prioris dispensationis, vt faciliùs obtineatur dispensatio.

Similiter, illegitimus, cum quo dispensatum est vt possit suscipere Ordines, & habere beneficium, si velit obtinere dispensationem vt simul habeat plura beneficia, debet facere mentionem defectus natalium; non autem prioris dispensationis, quamquam hoc vtile sit vt faciliùs dispẽsetur. Et hoc solùm habetur *c. 2. de filiis presbyt. in 6.* vt benè docet *P. Molina tom. 3. disp. 650. n. 4. & Dominicus & Francus apud Sanchium l. 8. disp. 22. n. 3.* Multi quidem aliter illud c. intelligunt, sed qui se multo magis sequantur, quàm vllam rationem in iure fundatam.

c. 2. de filiis. Molina. Dominicus. Francus. Sanchez.

90 Conclvs. III. In secundo casu validè quis super eadem re ampliorem dispensationem impetrat nulla facta mentione prioris strictioris. quia nihil reticet quod alterũ meritò à dispensatione auerteret. quia hic nullo modo per priorem dispensationem redditur indignior secunda. Ita *Abbas c. penult. de præscriptio. 15.*

Abbas.

Dices, ideo secundam expressa priore fore difficiliorem. quia per hanc princeps corrigit id quod in priore statuerat, quod numquam censetur facere nisi exprimat: vt habetur *c penult. de præscriptionibus.*

c penult. de præscripti.

Resp. negando priorem partem assumpti. quia per secundam nihil tollitur quod in priore fuerat concessum, aut mandatum, cùm nihil mandatum fuerit, sed solùm aliquid amplius conceditur, per quod prius priuilegium nullo modo corrigitur.

91 Idem dicendum est in tertio casu. quia etsi in eo aliqua noua obligatio imponatur; hæc tamen non imponitur absolutè, sed tantũ posito quòd vouens nolit suum votum implere; vnde potest huic dispensationi renuntiare, & prioris voti obligationẽ suscipere: vt docet *Lessius de iust. c. 40. n. 111.* Quare per secundam dispensationem nullo modo derogatur priori, sed aliquid noui conceditur.

Lessius.

94 Conclvs IV. In quarto casu absoluta dispensatio inualidè impetratur non facta mentione prioris cum conditione concessæ. quia Pontifex non intendit alicui tertio tollere ius, nisi hoc exprimat. Et hic est expressè casus illius capitis penult. de præscriptionibus, vt ibidem docent *Hostiensis n. 7. & Bald. n. 10.* loquitur enim ibi

Hostiensis. Baldus.

Paschalis II. Alexander III.

ibi Pontifex de priuilegio Paschalis II. & Alexandri III. quo inter cetera monachi S. Martini iubebantur a Vesprimensi Episcopo chrisma, sacrum oleum, consecrationes altarium, ac sacros Ordines petere: ita tamen vt casu quo hic fieret hereticus, aut nollet ea gratis concedere, ipsi possent ea à quouis catholico Episcopo petere. qui postea a Clemente III. videntur impetrasse priuilegium vt absolutè non tenerentur à Vesprimensi chrisma, Ordines, &c. petere: dicitque Pontifex hoc non obstare quo minùs ea teneantur à Vesprimensi petere: quia per hoc prioribus priuilegiis non fuit derogatum, cùm illorum non faceret mentionem. Vbi Pontifex clarè insinuat, tūc solùm in secundo priuilegio faciendam esse mentionem prioris, quando huic per illud derogatur; vt in dicto casu fiebat. Nam secundum priuilegium Vesprimensi auferebat ius quod priora ei vel de nouo concesserant, vel saltem confirmarant, in dictis casibus eos monachos ei subiiciendo.

Clemēs III.

In secunda dispensatione facienda est mentio prioris, quādo huic per illam derogatur.

93 Vt autem hanc disputationem concludamus, Nota primò, auctores controuertere quid præsumendum sit, quando valor dispensationis est dubius. *Riminald. & Bentio apud Sanchiū l. 8. disp. a 1. n. 25.* & quidam alij docent tunc præsumi eam valere, licitéque matrimonium iniri. quia in dubio præsumitur pro valore actus. *l. Quoties, ff. de rebus dubiis, & c. Abbates, de verbor. significat.* quod propter DD. auctoritatem est probabile. Sed iura citata tantùm probant, quando verba constitutionis, vel priuilegij alicuius obscura sunt, potiùs ita interpretanda esse vt valeat actus, quàm vt non valeat; eò quòd aliàs esset nugatoria constitutio. Inde autem nullo modo probatur quando dubium est an subreptitia sit dispensatio, præsumendum esse non esse subreptitiam. Quia etsi præsumendum sit, concedentem priuilegium noluisse nugari: non tamen præsumendum est, cum voluisse dispensare, quando dubium est, an preces veritatem iustámque causam contineant. Quare in hoc casu valet hoc axioma, In dubio melior est conditio possidentis. possessio autem pro impedimento stat. Item illud, Debito certo non satisfit per solutionem, aut remissionem incertam. Et hanc sententiam tenēt *Abbas c. Quia circa, n. 6. in fine, de consanguinitate, & P. Molina tom. 1. de iustit. tract. 2. disp. 173.* dū dicunt, quando dubium est an veritas tacita sit causa finalis, præsumendum esse quòd sit finalis. Altera autem sententia tunc vera est, quando positiuè probabile est ob rationes, aut DD. auctoritatem dispensationem omnibus spectatis esse legitimam, sine non subreptitiam. quia tunc satis certum est non esse subreptitiam. quia vt non sit subreptitia, sufficit petentes ea omnia expressisse, quæ secundùm probabilem sententiam tenentur exprimere: quia secundùm eam operari possunt.

Riminald. Bentio. Sanchez.

l. Quoties. c. Abbates.

Quando dispensatio est dubia, quid præsumendum?

Abbas. Molina.

Nota secundò, posse aliquem impetrare alteri dispensationem sine eius mandato, ei tamen non valere antequam per certum nuntium aut literas cognitam acceptarit. vide dicta suprà disp. 26.

94 Nota tertiò, Pontificem non solere communiter per se dispensare, sed hoc committere vicario Episcopi in cuius diœcesi habitat is quocum dispensandum est, vt ipse inquirat, an preces Pōtifici oblatæ sint veræ; & si reperiat veras, dispenset. Quare si causa finalis dispensationis deficiat antequam hic dispenset, dispensatio erit nulla. Imò multo probabilius est, si causa finalis omnino deficiat ante matrimoniū contractum, dispensationem etiam reddi nullam. quia cùm dispensatio non possit esse legitima illa deficiēte; nullo modo videtur esse mens dispensantis, vt hoc casu illa valeat. quia nulla est legitima ratio id volendi: sicut si cum aliquo ratione inualetudinis esset dispensatum vt comederet carnes in quadragesima, recuperata planè valetudine non posset eas comedere. quia aliàs meritò dispensatio cederet in aliorum scandalum.

An dispensatio iam obtenta deficiat, si causa finalis deficiat.

Secùs esset si causa finalis adhuc magna ex parte maneret, quia faciliùs permittitur vsus dispensationis semel concessæ, quàm ipsa concedatur. Quòd si causa desinat post matrimonium contractum, nihil obest. quia iam hoc solui non potest, etsi consummatum non sit, nisi per alterius ingressum in Religionem, ad quem neuter tenetur. Vide *Sanchium disp. 30.*

Sanchez.

DISPV

DISPVTATIO XXXIV.

DE MVTVA CONIVGVM OBLIGATIONE QVANTVM AD VSVM MATRIMONII.

DVBIVM I.

Qua ratione actus matrimonij sit licitus.

1 PRÆTER Encratitas, Manichæos, Priscillianistas & similes hæreticos, qui, vt docet *Bellarm. c. 1. de matrimonio*, olim docuerunt omnem vsum matrimonij esse malũ & à diabolo; fuere olim quidã alij, quos citat *D. Bonau. in 4. d. 31. a. 1. q. 1.* qui docebant in omni copula coniugali, saltem esse peccatum veniale, idque ob auctoritatem quorundã Patrum, qui dicunt in ea esse quandam immunditiem: vnde etiã Apoc. 14. de virginibus dicitur: *Hi sũt qui cũ mulieribus nõ sunt coinquinati.*

Encratitæ. Manichæi. Priscillianistæ. Bellarm. D. Bonau. Apoc. 14.

2 Sed ea catholica doctrina certum est, copulam coniugalem, si debitè fiat, esse licitam. alioquin matrimonium quod ad eam ordinatur, esset illicitum, vtpote natura sua ordinatum ad rem illicitam. quod est hæreticum. Patent hæc etiam apertè ex *Gen. 1. v. 18.* vbi Deus benedicit nuptiis primorum parentum, & earum vsum vel præcipit, vel commendat. Quare si illa habeatur purè ob amorem prolis in honorem Dei educandæ, aut ex amore iustitiæ, vt coniugi debitum reddatur, erit actus virtutis.

Gen. 1. Copula coniugalis potest esse actus virtutis.

Nota tamen, eam post peccatum originale io se habere aliquam indecentiam ob pudendos corporis motus, & ardorem concupiscentiæ, qua ratio quodãmodo absorbetur. idcoque à Patribus ac Scriptura vocatur immunda, & dicitur inquinare: non autem quòd semper sit peccatum (vt malè ex iis colligũt auctores citati n. 1.) quãuis sæpe aliquod peccatum veniale coniunctum habeat: ideoque olim accessuri basilicas martyrum, solebant ab ea religiosè abstinere, sicut etiam facturi communicaturi.

Habet aliquid indecentiæ.

3 Præcipua autem hîc difficultas est, quem finem intendere debeat is, qui petit à coniuge debitum, vt hoc licitè faciat?

Prima sententia docet, vt coniux licitè petat debitum, debere primariò intendere aut generationem prolis in honorem Dei educandæ, aut euitare consortis peccatum, cuius continentiam videt aliàs fore in periculo. Ita *Magister in 4. d. 31. lit. F.* quem multi tam Theologi, quàm Summistę sequuntur. Mouentur præcipuè primò auctoritate *D. August. qui l. de bono coniugali c. 6. ait: Coniugalis concubitus generandi causa non habet culpam: concupiscentiæ verò satiandæ, sed tamen cum coniuge, propter tori fidem, venialem habet culpam.* Secundò, quia petens, qui neutrum ex his duobus intendit, nullum bonum matrimonij intendit. Nam nec bonum prolis, nec bonum fidei. quare eius actus non potest cohonestari.

Magister. D. August.

4 Hinc inferunt primò, coniugem peccare venialiter, qui petit debitum solùm vt vitet in se incontinentiæ periculum. quod confirmant primò quia vel talis ad petendum impellitur ex concupiscentia, & sic peccat; vel sine ea, & tunc frustra eo medio vtitur, vt concupiscentiæ ardorem mitiget, cùm hic nullus sit. Secundò. quia talis non resistit fortiter concupiscentiæ, sed ei cedit.

Inferunt secundò, peccare venialiter eum qui petit debitum præcisè, quia ille actus ei laboranti abundantia seminis vtilis est ad sanitatem corporalem, n*a*m, vt aiunt, illud medium adhunc finem natura sua non est ordinatum. Limitãt autem aliqui vtrumque hoc corollarium, vt tunc solùm verum sit, quando quis aliis mediis potest periculo incontinentiæ, morbóue occurrere, quia quicumque alia ratione potest ea mala vitare, inordinatè ad hoc vtitur copula, quæ rationem absorbet.

5 Alij quos refert *D. Bonau. in 4. d. 31. a. 2. q. 3.* asserunt semper esse peccatum mortale, solius voluptatis causâ debitum petere. Contrà verò *Almainus in 4. d. 31. q. vnica, & Maior ibidem conc. 7.* docent id nullum esse peccatum; quia cùm nec ille actus, nec voluptas inde sequens mala sint, nulla est culpa ea appetere.

D. Bonau. Almain. Maior.

6 CONCLVS. I. Nullum omnino peccatũ est, coniugem petere debitum, præcisè vt incontinentiæ periculum in seipso vitet. Ita *Durand. in 4. d. 31. q. 4. Caiet. in sũma v. Matrimonij c. vlt. v. Primum igitur. P. Sà v. Debitum coniugale n. 5. Nauar. c. 16. n. 32.* Prob. Quia Apostolus 1. ad Corint. 7. ait, *propter fornicationem autẽ vnusquisque vxorem suam habeat*, &c. Et infra, cùm suasisset coniugibus, vt aliquando ad tempus orationis causâ ex mutuo consensu abstinerent coniugio, subdit: *iterum reuertimini in idipsum ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram: hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* Vbi Apostolus hortatur Corinthios, vt vtantur matrimonio, quò vitent periculum fornicationis. quod sanè malè fecisset, si hoc fuisset peccatum veniale. Nam nullo modo licet hortari aliquos, vt faciant minus malum ad euitandum maiora, quando vtraque euitari possunt: vt dicitur ad *Rom. 3. v. 8.*

Durand. Caietan. Sà Nauar. 1. Cor. 7. Rom. 3.

7 *Indulgentia non semper versatur circa culpam.*

Dices, Apostolus hoc dicit secundùm indulgentiam: ergo supponit esse aliquam culpā. quia vbi non est culpa ibi nihil indulgemus. Resp. negando conseq. eiúsque probationē. Nam indulgere non significat ibi remittere culpas, sed aliquid indulgenter permittere. Nam Apostolus non indulget illis aliquid præteritū, sed futurū. quod circa culpas non nisi peruersè fit. Dixit igitur se ipsis eum matrimonij vsum indulgere tanquam aliquid minùs bonū, cùm, si vellent perfecti esse deberent conari ad euangelica consilia. Simili modo ibi v.28. ait. *Et si nupserit virgo, non peccauit, tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco.* Vbi dicit se iis parcere (nō auertendo eos omnino à nuptiis) cùm tamen dicat, eos has sine peccato posse contrahere. Parcere autem alicui, idem est quod indulgere.

8 Prob. concl. 2. Quia vti matrimonio in illum finem ad quem à Deo est institutū, non continet inordinationem: aliàs ipsa Dei constitutio esset inordinata: atqui Deus instituit matrimonium, etiam in remedium cōcupiscentiæ, vt omnes fatentur, & colligitur ex Apostolo suprà: ergo nulla est inordinatio eo in hunc finem vti. Nec refert quòd tantùm sit secundariò in hunc finem institutum; quia nulla est lex quæ nos obliget, vt in cuiusuis rei vsu semper eius finem primarium intendamus, vt ostendi disp. 25. n. 12. & 13.

9 Dices, matrimonium tunc tantùm ordinari ad vitandum periculum fornicationis, quando hoc aliter euitari non potest. Sed hoc dici nequit. Primò, quia sic vix vnquam liceret matrimonium in hūc finem contrahere, cōve vti: quia ferè semper potest illud periculū aliter euitari. Secundò, quia aliàs quoties non esset spes generationis, coniuges tenerentur sub peccato veniali disiungi toro: tum quia hoc eo casu esset primum & præcipuū mediū vitandi periculum incontinentiæ, quā ipsi etiam inter se seruare tenerētur: tum quia tùm tūc sub peccato veniali tenerētur non petere debitum, tenerentur etiam vitare præsentissimum periculū petendi, quale est in vsu eiusdem tori: vt bene ostendit *P. Lessius de iustitia c. 4. dub. 15. in fine.* quare cùm tunc temporis ad vitandum omnem concupiscentiam, esset moraliter necessaria separatio tori, ad hanc tenerentur.

Lessius.

10 Conclvs. II. Simili modo licitè coniux vtitur matrimonio quoties sanitati recuperādæ aut conseruandæ, aliúe honesto fini expedit. Ita *Almainus in 4. d. 31. q. vnica. Maior ibidem concl. 4. P. Sà v. Debitum coniugale n. 5. P. Henriq. l. 11. c. 15. num 5.* Patet ex dictis disp. 25. n. 11. & sequentibus. Vbi ostendi, ob finem honestum ei extrinsecū licere inire matrimonium, illudque consummare. Et confirmatur. quia nulla hîc potest ostēdi inordinatio, cùm talis vtatur re in se non mala ad effectum honestum, ad quem naturaliter est proportionata. Confirm. quia, vt docent *D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 6. Palud. in 4. d. 31. q. 3. a. 2. casu 5. Angelus v. Debitum n. 27 Rosella ibid. nu. 11. Nau. c. 16. n. 33.* & cum aliis *P. Sanchez l. 9. disp. 8. n.* 10. côiuges ob iustas causas (vt quia propter paupertatē non possunt plures proles alere) dum vtūtur matrimonio licitè optant eas non nasci, modò nihil faciāt, quod earum generationi obstet. quod fieri nullo modo posset, si nō possent velle copulā nisi propter generationem. quia non possunt per aliquem actum intendere generationem, & simul optare eam non sequi.

Almain. Maior. Sà. Henriq.

Antonin. Palud. Angelus. Rosella. Nauarr. Sanchez.

Vtentes matrimonio quandoque licitè optant non nasci prolem.

11 Ad primum argumentū positum n. 3. resp. Augustinum, aliósque Patres per similes locutiones tantùm velle esse peccatum veniale, si coniuges copulentur solùm voluptatis causa. Hoc enim significant ea verba: *Concupiscentia verò sanandæ:* & quia copula extra intentionem generandi ferè simili modo habetur, ideo quandoque magis generaliter loquuntur.

D. August.

Ad secundum resp. copulā coniugalem non solis illis bonis cohonestari, sed quouis alio fine honesto. Nam aliàs coniux quæ virum suum à se abhorrentem, vt eum ab incontinentia conseruet, ad copulam inuitaret, peccat venialiter. quia nullum ex his bonis intendit.

Ad primā confirmationem positam n. 4. resp. talem impelli ad copulam non ex concupiscētia voluntaria, sed rationabili desiderio vitandi periculum incōtinentiæ, quod sibi ex rebellione partis inferioris nouit aliàs imminere.

Ad 2. nego assumptum. quia talis ritè concupiscentiam inordinatā superat, dum intra limites rationis illam cōtinet. Nec talis magis inordinatè vtitur copula ad sedandas tentationes carnis, aut conseruandam sanitatem, quam ad hanc cōseruandam vteretur somno, cùm eam alia ratione conseruare posset. quia somnus & magis & diutiùs absorbet rationem quàm copula.

12 Conclvs III. Coniuges peccant venialiter, quando solius voluptatis causa, sine vlla alia rationabili causa vtūtur matrimonio: quia cùm illa voluptas ita abiiciat mentem hominis, & sit valdè brutalis, omnino indigna est quę per se appetatur. quare in hoc est aliqua inordinatio: hæc tamen est tantùm venialis: vt docet *D. Aug. c. t. n. 3.* Quod etiam verum est etsi coniuges vtantur aliquibus cibis ad copulam excitantibus, vt sint potentiores, vt cum multis aliis docet *Sanch. l. 9. disput. 11. num 5.*

D. August.

Sanchez.

DVBIVM II.

Qua ratione coniuges obligentur ad vsum matrimonij siue petendo, siue reddendo debitū?

13 Conclvs. I. Per se loquēdo nunquam tenetur coniux petere debitū: quia nemo tenetur vti iure suo. per accidens tamen ex caritate tenetur, si credat aliàs coniugi imminere periculum incontinentiæ, quod petendo possit auertere. Quia quiuis tenetur peccatū proximi impedire, & præcipuè personæ ita sibi cōiunctæ. Et in hāc conclusionē Doctores cōmuniter cōsentiūt: disputant tamen inter se, an hæc obligatio proueniat ex sola caritate? Quidam enim apud *Sanchez. l. 9. disp. 2. num. 7.* putant coniugem tunc teneri petere ex iustitia. Probant primò, quia ita periclitans moraliter petit debitum. Secundò, quia medicus tenetur adhibere medicinam ægroto, etsi hic non petat: ergo etiam coniux côiugi periclitanti tenetur succurrere; cùm matrimonium sit institutū in remedium cōcupiscentiæ. Tertiò, quia pertinet ad fidem matrimonij ne coniuges adulterētur: ergo contra eam fidem peccat qui non impedit coniugis adulterium.

Sanchez.

Quare

Quare alij fatentur saltem esse contra fidē coniugalem: atque ita largo modo contra iustitiam.

14

CONCLVS. I. Nulla hîc videtur obligatio iustitiæ. Primò, quia per matrimoniū tantùm traditur alteri dominiū corporis, & consequēter ius eo vtendi. Vnde nullo modo sequitur obligatio cogendi illū vt vtatur re sua. Sicut vendendo alicui equum, obligo me ne impediam quin eo, vbi libuerit, vtatur: nullo tamē modo obligor vt cogam ipsum eo vti, etiāsi hoc sit necessariū ad eius vitam seruandā. Imò ne quidem obligor ex iustitia, vt eum ad hoc inuitē. Secūdò, quia nulla est ratio, ex qua einsmodi obligationē possimus colligere; vt patebit ex solutione argumentorum.

15

Ad primum, nego assumptum. quia tales communiter positiuè nō cupiunt à cōiuge ad similia inuitari, vt maiorē cum aliis sentiāt voluptatē. Et aliàs teneretur alter tunc petere debitū, etsi crederet coniugi non profuturū. quod aduersarij etiam negant. Ad 2. nego conseq. quia cōiux nō suscepit curandū coniugem, nec ad hoc per contractum se obligauit, sed solùm vt reddat petenti debitum. Matrimonium autem nō ita institutum est in remedium concupiscentiæ, quasi ipsi cōiuges per ipsum se obligent, vt vnus alterius incōtinētiæ periculo prospiciat (nā sic vxor peccaret contra iustitiam, si non omnibus quibus potest modis, virū auerteret, ne ad ea loca iret, in quibus eius continentia posset periclitari.) sed vt quisque petendo debitum possit concupiscentiæ ardorem in se sedare, & periculum incontinentiæ auertere. His addo, si ægrotus expressè malit mori, quàm certam medicinam sumere, quam scit sibi necessariam; aut sciens velit aliques noxios cibos sumere: non teneri medicum ex iustitia ei hos cibos eripere, aut illam medicinam ingerere. quare nec coniux ex iustitia potest vllo modo teneri coniugem compellere ad copulam, qua incontinentiam euitet.

Contractus matrimonij non obligat directè ad impediēdam coniugis incontinentiā.

Ad tertium resp. adulterantem peccare contra fidem matrimonij: non autem omittentem eum retrahere. quia coniuges promiserunt sibi non adulterari: nō autē alterius adulteriū impedire. Quare innocens non aliter peccat contra iustitiā quàm is cui socius in mercatura fidem violat. Fateor tamen eiusmodi medicum & cōiugem peccare contra officium boni viri, quod singulariter & medicum & coniugem ad eiusmodi officia ex quadā æquitate obligat: sicut etiā ad alia pericula à cōiuge auertenda. Et sic credo intelligēdum P. Sanchium suprà, dum dicit; talem obligari ad petendum debitum ex iustitia latè sumpta: quia scilicet contra officiū prudētis coniugis peccat. Nam ad boni coniugis officium pertinet, non modò proprium, sed etiam consortis bonum ac salutē quærere, ac mala auertere. Nullam tamen video maiorem obligationem in hoc peccato, quàm in quouis alio auertendo.

Coniux tenetur aliquo modo ex officio coniugis incontinentiam impedire si commodè possit. Sanchez.

Non tamen aliter quàm ad alia eius peccata impedienda.

16

CONCLVS. III. Alter alteri ex iustitia tenetur debitum reddere, quoties hic debitè petit, si ille commodè potest. Patet expressè ex 1. ad Cor. 7. vbi iubentur coniuges mutuū reddere debitum, quia neuter proprij corporis potestatem habet, sed mulier viri, & contrà. Petitio tamē hęc debet esse moderata. aliàs nimia esset alterius seruitus; nec quisquam ad nimis importunam ac immoderatam redditionem censetur se obligasse.

1. Cor. 7.

Vnde patet, esse peccatum mortale absolutè negare debitum coniugi id rationabiliter & seriò exigēti. quia materia est grauis. Secùs est si solùm precibus, vel aliqua tergiuersatione alter eum auerteret, nec petēs id multùm ægrè ferret: quia tunc vel nulla, vel leuis fit iniuria. Suadendum tamen omnino coniugibus, vt faciles se in hac re ostendāt, ne sua morositate animum coniugis à se ad amores illicitos auertant.

17 Negans debitum grauiter peccat.

Debent coniuges in eo esse faciles.

Nota, hæc vera esse, etsi coniux tantùm implicitè petat, præsertim fœmina, quàm ob verecundiam communiter pudet explicitè petere. Quare vir tenetur ei reddere, quoties ex signis aduertit id eam petere: vt cum *D. Thom. in 4. d. 32. q. vnica a. 2. q. 1. ad 1.* communiter Doctores fatentur.

D. Thom.

Sequitur secūdò, Virum peccare, si mediis etiam aliàs licitis. v. c. longis ieiuniis, ac pœnitētiis inuita vxore reddat se notabiliter impotentem ad reddēdum debitum. quia nemo potest se efficere impotentem ad id, ad quod tenetur. Vnde posset etiam præcepta ieiunia nō obseruare, quoties id necessarium est, ne ita fiat impotēs, vt cōiugi moderatè petēti non possit satisfacere. quia lex iustitię qua vxori tenetur, eum magis obligat quàm præceptū Ecclesiasticū. Secùs esset si tantùm redderetur minùs potens, modò vxori moderatè petenti posset satisfacere quantum ratio spectata eius necessitate postulat. nec enim hæc ad aliud habet ius. Ita *Nauar. c. 21. n. 16. Armilla v. Ieiuniū n. 4. P. Sà ibid. n. 9. Caiet. ibid. c. 5. §. Excusantur infirmi. P. Valentia 2. 2. disp. 9. q. 2. puncto 50. §. Necessitas excusans*, & cum aliis *P. Sanchez. l. 9. disp. 3. n. 10.* additque *n. 11.* vxorem etiam excusari à ieiunio, si per id efficiatur notabiliter deformior ita vt sit periculum, ne vir minùs quàm par est, eam amet, aliásue ei præferat.

18 Peccat qui reddit se impotentem reddere.

Quando cōiuges excusentur à ieiunio.

Nauarr. Armilla. Sà Caietan. Valent. Sanchez.

Sequitur 3. Teneri coniuges ad mutuam cohabitationem, nec alterum ab altero inuito sine necessitate posse diu abesse: vt si vir relicta vxore velit longas peregrinationes suscipere. quia hoc impedit omnino vsū matrimonij. Secùs si cōiux consentiat, aut necessitas id exigat. Nec enim vir debet aut permittere, vt res domesticæ pereant, aut officium suum omnino negligere, vt vxori satisfaciat: aut eā cū magnis molestiis & sumptibus quocumque tendit secum ducere. Paruas autem peregrinationes inuita vxore potest pro sua voluntate suscipere: non tamen hæc illo inuito. quia ille est caput, & ad eum spectat se ac vxorē regere. Patet ex communi omnium sensu ac vsu qui optimus est huius obligationis interpres. Vide *Sanch. suprà disp. 4.* vbi hæc fusissimè & doctissimè disputat.

19

Qua ratione vnus sine alterius consensu possit peregrinari.

Sanchez.

DVBIVM III.

Quænam excusent à debito reddendo?

CONCLVS. I. Quando coniux nō potest reddere debitum sine notabili periculo salutis corporalis; ad id nō tenetur. quia nec cōmuniter humani contractus, nec alia debita cum tāto incommodo obligant. imò tunc communiter reddere vel petere esset graue peccatū siue petenti, siue reddenti hoc periculum immineat. quia nō sumus domini nostri corporis, nec possumus illud euidēti periculo sine graui necessitate exponere.

20

Hæc conclusio communiter admittitur, quàuis ab aliquibus cum aliqua limitatione.

21 Excipiunt igitur aliqui primò, quando petenti alias immineret graue periculum incontinētiæ. quia tenemur proximo cōstituto in periculo salutis spiritualis cum damno corporali succurrere. Sed etsi tale periculum sæpe efficiat, vt laudabile sit tunc reddere debitum: non tamen ad hoc obligat cum tanto incōmodo. quia nō tenemur vitam exponere pro salute proximi, nisi sit in extrema necessitate, in qua talis nullo modo est: præsertim cùm ne Pastor quidē (cui tamē singulariter incumbit suorum salutem procurare) teneatur cum vitæ periculo alicuius priuati peccatum impedire.

Coniux non tenetur alterius incontinentiam impedire cū graui suo periculo.

22 Excipiunt alij secundò, nisi periculum illud sit perpetuum, aut valdè diuturnum, ob *c. de coniugio leprosorum.* Vbi dicitur coniugem sanam teneri leproso reddere debitum, quod tamē non videtur posse fieri sine periculo. Sed hoc caput intelligēdum est, quando lepra non est contagiosa: secus quando contagiosa est. Etsi enim coniuges tunc possint contēpto periculo vti coniugio: quia nō tenentur conseruare sanitatem cum tam molesta, longa, ac periculosa lucta cōtra stimulos carnis, non tamē ad vsum matrimonij obligātur. Vide *Durand. in 4. d. 32. q. 1. Victoriam in summa n. 275. Pet. Soto lect. 16. de matr. §. Sunt etiam præter hæc Siluest. v.* Debitum *3.1.* P. *Henriq. l. 11. c. 5. n. 7.* P. Sanchez *l. 9. disp. 24. n. 17. vsque ad* 23. & patent hæc aperte ex *c. 1. eodē tit.* vbi dicitur tali casu sanū exhortandum esse, vt maritali affectu coniugi adhæreat: si autē noluerit præcipiendū, vt continentiam seruet dum alter vixerit. quia nō potest ad alias nuptias cōuolare. Vbi apertè insinuatur tali quidē licere vti matrimonio, ad hoc tamen non teneri.

c. 2. de coniug.

Coniuges quandoque possunt vti matrimonio cū periculo salutis corporalis, non tamen tenentur.

Durand. Victoria. Pet. Soto. Siluester. Henriq. Sanchez. c. 1. de cōiug.

23 Concl. II. Excusat etiam legitima remissio huius obligationis: vt si coniuges mutuo consensu castitatem absolutam voueant, renuntiantes iuri petendi. Item diuortium legitimè celebratum. de quo agemus disp. vlt.

Concl. III. Nullo modo excusat excōmunicatio vnius vel vtriusque coniugis, quin vnus alteri omnia coniugalia obsequia debeat sicut priùs. Patet ex *c. Inter alia, de sententia excomm.* & disp. 14. n. 125 & seq.

c. Inter.

24 Concl. IV. Nec etiam licet negare debitum ne plures proles nascantur. Cùm enim matrimonium sit institutum ad generationē, absurdissimum est aliquem ab eius obligatione eximi ne generatio sequatur. Quidam tamē docent quando non est incontinentiæ periculū, licitè negari debitū, ne plures nascantur proles, quàm parētes possint alere. quia solutio aliorum debitorū non obligat cum tanto incommodo: ergo nec huius. Sed credo in rigore contrarium verius: cùm ob causam suprà allatam, quæ etiā in hoc casu vrget tum etiā quia ius quod habet coniux in alterius corpus, cùm sit maximi momenti, videtur præualere illi incōmodo. Adde, vix cōtingere, vt viuēti eodem toro coniugi, & petenti debitum non sit periculum incontinentiæ, si hoc ei diu negetur. Hoc tamen certum est, in vtroque casu posse cōiuges ex mutuo consensu seruare continentiam, quia non tenentur ad vsum matrimonij, modò non sit iis periculum incontinentiæ.

DVBIVM IV.

Vtrùm quoties coniux peccat petendo debitum, alter peccet et reddendo?

25 QVidam id generaliter affirmāt. Primò, quia non licet alieno peccato aut cooperari, aut consentire; atqui ita reddens debitū hoc faceret: ergo peccaret. Secundò, quia nō licet mihi alicui repetenti suum proprium gladium, eum reddere quando seipsum vel alium eo vult occidere: ergo nec coniux potest tali reddere debitum, cùm petens per eum actum suam animam occidat.

Abulensis autem *in cap. 5. Matth. q. 224.* vult eam sententiam tunc saltem esse veram, quādo petēs peccat contra ius diuinū, vel naturæ: secùs quando solùm peccat contra ius Ecclesiasticum.

Abulensis.

26 Nota, ex duplici capite posse contingere vt petens debitū peccet. Primò, ratione ipsius externi actus, qui ratione alicuius circumstātiæ in se hîc & nūc illicitus est. Vt si sine necessitate petat debitū in loco sacro, aut quādo copula est grauiter noxia alterutri coniugi, aut proli iam conceptæ.

Secundò, solùm ratione alicuius circūstantię, quæ non afficiat ipsum actum externum secundùm se, sed solam personam exigētis: vt quia hęc vouit continentiam, aut ex malo fine petit debitum, &c. quo casu actus externus secundùm omnes circumstantias quæ ipsum secundùm se afficiunt, manet alteri parti licitus.

27 Conclvs. I. Quando copula ex priore capite illicitè petitur, non licet coniugi eam reddere. Per se patet, quia cùm externa copula tunc sit verum peccatum, à neutro potest licitè exerceri.

Excipe casum, quo copula solùm esset illicita ratione alicuius indecentiæ aut loci aut tēporis, aut ratione alicuius periculi, præsertim nō ita notabilis, quod inde cōiugibus, aut proli immineret & is à quo ea petitur, nō posset eam sine grauioris incōmodi periculo negare. Tūc enim hic licitè eam admitteret, quia nō tenetur vitare minus malum cum periculo maioris: nec ipse censetur causa alicuius irreuerētię, quę aut loco sacro, aut tempori ex alterius parte fit; nec etiam periculi, quod inde fortè alicui creatur. Quia nemo cēsetur causa alicuius mali, quod per accidens ex eius actione sequitur, nisi ipse teneatur hoc vitare. Talis autē hoc casu nō tenetur hęc mala cum incommodo vitare. Sicut mulier grauida licitè sumit pharmacū saluti suę necessariū, etsi per accidēs proli aliquod periculum inde creetur; modò non sit periculū, ne iam animata ante baptismum moriatur. Et cōiuges longo tēpore inclusi loco sacro, vt euitent incontinentiā, licitè vtūtur matrimonio; vt cum pluribus docui tom. 1. q. 83. Secùs autē esset, quando copula vtrique coniugi absolutè esset illicita: vt si incerti de matrimonij valore, id contraxissent, & adhuc essent dubij. aut si vterque cū mutuo consensu castitatē vouisset. Tunc enim iis potiùs esset moriendum, quàm matrimonio vtendū. sicut innupta habēs votum castitatis potiùs deberet mori quàm nubere.

Non censetur causa mali, quod non tenetur vitare.

28 Conclvs. II. Quando exigens debitum solùm peccat ex secundo capite, alter communiter licitè id reddit. Ita P. *Soto lectione 16. de matr. in fine Conar. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 1. n. 6. Angelus v. Matr. 3.* impedi

Pet. Soto. Conarr. Angelus.

impedimento 5 n.5. P. Henriquez l.11. de matrim. c.15. n.8. & cum multis aliis *P. Sanchez l. 9. disp. 6. nu. 7.* Probatur, quia hæc actio huic cõiugi secundùm se est licita, nec vlla est ratio cur ex parte ipsius reddatur illicita: vt patebit ex solutione argumentorum.

Henriquez. Sanchez.

Limitant aliqui hanc conclusionem, vt sit solùm vera quando coniux tenetur alteri petenti debitum reddere. sed ratio nostra conclusionem generatim probat. quare generatim eam asserit *Sanchez suprà n.12.*

Sanchez.

29 Ad primum argumentum positum n.25. nego minorem quia reddens debitum non potest dici consentire in alterius peccatum, cùm doleat ipsum peccare, nec hoc impedire possit sine grauiore malo. Nam internam alterius volitionem, in qua præcipua ratio peccati consistit, impedire non potest, sed vt summum actum externum, idque cum periculo grauis odij, ac ne exigens cõtra naturam, aut cum aliis peccet. Quanquam autem cooperetur externæ actioni in qua alter etiam peccat: non tamen ei cooperatur quà peccatum est. nam nullo modo est alteri causa, cur aut debitum exigat, aut tali animo exigat: sed solùm ei cooperatur quatenus est actio sibi licita. Sicut ex iusta causa accipiens mutuum ab vsurario illud dante ad vsurã, vel accipiens eleemosynam ab eo qui malo animo eam dat, nullo modo censetur illorum peccato cooperari.

Potest quandoque sine peccato alterius peccato cooperari.

30 Ad secundũ resp. antecedens non esse generaliter verũ. Fallit enim quoties ex negatione talis gladij merito timerentur grauiora mala, quàm ex redditione. sicut communiter fit in negatione redditionis debiti: ideóque communiter etiam hæc redditio in casu cõclusionis licita est. Quòd si tamen cõtingeret cõiugem sine graui incommodo posse negare debitum, & speraret fore vt hac ratione efficeret, vt alter in posterũ ab eiusmodi petitione desisteret, adhoc ex caritate teneretur. quia tenetur alterius peccatum, cùm cõmodè potest impedire; sed hoc rarò fit. Quare tali coniugi potiùs suadendum, vt quoties credit esse periculum ne alter petat, ipsum petendo præueniat, vt hoc modo illius peccatum vitet. Hoc tamẽ honestis matronis, quæ innata verecundia à tali petitione valdè deterrentur, sæpe esset valdè graue. quare non credo adhoc teneri, præsertim vt explicitè petant.

Quando possim alteri rem suam repetenti eã negare.

31 Concl. III. Coniux à quo alter dicto do illicitè exigit debitum, non solùm potest, sed etiam tenetur ei reddere debitum. Ita tenent Doctores citati pro secunda conclusione. Prob. quia per hoc quòd aliquis v. c. vouit castitatem, non amisit dominium in corpus suæ coniugis, nec hæc soluitur obligatione reddendi debiti: quare tenetur id exigenti reddere. sicut teneor Petro eam poscenti reddere suam pecuniã, etsi eam petat, vt vsuram exerceat, aut in compotationibus insumat. quia ipsius mala voluntas non dat mihi ius ei negandi, quod suum est: nisi fortè paulum differendo solutionem, possem sine notabili incommodo ipsius peccatum omnino impedire. tunc enim ad hoc tenerer iuxta dicta in fine concl. 2. vt benè docet *P. Lessius de iustitia cap.16. dub.4.*

Lessius.

DVBIVM V.

Qua ratione votum castitatis impediat vsum matrimonij, si ante eiusdem contractum aut consummationem emittatur.

32 NOta, hæc vota posse emitti, vel ab altero cõiuge tantùm, vel ab vtroque. item vel antequam matrimonium ineatur, vel postea. item potest fieri vt vnus coniugum voueat castitatem, aut Religionem altero ignorante, aut inuito: vel cõtrà ipso consentiente, vel etiã iuri suo renunciante. Et similiter potest vterq; vouere per se separatim indepẽdenter ab altero, vel cum mutuo pacto ac consensu. Vnde patet varios hîc esse casus, ad quos varij variè respõdent. Omnes autem sigillatim partim hîc, partim sequentibus dubiis exponemus: ita tamen vt eos in quibus & minor est difficultas, & Doctores ferè consentiunt, breuiter perstringamus.

33 Concl. I. Contrahentes matrimonium post votum castitatis, communiter grauiter peccant: atque adeò semper, si id faciant animo consummandi quia hoc eorũ voto apertè repugnat. Vide dictũ disp.23. dub.5. & disp. 30. n.38. Tales autem tenentur seruare castitatem, quãtum possunt. quare nunquam possunt petere debitũ: nec etiam secũdùm multos primo bimestri reddere. quia ad hoc non tenentur. Probabilius tamẽ puto eos tunc teneri reddere, nisi cogitent de Religione ingredienda. Vide dicta disp. 26. nu.46. Elapso autem illo bimestri certum est inter omnes tali voto obligatum teneri reddere debitum, nisi velit statim Religionem ingredi.

34 Sed difficultas est, Vtrùm talis teneatur ingredi Religionem, vt possit votũ suum seruare? *D. Tho. in 4. d.38. q.1. a.3. q.2. ad 3. Scotus ibidem q. vnica sub finẽ. Pet. Soto l.5. de matrim. §. vlt. Rosella v. Impedimentũ, impedimento 4. n.10. Armilla v. Matrim. n.55. Silu. Matrim. 7. q.5. dicto 2. Nauar. c.22. n.73.* & multi alij affirmãt eũ teneri. Ratio præcipua est, quia talis ante matrimoniũ tenebatur absolutè seruare castitatem, nec per suum scelus, quo matrimoniũ contraxit, potuit se illa obligatione eximere; ergo etiã postea tenetur seruare castitatẽ quantum potest: atqui potest eam absolutè seruare ingrediendo Religionẽ: ergo ad hoc tenetur. Et tã hæc ratio, quàm Doctorum auctoritas facit hãc sententiam valdè probabilem, præsertim ante definitionem Ioannis XXII. infrà citandam.

D. Thomas. Scotus. Pet. Soto. Rosella. Armilla. Siluester. Nauar.

Ioan XXII.

Concl. II. Probabilius est eum, qui post votũ castitatis cõtraxit matrimoniũ, non teneri ingredi Religionem, sed posse illud reddẽdo debitum consummare. Ita *Henriq. l.12. c.2. nu. 8. Sà v. Matrimoniũ, de impedimẽtis dirimentibus. n.3. Lessius de iustitia c.46. dub.5. a.52. Sotus in 4. d.38. q. 2. a.1. §. Quid autem remedij*, & cũ aliis *Sanchez l.9. disp.34. n.3.* Hæc cõclusio apertè colligitur ex *Extrauag. Ioannis XXII. Antiquæ cõcertationi*: vbi Põtifex decernit eum, qui post contractum matrimonium ante consummationem inuita vxore fuerat ordinatus sacerdos, inducẽdum quidem vt Religionem ingrediatur, nolentem autem ingredi compellendum vt petente sponsa matrimonium cõsummet: cùm tamen talis suscipiendo Ordinem, obligarit se voto castitatis. Et ratio est, quia cùm

Henriquez. Sà. Lessius. Sotus. Sanchez.

Ioan. XXII.

talis non vouerit ingredi Religionem, nõ est ad hoc cogendus, vt possit seruare castitatẽ. quia vt huius voto satisfaciat non tenetur suscipere mediũ tam arduum, ac difficilius re ipsa quã vouit. Sicut si quis habitãs Romæ vouisset peregrinationem ad Virginem Lauretanã, et si transferẽdo ante impletionem voti domiciliũ in Indias peccaret, tamen hoc facto non obligaretur voto. Ex quo patet responsio ad argumentũ contrarium.

36 CONCLVS. III. Qui contracto matrimonio ante eius cõsummationẽ vouit absolutè castitatem si nõ recordabatur se non posse votũ suum implere nisi ingrediendo, ad hoc nõ tenetur. Patet ex dictis. quia hic est expresse casus extrauagantis citatæ. Quòd si tunc recordabatur se non posse aliter implere votum, tenetur ante cõsummationẽ Religionẽ ingredi. quia hoc implicitè vouit. Sicut enim quicumque rem aliquam seriò vult, implicitè vult ea omnia quę scit esse necessaria ad eius consecutionẽ: ita quicumq; rẽ aliquã seriò vouet, implicitè vouet ea omnia, quæ scit esse necessaria ad voti impletionem, alioqui sciens vellet simul impossibilia, quod fieri nequit: aut Deũ rideret vouẽdo ei aliquid eo modo quo impossibile est fieri. sicut si vouerẽ ire ad limina Apostolorum, ea tamen conditione vt domo non discederem. Vnde patet talem peccare quacunq; ratione cõsummando matrimonium; quia reddit se impotentem ad implendũ votum.

Vouens aliquid censetur vouere media, quæ nouit ad hoc necessaria.

37 CONCLVS. IV. Qui siue ante matrimonium initum, siue ante eius cõsummationẽ vouit absolutè castitatem, & postea matrimoniũ cõsummat, siue in hoc peccarit, siue non: tenetur cõiugi petenti debitum reddere, quia ipsa ad hoc habet ius, vt omnes fatentur. Ea tamen mortua, aut consentiente, aut adulterante: tenetur absolutam seruare castitatem. quia cùm tunc ampliùs non teneatur coniugi reddere debitum, possibile est ei absolutè seruare votum, atque adeò ad hoc tenetur. quare non poterit adulteram quantumcumque pœnitentem ad suum torum admittere, quia hoc voto ipsius repugnat. Quòd si tamen ei fuerit reconciliatus ius deperditum ei reddendo, sacrilegè quidem, validè tamen id faciet, & consequenter tenebitur ei in postetum reddere debitum vt omnes fatentur.

DVBIVM VI.

Ad quid obligentur coniuges, qui post matrimonium consummatum vouerunt castitatem?

38 Difficultas præcipua est, quando vnus eã vouet sine alterius cõsensu. Quidam enim dicunt tale votum esse irritum, præsertim quando vir vouet, quia hoc cedit in graue vxoris præiudicium, cui ob innatam verecundiam graue est, si semper debeat petere, quoties matrimonij vsũ appetit. Ita *D. Thom. in 4. d. 32. q. vnica a. 4. ad 3. Palud. ibidem d. 38. q. 3. a. 5. concl. 4. in fine. Petrus Soto lect. 16. de matrimonio. §. Vltimo tandem.*

D. Thom. Palud. Pet. Soto.

39 CONCLVS. I. Validè & licitè coniuges matrimonio iam consummato ex mutuo cõsensu vouent castitatem: & tũc nec possunt reddere, nec petere debitum. quia vtrumque tunc ex mutuo consensu vouent. Hæc cõmuniter à Doctoribus recepta est, & patet ex vsu Ecclesiæ, & epistola *D. Augustini 199. ad Ecditiam.* Vnde sequitur, tales coniuges omnino toto separandos esse ob periculum incontinentiæ, quod aliàs incurrerent.

D. Aug.

40 CONCLVS. II. Vnus coniux sine consensu alterius validè vouet castitatem in quantum hoc cedit in præiudicium suum: inualidè tamẽ prout cedit in præiudicium alterius coniugis. quare talis eo voto obligatur non petere: quia ad petendum nullo modo obligatur, vt ostendi dub. 2. n. 14. tenetur tamen reddere quoties coniux hoc etiam tacitè per aliqua signa petit. Ita *Sotus l. 7. de iustitia q. 3. a. 1. v. Quod si contra. Henriquez l. 11. c. 15. n. 8. Rosella v. Votũ 2. n. 10. Angelus v. Matrimonium 4. n. 6. Siluest. v. Votũ 4. q. 2. dicto 4 Nauar. c. 12. n. 60. in fine*, qui tamen ibi non satis cõstanter loquitur. *Lessius de iustitia c. 40. n. 99.* & multi alij, quos citat & sequitur *Sãchez l. 9. disp. 35. n. 25.* Et videtur expresse definitum *c. Quidam 3. & c. Placet 12. de conuersione coniugatorum.* Quòd si tamẽ talis intendat vouere absolutam omnino castitatem, qua obligetur etiam ad non reddendum, idque per modum rei indiuisibilis, ita vt nolit se obligare ad vnam solam partem, inualidè id facit, quia hoc illi impossibile est.

Sotus. Henriquez. Rosella. Angelus. Siluester. Nauarr. Lessius. Sanchez. c. Quidam. c. Placet.

41 Ex his aliqui inferunt primò, talẽ præcisè vouere non petere, nullo autem modo non reddere, ideoq; aiunt ipsum adulteranti coniugi posse reconciliari, ac petenti debitum reddere: quia hoc ipsius voto non repugnat. Addunt tamen eum mortua coniuge nun posse aliam ducere, vt habetur *c. Quidam citato.* quia scilicet talis obligauit se voto castitatis quantum potuit, potuit autem se obligare, vt coniuge mortua aliam non duceret.

c. Quidam.

Sed hæc non satis capio. Si enim talis se obligauit voto quantũ potuit, cùm potuerit se obligare ad non reddendum debitum coniugi adulteranti, ad hoc verè obligabitur. Si verò nullo modo se obligauit ad nõ reddendum debitum, sicut tunc poterit adulteræ coniugi reconciliari eum animo reddendi debitum, & nunquam petẽdi: ita ea mortua poterit eadem intentione aliã ducere. Nec enim vllam hic video rationem diuersitatis.

42 Quare hac in re credo dicendum primò. Si talis dum vouit, intenderit saltem implicitè obligare se ad absolutã castitatem, posito quòd siue per adulterium coniugis, siue per eius mortem, aut quacunque alia ratione hęc ei esset licita: nec poterit adulteræ coniugi reconciliari, nec ea mortua aliam ducere.

Coniux vouens castitatem nõ potest adulteranti coniugi reconciliari.

Præsumitur autẽ communiter ita vouisse quicumq; ea sincero amore castitatis eam vouet, nisi expresse contrarium intendat. Nam cùm talis ita amet castitatẽ, vt velit se ad eam, quãtum potest, seruandam obligare quãdo hoc ei difficillimum est ob communem vsum tori: quanto magis intẽdit se obligare, vt eam integrè seruet, accidente casu, quo hoc faciliùs longè poterit?

43 Secundò, si talis expresse solùm intenderet cã vouere quatenus pro eo statu eã potest seruare, nullo modo obligaret se ad seruandã castitatem, quatenus repugnat præcisè redditioni debiti, etiam eo casu quo ei esset licitum non reddere, vt benè docet *Sanchez l. 9. disp. 35. n. 26.* Quare credo talem per se loquẽdo non peccare cõtra votum, si adul

Sanchez.

Vouens non petere an peccet coniuge mortua aliâ ducêdo.

si adulteræ reconcilietur, aut cooiuge mortua aliam ducat, modò vtrumq; ea intentione faciat; vt nunquã debitum petat, sed solùm reddat: quia nullo modo vouit non reddere. Per accidens tamen communiter peccaret: quia obligando se vt eum personã diuersi sexus semper eodem toto vtatur, exponeret se graui periculo sæpe petendi debitum, aut saltem appetendi cõcubitum: quod repugnat ipsius voto.

Ioferunt alij secundò, coniugẽ qui ita castitatem vouit, posse nihilominus petere debitũ non in gratiã sui, sed coniugis, quoties credit hãc petituram, nisi pudore præpediretur. Confir. quia cùm in solius cõiugis gratiã petat, potiùs reddit quàm petat, aliàs eius votum cederet in præiudicium coniugis, cui esset onerosum semper petere. Ita *Victoria in summa n.293. Sotus in 4. d. 37. a. 2. concl. 2. v. Debent autem pæne. Siluest. v. Matrim. 7. q. 5. dicto 4. Angelus v. Matrim 4. nu. 6. Rosella v. Impedimentũ, impedim. 4 nu. 7. in fine*, & multi alij.

Victoria. Sotus. Siluester. Angel. Rosella.

Loquuntur autem hi auctores in casu quo vxor nullo signo suum desiderium indicat. nam si hoc aliqua ratione indicaret, tunc verè peteret debitum, nec esset dubium, quin alter teneretur reddere. Excipiunt tamen casum quo coniux in alterius votum consensisset. quia tunc censeretur cessisse suo iure, quod habet vt alter quandoque in sui gratiam debitum petat.

45 Vnde vlteriùs inferunt tertiò, talem coniugem teneri ab altero petere debitum, quoties aduertit huius continentiam periclitari, & credit per eam petitionẽ periculum impediendum, etsi sciat periclitãtem non appetere suum concubitum. Imò quidam aiunt verum hoc esse, etiam eo casu quo talis voluisset continentiã cum cõsensu cõiugis; quia nec illius votũ obligat cum periculo incõtinentiæ coniugis, nec hæc potuit consentire ne alter teneatur eam ab incontinentia reuocare. Et quamuis in præcedẽti corollario loquantur ferè de casu quo vir continentiam vouit: quia quãdo mulier eã vouit vix potest habere locũ, cùm vix vnquã accidat, vt vir præ pudore impediatur petere debitum; in hoc tamen casu parem vtriusq; aiunt esse rationem, & meritò: quia tam potest viri continentia periclitari, quàm vxoris.

46 Inferunt quartò, quando vterque sine mutuo consensu separatim vouit castitatem, posse nihilominus vnum petere debitum, quando in altero periculum incontinentiæ aduertit, aut coniicit eum petiturum debitum, nisi propter votum impediretur. quia cùm in gratiam solius coniugis petat, magis reddit quàm petat. Ita *Angelus Matrim. 3. impedimento 5. n. 5. & Rosella v. Impedimentum 4. n. 7.* & quidam alij viri docti.

Angelus. Rosella.

47 Quamuis autem ob grauiom Doctorũ auctoritatem, non ausim omnino negare hæc esse probabilia: tamen non video quo fundamẽto nitantur, præsertim corollarium 2. & 4. posita n. 44. & 46. quia coniux per illud votum obligauit se ad seruandam castitatem quantum posset sine præiudicio vxoris: atqui in nullum præiudiciũ vxoris cedit, si tunc temporis non petat debitum: quia, vt ex communi sententia ostendi n. 13. cõiuges non obligant se ad petendum debitum, sed ad reddendum: ergo tenetur non petere, sed castitatem seruare.

Nec refert quòd virũ tunc nõ petere debitum, sit aliquãtum graue vxori: quia hoc sibi non autem viro imputare debet, qui non tenetur ab ea amouere, quidquid ei aliqua ratione onerosum est: nam aliàs nec posset petere debitum, quando hoc coniugi ob aliquam corporis dispositionem esset nõnihil onerosum; nec ad sua negotia proficisci, aut breues aliquas peregrinationes suscipere, quoties crederet suã absentiam fore cõiugi molestã, quæ interim fortè expeteret matrimonij vsum. quæ absurda sunt. Sicut igitur qui vouisset aliquot dierum peregrinationẽ, non posset eam omittere, eò quòd esset aliquantulũ futura molesta vxori: sic nec potest omittere obseruationẽ voti castitatis nõ petendo debitũ, etsi hoc molẽstum sit vxori. Confir. quia vir cõtrahendo matrimonium obligauit se vt eodem toro vtatur cũ vxore, non autem vt petat debitũ: & consequenter illa habet ius ad illud, non autem ad hoc. Si igitur illo non obstante vir voti implendi causa teneatur se quandoq; ad tempus ab eius toro peregrinando separare; quanto magis tenebitur non petere debitum, vt votum suum impleat?

Coniux valde aliq. a vouet quæ alteri nõnihil molesta sunt.

48 Ad argumentum positum n. 44. pro contraria parte, eiúsque confirmationem, nego vtrumque assumptum. Nam vbi nullũ est debitum, ibi non potest esse redditio debiti, sed opus supererogationis. Coniux autem nullum habet ius, vt alter debitum petat. item non possum tuo iuri præiudicare, quando nullum habes: vxor autem nullũ habet ius, vt vir debitum petat. Sunt autem hæc multo clariora in casu posito n. 46. quando vterque continentiam vouit. quia cùm tunc neuter possit petere debitum, & vnus apertè nolit petere debitum ne petendo peccet, alter nullo modo potest præsumere illum petere, aut tanquam petenti reddere.

Nota tamen, obligatum voto castitatis debere cauere ne det coniugi aliquam occasionem cur a petendo deterreatur. quia hac ratione cõtra ius ipsius faceret. Item omnino consulendum esse vt vir coniugi aperiat se non posse petere debitum, eámque hortetur, vt quoties placuerit, liberè petat, & hac ratione in plena libertate eam constituat.

49 Faciliùs fortè posset admitti, obligatum voto castitatis posse petere debitum, quando hoc credit necessarium, vt coniugem periculo contiñẽtiæ eripiat. Contrarium tamẽ etiam in hoc casu, cum aliis viris doctis, quos cõsului, puto probabilius. quia talis tenetur integrè seruare suũ votum, quatenus id facere potest, saluo omni iure coniugis: atqui hæc nullum habet ius, vt alter eo casu debitum petat, vt ostendi n. 14. ergo tenetur non petere vt votum integrius seruet. Confirm. quia quisque magis tenetur vitare periculũ propriæ incontinentiæ quàm alienæ. atqui talis ob nullum proprium periculum incontinentię liberatur obligatione voti: ergo nec ob alienum.

Obligatus voto castitatis male petit debitum vt coniugis incontinentiam vitet.

Tenemur magis vitare periculum peccati in nobis quàm in aliis.

Respondent aliqui esse diuersam rationẽ. quia est in potestate vouentis vitare propriam incõtinentiã, non tamen alienam. Sed contrà primò, quisque non modò tenetur vitare propriam incontinentiam, sed etiã periculum incontinentię, in quo grauissimo talis versatur. Difficillimum enim est aliquem cogi, vt continuò cum cõiuge

 dormiat,

dormiat,& tamē nunquam possit eius vsum appetere, præsertim quando hæc vix vnquam toto anno debitum petit.quod sæpe in fæminis cōtingit.Nec ipse magis habet in sua potestate vitare hoc proprium periculum quàm coniugis, cùm nequeat huius torum deserere: eiúsque causa est longè fauorabilior, vt qui non ex malitia,sed ex necessitate huic periculo subiacet. Cùm igitur talis teneatur seruare votū castitatis non obstāte proprio periculo: tenebitur etiam non obstante periculo cōiugis.Secundò,quia inde sequeretur, eos,qui mutuo consensu vouissent castitatem,& iam solùm vt frater & soror simul viuerent, teneri petere à se mutuo debitum, quoties vnus crederet hoc esse necessarium, vt alterum ab incontinentia auerteret.

Item quòd is,qui quantum posset ex parte sua vouisset castitatem, posset nihilominus à cōiuge adultera petere debitū, quando videret hoc esse necessarium, vt ipsam ab vlteriore incontinētia auerteret,præsertim si cum ea solo toro separata adhuc cohabitaret. Quia etiam in his casibus valeret augmentum allatum num.45.scilicet, Non obligat votum vnius coniugis, cum periculo incontinentiæ alterius. Ex quibus patet hoc esse negandum.

51 *Coniux cōmuniter imprudēter vouet non petere debitum.*

Hinc sequitur primò,imprudenter communiter facere coniuges vouendo castitatem, siue nō petere debitum, nisi id faciant communi cōsensu,& à se mutuo toro separētur,& vlteriùs ex aliqua experientia sufficienter coniiciant, sibi non imminere notabile periculū incontinentiæ.quia aliàs ex continua & frequenti occasione graue periculum frangendi voti iis perpetuò imminet. vt bene notat *P. Lessius de iustit. c. 40. dub.15. in fine.* (*Lessius.*)

52 *Coniugi in tali casu cōmuniter petenda est dispensatio.*

Sequitur secundò, eum qui vouit castitatem, nec potest à coniuge toro separari, communiter teneri petere dispensationem: quia communiter ipsi,& aliquando etiam coniugi inde graue periculū imminet:nisi fortè & ipse per se esset auersus ab actu venereo,ita vt non immineret illi ex parte sua vllum periculum, & coniux esset eius conditionis, vt non esset ei notabiliter difficile debitum petere, quoties id appeteret. quæ faciliùs acciderent, quando fæmina, quàm quando vir vouisset.

53 CONCLVS.III. Quando vnus coniux vouit castitatem altero consentiente,si consentiēs non renuntiarit iuri petendi,& hic potest licitè petere,& vouens tenetur reddere. patet ex dictis. secùs esset si alter renuntiasset iuri petendi, quod censetur facere,quando parti dat potestatem vouendi absolutam castitatem, quia hoc fieri nequit nisi vouens se obliget ad non reddendum debitum, & consequenter nisi alter cedat iure petendi, vt per se patet: tales tamen ob periculum incontinentiæ necessariò toro separandi sunt, iuxta dicta. Idémque dicendum quando vterque communi consensu continentiam vouet, vt omnes fatentur. Tunc enim neuter potest petere aut reddere. quia iuri suo renuntiant. Vide *P. Lessium de iustitia c. 40. dub. 15. & c. 41. dub.6.*

Dans cōiugi facultatem vouendi absolutam castitatē censetur renuntiare iuri petendi.

Lessius.

DVBIVM VII.

Ad quid obligentur coniuges qui vouerunt Religionē ingredi, sacros Ordines suscipere, aut nunquam contrahere matrimonium?

54 CONCLVS.I. Qui post votū suscipiēdi sacros Ordines contrahit matrimoniū,cōmuniter peccat mortaliter,maximè si id faciat animo cōsummādi. quia hoc apertè repugnat ipsius voto. nā consummando reddit se impotentē illud implere. Vide dicta suprà n.32.& disp. 23.d.3.& disp. 30.n.28.Nō tenetur tamen Religionē ingredi,vt possit votū seruare:vt ostēdi hac disp.n.34.quare potest & petere,& reddere debitū.quia cùm non vouerit castitatem,hoc ipsius voto nō repugnat. Mortua tamen coniuge, vel adulterante,vel volente Religionem ingredi, siue ante consummatum matrimonium,siue post,tenetur votum implere. quia hoc tunc in ipsius est potestate, iuxta dicta in simili nu.36. Idémque est dicendum de eo, qui vouet nunquam contrahere matrimonium. Hoc solo excepto,quòd hic vxori adulteranti licitè reconcilietur. quia hoc non repugnat voto:ea tamen mortua non potest aliam ducere.

Ad quid obliget votū nō nubendi.

55 CONCL. II. Extra casum, quo quis ab honesta sub spe matrimonij cum periculo infamiæ obtinuisset copulā, (de quo vide dicta disp.23.n.24.) eodem modo peccat, qui post votum ingrediēdi Religionē contrahit matrimonium:& tam ipse, quàm is qui tale votum emisit, post contractum matrimonium tenentur Religionem ingredi ante eiusdem consummationem, vt omnes fatentur.quia cùm possint votū suum implere, ad hoc tenentur,quare peccant mortaliter illud cōsummando, siue petendo, siue reddendo debitum. quia reddunt se inhabiles ad implendum votum.

Consummato tamen semel matrimonio possunt & reddere & petere debitum. quia non vouerunt ab his abstinere. Est clara,& communis. Mortua tamen, aut fornicante vxore tenentur Religionem ingredi. quia hoc tunc iterum in eorum est potestate.

Dices,Qui vouet Ordinem sacrum suscipere, aut Religionem ingredi,consequēter etiam vouet castitatem his necessariò annexam. Resp.negādo assumptum. quia vt summum vouet se voturum castitatem,idq; depēdenter à susceptione Ordinū,aut ingressu Religionis;quo impossibili illi facto, non tenetur ad id quod dependenter ab eo vouit,scilicet ad vouendum castitatem.

Vouens ingredi Religionem non vouet castitatem.

Alia hîc grauis est difficultas,ad quid teneantur coniuges,qui ante matrimonij cōsummationem ex mutuo pacto vouent religionem ingredi,vtrùm scilicet possint nihilominus illud consummare? Quidam id affirmant. quia tales nec vouent abstinere ab vsu matrimonij: nec per illam consummationem reddunt se impotentes implere votum. Nam etiam post consummationem matrimonij, vterque & potest, & tenetur simul ingredi Religionem: nec vnus tenetur ingredi altero nolente. quia vouerunt ingredi dependenter à se mutuo.Addunt tamen illum peccare contra votum,qui non vult ingredi.

Pro

57 Pro resolutinne Nota, sicut multùm differunt aliquem vnnere ingredi Religioné,&eá de facto ingredi:ita hæc duo multùm inter se differre: *Voneo ingredi Religioné, si tu voneas eam ingredi* , & *Voueo ingredi Religioné, si tu eam ingrediaris.* Si enim priore modo vouerim Religionem,teneor eam ingredi,si alter eam verè voueat , etiamsi eá nunquá ingrediatur:quia conditio sub qua voni, verè impletur hoc ipso qoo alter vouet. Quòd si alter vel nullo modo,vel fictè voueat,meum votum nullum est, quia deficit conditio.

Quòd si secuodo modo v ouerim , quantumcomque alter Religionem voueat;ad nihil obligor,donec ipse eam ingrediatur; quo facto statim obligor ingredi , quia tunc conditio requisita ponitur:non autem antè. quare si alter eam nunquam ingrediatur , nunquam tenebor eam ingredi:quia deficit conditio.

58 Concl. III. Si coniuges ante matrimonij consummationem mutuo consensu priore modo vouerintReligioné ingredi,posito quòd vterque verè vouerit,vtriusque votum statim transit in absolutum.quia statim impletur conditio sub qua vonerunt. quare vterque independenter ab altero tenetur Religionem ingredi , eodem modo ac si separatim & absolutè vouissent.

59 Ex quo sequitur,eos consummando peccare, quia expunnnt se aperto periculo,ne fiant impotentes implere votum, tú quia post consummationem neuter poterit ingredi , si pars noluerit, aut non potuerit ingredi : cùm tamen ex vi voti etiam eo casu teneantur ingredi:tum etiá quia exponút se euidenti periculo,ne vxor cócipiat, atque ita fiat impotés ingredi Religioné,& consequéter etiá maritus ingredi nequeat. Confir. quia vt omnes fatétur, si vterq; separatim & absolutè vouisset ingressum in Religioné , peccaret consummando matrimonium ob causas iam dictas: atqui vterque eo casu eodé modo suo voto obligatur,ac si separatim & absolutè vouissent , vt iá ostendi. ergo eodem modo peccant consummando.

60 Concl. IV. Si conioges ante matrimonij consummationé secundo modo voueant ingressum Religionis,non peccant contra votum,illud communi consensu consummandu. Prob. quia cùm neuter teneatur ingredi nisi altero legitimè ingrediente,neuter contravotum peccat faciédo aliquid ex quo sequatur, vt nequeat ingredi nisi altero ingrediente.Imò neuter peccat,si vterque nolit ingredi , aut si communi consensu aliquid faciant, ex quo sequatur neutrum ingredi posse: sed tantùm efficiunt vt deficiat códitio sub qua vonerant,quam non tenebantur ponere,cùm ad hoc se non obligarint.

Vouens aliquid sub códitione non tenetur curare vt hæc ponatur.

61 Agunt tamen tales valdè inconstanter resiliédo à bono ac saluberrimo suscipiendæ perfectionis proposito , quod vouendo conceperant, à quo dum consummant matrimonium, virture resiliút,cùm probabilissimum sit eos postea Religionem non ingressuros.Peccant etiam contra gratitudinem liberali Dei gratiæ ac vocationi non respondendo:sicut alij qui propositum Religionis deserunt.Et quamuis hoc peccatum non sit nisi veniale , est tamen valdè periculosum. quia Deus tales sæpe deserit, vt ex multis exemplis constat.

Periculosum est Dei vocationem deserere.

62 Quòd si vnus solus se voluntariè impotentem redderet ad ingrediendum, peccaret contra votum,quia si alter ingrederetur, ipse voto suo obligaretur,& tamen id adimplere non posset.

Hic autem notandum est , quando coniuges ante consummationé communi consensu vouét ingressum in Religioné , cùm id faciant ex vero desiderio propriæ perfectionis ac salutis,censeri id vouere priore modo , atque ita vtrumque independenter ab altero teneri ingredi. Nã vt vnus obtineat finem à se intentum, scilicet propriam perfectionem ac salutem,nihil refert an alter ingrediatur nec ne. Quare nó censetur hác solùm velle obtinere,posito quòd alter eam etiam prosequatur, sed absolutè : & alterius votum solùm censetur exigere, tum ne aliàs præter pacta matrimonialia etiam ex iusta causa eum videatur deserere : tum etiam vt eius salutem efficaciùs promoueat.nunquam tamen potest censeri hanc ita velle, vt velit suam ab ea pendere;nisi id apertè exprimat.

Qua censeatur esse intentio vouétium ingredi Religioné

63 Concl. V. Quòd si consummato iam matrimonio pari consensu vterq; voueat Religioné ingredi,vnus nó tenetur eam ingredi, altero nolente ingredi. quia hoc ei per ius non licet : nisi vxor sit senex,nec suspecta de incontinentia,voueatque castitatem. Et illo casu solus ille peccabit, per quem stat, quo minùs votum impleant. quia alter excusabitur impotentia. Si tamen nolens ingredi moriatur,aut fornicetur,alter tenebitur ingredi , si adhuc ad hoc aptus sit. Quamdiu tamen non ingrediuntur non peccát vtendo matrimonio,nisi esset periculum ne vxor conciperet,atq; ita redderet sibi ingressum impossibilem propter necessitatem prolis , cui non posset satis prospicere,nisi manendo in sæculo.

DVBIVM VIII.

Qua ratione cognatio spiritualis matrimonio contracto superueniens, eius vsum impediat.

64 Potest eiusmodi cognatio superuenire matrimonio, si vnus alterius coniugis siue ex alio patre natam, siue cõmunem & ex se natam prolem baptizet, aut dum baptizatur aut confirmatur eam teneat. quod aliquando accidere potest sine vlla eius culpa , vt si aliàs puer sine baptismo esset moriturus,aut sine patrino deberet baptizari,aut si eum suscipiat inuincibiliter ignorans esse suum,vxorisve suæ filiú. Quòd si aliquod horum sciens sine necessitate fecerit; fatétur omnes eum grauiter peccare. quia hoc illi prohibitum est, vt patet ex tota causa 30.q.1.

Cognatio spiritualis communiter cú peccato, quandoque sine eo inter coniuges contrahitur.

65 Et quidem olim ob talem cognationem etiam sine culpa contractam coniuges separandi erant: vt patet *c.1,30.q.1.* Sed hoc per sequétes Pontifices correctum est:vt patet *ibidem c. Ad limina* 30. *q.1.* Quare inter omnes certum est primò , eiusmodi cognationem nullo modo impedire vsum coniugij,quando nullius culpa accidit. Secundò, quando vnius solius culpa accidit,hunc non debere à coniuge separari,& teneri innocenti reddere debitum.

Olim semper impediebat vsum matrimonij. *c.1.30.q.1.* *c. Ad limina* Tam nullo modo obest innocenti.

Sed

c. Nosce.

Sed difficultas est, vtrũ talis possit etiam petere debitum? Multi id negãt. Primò, quia *c. Nosce 30. q. 1.* dicitur, coniuges ob eiusmodi factum non esse separandos, si non acciderit vtriusq; consensu: ergo si acciderit vtriusque consensu, separandi sunt. & consequenter is priuatur potestate petẽdi debitũ, cuius solius culpa id accidit. Secundò, quia *ibidem c. Ad limina* dicitur, eum qui filiũ suũ in necessitate baptizarat, ideo non esse à coniuge separandum, quia hoc laudabiliter fecerat: ergo esset separandus, si id culpabiliter fecisset. Tertiò, quia *c. Si vir, de cognatione spirituali*, dicitur, eũ qui spõte vxoris filium in baptismo suscepit, non debere ab ea separari, ne ei fraus sua prosit: scilicet si ideo liberetur à debito reddendo: ergo debet priuari potestate petendi, quia fraus ei hoc modo non patrocinabitur.

c. Ad limina

c. Si vir.

66 Sed sæpe mecum miratus sum, quomodo viri doctissimi potuerint sibi persuadere eas consequentias esse bonas, ac tam grauem & exorbitantem pœnã & quæ vix vlli potest iniũgi sine graui salutis periculo, potuerint ex illis iuribus inferre per consequentias adeò incertas; cùm eiusmodi pœnæ statuẽdæ non sint, nisi aut expressè habeantur in textu, aut per consequentiam omnino necessariam inde deducantur, cùm omnis lex etiam apertè statuens aliquam pœnam sit restringenda, quantum veritas verborum patitur: vt patet ex *regula Odia restringi 15. de regul. iuris in 6. & ex regula 49. ibidem*, vbi dicitur, *In pœnis est benigna interpretatio facienda*. & communiter omnes fatentur. Quod in hac materia eò magis mirandum est, quòd sint aperta iura quæ contrarium statuunt.

Regula iuris.

67 Vt autem hæc clariùs possint discuti, Nota, faciliùs longè posse statui vt aliqui in pœnam aut priuentur spe coniugij, aut iam facti coniuges toto separati continentem vitam agant, quàm vt vnus cogatur continuò eodem cum coniuge toro vti, & tamen non possit petere debitum. quia in homine benè constituto, nec vllo modo frigido, hoc ferè idem est, atque si iubeas eum in mediis flammis versari, & non ardere. Quod vel inde patet. quòd multos reperies, qui separati à mulieribus castè viuent: qui autem possint continuò cum muliere dormire, & eam non concupiscere, millibus è multis an vnum reperies, nescio. Hinc vt ex aliis ostendi num. 51. imprudenter coniuges vouent castitatem, nisi possint toro separari.

Faciliùs est aliquem cogere omnino continẽter viuere, quàm eum solo iure petendi priuare.

68 Ad iura itaque n. 65. allata respondeo primò, malè ex iis à contrario sensu inferri pœnam, & quidem adeò grauem ac odiosam, quamque iura ob periculum incontinentiæ & salutis non facilè statuunt. patet ex dictis n. 66. præsertim cùm argumentum à contrario sensu in iure sæpissimè fallat. vt ostendi disp. 3 a. n. 12. ac sæpe aliàs. Sæpe enim Pontifices sua respõsa restringunt, aut certam aliquam eorum rationem adferunt, non vt insinuent, deficiente ea restrictione, aut ratione, contrarium esse dicendum: sed vt præcisè ad interogata respondeant, & ostendant certum omnino esse id, ad quod respondent.

Argumẽtum à contrario sensu sæpe fallit præsertim cùm infert pœnam.

Respondeo secundò, etsi ex primo & secundo capite ex decretis citato benè inferremus coniuges cõmuni culpa talem cognationem contrahẽtes, esse separãdos; malè tamen inferres coactum vti eodẽ cum vxore toro non posse petere debitum, quando solus esset in culpa: vt patet ex dictis nu. 67. Tertium autem caput, vt ostendam, omnino contrarium probat, per quod etiam priora iura si quid in hac re durum statuerint, correcta sunt vt mox patebit.

69 CONCLVS. Probabilius est, eum qui etiam sua culpa hanc cognationem cum sua vxore contraxit (eadem est ratio vxoris ergo virum) etsi grauiter peccarit, posse nihilominus petere debitum. Ita *Glossa c. 2. de cognatione spirituali. v. Debitum. P. Suarez tom. 3 de Sacramentis q. 67. a. 8. §. penultimo in fine. Durandus in 4. d. 42. q. 1. a. 3. & Archidiaconus, Rainerus, Anchoranus, & Caietanus apud Sanchium l. 9. disp. 26. num. 6.* vbi Sanchius eam dicit esse probabilem.

Glossa. Suarez. Durand. Rainerus. Anchoran. Caietan. Sanchez.

Probatur primò, quia tam grauis pœna sine textu non est inducenda: ex nullo autem textu probari potest, vt iam ostendi. Secundò, quia *c. De eo 30. q. 1.* apertè contrarium dicitur his verbis: *Si autem coniuges legitimi, vnus aut ambo ex industria fecerint, vt filium suum de fonte susciperent; si innupti* (continentiam scilicet seruando) *permanere voluerint, bonum est: sin autem* (scilicet ita permanere noluerint) *grauis pœnitẽtia insidiatori iniungatur, & simul maneant.* Vbi expressè definitur eos si voluerint, posse simul in coniugio permanere, etsi ambo sponte & de industria talem cognationem contraxerint: quod falsum esset, si in pœnam peccati essent priuati potestate petendi debitum. Vt quid enim tunc manerent simul, nisi vt se mutuo excitarent ad peccatum? Cùm enim neuter posset petere debitum, neuter etiam posset reddere, vt etiam omnes contrariæ sententiæ auctores supponunt.

c. De eo.

70 Probatur secundò ex *c. Si vir, de cognatione spirituali.* vbi Pontifex interrogatus an tales deberent separi, ait: *Ideo nobis videtur, quòd siue ex ignorantia, siue ex malitia id fecerint* (scilicet filium suum susceperint) *non sunt ad inuicem separandi, nec alter alteri debitum debet subtrahere, nisi ad continẽtiam seruandam possint induci. quia si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare videtur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari, vel dolus.* Quod addit, nõ vt insinuet (vt aliqui putãt) eum cuius culpa hoc accidit, non posse debitum petere (hoc enim ex toto textu nullo modo potest colligi, imo apertè ei repugnat, vt mox ostẽdam:) sed quia cùm olim *c. 1. & 2. 30. q. 1.* fuisset statutum, vt qui eam cognationem etiam inculpabiliter contraxerant, toto separarentur: quidam vt possent à coniuge separari malitiosè proprias proles ex fonte suscipiebant: vt tam ex hoc cap. quàm ex *cap. Dictum est 30. q. 1.* colligitur: quales Pontifex dicit non debere à coniuge separari, ne iis sua fraus patrocinetur. Vbi aduertendum est, hîc propriè non notari omnes eos, qui culpabiliter suos filios suscipiunt, sed eos solos, qui id dicta intentione faciunt.

c. Si vir.

c. 1. & 2. 30. q. 1.

c. Dictum est.

71 In quo capite Nota primò, Pontificem æqualiter omnino tam de iis qui ex ignorantia, quàm qui ex malitia suos filios susceperunt, generatim dicere, eos non debere à coniugibus separari. planè insinuans eandem vtrorumque esse rationem.

Nec

Nec refert quòd infrà pro vtrisq; diuersas adfert rationes. Hoc enim non facit, vt ostēdat hos magis quàm illos debere saltem ex parte separati (hoc enim ex nulla syllaba colligi potest) sed ob rationem iam antè dictam, vt scilicet ostēdat cur neutri separandi sint.

72 Nota secundò, eum generatim dicere, tales *non debere* (siue non posse) *alterum alteri debitum subtrahere*: apertè docens post tale factum, vtrumque coniugem, & consequenter etiam nocentem posse debitum exigere, & alterum debere reddere. Hoc enim apertè significant illa verba: *Nec alter alteri debet debitum subtrahere.* Vbi Pontifex apertè æquales facit in potestate vtendi matrimonio, non solùm eos qui inculpabiliter, & eos qui culpabiliter cognationem contraxerunt: sed etiam coniugem innocentem & nocētem. Quare cùm ius tam clarum sit, non video cur ob multitudinem eorum, qui magis se mutuò sequendo, quàm ex iusto fundamento contrarium sentiunt, ab eo debeamus discedere; præsertim in re adeò fauorabili, quæque, vt ostendi, animarum periculis vitandis omnino expediat, atque adeò necessaria sit.

Clarum ius debet multorum auctoritati præualere.

DVBIVM IX.

Quanam alia circumstantia reddant matrimonij vsum illicitum?

73 NOta, varias esse circumstantias, de quibus possit dubitari an reddāt eius vsum illicitū. Dubitari enim potest, an sit illicitus primò diebus festis, aut ieiuniorum. Secundò, eo die quo coniuges volunt communicare, sed hac de re satis egi tom 1. q. 80. a. 7. Tertiò, tempore menstrui. Quartò, quādo vxor est grauida, aut lactat. Quintò, quando coniuges sunt amentes. Sextò, an in loco sacro. Septimò, quando modus eum vitiet. Octauò, an sit licitus coniugibus excommunicatis. De quo vide dicta in materia de excommunicatione num. 125.

Præcipuæ autē difficultates sunt circa 1. 3. & 4. Nam quidam olim putarunt esse peccatum mortale vti matrimonio tempore festo, aut ieiuniorū, ad quod fuerūt præcipuè permoti dictis quorundam Sanctorum, quæ refert *Gratianus* 33. q. 4. Alij verò volunt saltem esse peccatum veniale.

Gratianus.

74 Similiter quidam putant esse graue peccatum vti matrimonio, dū mulier patitur menstrua, aut dum grauida est, aut recētes peperit. Primò, quia Leuit. 18. primum & tertiū grauiter prohibentur. Sed facilè respondetur, eam legem iam non obligare. Secundò, quia inde proli periculū imminet vel cōcipiendæ, quæ facilè nasceretur leprosa: vel iam conceptæ. nam mulier grauida per copulam subsequentem posset facilè pati abortum, aut etiam iam natæ: quia per eam copulam lac ex parte corrumpitur. Vnde aliqui volunt coniugatos tam diu debere abstinere copula, quamdiu mulier lactat. Has difficultates quidā fusissimè prosequuntur, sed iam nō videtur tanta necessitas: quia inter doctissimos quosque ferè iam conuenit quid dicendum sit. quare breuiter singulas quæstiones exponam.

Leuit. 18.

75 CONCLVS. I. Conuenientissimum est diebus festis, aut ieiunij, præsertim solemnioribus ab vsu matrimonij abstinere. Quia decet tunc Christianū orationibus & piis operibus vacare, à quibus multū impedit vsus matrimonij, nam valde mentem distrahit à diuinis, & voluptati immergit. Et hoc tantùm insinuant Sācti, dum dicūt nos tunc debere abstinere, vel illius vsum non licere: exaggerando enim loquuntur, dicuntque nō licere id quod non decet, quod vel inde patet: quia dicunt nos tunc etiam licitis abstinere debere. Nullo tamen præcepto ad id obligamur. quia illa quæ absolutè illis diebus sub præceptum cadunt, cōiuges implere possunt, etsi matrimonio vtantur: quamuis non cum tanta decētia ac fructu, atque Ecclesia vellet. Sed hæc nō cadūt sub præceptū.

De vsu matrimonij in diebus festis.

Ex quibus patet, cōiugem absolutè teneri reddere debitum petenti illis diebus, quia illa indecentia non excusat à debito iustitiæ. Ita *Glossa c. Proposuisti D. 82. v. Præcepit D. Bonauen. in 4. d. 32. a. 3. Scotus. q. 2. in fine. Richard. ibidem a. 3. q. 1. Scotus ... ad 3. Caiet. v. Matrim. c. vlt. §. Septimū peccati est. Angelus v. Debitū n. 19 Rosella ibidem n. 6. & Armilla n. 10.* & cum multis aliis *Sanchez l. 9. disp. 12. num. 5.*

Glossa. D. Bonau. Richard. Scotus. Caietan. Angelus. Rosella. Armilla. Sanchez.

76 CONCLVS. II. Vsus matrimonij eo tempore quo fœmina patitur menstruum fluxū, continet aliquam indecentiam, ideoq; sæpe est peccatum veniale, nisi aliqua iusta causa excusetur, v. c. ad sedandos graues motus carnis, &c. Vide *Nauar. c. 16. n. 32. Candel. 1. p. de matrim. n. 259. & Sanch. disp. 21. n. 7.* vbi numerat præcedētibus plurimos ettat dicentes esse peccatum mortale, tunc petere debitum, quia inde proli imminet periculum ne leprosa nascatur. Sed cōtrarium est verum quia illud rarissimè ac ferè nunquā accidit: vt patet experientia. Cùm enim sæpissimè coniuges tunc vtatur matrimonio, vix vnquā videmus ideo prolem infectā nasci. Imò vix contingit tunc prolem concipi. quia mulier ferè inepta est conceptioni. quare illud periculū parum aut nihil obligat, vt euitetur. Adde, etsi probabile esset prolem infectam nasciturum, non ideò fore peccatū mortale vti matrimonio: vt cum aliis docet Nauar. supra. quia ea ratione proli non fit tanta iniuria, quæ si ne illo actu coniugali non esset. Meliùs autem est, eam sic esse, quam non esse. Ex quibus patet, decere quidem vxorem tunc virum petentem, si commodè posset auertere ab ea petitione, nullo tamen modo posse ei absolutè negare debitum. quia plus obligat iustitia, quàm decentia.

Aut tēpore menstrui. Nauar. Cand. Sanchez.

Nauar.

CONCLVS. III. Quando vxor est grauida, est peccatum mortale vti matrimonio cum periculo abortus si proles formata sit. Per se patet, sed hoc rarissimū est, vt constat experientia. Facilius fo te posset impediri fœtus, si aliqua paulò post cōceptionem habetet copulam. Tunc enim quandoque posset cōtingere, vt materia, quæ iam incipit coagulari, dissiparetur. *P. Sanchius tamen l. 6. disp. 22. n. 1.* putat non esse peccatum mortale si cōiuges cum tali periculo vtantur matrimonio. quia eam materiā dissipari, non videtur tanti momenti, vt coniuges teneantur sub peccato mortali à re aliàs sibi licita abstinere, vt id periculū vitent. Sed quidquid hac de re sit, omnino credo vix vnquàm posse cōtingere, vt coniugibus ita constet hic & nunc tale periculum subesse, vt illud sub pēcato mortali teneantur vitare.

77 Aut quando vxor est grauida.

Sanchez.

CON-

78 CONCLVS. IV. Si absit tale periculum, per se nulla est culpa vti matrimonio. quare mulier tunc tenetur reddere.

CONCLVS. V. Etsi aliqua sit indecentia vti matrimonio statim post partum dum mulier adhuc purgat: non tamen est propriè illicitum, si aliqua honesta causa accedat. quare mulier tenetur reddere, nisi aliquod graue periculum ei inde immineat: aut nisi possit precibus maritum facilè à petendo auertere. Nullo autem modo coniuges tenentur abstinere matrimonio per mensem integrum: sicut nec mulier ab ingressu Ecclesiæ, si aliàs sana sit: vt habetur *c. vnico de purificatione post partum.* Multo minùs coniuges tenentur abstinere vsu matrimonij toto tẽpore quo mulier lactat: quia periculum, quod dicunt aliqui proli inde imminere, parui momenti est, vt patet experientia.

c. vnic. de purif.

79 *Aut quando coniuges amentes sunt*

CONCLVS. VI. Si vtérque coniux sit omnino amens, illicitus est inter eos vsus coniugij ob periculum quod proli imminet, quia eam non possunt benè educare: & quia tales vix vt decet matrimonio vti possunt. quare omnino separandi sunt. Idémque dicendum si vxor sit furiosa, quia inde graue periculum proli imminet, ne à matre ante vel post partum suffocetur. Secùs si esset instar infantis sine malitia, & vir esset sanæ mẽtis: aut si vxor esset sanę mentis, & vir furiosus, quia tunc periculo prolis posset occurri: sicut etiam quãdo non omnino mentecapti sunt, sed tantùm simplices instar puerorum incipientium vti ratione. Quòd si lucida habeant interualla, prudenti iudicio videndum est, an sine periculo prolis possint matrimonio vti, & secundùm hoc iudicandum, an separandi sint, nec ne.

80 *Non vtens ratione nequit vti dominio.*

CONCLVS. VII. Nunquam coniux sanæ mentis per se loquendo tenetur coniugi planè rationis vsu ob amentiam, ebrietatem, aut similem causam destituto, debitum reddere, etiam in casibus quib' id facere posset, quia talis est incapax vsus omnis dominij. quia sicut dominium non potest esse in subiecto incapaci rationis: sic nec vsus dominij potest esse in subiecto, quod hîc & nunc est incapax vsus rationis. quare talis inualidè exigit debitum; quia hoc est vsus dominij; & consequenter alter non tenetur reddere. Per accidens tamen ad euitanda grauiora mala, quandoque sanus tenetur amenti petenti reddere.

CONCLVS. VIII. Vsus matrimonii est illicitus in loco sacro, nisi esset grauis necessitas: vt si coniuges longo tẽpore tenerẽtur in eo inclusi sine potestate egrediendi. Vide dicta to. 1. q. 83. nu. 231.

CONCLVS. IX. Redditur etiam illicitus ratione modi, si hic sit indecens; non facilè tamen est mortalis, nisi talis sit, vt ea se impediat generationem, aut causet effusionem seminis extra locum naturalem.

DVBIVM X.

Qua ratione liceat coniugi vti matrimonio, quod credit esse inualidum, aut saltem de eo dubitat?

81 *Quis dicatur in moralibus scire.*

VT hæc hæc res possit benè definiri, præmittẽdum est primò, tunc quod ad rẽ præsentem attinet, nos dici aliquid scire, cùm moralem de eo habemus certitudinem, etsi non talẽ, cui non possit subesse falsum. quia huiusmodi certitudinem circa res agendas in rebus humanis vix habere possumus. Opinari verò, quando determinatè nobis persuademus aliquid esse verum, licet cum formidine de opposito. quæ opinio magnam latitudinem patitur, & potest alia aliis esse certior aut incertior.

Quis opinetur.

Suspicamur autem cùm intellectus noster in vnam partem nonnihil inclinatur, non tamen ei verè assentitur, sed assensum adhuc suspẽdit. Dubitamus verò, cùm intellectus in neutrã partem magis inclinat. ita enim si propriè loqui velimus dubium distinguitur à suspicione: sed hæc sæpe confundũtur, & in praxi sæpe hęc distinctio inutilis est. Scrupulus autem est anxietas quædam mentis sine vllo fundamento aliquid vt malum apprehendentis.

Quis suspicari? *Quis dubitet?* *Quis scrupulis agi?*

82 *Dubiũ aliud negatiuum.* *Aliud positiuum.*

Pręmittendum secundò, dubium aliud esse negatiuum, vt quando pro neutra parte habeo sufficiẽtes rationes, vt possim probabilem assensum elicere, v.c. an arenæ maris sint pares? Aliud positiuũ, quando vtrinque sunt pares rationes, talésque quæ singulæ suã partem probabilem efficerent, nisi aliæ rationes contrarium suaderent. Quando enim intellectus pro vtraque parte habet æquales omnino rationes, in neutram partẽ præ altera potest inclinare, sed suspensus hæret.

Aliud speculatiuum. *Aliud practicum.*

Tertiò, aliud dubium esse speculatiuum, quod versatur circa propositionem, quæ non dirigit immediatè operationem, v.c. vtrùm hoc matrimonium sit validum? Aliud practicum, quod immediate operationem dirigit, v.c. vtrùm coniugi dubitanti de valore matrimonii liceat petere debitum?

Quartò, alicuius propositionis probabilitatem aut certitudinem posse nasci primò, ex principiis intrinsecis, qualia sunt solæ rationes aut ex natura rei, aut ex iure petitæ, in iis quorum bonitas, aut malitia à iure pendet. Secundò, ex principiis extrinsecis, v.c. Doctorũ auctoritate, quæ sæpe facit rem aliquam probabilem, quæ spectata sola ratione non esset probabilis.

83 *Sententia probabilior quandoque minus tuta.*

Quintò præmittendum est, aliud esse aliquam sententiam esse probabiliorem; aliud verò eam esse tutiorem. Nam illa semper in praxi est tutior, in qua siue vera sit, siue falsa, nullum potest reperiri peccatum, quantumuis contraria longè probabilior sit. v.c. vt ostendi suprà numero 69. probabilius est eum qui suscepit prolẽ suæ vxoris posse petere debitum: tamen tutius est eum non petere, nisi quando scit vxorem hoc desiderare, aut petituram si auderet, quia hoc faciendo, certum est eum nullo modo peccare, etiamsi certissimum esset eum posse petere.

84 *Vasquez. Etiam vir doctus potest contra suum iudicium aliorũ sententiam sequi.*

Sextò præmittendum, quando de re aliqua sunt diuersæ Doctorũ sententiæ, nos posse vtrãuis sequi, etiam minùs tutam ac probabilem, modò verè probabilis sit: vt fusè docet *P. Vasquez 1. 2. disp. 62. præsertim c. 4. 5. & vlt.* vbi etiam c. 4. ostendit, etiam virum doctorum posse sequi probabilem aliorum sententiam, etsi sibi persuadeat contrariam esse veriorem. Ratio est, quia cùm multa nobis sint valdè obscura, si non possemus sequi probabilem sententiam, sed teneremur vbique sequi id quod tutius aut certius

est,

est, vbique hæreremus anxij. Item cùm non modò diuersis, verùm etiam eidem, eadem res modò minùs, modò magis certa appareat; si teneretur quisque sequi quod ipsi apparet certius; nullæ certæ regulæ à Doctoribus possent statui, quas in viuendo sequeremur, sed quisque deberet sequi suos instinctus. Imò cùm sæpe pro diuerso affectu, diuersa nobis appareant veriora, vita hominum tandem magis regeretur affectibus, quàm certa scientia. Nec his obstat quòd in dubiis tutior pars sequenda sit; quia sententia probabilis non est propriè dubia. sed hoc magis infrà explicabitur.

85 Melior est conditio possidentis.

Septimò præmittendum, in materia iustitiæ quando agitur cuius res aliqua sit, in dubio semper meliorem esse conditionem possidentis; vt cum communi ferè sententia docent *P. Lessius de iustitia cap.3. dub. vltim. & P. Sanchez. libr.2. disputatione 41 numero* 12. Et patet ex *regul. 65. de regulis iuris in 6.* vbi dicitur: *In pari delicto, aut causa, melior est conditio possidentis.* in dubio autem par vtrimque est causa. Et confirmatur, quia in tali casu æquus iudex re cognita iudicaret possidentē posse rem retinere, nec alium habere ius eam repetendi. Nam *cùm sunt partium iura obscura, reo fauendum est potius quàm actori.* vt dicitur *regula 11. in 6.* Possidens autem est reus, alter actor. Quod autem iustus iudex in foro externo seposita omni falsa præsumptione iudicat, licitè in foro conscientiæ sequimur. Hinc quando Petrus postquam bona fide incepit rem aliquam vt suā possidere, & postea ei suboritur dubium, an verè sit sua: si postquam pro rei qualitate adhibuit sufficientem diligentiam vt cognoscat an sua sit an aliena, res maneat adhuc dubia, potest eam tuta conscientia retinere, eáque vti ac si sua esset. quia, vt ostendi, iudex hanc ei ita adiudicaret. ipséque antequā inciperet dubitare, habuit ius ea re vt sua vtendi, quo non tenetur se spoliare antequam sciat esse alienam. semper tamen tenetur habere animum eam, eiúsve pretium quantum ex ea erit factus ditior, vero domino restituendi, si eum antequam rem legitimè præscripserit, cognouerit. Sicut autem iudex quæstione ad se delata nulla adhibita diligentia vt possit cognoscere cuius ea res esset, iniustè eam adiudicaret possessori: ita possessor accedente dubio iniustè eam sibi adiudicat, eámue aliqua ratione corrumpit, aut peiorem vtendo reddit, donec adhibeat diligentiam vt veritatem cognoscat.

Lessius. Sanchez. Regula iuris.

Regula iuris

In dubio malè adiudicatur res possessori ante inquisitionem.

86 Sanchez.

Quidam autem volunt hæc solùm habere locum in materia iustitiæ, sed meliùs *P. Sanchez. libr.2. disputatione 41. numero* 32. cum aliis, ea etiam extendit ad alias virtutes; quia etiam in his dictæ regulæ iuris valent. v. c. Dubito an aliquid vouerim: sum adhuc in possessione meæ libertatis, & Deus est quasi actor exigens debitum, ego reus: in dubio mea melior est conditio, & absoluendus sum, nec teneor me mea libertate de facto spoliare, antequam constet me eam de iure amisisse per voti obligationem.

87 Ex his infertur primò, Ex propositione speculatiua dubia, aut minùs probabili, posse interri propositionem practicam certam. Nam qui bona fide inchoata possessione dubitat an res sit sua, certò sibi persuadet se eam licitè retinere postquam sufficienti adhibita diligentia nequit deprehendere eam esse alienam. Quod etiā suo modo locum habet circa eandem omnino propositionem. verb. caus. Dubitat aliquis an certus contractus sibi sit licitus, & lectis varijs pro vtraque auctoribus, eorúmque rationibus, manet adhuc dubius, aut etiam magis inclinat in partem negatiuam: quia tamen partem affirmatiuam tum ob aliquas rationes, tum etiam ob Doctorum auctoritatem iudicat esse verè probabilem. potest sibi certò persuadere eum in praxi sibi esse licitum. quia licitè quis sequitur probabilem sententiam etiam minùs tutam. sequitur ex præmisso 6.

Res ex vno principio dubia, ex altero fit certa

88 Quomodo in dubio tutior pars sequenda.

Infertur secundò, Illud axioma, *In dubiis tutior pars est sequenda*, non esse intelligendum de dubio speculatiuo, sed practico, siue de eo qui spectatis omnibus tam intrinsecis quàm extrinsecis rationibus dubitat an hæc actio hîc & nunc sibi sit licita. verb. caus. vt iam ostendi, vt quis licitè rem aliquam vt suam vsurpet, non est necessariū ne dubitet an sit sua: sed ne dubitet, an in his circumstantijs sibi eam ita vsurpare liceat. si enim de hoc dubitaret, nullo modo posset eam retinere. Vt enim aliquis honestè operetur, debet sibi persuadere hanc actionem hîc & nunc sibi esse licitam.

89 In dubio cuius res sit, quid agendum.

Infertur tertiò, Quando aliquis dubitat an res quam alter bona fide possidet sit sua, ipsum non posse eam vel totam, vel ex parte huic auferre. quia possidens habet verum ius eam totam sibi retinendi, quo iniustè ab alio spoliaretur. Quod si a neutro dubitantium an sua sit, possideatur, vel si alter eorum cum tali dubio eam possidere inceperit; tenentur eam inter se diuidere æqualiter, si pro vtraque parte sit æquale dubium: vel dando meliorem partem ei cuius ius est probabilius. quia cùm tunc neutri faueat possessio, neuter habet ius eam totam sibi vsurpandi.

90 In dubio duorum iure quid iudici liceat?

Ex præmisso sexto inferunt aliqui quartò, Quando vtraque pars iuxta quam de re aliqua est lis, habet probabile ius, posse iudicem eam adiudicare cui voluerit: quia quando duæ contrariæ sententiæ sunt probabiles, potest quam voluerit sequi. Hoc tamen aliqui limitant, vt solùm sit verum, quando est dubium iuris: quia nimirum quædam iura fauent vni parti, & alia alteri: aut lex aliqua dubia à quibusdam explicatur pro vna parte, ab aliis pro alia. Secùs autem esse quando difficultas oritur ex dubio facti. verb. caus. Duo contraxerunt ea conditione, vt diutiùs viuens habeat omnia bona, iisque sine liberis ac testamento mortuis, dubitatur vter alteri superuixerit, & consanguinei vxoris probabiliter probant hanc superuixisse; contrarium vero æqualiter probant consanguinei viri: aiuntque illi in hoc casu hæreditatem inter vtrosque diuidendam. Ratio eorum est, quia cùm in priore casu multi viri docti ius ita explicent vt totam rem adiudicent vni parti, & contrà alij, ita vt eam totam adiudicent alteri; sunt

verè vtrimque probabiles sententiæ, & auctoritates: atque ita iudex tutò quam voluerit, poterit sequi. Secùs est in secundo casu. Nā tunc quiuis prudens auditis vtrimquè rationibus rem neutri integram adiudicaret. Sed hæc non satisfaciunt. Nam si in secundo casu adessent varij iudices, sæpissimè contingeret, vt aliqui vnius alij verò alterius partis rationes tamquam longe probabiliores apprehenderent: atque ita aliqui vni, alij alteri totam causam adiudicarent. Nam ob diuersas ingeniorum dispositiones videmus sæpissimè, rationes quæ vni videntur clarissimæ & certissimæ, ab aliis tanquam nullius momenti contemni.

91 Ego verò numquam mihi potui persuadere illam sententiam esse veram. Primò, quia cùm sæpissimè contingat iura litigantium esse ambigua, aut saltem nō ita liquida, quin pro vtraque parte, & aliqui Doctores, & probabiles rationes reperiri possint, præsertim quando difficultas nō ex facto, sed ex iure non ita claro pendet: sequeretur iudices sæpissimè pro libitu posse causam adiudicare cui vellent, atque spectato saltem solo iure naturæ suam sententiam plus offerenti vendere. Cùm enim tibi sit pretio æstimabile, causam tibi adiudicari, item cùm iudex ad hoc non teneatur, sed possit pro mero beneplacito eam alteri adiudicare; nulla est ratio cur nō possit accipere aliquod pretium, vt eam tibi adiudicet. Illud autem planè est absurdum, & tale principium, quo facilè omnia iudicia peruertas. Secundò, quia ex fundamentis suprà positis, illa sententia nullo modo inferri potest.

92 Pro quo Nota, hæc longè diuersa esse, *Probabile est totam hanc rem esse meam.* &, *probabile est me eam posse totam mihi vendicare.* Sicut hæc longè diuersa sunt, *hac res est tota mea,* &, *possum eam mihi totam vendicare.* Item, *dubium est an hæc res mea est,* &, *dubium est an possim eam mihi vendicare:* inter quas vna propositio est speculatiua, altera practica: & sæpe contingit vnam esse falsam altera existente vera. Cuius ratio est, nam vt rēs aliqua verè à parte rei sit mea, non pendet vllo modo ab alicuius cognitione: æqualiter enim res mea est, siue id sciam, siue nesciam. Vt autem possim eam mihi tamquam meam vendicare, non tam pendet à veritate rei, quæ à parte rei est, quàm ab ea quæ prudenter putatur esse. verb. caus. Pater meus iam defunctus occultè verè rem aliquam à patre tuo etiam defuncto in perpetuum emerit; cùm tamen nobis persuasum sit quòd eam solùm acceperit vtendam, tu licitè eam vt tuam repetis ac vendicas, & teneor eam tibi reddere, cùm verè mea sit non tua. Item incepisti rem aliquā bona fide possidere, & postea dubitamus an tua sit an mea, & adhibita omni diligentia manet idem dubium. & tamen non est dubium, sed vt minimum valdè probabile, quòd tu possis eam vt tuam possidere, ego vero nō possim, quantumuis fortè à parte rei mea sit.

Differentia inter propositionem practicam & speculatiuā.

Opinio non potest facere vt res aliqua mea sit, dat mihi tamen ius eam vsurpandi.

93 Ex quo sequitur primo, Quando est dubium an res aliqua sit mea, an tua, siue illud dubium sit negatiuum, siue etiam positiuum; vt quando pro vtroque sunt æquè probabiles rationes, aut etiam diuersa iura ac Doctorum sententiæ vtrique æqualiter fauent, si neuter rem possideat, neutrum posse eam sibi integram vēdicare. Nam cùm æqualiter sit probabile eam esse tuam, ac esse meam, æquale habemus ius eam nobis vendicandi: & consequenter res diuidenda est: aut si vnius ius sit aliquanto probabilius, hic potiorem partem accipiat. quòd si diuidi nequeat, sorte lis dirimenda est, aut vni res integrè adiudicanda, qui alteri pro magnitudine probabilitatis iuris quod habet, partem pretij restituat. Confir. quia cùm vterque habeat æquale ius ad rem, nulla est ratio, cur vnus possit sibi eam præ altero vendicare, atque ita vterque æqualiter sibi eam vendicare potest. Cùm autē fieri nequeat, vt vterque eam sibi integrè vendicet, necessario solùm possunt habere ius, vt vendicent sibi mediam partem rei. Quòd si quis eam ante ortum dubium bona fide possidebat, licitè eam integrè retinet, quia melior est conditio possidentis, qui quamdiu probabiliter ignorat rem non esse suam, non tenetur se eius possessione spoliare. Secùs esset, si alterius ius esset multo probabilius. Tunc enim possidens, aut totam, aut saltem eius partem teneretur restituere. quia tunc tanta probabilitas alieni iuris præualet huius possessioni.

Res dubia inter non possidentes diuidenda.

Eam bona fide possidēs integrè retinet.

94 Sequitur secundò, Quando iudices aduertunt vtramque partem habere aut omnino, aut ferè æquè probabile ius (siue sit quæstio facti, siue iuris) eos teneri totam rem adiudicare possidenti; aut inter partes diuidere, si neutra eam possideat. Ratio est, quia iudices non sunt domini rei, de qua litigatur, nec habent potestatem aut eam, aut ius ad eam alicui dandi: sed tantùm iudicandi vtra pars habeat ius eam sibi vendicādi. Cùm itaque, vt iam ostēdi, eo casu vtraque pars habeat æquale ius ad rem, si neutra eam possideat, illi tenētur vtrique æquale ius adiudicare, consequenter inter eos diuidere: aut si quæ eam possideat, cùm hæc habeat ius eam integrè sibi retinendi, tenentur hanc ei totam addicere. quia vt iudicium verum sit, debet respondere veritati, quæ à parte rei est: & consequenter cuique addicere tale ius, quale verè à parte rei habet.

Iudex in dubio non potest pro libitu iudicare.

Ex quibus demum clarè patet, ex eo quòd probabile sit hanc rem totam esse Petri, non sequi iudices eam posse ei totam adiudicare, & auctores qui illud asserunt, nō necessariò hoc asserere. Nam si æquè probabile sit eam esse Iacobi, huic aut ex parte, si neuter eam possideat; aut etiam tota adiudicanda est, si hic eam possideat.

95 His positis, vt tandem ad difficultatem hîc nobis propositam veniamus, duplex hîc est difficultas. Prima est, Quid debeat facere coniux, quæ certo scit matrimonium esse nullum, nec potest hoc probare, ideóque cogitur coniugi cohabitare. *Magister in 4.d.38.in fine, & Hugo de S.Victore de Sacramentis p.11.cap.6.* & quidam alij putant, talem quidem posse reddere debitum, non tamen petere. Primo, quia coniux qui est in bona fide habet ius petendi debitum: ergo alter tenetur reddere. Secundo, quia ex duobus malis, minus est eligendum: minus autem malum est fornicari, quàm cōtra iustitiam, & Ecclesiæ præceptum

Magister. Hugo.

ceptum cum scandalo negare petenti debitum. Tertiò, quia non est minus malum occidere innocentem quàm fornicari; atqui iudex licitè occidit publicè probatum nocentem, quem priuatim nouit innocentem: ergo coniux licitè reddit debitum ei, qui publicè probatur eius coniux, etsi priuatim sciat contrarium esse nullum.

96 *Conscius nullitatis matrimonij nunquam licitè reddit debitum.* *c. Inquisitioni.*

Sed omnino dicendum est, talem nullo modo posse reddere debitum quocumque periculo proposito. Ita expressè definitum est *cap. Inquisitioni 44. de sententia excommunic.* Vbi Pontifex dicit talem potiùs debere humiliter sustinere sententiam excommunicationis, quàm cum peccato mortali carnale commercium exercere, scilicet reddendo debitum. Et est iam communis omnium Doctorum; & ratio est. quia fornicari est absolutè malum, ideóque ob nullam omnino causam licet: quia numquam licet facere mala, vt eueniant bona, aut vt alia mala vitentur: vt patet ad Romanos 3. Quare tali coniugi aut occultè fugiendum est, si qua ratione possit: aut petenda dispensatio in impedimento, si obtineri potest, & tunc secundò contrahendum est: aut si nihil horum possit facere, tam excommunicatio, quàm alia incommoda patienter sustinenda sunt, vt dicitur *cap. Inquisitioni, citato.*

Rom. 3.

c. Inquisitioni.

97 Ad primum argumentum contrarium, nego antecedens. Nam etsi bona ipsius fides videatur ei tribuere aliquod ius petendi; hoc tamen totum elidit certum ius quod alter habet non reddendi debitum, cùm vtrumque ius simul consistere nequeat. Sicut etsi millies publicè probaret tibi debere mille, si tamen certò scirem, me ea non debere, non tenerer ea soluere si sine scádalo id possem euitare. quia ius meum quod fundatur in veritate, elidet tuum quod fundatur in falsa præsumptione quantumcúmque probabili.

Ad secundum Respondeo, maiorem solùm esse veram, quando vtrumque euitari nequit. Talis autem coniux potest abstinendo omnino ab vsu matrimonij nec fornicari, nec peccare contra iustitiam, aut obedientiam. Nam cùm alteri nihil debeat, non potest ei aut negare aut reddere debitum, nec Ecclesia vult ei præcipere fornicationem: nec eo casu potest ei præcipere redditionem debiti, cùm impossibilis sit. Scandalum autem ipse non facit, sed permittit. potiùs autem quæuis mala sunt permittenda, quàm vllum faciendum.

Ad tertium, aliqui negant consequentiam, quia aiunt iudicem licitè talem occidere, quia hoc est medium necessarium vt tranquillitas publica seruetur. Sed similiter dicam, talem coniugem licitè reddere debitum, quia hoc est medium necessarium, vt ipse grauissima pericula ac scandala euitet. Quare in vtroque valet illud, Non licet facere mala vt eueniant bona. Respódent alij secundò, etiam negando consequentiam. quia iudex ille excusatur inuincibili ignorantia: nam etsi vt priuatus certò sciat alterum esse innocentem, tamen vt iudex qui nihil spectare debet nisi publicas probationes, id inuincibiliter ignorat. Secus autem esse in ea coniuge.

98 *Neque eisdem se certò scire & eandem inuincibiliter ignorare.*

Sed hæc etiam non satisfaciunt primò, quia implicat illum, qui certò scit Petrum, vt ib. causs. esse innocentem, id simul & inuincibiliter ignorare. Secundò, quia inde sequeretur, iudicem qui falsos testes contra innocentem subornasset, posse publicè probatum nocentem occidere: quia secundùm illos vt iudex ignorat eum esse innocentem: nam quòd falsos testes subornarit, solùm nouit vt priuatus. illud autem est apertè absurdissimum. Tertiò, quia simili modo dicam, talem coniugem, vt coniugem inuincibiliter ignorare nullitatem matrimonij; nam hanc solùm nouit vt non coniux: reddit autem debitum non vt Petrus aut Paulus, sed vt coniux. Item sicut secundùm illos non solùm iudex, sed etiam minister iustitiæ potest occidere publicè probatum reum, quem priuatim certò scit innocentem, quia hoc non nouit vt minister iustitiæ: ita talis coniux tamquam minister & executor sententiæ ab Ecclesia latæ, qua iubetur reddere debitum, poterit hoc facere: quia vt sic ignorat nullitatem matrimonij. Respondeo itaque negando minorem. Multo enim probabilius est, iudicem non posse talem reum occidere, vt apertè colligitur ex iam dictis, & cum alijs optimè probat *P. Lessius de iustit. c. 29. dub. 10.* Vide dicta suprà disp. 15. num. 106. & 110.

Iudex numquam licitè occidit eũ, quem priuatim nouit innocẽtem. *Lessius.*

99 Secunda difficultas est, Quomodo posit cõiux vti matrimonio, qui de valore eius dubitat? Duplex hîc potest esse casus. Primò, quãdo ipse mala fide ab initio matrimonium contraxit. Secundò, quando bona fide contraxit, sed postea incipit dubitare. Et de hoc præcipuè est difficultas. Quidam docent, talem nec posse petere, nec reddere debitum. Præcipua eorum ratio est. quia nunquam licet mihi aliquid facere, de quo dubito, an sit mihi licitum: atqui talis dubitat an liceat ei reddere debitum: ergo hoc ei non licet. Minor probatur. quia certum est se non posse accedere ad non suã: dubitat autem an hæc sit nõ sua: ergo dubitat an posit ad eã accedere.

Alij docent, talem teneri reddere, numquam tamen posse petere. Probant præcipuè. quia in *c. 2. de secundis nuptiis. & c. Inquisitioni, 44. de sententia excommunicationis* id videtur expressè definitum. Ita *Nauarr. c. 22. n. 54. Siluest. v. Matrimonium 8. q. 14. dicto 2.* & alii.

c. 2. de secundis. *c. Inquisitioni.* *Nauarr.* *Syluester.*

100 *Coniux laborans scrupulis hos abiiciat.*

Conclvs. I. Coniux quæ nullam habet iustam rationem dubitãdi de valore matrimonii, sed tantùm mouetur quibusdam scrupulis, debet eos iudicio viri prudentis deponere, & sic liberè vti matrimonio. Patet ex *c. Inquisitioni, 44. de sent. excommun.*

c. Inquisitioni. *Dubius veritatem inquirat.*

Conclvs. II. Coniux meritò dubitans de valore sui matrimonii, siue bona siue mala fide contraxit, tenetur statim diligentem adhibere operã vt sciat veritatem. Per se patet: quia aliàs exponit se præsentissimis periculis peccandi saltem materialiter, siue petendo, siue reddendo, siue etiam negando debitum, cùm nesciat quid

horum seclusa ignorantia sibi liceret, aut non liceret. Illa autem pericula tenetur omnino vitare, nec ignorantia potest eum excusare quamdiu ignorat omittito esse inuincibilem. Excusaretur tamen ab hac inquisitione, si certò sciret veritatem cognosci non posse.

101 *Qui mala fide contraxit debitum nō petat.* *c 2 de secundis.*

CONCLVS. III. Qui mala fide matrimonium contraxit, quamdiu de eius valore dubitat, tenetur reddere debitum: numquam autem potest petere. Est ferè communis, & expressè definitur *cap. 2. de secundis nuptiis*, hoc enim apertè de hoc casu loquitur.

Prior pars probatur, quia cùm alter coniux sit bona fide in possessione matrimonij, habet verum ius petendi debitum, & vt alter sibi reddat, siue à parte rei sit verum matrimonium, siue non, iuxta dicta numero 85. 92. & 93. Nec alter habet vllum ius negandi ei debitum, quo alterius ius elidat, cùm non sciat matrimonium esse irritum: sicut quando bona fide possides rem de qua dubito an sit mea, nullum ius habeo impediendi te ab eius vsu. Nec dubitans excusatur à redditione debiti ob periculū fornicationis cui se exponit, quia cùm illud euitare nequeat, nisi negando alteri suum ius; etsi fortè matrimonium sit inualidum, fornicatio erit materialis: magis autem tenetur non facere alteri apertam iniustitiam, quàm vitare periculum materialis fornicationis. Nec refert quòd sit etiam periculum faciendi iniuriam priori coniugi qui fortè adhuc viuit, quia hæc erit etiam solùm materialis, vel potiùs omnino nulla, quia hic non habet vllum ius, ne alter vtatur re quam bona fide legitimè possidet, etiamsi per eum vsum fiat deterior, sicut in vsu aliarum rerum ostendi suprà n. 85. & 93.

102 Secunda pars probatur. Quia cùm talis coniux mala fide possessionem inchoauerit, nullum habet ius ad eius vsum cum periculo fornicationis, aut etiam iniustitiæ contra priorem coniugem, patet ex dictis numero 89.

Mala fide contrahētes separandi quamdiu dubitant.

Hinc infertur, Quando vterque coniux ab initio cum dubio de eius valore contraxit matrimonium, neutrum habere ius petendi debitum, & consequenter etiam neutrum posse reddere, quia redditio supponit ius petendi: atque ita donec de veritate constet, toro separandi sunt ob periculum incontinentiæ. Ita *Henriquez. libr. 11. cap. 11. numero 5. & Sanchez lib. 9. disp. 42. n. 7.* & alij.

Henriquez. Sanchez.

103 Addunt tamen aliqui, quando dubium est positiuum, ita vt vtrimque sint probabiles rationes tam quòd valeat matrimonium, quàm quòd non valeat, etsi hoc sit paulo probabilius, eos posse matrimonio vti, quia licitè sequuntur probabilem sententiam. Sed contrarium meritò videri posset verius. Nam aliud est, probabile esse tale matrimonium valere; aliud verò, probabile esse ipsos posse eo vti: nec hoc ex eo sequitur, vt ostendi numero 92.

Quare certum credo, tales non posse vti matrimonio, quando vertitur quæstio de morte prioris coniugis: quia sicut cum aperta huius iniuria illi matrimonium contraxerunt, spoliando eum in dubio sua possessione, quæ pro eo stabat (tam diu enim semel habita possessio pro eo stat, quamdiu non constat ipsum ea iure spoliatum) itaetiam eum eiusdem iniuria eo vtuntur. Confirmatur, quia *capite In præsentia, 19. de sponsalibus* apertè definitur, vt aliqua possit contrahere cum secundo, necessarium esse, vt certa sit de morte prioris, nec sufficere probabilem coniecturam, quantumcumque per multos annos cum graui difficultate cogatur cælibem vitam agere. Quare tales omnino separandi sunt saltem toro, donec de veritate rei constet. Nec hoc durum videri debet, quia ipsi sponte in hæc mala se coniecerunt.

Quid faciat is quorum matrimoniū est positiue dubium ob probabiles vtrimque rationes. *c in præsentia.*

104 Quòd si impedimentum de quo dubitatur, sit solùm iure humano inductum, distinguendum est. Nam vel dubitatur an hoc impedimentum aliquando subfuerit nec ne: & tunc siue dubium sit negatiuum, siue positiuum, ita vt vtraque sit probabilis, credo post diligentem veritatis inquisitionem tales posse licitè contrahere, & contracto matrimonio vti, etiamsi initio mala fide contraxerint. Quia possessio libertatis ab eo impedimento, stat pro ijs, quia cùm iure naturæ sint ab eo liberi, præsumuntur liberi donec constet de contrario: vt in simili benè docet *P. Sanchez. libr. 9. disputatione 41. numero 36.*

Sanchez.

Quando verò constat impedimentum fuisse contractum, sed dubitatur an sit sublatum, iterum distinguendum est. Nam vel dubitatur an vlla omnino obtenta sit dispensatio, & tunc siue dubium sit negatiuum, siue positiuum ob probabiles pro vtraque parte rationes, non potest matrimonium contrahi sine noua dispensatione: & qui cum tali dubio contraxerunt (nisi ignorantia ob grauis viri auctoritatem excusentur) non possunt eo vti, quamdiu hoc dubium manet: quia possessio stat pro impedimento. Quòd si constet fuisse obtentam dispensationem, sed dubitetur de eius valore, tunc quando vtrimque probabiles sunt rationes, præsumitur valere. Vide dicta disputatione 33. numero 58.

105 CONCLVSIO IV. Quando vterque bona fide matrimonium contraxit, & postea superuenit dubium an sit validum: dubitans tenetur reddere debitum, non potest tamen petere antequam sufficientem diligentiam adhibuerit, vt veritatem cognoscat. Patet ex dictis numero 85. & 89. Adhibita tamen ea diligentia, si maneat adhuc dubium, potest etiam petere. Ita *Sotus in 4. distinct. 27. quæstione prima, articulo 3. §. Imò verò. P. Henriquez lib. 12. cap. 6. numero 3. & 7.* & cum alijs *P. Sanchez libr. 9. disputat. 41. numero 47.* multique recentiores. Probatur, quia talis bona fide possidet ius petendi debitum, quo non debet se spoliare, quamdiu non constat non esse suum. vt in alijs

Sotus. *Sanchez.*

aliis rebus ostendi nu. Confirm. quia si talis deberet abstinere à non petendo debito, esset quia alias exponeret se periculo fornicādi, si fortè matrimonium non valeat: aut etiam violandi ius, quod prior coniux habet in eius corpus, si fortè adhuc viuat: atqui hæc ad illam obligationem inducendam non sufficiunt: ergo ille non tenetur abstinere. Minor probatur. quia cùm difficillimum, & ferè supra humanas vires sit aliquem hominem præsertim benè constitutum cōtinuò cogi cum persona diuersi sexus dormire, & nunquam posse petere debitum, ipse non tenetur cum tanta difficultate vitare dubium periculum alicuius iniuriæ aut incontinentiæ, quare si quę fortè iniuria aut incontinentia committatur, hęc tantùm erit materialis. Adde, vt ostendi nu. 101, eo casu priorem coniugem nullum ius habere ne hic matrimonium vtatur, atque ita nullam ei fieri iniuriam.

106 Ad argumentum pro priore sententia positum num. 99, nego minorem. Ad probationem, nego consequentiam, quia, vt ostendi n. 92. potest fieri, vt dubitans an res aliqua sit sua, moraliter certò sciat licere sibi ea vti.

Ad argumentum pro secunda sententia ibidem positum, nego id ibi definiri. Nam illud caput 2. expresse loquitur de iis qui mala fide contraxerant. Et c. *Inquisitionis.* etsi indistinctè loquatur: tamen, vt patet ex rationibus, intelligendum est de iis qui nondum sufficienter inquisierunt veritatem, quibus ignorantia reputatur vincibilis.

c. 2. de sponsalib. c. Inquisitionis.

DVBIVM XI.

Qua ratione inter coniuges liceant tactus, aut cogitationes morosæ?

107 HAnc difficultatem, partim quia vix honestè tractari potest, partim etiam quia magis ad 1. 2. pertinet, breuiter solùm hic attingam, Qui plura volet, videat *P. Sanchez, l. 9 disp. 44. & sequent.*

Sanchez.

Delectatio morosa quid sit? Quando sit mala?

Nota igitur primò, delectationem morosam in genere dici, quando quis rem aliquam apprehendit vt præsentem, in eáque delectatur. Est autem tunc mala, quando eam sibi sic repræsentat sub ratione aliqua illicita. Cuius ratio est, quia sicut est peccatum velle rē illicitā: ita in ea sibi sub tali ratione cōplacere: vt si quis delectetur in occisione hominis precisè quà occisio est: quia sic est quædam crudelitas. Secùs si delectetur in ea, quà commoda est Reipub. aut in actu, quo talis occisus est, quatenus fuit multùm ingeniosus, nullo modo sibi interim complacendo in eo quà alteri malus, aut iniustus est: tunc enim non esset peccatum, nisi fortè actus otiosus.

108 Nota secundò, delectationem morosam continere malitiam eandem specie cum ipso actu, in quo quis delectatur, considerato præcisè sub illa ratione qua repræsentatur imaginatione, vel intellectui; non autem secundùm omnes rationes quas habet, vt patet in exemplis datis. Hinc delectari ex apprehensione occisionis inimici quà talis est, continet tantùm rationem odij, non autem iniustitiæ. Et delectatio circa alienam coniugem præcisè quà pulchra est, in soluto cōtinet tantùm ratione fornicationis, modò absit omnis voluntas actum perpetrandi. Ratio est, quia apprehensio obiecti potest abstrahere ab omnibus eius circumstantiis, & tantùm versari circa illud sub certa ratione, & similiter etiam delectatio: vt patet in delectante se in apprehensione alicuius furti, quà ingeniosum est, interim illud quà iniustum detestando.

Delectatio circa alienā coniugem non cōtinet malitiam adulterij.

109 Secùs est de actu externo, qui necessariò versatur circa obiectum consideratum cum omnibus circumstantiis. idémque dicendum de voluntate illum actum faciendi, modò illæ circumstantiæ cognitæ sint. Sicut enim scienter cognoscere alienam vxorem habet necessario rationem adulterij; ita etiam velle eam cognoscere habet necessariò malitiam adulterij.

Similiter delectatio morosa necessariò contrahit diuersas malitias ratione diuersarum circumstantiarum ipsius subiecti, siue personæ quæ eam habet; quatenus illa his aliquo modo repugnat. v. c. habens votum castitatis similiter committit sacrilegium siue se oblectando in sola cogitatione fornicationis, siue eam volendo: quia per votum omnem delectationem veneream sibi interdixit. Cùm igitur non solus externus actus libidinosus, sed etiam interna de eo delectatio aduersetur castitatis voto, sacrilegè contra hoc peccat, quicumque eam sponte admittit.

Delectatio morosa nonquam à circumstantiis sui subiecti diuersam sortitur malitiam.

110 Secùs tamen est in vouente non comedere carnes, cui licet circa earum affectum cogitatione delectari, non tamen eas velle: quia sola exterior comestio aduersatur mortificationi carnis, quam ipse vouendo intendit, idéoque hæc sola per se aduersatur ipsius voto, & consequenter etiam voluntas eas comedendi. Quamuis autem possit quis se oblectare circa aliquod obiectum, quatenus habet vnam solam malitiam reiiciendo aliam, & ita vnicam malitiam contrahere: non potest tamen aliquem actum etiam internum, quem ex diuersis rationibus tenetur vitare, elicere præcisè quatenus repugnat vni obligationi, & non alteri. v. c. Religiosus nullo modo potest elicere delectationem veneream præcisè quatenus repugnat castitati, & non quatenus repugnat voto. Tum quia ipsa se tota vtrique repugnat: tum etiam quia etsi in cogitando possimus aliquā in se diuersas rationes metaphysicas distinguere, & versari circa vnam, & non circa aliam: non tamen in agendo. v. c. potest Religiosus cogitare de furto, & in eo delectari, primò præcisè quà ingeniosum est, idque sine vllo peccato. Secundò, quatenus inimico suo damnosum est, & sic erit peccatum odij, non tamen iniustitiæ, aut sacrilegij contra votum. Si tamē velit furari, necessariò peccabit, & contra iustitiam & contra votum paupertatis.

Vouens non comedere carnes licitè circa earum cogitatione delectatur.

95

111 Nota tertiò, cogitationem rerum turpium merè speculatiuam, similémque lectionem vel locutionem; item turpes aspectus, vel tactus secundùm se non esse mala, sed tantùm ratione periculi, ne per ea delectatio sensualis circa turpia excitetur, quæ secundùm se etiam prout habetur in sola parte sensitiua, prohibita est

Cogitatio, lectio, aspectus, tactus turpis qua ratione mala?

non coniugatis, qui non possunt eam vnquam sponte in se admittere, quantum eam commodè vitare possunt: præsertim si periculum sit ne ex ea aut consensus voluntatis, aut pollutio sequatur. Ob iustas tamen causas hæc permitti potest, quando abest omne periculum ne voluntas in eam consentiat, cáve delectetur, & consequenter illa supradicta exerceri possunt. v.g. potest medicus studij causa de illis obiectis cogitare, Confessarius audire confessiones in quibus multa turpia narrantur, chirurgus tractare etiam partes inhonestas alicuius læsi, etiam cum periculo turpis commotionis aut pollutionis, modò absit omne periculum ne voluntas consentiat, saltem in ipsam delectationem, quæ in parte inferiore ex tali imaginatione, aut tactu solet exurgere. quod omnino illicitum esset.

112 Eiusmodi autem actus eo maiorem causam requirunt, vt licitè fiant, quo ea natura sua magis excitant talem commotionem, iique sine iusta causa voliti, faciliùs sunt peccatum mortale, quales sunt tactus inhonesti, qui magnam necessitatem requirunt.

Secùs est de tactibus honestis, vt sunt oscula quibus vrbanitatis causa amici se salutant, modò absit omnino sensualis delectatio. Minorem etiam causam requirunt actus ex quibus omnino per accidens sequitur quandoque motus inhonestus, aut pollutio: vt sunt esus rei calidæ, equitatio, &c. quare hæc propter tale periculum non tenemur vnquam sub peccato mortali omittere, quando non est periculum consensus.

113 CONCLVS. I. Coniux non peccat mortaliter, sine periculo pollutionis morosè delectando se circa actum coniugalem, etsi hunc habere non possit ob coniugis absentiam, aut aliud simile impedimentum. quia delectatio non potest esse peior obiecto circa quod versatur. communiter tamen venialiter peccat: quia talis delectatio continet quandam inordinationem, & nimium circa res tales affectum; nec videtur posse habere legitimum finem. Secùs est de vidua, quæ non potest ita delectari circa actum habitum cum coniuge defuncto. quia hic actus iam in præsenti est et illicitus. Potest tamen gaudere se eum habuisse, quia hic non est delectatio venerea, siue qua talis voluptas, vt præsens apprehendatur ac mentem delectet.

114 CONCLVS. II. Colloquia, aspectus, aut tactus impudici inter coniuges non sunt mortales nisi adsit periculum pollutionis, extra actum coniugalem. Quia hi actus inter solutos ideo sunt mortales, quia excitant delectationem veneream similem illi, quæ habetur in copula, & ad hoc natura sua ordinantur. Ergo quibus licita est copula, & in ea dicta delectatio, etiam illi actus liciti erunt, si finem aliquem honestum habeant: veniales, si eo careant, sicut ipsa copula esset. Si tamen esset periculum pollutionis extra vsum matrimonij, essent mortales si sine necessitate fierent, quia tunc pollutio esset interpretatiuè volita in illis, vt in causa proximè ad hanc ordinata.

115 CONCLVS. II. Dictæ conclusiones veræ sunt, etsi copula coniugibus per accidens esset illicita: vt quia haberi non posset sine aliquo prolis, aut alterius coniugis periculo: aut si essent iam ad eam redditi impotentes ob frigiditatem, &c. Secùs si vouissent castitatem, aut matrimonij valor esset dubius. patet ex notabili secundo.

DISPVTATIO XXXV.

DE DIVORTIO.

CVM hactenus naturam, obligationem, alióſq; effectus matrimonij explicuerimus, reſtat vt breuiter aliquid dicamus de eiuſdem ſolutione, non quoad vinculum, de quo egi diſputatione 26. ſed quoad ſolum torum, ſiue etiam cohabitationem, quæ ſolutio Diuortium dicitur: quòd coniuges manente vinculo à ſe mutuo diuertant. Quod dupliciter fieri poteſt. Primò, quando vterque ex mutuo conſenſu Religionem ingreditur: aut vnus Religionem ingreditur, & alter ſacris initiatur. Secundò, quãdo vnus alterum ſuo toro ac cohabitatione ob aliquam culpam, excludit, qui propriè dicitur diuortium facere, ideóque de hoc modo hîc primùm agam.

DVBIVM I.

Qua ratione licet coniugi diuertere ob alterius adulterium?

1

Matth. 19.

CONCLVS. I. Certum eſt, coniugem innocentem poſſe dimittere adulterum à ſuo toro & cohabitatione. Patet ex Matth. c. 19. & omnium Doctorum ſententia.

CONCLVS. II. Hæc lex deſumpta eſt ex ipſa natura contractus matrimonij: & eſt iuris naturæ: quia frangenti fidem fides ſeruanda non eſt. ideoque coniuges non cenſentur ſe obligaſſe, vt parti diutiùs cohabitent, quàm hæc fidem torumque immaculatum ſeruet.

2

Abbas. Armilla. Silueſter. D. Thom. Durandus. Sanchez.

CONCLVS. III. Hoc ipſo quo vni coniugi conſtat de alterius adulterio, poteſt ſine ſententia iudicis in foro conſcientiæ ab eo diuertere. Ita *Abbas c. vlt. de adulteriis nũ. 6. Armilla v. diuortium num. 7. Silueſter ibidem q. 8. D. Thom. in 4. d. 35. q. 1. a. 3. in corpore. Durandus ibidem q. 1. a.* 3. & cum multis aliis *Sanchez l. 10. diſp. 12. num.* 5. Probatur, quia innocens non acquirit hoc ius per iudicis ſententiam, ſed ex ipſa natura contractus; ſicut qui emit triticum certo tempore ſibi tradẽdum, hoc ipſo quo ſtato tempore non traditur, habet ius reſiliendi à contractu, vt dixi diſp. 23. num. 45. & 49. Propter ſcandalum tamen, & ordinem fori externi eſt opus ſententia iudicis, niſi adulterium eſſet ita publicum, vt nulla tergiuerſatione poſſet negari. Tunc enim propria auctoritate liceret diuertere: nec coniux ſpoliatus petens alterum ſibi reſtitui audiretur. Ita *Sanchez lib. 10. diſput. 10. numero* 11.

Sanchez.

3

c. Porrò.

Nec his obſtat *c. Porrò, de diuortiis*, vbi dicitur, neminem vxorem ſine iudicio Eccleſiæ poſſe dimittere ob impedimentum dirimens etiam notorium. quia ibi agitur de dimiſſione quoad vinculum, quæ longe maioris momenti eſt: & ſicut Eccleſiaſtica auctoritate vinculum matrimonij debet contrahi, ita etiam ſolui ſiue irritum iudicari. In noſtro verò caſu agitur tantùm de dimiſſione quoad torum & cohabitationem. quæ minoris momenti & minùs periculoſa eſt. Vnde ſequitur, coniugem cui omnino conſtat alterius adulterium, etſi in foro externo non poſſit id probare, non teneri obedire iudici ſub excommunicatione præcipienti, vt reddat debitum, nec excommunicationem incurrere. Propter ſcandalum tamen tenetur alteri cohabitare. quòd ſi abeſſet, vt ſi iuſſus ad remotas terras, nec ad hoc teneretur. Quare cùm non poſſit facilè eſſe publicum cum non reddere debitum, ad hoc non tam facilè tenetur.

4

CONCLVS. IV. Quamdiu coniux non eſt moraliter certus de adulterio alterius, non poteſt eum dimittere, & adulter poteſt exigere debitum, & nolentem etiam ad hoc auctoritate iudicis compellere. Quia ipſe non eſt per adulterium ipſo facto priuatus iure petendi, ſed priuandus per coniugem, qui habet quidem ad hoc ius quaſi in actu primo, ſed quod non poteſt exire in actum ſecundum, donec de adulterio ei conſtet; ſicut communiter de eiuſmodi rebus conſtare poteſt. quia hæc priuatio eſt quaſi inſti-

ctio quædam pœnæ conuentionalis. Vide dicta disp. 23. num. 87. Quòd si tamen adultero constaret coniugem certò scire suum adulterium, iniquè omnino tentaret eum id recusantem cogere ad redditionem debiti, quantumuis hoc probati nullo modo posset: vt patet ex dictis loco citato.

5 CONCLVS. V. Idem dicendum quando coniux commisisset sodomiam, aut bestialitatem. Secùs si tantùm habuisset tactus impudicos. quia in illis est completa in suo genere iniuria contra fidem matrimonij; non tamen in his. Tam grauis autem pœna requirit iniuriam completam.

6 CONCLVS. VI. Eadem in hac parte est ratio, siue vir, siue fæmina adulterium commiserit, quia vterque perfectè frangit datam fidem, & consequenter dat alteri ius resiliendi à pactis. Secùs est quando agitur de accusatione criminali, in qua grauitas iniuriæ attenditur, quæ longè grauior est in fæmina, quàm in viro. Vide *Sanchez lib. 10. disp. 8.* vbi multa de dotis amissione, & qua ratione innocens adulterum tam ciuiliter quàm criminaliter accusare possit, doctissimè disputat.

Sanchez.

7 CONCLVS. VII. Potest coniux adulterum dimittere, etsi ei dedisset indirectè occasionem adulterandi: vt si vir vxorem domo expelleret, aut metu cogeret consentire, vt sacris ordinaretur, aut non daret ei sufficientem sustentationem, vt patet. *Significasti, de diuortiis, & c. Veniens, de conuersione coniugatorum*: nisi vir hæc ea intentione faceret, vt vxor adulteraretur. tunc enim in eius adulterium tacitè consentiret. Vide *Sotum in 4. d. 36. q. vnica a. 1. v. Secundus casus. Palud. d. 35. q. 1. a. 2. §. Secundus casus est. Siluestrum v. Diuortium q. 9. dicto 1. P. Henriquez l. 11. cap. 17. n. 4. P. Sanchez l. 10. disp. 5. num. 4. 5. 6.*

c. Significasti. c. Veniens. Sotus. Palud. Siluestr. Henriq. Sanchez.

DVBIVM II.

Quanam impediant ne coniux possit ab adultero diuertere, aut in diuortio perseuerare?

8 CONCLVSIO I. Quoties adulterium non fuit coniugi formaliter iniuriosum, non potest ob id diuertere. quia sola iniuriosa fidei fractio dat hanc facultatem: vt patet ex dub. 1. conclus. 1.

Tale autem est primò, quando coniux expressè vel tacitè consensit illud permittendo, cùm facilè posset prohibere. quia scienti & volenti non fit iniuria. Ita auctores citati num. 7. habens autem coniugem adulterij suspectam, eamque cùm facilè posset ab eo non prohibens, vt deprehensam dimittat, non censetur in id consentire. quia habet iustam causam permittendi.

9 Secundò, quando coniux bona fide credens coniugem obiisse, cum alio contrahit, aut fornicatur. idemque dicendum si crederet matrimonium esse omnino dissolutum, quia Ecclesia id nullum fuisse ex errore iudicauit: aut inter gentiles ob libellum repudij datum, quo putant ipsi vinculum solui.

Tertiò, quando accedentem ad se inuincibiliter putauit esse suum maritum.

Quartò, quando mulier fuit omnino vi cognita, idémque *Siluester v. Adulterium q. vlt. & Rosella ac Armilla ibidem num. 5.* asserunt, quando consensit metu graui coacta. Sed *Paludan in 4. d. 35. q. 1. a. 2. casu 5. Durandus ibidem q. 1. a. 1. Sotus d. 36. q. vnica a. 1. vers. Et eadem ratione.* & cum multis aliis *Sanchez lib. 10. disp. 5. num. 16.* aiunt talem ob metum non excusari, quin vir possit ab ea diuertere, eámque dote priuare, sed solùm ne possit criminaliter accusari. & hoc solùm probare quædam argumenta, quæ alij pro se adferunt. Probant, quia nullus metus a peccato excusat, tenetúrque illa potiùs mori, quàm fidem matrimonij violare, idcóque veram iniuriam marito facit. Quare de rigore credo hoc verius: tamen facilè tunc diuortium esset contra caritatem, nisi graues aliquæ causæ ad hoc vrgerent; vt quòd coniux cuperet ingredi Religionem, aut sine magno incommodo non posset alteri cohabitare.

Siluester. Rosella. Armilla. An metus excuset adulterium? Paludan. Durand. Sotus. Sanchez.

11 CONCLVS. II. Idem dicendum, quando expressè vel tacitè remissa est iniuria: vt si coniux conscius alterius adulterij eam liberè cognoscat; censetur enim tunc iniuriam remittere. Secùs si ignarus sit adulterij; aut non voluntariè omnino, sed redimendæ vexationis causa id faciat: vt quando vi aut metu mariti, aut præcepto iudicis, antequam possit adulterium probare, ad illud compellitur. Vide *Sanchez disp. 14.* vbi hæc fusissimè disputat.

Cognoscens adulteram remittit iniuriam.

Sanchez.

12 CONCLVS. III. Si vterque coniux sit reus adulterij, neuter potest ab altero diuertere: vt patet ex *c. Significasti, de diuortiis.* quia compensatur mutua iniuria. Nec refert vter priùs commiserit crimen, aut quòd vnus sæpiùs altero, aut quòd vnius crimen sit publicum, & alterius omnino occultum, & coniugem lateat. quia vterque verè fidem matrimonij fregit. Soli autem innocenti conceditur diuortium.

c. Significasti.

13 CONCLVS. IV. Si innocens post factum diuortium commisit adulterium, tenetur alterum emendatum iterum ad torum admittere. Nec refert quòd per sententiam Ecclesiæ fuit factum diuortium. quia per hoc non est datum ei aliquod maius ius, sed tantùm declaratum id quod habebat per adulterium coniugis, quod nullo modo dat ei ius fornicandi, sed tantùm separandi se à toro illius.

14 Quidam tamen excipiunt casum, quo innocentis adulterium contingeret postquam diuortij sententia transiisset in rem iudicatam, eò quòd tempus appellationi concessum esset lapsum. Aut quia tres sententiæ concordes fuissent circa eam rem latæ. Putant enim tunc iudicem quidem ex officio ob animarum periculum posse ac teneri coniuges cogere ad cohabitandum: dimissum tamen coniugem nullo modo posse iure alterum repetere. Primò, quia per sententiam in hunc amisit omne ius: & ita huius adulterium nullo modo illi est iniuriosum,

vnde

vnde non compensantur delicta. Secundò. quia sententia non fuit lata sub conditione si alter postea non fornicaretur, sed absolutè, atque ita absolutè liberauit innocentem ab omni seruitute, qua adultero obligabatur. Sententia autem semel ritè lata nunquam est reuocanda: & seruitus semel amissa nunquam redit. Ideoque hanc sententiam tenent *Abbas cap. vltimo de adulteriis, num. 5. Siluester v. Diuortium q. vltima. Sotus in 4. d. 36, qu. 1. art. 6. ad 3.* Sed cum *D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 6. vers. Item nota. Petro Soto lect. 12. de matrimon. ante finem*, & aliis credo contrarium esse multo probabilius. Quia quamdiu manet vinculum matrimonij, vterque habet dominium corporis alterius: quia, vt ostendi disp. 24. numero 3. vinculum matrimonij essentialiter in hoc dominio consistit. Quamuis autem vnus per alterius crimen acquirat ius non reddendi debitum, non tamen fornicandi; nec per sententiam diuortij (quæ ius fancit, non autem criminа fouet) ei vllum ius conceditur, sed ius quod habet declaratur, vt publicè eo liceat vti. Ex eo autem quòd sententia transierit in rem iudicatam, nullum nouum ius conceditur innocenti, nec hic liberatur ab aliis actionibus, sed tantùm efficitur ne reus possit ipsam sententiam ampliùs reuocare in dubium, nisi restituatur in integrum. Nec aliud argumenta contraria probant. quod etiam concedimus. Inde tamen non sequitur, quin ob aliam causam, scilicet iniuriam per recens adulterium sibi factam possit ei intentare litem, eumque repetere. Vnde sequitur, eodem modo dimittentem teneri alteri petenti reconciliari, ac si ante sententiam latam contigisset eius adulterium.

Abbas. Siluester. Sotus. Antonin. Pet. Soto. Innocens adulterans tenetur adultero coniugi reconciliari etiam postquam diuortiū iā est in rem iudicatam

Sententia iudicis non dat ius, sed acquisitum declarat.

16 Excipiendus tamen est casus, quo coniux innocens legitimè esset promotus ad Ordines sacros, aut professus in Religione. quia etsi talis adulterando possit suo iuri nocere, non tamen ipsi statui, cui fieret iniuria si coniugi restitueretur.

Ad primum argumentum positum num. 14. nego assumptum. quia, vt ostendi modò, sententia nullum ius dat innocenti, sed tantùm id quod habet declarat. Vnde quando vnius adulterium est omnino notorium, potest alter sine vlla sententia ab eo diuertere.

Ad secundum respondeo, Si illud aliquid probaret, etiam probaret innocentem semel etiam sine vlla sententia iustè facto diuortio postea fornicantem non teneri priori coniugi reconciliari. quia absolutè liberatur seruitute reddendi debitum: nec (vt iam ostendi) sententia ei vllum ius concedit, sed quale habeat declarat. Quare quod dicitur seruitutem amissam non redire, intelligendum est, nisi ex noua causa contrahatur, vt fit in nostro casu: atque etiam fieri potest in seruitute mancipiorum. Nam si semel manumissus, secundò in bello capiatur, fit iterum seruus. Nec per hoc prior diuortij sententia retractatur. Nam in ea non fuit definitum, innocentem non posse in posterum ampliùs contrahere obligationem reddendi debitum (nam aliàs quantumcumque adultero reconciliaretur, non teneretur reddere debitum,) sed eum iam de facto ab ea obligatione esse absolutè liberum; cum quo optime stat eum posse hanc iterum contrahere.

Seruitus deposita ex noua causa iterum incurritur.

17 Conclusio V. Si post alterius, aut vtriusque adulterium coniuges reconcilientur, quicumque ex iis fornicatur, potest ab altero dimitti. quia per reconciliationem prior iniuria omnino abolita est.

Conclusio VI. Quando vterque adulterium commisit, vnúsque emendatus alterum ad emendationem & reconciliationem inuitauit, reputatur in posterum innocens, & alterum in posterum fornicantem potest dimittere. Cùm enim hic teneatur acceptare reconciliationem, eius oblatio reputatur in alterius fauorem, ac si eam acceptasset, non tamen in fauorem eam recusantis. Quare hic alterum fornicantem non potest dimittere, nisi reconciliatione acceptarit.

18 Conclusio VII. Extra dictos casus innocens nunquam absolutè tenetur reconciliari adultero. quia absolutè liber est ab onere coniugali. Honestas tamen quandoque & etiam caritas requirunt, licet non obligent, vt eum emendatum recipiat, quando id commodè potest, & alterius saluti expedit, & sic intellige *c. Si vir, de adulteriis*, vbi dicitur eum debere id facere, scilicet ex æquitate quadam, vt explicat glossa. Adulter verò tenetur redire ad innocentem, quandocumque id petierit. quia hic nullum ius diuertendi habet, nisi alteruter legitimè statum incompossibilem susceperit.

Si vir.

DVBIVM III.

An vir teneatur vxorem persistentem mæchari dimittere?

19 Conclusio I. Communiter vir talem vxorem non tenetur dimittere. Insinuatur apertè *cap. Quemadmodum 25. de iureiurando §. vltimo.* Vbi dicitur, tutius esse virum talem vxorem non accusare in ordine ad diuortium, si ei hoc iurarit. quia potest ei semper hoc crimen dimittere, quod esset falsum, si teneretur eam dimittere. nam iuramentum eam co casu non accusandi esset illicitum, ac consequenter non obligaret.

c Quemadmodum.

Probatur secundò, quia nec tenetur ratione correptionis fraternæ. quia ad hoc sufficit, vt eam moneat, ac moderatè prout potest puniat, ad quod solùm tenetur. quia aliud medium est viro sæpe nimis incommodum. quia teneretur cælebs viuere, ac solus domum regere: & perniciosum vxori, quæ dimissa liberiùs mæchabitur. Nec etiam ratione scandali, quod

quod nullum erit, si crimen sit occultum: aut si publicum sit, sufficiet virum publice etiam conari vxorem emendare, eam pro sua potestate puniendo, ne videatur crimini consentire. Quòd si autem aliqui adhuc putent eum consentire, erit scandalum acceptum, non datum, quod non tenetur cum tanto incommodo euitare. Vide *Sotum in 4.d.36.q.vnica a. 2. conclus.2. Paludanum d.55 q.1.a.3. conclus. 4. Rosellam v. Debitum numero 16. Sanchez lib. 10. disput. 13. num.8.*

Sotus. Palud. Sanchez. Rosella.

20 Quòd si commodè posset ad tempus diuertendo vxorem emendare, aut scandalum tollere, ad hoc teneretur. Et sic intellige *c. Si vir, de adulteriis*, & alia iura dicentia virum debere talem dimittere, ne videatur patronus turpitudinis. Sed hic casus rarissimus est.

c. Si vir.

Conclvs. II. Vxor non tenetur à viro adultero diuertere. quia per hoc non emendaretur, & eius non est virum corrigere, nisi precibus & suauibus admonitionibus: nisi fortè posset ad tempus diuertere, & omnino crederet virum ita emendandum. Tunc enim ex caritate ad hoc teneretur. Sed vix vnquam ast talis spes.

DVBIVM IV.

Ob quas alias causas liceat diuortium?

21 Conclvs. Quando vnus non potest alteri cohabitare sine graui animę aut corporis periculo, quod meritò virum constantem terreat, potest ab eo diuertere quamdiu periculum durat. Quia iure naturæ quisque potest sibi consulere, nec tenemur cum tanto nostro incommodo alteri obligationi satisfacere. Patet ex *cap. Ex transmissa, & c. Literas, de restitut. spoliat.* Nec tunc diuertens contra mandatum Christi coniugem dimittit, quia non tam hanc deserit, quàm malum fugit, vel potiùs ab altero dimittitur cuius culpa periculum accidit.

c. Ex transmissa. c. Litteras.

22 Hinc sequitur, vnum coniugem posse ab alio diuertere, Primò, si hic fiat omnino furiosus, aut graui & contagioso morbo laboret. quia in his casibus alteri ex cohabitatione graue periculum imminet. Secùs esset si hic fieret quidem stultus, non tamen malus, aut contraheret grauem morbum, non tamen contagiosum. Quia cùm sanus tunc sine periculo possit ei cohabitare, eiúsque curam gerere, ad hoc tenebitur. Vide *Nauarrum cap. 22. num. 21. P. Henriquez lib. 11. cap. 4. in fine. P. Sà v. Diuortium num.8.*

Nauarr. Henriquez. Sà.

23 Secundò, quando vnus ob sæuitiam alterius iustè metuit mortem, vel etiam graues valdè plagas inferendas, etiamsi sua culpa causam dedisset. Secus si moderatam castigationem timeret. quia hanc potest vir inferre, illa non.

Tertiò, quando alter est veneficus. quia eiusmodi coniunctissimis sæpe maximè nocent; vt qui dæmonis consilio aguntur.

Quartò, quando vnus nititur alterum pertrahere ad peccatum, hic potest diuertere: imò si probabiliter sibi timeat ne consentiat, tenetur diuertere, si commodè potest. quia quisque tenetur vitare periculum peccati. Quòd si probabiliter speret se omnino non consensurum, non tenetur diuertere, potest tamen nisi obstet scandalum. quia alter non potest sua malitia hunc cogere, vt hoc potiùs quàm illo modo tentationi resistat; aut impedire quò minùs viam tutissimam sequatur.

24 Quintò, quando alter labitur in hæresin aut apostasiam. quia horum cohabitatio communiter periculosa est tam coniugi, quàm prolibus. Nec refert quòd hic & nunc credat non subesse periculum. quia semper subest aliquod, nisi coniux magna diligentia à se & prolibus hoc auertat. quia vel solum exemplum parentis facilè proles ad malum inducit. Quare meritò *cap. De illa, 6. de diuortiis*, ius generatim decidit, coniugem etiam sine iudicio Ecclesiæ ab hæretico coniuge diuertentem, et tantùm restituendam, quando conuersus fuerit. Tunc enim quia causa diuertendi cessauit, (sicut etiam in omnibus huius dubij præcedentibus casibus) reuerti debet. In hæresi tamen hoc particulare ibidem additur, vt si hæreticus fuerit iudicio Ecclesiæ separatus, siue condemnatus; tunc coniux etiam emendatum non tenetur recipere. Quia in pœnam hæreseos, omnino suo iure quod habebat vt alter sibi cohabitaret, ac debitum redderet, priuatur remanente solo vinculo matrimonij. idque meritò, quia tunc ob perpetuam infamiam graue est, & aliquo modo infame alteri coniugi tali adhærere. Nec obstat illud Matth. 19. vbi dicitur, coniugem ob solam fornicationem posse dimitti. quia ibi agitur de dimissione, quam ex vi contractus, coniux per se facere possit; non autem de ea quam in pœnam iudex possit infligere. Cùm enim hic hæreticum possit priuare omnibus bonis, atque etiam vita, quare non poterit priuare iure quod habet in coniugem?

c. De illa.

Hæreticum semel condemnatum quantumuis emendatum coniux postea non tenetur recipere.

Matt. 19.

DVBIVM V.

An celebrato ob adulterium legitimè diuortio possint coniuges Religionem ingredi, aut vouere castitatem?

25 Conclvsio I. Certum est hoc casu innocentem posse ingredi Religionem; quia quoad omnia quæ possent hoc impedire est solutus coniugij legibus, ac si alter esset mortuus. Nec alter eo casu tenetur simul ingredi;

gredi; vt apertè colligitur ex *cap.15.& 16. de conuerf. coniugatorum.*

c.15.& 16. de conuerf.

Conclvs. II. Idem dicendum de promotione ad sacros Ordines. quia eadem est ratio. Quòd si tamen ante professionem, vel ad Ordinem sacrum promotionem minoribus initiatus, aut nouitius iam factus mœchetur, restituendus est coniugi, nec potest vlterius sine eius consensu progredi; aliàs professio erit inualida. quia nondum habet statum matrimonio incompossibilem, cui per restitutionem fieri possit iniuria.

26 Conclvs. III. Quòd si diuortium fuit iniquè factum, vt quia vnus fuit falsò accusatus: aut si petens diuortium occultè etiam fuerit fornicatus, professio secuta inuito coniuge erit inualida: & ordinatus sacerdos cognita veritate erit coniugi restituendus. Ita *D. Thomas in 4.d.35.q.vnica art.5.ad 3.Syluester v. Diuortium num.14. Rosella ibidem nu.6. Armilla num. 15.*& alij.

D. Thomas. Syluester. Rosella. Armilla.

Conclvs. IV. Facto legitimè diuortio adulter nunquam altero inuito potest Religionem ingredi, aut ad Ordines sacros promoueri, quamdiu est moralis aliqua spes, futurum vt alter velit aliquando ei reconciliari. Quia quandocumque hic voluerit, tenetur reconciliari. Quòd si tamen se omnino emendasset, sæpiusque ac instanter petiisset reconciliationem, & innocens eam absolutè negarit, posset Religionem aut Ordines suscipere. quia innocens irrationabiliter est inuitus. quia non habet ius vt alter cogatur perpetuò de suo statu incertus manere, nec possit animæ suæ aliquem statum suscipiendo consulere. Quare huius professio aut ordinatio reputaretur, quasi facta ex alterius consensu, nisi esset paratus reconciliari antequam illa fierent. Vide *Sanchez disp.10.& 11.*

Suarez.

27 Conclvs. V. Idem dicendum quando coniuges iudicio Ecclesiæ separati sunt ob vnius hæresim. Tunc enim innocens nunquam tenetur alteri reconciliari, vt ostendi num.14. Quare nihil obstat quo minùs possit Religionem ingredi.

DVBIVM VI.

Qua ratione coniuges mutuo consensu possint facere diuortium?

28 Nota, hoc variis modis fieri posse. Primò, vt solùm ex mutuo consensu sine vllo voto separentur toro. Secundò, vt præterea vterque castitatem voueat. Tertiò, vt vir sacros Ordines suscipiat vxore ingrediente Religionem, aut in sæculo manente. Quartò, vt vnus solus, aut etiam vterque Religionem ingrediatur.

29 Conclvsio I. Possunt coniuges aut vt meliùs Deo seruiant, aut ob aliam honestam causam ex mutuo consensu separari toro, aut ad tempus, aut in perpetuum prout inter eos conuenerit. quia nullo iure obligantur vsu matrimonio, nisi fortè iis periculum incontinentiæ crearetur. Tunc enim ad hoc euitandum tenerentur vti coniugio, nisi sperarent se id aliter facilè posse euitare. patet ex priore ad Corinth. 7.

1. Cor 7.

30 Conclvsio II. Possunt coniuges ex mutuo consensu toro separati similiter continentiam vouere, etiamsi neuter Religionem ingrediatur. Patet ex Diuo Augustino epistola 199. ad Ecditiam, vbi id multis probat. Propter periculum tamen incontinentiæ, quod tales ex mutua cohabitatione facilè incurrerent, hoc non est facilè faciendum, nisi cum matura deliberatione, & cùm ipsi ex longa aliqua experientia comperierint se sine notabili aliquo periculo facilè ita viuere posse.

D. August.

31 Conclvsio III. Vir etiam ex vxoris consensu non potest Religionem ingredi, nisi ipsa similiter etiam Religionem ingrediatur, aut sit senex, nec vllo modo suspecta de incontinentia, & in sæculo manens votum castitatis emittat. Est communis Doctorum, & habetur expressè cap. *Si quis 4. de conuersione coniugatorum.*

c. Si quis.

32 Conclvsio IV. Probabilius est virum non posse etiam vxore consentiente sacris initiari nisi ipsa aut Religionem ingrediatur, aut senex sit, & de incontinentia nullo modo suspecta castitatem in sæculo voueat. Colligitur ex *Concilio Agathensi capite 11.*& dictis conclusione tertia. Quia eadem hic, aut etiam maior ratio est, scilicet periculum incontinentiæ, quod vxor manens in sæculo, aut etiam vterque incurreret; cùm vir iam ordinatus ex antiqua cum ea consuetudine facilè posset inflecti, vt ea iterum vt coniuge vteretur, si in sæculo permanentes haberent liberum ad se mutuo accessum. Ita *Abbas capit. Coniugatus 5. de conuersione coniugatorum, numero 4. Syluester v. Diuortium qu.17. dicto 2. Armilla ibidem numero 11. Sotus in 4. d.27. qu. 1. art. 4. v. Præterea contra eandem. P. Henriquez libro 12. cap. 5. numero 10.* & cum pluribus aliis *P. Sanchez libro 7. disput. 39. numero 6.*

Conc. Agathense. Abbas. c.Coniugatus. Syluester. Armilla. Sotus. Henriquez. Sanchez.

33 Dices, *capit. Coniugatus*, citato, vt vir ordinetur solùm requiritur, vt vxor continentiam voueat, ergo hoc sufficit. Respondeo, ibi requiri vt vxor ita continentiam voueat, vt vir ab ea sit absolutus, vt ibi dicitur: quod non fit nisi aut ipsa sit omnino vetula, aut Religionem ingrediatur: vt ex aliis iuribus colligitur.

Et confirmatur. quia *capite 1. de conuersione coniugatorum* Alexander III. vt vir Religionem ingrediatur solùm requirit, vt vxor aut Religionem ingrediatur, aut perpetuam castitatem voueat: cùm tamen *idem ibidem cap. 4.* doceat non sufficere, vt vxor castitatem voueat, nisi sit ea ætate, vt nullum in ea sit incontinentiæ periculum.

c.1. de conu. Alexand. III.

Petes,

34 Petes, quare potiùs permittitur coniugibus, vt mutuo consensu manentes in sæculo castitatem voueant, quàm vt vnus sine altero Religionem ingrediatur; cùm in priore casu appareat maius periculum quàm in secundo. Respondeo, hoc fieri quia in priore quando est periculum incontinentiæ, est facilius remedium, obtinendo dispensationem in voto, quæ in simili casu facile conceditur. Secus est in secundo. Nam in voto sacerdotis, aut Religiosi, nunquam nisi forte ex grauissimis causis dispensatur.

Hæc sunt quæ circa doctrinam de Sacramentis disputanda duxi, quàm pro ut potui conatus sum breuiter dilucidéque exponere, quod ad Dei Optimi Maximi, Virginisque Matris gloriam, ac Lectorum vtilitatem cedat.

F I N I S.

INDEX
LOCORVM SACRÆ
SCRIPTVRÆ.

Prior numerus paginam, alter notas marginales significat: vbi numerus marginalis solùm ponitur, ad proximè designatam paginam refertur.

EX EPIST. PETRI. I.

EX EPIST. IOANNIS I.

EX APOCALYPSI.

INDEX DIFFICILIORVM IVRIVM quæ hoc libro explicantur.

EX DECRETI PARTE I.

EX DECRETI PARTE II.

EX DECRETALIBVS.

EX VI. DECRETALIVM.

Regula

EX CLEMENTINIS.

EX EXTRAVAGANT. COMMVNIBVS.

EX TRIDENTINO.

EX IVRE CIVILI.

ELENCHVS

Quæstionum, Articulorum, qui fusius explicantur, & Dubiorum quæ toto hoc opere continentur.

TOMO PRIMO.

QVAESTIO LXXVI.

De modo quo Christus est in hoc Sacramento.

QVAESTIO LXXVII.

De accidentibus remanentibus in Sacramento.

QVAESTIO LXXVIII.

De forma Venerabilis Sacramenti.

QVAESTIO LXXIX.

De effectibus Sacramenti Eucharistiæ.

QVAESTIO LXXX.

De sumptione huius Sacramenti in communi.

QVAESTIO LXXXI.

De modo quo Christus vsus est hoc Sacramento.

QVAESTIO LXXXII.

De Ministro huius Sacramenti.

QVAESTIO LXXXIII.

De ritu huius Sacramenti.

TOMO SECVNDO.

DISPVTATIO I.

De pœnitentia vt est virtus.

DISPVTATIO II.

De effectu pœnitentiæ quoad remissionem peccatorum.

DISPVTATIO III.

De præcepto pœnitentiæ.

DISPVTATIO IV.

De Sacramenti pœnitentiæ institutione ac essentia.

Dub.

Dispvtatio V.

De confessioois sacramentalis necessitate?

Dispvtatio VI.

De qualitate confessioois, seu quomodo facienda sit.

Dispvtatio VII.

De confessionis integritate.

Dispvtatio VIII.

De Ministro huius Sacramenti.

Dispvtatio IX.

De sigillo confessionis.

Dub.

Dub.

DISPVTATIO XV.

De suspensione.

DISPVTATIO XVI.

DISPVTATIO XVII.

De interdicto & cessatione à diuinis.

DISPVTATIO XVIII.

De irregularitate.

DISPVTATIO XIX.

De extrema vnctione.

DISPVTATIO XX.

De Ordine.

Dub,

De Sacramento matrimonij.

DISPVTATIO XXI.

De natura & essentia sponsalium.

DISPVTATIO XXII.

De obligatione ac effectu sponsalium.

DISPVTATIO XXIII.

Quibus modis sponsalia dissoluantur?

DISPVTATIO XXIV.

De iis quae spectant ad essentiam matrimonij in genere.

DISPVTATIO XXV.

De institutione, obligatione & fine matrimonij.

DISPVTATIO XXVI.

De vnitate & insolubilitate matrimonij.

DISPVTATIO XXVII.

De matrimonio clandestino.

DISPVTATIO XXVIII.

De matrimonio metu contracto.

DISPVTATIO XXIX.

De consensu conditionatò.

DISPVTATIO XXX.

De impedimentis matrimonij in genere?

DISPVTATIO XXXI.

De impedimentis triplicis erroris, disparis cultus, raptus, criminis, voti solemnis ac impotentiæ.

DISPVTATIO XXXII.

De impedimento triplicis cognationis, affinitatis & publicæ honestatis.

INDEX DISPVTATIONVM ET DVBIORVM.

DISPVTATIO XXXIII.

De dispensatione impedimentotum matrimonij.

DISPVTATIO XXXIV.

De mutua coniugum obligatione quantum ad vsum matrimonij.

DISPVTATIO XXXV.

De diuortio.

INDEX

RERVM PRÆCIPVARVM QVÆ in hoc vtroque volumine tractantur.

Absolutio.

Accidens.

Acci-

Effectus.

Necessitas & obligatio.

Iteratio.

Subiectum.

Christus.

Christi præsentia in Eucharistia.

Modus existendi Christi sub speciebus.

MutationesChristi sub speciebus.

Christi visio & apparitiones in Sacramento.

Accidentia Christi in Eucharistia.

Actiones Christi in Eucharistia.

Ciborium.

Cibus.

Circumcisio.

Clerus.

Clericus.

Item

Confessio.

Casus reseruati.

Confessionis præceptum diuinum.

Confessionis annuæ Ecclesiasticum.

Confessionis integritas.

Confirmatio.

Eius institutio.

Nulli

Deus

Forma

Materia.

Forma Consecrationis.

Intentio consecrantis.

Necessitas Venerab. Sacramenti Eucharistiæ.

 priè

Eucharistiæ sumendæ præceptum, & obligatio.

Vsus & Sumptio.

Dispositio.

Eucharistiæ sumptio sub vna specie.

Eucharistiæ administratio.

Effectus & Efficacia.

Examen conscientiæ.

Excommunicatio.

Excommunicatio maior.

Excommunicatus.

Excommunicationis effectus.

Ho

Ple-

dici

Iudeo-

Legis-

Legislator.

Lex.

Lex naturæ.

Lex positiua.

Lex humana.

Lex irritans.

Lex pœnalis.

Liber, Libertas.

Locus.

Locus sacer.

Lotio pedum.

Ludimagister.

Lutherus.

Malum.

Mandans, Mandatum.

Manichæi.

Manna.

Marcionistæ.

Martyr.

Martyrium.

Materia.

Matrimonium.

Essentia in genere.

Obligatio & finis.

Ad

Vnitas, & insolubilitas.

Matrimonium clandestinum.

Metu contractum.

Contractum sub conditione.

Impedimenta in genere.

Actio

teneа

Reus.

Sabbathum.

Sacellanus.

Sacerdos.

Sacramentum.

Sacramenti significatio.

Essentia.

Institutio.

Materia.

Mate

Mutatio materiæ.

Forma.

Mutatio formæ.

Necessitas.

Numerus.

Efficientia Sacramentorum.

Reuiuiscentia.

Votum Sacramenti.

Subiectum Sacramenti.

Intentio suscipientis.

Sufficit

Dispositio.

Minister Sacramenti.

Intentio Ministri.

Sacramenta vetera.

Sacramentalia.

Sacrificium.

Sacrificia naturæ & legis veteris.

Sacrificium crucis.

Sacrificium Eucharisticum.

Saceificij Eucharistici effectus.

Sacrificij fructus.

Sanctitas.

Satisfactio.

Satispassio.

Scire.

Scrupulosus.

Sensus, sentire.

Sententia peobabilis.

Sepultura,*vide* Interdictum.

Seruitus,Seruus, *vide* Matrimonij impedimenta in specie.

Sigillum.

Inducta

Signum externum.

Species sacramentales, *vide* Christi accidentia in Eucharistia.

Spes.

Sponsalia.

Natura eorundem.

Obligatio & effectus.

Quibus modis dissoluantur.

Subdiaconatus.

Subditus.

Suffragium.

Superior.

Qua